T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

MEVLEVÎ TEZKİRESİ: SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN (İNCELEME-METİN)

FATİH ODUNKIRAN

2502110096

TEZ DANIŞMANI:

PROF. DR. M. A. YEKTA SARAÇ

İSTANBUL-2020

ÖZ

MEVLEVÎ TEZKİRESİ: SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN (İNCELEME-METİN)

FATİH ODUNKIRAN

Sâkıb Mustafa Dede, XVII. yüzyılın ikinci yarısından XVIII. yüzyılın ilk yarısına kadar yaşamış önemli bir şair ve münşidir. Hem Klasik Türk Edebiyatı hem de Mevlevi Edebiyatı için çok kıymetli bir isim olan Sâkıb Dede'nin **Türkçe Divanı** ile **Mecmû'atü Nikâti'l-Ma'ârif ve'l-Hâviyetü li'l-'İzâti ve'l-Letâ'if** isimli eserlerinin haricinde incelememize konu olan **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân** isimli bir menâkıbnamesi de bulunmaktadır. Kendisinden önce yazılmış menakıbnamelere bir zeyl olarak kaleme alınan **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân** Mevleviliğin en önemli kaynakları arasında yer almaktadır. Üç ciltten meydana gelen eserin birinci cildinde Hz. Mevlana'nın soyundan gelen çelebilerin, ikinci cildinde çeşitli mevlevihanelerde şeyhlik yapmış Mevlevilerin ve üçüncü cildinde ise Mevlevilik tarikatı dahilinde meşhur olan dervişlerin menkabeleri bulunmaktadır.

Bu çalışmada, **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân** transkripsiyon alfabesine aktarılmış ve muhtevası incelenerek edebiyat tarihi açısından değeri ve konumu ortaya konmuştur. Böylece Klasik Türk Edebiyatı'nın önemli biyografik kaynakları arasında sayılan eser, araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sâkıb Mustafa Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, Mevlevilik, Menakıbname, Tezkire.

ABSTRACT

A TEZKİRE OF MEVLEVİ ORDER: SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN (ANALYSIS-TEXT)

FATİH ODUNKIRAN

Sâkıb Mustafa Dede is an important poet and author, who lived from the second half of the seventeenth century to the first half of the eighteenth century. Sâkıb Dede is a very valuable name for both Classical Turkish Literature and Mevlevi Literature. In addition to his works with the **Turkish Divan** and **Mecmû'atü Nikâti'l-Ma'ârif ve'l-Hâviyetü li'l-'İzâti ve'l-Letâ'if**, there is also a work named **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân** which is the subject of our study. **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân**, which was written as an addition to the texts written before it, is among the most important sources of Mevlevi order. The first volume of the work, which consists of three volumes, contains biographies of the descendants of Mevlana. In the second volume, the biographies of the Mevlevi's, who were sheikhs in various mevlevihanes, are described, while in the third volume, there are life stories of the dervishes who were famous in the sect of Mevlevi.

In this study, **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân** has been transferred to the alphabet of transcription and its value and position has been revealed in terms of literary history by examining its content. Thus, the work, which is considered as one of the important biographical sources of Classical Turkish Literature, has been presented to the benefit of researchers.

Key Words: Sâkıb Mustafa Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, Mevlevi order, Menakıbname, Tezkire.

ÖNSÖZ

Anadolu'da kurulan ve zaman içinde Osmanlı Devleti'nin yayılma sahası ile paralel bir şekilde büyüyen Mevlevilik, bu coğrafyanın kültür hayatını şekillendiren en önemli tarikatlardan biridir. Kendine has usûl ve adabı ile asırlardır mevcudiyet ve faaliyetlerini devam ettiren Mevlevilik, belki de en önemli tesirini edebiyat sahasında tecelli ettirmiştir. Hz. Mevlânâ'nın izinde yürüyen Mevleviler güzel olan her şeyle alakadar olmuşlar ve güzel sanatların bir şubesi olan edebiyat sahasında da asırlarca varlık göstermişlerdir. Mevlevilerin Türk Edebiyatı'ndaki bu mevcudiyetleri zaman içinde müstakil bir edebî ekol oluşturabilecek kadar güçlü ve uzun solukludur. İşte bu tarikatın kendi tarihini kayıt altına aldığı eserler ise menakıbnamelerdir. Hz. Pîr'in vefatından sonra başlayan menkabe yazma geleneği muhteva itibariyle birbirini takip eden ilk mahsullerini verdikten sonra birkaç asır sürecek bir sükût devresine girer. Ancak XVIII. yüzyılda Kütahya Mevlevihanesi şeyhi Sâkıb Mustafa Dede bu sükût devresini nihayete erdirecek eserini kaleme alır. Müellifin *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyye* şeklinde isimlendirdiği bu menakıbname üç ciltten müteşekkil bir eserdir. Sefîne'den önce *Risâle-i Sipehsâlâr*, *Menâkıbu'l-'ârifîn* ve *Sevâkıbu'l-menâkıb'dan* meydana gelen menkabe yazma silsilesi muhtelif devirlerde yapılan birtakım manzum ve mensur tercümeler ile canlılığını korumakta idi. Lâkin Sefîne bu eserlerden farklı olarak tercüme değil "telif" bir eserdir. Kendisinden önce yazılmış olan Mevlevi menakıblarının bir "zeyl"i olarak kaleme alınan eser iki yüzden fazla şahsın menkabesini ihtiva etmektedir. Zaman cihetinden takriben dört yüz yılı, mekan cihetinden ise üç kıtayı kapsayan eser elsine-i selâse ile yazılmıştır.

Bu noktada –eserin ehemmiyetine binaen- çalışmamızın ana konusunu Mevleviliğin en önemli kaynaklarından addedilen Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân oluşturmaktadır. Eserin oldukça ağdalı bir üslup ile yazılmış olmasının haricinde Türkçe'nin yanında Farsça ve Arapça'nın da yoğun bir şekilde kullanılması okuyucuyu metni anlamak hususunda yormaktadır. Münşiyâne üslûbu iyi bilen Sâkıb Dede'nin Fars ve Arap dil ve edebiyatlarına vukufiyetini gösteren Sefîne, kendisinden önce yazılmış Farsça menakıbnamelerden daha girift ve kapalı bir anlatıma sahiptir. Dolayısı ile bu çalışmada metnin doğru okunması en önemli

mesele halini almıştır. Sefîne'ye dair yapılan inceleme, anlaşılması güç bu metnin bize sunduğu malumat üzerinden şekillenmiştir. İncelememiz bir giriş ve beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Sefîne'nin kendisinden önce telif edilmiş olan menkabeler ile olan ilişkisi ele alınmaktadır. Eserin ana çerçevesinin ortaya konduğu ve içeriğine dair dikkatimizi çeken bazı noktaların anlatıldığı girişte Sefîne'nin Kadızadeliler Hareketi için ne kadar kayda değer bir metin olduğu da vurgulanmaktadır.

Birinci bölümde Sâkıb Mustafa Dede'nin hayatı, edebî ve tasavvufî şahsiyeti ile eserleri konu edilmiştir. Daha önce yapılmış akademik çalışmalar ve klasik kaynakların bize sunduğu bilgilerden istifade etmenin haricinde bizatihi Sefîne'nin kendi yazarı hakkında bizimle paylaştığı ipuçları, Sâkıb Dede hakkında yeni bir şeyler söyleyebilmek adına ziyadesiyle faydalı olmuştur.

İkinci bölümde Sefîne'nin muhtevası incelenmektedir. Eseri yine eserden hareketle tanımak gayretinin bir neticesi olan bu bölümde; Sâkıb Dede'nin oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin telif sürecine yaptığı katkılar, Sâkıb Dede'nin uzun yıllara yayılan seyahatlerde ve şeyhlik döneminde duyduğu nakil ve rivayetlerin Sefîne'nin ana kaynağını oluşturduğu gerçeği, yazarın bizimle açık bir surette paylaşmadığı perde arkasında kalan sebeb-i te'lif motivasyonu kanaatimizce önemli başlıklar olarak zikredilebilir. Ayrıca bu hacimli eseri bir bütün olarak görmeyi/göstermeyi isteyerek Sefîne'de müstakil surette menkabesi bulunan Mevlevileri bir araya getirdiğimiz önemli bir liste de bulunmaktadır. Sefîne'de şair olduğunu tespit ettiğimiz Mevlevileri gösteren bu uzun listede Sâkıb Mustafa Dede'nin görüştüğü kişileri de göstermeyi ihmal etmedik. Eserin üslubuna dair kanaatlerimizi ve yurtiçi-yurtdışı pek çok kütüphanede bulunan nüshalarını da –mümkün olduğu kadar- belirttik.

Üçüncü bölümde, eserin bir menkabe olmakla beraber asıl ilgi alanımızı nazar-ı itibara alarak yeni bir cephesine dikkat çekmeye çalıştık. Sefîne'den Esrar Dede'nin –ve dolayısı ile Ali Enver'in- hangi surette istifade ettiğinin incelendiği bu bölüm, eserimizin muhtevası itibariyle bir şair tezkiresi oluşturacak kadar malzemeyi de barındırdığını açıkça ortaya koymaktadır. Sefîne'de menkabesi verilen şair

Mevleviler ile *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'in şahıs kadrosunu iki farklı zeminde değerlendirerek bu eserler arasındaki organik bağı daha belirgin hale getirdik. Böylece menkabe şeklinden tezkire suretine tebeddül eden biyografik bilginin izlerini sürdük.

Dördüncü bölüm ise üçüncü bölümün tabii bir neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Esrar Dede'den önce Şeyh Gâlib'in başladığı tezkire yazma ameliyesinin ilk aşaması olarak şiir malzemesinin toplanması ve tespitlerimize göre bu malzemenin daha çok Sefîne'den devşirilmiş olması eserimizde mevcut olan şiirleri de ayrıca değerlendirmemizi iktiza etti. Sefîne'nin –Türkçe- şiir varlığını ve bu şiirlerin esere alınmalarındaki saiklerin tetkik edildiği bu bölümde, Esrar Dede ile Ali Enver'in hangi Türkçe şiirleri Sefîne'den aldığını da tespit ettik.

Beşinci bölüm Sefîne'nin Mısır'da Matba'a-i Vehbiyye'nin sahibi Mustafa Vehbi Efendi'nin tahkikini yaptığı ve Kahire Mevlevihanesi'nin postnişini Hüseyin Azmi Dede'nin nezaret ettiği nüshasının transkripsiyon alfabesine aktarılmasından ibarettir. Bu bölümde Farsça ve Arapça ifadeler Arap harfli olarak dizilmiş olup tercüme edilmemişlerdir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere eserde, Türkçe, Arapça ve Farsça hemen hemen aynı seviyede ve oranda kullanılmıştır. Ancak eserin hacim itibariyle bir tezin tahammülünü aşan kemiyet ve keyfiyeti bu Farsça ve Arapça ibarelerin tercüme edilmelerine mani olmuştur. Farsça ve Arapça ifadeler metnin doğru ve rahat anlaşılması için gerekli noktalama işaretleri ile gösterilmiştir. Buna mukabil eserin tercüme ve notlar ile zenginleştirilmiş hali farklı bir çalışma olarak Türkiye Yazma Eserler Kurumu bünyesinde basılmak üzere hazırlanmaktadır. Sefîne'nin Türkçe kısımları için faydalı olacak seçme bir sözlük ise çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân gibi hacimli ve zor bir eseri "mükemmelen" anlamak ve incelemek her halde mübtedî bir talebenin idrak terazisinde Kaf Dağı'nı tartmaya benzeyecektir. Bu hakikate rağmen bizi Sefîne'ye çalışmak noktasında yüreklendiren ve bu süreç içerisinde yoğun mesaisine rağmen talebesini yönlendiren Hocam ve danışmanım Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç'a ziyadesiyle müteşekkirim. Bu minvalde çalışmanın uzun süren seyri içerisinde muhtelif vesileler ile yardımlarını

gördüğüm Prof. Dr. Mustafa Çiçekler'e, Sefîne'nin tamamını okumak gibi büyük bir külfeti üstüne alan kıymetli büyüğüm Cengizhan Yurdanur Bey'e, eserin nüshalarını temin etmemde yardımlarını gördüğüm Uz. İsmet İpek'e, incelemeye dair fikir ve önerileri ile kendisinden istifade ettiğim Arş. Gör. Dr. Bilal Alpaydın'a teşekkür ediyorum. Ayrıca bu çalışmanın nihayete ermesinde çok büyük destek ve yardımlarını gördüğüm eşim Cemile Odunkıran'a minnettarım.

Fatih ODUNKIRAN

Eyüpsultan, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ 3

ABSTRACT 4

ÖNSÖZ 5

KISALTMALAR LİSTESİ 13

GİRİŞ 15

BİRİNCİ BÖLÜM

SÂKIB MUSTAFA DEDE'NİN HAYATI, TASAVVUFÎ ŞAHSİYETİ, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı 26

1.2. Tasavvufî Şahsiyeti 51

1.3.Edebî Şahsiyeti 62

1.4. Eserleri 71

1.4.1. Divan 71

1.4.2. Mecmû'atü Nikâti'l-Ma'ârif ve'l-Hâviyetü li'l-'İzâti ve'l-Letâ'if 71

1.4.3. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân 72

İKİNCİ BÖLÜM

SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN'IN ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN İNCELENMESİ

2.1. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Biyografik Kaynakları 73

2.2. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Sebeb-i Te'lîfi 88

2.3. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Müellifleri 95

2.4. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Mevlevîleri 106

2.5. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da Dil ve Üslup 140

2.5.1. Mutarraf Seci 149

2.5.2. Mütevâzî Seci 149

2.5.3. Murassa Seci 150

2.6. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Nüshaları 164

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENKABEDEN TEZKİREYE GEÇİŞE BİR ÖRNEK: SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN

3.1. Bir Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân 193

3.2. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Biyografik Bir Kaynak Olarak Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb İle Mukayesesi 196
3.2.1. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye Ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Müşterek Surette Bulunan Şairlerin Listesi 199
3.2.2. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın; Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Yer Alan Şâirlerden Hangilerinin Biyografilerini Yazmada Birincil Kaynak Olduğunu Gösteren Liste 209
3.2.3. Örnek Şairler 216
3.2.3.1 Derviş Yakîn 216
3.2.3.2. Derviş Vâsık 223
3.2.3.3. Derviş Mazlûm 230
3.2.3.4. Derviş Ganem 237

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN'DA TÜRKÇE ŞİİRLER VE ŞAİRLERİ

4.1. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da Yer Alan Türkçe Şiirler ve Bu Şiirlere Dair Bazı Tespitler 248

4.2. Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Maddebaşı Olarak Yer Alan Mevlevilerin Şiirleri 273
4.2.1. Âdem Dede Efendi 273
4.2.2. Hazret-i Ağazâde Muhammed Dede 274
4.2.3. Derviş Ahmed Ânî 275
4.2.4. Derviş Edîb 275
4.2.5. Bostân Çelebi Efendi (Hilmî) 276
4 .2.6. Bürhânüddîn İlyâs Çelebi 276
4.2.7. Hazret-i Sâkıb Dede 277
4.2.8. Celâl Ergun 313
4.2.9. Çelebi Cemâl 318
4.2.10. Cünûnî Dede 319
4.2.11. Derviş Hazîn 320
4.2.12. Husrev Çelebi Efendi 321
4.2.13. Hudâyî Dede 322
4.2.14. Sultân Dîvânî 323
4.2.15. Dede Dâvud 325
4.2.16. Rusûhî Dede 326
4.2.17 Rahmetullâh Dede 328
4.2.18. Derviş Receb Tarîkatî 329
4.2.19. Zeynüddîn Efendi 329
4.2.20. Siyâhî Mustafâ Dede 330
4.2.21. Derviş Sâmî 331
4.2.22. Şâh Çelebi Efendi 332

4.2.23. Şâh Mehmed Çelebi 332
4.2.24. Şâhidî Dede 333
4.2.25. Şuhûdî Dede 333
4.2.26. Derviş Şeydâ 334
4.2.27. Sabûhî Dede 334
4.2.28. Toğanî Ahmed Dede 335
4.2.29. Tarîkatî Emîr Dede 336
4.2.30 ‘Âdil Efendi (Emîr Pîr ‘Âdil Çelebi) 336
4.2.31. ‘Abdulhalîm Efendi 337
4.2.32. Hâcı ‘Ârif Efendi (IV. Muhammed ‘Ârif Çelebi) 337
4.2.33. ‘Ubeydullah Dede 338
4.2.34. ‘Arzî Dede 339
4.2.35. ‘İlmî Dede 339
4.2.36. ‘Adnî Dede 340
4.2.37. Derviş ‘Ayşî 341
4.2.38. Derviş Ganem 342
4.2.39. Ferruh Çelebi Efendi 342
4.2.40. Fedâyî Dede 343
4.2.41. Kâsım Dede 344
4.2.42. Lâlî Dede 345
4.2.43. Muhlis Dede 345
4.2.44. Nesîb Dede 346
4.2.45. Vefâyî Dede 347
4.2.46. Derviş Yakîn 347

4.3. Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevleviyye ve Semâ‘-hâne-i Edeb’de Maddebaşı Olarak Yer Almayan Şâirlerin Şiirleri 349
4.3.1 İbrâhîm-i Gülşenî 349
4.3.2. Ebûbekir Çelebi 350
4.3.3. Çelebi Emîr ‘Âdil-i Kûçek 350
4.3.4. Çelebi Emîr ‘Ârif-i Kûçek 351
4.3.5. Çelebi Celâleddîn 352
4.3.6. Çelebi Celâleddîn 352
4.3.7. ‘Abdulbâkî Dede 353
4.3.8. ‘Alâaddîn Çelebi 353
4.3.9. Hâcce Fâtıma Hanım 353
4.3.10. Derviş Mehmed Koyun 356
4.3.11. Güneşhân-ı Kübrâ 356
4.3.12. Muhibbî (Sultân Süleymân) 357
4.3.13. Murâdî (II. Murad) 357
4.3.14. Muzafferüddîn Çelebi 359
4. 3. 15. Derviş Ahmed Nâyî 359

4.3.16. Derviş Mehmed Nâyî 360
4.3.17. Nâbî 360
4.3.18. Sultân Veled 361
4.3.19. Veliyyüddîn Dede 361

BEŞİNCİ BÖLÜM
SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN

5.1. Metnin Kuruluşunda Dikkat Edilen Hususlar 342

5.2. Transkripsiyon Alfabesi 343

5.3. Metin 344
5.3.1. Cilt I 344
5.3.2. Cilt II 1208
5.3.3. Cilt III 2003

5.4. Seçme Sözlük 2479

SONUÇ 2691

KAYNAKÇA 2696

ÖZGEÇMİŞ 2709

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:Adı geçen eser
a.e.	:Aynı eser
a.g.m.	:Adı geçen makale
a.g.t.	:Adı geçen tez
a.s.	:Aleyhisselam
bkz.	:Bakınız
bs.	:Baskı
c.	:Cilt
Dnş.	:Danışmanı
çev.	:Çeviren
h.	:Hicrî
Haz.	:Hazırlayan
Hz.	:Hazret-i
m.	:Miladî
nr.	:Numara
ö.	:Ölümü
s.	:Sayfa
SNM	:Sefîne-i Nefîse-i Mevlevîyân
TDVİA	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TŞM	:Tezkire-i Şûarâ-i Mevleviyye
t.y.	:Tarih yok
vb.	:Ve benzeri, ve bunun gibi
vd.	:Ve diğerleri
vr.	:Varak

Yay. Haz. :Yayına hazırlayan

yy. :Yüzyıl

GİRİŞ

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin (ö. 1273) vefatı akabinde oğlu Sultan Veled'in gayretleriyle zaman içinde Anadolu'da yayılmaya başlayan Mevlevilik, tarikatın kuruluş döneminde ilk menakıbnamelerini ortaya koymayı bilmiştir. Mecdüddin Feridun b. Ahmed-i Sipehsâlâr (ö. 1312?) tarafından kaleme alınan ve *Risâle-i Sipehsâlâr* olarak bilinen menakıbname sayesinde bir geleneğin ilk halkası meydana gelmiş olur. Bu menâkıbnamede Hz. Mevlânâ ve çevresindeki zevâtın hal tercemeleri zikredilmektedir. Sipehsalar Risalesi'nde zikri geçen diğer zevat şunlardır: Sultanululema Bahaeddin Veled, Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizî, Şems-i Tebrizî, Selâhaddin-i Zerkûb, Hüsameddin Çelebi, Sultan Veled, Ulu Ârif Çelebi ve Şemseddin Emir Âbid Çelebi'dir.[1]

Hz. Mevlânâ'nın torunu Ulu Ârif Çelebi'nin isteği üzerine Ahmed Eflâkî'nin (ö. 1360) yazdığı *Menâkıbu'l-ârifîn* ise Sipehsâlâr Risalesi'nin çerçevesini ve şahıs kadrosunu aşmayan bir menâkıbnâmedir.[2] Ahmet Eflâkî'nin eserini yeniden değerlendirmeye tabi tutarak kaleme alan Abdulvehhâb-ı Hemedânî (ö. 1547-1548) ise geleneğin üçüncü halkasını oluşturmaktadır. Eserine *Sevâkıbu'l-menâkıb* ismini veren Hemedânî selefinin eserini muhteva itibariyle bir tenkite tabi tutarak döneminin algısı ve idrakine uygun hale getirmiştir. Bu hali ile eser bize yeni bir şey söylemekten uzaktır. Çünkü zikrettiğimiz diğer iki eser ile aynı şahıs kadrosunu ve dönemi ele almaktadır.[3]

Yukarıda kısaca ele aldığımız üzere Mevlevi menâkıbnâme yazma geleneğinin ilk üç halkası bu eserlerdir. Bu eserlerin tamamı Farsça'dır. Bu yüzden geçen asırlar içerisinde *Risâle-i Sipehsâlâr*'ın[4], *Menâkıbu'l-ârifîn*'in[5] ve *Sevâkıbu'l-*

---

[1] Ferîdûn-ı Ahmed-i Sipehsâlâr, **Risâle Der-Menâkıb-ı Hudâvendigâr**, haz. Muhammed Ali Muvahhid-Samed Muvahhid, Tahran, Kârnâme Yay., 1391.
[2] Ahmet Eflâkî, **Âriflerin Menkıbeleri I-II**, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1986.
[3] Abdulvehhâb b. Celâleddîn Muhammed-i Hemedânî, **Sevâkıbu'l-menâkıb-ı Evliyâullâh**, haz. Ârif Nevşâhî, Tahran, Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1390.
[4] Risâle-i Sipehsâlâr'ın tercümeleri için bkz. Nuri Şimşekler, "Sipehsâlâr, Ferîdun", c. 37, **TDVİA**, İstanbul, 2009, s. 260.

menâkıb'ın[6] Türkçe'ye tam yahut eksik birtakım tercümeleri yapılmıştır. Bu tercümeler sayesinde Mevlevi ananesi ve tarihi sürekli tazelenerek XVIII. asra kadar sürekliliğini korumuştur.

XVIII. asra gelindiğinde Mevlevilik artık üç kıtada faaliyet gösteren, devlet nezdinde makbul bir tarikattır. Fakat geçen yüzyıllar içerisinde Mevlevilik tarihini ele alan yukarıda zikrettiğimiz üç eser haricinde bir başka eserin mevcudiyetinden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca bu üç eserin Hz. Mevlânâ ve çevresine münhasır muhtevaları zaman içinde sürekli gelişen ve değişen bir tarikatın muahhar dönemlerdeki tarihini tespit edememiştir. Her üç menkabenin de -kronolojik ve müstakil olarak- ele aldığı son şahıs Şemseddin Âbid Çelebi(ö. 1338)dir. Fakat Mevlevi literatüründe Âbid Çelebi'den sonra makam çelebisi olan zevat yahut Mevlevilik dâhilinde adından söz ettiren dedegân ve dervişân hakkında yazılmış bir terceme-i hâl veya menâkıbnâmenin var olmayışı dikkat çekicidir. *Sefîne*'nin telif edildiği XVIII. asrın ikinci yarısına kadar böyle bir eserin kaleme alınmamış olması yaklaşık olarak -son çelebinin vefat tarihinden itibaren- dört asırlık bir devrenin "meçhul" kalmasına sebep olmuştur. Mevleviliğin yayıldığı ve büyüdüğü bu yüzyılların elimizdeki yegâne kaynağı ise *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'dır.

Sâkıb Mustafa Dede, *Sefîne*'nin mukaddimesinde Mevlevi menkabe yazma geleneğinin üç büyük ismini zikrederek *Sefîne*'nin bu gelenek içerisindeki konumunu tayin eder. Kendisinden önce menâkıbnâme yazmış olan "Mecdüddīn-i İsfeh-sālār", "Şeyḫ Aḥmed-i 'Ārifī-i Eflākī", "'Abdulvehhāb Celāleddīn-i Hemedānī"'yi överek "teẕkire-i şerīfeleri uṣūl-i ricāl-i ṭarīḳat-i Mevleviyye'den menāḳıb-ı laṭīfelerin ḥāvī olduġu"nu kaydeder. Sâkıb Dede kendisinden önceki menkabe yazarlarının son zikrettiği çelebinin Emir Vâcid Çelebi (ö. 1342) olduğunu belirtir.[7] Lâkin mezkur

[5] Menâkıbu'l-ârifîn'in tercümeleri için bkz. Betül Sinan Nizam, "Kemâl Ahmed Dede'nin Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ Adlı Mesnevisi (Menâkıbu'l-ârifîn Silsilesinin Manzum Halkası)", dnş. Prof. Dr. Günay Kut, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2010, s. 7-17.

[6] Betül Sinan Nizam, "a.g.t.", s. 19-23.

[7] Sâkıb Dede'nin selefleri olan menkabenüvislerin her üçünün müstakil başlık olarak zikrettiği son makam çelebisi Şemseddin Emir Âbid Çelebi'dir. Fakat Menâkıbu'l-ârifîn'de Şemseddin Emir Âbid Çelebi menkabesinin sonlarında Emir Vâcid Çelebi'nin de zikri geçmektedir. Muhtemelen Sâkıb Dede'nin kastettiği "zikr-i cemîl" de budur. Bkz. Ahmed Eflâkî, **a.g.e.**, c. II, s. 384.

çelebiden sonra Sâkıb Dede'nin yaşadığı devre kadar gelmiş makam çelebileri, şeyhler ve dervişlerin "nām u nişān ve ḥāl ü şānları" unutulmaya yüz tutmuştur. Bu durumdan rahatsız olan müellif, zaman içinde Mevleviler arasında deveran eden nakillerden hafızasında kalanlardan istifade ile seleflerinin bıraktığı yerden çelebiyânın, meşâyihin ve dervişânın menkabelerini yazıya geçirmeyi başarmıştır. Elbette manevi saiklerle kaleme alınan eser, "maḥv-ı jengār-ı tereddüd ü inkār ve sebeb-i ṣayḳal-i merāyā-yı ḳulūb" olması temennisiyle meydana getirilmiştir. Müellifimiz "ẕeyl-i Menāḳıbu'l -'Ārifīn ve tekmile-i Ṣevāḳıbu'l-Menāḳıb olmaḳ ümmidi"ni taşıdığını ifade eder.[8]

Sefîne'nin birinci cildi çelebi ailesine, ikinci cildi muhtelif mevlevihanelerde postnişin olan meşâyihe ve üçüncü cilt ise tarikat içinde tanınmış olan dervişâna münhasırdır. Çalışmamızın ikinci bölümünde Sefîne'nin şahıs kadrosu hakkında detaylı bir liste verileceği için burada her üç ciltteki mevlevileri birer birer zikretmeyi lüzumlu bulmuyoruz. Ancak burada ilginç olan husus Sâkıb Dede'nin menkabesine bir makam çelebisi ile başlamayıp Sultan Divanî Mehmed Efendi'nin babası Abâpuş Bâlî Efendi'yi tercih etmiş olmasıdır. Bu başlık altında Hızır ve İlyas Paşa'ların da terceme-i hâlleri hakkında birtakım bilgiler verilir. Sâkıb Dede şeyhi olduğu Kütahya Mevlevihanesi'nin ve komşu il olan Afyon Mevlevihanesi'nin Mevlevilik tarihindeki ehemmiyetini de göz önüne alarak bu iki mevlevihaneyi tesis eden şahıslara öncelik vermiş gözükmektedir. Dede'nin Kütahya'da bulunduğu yıllarda muhtemelen pek çok Mevleviden duyduğu rivayet ve nakilleri aktardığı bu bölümler her iki şehrin Mevlevilik tarihi açısından önemini de ortaya koymaktadır.

Sâkıb Dede'nin birinci ciltte Afyon ve Kütahya Mevlevihanelerinin kurucularına, haleflerine ve onların çevresinde olan bazı kişilere dair aktardığı bu menkabelerin akabinde devlette hizmet etmiş olan çelebi ailesine mensup kişilerin de menkabelerine yer verdiği görülür. Devlete hizmet etmiş çelebi ailesine mensup kişilerden sonra bahsettiği ilk makam çelebisi II. Emir Âlim Çelebi'dir. Ancak Emir Vâcid Çelebi'den sonra makam çelebisi olan Emir Âlim (ö. 1350)ve Emir Âdil (ö.

[8] Sâkıb Mustafa Dede, **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân**, c. I, Mısır, h. 1283, Matbaa-i Vehbiyye, s. 3-4.

1368) Çelebi'lerden bahsetmemektedir. Bu çelebilerin neden esere dahil edilmediği bilinmemekle beraber daha sonra gelen çelebilerin sırası korunmuştur. Sâkıb Dede'nin yaşadığı dönemde makam çelebisi olan IV. Muhammed Ârif Çelebi (ö. 1746) ile nihayet bulan makam çelebilerinin devamında ise muhtelif mevlevihanelerde postnişinlik yapmış olan çelebi hanedanına mensup kişilerin menkabeleri anlatılmaktadır. Sâkıb Dede'nin Kütahya'da çelebi ailesine mensup Hacı Fatma Hanım'ın hem manevi evladı hem de damadı olması Sefîne'nin şahıs kadrosunda hanım çelebilerin de bulunmasına vesile olmuştur, diyebiliriz. Birinci cildin nihayetinde Destînâ Hanım[9], Güneşhan Hanım[10], Kâmile Hanım[11] ve Hacı Fatma Hanım'ın[12] menkabelerinin müstakil başlık altında yazılması hem Kütahya hem de Afyon'daki Mevlevi mahfillerinde bu hanım çelebilerin nüfuzunu göstermesi bakımından önemlidir.

Sefîne'nin ikinci cildi ise Osmanlı coğrafyasının farklı yerlerinde şeyhlik yapan Mevlevi zevata tahsis edilmiştir. Bu cildin şahıs kadrosu kurgulanırken Sultan Divanî Mehmed Efendi'nin maneviyatı altında Mevlevilik ile tanışan kişiler ilk sıraları almışlardır. Tarikat içinde Sultan Divanî'nin ne kadar önemli olduğunu bize bir kez daha hatırlatan bu tesir zaman içinde makam çelebilerinin haricindeki Mevlevilerin de tarikatın genişlemesinde ne kadar faal olduğunu gösterecektir.

İkinci cildin başında bir Vefâî şeyhi olan Ebubekir Efendi[13] ve onun terbiyet-kerdesi Ahmedü'l-kârî'nin[14] terceme-i hallerinin yanı sıra bu iki zatın Mevleviliğe intisabında Sultan Divanî'nin tesiri ilgili menkabeler de anlatılmaktadır. Sultan Divanî'nin nazarı ile Mevlevilik yoluna giren diğer eşhasın akabinde üç kıtanın çeşitli yerlerinde şeyhlik yapan dedelerin menkıbevi hayatları anlatılmaktadır. Sâkıb Dede, postnişin olmadan önce üç kıtaya teşmil edebileceğimiz seyahatleri esnasında birinci ciltte ele aldığı âl-i Mevlânâ mensuplarında olduğu gibi mülâkî olduğu Mevleviler ile alakalı hatıra ve kanaatlerini de bu ciltte bizimle paylaşır. Ancak birinci cilde nazaran Sâkıb Dede'nin ikinci ciltte aktardığı müşahedeler daha zengin

[9] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 252.
[10] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 253.
[11] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 255.
[12] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 259.
[13] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 3.
[14] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 5.

bir görünüm arz eder. Edebiyat tarihi nokta-i nazarından Sineçâk Yusuf Dede, Sabuhî Ahmed Dede, Rusûhî İsmail Efendi vb. önemli edip ve şairlerin hayatları hakkında ilginç bilgiler bulabildiğimiz ikinci cilt, Türkçe pek çok şiir örneği ihtiva etmektedir. Birinci ciltte olduğu gibi ikinci cildin Mevlevileri de ikinci bölümde detaylı olarak ele alınacak ve Sâkıb Dede'nin mülâkî olduğu Mevleviler özellikle belirtilecektir.

Sefîne'nin üçüncü cildi Mevlevi dervişânına hasredilmiştir. Sâkıb Dede bu cildin başında ise selefi olan menkabe yazarlarının hayatlarına yer vermiştir. Mecdüddin Sipehsalar[15], Ahmed Eflâkî[16] ve Abdülvehhâb Hemedanî'yi[17] sırayla veren müellif, bu Mevlevilerin zaten tarîk içinde çok meşhur olduklarını dile getirerek sözü fazla uzatmaz. Hayatları hakkında basit ve genel bilgiler vererek her üç menkabe yazarını da kısaca anmış olur. Ayrıca Abdülvehhâb Hemedanî'nin eseri *Sevâkıbu'l-menâkıb*'ın en makbul tercümesini yapan Derviş Mahmûd-ı Konevî'yi[18] de bu silsilenin akabinde ele alır. İkinci ciltte olduğu gibi kronolojik bir sıra gözetmeyen Sâkıb Dede, bu dervişlerin bir kısmı ile tanışmıştır. Onlarla alakalı hatıralarını da kaydederek eserini zenginleştirir. Üçüncü ciltteki dervişleri de diğer iki ciltteki şahıslarla beraber ikinci bölümde liste halinde ele aldığımız için burada ayrı ayrı zikretmek istemiyoruz.

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Mevlevilik tarihi için ne kadar kıymetli olduğunu şahıs kadrosu paralelinde idrak etmek gayet kolaydır. Menkabesine yer verdiği şahısların pek çoğundan geriye sadece mecmûa-i eşârlarda kalmış birkaç satır şiirden başka malumat bulmak mümkün değildir. Hususiyetle Çelebilik makamında yahut postnişinlik vazifesinde bulunanlar hariç tutulursa -ki onların bir kısmı için bile yegâne kaynak *Sefîne*'dir- Mevlevi dervişlerinin pek çoğu zaman içinde yok olup gitmişlerdir. Ancak *Sefîne*'ye giren isimler tarih sahnesindeki varlıklarını sonraki asırlarda gelen ihvana gösterebilmiştir. Biz *Sefîne*'nin bu biyografik değerini iyi kavramakla beraber onun başka cephelerinin de var olduğuna işaret etmek isteriz. Her şeyden önce Sâkıb Dede gibi seyyah bir dervişin hatıratını da içeren eser,

[15] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 3.
[16] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 5.
[17] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 8.
[18] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 9.

yazıldığı dönemdeki düşünce ve izlenimleri bizimle paylaşır. Hatta bir Mevlevi gözünden Osmanlı Devleti'ni -özellikle yakın tarihini- sert bir şekilde eleştirir. Bu yönüyle takriben dört yüzyıllık bir Osmanlı tarihinin birbirinden farklı kesit ve dönemlerinden müteferrik malumatı okuyucusunun önüne serer. Mevleviliğin Osmanlı Devleti ile birlikte büyüyen coğrafyasını göz önüne alırsak Osmanlı tarihinin Mevlevi mahfillerindeki izdüşümlerini *Sefîne*'de bulmak olağan karşılanmalıdır.

Bunun yanı sıra Sefîne'yi yalnızca siyasi tarihle alakalı şahıs ve hadiseleri değerlendirmede kullanmamak gerekir. Çünkü eğer iyi bir satırarası okuma yapılırsa Osmanlı toplum hayatına ışık tutabilecek pek çok detayı da Sefîne'de görebiliriz. Buna bir örnek teşkil etmesi sebebiyle eserde sık sık karşımıza çıkan Kadızadeliler meselesini de bu minvalde dermiyan etmek lüzumunu duyuyoruz.

Sâkıb Dede'nin Mevleviliğe intisap ettiği dönemde ve bu dönemin hemen öncesinde müslüman Osmanlı cemiyetinin ciddi bir kırılmanın eşiğinde olduğu bilinmektedir. Osmanlı cemiyetini ve devlet otoritesini sarsan bu kırılmaya sebep olan harekete ve müntesiplerine Kadızadeliler denmektedir. İbni Teymiyye'nin fikirlerinin Birgivî Mehmed Efendi vasıtası ile daha kuvvetli olarak Osmanlı cemiyet hayatına girdiği XVII. yüzyılın ikinci yarısında karşımıza çıkan bu harekete isim veren Kadızade Mehmed Efendi, döneminin etkili vaizlerindendir. IV. Murat döneminde başlayan bu hareket, Sultan İbrahim ve IV. Mehmed dönemlerinde tedrici olarak cemiyet ve devlet üzerindeki tesirini arttırmayı bilmiştir. Medrese ve Tekke arasında asırlardır süregelen fikri muhalefet, Kadızadeli zihniyetiyle daha şedit bir tavır içine girmiştir. Kadızadelilerin bidat kavramına karşı emr-i bi'l-maruf nehy-i ani'l-münker düsturunu en şedit surette tahakkuk ettirmek istemeleri teorik zemindeki ihtilafları daha fazla hayatın içine sokarak halk arasında tam manasıyla "fitne" çıkmasına sebep olmuştur. Kadızadelilerin zaman içinde devlet otoritesini de kendi yanına çekebilmesi ve devletin yaşadığı pek çok başarısızlığı bidat ehline yahut doğrudan sûfîlere izafe etme gayreti Osmanlı kamuoyunu, tasavvufa ve tasavvuf ehline karşı önyargılı hale getirmiştir.[19] Literatürde Kadızadeliler ve

[19] Kadızadelilerin kısa tarihçesi için bkz. Semiramis Çavuşoğlu, "Kadızâdeliler", c. 24, **TDVİA**, İstanbul, 2001, s. 100-102.

Sivasiler mücadelesi olarak da bilinen bu mesele her iki tarafın muhtelif konulardaki tartışmaları ile daha girift bir vaziyet kazanmıştır.[20] Ama biz Kadızade Mehmed Efendi (ö. 1635) ile başlatılan ve daha sonra Üstüvânî Mehmed Efendi[21] (ö. 1661) ile ikinci evresine geçen nihayetinde ise Vânî Mehmed Efendi (ö. 1685) ile son ama en güçlü devrini idrak eden bu hareketin teferruatlı bir portresini çizmek istemiyoruz. Gayemiz Osmanlı edebî literatüründe bu hareketin menfî yahut menfur diye tabir edebileceğimiz tavrının izlerini Sefîne'de bulmak ve Sâkıb Dede'nin gözünden Kadızadelilerin genelde sûfî özelde ise Mevlevilere karşı yaptığı zulüm ve tedhiş hareketlerine işaret etmektir.

Sefîne'de Kadızade Mehmed Efendi'nin ismi birçok yerde geçmekle birlikte Sâkıb Dede eserinde en çok Vânî Mehmed Efendi'yi zikretmektedir. Muhtelif tahkir ve tenkit ifadeleri ile zikredilen Vânî Mehmed Efendi[22] aynı zamanda Sâkıb Mustafa Dede'nin muasırıdır. Ancak eserimizin I. cildinin Ebubekir Çelebi menkabesinde Kadızadeli hareketinin isim babası olan Kadızade Mehmed Efendi'nin hangi vesile ile devrinin padişahı olan IV. Murad'a yaklaşabildiğini ve böylece Kadızadeli hareketinin nasıl doğduğunu anlatan bir vaka kaydedilmektedir. Bizce sûfîler için ziyadesiyle "ironik" olan bu vakaya temas etmek istiyoruz.

Sâkıb Dede'nin aktardığına göre devrin padişahı IV. Murad rüyasında bedeninin yarısını siyah renkte müşahede eder. Bu rüyadan çok korkan hükümdar muabbirlerden rüyasının tabirini isterse de kimse bu konuda yorum yapmak istemez. Bunun üzerine hükümdar İstanbul'da bu rüyayı yorumlayabilecek birisini aratır. Fakat buna rağmen IV. Murad rüyasının tabirini elde edemez. Bu sırada "*Mollā Gūrānī Cāmi'-i şerīfinde Ḳāḍızāde nāmıyla müteşeyyiḫ-i müzellef olup ḳaṭ'ā 'idād-ı meşāyiḫ-i Dāru'd-devle'de nām u nişānı meẕkūr u ma'hūd*" olmayan birisi adı geçen

[20] Kadızâdeliler ile mutasavvıfların semâ, devran, raks, nafile namazların cemaatle kılınması, cehri zikir yapmak, teganni, kabir ziyareti vb. konularda yaşadıkları ihtilaflar ve tartışmalar için bkz. İbrahim Baz, **Kadızadeliler Sivasiler Tartışması**, 1. baskı, Ankara, OTTO Yayınları, 2019, s. 121-177.

[21] Üstüvânî Mehmed Efendi lakabını Ayasofya Camii vaizliği esnasında ders verirken sırtını bir sütuna dayamayı itiyat edinmesine borçludur. Bkz. Muammer Göçmen, "Üstüvânî Mehmed Efendi", c. 42, **TDVİA**, İstanbul, 2012, s. 396.

[22] Vânî Mehmed Efendi Erzurum Beylerbeyi Köprülüzâde Fazıl Ahmed Paşa vasıtasıyla Sultan IV. Mehmed'in yakınları arasına dahil olmuştur. Bkz. Erdoğan Pazarbaşı, "Mehmed Efendi, Vânî", c. 28, **TDVİA**, Ankara, 2003, s. 458.

caminin yakınında bulunan Kalederhane sâkinlerinden Derviş Hasan ile olan ülfetinden istifade ile bu rüyayı dervişe açar. Derviş ise rüyayı ilham yolu ile "*Ka'be-i Mükerreme'ye seyl vārid olup Ḥarem'de nıṣf mertebesini ḫarāb etmişdir. Ḳarīben ḫaberi gelir*" şeklinde yorumlar. Kadızade Mehmed Efendi ise bu tabiri saray görevlilerine ulaştırarak padişahın dikkatini çekmeyi başarır. Ayrıca kısa zaman sonra gelen sel haberi de Kadızade'nin padişah nezdindeki itibarını artırarak "vâ'iz-i şehriyârî" sıfatını kazanır. Sâkıb Dede, bu hadiseden sonra Kadızade Mehmed Efendi'nin "turuk-ı Ahmediyye fukarâsına" düşman kesildiğini ve kendi döneminde dahi Kadızadeliler olarak bilinecek bir hareketin de böyle başladığını bildirir. Bu hareket mensupları kendilerine uymayanları "tefsîk" ile ittiham ederek "*men'-i muḳābele-i muḥibbīn-i evliyāda mübālig*"olmuşlardır.[23]

Kısaca aktardığımız üzere Kadızadeli vakasının zuhuru bir dervişin yardımı ile meydana gelmiştir. Sâkıb Dede bu durumu şu şekilde özetler:

غرست الثمر ثم جنيت شوكا"

كذاك الغرس في غير المحل"[24]

Kadızadelilerin mebdeine dair nakledilen bu hadisenin haricinde Osmanlı cemiyetinin muhtelif kesimlerinde mutasavvıflara karşı nasıl bir önyargının oluştuğunu anlatan pek çok örnek de *Sefîne*'de karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta anlatılabilecek pek çok vaka olmakla beraber çarpıcı bir nümune olması hasebiyle bir cinayet teşebbüsünü ve bundan bir keramet eseri olarak kurtulan Derviş Üveys'in menkabesini burada ele alıyoruz.

İstanbul doğumlu olan Derviş Üveys, Arzî Mehmed Dede'ye intisap ederek Mevlevi tarikine dahil olmuştur. Şeyhinin vefatı üzerine sık sık seyahate çıkan Derviş Üveys, bir gün "*āb-ı şūr-ı çeşme-i Vānī-i deccāl-menişden neşv ü nemā-*

[23] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 165.
[24] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 165.

yāftegāndan" olan bir zatın evinde misafir olarak ağırlanır. Fakat ev sahibinin "*merg-i derviş-i bī-günāha temhīd-i muḳaddeme-i ḥareket u mutaraṣṣıd-ı vaḳt-i furṣat*" olduğuna kâni olan Derviş Üveys, abdest bozmak için evden kaçar. Ev sahibi dervişin kaçtığını düşünerek adamlarına onu aramasını emreder. Gece karanlığında saklanan Derviş Üveys bulunamayınca evine dönen ev sahibi içkisini içerken aldığı ilk yudumda boğularak can verir. Sabah erkenden cenazesi kaldırılan ev sahibinin evlâd u iyâli Derviş Üveys'in kerametini anlayarak kendisini ilk gördükleri yerde hatalarını itiraf edip özür dilerler. Derviş ise onlara iltifat etmeden kendi yoluna devam eder.[25]

Görüldüğü üzere Kadızadeli zihniyetinin son güçlü temsilcisi olarak addedilen Vânî Mehmed Efendi'nin fikirlerine tabi olan bir şahsın evinde ağırladığı bir dervişi öldürmek suretiyle "ehl-i bidat" olan birisini ortadan kaldırmak istemesi o dönemde bu hareketin itidalden ne kadar uzaklaştığını gösteren ilginç bir örnektir. Sefîne'de bu minvalde nakledilen pek çok vaka mevcuttur. Lâkin Kadızadeli Hareketi'nin Sefîne'deki akislerini farklı bir çalışmada daha detaylı ele almak ve incelemek istediğimiz için bu kadarını kâfi görüyoruz. Yalnızca bu mesele doğrultusunda Sâkıb Dede'nin Vânî Mehmed Efendi hakkında yazdığı aşağıdaki satırlar, bu hareketin kendi devrinde ne kadar tahripkâr bir raddeye vardığını ortaya koymaktadır:

"*...ba'de zamānin, eḳārib ü etbā'dan müte'eṣṣir ve muḥibb-i ṭarīḳat olanlardan ṣā'i' ve 'ālem-i berzaḫda Üṣṭüvānī ve İbni Ḳāḍı'ya ṣāliṣ-i ṣülāṣe olmuşdur. Lākin çi sūd? Zehr-āb-ı tezvīri mizāc-ı devleti 'illet-peẕīr-i ra'şe-i tezelzül edip rub'-ı dā'ire-i mülk ḳabża-i taṣarrufdan bīrūn ve baḳāyā daḫi ḫarāb-ı meẕālim-i 'avene-i ḫavene ve herc ü merc ve aġleb-i biḳā'-ı Rūm mevāḳi'-i būm ve ahālī rūy-gerdān-ı vücūh-ı ümme-i merḥūme olmaġla bī-rāḥat u refāhiyyet ve maḥrūm-ı imdād-ı rūḥāniyyet olmuşdur.*"[26]

[25] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 104.
[26] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 181.

Osmanlı sosyal hayatının dikkat çeken bir vechesi olarak Kadızadeliler hareketini bir Mevlevi gözünden okuyabilmek adına Sefine'nin çok zengin bir muhtevaya sahip olduğu açıktır. Bu muhteva eserin yazılmasındaki gizli saiklerden biridir aynı zamanda. Sâkıb Dede Kadızadeliler hakkında gizli bir "tazallüm" kokusu taşıyan tenkitlerini Osmanlı hanedanını tebrie etmeyi unutmadan sürekli tekrar etmektedir. Fakat eserimizdeki Kadızadelilere dair yapılan tenkitlerin, eserin üç "cüz"den müteşekkil bir "küll" olduğu gerçeği göz önünde tutularak okunduğunda anlaşılacağı –inanıyoruz ki- gayet sarihtir.

Sefîne'nin Mevlevi menkabenüvislik geleneğindeki yeri ve önemine dair tespitlerimizi kaydettik. Ayrıca Osmanlı'nın siyâsî ve sosyal hayatına ait farklı zaviyelerden beslenen malzemesine de işaret ettik. Bu noktada eserimizin "zâhirî" sebeb-i telifi ile "bâtınî" sebeb-i telifini doğru şekilde anladığımızı düşünüyoruz. Böylece eserin muhtevasını ve ana hatlarıyla çerçevesini çizmek metnimizi daha iyi idrak etmemize hizmet edecektir.

Yukarıda kaydedilen tespitlerimizin haricinde müstakil bir başlık altında tetkikini lüzumlu bulmadığımız bir meseleyi yahut dikkatimizi de burada değerlendirmek faydalı olacaktır. Bu vesile ile okumalarımız esnasında eserimizin ismiyle alakalı dikkatimizi çeken meseleyi çalışmamızın girişinde ele almak istiyoruz.

Klasik Türk Edebiyatı sahasında eserlerin isimlendirilmesi çoğunlukla –tabiî olarak-müellifin ihtiyarında olan bir husustur. Fakat bazı durumlarda müellifin tayin ettiği isme mukabil literatür içinde yeni isimler de ihtirâ kabilinden karşımıza çıkabilmektedir. Buna güzel bir örnek olması hasebiyle okumalarımız esnasında eserimizin ismine dair nazar-ı dikkatimizi celbeden bir detayı ele almak istiyoruz. Bu dikkat vesilesi ile metnin tamamına bir bütün olarak baktığımızda Sâkıb Mustafa Dede'nin, Sefîne'nin birkaç yerinde eserinin ismini zikrettiği görülmektedir. Sefîne'nin I. cildinin başında kendisinden önce yazılan menakıbnamelere zeyl olarak "*mevsūm-ı Sefīne-i Nefīse edip ezyāl-i mübāreke-i pīş-ḳademāna teşebbüş*"[27] eden Sâkıb Dede, Sefîne'nin II. cildinde ise eserinin ismini "*Eğerçi Sefīne-i Nefīse-i*

[27] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 4.

Mevleviyye'de tanṣīṣ-bi'l-esāmī olunmadı..."[28] şeklinde geçirmektedir. Dolayısı ile eserin ismi müellif tarafından "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyye" olarak vazedilmiştir diyebiliriz. Buna mukabil Mısır'da Mustafa Vehbî Efendi'nin editörlüğünde ve Kahire Mevlevihanesi şeyhi Hüseyin Azmi Dede'nin nezaretinde tahkikli bir metin olarak tab' edilen nüshada ise "*İşbu kitāb-ı belāġat-niṣāb a'nī Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyān...*"[29] şeklinde geçmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla eserin ismi Mustafa Vehbî ve onun yanı sıra Hüseyin Azmi Dede tarafından ufak bir tasarrufla Farsça "-ân" çokluk eki getirilerek "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân" halini almıştır. Biz de çalışmamız boyunca eserin ismini matbu metinde verilen hali ile kullanmayı tercih ettik. Eserin ismi bu son hali ile muhtevasını da daha isabetli bir şekilde ifade etmektedir.

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın muhtevası yalnızca bir inceleme ile ortaya konamayacak kadar zengindir. Ayrıca müellifin okuyucuyu yer yer acze düşüren üslubu ile eser, defalarca ve dikkatle okunmadıkça doğru anlaşılmaktan uzaktır. Gayretimiz eserin doğru bir şekilde okunmasını ve yorumlanmasını sağlamaktan ibarettir.

[28] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 22.
[29] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÂKIB MUSTAFA DEDE'NİN HAYATI, TASAVVUFÎ ŞAHSİYETİ, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Sâkıb Mustafa Dede'nin hayatı hakkında en teferruatlı kaynak oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin telif ettiği *Tufeylü Menâkıbi'l-Kibâri'l-Mevlevî Fî-Menkabeti Hazreti'ş-Şeyhi's-Sâkıbi'l-Ma'nevî* isimli eserdir. Eserde Sâkıb Dede'nin biyografisinin yanı sıra şahsiyeti, ilişki içinde olduğu devlet adamları, yetiştirdiği talebeler ve aile efradına dair birtakım hususi bilgiler yer almaktadır. Sâkıb Dede'nin hayatını yazarken bu eser birinci derecede kaynak olarak ittihaz edilmiştir. İncelemede *Tufeylü Menâkıbi'l-Kibâri'l-Mevlevî Fî-Menkabeti Hazreti'ş-Şeyhi's-Sâkıbi'l-Ma'nevî* isimli eser kısaca *Tufeyl* olarak geçecektir.

Sâkıb Dede'nin hayatını yazarken ikinci derecede istifade ettiğimiz kaynaklar ise dedenin *Dîvân*ı ve *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* isimli eseridir. Özellikle *Sefîne*'nin satır aralarında Sâkıb Dede'nin biyografisinin izlerini sürmek bizim için ziyadesiyle aydınlatıcı olacaktır. *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* kısaca *Sefîne* olarak zikredilecektir.

Yukarıda sayılan eserlerin haricinde üçüncü derecede kaynak olarak Osmanlı biyografi literatürü dâhilindeki eserler kullanılacaktır. Elbette bu eserler Sâkıb Dede'nin kendisi ve oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin babası hakkında verdiği malumat yanında daha sathî bir vaziyet arz etmektedir.

Ayrıca Sâkıb Dede'nin biyografisine katkı sağlayacağını düşündüğümüz akademik çalışmalar da mevcuttur. Dördüncü derecede kaynaklar şeklinde tavsif edilebilecek bu çalışmalar ihtiva ettikleri malumat ölçüsünde değerlendirilmişlerdir.

Sâkıb Mustafa Dede'nin annesinin ismi Halime'dir. Halime Hatun'un dedesi[30] ise Endülüs menşeli olup Muhyiddîn-i Arabî'nin manevi işareti ile İspanyol İstilasından önce vatanını terk edip İzmir'e yerleşmiştir.[31]

Sâkıb Mustafa Dede'nin babası ise Mısır tüccarlarından olan İsmail Efendi'dir.[32] İzmir'de[33] dünyaya gelen[34] Sâkıb Mustafa Dede'nin çocukluğunun ilk yılları babasının Mısır'daki işleri yüzünden maddi ve manevi müzayaka ile geçmiştir.[35] İzmir'de tahsil hayatına başlayan Mustafa Dede'nin daha bu yıllarda akranlarının fevkinde bir istidat sergileyerek doğduğu şehrin hocalarından öğrenebileceği tüm ilimleri kolayca tahsil ettiği görülür. Bunun akabinde kendisini ilmî manada daha iyi yetiştirebilmek için İstanbul'a gitmeye karar verir.[36] Bu seyahati onun uzun yıllar süren seyahat maceralarının ilki olacaktır.

---

[30] Ali Enver, Sâkıb Dede'nin dedesinin âlim olduğunu kaydeder:
"… *ve kendileri İzmirli ulemadan bir zâtın necl-i necîl-i ercümendidir*." Bkz. Ali Enver, **Semâ-hâne-i Edeb**, yay. haz. Prof. Dr. Sadık Erdem, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013, s. 46.

[31] Arif Edip Aksoy, "Ahmed Hâlis Dede Tufeylü Menâkıbi'l-Kibâri'l-Mevlevî Fî-Menkabeti Hazreti'ş-Şeyhi's-Sâkıbi'l-Ma'nevî (İnceleme-Tenkitli Metin)", dnş. Prof. Dr. Hüseyin Akkaya, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Sivas, 2018, s. 184.

[32] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 187.

[33] Sâkıb Dede, *Sefîne*'nin girişinde memleketi İzmir'den bahsetmeyi ihmal etmemiştir. Dedenin İzmir'e dair kanaatini ele veren bu satırlar hayli ilginçtir:
"…*Ki fî'l-aṣl, mânend-i belde-i İzmir bir ḫufre-i inkâr-ı evliyâ ve berzaḫ-ı zerḳ u riyâdan ser-zede iken mürîd-i nâ-murâd-ı Ḥażret-i Mevlânâ (ḳuddise sırruhu'l-a'lâ) belki menḳabe-nüvîs-i merdân-ı meydân-ı 'irfân ve şenâ-kâr u vaṣṣâf-ı ber-güzîdegân-ı Subḥân-ı müfîżü'l-iḥsân-ı bî-pâyân olmaḳlığla ser-efrâz ve Dervîş Ṣâḳıb-ı Mevlevî şöhretiyle mümtaz…*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 4.

[34] Sâkıb Mustafa Dede'nin doğum tarihi hakkında klasik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat Ahmet Arı, Ahmet Hâlis Dede'nin *Tufeyl*'de verdiği bir bilgiden hareketle Sâkıb Dede'nin 1652'de doğduğuna dair bir istihraç yapmaktadır. Bkz. Ahmet Arı, **Mevlevîlikte Bir Hanedanlık Kurucusu Sâkıb Dede ve Dîvânı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003, s.21-22. Bu istihraç zaman içerisinde bir hüküm halini almış olmalı ki Ahmet Arı tarafından hazırlanan TDVİA "Sâkıb Dede" maddesinde bu doğum tarihi herhangi bir soru işareti taşımaksızın verilmiştir. Bkz. Ahmet Arı, "Sâkıb Dede", **TDVİA**, c. 36, İstanbul, 2009, s. 4. Betül Saylan tarafından hazırlanan doktora tezinde ise bu doğum tarihi Ahmet Hâlis Dede'nin *Tufeyl*'ine atfen verilmektedir. Bkz. Betül Saylan, "Mevlânâ Âilesi ve Mevlevîlik'te Çelebilik Makâmı –*Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* Örneği-", dnş. Prof. Dr. Mustafa Tahralı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2013, s. 1. Ayrıca Mehmed Süreyya, Sâkıb Dede'nin bir zühûl eseri olarak "Bursalı" olduğunu söyler. Bkz. Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye**, yay. haz. Doç. Dr. Mustafa Keskin, Yrd. Doç. Dr. Ayhan Öztürk, Yrd. Doç. Dr. Ramazan Tosun, c. II, İstanbul, Sebil Yayınevi, 1996, s. 67. Bu yanlış Bursalı Mehmed Tahir'in dikkatinden kaçmamıştır. Bkz. Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, yay. haz. Prof. Dr. Mehmet Ali Yekta Saraç, c. I, Ankara, TÜBA Yayınları, 2016, s. 49.

[35] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 190.

[36] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 192.

İstanbul'a geldiğinde ilk iş olarak pek çok medreseyi dolaşan ve kendisine bir üstat arayan Sâkıb Dede'nin bu süreçte Fatih Sultan Mehmet Camii'nde bir nevi "ders-i âm" olarak pek çok talebeye ders verip şahsına yöneltilen sualleri muvaffakiyetle cevaplandırdığı görülmektedir. Bu aşamada, bir şahıs tarafından kendisine verilen tavsiye üzerine Köprülü hanedanından Köprülüzâde Mustafa Bey'in yanına gitmeye karar verir ve Mustafa Bey'in Süleymaniye civarındaki konağına gider. Konağında kitapları ile meşgul olan Köprülüzâde Mustafa Bey ile yaptığı görüşmede ilmi kudretini ispat eden Sâkıb Dede, bu görüşmeden sonra konakta kalmaya başlar ve Mustafa Bey'in hususi talebesi olur.[37] Bu konakta daha sonra Çehrin Seferi'nde yol arkadaşı da olacak olan Fevzi Efendi ile tanışır.[38]

Sâkıb Mustafa Dede takriben on beş yaşında iken hala bu konakta ikâmet etmektedir.[39] Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Çehrin Seferi'ne iştirak edecek olan Köprülüzâde Mustafa Bey'in maiyetinde Fevzi Efendi ile birlikte ikinci seyahati başlar.[40] 1678 tarihinde vuku bulan bu sefer, Sâkıb Mustafa Dede'nin hayatında yeni bir pencere açar. Derviş Hacı Mehmed Efendi isimli bir Mevlevi dervişinin Köprülüzâde Mustafa Bey'in çadırını ziyaret etmesi ve bu ziyaret esnasında muhasaranın fetih ile neticeleneceğini haber vermesi Sâkıb Dede'nin şahit olduğu önemli bir hatıradır. Çünkü bu vesile ile arkadaşı Fevzi Efendi'den Hz. Mevlâna'yı ve Mevleviliği öğrenmek imkânı hâsıl olmuştur.[41]

Sâkıb Dede'nin Çehrin Seferi esnasında tanıştığı bu Mevlevi dervişi ve akabinde gördüğü rüya Sefîne'nin III. Cildinde detaylı olarak zikredilmektedir. Sâkıb Dede yıllar sonra kaleme aldığı eserine Derviş Mehmed-i Hindî için de bir başlık

---

[37] Sâkıb Dede, eseri *Sefîne*'de hamisi ve hocası olan Köprülüzâde Mustafa Paşa'ya duyduğu muhabbet ve hürmeti aşağıda verdiğimiz satırlarda olduğu gibi her fırsatta dile getirmekten kaçınmamıştır:
"*…vāṣıl-ı Dāru'd-devle olduḳta ṣadr-ı a'ẓam-ı vaḳt olan düstūr-ı sa'īd ü ṣadr-ı şehīd İbni Kemāl-i Ṣānī Köprülü-zāde Muṣṭafā Paşa ḥażretleri istiḳṣā-yı aḥvāl-i memleket ṣadedinde istinṭāḳ eyledikde…*"Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 186. "*Ve ṣadr-ı şehīd ü düstūr-ı sa'īd ḥażretleri daḥi* 'هذا عذب فرات وذلك ملح أجاج.' *mā-ṣadaḳı birāderi Aḥmed Paşa mu'īn-i mehīn-i maḳbūlān-ı ṣamedānī ya'nī mürebbī-i revāc-baḫş-ı bāzār-ı Vānī olduġu gibi kendiler mecma'u'l-biḥār-ı feżā'il-i şettā vü kitāb-ḫāne-i seyyār-ı beyne'l-verā ve muḥibb-i evliyā vü mürebiyyü'l-fużalā bir vezīr-i āṣaf-naẓīre ve 'ale'l-ḫuṣūṣ…*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 187.
[38] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 193-194.
[39] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 195.
[40] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 201.
[41] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 202.

açmış ve hem kendi hatırasını nakletmiş hem de Derviş Mehmed-i Hindî'ye karşı vefa borcunu yerine getirmiştir. Ancak Sâkıb Dede, Derviş Mehmed-i Hindî'nin Fazıl Mustafa Paşa'dan[42] önce fetih müjdesini kendisine ve arkadaşı Fevzi Efendi'ye söylediğini kaydeder:

"...a'nī bihi Ḥażret-i Dervīş Meḥmed-i Hindī siyeh-ḫayme-i ġumūm u aḥzānımıza teşrīf ve māh-ı cemāl-i meserret-me'āliyle çerge-i endīşeyi sīne-i işrāḳıyān-āsā pür-nūr edip bādī-i ḫiṭābda ref'-i estār-ı esrār edip **" دیدمکه خداوندگار ما ناگاه با گروه انبوه پر شکوه فقرا آمدند. و این قلعه را با توجه و مراقبهٔ فتح و تسخیر محاصره و احاطه فرموده است. فردا من العصر الی وقت العشاء هراینه مفتوح و مسخر خواهد شد. و اعدای دین مقهور و منهزم و گریزان خواهند شد."** *enfās-ı nefīse-i beşāret-esāslarıyla tesellī ve tenfīs-fermā olmaları ve ḳalb-i pür-ekdār-ı müstemi'īne ṣafā-yı bī-kerān-baḫş olduġu lisān-ı Fevzī'den sāmi'a-i mīr-i mükerrem-i merḳūma ilḳā ve anlar daḫi vezīr-i meş'ūma īṣāl etmekle ḳażıyye-i nā-marżıyye-i firārı leyle-i ātiyeye te'ḫīr etdiğinde..."*[43]

Bu gelişmelerden sonra Çehrin Kalesi alınmış ve dönüş hazırlıkları sırasında Sâkıb Dede, çok ilginç bir rüya görmüştür. Rüyasında Mevlevi esvapları giyen Sâkıb Dede, rüyasını Fevzi Efendi'ye tabir ettirmiştir. Böylece Mevlevi olacağı müjdesini bizatihi Fevzi Efendi'den duymuştur.[44]

Sâkıb Dede muhtemelen Derviş Mehmed-i Hindî'nin manevi kişiliğinden çok etkilenmiştir. Kalenin fethi ile birlikte artan bu tesir Sâkıb Dede'nin yukarıda belirtilen rüyası ile pekişmiştir. Derviş Mehmed-i Hindî menkabesinde anlatılan bu rüya ve tabir edilme şekli Sâkıb Dede'nin hayat hikâyesi için bir dönüm noktasıdır:

---

[42] Râmiz, *Âdâb-ı Zurefâ* isimli eserinde Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa'nın şehit olmasından sonra Sâkıb Dede'nin dervişliği seçtiğini söyler. Bkz. Râmiz, **Âdâb-ı Zurefâ**, yay. haz. Dr. Sadık Erdem, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1994, s. 55.

[43] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 121.
[44] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 203-204.

"...bu ḫāk-i rāh-ı āgāhān-ı ṭarīḳat-i ḳadīme-i Ṣıddīḳıyye'de daḫi üstādımız merḥūm ve maġfūrun-leh Köprülü Meḥmed Paşa-zāde Emīr Muṣṭafā ḥażretleri teba'iyyetiyle ve sābıḳan ḥizb-i dervīşān-ı 'ārifān-ı zebān-āverān-ı hünermendāndan ve ol sefer-i nuṣret-eṣerde mīr-i muḥterem-i merḳūmuñ ḫademe-i bāb-ı ma'ālī-intisābından olan Fevzī Muṣṭafā Efendi ile hem-dem ü hem-ḫaymeliğiyle seferber olup eṣnā-yı rāhda maḥż-ı 'ināyet-i tevfīḳ-i Ṣamedānī rūy u çeşm-i ḫᵂāb-ı ġaflet-ālūduma derīçe-küşā-yı intibāh-ı nāgāhī ve müreşşiḥ-ı mā'ü'l-ḥayāt-ı āgāhī olup bir şeb-i ḳadir-sāda derūn-ı hāmūn-ı heyhātdan bir şeyḫ-i ġaybī-i Mevlevī rū-nümā-yı kemāl-i kerem olup dest-i iḥsān-peyvestinde pīçīde olan boġça-i bā-tekellüf-i pür-elbise-i ḫaḍrā-yı dervīşāneyi ḳurbumuza geldikde rūy-ı çemene vaż' u fetḥ edip ve bu gedā-yı ser-be-ṣaḥrā-yı heyemānı derūn-ı ḫaymeden bīrūna da'vet ve libāsımı ser-tā-be-ḳadem nez' edip elbise-i ḫaḍrā-yı merḳūmeyi ilbāsdan ṣoñra bir külāh-ı sāde-bülendi farḳ-ı faḳīrāneme erzānī buyurduġu 'aḳībinde mānend-i rūḥ-ı revān, dīde-i ḫayālimden nihān olduġu sürūr-ı nā-maḥṣūruyla bīdār olup müşāhede-i nādire-i meẕkūreyi Ḥażret-i Fevzī'ye ḥikāye eylediğimde "مبشرة صادقة مولويت شماست." 'unvānıyla ta'bīr ü tebşīr buyurduḳlarında ilā ẕālike'l-ān ol maḳūle ḳavl-i müferriḥ gūş-güẕār-ı bende-i kemīne olmadıġı ḥasebiyle ṭālib-i tafṣīl-i icmāl-be-icmāl-i merḳūm olduġumda ol "ما سمعت." ḳabīlinden olan nām-ı nāmī vü nişān-ı samī Ḥażret-i Mevlānā (min külli'l-cihāt evlānā ve min cümleti's-simāt a'lānā) ve evṣāf-ı ṣafā-baḫş-ı ṭarīḳat-i 'aliyyelerinden şemme-serā olmalarıyla dil-i derdmend ü cān-ı müstehām, ġarḳ-ı lücce-i iştiyāḳ ve çeşm ü gūş cādde-i intiẓār-ı ẓuhūr-ı beşāret-i mezbūre olup dem-be-dem pürsān-ı ziyāde-i beyān olduġumca (lillāhi derruhu) merḥūm u maġfūrun-leh Fevzī daḫi ketm ü iştiġāl etmeyip ol vādī-i bī-amānda ṣoḥbetimiz hemīşe eẕkār-ı cemīle-i cānānla olup bi'l-külliyye bīzār-ı 'alāyıḳ-ı māsivā ve bāzār-ı dād u sited, bāzār-ı faḳr u fenā olaraḳ vāṣıl-ı menzil-i ma'reke-i cihād olup 'āmme-i 'asākir-i İslām mīḳāt-ı erba'īn eyyām mücidd ü sā'ī-i..."[45]

Sâkıb Dede, bu seferden döndükten sonra –muhtemelen Mevleviliği daha iyi idrak edebilmek için- Farsça öğrenmeye karar verir. Bu hususta Köprülüzâde

[45] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 120.

Mustafa Bey'in kendisine yardımcı olamayacağını bildiği için yine bir tavsiye üzerine Bursa'da ikâmet eden (İshak Hocası) Acem Ahmed Efendi[46]'den Farsça öğrenmek üzere üçüncü seyahatine çıkar.[47] Kısa zamanda Acem Ahmed Efendi'den çok iyi derecede Farsça öğrenen Sâkıb Dede, kendisine gösterilen aşırı ilgi ve alakadan sıkılarak yanına –istemediği halde- birkaç arkadaşını alıp dördüncü seyahatine çıkacaktır. Bursa'dan ayrılan Sâkıb Dede, Uşak üzerinden geçip Menteşe, Hamid ve Isparta havalisinde dolaşarak camilerde ders ve vaaz vererek Yalvaç'a uğradıktan sonra Konya'ya ulaşır. Konya'da yine pek çok camide vaazlar veren Sâkıb Dede, araştırmaları neticesinde tasavvuf ilmini kendisine lâyıkıyla öğretebilecek bir âlimin ismini duyar. Halil Efendi[48] isimli bu şahıs Konya'da yaşamaktadır.[49]

Konyalı talebelerden öğrendiği üzere, Elmalılı Halil Efendi bir Halvetî şeyhi olan Kûsec Ahmed Efendi'nin mürididir ve onun müsaadesi olmadan kimseyle görüşmemektedir.[50] Bunun üzerine sahip olduğu her şeyi satıp ismi geçen şeyhe intisap eder.[51]Sâkıb Dede'nin bu intisabındaki temel gayesi Elmalılı Halil Efendi'nin rahle-i tedrisine oturabilmektir. Nitekim bunu sezen Kûsec Ahmed Efendi, müridi Halil Efendi'yi Sâkıb Dede'nin tahsil ve terbiyesi ile vazifelendirmiştir. Belli bir süre

---

[46] Sâkıb Dede'nin Acem Ahmed Efendi'yi tercih etmesi muhtemelen bu zatın Köprülü hanedanı ile olan kuvvetli bağlarından kaynaklanmaktadır. Bkz. Reşat Öngören, "İshak Hocası", **TDVİA**, c. 22, İstanbul, TDV Yayınları, 2000, s. 533.

[47] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t.",** s. 204.

[48] Sâkıb Dede, II. Hacı Bostan Çelebi menkabesinde Halil Efendi'den kısaca bahseder:

"Ve merḳūm Ḫalīl Efendi fī'l-aṣl, a'māl-i livā'-i Teke'den Elmalı-nām ḳaṣabada ebnā-yı ḳuḍātdan olup 'ulūm-ı rivāyāt u dirāyātda ferīd-i 'aṣr u vaḥīd-i dehr ve meşāyiḫ-i Dāru'l-velāye'den Şeyḫ Aḥmed-i Kūşec-nām mürebbī-i kāmile mürīd olup ṣāḥib-i terk-i neseb ü iżāfāt ve mālik-i mürā'āt-ı merātib-i vücūdiyye ve ba'de vefāti şeyḫihi mensūb-ı dā'ire-i Ḥażret-i Bostān-ı Ṣānī olup ṣoḥbet ü ḥimāye-i ġavṣānelerinde muntaẓamu'l-ḥāl ü muġtenemü'l-bāl evḳāt-güẕār ve ḥīn-i irtiḥālde teh-i dīvār-ı der-i türbe-i muḳaddese'de defn ile her gāh manẓūr-ı 'ayn-ı re'fet-i fuḳarā olmaḳ ricāsı ḳarīn-i ḳabūl ve ḥālā ol maḥall-i sāmīde āsūde-i sāye-i dīvār-ı türbe-i raḥmet-medār olmuşdur." Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 186-187.

[49] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t.",** s. 205.

[50] Sâkıb Dede'nin Kûsec Ahmed Efendi hakkında -doğrudan olmamakla beraber- eseri *Sefîne*'de bahsettiğini görmekteyiz. Sâkıb Dede *Sefîne*'nin III. Cildinde "Derviş Ali Lâ-mekân" menkabesinde Şeyh Ahmed Kûsec'in Derviş Ali Lâ-mekân'a ma'nen intisap ettiğini kaydetmektedir. Bu vakadan sonra Şeyh Ahmed Kûsec'in Derviş Ali'nin bir nevi halefi olduğunu görürüz. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 35.

[51] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t.",** s. 206.

Halil Efendi'den tasavvuf ilmine dair pek çok eseri okuyan Sâkıb Dede'nin, Füsûsu'l-hikem'i bitirmeye yakın bir dönemde seyahat arzusu tekrar zuhur eder.[52]

Sâkıb Dede, bu beşinci seyahatinin başlangıcında Akşehir'de kıyafetlerini değiştirip birkaç yol arkadaşı ile İstanbul'a vâsıl olur. İstanbul'a döndükten sonra Fatih Sultan Mehmet Camiinde ders-i âm olarak tekrar tedris faaliyetlerine başlayan Sâkıb Dede'nin bünyesi bu yoğun çalışma temposu yüzünden bitap düşer. Doktorların "tebdil-i hevâ" tavsiyesi üzerine altıncı seyahatine çıkan Sâkıb Dede, bu sefer de Bolu'ya gider. Bolu hamamlarında sağlığını düzeltmeye çalışmış ve riskli bir hacamat ameliyesi sonunda sıhhatine kavuşmuştur.[53]

İyileştikten sonra yedinci seyahatini abisi İbrahim Ağa'nın da bulunduğu İstanbul'a yapan Sâkıb Dede[54], bu seyahatlerinde Mevlevileri ve Mevleviliği daha iyi tanıma fırsatı bulmuştur. Bu yüzden İstanbul'a döndüğünde kendisini yetiştirebilecek bir Mevlevi şeyhi aramıştır. Çevresindeki insanların tavsiyesi üzerine Edirne Mevlevihanesi postnişini Seyyid Mehmed Dede'nin yanına gitmeyi münasip görür.[55]

Sâkıb Dede, Seyyid Mehmed Dede hakkında *Sefîne*'nin II. Cildinde müstakil bir menkabe kaleme almıştır. Bu menkabesinde Seyyid Mehmed Dede'ye olan intisabını şu satırlarla dile getirmektedir:

"...bu bende-i cüyende-i ḥayy-be-ḥayy ve kemîne bu bende-i lâ-şey ü dil-teşne-i mürşid-i Ḥayy-imdâd sâ'iḳ-i faż'l u 'ināyet-i ḳā'id-i luṭfla daḫîl-i dā'ire-i irādetleri olup evāḫir-i nevbet-i velāyetlerinde behremend-i enẓār-ı ḥasene vü feyż-yāb-ı enfās-ı nefîseleri ve ḳadru'l-vüs' ve ḥasbü'l-istiṭā'a müstes'id-i ḫıdmet-i şerîfeleri olmaġla berāziḫ-i hā'ile-i māsivādan rehā-yāb ve fî'l-cümle a'tāb-ı 'aliyye-i merdān-ı ṭarîḳat-ı Ṣıddîḳıyye'ye neyl-i intisāb ile ser-sebz-i devlet-i faḳr u fenā olmuşdur."[56]

[52] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 207-208.
[53] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t.",** s. 209.
[54] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t.",** s. 210.
[55] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t.",** s. 211.
[56] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 140.

Seyyid Mehmed Dede'nin[57] Sâkıb Dede'nin yetişmesinde önemli bir yeri vardır. Şeyhinin vefatından sonra bile onun tavsiye ve nasihatleri unutulmamıştır:

"*Bu ednā cārūb-keş-i dergehleri evā'il-i intimā vü ḥudūş-i intisābımda aḥdāş-ı ṭarīḳatle ṣoḥbet ve ba'ż-ı mā-lā-ya'nī ḥarekāt u kelimāt ile iżā'a-i biḍā'a-i vaḳt-i serī'ü's-seyr etmekle rū-nümā-yı terkīb-i ḫayālīde kendimi ṣūret-i ṭıflānda mu'āyene edip ve eṭfāl-i keşīre daḫi kārd-der-dest 'ayb-ı müşle ile ma'yūb etmek ḳaṣdıyla üzerime hücūm eylediklerinde hezār 'acz u ıżṭırārla feryād-res-cūy iken nāgāh bir kūşeden rū-nümā-yı imdād ve hücūm-ı pür-ġumūm-ı merḳūmdan bu müstemidd-i himmetlerin taḫlīṣ buyurduḳları ni'met-i evcebü'ş-şükrüñ edā-yı sipāsı siyāḳında şeref-yāb-ı taḳbīl ü telşīm-i kūşe-i seccāde-i irşādları olduġumda* " صحبت احداث طریقت و الفت اطفال ارادت و اشتغال مالایعنی خطر عظیم دارد که اکثر خوی مشرب اطفال بخرابئ همکار خویشند. پس نونیازان را صحبت کهن سالان اوساط و نهایت سود بخش و سایهٔ امان رسانست. "*'unvān-ı keşf-iḳtirānlarıyla henūz taḳrīr-i ḥasb-i ḥāl-i dūşīne olunmadan bī-kem ü bīş tafṣīl-i mā-fī'ż-żamīr ü ta'bīr-i mā-fī'l-ḫayāl buyurmaları bende-i nā-çīz-i bī-temeyyüzlerine sermāye-i iḥtiyāṭ u intibāh olmuşdur.*"[58]

Bu dergâhta çilesini tamamladıktan sonra Dede'nin sekizinci seyahatinin istikameti yine İstanbul'dur. İstanbul'da Galata Mevlevihanesi'nin meşhur şeyhlerinden Gavsi Ahmed Dede'nin mürîdânı arasına katılan Sâkıb Dede, şeyhinden *Mesnevi* okumuştur. Bu dergâhta geçirdiği bir yıllık zaman zarfının sonunda ilme ve öğrenmeye olan ibtilâsı onu bir başka yolculuğa hazırlar.[59]

---

[57] Sâkıb Mustafa Dede, uzun yıllar kendisine arkadaşlık yapacak olan Derviş Sucu Mehmed için yazdığı menkabede her ikisinin de şeyhi olan Seyyid Mehmed Dede'den övgüyle bahseder:
"...ve ser-tā-be-ḳadem derdmendīsi bir şīr-i merd-i pīr-i Mevleviyyeden dest-sūd-ı şefḳatine maẓhar olmaġla kendiye şifā-yı 'ācil iḥsān olunduġu ḳā'id-i Āsitāne-i Murādiyye olup şeyḫ u mürşidimiz ve mürebbī-i küllümüz olan Seyyid Meḥmed Dede ḥażretleriniñ nevbet-i ḫılāfetinde tekmīl-i çille-i merdāne-i muḳannene edip şeref-yāb-ı tekbīr-i Ḫudāvendigārī ve..." Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 114.
[58] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 140-141.
[59] Arif Edip Aksoy**, "a.g.t.",** s. 214.

Sâkıb Dede dini ve tasavvufi ilimlerinin yanı sıra riyâziye ilmini de öğrenmeyi arzular. Fakat bu ilmin tahsili için "taraf-ı Rûm"da münasip bir üstat olmadığına kanaat getirerek Mısır'a gitmeye karar verir.[60] Sâkıb Dede'nin dokuzuncu seyahati olan bu sefer, İstanbul'dan bir gemiye binerek başlamakla beraber Dede'nin Çanakkale taraflarında karaya çıkması ile mahiyetini değiştirir.[61] Çanakkale civarından İzmir-Çeşme istikametinde bir kara yolculuğu ile Sakız Adası'nın karşı kıyısına ulaşan Sâkıb Dede[62], Sakız Adası'nda Mısır'a giden bir gemi bulur ve bu gemi vasıtası ile önce İskenderiye'ye daha sonra Kahire'ye vâsıl olur.[63]

Sâkıb Dede Kahire'de Hacı Mehmed ismindeki bir diğer kardeşi ile karşılaşır. Akabinde Kahire Mevlevihanesi'ne yerleşen Sâkıb Dede, kardeşinin de yardımıyla ulûm-ı riyâziyye tahsili noktasında ihtiyaç duyduğu kitapları temin eder. Bir riyâziye âliminden de ders alan Sâkıb Dede, Kahire'de birkaç ay ikamet etmiştir.[64] Sâkıb Dede, Kahire'deki ikameti esnasında hadis ilminin yanı sıra cifr ve vefk ilimlerini de muhtelif hocalardan öğrenmiştir. Mısır'a yapmış olduğu bu ilk seyahati akabinde burada da daha fazla durmayarak İstanbul'a dönmek üzere yola çıkmıştır. Sâkıb Dede'nin onuncu seyahati olan bu seferin nihayetinde deniz yoluyla doğrudan İstanbul'a gittiği görülmektedir. İstanbul'daki şeyhi Galata Mevlevihanesi postnişini Gavsi Ahmed Dede'nin hizmetine geri dönerek Mevlevilik tarikinde eğitimine devam etmiştir.[65]

---

[60] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 214.
[61] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 215.
[62] Sâkıb Dede, Sakız Adası'na uğradığında Derviş Hızır'ın türbesini de ziyaret etmiştir. *Sefîne*'nin III. Cildinde "Derviş Hızır" başlığı altında yer verdiği bu zatın o dönemde bir nevi zaviye olan türbesine Esirî Derviş Osman isimli bir şahsın "zaviyedarlık" yaptığını kaydeder:
"...Ve bu faḳîr-i pür-taḳṣîr daḫi ezmān-ı seyāḥatimde sāye-i ḳubbe-i türbe-i şerîfelerinde çend-rūz ārām edip zāviyedār-ı vaḳf bulunan Esîrî Dervîş 'Oṡmān'dan vaḳt-ā-vaḳt müsāfirīn-i zāviyelerinin muḥtāc olduġu levāzım u żarūratları ḫuzāne-i fütūḥ-ı ġaybiyyeden iḥsān buyurulduġu mesmū'um olduġun muḥaḳḳaḳ bu rīze-i ḫ^{w}*ār-ı ḫ*^{w}*ān-ı kerem-i kerāmetleri daḫi min ḥayṡu lā-yaḥtesib memnūn-ı fütūḥ-ı gūn-ā-gūn-ı ġayr-ı müteraḳḳabe ve maḥẓūẓ-ı eẕvāḳ-ı ṡūriyye vü ma'neviyye olmuşdur ki feyż-i berekāt-ı civārları olduġu bî-şā'ibe-i iştibāhdır."* Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 22.
[63] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 216.
[64] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 217.
[65] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 220.

Gavsi Ahmed Dede'nin nezaretinde seyr ü sülûkunu sürdüren Sâkıb Dede'nin İstanbul'da şöhret bulması Sultan IV. Mehmed'in mukarreblerinden yine bir Mevlevi olan Müneccimbaşı Ahmed Dede'nin[66] kıskanmasına sebebiyet vermiştir.[67]

Müneccimbaşı Ahmed Dede'nin hasedini muhtelif vesileler ile anlayan ve şeyhi Gavsi Ahmed Dede'den işiten Sâkıb Dede, bu durumdan rahatsız olur. Bu kıskançlık vakası onu bir başka seyahate çıkmaya mecbur eder. Dede, on birinci seyahatinin hedefi olarak Edirne'de çilesini himayesinde tamamladığı şeyhi Seyyid Mehmed Dede'yi seçer ve İstanbul'dan ayrılır.[68]

Edirne'de ne kadar kaldığını bilmediğimiz Sâkıb Dede, burada da fazla kalmak istemez. Yeni bir seyahat fikri ile Rumeli bölgesini gezmek ve oralardaki ihvan ile tekkeleri görmek ister. Sâkıb Dede'nin önemli gezilerinden olan bu on ikinci seyahati Sefîne için de bir alan araştırması hüviyetini taşır. Bu seyahati esnasında Siroz (Serez), Filibe, Selanik, Bosna gibi şehir ve bölgelerin yanı sıra Rumeli'ne dağılmış Mevlevi tekkelerinin pek çoğunu da ziyaret eder.[69] Bu yolculuk

---

[66] Sâkıb Dede'nin Müneccimbaşı Ahmed Dede ile olan "anlaşmazlığının" *Sefîne*'ye tesir etmediğini söyleyebiliriz. Çünkü Sâkıb Dede, Müneccimbaşı Ahmed Dede'yi eserinin II. cildinde müstakil olarak ele almıştır. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 168-173.

[67] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 222.

[68] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 223.

[69] Sâkıb Dede'nin bu Rumeli seyahatinde uğradığı şehirlerden birisi de Üsküp'tür. Dede'nin seyahatleri esnasında tanıştığı Mevlevileri eserine aldığını biliyoruz. Bu vesile ile Üsküp'te bulunduğu sırada tanıdığı ve takdirini kazanan "Derviş Seyyid Abdulahad" için de müstakil bir menkabe yazmayı unutmamıştır:

"Ve bu faḳîr-i pür-taḳṣîr daḫi evān-ı seyr ü seyāḥatimde ṣoḥbet-i müfîdeleri ile muġtenim olup rūz u şeb mutaraṣṣıd-ı aḥvālleri olduġumda eyyāmların ḫıdemāt-ı dergāh-ı evliyā ve leyālîlerin ʿibādāt u ṭāʿāt u münācātla maḥfūf u meşġūl muʿāyene edip ve mehābet ü temkîinde ebnā-yı ʿaṣrına fāʾiḳ müşāhede edip ḫattā memerrleri olan esvāḳ ahālîsi her nevbet-i mürūrlarında mülūk u vüzerāya edegeldikleri ḳıyām-ı iḫtirām üzere müstemirr olup ve cümle-i ʿulemā vü meşāyiḫ ü eşrāf u aʿyān evḳāt-ı mülāḳatlarında dest-būslarıyla teyemmün ü teberrük etmeleri aṣlā ṣıfāt-ı ḍaʿa vü meskenetlerine miḳdār-ı şemme taġayyür-dih olmayıp ve ḳadem-i bereket-tev'emleriyle kāze-i şāḥibe-i ʿācizede müctemiʿa olan elvān-ı niʿamdan erāmil ü eytām-ı maḥalleleri müstefîd olup ol daḫi meslek-i sîret-i infāḳlarına sālik ve cümle-i mevcūde-i kāşānelerin fuḳarā vü żuʿafāya tefrîḳ edip erbaʿîn-i rıḥletlerinde müsāfire-i menzil-i beḳā olmuşdur. Ve meyāmin-i ṣoḥbet-i müʾeşşireleriyle inkişāf-ı baṣîretleri taḥḳîḳ olunmuşdur." Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 60.

onu Gelibolu Mevlevihanesi'ne kadar götürür. Mevlevihane'de bulunduğu dönemde[70] ihvana hocalık yapar.[71]

Sâkıb Dede, Gelibolu Mevlevihanesi'nde bir süre kaldıktan sonra memleketi olan İzmir'i görmek için on üçüncü seyahatine çıkar. İzmir'e döndüğünde ahali onu derviş kıyafetinde görünce çok şaşırırlar. Onlara göre Köprülüzâde Mustafa Paşa'nın yanında mevaliden olması işten bile olmayacak bir adamın bu hali kabul edilemez bir vaziyettir. Halkın bu tavrına ve fikrine karşı ilmi ile onları hayrette bırakan ve susturan Sâkıb Dede, birkaç gün süren ikametinin ardından seyahatine devam eder ve ikinci defa olmak üzere Mısır'a doğru yola koyulur.[72]

Bu seyahatinin ikinci durağı Mora Yarımadası'nda bulunan Aynaroz Yarımadası'dır. Bu havalinin meşhur papazları ile görüştükten sonra yolculuğuna devam eder.[73] Gemi ile devam eden yolculuğunun üçüncü durağı Limni Adası'dır. Bu adada sürgünde bulunan Niyâzî-i Mısrî'yi ziyaret eder. Birkaç ay süren bu sohbet arkadaşlığı nihayetinde dördüncü durağı Kahire'ye doğru olan yolculuğuna devam eder.[74]

Sâkıb Dede, Limni Adası'ndaki ikameti esnasında Ağazâde Mehmed Dede'nin dervişlerinden Mustafa isimli birisi ile mülâki olur. Ağazâde Mehmed Dede menkabesinin sonlarında geçen kayıt şu şekildedir:

---

[70] Sâkıb Dede'nin Gelibolu Mevlevihanesi'ndeki ikameti esnasında Mahmud Dede'nin kardeşi Mustafa Dede ile hem-hücre olduğu bilgisini *Sefîne*'nin II. cildinde "Mahmud Dede" bahsinde bulmaktayız:
"*...nāgāh ḥavālet-ḫᵛāh-ı seyāḥat olduḳda ḳadr-şināsān-ı iḫvān u ḫullān ḥattā hem-ḥücremiz ve yār-ı ġārımız olmaḳ ḥasebiyle iḳāmetin faḳīr daḫi niyāzmend olduġumuzda* **" امید بنده آن بود که در جوار دادر آسوده کردم و در سیر صحرای قیامت نیز همپا باشم. لکن کوشهٔ وحدت ما را در محلهٔ خاموشان دیگر نمودند. پس تاخیر را مجال نیست."** *maẕmūnuyla ʿöẕr-āver ve cānib-i meşhūdīne ʿāẓim olup Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e dāḫil ve ol maḳām-ı müteyemmende ʿalā aḥseni'l-vücūh āfil ve intibāh-ı tāmmı ẓuhūr-ı emārāt-ı enfās u evżāʿından bī-şā'ibe-i iştibāh olmuşdur.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 203.
[71] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 223-224.
[72] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 234-235.
[73] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 236.
[74] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 237-238.

"Ve evān-ı seyāḥatimizde müte'essirīn-i ḫıdmet-i şerīfelerinden Limni Cezīresi'nde te'zīn ü te'ehhül ile mestūr Dervīş Muṣṭafā-nām bende-i aḫlaṣları ṣoḥbetine muvaffaḳ olup fedā-yı nıṣf buyurmaları ḫuṣūṣunda beyne'l-iḫvān eḳāvīl-i muḫtelife olmaġla ḥaḳīḳat istifsār olunduḳda ***"Fedā muḳarrer! Lākin şeyḫ-i aḳṭa' u şeyḫ-i ḍarīr mācerāsı gibi isti'māl-i tamām-ı beden iḳtiżā edicek maḥāll-i 'ibādāt u ezmān-ı ḫarekāt-ı rūḥāniyyede bi-'ināyetillāhi'l-Ḳadīr beden-i şerīfleri ke'l-evvel tāmmu'l-ḫareke olup semā'-ı ṣafāda vü ḳıyām-ı ṣalavātda ḳaṭ'ā eṯer-i fütūr maḥsūs olmayıp lākin ḫarekāt-ı beşeriyye vü ṭabī'iyye murād olunduḳda maḳarr-ı sa'ādetlerinde iki cān-dārları imdādıyla ḳıyām u meşy buyururlar idi."*** *diye meblaġ-ı vuḳūfun beyān etmiş idi. Lākin tesettür ü def'-i şöhret olmaḳ ḫuṣūṣunu cemm-i ġafīr-i müdeḳḳiḳīn taḥḳīḳ etmişlerdir."*[75]

Kahire'ye ulaştıklarında şehirdeki Mevlevihane'ye yerleşir. Bu devrede pek çok Mevlevi ile görüşerek hem bazı binaların tarihçeleri hakkında bilgi toplamış hem de Mevlevilik içinde tebarüz etmiş şahısların menkabeleri hakkında malumat elde etmiştir.[76]Rumeli seyahatinde olduğu gibi burada da bir alan araştırması yaptığı görülmektedir.

Bu ikinci Mısır seyahati esnasında babası İsmail Efendi ile annesi Halime Hanım'ın mücâveret kastıyla Mekke'ye giderken Kahire'ye uğramaları Sâkıb Dede'nin annesini son defa görmesine vesile olmuştur. Çünkü annesi Kahire'ye geldikten sonra birkaç gün içinde vefat etmiştir. Annesini defneden Sâkıb Dede'ye annesinin hissesinden bir miktar para da kalmıştır. Çok az bir miktarını kendisine ayıran ve geri kalanını babasına bırakan Sâkıb Dede, tekrar Anadolu'ya doğru yola koyulur.[77]

Deniz yolu ile Mısır'dan ayrılan Sâkıb Dede, beşinci durağı Antalya'ya ulaşır. Buradaki Mevlevihane'de ve muhtelif camilerde vaazlar verir. Etraftaki kasabaları dolaşarak Isparta üzerinden Konya'ya yönelir. Bu seyahatin altıncı ve son

[75] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 37.
[76] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 240.
[77] Arif Edip Aksoy, **"a.g.t."**, s. 243-244.

durağı olan Konya'ya vardığında Mevlânâ Dergâhı'nın matbahına girer ve orada Kazganî Ahmed Dede ile tanışır.[78]

Sâkıb Dede, *Sefîne*'nin III. cildinde "Derviş Ahmed-i Kazganî" için müstakil bir başlık açmıştır. Bu başlık altında Derviş Ahmed'in menkabesine yer verirken nasıl tanıştıklarını da anlatmayı ihmal etmez:

"Ez-cümle bu faḳīr-i pür-taḳṣīr ü ḫāk-i dergeh-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)iñ ibtidā-yı sülūkunda hezār iştiyāḳ-ı ḥavāṣıl-şikāfla üftān u ḫizān, ziyāret-i Ka'betu'l-'uşşāḳ'a cān-endāz olup bi-ḥikmetillāhi te'ālā rūz-ı fīrūz vuṣūlü 'aynu'l-cem'-i āsitāne-i sa'ādetiñ nüzhet-sarāy-ı Merām'a teveccühlerine muṣādefe etmekle ṣuffe-i maṭbaḫ-ı cān-pervere nüzūlünde ol buḳ'a-i mübārekeyi derūn-ı Beytü'l-ḥarām-veş, zā'ir ü ṭā'if ü 'ākif ü vāḳıfdan ẓāhiren ḫālī müşāhede edip lākin ol niş'imen-i sa'ādete rū-mālinden cūşān olan farṭ-ı sürūr u şādī, ṭavḳ-ı haẓm u iḥāṭadan bīrūn olmaġla ḫurūş-ı tīz-ā-tīz-i neşāṭ-ı lā-yenḳaṭı', ḳaṭ'-ı nefes edip nefsinde bī'm-i helāk-i merg-i şādī mu'āyene eyledikde semā' u gerdiş-i beyhūde ve ḥarekāt-ı 'anīfe ve ṭuruḳ-ı sā'ire ile def'aten çāre-cū olduġunda müfīd olmayıp miḳdār-ı sā'a inḳıṭā'-ı nefes mümtedd olunca nā-çār ol 'atebe-i 'aliyyede teslīm-i vedī'a-i cānı minnet bilip müteveccih-i miḥrāb-ı rıżā olduġunda nāgāh mānend-i çeşme-i ḥayāt-ı tārīkī-i dehlīz-i vaḥdet-kūşelerinden ser-ber-āver u rū-nümā ve "درویش خوش آمدی!" nefes-i cān-baḫşlarıyla ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurmalarıyla bi-keremillāhi te'alā ve kerāmeten ḫavāṣṣ-ı 'ibāda taḫliye-i sebīl-i ḳavāfil-i nefs olunup ḥayāt-ı tāze-yāb olması kendi ḥaḳḳında ḳā'im-i maḳām-ı zemīnī-i Ḥażret-i Mesīḥ ('aleyhi's-selām) olduḳlarına a'del-i şühūd-ı müdde'ā-yı zinde-demān olmuşdur. Ve ḫūṣūṣ-ı māddede, feryād-res-i ḥayāt-ı müste'ārımız olduġu gibi taḳlīd ü maḥabbetleri daḫi sermāye-i sa'ādet ve selāmet-i dām u ded-i rāhımız ve sedd-i rāh-ı ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳımız olmuşdur."[79]

[78] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 245.
[79] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 78-79.

Dergâhta birkaç ay kaldıktan sonra yeni bir seyahat arzusu ile Karaman Mevlevihanesi'ne gitmek üzere yola çıkar. Fakat istirahat ettiği esnada gördüğü bir rüya üzerine âsitâneye geri dönmek zorunda kalır ve yaklaşık olarak beş ay daha ihvanın hizmetinde bulunur.[80]

Sâkıb Dede, âsitânede bulunduğu sürenin sonunda yeniden seyahat etmek arzusuna kapılır. Yanına aldığı birkaç kişi ile birlikte on dördüncü seyahatine çıkar. İlk önce Konya'dan ayrılıp Akşehir'e geçer. Buradan çeşitli kasabaları dolaşarak Afyon Mevlevihanesi'ne ulaşır. Bu mevlevihanede Şeyh Mustafa'dan[81] daha sonra *Sefîne*'de zikredeceği pek çok menkabeyi öğrenir ve not alır. Afyon Mevlevihanesi onda derin izler bırakır. Afyon Mevlevihanesi'nden ayrıldıktan sonra Uşak'a geçer ve oradan ise Kula Kasabası'na uğrar. Seyahatinin son durağı ise İstanbul'dur. Şeyhi Gavsi Ahmed Dede'nin hizmetine geri döner. Böylece bu seyahati de hitama ermiştir.[82]

Galata Mevlevihanesi şeyhlerinden Gavsî Ahmed Dede, Sâkıb Dede'nin yetişmesinde büyük bir pay sahibidir. Sâkıb Dede şeyhinin menkabesini de eserinin II. cildinde müstakil olarak kaleme alır. Menkabesinde ifade edildiği kadarıyla Gavsî Ahmed Dede, Sâkıb Dede'nin sürekli seyahat etmesi[83] hususundan rahatsız olduğu için onu bu "başıboş" seyahatlerinden vazgeçirmek maksadıyla kendisine bazı nasihatlerde bulunur. Sâkıb Dede bu nasihatleri için şeyhine müteşekkirdir. Çünkü vaktini bu suretle zayi etmektense Kütahya Mevlevihanesi şeyhliği gibi muhterem bir makam ile ömrünü bereketlendirmiştir:

"...Ḥattā bu bende-i cūyende daḫi dergeh-i irşād-destgehlerine vāṣıl olunca beyhūde-gerd-i deşt-i 'ālem ü çāk çāk-i ḫār-ı āzār-ı aġyār olup el-minnetü lillāhi te'ālā ve

[80] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 247.
[81] Şeyh Mustafa'nın menkabesi *Sefîne*'nin ikinci cildinde "Mustafa Dede" başlığı altında bulunmaktadır. Mustafa Dede ile Sâkıb Dede'nin Hacı Fatıma Hanım'ı karşılamak üzere yola çıktıklarını da bu bahiste okumak mümkündür. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 186-190.
[82] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 248.
[83] Sâlim Efendi, *Tezkire*sinde Sâkıb Dede'nin "nice müddet seyr ü seyahat" ettiğine temas eder. Bkz. Sâlim Efendi, **Tezkiretü'ş-şu'arâ**, yay. haz. Prof. Dr. Adnan İnce, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s. 267.

teḳaddes ḫıdmet-i şerîfelerine vuṣûlle uṣûl u fürû‘-ı menâsik ü âyîn-i Mevleviyye ile taḥaḳḳuḳ ve daġdaġa-i vesâvis-i ebâlise-i ‘adîmü’l-ḫayriyyeden me’mûnu’l-ġâ’ile ḫazîde-i kûşe-i ferâġ-ı bâl ve rû-be-dîvâr-ı mürâ‘ât-ı ṣafâ-yı ḥâl ve fî’l-cümle âşinâ-yı işârât u maḥrem-i esrâr-ı ṭarîḳat-ı ‘aliyye-i Ṣıddîḳıyye vü tesellî-yâb ve buḳ‘a-i mübâreke-i Erġuniyye (ṣuyyinet ‘ani’l-âfâti’l-menûniyye)de dâmen-çîn-i tedârük-i mâ-fât fî’l-evḳâti’l-ḫâliyâta muvaffaḳ ve dem-be-dem şükrân-ı sâye-i kerâmet-mâyeleriyle meşġûlü’l-cevâriḥ u meşġûfü’l-cevâniḥ olmuşdur. Fî’l-vâḳi‘ bu dâmen-i âḫir zamânda her ser-i kû ḳuṭṭâ‘-ı ṭuruḳ-ı gün-â-günla müzdaḥim iken reh-rev-i tâze-sâl resîde-i menzil-i selâmet-i ḥâl olmaḳ hemânâ miyâne-i deryâ-yı şûrda zülâl-i şîrîn-yâb olmaḳdır.”[84]

Sâkıb Dede İstanbul’da bulunduğu sırada Tekirdağ’da Halvetî şeylerinden Şeyh Muslihüddin isminde bir zatın şöhretini duyar. Yanına aldığı bir arkadaşı ile ismi geçen şeyhi ziyaret eder ve onunla birkaç ay sohbet arkadaşı olur. Bu seyahat Sâkıb Dede’nin on beşinci seyahatidir.[85]

Sâkıb Mustafa Dede’nin hayatına yön verecek önemli seyahatlerinden birisi de II. Hacı Bostan Çelebi’nin makam çelebisi olduğu sırada Konya’ya yaptığı seyahatidir. On altıncı seyahati olan bu yolculuk, II. Hacı Bostan Çelebi’nin meclislerine dâhil olmasına vesile olmuştur.[86] Çelebi’ye intisap eden Sâkıb Dede, bu meclislerde Nesîb Dede, Vehbî Dede, Siyâhî Dede ve Halil Efendi gibi zevat ile mülâki olmuştur.[87]

Makam çelebileri içerisinde II. Hacı Bostan Çelebi’nin Sâkıb Dede nezdinde çok müstesna bir yeri vardır. Sâkıb Dede’nin Divanı’nda yer alan tarihler içerisinde aile üyelerinin haricinde yalnızca II. Bostan Çelebi’nin vefatına ait bir tarih

[84] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 148.
[85] Arif Edip Aksoy, “a.g.t.”, s. 249.
[86] Şemseddin Sami, II. Hacı Bostan Çelebi’nin ismini vermeksizin Sâkıb Dede’nin “âsitân-ı pîr”de hizmet ettiğini kaydeder. Bkz. Şemseddin Sâmî, **Kâmûsu’l-a‘lâm**, c. III, İstanbul, Mihran Matbaası, 1891, s. 1738.

[87] Arif Edip Aksoy, “a.g.t.”, s. 253.

bulunmaktadır.[88] Ayrıca Sâkıb Dede'nin bizatihi II. Bostan Çelebi'ye sunduğu ve bu vesileyle hayır duasını aldığı Farsça manzumeyi aşağıda veriyoruz:

(از ان فقیر پر قصور)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بهار بوستان دوستانست

ز زور نشئهٔ گل دلستانست

گل و بلبل بیاری عهد بستند

یکی نایی و دیگر دف زنان است

سماع با صفای مولویرا

صلای اگهان بوستان است

درین فرصت نی و میرا بهم کن

که وقت عشرت آخر زمان است

بباید دست افشان پای کوپان

هر انکو در ازل زین گلستانست

نداند زاغ قدر عیش خوش را

[88] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 525-526. Ayrıca bu tarih kıtasının tamamını *Sefîne*'nin I. Cildinde II. Hacı Bostan Çelebi'nin menkabesinde bulmak mümkündür. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 197.

که این دولت نصیب بلبلانست

چه جای روضهٔ رضوان که ثاقب

جهان امروز صد رشك جنانست[89]

II. Hacı Bostan Çelebi Kıbrıs sürgününden döndüğünde onu karşılayan ihvân arasında Sâkıb Dede de vardır. İsmail-i Huftegânî menkabesinde verilen bu malumat bize, Sâkıb Dede'nin II. Bostan Çelebi'ye karşı olan kuvvetli rabıtasını gösterir kanaatindeyiz:

"*Ve meclis-i tehniye-i ḳudūmlarına ḳadem-nihāde-i iʿtiẕār olduḳda bu faḳīr daḫi ḥāżır u nāẓır-ı keyfiyyet-i iʿtiẕārları olup ol ṣādıḳ serbāz ibtidā zānū-yı Ḥażret-i Çelebī-i müşārun-ileyhe ser-i irādet-zen ü dest-i kerem-peyvestlerin taḳbīl edip bī-iḫtiyār eşk-bār-ı ḥasret olup* " افسوس و دریغ که بچه اوقات پر آفات را ماندیم که پیش ازین اقدام پر برکات آل حضرت مولانا قدس سره الاعلی را بر روی زمین سرمایهٔ هزار میمنت می شمردندی و خاکپای قدس پیمایش را توتیای چشم جان کردندی. اکنون در خانه براحت نگذارند. معلومستکه راحت روی زمین نخواهد ماند. ای کاش درویش اسماعیل مردی و خاك گشتی و اغبرار خاطر نظرگاه صمدئ این عرق پاکیزه ندیدی. "*ʿunvānıyla taḥassür ü teʾessüf-künān-ı iʿtiẕār u girye-i ʿāşıḳāneleri Ḥażret-i Çelebi* Bostan cenābını *ve cümle ḥużżār-ı bezm-i* tehniyelerin *daḫi giryān edip velvele-i girye vü āh u enīn mümtedd ü müştedd olmaġla Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh ney-zenān u münşidīne taġyīr-i ṣaded siyāḳında ṣoḥbet-i mūsiḳī* emretmesiyle *muceb-i emr-i ʿālīleri üzere ḥareket-i pür-ḥālete ser-āġāz edip ehl-i vecdiñ ḫurmen-i sükūneti şuʿle-i āvāzla bār-bād u ṣaḫn-ı meclis-i pervānegān dest-efşān u pāy-kūbān ile müzdaḥim-i ḥālāt u mükāşefāt-ı ġarībe olup herkes gūn-ā-gūn ʿināyet-i nā-gāhla maẓhar u merāyā-yı ḳulūb-ı ṣaḳīle ʿukūs-ı müşāhedāt-ı ʿacībeye meclā olup Dervīş İsmāʿīl daḫi pāy-ber-pāy-ı*

[89] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 192.

یکبار دیگر میخسبیم و بیدار می شویم. و از دیده خبر دهیم. و بعد ازو خفتن بی " *peymānçe-i niyāz olup* انتباهست. بدین مرام گلبانك قبولی نیاز میجوییم. " *ʿunvānıyla ʿarż-ı maṭlab…*"[90]

Sâkıb Dede, altı aylık bir süre zarfında Çelebi'nin hizmetinde bulunduktan sonra on yedinci seyahatine çıkmıştır. Bu seyahat, Eskişehir üzerinden İstanbul uzanan kısa ve hızlı bir yolculuktur. Bu yolculuk sonunda tekrar Galata Mevlevihanesi'ne[91] gitmiş ve şeyhi Gavsi Ahmed Dede'nin silk-i hizmetine dâhil olmuştur.[92] Bu gelişinde uzun yıllar arkadaşı olacak Sucu Dede[93] ile tanışmıştır.[94]

---

[90] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 98-99.

[91] Sâkıb Mustafa Dede'nin Galata Mevlevihanesi'ndeki ikameti esnasında Mevlevilik tarihinde önem kazanmış bazı şahsiyetlerle de ünsiyet kurduğunu biliyoruz. Bu cümleden olarak *Sefîne*'nin III. cildinde yer verdiği "Derviş Sâmî Yunus" onun Galata Mevlevihanesi yıllarından kalma bir arkadaşıdır:

"*…eyyām-ı ṣoḥbetimizde eyvān-ı ārām u şefḳat-i pederāneleri çār-erkāna münḥaṣır olmuş-iken dīde-i dūr-bīn-i mükāşefeleri ʿālem-i ḫayālde kevākib-i benātu'n-naʿşı…*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 70. Ayrıca yine Galata Mevlevihanesi sâkinlerinden olan Fasîh Ahmed Dede ile de muaşereti olduğunu şu satırlar haber vermektedir:

"*…faḳīr-i kem-biżāʿa bādī-i naẓarda taḥsīn eylediğim ḥasebiyle* " چه دیو بهیچ وجه. پس این صورت دیو نباشد *ʿibāret-i nezāket-meşḥūnlarıyla muḳābele buyurduḳlarında serīʿan daḳīḳa-i murādlarına* حسن نباشد. " *intiḳāl ve* " صورت قبیح و تصویر حسن است. " *ʿunvānıyla tedārük ettiğimde* " فهذا هو المراد من قولهم القضاء لا یکون *tefrīʿ-i taḥḳīḳ-ibtināsıyla tebyīn-i ġaraż ve ṣūret-i mekrūha-i dīvi maḥv edip ḥaḳāyıḳ u daḳāyıḳ-ı kelāmiyyede olan taʿammuḳları hüveydā olmuşdur.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 102. الا حسنا و المقضي قد یکون قبیحا. "

[92] Sâkıb Mustafa Dede'nin sık sık seyahatlere çıkışı şeyhi Ahmed Gavsî Dede'nin dikkatini çekmiş ve bu vesile ile dedenin kendisine bazı nasihat ve tenkitlerde bulunmuştu. Bu hususa daha önce işaret etmiş olmamızın yanı sıra Sâkıb Dede'nin bu seyahat tutkusunu eleştiren yegâne kişinin Gavsî Dede olmadığını da belirtmeliyiz. Sâkıb Dede'nin çelebi olması hasebiyle *Sefîne*'nin I. Cildinde yer verdiği Abdulahad Çelebi de bu meseleye dair bazı nasihat ve tenkitler de bulunmuştur. Sâkıb Dede ise Abdulahad Çelebi'nin nasihatlerinin kendisini müspet yönde etkilediğini vurgulamadan geçmemektedir:

"*Ve bu faḳīr-i pür-taḳṣīr ve ḫāk-i pāy-ı fuḳarā evā'il-i sülūkde taḫt-ı emrü'l-mürebbī ʿadem-i ıṣṭıbārımdan nāşī mūla-ı seyāḥat ve her mevsim-i bahārda bir defʿa rū-māl-i āsitāne-i saʿādet ʿādetim olup naẓar-ı şefḳat-eşerlerine maẓhar olduġumda* " أي درویش ثاقب! کن حساباً سباحاً إلی متی التردّد سیاحاً مساحاً؟ " *nefes-i enfesleriyle tenbīh ü īḳāẓları sermāye-i ārām u sükūnum olup himmet-i ʿaliyyeleri imdādıyla bīhūde-gerdī vü mesāḥa-i ṭūl ü ʿarż-ı rūy-ı zemīnden ḫalāṣ ve ṭaleb-i iḫlāṣla ṣabr u sükūna muvaffaḳ oldum.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 236.

[93] Sâkıb Dede'nin hem yol arkadaşı hem de Kütahya'da aşçıbaşısı olan Derviş Sucu Mehmed'in menkabesi *Sefîne*'nin III. cildinde yer almaktadır. Dede, arkadaşı hakkında hüsn-i şehâdette bulunarak aralarındaki dostluğa vefasını göstermiş ve arkadaşının isminin zaman içinde silinip gitmesine eseri sayesinde mani olmuştur. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 113-118.

[94] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 256.

Sâkıb Dede, IV. Mehmed'in saltanatının son demlerinde Bağdat taraflarına gitmeyi tasarlar. Dede'nin on sekizinci seyahati olacak olan bu yolculuk artık başka bir hayatın kapılarını açacaktır. İstanbul-Konya arası gidiş-gelişlerinde Kütahya'ya hiç uğramamış olan Sâkıb Dede, bu seyahatinde Kütahya'ya da uğramaya karar verir.[95]

Bağdat'a giderken sadece bir menzil olarak düşündüğü Kütahya'da III. Muhammed Ârif Çelebi'nin kızı Kâmile Hanım'ın[96] kızı Hacı Fatma Hanım'ın dikkatini çeken Sâkıb Dede, Hacı Fatma Hanım'a bir rüya ile müjdelenen manevi evlattır. Kütahya Mevlevihanesi'ndeki sohbeti sayesinde Fatma Hanım'ın beğenisini kazanan Sâkıb Dede, aracı olan Sucu Dede sayesinde kendisine yöneltilen "tebennî" teklifini kabul eder. Akabinde de Hacı Fatma Hanım'ın kardeşi Hüseyin Çelebi'nin kızı Havva Hanım[97] ile evlenir.[98]

Sâkıb Dede'nin maddi ve manevi dünyasını tamamıyla değiştiren kişi Hacı Fatma Hanım'dır. Dede'yi evlatlık alarak neredeyse elindeki bütün varlığını ona vermiştir. Sâkıb Dede ise bu durumun o dönem Kütahya halkı arasında infiale sebep olduğunu kaydeder:

"Ol kān-ı kerem, bu bende-i der-be-der-i cedd-i ekremlerin ġavṭa-ḫor-ı ḳulzüm-i niʿam eylediklerinde ḫayr-ḫᵂāhān-ı ḥazm-endīşāndan bir gürūh-ı ihtiyāṭ-şükūh, ***"ʿAvāḳıb-ı umūr, mübheme ve evāḫir-i aḥvāl, muḫtemeledir."*** *diye terġīb-i meʾāl-endīşī siyāḳında bir*

[95] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 262-264.

[96] Kâmile Hanım, gelin gittiği Kütahya'da mevlevihanenin yeniden canlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir:
"*...Kāmile Ḫānım ḥażretleriniñ Kütahya'ya teşrīfleri ol belde-i nüzhet-fezāda tecdīd-i ʿuhūd-ı ḳadīme vü taʿmīr-i rüsūm-ı remīme-i āl-i Ḫudāvendigārī'ye bādī ve ahālīsiniñ kemā-fī'l-evā'il, berekāt-ı kerāmāt-ı Mevleviyye ile iġtināmına bāʿiş olmuşdur.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 255.

[97] Hüseyin Çelebi'nin kızı Havva Hanım, halası Hacı Fatma Hanım'ın taht-ı terbiyesinde büyümüş ve yine halası tarafından Sâkıb Dede ile evlendirilerek gelin edilmiştir:
"*...Ve kendiler tehī-aġūş-ı evlād ve birāderleri Ḥüseyin Çelebi vefātından ṣoñra kerīme-i mükerremeleri yetīme vü ferīde olmaġla Ḫavvā Ḫānım-nām duḫter-i bülend-aḫterlerin ḥacr-ı terbiye ve kenār-ı tenmiyelerinde taʿlīm ü teʾdīb ve berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle nüvāziş-i şefḳat-i bī-pāyān u ifḍāl ve çerāġ-ı dūdmān-ı ʿizz ü iḳbāl buyurmuşlardır.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 260.

[98] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 267-268.

miḳdār naḳd u cins ibḳāsına iġrāyı mutażammın ruḳ'a-i nuṣḥ tenmīḳ ve firistāde-i ḫużūr-ı fā'iżu'n-nūrları ḳılmaġla deryā-yı 'ināyetleri cūş edip ḳalem-i meymenet-raḳamlarıyla أشهدكم أيها الإخوان والخلان أن جميع ما في أيدي العباد عوار مستودعة وأن لا مالك للملك إلا الله. فالودائع في يد هذه الفقيرة إلى لطف سيدها الغني. قد سلمتها إلى فلان الفقير بجملتها والهبة للمعير عز وجل. وإني أبقيت لنفسي ثلاث جواهر نفيسة للحزم والاحتياط في مآل أمري وهي حسبنا الله ونعم الوكيل. -مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ- ومن يتق الله يجعل له مخرجاً ويرزقه من حيث لا يحتسب. *'unvān-ı tevekkül-tibyānını terḳīm-i ḥasb-i ḥāl-i sa'ādet-me'āl ve cevāb-ı ḳāṭı'-ı 'urūḳ-ı su'āl buyurmaları meẕkūrīni kendi ḥāllerine ibkā ve teveccüh-i ehl-i ḥaḳḳa irşād etmişdir.*"[99]

Hacı Fatma Hanım, hacca gittiğinde dahi Sâkıb Dede'yi unutmamış ve onun için bazı hayırlar yapmıştır. Sâkıb Dede kendisine gösterilen bu lütuflar karşısında minnettardır:

"*... 'Ale'l-ḫuṣūṣ, ṭarīḳ-i ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn'de bu bende-i kemīneleri ḥaḳḳında sünūḥ eden mā-melek-niṣārlikleri şevāhid-i 'ādile-i müdde'āları olunca kendileri seg-i aṣḥāb-ı Kehf ü gürbe-i Ebā-hureyre ve nemle-i Ḥażret-i Süleymān'dan rīze-i ḫ*ʷ*ān-ı nihānların dirīġ eyledikleri ḥubb-ı dünyālarına berāhīn-i sāṭı'a ve maġlūb-ı hevā olduḳlarına emāret-i ẓāhire olmuşdur.*"[100]

Hacı Fatma Hanım ölüm döşeğinde dahi Sâkıb Dede'yi düşünmüş ve ona karşı ne kadar şefkat ve merhamet taşıdığını göstermiştir. Bu tavır Hacı Fatma Hanım'ın vefatından uzun yıllar sonra bile hatırlanmasına sebep olacaktır:

[99] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 262-263.
[100] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 262.

"*Ve hengām-ı iḥtiżārlarında bu bende-i kemīneleri ser-efgende-i dūş-ı ḥüzn ü inkisār muntaẓır-ı kerem-i vāpesīnleri ve eşk-bār-ı derd-i firāḳ-ı cān-güdāzları olduġumda* **"بقيت غريباً. عاملك الملك القيوم بعين عنايته."** *dem-i icābet-rehīnleriyle cobrān-güsār buyurup ġanīmet-i āşār-ı himmet-i 'aliyyeleriyle evān-ı ḥayāt-ı pür-berekātlarına müstes'id olduġum gibi nefes-i āḫirīnlerinde daḫi meyāmin-i dem-i ḥayāt-baḫşlarıyla tenfīs-i kürbet buyurmuşlardır. Ve fī eyyāminā haẕihi, ne maḳūle mütekeddir-i ḥavādiş olmaḳ iḳtiżā etse menāẓır-ı ḳuṣūr-ı cihān-ı ḫayālden rūy-ı āşināyī-nümā ve nuṭḳ-ı feraḥ-fezālarıyla tesliyet-fermā vü beşāret-baḫşā olmaları bī-dirīġdir.*"[101]

Sâkıb Dede'nin şeyhlik makamına geçmesinde de Hacı Fatma Hanım'ın tesiri vardır. Anlaşıldığı üzere Hacı Fatma Hanım'ın talebi ve Hacı Bostan Çelebi'nin müsaadesi ile Sâkıb Mustafa Dede Kütahya Mevlevihanesi'ne şeyh olur.[102] Sâkıb Dede, bu mevlevihanede kırk sekiz sene meşihat makamında bulunur.[103]

Sâkıb Dede'nin Kütahya Mevlevihanesi'ne şeyh oluşu hem Mevlevihane hem de şehir için yeni bir sayfa açılması demektir.[104] Dede, kendisi için de çok mühim olan bu vakaya dair bir tarih düşürmüştür:

"*Kâl idüp târihın ihvânu's-safâ*

[101] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 264. Sâkıb Mustafa Dede Hacı Fatma Hanım'ın vefatı için düşürdüğü tarihi hem divanına hem de *Sefîne*'nin I. Cildinin sonlarında yer verdiği Hacı Fatma Hanım menkabesine eklemiştir. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 267; Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 540-541.

[102] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 269.

[103] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 271. *Fatîn Tezkiresi*nde meşihat müddeti "elli sene" olarak gösterilmektedir. Bkz. Orhan Sarıkaya, "Tezkirecilik Geleneği İçerisinde Fatîn Tezkiresi", dnş. Prof. Dr. Kâzım Yetiş, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s. 114.

[104] İsmail Belîğ, tezkiresinin Sâkıb Dede maddesinde dedenin yalnızca Kütahya Mevlevihanesi'ne şeyh olduğunu belirtmekle iktifa etmiştir. Muhtemelen o dönemde, Sâkıb Dede'nin alâmet-i fârikası mevlevihanedeki şeyhliğidir. Bkz. İsmail Beliğ, **Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-eş'âr**, yay. haz. Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999, s. 53.

Didiler ey şeyh-ı sâhib hâl-i mâ"[105] 1102/1690-1691

Uzun yıllar seyahatten seyahate koşan Sâkıb Dede'nin Kütahya Mevlevihanesi'nde postnişin olması onun bir yuva kurmasına da vesile olur.[106] Bu şehirde üç defa evlenerek pek çok çocuk sahibi olacaktır.[107]

Sâkıb Dede'nin Havva Hanım ile olan evliliğinden ilk olarak Ayşe (ö. 1110/1698-1699)[108] isimli bir kızı olur. Fakat bu kız bir sene dolmadan vefat eder. Havva Hanım'dan doğan ikinci evladının[109] ismi ise Şeyh Mehmed Muhlis'tir.[110] Şeyh Mehmed Muhlis (d. 1107/1695-1696[111] ö.1124/1712-1713[112]) ise on yedi yaşında vefat eder.[113]Üçüncü çocuğunun ismi ise Halime'dir. Halime Hanım (d.1111/1699-1700[114] ö.1122/1710-1711[115]) ise takriben dokuz yaşında vefat eder. Dördüncü çocuğu ise Ahmed Hâlis Dede'dir. Ahmed Hâlis Dede (d.1113/1701-

[105] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 527.

[106] Sâkıb Dede'nin ilk izdivacı, Hz. Mevlânâ ile -sıhriyet vasıtasıyla- akrabalık kurmasına vesile olmuştur. Dede, böyle bir hanedana müntesip olmaktan dolayı daima müftehirdir:

"*Bu bende-i kemīneleri daḫi buḳ'a-i mübāreke-i Ergūniyye'de cārūb-keş ü ḫıdmet-i fuḳarā-yı bābullāh'la müstes'id olduġumuz ol şecere-i ṭayyibeniñ şemerāt-ı laṭīfesinden Ḥavvā Ḫānım ni'met-i ṣoḥbetiyle muġtenim ve ol sāye-i ġanīmet-māyede Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ ü Şeyḫ Aḥmed Ḫāliṣ ve Şeyḫ Maḥmūd Ḥāmid ve Şeyḫ 'Alī Şākir ve Ḥalīme-i 'Ābide ve Fāṭıma-i Ṣāliḥa ve 'Āyişe-i Zāhide-nām cevāhir-i heftgāne iḥsānıyla ser-bülend fe-lillāhi'l-ḥamd ve'l-minne, cāmi'-i devleteyn-i ḫıdmet-i evlād-ı kirām ve fuḳarā-yı ẕevi'l-iḥtirām olmaġla şeref-yāb-ı ṣūrī vü sırrī olmuşdur.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 237.

[107] Sâkıb Dede çocuklarının bir kısmı için doğum ve ölüm tarihleri düşürmüştür. Bu düşürülen tarihlerin tamamını Divanına almakla beraber Havva Hanım'dan olan çocukları için söylediği tarihleri –çelebi olmaları sebebiyle- *Sefîne*'nin I. Cildine de dâhil etmiştir. Eşleri ve çocukları hakkında verdiğimiz bilgiler oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin aktardıklarına istinat etmekle birlikte -tespit edebildiğimiz kadarıyla- Havva Hanım ve Havva Hanım'dan olan çocukları ile diğer eşlerinden olan çocuklarının doğum ve ölüm tarihlerini Divanı ve *Sefîne*'den temin edilen bilgilerden elde etmekteyiz.

[108] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 555-556; Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

[109] Ahmed Hâlis Dede eserinde Ayşe isimli kardeşinin, ağabeyi Şeyh Mehmed Muhlis'ten önce doğduğunu söylese de Sâkıb Dede'nin düşürdüğü tarihler aksini iddia etmektedir.

[110] Şeyh Mehmed Muhlis'in edebî şahsiyeti için bkz. Arif Edip Aksoy, "On Yedi Seneye Sığdırılan Bir Ömür Etrafındaki Şiirler: Sâkıb-zâde Mehmed Muhlis Dede'nin Şiirleri ve Onun İçin Yazılanlar" **Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan Özel Sayısı**, Yıl: 4, 2018, s. 668-680.

[111] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 528-529.

[112] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 546-547; Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

[113] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 272.

[114] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 536-537.

[115] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 549-550; Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

1702[116] ö.1191/1777-1778[117]), Sâkıb Dede'nin vefatından sonra mevlevihanenin şeyhi olacaktır. Beşinci çocuğunun ismi Şeyh Mahmud Hâmid'dir. Şeyh Mahmud Hâmid (d. 1117/1705-1706[118]ö.?) kırk yılı aşkın bir süre yaşamış ve Kütahya dışında bir yerde vefat etmiştir. Altıncı çocuğu Şeyh Ali Şâkir (d. 1119/1707-1708[119] ö. 1123/1711-1712[120]) on iki yaşında vefat eder.[121] Yedinci çocuğu olan Fatma Hanım (d. 1121/1709-1710[122] ö. 1123/1711-1712[123]) dört yaşını doldurmadan vefat eder. Sâkıb Dede'nin Havva Hanım (ö. 1123/1711-1712[124]) ile olan evliliği takriben yirmi iki sene sürmüştür. Havva Hanım'ın vefatı akabinde Sâkıb Dede Nesibe Hanım'la evlenir. Bu evlilikten ise Şeyh Hasan, Şeyh Hüseyin, Abdürrahim ve Fatma isminde dört çocuğu dünyaya gelir. Bu evlilikten doğan çocukları da çok uzun ömürlü olmamıştır. Şeyh Hüseyin (d. ? ö. ?) altı yaşında terk-i hayat ederken, Abdürrahim (d. 1130/1717-1718[125] ö.?) on beş, Fatma (d.? ö.?)beş yaşlarında vefat ederler. Şeyh Hasan (d. 1126/1714-1715[126] ö.?) ise babasının vefatını müteakip ömrünü Mekke'de geçirmiştir. Sâkıb Dede'nin Nesibe Hanım ile olan evliliği on yedi yıl sürer ve bu süre zarfının sonunda Nesibe Hanım vefat eder. Sâkıb Dede'nin üçüncü ve son evliliği Ümmühânî isimli dul bir kadınla olmuştur. Sâkıb Dede'nin bu son evliliğinden ise üç evladı olur: Abdüsselam, Rabia, Selime. Abdüsselam (d. 1143/1730-1731[127] ö. ?) henüz bebek iken vefat eder. Diğer iki kızı ise Sâkıb Dede'nin ölümünden dört yıl sonra bir hafta içinde vefat etmişlerdir.[128]

Ayrıca Sâkıb Dede, Kütahya Mevlevihanesi'nin postnişinlik vazifesini deruhte ederken II. Hacı Bostan Çelebi'nin emriyle Afyon Mevlevihanesi'nin

---

[116] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 530.
[117] Esrar Dede, **Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**, yay. haz. Dr. İlhan Genç, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000, s. 155.

[118] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 531-532.
[119] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 533-534.
[120] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 551-552; Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.
[121] Eldeki tarihlere göre Şeyh Ali Şâkir, Ahmed Hâlis Dede'nin verdiği malumata nazaran daha erken bir yaşta vefat etmiş olmalıdır.
[122] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 538-539.
[123] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 553-554; Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.
[124] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 542-543; Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.
[125] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 560-561.
[126] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 558-559.
[127] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 535.
[128] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 379-381.

tevliyetine vekâleten getirilir. Birkaç sene Afyon'da ikamet eder.[129]Afyon'daki vazifesini Çelebi'nin müsaadesiyle Sucu Dede'ye teslim ettikten sonra Kütahya'ya geri döner.[130]Sâkıb Mustafa Dede, şeyhlik yaptığı müddet içerisinde pek çok talebe yetiştirir. Bunlar içerisinde ilk erkek evladı olan ve genç yaşta ölen Şeyh Mehmed Muhlis başta olmak üzere diğer oğlu Şeyh Ahmed Hâlis, Şeyh Mehmed Sıdkî, Seyyid Ebubekir Dede gibi önemli isimler sayılabilir.[131]

Sâkıb Dede, Kütahya Mevlevihanesi'nde postnişinlik vazifesini idame ettirirken 27 Mayıs 1735 Cuma günü vefat etmiş ve Mevlevihanenin içinde bulunan Celâleddin Ergun Çelebi'ye ait kabrin sağ tarafına defnedilmiştir.[132]

Sâkıb Dede, yaşadığı dönemin önemli bir tasavvufî şahsiyetidir. Sadece telifleri değil talebeleri ile de adından uzun yıllar söz ettirmeyi bilmiştir. Bu minvalde önce kendisinin sonra da oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin yetiştirdiği Seyyid Ebubekir Dede, Erguniye Mevlevihanesi ekolünden gelen bir şeyh olarak Yenikapı Mevlevihanesi'nin postnişinlik vazifesini deruhte etmekle kalmamış, ayrıca bu zatın çocukları da tekkeler kapatılıncaya kadar mevlevihanenin şeyhlik makamını doldurmuşlardır. Seyyid Ebubekir Dede'nin oğlu Ali Nutkî Dede'nin müridi olan Galip Dede ise Hânedân-ı Sâkıbıyye'nin bir müntesibi olarak[133] Sâkıb Dede'nin vefatına –teberrüken- bir tarih düşürmüştür:

"*Mâtemin gûş eyleyüp Gâlib gürûh-ı 'âşıkân*

[129] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 284-285.
[130] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 287.
[131] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 374-379.
[132] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 467-468. Esad Mehmed Efendi, Sâkıb Dede'nin "zâviye-i mürşidînde savma'a-i gufrana dâhil" olduğunu vurgular. Bkz. Esad Mehmed Efendi, **Bâğçe-i Safâ-endûz**, yay. haz. Dr. Rıza Oğraş, Ankara, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018, s. 97.

[133] Şeyh Gâlib'in müridi olan Esrar Dede "… *eş-şeyh Ebubekir Dede hazretleri azîz-i müşârün-ileyhin kûçegân-ı hizmet-i meydânlarından olmağın tarîka-i Mevleviyye-i ulviyye-i Bekriyye'de ol sâye-i felek-pâyeye nisbetimüz beyne'l-ihvân ve'l-hullân bâ'is-i iftihâr-ı sûrî vü ma'nevîmüz olup*…" diyerek silsilelerinin Sâkıb Dede'ye ulaştığını gururla dile getirmektedir. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**,s. 86.

Didiler târîh-i fevtin hay hatm-ı Mevlevî"[134] h. 1148

1.2. Tasavvufî Şahsiyeti

Sâkıb Mustafa Dede'nin ilme olan düşkünlüğü onu, küçük yaşlarda memleketi İzmir'den İstanbul'a gitmeye mecbur etmiştir. Hal böyle iken İstanbul'da Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa'nın yanında medreselerde okutulan ilimlerin tahsili ile meşgul olan Sâkıb Mustafa Dede'nin, tasavvuf ve tarikat gibi kavramlara pek de aşina olmadığını söyleyebiliriz.[135] Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa'nın maiyetinde katıldığı Çehrin Seferi[136] (1678) esnasında gördüğü rüyayı arkadaşı Fevzi Efendi'ye anlattığında, rüyası arkadaşı tarafından Mustafa'nın ileride Mevlevi olacağı şeklinde tabir edilir. Fakat burada ilginç olan husus, Sâkıb Dede'nin bu rüya tabiri vesilesi ile Hz. Mevlânâ'yı ve Mevleviliği "ilk defa" duyuyor olmasıdır:

"*...bu ḫāk-i rāh-ı āgāhān-ı ṭarīḳat-i ḳadīme-i Ṣıddīḳıyye'de daḫi üstādımız merḥūm ve maġfūrun-leh Köprülü Meḥmed Paşa-zāde Emīr Muṣṭafā ḥażretleri teba'iyyetiyle ve sābıḳan ḥizb-i dervīşān-ı 'ārifān-ı zebān-āverān-ı hünermendāndan ve ol sefer-i nuṣret-eṣerde mīr-i muḫterem-i merḳūmuñ ḫademe-i bāb-ı ma'ālī-intisābından olan Fevzī Muṣṭafā Efendi ile hem-dem ü hem-ḫaymeliğiyle seferber olup eṣnā-yı rāhda maḥż-ı 'ināyet-i tevfīḳ-i Ṣamedānī rūy u çeşm-i ḫᵂāb-ı ġaflet-ālūduma derīçe-küşā-yı intibāh-ı nāgāhī ve müreşşiḥ-ı mā'ü'l-ḥayāt-ı āgāhī olup bir şeb-i ḳadir-sāda derūn-ı hāmūn-ı heyhātdan bir şeyḫ-i ġaybī-i Mevlevī rū-nümā-yı kemāl-i kerem olup dest-i iḥsān-peyvestinde pīçīde olan boġça-i bā-*

[134] Muhsin Kalkışım, **Şeyh Gâlib Dîvânı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1994, s. 148.
[135] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 192-195.
[136] Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın riyasetinde sürdürülen bu seferde Vânî Mehmed Efendi ordu vaizi olarak bulunmaktadır. Sâkıb Dede'nin yıllar sonra *Sefîne*'de sık sık tenkit edeceği Vânî Mehmed Efendi ile bu seferde beraber bulunması kaderin garip bir cilvesidir. Bkz. Vuslatî Ali Bey, **Gazâ-nâme-i Çehrin**, yay. haz. Mustafa İsen, İsmail Hakkı Aksoyak, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2003, s. 74, 151, 154, 217, 219.

tekellüf-i pür-elbise-i ḫaḍrā-yı dervīşāneyi ḳurbumuza geldikde rūy-ı çemene vaż‘ u fetḥ edip ve bu gedā-yı ser-be-ṣaḥrā-yı heyemānı derūn-ı ḫaymeden bīrūna da‘vet ve libāsımı ser-tā-be-ḳadem nez‘ edip elbise-i ḫaḍrā-yı merḳūmeyi ilbāsdan ṣoñra bir külāh-ı sāde-bülendi farḳ-ı faḳīrāneme erzānī buyurduġu ‘aḳībinde mānend-i rūḥ-ı revān, dīde-i ḫayālimden nihān olduġu sürūr-ı nā-maḥṣūruyla bīdār olup müşāhede-i nādire-i meẕkūreyi Ḥażret-i Fevzī’ye ḫikāye eylediğimde “مبشرة صادقة مولويت شماست.” ‘unvānıyla ta‘bīr ü tebşīr buyurduḳlarında ilā ẕālike’l-ān ol maḳūle ḳavl-i müferriḥ gūş-güẕār-ı bende-i kemīne olmadıġı ḫasebiyle ṭālib-i tafṣīl-i icmāl-be-icmāl-i merḳūm olduġumda ol “ما سمعت.” ḳabīlinden olan nām-ı nāmī vü nişān-ı sāmī Ḥażret-i Mevlānā (min külli’l-cihāt evlānā ve min cümleti’s-simāt a‘lānā) ve evṣāf-ı ṣafā-baḫş-ı ṭarīḳat-i ‘aliyyelerinden şemme-serā olmalarıyla dil-i derdmend ü cān-ı müstehām, ġarḳ-ı lücce-i iştiyāḳ ve çeşm ü gūş cādde-i intiẓār-ı ẓuhūr-ı beşāret-i mezbūre olup dem-be-dem pürsān-ı ziyāde-i beyān olduġumca (lillāhi derruhu) merḥūm u maġfūrun-leh Fevzī daḫi ketm ü iştiġāl etmeyip ol vādī-i bī-amānda ṣoḥbetimiz hemīşe eẕkār-ı cemīle-i cānānla olup bi’l-külliyye bīzār-ı ‘alāyıḳ-ı māsivā ve bāzār-ı dād u sited, bāzār-ı faḳr u fenā olaraḳ vāṣıl-ı menzil-i ma‘reke-i cihād olup ‘āmme-i ‘asākir-i İslām mīḳāt-ı erba‘īn eyyām mücidd ü sā‘ī-i…”[137]

Zihninde ve yüreğinde yepyeni bir dünya açan bu rüya sayesinde Sâkıb Dede’nin tasavvufa dair ilk tecrübesi vuku bulur. Bu vakanın akabinde İstanbul’a döner dönmez bir Mevlevi şeyhine intisap etmek yerine Farsça öğrenmek için Bursa’da yaşayan Acem Ahmed Efendi’ye giden Mustafa Efendi’nin ilk intisabı bir Halvetî şeyhi olan Kûsec Ahmed Efendi’yedir.[138] Hayatı bahsinde açıkladığımız gibi bu intisaptaki temel amacı Elmalılı Halil Efendi’den “ilm-i tasavvuf”u öğrenmektir. Görüldüğü üzere Sâkıb Dede’nin ilme olan düşkünlüğü bu hususta da kendini göstermiş ve Mevleviliğe girmeden önce Farsça öğrenmenin yanı sıra tasavvuf sahasında yazılmış temel eserleri okumakla işe başlamıştır.

[137] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 120.
[138] Arif Edip Aksoy, “a.g.t.”, s. 204-207.

Sâkıb Dede'nin bu şuurlu tavrını *Sefîne*'de sık sık görmek mümkündür. Çünkü ona göre zâhirî ilimler ile bâtınî ilimler birbirinin muhâlifi değildir. Bu yüzden hayatının ilk yıllarını medresede zâhirî ilimlerin tahsili ile geçiren Sâkıb Dede, sonraki yıllarda bâtınî ilimlere ilgi duymaya başlamıştır.[139] Onun bu konudaki kanaatlerini muhtasar surette aşağıdaki satırlarda ifade ederken buluruz:

"*Ḥabbeẕā'l-vaḳt u ni'me'l-'ahd ki ṣadru'ṣ-ṣudūr-ı 'ulemā-i a'lāmla meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı 'aliyye-i evliyā-i 'iẓām beyninde bu gūne mu'āmelāt-ı mücāmelāt rū-nümā ve ehl-i ẓāhir ü bāṭın birbirlerine merāyā olup mürā'īn mā-beyne ruḫṣat-yāb-ı ilḳā-yı tefriḳa olmayalar!*"[140]

Sâkıb Dede'nin intisap edip yanında çilesini tamamladığı şeyhi Edirne Mevlevihanesi postnişini Seyyid Mehmed Dede'dir. Sâkıb Dede, Mevleviliğe dair ilk ciddi bilgi ve kanaatlerini bu dedenin hizmetinde iken elde etmiştir. Belki de Sâkıb Dede'nin Edirne'deki seyr ü sülûku onun "merdân-ı Hudâ"ya hizmet etmenin ehemmiyetini anlamasında bir eşik olmuştur:

---

[139] Sâkıb Dede her ne kadar sûfî karakteri baskın bir şahıs olsa da esas itibariyle medrese menşeli olduğu için şer'î bazı hassasiyetleri koruduğunu görmekteyiz. Yaşadığı dönem içerisinde muhtelif sıkıntılara sebebiyet verebilen genç erkek çocukların tekkede barındırılmamasına dair söyledikleri Sâkıb Dede'nin ihtiyatlı tabiatına işaret etmektedir:

"*Pes anıñ gibi dīde-bān-ı ẓāhir ü bāṭın naẓarında ve ḥacre-i terbiyesinde olan sāde-rūnuñ bulunması bu ḳadar mefsedeyi bādī olunca erbāb-ı ḥazm u iḥtiyāṭa elzem ü ehemm olan ol maḳūle fitne-i iḫvānı dā'ire-i ḫānḳāhdan ib'ād etmekdir. Ma'a haẕā, kār-ı ṭarīḳat vaẓīfe-i iḥdāṣ olmadıġı müsellemü'l-külldür. Pīrān u resīdegān intisāb-ı iẓhār-ı 'acz edince cüvānān-ı hezār-ārzū-yı intimādan ne ḥāṣıl? 'Ale'l-ḫuṣūṣ ki mefsede-i ḳubḥ-i fitnesi maṣlaḥat-ı ḥüsn-i ṣūret u luṭf-ı ḫıdmetine ve semm-i naẓara ve ṣoḥbet-i tiryāk-i 'iffet ü perhīz-i fuḳarāya ġālib ola! Kūçek-i meydān-ı çil-tenān olmaḳ üzere meşāyiḫ-i şefḳat-nihāddan her bir ḫuṣūṣda ihmāl-i ḳā'ide-i ḥazm u iḥtiyāṭ edenleri* 'الآن قد ندمت و ما ينفع الندم.' *maẓmūnuna mā-ṣadaḳ-ı mu'āyene etmişlerdir.*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 47.

[140] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 45.

"*Fî'l-ḥaḳîḳa ʿatebât-ı ʿaliyye-i merdân-ı Ḫudâ'da ṣarf-ı tamâm-ı sermâye-i ʿömr-i nâzenîn ve ḫarc-ı ḫızâne-i tâb u tüvân ve âsâyiş-i yek-sâʿat sâye-i dîvâr-ı intisâblarına bedel istiḥḳâḳ olmadıġı ledâ ʿuli'l-ebṣâr ke'ş-şems fî vasaṭi'n-nehâr hüveydâ vü pedîdârdır.*"[141]

Sâkıb Dede, bir Mevlevi dedesi olduktan sonra bu "kisve"yi bi-hakkın taşımasının gerektiğinin farkındadır.[142] Bu manevi mesuliyet zaman içinde onda manevi bir şuura dönüşür:

"*Pes anlar sülâfe-i sülâle-i ṭâhire-i Ṣıddîḳıyye-i Celâliyye iken bu mertebe hirâsân-ı iḫtimâl-i hicrân-ı maʿnevî olıcaḳ mürîdîn ü muḥibbîn-i sâ'ire ne maḳûle mürâʿât-ı levâzım-ı muvâṣala vü mübârât-ı esbâb-ı müfâraḳada ihtimâm ve iḳdâm-ı elzem-i ẕimmet-i himmet ü evceb-i ʿuhde-i irâdet olduġu ehl-i ḫazm u iḫtiyâṭ ʿindinde aẓhar mine'ş-şems ve ebher mine'l-ḳamerdir. Ve tehâvün ü ʿadem-i mübâlât eḫarrun mine'l-mevti'l-aḥmer ve emerrun mine's-semmi'l-aṣfardır.*"[143]

Sâkıb Dede, şeyhi Seyyid Mehmed Dede'nin yanındaki hizmetini tamamladıktan sonra İstanbul'a dönmüştür. Biz hayatı bahsinde Gavsi Ahmed Dede'ye intisap ederek *Mesnevî* okumaları yapmaya başladıklarını daha önce dile getirmiştik. Fakat Sâkıb Dede'nin İstanbul'da olduğu müddet içerisinde tesirleri altında kaldığı iki Mevlevi büyüğünden de bahsetmek faydadan hâlî olmayacaktır. Evvela Mevleviliğe intisabından önce kendisini manevî şahsiyeti ile adeta büyüleyen ve Sâkıb Dede'nin tasavvuf yolunda emin adımlarla yürümesine vesile olan Adnî Recep Dede[144] ile olan hatırasını burada yâd etmek lüzumunu duyuyoruz:

---

[141] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 195. Sâkıb Dede'nin *Dîvân*ında "Der-Midhat-ı Hıdmet-i Ekâbir-i Dîn-i Mübîn" başlıklı ve "hıdmet" redifli olan bir kaside bulunmaktadır. Bu kasidenin mihver noktası olan hizmet kavramının Sâkıb Dede'nin şuur altındaki hizmet kavramına ışık tuttuğunu görmekteyiz. Bkz. Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 141-142.

[142] Ayrıca Sâkıb Dede'nin *Dîvân*ında Mevlevi "cihâz"ına dair müstakil manzumeler telif ettiğini görüyoruz. "Der-Vasf-ı Hırka vü Kemer-i Fukarâ-i Bâbullâhi Teʿâlâ", "Der-Vasf-ı Nemed-i Dervîşân-ı Dil-Rîşân" başlıklı manzumeler bu hassasiyetin müşahhas numuneleridir. Bkz. Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 139-143.

[143] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 53.

[144] Sâkıb Dede, *Sefîne*'nin II. cildinde Adnî Recep Dede'nin menkabesini müstakil bir başlık altında değerlendirmiştir. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 135-140.

"*Ol teşrīf-i meymenet-ḳarīnde bu bende-i kemīne-i merdān-ı Ḫudā henūz daḫīl-i dergeh-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-a'lā) olmayıp lākin şeb u rūz āteş-i iştiyāḳ-ı iltiḥāḳ-ı zümre-i ḫuddāmları ile sūḫte olup* ***"Āyā ḳangı ṭaraftan nesāyim-i 'ināyet vezān ola?"*** *diye çeşm ü gūş-ı rāh-ı kerem-i nāgāhī iken 'azīz-i müşārün-ileyhiñ ḳudūmu ve Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa'ya nüzūlü mesmū' olıcaḳ cān-ı nā-tüvān ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine per-zenān-ı mübāderet olup ziyāret-i 'aliyyelerine ḳıyām ṣadedinde teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām üzere iken meskenimiz olan medrese derinde e'izze-i Mevleviyye'den bir vücūd-ı fā'iżu'n-nūr nümāyān olup* ***"'Acabā bu şeyḫ-i nūrānī ne-maḳūle merd-i yegāne ola?"*** *diye ṭalebe-i 'ulūmdan Ḳoneviyyü'l-aṣl bir ṣadīḳımıza su'āl eyledikde Ḥażret-i 'Adnī olduḳların beyānla cevāb-ı şāfī-dih-i dil-i mecrūḥ olunca ol ni'met-i ġayr-ı müteraḳḳabe ẓuhūru cān-ı maḥzūnu ġarḳa-i lücce-i sürūr edip hezār sūz u güdāz ve edeb ü iḫtirāmla ḥücre-i faḳīrāneye da'vet olunduḳlarında bī-tekellüf teşrīf buyurup ḥasbe'l-iḳtidār ḫıdmet-i şerīfelerine beẕl-i vüs' eşnāsında bi'l-bedāhe ser-ber-āver-i ḫoş endīşe olup* " مأمولست كه شما را عن قريب سالك مسلك مولوی و منتظم سلك معنوی كنند. پس اين وصيت لازمه ازين فقير ياد كنيد كه عليك بمراعاة القلوب و مواساة أهلها. "

dem-i kerem-tev'emleriyle pend-i pīrāneleri üzere

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن

که در شر یعت ما غیر ازین گناهی نیست

beyt-i laṭīfiyle istişhād buyurup ve maẓmūn-ı ḥaḳāyıḳ-meşḥūnuna bū'l-fużūlān-ı ẓāhir-perestānıñ i'tirāżāt-ı ġayr-ı müteveccehesini " اصل همه مناهی و سیئات اقتضای آزار خواطر انبیا و رسل كرام و بيزارئ طبايع اوليا و اتقياى ذوى الاحترامست. " *muḳaddeme-i müsellemesiyle def' buyurup meğer muḳābele-i Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e müsāra'at üzere maḳarr-ı sa'ādetlerinden nehżat*

buyurup ḥiẕā-yı bāb-ı medrese-i merḳūmeye geldikde dā'iye-i duḫūl ġalebesiyle müteḥayyir ve med'uvv olmaları kendilere bā'iṣ-i murāḳabe olup ve sünūḥ-ı vārid-i ġaybī müjde-baḫş u feryād-res-i dil-i ḫarāb u cān-ı kebāb intiẓārımız olduġu rümūz u kināyāt-ı pür-'ināyātından mefhūm olunca 'inān-ı irādet rübūde-i dest-i iḫtiyār olup kūşe-i dāmen-i kerāmet-pīrāmenlerine pençe-i iḫlāṣ-zen olduġumuzda "في شأنكم يقول عدني دعني الامر ليس عندي." neṣr-i belīġi ile neşr-i fevāyiḥ-i miskiyye-i keşf ü i'tiẕār buyurup fī'l-ḥaḳīḳa ba'de'l-müfāraḳa bi'd-defe'āt cānib-i cenāblarına şedd-i niṭāḳ-ı 'azīmet olunduḳda ṣavārif-i ṣūriyye vü ma'neviyye müterākim ve sedd-i rāh-ı intisāb olduġu eṣnāda kendiler daḫi bezm-i cihān-ı melevāna vedā' buyurup ancaḳ vaṣıyyet-i şerīfeleri gūşvāre-i cān-ı müstehām olmaġla üft ü ḫīz-i sülūkumuzda 'avā'id-i şettā ile muġtenim ve 'avā'iḳ-i lā-yuḥṣādan necātla müstes'id olup hemīşe timṣāl-i rūḥānīleri miḥrāb-ı teveccüh ve gevher-i şeb-tāb-ı ma'hūdları dīde-efrūz-ı cān u dilimiz olmuşdur."[145]

Bu minvalde Sâkıb Dede'nin İstanbul'da münasebette bulunduğu ve –belki en fazla- hürmet ettiği şahıs Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Nâcî Ahmed Dede'nin "kârî"si Kârî Ahmed Dede'dir[146]:

"*'Azīz-i merḥūm u maġfūrun-leh bu faḳīr-i ẕelīl-i ẓalūmuñ vaḳt-i inābetimizde delīl-i te'āṭī-i ādāb-ı ṭarīḳatī olup delālet-i müteyemmeneleriyle lillāhi'l-ḥamd ve'l-minne daḫīl-i dergeh-i velāyet-destgeh-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) olup müddet-i ma'lūme ḫıdmet-i ḫücre-i pür-kerāmetiyle müstes'id ü terbiye-i nāfi'alarıyla müstefīż iken dā'iye-i seyr ü seyāḥat, reh-zen-i istifāde-i kāmile olup hezār üft ü ḫīz ü germ ü serd ü kerr ü ferr ile nev'an būy-gīr-i aṣl-ı kār olup nā'il-i biḍā'at-ı müzcāt-ı ṣaḥv u temkīn ve yine ümmīd-i ḳabūl-i peymānçe-i ḫıdmet-i pür-ḫürmetleriyle pīrāmen-gerd-i ḫücre-i vaḥdetleri olduḳda ol*

[145] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 138.

[146] Pendârî Ahmed Dede olarak da bilinen Kârî Ahmed Dede'nin hayatı için bkz. Bayram Ali Kaya, **Tekke Kapısı Yenikapı Mevlevîhânesi'nin İnsanları**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s. 75-78. Sahîh Ahmed Dede, Kârî Ahmed Dede vefat ettiğinde Sâkıb Dede'nin duyduğu üzüntü ve elemi eserinde dile getirmiştir. Bkz. Sahîh Ahmed Dede, **a.g.e.**, s. 323.

şāhbāz-ı bülend-pervāzıñ āşiyāne-i bedenleri defīn ve lāne-i rūḥ-ı revānları evc-i ʿilliyyīn olduġu peyām-ı ḥasret-encāmı gūş-zed olunca ḳubbe-i dimāġ-ı pür-dūd-ı hicrāna velvele-i vā-ḥasretā debdebe-fersā ve ḫūn-ābe-i nedāmet-i fevt-i furṣat dāmen-i pür-seng-i żucrete reng-i ḫūnīn-fermā olup 'بعد خراب البصره لا يفيد الندم و الحسره.' *muḳteżāsınca tevessül-i sırr-ı muḳaddeslerine duʿā-yı ḫayrdan ġayrı çāre nā-yāb olduġu nümāyān olmaġla nā-çār dāmen-i vesāṭet-i yād-ı ḫayrlarına teşebbüş ve ilā āḫıri'l-ʿömr, teşekkür-i niʿmet-i delāletleriyle iltizām-ı duʿā-yı irtifāʿ-dereceleri vaẓīfe-i ṣubḥ u mesā ḳılınmışdır.*"[147]

Sâkıb Dede'nin ehl-i tarike olan hürmeti ve muhabbeti yalnızca manevi konulara taalluk etmez. Ona göre "veliyullâh"a muhabbet ve itibar etmek hem insan hem de devlet için elzemdir. Çünkü devletin dahi huzur ve sükûnu derviş taifesinin gönlünü hoş etmekten geçer. Manevi âlemin sultanları olan sûfîler bu yüzden asla ihmal edilmemelidirler:

"*…eslāf-ı kibār-ı ṭarīḳat-ı ʿaliyye-i Mevleviyye'den menkul müşbetun bi't-tecāribi'ṣ-ṣādıḳati'l-müstemirredir ki fuḳarā-yı bābullāh ḫoş-ḫāṭır u mükerrem ve dergāh-ı evliyā ābādān olan diyār maʿmūr ve sükkānı mütenaʿim ü mesrūr ve āfāt u ʿāhātdan maṣūn u maḥmī vü maḥrūs ve ʿiyāẕen-billāh münkesiretü'l-ḳulūb u müteʾeẕẕī ve mesākin-i pür-raḥmetleri daḫi ḫarāb olduḳda mevḳiʿ-i beliyyāt u mehbiṭ-i ṣavāʿiḳ-i fiten ü ıżṭırāb olmaḳ muḳarrerdir. Zīrā ḳulūb u ḳavālib-i fuḳarā ve devāʾir-i evliyā müdün ü emṣār u ahālīniñ ervāḥı meşābesindedir. Lā-cerem ıżṭırāb-ı ervāḥ tekeddür-i ecsādı muḳteżīdir. Ḥasbe'l-ḳudret taʿmīr-i ḳalb ü maḳāmları bāʿiṯ-i rāḥat u refāhiyyet ü ʿümrān-ı dār u diyārdır.*"[148]

Sâkıb Dede bu hususdaki kanaatini daha ileri götürerek "arakıyye-keş-i mahabbet" olan sultanların hayatları ve saltanatları boyunca muvaffak olacaklarını belirtir. Ona göre "devlet-i maʿneviyye-i Mevleviyye" şemsiyesi altına giren

[147] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 130.
[148] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 89.

hükümdarlar her türlü afetten masun ve mahfuz iken bu manevi şemsiyeden "bî-behre" olanlar her türlü sıkıntı ile müptela olagelmişlerdir:

"*…şehriyārān-ı baḫtiyārān-ı Āl-i ʿOṯmān'dan ve berḫūrdārān-ı ṭavā'if-i mülūk ve be-ḫayr-güẕeştegān-ı devrān-ı Selçuḳıyye'den ʿaraḳıyye-keş-i maḥabbet-i ricāl-i devlet-i maʿneviyye-i Mevleviyye olanlarıñ evā'il-i nuṣret-me'āṯir ü evāsıṭ-ı rāḥat-mefāḫir ü evāḫir-i ẕikr-i bi'l-ḫayr-meẕāhirleri müṯbit-i meyāmin-intimāları olduġu gibi maḥrūmān-ı berekāt-ı irādet-i ʿaliyyeleri olanlarıñ daḫi tesvīlāt-ı münkirīn-i mütemerridīn ile taḫallüf-i ṭarīḳa-i iḫtirāmları belki sülūk-i mesālik-āẕārları sebebiyle bī-behre-i niʿam-ı ānifetü'l-beyān ve mübtelā-yı istīlā-yı ehl-i baġy u ṭuġyān ve perīşān-ḥāl-i fitne-i ḫurūc ʿale's-sulṭān olması mübeyyin-i şe'āmet-i şemātetleri ve emāret-i iʿtibār-fermā-yı aḫlāf-ı nevbetleridir*."[149]

Dede'de, bu manevi devletin maddi devlet karşısında üstün olduğu fikri o kadar kuvvetli bir kanaattir ki mürşidlerin Osmanlı padişahları tarafından tayin edilmesini hatalı bulur. Dünyevi devletin uhrevi devlete istikamet çizmeye çalışması hem usulen yanlıştır hem de "'ālem-i ẓāhir ü bāṭın girdāb-ı herc ü merc" olmaktadır:

"*Fī'l-ḥaḳīḳa, devlet-i erbāb-ı ṭarīḳatde berāt ü menşūr ḫulāf-ı ḳavānīn-i mü'essese-i mülūk-i sülūkdur ki ol dā'irede medār-ı tevcīh-i ittiḥād-ı ḳulūb-ı ṣāfiye vü istiṣvāb-ı ʿuḳūl-i selīme vü istiḥsān-ı ṭabāyiʿ-i ṣādıḳadır. ʿIyāẕen billāhi'l-Mānīʿ, maḳāmāt-ı ʿāliye-i aṣḥāb-ı ḫulāfet-i dīniyye teveccühāt-ı mülūk-i dünyeviyye ile niçe bī-behre-i irşāda taḫṣīṣ olunmaġla bi'l-külliyye niẓām-ı aḥvāl-i ṭālibān u sālikān ḫalel-peẕīr ve şe'āmet ü veḫāmet-i kār-ı maʿkūs refte refte müveccihīn-i ġāfilīne rāciʿ ve bunlara nüfūs ġalebe eylediği gibi anlara daḫi kefere musallaṭ olup ʿālem-i ẓāhir ü bāṭın girdāb-ı herc ü merc ve ṭaraf ṭaraf eşrāṭ-ı sāʿa rāyet-efrāz-ı ẓuhūr olagelmişdir*."[150]

[149] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 39.
[150] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 258. Sâkıb Dede'yi bu tarz şeyler söylemeye mecbur eden sâiki Mevlevilik tarihinin sayfalarında bulmak mümkündür kanaatindeyiz. Mevlevi şifahi geleneğinde IV.

Sâkıb Dede'nin ehl-i tarik olduğu yıllar Kadızâde zihniyetinin devlet mekanizması üzerinde müessir olduğu yıllara denk gelmektedir.[151] Özellikle Vânî Mehmed Efendi'nin[152] IV. Mehmed üzerindeki nüfuz ve tesiri çok güçlüdür. Kadızâdelilerin Kadızâde Mehmed Efendi[153] ile başlayan "hareketi" özellikle XVII. Asrın ikinci yarısına damgasını vurmuştur.[154] *Sefîne*, ihtiva ettiği şahıs kadrosu açısından odak noktasını XVII. asra teksif ettiği için Kadızâdelilerin umumi dairede sûfîlere, hususi dairede Mevlevilere yaptığı zulüm ve tedhiş hareketlerine dair vakalarla doludur. Sâkıb Dede –muhtemelen- Vânî Mehmed Efendi eliyle yürürlüğe konan devran yasağını aşağıdaki satırlarda mevzubahis ederek sert bir dille eleştirir[155]:

Murat'ın Ebubekir Çelebi'yi emirlerini yerine getirmediği için azledip İstanbul'a sürgün etmesi ve onun yerine III. Muhammed Arif Çelebi'yi tepeden inme bir usul ile makam çelebisi olarak ataması uzun yıllar unutulmamıştır. Sâkıb Dede, *Sefîne*'nin I. Cildinde Ebubekir Çelebi menkabesinde bu hadiseyi teferruatı ile nakletmektedir. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 166-167. Bu vakayı bir Mevlevi kroniği olan *Mecmû'atu't-Tevârîhi'l-Mevleviyye*'de "îmâ" suretiyle bulmak mümkündür. Bkz. Sahîh Ahmed Dede, **Mecmû'atu't-Tevârîhi'l-Mevleviyye Mevlevilerin Tarihi**, yay. haz. Doç. Dr. Cem Zorlu, İstanbul, İnsan Yayınları, 2003, s. 303.

[151] Kadızâdelilerin tarikat ehline karşı yürüttükleri propagandanın Mevleviler için ne gibi sonuçlar doğurduğunu ve nelere mâl olduğunu *Sefîne*'nin tamamında görmek mümkündür. Çalışmamızın konusu ile doğrudan alakalı olmadığı için yalnızca alakalı gördüğümüz yerlerde bu sosyal hadiseye temas etmekle iktifa ediyoruz. Kadızâdeli vakasının *Sefîne*'deki akislerini ayrı bir çalışma halinde ele almanın daha sıhhatli ve verimli olacağı kanaatini taşıdığımız için bu meseleyi bir başka tetkike talik etmeyi münasip gördük.

[152] Vânî Mehmed Efendi, hünkâr hocası olduğu dönemde tarikatlar üzerinde icra ettiği menfi tesirleri ile bilinmektedir. Bkz. Erdoğan Pazarbaşı, "Mehmed Efendi, Vanî", **TDVİA**, c. 28, Ankara, TDV Yayınları, 2003, s. 458-459.

[153] Sâkıb Dede, *Sefîne*'de Kadızâde Mehmed Efendi'nin dönemin padişahı IV. Murat nezdinde nasıl itibar kazandığını detaylı bir surette anlatmaktadır. Bu vakaya göre bir dervişin padişahın rüyasını doğru tabir etmesini kendi lehine kullanan Kadızâde Mehmed Efendi, sûfîler sayesinde padişahın kurenâsından olmuş, fakat kazandığı bu yakınlığı daha sonra sûfîler aleyhine kullanmıştır. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 165.

[154] Kadızâdeli vakası hakkında detaylı bilgi için bkz. İbrahim Baz, **Kadızâdeliler Sivasiler Tartışması**, Ankara, Otto Yayınevi, 2019.

[155] *Sefîne*'de semânın yasaklanmasının Mevlevi mahfillerinde ne türde aksülamellere sebep olduğu kaydedilmektedir. Yasağ-ı Bed h. 1077 m. 1666 olarak tarihlere giren bu uygulama, makam çelebisi Abdülhalim Efendi'nin meşihati döneminde vuku bulur. Sâkıb Dede, *Sefîne*'nin I. Cildinde Abdülhalim Çelebi menkabesinde bu konuya dair bildiklerini anlatırken yasağın II. Hacı Bostan Çelebi döneminde kalkacağı müjdesinin de yine Abdülhalim Çelebi tarafından ihvana iletildiğini söylemektedir. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 178-184. Bir detay olması hasebiyle şunu da kaydetmek gerekir ki Sâkıb Dede'nin Konya Mevlânâ Dergâhı'na yaptığı ilk ziyaret sırasında semâ yasağı kalkmıştır. Bu yüzden Sâkıb Dede'nin dergâha "kudûm"u Tarikatî Emir Dede tarafından uğurlu kabul edilmiştir. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 192-193. "Nağme" kelimesi ile tarih düşürülen bu vaka h. 1095 m. 1684 tarihine denk gelmektedir. Bkz. Barihüda Tanrıkorur, "Mevleviyye", **TDVİA**, c. 29, Ankara, **TDVY**, 2004, s. 470.

"*İnṣāf olunsa bu emriñ ġarābeti ẓāhirdir ki ḳalem-rev-i düvelinde eṣnāf-ı milel ü envā'-ı niḥal aṣḥābı ve heftād u dü bida' erbābı müsterīḥ ve fī'ṣ-ṣubḥ ve'l-mesā du'ā-gūyān-ı izdiyād-ı iḳbālleri müte'eẕẕī vü muẓṭarib olmaḳ velev ba'de ḥīnin, bā'iṯ-i cūṣ-ı lücce-i ġayret-i Ṣamediyye ve bādī-i zevāl-i eyādī-i Aḥadiyye olacaġı eclā-yı ḥavādiṯ-i 'ādet-i mutḳanadan iken ve kirāren keṯīre ve mirāren cemme mesbūḳu'l-emṯāl olduġuna ḥikāyāt-ı müz'ice-i 'anede-i sālife şevāhid-i i'tibār-ı bī-çūn u çırā olması ebyen-i beyyinātdan iken tecrübe-i mücerreb, sebeb-i nedem-i beyhūde olduġundan ḳaṭ'-ı naẓar fī'l-ḥaḳīḳa, bu maḳūle ṭā'ife-i ḥaḳ-nā-şināṣ muḫālif-i erbāb-ı taḥḳīḳ olmaġla vücūd u 'ademleri müteḫallil-i silsile-i īcād-ı aṣḥāb-ı kemāl olmaḳ maḥżā muḳteżā-yı esrār-ı ḥikem-i bāliġa olmaḳ gerekdir.*"[156]

Sâkıb Dede'ye göre devletin dervişlere, velilere uyguladığı bu "zulüm" devletin dağılmasına sebebiyet verecektir. Nitekim Vânî Mehmed Efendi gibi Kadızâdelilerin devletin bünyesine adeta bir zehir zerk ettiğini ve bu suretle halkı da zehirlediklerini ifade eden Sâkıb Dede'ye göre artık iş işten geçmiştir:

"*Lākin çi sūd? Zehr-āb-ı tezvīri mizāc-ı devleti 'illet-peẕīr-i ra'şe-i tezelzül edip rub'-ı dā'ire-i mülk ḳabża-i taṣarrufdan bīrūn ve baḳāyā daḫi ḫarāb-ı meẕālim-i 'avene-i ḫavene ve herc ü merc ve aġleb-i biḳā'-ı Rūm mevāḳi'-i būm ve ahālī rūy-gerdān-ı vücūh-ı ümme-i merḥūme olmaġla bī-rāḥat u refāhiyyet ve maḥrūm-ı imdād-ı rūḥāniyyet olmuşdur.*"[157]

Fakat yine de Osmanlı Devleti ve ordusunun sûfî erkânına gereken hürmeti ve kıymeti verdikten sonra tekrar güçleneceği kanaatini taşıyan Sâkıb Dede, "düşmen-i dost-nümā" olarak Kadızâdelileri göstermektedir:

[156] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 180.
[157] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 181.

"*Mutażarrı'dır ki yine kemā-fî'l-evā'il rāyāt-ı nuṣret u ẓafer-i sāye-endāz mefārıḳ-ı 'asākir-i İslām ve merdān-ı Ḫudā daḫi püşt ü penāh-ı ṣufūf-ı mücāhidīn-i dīn-i mübīn olup ve ol düşmen-i dost-nümānıñ nuḥūset-i ihānet-i evliyaullah ve şe'āmet-i i'ānet-i a'dāü'l-ḥaḳḳ'ıñ sebeb-i aḳvāsı ile kendileri bi-ṭavā'ifihimi'l-bāġıyye zā'il ü hā'il olduḳları gibi ḫarīḳ-i fitneleri daḫi munṭafī ve bilād u ahālī-i 'asākir-i İslāmiyye bi'l-külliyye istīlā-yı şürūr-ı şerār ve inkār-ı şerīrān-ı dīn ü dünyādan maḥmī vü emīn olalar.*"[158]

Elbette her sûfî kendi yolunu müdafaa edecek ve haklılığını mümkün olduğu mertebede ispata gayret edecektir. Bu minvalde Sâkıb Dede'nin hem zâhirî hem de bâtınî ilimleri bilen ve devlet erkânı ile hem-hâl olmuş birisi olarak tavrını ehl-i tarikten yana kullanması hayli önemlidir. Anlaşılıyor ki o, davasında samimi olduğu kadar sadıktır. Nitekim Sâkıb Dede'nin Mevleviliğe intisabı Kadızâdelilerin etkin olduğu bir döneme denk geldiği için *Sefîne*'nin birçok bahsinde devleti ve halkı Kadızâdelilere karşı uyardığını tespit edebiliyoruz. Denilebilir ki Sâkıb Dede'nin tasavvufî cephesinin en kuvvetli cüzü, mensup olduğu tarik ve mesleğin müdafaası ve tasavvufun doğru şekilde devlete ve halka anlatılmasıdır.

1.3.Edebî Şahsiyeti

"Hayatı" başlıklı bölümde temas ettiğimiz gibi küçük yaşlarda başlayan ilim tutkusu Sâkıb Dede'yi İstanbul'a sevk etmiştir. İstanbul'da Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa'nın yanında dönemin medreselerinde okutulan dersleri ikmal etmekle vaktini değerlendiren Sâkıb Dede, çok kısa bir zaman zarfında dinî ilimlerde kendini yetiştirmeyi başarmıştır. Özellikle camilerde yaptığı sohbet ve vaazlar, bu hakikati gözler önüne sermektedir.

[158] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 171.

Sâkıb Dede'nin okuma ve öğrenmeye müteveccih olan tabiatı Mevlevilik ile tanışmasından sonra kendine yeni bir mecra bulur. (İshak Hocası) Acem Ahmed Efendi'den Farsça öğrenen Sâkıb Dede'nin bu vesile ile edebi metinlere aşinalık kazanmaya başladığını düşünebiliriz. Çünkü Acem Ahmed Efendi yalnızca bir âlim değil aynı zamanda bir şairdir. Türkçe şiirlerinde Ahmedî, Farsça şiirlerinde Hâce mahlasını kullanan Acem Ahmed Efendi'nin ilmî eserlerinin yanı sıra *Vahdet-nâme-i Âlem-engîz*[159] ve *Sandûkatu'l-Ma'ârif* isimli iki edebî eserinin varlığından da haberdarız.[160]

Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyetinin oluşumunda pek çok Mevlevî zatta gördüğümüz gibi *Mesnevî*'nin tartışılmaz bir yeri vardır. Galata Mevlevihanesi'nde Gavsi Ahmed Dede'nin nezaretinde *Mesnevî* okumaları yapan Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyetinin artık yavaş yavaş şekillendiğini düşünmek yanlış olmasa gerektir. Oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin babası hakkında kaleme aldığı *Tufeyl*'de dedenin ilk şiirlerini ne zaman yazmaya başladığına dair bir kayda rastlamadık.[161] Ancak Sâkıb Dede'nin *Dîvân*ı kendi dönemi içerisinde nev-i şahsına münhasır bir portre çizmektedir. Dede'nin hiçbir devlet büyüğüne şiir sunmamış olması, şiirlerinin kâhir ekseriyetinin Mevlevilik unsurları ile örülü hatta çoğunun Mevlevilik ile alakalı kavram ve nesnelere inhisar ettirmiş olması hayli düşündürücüdür.[162] Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyeti tasavvufî şahsiyeti ile birlikte şekillenmiştir. Bu yüzden Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyeti ile tasavvufî şahsiyetini bir kâğıdın iki yüzü gibi görmek ve anlamaktan başka çaremiz yoktur.

---

[159] *Vahdet-nâme-i Âlem-engîz*, Klâsik Türk Edebiyatı sahasında telif edilmiş *Vahdet-nâme*ler içerisinde edebî değeri yüksek bir eser olarak dikkat çekmektedir. Bu eser üzerine iki doktora tezi hazırlanmıştır. Bkz. Ahmet Topal, "Ahmedî (İshak Hocası) Vahdet-nâme-i Âlem-engîz (İnceleme-Metin)" dnş. Doç. Dr. Orhan Kemal Tavukçu, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2011; Nesrin Sofuoğlu, "İshak Hocası Ahmed Vahdet-nâme-i Âlem-engîz İnceleme-Metin" dnş. Prof. Dr. İlhan Genç, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2012.

[160] Reşat Öngören, "İshak Hocası", **TDVİA**, c. 22, İstanbul, TDV Yayınları, 2000, s. 533.

[161] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 181-489.

[162] Ahmet Arı'nın, dedenin divanı hakkında yaptığı tespitlere katılmamak mümkün değildir. Arı'ya göre Sâkıb Dede'nin şiirlerinde Mevlevilik müdafaası en önemli fikr-i sabittir. Dede, kalemini Mevlevilik tarikine hizmet etmek için ustalıkla kullanmış ve şiirlerini daima bu minvalde –şuurlu olarak- yazmayı prensip edinmiştir. Bkz. Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 32. Biz bu "müdâfi" tavrın aynı şekilde *Sefîne*'nin hem sebeb-i telifinde hem de üslûbunda hâkim fikir olduğunu düşünmekteyiz. Bu mevzudaki fikir ve kanaatlerimizi ikinci bölüme hasrettiğimiz için detayları ilgili bölüme bırakıyoruz.

Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyetini doğru okumak ve anlamak için elbette ki divanı vazgeçilmez bir kaynaktır. Ancak çalışmamızın mevzusu *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* isimli eseri olduğu için şairliğinden ziyâde "münşî"liğini ön plana almak mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Yukarıda söylediklerimizi teyit eder mahiyette olmak üzere Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'yi kaleme alma sebebi de tamamen tasavvufî telakkileri ile alakadardır. Dede, inşâ üslûbu ile kaleme aldığı bu eser için şunları söylemektedir:

"*…mürîd-i nā-murād-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-a'lā) belki menḳabe-nüvîs-i merdān-ı meydān-ı 'irfān ve şenā-kār u vaṣṣāf-ı ber-güzîdegān-ı Subḥān-ı müfîżü'l-iḥsān-ı bî-pāyān olmaḳlıġla ser-efrāz ve Dervîş Ṣāḳıb-ı Mevlevî şöhretiyle mümtāz ve 'ale'l-ḫuṣūṣ āsitān-ı melā'ik-āşiyānlarından ḫıdmet-i meşîḫatle şeref-yāb buyurulmaḳ ve müşārün-ileyh-i* [163]*-فهٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي- ve mā-ṣadaḳ-ı i'tiẕār-ı lā-iḥṣā olmaġla meşreb-i nefs-i nāṭıḳayı maḳām-ı iḳāmet-i merāsim-i teşekkür ü taḥdîsde muḳîm-i evān ve mülk-i vücūd-ı müste'ārı vaḳf-ı medāyiḥ-i miskiyyetü'ş-şemîm-i muḳbilān ve kālā-yı himmet-i vālāyı rehn-i tevellā-yı maḳbūlān edip 'و من شرط المحبة موالاة احباب الحبيب و معاداة اعدائه.' muḳteżāsınca sermāye-i lehçe-i şenāyı ḫarc-ı rāh-ı dūstān-ı evliyā ve şühüb-i ṣāḳıbe-i hicāyı dil-dūz u ciger-şikāf-ı düşmenān-ı āyîn-i Mevlānā etmeği…*"[164]

Yazarımız eserini telif ederken motivasyonunu hangi noktalardan aldığını açıkça dile getirir. Mensup olduğu tarike dair menkabe yazabilmek onun için bir nimet ve iftihar vesilesidir. Bir yazar olarak ilham ve gayretini manevi saiklere bağlayan Sâkıb Dede, paragrafın sonlarında Kadızâdeli zihniyetinde olanları kastederek kalemini onların aleyhinde kullanacağını da veciz bir surette ifade eder.

[163] Neml Sûresi 40. Âyet: "Kitaptan (Allah tarafından verilmiş) bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. (Süleyman) onu (melikenin tahtını) yanıbaşına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir."
[164] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 4.

Sâkıb Dede'nin karakterini ve hissiyatını ortaya koyduktan sonra münşîliğine dair tespitlerimize geçebiliriz.

Sefîne'nin I. cildinde yer alan II. Hacı Bostan Çelebi'nin menkabesinde, Sâkıb Dede bir hatırasını nakleder. Hayatı bahsinde zikri geçtiği üzere Hacı Bostan Çelebi, Sâkıb Dede'nin hayatında önemli bir figürdür. Sâkıb Dede, Konya'da bulunduğu vakitlerde Hacı Bostan Çelebi'nin hizmetinde bulunmuştur. Hatta çelebi, Kalaylıkoz Ahmet Paşa tarafından sürüldüğü Kıbrıs'tan döndüğünde onu karşılayanlar arasında Sâkıb Dede de vardır.

Menkabede anlatıldığı kadarıyla II. Hacı Bostan Çelebi'nin sürgün cezasının iptal edilmesinde Baltacı Mehmed Paşa'nın tesiri vardır. Zaten Baltacı Mehmed Paşa ile II. Hacı Bostan Çelebi'nin geçmişten gelen bir dostlukları olduğunu yine *Sefîne*'den öğreniyoruz.[165]

II. Hacı Bostan Çelebi'nin Konya'ya döndükten sonra kendisine yardım eden eski dostu Baltacı Mehmed Paşa'ya bir mektup yazmak ister. Bu vazifeyi deruhte eden Sâkıb Dede, yazdığı mektubu çelebi efendiye gösterir. Çelebi mektubun kıymetini takdir eder ve mektuptaki üslubun "inşâ üslubu" olduğunu vurgular. Çelebi'nin emriyle yazılan "tehniyet-nâme"ye ayrıca bir "tahşiye" ilavesi yine Sâkıb Dede tarafından yapılır:

"*Bu bende-i kemîne, ric'at-ı sefer-i Ḳıbrısiyye'lerinde müstaḳbilîn-i iḫvân silkinde muntaẓam olup ṣubḥ u şām mülāzım-ı ḫıdemāt-ı 'aliyyeleri iken vezîr-i rūşen-żamîr-i ṣadāḳat-semîr cenābına tehniyet-nāme-i ṣadāretlerin terḳîm emr buyurmaġla iṭā'a-i ḫasbe'l-istiṭā'a ile taḥrîr ve irā'et olunduḳda* **"** این اسلوب ارباب انشاست و حاشیه اش بر نمط لهجهٔ ما باید نوشت. پس بنویس که این دغدغه را تو باعث بودی. قضیهٔ مرا مرا یاد کن و بیارئ توفیق باری عز اسمه از جانب جنابت دفع شد و گرنه کار مشکل بودی. برین عنایت شکرانه واجبست. **"** *emr-i lāzımu'l-ittibā'ları üzere taḫşiye olunup irsāl buyuruldu.*"[166]

[165] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 193. *Sefîne*'de tespit ettiğimiz bu nakiller sayesinde devlet ricâliyle çelebilerin ne kadar samimi olduklarını ve çelebilerin yer yer devlet işleri üstünde manevi otoritelerini kullanabildiklerini görmekteyiz.
[166] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 193.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Sâkıb Dede'nin resmî yazışma üslûbu olan inşâ üslûbu ile kaleme aldığı ilk mektup budur. Anlaşılan o ki dede kendini yalnızca ilmî ve tasavvufî mevzularda yetiştirmekle kalmamış ayrı bir "fen" olan inşâ üslûbunda da zevk-i selîm ve tab'-ı müstakîm sahibi olduğunu ispatlamıştır. Şunu unutmamak gerekir ki "hakîkî münşi" olmak aranılan mühim bir meziyettir.[167]

Sâkıb Dede'nin inşâ sanatında mahir olduğunun bir başka örneğini ise Mustafa Safâyî Efendi'nin tezkiresinde buluyoruz. Safâyî Efendi eseri için bir gazel örneği talep ettiği Sâkıb Dede'den bu vesile aldığı mektubu tezkiresine eklemeyi uygun görmüştür. Onun bu mektubu tezkireye eklemesindeki gayesi "*semt-i inşâda dahi mertebe-i mahâreti malûm olmak içün*"dür:

"*Bu cerîde-i irfâna tahrîr olunmak içün bir gazel talebiyle bazı yârân-ı Kütahya şeyh-i mûmâ-ileyhe mektub gönderdikte bu gazel-i bî-bedel ile gönderdiği mektûbdur ki semt-i inşâda dahi mertebe-i mahâreti malûm olmak içün bu mahalle kayd olundu.*"[168]

Mustafa Safâyî Efendi'nin "*sûret-i mektûb*" başlığı altında verdiği mektuptaki üslubun, *Sefîne* ile "müvâzî" olduğuna dikkat ederek aşağıda veriyoruz:

"*Sûret-i Mektûb*

Sa'âdetlü ve mekremetlü ve necâbetlü nûr-ı dîde-i dil ü cân müştâkımız hazretlerinin huzûr-ı fâ'izu'n-nûr u bâ'isü's-sürûr u mûcibu'l-hubûrlarına ithâf-ı riyâz-ı tahiyyat ve ihdâ-yı merâsim-i tekrîmât siyâkında pürsiş-i hâtır-ı mefâhir-pîrâları ser-levha-i zîb-i ihlâsı kılınıp hem-vâre müttekâ-ârâ-yı 'izz ü âfiyyet ve çâr-bâliş-nişîn-i hüsn-i refâhiyyet olmaları da'vât-ı müstecâbesiyle evkât-ı sâfiye-güzâr olduğumuz ifâde olunur. Mes'ûldür ki ifâza-i

[167] Halil İbrahim Haksever, "Eski Türk Edebiyatında Münşeatlar ve Nergisî'nin Münşeatı", dnş. Yrd. Doç. Dr. Hasan Kavruk, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Malatya, 1995, s. 13.

[168] Mustafa Safâyî Efendi, **Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr)**, yay. haz. Doç. Dr. Pervin Çapan, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s. 134.

hüsn-i teveccüh ü yümn-i ta'allukları ile taraf-ı dervîşâne-i muhlisânemiz gâh-be-gâh şeref-yâb-ı iltifât-ı mu'tâdları edip endâhte-i ref-i nisyân buyurulmaya bundan esbak vürûdu feyz-i subh-ı dem-bahş-ı güşâyiş-i gonca-i tab'-ı müttehâm olan mülattıfa-i girâmîlerinde işâret buyurulan pây-ı taht-ı devletde perveriş-yâfte-i enzâr-ı hasene-i zamân-âverân-ı tâze-zemîn-i melâhat olan 'urefâ-yı fâyıku'l-emâlin mestûru'l-esâmî oldukları tezkireye bizim gibi bî-nâm u nişân eseri kayd olunmak istib'âdıyla irsâlinde terâzî olundu. ''انما تبين الاشياء باضدادها'' *mısdâkınca âsâr-ı bedîhe-i hem-kârân-ı sa'âdet-'unvânın zuhûr-ı hüsn-i îcâdlarına vesîle olmak mülâhazasıyla dîvân-ı perîşân-ı evrâk-ı bendelerinden ''çıkar'' gazeli ihrâc ve du 'â-nâme-i fakîrânemize ta'biye vü idhâl ve 'ayn-ı 'inâyetle nazar-kerde-i yârân olmak üzere irsâle cesâret kılındı.*

عيون الرضا عن كل عيب كليلة

من الداعى درويش ثاقب المولوى''[169]

Sâkıb Mustafa Dede'nin bir münşî olduğuna işaret eden bu deliller sayesinde *Sefîne*'deki girift ve ağdalı üslûbun nereden kaynaklandığını da anlamış bulunmaktayız. Dede'nin edebî kişiliğini tetkik etmede şairlik yönünün yanı sıra münşîliğinin de aynı önemde olduğunu söylemeliyiz. Teorik inşâ kitaplarında tespiti yapılmış olan "hakikî münşî" mefhumunun Sâkıb Dede'de kuvvetle tezahür ettiğini yalnızca mektup örneğinde değil en önemli eseri *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da da görmek mümkündür. Mustafa İzzet Efendi'nin *Def'ü'l-Mesâlib Fî Edebi'ş-şâ'ir ve'l-kâtib*[170] isimli eserinde zikredilen "hakikî münşî"nin haiz olması lâzım gelen şartları taşıdığını düşündüğümüz Sâkıb Dede'nin inşâ üslûbunu *Sefîne*'nin tamamında görmekteyiz.

Mustafa İzzet Efendi "*Bizim lisanımızın şi'r ü inşâsı ise mutlakâ Arabî vü Farsî'ye muhtâc olduğundan ulûm-ı mezkûreyi kemâ-yelîku tahsil itmek lâzımdır.*"[171]

[169] Mustafa Safâyî Efendi, **a.g.e.**, s. 134-135.

[170] Ahmet Zahid Demirciler, "Mustafa İzzet Def'ü'l-mesâlib Fî Edebi'ş-şâ'ir ve'l-kâtib (İnceleme-Metin-Dizin)", dnş. Yard. Doç. Dr. Ülkü Çetinkaya, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2014.

[171] Ahmet Zahid Demirciler, "a.g.t.", s. 391.

diyerek hakikî bir münşinin bu dilleri bi-hakkın bilmesi ve kullanabilmesi gerektiğine vurgu yapar. *Sefîne*'de ise yazarımızın elsine-i selâseyi neredeyse aynı akıcılıkta kullanabildiğine şahit oluyoruz:

"*…eger-i inżimām-ı himem-i sāmiye-i merdān-ı Ḫudā olduġu mefhūm-ı reşīd ü belīd ve müsellem-i şaḳī vü sa'īd olduḳda kemāl-i Cemāleddīnī ġalebesine ḥaml olunduġu mesmū'-ı şerīfleri olduḳda* 'الفضل للمتقدم' *muḳaddeme-i müsellemesin mebnā-yı beyān edip* "کمال جلالی در باب تخلیه بوده است که تخلیه اساس واصل تحلیه است. کجا فرع را بر اصل مزیت خواهد بود؟" *nefes-i nefīsleriyle def'-i tevehhüm ve vaż'-ı cenāḥ-ı inṣāf u ref'-i rāyāt-ı haẓm u tevāżu' buyurmuşlardır. Ḫattā elsine-i 'urefā-yı vaḳtlerinde* "نعم الوقت وقتنا! حیث اجتمع فیه جمال الدین ومراد الدنیا." *terkīb-i cemīli edevāt-ı edā-yı şükr-i ni'am-ı ẕū'l-celāl ve'l-ikrāmdan olmuş-idi.*"[172]

Sâkıb Dede'nin Arapça ve Farsça'ya hâkim olduğunu ihsas ettirdiği bu tarz konuşma cümlelerinde Türkçe'yi pek kullanmadığını görmekteyiz. Kesin bir hüküm olmamakla beraber menkabelerde Mevlevilerin aleyhtarı olan şahıs ya da şahısları umumiyetle Türkçe konuşturduğunu da burada kaydetmek isteriz:

"*Ḫattā muḥibbīn naẓarında naġme ve mubġıżīn i'tiḳādında ġuṣṣa olan tārīḫde gülşen-i semā' u ṣafā-yı Mevleviyye nev-bahār-ı iştihār olduḳda sükkān-ı beldemizden olan İbrāhīm-i Kürdī-nām müderris-i müteressim ṭalebesiyle pīşgāh-ı āsitāne-i sa'ādetlerinden mürūr eşnāsında izdiḥām-ı iḫvān u ḫullānı görüp naḫvet-i tehevvür-engīzle* ***"Eğer emr-i siyāset yedimde olaydı, ḳadem-nihāde-i bāb-ı semā'-ḫāne olanlarıñ şikest-i pālarına ḥükm eder idim."*** *diye herze-derālıḳ edip meğer bīçāre taḥṣīl-i nüzhet-i ḫāṭır siyāḳında teferrüc-gāha gider imiş.*"[173]

[172] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 219.
[173] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 94.

Hakikî münşîde olması gereken vasıflardan biri de hâfız olmasa bile Kurân-ı Kerîm'i iyi bilmeli ve yeri geldiğinde ilgili ayetleri iktibas tarikiyle eserlerinde kullanabilmesidir. Aranılan bu özelliği hadîs-i şerîflere, kelâm-ı kibara ve beliğ şairlerin şiirlerine kadar teşmil etmek imkân dâhilindedir.[174] Münşî anlattığı mevzuya uygun ibareleri birbirine "rabt" edebilmelidir. Sultan Dîvânî menkabesinde Dîvânî hazretlerinin yolundan gidenlerin onun kerametlerinden faydalanırken ailesinden olsa bile onu takip etmeyenlerin bundan mahrum kalacağını hem mevzuya müteallik ayetle tevsik etmiş hem de kendi karihasından yazdığı bir manzume ile kelâm-ı kibara ait sözleri aynı terkipte kullanmayı bilmiştir:

"(قطعه)

[مفعول مفاعلن فعولن]

آه از نفس "فليس منى"

و آه از نظر "اليك عنى"

يا رب مددى كه سد نگردد

"بينونت بينهم و بينى"

وفى الحقيقه درين طوفان حوادث سيرت حسنۀ اسلاف سفينة النجات اخلافست.

"[176]من تخلف عنها غرق ومن أدركه الغرق لن ينفع الملق وحسب حال مآلش -إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ-[175] باشد.

Sâkıb Dede'nin "*tab'-ı müstakîm ve fikr-i selîm ashâbından olup sür'at-i intikâl ve ihrâz-ı cevâhir-i kemâl*"[177] olduğunu aşağıdaki satırlardan çıkarabiliriz:

[174] Ahmet Zahid Demirciler, "a.g.t.", s. 388.
[175] Hûd Sûresi, 11/46. âyet.
[176] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 55. Sâkıb Dede'nin bu üslûbunu eserinin tamamında görmekteyiz.

"*Sa'ādet, sözde özü derk ve özde sözü terk ve kendözünü öz özüne berk eden ḥużżār-ı bi'l-vaḳte ki iżā'a-i biḍā'a-i fırṣat etmeyip merdān-ı Ḫudā'nıñ enfās u enẓār u aḥvāl u reftārlarında munṭavī olan daḳāyıḳ u ḥaḳāyıḳdan müstefīd ü müstefīż olmuşlardır.*"[178]

Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyetinde münşîliğin önemine bu surette değindikten sonra bir hususu daha arz etmek gerekir. Münşîlerde "azbü'l-beyân ve ratbu'l-lisân" esas olduğu halde[179], Kadızâdeliler mevzubahis edildiğinde Sâkıb Dede'nin hırçın bir üslubu benimsediğini fark ettik. Elbette Kadızâdelilerin yaptığı zulüm ve tedhiş hareketlerinin birinci elden şahidi olan Sâkıb Dede'nin başka türlü davranması ve düşünmesi beklenemezdi. Sâkıb Dede her ne kadar Kadızâde Mehmed Efendi'ye yetişemeyip Vânî Mehmed Efendi'nin yaşadığı dönemini idrak etmiş olsa da Ebubekir Çelebi'nin menkabesinde Kadızâde Mehmed Efendi'nin vefatını "inşâ üslûbunu" korumaya gayret ederek aşağıdaki gibi tasvir etmiştir:

"*Ve şaḫṣ-ı mübtedi'-i ḫabīṯü'l-ḥadīṯiñ eğerçi dūr-bāş-ı dāfi'a-i bāb-ı sīmīñ ṣadme-i ṣar'-fersāsıyla ḥāli ḫarāb olmuş-idi, lākin vaḳt-i iḫtiżārında medfa'-ı süflī bi'l-külliyye mesdūd olmaġla faḍalāt-ı 'aḍelātı fużūl-i kelimātı gibi medfa'-ı 'ulvīye mün'akis ve ḥużżār bīzār ve'l-'acelü'-'acel niyāzıyla da'vet-ḫᵂān-ı müvekkilīn-i cān-fişār olup mācerāsı māye-i i'tibār-ı yār u aġyār ve gürūh-ı mekrūhuna ilā āḫıri'z-zamān, ḫurde-i serzeniş-i ebnā-i devrān olmuşdur.*"[180]

Esrar Dede, Sâkıb Dede'nin "inşâ-i nesre kâdir" olduğu dönemi Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa'nın himâyesindeki vakitlerine kadar götürür.[181] Bu bilgiden hareketle Sâkıb Dede'nin takriben on beş yaşlarında iken "fenn-i inşâ"ya ilgi

[177] Ahmet Zahid Demirciler, "a.g.t.", s. 388.
[178] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 26.
[179] Halil İbrahim Haksever, "a.g.t.", s. 15.
[180] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 168.
[181] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 80.

duyduğunu düşünürsek Kütahya Mevlevihanesi'ndeki şeyhliği esnasında yazdığı *Sefîne*'yi uzun yıllara yayılan bir inşâ tecrübesinin sonunda tamamladığını anlarız.[182] Sonuç olarak Sâkıb Dede'nin edebî şahsiyetinde şairliği kadar –belki de ondan fazla- münşîliğinin pay sahibi olduğunu kaydetmek gerekir.[183]

1.4. Eserleri

1.4.1. Divan

Sâkıb Mustafa Dede'nin *Divan*'ı, 5689 beyte ulaşan bir hacme sahiptir. *Divan*'da 37 kaside, 2 müsemmen, 5 müseddes, 2 tahmis, 165 gazel, 1 müstezat, 22 tarih kıtası, 48 rubai, 61 kıta, 51 nazım ve 1 muamma bulunmaktadır. Divan, Ahmet Arı tarafından dört nüshadan hareketle doktora tezi olarak hazırlanmış[184] ve daha sonra yayımlanmıştır.[185]

Divan muhteva itibariyle dikkat çekici bir yapıya sahiptir. Divanında hiçbir devlet büyüğüne methiye yazmamış olan Sâkıb Dede, şiirlerinin mihver noktası olarak Mevleviliği seçmiştir. Mensup olduğu tariki anlatmak ve yer yer müdafaa etmek gayesinde olan şairin, sanatı bir araç olarak gördüğünü söylemek gerekir. Divanında muhtelif nazım şekillerini kullanan şairin, gazel nazım şeklinde dönemi için uzun sayılacak –ortalama 19 beyit- bir beyit sayısına ulaşması önemli bir farklılık arz etmektedir.[186]

---

[182] Ahmed Hâlis Dede, babasının boş vakitlerinde ya divanı ile ya da *Sefîne* ile uğraştığını söyler: "*Ve vechen mine'l-vücûh tagayyür gelmeyüp yed-i mübâreklerinde tesvîd-i Dîvân mı var yâhûd Sefîne'leri mi var anunla meşguller gûyâ kedere müte'allik bir iş yokdur*." Bkz. Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 336.

[183] Halil İbrahim Haksever'in, Mehmet Nüzhet'ten naklen bildirdiğine göre "… *münşînin birçok sebepten dolayı şaire tercih edildiği, her asırda müteaddid ve mahir şairler görüldüğü halde, bir münşî-i hakikinin kolay bulunamadığı…*" önemli bir tespit olarak önümüzde durmaktadır. Bkz. Halil İbrahim Haksever, "a.g.t.", s. 13.

[184] Ahmet Arı, "Sâkıb Mustafa Dede Hayâtı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", dnş. Prof. Dr. Hüseyin Ayan, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 1995.

[185] Ahmet Arı, **Mevlevilikte Bir Hanedanlık Kurucusu Sâkıb Dede ve Dîvânı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003.

[186] Ahmet Arı, **a.g.e.**, s. 52.

1.4.2. Mecmû‘atü Nikâti’l-Ma‘ârif ve’l-Hâviyetü li’l-‘İzâti ve’l-Letâ’if

Sâkıb Mustafa Dede’nin kaynaklarda ismine rastlanmayan ve şairin kendisine ait şiirleri “mecmua” adı altında topladığı bu eseri yakın bir zamana kadar ilim âleminin meçhulü idi. Fatih Bağmancı tarafından önce bir yüksek lisans tezine konu olan eser[187], daha sonra aynı araştırmacı tarafından bir makale ile ilim âlemine tanıtılmıştır.[188]

Tespit edilen iki nüshadan istifade edilerek hazırlanan tenkitli metinde, Sâkıb Mustafa Dede’nin divanında mevcut olmayan 282 şiiri ve çeşitli nesirleri incelemeye konu edilmiştir. 282 şiirin 243 tanesi “gazel” ve 45 tanesi “kıta” nazım şekliyle yazılmıştır. Eser bu haliyle 683 beyitlik bir hacme sahiptir. Sâkıb Dede’nin tasavvufî konularda özellikle Mevleviliğe dair meselelerde tavsiye ve kanaatlerini taşıyan eserdeki bazı şiirlerin, Sâkıb Dede’nin divanında yer aldığı da araştırmacı tarafından tespit edilmiştir.[189]

1.4.3. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân

Sâkıb Mustafa Dede’nin en hacimli ve önemli eseri olan *Sefîne*’nin tetkikini çalışmamızın ikinci bölümünde ele aldığımız için burada herhangi bir bilgi vermiyoruz.

---

[187] Fatih Bağmancı, “Mecmua-i Nikâtü’l-Ma‘ârif (43 va 1456) Adlı Eserin Metin ve İncelemesi”, dnş. Prof. Dr. Kaplan Üstüner, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa, 2017.

[188] Fatih Bağmancı, “Mustafa Sâkıb Dede’nin Bilinmeyen Bir Eseri: Nikâtü’l-Ma‘ârif Mecmuası”, **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, sy. 8, 2018, s. 242-263.

[189] Fatih Bağmancı, metindeki “kıta lehu” başlığını taşıyan manzumelerin büyük bir kısmını -son zamanlarda yapılan çalışmalara istinaden- “nazım” olarak tanımlamak yerine “gazel” nazım şekliyle tanımlamayı tercih etmiştir. Bkz. Fatih Bağmancı, “a.g.t.”, s. 156.

İKİNCİ BÖLÜM

SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN'IN ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN İNCELENMESİ

2.1. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Biyografik Kaynakları

Sâkıb Mustafa Dede'nin *Sefîne* gibi hem hacmen hem de manen büyük bir kıymeti haiz eserini telif ederken hangi biyografik kaynaklardan istifade ettiği meselesi, hemen her araştırmacının nazar-ı dikkatini çekecektir. Takriben dört asırlık bir zamanın muhtelif dönemlerinde yaşadığını anladığımız iki yüzden fazla Mevlevinin menkabesini yazan Sâkıb Dede, eserinde yalnızca üç biyografik kaynaktan bahseder ve onlara atıfta bulunur.[190] *Sefîne*'nin tamamını tetkik ettiğimiz halde biraz sonra isimlerini vereceğimiz kaynakların dışında bir başka kaynağa atıfta bulunulduğunu tevsik edemedik.

Sefîne'nin I. cildinde Divanî Mehmed Efendi'nin menkabesi dâhilinde tesadüf edilen aşağıdaki satırlar, Sâkıb Dede'nin ilk defa kaynak olarak zikretmeyi münasip gördüğü iki eserin ismini havidir:

---

[190] Sâkıb Dede, kendi eserinin Mevlevi menâkıb yazma geleneği içerisindeki yerini tayin etmek maksadıyla selefi olan "menkabe-nüvîsân"ı ve eserlerini de ilgili yerlerde zikretmektedir. Fakat bu yazar ve eserleri kendi eseri için bir "mehaz" olarak kullanmadığını görürüz. Bu noktada Ahmed Eflâkî'nin *Menâkıbu'l-Ârifîn* isimli eseri bir istisna teşkil edecektir:
"*…ḥażret-i nāẓım-ı menāẓım-ı le'ālīü'l-esrār ve ḫaṭīb-i menābir-i enfe'ü'l-eẕkār şeyḫ-i 'ālī-kirdār-ı ṭarīḳa-i 'aliyye-i Ḫudāvendigār, Mecdüddīn-i İsfeh-sālār ve cenāb-ı 'andelīb-i menāḳıb-serā-yı gülistān-ı velāyet ve ṭūṭī-i gūyā-yı şekeristān-ı kerāmet, cāmi'-i şiyem-i pākī Şeyḫ Aḥmed-i 'Ārifī-i Eflākī ve ḫıdmet-i kāṣif-i estār-ı ġavāmıż-ı āṣār u şāriḥ-i ṣudūr-ı muḫadderāt-ı eṭvār, maẓhar-ı bevāṭın-ı aḥvāl-i 'ārifān ve maẓhar-ı rümūz-ı aḳvāl-i 'āṣıḳān ve mehbiṭ-i envār-ı fütūḥāt-ı Ṣamedānī 'Abdulvehhāb Celāleddīn-i Hemedānī (nevverallāhu te'ālā merāḳıdehum ve efāże 'ale'ṭ-ṭālibīni 'avā'idehum) teẕkire-i şerīfeleri uṣūl-i ricāl-i ṭarīḳat-i Mevleviyye'den menāḳıb-ı laṭīfelerin ḥāvī olduġu 'aşere-i kāmile Emīr Vācid (ṭayyeballāhu şerāhu) ẕikr-i cemīli ile maḫtūm…*"Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 3.

"*Menḳabe-i Şeyḫ Aḥmed-i Eflākī ve Tezkire-i Devlet-Şāhī ḥavī olduġu üzere nevāḥī-i Zincān'da Ġāzān Ḫān bin Erġun Ḫān, Baydu Ḫān'la meṣāf edip bi-avnihi subḥānihi ġalebe cānib-i Ġāzān'a teveccühü sebeb-i iġtinām-ı īmān olduḳda ḥāfıẓ-ı āyīn-i esrār-ı nebevī Sa'dü'l-millete ve'd-dīni'l-ḥamevī kendiye telḳīn-i şehādet eylediği 'aḳībinde Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)iñ Dīvān-ı Kebīr'leri ḳaṣā'idinden evveli…*"[191]

Sâkıb Dede, Gazan Han'ın müslüman olmasına vesile olan savaştan ve bu süreçte ona İslam'ı telkin eden Şeyh Sadeddin İbrahim'den[192] bahsederken Ahmed Eflâkî'nin eseri *Menâkıbu'l-ârifîn* ile Devletşâh'ın *Tezkiretü'ş-şu'arâ* isimli eserine atıfta bulunur. Sâkıb Dede'nin bu atıfta bulunduğu kaynakları tetkik ettiğimizde bahsi geçen vakayı yalnızca *Devletşâh Tezkiresi*'nde bulabildik. *Devletşâh Tezkiresi*'nde Gazan Han'ın Baydu Han ile yaptığı savaşı kolayca kazandığı kaydedildikten sonra "*…Derhal şeyhülislam, ariflerin medarı iftiharı, muhakkiklerin sultanı Sa'deddin İbrahim bin el-şeyhü'l-ârif-i Muhakkik-i Hamevî'ye yazdılar…*"[193] şeklinde ismi zikredilen bu şahsı ve Gazan Han'ın kazandığı savaşı Eflâkî'de tespit edemedik.[194] Bu iki kaynaktan birinin Mevlevi literatürü için önemli olduğuna diğerinin ise şair biyografilerinin ilk örneklerinden olması hasebiyle değerli olduğuna işaret etmek isteriz.

Sâkıb Dede'nin atıfta bulunduğu üçüncü eser ise Taşköprîzade Ahmed Efendi'nin *Şakâ'ıku'n-nu'mâniyye fî 'ulemâi'd-devleti'l-'Osmâniyye* isimli biyografik değeri yüksek eseridir. *Sefîne*'nin I. cildinde devlet hizmetinde bulunmuş çelebi soyundan gelen kişilerden bahsederken *Şakâyık*'ın isminden bahseden Sâkıb

[191] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 18.
[192] Abdülkadir Yuvalı, Gazan Han için yazdığı maddede "*Gâzân Han'ın İslâmiyet'i kabul etmesinde Şeyh Sa'deddin İbrâhim b. Sa'deddin Hammûye el-Cüveynî'nin de önemli rol oynadığı*"nı söyler. Bkz. Abdülkadir Yuvalı, "Gâzân Han", **TDVİA**, c. 13, İstanbul, TDV Yayınları, 1996, s. 429. Fakat aynı ansiklopedinin Reşat Öngören tarafından Sa'deddîn-i Hammûye için yazılan maddesinde ise "*Sadreddin İbrahim'in, İlhanlı hükümdarı Gâzân Han'ın yaklaşık 100.000 Moğol askeriyle birlikte İslâmiyet'i kabul etmesinde önemli rol oynadığı bilinmektedir.*" ifadesi geçmektedir. Bkz. Reşat Öngören, "Sa'deddîn-i Hammûye", **TDVİA**, c. 35, İstanbul, TDV Yayınları, 2008, s. 390. Buradaki Sa'dedin-Sadreddin şeklindeki isim karışıklığında tercihimizi Sa'deddin yönünde kullandık.
[193] Devletşah, **Şair Tezkireleri (Tezkiretü'ş-şuarâ)**, çev. Prof. Dr. Necati Lugal, İstanbul, Pinhan Yayıncılık, 2011, s. 282.
[194] Ahmed Eflâkî, **Âriflerin Menkıbeleri I-II**, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1986.

Dede, Hızır Bey, Sinan Paşa, Pirî Paşa, Yakup Paşa, Şâh Efendi ve Kadı Paşa ve emsali diğer zevatın "menâkıb-ı nefîseleri" için *Şakâyık*'ta ve "sâ'ir tevârîh"te kâfi malumat olduğu için ismi geçen şahıslardan uzun uzadıya bahsetmediğini söyler:

"*Ve evlād u aḥfād-ı kirām-ı Ḥażret-i Emīr 'Ālim-i Kebīr ve Ulu 'Ārif ve Muṭahhara Sulṭān'dan Ḫıżır Beğ ve Sinān Paşa ve Pīrī Paşa ve Ya'ḳūb Paşa ve Şāh Efendi ve Ḳāḍı Paşa ve emṣālühüm emāṣil-i ensāl-i zekiyye-i Ṣıddīḳıyye vü Celāliyye olup anlarıñ menāḳıb-ı nefīseleri ve mefāḫir-i celīleleri Şaḳāyıḳ ve sā'ir tevārīḫde mebsūṭ olmaġla her birinden bir nükte-i laṭīfe ile iktifā* '.و در خانه اگر کسست یك حرف بسست' *mażmūnuyla isti'fā olunmuşdur*."[195]

Sâkıb Dede'nin kaynak olarak kullandığı "sâ'ir tevârîh"[196] haricinde ismini açık olarak belirttiği *Şakâyık*'a baktığımızda yukarıda mezkûr altı şahıstan yalnızca üçünü bulabildik. Hızır Bey, Sinan Paşa ve Yakup Paşa'lar hakkında Taşköprîzade'nin yazdıklarına baktığımızda ise ismi geçen şahısların Mevlevi olduklarına dair hiçbir bilgiye rastlayamadık.[197] Sâkıb Dede, Hızır Bey'in İstanbul'a kadı olarak atandığını söyler.[198] Bu bilgi, *Şakâyık*'ta da geçmektedir.[199] Fakat Sâkıb Dede'nin anlattığı Sinan Paşa ile Yakup Paşa'nın[200] *Şakâyık*'ta zikri geçen şahıslarla bir rabıtasını kuramadık.[201] Muhtemelen bir isim karışıklığından kaynaklanan bu

---

[195] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 119.

[196] Sâkıb Dede'nin "sâir tevârîh" şeklinde muğlak bir ifade ile bazı biyografi yahut tarih kaynaklarına atıfta bulunmasına benzer olarak aşağıdaki satırları eserin bir başka cildinde görmekteyiz:
"Ol mürşid-i rāh-ı sedād u pīr-i ḫānḳāh-ı reşādıñ tefāṣīl-i ḥālāt-ı 'acībe ve tefāżīl-i kerāmāt-ı ġarībelerin velāyet-nāme-i ḫāṣṣaları kāfile ve ba'ż-ı tevārīḫ u fütūḥ u teẕākīri żāmine olduġu ḥasebiyle ḳaṭre-i yesīre-i baḥr-ı kemālātları üzere iḳtiṣār olundu." Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 5.

[197] Taşköprîzâde Ahmed Efendi, **eş-Şeḳāʾiḳu'n-nuʿmâniyye fî ʿulemâʾi'd-devleti'l-ʿOs̱mâniyye**, Beyrut, Lübnan, Dâru'l-kitâbi'l-arabî, 1975, s. 55, 106-109.

[198] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 119.

[199] Taşköprîzâde Ahmed Efendi, **a.g.e.**, s. 56.

[200] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 119-120.

[201] Taşköprîzâde Ahmed Efendi, **a.g.e.**, s. 106-109.

durum müstakil bir çalışmanın lüzumuna ihtiyaç duymaktadır. Mevzumuz haricinde kaldığı için bu meseleye eğilemiyoruz.[202]

Tespit edebildiğimiz kadarıyla *Sefîne*'nin birer mehaz olarak zikrettiği eserler yukarıda verdiğimiz isimlerden ibarettir. Ancak çalışmamız esnasında eserin asıl kaynağının yazılı kaynaklardan ziyade sözlü kaynaklar olduğunu fark ettik. Bu vesile ile hem eserin ikinci müellifi hem de Sâkıb Dede'nin oğlu olan Ahmed Hâlis Dede'nin *Sefîne*'nin mehazları hususunda neler kaydettiğini ortaya koymak lüzumu hâsıl oldu. Ahmed Hâlis Dede'nin *Sefîne* hakkında söylediklerine dikkat çektikten sonra Sâkıb Dede'nin, eserimizin muhtelif yerlerine serpiştirdiği ipuçlarına bakarak bu mehaz meselesini aydınlatmaya çalışacağız.

Sâkıb Mustafa Dede'nin Mevleviliğe intisabından sonra birçok seyahate çıktığını biliyoruz. Onun bu seyahatleri yalnızca seyr ü sülûkunun bir parçası olarak kalmamıştır. O, bu seyahatleri esnasında misafir olduğu Mevlevihanelerde tanıştığı yahut arkadaşlık kurduğu Mevlevilerden sâbık şeyh ve dervişlerin menkabelerini de toplama yoluna gitmiş gözükmektedir. Bu konuda, oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin kaleminden çıkan aşağıdaki satırlar *Sefîne*'nin kaynaklarına işaret etmek cihetiyle önemlidir:

"*Ol şâhbâz-ı bülend-pervâz mahmiye-i Edirne'den seyâhat ârzûsu ve ricâle mülâkat ümmîdiyle belde-i Siroz'a ve Filibe ve Selânik ve Bosna ve Rûmili'nde olan tekyelerün ekserini ziyâret ve büldân u kasabâtun ma'dûd olanlarını geşt ü güzâr idüp tarîkat-ı 'aliyyede müsinn ü sühan-şinâs vâdî-i sülûkde tek ü pû itmiş cânlardan ahvâl ü menâkıb-ı güzeştegân istihbârıyla sülüklerine idmân ve ba'dehu Sefîne-i Nefîse cem'iyyetine bâdî olmışdur.*"[203]

Sâkıb Dede'nin yalnızca Rumeli cenahına yaptığı seyahatleri söz konusu edip Batı Anadolu, Ege Denizi, Kıbrıs ve Mısır taraflarına gittiğini de unutmamak

[202] Betül Saylan doktora tezinde –*Şakâyık*'a değinmeden- bu isim karışıklığına temas etmektedir. Bkz. Betül Saylan, "a.g.t.", s. 266.
[203] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 223-224.

gerekir. Özellikle Batı Anadolu'daki seyahatleri Sâkıb Dede için özel bir önem ifade etmektedir. Nitekim *Sefîne*'nin önemli şifâhî kaynaklarından olan Mustafa Dede'yi de Afyon Mevlevihanesi'nde bulan Sâkıb Dede, ondan hayli istifade etmiştir:

"*Ol vakt-i meymenet-encâmda şeyh-i hânkâh, Mustafa Dede bulınup bir pîr-i rûşen-zamîr-i tarikat-ı 'aliyye-i Mevleviyye olup ekser-i Sefîne-i Nefîse'de olan menâkıb-ı mefâhir anlardan şifâhen telakkîkerdedür. Ve anlarun dahı menkabe-i celîleleri Sefîne'de mezkûrdur.*"[204]

Sefîne'nin telif sürecinde "şifâhî kaynakların" eserin iskeletini oluşturduğunu yalnızca Ahmed Hâlis Dede haber vermez. Dikkatli bir okuma ile bizatihi *Sefîne*'de Sâkıb Dede'nin dahi bu şifâhî kaynaklara pek çok defa temas ettiğini görebilmek mümkündür. Bulabildiğimiz örneklerin bir kısmından hareketle bu meseleyi Sâkıb Dede'nin kendisinden dinlemek, mehaz mevzuunun halli hususunda bizi mutmain kılacaktır. Bu maksatla eserimizde tespit ettiğimiz örneklere geçebiliriz.

Sefîne'nin I. cildinde Sultan Divanî menkabesi dâhilinde zikredilen bir vakayı, hadiseyi müşahede eden zevattan öğrendiğini söyleyen Sâkıb Dede, mehaz olarak aldığı şahıs –yahut şahısların- ismini belirtme ihtiyacı duymamıştır:

"*…istinâre buyurduḳları baḳāyā-yı aṣḥāb-ı mu'āyeneden şifâhen telaḳḳī olunmuşdur.*"[205]

Bir diğer örnekte ise Sâkıb Dede'nin şifâhî kaynaklarının bazen çelebi ailesine istinat ettiğini "*…vāḥidesinde fevt-i ṣıġāra işāret olduġu resīde-i derece-i*

[204] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 248.
[205] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 57.

tecrübe-i ṣādıḳa olduġu kibār-ı ḫānedāndan ʻale't-tevātür istimāʻ olunduġundan māʻadā…"[206] şeklindeki bir ifadede görebiliriz.

Şeyhlik yaptığı mevlevihanenin şifâhî geleneğinden faydalanan ve Celâleddin Ergun Çelebi'ye ait sözlerin müritlerin hafızlarında yer tuttuğunu veciz bir surette ifade eden Sâkıb Dede, bu sözleri eserine aldığını kaydetmektedir. Kütahya Mevlevihanesi'ndeki şeyhliği zamanında duymuş olduğu bu sözler, *Sefîne*'nin kaynakları hakkında bir fikir verecektir:

"…ʻināyetlerinden niṣār buyurulan cevāhir-i maʻārif ü leʼālī-i ṭāhire-i leṭāyifden rişte-keş-i ḥāfıẓa-i müsterşidīn olan kelimāt-ı cāmiʻatu'l-fevāʼidleri güş-dārān-ı ṣavb-ı rūḥāniyyelerine nev-be-nev ṣafā-baḫş-ı ṣoḥbet-i sırrıyyeleri olmaḳ üzere nigāşte-i ṣaḥāʼif-i seniyye-i Sefīne-i Nefīse-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır."[207]

Kütahya Mevlevihanesi'nin sâbık şeyhlerinden olan Burhâneddin İlyas Çelebi'nin menkabesinde, çelebinin olağanüstü hallerinin meşhur olduğunu ve "tevâtür" yolu ile nesilden nesile aktarıldığını söyleyen Sâkıb Dede, aktardığı bu rivayetin "şifâhî" olduğunu açıkça vurgular:

"…ʻale'l-ḫuṣūṣ, aṣḥāb-ı ḫuṣūṣla ṣoḥbet ü ḫalvet buyurulduḳda şāyān-ı ruḫṣat-ı nihān-ḫāne-i ġaybī-mekānları olmayanlar teveccühünde efrād-ı maʻhūde baʻżaları der-i ḥücre-i ḫāṣṣalarında gāh şīr-şekl ü gehī ejder-timşāl ḫıdmet-güzār-ı derbānī olduġu ve gāhī bāb-ı saʻādetleri binā-i merṣūṣla mesdūd ve raḫne-i der daḫi yek-ser dīvār-ı müşeyyed-nümā olmaġla hemvāre defʻ-i ecānib buyurulduġu şebt-kerde-i cerāʼid-i tevātür ü iştihārdır."[208]

[206] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 58.
[207] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 90.
[208] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 100.

Sefîne'nin II. cildinde Şeyh Abdülkerim menkabesinde anlatılan bir vakayı bizzat hadiseyi yaşayanların ağzından naklettiğini söyleyen Sâkıb Dede, yine şahısların isimlerini zikretmeden geçmiştir:

"*…ḥücre ḳapısını daḫi küşād etse zebāne-i bîrūnî hücūmuyla kebāb olmaġı muḳarrer bilmeleriyle nāçār revzen-i ḥücreyi şikest edip hezār miḥnet ü bî-şümār nedāmetle cān-ı nā-tüvānların ḫalāṣ edip āzār-ı merḳūm kendilere sebeb-i tevbe-i naṣūḥ olduġu gibi kilîd-i ḳufl-ı fütūḥ olup yine ke'l-evvel tecdîd-i binā olmuşdur ki ol ḥarîḳden faḳaṭ ḳubāle-i maṭbaḫda olan niş̄men-i ḫāṣṣ-ı 'azîz-i mümā-ileyh selāmet bulup gūyā ol mevḳi'-i feraḥ-fezāda sābıḳan cilve-ger-i münācāt u 'ibādātlarınıñ envārı şerāre-i şiddet-i nāra sedd olup mā'adā miyān-ı ḫākister ü engişt-nümā-yı i'tibār-ı ẕevi'l-ebṣār olup ẓāhiren menşe'-i āteş bir vechle müte'ayyin olmayıp āḫurü'l-emr, nuḳūl-i ṣaḥîḥa-i inṣāf-engîz-i aṣḥāb-ı vāḳı'adan aṣl-ı vaḳ'a-i müdhişe mefhūm olmuşdur.*"[209]

Bir başka örnekte ise Teberdâr Mehmed Dede'nin hayatının son yıllarını nerede geçirdiğini "seyyah dervişler"den öğrenen Sâkıb Dede, bu dervişlerin "sikât"tan olduğunu söyler:

"*…āḫurü'l-emr, def'-i dağdağa-i mekr ü taṣdî'-i devletiyān siyāḳında iḫtiyār-ı seyr ü seyāḥat ve maḳām-ı ārāmların çeşm u gūş-ı cevāsîs-i aġyārdan iḫfā edip me'mūnü'l-ġā'ile-i reh-zenan-ı dîn olup 'āḳıbet-i aḥvālinde āsitāne-i melā'ik-āşiyāne-i Ḥażret-i İmām 'Alî Mūsā Er-rıżā'da mu'tekif-i kūşe-i emn ü rāḥat ve münzevî-i vaḥdet-ḫāne-i ḳanā'at ve ol civār-ı 'ināyet-i Perverdigārî'de ṣarf-ı naḳdîne-i evḳāt ve mülḥaḳ-ı ervāḥ-ı 'āliyye-i muḥibbān-ı ḫānedān-ı ḫayru'l-āl olduġu elsine-i seyyāḥān-ı enfüs ü āfāḳ olan ş̄iḳāt-ı dervîşāndan istiḫbār olunmuşdur.*"[210]

[209] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 53-54.
[210] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 69.

Sâkıb Dede'nin Edirne'de nezaretinde çile çıkardığı şeyhi Seyyid Mehmed Dede, *Sefîne*'nin II. cildinde yer almaktadır. Şeyhinin "fukaraya hizmet" hakkında yaptığı yorumu "hâcetâş"larından duyduğunu söyleyen Sâkıb Dede, mezkûr yorumu aşağıdaki satırlarda dile getirmiştir:

"Ḥattā ḥarīṣān-ı ḫıdmet ẕarīfāne ""حق خدمت آن فقراست. اکنون خلفا غاصب حق فقرا اند."*maẓmūnuyla da ʿvī-i daḳḳ-engīz etdiklerinde "* چه کنیم؟ بهر چه رسیدیم از راه خدمت رسیدیم. پس تخلف *nefes-i enfesleriyle irşād-ı iʿtiẕār-āmīz buyurduḳları biʾd-defe ʿāt lehçe-i pür-behçe-i dervīşānelerinden telaḳḳī-kerde-i ʿaynuʾl-cemʿ-i ḫᵂāce-tāşānımızdır."*[211] آن راه ما را مشکل نماید."

Sâkıb Dede'nin bir süre hizmetinde bulunduğu Gavsî Ahmed Dede, Galata Mevlevihanesi'nin önemli postnişinlerindendir. Gavsî Ahmed Dede ağır bir hastalığın pençesinde iken şeyhinin yanında bulunan Sâkıb Dede, tedavi için getirilen gayr-ı müslim bir doktorun hastanın daha fazla yaşayamayacağı hakkındaki hükmünün şeyhin kerametiyle izale olduğunu eserinde aktarır. Hatta bunun bir keramet olduğunu bizzat doktorun ağzından kendisinin de duyduğunu sarih bir surette ifade eder:

"*…Dervīş İsmāʿīlʾe māst-ı ḫāliṣ tenbīh buyurup kendiler ol ẓaʿf-ı bī-endāze ile ve yek-tā pīrehen ile ṣuffe-i ḫānelerinde bād-ı serde sīne-dih olup maṭlūbları iḥżār olunduḳda üç kāse āb-ı serdle dūġ edip bilā-cürʿa nūş buyurduḳlarında defʿ-i ġaybī ẓuhūr edip derḥāl ʿārıża-i medīdelerinden selāmet ü ʿāfiyet üzere sāʿāt-ı muʿayyene-i meẕkūre mürūrunda seccāde-i ḫılāfetleri üzere şemʿ-i cemʿ-i iḫvānuʾṣ-ṣafā olduḳları mesmūʿ-ı ḥāẕıḳ-ı mezbūr olunca "* سخن من بحکم طبابت آن بود و این کرامت است. *"ʿunvānıyla muḳābele-i taʿrīż-i iḫvān*

[211] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 142.

eylediği faḳīr-i pür-taḳṣīr ve cümle-i derdmendān-ı dā'ire-i irādetleriniñ şifāhen mesmū'larıdır ki fī'l-ḥaḳīḳa erbāb-ı ḥikmet ü tecrübe-i ṣādıḳa iẓhār-ı 'acz…"[212]

Eserimizin şifâhî kaynaklara dayandığı meselesine dair vâzıh bir açıklamayı da burada vermek istiyoruz. Bu bapta *Sefîne*'nin III. cildinin son kısımlarında Sâkıb Dede'nin kaleminden dökülen aşağıdaki satırlar, yazarımızın seyahatleri esnasında karşılaştığı "menâkıb-sence" daima kulak kesildiğini haber vermektedir. O, duyduklarını nisyan perdesinin altında bırakmamış ve eserini arzu ettiği gibi tamamlamaya muvaffak olmuştur:

"*Fī nefsī ve ḥaddi ẕātī bu faḳīr-i bī-ser ü pā ve bende-i kemīne-i merdān-ı Ḫudā seyāḥat u iḳāmetimde mülā'-ı ictinā-yı ṣemerāt-ı ḳudsiyye-i eşcār-ı cināniyye ya'nī 'āşıḳ-ı āṣār-ı cemīle-i ẕevāt-ı kāmile-i insāniyye olup her ḫoş-lehçe-i menāḳıb-sence gūş-ı hūş-dār ve maḥfaẓa-i maḥfūẓiyyete ṣebt ü iddiḫār edip ve fā'iz olduġumuz mertebe ve ḳaderu'r-rivāye ve ḥasebu'l-biḍā'a 'aẓīmet-i cem' u telfīḳinde ṣarf-ı naḳdīne-i iḳtidārla el-minnetü lillāhi te'ālā ve teḳaddese maẓhar-ı müsā'ade-i meşiyyet olup eger meşāhīr-i evlād-ı kirām ve eger ma'ārīf-i meşāyiḫ-i 'iẓām ve fuḳarā-yı ẕevi'l-iḥtirām-ı velāyet-şi'ār u kerāmet-diṣār-ı ṭarīḳat-ı Ḫudāvendigārī'niñ 'aşr-ı 'āşir-i mefāḫir-i ġarībelerin mücelled-i ṣelāṣda ṣırāze-bend-i tertīb edip dem-be-dem ṣūrī vü ma'nevī ol ḫıdmet-i pür-ḥürmetiñ berekāt u 'avā'idi müşāhede olunduġundan mā'adā…*"[213]

Bu suretle Sâkıb Mustafa Dede'nin "şifâhî nakil" esasına dayanarak eserini meydana getirdiğini tespit etmenin yanı sıra şu hususu da unutmamak gerekir ki yazarımız, menkabesini yazdığı Mevlevi zevatın bir kısmını ber-hayat iken görmüş, tanışmış hatta onlarla ünsiyet kazanmıştır. *Sefîne*'nin içerisinde bizzat Sâkıb Dede'nin tecrübe ettiği hadiselerin de olduğunu -Gavsî Ahmed Dede

[212] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 147.
[213] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 143.

menkabesindeki gibi- göz önünde bulundurmalıyız. Zaten "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Mevlevileri" başlıklı yazıda da işaret ettiğimiz üzere, Sâkıb Dede'nin mülâkî olduğu şahısları biliyoruz. Elbette ki Sâkıb Dede, bu tanıştığı Mevleviler hakkında aktardığı malumatın bir kısmını kendisi müşahede etmiştir. Kitabî kaynaklara müracaat etmeden hayatın kendisinden beslenen Sâkıb Dede, başka şahıslardan duyduklarını aktarmakla iktifa etmemiş kendi gözlem ve bilgisini de eserine başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Biz burada Sâkıb Dede'nin mülâki olduğunu tespit ettiğimiz Mevlevilerin isimlerini vermeyi, eserimizin kaynaklarının daha iyi anlaşılması için kâfi görüyoruz:

1.***Bostân-ı Sânî Çelebi*** I/183

2.***Çelebi Abdulahad*** I/235

3.***Hacı Fatıma Hanım*** I/259

4.***Şeyh Teberdâr Mehmed Dede*** II/66

5.***Adnî Dede (Recep)*** II/135

6.***Seyyid Mehmed Dede*** II/140

7.***Gavsî Ahmed Dede*** II/144

8.***Müneccim Ahmed Dede*** II/168

9.***Seyyid Mehmed Dede*** II/175

10.***Mustafa Dede*** II/186

11.***Mehmed Dede*** II/216

12.***Mustafa Dede (Siyâhî)*** II/218

13.***Seyyid Nesîb Yusuf Dede*** II/224

14.***Derviş Mustafa Harâbâtî*** III/30

15.***Derviş Seyyid Abdulahad*** III/57

16.***Derviş Sami Yunus*** III/70

17.***Derviş Ahmed-i Kazganî*** III/77

18.***Derviş Mehmed Koyun*** III/81

19.***Derviş Mehmed*** III/90

20.***Derviş Abdurrahman*** III/93

21.***Derviş Osman Esirî*** III/95

22.***Derviş İsmail-i Huftegânî*** III/98

23.***Derviş Ahmed Fasîh*** III/101

24.***Derviş Mehmed Sucu*** III/113

25.***Derviş Murad*** III/118

26.***Derviş Mehmed-i Hindî*** III/119

27.***Derviş Mehmed Sıdkî*** III/125

28.***Derviş Abdülbâkî*** III/126

29.***Derviş Ahmed-i Kârî*** III/128

30.***Derviş Nuh*** III/131

31.***Derviş Mehmed Hasîb*** III/133

32.***Derviş Ahmed Lebîb*** III/134

33.***Derviş Salih*** III/137

34.***Derviş Hasan*** III/141

Sâkıb Mustafa Dede, *Sefîne*'yi telif ederken tarikat içindeki hiyerarşiyi esas tutarak her cildin muhtevasını ve kadrosunu buna göre tanzim etmiştir. Ancak

eserdeki eşhâs her ne kadar hiyerarşi cihetinden birbirinden farklı olsa da hayat hikâyelerinin yekdiğeriyle kesiştiğini görürüz. Bu kesişmeler sırasında yazarımız, tekrara düşmemek için *Sefîne*'yi yine *Sefîne*'ye kaynak göstererek bir nevi metin içi atıf yolunu takip eder. Dikkatli bir okuyucu aslında bir menkabenin içinde zikredilen hadisenin ipuçlarını bir başka şahsın menkabesinde kolaylıkla bulabilir. Böylece eserin kendisi de kendi içinde bir mehaz halini almaktadır. Bu hususa muhtelif örneklerde rastladığımız için birkaçına işaret etmeyi faydalı buluyoruz.

Sefîne'nin II. cildinde yer alan İsmail Rusûhî Dede'nin menkabesinde ilginç bir keramet aktarılır. Bu keramete göre Galata Mevlevihanesi yakınlarında bir bakkalı olan Bakkal Yusuf isimli bir adam, sarhoş bir halde dükkânına gelen gence sarkıntılık etmek niyetinde iken Rusûhî Dede'nin aniden zuhur etmesi ile adeta çarpılarak bu şenî fiilden vazgeçmek zorunda kalır. Daha sonra Rusûhî Dede'nin müritleri arasına giren bu Bakkal Yusuf aslında *Sefîne*'nin III. cildinde menkabesi zikredilen Derviş Yusuf-ı Bağban'dan başkası değildir. Sâkıb Dede bu hadisenin kahramanı olan Derviş Yusuf'un III. ciltte mezkur olduğuna temas etmeyi unutmaz. Böylece metnin içinde kendi metnine atıf yapar:

"*…Ḥażret-i Şeyḫ-i ʿazīzü'l-cenāb engüşt-ber-dehen taʿbīr* این بیچاره بجوار آستانه مردان خدا معتمد شد و خود را بدین دکان انداخت. رسم میزبانی و مروت مهربانی اینست که "
تو خانه خراب جرأت میکنی." *tevbīḫ ü taḳrīʿiyle āzār buyurup ve rūḥ-ı revān-āsā dīde-i ḥıyānet-pesendinden nihān olmaġla ol daḫi bī-hūş-ı ṣahbā-yı celāl ve ġayret-i feryād-resāneleriyle şābb-ı merḳūm sālimü'l-ʿırż ve baḳḳāl daḫi ġānimü'n-naʿt olup lākin te'şīr-i teveccüh-i şīrānelerinden müte'eşşir ve şeş māh esīr-i firāş-ı ʿārıża-i ġayret olup hezār tevbe vü istiġfār ve iʿtiẕār-ı bī-şümār ile ʿāfiyet-yāb olduġu sāʿat cümle-i mevcūdun beẕl-i ḫıdmet-i fuḳarā-yı ḫānḳāhları edip maṭbaḫ-ı terbiyelerinde kemer-beste-i çille-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa olup tekmīl-i müddet-i ṣavāb-dīd-i mürebbī-i kāmilde resm-i ṭarīḳat-ı enīḳa-i Ḫunkārī üzere muġtenim-i tekbīr ü külāh-pūş-ı irādet ve ḥücre-nişīn olduḳda daḫi dāmen-i kerāmet-pīrāmen-i ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i dergāhların dest-i himmetden ḳomayıp ilā āḫıri'l-ʿömr, ḫıdmet-i bāġbānī ile*

evḳāt-güẕār ve bir sālik-i nām-dār olmuşdur ki ẕikr-i menāḳıb-ı fuḳarāda aḥvāl-i dervīşāneleri īrād olunur…"[214]

Yukarıda anlatılan vakanın ima yolu ile *Sefîne*'nin III. cildinde aşağıda verilen şekilde geçtiğini müşahede ediyoruz:

"*Ol ḥişşemend-i sa'ādet-i ezelī, eşnā-yı iftitān-ı şehvet-i nefsāniyyede rū-nümā olan bürhān-ı ḳavīyi mu'āyene edip 'adem-i taḥammül-i ṭavḳ-ı beşeriyye ḥasebiyle ṣadme-i kerāmet-i mehābet-engīzden çend-māh rencūr-ı firāş-ı keffāret-i ẕünūb olup ba'de'l-ifāḳa infāḳ-ı mevcūd edip tekrār rıḳḳ-ı merdāna ḳarār-dih ve müddetü'l-'ömr ḫıdmet-i dergāha nāẕir ve neẕrine vāfī olup aṣlā şebāb u şeybde ḫıdemāt-ı iḫvāndan ḫālī olmayıp ve ol cüvāna ve aḳribāsına rehber-i sülūk-i ṭarīḳat-ı 'aliyye ve anlar daḫi edā-yı merāsim-i şükrānede kemer-bend-i himmet-i istidāme olup tā dem-i āḫir mālen ve bedenen ḫıdmetlerinden müfāraḳat etmeyip ḫıdmetleri vesīle-i maḫdūmiyyet olmuşdur.*"[215]

Sefîne'nin II. cildinde İlmî Dede'nin Kartal Dede'ye olan intisabı anlatılırken bu intisabın teferruatı hakkında Kartal Dede'nin menkabesi kaynak olarak gösterilir:

"*…ric'at-ı ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn'de cānib-i Şām-ı cennet-meşāmma 'aṭf-ı 'inān-ı ihtimām edip sābıḳa-i 'ināyet-i Ṣamedāniyye reh-nümūn olmaġla daḫīl-i dā'ire-i irādet-i Ḥażret-i Dede Ḳartal (nüvvire meşheduhu bi-raḥmeti'l-Mennāni'l-müte'āl) olup 'azīz-i müşārün-ileyhiñ nefīse-i menḳabelerinde tafṣīl olunduġu üzere nā'il-i pāye-i maḥremiyyet ü velī-'ahdī ve 'aḳīb-i mürşid-i mükemmillerinde…*"[216]

[214] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 40.
[215] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 71-72.
[216] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 86.

Bu işaret neticesinde Kartal Dede menkabesine baktığımızda İlmî Dede menkabesinde bahsedilen intisap meselesi biraz daha vuzuha kavuşur:

"*'İlmî Dede ḥażretleri ric'at-ı ziyāret-i Beytü'l-ḥarām ve duḫūl-i dā'ire-i Şām-ı cennet-meşāmm eyledikde meşreb-i şerîfleri 'alāyıḳ-ı māsivādan mükedder ve ṭālib-i mürebbî vü rehber olmaġla cüst u cū-yı mürşid-i ḫayr eşnāsında her gürūha āşinā ve dîde-dūz-ı menfeẕ-i rūşenā olup miyāne-i maẓānnü'l-ḫayr-ı erbāb-ı tecrîdde cāriye olan eẕkār-ı cemîleleri Ḥażret-i Dāllü'l-ḫayr'a rābıṭa-i maḥabbet olup ricā-yı ḳabūl-i ḫıdmet-i şerîfeleri siyāḳında aşçıbaşıların delîl ittiḫāẕ edip ol daḫi 'arż-ı merām eyledikde* " ایشان علمی و ما امی و "*'unvān-ı imtiḥān-āmîziyle def'ü istinṭāḳ olunduḳda 'İlmî daḫi* " ایشان تسلیم علمی بامی مشکلست! "*maẓmūn-ı* امیٔ فنون آلیه و علمیٔ علوم عالیه اند و این فقیر بعکس آن یعنی امیٔ علوم عالیه و علمیٔ فنون آلیه است. *meskenet-meşḥūnuyla iẓhār-ı ibtihāl eylediği vaż'-ı edîbānesi bā'iṣ-i 'alāḳa-i ḫāṭır-ı feyż-me'āṣirleri ve bādî-i şefḳat ü ḳabūlleri olmuşdur...*"[217]

Yukarıda sıraladığımız örnekler sayesinde Sâkıb Dede'nin eserini telif ederken hangi kaynaklardan beslendiğini daha iyi anlamış bulunmaktayız. Yazarımız eserinde mehaz olarak "insan" faktörünü ön plana almıştır. Adeta bir saha araştırmacısı gibi çalışan yazar, topladığı bu bilgilerin bir kısmını hafızasında sakladığını belirterek "şiḳāt-ı rüvāt"ın varlığına bir kez daha işaret eder:

"*…bu bende-i kemîne-i vesā'il-i Ḫudā vü sā'il-i rāh-nişîn-i şāhān-ı ma'nā ve mūla'-ı telaḳḳî-i aḫbār-ı aḫyār ve teşne-i āṣār-ı kibār-ı ülü'n-nühā ve'l-ebṣār evṣāf-ı sāmiye-i eslāf ve enfās-ı 'āliye-i aḫlāf-ı gürūh-ı velāyet-şükūh-ı Mevleviyān (keşşerehumu'l-Bārî ilā inḳiżā'i'd-devrān)dan* 'رشفا من البحر او غرفا من الدیم.' *vesāṭet-i elsine-i şiḳāt-ı rüvātla ḫızāne-i ḫayālinde*

[217] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 23.

dest-dāde-i cem'iyyet olan 'acāyib-i ḫavārıḳ u ġarāyib-i bevārıḳ dībāce-zīb-i elvāḥ-ı iltifāt ve ḫavāşī-nigār-ı ṣaḥā'if-i iṣbāt olmak…"[218]

Sefîne'de rivayet ve naklin ehemmiyet ve mevcudiyetine bir nişane olması hasebiyle her menkabenin içinde pek çok defa gördüğümüz bir nevi alt başlık mesabesindeki "*mervîdir ki, âvürde end ki, naklest ki, mervîst ki, rivâyet kerde end ki, menkûlest ki*" vb. ifadeler aslında eserin mehazlarına dair en muhtasar izah ve cevabı taşımaktadır.

Bütün bu tespitlerin ışığında Sâkıb Dede'nin topladığı malumat ve rivayetleri bir süzgeçten geçirmeden eserine alacağı barizdir. *Sefîne*'yi tenkîdî bir nazarla yazmadığı anlaşılan Sâkıb Dede bu yüzden bazı tenkitlere de hedef olmuştur. Gölpınarlı "*Sâkıb Dede, rivayetleri hiç düşünmeden, asıllarını araştırmadan yalnız ifadeyi mustalah bir şekle sokup çalakalem yazmıştır. Ona göre ne zaman vardır, ne mekân*"[219] diyerek bu tavrı eleştirmiştir. Fakat biz burada dikkatleri bir başka noktaya çekmek istiyoruz. Elbette ki Sâkıb Dede'nin bizimle paylaştığı malumatın tarih ilmi nokta-i nazarından birçok mahzuru ve hatası vardır. Lâkin şunu daima der-hatır etmeliyiz ki Sâkıb Dede bu aktardığı rivayet ve tevatürler ile kendi döneminin "hafıza"sını bize sunmaktadır. Kendi dönemindeki Mevlevi mahfillerinin tarihe, topluma ve hadiselere nasıl baktığını *Sefîne* sayesinde anlamak ve takip etmek fırsatını yakalarız. Gayemiz objektif gerçeğin yanında sübjektif gerçeğin kapısını da açabilmektir. Belki böylece Osmanlı cemiyetinin en muteber ve en muammer mahfillerinden olan Mevlevilerin, asırlardır kolektif hafızada biriktirdiği iman edilmiş hakikatlerini doğrudan bu iman sahiplerinden –hatta onların en fasihlerinden- duymanın imtiyazını keşfedebiliriz.

[218] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 3.
[219] Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik**, İstanbul, İnkılâp Kitabevi Yayınları, 2006, s. 113.

2.2. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Sebeb-i Te'lîfi

Her eserin telifinde bir ya da birden fazla "sâik" vardır. Yazar, eserini kaleme almadan önce manen kendisini eserini yazmaya hazırlar. Bu manevi sâik yahut sâikler eserin muhtelif yerlerinde okuyucuya görünebilir. Klasik Osmanlı Edebiyatı çerçevesinde "sebeb-i te'lîf" şeklinde tesmiye edilen bu durum edebî eserlerde – özellikle mesnevilerde- müstakil bir başlık olma hakkını deruhte etmiştir.

Sefîne'nin sebeb-i te'lîfi yani yazılış sebebi için eserimizi tetkik ettiğimizde ise müstakil bir başlık altında bir izaha rastlayamadık. Ancak eserin bütünü okunduğunda yazarın bu hususstaki fikir ve sâiklerini bulabiliyoruz. Sâkıb Dede'nin eserini hangi zemin üzerinde inşa etme ihtiyacını duyduğunu anlamak, bizim için ciddi bir ehemmiyeti haizdir. Bu yüzden *Sefîne*'yi bir kez de bu nazarla ele almak arzusundayız.

Mevlevilik içerisinde bir menâkıb yazma geleneğinin varlığından bahsetmek mümkündür. Özellikle *İbtidâ-nâme*'nin akabinde Sipehsâlâr'ın yazdığı *Risâle-i Sipehsâlâr be-Menâḳıb-ı Ḫudâvendigâr* ve ondan sonra Ahmed Eflâkî'nin *Menâkıbu'l-'ârifîn*'i bu geleneğin aynı yüzyıla ait iki önemli numunesidir. Eflâkî'nin eserini yeniden kaleme alan Abdulvehhâb-ı Hemedânî ise *Sevâkıbu'l-menâkıb* ile iki asır sonra bu geleneği tekrar canlandırmayı başarmıştır. Bu üç eserin de Farsça yazılmış olması ayrıca önemli bir detaydır. Mezkûr eserlerin Farsça olması bir tercüme ihtiyacını doğurmuştur. Bu vesile ile muhtelif asırlarda bu eserlerin manzum yahut mensur tercümelerinin telifi yirminci asra kadar süre gelmiştir. Özellikle Mesnevihan Mahmûd-ı Konevî'nin *Sevâkıbu'l-menâkıb* tercümesi yapılan tercümeler içerisinde müstesna bir yere sahiptir.[220]

Gelenek içerisinde Hemedânî'nin eserinden sonra Sâkıb Mustafa Dede'nin eseri gelmektedir. Sâkıb Dede yukarıda muhtasar olarak bahsettiğimiz bu geleneğin temsilcilerine büyük bir hürmet beslediğini ve onların yolundan gitmek istediğini söyler. Eserini de bu yolda yazılmış bir "zeyl" olarak değerlendirir. Böylece yazılan

[220] Ali Alparslan, "Abdülvehhâb es-Sâbûnî", **TDVİA**, c. 1, İstanbul, TDV Yayınları, 1988, s. 287.

son menâkıbnâmeden bu yana unutulmaya yüz tutmuş birçok Mevleviyi ihvânın sadırlarından çıkarıp satırlarda da yaşatmanın imkân ve imtiyazını elde etmek istediğini ifade eder. Eserin yazılmasındaki temel prensip bu silsile içerisinde Sâkıb Mustafa Dede'nin de kendi yerini tayin etmek istemesidir diye düşünüyoruz. Hayranlık ve hürmet hisleri içinde andığı sâbık menkabe yazarları içerisine dâhil olmak onun için pek büyük bir saadet olacaktır:

"*Ammā ba'd,* 'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.' *mışdāķınca mecālis-ārāyān-ı aḥsenü'l-ḳışaṣ ve maḥāfil-pīrāyān-ı eymenü'l-ḥışaṣ a'nī-bihā ḥażret-i nāẓım-ı menāẓım-ı le'ālīü'l-esrār ve ḫaṭīb-i menābir-i enfe'ü'l-eẕkār şeyḫ-i 'ālī-kirdār-ı ṭarīḳa-i 'aliyye-i Ḫudāvendigār, Mecdüddīn-i İsfeh-sālār ve cenāb-ı 'andelīb-i menāḳıb-serā-yı gülistān-ı velāyet ve ṭūṭī-i gūyā-yı şekeristān-ı kerāmet, cāmi'-i şiyem-i pākī Şeyḫ Aḥmed-i 'Ārifī-i Eflākī ve ḫıdmet-i kāşif-i estār-ı ġavāmıż-ı āşār u şāriḥ-i ṣudūr-ı muḫadderāt-ı eṭvār, maẓhar-ı bevāṭın-ı aḥvāl-i 'ārifān ve maẓhar-ı rümūz-ı aḳvāl-i 'āşıḳān ve mehbiṭ-i envār-ı fütūḥāt-ı Ṣamedānī 'Abdulvehhāb Celāleddīn-i Hemedānī (nevverallāhu te'ālā merāḳıdehum ve efāże 'ale'ṭ-ṭālibīni 'avā'idehum) teẕkire-i şerīfeleri uṣūl-i ricāl-i ṭarīḳat-i Mevleviyye'den menāḳıb-ı laṭīfelerin ḥāvī olduġu 'aşere-i kāmile Emīr Vācid (ṭayyeballāhu serāhu) ẕikr-i cemīli ile maḫtūm ve ilā yevminā haẕā sā'ir-i evlād-ı kirām ve meşāyiḫ-i ẕevi'l-iḥtirām ve fuḳarā-i ṣāḥib-maḳāmıñ nām u nişān ve ḥāl ü şānları taḥte'n-nesīc-i 'anākib-i nisyān ve fevḳa'ṭ-ṭāḳ-ı ihmāl-i zamān olup ve bi-tevfīḳi'l-Meliki'l-Mennān, bu bende-i kemīne-i vesā'il-i Ḫudā vü sā'il-i rāh-niş̄n-i şāhān-ı ma'nā ve mūla'-ı telaḳḳī-i aḫbār-ı aḫyār ve teşne-i āşār-ı kibār-ı ūlü'n-nühā ve'l-ebṣār evṣāf-ı sāmiye-i eslāf ve enfās-ı 'āliye-i aḫlāf-ı gürūh-ı velāyet-şükūh-ı Mevleviyān (keşşerehumu'l-bārī ilā inḳıżā'i'd-devrān)dan* 'رشفا من البحر او غرفا من الديم.' *vesāṭet-i elsine-i şiḳāt-ı rüvātla ḫızāne-i ḫayālinde dest-dāde-i cem'iyyet olan 'acāyib-i ḫavārıḳ u ġarāyib-i bevārıḳ dībāce-zīb-i elvāḥ-ı iltifāt ve ḥavāşī-nigār-ı ṣaḥā'if-i işbāt olmaḳ maḥv-ı jengār-ı tereddüd ü inkār ve sebeb-i ṣayḳal-i merāyā-yı ḳulūb u 'avārıż-ı i'vicāc-ı ṭıbā'-ı keslāndan sened-i selāmet-i ḳavālib ve ḳullāb-ı ṣayd-ı ḳavābil ü miḥekk-i ḳallāb-ı ṣanā'at-i evā'ildir, diye şu'ab-i uṣūl-i 'aşere-i kāmileniñ rüsūm-ı ezhār-ı kemālāt u nuḳūş-ı*

eşmār-ı kerāmātıyla meşḥūne menḳabe-i menī'atü't-tertībi ẕeyl-i ***Menāḳıbu'l-'Ārifīn*** *ve tekmile-i* ***Şevāḳıbu'l-Menāḳıb*** *olmaḳ ümmidiyle yādigār-ı iḫvān-ı ṣafā vü destāvīz-i ḫullān-ı vefā ve mevsūm-ı* ***Sefīne-i Nefīse*** *edip ezyāl-i mübāreke-i pīş-ḳademāna teşebbüş ve ẕikār-ı ḫayriyyeleriyle tevessül-i neyl-i maḳāṣıd-ı ḥaseneye ictirā-nümā olup deryūze-i rāh-ı istid'ā ile sālik-i sīne-çāk-i ḫāme teşmīr-i sāḳ-ı ḳadem-i iḳdām ve Mānī-i benān-ı beyān-ı yed-i ṭūlā-yı beyżāsı 'ayān-ı ceyb-i ihtimām olmuşdur.*"[221]

Sâkıb Dede, eserinin bir başka yerinde yukarıda temas ettiğimiz hususlara biraz daha açıklık getirerek *Sefîne*'nin gelenek içerisindeki mevkiini daha açık anlatır. Yazılan son menkabeden bu yana pek çok Mevlevi zatın gelip geçtiğini ifade ederek bu zevâtın unutulmasından endişe ettiğinin altını bir kez daha çizer. Seyahatleri esnasında cemettiği malumatı menkabesini yazdığı şahısların maneviyatından himmet ve şefaat talebiyle kaleme aldığını okuyucusuyla bir hasbihal makamında beyan etmektedir:

"*Ḫulefā-yı rāstīn-i sulṭānü'l-'ārifīnden evvelā müttekā-zīb-i irşād-ı Ḥüsāmeddīn Çelebi ve ṣāniyen Bahāeddīn Sulṭān Veled ve ṣālişen Ferīdūn 'Ārif-i Büzürg ve rābi'an birāder-i büzürg-vārları Çelebi Şemseddīn Emīr 'Ābid ve ḫāmisen Çelebi Emīr Vācid ve sādisen Çelebi Bahāülmillet ve sābi'an Çelebi Emīr 'Ādil (ḳuddise esrāruhum) ḥażerātınıñ menāḳıb-ı şerīfe vü mefāḫir-i laṭīfeleri menḳabe-nüvīsān-ı Mevleviyye olan Sipeh-sālār ve Aḥmed Eflākī ve 'Abdulvehhāb-ı Hemedānī ve Meşnevī-ḫᵛān Maḥmūd Dede aḳlām-ı iḳdāmlarıyla mażbūṭ olup lākin Çelebi Emīr 'Ādil bin 'Ārif-i Ekber zamān-ı ḫilāfetlerinden Seyyid Meḥmed 'Ārif ibni Çelebi 'Abdurraḥmān ki vaḳt-i terḳīm-i Sefīne-i Nefīse'de ṣāḥibü'n-nevbe-i seccāde-i Mevleviyye'dir, anlarıñ ḥīn-i ḫilāfetlerine gelince mābeynde mesned-ārā-yı türbe-i mu'aẓẓama olan çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirāmıñ eẕkār-ı celīle vü aḥvāl-i cemīleleri evrād-ı elsine-i 'āşıḳān olup lākin henūz rişte-keş-i tasṭīr olmamaġla bu bende-i kemīne-i bī-biḍā'a vü ḳalīlü'l-istiṭā'a müddet-i medīde seyr ü seyāḥatimde ḳudemā-yı*

[221] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 3-4.

iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ṣiḳāt-ı ḫullānü'l-vefādan telaḳḳī-kerdem olan mertebeyi imlā ve aḫlāf-ı ẕevi'l-beṣā'ire ihdā eyledim. Mutażarrı'dır ki sāye-i sa'ādet-i evliyā-yı ni'me-i güẕeştede bu faḳīr-i pür-taḳṣīr daḫi müsteclib-i āṣār-ı teveccühāt-ı rā'iḳaları olup ve mecālis-i refī'a-i fuḳarā-yı bābullahda nefeḥāt-ı kerāmāt-ı bāhireleri ta'ṭīr-i dil ü cān-ı müştāḳān eyledikde 'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين' *mıṣdāḳınca nüzūl buyurulan mevā'id-i raḥmetden bu rīze-ḫʷār-ı ḫʷān-ı velāyetleri daḫi behremend-i nuzul olup fī'd-dāreyn ṭufeyl-i gürūh-ı pür-şükūh u daḫīl-i ḥalḳa-i ṣıdḳ u ḫulūṣları olmaġla müstefīd-i şefā'at-i mebrūreleri ḳılına!*"[222]

Sâkıb Dede'nin, eserini telif ederken Mevlevilikteki menkabe yazma geleneği içerisinde bir "zeyl" yazmak niyetinde olduğunu anlamış bulunmaktayız. Sâkıb Mustafa Dede'nin bizimle paylaştığı zâhirî sebeb-i te'lîf budur. Ancak kanaatimizce bir de "bâtınî" bir sebeb-i te'lîf vardır. Bâtınî yani gizli addettiğimiz bu sâiki aşağıdaki satırlarda sezmek kâbildir:

"*...kālā-yı himmet-i vālāyı rehn-i tevellā-yı maḳbūlān edip* 'و من شرط المحبة موالاة احباب الحبيب و معاداة اعدائه' *muḳteżāsınca sermāye-i lehçe-i ṣenāyı ḫarc-ı rāh-ı dūstān-ı evliyā ve şühüb-i ṣāḥıbe-i hicāyı dil-dūz u ciger-şikāf-ı düşmenān-ı āyīn-i Mevlānā etmegi lāzıme-i ẕimmet-i himmet ü farīża-i raḳabe-i rıḳḳıyet-i i'tiḳād-ı pākin bahāne-i intimā-yı pākān ve üslūb-ı ḥakīm-i feseḳa-i nā-şüste-rūyān bilip ḥāvī-i feḥāvī-i fevāyiḥ-i rūḥānī ve cāmi'-i eştāt-ı 'avārif-i ma'ārif-i nūrānī olan Sefīne-i Nefīse'yi merātib-i ṣelāṣe üzere tertīb-i cemīle müsāra'at ve istimdād-ı temşiyet-i te'yīd-i Rabbānī ve isti'ānet-i müsā'ade-i tesdīd-i Subḥānī ile teşdīd-i niṭāḳ-ı ġayrete mübāderet olundu.*"[223]

Sâkıb Mustafa Dede'nin ehl-i tarik olduğu yıllarda Vânî Mehmed Efendi vasıtasıyla Kadızâdeli hareketinin güçlendiğini daha önce dile getirmiştik. Sâkıb

[222] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 122.
[223] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 4.

Dede, sülûkunun ilk yıllarında Kadızâdelilerin Mevleviler üzerindeki baskısını hem hissetmiş hem de bizzat tecrübe etmiştir. *Sefîne*'nin pek çok yerinde Kadızâdeli hareketinin mensupları yerilmiş ve akıbetlerinin fecâati hakkında tafsilatlı malumat verilmiştir. Sâkıb Dede 'و من شرط المحبة موالاة احباب الحبيب و معاداة اعدائه.' prensibinden hareketle ihvânın düşmanlarına düşmanlık etmeyi bir vefa borcu bilmiştir. Bu eser sayesinde veliyullaha saldıran kişilere karşı "*şühüb-i ṣāḳıbe-i hicāyı dil-dūz u ciger-şikāf-ı düşmenān-ı āyīn-i Mevlānā etmegi*" kendisi için bir borç olarak telakki etmiştir. Yazar yaşadıklarının tesirinde kalarak eserinin muhtelif bahislerinde bu borcu ifa etmekten hiçbir zaman kaçınmamıştır.

Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'yi telif ederken esas tuttuğu iki ana sâiki böylece açıklamış olduk. Bu sâiklerin haricinde özelde *Sefîne*'nin telifi için genelde ise herhangi bir menkabenin sebeb-i te'lîfi makamında bize ihsâs ettiği maddelere de göz atmak faydadan hâlî değildir.

Sâkıb Dede'ye göre bir menkabe hem ihvânın kalplerindeki imanı arttırmak hem de insanların içinde doğabilecek şüpheleri izale etmek maksadıyla yazılır. Menkabe yazarları tarikat içindeki kardeşlerinin inkâr ve tereddüt hisleri karşısında bocalamasına müsaade etmezler:

"*Pes maḳṣad-ı aḳṣā-yı menḳabe-nüvīsān-ı merdān-ı Ḫudā te'kīd-i 'aḳīde-i aḥbāb u teşyīd-i ṣıdḳ u ḫulūṣ-ı a'ḳāb ve teṣbīt-i ḳulūb u elbāb ve taṭhīr-i sū'i'ẓ-ẓan u irtiyāb olmaḳ ḥasebiyle ẕikr olunan mertebe daḫi kāfī ve emrāż-ı tereddüd ü inkāra şāfīdir diye* 'من لم يتأثر بالقليل عليل لا ينفعه الكثير.' *mūcebiyle 'amel ve 'ummān-ı kerāmātından ḳaṭre ve bürhān-ı kemālātından noḳṭa īrādıyla iktifā ve bevāḳīzīr-i ḳıbāb-ı ġayrette ibḳā olundu.*"[224]

Sâkıb Dede, velî zatların konuşmalarını ve sözlerini dinleyen ve okuyan kişilerin "'amel-i ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı i'tiḳād" üzere olacaklarına inanmaktadır. Böylece

[224] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 94.

yazarımız, müritlerin akidelerini korumada bu zevâtın sohbetlerindeki faydaya işaret etmektedir:

"*Ve nikāt-ı terbiye-āmīz-i va'ẓāt-ı ġayret-engīzleri daḫi henūz zīr-i nesīc-i 'anākib-i nisyān olmayıp belki mütedāvil-i elsine-i müsterşidīn olanlardan ba'ż-ı kelimāt-ı cāmi'aları rişte-keş-i īrād ve temhīd-i muḳaddeme-i irşād ḳılınmışdır. Tā selāset-i āṣār-ı dil-peẕīrleri emāret-i ṣafvet-i ḳarīḥa-i ilhām-semīrleri olup beyne'l-mürīdīn ve'l-muḥibbīn düstūru'l-'amel-i ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı i'tiḳād ve vesīle-i intisāb-ı rūḥāniyyet-i şefā'at-nihādları ḳılına!*"[225]

Aliyyü'l-Kârî'nin *el-Masnû' fî Ma'rifeti'l-Hadîsi'l-Mevzû'* isimli eserinde Süfyân b. 'Uyeyne'nin sözü olarak tespit edilen 'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.' ibaresi[226], *Sefîne*'nin bazı sayfalarında karşımıza çıkmaktadır. Sâkıb Dede, bu sözün tesirine inanmakta ve bundan istifade etmek niyetindedir:

"*Bu ġurbet-serāda kürbet-i güẕeştegān-ı bī-bedelānla vālih ü ser-gerdān ve nālān u giryān ve sīne-kūbān iken* 'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.' *maẓmūn-ı münīfî üzere tevessül-i istinzāl-i ġayṯ-ı raḥamāt-ı Raḥmāniyye ṣadedinde* 'لا طبيب لداء القلب غير ذكر الحبيب وألا بذكر الحبيب تطيب القلوب.' *feḥvāsınca cem'-i nefāyis-i menāḳıb-ı sābıḳīn ve te'līf-i mefāḫir-i lāḥıḳīne teşebbüṯ olunup ve…*"[227]

Sâkıb Dede bazen 'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.' İbaresindeki manayı da işaret ederek eserini kaleme almadaki niyetini açıklama yoluna gitmiştir:

[225] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 99.
[226] "Sâlihlerin anıldığı yere rahmet iner." Bkz. Aliyyü'l-Kârî, **Uydurma Olduğunda İttifak Edilen Hadisler (el-Masnû' fî Ma'rifeti'l-Hadîsi'l-Mevzû')**, thk. Abdülfettah Ebu Gudde, trc. Dr. Halil İbrahim Kutlay, İstanbul, İnkılâb Yayınları, 2015, s. 178-179.
[227] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

"*…ve'l-ḫullān ḫayrla meẕkūr ve ilā ḳıyāmi'l-ḳıyāme eşnā-yı eẕkār-ı cemîle-i selāṭîn-i evliyāda nāzile olan ġayş-ı raḥamāt-ı mütetābi'a-i raḥmāniyyeden behre-yāb ve bādî-i sîrābî-i dil-teşnegān-ı aḥbāb olmuşdur.*"[228]

Sâkıb Mustafa Dede, eserini nihayete erdirirken *Sefîne*'yi kendi nefsi için şefaate bir vesile ittihaz ederek kerametlerini zikrettiği veliyullahın kanatları altında öteki dünyada dahi onların himayesinde olmayı temenni etmektedir:

"*Mutażarrı'dır ki* [229]*يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ-de daḫi sāye-i ḥimāyet-māyeleri gibi peyrevleri ḳılınıp verā-yı viḳāye-i şefā'atlerinde āsūde-ser ü ḫoş-ḥāl ve 'ubūr-ı ma'ābir-i maḳābir ve mürūr-ı 'aḳabāt-ı 'araṣāt ve vuḳū'-ı derekāt ġavā'ilinden me'mūn ve vuṣūl-i derecātla memnūn olup cümle-i 'uyūb-ı ẓāhire vü bāṭınamız zîr-i sitāre-i ḥimāyelerinde mestūre ve mesā'î-i pür-ḳuṣūrumuz pîşgāh-ı 'ināyetlerinde meşkūre ola!*"[230]

Sâkıb Dede, uzun süren seyahatleri esnasında birçok Mevlevi zattan duyduğu menkabe ve kerametleri zayi etmeyerek kıymetli bir eser telif etmiştir. Kendisinden önce gelen "menkabenüvîsân"dan farklı olarak zengin bir nakil ağına sahip olan Sâkıb Dede, zaman içinde zihninde ve sayfalarda biriktirdiği rivayetleri daha önce sık sık okuduğunu düşündüğümüz Mevlevi menkabelerine bir "zeyl" yazmaya vesile kılmıştır. Hem kendisini hem de sâbık Mevlevileri zaman içinde yok olmaktan kurtaracak bu eser sayesinde o, asırlarca hayırla yâd edilecektir. Anlaşılan o ki müellifimiz, eserini yazmaktaki gayesinde muvaffak olmuş ve olacaktır.

[228] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 6.
[229] Târık Sûresi, 86/9.-10. Âyet. "Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde insan için ne bir güç ne de bir yardımcı vardır."
[230] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 143-144.

2.3. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Müellifleri

Şeyh Ahmed Hâlis Dede, babasının biyografisini ele aldığı eseri *Tufeyl*'de Sâkıb Dede'nin mürit ve talebelerine de yer vermeyi ihmal etmemiştir. Sâkıb Dede'nin yetiştirdiği talebelerin hepsini bu eserde bulmak elbette mümkün değildir. Ancak şahsi özellikleriyle akranlarından ayrılan talebe ve müritlerin hem kısa biyografilerini hem de onlarla alakalı bazı kerametleri *Tufeyl*'in muhtelif bahislerinde görmekteyiz. Bu noktadan hareketle Ahmed Hâlis Dede'nin zikre değer bulduğu müritlerden birisi de Tavşanlı Mevlevihanesi şeyhi Şeyh Mehmed Sıdkî Dede'dir. Ahmed Hâlis Dede, Şeyh Mehmed Sıdkî Dede'nin *Sefîne*'deki menkabesinin son iki sayfasının boş bırakıldığını ve bu boş sayfaların kendisi tarafından tamamlandığını haber vermektedir:

"*… Sefîne-i Nefîse'de mevsûm olup lâkin kabl-i fevt ba'zı ahvâli zikr olınup iki sahife açuk kâğıd komuşlar Sefîne tamamı ise, üç dört sene merkûm Şeyh Mehmed'ün fevtinden mukaddem idi. Ba'dehu bu fakîr ol beyâzı bi-kadrü'l-vüs' tesvîd eyledüm. İm'ân-ı nazar olınur ise zî-'akl-ı selîme hafî ve pûşîde degüldür ki ol mahall tefahhus olınsa, 'ibâretün mevzu'ından fehm olınur.*"[231]

Yukarıdaki alıntıda dikkatimizi çeken bir diğer husus ise *Sefîne*'nin yazılış tarihine dair verilen ipucudur. Ahmed Hâlis Dede, *Sefîne*'nin Şeyh Mehmed Sıdkî'nin vefatından üç dört sene önce bitirildiğini ifade etmektedir. *Sefîne*'nin III. cildinde "Hazret-i Derviş Mehmed-i Sıdkî" başlığı altında menkabesine yer verilen Mehmed Sıdkî Dede'nin kısa biyografisini bulduğumuz bu bölümde ise dedenin vefatı için "*…nāgihān tünd-bād-ı ecel, bāġ-ı vücūduna vezān olmagla sene iḥdā ve erba'īn ve mi'e ve elf evāḫirinde pīçīde-i ḫāk-i tesettür olup ve rūḥ-ı ma'ālī-*

[231] Arif Edip Aksoy, "a.g.t.", s. 398.

pervāzları maḥfil-i Mevleviyān'a şitābān olmuşdur."[232] şeklinde bir ifade ile karşılaşmaktayız. Bu ifadeden, Sıdkî Dede'nin hicrî olarak 1141 milâdî olarak ise 1728/1729 tarihleri arasında vefat ettiğini anlıyoruz. Bu veriler ışığında Sıdkî Dede'nin 1728 yılında vefat ettiğini kabul edersek *Sefîne*'nin yazılış tarihini – takriben- 1725 yılına tarihlemek mümkün gözükmektedir. Çünkü Ahmed Hâlis Dede, "*Sefîne*'nin tamamı" Sıdkî Dede'nin ölümünden üç dört sene öncesine tekabül eder, demektedir.

Bu satır arası okuma sayesinde Sâkıb Mustafa Dede'nin eserini 1725 yılında tamamladığına hükmetmek makul bir tespit olacaktır. Fakat bu tespit bizi, bir başka tespitin mevcudiyetine yönlendirmektedir. Ahmed Hâlis Dede, eserinde kaydettiği üzere Mehmed Sıdkî Dede'ye ait olan menkabenin son kısımlarını kendisi yazmıştır. Söz konusu menkabenin muhtevasına göz attığımızda aşağıda verilecek bölümün Ahmed Hâlis Dede'nin kaleminden çıktığına kani olabiliriz:

"*Ve tāze-zemīn-revişleri zamānımızda kerāmet 'add olunmaġla şāyeste ve teklīf-i veẓā'if ü evḳāf edenlere* **"وظيفهٔ ما قناعت و اوقاف ما تسليم و رضاست."** *'unvānıyla muḳābele buyurmaları bāyeste-i hezār taḥsīn ü sezā-vār-ı telāfī-i ġayr-ı müteraḳḳabe olduġu me'mūnü'l-ġā'ile-i reyb ü mirādır. Ve ol maḳām-ı ferāġat-bünyādda niçe nüfūs-ı ḳābile iḥyāsına ve "Ṣıdḳī" maḫlaṣıyla müvaşşaḥ āṣār-ı dil-peẕīr naẓm u ibdā'ına muvaffaḳ olmuşlardır. Ba'd-ez-īn rūzigār-ı zūr-kār, gül-i nev-bahār-ı şebābına naẓar-ı merḥamet-endāz olmayıp vech-i muḥarrer üzere sinni şelāşīne henüz bāliġ iken 'ayş u ḫoş-ı kāmrānīsi ve müddet-i meşīḫati altı yedi sene miḳdārı mütemādī olup nāgihān tünd-bād-ı ecel, bāġ-ı vücūduna vezān olmaġla sene iḥdā ve erba'īn ve mi'e ve elf evāḫirinde pīçīde-i ḫāk-i tesettür olup ve rūḥ-ı ma'ālī-pervāzları maḥfil-i Mevleviyāna şitābān olmuşdur. Ve ḳabr-i pür-ḥubūru yine masḳaṭ-ı re'sleri olan ḳaṣaba-i merḳūmede ḥāliyā zāviye-i cedīdü'l-'ahd-i mersūm semā'-ḫānesi revzeni muḳābilinde vāḳı'dir.*

[232] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 126.

طیب الله مقره و جعل قرب الرضا مأمنه آمین بحرمة سید المرسلین.

Fi'l-vāḳi' dīde-i i'tibār ile bu köhne ribāṭa im'ān-ı naẕar olunsa 'ışrīn ü şelāşīn daḫi tekşīr olunur. Ḫuṣūṣā bu evḳātımızda 'پاك امد و پاك رفت' ḳabīlinden olan ise maḥẕūr-ı dünyevī ve leṭāfet-i uḫrevīyi mu'āyene etmekle ni'me'l-maṭlūb ile teşekkür-künān ü dest-efşāndır.

جعلنا الله من زمرة المخلصین

آمین"[233]

Ahmed Hâlis Dede'nin paylaştığı bu bilgi doğrultusunda dikkatimizi *Sefîne*'deki diğer Mevlevilerin menkabelerine yöneltmek lüzumu hâsıl oldu. Çalışmamızın ikinci bölümde yer alan "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Mevlevileri" başlıklı yazıda verdiğimiz listeden istifade ederek *Sefîne*'deki hangi Mevlevilerin menkabelerini Ahmed Hâlis Dede'nin tamamlamış olabileceğini tayin etmeye gayret ettik. Yukarıdaki satırlarda belirttiğimiz gibi eğer Sâkıb Dede *Sefîne*'yi 1725 yılında hitama erdirdi ise bu tarihten sonra vefat eden şahısları Ahmed Hâlis Dede'nin "itmam" ettiğini düşünüyoruz. Bu suretle *Sefîne*'nin telifinde her iki müellifin katkısını daha açık bir tarzda ortaya koymayı amaçladık.

Bu bakış açısı ile metni ele aldığımızda I. ciltte zikri geçen IV. Muhammed Ârif Çelebi'ye ait menkabenin de Ahmed Hâlis Dede tarafından tamamlandığı anlaşılmaktadır. Çünkü *Sefîne*'de IV. Muhammed Arif Çelebi'nin vefat tarihi h. 1158-m.1745/1746 olarak verilmektedir. *Sefîne*'nin 1725 yılında tamamlandığı hesaba katılırsa hiçbir şüpheye mahal kalmayacağını düşünüyoruz. Ayrıca Ahmed Hâlis Dede'nin kaleminden çıktığını düşündüğümüz kısmın ilk ve son paragraflarını aşağıda veriyoruz:

"*Mütenaṣṣıḥīn-i eẕkiyāya ḫafī değildir ki 'āḳıbet-i münkirīn hemīşe bunlar gibi vaḫīmdir. Āḫiretleri ise 'aẕāb-ı elīmdir. Ketḫudāsı etrākden olup anıñ daḫi cezāsı bu*

[233] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 126.

olmuşdur ki Vidin serḥaddinde ʿaskeri seyfī intiḳāmından güçle ḫalāṣ bulup paşası daḫi Ḳonya'da fevt olıcaḳ devletden ḳavī mübāşirler taʿyīn olunup altı ay miḳdārı ḳalʿe-bend olup baʿdehu hezār ḥīle vü rüşvetle ḳalʿadan ḫurūc ve kendiyi İstanbul'a īṣāl ve aʿdādan rehā mülāḥaẓasıyla vardıḳda hezār reʿāyā fuḳarāsı ẓulm-dīde bu naḥsdan refʿ-i ruḳʿa eder devlet ise rāşī vü mürteşī ile memlū evḳāt-ı māżiyede olsa eşedd-i ʿuḳūbet ile ḳatl olunur idi. Lākin ḫāʾin olduġundan birbirine muʿīn olup bu türküñ zeʿāmeti olan ḳurā Kütahya ḳarībi olmaġın añа defʿ etdiler.

...

Baʿdehu elli sekiz evāḫirine ḳadar iʿtilā-yı şānları ve ṣafā-yı cismānī vü rūḥānīleri yevmen-fe-yevmen müzdād olup cümle refāhiyyet üzere ʿayş-ı ḫoşda iken sene ṣemān ve ḫamsīn ve miʾe ve elfde baġteten cānların pervāne-i şemʿ-i cemʿī edip baʿż-ı vaṣāyā ʿaḳībinde ṣemere-i fuʾādları olan Ebūbekir Çelebi Efendi'mizi velī-ʿahdleri olmaḳ üzere **" غير ازين شيخ ديگر مجوييد! "** *ʿunvānıyla tenbīh-i ekīd buyurup pister-i rāḥat-ı āḫirīnlerine ġajīde ve se rūz mürūrunda ʿālem-i ʿılliyyīne ḫurāmān olmuşlardır.*

**روّح الله روحه وأيدّ فتوحه وجعل الفراديس مقره وعلى تخت حمايات أجداده أسكنه آمين يا من لا يضيع أنين المضطرين.*"*[234]

Sefîne'de Ahmed Hâlis Dede'nin birtakım ilavelerde bulunduğu bir diğer menkabe eserin II. cildinde yer alan Nâyî Osman Dede menkabesi olmalıdır. Bu menkabenin son paragrafında Nâyî Osman Dede'nin oğlu Abdülbaki Dede'nin de ismi geçmektedir. Nâyî Osman Dede'nin oğlu Sırrî Abdulbaki Dede'nin de isminin geçtiği paragrafın akabinde her iki dedenin vefatı vesilesi ile söylenen Arapça bir dua cümlesi bulunmaktadır.

[234] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 203-204. Betül Saylan "Mevlânâ Âilesi ve Mevlevîlik'te Çelebilik Makâmı –*Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* Örneği-" isimli çalışmasında –ilgili sayfanın dipnotunda- IV. Muhammed Arif Çelebi'nin vefat tarihinin Sâkıb Dede tarafından verilemeyeceğini kaydetmektedir. Çelebinin vefat tarihinin Ahmed Hâlis Dede tarafından verilmiş olacağını belirten araştırmacı, çelebinin menkabesinde hangi kısımların Ahmed Hâlis Dede'nin kaleminden çıkmış olduğuna temas etmez. Bkz. Betül Saylan, "a.g.t.", s. 121.

Esrar Dede'ye göre Nâyî Osman Dede h. 1142 m. 1729/1730 tarihlerinde vefat etmiştir.[235] Nâyî Osman Dede'nin oğlu Sırrî Abdulbakî Dede'nin vefat tarihi ise h. 1164 m. 1750/1751'dir.[236] Dolayısı ile elde ettiğimiz bu tarihler *Sefîne*'nin telif tarihi olan 1725'ten sonrasına tesadüf etmektedir. Kanaatimizce *Sefîne* telif edildiğinde Nâyî Osman Dede ber-hayat idi. Onun halefi olan Sırrî mahlaslı Abdülbaki Dede ise Sâkıb Dede'nin vefat tarihi olan 1735'ten çok sonraları terk-i hayat etmiştir. Bu veriler ışığında Ahmed Hâlis Dede'nin Nâyî Osman Dede'nin menkabesine bir ekleme yaptığı sonucuna varıyoruz. Fakat Ahmed Hâlis Dede her iki dedenin de vefat tarihini vermek yerine sadece vefatlarına imaen Arapça bir dua cümlesi ile menkabeyi bitirmek yolunu tercih etmiş gözükmektedir:

"*Ol kelāle-i zekiyye firāşından 'Abdulbāḳī şemeretü'l-fu'ādla ḳarīrü'l-'ayn olup anlar daḫi bi-faẓlillahi te'ālā ve tevfīḳihi meclā-yı sırr-ı vālid-i mācidleri ve ḫalefü'l-ḫayrları olup kendiler 'alā eslemi'l-vücūh miḳdār-ı sī sāl erīke-niş̄n-i ḫılāfet-i Ġavşiyye ve ba'dehu pehlū-yı merḳad-i münevverlerinde āsūde-i ḫᵛāb-ı rāḥat-ı fenā olmuşlardır.*

نور الله تعالى مرقدهما و على سنادس القرب ارقدهما آمين يا مجيب السائلين.*"[237]

Edirne Muradiye Mevlevihanesi'nde uzun yıllar şeyhlik yapan Enis Recep Dede, Esrar Dede'nin kaydettiğine göre h. 1147 / m. 1734-1735 tarihinde vefat etmiştir.[238] Sâkıb Dede, Enis Recep Dede'nin menkabesine eserinin II. cildinde yer ayırmıştır. Bu kısımda Enis Recep Dede'nin vefat tarihi belirtilmeden nereye gömüldüğü kaydedilmektedir. İlginç bir tesadüf eseri olarak -muhtemelen- Sâkıb Dede'nin vefat ettiği yıl ölen Enis Recep Dede'nin menkabesindeki son paragrafı da Ahmed Hâlis Dede yazmış olmalıdır. Çünkü takribî olarak 1725 yılında tamamlandığını düşündüğümüz *Sefîne*'nin yazılış tarihinden on yıl sonra hayata veda

[235] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 498.
[236] İsmail Ünver, "Galata Mevlevî-hânesi Şeyhleri", **Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies**, c. XIV, İstanbul, 1994, s. 200.
[237] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 231.
[238] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 26.

eden Recep Dede'nin menkabesini Sâkıb Dede'nin tamamlayamayacağını düşünmek zor olmasa gerektir.

Ahmed Hâlis Dede tarafından yazıldığını düşündüğümüz paragrafa baktığımızda Ahmed Hâlis'in, babasının üslûbunu başarılı bir şekilde taklit ettiğini görürüz. Bu sayede ikinci yazarımız, okuyucuda herhangi bir surette farklı bir kalemin metne dâhil olduğu intibaını uyandırmadan Enis Recep Dede'nin menkabesini tamamlayabilmiştir:

"*Dāmād-ı şehriyārī ve vezīr-i aʿẓam-ı Sulṭān Aḥmedī olan İbrāhīm Paşa (lā-zāle biʾl-iḳbāli ilā nihāyetiʾl-iclāl) maẓhar-ı pertev-i himmet-i ʿaliyyeleri ve ʿaraḳıyye-pūşları olmaġla ve mesned-i meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd mürebbī ve mürşidleri olan Şeyḫ Aḥmed-i Ḳārī (ʿaleyhi raḥmetüʾl-Bārī) cenāb-ı velāyet-meʾābınıñ maḳām-ı neyl-i merāmları olduġu sebebiyle teberrüken ʿaḳīb-i Şeyḫ Aḥmed ʿĀrifī'de Şeyḫ Ḳārī maḳāmına naḳl u iclās ḳaṣdıyla daʿvet olunduḳda* **"بعد اليوم نقل ما بخانقاه تحت التراب است!"** *ʿunvān-ı mükāşefe-ḳarīnleri çend māh mürūrunda cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr ve ẕāt-ı şerīfleri rū-keş-i verā-yı perde-i buṭūn olup (nevverallahu mehceʿahu ve caʿaleʾl-firdevs mertaʿahu) ve minvāl-i muḥarrer üzere Ḥażret-i Enīs Dede daḫi hicrān-ı Mūnis-i ġam-güsār-ı dīrīneleriyle dāġ-dār u bīzār-ı ṣoḥbet-i yār u aġyār olup baʿde haẕā Mūnis-i āḫar ittiḫāẕına meyl etmeyip enīs-i bī-mūnis ve kūşe-güzīn-i vaḥşet olmuşlardır. Penǧāh sāle mesned-i meşīḫatde ḳarārlarından ṣoñra vedāʿ-ı bezm-i bī-ḳarār edip pehlū-yı merāḳıd-ı şerīfe-i eslāf-ı meşāyiḫde kūşe-i vaḥdet-nişīn ü muntaẓır-ı baʿs-ı yevmüʾd-dīn olmuşlardır.*

طوبى له و حسن مآب تغمده الوهاب بمغفرته الى ميقات الحساب آمين يا معين بحرمة من أوتي الحكمة و فصل * الخطاب.*"[239]

Enis Recep Dede'nin menkabesi hakkındaki müşahedelerimizi sona erdirmeden önce bir başka meseleyi der-miyan etmek gerekmektedir. *Sefîne* her ne

[239] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 224.

kadar kompozisyonu itibariyle ele aldığı her Mevleviyi müstakil birer başlık altında değerlendiriyor gibi gözükse de aslında bazı menkabelerin dâhilinde bir başka Mevlevi zâta ait menkıbevi yahut biyografik bilginin de mevcudiyeti söz konusudur. Özellikle müstakil surette ele alınan Mevlevilerin manevi nüfuzlarına paralel olarak "terbiyet-kerde, nazar-kerde, talebe yahut mürid" statüsünde bulunan bazı Mevlevi dervişlerin hayat hikâyelerine dair ipuçlarını mensup oldukları çelebi yahut dedenin menkabesinden öğrenmek mümkündür. Bu noktada, işaret ettiğimiz hususa dair güzel bir numune olarak Enis Recep Dede menkabesi karşımıza çıkar. Üzerinde söz söylemeye gayret ettiğimiz husus *Sefîne*'nin müellifleri olduğu için burada eserimizdeki, -işaret ettiğimiz bu muhteva özelliğinden ziyade- Enis Recep Dede menkabesinde yer alan ve dedenin müritlerinden olan Derviş Mûnis'e ait kısımların Sâkıb Dede tarafından mı yoksa Ahmed Hâlis Dede tarafından mı yazıldığına temas etmek istiyoruz. Öncelikle hemen şunu tasrih etmek gerekir ki metnin kendi seyr ü sibakı açısından Derviş Munis'in vefatı Enis Recep Dede'den önce beyan edilmiş olmakla beraber biz önceliğimizi müstakil başlık sahibi olan Recep Dede'ye vermeyi uygun görüp –kronolojik açıdan doğru olmasa da- ikinci sırada Derviş Munis meselesine eğilmeyi uygun bulduk.

Meselenin ana hatlarını açıkladıktan sonra Derviş Mûnis hakkındaki tespitlerimize geçebiliriz. Derviş Munis Edirneli olup Enis Recep Dede'nin terbiyet-kerdesi bir şairdir. Şairliği sebebiyle Esrar Dede'nin tezkiresinde kendine yer bulan Derviş Munis'in hayatı hakkında detaylı bilgiye sahip değiliz. Fakat Esrar Dede'nin kaydettiğine göre Derviş Munis h. 1145 / m. 1732-1733 tarihlerinde vefat edip Edirne Mevlevihanesi'nde defnedilmiştir.[240]

Esrar Dede, tezkiresini kaleme alırken *Sefîne*'den büyük oranda istifade etmiş olmasına rağmen Derviş Mûnis'in nasıl vefat ettiğine dair *Sefîne*'de nakledilen vakaya hiç temas etmez.[241] Kanaatimizce Derviş Munis'in vefatı bahsi Enis Recep Dede'nin menkabesi içinde bulunduğundan dolayı Esrar Dede'nin dikkatinden

[240] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 483.
[241] Derviş Munis, şeyhi Enis Recep Dede'nin hasta yatağında ölümü beklemesi üzerine kendi nefsini şeyhinin hayatı yerine adeta kurban ederek dünyaya gözlerini yummuştur. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 223-224. Ahmed Hâlis Dede'nin aktardığını düşündüğümüz bu vakanın bir benzeri de Rusûhî Dede ile Derviş Ganem arasında vaki olmuştur. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 42.

kaçmıştır.[242] Yukarıdaki satırlarda zikredildiği üzere Derviş Munis, şeyhinden birkaç sene önce vefat etmiştir. Ancak vefat tarihine dikkat edilirse Derviş Munis ile alakalı pasajın Ahmed Hâlis Dede'nin kaleminden çıktığını söyleyebiliriz. Çünkü takribi olarak 1725 yılında tamamlandığını düşündüğümüz *Sefîne'*nin yazılış tarihinden sekiz sonra vefat eden dervişin vefatını da yine Ahmed Hâlis Dede'den öğrendiğimizi tasavvur edebiliriz. Ahmed Hâlis Dede yazdığı bu satırlarda babasının üslubunu devam ettirerek konuşma cümlelerini Farsça olarak yazmayı ihmal etmemiştir. Bu başarılı "zeyl"in standart bir okuma esnasında fark edilemeyecek tarzda olduğu barizdir. Ahmed Hâlis Dede'ye ait olan bu uzun pasajın tamamını vermek yerine baş ve son kısımlarını vermek daha doğru olacaktır:

"*Mine'l-evvel ile'l-āḫir, himmet-i ʿaliyyeleri tezemmül-i iḥrām-ı veraʿ u taḳvā ve terdiye-i ridā-yı riyāżet ü terk-i hevā üzere müstemirre olup müddet-i ḫılāfetlerinde ḳadr-i bedel-i mā-yeteḥallel ekl ü şürblerine ve istiṭāle-i cāme-ḫʷāb-ı rāḥatlarına dīde-i hem-demān-ı maḥrem olmayıp kemāl-i żaʿf u ẕübūlleriyle yine meydān-ı vecd ü ḥālde pergār-ı āhenīn-pāy-ı merkez-i dā'ire-i semāʿ u ṣafā olmaları ḳuvvet-i rūḥāniyyelerine delīl-i ḳavī olmuşdur. Ve bi'd-defeʿāt ʿaraḳıyye-keş-i maḥabbetleri olan vüzerā-yı ʿiẓām nevebāt-ı ṣadāretlerinde medʿuvven ʿaynu'l-cemʿ-i iḫvān u ḫullānla İstanbul'a teşrīf buyurup cilve-künān çār bāġ-ı şāh-ı ḥaḳīḳatle dūst-kāmāne ẕevḳ u ṣafālar edip her çend ẕāt-ı şerīflerine maḫṣūṣ müceddeden ḫānḳāh binā olunup maḳarr-ı ḫılāfetleri daḫi yine kendi naẓar-kerdelerine tevcīh olunmaġla taḫt-ı yedlerinde olup gāh anda ve gāhī bunda olmaların niyāzmend olanlara*" ما درویشان خانقاه شش جهت و هفت قبه و چار کوشهٔ دو دریم. پس همه را برای بودن چند روز این جلوه گاه بس است. بخانقاه دیگر مخصوص حاجت نیست." *ʿunvānıyla istiʿfā-fermā olup maḥall-i iḳāmet-i dīrīnelerine imāle-i ligām-ı ricʿat buyurmaları nev-niyāzān-ı iḫvāna serd ve muḥtemel-i menʿ-i ḫayr-duʿā olduġu mir'āt-ı żamīr-i vārid-semīrlerine ʿaks-endāz olmaġla,*

...

derḥāl ṣādıḳ-ı meẕkūr maṭʿūnen müteġayyirü'l-ḥāl ve müsāfir-i dāru'l-ḳarār ve kendileriñ der-ʿaḳab muḳīm-i seccāde-i ʿāfiyet-i tāmme olmaları ve ol vaḳt-i ibtilāda maḥmiye-i

[242] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 483.

mesfūre ve ḥavālīsi istīʻāb-ı belā-yı ʻām-ı vebāyī ile mātem-ḫāne olmuş-iken bi-faẓlillāhi teʻālā ve ḥikmetihi fevt-i Mūnis'den ṣoñra ferd-i vāḥid, ser-gerdān-ı cām-ı mevt olmayıp Dervīş Mūnis'iñ tenhā ʻazīze değil belki cümleye fedā ve ḳurbān olduġu ledā ehli'l-iʻtibār resīde-i rütbe-i yaḳīn olmuşdur."[243]

Ahmed Hâlis Dede'nin *Tufeyl*'de verdiği bilgiye nispetle ölüm tarihi 1725'ten sonrasına tekabül eden Mevleviler içerisinde tespit edebildiğimiz son Mevlevi, Derviş Azizî'dir. Esrar Dede'nin, hayatı hakkında hulasa suretinde verdiği malumata göre Derviş Azizî h. 1140 / m. 1727-1728 tarihinde ölmüş ve Vodina Mevlevihanesi'nde defnedilmiştir.[244] Derviş Azizî menkabesi ise *Sefîne*'nin III. cildinde bulunmaktadır. Bu menkabenin son pasajı muhtemelen Ahmed Hâlis Dede tarafından ikmal edilmiştir. Çünkü Ahmed Hâlis Dede'nin kaydettiği tarihe göre Sâkıb Dede, Derviş Azizî menkabesinin son kısımlarını telif etmiş olamaz. *Sefîne*'nin telif tarihinden –yaklaşık olarak- üç yıl sonra ölen Derviş Azizî'nin menkabesinde yer alan aşağıdaki satırların da Ahmed Hâlis Dede'nin esere bir katkısı olduğunu varsayabiliriz:

"*İlā āḫıri'l-ʻömr, ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i iḫvānu'ṣ-ṣafā üzere ṣābit ü muḳdim olup zamān-ı żaʻf-ı pīrīde ferāġ u istirāḥate sevḳ olunduḳda*" درویشان دو قسمند: یکی مخدوم و دیگر خادم. "چون فقیر را مخدومی دست نداد. پس از خادمی تا آخر دمی ناگزیر است. *ʻunvānıyla haẓm u taʻlīm-tibyānıyla teʻsīs-i kār etmişlerdir. Ve Hibetullāh-nām müteġallib ü şaḳī Ḳaṣaba-i Varna ve eṭrāfına müstevlī olduḳda sitem-dīdegānı indifāʻına teveccüh niyāzmendi olduḳlarında* " هبة الله را عشرهٔ کامله باید که تبه گردد. "*nefes-i taʻmiye-āmīzleriyle ṭarīḳ-i tedmīrine remz ü īmā buyurmaları fi'l-ḥaḳīḳa, tamām-ı istidrācında üzerine yā ziyādesiyle Hibetullāh ẓuhūr edip aḥvāli ber-geşte vü müdemmer olunca cümle-i ahālī keşf ü remz-i meẕkūrlarına taḥsīn edip tecdīd-i ʻuhūd u maḥabbet ve teʼkīd-i iʻtiḳād ve vücūd-ı ʻizzet-şiʻārlarıyla teyemmün ü*

[243] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 223-224.
[244] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 357-358.

teberrük etmişlerdir. Ve anıñ gibi zāviye-i ḥāddede ʿayşe-i münferice ile evḳāt-ı māżiye olup ve ḥavālī-i ḳaṣaba-i merḳūmeye müstevlī olan eşḳıyādan ve emrāż-ı vebāʾiyyeden ve ḳaḥṭ u ġalādan berekāt-ı sāye-i himmetleriyle maṣūn u maḥfūẓ olmaġı daḳīḳa-şināsān-ı aḥbāb istiş ʿār etmegin sāʾire daḫi ifāde-i aṣl-ı kār-ı āsāyiş-i bī-keder edip ʿale'l-ʿumūm ahālī-i vilāyet mürīd-i muḫliṣ ü muḥibb-i ṣādıḳ olup şuʿle-i iştihār u eẕkār-ı cemīleleri ḥavālī-gīr olduḳda **"بعدازين عزيز را در زير خاك ذليلى بايد."** *dem-i tevaḳḳī-tev'emleri vaḳt-i teneffüslerinden mürūr-ı heft-rūzda cilve-ger-i meydān-ı bürūz olup ednā bahāne-i taġayyür-i mizācla münseliḫ-i beden-i ʿunṣūrī ve mütevārī-i cilbāb-ı ḫāk-i fenā ve fiten-i iştihārdan melce'-i ḫumūle gürīz-nümā olmuşlardır. Ve eslāf-ı kirāmlarıyla hem-pehlū ve daḫīl-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i rūḥāniyyeleri olmuşdur.*

روح الله روحه و اعز سره و اغر وجهه في الدارين بعزة شفيع من في العالمين عليه صلوات الله و تسليماته و *

***على آله و صحبه سرمدا متجددا.**"[245]

Yukarıda verdiğimiz metinde Ahmed Hâlis Dede'nin *Sefîne*'nin genel üslûbunu korumayı başardığı açık bir surette görülmektedir. Bize göre Ahmed Hâlis Dede de babası gibi "münşiyâne üslûbu" bihakkın bilen ve kullanan güçlü bir ediptir.

Sefîne'nin telif sürecinde Ahmed Hâlis Dede'nin rolünü mümkün olduğu kadar ortaya çıkarmaya gayret ettik. Fakat *Sefîne*'deki pek çok Mevlevi'nin vefat tarihlerini sarih bir surette tevsik edemediğimiz ve sadece karine yolu ile hangi yüzyıllarda yaşamış olabileceklerini tahmin etmek durumunda kaldığımız için, ele aldıklarımız haricinde kalan Mevlevilerin menkabeleri hakkında bir yorum yapamıyoruz. Zaten Ahmed Hâlis Dede'nin üslup ve tarz açısından babasının başarılı bir takipçisi olduğunu göz önünde bulundurunca geri kalan Mevlevilerin menkabelerinde Ahmed Hâlis Dede'nin katkısını kati bir surette ortaya koymak

[245] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 113.

imkânsızdır. En azından eserin çift yazarlı bir veçhesi olduğunu söylemek ve ispat etmek, eldeki veriler ışığında yapabileceğimiz önemli bir tespit idi.[246]

2.4. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Mevlevîleri

Sâkıb Mustafa Dede, eserinde pek çok Mevlevî'nin isminden ve kerametlerinden bahsetmekle birlikte müstakil zeminde menkabesine yer verilen Mevlevi sayısı 220'den ibarettir. Eser bu hâliyle kalabalık bir şahıs kadrosuna sahip olup bir "menkabeler mecmuası" görünümü arz eder. Bu kadar çok Mevleviyi bir arada zikreden yazar, okuyucuların eserin tamamını "ihâta" etmesine mani olmaktadır. Biz *Sefîne*'yi bu bağlamda daha kolay "ihâta" edebilmek ve eserin şahıs kadrosunu ana hatlarıyla verebilmek için bazı notlarla desteklenmiş bir liste yapmayı lüzumlu bulduk.

Mısır'da basılan *Sefîne* nüshasında her cildin önünde ilgili cildin muhtevasında bulunan Mevlevilerin isimleri ve bulundukları sayfalar gösterilmiştir. Biz de bu fihristteki sırayı esas alarak listemizi hazırladık. Listede, -menkabesi verilen şahısların sıra sayısını belirten sütun dışında- "**Cilt/sayfa-Şahıs İsmi-Doğum Yeri ve Tarihi-Medfun Olduğu Yer ve Vefat Tarihi-Yaşadığı Yüzyıl**" şeklinde beş başlık bulunmaktadır. İsmi geçen Mevlevinin menkabesinin yer aldığı cilt ve sayfa numarası Mısır'da tab' edilen nüshaya göre tanzim edilmiştir. İkinci başlıkta ise eserde menkabesine yer verilen Mevlevinin ismi bulunmaktadır. Eğer ismi verilen şahsın *Sefîne*'de herhangi bir manzumesine rastladıysak, şairliğine vurgu yapmak maksadıyla ismin altını çizdik. Ayrıca *Sefîne*'de menkabesine yer verilen Mevlevilerin bazılarının Sâkıb Mustafa Dede ile "mülâki" olduklarını tespit ettik. Sâkıb Dede'nin, bu Mevlevi eşhas hakkında verdiği bilgilerin, birinci elden kaynak

[246] Risâle-i Sipehsâlâr olarak bilinen *Risâle-i Sipehsâlâr be-Menâkıb-ı Hudâvendigâr* isimli menkabede de çift yazarlı olma durumu söz konusudur. Risâle-i Sipehsâlâr'ın üçüncü bölümü Mecdüddîn Ferîdûn'un oğlu Muhammed Celâleddin tarafından kaleme alınmıştır. Ancak bu eserde farklı olarak eserin bir "bölümü" başka yazar tarafından kaleme alınmış iken *Sefîne*'de böyle bir durum söz konusu değildir. Bkz. Nuri Şimşekler, "Sipehsâlâr, Ferîdûn" **TDVİA**, c. 37, İstanbul, TDV Yayınları, 2009, s. 260.

olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanarak bunu da vurgulamak maksadıyla müellifin mülâki olduğu isimleri *italik* olarak yazdık. Bunun yanı sıra yazarımızla görüştüğünü tespit ettiğimiz Mevlevileri -kısaca- bir cümle ile belirttik. *Sefîne*'deki bazı Mevlevilerin aynı isimleri taşıdığını göz önüne alarak hem bu benzerlikten doğabilecek karışıklığı gidermek hem de eserdeki Mevlevilerin aslında muhtelif rabıtalarla birbirlerine bağlı olduklarını ortaya koyabilmek için hazırladığımız kısa bilgi notlarını zikri geçen Mevlevinin isminin altında yazdık.

Ayrıca Sefîne'nin –genel bir prensip olarak- menkabesini verdiği Mevlevilerin doğum yahut ölüm tarihlerini vermediğini biliyoruz. Bu durum, birkaç istisna dışında eserin tamamında hâkim bir tavırdır. Fakat bu tavır, eserin biyografik bir kaynak olarak kullanımında ciddi bir güçlük olarak karşımıza çıkar. Hatta pek çok şahsın hangi yüzyılda yaşadığını anlamak ancak karine yolu ile mümkün olmaktadır. Bu noktada hem eserin muhtevasına bir katkıda bulunmak hem de okuyucuları muğlak bir tefekkürden kurtarmak adına pek çok Mevlevinin doğum ve ölüm tarihlerini vermeye çalıştık. *Sefîne*'deki Mevlevi eşhasın önemli bir kısmı Esrar Dede'nin tezkiresi *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'de -şair olmaları hasebiyle- bulunmaktadır. *Sefîne*'deki şair Mevlevilerin ölüm tarihlerinin kâhir ekseriyeti Esrar Dede'nin tezkiresinde mevcut olan tarihlerden alınmıştır. Gelenekte şairlerin doğum tarihlerini tespit etmek nadir bir durum olduğu için yalnızca vefat tarihlerini bulabildiğimiz Esrar Dede tezkiresinden alınan tarihler yıldız (*) işareti ile gösterilmiştir. Tarih hususunda faydalandığımız ikinci Mevlevi kaynağı ise Sahih Ahmed Dede'nin *Mecmû'atu't-Tevârîhi'l-Mevleviyye* isimli kroniğidir. Bu kronikten alınan doğum ve ölüm tarihleri iki yıldız (**) işareti ile gösterilmiştir. *Sefîne*'nin birinci cildi yalnızca Hz. Pîr'in soyundan gelen –erkek yahut kadın- şahıslara mahsustur. Bu ciltte yer alan şahıslar için ise Betül Saylan tarafından hazırlanan "Mevlânâ Âilesi ve Mevlevîlik'te Çelebilik Makâmı –*Sefîne-i Nefise-i Mevleviyân* Örneği-" isimli doktora çalışmasında verilen doğum ve ölüm tarihleri esas alınmıştır. Bu çalışmadan istifade yolu ile verilen tarihler üç yıldız (***) işareti ile gösterilmiştir. Bu üç kaynağın dışında doğrudan doğruya *Sefîne*'den tespit edebildiğimiz tarihleri yanlarına herhangi bir işaret koymadan verdik. Ancak, listedeki Mevlevilerin bir kısmı hakkında hiçbir kaynakta en ufak bir bilgi kırıntısı

dahi bulunmadığından ne doğum ne de ölüm tarihleri hakkında bir bilgiye ulaşamadık. Muhtemelen bu zevâtın tasavvufî şahsiyetlerinin haricinde öne çıkan bir vasıfları yahut şöhretlerinin olmaması buna sebep olmuştur. Bu tarz durumlarda doğum ve ölüm tarihlerini hiçbir kaynakta bulamadığımız Mevlevileri, en azından muhatap ve muasır olduğu şahıslardan istifade ile –takrîbî olarak- tarih cetvelinde bir yüzyıl içerisinde tespit ve tayin etmeye çalıştık. Zaten bu tespit ve tayin yapılırken "istidlâl"e vesile olan şahıs veya şahısları ilgili şahsın isminin hemen altında vermek suretiyle tebarüz ettirdik.

Sefîne'de Mevlevilerin doğum yeri ve medfun oldukları mekânlar genellikle belirtilmiştir. I. ciltteki çelebilerin haricinde bu usulün diğer iki ciltte belli bir tertip dâhilinde olduğu görülmektedir. Bu yüzden eserdeki Mevlevilerin doğum yeri ve medfun oldukları mekânları bizatihi *Sefîne*'nin kendisinden tespit ettiğimizi kaydetmemiz gerekir. Burada şunu da belirtmemiz gerekir ki Sâkıb Dede, menkabesini yazdığı Mevlevinin doğum yerini veyahut menşeini söylerken ne kadar "sarih" bir ifade kullanıyorsa medfun olduğu yeri söylerken bir o kadar "müphem ve girift" bir anlatımı tercih etmektedir. Bu yüzden listedeki Mevlevilerin pek çoğunun nereye defnedildiğini eserden "istihraç" etmek gerekmiştir.

Aşağıda verdiğimiz liste sayesinde *Sefîne*'nin –bir manada- umumi manzarasını temin ettiğimizi düşünüyoruz. Bu vesile ile listedeki pek çok Mevlevinin akrabalık, mürid-mürşit ve arkadaşlık ilişkilerini ana hatlarıyla vererek eserdeki Mevlevilerin hayatları boyunca Osmanlı coğrafyasının tamamında faaliyet halinde olmakla kalmayıp öldükten sonra dahi medfun oldukları yerlerde hatıralarının yaşamakta olduğunu anlamış bulunmaktayız.

	Cilt/ Sayfa	Şahıs İsmi	Doğum Yeri ve Tarihi	Medfun Olduğu Yer ve Vefat Tarihi	Yaşadığı Yüzyıl
1		Abâpûş Bâlî Efendi (Sultan Divanî Mehmed Efendi'nin babasıdır.)	**? 1350/1351*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1485/1486*** **	**14.-15. yy.**
2	**I/4**	Hızır Paşa (Abâpûş Bâlî Efendi'yi yetiştirmiştir.)	**? 1276/1277*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1371/1372*** **	**13.-14. yy.**
3		İlyas Paşa (Celâleddin Ergun Çelebi'nin babasıdır.)	**? 1278/1279*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1371/1372*** **	**13.-14. yy.**
4	**I/15**	Sultan Divanî Mehmed Efendi (Abâpûş Bâlî Efendi'nin oğludur.)	**? 1440/1441*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1529/1530*** **	**15.-16. yy.**
5	**I/59**	Celâleddin Ergun (İlyas Paşa'nın oğludur.)	**? 1300/1301*** **	**Kütahya Mevlevihanesi 1373/1374*** **	**14. yy.**
6	**I/97**	Çelebi Burhâneddin İlyas (Celâleddin Ergun Çelebi'nin oğludur.)	**? 1328/1329*** **	**Kütahya Mevlevihanesi 1394/1395*** **	**14. yy.**
7	**I/102**	Çelebi Zeynüddin (İlyas Paşa'nın torunudur.)	**? ?**	**Kütahya Mevlevihanesi 1424/1425*** **	**14.-15. yy.**
8	**I/107**	Çelebi Alâeddin	**?**	**Hisarbey**	**14.-15.**

		(İlyas Paşa'nın oğludur.)	**?**	**Camii ?**	**yy.**
9	**I/109**	Çelebi Muzafferüddin (Çelebi Müeyyed ile muasırdır.)	**? ?**	**Hisarbey Camii ?**	**14.-15. yy.**
10	**I/111**	Çelebi Müeyyed (Celâleddin Ergun Çelebi'nin terbiyet-kerdesidir.)	**? ?**	**Hisarbey Camii ?**	**14.-15. yy.**
11	**I/113**	Âbide Veliyye (Âbide binti Âbid)	**? ?**	**Hisarbey Camii ?**	**15. yy.**
12	**I/113**	Esrük Sultan (Tahir Çelebi) (Alâeddin Çelebi'nin oğludur.)	**? ?**	**Kütahya ?**	**15. yy.**
13	**I/114**	Ahî Mehmed Sadık (Ahî Mustafa Sâbık'ın kardeşidir.)	**Kütahya ?**	**Kütahya ?**	**15. yy.**
14	**I/116**	Yakup Çelebi (II. Yakup Bey) (Yıldırım Bayezid tarafından öldürüldü.)	**? ?**	**Kütahya 1428/1429*** **	**14.-15. yy.**
15		Şah Çelebi	**? ?**	**Kula Kasabası 1378/1379***	**14. yy.**
16	**I/119**	Hızır Bey (İstanbul kadısı oldu.)	**? 1407/1408*** **	**? 1458/1459*** **	**15. yy.**
17		Sinan Paşa	**?**	**?**	**?**

			?	**?**	
18	**I/120**	Yakup Paşa	**?** **1328/1329***** 	**?** **?**	**14. yy.**
19	**I/120**	Şâh Efendi	**Gezler Köyü (Sancaklı Kazası)** **?**	**Gezler Köyü (Sancaklı Kazası)** **?**	**?**
20	**I/120**	Pîrî Paşa (Yavuz Sultan Selim'in vezirlerindendir.)	**?** **?**	**Konya** **1531/1532***** 	**15.-16. yy.**
21	**I/121**	Kadı Paşa (Cemaleddin Çelebi'nin oğludur.)	**?** **1455/1456***** 	**Afyon Mevlevihanesi** **1507/1508***** 	**15.-16. yy.**
22	**I/123**	Emir Âlim-i Kûçek (Şemseddin Âbid Çelebi'nin oğludur.)	**?** **1315/1316***** 	**Konya Mevlâna Dergâhı** **1395/1395***** 	**14. yy.**
23	**I/129**	Emir Arif-i Kûçek (Emir Âdil-i Büzürg'ün oğludur.)	**?** **1344/1345***** 	**Konya Mevlâna Dergâhı** **1421***** 	**14.-15. yy.**
24	**I/132**	Emir Âdil-i Kûçek (Pir) (Emir Âlim Çelebi'nin oğludur.)	**?** **1379/1380***** 	**Konya Mevlâna Dergâhı** **1460/1461***** 	**14.-15. yy.**
25	**I/139**	Çelebi Cemaleddin (Çelebi Emir Âdil-i Kûçek'in oğludur.)	**?** **1438/1439***** 	**?** **1509/1510***** 	**15.-16. yy.**
26	**I/143**	Çelebi Hüsrev (Kadı Paşa'nın	**?** **1481/1482***** 	**?** **1560/1561***** 	**15.-16. yy.**

		oğludur.)			
27	**I/149**	Çelebi Ferruh (Hüsrev Çelebi'nin oğludur.)	**? 1516/1517*** **	**? 1601/1602*** **	**16. yy.**
28	**I/153**	Çelebi Bostân-ı Evvel (Ferruh Çelebi'nin oğludur.)	**? 1553/1554*** **	**? 1630/1631**	**16.-17. yy.**
29	**I/164**	Ebubekir Çelebi (Ferruh Çelebi'nin oğludur.)	**? 1556/1557*** **	**? 1642/1643*** **	**16.-17. yy.**
30	**I/169**	Çelebi Arif-i Kûçek (Veled Çelebi'nin oğludur.)	**? 1597/1598*** **	**Konya Mevlâna Dergâhı 1642/1643*** **	**17. yy.**
31	**I/174**	Hüseyin Efendi Çelebi (Pir) (Ferruh Çelebi'nin torunudur.)	**? 1580/1581*** **	**? 1666/1667*** **	**16.-17. yy.**
32	**I/178**	Abdülhalim Efendi (Ebubekir Çelebi'nin torunudur.)	**? 1625/1626*** **	**Konya Mevlâna Dergâhı 1679/1680*** **	**17. yy.**
33	**I/183**	*Bostân-ı Sânî Çelebi* (Abdülhalim Çelebi'nin oğludur. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâkî oldu.)	**? 1645/1646*** **	**? 1705/1706*** **	**17.-18. yy.**
34	**I/197**	Çelebi Sadreddin (II. Hacı Bostan Çelebi'nin oğludur.)	**? 1669/1670*** **	**? 1711/1712*** **	**17.-18. yy.**

35	**I/200**	Seyyid Mehmed Arif (Hacı) (Abdülhalim Çelebi'nin torunudur.)	**?** **1679/1680*****	**Konya Mevlâna Dergâhı** **1746/1747**	**17.-18. yy.**
36	**I/204**	Çelebi Emir Zâhid-i Kûçek (II. Emir Âlim Çelebi'nin terbiyet-kerdesidir.)	**?** **?**	**Karaman Mevlevihanesi** **1408/1409**	**14.-15. yy.**
37	**I/204**	Çelebi Nureddin (Şemseddin Âbid Çelebi'ye intisap etti.)	**?** **?**	**?** **?**	**14. yy.**
38	**I/206**	Çelebi Selâhaddin (Çelebi Nureddin'in hizmetinde bulundu.)	**?** **?**	**Hadîkatu'l-ervâh** **?**	**14. yy.**
39	**I/207**	Çelebi Bedreddin (II. Emir Arif Çelebi'ye intisap etti.)	**?** **?**	**Şems Zaviyesi** **1397/1398*****	**14. yy.**
40	**I/208**	Çelebi Vâcid (Emir Vâcid-i Kebir'in torunlarındandır.)	**?** **?**	**Hadîkatu'l-ervâh** **?**	**?**
41	**I/209**	Çelebi Alâeddin (Pir Âdil Çelebi'nin terbiyet-kerdesidir.)	**?** **?**	**Konya Mevlâna Dergâhı** **?**	**15. yy.**
42	**I/210**	Çelebi Hüsameddin(Tahir)	**?** **?**	**Hadîkatu'l-ervâh?**	**?**

		(Hüsameddîn-i Büzürg'ün torunlarındandır.)		**?**	
43	**I/211**	Çelebi Abdussamed (Muzafferüddin Ahmed Paşa'nın torunlarındandır.)	**?** **?**	**Konya Mevlana Dergâhı** **?**	**?**
44	**I/213**	Çelebi Abdullatif (Cihan Melik'in oğludur.)	**?** **?**	**Erzincan Mevlevihanesi** **?**	**?**
45	**I/214**	Çelebi Abdülkerim (Emir Âdil Çelebi'nin torunlarındandır.)	**?** **?**	**Hadîkatu'l-ervâh** **?**	**?**
46	**I/216**	Çelebi Celâleddin (Emir Âdil-i Kûçek'in torunu, Çelebi Cemaleddin'in ağabeyidir.)	**?** **1381/1382*** **	**Edirne Mevlevihanesi** **1440/1441*** **	**14.-15. yy.**
47	**I/219**	Çelebi Cemaleddin (Emir Âdil-i Kûçek'in torunu, Çelebi Celâleddin'in küçük kardeşidir.)	**?** **1383/1384*** **	**Edirne Mevlevihanesi** **1449/1450*** **	**14.-15. yy.**
48	**I/220**	Çelebi Abdülcelil (Çelebi Alâeddin'in oğlu, Çelebi Abdülcemil'in ağabeyidir.)	**?** **?**	**Karafe Kabristanı** **?**	**15.-16. yy.**
49	**I/223**	Çelebi Abdülcemil	**?**	**Karafe**	**15.-16.**

		(Çelebi Alâeddin'in oğlu, Çelebi Abdülcelil'in küçük kardeşidir.)	**?**	**Kabristanı ?**	**yy.**
50	**I/225**	Çelebi Şeyh Mehmed Zencîr-şiken (Şah Çelebi'nin oğludur.)	**? 1603/1604*** **	**Antalya Mevlevihanesi 1666/1667*** **	**17. yy.**
51	**I/232**	Lütfullah Çelebi (Abdülkerim Çelebi'nin torunlarındandır.)	**? ?**	**? 1677/1678?*** **	**17. yy.**
52	**I/235**	Ali Çelebi (Nakşî) (Ferruh Çelebi'nin torunudur.)	**? 1577/1578*** **	**? 1702/1703?*** **	**16.-17. yy.**
53	**I/235**	*Çelebi Abdulahad* (Bayram Çelebi'nin oğludur. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**? 1650*** **	**Hadîkatu'l-ervâh 1699/1700*** **	**17. yy.**
54	**I/236**	Halil Çelebi (Küçük Arif Çelebi'nin torunudur.)	**? ?**	**Konya Mevlâna Dergâhı ?**	**17. yy.**
55	**I/236**	Hasan Çelebi (Ferruh Çelebi'nin torunudur.)	**? 1577/1578*** **	**Karaman Mevlevihanesi 1638/1639*** **	**16.-17. yy.**
56	**I/237**	Hüseyin Çelebi (Kâmile Hanım'ın oğludur. Sâkıb	**? ?**	**Sofya ?**	**17. yy.**

		Mustafa Dede'nin kayınpederidir.)			
57	**I/238**	Hızır Şah Çelebi (Sultan Divani Mehmed Çelebi'nin oğludur.)	**? 1497/1498*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1570/1571*** **	**16. yy.**
58	**I/242**	Şah Mehmed Çelebi (Hızır Şah Çelebi'nin oğludur.)	**? 1537/1538*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1591/1592*** **	**16. yy.**
59	**I/246**	Çelebi Kûçek Mehmed Efendi (Şah Mehmed Çelebi'nin oğludur.)	**? 1584/1585*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1635/1636*** **	**16.-17. yy.**
60	**I/252**	Destina Hanım (Şâh Mehmed Çelebi'nin kızıdır.)	**? 1553/1554*** **	**Afyon Mevlevihanesi 1630/1631*** **	**16.-17. yy.**
61	**I/253**	Güneşhân-ı Kübrâ (Küçük Muhammed Çelebi'nin kızıdır.)	**? ?**	**Afyon Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
62	**I/255**	Kâmile Hanım (III. Muhammed Arif Çelebi'nin kızıdır.)	**? ?**	**Kütahya Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
63	**I/259**	*Hacı Fatıma Hanım* (Kâmile Hanım'ın kızıdır. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**? 1622/1623?*** **	**Kütahya Mevlevihanesi 1710/1711**	**17.-18. yy.**
64	**II/3**	Şeyh Ebûbekrü'l-Vefâyî (Sultan Divanî'ye intisap etti.)	**? 1471/1472****	**Halep 1583/1584**	**15.-16. yy.**

65	**II/5**	Şeyh Ahmedü'l-Kârî (Şeyh Ebubekr-i Vefâyî'nin kârîsi idi.)	**?** **?**	**Halep** **1596/1597***	**16. yy.**
66	**II/7**	Veliyyüddin Baba (Sultan Divânî'ye intisap etti.)	**Üsküdar** **1494/1495****	**Cezayir** **1574/1575****	**15.-16. yy.**
67	**II/12**	Fedâyî Dede (Mehmed) (Sultan Divânî'ye intisap etti.)	**Burdur** **?**	**Burdur Mevlevihanesi** **1577/1578***	**16. yy.**
68	**II/13**	Hudâyî Dede (Abâpuş Bâlî'nin arkadaşıdır.)	**Muğla** **?**	**Muğla** **1480/1481***	**15. yy.**
69	**II/15**	Şâhidî Dede (Hudâyî Dede'nin oğludur.)	**Muğla** **1470/1471***	**Afyon Mevlevihanesi** **1550/1551***	**15.-16. yy.**
70	**II/19**	Ubeydullah Dede (Fedâyî Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Burdur** **?**	**Hadîkatu'l-ervâh** **1586/1587***	**16. yy.**
71	**II/20**	Sîneçâk Yusuf Dede	**Edirne** **?**	**Sütlüce** **1546-1547***	**15.-16. yy.**
72	**II/22**	Kartal Dede (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Larende** **?**	**Şam** **1601/1602***	**16. yy.**
73	**II/26**	Şeyh Mehmed Ağazâde (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Gelibolu** **?**	**Gelibolu Mevlevihanesi** **1652/1653***	**17. yy.**
74	**II/37**	Rusûhî İsmail Efendi (I. Bostan Çelebi'nin terbiyet-kerdesidir.)	**?** **?**	**Galata Mevlevihanesi** **1631/1632***	**16.-17. yy.**

75	**II/44**	Âdem Efendi (Zincirkıran Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Antalya ?**	**Kahire Mevlevihanesi 1662/1663**	**16.-17. yy.**
76	**II/50**	Şeyh Abdülkerim (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Larende ?**	**Selanik Mevlevihanesi 1669/1670***	**17. yy.**
77	**II/54**	Abdî Dede (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Ruha ?**	**Kasımpaşa Mevlevihanesi ?**	**16.-17. yy.**
78	**II/57**	Cünûnî Dede (Hüsrev Çelebi'ye intisap etti.)	**Larende ?**	**Bursa Mevlevihanesi 1620/1621***	**16.-17. yy.**
79	**II/64**	Kemâl Ahmed Dede (Hüsrev Çelebi'ye intisap etti.)	**Akşehir ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1601/1602***	**16. yy.**
80	**II/66**	*Şeyh Teberdâr Mehmed Dede* (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Isparta ?**	**Isparta ?**	**17. yy.**
81	**II/69**	Ramazan Dede (Ramazan Dede, arkadaşı Bayram Paşa tarafından inşa edilen Kayseri Mevlevihanesi'nde postnişindir.)	**Konya ?**	**Kayseri Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
82	**II/71**	Toğanî Ahmed Dede (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Aksaray ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1630/1631***	**16.-17. yy.**

83	**II/76**	Sabûhî Ahmed Dede (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1647-1648***	**16.-17. yy.**
84	**II/81**	Arzî Mehmed Dede (Âdem Dede'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**Galata Mevlevihanesi 1664-1665***	**17. yy.**
85	**II/85**	İlmî Dede (Kartal Dede'ye intisap etti.)	**Bağdat ?**	**Şam Mevlevihanesi 1611/1612***	**16.-17. yy.**
86	**II/90**	Seyyid Halil Efendi (Sırrî Abdî Dede'nin oğlu ve halefidir.)	**İstanbul ?**	**Kasımpaşa Mevlevihanesi 1677/1678***	**17. yy.**
87	**II/96**	Neşâtî Dede (Süleyman) (Ağazâde Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Edirne ?**	**Edirne Mevlevihanesi 1674/1675***	**17. yy.**
88	**II/99**	Ramazan Dede (I. Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Niksar ?**	**Tokat Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
89	**II/102**	Salih Dede (Zihnî, Pervane) (Cünûnî Ahmed Dede'nin yeğenidir.)	**Larende ?**	**Bursa Mevlevihanesi 1662/1663***	**17. yy.**
90	**II/106**	Câmî Ahmed Dede (Hacı) (Sabûhî Ahmed Dede'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1666/1667****	**17. yy.**
91	**II/110**	Kârî Ahmed Dede (Câmî Ahmed Dede'ye intisap etti.)	**Kastamonu ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1679/1680****	**17. yy.**
92	**II/115**	Atik Dede	**Eyüp**	**Saraybosna**	**16.-17.**

		(Cünûnî Ahmed Dede'nin arkadaşıdır.)	**?**	**?**	**yy.**
93	**II/118**	Tevekkülî Dede (Atik Dede'ye intisap etti.)	**Saraybosna ?**	**Saraybosna ?**	**16.-17. yy.**
94	**II/122**	Ramazan Dede (Abdülkerim Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Manisa ?**	**Siroz Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
95	**II/124**	Hüseyin Dede (Atik Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Saraybosna ?**	**Üsküp Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
96	**II/127**	Davud Dede (Zincirkıran Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Antalya ?**	**Kahire Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
97	**II/130**	Vecdî Dede (Tevekkülî Dede'ye intisap etti.)	**Debre ?**	**Yenişehr-i Fener Mevlevihanesi (Larissa) 1669/1670***	**17. yy.**
98	**II/133**	Hamza Dede (Ağazâde Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Enez ?**	**Şam Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
99	**II/135**	*Adnî Dede (Recep)* (Ramazan Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Siroz ?**	**Belgrad 1688/1689***	**17. yy.**
100	**II/140**	*Seyyid Mehmed Dede* (Neşâtî Dede'ye	**Edirne ?**	**Edirne Mevlevihanesi**	**17. yy.**

		intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)		**?**	
101	**II/143**	Osman Dede (I. Ebubekir Çelebi'nin hizmetinde bulundu.)	**Filibe ?**	**Edirne Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
102	**II/144**	*Gavsî Ahmed Dede* (Zihni Salih Dede'nin hizmetinde bulundu. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**İstanbul ?**	**Galata Mevlevihanesi 1697/1698***	**17. yy.**
103	**II/149**	Nâcî Ahmed Dede (Zihni Salih Dede'nin hizmetinde bulundu.)	**Bursa 1589/1590****	**Yenikapı Mevlevihanesi 1712****	**17.-18. yy.**
104	**II/151**	Hindî Mehmed Dede (III. Muhammed Arif Çelebi'ye intisap etti.)	**Bengâle ?**	**Mekke Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
105	**II/155**	Ebubekir Efendi (Kehhâl-zâde) (Toğanî Ahmed Dede'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**Afyon Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
106	**II/159**	Moravî Ahmed Dede (Pir Hüseyin Çelebi tarafından Bağdat meşihatıyla görevlendirildi.)	**Mora ?**	**Trablusşam ?**	**17. yy.**

107	**II/161**	Hasan Dede (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**Üsküdar ?**	**Kâhire Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
108	**II/164**	İbrahim Dede (I. Ebubekir Çelebi'ye intisap etti.)	**Kütahya ?**	**Kütahya ?**	**17. yy.**
109	**II/166**	Mehmed Dede-i Hâfızî (Pir Hüseyin Efendi'ye intisap etti.)	**Musul ?**	**Hadîkatu'l-ervâh ?**	**17. yy.**
110	**II/167**	Ârifî Ahmed Dede(Peçevî) (Hâfızî Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Peçuy ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1724****	**17.-18. yy.**
111	**II/168**	*Müneccim Ahmed Dede* (Seyyid Fâzıl Halil Efendi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Selanik ?**	**Mekke Mevlevihanesi 1701/1702***	**17. yy.**
112	**II/173**	Celâl Ali Dede (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**Atina ?**	**Trablusşam Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
113	**II/175**	*Seyyid Mehmed Dede* (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede	**Konya ?**	**Konya ?**	**17. yy.**

		ile mülâki oldu.)			
114	**II/178**	Fakrî Ahmed Dede (Şeyh Ahmed-i Kârî'ye intisap etti.)	**Kilis ?**	**Halep Mevlevihanesi 1543/1544***	**15.-16. yy.**
115	**II/181**	Şâtır Mehmed Dede (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**? ?**	**Halep Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
116	**II/182**	Seyyid Abdülfettah Dede (Abdülhalim Çelebi'ye intisap etti.)	**Antep ?**	**Saraybosna ?**	**17. yy.**
117	**II/185**	Nasîrâ Dede (Abdülhafîz-i Tefsîrî'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Hemedan ?**	**Bağdat Mevlevihanesi 1640/1641***	**16.-17.**
118	**II/186**	*Mustafa Dede* (I. Ebubekir Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Yenişehr-i Fenâr (Larissa) ?**	**Afyon Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
119	**II/190**	Hasan Dede (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**Ankara ?**	**Ankara Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
120	**II/191**	Yusuf Dede (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**Eyüp ?**	**Beşiktaş Mevlevihanesi 1669/1670***	**17. yy.**

121	**II/195**	Hasan Dede (Yusuf Dede'nin yeğeni ve terbiyet-kerdesidir.)	**Eyüp ?**	**Beşiktaş Mevlevihanesi ?**	**17-18. yy.**
122	**II/197**	Osman Dede (Burunsuz) (Abdülhalim Çelebi'ye intisap etti.)	**Ayaş ?**	**Edirne 1672/1673**	**17. yy.**
123	**II/201**	Mahmud Dede (Kalender) (Şair Sâbir Parsâ'nın muasırıdır.)	**Tokat ?**	**Gelibolu Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
124	**II/204**	Mustafa Dede (Ramazan Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Dehne (Siroz) ?**	**Siroz Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
125	**II/205**	Yahya Dede (Abdülhafîz-i Tefsîrî'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Bağdat ?**	**Bağdat Mevlevihanesi 1688/1689***	**17. yy.**
126	**II/206**	Mustafa Dede (Âdem Dede'ye intisap etti.)	**Elbasan ?**	**Üsküp Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
127	**II/209**	Haydar Dede (Atik Dede'ye intisap etti.)	**Saraybosna ?**	**Urfa Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**
128	**II/210**	Dânişî Ali Dede (Abdülhalim Çelebi'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**Kudüs Mevlevihanesi 1683/1684***	**16.-17. yy.**
129	**II/211**	Süleyman Dede	**Mostar**	**Mekke**	**17. yy.**

		(Atik Dede'nin hizmetinde bulundu.)	**?**	**?**	
130	**II/213**	Mehmed Dede (Ulûfecizâde) (İbrahim Dede'ye intisap etti.)	**Kütahya ?**	**Kütahya ?**	**16.-17. yy.**
131	**II/214**	Halil Dede (Hafızî Mehmed Dede'ye intisap etti.)	**Musul ?**	**Hadîkatu'l-ervâh ?**	**17. yy.**
132	**II/216**	*Mehmed Dede* (Zihnî Salih Dede'nin oğludur. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Bursa ?**	**Bursa Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
133	**II/217**	Rahmetullah Dede (Adnî Dede'ye intisap etti.)	**Siroz ?**	**Gelibolu Mevlevihanesi 1620/1621***	**16.-17. yy.**
134	**II/218**	*Mustafa Dede* (Siyâhî) (Dânişî Ali Dede'nin terbiyet-kerdesidir. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Kıbrıs ?**	**Lefkoşa Mevlevihanesi 1710/1711***	**17.-18. yy.**
135	**II/220**	Mehmed Dede (Memiş/Şeyh Şeyhî Dede) (Yusuf Dede'nin akrabasıdır.)	**Eyüp ?**	**Beşiktaş Mevlevihanesi 1723/1724***	**17.-18. yy.**
136	**II/222**	Enis Dede (Recep)	**Edirne**	**Edirne**	**17.-18.**

		(Neşâtî Dede'nin talebesidir.)	**?**	**Mevlevihanesi 1734/1735***	**yy.**
137	**II/224**	*Seyyid Nesib Yusuf Dede* (Siyahî Mehmed Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Konya ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1714/1715***	**17.-18. yy.**
138	**II/226**	Seyyid Mehmed Dede (Seyyid Fâzıl Halil Dede'nin oğludur.)	**İstanbul ?**	**Kasımpaşa Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**
139	**II/227**	Abdülbâkî Dede (Balıkçızâde) (Vecdî Dede'ye intisap etti.)	**Üsküp ?**	**Yenişehr-i Fenâr Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
140	**II/228**	Kadrî Dede (Adnî Dede'nin hizmetinde bulundu.)	**Prizren ?**	**İpek Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**
141	**II/229**	Nâyî Osmân Dede (Gavsî Ahmed Dede'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**Galata Mevlevihanesi 1729/1730***	**17.-18. yy.**
142	**II/231**	Tâlibî Hasan Dede (Vecdî Dede'nin hizmetinde bulundu.)	**İştib ?**	**Siroz Mevlevihanesi 1717/1718***	**17.-18. yy.**
143	**II/232**	Mahmud Dede (Atik Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Mostar ?**	**İpek Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
144	**III/3**	Mecdüddîn-i Sipehsâlâr (*Risâle-i Sipehsâlâr*	**? 1219/1220****	**Konya Mevlâna Dergâhı**	**13.-14. yy.**

		be-Menâkıb-ı Hudâvendigâr'ın müellifidir.)		**1306/1307****	
145	**III/5**	Ahmed Eflâkî (*Menâkıbu'l-'ârifîn*'in müellifidir. Ulu Arif Çelebi'ye intisap etti.)	**Konya ?**	**Hadîkatu'l-ervâh ?**	**13.-14. yy.**
146	**III/8**	Abdülvehhâb-ı Hemedânî (*Sevâkıbu'l-menâkıb*'ın müellifidir.)	**Hemedan ?**	**Medine 1547/1548***	**15.-16. yy.**
147	**III/9**	Derviş Mahmud (Mesnevihan Derviş Abdülkerim'in terbiyet-kerdesidir.)	**Konya ?**	**? ?**	**16. yy.**
148	**III/10**	Derviş Sinan (Sinaneddin) (Çelebi Emir Âdil-i Kûçek'in terbiyet-kerdesidir.)	**Konya ?**	**Konya ?**	**14. yy.**
149	**III/11**	Derviş Abdülkerim (Mesnevihan Sinaneddin-zâde) (Çelebi Cemaleddin döneminde yaşadı.)	**Konya ?**	**Medine ?**	**15. yy.**
150	**III/12**	Derviş Abdullatif (Mesnevihan	**Konya ?**	**Konya ?**	**15.-16. yy.**

		Abdülkerim Efendi'nin küçük kardeşidir.)			
151	**III/15**	Derviş Ali Horasanî (Sultan Divani terbiyet-kerdesidir.)	**Horasan ?**	**Güzelhisar (Aydın) ?**	**15.-16. yy.**
152	**III/17**	Derviş Osman (Kanuni Sultan Süleyman ile görüşmüştür.)	**Konya ?**	**Mekke ?**	**16. yy.**
153	**III/18**	Derviş Lâlî (Horasani Ali Dede'nin mürididir.)	**Güzelhisar (Aydın) ?**	**Güzelhisar (Aydın) 1572/1573***	**16. yy.**
154	**III/19**	Derviş Hüsam (Kahire M. Şeyhi Çelebi Abdülcelil'in mürididir.)	**Konya ?**	**Kahire ?**	**16. yy.**
155	**III/20**	Derviş Ahmed-i Ânî (Hüsameddin Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Üsküdar ?**	**Kahire ?**	**16. yy.**
156	**III/21**	Derviş Hızır (Veliyyüddin Dede'nin mürididir.)	**Elmalı (Teke) ?**	**Sakız Adası ?**	**16. yy.**
157	**III/22**	Derviş İbrahim-i Şirazî (Midilli Mevlevihanesi'nin müessisi, Kılıç Ali Paşa'nın muasırıdır.)	**Şiraz ?**	**Midilli Adası ?**	**16. yy.**

158	**III/24**	Derviş Mehmed-i Leng	**Konya** **?**	**Konya** **?**	**?**
159	**III/25**	Derviş Mahmud (Analı Mahmud Dede) (Pir Hüseyin Çelebi muasırıdır.)	**Karahisar-ı Sâhib** **?**	**Konya** **?**	**17. yy.**
160	**III/27**	Derviş Mehmed İmam (Kütahya M. Şeyhi İbrahim Dede'nin müridıdir.)	**Kütahya** **?**	**Kütahya** **?**	**16. yy.**
161	**III/28**	Derviş Hüsam (Derviş Mehmed İmam'ın amcasının oğlu, Kütahyalı Şeyh İbrahim'in müridıdir.)	**Kütahya** **?**	**Kütahya** **?**	**16. yy.**
162	**III/29**	Derviş Mehmed Kâtibî (Münşi ve Kütahyalı Şeyh İbrahim'in müridıdir.)	**Diyarbakır** **?**	**Kütahya** **?**	**16. yy.**
163	**III/30**	*Derviş Mustafa Harâbâtî* (Sâkıb Mustafa Dede ile mülaki oldu.)	**Zağra** **?**	**Edirne** **?**	**17. yy.**
164	**III/33**	Derviş Ali Külhanî	**Ruhâ**	**Bağdat**	**17. yy.**

		(Zencirkıran Mehmed Dede'nin terbiyet-kerdesi Derviş Ali Lâ-mekân, Külhanî Ali Dede'nin halefi oldu.)	**?**	**?**	
165	**III/35**	Derviş Ali Lâ-mekân (Zencirkıran Mehmed Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Alâiye ?**	**Konya ?**	**16. yy.**
166	**III/36**	Derviş Mehmed Kaynar (I. Bostan Çelebi'nin müridi, Muradiye Mevlevihanesi'nin tekrar açılmasına vesile oldu.)	**Hafsa (Edirne) ?**	**Muradiye Mevlevihanesi ?**	**16.-17. yy.**
167	**III/37**	Derviş Abdülhafiz (Nasîrâ Dede ile muasır olan Derviş Abdülhafiz'in bir tefsiri vardır. Abdülhafîz-i Tefsîrî diye de bilinir.)	**? ?**	**Bağdat Mevlevihanesi ?**	**16.-17. yy.**
168	**III/40**	Derviş Mehmed-i Külhanî (D. M. Külhanî'nin defin işlemlerini Abdülhalim Çelebi yerine getirmiştir.)	**Amasya ?**	**Konya ?**	**17. yy.**

169	**III/42**	Derviş Cafer Nesnesine (I. Bostan Çelebi'nin müridi oldu.)	**Bosna ?**	**Konya ?**	**17. yy.**
170	**III/44**	Derviş Mehmed-i Şehlâ (Meyyâl mahlasını da kullanan Derviş Mehmed, İsmail Rusûhî'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Ankara ?**	**Galata Mevlevihanesi 1669/1670***	**17. yy.**
171	**III/45**	Derviş Ahî-zâde (I. Bostan Çelebi ile muasır olan Ahî-zâde meczuptur.)	**Konya ?**	**Hadîkatu'l-ervâh ?**	**16.-17. yy.**
172	**III/49**	Derviş Mehmed Kirdeci-zâde	**Konya ?**	**Konya ?**	**?**
173	**III/51**	Derviş Ali Megesî (Derviş Ahî-zâde'nin vefatı akabinde meczup olmuştur.)	**Konya ?**	**Konya ?**	**17. yy.**
174	**III/52**	Derviş Esedî (Kaynar Dede'nin müntesibi oldu.)	**Edirne ?**	**Galata Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
175	**III/54**	Derviş Ganem (İsmail Rusûhî Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**İstanbul ?**	**Galata Mevlevihanesi 1626/1627***	**16.-17. yy.**
176	**III/55**	Derviş Mustafa (Siroz'da vefat eden Ramazan Dede'nin	**Siroz ?**	**Vodina ?**	**17. yy.**

		terbiyet-kerdesidir.)			
177	**III/56**	Derviş İskender (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**Priştine** **?**	**Konya** **?**	**17. yy.**
178	**III/57**	*Derviş Seyyid Abdulahad* (Sâkıb Mustafa Dede ile mülaki oldu.)	**Antep** **?**	**Üsküp** **?**	**17. yy.**
179	**III/60**	Derviş Mazlum (Derviş Mazlum, azat edilmiş bir köledir.)	**?** **?**	**Konya** **1661/1662***	**17. yy.**
180	**III/62**	Derviş Gülüm (Süleyman) (Kehhâl-zâde Ebubekir Dede'nin muasırıdır.)	**Lârende** **?**	**?** **?**	**17. yy.**
181	**III/63**	Derviş Bülbül (Mustafa) (Hacı (Câmî) Ahmed Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**İstanbul** **?**	**Güzelhisar** **?**	**17. yy.**
182	**III/65**	Derviş Kasım (Kahire Mevlevihanesi postnişini Davud Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Bor (Karaman Eyaleti)** **?**	**Bor (Karaman Eyaleti)** **?**	**17. yy.**
183	**III/67**	Derviş Hasan Zihnî (Sırrî Abdî Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**İstanbul** **?**	**Kasımpaşa Mevlevihanesi 1715/1716***	**17.-18. yy.**

184	**III/69**	Derviş Mehmed Nâyî (Ağa-zâde Mehmed Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Bursa ?**	**Gelibolu Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
185	**III/70**	*Derviş Sami Yunus* (Gavsî Ahmed Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Musul ?**	**Musul 1685/1686***	**17. yy.**
186	**III/71**	Derviş Yusuf-ı Bâğbân (Azat edilmiş bir köle olan Derviş Yusuf, İsmail Rusûhî Dede'ye intisap etti.)	**? ?**	**Galata Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
187	**III/73**	Derviş Osmân-ı Sîneçâk (Ağa-zâde Mehmed Dede ve sonrasında ise İsmail Rusûhî Dede'ye intisap etti.)	**Elbasan ?**	**Galata Mevlevihanesi 1645/1646***	**16.-17. yy.**
188	**III/74**	Derviş Kalender-i Dîvâne (Hasan-Deli Kalender) (Toğanî Ahmed Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Malkara ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
189	**III/77**	*Derviş Ahmed-i Kazganî* (II. Hacı Bostan Çelebi'ye intisap etti.	**Göynük ?**	**Hadîkatu'l-ervâh ?**	**17.-18. yy.**

		Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)			
190	**III/81**	*Derviş Mehmed Koyun* (Hacı (Câmî) Ahmed Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**İstanbul ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**
191	**III/86**	Derviş Ahmed-i Hafî (Pir Hüseyin Çelebi'ye intisap etti.)	**Trabzon ?**	**? ?**	**17. yy.**
192	**III/87**	Derviş Ali Şâtır	**Hama ?**	**Şam ?**	**?**
193	**III/89**	Derviş Ahmed-i Meczûb (Lütfullah Çelebi'ye intisap etti.)	**Hısn-ı Mansûr ?**	**Nablus ?**	**17. yy.**
194	**III/90**	*Derviş Mehmed* (Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Antakya ?**	**Kahire Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
195	**III/93**	*Derviş Abdurrahman* (Davud Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Halep ?**	**Kahire Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
196	**III/95**	*Derviş Osman Esirî*	**Bosna**	**Sakız Adası**	**17. yy.**

		(Tevekkülî Dede'nin terbiyet-kerdesidir. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**?**	**?**	
197	**III/96**	Derviş Mehmed-i Buhûrî (Sırrî Abdî Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Silivri ?**	**Kasımpaşa Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**
198	**III/98**	*Derviş İsmail-i Huftegânî* (II. Hacı Bostan Çelebi ile muasır idi. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Konya ?**	**Konya ?**	**17.-18. yy.**
199	**III/99**	Derviş Mustafa Garîb (Pir Hüseyin Çelebi'nin müntesibi idi.)	**Baba Kasabası (Rumeli) ?**	**Konya ?**	**17. yy.**
200	**III/101**	*Derviş Ahmed Fasîh* (Gavsî Ahmed Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**İstanbul ?**	**Galata Mevlevihanesi 1699/1700***	**17. yy.**
201	**III/102**	Derviş Receb (Tarikatî) (Abdülhalim Çelebi'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Konya ?**	**Hadîkatu'l-ervâh 1688/1689***	**17. yy.**
202	**III/103**	Derviş Üveys (Arzî Mehmed	**İstanbul ?**	**Mekke Mevlevihanesi**	**17. yy.**

		Dede'nin terbiyet-kerdesidir. Tarikatî Recep Dede'nin oğlu Derviş Hasan, D. Üveys'in köçeğidir.)		**1669/1670***	
203	**III/106**	Derviş İbrahim-i Durudî (Abdülhalim Çelebi'nin terbiyet-kerdesidir. Derviş İskender hizmetinde bulundu.)	**Kalkandelen Kasabası (Üsküp) ?**	**Fenike Kalesi (Antalya) ?**	**17. yy.**
204	**III/108**	Derviş Fennî (II. Hacı Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**İstanbul ?**	**İstanbul 1708/1709***	**17.-18. yy.**
205	**III/110**	Derviş Vehbî (Neşatî'nin talebesi olan Vehbî, II. Hacı Bostan Çelebi'nin imamıdır.)	**Edirne ?**	**Gülşenî Tekkesi (İskenderiye) 1700/1701***	**17. yy.**
206	**III/111**	Derviş Azizî (Kadrî Dede'nin terbiyet-kerdesidir. Daha sonra II. Hacı Bostan Çelebi'ye intisap etti.)	**Siroz ?**	**Varna Mevlevihanesi 1727/1728***	**17.-18. yy.**
207	**III/113**	*Derviş Mehmed Sucu* (II. Hacı Bostan Çelebi ile Sadreddin Çelebilerin	**Silistre ?**	**Üfted ?**	**17.-18. yy.**

		hizmetinde bulundu. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)			
208	**III/118**	*Derviş Murad* (II. Hacı Bostan Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Elbasan ?**	**Elbasan Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**
209	**III/119**	*Derviş Mehmed-i Hindî* (Abdülhalim Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Ahmedâbâd ?**	**Mekke Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
210	**III/122**	Derviş Mehmed-i Evliyâ (Kârî Ahmed Dede'ye intisap etti. Nâcî Ahmed Dede, D. Mehmed'in manevi oğludur.)	**Zaferân Borlusu ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**
211	**III/125**	*Derviş Mehmed Sıdkî* (Esîf Mehmed Dede) (Sâkıb Mustafa Dede'nin terbiyet-kerdesidir.)	**Ayvalı Köyü/ Tavşanlı/ Kütahya ?**	**Tavşanlı 1728/1729**	**17.-18. yy.**
212	**III/126**	*Derviş Abdülbâkî* (Abdülhalim Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Ayvalı Köyü/ Tavşanlı/ Kütahya ?**	**Kütahya Mevlevihanesi ?**	**17.-18. yy.**

213	**III/128**	*Derviş Ahmed-i Kârî* (Pendârî) (Gavsî Ahmed Dede'nin hizmetinde bulundu. Nâcî Ahmed Dede'nin halifesidir. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Bolu ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1708/1709****	**17.-18. yy.**
214	**III/131**	*Derviş Nuh* (Sadreddin Çelebi'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Erzurum ?**	**Konya ?**	**17.-18. yy.**
215	**III/133**	*Derviş Mehmed Hasîb* (Seyyid Nesîb Yusuf Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**İstanbul ?**	**İznik 1719/1720***	**17.-18. yy.**
216	**III/134**	*Derviş Ahmed Lebîb* (Seyyid Nesîb Yusuf Dede'nin hizmetinde bulundu. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Sofya ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi 1714/1715***	**17.-18. yy.**
217	**III/136**	Derviş Kadrî (Şehit Ali Paşa'nın Mora Seferi'ne katıldı. Anabolu'da Mevlevi Zaviyesi	**Ankara ?**	**Anabolu ?**	**17.-18. yy.**

		tesis etti.)			
218	**III/137**	*Derviş Salih* (Kârî Ahmed Dede'ye intisap etti. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Siroz ?**	**Çanakkale ?**	**17.-18. yy.**
219	**III/138**	Derviş Ahmed-i Nâyî (Abdülhalim Çelebi'ye intisap etti.)	**Siroz ?**	**Hadîkatu'l-ervâh ?**	**17. yy.**
220	**III/141**	*Derviş Hasan* (Sabûhî Ahmed Dede'nin hizmetinde bulundu. Sâkıb Mustafa Dede ile mülâki oldu.)	**Mostar ?**	**Yenikapı Mevlevihanesi ?**	**17. yy.**

2.5. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da Dil ve Üslup

Sâkıb Mustafa Dede'nin hem Mevlevî tarîkinde hem de Türk Edebiyatı tarihinde meşhur olmasını sağlayan eseri, *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'dır. *Sefîne*, yazılış gayesi itibariyle bir "menâkıbnâme" olmak üzere kaleme alınmıştır. Sâkıb Dede, asırlar içerisinde Mevlevi tarikatının içinde neşv ü nema bulmuş pek çok zâtın hayatını, menkıbevî cihetten ele alarak onların unutulmasına mani olmuştur. Mevlevîliğin, teessüsünden itibaren edebiyat ile olan kuvvetli rabıtası sayesinde hemen hemen her Mevlevî, edebiyat ve sanat ile içli dışlı olagelmiştir. Bu tavrın tabii bir neticesi olarak Mevlevîlerin edebî şahsiyetleri tasavvufî şahsiyetleri ile iç içe geçmiştir. Dolayısıyla bir Mevlevîden bahsetmek muhtemelen bir şair yahut nasirden ya da en azından edebi metinlerin dilinden anlayabilen birinden bahsetmek demektir. Bu minvalde Sâkıb Dede, bir menkabe mecmuası olarak değerlendirilebilecek eserinde edebî şahsiyetlere yer ayırdığı gibi eserini de "edebî" değeri -yazıldığı devre nisbetle- yüksek bir üslup (üslûb-ı âlî) ile kaleme almıştır. Böylece Sâkıb Dede'nin şairliğinin yanı sıra kuvvetli bir münşî olduğu da anlaşılır.

Sâkıb Dede, yaşadığı dönemdeki pek çok şair gibi bir divan oluşturabilecek kadar çok manzume söylemiştir. Fakat bu şair kimliğinin haricinde onun iyi bir münşi olduğunu da eseri *Sefîne* sayesinde anlayabiliyoruz. Veysî ve Nergisî gibi isimlerin eserlerinde kullanabildiği yüksek üslubu -diğer bir deyişle ağdalı nesri- Sâkıb Dede de *Sefîne*'nin tamamında rahatlıkla sergileyebilmektedir. Telif edildiği dönemden günümüze gelinceye kadar pek çok araştırmacı tarafından kullanılan bu kaynak eser, ağdalı üslubu ile günümüz akademisyenlerini kendisini anlamak hususunda aciz bırakmıştır. Bu acziyetin -bir memnuniyetsizlik perdesi altında- tecellisi olan bazı yorumlarla *Sefîne*'yi "deşifre" edebilmek için yaptığımız okumalar sırasında karşılaştık. Tahmin edilecektir ki hemen hemen her akademisyenin aynı hissiyat ve kanaati paylaştığı ve pek çok kimseyi aynı paydada buluşturabilecek bu yorum ve tahliller, hâlden istikbâle uzanan bir çizgide artmaya devam edecektir. Sefîne'nin dili ve üslubuna dair bir şeyler söylemeden önce bahsettiğimiz bu yorumlara bir nebze dahi olsa bakmak, faydadan hâlî değildir.

Hüseyin Ayan'ın *Sefîne*'den nasıl istifade edilebilir sualine cevap aradığı bir süreçte yazdığı "*Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'a Göre Mevlevîlik*" isimli tebliğin daha ilk satırlarında eserimizin muhtevası hakkında bilgi verilirken -dili ve üslubundan dolayı- metni anlamakta ve metin karşısında müşkil duruma düşen ciddi bir akademisyenin serzenişleri ile karşılaşırız:

"*Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, "Menâkıb-ı Sipehsâlâr ile başlayıp, Menâkıbu'l-'Ârifîn ile devam eden, bu arada kısaltılarak Sevâkıbu'l-Menâkıb adını alan "Âriflerin Menkıbelerine" "tekmile" olmak üzere yazılmıştır. Saydığım üç eser de Farsça'dır. Sâkıb Dede'nin Sefîne-i Mevleviyye'si Türkçe'dir. Lâkin o kadar ağır ve ağdalı bir dille yazılmıştır ki, keşke bu da Farsça ve Arapça olsaydı dedirtecek kadar anlaşılması güçtür. Burada eserden örnekler vererek sabrınızı denemek istemiyorum.*"[247]

Hüseyin Ayan, *Sefîne*'nin Mevlevî "menkabe-nüvîs"lik geleneği içerisindeki yerini isabetle teşhis ettikten sonra eserin dilinin Türkçe olduğunu söyler. Kendisinden önceki eserler ise Farsça'dır. Burada mesele eserin Türkçe olmakla beraber üslubundaki giriftliğin okuyucuyu eserden soğutacak kadar yoğun bir manzara arz etmesidir. Bu sebeple Ayan, "eserden örnekler vererek sabrınızı denemek istemiyorum" demek mecburiyetini hisseder.

Bir başka örneğe baktığımızda ise aşağı yukarı aynı intibayı bulmak mümkündür. Vasfi Mahir Kocatürk'ün *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*'nde "Tezkere Yazarları" bahsinde ele alınan Sâkıb Dede ve eseri *Sefîne*, aynı tenkit ve serzenişlerden kurtulamaz:

"*Sâkıb Dede (?-1735)'nin Mevlevî şairlerini toplıyan ve edebiyat tarihi cinsinden eser arasında sayılması gereken* ***Sefîne-i Mevleviyye*** *adlı büyük eseri bir nevi mevlevilik destanı ve mevleviler menakıpnamesidir. İçinde, hakikat, rivayetler arasında, birçok değerli*

[247] Hüseyin Ayan, "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'a Göre Mevlevilik", **8. Millî Mevlâna Kongresi (Tebliğler)**, Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1997, s. 37.

tarih ve biyografi malzemesi de bulunmaktadır. Fakat şiir ve edebiyat görüşü ve bilgisi bakımından hemen bütün tezkirelerden aşağıdır. Şairlerin tasavvufi hayat ve macerâlarına dair ehemmiyetsiz rivayetleri bile uzun uzadıya anlattığı halde şahsiyetleri, hattâ eserleri hakkında verilmesi gereken bilgileri ihmal etmektedir. Hele dili, Sâlim Tezkiresini çok geride bırakacak ve Veysî'lere, Nergisi'lere rahmet okutturacak derecede ağırdır. Arapça ve Farsça kelimeler, beyitler, kıt'alar ve satırlarla doludur. Bütün ağırlıklarına rağmen Veysi'de, Nergisi'de ve Salim'de mevcut sanat ve zarafet de bunda mevcut değildir. Eski edebiyatımızdaki eserlerin en ağır ve en antipatik ifadelisi budur."[248]

Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'de kullandığı üslubu "antipatik" bulan Kocatürk, edebi manada eserin Veysî, Nergisî ve Sâlim'den daha aşağıda bir yerde seyrettiğini ifade eder. Klasik Türk Edebiyatı tarihinde ağdalı metinlerden bahsedildiğinde ilk akla gelen iki isim olan Veysî ve Nergisî'ye "rahmet okutturacak" bir üslubun sahibini kaleminin müsaade ettiği nispette eleştiren yazar, eserdeki üslubun neden bu surette ağır ve anlaşılmaz bir tarzda olduğuna dair bir yorumda bulunmaz.

Yukarıda ele aldığımız bu iki örnek haricinde *Sefîne*'den istifade eden daha pek çok çalışmada bu minvalde yazılmış yorumların mevcut olacağı malumdur. Ama bizce bu iki örneğin dahi akademik camianın *Sefîne* hakkındaki intibalarını aksettirebileceğini düşünüyoruz.

Sefîne hakkında temas etmemiz gereken ilk mesele, eserde kullanılan "diller"dir. Çünkü eserin omurgası Türkçe olmakla beraber Farsça ve Arapça'nın da yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Sâkıb Dede'nin eserde kullandığı Türkçe, üslûb-ı âlîye uygun olarak Arapça ve Farsça kelime kadrosu güçlü olan bir Türkçe olup lügat kullanmadan herhangi bir sayfayı doğru manalandırmak çok zordur. Ancak *Sefîne*'nin Türkçesi hakkındaki yorumlarımıza geçmeden önce Farsça ve Arapça'nın eserin hangi kısımlarında kullanıldığına bakmak gerekir.

Mevlevîlik tarikatının temel metinlerinin tamamı Farsça'dır. Bu yüzden Mevlevîlikte Farsça'nın ayrı bir ehemmiyeti vardır. Sâkıb Dede, Mevlânâ

[248] Vasfi Mahir Kocatürk, **Büyük Türk Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan Bugüne Türk Edebiyatı Tarihi İnceleme-Eleştiri)**, Ankara, Edebiyat Yayınevi, 1970, s. 570-571.

Celâleddîn-i Rûmî'nin eserlerinde kullandığı ve bütün Mevlevîlerin -özellikle *Mesnevî-i Ma'nevî*'den dolayı- aşina oldukları bu dili hususiyetle Mevlevî zevatın konuşma cümlelerini kaleme alırken kullanmaktadır. Elbette ki *Sefîne*'de pek çok klasik mensur metinde olduğu gibi Farsça manzumeler vardır. Bu manzumelerin istişhâd kabîlinden kullanılması inşâ geleneğinin de bir devamıdır. Lâkin muhtelif şahıslardan duyduğu rivayetleri aktaran Sâkıb Dede, menkabelerdeki -neredeyse tamamı olmak üzere- konuşma cümlelerini Farsça olarak nakleder. Takdir olunur ki menkabesi okunan şahıslar kâhir ekseriyetle Türk kökenli şahıslardır ve günlük hayatta Farsça'yı bu kadar sık ve yoğun kullanmayacaklardır. Eserde öyle örneklere rastlamak mümkündür ki herhangi bir Mevlevî ölüm döşeğinde iken, gurbete çıkarken yahut çok basit bir diyalogda dahi Farsça konuşturulmaktadır. Metnin tamamı okunduğunda bunun "gerçek"ten ziyade "kurgu" bir durum olduğu anlaşılır. Çünkü Mevlevîlerin -özellikle Anadolu ve Rumeli coğrafyasındaki- anladıkları Farsça, kitâbî bir Farsça'dır.[249] Sâkıb Dede, Türkçe olarak duyduğu rivayetleri eserini yazarken yer yer Farsça olarak aktarak hem Farsça'ya olan vukufiyetini göstermiş hem de Mevlevîlik ile adeta bütünleşmiş olan bu dil ile Mevlevîler arasında bir "tenasüp" kurmuştur.

Örneğin Galata Mevlevihanesi sâkinlerinden Sîneçâk Osman Dede'nin kardeşi vezir Kemankeş Kara Mustafa Paşa ile yaptığı bir görüşmede Farsça olarak konuşması gerçek olmaktan ziyade yazarımızın bir kurgusudur:

"*Birâderleri Muṣṭafâ Paşa çâr-bâliş-nişîn-i ṣadâret-i 'uẓmâ olduḳda bi'd-defe'ât da'vet ü in'âmlarına icâbet ü ḳabûl-nümâ olmayıp âḫir-i kâr, celse-i ḫafîfe-i mülâḳât ve def'-i ḥasret-i dîrîne için tebdîl-i câme der-i ḥücrelerine teşrîf etdikde feṭḥ-i bâb müyesser olmayıp verâ-yı mışrâ'-ı bâbdan* **" اگر از سخن ما لذت یابی در بزم جدایی صحبت کنیم و گرنه از ملاقات یك ساعت چه فائده؟"** *kelâm-ı irşâd-meşḥûnuyla def'ü men' buyurup lâkin...*"[250]

[249] Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Tuhfe-i Şâhidî* müellifi Şâhidî Dede'nin Farsçası hakkında söyledikleri bizi destekler mahiyettedir: "*Farsçasına gelince: Maalesef dil, pek gevşektir ve kitaptan öğrenilen Farsçayla da ancak bu kadar yazılabilir.*" Bkz. Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, s. 138-139.
[250] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 73.

Yahut Sabûhî Ahmed Dede'nin ölüm döşeğinde iken müridi Ayşî'ye verdiği nasihat da yine Sâkıb Dede'nin dahliyle Farsça olarak geçmektedir:

"*Ve firāş-ı iḥtiżār-ı pür-intiẓārlarında zāde-i ḳarīḥa-i rāżıyye olan eşer-i te'şīr-fersāyı derd-i firāḳlarından bende-i dīrīneleri 'Ayşī biçāre ḫumār-zede-i bezm-i hicrān ve giryān u nālān olunca* **"سر خوش باش و تصدیع مکن که عیشی را ز بزم صبوحی نا گزیر است."** *dem-i tesellī-tev'emleriyle hem-ḳadem-i rāh-ı neşāṭ-gāh-ı Ḳuds olmaların īmā buyurduḳları pīş ez-mürūr-ı hafta minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr ve 'Ayşī-i maḫmūr daḫi ṣabūḥī-zen-i bezm-i Ḳuds olmuşdur.*"[251]

Bu konuşma cümlelerinin nadiren de olsa Arapça olarak yazıldığı da vakidir. Örneğin Abâpûş Bâlî Efendi, dostları ile yaptığı bir muhaverede Arapça konuşturulmuştur:

"*Rāz-dārān-ı ḥamiyyet-i rūḥāniyye vü maḫremān-ı esrār-ı ḥīḍa-i ḥimāyetleri ḫuṣūṣ-ı istīlā-yı Timuriyye'de ḫayret-zede olup sābıḳan kibār-ı silsile-i Mevleviyyeniñ beliyyāt-ı tasalluṭ-ı Cengiziyān'da cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr olan ḫavārıḳ-ı müdāfa'a-engīzleri yād olunup ve vaḳ'a-i Timuriyye'de ḳaṭ'ā emṣāl-i kerāmāt-ı güzeşte rū-nümā olmadıġı ma'rūż-ı pīşgāh-ı velāyet-destgāhları olduḳda* **"فهذه مصالح خفية في صورة المفاسد!"** *fiḳra-i celīlesiyle aḥbāb-ı ṣadāḳat-şi'āra iş'ār-ı ḥāl edip vaḳ'a-i fecī'a-i Bayezidiyye tamāmında* **"من أضاع حرمة الأشراف يضيعه الله بالأجلاف."** *nefes-i enfesleriyle Ya'ḳūb Çelebi ḳatlinde iżā'at-i ḥürmet-i āl-i Mevlānā olunduġu muḳābelesi ve kesr-i ḳulūb-ı mensūbān-ı dergāhda olan farṭ-ı cür'etiñ mücāzātı olmaḳ üzere...*"[252]

[251] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 80.
[252] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 14.

Sâkıb Dede, iyi bir münşîde olması gereken özelliklerden biri olarak anlattığı konuya uygun birtakım manzumeleri/beyitleri ilgili yerlerde kullabilmektedir. Eserin tamamında hâkim olan bu üslup mensur metnin yeknesaklığını da ortadan kaldırır. Yazarımızın umumiyetle metni zenginleştirmek için seçtiği beyitlerin Farsça olduğu dikkat çekmektedir. Sâkıb Dede eserinde ekseriyetle *Mesnevî-i Ma'nevî*'yi referans kaynağı olarak kullanmaktadır:

Sefîne'nin II. cildinde Adem Dede menkabesinde Kadızâdeliler ile alakalı bir vaka anlatılır. Bu vakaya göre Adem Dede ihvânı ile Hisar taraflarına gitmek üzere kayıklara biner. Bostancıbaşı ve avenesinin müdahelesi ile bazı kayıklar durdurulur. Bu kayıklardaki ney ve kudumler Bostancıbaşı ve avenesi tarafından kırılır. Buna sinirlenen Adem Dede hemen postnişini olduğu Galata Mevlevihanesi'ne döner ve takriben bir hafta kimse ile mülaki olmaz. Bu zaman zarfının sonunda Mevlevîlerin ney ve kudumlerini kıran şahıs, yine aynı yerde padişah emri ile idam edilmiştir. Hatta daha sonra Sultan IV. Murat da Adem Dede ve ihvâna reva görülen bu zulmü duyar ve onların gönlünü almak için gerekenleri yapar. Sâkıb Dede bizim yukarıda kısaca özetlediğimiz hadisenin akabinde -birçok menkabede yaptığı gibi- *Mesnevî*'nin muhtelif ciltlerinden seçtiği beyitleri mana itibariyle vermek istediği mesaja uygun olarak sıralar. Sâkıb Dede böylece *Mesnevî*'ye de ne kadar vâkıf olduğunu bize göstermiş olmaktadır:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مؤمنان را برد باشد عاقبت

بر منافق مات اندر آخرت[253]

چون نشان مؤمنان مغلوبیست

[253] Abdülbaki Gölpınarlı, **Mesnevî Tercemesi ve Şerhi,** İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1990, c. I, beyit: 288.

لیك در اشکست مؤمن خوبیست[254]

در اگر چه خرد و اشکسته شود

توتیای دیدهٔ خسته شود[255]

تو مبین که بر درختی یا بچاه

تو مرا بین که منم مفتاح راه[256]

تا توانی بنده شو سلطان مباش

زخم کش چون گوی شو چوگان مباش[257]

Sâkıb Dede, *Sefîne*'de pek çok ayet ve hadisten iktibas tarikiyle istifade eder. Ayrıca eserde Farsça ve Arapça olmak üzere pek çok kelâm-ı kibâra ve atasözüne de yer verir. Eserde konuşma cümleleri genelde Farsça ve bazen de Arapça olarak yazıldığı için sözünü ettiğimiz bu Farsî ve Arabî kelâm-ı kibâr ve atasözleri konuşma cümleleri ile rahatlıkla karıştırılabilmektedir. Bunu önlemek ve okuyucuyunun metni yanlış yorumlamasının önüne geçmek için konuşma cümleleri ("") içerisinde verilmiştir. Bunun dışında hadîs-i şerif, kelâm-ı kibâr ve atasözleri ise ('') içerisine alınmıştır. Ayetler ise (--) arasında verilmiştir:

"*...mıṣdāḳınca müdāvāt-ı ṣūriyyeden dest-keş-i tedbīr olup 'azīz-i müşārün-ileyhiñ ābdest-i pür-meymenetinden bi-niyyeti'ş-şifā nūş eylediği sā'at bedeninde eşer-i 'āfiyet*

[254] Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, c. III, beyit: 4500.
[255] Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, c. IV, beyit: 342.
[256] Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, c. III, beyit: 4810.
[257] Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, c. I, beyit: 1876.

pedīdār ve çend rūz mürūrunda yine ṣıḥḥat-ı sābıḳasıyla muġtenim olmaġla ‘ بعد ازین دست من و دامن ان سرو بلند.’ *feḥvāsınca bende-i ḥalḳa-be-gūşları ve efgende-i cür‘a-i maḥabbet-cūşları olup feyż-i ḥüsn-i naẓar-ı kīmyā-eşerleriyle iḥrāz-ı rütbe-i refī‘a-i ḫılāfet edip maḥall-i me’mūre müteveccih olduḳda ḳudemā-yı ḫuddām-ı Ḥażret-i Şeyḫ reşk-āmīz kelimāt etmekle* ‘unvānıyla sedd-i bāb-ı i‘tirāż olunmuşdur.”[258] ”تبردار بر خوردار گشت. بفرمان خداوندگار فرستادۀ مقام اخیار شد.“

“... ‘urūḳ u a‘ṣāb u a‘żā vü mefāṣıla ġalebe-i fütūr ve istīlā-yı şerm-i ḳuṣūrla rūy-ı رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ- *āyet-i kerīmesiyle āl ūdları üzere düşüp*[259] *tevessül ü istişfā‘ eylediklerinde lehçe-i pür-behçe-i pend ü irşād-küşā olup* “ نا باکئ بی پاکئ آن حرم پر جلالت که بگرمیت جرأت عالم آب شما را از تاج ابتهاج پاکان باز داشت. اکنون شست و شوی آن آلایش بالم آب سرد خواهد شد.” *feḥvāsı üzere ser-i çāh-ı ḫānḳāhda heft şebān-rūz cāsim ü ser-i bürehnelerine āb-keşān...”*[260]

Sâkıb Mustafa Dede, iki yüzden fazla Mevlevî’nin menkabesine yer verdiği eserinde her menkabeyi Arapça bir dua cümlesi ile bitirmektedir. Menkabesi verilen Mevlevîlerin kâhir ekseriyeti merhum olduğu için bu Arapça cümleler genelde menkabesi verilen merhum Mevlevî için Allah’tan rahmet talebini ve mezkur şahsın manevi şahsiyetinden istifade arzusunu ihtiva eden dua cümleleridir. Bu cümleler her menkabede farklı bir formda söylenmişlerdir:

[258] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 67.
[259] A‘râf Sûresi, 7/23. Âyet. “(Âdem ile eşi) dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.”
[260] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 36.

متعنا الله الهادي باطلاع خبايا أطوارهم وانتفاع مزايا أسرارهم آمين يا مجيب السائلين بحرمة من أُرسل رحمة ‘‘ للعالمين.’’[261]

‘‘ نوّر الله تعالى مضجعه و برّد مهجعه آمين بحرمة الشفيع الامين. ’’[262]

‘‘ نور الله تعالى مرقدهما و على سرير السرور بالحور و الحبور ارقدهما آمين يا رحيم رجاء السائلين بحرمة من له الشفاعة العظمى يوم الدين.’’[263]

Sefîne'de Farsça ve Arapça'nın metnin hangi kısımlarında kullanılabildiğine kısaca işaret etmiş olduk. Eserimizin üç dilli yapısına rağmen ana iskeletin Türkçe üzerine inşa edildiğini daha önce dile getirmiştik. Bundan sonra eserin Türkçe ile yazılmış kısımları ve bu kısımların üsluba dair özellikleri üzerinde durmaya çalışacağız.

Sâkıb Mustafa Dede, eserini telif ederken münşiyâne üslupta görülen; yazı dilinde dahi kullanımı ender olan ve bu yüzden lügatlerden çıkarılmak suretiyle metinlerde kullanıldığını gördüğümüz Arapça ve Farsça kelimeleri Sefîne'de kullanmıştır. Hatta bazen sık kullanılan Arapça yahut Farsça bir kelimenin bilinmeyen yahut pek kullanılmayan bir manasını da kullandığına şahit olabiliyoruz. Müellifin Farsça ve Arapça kelimeleri Klasik Osmanlı Türkçesi ile yazılmış münşiyâne metinlerde olduğu gibi "seci" yapabilmek için mütemadiyen kullandığı da müşahede edilmektedir. Bu noktada eserin tamamını dikkate aldığımızda yazarın seciden ve seci ile alakalı bulunan diğer söz sanatlarından yoğun bir surette istifade ettiği açıktır.

Seci; belâgat ilminde lafız sanatları dairesinde değerlendirilen bir hünerdir. Edebi bir terim olarak fâsıla sonlarında aynı harfin bulunması demek olan seci'nin üç çeşidi vardır: Mutarraf, Mütevâzî, Murassa'.[264]

[261] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I., s. 132.
[262] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 166.
[263] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 40.
[264] M. A. Yekta Saraç, **Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, İstanbul, Gökkubbe Yay., 2010, s. 257.

Sâkıb Dede'nin Sefîne'deki "müsecca'" üslubunu örneklerden üzerinden görmek bize seciin eserde nasıl kullanıldığına dair kuvvetli bir fikir verecektir.

2.5.1. Mutarraf Seci

Farklı vezinlerdeki kelimelerin son harflerinin aynı olması durumunda ortayan çıkan Mutarraf Seci,[265] Sefîne'de –mütevâzî seci'e nazaran- pek tercih edilmez. Bu minvaldeki örnekler aşağıda verilmiştir:

"...ser-endāz-ı neş'e-i raṭl-ı girān-ı ḫāl ve bī-ḫʷīş ü pür-şūr-ı nūr-ı iżmiḥlāl olmaları..."[266]

"*...pedīdār olmaġla muḫālif-i bed-ḫʷāh u bed-kār-ı ʻāḳıbet-tebāhıñ daḫi maḳtūl-i müdemmere...*"[267]

"*...meydān-ı semāʻda mānend-i serv-i devvār ve pāy-ı pergār-ḥareketi mīl-i rūyīn-āsā maḳām-ı vezn ü uṣūlde ber-ḳarār...*"[268]

2.5.2. Mütevâzî Seci

Fâsıla sonlarındaki kelimelerin aynı harfle bitmesinin haricinde kafiyeye mahal olan kelimelerin veznen dahi aynı olmasına denir. Ayrıca mütevâzî seci ile ilişkili olan İltizam ise seci olan kelimelerde kafiyeyi sağlayan harften önceki harflerin de aynı olması ile ortaya çıkar.[269] Sefîne'de iltizam özelliği taşıyan mütevâzî seci örnekleri çoktur. Bu vesile ile birkaçını aşağıda verdik:

[265] M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 257.
[266] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 209.
[267] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 169.
[268] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 114.
[269] M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 258.

"*...bā'iṯ-i ġayret olup āh-ı serd-keş-i ārzū-yı tecrīd ü efsūs-ḫor-ı ḥasret-i tefrīd...*"[270]

"*...Ol küşe-nişīn-i tecerrüd müstaġraḳ-ı ẕevḳ ü ṣafā-yı teferrüd...*"[271]

"*…mānend-i dürr-i yetīm, gerd-ālūd-ı melāmet u küşe-nişīn-i selāmet iken merḳūm Muṣṭafā Beşe daḫi…*"[272]

2.5.3. Murassa Seci

Murassa Seci, fasıla sonlarında hem vezin hem de kafiye itibariyle aynı olan kelimelerin yanı sıra bu kelimelerden önceki kelimelerin de aynı hususiyeti taşıması ile ortaya çıkar.[273]Sâkıb Dede'nin eserinde Murassa Seci'i sık kullanmamakla beraber başarılı bir şekilde ve zevk-i selîmi rahatsız etmeyecek derecede uygulayabildiğini düşünüyoruz. Bu hususa dair örnekler aşağıdaki gibidir:

"*...āh u enīn-i peşīmānī-āgīnle nesīm-i re'fet vezān ve ḳulzüm-i şefḳatleri cūşān olup...*"[274]

"*...ḥüsn-i tedbīr ü luṭf-ı sülūkleri pesendīde-i erbāb-ı naẓar u taḥsīn-kerde-i aṣḥāb-ı eser olmaġla...*"[275]

"*Ve ol meddāhān-ı aḫyār u vaṣṣāfān-ı ebrārıñ…*"[276]

Sâkıb Mustafa Dede'nin Sefîne'yi kaleme alırken üslubunu belirleyen ve eserin şiirsel bir ahenk kazanmasını sağlayan seci ve çeşitlerinden ana hatlarıyla bahsettik. Müellifin seci ve çeşitlerinden bu kadar yoğun istifade etmesi üslûb-ı

[270] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 100.
[271] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 73.
[272] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 33.
[273] M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 257.
[274] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 210.
[275] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 191.
[276] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 9.

âlî'nin de bir gereğidir. Ancak yine münşiyâne üslûbun kendi tabiatından doğan "tetâbu-i izâfât" meselesi eserimizi yer yer "ta'kîd"e düşürecek kadar sık karşımıza çıkmaktadır. Vasf-ı terkîbîlerin de bu uzun tamlamalarda okuyucuyu manaya intikalde zorlayacak surette zuhur etmesi Sefîne için gayet olağandır. Kanaatimizce Sefîne'deki üslûbun okuyucu tarafından yadırganmasında kelime kadrosunun zenginliğinden ziyade beş hatta altı kelimeden meydana gelen uzun tamamlamaların tesiri büyüktür. Bu yüzden tetâbu-i izâfât meselesinin önemli olduğunu düşünüyoruz.

Bilindiği üzere bir fesahat kuralı olarak Farsça kurala göre yapılan tamlamalarda üçten fazla kelimenin bir araya gelmesi fesahati bozacaktır. Bu durum ancak üçten fazla kelimeden meydana gelen tamlamaların okuyucunun manaya intikalinde bir "ta'kîd" oluşturmadığı hallerde caiz görülebilir.[277]Lâkin Sefîne'ye baktığımızda –Klâsik Osmanlı Türkçesi ile yazılmış kısımları kastediyoruz- yüzlerce tetâbu-i izâfât örneği görmek mümkündür. Yazarın -eserin tamamına yayılmış olmak kaydıyla- bu tamlamaların büyük bir çoğunluğunu Farsça kurala göre yaptığını ve bunu yaparken tamlamalarda nadir kullanılan kelime ve sıfatları tercih ettiğini ilk bakışta fark etmek mümkündür. Dolayısıyla okuyucu hem uzun hem de manasını anlamakta zorlandığı yüzlerce tamlama ile karşı karşıya kalmaktadır. Şiirde olduğu gibi vezinden istifade etme imkânı da söz konusu olmadığı için tamlamaların nerede bitirilip nerede başlatılması gerektiği ise tamamıyla bir dikkat meselesi halini almaktadır. Fakat burada, mevzubahis ettiğimiz tetâbu-i izâfât hususuna dair pek çok örnek vermek yerine temas ettiğimiz hususları muhtevasında barındıran ve eserin bütünü için de nümune olacak bir pasaj vermeyi kâfi addediyoruz:

"*Ḥażret-i şem'-i ḫalvet-serāy-ı 'ibādet ü serv-i āzād-ı gülşen-i ferāġat gāh-ī encümen-ārā-yı kerāmet ve gāh-ī kūşe-güzīn-i ḥacle-i vilāyet-i vülāt u ḥukkāmla sālik-i rāh-ı müdārā vü muvāsā olduḳları ḥasebiyle mānend-i ḫurşīd-i gīt-ī-fürūz, maḥabbet-ḫāne-i ekşer-i eşrāfı rūşen-i teşrīf buyurduḳları nev-devletān-ı kūteh-naẓarān 'indinde 'adem-i temkīn ü vaḳāra maḥmūl olduġundan nāşī sebeb-i güft u gūy-ı bīhūde-i ḥasūdān ve bā'iṣ-i ḥareket-i 'urūḳ-ı*

[277] M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 42.

ḥamiyyet-i ḫayr-ḫᵛāhān-ı ḫānedān olduġu ʿaks-endāz-ı mirʾāt-ı żamīr-i münīrleri olduḳda…"[278]

Yukarıdaki satırlarda, Sefîne'nin elsine-i selâse ile yazılmış olmasının yanı sıra üslubundaki giriftlikten ve bunun sebeplerinden bahsetmiştik. Bütün bunların metni anlamada ciddi bir zorluk oluşturacağı malumdur. Bu zorluk okuyucu ve araştırmacıları adeta kaygan bir zemin üzerinde yürümeye mahkum etmektedir. Araştırmacı bu kaygan zeminde hareket ederken ne yazık ki yer yer metni yanlış okumakta hatta yanlış bir şekilde manalandırmaktadır. Kanaatimizce eserin bize sunduğu bilgileri hatalı tefsir etmek metnin dil ve üslub noktasındaki kendine has hususiyetlerinin bir sonucudur. Önemli bir biyografik kaynak olan Sefîne'nin muhtelif çalışmalarda nasıl anlaşıl(a)madığını ele almak istiyoruz.

Bu minvalde, Sâkıb Dede'nin girift ve manayı perdeleyen üslubu sebebiyle doğrudan *Sefîne*'den beslenerek çalışmasını ikmal eden akademisyenler dahi Sâkıb Dede'nin anlatmak istediğini doğru ve sıhhatli bir şekilde anlamakta müşkil yaşayabilmektedirler. Edebiyat tarihi, tasavvuf hatta sanat tarihine müteallik konularda bir kaynak vazifesini gören eserimizin pek çok çalışma için bir başvuru kaynağı olması tabiidir. Biz de yaptığımız okumalar meyanında birçok defa araştırmacıların *Sefîne*'deki ibarelere yanlış manalar verebildiğine şahit olduk. Takdir edilir ki bir araştırmacı için mehazını yanlış anlamak neticeyi de yanlış tayin etmek demektir. Bu durum, hem mehazdan beklenen faydayı yok edecek hem de çalışmanın kıymetini ciddi anlamda gölgeleyecektir. Bizim gayemiz *Sefîne*'den istifade eden çalışmaları tenkîdi bir nazarla ele almaktan ziyade, eserdeki kendine has anlatım tarzının hangi suretlerde yanlış yorumlanabileceğini ortaya koymaktan ibarettir. Bu minvalde olmak üzere, *Sefîne*'den yaptığı iktibas ve yorumlarla çalışmasını şekillendiren üç farklı akademisyen vasıtasıyla *Sefîne*'nin girift ve okuyucuyu kolayca yanıltabilecek üslubuna işaret etmek istiyoruz.

[278] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 150.

Betül Saylan tarafından hazırlanan ve temelde *Sefîne*'de verilen malumatın ışığında şekillenen "*Mevlânâ Âilesi ve Mevlevîlik'te Çelebilik Makâmı -Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân Örneği-*" isimli doktora çalışmasında sık sık *Sefîne*'de nakledilen rivayetlerden bahsedildiği görülmektedir. Tezde incelemeye konu olan şahısların biyografilerini zenginleştirmek için *Sefîne*'de geçen vakalar sadeleştirme yolu ile kullanılmıştır. Çalışma prensip itibariyle *Sefîne* üzerinden şekillendiği için bu tarz sadeleştirme, özetleme yahut kısaca atıfta bulunma gibi kaynak kullanımı usullerini mükerrer defalar görmekteyiz. *Sefîne*'nin, -üsluptan kaynaklı olarak- okuyucuyu daimi surette dikkatli ve temkinli bir okumaya mecbur etmesi ve bu dikkatin bihakkın ifa edilemediği durumlarda kolayca bir yanlış anlama -daha doğru bir tabirle "maksudu anlayamama"- halinin bu çalışmada mevcut olan örneklerinden birini ele alabiliriz.

Betül Saylan, Dîvânî Mehmed Çelebi'nin hayatına dair rivayet edilen hadiseler içerisinde *Sefîne*'nin I. cildinde geçen aşağıdaki vakayı -kendi muhayyilesinde verdiği mana uyarınca- muhtasar bir şekilde sadeleştirmiştir. Öncelikle mehaz olarak alınan metni verip akabinde Betül Saylan tarafından metne verilen manayı -doğrudan alıntı yaparak- paylaşacağız.

"*Āsūde-i Cezā'ir-i Ġarb olan Veliyyüddīn Baba (ruvviḥa rūḥuhu) ḥażretleri mecāmi'-i muḳābelāt-ı ḫanḳāh-ı Ġalaṭa'da māst-fürūşān-ı Eyyūbī'den olup bir sā'at-i sa'ādetde naẓar-ı 'ālīlerine 'arż-ı kālā edince lücce-i 'ināyetleri cūşuna muṣādefe edip derūn-ı ṭablasında bulunan māstı eż'āf-ı ḳıymetiyle iştirāya emr-i celīlü'l-ḳadrleri ṣudūr buyurup teslīm-i ṣemen-i zā'idü'l-miḳdār olunmaġla kendiye sürūr-ı tām ṭārī olduḳda tekrār kerem buyurup* "ماست را خریدن و روغن را فروختن مروّت نیست. پس باید که روغن از ماست بیرون کنیم!" *remz-i laṭīfi 'aḳībinde* "کاسه ها برسرش ریزید. امید استکه از روسفیدان عالم گردد!" *emrleriyle 'amel olunduḳda bereket-i naẓar-ı kīmyā-eṣerleriyle 'ayār-ı ẕātı miḥekk-zede-i imtiḥān ve rū-sefīdān-ı zamān olup derḥāl, libās-ı māst-ālūddan tecrīd ve ilbās-ı külāh ve ḫırḳa-i fuḳarā-endūd ile teşrīf olunup sāye-i kerāmet-māyelerinde resīde-i merātib-i ricāl ü merd-i ṣāḥib-i ḥāl olmaġla revġan-zāde-i māst olduġu mu'āyen ve mābeyn-i māst u revġanda velvele-ārā*

olan işkāl-peẕīrā-yı inḥilāl olup ol nev-niyāz-ı dergāh-ı celālet-destgāh ricāmend-i ḫıdmet olduḳda "روغن، ملایم مطبخ است." muṭāyebe-i münīfeleri mūcebince aşçıbaşılıḳ maḳāmında ṣānī-i Āteş-bāz-ı Velī ve simāṭī ḫıdmetinde ḫalīfeleri olmuşdur."[279]

Yukarıda verilen metin, bazı kısımları atlanarak araştırmacı tarafından aşağıda verdiğimiz şekilde sadeleştirilmiştir:

"*Mehmed Çelebi Galata Mevlevîhânesi'nde bulunduğu zamânlarda, Eyüp'ten yoğurt alarak Galata civârında bu yoğurdu satan, aslen Üsküdarlı bir bağcının oğlu olan Veliyyüddin Dede (d. 900 h./1495 m. - ö. 982 h./1574 m.),844 bir mukābele esnâsında tablasında bulunan yoğurdun hepsini kıymetinin biraz üzerinde bir fiyatla satarak kâr etmiş. Mehmed Çelebi bunu haber aldığında Veliyyüddin Dede'yi huzûruna çağırarak elde ettiği kârı kendisine teslim etmesini istemiş, Veliyyüddin Dede Mehmed Çelebi'nin emrine itâat ederek hâsılâtını teslim edince de kerem ederek parayı Veliyyüddin Dede'ye geri vermiş ve "Yoğurt almak, yağ satmak mârifet değildir. Asıl yoğurttan yağ çıkarmak gereklidir" buyurmuş. Buradaki hikmete vâkıf olan Veliyyüddin Dede, hemen yoğurt sattığı kıyâfetini çıkararak, mevlevî dervişlerinin arasına katılmış. "Yağ, mutfağın iyi huylusudur" gereğince matbah zâbitânı arasına katılmış ve bir müddet sonra da dergâhın aşçıbaşısı olmuştur.*"[280]

Sâkıb Dede'nin rivayetine baktığımızda hadisenin hulâsası şundan ibarettir: Veliyyüddin, o sıralarda Galata Mevlevihanesi'nde yapılacak bir ayinde bulunan Mehmed Çelebi'ye her zaman sattığı yoğurdunu arz edince Çelebi'nin emriyle Veliyyüddin'in yoğurdu katbekat fazla bir bedelle satın alınmıştır. Veliyyüddin bu duruma çok sevinir. Bunun üzerine Mehmed Çelebi, yoğurt satmak ve almakta bir keramet olmadığını, asıl meselenin yoğurttan yağ çıkarmak olduğu söyleyip müritlerine satın alınan yoğurdu kase kase Veliyyüddin'in başından aşağı dökmelerini emreder. Böylece Veliyyüddin'in cihan içinde yüzü ak olanlardan olmasını temenni eder. Bütün bu olanların akabinde Mehmed Çelebi'nin tesirli

[279] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 42.
[280] Betül Saylan, "a.g.t.", s. 186.

nazarlarından etkilenen Veliyyüddin, yoğurda bulanmış elbiselerini çıkarıp derviş kisvesine bürünür. Artık Mevlevî silkine giren Veliyyüddin hizmet edebileceği bir vazife ister. Mehmed Çelebi ise "Yağ, mutfağa uygundur." diyerek mutayebe etmiş ve ona "simâtî" vazifesini vermiştir.

Dîvânî Mehmed Çelebi'nin halifeleri arasında bulunan ve daha sonra Cezayir'e gönderilerek hizmet edecek olan bu zat *Sefîne*'nin II. cildinde müstakil bir menkabe içinde ele alınır. Üstelik yukarıda zikredilen vaka, Veliyyüddin Dede menkabesinin girişinde zikredilerek müellif tarafından bir kez daha yazılır:

"*Fi'l-aṣl, ḫāk-i maḫmiye-i Üsküdar ve māst-furūşān-ı Eyyūbī'den olup eyyām-ı cem'iyyet-i muḳābelāt-ı 'āşıḳānda ol cüvān-baḫt-ı māder-zādı sābıḳa-i 'ināyet-i ezeliyye pīşgāh-ı cenāb-ı Ebū's-seyf-i Semā'ī (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)e sā'iḳa olup ümmīd-i fürūḫtla muntaẓır-ı nīm-nigāh-ı raġbet iken ol dest-gīr-i üftādegān u feryād-res-i dermāndegānıñ kūşe-i çeşm-i keremleri ol derdmende rāst gelip ḥużūr-ı 'ālīlerine da'vet ve icābet eşnāsında nāmını su'āl buyurup Veliyyüddīn olmaḳ üzere ṣudūr eden cevābına* **" ولی الدین را ماستفروشی مناسب نیست!"** *diye ṭablasında olan māstı bi'l-cümleten şemen-i ezyedle iştirādan ṣoñra mūceb-i emr-i elzemü'l-ittibā'ları üzere kāsāt-ı māstı yegān yegān ser-i baḫtiyārında ṣabb u sekbe iḳdāmla ser-tā-be-ḳadem sefīd-endām olduḳda* **"ولی الدین چنین رو سفید باید."** *muṭāyebeleriyle muṭayyebü'l-ḫāṭır ve maḳām-ı teslīm ü imtiḥānda ḥāżır olmaġla dā'ire-i irādete ḳabūl ve derḥāl külāh u ḫırḳa vü tennūre ilbāsıyla teşrīf ve evvel aşçıbaşılık ve ba'dehu, simāṭī ḫıdmetine ta'yīn buyurulmuşdur. Ve feyż-i naẓar-ı ġavşāne ve teslīm-i ṣādıḳāne berekātıyla sā'iriñ sinīn-i keşīrede nā'il olamadıġı mertebeye zamān-ı ḳalīl ü sā'at-i yesīrde fā'iz ve ḫavāṣṣ u muḳarrebīnden ve kibār-ı ḫulleşīnden olmuşlardır.*"[281]

[281] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 7.

Betül Saylan tarafından sadeleştirilen metinde Mehmed Çelebi'nin Veliyyüddin Dede ile ilk defa nasıl münasebet kurduğu yanlış şekilde yorumlanmıştır. Mehmed Çelebi Veliyyüddin Dede'nin kazandığı parayı almamış, bilakis dedenin sattığı yoğurdu yüksek bir bedel üzerinden satın almıştır. Zaten vakayı tarafımızdan ifade edilen şekilde anlamak daha makuldür. Ayrıca Farsça konuşma cümlelerinin yanlış ve eksik tercümesi de söz konusudur ki bu da metnin yanlış anlaşılmasında önemli bir etkendir, kanaatindeyiz. Saylan, Mehmed Çelebi'nin yoğurt ve yağ ilişkisine dair remzî teşbihinin bir devamı olan "Yağ, mutfağa uygundur/mutfak içindir" şeklindeki "mutâyebe-i münîfe"sini ise "yağ, mutfağın iyi huylusudur." tarzında tercüme ederek yaşanan hadisedeki zekice mukabeleyi de okuyucunun nazarında muğlak hale getirmiştir.

Sonuç olarak araştırmacı "*...bulunan māstı eż'āf-ı ḳıymetiyle iştirāya emr-i celīlü'l-ḳadrleri ṣudūr buyurup teslīm-i ṣemen-i zā'idü'l-miḳdār olunmaġla kendiye sürūr-ı tām ṭārī olduḳda tekrār kerem buyurup...*" ibaresini yanlış anlayarak manayı tahrif etmiştir. Muhtemelen Sâkıb Dede'nin bütün vakayı bir cümleye sığdırmış olması, araştırmacının yanlış anlamasında etkili olmuştur. Nitekim münşiyâne üslupta sık sık gördüğümüz ve okuyucunun metinden kopmasına sebep olan zarf-fiillerle uzatılan cümlelerin bir örneğine de burada rastlıyoruz.

Sâkıb Mustafa Dede *Sefîne*'nin II. cildinde Gelibolu Mevlevihânesi'nin bânîsi olan Ağazâde Mehmed Dede'nin menkabesine yer verir. Yaşadığı dönemde kazandığı şöhret ile devlet ricâlinin de dikkatini çeken Mehmed Dede için Ohrili Hüseyin Paşa'nın yaptırdığı Beşiktaş Mevlevihanesi meşhurdur.[282] Gülgûn Erişen Yazıcı tarafından kaleme alınan "*Gelibolu Mevlevîhanesi ve Gelibolu'da Mevlevîlik*"[283] isimli kitap, sanat tarihimiz için önemli olan Gelibolu Mevlevihanesi'nin bânîsi Ağazâde Mehmed Dede'nin hayatından da bahsetmektedir. Araştırmacı, Ağazâde Mehmed Dede'nin biyografisini oluştururken *Sefîne*'den istifade etmeyi ihmal etmemiştir. Birçok defa *Sefîne*'den alıntılar yapan araştırmacı,

[282] Sâkıb Dede eserinde Ohrili Hüseyin Paşa ile Ağazâde arasında geçen vakayı ve Beşiktaş Mevlevihanesi'nin nasıl bina olunduğunu tafsilatı ile anlatır. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 34.

[283] Gülgûn Erişen Yazıcı, **Gelibolu Mevlevîhanesi ve Gelibolu'da Mevlevîlik**, İstanbul, Çanakkale Kitaplığı Yayınları, 2009.

yaptığı alıntılarda *Sefîne*'nin üslubundaki muğlak ifadeden ve manayı kaybetmeye neden olan uzun cümlelerden dolayı Sâkıb Dede'nin anlatmak istediğinin haricinde birtakım manalar istihraç etmek zorunda kalmıştır. Yazıcı'nın çalışmasında *Sefîne*'nin dili ve üslubundan kaynaklanan metnin yanlış anlaşılmasına dair bir örnek vererek alıntılanan metinde Sâkıb Dede'nin aslında ne demek istediğini tasrih etmeye çalışacağız. Bunun için ilk önce alıntılanan metni[284] verip daha sonra Yazıcı tarafından metinden çıkarılan özeti paylaşacağız. Akabinde ise aslında metinde ne demek istendiği ortaya konulacaktır.

"*...(Mervîst ki) cenâb-ı velâyet-me'âblarıyla hazret-i Rüsûhî Dede bir bostânın semereleri olmağla beynehumâda 'alâka-i ittihâd-ı ekyed* ***(ekîd)*** *olup ale't-tevâli mürâselât ve mehâdât* ***(muhâdât)*** *cârî olup bir çâşt-gâhda harem-serâlarından muhâlif-i vakt-i mu'tâd hazîn ü ke'îb hurûc buyurup hâlâ medfen-i münevverleri olan mevzi'-i mübâreke nazar-ı medîd buyurup (incâ münâsibest) lafzıyla tekellüm buyurmalarının veçhi hafî olmağla kulûb-ı müstemi'îne bâ'is-i endîşe olduğu zamir-i münîrlerine lâyıh olmağla efsûs ki tûtî-i gûyâ-yı gülistân-ı Mesnevî ve 'andelîb-i hakâyık-serâ-yı bûstân-ı Mevlevî birâder-i cân-ber-â-berim Dede Rüsûhî güzeşt ve in birâder râ nîz-i* ***(nîz)*** *peyrevî-i u lâzım est ve ân-cây ki ber-a-ber-i bâb-ı hânkâh est münâsib-i âsâyiş-i hod dîdem ki âyende vü revende râ reh-güzer ü mahall-i nazar est bâşed ki be-bereket-i hayr-du'â-yı mürîdîn ve muhibbîn hemîşe der-hayât-ı tâze bâşem) nefes-i şekîb-güdâzlarıyla keşf-i sırr-ı makâl buyurup ve kemâ kâle kuddise sırruhu'l-'azîz İsmâil Efendi hazretlerinin vefâtı haberi şâyi' ve kendiler dahi tesviye-i kabr-i şerîflerine şürû' edip ve türbe-i latîfelerinin nısf mertebe dîvârları irtifâ' buldukda intikâl buyurup ba'de zamân* ***(zamânin)*** *Solak-zâde Mehmed Ağa nâm muhibbleri tekmîl ve ta'mîr etmişdir ve üç gün vefâtlarından mukaddem meydân ve hareme vürûd ve sudûrlarında hâk-i pâklerinde du'âya ibtidâ buyurup ba'd ez-în hemçünîn kunîd Hak* ***(Hakk-ı)*** *sohbet ferâmûş nekunîd 'unvânıyla tavsiye buyururlar idi rahmetullahi 'aleyhi ve 'alâ sırrıhi ve rûhihi ve*

[284] Yazıcı'nın çalışmasında *Sefîne*'den aktarılan rivayetlerin orjinal metni de verilmiştir. Fakat bizce yanlış okunan bazı kelimeleri ihtiva eden bu alıntıda tashih ihtiyacı hâsıl olduğunda -başlığımızın odağından ayrılmamak için- tashihlerimizi yanlış okunan kelimenin yanına parantez içinde ve bold olarak yazmayı tercih ettik. Şunu da belirtmek isteriz ki bu yanlış okunan kelimeler metnin genel manasına halel verecek seviyede değildir. Bu yüzden araştırmacının metinden istihraç ettiği mananın yanlış olmasının bu yanlış okumalar ile ilgisi olmadığı unutulmamalıdır.

*ceddihi ve türbetihi evvelen ve âhiren zâhiren ve bâtınen ebedü'l-âbâd bi'l-ceybi'l-**(habîbi'l)**ekrem ve âlihi'l-emcâd ve sahbihi'l-es'âd âmin...*"[285]

Yazıcı, yukarıda verilen metni ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde özetlemiştir:

"*Sâkıb Dede, ikisi de Bostan Çelebi'nin müridi olan Ağazâde ile İsmail Rüsûhî Dede'nin aralarında sağlam bir dostluk bulunduğunu ve daima birbirlerine hediyeler gönderdiklerini yazar. Sâkıb Dede'ye göre dostunun vefâtı bir kerâmet eseri olarak Ağazâde'nin gönlüne doğmuş, alışılmış vakte aykırı şekilde bir kuşluk vakti odasından çıkarak İsmail Rüsuhî Dede'nin sonradan gömüldüğü yere uzun uzun bakıp "burası uygundur." demiş ve bu sözü duyanlara can dostunun vefat ettiğini söylemiştir. İsmail Rüsûhî Dede İstanbul'da vefat edip Galata Mevlevîhanesi'ne defn edildiğine göre Sâkıb Dede, ayrıntıları vermemiş olsa da Ağazâde, bir kuşluk vakti yola çıkıp İstanbul'a gelmiş olmalıdır. Hatta türbesinin yapımını başlatmış, duvarlar yarıya gelince dönmüş ve türbeyi Solakzâde Mehmed Ağa tamamlamıştır*"[286]

Sâkıb Mustafa Dede'nin Ağazâde'nin vefatına dair naklettiği rivayeti şöyle özetlemek mümkündür:

Ağazâde Mehmed Dede, kendisinin hâcetaşı olan Rusûhî Dede ile samimi arkadaştır. Bu samimiyet yıllar içinde gelişmiş ve her fırsatta kendini göstermiştir. Hatta Rusûhî Dede'nin vefatı dahi Ağazâde'ye malum olmuş ve bir gün mutadının hilâfına "harem-serâ"sından çıkıp şu an kabirleri olan medfene bakarak burası uygundur demiştir. Bu sözün sırrını merak edenlerin suallerine cevaben "Can kardeşim Rusûhî vefat etti. Bundan sonra bana düşen ise onu takip etmektir. Ebedi istirahatgâhım olarak tekke kapısının karşısını uygun görüyorum. Böylece gelen geçen ruhuma dua eder de ebedi olarak yaşarım" der. Bir zaman sonra Rusûhî Dede'nin vefatı duyulur. Ağazâde bunun üzerine kabrini hazırlatmaya başlar ve

[285] Gülgûn Erişen Yazıcı, **a.g.e.**, s. 32-33. Bu pasaj için bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 36-37.
[286] Gülgûn Erişen Yazıcı, **a.g.e.**, s. 32.

duvarları yarıya geldiğinde o da vefat eder. Bu kabri Solakzâde isimli bir muhibbi itmam eder. Ağazâde vefat etmeden üç gün önce meydan ve harem kısımlarına giriş ve çıkışlarında şimdiki kabirlerinin olduğu yerde dua edip "Bundan sonra böyle yapınız ve sohbet hakkını unutmayınız." demiştir.

Sefîne'den aldığımız rivayeti incelediğimizde Sâkıb Dede'nin anlattığı ile Yazıcı'nın anladığı arasındaki cesim fark hemen anlaşılacaktır. Çünkü Yazıcı'ya göre Ağazâde, Galata Mevlevihanesi'nde medfun olan arkadaşının toprağına bakarak burası uygundur demiştir. Bu da demek oluyor ki Ağazâde, İstanbul'a gitmiş ve kardeşi gibi sevdiği Rusûhî Dede'nin kabrine bakmış oluyor. Ayrıca Yazıcı bize Ağazâde'nin İstanbul'a gittiğini Sâkıb Dede'nin haber vermediğini bildirerek garip bir satır arası okuma yapma külfetine katlanır. Halbuki vaka oldukça basittir. Yukarıda da arz ettiğimiz gibi Ağazâde, Rusûhî Dede'nin vefatını kalben hissetmiş ve bunun akabinde kendi kabri için uygun olan yeri seçmiştir. Yazıcı, *Sefîne'*nin uzun cümleler ile okuyucuyu yanıltan üslubundan dolayı metnin manasını "zenginleştirmek" zorunda kalmıştır. Elbette bu "zenginleştirme" Ağazâde'nin biyografisi için yeni bir soru işaretini de beraberinde getirecektir. Zaten metnin son kısımlarında "... dîvârları irtifâ ' buldukda intikâl buyurup..." ibaresindeki Ağazâde'nin ölümünü ise İstanbul'dan dönüş olarak algılaması bu metni zenginleştirme çabası içinde değerlendirilebilir.

Sâkıp Dede'nin metninde bütün bir hadisenin ağdalı bir üslup ile yazılmasının yanı sıra konuşma cümlelerinin de Farsça olması ciddi bir anlaşılma güçlüğü adeta lafzî bir ta'kîd meydana getirmiştir. Görüldüğü üzere sürekli zarf-fiiller ile uzatılan cümle ve öğeleri, mananın kaybolmasına yahut yanlış anlaşılmasına sebep olmuştur.

Sefîne'deki ağdalı ve girift üslubun okuyucuyu hangi surette şaşırtıp yanlış anlamaya sevk ettiğine dair vereceğimiz son örneğe geçebiliriz. Bu minvalde Hüseyin Ayan tarafından VIII. Millî Mevlâna Kongresi'nde sunulan "*Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'a Göre Mevlevilik*"[287] isimli tebliğ karşımıza çıkmaktadır. Ayan'ın

[287] Hüseyin Ayan, "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'a Göre Mevlevilik", **8. Millî Mevlâna Kongresi (Tebliğler)**, Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1997.

ifade ettiği üzere teblîğ, "*Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyye'den faydalanmanın nasıl mümkün olabileceğini araştırırken*"[288] ortaya çıkmıştır.

Hüseyin Ayan tebliğinin son kısmında *Sefîne*'nin III. cildinde yer alan Derviş Abdülbâkî menkabesinin ilk kısmını olduğu gibi vermiştir. Fakat bu alıntıdan önce Derviş Abdülbâkî'nin menkabesini günümüz Türkçesi'ne çevirmiştir. Tebliğin ana fikri *Sefîne*'nin anlaşılması güç bir eser olduğudur. Bunu ispat için ilk önce menkabenin günümüz Türkçesine çevirisi ve nümune olabilmesi için de menkabenin ilk kısmı tebliğe dâhil edilmiştir. Ayan, Derviş Abdülbâkî menkabesi vesilesiyle *Sefîne*'nin üslubuna dair şunları kaydeder:

"*Yukarıda örneğini, bugünkü Türkçe ile sunduğumuz Hazret-i Abdülbâkî Dede'nin, Sâkıp Mustafa Dede'nin kaleminden çıkan hayatına ve menkıbelerine dair yazdıkları hiç de anlaşılır cinsten değildir: Örnek olması ve eserin daha iyi hatırlanması için bir iki satırı naklediyorum*"[289]

Daha sonra eser hakkındaki genel fikir ve kanaatlerini belirten şu satırlarla tebliğini son erdirir:

"*Bu kadar ağır ve ağdalı bir dille yazılan Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, mevlevîlik ve mevlevîlik yolunda hizmetleri geçip edebiyatımızda ve tarihimize adları kazınmış bulunan muhterem kişiler hakkında değerli bilgiler vermekle beraber, bu hâliyle eserden faydalanmak çok güçtür*."[290]

Ayan, isabetli bir tespit yaparak *Sefîne*'yi anlamanın ne kadar müşkil olduğunu söyler. Ancak araştırmacının bunu ispatlamak için örnek aldığı metinde dahi *Sefîne*'yi yer yer doğru anlamaktan uzak kaldığı görülmektedir. Buna mukabil

[288] Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 42.
[289] Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 42.
[290] Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 42.

Ayan, Derviş Abdülbâkî menkabesinin tamamını sadeleştirme yoluna gitmiştir. Biz ise Ayan'ın hatalı ve yanlış anladığı kısımları ön plana çıkarmak istiyoruz. Bu gaye ile *Sefîne*'nin yanlış anlamaya mahal olan parçalarını metnimize alacağız.

Derviş Abdülbâkî, Sâkıb Dede'nin Kütahya Mevlevihanesi'ndeki meşihati esnasında tanıştığı Mevlevi zevattandır. Müellifimiz, Derviş Abdülbâkî'nin bazı kerametlerine şahit olduğu için onu da eserine almıştır. *Sefîne*'nin bir üslup özelliği olarak konuşma cümlelerini ekseriyetle Farsça bazen de Arapça yazdığı bilinmektedir. Burada dahi aynı usul cârî olmuştur. Hüseyin Ayan, menkabeyi sadeleştirirken bu Farsça ve Arapça cümleleri de Türkçe'ye tercüme etmiştir. Ancak bu tercümelerde bazı hataların mevcudiyetini göz ardı edemedik. Bu vesile ile *Sefîne*'den istifade ederken önümüze çıkan mânialardan biri olan bu Farsça-Arapça konuşma cümlelerinin, metni doğru idrak etmemize nasıl engel olduğunu da göstermek gerekir.

Menkabeye göre[291], Derviş Abdülbâkî'ye Hatuniye Medresesi'nin buk'adarlığı verilir. Oradan elden ettiği bütün imkânı "ḫarc-ı rāh-ı ikrām-ı derdmendān" eder. Onun bu tavrı, halini bilenler tarafından **"ما ابقيت لنفسك أو لعيالك."** - Kendin veya ailen için ne bıraktın?- şeklinde soru sorulmasına sebep olur. O ise bu soruya karşı **"ما ابقيت الا الباقي فاني عبد الباقي."** -Abdülbâkî olduğum için Bâkî (olan Allah)tan başka bir şey bırakmadım.- diyerek cevap verir. Ancak Ayan bu ifadeyi "Bâkî olandan başka herşey fânîdir. Ben de Bâkî olanın kuluyum!"[292] şeklinde tercüme eder. Fakat böyle bir tercüme zikri geçen "latîfe" için münasip düşmez.

Menkabenin son kısmında Halil Dede ile Derviş Abdülbâkî arasında meydana gelen bir soğukluk ve kırgınlıktan bahsedilir. Bu meselenin halli için Derviş Abdülbâkî'yi teşvik edenlere derviş; " **در آن آستانهٔ سعادت هنوز نکشوده است. دیر نمانده استکه بکشاید. و آمد شد یاران کماکان باشد.** "- O saadet âsitânesinin kapısı henüz açılmamıştır. (Fakat) açılması yakındır. Dostların geliş gidişleri eskiden olduğu gibi olur.- diyerek

[291] Derviş Abdülbâkî'nin menkabesinden yapacağımız bütün alıntılar için bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 126-128.
[292] Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 41.

cevap verir. Halbuki Hüseyin Ayan bu cevabı "Saâdet eşiği henüz açılmamıştır. Geç kalmayınız hemen açılacaktır. Gelen gidenler de eskiden olduğu gibi gelişecektir!"[293] şeklinde tercüme eder. Bu hatalı tercümenin de metnin yanlış anlaşılmasında önemli bir yeri olduğu aşikârdır.

Derviş Abdülbâkî, sevenleri ve müritlerinin defalarca ısrar etmesine rağmen atası olan Şeyh Kemaleddin'in geçmişte şeyhlik yaptığı dergâha şeyh olmayı kabul etmez. Bu ısrarlara karşılık **" اگر مراد مشخیت صوریه است صور مشایخ وقت او را بس است. و اگر خلافت سریه است او را بنشستن صدر خانقاه حاجت نیست. وارث اولیا هر کجا که باشد همان دار الکرامهٔ ایشانست."[294]** şeklinde cevap verir. Derviş Abdülbâkî'nin manevi kemalinin yanı sıra kendisine karşı terbiyesizlik edip onun kalbini kırmaya cüret edenlerin muhtelif belalara müptela olduklarını Sâkıb Dede kaydeder. Bu belalardan kurtulmanın yegâne çaresi yine Derviş Abdülbâkî'den geçmektedir:

"*Ḥattā tecāvüz-i ḥadd-i edebe cesāret ve kesr-i ḫāṭırlarına cür'et-nümā olanları nā-gāh ba'ż-ı 'avārıża ibtilā sebebiyle bi'ż-żarūre ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine ilticā ve neẕr ü ḳurbān ile tevessül eyledikde meyāmin-i da'avāt-ı ḫayriyyeleriyle 'ārıżaları mündefi'a ve ḫuşūnetleri mündefi'a olmaḳ kirāren rū-nümā-yı verā-yı perde-i ġayret olup...*"

Hüseyin Ayan ise tebliğinde yaptığı sadeleştirmede, yukarıda zikrettiğimiz iki farklı hadiseyi cem ederek farklı ve yanlış bir mana çıkarmıştır. Ayan'a göre:

"*Dedesi Şeyh Kemâlüddin'in şeyhi bulunduğu dergâhın şeyhliği, ısrarla kendisine verilmek istendiği halde, buraya gelmesinden menfaat umanların heveslerini kursaklarında*

[293] Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 41.
[294] "Eğer muradınız, sûrî bir şeyhlik ise dönemin şeyhlerinin suretleri o iş için kâfîdir. Eğer sırrî bir şeyhlik murat olunuyor ise onun için dergâhın başköşesine geçip oturmaya ihtiyaç yoktur. Evliyanın varisi, her nerede olursa onların kerâmet mekânı orasıdır."

bırakarak, kabul etmemiştir. Hatta bu uğurdaki ısrarcıların bazı hastalıklara mübtelâ olmaları üzerine haddi aştıklarını anlayarak özür diledikleri görülmüştür."[295]

Ayan, böylece Sâkıb Dede'nin aktardığı iki rivayeti birbirine karıştırarak *Sefîne*'de var olmayan yeni bir bilgiye ulaşmıştır. Muhtemelen dikkatli bir okuma yapılmadığı ve "hattâ" bağlacının menkabede anlatılan bir başka vaka[296] ile ilgili olduğunun farkına varılmaması böyle "garip" bir sadeleştirmeyi intâç etmiştir.

2.6. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Nüshaları

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın yurt içi ve yurt dışında olmak üzere pek çok nüshası bulunmaktadır. Fakat bu yazma nüshaların haricinde Kahire'de basılmış olan matbu bir nüsha daha vardır.[297] Yaptığımız tetkikler sayesinde bu matbu nüshanın diğer yazma nüshalara nispetle daha sıhhatli ve önemli olduğuna kanaat getirdik. Ayrıca tezimizde bu matbu nüshanın metni transkripsiyon alfabesi ile hazırlandığı için mezkur nüshanın tab' edilme hikâyesine daha dikkatle eğilmek istiyoruz. Matbu nüshanın nasıl bir ortamda ve niçin hazırlandığına dair malumatı ortaya koyduktan sonra Sefîne'nin diğer yazma nüshalarının tavsifine geçilecektir.

---

[295] Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 41.

[296] Sâkıb Dede'nin "hattâ" bağlacından önce aktardığı dedikodu ve Derviş Abdülbâkî'nin buna cevabı için bkz: *"...āsitāne-i merḳūmede meşāyiḫ-i vaḳt olanlar bunlarıñ şerîk-i nüẕūr u ḳarābîn ve menşe'-i āṣār-ı iḳbāl olmalarına güft u gūy-ı reşk-āmîz eylediklerinde* **" فرستاده را رد و آینده را دفع خلاف آیین پیشقدمان و** *'unvān-ı teslīm ü rıżā-meşḥūnuyla iskāt eyleyip ilā āḫuri'l-'ömr,* **"استغنای عطای منان و بخل فیض مستعانست.** *āẕmāyiş-i dîrîne-i mā-melek-niṣārîleri üzere ābā vü ecdādları faḳr-ḫānelerine 'aṭā-pāş-ı fütūḥ olmuşdur."* Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s.127.

[297] Ali Temizel, Mevlevi Edebiyatı Literatürü için kapsamlı bir katalog hüviyeti çizen çalışmasında *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'ın Mısır/Kahire'de tab' edilen nüshası hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, "*ikinci baskısı, Şam'da 1324/1916'da Terakkî Basımevinde yapılmıştır*" diyerek *Sefîne*'nin bir başka tab'ına daha işaret eder. Ancak araştırmalarımız neticesinde söz konusu baskıya ulaşamadık. Muhtemelen Mısır'daki matbu nüshaya nispetle herhangi bir fark içermeyen bu ikinci baskı, Mısır nüshasının gördüğü revaç üzerine yapılmıştır. Bkz. Ali Temizel, **Mevlâna Çevresindekiler, Mevlevîlik ve Eserleriyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler**, 1. bs., Konya, S.Ü. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2009, s. 27.

Sâkıb Dede'nin Mevlevi literatürüne kazandırdığı bu eser kısa zaman içinde Mevleviler nezdinde hakkettiği itibarı görmüştür. Eserin yalnızca Çelebi ailesine münhasır olmayışı ve tarikat içinde temayüz etmeyi başarmış kişilerin menkabelerine de yer vermesi bu noktada çok önemlidir. Sefîne'nin ikinci müellifi olarak tespit ettiğimiz Ahmed Hâlis Dede'nin eseri tam manasıyla ne zaman ikmal ettiğini katî bir surette tayin etmek zor olsa da XVIII. asrın ikinci yarısına işaret edebiliriz. Bu dönemden itibaren eserin pek çok defa istinsah edilmesi akabinde eserin telifinden takriben yüzyıl sonra Mısır'da tab' edilmesi gündeme gelecektir. XIX. asrın ikinci yarısında Mısır'da yapılan bu baskı sayesinde eserin -diğer nüshaların şahıs kadrosundaki noksanları göz önüne alınırsa- tekmil ve tashih edilmiş yeni bir nüshası literatüre kazandırılmıştır. Mısır'da 1283/1867 tarihinde basılan bu nüshanın kim tarafından ve hangi matbaada tab' edildiğinin kısa hikâyesini bizzat eseri tahkik ve tashih eden matbaa sahibi Mustafa Vehbi Efendi'den dinlemek imkânını matbu nüshanın üçüncü cildinin nihayetinde buluyoruz.

Sefîne hitama erdikten sonra kısa bir açıklama ile okuyucuları eserin nasıl hazırlandığına dair bilgilendiren Mustafa Vehbi, yaptığı dikkatli okuma ve tashih sayesinde Sefîne'nin şifâhî kaynaklardan hareketle hazırlandığına dair isabetli yorumunu açıklamasının başında kaydetmektedir. Ona göre Sâkıb Dede'nin bu eseri çok ciddi meşakkatlerin ve gayretlerin bir semeresi olarak vücuda gelmiş olup evliyâ-yı kirâmın eserlerine "dil-teşne" olanları "sîrâb-ı zülâl-i kemâl" etmiştir:

"Ḥamden-lillāhi'l-'Aliyyi'l-Vehhāb! İşbu kitāb-ı belāġat-niṣāb a'nī Sefīne-i Nefīse-i Mevleviyān hübūb-ı şurṭa-i tevfīḳle vāṣıl-ı serḥadd-i luṭf-ı niẓām u lenger-endāz-ı mersā-yı ḥüsn-i ḫitām olup ḥaḳḳā ki kitāb-ı merḥūm u maġfūrun-leh Ṣāḳıb Dede mānend-i āfitāb-ı dūr-āfāḳ u irtikāb-ı meşāḳḳ-ı mā-lā-yuṭāḳla kālā-yı menāḳıb-ı celīle-i Mevleviyān'ı sūdāgerān-ı ma'ārif ü kemālden cem' u telfīḳinde beẕl-i mechūd ve derārī-i nefīse-i rūşen-dilānı efvāh-ı ricālden bi't-telaḳḳī zībāyiş-efzā-yı ḥacle-i maḳṣūd ederek Sefīne-i Nefīse'yi nefāyis-i āṣārla māl-ā-māl ve dil-teşnegān-ı me'āṣir-i evliyā-yı kirāmı sīrāb-ı zülāl-i kemāl etmişdir."[298]

[298] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.

Sefîne'nin bu büyük kıymetine rağmen yeteri kadar nüshasının olmasınından yakınan Mustafa Vehbi daha önce Gelibolu Mevlevihanesi'nin şeyhi olan ve eserin tab'ı esnasında Kahire Mevlevihanesi'nin şeyhliğini deruhde eden Hüseyin Azmi Dede'nin[299] "işâret-i 'aliyyelerinden" hareketle herkesin bu eserden faydalanabilmesi ve Mevlevilerin faziletlerini daha geniş kesimlere duyurabilmek için Mısır maarif meclisi azâlarından Mehmed Ârif Paşa'nın nakdi desteği ile eserin basılmasına karar verilir:

"*Ancaḳ kitāb-ı meẕkūruñ nüsẖası mānend-i naḳd-i mürüvvet, nādirü'l-vücūd u hem-ḥāl-i vücūd-ı ehl-i luṭf u cūd olduġundan Gelibolu Tekyesi şeyẖi mürşid-i kāmil 'Azmī Efendi ḥażretleriniñ işāret-i 'aliyyelerinden ṭolayı teshīl-i menfa'at-i 'umūmiyye ve neşr-i feżā'il-i Mevleviyye niyyet-i ḫāliṣesiyle cāmi'-i envā'-ı kemālāt u ma'ārif-i şettā a'żā-yı meclis-i aḥkām-ı Mıṣrıyye'den sa'ādetli Meḥmed 'Ārif Paşa ḥażretleriniñ luṭf-ı ṭab'ı tekşīr-i nüsaẖına beẕl-i himmet ü ṣarf-ı nuḳūd-ı maḳderet buyurmuşdur.*"[300]

Mustafa Vehbi Efendi, Hüseyin Azmi Efendi'nin yönlendirmesi ve Mehmed Ârif Paşa'nın maddi desteği ile bu işe başlar. Mustafa Vehbi Efendi, Matbaa-i Vehbiyye ismini taşıyan kendi matbaasında bu eserin "tahkik" ve "tashih" işini dahi kendisi yüklenir. Bu yüzden öncelikle çalışmasındaki hataların mazur görülmesini dileyerek Sefîne'nin metnini iki farklı nüshadan hareketle ortaya çıkardığını dile getirir. Üstelik bu iki nüsha pek çok hata ihtiva etmektedir:

[299] Galata Mevlevihanesi'nin son postnişini Ahmed Celâleddin Dede'nin babası olan ve uzun yıllar postnişinlik makamında oturmuş olan Hüseyin Azmi Dede'nin hayatı ve risaleleri için bkz. Sâfi Arpaguş, **Gelibolu'dan Kâhire'ye Bir Ömür Son Devir Mevlevilerinden Hüseyin Azmi Dede -Hâl Tercümesi ve Risâleleri-**, 1. bs. İstanbul, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2014.
[300] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.

"*Muṭāla'a buyuracaḳ dānişverān-ı ma'ārif-nişāndan mes'ūl-i muṣaḥḥiḥ-i ḥaḳīr a'nī Muṣṭafā Vehbī-i keşīrü't-taḳṣīr budur ki taṣḥīḥinde vuḳū' bulan zellāt u hefevātını dāmen-i 'afv u ṣafḥla püşīde buyuralar! Zīrā işbu kitāb, faḳaṭ iki nüsẖadan naḳl olunup eṣaḥḥ nüsẖa-i mektūbe-i keşīrü'l-ġalaṭāt ve dīgeri ise ẕihn-i saḳīm-i vāfirü'l-hefevāt idi.*"[301]

Mustafa Vehbi Efendi "iki hastadan bir sağlam çıkar" prensibinden yola çıkarak hazırlamaya çalıştığı metnini bir yandan tashih ederken bir yandan da matbaasını ziyaret eden "ehl-i dikkat"in yardımları ile tab' edilecek nüshanın ikmaline çalışır. Bütün bu gayretlere rağmen eser basıldıktan sonra matbu nüshada hâlâ birtakım hataların varlığını fark eden Mustafa Vehbi Efendi "ehl-i dikkat" diye tesmiye ettiği eşhasın bu hataları mazur gördüğünü de ifade etmeyi ihmal etmez:

"*Ammā 'از دو سقيم يك مستقيم بر ايد.' fıḳrasına i'timāden bu nüsẖanıñ taṣḥīḥine beẕl-i maḳdūr u ṣarf-ı sa'y-i mevfūr olundu. Nüsẖa-i aṣlıyyeniñ taḥrīf ü ġalaṭātına maṭba'a-i 'ācizānemi bi'd-defe'āt teşrīf ile im'ān-ı naẓar eden ehl-i diḳḳat ba'de'ṭ-ṭab', vuḳū' bulan ġalaṭātda dā'īlerini ma'ẕūr ve belki 'ayn-ı inṣāfla baḳıp luṭfen sezā-vār-ı taḥsīn-i mevfūr buyurduḳlarına teşekkür ederim.*"[302]

Mustafa Vehbi Efendi'nin Sefîne'yi neşretmeden önce iki farklı nüshayı kullanarak tahkikli bir metin kurma çabası ve ayrıca meydana getirdiği metni bir yandan tashih ederken bir yandan da başkalarından yardım alarak eseri farklı zaviyelerden gelen ikmal ve tashihler ile zenginleştirmesi bu matbu nüshayı değerli kılmaktadır. Hatta eser, basıldıktan sonra bile kontrol edilmiş ve birtakım eksik ve hataları olduğu ortaya çıkarılmıştır. Mustafa Vehbi Efendi adeta bir editör gibi çalışıp neşrettiği bu eserin hataları ve eksikleri için okuyuculardan özür dilerken "ehl-i dikkat" dediği kişilerin de ona "ayn-ı insâfla" baktıklarını vurgular. Burada

[301] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.
[302] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.

Mustafa Vehbi Efendi'nin "ehl-i dikkat" diye tabir ettiği eşhasın kimliği de bizim için önemlidir. Daha önce de kaydedildiği üzere Sefîne'nin neşredilmesi hususunda ilk işareti veren kişi Hüseyin Azmi Dede'dir. Hüseyin Azmi Dede büyük bir ihtimalle arka planda olmak kaydıyla sürekli eserin daha iyi bir şekilde neşredilebilmesi için sık sık Mustafa Vehbi Efendi ile görüşüyordu.[303] "Ehl-i dikkat" denenlerin ise yine Mevleviler olması ihtimalden uzak değildir. Nitekim Sefîne'nin tab'ı için yine bir Mevlevi olan Nâilî Sâlih Efendi'nin söylediği tarih kıtası bize bu eserin neşrine kimlerin öncülük ettiğini de söylemektedir:

"*Bād-bān-ı himem ü ʿāṭıfetin ḳıldı küşād*

ʿAzmī vü ʿĀrif-i billāh edip ṭabʿına kūş"[304]

Mustafa Vehbi Efendi, açıklamasının son kısmında Sefîne'nin Matba'a-i Vehbiyye'de 1283 yılında Şevvâl ayının sonlarında -miladi olarak 1867 tarihinde- basıldığını söylemektedir. Bu açıklamanın akabinde ise Sefîne'nin tab'ı vesilesi ile Nâilî Salih Efendi'nin kaleme aldığı tarih kıtası gelmektedir:

"*İşbu kitāb-ı müsteṭāb, maṭābiʿ-i müstaḥsene-i Mıṣrıyye'den Maṭbaʿa-i Vehbiyye'de biñ iki yüz seksen üç senesi māh-ı şevvāliniñ evāḫirinde bi-ʿavnillāhi'l-Meliki'l-ʿAllām resīde-i ḫüsn-i ḫitām olmuşdur.*"[305]

Mustafa Vehbi Efendi'nin ciddi bir hassasiyetle kurmaya çalıştığı bu tahkikli metin dışarıdan yapılan tashih müdahaleleri ile yeni bir nüsha hüviyeti kazanmıştır. Çalışmamız esnasında Sefîne'nin diğer yazma nüshaları ile matbu nüshayı karşılaştırdığımızda hem şahıs kadrosu hem de metnin muhtevası noktasında matbu nüshada herhangi bir eksiklik bulamadık. Bu tespitin haricinde, matbu nüsha ile

[303] Sâfi Arpaguş, bu "ehl-i dikkat" içinde Hüseyin Azmi Dede'nin de olduğunu ihtimal dahilinde kaydeder. Bkz. Sâfi Arpaguş, **a.g.e.**, s. 29.
[304] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.
[305] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 144.

yazma nüshalar arasındaki birtakım kelime tercih ve farklarının ise eseri mana ve üslup bakımından etkilemediğini de kaydetmeliyiz. Sefîne gibi elsine-i selâse ile münşiyâne tarzda yazılmış üç ciltlik bir eserde bu "fark"ların gösterilmesi metnin doğru bir şekilde değerlendirilmesine katkı sağlamaktan uzaktır. Bu yüzden eserin hacmini de göz önüne alarak matbu nüshayı "mütekâmil" nüsha kabul edip çalışmamız için hazırlamayı kâfi addediyoruz. Böylece hem tahkik hem de tashih edilerek bir editörün nezaretinde basılmış bir eseri edebiyat tarihi literatürüne kazandırdığımızı düşünüyoruz.

Sefîne'nin Türkiye'de ve yurt dışında bulunan ve tarafımızdan tespit edilen nüshalarının tavsiflerini aşağıda veriyoruz:

1.

Arşiv No: 03 Gedik 18280

Eser Adı: es-Sefînetü'n-Nefîse fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviye

Cilt: 1

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1215

Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 247

2.

Arşiv No: 43 Va 1065

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Mustafâ Sâkıb el-Mevlevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: II+298+11

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 155x95-220x155 mm.

Yazı: Nesih

Söz başları kırmızı, şemseli, mıklebli açık kahverengi meşin ciltli. Önde 2 yaprak fihrist, 9 yaprak boş var. Sonda da 11 yaprak boş ve değişik notlar var. Mevlevihane kitaplarından.

3.

Arşiv No: 43 Va 1064

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Mustafâ Sâkıb el-Mevlevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 290

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 160x185-215x150 mm.

Yazı: Ta‘lik

Söz başları kırmızı, açık kahverengi meşin ciltli. Mevlevihane kitaplarından.

4.

Arşiv No: Tarihi Türkî Talat 38

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fi'l-Menâkıbi'l-Mevlevîyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: Mehmed Kudretullah b. Ahmed Mevlevî

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: h. 1135

İstinsah Tarihi: h. 1241

Bulunduğu Yer: Kahire-Mısır

Koleksiyon: Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 320

Satır Sayısı: 23

Fiziksel Nitelik: 230x145 mm.

Yazı: Ta'lik

5.

Arşiv No: 2159

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 2

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Mevlana Müzesi-Konya

Koleksiyon: Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 290 vr.

Satır Sayısı: 19

Fiziksel Nitelik: 220x160-167x95 mm.

Yazı: Ta'lik

Üstü ve sırtı meşin kaplı mukavva ciltlidir.

6.

Arşiv No: 2160

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Mevlana Müzesi-Konya

Koleksiyon: Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 305

Satır Sayısı: 19

Fiziksel Nitelik: 220x163-155x100 mm.

Yazı: Ta'lik

Şemseli, mıklepli ciltlidir.

7.

Arşiv No: 2161

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Mevlana Müzesi-Konya

Koleksiyon: Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 1b-187a; 191b-305a

Satır Sayısı: 23

Fiziksel Nitelik: 240x170-170x125 mm.

Yazı: Ta'lik

Şemseli, zencirekli, mıklepli ciltlidir.

8.

Arşiv No: 2162

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 3

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Mevlana Müzesi-Konya

Koleksiyon: Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 1b-144a

Satır Sayısı: 27

Fiziksel Nitelik: 233x140-168x80 mm.

Yazı: Nesih

Zencirekli, mıklepli, meşin ciltlidir.

9.

Arşiv No: 06 Mil Yz A 4776

Eser Adı: es-Sefînetu'n-Nefîse fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 3

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

Varak Sayısı: 183

Satır Sayısı: 23

Fiziksel Nitelik: 205x142 - 145x75 mm.

Yazı: Ta‘lik

Sırtı kahverengi meşinle onarılmış, kapakları krem rengi kâğıt kaplı mukavva cilt. Söz başları, durak ve çizgiler kırmızıdır. Yapraklar nemden dolayı harap haldedir; yer yer sayfalar yapışık, mürekkep dağılmış ve mantar lekeleri oluşmuştur. Eserin sonu nemden dolayı okunamaz haldedir.

10.

Arşiv No: 03 Gedik 18234

Eser Adı: es-Sefînetü'n-Nefîse fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 3

Yazar Adı: Sâkıb Mustafâ Dede Bursevî

Müstensih: Halîl Şühûdî

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1170

Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 64

11.

Arşiv No: 43 Va 1446/1

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Mustafa Sâkıb

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 390

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 80x165; 160x225

Yazı: Ta‘lik

Açık kahverengi parlak meşin cilt.

12.

Arşiv No: 43 Va 1446/2

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 2

Yazar Adı: Mustafa Sâkıb

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 329

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 80x165; 160x225

Yazı: Ta‘lik

Açık kahverengi parlak meşin cilt.

13.

Arşiv No: 43 Va 1446/3

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 3

Yazar Adı: Mustafa Sâkıb

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 206

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 80x165; 160x225 mm.

Yazı: Ta‘lik

Açık kahverengi parlak meşin cilt.

14.

Arşiv No: 43 Va 1447/1

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Mustafa Sâkıb

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 290

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 85x160; 150x215

Yazı: Ta‘lik

Açık kahverengi parlak meşin cilt.

15.

Arşiv No: 43 Va 1447/2

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 2

Yazar Adı: Mustafa Sâkıb

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 298

Satır Sayısı: 19

Fiziksel Nitelik: 95x155; 155x220

Yazı: Nesih

Açık kahverengi parlak meşin cilt.

16.

Arşiv No: 43 Va 1447/3

Eser Adı: Sefîne-i Mevleviyye

Cilt: 3

Yazar Adı: Mustafa Sâkıb

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1135

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi

Varak Sayısı: 171

Satır Sayısı: 19

Fiziksel Nitelik: 100x160 165x220

Yazı: Ta‘lik

Açık kahverengi parlak meşin cilt.

17.

Arşiv No: E.H. 1195

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Mustafâ Sâkıb Dede

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1214

Bulunduğu Yer: İstanbul

Koleksiyon: Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 269

Satır Sayısı: 25

Fiziksel Nitelik: 235x150 mm.

Yazı: Ta'lik

Başlık yaldızlı, cetveller kırmızı. Miklep, şemse ve köşelikli kırmızı deri cilt.

18.

Arşiv No: E.H. 1196

Eser Adı: Sefîne-i Nefise fî'l-Menâkıbi'l-Mevleviyye

Cilt: 2

Yazar Adı: Mustafâ Sâkıb Dede

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: İstanbul

Koleksiyon: Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları

Varak Sayısı: 400

Satır Sayısı: 25

Fiziksel Nitelik: 235x150 mm.

Yazı: Ta'lik

Başlık yaldızlı, cetveller kırmızıdır. Miklep, şemse ve köşebentli kırmızı deri cilt.

19.

Arşiv No: Halet Efendi Eki 00065-01

Eser Adı: Sefîne-i Nefîse[-i Mevleviyye]

Cilt: 1

Yazar Adı: Sâkıb Dede, Mustafa el-İzmirî

Müstensih: Muhammed Nazif

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. 1168

Bulunduğu Yer: Süleymaniye - İstanbul

Koleksiyon: Halet Efendi Eki – Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Varak Sayısı: 314

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 210x145;155x85 mm

Yazı: Ta‘lik

20.

Arşiv No: Halet Efendi Eki 00065-02

Eser Adı: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyye

Cilt: 2

Yazar Adı: Sâkıb Dede, Mustafa el-İzmirî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Süleymaniye - İstanbul

Koleksiyon: Halet Efendi Eki – Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Varak Sayısı: 365

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 207x139; 160x83 mm

Yazı: Ta‘lik

21.

Arşiv No: Halet Efendi Eki 00065-03

Eser Adı: Sefîne-i Nefîse[-i Mevleviyye]

Cilt: 3

Yazar Adı: Sâkıb Dede, Mustafa el-İzmirî

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Süleymaniye - İstanbul

Koleksiyon: Halet Efendi Eki – Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Varak Sayısı: 153

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 210x137; 160x80 mm

Yazı: Ta‘lik

22.

Arşiv No: Halet Efendi 00235-M

Eser Adı: Sefîne-i Nefîse fi'l-Menâkıbı'l-Mevleviyye

Cilt: 1

Yazar Adı: Sâkıb Dede, Mustafa el-İzmirî

Müstensih: Muhammed Hâmidî

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. Receb 1135

Bulunduğu Yer: Süleymaniye - İstanbul

Koleksiyon: Halet Efendi– Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Varak Sayısı: 305

Satır Sayısı: 27

Fiziksel Nitelik: 291x165; 207x89 mm

Yazı: Nesih

23.

Arşiv No: Halet Efendi 00235

Eser Adı: Sefîne-i Sâkıb

Cilt: 2-3

Yazar Adı: Sâkıb Mustafa Dede

Müstensih: Dervîş Hüseyin Niyâz

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: h. Receb 1207

Bulunduğu Yer: Süleymaniye - İstanbul

Koleksiyon: Halet Efendi– Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Varak Sayısı: 249 vr. +156 vr.

Satır Sayısı: 19

Fiziksel Nitelik: 210x154; 158x91 mm

Yazı: Nesih

24.

Arşiv No: Nuruosmaniye 05063

Eser Adı: Sefîne-i Mevlevî

Cilt: 2

Yazar Adı: Sâkıb Mustafa Dede

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

Bulunduğu Yer: Nuruosmaniye - İstanbul

Koleksiyon: Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Varak Sayısı: 267

Satır Sayısı: 21

Fiziksel Nitelik: 200x135; 165x080 mm

Yazı: Talik

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENKABEDEN TEZKİREYE GEÇİŞE BİR ÖRNEK: SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN

3.1. Bir Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân

Sâkıb Mustafa Dede, Hacı Fatma Hanım'ın tavassutuyla Kütahya Mevlevihanesi'nin postnişinliğine getirilmeden önce hayatının önemli bir kısmını seyahat ederek geçiren bir Mevlevi idi. Bu seyahatler bir yandan Sâkıb Dede'nin manevi şahsiyetini şekillendirirken bir yandan da Mevlevi literatürünün en kapsamlı saha araştırmasının temelini oluşturuyordu. Çalışmamızın ikinci bölümünde işaret ettiğimiz üzere *Sefîne*'nin biyografik kaynakları kitabî değil şifâhîdir. Müellif üç kıtada faaliyet gösteren bir tarîkin hem mazisine hem de hâline ışık tutan renkli bir fotoğrafını çekebilmeyi bu seyahat merakına borçludur. Müellifimiz, XVIII. yüzyılda keyfiyet ve kemiyet açısından kuvvetli bir artış gösteren menâkıbnâmeler[306] silsilesine dahil edeceği eserinin malzemesini toplamış ve Kütahya Mevlevihanesi postnişinliği esnasında bu malzemeyi münşiyâne bir üslupla kaleme alabilmiştir.

Tasavvufî literatürün en mühim türlerinden biri olan menâkıbnâmeler içinde *Sefîne* üslubunun giriftliği ile öne çıkmaktadır. Aslında menâkıbnâmelerde alışık olmadığımız bu "üslûb-ı âlî", muhtemelen kendi devrinde dahi herkesin idrakine açık değildir. Buna rağmen şu hususu da göz ardı etmemek gerekir ki *Sefîne*, muhtevasında sunduğu zaman aralığı -takriben dört yüzyıllık bir dönem- ve şahıs kadrosu itibariyle Mevlevi tarîkinin en kapsamlı menâkıbnâmesidir.

Eserimizin hangi edebi tür dahilinde yer aldığına kısaca temas ettikten sonra incelememizi *Sefîne*'nin menâkıbnâme özelliği üzerinden yürütmek yerine edebiyat tarihimizin önemli biyografik kaynaklarından tezkire türüyle münasebeti üzerinden ilerletmek istiyoruz. Bu vesile ile bir menâkıbnâmenin ihtiva ettiği malzemenin nasıl bir şuarâ tezkiresine dönüştüğünü ortaya koyabileceğiz. Bu dönüşüm edebiyat tarihi

[306] Haşim Şahin, "Menâkıbnâme", c. 29, **TDVİA**, Ankara, 2004, s. 113.

cihetinden de ilginç bir manzara arz etmektedir. Sâkıb Dede her ne kadar güçlü bir münşî ve zevk-i selîm sahibi bir şair olsa da asla bir tezkire-i şu'arâ yazma fikrinde olmamıştır. *Sefîne*'nin sebeb-i telifi kısmında da belirtildiği gibi onun sâikleri bambaşka cihetlere râcidir. Fakat onun bu gayret eseri çalışması muhtevası sebebiyle başkalarına bir tezkire yazma ilhamı verecektir. Mevlevi tarikinin ilk müstakil tezkiresi olacak olan bu eserin telif hikâyesi, *Sefîne*'nin yeni bir veche kazanmasını da sağlayacaktır. Çalışmamızın önemli bahislerinden biri olarak addettiğimiz bu meseleye biraz daha yakından bakmak istiyoruz.

XVIII. asrın gözde şairlerinden biri olarak tanınan Gâlib Dede, Kulekapısı Mevlevihanesi'nin postnişinliğine geçtikten sonra muhib ve müridlerinden olan Esrar Dede'ye bir süredir üzerinde çalıştığı tezkire yazma fikrini açar. Bu fikir doğrultusunda seçtiği ve topladığı Mevlevi şairlerinin şiirlerini ve bunların bazılarına yazdığı kısa terceme-i hâlleri Esrar Dede ile paylaşır. Ancak bu dönemde şeyhlik makamında bulunduğu için bu niyetini kuvveden fiile geçirecek zamanı olmayan Gâlib Dede, tezkire meselesini Esrar Dede'ye havale eder. Esrar Dede ise daha önceki dönemlerde telif edilmiş olan tezkirelerde Mevlevi şairlerin hakettikleri ilgiyi görmeden kendileri hakkında kısaca bilgi verilmek suretiyle geçiştirildiklerini de gözönüne alarak bu vazifeyi deruhde etmiş olur. Bizim burada kısaca açıkladığımız mesele *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ismi ile tezkire literatürümüze giren Esrar Dede Tezkiresi'nin hangi şartlar altında yazıldığının izahıdır. Bu izahı Esrar Dede, tezkiresinin giriş kısmında okuyucu ile paylaşmaktadır. [307]

Bu mukaddimeye dikkat edildiğinde tezkirenin hangi kaynaklardan beslendiğine dair sarih hiçbir bir bilgiye rastlayamazsınız. Hem Gâlib Dede hem de Esrar Dede'nin bu noktada mübhem bir tavır takındığı görülür. Ancak tezkire metninin muhtelif yerlerinde başvurulan tezkirelerin isimlerini görmek mümkündür.[308] Bu tezkire isimlerinin yanı sıra Mevlevi literatürünün bazı isimlerini de Esrar Dede tezkiresinde bulabilmekteyiz.[309] Bu isimler içerisinde Esrar Dede'nin

[307] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 4-8.
[308] İlhan Genç, Esrar Dede tezkiresinin metni üzerinde yaptığı incelemede tezkirede zikri geçen şuara tezkirelerinin isimlerini tespit etmiştir. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. CLXIV-CLXV.
[309] İlhan Genç, Esrar Dede'nin tezkirenin pek çok yerinde *Sefîne*'den istifade ettiğine işaret ettikten sonra kullanılan diğer kaynakların isimlerini de sıralar. Fakat sıralanan bu kaynakların pek çoğu

en çok başvurduğu kaynak *Sefîne*'dir. Esrar Dede'nin *Sefîne*'den faydalandığına dikkat çeken Gölpınarlı, Esrar Dede'yi Sâkıb Dede'den aldığı bilgileri bir tenkit süzgecine tabi tutmadan kullandığı için eleştirir.[310] İlhan Genç ise incelemesinde yalnızca *Sefîne*'nin bir başvuru kaynağı olarak kullanıldığına temas etmekle kalmaz; ayrıca hangi şairler için *Sefîne*'den istifade edildiğini de bir liste halinde ortaya koyar.[311]

Sefîne'nin metnini hazırlarken yukarıda kaydettiğimiz tespitlerin ışığında sık sık Esrar Dede Tezkiresi'ne başvurduk. *Sefîne* ile Esrar Dede tezkiresi mabeyninde var olduğu malum olan bu rabıtanın aslında zannedilenden daha kuvvetli olduğunu fark ettik.[312] Özellikle yalnızca Mevlevi kaynaklarında bulabileceğimiz şairlerin terceme-i hâllerinin yazımında *Sefîne*'nin -bir mecburiyet tahtında olarak- yegâne kaynak haline geldiğini müşahede ettik. Bu müşahede sayesinde Esrar Dede tezkiresini daha dikkatli okuma yoluna giderek *Sefîne*'nin hangi şairlerde Esrar Dede ile müşterek bir kadroya sahip olduğunu tespit ettik. Bu tespitimizin akabinde *Sefîne*'nin "yegâne" yahut "birincil kaynak" olma vasfının hangi maddelerin yazımında olabileceğini de birkaç örnek şair vasıtası ile açıklama yoluna giderek ayrı bir liste daha meydana getirdik.

Böylece *Sefîne*'nin Mevlevi biyografi yazma geleneğindeki konumunu ve bir noktada halefi olan *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'ye sağladığı katkıyı açık bir şekilde ortaya koymayı hedefledik.

Mevlevi şairler tarafından hazırlanmış olan mecmû'a-i eş'ârlardır. Araştırmacı tezkirenin üslubu gereği farklı sıfat ve tabirler ile zikredilen bu mecmuaları sanki birbirinden farklı müstakil isim sahibi eserler gibi kabul etmiştir! Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. CLXVIII-CLXIX.

[310] Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, s. 31.

[311] İlhan Genç listesinde yirmi dört şairin ismini vermektedir. Lâkin bu isimler madde içlerinde *Sefîne*'nin ismi doğrudan zikredildiği için bu listeye girebilmişlerdir. Aslında Esrar Dede'nin istifade ettiği şair miktarı bu listenin birkaç kat fazlasına tekabül etmektedir. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. CLXVII.

[312] Gölpınarlı, Esrar Dede'nin *Sefîne*'yi kaynak olarak kullandığını dile getirmekle beraber bu istifadenin keyfiyeti hakkında sarih bir bilgi vermez. Bkz. Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, s. 31.

3.2. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın Biyografik Bir Kaynak Olarak Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb İle Mukayesesi

Bir menâkıbnâme olarak kaleme alınan *Sefîne*'nin biyografik değeri ve potansiyeli göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür. Şeyh Gâlib gibi "Hânedân-ı Sâkıbıyye"ye müntesip bir şairin bu potansiyeli fark edip değerlendirmek istemesi gayet isabetli bir adımdır. Çalışmamızın dördüncü bölümünde detaylı bir şekilde ele alacağımız üzere Şeyh Gâlib tarafından telif edilmesi planlanan fakat Esrar Dede'nin kaleminden çıkan *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'deki şiir örneklerinin çoğu *Sefîne*'den toplanmıştır. Lâkin bu şiirlere eklenecek biyografilerin hazırlanması işi ise Esrar Dede'ye kalmıştır. Bu noktada Esrar Dede -muhtemelen Gâlib Dede'nin yönlendirmesi ile- sık sık *Sefîne*'den nakil yaparak pek çok şairin biyografisini hazırlayabilmiştir. *Sefîne*'de zikri geçen şairlerin bir kısmının şöhretleri Mevlevi mahfillerinin dışına çıkamadığı için Esrar Dede bu Mevlevi şairlerin hayat hikâyelerini Sâkıb Dede'den öğrendikleri ile şekillendirmek mecburiyetinde kalmıştır. Daha önce de vurguladığımız üzere Esrar Dede'nin *Sefîne*'den istifade ettiği bilinen bir husus ise de bu istifadenin çerçevesi tam manasıyla çizil(e)memiştir. Bu bapta Esrar Dede'nin -dolayısı ile Ali Enver'in- tezkirenin yazımı sürecinde *Sefîne*'den iki farklı şekilde istifade ettiğini düşünüyoruz. İlki; *Sefîne*'nin haricinde muhtelif biyografik kaynaklarda da bulabildiği şairlerin terceme-i hâllerini hem *Sefîne*'yi hem de diğer kaynakları kullanarak oluşturmasıdır. Bu yöntemle meydana getirilen maddelerde *Sefîne*'nin katkısı aşikar olmakla beraber bu katkının hangi miktar ve oranlarda olduğunun tespiti hayli zordur. Çünkü muhtelif kaynaklardan beslenerek verilen biyografik bilgilerin izlerini takip etmek ve hangi maddi bilgi unsurunun hangi kaynaktan alındığını kesin bir şekilde tayin etmenin -her bir maddebaşı için- imkânsız olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden ilk olarak *Sefîne* ile Esrar Dede ve Ali Enver'in müşterek oldukları şairlerin isimlerini bir liste halinde mukayese yapabilmek maksadı ile hazırladık. Listenin ilk sütununda *Sefîne*'nin şairlerini verdikten sonra ikinci sütunda Esrar Dede'deki müşterek isimlerini verip üçüncü sütunda ise Ali Enver'in diğer iki kaynak eserimizle müşterek isimlerini vermeye çalıştık. Bu listede Ali Enver'in Esrar Dede'nin özeti olmanın bir neticesi

olarak bazı şairleri ihtiva etmediğini belirtmek isteriz. Bu liste sayesinde bu üç Mevlevi kaynağının müşterek şairlerini tespit ettik.[313]

Esrar Dede'nin *Sefîne*'den istifade ederken başvurduğu ikinci usul ise *Sefîne*'nin önemine işaret etmektedir. Bu usul dahilinde Esrar Dede, tezkiresindeki birçok şairin biyografisini temin noktasında Sâkıb Dede'den başka yazılı bir kaynağa sahip değildir. Bu yüzden Sâkıb Dede'yi bazen yegâne bazen ise birincil kaynak olarak kullanmak mecburiyetinde kalmıştır. Çünkü Esrar Dede Tezkiresi'ndeki şairlerin önemli bir kısmı Mevlevi mahfillerinin haricinde pek bilinmeyen şairlerden oluşmaktadır. Bu durum *Sefîne*'nin ehemmiyetini arttırmış ve vefat tarihleri gibi bazı teknik bilgilerin dışında Esrar Dede birçok şairin biyografisini *Sefîne*'den almak zorunda kalmıştır. Her iki eserin dikkatli bir mukayesesi neticesinde ortaya koyduğumuz bu hakikat, *Sefîne*'nin edebiyat tarihi nokta-i nazarından kıymetini de ortaya koyacaktır kanaatindeyiz. Bu listede *Sefîne*'nin "birincil" kaynak olarak tavsif edilmesi ise bazı vefat tarihleri ve şiir örneklerinin tespit edemediğimiz kaynaklardan alınmış olması hasebiyle ihtiyaten tercih edilmiştir. Ayrıca *Sefîne*'nin birincil kaynak olarak kullanıldığını ispatlamak üzere dört şair seçilmiştir. Bu şairlerin biyografileri muhtelif kaynaklarda araştırılmış[314] olmakla birlikte *Sefîne*'nin dışındaki kaynaklarda kayda değer herhangi bir malumata ulaşılamamıştır. Böylece *Sefîne*'nin biyografik değer taşıyan cebhesini Esrar Dede üzerinden okumaya ve anlamaya çalışarak Şeyh Gâlib ve Esrar Dede'nin *Sefîne*'deki malumatı nasıl değerlendirdiğini de ortaya koymuş olduğumuzu söyleyebiliriz.

---

[313] Bu liste ve daha sonra vereceğimiz listede tespit edilen şairlerin isimleri ve bu isimlerin geçtikleri yerler; *Sefîne* için tezimizde hazırlayıp transkripsiyon alfabesine aktardığımız Mısır'da Matba'a-i Vehbiyye'de basılan nüsha, Esrar Dede için İlhan Genç tarafından yayımlanan çalışma, Ali Enver için ise Sadık Erdem'in çalışması esas alınmış olup bu üç eser incelememizde sık sık kullanıldığı için künyelerini burada tekrar vermeyi gerek görmüyoruz.

[314] Esrar Dede'nin "birinci kaynak" olarak *Sefîne*'yi ittihaz etmek mecburiyetinde kaldığı şairleri gösterdiğimiz ikinci listedeki Mevlevileri, klasik biyografi kaynaklarında detaylı bir şekilde taradık. Taradığımız bu kaynakların isimlerini tek tek zikretmek yerine yine bu kaynaklardan hareketle hazırlanmış olan *Tuhfe-i Nâ'ilî*'yi -tarafımızdan incelenen bütün bu biyografik kaynakları ihtiva ettiği ve eserde verilen bilgilere muhalif bir kayıtla karşılaşmadığımız için- araştırdığımız şairlerin diğer kaynaklardaki varlığına delil göstermede kafi addettik. Bu yüzden hem ikinci listenin hazırlanmasında hem de bu listeden seçilen dört şairin diğer biyografik kaynaklardaki mevcudiyetlerini tespit etmede *Tuhfe-i Nâ'ilî*'nin söylediklerini doğru kabul ediyoruz. *Tuhfe-i Nâ'ilî*'nin kaynakları hakkında bkz. Harun Gündüz, **"Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks-Sayfa 1-100)",** dnş. Prof. Dr. Sadık Erdem, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir, 2009, s. 11-15.

Aşağıda öncelikle müşterek şairler listesi verilecektir. Bu listenin akabinde *Sefîne*'nin Esrar Dede ve Ali Enver için hangi şairlerde birincil kaynak olduğunu tespit eden liste gelecektir. Her iki listede de *Sefîne*'den alınan isimlerin bazılarının italik olarak yazıldığı ve bu italik isimlerin hemen altında parantez içinde başka Mevlevilerin isimlerinin kaydedildiği görülecektir. Bunun sebebi, *Sefîne*'deki bazı şairlerin müstakil menkabesinin olmayışıdır. Esrar Dede, tezkiresine *Sefîne*'de müstakil menkabesi olmayan fakat bir başkasının menkabesi içinde yer alan şairleri de eklemiştir. Dikkatli bir okuma ile Esrar Dede tezkiresine maddebaşı olarak girdiği tespit ettiğimiz müstakil menkabe sahibi olmayan bu şairleri hem italik yazarak hem de hangi Mevlevi'nin menkabesinde geçtiğini vurgulamak maksadı ile asıl menkabe sahibinin ismini parantez içine alarak verdik. Bu listenin devamında listeden seçilen dört şairin biyografileri incelenerek Sâkıb Dede'nin verdiği malumatın Esrar Dede ve Ali Enver tarafından nasıl kullanıldığı, ilgili eserlerden alıntılanan pasajlar vasıtası ile anlatılacaktır.

3.2.1. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye Ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Müşterek Surette Bulunan Şairlerin Listesi

	SNM	C./ S.N.	TŞM	S.N.	SE	S.N.
1	**Hazret-i Âdem Efendi**	II/ 44-50	**Âdem Dede Efendi**	10-15	**Âdem Dede**	34-35
2	**Hazret-i Şeyh Mehmed Ağa-zâde**	II/ 26-37	**Hazret-i Aga-zâde Muhammed Dede**	16-20	**Aga-zâde Mehmed Dede**	35
3	**Hazret-i Müneccim Ahmed Dede**	II/ 168-173	**Hazret-i Ahmed Dede Müneccimbaşı**	20-24	**Ahmed Dede Müneccimbaşı**	36
4	**Hazret-i Enîs Dede**	II/ 222-224	**Hazret-i Enîs Receb Dede**	24-28	**Enîs Receb Dede**	36-37
5	**Hazret-i Ahî Mehmed Sâdık**	I/ 114-116	**Âhî Sâdık**	29-30	**Ah-i Sâdık**	37-39
6	**Dervîş Mehmed-i Sıdkî**	III/ 125-126	**Esîf Muhammed Dede**	36-38	**.....**	.....
7	**Hazret-i Moravî Ahmed Dede**	II/ 159-161	**Dervîş Ahmed**	38-42	**.....**	.....
8	**Dervîş Ahmed Ânî**	III/ 20-21	**Dervîş Ahmed Ânî**	42-43	**Ânî**	39-40
9	***Dervîş Edîb*** **(Dervîş Ca'fer Nesnesine)**	III/ 43-44	**Dervîş Edîb**	44	**.....**	.....
10	**Dervîş Üveys**	III/	**Dervîş Üveys**	44-45	**.....**	.....

		103-106				..
11	**Hazret-i Çelebî Bostân-ı Evvel**	I/ 153-164	**Bostân Çelebî Efendi**	45-49	**.....**	....
12	**Hazret-i Bostân-ı Sânî Çelebî**	I/ 183-197	**Bostân-ı Sânî**	49-51	**.....**	....
13	**Çelebî Burhâneddîn İlyâs**	I/ 97-102	**Burhânü'd-dîn İlyâs Çelebî**	51-56	**Bürhâne'd-dîn**	40-41
14	**Hazret-i Çelebî Bedreddîn**	I/ 207-208	**Bedrü'd-dîn Çelebî**	56-57	**.....**	....
15	**Hazret-i Tevekkülî Dede**	II/ 118-122	**Tevekkülî Dede**	69-71	**Tevekkülî Dede**	43-44
16	**Hazret-i Celâleddîn Ergun**	I/ 59-97	**Celâl Ergûn**	96-105	**Celâl Ergûn**	48-49
17	**Hazret-i Çelebî Cemâleddîn**	I/ 139-143	**Çelebî Cemâl**	106-108	**Çelebi Cemâl**	49-50
18	**Hazret-i Cünûnî Dede**	II/ 57-64	**Cünûnî Dede**	109-112	**Cünûnî**	50
19	**Dervîş Hüsâm**	III/ 28-29	**Dervîş Hüsâm**	121-122	**Hüsâm**	56-57
20	**Dervîş Mehmed Hasîb**	III/ 133-134	**Dervîş Hasîb**	123-125	**Hasîb**	57
21	***Dervîş Hazîn*(Sultân**	I/ 44	**Dervîş Hazîn**	126-127	**.....**	....

	Dîvânî Mehmed Efendi)					
22	**Hazret-i Hızır Paşa**	I/ 4-10	**Hızır Paşa**	137-140	**Hızr Paşa**	63-64
23	**Hazret-i Çelebî Hüsrev**	I/ 143-149	**Husrev Çelebî Efendi**	140-146	**Hüsrev Çelebî Efendi**	64-67
24	**Hazret-i Hızır Beğ**	I/ 119	**Hızır Beg**	146-150	**Hızr Beg**	67-71
25	**Hazret-i Hudâyî Dede**	II/ 13-15	**Hudâyî Dede**	150-154	**Hudâyî Dede**	71-72
26	**Sultân Dîvânî Mehmed Efendi**	I/ 15-59	**Sultân Dîvânî**	163-174	**Sultân Dîvânî**	75-77
27	**Hazret-i Kartal Dede**	II/ 22-26	**Dâlî Dede**	174-178	**Dâlî Dede**	77-78
28	**Hazret-i Dânişî 'Alî Dede**	II/ 210-211	**Dânişî 'Alî Dede**	178-188	**Dânişî 'Alî Dede**	78-80
29	**Hazret-i Dâvûd Dede**	II/ 127-130	**Dede Dâvud**	189-190	**.....**	....
30	***Dervîş Çelebî* (Hazret-i Hüseyin Efendi Çelebî)**	I/ 175	**Dervîş Çelebî Efendi**	190-193	**Dervîş Çelebî Efendi**	80-81
31	**Dervîş 'Osmân-ı Sîne-çâk**	III/ 73-74	**Dervîş 'Osmân Sîneçâk**	199-201	**Dervîş 'Osmân Sîne-çâk**	83-84
32	**Hazret-i Sâlih Dede**	II/ 102-106	**Zihnî Sâlih Dede**	203-205	**Zihnî Sâlih Dede**	85-86
33	**Dervîş Hasan Zihnî**	III/	**Dervîş Hasan**	207-	**Dervîş Hasan**	87-

		67-69	**Zihnî**	208	**Zihnî**	88
34	**Hazret-i Rusûhî İsmâ'îl Efendi**	II/ 37-44	**Rusûhî Dede**	209-213	**Rüsûhî Dede Efendi**	88-90
35	**Hazret-i Rahmetullâh Dede**	II/ 217-218	**Rahmetu'llâh Dede**	213-215	**Rahmetü'llâh Dede**	90
36	**Dervîş Receb**	III/ 102-103	**Dervîş Receb Tarîkatî**	220-221	**Receb-i Tarîkatî**	92-93
37	**Hazret-i Çelebî Zeynüddîn**	I/ 102-107	**Zeynüddîn Efendi**	223-224	**Zeyne'd-dîn Efendi**	94
38	**Siyâhî Mustafâ Dede**	II/ 218-220	**Siyâhî Mustafâ Dede**	225-228	**Siyâhî Mustafâ Dede**	94-96
39	***Sa'îd Dede* (Hazret-i 'Adnî Dede)**	II/ 139-140	**Sa'îdâ Dede**	230-231	**Sa'îdâ Dede**	97
40	***Seyyid Halîl-i Sânî* (Hazret-i Seyyid Mehmed Dede)**	II/ 227	**Seyyid Sâlik Dede**	232-234	**Seyyid Sâlik Dede**	97-98
41	**Dervîş Sâmî Yûnus**	III/ 70-71	**Dervîş Sâmî**	241-244	**Sâmî**	101-102
42	**Hazret-i Şâh Çelebi**	I/ 117-119	**Şâh Çelebî Efendi**	245-249	**Şâh Çelebî Efendi**	103-104
43	**Hazret-i Şâh Mehmed Çelebi**	I/ 242-246	**Şâh Muhammed Çelebî**	249-250	**Şâh Mehmed Çelebî**	104-105
44	**Hazret-i Şâhidî Dede**	II/ 15-19	**Şâhidî Dede**	250-253	**Şâhidî Dede**	105-106

45	***Şuhûdî Efendi* (Hazret-i Şâhidî Dede)**	II/ 18-19	**Şuhûdî Dede**	253-254	**Şühûdî**	106
46	***Dervîş Şeydâ* (Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)**	I/ 44	**Dervîş Şeydâ**	263-264	**.....**	....
47	**Dervîş Mehmed-i Şehlâ**	III/ 44-45	**Dervîş Şehlâ**	267-268	**Şehlâ/Meyyâl**	111-113
48	**Hazret-i Sabûhî Ahmed Dede**	II/ 76-81	**Sabûhî Dede**	274-281	**Sabûhî Dede**	116-117
49	***Şeyh Mûsâ* (Hazret-i Celâl 'Alî Dede)**	II/ 173-174	**Safiyullâh Dede**	290-293	**Safiyyü'llâh Dede**	121-122
50	***Şeyh Mehmed Sâbir- Pârsâ* (Hazret-i Şeyh Mehmed Ağa-zâde; Hazret-i Mahmûd Dede)**	II/ 32; 201-204	**Dede Sâbir-i Pârsâ**	293-297	**Dede Sâbir Pârsâ**	122-123
51	***Mîrzâ Safî-Dervîş Safî* (Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)**	I/ 26-27	**Dervîş Safî'-i Hatâyî**	309-310	**Safî-i Hatâyî**	128
52	***Dervîş Safâyî* (Hazret-i Seyyid Halîl Efendi)**	II/ 90	**Dervîş Safâyî**	311-312	**Dervîş Safâyî**	129-130
53	***Dervîş Sâfî-i Sirozî* (Hazret-i Vecdî Dede)**	II/ 133	**Dervîş Sâfî**	312-314	**Dervîş Sâfî**	130
54	**Hazret-i Çelebi Hüsâmeddîn**	I/ 210-211	**Çelebî Tâhir Hüsâm**	317-318	**Tâhir Hüsâm Çelebî**	131

55	**Hazret-i Toğanî Ahmed Dede**	II/ 71-76	**Togâni Ahmed Dede**	318-321	**Toganî Ahmed Dede**	131-132
56	**Hazret-i Tâlibî Hasan Dede**	II/ 231-232	**Tâlibî Dede**	321-323	**Tâlibî Dede**	133-134
57	***Tarîkatî Emîr Dede* (Hazret-i ‘Abdülhalîm Efendi)**	I/ 183	**Tarîkatî Emîr Dede**	324-325	**Tarîkatî Emîr Dede**	134
58	**Hazret-i ‘Abâ-pûş Bâlî Efendi**	I/ 4-14	**Sultân ‘Abâ-pûş**	325-329	**Sultân ‘Abâ-pûş-ı Velî**	135-137
59	**Hazret-i Emîr ‘Âlim-i Kûçek**	I/ 123-129	**Emîr ‘Âlim Efendi**	329-332	**Emîr ‘Âlim Efendi**	137-138
60	**Hazret-i Emîr ‘Âdil-i Kûçek**	I/ 132-139	**‘Âdil Efendi**	332-335	**‘Âdil Efendi**	139
61	**Hazret-i ‘Abdülhalîm Efendi**	I/ 178-183	**‘Abdü’l-halîm Efendi**	335-337	**‘Abdü’l-halîm Efendi**	139-140
62	**Hazret-i Seyyid Mehmed ‘Ârif**	I/ 200-204	**Hâcî ‘Ârif Efendi**	338-339	**Hâcı ‘Ârif Efendi**	140
63	**Dervîş ‘Abdülvehhâb-ı Hemedânî**	III/ 8-9	**‘Abdü’l-vehhâb-ı Hemedânî**	339-341	**‘Abdü’l-vehhâb-ı Hemedânî**	141
64	**Hazret-i ‘Ubeydullâh Dede**	II/ 19-20	**‘Ubeydu’llâh Dede**	341-343	**.....**	.....
65	**Hazret-i ‘Arzî Mehmed Dede**	II/ 81-85	**‘Arzî Dede**	343-347	**‘Arzî Dede**	141-142
66	**Hazret-i ‘İlmî Dede**	II/	**‘İlmî Dede**	347-	**‘İlmî Dede**	143-

		85-90		350		144
67	**Hazret-i ‘Adnî Dede**	II/ 135-140	**‘Adnî Dede**	350-352	**‘Adnî Dede**	144-145
68	**Hazret-i ‘Ârifî Ahmed Dede**	II/ 167-168	**‘Ârif Dede**	352-354	**‘Ârif Dede Peçevî**	145-146
69	***Şeyh Mehmed ‘Ârif* (Siyâhî Mustafa Dede)**	II/ 219	**‘Ârif Dede**	354-356	**‘Ârif Dede**	146
70	**Dervîş ‘Azîzî**	III/ 111-113	**‘Azîzî Dede**	357-358	**‘Azîzî Dede**	147
71	**Hazret-i Müneccim Ahmed Dede**	II/ 168-173	**‘Âşık Dede**	358	**.....**	....
72	***‘Ayşî* (Hazret-i Sabûhî Ahmed Dede)**	II/ 77	**Dervîş ‘Ayşî**	361-363	**Dervîş ‘Ayşî**	148
73	**Hazret-i Gavsî Ahmed Dede**	II/ 144-149	**Gavsî Ahmed Dede**	400-405	**Gavsî Dede**	161-163
74	**Dervîş Ganem; *Dervîş Ganem* (Hazret-i Rusûhî İsmâ‘îl Efendi)**	III/ 54-55; II/ 42	**Dervîş Ganem**	407-409	**Dervîş Ganem**	163-164
75	**Hazret-i Çelebi Ferruh**	I/ 149-153	**Ferruh Çelebî Efendi**	410-413	**Ferruh Çelebî Efendi**	164-165
76	**Hazret-i Fedâyî Dede**	II/ 12-13	**Fedâyî Dede**	413-415	**Fedâyî Dede**	165-166

77	**Hazret-i Seyyid Halîl Efendi**	II/ 90-96	**Es-Seyyid Fâzıl Halîl Dede**	415-416	**Fâzıl Halîl Dede**	166-167
78	**Dervîş Fennî**	III/ 108-110	**Fennî Dede**	416-419	**Fennî Dede**	167-168
79	**Hazret-i Fakrî Ahmed Dede**	II/ 178-181	**Fakrî Dede**	424-425	**Fakrî Dede**	170-171
80	**Dervîş Ahmed Fasîh**	III/ 101-102	**Dervîş Fasîh**	425-428	**Dervîş Fasîh**	171-173
81	***Dervîş Feyzî-i Belhî* (Hazret-i Emîr ‘Âlim-i Kûçek)**	I/ 129	**Dervîş Feyzî-i Belhî**	432-434	**Dervîş Feyzî-i Belhî**	175
82	***Dervîş Fevzî* (Hazret-i Hamza Dede); (Dervîş Mehmed-i Hindî)**	II/ 134-135; III/ 120-121	**Dervîş Fevzî**	435	**Dervîş Fevzî**	175
83	**Hazret-i Şeyh Ahmedü’l-Kârî**	II/ 5-7	**Şeyh Kârî’-i Ahmedü’l-Vefâyî**	439-440	**Şeyh Kâri’ Ahmed El-Vefâyî**	177
84	***Kâsım Dede* (Hazret-i Çelebi ‘Ârif-i Kûçek)**	I/ 174	**Kâsım Dede**	440-441	**Kâsım Dede**	178
85	**Hazret-i Kemâl Ahmed Dede**	II/ 64-66	**Kemâl Ahmed Dede**	441-444	**Kemâl Ahmed Dede**	178-180
86	**Hazret-i Şeyh ‘Abdülkerîm**	II/ 50-54	**Kerîm Dede**	444-446	**Kerîm Dede**	180
87	**Dervîş ‘Alî Külhanî**	III/	**Külhanî ‘Alî Dede**	446-	**Külhanî ‘Alî**	180-

		33-35		448	**Dede**	181
88	**Dervîş Lâlî;** ***Dervîş Lâlî*** **(Dervîş ‘Alî Horâsânî)**	III/ 18-19; III/ 15-16	**Lâlî Dede**	464-466	**Lâlî Dede**	187
89	**Dervîş Ahmed Lebîb**	III/ 134-136	**Dervîş Lebîb**	467-468	**Dervîş Lebîb**	188
90	**Hazret-i Şeyh Teber-dâr Mehmed Dede**	II/ 66-69	**Şeyh Muhammed Teberdâr**	469-470	**Şeyh Mehmed-i Teber-dâr**	189
91	**Dervîş Mehmed-i Şehlâ**	III/ 44-45	**Dervîş Meyyâl**	474-476	**.....**	....
92	**Dervîş Mazlûm**	III/ 60-62	**Dervîş Mazlûm**	478-480	**Dervîş Mazlûm**	193-194
93	***Dervîş Mûnis*** **(Hazret-i Enîs Dede)**	II/ 223-224	**Dervîş Mûnis**	483	**Dervîş Mûnis**	196
94	**Hazret-i Neşâtî Dede**	II/ 96-99	**Neşâtî Dede**	484-491	**Neşâtî Dede**	197-199
95	**Hazret-i Nasîrâ Dede**	II/ 185-186	**Nasîrâ Dede**	491-494	**Nasîrâ Dede**	199-200
96	**Hazret-i Nâcî Ahmed Dede**	II/ 149-151	**Nâcî Dede**	494-495	**Nâcî Dede**	201
97	**Seyyid Nesîb Yûsuf Dede**	II/ 224-226	**Nesîb Dede**	495-497	**Nesîb Dede**	201-202
98	**Hazret-i Nâyî ‘Osmân Dede**	II/ 229-	**Nâyî ‘Osmân Dede**	498-501	**Nâyî ‘Osmân Dede**	203-205

		231				
99	**Hazret Eş-şeyh Ebûbekrü'l-vefâ'î**	II/ 3-5	**Vefâyî Dede**	516-517	**Vefâyî Dede**	213-214
100	**Hazret-i Vecdî Dede**	II/ 130-133	**Vecdî Dede**	517-518	**Vecdî Dede**	214
101	**Dervîş Vehbî**	III/ 110-111	**Dervîş Vehbî**	519-521	**Dervîş Vehbî**	215-216
102	***Dervîş Vâsık*** **(Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)**	I/ 43	**Dervîş Vâsık**	521-522	**Dervîş Vâsık**	216-217
103	**Hazret-i Sîne-çâk Yûsuf Dede**	II/ 20-22	**Yûsuf Sîneçâk**	524-530	**Yûsuf-ı Sîne-çâk**	218-220
104	**Hazret-i Yûsuf Dede**	II/ 191-195	**Yûsuf Dede**	530-532	**Yûsuf Dede**	220-221
105	**Hazret-i Yahyâ Dede**	II/ 205-206	**Yahyâ Dede**	532-533	**Yahyâ Dede**	221-222
106	***Dervîş Yakîn*** **(Hazret-i Güneş Hânım-ı Kübrâ)**	I/ 254-255	**Dervîş Yakîn**	533-535	**Dervîş Yakîn**	222-223

3.2.2. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'ın; Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Yer Alan Şâirlerden Hangilerinin Biyografilerini Yazmada Birincil Kaynak Olduğunu Gösteren Liste

	SNM	C./ S.N.	TŞM	S.N.	SE	S.N.
1	**Hazret-i Ahî Mehmed Sâdık**	I/ 114-116	**Âhî Sâdık**	29-30	**Ah-i Sâdık**	37-39
2	**Dervîş Mehmed-i Sıdkî**	III/ 125-126	**Esîf Muhammed Dede**	36-38	**.....**	.....
3	**Hazret-i Moravî Ahmed Dede**	II/ 159-161	**Dervîş Ahmed**	38-42	**.....**	.....
4	**Dervîş Ahmed Ânî**	III/ 20-21	**Dervîş Ahmed Ânî**	42-43	**Ânî**	39-40
5	***Dervîş Edîb*** **(Dervîş Ca'fer Nesnesine)**	III/ 43-44	**Dervîş Edîb**	44	**.....**	.....
6	**Dervîş Üveys**	III/ 103-106	**Dervîş Üveys**	44-45	**.....**	.....
7	**Hazret-i Çelebî Bostân-ı Evvel**	I/ 153-164	**Bostân Çelebî Efendi**	45-49	**.....**	.....
8	**Hazret-i Bostân-ı Sânî Çelebî**	I/ 183-197	**Bostân-ı Sânî**	49-51	**.....**	.....
9	**Çelebî Burhâneddîn İlyâs**	I/ 97-102	**Burhânü'd-dîn İlyâs Çelebî**	51-56	**Bürhâne'd-dîn**	40-41

10	**Hazret-i Çelebî Bedreddîn**	I/ 207-208	**Bedrü'd-dîn Çelebî**	56-57	**.....**	....
11	**Hazret-i Tevekkülî Dede**	II/ 118-122	**Tevekkülî Dede**	69-71	**Tevekkülî Dede**	43-44
12	**Hazret-i Celâleddîn Ergun**	I/ 59-97	**Celâl Ergûn**	96-105	**Celâl Ergûn**	48-49
13	**Hazret-i Çelebî Cemâleddîn**	I/ 139-143	**Çelebî Cemâl**	106-108	**Çelebi Cemâl**	49-50
14	**Dervîş Hüsâm**	III/ 28-29	**Dervîş Hüsâm**	121-122	**Hüsâm**	56-57
15	**Dervîş Mehmed Hasîb**	III/ 133-134	**Dervîş Hasîb**	123-125	**Hasîb**	57
16	***Dervîş Hazîn*(Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)**	I/ 44	**Dervîş Hazîn**	126-127	**.....**	....
17	**Hazret-i Hızır Paşa**	I/ 4-10	**Hızır Paşa**	137-140	**Hızr Paşa**	63-64
18	**Hazret-i Çelebî Hüsrev**	I/ 143-149	**Husrev Çelebî Efendi**	140-146	**Hüsrev Çelebî Efendi**	64-67
19	**Hazret-i Hudâyî Dede**	II/ 13-15	**Hudâyî Dede**	150-154	**Hudâyî Dede**	71-72
20	**Sultân Dîvânî Mehmed Efendi**	I/ 15-59	**Sultân Dîvânî**	163-174	**Sultân Dîvânî**	75-77
21	**Hazret-i Kartal Dede**	II/ 22-26	**Dâlî Dede**	174-178	**Dâlî Dede**	77-78

22	**Hazret-i Dâvûd Dede**	II/ 127-130	**Dede Dâvud**	189-190	**.....**	.....
23	***Dervîş Çelebî* (Hazret-i Hüseyin Efendi Çelebî)**	I/ 175	**Dervîş Çelebî Efendi**	190-193	**Dervîş Çelebî Efendi**	80-81
24	**Dervîş 'Osmân-ı Sîne-çâk**	III/ 73-74	**Dervîş 'Osmân Sîneçâk**	199-201	**Dervîş 'Osmân Sîne-çâk**	83-84
25	**Hazret-i Rahmetullâh Dede**	II/ 217-218	**Rahmetu'llâh Dede**	213-215	**Rahmetü'llâh Dede**	90
26	**Dervîş Receb**	III/ 102-103	**Dervîş Receb Tarîkatî**	220-221	**Receb-i Tarîkatî**	92-93
27	**Hazret-i Çelebî Zeynüddîn**	I/ 102-107	**Zeynüddîn Efendi**	223-224	**Zeyne'd-dîn Efendi**	94
28	***Sa'îd Dede* (Hazret-i 'Adnî Dede)**	II/ 139-140	**Sa'îdâ Dede**	230-231	**Sa'îdâ Dede**	97
29	**Hazret-i Şâh Çelebi**	I/ 117-119	**Şâh Çelebî Efendi**	245-249	**Şâh Çelebî Efendi**	103-104
30	**Hazret-i Şâh Mehmed Çelebi**	I/ 242-246	**Şâh Muhammed Çelebî**	249-250	**Şâh Mehmed Çelebî**	104-105
31	***Şuhûdî Efendi* (Hazret-i Şâhidî Dede)**	II/ 18-19	**Şuhûdî Dede**	253-254	**Şühûdî**	106
32	***Dervîş Şeydâ***	I/	**Dervîş Şeydâ**	263-	**.....**	.....

	(Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)	44		264		..
33	**Dervîş Mehmed-i Şehlâ**	III/ 44-45	**Dervîş Şehlâ**	267-268	**Şehlâ/Meyyâl**	111-113
34	***Mîrzâ Safî-Dervîş Safî* (Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)**	I/ 26-27	**Dervîş Safî'-i Hatâyî**	309-310	**Safî-i Hatâyî**	128
35	***Dervîş Safâyî* (Hazret-i Seyyid Halîl Efendi)**	II/ 90	**Dervîş Safâyî**	311-312	**Dervîş Safâyî**	129-130
36	***Dervîş Sâfî-i Sirozî* (Hazret-i Vecdî Dede)**	II/ 133	**Dervîş Sâfî**	312-314	**Dervîş Sâfî**	130
37	**Hazret-i Çelebi Hüsâmeddîn**	I/ 210-211	**Çelebî Tâhir Hüsâm**	317-318	**Tâhir Hüsâm Çelebî**	131
38	**Hazret-i Toğanî Ahmed Dede**	II/ 71-76	**Togâni Ahmed Dede**	318-321	**Toganî Ahmed Dede**	131-132
39	**Hazret-i Tâlibî Hasan Dede**	II/ 231-232	**Tâlibî Dede**	321-323	**Tâlibî Dede**	133-134
40	***Tarîkatî Emîr Dede* (Hazret-i 'Abdülhalîm Efendi)**	I/ 183	**Tarîkatî Emîr Dede**	324-325	**Tarîkatî Emîr Dede**	134
41	**Hazret-i 'Abâ-pûş Bâlî Efendi**	I/ 4-14	**Sultân 'Abâ-pûş**	325-329	**Sultân 'Abâ-pûş-ı Velî**	135-137
42	**Hazret-i Emîr 'Âlim-i Kûçek**	I/ 123-129	**Emîr 'Âlim Efendi**	329-332	**Emîr 'Âlim Efendi**	137-138
43	**Hazret-i Emîr**	I/	**'Âdil Efendi**	332-	**'Âdil Efendi**	139

	‘Âdil-i Kûçek	132-139		335		
44	**Hazret-i Seyyid Mehmed ‘Ârif**	I/ 200-204	**Hâcî ‘Ârif Efendi**	338-339	**Hâcı ‘Ârif Efendi**	140
45	**Hazret-i ‘Ubeydullâh Dede**	II/ 19-20	**‘Ubeydu’llâh Dede**	341-343	**.....**	.....
46	**Hazret-i ‘İlmî Dede**	II/ 85-90	**‘İlmî Dede**	347-350	**‘İlmî Dede**	143-144
47	**Dervîş ‘Azîzî**	III/ 111-113	**‘Azîzî Dede**	357-358	**‘Azîzî Dede**	147
48	**Dervîş Ganem; *Dervîş Ganem* (Hazret-i Rusûhî İsmâ‘îl Efendi)**	III/ 54-55; II/ 42	**Dervîş Ganem**	407-409	**Dervîş Ganem**	163-164
49	**Hazret-i Çelebi Ferruh**	I/ 149-153	**Ferruh Çelebî Efendi**	410-413	**Ferruh Çelebî Efendi**	164-165
50	**Hazret-i Fedâyî Dede**	II/ 12-13	**Fedâyî Dede**	413-415	**Fedâyî Dede**	165-166
51	**Hazret-i Seyyid Halîl Efendi**	II/ 90-96	**Es-Seyyid Fâzıl Halîl Dede**	415-416	**Fâzıl Halîl Dede**	166-167
52	**Hazret-i Fakrî Ahmed Dede**	II/ 178-181	**Fakrî Dede**	424-425	**Fakrî Dede**	170-171
53	***Dervîş Feyzî-i Belhî* (Hazret-i Emîr ‘Âlim-i Kûçek)**	I/ 129	**Dervîş Feyzî-i Belhî**	432-434	**Dervîş Feyzî-i Belhî**	175
54	***Dervîş Fevzî* (Hazret-i Hamza**	II/ 134-	**Dervîş Fevzî**	435	**Dervîş Fevzî**	175

	Dede); (Dervîş Mehmed-i Hindî)	135; III/ 120-121				
55	**Hazret-i Şeyh Ahmedü'l-Kârî**	II/ 5-7	**Şeyh Kârî'-i Ahmedü'l-Vefâyî**	439-440	**Şeyh Kâri' Ahmed El-Vefâyî**	177
56	***Kâsım Dede*** **(Hazret-i Çelebi 'Ârif-i Kûçek)**	I/ 174	**Kâsım Dede**	440-441	**Kâsım Dede**	178
57	**Hazret-i Kemâl Ahmed Dede**	II/ 64-66	**Kemâl Ahmed Dede**	441-444	**Kemâl Ahmed Dede**	178-180
58	**Hazret-i Şeyh 'Abdülkerîm**	II/ 50-54	**Kerîm Dede**	444-446	**Kerîm Dede**	180
59	**Dervîş 'Alî Külhanî**	III/ 33-35	**Külhanî 'Alî Dede**	446-448	**Külhanî 'Alî Dede**	180-181
60	**Dervîş Lâlî;** ***Dervîş Lâlî*** **(Dervîş 'Alî Horâsânî)**	III/ 18-19; III/ 15-16	**Lâlî Dede**	464-466	**Lâlî Dede**	187
61	**Dervîş Ahmed Lebîb**	III/ 134-136	**Dervîş Lebîb**	467-468	**Dervîş Lebîb**	188
62	**Hazret-i Şeyh Teber-dâr Mehmed Dede**	II/ 66-69	**Şeyh Muhammed Teberdâr**	469-470	**Şeyh Mehmed-i Teber-dâr**	189
63	**Dervîş Mazlûm**	III/ 60-62	**Dervîş Mazlûm**	478-480	**Dervîş Mazlûm**	193-194
64	***Dervîş Mûnis*** **(Hazret-i Enîs Dede)**	II/ 223-224	**Dervîş Mûnis**	483	**Dervîş Mûnis**	196

65	**Hazret-i Nasîrâ Dede**	II/ 185-186	**Nasîrâ Dede**	491-494	**Nasîrâ Dede**	199-200
66	**Hazret Eş-şeyh Ebûbekrü'l-vefâ'î**	II/ 3-5	**Vefâyî Dede**	516-517	**Vefâyî Dede**	213-214
67	**Hazret-i Vecdî Dede**	II/ 130-133	**Vecdî Dede**	517-518	**Vecdî Dede**	214
68	***Dervîş Vâsık*** **(Sultân Dîvânî Mehmed Efendi)**	I/ 43	**Dervîş Vâsık**	521-522	**Dervîş Vâsık**	216-217
69	**Hazret-i Yahyâ Dede**	II/ 205-206	**Yahyâ Dede**	532-533	**Yahyâ Dede**	221-222
70	***Dervîş Yakîn*** **(Hazret-i Güneş Hânım-ı Kübrâ)**	I/ 254-255	**Dervîş Yakîn**	533-535	**Dervîş Yakîn**	222-223

3.2.3. Örnek Şairler

3.2.3.1 Derviş Yakîn

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da müstakil olarak menkabesini bulamadığımız Mevlevilerden birisi de Derviş Yakîn'dir. Sâkıb Mustafa Dede'nin Güneşhân-ı Kübrâ'nın menkabesinde yer verdiği bu Mevlevi şairin biyografisini sadece Mevlevi kaynaklarda bulmak mümkündür. *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de verilen malûmat bizi doğrudan Esrar Dede ve Ali Enver'e yönlendirmektedir.[315] Bu veriler ışığında Derviş Yakîn hakkında elimizde yalnızca iki farklı tezkire kaynak olarak bilgi vermektedir. Fakat daha önce temas ettiğimiz gibi *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da da Derviş Yakîn'den bahsedildiğini söylemiştik. Elbette bizim için yalnızca önemli olan Sâkıb Mustafa Dede'nin Derviş Yakîn'den bahsetmiş olması değildir. Bu tespite ilaveten Sâkıb Mustafa Dede'nin verdiği bilgilerin Esrar Dede ve Ali Enver tarafından kullanılıp kullanılmadığı meselesini vuzuha kavuşturmak büyük bir önem arz etmektedir. Bu yüzden öncelikle Sâkıb Mustafa Dede'nin Derviş Yakîn'i hangi vesile ile eserine aldığına ve onun hakkında neler söylediğine bakmak gerekir. Zira kronolojik olarak daha eski olan kaynağımız *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'dır.

Sefîne'nin I. cildinde "Hazret-i Güneşhân-ı Kübrâ" başlıklı bölümde, Karahisar çelebilerinden Kûçek Mehmed Efendi isimli zatın kızı olan Güneşhân isimli bir hanım çelebinin menkabesi anlatılmaktadır. Bu menkabede Güneşhân-ı Kübrâ'nın zenginliği ve cömertliğine dair şu satırlar dikkat çekicidir:

"*Ol veliyye-i vālā-himmetiñ emvāl-i mevrūşe vü maḥṣūlāt-ı ʿaḳār ve fütūḥ u ikrāmāt-ı kibār-ı eṭrāf-ı diyārdan müctemiʿa olan şervet ü ġınāsı ḥīṭa-i taʿyīnden bīrūn ve rütbe-i taḫmīnden efzūn ve ṣarf u infāḳ ve inʿām u iḥsānları daḫi ḥayret-fersā-yı ʿaḳl-ı maʿāş olmaġla sāde-levḥān, terk-i ʿalāḳa-i māsivāya ve kūteh-āstīnān, terk-i tebẕīr ü isrāfa ḫaml eyledikleri hevācis-i nefsāniyyelerine ʿalā vechi't-taḥdīş pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olup* " همنام ماء

[315] Mehmed Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî, Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, c. II, yay. haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara, Bizim Büro Yayınları, 2001, s. 1222.

خزانهٔ نور خود پای انداز عالمیان و زر جواهر کانهای پرورده اش را نثار آدمیان کرد و تموّج دریای کرم عمیم را نمودار گشت. پس ز همنامان همکاری بعید نیست. با انکه یکی از عالم صغری و دیگر از عالم کبری باشند. برابری بدیعست."

'unvān-ı ḥikem-bünyānıyla īrād-ı ḥasb-i ḥāl-i sa'ādet-me'āl buyurmuşlardır."[316]

Güneşhân-ı Kübrâ'nın yaşadığı çevredeki insanları hayrete düşüren zenginliği ve daha da önemlisi bu zenginliği adeta israfa varacak surette insanlara dağıtması eleştiri ve dedikodu mevzusu olmuştur. Güneşhân-ı Kübrâ, güneş ile olan adaşlığına istinaden veciz bir surette bu tenkit ve dedikodulara cevap vermiş görünmektedir. Ayrıca bu satırların devamında Derviş Yakîn'in ismi ile karşılaşmaktayız. Çünkü o da Güneşhân-ı Kübrâ'nın bu cömertliğini bizatihi müşahede etmiştir:

"*...Ve mānend-i ḥirbā, rūşen-dīdegān-ı eyādī-i behcet-mebādīlerinden sitāyiş ü şenā-yı cūd u 'aṭā-güsterleri olan Dervīş Yaḳīn'iñ eşer-i ṭab'-ı şükrān-endīşleri müẕekkir-i sevābıḳ-ı kerem-i kerāmet-tev'emleri olmaḳ üzere ma'āḳıd-ı menḳabe-i nefīselerine taẓmīn olunmuşdur.*"[317]

Güneşhân-ı Kübrâ'nın cömertliği bahsinde adını duyduğumuz Derviş Yakîn, velinimeti Güneşhân-ı Kübrâ için medhiye amaçlı bir manzume kaleme almıştır. Sâkıb Mustafa Dede ise bu manzumeyi adı geçen hanım çelebinin menkabesine dahil etmiştir. Bu manzume aşağıdaki gibidir:

[316] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 254.
[317] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 254.

“**(Naẓm)**

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Zihī sa‘du’s-su‘ūd-ı ṭālı‘ü baḫt-ı Güneşḫānī
Ki itdi pertev-i luṭfuyla iḫvānı şenā-ḫᵂānı

Zihī şem‘-i şebistān-ı velāyet kim kerāmetle
Pür itdi dā’iren-mā-dār bezm-i heft eyvānı

Zihī naḫl-i tecellī kim ẓuhūr-ı şu‘le-i sırrı
Sarāy-ı vaḥdet itdi ḫānḳāh-ı çār-erkānı

Civān-merdān-ı eslāfıñ n’ola ṭayy olsa ṭūmārı
Ki ‘ālem-gīr-i da‘vetdür ṣalā-yı ni‘met-i ḫᵂānı

Odur ḳā’im-maḳām-ı Şems-i Tebrīzī mürüvvet kim
Niṣār-ı farḳ-ı ḫullān eyledi ibrīz-i iḥsānı

‘Aceb mi itse şem‘-i cem‘ine pervāne ḫurşīdi
Felek gird-i ser-i bezminde bir fānūs-ı gerdānī

Niçe vaṣf eylesün ṭab‘-ı beşer ol gevher-i ḳudsü
Ki lāl-i ḥayret eyler fikr-i şükrü ehl-i ‘irfānı

İlāhī görmesün gerd-i küsūfu rūy-ı iḳbālı
Feleklerle melekler eyledikde ‘ayş-ı devrānı

Serîr-i evc-i himmet müttekā şimdi YAḲÎN oldur

Zemîn-i aḥsenü't-taḳvîme ẓıll-ı feyż-i Yezdānî"[318]

Derviş Yakîn hakkında Sâkıb Dede eserinde daha fazla malumat vermez. *Sefîne*'de bulabildiğimiz bütün bilgi bundan ibarettir.

Esrar Dede'nin Derviş Yakîn maddesinde söylediklerine bakacak olursak aşağıdaki satırlarla karşılaşırız:

"*Karahisâr Çelebiyân-ı kirâmından Kûçek Muhammed Efendi kuddise sırruhu hazretlerinün terbiyet-kerdesi ve ol hânedân-ı 'izâmun perverdesi olup kerîme-i veliyyeleri Güneş-hân-ı Kübrâ kuddise sırruhâ hazretlerinün hizmetinde dahi bâliğ-i terbiyye-i hakku'l-yakîn olmışdı. Pesendîde-i şu'arâ güftârı ve şâyeste-i nazar eş'ârı vardur. Bin hilâlinde intikâl itmişdür. Bu neşîde-i garrâyı hânedân-ı mürebbîleri vasfında husûsâ Hazret-i Güneş-hân-ı 'Âbide kuddise sırruhâ medhinde söylemişdür.*"[319]

Esrar Dede, Derviş Yakîn'in Kûçek Mehmed Efendi tarafından yetiştirildiğini ve ona hizmet ettiğini söyler. Ondan sonra kızı Güneşhân'a hizmet eden Derviş Yakîn'in devrinin şairleri tarafından beğenilen şiirleri olduğunu öğrenmekteyiz. Derviş, takriben 1591/1592 yıllarında vefat etmiştir. Son olarak Güneşhân-ı Kübrâ için söylediği belirtilen medhiye verilerek bu Mevlevi şairin maddesi nihayete erer.

Bütün bu dikkatler doğrultusunda, Esrar Dede'nin verdiği biyografik bilgilerin temel anlamda Sâkıb Dede'yi pek aşamadığı görülmektedir. Zaten Sâkıb Dede kendi yazdıkları ile Derviş Yakîn'in Karahisar'da Kûçek Mehmed Efendi'nin terbiyesi altında yetiştiğini ima etmiş olmaktadır. Çünkü Güneşhân-ı Kübrâ'nın cömertliğini görmüş olan dervişin daha öncesinde bu hanım çelebinin babası

[318] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 254-255.
[319] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 533-534.

tarafından yetiştirilmiş olduğu ve bu vesile ile çelebi ailesinin çevresinde yer aldığını düşünmek zor olmasa gerektir. Zaten Esrar Dede'nin içinde bulunduğu Mevlevi mahfillerinde de bu kanaati destekleyecek malumata ulaşabileceğini düşünmekteyiz. Kûçek Mehmed Efendi'nin akabinde onun kızı Güneşhân-ı Kübrâ'ya hizmet eden Derviş Yakîn'in biyografisi hakkında Esrar Dede yeni bir şey söyleyemeden onun "*...Pesendîde-i şu'arâ güftârı ve şâyeste-i nazar eş'ârı...*"[320] olduğuna temas eder ki bu ifadenin eleştirel manada ne kadar doğru ve tarafsız olduğunu tespit etmek henüz mümkün değildir.

Esrar Dede'nin Derviş Yakîn için –Sâkıb Dede'den farklı olarak- bize verdiği önemli biyografik bilgi şairimizin vefat tarihidir. Bu bilgi dışında Esrar Dede, Sâkıb Dede'nin söylediklerinden çok da farklı bir şey söyleyememektedir. Zaten Esrar Dede "*Bu neşîde-i garrâyı hânedân-ı mürebbîleri vasfında husûsâ Hazret-i Güneş-hân-ı 'Âbide kuddise sırruhâ medhinde söylemişdür.*"[321] şeklinde bir ifadenin devamında Sâkıb Dede'nin eserine derc ettiği medhiyyeyi tekrar verecektir.[322]

Görüldüğü üzere Esrar Dede, Derviş Yakîn için kaleme aldığı maddede ne biyografik bilgide ne de şiir örneğinde Sâkıb Dede'yi pek aşamamıştır. Sonuç olarak şairimizin ölüm tarihini vermesi haricinde yeni bir bilgi sunamayan Esrar Dede'nin, birinci kaynak olarak Sâkıb Dede'den istifade ile bu maddeyi yazdığını düşünmekteyiz.

Derviş Yakîn için Ali Enver'e baktığımızda ise şu satırları görmekteyiz:

"*Karahisâr çelebîlerinden Kûçek Mehmed Efendi hazretlerinin terbiye-kerdesi olup kerîme-i veliyyeleri Güneş Hân Kübrâ kuddise sirruhâ hazretlerinin hidmetinde dahi bâlîğ-i rütbe-i hakka'l-yakîn olmuşdur. Mûmâ-ileyh* -وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ- *emr-i şerîfiyle 'âmil*

[320] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 534.
[321] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 534.
[322] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 534-535.

olarak 1000/[1591] târîhinde intikâl-i 'âlem-i bekâ eylemişdir. Güzel eş'ârı vardır. Bu gazel veliyye-i müşârün-ileyhânın evsâf-ı celîleleri hakkındadır."[323]

Yukarıdaki paragrafı okuduğumuzda Ali Enver'in tamamıyla Esrar Dede'nin verdiği bilgileri kendi üslubu ile tekrarladığını anlamaktayız. Ali Enver'in eserini *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'nin bir özeti mahiyetinde yazmasından kaynaklı olan bu husus bizi şaşırtmamaktadır.

Ali Enver verdiği şiir örneğinde de selefinin takipçisi olarak aynı medhiyeyi eserine almaktadır. Fakat medhiyenin bir beyiti eksiktir. Eksik olduğunu tespit ettiğimiz beyit budur:

"*Odur ḳā'im-maḳām-ı Şems-i Tebrīzī mürüvvet kim*
Niṣār-ı farḳ-ı ḫullān eyledi ibrīz-i iḥsānı"

Ali Enver Esrar Dede'den farklı olarak *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da yer alan Güneşhân-ı Kübrâ menkabesini okuduğunu açık bir surette dile getirmektedir:

"*Sefîne'de müşârün-ileyhâ Güneş Hân hazretlerinin menâkıb-ı celîlelerini görenler Derviş Yakîn'in şu medhiyyelerini elbette azınsırlar. Çünki müşârün-ileyhâ ekser-i ricâle fâ'ik olduğu bî-iştibâhdır.*

لله در المتنبی حیث قال:

و لا التأنیث عار لاسم شمس

و لا التذکیر فخر للهلال"[324]

[323] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 222.
[324] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 223.

Bu satırlardan anlaşıldığı kadarıyla Ali Enver de Sâkıb Dede'nin eserini okumuş ve Güneşhân-ı Kübrâ'nın manevi şahsiyetinden etkilenmiştir. Bu yüzden onun için kaleme alınan bu medhiyeyi az bile görmektedir. Çünkü Güneşhân-ı Kübrâ'nın manevi şahsiyeti pek çok "ricâl"e üstündür.

Esrar Dede ve Ali Enver Derviş Yakîn maddesini yazarken Sâkıb Mustafa Dede'nin çizdiği çerçevenin pek fazla dışına çıkamamıştır. Sâkıb Dede uzun yıllar Kütahya'da şeyhlik yapmasının yanı sıra Afyon-Karahisar Mevlevihanesi'ndeki muvakkat vazifesi sayesinde de Karahisar'da yaşamış bu Mevlevi şair hakkında daha fazla bilgiye sahiptir ve bunu da eserinde kısaca belirtmiştir. Fakat hem Esrar Dede hem de Ali Enver, Derviş Yakîn'in hayatı ve şairliği hakkında farklı bir kaynağa sahip olmadıkları için genel manada Sâkıb Mustafa Dede'nin naklettikleri ile iktifa etmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Bu netice bize, Derviş Yakîn hakkında elimizdeki en eski kaynağın *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* olduğunu göstermiştir. Yukarıda yaptığımız mukayese sayesinde anlaşılıyor ki *Sefîne*, Derviş Yakîn maddesinin yazımında Esrar Dede ve Ali Enver tarafından aslî mehaz olarak kabul edilmiştir.

3.2.3.2. Derviş Vâsık

Hayatı hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olamadığımız Mevlevi şairlerden birisi de Derviş Vâsık'tır. *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de Derviş Vâsık için Esrar Dede ve Ali Enver dışında herhangi bir kaynak gösterilmez.[325] Bu bağlamda Derviş Vâsık için mevcut en eski kaynak *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'dır. *Sefîne*'de Dîvânî Mehmed Efendi'nin menkabesi içinde bulduğumuz Derviş Vâsık şeyhi Dîvânî Mehmed Efendi için söylediği Farsça bir manzume ile menkabede yer almaktadır. Bir keramet vesilesi ile yazıldığı anlaşılan manzumeden önce aşağıdaki satırlar kaleme alınmıştır:

[325] Mehmed Nail Tuman, **a.g.e.**, c. II, s. 1133.

"*...ol cem'iyyet-i 'uẓmāda bedīheten rişte-keş-i inşād olan medāyiḥ-i ilhāmiyyeden Dervīş Vāṣıḳ (raḥmetullāhi 'aleyh)iñ eşer-i ṭab'-ı tāb-nākleri yādigār-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā olmaḳ üzere menḳabe-i nefīselerinde taẓmīn olunmuşdur.*"[326]

Yukarıdaki ifadelerden Derviş Vâsık'ın biyografisi hakkında malumat edinmek mümkün gözükmemektedir. Derviş Vâsık'ın söylediği Farsça manzume "yādigār-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā olmaḳ üzere" Dîvânî Mehmed Efendi'nin menkabesine girmiştir. Zikri geçen Farsça manzume'nin vezni Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün'dür. Eser, gazel formunda kafiyelenmiş olup on iki beyittir:

(غزل)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

بعشق از ماسوا آزادم آن کرد

دلم را سير ميل خانمان کرد

سماع مولوی يعنی زمين را

بدور حال همرنك زمان کرد

ز روی نسبت خنکار اکبر

چه جای رنك رشك آسمان کرد

بنور شمس دين دنيای دون را

سراسر جلوه گاه محرمان کرد

[326] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 43.

ظهور سر سلطان سماعی

تنان را تختگاه بیغمان کرد

کلاه سیفئ آن شاه ملت

نوای سرکشان را الامان کرد

چنان پر وجد گشته زیر و بالا

که این را هر چه ان راهمان کرد

نصیب منکر ان را لیك غیرت

بسویش کج نگاه و بد گمان کرد

نیارم در وصفش راست سفتن

که شرم لطف او قدم کمان کرد

ولی سیری محالست از نوالش

چو جودش صد صلای ترکمان کرد

کرم اوّل قدم از منزل او

کریمش با کرامت توأمان کرد

مگو دیوانه واثق را که بس کن

بدیوانش محبت ترجمان کرد""

Derviş Vâsık hakkında *Sefîne*'de başka bir kayıt bulunmamaktadır. Dolayısıyla artık ikinci kaynağımız olan Esrar Dede'ye bakmak gerekmektedir. Esrar Dede'nin, müstakil bir madde olarak ele aldığı şairimiz için şunları söylediğini görmekteyiz:

"*Sultânü'l-abdâl ve burhânü'r-ricâl Cenâb-ı Semâ'î-i Dîvânî kuddise sırruhu's-Sübhânî kûçegânından olup külâh-ı seyfî ve istivâ-i hazrâ-yı hilâfet-i sırrî ile mü'eyyed bir zât-ı melekiyyü's-simât olup Sefîne-i Mevleviyyede ve sâ'ir cerâyid-i ihvân-ı evleviyyede ba'zı âsârları mezkûrdur. Tokuz yüz otuz altı târîhinde Cenâb-ı Sultân Ebu's-seyf kuddise sırruhu'n-nûrânî hazretlerine pey-rev olmışlardur. Bu gazel eş'âr-ı belâgat-şi'ârlarındandur.*"[327]

Esrar Dede Derviş Vâsık'ın Sultan Semâ'î yani Dîvânî Mehmed Efendi ile olan rabıtasına dikkat çektikten sonra "külâh-ı seyfî" giydiğini söyler. Ayrıca *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da ve Mevlevi dervişlerine ait mecmualarda bazı eserleri vardır, diyerek *Sefîne*'yi de gördüğüne işaret etmektedir. Derviş Vâsık'ın dokuz yüz otuz altı (1529-1530) tarihlerinde, şeyhi Dîvânî Mehmed Efendi'yi müteakiben öldüğünü söylemektedir.[328] Bu biyografik bilgilerin akabinde Derviş Vâsık'a ait Farsça manzumeyi veren Esrar Dede, bu manzumenin hangi vesile ile söylendiğine dair hiçbir şey nakletmez. Bunun yerine "*Bu gazel eş'âr-ı belâgat-şi'ârlarındandur*" diyerek Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'de zikr ettiği Farsça şiiri vermekle yetinir.

[327] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 521.

[328] Nihat Azamat, İslam Ansiklopedisi'ne yazdığı Divane Mehmed Çelebi maddesinde Mehmed Çelebi'nin vefatını 951/1544'ten sonrası olarak göstermektedir. Halbuki Esrar Dede'nin verdiği bilgiye göre Divane Mehmed Çelebi daha önceki bir tarihte vefat etmiş olmalıdır. Bu mesele araştırmamızın dışında kaldığı için sadece temas etmeyi kâfi gördük. Bkz. Nihat Azamat, "Divane Mehmed Çelebi", c. 9, **TDVİA**, İstanbul, 1994, s. 435-437.

Esrar Dede'nin Derviş Vâsık için söylediği bazı bilgileri yine *Sefîne*'den çıkardığına dair kuvvetli bir kanaatimiz bulunmaktadır. Bu kanaatimizi destekleyen maddeleri yine *Sefîne*'den istifade ederek ana hatlarıyla açıklamak mümkündür.

Esrar Dede Derviş Vâsık'ın mürşidi olarak Semâ'î-i Dîvânî'yi göstermektedir. Esrar Dede bu bilgiyi yine *Sefîne*'den "istihrac" tariki ile elde etmiştir. Çünkü menkabesine *Sefîne*'nin I. cildinde yer verilen Dîvânî Mehmed Dede'ye dair anlatılan bir kerametten, Derviş Vâsık'ın Sultan Semâ'î'nin bir meclisinde bulunduğunu anlamaktayız. Hatta bu meclisteki bir keramet akabinde şairimiz zikredilen bu Farsça şiiri söylemiştir. Ayrıca bu manzumeyi okuduğumuzda da Dervîş Vâsık'ın Dîvânî Mehmed Efendi'yi övdüğü aşikardır. Her ne kadar Esrar Dede bu şiiri eserine alırken şiirin mahiyetinden bahsetmese de Sâkıb Dede bunun sarahaten bir medhiye olmak üzere söylendiğini nakleder. Ayrıca şiirde geçen şu beyit de bu dikkatimizi tasdik mahiyetindedir:

ظهور سر سلطان سماعی

تنان را تختگاه بیغمان کرد

Derviş Vâsık, Sultan Semâ'î yani Dîvânî Mehmed Efendi'nin sırrının ortaya çıkması ile bedenlerin gamsızların payitahtı olduğunu söylemektedir. Böylece şairimizin mürşidinin kimliği kuvvetle tebarüz etmektedir. Ayrıca Esrar Dede Derviş Vâsık'ın "külâh-ı seyfî" giydiğini söyler. Halbuki Sâkıb Dede, Derviş Vâsık'tan bahseder iken böyle bir külahtan haber vermemektedir. Biz yine bunun da bir "istihrac" olduğunu düşünüyoruz. Zira Dîvânî Mehmed Efendi'nin mensuplarına bu "külâh-ı seyfî"yi giydirebildiğini yine *Sefîne*'de yer alan aşağıdaki satırlardan öğrenmekteyiz:

"*Lākin gūyā dīde vü dil-i Mıṣriyānda mehābet-i sikke-i seyfiyyeleri cilve-ger-i 'ale'd-devām olmaḳ irādesin müş'ir, daḫīl-i ḫalḳa-i inābet-i ḫalīfe-i rāstīnleri olan dervīşāna ilbās-*

ı külāh-ı seyfiyyeye ruḫṣat u müsā'ade buyurmalarıyla gāh u bī-gāh ḫad-nā-şināsān u hücūm-künān iḫvānda āṣār-ı celāl-i ġavṣāneleri ẓuhūru bā'iṣ-i yād-ı 'ahd-ı ḳadīmleri olmuşdur ki el-ān külāh-ı seyfī-pūş olan serbāzān-ı ḫaḳīḳatiñ nişān-ı şān-ı kerāmet-'unvānları civār-ı meşhed-i muḳaddes-i İmām Şāfi'ī (ḳuddise sırruhu)dan nümūne-nümā-yı güẕeşte-i aḥvāl-i 'ibret-me'āl ve mehbiṭ-i envār-ı 'ināyet-i Mennānī olan meşāhid-i münevvereleri üzere meşāhid-i yādigārdır."[329]

Dîvânî Mehmed Efendi'nin Mısır seyahatiyle alakalı kısımlarda geçen bu ifadelerden de anlaşıldığı kadarıyla çelebi mensuplarına külâh-ı seyfî ilbas etmektedir. Çelebi'nin bir kerameti esnasında başındaki sikkeyi koltuğuna sokup adeta bir kılıç şekline sokmasından sonra meydana gelen bu şekildeki sikke Dîvânî Mehmed Efendi mensupları için bir nişane olmuştur.[330] Bu bilgiye istinaden Esrar Dede'nin Derviş Vâsık'ın da külâh-ı seyfî giydiğini söylemesinin arka planını ortaya koymuş olduğumuzu düşünmekteyiz. Ayrıca Esrar Dede'nin *Sefîne*'de Derviş Vâsık'ın bazı eserlerinin var olduğunu söylemesi de bizim için önemlidir. Çünkü Esrar Dede, Sâkıb Dede'nin verdiği Farsça şiiri ayniyle eserine almıştır. Bu da Esrar Dede'nin *Sefîne*'yi şiir örneğinde kaynak olarak kullandığını gösterir. Bütün bu tespitlerin haricinde olarak Esrar Dede'nin Derviş Vâsık'ın vefat tarihini verebilmesi fakat Sâkıb Dede'nin bu hususstaki sükûtu gözden kaçmaması gereken bir detaydır. Bu detay bile Derviş Vâsık maddesinin yazımında Sâkıb Dede'nin birinci kaynak olduğu hakikatini değiştirmemektedir.

Ali Enver Derviş Vâsık maddesinde yeni bir şey söylemekten uzaktır. Çünkü bu maddeyi de olduğu gibi Esrar Dede'nin eserinden hulasa ederek almıştır:

---

[329] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 35-36.

[330] Dîvânî Mehmed Efendi'nin İran'a Hazret-i Pîr'in divanını getirmek maksadıyla yaptığı seyahatte kendisini men' etmek isteyen askerlere bu seyfi külâh ile galip olduğunu Sâkıb Dede nakletmektedir: "*...hemān ol 'asker-i ḫūn-ḫ^{w}āra muḳābil ṣaf-keş ve ser-i devletmend-i dü-cihānīlerinde olan külāh-ı kerāmet-destgāhların dest-i mübārek-i nīrū-peyvestlerine alıp zīr-i baġalde tasṭīḥ buyurup gūyā niyām-ı baġalden şemşīr-i ejderhā-dem çıḳārıp ṣufūf-ı muḫālifīne işāret-i intiḳām-āmīz buyurulduġu ānda yek-bāre ṣaff-ı evvel mehbiṭ-i ṣā'iḳa-i ḳahr olup defe'āt-ı ṣelāṣede ṣufūf-ı 'adāvet-maḥfūf, mānend-i 'aṣf-ı me'kūl berbād-ı 'avāṣıf-ı tedmīr olmaġla bakıyyetü's-seyf-i velāyetleri* ***"El-āmān, el-āmān! Ey ḫaydar-ı zamān!"*** *mażmūnuyla feryād u fiġān ederek...*" Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 21.

"*Hazret-i Sultân Semâ'î-i Dîvânî kuddise sirruhü's-sübhânî köçegânından olup külâh-ı seyfî ile mü'eyyed bir zât-ı sütûde-sıfâtdır. Bu dahi sultân-ı müşârün-ileyhin târîh-i vefâtı olan 936/[1529]'da irtihâl eden zevât-ı ma'lûmedendir. Ebyât-ı âtiye bir gazel-i bî-bedel-i Fârisî'lerinden ahz olunmuşdur*."[331]

Ali Enver'in Derviş Vâsık hakkında *Sefîne*'den faydalanmak yolunu tercih etmemesi ilginçtir. Halbuki Esrar Dede, bu maddede *Sefîne'*nin Derviş Vâsık'a ait bazı eserleri ihtiva ettiğini söylemektedir. Anlaşıldığı kadarıyla Esrar Dede'nin verdiği malumatı kâfi gören Ali Enver şairimize ait Farsça şiirin yalnızca ilk altı beyitini vermeyi tercih etmiştir.[332]

Bu mukayesenin neticesi olarak Derviş Vâsık'tan bahseden ilk Mevlevi kaynağının *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* olduğunu söyleyebiliriz. Esrar Dede'nin verdiği biyografik malumatın ise aslında *Sefîne*'den devşirildiği ortadadır. Zaten şiir örneği her iki kaynakta da aynı surette geçmektedir. Ali Enver'in Esrar Dede'den farklı bir şey söyleyemediği bu maddede, verilen örnek şiirin şairin mahlas beytini iptal edecek surette *Semâ'-hâne-i Edeb*'e alınmış olması araştırmacıları yanılgıya düşürecek bir tasarruftur. Yaptığımız bu değerlendirme bize; *Sefîne*'nin Derviş Vâsık biyografisi ve ona ait şiir örneği açısından hem *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* hem de *Semâ'-hâne-i Edeb* için birincil kaynak olduğunu göstermiştir.

3.2.3.3. Derviş Mazlûm

Sâkıb Mustafa Dede, *Sefîne*'nin üçüncü cildinde meşhur Mevlevi dervişlerinin menkabelerini nakletmektedir. Bu Mevlevi dervişlerinin bazısı şairliği ile dikkat çeker. Bu şair Mevlevi dervişlerden birisi ise Derviş Mazlûm'dur. Klasik

[331] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 216.
[332] Ali Enver'in *Semâ'-hâne-i Edeb*'de verdiği örnek şiirlerde bu tarz kısaltmalara gidebilmektedir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 216-217.

biyografi kaynaklarında Derviş Mazlûm hakkında pek fazla bilgi yoktur. *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de Mazlûm maddesinde bulduğumuz şairimiz için başta *Sefîne* olmak üzere Esrar Dede ve Ali Enver'e atıf yapılmaktadır.[333] Bu bilgiler doğrultusunda, Derviş Mazlûm'un Mevlevi mahfillerinin haricinde pek tanınmadığını söyleyebiliriz. Fakat *Sefîne*'de müstakil olarak ele alınan ve menkabesine yer verilen bu şairin, Mevlevi mahfillerinde belli bir şöhret çerçevesinde tanındığını söylemek mümkündür.

Kronolojik olarak baktığımızda, adı geçen Mevlevi kaynakları arasında daha önce telif edilen kaynağın *Sefîne* olduğunu görürüz. Sâkıb Dede "Hazret-i Derviş Mazlûm" başlığı altında verdiği şairimizin biyografisi hakkında şunları paylaşmaktadır:

"*'Ubeyd maḳūlesi olup ba'de'l-'ıtḳ, tekrīr-i rıḳḳ edip kendiyi müsā'ade-i 'aliyye-i sābıḳa-i 'ināyet ile silk-i bendegān-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher)e naẓm edip baḳāyā-yı 'ömr ü iḳtidārın ḫıdemāt-ı dergehlerine vaḳfla ṭavḳ-ı 'ubūdiyyet-i dā'imelerin gerden-i cān-ı müstehāmına zīb ve külāh u ḫırḳa-i inābet ü irādetlerin endām-ı āzād-bīzārlarına zīver edip evāḫir-i vaḳtlerinde ḥasretü'l-fuḳarā olan ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i türbedārī ile ser-efrāz-ı taḫṣīṣ olmuşdur. Ve āzāde-ser-i derd-i rıḳḳ u ser-bülend-i külāh-ı intibāh olduḳdan ṣoñra i'tibār u reftār-ı fuḳarādan müte'eṣṣir ve ṭālib-i meṭālib-i 'āliyye-i 'ilm ü 'irfān olup bi-tevfīḳi'l-Feyyāżi'l-Vehhāb ve berekāt-ı enẓār-ı ḥasene-i ḫayr-ḫ^wāhān u meyāmin-i himem-i bī-minnet-i dervīşān ile ṣarf-ı biżā'a-i iḳdām u i'māl-i naḳdīne-i ḳābiliyyet ü ihtimām edip zamān-ı yesīrde sūdmend-i fevā'id-i keşīre olup ḥattā ba'ż-ı mertebe naẓm-ı Fārisī ve mülemma'āta iḳtidārı ḥāṣıl olup türbedārlıḳ 'ināyetine maẓhar olduġu sürūr-ı nā-maḥṣūrī iḳtiżāsıyla ḥasb-i ḥāl-i niyāz-me'āli olmaḳ üzere penç beyt inşād ve dest ḫaṭṭıyla nişīmen-i türbedārān olan maḥall-i refī'iñ dīvārına şebt edip züvvār-ı āsitāne-i sa'ādete medār-ı i'tibār u menāṭ-ı ri'āyet-i ādāb olmuşdur ki vişāḫu'ṣ-ṣadr-ı menḳabe-i şerīfeleri ḳılınmışdır.*"[334]

[333] Mehmed Nail Tuman, **a.g.e.**, c. II, s. 966.
[334] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 60-61.

Sâkıb Dede'nin naklettiğine göre Derviş Mazlûm aslında azad edilmiş bir köledir. Fakat hürriyetine kavuşan Derviş Mazlûm, bu sefer Hz. Mevlânâ'nın bendeliğine talip olmuştur. Muhtemelen Konya'da çilesini çıkaran şair, Kubbe-i Hadrâ'da türbedarlık vazifesini de deruhte etmiştir. Şairimizin zaman içinde ilmi yönünü geliştirdiğini "*ḥattā ba'ż-ı mertebe naẓm-ı Fārisī ve mülemma'āta iḳtidārı ḥāṣıl olup*" şiir söylediğini öğrenmekteyiz. Elbette bu bilgi bize şairimizin en azından iki dilde şiir söyleme kabiliyeti ve ehliyetini kazandığını göstermektedir. Hayatının son zamanlarında türbedarlık da yapan şairimiz Sâkıb Dede'nin naklettiği şu Farsça manzumeyi türbedarlık vazifesine lâyık görülmesinin akabinde söylemiş ve hizmet ettiği yerde uygun ve yüksek bir yere asmıştır:

(نظم)

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

همچو درت حلقه بگوشی مرا

به ز شنهشاهئ هر دو سرا

بندۀ مظلومم ایا شاه دین

ظالم نفسم بکش و ده رها

تا نکشد کین خود از جان من

تا نبرد رخت سلامت ز جا

دیده بدرگاه توام هر نفس

سایهٔ دیوار توام ملتجا

گر ندهی داد دلم زان پلید

پس بدر که برود این گدا

Bu Farsça manzumeden anlaşıldığı kadarıyla Derviş Mazlûm Hz. Pîr'in âsitânesinde aldığı manevi terbiyenin ve bulunduğu mekânın kıymet ve imtiyazını anlayarak Hz. Mevlânâ'ya bende olmanın iki dünyadaki sultanlıktan üstün olduğunu veciz bir surette ifade etmiştir. Nefsinin şerrinden Hz. Pîr'e iltica eden Derviş Mazlûm, gidecek başka kapısının olmadığının farkındadır.

Sâkıb Mustafa Dede bu biyografik bilgiyi ve manzumeyi naklettikten hemen sonra Derviş Mazlûm'un afyon kullanmasına dair bir anekdot paylaşır. Derviş Mazlûm afyon kullanmasının yanı sıra zaman zaman hissettiği neşe, rahatlık gibi inbisat hallerini afyon kullanmasına bağlamaktadır. Fakat âlem-i manada Hz. Pîr tarafından tard edilip Hacı Bektaş-ı Velî vasıtasıyla Hz. Pîr'in iltifatına mazhar olduktan sonra aldığı ikaz üzerine aniden afyon kullanmayı bırakır. Bu ani terkten doğabilecek zararları göğüsleyen şair, pirinin muhabbetini kaybetmekten çok korkmuştur. Bu tavrı ile Hz. Mevlânâ'ya ne kadar sadık bir bende olduğunu gösterir:

"*...bīdār olunca be-her nevbet-i isti'mālinde miṣkālden ziyāde ġıdāyla tesḫīn-i dīg-i mi'deye mu'tād iken def'aten ḳaṭ' ve her çi bād-ā-bād terk-i isti'māle cür'et edip her ne maḳūle hem-kārān kendiyi zecr ü helākle tevhīm ü taḫvīf eylediklerinde* " از جدایئ قافلهٔ آن سلطان دین هر چه باشد سهلست اگر مرك مفاجأه هم باشد." *maẓmūn-ı iḫlāṣ-meşḫūnuyla def' edip bi-faẓlillāhi te'ālā ve bi-himmeti evliyā'ihi hem ibtilā-yı mekr-i merḳūmdan necāt-yāb hem miḳdār-ı ẕerre vücūd-ı ṣadāḳat-endūduna 'öẕr ü kesel 'ārıż olmayıp belki evā'ilden ezyed ġarḳ-ı ẕevḳ ü neşāṭ u ṣıḥḥat u 'āfiyet ve ṣafā-yı vaḳt u ḫāṭır-ı ḫoş ile memnūn u muġtenim*

olmaları ṣadāḳat-verzān-ı sā'ire sermāye-i ġayret ve terk-i me'lūfāt-ı ṭabī'iyyede ḳuvvet-dih-i ḳalb ü celādet-efzā-yı ḳālıb olmuşdur."[335]

Sâkıb Dede herhangi bir tarih ve yer beyan etmeksizin Derviş Mazlûm'un vefatını haber vererek menkabeyi sonlandırmaktadır:

"*Ve ilā āḫıri'l-'ömr, dergeh-i 'ināyet-destgehlerinde ṣubḥ u mesā ḫıdemāt-ı 'aliyye-i türbe-i firdevs-rütbeleriyle berḫūrdār u ẕuḫr-ı āḫiret-dār olup 'illet-i rıḥletlerinde daḫi tekbīr-zen-i 'atebe-i 'ulyāları ve āḫır-i nefeslerinde neş'e-yāb-ı peymāne-i şühūdları ve müstaġraḳ-ı ḥālet-i fenā-yı küllī ve muntaẓam-ı simṭ-ı türbedārān-ı eslāf olup emārāt-ı selāmet-me'ālle 'ubūr-ı ḳanṭara-i* intiḳāl *etmişdir.*"[336]

Sâkıb Mustafa Dede, Derviş Mazlûm hakkında hangi kaynaklardan ya da kimlerden faydalandığını dile getirmez. Zaten şairimizin biyografisi hakkında verdiği bilgiler pek detaylı değildir. Ancak Mevleviliğe intisabından sonra ilmi anlamda kendini yetiştiren şairimizin türbedarlık vazifesi dışında hangi vazifelerde bulunduğuna dair bir bilgi vermez. Bir detay olarak şairimizin afyon mübtelası olması dışında özel hayatından da bahsetmemektedir.

Esrar Dede Tezkiresi'nde şairimizin edebi yönünün ön planda tutulduğunu görürüz. Esrar Dede'nin Derviş Mazlûm maddesinde ana hatlarıyla Sâkıb Dede'ye sadık kaldığı görülmektedir:

"*Ashâb-ı servetden bir hâce-i kâm-rânun 'abd-i müşterâsı olup ba'de'l-'ıtk Konya'da bende-gân-ı Hudâvendigârîye mülhak olmışdı. Çille-i mukannenesini tekmîl ve bir müddet hücre-i mütevassıtında ihtiyâr-ı riyâzât-ı şâkka ve mücâhedât-ı mütenevvi'a ile sülûk*

[335] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 61-62.
[336] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 62.

ve bâliğ-i mebâliğ-i ricâl-i intihâ oldukda âsitâne-i kerûbî-âşiyân-ı Mevlevîde hizmet-i mübâreke-i türbe-dârî ile ser-bülend ve mutrib-hâne-i dârü's-semâ'-ı 'uşşâkda neyzenbaşılık makâm-ı refî'ine resîde olup dâ'imâ ol hıdemât-ı celîle ile memdûhu'l-âsâr ve rûz-be-rûz ihrâz-ı makâmât-ı sîne-i tarîkat ile mahmûdü'l-etvâr ve zât-ı Cibrîl-simâtları hazîne-dâr-ı gaybu'l-guyûb-ı kayyûmî ve mahrem-i harem-serây-ı Celâlü'd-dînü'r-Rûmî olup subh ü mesâ derûn-ı türbe-i şerîfde meşgûl-ı 'ibâdât ü tâ'ât ve mecbûl-i müşâhid-i müşâhedât iken bin yetmiş iki târîhinde intikâl-i 'âlem-i kuds buyurup merâkıd-i türbe-dârânı eslâf beyninde ve Hazret-i Kutbü'n-nâyî Hamza Dede kuddise sırruhu kurbında defn olındılar."[337]

Esrar Dede Sâkıb Dede'den farklı olarak şairimizin türbedarlık vazifesi dışında "*...mutrib-hâne-i dârü's-semâ'-ı 'uşşâkda neyzenbaşılık makâm-ı refî'ine resîde ...*" olduğunu kaydeder. Ayrıca kabrinin de Kutbu'n-nâyî Hamza Dede'nin kabrine yakın bir yerde olduğunu nakleden Esrar Dede aşağıdaki satırlarda vereceğimiz tarihten hareketle şairimizin vefatını 1072/1661-1662 olarak verebilmektedir. Esrar Dede bu bilgilerin dışında tamamıyla Sâkıb Dede'yle mutabık gözükmektedir. Buna ilaveten Esrar Dede kaynak vermeksizin bir şair tarafından Derviş Mazlûm'un vefatına söylenen tarihi nakleder ki nakledilen tarihin sahibi Ahmed isimli bir şair olmalıdır[338]:

"*Şu'arâ-yı vaktden birisi fecî'a-i intikâllerine bu târîhi dimişdür.*

Târîh *Merdüm-i mazlûm idi ney-zenbaşı*

Yazmış aklâm-ı ezel dîvânına

Okıyanlar Ahmed'ün târîhini

Didiler hey rahmet ola cânına"[339]

---

[337] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 478-479.

[338] *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de Derviş Mazlûm, "Mevlevi Derviş Ahmed Mazlûm" olarak kaydedilmiştir. Fakat Nâil Tuman'ın bu Ahmed ismini nereden ve hangi suretle istihraç ettiği bizce şüphelidir. Belki de Esrar Dede'de geçen tarihteki "Okıyanlar Ahmed'ün târîhîni" şeklindeki mısradan yola çıkarak Ahmed ismini şairimize yakıştırmıştır. Zannımızca bu bir zuhûl eseridir. Bkz. Mehmed Nail Tuman, **a.g.e.**, c. II, s. 966.

[339] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 479.

Kıtada Derviş Mazlûm'un neyzenbaşı olduğu belirtilmektedir. Muhtemelen Esrar Dede bu mısradan yola çıkarak şairimizin neyzenbaşı olduğuna dikkat çekmektedir.

Esrar Dede "*Eş'âr-ı sâlikâne ve güftâr-ı 'ârifâneleri vardur. Bu şi'r-i garrâyı türbe-dâr oldığı vakt söylemişdür.*"[340] diyerek daha önce verdiğimiz beş beyitlik Farsça manzumeyi eserine derc etmiştir.[341]

Esrar Dede Derviş Mazlûm'un biyografisini yazarken Ahmed isimli bir şairin tarih kıtasından yola çıkarak şairimizin hem vefat tarihini hem de neyzenbaşı olduğu tespit etmiş gibidir. Elbette kabrinin Hamza Dede'nin mezarına yakın olduğunu söylemesi önemli bir ayrıntıdır. Lâkin Derviş Mazlûm'un afyon ibtilâsından bahsetmeyen Esrar Dede, maddesini kaleme alırken birincil kaynak olarak *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'ı kullanmıştır. Çünkü ana hatlarıyla şairin biyografisinde Sâkıb Dede'nin verdiği malumatı tekrar etmekten öteye geçememesi ve örnek şiir için Sâkıb Dede'nin kaydettiği Farsça manzumeden farklı bir şiirden bahsetmemesi de bu intibaı kuvvetlendirmektedir. Esrar Dede, *Sefîne* sayesinde haberdar olduğu bu Mevlevi şairin terceme-i hâlini, muhtemelen kendisinin bulduğu bir tarih kıtası ile zenginleştirme yoluna gitmiş gözükmektedir.

Ali Enver, Derviş Mazlûm maddesini yazarken Esrar Dede'nin verdiği bilgileri tekrar etmeyi kâfi görmüştür. Sâkıb Dede'den bahsetmeyen Ali Enver, *Semâ'-hâne-i Edeb*'de muhtasar bir surette şairin hayat hikayesine yer vermiştir:

"*Mûmâ-ileyh bir zâtın 'abd-i müşterâsı olup ba'de'l-'ıtk Konya'da hudâvendigâr-ı ekber hazretlerinin 'abd-i hâlisi olmuşdur. Ba'de ikmâli'l-hidmet türbe-dârlık şerefine ve*

[340] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 479.
[341] Esrar Dede, bu beş beyitlik Farsça şiirin beyitlerinde takdim-tehirler yapmıştır. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 479-480.

biraz sonra ney-zen makâmına nâ'il olup o 'abdiyyetle ahrârâne yaşar iken 1072/[1661] târîhinde irtihâl edip merâkıd-ı türbe-dârâna defn olunmuşdur."[342]

Ali Enver, Esrar Dede'de zikredilen ve ismini Ahmed olarak düşündüğümüz şaire ait tarih kıtasını tekrar eserine almıştır. Ayrıca Sâkıb Dede'den Esrar Dede'ye geçtiğini düşündüğümüz Farsça beş beyitlik şiirin ise yalnızca üç beyitini eserine kaydetmiştir.[343]

Netice itibariyle Ali Enver'in herhangi bir yorum dahi yapmadan Derviş Mazlûm maddesini Esrar Dede'den ihtisar ettiğini tespit etmiş oluyoruz. Esrar Dede ise Derviş Mazlûm maddesini yazarken -başka herhangi bir klasik kaynakta göremediği için- *Sefîne*'yi birinci kaynak ittihaz edip maddesini Sâkıb Dede'nin nakli üzerine inşa etmiştir. Böylece Sâkıb Dede, hem Esrar Dede'ye hem de Ali Enver'e birinci dereceden kaynaklık etmiş olmaktadır.

3.2.3.4. Derviş Ganem

İsmail-i Ankaravî'nin *Mecmû'atu'l-Letâyif ve Matmûratü'l-Ma'ârif* isimli Mesnevi şerhinin telif sürecinde ciddi katkıları bulunan Derviş Ganem[344], Galata Mevlevihanesi dervişlerindendir. Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'nin üçüncü cildinde müstakil olarak yer verdiği şair hakkında Mevlevi kaynakları haricinde bilgi bulunmamaktadır. *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de Derviş Ganem için Esrar Dede, Ali Enver ve Sâkıb Dede kaynak olarak gösterilmektedir.[345] İsimlerini saydığımız bu üç kaynak haricinde Sahîh Ahmed Dede'nin *Mecmû'atu't-Tevârîhi'l-Mevleviyye*'sinde de Derviş Ganem'in hayat hikâyesinde dair bazı detaylar paylaşılmaktadır. Fakat Sâkıb

[342] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 193.
[343] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 193-194.
[344] Ahmet Tanyıldız, "Ganem Dede ve Ankaravî'nin Şerh-i Mesnevîsine Katkısı" isimli makalesinde Derviş Ganem'in Ankaravî tarafından telif edilen Mesnevi şerhine hangi surette hizmet ettiğini anlatmaktadır. Derviş Ganem'in şerhin tamamlanmasındaki önemli rolü için bkz. Ahmet Tanyıldız, "Ganem Dede ve Ankaravî'nin Şerh-i Mesnevîsine Katkısı", **Sûfî Araştırmaları**, c. 3, Sayı 5, 2012, Manisa, s. 47-58.
[345] Mehmed Nail Tuman, **a.g.e.**, c. II, s. 733.

Dede'nin *Sefîne*'yi telifinden sonra eserini kaleme alan Sahîh Ahmed Dede'nin ne Esrar Dede ne de Ali Enver için mehaz olduğuna dair bir emare tespit edemedik. Bu yüzden biz yine mukayesemizi Sâkıb Dede-Esrar Dede-Ali Enver arasında yürütmeyi tercih ettik.

Galata Mevlevihanesi'nde İsmail-i Ankaravî'nin terbiyesi altında yetişen Derviş Ganem muhtemelen, Mevlevi mahfillerinin haricinde pek tanınmamış bir kişiliktir. Onu Galata Mevlevihanesi'nin önemli simalarından biri olarak düşünmek gerekir. Sâkıb Dede'nin Derviş Ganem'i müstakil olarak ele aldığını görüyoruz ki bu da Derviş Ganem'in ehemmiyetine dair bir işaret olarak telakki edilebilir. Diğer menkabelere göre daha kısa olduğunu fark ettiğimiz "Hazret-i Derviş Ganem" başlıklı menkabenin ilk bölümü aşağıdaki gibidir:

"'Aḳîb-i muḳābele-i şerîfede ḳafes-i nisvānda pîçîde-i pālās-pāre-i bî-kesî bulunmaġla laḳîṭ-i Ḥażret-i Rusūḫî (ḳuddise sırruhu's-senî) olup ibtidā' Dervîş Meydānî naẓar-ı şefḳat-eşerlerine iḥżār eyledikde kemāl-i re'fet ü merḥamet ve **"**هاى قوزى! خوش آمدى!**"** *'unvān-ı ḥüsn-i ḳabūl-iş'ārıyla nüvāziş buyurup kendiye ṣāliḥātdan dāye ta'yîn olunup mānend-i ferzend-i ṣulbî perveriş-yâfte ve sinn-i rüşde resîde olduḳlarında yine kemā fi's-sevābıḳ "Ḳuzu" lafẓıyla luṭf-ı ḫiṭābları eşnāsında aḥbāb-ı ẓarāfet-me'ābdan biri* **"** اين بختيار و **"** *nükte-i laṭîfesiyle ṭayyibet-serā olunca* **"** خوش كفتهٔ. بعد ازين غنم غنيمت توأم شد. و بهمت و حمايت مردان خدا مسؤلست كه كبش اسماعيل **"**شود. *nefes-i enfesleriyle istiṣvāb u tefā'ül-i ḫayr buyurmalarıyla beyne'l-fuḳarā med'uvv-i şöhret-i "Ġanem" olup sāye-i 'ināyet-māyelerinde ārāste-i ma'ārif ü ādāb ve şāyeste-i enẓār-ı 'āṭıfet-i ülü'l-elbāb olup menḳabe-i nefîse-i Rusūḫî'de tafṣîl olunduġu üzere Kebş-i İsmā'îl olduḳları daḫi bürhān-ı ḳaṭ'î fidāyıla minaṣṣa-ārā-yı taḥḳîḳ olmuşdur."*[346]

[346] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 54-55.

Sâkıb Mustafa Dede'nin Derviş Ganem için ayırdığı bölümdeki ilk satırlar bize şairin mevlevihaneye terk edildiğini ve ilk zamanlar "kuzu" olarak hitap edilen dervişin bir latife vesilesi ile artık "Ganem" olduğunu anlatmaktadır. Anlaşılan o ki Ankaravî, bu çocuğa sahip çıkarak onu himayesine almış ve büyütmüştür. Bu satırlarda dikkatimizi çeken bir diğer husus ise, Derviş Ganem'in *Sefîne*'nin ikinci cildinde "Hazret-i Rusûhî İsmâil Efendi" başlığıyla verilen Ankaravî'ye ait menkabede de zikredilmesidir. Sâkıb Dede, "*...menḳabe-i nefîse-i Rusūḫī'de tafṣīl olunduġu üzere Kebş-i İsmā'īl olduḳları daḫi...*"[347] diyerek bu hususa işaret etmektedir.[348]

Sâkıb Dede, Ankaravî'nin Derviş Ganem ile olan münasebetini şu satırlar ile ifade etmektedir:

"*Ol ḳuṭb-ı dā'ire-i temkīniñ mu'tād-ı ṣafvet-bünyādları her vaḳt-i ṣubḥ a'ḳāb-ı ẕikr-i ism-i Celāl'de 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullānla ṣoḥbet-i irşād u ta'līm buyurup zamān-ı ḍuḥāda ḳavvālān u münşidîne miḳdār-ı sā'a ṭarab-ārālıḳ etdirip tecdīd-i ṣabūḥī-i ṣafvet ve ba'dehu ḫavāṣṣla te'līf ü tedvîne meşġūl olup Ġanem Dede emṣāli eḫaṣṣ-ı ḫavāṣṣların intiḫāb ve mā'adāya iẕn-i teferruk-i ṣūrī-fermā olup tetebbu' u teṣaffuḥa i'māl-i cull-i himmetle evḳāt-güẕār iken bir vaḳt-i neşāṭ u ḥīn-i inbisāṭlarında muṭāyebe-künān* "این غنم ما همحال کبش حضرت اسماعیل علیه السلام خواهد بود!" *'unvānıyla nefes-rān-ı dil-nüvāzī olmaları ol rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı ḳavālib-i iḫvān ve revḥ u reyḥān-ı ḳulūb-ı ḫullānıñ bir 'ārıża-i şedîde vü 'illet-i medîde ile firāş-rehîn ü ḥücre-i ḥarem-nişîn olduġunda nā-tamāmī-i āṣār-ı celîleleriyle dāġ-dār-ı efsūs olduḳları ḫavāṭır-ı maḥremāna ḫalecān-ı hicrānları ḳadar daġdaġa-fersā olduġu müşāhede olunduḳda hemān Ġanem Dede ḥażretleri iġtinām-ı fırṣat siyāḳında* "ازین غنم بیچاره غیر از قربانی چه می آید؟" *'ibāret-i pür-aḥzān-ı daġ-dārıyla ḳā'im-*

[347] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 55.

[348] Rusûhî-i Ankaravî'nin ismi İsmail'dir. Derviş Ganem'in ismini ise Sahih Ahmed Dede, Ganem Derviş Ahmed olarak vermektedir. Fakat kendisine "Ganem" mahlası verilen bu şair, şeyhinin ismi İsmail olması ve kendisini şeyhine feda etmesi sebebiyle Hz. İsmail kıssasını hatırlattığı için bu kıssaya telmihen bir latife olarak "kebş-i İsmail" ifadesi kullanılmıştır. Bkz. Sahîh Ahmed Dede, **a.g.e.**, s. 290.

maḳām-ı niyāz u rū-māl-i peymānçe-i ricāmendi olunca du'ā-gū-yı ḫānḳāh olan pīr-i rūşen-żamīr-i āgāh-ser ṣamīmü'l-fu'ādı olmaġla gülbāng-keş-i ḳabūl-i fedā olduġu ān-ı ġayr-ı münḳasemde bi-ḥikmetillāhi'l-Ḳadīri'l-'Azīz mānend-i kebş-i ẕebīḥullāhī fedā-yı ḥażret-i şeyḫi olup levāzım-ı techīz ü defni tamāmında cenāb-ı Rusūḫī daḫi 'āfiyet-i tāmme vü ṣıḥḥat-i kāmile-yāb ve tekmīl-i āşār-ı şerīfelerine teşmīr-i sā'id-i mübāderet ile muvaffaḳ-ı itmām olduḳlarında nefes-i ṭayyibet-āmīzleri mutażammın-ı mükāşefe-i ẕarāfet-endūdları olduġu iştibāh-ı āşinā vü bīgāneden müberrā ve serbāz-ı merḳūmuñ ḫāk-i pāki müteberrik-i pīr ü cüvān ve ẕikr-i cemīl-i taḥsīn ü āferīni yādigār-ı merdān-ı meydān olmuşdur."[349]

Ankaravî'nin eserlerini telif ederken seçtiği ihvandan biri de Derviş Ganem'dir. Ankaravî, Derviş Ganem'in kaderinin Hz. İsmail'in yerine kurban edilen koça benzeyeceğini söylemiştir. Bir süre sonra hastalanan Rusûhî-i Ankaravî'nin bu latifesi Derviş Ganem'in kendini Ankaravî yerine feda etmesiyle hakikat sahasında yerini bulur. Ankaravî'nin hayatına bedel olarak kendi canını kurban eden Derviş Ganem, manevi babasının kurtulmasına vesile olur.

Sâkıb Dede, Derviş Ganem'in kendini nasıl feda ederek "Kebş-i İsmail" olduğunu Rusûhî-i Ankaravî'nin menkabesinde anlattığı için Derviş Ganem bahsinde tekrara lüzum görmeyerek ilgili menkabeye atıfta bulunmuştur. Derviş Ganem'in vefatı o dönemdeki Mevleviler arasında hayli üzücü bir hadise olarak görülmüştür. Rusûhî Dede'ye ayrılan menkabede Muhibbî isimli -muhtemelen Mevlevi olan- bir şairin kıtası, Derviş Ganem'in hatırasını yaşatmak için söylenmiştir:

"*Ve ol merd-i fedāyī şenāsında Muḥibbī Efendi'niñ ser-zede-i ḳarīḥa-i ṣāfiye-i ilhām-semīrleri olan ḳıṭ'a-i ġarrā budur:*

(قطعه)

[349] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 42.

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

قربان سرت گشت و غنم یافت غنیمت

از راه فدا سوی خدا کرد عزیمت

در پیروئ پیر چنان طی مکان کرد

کز پیش فتادن همه را داد هزیمت"

Sâkıb Dede, Derviş Ganem'in vefatı akabinde terekesinin dervişler arasında paylaştırıldığını söyler. Manevi babası ve şeyhi Ankaravî'nin hissesine ise dervişin mecmuası düşmüştür. Derviş Ganem'in mecmuasında bulunan ve onun eliyle kaydedildiği anlaşılan kıta, şairimizin şeyhine olan manevi rabıtasını açık bir surette ortaya koymaktadır:

"Ol ʻāşıḳ-ı serbāz u ṣādıḳ-ı mümtāz, ser-efrāz-ı rütbe-i refīʻa-i ḳurbānī olup ṣad hezār tebcīl ü iḥtirāmla ḥālā medfen-i münevver-i mürşidleri olan maḥall-i revḥ u reyḥān civārına vażʻ olunduḳdan ṣoñra ḥasebü'l-ʻāde eşyā-yı muḫallefe-i dervīşānelerin beyne'l-fuḳarā tevzīʻ edip hemīşe mirātü'ṣ-ṣafā-yı vaḳt-i neşāṭ ve destenbū-yı meşāmm-ı inbisāṭları sefīne-i nefīse'leri daḫi Ḥażret-i Lāḳıṭ-ı büzürgvārları sehmine iṣābet etmekle bādī-i fetḥ ü naẓarda bu ḳıṭʻa-i ġarrā dest-i ḫaṭṭ u eşer-i ṭabʻ-ı bedāyiʻ-serāları olmaḳ üzere rū-nümā olmaġla tehyīc-i yemm-i riḳḳatlerine bāʻiṣ ve hübūb-ı serd-bād-ı āh u nübūʻ-ı çeşme-i dumūʻ-ı ḥasret-ḫīze bādī olmuşdur. Ol ḳıṭʻa-i zībā ḥüzn-fersā ḥüsn-i ḫātime-i ẕikr-i cemīlleri ḳılınmışdır:

(Naẓm)

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]

Naġam enīs-i ġanemdür bu deşt-i vaḥşetde
Hücūm-ı gürg-i ecelden şehāne ġam ĠANEM'e

Ġanīmet-i dü cihāndur dem ü ḳademle aña
Fedā-yı cān u ser itmek senüñ gibi ṣaneme"[350]

Böylece İsmail Rusûhî ve Derviş Ganem menkabelerinin verdiği birbirini tamamlayıcı malumat ile Derviş Ganem'in hayat hikâyesini görmüş olduk. Şeyhi için kurban olma hadisesinin detaylarını Rusûhî bahsinde okuduğumuz şairimizin, günümüze kalan yegane manzumesi, terekesinde bulunan bir mecmuada kendini şeyhine kurban etmek istediğini söylediği yukarıda verdiğimiz kıtasından ibarettir.

Esrar Dede'nin eserini kaleme alırken *Sefîne*'den pek çok defa istifade ettiğini söylemiştik. Fakat Derviş Ganem bahsinde farklı bir durum söz konusudur. Çünkü Esrar Dede, bu maddeyi yazarken Sâkıb Dede'den istifade ettiğini açıkça söylemekle kalmaz, hatta Sâkıb Dede'nin Derviş Ganem için yazdığı satırları aynıyle aldığını herhangi bir şüpheye yer bırakmayacak surette belirtir. *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'de pek sık karşılaşmadığımız bu durumu "doğrudan aktarım" olarak isimlendirebiliriz.

Esrar Dede, Derviş Ganem maddesine Sâkıb Dede'den yapacağı alıntı ile başlayacağını "*Sâkıb Dede kuddise sırruhu Sefîne-i Mevleviyyede bu gûne tafsîl-i ahvâllerine gevher-efşân ta'bîr olur ki*"[351] diyerek haber vermektedir. Fakat dikkat edilmesi gereken husus, bu alıntının yalnızca Derviş Ganem menkabesinin bulunduğu üçüncü ciltten olmadığı gerçeğidir. Esrar Dede maddeyi yazarken ilk paragrafı ve dolayısı ile alıntısını *Sefîne*'nin üçüncü cildinden yapmıştır. Esrar Dede

[350] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 55.
[351] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 407.

bu alıntıdan sonra "Vakfe" başlığı altında bir istitrad yaparak yazdıklarını zenginleştirme yoluna gitmiştir. Bu "vakfe" *Sefîne*'nin iki farklı cildinden yapılan iki alıntının arasında bulunmaktadır. Bu vakfeye göre Mevlevi dervişlerinin ister şair olsun ister olmasın muhakkak kendileri için münasib bir mahlas aldıklarını belirten Esrar Dede, bazı yerlerde Mevlevi dervişlerinin münasip olmayan mahlaslar almalarından müteessirdir. Lâkin Şeyh Gâlib ve zamanının meşayihi bu tarz hallere kat'î surette son vermişlerdir.[352] Esrar Dede bu yorumdan sonra alıntısına devam eder. Biz bu vakfeyi hariç tutarak mukayeseyi kolaylaştırmak adına her iki paragrafı Sefine'deki ilgili yerlerle birlikte verme yoluna gidiyoruz:

Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye'den;

"*...'akîb-i mukâbele-i şerîfede kafes-i nisvânda pîçîde-i pelâs-pâre-i bî-kesi bulınmağla lakît-i Hazret-i Rusûhî Şârih Dede kuddise sırruhu olup ibtidâ dervîş-i meydânî nazar-ı şefkat-eserlerine ihzâr eyledükde kemâl-i re'fet ü merhamet ve hây kuzı hoş-âmedî 'unvânıyla nevâziş buyurup kendüye sâlihâtdan dâye ta'yîn olınup perveriş-yâfte ve sinn-i rüşde resîde olduklarında kemâ fi's-sâbık kuzı lafzıyla latîf-i hitâbları esnâsında ihvândan biri fî-mâ-ba'd koç oldılar mutâyebesiyle tayyibet-serâ olınca hoş didinüz ba'd-ez-în Ganem olsun himmet-i merdânla mes'uldür ki kebş-i İsmâ'îl olur. Nefs-i nefîsleri ile istisvâb ve tefe''ül-i haber buyurmalarıyla beyne'l-fukarâ med'uvv-i şöhret-i Ganem olmışdur.*"[353]

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'dan;

"'Aḳîb-i muḳābele-i şerîfede ḳafes-i nisvānda pîçîde-i pālās-pāre-i bî-kesî bulunmaġla laḳîṭ-i Ḥażret-i Rusūḫî (ḳuddise sırruhu's-senî) olup ibtidā' Dervîş Meydānî naẓar-ı şefḳat-eşerlerine iḥżār eyledikte kemāl-i re'fet ü merḥamet ve " هاى قوزى! خوش آمدى! *" 'unvān-ı ḥüsn-i ḳabūl-iş'ārıyla nüvāziş buyurup kendiye ṣāliḥāttan dāye ta'yîn olunup mānend-i ferzend-i ṣulbî perveriş-yâfte ve sinn-i rüşde resîde olduḳlarında yine kemā fi's-*

[352] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 407-408.
[353] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 407.

sevābıḳ "Ḳuzu" lafẓıyla luṭf-ı ḫiṭābları eṣnāsında aḥbāb-ı ẓarāfet-me'ābdan biri " این بختیار و *nükte-i laṭīfesiyle ṭayyibet-serā olunca "* نظر کردهٔ حضرت عزیز از درجات حملی گذشت و بأوج غنمی صعود کرداست. خوش کفتهٔ. بعد ازین غنم غنیمت توأم شد. و بهمت و حمایت مردان خدا مسؤلست که کبش اسماعیل *nefes-i enfesleriyle istiṣvāb u tefā'ül-i ḫayr buyurmalarıyla beyne'l-fuḳarā med'uvv-i şöhret-i "Ġanem" olup..."*[354] شود.

Her iki paragraf mukayese edildiğinde Esrar Dede'nin *Sefîne*'deki Farsça konuşma cümlelerini muhtasar bir surette tercüme ettiğini görüyoruz. Bu tasarruf dışında Esrar Dede neredeyse birebir Sâkıb Dede'nin satırlarını eserine derc etmiştir diyebiliriz. Aralarındaki bazı kelime farkları Esrar Dede'nin kullandığı *Sefîne* nüshasından kaynaklanmış olabilir. Fakat bu fark her iki metin arasındaki "aynî"liğe halel getirmez.

Esrar Dede'nin Derviş Ganem için yazdığı maddedeki ikinci paragraf ise *Sefîne*'nin ikinci cildindeki Rusûhî-i Ankaravî menkabesinden alınmıştır. Zaten Sâkıb Dede o bahse atıfta bulunmayı ihmal etmemişti. Bu bilgiler doğrultusunda Esrar Dede ile Sâkıb Dede'nin yazdıklarını mukayese ettiğimizde her iki paragrafın büyük ölçüde aynı olduğunu söyleyebiliriz:

Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye'den;

"*Şârih Rusûhî Dede kuddise sırruhu hazretleri bir 'âriza-i şedîde ve 'illet-i medîde ile firâş-ı rehîn ve hücre-i harem-nişîn oldığında nâ-tamâmî âsâr-ı celîleleriyle dâğ-dâr-efsûs oldukları havâtır-ı mahremâna halecân-fersâ oldığı müşâhede olındukda hemân Ganem Dede iğtinâm-ı fursat siyâkında bu Ganem-i bî-çâre kurbânlıkdan gayrı ne bilsün diyüp kâ'im-makâm-ı niyâz u rû-mâl-i peymânçe-i recâ-mendî olınca du'âcî-i hânkâh olan pîr-i âgâh-ı gül-bâng-keş kabûl-fedâ oldığı an gayr-ı münkasımede bi-hikmeti'llâh mânend-*

[354] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 54-55.

kîş-i zebîhu'llâhı fedâ-yı hazret-i şeyhi olup levâzım-ı techîz ü tekfîni temâmında Cenâb-ı Rusûhî hazretlerine dahi 'âfiye-i tâmme ve sıhhat-i kâmile gelmişdür. İntehâ kelâmühüm."[355]

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'dan;

"*...bir 'ārıża-i şedīde vü 'illet-i medīde ile firāş-rehīn ü ḥücre-i ḥarem-nişīn olduġunda nā-tamāmī-i āṣār-ı celīleleriyle dāġ-dār-ı efsūs olduḳları ḫavāṭır-ı maḥremāna ḫalecān-ı hicrānları ḳadar daġdaġa-fersā olduġu müşāhede olunduḳta hemān Ġanem Dede ḥażretleri iġtinām-ı fırṣat siyāḳında* **"ازین غنم بیچاره غیر از قربانی چه می آید؟"** *'ibāret-i pür-aḥzān-ı daġ-dārıyla ḳā'im-maḳām-ı niyāz u rū-māl-i peymānçe-i ricāmendi olunca du'ā-gū-yı ḫānḳāh olan pīr-i rūşen-żamīr-i āgāh-ser ṣamīmü'l-fu'ādı olmaġla gülbāng-keş-i ḳabūl-i fedā olduġu ān-ı ġayr-ı münḳasemde bi-ḥikmetillāhi'l-ḳadīri'l-'azīz mānend-i kebş-i ẕebīḥullāhī fedā-yı ḥażret-i şeyḫi olup levāzım-ı techīz ü defni tamāmında cenāb-ı Rusūḫī daḫi 'āfiyet-i tāmme vü ṣıḥḥat-i kāmile-yāb...*"[356]

Esrar Dede daha önce yaptığı gibi Sâkıb Dede'nin Farsça cümlelerini Türkçe olarak vermiştir. Ayrıca her iki paragraf mukayese edildiğinde Esrar Dede'nin birkaç kelime tercihi dışında büyük ölçüde Sâkıb Dede'nin yazdıklarına sadık kaldığı anlaşılıyor ki zaten maddesinin bidayetinde bunu söylemişti. Esrar Dede "intehâ kelâmuhum" diyerek yaptığı alıntıyı nerede bitirdiğini söyler. Böylece Esrar Dede'nin Derviş Ganem maddesinde *Sefîne*'yi birincil kaynak olarak kullanmasının yanı sıra doğrudan alıntı yaparak farklı bir usul takip ettiğini görürüz. Esrar Dede'nin neden böyle bir alıntı yapma ihtiyacı duyduğunu kati surette bilmek mümkün değildir. Yine de *Sefîne*'den yaptığı bu alıntıyı daha maddenin başında belirtmesinin önemli olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

[355] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 408-409.
[356] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 42.

Esrar Dede, Derviş Ganem'in vefat tarihini 1036/1626-1627 olarak verir. Bu bilgiye nasıl ulaştığını tespit edememekle beraber maddenin nihayetinde Derviş Ganem'in kendisinden yadigâr kalan bir kıtayı veren Esrar Dede yine *Sefîne*'den istifade etmiştir:

"*Bu vak'a-i garîbe bin otuz altı târîhinde vâkı' olup Hazret-i Şârih Rusûhî kuddise sırruhu hazretlerinün civâr-ı türbe-i mukaddeselerinde cânib-i kademlerinde vâkı' revzen öninde medfûn olup el'ân seng-i nişân-ı külâh-ı istivâ-dârla merkad-ı münevverleri mehbit-i envâr-ı esrârdur. Eş'âr-ı 'ârifânelerinden bu kıt'a-i garrâları intikâllerinden sonra mecmû'a-i hatt-ı destlerinde bulındı.*

Kıt'a *Nagam enîs-i ganemdür bu deşt-i vahşetde*

Hücûm-ı gürg-i ecelden şehâ ne gam Ganem'e

Ganîmet-i dü-cihândur dem ü kademle bana

Fedâ-yı cân ü ser itmek senün gibi saneme"[357]

Sâkıb Dede -*Sefîne*'nin üçüncü cildinde- Derviş Ganem'in şahsi eşyaları arasında bulunan bir defterden çıkan kıtayı eserinde nakleder.[358] Bu kıtayı tezkiresinde tekrar nakleden Esrar Dede, Derviş Ganem için farklı bir bilgi ve yoruma gitmeden bu kıta ile maddesini bitirir. Netice itibariyle Esrar Dede'nin Derviş Ganem maddesinin yazımında birincil kaynak olarak *Sefîne*'yi kullandığını anlamış bulunmaktayız.

Derviş Ganem için Ali Enver, *Semâ'-hâne-i Edeb*'inde Esrar Dede'nin verdiği malumatı tekrar etmekten öteye geçemez. Ancak Esrar Dede'den farklı olarak Ali Enver, Sâkıb Mustafa Dede'nin ismini ve *Sefîne*'yi bu madde dahilinde zikretmez:

[357] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 409.
[358] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 55.

"*Şârih Rüsûhî İsmâ'îl Dede hazretlerinin zamân-ı meşîhatlerinde ba'de'l-mukâbele kafes-i nisvânda bir pelâs-pâreye sarılı olduğu hâlde bulunup huzûr-ı şârihe getirildikde hây kuzı hoş-âmedî diyerek nevâziş buyurmaları Ganem'in evvel emrde kuzu telkîbine sebeb olmuşdur. Hazret-i şârih bu kuzucağızı bir süd anaya verip büyütmüş ve sonra hânkâha alıp terbiye etmişdir. Mûmâ-ileyh sinn-i rüşde vâsıl olduğu sırada şârih hazretleri bir iş zımnında kuzu deyü çağırdıklarında huzzârdan biri fî-mâ-ba'd koç oldular deyince, Hazret-i Rüsûhî hoş dediniz ba'd ezîn Ganem olsun, himmet-i merdân ile mes'ûldür ki kebiş İsmâ'îl olurlar demesi üzerine beyne'l-ihvân Ganem ismiyle med'uv olmuşdur. Hikmet-i Hudâ Rüsûhî İsmâ'îl Dede şiddetli bir hastalığa dûçâr olarak ümîdsiz bir hâle geldikde fukarâ-yı hânkâh hem şeyhin vefâtına ve hem şerhin nâ-tamâm kalacağına büyük te'essüf içinde birbirleriyle hasb-i hâl ederler iken Ganem ortaya atılarak ben kurbânlıkdan başka neye yararım deyü Hazret-i İsmâ'îl'e fedâ olunmasını ihvândan recâ etmekle mevcûd dedegân dahi gülbâng-keş-i kabûl-i fedâ olmaları 'akîbinde teslîm-i rûh edip hitâm-ı techîz ü tekfînde Rüsûhî'ye âfiyet-i tâmme ve sıhhat-i kâmile gelmişdir. Sübhâne'l-kadîr 'alâ-külli şey'in bu vak'a-i garîbe 1036/[1626] târîhinde vâki' olup kıt'a-i âtiyeyi intikâlinde sonra mecmû'a-i hatt-ı destlerinde bulmuşlardır.*"[359]

Burada Ali Enver'in zuhûl eseri olarak yaptığı bir hatayı söylemekte fayda olduğunu düşünüyoruz. Ankaravî, rahatsızlanıp yatağa düştüğü dönemde meşhur Şerh-i Mesnevisi'ni yazmakta idi. Rahatsızlığı ciddileştikçe –belki de ölüm ihtimali ile- eserlerinin yarım kalacağından korkmakta idi. Ankaravî'nin bu düşüncesini Sâkıb Dede eserinde "*... bir 'ārıża-i şedīde vü 'illet-i medīde ile firāş-rehīn ü ḥücre-i ḥarem-nişīn olduġunda nā-tamāmī-i āṯār-ı celīleleriyle dāġ-dār-ı efsūs olduḳları ḫavāṭır-ı maḥremāna ḫalecān-ı hicrānları ḳadar daġdaġa-fersā olduġu müşāhede olunduḳda...*"[360] diyerek belirtir. Esrar Dede de aynı satırları iktibas ettiğinden bu manayı korumuştur. Fakat Ali Enver Ankaravî'nin eserlerini bitirememekten nâşî duyduğu elemi sanki mevlevihane mensuplarına aitmiş zannederek "*...bir hastalığa dûçâr olarak ümîdsiz bir hâle geldikde fukarâ-yı hânkâh hem şeyhin vefâtına ve hem*

[359] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 163-164.
[360] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 42.

şerhin nâ-tamâm kalacağına büyük te'essüf içinde..." olduğunu söylemiştir. Halbuki Rusûhî-i Ankaravî hastalığı yüzünden, telifine başladığı eserlerini nihayete erdiremeyeceğinden korkmuştur. Bu korku ve endişe ise şârihin dostlarını üzmüştür. Sâkıb Dede ve Esrar Dede'nin aynı zeminde buluştuğu bu detay Ali Enver tarafından yanlış anlaşılmıştır. Her ne kadar hem Ankaravî'nin hem de Derviş Ganem'in biyografisi için yanıltıcı, büyük bir hata olmasa da bir detay olarak bu hususa dikkat çekmek istedik.

Ali Enver şiir örneği meselesinde yine farklı bir örnek vermek yerine Esrar Dede'nin dolayısı ile Sâkıb Dede'nin takipçisi olmuştur. Yukarıda verdiğimiz kıtayı tekrar vermeyi gerekli bulmuyoruz.[361] Dolayısı ile *Semâ'-hâne-i Edeb*'in de *Sefine*'yi birincil kaynak olarak kullandığını söylemek mümkündür.

[361] Sadık Erdem tarafından yapılan *Semâ'-hâne-i Edeb* metninin neşrinde, Derviş Ganem maddesinin nihayetinde verilen mezkur kıtanın ikinci mısraı "Hücûm gerek ecelden şehâ ne gam Ganem'e" şeklinde okunmuştur. Bu mısradaki okuma hatası "Hücûm-ı gürg-i ecelden şehâ ne gam Ganem'e" olarak düzeltilmelidir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 164.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN'DA TÜRKÇE ŞİİRLER VE ŞAİRLERİ

4.1. Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da Yer Alan Türkçe Şiirler ve Bu Şiirlere Dair Bazı Tespitler

Mevlevilik tarikatının tasavvufî çevreler içerisinde en fazla dikkat çeken hususiyeti, şiir ile olan kuvvetli münasebetidir. Osmanlı medeniyeti çerçevesinde şiirin toplumun pek çok tabakasında gördüğü revaç ve ilginin de ötesinde olan bu rabıta, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin ardında bıraktığı kıymettar eserlerinin mahsulü ve neticesidir. Mevlevilik yoluna giren her "cân"ın başta *Mesnevî-i Ma'nevî* olmak üzere Mevlânâ hazretlerinin diğer edebi eserlerini de öğrenme ve anlama gayreti, Mevlevileri şiir ile hemhâl ederek bir nefis terbiyesinin yanı sıra onlara bir şiir terbiyesi de vermekteydi. Bu minvalde mevlevihaneye kabul edilen matbah canları şahsi kabiliyetleri nereye matûf ise o yönde eğitilirdi. Bu eğitim musiki, hattatlık, nakkaşlık gibi sanat dalları üzerine olabileceği gibi şahsın alakası doğrultusunda dil öğrenimi ve edebiyat tahsili cihetine de yönelik olabilirdi. Böylece dervişlerin Farsça ve Arapça bilen birer münevver olarak yetişmeleri sağlanırdı. Hatta bu şiir tahsil ve terbiyesi dışında Mevlevilik tariki, bizatihi kendi maddi ve manevi bütün unsurları ile Mevlevi dervişlerinin şiirlerine mevzu ve mazmun yönünden dahi büyük katkı sağlamıştır.[362]

[362] Her tarikatta olduğu gibi Mevleviliğin de kendine has bir kılık kıyafet tarzı, mimarisi, evradı, âdâb ve erkânı olduğu malumdur. Bunlar, Mevlevi şairlerin zihinlerinde ve ilham dünyalarında bazı akisler bulurlar. Şairler şiirlerinde Mevleviliğe has olan bu maddi/manevi kültür ile alakalı, doğrudan yahut mazmun olmak itibariyle dolaylı olarak bazı manzumeler kaleme almışlardır. (Bkz. Necip Fazıl Duru, "Şâir Muhayyilesinde Mevlevi Kisvesi", **Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-Mevlânâ Özel Sayısı**, 2007/3, Konya, s.119-140.) Sâkıb Dede de mensup olduğu tarîke dair kaleme aldığı şiirlere divanında yer vermiştir. (Bkz. Abdülkadir Dağlar, "Sâkıb Dede'nin Şiirlerinde Mevlânâ ve Mevleviyye Vurgusu", **Sûfî Araştırmaları**, C. 3, S. 5, 2012 Manisa, s. 59-72.) Böylelikle Mevlevi dervişlerin manevi dünyasını şekillendiren bu tarik, ayrıca şair olan mevlevilere de birtakım hayal ve mazmunlar bulmakta da yardımcı olmuştur.

Mevleviliğin, edebiyat ile olan bu kuvvetli ve çok yönlü rabıtası zaman içinde Gölpınarlı'nın da işaret ettiği gibi bir "Mevlevi Edebiyatı" husule getirmiştir.[363] Bu edebî zümreye mensup Mevleviler, elsine-i selâse ile şiir söyleme iktidârına ve zevk-i selîmine sahip kudretli şairlerdir. Yine bu edebiyatın biyografik kaynakları içinde çok önemli bir yer işgal eden şuara tezkiresinin müellifi Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'sinin Dede Davud maddesinde "*... sünnet-i seniyye-i Mevleviyye olan kelâm-ı mevzûndan bi'l-külliyye ferâga ruhsat olmadığını îmâ ve dervîş-i Mevlevî 'alâ kadri't-tâka sâlik-i meslek-i şi'r ü inşâ olmasını beyân-fermâ...*"[364] diyerek Mevlevi mahfillerinde şiire ve inşâya hâsılı edebiyata dair Mevlevilerin bakış açısını açık bir surette özetlemiştir. Şiirin bu kadar elzem görüldüğü bir zümrede, her Mevlevide mevzun kelâm edebilecek kadar şiire aşinalık arandığı görülmektedir.[365]

Mevleviliğin edebiyata dair bu umumi tavrını kısaca ortaya koyduktan sonra Sâkıb Mustafa Dede'nin bu edebi gelenek içindeki yeri ve önemine temas edebiliriz. *Risâle-i Sipehsâlâr, Menâkıbu'l-'Ârifîn* ve *Sevâkıbu'l-menâkıb* ile Mevleviliğin tarih içindeki seyrini takip etmek mümkündür. Sâkıb Mustafa Dede, *Sefîne* ile Mevleviliğin tarihi seyrini seleflerinin bıraktığı yerden devam ettirmeye muvaffak olmuştur. Mevlevi menakıb yazma geleneği içinde –kapsadığı tarihi dönemler sebebiyle- en önemli halka olan *Sefîne*, özelde Mevlevi Edebiyatı genelde ise Klasik Türk Edebiyatı için çok değerli bir kaynaktır. Hal böyle iken temel prensip olarak bir menakıbname olmak üzere kaleme alınan *Sefîne*'de, seyr ü sülûkunun bir kısmını şiir okuyarak yapan Mevlevilerin birtakım manzumelerine yer verilmesi gayet tabiidir. Sâkıb Mustafa Dede, *Sefîne*'yi her ne kadar bir tezkire-i şu'arâ olarak kaleme almasa

---

[363] Abdulbaki Gölpınarlı, **Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik**, İstanbul, İnkılâp Kitabevi Yayınları, 2006, s. 409-417.

[364] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 189.

[365] Sâkıb Mustafa Dede eserinde Dede Dâvud ile alakalı şu satırlara yer vermiştir: "*...semt-i naẓmda bu ḳıṭ'a-i ġarrādan ġayrı zîb-i mecmū'a-i şebt olmadığı sebeb-i ḫafîsi istifsār olunduḳda* **"** وقت ما زمان خود گفتن و خود شنودن است. پس بمداخلهٔ ترقیم حاجت نیست. **"***'unvānıyla tanṣîṣ-i sebeb-i men'-i neşr buyurmuşlardır.*" Bu beyandan anlaşıldığı kadarıyla Dâvud Dede'nin manzume yazmaması ihvân arasında bir mesele olarak ele alınmış ve dede kendini müdafaa maksadıyla "Bizim zamanımız kendi söyleyip kendi dinleyenlerin devridir. O halde bu duruma yazarak müdahale etmeye gerek yoktur." demiştir. Bkz. Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 129.

da bazen mebnî ‘ale’l-hikâye yani bir hikâye yahut vak’aya istinâden bazen de bir maharet nişanesi olarak menkabesine yer verdiği Mevlevilerin -elsine-i selâsede olmak üzere- şiirlerinden örnekler vermiştir.

Örnek olarak verilen bu şiirlerin kaynakları noktasında Sâkıb Mustafa Dede’nin hayli ketum kaldığını belirtmemiz gerekmektedir. *Sefîne*’nin birinci cildinde yer alan I. Bostan Çelebi’nin menkabesinde Galata Mevlevihanesi’nin postnişinlerinden Şârih-i Mesnevî lakablı Rusûhî İsmail Dede’nin adı geçen Çelebi için yazmış olduğu gazel formundaki şiiri nereden aldığını belirtmeyen Sâkıb Mustafa Dede, aşağıdaki ifadelerin akabinde bu Türkçe gazeli vermeyi kâfi görmüştür:

“Ḥattā dā’ire-i intisābları ḥalḳa-i kāmilīn-i mükemmilīn ü mecma‘-ı ‘urefā-yı kümmelīn olduġun İsmā‘īl Dede ḥażretleri ġazel-i teşekkürleriyle vaṣf buyurmuşlardır ki teberrüken īrād olundu.”[366]

Sefîne’nin birinci cildinde Ferruh Çelebi’nin oğlu olan Ebubekir Çelebi’nin vefatı vesilesi ile Sabûhî Ahmed Dede tarafından söylenen kıtanın, şairin hangi eserinden alındığına dair herhangi bir kayıt görmemekteyiz:

“Ve Ḥażret-i Çelebi ġurbet-keşīde vü kürbet-çeşīde müsāfir-i Dāru’l-ḳarār olduḳda Ṣabūḥī Dede cenābınıñ rişte-keş-i irşen olan ḳıṭ‘a-i dil-nişīnleri yādigār-ı aḫlāf-ı güzīn olmaḳ üzere ḫitām-ı ḫayru’l-kelām-ı ‘ibret-niẓām sergüẕeşt-i nīk-encāmı ḳılınmışdır.”[367]

Sefîne’nin birinci cildinde yer alan hanım çelebilerden Güneşhân-ı Kübrâ’nın menkabesinde Derviş Yakîn’e ait olduğunu belirttiği bir medhiyyeye yer veren Sâkıb

[366] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 162.
[367] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 168-169.

Dede, bu şiiri Derviş Yakîn'e ait bir eserden mi yoksa bir mecmuadan mı aldığına temas etmeksizin eserine derc eder:

"*Ve mânend-i ḫırbâ, rûşen-dîdegân-ı eyâdî-i behcet-mebâdîlerinden sitâyiş ü şenâ-yı cûd u 'aṭâ-güsterleri olan Dervîş Yaḳîn'iñ eşer-i ṭab'-ı şükrân-endîşleri müẕekkir-i sevâbıḳ-ı kerem-i kerâmet-tev'emleri olmaḳ üzere ma'âḳıd-ı menḳabe-i nefîselerine taẓmîn olunmuşdur.*"[368]

Sâkıb Mustafa Dede, eserinin ikinci cildinde muhtelif mevlevihanelerde postnişin olan dedelerin menkıbelerine yer vermiştir. Bu dedelerin bir kısmı şairlik vasfı ile edebiyat tarihimizde ün kazanmış kişilerdir. Sâkıb Dede eserin birinci cildinde olduğu gibi bu dedelerin elsine-i selâsede yazılmış şiirlerini eserine almıştır. Bu cümleden olmak üzere Fedâyî Mehmed Dede'nin Türkçe bir gazelini veren Sâkıb Dede, bu gazeli hangi kaynaktan aldığını belirtmemektedir:

"...ve 'ale'l-ḫuṣûṣ mîzbânî-i yek-şebe ile nâ'il olduḳları 'ināyât-ı bî-nihâye miyânında gül-deste-i manẓûmeleri dest-be-dest kümmel-i ẕevi'l-'uḳûli's-selîme ve taḥsîn-kerde-i ṭıbâ'-ı müstaḳîme olmuşdur ki teberrüken ve teyemmünen maḥżâ eşer-i te'şîr-i ḥüsn-i naẓar-ı pîr-i dest-gîrleridir."[369]

Gelibolu mevlevihanesinin müessisi olan Ağazade Mehmed Dede şiirlerinde mahlas kullanmayan şairlerdendir.[370] Sâkıb Dede'nin övgüyle bahsettiği Ağazade Mehmed Dede'nin Türkçe bir gazeli "*Îñ Ġazel-i Ra'nâ Ez-Ân-ı Ḥażret-i 'Azîz-i*

[368] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 254-255.
[369] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 12.
[370] Necip Fazıl Duru, "Mevlevi Şeyhi Ağa-zâde Mehmed Dede ve Mesnevî'nin İlk Onsekiz Beytinin Şerhi", **Tasavvuf**, sy. 11, İstanbul, 2003, s. 156.

Serîr-i Fenâst" başlığı altında verilmektedir. Sâkıb Dede bu gazeli vermeden önce şunları söylemektedir:

"Ḥattā beyne'l-iḫvān cerā'id-zîb-i teberrük ü i'tibār olan ġazel-i ra'nā-yı faḫriyyeleri ḳabîl-i vāridāt-ı merḳūmeden olmaḳ üzere meşhūrdur"[371]

Bu ifadeden anladığımız kadarıyla adı geçen gazel muhtelif mecmualarda kayıtlı bulunmaktadır. Fakat yine de açık bir mehaz belirtilmemiştir. Mevlevi dervişlerin sohbet meclislerinden yahut kişisel meraklarından dolayı oluşturmuş olabileceğini düşündüğümüz mecmû'a-i eş'ârlarda mukayyet bulunan manzumeler çoktur. Muhtemelen Sâkıb Dede de yine böyle bir mecmû'a-i eş'ârdan istifade etmiştir.

Galata Mevlevihanesi'nin meşhur şeyhlerinden Arzî Mehmed Dede'nin Beyoğlu'nda oturan bir Frenk soylusuna Farsça talim ettiğini haber veren Sâkıb Dede, bu gencin Arzî Mehmed Dede ile olan ülfetinden sonra müslüman olduğunu söyler. Fakat bu gencin ihtidası, ailesi tarafından kabul görmemiş ve genç zehirlenmiştir. Vefatından hemen önce Arzî Mehmed Dede ile görüşen bu Frenk asilzadesi için Arzî Mehmed Dede'nin söylediği kıta da herhalde pek çok Mevlevi mecmûasında yahut Galata Mevlevihanesi'nin mahfillerinde rivayet tariki ile nesilden nesile geçmektedir. Çünkü Sâkıb Dede, Arzî Mehmed Dede'ye ait olarak gösterdiği bu kıtayı nereden aldığına dair bir ipucu vermeden şu satırlara yer verir:

"*Ve ol ḳıṭ'a-i ḳaṭî'a-mażmūn ki bā'iṯ-i ġayret ü iẓhār-ı İslām-ı maġdūr-ı şehîd-i merḳūmdur. Yādigār-ı ūlü'l-ebṣār olmaḳ üzere nefîse-i menḳabelerine viṣāḫu'ṣ-ṣadr ḳılınmışdır.*"[372]

[371] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 29.
[372] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 83.

Sâkıb Mustafa Dede'nin Mevlevi tarikatının meşhur dervişlerine tahsis ettiği üçüncü ciltte dahi aynı yolu izleyerek eserine aldığı manzumeler için herhangi bir kaynak göstermemiştir.

Horâsânî Ali Dede'nin kerameti ile dili açılan Lâlî Dede'nin şöhreti, dönemin sultanının kulağına kadar gitmiştir. İrfan ve fazilet noktasında kesb ettiği merhale sebebiyle Enderuna çağrılan Lâlî Dede'nin bu mevzuya dair söylediği kıtasını veren Sâkıb Dede aşağıdaki satırları kaleme almıştır:

"....bu ḳıṭ'a-i ra'nā teşekkür-maẓmūn u belāġat-meşḥūnları dībāce-zīb-i buḳ'a-i refī'a-i menḳabe-i laṭīfeleri ḳılınmışdır ki bu maḳūle gevher-i tāb-dāra ṣadef-i intişā olan meşreb-i füyūż-perverīñ vüs'at-i biḍā'a-i dest-i iḳtidārlarına vesīle-i intiḳāl ve ẕerī'a-i taḥsīn olmuşdur."[373]

Görüldüğü üzere verilen kıta için herhangi bir kaynak belirtmeksizin kıtanın Lâlî Dede'nin manevi kemaline işaret etmesi hususu üstünde durulmaktadır.

Sefîne'nin üçüncü cildinde Hüsameddin Dede'nin müridlerinden olarak gösterilen Derviş Ahmed Ânî de şiir meydanında kalem oynatmıştır. Muhtemelen Mevlevi mahfillerinde ve bazı mecmû'a-i eş'ârlarda zikri geçen bir kıtayı menkabeye derc eden Sâkıb Dede, şunları söylemiştir:

"...ve berekāt-ı ṣoḥbet-i şerīfeleri dest-dāde olan ḳuvvet-i naẓmiyyeleri āṣārı olmaḳ üzere bu ḳıṭ'a-i zībāları yādigār-ı süḫan-fehmān-ı cihān olmuşdur"[374]

[373] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 18.
[374] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 20.

Galata Mevlevihanesi'nin önemli postnişinlerinden İsmail Rusûhî Dede'nin evlatlığı olan Ganem Dede'ye ait bir kıtayı da eserine alan Sâkıb Dede, örnek olarak verdiği manzumenin Ganem Dede'nin terekesinden çıkan bir defterde Ganem Dede'nin el yazısı ile kaydedildiğini söylemektedir:

"*...bādī-i fetḥ ü naẓarda bu ḳıṭ'a-i ġarrā dest-i ḫaṭṭ u eşer-i ṭab'-ı bedāyi'-serāları olmaḳ üzere rū-nümā olmaġla tehyīc-i yemm-i riḳḳatlerine bā'iş ve hübūb-ı serd-bād-ı āh u nübū'-ı çeşme-i dumū'-ı ḥasret-ḫīze bādī olmuşdur. Ol ḳıṭ'a-i zībā ḥüzn-fersā ḥüsn-i ḫātime-i ẕikr-i cemīlleri ḳılınmışdır.*"[375]

Yukarıda verilen örneklerden görüldüğü üzere Sâkıb Dede, *Sefîne*'de kullandığı Türkçe şiir örneklerini hangi mehazlardan aldığını söylememektedir. Bu tavrı eserin tamamına teşmil edip hem Arapça hem Farsça şiirler için de bunu söylemek mümkündür. Fakat biz bu bölümde sadece Türkçe şiirlere yer verdiğimiz için yukarıda geçen ifadelerin hepsi Türkçe manzumeler verilmeden hemen önce gelen ifadelerden seçilmiştir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki Sâkıb Dede eldeki şiir örneklerini genellikle bir hikâye veya vakaya istinaden vermiştir. Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'yi telif etmeden önce yaptığı seyahatlerde misafir olduğu mevlevihanelerdeki Mevlevilerden şifahen telakki ettiğini yani öğrenip not aldığını düşündüğümüz bu manzumeler daha sonra yazılacak Mevlevi kaynakları için bir başvuru kaynağı olacaktır.

Sefîne ile alakalı dikkatimiz çeken bir başka mesele daha vardır. Bu bölümde, *Sefîne*'de bulunan -şairlerini tespit edebildiğimiz- Türkçe şiir örneklerini bir araya getirirken, Sâkıb Dede'nin bu örnek şiirler ile alakalı ilginç bir yönünü daha farkettik. Eserine Mevlevi şairlerin elsine-i selâsede olmak üzere pek çok manzumesini alabilen Sâkıb Dede, *Sefîne*'de menkabelerine yer vermesine rağmen edebiyat tarihimizde edebi eserleri ile tanınmış Mevlevi şairlerin herhangi bir şiirine yer vermeyebilmektedir.

[375] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 55.

Bu tavra örnek olarak Sâkıb Dede'nin Galata Mevlevihanesi'nde bulunduğu dönemde tanıştığı Fasîh Ahmed Dede verilebilir. Fasîh Ahmed Dede kaleme aldığı *Türkçe Divanı, Farsça Divançesi, Münazara-i Gül ü Mül, Münazara-i Rûz u Şeb, Münşeat Mecmuası, Tenbâkûnamesi, Kalem Makalesi* vs. gibi eserleri ile edebiyat tarihimizde çok iyi tanınan bir Mevlevi şairdir. [376] Fakat Sâkıb Dede, Fasîh Ahmed Dede'nin bu edebî cebhesine dair sadece şu ifadelere yer vermeyi kâfî görmüştür:

"...muvaffaḳ-ı tertîb-i dîvân-ı belâġat-erkân olup... Ve ekşer-i nüsaḫ-ı dîvânları ḫaṭṭ-ı nāẓımla olmaḳ daḫi eşer-i dil-peẕîrlerine şâyeste-i zîver-i teberrük ü teyemmün olmuştur..."[377]

Sâkıb Dede'nin, Fasîh Ahmed Dede'nin kedilere olan düşkünlüğüne dair anlattığı detaylar ile yine Fasîh Ahmed Dede'nin meşhur olan "nakkaş"lığı[378] bu Mevlevi şairin edebi cihetinden daha fazla ele alınmıştır. Yukarıdaki ifadelerden Fasîh Ahmed Dede'nin kendi divanını kendi çoğalttığını anlamamızın dışında ne diğer eserlerinden bir bahis ne de menkabesi içerisinde herhangi bir şiirine yer verilir. Halbuki Sâkıb Dede şu satırlarda bu önemli Mevlevi şairin nakkaşlığına dair olan bir hatırasını nakletmektedir:

"*Ve ol şeyḫ-i ḫānḳāh-ı feṣāḥat, vādî-i naḳşda Mānî-i şânî 'ale'l-ḫūṣūṣ semt-i siyeh ḳalemde fā'iḳu'l-aḳrān olmaġla āzmāyiş-i temyîz-i yārān siyāḳında 'alā aḳbeḥi'ş-şekl dîv taṣvîr edip ve vaḳt-i naḳş-ı siyeh ḳalemde ḫarc-ı ḫızâne-i mahâret edip her gören ṣāḥib-naẓar* **"**طابق اصله القبيح**"** *'unvānıyla imżā etmişler iken faḳîr-i kem-biżā'a bādî-i naẓarda*

[376] Mustafa Çıpan, "Fasîh Ahmed Dede", c. 12, **TDVİA**, İstanbul, 1995, s. 213-214.
[377] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 101.
[378] Fasîh Ahmed Dede'nin nakkaşlıktaki mahareti ve bu vadideki üstadı hakkında bkz. Şahabettin Uzluk, **Mevlevilikte Resim Resimde Mevleviler**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1957, s. 60.

taḥsīn eylediğim ḥasebiyle "پس این صورت دیو نباشد. چه دیو بهیچ وجه حسن نباشد." *ʿibāret-i nezāket-meşḥūnlarıyla muḳābele buyurduḳlarında serīʿan daḳīḳa-i murādlarına intiḳāl ve* "صورت فهذا هو المراد من قولهم القضاء لا یکون الا حسنا *ʿunvānıyla tedārük etdiğimde* "قبیح و تصویر حسن است. *tefrīʿ-i taḥḳīḳ-ibtināsıyla tebyīn-i ġaraż ve ṣūret-i mekrūha-i dīvi maḥv edip ḥaḳāyıḳ u daḳāyıḳ-ı kelāmiyyede olan taʿammukları hüveydā olmuşdur."*[379] و المقضي قد یکون قبیحا.

Sâkıb Dede'nin de bir edîb, bir şair olduğu gerçeğini dikkate almak kaydıyla Fasîh Ahmed Dede'nin herhangi bir şiirine yer vermemesini hatta diğer eserlerinden bahsetmemesini *Sefîne*'nin yazılış gayesi ile açıklamak mümkündür. *Sefîne* her şeyden önce bir menâkıbnamedir. Sâkıb Dede buraya derc ettiği manzumeleri de kahir ekseriyetle bir keramet ya da manevi kemal eseri olarak eserinde zikretmeyi uygun görmüştür. Bu sâik eserin tamamına hâkimdir. Muhtemelen Fasîh Ahmed Dede'nin manevi yönüne işaret edecek bir manzume elinde olmadığı için menkabede herhangi bir örnek şiir verememiştir.

Bu durumu başka bir Mevlevi şair üstünden de okumak mümkündür. Yine Galata Mevlevihanesi sâkinlerinden olan Sîneçâk Osman Dede de *Sefîne*'nin üçüncü cildinde yer alan dervişandandır. Son dönemlerde eserleri hakkında yapılan çalışmalar vesilesi ile daha yakından tanıma imkânı bulduğumuz Osman Dede'nin *Gülşen-i İrfân*, *Deh Mesîre*, *Gülşen-i 'Ubbâd*, *Enîsü'l-'âşıkîn* ve *Zübde-i Makâlât-ı Şems* isimli eserlerinin tamamı Farsça yazılmıştır.[380]

Yukarıda isimlerini verdiğimiz Farsça manzum eserlerin yanı sıra Esrar Dede, tezkiresinde Derviş Osman'ın Türkçe bir gazelini nakleder.[381]Fakat Sâkıb Mustafa Dede "Hazret-i Dervîş 'Osmân-ı Sîneçâk" başlığında menkabesine yer verdiği bu Mevlevi dervişinin ne şairliğinden ne de eserlerinden kati surette bahsetmez. Sâkıb Dede, daha çok Osman Dede'nin geçmişi hakkında bilgi vermeyi tercih etmiş

[379] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 102.
[380] Harun Öner, "Derviş Osman'ın Gülşen-i İrfân Adlı Mesnevisi (Metin-İnceleme)", dnş. Prof. Dr. Mehmet Atalay, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014. s. 27-30.
[381] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 201.

gözükmektedir. Derviş Osman'ın menkabesini kısa tutan Sâkıb Dede, aşağıdaki satırlarda Dede'nin ölmeden önceki son kerametini nakl etmektedir:

"*...intiḳāllerinden üç sene muḳaddem ḳabr-i şerīflerin ḥafr u tesviye ve gendüm-i pākle māl-ā-māl ve fuḳarā vü mesākīne infāḳ edip sene-i ṯānīyede dū-bār bīḫte ārdla memlū ve yine erāmil ü eytāma tefrīḳ edip sene-i ṯālīṯede nān-ı ḫāṣla pür edip anı daḫi muḥtācīne taḳsīm buyurup sene-i rābi'ada mīḳāt-ı şīve-i ġarībeleri resīde olunca tehyi'e-i cihāz u ḥanūṭla meşġūl olup* **"** امسال بپالودهٔ گندم پر کنم. **"** *maẓmūnuyla tefevvüh buyurmaları nevbet-i cesed-i pāklerine naḳl eylediğine işāret olup fi'l-vāḳi', re's-i sene-i rābi'ada ve vaḳt-i işġāl ü taḫliye-i ḥücre-i fenālarında ḥāmil-i ḫırḳa-i ḳālıb-ı metrūkları olan laṭīfe-i ḳudsiyye bu ġurbet-serāydan 'āzim-i vaṭan-ı aṣlī olup pālūde-i aġẕiye-i beşeriyye olan cism-i laṭīfleri ḥücre-nişīn-i ḳabr-i merḳūm olduḳda iḫvān-ı ṣafādan ba'ż-ı nükte-perdāzān* **"** سه بار ضیافت مقیمان روی زمین کرد. و این بار سکان زیر زمین را ضیافت میکند. **"** *'unvānıyla muṭāyebe-fermā olmaları gūyā rūḥ-ı pür-fütūḥlarına girān gelip gūyende-i merḳūmuñ gūş-ı ḫayāliyyelerine* **"** ما آن ضیافتها برای این ضیافت نوبت پسین کردیم. **"** *maẓmūn-ı selāmet-meşḥūnuyla muḳābele-i rūḥāniyye buyurmaları ḥayāt u fevātlarında daḳīḳa-şināsān-ı merātib-i vücūd u rūşen-dilān-ı tāb-ı şühūddan olmalarına emāret-i bāhire olmuşdur.*"[382]

Sâkıb Mustafa Dede'nin *Sefîne*'de istifade ettiği şiirlerin seçilme sebebini daha iyi anlamamızı sağlayan Derviş Osman örneği ise bize şunu göstermiştir ki Sâkıb Dede menkabesine yer verdiği Mevlevilerin, şairliğini yahut edebi eserlerini birinci planda tutmamaktadır. Onun için ehemmiyet ifade eden husus, Mevlevi olan şahsın tarik içindeki manevi makamıdır.

Bu hususa dair dikkat çeken başka bir örnek ise Peçevî Ârif Ahmed Dede'dir. Postnişin olduğu için *Sefîne*'nin ikinci cildinde bulunan Ahmed Dede, Esrar

[382] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 74.

Dede'nin naklettiği Türkçe bir gazelinden anlaşıldığı kadarıyla "Ârifî" mahlasını kullanmaktadır.[383]

Sâkıb Dede'nin kendisine çok kısa yer verdiği bu Mevlevi dedesinin edebi yönüne işaret eden herhangi bir ifadeyi *Sefîne*'de görememekteyiz. Kısaca terceme-i hali verilen Ârifî Ahmed Dede'nin menkabesi aşağıda vereceğimiz şu samimi dua ile nihayete ermektedir:

"*Mutażarrı'-ı dergâh-ı Vehhâb-ı bî-esbâbdır ki pîrâmen-i dâ'ire-i cem'iyyetleri me'mûnü'l-ġâ'ile-i seng-i tefriḳa-i rûzigâr ve medâr-ı iḳbâlleri bî-ric'at-ı ḥażîż-i hübûṭ olup evvel ü evsaṭ-ı aḥvâlleri yek-reng-i iḳbâl ve tevfîḳ-i Ṣamedânî olduġu gibi nevbet-i vâ-pesînleri daḫi bî-daġdaġa-i ḳıllet ü 'illet-i devlet ü minnet güẕer eyleyip âḫırü'l-emr, seferber-i dârü'l-ḳarâr ve pehlû-yı merâḳıd-ı meşâyiḫ-i güẕeştede ġunûde-i câme-ḫʷâb-ı râḥat-ı revḥ u reyḥân olmuşdur.*"[384]

Üç farklı Mevlevi şairden hareketle dikkat çekmek istediğimiz husus, Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'de menkabelerine yer verdiği eşhasın şairliği yahut eserleri ile pek alakadar olmadığıdır. Onun için önemli olan, mevzubahis edilen şahsın Mevlevi tariki içinde sahip olduğu manevi makam ve nüfuzudur. Bu yüzden *Sefîne*'de mevcut olan ve şairliği farklı kaynaklarca tevsik ve tespit edilen Mevlevilerin -temelde Türkçe şiirleri olmak üzere- hiçbir şiirine tesadüf edilmemesinin garip karşılanmaması gerektiğine inanıyoruz. Netice itibariyle Esrar Dede'nin Şeyh Gâlib'e dair kaydettiği anekdot, çeşitli örneklerle dikkat çekmek istediğimiz bu mevzuyu bir kez daha vuzuha kavuşturacaktır:

[383] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 353-354.
[384] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 168.

"*Cenâb-ı Gâlib Dede Efendimüz Hazretleri öyle tahkîk buyururlar ki Dervîş Tâ'ibi Sefîne-i Nefîse'de Sâkıb Dede Hazretleri niçün yâd eylememiş diyü su'âl olınursa Sefîne-i Mevleviyye Tezkiretü'l-Evliyâ olup Tezkire-i Şu'arâ degüldür diyü nükte-fermâ olurlar.*"[385]

Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'de kaydettiği Türkçe şiir örnekleri için herhangi bir kaynak ya da mehaz kullanmadığına işaret etmiştik. Ayrıca eserde geçen Türkçe şiirlerin hangi sebepler ve kriterler dahilinde seçildiğini de yukarıdaki satırlarda ifade ettik. Bunların akabinde eserde mevcut bulunan bu Türkçe şiirlerin edebi kıymetlerini takdir yahut tenkit etmek yoluna gitmeden, *Sefîne*'nin Mevlevi biyografi yazma geleneği içerisindeki yerini tespit maksadıyla eserde geçen şiirlerin *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'de yer alıp almadığını kontrol ettik. Çalışmanın üçüncü bölümünde ele aldığımız üzere *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'ın şahıs kadrosunun *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb* ile olan mukayesesinin bir sonucu olan bu bölüm, *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'ın ihtiva ettiği şiir örneklerini vermesi bakımından önemlidir. Çünkü eser esas yapısı itibariyle – daha önce de ifade edildiği gibi- Mevlevi dergahlarında cari olan şifahi menkabelerin adeta folklorik bir çalışma gibi derlenmesi esasına dayanır. Menkabeler vesilesi ile elde ettiğimiz bu hakikat bize şiirin, Mevlevilerin dünyasında ne kadar önemli olduğuna dair kesin bir kanıt sunar.

Sefîne'den sonra kaleme alınan tezkirenin müellifi Esrar Dede, tezkirenin telif sürecinin nasıl başladığını " *...mukaddemâ Efendimün kendi dest-i hatlarıyla cem' u tedvîn buyurdukları sâdât-ı kirâm-ı Mevleviyye kesserehümü'llâhu ilâ-yevmi'l-kıyâme hazerâtlarınun eş'âr-ı bedî'ü'l-âsârlarını herbirisine terceme-i ahvâlleri iltihâkıyla bir tezkire-i matbû'a cem'ine niyyet ...*"[386] şeklinde ifade etmektedir. Bu satırlardan anlaşıldığı kadarıyla tezkirede yer alan şiirlerin bir kısmı Şeyh Gâlib tarafından derlenmiştir. Her ne kadar Esrar Dede'nin de kendisi tarafından bulunan şiir örneklerinin varlığından haberdar olsak[387] da Şeyh Gâlib'in tezkirenin telifindeki

[385] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 79.
[386] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 4-5.
[387] Esrar Dede'nin Dânişî Ali Dede maddesinde anlattığına göre Neşet Efendi'nin evini ziyaret ettiğinde bir sohbet esnasında Dânişî Ali Dede'nin hatt-ı destiyle yazılmış divanını görür. Ödünç

payı ve yönlendirmesi aşikârdır. Aşağıda verilecek olan şiir örneklerinin büyük bir kısmının *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'de de geçmesi[388], bizde *Sefîne*'nin Şeyh Gâlib tarafından dikkatle okunduğu kanaatini uyandırmıştır. Bu dikkatli okumanın bir semeresi olan bu şiirler –ve muhtemelen farklı eser ve mecmualardan derlenenler dâhil olmak üzere- Esrar Dede'ye teslim edilmiştir.

Bu kanaati besleyen yegane delil, Türkçe şiirlerin ortak surette *Sefîne* ve *Esrar Dede Tezkiresi*'nde yer alması değildir. Esrar Dede bazı maddebaşlarında örnek olarak verdiği şiirlerin Sâkıb Dede'den alındığına işaret etmektedir. Bu cümleden olarak Derviş Hazîn maddesinde "*... nâm-ı nâmîleri mukayyed-i cerâyid-i nukûl olup eş'ârından bir beyt-i garrâlarını Sefîne-i Sâkıbıyye'de bi'l-münâsebe tahrîr buyurmışlardur."*[389] diyerek metnine aldığı beyitin kaynağını *Sefîne* olarak göstermiştir. Buna ilaveten Esrar Dede, Rahmetullâh Dede maddesinin sonunda "*Sefîne-i Nefîse'de âsâr-ı nazmiyyelerinde bu gazel-i hakâyık-ihtivâları mestûrdur*."[390] kaydını düşerek örnek verdiği gazelin *Sefîne*'den alındığını belirtir.

Ele aldığımız konuyu Türkçe şiir örnekleri ile sınırlandırmıştık. Fakat Esrar Dede'nin *Sefîne*'den aldığı örnek şiirlerin Türkçe ile sınırlı kalmadığını söylemek zorundayız. Esrar Dede Toğanî Ahmed Dede maddesinin sonunda şu ifadeleri kullanır: "*Eş'âr-ı belâgat-şi'ârlarından hakîkat-ı tevhîd ve nihâyet-i tecrîdde bu iki beyt-i şerîf zâde-i tab'-ı latîfleridür diyü Sefîne-i Mevleviyyede mestûrdur.*"[391] Bu satırların ardından Toğanî Ahmed Dede'ye ait olan Farsça iki beyiti örnek olarak eserine derc eder. Esrar Dede'nin yaptığı alıntı ve mezkur beyitleri *Sefîne*'nin II.

---

aldığı ve birkaç gün okuduğu bu divandan beğendiği bazı şiirleri, Dânişî maddesini zenginleştimek maksadı ile tezkiresine aldığını belirtir. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 180-181.

[388] Abdülkadir Dağlar, Ali Enver tarafından yazılan *Semâ'-hâne-i Edeb*'in, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'nin basit bir özeti olmadığını söyler. *Semâ'-hâne-i Edeb*'de geçen şiir örnekleri hakkındaki kanaatlerini Ali Enver'in Esrar Dede'ye genel anlamda sadık kaldığını söyleyerek özetleyen Dağlar, Ali Enver'in şahsi yorumları ile eserini "müstakil bir eser" çizgisine çıkardığını düşünmektedir. Biz de şiir örnekleri doğrultusunda Ali Enver'in Esrar Dede'ye sadık kaldığını düşünüyoruz. Bu yüzden SNM ile TŞM'nin mukayesesinde SE'i ayrıca belirtmek yerine TŞM ile SE'i –örnek şiirler nokta-i nazarından- beraber addediyoruz. (Bkz. Dağlar A., "Mevlevî Edebiyatı Kaynaklarından Tezkire-i Şu 'arâ-yı Mevleviyye ile Semâ'-hâne-i Edeb'in Mukâyesesi", **Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol.3/2, s. 229-277, 2008.)

[389] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 126.

[390] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 214.

[391] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 321.

cildinde Ahmed Dede'ye ait menkabenin sonunda bulmak mümkündür.[392] Bu hususa bir başka örnek ise Derviş Vâsık maddesinde mevcuttur. Derviş Vâsık için kullandığı "*... Sefîne-i Mevleviyye'de ve sâ'ir cerâ'id-i ihvân-ı evleviyyede ba'zı âsârları mezkûrdur*."[393] şeklindeki ifadenin akabinde şairin Farsça bir manzumesini verir. Bu manzumenin aynısı, *Sefîne*'nin I. cildinde Dîvânî Mehmed Efendi'nin menkabesi içinde bulunmaktadır.[394] Bu örnek de *Sefîne*'nin bir kaynak olarak kullanıldığına delil olarak gösterilebilir.

Fakat yukarıda verdiğimiz bu sınırlı deliller, iddiamızı tasdik için yeterli görülmemelidir. Çünkü temelde Şeyh Gâlib tarafından derlenen bu şiir örneklerinin Esrar Dede'nin şahsi gayret ve birikimi ile zenginleşmesi gerçeğinin yanı sıra esere alınan örnek şiirlerin mehazlarını tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Çünkü Esrar Dede, kati surette *Sefîne*'de dahi bulabildiğimiz şiir örneklerinin hangi kaynaklardan topladığını aktarırken "*... bu beyti inşâd buyurdukları cerâyid-i âsâr-ı Mevleviyye'de mesturdur*."[395], "*Ve dahi dest-res oldığumuz eş'âr-ı fesâhat-şi'ârlarından bu beytlerdür.*"[396], "*Âsâr-ı nazmiyyelerinden bu dü kıt'a-i 'âşıkâneleri sebt-kerde-i cerâyid-i âsâr-ı Mevleviyye olmışdur*."[397] gibi muğlak tabirler kullanmış ancak *Sefîne*'nin ismini zikretmemiştir. Bu durumu Osmanlı dönemi müelliflerinin kitap telif etme geleneğindeki kaynak belirtme/belirtmeme hususundaki rahat tavrına bağlamak elbette mümkündür. Fakat netice itibariyle bu tavrın, örnek şiirlerin bir kısmının *Sefîne*'den alındığı gerçeğini değiştirmeyeceğini söylemek durumundayız.

Meseleye bu zaviyeden bakmanın yanı sıra tezimizin üçüncü bölümünde dile getirdiğimiz üzere Esrar Dede'nin dolayısı ile Ali Enver'in şahıs kadrosunun önemli bir kısmı için –tespit edebildiğimiz kadarıyla- birincil ve bazen de yegâne kaynak *Sefîne*'dir. Dolayısı ile Esrar Dede'nin biyografik bilgiler ile harmanlayarak verdiği örnek şiirleri de –yine aynı örnek şiirleri *Sefîne*'de bulmak şartıyla- *Sefîne*'den aldığını düşünmekte haklıyız. Esrar Dede'nin söylediği gibi *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'nin nüvesini oluşturan şiir örneklerini Şeyh Galib toplamıştır. Esrar Dede

[392] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 75-76.
[393] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 521.
[394] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 43.
[395] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 319.
[396] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 250.
[397] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 221.

bu biriktirilen şiir örneklerini yeni manzumeler ile zenginleştirme yolunu tutarak biyografileri eklemiştir. Bizim için burada önemli olan, *Sefîne*'nin özellikle Türkçe şiir varlığının Şeyh Galib tarafından doğru şekilde değerlendirilip yeni bir tezkire için mehaz olmasıdır. Böylece Esrar'dan önce Şeyh Galib *Sefîne*'yi dikkatle okumuş ve bu okumalar esnasında karşılaştığı şiirler onda bir tezkire yazma fikrini oluşturmuş olmalıdır. Bu hususu aydınlatmak için *Sefîne*'de yer alan üç Mevlevi şairin şiir örneklerini Esrar Dede tezkiresindeki örnekler ile mukayese ettik. Sonuç itibariyle *Sefîne*'nin bu şiir örnekleri için yegâne kaynak olduğu kanaatini taşımaktayız.

Bu iddiayı delillendirmek adına bazı Mevlevi şairlerin *Sefîne*'de bulunan örnek şiirlerini Esrar Dede'deki örnekler ile mukayese etmek faydalı olacaktır. Bu mukayese için ilk olarak Derviş Edîb'i ele alalım.

Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'nin üçüncü cildinde ele aldığı Mevlevi dervişlerinden olan Derviş Cafer Nesnesine'nin menkabesinden adını öğrendiğimiz Derviş Edîb'in, Cafer Dede'nin vefatı vesilesi ile söylediği beyit şu şekilde geçmektedir:

"*Ve ol 'āşıḳ-ı serbāzıñ hem-demlerinden Dervîş Edîb efsūs-künān-ı merşiye-āmîzi ḥaḳlarında inşād etmişdir:*

(Beyt)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

İtmeyüp ṭarḥ-ı naẓar bāġ-ı fenā nesnesine

Oldı pey-bürde-i būstān-ı beḳā Nesnesine"[398]

[398] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 43-44.

Sâkıb Mustafa Dede, Cafer Dede'nin menkabesini dedenin hemdemlerinden Derviş Edîb'in bu manidar beyiti ile bitirmektedir. Bu beyitin bir kez daha Esrar Dede tarafından tekrarlandığına ise şu satırlarda şahit oluyoruz:

"*Hattâ dedesi Cafer Nesnesine Hazretlerinün fecî'a-i intikâllerine söylediği beyt-i dil-nişînleridür.*

Beyt

İtmeyüp tarh-ı nazar bâğ-ı fenâ nesnesine
Oldı pey bürde-i bestâne bekâ nesnesine"[399]

Ayrıca *Semâ'-hâne-i Edeb*'de ise Derviş Edîb'e yer verilmediğini tespit ettik.[400]Bu kaynakların dışında Derviş Edîb'in herhangi bir kaynakta ne biyografisine ne de şiirlerine dair farklı bir malumata ulaşabildik. *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de Derviş Edîb'in biyografisi için kaynak olarak yine Esrar Dede gösterilmektedir.[401] Kaynakların Derviş Edîb hakkındaki bu yetersizliği karşısında edebiyat tarihimizde bu Mevlevi şairden -dolaylı olarak da olsa- bahseden ilk kaynağın *Sefîne* olduğunu anlamaktayız. Zaten Esrar Dede'nin de Derviş Edîb maddesinde şairin örnek şiiri olarak *Sefîne*'de geçen beyit dışında başka bir örnek vermemesi ya da bulamaması Esrar Dede'nin dolayısı ile Şeyh Gâlib'in *Sefîne*'den istifade ederek bu beyiti tezkireye aldıklarını göstermektedir.

Sefîne'nin birinci cildinde yer alan Sultan Dîvânî Mehmed Çelebi'nin menkabesinde ismi zikredilen Derviş Şeydâ da bu doğrultuda değerlendirilebilir. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nün Şeydâ maddesinde yegane

[399] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 44. İlhan Genç tarafından yapılan okumayı olduğu gibi aldığımız bu parçada mezkur beyitin ikinci mısraının "oldı pey-bürde-i bûstân-ı bekâ Nesnesine" şeklinde okunması gerektiği kanaatini taşıyoruz. Özellikle "nesnesine" kelimesi ile burada kast edilen Cafer Dede olduğu için onun lakabı olan bu kelimenin ilk harfini büyük harf şeklinde yazmak bu manaya dayalı nüansı kaçırmamak adına önemli bir dikkattir.
[400] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 34-40, 75-85.
[401] Mehmet Nail Tuman, **a.g.e.**, c. I, s. 26.

kaynak olarak Esrar Dede gösterilir.[402] *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de ise Derviş Şeydâ için kaynak olarak *Mecelletü'n-nisâb* gösterilmektedir.[403] Lâkin *Mecelletü'n-nisâb*'da Derviş Şeydâ'nın herhangi bir manzumesi verilmemektedir.[404] Bu bilgilerden hareketle Derviş Şeydâ hakkında malumat bulabildiğimiz üç klasik kaynak vardır ki kronolojik olarak baktığımızda birincisi *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*, ikincisi *Mecelletü'n-nisâb fi'n-nisbi ve'l-künâ ve'l-elkâb* sonuncusu ise *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'dir. Bu üç kaynaktan *Mecelletü'n-nisâb*'ta Derviş Şeydâ'nın herhangi bir manzumesinin mevcut olmadığını söylemiştik. *Mecelletü'n-nisâb* hariçte tutulduğunda ilk olarak *Sefîne*'ye bakmak durumunda kalıyoruz:

"*...maġzāsınca yek-ser rū-māl-i dāmen-i intimāları ve ser-dāde-i zānū-yı teslīmleri ve külāh-ı irādet ü 'araḳıyye-i maḥabbet-pūşları ve mir'āt-ı āşār-ı pertev-i iclālleri olduḳlarında Dervīş Şeydā bedīheten bu ḳıṭ'a-i ġarrāyı inşād ve ser-levḥa-zīb-i ḥüsn-i īcād etmişlerdir:*

(Ḳıṭ'a)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

[Fā'ilātün] [Fa'lün]

Eyleyen āyīne-i münkesire sū'-i naẓar

Çeşm-i zaḫmıyla yine kendin ider zīr ü zeber

İnkisārıdur anuñ cevşen-i tīr-i enẓār

Ġam degül olsa şikeste dil-i erbāb-ı naẓar"[405]

---

[402] Halûk İpekten, M. İsen, R. Toparlı, N. Okçu, T. Karabey, **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988, s. 481.
[403] Mehmed Nâil Tuman, **a.g.e.**, c. II, s. 523.
[404] Müstakimzade Süleyman Sadeddin, **Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nisbi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2000, s. 283.
[405] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 44.

Sâkıb Dede'nin Sultan Divânî menkabesi dahilinde zikrettiği bu nazmı Esrar Dede'de son mısraı biraz farklı bir şekilde bulmaktayız:

"*Bu kıt'a-i garrâları sebt-kerde-i cerâyid-i ihvânu's-safâdur.*

Eyleyen âyîne-i münkesire sû'-i nazar
Çeşm-i zahmiyle yine kendin ider zîr ü zeber
İnkisârıdur anun cevşen-i tîr-i enzâr
Gam degül olsa nemeddür bir o pür-nûr-ı eser"[406]

Kronolojik olarak baktığımızda daha önce Sâkıb Dede'de gördüğümüz bu kıtayı daha sonra telif edilen Esrar Dede tezkiresinde son mısraı farklı olmak kaydıyla bulmaktayız. Klasik kaynaklar içerisinde başka hiçbir yerde bulamadığımız Derviş Şeydâ'nın sadece bu iki Mevlevi kaynağında mevcut olması Esrar Dede'nin bu kıtayı Sâkıb Dede'den istifade ile eserine kaydettiği kanaatini uyandırmıştır. Her ne kadar Esrar Dede bu kıta için "*...sebt-kerde-i cerâyid-i ihvânu's-safâdur...*" ifadesini kullansa da bu Türkçe kıtanın tespit edebildiğimiz ilk kaynağı olarak *Sefîne*'yi kabul etmemize mani teşkil etmeyeceğini düşünüyoruz. Çünkü daha önce de dile getirdiğimiz gibi Esrar Dede, tezkiresine aldığı ve *Sefîne* ile ortak olan pek çok manzumede yaptığı gibi istifade ettiği kaynaklar için sarih ifadeler kullanmamaktadır. Ayrıca bu son mısradaki farklılık muhtemelen *Sefîne*'nin farklı bir nüshasından istifade yolu ile meydana gelmiştir diye düşünmekteyiz.

Nitekim Derviş Şeydâ'ya ait olduğunu tespit ettiğimiz aşağıdaki Farsça kıta yukarıda verdiğimiz Türkçe kıtanın hemen akabinde *Sefîne*'de geçmektedir:

"...eğerçi Dervîş Şeydâ ('aleyhi raḥmetü'l-mevlâ) tedârük-i şefâ'at u tergîb-i kaẕm-ı ġayẓ eşnâsında bedîheten inşâd-ı dü beyt

[406] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 263-264.

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلّن فاع]

اسبت که دو پا بر سر میدان نهاد

با خشم میازار که رقصان نهاد

در کوی فقیران خدا ای شه عادل

زانو زد و رو بر در مردان نهاد"[407]

Derviş Şeyda'ya ait olan bu Farsça kıtanın -*Sefîne*'de nakledilen vakayı da özetler mahiyyetteki ifadelerden sonra- *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'de geçmesi Esrar Dede'nin örnek şiir tercihlerinde Sâkıb Dede'den ne kadar çok istifade ettiğini açıkça ortaya koymaktadır:

"*Ve dahi mukaddemâ Dervîş Hazîn'ün tercemesinde zikr olınan Burûsa'da Mîr-i Mağrûr'un pîş-gâh-ı hânkâhda lugaziş-i esb-i nahveti esnâsında buyurdukları rubâ'î-i Fârisî'leridür.*

Rubâ'î: Esbet ki du pâ ber ser-i meydân nihâd

Bâ hışm meyâzâr ki raksân nihâd

Der kûy-ı fakîrân-ı hodâvend ey şeh

Zânû zed u rû ber reh-i merdân nihâd"[408]

[407] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 44.
[408] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 264.

Son örnek ise *Sefîne*'nin birinci cildinde yer alan Çelebi Abdülhalîm'in menkabesinde gördüğümüz Tarîkatî Emîr Dede'dir. Tarîkatî Emîr Dede hakkında *Tuhfe-i Nâ'ilî*'de herhangi bir malumat yoktur. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde ise Esrar Dede Tezkiresi'nden başka bir kaynağa atıf yapılmamıştır.[409] Esrar Dede Tarîkatî Emîr Dede'nin bir beyit ve bir kıta olmak üzere iki manzumesini verir. [410] Ali Enver ise Esrar Dede'den istifade ile mezkur beyitin yanı sıra Emîr Dede'nin kıtasının son iki mısraını eserine derc eder.[411]

Netice itibariyle Sâkıb Dede'den daha eski bir kaynakta bulamadığımız Tarîkatî Emîr Dede, Abdülhalîm Çelebi menkabesinde şu satırlarda geçmektedir:

"*...mışdākınca kār, be-nevbet-i rūzigār ḥizb-i Vānī'ye ta'yīn-i ġuṣṣa ve gürūh-ı 'āşıḳān-ı Ḥaḳḳ'a taḫṣīṣ-i nefḫa eylediği Ṭarīḳatī Emīr Dede merşiyelerine taẕmīn buyurup ve teberrüken merşiyyāt-ı keşīrelerinden intiḫāb ve ḫātime-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:*

(Ḳıṭ'a)

[Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün]

'Abdülḥalīm Efendi idüp müjde-i semā'
Gitdi semā'-ḫāne-i 'Adn'e ṣafā ile

Sāl-i naġamda ḥālet-i pür-zūr-ı ceẕbeden
Bī-ḫod çekildi meşhede şevḳ-i liḳā-y-ile"[412]

---

[409] *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü* adlı çalışmada Tarîkatî maddesinde yer bulan Tarîkatî Emîr Dede'nin Çelebi Abdullah tarafından yetiştirildiği kaydedilmişse de bu tamamen yanlıştır. *Sefîne*'de Abdülhalîm Çelebi tarafından yetiştirildiği bilgisi hem Esrar Dede tarafından hem de Ali Enver tarafından tekrarlanmıştır. Zaten Tarîkatî Emîr Dede'nin Abdülhalîm Çelebi için yazmış olduğu kıta da bu hakikati ortaya koymaktadır. Bkz. Halûk İpekten vd., **a.g.e.**, s. 502.
[410] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 324-325.
[411] Ali Enver, **a.g.e.**, 134.
[412] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 183.

Esrar Dede ise Tarîkatî Emîr Dede hakkında kısa bir biyografik bilgiden sonra aşağıdaki satırları yazarak yukarıdaki kıtayı aynı şekilde verir:

"*Ve dahi Çelebî-i Abdü'l-Halîm kuddise sırruhu'l-kerîm intikâl-i dâru'n-na'îm buyurdukda bu mersiyye-i âteşîn serzede-i tab'-ı hazînleri olmışdur.*

Kıt'a *'Abdü'l-halîm Efendi idüp müjde-i semâ '*
Gitdi semâ'-hâne-i 'Adne safâ ile
Sâl-i nagamda hâlet-i pür-zôr-ı cezbeden
Bî-hûd çekildi meşhede şevk-i likâ ile"[413]

Ali Enver ise negam kelimesinin (1090/1679) tarihini verdiğini ifade ettikten sonra kıtanın son iki mısraını verir:

"*Mürşid-i 'âlîleri 'Abdü'l-halîm Çelebî'nin vefâtına negam [1090/1679] lafzını tarih bulup ber-vech-i âti tazmîn etmişdir.*

Sâl-i negamda hâlet-i pür-zûr-ı cezbeden
Bî-hûd çekildi meşhede şevk-i likâ ile"[414]

Bu üç kaynak göz önüne alındığında Tarîkatî Emîr Dede'nin ilk önce *Sefîne*'de Abdülhalîm Çelebi'nin menkabesinde yer aldığını tespit etmekteyiz. Esrar Dede ya da Şeyh Galib tarafından Abdühalim Çelebi için söylenen bu kıtanın *Tezkire-i Şu 'arâ-yı Mevleviyye*'ye alındığını söylemek mümkündür. Zaten Ali Enver de eserine aynı kıtanın son iki mısraını alarak Esrar Dede'yi takip etmiştir.

[413] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 324-325.
[414] Ali Enver, **a.g.e.**, s. 134.

Netice itibariyle *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da menkabesine yer verilen Mevlevi şairlere ait Türkçe manzumelerin –Farsça ve Arapça manzumelerde olduğu gibi- rivayet ve nakil yolu ile aktarıldığını ve hangi kriterler dahilinde esere dahil edildiklerini anladık. Ayrıca *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'nin, Esrar Dede tarafından açık bir surette belirtildiği üzere Şeyh Galib tarafından "cem' ve tedvîn" edilen şiirlerin daha sonra bulunan örnek şiirlerle beraber biyografik bilgiler eklenerek oluştuğu bilinmektedir. Yukarıda mukayeseli verilen örnek şiirlerin ışığında Esrar Dede Tezkiresi'nin Türkçe şiirlerde *Sefîne*'den ne kadar çok istifade edebildiğini göstermiş olduk. Esrar Dede Tezkiresi'nin telifinde Şeyh Galib'in payı ve tesiri göz önüne alındığında bu manzumelerin seçiminde *Hüsn ü Aşk* şairinin *Sefîne*'den hangi surette faydalanmış olabileceğine işaret ettiğimize inanıyoruz.

Sefîne'nin, Şeyh Gâlib gibi Osmanlı Edebiyatı'nın zirve bir ismi tarafından dikkatle okunarak değerlendirildiğini anladığımız bu bölümde eserde geçen bütün Türkçe şiirler bu bölüme dahil edilmemiştir. Çünkü bizim gayemiz temelde kim tarafından kaleme alındığı yahut söylendiği belli şiirleri toplamak ve bu şiirleri Mevlevi biyografi yazma geleneği içerisinde *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb* üçgeni dahilinde takip ve tespit etmektir. Ayrıca bu bölümü yazarken prensip olarak *Sefîne*'deki şiirlerin *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'de de mevcut olup olmadığı göz önünde tutulmuştur. Bu yüzden şiirler iki ana başlık altında tasnif edilmiştir. İlk başlık altında verilen şiirler Esrar Dede'de maddebaşı olarak verilen Mevlevilere ait şiirlerdir. *Semâ'-hâne-i Edeb*'in şahıs kadrosunda Esrar Dede Tezkiresi'nde maddebaşı olarak geçen şairlerin bir kısmı bulunmamaktadır.[415] İkinci kısımda ise *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'de maddebaşı olarak yer almayan şairlerin şiirlerine yer verilmiştir. Bu ikinci kısımdaki şiirlerin de hem Esrar Dede'de hem de Ali Enver'de olup olmadığına dikkat edilmiştir. İkinci kısımda verdiğimiz bu şairlerin neden Esrar Dede'de ve dolayısı ile Ali Enver'de maddebaşı olarak yer almadığı hususuna en iyi cevabı yine Esrar Dede'nin şu satırlarında bulmak mümkündür:

[415] Abdülkadir Dağlar, "a.g.m.", s. 236.

"*Lâkin bu Tezkire-i Mevleviyyemüz Cerîde-i üstâdân-ı şi'r olmağla kendüleri tahrîrden imtinâ' itdiler ve eğer fi'l-hakîka bu tarza iltizâmumuz olmasa el'ân ihvân u hullânumuzdan otuza bâliğ olur şâ'ir-i mevzûn vardur ki inşâ'allâh te'âlâ kudret-i tâmme-i üstâdîye resîde olduklarında tahrîr olınurlar ve illâ her devrün bu sınıfı iltizâm olınsa Tezkire-i Mevleviyye beş on mücelled bir kitâb olmak iktizâ iderdi. Kesserehümü'llâhü te'âlâ.*"[416]

Anlaşılıyor ki Esrar Dede eserine sadece şiir üstadı addettiği Mevlevileri dahil etmiştir. Ali Enver de Esrar Dede'nin oluşturduğu şair kadrosunu aşamadığı gibi mevcut şair sayısını da düşürmüştür. Dolayısı ile ikinci bölümdeki şiirlerin çok azı Esrar Dede tarafından farklı maddelerde değerlendirilmiştir. *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'e dahil edilen bu şiirler de dipnotlarda gösterilmiştir.

Sefîne'de yer alan Türkçe şiirler üzerine Şevkiye Kazan Nas tarafından kaleme alınan makaleden farklı olarak sadece yazarını tespit edebildiğimiz şiirleri mevzubahis ettik.[417] *Sefîne*'de ihvân-ı Mevlevî tarafından ya da ismi verilmeyen şahıslar tarafından söylenen şiirleri buraya almadık. Maksadımız yukarıda da belirttiğimiz gibi Mevlevi biyografi geleneği içerisinde *Sefîne*'nin katkısını ve konumunu ortaya koymaktır. Aşağıda verilen manzumeler Şevkiye Kazan Nas tarafından yapıldığı gibi nazım şekillerine göre değil *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'de alfabetik esasa göre sıralanan şair isimlerine göre tasnif edilmiştir. Böylece manzumelerin kimin tarafından kaleme alındığını takip etmek daha kolay bir hale getirilmiştir. Ele alınan manzumenin önce *Sefîne* olmak üzere *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'de hangi sayfalarda yer aldığı tespit edilip dipnotlarda gösterilmiştir.

---

[416] Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 458-459.

[417] Şevkiye Kazan Nas tarafından yazılan bu makale, *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da yer alan bütün Türkçe şiirleri ihtiva etme gayesini taşısa da –makalenin başlığı bu kanaatimizi destekliyor- bu konuda başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü *Sefîne*'de yer alan bazı Türkçe şiirleri bu makalede bulamadık. Muhtemelen hızlı bir tarama ile tespit edilen bu şiirlerde pek çok okuma hatası ve bazı şiirlerin hangi Mevlevi şaire ait olduğunun tayin edilememesi gibi hususlar ayrıca bir tenkit konusu olmakla beraber bundan imtina ediyoruz. Bkz. Şevkiye Kazan Nas, "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'daki Türkçe Şiirler", **Gazi Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Dergisi**, 1998, s.93-116.

Şiir örnekleri içerisinde en fazla şiirin Sâkıb Mustafa Dede'ye ait olduğu görülmektedir. Bunun sebebi Sâkıb Dede'nin eserini telif ederken mevzuya uygun düşecek yerlerde birtakım beyit ve kıta şekliyle yazmış olduğu şiir parçalarına yer vermesidir. Ayrıca Sâkıb Dede'nin Celâleddin Ergun Çelebi'ye ait olduğunu söylediği *Genc-nâme* isimli mesnevi formundaki şiir, Gölpınarlı'nın tespitine göre aslında bir başka şaire aittir. Gölpınarlı'nın bu mevzudaki kanaat ve şüpheleri onu "Fâizî" isimli bir şaire yönlendirecektir.[418] Nitekim Sâkıb Dede Celâleddin Ergun Çelebi'ye ait olan *Çihil Kelime-i Tayyibe*'deki kırkdan fazla Arapça ve Farsça vecizeyi de kıta şekliyle tercüme edip nazma çekmiştir.

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da Türkçe manzumelerini tespit etmiş olduğumuz ve *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ile *Semâ'-hâne-i Edeb*'de maddebaşı olarak yer almış şairlerin isimleri şunlardır: Âdem Dede Efendi, Hazret-i Ağazâde Muhammed Dede, Derviş Ahmed Ânî, Derviş Edîb, Bostân Çelebi Efendi (Hilmî), Burhânüddîn İlyâs Çelebi, Hazret-i Sâkıb Dede, Celâl Ergun, Çelebi Cemâl, Cünûnî Dede, Derviş Hazîn, Husrev Çelebi Efendi, Hudâyî Dede, Sultân Dîvânî, Dede Dâvud, Rüsûhî Dede, Rahmetullâh Dede, Derviş Receb Tarîkatî, Zeynüddîn Efendi, Siyâhî Mustafâ Dede, Derviş Sâmî, Şâh Çelebi Efendi, Şâh Mehmed Çelebi, Şâhidî Dede, Şuhûdî Dede, Derviş Şeydâ, Sabûhî Dede, Toğanî Ahmed Dede, Tarîkatî Emîr Dede, 'Âdil Efendi (Emîr Pîr 'Âdil Çelebi), 'Abdulhalîm Efendi , Hâcı 'Ârif Efendi (IV. Muhammed 'Ârif Çelebi), 'Ubeydullah Dede, 'Arzî Dede, 'İlmî Dede, 'Adnî Dede, Derviş 'Ayşî, Derviş Ganem, Ferruh Çelebi Efendi, Fedâyî Dede, Kâsım Dede, Lâlî Dede, Muhlis Dede, Nesîb Dede, Vefâyî Dede, Derviş Yakîn.

Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'da Türkçe manzumelerini tespit etmiş olmakla beraber *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* ve *Semâ'-hâne-i Edeb*'de maddebaşı olarak yer almayan şairler şunlardır: İbrâhîm-i Gülşenî, Ebûbekir Çelebi, Çelebi Emîr 'Âdil-i Kûçek, Çelebi Emîr 'Ârif-i Kûçek, Çelebi Celâleddîn, Çelebi Celâleddîn, 'Abdulbâkî Dede, 'Alâaddîn Çelebi, Hâcı Fâtıma Hanım, Derviş Mehmed Koyun, Güneşhân-ı Kübrâ, Muhibbî (Sultân Süleymân), Murâdî (II. Murad), Muzafferüddîn

[418] Abdülbaki Gölpınarlı, **a.g.e.**, s. 123. *Genc-nâme*'nin metni ve açıklaması mahiyetinde bir çalışma olarak bkz. Celâleddin Ergûn Çelebi, **Genc-nâme**, yay. haz. Doç. Dr. Mustafa Güneş, İstanbul, DBY Yayınları, 2016.

Çelebi, Derviş Ahmed Nâyî, Derviş Mehmed Nâyî, Nâbî, Sultân Veled, Veliyyüddîn Dede.

Esrar Dede ve Ali Enver'de maddebaşı olarak yer almayan bu şairlerin manzumelerinin bir kısmını yine de her iki tezkirede -muhtelif vesileler ile kullanılmak üzere- bulmak mümkündür. Müşterek surette kullanıldığını tespit edebildiğimiz bu manzumeleri de dipnotlarda gösterdik.

Sefîne'nin ihtiva ettiği Türkçe manzumelerden hareketle yazdığımız bu bölüm sayesinde, eserimizin edebiyat tarihimize yaptığı katkıyı ve Mevlevi Edebiyatı'nın tarihî seyrini anlamadaki rehberliğini daha iyi takip edebiliyoruz.

4.2. Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Maddebaşı Olarak Yer Alan Mevlevilerin Şiirleri

4.2.1. Âdem Dede Efendi

(Münācāt-ı Ez-ān-ı Ḥażret-i Ādem Efendi)

[8'li Semâ'î]

Yā Rabb[i] 'izzetüñ ḥaḳḳı
Ḳurtar bizi nefs elinden
Kemāl-i nuṣretüñ ḥaḳḳı
Ḳurtar bizi nefs elinden

Muḳırram ẕātuña cāndan
Ayırma cānı cānāndan
Ḥıfẓ eyle nefs ü şeyṭāndan
Ḳurtar bizi nefs elinden

Varayum ben benden saña

Göster beni bensüz baña

Mest oluben ḳalam ṭaña

Ḳurtar bizi nefs elinden

ĀDEM'em aġlatma beni

Tevbem ḳabūl it yā Ġanī

Al beni vir baña seni

Ḳurtar bizi nefs elinden[419]

4.2.2. Hazret-i Ağazâde Muhammed Dede

(Īn Ġazel-i Ra'nā Ez-Ān-ı Ḥażret-i 'Azīz-i Serīr-i Fenāst)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Vāris-i 'ilm-i ledünnī ādem-i ma'nā bizüz

Vāḳıf-ı sırr-ı rümūz-ı "'Alleme'l-esmā" bizüz

Faḳr-ıla faḫr eyledük mülk-i ferāġat şāhıyuz

Lāubālīyüz eğerçi 'ārif-i dānā bizüz

Sī vü dü ḫaṭṭ oḳuduḳ yārüñ cemālinden 'ayān

İstivā remzini bildük ümmet-i vusṭā bizüz

Maẓhar-ı Monlā-yı Rūm'uz *Meşnevī* bürhānumuz

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat vāṣıl-ı Mevlā bizüz

[419] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 50.

Bizdedür sırr-ı Muḥammed nuṭḳ-ı pāk-i Mevlevī
Maḫzen-i genc-i İlāhī ṣāḥib-i esmā bizüz

Bende-i evlād-ı Aḥmed ḫāk-i rāh-ı Muṣṭafā
Murtażā'nuñ çākeriyüz 'āşıḳ-ı Zehrā bizüz

Münkir-i Āl-i 'Abā'yı ṭa'ndur her nuṭḳumuz
Ḳāhir-i a'dā-yı dīn ü seyf-i Mevlānā bizüz

Ḥażret-i Sulṭān-ı 'aşḳa ḳul edelden kendümüz
Fırḳa-i nācīden olduḳ *'urvetü'l-vüṣḳā* bizüz[420]

4.2.3. Derviş Ahmed Ânî

(Naẓm)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

Ān-ı cānānı gören olsa eger ṣad cānı
Ān-ı neẓẓāreye eylerdi görümlük anı

Gerçi taṣvīrine yek-pāre virür ḫāmesi rūḥ
N'eyler āyā gelicek nevbet-i ānī ĀNĪ[421]

4.2.4. Derviş Edîb

(Beyt)

[420] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 29; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 18-19.
[421] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 20; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 43; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 40.

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

İtmeyüp ṭarḥ-ı naẓar bāġ-ı fenā nesnesine
Oldı pey-bürde-i būstān-ı beḳā Nesnesine[422]

4.2.5. Bostân Çelebi Efendi (Hilmî)

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘îlü Mefā‘îlü Fe‘ūlün]

Ferruḫ Çelebi’nüñ ruḫ-ı pür-tābını devrān
Pinhān idicek ḳopdı ser-i cāna ḳıyāmet

Ḥayfā ki geçüp menzil-i mihr ü mehe Keyvān
Ḳaldı ḳalanuñ baḫşına efsūs u ġarāmet[423]

4 .2.6. Bürhânüddîn İlyâs Çelebi

(Ġazel)

[Mef‘ūlü Mefā‘îlü Mefā‘îlü Fe‘ūlün]

Āyīne-i cānān olalı cān-ı ḥazīnüm
Pertev-figen-i şeş cihet-i rūy-ı zemīnem

Germiyyet-i ḥāliyle olup pür dem ü devrān

[422] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 44; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 44.
[423] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 153; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 413.

Hem-cilve-i çarḫ-ı felek ü ‘arş-ı berīnem

Ṣad güne muṭalsam daḫi olsa der-i maṭlab

Ṣamṣām-ı teveccühle aña feṭḥ-i mübīnem

Ma‘mūre-i ṭīnī ṣanur ancaḳ gören ammā

Vīrāne-i genc-i güher-i millet ü dīnem

‘Aynımda ‘ayāndur o ki ‘ālemde nihāndur

Ser-tā-be-ḳadem dā’ire-i ‘ayn-ı yaḳīnem

Ḫod-bīn olamaz maḥrem-i rāz-ı dil-i zārum

Mānend-i ney-i nefḫa serā-perde-nişīnem

Şarṭ-ıla beyān eyledi da‘vāsını *BÜRHĀN*

Derse n’ola ḫayru’l-ḫalef-i cedd-i güzīnem

Peyrevlik idüp ney gibi enfāsına zīrā

Hū hū diyerek seyr-i maḳāmāt-rehīnem[424]

4.2.7. Hazret-i Sâkıb Dede

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Dedem seyf-i velāyetdir dem-i Sulṭān Dīvānī

[424] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 98-99; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 54; Bu manzûme, **Semâ-hâne-i Edeb**’e -2. ve 8. beyitler olmak kaydıyla- iki beyit eksik olarak alınmıştır. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 40-41.

Maḳām-ı çil-tenān-ı maʿrifetdir ṣaḥn-ı Dīvānī

Kilīd-i genc-i ḥikmet ser-be-ser reftār u güftārı
Leb-ā-leb bādī-i ḥālet-medār-ı cām-ı devrānī

Odur ṣāḥib-ẓuhūr-ı ḫānedān-ı āl-i Mevlānā
Ki vermişdir kerāmetle meh ü mihre hirāsānı

Sikender-vār egerçi Rūm-perverdir velī almış
Hümā-yı himmeti zīr-i peri Īrān u Tūrān'ı

ʿAlemler ser-firāz-ı rūy-māl-i maḳdemi olmuş
Ziyāret eyledikde meşhed-i şāh-ı Ḫorāsān'ı

Bi-ḥamdillah gedā-yı dergehiyiz *ṢĀḲIB* ol şāhıñ
Ki teshīr-i kerem etmiş Selīm ile Süleymān'ı[425]

(Ḳıṭʿa)

[Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün]

[Faʿlün]

Olunca böyle gerek pīr ü pīşvā olan er
Ki sāyesi ola sermāye-i saʿādet-i ser

Günāhkāra yeter yek-günāh-ı nā-gehi kim

[425] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 19.

Eder kemāl-i keremle kemīneyi server[426]

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Vekīl-i vāhibü’l-āmāldir Sulṭān Dīvānī
Aṣīl-i ṣāḥibü’l-iclāldir Sulṭān Dīvānī

‘Aceb feryād-resdir himmeti āfāḳ u enfüsde
Nigeh-bān-ı cihān-ı ḥāldir Sulṭān Dīvānī

Veliyyü’l-‘ahd-i sırr-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber’dir
Hizebr-i ṣafder-i abṭāldir Sulṭān Dīvānī

N’ola pervāne-i şem‘-i ḫayāli olsa her dīde
Meṭāf-ı ḳıble-i iḳbāldir Sulṭān Dīvānī

Ne ġam āfil-nümā olsa verā-yı sāyeden ḫūr-veş
Ser-i kevne yine cevvāldir Sulṭān Dīvānī

Odur çün baḥr u ber-i cism ü cānıñ Ḫızır u İlyās’ı
Melāẕẕ-ı süfne-i ehvāldir Sulṭān Dīvānī

Yeter *ṢĀḲIB* saña devlet gedā-yı dergehi olmaḳ
Şehenşāh-ı bülend-efḍāldir Sulṭān Dīvānī[427]

[426] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 26.
[427] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 59.

(مصالح المعاش والمعاد في المصالحة بالأضداد.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ṣulḥ edenler cümle-i eżdād-ıla

Ṣāliḥ-i ‘ayş-ı ḫoş-ı dāreyn olur

Ceng-cūy-ı ‘ālem-i kevn ü fesād

‘Āḳıbet müstehlek-i mābeyn olur

(المجالسة بالمجانسة.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Aḳd-ı meclis mümkün olmaz olmasa

‘Irḳ-ı cinsiyyet miyāna rābıṭa

Hem-reg olsa līkin iki nā-şinās

Ceẕb ederler birbirin bī-vāsıṭa

(من شأنه شانه ما زانه زمانه.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Muḳbil-i şāna gerekdir iḥtirāz

Vaż‘-ı şeyn-āmīzden yoḫsa zamān

Zeyn vermez müdbire iḳbāl-ile

Etse farżā ḫüsrev-i mülk-i cihān

(جفاء الحبيب كجور الطبيب.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Āḳıl etmez kimseye cidd-ile kīn

Mihr ü pend-i bāz-gūnedir ġaraż

Telḫ eder dārūsunu ekṣer ṭabīb

Şiddet ü ḥiddet-nümā olsa maraż

(ترك الملامة من شكر السلامة.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Merd-i ‘ibret-gīr ü ḥikmet-bīn olan

Nefs-i bed-gūyun melāmet eylesin

Terk-i levm-i mübtelā-yı ‘aybla

Şükr-i in‘ām-ı selāmet eylesin

(مليك الكلام ملاك الكمال.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olma ḥasb-i ḥāl-cūyu kimseniñ

Güş-dār-ı cānib-i nuṭḳ ol hemān

Tercemān-ı lehce zīrā mühceniñ

Rāzını eyler süḫan-fehme ‘ayān

(الغافل لا يرجى ولا يخاف.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ġāfiliñ gelse elinden nef‘ ü ḍarr

Def‘ edip evvel belā-yı ġafleti

Celb ederdi intibāhı ṣāniyen

Ḳalbine görmezdi lā’iḳ ḳasveti

(تفقّد النفس يغني عن تجسس الغير.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ġayrı etmezdi tefaḥḥuṣ mübtedī

Müntehī-veş nefsin iẕ‘ān eylese

Kendiden olmazdı ġāfil yek-nefes

“Men ‘aref” remzini im‘ān eylese

(علاقة السوا قلادة البلا.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Her ki ḥiss-i perdeye dil-bestedir

Derd-i ḥasretle dem-ā-dem ḫastedir

Bī-ta‘alluḳdur bu bezmiñ sarḫoşu

Kim ḫumār-ı ‘ayş-ı ḫoşdan restedir

(الحسد معارضة الحق ومصارعة الخلق.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çār-mīḫ eyler ḥased maġlūbunu

İntiḳāma iḥtiyāc etmez seni

‘İbret ü efsāne-i ‘ālem eder

‘İbret-i levm ü hücūm-ı ḫalḳ anı

(لا يعيش العمش مع الشمع.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çeşm-i dilde kim ola ża‘f-ı şühūd

Rūşen olmaz şem‘-i mihr ü māh-ıla

Ülfet etmez nūr-ıla ḫuffāş-vār

N’eylesin necmü’l-hüdā güm-rāh-ıla

(نظرة الأسباب فتنة الألباب.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Yek-günāh-ı rūy-ı dil-cūy-ı sebeb

‘Āḳili eyler giriftār-ı ta‘ab

Vāy eğer tekrār ederse kim olur

Çeşm-i cānı ġāfil-i esrār-ı Rab

(الغنا بالشكر والفقر بالصبر.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḫoşça düstūru’l-‘ameldir mün‘ime

Nükte-i [428]-أَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ إِلَيْكَ-

Şekve-rīz olsa gedā-yı bī-nevā

Güş eden der ’الزم الصبر عليك‘

(Dīger)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Mün‘im oldur kim ola in‘ām işi

Yoḫsa bī-ma‘nā olur her cünbişi

Faḳr-ı bī-ṣabra düşüp āḫir eder

[428] Kasas Sûresi, 28/77. âyet: “Allah’ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah bozguncuları sevmez.”

Dest-i āḫardan niyāz-ı baḫşişi

(الاختبار إمارة الاختيار.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olmasa destiñde cüz’ī iḫtiyār

İmtiḥān etmezdi dünyāda ḥakīm

Belki ‘uḳbāda olurdu bī-sebeb

Mācerā-yı ḥaşr u mīzān u caḥīm

(ما من تسبّب إلا وفيه توكّل.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Vāṣıḳ-ı tevfīḳ-i Ḥaḳ’dır bezr-ger

Kim eder destiyle taḫmīn zīr-i ḫāk

Ḫırmen olsa dāne-i çendi n’ola

Böyledir baḫşāyiş-i Mennān-ı pāk

(لا غدر مع العذر.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Zaḫm-ı ġadre merhem-i ‘öẕrü urup

Bir dem evvel eyle cebr-i inkisār

Ġāfil olma tīr-i medd-i āhdan

Kim anı def‘ etmez illā i‘tiẕār

(العاشق بين التجلي والتسلي.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Mümtezecdir cilve-i hicr u şühūd

Olmaġı-çün ‘aşḳa dil āyīne-dār

Yoḫsa nefs ü tāb-ı ṣarfı anlarıñ

Enfüs-ābādı ederdi tārumār

(من لم يعتبر من الأسلاف لم تعتبر منه الأخلاف.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥiṣṣemend-i ḳıṣṣa-i ġayr olmayan

Bā‘iṯ-i ‘ibret olur aḫlāfına

Cādde-i ḫayr u şer āḫir dīr u zūd

Peyrevi īṣāl eder eslāfına

(قدر نطق اللهج تكل المهج)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dil zebāna çünki rücḥān üzredir

Ẕikr ü fikriñ rütbesi olur bedī̇d

Ża‘fına ḳuvvet verir ḥāliñ maḳāl

Ehl-i ḥāl etse n’ola fikr-i medī̇d

(صفاء الحال من فراغ البال.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Rūy-ı dil ‘ālem-nümā āyī̇nedir

Jeng-i āb u gilden olsa pāk u ṣāf

Lī̇kin olsa sāde-rūy-ı naḳṣ-ı ġayr

Cilve-gāh-ı ‘ayn olur bī̇-ṣī̇n ü kāf

(ما من شيء إلا وله مرايا تقابله)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olmasaydı ḫūb u zişt ve bī̇ş ü kem

Birbirine ‘aks-endāz-ı şühūd

‘Arż-ı dī̇dār etmez idi ādeme

Şeş sūy ‘ālemden esrār-ı vücūd

(ما لم تمت الأنفس لا تحيا الأنفاس)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ol ki nefs-i nāṭıḳa bī-ġışş olur

Her dem-i pāki olur inṭāḳ-ı Ḥaḳ

Lehçe-i pendi olup tīġ-i dü dem

Bī-direng eyler dil-i sengīni şaḳḳ

(المنح والمحن تنقلبان)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olmayınca gül-şeker-i şükr şekīb

‘Ayn-ı ni‘met Ḳāf-ı niḳmet-senc olur

Līkin olduḳda ḫoş-āmīz ol dü yār

Zehr-i mār-ı renc şehd-i genc olur

(حجاب النفس عينها وغطاء العين نفسها)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Perde-i nefs olmayınca ber-ṭaraf

Āşikār olmaz cemāl-i “Men ‘aref”

Kim demiş ‘Lā-a‘budu men lem-ereh’

Māh-ı evc-i lev-keşef Şāh-ı Necef

(دوران الأحوال على نقاط الأزال)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Noḳṭa-i ḥālidir ancaḳ sā’ire
Gerçi seyr[i] mümkün olur dā’ire

Mā-melek noḳṭa olunca kim baḳar
Ān-ı ġayr-ı münḳasımda sā’ire

(سالك السبيل مالك الدليل)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Reh-rev-i nīkān olan ṣāḥib-ḫulūṣ
Rehbere nāgāh olur āḫir duçār

Üft ü ḫīzin etmez elbette hebā
Ehl-i ṣıdḳıñ Ḥażret-i Perverdigār

(فاقد الرفيق قاعد الطريق)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Sālik-i bī-hemrehe fikr-i nişest
Zūr edip gitdikçe ‘azmi süst olur

Ġayret-i aḳrān-ı menzil-rānla

Nefs-i kāhil pāy-ı tīz ü çest olur

(عالم و آدم متن و شرح یکدیگر است.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Müşkil-i hicdeh hezār-ı ‘āleme

Sīne-i meşrūḥadır ḥall-i mübīn

Nüsḫa-i tavżīḥ-i āfāḳa daḫi

Enfüs-i ādem durur metn-i metīn

(مستئ هستی در هشیاریست.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dil ki sermest-i şarāb-ı hūş ola

Ḥāṣılı bāzīçe-i efkār olur

Ṣafvet-i ḥayretde ‘aşḳıyla velīk

Dīde-veş āyīne-i dīdār olur

(مرابط و مربوط برابر نیست.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḫoş-nişīn-i tekye-i nevbetkede

Çille çekmez rāḥat-ı vaḥdetdedir

Pāyına hem-pāy olmaz beste-ser

Kim ser-ā-pā miḥnet-i keşretdedir

(بد اندیش را بخود سپار!)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥāside besdir ġam-ı beyhūdesi

İntiḳāma iḥtiyāc etmez seni

Hīç ṣafā-yı vaḳtiñe verme keder

Derd-i ḫūy-ı bed helāk eyler anı

(نیکخواه را بیبدل شمار.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳadr-i yāre ġadrle eden cefā

Mübtelā-yı ṣoḥbet-i aġyār olur

Hem-dem-i ġam-ḫ^{w}āra lāzımdır vefā

Seg daḫi eylerse berḫūrdār olur

(بنده را شرف نسبت خداوند بس است.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nisbet-i Mevlā yeter ‘abde şeref

N’eylesin mışr-ı sevāda ‘izzeti

Şöhret-i şānı olunca Mevlevī

İstemez andan ziyāde rif‘ati

(نیل و میل توأمانست.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Meyl-i dil olduḳça beyne’l-uṣbu‘īn

Müjde ey meyl-āver-i semt-i sedād

Mīl-i meyl-i dil olup ḳıble-nümā

Rūşen eyler çeşmiñi neyl-i murād

(حضور بی غیبت غرور است.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Müddetü’l-‘ömr etseler ṭayy-ı mekān

Her ser-i kāma edip bī-ḥad niyāz

Vāṣıl-ı ḫuld-i ḥaḳīḳat olamaz

Etmeyenler terk-i hestī-i mecāz

(کمال با کلال محالست.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Kāmile gelmez gider naḳż-ı kelāl

Dā’imā cūş-ı bahār-ı şevḳdir

Cilve-gāh-ı ‘aşḳ-ı Ḥaḳ görmez melāl

Dem-be-dem tāze ṣafā vü ẕevḳdir

(در کسیکه خود نگنجاید، جای دیگر چیز کجا باشد؟)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nisbet-i aḥkām olunca ġālibe

Lā-cerem maġlūb olur bī-i‘tibār

Ḳande ḳaldı fānī vü bāḳī k’ola

Fā‘il ü ḳābil gibi enbāz-ı kār

(معرض عرض مقبل غرض است.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dürre-i beyżā temevvüc eyleyip

Oldu a‘rāż-ı ḥavādiṯ āşikār

Cevher-i ẕātla olunca rūy-pūş

Etdiler i‘rāż-ı a‘rāż ehl-i kār

(شرف و خست جنبش و آرام از آغاز و انجامست.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Toḫm-ı kişt-i ādemīdir niyyeti

Māye-i neşv ü nemādır himmeti

Anlar olsa ḫāliṣ ü ‘ālī bulur

Evvel ü āḫirde ‘izz ü rif‘ati

(قابلی، نشانهٔ مقبولیست.)

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳābil-i irşād olup maḳbūl-i Ḥaḳ

Ḥükmün icrā eyler āḫir mā-sebaḳ

Yoḫsa bī-behre ḳalıp ‘irfāndan

Alamaz ‘ilm-i ledünnīden sebaḳ[429]

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Hem-niẓām-ı devlet-i eflākdir

Devr-i mülk-i Mevlevī bulmaz ḫalel

Cān u dil olduḳça zīrā ber-ḳarār

Gerdiş-i ‘aşḳa daḫi gelmez kesel[430]

[429] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 68-75.
[430] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 93-94.

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Sīne-i cür’etedir rūy-ı ḫadeng-i ġayret

‘Āleme bī-edebi cür’eti eyler ‘ibret[431]

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çeşm ü gūş-ı Yūsuf-ı güm-geşteye Ya‘ḳūb-vār

Müjde-i bī-ḥarf u ṣavt-ı būy-ı pīrāhen yeter

Dil k’ola hem-derd-i Eyyūb istemez tedbīr aña

Pāy-kūb-ı çeşme cūş-ı ḥālet-i bī-men yeter[432]

(Ġazel)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Bir veliyyü’n-ni‘met-i ekrem k’ede

Bende-i küstāḫını luṭfuyla şād

Pāye-i rif‘at vere pā-māl iken

Āsitān-ı ḫıdmetine istinād

[431] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 94.
[432] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 94-95.

Ḳadr-i cirminden füzūn iḥsān-ıla

Eyleye ḳānūn-ı faẕlı üzre yād

Sāyesinde ḫoş geçip ‘ömrü gibi

Rūz u şeb kārı ola ‘ayş u küşād

Etmeyip şāh-ı cihāna iḥtiyāc

Kendi dergāhında ede ber-murād

Ḫıdmet-i şükrün edā gerçi muḥāl

Medd-i ‘ömr olsa ilā yevmi’t-tenād

Bī-sipās etmez velī ārām-ı dil

İḫtiyār elde değil n’itsün fu’ād[433]

(Li-münşi’ihi)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Laḥn Dāvūdī vü cemāl Yūsufī

Kūr u ker kim cehl-ile inkār eder

Ṣanma tafṣīl-i menāḳıb etmeden

‘İlm-i icmālī gelip iḳrār eder[434]

(Der-Sitāyiş-i Ḥażret-i Çelebi Erġun)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

[433] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 95.
[434] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 95.

I

Tāc-dār-ı mülk-i bāl ü ʻārif-i ṣāḥib-kemāl

Şeh-süvār-ı ṣaff-ı ḥāl ü vāḳıf-ı sırr-ı meʾāl

Rāyet-efrāz-ı kerāmet dār-fermā-yı nevāl

Mesned-ārā-yı velāyet-zībi-i miʻrāc-ı ḫayāl

Ḳuṭb-ı ʻālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-ʻayn-ı Celāl

II

Ẕāt-ı pāki gevher-i yektā-yı deryā-yı şuʾūn

Sīne-çāk-i ḥüsn-i vaṣfı kilk-i ṭabʻ-ı ẕū-fünūn

Sāyesi sermāye-i āsāyiş-i ehl-i derūn

Ḫāk-i dergāhında etmez naḳş-ı pā reybu'l-menūn

Ḳuṭb-ı ʻālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-ʻayn-ı Celāl

III

Lehce-i luṭf-ı beyānı ṭūṭī-i ḥikmet-serā

Behce-i ḳuds-āşiyān-ı bülbülü cennet-serā

Çend rūz olsa ne ġam köhne ḳafes taḥteʾş-şerā

Mehçe-i aʻlām-ı sırrı kim ola fevḳaʾl-verā

Ḳuṭb-ı ʻālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-ʻayn-ı Celāl

IV

Nev-be-nev iḥsānı dervīşānı memnūn etmede
İştiyāḳı dem-be-dem ḫullānı mecnūn etmede
Ḥüsn-i ḫulḳu yek-be-yek iḫvānı meftūn etmede
Ẕikr-i ḫayrı ser-be-ser ekvānı meşḥūn etmede
Ḳuṭb-ı ʻālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-ʻayn-ı Celāl

V

Olmasaydı ādeme āyīne-dār ger şems-i dīn
Ẕerre-vār olmazdı mecẕūbu ʻuḳūl-i mürşidīn
Pertevi çeşm ü çerāġ-ı şādırīn ü vāridīn
ʻAvʻav-ı segdir aña nisbetle ḥarf-i ḥāsidīn
Ḳuṭb-ı ʻālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-ʻayn-ı Celāl

VI

Sırr-ı İlyās olduġunda yoḳ ser-i mū irtiyāb
Himmeti verse n'ola rūy-ı zemīne āb ü tāb
Ḳande kim bir derdmend olsa esīr-i pīç-tāb
Cānib-i rūḥ-ı cenābından görür biñ fetḥ-i bāb
Ḳuṭb-ı ʻālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

VII

Ol şeh-i ġaybī-ḥaşemdir çün velī ibnü'l-velī
'Aşrınıñ olsa 'aceb mi ser-firāz u ekmeli
Anda cem' olmuş ma'ārif āḫiri vü evveli
Āḫir-i sābıḳ ki derler şübhesiz oldur belī
Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

VIII

Dāmeni üftāde-i pāy-ı ümīde dest-gīr
Dest-sūdu ḥırz-ı cān-ı müstemend-i müstecīr
Mūmiyā-yı iltifātı çāre-i ḳalb-i kesīr
Kīmyā-yı ḫāk-pāyi māye-i dest-i faḳīr
Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

IX

Zānū-yı teslīmi besdir serverān-ı himmete
N'eylesinler ser-fürūyu āsitān-ı devlete
Cümle cān u baş-ıla āmāde vaḳt-i furṣata
Muntaẓırdır her biri nā-geh ḳabūl-i ḫıdmete
Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

X

Eymen-ābād-ı tecellī ṭab‘-ı ṣāfī-ḫurremi

Teşne-i āb-ı beḳāya Ḫızr-ı zinde her demi

Kūşe-i vaḥdetde saġrāḳ-ı fenādır hem-demi

Nev-‘arūs-ı baḫta nāz eyler kemīne maḥremi

Ḳuṭb-ı ‘ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-‘ayn-ı Celāl

XI

Fātiḥ-i genc-i işāret kāşif-i sırr-ı żamīr

Ṭāli‘-i evc-i beşāret mürşid-i bernā vü pīr

Fi‘l ü ḳavli dil-nişīn ü vaż‘ u ṭavrı dil-peẕīr

Şīve-i nā-dīdesi tesḫīr-i dilde bī-naẓīr

Ḳuṭb-ı ‘ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-‘ayn-ı Celāl

XII

Ẓāhiren olmuş zemīn-i türbesinde münzevī

Bāṭınında enfüs ü āfāḳ līken munṭavī

Meşrebinden teşne-diller dā’im olsun mürtevī

Kim odur ḥālā veliyyü’l-‘ahd-ı Pīr-i Mevlevī

Ḳuṭb-ı ‘ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-‘ayn-ı Celāl

XIII

Sāyesinde oldu Kütahiyye burcu'l-evliyā
Nāmını dāru's-selām-ı Rūm etsin aṣfiyā
Olmuş āsūde civārında gürūh-ı atḳiyā
Merḳadin ḫuld-i berīn etmiş cenāb-ı Kibriyā
Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

XIV

Keştī-i Nūḥ-ı ḥaḳīḳatdir maḳām-ı bī-ġamı
Olmaz ol gülşende ṭūfān-ı ḥavādiṯ mātemi
'Adlini nādir bulur seyyāḥ-ı mülk-i 'ālemi
Cennet olurmuş meğer me'vā-yı kāmil ādemi
Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

XV

Mecma'-ı rūḥāniyāndır ṣubḥ u şām ol dā'ire
Ḫ^{w}ān-ı elvān-ı keremdir nezli fevc-i zā'ire
Şu'le-i raḥmet olunca sāḥasında nā'ire
Söz nedir iġrāḳ-ı evṣāf-ı na'īm-i sā'ire
Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

XVI

Serserī-gerd-i cihān iken bi-ḥamdillāh dilā

Eylediñ ol dergeh-i vālāya nā-geh ilticā

Şükr-i tevfīḳ-i ḳabūle iştiġāl et dā'imā

Tā sezā-yı revḥ ü reyḥān olasın rūz-ı cezā

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

XVII

Şāh-ı evreng-i ḫilāfet māh-ı Ken'ān-ı kerem

Bende-perver luṭf-güster pāk-gevher lā-cerem

Eylemez ser-ber-derin maḥrūm-ı in'ām-ı ḥarem

Bā-ḫuşūş olsa 'ubūdiyyetde bī-tāb-ı herem

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

XVIII

Olmaḳ isterseñ maḥall-i 'afv u ġufrān-ı Ḫudā

Ḥalḳa-veş *ṢĀḲIB* derinden bir nefes olma cüdā

Etmeyince naḳd-i 'ömrü bī-ḳuṣūr anda fedā

Etmiş olmaz iḫtirāmı ḥaḳḳını bende edā

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl[435]

[435] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 96.

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Zihī reftār-ı pāk-i reşk-i ‘ālem

Buved zībende vaż‘-ı şān-ı ādem

Velī dād-ı cenāb-ı ẕü’l-minendir

N’ola olsam şenā-kārı dem-ā-dem[436]

(Beyt)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Gūş eyleyicek müjde-i teşrīfini *ŞĀḲIB*

Dedi yerine geldi yine rūḥ-ı revānım[437]

(Tārīḫ-i Tecdīd-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı Ḥażret-i Mevlānā)

(Ez-Ān-ı Ṣāḳıb Dede)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Edip tecdīd-i ‘ahd-ı köhne yine sırr-ı Mevlānā

Ser-i ‘uşşāḳa oldu sāye-güster Ka‘be-i ma‘nā

Verip āsāyiş-i nev dest-i ḥasret-geşt-i dīdāra

Pür oldu tāze dāġ-ı reşkle nüh künbed-i pehnā

Kerāmet gösterip ya‘nī cenāb-ı Ḳubbe-i Ḫaḍrā

[436] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 107.
[437] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 188.

Göründü şekl-i evvelde temeşşülden edip mebnā

Göreydi münkirān-ı ḥaşr-ı ecsād ol temāşāyı
Edip iḳrār [ki] derlerdi belī el-ān āmennā

Ne ḳubbe bir ser-āmed serv-i ṣaḥn-ı ravża-i rıḍvān
Ki dervīşānı etmiş sāyesi ser-sebz-i istiġnā

Ne ḳubbe tūde-i küḥl-i cevāhir dīde-i cāna
‘Aceb mi olsa dā’im naṣb-ı ‘ayn-ı merdüm-i dānā

Medār-ı mehçesi züvvārına ‘ayn-ı ‘ināyetdir
Velī ehl-i seyāḥatde ḳanı bir merdüm-i bīnā

Ḥaḳīḳatde odur el-ḥāl Ḫıżr-ı mecma‘u’l-ebḥur
Ki olmuş teşne-i cām-ı cemāli pīr ü hem bernā

Felek fevḳinde çetr ve aḫter anıñ sīm-i zer-dūzu
Odur ṭāḳ u revāḳ-ı taḫt-gāh-ı şāh-ı Kerremnā

Zemīni çün maḳām-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber’dir
Yeridir her zamān olsa muḳīmi gibi müsteşnā

Olunca mālik-i gencīne-i ‘irfān o yek ḳubbe
Niçün etmez gedā-yı ṣad-hezārı yek-be-yek iġnā

Esās-ı ḫāne-i hemsāyegān olduḳda pür-lerze

Fedā-yı cümle olmaḳ üzre etmiş kendiyi ifnā

Değildir zelzele şūr-ı tecellīdir ḫarāb eden
Derūnu Eymen-ābād u birūnu ḳulle-i Sīnā

Ne rif‘atdir ki ḫıdmet-kārı ola ṣāḥibü’d-devle
Ne ‘izzetdir kim ola himmet-i vālā-yı şeh binā
O ḳudsī meşhediñ ta‘mīrini minnet bilir cāna
Dü ‘ālemde mu‘ammerlik nedir fehm eyleyen cānā

Ederdi cevher-i cāndan anıñ her ḫıştını mi‘mār
Olaydı ḥacle-i cānāna maḥrem cān-ı her ednā

Görürdü rūzigārıñ olda belki rūy-ı āzārın
Meṭāf-ı sebz-pūşān olmasa ol ġonca-i ra‘nā

Şeb ü rūz olmaz idi mihr ü meh ḫālī ziyāretden
Mu‘ayyen olmasa erbāb-ı ḥāle nevbet aḥyānen

Olurdu şeyḫ-i şehr ol sebz-pūşuñ ṭūṭī-i vaṣfı
Meşāmm-ı ṭab‘a gelse her dehenden nükhet-i ma‘nā

Cüdā etme Ḫudāyā sāyesin farḳ-ı faḳīrinden
Kerem etdikçe erbāb-ı fenāya kenz-i lā-yefnā

Anıñ-çün naḳş-ı levḥ-i sīnesidir Āyete’l-kürsī
Ki diye nüh ḳıbāb-ı lāciverdī ente a‘lānā

Zihī ṣan‘at k’olup üstādına sermāye-i raḥmet
Görenler der ilā yevmi’l-ḳıyām aḥsente iḥsānen

Görüp a‘yān-ı ‘ibret ṣūret-i itmām-ı bī-miṯlin
Deyince men re’ā ġayru’s-semā şibhen lehā minnā

Dedi tārīḫini bādī naẓarda *ṢĀḲIB*-ı ḥayrān
Görüñ kāmilde olmuş nüh ḳıbāb-ı elṭaf-ı mīnā[438]
(sene h. 1110/m. 1698-99)

(Ez-Ān-ı Bende-i Ṣāḳıb)
[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Şeyḫ Bostān eyleyip ‘azm-i liḳā
Olmuş ecdād-ı ‘iẓāmı peyrevi

Rūḥ-ı pāki terk-i fānī bezm edip
Oldu ḳandīl-i beḳāda münzevī

Eyledi iḫvān u ḫullānıñ dilin
Lāle-veş dāġ-ı firāḳı müktevī

Olmaḳ üzre tāze cān-ı sālikān
Sırrın etdi cā-nişīn-i ma‘nevī

Ya‘nī Ṣadreddīn Efendi ḥażreti

[438] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 194-195.

Taḫt-ı irşād üzre oldu müstevī

Eylesin bāzū-yı baḫt u devletin

Himmet-i vālā-yı Mevlānā ḳavī

‘Andelīb-i ney görüp ol ḥāleti

Naġme-senc oldu bu tārīḫ-i nevi

Kim hemān olduḳda bir servi revān

Tāzelendi būstān-ı Mevlevī

Dā’im olsun teşnegān-ı rāh-ı Ḥaḳ

Selsebīlinden o bāġıñ mürtevī

Rūşen etsin dīde-i bülbüllerin

‘Ayş-ı ḫoşla Şems-i dīniñ pertevi

Görmesin rūy-ı ḫazān-ı mātemi

Bir daḫi *ŞĀḲIB* be-ḥaḳḳ-ı *Meşnevī*[439]

(Ez-Ān-ı Ṣāḳıb-ı Miskīn)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Bāġ-ı dünyānıñ ser-encāmın edip derk eyledi

Būstān-ı ḫulde Ṣadrüddīn Efendimiz ḫırām

[439] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 197; Sâkıb Mustafa Dede tarafından, II. Bostan Çelebi’nin vefatı ve onun makamına Sadruddin Efendi’nin geçmesi vesilesi ile söylenen bu tarih kıtasının 2., 6., 9. ve 10. beyitleri **Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevleviyye**’de verilen manzumede yer almamaktadır. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 50.

Sāyesi sermāye-i āsāyiş-i ḫullān idi

Ṣad dirīġ oldu henūz iḫvāna ḫod rāḥat ḥarām[440]

(Ḳıṭ‘a)

(Li-Rāḳımihi)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Etse ṭūfān-ı ḥavādiş ‘ālemi yek-ser ḫarāb

Ẕikr-i ḫayrıyla yine mihmān-serā ma‘mūrdur

Merdüm-i çeşm-i kerīm olmaz siyeh-rūz-ı laḥid

Şeb-çerāġ-ı cūddan çün daḫmesi pür-nūrdur[441]

(Tārīḫ-i Vefāt-ı Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḫānedān-ı Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i Ekber’de yine

Bir bülend-aḫter edip pervāz-ı bām-ı ‘arş u kürs

‘Aşḳ-ı Şemseddīn-ile ṭayy-ı menāzil ederek

Eyledikde kendiyi ṣāḥib-maḳām-ı burc-ı ḳuds

Dedi tārīḫ-i ṣu‘ūdun *ŞĀḲIB*-ı encüm-şümār

Cān-ı Muḫliṣ oldu seyyāḥ-ı cihān-ı evc-i üns[442]

(Sene 1124)

[440] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 200.
[441] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 216.
[442] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

(Tārīḫ-i İntiḳāl-i Ḥavvā Ḫānım Māder-i Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nesl-i Mevlānā Celāleddīn Ḥavvā Ḫānım’ı

Eyledi iḥyā-yı raḥmet Ḥażret-i Ḳayyūm-ı Ḥayy

Ya‘nī kilk-i ḥikmet-i bī-‘illet ü dest-i ḳażā

Etdi ‘ömr-i nāzenīni defterin imżā vü ṭayy

کن دعای پنجکه تاریخش و ثاقب بگو

شادکام از روح و ریحان باد روح پاك وی[443]

(Sene 1123)

(Tārīḫ-i İrtiḥāl-i Ḥalīme-i Melīḥa Hemşīre-i Muḫliṣ)

[Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün]

Merdüm-i çeşmi bulup rāḥat-ı ḫ^{w}āb-ı ‘adem

Oldu vücūdu tamām āyīne-i intibāh

ŞĀḲIB-ı pür-dūd u derd peyrev-i tābūt ve hem

Püşt-i dü-tāya edip rūy-ı rıżāyı penāh

Ḥaḳḳ’a münācātla sāl-i vefātın dedi

[443] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

Bezm-i behişt̄ ola cāriyeñe cilve-gāh[444]

(Sene 1122)

(Tārīḫ-i Fevt-i Şeyḫ ‘Ali Şākir)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Vārid-i ġaybī olup selvet-dih-i ṭab‘-ı ḥazīn

Dedi gūş-ı hūşa teslīm ü rıżādır efḍali

Dāmen-efşān oldu ol şimden-gerü bu ḫākden

Sen hemān elden ḳoma dāmān-ı ṣabr-ı ecmeli

Hem edip telḳīn-i tercī‘ ve dedi tārīḫini

Bülbül-i gülzār-ı Mevlānā ola Şākir ‘Ali[445]

(Tārīḫ-i Rıḥlet-i Fāṭıma-i Ṣāniye binti Ḥavvā Ḫānım)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Kesdi memeden Fāṭıma’yı māder-i dünyā

Sīr eyledi minnetle anı şīr-i ḥelāle

Ol gevher-i yektā edicek ‘āleme pedrūd

Geldi yerine dikdi ‘alem ḥüzn-ile nāle

ṢĀḲIB dedi tārīḫini bu āmed ü reftiñ

‘Azm etdi ḳızım ‘ālem-i ‘uḳbāya dü-sāle[446]

[444] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.
[445] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

(Sene 1123)

(Tārīḫ-i Mevt-i ‘Ā’işe-i Behiyye-i Ṣıddīḳıyye-i Celāliyye)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fā‘lün]

Ser-be-mühr etmez idi ḥoḳḳa-i la‘lin ḥikmet

Şīr-i teng-i şeker-i ġayba olaydı maḳsūm

Ḫurde-dān-ı ḫırede olmadı gitdi ḥālā

Vech-i teşrīfi gibi sırr-ı vedā‘ı mefhūm

Dedi āmed-şüd-i nāgāhına *ṢĀḲIB* tārīḫ

Geldiği gibi yine gitdi o bikr-i ma‘ṣūm[447]

(Tārīḫ-i Naḳl-i Maḳ‘ad-ı Ṣıdḳ-ı Ān-ı Rābi‘a-i Ṣāniye)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nāgeh oldu bir ser-āmed serv-i bāġ-ı Mevlevī

Gülşen-i ‘adn ve civār-ı raḥmet-i Ḥaḳḳ’a revān

Çünkü dāmen-çīn-i ḫāşāk-i beden oldu dili

Ṣoḥbet-i ecdād-ı emcādına cān atdı hemān

[446] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.
[447] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 266.

Ya‘nī Ḥāce Fāṭıma Ḫānım edip ifnā-yı ‘ömr
Menzil-i bāḳīde oldu ḫayme-zen mānend-i cān

Ṣūret-i ḫayru’n-nisā rū-pūş-ı ḳadr-i gevheri
Sīret-i merdāne reftārında mihr-āsā ‘ayān

Rābi‘a olsa zamānında olurdu ṣāniye
Etmede terk-i menāl ü māl ve belki ḫānümān

Maḳ‘ad-ı ṣıdḳa n’ola etse şitāb-ı yek-deme
İnciẕāb-ı “Ircı‘ī”dir eyleyen bī-ḫod devān

Māsivā semtine aṣlā etmedi gitdi nigāh
Çeşmine āyīne-i ḫışm idi gūyā kim cihān

Olmasaydı ṭıyneti kān-ı kerāmet āşikār
Bī-tereddüd ehl-i dil derdi aña genc-i nihān

Pertev-i dīdār-ı pāki rūşen eyler dīdeñiz
Mest-i cām-ı rūḥ olursuz müjde ey ḥūr-ı cinān

Āl-i Mevlānā k’ola bir cum‘a şem‘-i dil-fürūz
Cümleye pervānesi olmaḳ gerekdir bī-gümān

Maḥremān-ı ḥacle-i esrāra ḥayret-zā idi
Ḥālet-i ḫīz ü nişestinde olan temkīn-i şān

Naḳd-i cānı hem niṣār-ı peyk-i cānān eyledi

Da‘vet-i Dāru’s-selāmīyle olunca dür-feşān

Kār edelden ḫāṭır-ı aḥbāba sūz-ı mātemi
Farḳ olunmaz şu‘le-i āvāz-ıla dūd-ı fiġān

Āḫırü’l-emr eyleyip şevḳ-i liḳā ṣabrın tamām
Dergeh-i Mevlā’ya ḳıldı ‘aşḳ-ıla ‘aṭf-ı ‘inān
Rıḥleti tārīḫini *ṢĀḲIB* du‘ā-gūyu demiş
رحمة الله عليها كلما أملا الزمان

Eylesin Feyyāż-ı bī-çūn ġarḳa-i baḥr-i kerem
Ġarḳa-i firdevs-zīb olduḳça ervāḥ-ı mihān

Ḥaşr edip zīr-i livāsında Ḥabīb-i Ekrem’iñ
Farḳına çetr-i şefā‘at eyleye neşr-i amān[448]

4.2.8. Celâl Ergun

(Īnest *Genc-nāme*-i nāmī-i Hażret-i Erġunī)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Nedür ol genc-i pinhān kim hemīşe ḳubbesi devvār
Zemīnin eylemiş yek noḳṭa üzre dest-i ḥikmet ḳar

[448] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 267.

Ḥişārı şeş cihet bārū-yı meydān-ı ṭılısmātı

Ḳavālib cünbiş ü ārām-ıla rūşen emārātı

İşārāt-ı ḥurūfı ṭurfe-şekl ü nāmesi gūyā

Rümūz-ı pür-künūz-ı ‘ibret-i dünyā vü mā-fīhā

Ḫarāb-ābād iden dehri anuñ sevdā-yı sūdıdur

Viren ḥayret ‘uḳūl-i ‘āleme būd u nebūdıdur

Anuñ ebḥāṣ-ı fetḥidür bu bezmüñ mācerāsı hep

Ki ẕikr-i ‘ayş olur ümmīd-vāra nīme-i maṭlab

Der ü dīvārı ma‘cūn-ı mevālīd ü ‘anāṣırdur

O zībā ṣan‘atı tavṣīfde ta‘bīr ḳāṣırdur

Eğerçi rehn-i zīr-i ḫāne-i herkesdür ol maḳṣad

Reh-i neyline līkin seng-i mā vü mendür ancaḳ sedd

Derūnı enfüs ü bīrūnu āfāḳ ol şebistānuñ

Görinmez çeşmine ammā ‘acebdür ġāfil insānuñ

Esīr-i serserī-seyri sürāġ-ı der-be-der eyler

Anı kim cüst u cūda gām-ı evvelden güẕer eyler

İdüp ser-geştelük ḫursend-i da‘vā kendüyi āḫir

Olur efsāne vü efsūs-ḫ^{w}ān-ı ġā’ib ü ḥāżır

Yoġ iken iltifāt-ı ġayrden ġayrı aña ḫüsrān
İder bilmezlüğiyle dīv ü nefse bī-sebeb bühtān

Füsūn-ı cümle esbāb-ı küşādı zīr-i destinde
Velī cūyendesi bīhūde-gerd eknāf ve pestinde

Riyāżetle ki şaḳḳu'l-'arż-ı cisme olmaya mālik
Muḳarrerdür k'ider ümmīd-i ḫuşki 'āḳıbet hālik

Buḫūrı 'anber-i serāy-ı deryā-yı süveydādur
Fedāsı kebş-i tenle gāv-ı nefs-i 'ayş-fermādur

Degüldür kār-ı tesḫīri müyesser merd-i ḫod-bīne
Virülmez devlet-i bīdār ehl-i ġaflet ü kīne

Gerekdür kendüye bīgāne vü hem āşinā olmaḳ
Gerekse kenz-i lā-yefnāya ṭālib dest-res bulmaḳ

Olunca sīne-i ehl-i fenādan ser-zede şūrī
İder yek-reng vü hem-bū ḫār-ı mātemle gül-i sūrī

Faḳīri kāmrān-ı ḥaşmet-i cāvīd iderdi ol
Bulunsa ḫāṭır-ı vīrān-ı pīr-i mey-fürūşa yol

'Azīmet-i da'vet-yābında sīne ḫoş icābetdür
Reh-i fetḥinde ḫıdmet sa'y-ı meşkūr-ı iṣābetdür

O kām-ı ḥasretü’l-‘uşşāḳa nā-kāmī gerek evvel
Ki āḫir renc-i ṣūrī genc-i ma‘nāya ola mübdel

Müsemmā-yı ḥakīm itmiş ṭılısmın muḥkem-i esmā
Yine miftāḥı ism-i a‘ẓam-ı Fettāḥ’dur yārā

N’ola ḫāne-ḫarāb-ı derd-i hicri olsa budur dā
Olur elbette ṣāḥib-beyt-i ‘āḳil cümleden idrā

Meğer insān-ı kāmildür anuñ var ise gencūrı
Bulunmaz biñde bir yoḫsa bu keşret içre mesrūrı

Cihānı kū-be-kū kūkū niçe tutmış ise peydā
Nihānī sū-be-sū hūhū pür itmişdür anı cānā

Sezādur Mevlevī-veş raḳṣ iderse *Fā’izi* her dem
Ki sırr-ı ser-be-mühr-i dehre olmış ḥāmil ü maḥrem

Melāmet mihribānına ḳıbāb-ı pür-selāmetdür
Şemātet meşreb-i şükrānına şīrīn ḥikāyetdür

Niçün olmaz o gencīne meṭāf-ı ḫayl-i kerrūbī
Görünce kām-yāb anda hezār Eyyūb u Ya‘ḳūb’u

Ne ġam pür-gerd-i faḳr u fāḳa gösterse birūnından
Ne ġam kim olmaya yek-dem cüdā bezm-i derūnından

Gehī pīr ü gehī bernā gehī ümmī gehī dānā
Olup ol gevhere meclā görenler didi āmennā

Belī kūrāne rū-pūş-ı edīm-i ḫāk olup ḥā'il
Göze göstermeyip mānend-i İblīs oldılar bāṭıl

Ne bilsün neş'e-i ṣahbā-yı vaṣlı merdüm-i mehcūr
Nice āmīziş eyler serḫoş-ı ṣıḥḥat ile rencūr

O kim pīşīn ide naḳd-i revānın yoḳ yere isrāf
Ne ḳābil devlet-i eşrāf-ıla ol müflisi işrāf

Bi-ḥamdillah ḫarāb-ı 'aşḳ-ı Mevlānā olup *ERĠUN*
Küşād-ı genc-i künc-i tenden oldı cānumuz memnūn

Serīr-i aḥsenü't-taḳvīmüñ olduḳ şāh-ı Cem-cāhı
'Aceb mi eylesek ber-bād-ı ḥālet bār u büngāhı

Şikest-i çarḫ-ı tedbīrāt-ıla dehlīz-i ṣūretde
Olup āyīne-dār-ı şems-i dīn eflāk-i sīretde

Hilāl-i sīne-çākin etdi ya'nī feyż-i nāgāhī
Ḫilāfet bezmine şem'-i sa'ādet evcinüñ māhı

Budur encām-ı kār u ḥāṣıl-ı bāzār-ı vīrānı
Ki sūdı bī-ziyān u sermedīdür 'ayş u 'umrānı

Dirīġā meyl-i māl iden niçün fikr-i me’āl itmez

Kimüñ maġz-ı serin āḫir o cādū pāy-māl itmez

Ne lāzım feṭḥ-i genc-i māsivā Allāh yitmez mi

Meğer her iş anuñ yek-şemme-i faẓlıyla bitmez mi

İlāhī ehl-i faḳrı mün‘im-i kenz-i ḫafīñ eyle

Kedūrāt-ı baḳāyādan ṣafī ibnü’ṣ-ṣafuñ eyle[449]

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Gāh olur vālī velīnüñ sāyesi

Böyledür düstūr-ı medde’ẓ-ẓıll velī

Zā’il-i vaḥdet k’ola nāgāh bil

Nām-ı cism ü cān olur vālī velī[450]

4.2.9. Çelebi Cemâl

(Ez-Ān-ı Cemāleddīn)

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūl]

[449] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 67-68; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 98-102; **Semâ-hâne-i Edeb**’de **Genc-nâme**’nin yalnızca 4. beyiti zikredilmektedir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 48.
[450] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 89; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 105.

ʻĀrif Çelebi daʻvet-i ābā ile āh

Nāgeh çekilüp gitdi beḳā mülkine āh

Geldükde niẓām-ı ṣadefe yaʻni ḫalel

Çekdi güherin ehl-i fenā silkine āh[451]

(Ez-Ān-ı Çelebi Cemāleddīn-i Emīr ʻĀdil-i Kūçek)

(Ḳıṭʻa)

[Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün]

ʻĀdil Çelebi pīr-i reh-i ḥaḳḳ u ʻadil kim

Peyrevlük idüp bedraḳa-i rūḥ-ı revāna

Rıḥlet idicek menzil-i meʼlūf-ı bedenden

Oldı ezelī menziline yine revāne[452]

4.2.10. Cünûnî Dede

[Mefāʻīlün Mefāʻīlün Feʻūlün]

Cünūnīdür Cünūnīdür Cünūnī

Olupdur nefs-i emmāre zebūnı[453]

[451] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 131.
[452] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 138.
[453] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 57.

4.2.11. Derviş Hazîn

(Beyt)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ṣanmañuz düşdi serinden tāc-ı şāh ey ehl-i rāz

Kūy-ı serbāzān-ı Ḥaḳ’da eyledi ol da niyāz[454]

4.2.12. Husrev Çelebi Efendi

(Ḳıṭ‘a-i Ḫusrev Çelebi)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Kemāl-i dīn ü dünyāyı idüp cem‘

Olınca kendüden her kāmı ḥāṣıl

Çekilüp ‘ırḳ-ı cinsiyyetle oldı

Cemāleddīn Celāleddīn’e vāṣıl[455]

(Ġazel-i Ḫusrevī Der-şenā-yı Dil-i Tāb-dār Īnest Ki Şebt Şode Est.)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳıble-i rūy-ı niyāz-ı cān-ı ādemdür göñül

Maḳṣad-ı ṣaḥrā-neverdān-ı dü ‘ālemdür göñül

[454] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 44; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 127.
[455] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 143; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 108.

Rūy-pūş-ı ‘izzet olmışdur süveydā ḳadrine
Rūy-ı ma‘nīde velī ‘arş-ı mu‘aẓẓamdur göñül

Işbu‘ayn-i luṭf u ḳahruñ gūyiyā ḳalbidür ol
Rif‘at-ı taḳlīb-i ḥikmetle mükerremdür göñül

Sırr-ı her ṣāḥib-zamānuñ dest-i ḥall ü ‘aḳdine
Vefḳ-i ġavṣiyyet-nihāda la‘l-i ḫātemdür göñül

Def‘-i jengār-ı men ü mā eyleyelden *ḪUSREVĀ*
Maẓhar-ı feyż-i cemāl-i İsm-i A‘ẓamdur göñül[456]

(Ve Siyāḳ-ı Ma‘hūdda Bu Ḳıṭ‘a-i Ġarrā Daḫi Nev-bāve-i Bāġ-ı Ṭab‘-ı Laṭīfleridir.)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳalbdür gūyende-i bezm-i eşer
Parmaġıyla oynadur ḥaḳḳā lebi

Işbu‘ayniyle virelden taḳviyet
Perde itmişdür aña ḥaḳ ḳālıbı[457]

4.2.13. Hudâyî Dede

(Ġazeleş Īnest)

[456] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 147; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 145; **Semâ-hâne-i Edeb**’de yer alan manzûmede 4. ve 5. beyitlerin eksik olduğu görülmektedir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 66-67.
[457] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 147; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 146.

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ey dil isterseñ eğer kāmil ola noḳṣānuñ
Secde-gāh it eşiğin Ḥażret-i Mevlānā’nuñ

Ḫāk-i dergāhını iksīr bil ol şāhuñ kim
Ġıll u ġışdan arınup ḫāliṣ ola īmānuñ

Ṣıdḳ-ıla sālik olan silk-i Celāleddīn’e
Şübhesüz vāṣıl olur raḥmetine Raḥmān’uñ

Meşnevī’den işidüp cümle *Kelāmullāh*’ı
Bilür esrārını künhiyle ḳamu eşyānuñ

Nāy parmaġıla yol gösterüp irşād eyler
N’idügin sırr-ı semā‘ın bize ol sulṭānuñ

Virseler bir ḳulına ẕerre ḳadar meyl itmez
Ḳāf’dan Ḳāf’a degin salṭanatın dünyānuñ

Şevḳ-i Şems ile *ḪUDĀYĪ* göğe çıḳsa n’ola söz
Ẕerre-i ḫāk-i rehisin ḳamu dervīşānuñ[458]

[458] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 14; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 153; **Semâ-hâne-i Edeb**’de bu gazelin yalnızca matla’ beyiti bulunmaktadır. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 71.

4.2.14. Sultân Dîvânî

(Ġazel)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Pertev ki şevḳ-i şem‘-i ruḫ-ı yārdan gelür
Bir lem‘adur tecellī-i dīdārdan gelür

Ṭab‘um çerāġı ḳāsım-ı envārdan yanar
Būy-ı fenā dimāġuma ‘aṭṭārdan gelür
Başda külāh şu‘lesidür dūd-ı āhumuñ
Mevlāyīdür ki Ḥażret-i Ḫunkār’dan gelür

Nuḳl-i şarāb meclis-i ġamda yiter baña
Şol ḫūn-ı dil ki dīde-i ḫūn-bārdan gelür

Āzürde-ḫāṭır olma *SEMĀ ‘Ī*-i bī-dile
Mestānedür ki ḫāne-i ḫammārdan gelür[459]

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Ser ü rū vaḳf-ı dīvār u derüñdür yā Resūlallah
Dil ü cān rehn-i ‘aşḳ-ı enverüñdür yā Resūlallah

Sen ol sulṭān-ı mülk-i ‘lī ma‘allah’sın ki her vaḳtüñ
‘Ev ednā’ ve ‘Le-‘amruk’ efserüñdür yā Resūlallah

[459] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 18.

Vücūdum çünki reşḥ-i nīl-i nesl-i yār-ı ġāruñdur
Niçün leb ḫuşk-i cām-ı Kevṡer'üñdür yā Resūlallah

'Aceb mi ḫāk-pāy-ı Bū-türāb'ı tūtiyā itsem
Ki rāh-ı ḫıdmetüñde Ḳanber'üñdür yā Resūlallah

N'ola olsa dü çeşm-i āsumān naḳş-ı ḳadem-sūduñ
Meh ü māhī 'ināyet-perverüñdür yā Resūlallah

Ezelden baş açıḳ Āl-i 'Abā'nuñ sīne-çākidür
Ebed āzād-düşmen çākerüñdür yā Resūlallah

Nice ṣabr eylesin derd-i firāḳa künc-i ġurbetde
SEMĀ 'Ī müstemend-i kemterüñdür yā Resūlallah[460]

(Ḳıṭ'a)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün]

Lisānü'l-ġayb idi yek-ser vücūdı
N'ola Bürhān-ı dīn olsa nişānı

Olup feryād-res nezdīk ü dūra
Dimişler nāmına İlyās-ı ṡānī[461]

[460] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 34-35.
[461] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 98; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 52.

4.2.15. Dede Dâvud

(Ve Ān Ḳıṭ‘a-i Zībā Īnest)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Süleymān-ı revānuñ mūr-ı miskīni olup Dāvud
Meṣāf-ı dīv-i nefsüñde zırıh-pūş-ı tecerrüd ol

Bedendür taḫt-ı ber-bādī ḫıred āṣaf göñül mühri
Bu esbāb-ı sa‘ādetle şeh-i mülk-i teferrüd ol[462]

4.2.16. Rusûhî Dede

(Ġazel-i Ḥażret-i Rusūḫī Dede Der-Vaṣf-ı Cem‘iyyet-i Cenāb-ı Velāyet-me’āb-ı Çelebi Bostān-ı Evvel)

(Ġazel)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Lillahilḥamd eyleyüp tecdīd-i ‘ahd-ı şānını
Rūşen itdi şeb-çerāġ-ı evliyā bürhānını

Bāġbān-ı rūḥ-perver ya‘nī Mevlānā-yı Rūm
Nev-bahār itdi yine bāġ-ı dem ü devrānını

Tāzelendi ẕevḳ u şevḳi köhne bezm-i ‘ālemüñ
Reşk-i firdevs eyledi pīrāmen-i būstānını

[462] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 129; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 190.

Sebze-i ḫʷābīde-veş pā-māl olan yārānınuñ
Hem-ser-i serv-i behişt itdi ser ü sāmānını

Bülbülān-ı gülşen-i ʻaşḳa olup feryād-res
Eyledi ser-kūb-ı nekbet ser-be-ser mārānını

Ḳalmadı bir ḫuşk-leb kişt-i zemīn-i ḥālde
Ol ḳadar mevfūr ḳıldı raḥmet-i bārānını

Nev-nihālān-ı irādet oldı cümle mīve-dār
Ṭutdı merdān-ı Ḫudā ḫunkārumuz dīvānını
Ḫār u ḫas ber-bād-ı berḳ-ı ġayret oldı ġam gibi
Eyledi ābād ḫullānuñ dil-i vīrānını

Ḳalmadı zāġ u zaġanda zehre-i çūn u çirā
Zīb-i rūy-ı ʻālem itdi pertev-i erkānını

Dūstān-ı Būstān'ı ḫoş-dimāġ-ı ʻıṭr idüp
Ḳūt-ı cān-ı ādem itdi nükhet-i ʻirfānını

Nevbetinde ʻĪsī-i rūy-ı zemīn oldur k'eder
Feyż-i enfāsıyla iḥyā zümre-i iḫvānını

Himmetiyle her biri bir naḫle-i esrār olup
Eymen-ābād eyledi anı ene meydānını

Dem-be-dem imdād-ı rūḥ-ı lā-yezālī eylesün

Ṣā‘id-i evc-i teraḳḳī pāye-i ‘unvānını

Ḫāk-pāyin tūtiyā itmiş *RUSŪḪĪ* bendesi

Sebḳat itse rāh-ı sīretde n’ola aḳrānını

Ol şeh-i ḳudsī-mekānuñ dā’im itsün Ẕū’l-minen

Farḳ-ı her bī-kes gedāda sāye-i iḥsānını[463]

4.2.17 Rahmetullâh Dede

(Ġazel-i Şerīfeş Īnest)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Eṣ-ṣalā erbāb-ı şevḳe açılup meydān-ı Hū

Ṭutdı ser-tā-ser cihānı pertev-i cevlān-ı Hū

Girdi ehl-i vecd ü ḥālet birbirine ‘aşḳla

Başları ṣaldı ayaġa gerdiş-i çevgān-ı Hū

Enfüs ü āfāḳı ġarḳa mevce-i ‘irfān idüp

Cūş itdi her tenūr-ı sīneden ṭūfān-ı Hū

Ādem ü ‘ālem olup pergār-ı devr-i dā’ire

Ṯābit ü seyyārı yek-reng eyledi devrān-ı Hū

[463] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 162; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 211; Rusûhî Dede’ye ait olan bu manzûmenin yalnızca 2.,3. ve 11. beyitlerini **Semâ-hâne-i Edeb**’de tespit edebilmekteyiz. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 89.

Peyrev-i nāy u ḳudūm ve sīne-çāk u zaḫme-ḫʷor

Olmaḳ ister derd-i Mevlānā ile merdān-ı Hū

Meşnevī vü Mevlevī şīr ü şekerdür bezmine

Ḥasretu'l-firdevsdür 'ayş-ı ḫoş-ı rindān-ı Hū

Evvel ü āḫir ile çün ẓāhir ü bāṭın O'dur

RAḤMETĪ olsa n'ola dil gevher-i 'ummān-ı Hū[464]

4.2.18. Derviş Receb Tarîkatî

(Ḳıṭ'a)

[Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]

Cānumuz yoluña fedā idelüm

Ol mehe borcumuz edā idelüm

Pāk-bāzān içinde sulṭānum

Ser virüp cānı ber-murād idelüm

Ḫāk-pāyüñle ittiḥād idelüm

Cevr-i hicrüñe siz revā göresiz

Biz kimüñ dergehine dād idelüm

Ney gibi biz de ḫoş ṣadā idelüm[465]

[464] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 217-218; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 214-215; Rahmetullah Dede'ye ait olan bu gazelin 1., 2. ve 4. beyitleri **Semâ-hâne-i Edeb**'de yer almaktadır. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 90.

4.2.19. Zeynüddîn Efendi

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥażret-i Bürhān-ı dīn-i dil-penāh
‘Azm-i dāru’l-ḳurb-ı ‘ulyā eyledi

Sīr olup cām-ı ḥayāt-ı ‘āleme
Terk-i ‘ayş-ı bezm-i dünyā eyledi

Derdmendān-ı reh-i ecdādınuñ
Eşk-i çeşmin seyl ü deryā eyledi

Bülbülān-ı gülşenin feryāddan
Hicr-ile merşiyye gūyā eyledi

Cānını cānāna idüp rū-nümā
Zād-ı rāhın ḫoş müheyyā eyledi

“Ḥāne ḥīnü’l-irtiḥāl”i bendeye
Ẓāhiren temhīd-i iḥyā eyledi

Līk tārīḫ-i vefāt olup dirīġ

[465] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 103; Yukarıda verilen manzume, Esrar Dede’de iki farklı “nazım” halinde ve mısraları da takdim-tehir edilmiş bir surette geçmektedir. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 221; Ali Enver ise bu manzumenin sadece ilk iki beyitini –müstakil beyitler halinde- vermekle iktifa etmiştir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 92.

Meşhedin mir'āt-ı rü'yā eyledi[466]

4.2.20. Siyâhî Mustafâ Dede

(Beyt Ī̇nest)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Süveydāyı ziyān itmez *SİYĀHĪ̇* germ-i 'aşḳ olsa
Nedür sūd-ı sepīdī reng-i ṭab'-ı serd-i kāfūra[467]

4.2.21. Derviş Sâmî

(Naẓm)

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]

Ey dil saña kim didi ki gel terk-i diyār it
Miḥnet-kede-i ṣūreti var geşt ü güẕār it

Kim didi uyup ḳāfile-i ḫurde-fürūşa
Şāhenşeh-i tecrīdi ḫar-ı ṭab'a süvār it

Ey seyr-i maḳāmāt-ı muḫālifde muḥayyer
Gir perde-i 'uşşāḳa yek āhenge ḳarār it

Ṭaşdan ṭaşa çalmaya seni seyl-i sebük-ser

[466] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 102; Esrar Dede, Burhânüddin İlyâs Çelebi maddesinde verdiği bu kıta-i kebîreyi Sefîne'den farklı olarak 2.,3. ve 5. beyitleri atlayarak eserine almıştır. Bkz. Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 53.
[467] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 219.

Girdāb-ṣıfat kendi vücūduñda medār it

SĀMĪ geçinürken yem-i tevḥīd nehengi

Kim didi seni nefse uyup tūşe-i nār it[468]

4.2.22. Şâh Çelebi Efendi

(Ḳıṭ‘a)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Olup dil-sīr-i seyr-i enfüs ü āfāḳ ve nāgāhī

Verā-yı perde-i ġaybe çekince peyker-i cānı

Didi tārīḫini bir müstemend-i derd-i hicrānı

Beḳā mülkine çekdi ‘askerin Sulṭān Dīvānī[469]

4.2.23. Şâh Mehmed Çelebi

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Nefs-i bed-ḫū k’ola pür-āteş odun lafẓından

Hīme-i nār-ı ġażab olduġına şāhiddür[470]

[468] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 70.
[469] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 50; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 168.
[470] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 243; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 250; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 104.

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ẕikr ü fikr-i māsivāyı terk iden

Ḥāl ü ḳāl ü sırr u kārı derk iden

Ḥayret ile eyleyüp ṭayy-ı zamān

Ḳande olsa ‘ayşını pür-berg iden

Ḳadr u ‘ıyd olup şeb ü rūzı tamām

Ol durur def‘-i telāş-ı merg iden[471]

4.2.24. Şâhidî Dede

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Şāhbāz-ı himmetüñ destüñde olsun ber-ḳarār

Olur elbette hümā-yı salṭanat bir gün şikār[472]

4.2.25. Şuhûdî Dede

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

[471] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 245; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 250; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 104-105.
[472] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 17.

Her k'ola şehd-i şuhūd-ı Şāhidī'den bī-meẕāḳ
Geh şehīd olsa odur hem-seng-i seng-i meşhedi

Ḥāl ü ḳāli ḳıl *ŞUHŪDĪ* şāhid ü meşhūd eğer
Olmaḳ isterseñ şehādetde şuhūduñ eşhedi[473]

4.2.26. Derviş Şeydâ

(Ḳıṭ'a)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

[Fā'ilātün] [Fa'lün]

Eyleyen āyīne-i münkesire sū'-i naẓar
Çeşm-i zaḫmıyla yine kendin ider zīr ü zeber

İnkisārıdur anuñ cevşen-i tīr-i enẓār
Ġam degül olsa şikeste dil-i erbāb-ı naẓar[474]

4.2.27. Sabûhî Dede

(Beyt)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Üştür-i ner tīġ-i 'uryān mest ü bī-ṣabr u sükūn

[473] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 18-19.
[474] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 44; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 264.

Ḥażret-i Baba Aḫīzāde şeh-i mülk-i cünūn[475]

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥançer elde tīġ belde bāde serde sīne çāk

Şeh-levendüm ṭarz-ı ḫāṣuñ ādemi eyler helāk[476]

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Dünyāda seyr idüp hele encām-ı düşmeni

‘Uḳbāya ḳalmadı ġam-ı ḥayf u gezendümüz

Meydān-gīr-i keyfer olup cedd-i pākine

Yüz aḳlıġıyla gitdi Ebūbekr Efendimüz[477]

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

Beni Mecnūn’a ḳıyās eylemeñ ey vaḥş u ṭuyūr

Şerer-i āhum irişür ṭaġıluñ yanumdan[478]

[475] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 76.
[476] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 77; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 362.
[477] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 169.
[478] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 77; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 277; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 116.

4.2.28. Toğanî Ahmed Dede

(Beyt Ī̈nest)

[Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūlün]

Ṭoġanī̈ ḳayırmaz ṭolunup öleni
Yeter aña her dem göñülden ṭoġanı[479]

4.2.29. Tarîkatî Emîr Dede

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

‘Abdulḥalīm Efendi idüp müjde-i semā‘
Gitdi semā‘-ḫāne-i ‘Adn’e ṣafā ile

Sāl-i naġamda ḥālet-i pür-zūr-ı ceẕbeden
Bī-ḫod çekildi meşhede ṣevḳ-i liḳāyile[480]

4.2.30 ‘Âdil Efendi (Emîr Pîr ‘Âdil Çelebi)

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Levḥ-i dil kim sāde-i her naḳş ola

[479] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 74; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 319; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 132.
[480] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 183; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 325; **Semâ-hâne-i Edeb**’de yukarıda verilen tarihin yalnızca ikinci beyiti geçmektedir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 134.

Ḥāfıẓ-ı esrār-ı ‘aksü’l-ġayb olur

Levḥ-i maḥfūẓa olup āyīne-dār

‘Ayn-ı ṣānī nüsḫa-i lā-reyb olur[481]

4.2.31. ‘Abdulhalîm Efendi

(Ḳıṭ‘a)

(Ez-Ān-ı Çelebi ‘Abdulḥalīm)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Pīrāne-ser rübūde-i ḥüsn-i sülūk olup

Düşdi pey-i ḫuceste-i pīrān-ı vaḥdete

Geçdi pül-i vücūdı vü girdi Ḥüseyn Pīr

Raḥmet-serāy-ı türbe-i ceddinde ḫalvete[482]

4.2.32. Hâcı ‘Ârif Efendi (IV. Muhammed ‘Ârif Çelebi)

(Ġazel-i Ez-Ān-ı Çelebi ‘Ārif)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Çıḳmazdı dīde bāma temāşā-yı ‘ibrete

Maḥrem olaydı rāz-ı şebistān-ı vaḥdete

[481] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 137; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 334; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 139.
[482] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 178.

Ḫāṭır-nüvāz-ı ʻālim ü ḳadr-āşinā gerek
Mālik olan ḫızāne-i iḳbāl-i devlete

Devr-i ḫoş-āmed-i feleğe etme iʻtimād
Maġrūr olur mu ʻāḳıbet-endīş-i furṣata

Kendinde seyr eder dü cihānıñ ʻacāyibiñ
Yek-bār çeşm olan ruḫ-ı mirʾāt-ı ḥayrete

Uymaz firāz-ı ṣuffe-i ẕevḳ u ṣafā-yı ḫalḳ
Luṭf-ı hevāda dāmen-i ṣaḥrā-yı vaḥşete

Nāgeh dü dest-i cürʾetini yek ḳalem görür
Parmaḳ başan ḫılāf-ı edeb ḥarf-i ḥikmete

Varın verir muʻāmele-i yek piyāleye
Düşmez fütāde-meşreb olan ḳayd-ı nekbete

Gerden-keşān-ı ḥalḳa-i teslīm-i pīrdir
Āmāc olan bu ʻarṣada hep tīr-i ḥasrete

Dil-serd-i bezm-i ülfet-i iḫvān-ı ʻaṣr olup
ʻĀRİF çekildi kūşe-i bī-gerd-i külfete[483]

[483] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 202; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 338-339; Hacı Ârif Efendi'ye ait olan bu gazelin 1., 6. ve 9. beyitleri **Semâ-hâne-i Edeb**'de yer almaktadır. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 140.

4.2.33. ‘Ubeydullah Dede

(Beyt)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Kūy-ı ‘aşḳ-ı Mevlevī dīvānesi olmış *‘UBEYD*

Seng-i eṭfāl-i rehī ḥışn-ı ḥaṣīnidür anuñ[484]

4.2.34. ‘Arzî Dede

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Ḫayālüñ dīdeden nakşuñ dil-i bī-kīneden çıḳmaz

O bir mu‘ciz-nümā taṣvīrdür āyīneden çıḳmaz[485]

(Naẓm)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Bu ḥüsn-ile çün nāra gire ol büt-i tersā

Dūzaḫda olan ehl-i hevā bī-keder olsun

Mālik olacaḳsıñ o güher-pāreye āḫir

Ey nār-ı cehennem saña ṣad müjdeler olsun[486]

[484] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 19; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 343; Ali Enver, Abdulvehhâb-ı Hemedânî maddesini yazarken bir zuhûl eseri olarak Ubeydullah Dede’ye ait olan bu beyiti, Hemedânî’ye ait olarak göstermiştir. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 141.
[485] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 81.
[486] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 83; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 345.

4.2.35. ‘İlmî Dede

(Ġazel-i Faḫriyye-i Ḥażret-i ‘İlmī Dede Īnest)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Bi-ḥamdillāh cihān içre bugün ‘unvānumuz vardur
Şehīd-i ‘aşḳ-ı yār olduḳ fedā bir cānumuz vardur

Ḳudūm ü deff ü nāy-ile n’ola raḳṣ eylesek her dem
Ṣadā-yı Lā-mekānı sem‘ ider īḳānumuz vardur

Gedāyuz gerçi ṣūretde ma‘ānī mülkine şāhuz
Niçe şehler aña derbān olur dīvānumuz vardur

Ne ġam güftārumuz fehm itmese her cān-ı bī-ma‘nī
Ma‘ārif baḥrınuñ ġavvāṣıyuz bürhānumuz vardur

N’ola baş eğmesek şāhān-ı heft iḳlīme *‘İLMĪ*-vār
Cihānda Ḥażret-i Mollā gibi sulṭānumuz vardur[487]

4.2.36. ‘Adnî Dede

(Tārīḫeş Īnest)

[Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Bir kerem ehli ṣāḥibü’l-ḫayra

[487] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 86.

İrişüp ‘ayn-ı ‘avn-ı ẕāt-ı Ḫudā

Himmeti ḫānedān-ı Mevlevi’ye
Lāzım-ı intisābın itdi edā

Fuḳarā maṭbaḫın idüp ḫoş ṭarz
Āferīn oḳudı ġanī vü gedā

Vāṣıl-ı rūḥ-ı pāk-i ceddi ola
Kendüden mālı çünki oldı cüdā

Beğenüp *‘ADNİYĀ* didüm tārīḫ
Oldı maṭbaḫ feraḥ-fezā ciddā[488]

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Şu ‘āşıḳ kim cemāl-i yāri her yirde şühūd eyler
İki nem-nāk çeşmin gülşen-i ‘aşḳa dü rūd eyler

Sülūk u seyr idenler rāst-ı rāh-ı ‘āşıḳān üzre
Merām’a vāṣıl olup *‘ADNİYĀ* kesb-i sürūd eyler[489]

4.2.37. Derviş ‘Ayşî

[488] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 237.
[489] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 136; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 352; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 145.

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

N’ola ḫoş olsa dil-i *‘AYŞĪ* mihr-āsā bu bezm içre

Aña cām-ı ṣafā dest-i Ṣabūḥī’den virilmişdür[490]

4.2.38. Derviş Ganem

(Naẓm)

[Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]

Naġam enīs-i ġanemdür bu deşt-i vaḥşetde

Hücūm-ı gürg-i ecelden şehā ne ġam *ĠANEM*’e

Ġanīmet-i dü cihāndur dem ü ḳademle aña

Fedā-yı cān u ser itmek senüñ gibi ṣaneme[491]

4.2.39. Ferruh Çelebi Efendi

(Ḳıṭ‘a)

(Ez-Ān-ı Çelebi Ferruḫ)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḫusrev-i devrān-ı sırr-ı Mevlevī

İtdi ‘azm-ı taḫt-gāh-ı Ma‘nevī

[490] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 77; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 363; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 148.
[491] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 55; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 409; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 164.

Terk idüp ṣoḫbet-serāy-ı şeş-deri

Türbe-i ceddinde oldı münzevī[492]

(Ġazel Lehu)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Yā Rab bize bir tesliyet-i ḫāṭır olur mı

Yoḫsa bu fütūr ile dem-i āḫir olur mı

Ḫoş ṭut görelüm dāmen-i ṣabrı hele elde

Taġyīr-i ḫudā-dāda ‘adū ḳādir olur mı

Nāgeh idecekdür kerem-i Ḥaḳ saña çāre

Nāçāra anuñ gibi meğer nāṣır olur mı

Faḫr eylemesün câme-i faḳr ile muḳallid

Zişt olsa kişi ḫil‘at ile fāḫir olur mı

Ṣāḥib-naẓar ister recüli mesned-i kāruñ

Bostān’a ser-i lāşe-i ḫar nāẓır olur mı

Feryād-res-i ġā’ib olur ḥāżır u zinhār

Şekkile dime ġayret-i Ḥaḳ ẓāhir olur mı

Ednā sitem-i şāhla hīç bende-i *FERRUḪ*

[492] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 149; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 145.

Rū-mālī-i ḫıdmetde dilā ḳāṣır olur mı[493]

4.2.40. Fedâyî Dede

(Ġazel)

[Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün]

Ṭa‘ne-i düşmenden idüp ictināb
‘Arż-ı cemāl eylemez ol āfitāb

Ṣun bize sāḳī içelüm bādeyi
Oldı göñül ḫānesi ġamdan ḫarāb

Bekleyelüm gel der-i meyḫāneyi
Bir ḳapudan şāyed ola feṭḥ-i bāb

‘Ömr aḳarṣu gibidür fī’l-meṣel
Cismüñ o ṣu üzre yürür bir ḥabāb

Yapsa göñül ḫānesini ol ṣanem
Ka‘be’ye varmaḳ ḳadar eyler ṣevāb

Ḳılsa *FEDĀYĪ* eşiğüñde maḳām
Gökde melekler diye ni‘me’l-me’āb[494]

[493] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 153; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 412-413; Ferruh Çelebi’ye ait olan bu gazelin 1.,2.,4. ve 7. beyitleri **Semâ-hâne-i Edeb**’de yer almaktadır. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 165.
[494] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 12; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 414-415; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 166.

4.2.41. Kâsım Dede

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

‘Ārif Efendi rāfi‘-i ḳayd-ı vücūd olup
Çekdi livā-yı hicreti ıṭlāḳ mülküne

Sāl-i ġamīmde münḥasif oldu o māh āh
Verdi şikest-i ḥüzn-ile ‘uşşāḳ silkine[495]

4.2.42. Lâlî Dede

(Naẓm)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

LĀLĪ ḳulını eyledi ol lü’lü’-i lālā
Feyż-i nefes-i himmet ile ṭūṭī-i gūyā

Mir’āt-ı kerāmetdür anuñ māh-ı vücūdı
Yoḳluḳlar ile olsa n’ola ol şehe lālā[496]

[495] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 174; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 441; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 178.
[496] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 19; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 465; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 187.

4.2.43. Muhlis Dede

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Rūzigār-ı zūr-kārıñ seyr ediñ hengāmesin
K’āteş-i hicrānı ṣaldı külbe-i aḥzānıma

Görmeden gülzār-ı ‘ömrüñ rūy-ı ḫandān-ı gülüñ
Ḫāk-pāş-i gūr oldu dīde-i giryānıma

Ġonca-i ‘ayş-ı şebābım eyleyip ifnā-zede
Gitmedi gūş-ı kerem zār-ı hezār-ı cānıma

Āşiyānın tārumār-ı ṣadme-i merg eyleyip
Girdi āḫir ol siyeh-kāse benim de ḳanıma

Ben güẕer ḳıldım hele ol berzaḫı cāndan geçip
‘İbret olsun līk aḥvālim ḳalan iḫvānıma

Yād edip dā’im du‘ā-yı ḫayr-ıla *MUḪLİṢ*lerin
Ḳalmasınlar rāh-ı ḫıdmetde olan noḳṣānıma

Dedi cān-ber-lebem tārīḫ-i ḥāl-i nez‘ini
Ser-be-‘azm-i ṣavb-ı dīdārem vedā‘ yārānıma[497]
(Sene 1124)

[497] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 263; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 482-483; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 195-196.

4.2.44. Nesîb Dede

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

NESĪB’üñ derdine tedbīr olurdı cāy-gīr līkin
Ezelden derdmendi ḳalb taḳdīr eylemiş bī-sin[498]

4.2.45. Vefâyî Dede

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Rüft u rūb-ı ser-i kūyuñda iken müjgānum
Selsebīl itse n’ola çeşm-i sirişk-efşānum

İntiẓār ile teġāfül alup ortaya ḳuluñ
Bir nigāh-ı kereme ḳaldı işüm sulṭānum[499]

4.2.46. Derviş Yakîn

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Zihī sa‘de’s-su‘ūd-ı ṭāli‘ ü baḫt-ı Güneşḫānī

[498] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 226.
[499] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 24.

Ki itdi pertev-i luṭfıyla iḫvānı ṣenā-ḫʷānı

Zihī ṣem‘-i şebistān-ı velāyet kim kerāmetle
Pür itdi dā’iren-mā-dār bezm-i heft eyvānı

Zihī naḫl-i tecellī kim ẓuhūr-ı şu‘le-i sırrı
Sarāy-ı vaḥdet itdi ḫānḳāh-ı çār-erkānı

Civān-merdān-ı eslāfuñ n’ola ṭayy olsa ṭūmārı
Ki ‘ālem-gīr-i da‘vetdür ṣalā-yı ni‘met-i ḫʷānı

Odur ḳā’im-maḳām-ı Şems-i Tebrīzī mürüvvet kim
Niṣār-ı farḳ-ı ḫullān eyledi ibrīz-i iḫsānı

‘Aceb mi itse ṣem‘-i cem‘ine pervāne ḫurşīdi
Felek gird-i ser-i bezminde bir fānūs-ı gerdānī

Niçe vaṣf eylesin ṭab‘-ı beşer ol gevher-i ḳudsi
Ki lāl-i ḥayret eyler fikr-i şükrü ehl-i ‘irfānı

İlāhī görmesün gerd-i küsūfı rūy-ı iḳbāli
Feleklerle melekler eyledükde ‘ayş-ı devrānı

Serīr-i evc-i himmet müttekā şimdi *YAḲĪN* oldur

Zemīn-i aḥsenü't-taḳvīme ẓıll-ı feyż-i Yezdānī[500]

4.3. Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb'de Maddebaşı Olarak Yer Almayan Şâirlerin Şiirleri

4.3.1 İbrâhîm-i Gülşenî

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

'Azīzüm ḫayr-maḳdem 'ömrümüñ varı ṣafā geldüñ
Keremler eyledüñ maḫdūm-ı Ḫunkārī ṣafā geldüñ

Ney-āsā nāle zīr-i kūşe-i hicrān iken nāgeh
Hezāruñ eyleyüp gül-çīn-i dīdārı ṣafā geldüñ

Beşīr-i Yūsuf-ı güm-geştemüzdür būy-ı enfāsuñ
N'ola virse meşāmma cān her bārı ṣafā geldüñ

Semūm-ı ġam belāsıyla ḫarāb olmışdı mıṣr-ı dil
Bi-ḥamdillah eyā her raḫne mi'mārı ṣafā geldüñ

Virüp āyīne-i vaḳte cilāy dem-i ḳadem cānā
Dimāġ-ı ṭūṭī-i cāna şeker-vārī ṣafā geldüñ

[500] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 254-255; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 534-535; Derviş Yakîn tarafından Güneşhân-ı Kübrâ için kaleme alınan bu medhiyyenin 5. beyti **Semâ-hâne-i Edeb**'de bulunmamaktadır. Bkz. Ali Enver, **a.g.e.**, s. 222-223.

Keder gitdi irince pertev-i rūy-ı ṣafā-baḫşuñ

Bahār-ı ḥüsn-vār ey māh-ı dildārī ṣafā geldüñ

ʻAceb mi külbemüz gülşen gedālar *GÜLŞENĪ* olsa

Tenezzül eyleyüp ey ṣāh-ı ġam-ḫʷārī ṣafā geldüñ[501]

4.3.2. Ebûbekir Çelebi

(Ḳıṭʻa-i Merşiyye-i Bedīʻa)

[Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün]

Dāmen-i tecerrüd-zen olup cānı miyāne

Oldı ḥarem-i ḥażret-i cānāne revāne

Yaʻnī sene-i ġamdan idüp ḫāṭırı vaḥşet

ʻAzm eyledi Bostān Çelebi bāġ-ı cināne[502]

(h. 1040)

4.3.3. Çelebi Emîr ʻÂdil-i Kûçek

(Ez-Ān-ı Maḫdūm-ı Sāmī-Ḳadreş Çelebi Emīr ʻĀdil-i Kūçek İbni Emīr ʻĀlim)

(Ḳıṭʻa)

[Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün]

[501] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 32-33.
[502] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 164.

Gerçi ma‘lūm oldı ba‘de’l-fevt ammā çāre ne

Vaḳt-i sūr-ı ṣoḥbetinde bilmedük ḳadrin dirīġ

Mevt-i ‘ālimle meğer yeksān bir mātem imiş

Menzil-i bedr-i vücūd-ı ‘ālem olmaḳ zīr-i mīġ[503]

(Ez-Ān-ı Emīr ‘Ādil)

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ḥażret-i ‘Ārif-i sırr-ı melekūt

Bezm-i emlāke idüp şedd-i niṭāḳ

Mātemi bükdi belin eflāküñ

Fürḳati ṭāḳatümüz eyledi ṭāḳ[504]

4.3.4. Çelebi Emîr ‘Ârif-i Kûçek

(Ez-Ān-ı Çelebi Emīr ‘Ārif-i Kūçek)

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[503] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 129.
[504] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 131.

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ḥażret-i ‘Ālim olup ‘āmil-i emr-i ‘Allām
Berḳ-i lāmi‘ gibi cān atdı der-i ‘Allām’a

‘Ālem-i ‘ilm ü ‘amelde ‘alem-i elma‘ idi
Pīşvā oldı yine ḳāfile-i a‘lāma[505]

4.3.5. Çelebi Celâleddîn

(Ez-Ān-ı Çelebi Celāleddīn ibni Pīr ‘Ādil)

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Pīrāne-ser ol gevher-i yektā yine başdan
Düşdi heves-i vaṣl-ıla ‘ummān-ı fenāya

Sāḥilde ḳoyup ten ṣadefin ‘Ādil-i bī-‘adil
Bir daḫi dönüp baḳmadı bu dār-ı ‘anāya[506]

4.3.6. Çelebi Celâleddîn

(Ḳıṭ‘a-i Celāl Çelebi)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

[505] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 129; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 332; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 138.
[506] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 138.

Ḥażret-i ceddi Celāleddīn'le

Emr-i Ḥaḳ itdi Cemāleddīn'i cem'

Bāṭın oldı çeşm-i ẓāhirde velī

Naḳl olundı bezm-i ervāḥa o şem'[507]

4.3.7. 'Abdulbâkî Dede

(Beyt)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Ṣalā iḫvāna berg-i sebzümüzdür mā-melek ammā

Geçilmez ḫırḳa-i pīrān-ıla insān-ı kāmilden[508]

4.3.8. 'Alâaddîn Çelebi

(Ḳıṭ'a)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Cilve-gāh-ı ṭūṭī-i ḳumrī vü bülbül kim ola

Lāne-i zāġ u kelāġ ve āşiyān-ı būm-ı şūm

Çāresi nāçār hicretdür bu hicrānuñ hemān

Cennet olsa hem gerekmez ādeme ol merz-būm[509]

[507] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 143.
[508] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 228.
[509] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 108.

4.3.9. Hâcce Fâtıma Hanım

(Ġazel-i Bī-‘Adīl-i Ān ‘Ārife-i Zamān u Muḳbile-i Şānest)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Mevlāyadur velāmuz ve biz Mevlevīlerüz
Sermest-i sırr-ı ma‘rifet-i Meşnevīlerüz

Neyler gibi ki seyr-i maḳāmāt itmede
Hem-pā-yı vecd ü ḥālet-i hūy-ı ḳavīlerüz

Bīgānelerle peyrev-i pīr olmazuz hele
Hemdemler ile ḳāfile-i ma‘nevīlerüz

Bī-üft ü ḫīz ṭayy-ı mekān eylerüz müdām
Süllāk-i zād u rāḥile-i pertevīlerüz

Mānend-i şems *FĀṬIMA* tenhā-rev ol yüri
Mevlā’yadur velāmuz ve biz Mevlevīlerüz[510]

(Niyāz-nāme-i Cenāb-ı Rābi‘a-i Şāniye Be-Ḥażret-i Ḫudāvendigārī Īnest)

(Ġazel)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Dili ḫalvet-güzīn-i rāz iden ‘ayş-ı ḫayālüñdür

[510] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 260.

Dü dīdem reh-nişīn-i zār iden şevḳ-i viṣālüñdür

Dil ü dīde niçe bī-dūd u derd olsun bu eşnāda
Ezelden her biri bir güne sermest-i celālüñdür

N'ola dā'im ḫarāb-ı neş'e-i feyż olsalar zīrā
Dü 'ālemde iki ḳardaş ḥayrān-ı kemālüñdür

Yiridür olsalar rū-māl-i furṣat āsitānuñda
Biri yek-pāre iḫlāṣ ve biri 'ayn-ı cemālüñdür

'Aceb mi olsalar āyīne-dār-ı dest-i iḥsānuñ
Biri dervīş-i ġam-pīşe biri abdāl-i ḥālüñdür

Gerekmez rūşenāyī mihr ü mehden anlara şāhā
Ki bunlar da ḥarīf-i meclis-i cām-ı hilālüñdür

Eğerçi kem-nümādur *FĀṬIMA* kec-bīn ü kec-fehme
Velī çeşm-āşinā-yı ḥikmete genc-i nevālüñdür[511]

(Ḳıṭ'a Lehā)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

[Fā'ilātün] [Fa'lün]

Bu tehī ḫānede ārām-ı dil-i zārum yoḳ
Ya'nī bir maḥrem-i esrār olacaḳ yārum yoḳ

[511] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 260.

Çekdiler raḫt-ı ḳarārı ser-i kūy-ı yāre

Şimdilük bezm-i fenāda hele ġam-ḫʷārum yoḳ[512]

4.3.10. Derviş Mehmed Koyun

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Ayaġıyla *ḲOYUN* ḳurbāna geldi

O serbāzı görüñ meydāna geldi[513]

4.3.11. Güneşhân-ı Kübrâ

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Güneş kim şāh-ı şarḳ u ġarb ve pür-nūr-ı velāyetdür

Aña āyīne-dārī bedr-i dervīşe kerāmetdür

(Müfred-i Mümtāze)

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

[512] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 264.
[513] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 85.

Güneş kim ẕerre ve ser-germ-i mihr-i şems-i vaḥdetdür

Anuñ āyīne-dārı bedr olmaḳ cāy-ı ḥayretdür[514]

4.3.12. Muhibbî (Sultân Süleymân)

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Aşıḳa ṭa‘n itmez idi ḫ*ʷ*āce-i bisyār-fen

Ger fünūn-ı ‘aşḳdan bilseydi bir miḳdār fen

Şeyḫü’l-islāmem diyen bir ṭıfl-ı ebced-ḫ*ʷ*ān olur

Mekteb-i ‘aşḳından ol yār idicek iẓhār fen[515]

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün]

Peyk ü nāme olıcaḳ behre-ver-i yümn-i eşer

Bu *MUḤİBBĪ* daḫi ḳalmaz ola bī-ḥüsn-i naẓar[516]

4.3.13. Murâdî (II. Murad)

(Ez-ān-ı Sulṭān Murād bin Sulṭān Meḥmed)

[514] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 254.
[515] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 41.
[516] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 147; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 143; Ali Enver, **a.g.e.**, s. 65.

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Cemāleddīn idüp iḥyā celālü’l-mille erkānın
Zamān-āsā zemīni eyledi çün mevlevī-ḫāne

N’ola dūrında olsa münkirān-ı ḥāl-i ser-gerdān
Ki virdi ḥālet-i nev pertevi bu köhne devrāna

(Dīger)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Cemāleddīn idüp bu şeş cihātı rūşen-i vaḥdet
Semā‘-ı bā-ṣafā virdi leṭāfet çār erkāna

‘Aceb mi olsa ‘ālem cilve-gāh-ı sırr-ı Mevlānā
Ki oldı enfüse āfāḳ yek-ser mevlevī-ḫāne

(Dīger)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Cemāleddīn olup āyīne-i dünyāya ‘aks-efgen
Maḥabbet ḥālet-efzā oldı cān-ı bende vü ḫāna

Zamānıdur olursa ber-ṭaraf gerd-i keder zīrā

Ṣafā-baḫş-ı sipihr oldı zemīn-i mevlevī-ḫāne[517]

4.3.14. Muzafferüddîn Çelebi

(Ebyāt)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Zihī 'izzet ki mışr-ı ḥüsn-i ṣūretde ola dā'im
Kef-i mīzān-ı ẕātı cevher-i cānıyla māl-ā-māl

Zihī rif'at ki evc-i luṭf-ı sīretde şebāt üzre
Zamān-ı sebḳat-i aḳrān ola mirḳāt-ı istikmāl

İlāhī bunları çeşm ü çerāġ it bezm-i aḥbāba
Ṣafā-yı vaḳt-ıla olduḳça anlar ḥasretü'l-emşāl

Dem-ā-dem reh-nümā-yı ḫānḳāh-ı vaḥdet olsunlar
Ki keşret itmeye iḫvānumuz ser-geşte vü pā-māl

Dil-i āgāhdur ancaḳ *MUẔAFFER* devlet-i bīdār
Ki cem' olmaz ferāġ-ı bāl ü ẕevḳ-i ḥāl ve cāh u māl[518]

4. 3. 15. Derviş Ahmed Nâyî

(Naẓm)

[517] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 139; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 106-107.
[518] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 63.

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Vezān olup dil-i zāra dem-i neyden hevā-yı Hū
O bīmāra ṣafā-baḫş-ı ebed oldı devā-yı Hū

‘Aceb mi naġmesi eylerse dest-efşān ‘uşşāḳı
K’olur her perdesinden rū-nümā cāna nevā-yı Hū[519]

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Müsellemdür ḫilāfet Muṣṭafā’dan ṣoñra Būbekr’e[520]

4.3.16. Derviş Mehmed Nâyî

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Nice tāb-āver-i nūr-ı cemāl olsun dil-i *NĀYĪ*
Ki destinde dem-i pür-sūz-ı āhından yanar nāyı[521]

4.3.17. Nâbî

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Burunsuz bulmadı būy-ı vefā bezme vedā‘ etdi[522]

[519] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 139.
[520] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 190.
[521] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. III, s. 69.

4.3.18. Sultân Veled

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ayaġınuñ tozını sürme çeken gözine
Nesne görür gözi kim vālih ü ḥayrān olur[523]

4.3.19. Veliyyüddîn Dede

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çārsū-yı bī̇ş ü kemde ḳalmadı yek ḥabbe sūd
Şimdi bāzār-ı fenāda ma‘rifet dellālıyuz

Var ise varın virüp yoḳluḳ alur bir kār-dān
İşte kālā işte sevdā mā-melek mellāliyüz

Bezme gelsün ṭayy-ı ḳī̇l ü ḳāl iden ehl-i ṭaleb
Sāḳiyā bir cām-ıla her müşkilüñ ḥallāliyüz[524]

[522] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 200.
[523] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. I, s. 54; Esrar Dede, **a.g.e.**, s. 210.
[524] Sâkıb Mustafa Dede, **a.g.e.**, c. II, s. 10.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SEFÎNE-İ NEFÎSE-İ MEVLEVİYÂN

5.1. Metnin Kuruluşunda Dikkat Edilen Hususlar

* Çalışmaya konu edilen metin 18. asrın ikinci yarısında telif edildiği için –özellikle düzlük-yuvarlaklık uyumunda- günümüz Türkçesi'ne yakınlaştırılarak transkripsiyon alfabesine aktarılmıştır. Ancak metin içerisinde yazar tarafından örnek olmak üzere seçilen Türkçe şiirler yazıldıkları dönemin fonetik hususiyetlerini yansıtacak surette okunmuştur.

* Metindeki Arapça ve Farsça manzum yahut mensur ibare ve manzumeler Arap harfli olarak dizilmiştir. Bu ifadelerin tercümeleri –ayetler istisna- yapılmamıştır. Ancak metin içerisindeki Arapça kısa dua cümleleri latin harflerine aktarılmak suretiyle parantez içinde verilmiştir.

* Eserde sık sık karşımıza çıkan konuşma cümleleri –Arapça, Farsça yahut Türkçe olmak üzere- ("") işareti içinde bold olarak verilmiştir. Ayetler iki çizgi arasında verilirken hadis-i şerif ve kelâm-ı kibâr kabîlinden ibareler ('') işareti içinde verilmiştir.

* Her menkabenin sonundaki Arapça dua cümleleri (**) işareti içinde verilmiştir.

* Metinde yer alan manzumelerin vezinleri köşeli parantez ([]) içerisinde gösterilmiştir.

* Metnin tamiri için yapılan müdaheleler ([]) köşeli parantez içinde yazılmıştır.

* Anlamlandırmada zorluk yaşanan kelime yahut ibarelerin yanına (?) soru işareti konmuştur.

* Farsça "vâv-ı ma'dûle" "h^{w} " şeklinde yazılmıştır. (h^{w}âb, h^{w}âce vs.)

5.2. Transkripsiyon Alfabesi

ا	a	ص	ṣ
ب	b	ض	ż, ḍ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s̱	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k, ñ, g
د	d	ل	l
ذ	ẕ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v,u,ü, ū, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ى	y, i, ī, ı
ش	ş	ء	’

5.3. Metin

5.3.1. Cilt I

[S.2]

BİSMİLLAHİRRAḤMĀNİRRAḤĪM

Ḥamd-ı nā-maḥdūd-ı ‘ale’d-devām ve şükr-i ġayr-ı ma‘dūd-ı bilā-iḫtimām, ol Vedūd u Maḥmūd u ‘Allām ve Müfīż-i fażl u kerem-i bī-āġāz u encāma kim, ‘urvetü’l-vüṯḳā-yı ceẕebāt-ı raḥmet-i bī-‘illetle fütādegān-ı çāh-ı cāh-ı vücūd-ı mevhūmu sāḥa-i vesī‘ü’r-rāḥa-i fenāya iḫrāc ve esīrān-ı bend ü zindān-ı enāniyyeti āzād ve ser-bülend-i külāh-ı ibtihāc edip ve ḫırḳa-pūşān-ı ḫānḳāh-ı enfüsü enfes-i ḫila‘-ı kerāmāt ilbāsıyla ikrām ve iḥrām-bendān-ı ṭavāf-ı ḥarem-i ḥaḳīḳati mevāḳıf-ı ‘arafāt-ı ma‘rifetde memnūn-ı ḳıyām ve rübūdegān-ı temāşā-yı āfāḳı bīhūde-gerd-i tīh-i huyām ve dil-teşnegān-ı deşt-i sürāġı sīrāb-ı zülāl-i in‘ām etmekle zemīn ü zamānı rişte-keş-i niẓām-ı vecd ü ḥāl ve zīr ü zeber-i cihānı āyīne-ḫāne-i müşāhede-i mebde’ ü me’āl ve mebānī-i maḥabbet-i erbāb-ı ḳulūbu te’sīs ve ser-keşān-ı dā’ire-i velāyeti tenkīs ve eẕkār-ı cemīle-i dūstān-ı kirāmı bā’iṯ-i nüzūl-i emṭār-ı raḥmet ve āṯār-ı celīle-i evliyā-yı ‘iẓāmı vesīle-i ‘afv u maġfiret eyleyip teş‘īb-i cedāvil-i

kevŝer-i sırr-ı Muḥammedīyle ḫıyābān-ı cinānı dārü't-tecellī ve teştīt-i şeml-i aṣḥāb-ı şimālle ʻālem-i kevn ü fesādı encümen-i taḥallī vü taḫallī ve teŝbīt-i aḳdām-ı iḳdāmla meydān-ı iḫtiyārı sāye-i ṭūbā-yı tesellī eyledi. Ve ṣalāt-ı ṣalavāt-ı müteʻāḳibü'l-vürūd ve tuḥaf-ı taḥiyyāt-ı müterākimu's-suʻūd u teslīmāt-ı ḳudsiyye-i mütevāridü'l-vüfūd, ol şehenşeh-i taḫt-gāh-ı şühūd ve şāhid-i bī-naẓīr-i ḥacle-i vücūd, cenāb-ı 'Levlāk'-me'āb u 'Le-'amruk'-nişāba kim ẕāt-ı bihbūdu muḥīṭ-ı raḥmet-i 'ālemiyān ve melāẕẕ-ı melek ü ins ü cān ve menbaʻ-ı mā'ü'l-ḥayāt-ı 'irfān ve ṣıfāt-ı bī-naḳīṣa-i beşeriyyet ve ḫavāṣṣ-ı şu'ūn-ı rūḥāniyyetleri maḳsim-i füyūż-ı ezeliyye ve merciʻ-i fürūż-ı ebediyye ve naḳş-ı pāy-ı sidre-peymāları ḳıble-nümā-yı ḥaḳīḳat ve gerd-i sipāh-ı muʻciz-penāhları tūtiyā-yı dīde-i mürşidān-ı ṭarīḳat, ḳā'idü'l-ġurri'l-muḥaccelīn-i evvelīn ve sā'iḳu's-sābıḳīni'l-āḫirīn olmaġla sāye-i 'ināyet-māye-i şefāʻatleri hümā-yı devlet-i sırr-ı āḫir zamān ve küḥl-i cilā-yı çeşm-i rūy-ı zemīn olmuşdur. Ve suḥub-ı heṭṭāle-i taḳdīs ü rıżā **[S.3]** ve emvāc-ı dürer-i ġurer-i şenā-yı lücce-i ṣafā hemīşe gülzār-ı aṣḥāb-ı kirāmını şād-āb-ı ġayŝ-ı ġıyāŝ-ı lā-yefnā ve hem-vāre mefārıḳ-ı enṣār-ı 'iẓāmını mebāriḳ-ı le'ālī-i ālā ve 'uyūn-ı āl-i ẕevi'l-iḫtirāmını peyveste cemāl-i bā-kemāl-i devlet-i bīdār müşāhede-i dīdār-ı gül-çīn-i rūşenā-yı esrār etmekle ḥarīm-i ḥalḳa-i ṣoḥbetleri meṭāf-ı ḳavāfil-i ervāḥ-ı marżiyye ve maḥaṭṭ-ı riḥālü'l-āmāl-i nüfūs-ı rā'iża-i rāżıyye olsun! Ve tebāşīr-i ṣubḥ-ı tecellī vücūh-ı āb-dār-ı 'iffet-i muḫadderāt-ı ḥucerāt-iḳtirānların mānend-i çeşme-i ḫurşīd-i tāb-dār eşiʻa-i tecellī edip ve büdūr-ı sīmā-yı me'āl-i ḥāl-i ḫademe-i ḥarem-serāy-ı ḥürmetleri cilve-ger-i evc-i ḳurbet ve vesā'iṭ-i istifāża-i ümmet olup mede'd-duhūr silsile-i intisāb-ı südde-i sidre-nümāları ser-māye-i dest-i iḳtidār sūdā-gerān-ı mülk-i iştiyāḳları ve reşeḥāt-ı kerem-i 'amīmü'l-berekātları teskīn-baḫşā-yı şeverān-ı āteş-i hicrān u iḫtirāḳları ve nesāyim-i re'fet-i nefeḥāt-pāşları küşāyiş-dih-i ġonca-i ḫāṭır-ı müştāḳları ḳılına! Ve tenvīrāt-ı pey-ender-pey ve tekrīmāt-ı bī-çend ü key, şiʻāb-ı menī'atü'l-cenāb-ı şecere-i irŝ-i kālā-yı vālā-niṣāb-ı sırr-ı pāk-i sulṭān-ı 'Mā

‘arefnāk’e ki edā-yı lāzıme-i ẕimmet-i ḥaḳḳ-ı ma‘rifetde beẕl-i vücūd ve taḳdīsāt-ı gün-ā-gün ve teşrīfāt-ı ‘āṭıfet-āzmūn-ı erāyik-nişīnān-ı ictihād u düstūrān-ı ḥüsn-i tanẓīm-fermā-yı umūr-ı ‘amel ü i‘tiḳāda kim āṯār-ı yerā‘a-i berā‘at-nişānları tevḳī‘-i menşūr-ı ‘ināyet ve düstūr-ı kār-ı minaṣṣa-i hidāyet olmaġla ser-geştegān-ı bevādī-i kirdār u reftār, ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı necāt ve fā’iz-i teraḳḳī-i derecāt olmuşlardır. Ve ṣunūf-ı iḥsānāt-ı ‘lā ‘aynun ra’et’ ve ḍurūb-ı in‘āmāt-ı ‘lā üẕnün semi‘at’ muḥsinīn-i a‘māl ve mün‘imīn-i emvāl-i merāḳıd-ı vesī‘aların pür-na‘īm-i [525]- هَلْ جَزَاء الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ- eylesin ki eyādī-i eydī-i vüs‘atleri def‘-i mużāyaḳa-i ‘ibād ve aġlāl-i ġumūmdan ıṭlāḳa ṣarf-ı ciyād-ı fu’ād etmişdir. Ve raḥmet-i ‘āmme vü maġfiret-i tāmme ve elṭāf-ı şāmile ve a‘ṭāf-ı kāmile, ḳāṭıbe-i mü’minīn-i müẕnibīn ve kāffe-i müslimāt-ı müseyyi’ātı memnūn-ı cobrān-güsār ve me’mūnü’l-ġā’ile-i ıżṭırār eyleye kim raġm-ı enf-i şeyāṭīn u ḳaṣm-ı ẓahr-ı ẓānnīn-i billāh ẓannu’s-sū’ ile itmām-ı iḥsān-ı bī-‘illet ve tekmīl-i in‘ām-ı her millet buyurula! Āmīn Yā Mücīre’l-mużṭarrīn ve Yā Mücībe’s-sā’ilīn bi-ḥürmeti’ṣ-Ṣefī‘i’l-emīn! Ammā ba‘du, [526]’تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.‘ mışdāḳınca mecālis-ārāyān-ı aḥsenü’l-ḳıṣaṣ ve maḥāfil-pīrāyān-ı eymenü’l-ḥıṣaṣ a‘nī-bihā ḥażret-i nāẓım-ı menāẓım-ı le’ālīü’l-esrār ve ḫaṭīb-i menābir-i enfe‘ü’l-eẕkār şeyḫ-i ‘ālī-kirdār-ı ṭarīḳa-i ‘aliyye-i Ḫudāvendigār, Mecdüddīn-i İsfeh-sālār ve cenāb-ı ‘andelīb-i menāḳıb-serā-yı gülistān-ı velāyet ve ṭūṭī-i güyā-yı şekeristān-ı kerāmet, cāmi‘-i şiyem-i pākī Şeyḫ Aḥmed-i ‘Ārifī-i Eflākī ve ḫıdmet-i kāşif-i estār-ı ġavāmıż-ı āṯār u şāriḥ-i ṣudūr-ı muḫadderāt-ı eṭvār, maẓhar-ı bevāṭın-ı aḥvāl-i ‘ārifān ve maẓhar-ı rümūz-ı aḳvāl-i ‘āşıḳān ve mehbiṭ-i envār-ı fütūḥāt-ı ṣamedānī ‘Abdulvehhāb Celāleddīn-i Hemedānī (nevverallāhu te‘ālā merāḳıdehum ve efāże ‘ale’ṭ-ṭālibīni ‘avā’idehum) teẕkire-i şerīfeleri uṣūl-i ricāl-i ṭarīḳat-i mevleviyyeden menāḳıb-ı laṭīfelerin ḥāvī olduġu ‘aşere-i kāmile

[525] Rahmân Sûresi, 55/60. Âyet: “İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?”
[526] Ebû Nuʿaym, *Hilyetü’l-evliyâ*, c. VII, s. 285.

Emīr Vācid (ṭayyeballāhu ṣerāhu) ẕikr-i cemīli ile maḫtūm ve ilā yevminā haẕā sā'ir-i evlād-ı kirām ve meşāyiḫ-i ẕevi'l-iḥtirām ve fuḳarā-i ṣāḥib-maḳāmıñ nām u nişān ve ḥāl ü şānları taḥtu'n-nesīc-i 'anākib-i nisyān ve fevḳa'ṭ-ṭāḳ-ı ihmāl-i zamān olup ve bi-tevfīḳi'l-Meliki'l-Mennān, bu bende-i kemīne-i vesā'il-i ḫudā vü sā'il-i rāh-nişīn-i şāhān-ı ma'nā ve mūla'-ı telaḳḳī-i aḫbār-ı aḫyār ve teşne-i āṣār-ı kibār-ı ūlü'n-nühā ve'l-ebṣār evṣāf-ı sāmiye-i eslāf ve enfās-ı 'āliye-i aḫlāf-ı gürūh-ı velāyet-şükūh-ı mevleviyān (keşşerehumu'l-bārī ilā inḳiżā'i'd-devrān)dan **'رشفا من البحر او غرفا من الديم'** vesāṭet-i elsine-i ṣiḳāt-ı rüvātla ḫizāne-i ḫayālinde dest-dāde-i cem'iyyet olan 'acāyib-i ḫavārıḳ u ġarāyib-i bevārıḳ dībāce-zīb-i elvāḥ-ı iltifāt ve ḥavāṣī-nigār-ı ṣaḥā'if-i işbāt olmaḳ maḥv-ı jengār-ı tereddüd ü inkār ve sebeb-i ṣayḳal-i merāyā-yı ḳulūb u 'avārıż-ı i'vicāc-ı ṭıbā'-ı keslāndan sened-i selāmet-i ḳavālib ve ḳullāb-ı ṣayd-ı ḳavābil ü miḥekk-i ḳallāb-ı **[S.4]** ṣanā'at-i evā'ildir, diye şu'ab-i uṣūl-i 'aşere-i kāmileniñ rüsūm-ı ezhār-ı kemālāt u nuḳūş-ı eşmār-ı kerāmātıyla meşḥūne menḳabe-i menī'atü't-tertībi ẕeyl-i *Menāḳıbu'l-'Ārifīn* ve tekmile-i *Ṣevāḳıbu'l-Menāḳıb* olmaḳ ümmidiyle yādigār-ı iḫvān-ı ṣafā vü destāvīz-i ḫullān-ı vefā ve mevsūm-ı *Sefīne-i Nefīse* edip eẕyāl-i mübāreke-i pīş-ḳademāna teşebbüş ve eẕkār-ı ḫayriyyeleriyle tevessül-i neyl-i maḳāṣıd-ı ḥaseneye ictirā-nümā olup deryūze-i rāh-ı istid'ā ile sālik-i sīne-çāk-i ḫāme teşmīr-i sāḳ-ı ḳadem-i iḳdām ve Mānī-i benān-ı beyān-ı yed-i ṭūlā-yı beyżāsı 'ayān-ı ceyb-i ihtimām olmuşdur. Mutażarrı'dır ki bu cārūb-keş-i meydān-ı mekārim-erkānların ve rū-māl-i peymānçe-i cem'iyyet-ḫāne-i ma'ālī-bünyānların melḥūẕ-ı kūşe-i çeşm-i bende-perverī ve maḥẓūẓ-ı behre-i ḫ^{w}ān-ı kerem-güsterī buyurup 'uyūb u ḳuṣūrundan iġmāż ve cānib-i redd-i hediyye-i mūrānesinden i'rāżla memnūn-ı teṭafful-i yād ve me'mūn-ı te'allül-i ib'ād buyurula!

حاشا لمثلك ان تقنط راجيا العفو اجزل و المواهب اوسع فالحمد لله الذى هدانا لهذا و ما كنا لنهتدى

لولا ان هدانا الله

Ki fī'l-aṣl, mānend-i belde-i İzmir bir ḥufre-i inkār-ı evliyā ve berzaḫ-ı zerḳ u riyādan ser-zede iken mürīd-i nā-murād-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-a'lā) belki menḳabe-nüvīs-i merdān-ı meydān-ı 'irfān ve şenā-kār u vaṣṣāf-ı ber-güzīdegān-ı Subḥān-ı müfīżü'l-iḥsān-ı bī-pāyān olmaḳlıġla ser-efrāz ve Dervīş Ṣāḳıb-ı Mevlevī şöhretiyle mümtāz ve 'ale'l-ḫuṣūṣ āsitān-ı melā'ik-āşiyānlarından ḫıdmet-i meşīḫatle şeref-yāb buyurulmaḳ ve müşārün-ileyh-i [527]-فهٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي- ve mā-ṣadaḳ-ı i'tiẕār-ı lā-iḥṣā olmaġla meşreb-i nefs-i nāṭıḳayı maḳām-ı iḳāmet-i merāsim-i teşekkür ü taḥdīṣde muḳīm-i evān ve mülk-i vücūd-ı müste'ārı vaḳf-ı medāyiḥ-i miskiyyetü'ş-şemīm-i muḳbilān ve kālā-yı himmet-i vālāyı rehn-i tevellā-yı maḳbūlān edip ve 'من شرط المحبة موالاة احباب الحبيب و معاداة اعدائه.' muḳteżāsınca ser-māye-i lehçe-i şenāyı ḫarc-ı rāh-ı dūstān-ı evliyā ve şühūb-i ṣāḳıbe-i hicāyı dil-dūz u ciger-şikāf-ı düşmenān-ı āyīn-i Mevlānā etmegi lāzıme-i ẕimmet-i himmet ü farīża-i raḳabe-i rıḳḳıyet-i i'tiḳād-ı pākin bahāne-i intimā-yı pākān ve üslūb-ı ḥakīm-i feseḳa-i nā-şüste-rūyān bilip ḥāvī-i feḥāvī-i fevāyiḥ-i rūḥānī ve cāmi'-i eştāt-ı 'avārif-i ma'ārif-i nūrānī olan *Sefīne-i Nefīse*'yi merātib-i şelāşe üzere tertīb-i cemīle müsāra'at ve istimdād-ı temşiyet-i te'yīd-i Rabbānī ve isti'ānet-i müsā'ade-i tesdīd-i Subḥānī ile teşdīd-i niṭāḳ-ı ġayrete mübāderet olundu.

اسأل الله العصمة عن زلل الخلل. انه مانع الوصمة و معطى الحلل.

المرتبة الاولى فى ذكر مدايح فروع الجرثومة الطاهرة الصديقية الاولوية و نقل محامد اصول السلسلة الزكية الجلالية المولوية كثرهم الله تعالى و كملهم و افاض على الطالبين بركات كمالهم.

[527] Neml Sûresi, 27/40. Âyet: "Kitaptan (Allah tarafından verilmiş) bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. (Süleyman) onu (melikenin tahtını) yanıbaşına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir."

المرتبة الثانية فی بیان محلیات الحالات المنسوبة الی خلفاء طریقتهم و عیان مخلیات الریاضات المنتمیة الی مشایخ وتیرتهم انار الله تعالی مشاعل اثارهم و اثار علی المریدین انوار اسرارهم.

المرتبة الثالثة فی تعریف الفضائل الشائعة عن الصعالکة المتنسکین باقتفاء اثارهم و توصیف الخصائل الصافیة للصیاقلة المتمسکین باذیال اسرارهم لا حظهم الحق بعین العنایة الجلیة و الخفیة بنمه الذی لا تساویه الاعواض و کرمه الذی لا یعلل بالاغراض انه هو الوهاب الفیاض آمین بعزة نور حبیبه الامین.

المرتبة الاولی فی التیمن باذکار مآثر اولیاء الاولاد الکرام المولویة و التبرك بآثار مفاخر السادات السلسلة النسبیة الصدیقیة.

فلنبتدئ بذکر من هو اولی فی المرتبة الاولی و لنقدم منقبة حضرت الولی الصاحی المدهوش و محمدة جناب الغوث الاعظم و القطب الافخم اروم به السلطان عبا پوش استجلا بالنهایة التیمن و استیفاء لغایة التبرك و استرواء من الینبوع و استرشاد من المتبوع متعنا الله و کافة السالکین بتلثیم عتبة مشهده المقدس و التظلل بجوار جداره المؤسس.

(Ḥażret-i Bālī Efendi)

ایها الطالبین مقاصد رشاد بدانید و ای سالکین منازل سداد گوش صدق دارید که چون طالع سعادت ازلیه سر سلیمان شاه گرمیانی را تاجدار [ص.٥] **اقبال دو جهانی گردانید، بدولت ازدواج حضرت مطهره سلطان ابنة السلطان بهاء الدین ولد قدس سره صمد رسانید و از حبالۀ صدر و سلالۀ صلب ایشان دو شاهزادۀ عالیشان بوجود آمدند که جناحین قلب ولایت و کرامت گشتند.**

Elsine-i meşāyiḫ-i şevāmiḫü'l-merātib ve aḳlām-ı eslāf-ı ḥaḳāyıḳ-revātib taḳrīr ü taḥrīrleri üzere resīde-i ḥadd-i tevātür ü iştihār ve imżā-kerde-i telāḥuḳ-ı efkārdır ki ol iki nev-bāve-i būstān-ı kerāmetiñ neşv ü nemāları ḳadem-i Ḥażret-i Ḫıżır u İlyās ('aleyhime's-selām) üzere olması müşāhed-i cedd-i emcedleri olmaġla semiyyān-ı nebiyyān-ı merḳūmān ḳılındıġını mü'eyyed, māh-pāre-i mihīn, maşrıḳ-zīb-i velādet olduḳda henūz rūḥ-ı tāb-nākleri iştiġāl-i tesbīḥ-i istihlāl üzere ve mānend-i aḫterān merdüm-i dīde-i māmiyān u ḫ^{w}īşān u perestārān lerzān-ı cemāl-i mihr-nişānları iken nā-gāh Ḥażret-i Ḫıżır-ı zinde pedīdār olup miyān-ı mecma'-ı merḳūmdan ol nūr-ı dīdeyi verā-yı perde-i ḫafāya çekip rūḥ-ı revān-āsā 'uyūn-ı ḥużżārdan nihān ve çend rūze bī-nām u nişān olmaġla ṣūrī vü ma'nevī cüst u cūy-ı

gevher-i nā-yāb-ı ẕāt-ı pür-berekātları eşnāsında mehbiṭ-i sāmīleri olan Ḳaraḥiṣār belde-i mübārekesiniñ püştībān-ı dīvār-ı ḥimāyeti olan cebeliñ ḳullesinde ol peyġamber-i ḫuceste-peye intimā ile ma‘rūf maḳām-ı ‘ālīde ve āġūş-ı māde-şīr-i dāye-i tedbīrde bulunup lākin raḍī‘-i heft-rūze iken ṭıfl-ı yek-sāle ḳadar nemā-peẕīr olduġu nümāyān ve teberrüken vech-i münāsebet-i intisāba binā’en nām-ı nāmī-i Ḫıżır’la tesmiye buyurulup ve min külli’l-vücūh tevāfuḳ-ı ism ü müsemmā ile intişāları veliyy-i māder-zād olduḳların taḥḳīḳ edip ve te’şīr-i şīr-i dāye-i ma‘hūde ile çār-deh sāle iken dilīr-i şīr-gīr olmaġla mesned-i peder-i büzürg-vārda emīr ü seccāde-nişīn pīr ve cāmi‘-i devleteyn ve vālī-i velī-sīret ü mecma‘u’l-baḥreyn-i velāyet ü kerāmetde ḫıżr-nevbet olduḳları gibi şāhzāde-i kihīn daḫi ‘aḳīb-i teşrīf-i bezm-i ‘ālemde müşerref-i ṣoḥbet-i İlyās Nebī (‘aleyhi’s-selām) ve dest-i mu‘cize-peyvestlerinden behre-yāb-ı se dāne-i ḫurmā ve muġtenim-i ‘aṭıyye-i ḫayr-du‘ā ve ḥiṣṣemend-i kef-i kifāyet-sūd-ı ser-tā-pā olmaġla teyemmünen ve tefe’’ülen müsemmā-yı ism-i sāmī-i İlyās ḳılınıp nām-ı nāmīlerine mülāyim kemālāt üzere mu‘ammer ve serīr-i ṣūret ü sīretde pey-rev-i peder olup dā’ire-i ḫānedān-ı Germiyaniyān mecma‘-ı Ḫıżır u İlyās-ı zamān ve her biri ḫuşk ü ter-i cismāniyyet ü rūḥāniyyetde feryād-res-i dem-i iştidād ve ‘āmme-i üftādegāna dest-gīr-i imdād olmuşlardır.

متعنا الله و كافة المحبين بحمايات روحانياتهم.

Ve ol ḥafīdeyn-i mükerremeyn u sıbṭeyn-i muḥteremeyn feyż-yāb-ı māye-i sırr-ı ecdād-ı emcādları neş’e-dār-ı ḥālet-i ḫāṣṣa-i pākīze-nijādları olmaġla her biri hizebr-i bīşe-i şecā‘at u üstād-ı ṣāḥib-īcād pīşe-i ‘adālet ẓuhūr edip istiḫdām-ı seyf ü isti‘māl-i ḳaleme istiḥḳāḳ ve teşrīfāt-ı tuġ-ı pür-fürūġ u tekrīmāt-ı ‘alem-i te’yīd-tev’em-i isti‘dādları nümāyān olıcaḳ istiḫrāc-ı kibār-ı ḫānedān-ı Ḫudāvendigārī vü

isti’ẕān-ı pīş-bīnān-ı kār-güzārī ve iḫtiyār-ı aḫyār-ı Devlet-i Selçuḳiyānī belki işāret-i ‘aliyye-i rūḥānī inżimāmıyla ser-efrāz-ı imtiyāz-ı mesned-i ḥükūmet ve mümtāz-ı ḫil‘at-i emāret ḳılınıp Kütahya ve Ḳaraḥiṣār ve mużāfātlarında ḥirāset-i ṣuġūr-ı İslām u ḥimāyet-i umūr-ı enām ve ḥüsn-i terbiye-i kirām u tertīb-i cezā-yı li’āmla ‘Alī Şīr Germiyanī bida‘-ı seyyi’esine āṣār-ı ḥasene ile telāfī müberrātına muvaffaḳ ve silsile-i zekiyye-i nesl-i şerīfleri celālet-i ‘unvān u i‘tilā-i şānla maḥmūdu’l-aḥvāl u memdūḥu’l-emṣāl ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ miyāne-i evlād-ı Ḫıżriyye’den Bālī Efendi ve gürūh-ı ebnā-i İlyāsiyye’den Erġun Çelebi (ḳuddise sırruhumā) ta‘ayyün-peẕīr-i pāye-i ḳuṭbiyyet ve şöhret-şi‘ār-ı rütbe-i ġavṣiyyet olmalarıyla intisāb-ı ‘ırḳ-ı ṭāhirleri merkūz-ı ṣamīmü’l-fu’ād-ı ẕevi’l-himem ve imtizāc-ı neseb-i fāḫirleri maṭmaḥ-ı enẓār-ı ūlü’l-ebṣār olmaġla eṣnā-yı fetret-i Timuriyye’de intihāz-ı furṣat ve āḫir-i ümerā-i Germiyaniyye olan Çelebi Ya‘ḳūb Ḫān ḳatli ‘aḳībinde kerīme-i mükerremeleri maḥrem-i ḥarem-serāy-ı ‘Oṣmāniyān olup ḥibāle-i muṭahherelerinden Mūsā ve ‘Īsā Çelebi’ler ser-zede-i sitāre-i şühūd ve erīke-ārā-yı salṭanat-ı vücūd ve beyne’s-selāṭīn “Çelebi” şöhretiyle ma‘hūd olmuşlardır ki ‘inde’l-ervām Çelebi ‘unvānı zādegān-ı Ḫudāvendigārī’de ‘örf olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Zamān-ı emāret-i sa‘ādet-iḳtirānları muṣādif-i melāḥim-i **[S.6]** ṭavā’if-i mülūk-ı Rūm ve debdebe-i devlet ü velvele-i ḥaşmetleri gūş-güẕār-ı aḳrān-ı merz-būm olduḳça ḫavāṭır-ı ḥussād-ı keyd-nihāda gelen efkār-ı sū-i ḳaṣd kendilerin dil-figār-ı idbār edip her biri hedef-i nāvek-i ġarażları olup maraż-ı kīn ü kibirleri bā‘iṯ-i tedmīr olmaġla muḳābele-i ṣūriyyeden müstaġnī ve maġṣūṣān-ı iṭā‘at-nümā daḫi ṭılā-kerde-i ġāze-i rūy-ı riyā-yı ḫulūṣ iken müsta‘īn-i zūr-ı bāzū-yı ṣaf-derī ve müstemidd-i sāye-i şemṣīr-i ḥayderīleri ḫoş-ḥāl ü fāriġü’l-bāl ü āsūde-ser ve

mütemetti‘-i zindegānī-i şūr u şer olduḳları şükrānesine ‘arż-ı dest-yārī ile sevḳ-i da‘vī-i istiḳlāl eylediklerinde **" این قدر هم برای روپوش است ورنه بیزارئ دولت و فراغ سلطنت میراث اجداد ماست."** cevāb-ı ṣavābıyla neseb-i vālā-ḥaseblerinde ‘urūḳ-ı Sulṭān-ı Belḫ İbrāhīm bin Edhem ve pādişāh-ı Ḫorāsān ‘Alāaddīn Muḥammed-i Ḫʷārzemşāh ve Şemsü’l-e’imme-i Seraḫsī-i Murtażavī ve Aḥmed Ḫaṭībī-i Ṣıddīḳī cem‘iyyetine īmā ve Ḥażret-i İbni Edhem ve cenāb-ı Sulṭānu’l-‘ulemā (ḳuddise sırruhumā)nıñ terk-i tāc u taḫt-ı mülk-i dünyā buyurmalarına işāret olduġu tefāṣīl-i silsile-i nesebiyyelerine taḥṣīl-i vuḳūf edenler ‘indinde ġanī ‘ani’l-beyān ve resīde-i mertebe-i ‘ayāndır.

<u>Mervīst ki</u>

Nevbet-i devlet-i bī-raḫne-i nekbetlerinde keyfiyyet-i ittiḥādları ḥayret-efzā-yı aṣḥāb-ı tefriḳa ve gūyā ki ḳalb beyne’l-ḳālibeyn ve rūḥ beyne’l-cesedeyn olup her biri şem‘-i encümen-efrūz-ı ḥikmetü’l-işrāḳ ve āyīne-dār-ı serā’ir ü żamā’ir-i ‘uşşāḳ ve müşkil-güşā-yı vāridīn-i enfüs ü āfāḳ olmalarıyla sāye-i dīvār-ı eyvān-ı rif‘atleri melāẕẕ-ı ricāl-i dīn ü dünyā ve melce’-i ‘ulemā vü ‘urefā ve maḥaṭṭ-ı riḥāl-i şāh u gedā ve südde-i sidre-intimāları maḳṣad-ı pīr ü bernā ve maḥall-i ‘arż-ı ḥāl-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ve mirṣad-ı āmāl-i ḫullānü’l-vefā ve ṣoḥbet-i pür-ma‘rifetleri **‘ من أراد أن يجلس مع الله فليجلس مع أهل التصوّف.’** mā-ṣadaḳı olup kec-nigāhān u herze-derāyān-ı vaḳt ve küstāḫān-ı bī-edebān-ı ‘aṣr evżā‘-ı nā-hencārları ma‘rūż-ı pīşgāh-ı ġayretleri olduḳça [528] -وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ- āyet-i kerīmesi müjde-i laṭīfe ve tesliye-i şerīfesinden mā‘adā ile taḥrīk-i zebān-ı kerāmet-beyān buyurmayıp fī’l-ḥaḳīḳa,

[528] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: “Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.”

zamān-ı yesīrde āṣār-ı nefes-i ilhām-semīrleri cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr ve herkes şemere-i fi‘l ü ḳavl-i nā-ma‘ḳūlü olan emr-i ‘asīre mübtelā olup ba‘żen tevbe-kār ve ba‘żen mehbiṭ-i nāzile-i demār olmalarıyla gūyā ol āyet-i i‘cāz-fermā ḥırz-ı keffü’l-lisān ve ḥışn-ı ta‘ddī-i nā-kesān u ta‘vīẕ-i nīk-ḫʷāhān olup dūstān-ı evliyā me’mūnü’l-ġā’ile-i düşmenān-ı āl-i ‘abā olmuşlardır. Ḥattā ümerā-yı eṭrāfdan iġrā-yı dem-i istiḳlāl ve ta‘hhüd-i yek-dilī ile iġfāl ṣadedinde naṭ‘-güster-i mel‘abe-i vehm ü ḫayāl olanlar me’yūs-ı müsā‘ade-i me’mūl olıcaḳ sālik-i rāh-ı baġy u ḫilāf olduḳlarında ṣadme-i şemşīr-i dü-dem-i ẓāhir ü bāṭınlarıyla cezā-bīn ü hirāsān olmaġla mār-ı kej-düm-nihādān-ı zamānları sūrāḫ-ı mekr ü kemīn-i fitneden ser-ber-āver-i cür’et olmayıp bīm-i sitem ü ümmīd-i keremleri sedd-i rāh-ı ṭuġyān u kemend-i istib‘ād-ı iḥsān olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḳal‘a-i belde-i Ḳaraḥiṣār’da Ḥażret-i Mevlānā ve Ḥażret-i Bahāeddīn Sulṭān Veled ve Cenāb-ı ‘Ārif-i Ekber ḫāne-i vaḥdet ü lāne-i ḫalvetleri olmaḳ üzere meşhūr-ı ḳubbe-i vālā-ḳımme ve maḳām-ı isticābet-i maẓanne ve püştībān-ı şehr-i mesfūr olan kūh-ı meymenet-şükūh ḳullesinde mensūb-ı Ḥażret-i Ḫıżır (‘aleyhi’s-selām) olmaġla ma‘rūf, kehfü’l-istiġāṣede Ḫıżreyn ü İlyāseyn-i nevbet ü velāyetiñ gāh u bī-gāh dūçār ve belki çār yār-ı ġār-ı ülfet olup ve ol cem‘iyyet-i ‘acībeniñ āṣār-ı ġarībesi nümāyān olduġu şehādet-i ‘ādile-i ṣiḳāt-ı maḥremān-ı esrārları ile ṣübūt-yāfte-i derece-i yaḳīndir. Ḥattā ṣoḥbet-i āḫiriyyetlerinde ḥażret-i şehīd-i sa‘īd merḥūm u maġfūrun-leh Ya‘ḳūb Çelebi ḫātem-i silsile-i emāret-i ṣūriyyeleri olduġu müstefād-ı levḥ-i maḥfūẓ ve evlād-ı emcādlarınıñ dūş-ı himmet-i ‘aliyyeleri girān-bār-ı emānet-i emāret taḥammülünden āzād buyurulup belki ilā āḫiri’z-zamān, mesned-zīb-i

ḫānḳāh-ı irşād olmaları tebşīri müriş-i inbisāṭ-ı mevfūr olduġundan mā‘adā hemānā Sulṭān ‘Abā-pūş ve Erġun Çelebi ḥażretleriniñ terk-i mesned-i emāretle iḫtiyār-ı kūşe-i ferāġat buyurmalarına temhīd-i vuḳū‘u meşhūdun-bih-i āgāhān-ı firāset ü imżā-kerde-i ecille-i dirāyetdir.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا توانی بنده [S.7] شو سلطان مباش

گوی باش و زخم خور چوگان مباش

بمنه العظیم وکرمه الجسیم.

Ol nuḳāve-i ensāl ü zübde-i emṣāl ḳuyūd-ı ġavā’il ü ‘alāyıḳ ve meşāġıl-i ‘avāyıḳ-ı umūr-ı ḫalāyıḳtan ıṭlāḳ ve taḫṣīṣ-i meṣāliḥ-i terbiye-i ḳavābil-i ‘uşşāḳla mümtāz ve teveccüh-i tāmm-ı cenāb-ı rıżā-yı cenāb-ı Ḫallāḳ ve belki müteveccih ü müsted‘ā-yı selāṭīn ü mülūk-i āfāḳ olmaḳlıġla ser-efrāz olup ‘ وهم الملوك تحت الأطمار لحاربوهم السيوف للاستبدال. وإن الملوك لو عرفوا ما كان عليه أصحاب الحال ’ maẓmūn-ı laṭīfi müş‘ir olduġu teşrīfāt u te’yīdāt ile mübeşşer ve aṣl-ı mā-ḫalaḳun-lehe müyesser olduḳlarından mā‘adā telāṭum-i ḥavādiş-i melevānla nev-be-nev ḫumār-zede-i neş’e-i pā-der-rikāb-ı cām-ı devlet-i dünyā olmadan maṣūn ve hemīşe ṣahbā-yı dā’imü’l-intişā-yı ‘aşḳ-ı ilāhī ile ḫoş-ḥāl ve şehen-şāhān-ı dīn ü ‘uḳbā olmuşlardır.

إن في ذلك لذكرى لمن كان له قلب أو ألقى السمع وهو شهيد.

Mervīst ki

Ol emīrān-ı mülk-i velāyet ve müşīrān-ı cāh-ı celāletiñ cem‘iyyet-i esbāb-ı ẓāhire vü bāṭınaları çeşm-bend-i ṣüret-bīnān ve seng-i rāh-ı iḫlāṣ-ı şīşe-dilān ve inḥirāf-ı ṣavb-ı ābā vü taḫallüf-i işr-i eslāfa muḥtemelü’l-ḥaml olmaġla çeşme-sār-ı ‘ināyetleri cūşān ve ḳulzüm-i şefḳatleri ḫurūşān olup Ḫızır Paşa ḥażretleri bedīheten

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما که گنج گوهریم این مال و جاه

مار و شمشیر طلسم حاکمست

beyt-i şerīflerin inşād ve ḥāvī olduġu mażmūn-ı münīfiyle menzil-i ṣıdḳ-ı i‘tiḳāda irşād buyurup ve İlyās Paşa ḥażretleri daḫi “ نقصان مال و زیان جاه به مملوکان ومحکومانست. نه بمالکان وحاکمان.” nefes-i enfesleri ile bī-‘alāḳagān-ı māl u cāh-ı mālikiyyet ü ḥākimiyyetlerine ve bā-‘alāḳagānıñ memlūkiyyet ü maḥkūmiyyetlerine tenbīh-i nebīh buyurmalarıyla ġafele-i ṣüret ü maġrūrān-ı ẓāhiri īḳāẓ ve müteveccih-i ḥaḳīḳate tevcīh-i vücūh-ı i‘timād buyurduḳları şebt-kerde-i cerīde-i ma‘ārifleridir ki āzāde-serān-ı kūşe-i ḳanā‘at-tūşe miyānında zebān-zed-i kār-āzmūdegān-ı terk ü tecrīd olan ‘تعلّق القلوب یرقّق القوالب.’ meṣel-i meşhūruyla tevārüd etmişlerdir.

Mervīst ki

Ekṣer-i evḳātda ‘aḳd-ı mecālis-i ma‘ārif buyurulduḳda ma‘rūż-ı pīşgāh-ı istikşāf olan ġavāmıż-ı ṭarīḳat u müşkilāt-ı ḥaḳīḳate cevāb-ı bā-ṣavāb-ı mużā‘af

sünūḥ etmekle müddeʻā-yı ġayret ü himmetleri ṣübūt-yāfte-i şāhidīn-i ʻadilīn olup muḫālifīne rāh-ı mecāl-i ḫilāf teng olduġu maḥāll-i muʻḍileden olmaḳ üzere īrād olunmuşdur ki mebde' ü maʻād ḫuṣūṣunda kibār-ı millet-i semḥa-i beyżā-yı Muḥammediyye'den cilve-ger-i minaṣṣa-i teşekkür ü taḥdīṣ olan āṣār-ı ʻacībe-i muḥayyiretü'l-ʻuḳūl taḥḳīḳi eṣnāsında ol maḳūle esrār-ı celīle evsāṭ u ṣıġārdan mektūme olduġu istişkāl olunduḳda Ḫıżır Paşa ḥażretleri **"هل يستوي القريب والبعيد؟"** nefes-i ḳudsīleri ile fā'iz-i ʻulyā-yı ḳurb-ı dergāh olanlardan māʻadāsı şāyān-ı keşf-i rāz u müstaḥaḳḳ-ı ıṭṭılāʻ-ı esrār olmadığına cereyān-ı ʻādet-i mutḳana-i ilāhiyye ve feyeżān-ı ḥikmet-i ġayret-i ṣamediyye bāʻiṣ olduġunu tebyīn buyurup ve İlyās Paşa ḥażretleri daḫi **"لو كشف الكل لكل لكل بالاشتياق ومل بالاشفاق."** nükte-i cezīlesiyle teng-ḥavṣalagān tāb-āver-i müşāhede-i esrār olmayıp belki süʻadā ġalebe-i nīrān-ı iştiyāḳ ve māʻadā te'ṣīr-i semūm-ı eşfāḳla edā-yı ḫıdemāt-ı mā-ḫalaḳun-lehde maġlūb-ı kelāl ü melāl olmaġla **"Ta'ṭīl-i kār- ḫāne-i iḥsān u ṭuġyān lüzūmudur."** diye teşne-gān-ı zülāl-i ʻibreti sīrāb-ı tesellī vü neş'e-yāb-ı irşād edip gūyā ḥalḳa-i ṣoḥbetleri dā'ire-i cemʻiyyet-i mihr-i münīr ü bedrü't-tamām ve medār-ı ḳırān-ı saʻdeyn-i kāmileyn ve sebeb-i rūşenāyī-i çeşm-i cān-ı ülü'l-efhām olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Müsteżī'ān-ı meşāʻil-i terbiye vü ʻirfānlarından baʻżıları te'essüf-i eyyām-ı ḫāliye eylediklerinde Ḫıżır Paşa ḥażretleri **"** **این بدان مانَد که مرد رسیدهٔ چل ساله بجهالت شباب و بغفلت مراهقت و بملاعبت طفولیت تأسف کند مع هذا در رسیدن مبلغ کمل رجال از انها ناگزیر است. پس مراسم شکر آنستکه بوصول منزلهٔ سلامت همه فلاکت برازخ را فراموش کند و بصفای وقت و غنایم حال متمتع و مغتنم گردد."** feḥvā-yı pür-cedvāsıyla tenbīh buyurmaları ʻaḳībinde İlyās **[S.8]** Paşa ḥażretleri daḫi ḫızāne-küşā-yı cevāhir-i maʻārif ü ferā'id-i fevā'id-pāş-ı

mefārıḳ-ı ḥużżār-ı ūlü’l-i‘tibār olup “ کاملان را یکدمه بخلقت کمال از عدم

بر آوردن و بتدریج بکمال رساندن نسبت بقدرت جهان آفرین برابر است. لیکن در تدریجات منازل و تحویلات احوال حکم وعبر بی شمار است. پس اصحاب ترقی ز یاد ایام گذشته وملاحظۀ مناهل سابقه باعث مشاهدۀ عجایب قدرت و بادئ مداومت شکر توفیق فرصت باید بود. نه مدار وسوسۀ تأسف عبث بی معنی بلکه آن دیدن و گذشتن در تنزل مقامات عقول مسترشدین و مماشات اقدام ضعفای مریدین منافع لا تحصی دارد که نزد ‘unvān-ı mürā‘āt-ı merātib-esāsları ile ”سجاده پیرایان تربیه و تلقین رسیده حد بداهت است. te’kīd-i ‘aḳāyıd u teşyīd-i mebānī-i ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı müsta‘iddīn buyurmuşlardır.

لله درّهم وعليه أجرهم.

Mervīst ki

Pervānegān-ı bī-pervā-yı levme-i lā’imīn ü sem‘-i encümen-āsā pür-sūz u güdāz-ı āh u enīn-i maḥabbet-i ezeliyyeleri bulunan iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefā irāde-i muḥibbīn ü redd-i münkirīne müte‘allıḳ idāre-i kelām etmeleri eṣnāsında Ḥażret-i Ḫıżır Paşa (ḳuddise sırruhu) “ آیین حقایق اگین ما، احوال و اشاراتست و مخالفین

laṭīfe-i daḳīḳasıyla ‘uḳde-küşā-yı işkāl ve Ḥażret-i ”افعال و عباراتست. والمرء عدوّ لما جهل. İlyās Paşa (ḳuddise sırruhu) “ طریقۀ ما، وتیرۀ جذبة من

ṭayyibe-i daḳīḳasıyla taṭyib-i ḳulūb-ı ”جذبات الرحمنست. پس از انجذاب رحمانیین نا گزیر است. muḳbile vü ta‘rīż-i nüfūs-ı mu‘riża buyurmaları sāde-levḥān-ı ibtidānıñ güft ü şenīd-i muta‘aṣṣıbeden nāṣī ḫalecān-ı ḫāṭırlarına ve daġdaġa-i meşġale-i lā-ya‘nīlerine perde-keş-i iġmāż u sedd-i reh-i iltifāt olup ‘سك لايد و كاربان گذرد’ feḥvāsınca ṭarafeyn ’الوقت سيف قاطع.‘ iḳrār u inkāra isrāf-ı nūr-ı naẓar-ı baṣīret etmeyip ber-mūceb-i müsāra‘at-ı iḥrāz-ı menzile tāziyāne-zen-i ġayret olduḳları nümū-dār-ı serā’ir-i maḥremān-ı rāz-ı Vedūd-ı bī-enbāzdır. Ve ‘alā haẕa’l-ḳıyās, gūyā lehce vü mühce-i

muḳaddesleri cenāḥeyn-i Sīmurġ-ı ḥaḳīḳat ve cilve-ger-i Ḳāf-ı ittiḥād olmuşlar-idi ki bu ḫāk-i asitāne-i sa‘ādetleri ḫıdmet-i menḳabe-nüvīsīde żabṭ-ı ḳaṭarāt-ı ma‘dūde-i ma‘ārifleriyle iktifā edip ve kerāmāt-ı sā’ireleri tenmīḳinden aḳlām u ṣaḥāyif-i zebān i‘tiẕār-āver-i ’أين الثريا من يد المتناول؟‘ ve rūy-ı ‘acz-māl-i südde-i i‘tirāf-ı ḳuṣūr-ı ’ وما احطناها حق الإحاطة.‘ maẕmūnuyla niyāz-pāş-ı peymānçe-i meydān-ı beyān olmuşlardır. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, selāṭīn-i dīhīm-i velāyetiñ ṭayy-ı zamān u mekān emşāli ḫavārıḳ-ı ‘acībeleri tafṣīlinde ancaḳ fā’ide-i tebyīn-i te’yīd ü ‘ā’ide-i te’kīd-i ḫulūṣ olup lākin neşr-i fevāyiḥ-i miskiyye-i ma‘āriflerinde ta‘ṭīr-i meşāmm-ı ervāḥ-ı müsterşidīn ü ta‘mīr-i ḫarābe-i ḳulūb-ı münkirīn ve tevfīr-i mā’ide-i muntaẓırīn-i āsumān-ı yaḳīn olmaġla aġleb-i ṣafaḥāt-ı cerīde-i *Sefīne-i Nefīse*’yi rüsūm-ı esrār-ı ḥaḳāyıḳ u nuḳūş-ı ma‘ārif ü mevā‘iẓleriyle tezyīn edip ve nāẓırīn-i ṣuver-i kerāmāt olan erbāb-ı ibtidā mürā‘ātı siyāḳında daḫi nebẕeten mine’l-ḫavārıḳ taẕmīn olunmuşdur. Ve illā ḥavṣala-i ‘ālem-i ṣuġrā müsā‘id-i evṣāf-ı lā-tuḥṣā ve muḥtemil-i aḥvāl-i ‘ālem-i kübrā olmadıġı nümāyān ve müstaġnī-i tibyāndır.

<u>Āvürde end ki</u>

Minvāl-i meşrūḥ üzere ol neyyireyn-i ‘aẓīmeyn medār-ı velāyet ü rūḥayn-i mütecessideyn ḳālıb-ı kerāmet-i ḳurretü’l-‘ayn-ı vücūh-ı millet ve tāc-ı ibtihāc-ı ser-i devlet olmaġla evḳāt-güẕār ve müte‘āḳıben dāmen-efşān-ı bezm-i der-kār u semend-i teveccüh-rān-ı civār-ı Ḫudāvendigārī olup mesned-i rūḥāniyyetlerine Sulṭān ‘Abā-pūş ve Ḥażret-i Çelebi Erġun’u istiḫlāf ve miyāne-i aḫlāf-ı kirāmlarında velī-‘ahd-ı eslāf-ı ẕevi’l-iḥtirām etmekle derd-i hicrān-ı iḫvān u ḫullāna devā-yı tesliyet-baḫşā ve nāle vü efġān-ı müstemendān-ı ḥasret ü firāḳa teslīm-fermā ve Ḳaraḥiṣār’da medfen-i vālid-i büzürg-vārları olan zāviye-i mükerremede pehlū-be-pehlū āsūde-i nişīmen-i beḳā olup āṣār-ı eẕkār-ı celīleleri yādigār-ı ‘urefā olmuşdur.

نور الله مراقدهم وعلى سنادس القرب أرقدهم آمين يا مجيب السائلين بحرمة الشفيع الأمين.

Mervīst ki

Ḥażret-i Ḫızır Paşa (ḳuddise sırruhu'l-'azīz) ḳabīl-i intiḳāl ve eṣnā-yı iḥtiżārında Ḥażret-i İlyās Paşa (nüvvire żarīḥahu) 'adem-i taḥammül-i dāġ-ı firāḳların müş'ir

(بيت)

[S.9]

أخذتم فؤادي ثم عني نأيتم

فما ضركم لو كان عندكم الكل

mışdāḳınca raġbet-i mürāfaḳat-nümā-yı 'ālem-i 'ılliyyīn olduġunda "بترتيب آمدن، ميرويم." fıḳra-i mükāşefe-cedvāsıyla mā-beyn-i velādet ü fevātlarınıñ ittiḥādına işāret buyurduḳlarını İlyās Paşa ḥażretleri daḫi ḫīn-i teveccüh-i dārü'l-ḳarārlarında "زمان رفتن، بر ترتيب آمدنست." nefes-i enfesleri ile te'yīd buyurduḳları fī'l-ḥaḳīḳa mā-beyne'l-vefāteyn eyyām-ı mā-beyne'l-velādeteyn ḥesābına muvāfıḳ bulunduġu kemāl-i ḥāl ü me'āllerine güvāh-ı 'alāme-i bī-iştibāhdır. Ve her birleri evān-ı ṣıḥḥatlerinde velī-'ahdleri olan ferzend-i ercümendlerine ilbās-ı külāh-ı ḫilāfet ü ikrām-ı tekbīr-i meşīḫat buyurup ancaḳ Ḫızır Şāh Efendi ḥażretleri cā-nişīn-i velāyetleri Bālī Efendi cenābını ḫil'at-i faḳr u fenā olan 'abā-yı mesnūne ile teşrīf buyurmalarıyla evlād-ı kirām-ı mevleviyye miyānında "'Abā-pūş" şöhretiyle ser-efrāz-ı imtiyāz ve evvelā civār-ı ecdād-ı emcādlarında

vaż‘-ı rüsūm-ı ḫānḳāhla ve iḥyā-yı sünen-i seniyye-i eşrāf-ı eslāfla müstebedd ü mü’eyyed olmuşlardır. Ḥattā vücūd-ı nāzenīn ü ten-perverde-i āġūş-ı mülūkānelerin ‘abā-yı ṣu‘lūkāne ile görenleriñ istiġrāb-ı efsūs-ḳarīnine bedāheten

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که دارد بهره از آل عبا

بر عبا نگزیندا و هرگز قبا

وین عبا تشریف شان آمد مرا

شد ز رشکش جامۀ شاهی تبا

ḳıṭ‘a-i ġarrāsıyla tesellī-baḫş u dād-ı teşekkür-dih olduḳlarından ezyed sābıḳan icmāl olunduġu üzere ṣūret-i devlet-i nā-pāyidārdan bīzārlıḳlarına temhīd ve me’āl-i ḥāl-i silsile-i zekiyyelerine işāret ve ṭarḥ-ı tekellüfāt-ı pūşişe tenbīh ü irşād vuḳū‘u nümāyende-i merāyā-yı ṭıbā‘-ı ṣāfī-żamīrāndır. Ve ba‘de zamānin Ḥażret-i Erġun Efendi (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) daḫi cānib-i cenāb-ı vālid-i mācidlerinden ilbās-ı ḫırḳa-i ḫilāfetle Kütahya’da ḥālā medfen-i muḳaddesleri olan buḳ‘a-i mübārekede iclās-ı seccāde-i meşīḫat buyurulup ve ‘urūḳ-ı neseb-i vālā-ḥaseblerinden ol münīreyn-i ‘ulviyyeyniñ evlād-ı emcādları zevāyā-yı ṭarīḳat-efrūz u ṣeb-çerāġ-ı ḫavānıḳ-ı ḥaḳīḳat-i bürūz olmaġla bi-ḥamdihi Subḥānehu ve te‘ālā berr-i cismāniyyet ü baḥr-i rūḥāniyyet bevāṭın-ı ṭayyibe vü mesākīn-i mesākin-i

müteyemmeneleri berekāt u meyāmin-i Ḫızır u İlyāsī ile müstefîd ü müstefîż olmuşlardır.

أدامهم المنّان ما دام الزمان وأعلى شأنهم إلى انقراض الدوران.

Menḳūlest ki

Çün nevbet-i ḫilāfetleri bī-daġdaġa-i emāret u bā-ṣafvet-i evḳāt olmaġla dā'ire-i pür-emānetlerinden pāy-ı āmed ü şüd-i ḥaşem ü 'unvān-ı cāh-ı ṣūrī keşīde-i ṣaḥn-serāy-ı devlet-i sā'ir-i iḫvān u mecālis-i 'āliyyeleri iḫtiṣāṣ-peẕīr-i fuḳarā vü ḫullān olunca ṭaraf-ı bāhir-i eşreflerine tebdīl-i enẓār-ı sābıḳa vü taḥvīl-i teveccühāt-ı sālife edenler ile naẓar u teveccühleri ber-ḳarār-ı eslāf olanlar ḥırmān-ı fevā'id-i mevā'id-i enẓār-ı ḥasene ve enfās-ı nefîse ve neyl-i 'avā'id-i zevā'id-i sāye-i himmet ve māye-i ṣoḥbetleriyle imtiyāz-yāb-ı **'هر چه كند بخود كند.'** , [529] **-قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ-** mışdāḳınca ferīḳayn-ı meẕkūreyn ḥaṣā'id-i mu'āmelātlarıyla memnūn u maḥẓūn olduḳları mü'eyyed min 'indi'llāhi'l-ġayūr ve maḥmī-i imdādāt-ı feṭḥ u ẓuhūr olmalarına şāhideyn-i 'adileyn olup müdde'ā-yı niyābet-i pür-nebāhet-i Ḫudāvendigārī minaṣṣa-pīrā-yı şübūt ve feḥvā-yı ber-cā-yı [530] **'الملوك تحت الأطمار.'** cilve-ger-i mir'āt-ı aḥvāl-i iclāl-me'ālleri olmuşdur.

[529] İsrâ Sûresi, 17/84. Âyet: "De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir."
[530] İsmail Hakkı Bursevî, *Tefsîru Rûhu'l-Beyân*, c. I, s. 71.

Menḳūlest ki

Aġleb-i evān-ı saʿādet-ḳırānları bālā-yı ḳalʿa-i Ḳaraḥiṣār'da vāḳiʿ çille-ḫāne-i ecdād-ı emcādları olan buḳʿa-i gerdūn-ḳubbede mülāzemet-i ḫalvet u muvāẓabet-i vaḥdet üzere güẕerān olup derdmendān zebāne-ber-āver-i ʿarż-ı ḥāl-i zebān olduḳda "چون ز مطمورۀ پر وحشت گور نا گزیر است. پس پیش از ان اعتیاد تنهایی باید کرد." dem-i ḳadem-tev'emleriyle sedd-i bāb-ı ülfet-i dü-rūze ve tedārük-i taṣfiye-i medārik ü müşāʿare tenbīh ẕeylinde "لا ينبغي للمرء أن يشوّش وقته مع ربه ويشتت جمعه بنفسه." nefes-i enfesleriyle güş-dārān-ı ṣavb-ı ṣavāb-dīdelerin cānib-i inḳıṭāʿ ile'l-ḥaḳ ve menzil-i iḥtisāb-ı nefse irşād buyurup li-meṣāliḥ ḫafiyyeten gāh u bī-gāh tenezzül-i merātib-i **[S.10]** müsterşidīn ve saʿādet-ḫāne-i üns-i evlād u ʿıyāle nüzūl buyurup gürūh-ı enbūh-ı müştāḳīn ve ʿaynu'l-cemʿ-i muntaẓırīni ṣoḥbet-i ḥikmet-pīrālarıyla tesellī-yāb-ı ḫāṭır u dīdār-ı meserret-fermālarıyla ḳarīrü'l-ʿayn edip yine mānend-i rūḥ-ı revān kendiler kūşe-i vaḥdetde ve ḫayāl-i muḳaddesleri ḳulūb-ı ḳavālib-i ḳavābilde nihān olurlardı. Ḥattā meşreb-i ʿālīleri iştiġāl-i ḥissiyātdan münāfir ve hem-vāre mücerredāt-ı maʿārif ü maʿānī ile müsāmir olduġundan nāşī ekşer-i maḥāfil-i aḥbābda daḫi ser-be-ceyb-i ʿabā-i murāḳabe olduḳların küberā-yı ḥalḳa-i ṣoḥbet, istikbār-ı ilf ve belki istinkāf-ı ünse ḥaml ve desīse-fersā-yı ḫavāṭır-ı teng-ḥavṣala-gān iʿtibār olmaġla ve yine bir nüzhet-serāy-ı füsḥat-pīrāda ʿaḳd-ı meclis-i muvāneset olunduḳda bi'l-külliyye rūy-gerdān-ı cānib-i tekellüm ü ḫiṭāb ve müstaġraḳ-ı müşāhede-i derūn-ı ʿabā-i mübāreke olduḳları ḥayret-efzā-yı ḥużżār u ṭāḳat-güdāz-ı ışṭıbār olmaġla bi'l-iḳtiżā ser-ber-āver-i ceyb-i temāşā "و بيايید و ببو رسید." ḫiṭābıyla perde-ber-endāz-ı çihre-i ḥāl olduḳlarında kibār-ı ḳavmden ricāl-i maʿdūde imtişāl-i emr-i ʿālīleri üzere naẓar-gümār-ı verā-yı perde-i pür-kerāmet olunca derūn-ı ḫırḳa-i mübārekelerinde kendiler meclisi emşāli nice mecālis-i laṭīfe ve nişīmenleri muʿādili çend merātiʿ-i münīfe muʿāyene etmeleri bāʿiş-i teşyīd-i mebānī-i ḫulūṣ ve bādī-i defʿ-i ḫavāṭır-ı

mükeddere olup ḫuṣūṣ-ı aḥvāl-i sā’ireleri daḫi bi’l-cümle me’mūnü’l-ercā-i ḥurūf-ı hecā-yı ḫurde-gīr-i zamānları olmuşdur ki bu ḳıṭ‘a-i celīle bedīheten ser-zede-i ḳarīḥa-i ilhām-semīrleri ve ḥākī-i ḥaḳīḳat-i ḥāl-i bī-naẓīrleri olup yādigār-ı ṣımāḫ-ı aṣḥāb-ı ḫulūṣ ve vird-i elsine-i erbāb-ı ḫuṣūṣ olmuşdur.

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

این خرقۀ ما طرفه شبستان خیالیست

از اهل نظر محرم او صاحب حالیست

بی روشنئ چشم دل و شمع ارادت

گلچینئ پیرامنش از امر محالیست

<u>Mervīst ki</u>

Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları zamān-ı velāyet-ḳırānlarında merci‘-i kümmelīn-i ṭarīḳat u mecma‘-ı mükemmilīn-i ma‘rifet ve şem‘-i encümen-i çil-tenān-ı iḫvān-ı ṣafā olmaġla mecālis-i ‘āliyye-i meymenet-pīrālarında herkes muġtenim-i berekāt-ı inbisāṭ u müsta‘idd-i rūşenā-yı neşāṭ-ı teşekkür ve ṭareyān-ı tefriḳa-i devrāndan tefekkür üzere iken nā-gāh ser-ber-āver-i ceyb-i ‘abā-i mükāşefe olup ‘ الأولاد أسرار الآباء.’ mażmūnuyla tefe’’ülen dest-ber-dār-ı südde-i icābet-i ḥażret-i ḳāḍīyü’l-ḥācāt ve iḫvān-ı erba‘īn kendiler gibi birer ferzend-i ercümendle memnūn buyurulmaḳ ricāmendi ve niyāz-pāş-ı pür-sūz olduḳları ‘aḳībinde āṣār-ı isticābet pedīdār ve mes’ülleri mevṣūlü’l-ḥuṣūl ve bi’l-cümle ḥaml u vaż‘-ı maṭlūb-ı mütteḥidü’l-vaḳt

olduġundan māʿadā mānend-i ābā evlād daḫi iʾtilāf-ı cibillī ve muvāneset-i ḫulḳī üzere intişā-yāb olduḳlarında ʿaynuʾl-cemʿ-i ḫullān-ı vefāya müjde-baḫş ve ittiḥād-ı ḥālīleri meʾmūnüʾl-ġāʾile-i tefriḳa-i meʾāli ve iʾtilāf-ı ṣūrīleri maʿnī-dār-ı mücānese-i sırrī olduġu ẓuhūr-ı eṯer-i duʿā-yı meẕkūrla müʾeyyed olmuşlardır ki fīʾl-ḥaḳīḳa eğer miyāne-i erbaʿīnde maġṣūṣ-ı küfrān-ı niʿmet-i ṣoḥbet-i şerīfleri olaydı be-her-ḥāl muḳteżā-yı ġayret-i ḥırmān-ı bereket-i duʿā-biʾl-ḫayrları idi. Lākin ʿumūmen erbāb-ı iḫtiṣāṣdan olduḳlarını mübīn taʿmīm-i iġtinām ve tesviye-i ẕāt u zamān zādegān-ı uṣūl ü fürūʿa ser-māye-i selāmet-i efkār-ı ʿavāḳıb ve biḍāʿa-i bī-iżāʿa-i menāfiʿ ü meʾārib olmuşdur ki minvāl-i muḥarrer üzere şāhideyn-i ʿadileyn ḥaml ü vaż̇ʿla müddeʿā-yı himmet-i ʿaliyyeleri ṯābit olıcaḳ bu maḳūle kerāmet-i cāmiʿa vü ʿināyet-i lāmiʿa tenvīr-i ebṣār-ı ūlüʾn-nühā ve tehyīc-i lücce-i ḥayret-i aḥibbā eyledikde bu ḳıṭʿa-i ġarrā ser-zede-i verā-yı perde-i meşreb-i sāmīleri ve perde-ber-endāz-ı dīde-i neẕẓāregiyān-ı kār-ı nāmīleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در دل ما حق دهد اوّل خیال آرزو

پس دهد کامش بفضل و بیقصور آبرو

در حقیقت خواهش وبخشش ازو باشد همان

"لیس فی مرآتنا المجلوة الا وجه هو"

Mervīst ki

Fürūʻ-ı pür-fürūġ daḫi mānend-i uṣūl evḳāt-güẕār iken nā-gāh Ḳaraḥiṣār ve ḥavālīsinde ʻillet-i vebā, ʻalem-efrāz-ı **[S.11]** istīlā olup ḳulūb-ı sükkān-ı diyār ʻale'l-ʻumūm dāġ-ı mātem-zede olduḳlarında Ḥażret-i Sulṭān ʻAbā-pūş dūr u dırāz çille-ḫāne-i ecdād-ı emcād-nişīn ve ḫ^{w}īş ü bīgāneden ḫalvet-güzīn olduḳları ḥālde ʻasker-i ʻālem-i mesfūr saʻādet-ḫānelerine daḫi hücūm-āver ve leyle-i vāḥidede mecmūʻ-ı evlād-ı kirāmları sebeb-i derd-i meẕkūrla müteʻāḳıben teslīm-i rūḥ-ı revān ve rū-be-rāh-ı ferādīs-i cinān olduḳları maʻrūż-ı pīşgāh-ı velāyetleri olup techīz ü tekfīnleri umūruna müsāraʻat buyurulmaḳ istidʻā olunduḳda sālār-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı erbaʻīn-i ṣānī olan Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) cenāb-ı vālā-niṣābларından istiḫbār-ı ḥāl buyurduḳlarında **"آن نیز گذشته است."** dem-i serdiyle sünūḥ eden cevāb-ı daġdaġa-fersā ṭāḳat-güdāz-ı ışṭıbārları olmaġla teşmīr-i sāḳ-ı icābet eṣnāsında **"آن نگذشته، بلکه خفته است."** nefes-i rūḥ-baḫşlarıyla muḳābele buyurup cāme-ḫ^{w}āb-ı rāḥat-ı rūḥānī ve ser-bālīn-i teslīm-i rūḥ-ı sulṭānīlerin ḳadem-i meymenet-tev'emleriyle teşrīf eyledikde Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) cenābına tevriye-i ḫiṭāb-ı müsteṭāb ile **"بر خیز که هنگام بیداریست و اگاهان را با تو کاریست."** buyurup ve der-ḥāl anlarıñ daḫi bi-iẕni'l-Ḳadīri'l-Muḥyī ser-ber-āver-i cilbāb-ı beḳā ve cilve-ger-i bezm-i ḥayāt-ı tāze-i bī-mirā olduḳları şübūt-yāfte-i şehādāt-ı şiḳāt-ı ṭarīḳa-i mevleviyye-i ṣıddīḳiyyedir ki tāze cemāl-i ferzend-i ḥaḳ-pesendleriyle ḳarīrü'l-ʻayn-ı cān olduḳda **"فله الأمر فیما أخذ وله الحکم فیما أعطی أخذ اثنین وأعطی واحداً یرجح الألوف."** ʻunvānıyla teşekküren secdāt-ı mütevāliye buyurmaları nihāyetinde aḫaveyn-i merḥūmeyn techīzine işāret buyurup kendiler dest-i velāyet-peyvest-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī'ye dest-gīrāne temessük ve çille-ḫāne-i vālāya teveccüh buyurup müddet-i medīde keyfiyyet-i ṣoḥbet ü kemiyyet-i ḫalvetlerine bīgāne vü āşinā

maḥrem olmayıp istikmāl-i mīḳātda ʻuyūn-ı aʻyān-ı ṣadāḳat-ʻunvāna rūşenā-baḫş-ı iʻtibār olmuşlardır.

أنار الله برهانهم في العالمين آمين بسر حبيبه الأمين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عیسی ام لیکن هر انکو یافت جان

از دم من او بماند جاودان

شد ز عیسی زنده لیکن باز مرد

شاد آن کو جان بدین عیسی سپرد

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i Sulṭān ʻAbā-pūş (ḳuddise sırruhu'l-ʻazīz) ekşer-i evḳātda ġaṭıs u medhūş ve mānend-i fānūs-i felek germiyyet-i şemʻ-i mihr ü maḥabbetle deverān üzere olup ve eşnā-yı muḳābelāt-ı şerīfede muṭribān u ḳavvālāna niṣār ve tecdīd-i ʻahd-ı vecd ü ḥāl edip imtidād-ı semāʻ u ṣafā ile ḫużżārdan maġlūb-ı hevā olanlar istiṣḳāl ve belki rü'esā-yı aʻyāndan baʻżıları iştiġāl-i mesāvī ve īmā vü işāretle hezl ü temesḫur daḫi eyledikleri mirʻāt-ı żamāyir-nümālarına ʻaks-endāz ve bādī-i cūş-ı lücce-i ġayretleri olup der-ḥāl ʻabā-yı mübārekelerin ney-zenāna īṣār ve bedīheten bu ḳıṭʻa-i laṭīfeyi:

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع ما صفای وجد و حالست

چه غم گر گویدش منکر وبالست

فراغ بال ازو میيافت بالی

بمرغ جان او گویا که بالست

inşād buyurup hengām-ı raḳṣ u çarḫda fevḳa'l-ġāye germiyyet ü püşt-i pā ve na'ra-i 'āşıḳāne-zen olup dem-be-dem şūr u istiġrāḳları izdiyād bulup mürīd ü muḥibbīn bu maḳūle ḥālet-i zā'ide-i hevl-engīzleri bīhūde ve ittifāḳī olmayıp be-her-ḥāl encāmında ẓuhūr-ı emr-i 'acībe muntaẓırlar iken nā-gāh dehen-i mübāreklerinden bu nefes-i dūd-ı ḥamiyyet-endūdları

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

ندارد تیغ عریان از زدن باك

مقابل را مبارك مردنش باد

چو منکر سر کشد از پای بالی

وبال خون خود بر گردنش باد

ser-zede-i verā-yı perde-i celāl-i keyfer-me’ālleri olduġunda cümle hirāsān ve ẕāt-ı şerīfleri mānend-i seyf-i ‘uryān kenār-gīr-i ḥalḳa-i semā‘ ve müteveccih-i ḫalvetḫāne-i bālā olduḳlarında dā’ire-i pür-cūş-ı semā‘ ten-i bī-cān-āsā ḥareket-i istidārede ḳalıp ve du‘ā vü gülbāng-i mevlevī ile ḥüsn-i ḫitām verilip herkes kūşe-i ḳanā‘at u ferāġat-tūşeye inciẕāb eşnāsında rü’esā-yı merḳūme üç nefer-i ḳasr-dih-i dili bī-cān bulup ḳalb ü ḳālıbları hem-reng ve bürūdet-i ṭabī‘iyyeleri te’ṯīriyle incimād-ı cismāniyyeleri maḥsūs olıcaḳ **[S.12]** sırr-ı germiyyet ü netīce-i celāl-i ġayretleri nümāyān ve ‘aynu’l-cem‘-i ḥużżāra sebeb-i i‘tibār olmuşdur. Ve her gāh ki bu maḳūle şīve-i ġayr-i ma‘hūde cilve-i ġarībe ẓuhūrunda elbette münkirīn-i muta‘aṣṣıbeden ba‘żılarıñ tedmīri yāḫūd libās-ı inkārdan tecerrüd ve ḫırḳa-i irādet telebbüsü rū-nümā olduġu meşhūdün-‘aleyh-i ṯiḳāt-ı ebrār-ı ‘aṣrları ve naḳl-kerde-i rüvāt-ı ṣadāḳat-şi‘ār-ı devrleri olmuşdur.

نفعنا الله تعالى بعناياتهم وحرسنا من صدمات غيراتهم آمين يا معين بحرمة سيد المرسلين.

<u>Āvürde end ki</u>

Ol pīr-i rūşen-żamīr ü velāyet-tedbīre verā-yı perde-i ṣūretden yādigār-ı ġayb nāmına şemāme-i ‘anber-fām iḥsān buyurulup her gāh-ki bir esīr-i ṣar‘ veyāḫūd emrāż-ı sā’ire ile bīhūş pīşgāh-ı ‘ālīlerine iḥżār ve ma‘rūż-ı naẓar-ı sāmīleri olduḳda ol şemāme-i pür-revḥ ü reyḥānı teşmīm buyursalar ifāḳat-ı sā‘a ile muġtenim ve dīde-küşā-yı rūy-ı ‘ālem-i ṣıḥḥat u ‘āfiyet olup gūyā istişmām-ı rāyiḥa-i rūḥ-ı ḳuds etmiş gibi nā’il-i nevāl-i ḥayāt-ı tāze ve mālik-i ‘āfiyet-i bī-endāze olurdu. Ḥattā ḳażıyye-i şemāme-i ġaybiyye gūş-zed-i mülūk-i eṭrāf olduḳda tezāḥüm-i raġabāt u terāküm-i ġalebāt mesmū‘-ı şerīfleri olunca ẓuhūr-ı ḫavāṣṣ-ı ‘aṣā dest-i Ḥażret-i Mūsā (‘aleyhi’s-selām)a merhūn olduġu gibi ol şemāme-i mübārekeniñ daḫi āṯār-ı celīlesi yed-i feyż-te’yīdlerine mevḳūf olduġunu müşeyyid

‘unvānıyla şemāme daḫi bereket-i **”دست ما، بی شمامه کار کند و او در دست ما شمامه ایست.“**

dest-i kerāmet-peyvestlerine perde olduġun iş‘ār buyurmuşlardır ki bi’d-defe‘āt eydī-i sā’ire ile bīhūşāna teşmīm olunduḳda ḫāṣṣa-i merḳūme ẓāhir olmadıġı ve evān-ı iḥtiżārlarında kendi dimāġ-ı pāklerine taḳviye vü teşmīm murād olunduḳda tefaḥḥuṣ olunup ẕāt-ı şemāmeden bir eṣer nā-yāb olduġu hem müdde‘ālarına delīl ve hem intiḳāllerine ‘alāmet olduġu ṭabāyi‘-i mu‘tebirīne ḥayret-efzā olıcaḳ **“ از غیب آمد و باز گشت”** nefes-i vāpesīnleriyle ẕāt-ı pāklerine iḫtiṣāṣı teẕyīl olunmuşdur.

چنانکه حضرت مولانا و مولی العاشقین جناب جلال الملة والدین قدس سره العزیز میفرماید در حق شیخ محمد سررزی نوّر مرقده:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دست زیر بوریا کن ای سند

از برای روی پوش چشم بد

رو "یدّ الله فوق ایدیهم" تو باش

همچو دست حق گزافی رزق پاش

ز رشدی خاك سیه اندر کفش

حاتم طائی گدایی در صفش

Naḳlest ki

Derdmendān-resīde-i ḥadd-i iyāsdan ve dīde-dūzān-ı rūy-ı ünāsdan ki kirāren ve mirāren teşmīm-i şemāme-i ġaybiyye buyurulduġu sā‘at, ‘aṭse-zen-i tāze ‘āfiyet ü dīde- küşā-yı rūy-ı me’yūsān-ı ṣıḥḥat olduḳda **" این شمامه، همبوی پیرهن یوسف صدیقست که در حال مالش و استشمام چشم مبارك حضرت یعقوب علیه السلام کشود و بیمارئ هجران از طبع لطیفش زائل گشت."** diye tanẓīr ve meşāmm-ı müsterşidīni ‘abīr-i irşādla ta‘ṭīr buyurduḳları ‘aḳībinde **" بوی شـمامهٔ مردان که مایهٔ صحت عاجله باشد، پس بر موجب 'انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن' روح روحانیت ایشان سرمایهٔ عافیت آجله و سبب راحت باقیه و باعث انفتاح چشم دل و جان باشد.** tenbīhiyle ġaflet ü aḫşemiyyetden taḥẕīr ve **"أ لا فتعرضوا واستنشقوا ولا تغفلوا وتخشموا؟** terhīb ü teyaḳḳuẓa ve istişmām-ı revāyiḥ u nefeḥāt-ı raḥmete taḥrīż ü terġīb buyurmuşlardır. Zīrā medāḫil-i āyāt-ı hidāyet ve mefātīḥ-i ḫazā’in-i ‘ināyet bāṣıra vü sāmi‘a vü şāmmedir ki bāṣıra ḳarīn-i başīret olıcaḳ verā-yı perde-i ṣuverde olan muḫadderāt-ı ḥikem ü ‘iber ‘arż-ı dīdār edip şühūd u i‘tibār müyesser olur. Keẕālik sāmi‘a refīḳa-i müfkire olıcaḳ derūn-ı şebistān-ı ‘ibārātda olan ‘arāyis-i işārāt cilve-ger-i muḫayyile-i esrār ve bādī-i tehyīc-i şevḳ u iḳdām olur. Hem-çünān şāmme āşinā-yı nefeḥātu’r-raḥmān ve ceẕẕāb-ı fevāyiḥ-i merdān olıcaḳ be-her-ḥāl rābıṭa-i istinşāḳ-ı revāyiḥ-i ḥaḳāyıḳ ve āṯār-ı bā‘iṯ-i taḳarrub ü intisāb ve dāfi‘-iża‘f-ı dimāġ-ı taḳlīd ü iḳtifā olur. Pes medāḫil-i merḳūme mesdūde vü maḫtūme ve mefātīḥ-i meẕkūre eydī-i nefs ü hevā vü ġaflātda olıcaḳ kār müşkil ü irşād müte‘aẕẕir ve terbiye vü teraḳḳī müstaḥīl olduġu resīde-i **[S.13]** ser-ḥadd-i bedāhatdir.

أعاذنا الله تعالى من ضياع المفتاح وحرمان الفلاح.

Nükte

İmżā-kerde-i muḥaḳḳıḳīn-i kirām ve mūceb-i cereyān-ı ‘ādet-i mutḳane-i Ḥakīm-i ‘Allām oldur ki ifāżāt ‘alā ḥasebi’l-ḳabiliyyāt olmaġla mütevaġġıl-ı iḥsās-ı ṣuver olanlara faḳaṭ ifāża-i istiḫdām-ı ḥavāss-ı ḫams-i ẓāhire olunup anlar ile taḥṣīl-i müdrikāt olunmuşdur. Ve meşġūl-i ma‘ḳūlāt olanlara daḫi ancaḳ ‘ināyet-i isti‘māl-i ḥavāss-ı ḫams-ı bāṭına olunup tedārük-i mühimmāt-ı ma‘lūmāt-ı ‘aḳliyye olunmuşdur. Lākin ‘inde’l-evliyā (ḳuddise esrāruhum) ḥavāss-ı ẓāhire vü bāṭına-i merḳūme ki meşā‘ir-i ‘aşere ile mevsūmedir, bi’l-cümle fürū‘dur ki ẓāhire ālāt-ı medārik-i nefsiyye ve bāṭına esbāb-ı isti‘lāmāt-ı ‘aḳliyyedir. Ammā uṣūl-i ḥavāss ki ol daḫi ‘aşeredir. Ḫademe-i rūḥ u nefs-i nāṭıḳa-i insāniyyedir. Meşā‘ir-i ‘aşere-i ūlā ebdān ve medārik-i ‘aşere-i ṯāniye ervāḥ u esrār meṯābesinde olmaġla ervāḥ u esrār ‘ālem ü ādem olan enbiyā (‘aleyhimü’s-selām) ve evliyā-yı kirāma maḫṣūṣa olup mā‘adā ancaḳ fürū‘-ı ḥavāssla mecbūl ve miyāne-i maḥsūs u ma‘ḳūlde tecārib ü efkārı ḫursend-i isti‘lām-ı mechūl olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره العزیز میفرماید:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چشم ظاهر سایهٔ آن چشم دان

هر چه آن بیند بگردد آن بدان

از خیال بد مر او را زشت دید

چشم فرع و چشم اصلی نا بدید

و قس علیه بواقی الحواس

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گوش ظاهر ضابط افسانه کن

گوش جانش جاذب اسرار کن

چشـم ظاهر ظابطه حلیهٔ بشر

چشم سر حیران "ما زاغ البصر"

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن حسی که حق بر آن مظهر است

نیست حس این جهان آن دیگر است

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مر دلم را پنج حس دیگر است

حس دل را هر دو عالم منظر است

و تفضیل این مبحث لطیف در مثنوی شریف از بیان حقایق عیان مژده دادن بایزید قدس سره از زادن ابو الحسن خرقاني طلب باید کرد. فلیراجع ثمه وچنانکه آیتین کریمتین: -إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ-[531] الی آخره -وَمَا

[531] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: "Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir."

رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ -[532] و حديثين شريفين: 'فإذا احببته كنت بسمعه وبصره ومن رآني فقد رأى الحق.' بدين نكتهٔ جليله شاهد است. پس از جهت اختصاص بخواص و بسبب اصالت آن اصول را خواص الحواس و حواس الخواص نام كردند.

وقيل إن الحواس عشرة إلا أنها في مرتبة العموم حواس العوام وفي درجة الخصوص حواس الخواص فافهم المآل واغنم الكمال.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مطلق ان آوان او از سه بود

گرچه از حلقوم عبد الله بود

گفته او را من زبان و چشم تو

من حواس و من رضا و خشم تو

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گوش حس تو بحرف ار درخور است

دانكه گوش غيب گير تو كر است

بقيهٔ خبر از آيت كريمهٔ -وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا -[533] الآية مفهوم گردد.

[532] Enfâl Sûresi, 8/17. Âyet: "(Savaşta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü onları; attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı (onu). Ve bunu, müminleri güzel bir imtihanla denemek için (yaptı). Şüphesiz Allah işitendir, bilendir."

[533] A'râf Sûresi, 7/179. Âyet: "Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır."

Menḳūlest ki

Cenāb-ı velāyet-me’āb-ı ḥażret-i zeynü’l-abdāl ve faḫru’r-ricāl Sulṭān ‘Abā-pūş (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) ibtidā-yı ‘ömr-i nāzenīnlerinden intihāsına ḳadar ki mi’e ve ‘işrīnedir, ‘işmet-i cibilliyyeleri ḫalel-resān-ı fi‘l ü ḳavlden bi-‘ināyeti’l-ḥafīẓi’l-ḳadīr maṣūn olup daḫi āġūş-ı māder-zīb iken menşe-i irhāṣāt-ı ‘acībe ve mevrid-i enẓār-ı ḥasene-i kibār-ı ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i ṣıddīḳıyye-i mevleviyye ve ‘unfuvān-ı şebābda daḫi taḥṣīl-i ‘ulūm-ı celīle vü iktisāb-ı aḫlāḳ-ı cezīle ile müşārün-ileyh-i aṣḥāb-ı himmet ü reşk-āver-i erbāb-ı ṣafvet olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, mesned-ārā-yı ḫilāfet ü müttekā-nişīn-i meşīḫat olduḳlarında nevādir-i evżā‘-ı merdāne ve ġarā’ib-i eṭvār-ı ‘ārifāneleri pesendīde-i ẕevi’l-‘uḳūli’s-selīme ve müstaḥsen-i ṭıbā‘-ı müstaḳīme olmaġla ekẕer-i kibār-ı ‘ulemā vü aġleb-i eşref-i ümerā ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine münceẕibe ve zānū-yı irādetlerine ser-dāde ve ziyy-i dervīşānlarıyla mütezeyyī ’والصغار على أثر الكبار.‘ mışdāḳınca sü‘adā-yı diyār-ı celīlü’l-i‘tibārları ‘abā-pūş ve ṣahbā-yı ma‘ārif-nūş ve maḥabbet-i ehlullahla pür-cūş olup maraż-ı inkārla ‘alīlü’l-ḳalb olanlar zevāyid-i ḥurūf mānend mütesāviyyü’l-‘adem ve’l-vücūd, vaṣıyyet-i ḳudūm-ı ḥālāt-ı ḥayret-engīzleri velvele-fersā-yı ḳıbāb-ı dimāġ-ı ‘āmme-i sākinān-ı ḫıṭṭa-i Rūm olduḳda ki ṣadā-yı kūs-ı ‘ālem-gīrleri merzbūm-ı mülk-i merḳūmda mesmū‘-ı Emīr Timur olmaġla ḫāṭır-ı siyāset-āgīn ü meşreb-i kīn-**[S.14]**āyīninde taḫmīn-i vücūd-ı imtiḥān ve ta‘yīn-i ṣunūf-ı iḫtibār derkār olaraḳ istīlā-keş-i ḥavālī-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye) olduḳda eslāf-ı ricāl-i mevleviyyeden eşnā-yı tasalluṭ-ı serdārān-ı Cengiziyye’de ‘alem-efrāz-ı ẓuhūr olan ḫavārıḳ-ı ‘ādāt-ı zehre-şikāf-ı cür’et ve ‘inān-gīr-i tevsen-i celādeti olup iḫtiyāṭ-ı ḥakīmāne ile Ḳaraḥiṣār civārında ol merd-i rūşen-żamīr-i velāyet-tenvīr mülāḳātıyla ḳarīrü’l-‘ayn olduḳda ṣūretā tehvīlāt-ı maṣnū‘a-nümā ve derūnu nefes-i ḳudsīleriyle tefe’’ül ü teyemmüne rabṭ-ı ḳalb etdikleri eşnāda

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بتیر شه شهی باید نشانه

گدا ویران ده است اندر میانه

beyt-i şerīfi ḳarīḥa-i zekiyyelerinden sem‘-i Timurī’ye ḫaber-dih-i ḥaḳīḳat ve ol tīr-i ber-ceste muṣīb-i hedef-i mā-fī’ṣ-ṣamīm olıcaḳ cānib-i Emīr Timur’dan daḫi mażmūnuyla ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ **“پس ده ویران از تاخت و سوخت امین است.”** zīr-i ḳādime-i ḥimāyelerinde olan diyār u civārlarınıñ selāmetine müsā‘ade olunduġundan mā‘adā vaḳ‘a-i Bayezidiyye tamāmına değin ‘asker-i Tatar’ı fitne-i ġārāt-ı emvāl-i re‘āyādan men‘de ṣābit-ḳadem-i maḳām-ı īḳāẕ olup her çend teklīf-i ḳabūl-i ‘aṭāyā-yı münāsibe olunduḳda **“عباء ما، جامهٔ ترك و استغناست.”** cevābı ile mümāna‘at buyurup gürūh-ı pür-şükūh-ı dervīşān u muḥibbān-ı ‘abā-pūşānla vedā‘ ve menzil-i sāmīlerine ric‘atleri ‘aḳībinde Emīr-i mesfūr inṣāf edip **“اینچنین کسان تهی نباشند که از غیر خدا بیم و امید ندارند و از سیاست زبردستان نهراسند. بلکه در دل شاهان مهابت ایشان نشسته است.”** diye nüdemā vü muḳarrebīne mābeynlerinde cārī olan ṣūrī vü ma‘nevī mu‘āmelātı icmāl ü iş‘ār etmişdir.

<u>Naḳlest ki</u>

Rāz-dārān-ı ḥamiyyet-i rūḥāniyye vü maḥremān-ı esrār-ı ḥīṭa-i ḥimāyetleri ḫuṣūṣ-ı istīlā-yı Timuriyye’de ḥayret-zede olup sābıḳan kibār-ı silsile-i mevleviyyeniñ beliyyāt-ı tasalluṭ-ı Cengiziyān’da cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr olan ḫavārıḳ-ı müdāfa‘a-engīzleri yād olunup ve vaḳ‘a-i Timuriyye’de ḳaṭ‘ā emṣāl-i kerāmāt-ı güẕeşte rū-nümā olmadığı ma‘rūż-ı pīşgāh-ı velāyet-destgāhları olduḳda

fıḳra-i celīlesiyle aḥbāb-ı ṣadāḳat-şi‘āra iş‘ār-ı ḥāl edip vaḳ‘a-i fecī‘a-i Bayezidiyye tamāmında **"فهذه مصالح خفية في صورة المفاسد!"** **"من أضاع حرمة الأشراف يضيعه الله بالأجلاف."** nefes-i enfesleriyle Ya‘ḳūb Çelebi ḳatlinde iżā‘at-i ḥürmet-i āl-i Mevlānā olunduġu muḳābelesi ve kesr-i ḳulūb-ı mensūbān-ı dergāhda olan farṭ-ı cür’etiñ mücāzātı olmaḳ üzere taslīṭ-i ġaybī vü intiḳām-ı lā-reybī olduġuna işāret ü remz buyurmuşlardır ki ba‘de’l-istīlā’i’t-tām ve icrāi’l-merām memālik-i Rūm’a naṣb-ı ḥükkām olunmayıp belki ‘asker-i Tatar bi’t-tamām yine diyār-ı Fars’a tesyīr olunmaḳ ṭıbā‘-ı ḥarīṣān-ı mülke veleh-endāz olduḳta **"كان مأموراً بخلع المالك لا بضبط الممالك."** dem-i ḳudsīleriyle te’yīd-i īmā-yı sābıḳ olunmuşdur.

Eğerçi ẓāhir-endīşān-ı tārīḫ, ricā-yı Bayezid’e binā etmişlerdir, lākin ḫuşūnet-i Tatariyye vü ḥırṣ-ı cihān-gīrī-i Timuriyye daḳāyıḳına vuḳūf u şu‘ūru olanlar ‘indinde dāfi‘a-i ġaybī imdādı olmadıḳça bedīhiyyü’l-istiḥāledir. Ḫuṣūṣ-ı meşrūḥ, sebeb-i i‘tibār-ı āgāhān-ı ricāl-i kār-ı devlet olmaġla ‘ale’l-‘umūm sālik-i rāh-ı cobrān-güsār olup ekşeri ‘araḳıyye- pūş-ı maḥabbet olup ve evā’il-i Bayezid-i Velī’ye gelince Sulṭān ‘Abā-pūş’la beyne’l-mülūki’l-‘Oşmāniyye mürāselāt-ı irādet-nümūn u muhādāt-ı ṣadāḳat-mażmūn, ḳānūn-ı inṣāf u āyīn-i i‘tirāf olup mürā‘āt-ı ḥudūd üzere ḥareket olunmaġla mābeyn-i evliyā-i dīn ü velāyet-i devlet me’mūnü’l-ġā’ile-i taḫallül-i beynūnet ü ṣudūd olmuşdur.

أدام الله حسن مصافاتهم وأراح الكل بيمن مضافاتهم آمين بحرمة سيد المرسلين.

(نظم)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

از کران تا بکران لشکر ظلمت ولی

از ازل تا بابد فرصت درویشانست

دولتی را که نباشد غم از اسیب زوال

بی تکلف بشنو دولت درویشانست

روی مقصود که شاهان بدعا میطلبند

مظهرش آینهٔ طلعت درویشانست

خسروان قبلهٔ حاجات دعایند ولی

سببش بندگئ حضرت درویشانست

گنج قارونکه فرو می رود از قهر هنوز

خوانده باشی که هم از غیرت درویشانست

[S.15] feḥvā-yı pür-cedvāsı ledā ’دول الصور صور الدول ودول السیر سیر الدول.‘ Ve ūlü’n-nühā nümāyān ve ricāl-i devlet-i sīretden istimdād, lāzıme-i ẕimem-i ẕevi’l-himem olduġu ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār ‘ayān olmaġla inżimām-ı himmet-i hümā-hemtāları naṣb-ı ‘uyūn-ı a‘yān-ı zamān ve sāye-i ‘ināyet-māyeleri melce’-i ser-efrāzān-ı cihān ve ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātları gürīzān-ı devleti ṣūrī olduḳça sāye-miṣāl, ser-dāde-i ḫāk-i pāyleri olmuşdur. Ṣad u bīst sāl ‘ömr-i nāzenīnlerinde rūy-ı ṣafvet-i gevherleri bī-gerd-i keder ve pervānegān-ı şem‘-i ḫudā-efrūz-ı cemālleri

rūşen-dil ü dīde olup velī-‘ahd-ı velāyetleri olan Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) cenāb-ı kerāmet-me’ābların bir sene muḳaddem taḫt-gāh-ı ḫilāfete taḳdīm ve kendiler ḫalvet-ḫāne-i vālāda iḫtiyār-ı ‘uzlet-i külbe buyurup intiḳāllerinden üç gün muḳaddem sa‘ādet-ḫānelerine naḳl ü nüzūl ve civār-ı ecdād-ı emcāda inciẕābların i‘lān ve yek-deme intiḳāl-i bī-i‘tidāl buyurduḳları aṣḥāb-ı i‘tibāra ser-māye-i işṭiyāḳ-ı ‘ālem-i bālā ve mütetābi‘an bezm-i sāmīlerine iltiḥāḳa müsāra‘ata bādī olup maḳām-ı ‘ālīleri mecma‘-ı çil-tenān-ı ṣānī ve beden-i muḳaddesleri pehlū-yı ‘amm-ı ‘amīmü’l-berekelerinde ġunūde-i eyvān-ı raḥmet-erkān-ı ravża-i cinān olmuşdur.

نور الله ثرى مثواه وجعل حول الحوض مأواه.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i Sulṭān ‘Abā-pūş dest-i ‘ināyet-i sāḳī-i bezm-i beḳādan cām-ı fenā-nūş ve bezm-i ‘ālem-i bī-vefādan dāmen-keş-i ārām u kūşe-i ferāġat-nişīn-i ḳabr olduḳda çend şebān-rūz bī-ṣīt-i velvele-i ḳudūm-i ġaybī munḳaṭı‘ olmayıp iclāsāt-ı ‘aẕīme-i ervāḥ-ı muḳaddese ẓuhūrunda müte’eddibīn-i mürīdīn ve aḥbāb-ı ṣavāmı‘-güzīn murāḳıbīn-i ḥāl olduḳları eṣnāda bī-edebān-ı ẓāhir-perestāndan ba‘żıları keyfiyyet-i merḳūmeyi taṣannu‘-ı ḫuddām-ı türbe-i münevvereye nisbet ve tecessüs ṭarīḳıyle şikāf-ı menāẕır-ı türbe-i mübārekelerinden ol ḥarem-serāy-ı ġayrete naẕar-endāz-ı inkār olunca bi-iẕnillāhi’l-Ġayūr çerāġ-ı dü çeşmine inṭıfā ve tercemān-ı ḳuvve-i nāṭıḳasına intifā ve ser-tā-ḳadem bedenine irti‘āş-ı ‘ibret-nümā gelip yevm-i şāliş ‘urūż-ı ḥālet-i seyyi’ede fevt olup egerçi keşf-i esrāra müsā‘ade-i vaḳt

olmamışdır, lākin vücūd-ı ʻadem-nümūdu rāh-ı iʻtibāra meyl-i irşād olup mā’il-i semt-i ʻinād u ışrār olanlara daḫi sebeb-i inṣāf olduġundan māʻadā mine’l-evveli ile’l-āḫir merāḳıd-ı münevvere-i evliyā-yı kirāmda cilve-ger olan ġarāyib-i aḥvāl ḫuṣūṣunda sedd-i rāh-ı çūn u çırā ve seng-i raḫne-i mācerā olmuşdur.

(Dīvānī Meḥmed Efendi)

Pīr-i māder-zād-ı ḫānḳāh-ı rūḥānī ve rūşenā-yı çeşm ü çerāġ-ı dūdmān-ı insānī ve gevher-i şeb-çerāġ-ı ḳulzüm-i ʻaşḳ-ı Subḥānī ve ṣāḥibü's-seyf ve'l-livāyi'l-ʻirfānī, ḥāmilü's-sırru fī'l-baḳā'i'l-ḥaḳḳānī, fātiḥü'l-kenzi'l-ḫafiyyi'r-raḥmānī, neyyir-i maʻāric-i lā-mekānī ve ḫayyir-i medāric-i kün-fe-kānī aʻnī-bih Ḥażretü's-Sulṭān Semāʻiyyü'd-dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī lā zāle sābiḥan fī teyyāri't-taḥalliyāti mādāme sā'iḥan fī diyāri't-tecelliyāti keşşerallāhu ʻurūḳa muvālātihi ve kessere furūḳa farḳı muʻādātihi) cenāb-ı necābet-me'āb u velāyet-niṣāb u kerāmet-intisābları eşer-i duʻā-yı icābet-ḳarīn-i vālid-i macidleri mūcebince raḥm-ı māderden ṣaḥn-serāy-ı ʻālem-i ẓuhūra teşrīflerinde daḫi sālār-ı ḳāfile-i çil-tenān-ı şānī olup sā'ir-i yārān pey-revleri olmaġla bi-ḥasebi'z-zamān ḳarībü'l-velādet olanları taḳdīm buyurulup ḳurb-ı zamān-ı velādet żābıṭa-i tertīb-i zevāt ḳılınıp tertīb-i fürūʻ, muvāfıḳ-ı tertīb-i uṣūl olduġundan māʻadā cümleden sırr-ı 'الوالد سر أبيه.' nümāyān ve merātib-i teraḳḳīleri hüveydā olup herkes mülāzım-ı ḥadd-ı zāt u zāt-ı kāmil-i māder-zādları pīşvā-yı küll ü cā-nişīn-i ser-ḥalḳa-i çil-tenān-ı evvel olduġu daḳīḳa-şināsān-ı merātib-i vücūda pūşīde olmayıp ḳuvvet-i ḳarībe-i ẓuhūrda kāmine olan kemālāt-ı ezeliyyeleri manẓūr ve müsellem-i ʻāḳıbet-endīşān-ı nevbetleri olmuşdur.

كما قال المولى المكاشف القيومي مولانا جلال الملّة والدين الرومي:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن موالید از تجلی زاده اند

لا جرم مستور پرده ساده اند

آن موالید از ره این چار نیست

لا جرم منظور این ابصار نیست

اولیائی فی قبابی آمنون

جز که یزدان شان [S.16] نداند ز آزمون

<u>Naḳlest ki</u>

Ol nev-nihāl-i būstān-ı velāyet refīḳān-ı çil-tenān cümlesiyle debistān-ı ta‘līmde enīs ü celīs olup ma‘iyyet üzere ta‘līm ü terbiye olunup her birisi zamān-ı yesīrde cāmi‘-i fenn-i keşīr olup bāliġ-i ḥadd-i teklīf olduḳlarında rusūm-ı ṭarīḳa-i ṣıddīḳıyye ve āyīn-i vetīre-i celāliyye-i mevleviyye üzere ilbās-ı külāh u ḫırḳa ile mümtāz u ser-efrāz ve teba‘iyyet-i Sulṭān Dīvānī ile ta‘ayyün-peẕīr ve şeb ü rūz, ḳıyām-ı maḳāmāt-ı ḫıdemāt-ı ‘aliyyeleriyle şeref-yāb ve gūyā ol hilāl-i ṣūrī vü bedr-i ma‘nevīye hāle ve ol şem‘-i encümen-efrūz-ı ḥaḳīḳate pervāne olup dem-be-dem meyāmin-i enẓār-ı ḥaseneleriyle teraḳḳī üzere iken menḳabe-i peder-i büzürg-vārlarında şebt-yāfte-i cerīde-i taḥḳīḳ olan ḳażıyye-i ḥayāt-ı tāzeleri ser-zede-i perde-i ḥudūş olduḳda temāşā-yı ‘ālem-i berzaḫ ve çāşnī-i ṣahbā-yı fevtden nāşī telḫ-kām-ı

ṣoḥbet ve dāmen-çīn-i ḥalḳa-i ülfet olup ekṣeriyā tek ü tenhā ṣaḥrā-neverd ü kūh-peymālikler eyleyip āḫirü'l-emr, fermān-ı lāzımu'l-imtiṣāl-i rūḥāniyyet-i cedd-i emcedleri mūcebince mesned-i vālid-i ekremlerinde cā-nişīn ve velī-'ahdleri olmalarına temhīd-i muḳaddeme olmaḳ üzere semt-i muvāneset-i ḫullāna 'aṭf-ı 'inān-ı iltifāt buyurup rūz-be-rūz def'-i vaḥşet ü ref'-i saṭvetle merātib-i iḫvāna tenezzül-fermā ve 'uyūn-ı muntaẓırīne rūşenā-baḫşā olup lākin zīr-i ḳubbe-i melāmetde tevārī ve heykel-i mecẕūbānede tesettür buyurmuşlar idi. Zīrā 'uyūn-ı ebnā-yı zamānlarında kemālāt-ı cibilliyye vü kesbiyyeleri muḥayyiretü'l-'uḳūl ü müvellihetü'l-fuḥūl iken ḳażıyye-i ḥayāt-ı müsteṭābe-i şāniyeleri ve debdebe-i neseb ü ḥaseb-i vālāları velvele-endāz-ı āfāḳ u zamānı daḫi ṭavā'if-i mülūk 'aḳībi olmaġla ümerā-yı eṭrāf belki 'āmme-i eşrāf taṣdīr-i serīr-i istiḳlāl ḳaṣdıyla ziyāretlerine geldikde sütre-i melāmetleri kendilere çeşm-bend olup herkes efsūs-ı gün-ā-günla mesnedlerine rücū' ve fikr-i pīşīnden ferāġat edip mecẕūbiyyet ü tedbīr-i mülke 'adem-i ḳābiliyyetlerine ḳarār-dāde olmalarıyla daġdaġa-i cān-fersā-yı mülkden rehā-yāb ve dā'ire-i mülk-i ma'nāda tāc-dār-ı ġavṣiyyet-i 'irfānī vü tāc-baḫş-ı mülūk-i 'ālem-i fānī olmuşlardır. Ve illā 'uḳūl ü efhām-ı nāsa münāsib ḥareket buyurulsa be-her-ḥāl hücūm-ı ḫalāyıḳ ser- āzāde-i pür-devlet-i velāyetlerin mübtelā-yı ṣudā'-ı tāc-dārī yāḫūd iḫtiyār-ı ġurbet-i żarūriyye ile āvāre-i ḫānedān etmek muḳarrer idi.

'ولهذا الاعتبار قيل 'الجنون أهون من الفنون والملامة أحسن للسلامة.''

Ḥattā ḫuṣūṣ-ı pūşiş ü pūd-şode tennūre-i sīne-çākī vü nemed-i ḳalenderī demekle beyne'l-fuḳarā ma'rūf libāsla iktifā ve gāh külāh-ı mevleviyye vü gāh sikke-i düvāz-deh küngüre-i şemsiyye telebbüsüyle işr-i eslāfa iḳtifā buyurup mūy-ı ser-i devletmendleri jūlīde-i 'ale'd-devām ve sā'ir-i maḳūle, mūy-ı endām-ı mübārekleri gāhīce tırāşīde bi't-temām olup 'ayş u nūş-ı cülāb-ı şekkerīni ḳālıb-ı 'işret-i

bīgānegānda irādetle mücāzī rū-pūş-ı ḥaḳīḳat-i gevher-i kemāl edip teng-ḥavṣala-gān-ı ẓāhir-bīnāna ziyy ü revişleri telvīn-i tereddüd-fermā olduḳda ‘ من نظر إلى مالا ينظر الله لا تنظر إليه ولا تبال به! ’ mażmūnuyla ṣuvere nāẓır u siyerden ġāfil olanlara ‘adem-i iltifātların taḥḳīḳ buyurup ṣūret-i ‘āşıḳāne vü sīret-i ‘ārifāne ile mesned- ārā-yı encümen-i yārān-ı sālifü’l-beyān olduḳlarında ‘aynu’l-cem‘-i ḫullān-ı irādet-‘unvān

(Beyt)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Müjde-i teşrīf-i cānān eyleyip birbirine
Didiler yārān geldi cān-ı ‘ālem yerine

feḥvāsınca terennüm-rīz-i şükrān olup çil şebān-rūz ‘alā sebīli’l-münāvebe iclās-ı ‘aẓīm-i ‘āşıḳāne ve semā‘ u ṣafā-yı mevleviyāne ile tedārük ü telāfī-i eyyām-ı güẕeşte-i firāḳ olunduġu eşnāda Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) cenāb-ı velāyet-me’ābıñ bīrūn-ı ṭavḳ-ı beşer müşāhede olunan ḥālāt-ı ḥayret-engīzleri vālid-i mācidleri meşreb-i ‘ālīlerine bā‘iṯ-i bī-ḥadd-i inbisāṭ u bādī-i cūşiş-i neşāṭ olmaġla **“**نسبت اين كار بزرگوار، چون ترا سزا وار است.**”** buyurup ve maḫlaṣ-ı “Semā‘ī” ile taḫṣīṣ ve kendileriñ velī-‘ahd-ı velāyetleri ve ḳā’im-maḳām-ı ḫilāfetleri olmalarına tanṣīṣleri perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı kerāmet-medār u kāşif-i esrār-ı rūzigārları olmaġla ol merdüm-i çeşm-i cihān-bīn mürā‘āt-ı aḥvāl-i celālet-me’āli naṣbu’l-‘uyūn-ı **[S.17]** a‘yān-ı insāniyyet olmuşdur.

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

آن پادشاه أعظم در بسته بود محکم

پوشید دلق آدم امروز بر در آمد

Mervīst ki

Çün ol bedr-i ṣadr-ı āsumān-ı velāyet ve ‘anḳā-yı ḳulle-i Ḳāf-ı kerāmet, ‘aḳīb-i vālid-i mācidlerinde mesned-ārā-yı ḫilāfet ü müttekā-pīrā-yı aṣālet olup mefārıḳ-ı derdmendān-ı dā’ire-i irādete niṣār-ı le’ālī-i ma‘ārif ve ser-tā-ḳadem müstemendān-ı inābeti ġarḳ-ı ‘avārif buyurup encümen-i çil-tenān nevbet-i şerīfeleri ḥalḳa-i leṭā’if-i esrār ve dā’iren-mā-dār pīrāmen-i sāye-i ‘ināyet-māyeleri maḥfūf-ı şerāyif-i āṣār olmuş-iken sā’iḳ-i dā‘iye-i rūḥānī silsile-cünbān-ı şevḳ olmaġla ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān-ı ezelī vü ḳāfile-i ḫullān-ı ebedīye pīşvā ve sālār-ı ziyāret-i beytü’l-ḥarām-ı türbe-i firdevs-rütbe-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher) olup eṣnā-yı ḥaṭṭ u terḥālinde Ḥażret-i Sulṭānü’l-‘ulemā (nüvvire türbetehu’l-‘ulyā) cenāb-ı velāyet-niṣābına hicret-i pür-ḥikmetleri ḫılālinde tenbīhāt-ı ġaybiyye ile cilve-nümā olan istiḳbāl-i eşrāf-ı ahālī-i diyār bi-‘aynihi kendilere daḫi minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olup nīme-i rāhda müşeyyi‘īn-i vedā‘ u müstaḳbilīn-i ṣaf-keş-i intiẓār-ı selām ve mutaraṣṣıd-ı nevbet-i rikāb-būsī olaraḳ eymen-i aḫyān u es‘ad-ı evānda żıyā‘-ı mevḳūfe-i āsitāne-i sa‘ādet-āṣiyāne-i mevleviyyeden Beşşāre-nām menzilde çil-tenān u ḫulefā vü fuḳarā-yı aḥibbā taḳdīm-i merāsim-i istiḳbāl edip ol ḥavālī maḥşer-i ḥizb-i mevlevī vü mecma‘-ı merdān-ı ma‘nevī küçe küçe ‘aḳd-ı mecālis-i ma‘ārif ve ṭaraf ṭaraf tezyīn-i āyīn-i semā‘-ı bā-ṣafā olunup ol gürūh-ı enbūh-ı pür-şükūhla ‘āşıḳān, ḳaṭār-keş-i semā‘-ı rāhī ve ḳavvālān u münşidān ser-āġāz-ger-i şevḳiyāt-ı kemāhī ve ġāşiye-ber-dūşān-ı ḫıdemāt, müstaġraḳ-ı ẕevḳ-i nā-mütenāhī olup maḥall-i müşāhede-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı şerīfe-i Sulṭānü’l-‘āşıḳīn’e şeref-yāb-ı vuṣūl olduḳlarında mufaṣṣal u memdūd hezārān sūz u güdāz ve cehān cehān vecd ü ḥālle

tecdīd-i ‘ahd u teşyīd-i esās-ı semā‘ olunup ve baḳāyā-yı ahālī-i Dāru’l-velāyet-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye) daḫi ‘umūmen ol maḥall-i ḫırmen-i du‘āya furṣat-yāb-ı ḥużūr olduḳlarında cümle muġtenim-i du‘ā-yı ḫayr u müstes‘id-i gülbāng-i mevlevī olup firāz-ı cebel-i ma‘hūdeden seyl-āb-ı raḥmet-vār cānib-i Merām’a cūşān u ḫurūşān ve sālik-i rāh-ı ‘āşıḳān olmaġla şüst u şūy-ı gerd-i rāha iltifāt buyurulmayıp naṣb-ı ‘ayn-ı ḥaḳāyıḳ-bīnleri olan südde-i sidre-pāye-i türbe-i muḳaddese-i Bürhānu’l-vāṣılīn’e rū-māl-i iştiyāḳ u cebhe-sāy-ı istiġrāḳ olduḳlarında cilve-ger-i meydān-ı bürūz olan ḥālāt-ı ḥayret-engīz, nezdīkān [u] dūrāna āyīne-i keyfiyyet-i deverān-ı nezdīkān olup ve ol meṭāf-ı kerrūbiyān u mezār-ı ruḥāniyyān olan meşhed-i muḳaddes ziyāret ü ṭavāfı ḫılālinde ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātlarına istiġrāḳ-ı zā’idü’t-ta‘bīr istīlāsıyla mānend-i berḳ-ı cehān miyān-ı ṭā’ifān-ı ṣandūḳa-i burāḳa-i merḳad-i münevver-i ḥażret-i cedd-i emcedlerine Burāḳ-vār süvār olup ve ṭaylesān-ı mübāreklerin ‘inān-veş dest-i kerāmet-peyvestlerine alıp gūyā meydān-ı rūḥāniyyetde ṭarīd ü cevelān eder gibi eṭvār-ı ‘acībe-nümāları vāḳıfān-ı aḥvāle şühūd-ı kemāl-i ḥāl u mir’āt-ı cemāl-i me’āl olup lākin nev-niyāzān u teng-ḥavṣalagāna nümū-dār-ı cünbiş-i sebük-bārī olduġu ‘aks-endāz-ı āyīne-i żamā’ir-pijūhları olmaġla der-ḥāl nüzūl buyurup ve külḫan-ı ḥammām-ı türbe-i şerīfeye teveccüh ve bī-muḥābā derūn-ı külḫan-ı pür-āteşe duḫūl ve bir heyzum-ı āteşīne mānend-i gül-gūn-süvār olup ḳaṭ‘ā dūd u gerd ü şerāreden pīrāmen-i dāmen-i ‘işmetlerine rūy-ı te’ṣīr pedīdār olmayıp belki Ḥażret-i Ḫalīl (‘aleyhi’s-selām)-āsā kendilere ol āteş-i tīz gülşen-i berd ü selām olduġu rūy-ı tāb-dār-ı beşāşetlerinde nümāyān olmaġla merāyā-yı żamāyir-i ḥużżār-ı nuẓẓārda māye-i ḫalecān olan jengār-ı tereddüd mübeddel-i cevāhir-i irādet-i ṣādıḳa olup mevāzīn-i ‘uḳūle nā-güncā olan ḫavārıḳ-ı ‘ādeleri müsellem-i kül ve keyfe-mā-kān, cümle-i ef‘āl u evżā‘larınıñ ḥaḳīḳati re’y-i ṣavāb-dīdlerine iḥāle olunmaġla ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine sū’-i ẓann u kec-naẓardan perhīz ü ittiḳā ve ‘alā sebīli’t-te’ennī ve’t-tedrīc

mevāni‘-i teslīm **[S.18]** ü irādetden taḫliye ve bevā‘iṣ-i ṣıdḳ u inābetle taḥliye-fermā olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همچنین این قوّت ابدال حق

هم ز حق دان نه از طعام و نه از طبق

جسم شان را هم ز نور اسرشته اند

تا ز روح و از ملك بگذشته اند

چونکه موصوفی باوصاف جلیل

ز آتش امراض بگذر چون خلیل

کرده آتش بر تو هم برد و سلام

ای عناصر مر مزاجت را غلام

[فعولن فعولن فعولن فعول]

بحق جهان آفرین مجید

چو آن شهسواری نیامد بدید

mūcebince ol merd-i meydān-ı kerāmetiñ dü nev‘a şāh-süvārlığı āşikār olduḳda “یکی کار گرد و غبار و دیگری کار سمندر است.” ‘unvānıyla perde-keş-i rūy-ı iştihār olmuşlardır.

<u>Naḳlest ki</u>

Ẕimmet-i himmet-i vālāda dīn ü gerden-i irādet-i ābāda farż-ı ‘ayn olan ṭavāf-ı Ka‘betu’l-‘uşşāḳ ve teskīn-i sūz u güdāz-ı iştiyāḳ ‘aḳībinde mesned-i ‘ālī vü maḳarr-ı sāmīlerine ric‘at buyurulduḳda bi’l-cümle evżā‘ u eṭvār-ı ẕihāb u iyāb taṭbīḳ ü tevfīḳ olunup menzil-be-menzil meh-tāb-ı vücūd-ı fā’izu’l-cūdları ḳavāfil-i sülūk-i ṣırāṭu’l-müstaḳīmi ḳarīrü’l-‘ayn-ı reşād ve maḥāfil-i mürīdīn ü muḥibbīni pür-‘ayş-ı ma‘rifet ü vedād ve tekye-gāh-ı sa‘ādetlerin kemā-kān merci‘-i gürūh-ā-gürūh-ı ṣıdḳ u vefā eyledikde ibtidā ve bedīheten ḳulzüm-i ṭab‘-ı mevvāclarından ser-zede-i sāḥil-i naẓm olan le’ālī-i nefīsedir ki rişte-keş-i tasṭīr ḳılınmışdır.

(Ġazel)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Pertev ki şevḳ-i şem‘-i ruḫ-ı yārdan gelür
Bir lem‘adur tecellī-i dīdārdan gelür

Ṭab‘um çerāġı ḳāsım-ı envārdan yanar
Būy-ı fenā dimāġuma ‘aṭṭārdan gelür

Başda külāh şu‘lesidür dūd-ı āhumuñ
Mevlāyīdür ki Ḥażret-i Ḫunkār’dan gelür

Nuḳl-i şarāb-ı meclis-i ġamda yiter baña
Şol ḫūn-ı dil ki dīde-i ḫūn-bārdan gelür

Āzürde-ḫāṭır olma *SEMĀ ʻĪ*-i bī-dile
Mestānedür ki ḫāne-i ḫammārdan gelür

Egerçi sā'ir-i enfās-ı rūḥ-baḫşları ḫarīṭatü'l-ʻacāyib-i dil-i aḥbāba dībāce-zīb-i teyemmün olmaġla baʻżen ḥırz-ı cān-ı müstemendān olmuşdur, lākin tertīb-i dīvāna işāret-i ʻaliyyeleri şīrāze-bend-i cemʻiyyet olmamaġla mānend-i ḳulūb-ı ʻāşıḳān, perīşān-ı evrāḳ-ı defter-i maḥabbet ve ilā yevminā haẕā vīrāne-i gencīne-i ḥikmet-āsā cerīdetü'l-ġarāyib-i ṣafāyiḥ-i żamāyir-i ġurebā-yı ṭarīḳatde ke'n-naḳşi fī'l-levḥi'l-maḥfūẓ olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Menḳabe-i Şeyḫ Aḥmed-i Eflākī ve *Teẕkire-i Devlet-Şāhī* ḥavī olduġu üzere nevāḥī-i Zincān'da Ġāzān Ḫān bin Erġun Ḫān, Baydu Ḫān'la meṣāf edip bi-avnihi Subḥānehu ġalebe cānib-i Ġāzān'a teveccühü sebeb-i iġtinām-ı īmān olduḳda ḥāfıẓ-ı āyīn-i esrār-ı nebevī Saʻdü'l-millete ve'd-dīni'l-ḥamevī kendiye telḳīn-i şehādet eylediği ʻaḳībinde Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)iñ *Dīvān-ı Kebīr*'leri ḳaṣā'idinden evveli

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن]

چو یکی ساغر مردی زخم یار بر آرم
دو جهان را و زمان را همه از کار بر آرم

تو ز تاتار هراسی و خدا را نشناسی

که دو صد رایت ایمان سوی تاتار بر آرم

naẓm-ı laṭīfleriyle muvaşşaḥ ḳaṣīde-i ġarrāyı inşād ve esrār-ı ḫafiyye-i remziyyelerine daḫi irşād etmeleriyle ‘ale’l-‘umūm mü’minīn-i ṭā’ife-i merḳūmeden ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)e maḥabbet ü i‘tiḳād ẓuhūr edip ḥattā ol ḳaṣīde-i pür-nikāt-ı ra‘nāyı zer-dūzān-ı libāçe-i şāhīye resm ü ṭarḥ edip teyemmünen rūz-ı dīvānlarında telebbüs ve nevbeten ba‘de nevbetin aḫlāf-ı salṭanatlarına intiḳāl belki vefḳ-i a‘ẓam-ı devlet ‘add edip zamān-ı Timur’da ‘umūmen ser-efrāzān-ı Tatar ziyāret-i türbe-i firdevs-rütbe-i mevleviyye ile müstes‘id olduḳda ser-i ṣandūḳa-i Sulṭānü’l-‘Āşıḳīn’de ol gevher-i ḳudsīniñ muḥīṭi olan *Dīvān-ı Kebīr*’den ‘alā vechi’t-teberrük tefe’’ül olunduḳda bi-‘aynihā ol ḳaṣīde-i belīġa ‘arż-ı cemāl etmekle esās-ı i‘tiḳādlarına istiḥkām gelip zīb-i ḫızāne-i devlet olmaḳ üzere yarlıġ ṣudūruyla maḥallinden ġaṣb ve memālik-i Māverāyü’n-nehr’e naḳl olunup ve miyāne-i fiten-i ṭavā’ifü’l-mülūkde bāṭıniyyeden Şāh İsmā‘īl ḫurūcunda bir ṭarīḳle Şāh-ı mesfūr yedine düşüp ve Ḥażret-i Semā‘ī-i ḥaḳīḳat-mesā‘ī, cenāb-ı velāyet-me’ābına verā-yı perde-i ġaybdan işāret-i tenbīh-āmīz ve ol emānet-i ‘aẓīmeyi eydī-i ḫā’inīn-i mübtedi‘adan taḫlīṣ ve me’men-i ḳadīmine īṣāle emr-i ekīd-i şevḳ-**[S.19]**engīz ṣudūr edip anlar daḫi hem-‘inānān-ı ezeliyye ile ṣavb-ı me’mūra ‘azm ve temşiyet-i emr-i celīlü’l-ḳadre cezm buyurup bi-‘ināyeti’l-Ḳaviyyi’l-Muġīṯ ẓuhūr-ı tebāşīr-i ṣubḥ-ı tevfīḳle tetmīm-i ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i *Dīvān*-ı ḥaḳāyıḳ-meşḥūn-ı Sulṭānü’l-‘ārifīn ve kemā-hüve-ḥaḳḳuhu tekmīl-i ‘ırż-ı ṭarīḳat-i Bürhānü’l-vāṣılīn etmeleri ẕāt-ı kerāmet-simātlarına bā‘iṯ-i şöhret-i ṯāniye

ve bādī-i telḳīb-i nisbet-i sāmiye olup beyne’s-sādāti’l-mevleviyye ‘unvān-ı “Dīvānī” ile ma‘rūf u meẕkūr olmuşlardır.

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Dedem seyf-i velāyetdir dem-i Sulṭān Dīvānī
Maḳām-ı çil-tenān-ı ma‘rifetdir ṣaḥn-ı Dīvānī

Kilīd-i genc-i ḥikmet ser-be-ser reftār u güftārı
Leb-ā-leb bādī-i ḥālet-medār-ı cām-ı devrānī

Odur ṣāḥib-ẓuhūr-ı ḫānedān-ı āl-i Mevlānā
Ki vermişdir kerāmetle meh ü mihre hirāsānı

Sikender-vār egerçi Rūm-perverdir velī almış
Hümā-yı himmeti zīr-i peri Īrān u Tūrān’ı

‘Alemler ser-firāz-ı rūy-māl-i maḳdemi olmuş
Ziyāret eyledikde meşhed-i şāh-ı Ḫorāsān’ı

Bi-ḥamdillah gedā-yı dergehiyiz *ṢĀḲIB* ol şāhıñ
Ki teshīr-i kerem etmiş Selīm ile Süleymān’ı

(Der-Beyān-ı Reften-i Ān-ı Hizebr-i Neyistān-ı Ma‘ānī)

Ve şeb-çerāġ-ı şa‘şā‘-i ‘irfānī vü māh-ı ḫargeh-i ḳıbāb-ı ġayret-i Subḥānī a‘nī-bih Ḥażretü’s-Sulṭān Semā‘ī-i Dīvānī (āvāhu’l-‘aliyyi’l-‘aẕīm a‘lā’l-ġurefi’r-rūḥānī) be-‘Irāḳ-ı ‘Acem berāy-ı āvürden-i *Dīvān-ı Kebīr*-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) ki teberrüken ve teyemmünen taḳdīm-i ziyāret-i türeb-i firdevs-rüteb-i ecdād-ı ‘ıẓām u tecdīd-i ‘uhūd-ı eḳārib-i kirām ve taḥdīd-i suyūf-ı te’yīd ü ihtimām buyurup istimdād-ı himem-i aṣḥāb-ı ḳulūbu zād ve i‘tiṣām-ı ḥablü’l-metīn-i tevekkülü bedraḳa ve himmet-i ‘āliyye-i bī-fütūrların rāḥile ittiḫāẕıyla şedd-i raḥle miyān-bend-i i’timār ve rikāb-cünbān-ı aḳdām-ı iḳdām edip es‘ad-ı āvene vü eymen-i aḥyānda meydān-ı ‘aynu’l-cem‘-i merdān-ı ḫudāda ‘aḳīb-i in‘iḳād-ı iclās-ı bī-naẓīr ü naẓar-ı meyāmin-i eşer-i Ḥażret-i Emīr ‘Ādil Pīr’de ḥā’iz-i berekāt-ı gülbāng-i dem-i Ḫudāvendigārī olduḳları eşnāda niyyet-i ziyāret-i türbe-i mu‘aẓẓama-i Vālide Sulṭān’la cānib-i Lārende’ye taḥrīk-i cenāḥ-ı iştiyāḳ buyurup ol mehbiṭ-i envār u mecma‘-ı rūḥāniyyet-i kibārda daḫi iḳāmet-i merāsim-i ṣıdḳ-ı niyāz u istifāża-i mevāhib-i ledünniyye-i kerīm-i bī-enbāz olunup bilā-tevaḳḳuf semt-i maḳṣūda rāyet-keş-i ḥaṭṭ u terḥāl menāzil ü menāhil-i pür-nūr-ı āşār u aḥvāl ederek ḫırāmān-ı taḫt-gāh-ı Fārs olmuşlardır. Lākin a‘lām-ı rāh-revān u naḳl-i müsāfirān ile velvele-i kerāmet-i bāhireleri ḳubbe-i dimāġ-ı şāh-ı ḫod-bīnde dağdağa-fersā-yı evhām-ı gün-ā-gün olmağla girīve-rev-i āb-ı zīr-i kāh ve bī-behre-i fevā’id-i mevā’id-i kerem olduġundan mā‘adā dāġdār-ı ṣadme-i ġayret-i nekbet-fermāları olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḳadem-i meymenet-tev’emleri ser-ḥadd-i Fārs’ı teşrīf buyurduḳda rāh-dārān ṭarafından icrā-yı āyīn-i ḳadīmleri üzere pürsiş-i aḥvāl-i āyende vü revendeye ta‘yīn olunan serheng-i bī-ferheng, tecāvüz-i ḥadd-i ẕāt etmekle naẓar-ı ḥiddet-i merdāne,

zebān-bend-i nāṭıḳa olup lāl-i pür-melāl re’īslerine ric‘at etdikde miyān-ı etbā‘dan bir pelīd-i şedīd dūr-bāş-ı sefāhat-ber-dār-ı cānib-i cenāb-ı velāyet-me’āblarına tāzān olıcaḳ ‘urūḳ u a‘ṣāb-ı dest ü bāzūsuna fālic ü incimād ṭārī olmaġla kerre-i şālişede el-‘ıyāẕu billahi te‘ālā tevehhüm-i iḥtimāl-i siḥirle merkeb-rān-ı meydān-ı ḥirāb olanlarıñ daḫi ekşeri nigūn-sār ve zīr-i pāy-ı dābbelerinde hālik-i ḥatfu’l-enf ve sā’irleri kendi cāriḥalarıyla ba‘żen ḳatīl ü ba‘żen cerīḥ olduġu sedd-i rāh-ı ta‘arruż ve seng-i pāy-ı cür’et olup kec-nigāhān-ı şarḳ iġmāż-ı ‘ayn-ı tecessüsle müdārā ve bed-gūyān-ı Ḳum ve Kāşān, ḥıfẓ-ı lisānla müvāsā-nümā olmalarıyla me’mūnü’l-ġā’ile-i geşt ü güẕār ederek pāy-taḫt-ı İsma‘īliyye’ye vuṣūlleri ma‘lūm-ı şāh-ı mekr-endīş olıcaḳ ẓāhiren tehniye-i ḳudūm ü ma‘nen tefaḥḥuṣ-ı semt-i hücūm ṣadedinde irsāl olunan gümāştegānıñ lebīb-i edībleri şikār-ı dām-ı inābet ü maḥabbet, mücerbiz ü ḫurde-gīrleri müte’eşşir-i sezā-yı iżā‘at-i ḥürmet olup herkes meblaġ-ı idrāki olan ma‘nāyı ma‘rūż-ı ḥużūr-ı pür-ḥazm-i şāhī eyledikde meşveret-i ḫāṣṣa-i ‘uḳalā dil-ḫ^{w}āhları olan diyār-ı Fārs’da ẕāt-ı şerīfleri-çün ḫānḳāh bünyād olunup min külli’l-vücūh taḳayyüd-i ikrāmları ta‘ahhüdüyle ol hümā-yı bülend-himmeti ṣayd ve pāy-ı ric‘atlerin **[S.20]** ḳayda ḳarār-dāde olduġu istiḫrāc olunduḳda iltimāsları ḳarīn-i müsā‘ade olduġu bā‘iş-i teftīş-i merām olıcaḳ **“**اکرام درویشان سپردن دیوانست.**”** maẓmūnuyla iş‘ār-ı maḳṣad buyurulduḳda ṭaraf-ı devletlerine ‘adem-i iltifāt belki ser-māye-i ḫızāne-i iḳbāl ‘add olunan gevher-i yektā muṭālebesi sebeb-i ḫuşūnet-i zā’ide ve esās-ı taṣmīm-i ihānet-i bāliġa olmaġla ṣūret-i żiyāfet-i mihribānīde ta‘biye-i tesmīme ḳarār verildiği netīce-i tedbīr vezīr-i vezīr-i Hāmān-meniş olduġu mir’āt-ı żamīr-i mükāşefe-tenvīrlerinde cilve-ger olmaġın eşnā-yı ṭa‘āmda ‘arż olunan kāse-i şerbet-i zehr-ālūdu dest-i kerāmet-peyvestlerine alıp şāha tevcīh-i ḫiṭāb-ı ‘itāb-engīzle **“**این کاسۀ جانگداز را بنیت شاه و یا بقصد وزیر کشیم!**”** istifhāmıyla tevbīḫ-fermā olduḳlarında şāh-ı firāset-nihād me’āl-i ḥāle intiḳāl edip **“** قصد تدمیر بصاحب سؤ تدبیر میباید.**”** laṭīfesiyle tedārük ve kendiden rūy-ı teveccüh-i şemşīr-i teşeffī-i fūlād-

şikāfların ṣarf u taḥrīf etmekle ol yegāne-i meydān-ı imtiḥān āyet-i kerīme-i [534]- وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ- tilāvetiyle dīde-i ʿacāyib-i ḳudret-dīdelerin rūy-ı vezīr-i pür-tezvīre taḥvīl edip ol cām-ı lübābı bilā-cürʿa nūş buyurduḳda der-ḥāl vezīr-i maʿkūs-tedbīr, mehbiṭ-i ṣāʿiḳa-i tedmīr olup Ḥażret-i Sulṭān Semāʿī (metteʿanallahu bi-berekātihi) daḫi ḳavvālān-ı iḫvānu'ṣ-ṣafāya işāret buyurup ʿaḳd-i meclis-i Semāʿī-i Mevlevī olunduḳda eşnā-yı germiyyet-i semāʿ-ı bā-ṣafāda

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

كجا در زهره ام از مكر دشمن باك ميباشد

كه گر زهر هلاهل ميخورم ترياك ميباشد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر كرا ماری كه ياری ميكند

كار بدخواهش همه زاری كند

maẓmūn-ı laṭīfiyle aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'āba terennüm-rīz-i tesellī ve muḫālifīn-i mekr-āgīne tevbīḫ ü taḳrīʿ-fermā olup nihāyet-i cevelān-ı bīḫodānelerinde tennūre-i şerīfelerin ʿaṣr u ʿırḳ-ı pākleriyle cām-ı maʿhūdu leb-rīz-i tiryāk-i ġaybī edip **"بجای سيه كاسه كی اين ترياك هزار خاصه كی معذور داريد."** ʿunvānıyla dest-i sāḳī-i tesmīme teslīm ve menzil-i saʿādetlerine teveccüh buyurmaları ʿaḳībinde bir

[534] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: "Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın."

mücrim-i şāyeste-i ḳatle zehr verip ba‘dehu ol tiryāk-i pākden verildikde bi’l-külliyye ta‘ṭīl-i eṣer-i zehr etmekle ol sulṭān-ı bāhirü’l-bürhānıñ mānend-i ‘ummān, ‘adem-i infi‘āl ü te’ṣīri ve ṣāniyen keff-i vücūd-ı kerāmet-būdları olan ‘ırḳıñ āṣār-ı semūma kifāyeti şifā-yı kīne-i ṣudūr u tiryāk-i semm-i ġurūr olup şāh-ı bī-intibāha inṣāf-ı nā-çār gelip hezār ‘ār-ı istinkāfla bi’ż-żarūre ḫızāneden *Dīvān*-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)i iḫrāc ve cenāb-ı ṣāḥibü’s-seyf ve’l-ḫurūca irsāl edip maḳāmına ol tiryāk-i ġaybī iḳāmet ve her ne maḳūle renc-i müşkile müdāvāt olunduysa āṣār-ı seri‘asın mu‘āyene etmekle esās-ı devlet-i rafż u ilḥād-bünyādlarına tezelzül ṭārī ve miyāne-i ricāl-i dā’ireye sünniyet ve ḫılāfıyla tefriḳa ‘ārıż olup ekṣer-i ‘asker iḫfā-yı sünniyet etmeleriyle ta‘biye-i āṣār-ı kerāmāt-ı ‘āliyyeleri nevbet-i meṣāf-ı Selīmiyye’de nümāyān olmuşdur ki hengām-ı muḳābelede yek-dest-i muḳātele olmayıp sünniyet-i kāminelerin ṣūret-i tekāsül-i ḥirābda iẓhārları hüveydā olmaġla kibār-ı ‘asker-i Fārs’dan cem‘-i keṣīr, mürāci‘-i rikāb-ı rüküb-i İslām ve mutavaṭṭın-ı diyār-ı ehlü’s-sünne ve’l-cemā‘a olduḳlarından mā‘adā ḫıṭṭa-i Fārs’a hücūm olunduḳda her biri ḫıdemāt-ı mebrūre ve mesā‘ī-i meşkūrede beẕl-i maḳdūr etmişlerdir. Ḥattā Elḳaṣ Mīrzā-nām şehzāde daḫi rū-māl-i südde-i sa‘ādet-i şehriyārī ve bedraḳa-i leşker-i ẓafer-me’āṣir-i Ḫudāvendigārī olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i şīr-i neyistān-ı ḥaḳīḳat u şem‘-i şebistān-ı ma‘rifet ve şemşīr-i ‘uryān-ı ġayret-i ṣamedānī ve mesned-i ḫilāfet-zīb-i rūḥānī, meclis-i şāhīden menzil-i sāmīlerine teveccüh ve rūy-ı dil-i ‘ālem-tenvīrlerin cilve-baḫş-ı āyīne-i zānū-yı murāḳabe buyurduḳları eṣnāda ser-ber-āver-i iltifāt-ı cānib-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ve işāret-fermā-yı istiḳbāl-i dīvān-ı ḥaḳāyıḳ-erkān-ı Ḥażret-i Süleymān-ı cihān-ı ma‘nā buyurulup ‘aynu’l-cem‘-i ḫullānü’l-vefā daḫi ḥasbe’l-emr tertīb-i āyīn-i

Ḫudāvendigārī üzere ḳavvālān u güyendegān, seyr-i āheng-i sürūd-ı tehniye ve münşidān-ı bā-ferheng mażmūn-ı münāsib-i ḥāl

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

شد نبوی مهر ز مشرق بدید

مهر سلیمان بسلیمان رسید

چشـم بره روشــن دیدار شـد

[S.21]

یوسف گمگشته بکنعان رسید

güftelerine ta‘biye ederek ‘ārifān u ‘āşıḳān-ı mevlevī daḫi mānend-i seyyāre ve ṡābite-i nücūm, çarḫ-zenān u semā‘-künān memerr ü maḳarların ẕevḳ u ṣafā ile hem-reng-i ḫıyābān-ı behişt edip miyān-ı ‘avām u ḫavāṣa ġulġule-endāz-ı şevḳ u ḥayret olup ol gürūh-ı enbūh u cem‘iyyet-i pür-şükūhla maḥall-i teslīm-i emānet-i ‘uẓmāya vuṣūlde bi’ẕ-ẕāt ḥażret-i ġavṯu’r-ricāl u zeynü’l-abdāl istiḳbāl buyurup beyne’l-iḫvān ḫurşīd-i nūr-efşān-vār pāy-kūb u dest-efşān maḳām-ı şerīflerinde daḫi ġaleyān-ı vecd ü ḥālātla tecdīd-i āyīn-i kerāmet-āgīn-i mevlevī edip encām-ı ġayret-ḫitāmında şāh-ı mesfūruñ Ṣafī-nām ve Ḫaṭāyī-maḫlaṣ şehzādesi istīlā-yı ḥālet-i zā’ide-i inciẕābla miyāne-i dest-būsān-ı muṣāfaḥaya iltiḥāḳ ve ṣaded-i dest-būslarında derūn-ı ḫırḳa-i mübārekelerine duḫūlle nā-būd u bī-nişān olduġu istimā‘ı cān-ı şāh-ı mekā’id-sipāha dāġ-ber-dāġ olup ve ‘aḳīb-i bürūz-ı ḫāriḳa-i meẕkūrede Ḫażret-i Sulṭān-ı velāyet-‘unvān daḫi Dāru’d-devle-i Fārs’dan ḳaṣd-ı ziyāret-i meşhed-i muḳaddes Ebū ‘Alī Mūsā Er-rıżā ile semt-i Ḫorāsān’a ṣedd-i niṭāḳ-ı ‘azm buyurmalarıyla zimām-ı iḫtiyār-ı müdārā rübūde-i hücūm-ı tevsen-i ḥamiyyet olup lākin tecessüs-i ḥaḳīḳat-i ḥāl-i Ṣafī Mīrzā için irsāl olunan daḳīḳa-şināsān-ı ḫaber-

pijūhān, şehzāde-i müşārün-ileyhiñ daḫīl-i sāye-i dāmen-i kerāmet-pīrāmen-i ḫırḳa-i müteberrike olduḳda ṭayy-ı mekān ṭarīḳıyle ser-zede-i zāviye-i vaṭaniyyeleri olduġun taḥḳīḳan iḫbār etmeleriyle işti‘āl-i nā’ire-i ġayret-‘aḳīb-i şerīflerinden taslīṭ-i ‘asker-i bī-amāna iġrā edip kendisi daḫi câme-tebdīl miyān-ı ‘askerde bulunmaġı re’y-i rezīn ‘addetmekle temşiyet ü tesyīr-i ‘asker-i melḥūẓa iḳdām u müsāra‘at edip Leşme-i ḫār-nām bir mevżi‘de mülāḳāt rū-nümā olunca pey-revān-ı ḥażret-i pīşvā-yı ser-bāzān **“أدركنا أدركنا يا مستعان!”** feḥvā-yı tevekkül-cedvāsıyla rū-be-dergāh-ı Muġīş-i Mennān olup mā-beynde daḫi miḳdār meydān-ı ḥamle ḳaldıḳda hemān ol ‘asker-i ḫūn-ḫ^{w}āra muḳābil ṣaf-keş ve ser-i devletmend-i dü-cihānīlerinde olan külāh-ı kerāmet-destgāhların dest-i mübārek-i nīrū-peyvestlerine alıp zīr-i baġalde tasṭīḥ buyurup gūyā niyām-ı baġalden şemşīr-i ejderhā-dem çıḳārıp ṣufūf-ı muḫālifīne işāret-i intiḳām-āmīz buyurulduġu ānda yek-bāre ṣaff-ı evvel mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ḳahr olup defe‘āt-ı şelāşede ṣufūf-ı ‘adāvet-maḥfūf, mānend-i ‘aṣf-ı me’kūl berbād-ı ‘avāṣıf-ı tedmīr olmaġla baḳıyyetü’s-seyf-i velāyetleri **“El-āmān, el-āmān! Ey ḫaydar-ı zamān!”** mażmūnuyla feryād u fiġān ederek ba‘żen şeref-yāb-ı tevbe vü istiġfār ve ġāşiye-ber-dārları ve ba‘żen ref‘-i da‘vā-yı ‘ār u nāmūs ile ‘inān-rīz-i semt-i firār olup āb-ı rūy-ı devletleri rīḫte-i ḫāk-i meẕellet ve ol vaḳ‘a-i vaḳī‘a kendilere emāret-i nekbet ve cenāb-ı sipeh-dār-ı ebrāra ‘alem-i iştihār ve dār u diyār-ı ḳavm-i sefāhat-kirdārda ḥaṭṭ u terḥālleriniñ bī-ḳayd-ı āzār ẓāhir ü āşikār olmasına ḥişār-ı pāyidār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که او در پیش این شیر نهان

بی ادب چون گرگ بکشاید دهان

همچو گرك آن شير بر دراندش

"فاتنقمنا منهم" بر خواندش

زخم يابد همچو گرك از دست شير

پيش شير ابله بود كو شد دلير

Pes ibtidā-yı külāh-ı seyfī-i Mevlevī bu nevbetde ser-zede olup ilā āḫiri'z-zamān ol sikke-i şerīfeye müştāḳ olan iḫvān-ı dergāh-ı 'ālīlerine mürāca'at ve ẓuhūr-ı işāret-i icāzet-i rūḥāniyyeleriyle ilbās olunagelmişdir. Serserī ve ḫod-be-ḫod telebbüs edenler cezā-yı telbīs-bīn ve muḳallidīn-i bī-yaḳīne sebeb-i hirās u sedd-i metīn olmuşdur.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol seyf-i 'uryān-ı meydān-ı imtiḥān, ṣufūf-ı bed-ḫᵂāhān-ı Ḫānedān-ı Ṣıddīḳıyye'yi ġalṭān-ı miyān-ı ḫāk u ḫāşāk-i meṣāf etmekle ṣīt-i kūs-ı velāyetleri gūş-ı ahālī-i vilāyet-i 'Irāḳ u Ḫorāsān-güẕār ve cānibeyn-i cādde-i 'azīmetlerinde fevc fevc rū-be-rāh-ı selām ve çeşm u gūş-ı cemāl ü peyām olanlar güyā ḥayāvān-ı benī nev'-i insān olup memālik-i Fārs'a bir mertebe velvele-endāz ve dimāġ-ı ricāl-i devlet-i İsmā'īliyye'ye hirās-fermā-yı sersām-ı zevāl ve aġleb-i kibār u ekşer-i ṣıġār **[S.22]** bīzār-ı sū'-i i'tiḳād-ı rafż u ilḥād ve muḫliṣ-i muḥibb-i ḥażret-i 'atīḳ ü 'aşīḳ-i Ḫānedān-ı Ṣıddīḳ olmaġla ḳaṭ'ā ḥavālī-i ṣavb-ı teveccühlerinde iḥtimāl-i seng ü sedd olmayıp belki aḳmişe-i gün-ā-gün-ı ikrāmāt u iḥtirāmāt-ı ḫalāyıḳ, pāy-endāz-ı rāḥile-i cemā'at-i rāh-ı irādeleri olup sālimen ġānimen ziyāret-i meşhed-i muḳaddes-i Sulṭānü'l-ins ve'l-cin Ebū 'Alī Mūsā er-Rıżā (raḍıyallahu 'anh ve 'an eslāfihi ve

aḫlāfihi) ile muġtenim ve şem‘-i encümen-i münzeviyān u zā’irān olduḳlarında ḳubbe-i zerrīn-i imām-ı heftümīnden ser-zede-i ‘ayn-ı kerāmet ve perverde-i āb u tāb-ı velāyet olan gül-bün-i işāret ki her nev-bahār-ı ḫuceste-i‘tibārda faḳaṭ çār-gül-küşālıġla ḫulefā-yı rāşidīn ü e’imme-i mehdiyyīn (rıḍvanallahu ‘aleyhim ecma‘īn) ḥażerātınıñ ḳıbletü’l-esrār u Ka‘betu’l-aḫbār olan ḥaḳīḳat-i Aḥmediyye (ṣallallahu ‘aleyhi ve sellem) cenāb-ı mu‘ciz-me’ābında çār-erkān-ı elzemü’l-īmān ve evcebü’l-İslām olduḳlarına īmā-yı ġaybī belki ülü’l-ebṣāra tanṣīṣ-i lā-reybīdir diye

(نظم)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

[فعول]

ان گلکه ز روضۀ رضا سر بر زد

برسینۀ رافضی دم خنجر زد

چون بوی چهار یار می آید ازو

در زر بگرفت امام هفتمی بر سر زد

maẓmūn-ı şehādet-maḳrūnuyla tīr-i dil-dūz-ı istiṣhād-zen-i ḫayl-i taḳıyye-dārān olduḳlarında finā-yı Leşme-i Ḫār’da berḳ-i şemşīr nemediyle ḫırmen-i sūḫte-i fetā olan meşt-i ḫār-ı sünnī-āzārıñ ḥāl-i perīşān-me’ālleri ve ḥatfu’l-enf-i demār-ı vezīr āşikār ve münāfıḳāna i‘tiẕār-ı nā-çār şāh-ı ‘āḳıbet-tebāh u muḥīṭ-i ẕāt-ı istiġrāḳ-telāṭumlarında iżmiḥlāl-i semm-i helāhil ve muḳābele-i ġadr-ı bī-‘öẕrlerinde iḥsān-ı tiryāk-i muḥayyirü’l-idrākle taḳrīr-i kerīmāne ve Şehzāde Ṣafī daḫīl-i ḫırḳa-i mübārekeleri olduġu sā‘at, rehā-yāfte-i pā-bend-i rafż u ilḥād ve cilve-ger-i meydān-ı

irşād olduġu mülāḥaẓātı sedd-i Ye’cūc-i cür’et-i taʻaṣṣubları olduġundan māʻadā sābıḳa-dārān-ı ʻināyete kemend-i gerden-bend-i irādet ü ḳalenderān-ı ʻAcem yek-ser peymānçe-i niyāzlarına rū-māl olduḳları ilā yevminā haẕā vird-i zebān-ı munṣıfān-ı ahālī-i Ḫorāsān’dır. Ḥattā zā’irān-ı meşhed-i muḳaddes-i Raḍaviyye’den

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از جلال مرد حق پشمین کلاه

میشود شمشیر تیز انتقام

هم جمالش میکند زهراب را

شربت ترياك جان خاص و عام

ḳıṭʻa-i ġarrāsını ʻaḳīb-i ẓuhūr-ı kerāmet-i mesfūrede fużalā-yı Ḫorāsān’dan Burhāneddīn-i Herevī-nām bende-i nev-irādeleri beyān-ı vāḳıʻ üslūbu üzere sitāyiş-i ẕāt-ı nādiretü’z-zamānların eşʻārda bedīheten inşādla müstefīż-i kerem-i irşād olduġu telaḳḳī-kerde-i şiḳāt-ı eslāf olmaḳ üzere meşhūrdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ol şīr-i şerze-i neyistān-ı ḥaḳīḳat ve peyrev-i rehber-i ḳāfile-i ṭarīḳat, kemā-hüve-ḥaḳḳuhu itmām-ı levāzım-ı ziyāret ü ikmāl-i merāsim-i ināret buyurup ol meşhed-i kerrūbī-meṭāfa tevdīʻ eşnāsında şūr-ı ʻaẓīm ü vecd-i cesīm ẓuhūruyla ʻaḳd-ı meclis-i semāʻ-ı mevlevī ve izdiyād-ı ḥālāt-ı rūḥāniyye ile ʻāşıḳān, câme-i vücūd-ı mevhūmu ṣad-çāk ve miyān-ı dā’ire nām u nişāndan semt-i maḥve güẕer etmekle deverān-ı ṣafā-yı ṣābit ü seyyār imtidād-peẕīr ve niẓām-ı cihān-ı beşeriyyet bi’l-

külliyye zeber ü zīr olıcaḳ ol medār-ı a‘ẓam-ı āsumān-ı velāyetiñ zebān-ı ilhām-semīrlerinden sāmi‘a-zīb-i muḫliṣīn olan nev-bāve-i bāġ-ı ma‘rifetleridir ki ẕevḳ-baḫş-ı cān u dil-i ḥużżār olmaġla kitābe-i menāẓır-ı ‘āliyye-i meşhed-i muḳaddeslerine şebt-kerde-i yarā‘a-i yādigār olmuşdur.

(قطعه)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول]

چشمیکه ز درگاه رضا مهجور است

گر چشمهٔ خرشید بود بی نور است

جانیکه بخدمت سپرد حلقه بگوش

در دائرهٔ عین کرم محشور است

Ve hengām-ı encām-ı semā‘ u āġāz-ı vedā‘da gül-bāng-i sefer-i mevlevī-keş ü ser-nihāde-i āsitān-ı ḫużū‘ olduḳlarında muḥaccer-i müteberrikleri ḥiẕāsında manṣūbe olan a‘lām-ı şerīfeden ikisi gūyā icābet-i meskenet ve tevāżu‘-ı ḥażret-i zeynü’l-evtād edip ṣavb-ı kerāmet-evblerine meyl-i rāki‘āne eylediklerinde sem‘an ve ṭā‘aten, ḥubben ve kerāmeten ‘unvānıyla istiḳbāl edip ol ‘alemeyn-i mükerremeyni dü dest-i ‘ināyet-peyvestlerine alıp maḳām-ı laṭīflerine ric‘at buyurduḳlarında ser-ḥalḳa-i münzeviyān-ı meşhed-i muḳaddes-i pīşvā-yı gürūh-ı enbūh-ı dervīşān-ı aḥbāb olup tehniye-i ṣāḥib-i ‘alemiyyet eyledikleri ‘aḳībinde **"سیف صدیقی و علم حیدری بهم پیوستند."** nükte-i laṭīfeleriyle **[S.23]** ẕāt-ı şerīfleriniñ mecma‘-ı esrār-ı Ṣıddīḳī vü Ḥayderī (raḍıyyallahu ‘anhumā) olduḳlarına işāret

buyurulmuşdur. Ve fī'l-ḥaḳīḳa ve'l-'ayān, işāret-i 'aliyyelerin āṣār-ı celīleleri beyān u iṣbāt etmişdir.

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

در صد هزار قرن سپهر پیاده رو

نارد چو او سوار بمیدان روزگار

<u>Ve Daḫi</u>

Verā-yı perde-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Sulṭān-ı Ḫorāsān ('aleyhi 'ināyāti'l-Mennān)dan bu güne ikrām ẓuhūru bādī-i teveccüh-i ḳulūbü'l-küll olup cümle ḫıdemāt-ı iḥtirām-ı zā'idü'l-vaṣflarında beẕl-i maḳdūr eylediklerinden mā'adā ḫızāne-i Şāh-ı Ḫorāsān'dan levāzım-ı seferiyyeleri ikmāl ve envā'-ı tuḥaf ihdā ve elvān-ı emti'a iḥsān olunduġuna ḥālā āsitāne-i sa'ādetleri maṭbaḫ-ı 'āmiresinde olan evānī eṭrāfında vaḳf-ı āsitān-ı 'Alī Mūsā er-Rıżā mersūm olduġu güvāh-ı bī-iştibāhdır. Ve sālifü'ẕ-ẕikr 'alemeyn-i mübārekeyn, mürūr-ı eyyām u kürūr-ı a'vāmla maḥv-ı vücūd etmekle ḥālā ser-i ṣandūḳa-i türbe-i müteberrikelerinde bāḳī mühçe-i pür-lehçeleri kerāmet-i aṣḥāb-ı kirāmlarıyla erbāb-ı evcā'a mesḥ olunduḳda mānend-i Mesīḥ bür'-i sā'a ibrāsına sebep olmaları resīde-i ḥadd-i iştihārdır.

(قطعه)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

اثر که زاید از صاحب کمالی

نمییابد زوال از ماه و سالی

همیشه جلوه گاه پرتو اوست

ولی گه بدر باشد گه هلالی

Naḳlest ki

Cenāb-ı celālet-me’āb-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) şehr-i Larende-i Ḳaraman’dan niṭāḳ-ı ‘azīmet-bend-i ‘Irāḳ olduḳlarında zimām-ı teveccühleri dest-i ḳā’id-i inciẕāb-keşān ve ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i türbe-i mu‘allā-rütbe-i Ḥācı Bektaş-ı Velī’ye semend-i ziyāret-rān olup eşnā-yı ṣoḥbet-i iḫvān-ı ṭarīḳat-i Bektaşiyye’de inżimām-ı ta‘yīn-i sırrī ile çil nefer ḫullān-ı ābdālān, rikāb-ı ḫıdemāt-ı sāmiyyelerine miyān-beste-i iḳrār ve kendilere ‘Alī Rūmī ḥażretlerin sālār iḫtiyār edip ser-i mū ḥaṭṭ u terḥāllerinde girīve-rev-i taḫallüf-i cādde-i ḥüsn-i edeb olmadıḳları ḥasebiyle fā’iz-i meyāmin-i ‘ināyetleri ve her biri ḥā’iz-i merātib-i refī‘a-i maḥremiyyetleri olup ilā āḫiri’l-‘ömr, ez-dil ü cān ġāşiye-ber-dūş-ı yārān-ı ḳadīmleri belki beynehümāda ‘aḳd-ı mürāfaḳat u ‘ahd-ı muvāfaḳat, bā‘iş-i iḫrāz-ı derece-i muvāḫāt olmaġla dergāh-ı velāyet-destgāh-ı Şāh-ı Ḫorāsān’dan ric‘at-i maḳarr-ı ḳadīmlerinde ‘alemeyn-i meẕkūreyniñ yerine iḫvān-ı mevlevīden Dervīş Meḥmed Ṣādıḳ ‘alem-dār-ı meymene vü ‘Alī Rūmī ‘alem-dār-ı meysere naṣb olunup yemīnlerinde iḫvān-ı mevlevī ve yesārlarında ḫullān-ı Bektaşī mülāzım-ı rikāb-ı ‘ālīleri olup ve *Dīvān*-ı ḥaḳāyıḳ-erkān daḫi bir raḥle-i muraṣṣa‘a üzere pūşīde-i muṣanna‘a ile ‘alā sebīli’l-münāvebe yārān baş üzere götürüp mā-beyne’l-‘alemeyn mānend-i ḳalb-i āgāh ẕāt-ı velāyet-simātları pey-rev-i rāḥile-i *Dīvān*-ı hidāyet-‘unvān ve ḳavāfil-i diyār düm-dār ve nesāyim-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār pīşvāları olaraḳ kevkebe-i ṣūriyye ve debdebe-i ma‘neviyye ile Dāru’s-selām-ı Baġdād’a vuṣūl ve ḥuṣūl-i merāmla sāḥil-i selāmet ve merzbūm-ı ḫıṭṭa-i bī-melāmete nüzūl bulup

ḥālā ser-i cisr-i Dicle'de cilve-gāh-ı ʻāşıḳān-ı mevlevī olan maḳām-ı laṭīfe seccāde-i ārām-endāz olup çil şebān-rūzu ʻaḳd-i meclis-i semāʻ-ı ṣafā ve peyveste ṣaḥn-ı dā'ire-i Dārü's-selām'ı ḥalḳa-i bezm-i mevācīd ü ḥālāt edip gürūh-ā-gürūh dervīşān-ı ṭuruḳ-ı ʻaliyye sāye-i ʻināyet-māyelerinde laṭīfe-i revān-perver ve meẓāhir-i berekāt-ı ʻukūs-ı pertev-i sırr-ı münevverleri olup tamām-ı mīḳāt-ı muḥarrerde ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvān u ḫullān-enbūhla ziyārāt-ı e'imme-i kirām (rıḍvānallahu teʻālā ʻaleyhim ecmaʻīn) merāsimi tetmīm ve merāḳıd-ı muḳaddese-i kibār-ı evliyā (nevverallahu teʻālā esrārehum) levāzım-ı iḥtirāmı tekmīl buyurulup menzil-i pīşīne mürācaʻat eşnāsında ahālī-i ʻIrāḳ u Fārs'dan cemm-i ġafīr niyāzmend-i tekbīr-i mevlevī olmaġla ḥüsn-i müsāʻade ve pey-ender-pey iclāsāt-ı ʻaẓīmede cümleyi memnūn-ı ilbās-ı külāh u ʻaraḳıyye buyurmalarıyla sebük-bārān-ı ġāşiye-ber-dūş ve mülāzım-ı rikāb-ı ʻālīleri olup pāy-bendān-ı ʻıyāl u vā-māndegān-ı żaʻf-ı ḥāl-nüvāzişī siyāḳında yārān-ı ḳadīmiñ güzīdelerinden bir merd-i bülend-himmeti maḳām-ı şerīflerine istiḫlāf buyurup ṭaraf-ı Ḥalebü'ş-şehbā'ya tevcīh-i gül-gūn-ı ʻazīmet olunduḳda ḫavāṭır-ı yārāna vārid olan endīşe-i taʻaccüb-āmīz ki Baġdād-ı behişt-ābād'a gelince ẕāt-ı pāki **[S.24]** Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī menbaʻ-ı Ceyḥūn-ı ḫavārıḳ-ı ʻādāt olmuş-iken bi'l-külliyye nezīl-i ḫıṭṭa-i Dārü's-selām olduḳlarında sedd-i bāb-ı kerāmet olunmaḳ sebebi ne olduġu istiʻlāmına mürāʻāt-ı edeb māniʻ olmaġın derūnu keşf-i ḥaḳīḳatü'l-ḥāl-i mes'ūl-i dil ü cānları āyīne-i żamīr-i serāyir-semīrlerine nümāyān olıcaḳ ʻunvān-ı **"بغداد كه كهف نجف و برج شمس شرف باشد،انجا بتابش ديگر حاجت نيست."** ḥaḳīḳat-tibyānıyla perde-ber-endāz-ı cemāl-i ḥāl olmuşlardır.

Fī'l-ḥaḳīḳa, hemānā cisr-i Furāt'ı ʻubūr buyurduḳlarında ḥālet-i evvelīn üzere feṭḥ-i ebvāb-ı kerāmāt buyurup menāzil ü menāhili kemā-kān levāmiʻ-i maʻārif ü bevārıḳ-ı ḫavārıḳla pür-nūr ederek finā-yı Ḥaleb-i Şehbā'da hālā Ḫanḳāh-ı Bekriyye olan nişīmen-i rāḥat-efzāda ārām u ḍarb-ı ḫıyām-ı ḳıyām etmişlerdir.

(Der-Beyān-ı İrşād-ı Ḥażretü'ş-Şeyḫ Ebūbekrü'l-Vefāyī)

(Ḳuddise Sırruhu'l-'azīz)

<u>Mervīst ki</u>

Çün ol pīşvā-yı çil seyyāre-i zemīn ü nāḫudā-yı keştī-i selāmet-i şemānīn, finā-yı Ḥalebü'ş-şehbā-yı nāzenīnde olan maḳām-ı Cūdī-rif'atde mānend-i Nūḥ-ı Neciyy lenger-endāz-ı iḳāmet ve ḫızāne-küşā-yı ifāżat olup seḥāb-ı raḥmet-vār teşnegān-ı bādiye-i iştiyāḳı sīrāb-ı zülāl-i rūḥānī ve şām u seḥer neş'e-dārān-ı ṣahbā-yı vecd ü ḥālle menzil-i pür-meymenetlerin semā'-ḫāne-i bālā-veş meṭāf-ı melā-yı a'lā edip sāḥa-i vesī'ü'r-rāḥa-i dā'ire-i ṣoḥbet-i ma'ārif-pīrāları mecma'-ı fużalā vü maḳṣad-ı 'urefā olduġu eşnāda ensāl-i zākiye-i ḥażret-i Tācu'l-'ārifīn Ebū'l-vefā'dan Şeyḫ Ebūbekir (ḳuddise sırruhu'l-'azīz) şīve-i siḳāyetde cilve-ger-i pīşgāh-ı enẓār-ı ḥaseneleri olup müteḥammil-i girān-bār-ı emānet-i ezelī olan ẓahr-ı 'ināyet-ẓahīrlerinde çeşm-i 'āşıḳān-āsā müteraḳḳıb-ı furṣat ve bahāne-i ḳurbet olan ḳırba-i siḳāyeleri mālik olduġu naḳd-i revānı ḥavālī-i bezm-i 'ālīlerine

(Ḳıṭ'a)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

[Fā'ilātün] [Fa'lün]

Rüft u rūb-ı ser-i kūyuñda iken müjgānum
Selsebīl itse n'ola çeşm-i sirişk-efşānum

İntiẓār ile teġāfül alup ortaya ḳuluñ
Bir nigāh-ı kereme ḳaldı işüm sulṭānum

diyerek niṣār ʻaḳībinde maḥāsin-i ṣūfiyānelerin cārūb edip ḫas u ḫār u gerd ü ġubārı defʻ ü teskīn buyurduḳları ol lücce-i kemāli cūş-ı cemāli ve kef-i himmet-ḫīzin baḫşende-i zülāl-i nevāl edip "خدمت ریش را کمال آمد. پس نوبت دوال شد." ʻunvān-ı imtiḥān-mażmūnuyla teneffüs buyurduḳda

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعِلُن]

[فعْلُن]

زوال هستئ خود خواست از ستردن مو

مجردیکه رموز قلندری آموخت

mışdāḳınca teslīm-i yed-i beyżā-yı Mūsī-i himmet-i ʻālīleri olup ṣūret-i erkān-ı tırāṣī perde-i çār ḍarbīde mütevārī-i ḳubbe-i melāmet ü fitne-i baḳāyā-yı vücūd-ı vehmīden selāmet-yāb ve cilve-gāh-ı pertev-i mihr-i ser-i enverleri olmaġla bedrü't-tamām muḳābele-i istiżā' ve evc-i medāric-zīb-i istifāde ve maḳām-ı irṣādlarında istiḫlāfla ser-efrāz olup meslek-i dil-peẕīrleri ṭarīḳa-i ʻaliyye-i mevleviyyede ṣuʻbe-i celīle ve süllāki ilbās-ı külāh u ḫırḳa ve istifāża-i ism-i Celāl'le mümtāz ve ḥizb-i Ḫunkār-ı Ekber'e iltiḥāḳla maẓhar-ı elṭāf-ı Kārsāz-ı bī-enbāz olup ancaḳ āyīn-i vecd-i ḥāl-āgīn-i semāʻ u ṣafāya ruḫṣat-dāde olmayıp māʻadā ḫurde-i faḳr u rüsūm-ı ṭarīḳat ʻaddolunan mevādda teşrīkle behre-yāb ve dā'ire-i velāyetleri mültecā-yı derdmendān ve kehfü'l-āmān-ı ekdār-ı ḥadeṣān ḳılınmışdır.

طوبی له وحسن مآب.

Ve nihāye-i cem‘iyyet-i istiḫlāflarında iḫvān-ı merḳūmīn-i Bektaşiyye’den Baba Bayram ḥażretleri rū-māl-i peymānçe-i niyāz olup Şeyḫ Ebūbekrü’l-Vefā’ī (ḳuddise sırruhu) cenābıyla olan muvāḫāt-ı sābıḳa vü münāsebāt-ı lāḥıḳaya binā’en ṭaraf-ı velāyet-şeref-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (metta‘nāllahu te‘ālā bi-berekāti sırruhu’n-nūrānī)den müsā‘ade-i tavaṭṭun-ı diyār-ı Ḥaleb ḫuṣūṣunda ricāmend-i nefes-i ḳudsī olmaġla ol nā-murād-ı rikāb-ı ḫıdmetlerin daḫi çerāġ-ı dil ü cān-efrūz buyurup el-ḥāletü haẕihi merḳad-i münevverleri ziyāretgāh-ı ḫaṣ u ‘ām ve menzil-i müteberrikleri ārāmgāh-ı süllāk-i rāh-ı ṣıdḳ u ṣafā-yı tām olmuşdur.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همنشینئ مقبلان چون کیمیاست

چون نظرشـان کیمیایی خود کجاســـت

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن سگی را که بود در کوی او

من بشـیران کی دهم یکموی او

(رســـیدن آن قافله سالار سر بازان بدار الولاية قونيه صينت عن البلية و تســـليم او آن امانت عظما وسپردن باهل.) **[S.25]**

أدام الدائم قيامها في الأهل وأبقى الباقي ثباتها في المحل آمين بحرمة الناظم الأمين.

Mervīdir ki

Ol sipeh-dār-ı ḥaḳīḳat u serdār-ı ṭarīḳat, meyāmin-i ḳadem-i kerem-tev'emleri olan āṣār-ı celīle minaṣṣa-pīrā-yı itmām ve sevād-ı a'ẓam-ı Ḥalebü'ş-şehbā, berīḳ-ı kerāmāt-ı bāhireleriyle reşk-i sīmā-yı ṣalāḥ-ı eyyām olduġu 'aḳībinde ṭayy-ı ṭūmār-ı iḳāmet buyurup cānib-i iḳtiṭāf-ı şemere-i būstān-ı sa'y-ı meşkūre iḳdām-nümā ve naḳl-i ḫıyām-ı ārām-fermā olduḳlarında Şeyḫ Ebībekrü'l-Vefā'ī ve Baba Bayram-ı Velī (ḳuddise sırruhumā) ḥażarātlarınıñ 'ırḳ u 'alāḳa-i rūḥāniyyeleri cünbān ve firāḳ-ı yek-demelerinden nālān ve tekrāren mülāzemet-i rikāb-ı kibār-intisāblarına müsā'ade-cūy u ruḫṣat-ḫ^{w}āh olmaları siyāḳında

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

ای صيقل جبين تو داده جلای روح

در دل بود خيال تو تن را بجای روح

خود كو كه از تو چون كسلم چون تويی مرا

محنتزدای قالب و راحتفزای روح

mażmūn-ı maḥabbet-meşḥūnuyla ʿarż-ı ḥāl-i şefḳat-me’āl eylediklerinde **چون خیال پیر جانشین روح مرید باشد. جای دوری نماند از انکه نسبت فیضان روح بنزدیك و دور جوارح و "جوانح بیکسانست."** nükte-i laṭīfeleri ki mışraʿ-ı şānī-i beyt-i evveliñ feḥvā-yı münīfidir, gūyā kendi maḥabbetleriyle ırżā buyurup bi’l-külliyye ḫāṭır-ı ṣıdḳ u işṭiyāḳ-me’āşirlerinde olan dağdağa-i iḫticāb-ı ṣūrī ve tevehhüm-i infiʿāl-i mehcūrī mündefiʿ olmağla kemāl-i ferāġ-ı bāl ü ṣafā-yı ḥālle maḥall-i me’mūrlarında seccāde-pīrā-yı iḳāmet-i bī-telvīn olup fī’l-ḥaḳīḳa aḥyān-ı iḳtiżāda kemā-fī’l-ḥużūr müstażī-i lemeʿāt-ı rūḥāniyyeleri olduḳların yād **"و دوران با خبر در حضور و نزدیکان بی بصر مهجور..."** ḳāʿide-i muḳarreresin taṣdīḳle müteşekkir ü dil-şād olduḳları rivāyet-kerde-i şiḳāt-ı ricāl-i ṭarīḳımızdır.

كما أشير إلى هذه الدقيقة بقوله قدّس سره:

[مفعولُ مفاعلن مفاعيلُ فَعُول]

گر در یمنی چو با منی نزد منی

ور نزد منی چو با منی در یمنی

والدليل عليه قرب أويس القرني من النبي المدني صلى الله عليه وسلم.

Naḳlest ki

Ol rāyet-efrāz-ı te’yīd-i ṣamedānī vü sālār-ı cünūd-ı raḥmānī eşnā-yı teveccüh-i müveccehlerinde ḥālā maḥall-i ḥāl-āşināyān-ı mevlevī olan maḳām-ı meymenet-irtisām ḥizāsına geldikde inbisāṭ u beşāşet-nümā olup **“ ازین بوستان بوی اخوان می آید.”** nefes-i ilhām-semīrleri ile tebşīr buyurduḳları ba‘de zamānin cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr ve ol ḥadīḳa-i zībā ḫanḳāh-ı Mevlānā ve mecma‘-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā olmaġla maḳṣad-ı mermūzları ma‘lūm-ı ḫaber-pijūhān-ı ‘ālem-i esrār olmuşdur. Belki ‘āmme-i seyāḥāt ve cümle-i müsāferātlarında ḍarb-ı ḫıyām-ı ārām u feṭḥ-i ebvāb-ı ḫızāne-i irşād ve neşr-i fevāyiḥ-i ma‘ārif ü icrā-yı āyīn-i ḥālāt buyurduḳları emākin-i mübāreke āşār-ı meyāmin-i ḳudsiyyeleriyle mānend-i nişīmen-i Ḥażret-i Ḫıżır (‘aleyhi’s-selām) ser-sebz-i ‘umrān ve ekşeri menāzil-i ḫullān olduġu meşhūdun-‘aleyh-i ‘ayān-ı ‘uyūn-ı başīretdir.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کجا آن گل شگفت از روی دل

رشـك باغ ملك امکانش کنند

گر دهد یك لحظه تشریف سماع

تا ابد معمورهٔ جانش کنند

Āvürde end ki

Cemā‘at-i rüfeḳā-yı sābıḳa vü lāḥıḳa ile yek-rengāne rū-be-rāh-ı civār-ı cedd-i emcedleri olup mānend-i seyl-āb-ı raḥmet, cānibeyn-i cādde-i ‘azīmetlerin sīrāb-ı

zülāl-i maʿārif ve seḥāb-ı ʿināyet-vār, zemīn-i ḳulūb-ı teşnegān-ı maḥabbetlerin bāriş-i ṣunūf-ı ʿavāṭıfla irvā ederek çend merḥale ḳarīb-i Dāru'l-velāye-i Ḳonya olduḳlarında evvelā çil-tenān-ı kirām, ş̱āniyen ḫulefā-yı ʿiẓām, ş̱ālişen fuḳarā vü dervīşān-ı ṣadāḳat-nişān ve rābiʿan ʿāmme-i muḥibbān-ı iḫlāṣ-ʿunvān istiḳbāl ve rikāb-ı ʿālīlerine ser-cümle rū-māl ve *Dīvān*-ı ḥaḳāyıḳ-erkāna telş̱īmāt u istilāmāt-ı müştāḳāne edip gūyā maḥşer-i ḥızb-i mevlevī olup bevādī vü ṣaḥārā semāʿ-ḫāne-i ʿuşşāḳ ve ṭaraf-ı saray-ı vālāya şūr-efgen olup bi'ż-żarūr nāhīd-i yāzdeh ḳavvālān u seyyāre-i heft-gāne peyrev-i çarḫ-zenān-ı semāʿ-ı rāhī ve devā'ir-i felekiyye gird-ā-gird-i ḥalḳa-i semāʿ-ı pür-cūş-ı ḥālāt olup gūyā zemīn ü zamān, şevḳ-i teşrīf-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī ve ẕevḳ-i vuṣūl-i *Dīvān*-ı Burhānü'l-ʿāşıḳīnle ittiḥād edip ʿale'l-ḫuṣūṣ, finā-yı Dārü'l-velāyet'e geldiklerinde el-ʿaẓamatu lillāhi teʿālā **[S.26]** ẕükūr u inās̱ ve ṣıġār u şüyūḫ bi'l-cümle teşmīr-i sāḳ-ı ittifāḳ edip ṣaḥrā-yı Ḳonya nümūne-i ʿarṣa-i ḳıyāmet olup iḳbāl-i kemāhī vü iclāl-i nā-mütenāhī ile ol emānet-i ʿuẓmāyı maḥalline īṣāl buyurduḳlarında teyemmünen tefe''ül olunup ser-i ṣaḥīfeden

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندر آ ای اصل اصل شادمانی شاد باش

اندر آ ای آب آب زندگانی شاد باش

beyt-i şerīfi dībāce-zīb-i fāl-i ḫayr ẓuhūr etmekle hemānā āşināyān-ı rāzı emvāc-ı tecelliyāt-ı ḥāl-i müstaġraḳ-ı ṭūfān-ı bī-ḫodī edip derūn u bīrūn-ı türbe-i firdevs-rütbe-i Sulṭānü'l-ʿāşıḳīn, izdiḥām-ı züvvār u devvār ve ictimāʿ-ı vaṣṣāf u tavvāfla ş̱ānī-i Beytü'l-ḥarām olup daḳīḳa-şināsān-ı furṣat, pençe-zen-i kūşe-i dāmān-ı intihāz ve dest-ber-dār-ı peymānçe-i niyāz ve çille-keşān-ı ḫıdemāt-ı ibtidā-

yı tekbīrāt-ı sikke-i irādetle ser-efrāz ve müteheyyi'īn-i pāye-i ḫilāfet teşrīfāt-ı ʻināyetle mümtāz ve ricā-yı ʻafv u ʻāfiyetle nālān olan derdmendān-ı ʻilel-i hevā vü heves behre-yāb-ı tevbe-i naṣūḥ ve müstemendān-ı esḳām-ı cismāniyye ḥiṣṣemend-i ʻaṭā-yı bür'-i sāʻa olup herkes maḳżiyyü'l-merām u şād-kām olmuşlardır.

Ḥattā miyāne-i müstaḳbilīn-i Ḳaraḥiṣār'da Ṣafī Mīrzā daḫi heykel-i maʻhūd-ı ʻacemī ile rū-māl-i süm-i semend-i saʻādetleri ve cebhe-sāy-ı südde-i sidre-pāye-i türbe-i muḳaddese-i Ḫunkār-ı Ekberī olduḳda şeref-i ilbās-ı külāh u ḫırḳa-i mevleviyye ile ser-bülend ü behre-mend olup ve ḳıṣṣa-i pür-ḥiṣṣeleri sebeb-i inṣāf-ı ekşer-i müttereddidīn ü bāʻiş-i iʻtirāf-ı aġleb-i mutaʻaṣṣıbīn olup ʻ كار ها از كار خيزد در جهان...ʼ mışdāḳınca ṣūretā maṣlaḥat-ı taḫlīṣ-i *Dīvān-ı Kebīr* ve sīretā emīr-i ḫānevāde-i İsmāʻīliyye'niñ esīr-i bend-i rafż u ilḥād ve giriftār-ı selāsil ü aġlāl-i ʻalāyıḳ ve daġdaġa-i devlet-i vehmiyye iken pā-yāb-ı gülşen-i tesennün ve būstān-ı āzādīde ferāġ-ı bāl ü ṣafā-yı ḥāl iġtināmına vesīle olduġu naẓar-ı aṣḥāb-ı iʻtibārda ʻibret-nümā-yı verā-yı perde ve daḫīlān-ı ḥalḳa-i inābet ü tevbeniñ teẕekkür-i ibtilā-yı sābıḳ u teşekkür-i iltiḥāḳ-ı lāḥıḳına bādī olmuşdur.

(Ḳıṭʻa)

[Mefāʻilün Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün]

[Faʻlün]

Olunca böyle gerek pīr ü pīşvā olan er
Ki sāyesi ola sermāye-i saʻādet-i ser

Günāh-kāra yeter yek-günāh-ı nā-gehi kim
Eder kemāl-i keremle kemīneyi server

Menḳūlest ki

Şāh-ı güm-rāh u ser-keş-i bī-intibāh, Mīrzā Ṣafī derūn-ı ḫırḳa-i velāyet-iḥtivālarına ‘uyūn-ı ḫalāyıḳdan nihān olduġun sebeb-i nīreng-i şu‘bedeye ḥaml-ile tecessüs-i ḥaḳīḳat-i ḥāl siyāḳında mū-şikāfān-ı hünermendāndan firāset-pīşe, taḳıyye-endīşe niçe ẓarīf-i ḫurde-dān ta‘yīn edip lākin daḫīl-i ḫırḳa-i mübāreke olunca Ḳaraḥiṣār’da olan meydān-ı ma‘ālī-erkānlarından ser-zede olduġundan mā‘adā ḫabere vāḳıf ve ẕerre vü şemme eṣere vāṣıl olamayıp ve Leşme-i Ḫār’da daḫi laṭme-ḫʷār-ı ġayret olmaġla ḫʷār u fürū-mānde ve miyāne-i mülūk-i eṭrāfda ‘acz-i vücūd-ı sefāhatle meẕkūr olmaḳ ṭāḳatin ṭāḳ edip tā āsitāne-i sa‘ādetlerine cevāsīs isrā ve kendisi tāḫt u sūḫt-ı milket-i Rūm belki merāḳıd u ḫavānıḳ-ı müteberrike-i evliyā’ullāhı hedm ü taḫrīb ḳaṣdına cem‘-i ‘asākir üzere muṣırr iken Ṣafī Mīrzā’nıñ külāh u ḫırḳa-pūş-ı ṭarīḳa-i ṣıddīḳıyye-i mevleviyye ve dest ü kemer-bend-i ḫıdemāt-ı ‘aliyyeleri olduġu ḫafiyye-nüvīsān i‘lāmıyla ẓāhir olıcaḳ tüccār ṣūretinde ḫavāṣṣ-ı devletinden bażı kimesneleri nāme-i pür-ḥīle-i şefḳat-engīzle Dervīş Ṣafī’ye irsāl ve tuḥaf-ı gün-ā-gün ve ḫarc-ı rāh-ı ric‘at üzere nuḳūd-ı vāfire īṣāli ile güyā ıṭmā‘ ve cānib-i devlet-i dünyāya ircā‘ murād eylediğinde Dervīş Ṣafī-i ṣāfī-meşreb ḳaṭ‘ā televvün-peẕīr-i temeyyül olmayıp ve neyl-i devlet-i faḫr-i Muḥammedī’yle mübāhāt edip hedāyā vü ‘aṭāyā-yı peder-i şeḳāvet-maḳardan istiġnā vü ‘iffet-nümā olup derūn-ı nāmede olan va‘d-ı velī-‘ahdīye müneccezen velī-‘ahd olmalarıyla muḳābele ve naṣāyiḥ-i cāmi‘ayı ḥāvī kelimāt taḥrīr ü irsāl edip ve mektūb-ı ḫaḳāyıḳ-maṣḥūbların bu zāde-i ṭab‘-ı şerīfleri olan

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دولت ما بی نیاز از دولت است

شاهئ ما بی سپاه و ملکتست

بندهٔ خنکار اکبر گشته ایم

فارغ از شاهی و افسر گشته ایم

هر که سر از خاکپایش میکـشد

با لگد کوب حوادث میکـشد

ebyāt-ı laṭīfe ile tevşīḥ ve *Meşnevī-i Şerīf*'den **[S.27]** daḫi

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی عنایات حق و خاصان حق

گر ملك باشد سیاهستش ورق

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ترك مکر خویشتن گیر ای امیر

پایکش پیش عنایت خوش بمیر

beyt-i laṭīfleriyle tarṣī‘ buyurmalarıyla ḥażret-i faḫru’r-ricāl ve zeynü’l-abdāl fī’l-ḥāl ve’l-me’āl enẓār-ı ḥasene-i bāhirü’l-āşārlarına maẓhar ve zamān-ı yesīrde āşinā-yı esrār-ı ḥaḳīḳat ve rūşenā-yı çeşm-i iḫvān-ı ṭarīḳat olmuşlardır. Ve ol nāme-i

nāmī-i naṣāyiḥ-intiẓām, vālid-i muʻānidlerine vuṣūl bulup ve şenīde vü dīde evżāʻ-ı sāʼire-i dervīşāneleri maʻlūm-ı şāhī olıcaḳ

(Beyt)

[Mefāʻilün Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün]

[Faʻlün]

Ne devr-i dīgere ḳuvvet ne ṣabra ṭāḳat var
Dü reng-i devr-i felekde ʻaceb felāket var

mışdāḳınca gūy-ı çevgān-ı żucret ve ġalṭān-ı meydān-ı miḥnet olup biʼl-külliyye maġlūbiyyet-i sābıḳa ve maḳhūriyyet-i şāyiʻasın yād etmeyip ṭaraf-ı Rūmʼa ʻasker-keş olduḳta [535]'من جرب المجرب حلت به الندامة' ḥasb-i ḥāl-i melālet-meʼāli vāḳiʻ olmuşdur ki meṣāf-ı Selīmiyyeʼde 'آخر الكلام الصمصام' düstūruʼl-ʻamel-i cānibeyn olup mābeynde nīze-i zebān-dırāzī vü tīr-i kec-bāzī ve ṭūb u tüfeng-i hāy u hūy-endāzī etmek üzere ḳarār-dāde olmuş-iken işāret-i ʻaliyye-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhuʼn-nūrānī) inżimāmıyla zübde-i sülāle-i zekiyye-i Ṣıddīḳıyye vü Celāleddīniyye ṣadr-ı aʻẓam olan Pīrī Paşa ḥażretleri ʻāmil-i mażmūn-ı [536]'الحرب خدعة' olup faṣl-ı ḫuṣūmeti ancaḳ zebān-ı zebāne-i āvāz-ı tīġ-i bī-dirīġa ḥavāleyi maʻḳūl görmeyip esbāb-ı sāʼire-i cihād-ı fī sebīlillāhı daḫi ol ḥirāb-ı pür-şevābda teşrīk murād ve āmāde-i intiḳām-ı düşmen-i İslām edip evān-ı ġaflet-i istiʻmāl-i ṭūb u tüfengde ve ezmān-ı naḫvet-i şemşīr-i ser-tīz-i bī-direngde intihāz-ı furṣat buyurup yek fetīle dehen-küşā-yı iltiḳām-ı ecnād-ı rūbeh-ṣıfatān olan müdāfiʻ-i āteş-feşānla cemʻiyyetlerin perīşān ve baḳāyā-yı süyūf-ı mücāhidīn-i ehl-i sünne olanları 'من نجى

[535] Zebîdî, *İthâfü's-sâdeti'l-müttekîn bi-Şerhi İhyâ'i ulûmi'd-dîn*, c. I, s. 511.

[536] Buhârî, "Cihâd", 157, s. 3029; Müslim, "Cihâd", s. 17.

برأسه فقد نجا’ mışdāḳınca diyārlarına īṣāl-i ḫaber-i hezīmet ve nekbetleri içün rāh-yāb-ı gürīz olmuşlardır.

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Hemīşe naṭ‘-ı şaṭranc-ı veġāda şāh māt olsun
Revāfiż pāy-māl-i esb-i meydān-ı ġuzāt olsun

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i ġāṭıs-ı ‘ummān-ı ‘aşḳ-ı Subḥānī ve cenāb-ı sābıḳ-ı meydān-ı ẕevḳ u ḥayrānī ve ḳuṭb-ı dā’ire-i evtād u ġavṯ-ı ḳāfile-i ‘ubbād a‘nī-bih Es-sulṭān Dīvānī (metta‘nallāhu te‘ālā ve sā’iri’ṭ-ṭālibīni bi-ḥimāyeti sırrıhi’n-nūrānī) ‘aḳīb-i edā-yı ḫıdmet-i me’mūre ve itmām-ı mesā‘ī-i meşkūrelerinde tezāḥüm-i teveccühāt-ı ḳulūb-ı enām u terāküm-i ziyārāt-ı ḫāṣ u ‘āmdan muḥāfaẓa-i ṣafā-yı vaḳt-i ḫoş-güẕār ve tedārük-i def‘-i ġā’ile-i iştihār ṣadedinde ṣavb-ı ṣavāb-ı ḥışn-ı melāmet ve cānib-i ecānib-rān-ı tesettür-i ḫalā‘ate ‘aṭf-ı ‘inān-ı himmet-i bī-hemtā buyurup ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānı cürdümürd ve mānend-i ḥūrā-yı cinānī edip miḥrāb-ı Cāmi‘-i Şerīf-i Şerefüddīn’de piyāle-peymāyī ve der ü dīvāra cür‘a-pāşī ṣūretin rūy-pūş-ı kār ve çeşm-bend-i aġyār eyledikleri gūş-zed-i vülāt u ḥükkām ve velvele-engīz-i devā’ir-i evhām olup gümāştegān-ı tecessüs-i ḥāl, nevebāt-ı ṣelāṣede çār-ḍarb ve dü-mūy-ı pīr-i rūşen-żamīr müşāhede etmeleriyle evżā‘-ı maḫṣūṣa-i muḥayyire ve aḥvāl-i ma‘hūde-i müvelliheleri yine kendi re’y-i ilhām-semīr ü teveccüh-i vicdān-ı münīrlerine ḥavāle olunup zebān-ı ta‘arruż-keş ü dehān-ı tefaḥḥuṣ-bend ve

mażmūn-ı ġayret-meşḥūnuyla ‘amel ve iġmāż-ı ‘uyūn-ı tereddüd ü inkār ve feḥvā-yı pür-cedvā-yı ḥadīṯ-i şerīfin düstūr-ı kār edip kār-güẕārān-ı ḥaḳīḳatiñ mışdāḳınca taḥte ḳıbābü’l-ġayre tevārī buyurmalarına ve nāzenīnān-ı sürādıḳāt-i ‘izzetiñ verā-yı perde-i ṣuver-i ġarībede tesettürlerine inṣāf u i‘tirāf etmişlerdir ki evḳāt-ı ṣaḥviyyetlerinde ser-zede olan melāmeti[537]

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن پسر را کش خضر ببرید حلق

سر آن را می ندانند عام خلق

nuṭḳ-ı şerīfiniñ ḥaḳīḳatine ḥaml ve evān-ı maḥviyetlerinde ẓuhūr eden setrlerin

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر سخن بی اختیار آید ز من عیبم مکن

زانکه طبعم از شراب عشق تو لا یعقل است

ma‘nī-i laṭīfiniñ mūcebince ṣarfla ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine kec-nigāhdan teberrī

[537] Gazzâlî, *İhyâu ʿulûmi’d-dîn*, c. IV, s. 357.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

نبی را جز ولی محرم نباشد

[S.28]

ولی را بی ادب همدم نگردد

mışdāḳınca mürā‘āt-ı ḥüsn-i edeb üzere ser-i mū ḫulūş-ı i‘tiḳādlarına ġışş-ı sū-i ẓan ṭārī olmayıp müstefīd-i mevāhib-i ledünniyye-i merdān-ı ḫudā olmuşlardır.

-طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ-[538]

Ve Daḫi

Teng-ḥavṣala vü ẓāhir-bīn ü seyyi'ü'ẓ-ẓan u cedel-āyīn olanlarıñ güft u gūy-ı nā-hencārı daġdaġa-fersā-yı sāde-dilān olmaḳ behānesiyle ricāmend-i burḳa‘-küşāyī-i melāmet olan maḥremān-ı rāza "لابد للكنز من الخراب!" cevāb-ı bā-ṣavābı ẕeylinde حسن و جمال را نقاب و شمس و قمر را سحاب و شاه و ولی را حجاب فوائد بی حساب دارد. لیکن نا " اهلان را تقلید مردان زیان بی شمار کند. روپیوش برای اغیارست. او را تأویل و تقریب افهام قاصره کشف ستر است. محرم داند که در ورای پرده چیست؟ -وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ -[539] پس سد را بر داشتن و حصار را رخنه کردن خلاف حزم است." nefes-i enfesleriyle

[538] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: "İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir."
[539] Yâsin Sûresi, 36/9. Âyet: "Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık göremezler."

ilzām-ı ẓāhir-bīnān u ifhām-ı teng-ḥavṣalagān ḫuṣūṣunda isrāf-ı naḳdīne-i vaḳt u işrāf-ı ʻaḳabe-i şuġl-i mā-lā-yaʻnīden taḥẕīr buyurmuşlardır.

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

ولی باید که بشناسد ولی را

لا يعرف ذا الفضل الا ذووه[540] **ملامت ابرار محك عيار يار و اغيار چنانكه در مناقب سامية قلاشان حقيقت و نعل باز گونه داران طريقت مفصل ومشروح است. من اراد القبول فلا يبالى بالرد چه در واقع رد مردودين از عدم قبول مقبولين است. فلا تتخلف عن الوفاق بلومة الحلاق وجانب الاعتساف و بادر الانصاف.**

Mervīst ki

Cenāb-ı veliyy-i vālā-himmet, mütevārī-i perde-i melāmet-i bī-ḫodāne olduḳda hübūb-ı nesīm-i ḥikmet burḳaʻ-küşā-yı ḥāl-i velāyet ve minvāl-i muḥarrer üzere ol kerāmet-i müvellihetü'l-fühūm ve ḫāriḳa-i ḥavāṣılu'l-fuḥūl, zīr-i sitāre-i ḫafāda ser-zede ve cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr olmaġla şuʻle-i iştihāra pāşīde olan āb-ı ḳallāşet-i revġan-ı şaʻşaʻ-engīz-i şöhret-i uḫrā olduġu meşhūd-ı ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri olup āşinā vü bīgāneyi miyāne-i āb u revġan-ı maʻhūdede ibḳā ve ʻinān-ı teveccühlerin ṭaraf-ı maḳarr-ı ḳadīmlerine imāle ve nā-gāh rū-be-rāh ve eṣnā-yı ʻazīmetlerinde gāh u bī-gāh semāʻ-ı rāhī ile ṭayy-ı menāzil ederek civār-ı Ḳaraḥiṣār'a geldikde çarḫ-ı pā ber-hevā ve devr-i mülk-i felek-sāları minaṣṣa-pīrā-yı ʻayān olunca ḳavāfil-i müstaḳbilīn ü müşeyyiʻīn ser-endāz-ı şahbā-yı ḥayret ve hengāme-i teşrīfleri nümū-dār-ı maḥşer-i ekber olmaġla

(نظم)

[540] İbn Melek, *Şerhu't-Teshîl*, c. III, s. 242.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت حکمت را تو دانی کردگار

من کنم پنهان تو کردی آشکار

آمد الهامی که یکچندی بدند

کاندرین غم بر تو منکر میشدند

من نخواهم کان رمه کافر شوند

در ضلالت در گمان بد روند

این کرامت را بکردم آشکار

تا دهیمت دســـت اندر وقت کار

این کرامت بهر ایشان دادمت

وین جراغ از بهر آن بنهادمت

mışdāḳınca tābiş-i āfitāb-ı kemālleri ʻālem-gīr ve ṣīt-i cemʻiyyet-i dā’ire-i maḥabbetleri güş-güẕār-ı māh u māhī ve nüh ḳıbāb-ı zamān ve ser-ā-ser zemīne velvele-endāz-ı ḳudūm-ı pür-hirās olduḳda ricāl-i Devlet-i ʻAliyye’den mürāselāt u muhādāt ve muvāsā vü müdārā teʻāḳubu ḥasebiyle çille-ḫāne-i ecdād-ı emcādlarına müddet-i medīde inzivā iḫtiyār buyurup pervānegān-ı şemʻ-i irādetlerinden māʻadāya

iltifāt etmeyip çend sāle āsāyiş-i vaḥdet ü ārāmiş-i ḫalvet ile tevfīr-i ḫazīne-i ṣafvet üzere ḳarār buyurmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خلوت از اغیار باشد نی ز یار

پوســـتین بهر دی آمد نی بهار

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یار معنی دار باید خاصة اندر دوســـتی

تا توانی دوســـتی با یار معنی دار دار

Menḳūlest ki

Ol ṣāḥibü's-seyf-i ġayret-i Subḥānī ve hizebr-i bīşe-i ḥamiyyet-i rūḥānī (eskenehullāhu teʿālā ve aḥzābihi fī'l-ġurefi'n-nūrānī.) daḫi 'وفي سنة الخمول راحة سنة.' mübteġāsınca kūşe-nişīn-i ṣafā-yı ḥāl ve erīke-zīb-i ferāġ-ı bāl olup dā'ire-i iḫtişāṣ-ı devletde ṣūretā ḫayr-ḫ^{w}āh u sīretā bed-endīş olanlar cemʿiyyet-i ser-bāzān-ı irādet ve cemāʿa-i mā-melek-niṣārān-ı maḥabbetlerine naẓar-ı ġaflet-eṣer edip belki tevehhüm-i tevhīm eylediklerinde ḫāṭır-ı hümāyūna ilḳā-yı daġdaġa-i taġallüb ve īrād-ı ḫalecān-ı taṣallub edenleri bāṭınen ṭuʿme-i şemşīr-i intiḳām ve loḳma-i ṣuʿbān-ı ālām edip ve bi'l-cümle ḫār-ı reh-güẕār-ı teveccüh-i himmetleri ḫāk-güster-i ḥarīḳ-i nekbet olduḳda müceb-i **[S.29]** emr-i ʿālī-i Ḥażret-i Hādī-i müteʿālī ile yine debdebe-i sābıḳa-i seyāḥat-i ʿIrāḳıyyeleri rüsūmuyla nehżata ilhām-ı āġāz u irşād-ı encām ve taḫt-gāh-ı velāyetlerinden ḳıyām ve ṭaraf-ı diyār-ı Menteşe'ye imāle-i ligām-ı

semend-i iḳdām buyurup es‘ad-ı sā‘ātda ḳaṣaba-i Muġla’nıñ ser-ḥalḳa-i fużalāsı ve müşārün-bi’l-benān-ı ‘uḳalāsı olan Şāhidī Efendi’niñ sa‘ādet-ḫāneleri teşrīf ve anlar daḫi bu devlet-i ġayr-ı mutaraḳḳıbeniñ dest-dāde-i nā-gāhī olmasında ġarḳ-ı sürūr u mest-i ḥubūr iken eşnā-yı dest-būsīde girībān-gīr-i amānları olup bī-terāḫī maḳām-ı tedrīslerinde kendiyi gūyā ḳurbān-ı maḳdem-i ḥikmet-tev’emleri edip ser-i maḳṭū‘unu pīş-taḫta üzere vaż‘ ‘aḳabinde ser-i devletmend-i velāyet- efserlerin girībān-keş-i murāḳabe eylediklerinde iḫvān-ı ṣafā dest-ber-sīne-i teslīm ve ḫullān-ı vefā daḫi ber-pāy-ı ta‘ẓīm ve eşyā‘ u aḥbāb-ı Ḥażret-i Şāhidī ser-be-ser ġarḳ-āb-ı ḥayret-i cesīm ve ser-geşte-i ḥasret-i elīm, miḳdār-ı sā‘at tevaḳḳufdan ṣoñra hemānā ser-ber-āver-i lücce-i müşāhede olup bi’z-zāt [541]-يَدُ اللهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ- mışdāḳı olan dest-i ‘ināyet-peyvestleriyle ol ser-i mübāreki kemā-fī’l-evvel cesed-i pākine vaṣl ve maḥall-i cerāḥati rīḳ-i pür-kerāmetleriyle ṭılā buyurduḳlarında ‘aṭse-zen-i te’ṣīr-i ḥayāt-ı tāze olup **“**آمنا وأمنا أخلصنا وخلصنا!**”** zemzemesiyle ḫāk-pāylerine rū-māl ve dāmen-i merāḥim-pīrāmenlerine cebīn-sāy u zānū-yı irādet-i pür-hidāyetlerine ser-dāde olıcaḳ farḳ-ı muḳaddeslerinde olan külāh-ı irşād-penāhı ilbās u iḥsān buyurup şeref-yāb-ı tekbīr-i mevlevī olup terk-i māl ü menāl ve rū-gerdān-ı evlād u ‘ıyāl ve mülāzım-ı rikāb-ı ḫıdmet ü pervāne-i şem‘-i ṣoḥbetleri belki āyīne-i ḥaḳīḳatleri ve zīr-i terbiye-i nefes-i enfes ü bereket-i naẓar-ı aḳdeslerinde pertev-peẕīr-i şems-i sa‘ādet ve müttekā-ārā-yı ḫilāfet olmuşdur. Ve gerden-i laṭīflerinde eşer-i cerāḥat-i mesfūreden ancaḳ bir ḫaṭṭ-ı sürḫ yādigār olup silsile-i zekiyyelerine daḫi şāhid-i ‘adil-i ṣıḥḥat-intisāb olduġun bu faḳīr-i pür-taḳṣīr maṭbaḫ-ı mübtedī-perver-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher) ḫuddāmından nev-niyāz-ı tekbīr iken meğer ol nesl-i pākden bir nev-cüvān-ı bülend-aḫter, ziyāret-i türbe-i firdevs-rütbe ile teberrük ‘aḳabinde ṣoḥbet-i fuḳarā vü dervīşānla teyemmün ḳaṣd edip berg-i sebz-

[541] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

i münāsib-i ḥāl ile meydān-ı merdānda ḳā’im-i peymānçe-i meskenet ü edeb olduġu ol nev-nihāl-i būstān-ı mürüvvetde istikṣār olunduḳda kendiniñ ḫānedān-ı merḳūma intisābın beyān ve nümūne-i sāriye-i ‘urūḳ-ı nisbetlerin ‘ayān eyledikde fī’l-ḥaḳīḳa, ol gerden-i kāfūrda mānend-i şafak, bir ḫaṭṭ-ı aḥmer müşāhedesi mütedāvil-i elsine-i aḥbāb olan mācerāyı muḥaḳḳıḳ ve da‘vī-i intisābı muṣaddıḳ olduġuna mülāyim-i seyāḥat-kerdegān-ı iḫvān-ı maḥmiye-i dem-şafaḳ-ı Dımaşḳu’ş-şām’da daḫi ol ‘ırḳ-ı ṭāhir-i fuḥūl-i ‘ulemā-yı a‘lāmdan ve uẓamā-yı müderrisīn-i kirāmdan ‘Abdullaṭīf-nām, ẕāt-ı sütūde-ṣıfātda ‘alāme-i meşrūḥanıñ ẓuhūrun ve evlād-ı kirāmına daḫi sirāyetin naḳl etdikde ḫużżārdan efrād-ı keṯīre teẕekkür-i ḥāl u taṣdīḳ-i maḳāl eyledikleri cerīde-i ḫayāle ṯebt ve ṣaḥīfe-i *Sefīne-i Nefīse*’ye naḳl etmişdir.

Mervīdir ki

Ol ḥā’iz-i leṭā’if-i esrār u fā’iz-i ẓarā’if-i āṯār, ‘aḳīb-i tekbīr-i Ḫudāvendigārī’de gūş-dār-ı nev-mürīd-i ber-ḫūrdār olup ve sāmi‘a-i dil ü cānına **“الأمر كما شهدت فاكتم وكن شاهدي!”** lü’lü’-yi lālā-yı nefes-i enfeslerin gūş-vār edip berekāt-ı ḫıdemāt-ı ‘aliyyelerinden ḫalīfe-i rāstīn ü maḫdūm-ı müsta‘iddīn olmuşdur. Lākin tafṣīl-i aḥvāl-i müşāhede-i berzaḫiyye vü keşf-i estār-ı mu‘āyene-i uḫreviyyeleri ba‘de’l-vefāt āṯār-ı yerā‘a-i ḥikmet-berā‘alarından münteşir-i ṣaḥā’if-i nuḳūl olup ve beyne’ş-şeyḫ ve’l-mürīd, ḫuṣūṣ-ı merḳūma müte‘alliḳa olan kelimāt, bi’l-cümle rümūz-ı ḫāṣṣa olmaġla ḳaṭ‘ā istiş‘ār-ı cedvā vü istişmām-ı feḥvā olunmayıp **‘لكل مقام مقال.’** mührüyle maḫtūm ve **‘من لم يذق لم يعرف.’** perdesinde mektūm ḳalmışdır ki fī’l-aṣl kendiler daḫi muġtenimīn-i ḥayāt-ı şāniyeden olmaġla mu‘āyene-i aḥvāl-i berzaḫda ve müşāhede-i esrār-ı neş’e-i uḫrāda birbirlerine maḥrem olmalarıyla mācerā-yı maḥremiyyetlerine isti‘māl-i lisān-ı ḫāṣ buyurulup maḥremān-ı sā’ireleri müşāhede-i keyfiyyet-i **[S.30]** Ḥażret-i Şāhidī’de bīgāne olup

ve beyne’l-ḫulefā ‘alā ḳademi’ş-şeyḫ ẓuhūrları bā‘iṯ-i imtiyāz-ı āḫar olmuşdur ki bu ḳıṭ‘a-i ġarrāları şāhid-i ḥālleridir:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر دهم صد جان وســـــر بر هر دمش

میســـتانم بهتر از وی در وفات

میزنم بس نعرها کای زندگان

إن لي عيشاً وفياً في الممات

<u>Āvürde end ki</u>

Ol ‘Īsī-i zamān u revān-baḫş-ı devrānıñ **“وكن شاهدي!”** dem-i zindeleri eşer-fermā-yı müşāhedāt-ı rūḥāniyye olmaġla şöhret-i ḫiṭāb-ı müsteṭāb u ricāmend-i taḫallüṣ-i teyemmün-me’āb olup gūyā güvāh-ı emr-i celīlü’s-sırr-ı “Kün” olmalarıyla kendiniñ āyīne-i ‘ālem-nümā-yı şühūd olması ser-zede-i sāḥa-i bürūz olduġun mebnā-yı istid‘ā-yı ‘ināyet etdikde rūy-ı müsā‘ade pedīdār-ı ceyb-i ḫırḳa-i murāḳabe ve ḫiṭāb-ı evvelīn tekerrür-yāb olduḳda meğer zīr-i ḫiṭāb-ı pīşīnde mülāḥaẓa-i taḫallüṣleri mermūz u müşār olduġuna intiḳāl olunup def‘aten ṭaraf-ı işāret-i ‘aliyyelerine ‘adem-i i‘māl-i müfekkire ḳuṣūru sebeb-i şerm-i ‘ulüvv-i himmetleri olıcaḳ **“این هم از انســـت.”** nefes-i aḳdesleriyle ḫāṭır-ı mürīdde olan taḳāżā vü istid‘ā ‘ukūs-ı ḥüsn-i teveccüh-i pīr ü mürebbī olduġuna irşād buyurup levāyiḥ-i nūrāniyye vü sevāniḥ-i rūḥāniyye ve vāridāt-ı Subḥāniyye vü ilhāmāt-ı rabbāniyye bi’l-cümle

mānend-i istifāde-i ḳamer ü āfitāb sırr-ı şeyḫden i‘tiḳād olunup ḳaṭ‘ā vesvese-i da‘vā-yı rāh-ı müdāḫalede olmamaḳ bā‘iṣ-i izdiyād-ı istifāża olduġun taḥḳīḳ ve lüzūm-ı mücānebet-i semt-i pendār-ı istiḳlāli tavṣiye-dih-i tedḳīḳ olmalarıyla

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شاهدی کز عشق او عالم گریســـت

عالمش می راند از خود جرم چیســـت

جرم انکه زیور عاریتســـت

کرد دعوی کین حلل ملك منســـت

beyteyn-i şerīfeyniyle ḫatm-ı kelām u imżā-yı merām buyurulmuşdur ki fī’l-ḥaḳīḳa, muvāẓabaṭ-ı ‘atebe-i ‘ulyā-yı meskenet ü mülāzemet-i rikāb-ı vālā-yı ḫıdmetle iḥrāz-ı ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı meydān-ı müşāhedeye muvaffaḳ ve bī-ta‘līm-i üstād-ı esrār-ı ġāmıża-i *Meşnevī-i Şerīf* mükāşefesiyle behre-yāb ve zebān-ı kilk-i beyānları ser-çeşme-i zülāl-i ‘irfān olup

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نور او بر ذره ها غالب شود

آنچنان مطلوب را طالب شود

در نظر بودش مقامات العباد

لا جرم نامش خدا شاهد نهاد

mażmūn-ı ḥaḳāyıḳ-meşḥūnu mūcebince nisbetleri ḥaḳīḳat-i Muḥammediyye (ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem)e olmuş olur. Zihī vesīle-i saʿādet-i bī-nihāyet ki inābet-i dergeh-i teslīmi biḍāʿat-i intisāb-ı ḥabīb-i Ḫudā ola!

طوبی له وحسن مآب فیما انتمی وأناب

Menḳūlest ki

Ol veliyy-i vālā-himmet ü hümā-yı hümāyūn-fıṭrat (ḳuddise sırruhu ve nüvvire serīretuhu) ḥażret-i velāyet-siriştleri diyār-ı Menteşe'de daḫi ke'ş-şemsi fī vasaṭi'n-nehār müşārün-ileyh-i benān-ı iştihār ve rūşen-ger-i başīret-i kibār ve sābıḳa-i saʿādet-dārāna vesīle-i sülūk-i rāh-ı maʿrifet-i Ḥażret-i Kirdgār olup ekşer-i aṣdıḳā külāh u ḫırḳa-i irādet ilbāsıyla muġtenim ve aġleb-i aḥibbā ʿaraḳıyye-pūş ve silk-i ṭarīḳa muntaẓam ve ḥarekāt-i seferiyyede sāye-vār bī-ser ü sekenāt-ı Ḫıżriyye'de dest-i ḫıdmet der-ber ve ser-i ʿubūdiyyet ber-der ve ḫāk-pāy-i ibrīz-pāyelerine īşār-ı güher ü nişār-ı dürerde ḫızāne-i vüs' ü sermāye-i maḳdūr bāz olaraḳ mużāfāt-ı livā-yı Ḥamīd'den Burdur-nām ḳaṣabaya nüzūl eşnāsında

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

سر خود را بسر راه تو منزل کردم

باشد که ترا راه بسر منزلم افتد

mışdāḳınca eşrāf-ı belde-i mesfūr, cānibeyn-i rāhda ṣaf-keşān-ı intiẓār-ı destān-ı dīrīne-i ricā-ber-dār iken vesāṭet-i sā'iḳ-i ilhāmla şefā'at-i şefḳat-i nihādīleri ḳā'id-i mehār-ı teveccüh-i müveccehleri olup mānend-i raḥmet-i nāgāh-ı İlāh dermānde-penāh-ı ṭā'ife-i pāy-bāfāndan Meḥmed-i Ṣūfī-nām bir ṣādıḳ-ı ṣāfī-nijādıñ ḫāne-i faḳīrānesine tevcīh ü tenzīl edip ve ol buḳ'a-i meymenet-esās, teşrīf-i maḳdem-i kerāmet-tev'emleriyle İrem-serāy-ı velāyet ve izdiḥām-ı aḥbāb u züvvārla nümūne-i meṭāf-ı Beytü'l-ḥarām olup lākin ol ni'met-i ġayr-ı müteraḳḳıbe naṣībe-i faḳīr-i ma'hūd olduġu ḫavāṭır-ı dūr-endīşān-ı vaḳti ḥayret ü reşk-fersā edip ve ṭarīḳ-i edeb daḫi ḥüsn-i teslīm ü çāre-i vuḳūf-ı ḥaḳīḳat-i ḥāl ancaḳ tevaḳḳuf-ı me'āl olmaġla herkes ḳā'im-i maḳām-ı ibtihāl ve ol derdmend-i bī-nevā ḫod sürūr-ı tām u ṣıdḳ u ihtimāmla beẕl-i mevcūd u ṣarf-ı maḳdūr edip

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعِلُن]

[فعْلُن]

بجان او که گرم دسترس بجان بودی

[S.31]

کمینه پیشکش بنده گان جان بودی

feḥvāsınca germ-ā-germ-i meydān-ı fedāyī-vār ve pervāne-kirdār, her dem ḥużūr-ı 'ālīlerinde pergār-ı ber-kār olup pür-cūş-ı neş'e-i ḫıdemāt ü hevā-yı mīzbānī olmaġla deryā-yı kerem-i ġavṣāneleri cūş-āver-i sāḥil-i ḥüsn-i naẓar u kān-ı lüṭf-ı ḳuṭbāneleri 'aṭā-güster-i sā'il-i yümn-i nefes olup "بیا! فدایئ ما باش و پاداش نگر!" mażmūn-ı 'ināyet-meşḥūnuyla da'vet ü rişte-keş-i bī'at buyurup tekbīr-i külāh-ı irādet 'aḳībinde ledā cemāhīrü'l-ḥukemā 'alāmet-i kemāl-i ḥamāḳat olan ṣan'at-i

ḥiyāketde üstād-ı kāmil ya‘nī vādī-i belāhetde menzil-i Hebenneḳa’ya vāṣıl olan sāde-levḥi def‘aten pīşgāh-ı velāyet-destgāhlarına iclās ve ders-i *Meşnevī-i Şerīf* teklīf buyurduḳlarında ḳaṭ‘ā āşinā-yı sevād-ı ḥurūf-ı hecā değil iken kendiler dībāce-zīb-i fātiḥatü’l-kitāb-ı *Meşnevī-i Şerīf* olan hic-deh beyt-i laṭīfi lisānen ta‘līm ve taḥtu’l-lafẓ-ı ma‘ānī-i celīlesin taḳrīr ve kendiye ifāża-i sicāl-i ‘ulūm-ı ẓāhire vü bāṭına olunmaḳ himmetini mutażammın, gül-bāng-i mevlevī-keş olduḳlarında rāst-ı tīr-i teveccühleri nişān-res-i maṭlab olup **"قعدت أمياً وقمت علمياً!"** zemzemesiyle keş-i mübāreklerine rūy-ı teşekkür-sūdā olduḳda **"بعد ازين مثنويخان بايد بود."** dem-i ḳudsīleriyle imżā-yı

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر تو سنك صخره و مرمر شوی

چون بصاحب دل رسی گوهر شوی

müdde‘āsına delīl-i ḳavī ve ‘andelīb-i gülzār-ı *Meşnevī* ve ḫoş-elḥān-ı bezm-i *Ma‘nevī* ve ol diyārda ṣāḥib-i ḫānḳāh u ḫalīfe-i bā-intibāh olduġu resīde-i ḥadd-i tevātürdür.

<u>Ve Daḫi</u>

Bu sefer-i iḥyā-eşerleri ki Şāhidī ḥażretleri vücūdunda cilve-ger-i kemāl ve Fedāyī cenābında mevt-i bāṭınī olan cehl ü ġafletden necāt ve zinde-i ma‘rifet ü intibāh olmaġla ḥayāt-ı ṭayyibe-baḫşā-yı rūḥānī olmaları güş-güẕār-ı eṭrāf-ı ‘ālem ve ḳullāb-ı cāẕibe-i ḳulūb-ı enām ve seferlerinde rikāb-ı ‘ālīleri mülteşem-i kibār ve

ḥażarlarında südde-i saʿādetleri mültecā-yı ḳuṭṭān-ı diyār ve ṭaraf-ı bāhirü’ş-şerefleri müstedʿā-yı mülūk ve maḥabbet-i ḫālişeleri bedraḳa-i sülūk olup çend sāle nişīmen-i rāḥat u mesned-i ābā-yı kirāmda āsāyiş-i tamāmla çār-bāliş-ārā-yı velāyet olmuşlardır.

توجه فرمودن آن عزیز مصر حقیقت بمصر قاهرهٔ صورت بفرمان عالم جریان غیرت صمدانی جهت)

(تخلیص شیخ گلشنی

*** قدس سره السني متّعنا الله تعالی بحمایات روحانیاتهم***

<u>Āvürde end ki</u>

İbrāhīm-i Gülşenī ḥażretleri cānib-i cenāb-ı ʿÖmer Rūşenī (nüvvire türbetuhu)da istiḫlāf buyurulduḳda gūyā tecdīd-i ʿahd-ı Yūsuf (ʿaleyhi’s-selāmī) olunup herkes bi-ḳadri’l-biḍāʿa ḫarīdār ve gülşen-i maḥabbetiñ hezār zārı olmaġla kūs-ı iştihārı velvele-engīz-i ḳubbe-i dimāġ-ı Ḳanṣu Ġavrī olup ol daḫi istimdād-ı himmet-i ʿāliyye ve istiẓhār-ı ḥimāyet-i bāṭına siyāḳında basṭ-ı cenāḥ-ı ikrām ve ferş-i bisāṭ-ı inʿāmda teşmīr-i sāʿid-i ihtimām eyledikde ʿazīz-i müşārün-ileyhden rūy-ı ḳabūl pedīdār olmadıġından māʿadā iḳāmet-i merāsim-i ʿadl u iḥsān ve nedāmet-i ẕemāyim-i bidaʿ u ṭuġyān ḫuṣūṣunda mevāʿiẓ-i tehdīd-engīz ve naṣāyiḥ-i tesdīd-āmīz ṣudūru müşʿir-i daḳīḳa-i buġż-lillāh olup ve Ṭumanbay-nām devāt-dārıñ siʿāye-i mevhime-i dem-be-demi bāʿiṯ-i telvīn-i ṭabʿ-ı ḥaḳ-nā-şināsı ve bādī-i taḥrīf-i rūy-ı isti’nāsı olaraḳ taḥrīk-i ʿurūḳ-ı ihānet ve taslīṭ-i gürūh-ı melālete cür’et ve belki vażʿ-ı dil-gīr-i ḫasārete cesāret olunduḳda Ḥażret-i Gülşenī (ḳuddise sırruhu’s-senī) kemāl-i teslīm ü şekīble müdāfaʿa buyurmalarından semt-i devlet-i nekbet-me’āblarına hücūm-ı nā-gāh-ı ẓāhirīn bi’l-ḥaḳ ve tertīb-i cezā-yı seyyi’e-i meẓālim-i

sābıḳa ṣadedinde ẓuhūr-ı intiḳām-ı Deyyān-ı Muṭlaḳ hirāsıyla ḳayd-ı tesḫīr-i ʿazīz-i müşārün-ileyhe düşüp lākin tedbīr-i ḥuṣūl-i merāmda iḫtiyār-ı ṭarīḳa-i vusṭāyīle ḳarār-dāde-i ḥīle-i Züleyḫāne olmalarıyla zindān-bend-i ʿAzaḳ-ḫāne ve çille-nişīn-i künc-i hicrān-ı āşinā vü bīgāne ḳılınıp ol isā'et-i ʿaẕīme sebeb-i ḫurūş-ı ḳulzüm-i ġayret-i ʿAzīz-i Ẕū-intiḳām olmaġla Sulṭān Selīm (ʿaleyhi raḥmetü'r-Raḥīm) cenāb-ı maʿdelet-me'ābı ḳaṣd-ı tedmīr-i ḫaẕele-i revāfıżla cānib-i Fārs'a rāyet-efrāz-ı cihād olunca Ḳanṣu Ġavrī'niñ ḥamiyyet-i cāhiliyyesi ḥareket ve ol cünd-i mü'eyyede sedd-i rāh olmaḳ ḫayāl-i muḥāliyle civār-ı Ḥalebü'ş-şehbā'da Mercidabıḳ-nām maḥalde **[S.32]** ṣaf-keş-i mümānaʿat olup ḥamle-i ūlāda mānend-i seyl-āb-ı raḥmet ol leşker-i bī-inṣāfı ḫas u ḫāşāk-vār reh-güẕārdan defʿ ve raḳam-ı vücūd-ı Ġavri ṣaḥīfe-i ḥayātdan refʿle cemʿiyyet-i çerākise perīşān ve baḳıyyetü's-seyf olanlar yine ṭaraf-ı mıṣr-ı Ḳāhire'ye maḳhūren ricʿat eylediklerinde ṣāḥibü's-siʿāyeti's-sābıḳa Ṭumanbay ittifāḳ-ı cünūd-ı rünūdla taṣdīr-i serīr-i emāret-i Mıṣriyye olunup ol daḫi icrā-yı mūceb-i ġamz u siʿāyesinde kendiyi aṣl muʿāyene etmekle ʿazīz-i mümā-ileyh ve aḥbābına ihānet ve zecri naṣb-ı ʿayn-ı taʿaṣṣub-nişānī ʿaddedip gün-ā-gün sefāhat u feżāḥat ve müṣādere-i māl u hetk-i perde-i ʿırżlarına dest-i teṭāvül ü pençe-i taʿaddī-küşā olduḳta **'اشتدي أزمة تنفرجي'** mışdāḳınca verā-yı perde-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)den me'mūriyetleri ḥasebiyle üslūb-ı ḥaşmet-maṣḥūb-ı teveccüh-i ʿIrāḳıyyeleriyle ṣavb-ı me'mūra taḥrīk-i rikāb-ı ʿaẓīmet ve tevcīh-i ḫele-i keştī-i himmet buyurup çend-rūze seyr-dih-i deryā ile sāḥil-i Dimyāṭ'a lenger-endāz-ı ʿubūr olup ve ṭā'ife-i çerākise evżāʿ-ı muḥayyiretü'l-ʿuḳūl ve evṣāf-ı cāẕibetü'l-ḳulūbdan müşāhede ve iḳbāl-i ʿāmme-i ḫalāyıḳı muʿāyeneden nāşī taḥarrī-i me'āl-i ḥāl ve çend-rūze iḳāmetleri niyāzıyla tevriye-i iḫtiyāṭ-ı iḫtilāl etdikleri cevābında sükūt ve daʿvet-nāme-i kibār-ı devlet-i mesfūre tevārüd ve müstaḳbilīn-i ḫıṭṭa-i meẕkūre tetābuʿuyla bād-pāyān-ı maʿāyiş-i teşrīfine bād-bān-küşā-yı müsāʿade-i icābet olup esʿad-ı āvenede nühūż-ı meymenet-ḳarīnleri ile deryā-yı Nīl-i mübāreki

pür-neyl-i nevāl-i bereket ve eşref-i aḥyānda nüzūl-i mekrümet-rehīnleri ile Ümm-i Dünyā'yı mānend-i Züleyḫā tekrār, dūşīze-i ra'nā edip ol ḥücre-i memālik-i 'Arab'ı hem-reng-i külbe-i Ya'ḳūbī ve pür-neşāṭ-ı pertev-i māh-ı Ken'ān-ı ḥaḳīḳat ve meşāmm-ı 'urbān-ı beriyye-nişīn ve dimāġ-ı Ken'āniyān intiẓārı ser-mest-i būy-ı pīrāhen-i beşāret eyleyip güyā rübūde-i nāz u 'işveleri olmada Rūm u 'Arab u 'Acem'i yek-reng edip 'ale'l-ḫuṣūṣ, dīdār-ı ferḫunde-āşārları rūşenā-yı çeşm-i cān-ı Gülşenī vü çerāġ-ı dūdmān-ı Rūşenī olup gülşeniyān ġonca-vār ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i intiẓār-ı nesāyim-i 'ināyet iken her biri hezār gül-i ṣad-berg-kirdār ḫandān-ı inbisāṭ-ı şevḳ-ı bī-pāyān olmaġla dā'ire-i Mışır ser-be-ser ḫānḳāh-ı vecd ü ḥāl ve ḥalḳa-i aṣḥāb-ı faḳr dā'iren-mā-dār ḫıyābān-ı ferāġ-ı bāl olup ve Bulaḳ-nām maḥalde kendiler içün āmāde olan menzile nüzūl buyurup çille-ḫāne-i Ḥażret-i Gülşenī olan 'Azaḳ-ḥāne zindānını rūşen-i pertev-i teşrīf buyurup melāḥim-i müz'ice-i Çerākise taḫallülüyle endāḫte-i ṭāḳ-ı nisyān olan mişkāt-ı münīrü'l-enḥā ve münkesirü'l-ercā-yı ḫāṭırların taşḳīl-i nüvāziş-i ġavşāne ve ta'mīr-i taṭyīb ü tesellī-i ḳuṭbāneleriyle teslīm-i emānet-i mevleviyye ve tebşīr-i ḥimāyet-i ma'neviyye itmāmı 'aḳībinde Cāmi'-i Ezher civārında ta'yīn olunan maḳām-ı sāmīlerine ric'atleri cümleye Ḥażret-i Yūsuf-ı ṣānī-i Mışr-ı ma'rifetiñ tefāṣīl-i ibtilāsını teẕekküre bā'iṣ belki ol nāzenīn-i serā-perde-i velāyete olan ġadrleri bādī-i tezelzül-i esās-ı devletleri olduġun i'tirāfa sebeb ve ḫuṣūṣ-ı teşrīf-i Ḥażret-i Ṣāḥibü's-seyf-i ṭarīḳat maḥżā bi-ḥasebi'l-me'mūriyye imdād-ı ıṭlāḳları içün olduġu müşāhed-i ūlü'l-elbāb ve müstefād-ı vaż'-ı kerāmet-nişābları olup ḳademleri muḳaddeme-i niẓām-ı aḥvāl-i Mışriyye ve ṭalī'a-i ref'-i maẓlime-i Ġavriyye ve def'-i āṣār-ı inkisār-ı Gülşeniyye olmasına tefe''ül-i ḫayr eyledikleri ve tīr-i firāsetleri resīde-i hedef-i işābet olduġu ṭulū'-ı tebāşīr-i fütūḥ-ı Selīmiyye'de ke-infilāḳı'ṣ-ṣubḥ nümāyān olmuşdur.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

زهی دولتکه شاهان عجم شد بندهٔ فرمان

زهی عزتکه اعزاز عزیزان عرب کرد

ve hengām-ı telāḳī-i ālām-telāḳīde gülşen-i ṭabī‘at-ı ṣāfiyye-i Ḥażret-i Gülşenī’den ser-zede ġonca-i tehniyet-nükhetleri rişte-keş-i suṭūr olmuşdur:

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

‘Azīzüm ḫayr-maḳdem ‘ömrümüñ varı ṣafā geldüñ
Keremler eyledüñ maḫdūm-ı Ḫunkārī ṣafā geldüñ

Ney-āsā nāle zīr-i kūşe-i hicrān iken nā-geh
Hezāruñ eyleyüp gül-çīn-i dīdārı ṣafā geldüñ

Beşīr-i Yūsuf-ı güm-geştemüzdür būy-ı enfāsuñ
N’ola virse meşāmma cān her bārı ṣafā geldüñ

Semūm-ı ġam belāsıyla ḫarāb olmışdı mıṣr-ı dil

[S.33]

Bi-ḥamdillah eyā her raḫne mi‘mārı ṣafā geldüñ

Virüp āyīne-i vaḳte cilā-yı dem-i ḳadem cānā
Dimāġ-ı ṭūṭī-i cāna şeker-vārī ṣafā geldüñ

Keder gitdi irince pertev-i rūy-ı ṣafā-baḫşuñ

Bahār-ı ḥüsn-vār ey māh-ı dildārī ṣafā geldüñ

‘Aceb mi külbemüz gülşen gedālar *GÜLŞENĪ* olsa
Tenezzül eyleyüp ey şāh-ı ġam-ḫ^{w}ārī ṣafā geldüñ

<u>Āvürde end ki</u>

Mābeyn-i müştāḳeyn-i ṣāfī-meşreb ü rūşen-güherde sırr-ı [542] ‘المؤمن مرآة المؤمن.’ cilve-ger ve ‘andelīb-i lehçe-i esrār-serāları naġamāt-ı ḥaḳāyıḳla dā’ire-i ṣoḥbet-pīrā olduḳda Ḥażret-i Sulṭān Semā‘ī ṭabī‘at-i ṣafvet-rehīnlerinden sāmi‘a-zīb-i cenāb-ı Gülşenī-i velāyet-me’āb olan enfās-ı nefīselerinden nümūne-nümāyī siyāḳında bu ḳıṭ‘a-i ġarrāları ṣafḥa-pīrā-yı menḳabe-i ‘āliyyeleri ḳılınmışdır:

(قطعه)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

ای طوطئ گویای ولایت چونی
وی بلبل بیچون چرا محزونی

آخر گل و شکر دهدت قید مشقت
امروز اگر از حبس قفس پر خونی

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

[542] Ebû Dâvud, “Edeb”, 57, r. 4918; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, VIII, 290, r. 16681.

ای شمع شبستان حقیقت چونی

وی روشنئ بزم طریقت چونی

پروانۀ دیدار تو گشتند اکنون

این دیده و دل هوش و طبیعت چونی

(قطعۀ دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فاع]

ای یوسف مصر دل و جانم چونی

وی مردمك چشم روانم چونی

با روی تو این کوشه مرا گلشن شد

ای گلبن بی خار و خزانم چونی

Fī’l-ḥaḳīḳa, fihrist-i kitāb-ı ṣoḥbet-i ittiḥād-niṣābları minvāl-i meżāmīn-i āṣār-ı ḥālet-şi‘ārları üzere olıcaḳ istiḳṣā-yı keyfiyyet ü istī‘āb-ı kemiyyet-i sūz u güdāẕ ve nāz u niyāzları bī̇rūn-ı ḥī̇ṭa-i taḳrī̇r ve efzūn-ı ḥavṣala-i taḥrī̇r olduġu daḳāyıḳ-şināsān-ı āmī̇ziş-i merdān-ı bī̇-mā vü men ‘indinde mu‘āyendir. Ve ṭarafeyn-i baḥreyn-i ḥaḳāyıḳ-cūşdan hübūb-ı nesāyim-i vāridāt-ı teskī̇n, gerd ü ġubār-ı inkisār ve taḥrī̇k-i emvāc-ı inşirāḥ edip çend şebānrūzu ‘aḳd-ı mecālis-i semā‘ u ṣafā-yı Mevlevī̇ vü Gülşenī̇ ve ẕākirān u ney-zenān yek-āheng-i naġamāt-ı ḥālet-engī̇z olup zindān-ı ‘Azaḳ-Ḫāne ḳaṣr-ı Yūsuf-ı melāḥat-i rūḥāniyyet ve derūn u bī̇rūnu mānend-i ḳıyāmet-gāh-ı maḥşer-i fuḳarā vü aḥbāb-ı ṭuruḳ-ı Muḥammediyye

(ṣallallahu ʿaleyhi ve sellem) ve gird-ā-gird temāşāyiyān farḳ-ı enām olup ve ġalebe-i hāy u hūy-ı müştāḳān ve velvele-i nāy u ḳudūm ve zemzeme-i inşād-ı muṭrıbān dimāġ-ı vāhime-i ricāl-i Devlet-i Çerākise'ye ḫalel-endāz-ı bīm-i iḫtilāl olmaġla eşnā-yı meşveretde müdebbirīn-i sālik-i rāh-ı ḫaṭā vü buġyān ve sā'iḳ-ı semt-i menʿ u ṭuġyān ve ḳā'id-i mehār-ı iḳdām olup ibrām-ı tefrīḳ-i cemʿiyyet siyāḳında cür'et-i isā'et-i ādāb eden gümāştegān dā'ire-i sā'ire- keş-i pīrāmen-i ḥalḳa-i semāʿ-ı bā-ṣafā olduḳda ʿurūḳ-ı ġayret-i bī-zinhārları cünbiş-i iḫtilāc-āmīze gelip ser-i devletmend-i velāyetlerinde olan külāh-ı destgāhı dest-i ṣalābet-peyvestlerine alıp ve ol beyża-i cevher-dār-ı pür-kerāmeti ḥiẕā-yı baġl-i bī-daġalde tasṭīḥ-i seyfāne buyurup dā'iren-mā-dār ʿavene-i firʿavn-menişe çarḫ-zenān ḥavāle-i işāret-nümā ve idāre-i teşeffī-peymā buyurduḳda her çarḫları rūy-ı zemīni bir ṣaffıñ lāşesine masḳaṭ-ı re's etmekle cüst u cūy-ı rāh-ı gürīz edenleri daḫi ṣadme-i naʿra-i **"أين المفر؟"** ser-gerdān edip bi'ż-żarūre feryād-ı **"El-āmān! Ey şīr-i jiyān!"** peyveste-i āsumān olup eşnā-yı maʿrekede hālike olan ʿaveneniñ muḥāẕī-i külāh-ı seyfī olan aʿżālarında eşer-i ḍarbet-i nā-muḥterizleri ḫaṭṭ-ı nīlī ṣūretinde nümāyān ve kendiler bī-nām u nişān olduġu sā'ire ʿibret ve baḳıyyetü's-seyf, ḥamiyyet-i merdānelerine naṣīḥat olup ṣaġīr ü kebīr nā-çār sāye-i saʿādet-māyelerine ilticā ve cerā'im-i sālifeyi istiʿfā ile rehā-yāb-ı saṭvet-i şemşīr-i tehevvür-i rūḥāniyyeleri olduḳda Ṭumanbay ve vükelā-yı devleti bi'l-iḳtiżā müsāʿid-i merkūz-ı żamīr-i münīrleri olup hezārān iʿtiẕār u ikrāmla der-ḥāl, Ḥażret-i Gülşenī cenābın ıṭlāḳ edip ve ḫāk-pāylerine şefīʿ ittiḫāẕ etmeleriyle şuʿle-i ṣamṣām-ı intiḳāmları niyām-ı ṣafḥda mütevārī olup min-baʿd ol şemseyn-i ṭarīḳat u ḳamereyn-i ḥaḳīḳatiñ aḥvāl-i ʿacībe vü eṭvār-ı ġarībeleri melḥūẓ-ı çeşm-i bed-i ferd-i āferīde olmamaḳ üzere mecāmiʿ-i nāsda nidā olunup keyfe mā-yeşā ve ḥasbemā yeḫtār cünbiş ü ārāma muraḫḫaṣ olmuşlardır.

(رباعی)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فاع]

آنها که از ان جناب **[S.34]** بر خوردارند

بس تندرو و شیر دل و عیارند

زنهار مزن پنچه بدیشان کایشان

صد همچو تو خورده بر در دارند

Mervīdir ki

Ṭumanbay'ıñ zamān-ı devāt-dārīde ḫubṣ-ı Hāmāniyyeti ber-ser-āver-i girībān-ı cibillet-i fāsidesi olup bi'l-ittifāḳ ve'n-nifāḳ mülk-i Ġavrī'ye si'āye ve ḫuṣūṣ-ı Ḥażret-i Gülşenī'de sā'ir müfsidīn ile yek-zebān ve ilḳā-yı vesvese-i īẕā eylediği dem, mübtelā-yı 'ārıża-i laḳve vü kemān-ı nihādı gibi kemān-ı dehānı daḫi kec-endāz olup 'ār-ı kerāhet-liḳā cānını kebāb-ı nār-ı istinkāf ve mürāca'at-ı eṭıbbā ve izdiyād, rūz-be-rūz ibtilā kendiniñ hedef-i ḫadeng-i inkisār olduġun yār u aġyāra iẓhār etmekle rūy-ı āferīdeye rāst nigāha iḳtidārı olmadıġından mā'adā esās-ı devlet ü iḳbāli daḫi i'tiḳādı gibi mütezelzil olmaġla muḳaddemāt-ı 'aẕāb-ı elīm-i uḫreviyyesi pīşīn-i ṭalī'a-keş ü kemīn-küşā olduḳda belā-yı dü cihān ve bīm-i ser ü cāna giriftār iken nā-gāhī istīlā-yı saṭvet-i Sulṭān Dīvānī bi'l-külliyye cevāriḥ ü cevāniḥine taslīṭ-i fālic ve sekte-i rūḥāniyye edip gūyā meyyit-i müteḥarrik ü ḥayy-ı

lā-yüdrik ve mażmūn-ı vaʻīd-meşḥūn-ı naṣr-ı ḳāṭıʻ-ı [543]-ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى- naḳd-i vaḳt ve ḥasb-i ḥāli olmaġla rāh-rev-i istişāre ve mütedārik-i istiḫāre olıcaḳ cobrān-güsār-ı ḫāṭır-ı vāridāt-maḳāṭır-ı Ḥażret-i Gülşenī ve tetmīm-i vücūh-ı ikrām-ı cenāb-ı Sulṭān Dīvānī'de beẕl-i maḳdūra ḳarār verilmeğin 'aynu'l-cem'-i fuḳarā-yı ferīḳayne ve meşāyiḫ-i ribāṭāt-ı Mışriyye ve sādāt-ı Bekriyye cenāblarına 'ale'l-'umūm tertīb-i iclās u tezyīn-i mecālis-i istīnās olunduḳda Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ḳabīlü'l-icābe cümle-i iḫvāna teşekkül-i peyker-i laḳve-dār-ı Ṭumanbay'ı tenbīh ve kendiler daḫi ol hey'et-i 'acībeye temeṩṩül buyurup 'aḳībü'l-küll heykel-i ma'hūde ile teşrīf-i bezm eyledikde cemā'at-ı ḥużżāra bī-iḫtiyār bā'iṩ-i ḫande olduġu ẓāhiren hezl ü istihzāya maḥmūl olmaġla müheyyic-i deryā-yı tehevvür-i Çerkesī belki ḫıdmet-i ḳıyām u iḥtirām iḳdāmına māni' olduġundan mā'adā sebeb-i iṭāle-i ġāfilāne olıcaḳ ḥażret-i şehsüvār-ı semend-i kerāmet **" این تقلید صورت برای تحقیق صحت است."** muṭāyebesiyle perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār u tebdīl-i hey'et-i müste'ār eylediklerinde def'aten ol emrāż-ı hā'ile endām-ı emīr-i mesfūrdan zā'ile ve kemā-fī'l-evvel behre-yāb-ı ḥüsn-i 'āfiyet olduġu ẕāt-ı velāyet-simātları vāsıṭatu'l-basṭ ve'l-ḳabż-ı 'ālem ü ādem olmasına emāret-i 'uẓmā ve ümerā vü 'ulemā vü fuḳarā-yı ḥużżārıñ 'alāḳa-i bī-infiṣāmına rābıṭa-i kübrā olduġu ṣübūt-yāfte-i nuḳūl-i mütevātiredir.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون مبدل گشته اند ابدال حق

نیستند از خلق بر گردان ورق

[543] A'lâ Sûresi, 87/13. âyet: "Sonra orada ne ölür (kurtulur), ne de (rahat bir hayat) yaşar."

Menḳābest ki

Çün ḫıdmet-i me’mūre minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr ve mesā‘ī-i meşkūre cilve-ger-i meydān-ı ḥubūr ve ‘āmme-i iḫvān-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye ‘alem-efrāz-ı sürūr ve kāffe-i ḫullān-ı mesālik-i sünniyye ṭubūl-i ḥālāt-zen ve eṣnā-yı ziyārāt-ı ḳıbāb-ı ‘āliye-i şāhān-ı velāyetde ṭaraf ṭaraf ġulġul-efgen ve min külli’l-vücūh pīrāmen-i devā’ir-i fuḳarā-yı bābullāh me’mūnü’l-ġavā’il-i müdāḫale-i çūn u çirā ve maḥfūfu’l-ḳavāfil-i ḥimāyet-i aḥıbbā olup tebāşīr-i ṣubḥ-ı vedā‘-ı çehre-küşā-yı iltimā‘ olunca bi’l-ittifāḳ mecma‘u’l-meyāmin ve meşra‘u’l-iḥsān ve menba‘u’l-berekāt olan ḥażret-i mehbiṭü’l-envāri’l-‘izz ve’s-sa‘āde ve cenāb-ı menzilü’l-‘afv ve’l-hüdāya ya‘nī mevżi‘-i mübārek-i ḳademü’n-nebī’de ‘aḳd-ı meclis-i tevdī‘e ḳarār-dāde olmalarıyla gūyā ol mī‘ād-ı mih-ter-i yevmü’t-tenād-ı ekber ve mülteḳa’l-biḥār-ı eẕkār u ‘ibādāt ve mīḳāt-ı itmām-ı ḥālāt u münācāt ve herkes muḳteżā-yı fikriyle ẕikr ve mübteġā-yı ḥāliyle devr ve ḥavālī-i aṣḥāb-ı aḥvāl-i gird-ā-gird-i ḥalḳa-i envār ve dā’iren-mā-dār eşi‘a-i enẓār olup ve Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī ol dīvānıñ Süleymān’ı ve bu bāzārıñ Yūsuf-ı Ken‘ān’ı ve merkez-i meydān-ı semā‘ u ṣafāda pā-ber-cā-yı ‘aşḳ-ı Subḥānī ve şināver-i deryā-yı feyż-i Yezdānī ve ġarḳa-i ḳulzüm-i vāridāt-ı Ṣamedānī iken sevāḥil-i ‘ibāret-zede olan le’ālī-i nefīse-i na‘t-ı aḳdes-i ḥażret-i dürr-i yektā-yı ṣadef-i kevn ü mekānīdir ki viṣāḥu’ṣ-ṣadr-ı nev-‘arūs-ı menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır:

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Ser ü rū vaḳf-ı dīvār u derüñdür yā Resūlallah
Dil ü cān rehn-i ‘aşḳ-ı enverüñdür yā Resūlallah

Sen **[S.35]**ol sulṭān-ı mülk-i ‘lī ma‘allah’sın ki her vaḳtüñ
‘Ev ednā’ vü ‘Le-‘amruk’ efserüñdür yā Resūlallah

Vücūdum çünki reşḥ-i nīl-i nesl-i yār-ı ġāruñdur
Niçün leb ḫuşk-i cām-ı Kevşerüñdür yā Resūlallah

‘Aceb mi ḫāk-pāy-ı Bū-türāb’ı tūtiyā itsem
Ki rāh-ı ḫıdmetüñde Ḳanberüñdür yā Resūlallah

N’ola olsa dü çeşm-i āsumān naḳş-ı ḳadem-sūduñ
Meh ü māhī ‘ināyet-perverüñdür yā Resūlallah

Ezelden baş açıḳ Āl-i ‘abānıñ sīne-çākidür
Ebed āzād-düşmen çākerüñdür yā Resūlallah

Nice ṣabr eylesün derd-i firāḳa künc-i ġurbetde
SEMĀ ‘Ī müstemend-i kemterüñdür yā Resūlallah

Pes ol ḥırz-ı cān-ı ‘āşıḳān u nūr-ı çeşm-i ṣādıḳān u çerāġ-ı rāh-ı sālikān olan naḳş-ı meymūn-ı müteberrike cebhe-sāy-ı tevdī‘ ü rūy-māl-i ta‘ẓīm ve ba‘dehu ḳıbāb-ı fāḫire vü biḥār-ı zāḫire-i velāyetiñ merāsim-i ziyāret-i vāpesīn ve levāzım-ı istimdād-ı nime’l-Mu‘īn ta‘mīm eşnāsında Bābu’l-ḥadīd reh-güẕerleri olmaġla ol mi‘ber-i izdiḥāmda ṣūret-i ārām-nümā ve dīvār-ı ruḫām-bünyādına ittikā-dih-i külāh-ı seyyāfīleri derūn-ı sengī-şikāf ve eşer-i kerāmet-i güzīdeleri ke’n-naḳşi fī’l-ḥacer dil-i sengīn-i erbāb-ı ta‘aṣṣubda cāy-gīr olduḳda **“** چون سر بنده در پای آن سلطانست. پس نقش این و آن همچنان باید بود. **”** nefes-i ḳudsīleri ile her ser-i irādet ki pāy-ı refref-peymālarına ser-māye-i teslīm-dāde ola, külāh-ı fīrūz-destgāhı dil-i ḫārā-güẕār u kūşe-i übbehet-efrāzı ḳulūb-ı ḳasvet-nihād-ı ser-keşāna dāġ-zen-i inkisār olduġuna

işāreti mutażammın-ı ḫāriḳa-i ʻacībe ve cādde-i iʻtibārda ol muʻcize-i ġarībeye peyrev olduġu meşhūdun-ʻaleyh-i ūlü'l-ebṣārdır.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که بر نفس و هوا باشد امیر

سنك وآهن را کند رایش اسیر

حکم او ز امر ألنا نافذ است

تا یکی شد موم و دیگر شد خمیر

<u>Ve Daḫi</u>

Hengām-ı vedāʻ-ı efvāc-ı ḫullānda eydī-i teṭāvül-i ebālise-i Çerākiseden ʻarż-ı ḥāl-i taẓallüm-künāna **"أبشروا بسلامة السليم!"** ve feryād-āverān-ı dārugīr-i Ṭumanbay'a **"این داروگیر عن قریب دارگیرش گردد."** dem-i mükāşefe-tev'emleriyle tebşīr ü tesellī buyurup ve fī'l-vāḳiʻ feṭḥ ü tesḫīr-i Selīmī evānında ẓālim-i mesfūr ber-dār ve Bāb-ı Züveyle'de zevāl-yāb olmuşdur.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خشم مردان خشك گرداند سحاب

خشم دلها کرده عالم را خراب

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

مشو تو منکر پاکان بترس از زخم بی باکان

که صبر جان غمناکان ترا فانی کند فانی

Āvürde end ki

Ol veliyy-i vālā-himmet ü serīr-nişīn-i ḥamiyyet, itmām-ı levāzım-ı ġayret buyurup pā-der-rikāb olduḳda muʿtād-ı eṣnāf-ı kerem ü kerāmetleri ve dil-şād-ı aʿṭāf u elṭāf-ı ʿināyetleri olan aḥbāb-ı ṣadāḳat-nihād bi-ecmaʿihim istiḥkām-ı niṭāḳ-ı ḥalḳa-i cemʿiyyet siyāḳında maḳām-ı refīʿü'l-mekānları bī-mekīn ü seccāde-i meydān-ı menīʿü'l-bünyānları cā-nişīnden ḫālī olmaḳ ʿale'd-devām bādī-i teceddüd-i işti'āl-i nā'ire-i hicrān u bāʿiṯ-i hücūm-ı cünūd-ı rünūd-ı aḥzān olup lākin mürāʿāt-ı aḥvāl-i pes-māndegān ṣadedinde **"Bir pīşvā-yı feryād-res ü yādigār-ı ḫuceste-nefes, istiḫlāf buyurulsa belki cobrān-güsār-ı ḫavāṭır-ı ḫullān olurdu."** diye ʿarż-ı ḥāl-i riḳḳat-me'āl etmeleri mülāyim-i re'y-i żamīr-i ilhām-semīrleri olmaġla mavṭī-i aḳdām-ı āşināyān-ı sālim-i leked-kūb-ı aġyār ve ġānim-i pā-būs-ı meymenet-me'nūsları kemā-fī'l-evvel mevḳıf-ı iḫvān olmaḳ üzere vaḳf ve naẓar-kerdegān u nefes-bendānlarından Dervīş Aḥmed Ṣāfī-nām bendelerin nā'ib-i menāb-ı taʿyīn ve müştāḳān-ı cemāl-i tāb-nāklerin ol mir'āt-ı pākde cilve-ger olan ʿukūs-ı āşārlarıyla tesellī-i fī'l-cümle buyurup ve ḥālā zāviye-i ḳadīme-i mevleviyye olmaḳ üzere şöhret-yāb olan maḳām-ı şerīfde iḳāmet-i merāsim-i faḳr u fenā ve icrā-yı āyīn-i semāʿ-ı ṣafā olunmaġla zevāyā-yı Mıṣr-ı cāmiʿi çerāġān-ı eşi'a-i velāyet etmişlerdir. Lākin gūyā dīde vü dil-i Mıṣriyānda mehābet-i sikke-i seyfiyyeleri cilve-ger-i 'ale'd-devām olmaḳ irādesin müşʿir, daḫīl-i ḥalḳa-i inābet-i ḫalīfe-i rāstīnleri olan dervīşāna ilbās-ı külāh-ı seyfiyyeye ruḫṣat u müsāʿade buyurmalarıyla gāh u bī-gāh ḥad-nā-şināsān u hücūm-künān iḫvānda āşār-ı celāl-i ġavṣāneleri ẓuhūru bāʿiṯ-i yād-ı

‘ahd-ı ḳadīmleri olmuşdur ki el-ān külāh-ı seyfī-pūş olan ser-bāzān-ı ḥaḳīḳatiñ nişān-ı şān-ı kerāmet-‘unvānları civār-ı meşhed-i muḳaddes-i İmām Şāfi‘ī **[S.36]** (ḳuddise sırruhu)dan nümūne-nümā-yı güẕeşte-i aḥvāl-i ‘ibret-me’āl ve mehbiṭ-i envār-ı ‘ināyet-i Mennānī olan meşāhid-i münevvereleri üzere meşāhid-i yādigārdır.

طيّب الله ثراهم وجعل مقعد الصدق مثواهم.

Āvürde end ki

Ol mihr-i sipihr-i vecd ü ḥāl ve nūr-ı dil ü dīde-i ricāl, mıṣr-ı Ḳāhire’den cānib-i Şām-ı cennet-meşāmma taḥrīk-i rikāb-ı ḥaşmet-intisāb buyurduḳlarında sülūk-i ṭarīḳa-i tefennün ve baḥr u berri kerem ü birri ile yek-reng edip menzil-be-menzil müstaḳbilīn ü müşeyyi‘īn ḳarīrü’l-‘ayn-ı tecellī-i cemāl-i kemāl ve tesellī-i vücūh-ı nevāl ederek resīde-i būstān-zār-ı Dımaşḳ olduḳlarında ki henūz bostaniyāt şükūfe-küşā olup bi-ḥasebi’l-‘āde ẓuhūr-ı nev-bāve ve ḫurūc-ı bākūrelerine evḳāt-ı mütefāvite taḫallülü lāzım iken miyāne-i ḳavāfil-i istiḳbālde mevcūd olan aṣḥāb-ı bostana teklīf-i ḫıyār u ḫarbuze buyurulup anlar daḫi ibtidā-yı vaḳt-i şükūfe olduġun īrādla i‘tiẕār edince **”انچه عيانست، چه حاجت ببيانست؟ هلا برويد و بياريد!“** dem-i kerāmet-tev’emleriyle ilḥāḥ buyurulduḳda gelen ḳavimden üç nefer mübāderet-i me’mūr u müsāra‘at-ı maṭlūb edip müteḳaddim-i bāde-i naẓarda resīde-i ḥadd-i kemāl bir ḫıyār ve ḫarbuzeye dest-res ve ḥużūr-ı ‘ālīlerine itḥāfda şitāba muvaffaḳ u mutavassıṭ ve andan mā-dūna fā’iz ü müte’aḫḫir daḫi nā-resīde-yāb olup her biri ḥasebü ṣafāyü’l-i‘tiḳād memnūn-ı bostān-ı velāyetleri olunca cibāyet-i pīşīn-i manẓūr-ı ‘ayn-ı ‘ināyetleri olup ḫarbuze-i resīdeyi dest-i kerem-peyvestleri ile naḳb ve derūnundan cümle-i ḥużżār u nuẓẓāra iḥsān-ı ḥiṣṣe ve ẕā’iḳa-i dil ü cānların leẕẕet-i şehd-i ġaybīden pür-behre edip ba‘de’n-nefād ol ḳışr-ı zümürridīni dest-i mübāreklerinde

mānend-i üstād-ı külāh-ger idāre vü tesviye ve ḳālıb-ı külāh-ı mevleviyyeye ifrāġ buyurup ser-i saʿādetmendlerine telebbüs ve maʿan ihdā olunan ḫıyārı daḫi heft pāre taḳşīr ve ḫıyār-ı mevcūdīne taḳsīm edip ol ḳışr-ı heft-pāre ve yek bünü daḫi külāh-ı zümürridīn üzere ilbās buyurup yed-i meymenet-te'yīdleriyle taṭbīḳ ü tesviye olunduḳda gūyā fī'l-aṣl cevher-i vāḥideden maṣnūʿ bir külāh-ı zümürrüd-fām-ı heft-küngüre ve bün ḫıyār-ı ḳubbe-i külāhda zeberced-i merkūz mānend şuʿle-pāş ve müferriḳ-i ebṣār ve heykel-i mecmūʿ daḫi defʿaten iṣbāt u taḳlīb-i mādde ve ṣūretle muḥayyirü'l-beṣā'ir olup mutavassıṭan ve āḫiren itḥāf olunan dü ḫarbuze ve dü ḫıyār yed-i cābīlerinde li-ecli'l-iʿtibār ibḳā ve yādigār ḳılınıp ve teberrük ü teyemmün ü teşeffī-künān her birine taʿvīż-i dirhem ü dīnārla iḳtisām edip anlar şemeniyle ve muḥibbīn-i ṣādıḳīn ḫāṣıyyet ü ṣemere-i maʿneviyyeleriyle muġtenim olup henüz mevkib-i ʿālīleri sevād-ı Dımaşḳ'a sāye-endāz-ı vuṣūl olmadan ṭalīʿa-i kerāmet-i bāhireleri ve muḳaddime-i ḫāriḳa-i ẓāhireleri tesḫīr-i ḳulūb u riḳāb-ı ḫavāṣṣ u ʿavām edip bi'ẕ-ẕāt teşrīf-i velāyet-redīfleri ḳarīb olduḳda finā-yı Şām, nümūne-i ṣaḥrā-yı ḳıyām ve ʿaks-i dīdār-ı meyāmin-āṣārları ṣafā-baḫş-ı merāyā-yı enẓār ve debdebe-i naʿre-i mestān ve velvele-i ḳavvālān u münşidān ve şūr u ḥālāt-ı semāʿ-zenān, dimāġ-ı ʿuḳūl ü ervāḥa ẕevḳ u rūḥ-fermā ve dīdār-ı tecellī nümū-dārları dā'iren-mā-dār Şām'ı bī-intiẓār-ı ferdā ferādīs-i meşāmm etmekle erbāb-ı naẓar müşāhede-i cemāl-i bī-naẓīrle ḳarīrü'l-ʿayn-ı dil ü cān olup **"Āyā ol ḫurşīd-i evc-i şeref-i Ṣıddīḳī, ḳanġı ṣādıḳıñ kāşāne-i ḫulūṣunu pür-tāb-ı teşrīf ede?"** diye herkes dīde-dūz-ı cādde-i deryūze-i niʿmet-i ġayr-ı mutaraḳḳıbe-i tenezzülleri iken sā'iḳ-i tevfīḳ-i semend-i teveccühlerin cānib-i zāviye-i Sührābiyye'ye tevcīh ve ol gürūh-ı kerāmet-şükūhu ḫāne-i bī-şā'ibe-i minnete īvā edip çend-māhe menāzil-i meşhūre-i Ḥażret-i Şemsüddīn-i Tebrīzī'de ve maḥāfil-i irādet-pīrā-yı mevlevīde cilve-ger-i āyīn-i ḥālāt-āgīn-i cedd-i emcedleri olmaġla ekṣer-i keṣret-perhīzān u aġleb-i vaḥdet-güzīnān pervāne-i şemʿ-i encümen-i ṣoḥbet-i pür-ḥikmetleri ve ʿaraḳıyye-pūş-ı

tekbīr-i ḥimāyet-tedbīrleri olmaġla küşāyiş-nümā olan ebvāb-ı ikrām-ı cümle-i derdmendān-ı ṭuruḳ-ı ʻaliyye-i Muḥammediyye'ye ser-māye-i ferāġ-ı bāl ü eşāşü'l-beyt-i cemʻiyyet-i ḥāl olup ve kerāmet-i būstān-efrūzları ḫuṣūṣī ʻalā sebīli'ş-şenā'i'l-cemīl yād olunup ve merātib-i şelāşe üzere minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olduġu maʻrūż-ı pīşgāh-ı istifsār **[S.37]** olmaġla **" قل! كل يعمل على شاكلته من الانتهاء والتوسط والابتداء. فعليكم بمسارعة الائتمار بأنفاس الكبار، فإن الأبرار لا تتحمل الانتظار!"** beyān-ı irşād-ʻayānlarıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı ʻarāyis-i esrār olmuşlardır. Ve ol yādigār-ı celīlü'l-iʻtibārı aṣḥāb-ı ibtilā-yı emrāż-ı müzmineye ẕerre ẕerre devā-yı bür'-i sāʻa olup ve ol tāc-ı kerāmet-ibtihācları laṭīfe-i ḳudsiyye-i rūḥ-ı revānları müttekā-pīrā-yı maḳʻad-ı ṣıdḳ u mesned-zīb-i civār-ı raḥmet olduḳda ḥiẕā-yı ṣandūḳa-i türbe-i münevverelerinde āvīze-i ʻibret ḳılınıp raḳūd-ı müstemendāna yek-bār mesḥ-i saṭḥ-ı muḥaddebleri sebeb-i zevāl-i āşār-ı ʻasīrü'd-defʻ-i evcāʻ u muḥteriḳān-ı ḥummayāt-ı muḥriḳaya isḳā-yı şerbet-i muḳaʻʻarları şifā-yı ʻācil-fermā olup defʻa-i iḫtirāḳ dā'ire-i ḫānḳāhlarında menşe'-i ḳadīme ricʻatle bī-nişān olmuşdur.

چنانکه قدس سره النورانی می فرماید:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

منم همچون قلم در دست آن دلدار صورتگر

ز رنگارنك نقشم گرچه گردد خیره چشم سر

ولی دستش چنان زیبا نماید دیدهٔ دل را

که چون آیینه ماند در تماشا حیرت یکسر

Mervīst ki

Ol evānda müteḳallidīn-i ḳażādan bir muḳallid-i bī-tevfīḳ, inkār-ı ehl-i taḥḳīḳ üzere ışrār-nümā ve fuḳarā vü mesākīn-i ṭuruḳ-ı ʿaliyyeye ebvāb-ı ıżrār-küşā olup ḥattā ḥażret-i kān-ı kibrīt-i aḥmer-i ḥaḳāyıḳ ve ḫızāne-i müşk-i ezfer-i daḳāyıḳ-ı Şeyḫ Muḥyiddīnü'l-ʿArabiyyi'l-Ekberi'l-Fā'iḳ (ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz)iñ muṣannefāt-ı celīlesin işṭirā vü iḥrāḳla ḳulūb-ı ʿuşşāḳı dāġ-dār ve ṣudūr-ı ʿārifīni ḫırāş u āvāza giriftār edip ʿuyūn-ı aʿyān-ı mesālik-i rıżā taraṣṣud-ı ẓuhūr-ı ġayret-i Mevlā ve ḳulūb-i muḳbilān-ı menāzil-i teslīm, teraḳḳub-ı tebāşīr-i ṣubḥ-ı [544]-فَانتَقَمْنَا- üzere iken nā-gāh cenāb-ı yaʿsūb-ı neyistān-ı insānī vü maḥbūb-ı ḫāṣān-ı Raḥmānī ol gencīne-i ḫarābe-i ḫafānıñ ḳıṭʿa-i türbe-i pür-ṣafāsı semtine teveccüh buyurup ve bir püşte-i mezbeleyi āġūş-ı ḥalḳa-i iḫvāna ve dā'ire-i cemʿiyyet-i ḫullāna alıp murāḳabe-i yesīre buyurmaları ʿaḳībinde ġalebe-i vecd ü ḥālle ol ḥavālī, semāʿ-ḫāne-i Mevlevī olduḳda dü beyt-ḫʷānān-ı münşidīn-i ḫoş-elḥān-ı Ḥażret-i Şeyḫ-i mümā-ileyhiñ ricāl-i ṭarīḳa-i Mevleviyye ẓuhūru ḫuṣūṣunda rişte-keş-i istiḫrācı olan

(قطعة)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

يجئ الشام أقوام تصافوا

تسمى بالقباء المولوية

[544] A'râf Sûresi, 7/136. Âyet: "Bu yüzden onlardan intikam aldık. Âyetlerimizi yalanlamaları ve onları umursamamaları sebebiyle kendilerini denizde boğduk."

مجالسهم على التحقيق صمت

تراهم بالصفا خير البرية

nefes-i enfesleriyle ser-āġāz u zemzeme-sāz olduḳlarında cenāb-ı Sulṭān Semāʿī daḫi bedīheten eşnā-yı istiġrāḳ-ı muḳābelede

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

لقد جئنا كما قلتم حماكا

نطوّف بالقباء المولوية

دوائرنا حوالي جمع جمع

فناء في الفناء الأولوية

عليك الروح والريحان يا من

نراه في السماء المعنوية

vārid-i keşīrü'l-ʿavā'idleri ile muḳābele buyurup ve kemā-hüve ḥaḳḳuhu itḥāf-ı tuḥaf-ı taḥiyyāt u ihdā-yı ṭuref-i daʿavāt ile rūḥ-ı revānların şādān eyledikleri ʿaḳībinde ḳāḍī-i memkūruñ ifrāṭāt-ı şāyiʿası ilḳā-yı sāmiʿa-i yārān olunduḳda farṭ-ı taʿaṣṣubu, mūriş-i taʿaccüb ü nā'ire-i ġayret-i ḳulūba mūceb-i telehhüb olmaġla müte'eddibān-ı ḥalḳa-i ṣoḥbet ü kemer-bendān-ı ʿatebe-i ḫıdmetleri güş-dār-ı lehçe-i

pür-behçeleri olduġu ‘aks-endāz-ı āyīne-i żamīr-i ilhām-tenvīrleri olıcaḳ “ وكان أمره ‘unvānıyla beyān-ı me’āl-i ḥāl-i ḳāḍī buyurulduġu bi-‘aynihi “ إذا دخل السين في مقضياً.” الشين، ظهر قبر محيّ الدين” remz-i laṭīfiniñ inḥilāli hengāmında cilve-ger-i meydān-ı mu‘āyene olmuşdur.

<u>Rivāyet kerde end ki</u>

Ḥażret-i pīşvā-yı ser-menzil-i tecrīd ü şehsüvār-ı bādiye-peymā-yı tefrīd maḳām-ı cennet-meşāmm-ı Dımaşḳu’ş-şām’dan hevā-dār-ı seyāḥat ve silsile-cünbān-ı ḥareket olduḳlarında ġāşiye-dārān-ı nev-niyāzāndan ba‘żıları ārzūmend-i ziyāret-i Beytü’l-ḥarām iken teveccüh-i ‘aynu’l-cem‘den nā-ümīd olıcaḳ ḫāṭıra-i isti’z̲ān kendilere ḫalecān-fersā olmaġla ol feryād-res-i dermāndegān-ı tīh-i tefriḳa vü dest-gīr-i fütādegān-ı berāziḫ-i daġdaġa laḫlaḫa-sā-yı ma‘ārif-i miskiyyetü’l-fevāyiḥ olup

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

مردان سفر كنند در آفاق همچو دل

بزيارت خواص همت بايد كرد كه راهش طى مكان و بى غائلهٔ آب و نان و تشنگئ “ mışdāḳınca بيابان و اذاى خار مغيلانست. بلكه با نشئهٔ صهباى عرفان و صحبت صاحب دلان و ذوق اطلاع اسرار مناسك و enfās-ı muḳaddeseleriyle ”شوق انتفاع حكم و عبر مسالك غنيمت سلامت عقبات مهالك است. **[S.38]** tenfīs-i kürbet-i hicrān-ı Beytü’l-ḥarām ve irşād-ı rāh-ı ḥacc-ı ḥaḳīḳī vü ‘umre-i ma‘nevī buyurup ve tercemān-ı Ḥażret-i Ümmü’l-kitāb olan *Meṯnevī*-i müsteṭāb-ı Sulṭānu’l-‘ārifīn’den rişte-keş-i naḳl u taḥrīr olan ebyāt-ı şerīfe ile istişhād ve imżā-yı defter-i merām ve ḫatm-ı ṣaḥīfe-i kelām etmişlerdir ki “ والحق أحق أن يتبع والولي أحرى بأن يقتدى والأبيات التي تفتح أبواب أبيات المناسك الحقيقية في أثناء الحج والعمرة

والقران والتمتع المعنوية هي التي ينبغي أن تثبت بأقلام الزبرجد وبمداد من يواقيت على قراطيس الأرواح وعلى صفائح القلوب متّعنا الفيّاض جل شأنه ببركات أسرارها وميامن آثارها."

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت طوفی کن بگردم هفت بار

و این نکو تر از طواف حج شمار

عمره کردی عمر باقی یافتی

صاف گشتی بر صفا بشتافتی

حق آن حقی که جانت دیده است

که مرا بر بیت خود بگزیده است

کعبه هر چندیکه خانهٔ بر اوست

خلقت من نیز خانهٔ سر اوست

تا بکرد آن خانه را در وی نرفت

و اندرین خانه بجز آن حی نرفت

چون مرا دیدی خدا را دیدهٔ

گرد کعبهٔ صدق بر گردیدهٔ

چشم نیکو باز کن در من نگر

تا ببینی نور حق اندر بشر

Āvürde end ki

Ol şāh-bāz-ı bülend-pervāz-ı ḥaḳīḳat, āşiyān-ı dīrīn-i ḫilāfetlerine taḥrīk-i cenāh-ı ʻazīmet buyurduḳda miyān-ı mübtediyān-ı iḫvāndan iki ser-geşte-i bādiye-i tereddüd ü bī-behre-i nevāle-i teveddüd, iḳtifā-yı ḳāfile-i ʻurefādan ibā ve sevād-ı Şām'da iḫtifā edip ve mevsim-i ḳaṣd-ı Beytü'l-ḥarām'da ser-be-ṣaḥrā ve maḥrūm-ı ṭavāf-ı ḳıble-i maʻnā olmaları ḳulūb-ı iḫvān-ı ṣafāda bāʻiṯ-i taʻaccüb ü şefḳat olduġu cilve-ger-i mir'āt-ı serā'ir-nümāları olduḳda **"نفس شکن نفس فگن نگردد."** dem-i ḳudsīleriyle müteḫallifīn-i kārbān-ı ebnā-yı sebīlüllāhıñ maġlūb-ı nefs ü pey-rev-i hevā vü heves olmalarına işāret buyurmaları ol dü bīçāre-i mübtelā-yı çār-mīḫ-i dūrīniñ ḥasb-i ḥāl-i melālet-me'ālleri vāḳiʻ olmuşdur ki hengām-ı izdiḥām-ı ṭavāf u saʻy-ı ʻUmre ve mevāḳıf-ı ʻArafāt'da mülāzım-ı rikāb-ı saʻādet-intisāb olan ḫullān-ı vefā-dārı ḥāżır muʻāyene ve ʻalā vechi'l-merḥame kendilere nāẓır müşāhede edip lākin mehcūr-ı muvānese vü maṭrūd-ı münāsebe olduḳları sebeb-i intibāh u bādī-i nāle-i cān-kāh olup kemāl-i ḥüzn ü iʻtiẕārla ricʻat-ı südde-i ʻināyet edip şerm-i bī-pāyānla rū-māl-i peymānçe-i ḍarāʻat olduḳları zamān-ı hengāme-i germ-ā-germ-i semāʻ u ṣafāya muṣādif olup ol ḳuṭb-ı medār-ı aʻẓam-ı vecd ü ḥāli bu ḳıṭʻa-i ġarrā ile terennüm-rīz-i irşād u taʻrīż-i sezā-yı dil-i nā-şādları bulup āḫir-i sīrāb-ı zülāl-i maʻārif ve tesellī-yāb-ı nefeḥāt-ı leṭā'if olamayıp sāḥil-i zühd-i ḫuşk-nişīn ü rehīn-i ḥasret ü enīn olmuşlardır ki ol ḳıṭʻa-i ḳaṭīʻa-fermā erbāb-ı iʻtibāra yādigār ve aṣḥāb-ı intimāya māye-i istibşār olmuşdur:

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

ای قافلهٔ کالهٔ طاعات کجایید

اندر حرم قبلهٔ حاجات بیایید

سیاره بکرد سر او کرد و افسوس

چل ساله در تیه خیالات شمایید

ویؤیده أثر جدّه الأمجد حیث قال:

[مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن]

کعبه طواف میکند بر سر کوی یك بتی

این چه بتیست ای خدا و این چه بلا و آ فتی

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

ای قوم بحج رفته کجایید کجایید

معشوقه درین جاست بیایید بیایید

همخانه و همسایه و دیوار بدیوار

سر گشتهٔ بیابان شمایید شمایید

Ve Hem-Çonān

Eşnā-yı rāhda Selīm Ḫān'la muṣādefe vü mücālese buyurup iẓhār u taṭhīr u ta'mīr-i meşhed-i muḳaddes-i Muḥyiddīn (ḳuddise sırru'l-mübīn)e taḥrīṣ ve ḳāḍī-i māżiyyü'ẕ-ẕikriñ te'dībini tavṣiye ve teshīl-i ṭarīḳ-i tesḫīr-i mıṣr-ı Ḳāhire'yi tebşīr ve teysīr-i tesyīr-i 'asker-i İslām'ı teblīġe teşdīd-i bāzū-yı himmet ve taż'īf-i nīrū-yı 'azīmet ve ḳulūb-ı ġayret-taḳlīb-i aḳṭāb-ı Ḥaremeyn ve diyār-ı Mıṣrıyye ricāmend-i te'yīdleri olduġun ifāde ve zevāl-i mülk-i Çerākise kendileriniñ kemāl-i ḫıdemāt-ı mebrūre-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn ile istiḳlāl ü imtiyāzlarına ṭalī'a-i ḫayr ve muḳaddime-i cünūd-ı tevfīḳ olmasına tavṭīn ile ḫatm-i kelām-ı nuṣret-niẓām buyurup 'و ظهر الحال كما قال!' feḥvāsı maṣdūḳa-i enfās-ı nefīseleri olmaġla ṭab'-ı hümāyūn-ı selāmet-meşḥūn-ı Selīmī'de fütūḥāt-ı Mıṣrıyye maḥżā āṣār-ı inżimām-ı teveccüh-i merdāneleri **[S.39]** olduġu cāy-gīr ve vücūh-ı ikrām u ṣunūf-ı iḥtirāmlarında beẕl-i ḫızāne-i vüs' ü maḳdūr etmeleriyle debdebe-i kūs-ı übbehetleri 'ālem-gīr ve velvele-i ḳudūm-i kerāmet-rüsūmları gūş-güẕār-ı sükkān-ı rub'-ı meskūn olmuşdur. Ve hengām-ı tetmīm-i veḳāyi'-i mesfūrede nā-gāh **"** قاضی بآتش خود سوخته و مقضی گشت و روضهٔ شیخ اکبر ما شگفته و مرعی شد و مصر قاهرهٔ چراکسه مسلم سلیم شد. **"** enfās-ı mükāşefe-taẓmīnleri evḳāt-ı vuḳū'-ı mevādd-ı merḳūmeye teşādüfü iḥāṭa-i müşāhede-i ḫafiyye vü işābe-i murāḳabe-i celiyyelerine şühūd-ı 'udūldür. 'Ale'l-ḫuṣūṣ, Ḥażret-i Sulṭān 'Abā-pūş ve Bāyezīd-i Velī miyānında olan esrār-ı ḫulūṣ u daḳāyıḳ-ı muṣādaḳa şemere-i vücūd-ı fā'iżü'l-cūdları olan ol iki şāhzāde-i ṣāḥibü's-seyf beynlerinde daḫi ẓuhūr edip birbirleriyle ẓāhir ü bāṭın olup Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) niçe kim zūr-ı bāzū-yı rūḥāniyyetleri mālik-i riḳāb-ı memālik-i 'Arab u 'Acem u Rūm olduysa cenāb-ı ma'delet-me'āb-ı Selīmī daḫi ḍarb-ı şamṣām-ı ṣūrī ile eḳālīm-i merḳūme-küşā olup ekşer-i veḳāyi'-i müşkilede mürāselāt-ı istiḫāre vü istişārelerine tenmīḳ buyurulan ecvibe-i işābet-encām, şāfiye-i ālām-ı evhām

olduġundan māʻadā sāye-i ʻināyet-māye-i istiẓhārlarında derd-i istīlā vü ġalebe-i aʻdādan āsūde-ser ü muġtenim-i fevā'id-i feṭḥ ü ẓafer olduḳları eṣer-i iḳtifā-yı iṣr-i eslāf-ı ʻaliyyeleri olduġu bī-ṣā'ibe-i iştibāhdır ki şehriyārān-ı baḫtiyārān-ı Āl-i ʻOṣmān'dan ve berḫordārān-ı ṭavā'if-i mülūk ve be-ḫayr-güẕeştegān-ı devrān-ı Selçuḳiyye'den ʻaraḳıyye- keş-i maḥabbet-i ricāl-i devlet-i maʻneviyye-i Mevleviyye olanlarıñ evā'il-i nuṣret-me'āṣir ü evāsıṭ-ı rāḥat-mefāḫir ü evāḫir-i ẕikr-i bi'l-ḫayr-meẓāhirleri müṣbit-i meyāmin-intimāları olduġu gibi maḥrūmān-ı berekāt-ı irādet-i ʻaliyyeleri olanlarıñ daḫi tesvīlāt-ı münkirīn-i mütemerridīn ile taḫallüf-i ṭarīḳa-i iḫtirāmları belki sülūk-i mesālik-āzārları sebebiyle bī-behre-i niʻam-ı ānifetü'l-beyān ve mübtelā-yı istīlā-yı ehl-i baġy u ṭuġyān ve perīşān-ḥāl-i fitne-i ḫurūc ʻale's-sulṭān olması mübeyyin-i şe'āmet-i şemātetleri ve emāret-i iʻtibār- fermā-yı aḫlāf-ı nevbetleridir.

كما نشير في محاله...

(رباعی)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

شاهان جهان اگرچه ماهان است

آن پرتو مهر اين گدايان است

بی نور چو پشت ماه ماند ليك

از مهر گدا كه روی گردان است

Menḳūlest ki

Çün ol ḫalefü'l-ḫayr-ı ḫānedān-ı Ṣıddīḳī vü ġavṭa-ḫor-ı 'ummān-ı 'aṣīḳī, maẓhar-ı teṣbīt ü te'yīd-i rabbānī ve me'mūnü'l-ġā'ile-i terbī'āt-ı zamānī ve sükkān-ı çār-kūşe-i zemīn ü ḳuṭṭān-ı şeş-sūy-ı cihānī miyānında mānend-i mihr-i münīr çeşm ü çerāġ-ı rūşen-dilān olmaġla şöhret-i şāyi'a-dār olup 'ale'l-ḫuṣūṣ evān-ı seyr ü seyāḥatlerinde müterākime olan eşvāḳ-ı nā-maḥṣūre mesned-nişīn-i iḳāmet-i maḳarr-ı ābā-yı kirām olduḳlarında cilve-ger-i mir'āt-ı ẓuhūr olıcaḳ ẕāt-ı Ka'be-simātları ficāc-ı 'amīḳa-i eḳāṣī-i bilāddan maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl ve müteveccih-i ḳavāfil-i ricāl olup ve henūz nevbet-i Selīmiyye güẕerān edip zamān-ı Süleymānī'de rūy-ı āşināyī burḳa'-küşā-yı cānib-i velāyet-cenābları olmayıp faḳaṭ ṣīt-i cem'iyyet-i mürīdīn ü muḥibbīn-i dergeh-i kerāmet-destgāhları güş-zed-i nev-ḫīzān-ı devlet olup tekrār-ı nuḳūl-i menāḳıb-ı 'aliyyeleri bā'iṯ-i sülūk-i rāh-ı endīşe-i dūr-ā-dūr ve zīr-i perde-i da'vet-i ikrām-āmīzde kemīn-sāz-ı imtiḥān-ı nā-meşkūr olduḳlarında yerā'a-i zebān-ı dırāz, terḳīm-i ricā-nāme-i teşrīflerine tevriye-sāz-ı inşā-yı mefāḫim-pīrā edip ḫavāṣṣ-ı 'atebe-nişīnāndan mübāşirīn-i daḳāyıḳ-ı tecessüs-āşinā yedleriyle ṣavb-ı sa'ādetlerine isrā olunup ve birine żabṭ ve mulāḥaẓa-i aḳvāl ü ef'āl ü aḥvālleri tavṣiye ve āḫara tedbīr-i menāzil-i ḥaṭṭ u terḥālleri tenbīh olunup mübāşirīn-i merḳūmīn daḫi semt-i me'mūre merkeb-rān-ı müsāra'at olduḳları āyīne-i żamīr-i münīr-i 'ālem-şu'ūrlarına mün'akis olduḳda ancaḳ Mīrzā Ṣafī bendelerin ġāṣiye-dār iḫtiyār buyurup sā'ir bendegān-ı teşne-dilān ṣoḥbete muṣāberet-fermā ve rū-be-rāh-ı İstanbul olup eṣnā-yı ṭarīḳde mübāşirīn-i mesfūrīne muṣādefe ve teslīm-i da'vet-nāme-i şāhī olunduḳda tārīḫ-i mektūb-ı emr-üslūb vaḳt-i nehżatlarına **[S.40]** tevāfuḳ edip ve **"Sem'an ve ṭā'aten ve meşyen 'ale'l-hāme!"** nefes-i luṭf-engīzleriyle mücāmele buyurup lākin eṣnā-yı rāhda estār-ı melāmāt-ı nādire ile tesettür buyurmaları ol gümāşte-i kār-ı tefaḥḥuṣ-ı aḥvāli bi'l-külliyye giriftār-ı telvīn ü tereddüd belki esīr-i aġlāl-i kīn ü temerrüd edip ve mübāşir-i ḫıdemāt-ı 'aliyye-i

tedbīr-i menzilleri olan telaḳḳī-i menāḳıb-ı celīleleri ve müşāhede-i muʿāmele-i cemīleleri ile ez-dil ü cān rübūde-i maḥabbet ü irādetleri olmaġla Üsküdar'dan zevraḳ-ı ʿubūr-nişīn olduḳlarında gūyā herkesiñ zamān-ı ḥaṣād-ı kişt-i aʿmāli ve hengām-ı ẓuhūr-ı me'āl-i ḥāli resīde olup Mīrzā Ṣafī bendelerine "پیاله را پر کن!" ḫiṭābıyla mübāşir-i evvele ināle işāret buyurulduḳda rūy-ı ibā-nümā ve herze-derā olunca "برویش بیفشان!" ʿitābıyla der-kār bī-muḥābā olup sezā-yı reftār u kirdārı olan cezā-yı ʿamā-yı başr u başīret ile meczī olduḳda kūrāne gördüğünü naḳl ü teblīġ edip ve tekrār-ı emr-i ʿināyet-merhūnları ile mübāşir-i şānīye işāret-i kerem buyurduḳda kemāl-i edeb ü iḥtirāmla bilā-cürʿa-nūş ve ʿumūm-ı īn ü ānı ferāmūş edip der-ḥāl, dāmen-i kerāmet-pīrāmenlerine dü dest-i ṣıdḳ u iʿtiḳādla teşebbüş ve dest-şūy-ı çirk-i ʿalā'iḳ-i māl u cāhla sāye-i re'fet-māyelerinde āsūde-ser ve berekāt-ı ḫıdemāt ü irādetleriyle behre-ver ü bīnā-yı esrār-ı verā-yı perde-i ṣuver olduġu muṣaddaḳ-ı mażmūn-ı 'الخدمة بضاعة السعادة.' vāḳiʿ olup mübāşireyn-i merḳūmeyn, şāhideyn-i ʿadileyn-i kemāl-i ḥālleri olduġu meşhūd-ı erbāb-ı şühūd ve sedd-i sedīd-i rāh-ı cesāret-i isā'et ve rükn-i rekīn-i mürāʿāt-ı ḥudūd olmuşdur. Ve ḥużūr-ı Süleymānī'de ol kūr-ı merdūduñ şehādet-i ḥāl ü ḳāli ḥayret-efzā olmaġla mürāʿāt-ı aḥvāl-i sā'ireleri İskender Paşa bendelerine sipāriş buyurulmaġla anlar daḫi ḥasbe'l-me'mūr kendi sarāylarına īvā ve ḫıdmet-i iḥtirāmlarında beẕl-i maḳdūr buyurmuşlar iken yine ḫāṭır-ı pādişāhīye ilḳā-yı vehmiyyāt-ı müzaḫrefe ile endīşe-i imtiḥān ġalebe edip ḥużūr-ı hümāyūna daʿvet ü icābet olunduḳda ḳarār-dāde-i re'y-i [i]blīsāne-i münkirīn-i ḥavāşī bir varaḳ-pāreye besmele-i şerīfe taḥrīr ve muḫammenü'l-iclāsları olan maḥalde taġṭiye olmaġla mūceb-i re'y-i ḫasīs, maʿmūlün-bih olup ol daʿvet-i āb-ı zīr-i kāhla der-i ḳaṣr-ı ḫāṣṣa vuṣūllerinde derūn-ı ʿatebeye vażʿ-ı ḳadem-i kerāmet-tev'emden taḫallüf buyurup ilḥāḥ-ı teşrīf olunduḳda "تنزیل سر تاج بدین پایه نزیل مناسب وضع جمیل نیست." nefes-i enfesleriyle ḫ^{w}āb-ı ġaflet-i kemāl-i merdān-ı ḫudādan tenbīh buyurmaları bādī-i intibāh-ı şāh-ı maḥāmid-sipāh

olup ba‘de irtifā‘i’l-māni‘ teşrīfleri dā’ire-i devlet-i velāyetleriniñ ġavā’il-i mekr ü fitenden me’mūniyyetine ve gencīne-i ẕāt-ı pür-berekātlarınıñ zīr-i ḳıbāb-ı melāmetde maḫẕūniyyetlerine tenbīh-i bāhire ve pādişāh-ı ‘adl-pīşeniñ girīve-i imtiḥān-ı mülūk-i taḥte’l-eṭmārdan ‘udūlüne vesīle-i ẓāhire olup ve sülūk-i semt-i isti‘fā vü istiġfārla tedārük-i ḥüsn-i i‘tiẕāra muvaffaḳ olmalarıyla muḳaddime-i fāḫire olmuşdur ki ḫitām-ı ṣoḥbet-i ḫāṣṣalarında bu beyt-i laṭīfeleriyle imżā-yı ḥasbü’l-ḥāl-i ṭarafeyn buyurulmuşdur:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نسبت ما امة مرحومه چون رحمانیست

هر که زین سو سر کشد محرومه و شیطانیست

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i nāzenīn-i çille-i melāmet ü mesned-nişīn-i sarāy-ı selāmet, menzil-i mu‘ayyenleri olan sa‘ādet-ḫāne-i İskenderī’ye ric‘at buyurduḳda i‘tiẕār-āmīz ü iḥtirām-engīz hediyyāt-ı fāḫire vü ‘aṭıyyāt-ı vāfire ta‘ḳīb ve vesāteṭ-i yerā‘a-i belīġü’l-beyān u risālet-i ḫavāṣṣ-ı faṣīḥü’l-lisān ile ḫāṭır-ı ġayret-me’āṣirleri taṭyīb buyurulup lākin müşīr-i meẕkūr, encümen-i müşāvere-i imtiḥānlarında müşārün-ileyh olmaġla hirāsān-ı inkisār-ı āyīne-i telāfī-nümāları ve lerzān-ı iġbirār-ı meşreb-i müşkil-küşāları olup mihr-i cemāl-i tāb-dārlarınıñ maşrıḳ-ı beşāşetden ṭulū‘ ve māh-ı cebīn-i kerem-āṣārlarınıñ ufḳ-ı ‘afv u re’fetden şürūḳunu müşāhede vaḳtinde intihāz-ı furṣat ve peymānçe-i niyāz-ı ṣafḥ-ı mā-meżāya cebhe-sāy-ı ḍarā‘at olduḳda tetmīm-i iḥsānların müş‘ir ve derūnī ḥüsn-i teveccühlerin mübeşşir olmaḳ üzere sarāyları bi-

cümleti’t-tevābi‘ ve ‘āmmeti’l-murāfiḳ ḫānḳāh-ı Mevlevī ve cilve-gāh-ı şūrī vü ma‘nevī olmaḳ ricāsına müsā‘ade-i ‘aliyyeleri der-kār ve ḳabūl-i ḳalb-i istiġnā-**[S.41]**menişleri pedīdār olup der-ḥāl, ser-nihāde-i zānū-yı irāde vü ‘araḳıyye-pūş-ı inābe ve mā-melek-pāş-ı ḫıdemāt-ı celīleleri ve ol ḫıżr-ı zamānıñ çeşme-sār-ı irşādlarından sīrāb-ı zülāl-i zindegī-i rūḥānī olmaġla reşk-i İskender-i Evvel ve ilā āḫıri’d-devrān, ol cilve-gāh-ı ‘ārifānda fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā rūḥ-ı revānları yād-ı ḫayr-du‘ā ile şād olunduġu ḥasret-i erbāb-ı himem-i ‘āliyye vü emāret-i ber-ḫordārī-i ni‘am-ı bāḳıyyedir.

Ve ḥālā ser-sebz-i āzādī olan serv-i sehī nişānde-i dest-i kerāmet-peyvestleri ve beyne’l-fuḳarā ma‘rūf-ı ṣıfat-ı mādiḥa-i nisbetleri ve aṣḥāb-ı müşāhede miṣāl ü ḫayāl-i pākīzelerin ol yādigār-ı velāyet ü nümū-dār-ı istiḳāmetleri sāyesinde olan maṣṭaba-i refī‘ada çār-bāliş-nişīn-i ‘izzet mu‘āyene etmeleri resīde-i rütbe-i şüyū‘ u rehīde-i ‘aḳabe-i menū‘dur. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, ol dāmen-çīn-i ḫas u ḫār-ı rūzigār ve ser-bülend-i bī-bār-ı her dem-i bahār, berekāt-ı dest-sūd-ı meymenet-peymūdlarıyla müddet-i çend-rūze mücāveret-i āṣār-ı eṣīriyye ve mücāveze-i ruṭūbet-i ‘unṣuriyyede rīşe-i istiḳrār-gīr ü te’ṣīr-i enẓār-ı ḥaseneleriyle def‘aten nemā-peẕīr olduġu kerāmet-i bāhireleri ṣıdḳ u iḫlāṣ-fermā-yı ülü’l-i‘tibār ve tāze zemīn-ārā-yı iştihār olduġundan mā‘adā ol nev-nihāl-i būstān-ı velāyet ḥaḳḳında **“** این سرو سر امد ما، تا بخزان این باغ تازه و پایدار خواهد بود**”** remz-i meknūnları ḫaber-pijūhān-ı esrāra ma‘ānī-i ġarībe-fersā olmuşdur.

-كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ-[545]

[545] Rûm Sûresi, 30/32. Âyet: “Dinlerini parçalayan ve bölük bölük olanlardan (olmayın. Bunlardan) her fırka, kendilerinde olan ile böbürlenmektedir.”

Gūyā ol serv-i ser-efrāza bu beyt-i mümtāz, pīrāye-i iʿzāz olup bir ruḳʿa-pāre ile āvīḫte-i şāḫ-sār-ı şüreyyā-güẕārları bulunup ḳā'ili henūz perde-nişīn ḳalmışdır:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا شدم سر سبز فیض دست سودای کرم

در حریم جنت کویش بطوبی همسرم

<u>Āvürde end ki</u>

Ol buḳʿa-i mübāreke, şeref-yāfte-i vaḳfıyyet olup ʿıcāleten ḳālıb-ı maṭbūʿ-ı ḫānḳāh-ı Mevlevīye ifrāġ ve āyīn-i dil-nişīn-i Sulṭānü'l-ʿĀşıḳīn icrāsı iltimās olunduḳda ol rūz-ı cumʿa ki cemʿiyyet-i semāʿ u ṣafā ile nümūne-i yevmü'l-ḥaşr ve dā'ire-i inciẕābları mānend-i sāhire-i ḳıyāmet, mecmaʿ-ı nevādir-i ʿaṣr olmaġla diyār-ı Anadolu'da mütevehhim olan daġdaġa-i muḥtemeleyi ḫayr-ḫ[w]āhān-ı ẓāhir-bīnān-ı devlet mütevārī-i perde-i ḳuvvet-i ḳarībe mülāḥaẓasıyla sālik-i ṭarīḳa-i [546]-ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ- olup ʿaḳd-i meclis-i istişāre olunduḳda müşārün-ileyh-i cümle olan Çivi-zāde ve Ebū's-suʿūd'uñ rāyları düstūru'l-ʿamel olmaḳ üzere icmāʿ ve tefrīḳ-i cemāʿat-i aḥbāb-ı evliyāda menʿ-i semāʿ u ṣafā eshel-i vücūh u enseb-i esbāb olmasına ittifāḳ olunduġu maʿrūż-ı dergāh-ı felek-destgāh u mutaraṣṣıdīn-i kemīn-i mekr ü inkār, müteraḳḳıb-ı fermān-ı dil-ḫ[w]āh olduḳda ḥażret-i şehenşāh-ı naṣfet-ʿunvān, ḫızāne-i ʿāmire-i vicdān-ı pür-ʿirfānlarına mürācaʿat buyurup ṣandūḳ-ı sīne-i ṣāfiyyelerinde maḥfūẓ olan mecmūʿatu'l-leṭā'if-i ḳarīḥa-i müşteʿillelerine imʿān siyāḳında dībāce-zīb-i levḥ-i żamīr-i münīrleri bulunan ḳıṭʿa-i ġarrāyı bālā-yı telḫīṣ-

[546] Fussilet Sûresi, 41/34. Âyet: "İyilikle kötülük bir olmaz. <u>Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle</u>. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur."

i ma‘hūda terḳīmle sedd-i bāb-ı güft u gū buyurulmuşdur ki ol eṣer-i mü’eṣṣir, tażmīn-i menāḳıb-ı celīleleri ve rişte-keş-i me’āṣir-i cemīleleri ḳılınmaḳda aḥlāf-ı ‘aliyyelerine i‘tibār-ı muḳarrer ve pey-revān-ı menhec-i pākīzelerine yādigār-ı ekber olmaġla ḥüsn-i ḫitām-ı muḥācce-i ḥikmet-āmīz ve luṭf-ı imżā-yı ḥucec-i tebkīt-engīzleri ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Aşıḳa ṭa‘n itmez idi ḫ^{w}āce-i bisyār-fen
Ger fünūn-ı ‘aşḳdan bilseydi bir miḳdār fen

Şeyḫ-i İslāmem diyen bir ṭıfl-ı ebced-ḫ^{w}ān olur
Mekteb-i ‘aşḳından ol yār idicek iẓhār fen

لله در قائله.

Fī’l-ḥaḳīḳa, mutaṣaddır-ı maḳām-ı fetvā olanlarıñ ẕū-fünūn-ı şettā olageldikleri ẓāhir iken bisyār-fen ile tavṣīf-i telḫīṣ-i mesfūruñ mümevveh āb-ı zīr-i kāh olduġun ve müşārün-ileyhiñ fünūn-ı mütenevvi‘a-i ‘aşḳ-ı ilāhīden āgāh olmadıġın īmā ve ‘المرء عدو لما جهل.’ mışdāḳınca telemmüẕ-i esrār-ı ‘aşḳ-ı rabbānīden ḳuṣūr-ı ḳābiliyyetine ve da‘vā-yı mā-lem-yekün kendiye seng-i rāh-ı irādet olmasına tanṣīṣle telḫīṣ merām buyurup ve pençe-i keşākeş-i aṣḥāb-ı cedelden taḫlīṣ-i girībān-ı derdmendān eyledikleri maḥżā ẕuḫr-ı āḫiretleri ve sebeb-i yād bi’l-ḫayrları olduġu ġanī ‘ani’l-beyān ve meşhūd-ı erbāb-ı ‘ayāndır.

Hem-çonān

Rūz-be-rūz ol Süleymān-ı ḥaḳīḳatiñ mānend-i rūşenā-yı **[S.42]** rūz-ı bürūzları ve Dāru'd-düvel-i merḳūmede iḳbāl-i 'ālem-efrūzları ezāḥīf-i erācīf-i rāh-ı tevhīme iltiḥāḳla tercīḥ-i cānib-i ḥazm u taḥarrī olunup tebdīl-i cāme-i ḫavāṣṣ u muḳarrebīnle temāşā-yı āyīn-i işārāt-āgīn-i Ḥażret-i Sulṭānü'l-'Āşıḳīn'e gelip reftār u güftār-ı cenāb-ı Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)ye tevcīh-i çeşm ü gūş u dil ü cān olunduġu 'aks-endāz-ı āyīne-i ḥaḳāyıḳ-nümāları olıcaḳ eşnā-yı semā'-ı germ-ā-germ ve miyān-ı şafā-yı gird-ā-girdde bir āh-ı serd-keş ü gencīne-küşā-yı mükāşefe olup bedīheten şerḥ-i ḥasb-i ḥāl-i ḥużżār u nuẓẓārı çār beyt-i ilhām-ı pür-mażmūnlarında derc buyurmuşlar ki ol le'ālī-i nefīse vü cevāhir-i ḳudsiyye gūş-zed-i Süleymānī ve māye-i inşirāḥ-ı rūḥānī olduḳda bi'l-külliyye rübūde-i 'aşḳ u maḥabbetleri ve ser-dāde-i zānū-yı irādetleri ve 'araḳıyye-pūş-ı ināBetleri ve bi'l-cümle ḥavāşī-i devletden taḥşiye-i metn-i teḥāşī edenler daḫi cānib-i cenāb-ı velāyet-me'āblarına münceẕib ve ekşeri küleh-pūş-ı irādet ve 'araḳıyye-keş-i maḥabbet olmuşlardır. Gūyā ol çār beyt, çār dīvār-ı dār-ı ḫulūṣ u i'tiḳādları olmuşdur ki īrād olundu. Tā yādigār-ı ẕevi'l-efkār ve gūş-vār-ı ūlü'l-ebṣār ola!

(قطعه)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

نگنجد در عبارت حال عارف

درون پرده اشرا نیست واقف

مگر کام اشارت بین گیرد

ز انفاس دلش بوی معارف

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

ما طوف حول كعبۀ دل ميكنيم بس

بيهوده گرد را چه خبر از سماع پس

قربان يك عنايت الله اكبريم

فرياد حاجيان خود اى يار زود رس

<u>Naḳlest ki</u>

Āsūde-i Cezā'ir-i Ġarb olan Veliyyüddīn Baba (ruvviḥa rūḥuhu) ḥażretleri mecāmi'-i muḳābelāt-ı ḫanḳāh-ı Ġalaṭa'da māst-fürūşān-ı Eyyūbī'den olup bir sā'at-i sa'ādetde naẓar-ı 'ālīlerine 'arż-ı kālā edince lücce-i 'ināyetleri cūşuna muṣādefe edip derūn-ı ṭablasında bulunan māstı eż'āf-ı ḳıymetiyle iştirāya emr-i celīlü'l-ḳadrleri ṣudūr buyurup teslīm-i şemen-i zā'idü'l-miḳdār olunmaġla kendiye sürūr-ı tām ṭārī olduḳda tekrār kerem buyurup " ماست را خريدن و روغن را فروختن مروّت نيست. پس كاسه ها برسرش ريزيد. اميد استكه از remz-i laṭīfi 'aḳībinde "باید كه روغن از ماست بيرون كنيم! روسفيدان عالم گردد!" emrleriyle 'amel olunduḳda bereket-i naẓar-ı kīmyā-eşerleriyle 'ayār-ı ẕātı miḥekk-zede-i imtiḥān ve rū-sefīdān-ı zamān olup der-ḥāl, libās-ı māst-ālūddan tecrīd ve ilbās-ı külāh ve ḫırḳa-i fuḳarā-endūd ile teşrīf olunup sāye-i kerāmet-māyelerinde resīde-i merātib-i ricāl ü merd-i ṣāḥib-i ḥāl olmaġla revġan-zāde-i māst olduġu mu'āyen ve mā-beyn-i māst u revġanda velvele-ārā olan işkāl-peẕīrā-yı inḥilāl olup ol nev-niyāz-ı dergāh-ı celālet-destgāh ricāmend-i ḫıdmet olduḳda " روغن، ملايم مطبخ است." muṭāyebe-i münīfeleri mūcebince aşçıbaşılıḳ maḳāmında şānī-i Āteş-bāz-ı Velī ve simāṭī ḫıdmetinde ḫalīfeleri olmuşdur.

نفّعنا الله تعالی بکسرات موائد فوائدهم آمین.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون قبول مقبلان را یافتی

هر چه خواهی دانکه آن را یافتی

گروهی یابی سوی ارباب دل

کان دل چه بلکه جان را یافتی

Mervīdir ki

Ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine ḳulūb-ı muḳbilīn münceẕibe olmasıyla bi'l-ittifāḳ ẕāt-ı laṭīfleri firāḳı mā-lā-yuṭāḳ olduġun iẕ'ān eyleyenler meclis-i hümāyūn-ı Süleymānī'de ol Sī-murġ-ı Ḳāf-ı ḥaḳīḳatiñ şikār ve dā'ire-i İstanbul'da lāne-dār olmasınıñ ṭarīḳın taḫmīn eylediklerinde ḫaṣṣa-i vücūd-ı bih-būdları olmaḳ üzere ḫanḳāh-ı Sulṭānī bünyād ve bi'ẕ-ẕāt mesned-zīb-i irşād olmaların rāy-ı ṣā'ib mülāḥaẓasıyla ma'rūż-ı ḥażret ve istid'ā-yı müsā'ade eylediklerinde min ṭarafillāhi te'ālā civār-ı eb ü cedd-i emcedin de ḫıdmet-i iḳāmeti nā-güzīr belki ol buḳ'a-i muḳaddese kendileri için daḫi mehbiṭ-ı envār-ı raḥmet olacaġın īrādla i'tiẕār buyurup müte'aṭṭışān-ı zülāl-i ṣoḥbetlerin daḫi cā-nişīn ve ḫalīfe-i güzīnlerine tevcīh ve āşiyān-ı pīşīne taḥrīk-i ḳādime-i himmet buyurulduġu eşnāda mükerrirīn-i ricā-yı mesfūre " برای خانه کردن، خانقاه اسکندری بس است و بهر درویشان غیر ازین تکیه گاه نه قباب لازم

.نیست" nuṭḳ-ı mübārekleriyle hümā-yı bī-hemtā-yı ẕātlarınıñ fütāde-i dām-ı ṣayd u tesḫīr olmayacaġın iş‘ār ve **[S.43]** "ما آزادئ ایشان خواهیم و ایشان قید و بند ما میخواهند." nefes-i nefīsleriyle dām-güsterān-ı ikrām u iḥtirāma ta‘rīż buyurulduġu ‘aḳībinde hemānā ḫırḳa-i mübārekelerin ber-dūş-ı istiġnā edip def‘aten mānend-i sāye pey-revān-ı bī-‘alāḳa ile keştī-nişīn-i ‘ubūr-ı ṭaraf-ı maḥmiye-i Bursa olduḳların münhiyān-ı rāst-güftān, pīşgāh-ı pādişāh-ı kerem-kāra naḳl-i kemā-kān eylediklerinde lehçe-i pür-behçe-i Süleymānī’den

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

عنقا شکار کس نشود دام باز چین

کاینجا همیشه باد بدست است دام را

beyt-i şerīfiyle maṣdūḳa-i ḥāl-i pür-melāl-i müştāḳīn-i mehcūrīne istişhād olunduġu bāliġ-i derece-i iştihārdır.

<u>Āvürde end ki</u>

Ol muḥīṭ-i ma‘nevī, rūy-ı Ḫalīc-i ṣūrīden bī-ḫalecān-ı bād-ı muḫālif, mānend-i ‘ömr-i ‘azīz finā-yı maḥmiye-i merḳūmeye mürūrlarında ḥālā beyne’l-ahālī intimā-yı ẕāt-ı velāyet-simātlarıyla meşhūr serv-i ser-bülendiñ muḳābelesinde ‘āmme-i cemā‘āt-ı müstaḳbilīn ve ‘aynu’l-cem‘-i mürīdīn ü muḥibbīn ile ‘aḳd-ı meclis-i semā‘-ı bā-ṣafā ve āġāz-ı āyīn-i muḳābele-i Mevlānā buyurduḳlarında cūş-ı vecd ü ḫurūş-ı ḥāl ve ġalebe-i rūḥ u rūḥāniyyetleriyle cümleyi istī‘āb-ı şevḳ u istiġrāḳ-ı ẕevḳ-i şevābit ü seyyāre-vār bi’l-ḳasr ve’l-iḫtiyār çarḫ-zen ü devvār edip sebük-rūḥān u girān-cānān behre-yāb-ı luṭf-ı ṣoḥbet-i pür-bereketleri olduġu eşnāda ‘alā ru’ūsi’l-eşhād, ol serv-i āzād, enīn ü pīç-tābla ḥareket-i devriyye-nümā olduġu

meşhūd-ı ḫāṣ u ‘ām olup ile’l-ān eşer-i pīçī bālā-yı vālāsında nümāyān olmaġla gūyā ṭūṭī-i gūyā-yı şekkeristān-ı ma‘ārif olan Ḥażret-i Ṣā’ib-i ṣāḥib-iḫtirā‘-ı leṭā’ifiñ bu beytü’l-ġazelleri ol serv-i āzāda ḥasb-i ḥāl vāḳi‘ olmuşdur:

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

نه تنها میکند رقص روانی آب روشندل

که سر و پای در گل هم درین گلزار میرقصد

Ve gūyā ol pā-ber-cā-yı maḳām-ı istiḳāmet, kemāl-i ḥāl-i sulṭānü’l-abdāla ṣāhid-i vāḥidu ke’l-elf ve sīne-i pür-kīne-i aġyār ve dil-i sengīn-i fırḳa-i eşrāra dāġ-ı cān-güdāz-ı ser-āmed ve kenāre-i cādde-i inṣāfda meyl-i üstüvār-ı sermed olmuşdur ki ol vaḳt-i nāzikde ḥāżır bulunan erbāb-ı müşāhede ervāḥ-ı güzeştegān-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i Aḥmediyye’yi mütemeşşilen ve mütecessiden mu‘āyene edip ol ḥavālīde maṭmūre-nişīnān-ı ḳubūru ‘ale’l-‘umūm ṣaf-keşān ve dest-ber-sīne-bendān ve dīde-i dil ü cān-dūz-ı cemāl-i ġavşü’z-zamān mükāşefe edip bī-başīretān-ı vaḳtiñ mertebe-i nebātdan ve pāye-i mevātdan tenezzülüne ta‘accüb ve فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ -[547] شَيْءٍ- mażmūn-ı münīfiyle nebāt u mevātıñ ḫaber-dār-ı esrār-ı merdān-ı ḥaḳ ve kec-naẓarān u bed-gümānānıñ ġafletlerinden muṭlaḳ mülāḥaẓa-i ḥükm-i bāhire ile cānib-i teslīm-i külle rücū‘ buyurduḳları naḳl-kerde-i şiḳāt-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişābdır ki ol cem‘iyyet-i ‘uẓmāda bedīheten rişte-keş-i inşād olan medāyiḥ-i ilhāmiyyeden Dervīş Vāṣıḳ (raḥmetullāhu ‘aleyh)iñ eşer-i ṭab‘-ı tāb-nākleri yādigār-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā olmaḳ üzere menḳabe-i nefīselerinde tażmīn olunmuşdur.

[547] Yâsin Sûresi, 36/83. Âyet: “Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir! Siz de O'na döneceksiniz.”

(غزل)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بعشق از ماسوا آز ادم آن کرد

دلم را سیر میل خانمان کرد

سماع مولوی یعنی زمین را

بدور حال همرنك زمان کرد

ز روی نسبت خنکار اکبر

چه جای رنك رشك آسمان کرد

بنور شمس دین دنیای دون را

سراسر جلوه گاه محرمان کرد

ظهور سر سلطان سماعی

تنان را تختگاه بیغمان کرد

کلاه سیفئ آن شاه ملت

نوای سرکشان را الامان کرد

چنان پر وجد گشته زیر و بالا

که این را هر چه ان راهمان کرد

نصیب منکر ان را لیك غیرت

بسویش کج نگاه و بد گمان کرد

نیارم در وصفش راست سفتن

که شرم لطف او قدم کمان کرد

ولی سیری محالست از نوالش

چو جودش صد صلای ترکمان کرد

کرم اوّل قدم از منزل او

کریمش با کرامت توأمان کرد

مگو دیوانه واثق را که بس کن

بدیوانش محبت ترجمان کرد

<u>Āvürde end ki</u>

Maḥmiye-i Bursa'da Gelincik demekle ma'rūf çārsūnuñ kemāl-i 'umrānı evānında Ḥażret-i Sulṭānu'l-abdāl ve bürhānu'r-ricāliñ pervānegān-ı şem'-i encümen-i irādelerinden ba'ż-ı ṣa'ālike-i fenā-pīşe vü tecrīd-endīşe, ḳaṣd-ı temāşā-yı āşār-ı raḥmetle sūḳ-ı merḳūma duḫūl etdiklerinde terk-i ādāb-ı ikrām olunduġundan mā'adā sükkān-ı çārsū her ṭarafdan cür'et-i ṭanz u temesḫur etmeleri **[S.44]** ḳulūb-ı

münkesire-i ġayūrān-ı iḫvānu’ṣ-ṣafāya bā‘iṯ-i izdiyād-ı inkisār olduġu ma‘rūż-ı südde-i sa‘ādet ve merfū‘-ı sāye-i ḥimāyetleri olduḳda [548]-وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا-[549]- وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا- feḥvāsıyla mu‘āmele-i bi’l-mücāmele ve muḳābele-i bi’l-müdārā tavṣiye buyurulup fī’l-ḥaḳīḳa vaḳt-i āḫarda yine i‘āde-i ihānet ü istihzā ile gün-ā-gün ḥarf-endāz-ı hicā olduḳlarında mūceb-i tenbīh-i nebīh ‘amel olunduḳda def‘aten

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن دهان کژ کرد و از تسخر بخواند

مر محمد را دهانش کژ بماند

mışdāḳınca ehl-i çārsū ba‘żen laḳve vü fāḥic ve ba‘żen ḫares ü lüknete mübtelā olduḳlarında cümleye ibtilāları sebeb-i intibāh olup ittifāḳ-ı hedāyā-yı laṭīfe ile cebhe-sāy-ı peymānçe-i i‘tiẕār olduḳlarında

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون خدا خواهد که مان یاری کند

میل ما را جانب زاری کند

[548] Furkân Sûresi, 25/72. Âyet: “(O kullar), yalan yere şahitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler.”
[549] Furkân Sûresi, 25/63. Âyet: “Rahmân'ın(has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) «Selam!» derler (geçerler);”

mażmūnu üzere herkes lehçe-i isti‘dādı müsā‘id olduġu mertebe feryād u nāle-rīz olduḳça lücce-i kerem-i ġavṣāneleri ḫurūşa gelip beşāşet-i rūy-ı ‘afv-nümā ve inbisāṭ-ı sīmā-yı ṣafḥ-pīrā olunca herbiri kemā fī’l-evvel ‘uyūb-ı ‘ārıżadan selāmet-yāb ve tekrār silsile-cünbān-ı ṣıdḳ-ı irādet ve ‘ale’l-‘umūm niyāzmend-i ḳabūl ve deryūze-ger-i sāye-i dest-i ‘ināyet-peyvestleri olduḳlarında

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای خنك چشمیکه آن گریان اوست

ای همایون دل که آن بریان اوست

آخر هر گریه آخر خنده ایست

مرد آخر بین مبارك بنده ایست

maġzāsınca yek-ser rū-māl-i dāmen-i intimāları ve ser-dāde-i zānū-yı teslīmleri ve külāh-ı irādet ü ‘araḳıyye-i maḥabbet-pūşları ve mir’āt-ı āṣār-ı pertev-i iclālleri olduḳlarında Dervīş Şeydā bedīheten bu ḳıṭ‘a-i ġarrāyı inşād ve ser-levḥa-zīb-i ḥüsn-i īcād etmişlerdir:

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Eyleyen āyīne-i münkesire sū’-i naẓar

Çeşm-i zaḫmıyla yine kendin ider zīr ü zeber

İnkisārıdur anuñ cevşen-i tīr-i enẓār

Ġam degül olsa şikeste dil-i erbāb-ı naẓar

Hem-çonān

Mervīdir ki menzil-i müteberrikleri müddet-i medīde cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī olup lākin mülūk-i vaḳtden ba‘żısı ḥiẕā-yı cenāb-ı rif‘at-me’ābına geldikde esb-i naḫvet-i devleti laġzīde ve tāc-ı ibtihācı ġalṭān olmaġla teşe’’üm siyāḳında tehevvürü şeverān edip ol ṣūret-i naḳīṣa emīr-i āḫūruñ ḫıdmet-i ḳavā’im-i gül-gūn-ı iḳbālde ḳuṣūruna maḥmūl ve bī-güneh maḳtūl olup ve cāy-ı ḳatlde emr-i tehdīd-āmīz ṣudūrunda eğerçi Dervīş Şeydā (‘aleyhi raḥmeti’l-Mevlā) tedārük-i şefā‘at u terġīb-i kaẓm-ı ġayẓ eşnāsında bedīheten inşād-ı dü beyt

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فاع]

اسبت که دو پا بر سر میدان نهاد

با خشم میازار که رقصان نهاد

در کوی فقیران خدا ای شه عادل

زانو زد و رو بر در مردان نهاد

eyledikde naẓar-kerdeleri olan Dervīş Ḥazīn daḫi

(Beyt)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ṣanmañuz düşdi serinden tāc-ı şāh ey ehl-i rāz

Kūy-ı ser-bāzān-ı Ḥaḳ'da eyledi ol da niyāz

mażmūn-ı laṭīfiyle teẕyīl-i tesliyet-fermā eyleyip lākin ḳaṭ'ā kār-ger-i nā'ire-i tehevvür olmayıp belki bād-bīzen-i āteş-i ışrār olmaġla bi'ż-żarūre icrā-yı mefhūm-ı fermān olunduġu bā'iṯ-i perīşānī-i ḫāṭır-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā ve ḳuṣūr-ı iḥtirām-ı civār-ı evliyā bādī-i tekeddür-i meşārib-i ḫullānu'l-vefā ve her bām u şām vird ü ṣudūr-ı sebeb-i teceddüd-i ḫuṭūr-ı maḥẓūr olmaġla bi'l-ilhām raḫt-ı ārām-keş-i kūşe-i bī-daġdaġa olmaġa ḳarār verilip lākin fuḳarā-yı bābullāhıñ bī-ḥużūr olmaları āḫirü'l-emr, ṣāḥibü'l-emre daḫi rücū' edip ḳarīb-i cāmi'-i kebīr olan maḳām-ı şānīde esbāb-ı 'ayş-ı ḫoşlarına beẕl-i mā-fī'l-vüs'le taṭyīb buyurmuşlardır. Ve ba'de zamānin Cünūnī Dede ẓuhūrunda andan daḫi ḥālā nişīmen-i Mevleviyān olan maḳām-ı şāliṣe naḳl-i ḫāk-endāz-ı āsāyiş olunmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Sā'iḳ-i ilhām-ı Subḥānī vü ḳā'id-i inciẕāb-ı rūḥānī iḳdāmıyla şīr-i jiyān-ı velāyet, neyistān-ı dīrīn-i iḳāmetlerine rücū' eṣnāsında ḳavāfil-i müstaḳbilīn-i medīne-i Kütahya'dan ḳavābil-i ṣoḥbet-i şerīfleri bulunan baḳāyā-yı evlād-ı kirām-ı İlyāsī ve mevcūdīn-i meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı evliyā-yı 'iẓām iltimās u istid'āsıyla çend-rūze buḳ'a-i mübāreke-i Erguniyye'de müttekā-zīb-i ḳarār olduḳlarında ol şem'-i encümen-i kerāmetiñ pervānegān-ı pertev-i irādeti eknāf-ı Anadolu'dan gürūh-ā-gürūh ṣavb-ı sa'ādetlerine münceẕibe **[S.45]** olmaġla dā'ire-i belde-i merḳūme dāru'l-'uṣṣāḳ u ḥasretu'l-müştāḳ olup gāh türbe-i mu'allā-rütbe-i Erġuniyye ve gāh türbe-i Çelebī Ya'ḳūb'da icrā-yı āyīn-i ecdād-ı emcādları olunup ve ekṣer-i evḳāt-ı

ṣāfiyelerinde daḫi Dāru'l-emāre-i medīne-i mesfūrede āsūde-i civār-ı raḥmet olan eslāf-ı ẕevi'l-iḥtirām-ı silsile-i zekiyyeleri ziyārātı ile teyemmün edip teşnegān-ı zülāl-i ma'āriflerin sīrāb-ı tesellī ve sūḫtegān-ı şu'le-i firāḳların ḥayāt-ı tāze-yāb-ı enfās-ı mesīḥāneleri buyurup aġleb-i nūr-dīdegān-ı cilve-i dil-rübāları rübūde-i şīve-i dil-nişīn ve rişte-keş-i inābet-i tevfīḳ-rehīnleri olmaġla bi'l-külliyye ser-keşān-ı ta'aṣṣub u inkār tārumār ve ṭa'ne-zenān u ḫurde-gīrān perīşān-ı rūzigār ve bī-nām u nişān olmuşlardır.

<u>Āvürde end ki</u>

Cenāb-ı velāyet-me'āb-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ekşer-i evḳāt-ı ṣafvet-medārlarında maḳām-ı şerīf-i Ḥażret-i Ḫıżır ('aleyhi's-selām)da 'aḳd-ı meclis-i semā'-ı bā-ṣafā ve murāḳabāt-ı müstaṭīle-i esrār-nümā buyurup ve a'ḳāb-ı cem'iyyetlerinde mefārıḳ-ı fuḳarā-yı sīne-çākān-ı 'aşḳ u maḥabbetlerine nişār-ı le'ālī-i nefīse-i ma'ārif-i ilāhiyye eylediklerinde inbisāṭ-ı dem-be-dem-efzūnları ḫavāṭır-ı mu'tebirān-ı iḫvāna derīçe-küşā-yı ta'accüb olduġu naḳş-endāz-ı ṣaḥīfe-i ḳalb-i mükāşefe-tenvīrleri olduḳda perde- küşā-yı rūy-ı aṣl-ı kār ve zemzeme-fermā-yı keşf-i esrār olup nevbet-i ḫilāfet-i Ḥażret-i Sulṭān Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-ṣamed)de feṭḥ-i medīne-i Kütahya ve teshīr-i ḥavālīsine serdār ta'yīn olunan merḥūm u maġfūrun-leh Hezār Dīnār inābet-kerdegān-ı ṭarīḳa-i Mevleviyyeden olup pā-der-rikāb-ı 'azīmet-i ṣavb-ı me'mūr olduḳda dergāh-ı sipihr-bārgāh-ı şehzāde-i Ḫunkār-ı Ekber'e rū-māl-i istimdād ve cebīn-sāy-ı istid'ā ve muntaẓır-ı berekāt-ı enfās-ı meymenet-ġāyātları olunca kāmin-i kemīn-i ġayb olan ferec ba'de'ş-şidde ile tebşīr ve seriyye-i himem ü ed'iye-i ḫayriyye ile tesyīr buyurup ġuzāt-ı muvaḥḥidīn ile ḳal'a-i merḳūmeyi muḥāṣaraya müsāra'at eşnāsında 'asker-i küffār ile muḳābele iḳtiżā edip ḥīn-i muḳātelede ser-

leşker-i İslām'ıñ semend-i iḳbāli ḫaṭā edip esīr-i ḳayd-ı düşmen ü zindān-bend olduġu şeb-i bū'l-'acebde ḳuṣūr-ı nefse i'tirāf ve cānib-i feryād-resān-ı ġaybe teveccüh-i tāmla münācāt-ı dergāh-ı Ḳāḍiyü'l-ḥācāt ederken nā-gāh Ḥażret-i Ḫıżır ('aleyhi's-selām) pedīdār ve ol giriftāra vesīle-i necāt olup kendiyi hemānā ḥālā ẕāt-ı 'ināyet-simātlarına mensūb maḳām-ı müteberrikiñ 'arṣa-i refī'ası üzere muġtenim-i cemāl-i ferḫunde-me'ālleri müşāhede etmekle def'aten bu maḳūle ni'met-i bī-pāyānıñ ḥuṣūlü sebeb-i istiġrāḳ-ı lücce-i ḥayret olmuş iken ser-ber-āver-i mevce-i şükrān olunca i'āde-i şīme-i kerem-i 'amīmü'l-bereke buyurup 'asker-i İslām'ı tanṣīf ve bir ḳısmın müdāfa'a-i küffāra ta'yīn ve ḳısm-ı āḫarın daḫi binā'-i mesākin ü mesācid ve iḥdāṯ-ı dā'ire-i sevād-ı şehre taḫṣīṣ olunmaḳ tenbīhiyle ta'līm-i ṭarīḳ-ı tesḫīr ve feṭḥ-i cezīl-i ḫıṭṭa-i Anadolu ile tebşīr 'aḳībinde ba'de'l-feṭḥ, ẕāt-ı şerīfleriniñ tefḫīmi ṣadedinde bir buḳ'a-i laṭīfe ta'mīri ile tavṣiye buyurup verā-yı perde-i ḫafāya teşrīf etmekle mūceb-i emr-i 'ālīleri üzere ḥareket olunduġu yevm-i ṣālişinde kefere-i maḥṣūrīn cünd-i İslām'ıñ finā-yı ḳal'ada iḳāmetleri āṯārın mu'āyene edip mücāveret-i sü'edādan bīzār olmalarıyla imtidād-ı ḳıtāl u ḥirābdan hirāsān olduḳlarından mā'adā "كل محصور مأخوذ." 'unvānını tenfīẕ-i düstūru'l-'amel ve taḫliye-i ḳal'a eyledikleri maḥżā eṯer-i inżimām-ı imdād-ı nebiyy-i mükerrem olduġu teyaḳḳunuyla vaṣıyyet-i şerīfelerine teşmīr-i sā'id-i ihtimām olunmuşdur. Çün ibtidā-yı feṭḥ-i eṯer-i ḳudsīleri olunca fīmā ba'd ẓuhūr-ı meṣā'ib ü istīlā-yı belvāda daḫi meyāmin-i sābıḳa-i keremleri der-kār olmaḳ muḳarrerdir. Pes be-her-ḥāl müstaẓhirīn-i sāye-i sa'ādetleri ve müstaġīṯīn-i kehf-i 'ināyetleri me'mūnü'l-ġā'ile ve memnūnü'l-fāżıla olduġu rūz-be-rūz 'alem-efrāz-ı bürūz iken ġafele-i ẓāhir-bīnānıñ çün u çırāları maḥżā 'تعظيم المكان للمكين وتفخيم المقام للمقيم.' nüktesinden te'āmīlerine maḥmūldür, diye esās-ı izdiyād-ı ṣafā-yı vaḳtlerin temhīd ẕeylinde su'āl-i muḳadder-i mekīniyyet ü muḳīmiyyetlerine ḫużūr-ı sırrī ile cevāb-ı şāfī verip

ve ḥużūr-ı ṣūrīlerinden maḳṣūd-ı müstemiddīn **[S.46]** olan ḥuṣūl-i maḳṣad ile iḳnā‘ buyurulmuşdur.

وقس عليه مشاهد سائر الأنبياء العظام وعامة مراقد الأولياء الكرام فإنهم الغيّب الحضار والنوّم النظار متّعنا الله *

***ببركات مقامهم ومقيميه.**

Ve kirāren ve mirāren ṣāḥib-i maḳām (‘aleyhi’s-selām)la mülāḳāt ve ṣoḥbet-i şerīfeleri daḫi meşhūdun-‘aleyh-i ḫavāṣṣ-ı muḳarrebīn-i dāru’s-sa‘āde-i maḥremiyyetleridir ki beyne’l-ḫullān

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در مقامی دو خضر داریم ما

mışrā‘-ı laṭīfi zebān-zed ü yādigārları olmaḳ üzere şebt-kerde-i cerā’id-i nuḳūl-i mu‘an‘anadır.

والحق ما يقوله أهله وشهدت عليه العقول السليمة والتجارب المستقيمة.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ḥażret-i Burhānü’l-ġāṭısīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn) evān-ı iştiyāḳ-ı ervāḥ-ı muḳaddese-i eslāf-ı ‘aliyyelerinde ki āsūdegān-ı Dāru’l-emāre-i Kütahya olan aḳribā-yı zekiyyeleri ziyāretlerine ‘inān-tāb-ı ‘azīmet olup ve ser-i merāḳıd-ı muṭahharalarında ser-be-ceyb-i murāḳabe ve ġavṭa-ḫor-ı ḳulzüm-i müşāhede

olduḳları eşnāda istişmām-ı būy-ı ülfet-i rūḥāniyye olunup baʿde zamānin dī̇de-küşā-yı rūy-ı ʿālem-i şehādet olduḳlarında ġalebe-i ḥāl ü ḫurūş-ı vecd ẓuhūruyla ʿaḳd-ı meclis-i semāʿ-ı bā-ṣafā buyurulup pey-ender-pey naʿra-hāy-ı ʿāşıḳāne ve püşt-i pāy-ı merdāne-zen olup müddet-i medī̇de ol sekr-ile ser-girān u ḫarāb ve kenāre-gī̇r-i dā'ire-i ṣaḥv u su'āl u cevāb olup miḳdār-ı ḳabūl taʿbī̇r ve müsāʿade-i lehçe-i taḳrī̇r mertebesi āşār-ı müşāhedāt-ı ḫaṣṣaların güş-vār-ı muntaẓırān-ı kerem ü yādigār-ı encümen-i ülā-himem edip ol meşāhid-i seniyyeniñ sāḥa-i Dāru'l-emāre'de vuḳūʿu fevā'id-i keşī̇resin ī̇rāda şürūʿ buyurup evvelā ravżāt-ı muḳaddeseleri ʿale't-teceddüd ve'l-istimrār mehābiṭ-i envāʿ-ı raḥmet olmaġla ve sükkān-ı Dāru'l-emāre daḫi rü'esā olduġu ḥasebiyle rü'esā mücāvirī̇n-i menāzil-i raḥmet olmaḳ āşār-ı raḥmetiñ dā'iren-mā-dār ḥavza-i velāyetlerine şümūl ve bi'l-iḳtiżā sirāyet-i tesebbübüne işāretdir. Şāniyen saʿādetmendān-ı vülātıñ tekrī̇m ü iḥtirāmlarıyla celb-i fevā'id-i rūḥāniyye ve defʿ-i beliyyāt-ı ḥavādiş-i müdemmire etmeleri tevessülüne ī̇mādır. Şālişen ser-keşān-ı sāye-i hümā-yı iḳbāliñ ihānet ü istiḫfāflarıyla serī̇ʿan ve ʿācilen fuḳarā-yı memleket üzerlerinden indifāʿına temhī̇ddir.

إلا أن يكونوا مسلّطين من عند الله الحكيم الخبير -وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ-[550] -وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ-[551]

Rābiʿan, müteḥayyirī̇n-i tī̇h-i tereddüd ve ser-geştegān-ı āfet-i ḥayret ü teşekkükden baʿżılarına vāḳıʿan ve ḫayālen merāḥim-i rūḥāniyyeleri sünūḥuyla

[550] Bakara Sûresi, 2/74. Âyet: "(Ne var ki) bunlardan sonra yine kalpleriniz katılaştı. Artık kalpleriniz taş gibi yahut daha da katıdır. Çünkü taşlardan öylesi var ki, içinden ırmaklar kaynar. Öylesi de var ki, çatlar da ondan su fışkırır. Taşlardan bir kısmı da Allah korkusuyla yukardan aşağı yuvarlanır. Allah yapmakta olduklarınızdan gafil değildir."
[551] Fussilet Sûresi, 41/46. Âyet: "Kim iyi bir iş yaparsa, bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabbin kullara zulmedici değildir."

sülūk-i rāh-ı inṣāf ve ʻudūl-i meslek-i cevr ü iʻtisāfa irşāddır. **" ولهم فوائد جمة غير ما ذكر لا يسعها البيان وليس لها سبيل سوى العيان!"** buyurmaları ilā yevminā haẕā nevbeten baʻde nevbetin minaṣṣa-pīrā-yı taḥḳīḳ olduġu resīde-i rütbe-i şöhret-i şāyiʻadır.

فطوبى للمغترفين من بحار آثارهم والمسترشدين بإشارات أسرارهم

<u>Naḳlest ki</u>

Ḳavānīn-i mülūk-i Devlet-i Selçuḳiyye üzere merḥūm u maġfūrun-leh Hezār Dīnār serdār-ı fetḥi olduġu Kütahya ve tevābiʻine mālik ve keyfiyyet-i tesḫīri daḫi minvāl-i muḥarrer üzere olmaġla siyāḳ-ı teşekkürde be-her sāl zindān-ı küffārdan ıṭlāḳ buyurulduġu leyle-i mübāreke, ḫargeh-i ʻanberīn-zen-i ṣaḥrā-yı ʻālem olduḳda ḫavāṣṣ-ı eşyāʻ u ʻulemā vü ṣuleḥā-yı diyārla iḥyā-yı sünnet-i şükrān-ı ḫalāṣ ve iḳāmet-i merāsim-i iḫlāṣ ve bāmdādān, ṣalā-yı kerem ü iṭʻām edip fuḳarā vü żuʻafā-yı ḥużżārı ʻale's-seviyye nüvāziş ü ḫoşnūd buyurup tā se şebānrūzu şīve-i mürüvvet-i merḳūmeyi itmām ʻaḳībinde ki yevm-i rābiʻ-i ḥīn-i fetḥde Rūz-ı Ḫıżır'a muṣādefe etmekle ol rūz-ı ḫāṭır-fürūzda şeref-yāb-ı ziyāret olduḳlarında nevbetleri teżāʻuf-ı maʻnā-yı Rūz-ı Ḫıżır ile cebr-i her noḳṣānları ve gūyā ol eyyām-ı şerīfe ʻıyd-ı şāliş-i ẕükūr u ināş-ı pāyitaḫt-ı Anadolu olduġu ʻādet-i müstaḥsenesiniñ müddet-i Hezār Dīnār'dan ṣoñra Germiyaniyān ʻaṣrında daḫi belki ʻOṣmāniyān nevbetinde daḫi merʻī olduġu sırrı ʻalā sebīli'l-istifsār merfūʻ-ı pīşgāh-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) olduḳta **"التأييد ربما يقتضي التأييد لتشديد مصلحة التسديد."** nefes-i enfesleriyle burḳaʻ-küşā-yı çihre-i zībā-yı ʻarūs-ı maḳṣūd olmuşlardır. Yaʻnī gāhī te'yīd-i Ṣamedānī ile ser-zede-i perde-i buṭūn olan ḥavādiṯ-i muʻcize vü ẓevāhir-i ḫāriḳa taḳvīm-i ʻaḳāyid-i **[S.47]** ḫalāyıḳ ve defʻ-i ġavā'il-i ʻavā'iḳ, te'kīdi siyāḳında

ilā māşāallāh mümtedde ve müẕekkire-i uṣūl olur ne ānki taḳlīd-i maḥż-ı fürū‘la istiḥkām-peẕīr ü ṣuver-i ‘ādet-mesīr olur.

Pes ḫuṣūṣ-ı āşār-ı te’kīd-i ilāhīde istinkār-ı fütādegān-ı ḥażīż-i ‘umūm-ı heẕeyān-ı maḥmūm maḳūlesi olduġuna nev-be-nev merāyā-yı ḫulūṣ-ı ṣafvet-i ḫavāṣda cilve-ger olan nuḳūṣ-ı müşāhedāt-ı lāḥıḳa-i emşāl-i aḥvāl-i sālife ṣevāhidü’l-istimrār ve delā’ilü’l- istiḳrārdır.

والذين أوردوا النقض بامتداد الاستدراجات فقد أجابوا من حيث لا يشعرون بموجب سبقت رحمتي على غضبي. فأن من قال بجوازه أو وقوعه فيها مع كونها اختيارات ففي الاختيارات بالطريق الأولى والخير فيما اختاره الله تعالى.

(مثنوئ شريف)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گلشنی کز نقل روید یکدمست

گلشنی کز عقل روید خرمست

گلشنی کز گل دمد گردد تباه

گلشنی کز دل دمد وافر حتاه

Āvürde end ki

Ḥażret-i şīr-i merd-i meydān-ı velāyet ü mīr-i şehristān-ı kerāmet buḳʿa-i mübāreke-i Erġuniyye'de ʿaḳd-ı meclis-i āḫirīn buyurup cūyendegān-ı vesīle-i neyl-i merām-ı dil ü cāna evvelā sāye-i ʿināyet-māye-i āl-i İlyās'a ilticā ve ṣāniyen dergeh-i ḥimāyet-ḫāṣıyyet-i āl-i Ḫıżır'a intisāb ve ol ferīḳayn-ı mükerremeyniñ himem-i sāmiye-i iḥyāsı ve rūḥ u rūḥāniyyet-i güzeştegānıyla südde-i firdevs-rütbe-i Sulṭānü'l-ʿĀşıḳīn ve Burhānü'l-Vāṣılīn'e müsāʿade-ḫʷāh-ı furṣat-ı rū-māl olmadan eshel-i ṭarīḳ-i saʿy-i meşkūr olmadığına tenbīh-i nebīh buyurup müşeyyiʿînle pā-der-rikāb-ı ṣavb-ı maḳarr-ı ḳadīm olduḳlarında hengām-ı istiḳbāl ve mīḳāt-ı iʿtizāmlarında menzil-i müteveccihleri vüfūdu ḥāżır bulunmadığı ṣūret-i taġayyür-i ṭarz u resm-i me'lūf olmaġla ḳalb-i ilhām-taḳlībleri tefaḳḳud-ı taḳṣīr semtine meyl buyurup tefaḥḥuṣ-ı iḫvān-ı tecrīd-ʿunvān olunduḳda aşçıbaşıları olan Veliyyüddīn Dede ilḥāḥ-ı aḥbābla çāşt-ḫordları olmaḳ üzere iddiḫār olunan büryān-ı bereyi maʿrūż-ı pīşgāh-ı tevekkül-destgāhları edince **"فقیر، مائدهٔ خود را بادّخار چه کار؟"** mışrāʿ-ı şerīfleriyle irşād-ı taḳrīʿ-āmīz ʿaḳībinde **"بجزای این بجزاید باید رفت!"** emr-i ʿālīleri şeref-yāfte-i ṣudūr olup **"لکن دورئ بی مهجوریست!"** dem-i ḳudsī-i kerem-tev'emleriyle faḳaṭ tebʿīd-i ṣūrī olduġun tebşīr buyurup ve taʿmīr-i ḫāṭır-ı vīrān-ı bende-i kemīne ve işʿār-ı enẓār-ı ḥasene-i kāmine buyurulduġuna Veliyyüddīn Dede ḥażretleriniñ menḳabe-i celīlelerinde mütevātirü'r-rivāye olan ḥüsn-i ḥāl-i kemāl-me'ālleri güvāh-ı bī-iştibāh-ı taḥḳīḳdir.

كما سنفصّله في محله إن شاء الله تعالى وساعد التوفيق.

Ve gūyā tamām-ı ḫıdemāt-ı ḳudemā-yı bendegān ile her birin ṣād-kām-ı istiḫlāf buyurup Veliyyüddīn ʿaḳībinde Ḫıżır Dede cezīre-i Saḳız'a ve Nūrullāh

Dede Eğirdir Ḳal‘ası’na istiḫlāf ve ‘Alī Rūmī Ṣanduḳlu Ḳaṣabası’na irsāl ve Dervīş Ḥamīd Midilli Cezīresi’ne ba‘ş olunup ḫulāṣa, iḫvānu’ṣ-ṣafā-yı pīşīnden ḥālā Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib civārında “Yārānlar Mezārı” demekle ma‘rūf, meşāhid-i muḳaddese-i seb‘iñ aṣḥābı olan heft-tenān-ı yek-rengāndan mā‘adāsı ‘alā ḥasebi merātibihim çerāġ-efrūḫte-i meyādīn-i faḳr u fenā ve encümen-ārā-yı mürīdīn ü aḥıbbā olmaġla iḥyā buyurulup ṭayy-ı ṭūmār-ı seyr ü seyāḥat ve mesned-i sa‘ādetlerinde ilā āḫıri’l-‘ömri’l-‘azīz, ḍarb-ı ḫıyām-ı iḳāmetle tekmīl-i mā-ḫuliḳa-leh ve tetmīm-i mā-bu‘işe-bih eyleyip ṣubḥ u şām, nüvāziş-i vüfūd-ı müştāḳīn ve terbiye-i nev-niyāzān u üns-i kühen-sālān-ı bāḳīn ile baḳıyye-i evḳāt-ı şāfiye-güẕār olmuşlardır.

بشرى لهم في السفر وطوبى لهم في الحضر أفاض الله تعالى بركاتهم علينا وعلى كافة الطالبين في الصور *

***والسير.**

Gūyā evān-ı seyāḥatlerinde ḳāfile-sālār-ı çil-tenān ve eyyām-ı iḳāmetlerinde şem‘-i cem‘-i heft-tenān olmalarına işāret-i ‘aliyyeleri taẓmīn-i daḳāyıḳ-ı aḥvāl-i ma‘nī-dārlarıyla verā-yı perde-i ṣūret-i intiḫābdan cilve-ger-i āyīne-i ūlü’l-elbāb etmişlerdir.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol ‘azīz-i mışr-ı ḥaḳīḳat u ṣāḥibü’s-seyf-i miżmār-ı ṭarīḳat ve taḫt-geh-zīb-i mülk-i ma‘rifet, seccāde-i refī‘ü’l-mekān u menī‘ü’l-‘unvānlarına vaż‘-ı ḳadem-i ḫayru’l-ḳudūm buyurmalarıyla gūyā cilve-gāh-ı irādet ü maḥabbetleri olan diyār ahālīsi ḳavālibine ḥayāt-ı tāze ve cān-ı **[S.48]** vedā‘-kerde gelip ḳulūb-ı ṣāfiyyelerinden münba‘iş olan şevḳ u inciẕābla gürūh-ā-gürūh ṣavb-ı sa‘ādetlerine

müsāraʿat-ı ziyāret ü mübāderet-i [552]-تِجَارَةٌ لَّن تَبُورَ- edip herkes müsāʿade-i ḥavṣala-i ḳābiliyyeti üzere istifāża-i pertev-i mihr-i münīrü'l-ḳulūbları ve istiġāṯe-i sāye-i mesākīn-penāhlarıyla müstesʿid olup lākin aġleb-i aḥvāl-i ġavṯāneleri sükūt u murāḳabe ve sükūn u mülāḥaẓa olup evḳāt-ı sālifede rū-nümā olan cūş u ḫurūş ve tetābuʿ-ı semāʿ-ı ṣafā vü telāḥuḳ-ı vecd ü ḥāl mütevārī-i sitāre-i ḫafā olduġu ḫalecān-fermā-yı ḫavāṭır-ı ḫullān u şeġaf-fersā-yı teşnegān-ı iḫvān olmaġla ḥużżār u nuẓẓārı intihāz-ı furṣat-ı serīʿu'l-ʿubūra tenbīh ü terġīb ve iġtirār-ı tesvīf-i mühlikü'n-nüfūstan taḥẕīr ü terhīb ṣadedinde **"هذا سكون بين الحركتين."** kelām-ı ḥikmet-niẓāmları müşʿir-i iḳtirāb-ı irtiḥālleri olduġun idrāk eden erbāb-ı dil girībān-çāk-i şekīb ve ḥażar beyne's-sefereyn maʿnāsına ḥaml ve eṭvār-ı sābıḳalarına ḳıyās eden aṣḥāb-ı ḥis muntaẓır-ı nehżat-ı nā-gāhīleri olduḳları eṣnāda mizāc-ı kerāmet-siriştlerine inḥirāf ṭārī olup ḥareket-i ṯāniyeden murād-ı şerīfleri rıḥlet-i civār-ı raḥmet olduġu teheyyü'-i merdāne vü teveccüh-i müştāḳānelerinden işāret-fehmān u sāde-dilāna nümāyān olduḳda bi'l-ittifāḳ sīne-kūbān-ı hicrān ve yā-ḥasretā li'l-iḫvān ve'l-ḫullān mażmūn-ı maḥzūn-sūzuyla nālān u giryān olıcaḳ rufeḳā-yı fuḳarā-yı ḳudemāyı **"براهی که آمدیم آنچنان میرویم."** nefes-i tenfīs-baḫşlarıyla tebşīr-i refāḳat-i sefer-i āḫiret ve ʿahd-ı pīşīn-i teşrīf-i sarāy-ı şehādetlerin teẕkīrden ṣoñra derdmendān-ı nev-niyāzānı daḫi velī-ʿahd u cā-nişīn-i velāyetlerinden istirşādla dil-şād u tesellī buyurup ḫānedān-ı Rażaviyye (ʿaleyhimi't-taḥıyye)den itḥāf buyurulan ʿalemeyn-i refīʿayn, ṭarafeyn-i miḥrāb-nişānlar iken merḳad-i muḳaddesleri olmaḳ üzere taʿyīn-kerde-i ilhām ve maḥall-i hübūṭ-ı envār-ı taḳdīs olan maḳām-ı celīliñ meymene vü meyseresine naḳl ve mā-beyne'l-ʿalemeyn ol ʿalem-i ṣufūf-ı evliyānıñ menārı ve ḳālıb-ı münevverleri mesned-i ḳalbde müttekā-ārā-yı āsūdegī olmaḳ üzere tavṣiye-i müzʿiceleri tekrār işʿāl-i nā'ire-i firāḳ eyledikde **"وما الموت إلا فوت القوالب!"** nuṭḳ-ı cān-

[552] Fâtır Sûresi, 35/29. Âyet: "Şüphesiz, Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden, gizlice ve açıktan Allah yolunda harcayanlar, asla zarar etmeyecek bir ticaret umabilirler."

fezālarıyla faḳaṭ büldān-ı nā’iyede olan ervāḥ-ı āşināyān-ı zindegān-āsā müfāraḳat u hicrānları buṭūn-ı ṣūrī vü ġaybet-i ḥissī ve rūḥ-ı rūḥāniyyetle ḥużūr u ḥimāyet-i sırrāneleri der-kār olduġun ifāde ve ḫāṭır-ı vīrānların fī’l-cümle ābād buyurup cümleyi rūḥ-ı āşinā ve me’mūnü’l-ġā’ile-i mevt ü ḥayāt olmaġa terġīb ü teşvīḳ ‘aḳībinde mānend-i rūḥ-ı revān bir zamān derūn-ı ḫırḳa-i pür-fütūḥlarında nihān ve def‘aten ser-ber-āver-i ceyb-i ‘ayān ve ḫırāmān-ı ṣaḥn-ı meydān olup “ مردن مردان همچنانست.” fıḳrasıyla terennüm-rīz ü çarḫ-zenān olmalarıyla ḫırḳa-i bedenden tecerrüdleri bā‘iṯ-i kemāl-i ẓuhūru fī ṣūreti’l-buṭūn olduġuna işāret-i ‘aliyyeleri bi’l-cümle bādī-i tavṭīn-i nüfūs-ı müsta‘idde ve mūriṯ-i iṭmi’inān-ı ḳulūb-ı ḳābile olmuşdur. Fī’l-ḥaḳīḳa, evān-ı seyāḥatlerinde Baġdād ve Mıṣır ve İstanbul ve sā’ir maḥāll-i istiḫlāfları olan bilādda vāḳi‘ menāzil-i müteyemmenelerinde mesned-zīb-i ḫilāfetleri olan ḳudemā-yı rufeḳā-yı ‘ālem-i şehādetleri ‘alā merātibi tefāvütihüm fī vaḳti’l-vilāde pey-rev-i teferrüc-i gülzār-ı ıṭlāḳ olduḳları şebt-yāfte-i şehādāt-ı mütevātiretü’n-nuḳūl olmuşdur.

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق

ثبت است بر جریدۀ عالم دوام ما

Menḳūlest ki

Ol şemşīr-i bī-zinhār, niyām-ı beden-i müste‘ārdan ‘uryān ve ol dürr-i şāh-vār, ġavṭa-ḫ^{w}or-ı teyyār-ı ḥayāt-ı pāyidār olmaḳ emārātı nā-geh ẓuhūr edip bir rūz-ı cum‘a muḳābele-i şerīfeden ṣoñra ser-i mübāreklerine ṣudā‘ ‘ārıż olup rūz-be-rūz

müştedd ü mümtedd olduḳda müşfiḳîn-i aṣḥāb-ı ‘ıyādet, istimzāc-ı ‘ilāc eyledikde maẕmūnuyla def‘-i ġā’ile-i tedbîr buyurup cum‘a-i ṣāniyede ba‘de’l-muḳābele ‘ilāve-i ḥarāret-i zā’ide istîlāsında tedārük-i eşribe-i bāride ve naẓar-ı ‘ālîlerine ‘arż edenlere feḥvā-yı pür-cedvāsıyla dest-şūy-ı çāre-cūyî işāretin edicek cigerler kebāb-ı āteş-i iftirāḳ ve cānlar **[S.49]** ḫarāb-ı ṣadme-i iḥtirāḳ olup feryād u fiġān-ı iḫvān u ḫullān ‘inān-rübā-yı ḥazm u ıṣṭıbār ve nüh ṭıbāḳ-ı āsumāna ṭanîn-endāz-ı bî-endāze olup derd-i ser-i mübtelāyān-ı ‘āleme sāye-i dest-i ‘ināyet-peyvestleri māye-i ‘āfiyet olan ṭabîb-i şifā-ḫāne-i ẓāhir ü bāṭınayı esîr-i dā’ ve müstaġnî-i devā’ görenleriñ pîç-tāb u āh u vāh u ıżṭırāblarına merḥamet buyurup tevriyesiyle teskîn-i feza‘ buyurduḳları gūş-zed-i kibār-ı ḫ^{w}îşān-ı ḫānedānları olıcaḳ gün-ā-gün nüẕūr u ḳarābîn-i şükrāne ile i‘āde-i ‘iyādete mübāderet olunduḳda ẓāhir-i ḥāllerin muġāyir-i maḳāl müşāhedesi ḥayretine daḫi ‘unvānıyla ḫatm-ı kelām-ı dünyevî buyurup gūyā müşeyyi‘în-i menzil-i dünyāya vedā‘ ve müstaḳbilîn-i müteveccih-i beḳāya iḳbāl ve ervāḥ-ı muḳaddese-i enbiyā-yı ‘iẓām (‘aleyhimi’s-selām) ve esrār-ı zekiyye-i evliyā-i kirām (‘aleyhimi’t-taḥiyyāt) ile bî-ḥarf u ṣavt mu‘āmelāt-ı mücāmelāt-āmîz-nümā olup fî’l-ḥaḳîḳa ḍaḥve-i yevmü’s-sebtde cümle-i esḳām u edvādan def‘aten bür’-i ‘āfiyet-yāb olduḳları eşnāda der-ḥāl gūş-ı da‘vet-i āşinā-yı cān-ı pāklerine nidā-i “Ircı‘î” ḳar‘ıyla [553]- وَاللّٰهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ - āyet-i kerîmesin tilāvet ve ḥużżār u nuẕẕāra selām tevdî‘ ve cihān-ı bî-vefādan iġmāż-ı ‘ayn ve pervāz-ı a‘lā-yı ‘ılliyyîn buyurulmuşdur. Zihî sulṭān-ı evreng-i temkîn kim dem-i vāpesînlerinde daḫi irşād-ı me’āl-i ḥāli tażmînle ġam-ḫ^{w}ār-ı bendegān ola!

[553] Yûnus Sûresi, 10/25. Âyet: “Allah kullarını esenlik yurduna çağırıyor ve O, dilediğini doğru yola iletir.”

متّعنا الله تعالى في الدينا والآخرة بمراحمه الصورية والمعنوية وأفاض علينا وعلى كافة الطالبين *

*رشحات عناياته الجلية والخفية آمين يا مجيب السائلين.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در جهان آمد و روزی دو بما رخ بنمود

آنچنان زود برون شد که ندانم که که بود

Naḳlest ki

Ol gevher-i yektā ṣadef-i bedenden ıṭlāḳ olunduḳda ḥīn-i vefāt-ı Ḫunkār-ı Ekber'de ḥādiṯ ve ensāl-i sāmiyelerine intiḳāl ile mü'eyyed-i intisāb ve muḳarrer-i verāṯet-i velāyetleri olan tezelzül ẓuhūr edip herkes hirāsān-ı ḫarāb-ı emlāk ü helāk-i nüfūs olup lākin bi-'ināyeti'l-Meliki'l-Ḥafīẓ ferd-i vāḥide mülken ve mālen ve nefsen ṣemme-i żarar, iṣābet etmeyip ancaḳ leb-teşnegān-ı irādet ü maḥabbetleri muṣāb-ı endūh-ı firāḳ olduḳları sāye-i ḥimāyeleriniñ mefārıḳ-ı yetīmān u hem-sāyegānda ba'de'l-irtiḥāl daḫi der-kār ve pāyidār olduġuna evvelīn şāhid-i taḥḳīḳdir.

Ve Daḫi

Vaḳt-i fecī'a-i vefātları māh-ı nīsāna muṣādif olmaġla gevher-i tāb-dār-ı cism-i laṭīflerin ten-şūy üzerine vaż' eylediklerinde sābıḳa-i ḫāriḳa-i ḥayāt ba'de'l-

memātları teẕekkürü ve ḥāl-i aḥzān-ı mā-lā-yuṭāḳ-ı iftirāḳları ictimā‘ı gūyā dūd-ı āh-ı mehcūrīni seḥāb-ı māṭır ve dumū‘u’l-‘uyūn-ı ẕevi’l-beṣā’iri müteḳāṭır etmede naẓīre-i ebr ü bārān-ı nīsānī daḫi cilve-ger-i rūy-ı zemīn olup tefeccu‘-ı cān-güdāzlarında zemīn ü zamān ittiḥād etmekle ol gevher-i āb-dārıñ ġusāle-i müteberrikelerinden ḳaṭresin iżā‘at etmeyip iḫvān u ḫullān ba‘żen def‘-i ḥarāret-i dil ü cānlarına tesebbüb siyāḳında nūş-dārū-yı sıḥḥat olmaḳ üzere iġtirāf ve ba‘żen iḳtiżā-yı vaḳt-i ḥācet mülāḥaẓasıyla iddiḫār edip dimāġ u ẕā’iḳalarında ihsās-ı ṭīb-i ‘acīb ü idrāk-i leẕẕet-i ġarīb eylediklerin ḥālā medfen-i pür-berekātlarından istişfā ṣadedinde aḫẕ olunan cevher-i ḫāk-i pākiñ mānend-i kāfūr münevver ü mu‘aṭṭar olması müẕekker ü mü’eyyeddir.

‘Ale’l-ḫuṣūṣ, vücūd-ı nāzenīnleri kemā fī’l-ḥayāt ṭarāvet ü leṭāfet üzere olup ve beşere-i mübārekeleriniñ bişr ü beşāşeti ve nükhet-i câme-ḫ^{w}āb u endām-ı şerīfleri meşāmm-ı ḫademe-i techīze laḫlaḫa-sāy-ı ḥayret-fermā olduḳda maḥżā cesed-i muḳaddesleriniñ terevvüḥü ve āṯār-ı revḥ ü reyḥān-ı rūḥāniyyetleri olmadan mā‘adā muḥammel olmamaḳ ile emārāt-ı meẕkūre tebāşīr-i ṣubḥ-ı sa‘ādet-i ‘uẓmā-yı bāḳıyyeleri olduġunda icmā‘ u ittifāḳ olunup ol dürr-i yektā-yı kulzüm-i ḳudretiñ ḥayāt u vefātı ve evā’il ü evāḫiri dā’iren-mā-dār maḥfūf-ı eṣnāf-ı elṭāf-ı muḥayyiretü’l-‘uḳūl-i ṣamediyye ve muḥāṭ-ı envā‘-ı a‘ṭāf-ı müvellihetü’l-fuḥūl-i Aḥadiyye olmasında bi’l-külliyye def‘-i daġdaġa-i iştibāh u ref‘-i muṭālebe-i güvāh olunmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḥavālī-i na‘ş-ı melā’ik-meṭāflarında çend ḥalḳa-i semā‘-zenān u ḳavvālān ve merṣiye-ḫ^{w}ānān dā’ire-keş-i **[S.50]** eşk-i ḥasret ü āh-ı aḥzān olduġundan gūyā beden-i münevverleri merdüm-i dīde-āsā merkez-i medār-ı girye ve noḳṭa-i süveydā mānend-i menşe’-i medd-i āh u efsūs olduġu eṣnāda bedīheten ser-zede-i ṭıbā‘-ı

sūḫte-i āteş-i firāḳ olan āşār-ı şerer-efşān-ı ḫānümān-ı ıṣṭıbārdır ki ‘ القطرة تدل على البحر والحفنة تدل على البيدر’ mışdāḳınca ẕeyl-i nā’ire-efrūz-ı şīvenlerine ṭırāz-ı şi‘ār ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Sulṭān Semā‘ī kim odur seyf-i velāyet
Meydān-ı kerāmetde yine ṣaf-şiken oldı

Ya‘nī kim idüp sāyesini māye-i mātem
‘Uryān-ı ġılāf-ı ten ü şīven-figen oldı

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای ز هجرانت ملك در آسمان بگریسته
دل میان خون نشست و عقل و جان بگریسته

چون روان جایت نگیرد دلبری ای بی بدل
در عزایت پس بیکبار انس و جان بگریسته

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

کو چشم که در هجر تو نمناك نشد

یا جان که در سوك تو غمناك نشد

سوگند روانها بروانت که هنوز

همپرتو تو هیچ بر افلاك نشد

Ve hengām-ı defn ü iḫfā-yı genc-i gevher-i cism-i rūḥ-ı muṣavverlerinde ḫızāne-i meşārib-i maḫzūneden nümāyān ve rişte-keş-i yād olan enfās-ı pür-dūd-ı derūn-ı ‘āşıḳān daḫi tetimme-i ḥasret-nāmeleri ve tārīḫ-ı hicret-i dāru’l-beḳāları ḫātime-i ḳıṣṣa-i pür-ġuṣṣa-i vedā‘-ı mülk-i fenā-encāmları ḳılınmışdır:

(قطعه)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فاع]

گر دیده ز دردت نشود خون افشان

ور دل بفراقت نکند صد افغان

بهتر که بخود گرید و افغان کند

آنکه بچنین دیده و دل شد چسپان

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلّن فاع]

ای خاك ز درد دل نمی یارم گفت

کامروز اجل در تو چه گوهر بنهفت

در سینهٔ تو گنج ولایت جا کرد

جانان جهان در اغوش تو خفت

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

که گفت که آن زندهٔ جاوید بمرد

که گفتکه آفتاب امید بمرد

آن دشمن خرشید بر آمد بر بام

دو چشم ببست و گفت خرشید بمرد

Ve tārīḫ-ı ufūl-i maġrib-i fenāları velī-ʿahd u cā-nişīn-i saʿādetleri olan Ḫıżır Şāh Çelebi ḥażretleriniñ eşer-i meşreb-i ʿālīleri olmaḳ üzere şebt-kerde-i cerīde-i rivāyetdir ki īrād olundu:

(Ḳıṭʿa)

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

Olup dil-sīr-i seyr-i enfüs ü āfāḳ ve nā-gāhī
Verā-yı perde-i ġaybe çekince peyker-i cānı

Didi tārīḫini bir müstemend-i derd-i hicrānı
Beḳā mülkine çekdi ʻaskerin Sulṭān Dīvānī

Mervīdir ki

Ol pīr-i rūşen-żamīr-i pūrān-ı maʻnevī-perveriñ yetīmān-ı sāye-i terbiyelerinde Mīrzā Ṣafī derdmend, cümleden ezyed giriftār-ı belā-yı iftirāḳ-ı şekīb-güdāzī olup dem-be-dem ḫūn-ābe-i ḥasret-rīz-i āh u vāh-ı ḥurḳat-engīz eyleyip sā'irleriñ daḫi elem-i zaḫm-ı cān-ḫırāş-ı hicrānların teşdīd ve kühen-i derd-i derūn-ı maḥzūnların tecdīd eyledikçe iḫvān-ı şefḳat-nihād u ḫullān-ı re'fet-muʻtād her çend enfās-ı tesellī-şemīmle iştiʻāl-şiken-i nā'ire-i mümteniʻü'l-ḫumūdu olup āḫırü'l-emr, yine ol ṭabīb-i şifā-ḫāne-i ḥaḳīḳatiñ tedbīr-i ḫayāl-i kerāmet-me'āli ile bir miḳdār tesellī-peẕīr olmasını taḳrīr ve ṣadr-ı şebistān-ı vāḳıʻa-i ṣādıḳada kemā-fī'l-ḥayāt, miṣāl-i rūḫ-ı muḳaddeslerin şemʻ-i encümen-i ʻaynu'l-cemʻ-i müştāḳān ve herkesi ʻalā ḳadri'l-ḳabūl memnūn-ı ʻināyet-i ʻirfān müşāhede edip ve nevbet-i kerem kendiye resīde olunca bu ḳıṭʻa-i ḳāṭıʻatu'l-ḳaṭīʻa inşādıyla taḫṣīṣ buyurulduġu ve ḳarīben şeref-i iltiḥāḳ-yāb olmasın tebşīr, sebeb-i taʻmīr-i ḳalb-i kesīri olduġun ʻaḳīb-i hem-rāhān-ı mebde' ü meʻādlarında müteveccih-i dāru'l-beḳā ve āsūde-ser-i derd-i bī-devā ve ser-dāde-i pāy-ı lā-mekān-peymāları olduġu taḫḳīḳ ve maḳām-ı ẓıll-ı ṣandūḳa-i münevverelerinde medfūn olmaḳ daḫi muġtenim-i civār-ı şūrī vü maʻnevī olduġun taṣdīḳ ü te'yīd etmişdir.

الله در قائله وناقله.

(قطعه)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

در همه حال جان با جان است

پرده اندر میان ابدان است

تا که شاخص دوی پیدا

وحدت نور و سایه پنهان است

Fī’l-vāḳi‘, miṣāl-i ḳudsī vü ḫayāl-i ġaybīleriniñ cihān-ı āḫar-ı şehādetde olan ġurebā-yı ervāḥ u üserā-yı eşbāḥa zübdetü’t-tevḥīd ü ‘umdetü’t-tecrīd olan sırr-ı meknūnu ṣūret-i naẓm-ı ḥurūf u kelimātda vesāṭet-i aṣvāt u ḥurūf-ı ma‘neviyye ile ilḳā-yı sāmi‘a-i beden-i ḫ^{w}āb-ālūd etmekle tesellī-baḫş ve belki irşād-fermā olmaḳ müteyaḳḳın olduḳda ‘ināyāt-ı sā’ire vü ḥimāyāt-ı **[S.51]** bāḳıyyelerinde ser-i mū, cāy-ı tereddüd olmadığı ledā ẕevi’l-inṣāf gerd-i iştibāhtan ṣāfdır. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ ḫabāyā-yı levḥ-i maḥfūẓdan olan ‘ubūr-ı ḳanṭara-i mevtle ḥizb-i sa‘ādetlerine iltiḥāḳ-ı peyām-ı ṣıdḳ-encāmını iḫbār, kerāmāt-ı ma‘ādiyyelerinden olduġu ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehārdır. Eğerçi maḥcūbīn-i muta‘aṣṣıbe kerāmāt-ı ma‘ādiyye-i evliyā-yı kirāmı inkār üzeredirler, lākin ẓuhūr-ı kerāmāt, ḫavāṣṣ-ı ‘ibāda eşer-i maḥż-ı ikrām-ı Ġayūr-ı Mu‘izz (te‘ālā şānuhu)dur. Mehbiṭ-ı āṣār-ı tekrīmāt evvelā ve bi’ẕ-ẕāt ervāḥ-ı ‘āliye vü nüfūs-ı zekiyye olduġu ve ḳavālib ü ecsād, aḳfāṣ u elbise maḳūlesi olmaḳ ẓāhirdir.

Pes hübūṭ-ı envār-ı kerāmāt-ı ilāhiyyede vücūd-ı ‘avārıż mü’eşşir ve ‘ademi māni‘ olmaḳ ḫilāf-ı idrāk-i ‘uḳūl-i selīme ve muġāyir-i şühūd-ı ṭıbā‘-ı mustaḳīme olduġundan mā‘adā cānib-i rūḥāniyyāt-ı ḳudsiyye-i kibār-ı ümmetden cilve-ger-i meydān-ı şüyū‘ olan ḥālāt-ı ‘acībe vü ḫavārıḳ-ı ġarībe tekẕīb-i müdde‘ā-yı münkirīn-i ẓāhir-bīnde rāyet-efrāz-ı bedāhetdir.

فليراجع إلى كتب مناقبهم الشريفة مع أن تنعيماتهم القبرية التي نزلت في إثباتها الآيات وردت في تحقيقها الأحاديث فهي من جملة كراماتهم المعادية ولا دليل على ثبوت بعض دون بعض فلا جرم أنهم مكرمون في الحيات والممات والله تعالى على كل شئ قدير وبالإكرام لخواص عباده في العالمين جدير. فمن لم تنكشف له الأستار عن عرائس الأسرار فليتشدّق بترهات الإصرار والإنكار. والله هو الغيور الجبّار.

[مفعولُ مفاعيلن مفعُولُ مفاعيلن]

چون دانه شد افگنده بر رست و درختی شد

این رمز چو در یابی افگنده شو ای بابا

mışdāḳınca emr-i fāliḳu’l-ḥabble şaḳḳ-ı ḥubūb-ı ecsādla āmāde-i ḥaşr u ba‘ş ve mütevārī-i ‘arż-ı ekber-i ḫāk-medfen olduḳlarında ziyāde-i feyż-nümā-yı rūḥānī muḳarrerdir. Zīrā ‘adem-i müsā‘ade-i ṭāḳat-i beşeriyye mümāna‘atıyla mu‘aẕẕamāt-ı ‘ināyāt nevbet-i ıṭlāḳa merhūne olmaḳ żarūrīdir.

فليسأل التوفيق إلى مطالعة التحقيق!

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرماید:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تن بخفته نور تو بر آسمان

بهر پیکان تو زه کرده کمان

فاسقی را دانکه پوزش میکند

قوس نورت تیر دوزش میکند

در بیان کرامات معادیهٔ آن سلطان ملك بقا و برهان مدعای اهل فنا و زبدهٔ خاندان حضرت مولانا

(أحيانا الحيّ المحيي في ظلال راياتهم وأشفانا عن العوارض النفسانية ببركات أحيائهم وأمواتهم آمين يا مجيب

الداعين بحرمة سيد العالمين.)

Āvürde end ki

Ol neyyir-i aʿẓam-ı evc-i medār-ı velāyet, zīr-i mīġ-i fenā vü şārıḳ-ı ufḳ-ı beḳā olduḳda mānend-i ḥirbā muntaẓırān-ı pertev-i keremleri ve rūşen-dīdegān-ı cemāl-i bā-kemāl-i kerāmet-tev'emleri siyeh-rūzān-ı rūzigār ve bī-kesān u yetīmān-ı ḫ^{w}ār u zār ser-gerdān ve evān-ı ḥācāt u aḥyān-ı iḳtiżāda ḳanġı melāẕẕa ilticā edip ve ne resme çāre-cūy-ı rehā olmada ḥayrānlar iken nā-gāh aṣḥāb-ı ibtilādan baʿżıları

nevmīd-i tedbīr-i aṭıbbā ve ser-nihād-ı dergāh-ı mu‘allāları olduḳda leyālī-i i‘tilālde rūy-ı ḫ^{w}āb-ı rāḥatı dü çeşm-i cism-i saḳīmi vāḳı‘ada daḫi görmemiş ve cāme-ḫ^{w}āb-ı miḥnetde ān-ı vāḥid, āsāyiş ü ārām etmemiş iken hemānā ser-i vaḳt dimāġına ‘asker-i nevm hücūmuyla ‘ālem-i ḥisden iġmāż-ı ‘ayn ve temāşā-yı cihān-ı üns-i ġayb etdikde kemā hüve de’buhu’ş-şerīf dīdār-ı beşāşet-nümā ve ser-ā-pā keff-i kifāyet-sūd olmalarıyla bür’-i sā‘at-yāb olduġu şöhretiyle cādde-i istimdād küşāde olup eṭrāf-ı memālikden ḳavāfil-i derdmendān u ḥācetmendān rū-be-rāh-ı āsitān-ı kehfü’l-emānları ve cebīn-sāy-ı südde-i dāru’s-selām-ı türbe-i firdevs-rütbeleri olmaġla herkes vefḳu’l-mes’ūl ve fevḳu’l-me’mūl behremend-i feyż-i rūḥāniyyeleri ve minnet-peẕīr-i berekāt-ı sāye-i ‘ināyet-māyeleri olıcaḳ

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما نمیگوییم هرگز عیسئ ثانی بمرد

خضر و الیاس بر و بحر تن و جانی بمرد

مردۀ ناگاه درد بی دوا بادا همین

هر که گوید حضرت سلطان دیوانی بمرد

ḥasb-i ḥāl-i şükrān-me’āliyle terennüm-rīz ve dest-efşān u pā-kūbān, cānib-i dār u diyārlarına ric‘at etmekle ṣīt-i kerāmāt-ı ma‘ādiyyeleri ‘ālem-gīr ve nezdīk ü dūr ṣıdḳ-ı i‘tiḳād u ḫulūṣ-ı teveccühle müstemiddān-ı derdmendān ve üftādegān-ı müstemendāna feryād-res ü dest-gīr olmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آفتاب [S.52] آفتابند اولیا

آفتاب از نورشان گیرد ضیا

Naḳlest ki

Ol müttekā-zīb-i maḳ‘ad-ı ṣıdḳıñ tetmīm-i meṣāliḥ-i ḥikemiyye siyāḳında nev‘an müteveccih-i cihān-ı şehādet olduġu pertev-efgen-i merāyā-yı āṯār olmaġla ḫalīfe-i seccāde-i velāyetleri olan şehzāde-i kerāmet-sipāh Çelebi Ḫıżır Şāh (nüvvire merḳaduhu ilā yevmi’l-intibāh) hażretleriniñ müşāhede-i vicdān-ı ḥaḳāyıḳ-‘ayānları ve müsā‘ade-i eslāf-ı vālā-nişānları üzere i‘timād olunup ve teveccüh-i istifāde vü teyemmün-i istimdāda bi-ḥasebi’l-bāṭın, dest-res-i ‘azīzü’-vücūd ve kem-yāb olmaġla min ḥayṯi’ẓ-ẓāhir daḫi rū-māl-i dergāh-ı derdmend-penāhlarına mülāḥaẓa-i يَدُ اللهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ-[554]- niyyet-i ḫālişesin tażmīn şarṭıyla eydī-i mübāreke-i meşāyiḫ-i evḳāt ve belki dervīşān-ı türbe-dārān vesāṭetiyle ifāża-i sicāl-i fevā’id ü ināle-i aḳdāḥ-ı ‘avā’ide cür’et olunup bi-‘ināyeti’l-Laṭīfi’r-Ra’ūf aṣḥāb-ı ‘ilel ü esḳām ve erbāb-ı ümmīd-i merām u bīm-i evhāmıñ ekṯeri tevessül-i ḥimāyet-i rūḥāniyye ve tavassuṭ-ı ‘ināyet-i sırrāniyyeleri ile ber-murād u kām-yāb olup gūyā kendilere ḥācet ü ibtilāları ḳullāb-ı hidāyet ü cüllāb-ı sa‘ādet ve a‘ḳāba selāmet ve iġtināmm-fermā-yı esbāb-ı sülūk u irādet-i ṭarīḳa-i evleviyye-i Mevleviyye olmuşdur. Ve ‘alīl-i ‘ārıża-i inkār u ışrār olanları daḫi eṭıbbā-yı ṣūretiñ tedbīriyle ‘aḳāḳīr-i edeviyyeniñ te’ṯīrātına ḳā’iller iken ol māddede tesbīb-i müsebbib-i Ḳadīr’e teşebbüṯ edip ve bu ḫuṣūṣda

[554] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

ḥükemā-yı ḥaḳīḳat olan evliyā-yı ʿiẓām ṭaraflarından ẓāhiren ve bāṭınen cilve-ger-i meydān-ı teʾṣīr olan esbāb-ı ḫafiyyeniñ tesbībine daḫi ẕāhib olmaları ṭarīḳ-i evlā olduġuna īḳāf u tenbīhle baʿżen meẕheb-i inṣāfa islāk ve baʿżen berāziḫ-i iʿtisāfda ihlāk olunmaları nev-ʿayn-ı esbābıñ rū-pūş-ı tesbīb-i ḥakīm-i tevānā olduḳların cümleye ifhām u irāʾetle sedd-i bāb-ı çūn u çırā ve efrād-ı ümmet-i vāḥide-i millet, semḥa-i beyżā-bīnlerinden refʿ-i mācerā etmişdir ki bu daḫi kerāmeten ʿaleʾl-kerāme-i maʿādiyyeleri olduġu meʾmūnüʾl-ġāʾile-i tereddüd-i iştibāhdır.

ويؤيده ما حقّقه الشيخ تستري قدس سره العزيز في هذه الأبيات الشريفة:

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

چو عارف با يقين خويش پيوست

رسيده گشت مغز و پوست بشكست

دگر بی پوست يابد تابش خور

درين نشأه كند يكدور ديگر

درختی گردد او از روی آن خاك

كه شاخ او رود بر هفتم افلاك

همان دانه برون آيد دگر بار

يكی صد گشته از تقدير جبار

تناسخ نبود این از روی معنی

ظهورات است در عین تجلی

Āvürde end ki

Āsitāne-i melā'ik-āşiyānelerinden ba'ż leyālī-i mübāreke enşāfında āvāze-i ney ü debdebe-i ḳudūm istimā' olunduġu beyne'l-ahālī şāyi' olduḳda aṣḥāb-ı 'uḳūl-i ḳāṣıra gün-ā-gün-ı mesālik-i iḥtimālāt-ı vāhiyye sāliki olup lākin işfā-yı 'alīl-i ḫayāl u irvā-yı ġalīl-i vāhime mümkin olmayıp āḫir-i tecessüs ü mu'āyene-i ṣūret-i ḥāle gümāşte-i ṭaraf-ı bī-edebāneleri olan şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ maẓānn-ı evḳātda mülāzım-ı dergāh-ı ġayret-penāhları olmaġla muṣādif-i cilve-i ma'hūde olduḳda semā'la iktifā etmeyip manẓara-i refī'a-i türbe-i münevverelerinden birini raḫne-dār edip istibṣār-ı ervāḥ-ı mütecessideleri ārzūsuyla tecāvüz-i ḥadd etdikde bādī-i naẓrası lāḥıḳ-ı ṣandūḳa-i muşrıḳaları olunca hemānā dü engüşt-i işāret nümāyān olup ve semt-i raḫne-i manẓara-i merḳūmeye īmā-yı ḥiddet-engīz eylediklerinden ġayrı ṣūret-bīn olamayıp ol daḫi āḫir mubaṣṣırı ve bāṣırası raḫne-dār-ı 'amā olduġundan mā'adā çend rūze te'eṣṣürle şitābān-ı maḥall-i güristān olduġu bādī-i i'tibār-ı ūlü'l-ebṣār ve sedd-i raḫne-i ye'cūc-ı inkār olmuşdur.

Ve tecārib-i keṣīre ile cilve-i ma'hūd ẓuhūru tehī olmadığı müteyaḳḳın olup a'ḳābında ḥavādiṣ-i ġarībe ẓuhūru muntaẓır-ı erbāb-ı başīret olduġu ilā yevminā haẕā düstūru'l-'amel ve tafṣīl-i āḥād-ı veḳāyi'-i 'acībesi hem-'inān-ı ṭūl-i emeldir.

چنانکه درویش بهلول در حق او فرموده است:

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

نا محرمیکه در حرم شه نظر کند

بر چشم و جان خود نه بغیری ضرر کند

Ez-cümle ensāl-i zekiyyelerinden bir ṣāḥibü’z-zāt ve’ṣ-ṣıfātıñ eğer ḳabīl-i velādetinde ve eğer ‘aḳīb ü eşnā-yı vefātında ẓuhūru sa‘ādāt-ı dāreyn ile ma‘mūriyyet **[S.53]** ü mu‘ammeriyyetine emāret-i tebşīr olmaḳ üzere mecma‘un-‘aleyh-i cumhūr-ı aṣḥāb-ı şühūddur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ümerā-yı livā-yı Ḳaraḥiṣār’dan bir ṣāḥib-i miknet ü şervet, evlād-ı kirām-ı silsile-i behiyyelerine intisāb żeylinde beẕl-i esbāb u vaḳf-ı āsiyāb edip müsāfir-i dār-ı āḫiret olduḳda türbe-i müteberrikeleri dāḫiline defn olunmaḳ niyāzmendi olmaġla ẓāhiren müsā‘ade buyurulup bir kūşe-i raḥmet-tūşede iḳbār olunduġu rūzuñ şebinde ḳabrinden min-ġayri ḥafrin ve eşerin iḫrāc olunup verā-yı mışrā‘-ı meysere-i bāb-ı sa‘ādet-me’āb-ı türbe-i mu‘allā-rütbelerine müttekī bulunduġu cümleye bā‘iṯ-i ḥayret olduḳda re’y-i dehşet-ālūdeleri tebdīl-i maḳbereye ḳarār-dāde ve mekān-ı āḫarda ḥafr-ı ḳabr u defn olunduġu leylede yine cesed-i emīr-i bī-çāreyi min ġayri ḥafri’l-ḳabr ve fetḥi bābu’t-türbe muḫrec ve ṣaḥn-ı ḥavlī-i ḫānḳāha endāḫte bulup nā-çār mezāristāna defn olunduġu nümū-dār-ı şiddet-i dāfi‘a-i rūḥāniyyeleri olduġundan mā‘adā ḳulūb-ı münkesire-i evlād-ı żevi’l-iḥtirāma sebeb-i istīlā-yı vāhime-i iftirāḳ-ı berzaḫī olmaġla ḥażret-i merd-i meydān-ı intibāh-ı Çelebi Ḫıżır Şāh ve Çelebi Şāh Meḥmed (ḳuddise sırruhumā’l-‘azīz) müddet-i medīde iḫtiyār-ı mülāzemet-i çille-

ḫāne-i vālā ve iġmāż-ı ʻayn-ı iltifāt-ı rūy-ı dünyā edip ilā āḫıri'l-ʻömri'l-ʻazīz hirās-ı dehşet-i merḳūme dimāġ-ı iḳtirāb-sürāġlarından zā'il olmayıp küleh-dārān u ḫırḳa-pūşān-ı faḳr u fenāyı iġtirār-ı ṣūret-i ḥālden terhīb ve hemīşe

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی عنایات حق و خاصان حق

گر ملك باشد سیاهستش ورق

feḥvāsıyla ḍarāʻat u ibtihāle terġīb buyurmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما که باطنبین جمله کشوریم

دل ببینیم و بظاهر ننگریم

ما برون را ننگریم و قال را

ما درون را بنگریم و حال را

Ḥattā beyne'l-iḫvān, muḳarrer ü maʻhūd olmuş-idi ki her gāh-ki ol şehzāde-i ʻālī-cenāb

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فاع]

بر خاستن از جان و جهان مشکل نیست

مشکل ز سر کوی تو بر خاستن است

beyt-i şerīfiyle terennüm-i cān-kāh buyurduḳları ġalebe-i dehşet-i merḳūmeden idiği mefhūm olup

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

خیال شاه خوش خویم تبسم کرد بر رویم

چنین شد نسل بر نسلم چنان فرزند فرزندم

beyt-i şerīfi ile taḥdīṯ ü tesellīye teşvīḳle teskīn-i şu‘le-i bīm-i firāḳ etmek ḳā‘ide-i mihribānī-i ekābir-i ḫānedān-ı Ḫunkār-ı Ekberī ve vaẓīfe-i nigeh-bānī-i ḳudemā-yı dergāh-ı Ḫudāvendigārī ḳılınmışdır.

Pes anlar sülāfe-i sülāle-i ṭāhire-i Ṣıddīḳıyye-i Celāliyye iken bu mertebe hirāsān-ı iḥtimāl-i hicrān-ı ma‘nevī olıcaḳ mürīdīn ü muḥibbīn-i sā’ire ne maḳūle mürā‘āt-ı levāzım-ı muvāṣala vü mübārāt-ı esbāb-ı müfāraḳada ihtimām ve iḳdām-ı elzem-i ẕimmet-i himmet ü evceb-i ‘uhde-i irādet olduġu ehl-i ḥazm u iḥtiyāṭ ‘indinde aẓhar mine’ş-şems ve ebher mine’l-ḳamerdir. Ve tehāvün ü ‘adem-i mübālāt eḥarrun mine’l-mevti’l-aḥmer ve emerrun mine’s-semmi’l-aṣfardır.

(بیت)

[مفعول فاعلاتن مفعول فاعلن]

ماذا الفراق فراق الوامق الكمد

هذا الفراق فراق الروح والجسد

Āvürde end ki

Vüzerā-yı Devlet-i ʻOs̱māniyye ve vükelā-yı nevbet-i İbrāhīmiyye'den Ḳara Muṣṭafā Paşa-nām bir vezīr-i rūşen-tedbīriñ sāmiʻa-i ʻibret-pez̲īri sulṭān-ı mümā-ileyhiñ velvele-i kūs-ı kerāmātı ile pür-ḫurūş-ı ġarāyib-i āṯār olmaġla ḫıdemāt-ı dergeh-i refīʻaların cāna minnet bilip ser-ā-ser taʻmīr ü tecdīd ḳaṣdıyla māl-i firāvān ve üstādān-ı miʻm[ā]rān irsāl edip ṣürūʻ-ı kār-ı me'mūr eṯnāsında nā-gāh bir ḥarīḳ-ı ḫāriḳu'l-ʻāde ẓuhūruyla dā'ire-i türbe-i mübārekeleri dil-i ʻāṣıḳ gibi ḫarāb u pür-tāb olduġun mübāşirīn-i taʻmīr, teysīr-i emr-i me'mūrlarına ḥamlle yine teşmīr-i sāḳ u sāʻid-i ihtimām ve ol gülşen-i revḥ ü reyḥānı engişt ü ḫākister-i iḥrāḳdan taḫliye ve tekellüfāt-ı cedīde ile taḫliye ṣadedinde cemʻ-i esbāb u levāzımla işti̇ġālde iken ḳudemā-yı cārūb-keşān-ı āsitānlarından ser-ney-zenān-ı ḫānḳāh, Gülüm Dede-nām pervāne-i şemʻ-i irādetlerini rūḥānī işāret ü tenbīhiyle ḫāk ü ḫākisterden meşhed-i muḳaddeslerin tanẓīf ḫıdmetine taʻyīn ü taḫṣīṣ żımnında pāy-gāh-ı mükerremlerinde nihān olan genci feṯḥ ve meṣārif-i tecdīde ṣarf ve ferd-i vāḥidiñ müdāḫale-i māliyyesinden nehyle te'kīd buyurmaların ʻaḳīb-i itmām-ı ḫıdmet-i taḫliyede defīne-i merḳūme pedīdār olması te'yīd etmekle me'mūrīn-i ṣadr-ı aʻẓamī müteḥayyir olup ve keyfiyyet-i ḥaḳīḳat-ı **[S.54]** ḥāli maʻrūż-ı paşā-yı müşārün-ileyh etmeğe ḳarār eṯnāsında meğer dā'ire-i devletde ser-zede-i verā-yı perde-i ḥikmet olan fitne-i ʻuẓmā ḫılālinde vezīr-i mezbūruñ cāh u celāli ḫalel-i idbār-pez̲īr ve kendisi ser-be-ṣaḥrā-yı fenā olduġu ḫaberiñ mūṣılı bā-fermān muḥaṣṣil-i māl-i sālifü'z̲-z̲ikr olmaġla ḳabż ve cihet-i ḫayr u birre ṣarfdan ṣarf-ı naẓar olunduġu ḳabīlinden ol gencīne-i ḫafiyye-i velāyetiñ semt-i ḳadem-i kerāmet-tev'eminden defīne-i merḳūmeniñ

ẓuhūru envā‘-ı ḥikem ü eṣnāf-ı ‘iberi ḥāvī bir kerāmet-i cāmi‘a-i ma‘ādiyyeleri olup ol vaḳt-i evlād-ı kirāmlarından mesned-i nevbet-i tevliyet-zīb olan Ḥażret-i Güneş Ḫān pertev-i himmetiyle ve Gülüm Dede bendeleri ma‘rifetiyle evlā mine’l-ūlā tecdīd ü ta‘mīr olunup faẕla-i pür-berekātıyla fuḳarā vü evlād-ı kirāmı daḫi muġtenim ü ẕevḳ-yāb olup bi-ḥamdillāhi te‘ālā ṣıḳlet-i müdāḫale-i ecānibden cenāb-ı āsitāne-i sa‘ādetlerin emīn ve ḫār u ḫāşāk-i āṣār-ı emvāl-i şübheden rehā ve der ü dīvār-ı dā’irelerin sālim eylediklerinden mā‘adā gūyā ḥarīḳ-i ‘aşḳla ḫarāb u fānī olup ve ol vīrāne-i fenādan iḫrāc-ı kenz-i maḫfī edip yine ol naḳdīne ile teceddüd ve beḳā-yāb olmaḳ remzini irā’et ve redd-i ḳabūl-i imdād u ta‘mīr-i ġayre işāret buyurulduġu nümūde-i mir’āt-ı żamāyir-i maḥremān-ı esrārdır.

-فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ-[555]

El-minnetü lillāhi’l-Fettāḥ ki ḫarāb-ı āteş-i ṣahbā-yı ‘aşḳ u irādetlerin hemīşe naḳdīne-i gencīne-i himmet-i rūḥāniyyet-i iksīr-ḫāṣıyyetleri ile ta‘mīr edip der-i āḫara ḥavāle ve müdāḫale-i imdād-ı ġayrle der-be-der ü serserī buyurmayıp belki çerāġ-efrūḫte-i nūr-ı naẓarlarına ebeden teşādüm-i emvāc-ı żarar-ı ḥavādiṯ kār-ger olmadığı kerāmet-i muḳarrereleri olmuşdur.

چنانکه حضرت اولو عارف قدس سره العزیز میفرماید:

(رباعی)

[مفعولُ مفاعلن مفاعیلُ فَعُول]

[555] Haşr Sûresi, 59/2. Âyet: “Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın.”

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلّن فاع]

در ها همه بسته اند الا در تو

تا ره نبرد غریب الا بر تو

ای در کرم و عزت و نور افشانی

خرشید و مه و ستارگان چاکر تو

Naḳlest ki

Eyyām-ı muʿayyene-i semāʿ-ı bā-ṣafā-yı cedd-i emcedlerinde ʿuṣṣāḳ-ı ṣāḥib-i vecd ü ḥāl eṣnā-yı semāʿda çarḫ-zenān-ı dāʾire-i bī-ḫodī iken muṭribān-ı ḫoş-dem āṣār-ı celīle-i Ḥażret-i Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed)den ve nigīn-i ḥalḳa-i āyīn-i dil-nişīn olan güfte-i ʿālem-pesendīdelerinden

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

[Fāʿilātün] [Faʿlün]

Ayaġınuñ tozını sürme çeken gözine

Nesne görür gözi kim vālih ü ḥayrān olur

beyt-i şerīfin terennüm eyledikleri eṣnāda bir zebān-āver-i ḫod-bīn

(Mışrāʿ)

[Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün]

Āyā ne görür görse bu melʿabeden ġayrı

mıṣrā‘ıyla ṭanz u suḫriyye eylediği ānda der-ḥāl dü çeşm-i ‘ayb-bīnine ṭaraf-ı ġaybīden bir nāzile müstevlī olup merdüm-i çeşmiyle beyne’l-mubaṣṣırāt perde-i ġalīẓa olduġundan mā‘adā elem-i ṭāḳat-güdāzı ol ḳadar kār-ger-i cān-ı bī-çāresi olmuş ki rūz u şeb kārı nāle vü feryād u pīç-tāb olduḳda āḫırü’l-emr sābıḳa-i ‘ināyet-i rabbānī kendiye ḳā’id-i menzil-i tevbe vü istiġfār ve sā’iḳ-i ilticā-yı sāye-i kerāmet-māyeleri feryād-res ve

(Beyt)

[Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün]

Dergehinüñ ḫākini ḫʷār gören bī-baṣar
Bencileyin kör olup suḫre-i şeyṭān olur

beyt-i i‘tiẕār-mażmūn u naẓm-ı ibtihāl-meşḥūnuyla südde-i sa‘ādet-i ḥażret-i şāhzāde-i ‘ālī-cenāb-ı ḫilāfet-nişāblarına ‘arż-ı ḥāl-i pür-melāl edince bir miḳdār murāḳabeden ṣoñra rūy-ı beşāşet-nümā-yı beşāret olup ‘يعمر الخراب من حيث ينهدم.’ meṡel-i sā’iri mışdāḳınca **“Sizlere ‘ilāc-ı dīde yine ol ‘āşıḳānıñ ḫāk-i pāy-i tūtiyā-pāyeleridir”** deyip hemānā pāy-gāh-ı meşhed-i münevverlerinden bir miḳdār cevher-i kāfūr-ṭıynet ü ‘abīr-nükheti her dü çeşm-i belā-yı ziyān-dīdesine sürme edince perde-i mücāzāt ref‘ u derd-i mükāfāt def‘ olup eclā mine’l-evvel ve aṣfā mine’l-aḳdem olduġu eṡnāda telṡīm-i kūşe-i dāmen-i kerāmet-pīrāmen-i ḫayru’l-ḫalefi ve rūy-ı ḍarā‘at-me’āl-i ‘atebe-i ‘ulyā-yı türbe-i münevvereleri olup **“** آمنا و صدّقنا كه اوّلا ديدهٔ من مجرم كور دل عماء بعد البصر جزا ديد و واله گشت. ثانيا چشم جرم بين و گريه آيين من عطاء بصر بعد العما معاينه كرد و درين دو جلوهٔ كرامت اگين حيران شد كه فى الحقيقه اين دو بينش اثر آن كشش است. **”** diye inābet-i ṭarīḳat u küleh-pūş-ı irādet ve sülūk-i rāh-ı rāstda silk-i iḫvānu’ṣ-ṣafāya munṭaẓam olmuşdur.

(قطعه)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

رو بندۀ شاهی شو و آزاد بلا شو

کز خاك قدم چشمۀ چشمت بکشاید

گر خاك رهش باشی و منظور[S.55]عنایت

تا نور نگاهش چه کرمها بنماید

Mervīst ki

Ol sulṭān-ı iḳlīm-i rūḥāniyyetiñ māye-i himmet-i bī-hemtāları evlād-ı kirām u fuḳarā vü aḥbāblarınıñ esās-ı kār-ı niẓām-ı ma‘āyiş ü ma‘ādları ve sāye-i ġayret ü ḥimāyetleri sedd-i sedīd-i iḫtilāl-i aḥvālleri olup fī’l-ḥayāt ve’l-fevāt mensūbān-ı silsile-i neseb ü ṭıynet ve müntemiyān-ı dā’ire-i ḥaseb ve ṭarīḳatlarınıñ bi-fażlillāhi te‘ālā ve ‘avnihi müşkilāt-ı cism ü cānları āsān ve cevānib-i umūrlarından iḫtilāl rūy-gerdān olup celben ve def‘en ve bi’l-cümle me’mūnü’l-ġā’ile-i minnet-i ebnā-yı zamān ve müstaġnī-i iḥsān-ı selāṭīn-i cihān ve müstaġīṣ-i imdād-ı nihānīleri olmaġla her biri iḥrāz-ı merātib-i refī‘a-i ma‘neviyye edip ḥükkām-ı dünyā-yı dūna tenezzül ve ehline kā’inen men kāne ser-fürū vü mürāca‘at etmemekle merci‘-i ḳadr-āşināyān-ı insānī vü mültecā-yı dil-rūşenāyān-ı ‘irfānī ve mesned-ārā-yı sarāy-ı ḳanā‘at ve müttekā-zīb-i ḫanḳāh-ı ferāġat olup irşād-ı ḳābilīn ü isnād-ı müsta‘iddīnde rāyet-efrāz-ı imtiyāz ve feryād-res-i üftādegān u rāḥat-resān-ı derdmendān olmada ilā haẕa’l-ān müşārün-bi’l-benān ve meẕkūr-ı elsine-i iḥsān olmuşdur.

Ḥattā nisbet-i ḥaḳīḳiyyelerin muṣaḥḥaḥ ve verāṯet-i sırrıyyelerin müṯebbet, ḫāṣṣa-i ʻırḳ-ı zekīileri ve emāret-i tevrīṯ-i behiyyeleri olan çār emānet ki şifā-cūyān-ı müstemendāna kerem buyurduḳları ābdest-i meymenet-peyvestleri ve izāle-i belā-yı belādet ü defʻ-i remedde meded buyurulan rīḳ-i berīḳü'l-āṯārları ve keşf-i kürbet-i laḳve vü fālicde sebeb-i defʻī vü ʻilāc-ı tedrīcī olan sīlī-i pençe-i tesviye-perdāzları ve mesḥ-i keff-i kifāyet-sāzları ve indifāʻ-ı ḥummā vü ṣarʻda mevrūṯ olan ruḳye-i bedīʻaları pey-revān-ı eslāf-ı ʻaliyyeden bulunan ḫıyāru'l-aḫlāfda cilve-ger-i minaṣṣa-i te'ṯīr ü müteḫallifān-ı iṯr-i ābā-yı kirāmda nā-dīde vü ġayr-ı mesmūʻa olduġu baḳāyā-yı silsile-i ʻaliyyelerini iḥsānla teşvīḳ ü ḥırmānla te'dīb olduġundan māʻadā re'sü'l-māl intisāb-ı iṯr-i şerīflerine iḳtifā olduġun işʻār ile süllāk-i meslek-i merdānelerin iḳdām-ı iltiḥāḳ-ı ḳavāfil-i muḥaḳḳıḳīnde beẕl-i mechūda terġīb ve iżāʻa-i biḍāʻa-i vaḳt u himmetden terhīb buyurmaları daḫi kerāmet-i maʻādiyye-i her deme olduġu nümāyān u müstaġnī-i beyāndır.

كما أشار إلى تلك الدقيقة حضرت سلطان الحقيقة صلى الله عليه وسلّم بهذه الكلمة الجامعة كل تقى نقى. فهو آلي. فإن ظهور النقاوة والتقوى أمارة تصحح النسبة المعنوية وعلامة تثبت الآلية الحقيقية وفي الإحسان الأجانب وحرمان الأقارب من تضاعف التشويق والتوبيخ ما يلوح على القرائح الصافية والطبائع المعتبرة.

-فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ-[556]

[556] Haşr Sûresi, 59/2. Âyet: "Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın."

(قطعه)

[مفعول مفاعلن فعولن]

آه از نفس "فليس منى"

و آه از نظر "اليك عنى"

يا رب مددى كه سد نگردد

"بينونت بينهم و بينى"

وفى الحقيقه درين طوفان حوادث سيرت حسنۀ اسلاف سفينة النجات اخلافست.

من تخلف عنها غرق ومن أدركه الغرق لن ينفع الملق وحسب حال مآلش -إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ-[557] باشد.

اللهم إني أعوذ بك من الحور بعد الكور. فادخلني سفينة نجاتك على الفور آمين. يا مجيب السائلين بحرمة *

*الشفيع الأمين.

[557] Hûd Sûresi, 11/46. Âyet: “Allah, "Ey Nûh! O asla senin âilenden değildir. Onun yaptığı, iyi olmayan bir iştir. O halde hakkında hiçbir bilgin olmayan şeyi benden isteme. Ben sana cahillerden olmamanı öğütlerim" dedi.”

در بیان مواهب غیبیهٔ آن سلطان الرجال که در عقبش باصل رجوع فرمود و برخی هنوز یادگارش مانده است.

Mervîst ki

Ol Nūḥ-ı ṣānî-i keştî-i selāmet, ṭūfān-ı fetret-i İsmā‘îliyye’de heştād nefer dervîşān-ı Mevlevî vü abdālān-ı Bektaşî ḳā’idi olup gūyā her menzilleri ḳarye-i şemānîn olaraḳ beyne’l-ḥaṭṭ ve’t-terḥāl müteveccih-i Fārs olduḳları eṣnāda bi-ḥasebi’l-iḳtiżā beriyye-i bî-‘umrāna muṣādefe-i nüzūlle cemā‘at-i ḳanā‘at-i mübtelā-yı mecā‘at olduḳda rufeḳā-yı ḫavāṣṣ-ı fuḳarādan bir mehbiṭ-ı nūr, naẓar-ı ‘āṭıfetlerine nefes-i enfes-i kün-fe-kānlarıyla ḫiṭāb-ı ‘ināyet-me’āb buyurup **“ ای درویش تنور و ای ده دهٔ فرون! درویشان را از جیب غیب نان بخش کن!”** fermān-ı ḳażā-cereyānlarına imtiṣālen muḫāṭab-ı merḳūm, furūn-ı ḥabîbinden dest-i iṭā‘at u teslîmle cümle-i muḥtācāna nān-ı germ kerem edip ve her vaḳt-i ḥācetde ṣa‘ālike-i mütevekkilîn ü ḳāni‘îne iḥsān-ı kerāmet-nişānları der-kār ve ceyb-i bende-i kemînelerinden yed-i beyżā-yı eyādîleri pedîdār olup rūy-ı zîbā-yı ‘arūs, nüzūl-i mā’ide-i raḥmete perde-dār **[S.56]** olması resîde-i rütbe-i iştihār olmuşdur.

Ve Daḫi

Ol ḳāfile-i hidāyet bādiye-peymā-yı seyāḥat ve menāzil-i bî-ābda pür-tāb-ı teşnegî olduḳda debbūs-ı kerāmet-me’nūs-ı ṣu‘bān-serleri deheninden nübū‘-ı mā’-i ma‘în ile irvā-yı müte‘aṭṭışîn eylediklerinden mā‘adā müdün ü emṣāra güẕār buyurduḳlarında meṣārif-i mühimme-i iḫvān için ol ser-çeşme-i zülāl gūyā ḫızāne-i nuḳūd-ı emvāl olup deheni der-i gencîne-i māl-ā-māl ve miḳdār-ı kifāyet, dirhem ü dînār-niṣār olduġu ve gāh u bî-gāh reh-güẕār-ı ḫayl-i iḳbāllerine ṣaf-keş olan erbāb-ı evcā‘ u esḳāma lāmise-i keff-i kifāyet-sūdlarınıñ îṣāl-i eṣer-i bür’-i sā‘alarına vāsıṭa

‘aṣā-yı Ḥażret-i Kelīm-āṣār olduġu cilve-ger-i meydān-ı tevātür-i merdān-ı rāst-reftār u ḫoş-kirdārdır ki ḥālā ol emānet-i ‘uẓmā rehn-i eydī-i ṣıyānet-i aḫlāf-ı Güneş Ḫānī (‘aleyhā ve ‘alā ābā’ihā’t-taḳdīsi’s-Subḥānī) olup āṣār-ı celīle-i merḳūmeniñ eb‘āżına maẓhar olduġu meşhūr-ı iḫvān-ı zamānımızdır.

<u>Hem-çonān</u>

Ol sipeh-dār-ı cünd-i raḥmet-āsitān-ı melā’ik-meṭāf-ı Ḥażret-i Sulṭānü’l-ins vel’l-cin Ebū ‘Alī Mūsā er-Rıżā (raḍıyallāhu ‘anh) ziyāret-i fā’iżu’l-berekātıyla muġtenim olduḳda ol dārü’s-semāḥadan in‘ām buyurulan evānī-i maṭbaḫ miyānında ma‘rūfu’l-bereke olan ḳazġan-ı kebīr ki ḥālā dergāh-ı ‘ālīlerinde her mevsim-i ‘āşūrā geldikde ṭabḫ-ı hefdāne ḫıdmetine taḫṣīṣ buyurulup lākin eṣnā-yı seyāḥat-i Fārs u ‘Arab u Rūmlarında cemā‘at-i enbūh-ı dervīşān u muḥibbāna ṭabḫ-ı ṭa‘ām olunduḳda her ne miḳdār olursa be-her ḥāl mevcūdīne vefā edip belki teşmīr-i sā‘id-i himmet buyurup dest-i kerāmet-peyvestlerin hengām-ı ġaleyān-ı maṭbūḫda kef-gīr buyurduḳlarında ḥayretü’l-‘uḳūl bereket-yāb ve eğer hezār u eğer ṣad hezār cümleyi iġnādan ṣoñra yine leb-rīz olduġu mirār-ı keşīre müşāhede olunmuşdur.

‘Ale’l-ḫuṣūṣ, mevsim-i ‘āşūrāda ḳışṣa-i şāyi‘a-i berekātı ḥavālī-gīr olmaġla teyemmünen ve teşeffiyen ricāmend-i hefdāne olanlara bāliġan-mā-belaġ iḥsāna tenbīh buyurulup tevehhüm-i nefād ẓuhūrunda imdād-ı āb-ı germle tavṣiye olunmaġla ḫademe-i maṭbaḫ-ı cihān-sīrleri müceb-i emr-i ‘ālīleri üzere iḳdāmda seyl-āb-ı kerem-i revān ve cümleyi sīrāb etdikde ḳaṭ‘ā leẕẕetine tenezzül ve dānesine noḳṣān terettüb etmediği zamān-ı sa‘ādetlerinde minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olduġundan mā‘adā bi’d-defe‘āt Ḥażret-i Ḫıżır Şāh Çelebi nevbetinde daḫi ser-zede-i verā-yı perde-i ‘ādet olmuşdur.

Ve fī yevminā haẕā, yine māye-i bereket-i pīşīnden ḫālī olmayıp mertebe-i īrāṣ-ı ta‘accüble emṣālinden mümtāzdır. Ve baḳıyye-i evānī-i mevhūbe-i merḳūme

el-yevm maṭbaḫ-ı ḫānḳāhlarında müẕekkir-i menḳabe-i dīrīneleridir. Lākin ʻalemeyn-i muḥarrereyniñ ṣadme-i ḥarīḳle ancaḳ mehçe-i sīmīnleri ḳalıp ser-zīb-i ṣandūḳa-i muṣrıḳ[a]ları ve mesḥ-i maḥāll-i evcāʻda cā-nişīn-i sāye-i keff-i kifāyet-sūdları ḳılınmışdır. Ḳālıb-ı pīşīnlerine ifrāġa işāret-i rūḥāniyyeleri ẓuhūr etmekle ḫod-be-ḫodāne ictirādan iḥtirāz olunmuşdur.

<u>Hem-çonān</u>

Hengām-ı iḳtisām-ı tereke-i vāfiyelerinde ḳarīb ü baʻīd vereşelerinden herkes bi't-terāżī memnūn-ı niʻam-ı mevrūṯe olup lākin elbise-i müteberrike vü esliḥa-i müteyemminelerine geldikde ḫırḳa vü tennūre vü sikke-i şerīfeleri türbe-i mübārekelerinde ḥıfẓ ve seyf ü debbūs u ġaddāre vü rikābları kemā-fī'l-ḥayāt ṭarafeyn-i ṣandūḳa-i refīʻa ve pāy-gāh-ı muʻallālarına vażʻ olunup ve aḥyān-ı iḳtiżāda meyāmin-i celīlelerinden istifādeye ḳarār verilmiş iken şemşīr-i ʻacāyib-te'ṯīrleri şuʻab-ı naḫle-i esrār u ʻurūḳ-ı nisbet-i pāyidārlarından Ḥażret-i Çelebi Ḫıżır Şāh cenāb-ı ḫilāfet-me'āblarına tefvīż ü teslīme işāret-i rūḥāniyyeleri sünūḥuyla ʻamel olunmaḳ iḳtiżā edip ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātlarınıñ müntaḳil-i sırr-ı ḳudsīleri olduġuna ḥuṣūl-i yaḳīn ile nevbet-i ṣāḥibiyyet-i seyf-i kerāmetleri kendiye naḳl eylediği müteʻayyin olduġun eṭvār-ı şerīfeleri daḫi te'yīd edip lākin, ḥüsn-i edebleri ʻalā ceriyyi'l-ʻāde istiʻmāle māniʻ olmaġla maḳām-ı ḫāṣlarınıñ dīvār-ı semt-i ḳıblī ve bālā-yı ser-i devletmendlerinde āvīze-i veted-i ḥürmet ü emānet olmasını istiḥsān buyurup [558]'الجنة تحت ظلال السيوف.' mışdāḳınca sāye-i pür-berekātlarında āsūde-ser-i hücūm-ı ṣūrī vü maʻnevī olmuşlardır. Pes ḫuṣūṣ-ı seyf-i **[S.57]** ṣārim ve teʻāṭī-i ḥüsām-ı ḥāsimlerinde şühūd-ı işāret müsāʻadeleri düstūru'l-ʻamel olup ḳarnen baʻde ḳarnin mürāʻāt-ı edeb ü muḥāfaẓa-i rıżā sebebiyle istişmām taʻyīn olunan vücūd-ı necābet-nihād-ı silsile-i zekiyyelerine teslīm-i ḳāʻide-i muḳarrere-i evlād-ı kirām ve

[558] Buhârî, "Cihâd", 22, r. 2818; Müslim, "Cihâd", 19.

żābıṭa-i mecma‘un-‘aleyhā-yı aḥfād-ı ẕevi’l-iḫtirāmları olmuşdur. Ḥattā Ḥażret-i Ḫızır Şāh Çelebi ‘aḳībinde sükkān-ı Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye)den olan ba‘ż-ı vereşe nesḫ-i ḳānūn-ı hümāyūn-ı merḳūma ictirā ile ol seyf-i tāb-dār-ı kerāmeti ḥiṣṣe-i irṣiyyelerine idḫāl edip miyān-ı sā’ir-i emti‘ada ta‘biye ile vaṭanlarına naḳl ü tefaḳḳud eṣnāsında ġā’ib ve maḳām-ı ṣāḥib-i müşārün-ileyhde ḥażır bulunmaġla bir daḫi cādde-i rıżādan taḫallüfe cür’et olunmayıp ibḳā-yı mā-kān olunmuşdur.

<u>Mervīdir ki</u>

Diyār-ı Anadolu’da sūḫtegān, şerār-pāş-ı ṭuġyān u şu‘le-engīz-i buġyān olup eṣnā-yı müddet-i imtidād-ı şeḳāvetlerinde bi’d-defe‘āt tefrīḳ-i cem‘iyyet ü def‘-i mażarratları bābında ṣudūr-yāfte-i tehdīd olan evāmir-i sulṭāniyye mübāşirīn-i temşiyyeti olan mīr-i mīrān u vüzerā icrā-yı meżāmīninde iẓhār-ı ‘acz etmekle zūr-ı bürūzları iḫtilāl-efgen-i umūr-ı memālik olduḳda re’īsleri olan şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ ḫayāl-i muḥāl-i istiḳlāle düşüp ve ol seyf-i ‘acībü’l-eṣeriñ ṣadā-yı aḥvāl-i ġarībesi gūş-zedi olmaġla kendiye seyf-i devlet ü ḥırz-ı nekbet edinmek ārzūsuyla neferāt-ı sūḫtegāndan bir ‘ayyār-pīşe vü mekr-endīşeyi ziyy-i devīşāna ḳoyup Ḥażret-i Kūçek Meḥmed Efendi zamān-ı ḫilāfetlerinde āsitāne-i sa‘ādetlerine irsāl edip ve hengām-ı ġafletde seyf-i merḳūmu aḫẕ ve kendiye īṣāl ṣadedinde intihāz-ı furṣata tenbīh-i ekīd etmekle ol daḫi beẕl-i enbān-ı vüs‘ ve ḥiyel ü teġāfül-i maṣlaḥat-encām-ı pīş-vāyān u te‘āmī-i rūşen-dīdegān-ı ‘āḳıbet-bīnān ile dest-yāb-ı ẓafer ü pāy-ber-mefer olup murādını şaḫṣ-ı merḳūma teslīm etdikde ol daḫi ḫayme-i mesned-nişīni pāy-gāh-ı ‘amūduñ ḥiẕāsına āvīḫte ve taḥt-ı sāyesinde ḳarār ve def‘-i endīşe-i demār etdikde bi-iẕnillāhi’l-Ḳadīri’l-Müntaḳim ol fitne-i ḫ^{w}ābīde ġarḳa-i yemm-i ġaflet iken ser-zede-i perde-i niyām ve gerden-zen-i nā’im-i be-nām olup ‘ale’ṣ-ṣabāḥ etbā‘-ı şeḳāvet-nihādı ve cān-dārān-ı ḥirāset-mu‘tādı ol şemşīr-i bī-zinhārı fütāde-i miyān-ı gerden ü ser-i pür-idbārı ve āġeşte-i ḫūn-ı murdārı bulmaġla kendilere bā‘iṣ-i bīdārī ve kār-ı

āzār-ı ʿibād u taḫrīb-i bilāddan bādī-i bīzārī olup ʿalāḳa-i cemʿiyyetleri güsiste ve kendiler kemā-fī'l-evvel biḳāʿ u medārise perīşān olup ve vaḳʿa-i sirḳa ḥudūşunda beyne'l-aḳārib ve'l-ecānib dağdağa-fersā olan güft u güy-ı iḥtimāl-i sirḳa ve ġaybet-i maʿhūde cevāb-ı teskīn-baḫşāsında Ḥażret-i Kūçek Meḥmed Efendi (ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz)iñ nefes-i büzürg-eşerleri ki **"غم مخموريد! كشنده را كشد و برنده را آرد!"**dir.

Ol nefḫa-i ḳudsiyye mışdāḳınca ʿayyār-ı merḳūm, metāʿ-ı mesrūḳunu iẕʿān etmekle tevbe-kār ve tīġ-ber-ser ü pelās-ı nedāmet ber-dūş, südde-i saʿādete rū-māl ve kemer-beste-i ḫıdemāt-ı erbāb-ı ḥāl olduġu güş-güẕār-ı ricāl-i devlet olduḳda ol emānet-i kübrāya ḫızāne-i şehriyārī maḥal olduġu meşveretinde **"هر كه را سر بايد ازين انديشه بر ايد."** kelām-ı inṣāf-niẓāmıyla pādişāh-ı vaḳt ḫatm-nāme-i istişāre edip vücūd-ı ʿavāṭıf-ı ḫusrevānīyle ʿazīz-i müşārün-ileyhi ikrām ve neyyirāt-ı rūḥāniyyāt-ı ecdād-ı emcādlarından istināre buyurduḳları baḳāyā-yı aṣḥāb-ı muʿāyeneden şifāhen telaḳḳī olunmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ol seyf-i tāb-dār-ı maẓhar-ı āṣār-ı ʿasākir-i muvaḥḥidīn aʿdā-yı dīn ile eynemā kānū cihād edip ve nuṣret-i ilāhī ve te'yīd-i kemāhī müteveccih-i cānib-i cündü'r-raḥmān olduḳda be-her-ḥāl ʿarżen ḥarekete gelip kendiyi dīvāra bi'd-defeʿāt urup ve gāh u bī-gāh eşnā-yı ḥareket ü ihtizāz-ı maʿhūdede min yedi'l-ġayb āhīḫte-i niyām-ı mübārek olup lākin tefāvüt-i miḳdār-ı insilālleri ile binā'en 'ale't-tecribeti'l-ʿadīde kemiyyet-i nuṣret ü te'yīde tefe''ül ü istidlāl olunduġu aḫbār-ı sārre-i ġalebe-i müslimīn tafṣīl ü taṣdīḳ edip eşnā-yı esfār-ı ġuzāt-ı muvaḥḥidīnde ḥareket-i merḳūmesi müjde-dih-i pīşīn olduġu gibi sükūnu daḫi yā ṣulḥ yā ʿadem-i muḳābele **[S.58]** veyā maġlūbiyyete emāret-i mücerrebe olmaġın çeşm ü güş-ı ahālī ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine olduġundan māʿadā her gāh-ki evlād-ı kirām-ı Ḫudāvendigārī (ḳuddise sırruhu'l-Bārī) ḥażarātından birisi ser-nihāde-i bālīn-i iḥtiżār olsa elbette

ḳarīben kāne ev ba‘īden ṭūlen ḥarekete gelip ekşeriyā üç kere ḫareketden şoñra sākin olduḳda intiḳāl-i kibāra ve ḥareket-i şunā’īde irtiḥāl-i evsāṭa ve ḥareket-i vāḥidesinde fevt-i şıġāra işāret olduġu resīde-i derece-i tecrübe-i şādıḳa olduġu kibār-ı ḫānedāndan ‘ale’t-tevātür istimā‘ olunduġundan mā‘adā ol ‘ırḳ-ı zekīden evlād u aḳribāları intiḳālinde keyfiyyet-i muḥarrere mu‘āyene ve evḳāt-ı ḥirāb-ı mücāhidīn-i İslām’da müşāhede olunmuşdur. Ve ‘ليس الخبر كالعيان.’ mışdāḳınca fe-ḥamden şümme ḥamden āşār-ı celīleleri bā‘iş-i te’kīd ü teşyīd-i i‘tiḳād u te’sīs-i iḫlāṣ olup ser-i mū tereddüd ü iştibāha kūşe-i dil ü cānda cāy-ı taḫallül nā-yāb ve taḫayyül-i irtiyāb u tevehhüm-i ḫilāfiñ müdāḫili mesdūde olmuşdur.

<u>Mervīst ki</u>

Ol şamşām-ı dü rūyuñ ba‘ż-ı āşār-ı vech-i ẓāhiri maşrū‘-ı müstaġraḳa besmele-i şerīfe ile işāret-i ṭūlānī ya‘nī semt-i re’sinden ṭaraf-ı ḳademine üslūb-ı ḍarb-ı bī-muḥābāda imrār olunsa der-ḥāl ifāḳat ḥuṣūlü ve ḳabża-i mübārekesinde zer-nişān olan ḳıṭ‘a-i celīle-i ‘**نَادِ عَلِياً**’ ilā āḫirihānıñ ġusāle-i müteyemmenesi maḥmūma ‘āfiyet-i def‘ī-res olduġu ve āb-ı rūy-ı tāb-dārıña müftetaḥ-ı āyāt-ı sūretü’l-Fetḥ zer-nişānıdır. Teysīr-i vaż‘u’l-ḥamlde ve teshīl-i nez‘u’r-rūḥ ve def‘-i pīç-tāb-ı sekerātda āyeten min āyātillāhi’l-Ḥakīm olduġu sevālif-i ezmāndan mā‘adā ānen-fe-ānen teceddüd üzere olup ve ol ḫoş-ḳadem-i maḳām-ı rif‘atiñ ser-ḳabża-i laṭīfesi ki nümūne-i ser-i şehbāzdır, nā-gāh fāḫte miḳdār-ı beyāż reng sebz-i minḳār dü dīde sürme-dār bir ṭā’ir-i lāne-i ġayb-ḳarāra nişīmen olup yine medḫal ü maḫreci bāşıradan nihān mānend-i rūḥ-ı revān āşiyān-ı evvele pervāz eylediği ve bu ṣūret-i bedī‘a pedīdār olması ‘aḳībinde ḫānedāna min ḥayşu lā-yaḥtesib baḫt u iḳbāl ü fütūḥ teveccüh eylediği ġayr-ı merre cilve-ger-i sāḥa-i ḥadeḳa-i enẓār olmuşdur.

Ve Dahi

Derdmendān-ı aṣḥāb-ı ḫulūṣdan hezār bīçāre ve nā-ümmīd-i ‘āfiyet vech-i bāṭınīlerinden ‘aks-endāz olan pertev-i ‘ināyāt kemā-fī’l-vāḳi‘ eṣer-fermā ve mübtelāyān-ı edvā’-i müşkileye devā olduġun henūz ba‘de’l-vuḳū‘ vürūd-ı vüfūd-ı nüẕūr u ḳarābīn-i teşekkür ve nuḳūl-i terākīb-i veḳāyi‘-i ṣādıḳa şühūd-ı muḥaḳḳıḳa vü berāhīn-i muṣaddıḳa ve ‘uhūd-ı sābıḳayı müceddide vü müẕekkiredir.

Ve Dahi

Rikāb-ı ma‘ālī-intisābları ki pāyīn-i ṣandūḳa-i sāmiyelerindedir, evrām-ı evcā‘-ı aḳdāma ta‘yīn buyurulup ġajīdegāndan cebhe-sāy-ı āsitān-ı felek-sāy-ı türbe-i firdevs-rütbeleri olanlara misās-ı cirm-i şerīfi, māye-i ḳuvvet-i reftār-ı rāh-vār ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, eṭfāl-i zümenāya sebeb-i iḳtidār u iḳdām-ı meşiyy-hemvār olduġu maḥżā berekāt-ı ḳadem-i kerāmet-ḳademleri ve eṣer-i keff-i pāy-ı medāric-peymāları olduġunda iştibāh, ‘ayn-ı tesvīl-i nefsānī vü nefs-i vesvese-i şeyṭānīdir.

فطوبى للمخلصين وبشرى للخالصين.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

معجزاتی و کرامات خفی

بر زند بر دل ز پیران صفی

بر زند از جان کامل معجزات

بر ضمیر جان طالب چون حیات

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شد ز پابوسش رکاب شاه مانند هلال

بوسه گاه مردم چشمان اصحاب جلال

Eğerçi ‘aḳl-ı dūr-endīş ü fikr-i fużūlīye bu maḳūle ecrām-ı cāmideden ẓuhūr-ı āṣār-ı ‘acībe daḫi emṣāl-i māl-i ḫulyādır. Lākin ḳalem-i cāmidden mefātīḥü’r-rızḳ olan ḫuṭūṭ-ı ḥasene ẓuhūru vesā’iṭ-i enāmil ü dest ü bāzū vü ‘urūḳ u a‘ṣāb ve ef’ide-i küttāba mürtefi‘a olduḳda ervāḥ u ‘uḳūla müntehiye olup anlar daḫi güẕer olunduḳda sırru ve ileyhi’l-müntehī pedīdār olmaġla muṭlaḳā evliyā-i kirām ve müte‘alliḳāt-ı müteberrikelerinden rū-nümā olan ġarā’ib-i aḥvāl-i faẓl-ı maḥż, mükerrem-i bī-ġaraż u ‘ayn-ı luṭf-ı muḥsin-i bī-‘ivaż olmaḳ üzere ki lübb-i ‘aḳīde-i ehlü’s-sünnedir, rişte-keş-i īrād olunup ’ولا يخرق العادة المتقنة إلا صاحبها.‘ mışdāḳınca [559]- وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ۚ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ- mūcebince cevāmid-i meẕkūreden **[S.59]** āṣār-ı ‘acībe-i merḳūmeniñ irā’eti esīr-i berzaḫ-ı i‘tizāl olanlara tebākīt-i Subḥānī ve ‘adem mertebesi cumūddan enzel iken bi’l-ḳudreti’l-ḳāhire irā’et-i nuḳūş-ı ekvān-ı müselleme olunca mā‘adāya **“**”وما هو على الله بعزيز. cevāb-ı bā-ṣavābı tenbīh-i

[559] Bakara Sûresi, 2/74. Âyet: “(Ne var ki) bunlardan sonra yine kalpleriniz katılaştı. Artık kalpleriniz taş gibi yahut daha da katıdır. Çünkü taşlardan öylesi var ki, içinden ırmaklar kaynar. Öylesi de var ki, çatlar da ondan su fışkırır. Taşlardan bir kısmı da Allah korkusuyla yukardan aşağı yuvarlanır. Allah yapmakta olduklarınızdan gafil değildir.”

Ṣamedānī olduġunda tereddüd, el-ıyāẕen billāhi’l-Ḥafīẓ eşer-i şeḳāvet-i sermediyye vü nümüne-i ḥırmān-ı saʿādet-i ebediyyedir.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آهن از پیوند روشندل شود

روی خوب و زشت را آیینه دار

ز انتساب "لا فتی الا علی"

گفته شد "لا سیف الا ذوالفقار"

Rivāyet kerde end ki

Ol yegāne-i meydān-ı ercümendī vü ferzāne-i dīvān-ı ḥaḳ-pesendī aʿnī-bih Ḥażretü’s-Semāʿī Meḥmed Efendi (ḳuddise sırruhu’l-ʿazīz)iñ mübtedā-yı ẓuhūru ve müntehā-yı buṭūnu yek-pāre dā’ire-i kemālāt-ı vehbiyye ve ḥalḳa-i cemʿiyyet-i zamān u mekān u iḫvān olması zamān-ı müsāʿade-ʿunvānları ’ ولدت في زمن الملك العادل’ feḥvāsınca velādetleri evāḫir-i Bāyezidiyye ve irtifāʿ-ı şān u iʿtilā-yı mekānları nevbet-i Selīmiyye ve ḳarār-ı şeyḫūḫetleri mevsim-i Süleymānī’ye müṣādefe üzere olup sulṭān-ı dīhīm-i velāyet-i beyne’s-selāṭīn muʿāmele-i bi’l-mücāmele-i bünüvvet ü uḫuvvet ü übüvvet ile ẓāhir ü muʿammer ü bāṭın olup ḫod mekān u iḫvānları ḫuṣūṣu ʿayān ve ġanī ʿani’l-beyāndır. Ol şāhbāz-ı ʿarş-pervāz-ı sidre-nişīn ve serv-i ser-efrāz-ı gülşen-i ʿilliyyīniñ külāh-ı nemedīleri tīġ-i ser-tīz ü

rikāb-ı āhenīleri gerd-i tedbīr-engīz olunca ser-tā-ḳadem ẕāt-ı hümāyūn-ı kerāmet-meşḥūnları menāḳıb-ı şerīfesine ḥavāṣıl-ı tefāṣīl-i ‘ibārāt-ı teng ü istiḳṣā-yı me’āṣir-i laṭīfelerinde meşā‘ir-i mū-şikāfān-ı deng olmaḳ ḥasebiyle neşr-i fevāyiḥ-i ṭayyibe-i eẕkār-ı cemīlelerinde reşeḥāt-ı yesīre-i işāret ü leme‘āt-ı ḫavārıḳ-ı bevārıḳ-ı cemāliyātla iktifā ve ekṣer-i şevārıḳ-ı meşārıḳ u maġārib-gīr-i celāliyyātları ṭayy ve ba‘ż-ı nesāyim-i ‘ināyetleri beyānı mevārid ü mehābb-ı ḫāṣṣalarına te’ḫīr ve maḥallinde terḳīmde niçe ‘avā’id-i zā’ide vü fevā’id-i rā’ide mülāḥaẓa olunup ẕerreten mine’ş-şemsi’l-enver ve şemmeten mine’l-miski’l-eẕfer iş‘ār u işmām olunmuşdur ki müstenīr-i eşi‘a-i velāyet ü müstenşıḳ-ı nefeḥāt-ı kerāmet olan iḫvān-ı ṣafā vü aḫdān-ı vefā ta‘arruż-ı istimdād-ı rūḥāniyyelerinden ve teşebbüṣ-i eẕyāl-i şefā‘āt-ı seniyyelerinden ġafleti lā’iḳ-i şān-ı himmet-i vālā-nişān görmeyip ḫıdemāt-ı ‘aliyye-i dergāh-ı derdmendān-penāhlarında kemer-beste-i iḳdām ü ṣābit-ḳadem-i iḫlāṣ olmaġla intihāz-ı furṣat-ı baḳıyye-i ‘ömr-i girān-ḳadr edip ve iżā‘a-i biḍā‘a-i müzcāt-ı vaḳtden tevkīde ihtimām-ı tām buyuralar!

متّعنا الله بشرائف التوفيق إلى ما ينبه ويفيق بحرمة سيدنا حبيبه الشفيع الشفيق.

Egerçi her çend

(بيت)

[مفعول مفاعلن فعولن]

از كلك و زبان كه بر آيد

كز خدمت وصفش بدر آيد

mışdāḳınca ‘uhde-i tenmīḳ-i menḳabe-i nefīselerinden kemāhī ḫalāṣ, bīrūn-ı ṭavḳ-ı lehçe-i mühce-i beşerdir, lākin mes’ūldür ki ser-i ḫaṭā vü noḳṣān bendeye kūşe-i dāmen-i mürüvvet-pīrāmen-i sırr-ı aḳdesleriyle mestūr ve rūy-ı kār-ı gerd-ālūdu kirişme-i ‘ayn-ı ‘ināyet-i rūḥānīleriyle manẓūr buyurulup

(قطعه)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول]

صاحب کرمانی که برحمت پیوست

از بنده نشویند بهر زلت دست

و رنه نشنیدیم کسی کو بر خاست

بر پیکروی کرد خطایی ننشست

mażmūn-ı raḥmet-meşḥūnuyla memnūn ve ḫāṭır-ı maḥzūn-ı üftāde-i ḫāk-i dergehlerin me’mūn-ı daġdaġa-i şerm-i hefve vü ḳuṣūr edeler!

بمنّه وکرمه آمین یا مجیب السائلین.

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Vekīl-i vāhibü’l-āmāldir Sulṭān Dīvānī

Aṣīl-i ṣāḥibü’l-iclāldir Sulṭān Dīvānī

‘Aceb feryād-resdir himmeti āfāḳ u enfüsde

Nigeh-bān-ı cihān-ı ḥāldir Sulṭān Dīvānī

Veliyyü’l-‘ahd-i sırr-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber’dir
Hizebr-i ṣafder-i abṭāldır Sulṭān Dīvānī

N’ola pervāne-i şem‘-i ḫayāli olsa her dīde
Meṭāf-ı ḳıble-i iḳbāldir Sulṭān Dīvānī

Ne ġam āfil-nümā olsa verā-yı sāyeden ḫūr-veş
Ser-i kevne yine cevvāldir Sulṭān Dīvānī

Odur çün baḥr u berr-i cism ü cānıñ Ḫızır u İlyās’ı
Melāẕẕ-ı süfne-i ehvāldir Sulṭān Dīvānī

Yeter *ṢĀḲIB* saña devlet gedā-yı dergehi olmaḳ
Şehen-şāh-ı bülend-efḍāldir Sulṭān Dīvānī

(Ḥażret-i Celāleddīn Erġun)

در سفتن در در آن عمان فنون و در گفتن سير و سير آن برهان شؤن أعني به حضرت جلال الدين أرغون وهو الكنز المشحون بالسر المكنون أفيض على ثراه المأمون من الطيب مالا تسبقه الظنون.

[S.60]

<u>Āvürde end ki</u>

Ol nuḳāve-i ḫānedān-ı yaḳīn ü sülāfe-i ensāl-i sulṭānü'l-'ārifīn ve ḫulāṣa-i silsile-i zekiyye-i muḫliṣīn Ḥażret-i Çelebi Erġun Celāleddīn bin Ḥażret-i Burhāneddīn İlyās Paşa bin Süleymān Şāh-ı Germiyānī ḳabīl-i velādet-i pür-bereketlerinde peder-i büzürg-vārları temāşā-yı 'ālem-i ḫayāl ü müşāhede-i cihān-ı miṣāl ü gül-çīn-i ġarāyib-i terākīb-i aḥvāl iken cedd-i a'lāları olan Erġun Ḫān'ı ḥaşmet-i mülūkāneleriyle sa'ādet-ḫānelerine teşrīf etmiş mu'āyene buyurup ol sürūr-ı mevfūrla bīdār olduḳda bu şāhzāde-i vālā-menḳabet velādetiyle mübeşşer ve ḥuṣūl-i ḥubūr-ı nā-maḥṣūr müyesser olmaġla vāḳı'aların tefe''ülen bi'l-ḫayr menzile-i vāḳı'a-tenzīl ve nām-ı nāmī-i cedd-i sāmīleriyle tesmiye buyurup **"ارغون ما هنوز آمد."** nefes-i enfesleriyle 'ulüvv-i şān u sümüvv-i mekān-ı ṣūrī vü ma'nevīye nām-zed olup ve bi-fażlillāhi te'ālā ve berekāti 'ırḳuhu'l-a'lā tefe''ül-i teyemmünleri

taḥaḳḳuḳ-yāb ve müttekā-zīb-i ḥaḳīḳat ve mesned-ārā-yı ma‘rifet ü meh-pāre-i vücūd-ı pür-sūdları menzil-i velāyetde bedrü’t-tamām olmuşdur.

(بيت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

ز آسمان آيدم اين بخت نه از عالم خاك

كار اقبال و ستار است نه كار بازو

<u>Naḳlest ki</u>

Ol nev-bāve-i şecere-i ṭayyibe-i İlyāsiyye ḥüsn-i intişā vü luṭf-ı nemāda Yūsuf-ı Ṣıddīḳī-nümā olmaġla gūyā şemeretu’l-fu’ād-ı gürūh-ı ṣıddīḳī-nijād u ḳurretü’l-‘ayn-ı a‘yān-ı celālī-nihād olmaġla cümle ḫıdmet-i terbiyye vü himmet-i tenmiyelerinde yek-dil olup ‘unfuvān-ı şebāblarında mecma‘u’l-ebḥur-ı ‘ulūm-ı naḳliyye vü ‘aḳliyye ve ḥāmil-i ādābu’l-mecālisi’l-‘āliyye ve kāşif-i esrāru’l-mesā’ili’l-ġāmıża olduḳda sālik-i meslek-i ferāġ-ı bāl ve sā’ir menhec-i ṣafā-yı ḥāl ve bīzār-ı daġdaġa-i cāh u māl ve miḳdām-ı tavṭıye-i muḳaddeme-i ẕevḳ-ı me’āl olup mānend-i Sulṭān ‘Abā-pūş iḫtiyār-ı ṭarīḳa-i faḳr u fenā ile vāṣıl-ı kenz-i lā-yefnā ve nā’il-i sırr-ı Mevlānā ve evāsıṭ-ı ‘ömr-i nāzenīnlerinde tāc-ı ḫilāfet-dār ve ‘İmādüddīn Hezār Dīnār vaḳf u binā eylediği ḫanḳāh-ı ṭarīḳa-i Ḫudāvendigārī’de şīve-i meşīḫat ü cilve-i irşād üzere ḳarār-dāde olmuşlardır.

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

کسی که نوبت "الفقر فخری" زد جانش

چه التفات کند تاج و تخت دنیا را

Ve rūşen-dilān-ı ‘avāḳıb-bīnān, mevāzīn-i i‘tibārlarında gevher-i tāb-dār-ı girān-miḳdārların dest-i ṣıyānet-i rūḥāniyye-i cedd-i büzürg-vārları ḫas u ḫāşāk-i rübūdegān-ı hevā-yı devlet-i nā-pāyidār silkine inżimāmdan muḥāfaẓa ve ḳaṭ‘-ı ‘alāḳa-i mā-sivāya muvāẓaba üzere mürā‘āt-ı şīme-i müşfiḳāneleri eşeri müşāhede olunup ve belki serī‘an bār-ı girān-ı emāret, dūş-ı himmet-i āzādān-ı ḫānedān-ı velāyetlerinden izāḥa ile irāḥa-i evlād-ı kirām buyurulmaḳ merāyā-yı ḳarāyiḥ-i ṣāfiyyelerinde cilve-ger olmaġla pīşīn-i ṣavb-ı sāḥil-i selāmet-i istiġnā vü ferāġa ‘aṭf-ı ‘inān-ı himmet evvelā Sulṭān ‘Abā-pūş ve şāniyen meşreb-i ‘ālīlerinden ser-zede olup āḫırü’l-emr sa‘īdü’l-ḥayāt şehīdü’l-memāt Ya‘ḳūb Çelebi nevbetinde ṣūret-peẕīr-i ġadr-i gevher-i ḳadr-i [560]-وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ- maẓmūn-ı münīfi temşiyyeti ḳalem-i tevḳī‘-i ġayret-i ẕü’l-celālī ile şebt-kerde-i ṣaḥīfe-i dehr olmuşdur. Gūyā āḫır-i nevbet-i ḫilāfetde ẓāhir olan ġadriñ mişli āşikār olup maġdūrīn-i devlet-i velāyet ü kerāmet-i şehādetle memnūn ve ġādirīn nekbet-i tedmīr ü istidrāc-ı ġarāmete maḳrūn olmuşlardır.

[560] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: “Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.”

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا توانی بنده شو سلطان مباش

زخم خور چون گوی شو چوگان مباش

Mervīst ki

Ol şāhzāde-i velāyet-ṭıynet ü Edhemī-ṭaviyyet dest-şūy-ı taṣarruf-ı māl ü dāmen-keş-i zīr-i pāy-ı ‘uzlet-i emṣāl ve āstīn-efşān-ı tenezzül-i cāh u celāl olup teşmīr-i sāḳ-ı sülūk-i rāh-ı ricāl ve kemer-beste-i ḫıdmet-i irādet olmaġla taḥṣīl-i ḥāle iştiġāl buyurduḳda evā’il-i ‘uhūd-ı ḥüsn-i sülūkleri evāḫir-i vālid-i mācid ü ‘amm-ı ‘amīmü’l-berekātlarına muṣādefe etmeğin muḳaddemāt u mebādī-i istikmāl-i nefes-i ḳudsīlerin anlar naẓarında istīfā buyurup ba‘de zamānin erīke-ārā-yı ḫilāfet-i ‘Ārif-i Ekberī olan şāhzāde-i mu‘aẓẓam Emīr ‘Ālim ve ba‘dehu Emīr Vācid ṣoḥbet-i terbiye-fermālarında iḥrāz-ı maḳāmāt-ı nihāyete muvaffaḳ olup ḫānḳāh-ı ‘İmādüddīn Hezār Dīnār’da müte‘aṭṭışīn-i ṭarīḳa-i evleviyye-i mevleviyye (keşşerehumullāhu ‘ale’l-ittiḥādī) irvā-yı zülāl-i irşāda ta‘yīn buyurulup ḥasbe’l-me’mūr ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān-ı cān-dārān ile ṣavb-ı **[S.61]** maḳarr-ı ḫilāfete rāyet-keş-i i’timār olduḳlarında tekmīl-i rüsūm-ı istiḫlāf buyurulduġu eşnāda ikrām-ı rūḥānī-i cedd-i emcedleriyle zīver-i tāc-ı ḫilāfet olmaḳ üzere istivā-yı ser-sebzī-i ḥaḳīḳat iḥsān buyurulup ol ‘aṭıyye-i işāret-i i‘tidāl ü nādire-i beşāret-i kemāl-i ḥāl anlardan ser-zede ve tārek-i sa‘ādetlerinde ḳarār-dāde olup anlardan ṣoñra daḫi vāṣıl-ı mecma‘u’l-baḥreyn-i cem‘ u farḳ ve fā’iz-i ser-menzil-i cem‘u’l-cem‘ olanlara sebḳat-i işāret-i rūḥāniyye ile

nişāne-i ḳıyām-ı maḳām-ı [561]-إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً- ve ‘alāme-i ḥaḍrā’-i Ḫıżriyye-i sırriyye olmuşdur.

كما أشار حضرت الأمير واجد قدس سره الماجد بقوله لكل أمر استواء إذا سلكته ملكته إلى حد الاعتدال بين الإفراط من الفرق والتفريط من الجمع فكما استفيض في اعتدال المزاج بالروح فكذلك يستفاض في هذه العدالة بسر الخلافة.

وچنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر در مثنوئ معنوی از آیات کمال انسانی فرماید:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اطلس تقوی و نور مؤتلف

آیت حمد است او را بر کتف

وا رهیده از جهان عاریه

ساکن گلزار و عین جاریه

بر سریر سر عالی همتش

مجلس و جای و مقام و رتبتش

مقعد صدقی که صدیقان در او

[561] Bakara Sûresi, 2/30. Âyet: “Hatırla ki Rabbin meleklere: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek birini mi yaratacaksın? dediler. Allah da onlara: Sizin bilemiyeceğinizi herhalde ben bilirim, dedi.”

جمله سر سبزند و شاد و تازه رو

Fī’l-ḥaḳīḳa, vāṣıl-ı sırr-ı i‘tidāl-i ṣırāṭu’l-mustaḳīm ü nā’il-i birr-i istiḳāmet-i seyr-i ḳadīm ve fā’iz-i maḳṣad-ı aḳṣā vü ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı intihā olanlarıñ siyādet-i ma‘neviyye vü verāṯet-i ḥaḳīḳat-i Aḥmediyyelerine āyet-i īmā olduġundan mā‘adā ol nişāne-i teşekkür-i ni‘met-i ‘uẓmā-yı ḫilāfet-i kübrāyı zīb-i ḥāḳḳu’l-vasaṭ-ı farḳ-ı ferḳadān-sāy u zīver-i tārek-i külāh-ı imtiyāz-ı küllī-nümāyları etmede her dem pā-ber-cāy-ı mülāḥaẓa-i mevḳi‘-i ḳadem ü serdir. Ser-muḥāfaẓa-i hübūṭ-ı berzaḫ-ı nedem olmaları ḫuṣūṣunda naṣb-ı ‘ayn-ı i‘tibār ve maṭmaḥ-ı naẓar-ı iftikār ḳılınmaḳ daḳīḳası der-kār olduġu mu‘āyen-i ūlü’l-ebṣārdır.

<u>Ve Daḫi</u>

Cihān-ı enfüsde taḥte mu‘addelü’l-feleki’l-aṭlasi’r-rūḥānī ve ḳısm-ı evvel iḳlīm-i evvel arż-ı sāhire-i vāsi‘ada ki neyyir-i a‘ẓam-ı tecellī semt-i re’s ü ḳademden deverān etmekle vaḳt-i istivā nihāyet-i irtifā‘da her müşāḫiṣ-i ḳadem-i ḳıdem ve bāḳī-i fenā-tev’emiñ ẓıll-ı vücūd-ı imkānīsi bi’l-külliyye mużmaḥil ve meyl-i cismāniyyeti sırr-ı rūḥa mā’il ve mevāni‘-i kemāl-i istināresi olan baḳāyā mürtefi‘a olduġu zamān ‘لي مع الله وقت’ emīni ve mekān-ı ‘ayn-ı maḳ‘ad-ı ṣıdḳıñ mekīni olanlar şāyān-ı ‘alāmet-i ma‘hūde olup mā‘adā fey-i zevāl mertebesi daḫi baḳıyye-i vücūd-ı ẓıllī emāret-i ‘adem-i istivā olmaġla bi-ḥasebi ḳānūnu’l-ḥaḳīḳa māni‘-i ta‘līm-i merḳūm olmaḳ sebebiyle maḥrūm olmaḳ muḳarrerdir. Ḳable ḥulūli’l-vaḳt ve’l-maḳām ṣūret-i mühmele-i taḳlīdiyye iddi‘ā’iyye olduġu ẓāhir ve ser-i bī-maġz-ı ḥāmile sevdā-yı ġurūr-āver olduġundan ġayrı belā-yı ġayret-i yār olacaġı bāhirdir.

كما أشير إليه بقوله لابد للاستواء من زمان ومكان واستقامة قائم والعارف يكفيه الإشارة.

چنانکه فرموده شد:

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بخط استوا بر قامت راست

ندارد سایه پیش و پس چب و راست

چو کرد او بر صراط حق اقامت

بأمر "فاستقم" میداشت قامت

ندارد سایه کو دارد سیاهی

زهی نور خدا ظل الهی

Mervīst ki

Ol bedr-i menzil-i ḫilāfet-pīrā ṣavb-ı maḳarr-ı me’mūra taḥrīk-i tedvīr teveccüh buyurup Dāru’d-devlet-i velāyet olan maḥmiye-i Ḳonya (ḥuriset ‘ani’l-beliyye)den rāyet-efrāz-ı tevdī‘-i eḳārib ü aḥbāb ve ḫavāṣṣ-ı iḫvān u ḫullānla südde-i sa‘ādet-būs-ı türbe-i firdevs-rütbe-i cedd-i büzürg-vār ve rūy-māl-i āsitān-ı rāstān-penāh-ı Ḥażret-i Şemseddīn (ḳuddise sırruhumā ve ufīżu ‘aleynā ve ‘alā kāffeti’ṭ-ṭālibīn sicālü birruhimā) olduḳlarında verā-yı perde-i bāb-ı ‘ināyet-me’āb-ı ḳubbe-i ‘arş ve ḳımme-i meşhed-i muḳaddeslerinden ‘alā rü’ūsi’l-eşhād ināle vü ihdā buyurulan sikke-i ẕü’l-şeref-i şemsiyyeyi bā-kemāl-i edeb ü ḫulūṣ, derūn-ı külāh-ı kerāmet-destgāhlarına derc ve telebbüs buyurulduġu cānib-i sırr-ı aḳdes-i cenāb-ı iżā’et-nişāblarından daḫi behre-yāb-ı nūr-ı naẓar u ḥiṣṣemend-i pertev-i eṣer olduġun müş‘ir olduġu gibi taḫt-gāh-ı ḳuṭbiyyetleri olan belde-i Kütahya’ya vuṣūlleri

ḳabīlinde fuḳarā vü aḥıbbādan cem‘-i keṯīr, merreten ba‘de uḫrā menzil-i sāmīleri olıcaḳ maḳām-ı refī‘e hübūṭ-ı ḳamer ve ḥavālī-i şerīfesiniñ **[S.62]** tamām-ı istināresin müşāhede eyledikleri ‘aḳībinde ḳudūm-i meymenet-ḳarīnleri sedd-i ṭuruḳ-ı ta‘bīrāt-ı āḫar edip **"وما خليفة الشمس إلا القمر."** ḥükmünü muḳarrır olmaḳ muḳarrer olmuştur. Ve gāh u bī-gāh ol tāc-ı heft-küngüreyi sāde telebbüs buyurduḳlarında ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i Ḥażret-i Şemseddīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn)den ṣūrī vü ma‘nevī ‘aks-i pertev-i ‘ināyet-i rūḥāniyyelerine işāret buyurulduġun ẓuhūr-ı āṯār-ı ġayr-ı mutaraḳḳıbe te’yīd etmekle ṣīve-i mücerrebeleri maḥremān-ı rāza bā‘iṯ-i intiẓār-ı āṯār-ı merḳūme olup ol bedr-i kāmiliñ āyīne-dār-ı şems-i felek-i ḥaḳīḳat olduġuna delīl-i rūşen olmuş-idi. Ve el-ḥāletü haẕihi, cilve-i eşi‘a-i rūḥāniyyet-i muḳaddeseleri ināre-i ḥavālīde der-kār ve sārbān-ı dīde-verāna meş‘ale-dār olduġun el-ān kemā-kāne olmalarına ve ol āfitāb-ı evc-i sa‘ādetiñ ḥāmil-i nūr-ı sırr-ı aḳdes olduḳlarına evvelen ve āḫiren dü dīde-i şühūduñ merdüm-i bīniş-būdları şāhideyn-i ‘adileyn ‘ayān olmaġla muḳaddime-i yaḳīniyye-i ḫilāfet-i şemsiyyeleri mānend-i **‘ نور القمر مستفاد من الشمس.’** ḳażıyye-i mücerrebe-i erbāb-ı naẓar olmuşdur. Ve ol sikke-i heft-küngüre hengām-ı ric‘at-ı ‘ālem-i ‘ılliyyīnlerinde gūyā sırr-ı cān-ı muḳaddesleriyle cihān-ı ġayb ve verā-yı perde-i ḫafāya çekilmişdir.

Ḥālā ser-zīb-i ṣandūḳa-i kālbüd-i ‘aliyyeleri olan ‘imāme-i refī‘a derūnunda olan sikke-i şemsiyye-i nemedīn nümüne-i yād olmaḳ üzere menḳūldür. Ve ma‘a haẕā ṣıdḳ u ḫulūṣla derdmendān-ı ṣudā‘a ilā yevminā haẕā telebbüsü sebeb-i bür’-i sā‘a iken ḥad-nā-şināsān u ḳadr-nā-fehmān-ı aṣḥāb-ı tezeyyīden iddi‘ā-yı istiḥḳāḳ-ı sikke-i ma‘hūde ile bir nā-şüste-rūy u ḳalender-heykel farḳ-ı ser-i pür-bād-ı ġurūruna vaż‘ eylediği ḥīnde giriftār-ı ‘ārıża-i ṣudā‘ dem-be-dem efzūn ve çend rūz esīr-i nāle vü enīn olup āḫırü’l-emr, bi-emrillāhi’l-Ġayūr ser-be-ṣaḥrā-yı ‘adem olduġu bā‘iṯ-i

i‘tibār-ı kūteh-āstīnān ve bādī-i intibāh-ı dırāz-destān olunca eşer-i cezīl-i nümüneleri nümū-dār-ı ḫavāṣṣ-ı muḥayyiretü’l-‘uḳūl-i aṣl ve rūşen-delīl-i meyāmin-i teşebbüh-i berekāt-ı ṣoḥbet-i ehl olup der ü dīvār-ı merdān-ı Ḫudā ve belki sāye-i ḳıbāb-ı fāḫire-i meşāhid-i ‘āliyyeleri daḫi penāh-ı derdmendān u māye-i rāḥat-ı müstemendān olduġu envār-ı aḳmār-ı eflāk-i velāyet-āsā ‘ālem-i ‘aynu’l-yaḳīn-gīr olmuşdur. ’من اعتقد حجراً فقد نفعه.‘ cilve-ger-i meydān-ı şübūt olıcaḳ ’من اعتقد ولیاً فقد نفعه.‘ bi’ṭ-ṭarīḳi’l-evlā olduġun inkār ḥilāf-ı bedāhet-i celiyyedir.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر در مثنوئ معنوی میفرماید:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رقعۀ تعویذ میخواهند نیز

در شکنجۀ طلق زن از هر عزیز

پس همه دانسته اند ان را یقین

که فرستد باد رب العالمین

پس یقین در عقل هر داننده هست

اینکه باجنبیده جنباننده هست

گر تو او را می نبینی در نظر

فهم کن او را باظهار اثر

ki bu maḳūle esbāb-ı ḫafiyyetü't-te'ṣīre i'tiḳād maḥżā evliyā-yı kirām ḥażarātınıñ min ṭarafi'l-'Azīz-i ẕī'l-celāl ve'l-ikrām iḥtirāmına i'timād ve fī'l-ḥaḳīḳa ṣiḳatu billāha rāci'dir.

وإليه المرجع والمصير من الشريف والحقير.

<u>Āvürde end ki</u>

Ol pīşvā-yı kārbān-ı ehl-i yaḳīn ü sipeh-dār-ı ḫayl-i mücāhidīn-i meydān-ı dīn sā'iḳ-i vārid-i Subḥānī vü ḳā'id-i ilhām-ı Rabbānī te'yīd ü imdādı ile mānend-i ḫurşīd-i raḫşān, menāzil-i aḥbāb u aṣdiḳā-yı ṭarīḳa-i cedd-i emcedin pür-tāb-ı irşād ve müştāḳān-ı cemāl-i kemāl-i insānī olanları ḳarīrü'l-'ayn-ı is'ād ederek finā-yı naẓar-gāh-ı ḳuṭbāne-i Ḥażret-i Sulṭān 'Abā-pūş'a ḳadem-nihāde-i inciẕāb olduḳda ol yegāne-i cihān-ı mürüvvet bi'ẕ-ẕāt rāyet-efrāz-ı istiḳbāl ü 'asker-keş-i istiḥlāl olup min ḳadīmi'l-eyyām vāridīn ü ṣādırīn-i sādāt-ı Mevleviyye teşyī' ü terḥīb-gāhı ve ba'de 'ahd-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhumā)da "Bāġ-ı Behlūlī" 'unvānıyla ma'rūf olan mehbiṭ-ı āṣār-ı raḥmet-i Ṣamedānī'de ḳırān-ı neyyireyn-i felek-i velāyet menşe'-i ḥavādiṯ-i kerāmāt olup gūyā ol nüzhet-serā mecma'u'l-baḥreyn-i sırr-ı Ḥażret-i Ḫıżr u İlyās ve maḥall-i icābet-i da'avāt-ı ḫayriyye-i 'āmme-i nās ve maḳām-ı iḥtirāḳ-ı gürūh-ı mekrūh-ı ḫannās-ı vesvās olup ṣudūr-ı ṣāfiyye-i ṣudūrdan ġaleyān eden sürūr-ı nā-maḥṣūr eṣnāsında seḥā'ib-i 'ināyet daḫi ġalebāt-ı vecd ü ḥāl-bār olmaġla intihāz-ı furṣat-gāhı ve 'aḳd-ı meclis-i semā' u ṣafā-yı kemāhī ve encām-ı deverān-ı muḳābeletü'l-ervāḥ ve'l-eşbāḥda gülbāng-i tehniye-i ḫilāfet ile taḥdīd-i seyf-i **[S.63]** himmet ü tecdīd-i 'ahd-ı ḳurbet buyurulup ol ṣafvet-i bī-nihāye ile hem-rikāb u hem-'inān-ı sa'ādet ü iḳbāl mine'l-merāḥil ile'l-menāzil miyāne-i benī nev'-i insān ve cādde-i envār-ı enẓār-ı munṭaẓırāndan velvele-i ney u ḳudūm ve debdebe-i hücūm-ı muḥibbānla mürūr ve maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl-i 'ārifān olan āsitān-ı rāstān-

āşiyān-ı ābā-yı kirāma nüzūl buyurduḳda ol celālet-şān u şemāḫat-ʻunvān muʻāyenesi gürūh-ı enbūh-ı esīrān-ı selāsil ü aġlāl-i işrāk ü inkārı ıṭlāḳ ve ḥizb-i muvaḥḥidīn ü munṣıfīne iltiḥāḳlarına bāʻiṣ ve sevād-ı Ḳaraḥiṣār'ıñ ezyed mine'l-evvel nūr-ı velāyetle istināresine bādī ve dil-teşnegān-ı maʻrifetiñ zülāl-i zindegīden ḳat ḳat sīrāb olmalarına vesīle ve feyż-i ṣoḥbet-i pür-ḥikmetleri işrāḳ-ı maṣābīḥ-i ḳarāyiḥ-i muḫlişīne sebep olmuşdur. Ve ol iki şehzāde-i vālā-menḳabetiñ imtizāc-ı şehd ü şīrāne ve ittiḥād-ı mürīd ü pīrānelerin birāder-i büzürg-vārı Muẓafferüddīn (ḳuddise sırruhu'l-mübīn) müşāhede buyurduḳda ḫoş-ḥāl-i neş'e-i ḫafiyye-i ṣahbā-yı maḥabbet-i vaḥdet-nümāları olup bedīheten bu ḳarīża-i ġarrā-yı teşekkür ü duʻā-mażmūnu inşād buyurmuşlardır:

(Ebyāt)

[Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün]

Zihī ʻizzet ki mışr-ı ḥüsn-i ṣūretde ola dā'im
Kef-i mīzān-ı ẕātı cevher-i cānıyla māl-ā-māl

Zihī rifʻat ki evc-i luṭf-ı sīretde ṣebāt üzre
Zamān-ı sebḳat-i aḳrān ola mirḳāt-ı istikmāl

İlāhī bunları çeşm ü çerāġ it bezm-i aḥbāba
Ṣafā-yı vaḳtle olduḳça anlar ḥasretü'l-emṣāl

Dem-ā-dem reh-nümā-yı ḫānḳāh-ı vaḥdet olsunlar
Ki keṣret itmeye iḫvānumuz ser-geşte vü pā-māl

Dil-i āgāhdur ancaḳ *MUẔAFFER* devlet-i bīdār
Ki cemʻ olmaz ferāġ-ı bāl ü ẕevḳ-i ḥāl ve cāh u māl

Ve Ḥażret-i Sulṭān ʿAbā-pūş cenāb-ı semāḥat-nişābınıñ ḳulzüm-i mürüvvetleri ḫurūşa gelip şükrāne-i ḳudūmlerine niṯār-ı mevcūd u beẕl-i mechūd buyurup mīḳāt-ı Mevleviyye olan eyyām-ı maʿdūde eṯnāsında tekmīl-i rüsūm-ı ikrām u tetmīm-i levāzım-ı iḫtirām olunduḳda ʿabā-yı mübārekeleri ʿilāve-i teberrük ü libāçe-i teyemmün olmaḳ üzere ilbās buyurulup rūz-ı tāsiʿ ʿaşerde yine cümle-i vüfūd-ı istiḳbāl ve ṭavāʾif-i ʿasākir, ʿamm u ḫāl ve ʿāmme-i ḫavāṣṣ u muḳarrebīn ile nehżat ve maḳarr-ı ḫilāfetlerine ʿaṭf-ı ʿinān-ı himmet buyurup esʿad-ı ezmān u ebrek-i aḥyānda kim zemīn-i maḥmiye-i Kütahya şeref-yāb-ı rū- māl-i sümm-i semend-i iclālleri ve merdüm-i çeşm-i ahālī rūşenā-gīr-i cemāl-i ferḫunde-meʾālleri olduḳda herkes telṯīm-i rikāb-ı ṯüreyyā-cenāblarına dest-res bulmayıp belki ekṯer-i müştāḳīn hemān aḳmişe-i envār-ı ʿuyūn-ı intiẓārların pāy-endāz-ı mevkib-i übbehet-mesīrleri ve dumūʿ-ı girye-i şādīlerin reş-i reh-güẕer-i ḳavāfil-i müşşāt ü fürsān-ı iḫvān u ḫullān-ı ṣāfī- żamīrāndan teskīn-i hücūm-ı gerd ü germā ile iktifā edip ol merdüm-i çeşm-i rūşen-dilān u çerāġ-ı encümen-i ʿirfānı iʿzāz-ı bī-kerān u iḳbāl-i bā-iḫtirāmla mesned-i saʿādetlerine inzāl ve rūz u şeb aḥdāḳ-ı ikrām-ı gün-ā-günla ḥadāʾiḳ-i nüzhet-fezāda taḥdīḳ-fermā ve şebistān-ı żiyāfāt-ı mütetābiʿada pervāne-kirdār mā-melek-niṯār-ı ḫıdemāt-ı ʿaliyyeleri olup ʿaleʾl-ʿumūm kemer-beste-i irādet ü ser-dāde-i zānū-yı inābetleri olmaġla gūyā dāʾiren-mā-dār belde, mevlevī-ḫāne olmuş-idi.

Ḥattā bu maḳūle iḳbāl-i her-dem-efzūnu birāder-i ṣāḥib-nevbet-i emāret-i Germiyaniyye ʿAlāaddīn ʿalā ṭarīḳiʾt-taḥdīṯ mecmaʿ-ı aʿlā olan meclis-i rūḥāniyyetlerinde īrād buyurduḳda Ḥażret-i Erġun Celāleddīn teʾeddüben sükūt u temeskün buyurmaġla Sulṭān ʿAbā-pūş **"الولي بين أهله كالروح في جسده."** nefes-i

ḳudsīleriyle te’yīd ve ‘نفحة الأرواح جنود مجندة[562] فما تعارف منها ائتلف.’ sırrınıñ bürūzu olmaġla taḥḳīḳ buyurmuşlardır ki ahālī-i nefes-rev ḫilāfetleriniñ def‘aten cānib-i cenāblarına inciẕāb-ı iṭā‘at-engīzleri bi-‘aynihi eczā-yı bedeniyyesiniñ ṭaraf-ı ūlü’l-emr-i rūḥ-ı sulṭānīye ittiṣāl ü i’timārlarıdır ki ser-keş-i iṭā‘ati olan ser-i mū giriftār-ı derd-i ḥirmān-ı feyż-i luṭf-ı ḥayāt olmaḳ muḳarrerdir.

چنانکه ازین گلهای حقایق خیز کلشن راز نیز بمشام دل و جان عارف این بوی خوش همی آید.

(ابیات)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

تو بودی عکس معبود ملائك

ازین گشتی تو مسجود ملائك

بود از هر تنی پیش تو جانی

و زو بر بسته با تو ریسمانی

از ان گشتند امرت را مسخر

که جان[S.64]هر یکی در توست مضمر

تو مغز عالمی زان در میانی

بدان خود را که تو جان جهانی

[562] Buhârî, “Enbiyâ”, 2, r. 3336; Müslim, “Birr”, 159.

Mervīst ki

Ol sulṭān-ı serā-perde-i ḥaḳīḳat, cülūs-i çār-bāliş-i ṭarīḳat buyurup ’من اختار نفسه فليس بأخ ولا صديق.‘ mışdāḳınca iltizām-ı ṣıġār-ı iḫvān u ta‘ahhüd-i vefā’-i ḫullān üzere ṣābit-ḳadem-i iḳdām olup eğer Sulṭān ‘Abā-pūş ve iḫvān u ḫullānı ve eğer eḳārib ü fuḳarā-yı dergehleriniñ tetmīm-i mehāmm-ı ṣūriyye vü ma‘neviyyelerine ve taḳdīm-i merāsim-i ikrām u taṭyīblerinde ser-i mū tehāvün ve rıżā-dāde-i himmet ü sezā-dīde-i mürüvvetleri olmadıġından mā‘adā taḫliye-i ḫızāne-i esbābla taḥliye-i şiyem-i celīle-i faḳr u tevekkül ve ḳanā‘at u rıżāya belki iftitāḥ-ı gencīne-i lā-yefnāda ve inkişāf-ı perde-i [563]-فَهُوَ حَسْبُهُ-[564]-وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ-e ṣarf-ı teveccüh-i müveccehlerini iẕ‘ān etmeyip ‘āḳilāne vü re’īsāne terġīb-i semt-i taḳsīṭ ü terhīb-i ṭarafeyn-i ifrāṭ u tefrīṭ edenleri “ ما بر موجب امر و فضل وكيل خرجيم. اين دستور قسط را بصاحب الدخل و الامر گويید.” dem-i tebkīt-tev’emleriyle def‘ eṣnāsında ḳulūb-ı münḳalibe-i tereddüd ü evhāma ḫalecān-fersā olan ma‘nā ki “ قدر صيانت خير خواهان بعد از نفاد اموال موروثهٔ خاندان معلوم گردد. ولی چه سود؟” idi, ‘aks-endāz-ı āyīne-i żamāyir-nümāları olıcaḳ “ اين نه اسراف بلكه انفاقست. كه بتلافئ اضعاف موعود و مضمونست.” nefes-i enfesleri ḥasm-ı ‘urūḳ-ı sū’i’ẕ-ẓann-ı bi’d-Deyyān-ı ẕi’l-menn edip fī’l-vāḳi‘ tesviye-i umūr-ı ma‘āşiyyelerinde beẕl-i mevcūddan ġayrı ḥareketümmā ẓuhūr etmemişken ilā āḫıri’l-‘ömr, imdād-ı ḫızāne-i elṭāf-ı ḫafiyye ile yek-deme rūy-ı mużāyaḳa-bīn olmayıp aḫlāf-ı ‘aliyyeleriniñ daḥi si‘at u bereket ile muġtenim olmaları ḥayretü’l-

[563] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: “İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”

[564] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: “İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”

ʿuḳūl-i ahālī-i ʿaṣrları olup baʿżen iksīr ü kīmyā ve baʿżen iḫrāc-ı defāyin ve baʿżen tesḫīr-i ḫademe-i cānna ẕāhib olmaġla meẕheb-i ḥaḳīḳatden taḫallüf etmişlerdir. Lākin maḥremān-ı esrārdan telaḳḳī olunan hemānā ceyb-i ḫazīne-i ġayb-istimdādlarından iḫrāc u ṣarf buyurulduġu meşhūr-ı küll ve ḫāricden ḥabbe-i vāḥide idḫāl olunmadıġı ġayr-ı maḥsūs olmaḳ üzeredir.

العلم عند الله ولدی مقربیه. متّعنا الفیّاض الرؤف بأعطاف برکاتهم آمین بحرمة الشفیع الأمین.

همچنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر در وصف حال شیخ محمد سررزی میفرماید:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین ز گنج رحمت بی مربده

در کف تو خاك گردد زر بده

هر چه خواهندت بده مندیش از ان

داد یزدان را تو پیش از پیش دان

در عطای ما نه تحسیر و نه کم

نه پشیمانی نه حسرت زین کرم

دست زیر بوریا کن ای سند

از برای روی پوش چشم بد

رو "يد الله فوق ايديهم" تو باش

همچو دست حق كذافی رزق پاش

Naḳlest ki

Ol bürhānü’l-mütevekkilīn ü ‘ummān-ı gevher-i yaḳīn, bā-kemāl-i destgāh-ı ġaybī aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişāb u müstemiddīn-i sāye-i ‘ināyet-me’ābları ṭaraflarından olan fütūḥ-ı nüẕūr u ḳarābīn ḳalīlen ev keşīren ġaşşen ev şemīnen ḳarīn-i ḳabūl ve herkes niyāzmend olduġu merāma vuṣūl ile memnūn olup ve nice fuḳarā-yı derdmendānıñ berg-i sebz-i muḥaḳḳarları daḥi mānend-i riclü’l-cerād naẓar-ı şefḳat-eşer-i Süleymānīlerinde berāber-i hediyye-i mülūkāne-nümā olmaġla dest-i redd-i istiġnā-peyvestleri rehn-i baġal-i rıżā ve yedd-i süflī vü yedd-i ‘ulyā bendegān-ı dīrīne-i ḫānedān-ı devlet-i ābā ‘indinde henūz temeyyüz-i ḥaḳīḳī-yāb olmayıp ancaḳ ṭavr-ı pür-ḥikmetleri beyne’l-aḫẕ ve’l-‘aṭā dā’ir olduġu gūyā ḫayr-ḫ^{w}āhān-ı merḳūma bā‘iş-i ḥareket-i ‘urūḳ-ı neng ü nāmūs olup bu maḳūle niyāz-ı ḫasīs, ma‘rūż-ı pīşgāhları ḳılınmadan men‘ olunduḳda **“** الهدية من الفقير تهدى على قدر المهدى ومن الغني على nükte-i celīleleriyle men‘-i sedd-i bāb-ı ḫayr buyurduḳları ‘aḳībinde **”** إذا قدر همته. كانت الدنيا أقل من القليل ولم توازن جناح البعوضة عند الملك الجليل فلا تفاوت بين اليسير والكثير وإنما العبرة بخلوص القلب الكسير. nefes-i enfesleriyle murād-ı kerīmāneleri cobrān-güsār-ı dil-i derdmendān olup ve naẓar-ı ‘ālīlerinde endek ü bisyār metā‘-ı fānī yek-sān olduġuna tenbīh buyurduḳlarından ṣoñra **“** ويد الفقير وإن سفلت صورة ولكنها فوق أيدي الأغنياء. لأنها سبب لدفع البلاء وزيادة النعماء [ص. ٦٥] و واسطة لجلب الأجرالجزيل والثناء الجميل. فأين الثريا من يد المتناول وأيادي أيدي الأغنياء كسرة لقمة وشق تمرة. ”mażmūn-ı ḥaḳāyıḳ-meşhūnuyla irşād-ı

ḥaḳīḳat-ı ḥāl buyurmalarını āyet-i kerīme-i nehy-i mennle te’yīdlerine ile istidlāl **”لأن محل المن اليد العليا. فلم توجد في المتصدق فنهي لوقوعه في غير موقعه.“** buyurmuşlardır.

همچنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر میفرماید:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نبودی او نپاییدی زمین

در درونه گنج و بیرون یاسمین

رزقها هم رزق خواران وی اند

میوه ها لب خشك باران و یند

هین که معکوس است در امر این کره

صدقه بخش خویش را صدقه بده

از فقیراستت همه زر و حریر

هین غنی را ده زکاتی ای فقیر

Ve minvāl-i meşrūḥ üzere cür’et-i küstāḫī-künāna daḫi tevbīḫ-i ekīd ü taṣrī‘-i şedīd buyurmaları eṣnāsında cedd-i emcedleriniñ bu beyteyn-i şerīfeyniyle ‘amel

buyurduḳları kendilere māye-i ḥayāt-ı tāze olduġun iş‘ār siyāḳında ḫātime-i kelām-ı naṣīḥat-niẓām buyurulmuşdur:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نبودی نسبت تو زین سرا

پاره پاره کردمی ایندم ترا

رو دعا کن که سك این موطنی

ور نه اکنون کردمی من کردنی

<u>Rivāyet kerde end ki</u>

Ol yegāne-i gevher-i ḳulzüm-i şu’ūn Ḥażret-i Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu’l-maṣūn) bi’l-külliye tebdīl-i eṭvār-ı iftiḫār u iḫtiyār-ı evżā‘-ı inkisār buyurup hemvāre iḥtiyāṭ-ı cānib-i nefs-i mekkār u taḥarrī-i mekāyid-i dünyā-yı ġaddār üzere pāyidār olup eẕkār u ‘ibādāt ve irşād u murāḳabāt ile güẕerān olan evḳāt-ı şerīfelerinden mā‘adāsı maṣrūf-ı müṭāla‘a-i āṯār-ı kibār u mu‘īn-i tedbīr-i menzil-i gürūh-ı ṣa‘ālike-medārları olmaġla ülfet-i ‘ādiyye-i bī-fā’ide-i ḫ^{w}īşān u āşinādan tevaḥḥüş ve tedārük-i mühimmāt-ı idrāk-i pīş-ḳademāna tevaġġulden nāşī ümerā-yı dā’ire-i devlet ü eḥıbbā-yı ḥalḳa-i nisbetleri beyninde ba‘ż-ı güft ü şenīd ve fikr-i nā-sedīd olduġu naḳş-endāz-ı āyīne-i serā’ir-nümāları olup nev‘an deryā-yı ġayretleri ḫurūşān ve ‘ırḳ-ı ḥamiyyetleri cünbān olduḳda ṭavā’if-i merḳūme ḳaṣd-ı şikār-ı ‘umūmla ser-be-kūh ve rū-be-ṣaḥrā reme reme naḫcīrān ve gele gele cān-verānı zūr-ı mekr-i tekāverān-ı bād-pāyla bir ḥalḳa-i cem‘iyyet-i esbāb-ı helāke sevḳ u ilḳā edip

evvelā temāşā-yı pīç-tāb u şāniyen mübāşeret-i helākleri üzere iken nā-gāh ḳıble-gāh-ı maḥall-i ma‘hūdede gerd ü ġubār, rūy-ı ‘ālem-gīr-i ẓuhūr ve miyānından sipāh-ı bī-şümār pedīdār ve seyl-i tünd ü tīz-vār ṭarfetu’l-‘aynda dā’iren-mā-dār şikār-gerān-ı merḳūmīne pīç-ā-pīç ü gird-ā-gird ḥişār-ı tedmīr üstüvār olup herkes şayyād iken şikār olduġun iẕ‘ān belki hedef-i nāvek-i demār olacaġın taḥḳīḳ edip dest-şūy-ı ‘alāḳa-i cān-ı şīrīn ve pā-nih-i nihāyet-i meydān-ı ‘ömr-i nāzenīn olduḳlarında sālār-ı ‘asker-i ġaybī-peykeriñ bār-gāh-ı dīvān-ı ma‘delet-erkānı bir maḳām-ı refī‘e ḍarb olunup ve ḥayretü’l-‘uḳūl ü ḥasretü’n-nüfūs ḥaşmet-i encüm-keşretle bir şehen-şāh-ı cem-destgāh nüzūl buyurup rü’esā-yı şikāriyān-ı maḥşūrīn iḥżārına serhengān-ı bī-amān ta‘yīn ve bilā-terāḫī ma‘raż-ı ‘itāb-ı şehriyārīye īṣāl ve naṭ‘-ı siyāset-i bī-zinhāra iclās olunduḳlarında her biri gerden-firāz-ı mesned-i cāh u celāl ve dīde-ber-ṭāḳ u revāḳ-ı kāḫ-ı iḳbāl iken ser-be-dūş ve sīne-i ġam ve naẓar be-püşt-i ḳadem-i nedem olup munṭaẓır-ı me’āl-i ḥāl-i pür-melāl iken elsine-i esenne te’şīr-i serhengān-ı dest-be-şemşīr-i bürrānla ‘itāb-ı cān-güdāza āġāz olunup **“Ey gürūh-ı bī-şefḳat u şerm ve ey ḫayl-i güm-rāh-ı āzerm! Ḥażret-i Ḫallāḳ-ı Mennān, cümle-i rūzī-ḫorān-ı çerendegān u perendegān ve kāffe-i sākinān-ı ḫıṭṭa-i imkānı memnūn-ı elvān-ı iḥsān edip benī nev‘-i insāna eṭ‘ime-i leẕīẕe vü elbise-i nefīse vü emkine-i refī‘a in‘ām olunup ve derdmendān ḥayvāna berg ü bīḫ-i giyāh ve künām u sürāḫ-ı ḫāk-i siyāh taḳsīm ü ta‘yīn olunmuş iken yine ḳadr-i ni‘met-i āsāyiş-i bī-minnet idrāk olunmayıp vaḳt-ā-vaḳt ve gürūh-ā-gürūh sālik-i rāh-ı ta‘ẕīb-i ḥayvān-ı bī-sūd u tārik-i resm-i inṣāf-ı bihbūd olup küfrān-ı ālā vü na‘mā-yı nā-ma‘dūd ve tehāvün ü te‘āmī-i şükrān-ı ‘izz ü rif‘at-ı nā-maḥdūd ile bir alay bīçāre-i deşt ü kūh ve āvāre-i ẕelīl ü sütūh üzerine ‘asker-keş-i taġallüb-i [S.66] sitem ve ṭaraf ṭaraf kemīn-güşā-yı ġadr u elem ve kifāḥ-rān-ı endūh u ġam olup ḥaserāt-ı beççe-gān-ı bī-dest ü pāların yād etmeyip ve āh u enīn-i firāḳ u hicrānlarından bī-endīşe olan ṭā’ife-i ṭāġıyye cezā-yı a‘māl ü sezā-yı aḫlaḳ-bīn**

olmadıḳça mütenebbih ü mütteʿiẕ olmaḳ muḥāldir. Pes ol naḫçīrān-ı maḥṣūrātı teng-nā-yı helākden ıṭlāḳ ve ṣayyādān-ı bī-inṣāfı anlarıñ giriftār olduġu ḥiṣār-ı demār-dih-i ḥabs u tīr-i bārān olunmaġla ʿibret-nümā-yı meydān-ı mücāzāt ve nümū-dār-ı ʿāḳıbet-i ʿadem-i mübālāt etmek gerekdir." diye āstīn-efşān-ı müsāraʿat-ı temşiyet-i fermān-ı ḳażā-cereyān olduġu ān-ı lā-yetecezzīde maḥbūsīni āzādla mesrūr ve muḥāṣırīni maḥṣūr ve bī-günāhān-ı maġdūrīne olan taḫmīnleri kendilere teveccüh etmekle meʾyūs-ı ḥayāt-ı müsteʿār u mülāzım-ı tevbe vü istiġfār olduḳda ṣūret-i vāḳıʿa-i meẕkūre mānend-i ḫʷāb u ḫayāl verā-yı perde-i ḫafāda nābedīd ü nevmīd-i zindegī olan muḳīmān-ı sūz-ı mātem defʿaten bu maḳūle ʿināyet-i nā-gāha maẓhar ve ḥayāt-ı tāze-yāb olduġu ḳażiyye-i ġarībe-i muḥayyiretü'l-fuhūm ve'l-eẕhān ve müteʿassirü'l-ḳabūl ve'l-iẕʿān ser-güẕeşt-i ʿavām ṣāyiʿ ve mācerā-yı ḫavāṣṣ nihān ḳalıp miyāne-i ḳavm-i şehr ü ḥavālīde bir mertebe güft u gūy-ı perīşān münteşir olmuş-idi ki mecālis-i ḫāṣṣada ve maḥāfil-i ʿāmmede ḳānūn-ı ʿuḳūl-i ḳāṣıra-i meşūbetün-bi'l-ḥavāss üzere ḳarār-gāh-ı ṣāfī bulunmayıp āḫırü'l-emr, rü'esā-yı merḳūmīn iclāsa ḥāẓır edip Ḥażret-i Kāṣifü's-sırrı'l-meknūn Çelebi Celāleddīn Erġun'u taṣdīr-i çār-bāliş-i irṣād ve ʿarż-ı āṣār-ı müşkil-i mektūm-ı ṣamīmü'l-fu'ād eylediklerinde kendilere tā-be-encām tafṣīl-i küreb ü tebyīn-i sebeb ve tavżīḥ-i ḥaḳīḳat-i ḥāl ü tenḳīḥ-i naṣīḥat-i meʾāl buyurmalarında ol şehenşāh-ı Sikender-ʿunvān mesned-zīb-i ḳuṭbiyyet olan ẕāt-ı melāʾik-ḥaşmetleriniñ ḥavālī-i neẓāret-gāhlarında olan ḥayvānāt daḫi sāye-i ḥimāyetlerinde olup bu maḳūle rencīde olunmaları ḫılāf-ı rıżā-yı şerīfleri olduġu maʿlūm-ı bilā-şübhe ve ḳuvvet-i ḳāhire-i salṭanat-ı maʿneviyyeleri mefhūm-ı bilā-merʾiyye olmaġla zimām-ı iḫtiyārları rübūde-i pençe-i cāẕibeleri olup bi-cümleti't-tevābiʿ ser-nihāde-i zānū-yı inābetleri ve mā-melek-pāş-ı dergeh-i irādetleri ve tevbe-kār-ı taʿarruż-ı āsūdegān-ı sāye-i ḥimāyetleri olup müddetü'l-ʿömr ṣayd u şikārdan dest ü pā-keş ve şikār-ı ḥalḳa-i dām-ı ṣoḥbet ü mülāzemetleri olup şāh-bāz-ı bülend-pervāz-ı himem-i ʿāliyye ile

ṣayd u şikār-ı ʿālem-i dil ü cāna dest-yāb u muġtenim-i devlet ü saʿādet-i dāreyn olup bu tenbīh-i ekīd ḥayvān ṣıyānetlerinden ẓaleme-i sā'ire daḫi muʿtebir ü mütenebbih olup enfüs ü aʿrāż u emvāl-i benī-ādemden bi'l-külliyye dest-i teṭāvül-keş olmuşlardır.

Ve behremend-i intibāh olmayıp ışrār-ı ḳadīm üzere olanlar daḫi mübtelā-yı te'dībāt-ı mütenevviʿa ve ekşeri hālike ve baḳāyāya ḳarnen baʿde ḳarnin mādde-i mü'eddibe ve sūret-i ḥikāyeleri māye-i iʿtibār u mā-bihi'l-intibāh olup ilā yevminā haẕā müteḫallifīn-i işr-i müte'eddibīn-i eslāf mānend-i şeceretü'l-ḫilāf, maḥrūm-ı şemere-i rāḫat u refāhiyyet ve dil-ḫaste-i dā'im ve maʿraż-ı ibtilā-yı iflāsda ḳā'im olmaġla pend-i pīrāne-i kerāmet-nişānları düstūru'l-ʿamel-i erbāb-ı selāmet-i ḥāl olmuşdur.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هم سلیمان هست اندر دور ما

گر دهد صلح او نماند جور ما

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ان من امة را بخوان و یاد گیر

تا بالا و خلافیها نذیر

در زمان عدلش آهو با پلنك

انس بگرفت و برون آمد ز جنك

شد كبوتر ايمن از چنكال باز

كوسفند از گرك ناورد احتراز

(نكته)

وفي الرجال قوة يقدرون بها على إراءة المعقول محسوساً. فهذه الجمعية صور حشمته الباطنة المتمثلة حسب ما تقتضيه تلك القوة كما أشار إليها المكاشف القيومي مولانا جلال الدين الرومي في بيان خارقة الإبرة والدرة حيث قال في المثنوي المحتوي لجوهر المعنوي:

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شيخ سوزن زود در دريا فگند

خواست سوزن را بآواز بلند

صد هزاران ماهئ اللهئ

سوزنى زد بر لب هر ماهئ

سر بر آوردند از درياى حق

كه بگير اى شيخ سوزنهاى حق

(ديگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون بدرد آمد دل درویش از ان

سر برون کردند هر سو در زمان

صد هزاران ماهی از دریای ژرف

در دهان هر یکی در شکرف

[S.67]

هر یکی دری خراج ملکتی

کز الهست این ندارد شرکتی

فلا شك أن إراءة الحسّيات والإبر والدرر. أعجب مما نحن بصدده فإن إراءة العسكر مأنوسة والحق الحقيق بالقبول ما أفاد هذا الأثر المقبول:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این نشان ظاهر است این هیچ نیست

تا بباطن در روی بینی تو بیست

(مصراع)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اولیا را هست قدرت از اله

فكل خارقة لا تستبعد إذا انتهت إلى القدرة جلت آثارها وعزت مقدارها.

Mervīst ki

Ḥażret-i Çelebi Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) cāmi'-i cemī'-i 'ulūm-ı naḳliyye vü 'aḳliyye ve ḥāvī-i fünūn-ı ledünniyye-i keşfiyye olup merci'-i faż̇l-ı vaḳt u maḳṣad-ı 'urefā-yı 'aṣrları ve 'ale'l-ḫuṣūṣ mühce-i pür-behceleri naẓm-ı le'ālī-i mażāmīn-i ḫoş-āyende-i meşārib-i 'āliyye ve neşr-i kelimāt-ı cāmi'atu'l-ḥaḳāyıḳ ve inşā-yı vāridāt-ı şāmiletü'd-daḳāyıḳda āyeten min āyāti'l-ḳudreti'l-bāhire olmaġla manẓūmāt-ı nefīselerinden *Genc-nāme*-i nāmīleri ve menşūrāt-ı laṭīfelerinden *Çil Kelime-i Ṭayyibe'*leri yādigār-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā ve nümū-dār-ı ḫullānü'l-vefā olmaḳ üzere ṣafḥa-zīb-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır ki fī'l-ḥaḳīḳa meṭāvī-i faḥāvī-i nūrāniyyelerine ircā'-ı ebṣār-ı beṣā'ir ü im'ān-ı enẓār-ı żamā'ir edenlere her biri şu'le-i 'alā ḥide-i hüdā olduġu aẓharun mine'ş-şems ve ebherun mine'l-ḳamerdir.

فطوبى لمن بسناها استنار واهتدى.

اینست گنج نامهٔ نامئ حضرت ارغونی متعنا الله بفتحه

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Nedür ol genc-i pinhān kim hemīşe ḳubbesi devvār
Zemīnin eylemiş yek noḳṭa üzre dest-i ḥikmet ḳar

Ḥiṣārı şeş cihet bārū-yı meydān-ı ṭılısmātı
Ḳavālib cünbiş ü ārāmla rūşen emārātı

İşārāt-ı ḥurūfu ṭurfe-şekl ü nāmesi gūyā
Rümūz-ı pür-künūz-ı ‘ibret-i dünyā vü mā-fīhā

Ḫarāb-ābād eden dehri anıñ sevdā-yı sūdıdur
Viren ḥayret ‘uḳūl-i ‘āleme būd u nebūdıdur

Anuñ ebḥāṯ-ı fetḥidür bu bezmüñ mācerāsı hep
Ki ẕikr-i ‘ayş olur ümmīd-vāra nīme-i maṭlab

Der ü dīvārı ma‘cūn-ı mevālīd ü ‘anāṣırdur
O zībā ṣan‘atı tavṣīfde ta‘bīr ḳāṣırdur

Egerçi rehn-i zīr-i ḫāne-i herkesdür ol maḳṣad
Reh-i neyline līkin seng-i mā vü mendür ancaḳ sedd

Derūnı enfüs ü bīrūnı āfāḳ ol şebistānuñ
Görinmez çeşmine ammā ‘acebdür ġāfil insānuñ

Esīr-i serserī-seyri sürāġ-ı der-be-der eyler
Anı kim cüst u cūda kām-ı evvelden güẕer eyler

İdüp ser-geştelik ḫursend-i da‘vā kendüyi āḫir
Olur efsāne vü efsūs-ḫʷān-ı ġā’ib ü ḥāżır

Yoġ iken iltifāt-ı ġayrden ġayrı aña ḫüsrān
İder bilmezlügiyle dīv ü nefse bī-sebeb bühtān

Füsūn-ı cümle esbāb-ı küşādı zīr-i destinde
Velī cūyendesi bīhūde-gerd eknāf ve pestinde

Riyāżetle ki şaḳḳu’l-‘arż-ı cisme olmaya mālik
Muḳarrerdür k’eder ümmīd-i ḫuşkü ‘āḳıbet hālik

Buḫūrı ‘anber-i sārāy-ı deryā-yı süveydādur
Fedāsı kebş-i tenle gāv-ı nefs-i ‘ayş-fermādur

Degüldür kār-ı tesḫīri müyesser merd-i ḫod-bīne
Virilmez devlet-i bīdār ehl-i ġaflet ü kīne

Gerekdür kendüye bīgāne vü hem āşinā olmaḳ
Gerekse kenz-i lā-yefnāya ṭālib dest-res bulmaḳ

Olunca sīne-i ehl-i fenādan ser-zede şūrī
İder yek-reng vü hem-bū ḫār-ı mātemle gül-i sūrī

Faḳīri kām-rān-ı ḥaşmet-i cāvīd iderdi ol
Bulunsa ḫāṭır-ı vīrān-ı pīr-i mey-fürūşa yol

‘Azīmet-i da‘vet-yābında sīne ḫoş icābetdür
Reh-i fetḥinde ḫıdmet sa‘y-ı meşkūr-ı işābetdür

O kām-ı ḥasretü’l-‘uşşāḳa nā-kāmī gerek evvel
Ki āḫir renc-i ṣūrī genc-i ma‘nāya ola mübdel

Müsemmā-yı ḥakīm itmiş ṭılısmın muḥkem-i esmā
Yine miftāḥı ism-i a‘ẓam-ı Fettāḥ’dur yārā

N’ola ḫāne-ḫarāb-ı derd-i hicri olsa budur dā
Olur elbette ṣāḥib-beyt-i ‘āḳil cümleden idrā

Meger insān-ı kāmildür anuñ var ise gencūrı
Bulınmaz biñde bir yoḫsa bu keşret içre mesrūrı

Cihānı kū-be-kū kūkū niçe tutmış ise peydā
Nihānī sū-be-sū hūhū pür itmişdür anı cānā

Sezādur Mevlevī-veş raḳṣ iderse fā’izi her dem
Ki sırr-ı ser-be-mühr-i dehre olmış ḥāmil ü maḥrem

Melāmet mihribānına ḳıbāb-ı pür-selāmetdür
[S.68]
Şemātet meşreb-i şükrānına şīrīn ḥikāyetdür

Niçün olmaz o gencīne meṭāf-ı ḫayl-i kerrūbī

Görince kām-yāb anda hezār Eyyūb u Ya‘ḳūb’ı

Ne ġam pür-gerd-i faḳr u fāḳa gösterse birūnından

Ne ġam kim olmaya yek-dem cüdā bezm-i derūnından

Gehī pīr ü gehī bernā gehī ümmī gehī dānā

Olup ol gevhere meclā görenler didi āmennā

Belī kūrāne rū-pūş-ı edīm-i ḫāk olup ḥā’il

Göze göstermeyüp mānend-i İblīs oldılar bāṭıl

Ne bilsün neş’e-i ṣahbā-yı vaṣlı merdüm-i mehcūr

Nice āmīziş eyler ser-ḫoş-ı ṣıḥḥat ile rencūr

O kim pīşīn ide naḳd-i revānın yoḳ yire isrāf

Ne ḳābil devlet-i eşrāfla ol müflisi işrāf

Bi-ḥamdillah ḫarāb-ı ‘aşḳ-ı Mevlānā olup *ERĠUN*

Küşād-ı genc-i günc-i tenden oldu cānımuz memnūn

Serīr-i aḥsenü’t-taḳvīmüñ olduḳ şāh-ı cem-cāhı

‘Aceb mi eylesek ber-bād-ı ḥālet bār u büngāhı

Şikest-i çarḫ-ı tedbīrātla dehlīz-i ṣūretde

Olup āyīne-dār-ı şems-i dīn eflāk-i sīretde

Hilāl-i sīne-çākin itdi ya‘nī feyż-i nā-gāhī

Ḫilāfet bezmine şem‘-i sa‘ādet evcinüñ māhı

Budur encām-ı kār u ḥāṣıl-ı bāzār-ı vīrānı
Ki sūdı bī-ziyān u sermedīdür ‘ayş u ‘umrānı

Dirīġā meyl-i māl iden niçün fikr-i me’āl itmez
Kimüñ maġz-ı serin āḫir o cādū pāy-māl itmez

Ne lāzım feṭḥ-i genc-i māsivā Allāh yitmez mi
Meger her iş anuñ yek-şemme-i fażlıyla bitmez mi

İlāhī ehl-i faḳrı mün‘im-i kenz-i ḫafīñ eyle
Kedūrāt-ı baḳāyādan ṣafī ibnü’ṣ-ṣafiñ eyle

ولنشرع في نشر نثره الجامع وحشر شرحه النافع بمنه وتوفيقه (مصالح المعاش والمعاد في المصالحة بالأضداد.)

أورده قدس سره حين ورد إليه بعض مكاتبات المتعصبة أما الأول فظاهر وأما الثاني فلأن اشتغال التضاد يمنع المرء عن التهيؤ للمعاد مع أن دونه خرط القتاد.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ṣulḥ edenler cümle-i eżdād-ıla
Ṣāliḥ-i ‘ayş-ı ḫoş-ı dāreyn olur

Ceng-cūy-ı ‘ālem-i kevn ü fesād
‘Āḳıbet müstehlek-i mā-beyn olur

(المجالسة بالمجانسة.) أورده روّح روحه حين رأى اختلاف المتجالسين بالصلاح والفساد صورة.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Aḳd-ı meclis mümkin olmaz olmasa

‘Irḳ-ı cinsiyyet miyāna rābıṭa

Hem-reg olsa lī̈kin iki nā-şinās

Ceẕb ederler birbirin bī̈-vāsıṭa

(من شأنه شانه ما زانه زمانه.) قاله قدس سره المكنون لبعض المرتكبين من المستدرجين لأن الاستدراج زين عارض فلا يعارض الشين الذاتي.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Muḳbil-i şāna gerekdir iḥtirāz

Vaż‘-ı şeyn-āmī̈zden yoḫsa zamān

Zeyn vermez müdbire iḳbālle

Etse farżā ḫüsrev-i mülk-i cihān

(جفاء الحبيب كجور الطبيب.) سلى به قدس سره المكنون المتشكي عن صد ود حبيبه اللبيب فإنه وإن كان جافياً في الصورة لكنه وافٍ في السيرة.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Āḳil etmez kimseye cidd-ile kīn
Mihr ü pend-i bāz-gūnedir ġaraż

Telḫ eder dārūsunu ekṣer ṭabīb
Ṣiddet ü ḥiddet-nümā olsa maraż

(ترك الملامة من شكر السلامة.) أرشد به قدس سره المكنون بعض الحائرين في تيه اللوامة فإن اللائم أما سالم أو معيوب والثاني لا يلايمه اللوم فإن تعيير الأشل للأعرج ضحكة وإن تعييب المعيوب كتكبر الفقير في غاية القبح. والأول متنعّم بسلامة العيب ومغتّنم بنعمة العصمة فاللائق به عدم الاشتغال بالغيبة واللوم عن تشكرهما على أنه يكفي للمعيوب ابتلاء العيوب. فما بال اللوم والاغتياب ولا يفي الأوقات بشكر سلامة الآفات عن ترك اللوم بهذا الاعتبار. فقد قام بأداء بعض حقوق شكر السلامة.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Merd-i ʻibret-gīr ü ḥikmet-bīn olan

Nefs-i bed-gūyun melāmet eylesin

Terk-i levm-i mübtelā-yı ʻaybla

Şükr-i inʻām-ı selāmet eylesin

(مليك الكلام ملاك الكمال.) أورده قدس سره المكنون في جواب السؤال عن كيفية بعض العرفاء الكاملين المالكين لحسن الأداء الذي يملك المسامع بالتأثير فإن ما يقوم به الكمال في الدائرة الإنسانية هو النطق الناشئ من كمال النفس الناطقة الوارد على مهج الكملين.

(Terceme)

[Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün]

Olma ḥasb-i ḥāl-cūyu kimseniñ

Güş-dār-ı cānib-i nuṭḳ ol hemān

Tercemān-ı lehce zīrā mühceniñ

Rāzını eyler süḫan-**[S.69]** fehme ʻayān

وعليك بحسن التلقي

(الغافل لا يرجى ولا يخاف.) قوّى به قدس سره المكنون بعض المتوهمين المتلونين بضعف القلب عن مقاساة المتغلبة فإن الغفلة نومة لا ينتبه منها إلا بالتنبيه الإلهي أو الموت فمن نام فمثل هذه النومة في حكم الجماد. فلا يرجى ولا يخاف بحسب العقل القامع إلا إذا استعمل في الخير والشر من وراء الحجاب. فحينئذ يكون الخوف

والرجاء من الله تعالى شأنه وتوالى احتسابه بفيض النفع ودفع الضر. فسبحان الذي ألجأ العباد إلى جنابه في الأمور كلها وجه الوجوه نحو بابه في الأحوال جليّها وخفيّها بمنه وكرمه. وأغنى عما سواه فلا مانع لما أعطاه لا معطي لما منع ولا دافع لما أراد ولا راد لما قضاه عليه التكلان ومنه الإحسان.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ġāfiliñ gelse elinden nef‘ ü ḍarr
Def‘ edip evvel belā-yı ġafleti

Celb ederdi intibāhı ṣāniyen
Ḳalbine görmezdi lā’iḳ ḳasveti

(تفقّد النفس يغني عن تجسس الغير.) أرشد به قدس سره المكنون بعض السياحين الطالبين للمقصد في الآفاق ولم يسيروا في الأنفس بسبب الانهماك في المحسوسات. ولم يتيسر لهم الرجوع نحو أنفسهم. فإنه إذا رجع إلى نفسه وجدها غير متخلية عن الذميمة فيهم في تخليها أو وجدها متخلية غير متحلية بالحميدة فيجتهد في تحليتها فيتيسر له الترقي إلى مدارج الكمال. ويتوسل به الوصول إلى بركات أنظار أصحاب الحال. فإذا تمت له هذه البضاعة الرابحة يستغني عن الاهتمام بغيرها.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ġayrı etmezdi tefaḥḥuṣ mübtedī
Müntehī-veṣ nefsin iẕ‘ān eylese

Kendiden olmazdı ġāfil yek-nefes

‘Men ‘aref’ remzini im‘ān eylese

(علاقة السوا قلادة البلا.) رهب به قدس سره المكنون بعض المتعلقين بالعلاقة الجزئية وإن كان القليل لا يضر. فإن القلب البسيط لا يتجزأ. يتفرّق بتفرّق متعلّقه فلا يمكن في القلب الواحد محبة الله وما سواه فإذا انحرف عن محبته تعالى وتوجّه نحو ما سواه يبقى تحت الغيرة معذّباً إلى أن تتحوّل قبلة الأسرار فلا تفارق رقبته طائره حيث ما كان وكيف ما صار.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Her ki ḥiss-i perdeye dil-bestedir

Derd-i ḥasretle dem-ā-dem ḫastedir

Bī-ta‘alluḳdur bu bezmiñ ser-ḫoşu

Kim ḫumār-ı ‘ayş-ı ḫoşdan restedir

(الحسد معارضة الحق ومصارعة الخلق.) ذمّ به قدس سره المكنون الحاسد وسلى المحسود. فإن الحاسد محصور بين هاتين البليتين العظيمتين. بحيث لا يكاد يتخلص من إحداهما فضلاً عنهما فلما كان هو كذلك يكون المحسود مأموناً عن غوائله. بل ينتقم منه حسده له فلا يحتاج إلى تصدّي التشفي بنفسه.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çār-mīḫ eyler ḥased maġlūbunu

İntiḳāma iḥtiyāc etmez seni

‘İbret ü efsāne-i ‘ālem eder

‘İbret-i levm ü hücūm-ı ḫalḳ anı

(لا يعيش العمش مع الشمع.) نبّه به قدس سره المكنون على سر المنافرة بين ناظر الصور الكليل وبين صاحب الجوهر المنير الجميل. فإن ضعف بصيرته عن تحمل نور انيته يؤدي إلى التّنفر من طرفه فلا يمتزج به.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çeşm-i dilde kim ola żaʻf-ı şühūd

Rūşen olmaz şemʻ-i mihr ü māhla

Ülfet etmez nūrla ḫuffāş-vār

N’eylesin necmü’l-hüdā güm-rāhla

(نظرة الأسباب فتنة الألباب.) أشار به قدس سره المكنون إلى طريق سلامة العقول عن الشوائب الحسيّة المانعة عن وصول الحقيقة فإن الأسباب استار.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Yek-günāh-ı rūy-ı dil-cūy-ı sebeb

‘Āḳili eyler giriftār-ı ta‘ab

Vāy eğer tekrār ederse kim olur

Çeşm-i cānı ġāfil-i esrār-ı rab

(الغنا بالشكر والفقر بالصبر.) [565] بيّن به قدس سره المكنون نفس الأمر وحقيقة الحال لأن الشكر والصبر ثمرتهما واعتبار الشئ بثمرته. فإذا لم يثمر شيئاً لا يُعبأ به وغير المعتبر كالمعدوم فالموجود. هو المثمر المعتبر. - رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ- [566] حتى قالوا الغني الممسك كالذباب الواقع في العسل. غريق لا ينتفع بغناه والفقير الشاكي كالمزمار الخالي عن الطرب بأنينه فنعمة الأول ونعمة الثاني للغير فقط.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḫoşça düstūru’l-‘ameldir mün‘ime

Nükte-i [567] -أَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ إِلَيْكَ-

Şekve-rīz olsa gedā-yı bī-nevā

Güş eden der ’الزم الصبر عليك‘

(Dīger)

[565] İbn Kayyim el-Cevziye, *ed-Dav’u’l-Münîr ale’t-Tefsîr*, c. V, s. 705.

[566] Âl-i İmrân Sûresi, 3/191. Âyet: “Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah’ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. "Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru" derler.”

[567] Kasas Sûresi, 28/77. Âyet: “Allah’ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah bozguncuları sevmez.”

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Mün‘im oldur kim ola in‘ām işi
Yoḫsa bī-ma‘nā olur her cünbişi

Faḳr-ı bī-**[S.70]**ṣabra düşüp āḫir eder
Dest-i āḫardan niyāz-ı baḫşişi

(الاختبار إمارة الاختيار.) مهّد به قرس سره المكنون مقدّمة الإيقان على وجود الاختيار الجزئي. المنازع فيه لبعض من استكشف ستارة التشكيك العقلي. فإن اختيار الحكيم عبده يدل على إيجاده فيه اختياراً ما وإلاّ يبقى فعله خالياً عن الحكمة وصارت التكاليف عبثاً والتعذيبات جوراً وظلماً تعالى شأنه عما يقول الظالمون علوّاً كبيراً وهذا دليل مقطوع الدلالة على المطلوب بشهادة عامة العقول ومعانيه قاطبة الحواس السليمة. فإن المضطر غير قابل للاختبار.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olmasa destiñde cüz’ī iḫtiyār
İmtiḥān etmezdi dünyāda ḥakīm

Belki ‘uḳbāda olurdu bī-sebeb
Mācerā-yı ḥaşr u mīzān u caḥīm

(ما من تسبّب إلا وفيه توكّل.) أحسن التسلية قدس سره المكنون لبعض السالكين الكاسبين المحزونين بشغل المكاسب عن التوكل. بأن التسبّب لا يناقض التوكّل كما توهمه بل في كل تسبّب توكّل إلا أن المتسبّب إن كان

غافلاً عن هذه الدقيقة فهو محروم عن التوكل. وإلا فلا لأن التسبّب توسل بالسبب إلى المسبب بتوفيق المسبب. فالمرجع إلى التوفيق فلا بد له من توكّل وتفويض وثقة بالمسبب تعالى.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Vāṣıḳ-ı tevfīḳ-i Ḥaḳ’dır bezr-ger
Kim eder destiyle taḫmīn zīr-i ḫāk

Ḫırmen olsa dāne-i çendi n’ola
Böyledir baḫşāyiş-i Mennān-ı pāk

(لا غدر مع العذر.) رغب به قدس سره المكنون جملة المتنافرين من إخوان الطريقة إلى حسن الاعتذار حتى يجبر الانكسار الجزئي ولا يقوى بالكلية. فيؤدي إلى سؤ المنافرة ويتغير اتحادهم الروحاني إلى التضاد النفساني لأن الغادر متى ابتهل على عتبة الاعتذار بقالب غدره وقام في مقام إخلاص الندم بقلبه متعرفاً بجريمته وسائلاً صفحها وعرض استيفاء الحق كيف ما شاء المغدور من بدنه وماله وعرضه بالتسليم والانصاف. فلا شك أنه إما أن يستوفي بسهولة أو يعفو فأي ما كان فلا غدر معه ولكن العفو أكثر وأجمل وآثر في استجلاب العفو من الحق والخلق إذا صار المغدور غادراً فإن النفس لا تؤمن بها.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Zaḫm-ı ġadre merhem-i ‘öẕrü urup
Bir dem evvel eyle cebr-i inkisār

Ġāfil olma tīr-i medd-i āhdan

Kim anı def‘ etmez illā i‘tiẕār

(العاشق بين التجلي والتسلي.) أجاب به قدس سره المكنون حين سئل عن منشأ القبض والبسط الذين يتعاقبان في بواطن العشاق. فإذا أخذ تباشير صبح التجلي في الطلوع تنشرح الصدور وتنبسط القلوب وتتواجد الأرواح وتتقدس الأسرار فلو لم يدركها التسلي من الحكيم الخبير. لكانوا كأن لم يكونوا لكن التجلي للكل بقدر الطاقة والحوصلة والمعرفة والتسلي بقدر ما يدفع غلبة قلق الهجران ويرفع سطوة خلجان الفراق. فسل ممن وصل من لم يذق لم يدر. فإن صرفهما لا تتحمله الطاقة البشرية فالفصول الأنفسية كالآفاقية أربعة الربيع والصيف للتجلي والخريف والشتاء للتسلي. فعليك بحسن الانتقال.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Mümtezecdir cilve-i hicr u şühūd

Olmaġ-içün ‘aşḳa dil āyīne-dār

Yoḫsa nefs ü tāb-ı ṣarfı anlarıñ

Enfüs-ābādı ederdi tārumār

(من لم يعتبر من الأسلاف لم تعتبر منه الأخلاف.) هدّد به قدس سره المكنون بعض الباغين مكاشفة عن مآل حاله إن لم يتدارك فوقع عليه ما وقع من الوقائع فاعتبر منه وبقصته. والعياذ بالله الدافع الحفيظ فإن عدم الاعتبار من الغفلة والاصرار فمتى اجتمعا في محل فلا شك أنه يصير مهبط النوازل القهرية إلا ما شاء الله. جف القلم بما

كان وهو الذي سيكون -وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ-[568] غايته إنه تعالى يمهل استدراجاً وترقباً للكل على تدميره حتى إذا وقعت الواقعة ليس لها دافعة عمت العبرة وجمت العائدة.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥiṣṣemend-i ḳıṣṣa-i ġayr olmayan
Bā‘iṣ-i ‘ibret olur aḫlāfına

Cādde-i ḫayr u şer āḫır dīr u zūd
Pey-revi īṣāl eder eslāfına

(قدر نطق اللهج تكل المهج.) رغب به قدس سره المكنون الإخوان السالكين إلى تغليب السكوت على النطق تعويداً للفكر الذي ساعته خير من عبادة سبعين سنة. فإن النطق والفكر مثل كفّتي الميزان **[S.71]**كلما صارت إحداهما راجحة عادت الأخرى مرجوحة. لأن مجالسنا على التحقيق صمت وذكرنا قلبي وروحي وسرى لا مدخل للألسن فيها فالفكر ذكر القلب والعشق ذكر الروح والمعرفة ذكر السر والواحد لا يصدر عنه إلا الواحد.

فبقدر النطق يتفاوت الفكر وبقدر الفكر يتفاوت

العشق وقس الباقي عليهما!

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dil zebāna çünki rüchān üzredir

[568] Fussilet Sûresi, 41/46. Âyet: “Kim iyi bir iş yaparsa kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa kendi aleyhinedir. Rabbin kullara (zerre kadar) zulmedici değildir.”

Ẕikr ü fikriñ rütbesi olur bedīd

Ża‘fına ḳuvvet verir ḥāliñ maḳāl

Ehl-i ḥāl etse n’ola fikr-i medīd

(صفاء الحال من فراغ البال.) أرشد به قدس سره المكنون الخلان المبادرين منازل السلامة إلى أقرب الطرق وأسهل السبل. فإنه كلما تلوّن البال بالاشتغال تكدّرت الأحوال فلا تصفو لقبول عكوس الأسرار. وإن كانت غير مكدّرة حتى إن بعض الكمل منع من أراده عن مطالعة آثار الكبار لتصفو كل الصفا ويتحلى في مرآته ما يطلبه. ومثل هذا ظاهر في تذكر المنسي المقصود التفاته. فإنه إذا خلي القلب عن الاشغال السائرة يلتفت إليه. لأنه لا يقوم بلا شغل وكلما خليته انجلى فيه معلومات خفية.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Rūy-ı dil ‘ālem-nümā āyīnedir

Jeng-i āb u gilden olsa pāk u ṣāf

Līkin olsa sāde-rūy-ı naḳṣ-ı ġayr

Cilve-gāh-ı ‘ayn olur bī-ṣīn ü kāf

(ما من شيء إلا وله مرايا تقابله.) أشار به قدس سره المكنون إلى طريق استعلام المجهولات الوجودية لا سيما النفس الناطقة الإنسانية التي معرفتها مرآة معرفة ربها عز اسمه وجل وصفه. لأن الأشياء في أنفسها ومن حيث

حدود ذواتها كنوز حكم ورموز عبر لا تفتح أبوابها ولا تنكشف استارها إلا بمفاتيح البصائر وضوآت المرايا حتى تتوصل بمعرفتها إلى معرفة المقصد الأقصى المشار إليه بأحببت أن أعرف فخلقت الخلق فاقتضت الحكمة البالغة. أن تنصب لكل شيء مرايا متقابلة تتجلى فيه خواصه وآثاره وتورث المعرفة الآنية. فأما اللمية فلا تتأتى إلا باشتغال القرائح السليمة وانكشاف الأسرار الكامنة

بالالهامات والواردات القدسية.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olmasaydı ḥūb u zişt ü bīş ü kem

Birbirine ‘aks-endāz-ı şühūd

‘Arż-ı dīdār etmez idi ādeme

Şeş sūy ‘ālemden esrār-ı vücūd

(ما لم تمت الأنفس لا تحيا الأنفاس.) عرض به قدس سره المكنون ببعض المتشيخين الغير المؤثرة أنفاسهم فإن الأنفس ما دامت حية تكون آثارها من الأقوال والأفعال مشوبة بالأغراض الهوائيات ومغشوشة بدسائس الأنانيات. فتصير النطق عن الهوى فلا يؤثر ويبقى كالموج الهوائي. وأما إذا فنيت بسطوة المعرفة وشدة الرياضة يكون وارداً وإلهاماً وإنطاقاً فيؤثر كما هو حقه ويبقى كالجواهر النورانية القدسية حتى يحصل له الأثر في الأمانة والأحياء . -مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ[569]-

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

[569] Nahl Sûresi, 16/96. Âyet: “Sizin yanınızdaki (dünya malı) tükenir, Allah katındakiler ise bâkidir. Elbette sabırlı davrananlara yapmakta olduklarının en güzeliyle mükâfatlarını vereceğiz.”

Ol ki nefs-i nāṭıḳa bī-ġışş olur

Her dem-i pāki olur inṭāḳ-ı Ḥaḳ

Lehçe-i pendi olup tīġ-i dü-dem

Bī-direng eyler dil-i sengīni şaḳḳ

(المنح والمحن تنقلبان.) جمع فيه قدس سره المكنون ترغيب قلب المحن بالمنح وترهيب عكسه فإن المنح إذا اشغلت تنقلب محناً والمحن إذا أشعلت نيران المناجاة تنعكس منحاً. فالحازم لا يخلو عن إقامة الشكر وإدامة الصبر في الحالتين.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Olmayınca gül-şeker şükr-i şekīb

‘Ayn-ı ni‘met ḳāf-ı niḳmet-senc olur

Līkin olduḳda ḫoş-āmīz ol dü yār

Zehr-i mār-ı renc şehd-i genc olur

(حجاب النفس عينها وغطاء العين نفسها.) نظر فيه قدس سره المكنون الثاني للأول تقريباً للإفهام فكما أن العين لا تبصر نفسها إلا بواسطة المرآة. فكذلك النفس لا تدرك عينها إلا بواسطة القلب الصافي عن أصداء العلائق وأوساخ الأنانيات. فكلما لم ترفع الحجب النفسانية لا تنكشف حقيقتها ولا تحصل معرفتها التي هي مقدمة لمعرفة المقصود من الخلقة بل تكون غاية مبصرها ونهاية مدركها العكس الصوري والمعنوي. فأين العكس من الأصل والشكل من الذات والعرض من الجوهر. فلا بد في معرفة النفس من فنائها حتى تنجلي الأسرار بنور الأنوار.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Perde-i nefs olmayınca ber-ṭaraf

Āşikār olmaz cemāl-i ‘Men ‘aref’

Kim demiş ‘لا اعبد من لم اره’ **[S.72]**’

Māh-ı evc-i ‘لو كشف’ Şāh-ı Necef

(دوران الأحوال على نقاط الأزال.) حقق به قدس سره المكنون أن الأحوال مستديرة من المبدأ إلى المعاد. فدار حال كل أحد حاصل من سير نقطة مبدئه إلى معاده فعلى هذا تكون نقاط المبدأ والحال والمعاد متحدة بالذات ومتغايرة بالاعتبار ففي بداية الوجود تعبر بنقطة المبدأ وفي النهاية بنقطة المعاد وفيما بينهما بنقطة الحال فهذا الذي أشار إليه أسد الله الغالب علي بن أبي طالب كرم الله وجهه ورضي عنه بقوله: الناس تخاف من الخاتمة وأنا أخاف من الفاتحة. فكل ميسر لما خلق له فعلى هذا تصير دائرة المبدأ والمعاد مركبة من القسي الثلاثة الأول قوس المبدأ وهو من أول وجوده الروحاني إلى أول حياته الجسماني والثاني قوس العمر وهو من أول حياته إلى أول وفاته والثالث قوس المعاد وهو من أول وفاته إلى تمام الدائرة. كما سئل بالنهاية وأجيب بالرجوع إلى البداية فصاحب هذا الحال واقف المبدأ والمآل.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Noḳṭa-i ḥālidir ancaḳ sā’ire

Gerçi seyr[i] mümkün olur dā’ire

Mā-melek noḳṭa olunca kim baḳar

Ān-ı ġayr-ı münḳasımda sā’ire

(سالك السبيل مالك الدليل.) بشر به قدس سره المكنون المتسننين المتأدبين بمصادفة الكامل المكمل فإن الأكثر والأغلب من مشمري ساق الهمة وركاب راحلة العزيمة وحمال زاد التوبة صادفوا في أثناء السلوك المربي السائق القائد فوصلوا منازل الواصلين بعناية مجيب المضطرين وبحماية حقيقة سيد المرسلين. وأما القاعدون المنتظرون فالأكثر منهم أضاعوا بضاعة أوقات الفرصة بمجرد الرجاء فوقعوا في برازخ الإباحة والبطالة. فأما الذين سلكوا سنن السنن الأحمدية وتأدّبوا برسوم طرق الأولياء المحمدية حسب استطاعتهم وقدر قدرتهم فقد فازوا في بداياتهم بآثار التوفيق سراً وفي توسطهم واستعدادهم لصحبة الكمل فتح الفياض الغيور أبواب انتساب سلاطين الدين عليهم علانية ففازوا بمقاصدهم ونالوا مآربهم.

-طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ[570]-

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Reh-rev-i nīkān olan ṣāḥib-ḫulūṣ
Rehbere nā-gāh olur āḫır duçār

Üft ü ḫīzin etmez elbette hebā
Ehl-i ṣıdḳıñ Ḥażret-i Perverdigār

(فاقد الرفيق قاعد الطريق.) قرّع به قدس سره المكنون المعتزلين عن رفقاء الطريقة والمغترين بصفاء الوقت وجمعية الحال وفراغ البال فإن خير القرين أنفع من الوحدة وأدفع للوحشة ومفارقة المرافقة تورث البطالة والكسل على أن رفقاء الفقراء تعين في تحمل المشاق وتحرك عروق الأشواق. فأغلب فاقديها يجزى بالقعود والتخلف عن قوافل الأسلاف فإنهم مع جلالة شأنهم ما استغنوا عن الخلان وما فارقوا الإخوان وشاهدوا عيوبهم ومحاسنهم في مراياهم فجاهدوا في التخلية والتحلية.

[570] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: “İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir.”

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Sālik-i bī-hem-rehe fikr-i nişest

Zūr edip gitdikçe ‘azmi süst olur

Ġayret-i aḳrān-ı menzil-rān-ıla

Nefs-i kāhil pāy-ı tīz ü çest olur

(عالم و آدم متن و شرح يكديگر است.) بيّن به قدس سره المكنون للواقعين في برازخ التفرقة بين الآفاق والأنفس الجهة الجامعة بينهما حتى يستفيدوا عند مطالعتها الفوائد الجمة الحكيمة العبرية. ويتوسلوا إلى المعرفة المقصودة بهما فإن أحسن التقويم مجمل حاوي والعالم مفصل محوي. فالأول باعتبار الصفة الأولى متن وباعتبار الثانية شرح والثاني بالنظر إلى الوصف. الأول شرح وبالنظر إلى الثاني متن كما أشار إليه أسد الله الغالب علي بن أبي طالب كرم الله وجهه بقوله الشريف وأثره اللطيف و تزعم أنك جرم صغير و فيك انطوى العالم الأكبر فعليك القيام بمجمع بحري الأنفس والآفاق. فإنه ميعاد التلاق وفيه فاق من فاق وهو مرجع العارف المشتاق.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Müşkil-i hicdeh hezār-ı ‘āleme

Sīne-i meşrūḥadır ḥall-i mübīn

Nüsḫa-i tavżīḥ-i āfāḳa daḫi

Enfüs-i ādem durur metn-i metīn

(مستئ هستی در هشیاریست.) نبّه به قدس سره المكنون على كون صحو العقول المشغولة بالأفكار واللاعبة بالأنظار سكر الوجود الوهمي. فإن من لم يعتمد على قوة عقله لا يشتغل بترتيب الأمور المحصلة (S. 73) للمجهولات بل يصفي مراياه مشاعره عن إكدار الأفكار. وينتظر إلى الهام فيض الأسرار فيفوز بالحقائق ويغتنم الدقائق على ما هي عليه فالإفاقة الحقيقية من تلك السكرة في توديع التدبير وتفويض الأمر إلى الفياض القدير. فصحوا لتعقل سكر في الحقيقة فلذا جل همم الكبار مصروفة نحو محو الأشغال والأفكار.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dil ki ser-mest-i şarāb-ı hūş ola

Ḥāṣılı bāzīçe-i efkār olur

Ṣafvet-i ḥayretde ‘aşḳıyla velīk

Dīde-veş āyīne-i dīdār olur

(مرابط و مربوط برابر نيست.) أجاب به قدس سره المكنون عن الأسئلة الواردة على تفصيل المجردين على المقيدين يعني لا يستوي المتجرد الموفق للجهاد الأكبر في هذا الرباط والمتعلق بالعوائق والمتقيد بالعلائق. لأن تفاوت بينهما ظاهر وشرف الأول باهر. فالدنيا كأنها الرباط ذو قبة واحدة وبنو آدم فيها متفاوتة المراتب بعضها مطلق عن القيود المانعة للإقدام على الرباط في سبيل الله تعالى والآخر مقيد بحبال العلائق وأصفاد العوائق محروم عن القيام بمقتضى الخلقة. فالأول مغتنم مسرور والثاني مغتنم ممكور فشتان بينهما وإلى هذا أشار بالتعبير عنهما بالوصفين المشعرين بعدم تساويهما وعليه شرف الأول على الثاني.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḫoş-nişīn-i tekye-i nevbet-kede
Çille çekmez rāḥat-ı vaḥdetdedir

Pāyına hem-pāy olmaz beste-ser
Kim ser-ā-pā miḥnet-i keşretdedir

(بد انديش را بخود سپار!) علم به قدس سره المكنون بعض المحبين المنعمين المحسودين منهج الفراغ ومسلك السلامة. يعني لا تهتم بانتقام الحسود ولا تشتغل بمقابلته. فإن الحسد نفسه يورثه غماً دائماً وهماً شاملاً. وأنت متنعم مستريح مع أن الحسود بين مصارعة الخلق ومعارضة الحق محصور فيكفيه همه وغمه وتحمل آثار خلقه الذميم علاوة عليه فلا حاجة إلى التدارك من طرف المحسود أصلاً!

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥāside besdir ġam-ı beyhūdesi
İntiḳāma iḥtiyāc etmez seni

Hīç ṣafā-yı vaḳtiñe verme keder
Derd-i ḫūy-ı bed helāk eyler anı

(نيكخواه را بيبدل شمار.)وصى به قدس سره المكنون عامة الإخوان وجملة الخلان بمراعاة لوازم الأخوة والخلة. لأن التقصير فيها يفضي إلى الفراق مع أن الإخوان والخلان لا يقبلان البدل والعوض. فيجب أن يعرف قدرهم ولا يتهاون في إجراء مراسم الأخوة والخلة على أن الأخ الصادق والخليل الموافق من ألذ النعماء وأنفع

الآلاء. فشكره لا يؤدى إلا بالقيام بأداء حقوق قدره والاحتراز من غدره والحال. أن إضاعة شرفه واستهانة قدره غدر عظيم فيجزى المرتكب بفراق الإخوان ووحشة الخلان وانكسار الأصدقاء واستيلاء الأعداء لكونه كفراناً بما يجب شكرانه.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳadr-i yāre ġadr-ile eden cefā

Mübtelā-yı ṣoḥbet-i aġyār olur

Hem-dem-i ġam-ḫʷāra lāzımdır vefā

Seg daḥi eylerse ber-ḫordār olur

(بنده را شرف نسبت خداوند بس است.) عيّن به قدس سره المكنون رأس مال الرجال وبضاعة استفادة الحال يعنى بنده را خداوند اكرم الاكرمين و سيد ارحم الراحمين بخود نسبت و اضافت فرمايد و از كمال فضل و عنايت "عبدنا" ميخواند. هيچ شرف ديگر بدين پايه نميرسد كه اين اثر قبولست و اقبالى پيش از قبول خداوند نباشد كه اساس كار همه و اصل شرفهاى ديگر است. نبينى كه سر دفتر شرفها رسالت است و اگر در منشور او رسول الله ننبشتندى بهيچ نيرزيدى وقس الباقى عليها كه بندگى در قبول خداوند است. نه در دعوئ بنده كه من بندهٔ خداوندم و علامة اين تشريف آنستكه رقبهٔ بنده را ازرق ماسوا آزاد فرمايد و به بندگئ بى غل و غش توفيق بخشد و دل و جان او جلوه گاه جذبات ناگاهى گرداند.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nisbet-i mevlā yeter ‘abde şeref

N’eylesin mıṣr-ı sevāda ‘izzeti

Şöhret-i şānı olunca Mevlevī

İstemez andan ziyāde rif‘ati

(نیل و میل توأمانست.) أشعر به قدس سره المكنون علامة الفوز وامارة الحوز. چنانكه حضرت پير قدس سره المنير فرمايد:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر كسى از بهر كارى ساختند

ميل او اندر دلش انداختند

فإن نقطة (S. 74) الميل أول دائرة السعي وآخرها نقطة النيل من طلب و جد. وجد حسن فاتحة ميل طليعة لطف خاتمة نيلست الجدار ينهدم نحو ما يميل فالميل مثل ألة القبلة كل من مال عنها ضل عن الهدى فطمح الانظار ليس إلا هو.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Meyl-i dil olduḳça beyne’l-uṣbu‘īn

Müjde ey meyl-āver-i semt-i sedād

Mīl-i meyl-i dil olup ḳıble-nümā

Rūşen eyler çeşmiñi neyl-i murād

(حضور بی غیبت غرور است.) هدد به قدس سره المكنون أصحاب البقايا الذين يظهرون الحضور ويضمرون الفتور. لأن الحضور في مقعد الصدق إنما يتيسر بعد الغيبة بالكلية.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا سر مویی تعلق هست محرومی بجاست

هر که این زنار دارد در حرم نا محرمست

على أن قران القديم يوجب فناء الحادث فلا يتصور ببقية ما فان الوجود الوهمي أغلظ الحجب. وإن دق والأنانية أمتن حبال العوائق وإن رق.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Müddetü’l-‘ömr etseler ṭayy-ı mekān

Her ser-i kāma edip bī-ḥad niyāz

Vāṣıl-ı ḫuld-i ḥaḳīḳat olamaz

Etmeyenler terk-i hestī-i mecāz

(كمال با كلال محالست.) ساق به قدس سره المكنون بعض الفاترين المنتظمين في سلك سلوك الطالبين للكمال يعني أن إحراز الكمال بتخلل الكلال محال. فإن الناظر في كمال المواليد لا يجد في نمائها وترقيها كلال لحظة. فكيف يتصور تخلله في مدارج الكمالات الروحانية وأن المتفكر في دورات العلويات لا يكاد أن يجد في

أوضاعها ملال آن غير منقسم ففي العالم الجامع عدم وجدان الكلال والملال في التوجه إلى مراقي القابليات في مراقيه فإن وجد فمن عدم الجمعية وفقدان الكمال على أنه رفيع الدرجات كما أشير إليه:

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای برادر بی نهایت درگهیست

بر هر انچه میرسی بالله مئیست

فالكامل كامل بشوقه وسعيه والأشواق والمساعي غير متناهية. لأن المرجع والمصير غير متناه. فكيف ينتهي السير فيه فعليك بالشوق المتجدد المترقّي سرمداً!

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Kāmile gelmez gider naḳż-ı kelāl

Dā’imā cūş-ı bahār-ı şevḳdir

Cilve-gāh-ı ‘aşḳ-ı Ḥaḳ görmez melāl

Dem-be-dem tāze ṣafā vü ẕevḳdir

(در کسیکه خود نگنجاید، جای دیگر چیز کجا باشد؟) أورده قدس سره المكنون در محلی که با خودان و بیخدایان بتخمینات فاسده و تخیلات کاسدهٔ نفوس احوال و اوضاع فقیران بیخود را بقیاس نفس بر محتملات بعیدهٔ واهیه حمل کردند و بژاژخایی مجالس عالیهٔ اخوان الصفا آلودهٔ اراجیف وهمیهٔ کاذبه و محافل سامیهٔ معارف و حکم عبر مشحون خلان وفا را بمساوئ باطله اشغال نمودند. یعنی اصل فروعی که شما شمار گردید

خودیست. پس آن اساس فساد و بیخ درخت ذنوب که بالکلیه منهدم و منقلع گشته باشد چه جای احتمالات مذکوره ماند چنانکه در صورت جنایات خضریه علیه التحیة السرمدیه "ما جنی من نجی" فرموده شد. از انکه کرده های بیخودان چون خامه در دست دبیر افاضل خداییست. پس انگاهکه از طوفان خدای نجات سر نماید جنایت نماند و سر - يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ[571]- -وَمَا رَمَيْتَ[572]- آشکار گردد. لکنه عزیز جداً.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nisbet-i aḥkām olunca ġālibe

Lā-cerem maġlūb olur bī-i‘tibār

Ḳande ḳaldı fānī vü bāḳī k’ola

Fā‘il ü ḳābil gibi enbāz-ı kār

(معرض عرض مقبل غرض است.) حثّ به قدس سره المکنون علی التجرید والتفرید یعني أن العرض معد للفناء ولا بقاء إلا للجوهر وهو الغرض الأعلی. پس اعراض کنندهٔ اعراض غیر باقیه مقبل مقصد اقصاست و تفاوت این اقبال بمقدار آن اعراض است. لأن الأعراض في الحقیقة أمواج بحر درة الذات فالجوهر هو الذات فقط المعبّر عنه بالوجه -كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ[573]- ولاشك أن إقبال المالك لا یتأتی إلا بعد إعراض الهالك ولذا قُدِّم التجرید علی سائر المهام.

[571] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

[572] Enfâl Sûresi, 8/17. Âyet: “(Savaşta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü onları; attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı (onu). Ve bunu, müminleri güzel bir imtihanla denemek için (yaptı). Şüphesiz Allah işitendir, bilendir.”

[573] Kasas Sûresi, 28/88. Âyet: “Allah ile birlikte başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O’nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz.”

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dürre-i beyżā temevvüc eyleyip

Oldu a‘rāż-ı ḥavādiṯ āşikār

Cevher-i ẕātla olunca rūy-pūş

Etdiler i‘rāż-ı a‘rāż ehl-i kār

(شرف و خست جنبش و آرام از آغاز و انجامست.) حرّض به قدس سره المكنون على تخليص العزائم وتصحيح النيات وتحري الخواتم واحتياط العقوبات. يعني أن مطمح الأنظار العالية في الحركات (S. 75) والسكنات البواعث والآثار. فإن الآثار الحسنة تترتب على البواعث المستحسنة. فإما نفس امتداد الحركات وأبعاد السكنات فلا تخلو عن تلونات الترقي والتنزلات. ولا يُعبأ بها وإنما الاعتبار بالفواتح والخواتم بناء على لميات الاولى وأنيات الأخرى فلكل ما اعتبر.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Toḫm-ı kişt-i ādemīdir niyyeti

Māye-i neşv ü nemādır himmeti

Anlar olsa ḫāliṣ ü ‘ālī bulur

Evvel ü āḫirde ‘izz ü rif‘ati

(قابلى، نشانهٔ مقبوليست.) أرشد به قدس سره المكنون إلى سر التفاوت بين المسترشدين والمتزينين. فإن المسترشدين القابلين للتربية مشرفون بالقبول أولاً ثم يسلم من طريق الإرادة إلى المربي. فيصير ما بالقوة من كماله بالفعل وأما المتربي قد يكون لتكثير الجماعة ومحافظة الرسوم فلا يرتقي مقام الإرادة. فيشتغل بصور العبادات ولا يفتح أبوا الأسرار ولا يكشف الأستار. فأين المحارم من المخادم ولا يكون لهم قابلية الإرشاد مع أنهم مأجورون مُثابون ذرة ذرة في وظائفهم. لكنهم غوام الطريقة وهم يظنون القابلية قبل المقبولية. لأنهما كهم في الصور والحواس مع أنها علامة تشعر بها إلى المتفرسين وإلا فأين البشرية من الإرادة والأنانية من التسليم والنفسانية من الرياضة فطوبى لمن رزق بها وبشرى له.

(Terceme)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳābil-i irşād olup maḳbūl-i Ḥaḳ
Ḥükmün icrā eyler āḫır mā-sebaḳ

Yoḫsa bī-behre ḳalıp ‘irfāndan
Alamaz ‘ilm-i ledünnīden sebaḳ

Rūşen-dilān-ı naşfet-şi‘ār ‘indinde mānend-i şems ü ḳamer ẓāhir ü bāhirdir ki ol kān-ı gevher-i ma‘ārifiñ rişte-keş-i ‘ibārātı vü ta‘biye-i remz-hā-yı işārātı olan ebyāt-ı *Genc-nāme*-i nāmīleri ve *Çil Kelime-i Ṭayyibe*-i cāmi‘aları keşf-i estār u şerḥ-i esrārına müsā‘ade-i tevfīḳ-i Ṣamedānī ile ḫāme-i müşkil-küşā ‘inān-rīz-i meydān-ı tavżīḥ-i kemā-kān olsa herbiri *Ma ‘ārif-nāme*-i eslāf-ı kirāmīleri gibi bir eşer-i vālā-güher olup ebedü’d-dehr düstūru’l-‘amel-i kār-güzārān-ı ṭarīḳat-i ‘aliyye olurdu. Lākin reşḥaten mine’l-baḥr ile iktifā olunup neşr-i fevāyiḥ-i miskiyye-i menāḳıb-ı sā’irelerine şürū‘a müsāra‘at olundu.

الغرفة تدل على الديم.

Mervīst ki

Ol naḫl-i ser-bülend-i eymen-ābād-ı velāyetiñ evā'il-i neşv ü nemālarında hevā-dār-ı bāġ-bān-ı irşād u terbiye olduḳları eşnāda maḥmiye-i Bursa nevāḥīsinde kūşe-nişīn-i ferāġat ve eṭrāfa velvele-endāz-ı kerāmet-i Geyikli Sulṭān ṣavb-ı velāyet-evbine teveccüh buyurup resīde-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i pür-ṣafvetleri olduḳda 'azīz-i müşārün-ileyh başīret-gümār-ı dā'ire-i ṣıdḳ-ı irādet ü iḫlāṣ-ı 'azīmetleri olup teşmīr-i sā'id-i himmet tenmiye eyledikde iḥtiyāṭ-ı ḥüsn-i edeb ṣadedinde ez-dil ü cān istiḫāre ve ṣūret-i muḥākāt-ı ḫayāliyyelerinde miṣāl-i muḳaddes-i Ḫudāvendigārī'yi müşāhede edip **"باغبان آن نو نهال ماییم."** mażmūnu telaḳḳī-kerde-i rūḥāniyyetleri olmaġla rūy-ı teveccühlerin cānib-i cenāb-ı sırr-ı aḳdes-i cedd-i emcedlerine tevcīh ve mülāzemet-i civār-ı türbe-i mu'aẓẓamaların tavṣiye etmeleriyle semt-i ḳıble-i istifāżalarına dīde-dūz-ı iḫtişāṣ ve mā'adādan iġmāż-ı 'ayn-ı iḫlāṣ edip fī'l-ḥaḳīḳa ol finā-yı sevād-ı a'ẓam-ı raḥmetde āsūde-i sāye-i ḥimāye-i rūḥāniyye ve naẓar-ı bī-naẓīr-i iksīr-i te'ṣīr-i Ḥażret-i Emīr 'Ālim ü Emīr Vācid (ḳuddise sırruhumā'l-mācid) berekātıyla iḥrāz-ı rütbe-i kemāl ü tekmīl ve sālikān-ı ṭarīḳa-i 'aliyye-i ecdād-ı 'iẓāmlarınıñ ricāl-i ṭuruḳ-ı sā'ireden ḳaṭ'-ı ümmīd-i istifāża etmelerine āyet-i tenbīh ü emāret-i taḥẕīr olmuşlardır ki cümle-i ṭuruḳ-ı celīle-i evliyā-yı ümmet-i Aḥmediyye ('aleyhi't-taḥiyyeti's-sermediyye)den ṭarīḳa-i Ṣıddīḳa-i Celāliyye ('ammet berekātuhā ve 'azzet ḥarekātuhā)ya inābetle ber-ḫordār olmuş iḫvān-ı ṣafā bī-şümārdır. Lākin müteḫallifīn-i meslek-i pākīze-i ḥasretü's-süllāk-i Mevleviyyeden ferd-i vāḥidiñ ṣadme-i rūḥāniyyet-i ġayret-i Ḫunkār-ı Ekber

(ḳuddise sırruhu’l-ezher) ile ma‘mūr u mu‘ammer olamadıġı rivāyet-kerde-i eslāf olduġundan mā‘adā mecma‘un-‘aleyh-i aḫlāfdır.

وليس الخبر كالعيان العياذ بالله الحفيظ المستعان.

Zīrā taḫallüf-i iṣr-i eṣer-i redd-i rūḥānīleridir ki eğer nev‘an ḳābiliyyet-i ifāża olsa muḳteżā-yı şümūl-i ‘ināyetleri üzere ḳabūl-i tereddüde ġalebe vü luṭf-ı zecre sebḳat ederdi. Çün redd ü ḳabūl-i merdān, rū-pūş-ı raḥmet ü ġażab-ı Ḳahhār-ı Mennān’dır. Merdūdları **[S.76]** nāḳış-ı sermed olmaḳ ḥasebiyle bi-ṭarīḳi mine’ṭ-ṭuruḳ vāṣıl-ı menzil-i kemāl olmaḳ muḥāldir. Belki ‘ale’l-‘amyā, ta‘mīr-i ḫarāb-kerdelerine vāżı‘u’l-yed-i tedbīr olanlar daḫi mehbiṭ-i nevāzil-i tedmīr olmaḳ mücerreb ü muḳarrerdir.

(فإن قلت) أن جميع الأولياء وقبولهم من الله تعالى. لأنهم أفنوا نفوسهم وبدلوا نعوتهم. فيكون كل الطرق متساوية الأقدام فيها فكيف يصح التخصيص بالمولوية. قلنا طريقتنا مؤسسة على التوسل باسم الذات المستجمع لجميع الصفات فمن لم يتمكن من القرب بتوسله لا يمكن له التوسل بأسماء الصفات والأفعال ضرورة مع فضيلة ذكره المستوعب أوقات سالكيها. فهو مرفوع بالصدمة الجلالية. فليس لأحد أن يحميه ويقربه لا يقال أن التوسل بما توسلتم موجود في سائر الطرق. لأن فيها يتوسل بالأسماء السبع فصاعدا و ليس ما في الجملة كما بالجملة على ما لا يخفى على العارف المستغرق في محيط علم الاسماء جلت ميامنها على أن إطراد الوقوع أيّد الأمر وأكّد المدعى.

(نكته) بدانيد وفقكم الله تعالى لقبول أوليائه والعياذ به من ردّهم. در كتابۀ باب ولايت مآب خنكارى اين رباعى مرسومست:

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

[مفعولُن]

باز آ باز آ هر انچه هستی باز آ

گر کافر و گر بت پرستی باز آ

این درگه ما درگه نومیدی نیست

صد بار اگر توبه شکستی باز آ

پس آن بدبخت ازلی و مدبر ابدی که بدین دعوت پر مروّت اجابت ننماید، کجا فلاح یابد و بر خوردار باشد؟

ویؤید ما ادّعینا أیضاً ما قاله سلطان العلما قدس سره الأعلی:

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُن مفاعیلُن فاع]

[مفعولُ مفاعلُ مفاعیلُ فَعُول]

ما زادهٔ ذاتیم سوی ذات رویم

بر رفتن ما دهید یاران صلوات

ویؤیده ما أنشده الشیخ مؤید الدین نوّر الله مرقده في نعت المقتدی سیدنا ومولانا جلال الملّة والدین قدس سره المبین:

?

لو کان فینا للألوهیة صورة

هي أنت لا أکنی ولا أتردّد

Āvürde end ki

Aḫī ʻİzzeddīn (raḥmetullāhi ʻaleyh) aṣdıḳā-yı ṭarīḳa-i ʻaliyye-i Mevleviyye ve ṣubḥ u ṣām mülāzimān-ı ṣoḥbet-i şerīfelerinden olup eyyām-ı nev-bahārīde enīs-i ḫalvet ü semīr-i celvetleri iken nā-gāh ṭabʻ-ı şerīflerine ārzū-yı temāşā-yı bāġ u bostān ve fikr-i żiyāfet-i iḫvān u dūstān ġalebesiyle istimzāc u isti'ẕān olunduḳlarında muḳābele-i lā vü mücāmele-i neʻam pedīdār olmayıp anlar murāḳıb ve bunlar müteraḳḳıb iken defʻaten ḫayāline tebeddül ve ḥavāssına teġayyür ṭārī olup kendiyi ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvān u dil-ḫ^{w}āhān-ı ḫullānla cümle-i esbāb-ı żiyāfet müheyyā bir bāġ-ı İrem-naẓīre müteveccih ve ol nüzhet-gāh-ı dil-nişīnde tā-be-hengām-ı şām aḳṣa'l-merām-ı ẕevḳ u ṣafā-yı ṣūrī vü maʻnevī ile ḫoş-ḥāl müşāhedesiyle ġarḳ-ı sürūr u mest-i ḥubūr olmuş-iken nā-gāh yine ḥālet-i pīşīne daʻvet edip hemānā ḥużūr-ı ḥażret-i müşārün-ileyhde muntaẓır-ı iẕn ü mutaraṣṣıd-ı müsāʻade-i me'mūl muʻāyene etmekle bī-ḫ^{w}īş-i dārū-yı hüş-ber ḫayāl-i muḥāl-nümā olduḳda cenāb-ı dest-gīr-i üftādegān-ı gird-āb-ı ḥayret ser-ber-āver-i ceybü'l-murāḳabe-i vāridāt olup **" انکه دیدی سیرت این صحبت عارفانهٔ ماست."** nefes-i cān-baḫşlarıyla beyān-ı vāḳiʻ-i ḥāl ve ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātlarınıñ zamān u mekān-ı vāridāt-ı ʻacāyib-i imkānda olan miknet-i ġarībe-i taṣarrufātların işʻār buyurup

(نظم)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

روضهٔ خلد برین خلوت درویشانست

مایهٔ محتشمی خدمت درویشانست

قصر فرودس که رضوانش بدربانی رفت

منظری از چمن نزهت درویشانست

mażmūn-ı münīfi üzere cümleyi bi'l-mu'āyene ve'l-mükāşefe ḳadr-şināş-ı ṣoḥbet-i şerīfeleri ve müdāvim-i sipās-ı ülfet-i münīfeleri edip lehce vü hūş-ı 'andelībān-ı gül-i rengīn-i velāyetlerin ve dil ü cān-ı pervānegān-ı şem'-i pür-nūr-ı kerāmetlerin

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن]

هر که در خانه دمی با تو بخلوت بنشست

بتماشای گل و لاله و ریحان نرود

(دیگر)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

خلوت گزیده را بتماشا چه حاجتست

چون کوی دوست هست بصحرا چه حاجتست

mışdāḳıyla terennüm-rīz-i imtinān-ı gün-ā-gün ve bāl-i ü per-sūz-ı şu'le-i 'aşḳ-ı rūz-efzūnları ḳılıp belki kemā fī'l-ḥayāt ḳabr-i şerīfleri daḫi mücāvir-i türbe-i

münevvereleri olmaḳ üzere Ḥażret-i Aḫī Muṣṭafā ve Ḥażret-i Aḫī Erbaṣan ve Ḥażret-i ʻAbdulvāḥid cenāb-ı uḫuvvet-me'ābların̲a (raḥimehumullahu teʻālā) tavṣiye buyurup civār-ı pür-envārlarında āsūde-i ekdār-ı ʻālem-i berzaḫ olmuşlardır.

(قطعه)

[S.77]

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

آنکه همسایه اش آسودهٔ سرمد باشد

بی تردّد بکر و درگه درویشانست

قربتی را که نباشد غم دوری در پی

انتسابی بمه خرگه درویشانست

Mervīst ki

Ol çeşm ü çerāġ-ı zemīn ü zamān ve kāşif-i esrār-ı kevn ü mekān meclis-ārā-yı maʻārif-i devrān u maḥfil-pīrā-yı leṭā'if-i erkān olup semāʻ-ı bā-ṣafā-yı Mevlevī mutażammın olduġu ʻacāyib-i rümūz u ġarāyib-i künūzu feṭḥ ü keşfde beẕl-i ḫazā'in-i himmetle ṣaʻālike-i dā'ire-i irādet-i sırr-ı cedd-i emcedlerin biḍā'a-dār-ı taḥḳīḳ ü rehā-yāb-ı maẓīḳ-i taḳlīd buyurmuşlardır ki maṭraḥ-ı enẓār-ı ḫaseneleri olan hicdeh işāretiñ tafṣīl-i icmāl ü tavżīḥ-i işkālinde vāḳiʻ olan enmūẕec-i ḫaḳāyıḳ-nümālarına *İşāretü'l-beşāre* tesmiye olunup beyne'l-iḫvān yādigār-ı ḫariyyü'l-iʻtibār olmuşdur.

(El-işāretü'l-ūlā)

Fī'd-devreti'l-Velediyye eşref-i evlād-ı ābā-i eflāk olan insān 'الولد سر أبيه.' muḳteżāsınca maẓhar-ı sırr-ı felekī olup mānend-i eflāk-i pür-emlāk bā-ṣevābit ü seyyār-ı kevākib-i tāb-nāk-i istīlā-yı 'aşḳ-ı pākle deverān-ı bī-bāk-i mā-sivāda müdīr-i ecrām-ı 'ulviyye olan felek-i aṭlasıñ devrine muḳābil, āġāz-ı āyīn-i ḥikmet-āgīnlerinde devre-i velediyye işāreti pergār-keş-i ṣaḥīfe-i meydān-ı cevelān olup cümle-i eczā-yı dā'ire ḥareket-i vaż'iyye-i mütteḥide ile tetmīm-i seyr-i ẕikr-i iḥāṭa-i āṣār-ı raḥmet-i ẕū'l-celālī edip yek-pāre medār-ı ẕikr-i melek ü fikr-i müstev'ib-i āfāḳı olmuşdur.

(Nükte ve Hikmet)

بر موجب اشارت حكيم سنائي إلهي قدس سره الإلهي حركات وضعية مولوية الدائرين على مدار ' التوحيد الحالي الروحي السري الخفي الإفعالي الإسمائي الصفاتي الذاتي أنار النور مصابيح إرشادهم بواعث دورات فلكية' olmaḳ iḳtiżā eder.

چنانکه فرموده است:

(نظم)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن]

آسمانهاست در ولایت جان

کار فرمای آسمان جهان

در ره روح پست و بالا هاست

کوه های بلند و دریا هاست

اگر گویند که آنچه در آخر زمان پیدا شده است. چه گونه در جملهٔ زمان مؤثر باشد؟ بگو که تأخر ظاهری مانع تأثیر کلئ باطنی نیست. چون علل غائیه و حقیقت احمدیه صلی الله علیه وسلم وعلی آله والعارف یکفیه الإشارة والغافل لا تنبّهه العبارة!

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

ای آسمانکه بر سر ما چرخ میزنی

در عشق آفتاب تو همخرقهٔ منی

(El-işāretü'ş-şāniye)

Selām-ı evvel ʻaḳībinde olan devre-i enfüsiyye-i melekūtiyye muḳābil-i devr-i felekü'l-burūcda vażʻ olunup ʻāmme-i eczā-yı dā'ire ḥareket-i vażʻiyye-i ḫāṣṣa ile tekmīl-i seyr-i müşāhede-i ḥükm-i rabbānī edip yek-pāre medār-ı şühūd-ı ḥikem ü ʻiber-i enfüsī vü melekūtī olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(بیت)

[مفعولُ مفاعلّن مفاعیلّن فاع]

[مفعولُ مفاعلّن مفاعیل فعول]

بیرون ز تو نیست هر چه در عالم هست

در خود بطلب هر انچه خواهی که تویی

(El-işāretü'ş-şālişe)

Selām-ı ṣānī ʻaḳībinde olan devre-i rūḥiyye-i ceberūtiyye muḳābil-i devr-i felek-i şemsde vażʻ olunup kāffe-i eczā-yı dā'ire ḥareket-i vażʻiyye-i maḥṣūṣa ile tetmīm-i seyr-i fillāh edip yek-pāre medār-ı inṭibāʻ-ı envār-ı ceberūt-ı ṣıfāt olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از همه اوهام و تصویرات دور

نور نور و نور نور و نور نور

(El-işāretü'r-rābiʻa)

Selām-ı ṣāliṣ ʻaḳībinde olan devre-i sırrıyye-i lāhūtiyye muḳābil devr-i felek-i ḳamerde vażʻ olunup ḳāṭıbe-i eczā-yı dā'ire ḥareket-i vażʻiyye-i ḫāṣṣa ile tekmīl-i seyr-i billāh edip yek-pāre medār-ı istifāża-i pertev-i ẕāt olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این قدر خود درس شاکردان ماست

کر و فر ملحمهٔ مان تا کجاست

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا کجا انجا که جا را راه نیست

جز سنابرق مه الله نیست

(El-işāretü'l-ḫāmise)

Selām-ı rābi‘ aḳībinde olan devre-i ḫāṣṣa-i insāniyye ki ‘ālem-i ṣuġrāda muḳābili bulunmayıp ancaḳ neş’et-i cāmi‘atu’l-ḥażarāt-ı ādemde ser-zede bir devre-i kāmile olup mebde’i huvallah ve me‘ādı Allah hū olmaḳ üzere ḫātime-i āyīn-i ṭarīḳa-i ḥareket-i devriyye-i ‘aşḳıyye ḳılınmışdır ki ekṣer-i devā’irde muḳābele-i ‘ālem-i bālā bulunmaġla “muḳābele” tesmiye olunmuşdur. Ve illā dā’ire-i **[S.78]** aḫīreye ve mecmū‘un min ḥayṣi’l-mecmū‘a naẓaran bī-naẓīr ü müstebid bi’ẕ-ẓuhūrdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(بیت)

[مفعول فاعلن مفعول فاعلن]

از هر دو پهلوی خود کرده ام تهی

چون هی نشسته به پهلوی اللهیم

(El-işāretü's-sādise)

Ḥarekāt-ı dūlābiyye vü ḥamā'iliyye muḳābelesi müte'aẕẕir ü müte'assir ve ḥuṣūl-i maḳṣūd-ı müşārün-ileyhde medḫali ẓāhir olmamaġla ḥareket-i reḥaviyye ile muḳābele iḫtiyār olunup eczā'-i vücūdiyyeniñ saḥḳ u maḥḳı ve maḥv ü ifnāsına ve 'ālem-i ḳudse iltiḥāḳ ve teraḳḳīsine tedārük ü tevessül ve mānend-i seng-i āsyā ḥareket-i devriyyeleri eṣer-i cūş-ı āb-ı feyż ü devr-i muṭlaḳ olduġu ḳaṣd u irā'et olunmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(مثنوي)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

يا خفي الذات محسوس العطا

أنت كالماء ونحن كالرحا

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دل چو دانه ما مثال آسیا

سنك گوید آب داند ماجرا

و همچنین در جمعیت اجلاس معین الدین دل پروانه که سلسلهٔ سماع و صفا امتداد پذیرفته بود. فرموده شد تا امیر آب آبها نبرد آسیاب کی ساکن گردد.

(El-işāretü’s-sābi‘a)

İnsān-ı kāmil ü mükemmil ve şeyẖ-i mürebbiyy-i mürşid ‘alā noḳṭati’l-merkez ḳā’im-i maḳām-ı maḥv ve ḳuṭbu’l-ecrāmi’l-‘ulviyye dā’ir ‘alā noḳṭatin vücūda ve fā’iż-i aḳṭāru’l-imdādātı’r-rūḥāniyye olmaġla dā’ire-keş-i ḥāl olan mürīdīn ü müstefīżīn muḳābele-i ṣadāḳat u irādet ve teveccüh-i ḫilāfet ü verāşet üzere mehbiṭ-i envār-ı selām-ı selāmet-niẓām ve mir’āt-ı esrār-ı teslīm-i kerāmet-ḫitāmları olup ẕāt-ı ḳudsī-i beşer-nümāların medār-ı dā’ire-i vaḥdet ü menār-ı şu‘le-i ma‘rifet bilip ihtimām-ı ittiḥād-ı tāmla germiyyet-i şem‘-i revān-ı aḳdeslerinden ser-māye-dār-ı deverān-ı vecd-i fānūs-ı ḫayāl olalar!

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(قطعه)

[مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن]

کعبه طواف میکند بر سر کوی یك بتی

این چه بتیست ای خدا این چه بلا و آفتی

ماه درست پیش او قرصی شکسته بسته

بر شکرش بتانها چون مگسیست رحمتی

(El-işāretü'ş-şāmine)

Medār-ı nücūm-ı zāhire-i seyyāre-i vecd ü ḥāl çün muḳābil-i muʿaddel-i felek-i aṭlasdır ki ol vaż'da ufḳ-ı ʿarż tisʿīn bulunmaġla sālik-i ṭarīḳa-i devriyye olan aṣḥāb-ı ʿirfān u çarḫ-zenān-ı bī-ḫʷīşānıñ ḥareket-i āfāḳıyyeleri medār-ı iʿtidāl-i cemʿ u farḳ olup ve ʿumrānāt-ı vücūdiyyeden baḳıyye olmamaḳ üzere īmā ḳaṣd olunup müyūl-i cüz'iyye vü külliyye-i ṭarafeyn şimāl-i cemʿ u cenūb-ı farḳdan iḥtiyāṭla iʿtidāl ü istiḳāmet-i ṭāmma ihtimāma ve pergār-ı noḳṭa-i cemʿiyyet-i vaḥdet üzere şebāta ḳarār verilmişdir.

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

خصوصا حلقهٔ کاندر سماعند

همی گردند و کعبه در میانست

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در خبر "خیر الامور اوساطها"

نافع آمد ز اعتدال اخلاطها

شیخ روی آورد سوی آن فقیر

که ز هر حالی که هست اوسط بگیر

(دیگر)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

چو کرد او بر صراط حق اقامت

بامر "فاستقم" میداشت قامت

ندارد سایه کو دارد سیاهی

زهی نور خدا ظل الهی

(El-işāretü't-tāsi'a)

Ḥareket-i devriyye-i infirādıyla vaż'-ı seyyārāta muḳābele ḳaṣd olunup ittiḥād-ı ḥaḳīḳīye binā'en ittiṣāl-i ma'nevī ile iktifā olunup tekellüf-i zā'id-i taḫalluḳ olunmamışdır. Ḥareket-i devriyye-i şemere-i sülūk-i ṭarīḳa-i dūrdur. Zīrā ṭarīḳ-ı istiṭāle ve ḥareket-i āniyye ḫaṭve-i ūlāda ḍalāldir.

كلما زاد السير زاد الضلال. لأن صاحبه يخيل أن المقصد في النهاية تعالى شأنه عما يظن الضالون علوّاً كبيراً.

Ve bā'iṯ-i infirād-ı muḳābele-i Mevleviyyeniñ tedvīri münferide olduġundan mā'adā udḫul fī'l-ḥużūr ve'l-ferāġdır. 'Ale'l-ḫuṣūṣ merkez-i ḥalḳa-i şāmile-i mürekkebe üzere devrden merkez-i ḫāṣṣ-ı dā'ire-i nefs üzere devr medār-ı fevz-i küşāyiş-i gencīne-i ẕāt olduġu meşhūdun-bih-i āşināyān-ı rümūz-ı enfüs ü āfāḳdır.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندرین حلقه ز رب العالمین

نور میزاید چو در حلقه نگین

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سلسلهٔ این قوم حق مشکبار

مسئلهٔ دو راست لیکن دور یار

درسشان آشوب و چزخ زلزله

نی ز یارانست و نی از سلسله

و چنانکه حضرت کبریت الأحمر والمسك الأذفر اعني الشيخ محيّ الدين [S.79] الأكبر قدس سره الأزهر فرموده است كه أن صاحب الطريق المستطيل مائل عن مقصوده وخارج عن طريق الاعتدال. لأنه لا يرى الحق في المظاهر. فيتحرك بالحركة المستطيلة للوصول إليه مع أن مطلوبه معه حيث ما كان فلا جرم أن حركته هذه من توهمه خارجاً عن المظاهر ومن غفلته عن معيته وأن صاحب الحركة الدورية. فلا نهاية في سيره ولا بداية. لأنه يشاهد الحق في كل المظاهر الروحانية والجسمانية دنيوية. كانت أو أخروية بحسب ما نطق عليه التحية السرمدية من قوله (لو دليتم بحبل لهبط على الله تعالى) الحديث.

(الإشارة العاشرة)

لما كان ذكر الأفلاك بالإشارة لعدم وسعة العبارة بذكرها قوبل في آخر النشأة وعاقبة الدورة بمثلها فاكتفى بذكر الإشارة. فإنها مقابلة كاملة وكانت قبل بروز الدورة المولوية مقابلة من بعض الوجوه. فحرجوا العبارة بالمراقبة على أن الإشارة المذكورة تعم كل الجوارح والجوانح والعبارة والمراقبة تختصان باللسان والحنان فكمال الذكر في الإحاطة والشمول فلما كمل الذكر في الإحاطة والشمول في طريق الحركة الدورية الحالية المولوية. فهم الحكم بقضاء الوطر وبقاء الأثر إلى ما شاء الحكيم إلا كبر وثبت الجزم بتمام دائرة الطرق الموصولة وبختام شعب الولاية الأحمدية وظهور أنوار الحقيقة المحمدية غاية الظهور ونهاية البروز. فتجلت فيها أسرار الملة السمحة الحنيفية البيضاء وهي الطريقة السهلة سلوكاً العظيمة وصفوة وملوكاً.

چنانكه حضرت پير قدس سره المنير فرموده است:

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جور بى پايان و بيحد برده ايم

ره بر اهل خويش آسان كرده ايم

(El-İşāretü'l-ḫādiyetü 'aşer)

Çün edvār-ı felekiyye bi-ḥasebi'l-ḳasr mine'l-maşrıḳ ile'l-maġrib ve bi'ṭ-ṭabī'a bi'l-'aksdir. Fe-keẕālik Muḳābele-i Mevleviyye'de daḫi ḥareket-i devriyye-i ḥāliyye-i vecdiyyeleri min maşriḳi'l-vücūd ilā maġribi'l-fenā ve ḥareke-i devriyye-i sırrıyyeleri min maġribi'l-fenā fillāhi ilā maşrıḳı'l-beḳā-i billāhdır.

فهذا الذي يصحح نسبتها إلى جناب الصدّيق الأكبر والعشيق الأفخر الذي صدر في حقه من مشرع كمال النبوّة من أراد أن ينظر إلى ميت يمشي على وجه الأرض فلينظر إلى ابن أبي قحافة صدق من نطق وفاز من عشق. فطوبى لسالكيها وبشرى لمالكيها. فأنها قنطرة بين العسر واليسر لسائريها.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پیشهٔ مردی ز حق آموختیم

پهلوان عشق یار احمدیم

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن]

کتب العشق سراحی سمع الکاس صیاحی

ز تو اندر دورانم که ره دور کشادی

لحبیبی دورانی لطبیبی طیرانی

چو جهت نیست خدا را چه روم سوی بوادی

نه که بر کعبهٔ اعظم دورانست و طوافی

دورانی و طوافی لك یا أهل ودادی

(El-İşāretü'ş-şāniyetü 'aşer)

Nüfūs-ı müdebbire-i kār-ḫāne-i beşeriyyetiñ ve ḳuvā-yı cismāniyye-i celb ü def'-i bedeniyyeniñ ve uḳūl-i bi'l-meleke-i insāniyyeniñ ve meşā'ir-i iḥsās-ı ādemiyyeniñ devrāt-ı żımniyyesiyle edvār-ı felek-i seyyārāt-ı ġayr-ı meẕkūreye muḳābele irāde olunup meşelā devre-i müdebbire-i felek-i Züḥal ve devre-i ḳuvā-yı cālibe-i felek-i Müşterī ve dāfi'a-i felek-i Mirrīḫ ü devre-i 'aḳl-i felek-i 'Uṭārid ü devre-i meşā'ir-i felek-i Zühre muḳābelesinde vaż' olunmuşdur. Lākin żımnī olmalarıyla devre-i müteḳābileleri silsile-i edvār-ı muḳābele-i āyīn-i dil-nişīnde iẓhār olunmayıp dā'ire-i tażammunda mütevārī ḳalmışdır. Yoḫsa fī'l-ḥaḳīḳa muḳābele-i ḥareket-i devriyye-i ṭarīḳa-i 'aşḳiyyede noḳṣān yoḳdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

هرگز کسی نرقصد تا لطف تو نبیند

کاند رشکم ز لطفت رقصست کودکان را

اندر شکم چه باشد و اندر عدم چه باشد

کاندر لحد ز نورت رقصست استخوان را

بر پردهای ذهنی بسیار رقص کردیم

چاپك شوید یاران بر رقص آن جهان را

جانها چو می برقصند باکندهای قالب

خاصه چو بکسلانند این کندهٔ کران را

پس زوال ولادت بودیم پای کوبان

در ظلمت رحمها از بهر شکر جان را

پس جمله صوفیانم از خانقه رسیده

رقصان و شکر گویان این لوت رایگان را

Pes vücūd-ı semā‘-zenān-ı ‘aşḳ u ḥāletde olan eczā-yı cismiyye vü cismāniyye ve müte‘alliḳān-ı ‘alāḳa-i tedbīr ü ḥimāye-i **[S.80]** cevāriḥ ü cevāniḥden şey-i vāḥid-i ḥālden ḫālī ve bī-behre-i envār-ı vecd-i rūḥānī vü maḥrūm-ı li-ẕāt-ı esrār-ı ṣamedānī değildir.

فليس في الدورات حركات ولا في الدائرات نقطات إلا وهي لك عاشقات وإليك منجذبات وبك ‘ راقصات’ ḳavl-i şerīfi bu ma‘nāya güvāh-ı bī-iştibāhdır.

(El-İşāretü’s-sālisetü ‘aşer)

Du‘ā-yı fenā-zedegān-ı ṣūrīde olan çār tekbīr mānend-i cilve-künān-ı sāḥa-i dāru’l-fenā ve’l-beḳāya imām-ı vaḳt olan şeyḫ-i kāmil ü mükemmil çār teslīmātla du‘ā buyurup deverāt-ı muḥarrerede [574]‘إن المقربين لفي خطر عظيم.’ maġzāsınca iḫṭār-ı hübūṭ u ric‘at ve ḫusūf-ı ḳalbī vü küsūf-ı rūḥī ve sā’ir-i āfāt-ı semāviyye-i rūḥāniyyeden emn ü selāmetle itmām-ı dā’ire-i kemāllerine teveccüh-i tām buyurmaları ve merāyā-yı müteḳābile-i ẕāt u ṣıfātı bulunan iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefādan daḫi ‘aks-nümā belki muḳābeletü’t-teslīm bi’t-teslīm olmaḳ üzere rükn-i rekīn-i āyīn-i velāyet-rehīnleri ḳılınmışdır.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

مستان سلامت میکنند جان را غلامت میکنند

مستی ز جامت میکنند مستان سلامت میکنند

Ve Ḥażret-i Şeyḫ vāriṯ-i emānet-i Nebevī ḳā’im-maḳām-ı ma‘nevīleri olmaġla merātib-i erba‘-ı şerī‘at u ṭarīḳat u ḥaḳīḳat u ma‘rifetde niyābet ü ḫilāfeti ḥasebiyle teslīmāt-ı meẕkūre ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyye (‘aleyhi’t-taḥiyyeti’s-sermediyye) cenāb-ı ‘ināyet-me’ābına olmaḳ daḫi meşhūr belki nevbet-i ūlā ẓuhūr-ı teslīmāt ḫuṣūṣunda menḳūl olan müşāhede-i celīle-i Ḫudāvendigār şāhiddir. Ve selām-ı evvel maḳām-ı şeyḫden olması ve ḫāric-i dā’ire-i velediyyede olmaḳ maḳām-ı şerī‘atden olduġuna ve teslīmāt-ı ṣelāṯ dāḫil-i dā’ire-i velediyyede ve merkez-i dā’ire-i muḳābeleye ḳurb u bu‘d ḥasebiyle mütefāvit maḳāmātdan olması ṣānī

[574] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu’l-Meʿânî*, c. XV, s. 78.

maḳām-ı ṭarīḳat ve ṣāliṣ maḳām-ı ḥaḳīḳat ve rābi‘ maḳām-ı ma‘rifetden olduġuna āyāt-ı vāżıḥadır.

والمنقح الملخص إنها من مواطن الحضرات إلى الحضرة الجامعة وتفاصيل الوجوه تشير إلى هذا المرجع. فاجهد حتى تشهد الحقيقة فإن هذه المقابلة والسماع على التفاوت باختلاف حضور الذاكرين وشهود الدائرين. فالأمر إلى المدير المريد وهو الفتاح لمن يشاء والفياض بما يريد.

(El-İşāretü’r-rābi‘atu ‘aşer)

Çün aṣvāt-ı ma‘a’l-ḥurūf aṣliyyet-i lüġat u vaż‘ ile iktināh olunduysa aṣvāt-ı sāẕece ifāde-i Ḫālıḳ-ı Bī-çūnla istifāde olunur. Zīrā ehliyyet-i aṣvāt-ı sāde faḳaṭ ilhāmla fehm olunur. Pes aṣḥāb-ı ilhām, aṣvāt-ı ney ü ḳudūmden huvallāh ve Allah hū ve Subbūḥ u Ḳuddūs u Ḳayyūm ma‘ānī-i celīlesin bi-ṭarīḳi’l-işāre istifāde eylediler ise münāsebet-i ẕikr bi’l-işāret-i Mevleviyye ḫuṣūṣuna binā’en ıṭrāb u tehyīc-i ḳuvvet-i taḥrike vü tenşīṭ-i dimāġ-ı ḥāl-ālūd siyāḳında żamīme-i āyīn-i ṭarīḳat-ı ‘aliyye ḳılınmışdır.

كما استفاد أسد الله الغالب علي بن أبي طالب عن الناقوس حقاً حقاً صدقاً صدقاً وكما استفاد أجلة أرباب الإلهام والإشارات من الألفاظ والأصوات معاني مناسبة لمراتبهم. فليراجع إلى كتب أحوال القوم قوّمهم الله تعالى بقيّوميّته وكثّرهم بنور وحدته.

چنانکه در فواتح پر فوایح مثنوئ معنوی از ترجمهٔ صوت بی ثبت یافته است و همچنان حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

ای نای خوش نوای چه دلدار و دلخوشی

دم میدهی تو گرم و دم سرد میکشی

خالیست اندرون تو از بند لاجرم

خالی کنندهٔ دل و جان مشوشی

نقشی کنی بصورت معشوق هر کسی

هر چند معنئ تو بمعنی منقشی

ای صورت حقایق گل درچه پردهٔ

سر بر زن از میانهٔ نی چون شکر و شی

نه چشم گشته تو ده گوش گشته جان

دردم بشش جهت که تو دمساز هر ششی

ای نای سر بریده بگو سر بیزبان

خوش میچشان ز خلق از ان دمکه میچشی

آتش فتاد در نی و عالم گرفت دود

زیرا ندای عشق ز نی هست آ تشی

بنواز سر ليلى و مجنون ز عشق خويش

دل را چه لذتى تو و جان را چه مهوشى

بوييست در دم تو ز تبريز لاجرم

بس دلكه مى ربايى تو از حسن و از كشى

(ديگر)

[مفعول مفاعلن مفاعيلن فاع]

بشنو تو ز نى چها چها ميگويد

اسرار نهفت كبريا ميگويد

ويؤيد ما نقل في نباته واستشعار النبي عليه السلام ما لقن علياً رضي الله من صوته كما فصل **[S.81]** في محله.

(الإشارة الخامسة عشر)

وضعت هذه الأوضاع بالكشف اليقيني مرآة الآثار وميقات الأنظار ومشكاة الأنوار وميعاد الأوطار ومرصاد الأخطار ومفتاح الاختيار ومصباح الأبرار ومقياس الأفكار وميزان الأذكار ومضمار الأدوار وميثاق الأقدار ومصداق الأحرار ومنهاج الأسفار ومعراج الأسرار ومنشار الأشرار ومعمار الأقطار ومرقاة الأطوار ومعيار الأعمار. فالواجب على ذمم الهمم أداء حقها كما أشيرت والترقي إلى حقائقها ومقاصد رموزها والقيام على تحقيق إجرائها والصعود من حضيض تقليد إلى أوج صفاء الحال وذروة معارج الكمال.

چنانكه حضرت پير قدس سره المنير فرموده است:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

در آن ساعت که درویشان سماع با صفا آرند

در اید خضر پیغمبر شود ساقیِ درویشان

(دیگر)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

اگرچه بام بلند است بام هفتم چرخ

گذشته است از ان بام نردبان سماع

برون هر دو جهانی چو در سماع آیی

برون هر دو جهانست این جهان سماع

بزیر پای بکوبیم هر چه غیر ویست

سماع از ان شما و شما از ان سماع

مثال ذره چو پر شد ز پرتو خرشید

همه برقص درآییم در میان سماع

بیا که صورت عشق است شمس تبریزی

که باز و بستهٔ او شد لسان دهان سماع

(رباعی)

[مفعول مفاعلن مفاعیل فعول]

شهباز جناب ذوالجلال است سماع

فرّاش قلوب اهل حال است سماع

در مذهب منکران حرام است سماع

در مذهب عاشقان حلال است سماع

(دیگر)

[مفعول مفاعیل مفاعیل فاع]

حقا که سماع ما ببازی نبود

سریست حقیقی که مجازی نبود

انها که سماع ما ببازی شمرند

مردار بود که او نمازی نبود

(El-İşāretü's-sādisetü 'aşer)

Teveccüh-i derūn-ı pür-ḫulūṣla dā'ire-i semā' eṭrāfına ḥalḳa-keş ü naẓar-der-ḳadem ü hūş-der-dem olan iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ḫullānü'l-vefā ile daḫi şevābite muḳābele ḳaṣd u īmā olunup eğerçi muḳābil-i devre-i muḥadded-i cihāt olan devre-i velediyye-i melekiyye-i āfāḳıyyede anlar daḫi mānend-i şevābit ḥareket ederler. Lākin ḥareket-i ḫāṣṣaya geldikde herkes maḳarrında şebāt üzere olup hem-seyr-i seb'a-i seyyāre olan semā'-zenān meydān- gīr-i ḥarekāt-ı ma'hūde olurlar. Pes fī'l-ḥaḳīḳa, şevābit-i nücūm daḫi ḥareket-i ḫafiyye vü baṭıyyeden ḫālī olmadıḳları gibi anlar daḫi [575]-وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ- mışdāḳınca ḥareket-i devriyye-i ma'neviyyeden ḫālī olmayıp 'avā'id-i semā'-ı bā-ṣafādan maḥrūm-ı küllī değillerdir. Belki 'alā ḥasebi merātibihim müstefīd-i eẕvāḳ-ı rūḥāniyye vü müstefīż-i eşvāḳ-ı īmāniyyedirler ki 'الإيمان كله ذوق وشوق.'

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع آرام جان زندگانست

کسی داند که او را جان جانست

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[575] Neml Sûresi, 27/88. Âyet: "Sen dağları görürsün de, onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler. (Bu,) her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır."

همنشینئ مقبلان چون کیمیاست

چون نظر شانم کیمیایی خود کجاست

(دیگر)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

اگر تو کار نکردی و مفلسی از خیر

بیا که کار چو تو صد هزار ما کردیم

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هم "قوم لا یشقی بهم جلیسهم"

مصطفی کرد این وصیت بابنون

"البسوهم" گفت "مما تلبسون"

شرم دارم از نبی ذو فنون

"اطعموا الاذناب مما تأکلون"

سایهٔ باری شود ذکر خدا

اینچنین گفت است احمد دائما

(El-İşāretü'ş-şābi'atu 'aşer)

Bu muḳābele-i celīleniñ āṣār-ı cezīlesi nüfūs-ı semā'-zenānda evvelā iş'āl-i nā'ire-i 'aşḳ u izdiyād-ı envār-ı şevḳ u ẕevḳ ve ṣāniyen taḫliye-i baḳāyā-yı vücūd-ı vehmī vü taḫliye-i āṣār-ı esmā-i cemīle-i Vedūd ve ẓuhūr-ı ḫavārıḳ u burūz-ı bevārıḳ u nübū'-ı zülāl-i ma'ārif ve ḥikem ü leṭāfet-i ravżāt-ı 'āliyye-i himem ü kemāl-i şebāt-ı inḳıyād-ı cinān u erkān ve tedrīcen ve def'aten semā'-zenān besā'iṭ-i 'ulviyyeye müstenidde vü mensūbe olan şemerāt-ı 'acībe vü netāyic-i ġarībe şecere-i ẕāt-ı insānīden ve māder-i ṭab'-ı beşerīden tekevvün ü tevellüdü ve ṣāliṣen eflāk ü kevākib ve 'anāṣır u mevālīdiñ teshīri ve merāsim-i ikrāmāt-ı mertebe-i ġavṣiyyetiñ taḳdīmi ve ḳavā'id-i i'zāzātıñ sāye-i ḳuṭbiyyete temhīdi ve rābi'an ḫāṣṣa-i ḥażret-i ḫāmise vü teşrīf-i ḫilāfet-i ilāhiyye vü neş'e-i verāṣet-i Aḥmediyye ('aleyhi şerā'ifi't-taḥiyye) cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓāhir ü perde-nişīn-i ḥacle-i bāṭın olduġu gibi āfāḳ-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'ābda def'-i ġā'ile-i tefriḳa vü keşret ve celb-i 'ā'ide-i ṣoḥbet-i ittiḥād **[S.82]** u meveddet ve infitāḥ-ı ebvāb-ı ḫazā'in-i rāḥat ve imdād-ı medāḫil-i şedā'id-i āfet fevā'id-i celīlesin müfīd olmaḳ vāḳıfān-ı esrār-ı semā'-ı bā-ṣafā 'indinde muḥtāc-ı istidlāl olmadıġı gibi daḳāyıḳ-şināsān-ı ḥavādiṣ-i a'ṣār naẓarlarında resīde-i menzile-i 'ayāndır.

چنانکه حضرت الولد سر ابیه متعنا الله ببرکات انفاسهما فرموده است:

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع ما چو رحمانیست ای جان

مشو اینجا بنفس و کبر رقصان

سماع ما چو بیرون از من و ماست

منی از خویش چون مردان بیفشان

سماع ما برون از جسم و روحست

بزن چرخی و رای کفر و ایمان

سماع ما همه عشقست و مستی

چو می در خم تن پیوسته جوشان

سماع ما برد از سینه کینه

کند پاکت ز کبر و خرص آسان

سماع ما نماید باغ جان را

شود نار غمت از وی گلستان

سماع ما نهد خوان خدایی

خنك جانیکه از دل گشته مهمان

سماع ماست آب زندگانی

اگر خضری بخور زین آب حیوان

سماع ماست آن نادر امانت

نپذرفت ان امانت را جز انسان

سماع ما زمین چون دید لرزید

ز هیبت آسمان هم گشت لرزان

سماع ما چو دیدند این دو گفتند

کسی از ما ندارد طاقت آن

سماع ما امانت بود و آدم

پذیرفتش ز جان از کف رحمان

سماع ما نصیب جسم پاکست

اگرچه شد نصیب جسم ما نان

سماع ما بود ز افلاك بر تر

مکش آن را ز بی عقلی بمیزان

سماع ما یکی دشتیست پر خون

درو شیران از هر سوی غران

سماع ما از ان رستمانست

زنان را نیست اینجا جای جولان

سماع ما پر از شاهان عشق است

ز همدیگر ربوده گوی میدان

سماع ما مقام بندگانیست

که اینجا هر یکی میرند و سلطان

سماع ما همه دیدار حقست

کجا گنجد در اینجا مکر شیطان

سماع ما چو مولاناست در وی

جنید و بایزید اینجاست حیران

سماع ما چو باشد مجلس او

بود ز ابدال حق در وی فراوان

سماع ما اگرچه در زمین است

همی گردد ازو خرشید و کیوان

سماع ما همه عید است و شادی

چو رو پوشست در وی آه و افغان

سماع ما اثیر آسمانست

که در رفعت ندارد پایان

سماع ما نموده رخ بعاشق

ز چشم منکران گشته است پنهان

سماع ما چو جان عالم آمد

تن عالم ز جان ناز است و خندان

سماع ما بهشت پر ز حور است

تو بینا نیستی ما را چه تاوان

سماع ما یکی گنجیست پر در

ازو هر سوی صد بحری و صد کان

سماع ما بهایی خود ندارد

ولد مستان بها مفروش ارزان

Eğer bu ḳasīde-i ġarrā-yı Sulṭān Veledī ve eğer sā’ir manẓūm u neşr, ḫavāṣṣ-ı celīle-i semā‘-ı bā-ṣafā beyānında rişte-keş-i nuḳūl olan āṣār-ı kibār ıṭrā vü iġrāḳa maḥmūle olmayıp belki taḥḳīḳ ü tafṣīl-i nefsü’l-emrde ḳuṣūr-ı ‘ibārete i‘tirāf etmek mūceb-i ḫaḳīḳat-ı inṣāfdır.

لأن العبارة لا توفى فوائد. لا سيما في مثل هذه الإشارة النادرة الجامعة لأشتات الحقائق والأسرار والحاوية لأصناف الحكم والآثار كما أفاد حضرت سلطان العاشقين وبرهان الواصلين قدس سره المبين:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در فتادم تا بکردن در سماع شهد و شیر

گر سماع دیگران اندر نگیرد کو بگیر

قسمت حقست قومی در میان آفتاب

پای کوبانند و قومی در میان زمهریر

(El-İşāretü'ş-şāminetü 'aşer)

Edvār-ı besā'iṭ-i eflāk ve mā-fīhā ẓāhire vü bāṭına ve ḥarekāt-ı devriyye-i kāmine-i şevābit-i nücūm ve sevākin-i 'anāṣır u mevālīdi semā'-ı bā-ṣafā-yı devr-i pür-vecd ü ḥāl-i insān-ı kāmil-i cāmi' ü fevā'id-i cemmeyi şāmil olmaġla Muḳābele-i Mevleviyye cem'u'l-cevāmi'-i deverāt-ı ṣūriyye vü ma'neviyye olup muḳābeletü'l-'ālemi'l-kübrā bi'ṣ-ṣuġrā şöhretiyle velvele-endāz-ı miyāne-i erbāb-ı kemāl ve debdebe-fersā-yı dimāġ-ı aṣḥāb-ı cidāl olmuşdur. Ve fī'l-ḥaḳīḳa, 'uyūn-ı a'yān-ı ẕevi'l-beṣā'irde netīcetü'n-netāyic-i muḳaddemāt-ı kevniyye ve şemeretü'n-nihāye-i bāġ u būstān-ı revḥ ü reyḥāne olduġu ke'l-ḳameri leyletü'l-bedr pedīdār ve ke'ẕ-ẕekā'i fī vasaṭi'n-nehārdır.

فلا ينكرها إلا من أعمى بصيرته وأغمى سريرته.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چنك حكمت چونكه [S.83]خوش آواز شد

تا چه از روض جنت باز شد

بانك در بشنو چو دوری از درش

ای خنك ان را كه وا شد منظرش

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

گر آخر امد عشق تو گردد ز اوّلها فزون

بنوشته توقیعت خدا "كالآخرون السابقون"

Ve rūşen-żamīrān u ferāset-semīrān-ı yārān-ı ṣadāḳat-nişānı ve dil-efsürdegān-ı ḫod-perestān-ı girān-cānı teşvīḳ ü iskānda bu dü beyt-i pür-nikātla iktifā buyurmuşlardır:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

راه اینست و نمودم با تو راست

ترك این ره میكنی فرمان تراست

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در میان عاشق و معشوق کاری رفت رفت

تو نه معشوقی نه عاشق مر ترا باری چه شد

(العشق یزید بالسماع وینقص بالجماع.) فإن العشق لطیفة قدسیة روحانیة ولذة السماع مجانسة له والوقاع لکونه نفسانیاً یخالفه والشئ یقوی بقربة جنسه. کما یضعف بقوة ضدّه فالبشارة لمن فهم الإشارة.

Āvürde end ki

Kütahya'da kendiye intisābla ma'rūf Medrese-i Vācidiyye müderrisi olup fī'l-aṣl diyār-ı 'Acem'den bi-ṭarīḳi's-seyāḥa memālik-i Rūm'a gelip mutavaṭṭın-ı belde-i mesfūre olan 'ulemādan 'Abdulvācid cāmi'-i cemī'-i fünūn-ı 'aḳliyye vü naḳliyye ve ṭālib-i 'ilm-i ledünnī vü rāġıb-ı mesālik-i meşāyiḫ-ı kirām olmaġla maḥżā teveccüh-i semt-i Rūm'dan maḳṣadları ziyāret-i türbe-i muḳaddese-i Mevleviyye ve ṣoḥbet-i 'āṣıḳān u ülfet-i 'ārifān-ı ḥalḳa-i kerāmet-intimāları olup şeref-yāb-ı vuṣūl-i merām-ı dil ü cān olduḳları evānda Ḥażret-i Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) velāyet-me'ābınıñ debdebe-i kūs-ı kerāmātı gūş-güẕār-ı aġleb-i 'urefā vü eẕkār-ı kemālātı vird-i zebān-ı ekṣer-i üdebā bulunmaġın ṣavb-ı sa'ādetlerine münceẕib ve ibtidā-yı müşāhede-i dīdār-ı tāb-dārlarında bi'l-külliyye rübūde-i irādetleri olmuş-iken şekl-i ġarībāne vü gerd-i rāh-ı müsāfirāneleriyle daḫīl-i dā'ire-i ḫānḳāh-ı me'ālī-destgāhları olduḳda hemānā feṭḥ-i ebvāb-ı ḫızāne-i ma'ārif buyurup mollā-yı merḳūmuñ mahāret-i tāmmeleri olduġu ḥikemiyyāt u riyāżiyyāt ta'rīżine imāle-i 'inān-ı beyān ve cedd-i emced ü aṣl-ı es'adları enfās-ı muḳaddeselerinden olan

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

درون سینه چون عیسی نگار بی پدر دارم

که ماند چون خری بر یخ ز فهمش بو علی سینا

nefḥa-i pür-nükhet-i ḥaḳīḳatlerin müfettiḥ-i ṣaded-i pür-meded buyurup حکم اسرار منان است. نه سفسطهٔ یونانست. در توحید حساب نیست و در زاویهٔ وحدت دل هندسه نگنجد و " ملاحظهٔ ارتفاع و مشاهدهٔ ادوار افلاك و املاك و اختران عقول وقلوب و ارواح هیئت ریاضیات ماسواست و دل پر تاب اصطرلاب معرفت حال است و رصد حقیقت مجمع البحرین احسن التقویمست و کشفیات و شهودیات علم مناظر ذوی البصائر است وشعور شعب منازل و وقوف پست و بلند مقامات فن موسیقی صفوتست و صندوق الساعه معرفة دقایق وقتست و علم مرایا اطلاع بواطن مظاهر است و ابعاد اجرام استقصاء ابعاد الاجسام عن الحقایق است و جر اثقال وقلاقل معرفة سر تحریك عالم کبری بموی بار یك مدّ نفس است و نهایتش اکتناه جر امانتی که از تحملش کوهها و آسمانها ابا نموده اند و ان را بتار طوق بشری آدم کشیده است و توغل فنون حیل غلبهٔ نفس سفلی نیرنجات ارباب ریاضت و جهاد اکبر است. که عالحرب کله خدعةع و استشعار تفصیل اجمال انسانی تشریح اصحاب اعتبار است و تحصیل مجهولات امور جالبه و دفع منافع و مضار روحانی طلب مردان تدبیر کار است و حکمت طبیعی استعلام انسلاخ طبیعت است و حکمت الهی توسل بمعرفة النفس الی معرفة الرب است." enfās-ı nefīseleriyle maṭlab-ı a‘lāları olan ‘ilm-i ledünnī envā‘ına remz ü īmā buyurmalarıyla ez-dil ü cān, esīr-i dām-ı dem-i ādem-gīrāları olup müddet-i medīde mülāzemet-i ṣoḥbet-i cān-perverleriyle müstefīż ve berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle müstes‘id olduḳları eṣnāda civār-ı āsitān-ı raḥmet-āṣiyānlarında Emīr Ṣarucı bināsı olan medrese-i celīlede neşr-i ‘ulūm u kesb-i ma‘ārifle evḳāt-güẕār ve fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā muġtenim-i sāye-i ‘ināyet-māyeleri

olduġundan mā‘adā civār-ı kerāmet-menārları fī’d-dünyā ve’l-āḫıre mehbiṭ-i envār-ı füyūżāt-ı mütetāliyye olmaḳ muṣādaḳasıyla olan vaṣıyyetleri üzere medrese-i merḳūmede **[S.84]** defn olunmaġla müsteclib-i meyāmin-i mücāveret olmuşlardır. Ve beynehümāda güẕerān eden leṭā’if-i me‘ānī ve ẓerā’if-i nikāt bīrūn-ı ḥīṭa-i taḳrīr ü efzūn-ı ḥavṣala-i taḥrīrdir ki evvel-i mülāḳātlarından nihāyet-i muṣāḥabetlerine varınca ṣudūr-yāfte-i iḳtiżā olan ‘ibārāt u işāretlerinde yek ḥarf-ı ḫāyīde olmayıp bi’l-cümle ebkār-ı ḥaḳāyıḳ olduġu meşhūdun-‘aleyh-i ṣiḳāt-ı iḫvān-ı zamāneleri olmaḳ üzere nigāşte-i ṣaḥīfe-i rivāyet-i ṣaḥīḥadır. Ḥattā evāsıṭ-ı sülūk ü işti‘āl-i nā’ire-i işti yāḳları ve istī‘āb-ı ‘ibādetlerinde ẓuhūr eden su’āli ki **“متى يصير السائل عبد الواجد؟”** dir, cevāb-ı bā-ṣavābında **“إذا بُذل الموجود للواجد.”** buyurmaları ve iḥrāz-ı merātib-i nihāyetlerinde ser-zede-i ṣamīm-i fu’ād-ı hicrān-mu‘tādları olan su’ālleri ki **“متى يجد العبد الواجد؟”**dir, pāsuḫ-ı rāsiḫinde **“إذا بذل الوجد بالوجد.”** buyurmaları nümū-dār-ı keyfiyyet-i ṣoḥbet-i bī-ḥaṣv-i tenḳīḥ-pīrālarıdır. Ve gāh u bī-gāh tekerrümen ve telaṭṭufen kūşe-i vaḥdetlerin teşrīf buyurup mānend-i şehd ü şīr ittiḥād-nümā olduḳlarında medāḫil-i ıṭṭılā‘ bi’l-külliyye mesdūde olup āşinā vü bīgāne reng ü ḥayret-zede ve gāhī **‘در خانه کسی نیست.’** ve gāh āṣār-ı muṣāḥabet-i mümāna‘at-ı enbūh-ı maḥsūs ve ġayr-ı ma‘hūd ricāl nümāyān olmaġla beyne hāẕeynü’l-baḥreyni’ẕ-ẕāḫireyn cārī olan emvāc-ı üns ü ülfet sā’ire ḳıyāsla mefhūm olmayıp ‘alā mā-kāne ‘aleyh bāḳī ḳalmışdır. Ḥattā mollā-yı merḳūm, vādī-i da‘vet ü tesḫīrde ẕü’l-yeddi’ṭ-ṭūlā olmaġla ba‘żılar nümāyān olan ṣuver-i ecinne olmaḳ üzere ḳarār verip lākin ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyhle ḫalvetleri eṣnāsında olmaḳ ricāl-i ġayb olmasın müreccaḥdır. Ve ba‘de’l-vefāt, ol ḥücre-i müteberrike ġayre mesken olmayıp ilā yevminā haẕā mesdūdu’l-bābdır. Ve evān-ı sālifede ḥad-nā-şināsāndan ba‘żıları sākin olmaḳ murād eyledikde vāḳı‘a def‘aten muṣāb u mütevehhim olduġu daḫi

mü’eyyed-i iḥtimāl-i ṣānīdir. Zīrā mecma‘-ı ricāl olan maḥāll-i mübārekede süknā-yı efrād-ı nās, sebeb-i ibtilā vü bā‘iṣ-i tenbīh olduġu keṣīrü’l-vuḳū‘dur.

رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره.

چنانکه فرموده اند:

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

قماشی کان ز تو نبود برون انداز از خانه

درون مسجد اقصی سك مرده چرا باشد

Ve Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)iñ

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شمس تبریزیکه گامش بر سر ارواح بود

پا منه تو سر بنه بر جایگاه گام او

Nehy-i ekīdleri muḳteżāsınca erbāb-ı kemāliñ maḳāmāt-ı şerīfe-i münācāt u ta‘abbudları ma‘lūme olduḳça aṣḥāb-ı edebe enseb olan ol maḳūle biḳā‘-ı müteyemmeneyi muṣallā ve maḥall-i du‘ā ittiḫāẕ edip mekān-ı beşeri vü mesken-i ṭabī‘ī etmeyip belki mekīni rūḥāniyyetine teveccüh-i tevessül ü teberrük-i teşeffu‘la

behre-yāb-ı berekāt-ı ṣūriyye vü maʿneviyye ve müstaḥlaṣ-i mażīḳ-i beliyyāt olmaḳ gerekdir.

كما أشير بقوله تعالى -وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى-[576] وأرى جرى عادته المتقنة على تعظيم مقامات المقبولين وعلى استهانة غير المبالين بشرفها وعلى مؤاخذة متخذيها أمكنة نفسانية حيث اساؤوا فيها الأدب وفاجئوا أنواع الإهانة والتعب والحق الأحق بالقبول إن مقامات الأنبياء عليهم التحيات السرمدية وأماكن الأولياء قدس سرهم أشارف بقاع الأرض ومهابط أنوار العنايات القدسية ومشارق شموس النبوّة والولاية فتعظيم ما شرفه الله تعالى يؤدي إلى الشرف وعدم المبالاة بشؤونها المكرمة لا يخلو عن مجازاة إساءة الأدب من أضاع حرمتها يحرم ولا يحترم ويندم ولا ينفع الندم.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تختگاه پادشاه دين فروز

نيست جای شغل مرد پينه دوز

مسند شاهی سزای همچو اوست

جانشين او مشو خود را مسوز

<u>Naḳlest ki</u>

[576] Bakara Sûresi, 2/125. Âyet: “Hani, biz Kâbe’yi insanlara toplantı ve güven yeri kılmıştık. <u>Siz de Makam-ı İbrahim’den kendinize bir namaz yeri edinin</u>. İbrahim ve İsmail’e şöyle emretmiştik: "Tavaf edenler, kendini ibadete verenler, rukû ve secde edenler için evimi (Kâbe'yi) tertemiz tutun."”

Zamān-ı devlet-i velāyetleri aḥfād-ı emcād-ı Mevleviyye'den Şāh Çelebi (nüvvire merḳaduhu) nevbet-i emāretine müṣādefe edip lākin-i beyne kibārü'l-evlādi'l-kirām ḳable'l-vuḳū', vaḳ'a-i fecī'a-i ġadriyye zevāl-i emāret-i ṣūriyye bi'l-mükāşefe ma'lūm ve bi'l-işāre mefhūm ve şüyū'-peẕīr olduḳda Ḥażret-i Şāh Çelebi ile sā'ir mu'āṣırīn-i aḥfād-ı Ḫıżr u İlyās'ı 'aḳd-ı mecālis-i ḥazm u iḥtiyāṭ edip tevaḳḳī-i ġadr-ı müteraḳḳab siyāḳında herkes sevāniḥ-i vicdāniyyesin der-meydān-ı istişāre eyledikde cenāb-ı velāyet-me'āb-ı Ḥażret-i Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) ḥużżār hirāsān-ı sirāyet-i şerāre-i fiten-i melevān-ı kevn **[S.85]** ü fesāda āşār-ı müşāhede-i rūḥāniyyeleriyle tesellī-baḫş olup **"اتقوا الداهية إذا اقترنت الصاعقة بابن معاوية وسوف تنزل الأولى على الثانية!"** nefes-i tenfīs-fermālarıyla hengām-ı beliyye-i mutaraṣṣıde ve ẓuhūr-ı mükāfāt-ı semāviyyesine remz ü işāret buyurulduġu evvelā nevbet-i Ya'ḳūb Çelebi'de Yıldırım Bayezid'iñ ẓulm ü ta'addīsi ve şāniyen Emīr Timur-ı Gürgān istīlāsı ḫilālinde ke-infilāḳış-ṣubḥ ṣa'ṣa'a-endāz-ı āfāḳ olmuşdur.

فللّه الحمد والمنّة.

وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ-[577] feḥvā-yı münīfince şāhzādegān-ı ḫānedān-ı Ṣıddīḳıyye şümme'l-Celāliyye'niñ ṣafā-yı ḥālleri ve ferāġ-ı bāllerine muḳaddeme ve istibdād-ı devlet-i ma'neviyye vü istiḳlāl-i velāyet-i Muṣṭafaviyye vü istidāmet-i ḫilāfet-i Mevleviyye ile ser-efrāz u āzād-ı daġdaġa-i gīrudār ve bī-ḳayd-ı iştiġāl-i ḥall ü 'aḳd-ı umūr-ı yār u aġyār ve me'mūnü'l-ġā'ile-i żabṭ u niẓām-ı dār u diyār ve kemā hüve ḥaḳḳuhu pey-rev-i eslāf-ı 'aliyye-i büzürg-vārları olmaġla medār-ı pür-i'tibār olmuşdur.

چنانکه فرموده اند:

[577] Bakara Sûresi, 2/216. Âyet: "Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz."

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سروران دین و دینا را بس است این امتیاز

که یکی والی شود دیگر ولی بی نیاز

Āvürde end ki

İsḥaḳ Faḳīh (nevverallahu merḳadehu) evā'il-i ḥālinde beyne'l-emṣāl feḳāhetle ma'rūf ve zühd ü vera'la mevṣūf ve 'ilmle 'amele meşġūf olup lākin eẕvāḳ-ı ricāl-i ṭarīḳat u ḥaḳīḳatden bī-behre ve ḥālāt-ı eṣvāḳ-ı 'ārifīn ü 'āṣıḳīnden bī-neṣ'e olup Ḥażret-i Çelebi Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn)uñ ṣīt-i kemālāt u velvele-i kerāmātı güş-güẕār-ı ḳuṭṭān-ı dār u diyār olunca miyāne-i vüfūd-ı züvvārda mütevārī-i perde-i iḫtibār mesā'il-i müşkile-i fünūn-ı müte'addideden enbār-ı derūnunda istiḥżār ettiği mevādd-ı mu'ḍileyi 'arża teheyyü'-i tām ve tedḳīḳ-i enẓār u ta'mīḳ-i ebḥāṣa ihtimām üzere iken ḳulzüm-i vāridāt-cūşları emvāc-ı ma'ārifle ḫurūş edip " عالم کامل آ نست که علم سکانهٔ شریعت و طریقت و حقیقت را جامع باشد و گرنه بجمعیت فنون شتی کسی عالم کامل نشود. بلکه ذاتش مجموعهٔ فنون شود که در دنیا مجلس آرایی را سزد و در کار عقبی و سلوك راه رضا نیم جو نیرزد." muḳaddemāt-ı nefsü'l-emriyyesin temhīdleri 'ālim-i merḳūma te'ṣīr-i küllī-fermā olup tekmīl-i 'ulūm-ı meẕkūreye ṣevḳ-i zā'idü'l-vaṣf inbi'āṣıyla ser-dāde-i zānū-yı inābetleri ve teslīm-i meydān-ı irādetleri olup zamān-ı yesīrde iḥrāz-ı fażl-ı keṣīr edip ve ḫānedān-ı İlyāsiyye'den bir zekiyye ile iḳtirān etmekle min külli'l-vücūh maḥremān-ı dā'ire-i intisāblarından olduġuna binā'en Ya'ḳūb

Çelebi nevbetinde pāye-i üstādiyetle müstes‘id ve müddet-i medīde mu‘temedün-‘aleyh ü müsteşārün-bih ü müşārün-ileyh ve cāmi‘-i devleteyn-i ‘ilm ü ‘amel ve fā’iz-i vücūh-ı birr ü ḫayrāt u ḥasenāt olup āḫırü’l-emr, sa‘īd-i şehīd-i merḳūm, mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ġadr-i ma‘hūde olduḳda tevliyet-i evḳāf-ı şerīfesin kendiye ve ba‘dehu evlād-ı üstādına şarṭ etmekle gūyā aḥfād-ı emcād-ı Ya‘ḳūbiyye’den olmuşlardır.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هم نشینئ اهل معنی باش تا

هم عطا یابی و هم باشی فتا

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دست زن در ذیل صاحب دولتی

تا ز انعامش بیابی رفعتی

گر تو نا چیزی و بی نام و نشان

رو بخاك راه مرد حق نشین

تا شوی از پرتو حسن نظر

مردم چشم همه روی زمین

Naḳlest ki

Zamān-ı saʿādet-i pür-kerāmetlerinde pervānegān-ı şemʿ-i irādetlerinden Analıca Ḥācı Meḥmed-nām muḥibb-i muḫlişleri ekşer-i evḳātında mālen ve bedenen muḳīm-i maḳām-ı ḫıdemāt-ı ʿaliyyeleri olup bir vaḳt-i inbisāṭ u ṣafvetlerinde intihāz-ı furṣat u istiʿẕān-ı taʿmīr ü tevsīʿ-i ḫānḳāh-ı meʿālī-dergāhları siyāḳında feṭḥ-i bāb-ı niyāz-ı pür-ilḥāḥ eyledikde taġyīr-i vaż'-ı ḳadīm-i ʿadīmü't-teklīflerine müsāʿade buyurulmayıp " ومساكن المساكين منازل الأحزان. لا يناسبها التفريح والعمران على أن أساس راحة الناس رفع الكلفة في المسكن والمطعم واللباس." nefes-i enfesleriyle ṣaded-i ṭaleb-i rāḥatda ibtilā-yı miḥenden menzil-i selāmete irşād buyurmaları ʿaḳībinde ḫıdmet-i merḳūme itmāmına āmāde eylediği naḳdīne-i bī-şübheyi vücūh-ı birr ü ḫayr-ı sā'ire ṣarfa me'mūriyyeti ḥasebiyle bir mescid-i şerīf iḥdāş ve çeşme-i laṭīf icrāsına beẕl ve baḳıyyesin fuḳarāya infāḳ etmişdir ki ḥālā ol eşer-i ḫālişleri kendiye intimā ile maʿrūf bir maʿbed-i pesendīde ve civārında çeşme-i mā-i maʿīnleri ebedī ṣadaḳa-i cāriye olmuşdur. **[S.86]**

Hem-çonān

Nevbet-i emāret-i şehzādegān-ı İlyāsiyye'de bi'd-defeʿāt ṭaʿāmiyye-i dervīşān-ı tecerrüd-endīşān olmaḳ üzere tevfīr-i īrād-ı vaḳf-ı ḫānḳāhlarına rıżā-yı şerīflerin ricā edenlere " الأرزاق والأقوات معينة. قبل أعيان المحتاجين بالمناشير الصمدية حسبما تقتضيه الحكمة البالغة بالغاً ما بلغ فما مست الحاجة إلى تعيين آخر ومن علق موته بالجوع فلا مردّ له ومن لم يثق بموجب أمر الله العلي العظيم فما له مقام في بقاع المتوكلين عليه عم أنعامه وجم إحسانه." nikāt-ı taʿrīż-iştimālleriyle tenbīh ü te'kīd-i iʿtiḳāda terġīb ve tereddüd-i ẓunūn u şükūk-ı vehmiyyeden terhīb buyurmuşlardır.

كما نبّه سيدنا وسندنا ومولانا قدس سره الأسنى على هذه المواد المزلقة بهذا البيت الشريف:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هين توكل كن ملرزان پا و دست

رزق تو بر تو ز تو عاشق تر است

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Aḫī Evren (ḳuddise sırruhu'l-enver) zamān-ı velāyet ü evān-ı kerāmetlerinde bereket-i nefes ü meymenet-i naẓar ile ma'rūf ve kemāl-i 'ilm ü 'amel ile mevṣūf-ı merd-i meydān-ı himmet olup ve cenāb-ı vālā-menḳabetleri maḥāfil-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ve mecālis-i ḫullānü'l-vefāda āyīne-dār-ı ṭūṭī-i ḳalb-i esrār-serā-yı Ḥażret-i Çelebi-i müşārün-ileyh olup hengām-ı germiyyet-i ṣoḥbet-i ittiḥād-bünyādları eṣnāsında gāhī Aḫī Evren ve gāhī Aḫī Enver ta'bīr ü ḫiṭāb buyurmaları daḳīḳasından istifsār olunduḳda " گاهی چون عصا اخیٔ ما بر قدم حضرت موسی علیه السلامست. اورن و گاه چون ید بیضا انور مینماید. یعنی قالب پاکش در چشم فرعون منشان ثعبان و قلب تابناکش از جیب سینهٔ صافش چون ید بیضا پر صفای روشندلانست." ve fī'l-ḥaḳīḳa istīlā-yı Timur'da müşkil-i evren-nümā olmalarıyla dā'ire-i ḥimāyeleri tāḫt u sūḫt-ı Tatar'dan me'mūnu'l-ġā'ile olup Emīr Timur teveccüh-i merdānelerinden hirāsān ve ikrām-ı ẕāt-ı şāmilü'l-berekātlarında ṣarf-ı maḳdūr u 'arż-ı i'tiẕār eyledikte " مکرم الهی از اکرام پادشاهی مستغنیست." dem-i temkīn-tev'emleriyle müdāfa'a-fermā olup taḫlīṣ-i fitne-zedegān-ı Timuriyye'de mürāselāt-ı şefā'at-iḥtivāları muṭā' olmaġla yed-i beyżā- nümā-yı kerāmet-i ṣıyānet olmuşlardır.

Ve el-ḥāletü haẕihi, mezār-ı feyż-i raḥmet-menārları müteberrik ü müteyemmin-i züvvār ve maẓhar-ı ‘acāyib-i āṣārdır. Ve ḥizb-i ‘azīzü’l-ḳadr-ı Ḥażret-i Mevleviyye’ye inżimām-ı sırrānī vü iltiḥāḳ-ı ma‘nevīlerine ġalle-i vaḳf-ı zāviye-i münevvereleri ṭa‘āmiyye-i fuḳarā-yı āsitān-ı Erġuniyye’ye ilḥāḳ olunup ve ḫıdemāt-ı türbe-i muḳaddeseleri ve vaẓīfe-i lāzıme-i ẕimmet-i himmet-i dervīṣān olmaḳ mü’eyyed-i hüveydā vü emāret-i bī-mirādır. Ve daḫi Emīr-i mezbūruñ nefs-i Kütahya’yı ḥiṣār edip ḥamle vü hücūma ḳarār verildiği şeb-i müṣāverede vāḳı‘a-i hā’ile müṣāhede edip gūyā ‘asākir-i Tatar şehriñ her ḳanġı ṭarafından duḫūle ḳaṣd eylediklerinde bir evren-i mehīb muḳābele ve ordu-gāhlarına varınca def‘ eylediği ‘azīz-i müṣārün-ileyhiñ kerāmet-i ḥimāyetine maḥmūl olup ve ‘alā vechi’ṣ-ṣulḥ ve’l-isti’mān, duḫūl-i şehr ve istiḥmām eylediğinde ḫāṭırına dā‘iye-i intihāz-ı furṣat ḫalecān-endāz olıcaḳ der-ḥāl der-i ḫalvet-i ḥammām mebnī vü mesdūd ve maḫrec ü maḫlaṣ nā-bedīd ü muḥāl ve ḥarāret-i ḥammām daḫi kār-ger-i beden-i bī-mecāli olmaġla mu‘āyene-i helāk edip bi’ż-żarūre def‘-i dā‘iye-i merḳūme edince yine der-i ḫalveti kemā-fī’l-evvel küṣāde ve ḥarāret-i ḥammāmı i‘tidāl üzere görüp ve vücūdunda olan ıżṭırābıñ def‘aten mündefi‘ olduġun müṣāhede bā‘iṯ-i nedem-i ḫāliṣ ü sebeb-i intibāh-ı ṯābit ve bādī-i i‘tiḳād-ı evliyā-yı kirām olmaḳ üzere ṯübūt-yāfte-i nuḳūl-i mütevātiredir.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آدمی همچون عصای موسیست

آدمی همچون فسون عیسیست

ظاهرش چوبی و لکن پیش او

کون یك لقمه چو بکشاید گلو

تو مبین ز افسون عیسی حرف و صوت

آن ببین کز وی گریزان گشت موت

Naḳlest ki

Ḥażret-i nuḳāve-i silsile-i Ḫudāvendigārī (‘aleyhi ve ‘alā eslāfihi ve aḫlāfihi ‘ināyātü’l-Bārī) ṣafvet-i mir’āt-ı ḫāṭır-ı ilhām-semīrleri merātibinde muġayyebāt-ı menzile-i maḥsūsātda iken gāh u bī-gāh sübḥa-i ṣerīfeleri ġā’ib ve bā‘iṯ-i tefaḥḥuṣ olmaḳ müceb-i istiġrāb-ı **[S.87]** iḫvān u ḫullān olduġu ‘aks-endāz olduḳda bedīheten bu ebyāt-ı laṭīfeleriyle ḥaḳīḳat-ı ḥāle irṣād buyurup ‘العارف بين التجلّي والاستتار’ feḥvāsınca tefāvüt-i aḥvālleri taḥvīlāt-ı ḥikemiyye olmasına “ما نيز سبحهٔ صفای مكاشفه را گاه گم كنيم و باز مييابيم” muṭāyebe-i celīleleriyle taṣrīḥ buyurmuşlardır.

الله در قائله وأفيض على كافة المنتظمين في سلك إرادته بر ناظمه.

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

گهی مرآت سر این و آنم

که از سر گشتگئ خود را ندانم

گهی نور سراپایم چو مردم

گهی انبان و مشك آب و نانم

نپاید هیچ بر حالی دو عالم

چه جای حال دیگرگون و شانم

<u>Āvürde end ki</u>

Ol sülāfe-i sülāle-i eslāf-ı Ṣıddīḳıyye (raḍıyallahu ‘anh ve ‘an ābā’ihi bi-rıḍvāni ebediyye) cenāb-ı sa‘ādet-me’ābları maḳām-ı ‘ālī-i Ḥażret-i Ḫızır (‘aleyhi’s-selām)da mesned-ārā-yı i‘tibār-ı āṣār-ı raḥmet-i Ḫallāḳ-ı Ḥaḳīm ve müttekā-zīb-i ḥalḳa-i iḫvān u ḫullān-ı ülü’t-teslīm iken nā-gāh peyker-i pür-behcelerinde taġayyür-i ‘aẓīm pedīdār olup ve püştībān-ı maḥmiye-i Bursa olan kūh-ı pür-şükūh ṭarafına neẓẓāre-dūz-ı ḥüzn ü inkisār olunca gūyā pīş-i çeşm-i dür-bīn-i ġayb-āşinālarında mu‘āyene eder gibi vaḳ‘a-i fecī‘a-i iḥtiżār u irtiḥāl-i Baba Sulṭān’ı keşf ve bi’l-bedāhe **“بابا ز ما زمام گسیخت بابا پرید.”** ‘unvānıyla zemzeme-sāz-ı bezm-i efsūs olduḳları merāyā-yı ḳulūb-ı ḥużżāra ḥayret-fermā olup herkes me’āl-i ḥāle muntaẓırlar iken çend rūz mürūrunda ol ber-güzīde-i ‘aṣrıñ ḫaber-i fevātı zimām-ı ‘anāṣırdan ḳaṭ‘-ı ‘alāḳa ile hümā-yı revānları āşiyān-ı a‘lā-yı ‘illiyyīne pervāz eylediği vaḳtle ittifāḳı şüyū‘ bulduḳda maḳṣūd-ı nefes-i ḳudsīleri ‘āmme-i aḥbāba ẓāhir ü mefhūm olup cümleye bu‘d-ı mesāfe perde-i miyān-ı āşināyān olmadıġı hüveydā olmuşdur.

كما قال قدس سره العزيز:

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

چو یکرنگئ جانها رو نماید

نباشد پرده دو روی در میانه

ز نزدیکی چه باشد حاصل تن

که از حاضر همی جوید نشانه

Naḳlest ki

Aḥbāb-ı ṣadāḳat-şi‘ārlarından biri ḫademe-i dergehlerinden “ چلبی افندی ‘unvānıyla su’āl eylediği mesmū‘-ı şerīfleri olduḳda ḫādim-i meydān-ı çil-tenāna ta‘līm-i cevāb-ı irşād-āmīz ve “چلبی اینجا و افندی بیجاست. بگو!” emrleri üzere mucīb olunca muḥibb-i merḳūm daḫi ol cevāb-ı bā-ṣavābıñ şāfī-i derd-i derūnu olacaġın ferāsetle fehm edip ḥużūr-ı mevfūru’l-ḥubūrlarına duḫūlle şeref-yāb-ı dest-būs-ı kerem-me’nūsları olduḳda ‘ināyet buyurup perde-küşā-yı peyker-i mermūz-ı meẕkūr olup “ چلب در لغت ترکی نام خدای بزرگوار است. پس ما مولویان منسوب چلبیم. از ان سبب ما را صفت نسبیه گشته است. چه مولوی و اللهی و چلبی الفاظ مترادفه است. پس منسوب مکانی و منسوب الیه beyān-ı irşād-‘ayānlarıyla ol ”لا مکانیست و افندی و مولا همچنان مرادفند و منزه از جایند. müstemendlerin ġarḳa-i luṭf-ı nüvāziş buyurmaları żımnında henüz pür-ḳuṣūr-ı merāsim-i ‘ubūdiyyet olanlara ıṭlāḳ-ı lafẓ-ı Efendi münāsib olmadıġın daḫi iş‘ārla kemāl-i edeb ü tevāżu‘ların müfīd-i teẕyīl buyurduḳları resīde-i ḥadd-i şöhret olup ba‘de haẕā mürāselāt u muḫāṭabātda faḳaṭ Çelebi ta‘bīriyle iktifā olunmuşdur.

نفعنا الله تعالی بفوائد إشاراتهم ومتّعنا بفوائد عباراتهم آمین یا مجیب السائلین.

Menḳūlest ki

Ol zübde-i gürūh-ı pür-şükūh-ı ‘urefā, nevbet-i ġavşiyetlerinde melce’-i mekrūbīn ü melāẕẕ-ı müstaġīşīn olmaġla müstemendān-ı iḫvān u derdmendān-ı ḫullān ‘arż-ı ḥāl-i pür-melālleriyle ricāmend-i pāsuḫ-ı rāsiḫ-i tesellī olduḳlarında **”مژدگانی دهید و شادمانی کنید که سامان کار ها از همه بهتر و پایان حالها از دلخواهها خوشتر خواهد بود.“** nefes-i tenfīs-baḫşālarıyla def‘-i kürbet ü ref‘-i żucret buyurduḳları eşnāda pervānegān-ı şem‘-i encümen-i inābetleri bulunan ḫullān-ı muḫliṣīn ḫāṭırlarına **“عجبا چه گونه خواهد بود؟”** ma‘nāsı efkār-fermā olunca kerem buyurup ol muḫaddere-i ḥacle-i ma‘rifetiñ dīdār-ı kināyesinden burḳa‘-küşā-yı tevriye olup ya‘nī **“بر مراد مرید مطلق خواهد بود. چه از کار ها و حالها هر انچه کرده ارادتش باشد، از همه بهتر و خوشتر خواهد بود.”** tefsīr-i laṭīfiyle keşf ü īżāḥ buyurmuşlardır. Ve kirāren ve mirāren minvāl-i muḥarrer üzere tesellī-baḫş **[S.88]** olduḳları maḥzūnuñ ve müjde-fermā olduġu mekrūbuñ ‘ucāleten ‘alā aḥseni’l-vücūh ve esheli’ṭ-ṭuruḳ menzil-res-i selāmet ü muġtenim-i telāfī-i gün-ā-gün olduġu şebt-yāfte-i cerā’id-i tecārib-i maḥremān-ı rāzlarıdır. Ḥattā her ḳanġı derdmendi üslūb-ı ma‘hūd üzere taṭyīb buyursalar bī-şübhe inkişāf-ı kürbetine cāzim olup pīşīn tehniye ederlerdi.

فإن ما بشّر الصادق بوقوعه في المستقبل كالواقع في الحال.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دردمندا چون بمرد کار کردی عرضحال

چشم و گوش فتح ناگه باش و بگذر از ملال

Āvürde end ki

Ol ḳıdve-i aṣḥāb-ı taḥḳīḳ (ṭayyeballahu şerāhu) cenāb-ı leṭāfet-me'ābları mesned- ārā-yı bezm-i ma'ārif ü nikāt u muṭāyebāt olup farḳ-ı firaḳ-ı faḳra cevāhir-i zevāhir-i ḥikem ü 'iber nişārıyla cümle hem-demān-ı ṣāfī-żamīrlerin memnūn buyururlar iken civār-ı ḫānḳāh-ı 'uşşāḳ-penāhlarında nidā-yı bey'-men yezīd-ḫāne vü müjdegānī-i gevher-i güm-geşte-i girān-bahā ile güẕerān olup dellāl-i perīşān-ḥāli pīşgāh-ı müsta'iddīn ictimā'larına da'vet ü iḥżār buyurup bīst ü hezār dirheme müzāyede olunan sarāya dü dirhem 'arż buyurmaların dellāl-i ġāfil, hezl ü istihzāya ḥaml edip ve kendiniñ gevher-i güm-şode-i bī-bahāsın su'āl eyledikde ḫande-i eblehāne edip kendiniñ fī'l-aṣl bī-gevher olduġun iş'ār edince cenāb-ı 'ināyet-me'ābları gencīne-güşā-yı cevāhir-i ma'ānī vü le'ālī-pāş-ı ma'ārif olup [578]- إِنَّ اللهَ اشْتَرَىٰ- āyet-i kerīmesin ilā āḫirihā tilāvet ü tefsīr buyurup dünyā vü mā-fīhā 'indallahi te'ālā 'adīl-i per-i meges değil iken yek dirhem ṣadaḳa muḳābelesinde cevāhir-i bāḳıye vü ḳuṣūr-ı 'āliye iḥsān olunmaḳ bābında ṣādıre olan mevā'īd-i şerīfeyi īrād ve sarāy-ı ma'hūd fānī olduġu ḥasebiyle iki dirheme bey' ü şirāsı ġabnden ḫālī olmadıġını beyān buyurup ve ol fānī-ḫāneye fedā-yı dirhemeyn eden ḥaẕẕ-ı nefsini ḳaṣr-ı bāḳīye tercīḥ etmekle maġbūn olduġun 'ayān ve kendiniñ neyl-i müzd-i dellālī içün kūçe vü bāzārda feryād ve cevāhir-i enfāsını berbād eylediğini tevbīḫ ü ta'rīżle irşād ve kendi gevheriniñ cüst u cūyunu ferāmūş ve āḫarıñ gevher-i yāvesin sürāġ ṣadedinde bīhūde-gerd olduġun ve eşnā-yı gerdişinde dürr-i girān-māye-i 'ömrün itlāf u iżā'at eylediğin ifāde buyurduḳlarında der-ḥāl eşer-i dem-i ḳudsīleri ve kerem-i naẕar-ı ġavşīleri ile bīzār-ı bāzār-ı dellālī ve bā-hezār zār dest-zen-i kūşe-i dāmen-i kerāmet-pīrāmenleri ve silk-i iḫvān-ı ṭarīḳat-ı 'aliyyeye muntaẓam olduḳda nükte-

[578] Tevbe Sûresi, 9/111. Âyet: "Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler. (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır! O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, (gerçekten) büyük kazançtır."

perdāzān-ı ḥalḳa-i ṣoḥbetlerinden "آوازۀ دلال بدليل رسيد و هنوز گوهر گمشده را يافت." maḳālesi velvele-endāz-ı ḳıbāb-ı eflāk ü ġulġule-efgen-i ṣımāḫ-ı emlāk olmuşdur. Ve ba'de haẕā, ḥayret-zedegān-ı ḥużżāra daḫi 'avā'id-pāş-ı irşād 'وقل كل يغفر على صناعته.' fıḳra-i cāmi'asın sāmi'a-i ḫaber-i ḫayr-āşināyāna telḳīn siyāḳında basṭ-ı bisāṭ-ı tefsīr buyurup " أي على علم صناعته حتى البغي والفسق! فإن العالم لا يضل ولا يشقى فما من شئ علم كما هو حقه إلا وقد عرف أن شيئيته من المشيئة فلا محالة ينقاد لأمره ونهيه فهو المومئ إليه بالوحي الغير المتلوّ المكنون في كنزاً مخفياً. فأحببت أن أعرف فخلقت الخلق لأعرف فإن خلق الخلق فقط لا يكفي في معرفته عز شأنه بل تمس الحاجة إلى خلق العلم في الخلق بنفسه وهو المشار إليه بقوله عليه السلام. من عرف نفسه فقد عرف ربه. إذاً الجهل حجاب ظلماني. فمتى ارتفع وأضاء شمس العلم وأنار قمر المعرفة فأين يبقى المكروه 'ibārāt-ı ġāmıżalarında ta'biye buyurduḳları fevā'id-i celīle-i "وكيف يشتكي المكروب؟ cemme-i ḥaḳīḳati çend mücelled kütüb te'līfi ile ifāde müşkil olduġu müte'ammıḳīn-i biḥār-ı taḥḳīḳe pūşīde değildir ki

البصير يفهم بالإشارة والأعمى لا يهتدي بالعبارة. ويؤيده ما نص عليه المولى المكاشف القيومي مولانا جلال الدين الرومي في مثنويه المعنوي بهذا البيت اللطيف:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

كفر هم نسبت بخالق حكمتست

چون بما نسبت كنى كفر آفتست

و بين النسبتين بون بين!

Āvürde end ki

Aḫi Erbaṣan (nevverallahu türbetehu ve şerrefe rütbetehu) ḥażretleri Çelebi Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn)uñ cümle-i naẓar-kerdegān u ḫavāṣṣ-ı iḫvānından olup ḥattā remīdegān-ı vaḳā'i'-i hā'ile-i Cengiziyān ve hicretiyān-ı fiten-i **[S.89]** ṭavā'if-i mülūk-i Īrān u Tūrān'dan ḳaṣd-ı tavaṭṭun ve cüst u cū-yı melce-i menī' ṣadedinde eṭrāf-ı bilād-ı Rūm'u geşt ü güẕer eden ricāl-i ẕevi'l-ḥāl istimā'-ı mefāḫir-i celīle-i Erġuniyye ile ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine münceẕib olup dāru'l-ḥimāye-i velāyetleri olan Kütahya nezīli olduḳlarında her biri sālik-i rāh-ı ġayret olup 'atebe-i 'aliyyelerine ilticādan ser-keş-nümā olmalarıyla tehniyetü'l-ḳudūm ve tebrīk-i menzillerine muḫliṣ-i merḳūmu irsāl buyurup cümlesine himmet-i mürsel ile ḳālen ve ḥālen ġalebe eylediği ma'rūż-ı ḥużūr-ı 'ālīleri olunca lehce-i pür-behcelerinden "Muḫliṣ Erbaṣan" ile teşrīf buyurulduġu 'aḳībinde kūşe-i seccāde-i meymenet-intimālarına rū-māl-i ḍarā'at u cebhe-sāy-ı teşekkür olup bu bende-i nā-çīze ḫāk-pāy-i lā-mekān-peymāları olmaḳ ma'nāsıyla Erbaṣanlik aḳṣa'l-merātib-i teşrīf-i cān-ı nā-tüvāndır.

Yoḫsa

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

كمال همنشين در من اثر كرد

و گرنه من همان خاكم كه هستم

mışdāḳınca her ne ki bu bī-ser ü pādan cilve-ger-i sāḥa-i bürūz ola, **"Bi'l-cümle Ḥażret-i Sulṭānımıñ eşer-i ḫüsn-i teveccüh-i ġavşāne-i bende-**

perverāneleridir.” diye ḍarā‘at u ibtihāl eylediğinde **“** آری! فتح مرسل از ضم کسر مرسل است. لیك هر دو مانند بازو بازو ممنون یکدگر است**”** dem-i irşād-tev’emleriyle farḳ-ı faḳīrānesin berāber-i ferḳadān edip beyne’l-aḳrān, ‘ināyet-i iḳtirān-ı imtinān-nümālarıyla müşārün-bi’l-benān-ı güzīdegān-ı iḫvān u ḫullān olduġu şebt-yāfte-i ḫarīṭatu’l-‘acā’ib-i menḳabe-i celīleleridir. Ve türbe-i şerīfeleri daḫi civār-ı şefā‘at-medārlarında behre-yāb-ı raḥmet-i nāzile-i raḥmānī ve sa‘ādāt-ı dāreyn ü murādāt-ı ‘ālemeyn neyliyle şād-kām olmuşlardır.

طوبی له وحسن مآب

(نظم)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فَعْلُن]

سروران قبلهٔ حاجات دعایند ولی

سببش بندگیٔ حضرت درویشانست

<u>Menḳūlest ki</u>

Dāder-i dādārları Ḥażret-i Çelebi ‘Alāaddīn aġleb-i evān-ı ziyāret-i müteberrike ve ekşer-i aḥyān-ı ṣoḥbet-i müteyemmine eşnāsında şenā-yı devlet-i ma‘neviyye-i faḳr u fenāların reşk-āmīz ü ḥasret-engīz edālarıyla tezyīn ve dağdağa-i gīrudār ve taḥammül-i meşāḳḳ-ı meṣāliḥ ü def‘-i mefāsid-i ahālī-i diyārdan şekve-rīz olduḳlarında “**Meşāyiḫ-i güzīn-i ricāl-i devlet-i rūḥāniyye ve sā’iḳīn-i terġīb ü taḥżīż-i ḫayrāt u ḥasenāt ve erbāb-ı düvel-i sūriyye sā’isīn-i terhīb ü tenfīr-i şürūr seyyi’ātdırlar. Anlar aṣḥāb-ı pend ve bunlar mü’ekkilīn-i benddir.** ‘ لکل

دولة رجال.’ **me’āli üzere herkes niẓāmü’l-ḥāl-i ferīḳayn-ı merḳūmeyn içün cānib-i rübūbiyyet-i muṭlaḳadan niyābet ḥasebiyle mā-vużi‘a-lesi üzere şebāt u istiḳāmet eşer-i kemāl-i ma‘rifetdir.**” diye tesliyet olunduḳları ẕeylinde ‘ilāve buyurup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, cenāb-ı ma‘delet ü istiḳāmet-me’ābları ḫuṣūṣ-ı mādde-i meyāmin-simāt-ı ẕāt-ı şāmilü’l-berekātları ḥasebiyle cāmi‘-i cemī‘-i kemālāt-ı ferīḳayn ve vālī-i veliyyü’l-velāyeteyn olduġu aẓharun mine’ş-şems ve ebherun mine’l-ḳamerdir. ‘Unvān-ı beşāret-tibyānıyla teskīn-i ḥarāret-i nā’ire-i efsūs buyurmaları **“ والی بر ولی مزیت الفی دارد که نشانهٔ توحید تام و امارات تجرید ما لا کلام و علامت استقامت نظام احوال انامست. پس مراتب مخاطبان -فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ-[579] و عوائد عدل ساعة أحسن من عبادة سبعين سنة رواتب امراء عالمين عاملين و وظائف زعمای عادلین است.”** nikāt-ı ġarrāsıyla istiḥkām-fermā-yı temkīn ve istiḥsān-baḫşā-yı eṭvār-ı dil-nişīnleri olmaġla ḥużżār u nuẓẓāra irtifā‘-ı derecāt-ı ṣūriyye vü i‘tilā-yı şu’ūn-ı ma‘neviyyesin iş‘ār ve bedīheten bu ḳıṭ‘a-i zībāyı inşād buyurmuşlardır:

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Gāh olur vālī velīnüñ sāyesi
Böyledür düstūr-ı medde’ẕ-ẓıll velī

Zā’il-i vaḥdet k’ola nā-gāh bil
Nām-ı cism ü cān olur vālī velī

[579] Hûd Sûresi, 11/112. Âyet: “O halde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir.”

Āvürde end ki

Ḥażret-i Şeyḫu'ş-şuyūḫ-ı zamān u ḳuṭbu'l-aḳṭāb-ı devrān ve netīcetü'n-netā'ic-i erkān a'nī bih cenābü'l-ġavşi'l-a'ẓam Çelebi Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) nihāyet-i kemāl ü kemāl-i nihāyetlerinde ber-mūceb-i vāridāt-ı Subḥānī ve ber-muḳteżā-yı ilhāmāt-ı sırrānī eṭrāf u eknāf-ı ḳalem-rev-i velāyetlerinde olan evlād u aḥfād-ı Ḫıżr u İlyāsiyye ve çelebiyān u ḫulefā vü fuḳarā vü aḥbāb-ı sā'ire-i Mevleviyye (vefferehumullahu te'ālā ve veḳḳarahum ilā yevmi's-sā'a) cevānib-i maḳāṣıd-ı 'aliyyelerine 'ale'l-infirād mürāselāt-ı da'avāt isrā ve tehniye-i esbāb-ı **[S.90]** iclās-ı 'aẓīm buyurup bi'l-cümle ṣūret-i icābet cilve-ger-i minaṣṣa-i itmām olduḳda 'aḳd-ı mecālis-i 'adīde-i semā' u ṣafā buyurulup 'aḳīb-i meclisde herkese ḥasbe'l-merātib ikrām u nüvāziş olunduġu ḫitāmında velī-'ahd-ı ezelīleri olan şehzāde-i vālā-menḳabetleri Çelebi Burhāneddīn (enārallahu te'ālā burhānehu sırruhu'l-aḳdes) ḥażretleri daḫi bi'n-nefs tehyi'e-i esbāb-ı ikrām-ı cem'iyyet-i aḫīre ve kemā-sebaḳ fī-tertībi vālidihi tekmīl-i levāzım-ı tekrīm-i gūn-ā-gūn buyurduḳları 'aḳībinde ber-mūceb-i tavṣiye-i aṣl-ı mācid, dāmen der-miyān-ı ḫıdmet ü dest ber-sīne-i pür-ṣafvet ḳā'im-i maḳām-ı niyāz ve rū-māl-i peymānçe-i sūz u güdāz olunca mesned-ārā-yı irşād-ı enām u müttekā-zīb-i mecma'-ı a'lām, mürşid-i mükemmil ü vālid-i emcedleri derīçe-küşā-yı ḫalvet-ḫāne-i żamīr-i münīr-i ilhām-semīr olup cedd-i es'adları Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)iñ

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

يك كلاهى داشتم از لبلبو گم شد ز من

در ميان دفتر قلب سليمان يافتم

beyt-i şerīf ü naẓm-ı belīġiniñ şerḥ-i laṭīfin aḥsen-i ‘ibārāt u enseb-i işārāt ile mesāmi‘-i muntaẓırīne ilḳā buyurup ’وما النهاية سوى الرجوع إلى البداية.‘ remziyle ‘amele cezm ve menzil-i pīşīn-i ‘ılliyyīne ‘azm buyurmaları “ رجعنا من البداية واشتغلنا بإسقاط القيود بعد الفراغ عن لوازم العهود. واستخلفنا ولي عهدنا ونتيجة ذاتنا وثمرة عمرنا وخلاصة زماننا وبرهان ديننا. هذا ḫuṭbe-i rā’iḳasın cehīren cümleye ”في أمور إخواننا وخلاننا. فكونوا على ما نبهنا من الشاهدين. telḳīn ve ḫırḳa-i mübārekelerin ilbās ve istivā-i ‘ārifāne-i tārek-i münīflerin farḳ-ı sa‘ādet-ḳarīnine iş‘ār ve teslīm-i vedāyi‘-i mülkiyye vü melekūtiyye ve tavṣiye-i veṣāyā-yı ḳudsiyye vü tekmile-i naṣāyiḥ ü da‘avāt u gülbāng-ı Mevleviyye ve maḳarr-ı ‘ālīlerine iclās ve ba‘dehu ‘aynu’l-cem‘-i ḥalḳa-i iḫtiṣāṣlarına tevdī‘ ve ḫalvet-ḫāne-i ḫāṣlarına teveccüh ve baḳıyye-i evḳāt-ı ṣāfiyelerin ‘uzlet-i kāmile ile tekmīl edip bi’l-külliyye dāmen-keş-i ḥalḳa-i ülfet-i ḫ^{w}īş ü bīgāne ve dest-şūy-ı ‘alāḳa-i mürīd ü muḥibb olduḳları ‘alāmet-i vāżıḥa-i müsāferet-i ‘ālem-i bālāları ve emāret-i bāhire-i iltiḥāḳ-ı eslāf-ı ‘ulyāları olduġu kār-āşināyān-ı maḥremīne nümāyān olmuşdur. Fī’l-vāḳi‘, müddet-i ḫalvet-i aḫīreleri ‘aded-i mużā‘af-ı lafẓ-ı İsm-i Celāl olan şümār-ı ḳalbe resīde olduḳda ḳalb-i ceẕbe-taḳlībleri cānib-i sāye-i ‘arş-ı ‘aẓīme münḳalib ve hümā-yı rūḥ-ı revānları lāne-i ḳudse münceẕib ve ḥāl-i ḳālıb-ı münevverleri semt-i ṣıḥḥatden müteḥavvil-i ṭaraf-ı beḳā-yı billāhī olup eşnā-yı ‘illet-i fenālarında çend rūze ‘āfiyet-i tāmme pedīdār olup ve ḫalefü’l-ḫayrları eyyām-ı ma‘dūde-i mezbūrede intihāz-ı furṣat buyurup kemā-fī’l-evvel tertīb-i mehāmm-ı iclās-ı vedā‘-ı bezm-i ṣūrī ile ‘aḳd-ı meclis-i vāpesīn-i me’mūrun-bih edip se-şebān-rūzu teşnegān-ı zülāl-i ma‘ārif ü tevḥīdi sīrāb-ı şarāb-ı taḥḳīḳ ve huşyārān-ı ta‘mīḳ-i ebḥāṣ u efkārı ser-mest ü medhūş-ı raḥīḳ-i rūḥānī ‘aşīḳ eylediklerinde çarḫ-zenān-ı semā‘ u ṣafānıñ na‘ra-i āteş-bārları şerāre-pāş-ı ḫırmen-i mā vü men ve nāle-i nāy u velvele-i ḳudūm dimāġ-ı ḳıbāb-ı çarḫ-ı berrīni pür-ġulġul-i vecd ü ḥāl edip germiyyet-i bezm-i ‘āşıḳāne ser-ḥadd-i nihāyete bāliġ ve mestān-ı cām-ı cem‘ü’l-cem‘-i farḳ farḳ u ḳademden fāriġ ve ẕāt-ı pā-der-rikāb-ı vedā‘ları verā-yı perde-i

‘unṣurīden bāziġ ve rişte-i ‘alāḳa-i bedeniyyeleri ḳuvvet-i ḳarībe-i inḳıṭā‘a geldikde mānend-i ṣıḥḥat-ı ḳabīlü’l-fevt ṣaḥv-ı nā-gāhī ser-zede-i girībān-ı maḥv u ġaybet-i āḫiriyyetleri olup muntaẓırīn-i kerem-i ḥüsn-i ḫātimelerine ḫızāne-i bī-dirīġ-i ‘ināyetlerinden niṣār buyurulan cevāhir-i ma‘ārif ü le’ālī-i ṭāhire-i leṭāyifden rişte-keş-i ḥāfıẓa-i müsterşidīn olan kelimāt-ı cāmi‘atu’l-fevā’idleri gūş-dārān-ı ṣavb-ı rūḥāniyyelerine nev-be-nev ṣafā-baḫş-ı ṣoḥbet-i sırrıyyeleri olmaḳ üzere nigāşte-i ṣaḥā’if-i seniyye-i *Sefīne-i Nefīse*-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır.

در بیان نکات بدیعهٔ آن کاشف استار حقیقت و عظات لامعهٔ آن واقف اسرار معرفت که در ان حالت عجیبه بدین اسالیب غریبه یادگار مدی الدهور و الاعصار دلتشنگان اولی الابصار مائده است که خدمت شایستهٔ یراعهٔ کمبضاعهٔ این خاك درگه آن سلطان دردمندان پناه و مراحم دستگاهی شده است.(هنیئاً لأهل المشارب العالیة ومریئاً لمتعطشي کؤوسه الجالیة.) مآل[S.91] کوشش بی کشش گوشمال ملالست.

Ya‘nī bī-ceẕbe olan mesā‘ī-i ḫod-be-ḫodāne ġayr-ı meşkūre belki netīce-dih-i ‘anā-yı bī-cedvā olmaġla bā‘iṯ-i pīç-tāb-ı ḥasret ü ḫusrāndır.

(بیت)

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

بخت بد و همت عالی بلاست

و ای بر ان کس که بدین مبتلاست

دم بیقدم ندم است. یعنی سرمایهٔ کار سلوك منزل مقصود قدم است. ورنه آخر الامر بنفاد عمر بیحاصل پشمانی مقرر است. عالم مدرسهٔ علم آدمست.

Ya‘nī vaẓīfe-i lāzıme-i ṭālib-i ḥaḳḳ -اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا-[580] mūcebince ‘amel ve taḥṣīl-i ‘ilm-i ledünnīde beẕl-i mā-fī’l-vüs‘ ü tevaḳḳī-i ta‘ṭīldir.

چنانکه گفته اند: هر که دفتر خود نخواند بی بهره ز معرفت بماند. (عصیان و نسیان اصل و فرع یکدگر است). یعنی فراموش عهد ازلی مورث عصیان و عصیان مورث نسیان است.

Zīrā ‘iṣyān ḳasvet ve ḳasvet nisyān īrāṣ eylediği müşāhed-i erbāb-ı baṣīretdir.

ظل ظلیل اسلاف کهف الامان اخلافست. یعنی التجا باقتفاء آثار پیش قدمان باعث سلامت پیروانست. کما قیل من تخلف عن إثر السلف فقد آثر علی نفسه التلف .تردد ثمرۀ ارتدادست.

Ya‘nī merdūd-ı ġayret-i ḳulūb-ı merdān-ı Ḫudā olana tereddüd-i iḳrār u inkār musallaṭ u müstevlī olmaġla ṣıdḳ u iḫlāṣ u ṣebāt-ı fu’ād nez‘ olunup inābet ü teslīmden mürtedd olur.

کما قیل من لم یرتد لا یتردد. قصد را غیر از صدق رهین نیست.

Ya‘nī ḳaṣd u himmet-i sālik-i rāh-ı Ḫudā’ya ṣıdḳ-ı irādet-i mürşidden ġayrı delīl yoḳdur. Zīrā bī-ṣıdḳ irādete ittiḫāẕ-ı pīr müfīd değildir.

کما قیل صدق تو رهبر تو . وصدق القصد یؤول إلی المقصد. (الحاضر بین العابر والغابر.)

[580] İsrâ Sûresi, 17/14. Âyet: “Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter.”

Ya‘nī iġtinām-ı ḥużūr-ı ḳalb indifā‘-ı şevāġıl-i māżıyye vü müstaḳbele ile müyesser olur. Zīrā māżī vü müstaḳbel efkārıyla meşġūl olan ḳalb ḥālden ġāfil ve muḥavvilü’l-aḥvālden fāriġ olunca ḥużūr müte‘azzirdir.

(ع)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

حضوری گر همی خواهی ازو غائب مشو حافظ

رسوم و علوم بی یکدگر سودای بی سود است.

Zīrā resm-i bī-‘ilm cism-i bī-cān ve sebeb-i ta‘aṣṣub u ḫusrān ve ‘ilm-i bī-resm māye-i ġurūr u ḫızlāndır.

چنانکه گفته اند: الرسم كالجسم والعلم كالروح. اقرار و انکار کامل را شاهدین کمالست. لأنهما أثر المجانسة وثمر المنافرة. فلا بد في إثبات الكمال منهما كما سبق في بيان كمال الآدمية. حيث سجد الملائكة واستكبر اللعين وجف القلم على هذه القاعدة الكلية في مباحث جزئياته صلى الله عليه وسلم ومجانسة الكل ومنافرته محال (فرق الجلوة والخلوة تفرقة.).

Ya‘nī merāyā-yı ṣuverde cilve-ger-i ‘ukūs-ı āṣār-ı ṣıfātdan teneffür ü taḫallī henūz baḳıyye-i teşettüt-i naẓardan nāşīdir ki bādī-i ḥırmān-ı ẕevḳ-i cem‘iyyet-i ḫāṭır olur.

لوح محفوظ وحدت است.

Ya‘nī emvāc-ı ḥavādiş tetābu‘-ı nesāyim-i şıfātla şü’ūn-ı gevher-i yektā-yı deryā-yı ẕāt olmaġın bilā-şā’ibeti’l-ḥulūl ve’l-ittiḥādi’l-muḳtażıyyīn ta‘addüdü’l-mevcūd ma‘a vaḥdetü’l-vücūd ḫayāl-i baḫt u i‘tibār ṣarf olduġu muḥaḳḳıḳīn-i tevḥīdiñ ‘indinde müşāhed ve ġanī ‘ani’ş-şāhiddir.

كما نبّه عليه السلام بقوله كان ولم يكن معه شيء والآن كما كان[581]. دفتر صوفى آيينهٔ زانوست.

Ya‘nī mürā‘āt-ı ṣafā-yı vaḳt u muḥāfaẓa-i cem‘iyyet-i ḫāṭır ve telaḳḳī-i vāridāt-ı ġaybiyye içün müṭāla‘a-i kitāb-ı ẕāt u murāḳabe-i taḥavvülāt-ı ef‘āl ü ṣıfāt kāfīdir ki hemvāre muḳābil-i merāyā-yı ẕāt u ṣıfāt u ef‘āli olanları ‘ukūs-ı ṭavāli‘ ü nuḳūş-ı levāmi‘-i ‘iber-i ḳarīrü’l-‘ayn etmek muḳarrerdir.

لكل عبارة إشارةٌ ألا فتعرضوا لها يا أهل البشارة!

Ya‘nī ẕevāhir-i terākīb-i enfüs ü āfāḳıyye meṭāli‘-i nücūmu’l-hüdā ve esrār-ı bāṭına-i tevḥīd-i Subḥānī’dir. Pes sālik-i berr ü baḥr-i tevḥīde lāzım olan ta‘arruż-ı işārāt-ı kāminedir ki eğer ḳāni‘-i ‘ibārāt-ı ẓāhire olursa hālik-i mehālik-i keşret ve bī-ḫaber-i deḳāyıḳ-ı mesālik-i vaḥdet olmaḳ iḳtiżā eder.

كل كله زيب گل نشود.

[581] Aliyyü’l-Kârî, *Mirkâtü’l-Mefâtîh*, c. I, s. 113.

Ya‘nī ārāyiş-i bīrūnī sebeb-i tezeyyün-i ma‘yūb-ı ẕātī olamaz.

لاله جای کلاله نگیرد.

Ya‘nī feżā’il-i ber-beste, bedel-i zīver-i ber-reste olamaz. Ve illā temyīz-i muḥaḳḳıḳ u muḳallid müşkil olup niçe sāde-levḥān fütāde-i dām-ı tezvīr ü maḥrūm-ı terbiye-i pīr olur idi.

نعوذ بالله الحفيظ من شرور أبالسة المرائين المزوّرين. اللهم أرنا الحق حقاً وارزقنا اتباعه وأرنا الباطل باطلاً وارزقنا اجتنابه آمين (عليكم بتقليد **[S.92]** العزايم وإياكم وتنزل الرخص.

Ya‘nī insān-ı kāmil, evżā‘ u eṭvārında ẓuhūr eden ‘azīmet maḳūlesine teba‘iyyet bā‘iṯ-i teraḳḳī-i medāric-i kemāldir. Ve ef‘āl u evṣāflarından hüveydā olan ruḫṣat maḳūlesinden ḥaẕer lāzımdır ki sebeb-i tenezzül-i rūḥānī olmaya ki ṣaḥīḥe aġẕiye-i çerb ü şīrīn nāfi‘ ve ‘alīle mużırr olduġu ṣübūt-yāfte-i tecārib-i ṣaḥīḥa ve ḳıyāsu’l-‘alīl ‘ala’ṣ-ṣaḥīḥ ma‘a’l-fārıḳ ġayr-ı ṣaḥīḥdir.

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

نۀ چون اهل دل رو در میان خاك خون میخور

که صاحب دل اگر زهری خورد آن انگبین باشد

آن می که تو میخوری حرامست. ما می نخوریم جز حلالی. (اخوان و خلان جناحین همای دولت دارین است.) یعنی بر جمعیت ایشان شکری زائد الوصف لازمست و مراعات خواطرشان از آثار توفیقت و بواعث ازدیاد نعم صوریه و معنویه است.

در بیان وقعهٔ فجیعهٔ ان قطب دوران و غوث زمان و کهف الامان دردمندان که از نشیمن خاك سیمرغ روان پاکش بأیوان سماك پرواز فرموده است.

أدام الله تعالى ظلال بركات روحانيته على رؤوس منسوبات عتبة إرادته بحرمة الشفيع الأمين.

Menḳūlest ki

Çün naḫle-i esrār-ı vücūd-ı velāyet-būd-ı kerāmet-endūdları resīde-i ḥadd-i ḳarār u bār-āver-i ‘acāyib-i āṯār, lā-siyyemā eḫaṣṣ-ı ḫavāṣṣ-ı nās Çelebi Burhāneddīn İlyās şāyān-ı ilbās-ı ḫil‘at-i ḫilāfet-i Ḫudāvendigārī olduḳda gūyā kār-ḫāne-i ṣūretde tekmīl-i bevā‘iṯ-i ḫilḳat ü tetmīm-i nevbet-i iḳāmet buyurup ‘ādetā ric‘at-ı mavṭın-ı ḳadīm ve seyr ü sefer-i dāru’l-ḳarār-ı cennetü’n-na‘īm iḳtiżā etmekle dāmen-çīn-i bāġ-ı ẓuhūr u ḫırāmān-ı ḥacle-i buṭūn olup ber-mūceb-i fıḳra-i āyet-i kerīme-i [582]-فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا- bī-ġā’ile-i cüsdānī tedbīr-i umūr-ı ṣa‘ālike-i ṭarīḳa-i evleviyye ve bī-daġdaġa-i kevn ü mekānī tedmīr-i mütemerridīn-i muḫālifīn-i ferīḳ-i Mevleviyye ḫuṣūṣuna taḫṣīṣ-i himmet-i sırrānī vü taslīṭ-i ġayret-i rūḥānī buyurup ‘alā vechi’t-te’yīd sāye-i ḥimāyeleri mefārıḳ-ı yetīmān-ı müntemiyān-ı dergehlerine ta‘yīn buyurulmuşdur. Fī’l-vāḳi‘, ilā eyyāminā haẕā bel ilā ġāyeti’z-zamān şevāhid-i velāyet ü mevā’id-i kerāmet-i rūḥāniyyeleri aġlebün mine’s-sevābıḳ olduġu ba‘de’l-irtiḥāl minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olan ‘acāyib-i ḫavārıḳ-ı ‘ādetle bī-ṣā’ibe-i iştibāh

[582] Nâzi‘ât Sûresi, 79/5. Âyet: “İş düzenleyenlere andolsun!”

olmuşdur ki maḥallinde ṣafḥa-zīb-i īcāz olsa gerekdir ki mażmūn-ı tārīḫ-i merşiye-āmīzleri daḫi bu ma‘nāyı muḳarrer ve bu feḥvāyı mükerrerdir.

تاریخ پرواز آن شاهباز گلشن راز بمقعد صدق و جوار رحمت رحمن بی انباز*روح الله تعالی أرواح المسترشدین تحت سحابة قادمة شفاعته *اینست.

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥażret-i Sulṭān Erġun-ı Velī
Bezm-i vaṣl-ı aṣla etdi ḫoş-ḫırām

Mürşid-i aḥyā iken edip şitāb
Oldu emvāta daḫi pīr-i hümām

Ya‘nī ẓāhirde buṭūnu gösterip
Ḳıldı bāṭında ẓuhūra ihtimām

Gerçi şem‘-i rāh-ı ‘aynu’l-cem‘ idi
Buldu līken menzil-i bedrü’t-tamām

Ser-zede olup niyām-ı cismden
Sāye-i nev-güster oldu ol ḥüsām

Etmede ehl-i ḫilāfa ser-zeniş
Verdi aḫlāf-ı vifāḳa çün niẓām

Raḥm edip feryādına ‘uşşāḳınıñ

Vermiş āḫir demde rūḥu ḫoş peyām

Kim ‘acebdir ġam revān-ı şād içün

Keyfe yendeb min bihi ḫayru’l-ḫitām

Pes lisānü’l-ġayb tārīḫin dedi

Rabbühü’l-mevlā de‘ā dāru’s-selām

(sene 775)

Ve ol neyyir-i a‘ẓam-ı evc-i ‘illiyyīniñ eşnā-i iḥtirāḳ-ı hicrānlarında Ḥażret-i Zeynüddīn bin Çelebi Muẓafferüddīn’iñ ‘alā sebīli’t-terşiye bi’l-bedāhe ḳarīḥa-i veḳḳādelerinden şu‘le-pāş-ı dāġ-ı firāḳ olan rübā‘ī-i pür-sūz u güdāzdır.

(رباعی)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

بی روی تو مرآت دل ما چه کند

گر دیده بجایست امّا چه کند

هر سر که شد آسودهٔ ظل کرمت

ای طوبیٰ تحقیق بفرما چه کند

Ve ol dürr-i yektā-yı ḳulzüm-i ‘irfānıñ hengām-ı işti‘āl-i nā’ire-i firāḳ u evān-ı şikest-i ṣadef-i beden ve intiḳāl-i muḥīṭ-i hüviyyetlerinde Ḥażret-i Burhāneddīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn)iñ muḥaḳḳıḳāne naẓm buyurduḳları rübā‘ī-i ġarrādır:

[مفعولُ مفاعلُن مفاعيلُ فَعُول]

ارغون ولی گذشت از سیر صفات

در وجه شهود خرج کرد است حیات

از ساحل تن بجست یکسر چو روان

تا غوطه خورد همان در لجۀ ذات

Ve ol serv-i ḫırāmān-ı ravża-i Rıḍvān ve nāzenīn-i devḥa-i revḥ ü reyḥānıñ muġtenim-i **[S.93]** sāye-i kerāmet-māyesi ve mütemetti‘-i ṣoḥbet-i pür-ṣafveti iken nā-gāh esīr-i tīh-i hicrān u ser-gerdān-ı vādī-i ḥasret ü heyemān olmaġla dāder-i büzürg-vārları Ḥażret-i ‘Alā’i’l-ḥaḳ ve’d-dīn miyāne-i pīç-tāb-ı ġumūm ve zīr-i gerd-i gird-ā-gird-i humūmdan ser-ber-āver-i ifāḳatümmā olıcaḳ bu rübā‘ī-i zībā ile beyān-ı ḥaḳīḳat-i ḥāl ü tedārük-i def‘-i melāl buyurmuşlardır:

(رباعی)

[مفعولُ مفاعلُن مفاعيلُ فَعُول]

ارغون چلبی که دامن از بزم جهان

در چید و پرید بیخود از کون و مکان

جانانه کشید چون بسر وقت وصال

پیشین بمژده داد شکرانۀ جان

Pes rūḥ-ı muḳaddesleri

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

من شدم عریان ز تن او از خیال

میخرامم در نهایات الوصال

mażmūnuyla terennüm-rīz-i ḫıyābān-ı cinān ve dāmen-keşān-ı şitābān-ı civār-ı raḥmet-i Raḥmān olıcaḳ ḥālā türbe-i firdevs-rütbeleri olan buḳʿa-i mübāreke medfen-i muṭayyebleri olmaḳ üzere ḳarār verilip rüsūm-ı ḫıdemāt-ı muḥtereme-i vaṣıyyetleri daḫi kemā-hüve ḥaḳḳuhu resīde-i ser-ḥadd-i itmām ve inżimām-ı ruḫṣat-ı miṡāliyyeleriyle binā'en türbe-i mükerremelerine daḫi şedd-i niṭāḳ-ı ihtimām ve ilā yevmi'l-ḳıyām ziyāret-gāh-ı ḫāṣ u ʿām ve merciʿ-i derdmendān-ı enām olmuşdur.

طوبی لساکنیه وبشری لزائریه.

در بیان عجایب آثاریکه بعد از وفات از قبل روحانیت آن گنج نهان عیان گشته است.

Āvürde end ki

Hemānā ki āfitāb-ı vücūd-ı bih-būd-ı Ḥażret-i Çelebi Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) āfil-i verā-yı tutuḳ-ı ufḳ-ı ġarbī-i ṣūrī olunca mācerā-yı ḳıṣṣa-i pür-ḥiṣṣe-i heykel ü üştür āṡārı ufḳ-ı maşrıḳ-ı melāḥimden nümāyān ve rūz-be-rūz

kibār-ı Devlet-i Germiyan mütetābi‘aten nihān-ḫāne-i ‘uḳbāya teveccüh buyurup ekşerīniñ maḳāmı ḫālī ḳalıp ve bir cā-nişīn-i bi’l-istiḥḳāḳ ḳalmayıp gūyā ẕāt-ı bā-temkīnleri gerden-i şütür-i devletlerinde mānend-i heykel-i ma‘rūf, ḥırzu’l-amān-ı ḥavādiş-i müz‘ice-i devrān imiş. Bi’l-külliyye esās-ı devlet-i ṭā’ife-i Germiyāniyān mütezelzil olup ve ġadr-i sālifü’ẕ-ẕikr ẓuhūr edip daġdaġa-i devlet-i dünyeviyyeden ḫāṭır-ı ṣafvet-me’āşir-i āl-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) fāriġ ve ḫāṣṣa-i devlet-i ma‘neviyyeleriyle āsūde-ḥāl ü mecmū‘u’l-bāl muġtenim-i rāḥat-i rūḥāniyye ve mütemetti‘-i refāhiyyet-i cismāniyye olup

-وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ-[583]

[مفتعلن مفاعلن]

هر كه كند بخود كند

گر همه نيك و بد كند

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب تنها نه خود را داشت بد

بلكه آتش در همه آفاق زد

[583] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: “Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.”

meżāmīn-i ‘ibret-āgīnleri rū-nümā olup herkes ḥiṣṣemend-i ġuṣṣa-i fiten olduḳça baḳıyye-i ḫullān-ı hicrān-keşīde ve pes-māndegān-ı zehr-i melevān-çeşīdeleriniñ bu güne manẓūmāt-ı efsūs-niẓām, vird-i zebān-ı ḥasb-i ḥāl-beyānları olmuşdur.

(قطعه)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن]

یاد باد آنکه سر کوی توام منزل بود

دیده را روشنی از خاك درت حاصل بود

در دلم بود که بیدوست نباشم هرگز

چه توان کرد که سعی من و دل باطل بود

(دیگر)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

یاد باد آنکه نهانی نظری با ما بود

رقم مهر تو بر چهرهٔ ما پیدا بود

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فَعْلُن]

از که فریاد کنیم و ز که دادی خواهیم

که چها بی تو کشیدیم و همه بر جا بود

Lākin bi-berekāti sırruhu'l-şerīf ve bi-meyāmini ẓılluhu'l-laṭīf ilā yevminā haẕā bel ilā ḫarābi'd-dünyā gürūh-ı pür-şükūh-ı ḥizb-i şıddīḳī-ṭıynet ü ḥayderī-ṭaviyyetleri (keşşerehumullahu te'ālā ilā vaḳti'l-cezā) 'unvān-ı ḫayru'l-aḳrān ve zeynü'l-ezmān ile ma'rūf ve kec-nigāh-ı semt-i dergāh u bed-ḫ^{w}āh-ı nīk-ḫ^{w}āhları laḳab-ı şerrü'l-eşrār u şeynü'l-a'ṣār ile meşhūr olup yevmen-fe-yevmen erkān-ı eyvān-ı şānları i'tilā ve bünyān-ı sümüvv-i mekānları irtiḳā üzere velvele-i nāy u ḳudūm-i ḥālāt-ı ḳudsiyyeleri ġulġule-endāz-ı semā'-ḫāne-i 'ayyūḳ olduġun muṣaddaḳ nüvvāb-ı maḳarr-ı sa'ādetleri olan ḫulefā-yı ẕevi'l-iḥtirāmıñ vücūd-ı ma'rifet-endūdları gūyā a'lāmü'l-'aliyy ve elviyetü'l-hüdā olup sāye-i irşād-māyelerine gürūh-ā-gürūh-ı aṣḥāb-ı sa'ādet-i ezeliyye münceẕibe ve müstaẕhire-i imdādları olmaġla her biri ser-firāz-ı aḳrān u mümtāz-ı devrān olup el-'ıyāẕu billāhi'l-Ḥāfıẓ mu'tezil-i ḥalḳa-i cem'iyyet-i irādetleri ve bed-gūy-ı eṭvār-ı müselleme-i vecd ü ḥāletleri olanlar helāk-i ḥatf-ı enf ve ibtilā-i 'ilel-i müzmine ve inḳıṭā'-ı nesli ve ıżṭırār-ı ḥāl ü emşālühā cezāyā-yı ġayret-i Ṣamediyye ile giriftār-ı zindān-ı mükāfāt ve 'ibret-i pend-peẕīrān-ı evḳāt olmuşlardır.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر میفرماید:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

خیال شاه خوش خویم تبسم کرد بر رویم

چنین شد نسل بر نسلم چنین فرزند فرزندم

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Hem-niẓām-ı devlet-i **[S.94]**eflākdir
Devr-i mülk-i Mevlevī bulmaz ḫalel

Cān u dil olduḳça zīrā ber-ḳarār
Gerdiş-i ‘aşḳa daḫi gelmez kesel

Ḥattā sāye-i dīvār-ı kerāmet-üstüvār-ı bārgāh-ı bī-kesān-penāhları viḳāye-i ta‘addī-i süfehā-yı inkār-pīşe vü cünne-i mekā’id-i ḥussād-ı kīne-endīşe olduġundan mā‘adā belde-i merḳūmeye gāh u bī-gāh müstevlī olan āteş-i bī-zinhār ve seyl-i deryā-kirdār, civār-ı türbe-i muḳaddeselerine gezend-fersā olmayıp muḳābele-i nesīm-i ‘ināyet ve def‘-i bī-çūnla merfū‘ ve ol ḳulzüm-i velāyet, mażca‘-ı münevveriyle seyl-i merd-i mürebbā-bīnlerinde berzaḫ-ı ṣıyānet-i Ṣamedī ḥā’il olmaġla mażarratı merfū‘a olduġu resīde-i ḥudūd-ı tekrār u mütevātir-i dār u diyār olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اولیا را هست قدرت از اله
تیر جسته باز گرداند ز راه

Naḳlest ki

Ezmān-ı velāyet-āyāt u evān-ı kerāmet-ġāyātlarında ekṣer-i riḳāb-ı ahālī muṭavvaḳ-ı irādet ü esīr-i kemend-i mehābetleri olmaġla ḥiẕā-yı türbe-i münevverelerinden daḫi kemāl-i iḥtirāmla güẕer ‘ādet-i müte’eddibīn-i iḫvān u ḫullān olduġu ba‘ż-ı nev-devletān-ı vülāta girān gelip belāhet-i ahālīye ḥaml ve ta‘annüt ile muḳābele-i āsitāne-i sa‘ādetlerinden bī-muḥābā ṭabl u neḳḳāreleriyle mürūr-ı pür-ġurūr edenler serī‘an ve ‘ācilen ‘azl ve belki füc’et-i nekbet ü idbārla meczī olduġu cümleye mü’ekkid-i ṣıdḳ u i‘tiḳād-ı sābıḳ olup ḥālā daḫi şādumānī-i ‘arūs u ḫitānla güẕerān olan ṭavā’if, iżā‘at-i edeb-i eslāf etmeyip teskīn-i ṣīt ü ṣadā ve temkīn-i ḫayr du‘ā ile ‘ubūru kendilere ser-māye-i sürūr ‘add eyledikleri eṣeri bāḳīdir. Fī’l-vāḳi‘ ‘من احتَرَمَ أُحتُرِمَ.’ feḥvāsınca sālik-i menhec-i ḥürmet-i merḳūme olanlarda emārāt-ı ber-ḫordārī nümāyān ve girīve-rev-i ḫilāf olanlarda daḫi ‘alāyim-i inkisār u idbār pedīdār olagelmişdir. Ḥattā muḥibbīn naẓarında naġme ve mubġıżīn i‘tiḳādında ġuṣṣa olan tārīḫde gülşen-i semā‘ u ṣafā-yı Mevleviyye nev-bahār-ı iştihār olduḳda sükkān-ı beldemizden olan İbrāhīm-i Kürdī-nām müderris-i müteressim ṭalebesiyle pīşgāh-ı āsitāne-i sa‘ādetlerinden mürūr eṣnāsında izdiḥām-ı iḫvān u ḫullānı görüp naḫvet-i tehevvür-engīzle **“Eğer emr-i siyāset yedimde olaydı, ḳadem-nihāde-i bāb-ı semā‘-ḫāne olanlarıñ şikest-i pālarına ḥükm eder idim.”** diye herze-derālıḳ edip meğer bī-çāre taḥṣīl-i nüzhet-i ḫāṭır siyāḳında teferrüc-gāha gider imiş. Sevād-ı beldeden ḫurūc eyledikde bi-ġayreti’l-Muġīṯi’l-Ġālibi’l-Ḳāhir fevḳa ‘ibādihi rākib olduġu esb-i lāġar bir tevsen-i leked-zen olup kendiyi üzerinden def‘ eyledikde dānişmend-i merḳūm [584]‘من حفر بئراً لأخيه وقع فيه.’ mışdāḳınca zemīne sāḳıṭ ve ‘öẕr-i ‘arece giriftār olup pāyında ṭāḳat-ı reftār ḳalmadığı kendiniñ daḫi maḥsūsu olduḳda **“Emr-i siyāset-i ma‘neviyye anlarda**

[584] Aliyyü’l-Kârî, *el-Esrâru’l-Merfûʿa*, s. 342; Sehâvî, *el-Mekâsıdü’l-Hasene,* c. I, s. 644.

imiş ki bizler maẓhar olduḳ.” diye bi’ż-żarūre müş‘ir-i i‘tirāf-ı ḳuṣūr u mü’eẕẕin-i i‘tibār-ı küsūr-edālarıyla müteveccihi olan cāy-ı nüzhetden peyġūle-i tīmār-ı cerāḥate ric‘at edip ve min ba‘d, merkez-i meydān-ı ṭa‘n u inkārda şebāt-nümā-yı ḳadem olmamışdır. Eğerçi inkisārı hezār tīmārla cebr ü bend olmuşdur, lākin baḳāyā-yı evcā‘ pāyidār olmaġla vaḳt-ā-vaḳt, mācerāsı müteceddid ve aḫlāf-ı eclāfa zebān-bend-i üstüvār ve güş-ı dil-i mu‘tebirānda güşvār-ı medde’d-duhūr ve’l-a‘ṣār olmuşdur ki cümle-i erbāb-ı inṣāf-ı vaḳt **“**هذا انكسار الانكسار.**”** ‘unvānıyla imżā-yı kār-nāme-i i‘tibār eyledikleri el-ān elsine-i ehl-i sünnede yādigārdır.

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Sīne-i cür’etedir rūy-ı ḫadeng-i ġayret

‘Āleme bī-edebi cür’eti eyler ‘ibret

Eğer ol nāzenīn-i serā-perde-i ‘izzetiñ merāyā-yı müteḳābile-i muḥibbīn ü minkirīnde cilve-ger olan āṯār-ı cemāliyye ve celāliyye-i rūḥāniyyeleri kemāhī riște-keş-i żabṭ u taḥrīr olunmaḳ lāzım gelse muḥtāc-ı tedvīn-i menḳabe-i ḫāṣṣa olmaḳ aẓharun mine’ş-şems ve ebherun mine’l-ḳamerdir. Pes maḳṣad-ı aḳṣā-yı menḳabe-nüvīsān-ı merdān-ı Ḫudā te’kīd-i ‘aḳīde-i aḥbāb u teşyīd-i ṣıdḳ u ḫulūṣ-ı a‘ḳāb ve teṯbīt-i ḳulūb u elbāb ve taṭhīr-i sū’i’ẓ-ẓan u irtiyāb olmaḳ ḥasebiyle ẕikr olunan mertebe daḫi kāfī ve emrāż-ı tereddüd ü inkāra şāfīdir diye ‘ من لم يتأثر بالقليل عليل لا ينفعه الكثير.’ mücebiyle ‘amel ve ‘ummān-ı kerāmātından ḳaṭre ve bürhān-ı kemālātından noḳṭa īrādıyla iktifā ve bevāḳī zīr-i ḳıbāb-ı ġayrette ibḳā olundu.

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çeşm ü gūş-ı Yūsuf-ı **[S.95]**güm-geşteye Ya‘ḳūb-vār
Müjde-i bī-ḥarf u ṣavt-ı būy-ı pīrāhen yeter

Dil k’ola hem-derd-i Eyyūb istemez tedbīr aña
Pāy-kūb-ı çeşme cūş-ı ḥālet-i bī-men yeter

‘Ale’l-ḫuṣūṣ, bu faḳīr-i keşirü’t-taḳṣīr ber-ḫod-be-ḫod bīhūde-gerd-i beyābān-ı heyemān ve mānend-i tīr-i per-tābī serserī cevelān-ı cevv-i hevā-yı ḫızlān ve pāy-māl-i ḥavādiş-i seng-i miḥnet-bār-ı devrān ve esīr-i tereddüd-i redd ü ḳabūl-i iḫvān-ı zamān u nā-pesend-terīn-i enẓār-ı ḫullān iken nā-gāh ol feryād-res-i bī-kesān u dest-gīr-i üftādegān olan veliyyü’n-ni‘am-ı ‘aliyyü’l-himem-i celiyyü’l-kerem ḥażretleriniñ dergāh-ı velāyet-penāh u kerāmet-destgāhlarına intisāb ve ḫıdmet-i ḫāk-rūb-ı cenāb-ı ‘ināyet-me’ābına ruḫṣat-ı ḳabūl-yāb olmaġla fe-ḥamden ṣümme ḥamden ṣümme şükren meyāmin-i imdādāt-ı rūḥāniyyet-i muḳaddeseleri ‘ukūs-ı mekārim-i ṣūriyye vü ma‘neviyye-endāz-ı merāyā-yı aḥvāl-i perīşān u intiẓām-ı ġayr-ı mutaraḳḳab-fermā-yı umūr-ı ḫalel-yāfte-i bī-ser ü sāmānım olup evvelā küşāyiş-i başīret iḥsānıyla ḳarīrü’l-‘ayn-ı imtinān-ı bī-pāyān olduġumda ol dā’ire-i pür-feyż-i raḥmet-i Raḥmān’ı mine’l-bāb ile’l-miḥrāb māl-ā-māl-i kerāmāt-ı gün-ā-gün müşāhede edip nihāyet-i ibtihācımdan ġarīḳ-i lücce-i revḥ ü reyḥān ve her rūz u şebim hezār ‘ıyd-ı ḳadri müştemil olup evrāḳ-ı evḳāt-ı güẕeşte vü āyendemi şīrāze-bend-i rişte-i şu‘ā‘-ı ḥüsn-i naẓar-ı iksīr-eşerleri etmekle gūyā defter-i vücūd-ı miḥen-ālūdumu kitāb-ı müsteṭāb-ı *Ferec ba‘de’ş-şidde* olmuş, mülāḥaẓasıyla niçe müddet-i medīde ve ḫayli bürhe-i ba‘īde meşġūl-i müṭāla‘a-i sifr-i sefer-i pür-keder-i sābıḳa ve mütevaġġıl-ı muḳābele-i *Sefīne*-i pür-nefīse-i lāḥıḳa olup āḫırü’l-emr umūr-ı āḫardan dest-keş-i tevessül ve pençe-zen-i teşebbüş-i dāmen-i menāḳıb-ı

mefāḫirleri olmaġa vaḳf-ı biḍā‘at-i istiṭā‘at ve **"بعد ازین دست من و دامن تو! یا ولی مدد!"** terānesiyle sāḥa-i vesī‘ü’r-rāḥa-i zāviye-i dil ü cān-ı pür-şükrānımı ṭarab-ḫāne-i şenā-yı cemīlleri edip mecmū‘a-i derūn-ı cem‘iyyet-meşḥūndan ḥasb-i ḥāl-küşā olduḳda bu taḳrīż-i ma‘ẕeret-mażmūn, ṣafḥa-zīb-i ittifāḳ olmaġla şebt-i cerīde-i teẕyīl ḳılınmışdır:

(Ġazel)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Bir veliyyü’n-ni‘met-i ekrem k’ede
Bende-i küstāḫını luṭfuyla şād

Pāye-i rif‘at vere pā-māl iken
Āsitān-ı ḫıdmetine istinād

Ḳadr-i cirminden füzūn iḥsānla
Eyleye ḳānūn-ı fażlı üzre yād

Sāyesinde ḫoş geçip ‘ömrü gibi
Rūz u şeb kārı ola ‘ayş u küşād

Etmeyip şāh-ı cihāna iḥtiyāc
Kendi dergāhında ede ber-murād

Ḫıdmet-i şükrün edā gerçi muḥāl
Medd-i ‘ömr olsa ilā yevmi’t-tenād

Bī-sipās etmez velī ārām-ı dil

İḫtiyār elde değil n’itsün fu’ād

Fe-ammā, ‘ināyet-i sābıḳa dest-gīr ve ḥimāyet-i merdān-ı Ḫudā feryād-res olmayıp maḥżā pey-rev-i ‘aḳl-ı meşūb bi’l-ḥavāss olup ḳıyās-ı nefsle idrāk-i ḫabāyā-yı aḥvāl-i evliyā ṣadedinde olan ḳāṣır-fehmān u fātir-ṭab‘ān bī-behre-i vuṣūl ḳalıp ḥāṣā ṣümme ḥāṣā bāḳī billāh olan cevāhir-i ervāḥ u leṭā’if-i esrārı mevti i‘tiḳādla sırr-ı ẓuhūr u buṭūnlarından ġāfil olmaġla kendileriñ eslāf u emṣāli nevbet-i ẓuhūrlarından maḥrūm olduḳları gibi aḫlāf daḫi iḳtifā-yı işrlerine mübāderet ve sülūk-i rāh-ı muḫālefet etmekle mānend-i ṣeceretü’l-ḫilāf bī-ṣemer ve dil-mürdegān-āsā maḥrūm-ı eṣer olmuşlardır.

فلا يلومن إلا أنفسهم[585]

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بى عنايات حق و خاصان حق

گر ملك باشد سياهستش ورق

(Li-münşi’ihi)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Laḥn Dāvūdī vü cemāl Yūsufī

Kūr u ker kim cehlle inkār eder

[585] Müslim, “Birr”, 55.

Ṣanma tafṣīl-i menāḳıb etmeden

ʻİlm-i icmālī gelip iḳrār eder

و درین معنی فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ز استعداد برکانی روی

بر یکی حبه نکردی محتوی

همچو عنینی که بکریرا خرد

گرچه سیمین بر بود کی بر خورد

ور گلستان اندر آید اخشمی

مغزش از ریحان نگیرد خرمی

فی الحقیقه آیینه داری در محلهٔ کوران و عطاری در بازار اخشمان و نغمه پردازی در حلقهٔ کران و منقبه خوانی در میان منکران سودای بیسود است.

جعلنا الله وکافة الطالبین من المکتحلین بتراب أعتابهم العلیّة والمستنشقین من فوایح أرواحهم السنیة والمسترشدین بآثار أسرارهم السمیة. وحفظنا وأیاهم من التخلف عن مسالکهم والسلوك إلی طریق مخالفیهم

ومن إساءة الظن والأدب في محافل إخوانهم ومجامع **[S.96]** خلانهم ومن حرمان الاعتقاد الخالص والتوجه الصافي إلى محاضر روحانياتهم المقدسة ومضاجع أجسادهم المطهرة. آمين يا مجيب السائلين ويا موفق المتوسلين بحرمة من له الوسيلة والمقام المحمود إنك أنت الهادي الكريم الودود.

(Der-Sitāyiş-i Ḥażret-i Çelebi Erġun)

(Ḳuddise Sırruhu'l-meknūn)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Tāc-dār-ı mülk-i bāl ü 'ārif-i ṣāḥib-kemāl
Şeh-süvār-ı ṣaff-ı ḥāl ü vāḳıf-ı sırr-ı me'āl

Rāyet-efrāz-ı kerāmet dād-fermā-yı nevāl
Mesned-ārā-yı velāyet zīb-i mi'rāc-ı ḫayāl

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Ẕāt-ı pāki gevher-i yektā-yı deryā-yı şu'ūn
Sīne-çāk-i ḥüsn-i vaṣfı kilk-i ṭab'-ı ẕū-fünūn

Sāyesi ser-māye-i āsāyiş-i ehl-i derūn
Ḫāk-i dergāhında etmez naḳş-ı pā reybu'l-menūn

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Lehce-i luṭf-ı beyānī ṭūṭī-i ḥikmet-serā
Mühce-i ḳuds-āşiyānī bülbül-i cennet-serā

Çend rūz olsa ne ġam köhne ḳafes taḥte'ş-şerā
Mehçe-i a'lām-ı sırrı kim ola fevḳa'l-verā

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Nev-be-nev iḥsānı dervīşānı memnūn etmede
İştiyāḳı dem-be-dem ḫullānı mecnūn etmede

Ḥüsn-i ḫulḳu yek-be-yek iḫvānı meftūn etmede
Ẕikr-i ḫayrı ser-be-ser ekvānı meşḥūn etmede

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Olmasaydı ādeme āyīne-dār ger şems-i dīn
Ẕerre-vār olmazdı mecẕūbu 'uḳūl-i mürşidīn

Pertevi çeşm ü çerāġ-ı şādırīn ü vāridīn
'Av'av-ı segdir aña nisbetle ḥarf-i ḥāsidīn

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Sırr-ı İlyās olduġunda yoḳ ser-i mū irtiyāb
Himmeti verse n’ola rūy-ı zemīne āb ü tāb

Ḳande kim bir derdmend olsa esīr-i pīç-tāb
Cānib-i rūḥ-ı cenābından görür biñ feṯḥ-i bāb

Ḳuṭb-ı ‘ālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-‘ayn-ı Celāl

Ol şeh-i ġaybī-ḥaşemdir çün velī ibnü’l-velī
‘Aṣrınıñ olsa ‘aceb mi ser-firāz u ekmeli

Anda cem‘ olmuş ma‘ārif āḫiri vü evveli
Āḫir-i sābıḳ ki derler şübhesiz oldur belī

Ḳuṭb-ı ‘ālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-‘ayn-ı Celāl

Dāmeni üftāde-i pāy-ı ümīde dest-gīr
Dest-sūdu ḥırz-ı cān-ı müstemend-i müstecīr

Mūmiyā-yı iltifātı çāre-i ḳalb-i kesīr
Kīmyā-yı ḫāk-pāyi māye-i dest-i faḳīr

Ḳuṭb-ı ‘ālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-‘ayn-ı Celāl

Zānū-yı teslīmi besdir serverān-ı himmete

N’eylesinler ser-fürūyu āsitān-ı devlete

Cümle cān u başla āmāde vaḳit-i furṣata

Muntaẓırdır her biri nā-geh ḳabūl-i ḫıdmete

Ḳuṭb-ı ʿālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-ʿayn-ı Celāl

Eymen-ābād-ı tecellī ṭabʿ-ı ṣāfī-ḫurremi

Teşne-i āb-ı beḳāya Ḫıżr-ı zinde her demi

Kūşe-i vaḥdetde saġrāḳ-ı fenādır hem-demi

Nev-ʿarūs-ı baḫta nāz eyler kemīne maḥremi

Ḳuṭb-ı ʿālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-ʿayn-ı Celāl

Fātiḥ-i genc-i işāret kāşif-i sırr-ı żamīr

Ṭālīʿ-i evc-i beşāret mürşid-i bernā vü pīr

Fiʿl ü ḳavli dil-nişīn ü vażʿ u ṭavrı dil-peẕīr

Şīve-i nā-dīdesi tesḫīr-i dilde bī-naẓīr

Ḳuṭb-ı ʿālem ġavṯ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü’l-ʿayn-ı Celāl

Ẓāhiren olmuş zemīn-i türbesinde münzevī

Bāṭınında enfüs ü āfāḳ līken munṭavī

Meşrebinden teşne-diller dā'im olsun mürtevī

Kim odur ḥālā veliyyü'l-'ahd-ı Pīr-i Mevlevī

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Sāyesinde oldu Kütahiyye burcu'l-evliyā

Nāmını dāru's-selām-ı Rūm etsin aṣfiyā

Olmuş āsūde civārında gürūh-ı atḳiyā

Merḳadın ḫuld-i berīn etmiş cenāb-ı Kibriyā

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Keştī-i Nūḥ-ı ḥaḳīḳatdir maḳām-ı bī-ġamı

Olmaz ol gülşende ṭūfān-ı ḥavādiṯ mātemi

'Adlini nādir bulur seyyāḥ-ı mülk-i 'ālemi

Cennet olurmuş meğer me'vā-yı kāmil ādemi

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavş-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Mecma'-ı rūḥāniyāndır ṣubḥ u şām ol dā'ire
Ḫ^{w}ān-ı elvān-ı keremdir nezli fevc-i zā'ire

Şu'le-i raḥmet olunca sāḥasında nā'ire
Söz nedir iġrāḳ-ı evṣāf-ı na'īm-i sā'ire

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṣ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Serserī-gerd-i cihān iken bi-ḥamdillah dilā
Eyleḍiñ ol dergeh-i vālāya nā-geh ilticā

Şükr-i tevfīḳ-i ḳabūle iştiġāl et dā'imā
Tā sezā-yı revḥ ü reyḥān olasın rūz-ı cezā

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṣ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Şāh-ı evreng-i ḫilāfet māh-ı Ken'ān-ı kerem
Bende-perver luṭf-güster pāk-gevher lā-cerem

Eylemez ser-ber-derin maḥrūm-ı in'ām-ı ḥarem
Bā-ḫuṣūṣ olsa 'ubūdiyyetde bī'tāb-ı herem

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṣ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl

Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

Olmaḳ isterseñ maḥall-i 'afv u ġufrān-ı Ḫudā
Ḥalḳa-veş *ṢĀḲIB* derinden bir nefes olma cüdā

Etmeyince naḳd-i 'ömrü bī-ḳuṣūr anda fedā
Etmiş olmaz iḫtirāmı ḥaḳḳını bende edā

Ḳuṭb-ı 'ālem ġavṣ-ı ādem maẓhar-ı nūr-ı cemāl
Ḥażret-i Sulṭān Erġun ḳurretü'l-'ayn-ı Celāl

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ān Güzīde-i Nās u Mihter-i Ḥaḳ-Şinās u 'Ummān-ı Gevher-İstīnās A'nī Bih Ḥażret-i Burhāneddīn İlyās)

طيب الله تعالى مكانه وأعز في الفراديس جنانه ومتّعنا وعامة الفقراء بشفاعته وفي عرضة العرض بحمايته

<u>Āvürde end ki</u>

Vālid-i mācidleri 'āzim-i ṣavb-ı cedd-i emcedleri olup kendiler mesned-nişīn-i ḫilāfet-i ṣūriyye vü ma'neviyye olduġun müş'ir Ḥażret-i 'Alāaddīn ve cenāb-ı Muẓafferüddīn ve Çelebi Zeynüddīn ve bunlar emṣāli kibār-ı evlād-ı kirām-ı Ḫıżr u İlyās'ı ve 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullān-ı Mevleviyye bi'l-icmā' ser-nihāde-i zānū-yı inābetleri olup kemā fī'l-evvel dā'ire-i cem'iyyetleri merkez-i vücūd-ı pür-cūdları üzere deverān edip ser-i mū sekte vü raḫne-i iḫtilāl nümāyān olmamaġla gūyā neş'eteyn beyninde farḳ faḳaṭ ismi ve cismi olup sırr u rūḥāniyyet-i kemāl ittiḥād üzere olmaġın aṣl-ı aṣīllerinden rū-nümā olan āṣār-ı celīle ḥasbe'l-iḳtiżā vaḳt-ā-vaḳt, ol fer'-i cemīlden daḫi pedīdār olup āşinā vü bīgāne taḥḳīḳ-i ḫilāfet ü taṣdīḳ-i

velāyetlerinde yek-dil ve neyyir-i aʿẓam-ı ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātları defʿaten pertev-i iştihār-efgen-i āfāḳ olmuşdur. Ḥattā gāh u bī-gāh maḳāṣıd-ı müşkiletü’l-ḥuṣūl-i muḥibbīn ü ʿavārıż-ı ʿasīretü’d-defʿ-i müstemiddīn maʿrūż-ı pīşgāh-ı saʿādetleri olduḳda kemāl-i ibtihālle rū-māl-i südde-i refīʿa-i türbe-i firdevs-rütbe-i vālid-i mācidleri olunca fī’l-ḥāl tebāşīr-i ṣubḥ-ı fetḥ beşere-i mübārekelerinden ṭāliʿa ve āyine-i ṭalʿat-ı meymüneleri cilve-gāh-ı beşāşet-i beşāret ve cümleten maḳżiyyü’l-merām ve me’mūnü’l-ālām olduḳları şübūt-ı müddeʿā-yı merḳūma dü güvāh-ı bī-iştibāh olduġu muttefaḳun-ʿaleyh-i rüvāt-ı şiḳāt ve mecmaʿun-ʿaleyh-i erbāb-ı ḥācātdır.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i zübdetü’s-sülāleti’ṣ-Ṣıddīḳıyye ve ḳıdvetü’s-silsileti’l-Celāliyye, cenāb-ı velāyet-me’āb-ı Çelebi Burhāneddīn İlyās (ḳuddise sırruhu ʿan şevā’ibi’l-ednās) cāmiʿ-i cemīʿ-i ʿulūm-ı naḳliyye vü ʿaḳliyye vü keşfiyye olup siyyemā ʿilm-i taʿbīrde ferīd-i ʿaṣr u vaḥīd-i dehr belki Yūsuf-ı Ṣıddīḳ-i ṯānī olmaġla her ṣubḥ ḍaḥve-i kübrāya değin ḥalḳa-i meclis-i ʿālīleri dīvān-ḫāne-i ṣuver-i ʿālem-i miṯāl ve herkesiñ maẓhar olduġu tefsīr-i terkīb-i taḫayyülü ke-infilāḳı’ṣ-ṣubḥ bilā-taġyīr cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olmaġla “Lisānü’l-ġayb ve Tercemānü’s-sır” şöhretiyle maʿrūf ve baʿīd ü ḳarībiñ müşkilāt-ı müşāhede-i ḫayāliyyelerin kemāhī ḥall etmekle “Şeyḫu’l-ledün” ʿunvānıyla mevṣūf olmuşlar idi. Ḥattā nev-niyāzān-ı āsyā-yı ṭarīḳat-ı Mevleviyye-i evleviyyeden meşḳ-i ṣūret-i semāʿla meşġūl bir mübtedī kendiyi idāre-i dest eder. Lākin ḥāṣılı ancaḳ bir ḳabża sebūs görüp żıyāʿ-ı dānesiniñ ve renc-i dest ü kef-i tehī-māndesiniñ efsūsuyla bīdār olduġu vāḳıʿa-i ġarībesin maʿrūż-ı pīşgāh-ı intibāh-penāhları etdikde Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)iñ

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دل چو دانه ما مثال آسیا

سنك گوید آب داند ماجرا

beyt-i şerīfin ḳırā’at ve mażmūn-ı laṭīfin şerḥ ve sebeb-i devrin beyān ‘aḳībinde bī-idāre-i ‘aşḳ-ı meşḳ-i devr ü ten-i efsürdeye cevr eşnāsında dāne-i fikrden ġıẕā-yı rūḥ ḥāṣıl olmayıp belki maḥṣūlü ġalīẓ ve ḳışrı ol daḫi şey-i ḳalīl olmaġla sebeb-i efsūs olmuşdur.

“Murād-ı terbiye-i mürīd-i rā’īdir ki medār-ı dā’ire-i semā‘-ı Mevlevī-i mānend-i āsyā āb-ı ‘aşḳ u tāb-ı meşḳdir. Ve maḥṣūl-i ġıẕā-yı rūḥ saḥḳ u terḳīḳ-i dāne-i dil-i şevḳden ḥāṣıldır. Yoḫsa taḥrīk-i fikr ü teklīf-i ẕikrle olan devriñ ‘ā’idesi mānend-i ḥafne-i sebūs, lā-yüsmin ve lā-yuġnīdir.” diye ta‘bīr ü tesellī buyurduḳları ẕeylinde perde-ber-endāz-ı peyker-i nev-‘arūs-ı semā‘-ı pür-ṣafā olup **“هر عمل که بی علم باشد، هراینه بی مزه گردد. پس پیشین علم سماع را آموختن باید که تا عملش پر ذوق و صفا و بی کدر تعب و عنا باشد.”** tenbīh-i nebīhleriyle ta‘allüm-i ‘ilm-i keşfī-i ḥareket-i devriyye-i vecdiyye ve teferrüs-i işārāt-ı laṭīfe-i semā‘iyye ve te‘āṭī-i fevā’id-i tevḥīd-i bī-ḫodāneye terġīb buyurmuşlardır.

والحق أحق بالقبول والأمر كذلك عند أهل الوصول والبشارة حُظَّ من فهم الإشارة.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اصطلاحاتیست مر ابدال را

که نباشد زین خبر اقوال را

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

زان نماید این لطائف نا تمام

که برین خامان بود فهمش حرام

فسل ممن وصل.

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebi Burhāneddīn (ḳuddise sırruhu'l-**[S.98]**mübīn) ẕāt-ı marżiyyetü'ṣ-ṣıfātları ke'l-ḳameri leyletü'l-bedr meclā-yı sırr-ı Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī olduġu

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در دو چشمش بین خیال یار ما

رقص رقصان در سواد آن بصر

mışdāḳınca beyne'l-aḫyār pedīdār ve ekṣer-i āṣār-ı 'iẓām-ı kibār-ı āl-i Ḫudāvendigār'a maṣdar olduḳları ṣāyi'-i dār u diyār olmaġla inciẕāb-ı ṭālibīn ü intisāb-ı sālikīnden ṣaḥn- serāy-ı irādetleri maḥṣer-i 'uṣṣāḳ olup ve cümleniñ me'ūnāt-ı ma'āṣiyyeleri ḫızāne-i keremlerine merbūṭ ve ma'ūnāt-ı ma'ādiyyeleri

hemyān-ı himmet ü dest-i semāḥatlerine menūṭ ve herkes ‘alā ḳadri ḥaddihi mükerrem ü mer‘ī olduġu ‘uyūn-ı ṣıġār u kibārda bā‘iṯ-i tefriḳa-i nūr-ı naẓar olmaġla iḥtimāl-i kīmyā ve feṭḥ-i defāyin ü ḫazā’in-i eslāf-ı devletlerine dest-res ve bunuñ emṯāli ḫurdevāt-ı güft ü şenīd ẓāhir olduḳça tekellüf-i ḫāḳāne ve ṭavr-ı Bermekiyānelerin zā’idü’l-vaṣf eyleyip dest-i kerem-peyvestleri miftāḥ-ı ḫızāne-i ġayb ve zīr-i seccāde-i kerāmet-iḥtivāları genc-ḫāne-i Şāygāne ve medār-ı edā-yı duyūn-ı muḥtācīn ü cihāt-ı inti‘āṣ-ı erāmil ü eytām ü mesākīn olduġun iẓhārda yed-i beyżā-nümā-yı ceyb-i ġayb olmuşlardır ki yek-ser müstereddidīn-i aḥvāl-i ḫāriḳa-i ‘ādetleri muvaffaḳ-ı maẓmūn-ı münīf-i āyet-i kerīme-i [586]-وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا- [587]-وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ- olmuşlardır.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رو "يد الله فوق ايديهم" تو باش

همچو دست حق گزافی رزق پاش

دست زير بوريا كن ای سند

از برای روپوش چشم بد

[586] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: “İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”

[587] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: “İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”

هر چه خواهندت بده مندیش از ان

داد یزدان را تو بیش از بیش دان

زر شدی خاك سیه اندر کفش

حاتم طائی گدای درگهش

meżāmīn-i laṭīfesi mūcebince keff-i pür-kifāyetleri cāmi‘-i du‘ā vü ‘aṭā ve ẓahr-ı ẓahīri muḳabbel-i şifāh-ı su‘adā ve hengām-ı ziyāret-i ṣubḥ u mesālarında

(بیت)

?

أمدد إليَّ يداً تعود بطنها

بذل النوال وظهرها التقبيلا

ṣīt ü ṣadāsı na‘ra-i müştāḳīn gibi gūş-güẕār-ı sükkān-ı āsumān olmuş-idi.

وما هو على المؤيد من عند الله بعزيز.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol gül-i bī-ḫār-ı gülzār-ı sırr-ı Ḫunkārī’niñ fuṣūl-i ‘ömr-i ḫuceste-āṣārları hemīşe bahār-ı faż̈l-ı Perverdigārī ve pür-şimār u ezhār-ı vera‘ u taḳvā ve bī-gezend-i bād-ı serd-i pāyīz-i hevācis-i nefs ü hevā olmaġla ṣafvet-i cibillīleri māye-i intişā-yı velāyet ü ‘iṣmet-i ḫulḳiyetleri mādde-i ṣūret-i kerāmetleri ve ḫırmen-i kār-ı bed-ḫ^{w}āhları sūḫte-i berḳ-ı ġayret-i nā-gāhī-i ilāhī ve gerd-i keder-i güft u gūy-ı aṣḥāb-ı cidāl, debūr-ı idbār-ı ilzām-bārla rüft u rūb-ı kemāhī ve efvāh-ı lem-i lāy-ı

müteressimīn-i ebnā-yı zamāneleri dūḫte-i ser-rişte-i tebkīt-i dil-ḫʷāhī olmaġla "Veliyy-i māder-zād" şöhretiyle beyne'l-ḫavāṣṣ, velvele-ārā-yı şenā-yı cemīl ve menāḳıb-ı fāḫireleri zeynü'l-maḥāfil-i mefāḫir ve silsile-i iḳbāl ü iclāl-i rūz-efzūnları tā Ḥażret-i Sulṭān ʿAbā-pūş aʿnī bih cenāb-ı Semāʿī ṣahbā-yı maʿrifet-nūş nevbet-i ẓuhūruna değin mütemādī ve namaṭ-ı irtifāʿ-ı şān u minvāl-i iʿtilā-yı ʿunvān üzere peyveste maḥmūdu'l-evżāʿ u memdūḥu'l-eṭvār olup ḥattā ʿazīz-i müşārün-ileyh (ḳuddise sırruhu) daḫi bu ḳıṭʿa-i ġarrā ile şenā-kārları olmuşdur:

(Ḳıṭʿa)

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

Lisānü'l-ġayb idi yek-ser vücūdı
N'ola Bürhān-ı dīn olsa nişānı

Olup feryād-res nezdīk ü dūra
Dimişler nāmına İlyās-ı şānī

gūyā zamān-ı te'yīd-iḳtirānları nevbet-i ḳırān-ı neyyireyn-i sırr-ı Ḫıżr u İlyās olmuşdur.

<u>Āvürde end ki</u>

Ol muḥīṭ-i maʿārif-i melekiyye vü melekūtiyyeniñ hevā-yı emvāc-ı enfās-ı güher-cūşları sāḥil-i naẓm u neşre le'ālī-i nefīse-i meżāmīn-i ber-ceste ve cevāhir-i şemīne-i maʿānī-i nādire ilḳā etmekle nüsaḫ-ı eşer-i pür-ʿiberleri dībāce-zīb-i *Sefīne-i Nefīse*-i ṣāfī-żamīrān-ı zamāneleri olmaġla bu der-deste-i faḫriyye-i fāḫireleri viṣāḥu'ṣ-ṣadr-ı menḳabe-i laṭīfeleri ḳılınmışdır:

(Ġazel)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Āyīne-i cānān olalı cān-ı ḥazīnüm
Pertev-figen-i şeş cihet-i rūy-ı zemīnem

Germiyyet-i ḥāliyle olup pür dem ü devrān
Hem-cilve-i çarḫ-ı felek ü ‘arş-ı berīnem

Ṣad güne muṭalsam daḫi olsa der-i maṭlab
Ṣamṣām-ı teveccühle aña feṭḥ-i mübīnem

Ma‘mūre-i ṭīnī ṣanur ancaḳ gören ammā
Vīrāne-i genc-i güher-i millet ü dīnem

‘Aynımda ‘ayāndır o ki ‘ālemde nihāndur
Ser-tā-be-ḳadem dā’ire-i ‘ayn-ı yaḳīnem

[S.99]

Ḫod-bīn olamaz maḥrem-i rāz-ı dil-i zārum
Mānend-i ney-i nefḫa-serā perde-nişīnem

Şarṭıyla beyān eyledi da‘vāsını *BURHĀN*
Dirse n’ola ḫayru’l-ḫalef-i cedd-i güzīnem

Pey-revlik idüp ney gibi enfāsına zīrā
Hū hū diyerek seyr-i maḳāmāt-rehīnem

Ve şīve-i lehce-i pür-behce-i fārsīlerinde sāmi‘a-pīrā-yı süḫan-verān-ı ‘aṣrları ve niyāz-nāme-i pür-sūz u güdāzları olan nev-bāve-i būstān-ı ḥaḳīḳat daḫi yādigār-ı yerā‘a-i i‘tinā ve nümūne-i berā‘at-i ṭabī‘at-ı bī-hemtāları ḳılınmışdır.

(غزل)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یا رب از سوز محبت نالهٔ جانکاه ده

دیدهٔ شایان دیدار و دل اوّاه ده

چون دم آخر کند نومید از هر چه که هست

آنچه ای باد صبح از خاك آن درگاه ده

سدّ راه بهره مندی خواهش بیوقت شد

مرغ بی هنگام ما را فرصت ناگاه ده

غیر خرسندی ندار درناداری دوا

خواه زر ده دهی ده خواه برك کاه ده

عشرت یکدم دهد هشیار را سرمد خمار

پس نشاط بیخودی از خاطر آ گاه ده

نفس را برهان برهان از قیود ما و من

یعنی او را جلوهٔ آزادئ هرگاه ده

Ve nikāt-ı terbiye-āmīz-i vaʿẓāt-ı ġayret-engīzleri daḫi henūz zīr-i nesīc-i ʿanākib-i nisyān olmayıp belki mütedāvil-i elsine-i müsterşidīn olanlardan baʿż-ı kelimāt-ı cāmiʿaları rişte-keş-i īrād ve temhīd-i muḳaddeme-i irşād ḳılınmışdır. Tā selāset-i āṣār-ı dil-peẕīrleri emāret-i ṣafvet-i ḳarīḥa-i ilhām-semīrleri olup beyne'l-mürīdeyn ve'l-muḥibbeyn düstūru'l-ʿamel-i ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı iʿtiḳād ve vesīle-i intisāb-ı rūḥāniyyet-i şefāʿat-nihādları ḳılına!

وفقنا الله تعالى وعامة الطالبين إلى الاستفاضة والاستفادة من لطيف إشاراته وظرائف بشاراته آمين يا مجيب * السائلين*.

(ليس المغفور كالمنظور.)

Yaʿnī āmürzīde ancaḳ sālim-i tertīb-i cezā olup mānend-i naẓar-kerde perverde-i niʿam-ı iʿzāz u ikrām olamaz. Eğerçi [588] **التائب من الذنب كمن لا ذنب له.**'dir. Lākin maʿṣūm u maḥfūẓa müsāvī değildir.

(العارف بين التحمّل والتجمّل.)

Yaʿnī merd-i ʿārif, āṣār-ı celāliyyeye taḥammül ve ālā-i cemāliyye ile tecemmül beynindedir ki taḥammül, sebeb-i taḫliye ve tecemmül, bāʿiṣ-i taḥliye olup māsivādan ḫālī ve şu'ūnla mālī olur.

[588] İbn Mâce, "Zühd", 30, r. 4250; Beyhakî, *Şuʿabü'l-Îmân*, c. IX, s. 266.

(الخبر طليعة النظر.)

Ya‘nī maḥrūm-ı naẓar olacaḳ maḥrem-i ḫaber olamaz ki naẓar, ‘illet-i ġā’iyye-i ḫaberdir. Pes terettüb-i ġāyet olmayıcaḳ ‘abeṯ olur.

(البدع البديعة للولي كالسنن السنية للنبي.)

Ya‘nī terbiye-i nüfūs-ı ḳābilede rüsūm-ı ṭuruḳ-ı müstaḥdeṯe-i evliyā-yı kirām sünen-i seniyye-i enbiyā-yı ‘iẓāmla hem-fā’idedir. Belki fī’l-ḥaḳīḳa sünen uṣūl ve rüsūm fürū‘dur. Beynehümāda olan teġāyür-i teḫālüfü’l-aṣl ve’l-fer‘dir. Zīrā ẕāt-ı velī, fer‘-i ẕātu’n-nebī olıcaḳ ṣıfāt u āṯārı daḫi fürū‘-ı ṣıfāt u āṯār-ı nebī olmaḳ muḥaḳḳaḳ u muḳarrerdir.

(نوازل المنازل وسائل المسائل.)

Ya‘nī vāridāt-ı merātib ü ilhāmāt-ı maḳāmāt mevārid ve maṣādırda rū-nümā olan müşkilāt sülūke delā’il-i inḥilāldir.

(الولي حميم الصحيح والسقيم.)

Ya‘nī cümle-i merāyā-yı ekvānı meẓāhir-i ‘ukūs-ı ṣıfāt-ı muḳābele müşāhede etmekle herkese şefḳat u re’fet-i müveccehe üzeredir.

(بواطن الأمور مواطن السرور.)

Ya‘nī ḥaḳāyıḳ u esrār mecālī-i ḥikem ü ‘iber olmaḳ ḥasebiyle maḥāll-i sürūr u ma‘ārif ve mevāżi‘-i ḥubūr-ı ‘ārifdir.

(مراحم المحارم وتمائم الملاحم.)

Ya‘nī maḥremān-ı esrārıñ merāḥim-i ‘aliyyeleri ki menşe-i enẓār-ı ḥasene vü enfās-ı nefīseleridir; ḥırz u ta‘vīẕ, fiten ü miḥen-i cism ü cāndır. Ve rāh-ı şefḳatlerinde daḫīl-i dāru’l-amān-ı merḥametleri olanlar me’mūnü’l-ġā’ile-i dü cihāndır. Nitekim maḥall-i re’fet-i nüdemā-yı sulṭān olanlar emīn-i saṭvet-i ḳahr-ı ḫusrevānī olagelmişdir.

(ظاهر الحال مظهر الحول.)

Ya‘nī ṣuver-i keşret-endūd, miḥekk-i noḳṣān-‘ayār-ı şühūd ve nümū-dār-ı ġışş-ı ḥavel ü pedīdār-ı ġıll u cedeldir.

(العبارة قشر الإشارة.)

Ya‘nī ‘ibāret, perde ve viḳāye-i işāretdir ki ḳāṣır-naẓarān mānend-i ḥaşeviyye vü mu‘tezile maḥcūb-ı leṭā’if-i işārāt u idrākleri faḳaṭ manṭūḳ-ı ‘ibārete maḳṣūr olup ve ‘ibāret daḫi ṭılsım-ı gencīne-i işāret ve sedd-i rāh-ı müdāḫale-i bīgāne olur.

(برك و ساز ترك و سوز است.)

Ya‘nī tedārük-i mühimmāt-ı rāh-ı tecerrüd terk-i ‘alā’iḳ, ta‘aşşuḳ-ı Ḫālıḳ’dır ki sālike evvel def‘-i ‘avā’iḳ ve şānī ḳavī sā’iḳdir.

(كار از ميان تدبير پير[S.100] و تسليم مريد بر ايد.)

Ya‘nī ḥuṣūl-i merām u vuṣūl-i maḳāma cem‘iyyet-i emreyn-i meẕkūreyn lāzımdır ki aḥadumā āḫarınsız müfīd olmaz.

(آخر كار بيكاريست.)

Ya‘nī ‘amel-i menzile-i nihāyet def‘-i cünbiş-i bā-ḫodāne vü intiẓār-ı vālihāne ile cilve-ger olan evżā‘ u eṭvār-ı ‘ārifānedir.

كما أشار إليه حضرة المكاشف القيومي في خواتم المثنوي المعنوي:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عارفان از دو جهان کاهلترند

زانکه بی حد بار خرمن میبرند

کاهلی را کرده اند ایشان سند

کار ایشان را چو یزدان میکند

کار یزدان را نمیبینند عام

می نیاسایند از کد صبح و شام

Menḳūlest ki

Ol şehzāde-i dūdmān-ı velāyet-i Süleymān-sīretiñ riḳāb-ı üns-i daḫīl-i irādetleri olduġu gibi ṭavā'if-i mürīdīn-i ṭarīḳa-i cedd-i emcedleri olan eṣnāf-ı ma'lūmetü'l-'aded ve'l-vaṣf ecinneden musaḫḫar-ı emr-i istiḫdāmları bulunan efrādıñ mülāzemet-i 'atebe-i ḫıdmetlerin ve muvāẓabet-i 'ahd-ı 'uhde-i iṭā'atlerin müş'ir niçe āṣār-ı 'acībe ẓuhūr eylediği 'ale'l-ḫuṣūṣ, aṣḥāb-ı ḫuṣūṣla ṣoḥbet ü ḫalvet buyurulduḳda şāyān-ı ruḫṣat-ı nihān-ḫāne-i ġaybī-mekānları olmayanlar teveccühünde efrād-ı ma'hūde ba'żıları der-i ḥücre-i ḫāṣṣalarında gāh şīr-şekl ü gehī ejder-timṣāl ḫıdmet-güzār-ı derbānī olduġu ve gāhī bāb-ı sa'ādetleri binā-i merṣūṣla mesdūd ve raḫne-i der daḫi yek-ser dīvār-ı müşeyyed-nümā olmaġla hemvāre def'-i ecānib buyurulduġu ṣebt-kerde-i cerā'id-i tevātür ü iştihārdır. Ve ṭabl-ı zīr-i kilīm-zen-i ṭa'neleri olanlara daḫi ṣuver-i müstevḥişe-i mūḥişe vü temāṣīl-i müdhişe ile vāḳı'an ve vāḳı'aten musallaṭ u müstevlī olup āḫırü'l-emr herkesiñ i'tiḳād u 'ameline

sezā mübtelā olduġu ‘avārıż-ı vehmiyye vü nevāzil-i ḫayāliyyeden sülūk-i ṭarīḳa-i tevbe vü i‘tiẕār ve cūş-ı ḳulzüm-i şefḳat u re’fetleriyle bür’-i sā‘a vü ḫalāṣ-ı yek-dem iḥsān buyurulup cümle-i ahālī yek-reng-i ḫulūṣ-ı intimā vü irādet olup zamān-ı velāyet ü nevbet-i ḫilāfetlerinde münkir ü muta‘aṣṣıbdan faḳaṭ nām-ı nā-ma‘ḳūl u ḥadīṣ-i ġayr-ı maḳbūl ḳalıp debdebe-i kūs-ı kerāmetleri ḳubbe-i ‘ālem-gīr ve nezdīk ü dūr hirāsān-ı ṣadme-i dārugīr-i celāl ü ġayretleri olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جز نیاز و بندگی و اضطرار

اندرین حضرت ندارد اعتبار

maẓmūn-ı münīfi düstūru’l-‘amel-i ṣıġār u kibār olup sāye-i ‘ināyet-māyelerine ilticā ile her biri edvā’ u esḳām-ı ṣūrī vü ma‘nevīsinde tedbīr-i eṭıbbādan müstaġnī olup müsta‘īn-i himmet-i ‘ulyā vü müstaġīṣ-i teveccüh-i bī-hemtāları olmaġı her derde devā ve devlet-i her dü serā ‘add etmekle muġtenim-i ‘ayş-ı ḫoş u müstefīd-i kīş-i dil-keş olmuşlardır. Ve el-ān, kemā-kān minvāl-i muḥarrer üzere rūy-māl-i dergeh ü cebhe-sāy-ı ‘atebe-i ‘ulyā-yı türbe-i vālā-rütbeleri ve aṣl-ı kīmyā-yı sa‘ādet ve nā’il-i ser-māye-i selāmet olduġu nev-be-nev mu‘āyin-i erbāb-ı ferāset ü meşhūd-ı aṣḥāb-ı ṣadāḳatdir.

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

گنج عزلت که طلسمات عجایب دارد

فتح بابش نظر رحمت درویشانست

Āvürde end ki

Ḥażret-i faḫru'n-nuḳabā ve zeynü'n-nücebā 'Alāaddīn İlyās Paşa şefḳat-i 'umūmiyye ḥasebiyle fī ekşeri'l-evḳāt tefaḳḳud-ı aḥvālleri ile meşġūl ve ḫızāne-i sa'y u himmeti rāh-ı muḥāfaẓa vü mürā'ātlarında mebẕūl olup ednā ḫıdmetlerine īṣār-ı mā-melek-i vüs' ü ṭāḳat edip nüvāziş-i ḫāṭır-ı vārid-maḳāṭırların deyn-i ẕimmet-i irādet-şümār iken her gāh-ki tefaḥḥuṣ-ı çigūnegī-i aḥvāl ü umūr buyurula 'unvān-ı pür-şükrānıyla pāsuḫ-ı "الحمد لله على الحال والماضي قد زال ومن يدري لاستقبال." irşād-āmīz buyurmaları ol şīr-i bīşe-i mürüvvete bā'iṣ-i ġayret olup āh-ı serd-keş-i ārzū-yı tecrīd ü efsūs-ḫor-ı ḥasret-i tefrīd ve şīve-i āzādāna reşk ve cilve-i bī-ḳaydāna ġıbṭa-nümā kelimātla iẓhār-ı mā-fī'ż-żamīr edip mutażaccır olduḳlarında Ḥażret-i Çelebi Burhāneddīn taḥrīk-i lehce-i tesellī belki teskīn-i cūş-ı teşnegī buyurup

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چیست دنیا از خدا غافل بدن

نی قماش و نقره و فرزند و زن

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قوم دیگر سخت پنهان میروند

شهرۀ خلقان ظاهر کی شوند

این همه دانند و چشم هیچ کس

بر نیفتد بر کیاشان یکنفس

هم گرامتشان هم ایشان در حرم

نام شان را نشنود ابدال هم

mışdāḳınca dürr-i meknūn-ı ẕāt-ı ʻAlāaddīnī mütevārī-i ḳubbe-i emāret ve mestūr-ı serā-perde-i ḥaşmet-i devlet ü medār-ı dā’ire-i maʻdelet ve ḳuṭb-ı gerdiş-i āsāyiş-i ḫalḳ **[S.101]** ġavş-ı ārāmiş-i ʻibād olmaġla kendileriniñ maḳṣad-ı aḳṣā vü maṭlab-ı aʻlāları olan merātib-i sāmiye bi’l-fiʻl ḥāṣıl ve merāḳī-i ʻāliyyeye ḥālā nā’il iken bāʻiş-i ıżṭırābları ancaḳ zaḥmet-i taḥammül-i girān-bār-ı ḫıdemāt-ı şerʻ-i ḳavīm ü meşaḳḳat-i mürāʻāt-ı niẓāmü’l-ḥāl-i ṣaḥīḥ ü saḳīm olduġun tanṣīṣ ve bu emānet-i ʻuẓmānıñ ḥüsn-i ṣıyāneti ve beriyye-i birriyyeniñ luṭf-ı ḥimāyeti şiʻār u diş̲ār-ı şāhid-i velāyet-i kāmineleri ve evżāʻ-ı ḥasene vü eṭvār-ı pesendīdeleri bi’l-cümle kerāmāt ve āş̲ār-ı celīle-i kemālātları olmaġı taṣrīḥ buyurup lākin enẓār-ı nā-maḥremān-ı esrār-ı Ḥakīm-i Settār’dan maḥfūẓ u maṣūn-ı āfāt-ı iştihār ve genc-i maḫfī-i ṭılsım-ı keş̲ret ü ḫā’iz-i rütbe-i ṣūriyye vü sīriyye-i ḫilāfet olduḳların taḥḳīḳ ẕeylinde henūz ṭıfl-ı ney-süvār olduḳları eyyāmda ḳavlen ve fiʻlen minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olan ʻacāyib ü ġarāyibi taʻdād ve hengām-ı mestī-i ṣahbā-yı şebābda bī-ḫodāne cilve-ger-i meydān-ı

ẓuhūr olan mükāşefāt-ı pīrānelerin īrād ile velāyetleri mevhūbe ve veliyy-i māder-zād olduḳların te’kīd ü te’sīs etmişlerdir.

چنانکه فرموده اند:

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن]

درس هر نسخه ز استاد معانیش بخوان

ورنه این مردم خود بین سوادی خواند

انکه از آینه ام نکتهٔ عکس آموزد

ترس از اصل ندانسته مرادی ماند

(دیگر)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

شرح مجموعهٔ گلغنچه نداند هر مرغ

که نه هر کو ورقی خواند معما دانست

ای که از دفتر خود درس مرا میخوانی

کی توان ماهیت مسئلهٔ ما دانست

Menḳūlest ki

Ol ḫalīfetü'l-ḥaḳḳ beyne ḫalīḳatuhu ʻādet-i ḥaseneleri ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ile her sāl belde-i Kütahya'ya çār sāʻat mesāfede olan āb-ı germī teşrīf olup ve hengām-ı ṣayfda ol āb-ı ḳudretiñ derūn u ḥavālīsinde ẓuhūr eden cān-verān-ı mār-sīmā aʻvām-ı nüzhetlerinden birinde sinīn-i sā'ireden ezyed ġalebe-nümā olduġu ḫullān-ı ẕevi'l-iʻtibāra bāʻiṣ-i taʻaccüb ü istifsār olduḳda **" ایشان امسال بزیارت یاران آمده** ʻunvānıyla derīçe-küşā-yı rāz olduḳlarında Çelebi Muẓafferüddīn **" چگونه ماران اند."** mā-ṣadaḳıyla istikṣāf-ı ḥāl eyledikde **" آنان یاران سیرت و ماران صورتند بهر بزیارت یاران آیند؟"** buyurup ve taʻarruż u ihlāklerinden keff-i dest ü pāya tenbīh-i ekīd edip belki bī-baṣīretān-ı mütevehhimān, renciş ü taʻaddīlerinden sitem-dīde olup ve ṭā'ife-i ecinne-i mü'mine olduḳların taṣrīḥ buyurduḳları ʻaḳībinde ḫāric-i bārgāh-ı saʻādetlerinde baʻż-ı fuḳarā ṭā'ife-i merḳūmeden gürūh-ı enbūhla bir mār-sīmā-yı ejder-nümā, ḫayme-i vaḥdetlerine teveccüh ve rū-māl-i ḫāk-i dergehleri olduġun maʻrūż-ı pīşgāhları edince defʻ-i ziḥām-ı yārāna emr buyurup anlar daḫi düstūr-ı maʻhūdu fehm siyāḳında daḫīl-i naẓar-gāhları olup emīrleri kefş-i mübāreklerine deheninden bir ḳıṭʻa ḥabbe-i meşḳūbe-i cevheri vażʻıyla gūyā icrā-yı resm-i muhādāt edip ve miḳdār-ı rubʻu's-sāʻa muġtenim-i enẓār-ı ḥaseneleri olduḳlarından ṣoñra ricʻat u ġaybet edip evḳāt-ı sā'irede bir daḫi ġalebe-i merḳūme ve ol pīşvāları olan emīr-i ṭā'ife rū-nümā olmayıp ihdā eylediği ḥabbe-i ġarībeniñ āṣār u menāfiʻ-i ʻacībesi pedīdār olmuşdur ki ṣaḳbe-i aṣliyyesine bir rīsmān geçirilip her ḳanġı maṣrūʻuñ gerdenine ḳılāde buyurulsa der-ḥāl ifāḳat-yāb ve her ne maḳūle ḥummā-zede ābını nūş etse sebeb-i bür'-i sāʻa ve envāʻ-ı sümūm-ı mażarratın defʻe pād-zehr-i ġaybī olup ve kābūs derdine mübtelā olanlara taḳlīd olunsa bir daḫi rūy-bīn-i kābūs olmaz idi. Bu āṣār-ı celīle ile zamān-ı muʻammeriyetlerinde meşhūr ve nevbet-i rıḥletlerinde gevher-i vefā gibi kem ü nā-yāb olmuşdur. Ve gāh u bī-gāh ṭā'ife-i

meẕkūreden baʿżıları heykel-i maʿhūdlarıyla nihān-ḫāne-i ṣoḥbetlerine bār-yāb-ı duḫūl olup şekl-i insānīyle temeşşül ve baʿdehu yine şekl-i mer'īlerine taḥavvül eyledikleri kirāren ve mirāren müşāhede olunduġu resīde-i ḥadd-i iştihārdır. Lākin ol eşnāda cilve-ger olan muʿāmelāt-ı fiʿliyye vü ḳavliyyeden perde-küşā olmayıp henūz zīr-i sitāre-i ġayretde pūşīde ḳalmışdır. Ancaḳ ile'l-ān, beyne'l-iḫvān ve'l-ḫullān tenbīh-i nebīhleri düstūru'l-ʿameldir. **"و یار مارنما بهتر از مار یارنماست!"** meşel-i laṭīfi kendilerden yādigār ḳalmışdır.

(ع)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یار بد بدتر بود از مار بد

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i pīşvā-yı cān-ı ehl-i yaḳīn ü muḳtedā-yı dil-i ḥaḳīḳat-bīn aʿnī-**[S.102]**bih mecmaʿu'l-velāye ve'l-kerāme ve mülteḳā ebḥuru'r-rivāye ve'd-dirāye menīʿü'l-cenāb u muʿīnü'ṣ-ṣavāb Çelebi Burhāneddīn İlyās bin Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhumā'l-meknūn) vālid-i büzürg-vār-ı firdevs-ḳarārları intiḳālinden on sekiz sene mürūrunda resm ü āyīn-i mārrü'ẕ-ẕikr üslūbu üzere cümle-i mürīdīn ü muḥibbīni cāmiʿ, bir iclās-ı ʿaẓīm tertīb buyurup se şebānrūz ḥalḳa-i semāʿ u ṣafā dā'ire vü nā'ire-i vecd ü ḥāl müştaʿille olup āḫırü'l-emr, vālid-i büzürg-vārları ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātların istiḫlāf buyurduḳlarında ḳabīlü'd-daʿve[589]- **يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُم بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ**- āyet-i kerīmesin tilāvet ve tekmīl-i daʿavāt buyurduḳları ʿaḳībinde āyet-

[589] Nisâ Sûresi, 4/174. Âyet: "<u>Ey insanlar! Şüphesiz size Rabbinizden kesin bir delil geldi</u> ve size apaçık bir nur indirdik."

i kerīme-i mütelevvihden [590]- قَدْ جَاءَكُم بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ - fıḳrasınıñ a‘dād-ı ḥurūfu tārīḫ-i istiḫlāf olduġun işāret ve kendileriñ [591]-وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا- mā-ṣadaḳı olmaların beşāret ve ba‘de seneti’l-ḥayy dārü’l-beḳāya intiḳāllerin ve güẕeştegān-ı ‘arş-mekāna ittiṣāllerin iş‘ār buyurduḳların taḳrīr eṣnāsında medd-i āh-keş-i iştiyāḳ olup **“حان حين الارتحال.”** fıḳrasıyla āfitāb-ı vücūh-ı bih-būdlarınıñ tārīḫ-i ufūllerine īmā buyurduḳları ba‘de’l-vefāt ẓāhir olmuşdur ki mine’l-evvel ile’l-āḫir, ser-i mū iṣr-i vālid-i mācidlerinden semt-i ḫilāf-rev olmayıp Çelebi Zeynüddīn ḥażretlerin seccāde-i ḫilāfete iclās buyurup eyyām-ı tehniyeleri tamāmında mizāc-ı leṭāfet-siriştlerine taġayyür ṭārī olup ṭā’ir-i sidre-pervāz-ı rūḥ-ı revānları āşiyān-ı ezelīlerine şitābān olmuşdur. Ve cesed-i münevverleri türbe-i mu‘allā-rütbe-i peder-i sāmī-güherleri ve semt-i ḳadem-i şefā‘at-tev’emlerinde defn olunup anlarıñ daḫi sırr-ı muḳaddesleri ve sāye-i rūḥāniyyetleri bī-perde-i beden, feryād-res-i derdmendān u kehfü’l-amān-ı müstemendān olmuşdur.

طيّب الله ثراهم ونوّر مأويهم إلى ساعة القيام ونوبة الختام آمين بحرمة سيد الأنام وشفيع الآثام.

Ve cā-nişīn-i ḫilāfetleri olan Ḥażret-i Çelebi Zeynüddīn tārīḫ-i vefātlarına īmā buyurduḳları fıḳra-i **“حان حين الارتحال.”**i naẓm buyurduḳları merṣiyelerinde taẓmīn buyurup te’eddüben iḫtiyār-ı tārīḫ-i āḫar etmişlerdir.

Çonān ki mī-fermāyed:

[590] Nisâ Sûresi, 4/174. Âyet: “Ey insanlar! Şüphesiz size Rabbinizden kesin bir delil geldi ve size apaçık bir nur indirdik.”
[591] Nisâ Sûresi, 4/174. Âyet: “Ey insanlar! Şüphesiz size Rabbinizden kesin bir delil geldi ve size apaçık bir nur indirdik.”

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥażret-i Burhān-ı dīn-i dil-penāh
‘Azm-i dāru’l-ḳurb-ı ‘ulyā eyledi

Sīr olup cām-ı ḥayāt-ı ‘āleme
Terk-i ‘ayş-ı bezm-i dünyā eyledi

Derdmendān-ı reh-i ecdādınuñ
Eşk-i çeşmin seyl ü deryā eyledi

Bülbülān-ı gülşenin feryāddan
Hicrle merṣiyye-gūyā eyledi

Cānını cānāna idüp rū-nümā
Zād-ı rāhın ḫoş müheyyā eyledi

“Ḥāne ḥīnü’l-irtiḥāl”i bendeye
Ẓāhiren temhīd-i iḥyā eyledi

Līk tārīḫ-i vefāt olup dirīġ
Meşhedin mir’āt-ı rü’yā eyledi

(Der-Beyān-ı Menāḳıb-ı Faḫru'r-ricāl ve Ẕuḫru'l-abdāl Ḥażret-i Çelebi Zeynüddīn İbni Şāh Melik İbni İlyās Paşa)

(Nüvvire żarīḥuhumā)

Menḳūlest ki

Cenāb-ı necābet-me'āb-ı silsile-i İlyāsiyye ve ḥażret-i nuḳāve-i sa'ādet-intisāb-ı sülāle-i Ḫızrıyye ki ẕu'l-ḳarābeteyn dūdmān-ı Ḫunkār-ı Ekberī olup evvelā naẓar-ı pāk-i Erġunī vü şāniyen himmet-i 'aliyye-i Bürhānī ile terbiyet-kerde vü neşv ü nemā-yāfte ve 'ulūm-ı ẓāhire vü bāṭınada ferīd-i 'aṣr u vaḥīd-i dehr bir şāhzāde-i bülend-pervāz u ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt-ı 'ālī-cenāb olmaġla himmet-i vālāsı gibi serv-i bālāsı ḫas u ḫār-ı 'alāyıḳdan dāmen-çīn ve kemāl-i tecrīd ü terkle sālik-i rāh-ı cedd-i güzīni ve peyrev-i pīş-ḳademān-ı meslek-i Şems-i dīnī olup beyne'l-aḳrān müşārün-

bi’l-benān ve meydān-ı cihād-ı ekberde hem-‘ināni-ı merdān olup nevbet-i Bürhāniyye’de mā-beyn-i evlād-ı ma‘neviyyelerinden tāc-ı veliyyü’l-‘ahdī ile serfirāz ve yeden-bi-yedin ilbās-ı ḫil‘at-ı ḫilāfetle mümtāz olmuşdur.

<u>Mervīst ki</u>

Ḥażret-i şehzāde-i ‘ālī-cenāb, evāsıṭ-ı ḫilāfet-i ḳudsiyyelerinde ’أوليائي تحت قبابي لا يعرفهم غيري.‘[592] mışdāḳınca mütevārī-i ḳubbe-i iḥtişām olup faḳīrmeniş ü emīr-reviş olduḳları ẓevāhir-bīnān-ı ḥad-nā-şināsāna girān-nümā olmaġla ekābir-i beldeden ba‘żılarınıñ evā’il-i aḥvālde terk ü tecrīdlerin taṣannu‘a ve ba‘de zamānin tesettür-i ḳubbe-i ḥaşmetlerin iḥrāz-ı furṣat u temettu‘a ḥamli müş‘ir-i kelimāt-ı reşk-āmīzle ġıybetleri eşnāsında bi-ġayretillāhi te‘ālā sīret-i seyyi’e-i kec-bīnī dīdelerinde ve ṣūret-i kerīhe-i bed-gūy dehānında hüveydā ve füc’eten ‘ārıża-i laḳveye mübtelā olduġu gūş-güẕārān-ı ḫurde-gīrāna sebeb-i intibāh olup herkes **[S.103]** ḥaḳlarında fikr-i nā-ma‘ḳūlden ḫāṭırın taḫliye ve ṣıdḳ u ḫulūṣla derūnun taḫliye edip ḳaṭ‘ā kendilere ve mensūbāt-ı dergehlerine ferd-i vāḥid, kec-nigāh u bed-gū olmaġa cür’et edemeyip yevmen-fe-yevmen kevkebe-i ẓuhūrları izdiyād ve debdebe-i bürūzları iştidād ile ekŝer-i erbāb-ı ‘ināda, daḫīl-i ḥalḳa-i inḳıyādları olmuşdur.

(رباعی)

[مفعول مفاعيل مفاعيلن فاع]

[مفعول مفاعلن مفاعيلن فاع]

دوش ان بت من دست در آغوشم کرد

[592] Gazzâlî, *İhyâu ʿulûmi’d-dîn*, c. IV, s. 357.

بگرفت بقهر و حلقه در گوشم کرد

من بانك همیزدم که گوشم گوشم

لب بر لب من نهاد و خاموشم کرد

mışdāḳınca ser-keşān-ı dā’ire-i inābetlerin ser-pençe-i velāyetleriyle nā-çār bende-i fermān-ber edip ḳābil-i irşād olanlarından niçesin daḫi çerāġ-efrūḫte-i nūr-ı naẓar-ı kīmyā-eşer edip her biri fütāde-i gird-āb-ı tereddüd ü inkār iken ġarḳa-i teveddüd ü iḳrār ve mesned-nişīn-i meşīḫat-ı ṭarīḳa-i evleviyye-i Mevleviyye ve menşe’-i āşār-ı celīle-i ṣūriyye vü sırrıyye olmuşlardır. Ḥattā zamān-ı şerīflerinde kemālāt-ı bāhirelerin görüp ve menāḳıb-ı fāḫirelerin işitenlerden mürīd ü muḥibb olmayanlar ancaḳ giriftār-ı şeḳāvet-i ezeliyye olanlar olup bu beyt-i şerīf mu‘arrif-i vaṣf-ı pākleri vāḳi‘ olmuşdur:

(بیت)

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فعول]

[مفعول مفاعیل مفاعیلن فعول]

نا دیده هر انکس که نام تو شنید

دل نامزد تو کرد و مهر تو گزید

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh, bir vaḳt-i neşāṭ u hengām-ı inbisāṭlarında zeyn-i meclis-i iḫvān-ı dīn ü zīb-i maḥfil-i ḫullān-ı yaḳīn olup irşāden lil-ṭālibīn ü

irṣāden lil-bāṭılīn ser-güẕeşt-i ‘ibret-āgīnlerin basṭ u rişte-keş-i taḳrīr buyurduḳları eşnāda kendileriniñ ibtidā-yı ḥālde ve Ḥażret-i Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu’l-meknūn) ḫıdmet-i şerīfelerine kemāl-i ṣıdḳ u iḫlāṣ ile mülāzım olduḳları evān-ı meymenet-iḳtirānda bir iclās-ı zā’idü’l-vaṣf tertīb buyurup iḫvān u ḫullāna mālen ve bedenen ve evlāden ve etbā‘en ṣarf-ı maḳdūr buyurup her çend ẕāt-ı şerīfleri peymānçe-i ḫıdmetden nişīmen-i āsāyişe da‘vet olundu ise i‘tiẕār buyurup ḫıdmet-i müteberrikeleri cān-ı ‘azīze minnet olduġun iş‘ār ve şeref-i ḫıdmetlerinden bi’n-nefs maḥrūm olmamaların ricāmend olduḳları ḥīn-i şefḳat-rehīnde ṣādır olan kirişme-i pür-re’fetleri ḳālıbdan ḳalbe sirāyet edip der-ḥāl bir mertebe ṣafā-yı ḥāl ü şevḳ-i bāl münba‘iş ve ol māye-i laṭīfe dem-be-dem izdiyād u intişā-yāb olup āḫırü’l-emr, bādī-i mebādī-i irşād ve bā‘iş-i eyādī-i iḥsān-ı emānāt-ı ecdād-ı emcād olup ḥīn-i istiḫlāf-ı Burhāneddīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn)de daḫi muḳaddeme-i tavṣiye-i istiḫlāf olduġu beyānı ẕeylinde **“Hemānā ser-māye-i sa‘ādet ber-müceb-i** [593]**- فَادْخُلِي فِي عِبَادِي- ḳulūb-ı merdān-ı Ḫudā’ya fevz-i duḫūldür.”** diye ḥużżārı taḥṣīl-i istiḥḳāḳ-ı enẓār-ı cemāliyye-i ricālullāha terġīb buyurup ve bir nehc-i ḥamlü’n-naḳīż ‘ale’n-naḳīż mübāderet ictirā-yı istiḥḳāḳ-ı enẓār-ı Celāliyyelerinden terhīb buyurmuşlardır. Ḥattā bu keyfiyyet-i sırrıyye ma‘rūż-ı pīşgāh-ı Burhāneddīnī olduḳda beşāret-i ‘uẓmā buyurup **“ این قضیه همانا قضیهٔ شیخ صاحب کرامت بغدادی و حسن نظر شمس الدین و جوشیدن اثر حسن نظر ارغونی ابریق وجود شما پر جوش صفا کرده آب ابریقست.”** diye tehniye ẕeylinde **“استکه فی الحقیقه آن بزرگوار از جملهٔ ورثهٔ سریهٔ شمس الدینی بوده است.”** nefes-i nefīsleriyle taḥḳīḳ-i müdde‘ā buyurmuşlardır.

وصدق من نطق وهو بالقبول أحق.

چنانکه فرموده شد:

[593] Fecir Sûresi, 89/29.-30. Âyet: “(Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!”

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

دمی از مردنی دلها نوازد

دمی بیچارگان را چاره سازد

بشوخی جان دهد در آب و در خاك

بدم دادن زند آتش بر افلاك

وكما أشير إليه في هذا الوارد اللطيف:

(بيت)

?

ففي الخلق عين الحق إن كنت ذا عين

وفي الحق عين الخلق إن كنت ذا عقل

وكما أجاب حضرة الطيفور قدس سره المنظور لسائل الدلالة على العمل المقرب إليه تعالى فأحب أولياءه وأدخل في قلوبهم فإن الله تعالى إلى قلوبهم. كل يوم ثلاثمائة وستين نظرة. لعله ينظر إلى اسمك في قلبه فيغفر لك.

(مثنوي)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت أدخل في عبادي تلتقي

جنة من رؤيتي يا متقي

Nükte

‘العين حق.’ mışdāḳınca çeşm-zaḫmıñ āşār-ı ‘acībe-i müz‘icesi müte‘ayyin olunca iḥrāz-ı ḳurb-ı nevāfil edip ‘كنت له كذا وكذا وبي يبصر.’ maẓharı olan ‘uyūn-ı a‘yān-ı fāniye fillāhıñ ‘ināyāt-ı cezīlesi olmaḳ şābit bi-ṭarīḳi’l-evleviyyedir. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ naẓar-ı seng-**[S.104]** püştīde olan eşer-i meşhūd dīde-i erbāb-ı şühūddan mürīdīn-perverlik ve beyża-i ḳālıblarında olan ḳalbiyye ẓuhūruna bādī olmaḳ şīvesiyle rū-nümā olmaḳ müceb-i düstūr-ı ‘ādet-i mutḳana-i ifāża-i bī-imsāk-i ḳavābil-i ‘āliyyedir. Ve nūr-ı naẓarları ḳavābil-i nūrāniyyede cemālī ve ḳavālib-i nīrāniyyede celālī-eşer olması muḳteżā-yı maḥaldir.

فطوبى لمن استنار به وبسرى لمن نال طعمته ويا حسرة لمن حرم عن رشته وابتلي بجذوته.

Naḳlest ki

Menba‘-ı zülāl-i ma‘ārif ü ‘iber ve ma‘den-i cevāhir-i faẓl ü hüner Çelebi Zeynüddīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn)iñ bir mevsim-i tehniye-i ‘ıyd-ı sa‘īdlerinde erbāb-ı devlet-i şūriyye mes‘ūd-ı dest-būs-ı ‘ināyet-me’nūsları olunca ba‘żıları ‘ıyd-ı merḳūm faṣl-ı şitāya muṣādefe etmekle vefret-i gil ü keşret-i mezlaḳadan ṣūret-nümā-yı şekve-i naḫvet olduḳda ṭūṭī-i lehce-i pür-behceleri terennüm-rīz-i pend-i

نی نی! چنین بی اعتباری نمیباید که آن گلها سرشته از خاك گلرخان و لاله عذاران است و " şekerīn olup dem-i cān-baḫşlarıyla iḥyā-yı mürde-dilān "ضرر آن مزالق بأثوابست و دفع آن سهلست. buyurup herkes mavṭī-i ḳademinden dehşet-zede olup tebaḫtur u ḫuyelādan ḫalāṣ ve taḥarrī vü iḥtiyāṭla mezāliḳ-i i'tiḳād u aḫlāḳ u a'māl olan berāziḫ-i ṣa'bu'l-'ubūruñ tedārüküne ṣarf-ı cüll-i himmet ü beẕl-i küll-i ḳudret edip ekşeri rehā-yāb-ı 'aḳabāt-ı maḫūfe-i ẕemāyim-i aḥvāl ve resīde-i menāzil-i sāmiye-i 'azāyim-i a'māl olmuşlardır.

چنانکه سبب توبهٔ داود طائی شنیدن این بیت پر سوز شده است:

(بیت)

?

کدام روی و موی بود که در خاك ریخته نشد

کدام چشم است که در زمین ریخته نگشت

(دیگر)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

ببین بدیدهٔ دل کاندرین فضای هلاك

سواد مردم پاکست هر آنچه بینی خاك

<u>Āvürde end ki</u>

Müsterşidān-ı rāh-ı ṭaleb ü reh-revān-ı menzil-i edeb olanlardan müştāḳ-ı cemāl-i veliyullāhī ve müteraḳḳıb-ı ‘ināyet-i nā-gāhī Ḥażret-i Ḳāḍı Paşa (nüvvire żarīḥuhu) [594]’أوليائي تحت قبابي لا يعرفهم غيري.‘ maẓmūn-ı şerīfini muḳaddeme-i işkāl edip ba‘dezīn ẓuhūr-ı velī müstaḥīl olduġu gibi ma‘rifeti daḫi ġayr-ı mümkün olmaḳ lāzım gelir.**“**”فكيف يتوصل إليه ويسترشد به؟“ ‘unvānıyla istikşāf-ı taḥḳīḳ-i ḥāl u tevfīḳ-i me’āl eylediğinde cenāb-ı irşād-me’āb-ı Çelebi Zeynüddīn zebān-ı deḳāyıḳ-beyānlarından bu üslūb üzere ref‘-i sitāre-i ibhām olunmuştur ki “**Velāyet ḳarīn-i da‘vā olmadıġı ḥasebiyle ẕāt-ı velī ma‘rūf olmaz. Ve kerāmet daḫi mültebis-i me’ūnet-i istidrāc olduġu sebebiyle ẓāhiren mümeyyiz olamaz. Pes aḳsām-ı velīden ‘inde nefsihi ve inde’l-ḫalḳ mechūl u mestūr olanları muḥtāc-ı mu‘arrif olmaz. Pes** ‘لا يعرفهم غيري.’ **anlar ḥaḳḳında ḥaḳīḳatine maḥmūl olur. Fe-ammā ‘inde nefsuhu ma‘lūm u mekşūf ve ‘inde’l-ḫalḳ, mechūl u mestūr olanlar ve ‘inde nefsihi mestūr ve ‘inde ġayrihi mekşūf ve ‘inde nefsihi ve ‘inde’l-ḫalḳ ma‘lūm u mekşūf olanlar muḥtāc-ı mu‘arrif olduġu bedīhīdir.** ‘ومن لا يَعْرف لا يُعْرف البتة.’ **maẓmūnu daḫi meczūmu’ṣ-ṣıdḳdır. Pes ‘ārif ü mu‘arrif-i velī faḳaṭ Ḥażret-i ‘Alīm ü ‘Allām (celle şānuhu) olduġu müte‘ayyin olur. Ve evvelā ve bi’ẕ-ẕāt ‘ārifiyyet ü mu‘arrifiyyetle müstebid olmadan ṣāniyen ve bi’l-vāsıṭa sā’iriñ ‘ārif ü mu‘arrif olmaması lāzım gelmez. Belki izāle-i ḳıbāb u ta‘rīf-i ilāhiyle ġayrıñ daḫi ‘ārif ü mu‘arrif-i velī olması cā’iz olur. Ve ẓevāhir-i aḥvāl daḫi mü’eyyid-i cevāz-ı meẕkūr u muḥaḳḳıḳ-ı taḳyīd-i mezbūrdur.**

(ولذلك قالوا: إمارة الإمارة إمارة الولاية.)

[594] Gazzâlî, *İhyâu ʿulûmi’d-dîn*, c. IV, s. 357.

Ya‘nī ṣuver-i kerāmāt, mültebise ve velāyet bilā-da‘vā olduġu taḳdīrce ‘alāmet-i ma‘rife nefs-i emmāreye emīr olup ve hevāsına ġalebesi olur ve ba‘żı nefy-i ma‘rifet-i evliyāyı ma‘rifet-i kāmileye ṣarf edip ‘alāmāt u emārātla ḥāṣıl olan intiḳāl-i cüz’iyye ile ‘adem-i tenāḳużuna ẕāhib olmuşdur. Lākin herşeyde ma‘rifet-i kāmile ẕāt-ı ‘Alīm’e ḫāṣṣa olduġu bilā-reybdir. Ve ġalebe-i hevā-yı emmārede ġā’ile-i iltibās-ı ma‘hūd olmadıġı daḫi ẓāhirdir. Pes bu daḫi cümle-i esbāb-ı ilāhīden olur” diye taḥḳīḳ-i maḳām ve def‘-i ibhām eyledikleri nigāşte-i yerā‘a-i iştihārdır.

لله دره وأنّا لنا اغتنام بِرّهِ وإمداد سِرّهِ.

Ḥattā ba‘ż-ı ‘urefā-yı esrār enfās-ı nefīseleri ḫitām-ı taḥḳīḳlerinde muṭāyebeten taḥḳīḳ-i rā’iḳ-i Ḥażret-i Çelebi (‘aẓẓamallahu ẕikrahu) mūcebince ‘ibāret-i ḥadīṯ-i şerīfde taḫfīf ü taż‘īf cā’iz olmaḳ iḳtiżā **[S.105]** eder, diye īrād-ı nükte eylediğinde **‘لا يعرفهم.’** fi‘l-i ṣülāṯī ve rubā‘ī olmasına istifsār-ı mesāġ ẕeylinde **“بل التخفيف أفيد وأغنى ونفي المعرفة للتعريف أقنى كما قيل من لا يَعرف لا يُعرف آنفاً.“** laṭīfesiyle ḫatm-ı kelām ve basṭ-ı merām buyurmuşlardır. Ve ba‘dehu manṭūḳ-ı ḥadīṯ-i şerīfiñ maḥmil-i ḥaḳīḳīsi olan ṣınıf-ı evveliñ aḥvāli istikşāf olunduḳda me’mūrun-bi’l-irşād olmadıḳları ḥasebiyle ta‘rīf iḳtiżā etmeyip ve **“Ġalebe-i aḥvāl ü istīlā-yı istiġrāḳ ve telāṭum-ı emvāc-ı ceẕebātdan sāḥil-i ṣaḥve redd olunmayıp ve işābet-i ‘ayn-ı baḳıyyetü’l-vücūddan ḥimāyet siyāḳında enfüs ü aġyārdan mestūr-ı ḳıbāb-ı ġayret olmuşlardır.”** diye ‘ilāve buyurulmuşdur.

الحق كما حقق والأمر كما وفق عند من التقى السمع وهو شهيد وأيقن بقلب سليم وأتقن برأي رشيد.

Pes ol gürūh-ı pür-şükūhuñ, vücūd-ı pür-cūdları ‘ayn-ı sūd u ḳadem-i sa‘ādet-tev’emleri māye-i selāmet-i dünyevī ve vāye-i şefā‘at-i uḫrevī olmaġla velev mestūrīn ü ġayr-ı ma‘rūfīn hemānā dā’ire-i ‘ālemde mānend-i rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı ẕātları maḳsimü’l-‘ināyāt ve vāsıṭatü’l-füyūż olduġu maḥż-ı kerem-i ṣamedānī vü baḫt-ı luṭf-ı Subḥānīdir.

داموا ما دام العالم وقاموا ما قام بنو آدم!

Lā-cerem civār-ı velī, manẓūr-ı kehfü’l-amān-ı şūr-ı şürūr ve kenefü’l-enām-ı nā-maḥṣūrdur.

(بیت)

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

از وصف شهی که عقل و حس معزولست

پس قطع سخن ز بحث او معقول است

<u>Menḳūlest ki</u>

Ḥażret-i şehzāde-i vālā-menḳabet Çelebi Zeynüddīn hengām-ı devlet-i ḫilāfetlerinde tebdīl-i eṭvār-ı sālife ve perde-i tezeyyünle tesettür buyurup zeynü’d-dīn ve’d-dünyā olduḳlarında daḫi beyne’l-ekābir melbūs olan envā‘-ı pūstīnden birine raġbet buyurmayıp ancaḳ ferecī ve ḫırḳa-i mevrūṣe-i ecdād-ı emcādla iktifā buyurmaları istiġrāb olunup be-her ḥāl ‘adem-i telebbüslerine bir sebeb-i ḫafī olmaḳ mülāḥaẓasıyla müstefsirīn-i müte’eddibīne ‘alā ṭarīḳi’l-irşād īrād buyurulan

muḳaddemāt-ı münticetü’l-i‘tibār ve ecvibe-i şāfiyetü’l-intiẓārdır ki yādigār-ı iḫvān-ı ūlü’l-ebṣār ḳılınmışdır:

درین پوستینها موبمو هنوز مرارت نزع جان بهیمی موجود و نزد ارباب شهود ملحوظست و در میانهٔ “ آن مقدار تلخها چگونه ترفه و تروّح قابلست؟ ما از کفش و موزه که بحسب الضرورة استعمال کنیم. از پا تا بسر مالامال دهشت آن مرارت نزعیم که در ادیم و چرمش مندمجست. فاما مس حاجت از جانب حکمت گاه گاهی سدّ راه ملاحظهٔ آن باشد و الا پا برهنگی صد بار از بار آن ملاحظه سهلتراست. پس بدان پوستینها قصد تزین کسی را مناسب استکه سر تا بقدم بی بهره اعتبار و غرقهٔ بحار غفلت پایدار باشد. العیاذ بالله الحفیظ الستار و ”این غفلت سخت تر از آنسکته از حاصل لعاب کرمکی و مکسی که شهد و حریر است. تزین و تلذذ کنند.

diye ḫatm-ı kelām-ı ‘ibret-encām u ta‘rīż-i niẓām ve perde-küşā-yı ibhām u ḥayret-efzā-yı efhām olmuşlardır. Fī’l-ḥaḳīḳa, nāzenīn-i ‘ibret-bīn ü ḥikmet-güzīn ve serā-perde-i insāniyyetde rif‘at-rehīn olanlara bu maḳūle cismāniyyāt-ı ḫasīse ile tezeyyün ü teleẕẕüẕ ü temettu‘ mülāyim olmadıġı meşhūdun-‘aleyh-i ṭıbā‘-ı selīme ve eẕhān-ı müstaḳīmedir.

Belki ol şāhān-ı ḥaḳāyıḳ-iḳtidārıñ elbise-i fāḫireleri ḫila‘-ı nefīse-i vera‘ u taḳvā ve eṭ‘ime-i leẕīẕeleri ḥalāvāt-ı ‘ibādāt ve ṭā‘āt-ı ma‘ālī ve neşāṭ u ẕevḳ u şevḳleri müşāhedāt u ma‘ārif ve ḥikem ü ‘iber-i ġarrā ile olduġu ebherun mine’s-seḥer ve aẓherun mine’l-ḳamerdir.

طوبی لهم وبشری لمتابعهم وعلی هذا المعنی نبّه حضرة الشیخ أبو مدین قدس سره العزیز بقوله من نظر إلی المکوّنات نظر إرادة وشهوة حُجب عن العبرة فیها والانتفاع بها. کما أشار إلیه بعض العارفین فیا عجباً لمن أضاع جوهره وما طلب والتهی بغرض لیس فیه غیر التعب.

Naḳlest ki

Çün şehīd-i sa‘īd-i merḥūm u maġfūrun-leh Ya‘ḳūb Ḫān istişmām-ı ġadrle Timur’uñ Sivas’a istīlāsı hengāmında cānib-i Timur’a gürīzān olup lākin Timur ol nevbetde Ḥaleb ü Şām u Sivas memālikin ḫarāb-ı tāḫt u sūḫt ve yebāb-ı nehb ü ġāret edip yine ṭaraf-ı Māverāünnehr’e imāle-i ligām-ı ric‘at eyledikde ḫān-ı merḳūm nā-çār temhīd-i muḳaddemāt-ı i‘tiẕārla sālik-i rāh-ı istiġnā ve maġrūr-ı ‘afv u ḳabūl-i ṣūrī olup maḳarr-ı ḥükūmete geldikde Ḥażret-i Çelebi Zeynüddīn (ḳuddise sırruhu’l-**[S.106]**‘azīz) cenāb-ı kerāmet-nişāblarından istimdād buyurduḳda **" آنانکه بحرب ما دست تطاول زنند و پا مال کنند. حضرت عزیز ذو انتقام ایشان را بدست اشل و پای لنك کس بیرحم گیرد و لگد کوب حوادث کند. و روی زمین روم چون روی دولت ایشان ما صدق-عَلَيْهَا غَبَرَةٌ-[595] -تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ-[596] گردد. وما بگروه خویش ازین گونه زمین بیزاریم وقتست که ازو پا بر داریم."** enfās-ı pür-ġayret-i ‘ālem-sūzlarıyla ḳażıyye-i mütevehhime-i Ya‘ḳūbiyye’niñ ḳażā-i mübrem olmasına işāret buyurup fī’l-ḥaḳīḳa ḳable vuḳū‘ihā kendiler pīşrev ve Ḥażret-i ‘Alāaddīn Çelebi ve Muẓaffer Çelebi ve ekşer-i kibār-ı evlād-ı kirām-ı Ḫıżr u İlyās pey-der-pey civār-ı ḳuds-medār-ı ecdād-ı emcāda taḥrīk-i rikāb-ı ‘azīmet edip ġadr-ı ma‘hūd daḫi vāḳi‘ olduḳda baḳāyā-yı mensūbāt-ı ḫānedān-ı Germiyaniyye ve pervānegān-ı şem‘-i cem‘-i Zeynüddīniyye bi’ż-żarūre taġallüb ve sefāhet-i taḥammül-güdāz-ı nev-devletāna ṭāḳat getiremeyip ekşeri Dāru’l-velāyet-i Ḳonya’ya ve ba‘żıları daḫi eṭrāf-ı müdün ü emṣāra iḫtiyār-ı hicret edip iki sene mürūrunda işāret-i ‘aliyye-i Zeyniyye, cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr edip ‘avdet-i Timuriyye ile biḳā‘-ı Rūm evkār-ı būm olmuşdur. Ḥattā ba‘de zamānin ḫazān-zede-i ṣarṣar-ı Tatar ve tārumār olan diyār-ı nev-bahār cem‘iyyet-i niẓām olduḳda ḳulūb-ı ricāl-i devlet-i ma‘neviyye-i Mevleviyye’de pāyidār olan ġubār-ı inkisār sebebiyle ḫānḳāh-ı Erġuniyye’de mefreş-

[595] Abese Sûresi, 80/40.-41.-42. Âyet: “Yine o gün birtakım yüzleri de keder bürümüş, hüzünden kapkara kesilmiştir. İşte bunlar kâfirlerdir, günahkârlardır.”
[596] Abese Sûresi, 80/40.-41.-42. Âyet: “Yine o gün birtakım yüzleri de keder bürümüş, hüzünden kapkara kesilmiştir. İşte bunlar kâfirlerdir, günahkârlardır.”

i seccāde-i irşād-ı ḫulefā olmayıp faḳaṭ ḫıdmet-i türbe-i firdevs-rütbelerine bir dervīş ta‘yīn buyurulup ba‘de’l-ilf, yine kemā-fī’l-evā’il ilf-i bī-ġış u ulūf-ı üns-i ‘ayş-ı ḫoş ẓuhūruyla istiḫlāf buyurulup ve vüzerā-yı eyālete daḫi tavṣiye-i ḫusrevānī ḥüsn-i zindegānī ve luṭf-ı nüvāziş-i evlād u a‘ḳāb-ı Germiyanī ve tevḳīr ü iḥtirām-ı baḳāyā-yı āl-i Mevleviyye olmaġla tedārük-i inkisār-ı güẕeşte olunup lillahi’l-ḥamd ve’l-minne ol buḳ‘a-i mübāreke yine cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī ve pür-neşāṭ u ẕevḳ-i semā‘ u ṣafā-yı ṭarīḳ-i evlevī ve maḳarr-ı taḳrīr-i ma‘ārif-i *Meşnevī-i Ma‘nevī* olmuşdur.

أدام الله عمرانها وشيّد أركانها آمين يا مجيب السائلين بحرمة الشفيع الأمين.

‘Ale’l-ḫuṣūṣ, kendide daḫi intisāb-ı neseb-i Ḫunkār-ı Ekberī var iken iġmāż-ı ‘ayn-ı i‘tibār edip mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i inkisār olmaġla tāc u taḫtı ber-bād ve dār u diyārını ḫarāb-ābād edip Mūsā Çelebi ve ‘Īsā Çelebi daḫi ol cūş-ı deryā-yı fitnede āsūde-i sāḥil-i selāmet olamayıp āḫir, telāṭum-ı emvāc-ı teżād ile ġarḳa-i gird-āb-ı ıżṭırāb olmuşlardır.

حمانا الله الحفيظ وكافة الأنام عن حمى برازخ انكسار الأخيار ومهالك إغبرار الأبرار.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از ستم هر کو دليرا ريش کرد

آن جراحت بر وجود خويش کرد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب تنها نه خود را داشت بد

بلکه آتش در همه آفاق زد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پیش مردان با ادب باش ای پسر

پا منه کستاخ ورنه رفت سر

Ve Daḫi

Ol ḳāfile-sālār-ı ser-menzil-i maḳ‘ad-ı ṣıdḳ, pā-der-rikāb-ı iyāb-ı taḫt-geh-i rūḥ-ı pür-fütūḥları olduḳda pesmāndegān-ı derdmendān nāle-künān ve rīş ü mū-künān ṭaleb-i ta‘yīn-i velī-‘ahd-ı güzīn ü istifsār-ı cā-nişīn eylediklerinde **“ زمام اين امر** ‘unvān-ı pür-aḥzānıyla **”خطير در دست اشارت متكازيبان آستان ملائك آشيان خنكار اكبر است.** sedd-i bāb-ı ricā vü def‘-i taḳāżā-yı aḥıbbā buyurup yek-deme ḫırāmān-ı ḫıyābān-ı gülşen-i Dārü’s-selām olup pehlū-yı Çelebi Burhāneddīn (nüvvire żarīḥuhu)da ġunūde-i mehd-i laḥd-ı ḫāki olmuşdur.

طيّب الله ثراه وجعل الفردوس مأواه.

Ve eşnā-yı ‘azālarında çāre-cūyān-ı iḫtirāḳ-ı hicrān, mānend-i pervānegān-ı şem‘-i cem‘-i ehl-i yaḳīn Ḥażret-i Çelebi Muẓafferüddīn ser-vaḳtine cem‘ olup bāl ü

per-sūz-ı şu‘le-i ḥasret ü iştiyāḳ olduḳlarında **“ وما بعد الزين إلا الشين. أيها الإخوان افتحوا العين!”** fiḳra-i melālet-efzāsıyla cümleyi maḳām-ı rıżā-yı ḳażāya tavṭīn ve kemāl-i ṣabr u teslīm telḳīni ile ḫurūş-ı girye-i ḫārā-şikāfların teskīn etmişdir. Ve ol şīr-i merd-i meydān-ı ġayretiñ

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سر قدم کردیم و آخر سوی جیحون تاختیم

عالمی برهم زدیم و چست بیرون تاختیم

mażmūn-ı melāḥim-meşḥūnu ḥasb-i ḥāl u vefḳ-ı me’ālleri vāḳi‘ olup kendiler **“Bu dā’ireden pā-keş olmaḳ maḥżā baḳāyānıñ ser-rīz olmasına muḳaddeme olsa gerekdir.”** diye anlar daḫi maḥẕūrāt-ı mütevehhimetü’l-vuḳū‘ **[S.107]** taḥḳīḳine remz-i keşf-āmīz buyurmuşlardır.

چنانکه فرموده اند:

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن

که در شریعت ما غیر ازین گناهی نیست

(Der-Ẕikr-i Ḥażret-i Şehzāde-i ‘Ālī-Cenāb u Ḫānevāde-i Sāmī-rikāb-ı Cenāb-ı Velāyet-me’āb A‘nī Çelebi ‘Alāaddīn İbni İlyās Paşa)

(Bevve’ehumāllāhu Te‘ālā Fī a‘lā’l-‘ılliyyīn ma‘a’l-enbiyā ve’l-evliyāi’l-muḳarrebīn)

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i nuḳāve-i silsile-i güzīn Çelebi ‘Alāaddīn ‘unfuvān-ı şebāblarında ‘ulūm-ı ‘aḳliyye vü naḳliyye ve fünūn-ı resmiyye vü ledünniyyede bāliġ-i mebāliġ-i nihāyāt-ı pīrān olup ḳaṭ‘ā kūşe-i dāmān-ı ‘işmet ü ‘iffetine pençe-i mekrūh u maḥrem-resā olmayıp serv-i ḳāmet-i istiḳāmet-ḫırāmı zīb-i gülşen-i āzādī ve mā-bihi’l-‘ayş-ı bī-tekellüfleri sūd-ı ser-māye-i ticāret ü maḥṣūl-i kār-gāh-ı zirā‘at olup dest-şūy-ı taṣarruf-ı māl ü menāl-i dā’ire-i devlet-i pederī olmaġla bī-daġdaġa-i dārugīr ve me’mūnu’l-ġā’ile-i ilticā-yı şāh u vezīr ve bī-külfet ü minnet-i ṣaġīr ü kebīr ve memdūḥ-ı bernā vü pīr, kūşe-nişīn-i ferāġat ve tūşe-güzīn-i ḳanā‘at ve menāzil-neverd-i tedrīs ü taṣfiye, gāh ḫalvet ü gāhī celvet, ve eyyām-ı rebī‘ ü ṣayfda

geşt ü güẕār-ı diyār ve temettu‘-ı ziyāret-i aḫyār ve hengām-ı pāyīz ü şitāda iḫtiyār-ı ṣoḥbet-i ‘urefā vü ẓurefā ile evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār olup mecālis-i ‘āliyye-i füsḥat-pīrālarında ma‘ārif ü mevā‘iẓ ve ‘iber ü ḥikemden mā‘adāya müsā‘ade olmayıp ittifāḳan daḳīḳa-nā-şināsān-ı meşreb-i laṭīflerinden biri sülūk-i menhec-i emārete müte‘alliḳ silsile-cünbān-ı ṣaded olsa **“** حکومت بی حکمت بغی احکم الحاکمین و ولایت بی ولایت خیانت امانت رب العالمین است **”** ‘unvānıyla i‘tiẕār-ı ta‘rīż-āmīz ve sedd-i bāb-ı muḥādeẕe-i żıd-engīz buyurup ‘ale’d-devām ḫas u ḫār-ı mā-lā-ya‘nīden dāmen-çīn-i himmet ü pākīze-ṣoḥbet olduḳları mīzān-ı inṣāf ve miḥekk-i i‘tibārda kemāl-i miḳdār-ı ẕāt u ṣafvet-i ‘ayār-ı ṣıfātlarına şevāhid-i bī-şevā’ib-i irtiyāb olmuşdur.

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Zihī reftār-ı pāk-i reşk-i ‘ālem
Buved zībende vaż‘-ı şān-ı ādem

Velī dād-ı cenāb-ı ẕü’l-minendir
N’ola olsam ṣenā-kārı dem-ā-dem

<u>Naḳlest ki</u>

Etbā‘-ı ‘Alī Şīr’den bir ẕī-ḥaşem-i mütekebbir ve ḫod-bīn-i mütecebbir, raġbet-i selām-ı selāmet-fermā-yı Ḥażret-i Çelebi etmeyip naḫvet-i bī-muhābā ile ḳaṭ‘-ı reh-güẕārlarına iḳdām ṣadedinde taḥrīk-i rikāb-ı ‘unf ve zīr-i rān-ı cür’etinde olan tāzī-i bīçāreniñ şikem ü pehlūsın mihmīz-i ḫār-engīzle çāk çāk etdikçe rām olmayıp tevseniyyet ü ḥarūniyyeti izdiyādıyla rākib-i bī-başīretiñ daḫi ışrārı ḥadden tecāvüz ettiğin Çelebi cenābı ve iḫvān u aḥbābı temāşā ederler iken nā-gāh ol

ḥayvān-ı mübārek, ḥareket-i zā’idü’l-vaṣfla merḳūmu zemīne ilḳā etdikde aʿżā vü cevārihi ḫurd olduġun muʿāyene buyurduḳlarında **"آمنّا وصدّقنا من تكبر وضعه الله."** buyurup cevād-ı ṣafā-reftārların semt-i re’s-i mezbūra sürüp **"فرس متفرس و فارس مفترس نشايد!"** fiḳra-i pür-nükteleriyle nuṣḥ-ı şefḳat-āmīz ve güẕer-i merḥamet-eşer buyurduḳları ʿaḳībinde ol ḥālet-i ġarībe aḥbāba bāʿiṯ-i taʿaccüb olduġun müşāhede buyurduḳda **"این تازی بازئ فیلان ابرهه مینمود!"** nefes-i enfesleriyle vücūd-ı bih-būdlarınıñ mehbiṭ-i envār-ı enẓār-ı Ṣamediyye olduġun taḥdīṯ ü iṣʿār ve maʿreke-i Aṣḥāb-ı Fīl’de taḫrīb-i Beytü’l-ḥarām içün sevḳ-i fīl eden güm-rāhān pā-māl-i leked-kūb olduḳlarına işāret buyurmuşlardır.

چنانکه فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از هزاران کعبه یکدل بهتر است

دل بدست آور که حج اکبر است

کعبه بنیاد خلیل آزرست

دل نظر گاه جلیل اکبر است

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol eyyām-ı fetret ü hengām-ı fitnede mevḳiʿ-i ḫilāfet-i ʿuẓmā-yı Ḫunkār-ı Ekberī seccāde-nişīn-i irşāddan ḫālī ve aḥvāl-i gürūh-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā perīşān u pür-melāl ve ʿaynu’l-cemʿ-i ḫullānu’l-vefā dīde-dūz-ı cemāl-i ʿAlāaddīn olup

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

آنان که خاك را بنظر کیمیا کنند

آیا بود که گوشهٔ چشمی بما کنند

mışdāḳınca ẕāt-ı pür-berekātlarınıñ merkez-i pergār-ı dā'ire-i cem'iyyet-i derdmendān olmaların ricāmend ve bu tefriḳa-i ṣarṣar-ı ḥavādiṯ-i Timuriyye'den sāye-i 'ināyet-māyelerin kehfü'l-amān ittiḫāẕ etmeğe müsā'ade-fermā olmalarıyla niyāz-pāş-ı peymānçe-i re'fetleri olduḳlarında " روی زمین روم زمانی چون پیکر تیمور ستمکر بی نور خواهد بود پس دیدن استیلای ماران(۱۰۸) بر یاران انچنان مشکلست که نسبت بدو مرك کرمست."

'unvānıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı rūzigār olduḳlarında herkes iltiḥāḳ-ı pīş-ḳademānı cāna minnet bilip teheyyü'en sefer-i 'ālem-i beḳāyı ve tedārük-i vedā'-ı menzil-i fenāyı ehemm görüp endīşe vü teşvīş-i dāru'l-ġurūru ḫāṭırdan iḫrāc ve teveccüh-i dāru's-sürūrla pür-ibtihāc olmuşlardır. Ol bezm-i pür-sūz u ḥasretde bu ḳıṭ'a-i ḳaṭī'a-mażmūn ser-zede-i ṭab'-ı maḥzūnları olmaḳ üzere nigāşte-i ṣaḥīfe-i menḳabe-i şerīfeleri ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ'a)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Cilve-gāh-ı ṭūṭī-i ḳumrī vü bülbül kim ola

Lāne-i zāġ u kelāġ ve āşiyān-ı būm-ı şūm

Çāresi nā-çār hicretdür bu hicrānuñ hemān

Cennet olsa hem gerekmez ādeme ol merz-būm

Fī’l-vāḳi‘, mefhūm-ı kelām-ı firḳat-niẓāmları ḥasb-i ḥāl-i me’ālleri vāḳi‘ olup menzil-i kevn-i pür-fesāddan civār-ı ecdād-ı emcāda hicret buyurup eyyām-ı Devlet-i Selçuḳiyye ve ‘Oṣmāniyye’de dāru’l-emāre olan sarāyıñ semt-i ḳıblīsinde ve ḥiẕā-yı Cāmi‘-i Şerīf-i Ḥiṣārbeğ’de mütevārī-i ḫāk-i pāk ve hümā-yı rūḥ-ı ḳuds-āşiyānları ṭā’ir-i evc-i eflāk olmuşdur.

طيّب الله تربته كما شرّف رتبته آمين يا معين بحرمة الشفيع الأمين.

Ve ol merḳad-i münevver, müte‘alliḳ-i sırr-ı muṭahharları olmaḳ ḥasebiyle ẓuhūr eden āṣār-ı ‘acībe-i rūḥāniyyetleri ḳarnen ba‘de ḳarnin ḳullāb-ı cāẕibe-i ziyāretleri ve ḥallāl-i müşkilāt-ı müstemendān-ı ‘ināyetleri olmadan ḫālī değildir. Ez-cümle, vülāt-ı bī-i‘tiḳād u meẓālim-mu‘tād ki ol mehbiṭ-i envārı manẓūr-ı ikrām u iḥtirām etmeye elbette ‘ucāleten ‘azl u tenzīl ü te’ḫīrle meczī vü medfū‘ olduġu muṭṭarid ü mütevātir ve ḥucerāt-ı civārlarında sākin olan ḫademe vü etbā‘dan bī-edeb ve tevḳīrinde tehāvün üzere olanlar mehān ü mübtelā ve müdbir ü nekbet-fersā olageldikleri sābıḳan ve ḥālen meşhūr u meşhūddur. Ve metbū‘ u etbā‘-ı sükkāndan sālik-i menhec-i ṣıdḳ u iḫlāṣ olanları müstefīd-i berekāt u meymenetleri olduġu keẕālik şāyi‘ ve vaḳt-ā-vaḳt müşāheddir. Ḥattā bu bende-i ḫāk-rūb-ı dergāhları mutavaṭṭın-ı ḥimā-yı pīşgāh-ı ḥimāyetleri olalı cilve-ger-i sāḥa-i te’yīd olan aḥvāl-i ġayret- me’ālden biri Ebū-şeneb Meḥmed Paşa’nıñ nevbet-i velāyet-i pür-siyāsetinde ketḫudāsı olan Ṭavīl ‘Alī rübūde-i tesvīl-i nefsānī vü ġunūde-i firāş-ı naḫvet-i şeyṭānī olup ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ türbe-i firdevs-rütbesi cānib-i ḳıblīsinde ḥīn-i defnlerinden ilā haẕā’l-evān meftūḥ olan bāb-ı ziyāretlerin sedde cür’et edip maḥāll-i ‘adīdesinden ḳavī mīḫlar ile sekr eyledikleri ānda ol der-i pür-fütūḥ, dīvārıyla ma‘an

münhedim ü ḫarāb ve mānend-i genc-i nihān meṭāf-ı kerrūbiyān olan merḳad-i muḳaddesleri ʿayān olduḳda yine ḍalāl-i ḳadīme üzere muṣırran dīvārı binā ve deri sedd etdirdiği sāʿat, türbe-i münevvereleri gūyā semt-i ḳıbleye sācid olup ḫākle yeksān olduḳda müteʿabbirīn-i āṣār, müteraḳḳıb-ı netīce-i muḳaddimeteyn-i inhidāmeyn olduḳda ol vezīr-i müşterī-tedbīre daḫi nuḥūset-i ṭavīl-i pelīd sirāyet edip ḳarīben rikāb-ı hümāyūn ḫıdmetine medʿuvv olması müteyaḳḳın menāṣıb-ı baʿīdeye defʿ ve civār-ı devletden ibʿād ve ketḫudā-yı menḥūsu müdemmer ve derʿaḳab, kendisi daḫi sefer-i Baṣra ʿavdetinde şemşīr-i ḳahr-ı ḫusrevānī ile maḳtūlen ʿāzim-i dār-ı mücāzāt olmuşdur.

نعوذ بالله الحفيظ من شآمت إساءة الأدب على بساط من يحميه تأييد الرب.

Ve Daḫi

Merḥūm u maġfūrun-leh vezīr-i ʿālim ü ʿādil Nuʿmān Paşa zamān-ı ḥükūmetinde bāʿiṯ-i fitne-i cülūs-ı Sulṭān Muṣṭafā-yı Ṯānī ve dāmād-ı Vānī fī ẕikri’s-subḥānī olan müftī-i maḳtūlüñ siʿāye vü iġrāsıyla düstūr-ı müşārün-ileyhiñ ihlākini ḥāvī ṣādır olan emr-i ġadr-mażmūnuñ temşiyetine mübāşir taʿyīn olunan mīr-i mīrān-ı eyālet-i Ḳaraman ʿArap ʿÖmer Paşa’nıñ sū’-i ḳaṣdi istişmām olunduḳda defʿ-i mażarratı ḫuṣūṣunda ḫayr-ḫ^{w}āhān-ı emek-dārānıñ ʿaḳd eyledikleri meclis-i müşāvere ṣandūḳa-i şerīfe-i veliyy-i mümā-ileyhiñ semt-i ḳadem-i saʿādet-raḳamına muṣādif olup ḳarār-dāde-i ārā-yı ṣā’ibe mübāşir-i ġaddārıñ aḫẕ u ḥabsi olduḳda hemānā ol meşhed-i mü’eyyediñ semt-i re’sinde miḳdār-ı şibr zemīn-i saḫta merkūz olan ʿalem ser-endāz olmaġla müteferrisīn-i ḥalḳa-i meşveret, işāret-i meymenet-nümūnu beşāret ʿadd edip rāy-ı mezbūru tenfīẕ ü icrāya müsāraʿat etmeleriyle bi-ʿināyeti’l-Meliki’l-Ġayūr tefe’’ül olunduġu gibi ẓuhūr edip ʿalem-i **[S.109]** mübāşeret-i fesādı ser-nigūn ve kendisi mecrūḥ u maḥzūn, me’ḫūẕ u mescūn

ve ba‘de zamānin nekbet-i tāmme ile hālik olmuşdur. Ve mübtelā-yı ‘ārıża-i ṣar‘ olan kerīmeleriniñ tedbīr-i ‘āfiyeti ḫuṣūṣunda beẕl-i biḍā‘a-i vüs‘ edip dāmen-i merāma dest-res müyesser olmayıp āḫırü’l-emr, pāy-gāh-ı ṣandūḳa-i müteberrikelerine vaż‘ olunduḳda bür’-i sā‘a ḫuṣūlüyle ṣād-kām ve iḥtirām-ı türbe-i münevverelerine kemā-yenbaġī kemer-bend-i ihtimām olmuşdur.

El-ḥāletü hāẕihi, enẓār-ı firāset-rehīn-i ülü’l-ebṣārda ḫāk-i pāk-i merḳad-ı münevvereleri menşe’-i ‘acā’ib-i te’yīd ü mūriṣ-i ilticā-yı ‘ale’t-te’bīd olduġu miyāne-i rūz-ı rūşende mānend-i ḫurşīd-i cihān-tāb, bī-perde-i irtiyāb ve rūşenā-yı dīde-i ülü’l-elbābdır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

با ادب روی بنه بر در شاهان ابد

تا بیابی بمراد خود ازیشان مدد

زین در ای دل مطلب مطلب دیگر هشدار

تا نباشی بامید غلط از احسان رد

(Der-Ẕikr-i Menḳabe-i Nefīse-i Ān Müşk-i Eẕfer ü Kibrīt-i Aḥmer ü Sırr-ı Ḫunkār-ı Ekber Ḥaẕret-i Çelebi Muẓaffer)

*** قدس سره الأبهر ونوّر مضجعه الأطهر أفيض علينا وعلى عامة الطالبين ميامن روحه الأزهر***

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol māh-pāre-i menzil-i kemāl-i māder-zād, ibtidā-yı velādetinden zamān-ı küşād-ı bend-i nāṭıḳaya gelince mufṣiḥ-i ẕikr-i "Hū Hū" olup her çend māder-i müşfiḳa vü dāye-i mürebbiyeleri ḳımāṭ-keş-i gehvāre-i ḫʷāb-ı nūşīn olduḳlarında ki terennüm-rīz-i nevā-yı "Hū Hū" olmayalar idi, ġunūde-bāş-ı rāḥat olmaḳ muḥāl idi. Ve her gāh ki girye vü zārī buyursalar yād-ı nevā-yı "Hū Hū" ile ārām-peẕīr ü ḫandān olurlar idi. Ve evvel küşāyiş-i lehce-i pür-behcelerinde ifṣāḥ-ı ẕikr-i Celāl'e buyurup ekṣer-i evḳātlarında nevmen ve yaḳaẓaten ẕikr-i ism-i Celāl'le güẕerān olup mübtelā-yı çār-mīḫ-i girān-ḫʷāb-ı ġaflet olanlara daḫi bā'iṯ-i intibāh olurlar idi. Ve nevbet-i ṭufūliyyetlerinde her ne güne bāzīçe-i ṭıflāne cilve-ger-i sāḥa-i dest ü pāları olsa elbette remz ü nümūne-i vāḳı'a-i ḥādiṯe olur idi. Meṯelā, ney ü çūba süvār olsalar dā'ire-i ta'alluḳlarında sefer pedīdār ve ḫāk-bāz olduḳlarında fecī'a-i mevt

ṭārī olup ve gāh gāhī verā-yı perde-i ḫafāda mütevārī-i ervāḥ-ı mütecesside ve muḥibbīn-i ecinne ile mükāmele vü muḥādeşeleri bādī-i istikşāf-ı umūr-ı ātiye olup ve ba‘ż-ı eyyām-ı ṣayfda ḫırāmān-ı bāġ u būstān olduḳda mürġān-ı vaḥşī kendileriyle müvānese ve mār-ı zehr-ālūdla mülā‘abe eyledikleri kirāren ve mirāren mu‘āyene olunmuşdur. Ḥaḳḳa’l-inṣāf, ol sülāle-i zekiyye bu maḳūle ṣafvet-i cibilliyye ile neşv ü nemā bulup ve bāzār-ı himmetde biḍā‘a-i vehbiyyelerin i‘mālle kesb eyledikleri nefāyis-i a‘māl ve cevāhir-i ‘irfān u leṭā’if-i aḫlāḳıñ żabṭ u taḥrīri ḥavṣala-şikāf-ı ḫāme-i tafṣīl olduġu cemāl-i icmāl-i ḥāllerinden ‘aks-endāz-ı merāyā-yı ḫavāṭır-ı me’āl-endīşāndır.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنکه از رحم صدف گوهر یکتا زاده است

هر چه دارد همه از دولت ایزد داده است

گر بگوید که چنین کرد و چنان یافت کسی

از نسیمی بره داد و ستد افتاده است

<u>Āvürde end ki</u>

Ol nefs-i nāṭıḳa-i muṣavvere, her gāh ki silsile-cünbān-ı beyān u muḥarrik-i yerā‘a-i berā‘at-nişān olsa her kelime-i ṭayyibeleri cāmi‘a-i eştāt-ı ḥikem ü ‘iber ve her ṣūret-i ḥaseneleri enẓār-ı ehl-i i‘tibārda bir zībā eşer olduġu ḥasebiyle āẕān-ı iḫvān-ı ṣafā vü eẕhān-ı ḫullān-ı vefā meşġūl-i ri‘āyet ü ġāyet-i enfās-ı nefīseleri olup

nigāşte-i ṣaḥā’if-i rivāyāt-ı ṣaḥīḥa ve mażbūṭa-i cerā’id-i şöhret-i şāyi‘a olanlardan çend fıḳar-ı ma‘ārif-meşḥūnları yādigār-ı gevheriyān-ı kūçe-i taḥḳīḳ ḳılınmışdır:

چنانکه فرموده است: الخلوات غرفات المراقبين والجلوات عرفات المشاهدين. یعنی خلوات غرف وحدت و تماشاگاه کثرت عالم اکبر است و جلوات مواقف اسرار وحدت عالم اصغر است. پس خلوت بی مراقبه و جلوت بی مشاهده اسراف وقت و اشراف مقت است. فوات الفرصة هي الوفاة الصرفة.

Ya‘nī taḥṣīl-i ḥayāt-ı ṭayyibe-i beḳā billāhda fevāt-ı furṣat, vefāt-ı ṣırfe vü helāk-i maḥżadır ki muḥālü’t-tedārük ve mümteni‘ü’l-müdārektir.

(هر که دوری نباشد دوری شود.)

یعنی سالکیکه چون دائره بگرد نقطهٔ سر خود نگردد و بر حرکت آنیه سفر گزیند. سفر او "قطعة من السقر" گردد و آن مطلب خود [S.110] دور ماند.

چنانکه فرموده اند:

(رباعی)

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

[مفعول مفاعیل مفاعیلن فاع]

ای انکه همیشه در جهان می پویی

این سعی ترا چه سود دارد گویی

چیزیکه تو جویای نشان اویی

باتست همی بجای دیگر جویی

و مناسب اين ميفرمايد كه أول الخطأ في الخطوة الأولى فإن المصيب المقيم لا يخطر بباله السفر ولا حضور إلا في الحضر!هر كه اين رمز توحيد را در يافت إضراب بل السفر قطعة من السقر را فهميد. لان السقر عبارة عن السفر الأيني الجلالي. كما أن الجنة عبارة عن السفر الوضعي الجمالي. (راقب الحال وقارب المآل.) حتى تصل النهاية بالرجوع إلى البداية أنه ولي الهداية.

Mervīst ki

Ol tāzende-i miżmār-ı pīrūz u nāzende-i zībende-i bihrūz, ‘unfuvān-ı şebāb-ı ‘işmet-me’āblarında mümtāz-ı ḥüsn-i rūz-efzūn u ser-efrāz-ı ‘iffet-i necābet-merhūn olup ḥüsn-i ḫulḳ u luṭf-ı ḫalaḳıyla erbāb-ı naẓar-ı pāk, fütāde-i dām-ı sevdāları olmuş-iken nā-gāh gürūh-ı pür-şükūh-ı ‘alāḳa-kerdelerinden bir Züleyḫā-ṭıynet cümleyi meydān-ı maḥabbetde sebḳat edip müşārün-bi’l-benān ve meşhūr-ı miyān-ı ‘āşıḳān olup ol bikr-i bī-fikr, bākūre-i ḫānedān-ı devlet-i bī-ḳıyās olmaġla dāne-i menālle tesḫīr-i ‘anḳā-yı viṣāline nā’il olmaḳ ārzūsuyla pūyān-ı beydā-yı tevessül ü cūyān-ı rāh-ı tavassuṭ olup her çend ‘arż-ı kālā-yı cemāl ü kemāl ve māl ü menāl etdikçe müfīd-i nīm-nigāh-ı raġbet olmayıp nā-çār, kemīn-sāz-ı intihāz-ı furṣat olup reh-yāb-ı ḫalvet-ḫāne-i ‘işmetleri olduḳda bī-iḫtiyār pençe-zen-i kūşe-i dāmen-i ṭahāret-pīrāmenleri olunca güyā bu vaḳt-i nāzük tedārükü içün āmāde bir kārd-ı ser-tīzle kūşe-i dāmenlerin ḳaṭ‘ ve bīrūn-ı der-i ḫalvet-serāylarına pertāb edip ve cehīde-i ḥalḳa-i dām-ı hem-cenāḥ olduḳları ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātları reşk-i Yūsuf-ı evvel olduġuna bürhān-ı ḳaṭ‘īdir diye elsine-i erbāb-ı inṣāfda mā-bihi’ş-şenā’i’l-cemīl ve māye-i neyl-i ecr-i cezīl olmaḳ üzere velvele-ārā-yı maḥāfil olup herkes engüşt-i taḥsīn ber-dehen-i āferīn olduġu ma‘lūm-ı ṭab‘-ı tevāżu‘-siriştleri olduḳda **“ الله در والدى**

كه نام بنده را مظفر داد و بركت انكه اصحاب نفس و زنده دلان اين فقير نا چيز را بدان نام ياد كردند. خداى

enfās-ı **"فیاض وهاب بعزت خطاب و یمن یاد ایشان این حقیر نا توان را بر هوای نفس ظفر روزی کرد.**

şerīfeleriyle tevriye-i reftār ve çeşm-bend-i aġyār buyurup ve lehce-i pāk-meşrebānda nām-ı nīkle meẕkūr olmanıñ āṯār-ı celīlesine īmā buyurmuşlardır ki fī'l-ḥaḳīḳa, nām-ı nīk ü ẕikr-i ḫayr ü ẕākir-i pāk-lehceniñ meyāmin-i zinde-nefesi be-her ḥāl meẕkūra bā'iṯ-i cem'iyyet-i maḥāsin olmaḳ muḳarrer olduġu gibi ḫılāfı daḫi bādī-i tefriḳa-i şeml olmaḳ mücerreb ü bī-iştibāhdır.

چنانکه گفته اند اسم و لقب و کنیه خوش باید که یا تفاؤل خیر و یا جالب خوشی باشد.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که بر خیل هوا چون جم مظفر می شود

تخت بر بادش بانس و جن مسخر میشود

مظفر بر کسی خوانند نزد اهل همت کو

نباشد چون زبونان هوا فرمانکه "توبوا"

<u>Āvürde end ki</u>

Çelebi Muẓaffer (ḳuddise sırruhu'l-enver) cenāb-ı celālet-intisābları ḥalḳa-i irādetlerinde manẓūr-ı 'ayn-ı 'ināyet olanlardan Çelebi Mü'eyyed (raḥmetullahi 'aleyh) bir şeb-i ḳadrde Ḥażret-i Çelebi Muẓaffer'le ṣoḥbet-i ḫāṣ edip leyle-i merḳūmede ṣad-hezār esrār-ı ḳader ü āṯār-ı ḥikem ü 'iber istimā' u şühūduyla müteleẕẕiẕ ü ḳarīrü'l-'ayn ve ol ḳulzüm-i esrār u ma'ārifiñ bu güne cūş u ḫurūş ve

kendiye üslūb-ı kemāl-i maḥremiyyet üzere olan vüfūr-ı kerem ü lüṭfu bir mertebede farṭ-ı neşāṭ-fermām oldu ki eyyām-ı medīde semā‘ u ṣafāda vecd ü ḥālle muġtenim olup ba‘de zamānin, ‘ināyet-i sābıḳanıñ teşekkürü ṣadedinde hemvāre sāye-i kerāmet-māyeleri mefārıḳ-ı eytām-ı ṭarīḳat-ı cedd-i emcedleri üzerinde müstedām buyurulması niyāzıyla ṣubḥ u şām-güẕār olduġun īrād eyledikde بلی! دعای شما مستجابست که سایهٔ خنکار اکبری دائم و قائمست. فاما سایبان ما بجوار آن بزرگوار زدند. “ احباب این بزم را خیر باد.” diye peyrev-i eslāf olmaların iş‘ār buyurmalarıyla ol ‘āşıḳ-ı ṣādıḳı dāġ-dār buyurduḳlarında nālān u giryān-ı derd-i hicrān olduġunda tesliyet buyurup “ مقصد مداوات یاران است. آخر الدواء الکی تا یاران باعتماد ما مفتون نکردند که ملت عرفا [ص.۱۱۱] -لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ -[597] است. چه هر که واثق بآفل باشد غافل از حق و باطل باشد. پس آنانکه عاقلند از معیت -وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ-[598] جدا نمیشوند. هو الظاهر هو الباطن چون از هجران ظاهر و باطن رها یابد باقی همه سهلست.” diye merhem-nih-i zaḫm-ı cān-güdāz olmuşlardır.

چنانکه حضرت ابویزید البسطامی قدس سره السامی فرموده است: کن عبد حي لا یموت! لمن اشتکی من موت مولاه.

Ve Ḥażret-i Mü’eyyed Çelebi ‘ālem-i miṣālde timṣāl-i muḳaddeslerin bir ḳaṣr-ı ‘ālīde eslāf-ı kirāmla hem-nişīn müşāhede buyurup ḳurb-ı irtiḥāllerine intiḳāl buyurduḳları ḫ^{w}āb-ı perīşān-ta‘bīri naḳl buyurmaḳ sırrın keşf buyurup ‘ayn-ı müşāhedelerin īrād buyurduḳda “ چون در خواب جسمانی با شماییم. پس در بیدارئ روحانی از

[597] En‘âm Sûresi, 6/76. Âyet: “Üzerine gece karanlığı basınca bir yıldız gördü. “İşte Rabbim!” dedi. Yıldız batınca da, “Ben öyle batanları sevmem” dedi.”

[598] Hadîd Sûresi, 57/4. Âyet: “O, gökleri ve yeri altı günde (altı evrede) yaratan, sonra Arş’a kurulandır. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, oraya yükseleni bilir. Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah bütün yaptıklarınızı hakkıyla görendir.”

”مشتاقان دور نباشیم!“ nefes-i cān-baḫşlarıyla işāret-i pür-beşāret buyurup ol ānda vedā‘-ı ‘ālem-i fānī buyurup mūceb-i vaṣıyyet-i şerīfeleri üzere ḥālā medfen-i münevvereleri olan sāḥa-i meydān-ı sarāyda vāḳi‘ buḳ‘a-i mübārekede āsūde-i civār-ı raḥmet-i raḥmān olmuşlardır.

طيّب الله ثراه وجعل أعلا فراديس جنانه مأواه آمين بحرمة الشفيع الأمين.

Rivāyet konend ki

Ol çār bāliş-nişīn-i rūḥāniyyet-i muḳaddeseniñ meşhed-i münevverleri maḥfūf-ı ṣunūf-ı ‘ināyet-i Ṣamediyye olduġu ḥasebiyle civārında çeşm ü gūş-ı hübūṭ-ı āṣār-ı raḥmet olanlar ekṣer-i evḳāt-ı müteberrikede nevā-yı ḥālet-efzā-yı ney ü velvele-i pür-şükūh-ı ḳadem istimā‘ ve revāyiḥ-i ṭayyibe-i reyḥān-ı cinān istişmām edip ḫıdemāt-ı iḥtirāmlarında beẕl-i vüs‘ etmekle nā’il-i merām-ı dü cihānī olup ve girīve-rev-i ḫilāf-ı rāh-ı ādāb olanlar giriftār-ı āṣār-ı nekbet olmuşdur. Ḥattā ‘ahd-ı ḳarībde mütesellimīnden biriniñ bir ferzend-i dil-bendi ṣandūḳa-i pür-ġayretlerine cirīd-zen olduġu ānda maṣrū‘ olup ifāḳat mümkün olmayıp mu‘ālecāt mücerrebe olunduḳça müştedd ü mümtedd olup āḫırü’l-emr, sebeb-i mevti olduġu ‘āmme-i a‘yān-ı beldemiz mu‘āyenesi resīde-i rütbe-i şüyū‘dur. Ve daḳīḳa-şināsān-ı āṣār u ‘ibret-gīrān-ı rūzigārıñ enẓār-ı firāset-medārlarında hemvāre dā’ire-i ḫāk-i pākleri gezend-i isā’et-i ehl-i hevādan maṣūn ve baḫṣāyiş-i gūn-ā-gūn-ı müte’eddibīnle meşḥūn olduġu meşhūd-ı meşā‘ir-i yaḳīndir.

متّعنا الله تعالى بفوز خبايا أحوالهم في الحياة والممات وحفظنا عن الجرأة بين أيديهم في الحركات *

*والسكنات.

(Der-Ẕikr-i Ḥażret-i Çelebi Mü’eyyed)

(Ḳuddise Sırruhu’l-Mü’eyyed)

Ol gevher-i abdāl-i velāyet ü serv-i rūd-bār-ı kerāmet ve çeşm ü çerāġ-ı erbāb-ı ḥāl ve ser-tāc-ı eʿizze-i ricāl, ḫ^{w}āher-zāde-i ʿAlāaddīnī olup evvelā Ḥażret-i Celāleddīn Erġun naẓarında müstesʿid-i tesmiye-i nām-ı nāmī-i Mü’eyyed ve engüşt-i mübārekleriyle dehen-i laṭīflerin küşāde edip rīḳ-ı rā’iḳleriyle müstefīd-i ġıẕā-yı rūḥānī olduġundan māʿadā eyyām-ı nevbet-i devlet-i velāyetlerinde hemvāre manẓūr-ı ʿayn-ı ʿināyetleri olup baʿdehu ḳā’im bi’ẕ-ẕāt ve merciʿ-i erbāb-ı ḥācāt ve menşe’-i envāʿ-ı ḫavārıḳ-ı ʿādāt olmuşdur. Ḥattā eṣer-i tesmiye-i müteberrikeleri olmaḳ üzere meşhūr u mütevātir olmuşdur ki ekṣeriyā seyr ü seyāḥat ve geşt ü güẕārları mānend-i āfitāb-ı tenhā vü yektā olduġu maʿlūm-ı ṣıġār u kibār iken yine her müṣādif olan hemvāre cemāʿat-i enbūhla muʿāyene etmekle niçe bed-ḫ^{w}āhıñ şīşe-i dimāġ-ı cür’eti şikeste ve reg-i inkār u taʿaṣṣubu güsiste olup silk-i ḫayr-ḫ^{w}āhāna intiẓāmla saʿādet-yāb olduḳları resīde-i rütbe-i taḥḳīḳdir.

Āvürde end ki

Ḥażret-i Çelebi Mü’eyyed min ‘indillah ve mertebehuda ṣāḥib-i intibāh ve serā’ir ü żamā’irden āgāh imiş ki bed-gūyān-ı ṣavb-ı bī-‘ayblarından bir esīr-i naḫvet-i şervet ü cāh, tertīb-i meclis-i iġtiyāb edip germ-ā-germ maḥremān-ı bī-āzermle ḫā’iż-i ‘ādet-i me’lūfeleri olduḳları āyīne-i żamīr-i münīrlerine mün‘akis olunca bi’d-defe‘āt, “cezākallahu ḫayran” da‘vet-i müstecābeleriyle muḳābele-i ġā’ibāne buyurulduġu ḥużżāra bā‘iş-i ḥayret olduġundan mā‘adā meclis-i mekrūh-ı gürūh-ı merḳūmda daḫi gūyā verā-yı cidārdan mesmū‘ olur gibi cümleniñ gūş-güẕār-ı ġafletleri ve dil-mürdegān-ı bī-inṣāfa bādī-i żucret olup her iki bezmiñ aṣḥābı keyfiyyet-i ḥālden ġāfil olmaġla herkes bulunduġu maḥfiliñ ṣūret-i vāḳı‘a-i ġarībesin **[S.112]** naḳl-i mecālis ü naḳl-i maḥāfil etmekle perde-i rūy-ı mükāşefeleri ve burḳa‘-ı cemāl-i kemālleri münkeşife olduġu ve bu maḳūle kerāmet-i bāhireleri muḥibbīn ü münkirīne sermāye-i iḫlāṣ u maḥabbet olup bīgānegān bi-ecma‘ihim daḫīl-i ḥalḳa-i āşināyī olduġu cilve-ger-i meydān-ı iştihār olmaġla rübūdegān-ı irādetleri ḫarāb-ı ṣahbā-yı vaḥşet olduġu lāyiḥ-i ṭab‘-ı ilhām-semīrleri olunca **“ المؤيد على نفسه غالب على غيره.”** fiḳra-i irşād-meşḥūnuyla def‘-i vaḥşet-i isti‘cāb ve kemā-fī’s-sābıḳ zamān-ı lāḥıḳda daḫi bī-ḫodāne ve yek-dilāne bezm-i ülfet-i bī-külfet-zīb olmuşlardır.

ويؤيده ما نقل عن كبار طريقتنا روّح الله أرواحهم من تحذيرهم المريدين بقولهم إياكم وإساءة المعاملة الصورية والسرية. وترغيبهم المسترشدين بإيصائهم الإحسان بكلمتهم العليا عليكم بمراعاة الآداب الظاهرة والباطنة عند الحاضرين الغائبين والغائبين الحاضرين. فإن الصاحين غيب حضار والماحين حضر نظار.

Menḳūlest ki

Bedrü't-tamām-ı z̲āt-ı pür-berekātları henūz evc-pīrā-yı medār-ı ḥālāt u z̲irve-ārā-yı dā'ire-i kemālāt iken gūyā ḳurb-ı vuḳū'-ı ġadr-i mārrü'z̲-z̲ikr ve iḥtiyāṭ-ı feverān-ı tennūr-ı fiten-i Timur ile serī'an mā'il-i semt-i muḥāḳ olmaları tāziyāne-i iḳdām olup 'inān-ı kümeyt-i himmetlerin cānib-i intiḳāl-i cihān-ı pāydāra imāle ve ṭaraf-ı ittiṣāl-i güz̲eştegān-ı silsile-i Ḫunkār'a 'aṭfla pā-der-rikāb-ı mübāderet olduḳların müş'ir nā-gāh, 'andelīb-i lehce-i pür-behceleri

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

مؤید با مظفر پیروی کن

بنظم مولوی خود را روی کن

beyt-i şerīfiyle terennüm-rīz olup gülşen-i 'ācilden cennet-i ācile müsta'cil-i pervāz ve ol mecma'-ı ḫoş-elḥānān-ı ḥaḳīḳatde naġme-i tevḥīd-pervāz olmasına īmā buyurduġun muḳarrer hemānā tertīb-i mehāmm-ı sefer-i dāru'l-ḳarār buyurup bī-daġdaġa-i dā' u devā mānend-i mehtāb bir ṣubḥ-ı sa'ādetiñ maşrıḳ-ı āfitābında mütevārī-i tutuḳ-ı ufḳ-ı ufūl olup ḥālā sarāy-ı merḳūmuñ bāb-ı evsaṭ ḳurbunda mehbiṭ-i envār-ı 'ināyāt-ı ilāhiyye olan merḳad-i muḳaddesde āsūde-i firāş-ı rāḥat-ı raḥmet olmaġla türbe-i müşerrefeleri s̲āliş-i s̲elāş̲e ve ol meşāhid-i müteberrike-i s̲elāş̲-ı müş̲elleş̲-i revḥ ü reyḥān ve se kūşe-i firdevs-i cinān olmuşdur.

طيّبها الله بالفوايح المسكية ونوّرها باللوامع القدسية آمين يا مجيب السائلين.

Mervīdir ki

Miyāne-i merāḳıd-ı muṭahhara-i meẕkūre-i müşelleşede pā-ber-cāy-ı istiḳāmet olan çifte ‘ar‘ar-ı ferḳadeyn hem-ser-i ḥiẕāsında türbe-i firdevs-rütbe-i ‘Alāaddīnī müteveccih ve ravża-i cennet-nişān-ı Mü’eyyedī meymene ve devḥa-i ḳudsī-āşiyān-ı Muẓafferī meysere ittiḫāẕıyla ḫālişen istid‘ā-yı ‘ināyet-i Ṣamediyye eden erbāb-ı ḥācet, mübeşşer-i icābet olmaḳ bī-iḥtimāl-i taḫallüf olduġu meşhūdun-‘aleyh-i aṣḥāb-ı tecārib ve bu bende-i nāçīzleriniñ daḫi kirāren mirāren müte‘alliḳ-i müşāhede-i bī-irtiyābı olmuşdur.

(بيت)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

ايا خواهندۀ كام دل زار

بيا و در جوار مقبلان خواه

نمى ماند در ان سايه تهى دست

كسى از بيش و كم با فضل الله

Ve Daḫi

mıṣdāḳınca ba‘de vefātihi (ḳuddise sırruhu) āṯār-ı te’yīd-i Ġayūr-ı Muġīṯ, kālbüd-i muḳaddesin maşrıḳ-ı eşi‘a-i kerāmāt-ı ṣūriyye vü ‘إن مات المؤيد فالمؤيد حي أبداً.’

sırrıyye etmekle ḥālā ziyāret-gāh-ı pīr ü civān ve maẓanne-i icābet-i da‘avāt-ı ‘ayān u nihāndır. Ḥattā bu ḫāk-i āsitān-ı melā’ik-āşiyānları sarāy-ı merḳūm beyne ‘azli’s-sābıḳ ve naṣbu’l-lāḥıḳ ḫālī ḳaldığı eyyāmda ṭā’ife-i levendāt-ı pür-cür’etden biri intihāz-ı furṣat-ı ḫalvet edip fevāḥişten biriyle ol buḳ‘a-i mübārekede icrā-yı merām-ı nefs-i ḫabīṯesine der-kār olduġu ḥīnde fāḥişeye incimād ṭārī olup ṣūret-i meyyit-nümā olmaġla nādim ü mündehiş dergāh-ı Celāleddīn Erġunī’ye cebhe-sā-yı ḍarā‘at ve bu cārūb-keşinden daḫi istimdād-ı keşf-i kürbet siyāḳında perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı müşkil olunca ḥaḳīr-i bīçāre daḫi rūḥ-ı muḳaddeslerine teveccühden ġayrı ‘ilāc-yāb olmayıp kemāl-i ḫulūṣla ṭaraf-ı rūḥ-ı pür-fütūḥlarına teveccüh eylediğimde **“** آن مردار نمرده است. بلکه بیهوش گشته است **”** ma‘nāsı ḫāṭır-ı fātire vārid olmaġla tesliyet-baḫş olup mübāderet-i rücū‘a iḳdām eylediğimde fī’l-ḥaḳīḳa be-himmet-i merdān-ı Mennān, ‘āḳıbet-i kār minvāl-i muḳarrer üzere ẓuhūr eder ise ḳarābīn-i ‘adīde neẕriyle tevbe-i naṣūḥ ḳarār-dāde olup ol melce’-i derdmendāna **[S.113]** ric‘at eyledikde meẕkūreyi ḥayātda müşāhede edince ikisi daḫi ’رب معصية ميمونة.‘ maġzāsıyla tevbe-kār ve ‘ibādet ü ṭā‘atla baḳıyye-i evḳāt-güẕār olup āḫırü’l-emr, iştiyāḳ-ı mücāveret-i Beytü’l-ḥarām’la tā’iben, ‘āzim-i cihet-i merḳūme ve tā’ibe ṭahāret-i ẕeyl üzere merḥūme olduḳların mu‘āyene edip rīze-i ḫ^{w}ān-ı kerāmet-i sırr-ı aḳdesleri olmaḳ üzere ḳarābīn ü nüẕūrlarından ānen-fe-ānen müstefīd olduġumdan mā‘adā iḫvān elvān-ı ni‘am-ı rūḥāniyye vü emāret-i irşādiyye-i sırrāniyyeleriyle şīrīn-kām u ḳarīrü’l-‘ayn-ı cism ü cān olmuşdur.

الله تعالى دره ولنا أدرار بره آمين بحرمة سيد المرسلين.

<u>Rivāyet konend ki</u>

Ūlü’l-menāḳıbı’l-fāḫire ve ẕū’l-me’āribi’z-zāḫire ol şehzādegān-ı me‘ālī-‘unvānıñ (nüvvire sırruhum ve keşşere birruhum) kān-ı vücūd-ı bihbūd-ı maḥż-ı

sūdları olan ‘Ābide binti ‘Ābid ki cāmi‘a-i evṣāf-ı şemāniyye-i manṣūṣa ve nā’ile-i ḫiṣāl-i nādire-i maḫṣūṣa olup ‘ulūm u a‘māl u aḫlāḳ u evżā‘ u eṭvārda ekşer-i ricāl-i ‘aṣrına fā’iḳa ve bunlar mānend-i gevher ol ṣadef-i ḳulzüm-i ‘işmetiñ şemere-i ṭūbī-i żāt-ı ḥavrā-simātı olduġundan mā‘adā pertev-endāz-ı sāḥa-i firāş-ı İlyāsī vü nigīn-i ḥalḳa-i ḫātem-i āġūşī belki yār-ı ‘ālī-tebār-ı hem-dūşu iken kendiye bir ‘ārıża-i iḫtibār-āmīz müstevlī olup tedbīrinde aṭıbbā-yı cismānī iẓhār-ı ‘acz eyledikde vaḳtiniñ Loḳmān-ı ḥaḳīḳī olan Ḫıżr-ı bīçāregān u İlyās-ı dermāndegān, istimzāc-ı tedbīr-i rūḥānī siyāḳında nabż-gīr-i tefvīż ü tevekkülleri olduḳda **“** اليأس عن الناس الياسي والبأس إلباس غير الناسي**”** nefes-i ‘ālīleriyle rūy-gerdān-ı cānib-i istimdād olunca ol gird-āb-ı pīç-tābda ḳaṭ‘ā lenger-i temkīnlerine tezelzül ṭārī olmayıp ve bunuñ gibi ḳalem-i zerrīnle ṣaḥāyif-i sīmīn-i sīnelere şebt olunmaġa aḥrā nükte-i zībā, ‘ale’l-ḫuṣūṣ taḥaddīsinden efṣaḥ-ı büleġā i‘tirāf-ı ḳuṣūr edecek ‘ibāret-i ra‘nā ile edā taḥrīk-i nāṭıḳa-i revānla olduġu āteş-zen-i neyistān-ı dil ü cān-ı merd ü zen olup āḫir, ‘aḳāḳīr-i ṣabr u teslīm ve sükūn u tefvīżleri şerbet-i rāḥat-baḫş-ı bür’-i sā‘a olup Feyyāż-ı muṭlaḳ bī-sebeb baḫşāyiş-i ḳuvvet-i ḳalb ü ḳālıb ve ifāża-i nūr-ı ‘āfiyet-i ser-ā-pā ile muġtenim buyurduġu **‘**حلو النَفَسِ من سمّوِ النَفْسِ.**’** mışdāḳınca emāret-i ḳurbet-i Ṣamediyye ve kerāmet-i re’fet-i aḥadiyyeleri ve bülend-himmetān-ı merdāna māye-i reşk ü ġayret ve vāye-i inṣāf u ‘ibret olmuşdur ki meşhed-i muḳaddesleri ḥālā ḥarem-i dāru’l-emāre-i mesfūreniñ mā-beyne’l-bābeyninde rūşenā-yı dīde-i ‘afāf-ı ḫalvet-ḫāne-i vüzerā vü müteberrik-i ṣāliḥāt-ı devlet-serādır.

Eğer ezmān-ı sābıḳa ve eğer aḥyān-ı lāḥıḳa eyyām u leyālī-i mübārekesinde ol merḳad-ı münevverden pedīdār olan ‘alāyim ü āşār-ı nūrānī elsine-i ṣıġār u kibārda meşābe-dār-ı evrād-ı dem-be-dem ü nevbet-be-nevbet şu‘le-i teberrük-i ḫāk-pākleri şümūluyla tafṣīl-i menḳabe-i nefīseleri **‘**آنچه عیانست، چه حاجت ببیانست؟**’** mūcebince ġanī ‘ani’l-īrād olmaġın reşḥan mine’l-baḥri ev ġarfen mine’d-diyemi

mertebesiyle iktifā olundu. Gūyā şā‘ir-i siḥr-āferīn bu ḳıṭ‘a-i ġarrāyı ol nāzenīn-i ḥacle-i kerāmet ḥasb-i ḥāli olmaḳ üzere inşād etmişdir:

(قطعه)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

زهی مردیکه زیر چادر تمثال زن خود را

ز چشم زخم نا محرم بدین صورت نگه دارد

شه چاپکسوار ما زبان قالیست از دل

بقلب صف هیجای هوا بیحد سپه دارد

Menḳūlest ki

Ḥażret-i Çelebi Ṭāhir bin ‘Alāaddīn ki māder-i ḥavrā-berāberlerinden neş’e-i ceẕbe-i ezeliyye ile tevellüd buyurup ve ol germiyyet-i neşāṭ-ı cām-ı elestīden dimāġ-ı fevāyiḥ-i nefeḥāt-ı ḳudsiyye-āşinālarına ferāġ-ı ṣaḥv ṭārī olmayıp ilā āḫıri’l-‘ömr, ġāṭıs-ı baḥr-ı bī-ḫodī vü ḫoş-ḥāl-i şarāb-ı saġrāḳ-ı istiġrāḳ olmaġla Esrük Sulṭān şöhretiyle ma‘rūf ve cünbiş ü ārām-ı merdāne ile mevṣūf olup evḳāt-ı bī-āfātlarında ḥadīḳa-i irem-naẓīre-i Dāru’l-emāre’den ḥālā medfen-i mükerremi olan buḳ‘a-i mübārekede ẕāt-ı melekī-simātları içün bir zāviye-i ferāġat binā olunup ol günc-i vaḥdetde mānend-i genc-i ma‘rifet münzevī olup ḫ[w]īş ü bīgāneden müstaġnī ta‘ayyüş buyurup aḥbāb-ı ṣadāḳat-me’āb ḫıdmetinde beẕl-i mevcūd u vücūdu cāna minnet ‘add ederler iken yine āferīdeye perde-ber-endāz-ı ṣūret-i ḥāl olmayıp ‘ كل من دخل عليه وجد عنده رزقا ’ ‘ināyetine maẓhar olup niçe **[S.114]** derdmendān, rīze-i mevā’id-i ġaybiyyelerinden behre-yāb olduġundan mā‘adā aṣḥāb-ı ‘ilel ü esḳām

teşeffī edip ve erbāb-ı işkāl-i ḥavādiş-i eyyām künūz-ı rümūzlarıyla muġtenim-i inḥilāl-i ʿaḳd u evhām olup enfās-ı nefīse vü enẓār-ı ḥaseneleriyle ʿubbāda ser-māye-i ārām-ı dil ü cān olmuş-idi.

Mervīdir ki

Eṣnā-yı fetret-i Timuriyye'de ümerā-yı Moġol'dan bir türk-i gürg-meniş, ol nüzhet-serāya ʿalāḳa edip taġallüben ġaṣb taṣmīmin eylediği şeb-i deycūr-ı ġafletinde esīr olduġu ḳayd-ı girān-ḫʷāb-ı sekrinde kendiyi ol maḥall-i şerīfden güẕer eder iken bir buḫtī-i kūh-kūhān-ı siyeh-mest ü keff-pāş, hücūm-ı ṭāḳat u şebāt-güdāzıyla gürīzān müşāhede edip vāḳıʿada nā-çār, vücūd-ı pelīdini bir maġāk-i pür-ḫalāya ilḳā ile ḫalāṣ-yāb olup lākin ol gird-āb-ı belāda daḫi dem-be-dem mānend-i Ḳārūn, muʿāyene-i inḫisāf etmekle bī-kerān pīç-tābdan ṣoñra ʿaraḳ-rīz-i ecel-i cāme-ḫʷāb-ı miḥnetinden nīm-zinde bīdār olup ve niyyetinden hezār bār bīzār ve nigeh-bān-ı cāy-gāh-ı ḫuld-iştibāhtan ḫaberdār olduḳda niçe tuḥaf-ı emīrāne ile dergeh-i iʿtiẕāra cebhe-sāy-ı iḳtidār olup ʿarż-ı hedāyā olunduḳda iʿrāż buyurulup **"مسکنی که یکسر مدفن خواهد بود، مفسق دیگر نباشد."** remziyle keşf-i mā-fīʾż-żamīr buyurmalarıyla bend-i işrākden āzād ve şirāk-i naʿl-i mübāreklerin ḳılāde-i gerden-i inḳıyād ettiği resīde-i ḥadd-i ṣübūt olduġu gibi bu bende-i ḥalḳa-i irādet-be-güş ve raṭl-ı girān-ı maḥabbet-nūşları zamān-ı meşīḫatimize ḳarīb vaḳtde vüzerādan biri tertīb-i meymene vü meysere-i cündiyān etdirdip maʿreke-i cirīd-bāzān-ı kerem olduġu eṣnāda bī-ḫaberān-ı süvārāndan biri muḳābele-i şerīfelerinde ḥareket-i bī-edebāne edince hemānā gürīzān u feryād-künān derūn-ı sarāya şitābān ve kendiyi ḫāne-i zīnden zemīne pertāb edip bir kūşe-i selāmet-tūşeye ḫazīde olduġu maʿrūż-ı vezīr-i mesfūr olduḳda iḫżār u istinṭāḳ olunup bi-ʿaynihi emīr-i Türkle hem-vāḳıʿa olduġu maʿlūmu olunca türbe-i müşerrefeleri eṭrāfı muḥāfaẓa olunmaġa emr olunup belki niçe müddet ḥimā-yı rūḥāniyyelerine iḳtirābdan iḫtirāz u tevaḳḳī olunmuşdur.

Ve kemā fī’l-evā’il ḥālā ziyāretleri müteberrik ve müstemendāna istimdādları ‘ilāc-ı bür’-i sā‘a olduġu berāhīn-i tecārib-i ṣādıḳa ile müṣbetdir. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, esbān-ı ẕī-ensābdan mübtelā-yı evcā‘-ı mühlike vü me’yūs-ı tedbīr-i bayṭārān-ı mehere olanları ol meṭāf-ı ‘uṣṣāḳı ṭavāf ettirmekle ḥayāt-yāb-ı tāze olduḳları beyne’l-ahālī ve’l-ġurebā meşhūr olmuşdur.

Ve zamānımızda ba‘ż-ı evlād-ı vüzerā civār-ı raḥmet-medārlarında defn olunup lākin türbe-i laṭīfelerine taḳlīden türbe binā olunmaġla bi’d-defe‘āt bilā-sebeb-i ẓāhir, münhedim olduġu daḫi eṣer-i ġayret-i sırrāneleri olmaḳ ebherun mine’l-ḳamerdir.

أنار الله تعالى بدور أسرارهم على الآفاق والأنفس وأضاء شموس أرواحهم في المشارق والمغارب *

***وأدام إمدادهم لنيل المآرب والمطالب.**

Vāḳıfān-ı esrār-ı temeṣṣül ü kāṣifān-ı estār-ı tecessüdden telaḳḳī olunduġu üzere veliyy-i müşārün-ileyhiñ heykel-i merḳūmla mer’ī olması fī’l-aṣl, müteferrisān-ı ṣāḥib-i nefes ṭarafından Esrük şöhretiyle med‘uvv olmaların mü’eyyiddir.

چنانکه در شهرت حیدری و تمثل شیری و غیره مقرر است فافهم!

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در تحمل اشتر مستند مردان خدا

زان بوقت عرض میگفتند امانت را بلی

Ve ezmān-ı sālifede vüzerādan ta‘mīr-i türbe-i firdevs-rütbelerine isti‘māl-i bennāyān-ı kefere eylediklerinde ibtidā-yı şürū‘da hücūm-ı sālifü’z-zikrle maġşiyyün-‘aleyh olduḳları istinṭāḳ olunduḳda naḳl olunan cevāb ve ba‘ż-ı maḥmūmīn pāy-gāh-ı sa‘ādetlerine ser-dāde nā’im olup vāḳı‘alarında kezālik hücūm-ı sābıḳu’l-beyānla ġarḳ-ı ‘araḳ ve ol nevme-i istimdāddan ‘āfiyetle ḳā’im ü nāḳil olduḳları ecvibe-i şāfiye bi’l-cümle tevāfuḳ eylediği resīde-i ḥadd-i tevātürdür.

طوبى للمنصفين المعتقدين وبشرى للمستمدين المنتفعين.

Naḳlest ki

Ḥażret-i Aḫī Meḥmed Ṣādıḳ ki birāder-i Aḫī Muṣṭafā Sābıḳ’dır (raḥmetullāhi ‘aleyhimā ebedā) iḫvān-ı zī-şervet ü cāh iken ṣayd-ı şāhbāzān-ı İlyāsī-nijādān u ḳayd-bend-i irādet-i Ḫıżır-nihādān olup ve bi’l-cümle rāh-ı maḥabbet-i ḫānedān-ı Ḫunkār-ı Ekber’de bezl-i sermāye-i iḳtidār edip kemā-hüve-ḥaḳḳuhu edā-yı ḫıdmet-i bendegī eyleyip kendiye ilbās-ı **[S.115]** ḫırḳa-i ḫilāfet olunmuşken yine kemā fī’l-ibtidā neş’e-i cām-ı ‘ubūdiyyet-i şāhzādegān-ı velāyet-ṭıynet olup dimāġ-ı himmet-i vālāsına mūy-ı endīşe-i āzādī reh-yāb olmayıp āḫir, farṭ-ı işti‘āl-i nā’ire-i iştiyāḳ kendiyi külḫan ḫıdmetine tenezzül ile evc-i kemāle teraḳḳīye mirḳātü’l-hüdā olmuşdur ki ḥālā cāy-ı āsāyiş-i beden-i enverleri olan maṭbaḫ-ı dāru’l-vüzerāda zamān-ı sa‘ādetlerinde külḫan ve civārında vāḳi‘ ḫarābe ḳıbāb-ı ḥammām-ı ḥarem-serāy olup ṣad hezār niyāzla ol külḫan-ı ṣūrī vü gülşen-i ma‘nevīde evḳāt-güzār-ı ḫıdemāt-ı şāḳḳa ve mütevārī-i ḳubbe-i melāmiyye olmuşlardır. Ḥattā evāḫir-i ‘ömrlerinde cümle-i kibār-ı ḫānedān, iltimās-ı pür-şefḳatiyle çend rūze istirāḥat

buyurup ḥucerāt-ı ḫāṣṣadan mülāyim-i ṭab‘-ı şerīfleri olanı ẕāt-ı şerīflerine taḫṣīṣ olunmaġa müsā‘ade-i ḥüsn-i rıżāların ricāmend olduḳlarında bu ḳıṭ‘a-i zībāyı bedīheten inşā ve celī ḫaṭla bālā-yı külḫan-ı merḳūma terḳīm buyurmuşlardır:

(قطعه)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

من بگلشن ندهم کلخن گرمابهٔ یار

تا میان من و او گرم بماند هر بار

دیده گرمابهٔ عکسش دل پر غم کلخن

کی توانم که شوم با دل و دیده بیکار

Ve fī’l-ḥaḳīḳa, ekşer-i evānda ictimā‘-ı ḫullānü’l-vefā ile reşk-i gülşen-i cihān belki naḳd-i bāġ-ı cinān ve pür-nūr-ı ma‘ārif ve māl-ā-māl nūr-ı leṭā’if ü ẓarā’if olup ḳadr-şināsān-ı ṣoḥbet, kemīn-sāz-ı furṣat olmaġla gūyā ḳā’im-i maḳām-ı beyne’l-menzileteyn-i ḫıdmet ü ṣoḥbet olmuşlar idi.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

صحبت شاهان وحدت کمتر از معراج نیست

قدر این دولت کسی داند که با مولی نشست

Mervīst ki

Ol ser-ḥalḳa-i abdāl-i bī-bedel ü ḳuṭb-ı dā'ire-i aḥvāl-i bī-kesel, bir vaḳt-i neşāṭ-ı bī-daġdaġa-ḥāllerindeki ḫıdmet-i külḫan u tedārük-i heyzuma dest ü pā-yı bī-mā vü men olduḳlarında ittifāḳ, tesḫīn-i külḫana vefā edecek mertebe heyzum bulunmayıp ve hengām-ı tedārük daḫi olmamaġla ba'de'l-'ışā dest-i kerāmet-peyvestlerinde olan şem'-i sūzānı telḳīn-i vārid-i ġaybī muḳteżāsınca derūn-ı külḫanda meşābe-i merkez-i dā'ire olan maḥalle nişānde ve der-i külḫanı üstüvār sedd ü bend ve müddet-i medīde şu'le-i şem'le külḫan pür-tāb ve ḳaṭ'ā şem'e daḫi kem ü kāst ṭārī olmayıp lākin vaḳt-ā-vaḳt ta'yīn buyurulan heyzum maḥalline cem' olup ve eşer-i isti'māl ü 'alāmet-i istihlāk nümāyān olmamaġla müteferrisān, aḥvāl-i me'āle muṭṭali' ve ḫaber-i ḳuvvet-i ḳudsiyyeleri derūn u bīrūn-ı diyār u yār ve aġyār-ı diyāra münteşir olduḳda āfet-i şöhretden farṭ-ı gürīzlerine binā'en 'السلامة في الملامة.' mażmūnuyla 'amel buyurup mütevārī-i ḳubbe-i ṣūret-i külḫanī olmuşlar iken ol peyġūle-i ḫumūle daḫi āfet-i ma'hūdeniñ sirāyetin müşāhede edicek nā-gāh şem'-i fānūs-ı vücūd-ı bih-būdları inṭifāsıyla şem'-i külḫan-tāb daḫi püf-kerde-i serd-bād-ı nefes-i vāpesīnleri olduḳda cesed-i münevverlerin maḥall-i āsāyiş-i dīrīnelerine defn edip her çend ta'yīn ü temyīz iḳtiżā eder tevḳīr ü tekrīm-i türbe-i müşerrefelerine şürū' olunsa elbette vāḳı'an ve vāḳı'aten 'alāmet-i ṣārife vü emāret-i rāfi'a ẓuhūruyla ḫullānü'l-vefā dest-keş-i binā-yı türbe vü ṣandūḳa vü ṭaraf-zen olup faḳaṭ nişān-ı ser ü pāları olmaḳ üzere dü pāre sengle iktifā olunmuşdur. Ḥattā zamān-ı meşīḫatimizde ba'ż-ı ṭabbāḫīniñ cevf-i leyālīde mu'āyene eyledikleri aḥvāl-i 'acībe mesmū'-ı vüzerā olmaġla bi'd-defe'āt ḳabr-i şerīfleri üzere binā-i ebniye-i ikrām, esās-peẕīr olmayıp yāḫūd derūn-ı şebde hengāme-i müz'ice ile cānib-i ġaybdan hedm ü taḫrīb olunup ḫaşeb ü aḥcārı cümle-i menāfiẕ-i maṭbaḫ-ı mesdūde iken türbe-i mübāreke-i Esrük Sulṭān (ḳuddise sırruhu'l-'Azīz) cānibine ilḳā olunmuş bulunup herkes vuṣūl-i esrār-ı ġāmıża-i rūḥāniyyetlerinden ḳuṣūr-ı 'aḳlına mu'terif olup fāriġ-i endīşe-i

ta‘mīr ü tezyīn ve ancaḳ leyālī-i mübārekede iş‘āl-i şem‘le muraḫḫaṣ olmuşlardır. Ḥattā bu pervāne-i şem‘-i maḥabbetleri daḫi tafṣīl ü tevşīḥ-i menḳabe-i şerīfelerinden hirāsān olup ancaḳ lem‘aten mine’ş-şems īrādıyla pīrāmen-gerd-i meşhed-i pür-ġayretleri olan ḫʷāb-ālūdegān-ı ṣūreti ḥaḳīḳat-ı ḥāle īḳāf ve ol ḥarem-i muḥterem-i kerrūbiyānı ḥüsn-i ādābla ṭavāfa tenbīh ü īḳāẓla iktifā edip mufaṣṣalan beyne’l-mürīdīn ve’l-muḥibbīn şöhret-i şāyi‘a-dār olan āṯār-ı celīleyi żabṭ u tasṭīre cür’et edemeyip **[S.116]** meydān-ı mürā‘āt-ı rıżā-yı şerīf-i muḳaddeslerinde ‘inān-keş-i Şebdīz-i ḫāme olmuşdur. Fī’l-vāḳi‘, bir sulṭān-ı bāhirü’l-bürhānıñ nev-be-nev ḳuvvet-i ḳudsiyye-i rūḥāniyyeleri cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr iken yād-ı mefāḫir-i ḳadīme ve naḳl-i menāḳıb-ı ‘atīḳaları izdiḥām-ı nevbetden ḫālī olmadıġı ledā ẕevi’l-inṣāf, maḳām-ı ḥaḳḳ-ı i‘tirāfdır. Ve bu ḳıṭ‘a-i ġarrā kendi dest-i ḫaṭlarıyla ser-bālīn-i raḥmet-āgīnlerinde bulunmuşdur:

(قطعه)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

صرصر آفت شهرت چو وزید از کلخن

پس کجا ماند از ان شمع دلم را مأمن

گفتمش چاره ز پروانه بپرس ای پر سوز

گفت پرسیدم و فرمود همانا مردن

أقامنا الحق بالاستقامة في فناء منارهم وأعاذنا عن الإساءة بحمى مزارهم آمين يا مجيب السائلين.

(Der-Ẕikr-i Ya‘ḳūb Çelebi ve Şāh Çelebi ve Ġayruhumā Ez-Evlād-ı Kirām-ı Ḫızr u İlyāsī ki Cāmi‘-i Beyne’d-Devleteyn Būdendī ve Īn Devlet-rā Bedān Rū-pūş Sāḫtendī)

عظم ذكرهم و كرم سرهم

Āvürde end ki

Ḥażret-i Çelebi Ya‘ḳūb ṭavā’if-i mutasalṭıne-i Rūm’dan bir emīr-i ‘ālī-ḳadr-ı ẕū’l-ḥaseb ve’n-neseb ve şecī‘ ü kerīm ve mükrim-i ‘ulemā vü ṣuleḥā ve dil-nüvāz-ı fuḳarā vü ġurebā olmaġla miyāne-i aḳrānda mümtāz u ser-efrāz ve meşāmm-ı cān-ı pāki daḫi āşinā-yı nefeḥāt-ı sırr-ı cedd-i emcedleri olup melāḥim-i Timuriyye’den iḫtiyār-ı hicret-i evṭān eden kibār-ı meşāyıḫ ü ‘urefāya ḳalem-rev-i vilāyetinde temlīk-i żıyā‘ u ta‘yīn-i mezāri‘ ü veẓā’if etmekle ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine ceẕb-i ḳulūb-ı zekiyye edip āyende vü revende daḫi şermende-i eyādī-i ‘āṭıfeti ve eṭrāf-ı memālike cellāb-ı ẕikr-i cemīli olmaġla ümerā-yı dūr u nezdīk sükkān-ı memleketleriyle bī‘at-ı iṭā‘atlerin cāna minnet bilip ‘arż-ı ‘ubūdiyyet eylediklerince dā’ire-i mülk-i ecdād-māndeleriyle ḳanā‘at buyurup tevsī‘-i memleket ü tevfīr-i

‘asker ü tekşīr-i ḫızāneden bīzārlik gösterip müddet-i medīde fāriġu’l-bāl-i āsāyiş ü ārāmiş üzere iken ser-ḥadd-i Rūm’da Burhāneddīn-i Sivasī’yle ṣāḥib-i ḫurūc-ı merḳūmuñ ḳażıyyesi kendilere müheyyic-i ‘ırḳ-ı ġayret olup bi’n-nefs tecessüs-i istiḳbāl-āmīz siyāḳında taḥrīk-i rikāb-ı iḥtiyāṭla ordu-yı Timur’a mülḥıḳ ve ṣūretā ṣufūf-ı fermān-berāna munżam olduḳda kemāl-i rüşd ü şecā‘ati mefhūm olıcaḳ bi’d-defe‘āt ṭarafından ‘asker-i encüm-şümār-ı Rūmiyān üzerlerine serdāriyet teklīfi a‘ẕār-ı laṭīfe ile def‘ olunup lākin ol eşnāda kendiye ṭaraf-ı Māverāünnehr’e ric‘at iḳtiżā etmekle ‘الأيام بيننا وبين الصحبة باقية.’ feḥvāsıyla anlar cānib-i ‘Irāḳ’a ve bunlar ṭaraf-ı Yunan’a teveccüh etdikde Çelebī-i merḳūmu aḫbār-ı bed-gümānī-i Yıldırım Ḫānī istiḳbāl edip ve her çend ümerā-yı eṭrāfla ittiḥād veyāḫūd cānib-i Timur’dan istimdādla def‘-i ḫuṣūmete terġīb olunduḳça ışġā buyurmayıp mütevekkilen ‘alallah ve rāżıyen bi-ḳażā’ihi, maḳarr-ı vilāyetlerine müsāra‘at edip ve cümle māl ü menāllerin vücūh-ı ḫayrāt u ḥasenāta ṣarf ve evḳāf-ı ‘imāret ü medrese ve idrārāt-ı biḳā‘-ı evliyā vü fuḳarāya niẓām-ı tām-fermā ve müteheyyi’-i fermān-ı cān u cihān-āferīn olduḳda si‘āye-i düşmenān-ı ḫānedān-ı Ṣıddīḳıyye ile tennūr-ı tehevvür-i Bayezidī feverān edip bahāne-i istişāre-i mürāfa‘a-i Timuriyye ile taṣmīm-i nehżat-ı mülk-i Germiyan edip eğerçi cādde-i da‘vetde inḥirāf ve ‘asker-i vāfire isti‘cālleri ḳarīne-i mā-fī’ż-żamīr idi, ammā Ḥażret-i Çelebi-i sa‘īdü’l-ḥayāt, şehīdü’l-memāt, ḳaṭ‘ā taġayyür-nümā olmayıp mürā‘āt-ı nān u nemek-i ḳadīm üzere tekrīmāt ve levāzım-ı istiḳbāl-i mülūkānede beẕl-i maḳdūr ve teġāfül edip ḫayr-ḫ^{w}āhānı “ سلامة الاجر في تسليم الامر. ” fıḳra-i şerīfesiyle iskāt ve ḥarekāt-ı ḥamiyyet-i enṣārı “الخير في اختيار الخبير الحكيم.” kelime-i laṭīfesiyle iskān etmeleri ġaflet ü ‘adem-i cür’ete maḥmūl olup ve icrā-yı merāma teşmīr-i sā‘id-i iḳdām olunup ān-ı lā-yenḳasem ecel-i müsemmālarında peymāne-nūş-ı ġadr-i süst-‘ahdān ve civār-ı ecdād-ı emcāda ḫırāmān olduḳdan ṣoñra ḥaḳīḳat-ı ṣıdḳ-ı ‘uhūda ve istiḥkām-ı ḫulūṣları müteyaḳḳan

olmaġla ‘الآن قد ندمت وما ينفع الندم.’ mażmūnu daġdaġa-fersā-yı ḫāṭırı ve mücāzāt-ı a‘māliñ mücāneset ve mükāfāt-ı ef‘āliñ muvāneseti ḫalecān-engīz-i ḳulūb-ı ‘āḳıbet-endīşān-ı a‘vān olmaġla evḳāf u etbā‘ u eşyā‘a ta‘arruż olunmayıp ibḳā-i mā-kāne **[S.117]** ‘alā mā-kān olunmuşdur. Fe-ammā ve bi’l-cümle ṭavā’if-i ümerā-yı eṭrāf bu ġadr-i bī-‘öẕrü mülāḥaẓa edip yek-pāre rūy-gerdān-ı semt-i muvāsāt u mu‘āmil-i üslūb-ı müdārāt olup şemeresi Timur’uñ def‘a-i şāniyede Rūm’a müstevlī olduġunda ẓuhūr edip vāḳı‘a-i fecī‘ası erbāb-ı ‘uhūda ḳażıyye-i ‘ibret-nümā olmuşdur. El-ḥaḳḳ -وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ-[599] va‘īd-i ekīdine i‘tiḳād-ı ṭıbā‘-ı müstaḳīme eż‘āf-ı mużā‘af olup ve gūyā tesmiye-i nām-ı şerīfde ẕāt-ı ‘amīmü’l-berekātlarınıñ ‘aḳab-ı silsile-i Germiyaniyye olmasına işāret bulunmasına ẕāhib olmuşlardır.

<u>Ve Mervīdir ki</u>

Ol şeh-süvār-ı meydān-ı teslīm ü rıżāya miyāne-i ra‘d-ı āzārdan ṣā‘iḳa-i şemşīr-i ġadr nüzūlü ḳarīb ve füsḥat-ı bezm-i i‘tiẕār, teng olduḳda aṣlā ol hizebr-i aṣīle perīşānī gelmeyip bülbül-i zebān-ı belāġat-beyānı feryāda gelip **“ ای شاه فلك دستگاه این چاكر درگاه و مخلص بی اشتباه را ضایع مگردان و بیخ و بار اقبال و دولت خود را بر مكن و بخاك پشمانی مرید فقیر خود یك مشت خاك سر و پایم بی سر كردن من تحصیل حاصل و از پایداری مقاومتم توهم خیال عاطل است. مبادا كه خون ناحق بنده بر گردن شاه ماند و در روز جزا از روی خون آلود مسؤل گردد.”** kelimāt-ı ḫārā-şikāfıyla ol vaḳt-i pür-maḳtde daḫi naṣāyiḥ-i i‘tiẕār-āmīz-i ḫayr-ḫ^{w}āhāna eyledikde

(مصراع)

[599] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: “Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.”

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

سخن شناس نهٔ دلبرا خطا اینجاست

mażmūnu üzere müfīd olmayıp ʻırḳ-ı şefḳate incimād ṭārī olmaġla berḳ-ı bī-zinhār-ı tehevvürle ḫırmen-i ḥayāt-ı müsteʻārları sūḫte ve baʻde żıyāʻi'l-furṣa ve ḫarābi'l-Baṣra kendiler daḫi mehbiṭ-i ṣavāʻiḳ-i mücāzāt olmalarına çeşm-i iḥtiyāṭ u dīde-i tevaḳḳī-dūḫte olup [600] 'وإذا حلّ القدر بطل الحذر وإذا جاء القضا ضاق الفضا.' mefhūmu mānend-i berḳ-ı ḫāṭıf, verā-yı perde-i ebr-i ġayretden cehān olduḳda sā'iḳ-i taḳdīr ü ḳā'id-i tedbīrle ṣā'iḳa-yı cezāyı istiḳbāl edip āḫir, kendi pāyıyla miyāne-i gird-āb-ı intiḳāma düşüp giriftār-ı ḳafes-i āhenīn ve cürʻa-keş-i zehr-āb-ı helāk olduġu ḳıṣṣa-i ġuṣṣa-perdāz-ı pür-ḥiṣṣesi devletiyān-ı āḫir zamāna gūşvār-ı iʻtibār olmuşdur.

ورُبَّ أمنية بحنبها المنية. -وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ -[601]من لا يَرحم لا يُرحم[602] الدم لا ينام.

(بيت)

؟

[600] İbn Kazîbü'l-Bân, *Hallü'l-ʻikâl*, s. 60.

[601] İbrâhîm Sûresi, 14/42. Âyet: "(Resûlüm!) Sakın, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Ancak, Allah onları (cezalandırmayı), korkudan gözlerin dışarı fırlayacağı bir güne erteliyor."

[602] Buhârî, "Edeb", 27, r. 6013; Müslim, "Fezâil", 65.

يا راقد الليل مسروراً بأوله

إن الحوادث قد يطرقن أسحاراً

Ve Daḫi

Merḥūm u maġfūrun-leh ‘ālem-i şehādetden güẕerān olduḳda e‘izze-i kirāmdan Ḥażret-i Aḫī Enver ḥālā merḳad-ı müteberrikleri olan maḳām-ı laṭīfiñ pīşgāhında beyne’l-ahālī şerbet-i ābınıñ teberrükü ve māye-i şifā olduġu ma‘rūf şādırvānıñ eṭrāfında ‘aḳd olunan meclis-i semā‘-ı ṣafā-yı Mevleviyān ḥalḳasında revān-ı şādını müşāhede edip **“ما فعل الله بك؟ ”** ‘unvānıyla istifsār eyledikde **“ له الحمد والمِنّة! أوصلني بالشهادة إلى الشهود.** pāsuḫ-ı rāsiḫiyle perde-ber-endāz-ı rūy-ı neş’e-i uḫreviyye ve gāh u bī-gāh ol ḫʷāb-gāh-ı revḥ ü reyḥāndan velvele-i nāy u ḳudūm istimā‘ olunduġu resīde-i rütbe-i tevātürdür.

طوبى له وحسن مآب. فاعتبروا يا أولي الألباب واغتنموا بالبليات حتى تفتح لكم الأبواب.

Āvürde end ki

Ḥażret-i Çelebi Şāh, māh-ı sipihr-i celālet ü mihr-i evc-i ‘adālet bir tāc-dār-ı büzürg-vār-ı evreng-i şehāmet, dürr-i yektā-yı ḳulzüm-i zeḫḫār-ı feḫāmet idi kim müddetü’l-‘ömr cebhe-i küşādeleri mevḳi‘-i çīn-i kīn olmayıp hemīşe gül-i ḫandān-ı gülşen-i beşāşet olup cümleyi rūy-ı dil-i şefḳat-āyīnleriyle ḫoşnūd ve keff-i kifāyet-i nüvāziş iḥsānlarıyla memnūn edip ḳalem-rev-i velāyetinde mūr-ı nā-tüvān u bebr-i beyābān yeksān olup ‘āmme-i ra‘iyye ve kāffe-i beriyye-i ḥavza-i ḥükūmeti āsūde-

ḥāl ü müreffehü’l-bāl olduġundan mā‘adā ma‘ārif ü ‘ulūmda ferīd-i ‘aṣr u vaḥīd-i dehr ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, ḫoş-ṭab‘-ı nükte-senc ve nādī-i eyādī-i mebādīleri vüfūr-ı ‘aṭāyā-yı ẓāhire ile māl-ā-māl olduġu gibi nüşūr-ı ḫabāyā-yı bāṭına ile meşḥūn ve naḳl-i bezm-i leṭā’if-tev’emleri tāze mażmūn olup ekşeriyā ḥarīfān-ı ‘işret-i rūḥāniyyeleri lehce-i muḳaddeselerinden ser-zede olan nev-bāveleri ḥasebü’l-istiṭā‘a rişte-keş-i belāġat edip ma‘rūż-ı pīşgāh-ı ‘ināyet-destgāhları eyledikde **“ شاهدان ما و زیوران شما!”** laṭīfesiyle muḳābele buyururlar idi. Ve nümūne-i cevdet-i meşreb-i ‘ālīleri olmaḳ **[S.118]** üzere nu‘ūt-ı fāḫire-i Seyyidü’r-risāle olan āşār-ı şerīfelerinden bu na‘t-ı celīl, viṣāḥu’ṣ-ṣadr-ı menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır ki ṣādıḳān-ı meydān-ı maḥabbetleri bulunan ḫullān-ı vefāya yādigār-ı rūḥānī ve ẕikr-i ḫayr-ı āḫırīn-i Ḥabīb-i Subḥānī ola!

(در نعت شریف سید الاولین و الآخرین و سند المستمدین في العالمین)

(صلی الله علیه و سلم و آله اجمعین)

فرموده است:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جز جمالت چون درون پاك را محبوب نیست

پس بعقل اسباب حسن جوهرت محسوب نیست

ذره های عالمی سر کرم آنت کیست آن

در زمین و در زمان از مهر تو مجذوب نیست

اقتباس نور سرت جان موسیرا کشید

ورنه در چشمش بن خرما بغیر از چوب نیست

طالب حق را چه کار آید چراغ مهر و ماه

در ره مطلب بجز نور پیت مطلوب نیست

رشك مشك و توتیا دانند خاك روضه ات

زان بنزد اولیا مانند او مرغوب نیست

سایهٔ دیوار درگاهت کرا میگشت پشت

در جهان اصغر و اکبر ابد مغلوب نیست

چون ز نظم معجزات دیوان هستی گشت پر

نیست دفتر انچه در وی نعت تو مکتوب نیست

بیم و امید من از دو قبول تست از انك

ماعدا چون این و آن دلگستر و مرغوب نیست

از نسب هرگز حسب حاصل نگرداند کسی

تا که انساب شریفت را بجان منسوب نیست

دامن آخر زمان پر کرد شو راست و ولی

در میان دست و دامان تو هیچ آ شوب نیست

گر دوی بیند میان یکدلانت احولی

در شمار صحب اگر هست او بدل مصحوب نیست

هر که عیب مخلصانت جست و غیبت جوی شد

می ندانست از خری که چون خودش معیوب نیست

آنکه بینی کرد و سر از حلقهٔ امرت کشید

در دو عالم انچنان یك بدرك و مغضوب نیست

انچنان از جوش وجدت بی سر و پا گشته اند

نیست گویی کاندراو صد مولوی پا کوب نیست

سیرتم کوییست گویا در سر کوی تو مه

گرچه هوش و اختیار از صورتم مسلوب نیست

دل اسیر اشتیاق و دیده گریان فراق

المدد ای کان رحمت همچو من مکروب نیست

"ما وصفت حق وصفك" گفتم و بس کرده ام

حد خود دانم مرا بهتر ازین اسلوب نیست

بندهٔ خاك در مجرم پناه تست شاه

در حریم حرمتش جز خاکروبی خوب نیست

Menḳūlest ki

Ḥażret-i Şāh-ı bā-intibāh ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrlarında ba'ż-ı aṣḥāb-ı sümʻa ümerā-yı eṭrāfdan naḳl-i āṯār-ı maʻdelet eylediklerinde bu fıḳra-i laṭīfe ile defʻ ṣadedinde **"عدل النفس أقدم."** buyururlar idi. Fī'l-vāḳiʻ, kişi nefsi ḥaḳḳında ʻadle ḳādir ve muvaffaḳ olmayınca ġayre ʻadl baʻīddir. Zīrā ẓalūmiyyet ü cehūliyyetle insān mevṣūf ve taḫliyeden ḫālī iken ʻādiliyyet ü ʻālimiyyetle taḥliye mutaṣavver olmadığı muḳarrerdir. Pes **'ظالم النفس جاهل الصلاح.'** olduġu ḥasebiyle münāfirü'l-ʻadldir. ʻĀlim olduġu ṣūretde daḫi muvaffaḳ olmayıcaḳ ʻilmle cehli müsāvīdir. Belki ʻilm-i İblīs'dir. Be-her ḥāl, **'ظالم النفس لا يعدل الغير.'** muḥaḳḳaḳdır. Farażā ẓaleme-i nefsden āṯār-ı ʻadl ẓuhūr daḫi etse ʻadl-i taḥḳīḳī değildir. Belki taḳlīdī ve riyā'īdir.

Ve Daḫi

Ol fıḳra-i pür-ḥikmet şerḥ ü beyānı ẕeylinde **" شین شاه اشارت بشرعست. پس شاه را استقامت درون لازمست و هاش ایما بچشم عاقبت بینست. پس در هر امور شاه را ملاحظهٔ عاقبت و بلکه معاینهٔ ثمرهٔ کار اهمست و با این همه در ثلثان اوقات از آه اعتذار خالی نباید بود که دو جزؤ نامش آهست و بین الاسم و المسمی مناسبت واقعست. زیرا شوم ارتجال در یوم ارتحال بادئ تشتت حالست."** enfās-ı irşād-iḳtibāslarıyla ġafele-i devlet-i dünyā-yı dūna tenbīh buyurmuşlardır.

Ve Daḫi

Evāḫir-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde cümle-i mā-meleklerin ḫarc-ı rāh-ı ḫayrāt u ḥasenāt edip ser-i mū ġam-ḫʷār-ı evlād u a‘ḳāb olmadıḳları ba‘żı esīrān-ı şefḳat-i beşeriyye ve müteḳayyidān-ı tekşīr-i tereke-i māliyye ‘indinde serd-nümā olmaġla bir miḳdār māl u metā‘ terk ü ibḳāsına ta‘rīż-i terġīb-āmīz etdiklerinde **“** سلّمنا العواري والودائع إلى ربها وتركنا الوِرثة إلى وارث الأرض والسماء. **”** ‘unvān-ı ḥaḳāyıḳ-erkānıyla cevāb-ı şāfī-i emrāż-ı vehmiyye ve pāsuḫ-ı rāsiḫ-i miżmār-ı tesliye ile sedd-i rāh-ı **[S.119]** ṭa‘n u bend-i efvāh-ı sū’-i ẓann etmişlerdir.

چنانکه فرموده شد:

[مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاع]

مال و منال را بخودش برد مرد کار

اهل وعیال را بخدا کرد امید وار

Fe-lillāhi’l-ḥamd ve’l-minne ol şāh-ı tevekkül-destgāhıñ evlād u a‘ḳābı belki etbā‘ u aḥbābı sāye-i berekāt-ı tefvīż ü teslīmlerinde āfāt-ı mużāyaḳa vü ‘aczden sālimīn ve ‘ayş-ı raġadla ġānimīn olduḳları ṣıdḳ-ı ḥāllerine şühūd-ı ‘udūl olmuşdur. Ve ol ḫayyir-i muḫliṣ, ser-ḥadd-i mülk-i Germiyan olan Ḳula Ḳaṣabası’nda ve ḫayrāt u evḳāfı miyānında āsūde-i gülşen-i behişt olup türbe-i müteberrikeleri ziyāret-gāh-ı enām u kehfü’l-amān-ı ḥavādiṯ-i eyyām olup rīze-i ḫʷān-ı ḥasenātı feryād-res-i derdmendān ve māye-i inti‘āṣ-ı bī-nevāyān olmuşdur.

لله دره وضاعف أجره آمين بحرمة الشفيع في يوم الدين.

Ve ḫırāmān-ı ḫıyābān-ı ḥadā’iḳ-i cinān olduḳda mükāşifīn-i müstefsirīn-i me’āl-i ḥāli ‘شاه را بندگئ گدایان دستگیر شد.’ feḥvāsıyla maḥabbet-i ṣa‘ālike-i bāb-ı Ḥaḳḳ’a terġīb buyurmuşlardır. Ve ḫāk-i pāk-i meşhed-i muḳaddesleri tiryāk-i müstemendān-ı evcā‘ u esḳām-ı gūn-ā-gūn olduġu meşhūdun-‘aleyh-i tecārib-i ṣādıḳa-i erbāb-ı ḫulūṣdur. Ve evlād u aḥfād-ı kirām-ı Ḥażret-i Emīr ‘Ālim-i Kebīr ve Ulu ‘Ārif ve Muṭahhara Sulṭān’dan Ḫıżır Beğ ve Sinān Paşa ve Pīrī Paşa ve Ya‘ḳūb Paşa ve Ṣāh Efendi ve Ḳāḍı Paşa ve emṣālühüm emāṣil-i ensāl-i zekiyye-i Ṣıddīḳıyye vü Celāliyye olup anlarıñ menāḳıb-ı nefīseleri ve mefāḫir-i celīleleri *Şaḳāyıḳ* ve sā’ir tevārīḫde mebsūṭ olmaġla her birinden bir nükte-i laṭīfe ile iktifā **“** و **در خانه اگر کسست یك حرف بسست.”** mażmūnuyla isti‘fā olunmuşdur.

Ḥażret-i Ḫıżır Beğ

Mecma‘u’l-baḥreyn-i ‘ulūm-ı resmiyye vü ledünniyye olduḳdan ṣoñra me’mūriyyet-i cānib-i cenāb-ı Ḥakīm-i Ḳāḍiyü’l-ḥācātla ibtidā-yı feṭḥ-i Belde-i Ṭayyibe’de ḳāḍiyü’l-ḳuḍāt olduḳda meşāyiḫ-i ‘aṣrları ẓāhir-i ḥāllerin taḫallüf-i ṭarīḳa-i eslāf-ı ẕevi’l-iḥtirāma ḥaml eyledikleri ‘aks-endāz-ı mir’āt-ı żamā’ir-nümāları olunca **“ قضای ما بتقلید قضاست و رضای قضا کمال نفس راضیه و شیمهٔ مرضیهٔ اصول ماضیه استـ.”** fāyiḥa-i şerīfesiyle meşāmm-ı munṣıfān-ı bī-mirāyı mu‘aṭṭar ve dimāġ-ı muta‘aṣṣıbān-ı ḫod-rāyı mükedder etmişdir.

والحق أحق بالقبول والرد أجدر للفضول.

Ve Sinān Paşa (‘Āmelehu’r-raḥmān bi-mā emele ve şā) Ḥażretleri

Cāmi‘-i fünūn-ı şettā vü ḥā’iz-i şü’ūn-ı bī-hemtā ve fā’iz-i şervet ü cāh-ı dünyā ve meydān-ı heycāda ṣaf-şiken-i a‘dā olup serdāriyyet ile her ḳanġı ġazveye irsāl olundular ise mānend-i sinān-ı sīne-şikāf-ı şebāt-ı düşmenān olup ḥattā selīḳa-i munṣıfān-ı benī-nev‘-i vüzerā-yı devletden ḥīn-i iḳtiżāda “ بشکستن صف این سنان آصف بباید.” mażmūn-ı i‘tirāf-meşḥūnu bī-iḫtiyār gūş-güẕār-ı merdān-ı kārzār olmuşdur. Ve nīze-güẕārlik nevbetinde şehenşāh-ı zamānı “سنان بدست سنان دهید!” nüktesiyle ‘ أعط القوس باریها!’ daḳīḳasın īmā buyururlar idi. Ve sofra-i bī-dīrīġi elvān-ı ni‘am-ı nefīse ile hemvāre vaḳf-ı bī-nevāyān olup meṣārif-i rūz-merreleri ḥadd-i müsā‘ade-i īrād-ı mu‘ayyenlerinden tecāvüz etmekle vekīl-i ḫarc-ı maṭbaḫ-ı ḫ^{w}ān-ı yaġmāları bir miḳdār imsāke istimzāc eyledikde “ نام ما سین و نان است. پس سین دندات از نان ما دور بودن از laṭīfe-i ta‘miye-i “نام ما دور است. تا سین قرین نان نام ماست. میزبانئ بی نوایان کار ماست. āmīzleriyle def‘-i teklīf-i imsāk buyurmuşlardır. Ve daḫi miyāne-i nām-dārān-ı devletde ẕāt-ı āṣāf-simātları neşr-i le’ālī-i ḥikem buyurduḳlarında “ نام انام باقدام مرام تازیانهٔ اهتمام باشد که تعیین نام از الهام خالی نیست. بحمد الله تعالی نام من فقیر را بر خوردار باغ عمر کرد

است. چه معنای تحلیلئ او سن انست. یعنی از سال عمر ماضی لا یذکر و مستقبل لا یتنظر است و ملاحظۀ این ve "معنی اهل حضور را صاحب حال گرداند و در هر نام از هر لغتکه باشد، هزار همچنین معنی در کار است. از نام ما تمام سال حیات مفهومست که سن ان که " buyurup ḥattā "أین الثریا من ید المتناول؟" lākin "باشد، معلومست که در سال احدی وخمسین از دار دنیا انتقال کنیم. mükāşefe-i şerīfesi beyne'l-aḥbāb şebt-i cerā'id-i imtiḥān olunup ḥulūl-i müddet-i merḳūmede gül-i gülzār-ı besālet ü serv-i būstān-ı vezāret olan vücūd-ı bāhirü'l-cūdları şarşar-ı ḫazān-zede olup civār-ı ecdād-ı **[S.120]** emcāda taḥrīk-i rikāb-ı mübāderet buyurmuşlardır.

رحمة الله علیه وعلی أسلافه وأخلافه آمین یا مجیب السائلین.

Ve Ya‘ḳūb Paşa

عقبه الله الرؤوف بعناياته إلى ما شا

Ḥażretleri daḫi bir vezīr-i mücāhid ü müşāhid ve müşīr-i ma‘denü’l-maḥāmid olup niçe te’līfāt-ı rā’iḳaya muvaffaḳ olup telāmiẕesinden biri müte‘abbid-i mu‘ceb ve biri daḫi mürtekib-i ṣaḥīḥü’l-‘aḳīde bulunup dā’imā evvel şānīyi taḥḳīr ü ta‘yīrden ḫālī olmayıp ḥużūr-ı pür-ḥubūrlarında daḫi ḥalḳa-zen-i bāb-ı cür’et olduḳda **“ندم الإساءة خير من عجب الإطاعة.”** ḥırzıyla zebān-bend-i naḫvet-i ġıybet-engīz olmuşlardır. Ve ‘āḳıbetü’l-emr, eşer-i nefes-i enfesleri cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz olup evveliñ āḫiri tevliyet-i evḳāf ve ribā vü irtikāba müntehī ve encām-ı şānī tevbe vü terk ü tecrīd ü taḳvāya resīde olup niṣāb-ı şehādet-i kemāl-i ḥālleri olmuşlardır.

بوأه الله اللطيف الخبير في أعلا غرف الجنان وأوصله إلى جوار جده في شرف الإحسان آمين بعزة من له *

***الشفاعة العظمى في يوم الدين.**

Ve Şāh Efendi Ḥażretleri

Daḫi vaṭan-ı def‘īleri olan Sancaḳlı Ḳażāsı ḳurāsından Gezler-nām ḳaryede neşv ü nemā-yāb ve ‘ilm ü fażlla merci‘-i ẕevi’l-elbāb ve şem‘-i cem‘-i iḫvān u aḥbāb olup ol medfen-i evlād-ı kirām-ı Ṣıddīḳī olan dāru’l-ḳarārda zāviye-nişīn-i ḫumūl iken cānib-i rūḥāniyyet-i cenāb-ı cedd-i emcedlerinden me’mūriyyet-i sırrāniyye ḥasebiyle Dārü’d-devlet-i Ḳosṭanṭınıyye’ye hicret ve meslek-i pür-ḥikmet-i ‘ulemā-yı devlete sülūk edip müddet-i yesīrede ‘uẓamā-yı ḳavmden olup fütūḥāt-ı ḫıdemāt-ı devletden ḫızāne-i ḳanā‘at u ‘iffetlerinde müctemi‘a olan emvāl-i ṭayyibeyi bi’l-cümle ḫarc-ı rāh-ı ḫayrāt u ḥasenāt edip ḥālā medfen-i müteberrikleri miyāne-i ḫayrātlarında olup rūḥ-ı pür-fütūḥları mevā’id-i fevā’id-i ṣadaḳāt-ı cāriyeleriyle muġtenimdir.

<u>Mervīdir ki</u>

Ḥarf-endāzān u ḫurde-gīrān-ı benī-nev‘lerinden ba‘ż-ı bī-āzerm ol mehbiṭ-i āṣār-ı te’yīdiñ fużalā-yı eṭrāfdan iken evāsıṭ-ı sinn-i ḥāl-i ferḫunde-me’āllerinde sālik-i ṭarīḳa-i ‘ulemā-yı devlet olup serī‘an ve ‘ācilen iḫrāz-ı merātib-i refī‘a buyurmalarına ḥased-āmīz **“این بیدق کناری را ببینید که چه تیز شاه شد!”** maẓmūn-ı reşk-meşḥūnuyla daḳḳ-ı māb-ı ġıybet etdiği güş-zedleri olduḳda **“ صیت ما را صدای قباب و باد**

بان ما را جریان آب امداد کرد و ارادهٔ مسبب تهیئهٔ اسباب فرموده تیز بمنزل رسانید و از مشاق سفر رهانید و اذکار جمیلهٔ بنده را آفاق گیر گردانید." nükte-i tevḥīd-perdāzlarıyla sedd-i rāh-ı mecāl-i bed-gū vü bend-i dehān-ı ʻayb-cū buyurmuşlardır. Fī'l-ḥaḳīḳa, irādāt-ı cüz'iyye ile esbāb-ı ʻādiye beyninde vücūd-ı tenāsüb müsehhil-i vuṣūl-i me'ārib olduġu ʻinde ehli't-tecārib resīde-i rütbe-i bedāhetdir.

متعنا الله الموفق وكافة الطالبين به في نيل المطالب آمين بحرمة من له أَنْفَسُ المناقب.

Ḥażret-i Pīrī Paşa

Cāmi‘-i eştāt-ı feżā’il ü ḳāmi‘-i eṣnāf-ı reẕā’il bir āṣaf-ı ilhām-semīr olup nigīn-i ḥalḳa-i engüşterīn-i devlet-i Selīmiyye olduḳda ma‘ārik-i İsmā‘īliyye’de rāy-ı rezīni düstūru’l-‘amel-i ḫusrevī olmaġla meydān-ı meṣāf mā‘adā-yı tīġ-i tīzden ḫālī ve ferīḳayn ancaḳ hüner-nümā-yı şemşīr-bāzī olmaḳ üzere ta‘ahhüd olunmuş iken ḥīle-i şāh-ı bī-intibāh-ı ġadr-sipāh, mefhūm-ı āṣaf-ı ṣāfī-żamīr olup verā-yı perdede ṭop u tüfeng ü tīr-endāzāna tenbīh-i ekīd buyurup vaḳt-i işāretlerinde herkes ṣarf-ı maḳdūra müteheyyi’ olup müteraḳḳıb-ı işāret-i ma‘hūde olduḳlarında ‘asker-i şāh, müsāra‘at-ı intihāz-ı furṣata ‘inān-rīz olunca henüz leşker-i İslām, ṯābit-i kenār-ı meydān iken ṭabl-bāz-ı işārete dirre-zen olup yek şaṣt u yek fetīle iḳdām-ı ḫıdemāt-ı me’mūre olunduḳda ṣufūf-ı İsmā‘iliyye mānend-i berg-i ḫazān ḫāk-ile yeksān olduġu baḳıyye-i cünūd-ı raḥmete mu‘āyin olıcaḳ yek-pāre deryā-yı raḥmet-vār cūşān u ḫurūşān ṭaraf-ı düşmen-i dīne hücūmla bi’l-külliyye pā-yı ṯebātları mütezelzil ve ḳarārı firāra taḥvīl ile esās-ı devletlerine düṯūr ve bāzū-yı şevketlerine fütūr ṭārī olup ekṯer-i bilād-ı Fārs’ıñ ḥavza-i taṣarruf-ı Ehl-i Sünnet’e duḫūl ve māh-ı iḳbālleriniñ bāḫter-i idbāra ufūlüne bā‘iṯ olduġu manṣūṣun-‘aleyh-i tārīḫdir ki eṯnā-yı sürūr-ı nuṣret-i cünd-i mü’eyyedde Sulṭān Selīm (‘aleyhi raḥmeti’r-Raḥīm) sebeb-i ḫılāf-ı ‘ahd-ı **[S.121]** ma‘hūddan su’āl buyurduḳda Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise

sırruhu'n-nūrānī) cenāb-ı velāyet-me'āblarınıñ miyāne-i ṣufūf-ı 'asākir-i İslām'da ẓuhūr-ı nā-gāhīleri ve muvāfıḳ-ı taḳdīr-i ilāhī-tedbīr-i āgāhīleriyle olduġun sırren ma'rūż-ı pīşgāh-ı şehenşāhī edip ve ekşer-i evḳāt-ı iḳtiżāda ol ġavş-ı a'ẓam ve bu ḫüsrev-i mu'aẓẓam beynlerinde vāsıṭatu'l-ḫayr olduġu ḥasebiyle ḫuṣūṣ-ı merḳūm daḫi edā-yı ḫıdmetlerine maḥmūl ve bādī-i izdiyād-ı i'timād u ḳabūlleri olmuşdur.

<u>Mervīdir ki</u>

Cem'iyyet-i dīvān-ı hümāyūndan mā'adā eğer ḫalvet veyā celvet-i maḥremān olsa be-her ḥāl libās-ı fāḫire-i fuḳarā ile mesned-nişīn-i 'izz ü iḳbāl olurlar idi. Ḥattā bu mertebe kisvet-i dervīşāna raġbet ü ta'ẓīmleri ṭaraf-ı şāhīden mes'ūl olduḳda **" نام بنده پیریست. یعنی بحضرت پیر قدس سره المنیر نسبت داریم. لکن منسوبیت فقیر دو تا است: یکی از نسب و دیگر از ادب. پس منسوب پیر غیر مرید نباشد و مرید را غیر از او مراد نیست. هراینه بطریق تربی تشبه مراد نا گزیر است."** laṭīfesiyle pāsuḫ-dih-i rāsiḫ olup āḫırü'l-emr, fevā'id-i ḫıdemāt-ı mevfūre ve mevā'id-i mesā'ī-i meşkūreleri olan emvāl-i ġanāyim ü 'aṭāyāların ṣarf-ı vücūh-ı müberrāt edip muḳābele-i āsitān-ı melā'ik-āşiyān-ı cedd-i emcedlerinde binā-yı ḫānḳāh u cāmi'-i şerīf edip türbe-i laṭīfeleri daḫi civār-ı ḫayrātlarında olup rūz u şeb, mehbiṭ-i envār u raḥmet olmuşdur. Ve her gāh ki tebdīl-i cāme-i vezāret buyurduḳda **" توقع این خاکپای فقرا آنستکه از مضمون منیف من تشبّه بقوم فهو منهم**[603] **و از مفهوم لطیف المرء مع من أحب**[604] **بی بهره نمانم و ستر فقرهٔ محبة الصورة من علاقة السیرة جلوه گر اندام بی آرام من گردد. نه تنها در دنیا بلکه در عقبا هم در میان تنها بزی مولانا محشور باشم که مرا این حلهٔ خله بس است."** feḥvāsıyla terāne-senc-i şükrān u niyāz-ı 'āşıḳāne ile çarḫ-zenān u eşk-i ḥasret-rīzān olmaları ẕāt-ı velāyet-simātlarında ser-i mū raġbet-i devlet-i ṣūriyye olmayıp belki mānend-i emāṣil-i eslāf ancaḳ ḫuṣūl-i meṣāliḥ ve def'-i

[603] Ebû Dâvud, "Libas", 4, r. 4031; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* c. II, s. 50.

[604] Buhârî, "Edeb", 96, r. 6168; Müslim, "Birr", 165.

mefāside ālet olmaḳ üzere ber-mūceb-i emr-i ġaybī, sālik-i menhec-i ḥall u ʿaḳd-ı umūr-ı ʿibād olmaların iṯbāt eder.

-طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ -[605]فأحسنوا الظن يا أولي الألباب.

[605] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: “İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir.”

Ḳāḍı Paşa

Velī-‘ahd-ı Cemāleddīnī ve ‘ilm-i fıḳhda Bū-Yūsuf-ı ṣānī olup żarūrī ṭaraf-ı Devlet-i ‘Aliyye’den kendiye rütbe-i mīr-i mīrānī teveccüh edip beyne’l-emṣāl müşārün-bi’l-benān-ı iḳbāl ve niçe menāṣıb-ı refī‘a ile muḫtebirü’l-aḥvāl olmaġla mu‘temedün-‘aleyh-i ḫusrevān ve nevebāt-ı velāyetlerinde ḳaṭ‘ā dā’ire-i īrādlarına rüsūm-ı ‘örfiyye idḫāl olunmayıp ancaḳ bi’ṭ-ṭav‘ ḫademe vü etbā‘ıñ müstaḥaḳḳ olduḳları ücret icrā ile tedbīr-i menzil buyurup ser-i mū ḥadd-i şer‘-i ḳavīmden ‘adem-i tecāvüze belki girīve-rev-i ḫılāf olan ḳuḍāt u ḥükkāmı te’dīb-i edībāne ile sālik-i cādde-i istiḳāmet etmekle beyne’l-ahālī, Ḳāḍı Paşa şöhretiyle med‘uvv olmuşlardır. Ve tereke-i ābā vü ecdād ve bereke-i ticāret ü zirā‘atden ḫızāne-i ‘iffetlerinde müctemi‘a olan emvāl-i ṭayyibe ile niçe ‘aḳār iḥdāṯ buyurup vaḳf-ı evlād-ı kirām etmişlerdir ki ḥālā Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib’de āṯār-ı vaḳfiyyeleri bāḳıye ve levāzım-ı baḳāyā-yı aḥfāda vāfiyedir. Ve ẕāt-ı emīrāne-i faḳīrāne-ṣıfātları ẓāhiren perde-pūş-ı etbā‘ ve mütevārī-i ṣervet-i biḍā‘a-i menāfi‘-i ‘aḳār u żiyā‘ ve bāṭınen vāriṯ-i esrār-ı eslāf-ı kirām u ḥāmil-i evżā‘-ı ecdād-ı ‘iẓām olduḳların mü’eyyiddir ki ṭıynet-i ṭāhire vü ṭaviyyet-i zākiye ile evḳāt-güẕār ve mehābet ü vaḳār-ı aḥfād ve icrāları medār-ı rāḥat-ı ahālī ve esās-ı ta‘mīr-i diyār olup aḥvāl-i ḥasene vü eṭvār-ı

müstaḥseneleri ve āṣār-ı müteneffi‘aları māye-i taḥsīn-i munṣıfīn ü mādde-i tebkīt-i müte‘annitīn olduġundan mā‘adā a‘dā vü ḥussādları helāk-i ḥatf-ı enf ve ibtilā-yı nekbet-i müddetü’l-‘ömrle min ṭarafillahi’l-Ġayūr mehbiṭ-i ṣavā‘iḳ-i mücāzāt olmuşlardır. Ḥattā ḳuḍāt-ı müdün-i velāyetlerinden bir müdde‘ī-i feḳāhet, ekṣer-i ḳażāyāsında tevehhüm-i iḥāṭa-i uṣūl ü fürū‘dan nāṣī girīve-rev-i ḫılāfları olduġundan mā‘adā ḥużūr-ı mehābet-mevfūrlarında istimā‘-ı ḳażıyye eṣnāsında feverān-ı tennūr-ı nefsāniyyeti ḥasebiyle **“Emr-i ḳażā bize müfevveżdir. Sizler icrāya me’mūrlarsız.”** diye tecāvüz-i ḥadd eyleyip **“أنا قضيت هكذا.”** dedikde **“قضيت ومضيت وما أمضيت.”** dem-i **[S.122]** ġayret-tev’emleriyle muḳābele buyurup def‘-i meclis eylediklerinde fī’l-ḥaḳīḳa, maḥkemesine duḫūl edip ba‘ż-ı kelimāt-ı nā-şāyesteye şürū‘ eṣnāsında der-ḥāl müteġayyirü’l-levn ve şāḫıṣu’l-‘ayn, vedā‘-ı maḥfil-i ḥayāt edip ve ḳudāt-ı muḍāta mülḥaḳ olduġu ‘aks-endāz-ı mir’āt-ı żamīr-i münīrleri olduġu ḥīnde bedīheten bu nefḥa-i keşfiyye ile meşāmm-ı ḥużżārı mu‘aṭṭar-ı fevāyiḥ-i fevātiḥ etmişlerdir ki ol beyt-i teşekkür-āmīz budur:

(بيت)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

چو باری میکند یاری من حساد بر دارم

اگر باور نمی آری بده یك شمه آزارم

Ve ‘avāḳıb-ı aḥvāl-i kerāmet-me’āllerinde cümle-i ‘alāyıḳ u ‘avāyıḳdan dest-şūy u dāmen-keş ve kūşe-güzīn-i ferāġ olup ḳadr-şināsān-ı vüzerā-yı ‘iẓāmdan Sinān Paşa ve Kemāl Paşa ve emṣāliniñ mürāselāt-ı ikrāmiyye vü muhādāt-ı iḥtirāmiyyeleriyle bi’d-defe‘āt ‘atebe-i devlete da‘vet ẓuhūrunda def‘-i ḥakīmāne vü

i‘tiẕār-ı edībāne buyurup selāmet-i āfāt u ṣafvet-i evḳātla mesned-zīb-i kāmrānī-i rūḥānī olup civār-ı raḥmet-i ẕū’l-celāl ve’l-ikrāma müntaḳil ve sāye-i şefā‘at-māye-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)de āsūde-i revḥ ü reyḥān ve ġarḳa-i lücce-i ġufrān olmuşlardır.

طيّب الله ثراه وجعل العدن مأواه آمين يا مجيب السائلين.

دربيان مناقب فاخرۀ شاهزادگانيكه ورثۀ امانت عظماى خلافت كبراى خنكار اكبر عظم ذكره و قدس سره گشته اند و در چار بالش ارشاد تربۀ فردوس رتبۀ مولوى بشرى لزائريها سايه انداز مفارق خلفا و فقرا شدند و ائمة الهداة محراب اخضر غوث اعظمى بودند.

أدام الله إمداد أسرارهم إلى الورى ومد ظلال أنسابهم على رؤوس أولي الولا بعزة حقيقة سيد الأنبياء وسند * *الأولياء.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ḫulefā-yı rāstīn-i sulṭānü’l-‘ārifīnden evvelā müttekā-zīb-i irşād-ı Ḥüsāmeddīn Çelebi ve şāniyen Bahāeddīn Sulṭān Veled ve şālişen Ferīdūn ‘Ārif-i Büzürg ve rābi‘an birāder-i büzürg-vārları Çelebi Şemseddīn Emīr ‘Ābid ve ḫāmisen Çelebi Emīr Vācid ve sādisen Çelebi Bahāülmillet ve sābi‘an Çelebi Emīr ‘Ādil (ḳuddise esrāruhum) ḥażerātınıñ menāḳıb-ı şerīfe vü mefāḫir-i laṭīfeleri menḳabe-nüvīsān-ı Mevleviyye olan Sipeh-sālār ve Aḥmed Eflākī ve ‘Abdulvehhāb-ı Hemedānī ve Meşnevī-ḫ^{w}ān Maḥmūd Dede aḳlām-ı iḳdāmlarıyla mażbūṭ olup lākin Çelebi Emīr ‘Ādil bin ‘Ārif-i Ekber zamān-ı ḫilāfetlerinden Seyyid Meḥmed ‘Ārif

ibni Çelebi ʿAbdurraḥmān ki vaḳt-i terḳīm-i *Sefīne-i Nefīse*'de ṣāḥibü'n-nevbe-i seccāde-i Mevleviyye'dir, anlarıñ ḥīn-i ḫilāfetlerine gelince mā-beynde mesned-ārā-yı türbe-i muʿaẓẓama olan çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirāmıñ eẕkār-ı celīle vü aḥvāl-i cemīleleri evrād-ı elsine-i ʿāṣıḳān olup lākin henūz rişte-keş-i tasṭīr olmamaġla bu bende-i kemīne-i bī-biḍāʿa vü ḳalīlü'l-istiṭāʿa müddet-i medīde seyr ü seyāḥatimde ḳudemā-yı iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ṣiḳāt-ı ḫullānü'l-vefādan telaḳḳī-kerdem olan mertebeyi imlā ve aḫlāf-ı ẕevi'l-beṣā'ire ihdā eyledim. Mutażarrıʿdır ki sāye-i saʿādet-i evliyā-yı niʿme-i güẕeştede bu faḳīr-i pür-taḳṣīr daḫi müsteclib-i āṣār-ı teveccühāt-ı rā'iḳaları olup ve mecālis-i refīʿa-i fuḳarā-yı bābullahda nefeḥāt-ı kerāmāt-ı bāhireleri taʿṭīr-i dil ü cān-ı müştāḳān eyledikde [606]'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.' mışdāḳınca nüzūl buyurulan mevā'id-i raḥmetden bu rīze-ḫʷār-ı ḫʷān-ı velāyetleri daḫi behremend-i nüzül olup fī'd-dāreyn ṭufeyl-i gürūh-ı pür-şükūh u daḫīl-i ḥalḳa-i ṣıdḳ u ḫulūṣları olmaġla müstefīd-i şefāʿat-i mebrūreleri ḳılına!

آمين يا مجيب السائلين.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

زان بيارد اوليا را بر زمين

تا كند شان رحمة للعالمين

Pes imdi, ʿaḳīb-i Çelebi Emīr ʿĀdil'de ki sene sittīn ve sebʿa-mi'edir, Çelebi Emīr ʿĀlim-i Küçek bin Çelebi Emīr ʿĀbid ve baʿdehu Çelebi Emīr ʿĀrif-i Küçek ibni Emīr ʿĀdil ve baʿdehu Çelebi Emīr ʿĀdil-i Küçek ibni Çelebi Emīr ʿĀlim ve

[606] Ebû Nuʿaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, c. VII, s. 285.

ba‘dehu Çelebi Cemāleddīn bin Emīr ‘Ādil-i Kūçek ve ba‘dehu Çelebi Ḫusrev bin Ḳāḍı Paşa ve ba‘dehu Çelebi Ferruḫ bin Ḫusrev Çelebi ve ba‘dehu Çelebi Bostān-ı Büzürg ibni Ferruḫ Çelebi ve ba‘dehu Çelebi Ebūbekir bin Ferruḫ Çelebi ve ba‘dehu Çelebi ‘Ārif-i Ṣāliṣ bin Çelebi Bahāeddīn Veled ve ba‘dehu Ḥüseyin Çelebi bin Ḥasan Çelebi ve ba‘dehu Çelebi ‘Abdulḥalīm bin ‘Abdurraḥmān Çelebi ve ba‘dehu Çelebi Bostān-ı Kūçek **[S.123]** ibni ‘Abdulḥalīm Çelebi ve ba‘dehu Çelebi Ṣadruddīn bin Çelebi Bostān-ı Kūçek ve ba‘dehu Çelebi ‘Ārif-i Rābi‘ Meḥmed bin ‘Abdurraḥmān Çelebi sene seb‘a ‘aşere ve mi’e ve elfde cülūs-ı erīke-i ḫilāfet-i bürhānu’l-vāṣılīn ile şeref-yāb olmuşdur.

سلّمه الله عن الآفات وفّقه إلى مواقف الحسنات.

Pes ber-mūceb-i aḫbār-ı ṣiḳāt ve muḳteżā-yı silsile-i nām-hā-yı ṣıḥḥat-āyāt, meşra‘-ı evvel-i esrār-ı vecd ü ḥālātdan tārīḫ-i merḳūma gelince merātib-i ḫilāfet-i ṭarīḳa-i evleviyye-i Mevleviyye bāliġ-i derece-i iḥdā ve ‘ışrīn olmuşdur. Lākin nevbet-i ba‘ż-ı şehzādegān-ı selef-i evḳāt-ı inḳırāż-ı Devlet-i Selçūḳıyye ve cülūs-ı Şeyḫ Muḫliṣ Paşa ve ḫurūc-ı Ebnā-yı Ḳaraman ve istīlā-yı ümerā-yı Moġol ve ta‘āruż-ı ümerā-yı evc ve hücūm-ı Noyan-zāde-i mükerrem Timurtaş bin Çoban’a muṣādefe etmekle tedārük-i ferāġ-ı bāl ṣadedinde her biri perde-nişīn-i buṭūn ve kūşe-güzīn-i kümūn olmaġla ekşer-i aḥvāl u eṭvārları zīr-i nesīc-i ‘anākib-i nisyān-mānde olup ancaḳ āṯār-ı cüz’iyye vü aḫbār-ı ḳalīleleri mażbaṭa-zīb-i ḫavāṣṣ-ı maḥremān olduġu ḥasebiyle bilā-ziyādetin ve lā-noḳṣān, dībāce-ārā-yı mecmū‘a-i maḥāsin-i külliyyeleri ḳılınıp ‘ الذرّة الباقية تنبئ عن الذكاء الشارقة والدرة الفاخرة تبين البحار الزاخرة’ mażmūnuyla ‘amel olunmuşdur ki fī nefsi’l-emr, ol biḥār-ı zeḫḫārıñ sāḥil-i ẓuhūr-ı şa‘şa‘a-endāz olan cümle-i cevāhir-i ‘acāyib-i ma‘ārif ü ġarāyib-i ḫavārıḳları rişte-keş-i tasṭīr daḫi olunsa yine mażmūn-ı fıḳrateyn muḳarrerdir. Zīrā kemālāt-ı

bāṭınaları ġayr-ı mütenāhī olduġu ‘inde ehli’t-taḥḳīḳ, telaḳḳī-kerde-i taṣdīḳ ve ‘والظاهر عنوان الباطن.’ mışdāḳınca resīde-i rütbe-i ‘aynu’l-yaḳīndir.

طوبى لمغترفيها وبشرى لمعترفيها.

(Der-Ẕikr-i Maḫdūm-ı Ekrem ü Memdūḥ-ı Efḫam Çelebi Emīr ‘Ālim-i Küçek ibni Çelebi Emīr ‘Ābid)

Nevverallāhu Merḳadehumā ve Evṣale Maḳṣadehumā Āmīn Yā Mücībe’d-dā‘īn

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebi Emīr ‘Ādil ibni ‘Ārif-i Büzürg (Meddallāhu ed-Dā’im el-Mennān silsilete sırrıhumā ilā müntehā’z-zamān munṭabaḳati ilā imtidādi’d-devrān) Çelebi Emīr ‘Ālim bin Şemseddīn Emīr ‘Ābid’iñ mürā‘āt-ı aḥvāl-i ta‘līm ü terbiyelerin naṣb-ı ‘ayn-ı im‘ān buyurup ser-i mū, nüvāziş ü iḫtirāmlarında iġmāż u teġāfülü revā görmeyip gūyā ẕāt-ı nūrānī-ṣıfātların merdüm-i dīde-i ‘ināyet mertebesine tenzīl ve ḫuḳūḳ-ı levāzım-ı muḥāfaẓaların taḳdīm buyurmaġla cevher-i ẕātīlerine cilā-yı ḥüsn-i naẓar-ı insān-ı kāmil munżam olup zamān-ı yesīrde şāyān-ı telḳīn-i sırr-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) olmaġla bi-ḥasebi’l-me’mūriyyeti’r-rūḥāniyye ilbās-ı ḫırḳa-i ḫilāfet olunup evāḫir-i nevbet-i ‘Ādiliyye’de

mesned-zīb-i ṭarīḳat ve terbiye-i fuḳarā ve tesliye-i aḥıbbā ḫıdmetine müstaḫdem ve veliyyü'l-'ahd-ı mürşidī olmuşlardır. Ḥattā Emīr 'Ādil ḥażretleri ḳabīl-i ẓuhūr-ı emārātu'l-vefāt iclās-ı 'aẓīm buyurup tamām-ı ṣoḥbet ü nihāyet-i ṣafvetde neşāṭ u ihtimāmla ḳıyām ve Ḥażret-i Emīr 'Ālim'i maḳām-ı sāmīlerine iclās buyurup ve **" بعد ازین عادل عالم میشود"** nefes-i enfesleriyle ḫatm-ı kelām-ı işāret-ḫitām 'aḳībinde ḫalvet-ḫānelerine ric'at ve çil rūz mürūrunda civār-ı ecdād-ı emcāda rıḥlet buyurmuşlardır.

نور قبر السلف وأيد أمر الخلف بحرمة من له غاية العز والشرف.

Menḳūlest ki

Ḥażret-i Çelebi-i müşārün-ileyh eyyām-ı ṭalebde şiddet-i iştiġāl-i ḳarīḥa-i ṣāfiyye ve ḥiddet-i ẕekāvet-i vāfiye ve keṩret-i taṣaffuḥāt-ı kütüb-i mufaṣṣala ve imdād-ı himmet-i üstādla henūz müştaġil-i 'ulūm-ı āliye iken müte'āṭī-i fünūn-ı 'āliye olup maḥāfil-i refī'a-i 'ulemā-yı kibārda vāḳı'a olan ebḥāṩ-ı ġāmıża ḥalline ḥavāle-i nāḫun-ı diḳḳat buyurup taḥrīr-i maḳām u tafṣīl-i merāmda meydān-gīr olduḳların cenāb-ı şefḳat-me'āb-ı Çelebi 'Ādil mu'āyene buyurduḳça **" معلومستکه ما تعلیم عالم و تحصیل حاصل میکنیم. لکن ازین حال مرا نا گزیر استکه عدل وضع الشئ فی محله و درین میان جزا و محل نمی بینم"** laṭīfesiyle muṭāyebe-i şükrān-ı neşāṭ-engīz buyurduḳlarında pāy-ı mübārek-i ferḳad-pāyelerine rū-māl-i ḍarā'at ü edeb olup **" کار از بضاعه خیزد که آن خزانۀ استاد عظم ذکره وعظم اجره است. ورنه صنعت تجارت بی بضاعه جز خسران نیست"** kelimāt-ı edībāneleriyle 'arż-ı inkisār-ı maḥabbet-efzā **[S.124]** buyururlar idi. Fī'l-ḥaḳīḳa, evā'il-i ṭalebde dest-res-i nihāyet-i maṭālib-i 'āliyyeye muvaffaḳ olan vücūd-ı şerīf-i nūrānī-ṭıynet ba'de't-tekmīl ve'l-mümārese ne maḳūle 'ālim-i nıḥrīr ü fāżıl-ı mütebaḥḥir olduġu ḳıyās oluna! Ma'a haẕā mecma'u'l-baḥreyn-i 'ilm-i ẓāhir ü bāṭın

olup hemīşe tehyīc-i nesāyim-i feyż-i ‘Allāmü’l-ġuyūb ile sevāḥil-i elfāẕ u ‘ibārāta cevāhir-i nefīse vü le’ālī-i şemīne-feşān olduḳça ekşer-i ḳulūb-ı aṣḥāb-ı inṣāf, ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine münceẕibe ve riḳāb-ı ḳavālib-i erbāb-ı ṭā‘at musaḫḫara olmaġla mesned-ārā-yı ḫilāfet olduḳlarında pās-ı edeb-i üstād u ketm-i meleke-i māder-zād perdesinden güẕer buyurup bi’l-külliyye der-i ḫızāne-i ‘ulūm u ma‘ārife küşāyiş-fermā ve her dürr-i yektā-yı nefes-i müşkil-küşāların gūşvāre-i ülü’n-nühā etmekle erāẕil ü esāfil-i menhūmīn-i ma‘āşdan mā‘adāsı bende-i ḫalḳa-i be-gūşları olduġu nev-devletān-ı eyālet-i Ḳaraman’a ḫalecān-fersā ve bīm-i tezelzül-i esās-ı temkīn ü istiḳbāl ilḳā eylediği lāyiḥ-i żamīr-i münīr-i mükāşefe-semīrleri olduḳda kesād-ı bāzār-ı i‘tilā-yı şān u hedm-i bünyān-ı eyvān-ı ‘unvānlarına çāre-cūyluḳ siyāḳında ‘aḳd olunan meclis-i meşvere-i pür-vesveseye bu beyt-i laṭīf irşād buyurup cümleye daġdaġa-fermā olan ‘uḳde-i mevhūmeyi mükāşefe-i bi’l-mücāmele ile ḥall ü tesliye buyurmuşlardır ki beyt-i naẓīr-i nā-peẕīr budur:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما ز پیوندئ اهل این جهان بس فارغیم

لیك روز و شب چو مهر و مه بر ایشان بازغیم

<u>Āvürde end ki</u>

Der-zamān-ı ḫilāfet-i Ḥażret-i Çelebī-i mūmā-ileyh, der-miyān-ı iḫvān u ḫullān ‘ādet-i müteberrike bu idi ki her ma‘ṣūm, mażīḳ-i raḥimden vüs‘at-sarāy-ı ‘āleme geldikde be-her ḥāl, ḥużūr-ı fā’izu’n-nūrlarına ‘arż ve istid‘ā-yı tesmiye olunduḳda esmā-yı nādire-i ilhāmiyye ile tesmiye buyurup ve ekşeriyā ẕāt-ı müsemmā daḫi ‘alā vefḳi’t-tesmiye neşv ü nemā-yāb olduġu ḳāṣır-fehmān-ı ṭabī‘ate

ve fātir-ṭab‘ān-ı ṣūrete girān-nümā olup meşelā Cemāleddīn ve Bedreddīn ve ‘Ārif ve ‘Ādil ve ġayruhā maḳūlesi esāmī iḫtiyār buyurmaların ḫod-be-ḫod tevehhüm edip “**Ṭā’ife-i Mevleviyye’niñ tesmiyelerinde daḫi būy-ı naḫvet istişmām olunur iken iddi‘ā-yı fenā etmeleri emr-i ġarībdir**” daḫi ḫurde-gīrāne edāları gūş-zed-i ġayb-āşināları olduḳda “ پس اسامئ بمسمای نادر نام غریب مناسب است که گروه ما مولویان نوادر دوران اند. غریبه بدیشان موافق است. علی الخصوص تسمیهٔ ارباب نفس بالهامست و بامید تصدیق و رجای تحقیق ربانی مراد تفأل خیر است. ’انا عند حسن ظن عبدی بی و مع هذا. ‘بدان نامهای نامی کسی که از لهجهٔ زنده نفسان منادی و مخاطب گردد. بهر خال اثر برکت دم زنده بعنوان اعلام ظهور خواهد کرد. فلا أقل معلم را علم شریف تازیانهٔ علو همت و سر مایهٔ اقدام و غیرت باشد که دارم. در حالت طفولیت هرگاهکه پدر و مادر و استاد این بنده را بنام عالم خواندندی. از نفسم شعلهٔ طلب علم سر زدی و از جاهل چلبی شرمم آمدی. آخر الامر بدان شعله و شرم رسیدیم. بآنچه رسیدیم و ازین جاست که فرموده اند نام نیك مقدمهٔ نیکنامیست. المنة لله تعالی و enfās-ı nefīseleriyle def‘-i تقدس آن شعلهٔ طلب بنور مطلب و آن شرم بشکران و تحدیث انجامید.” sū’i’ẓ-ẓann-ı bīgāne vü te’kīd-i ḫulūṣ-ı āşinā etmişlerdir. ومن لم یکن “ من ورثة علم الأسماء من جده الأعلی فلا یسمین من عند فکره الأوهی.” kelām-ı ḥaḳīḳat-niẓāmlarıyla ḥüsn-i ḫitām ve tesmiye-i erbāb-ı nüfūs-ı ḳudsiyye şemere-i ‘ilm-i esmā olduġuna īmā buyurmuşlardır.

والحال کما قال لله دره وأفیض علی البرایا برّه.

Menḳūlest ki

Zamān-ı irtifā‘-ı şān u evān-ı i‘tilā-yı ‘unvānlarında reşk-i süflī-himmetān u ġayẓ-ı teng-meşrebān, āb-ı zīr-i kāhla pürsiş-i keyfiyyet ü kemiyyet-i sülūk-i ṭarīḳa-i Mevleviyye-i evleviyye ‘alā ṭarīḳi’l-iḥticāc ve’l-ilzām maṭmaḥ-ı enẓār-ı kibār-ı maḥāfil-i ‘āliyye olup her gāh ki aṣḥāb-ı su’āl, ṭā’ife-i müteressimāndan olsalar idi,

"من لم يذق لم يعرف ومن لم يرد لم يَدْرِ." fıḳra-i def‘iyyü’l-feḥvāsıyla ref‘-i bisāṭ-ı i‘timād u ṭayy-ı defter-i irşād buyurmaları bā‘iṯ-i işti‘āl-i nā’ire-i ta‘aṭṭuṯ olduḳda ‘ منع المعروف ’عن الأهل بخل. mūcebiyle **[S.125]** ‘amele ve semāḥat u beẕl-i ma‘ārif-i bī-bedele ḫızāne-küşā-yı taḥḳīḳ olup lehce-i pür-behcelerinden minaṣṣa-pīrā-yı kerem olan nikāt-ı laṭīfeleridir ki īrād olunur:

طريق مولوى سلوك شمسى است. يعنى با نورانيت جوهر و گرميت جذبه سير مدارات شؤن است "

که در هر دور تکمیل توحید آن شان میکنیم و شش جهات عالم کبرای احسن التقویم را از برکات بوارق لمعات معرفت مستنیر میکنیم و تربیۀ معادن جواهر ثمینه حمائد اخلاق وداد ثمرات و ازهار افعال مرضیه و احوال محموده میدهیم و حرکت قسریۀ آفاقیۀ ما بر وفق ظاهر است. فاما حرکت ذاتیۀ ما از غرب طبیعت بشرق روحانیت است و درو ما طواف کعبۀ حقیقت احمدیست و مقام ما فلك المعرفه استکه اوّل فلك شریعت و ثانی فلك طریقت و ثالث فلك حقیقت و رابع فلك المعرفه است. پس آنانکه بر حرکت مستطیل اینیه میروند، از "اوضاع و تسییرات شمسیه کجا خبر یابند؟ مگر آن ثمار و ازهار را نبینند! enfās-ı nefīseleriyle şerḥ-i kelime-i cāmi‘a-i mezbūre buyurup ḫużżār-ı ḥalḳa-i istifādelerin ġarḳa-i ‘ummān-ı ḥayret edip sābıḳa-i ‘ināyet-i dest-gīri olanlara bu kerem-i hidāyet-tev’emleri feryād-res olup kibār-ı ḳavmden bir gürūh-ı enbūh, def‘-i telāş-ı tereddüdle daḫīl-i dā’ire-i irādetleri ve külāh u ferecī-i Mevlevī-pūş olmaġla evsāṭ u ṣıġār daḫi taḳlīd-i ṣıdḳ-ı te’yīdle sülūk-i ṭarīḳa-i ma‘rifete mūla‘ olup zamān-ı yesīrde Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥarresehe’l-mevlā ‘ani’l-beliyye) maḥmiye-i Mevleviyye ve āsitāne-i sa‘ādetleri müteveccih-i ẕerrāt u ẕerārī-i insāniyye ve kemālāt u kerāmāt-ı ‘ālimī ma‘lūm-ı ‘ālemī olmuşdur.

أنار الله برهانه في الأخرى كما أضاء شأنه في الأولى آمين بحرمة من له الشفاعة العظمى والإغاثة القصوى.

Naḳlest ki

Nevbet-i pür-ġayretlerinde ‘alā sebīli’l-münāvebe, müstevlī-i eyālet-i Ḳaraman olanlardan baḳıyye-i evlād-ı Noyan-zāde Timurtaş bin Çoban ve a‘ḳāb-ı emīrü’l-ümerā-yı Ẓahīrüddīn Veled Tāc-ı Ḳızıl ve nev-ẓuhūrān-ı Ebnā-yı Ḳaraman beynlerinde mu‘āmele-i yevme lenā ve yevme ‘aleynā cāriye olup lākin, ekṣer-i erbāb-ı fiṭnat u tedbīr ve aġleb-i aṣḥāb-ı ṣervet ü ṣemṣīr-i pervāne-i ṣem‘-i irādet ve fütāde-i dām-ı maḥabbet-i ‘Ālimī olmaġla ba‘żen ‘āmil-i fi‘l-i müdārā ve ba‘żen mücāmil-i ṣıdḳ u muvāsā olanlarıñ daḫi keyfiyetleri nāṣıye-i ḥāl ü me’āllerinde pedīdār olmaġın cümle ‘ırḳ-ı salṭanat-ı ḳadīmelerin sened ittiḫāẕ edip ve ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātlarınıñ nigīn-i engüşterīn-i devlet olmaların ricāmend ve sāye-i ma‘delet ü iḳbāllerinde āsāyiş-i çend-rūze niyāz-pāşī olduḳlarında **سلطنت معنویهٔ حزب ما، بی نیاز از صورت ملکست و دول ظاهره محتاج همم باطنهٔ ایشانست و چون سایه “ تابع قامت استقامت آن غوثانست و کلاه و خرقه و سجادهٔ آن اقطاب کم از تاج و خلعت و تخت شاهی نیست.”** cevāb-ı bā-ṣavābıyla perde-küşā-yı dīde-i aḥbāb u dāfi‘-i şübeh-i dil-i ūlü’l-elbāb olup tezelzülāt-ı devlet-i bīrūnī eṣer-i taḥvīlāt-ı velāyet-i enderūnī olduġun īmā buyurmuşlardır. Fī’l-ḥaḳīḳa, evlāya teklīf-i serverī, bi-‘aynihi cāna ‘arż-ı sırrīdir.

مع أن حیات الرأس بالروح أدام الله دولتهم وأنار کالبدر أهلّتهم.

چنانکه در هنگام تعارض طوائف ملوك فارس از سید نعمة الله ولی تشریف چار بالش دولت رجا کردند و ایشان فرمودند که جان خان نمیشود و سلطان عالم را شبانی آدم نزیبد.

(بیت)

مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن

محراب روان کعبهٔ رخسارهٔ ماست

سلطان جهان ایندل چانپارهٔ ماست

<u>Āvürde end ki</u>

Mürīdīn ü muḥibbīn-i muḫliṣīnden istid‘ā-yı himmet-i evlād eden ve ḫayr-ı ensālle merzūḳ olacaḳlara beşāret ü luṭfla **"**همت کنیم اما بشرط انکه نامش فلان دهی.**"** diye esmā-yı ẕükūr u ināṯdan ne maḳūle nām ta‘yīn buyururlar ise müsemmāsına muvāfiḳ vāḳi‘ olup pīşīn mübeşşer olurlar idi. Fe-emmā maḥrūm-ı bi’l-külliyye olacaḳlara sükūt ve nesl-i ḫayrdan bī-behre olacaḳlara **"**خدا خیر دهاد!**"**la du‘ā buyurmaları emāret-i me’āl olurdu. Ve her veled-i himmet-zāde ba‘de zamānin, ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarına ‘arż ve niyāz-ı nüvāziş-i dest-sūd olunduḳda ne minvāl üzere nefes-i mübārekleri ẓuhūr eder ise meṯelā mollā ve emīr ve ḳāḍı ve ḥācı ve dervīş ve ġayruhā be-her ḥāl ol ma‘ṣūmuñ me’āli **[S.126]** ẕikr buyurulan ṣınıfa iltiḥāḳ olup taḫallüf-peẕīr olmadığı şenā-yı cemīli beyne’l-ḫavāṣṣ meşhūr ve herkes ‘alā ḳadri idrākihi muḥtemelātıñ birine ḥamlle tafṣīl-i mebḥaṯları sem‘-i hümāyūnlarına resīde olduḳda **"** الأوائل والحال مرایا الأواخر والمآل لمن یبصر بنور العلیم المتعال.**"** nefes-i ḳudsīleriyle ḥall-i ‘aḳd-ı işkāl ü def‘-i tevehhüm-i iḥtimāl buyurmuşlardır ki [607]‘فبي یبصر وبي یسمع.’ maẓmūn-ı şerīfiyle mü‘eyyeddir. Pes bu şīve-i keşf-āyīnleri dil-nişīn-i kibār u ḥırzu’l-amān-ı ṣıġār olmaġla kibār, giriftār-ı dām-ı i‘timād ve ṣıġār, mürīd-i māder-zād olmuşdur ki i‘tiḳād-ı ser-dādegān-ı zānū-yı inābetleri ‘aynu’l-yaḳīn ve me’mūnü’l-ġā’ile-i teşkīk

[607] İbn Kayyim *el-Cevziye, ed-Dav’u’l-münîr ale’t-tefsîr*, c. IV, s. 66.

ü terdīd olmaġla nev-mürīdleri sebḳat-i evsāṭ-ı sā’ire eyleyip müddet-i yesīrede resīde-i nihāyet olmuşlardır.

لأن الاعتقاد جناح النجاح. فهل يستوي الطائر والسائر؟

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhden ṭarīḳa-i Mevleviyye süllāki ẓāhiren ancaḳ mütevessil-i ism-i Celāl olup mecāmi‘-i ẕikr-i telḳīnde ism-i Celāl’den mā‘adāyı ẕikr ü telḳīn etmediklerіniñ sırrı istikşāf olunduḳda “ جد امجد حضرت سلطان العلما قدس سره الاعلى را سؤال كردند: از مبدأ و منتهاى توجه ايشان فرمودند كه من الله بالله فى الله. پس در سير و سلوك اصلى كه غير الله نباشد، پيروان را نيز واجب است كه طى ادوات كنند و بقوله تعالى (قل الله) عمل نمايند على الخصوص اسم الذات مقدم على أسماء الصفات والأفعال ومفيد فوائدها بالتضمن والاستلزام ومع هذا من تعمق في تفسير قوله تعالى - اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ- يعرف أن الاسم ينوّرهما كالمسمى والغرض منه الاعتصام والتوسل والاستنارة والتنوّر. فمتى حصل في الآفاق فحصوله في الأنفس أولى .پس اسم ذات در تنوير آسمانهاى ارواح و زمين طينت سالكان بى نظير است. چون ظاهر و باطن سالك كه منور بتنوير اسم ذات گردد. اوّلين ثمره اش عبوديت شود و اين عبوديت مثمر معرفت باشد. وهو المطلب الأعلى والمقصد الأقصى وكما أجيب عن استفهام النهاية بالرجوع إلى البداية نجيب بأنه هو الله أولاً وآخراً وسائر الأسماء متولد عنه وراجع إليه. لأن اسم الألوهية جامع لها على ما بُيِّنَ في موضعه ومن هذا يتبين كون طريقتنا ختم دائرة الطريقة. لأن استدارة الزمان من استدارة الأسماء وقد استدارت واردات متوسليها حسبما اقتضت آثارها والمسمى فياض taḥḳīḳ-i ḥaḳīḳü’l-ḳabūlüyle keşf-i sitāre-i işāret buyurmuşlardır ki ”حكيم باعث عليم. eslāf-ı kirām-ı Mevleviyye’den sırr-ı nisbet-i Mevlevī istifsār olunduḳda “ بدرقۀ ما اسم اعظم الله و راحلۀ ما توكل و ثقة بالله و زاد ما عشق و محبة الله ومقصد ما معرفة الله و باين معنى ما اللهيانيم. چو

الله جل اسمه و عز کلمته این راه را پیشوا و مرشد حضرت مولانا قدس سره الاسنا را تعیین فرمود، باین سبب مولوی نسبت شدیم که در دائرهٔ این طریقت جز اللهی و مولوی چیزی از ذکر و فکر و حرکت و سکون نباشد.” buyurmalarına tevārüd olduġu ebher mine’s-seḥer ve aẓhar mine’l-ḳamerdir.

[مفعول مفاعيلن]

من كان له عين

يستبصر عن غيب

فليأت على شوق

في خدمة مولانا

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebi ‘Ālim (ḳuddise sırruhu’l-ḳā’im) cenāb-ı velāyet-me’āblarınıñ eṭvār-ı erba‘-ı mażbūṭları merāyā-yı aḥvāl-i çārgāne-i muvāfiḳīn ü muḫālifīnde cilveger olduḳda āṣār-ı cezīle-i celb ü def‘leri kerāmāt-ı bāhirelerinden ‘add olunmuşdur ki evvelā ṣūret ü sīret-i muvāfiḳ olanlara muvāsā vü mücāmele buyurmaları muvāfiḳ-ı merḳūmu nā’il-i kemāl-i ẓāhirī vü bāṭınī edip müteferrisīn-i aḥbāb-ı ḥāl mu‘āmelelerinden me’āle intiḳāl edip ol maḳūle nev-mürīde bi-i‘tibāri mā-ye’ūlü ileyh müntehī naẓarıyla iḥtirām ederler idi. Ṣāniyen sīret-i muvāfiḳ u ṣūret-i muḫālifnümā olanlara muvāsā vü münāfere buyurmaları muvāfiḳ-ı meẕkūruñ pertev-i terbiye-i ḥakīmāneleriyle münevver olaraḳ teraḳḳī ve taḥliye-i baḳāyā ile mütecemmil-i zīver-i maḥremiyyetleri olup mu‘tebirīn-i iḫvān-ı taḳlīd, mu‘āmele-i terbiye-endūdlarıyla ol ferīḳa mutavassıṭīn-i mücāmelesin buyurup tesliyet-fermā olurlar idi. Ṣālişen muḫālifü’s-sīret ü muvāfiḳu’ṣ-ṣūret olanlara müdāfa‘a-i sırrī vü müdārā-yı ṣūrī buyurmaları muḫālif-i mārru’l-vaṣfıñ tedrīcen perde-i **[S.127]** nifāḳı

derīde olmaġla beyne'n-nās şūrīde-ḥāl ü perīşān-me'āl olup sāmirī-vār nişāne-i tīr-i lā-misās olunca iḫvān-ı ẕevi'l-elbāb, ol fırḳa-i pür-tefriḳa ile bīgāne-i āşinā-nümā olur idi. Rābiʿan, muḫālif-i muṭlaḳ ü müstedrec olanlarına müdāfaʿa-i rūḥānī vü münāfere-i cismānī buyurmalarıyla ve ġayr-ı müstedrec olanları menzile-i iʿdāma tenzīl ve serīʿan ve ʿācilen tedmīrlerine tevcīh-i himmet ü taslīṭ-i ġayret buyurmalarıyla ḫullān-ı vefā daḫi yek-dil ü yek-reng olup maṭlab-ı mutaraḳḳab u maḳṣad-ı muntaẓar minaṣṣa-ārā-yı ẓuhūr olduḳda sihām-ı teveccüh-i ġavṯāneleri muṣīb-i ġaraż u medār-ı muṣībet-i aṣḥāb-ı aġrāż olmaḳ nişāne-i ʿuẓmā-yı velāyet ü emāret-i kübrā-yı kerāmetleri olduġu mefhūm-ı bīgāne vü āşinā olduḳda " اینها آثار رفتار مولویست. آنانکه زندگانئ بی خراش جویند، باثر ما پویند" nefes-i enfesleriyle tavṣiye vü taʿlīm buyururlar idi. Fī'l-ḥaḳīḳa, merātib-i ṭıbāʿ-ı çārgāne riʿāyeti behre-yābān-ı daḳāyıḳ-ı muʿāmelāt-ı enbiyā-yı ʿiẓām u maḥremān-ı esrār-ı ḥaḳāyıḳ-ı aḥvāl-i evliyā-yı kirāma evceb ü ehemmdir ki ḫākī vü ābī-mizācān ceẕb ü tesḫīrine ve bādī vü nārī-ṭabʿān defʿ ü tedmīrine beẕl-i vüsʿ edip muḳteżā-yı ʿulüvv-i himmet ü netīce-i muḳaddemāt-ı ġayret ü ḥamiyyet üzere ṯābit-ḳadem-i merkez-i temkīn olalar!

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

هزار خویشکه بیگانه از خدا باشد

فدای یك تن بیگانه کاشنا باشد

وکما أشیر إلی هذا الأثر بقوله قدس سره: نحن معاشر العرفا نعاشر بین الوفاء والجفا.

Naḳlest ki

Ḥażret-i şāhzāde-i ḫānedān-ı devlet-i velāyet-i Mevleviyye, evāḫir-i nevbet-i ḫilāfetlerinde vefret-i telāmiẕe-i biḍā‘a-dār u keşret-i mürīdān-ı ḥaḳīḳat-şi‘ār u ġalebe-i muḥibbān-ı ṣadāḳat-dişārdan ḥalḳa-i dā’ire-i kerāmet-medārları ser-çeşme-i zülāl-i ẕevḳ u ṣafā-yı muḥīṭ-kirdār olmaġla Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥarrasahallahu mine’l-beliyye) ḥasretü’l-mülūk-i nevāḥī olup lākin ġayret-i ‘Ālimiyye’den ḳulūb-ı ruḳabā hirāsān ve dāḫil-i ḥudūduna vaż‘-ı ḳadem-i sū’-i ḳaṣddan peşīmān olmalarıyla eṭrāf-ı memālik, gün-ā-gün-ı melāḥimle māl-ā-māl iken zīr-i ḳādime-i ḥimāyeleri āsāyiş-i niẓām-ı tām üzere olduġunuñ şükrānesi taḳdīm-i pīşgāh-ı merḥamet-maṣīrleri olduḳda taḥdīṣen ve bedīheten şeref-yāfte-i inşād olan ebyāt-ı şerīfeleridir ki īrād olundu:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عالم از عالم پذیرد زیب و فر

ورنه باشد بوستان بی ثمر

وسعت و صفوت کجا بودی بیم

گر نبودی حامل یکتا گهر

صد مدر یابند از جان و تنش

کام دل جویند کان بحر و بر

Fī’l-vāḳi‘, buyurduḳları ‘ālim-i ‘ālem ‘ale’l-ıṭlāḳ ḥaḳḳında beyān-ı nefsü’l-emrdir. Ve ḫuṣūṣā ‘ālim-i ‘ālem-i eḫaṣṣu’l-ḫavāṣṣ olan ẕāt-ı ‘aẓīmü’l-berekātları ḥasb-i ḥāli olduġu ḥaḳ-şināsān-ı zamān-ı bāhirü’l-bürhānları ‘indinde mecma‘un-‘aleyh ü mu‘teḳidün-bihdir.

ويؤيده قول العلامة القنوي: العالِم لب العالَم.

Ḥattā sīne-kūbān-ı fecī‘a-i vefātlarına istiġrāben **"ما هذه القيامة؟"** ‘unvānıyla istifhām-künāna cümle-i vā-ḥasretā-gūyān **"موت العالِم كموت العالَم."**[608] fiḳra-i muḳarreresiyle cevāb-ı cevvābü’l-işkāl vermişlerdir.

ولهذا قيل: في الأشراط لا قيامة للعالَم ما قام فيه العالِم.

<u>Āvürde end ki</u>

Ol ‘ālim-i ‘āmil, lāmi‘-i eknāf-ı dā’ire-i ḳuṭbiyetlerine pertev-endāz-ı āsāyiş-i derūnī vü bīrūnī olup ṣaġīr ü kebīr sāye-i ḥimāyelerinde bī-ḳayd-ı āsīb-i tāḫt u sūḫt ve ḫoş-ḥāl-i zirā‘at u ḫarīd ü fürūḫt ve hengām-ı vürūd-ı ḳavāfil-i memālik-i nā’iyyede aḫbār-ı ‘acībe-i fiten istimā‘ıyla herkes ḥāline müteşekkir olduḳlarında naḳale-i aḫbār-ı ġarībeye **“**

(بيت)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

[608] Farklı lafızlarla rivayet için bk. Heysemî, *Mecme‘u’z-zevâid*, c. I, s. 206.

ما سینه صاف آدم و بی قید عالمیم

صلح تمام و با همه خوشحال و خرمیم

ما را ز آمدن زید زیادتی و از رفتن عمر و غمری نیست. "

enfās-ı ʻıṭr-ı tesellī-feşānlarıyla dimāġ-ı ḳadr-şināsān-ı vaḳti neş'emend-i rūḥ-ı ʻināyet buyururlar idi. Gūyā kūy-ı ʻalāḳaları dāru'n-necāt ve ẕāt-ı ḳudsī-ṣıfātları nā'ib-i Nūḥ-ı necī olup emvāc-ı ṭūfān-ı melāḥimden ve efvāc-ı seyl-āb-ı meṣā'ibden miḳdār-ı şemme gezend resīde olmayıp ve muʻāḳıbān-ı sitem-dīdegān u müsāriʻān-ı gürīḫtegān-ı eyne'l-meferrlere ilticā-yı sāye-i dīvār-ı Dāru'l-emān-ı Ḥiṣār-ı Ḳonya, ser-māye-i ferāġ-ı bāl ü dāfiʻ-i derd-i ḫafaḳān-ı teşettüt-i ḥāl olur idi. Bu ṭarīḳle selāmet-yāb olanlarıñ ekşer-i daġdaġa-i cemʻiyyet-i devlet ü ḥaşmetlerin raʻd-ı bilā-maṭar u ḥırz-ı **[S.128]** bī-eşer müşāhede etmekle terk-i berg ü nevā edip gerden-i irādet, beste-i istivā-yı teslīmleri olmuşlardır. Ḥattā ümerā-yı Ḳayşeriyye'den Emīr Seyfī gürīzān-ı ṣadme-i Ḳaramaniyān olup daḫīl-i dergāh-ı velāyet-destgāhları ve ilbās-ı külāh u ḫırḳa ile kūşe-i vaḥdet-nişīn ve baḳıyye-i derd-i pīşīnden żaʻf-ı ḳalb ile müteżeccir olup lākin henūz maʻrūż-ı pīşgāh-ı ṭabīb-i ilāhī etmeyip ḳuvvet-i mükāşefelerine iʻtimādla dīde-i niyāz-dūz-ı cānib-i cenābları olduġu şeb-hengāmda ve ḫılāl-i bīhūşī ḫʷāb-ı ıżṭırābda kendiyi bir diyār-ı nūrāniyyü'l-binā bostānlarında müşāhede ve miyān-ı bostānda bir ḳaṣr-ı feraḥ-fezāda Ḥażret-i Çelebi ʻĀlim'i lāmiʻ muʻāyene edip ve izdiyād-ı eleminden şekve siyāḳında istimdāda müteheyyi' iken dest-i kerem-peyvestlerinde olan yek-dāne sībi kendiye ināle buyurup **" این سیب ما دفع آسیب شماست. "** nefes-i ḫayālīleriyle tebşīr ve derdmend Seyfī daḫi bilā-terāḫī, tenāvül eylediği sāʻat muġtenim-i bür' ü ʻāfiyet olduġu sürūruyla bīdār olup lākin sīnesinde henūz baḳıyye-i inşirāḥ-ı ḫayālīden ḳuvvet-i ḳalb-i zā'idü'l-vaṣf iẕʻān etmekle ʻale's-seḥer peymānçe-i meydān-ı çil-tenāna cebhe-sāy olduḳda müteraḳḳıb-ı ʻavāṭıf-

ı ġavṣāneleri iken yed-i mübāreklerin ceyb-i kelīmānelerine idḫāl ü iḫrāc buyurup ve der-ʻaḳab, **"بعناية الفتاح، خذ التفاح!"** muṭāyebesiyle ṣoḥbet-i şebāneyi bi-ʻaynihā iʻlān edip ve ol sīb-i ġaybıñ rubʻunu tenāvülle külliyyen evcāʻ u esḳāmdan şifā-yāb olup ve ṣelāṣe-i erbāʻıyla daḫi niçe müstemendāna ʻāfiyet-baḫş olmaġla dā'imen ʻalā vechi'l-mübāhāt, bu beyt-i dil-āvīzle terennüm-rīz olur idi:

(بيت)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

بهم كردى بسيب غيب از جيب

يد بيضا نمودى يعنى "لا ريب"

Menḳūlest ki

Ol bedr-i münīr-i feżā'il-i ʻilmiyye vü ʻameliyye ve kemālāt-ı keşfiyye vü kerāmāt-ı ʻulviyye ile devre-i tāmma nevbet-zen-i ḫilāfet-i Ḫunkār-ı Ekberī olup evāḫir-i ʻömr-i nāzenīnlerinde sürādıḳāt-ı ġayret ü ḳıbāb-ı ʻizzetden bi'l-külliyye meydān-ı ẓuhūra kümeyt-rān-ı i'timār olup cümle-i cünbiş ü ārāmları ve ʻāmme-i evżāʻ u eṭvārları mānend-i nücūm-ı zāhire aʻlām-ı irşād ve süyūf-ı ḫāriḳa-i ʻādāt olup ḥavāṣıl-ı ʻuḳūla güncāyişden bīrūn olmaġla "Baḥru'l-kemāl" şöhretiyle maʻrūf olduġu ḥīnde **"اگرچه لقب مستحسن است. اما از بر زوال پيام دهد."** maẓmūnuyla civār-ı raḳīb-i raḥīme intiḳālleri ḳarīb olduġun īmā buyurup ve Ḥażret-i Çelebi Emīr ʻĀrif-i Kūçek bin Emīr ʻĀdil-i Büzürg cenābını naẓar-ı veliyyü'l-ʻahdī ile mümtāz ve temhīd-i muḳaddemāt-ı bedīʻa ve veṣāyā-yı ḥaḳāyıḳ-ḥāviye teşrīfiyle ser-firāz buyurmuşlardır ki veṣāyā-yı merḳūmeden güşvāre-i cān-ı ʻārifān olmaġa şāyeste heft kelime-i cāmiʻaları ḫayru'l-ḫitām-ı menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

(العلم أساس العمل وفوق كل ذي علم عليم فعلموا وتعلموا!) الأعمال أعلام الهدى والهمم. فارفعوها بنواصب قوى الشيم وإياكم وخفضها بتهوين التسويف وتعويق النهم . تحملوا أخاشن المشاق وتجمّلوا بأحاسن الأخلاق والأخلاق من الخلاق. توسّلوا بالأخيار وترصّدوا الآثار وترقبوا الأنظار فتوصّلوا بها الرضاء الجبار. سيروا على مدارات الشؤون والمراتب كي تفوزوا بأقرب المناهج إلى أقصى المطالب. لا تغفلوا عن الخطوة الأولى فتضلوا بعيداً في الأخرى.

Ve Mervīdir ki

İḳtirāb-ı zamān-ı irtiḥāllerinde gūyā sīne-i pür-sekīneleri tennūr-ı feverān-ı ḥālāt olup mecālis-i semā‘-ı ṣafāda ekṣer-i elbiselerin ḳavvālāna beẕl ile tekrīr-i āyīn-i vecd-āgīn buyurup nihāyetde **"**هذا سماع الوداع.**"** buyurmalarıyla ḫānumān-sūz-ı ıṣṭıbār-ı ‘uṣṣāḳ olup āḫırü’l-emr, dāġ-ı hicrānları mühr-i nāme-i ṣoḥbetleri ve rūz-ı vefātları nümū-dār-ı şūr-ı ḳıyāmet-i kübrā olup ve ekābir ü aṣāġırıñ medd-i āhını üsṭüvānāt-ı ḳıbāb-ı ‘ālem-i bālā ve seyl-āb-ı ḫūn-āb-ı eşkini keder-i deryā etdikde kendiler sāye-i şefā‘at-māye-i cedd-i büzürgvārlarında dest-efşān-ı ẕevḳ-i viṣāl ve pesmāndegān-ı iḫvāna sīne-kūbān-ı żucret-i aḥzān ve cesed-i münevverleri derūn-ı türbe-i mu‘aẓẓama-i firdevs-rütbede ġunūde-i revḥ ü reyḥān olup merḳad-i muḳaddesleri “Defīnetü’l-‘ilm” da‘vetiyle meşhūre **[S.129]** olmuşdur. Ve ilā yevminā muvācehe-i medfen-i müşerreflerinde ṣıdḳ u iḫlāṣla müstekşif-i mu‘ḍilāt-ı ‘ilmiyye olan mürīdīn ü muḥibbīn der-ḥāl, muġtenim-i inḥilāl ü inkişāf olmaḳ meşhūdun-‘aleyh-i erbāb-ı şühūddur.

لا زال غابراً كما كان عابراً آمين بحرمة السيد الأمين.

Ve eşnā-yı fecī‘a-i vefātlarında ser-zede-i ḳarāyiḥ-i cerāyiḥ olan merşiyyāt-ı ḫārā-şikāfdan çend ḳıṭ‘a-i ḳaṭī‘a-mażmūn u şikāyet-i firāḳ-meşḥūn īrādıyla da‘vī-i ṭāḳat-güdāzī-i derd-i hicrānlarına istişhād olundu.

(Ez-Ān-ı Çelebi Emīr ‘Ārif-i Kūçek)

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ḥażret-i ‘Ālim olup ‘āmil-i emr-i ‘Allām
Berḳ-i lāmi‘ gibi cān atdı der-i ‘Allām’a

‘Ālem-i ‘ilm ü ‘amelde ‘alem-i elma‘ idi
Pīşvā oldı yine ḳāfile-i a‘lāma

از ان درویش فیضئ بلخی :

(قطعه)

مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن

دردا که چنین عالم اسرار لدنی

اندر لحد خاك سیه گشت دفینه

با گرد یتیمی گهرش فاش ببینید

از کحل جواهر شود آن جای خزینه

(Ez-Ān-ı Maḫdūm-ı Sāmī-Ḳadreş Çelebi Emīr ‘Ādil-i Kūçek İbni Emīr ‘Ālim)

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Gerçi ma‘lūm oldı ba‘de’l-fevt ammā çāre ne

Vaḳt-i sūr-ı ṣoḥbetinde bilmedük ḳadrin dirīġ

Mevt-i ‘ālimle meğer yeksān bir mātem imiş

Menzil-i bedr-i vücūd-ı ‘ālem olmaḳ zīr-i mīġ

Lākin ḥāmil-i sırr-ı mübīn ü cā-nişīnleri olan Çelebi Emīr ‘Ārif-i Kūçek ḥażretleriniñ zāde-i ṭab‘-ı ḥazīnleri mebnā ‘ale’l-mükāşefe olduġun bī-tāb-ı teb-i ḥasret ü cūyā-yı çāre-i def‘-i fürḳat u dil-teşne-i zülāl-i vuṣlat olaraḳ peyrevleri ve şitābān-ı iltiḥāḳları olmaḳ mü’eyyed ü mübīn vāḳi‘ olmuşdur.

نعم الرفيق الشفيق وحبذا الدليل الأصيل-طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ-[609] فاعتبروا يا معاشر الأحباب.

[609] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: “İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir.”

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Çelebi Emīr ‘Ārif-i Kūçek ibni Emīr ‘Ādil-i Büzürg)

مدّ الله الدائم المنّان سلسلة سرهما إلى منتهى الزمان منطبقة على امتداد الدوران.

<u>Rivāyet konend ki</u>

Ol şāhzāde-i velāyet-me’āb u ḫānevāde-i kerāmet-nişāb, sermāye-dār-ı sırr-ı ‘Ārif-i Büzürg-vār u yādigār-ı Emīr ‘Ādil-i nām-dār olup gerçi ‘ulūm-ı rivāyāt u dirāyāt baḫşinde ḥā’iz-i ḳadr-i müşterek-i ebnā-yı vaḳtleri imiş. Fe-emmā ‘ulūm-ı keşfiyye vü fünūn-ı ‘irfāniyyede fā’iḳu’l-aḳrān ve a‘māl-i şerī‘at u ef‘āl-i ṭarīḳat u aḥvāl-i ḥaḳīḳatde yegāne-i zamān u müşārün-bi’l-benān ve min külli’l-vücūh, ehl-i maḥall-i ḫilāfet-i merdān iken ḫuṣūṣ-ı emr-i ḫilāfetleri ‘umūmen iḫvānu’ṣ-ṣafā ve ḫullānu’l-vefā merāyā-yı ṣāfiye-i ḫayāllerinde ‘aks-endāz-ı istiḥḳāḳ olmaġla mecma‘un-‘aleyh ve iclās-ı vāpesīn-i Ḥażret-i Emīr ‘Ālimī’de cilve-nümā olan ṣūret-i ta‘yīn ile ma‘lūm-ı yaḳīn olmuş-iken nihāl-i vücūd-ı nāzenīnleri nev-ḫīz-i būstān-ı zamān ve istikṣār-ı kūteh-bīnü’l-‘avām-ı dā’ire olan kelimāt-ı ẓāhire ve gūş-zedleri ve silsile-cünbān-ı ġayretleri olmaġla ḥasm-i ‘urūḳ-ı iştibāh siyāḳında bi’z̲-z̲āt emr-i ḫilāfetlerin miftāḥu’l-ġayb infitāḥına ḥavāle buyurup rūz-ı cum‘a ‘aynu’l-cem‘-i çelebiyān u ḫulefā vü fuḳarā-yı dergeh-i Ḫunkār-ı Ekberī’de ḥāżırīn olmaḳ

üzere tenbīh ve bāb-ı mevlā-intisāb-ı türbe-i ʻarş-rütbe cümle muvācehesinde taḳfīl olmaḳlıġla teʼkīd buyurulup mīḳāt-ı mevʻūdda ve cemʻiyyet-i ʻuẓmā-yı maʻhūdda bir miḳdār teveccüh ü murāḳabe ʻaḳībinde **"يا مفتح الأبواب افتح لنا خير الباب!"** niyāzıyla ḳufl-i muḥkem-i bī-kilīde taḳaddüm ve iḳdām-ı istiftāḥ buyurduḳlarında bi-ʻināyeti'l-Fettāḥi'l-Muġīṯ henüz beynehümāda miḳdār-ı ẕirāʻ buʻd mevcūd iken ẓuhūr-ı ezīz-i ġarīb ve ihtizāz-ı ʻacīble münfetaḥ olması ʻuyūn-ı ḥużżārıñ sürme-i iḫlāṣla iktiḥāline bāʻiṯ ve zebān-bend-i ġıyāb u sürme-i āvāz-ı iġtiyāb olup **"عليك عين الله يا عارف آگاه!"** zemzemesiyle velvele-endāz-ı ḳıbāb-ı āsumān ve virdi zebān-ı sübḥa-gerdānān-ı zemīn ve maḥāfil-i ʻāliyye-i erbāb-ı inṣāfda **"ندارد جای عالم غير عارف."** fıḳra-i şerīfesi meṯel-i sāʼir olmuşdur.

فالله الحمد والمنة وعلى حبيبه أشرف التحية.

Nevbeten baʻde nevbetin ṣadr-ı ṭarīḳat-ı ʻaliyye bir bedr-i kāmil-i ṣāḥib-ʻazīmete menzil-i ināre vü maşrıḳ-ı iḍāʼe olmaġla muntaẓırān-ı ʻināyeti ḳarīrü'l-ʻayn edip enfüs ü āfāḳa pertev-endāz-ı irşād olmuşdur.

دام ما دام بنو آدم وقام ما قام بناء العالم آمين يا مجيب الداعين.

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i ʻĀrif-i Ṯānī naḳd-i vaḳt-i evvel ve ekṯer-i evḳātda seyr **[S.130]** u seyāḥat-i dār u diyār ve teferrüc-i bāġ u rāġ u enhār üzere evāʼil-i nevbet-i ḫilāfetleri istiḳlāl-i Ebnā-yı Ḳaraman'a ve evāsıṭ u evāḫiri zamān-ı Yıldırım Ḫan'a teṣādüf edip henüz fetret-i Timuriyye sirāyet-kerde-i ʻurūḳ-ı memālik-i merz-būm-ı Rūm olmayıp aḥvāl-i ahālī, niẓām-ı tām üzere bī-kelāl ü melāl olmaġın eṭrāf-ı aḥbāb-ı bilād u

eknāf-ı ṭavā’if-i ümerā-yı ṣadāḳat-nijāddan tetābu‘-ı da‘avāt u telāṣuḳ-ı mürāselātla isticlāb-ı teveccüh-i ḳuṭbāneleri daḫi bādī-i nehżat u bā‘iṣ-i ḥareketleri olup ve sū-be-sū teşrīfleriyle ḳulūb-ı müştāḳīn taṭyīb ve bī-şümār-ı nüfūs-ı ḳābile mürīd-i muḫliṣ ü muḥibb-i ḫāliṣ olup gūyā dā’ire-i mülk-i Rūm yek-pāre mevlevī-ḫāne ve münkirīn-i mevleviyyü’l-i‘tiḳād, mānend-i mürde-i dīv-i racīm iḥāṭa-i ‘aẕamet-i nūr-ı ẕikrullahla beyne’l-maḳar ve’l-mefer ser-gerdān-ı tīh-i heyemān u esīr-i pā-bend-i ḫıẕlān ve mu‘aẕẕeb-i nekāl-i naḳd-i saḳar olup bu maḳūle livā-yı ta‘aṣṣublarınıñ menkūs ve ṭāli‘leriniñ ma‘kūs olmasın zu‘mlarınca eşrāṭ-ı sā‘atdan ‘add edip ser-i bī-devlet-i irādetlerine ḳıyāmet-i gün-ā-gün ḳopmuş-idi.

همچنین باد ابد الاباد.

Ḥattā Aydın-oġlu niyāzıyla Kestel ṭarafın pür-rūşenā-yı ẕikr ü ‘irfān buyurduḳlarında mün‘aḳid olan mecālis-i semā‘ u ṣafā-yı pür-ḫurūşda na‘ra-i dehşet-fermā-yı celāl-i āmīn ü püşt-i pā-yı ġayret-peymā-yı tedmīr-engīzleri niçe nevāḳış-ı sermediyyeniñ işārāt-ı ḥatfu’l-enfi olmaġla kec-naẓarān-ı āyīn-i vaḥdet-āgīn olan mütemerridīnden sāḥa-i bezm-i ma‘ārif-tev’emleri pāk u bī-bāk-i naḳş-ı pāy-ı aġyār olup yārān-ı yek-dilānla ḥalḳa-i ṣoḥbetleri gülşen ü rūşen olmuşdur. Fī’l-ḥaḳīḳa, ṣābit-ḳademān-ı merkez-i dā’ire-i vecd ü ḥālātıñ ḥālā püşt-i pā vü na‘ra-i lerze-fersāları āṣār-ı Celāliyye’den ḫālī olmadıġı āşināyān-ı reftāra pūşīde değildir. Ve kirāren ve mirāren cilve-ger-i merāyā-yı tecārib-i ṣaḥīḥa olmuşdur.

نعوذ بالله الحفيظ مما يؤدي إلى انكسار قلوبهم الزكية والنظر بالشزر والحول إلى أوضاع قوالبهم الصفية آمين *

***بحرمة السيد الأمين.**

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از نگاه کج بسوی راستان

بد نظر را کور و کوری بهتر است

Naḳlest ki

Ol kān-ı gevher-i ‘irfānıñ maḫlaṣ-ı iştihārları “‘Ārif” olduġu gibi ekşer-i mebāḥiṯ-i meclis-i ‘ālīleri ‘ārif ü ma‘rūf u ma‘rifet üzere dā’ire olup ser-rişte-i taḥḳīḳāt-ı rā’iḳaları be-her ḥāl ta‘rīf ü tavṣīf ü taḥḳīḳ-i umūr-ı ṣelāṣeye menūṭ olur idi.

مثلا العارف كله معروف ومعارفه لا ينكرها إلا النكرات والعارف يتموّج ولا يتغير والمعروف بلا معرفة كسراب بقيعة ولا معرفة بغير معروف عارف جان و ماعدا جهان است. والعارف تكفيه الإشارة من احتاج إلى العبارة. فليس بعارف والعارف من غاب عن التكلم والخطاب والمعرفة كيمياء السعادة والمعروف مرآة الشهادة والمعرفة روح الولاية والمعروف لب الكرامة ومحبوبية المعروفية للحق توجب مطلوبية العارفية من الخلق فمتى تخلف المُوجب عن المَوجب تقوم الساعة.

Ve ṣīve-i himmet-i eslāf-ı kirām olan te’līf-i *Ma ‘ārif-Nāme* niyāzında rū-māl-i peymānçe-i ġavṣānelerine “ دل آگاه و ديدهٔ روشن معارفنامهٔ انفس وآفاقست و بى اينان هيچ دفتر و ديوان مفيد ياران نشود!” maẓmūn-ı irşād-meşḥūnuyla teşebbüṣ-i aṣl-ı aṣīle terġīb buyurmuşlardır. Ḥattā cümle-i āṣār-ı celīle-i ma‘āriflerinde aṣḥāb-ı ma‘ārif-i penç-gāne olan selāṭīn-i dīhīm-i velāyetle mütevārid olduḳlarından mā‘adā müteferrid olduḳları ebkār-ı ma‘ānī, ḥayret-dih-i efhām u bākūre-i būstān-ı meşreb-i vāsi‘leri

leẕẕet-baḫş-ı kām-ı enām olmaġla ‘irfān-ı seyyār u ‘ummān-ı esrār vaṣf-ı laṭīfiyle ma‘rūf-ı ‘urefā-yı dār u diyār olmuşlardır.

چنانکه گفته اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که ارث اثر یابد از سلف

رفته رفته میشود خیر الخلف

ورنه در تیه هوا چون گرد باد

میدود بیهوده و گردد تلف

Rivāyet-konend ki

Daḫīl-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i pür-ma‘rifetleri olan ḫulleṣ-i iḫvān u ḫullān ve zümre-i teveddüd-i bī-īḳān ve fırḳa-i tefriḳa-i tereddüd-i imtiḥān, mir’āt-ı muvācehe-i serīre-i ṣāfiyelerinde serā’ir-i kāminelerin mu‘āyene ve herkes şānına lā’iḳ mu‘āmele ile mübāderet-i merāsim-i şükr ü tedārük-i isti‘fā-yı ḳuṣūr edip ḍarb-ı evvel feth-i bāb-ı ḫızāne-i ‘irfān u neşr-i fevāyiḥ-i **[S.131]** ḥikem ü ‘iber ile muġtenim ve gürūh-ı şānī niṣār-ı cevāhir-i naṣāyiḥ-i terġīb ü terhīble müstefīd ve ferīḳ-i ṣāliṣ ḥişşe-i aḥmaḳān olan sükūt-ı sükūn-endūdlarıyla mündefi‘ olup el-‘ıyāẕu billāhi’r-Ra’ūf, ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarında cür’et-nümā-yı lem ü lā olanlardır. Ḥāl, müteġayyir-i sū’-i me’āl olup vaḳt-i iḥtiżārda kelime-i şehādet yerine lem ü lā ile ḫatm-ı kelām eyledikleri nümüne-i ḫusrān-ı ḫitām ve emāre-i ḥırmān-ı li’ām olmaġla aḳribā-yı ḳarābet-şi‘ārlarından ‘ırḳ-ı şefḳat cünbān olup bu maḳūle bī-behregāna daḫi şümūl-i kerem-i ‘umūmu’l-berekātların niyāzmend olanlara **“ رجا از فتاح هادی کنید که**

گوش ایشان کشاید و گرنه باب دعوت همیشته کشاده و لوازم میزبانی همواره آماده است. فهل من مجیب منیب.” ile pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گرچه ناصح را بود صد داعیه

پند را اذنی بباید واعیه

“ختم الله را چاره جز فتح الله نیست.” nefes-i ṣamṣāmīleriyle ḳaṭ‘-ı rişte-i ḫalecān u ḥasm-ı reg-i imtiḥān-ı gerden-keşān etmişlerdir.

چنانکه فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر سخنکش یابم اندر انجمن

صد هزاران گل برویم در چمن

ور سخنکش یابم ان رهزن بمرد

میگریزد نکتها از دل چو دزد

سمع چون مختوم دست حق بود

نصح کردن ظلم و شدق و دق بود

Mervīst ki

Ol gevher-i şeb-çerāġ-ı lücce-i ma‘ārif, sāḥil-i şūretde ve ḫuşk-sār-ı ṭabī‘atde ārāmdan melūl olup yine cānib-i menşe’-i pīşīne pertev-endāz-ı teveccüh olmaġla ġalebāt-ı ḥālāt dem-be-dem efzāyiş-peẕīr ü telāṭum-ı emvāc-ı eşvāḳ-ı nefes nefs-i sefīne-i nefīse-i beden-i ḳudsī-ṭıynetlerini sā’iḳ-i semt-i istiġrāḳ olup āḫırü’l-emr, bād-bān-küşā-yı cānib-i mülk-i beḳā vü rāst-dār-ı ḫele-i vā-ḥasretā ilā liḳā’i’l-ābā ve mübādir-i vedā‘-ı dāru’l-fenā olup ḥażret-i velī-‘ahd-ı velāyetleri olan Çelebi Emīr ‘Ādil-i Kūçek’i dest-i kerāmet-peyvestleriyle mesned-i ḫilāfet-i türbe-i mu‘aẓẓama (nevverehā’llāh)a taṣdīr buyurup ‘āmme-i ḫavāṣṣı ḫıdmet-i iḫtirāmına ta‘yīn buyurup **“من أرادنا فليكن مريده.”** ṭuġra-yı ġarrāsıyla menşūr-ı niyābetlerin tevşīḥ ‘aḳībinde gülbāng-i Mevlevī-keş-i tebrīk olup ḫalvet-ḫāne-i melā’ik-āşiyānelerine rücū‘ eşnāsında mānend-i sāye, rū-māl-i pāy-ı ‘illiyyīn-peymāları bulunan maḥremān-ı rāza tavṣiye-i tesviye-i cihāz-ı intiḳāl buyurduḳları hengām-ı şāmiñ zamān-ı ẓuhūr-ı tebāşīr-i ṣubḥunda bedr-i kāmil-i rūḥ-ı revānları āfil-i bāḫter-i fenā vü ġavṭa-ḫor-ı muḥīṭ-i ḫafā olmuşdur. Ve ‘aḳīb-i vefātlarında aḥzān-ı fevāt-ı ni‘met-i ṣoḥbet-i şerīfeleriyle nālān u giryān olan ‘andelībān-ı gülşen-i maḥabbetleriniñ naġamāt-ı merşiye-perdāzlarından cā-nişīn-i velāyetleri Emīr ‘Ādil-i Kūçek ve pür-enīn-i ḥurḳat-ı fürḳatleri Cemāleddīn ḥażretleriniñ eşer-i mü’eşşirleri ḫitām-ı menḳabe-i laṭīfeleri ḳılınmışdır:

(Ez-Ān-ı Emīr ‘Ādil)

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ḥażret-i ʻĀrif-i sırr-ı melekūt

Bezm-i emlāke idüp şedd-i niṭāḳ

Mātemi bükdi belin eflāküñ

Fürḳati ṭāḳatimüz eyledi ṭāḳ

(Ez-Ān-ı Cemāleddīn)

(Ḳıṭʻa)

[Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūl]

ʻĀrif Çelebi daʻvet-i ābā ile āh

Nā-geh çekilüp gitdi beḳā mülkine āh

Geldükde niẓām-ı ṣadefe yaʻni ḫalel

Çekdi güherin ehl-i fenā silkine āh

<u>Ve Daḫi</u>

Netīce-i ẕāt-ı müsellemetü'ṣ-ṣıfātları ḥażret-i ḫalefü'l-cemāl-i Cemāleddīn (ḳuddise sırruhu'l-mübīn) eşnā-yı iḥtirāḳ-ı iftirāḳlarında bī-iḫtiyār, şeb u rūz sīne-kūb-ı derd-i hicrān olmaġla āşināyān u ḫ^{w}īşān bir vechile teskīn ü tesellī edemeyip nā-çār müstemidd-i sırr-ı büzürgvārları olup maḫdūm-ı muḥterem ü manẓūr-ı mükerremlerine verā-yı tutuḳ-ı ufḳ-ı ḫayālden ʻarż-ı dīdār eylediği sürūr-ı nā-maḥṣūr ḫılālinde " برای کهن بنای بدن اینقدر دم سرد زدن نشاید که در میانهٔ لطائف ارواح و شرائف اسرار بهیچ راه فراق نگنجد! " nefes-i ḳudsīleriyle bi'l-külliyye tesellī-baḫş olduḳları ve ol şehzāde-i sāmī-tebārı maʻiyyet-i rūḥānīlerine irşād u ġam-ı firāḳdan āzād buyurmaları ʻaynu'l-

cem‘-i ḫullānu’l-vefāyı daḫi dil-şād ve ta‘arrużı nefeḥātı sırrıyye-i muḳaddeselerine mu‘tād etmekle müştāḳānı ṣoḥbet-i ẓāhire-i eslāfı ‘iẓāmı bī-ḳaydı te’essüf ü me’mūnı ġā’ile-i telehhüf etmişdir.

Fī’l-ḥaḳīḳa, āşināyānı rūḥāniyyete ḫafī değildir ki cem‘iyyet-i rūḥāniyye tefriḳa-peẕīr olmayıp ve ictimā‘ı ittiḥād, ma‘raż **[S.132]** iftirāḳ olmadığı müte‘alliḳānı ṣuver ü nuẓẓārı ẓevāhire gerçi ifāde bīrūnı ḥadd-i imkāndır.

من بكى قلبيك على نفسه فإنه أسير حسه.

Lākin mebde’ ü me‘ādı keşret ü vaḥdet ve bidāyet ü nihāyet-i iḫtilāfı ittiḥād olduġu ledā ehli’l-ḥaḳīḳa resīde-i derece-i taḥḳīḳdir. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, teḫālüf-i zücācāt u meṣābīḥde tevāfuḳ u ittiḥād olduġu manṣūṣun-‘aleyh ve ḳıṣṣa-i iş‘āl ü iṭfā-yı şümū‘ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)le cilve-ger-i minaṣṣa-i ‘ayān olmuşdur.

متعنا الله الهادي باطلاع خبايا أطوارهم وانتفاع مزايا أسرارهم آمين يا مجيب السائلين بحرمة من *

*أُرسل رحمة للعالمين.

(Der-Beyān-ı Mefāḫir-i Cemīle-i Ḳuṭb-ı Kāmil ü Ġavṯ-ı Vāṣıl A‘nī Ḥażret-i Çelebi Emīr ‘Ādil-i Kūçek İbni Emīr ‘Ālim)

رضي الله عنهما وعن آبائهما أبد الآباد وأرضاهم بشهوده في رياض الأنس يوم التناد آمين يا عميم الإحسان إلى العباد.*

Rivāyet konend ki

Ol ser-ḥalḳa-i cem‘iyyet-i ‘ilm ü ‘irfān ve merkez-i dā’ire-i irşād-ı iḫvān u ḫullān, pāy-ı temkīn-i dār-ı meydān-ı imtiḥān ve bī-ġā’ile-i teżādd u teḳābül-i aḳrān müsellemü’l-küll-i mensūbān-ı ḫānedān olmaġla mu‘arrifīn-i bezm-i evvelīn ü münşidīn-i tehniye-dārān, hengām-ı cülūs-ı taḫt-gāh-ı ḫilāfetlerinde **"** السرير للأمير **العادل."** fıḳrasıyla dem-sāz-ı ḳavvālān-ı medāyiḥ-serā olmuşlardır. Ve evā’il-i neşv ü nemā ve evān-ı cūş-ı bahār-ı ṣıbālarında fiṭnat u edeb-i māder-zādların ve firāset ü kiyāset-i cibillī-i ḫudā-dādların müşāhede eden kibār-ı silsile-i zekiyye lehce-i pür-behcelerinde “Pīr ‘Ādil” şöhretiyle mümtāz olup yevmen-fe-yevmen kevkeb-i şānları

ṣā‘id ve tevfīḳ-i Rabbānī müsā‘id ve āḫırü’l-emr, tefe’’ül-i pīşīn cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr-ı pesīn olup ‘āmme-i mürīdāna pīr ü kāffe-i derdmendāna dest-gīr olmuşlardır.

چنانکه فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رهبر منزل نخواهد بود جز پیر قدم

ورنه در ماند ز افت و خیز خود پیر قدم

و گفته اند که پیر پیر حالست، نه پیر سال. پیری بکمالست نه با مه و سال و حضرت پیر قدس سره المنیر در مثنوئ معنوی میفرماید:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پیر پیر عقل باشد ای پسر

نی سپیدئ موی اندر ریش و سر

أی بسا ریش سیاه و مرد پیر

ای بسا ریش سپید و دل چو قیر

طفل گیرش چون بود عیسی نفس

پاك باشد از غرور و از هوس

Āvürde end ki

Ḥażret-i şāhzāde-i sāmī-güher, ke'l-ḳameri leyletü'l-bedr çār-deh-sāle ve çeşm ü çerāġ-ı peder iken pīrān-ı silsile-i zekiyye ʻalā ṭarīḳi'l-muṭāyebe cenāb-ı firāset-me'āb-ı rūşen-cevāblarına **"ما جوان پير و بى رعيه امير و عادل بى داروگير نديديم جز شما."** ʻunvānıyla ḫiṭāb buyurduḳlarında bedīheten **" ما جوان زمانى و پير ذاتى و امير رعيۀ واجب الرعايۀ عالم كبراى أحسن التقويم ودادار ميانۀ منازعات نفساينه و روحانيه ايم."** nefes-i nefīsleriyle güş-dārān-ı saʻādetlerin vālih-i tīh-i taʻaccüb edip cümleten yek-lehce-i şenā-yı pür-behceleri ve **"عليك عين القدير، اى جوان پير!"** zemzemesiyle terennüm-serā-yı duʻā-yı ḫayr etmişlerdir. ʻAle'l-ḫuṣūṣ zīb-i serīr-i ḫilāfet ü rāyet-efrāz-ı sırr-ı velāyet olduḳlarında **"پيش ازين عادل صفت امير بود. اكنون مضاف اليهش خواهد بود."** remziyle bi'd-defeʻāt taḥrīk-i zebān-ı ġaybī-beyān buyurmaları Meḥmed Ḫān bin Bayezid Ḫān cülūs-ı taḫt-ı saʻādet-me'nūs eyledikde cilve-nümā-yı meydān-ı ʻayān olmuşdur ki sābıḳan eğerçi Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ʻani'l-beliyye) ve Aḳsaray ḥavza-i teshīr-i Sulṭān Bayezid'e dāḫil olmuş idi. Lākin mużāfāt-ı mülk-i Yunan, henüz mekā'id ü meẓālim-i Evlād-ı Ḳaraman'la müẕebẕebü'l-ḥāl idi.

Fe-emmā beyne'l-ʻādileyn nisbet-i iżāfī te'kīd-peẕīr olduḳda bi'l-külliyye hümā-yı himmet-i bī-himmetān mużāf-ı sāye-endāz-ı firaḳ-ı mużāfun-ileyh olmaġla bi-te'yīdi'l-Meliki'l-Muġīṯ mülk-i merḳūm, bi-cümleti't-tevābiʻ ve'l-levāḥıḳ ḳabża-i taṣarruf-ı mülk-i merḥūma rām ve devlet-i manṣūre-i Āl-i ʻOṯmān'a mülḥaḳ bi't-temām olduḳda beyne'l-ahālī vird-i zebān-ı şükrān olan el-minnetü lillah ki **" ولى و الآن بلغ الأمانة إلى أهلها والئ ما عادلند."** muḳaddemesi maʻrūż-ı pīşgāh-ı imtinānları olunca **"وأوصل الإضافة إلى محلها."** buyurmalarıyla kenz-i nihān-ı remz-i muʻciz-beyānları rū-

nümā-yı verā-yı perde-i ḥarf u ṣavt olduġu ol pādişāh-ı dād-güsteriñ anıñ gibi bir ġavş-i pür-ġayrete intimāsı ve işārāt u ‘ibārātına ez-dil ü cān inḳıyād **[S.133]** u i‘tināsı mü’eyyid-i mācerā vü mü’ekkid-i mā-meżā olup zamān-ı devlet-i velāyetlerinde ‘الظاهر عنوان الباطن’ sırr-ı ser-bestesi bīniş-verān-ı dār u diyāra hüveydā vü pedīdār olmuşdur ki

گفته اند: مالك ولايت را از صاحب ولايت نا گزير است. * نكتهٔ لطيفه * والئ بى ولى يك قامت الفستكه نه حركت بركت و نه معنئ مصلحت دارد. ولا ولاية بالفتح الا بالولاية بالكسر والى اگر بنفس نفيس خود ولى باشد. فبها ونعمة وإلا فلا بد من الاستظهار بأهل الولاية وإلا فعليها ونقمة العارف تكفيه الإشارة.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i ḥāmil-i esrār-ı eslāf-ı Ṣıddīḳıyye-i Ḫudāvendigārī ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı meydān-ı merdān-ı rāh-ı Ḫunkārī a‘nī cenāb-ı faḫru’r-ricāl ü zübdetü’l-abdāl Pīr Emīr ‘Ādil-i ṣāḥibü’l-ḥāl, feth-i ḫızāne-i maḳāl buyurup le’ālī-i şemīne-i rümūz-ı cedd-i emcedlerinden pīrāye-i ṣaḥā’if-i i‘tibār u güş-güẕār-ı kibār olan efsūs u tebşīri cāmi‘ ve mükāşefe-i ḥavādiş-i ātiyyeyi ḥāvī nefes-i ḳudsīleri ve eşer-i ünsīleridir ki īrād olundu: **“ دريغا! اهل قونيه از سماع پر شوق ما ملول ميشوند و زير و زبر طعنه ميزنند و بدين خوشيها و شاديهاى ما راضى نيستند و همچون قوم سبا كفران همت حق ميكنند. همانا عمالك يوم الدينع جزاى كفران و شومى طغيان ايشان را چندانى غم و پريشانى بر ايشان ريزاند كه همه شان عاجز و بيچاره شوند و ترك عيال و جلاى وطن كنند و اغلب مهتر زادگان و اكثر ابناى اين ديار باد بار علت و قلت هلاك شوند. آخر الامر چون مستسعد توبه و استغفار شوند و اولاد و احفاد و اعقاب ما را باعتقاد تمام مبجل و مكرم دارند، بفضل الله تعالى شهر قونيه از نو معمور شود. اهل زمان سماع دوست و مردم ذوقى باشند و عالم عشق همه جهان را فرو گيرد و كافهٔ مردم عاشق كلام ما باشند و عظمت اين خاندان چندانكه رو در ترقى گيرد خواست الله تعالى پيش رود**

یاران ما بر عالمیان بچرپند هم بقال و هو بحال و سر -وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ-[610] معلوم اهل عنایت شود إن شاء الله تعالی." bi't-temām yād buyurup bi-'ināyeti'l-Ġayūri'l-Muġīṯ ve bi-imdādi aġvāṯihi nevbeten ba'de nevbetin evān-ı āṯār-ı efsūsiyye güẕerān olup bu bende-i kemterleri evāsıṭ-ı müddet-i eṯmār-ı beṯāretlerine muvaffaḳ ve işāret-i 'aliyyeleri üzere muġtenim-i ni'am-ı faẕliyye olduġu muḥaḳḳaḳdır ki Bayezid Ḫān'ıñ Şehzāde Ḳorḳud müdāfa'asına iḳdām eylediğinde iġāṯe-i teveccüh-i Emīr 'Ārif-i Kūçek ile ba'ż-ı eyālet-i merḳūmeyi bī-daġdaġa-i ceng-i çeng-i teshīre alıp ve Sulṭān Meḥmed daḫi i'āne-i ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarā-yı bābullahla baḳıyyesine mālik olup ahālī-i diyārımız teṣādüm-i Devlet-i Çoban eṯnāsında pā-māl-i ḥavādiṯ-i devrān olmadan sālim ü ġānim-i āṯār-ı ma'delet-i Āl-i 'Oṯmān ve bī-ġā'ile-i mekā'id-i Ebnā-yı Ḳaraman olmuşlardır. Kendi zamān-ı sa'ādetlerinde olan vücūh-ı te'yīd ü teysīri i'āne-i ḳulūb-ı münkesire 'unvānıyla īrād-ı tevriye-āmīz buyurmuşlardır.

Lākin pertev-i cihān-gīr-i ḫurşīd-i himmet-i 'aliyyeleri rūşenā-fermā-yı dīde-i 'acāyib-dīde-i pādişāhī ve mu'āyene-kerde-i 'uyūn-ı a'yān-ı devlet-i naṣfet-penāhī olmaġla hezār hezār ṣıdḳ u iḫlāṣla cānib-i cenāb-ı kerāmet-me'āblarına bi-ecma'ihim münceẕib olup Ḥażret-i Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed) nevbetinde 'Oṯmān Ġāzī 'araḳıyye-i irādet-pūş olduġu gibi Sulṭān Meḥmed daḫi zamān-ı Emīr-i 'Ādil'de tecdīd-i 'ahd-ı ḳadīm ile münīb-i ṭarīḳa-i Mevleviyye ve 'araḳıyye-pūş olduḳda [611]'الناس على دين ملوكهم.' 'āmme-i ricāl-i devlet şeref-i inābetleriyle ser-efrāz ve tāc-ı istiḳlālle mümtāz olduḳları zīver-i ṣaḥā'if-i tevārīḫ olduġundan mā'adā imdād-ı rūḥānī-i aḫlāf-ı zekiyyeleriniñ isticlābı ve bereket-i inābetleriniñ imtidādı ricāsıyla a'ḳāb-ı erīke-zībāna veṣāyā-yı ekīdeleri düstūru'l-'amel olup her cülūs-ı

[610] Bakara Sûresi, 2/255. Âyet: "Allah, O'ndan başka tanrı yoktur; O, hayydir, kayyûmdur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. (O'na hiçbir şey gizli kalmaz.) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O, yücedir, büyüktür."

[611] Aliyyü'l-Kârî, *el-Esrâru'l-merfûʿa,* c. I, s. 367; Fettenî, *Tezkiratü'l-mevzûât,* c. I, s. 182.

hümāyūnda ol şīve-i laṭīfe vü ‘ādet-i şerīfe mürā‘āt buyurula gelip ihmāl olunduġu nevbetlerinde işr-i eşer-i eslāf-ı inṣāf-şiyem taḥallüfünüñ gerd-i intiḳāli, merāyā-yı ricāli mükedder ede gelmişdir.

’من جرب المجرب حلت به الندامة.‘[612]

Ve fī’l-vāḳi‘, Sulṭānu’l-mükāşifīn ḥażretleriniñ nefes-i ḳudsīleri ke-infilāḳı’ṣ-ṣubḥ, tebāşīr-i beşāret-nümā olup diyār-ı Yunan müceddeden ‘umrān ve ehli aṣḥāb-ı ẕevḳ ü ‘irfān ve sükkān-ı **[S.134]** āsumān-āsā mūla‘-ı devrān u dest-efşān u pāy-kūbān-ı meydān-ı vecd ü ḥāl ve rūy-māl-i āsitān-ı melā’ik-āşiyānları olmuşlar.

أدام الله أذواقهم وضاعف أشواقهم آمين آمين يا هادي المسترشدين.

Fī’l-ḥaḳīḳa, münāsebāt-ı ervāḥ-ı ‘āliyye vü teveccühāt-ı ḳulūb-ı sāmiye ḳavālib-i nūrāniyyeniñ teraḳḳī-i ḳābiliyyātına bā‘iş olmaġla ṭaraf-ı muḥīṭ-i feyż-i aḳdesden istifāża-i iḳbāl-i ṣūrī vü ma‘nevīlerine vesīle olmaḳ gūyā nüdemā-yı muḳarrebīn-i selāṭīn ile tevessül edenleriñ maḳżiyyü’l-merām u merfū‘u’l-maḳām olmasıyla mütenāẓırīn-i ẓāhir ü bāṭın vāḳi‘ olmuşdur.

فالسعادة العظمى للمتوسلين بهم إلى الحقيقة القصوى وبها إلى سر حقيقة الحقايق والخسارة غاية الخسارة للمتكاسلين المتنافرين المحرومين عن مائد فوائد مقام الوسيلة العليا. نعوذ بالدافع الحفيظ عن تنافرهم وتخالفهم الشاهدين على الخذلان الأزلي والخسران السرمدي. هنيئاً لأرباب الوفاء صفاؤهم ويا خيبة للذي جفا وتعنتا.

[612] Zebîdî, *İthâfü’s-sâdeti’l-müttekîn bi-Şerhi İhyâ’i ulûmi’d-dîn*, c. I, s. 511.

Menḳūlest ki

Zeynü'l-maḥāfil-i Mevleviyye vü şem'ü'l-mecāmi'i'l-evleviyye olan āyīn-i ḥikem-āgīn ü erkān-ı 'ibret-beyān ü ādāb-ı leṭāfet-me'āb-ı mecmū'a-i 'uẓmā-yı tevḥīd ü ma'rifet olup hūş-der-dem ü naẓar-der-ḳadem ü sefer-der-vaṭan u ḫalvet-der-encümen ve yād-gerd ü bāz-geşt ü nigāh-dāşt-ı 'uẓamā-yı Naḳşibendiyye semā' u ṣafā-yı vecd ü ḥāl ve tecerrüd-i 'alāyıḳ u teferrüd-i emṣāl ve ceẕbe-i ẕū'l-celāl-i şemsiyye vü 'aşḳıyye ile memzūc u muḫammer ve ādāb-ı ḳudemā vü ṣūfiyye ve rüsūm-ı sülūk-i mülūk-i ḥaḳīḳatle mu'anven ü mestūr olup ḥālā beyne'l-iḫvān mütedāvil olan ḫurde-i ṭarīḳat 'unvānıyla ma'hūde ḥarekāt u sekenāt-ı müsteḥabbe-i işārāt-āmīz ki lede'l-vāḳıfīn 'ilāve-i ḫāṣṣa-i reftār-ı sālikān-ı ṭarīḳatimizdir, bi'l-cümle nevbet-i velāyet-i Pīr 'Ādil'de berāhīn-i keşfiyye ile istiḥsān u istiḥbābı nümāyān olmaġla terġīb-i iltizām u tertīb-i ġaybī-niẓām ile tezyīn-i cünbiş ü ārām ve taḥsīn-i reftār u güftār-ı iḫvān u ḫullān buyurulup şīve-i reviş-i pāk ü mīve-i meniş-i tāb-nākleri ḥasretu'l-'urefā vü ḥayretu'ẕ-ẕurefā olmuşdur.

انچه عیانست، مستغنئ بیانست.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نزد آنکه "لم یذق" دعویست این

پیش سکان افق معنیست این

لاف و دعوی باشد این پیش غراب

دیك تی و پر یکی نزد ذباب

Rivāyet konend ki

Ḥażret-i Pīr ʻĀdīl-i iʻtidāl-semīr ü ḳuṭbu'l-aḳṭāb-ı tecellī-tenvīr ü ġavşu'l-maẓlūmīn-i ġayret-tedbīr ü seyfü'l-ḥaḳḳ-ı muḫālif-tedmīr, sāye-i dīvār-ı ḥimāyelerinde ʻāmme-i bī-kesān āsūde-ser ve zīr-i ḳādime-i ṣıyāne-i ʻināyetlerinde kāffe-i derdmendān bī-keder olup mecālis-i ʻāliyye-i naṣāyiḥ-me'āliyyelerinde ekşeriyā ʻ دار الظالم خراب ولو بعد حين من أعان لها ظالماً سلطه الله عليه. ʼ ḥadīş-i şerīfin [613]- وَلَا -تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ-[614] āyet-i kerīmesin ve ḳadḥ-ı ẓulm ü hicā-yı ẓālim ve meyl-i cānib-i ẓaleme müteʻallik āşār-ı vaʻīdiyye īrād u beyān buyurulup ṭavā'if-i sitem-kārāna tehdīd ü tevbīḫ ve gürūh-ı maẓlūmīne tebşīr ü tesellī ve keẕālik ʻadl u iḥsān bābında şeref-yāfte-i vürūd u nüzūl olan aḫbār-ı şerīfe ve āyāt-ı laṭīfe-i vaʻdiyye şerḥ ü tefsīri ile ṣūrī vü maʻnevī cevr ü sitemiñ mefāsidin taḥḳīḳ ve dād u inṣāfiñ fevā'id ü meṣāliḥin tedḳīḳ ile ıṭfā-yı nā'ire-i ẓulme saʻy ve neşr-i fevāyiḥ-i maʻdelete iḳdām siyāḳında iġāşe-i maẓlūm u ihāne-i ẓālimden ḫālī olmadıḳlarından māʻadā her çend pīşgāh-ı velāyet-destgāhlarında ki aḥvāl-i ẓaleme yād olunsa nefes-i ʻibret-tev'emleri müterediddi-i mā-beyn-i fırḳateyn olup gāh **"أصلحه الله!"** ve gāhī **"دمره الله!"** ṣūretinde velvele-fermā-yı ṣımāḫ-ı āẕān-ı ḥużżār olduḳda be-her ḥāl bi-fażlillahi'l-Müteʻāl ve bi-ġayreti'l-ʻAzīzi ẕū'l-celāl maẓhar-ı ḫayr duʻāları serīʻan ve ʻācilen müteşebbiş-i dāmen-i tevbe vü istiġfār ve muʻtedilü'l-eṭvār u perhīz-kār, mevrid-i bed-duʻāları ḳarīben maḫẕūl ve ġarīḳ-i gird-āb-ı nekbet ve sā'ire ʻibret olmaġla bed-dimāġān-ı nev-devletān hirāsān-ı ṣadme-i saṭvet-i ġavşāneleri ve dest-i teṭāvül-keş-i āstīn-i ḫumūl olmuşlar idi. Ve bu ḫuṣūṣda şiddet-i ihtimāmları ve ḥiddet-i iḳdāmları bī-ḳaydān-ı yārāna taʻaccüb īrāş edip ve müteraḳḳıb-ı küşāyiş-i revzene-i mükāşefe olduḳlarında **" عباد را بولات و ولات را باوليا**

[613] Hûd Sûresi, 11/113. Âyet: "Zulmedenlere meyletmeyin; sonra size ateş dokunur (cehennemde yanarsınız). Sizin Allah'tan başka dostlarınız yoktur. Sonra (O'ndan da) yardım göremezsiniz!"
[614] Bakara Sûresi, 2/270. Âyet: "Yaptığınız her harcamayı ve adadığınız her adağı muhakkak Allah bilir. Zalimler için hiç yardımcı yoktur."

nuṭḳ-ı "سپرده اند که در تدبیر و تدمیر ایشان (۱۳۵) یکذره تهاون شایان شان شاهان معنی نباشد. bāhirü'ṣ-ṣıdḳlarıyla sedd-i bāb-ı tereddüd ü redd-i cevāb-ı teveddüd buyurmuşlardır.

كما أشير إلى هذه الدقيقة بما قيل عن السلاطين ظلال الخلفاء. فإن الخلفاء ليست إلا الأغواث والأقطاب. كما أن الظلال تتبع الأشخاص فكذلك السلاطين تنقاد للخلفاء في أمور خلافته الجلالية والجمالية. فالكل آلات يد القدرة فالوظيفة للمتأدبين الاعتبار والاصطبار.

<u>Naḳlest ki</u>

Ol şāh-ı eḳālīm-i edeb ü māh-ı menāzil-i ṭaleb, ḫızāne-küşā-yı iḥsān u pertev-feşān-ı sālikān olup memālik-i enfüs ü āfāḳda medār-ı niẓām-ı aḥvāl-i enām u mebnā-yı aḥkām-ı taḳvīm-i efhām olan aḳsām-ı 'adli itmāmla pervānegān-ı şem'-i irādetlerin ta'dīl-i erkān-ı seyr ü sülūka irşād buyurup evvelā ta'rīf-i 'adl u ẓulme āġāzla " العدل عبارة عن رعاية التناسب بين الأوضاع والمواضع والظلم هو ارتكاب التنافر بين الأحوال " şāniyen taḳsīmlerine şürū'la "والمحال". الشريعة والطريقة والحقيقة والمعرفة عدل وظلم فعدل الشريعة قد قضت أوطاره علوم الفروع والاعتقاد وهو المعبر عنه باعتدال السير في مناهج الائتمار والانتهاء واقتصاد التصديق في مناهج الإيقان والإذعان وعدل الطريقة. قد أنارت براهينه كتب الأخلاق والآداب وهو المعبر عنه باعتدال السلوك إلى مسالك التخلية والتحلية واجتهاد الاخلاص في مناهل التنقية والتصفية وعدل الحقيقة. قد قام بأمره علم التصوف وهو المفسر باعتدال التحقق في المقامات الفرقية والجمعية. والاستشهاد في المشاهد الوجودية بلا بقية وعدل المعرفة. قد جمع شمله زعامة الفيض الأقدس وعناية السر الأنزه وهو المومئ buyurup "إليه بالوقفة في عرفات جمع الجمع والحيرة في مجمع بحري الفناء والبقاء وظلمها خلافها. iḥāṭa-i dā'ire-i 'adl-ı bī-'adīllerin iş'ār ve mefārıḳ-ı müsterşidīne le'ālī-i şemīne-i ḳulzüm-i ḥaḳāyıḳ ve envār u cevāhir-i nefīse-i ma'ādin-i işārāt-ı esrār-niṣār buyurmuşlardır. Fī nefsi'l-emr, remz-i i'tidāl-i āşināyān-ı ūlü'l-elbāba 'ayāndır ki bu

icmāl-i ḥasretu’r-ricāllerinde ta‘biye buyurulan fevā’id-i cemme netāyic-i muḳaddemāt-ı cümle-i ‘ulūm ve lübbü’l-lübāb-ı şemerāt-ı riyāż-ı kütüb-ḫāne-i ḫuṣūṣ u ‘umūmdur.

الله دره قدس سره وعمم بره آمين يا رب العالمين.

<u>Naḳlest ki</u>

Ṣoḥbet-i şerīfelerinde baḫş-ı aṣḥāb-ı māye vü mücidd-i sünne vü ḳāmi‘-i bid‘a imtidād-peẕīr olup herkes bi-ḳadri ‘aḳlihi ve naḳlihi ḥall ü ‘aḳd ve men‘ u teslīm edip lākin ẓābıṭa-i mu‘tedün-bihāya mühtedī olmamaġla şifā-yı ṣadr ḥāṣıl olmadıġın müşāhede buyurduḳlarında taḥrīk-i lehce-i behce ve muvāfiḳ-ı nefsü’l-emr ta‘yīn-i ẓābıṭa buyurup **“ العادل إذا كان جامعاً للعدل النفسي والآفاقي بأقسامه فهو صاحب زمانه وخليفة قرنه ومالك أقرانه. وهو محيّ السنة ومميت البدعة وإن لم يكن جامعاً لهما فهو شيخ عصره ومنصف وقته. فإن اجتمعا واتحد الشيخ والمنصف يكون الصاحب مركبا منهما. فالصاحب الأول مفرد فريد واحد وحيد وصاحب المائة نشأ في اثنائها وإن لم يتفق رأسها بذاته فإن بركاته باقية إلى النوبة القابلة والصاحب الثاني مركب تركيب الروح والجسد. فكلما امتزجا صار مزاج العالم على الاعتدال. بعدلهما وإذا افترقا بالموت يختل النظام الأول. فإن مات الشيخ يبقى العدل الصوري كالجسد بلا روح وإن مات الملك المنصف يبقى العدل السري كالروح بلا جسد. وهو أيضاً صاحب مائة إذا عدم الأول فهذان الصاحبان أصلان أصيلان وتكون لهما فروع من المذاهب والطرق والملوك والأمراء. لكنها لا تصدر عنها آثار يعتد بها إذا مضى الأصل فصاحب المائة لا يوجد إلا واحداً بسيطاً أو مركباً وفروعه تتعدد وتتكثر حسب ما قلنا فلهذا اختلف في أصحابها واتخذ كل فريق فرعها أصلاً وللناس فيما يعشقون مذاهب كل حب بما لديهم فرحون. ولكل وجهة هو موليها فالأول يكون على قدم أقدام المرسلين والثاني يكون على قدم موسى وهرون والفروع تكون على قدم الأنصار والحواريين.”** beyān-ı ḥaḳāyıḳ-‘ayānlarıyla cümleyi iḳnā‘ ve intisāblarına iṭmā‘ buyurmuşlardır.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

مشو دور از در صاحب زمانی

که تا یابی ز هر بیداد امانی

[S.136]

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس بهر دو روی ولئ قائمست

تا قیامت آزمایش دائمست

پس اما حی دائم آن ولیست

خواه از نسل عمر خواه از علیست

مهدی و هادی ولی ای راه جو

هم نهان و هم نشسته پیش رو

او چو نور است و خرد جبریل اوست

و ان ولئ گم ازو قندیل اوست

و انك زين قنديل كم مصباح ماست

نور را در مرتبه ترتيبهاست

آورده اند كه

از حضرت پیر قدس سره المنیر استفسار گرداند که از کدام قسم بوده است؟ فرموده اند که آن شهنشاه لا مکان جاه ولا زمان دستگاه مقسم اصحاب ماه بود و گر هر تابدار ذات او از مرایای اقسام نوبة بعد نوبة لمعان عمیم و تلالؤ عظیم دارد که گر کسی او را صاحب الف ألوف گوید، در وصفش تقصیر کرده باشد. چه جای صاحب مائه است که محی الفریضة معرفتست و قامع البدع انانیت و هیکل الامان کردن شتر کون است.

dem-i rūḥ-baḫş u ”و سر چشمۀ آب وجد و حالت است ان أصبح ماؤكم غورا فانتظروا الساعة فورا.“ pür-fütūḥlarıyla müte‘aṭṭışīn-i ḫullānü’l-vefāyı sīrāb-ı zülāl-i zindegī buyurup muḥīṭ-i kemāl-i sulṭānü’l-‘āşıḳīn ve Ḫudāvendigār-ı ḥaḳīḳatden rişte-i cüz’iyye ile ḫuşk-sār-ı ṭabāyi‘-i ehl-i iḫlāṣı bi’l-külliyye şād-āb etmişlerdir.

چنانکه فرموده اند:

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

چو آفتاب جمالت بر آمد از مشرق

ز ذره ذره شنیدم که نعم مولانا

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

درون ظلمت هستی و یست آب حیات

خورید جمله ازین چشمه گر خضر سایند

Menḳūlest ki

Ol ḳulzüm-i gevher-i cümle-i nevādir-i ʻulūm-ı cenāb-ı mekārim-nişābından deryūze-gerān-ı dürr-i girān-behā-yı esrār-ı Furḳāniyye istidʻā-yı tefsīr-i sābıḳ bi'l-ḫayrāt ve muḳteṣid ve ẓālim-li-nefsihi eylediklerinde " جامع عدل انفس و آفاق سابق بالخیرات و قائم بمیزان القسط فی دائرة نفسه فحسب مقتصد است. أما ظالم نفسه فهو أظلم لغیره. إذا قدر فإن من لا یرحم نفسه لا یرحم غیره ولا یُرحم فالرحماء هم العادلون. فقط فلا ترجوا المعروف من أهل النکر ولکن ظالم الغیر ظالم لنفسه أضعافاً. فلا یلم إلا نفسه -وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ-[615]فطوبی لمن طاب نفسه عدلاً في الأقوال والأفعال والأخلاق والأحوال وعدولاً عن الهوی والسوی واعتدالاً في موازین الاختبار بالضراء والسراء. فالعدل هو المشار إلیه بالصراط المستقیم في الکلام القدیم القویم من أراد الوصول إلی المنزل المقصود فلیسلکه ومن تخلف عنه فلا یبال في أي برزخ هلك" tibyān-ı irşād-ʻunvānlarıyla taʻdīl-i erkān u āyīn-i mülūk-i sülūk buyurup gūş-dārān-ı dil ü cānı ser-mest-i ṣahbā-yı rūḥānī etmişlerdir.

لحضرت ولد قدس سره الاحد:

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

معنی پذیر جانا کزوی شوی تو بینا

[615] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: "Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın."

هش دار ای رونده تا ره جز این ندانی

Rivāyet konend ki

Nevbet-i pür-meymenet-i ḫilāfetlerinde eṭrāf-ı Dāru'l-velāye-i Ḳonya (aḥsene'l-Vehhābu ehlehā ġaniyyeten) ve eknāf-ı sevāḥil-i Larende'de tenbīhāt-ı Ṣamedāniyye olmaḳ üzere müstevliye olan beliyyāt-ı 'āmme-i ḳaḥṭ u vebā ve sā'irleri gibi mümtedde vü müşteddе olduḳda cānib-i cenāb-ı şefḳat-me'āblarına ilticā ile dergāh-ı kerāmet-destgāhlarına cebhe- sāy-ı istişfā' ve niyāzmend-i indifā' olan mużṭarrīn-i ahālīyi ibtidā kendi ḳuṣūr u cerīmelerine īḳāf buyurup [616]- إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ- āyet-i kerīmesin tefsīr ẕeylinde " التغيير بالعزة يورث التغيير بالغيرة. فعليكم بالعبرة وبالاعتبار يندفع الاختبار إياكم والانحراف عن أهل الله فإنهم محاريب الاعتذار ومفاتيح الاستغفار فبادروا بالتوجه إليها وتشبثوا بعلايق توسلها." nefes-i enfesleriyle pend-i pīrāne vü nuṣḥ-ı ġavṣāneleri 'aḳībinde āsitān-ı rāstān-ı mekān-ı ḥażret-i cedd-i büzürgvārlarına ḳā'id-i ḳavāfil-i müstemiddīn ü sā'iḳ-i revāḥil-i müstaġfirīn olup teveccüh-i tām ve riḳḳat-i mālākelāmla rū-māl-i tażarru' ve niyāz u ricāmend-i 'afv-ı çāre-sāz-ı bī-enbāz olduḳlarında bi'd-defe'āt āṣār-ı icābet müşāhede ve leme'āt-ı 'ināyet mu'āyene olunmaġla ilā āḫıri'l-'ömr, sāye-i ḥimāyet-māyeleri merci'-i derdmendān u maṣīr-i müstemendān ve her mübtelā bi-ḳadri'ṣ-ṣıdḳ ve'ṣ-ṣafā memnūn-ı elvān-ı kerem-i rehā ve maẓhar-ı eż'āf-ı telāfī-i bī-mirā olduġu nigāşte-i 'uhde-i taṣdīḳdir.

[616] Ra'd Sûresi, 13/11. Âyet: "Onun önünde ve arkasında Allah'ın emriyle onu koruyan takipçiler (melekler) vardır. Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye kadar Allah, onlarda bulunanı değiştirmez. Allah bir topluma kötülük diledi mi, artık onun için geri çevrilme diye bir şey yoktur. Onların Allah'tan başka yardımcıları da yoktur."

چنانکه فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که [S.137] رو گرداند از مردان حق

روید و آرد بلا غرب و شرق

نی ورا جای گریز و نه سپر

جز دعای خیر و اخیار البشر

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنکه رو گرداند از وی اولیا

رو بدیوار نقم خواهد شدن

مینگردد جای رحم هیچ کس

سر بصحرای عدم خواهد شدن

أعاذنا الله تعالى عن التولي والانحراف عن سموتهم ورزقنا بالتوجه والانجذاب إلى سماتهم آمين يا معين.

Menḳūlest ki

Dā’ire-i Devlet-i ‘Oṣmānī, ictimā‘-ı himmet-i ‘Ādilī vü naṣfet-i Meḥmed Ḫāḳānī ile mecma‘u’l-baḥreyn-i ‘adl u iḥsānī olup ṣıġār u kibār muġtenim-i rāḥat u refāhiyyet ve müstaġraḳ-ı āsāyiş ü ārāmiş olmaḳ dīde-i ‘āḳıbet-endīşānda emr-i ‘aẓīm-nümā ve endīşe-i çeşm-zaḫm-ı rūzigār-fermā olmaġla ol kāşif-i estār-ı ḥavādiṯ-i ātiyeden bu ni‘met-i ġayr-ı mutaraḳḳıbe keyfiyyet-i imtidādı istifsār olunduḳda **“ تا ازیشان نباشد، از ما نباشد. تا منازل و جیران ما معمور و مسرور است. این عمران و احسان پاینده وهم زیاده ها زاینده است. والعیاذ بالله من المفهوم المخالف.”** dem-i ‘ayān-tev’emleriyle beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i me’āl buyurduḳları ilā yevminā haẕā, düstūru’l-‘amel olup vaḳt-ā-vaḳt āyīne-i devletden ṣūret-i muḫālefet nümāyān olduḳça mefhūm-ı muḫālif-i kelām-ı ḥikmet-niẓāmları pedīdār ve sükkān-ı diyār żıyā‘ u ‘aḳār u tebārından bīzār olup yine iṣr-i ḳadīme ric‘at ve iḳtifā olunmadıḳça ḥālet-i pīşīn ‘avdet etmediği kirāren mirāren tecrübe-kerde-i rūşen-żamīrān-ı ferāset olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده اند:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کاشف السریم و کار ما همین

کاین نها نها را بر آریم از کمین

کار ما اینست بر کورئ آن

که بکار ما ندارد میل جان

Eğerçi mükāşefe-i merḳūmeleri ke-inḳılābı’ṣ-ṣubḥ, zemīn-i ḳulūb-ı maḥremān-ı rāza pertev-efgen-i ṣıdḳ u ṣafā idi, lākin mütevehhimīn-i müstereddidīn emṣāl-i sālifeden ẕāhil olmaḳ ḥasebiyle ṣaṭḥa ḥaml etmeleri muḥtemel olduġu ‘aks-endāz-ı żamīr-i ilhām-semīrleri olmaġla bedīheten bādī-i yād ḳılındı.

(Ḳıṭ‘a)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Levḥ-i dil kim sāde-i her naḳş ola
Ḥāfıẓ-ı esrār-ı ‘aksü’l-ġayb olur

Levḥ-i maḥfūẓa olup āyīne-dār
‘Ayn-ı ṣānī nüsḫa-i lā-reyb olur

<u>Naḳlest ki</u>

Ol nabż-şinās-ı ‘ālimiyān u żamā’ir-dān-ı ādemiyān iḫvān-ı meclis-i pür-ḥāl ü ‘irfānlarından Dervīş Ḥazīn-nām, bende-i efgendelerin ekṣeriyā bī-cūş u ḫurūş müşāhede buyurup ve ḫullān-ı bī-men ü māyı pür-vecd ü ḥāl ve dest-efşān u pāy-kūbān mu‘āyene buyurduḳlarında daḳīḳa-i mizāc-ı fikret-imtizāclarına intiḳāl buyurup kendiyi ol berzaḫ-ı hā’il ü daġdaġa-i ‘āṭıldan sāḥil-i şevḳ ü ẕevḳe irāde-i ceẕble idāre-i kelimāt-ı irşād-āyāt eṣnāsında “ سر مایهٔ ذوق و صفای انسانی در خزانهٔ ذات هر کس بی قصور ودیعهٔ سبحانیست و مروی آنستکه این اسباب را کما ینبغی در مواسم فرصت و محال بسطت استعمال کرده منبسط شود که در هیچ زمان و مکان آنچنان مقبل شان وعارف زمان بیصفوت نمی ماند. چون

صفای وقت بدست آید، باقی همه سهلست و دیگر چیز جستن جهلست و چنانکه ذوق جماع بواسطهٔ قوة لامسه از انفصال ماء منی مدرکست، کذلك صفای اجتماع یاران بعلاقهٔ مجانسهٔ روحانیه از اثر انقطاع ما ومنی "محسوس است. هر که کمین ما و منی در کار است، در خلوت و جلوت مرید را مأمن محالست.

‘unvānıyla sedd-i rāh-ı ẕevḳ u ṣafā baḳāyā-yı men ü mā olduġun īmā buyurup sālikān-ı ṭarīḳa-i vecd ü ḥāli ifnā-yı vücūdla ibḳā-yı şühūda ḥaṣṣ u terġīb ve esbāb-ı maṭlab-ı merḳūmu bīrūn-ı dā’ire-i vücūda sirāyetden terhīb buyurup bu beyt-i laṭīfleriyle ḫatm-ı kelām-ı taḥḳīḳ-niẓām buyurmuşlardır:

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

هر ذوق را که جویی در خود بجو که یابی

ورنه چو حلقه مانی اندر برون بابی

چنانکه حضرت ولد قدس سره الصمد فرماید:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در درون جان راز خود مطرب بود

هم ز خود ساقی و هم جام صفا

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i ġavṯ-ı a‘ẓam u ḳuṭb-ı efḫam-ı müşārün-ileyh tekmīl-i dā’ire-i ‘adl u irşād buyurup cenāb-ı pādişāh-ı intibāh-me’āb u ma‘delet-nişāb mürīd-i muḫlişleri olmaġla daḫi fevḳa’l-ġāye ḥīṭa-i velāyetleri **[S.138]** vüs‘at-peẕīr ü ser-keş-i ribḳa-i irādetleri ancaḳ mānend-i raḳabe-i māridīn-i şāridīn-i ḥalḳa-i sa‘ādet-i ezeliyye olan

şeyāṭīnü'l-ins olup anlar daḫi zīr-i nesīc-i nifāḳda mütevārī ve zindān-ı ḫumūl ü ḫızlānda maḥṣūr ḳalıp istīlā-yı seyf-i bāṭın u ẓāhirden sır-nümā olmaġa furṣat-yāb olamayıp tennūr-ı vehm ü emellerinden feverān eden ṭūfān-ı taḫayyülāt-ı bāṭıla girdābında her biri mutaraṣṣıd-ı nevbet-i helāk olduḳda tevfīḳ-i bī-nihāye-i Subḥānī vü te'yīd-i ġāyetü'l-ġāye-i Ṣamedānī teşekkürü eṣnāsında " المنة لله تعالى وتقدس زمانى عادل پير شديم و اكنون پير عادل گشتيم. بدين دو معنئ حسرة العباد بندۀ كمينه را تشريف بخشيدند. وقت استكه پيرى و نوجوانى و عدل بعدول مبدل شود." 'unvānıyla rāh-ı ma'āṣdan meslek-i me'āda 'udūl buyurmalarına īmā buyurup Cemāleddīn Çelebi cenāb-ı necābet-me'ābların velī-'ahd-ı ṣūrī vü ma'nevī ve ḳable'l-intiḳāl def'-i eṣġāl-i ẓāhir ü bāṭın ve iclās-ı mesned-i ḫilāfet ü teslīm-i zimām-ı iṭā'at edip müttekā-zīb-i rāḥat-ı rūḥānī vü çār-bāliş-ārā-yı ārām-ı cismānī ve bī-ḳayd-ı ḥall ü 'aḳd-ı umūr-ı iḫvān u ḫullān olup güyā mir'āt-ı vücūd-ı naẓar-kerdeleri cemāl-i kemāllerine meclā ve cünbiş ü ārām 'ukūs-ı dü güvāh-ı 'adl-ı bī-'adīl-i müdde'ā-yı ḥüsn-i intimā olmuş-idi. Bu üslūb-ı merġūb üzere se sāl baḳıyye-i 'ömr-i nāzenīnden behre-ver-i āsāyiş ve ḥadīṣ-i şerīf [617]'نفسك مطيتك فارفق بها.' maẓmūn-ı münīfiyle ārāmiş-nümā olduḳlarında nev-hevesān-ı kār-ı sülūk olan mübtediyānıñ ṣıyāneti siyāḳında "قربانيان را پرورش بهتر از رياضت است." nefes-i enfesleriyle henüz esīr-i nefsāniyyet olanlara perhīz nā-güzīr olduġuna īmā buyurup tamāmen çihil sāl erīke-nişīn-i irşād olup āḫırü'l-emr, ġalebe-i ceẕbe-i cedd-i emcedleriyle müsāri'-i imtiṣāl-i emr-i āḫir ve ḫırāmān-ı ravżātu'l-cinān ve āsūde-i zīr-i ḳıbāb-ı raḥmet-esās-ı türbe-i firdevs-rütbe-i Ḫudāvendigārī olmuşlardır. Ve ḥīn-i iḫtiżārlarında tavṣiye vü techīzlerine mübāderet buyuran ḫuddām-ı ẕevi'l-iḫtirāma " زوّار عيادت كنان اين چه حركتست كه هنوز در دائرۀ وجود حضرت چلبئ ما هيچ نوعه عارضه نيست." diye ṭa'n-āmīz kelimāt eylediklerinde lehce-i pür-behce-küşā olup " نى نى! پيرى هزار علت است." meṣel-i meşhūruyla muṭāyebe buyurup der-sā'at, sī-murġ-ı rūḥ-ı

[617] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu'l-Meʿânî*, c. V, s. 180.

revānları ḳāf-ı ḳurbete pervāz ve āşiyān-ı ḳadīm-i ḳālıb-ı mübāreklerinden hevā-gīr-i nişīmen-i ‘arş-ı berīn olmuşlardır.

طوبى له وحسن مآب متعنا الله وكافة الأحباب يوم لا تنفع الأموال والأنساب.

Ve ol veliyy-i vālā-menzilet, ṭayy-ı mekān-ı imkān edip [618]- وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ- maġzāsınca ġavṭa-ḫor-ı lücce-i ḥayāt-ı cāvidān olduḳda pes-māndegān-ı sāḥil-i hicrānları ve teşnegān-ı zülāl-i ‘irfānları olan iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefādan hengāme-i ‘azālarında ser-zede-i ḳarāyiḥ-i pür-ḥasret ü iştiyāḳ ve ṣebt-kerde-i ṣaḥā’if-i āfāḳ olan merşiyyāt-ı şekīb-güdāzdan ḫalefü’l-ḫayr ve ḫalīfetü’s-sırları Çelebi Celāleddīn ve Ḥażret-i Cemāleddīn cenāblarınıñ eşer-i yerā‘a-i iḫtirāḳları bā‘iṣ-i yād-ı vāḳı‘a-i vāpesīnleri ḳılınmışdır:

(Ez-Ān-ı Çelebi Celāleddīn ibni Pīr ‘Ādil)

(Ḳuddise Sırruhumā)

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Pīrāne-ser ol gevher-i yektā yine başdan
Düşdi heves-i vaṣl-ıla ‘ummān-ı fenāya

Sāḥilde ḳoyup ten ṣadefin ‘Ādil-i bī-‘adl
Bir daḫi dönüp baḳmadı bu dār-ı ‘anāya

[618] Ankebût Sûresi, 29/64. Âyet: “Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşama odur. Keşke bilmiş olsalardı!”

(Ez-Ān-ı Çelebi Cemāleddīn Emīr ‘Ādil-i Kūçek)

(Revvaḥa Rūḥahumā)

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

‘Ādil Çelebi pīr-i reh-i ḥaḳḳ u ‘adil kim
Peyrevlik idüp bedraḳa-i rūḥ-ı revāna

Rıḥlet edicek menzil-i me’lūf-ı bedenden
Oldı ezelī menziline yine revāne

يعني وصل إلى مقعد الصدق عند المليك المقتدر. جعله محفوفاً بصنوف كرمه ومحاطاً بفنون فضله آمين يا مجيب السائلين بحرمة سيد خير الشافعين.

<u>Mervīdir ki</u>

Hengām-ı ferāġ u evān-ı istirāḥatlerinde mürīd-i rāstīnleri ya‘nī Sulṭān Meḥmed Ebū’l-maġāzī’niñ hedāyā-yı behiyye vü tuḥaf-ı şehiyye ile pürsiş-i ḫāṭır-ı ‘āṭırları ve tefaḥḥuṣ-ı keyfiyyet-i ṣafā-yı vaḳtleri ve istikşāf-ı sebeb-i istiḫlāf u istirāḥatleri ṣadedinde ‘atebe-i ‘aliyye-i ġavṣānelerine irsāl buyurduḳları resūl-i pür-uṣūl ḥīn-i teblīġ-i risāletde güş-dār-ı nefes-i nefīsleri olup **“ مريد (۱۳۹) ما پير عادليم پس ما پيرو ما بايد بود”** nükte-i mükāşefe-meşḥūnları ile ḫatm-ı kelām buyurulduġu ḥużūr-ı

hümāyūna teblīġ olunduḳda nüdemā-yı firāset-şi‘ār, ḥüsn-i vaṣıyyet ü luṭf-ı naṣīḥate ḥaml eylediklerinde sulṭān-ı kerāmet-‘unvān “ سمعا و طاعة پیرو پیر خواهم شد که بی پیر روشن ضمیر از میری سیریم.” mażmūnuyla teslīm-i tām-nümā olup fī’l-ḥaḳīḳa ḳavāfil-i ḫullān u iḫvāndan peyrev-i Pīr ‘Ādil olup pey-ender-pey sālik-i rāh-ı civār-ı raḥmet-i Raḥmān olanlara gūyā şāh-ı melek-intibāh-ı dervīşān-sipāh olmuşlardır.

طوبی للسابق واللاحق ولیکن مثلهما المعشوق والعاشق نور مأواهما ما دام الغارب والشارق.

(Der-Beyān-ı Me’āṣir-i Cemīle-i Ḥażret-i Çelebi Cemāleddīn İbni Çelebi Emīr ‘Ādil-i Kūçek)

جمل الله أذكاره في الأخرى كما أنار براهينه في الأولى. آمين بحرمة سيد الأوّلين والآخرين.

Naḳlest ki

Çün ol mefḫaru’l-maḫādim u mecma‘u’l-mekārim u ma‘denu’l-ma‘ārif u maḫzenu’l-leṭā’if erīke-ārā-yı ḫilāfet-i Pīr ‘Ādil ve müttekā-zīb-i meşīḫat-i türbe-i bī-mu‘ādil ve ḥā’iz-i teraḳḳī-i eşref-i menāzil olup izdiḥām-ı vürūd-ı vufūd-ı müsterşidīn ile ḥalḳa-i cem‘iyyetleri dā’ire-i felekü’l-burūc-āsā pür-kevākib-i şevābit ‘uyūn-ı intiẓār-ı tecdīd-i irādet olduḳda **“ليس الثاني أولى من الأوّل.”** ‘unvānıyla te’sīs-i inābet-i sābıḳa-i ‘āliyye buyurup Ḥażret-i Pīr ‘Ādil (ḳuddise sırruhu’l-kāmil) zamān-ı ḥayātında ferd-i vāḥid zānū-zede-i inābet olmayıp kemā-fī’s-sābıḳ peymānçe-nişīn-i niyāz u ādāb olmalarıyla bi’d-defe‘āt, ṭaraf-ı pīr-i ilhām-semīrden icrā-yı muḳteżā-yı maḳām teklīf olunduḳda **“ دست و زانوی شما و ما باتحاد روحانی گویا دو عضو يك جانست. پس چه** nefes-i nefīsleriyle def‘-i ġā’ile-i melḥūẓa olunduḳda **“ این بارگاه جای رعایت ارکان است؟”**

اثیر محل دو میر و این خانقاه خطیر متکای دو پیر نتوان شد. پیر و میر عالم و آدم عادلست عاذل نداند که عادل کیست.” ‘ibāret-i pür-‘ibretiyle ḳıyām-ı ḫıyām-ı ġavṣiyetlerine işāret ve ṣebāt-ı ḳadem-i edebleriniñ sırrına īmā ile mā-dāme’l-‘ādil ḥayyen ri‘āyet-i rüsūm u ādāb-ı irādetden ḫālī olmayıp vücūh-ı taḥsīn-i ehl-i ḥālle müteḥallī ve ba‘de ufūli’l-aṣl, verā-yı seḥāb-ı ādābdan mütecellī olmaġla ḳurretü’l-‘ayn-ı aṣḥāb-ı inṣāf ve dürretü’z-zeyn-i ser-tāc-ı aḥbāb olup ḥattā kendiler ile hem-‘inān-ı iclās olan merḥūm u maġfūrun-leh Sulṭān Murād-ı Ṣānī bin Meḥmed Ḫān daḫi iḳtifā-yı iṣr-i peder-i büzürgvārlarıyla ‘alāḳa-i mevrūṣelerin te’kīd ve irādet-i sābıḳaların teşyīd buyurup zamān-ı velāyet ü nevbet-i salṭanat fer‘ayn bi-‘aynihi hem-şīve-i reftār-ı aṣleyn olmaġla Cemāle’d-dīn ve’d-dünyā ḳırān-fermā ve āṣār-ı cemīleleri basīṭ-i arżı reşk-i semā edip beynehumāda cilve-ger-i minaṣṣa-i ittiḥād u i’tilāf olan ‘ināyāt u imdādāt-ı ḳuṭbāne ve teşrīfāt u ‘avāṭıf-ı ḫusrevāne mānend-i emvāc-ı biḥār bīrūn-ı ḥīṭa-i şümār olmuşdur. Ve ol şehenşāh-ı ma‘ārif-destgāhıñ ṣemere-i naḫle-i ‘alāḳaları olan çend ḳıṭ‘a-i ġarrā ki sitāyiş-i Ḥażret-i Cemāleddīn ile dimāġ-ı ‘uṣṣāḳı şīrīn-çāṣnī-i leṭāfet-i zā’idü’l-vaṣf etmişdir. Nümūne-i kemāl-i belāġat u bādī-i yād-ı ebedü’l-ābād olmaḳ üzere tażmīn-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

(Ez-ān-ı Sulṭān Murād bin Sulṭān Meḥmed)

(Raḥimehumāllāhu Te‘ālā ve Ḥaşşerehumā Taḥte Elviyeti Evliyā’ihi Yevme Lā-Yenfa‘u’l-māl ve’l-cāh)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Cemāleddīn idüp iḥyā Celālü’l-mille erkānın
Zamān-āsā zemīni eyledi çün mevlevī-ḫāne

N’ola dūrında olsa münkirān-ı ḥāl-i ser-gerdān
Ki virdi ḥālet-i nev-pertevi bu köhne devrāna

(Dīger)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Cemāleddīn idüp bu şeş cihātı rūşen-i vaḥdet
Semā‘-ı bā-ṣafā virdi leṭāfet çār erkāna

‘Aceb mi olsa ‘ālem cilve-gāh-ı sırr-ı Mevlānā
Ki oldı enfüse āfāḳ yek-ser mevlevī-ḫāne

(Dīger)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Cemāleddīn olup āyīne-i dünyāya ‘aks-efgen
Maḥabbet ḥālet-efzā oldı cān-ı bende vü ḫāna

Zamānıdur olursa ber-ṭaraf gerd-i keder zīrā
Ṣafā-baḫş-ı sipihr oldı zemīn-i mevlevī-ḫāne

Ve ol pādişāh-ı bā-intibāhıñ kemāl-i ḥāl ü cemāl-i me’āli mufaṣṣalan beyān-ı sebeb-i binā-yı ḫānḳāh-ı Dāru’s-salṭana-i Edirne eşnāsında īrād olunur.

Āvürde end ki

Ol ḥāmil-i sırr-ı Celāleddīn nām-ı pāk-i Cemāleddīn ile müsemmā olup bir mertebe ẕāt-ı ḳudsī-**[S.140]**ṣıfātları mehbiṭ-i envār-ı cemāl olmuş idi ki zamān-ı ṣıbālarından evāḫir-i evān-ı kemāllerine gelince ḳaṭ‘ā evżā‘ u eṭvārlarından āṯār-ı infi‘āl-i celālī pedīdār olmayıp dost u düşmana yek-rūy-ı muvāsāt u muṣāfāt olup gūyā āyīne-i bī-reng-i dūyī-i ṭab‘-ı tāb-nāklerinde cümle yek-reng-nümā idi. Daḳīḳa-nā-şināsān-ı meşreb-i vāsi‘leri bu keyfiyyet-i nādirelerinden dil-teng ve beyne’l-muvāfıḳ ve’l-münāfıḳ tesviye-i ṣūriyyelerinden iḫtimāl-i ġaflete ẕāhib olup ve ifrāṭ-ı ḥilm ü taḥammül ü keremlerin tefrīṭ ve ‘adem-i ḥamiyyete ḥaml etmeleri güş-güẕārları olduḳda **“ جلال و جمال مردان میدان حقیقت بی یکدیگر نیست. چون تیغ و آب گاهی از روی جمال جلال و گاهی عکس آن نمایند. نظر در قابل است. نه در فاعل خرشید که نور پاش سر تا پای هر چیز و کسست. لکن ازو بهرۀ گل رنگین و سرکین دیگر است.”** ‘unvānıyla def‘-i şübeh-i iḫvān ve bu beyt-i şerīf ile istişhād buyurmuşlardır:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تیغ حلم از تیغ آهن تیز تر

بل ز صد لشکر ظفر انگیز تر

Fī’l-vāḳi‘, ṣamṣām-ı ḥilm ü keremleri gerden-i inkār u ışrār-zen-i hezār merd ü zen olup tevsī‘-i dā’ire-i irādet ü tekṣīr-i ḫızāne-i mihr ü maḥabbet buyurup sīret-i ḥasene vü şīme-i müstaḥseneleri vird-i zebān-ı ebnā-yı zamān u reşk-āver-i ḳudsiyān olmuşdur.

چنانکه در مثل سائر استکه الماء یسقي والمرء یستقسي . هراینه اغیار بی غیرت و اخیار بی صفوت نباشند. شهد و شکر شیرینست و نزد میخوار زهر دیرینست.

Bi’d-defe‘āt ḳavābil-i ġayret-i merdānelerine ḫande-i ġarībleri ve beşāşet-i ‘acībeleri mūceb-i girye-i fecī‘a-i tedmīrleri olduġu tecrübe-kerde-i firāset-semīrān-ı maḥremān olup celāl-i cemāl-endūdlarından hirāsān ve dem-be-dem mürā‘āt-ı ādāb-ı iḥsānda tedḳīḳ ü im‘ān üzere ve tecāvüz-i ḥadd-i edeb-i ẓāhir ü bāṭından tevaḳḳī edip müstefīd-i kerem-i baḫt u müsta‘īẕ-i luṭf-ı meşūb olurlar idi.

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Çün nām-ı şerīfiniñ ola ma‘nīsi yek-dem
Şemşīr-i dü-demdir nefes-i Ḥażret-i Ādem

Bu kevn ü fesādıñ keder-i germ-ile serdi
Her dem görünür medd-i dem-i pākine tev’em

<u>Mervīst ki</u>

Müsā‘ade-i baḫt-ı hümāyūn u mu‘āvenet-i ṭāli‘-i meymūn ve berekāt-ı rūḥāniyyet-i ecdād-ı ‘iẓām u ‘ināyāt-ı ẕū’l-celāl-i vālā-kirāmla derūn u bīrūn-ı dā’ire-

i nevbet-i devletleri memlū ve maḥfūf-ı fütūḥāt-ı ṣūriyye vü sırrıyye ve ḥalḳa-i cem‘iyyetleri mecma‘u’l-biḥārı’z-zeḫḫār-ı fużalā vü ‘urefā olup ẓāhir ü bāṭınları teşrīfāt-ı ma‘ārif-i ledünniyye vü tekrīmāt-ı ‘avārif-i ġaybiyye ile ārāste ve ṭaraf-ı şehriyārīden efzūn-ı ḥīṭa-i taḳrīr ü bīrūn-ı ḥavṣala-i taḥrīr-i ikrām u iḳbālle velvele-ārā-yı imtiyāz ve müttekā-zīb-i nāz-ı ehl-i niyāz iken yine pīrāye-i gülistān-ı cemāl ü kemāl olan serv-i bālā-yı kerāmet-ḫırām u velāyet-ḳıyāmları ḳanġı menzilde ārām buyursa ḳalb-i cenāḥeyn-i iḫvān u ḫullān ve kerāne-güzīn-i ṣuffa-i taḳaddüm ü kenāre-nişīn-i pāye-i ta‘ẓīm olup āmīziş-i bī-tekellüf ile ḥalḳa-i ṣoḥbet-i ḥasretu’ẓ-ẓurefāları reşk-āver-i şīr ü şekker ve maḥaṭṭu’r-riḥāl-i iştiyāḳ-ı ferişteh ü beşer ve vaż‘-ı maḥmūd u ṭavr-ı memdūḥla maḥbūbu’l-ḳulūb-ı ‘ālem olmaġla kemend-i ceẕbeleri tesḫīr-fermā-yı riḳāb-ı ḳavālib-i ḳavābil olup sa‘ādet-ḫāneleri şānī-i mihmān-serāy-ı Ḫalīl-i Raḥmānī ve derdmendān ṭalebeye dāru’ṣ-ṣifā-yı Loḳmānī ve ‘āşıḳān u ‘ārifāna cilve-gāh-ı kāmrānī olmaḳ ḥasebiyle seyl-āb-ı ḫarc u ‘aṭāları ḫayretu’l-‘uḳūl-i muḥāsibīn ve gencīne-i māye-i inti‘āş-ı mülūkāneleri ġıbṭatu’l-fuḥūl-i mütedārikīn olduġu enẓār-ı ẕevi’l-iḳtidārda emr-i ‘aẓīm-nümā olup ḥużūr-ı müstevcibü’l-ḥubūrlarında **“ اگر این دولت بی نفاد را اساس بر زمین فقر و فنا نبودی، بهر حال محسود** ‘unvānıyla teşekkür-i pür-tefekkür-i ḫayr-ḫ^{w}āhān gūş-zedleri olduḳda **سلاطین کردی. ”** **آری! در میانهٔ جود وجود و سخای موجود فرقی باهر استکه جود الوجود غیر متناهی و سخای موجود معدود “** nefes-i **و محدود است و دست منع و امساك از ساحل تدبیر خشك دامن موج محیط را نرسد. ”** nefīsleriyle def‘-i tevehhüm-i mekāyid-i ḥussād u ref‘-i ġā’ile-i ḳıllet ü nefād buyurup ḳaṭ‘ā ṣīve-i mīzbānī ve in‘ām u iḥsān-ı mihribānīlerini taġyīr ü taḳtīr buyurmayıp **چنین آوردند و چنین میبرند!“** diye mehāmm-ı fuḳarā-yı **[S.141]** bābullāh’a kāfil olmuşlardır.

نکته چنانکه فرموده اند:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نماند از جود در دست تو مال

کی کند فضل الهت پایمال

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که کارد گردد انبارش تهی

لیکش اندر مزرعه باشد بهی

‘Ale’l-ḫuṣūṣ, melā’ike-i kirām "اللهم أعط كل منفق خلفاً." da‘avāt-ı müstecābesine müdāvim ve kerem-dīdegān-ı enām ḫayr u bereket ricāsıyla dest-ber-dārdır ki ḳāḍiyü’l-ḥācāt ve niyāz-ı selāmet-i ḥāl-i ehl-i iḥsāna mülāzım olup ve Ḥażret-i Vehhāb u Fettāḥ u Feyyāż u Muḥsin ü Muġnī vü Cevād u Bāsıṭ eż‘āf-ı keşīre-i telāfīye va‘d-i ‘ārī-i ‘ani’l-ḫulf buyurmuş iken şāyān-ı şān-ı şükrān-ı cūd u semāḥat ve zīr-destān u dūstāna īṣāl-i ẕevḳ ü rāḥat olduġu lede’l-‘uḳūli’s-selīme ve’n-nüfūsi’z-zekiyye resīde-i rütbe-i bedāhatdir.

خوان سالاران عمیم الاحسان و عظیم السلطان که مغتنم نعمت تخلق باخلاق ولی النعم عالم و آدمند از ذمیمهٔ بخل و منع پاك و از واهمهٔ امساك و ادّخار بی با کند.

(Ḳıṭ‘a)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Zülāl-i basṭ-ı ḫalḳa merd-i Ḥaḳ’dır maḳsim-i evvel
Gelir dil-teşne-i muḳbil ayaġına anıñ āḫir

Velī müdbir olup ser-geşte-i ṣaḥrā-yı ḥırmānī
Eder gitdikçe kendin ni‘met-i ‘ayş-ı ḫoşa kāfir

<u>Naḳlest ki</u>

Ġudve vü ‘uşve-i dāru’ż-żiyāfelerinde ġurebā vü şehriyāndan cemm-i ġafīr ü cem‘-i keşīr ‘ale’d-devām mütemetti‘-i elvān-ı ṭa‘ām ve erāmil ü eytām daḫi behre-yāb-ı ṣubḥ u şām ve müsāfirīn ü seyyāḥīn iḥsān-ı zād u rāḥile ile şād-kām olduḳlarından mā‘adā reh-güẕer-i keremlerinde ṣaf-keşān-ı niyāzmendān ser-ā-ser ḥasbe-mā yusā‘iduhu’l-mevcūd memnūn u muṭayyeb buyurulup ba‘ż-ı nevebāt-ı cūş-ı semāḥatlerinde nuḳūd-ı ceyb ü ekyās-ı etbā‘ daḫi vāfiye olmamaġla bi’d-defe‘āt ferecī vü püstīn-i meymenetlerin fedā vü in‘ām ‘aḳībinde eydī-i fuḳarādan devletmendān-ı aḥbāb şemen-i emşālinden ezyede iştirā ve ḫānedānlarında teberrük ederler idi. Ḥattā ṣūret-i te’ḫīrde vücūh-ı āḫar ile taṭyīb ḳābil iken sırr-ı ḥāl-i isti‘cāl ve me’āl-i mübāderetleri istifsār olunduḳda Ḥażret-i Esedullāhü’l-ġālib ‘Alī bin Ebī Ṭālib (kerremallahu vechehu ve raḍıyallahu ‘anh) cenāb-ı semāḥat-me’ābınıñ derūn-ı mescidde taṣadduḳ-ı ḫātem buyurmalarından ta‘biye buyurduḳları ta‘līm-i ta‘cīl-i ḫayrı īrād ve te’ḫīr ü tesvīfde i‘timād-ı ‘ömr-i müsta‘cel ve şā’ibe-i buḫlü yād buyurup **“وهما لا ينبغي لأمثالنا.”** pend-i ḥāzimāneleriyle iḳtifā-yı işr-i kirāma terġīb ve taḫallüf-i reftār-ı eslāfdan terhīb buyurmuşlardır. Ve kirāren ve mirāren vefret-i beẕl ü keşret-i infāḳla ḥālet-i ta‘ayyüşlerindeża‘f mülāḥaẓa eden aṣḥāb-ı şervet, imdād-ı cins ü naḳd ve ihdā-yı ẕeḫā’ir ü elbise fikriyle rū-māl-i ‘atebe-i ziyāretleri olduḳda

mülāḥaẓa vü fikrleri ḫılāf-ı ẓuhūr edip niẓām-ı ḥāl-i tena‘‘umlerin kemā-fī’l-evvel müşāhede eylediklerinde istikşāf-ı ṭuruḳ-ı fütūḥ tereddüdünde iken āyet-i kerīme-i وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ-[619] tilāvet buyurulup

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت پیغمبر که دائم بهر پند

دو فرشته خوش منادی میکنند

کای خدایا منفقان را سیر دار

هر درمشان را عوض ده صد هزار

beyt-i laṭīfleri inşād olunup imdād-ı ġaybī vü ta‘vīż-i lā-reybī olduġun iş‘ārla sedd-i bāb-ı istifsār etmişlerdir.

وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ -[622] -وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا-[621] -وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ-[620] -حَسْبُهُ

[619] Zâriyât Sûresi, 51/22. Âyet: “Semada da rızkınız ve size vâdedilen başka şeyler vardır.”

[620] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: “İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”

[621] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: “İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”

Ve bedīheten bu ḳıṭʿa-i ġarrā-yı taḥdīṣ ü teşekkür-fermāların īrād ile ḳaṭʿ-ı rīşe-i endīşe buyurmuşlardır:

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون رسد هر دم ز دخل بی حد شاهم مدد

پس چرا باشد عجب از بنده خرج لا یعد

دخل و خرجم جز رومدی از محیط اکرمست

کی بدامان حسابش دست تدبیری رسد

Āvürde end ki

Ḥażret-i Çelebi Cemāle'd-dīn ve'd-dünyā cenāb-ı celālet-me'ābınıñ ẕāt-ı necābet-simātı mir'āt-ı ṣafvet-ṣıfāt u kemiyyet-nümā-yı kemāl-i ḥāl ve menbaʿ-ı maʿīn-i cūd u semāḥat ve maʿden-i kerem-i menīʿü'n-nevāl olup beyne'l-bidāye ve'n-nihāye lehce-i pür-behceleri dem-sāz-ı nefes-i serd ü edā-yı telḫ ve rūy-ı tāb-nāk ü pīşānī-i küşādeleri ālūde-i gerd-i keder ü sūde-i çīn-i iġbirār ve turşī olmayıp hemvāre yek-rū vü yek-reng ü yek-dil olmaları ḥayret-efzā-yı erbāb-ı temkīn olduġu cilve-ger-i żamīr-i ilhām-**[S.142]**semīrleri olduḳda " التوحيد يورث الوحدة ويدفع الكثرة ومجاملة المعاملة بالجملة. تجلب التجمل بالذكر الجميل والأجر الجزيل معاملة المجادلة في الجملة. تجذب

---

[622] Talâk Sûresi, 65/2.-3. Âyet: "İddet müddetlerini doldurduklarında onları ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun veya onlardan meşru ölçülere göre ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun. Şahitliği Allah için yapın. İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder. Ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur."

enfās-ı mü’eşşireleriyle keşf-i estār-ı cemāl buyurduḳları ẕeylinde “چون آفتاب عالم افروز با روی تازه فیروز و ز تاخت و سوخت باید کرد.” التحمل من هجر الخلیل وقهر الجلیل. nuṭḳ-ı pākleriyle īmā-yı daḳīḳa-i celāl buyurup vaḥdet-i ḥāllerinde keşret-i me’āl olduġun iş‘ār buyurmuşlardır ki fī’l-vāḳi‘, eğer cemāl ve eğer celāl herkes muḳābele-i irādet ü redā’etlerin āyīne-i ṣafvet-i ḫamīr-i vücūd-ı bihbūdlarında müşāhede ve mu‘āyene edip mānend-i ḫurşīd-i āsumān gülzār-ı ḳulūb-ı ḳavālib-i ḳavābile nüzhet ü ṭarāvet-baḫşā ve ḫār-zār-ı āzār u inkāra ḫārḫār-ı ḥırmān u tedmīr-fermā olduḳları aẓharun mine’ş-şems ve ebherun mine’l-ḳamer ve yādigār-ı pür-‘iber olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که بر شمع خدا آرد پف او

شمع کی میرد بسوزد پوز او

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خاره و خاك از جمال خور گردد لعل و زر

تشنهٔ تیه بلا را رو بپرس از وی خبر

روشنای چشم ذرات و نخواهد کور و موش

از جمال با کمالش در جهان و جان اثر

Menḳūlest ki

Erbāb-ı istiṭā‘at-ı hemsāyelerinden ve ’پای چراغ تاریکست!‘ meṣel-i sā’iri maẓharı olanlardan bir faḳīh-i bī-baṣīret ol ḳıble-i ḥaḳīḳatiñ meṭāf-ı ervāḥ-ı muḳaddese olduġundan ġafletle ‘āzim-i ziyāret-i Beytü’l-ḥarām olup eṣnā-yı rāh-ı bādiyede ṭarrārān-ı a‘rāb, dest-yāb-ı hemyān-ı naḳdīne-i ḫarc-ı rāhī olup bi’l-külliyye tehī-dest ü pāy-ı ‘azīmet süst ve kār be-üstüḫ^{w}ān ve giryān-ı bī-dermān iken ol feryād-res-i dermāndegān, mānend-i mihr-i cihān verā-yı ebr-i ḫafādan ‘ayān olup dest-i iḥsānlarında olan ṣurre-i ser-be-mührü ināle ve **“**و بگیر و دم مزن!**”** tenbīhiyle pend-fermā ve rūḥ-ı revān-āsā çeşm-i ẓāhir-bīninden ġā’ib ü nā-peydā olduḳda gūyā faḳīh-i bī-çāreniñ cismine cān-ı tāze gelip ol ma‘lūm-ı ġaybı ta‘dād etdikde hem-şümār-ı meblaġ-ı mesrūḳu olduġun gördükde çeşm-i intiẓār-ı pür-iştiyāḳına cemāl-i bā-kemāllerinden mā‘adāsı naḳş-ı dīvār-nümā olup bī-şümār i‘tiẕārla rū-māl-i dergeh-i sa‘ādet-me’ālleri olduḳda

[مفعولُ مفاعیلُ فَعُولُن]

ای قوم بحج رفته کجایید

معشوقه در اینجاست بیایید

maẓmūn-ı vaḥdet-meşḥūnuyla teşekkür-künān külāh-pūş ve mā-melek-pāş-ı ḫıdmet-i iḫvān olup ilā āḫıri’l-‘ömr, muḳīm-i peymānçe-i irādetleri ve pervāne-i şem‘-i ṣoḥbetleri ve gāh u bī-gāh tennūr-ı derūn-ı pür-nūrundan feverān-ı ṭūfān-ı ḥasret-i mā-fāt, ‘inān-rübā-yı kitmān olup **“** **والله ما رأيت في بيت الحرام ما رأيت في جمال الكرام.** **”** fiḳra-i şükrān-āmīziyle remz ü īmā etmekle teskīn-i ḍırām-ı ġarām edip ba‘de ufūl-i şemsü’l-Cemāl tafṣīl-i ḥaḳīḳat-ı ḥāl ve perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı maḳāl ile

şerāre-feşān-ı neyistān-ı nāle-künān-ı hicrānları olmuşdur. Ve evḳāt-ı furṣat-ı tenhāyīde ṭavf-ı dā'ire-i ẕāt-ı pür-berekātların berāber-i hezār ḥacc u 'umre-şümār ve mesā'ī-i celīle-i ḫıdemāt-ı mebrūrelerinde beẕl-i naḳdīne-i iḳtidār edip bu ḳıṭ'a-i şerīfe, bedel-i telbiye olmaḳ üzere āvāz-ı bülend ile inşād ve güş-güẕārān-ı enfās-ı merdāna temhīd-i irşād eylediği şebt-kerde-i ṣaḥāyif-i fuḥūldür:

(قطعه)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

تویی آن کعبهٔ جانها که طوفت میکند عالم

تویی آن قبلهٔ دلها که احرامت کشد آدم

منم آن حاجی بیت الحرام کوی پر نورت

ز طوف و سعی جان و دل درو بیحد صفا دارم

Bu üslūb üzere ser-zede-i verā-yı perde-i ḳıbāb-ı ġayret olan ḫavārıḳ-ı 'ādeleri īrād olunsa müstaḳillen, bir defter-i cemīl ve mufaṣṣalan bir kitāb-ı cezīl olmaḳ muḳarrer idi. Lākin zebān-ı 'acz-ḫāme-i 'anberīn-cāmeden bi'l-bedāhe ṣādır olan ḳıṭ'a-i laṭīfe iḫtiṣār-ı nebẕe-i mektūbu iş'ār etmekle ḳaṭreten mine'l-yemmle iktifā olunup mā'adā 'uhde-i ḥüsn-i intiḳāle iḥāle olundu:

(قطعه)

[فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن]

مینخواهد کرد وصف آن جمال

لهجهٔ کلك ار کند صرف کمال

نقد ذاتی که شد از دست زمان

بهر مدحش بس بود صرف مثال

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebi Cemāleddīn āgāh-ı ber-vefḳ-i dil-ḫʷāh pençāh sāl çeşm ü çerāġ-ı reh-revān-ı menāzil-i ṭaleb ü dest-gīr-i üftādegān-ı şīb ü firāz-ı edeb **[S.143]** olup cebīn-i ḥāl-i cenāb-ı Çelebi Ḫusrev'de lāmi'a-i isti'dād-ı meşīḫat 'ayān ve rūy-ı kemāl-me'āllerinde pertev-i istiḥḳāḳ-ı ḫılāfet nümāyān ve min külli'l-vücūh, ḫusrev-i devrān-ı Mevlevī vü ḫalīfe-i gītī-sitān-ı ma'nevī olmaġa şāyān şehzāde-i cüvān-baḫt u pīr-meşreb olduġu müsellem-i küll-i vücūh-ı iḫvān u ḫullān olduḳda ẕāt-ı sütüde-ṣıfātları daḫi **"بخشش عامست!"** dem-i kerāmet-tev'emleriyle 'alem-efrāz-ı da'vet olduḳda 'aynu'l-cem'-i mürīdīn ü muḥibbīn, sa'ādet-ḫāne-i ḫusreviyyeye teveccüh edip kemā-yenbaġī tertīb-i iclās ile fevḳa'l-ġāye cümleye mevā'id-i ṣūriyye vü fevā'id-i sırrıyye ile żiyāfet ü ikrām buyurduḳları ḫitāmında yeden-bi-yedin teslīm-i erīke-i ṣadāret u tefvīż-i emānet-i ḫilāfet buyurup tekmīl-i mīḳāt-ı münācāt u tetmīm-i mī'ād-ı ḳāḍiyü'l-ḥācāt ya'nī çille-güzīn ü kūşe-nişīn olduḳları 'aḳībinde ṭūr-ı bedenden kelīm-i rūḥ-ı revānları bezm-i a'lā-yı 'illiyyīne 'urūc edip ve lafẓ-ı cemāl be- ḥesāb-ı ebced berāber 'add olup ve sinn-i şerīfleri daḫi erba'a ve seb'īn olduġu mükāşefe-i cāmi'a-i āḫıriyyetleri olmuşdur. Ve hengām-ı irtiḥāl u eşnā-yı intiḳāllerinde ṭıbā'-ı muḫteriḳa-i nīrān-ı hicrāndan neyistān-ı ḳulūb-ı derdmendāna āteş-feşān olan merşiyyāt-ı müz'iceden Ḥażret-i Çelebi Ḫusrev ve aḫ-ı ekremleri Çelebi Celāleddīn cenābınıñ eşer-i zebānları şebt-i cerīde-i yād-ı aḥbāb olmaḳ üzere mühr-i menḳabet-i nāme-i nāmīleri ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ‘a-i Ḫusrev Çelebi)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Kemāl-i dīn ü dünyāyı idüp cem‘
Olunca kendüden her kāmı ḥāṣıl

Çekilüp ‘ırḳ-ı cinsiyyetle oldı
Cemāleddīn Celāleddīn’e vāṣıl

(Ḳıṭ‘a-i Celāl Çelebi)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥażret-i ceddi Celāleddīn’le
Emr-i Ḥaḳ itdi Cemāleddīn’i cem‘

Bāṭın oldı çeşm-i ẓāhirde velī
Naḳl olundı bezm-i ervāḥa o şem‘

<u>Ve Daḫi</u>

Fecī‘a-i vefātları zamān-ı Bayezid Ḫān bin Sulṭān Ebū’l-fetḥ Meḥmed bin Murād Ḫān-ı Ṯānī’ye muṣādefe edip pādişāh-ı merḳūm daḫi mānend-i ebb ü cedd-i muḥibb-i ḫānedān-ı Ḫunkār-ı Ekberī vü ‘araḳıyye-keş-i ṭarīḳat-ı Mevlevī olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, vālid-i mācidleri Ḥażret-i Ebū’l-meġāzī cenābınıñ kendiler ile eşnā-yı teveccüh-i tesḫīr-i Ḳosṭanṭınıyye’de olan mürāselāt-ı sırrāneleri ḥāvī olduġu

[623]'لتفتحنَّ بلدةً طيبةً.' işāret-i pür-beşāret taḥtında vaż‘ olunan raḳam-ı tārīḫ-i fetḥ-i manẓūr-ı hümāyūnları ve evān-ı muḥāṣarada pey-ender-pey ẓuhūr eden āṯār-ı himmet-i ‘āliyeleri mesmū‘-ı sāmi‘a-i maḥremāneleri olmaġla ḥāṣıl olan rābıṭa-i iḫlāṣı Pīr ‘Ādil (ḳuddise sırruhu’l-Fāżıl) ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerinden cedd-i es‘adları künye-i “Ebū’l-fetḥ”le meşhūr bir şāhzāde-i şehāmet-nijādla mübeşşer olduġu gibi bunlar ṭarafından daḫi peder-i vālā-güherleri “Bayezid-i Velī” şöhretiyle ma‘rūf bir nev-bāve-i necābet-nihādla mesrūr olacaġı keşf buyurulduġu tevātüren ma‘lūmları olmaġla bi’l-külliyye, i‘tiḳādları te’kīd-peẕīr olup vücūd-ı şerīfleri mā-bihi’l-iftiḫār-ı nevbet-i salṭanat-ı Ebū’l-fetḥī olduġun i‘tirāf ve fetḥ-i mübīn-i Dāru’d-devle-i metīnle Cemāl-i dīn pertev-efgen-i eṭrāf-ı zemīn olduġun maḥżā netīce-i iḳtirān-ı kevkeb-i sa‘ādetleri olmaḳ üzere inṣāf u taḥḳīḳ eylediklerinden nāşī, bī-şümār teşrīfātla ikrām-ı ensāb-ı zekiyye-i Mevleviyye ve taṭyīb-i ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı evleviyye buyurulduġundan mā‘adā ṣanādıḳ-ı müteberrike-i āsūdegān-ı türbe-i firdevs-rütbe tecdīd ve pūşīdeleri daḫi hem-ḳumāş-ı libāçe-i şāhī olmaḳ üzere tezyīn olunmuşdur.

رحمة الله عليهم وعلى مخلصيهم ما دام رحيماً وشفاعة حبيبهم لهم ولمكرميهم أبداً مقيماً آمين يا *

***مجيب الداعين.**

[623] Hatîb el-Bağdâdî, *el-Müttefik ve’l-Müfterik,* c. I, s. 208. Bk. Tirmizî, “Fiten”, 58, r. 2238-2239; Ebû Dâvud, “Melâhim”, 3, r. 4294.

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Çelebi Ḫusrev bin Ḳādı Paşa)

نور مشهده بلوامع الإحسان وشوارق الرضوان أبد الآباد بالشفيع الأكرم في يوم التناد.

Naḳlest ki

Ḳādı Paşa ḥażretleri Ḫızır Paşa (ḳuddise sırruhu'l-isnā) cenāb-ı kerāmet-me'āblarınıñ kelāle-i zekiyyeleri ve ḥafede-i nebīre-i nübeyrelerinden 'Ābide-nām kerīme-i mükerreme-i meymenet-iḳtirānları ṣadefinden gevher-i tāb-dār-ı vücūd-ı ḫusrevīyle ber-ḫordār olup fī'l-vāḳi, [624]'الأسماء تنزل من السماء.' mışdāḳınca beyne'l-ism ve'l-müsemmā tevāfuḳ-ı tām u tenāsüb-i mālākelām bulunup yevmen-fe-yevmen āṣār-ı ḫusreviyye-i mülk-i aḥsenü't-taḳvīm tezāyüd **[S.144]** ve envār-ı velāyet-i kişver-i kerāmet teżā'uf-peẕīr ve tetābu'-ı vücūh-ı celālet u teżāyüf-i şükūh-ı aṣālet bedr-i sīmālarında pedīdār ve eṭvār-ı 'ulüvv-i şānları sermāye-i vaḳār u iḳtidār ve evżā'-ı miknet-şi'ārları nümū-dār-ı gevher-i tāb-dār-ı iftiḫārları olmaġla gürūh-ā-gürūh erbāb-ı himem, dil-beste-i şīve-i ṣoḥbetleri ve fevc-ā-fevc aṣḥāb-ı ni'am, mā-melek-niṣār-ı mīve-i meveddetleri olup niẓām-ı dā'ire-i devletleri reşk-i ḫusrevān-ı zamān u sāḥa-i sarāy-ı irādetleri maḥaṭṭ-ı riḥāl-i ricāl-i devrān ve cem'iyyet-i emti'a

[624] Aliyyü'l-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, c. VIII, s. 402.

vü nuḳūd u ʿaḳārları ḥavṣala-şikāf-ı hāżıma-i şümār olduġu muḳaddime-i ʿaḳīme-i keyd-i ḥussād u muḥarrike-i ʿırḳ-ı nifāḳ-ı fussād olduġundan māʿadā mekr-i nev-devletān-ı vülāt u ḥükkām ve siʿāye-i şiḳāḳ-ı liʾāmla eğerçi ḳableʾl-istiḳṣā, naġme-i nā-sāz-ı rūzigār-ı kāmil-āzārdan neşīde-i **"در ملکتی جای دو خسروی نیست!"** şenīde-i gūş-ı şenā-ḫʷānān olmuş-idi. Lākin baʿdeʾl-vuḳūf ʿalā ḥaḳīḳatiʾl-ḥāl, ṣadme-i kūpāl-i tehdīd-i esāṭīn-i salṭanat-ḫāne-i naṣfet-erkān-ı Devlet-i ʿOṯmāniyye ile çarḫ-ı dūlāb-ı fitneleri şikest-peẕīr olduġundan māʿadā şikest-i ḫāṭır-ı feyż-meʾāṯirleri iʿtiẕār-ı gün-ā-gūnla cebr-yāb olup miyāne-i ḫusrevān-ı milk-i bāṭın u ẓāhirden gerd-i keder-i ḫilāf ber-ṭaraf ve ġubār-ı inkisār-ı tebeddül ittiḥād u iʿtibār olup Ḥażret-i Bayezid-i Velī ṭaraf-ı bāhirüʾṣ-ṣerefinden herze-derāyān-ı kec-naẓarān ʿunvānıyla iskāt u **"إرادة تذليل من أعز المعز تورث الرداءة وتثمر الرذالة وليس للأعزة غير اعزازه."** iʿmā olunup teşyīd-i mebānī-i ḫulūṣ u tecdīd-i ʿuhūd-ı iḫtiṣāṣ ḳılınmışdır. **كما أنصف ' بعض الملوك بقوله: لا ولاية للولاة على الأولياء بل لهم الولاية على الولاة. پس القوم على أثر رئيسهم.'** mışdāḳınca menāḳıb-ı fāḫire-i evliyā-yı kirām, zeynüʾl-mecālis-i ʿāliyye vü faḫrüʾl-maḥāfil-i sāmiye olup derūn-ı ricāl-i devlet, gevher-i maḥabbet-i ʿuẓmā-yı milletle meşḥūn ve yevmen-fe-yevmen āṯār-ı intisāb-ı maḳbūlān-ı Ḥudā, sāḥa-i sarāy-ı iḳbāl-i şāh-ı pür-intibāhda hüveydā ve beyneʾl-mülūk veʾs-selāṭīn ʿunvān-ı saʿādet-nişān-ı Bayezid-i Velī ile velvele-ārā-yı zamān ve sāl-i kühūlete varınca istiḳlāl-i tāmla muʿammer u maʿmūr ve her meydān-ı ġazv-ı fī sebīlillāh'ta livā-yı nuṣret-iltivāsı vālā ve ceyş-i deryā-cūşu mübeşşer-i "İnnā feteḥnā" ve kāffe-i düşmenān-ı dīn ü devlete muẓaffer u manṣūr olup āyīn-i kerāmet-āgīnleri aḫlāf-ı ḫayrlarına düstūruʾl-ʿamel-i saʿādet-i dāreyn ve cādde-i isticlābuʾl-cemʿ-i beyneʾd-devleteyn olmuşdur.

نوّر الله مرقده ونضر به مشهده كما عظم تربة الهمام المعروف بنسبة البسطام.

(مفرد)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

دو بایزید مزید است در زمین و زمان

یکم ولیّ جهان و دگر ولیّ مهان

<u>Āvürde end ki</u>

Evān-ı ḫilāfet-i ḫusrevī vü aḥyān-ı celālet-i şān-ı Mevlevī'de Sulṭān Selīm (ʿaleyhi raḥmeti's-selāmi'l-Kerīm) cenābı birāderleri Şāhzāde Bayezid ser-keş-i iṭāʿat-i fermān u ʿalem-efrāz-ı ʿasker-i ṭuġyān olduġu taḳrībiyle nehżat-fermā-yı müdāfaʿa olup civār-ı Dāru'l-velāye-i Ḳonya'da vażʿ-ı ḫıyām-ı ḳıyām u refʿ-i rāyet-i intiḳām u defʿ-i mażārr-ı buġāta iḳdām siyāḳında câme-tebdīl, ziyāret-i āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Ḥażret-i Sulṭānu'l-ʿāşıḳīn ve Burhānü'l-ʿārifīn'e mübāderet ile dāḫil-i ḥarem-i türbe-i muʿaẓẓama-i Ḫunkār-ı Ekberī olduḳda bī-muḥābā, müteveccih-i bāb-ı mehābet-me'āb olup ʿatebe-i kürsī-pāye-i ḳubbe-i ġavş-ı aʿẓamīde ṣāḥib-i *Şevāḳıbu'l-menāḳıb* Meşnevī-ḫʷān Maḥmūd Dede ḥażretleri ḥāżır bulunup **"**در حضور شاهان پاکان وضو و خضوع باید.**"** dem-i edeb-tev'emleriyle teẕkīr-i resm-i ziyāret etmekle şāh-ı naṣfet-sipāh daḫi ʿinān-keş-i kümeyt-i cür'et olup tertīb-i levāzım-ı ādāb-ı ziyāret ṣadedinde teşmīr-i ṣāʿid-i ḫulūṣ u isbāġ-ı ābdest buyurup miḥrāb-ı aḫḍara müstaḳbil-i edā-yı nevāfil ʿaḳībinde eslāf-ı selāṭīn ü vüzerā-yı düveliñ ol mehbiṭ-i envār-ı raḥmet-i Raḥmān'a olan tekellüfāt-ı iḥtirāmların muʿāyene vü temāşā ve **"'Acabā bu mezāristānda anlar ne müşāhede etmişler ki**

bu maḳūle zā'idü'l-vaṣf tezyīn ü tekrīm olunmuş?" endīşesiyle nigerān-ı ḳıbāb-ı fāḫire iken nā-gāh dīde-i serleri verā-yı perde-i ṣūrete nüfūẕ edip muvācehe-i ṣandūḳa-i Ḫunkār-ı Ekberī'de iki hizebr-i bī-āmānı kendi cānına nigerān-ı hücūm müşāhede **[S.145]** edicek pīşīn-i ḥamle-i ceyş-i mehābetleri 'urūḳ u a'ṣāb-ı ric'at u ḳarārların süst edip Maḥmūd Dede ḥażretlerinden istimdād ve ervāḥ-ı şāhān-ı heft iḳlīm-i velāyetden istiġāṯe buyurduḳlarında " **این پایتخت سلاطین حقیقت است. بی شیران خوارق نباشد و لیکن خرق ایشان بخارق پردۀ ادب باشد."** tesliye vü tenbīhi dil-nişīn-i şāh-ı selāmet-nihād vāḳi' olmaġla rūz-ı ferdā, tamām-ı ḥaşmet-i ḫāḳānī vü kemāl-i şevket-i ḫusrevānī ile şeref-yāb-ı ziyāret-i merḳad-i münevver-i Ḫudāvendigārī ('aẓẓame birruhu ve ḳuddise sırruhu) olduḳlarında südde-i sa'ādet-i ravża-i pür-behcelerinde ḥażret-i şāhzāde-i Ṣıddīḳī ile telāḳī ḥuṣūlünde istīlā-yı saṭvet-i velāyet-i ḫusrev-i ma'nevī ile cem'iyyet-i ḥaşmet-i salṭanat-ı ḫusrev-i ṣūrī mütelāşī olup her çend maḳām-ı ḫāṣlarına teklīf-i cülūs olunduḳça ibā ve te'eddüben te'aḫḫur buyurmaları vāsıṭa-i isticlāb-i i'āne-i rūḥānī olup derūnlarında ḫalecān-engīz-i ġā'ile-i ġalebe-i birāder-i ser-keşlerin **"یك سر کش در میان دو خسرو چه کند؟"** nefes-i selvet-baḫşlarıyla ber-ṭaraf buyurup fī'l-vāḳi' rūz-ı ferdā, ṣaf-keş-i meydān-ı heycā olduḳlarında tārek-i maḫrūṭī-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı türbe-i mu'allā-yı cedd-i emcedlerinden 'alā ru'ūsi'l-eşhād, mānend-i dūd-ı dil-i 'āşıḳ bir gerd-i ser-āmed-i ser-keş-i mu'aḳḳar-ı 'ayyūḳī ve hābiṭ-i mefārıḳ-ı ṣufūf-ı ser-keşān olmaġla cümlesi ḥamle-i ūlāda merdüm-i çeşm-i cihān-bīnlerinden daḫi meded-yāb-ı firaḳ-ı meymene vü meysere olamayıp nā-çār, mütererrıḳ-ı enḥā-yı diyār u mehcūr-ı yār ve esīr-i aġyār u ġarḳa-i girdāb-ı 'ār ve ekşer-i dilīrān-ı veġā ṭu'me-i şemşīr-i demār olup Şāh Selīm, sālim ü ġānim pīşgāh-ı derdmend-penāh-ı ḫusrev-i pür-intibāha müteşekkiren ve mütebeşşiren teveccüh buyurup şeref-yāb-ı müşāhede-i cemāl-i pür-beşāşetleri olduḳda **"بدود سر کش از دو سر کش گرد بر آوردند."** nuṭḳ-ı tevriye-fermālarıyla güyā bir tīr-i ser-tīz-i maḥabbet, muṣīb-i hedef-i derūnları olup hemān ān şeref-yāb-ı tekbīr-i 'araḳıyye-i

maḥabbet-i Mevleviyye olup nüvāziş ü ikrām-ı çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirām ve ilbās u iṭ'ām u in'ām-ı fuḳarā ve meşāyiḫde beẕl-i ḫizāne-i cūd u îṣār-ı mā-hüve'l-mevcūd buyurduḳlarından mā'adā kendiler teşne-leb-i reşḥa-i ġalebe iken zülāl-i nuṣret ü ẓafer ile mālāmāl ke's-i imdādları şükrānesine ḥālā ve ilā āḫıri'l-eyyām teşnegān-ı vāridîn ü ṣādırîni irvā eyleyen ṣādırvān-ı selsebîl-'unvānı binā buyurup revān-ı şādlarına ṣadaḳa-i cāriye eyledikleri meşhūd-ı erbāb-ı meşārib-i ṣāfiyedir. Ve Maḥmūd Dede ḥażretlerine daḫi muḳābele-i ḳubbe-i ser-sebz-i raḥmetde el-ān medfen-i münevverleri olan ḥadîḳa-i nüzhet-fezāyı temlîk buyurmaġla ḫāṭır-ı ḫarābların ber-vefḳ-i dil-ḫ^{w}āh ta'mîr-i kerem buyurmuşlardır.

<u>Ve Daḫi</u>

Veḳāyi'-i İsmā'îliyye'de ve Ġavriyye'de nümū-dār-ı çihre-i şāhid-i istiẓhār olan imdādāt-ı rūḥāniyye-i müte'āḳıbeleri muḥāṭ-ı żamîr-i münîr-i firāset-semîrleri olmaġla itmām-ı levāzım-ı iḥsāna teşmîr-i sā'id-i ihtimām u te'sîs-i cāmi'-i şerîf ve tekmîl-i tāb-ḫāne vü 'imāret ve tetmîm-i levāḥıḳ-ı evḳāfla eknāf-ı ḥarem-i muḥterem-i Ḥażret-i Sulṭānu'l-'āşıḳîn'i reşk-i [625]-الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ- [626]- ذَاتِ الْعِمَادِ- etmekle nām-ı nāmîlerin ser-nāme-i ḫayr-du'ā ve ẕikr-i cemîllerin şîr ü şekker-i menāḳıb-ı evliyā etmişlerdir.

(بيت)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

[625] Fecir Sûresi, 89/8. Âyet: "…Ülkelerde benzeri yaratılmamış İrem şehrine,…"
[626] Fecir Sûresi, 89/7. Âyet: "… Direkleri (yüksek binaları) olan,…"

جانش مقیم روضۀ دار السلام باد

جایش مقام رحمة رب الانام باد

آمین یا مجیب السائلین.

Mervīdir ki

Ḥażret-i Ebū'l-maġānim ve'l-iḥsān Sulṭān Süleymān (‘aleyhi ve ‘alā ābā'ihi'r-raḥmeti ve'l-ġufrān) cenāb-ı ma‘delet-niṣābları daḫi āmed-şüd-i ġazavāt-ı ‘Irāḳıyyelerinde finā-yı Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥarrasahallahu te‘ālā)ya ḍarb-ı ḫıyām-ı ārām-ı çend eyyām buyurduḳlarında bi-cümleti't-tevābi‘ ve'l-ḫavāṣṣ ḥāżır-ı mecālis-i refī‘a-i semā‘-ı bā-ṣafā ve nāẓır-ı aḥvāl-i neş'e-i erbāb-ı fenā ve bi'l-külliyye rübūde-i reftār-ı merdān-ı Ḫudā olup bādī-i yād-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı ‘ārifān-ı Mevlevī ve bā‘iṯ-i ‘alāḳa-i derūn-ı himmet-meşḥūn-ı ‘uẓamā-yı ṭarīḳa-i evleviyye olmaḳ niyāzıyla dā'ire-i türbe-i muḳaddesede inşā-yı eṯer ve isticlāb-ı ḥüsn-i naẓara teşmīr-i sā‘id-i ihtimām buyurup ḥālā namāz-gāh-ı fuḳarā vü niyāz-gāh-ı ‘urefā olan mescid-i şerīfi binā ve ḳadīmen intimā-yı Bahāeddīn Sulṭān Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed) ile ma‘rūf medrese-i münderisetü'l-erkānı tecdīd ü teşyīd ve Maḥmūd Dede **[S.146]** ḥażretlerine tertīb-i *Ṣevāḳıbu'l-menāḳıb*'ı fermān ve ol bahāne ile ġarḳa-i muḥīṭ-i iḥsān buyurup ve zamān-ı ric‘at-ı tesḫīr-i Baġdādiyyelerinde daḫi Türbe-dār ‘Oṯmān Dede ḥażretleriyle mecālis-i ‘adīde ṣoḥbet-i rūḥāniyye vü ülfet-i ‘irfāniyye ve niẓāmü'l-mülk-i ṣūret ü sīrete müte‘alliḳa müşkilāt-ı şettā ‘arżıyla istīfā-yı inḥilāl-i ‘aḳd-ı ḫalecān edip berekāt-ı meyāmin-i teveccüh-i ḳulūb-ı ṣāfiyye ile kendilere ṣafvet-i ḳarīḥa iḥsān olunup niçe ‘āşıḳāne vü ‘ārifāne āṯār-ı celīle inşāsına muvaffaḳ olup gūyā bu keyfiyyet-i pür-neşāṭ ẕāt-ı hümāyūnlarında ṣahbā-yı maḥabbet-i evliyādan cilve-nümā olduġun iẕ‘ān

buyurmaġla “Muḥibbî” maḫlaṣın iḫtiyār buyurup silk-i sālikîn ü simṭ-i muḥibbîne muntaẓam ve muvaffaḳ-ı tedbîr-i niẓāmü’l-‘ālem olmuşlardır.

طوبى له و حسن مآب.

Zihî ḫusrev-i sāmî-mekān ki daġdaġa-i bî-kerān-ı devlet-i dünyāda yine müstes‘id-i maḥremiyyet-i esrār-ı şāhān-ı dîn ü mecma‘-ı sa‘ādātu’d-devleteyn ola!

-ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ-[627]

Mervîdir ki

Ol şānî-i meşānî-i Süleymān ḥażret-i ḫusrev-i gîtî-sitān-ı rūḥānî ile mānend-i şehd ü şîr-i ḫoş-āmîz-i bî-külfet olduḳları iclās-ı ‘aẓîm-i semā‘ u ṣafāda istimā‘-ı ‘acāyib-i esrār-ı *Meşnevî* vü iltimā‘-ı levāmi‘-i ġarāyib-i *Ma ‘nevî*den kendilere girîbān-çāk-i pîrehen-i nāmūs olacaḳ mertebe ġalebe-i ḥālet müşāhede buyurmalarıyla Ḥażret-i Çelebî-i müşārün-ileyh ‘arż-ı keyfiyyet ü istifsār-ı ḥikmet siyāḳında bu nev‘a te’şîr ve tenvîr-i maḥāfil-i āḫarda rū-nümā olmayıp ancaḳ mecālis-i refî‘a-i erbāb-ı ḳulūbda olduġun îrād-ı istiġrāb-gūn buyurduḳda **“** كل شئ يؤثر في ملائمه. **” ya‘nî ḳāli vü ḳālıbı olan āşār-ı mü’eşşir-i ḥavāss-ı ẓāhire ve ḥāli vü ḳalbi olan evżā‘-ı münevver-i ḥavāss-ı bāṭına ve ḳulūb u ‘uḳūl u ervāḥdır.”** ‘unvānıyla beyān-ı menşe’-i neş’e-i bāṭına buyurup cevānib-i aṣḥāb-ı aḥvāle tekmîl-i teveccüh ü tetmîm-i ta‘alluḳla tavṣiye vü pend-i dil-bend buyurmuşlardır ki düstūru’l-‘amel-i temyîz-i ‘ayār-ı fi‘l ü ḳavldir. **“Eğer eşyā eżdādında mü’eşşir olduġu beyne’l-mā’ ve’n-nār maḥsūsdur.”** diye su’āl olunur ise **“Maḳām-ı ḳarînesiyle murād-ı te’şîr luṭfî vü celbîdir, beyne’l-eżdād olan te’şîr-i ḳahrî vü def‘îdir.”** diye cevāb verilip

[627] Cum‘a Sûresi, 62/4. Âyet: “Bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.”

‘ale’l-ḫuṣūṣ, mütefenninīn-i rüsūm u müte‘annitīn-i naḫvet-i ‘ulūmuñ aḳvāl ü ef‘āli cehlī vü taḳlīdīdir.

فكيف يتصور منها التأثير؟

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از پی این عالمان ذو فنون

گفت ایزد در "نبی لا یعلمون"

علم جویای یقین باشد بدان

و آن یقین جویای دید است و عیان

اندر "الهیکم" بیان این ببین

که شود علم الیقین عین الیقین

Menḳūlest ki

Cenāb-ı velāyet-me’āb-ı ḫusrevī ‘ale’d-devām ṭalebe-i ‘ilm ü ma‘rifeti ‘ilme’l-yaḳīn ve ḥaḳḳe’l-yaḳīn ve ‘ayne’l-yaḳīn ve ma‘rifet-i ḥālī ve ma‘rifet-i fenā’ī ve ma‘rifet-i beḳāyī merātib-i refī‘asına teraḳḳīye terġīb ve esfele’s-sāfilīn-i taḳlīdde ḳarārdan terhīb buyurmaları ḫuṣūṣunda ḍarb-ı meṯel buyurup taḥrīr-i baḥṯ u tenvīr-i müdde‘ā ile ri‘āyet-i tefāvüt-i ṭıbā‘ etmeleri bābında muḳallidīn ü muḥaḳḳıḳīn mābeyninde olan būn-ı ba‘īdi cümleye keşf ü īżāḥ buyurmuşlardır. Meṯelā kelimāt-ı

ḥaḳḳa sihām-ı iṣābet-ḳıvām ve muḳallid-i kūdek-i çūbīn-kemān u muḥaḳḳıḳ-ı ḳavs-i miḥlaḳ-keş ü ṣāḥib-idmān-ı pehlevāna teşbīh olunup ṭarafeyniñ hedef-i maṭlaba iṣābet ü taḫallüfü ile taḳrīr-i maḳṣad olunmuşdur. Ṣāniyen mülūk u ricāl-i düveliñ erḳām-ı emr ü nehyi münşā-yı āṣār-ı celb-i menfaʿa vü defʿ-i mażarra olup her çend şekl-i ḫaṭṭīleri pergār-ı ḥüsnden bīrūn ise de yine meżāmīn-i ʿibārātı mebdeʾ-i inşā-yı meṣāliḥ ü ifnā-yı mefāsid olur. Lākin aḳlām-ı muḳallidīnden her ne ḳadar ḥüsn-i şekl ile ḳırṭās-zīb-i meşḳ olsa miḳdār-ı ẕerre müʾeṩṩir olmadıġından māʿadā maḥmūl-i sefeh ü mūceb-i taʿyīr olduġu müzeyyif-i taḳlīd ü müzeyyin-i şān-ı taḥḳīḳdir. Ṣālişen esmā-yı ḳudsiyye-i Ṣamedāniyye vü edʿiye-i meʾṩūre-i nebeviyye vaḳʿa-i vāḥide ḳarīn-i enfās-ı nefīse-i muḥaḳḳıḳīn olduḳda bürʾ-i sāʿa vü defʿ-i laḥẓa emṩāli teʾṩīrāt müşāhede olunup lākin muḳallidīn-i ġafele dehānından hezār tekrār u ilḥāḥla daḫi nümūne-i cüzʾiyye pedīdār olduġu güvāh-ı bī-iştibāh-ı faż̇l-ı taḥḳīḳdir. ʻ الحسام للضراب والحصان للركاب’ mışdāḳınca **“Naḳīṣa-i şeʾāmet-i [S.147] taḳlīd ü faż̇īle-i şehāmet-i taḥḳīḳdir.”** diye teʾyīd-i terġīb ü teʾsīs-i terhīb buyurulduġu ḫāme-i zebān-ı tevātür ile ṣebt-kerde-i cerīde-i menḳabe-i celīleleridir.

والحق أحق أن يطاع فالتقليد معبر للتحقيق. لا مقر وموطن فعليك باستعجال العبور وإياك والقرار عنده فاعبروا واعتبروا وعلى كدّ المرور اصطبر.

Ve muḥīṭ ü meşreb-i ṣāfları vaṩṩāf-ı ḳalb-i rūşen olup bedāheten ser-zede olan ġazel-i raʿnā-yı ḳalbiyyeleri ḳalb-zīb-i ṣaff-ı ẕikr-i cemīlleri olmaḳ üzere yādigār-ı merdān-ı meydān-ı taḥḳīḳ ḳılınmışdır:

(Ġazel-i Ḫusrevī Der-ṣenā-yı Dil-i Tāb-dār Īnest Ki Ṣebt Şode Est.)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳıble-i rūy-ı niyāz-ı cān-ı ādemdür göñül
Maḳṣad-ı ṣaḥrā-neverdān-ı dü ‘ālemdür göñül

Rūy-pūş-ı ‘izzet olmışdur süveydā ḳadrine
Rūy-ı ma‘nīde velī ‘arş-ı mu‘aẓẓamdur göñül

Uṣbu‘ayn-ı luṭf u ḳahruñ gūyiyā ḳalbidür ol
Rif‘at-ı taḳlīb-i ḥikmetle mükerremdür göñül

Sırr-ı her ṣāḥib-zamānıñ dest-i ḥall ü ‘aḳdine
Vefḳ-i ġavṣiyyet-nihāda la‘l-i ḫātemdür göñül

Def‘-i jengār-ı men ü mā eyleyelden *ḪUSREVĀ*
Maẓhar-ı feyż-i cemāl-i ism-i a‘ẓamdur göñül

(Ve Siyāḳ-ı Ma‘hūdda Bu Ḳıṭ‘a-i Ġarrā Daḫi Nev-bāve-i Bāġ-ı Ṭab‘-ı Laṭīfleridir.)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳalbdür gūyende-i bezm-i eşer
Parmaġıyla oynadur ḥaḳḳā lebi

Uṣbu‘aynıyle verelden taḳviyet
Perde itmişdür aña Ḥaḳ ḳālıbı

Āvürde end ki

Ol şāhbāz-ı bülend-pervāz, lāne-i ‘ulüvv-i cenāb u istiġnā ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine cānib-i cenāb-ı ṣānī-i Süleymānī’den tetābu‘-ı teşrīfāt u tekāṣür-i ‘aṭāyā rū-nümā olduḳda bī-nevāyān-ı mürīdīn ü muḥibbīne ḥasbe’l-ḥāce taḳsīm ve baḳāyā nüzhet-serāy-ı Meram’da ḫarc-ı rāh-ı ẕevḳ-i fuḳarā ḳılınıp yek-ḥabbe nefs-i nefīslerine behre ibḳā buyurmadıḳları kūteh-naẓarān-ı ḫuddām u aḥvelān-ı resūlān-ı li’āma gūyā ‘aṭıyye-i hümāyūna ‘adem-i mübālāt ve isrāf u tebẕīrle mübāhāt ve tebdīlü’ş-şekl li-ecli’l-ekl-güne görünmekle ve ‘anḳāyān-ı Ḳāf-ı tevekkül ü ḳanā‘ati kūşe-i istiġnā-tūşe-i faḳr u fenāda berāy-ı şikār-ı ḥuṭām-ı dünyā ḫazīde-i kemīn-i furṣat mülāḥaẓa etmekle Ḥażret-i Ḫusrev-i dīhīm-i ḥaḳīḳat, eşnā-yı semā‘ u ṣafāda germ-ā-germ-i çarḫ-ı tīz-ender-tīz iken ṣūret-i ẓunūn-ı fāsideleri āyīne-i mükāşefe-tenvīr-i żamīr-i ilhām-semīrlerine ‘aks-endāz olduġu ḥasebiyle bi’d-defe‘āt na‘re-i mestāne-i şīrāne ve püşt-i pāy-zen-i bīḫodāne-i dilīrāne olup dil-i sūzān u dīde-i giryānla lehce-i ḥaḳāyıḳ-beyānlarından ḳar‘-ı ṣımāḫ-ı āẕān-ı aṣḥāb-ı iẕ‘ān eden dü ḳıṭ‘a-i ġayret-mażmūn, ḫademe-i merḳūmīniñ reg ü rīşe-i dıraḫt-ı ḫilāfların ḳaṭ‘ edip her biri bir nev-nihāl-i bāġ-ı irādet ü külāh-pūş-ı maḥabbet olduġu ma‘lūm-ı şehenşāhī olduḳda **“Resūl, vuṣūl-i mes’ūlle behre-yāb olunca mürsil daḫi maḥrūm ḳalmaz.”** edā-yı niyāz-nümālarıyla ibtihāc siyāḳında bu beyt-i şerīf ser-zede-i ṭab‘-ı laṭīfleri olup ḥasb-i ḥāl-i ṣadāḳat-me’āl vāḳi‘ olmuşdur:

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün]

Peyk ü nāme olıcaḳ behre-ver-i yümn-i eşer
Bu Muḥibbī daḫi ḳalmaz ola bī-ḥüsn-i naẓar

(قطعه)

(از ان خسروی)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

ما خسرو دوران و گدای ره یاریم

بر همزن ملك خرد و کشور عاریم

از نعمت اگر پرده بروی سر کاریم

لیکن بدل و دیده بجز یار نداریم

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

درویشم و تشویش دل و جان ندارم

در جان و دل اندیشهٔ سامان ندارم

سر تا بقدم دولتم اما که چو خسرو

در سر هوس این و غم آن ندارم

Menḳūlest ki

Şāhzāde-i sāmī-rütbe vü ‘ālī-menḳabetiñ nevbet-i ḫilāfetlerinde cārī olan ‘ādet-i müstaḥseneleri şāhid-i sīret-i faḳīrānelerine ṣüret-i ‘ayş-ı emīrānelerin rüy-pūş ve deryā-yı kemāl-i cemāllerin bu üslūb üzere ḫas-pūş edip cümle-i ḫulefā-yı

zamānların daḫi āyīn-i me’mūnü’l-ġā’ile-i āfet-i şöhret olan semt-i na‘l-i bāz-güne tesyīr buyurup muḥāfaẓa-i ḥālle tenbīh siyāḳında “ عليكم بالتحقيق الملبس وإياكم والتقليد المجرد وعليكم التواري تحت قباب النعم وإياكم والعرض لمواقع التهم الأول أولى بالأمانة والثاني أحق بالخيانة.” ‘unvān-ı iḥtiyāṭ-bünyānıyla ilzām u taḫẕīr buyurmalarına müteḥarriyān-ı menāsik-i tecrīdden ba‘żıları iḥtimāl-i fitne-i erbāb-ı ibtidāyī bahāne īrādıyla istikşāf-ı daḳīḳa-i merām eylediklerinde

(نظم)

[مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلن]

من كان له شأنه يستنكف عن شين

فليأت [S.148] على زين في خدمة مولانا

من كان له عين يستوعبه غين

فليأت على رين عن قربة مولانا

dem-i irşād-tev’emleriyle def‘-i vāhime-i vāhiyye-i merḳūme ve sedd-i bāb-ı tedbīr-i celb-i münāsib ü def‘-i ecānib buyurmalarına [628] ’الأرواح جنود مجندة إلى آخره.‘ ḥadīṯ-i şerīfin bürhān-ı ḳavī ittiḫāẕ buyurup selāṭīn-i evliyā vü esāṭīnü’l-hüdā olan e‘izze-i kirāmıñ pervānegān-ı şem‘-i encümen-i kemālleri bulunan mürīdīn ü muḥibbīn pīşīn-i ḳabūl-kerdegān-ı Ḫudā vü rüsüldürler ki ecille-i ‘iẓām terbiye vü tenmiyeleriyle me’mūr olup her biriniñ ḳābiliyyet-i kāmineleri hüveydā olduḳda kār-fermā-yı feyż-merhūn, icrā-yı ḥükm-i ezelī buyurup sa‘ādet-i ebediyye ile müstes‘id olurlar. Bu maḳūle kār-ı üstüvār, her ne güne miḥekk-zede-i iḫtibār-ı teşkīk olsa

[628] Buhârî, “Enbiyâ”, 2, r. 3336; Müslim, “Birr”, 159.

ḳābil-i tefkīk olmaz. Ve bu sābıḳa-i ‘ināyetden bī-behre olanlar daḫi vücūh-ı tesḫīr-i müddetü’l-‘ömrle zā’il-i intimā vü vāṣıl-ı ittiṣāl olmaz diye hem-cinsānıñ inciẕāb ve muḫālifīniñ infiṣāl üzere mecbūliyyetlerin taḥḳīḳ ve tevbīḫ-i endīşe-i ceẕb ü def‘ buyurmuşlardır.

(مثنوئ شريف معنوى)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اهل نار و خلد را بين همدكان

در ميان شان برزخ لا يبغيان

اهل نار و اهل نور آميخته

در ميان شان كوه قاف انگيخته

همچو در كان خاك و زر كرد اختلاط

در ميان شان صد بيابان و رباط

همچنانك عقد در درّ و شبه

مختلط چون ميهمان يكشبه

<u>Naḳlest ki</u>

Cenāb-ı necābet-intisāb u ḫusrev-i sāmī-rikāb-ı velāyet-me’ābıñ evāḫir-i nevbet-i ġavṣiyyelerinde ṭā’ife-i ‘aliyye-i Mevleviyye’niñ velvele-i kūs-ı i‘tibār u debdebe-i neḳḳāre-i iştihārı gūş-güẕār-ı sükkān-ı heft-ṭıbāḳ-ı zīrīn ü zeberīn ve zīr-i

külāh u ḫırḳa-i faḳīrānede ʿayş-ı ḫoş-ı emīrāneleri maġbūṭ-ı ʿuḳalā-yı ʿālem ü maḥsūd-ı kec-fehmān-ı benī-ādem ve zamān-ı saʿādetlerinde ḫurde-gīrān ebkem olduġu niʿmet-i bī-ḳıymeti müstedām olmaḳ ricāsıyla ḫaber-pijūhān-ı ḥavādiṯ-i ezmān-ı ātiyyeye tesliye-baḫṣā vü mükāṣefe-fermā olup " من استغنى فقد استأمر وناز بى نیازان را زیبد. گروه پرشکوه ما که از همهٔ ماسوا بی نیازند، در همهٔ احیان نازنینند و نازنینان دولت دنیا که نیازمندان ماسوایند. در سایهٔ ناز ایشان آسایش کنند و انگاه که امر بالعکس باشد و سر کشان جاه و مال بنخوت و ثروت تکبر نمایند و از نیاز نازنینان خدا گردن کشند حتف انفهم بگردن افتند. تا باز نیایند بر نخیزند راحت از میان دولتیان و رفاهیت از رعیه بر دارند. بندگان باغی و سروران یاغی نه آسایش صغار و نه آرامش کبار ماند. جزای کفران نعم برکات اولیا را اولیای نعم از بندگان چشند. مصلح مفسد و مستقیم خائن کردند و بهیچ حیله بجز اقرار و نیاز جانب مردان ازین عقوبت عامه نمیرهند. عفلا یلومن الا شؤم انکارهم و سؤ اصرارهم.ع فاما بجمع شمل اخوان و خلان ما را چون دخیلان دائرهٔ هود علیه السلام بهیچ نوعه کرد. گزند صرصر حوادث آن ایام تفرقه نخواهد رساند. خوش میزیند و خوش میرند و العیاذ بالله الحفیظ وقتیکه محیلان مترسمان قدوه باشند و عوام بدیشان اقتفا کنند و رفته رفته بآب تفرقه زیر کاه ریا و سمعه اجرای مقاصد فاسده کنند. بطعن گویند و بهوان شنوند و با نکار نگرند و بانکسار مبتلا شوند. از آثار انکسار جنود الهی انکسار عسکر نا متناهی پدید آید و از مغلوبیت احباب بیزار باشند و بمغلوبیت اعدا زار میرند. دار و دیار باغیار دهند و با یار اوقاف جبار را استکثار کنند و همهٔ ملل و نحل در دائرهٔ ایشان معذور باشند. پس هر چه کنند، بعیال و مال و عرض و اقبال خودان کنند. از صفای نعم مأیوس و بجفای غم اعدا مبؤس باشند. اگر از طرف سلطان البصر امدادی نرسد، "جمله روم را شوم ایشان منازل کفار و اوکار بوم گرداند. -هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ-[629] kelām-ı ḥaḳāyıḳ-niẓām u naṣāyiḥ-encāmıyla ʿ.من بارز أوليائي فقد حاربني' maẓmūn-ı münīfine īmā buyurup fī'l-vāḳi', tefāṣīl-i nefes-i ḳudsīleri üzere dānişmendān-ı fitne-sirişt, intisāb-ı devlet-i bī-temyīzānla nesḫ-i evḳāfa ve ıṭfā-yı ḳanādīl-i meşāhid-i muḳaddese-i evliyāya ve taḫrīb-i merāḳıd-ı münevvere-i kibār-ı dīne iġrā

[629] Yâsin Sûresi, 36/52. Âyet: "(İşte o zaman:) Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahmân'ın vâdettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler! derler."

ve meşrūṭāt-ı fuḳarāyı tevcīh-i ecānibe ictirā ve ‘uẓamā-yı **[S.149]** milleti nefy ü iclā ve erāẕil ü eclāf u muḫanneṣīni taṣdīr ü i‘lā ile niẓām-ı mü’ebbed-i ḳıyām-ı ecdād-ı emcādı ḫalel-peẕīr ve kendileri daḫi ẕelīl ü esīr eyledikleri mānend-i şiddet-i şitā vü ḥiddet-i eşirrā dimāġ-āzār-ı pīr ü bernā ve ciger-ḫırāş-ı a‘lā vü ednā olduġu meşhūd-ı ‘ālemiyāndır.

يا محوّل الأحوال حوّل حالنا إلى أحسن الحال واختم مآلنا على أسلم المآل آمين يا معين.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب تنها نه خود را داشت بد

بلکه آتش در همه آفاق زد

تا دل مرد خدا ناید بدرد

هیچ قومی را خدا رسوا نکرد

Rivāyet konend ki

Elsine-i meşāyiḫ-i şāmiḫü’l-merātibde şöhret-i nāmiye-i Ḥażret-i Çelebi Ḫusrev (‘aẓẓame ẕikruhu ‘aynu’l-‘ināye) olup kā’inen men kāne manẓūrları olan serī‘an ve ‘ācilen maḥfūf-ı elvān-ı ni‘am-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye olup def‘a-i vāḥide kefş-gerdānları olan derdmend daḫi maḥrūm olmayıp maḫdūmiyyet mertebesin iḥrāz etmişdir. Ḥattā daḳīḳa-şināsān-ı ‘aṣrları **“خسرو چنین باید.”** şenāsıyla zemzeme-perdāz-ı maḥāfil-i taḥṣīn olmuşlardır. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, gevher-i tāb-dār u şem‘-i şebistān-ı esrār

olan ẕāt-ı nūrānī-simāt Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ ile ḳarīrü'l-'ayn olup ol merdüm-i dīde-i dil ü cān-ı 'āşıḳānı vāsıṭa-i ifāża vü istifāża ve velī-'ahd-ı velāyet ü maḳsem-i envār-ı kerāmet buyurup beyne'n-nāẓır ve'l-manẓūr levāmi'-i kemāl ittiḥād-ı bāriḳa olduḳda ol berḳ-i cevelān-ı meydān-ı imkān, 'inān-rīz-i ṣavb-ı lā-mekān olup Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ-ı hümāyūn-ṭāli'i serīr-i ḫilāfete iclās ve ezimme-i umūr-ı iḫvān u ḫullānı dest-i iḳtidār-peyvestlerine tefvīż buyurup kendiler şeref-baḫş-ı dīrīn-i erīke-i 'illiyyīn ve seccāde-nişīn-i ḫānḳāh-ı 'arş-ı berīn olup pesmāndegān-ı zemīn-i irādetlerin evrād-senc-i āh u enīn eyledikleri rūz-ı ḳıyāmet-nümāda mānend-i medd-i āh serzede-i ṭabāyi'-i ḥazīne olan merşiyyāt-ı mü'eşşireden ḫazīne-i ḳarīḥa-i ḥarīḳa-i ciger-kūşeleri yādigārı olmaḳ üzere ḫāme-i siyeh-cāme-i mātem-i şekīb-güdāzları kitābe-i āḫirīn-i menḳabe-i nefīselerine şebt eylediği ḳıṭ'a-i ḳaṭī'a-fersādır.

أشغل الله تعالى مشهده المقدس بوفود شهوده وأشعل مصباح مرقده بوفور نوره.

(Ḳıṭ'a)

(Ez-Ān-ı Çelebi Ferruḫ)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Ḫusrev-i devrān-ı sırr-ı Mevlevī
İtdi 'azm-ı taḫt-gāh-ı ma'nevī

Terk idüp ṣoḥbet-serāy-ı şeş-deri
Türbe-i ceddinde oldı münzevī

(Der-Beyān-ı Mefāḫir-i Cemīle-i Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ)

قدس سره وأفيض على الباقين بره آمين بحرمة من خلق له العالمين.

Mervīst ki

Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ-ı ferḫunde-ṭāli‘, ṭāli‘-i maşrıḳ-ı ẓuhūr ve ḥāvī-i feḥāvī-i nūrun ‘alā nūr ve lāmi‘-i evc-i ẕātu’l-burūc-ı şeref ü cāmi‘-i cemī‘-i feżā’il-i selef ve vāriṯ-i erīke-i ḫılāfet ü vālī-i heft-iḳlīm-i velāyet-i ‘ أدار من ليس غيره ديار كؤس حمايته على رؤس المستمدين’ müttekā-zīb-i türbe-i mu‘aẓẓama vü mesned-ārā-yı ḳuṭbiyyet-i dā’ire-i mükerreme olduḳda ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullān yek-zebān-ı şükrān

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

اگر ميل دل هر كس بجاييست

بود ميل دل ما سوى فرخ

غلام خاطر آنم که دائم

چو حافظ چاکر هندوی فرخ

dü beyt-i neşāṭ-engīzle terennüm-rīz-i imtinān olup fī’l-ḥaḳīḳa, dürr-i yetīm-i vücūd-ı bihbūdları fā’iz-i kemāl-i māder-zād iken yine sāye-i sa‘ādet-māye-i vālid-i mācidlerinde intihāz-ı furṣat u iktisāb-ı fażīlet-i resmiyye vü keşfiyye ve tesḫīr-i ḳulūb-ı ḫāṣ u ‘ām edip ve pesendīde-reftār u dil-peẕīr-güftār olmaġla eṭrāf-ı Dāru’l-velāye-i Ḳonya’nıñ tesviye-i umūr-ı müşkilesi vābeste-i dest-i tedbīr-i işābet-te’şīrleri olmaġla maḥmūdu’l-fi‘āl u memdūḥu’l-ḫıṣāl, maġbūṭu’l-iḫvān u maḥsūdü’l-aḳrān olup vülāt u a‘yān-ı ḥaḳ-nā-şināsān icrā-yı ġaraż ṣadedinde ṭaraf-ı şāhīye beydaḳ-rān-ı si‘āye olduḳlarınca āṯār-ı te’yīd-i Ṣamedānī minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olup medrese-i mevrūṯeleri olan buḳ‘a-i mübāreke-i Altunpa’ya Medrese-i Ḳaraṭay’ı żamm u ilḥāḳ buyurulup ve beyne’l-‘ulemā’i’d-devle müstaḥsene vü mü’essese olan ḳavānīn ü ḳavā‘id tertībi üzere muḥāfaẓa-i taṣaddurları siyāḳında pāye-i Ḳudüs-i Mübārek ‘ilāve-i ikrām ḳılınıp mecālis-i ḫāṣṣa-i ḫavāṣṣda beyne’l-ḥākim ve’l-müftī ḳalbü’l-‘ulemā vü mecma‘-ı ‘āmme-i vükelā vü ümerāda ṣadr-ı meymene-pīrā ḳılınmaġla ser-efrāz-ı imtiyāz olmaları ilā yevminā haẕā aḫlāf-ı kirāmlarına daḫi mīrāṯ **[S.150]** ve mūriṯ-i du‘ā-yı devām-ı devlet olmuşdur.

همچنان باد ابد الاباد بالنبی و آله الامجاد.

Ḥattā mürīdīn ü muḥibbīnden rāġıb-ı civār-ı türbe-i mu‘aẓẓama bulunanlar tekṯīr-i sevād etmekle sā’ir ahālī ferāmūş-ı ‘uhūd-ı ḳadīme-i ri‘āyet-i civār edip bunları daḫi ‘avārıż-ı dīvāniyye vü tekālīf-i ‘örfiyyeye teşrīk murād eylediklerinde ṭaraf-ı ‘atebe-i ‘aliyyeden ekīd mu‘āf-nāmeler iḥsān buyurulmaġla sāye-i sa‘ādetleri

tevḳīri daḫi tetmīm buyurulup hemsāyeleriniñ āsāyiş-i dünyeviyye vü uḫreviyyeleri ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār, yār u aġyāra pedīdār olmuşdur.

ثبّتنا الله تعالى في جوار أوليائه سرمداً آمين يا مجيب السائلين.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تربهٔ مردان حق چون از رياض جنت است

پس جوار او مهب خوش نسيم رحمت است

هر كرا همسايگئ آن گلستان شد نصيب

در دو عالم از المها در پناه راحت است

<u>Āvürde end ki</u>

Dergāh-ı merāḥim-destgāh-ı ḥażret-i şāhzāde-i mu‘ayyen min ‘indillāh merci‘-i kibār u mültecā-yı ṣıġār olup ve fī irādeti’l-Ḥakīmi’l-Muḳtedir mümkinü’d-def‘ ve’l-ıṣlāḥ olan mefāsidiñ ciheteyn-i emri ve muḥtemelü’l-ḥuṣūl olan meṣāliḥiñ cihet-i teshīl-i taḥṣīli rāy-ı rezīn-i tevfīḳ-ḳarīnlerine rehīn ve zamān-ı sa‘ādetlerinde ẓāhiren ve bāṭınen z̲āt-ı şerīfleri medār-ı ceẕb-i ṣalāḥ u def‘-i fesād-ı ‘ibād u bilād olmaġla ḥussād-ı fussād, sedd-i rāh-ı mürāca‘at murād edip her çend ḥall ü ‘aḳd ḫuṣūṣunda beẕl-i maḳdūr eyledikçe ‘aḳdleri ḥall ve ḥalleri ‘aḳd ẓuhūr etmekle nā-çār i‘tirāf-ı ḥikmet-i Cebbār edip

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حکمت محض است گر لطف جهان آفرین

خاص کند بندۀ مصلحت عام را

mażmūnuna ḳā’il-i bī-şübhe olup reddet-i tereddüdden semt-i selm ü teveddüde ric‘atle feyż-yāb-ı ḥüsn-i naẓarları olup ‘inād u ışrār-ı ḳadīm üzere şābit olanlar nekbet-zede vü müdemmer olduḳları sebḳat-kerde-i tecārib-i ūlü’l-inṣāf olup ve keyfiyyet-i ferīḳayn, mecālis-zīb-i i‘tiẕār u şükrān olduḳda “ لا يقدر على تغيير الصمد أحد وإن أصر أضر بنفسه ويرد.” fiḳra-i şerīfesiyle tebyīn-i ḥāl-i ḫod u ta‘yīn-i me’āl-i ġayr buyurmuşlardır. Ve ba‘ż-ı umūr-ı sehl-nümā ‘arż olunduḳda i‘māl-i sāmi‘a buyurulmayıp ihmāl-i temşiyet veyāḫud ḥavāle-i meşiyyet buyurmaları fī ‘ilmillāhi te‘ālā delīl-i imtinā‘ü’l-vuḳū‘ vü emāret-i istiḥāle-i ḥuṣūl olması kirāren ve mirāren ma‘hūd-ı maḥremān-ı daḳīḳa-i kār olduġu daḫi mükāşefe-i ‘avāḳıb-ı umūrda temkīn-i tāmlarına şevāhidü’l-ḥāl olmuş-idi. Ḥattā ba‘ż-ı aḥyānda ‘adem-i ihtimām u ihmāl-i kār-ı muḥaḳḳarlarına isā’et-i ẓann edenleri “اهمال مهملات لازمست.” nüktesiyle te’dīb buyururlar idi.

يعنى عارف مكاشف را مهملات فى المشية را اهمال واجب است.

Zīrā muġāyir-i irādet ḥareket, bā‘iş-i redā’edir.Ve bi’l-cümle ‘āḳıl u ġāfil keyfiyyet-i nādirelerin

(بيت)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

هر که در درگه کرامت اوست

هر دمش میرسد عنایت دوست

شاهد حکمت از پس رایش

رو نمود است و این هدایت اوست

mażmūn-ı iḫlāṣ-meşḥūnuyla imżā etdikleri resīde-i ḥadd-i tevātür ü iştihārdır.

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i şem‘-i ḫalvet-serāy-ı ‘ibādet ü serv-i āzād-ı gülşen-i ferāġat gāhī encümen-ārā-yı kerāmet ve gāhī kūşe-güzīn-i ḥacle-i vilāyet-i vülāt u ḥukkāmla sālik-i rāh-ı müdārā vü muvāsā olduḳları ḥasebiyle mānend-i ḫurşīd-i gītī-fürūz, maḥabbet-ḫāne-i ekşer-i eşrāfı rūşen-i teşrīf buyurduḳları nev-devletān-ı kūteh-naẓarān ‘indinde ‘adem-i temkīn ü vaḳāra maḥmūl olduġundan nāşī sebeb-i güft u gūy-ı bīhūde-i ḥasūdān ve bā‘iş-i ḥareket-i ‘urūḳ-ı ḥamiyyet-i ḫayr-ḫ^{w}āhān-ı ḫānedān olduġu ‘aks-endāz-ı mir’āt-ı żamīr-i münīrleri olduḳda ‘ وينبغي للولي أن يكون عارفاً بزمانه زمان ما، هنگام زمن علیلان هواست و ما طبیبان خداییم. پس از رفتن بسر “ mışdāḳınca ’مقبلاً على شأنه. بالین ایشان چاره نیست. تا موجب امر حکیم کریم تمشیت کرده شود. آری پیش ازین هنوز اسیر فراش نبودند و بپای طبیبان امکان تردّد باقی بود. تلك أمة قد خلت الديار عنهم الحالة هذه الأعمال مبنية على اقتضاء الزمان اینقدر دست و پای از معاملهٔ بالمجاملهٔ ما منافئ اقبال شان نباشد.” **[S.151]** beyān-ı irşād-‘ayānlarıyla dehān-bend-i i‘tirāż olmuşlardır.

كما أشير إلى هذه الدقيقة بقوله قدس سره ومن آثار رحمة الله تعالى على قوم أن يعين الرحماء ويؤمر الكرام. فإن شكروا أمدهم وإن كفروا أمرّ أمرهم في الواقع نوبات.

Aḫlāf-ı ʿaliyyelerinde ḳāʿide-i şükrān-ı ahālī düstūru'l-ʿamel olduḳça ẓıll-ı ẓalīl-i ḥimāye-i rūḥāniyyet-i Ḫunkār-ı Ekberī'de cümle memnūn-ı rāḥat u refāhiyyet ve girīve-rev-i küfrān olduḳça maḥzūn-ı teşettüt-i ḥāl olduḳları hemvāre muʿāyene olunmuşdur.

(قطعه)

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

انجام كار اينست گر مينداری باور

جرب به وأيقن بالأمر في الغرامة

ليكن از مثل كن كار قياس محكم

من جرب المجرب حلّت به الندامة

Mervīst ki

Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ-meniş ü ḫurrem-reviş, mütereffil-i ḫilʿat-ı ḥaşmet ü mütezemmil-i şiʿār-ı şervet ve mecmaʿ-ı kemāl-i ẓāhir ü bāṭın ve zīr-i ḳıbāb-ı ʿizzette kāmin bir veliyy-i vālā-menḳabet olup maḥżā ṣıġār-ı dünyā kibār-ı dīne nigerān-ı dīde-i ṣaġār u mübtelā-yı berzaḫ-ı demār olmasın diye rū-pūş-ı tekellüfāt-ı ṣūriyye ile tedārük-i muḥāfaẓada iḳdām üzere ṣābit-ḳadem ve 'إياكم وتكدير اعتقاد العوام.' taḥẕīrinde

rāsiḫ-dem ve ẕāt-ı şerīfi zīr-i elbise-i nefīsede köhne-i ‘abā-pūş ve simāṭları pür-elvān-ı ni‘am ve kendiler rūze-dār ve ‘ale’d-devām mūla‘-ı ḳıyāmu’l-esḥār ve cümle ġunūde-i bister-i rāḥat ve ol nevāfil-güzār olup giriftārān-ı derd-i nifāḳ-ı sāde-levḥān-ı vifāḳa ilḳā-yı vesvese-i şiḳāḳ etmekle miyān-ı iḫvān u ḫullāna daġdaġa-i tefriḳa-endāz ve evāḫir-i müddet-i ḫilāfetleri tezelzül-yāb-ı fitne-i nā-ḫalefān-ı ḫulefā olup ġayret-keşān-ı aḥbāb-ı pür-ıżṭırāb tedbīr-i indifā‘ siyāḳında ‘atebe-i devlete taḥrīk-i rikāba sevḳ eylediklerinde [630]‘ليس أول قارورة كسرت في الإسلام.’ meṡelini ser-süḫan ittiḫāẕ edip ve ‘aḳīb-i ḫayru’l-ḳurūnda ẓuhūr eden vaḳāyi‘-i müz‘ice ile tesliyet etmişlerdir. Ve ba‘de’l-vefāt, ḳalem-i şerīfleriyle mecmū‘a-i āṡār-ı laṭīfeleri hāmişinde ”دوستان را بوستان باید تا کام دل و جان یابند!“ fiḳra-i mükāşefe-meşḥūnları mektūb bulunup taḥḳīḳī Bostān-ı Evvel ḥażretleri ẓuhūrunda bi-kemālihi mefhūm olmuşdur.

[631]-ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ-

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ-ı nām-dār, tāc-dār-ı mülk-i ṣafvet-i ḥużūr-ı nā-maḥṣūr olup mecālis-i ma‘ḳūde-i ẕikr-i ism-i Celāl’de vaẓīfe-i mu‘ayyene-i cehr olan nişāb-ı fürūc ki fī’ṣ-ṣubḥ ders ve fī’l-mesā ḳalbdir, henüz itmām buyurulmadan ġalebe-i vecdle müsāri‘-i semā‘-ı bā-ṣafā ve eṣnā-yı neşr-i ma‘ārif-i *Meṯnevī-i Ma‘nevī*’de daḫi keẕālik mübādir-i idāre-i dā’ire-i ḥāl-i bī-men ü mā ve gāhī ṣaḥvda ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i şühūd-ı ḥikmet ve gāh ġā’iṣ-i ḳulzüm-i ḥayret ve gāh insilāḫ-ı tāmla fütāde-i ṭavr-ı ḥālet olup ba‘de zamānin, ser-ber-āver-i miyān-ı bezm-i irşād u

[630] Molla Fenârî, *Fusûlü’l-bedâi‘ fî usûli’ş-şerâi,* c. II, s. 15.

[631] Yâsin Sûresi, 36/38. Âyet: “Güneş, kendisi için belirlenen yerde akar (döner). <u>İşte bu, azîz ve alîm olan Allah'ın takdiridir</u>.”

gencīne-küşā-yı cevāhir ü irādet olup eşnā-yı istiġrāḳlarında ifāża buyurulan ma‘ānī-i şemīne vü ma‘ārif-i nefīseyi mefārıḳ-ı bī-ser ü pāyān-ı fuḳarā-yı dergeh-i irādetlerine nişārla herkes bi-ḳadri’t-taḥammül, nā’il-i ‘aṭıyye-i tecemmül ü muġtenim-i fevā’id-i mevā’id-i gün-ā-gün olurlar idi. Ḥattā evḳāt-ı ṣāfiyelerinden bir ḥīn-i meymenet-ḳarīnde ‘ādet-i meşreb-i deryā-cūşları üzere sāḥil-i ‘ibārete neşr-i ‘acāyib-i nikāt buyurmaları ḫılālinde meşām-āşināyān-ı nefeḥātu’r-raḥmān u būy-gīrān-ı ezhār-ı gülistān-ı ‘irfāna ḫiṭāben bi’l-bedāhe inşād buyurulan ḳıṭ‘a-i ġarrālarda ḥāmil-i sırr-ı muḳaddesleri Şāhzāde Bostān-ı Evvel cenāb-ı necābet-nihādıñ ẓuhūru ve vāsıṭa-i ẕāt-ı cesīmü’l-berekātlarıyla būstān-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī (ḳuddise sırruhu)nuñ iḥyā-kerde-i ṭarāvet-i zā’idü’l-vaṣf olması tebşīr olunmuşdur.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بوستان از بوستان راستان

دوستان را عیب باشد اخشمی

گر شوی یعقوب این ببیت الحزن

بوی او بت میرهاند از عمی

Ve ol meh-pāre-i hümāyūn-ṭal‘at, şārıḳ-ı ufḳ-ı velādet olduḳda nām-ı nāmī-i Bostān’la tesmiye buyurulup a‘lām-ı ḳadīme-i eslāf-ı ‘aliyyeden birine teveccüh buyurulmayıp ve bu ism-i sāmī-i nev-sikke ile nām-zed buyurmalarınıñ sırrı istifsār

olunduḳda "سرش سرور دوستانست!" pāsuḫ-ı beşāret-me'ābıyla daḫi te'yīd-i müdde'ā olunmuşdur.

فوقع كما أخبر وأثمر كما أشعر فله الحمد والمنة على ما قدّر ويسّر.

در اثنای این ثنا گفته شد:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا ابد پر نور بادا جان پاك عاشقان

با جمال **[S.152]** فرخ شهزادگان خاندان

یکنفس چون وادئ ایمن مکن یا رب تهی

بوستان عارفان از نخلهٔ اسرار شان

<u>Nükte</u>

'Ādet-i tīz-cūş u dīr-ṣaḥv-ı dūr-keşlerinden istiḳṣā-künān-ı ḥarīfāna "ما شیر گیر و نیم مست جام الستیم. هر گاهکه یك دو قدح کشیم، همانا بیخود و سرانداز شویم. این کیفیت ازلیست، نه از تنك ظرفیست." dem-i ḥālet-tev'emleriyle perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār olmuşlardır.

چنانکه فرموده شد:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

بمشرب از خیال چشم او صد جام جم دارم

و گرنه تر نمیسازد می عالم دماغم را

Menḳūlest ki

Cenāb-ı meşreb-i Ferruḫī, evāḫir-i zamān-ı ḫilāfetlerinde ṭayy-ı bisāṭ-ı müdārā ile mānend-i cevāb-ı bā-ṣavāb-ı ‘adem-i icābet-i Mescid-i Ḍırār-ı şerār-ı nifāḳ-ālūddan ref‘-i sitāre-i teġāfül buyurup **" أولئك الذين يلقون أنفسهم بأيديهم إلى تهلكة الغيرة."** tevbīḫiyle müşāfehe ve işā‘a-i meknūnāt-ı żamā’ir-i fāsidelerinde mübālaġa ve mışdāḳ-ı [632]-وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ- üzere aṣḥāb-ı iḫlāṣ u erbāb-ı vifāḳdan ẓāhiren daḫi imtiyāzla emr buyurmalarıyla nā-çār bi-ecma‘ihim ışrār u inkārda yek-dil ü yek-dest olmaḳ iḳtiżā edip mālen ve bedenen ifken ve iftirā’en erīke-i ḫilāfetden ḫal‘lerine beẕl-i iḳtidār edip müsā‘ade-i ḥavādiṯ-i rūzigār-ı ġaddārla nā’il-i merām-ı bī-ser-encām olup ve āṯār-ı imdādāt-ı rūḥāniyye inḳıṭā‘ıyla mükedderü’l-ḥāl ü müşevveşü’l-bāl ve leged-kūb-ı muta‘aṣṣıbe ile pā-māl ve sāl-i ḥayy mürūrunda cenāb-ı Muḥyī-i Feyyāż zülāl-i feyż-i muḳaddesiyle yine būstān-ı Ṣıddīḳıyye-i Mevleviyye’yi şād-āb ve ḳulūb-ı ġam-zede-i aḥbābı kām-yāb-ı ḥayāt-ı tāze eyleyip anlarıñ bīḫ-i dıraḫt-ı telbīslerin [633]-فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا ۚ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ- manṣūṣu üzere mā-ṣadaḳ-ı kāne ke-en-lem-yekün ve fesāne-i ġadrlerin sebeb-i i‘tibār-ı yār u aġyār eylediğine gūyā Ḥażret-i Burhānü’l-mükāşifīn bu eşer-i pür-‘iberleriyle mācerā-yı nā-ḫalefān-ı merḳūmīne işāret buyurmuşlardır:

[632] Yâsin Sûresi, 36/59. Âyet: “«Ayrılın bir tarafa bugün, ey günahkârlar!»”
[633] En‘âm Sûresi, 6/45. Âyet: “Böylece zulmeden toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.”

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روزی دو گر باغ طاغی سبز بینی غم مخور

چون اصلها بیخشان از راه پنهان بشکنم

Ve müteşeyyiḫîn-i küstāḫānıñ tafṣîl-i ḥāl-i feżāyiḥ-me’āli münāsib-i silk-i intiẓām-ı menḳabe-i laṭîfe-i evliyā-yı kirām olmamaġla *Sefîne-i Nefîse*’ye derc olunmayıp mānend-i seyyi’āt-ı bîmārān, endāḫte-i ḳa‘r-ı deryā-yı nisyān olmuşdur.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

چه جای نام اغیارست این ترتیب بر بهره

نزیبد در میان لؤلؤ شهوار خر مهره

<u>Ve Daḫi</u>

Reşşe-i teġāfül ü ihmālleriyle ıṭfā-yı nā’ire-i fitneleri ve sedd-i seyl-āb-ı ta‘aṣṣubları ve ṣarf-ı mekā’id-i ta‘annütleri ḳābil olmaḳ mülāḥaẓasıyla her çend ḫayr-endîşān, semt-i muḳābeletü’n-nār bi’n-nūra esb-rān-ı hāżıme olmaların ricāmend olduḳlarında vuḳū‘-ı ḫuṣūṣ-ı ātiyyü’l-beyān mübrem olduġun iş‘ār ve ’کار از کار خیزد‘ feḥvāsınca bu emr-i ġarîb muḳaddeme-i netāyic-i ‘acîbe olacaġın taḳrîr ü taṣrîḥ ḫılālinde mu‘āmele-i mutaṣallibānelerine bu beyteyn-i şerîfeynle istişhād buyurmuşlardır:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

با بدان بد باش و با نیکان نکو

جای گل گل باش و جای خار خار

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یار معنیدار باید خاصه اندر دوستی

تا توانی دوستی با یار معنیدار دار

Ve Daḫi

Menşe'-i teferruḳ ve imtiyāz-ı ṭā'ife-i bāġıyye Çelebi Ferruḫ-ı emīnü'l-esrār cenābınıñ 'كلم الناس على قدر عقولهم[634] والحكمة ضالة المؤمن[635]' mışdāḳınca ṣoḥbet-i maḥremān-ı ṣa'ālikeye mu'tebirān-ı tekellüfāt-ı ṣūriyyeyi maḥrem etmeyip herkese maḳāl u mu'āmeleleri muḳteżā-yı maḳām u ḳābiliyyetleri üzere olduġun buḫl u naḫvete ḥaml etmeleriyle girīve-rev-i 'inād olduḳları nümāyān olduḳda def'-i ġā'ile siyāḳında niyāzmend-i tesviye olanlar

(بیت)

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

634 Aliyyü'l-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, c. X, s. 110.

635 Tirmizî, "İlim", 19, r. 2687; İbn Mâce, "Zühd", 15, r. 4169.

با مدعی مگویید اسرار عشق و مستی

تا بیخبر بمیرد در درد خود پرستی

ونحن معاشر المشایخ أمرنا أن نتبع أثر الأنبیاء وننزل القوم منازلهم ونکلمهم علی “ mażmūnuyla و از دست کوته آستینان “ ḳavl-i şerīfiyle iskāt buyurulup ”قدر عقولهم. ما را چه کار بتدارك مکار! غیر از عزل نظارت اوقاف نیاید و این چیزی خسیس است. چون منظوریت جد بزرگوارم بر جاست باقی سهلست.” nuṭḳ-ı ẓāhirü’l-āṣārıyla ḫatm-i kelām-ı tesliyet-niẓām buyurduḳlarında muṣaddaḳ-ı ‘azl ü naṣbları beyninde ḳaṣr-ı yed-i müdāḫale-i īrād u maṣrafdan mā‘adā tefāvüt bulunmayıp kemā-fī’l-evā’il, **[S.153]** iḳbāl ü iclāl-i ḫudā-dādları ber-cā olup ṭā’ife-i reddiyyeniñ ẕemāyim-i sābıḳasına ‘uḳūḳ-ı veliyyü’n-ni‘amī ve küfrān-ı ḥuḳūḳ-ı ḳadīmī ‘ilāve-i girān-bār-ı nuḥūset-i nefsāniyyeleri olmuşdur.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما ز انعام نیا خوردیم سیر

استخوان پیش سگان انداختیم

beyt-i rıżā-mażmūnuyla seccāde-i meşīḫat-i ẓāhireden çār-bāliş-i ḫılāfet-i bāṭınıyyeye naḳl buyurup ḥażret-i ḳurretü’l-‘uyūn-ı dūstān a‘nī-bih Çelebi Bostān cenābını terbiye vü tenmiye ve velī-‘ahd ve ḳabīlü’l-vefāt, ilbās-ı ferecī-i ḫilāfet ü iclās-ı erīke-i icāzet ü teslīm-i ḫızāne-i emānet buyurup kendiler raḫt-ı iḳāmet-keş-i dāru’l-ḳarār ve resīde-i serā-perde-i cenāb-ı Ḫudāvendigār olduḳda Bostān Çelebi ḥażretleriniñ ‘andelīb-i cān-ı hicrān-zedeleriniñ eşnā-yı feryād u nāle-i vā-ḥasretāda taẕmīn buyurduḳları merşiye-i müheyyicetü’l-aḥzānlarıdır:

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Ferruḫ Çelebi’nüñ ruḫ-ı pür-tābını devrān
Pinhān idicek ḳopdı ser-i cāna ḳıyāmet

Ḥayfā ki geçüp menzil-i mihr ü mehe Keyvān
Ḳaldı ḳalanuñ baḫşına efsūs u ġarāmet

أفاض الله تعالى سجال رحمته على روضة تربته.

<u>Ve Daḫi</u>

Peyām-ı ‘azl güş-zedleri olduḳda bedīheten inşād buyurduḳları ġazel-i ra‘nā ḫātime-i menḳabe-i laṭīfeleri olmaḳ üzere şebt-kerde-i ḫāme-i sīne-çāk-i mātem-i ḫal‘ u fevtleri olmuşdur ki ġazelü’l-‘azl tesmiye olunmuşdur.

(Ġazelü Lehu)

(Ḳuddise Sırruhu)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Yā Rab bize bir tesliyet-i ḫāṭır olur mı
Yoḫsa bu fütūr ile dem-i āḫir olur mı

Ḫoş ṭut görelüm dāmen-i ṣabrı hele elde
Taġyīr-i ḫudā-dāda ‘adū ḳādir olur mı

Nā-geh idecekdür kerem-i Ḥaḳ saña çāre
Nā-çāra anuñ gibi meğer nāṣır olur mı

Faḫr eylemesün câme-i faḳr ile muḳallid
Zişt olsa kişi ḫil‘at ile fāḫir olur mı

Ṣāḥib-naẓar ister recüli mesned-i kāruñ
Bostān’a ser-i lāşe-i ḫar nāẓır olur mı

Feryād-res-i ġā’ib olur ḥāżır u zinhār
Şekk-ile deme ġayret-i Ḥaḳ ẓāhir olur mı

Ednā sitem-i şāhla hīç bende-i *FERRUḪ*
Rū-mālī-i ḫıdmetde dilā ḳāṣır olur mı

(Der-Beyān-ı Menāḳıb-ı Şerīfe-i Ḥażret-i Serv-i Ser-Efrāz-ı Bāġ-ı ‘İrfān ‘Anī Ḳurretü’l‘ayn-ı Dūstān Çelebi Bostān)

نوّر أزهار روضة مضجعه المنان بعزة من له الشفاعة المقبولة في كل الأحيان.

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i bāġbān-ı būstān-ı ṭarīḳat u rūşen-ger-i āyīne-i dūstān-ı ḥaḳīḳat, fażīlet-i māder-zād u ẕāt-ı ḫudā-dādlarıyla kemālāt-ı müktesebe-i ẓāhire vü bāṭınaların cem‘ edip ve sırr-ı ser-i ibtilā-mekānları pāyidār-ı mecma‘u’l-baḥreyn u ‘ayn-ı Ḫızr-ı zamān ve fenn-i iḥyā-yı nüfūsda şānī-i mesīḥ-i devrān ve cümle-i ensāl-i zekiyye-i Celāliyye-i Ṣıddīḳıyye’niñ çeşm-i bīnā vü dest-i gīrāsı ve maẓanne-i fetḥ ü müşkil-küşāsı olup evlād u aḥfād u iḫvān u ḫullānıñ inkisār-ı derūn u iġbirār-ı birūn ve perīşānī-i ḥāl-i ma‘āş u inti‘āşları bā‘iş-i ḫurūş-ı deryā-yı himmet-i merdāneleri ve bādī-i yād-ı vaṣıyyet-i ṣamīmāne-i vālid-i mācidleri olup def‘-i ġā’ile-i ḫulefā-yı müteḫallife vü ref‘-i şemātet-i nā-ḫalefān-ı muḫālife şedd-i niṭāḳ-ı ihtimām u teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām buyurup dā‘iye-i tenfīẕ-i vaṣıyye sā’iḳ ve ḳuvvet-i dest ü bāzū-yı ḥimāye vü ḥamiyye ḳā’id-i rāḥile-i teveccühleri olmaġla nevbet-i Ḫān Aḥmed-i Evvel’de cānib-i Dāru’d-devle-i Ḳosṭanṭınıyye’ye ‘aṭf-ı ‘inān-ı ‘azīmet

buyurup rehberī-i tevfīḳ-i Ṣamedānī ile memnūn-ı sa‘y-i meşkūr u mesrūr-ı en‘ām-ı nā-maḥṣūr olmuşlardır.

(Der-Beyān-ı Vaṣıyyet-i Peder-i Büzürgvār)

Ol vaḳt-i nāzikde ki kendiler mānend-i şem‘, ser-bālīn-i pederde sūzān u giryān ve dīde-i rāst-ı peder cānib-i cihān-ı beḳāya ve çeşm-i çep, rūy-ı ‘ālem-i fenāya nigerān iken dīde-i dil-dūz, rūy-ı püser-i ‘ālī-gevher olup nefs-i nāṭıḳaları bu hengām-ı teng-i rıḥletde silsile-cünbān-ı derā-yı beyān ve çend kelime-i ṭayyibe-i beşāret-feḥvāyı zīb-i gūş-ı cān-ı iḫvān u ḫullān edip lākin [636]**’الأمور مرهونة بأوقاتها.‘** mażmūnunu mürā‘āt ve iġtinām-ı furṣatla tenbīh buyurduḳları le’ālī-i nefīse-i menşūre rişte-keş-i taḥrīr ü yādigār-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-semīr ḳılınmışdır:

يـا بنـي! اغتـنم بـالأبن وابـن البنـاء علـى أمـره فـإن شـأنه عظـيم وخطبـه جسـيم وانتظـر بنـاه تكـن معـه (بوسـتان بان). فإذا أناب وبان أنب إليه. أنت الشهاب الثاقب تطرد [S.154] المردة وتحرس المريدين.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نجم ثاقب حارث آمد دیوران

هین بهل دزدی ز احمد سر ستان

[636] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu’l-Meʿânî*, XIII, 82.

Ve bu vaṣıyyet-i meşhūrelerin beyt-i *Meṯnevī* ile teẕyīl buyurmalarında ḳavā‘id-i istiḫrāc-ı rümūz-ı *Meṯnevī* üzere mażmūn-ı vaṣıyyetleri andan müstaḫrec olmaġa işāret iḥtimāli vardır.

فليمعن الفطن العارف بأسراره.

Fī’l-vāḳi‘ ism-i sāmī-i Aḥmed, müsāvī-i ibn olup cülūs-ı hümāyūn u ẓuhūr-ı meymūnlarında me’mūr-ı münīb-i ‘atebe-i ‘aliyye ve te’yīd-i ‘ālīleriyle būstān-ı ḫilāfet-bān olmuşlardır.

كما سيجيئ تفصيله:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرغ و ماهی داند آن ابهام را

که ستودم مجمل آن خوشنام را

اینکه میگفتم بقدر فهم تست

مردم اندر حسرت فهم درست

Menḳūlest ki

Ol dürr-i yetīm-i ṣadef-i necābet

؟

اشّتدي أزمة تنفرجي

قد آذن ليلك بالبلج

mışdāḳınca cülūs-ı Ḫān Aḥmediyye ile tefe’’ül-i neyl-i ḫayr ve tebāşīr-i ṣubḥ-ı iḳbālle teferrüs-i def‘-i şer buyurup ṭaraf-ı rūḥāniyyet-i Sulṭānü’l-‘āşıḳīn ve Burhānu’l-vāṣılīn’den ṣādır olan emr-i ‘ālī mūcebince ṣavb-ı me’mūra rāhī ve menzil-i maḳṣūda vāṣıl olduḳda mīhmān-ı dā’ire-i Ḥażret-i Eyyūb-ı Enṣārī ve müteşebbiṣ-i dāmān-ı ṣabr u muntaẓır-ı ferec-i ẓafer olduġu eyyāmıñ bir şeb-i ḳadr-iḥtimālinde meğer Aḥmed Ḫān (‘aleyhi’r-raḥmetü ve’l-ġufrān)ıñ ṭā’ir-i revānı pervāz-ı evkār-ı ‘ālem-i miṣāl edip sarāy-ı hümāyūnda olan ḳaṣr-ı maḫṣūṣu ḥavālīsinde izdiḥām-ı dervīṣān-ı mehābet-nişān-ı Mevlevī müşāhedesiyle pürsān-ı keyfiyyet-i ḥāl olduḳda ḫavāṣṣ-ı ḫuddāmdan biri **“Pādişāhım! Ḥażret-i Mevlānā, ḳaṣrıñıza teşrīf buyurup görünen fuḳarā mülāzimīn-i rikāb-ı müteberrikleridir.”** diye cevāb verip anlar daḫi şevḳ-i tamāmla derūn-ı ḳaṣra duḫūl edip Ḥażret-i Ḫudāvendigār-ı ḥaḳīḳati mesned-i meymene-pīrā müşāhede buyurduḳda ikrāmen teklīf-i serīr-i saltanaṭ eyleyip anlar daḫi **“ کرسی نشینان سایهٔ عرش برین برین تخت شش تخته را فرو نیایند. این تخت و تاج آن شماست.”** nefes-i ḳudsīleri bedel-i icābet ve cevāb-ı her müşkil-i pādişāhī vāḳi‘ olmaġla intihāz-ı furṣat buyurup derd-i taġallüb-i ṭuġāt u fitne-i tasalluṭ-ı buġāta devā-cūy-ı ḫayr du‘ā ve dāfi‘a-ḫ^{w}āh-ı himmet-i ‘ulyā olunca **“ تو در ظاهرا کرد و ای درد تغلب طغات اولاد ما کنی. ما نیز بپاداش آن از باطن دفع فتنهٔ تسلط بغات ولات شما میکنیم. بستان ما را در یاب و همت بستان.”** diye tenbīh buyurup nehżat-ı velāyet-i iḥtişām-ı ġavşānelerine teşyī‘ ‘aḳībinde anlar daḫi peyrev-i sa‘ādetleri ve ziyāret-i türbe-i firdevs-rütbe-i Eyyūb-i Enṣārī (‘aleyhi raḥmetü’l-Bārī) ile müstes‘id olduḳda cenāb-ı ṣaḥābī-i vālā-menzileti ol buḳ‘a-i mübārekede ḥayāt-ı kāmile üzere bir şāhzāde-i ḫānedān-ı velāyet-i Mevlevī ile muṣāḥib mu‘āyene edip itmām-ı levāzım-ı ziyāret ü tekmīl-i merāsim-i ṣoḥbet ve ḳıyām-ı vedā‘ eşnāsında **“بوستان من اینست.”** işāretiyle

sulṭān-ı maʿnevī-i bāṭın u ḫāḳān-ı ṣūrī-i ẓāhir bīdār olduġu sāʿat bu kerem-i bī-ʿadd-ile şükrāne tedārük-i ḳarābīn-i ḥissiyye ile ẓāhiren daḫi ziyārete müsāraʿat buyurup Bostān Çelebi ḥażretlerin kemā-fī'l-vāḳıʿa, müşāhedeleriyle müstebşer olup tenbīh-i nebīh-i Celāleddīnī üzere zīr-i pāy-ı āsumān-peymānelerine pāy-endāz-ı ikrām-ı mā-lā-kelām ferş buyurup sarāy-ı hümāyūna daʿvet ve anlar daḫi teşrīfe icābet buyurduḳda dāru'l-vāḳıʿa-i maʿhūdede nişīmen-i cedd-i emcedden te'aḫḫur buyurup teklīf-i taṣaddur olunduḳda **"فرع بجای أصل نشستن بی ادبیست."** ʿunvānıyla muḥākāt-ı ḫayāliyyelerin keşf buyurmaġla **"هنوز بستان ما را در یاب."** daḳīḳası kemā-hüve ḥaḳḳuhu mefhūm olmamış-idi. Lākin bu defʿa kemāl-i ḥāl-i velāyet-me'ālleri maʿlūm-ı şehenşāhī olmaġla istifsār-ı dāʿiye-i seferiyyeleri ile istinṭāḳ buyurulup ẓāhiren lāzıme-i ẕimmet-i himmet-i ḫusrevānīlerini kemā-yenbaġī icrā vü tetmīm ve ḳarīben mükāfāt-ı mevʿūde ḥuṣūlune inżimām-ı teveccühleri iltizām buyurulduġu āṯār-ı celīlesi hemān-rūz cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup ḳalem-rev-i ṣāḥīleri herc ü merc-i fiten-i ṭuġāt u buġāt iken bi-ʿināyeti'l-muḳtediri'd-dāfiʿ, gülistān-ı āsāyiş ü rāḥat ve tārīḫ-i baġyde ahālī bi'l-külliyye maʿkūs u menkūs ve ser-i zīr-i perde-i ġayb olduġu cümleyi evrād-güzār-ı "ḥamden lillāhi ʿalā sulṭānihi" eylediği gibi būstān-ı dūstān-ı Ḫudāvendigār-ı **[S.155]** Ekberī daḫi ḫār u ḫas-ı aġyārdan taṭhīr ü tanẓīf olunup kemā-fī'l-ḳadīm, her kūşesi cilve-gāh-ı bülbülān-ı ʿuşşāḳ u ṭūṭiyān-ı ʿurefā ve mecrā-yı zülāl-i semāʿ u ṣafā olup āb-rūy-ı sülāle-i ṣafiyye-i Ṣıddīḳıyye vü Celāliyye'niñ rīḫte-i ḫāk-i ṣıġār olmasına saʿy eden kefere-i niʿmet ü merede-i irādet merciʿ-i cezā-yı aʿmāl-i seyyi'eleri ve maḥv u mużmaḥil olup faḳaṭ ḥadīṣ-i ḫabīṣleri yād-dāṣt-ı erbāb-ı iʿtibār u pend-i iḥtirāz-ı inkisār olmuşdur.

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

ز آسمان آیدت این بخت نه از عالم خاك

کار اقبال ستاره است نه کار بازو

mażmūnu üzere mekā’id ü tezvīrāt-ı ḫabāṣet-esāsları gibi kendiler daḫi münḳalib-i hevā-yı fenā ve baḫtiyārān-ı ezelī yine kāmurān-ı ‘aṭāyā-yı Lem-yezelī olmuşlardır.

چنانکه فرموده اند: من أراد أن يُذِل من أعزه الله تعالى فلن ينال مراده ويذله الله تعالى بعزة غيرته.

<u>Ve Daḫi</u>

Silsile-i ‘azīze-i Ṣıddīḳıyye’niñ şeref ü iḥtirāmı

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این نسب خود پوست او را بوده است

کز شهنشاهان مه پالوده است

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مغز او خود از نسب دور است و پاك

نیست جنسش از سمك کس تا سماك

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا بپشت آدم اسلافش همه

مهتران بزم و رزم ملحمه

(دیگر)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

خیال یار خوش خویم تبسم کرد بر رویم

چنین شد نسل بر نسلم چنین فرزند فرزندم

meżāmīn-i ḥaḳḳası üzere müsellem-i evā'il ü mümżā-yı evāḫir olmuş-iken ḫılāf-ı icmā' üzere cür'et-i ḥareket-i bī-edebāneleri kendileri teşhīr ü tedmīre müfżī olmuşdur.

فلا یلومنّ إلا طباعهم اللئام ونفوسهم الخصام.

'Ale'l-ḫuṣūṣ, 'umūmen menāḳıb-nüvīsān-ı Ḫudāvendigārī'niñ ittifāḳıyla 'aded-i çille-i merdāneleri bāliġ-i niṣāb-ı cem' olup verā-yı ḥücre-i ḫalvetden miyān-ı ḥalḳa-i ṣoḥbete teşrīfleri ḫılālinde dest-be-dest-i Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed) iken her ser-i rāhda müşāhidīn-i peyker-i enverleri āyīne-vār püşt-ber-dīvār-ı

ḥayret-zede-i kemāl-i cemālleri olmaġla ḫurūş-ı debdebe-i ṣalavāt-ı şerīfeyi velvele-endāz-ı nüh ḳıbāb-ı melekūt eyledikleri şeref-i zā'idü'l-vaṣf-ı 'aceb-engīz-i ḫāṭır-ı velediyye olduġu meşhūdları olduḳda **"این دولت پایندۀ خوش گوار را بفرزندانت بخشیدم."** iḥsān-ı ġavṣāneleri medde'd-duhūr ve'l-a'vām evlād u aḥfād-ı ẕevi'l-iḥtirāmlarına ḫāṣṣa-i lāzıme ve sāriye-i cümle-i 'itret-i sā'ireleri olduġu ke'ş-şemsi ve'l-ḳamer aẓharun ve ebherun iken teḳāżā-yı tesvīlātla sālik-i rāh-ı tebāh-ı şiḳāḳ u ġadr-i eşrāf olmaḳ maḥżā vuḳū'-ı berzaḫ-ı helāke mübāderet olduġu gām-ı evvelde nümāyān-ı 'āḳıbet-endīşāndır.

(مثنوئ شریف)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای مری کرده پیاده با سوار

سر نخواهی برده اکنون پایدار

تو مری با همچو خود موشان بکن

با شتر مر موش را نبود سخن

؟

"الا فاقتلوا النفس الخبیث" و باد روا

و "لا تترکوها حیة فهی عقرب"

Mervīst ki

Daḳīḳa-şināsān-ı hünerverān, būstān-bān lafẓında olan işāret-i ictimā‘-ı ḳuṭb-ı ma‘nevī vü ṣūrī ki ẓāhir ü bāṭın-ı ‘āleme mebde’-i füyūż-ı niẓām-ı küllī olmaġa delālet etmekle herkes çeşm ü gūş-ı ẓuhūr-ı emr-i müşārün-ileyh iken bān-ı devḥa-i ma‘delet olan Ḥażret-i Ḫān Aḥmed ile Ḥażret-i Bostān-ı ḥaḳīḳatiñ imtizācları ve te‘ārüflerinde ol meknūn-ı verā-yı perde-i ġayb, cilve-ger-i sāḥa-i sarāy-ı ‘ayn olup ve āṯār-ı berekāt-ı ittiḥādları rūz-be-rūz kār-ger-i bürūz ve bār-āver-i def‘-i tefriḳa olduġu ma‘lūm-ı eṣnāf-ı ‘ibād olduḳda miyāne-i mülk ü melekde irtibāṭ-ı cism ü cān ve mā-beyn-i ḳuṭbeynde ‘alāḳa-i cān u cānān nümāyān olmaġla sükkān-ı Dāru’d-devle ve ḳuṭṭān-ı ‘āmme-i memleke muḥibb-i ḫānedān-ı Mevleviyye olup ḫavāṣṣ u ‘avāmda eşḳıyā-yı sermediyyeden mā‘adā ser-sebz-i tekbīr-i Mevlevī olmadıḳ ferd-i vāḥid ḳalmayıp şüẕūẕen bulunsa daḫi ferd-i bāṭıl ‘add olunmaġla velvele-i neḳḳāre vü nāy-ı iḳbāl-i Mevleviyān-ı cihān-gīr-vār bāb-ı sa‘ādet-i dāreyn-i ġarḳ-ı na‘īm-i ẕevḳ u şevḳ ve ṣafā-yı ḥālāt ü ma‘ārif olup her gāh ki meşreb-i şehenşāhīden istimzāc-ı müsā‘ade-i vedā‘ olunsa ‘adem-i ṭāḳat-i hicrān-ı taḥammül-güdāzlarıyla muḳābele buyurulup āḫırü’l-emr, ’لكل اجتماع فراق.‘ mażmūnuna ḳā’il ve vedā‘ları ẓāhir ve sırren teveccüh ü himmetleri der-kār olduġu ma‘lūm-ı şerīfleri **[S.156]** olduḳda istīẕān-ı ‘azm u ric‘at-ı Dāru’l-velāye-i Ḳonya buyurulup ẕihāb-ı dervīşāne vü iyāb-ı mülūkāne ile çend menzil vüfūd-ı müşeyyi‘īn ü müstaḳbilīn mülāzım-ı rikāb-ı şüreyyā-ḳırānları olup Ladiḳ-nām menzil ile Ḳonya mābeyni nümūne-i sāhire-i ḳıyāmet olup cihāt-ı çārgānelerinde pervānegān-ı bī-pervā-yı ‘āşıḳān na‘ra-zenān u pāy-kūbān u raḳṣ-künān semā‘-ı rāhī olup ve muṭribān u ḫoş-elḥānān ve muḳri’ān-ı ḫoş-ḫᵂānān āvāzesi gūş-güẕār-ı mele’-i a‘lā ve leẕẕet-i tehniye-i neşīde-i

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

سپهر دور خوش اکنون زند که ماه آمد

جهان بکام دل اکنون شود که شاه رسید

ز قاطعان طریق این زمان شوند ایمن

قوافل دل و دانش که مرد راه رسید

کجاست صوفئ دجال فعل و ملحد شکل

بگو بسوز که مهدئ دین پناه رسید

dimāġ-ı aḥbāba çāşnī-i cān-ı tāze-resān olup ve telḫ-kāmān-ı zehrābe-i ‘inādı cür‘a-nūş-ı cām-ı ḥatfu’l-enf edip ḳudūm-ı meymenet-mevsūmları merāyā-yı ḳavābil-i müteḳābilede cilve-ger-i āṩār-ı ḥikem-şi‘ār olaraḳ gerd-i rāhla rū-māl-i ‘atebe-i ‘aliyye-i türbe-i mu‘aẓẓama ve çeşm ü cebhe-sāy-ı ṭaylesān-ı teberrük-i ṣandūḳa-i münevvere-i cedd-i emced-i büzürg-vārları olduḳda tehyīc-i riḳḳat-i ḳalb-i tāb-nākleri te’ṩīri ile girye-i şādī gird-ā-gird-i āsitāne-i sa‘ādeti gūyā selsebīl ü şādırvān-ı gülşen-i şükrān edip ol sürūr-ı mevfūrla semā‘-zenān-ı rāhī ḫaṭṭ-ı müstaḳīm-i seyr-i devrīlerin tedvīr ile ḥalḳa-bend-i semā‘-ı ḥażarī olup ol maḥżar-ı ‘ālīde bir mertebe ġalebe-i ḥāl müstevlī-i ricāl olmuş-idi ki cūş-ı baḥr-ı ẕevḳ u ṣafā ḫullān-ı vefāyı müstaġraḳ-ı ālā vü na‘mā eylediği gibi muḫālifīn-i pür-cefāyı fütāde-i girdāb-ı ġumūm-ı reşk ü cezā edip bir sene tamāmına değin her biri ibtilā-yı esḳām-ı

müzmine vü istīlā-yı hümūm-ı mümriża ve merg-i füc’e ile hālik ve rāci‘-i taḥtü’l-livā’-i Mālik olup sāḥa-i būstān-ı sarāy-ı ‘irfān ḫas u ḫār u zāġ u zaġan-ı āzār-ı inkārdan muṭahhar ve būstān-efrūzān-ı ṣıdḳ u iḫlāṣla müzeyyen ve ḫazīdegān-ı kūşe-i ḫumūl u hicrān-ı şeb tā-seḥer

(بیت)

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

در این شب سیاهم گم گشت راه مقصود

از کوشهٔ برون آی ای کوکب هدایت

mażmūn-ı nāle-meşḥūnuyla eyledikleri niyāz-ı Kerīm-i bī-enbāzıñ vefḳa’l-me’mūl ve fevḳa’l-mes’ūl mütemetti‘-i şemere-i ṣūrī vü sırrīsi olup mu‘ānidīn nā-būd u nā-peydā ve muvāfiḳīn mihr ü meh-āsā hüveydā ve ẓulmet-i ışrār u inkārdan ḥimā-yı şāh-ı ‘urefā maḥrūsu’s-sāḥa vü maḥfūẓu’l-ercā olmuşdur. - فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِۖ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا[637]- manṭūḳ-ı mu‘ciz-mefhūmu bu def‘a daḫi resīde-i meydān-ı ‘ayān-ı ‘uyūn-ı a‘yān-ı ẕevi’l-i‘tibār ve bu kerāmet-i nādirü’l-emṣālleri ‘alem-efrāz-ı iştihār-ı dār u diyār olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

(ابیات)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[637] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

[فَعْلُن]

دل خسان چو بسوزد بروی بوی بد آید

دل شهان چو بسوزد فزود عنبر و عود

نبشته بر رخ هر مست رو که جان بردی

نبشته بر لب ساغر که عاقبت محمود

نبشته بر دف مطرب که زهره بندهٔ تو

نبشته بر کف ساقی که طالعت مسعود

بخند موسئ عمران بکورئ فرعون

بخور خلیل خدا نوش بکورئ نمرود

Rivāyet konend ki

Naḫl-i bār-āver-i ḥadīḳa-i ‘irfān u ṭūbī-i sāye-endāz-ı mefārıḳ-ı derdmendān a‘nī-bih Çelebi Bostān (ḳuddise sırruhu’l-Mennān) daḫi nev-nihāl-i zemīn-i ṣıbā vü mürāhaḳat iken bi’ṭ-ṭab‘ mā’il-i şekl ü ziyy-i aṣḥāb-ı terk ve muḳbil-i ḫıdmet-i erbāb-ı tecrīd olup elbise-i nefīseden nefūr u bī-şā’ibe-i şeyn-i ġarūr ve nāṣıye-i mübārekelerinde pertev-i nūrun-‘alā nūr lāmi‘ ve nān-pāre-i ḫuşkle ḳāni‘ olup ve elvān-ı eṭ‘imeye ṭāmi‘ olmayıp ekşer-i evḳātı ḫalvet ü sükūt u sükūn üzere güẕerān olmaġla me’āl-şināsān-ı aḥvāl ü mehere-i ‘irāfet ü istidlāl ve behere-i emāret-i intiḳāl ḥaḳlarında mażmūn-ı [638]-قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ- ile tefevvüh ve mūceb-i ferāset-i āṣār-

[638] İsrâ Sûresi, 17/81. Âyet: “Yine de ki: Hak geldi; bâtıl yıkılıp gitti. Zaten bâtıl yıkılmaya mahkumdur.”

ı necābetleriyle tefe’’ül buyurduḳları enfās-ı şerīfe-i muntaẓıru’ẓ-ẓuhūr-ı felillahi’l-ḥamd ve’l-minne ve ‘alā ḥabībihi’ṣ-ṣalāti ve’t-taḥiyyeti taḫliye-i aġyār u taḥliye-i aḫyār ile ‘alā esheli’s-sübül resīde-i menzil-i ḥuṣūl olmaġla eḳāṣī-i bilād u efāżıl-ı ‘ibāddan münceẕib-i südde-i seniyye-i irādetleri **[S.157]** olan gürūh-ı pür-şükūh-ı dīde-i kār-nā-dīdegān-ı zamānlarında reşk-i merdān olmaġla sedd-i rāh-ı çeşm-zaḫm-ı rūzigār-ı edānī-perver siyāḳında ittiḫāẕ-ı çeşm-ārū-yı ṣayd u şikār buyurup lākin her nevbet-i eṣnāf-ı şikārdan fütāde-i ḥalḳa-i dām-ı tesḫīrleri olanlarıñ mertebe ve şümārlarınca ile’n-nevbeti’l-ātiyeti merātib-i şelāşe nev‘-i insāndan vefḳa’l-‘aded-i nüfūs-ı müsta‘idde, müstes‘id-i ḳabūl-i ḥalḳa-i irādet ve şeref-yāb-ı tekbīr-i inābetleri olmaḳ şāhbāz-ı bülend-pervāz-ı himmetleriniñ ṣayd-gāh-ı ṣūret ü ma‘nāda şehper-dār-ı te’yīd ü tevfīḳ olmasına delīl-i mūriṯ-i yaḳīn olduġu ḥasebiyle ser-bāz-dārān-ı dā’ireleri olan Ṭoġanī Aḥmed Dede’niñ **“** کرم عمیم چلبئ ما، در کار شکار هم در کار **”**استکه اگر بصید صغار نزار رغبت و تنزل نفرمودی کار همچو مایان مشکل بودی. nüktesiyle muṭāyebesine ‘ وأكثر أهل الجنة في كل ضعيف ’ ومن الناس من يعجبك أجسامهم.’ mışdāḳ ve بلکه صغار صوری اوساط و کبار معنوی باشند. إن الله لا ينظر إلى صوركم بل إلى **“** ’متضعف. feḥvāsınca ”قلوبكم ونياتكم.”[639] mażmūn-ı şerīfiyle pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olmuşlardır. **“** کار ما بعرفان کار **”**فرمای شکار است. ما را بصغار و کبار چه کار است؟ nefes-i enfesleriyle umūrunda me’mūr ve bī-ġā’ile-i müdāḫale-i nefsānī olduḳların īmā buyurmuşlardır.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"الصلا" گفتیم أی اهل رشاد

کین زمان رضوان در جنت کشاد

[639] Müslim, “Birr”, 34; İbn Mâce, “Zühd”, 9, r. 4143.

هین بیا ای طالب دولت شتاب

که فتوحست این زمان فتح باب

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh, mütevāriyān-ı ḳıbāb-ı melāmetden olup cümle eṭvār-ı ẓāhireleri maḳūle-i rümūz-ı fi‘liyyeden ve taḥvīlāt-ı ilhāmiyye ile olduġu meşhūd-ı erbāb-ı ferāset olduġundan mā‘adā sebḳat-i tecārib-i ṣaḥīḥa ile ekşer-i ahālīniñ daḫi ma‘lūmları olmuş-idi. Meşelā ṣayd u şikāra mūla‘-ı tamām olsalar keşret-i mürīd ü muḥibb ve vefret-i fütūḥa emāret ve isti‘māl-i ālāt-ı ḥarbe iştiġāl-nümā olsalar nā-gāh tesyīr-i ‘asākir ü cihād ẓuhūruna ‘alāmet ve ‘ale’t-te‘āḳub tebdīl-i libās u ‘imāme buyurulsa tebdīlāt-ı menāṣıba işāret ve kendi ziyy-i ma‘hūdları üzere müstemirr olsalar niẓām-ı rāḥat u refāhiyyete nişān ve kef-küşā-yı in‘ām u iḥsān olsalar raġad u ḫışb u reḫāya delīl ve imsāk-nümā olsalar ḳıllet ü ġalāya īmā ve ḥamiyye-dār u ṣadaḳa-güzār olsalar ẓuhūr-ı ‘illet-i vebāya iş‘ār olur idi. Ve ḳıs ‘alā haẕā! Tehī vaż‘ları olmayıp bi’l-cümle ḥarekāt u sekenātları enẓār-ı ūlü’l-ebṣārda nümūne-nümā-yı muġayyebāt-ı ātiye ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, ba‘ż-ı müşkilāta muntaẓır-ı cevāb olanlara fi‘len ve ḳavlen remzleri şāfī-i derd-i ḫalecān olduġu bāliġ-i ḥadd-i tevātür ü şüyū‘dur. Ez-īn cümle, müsāfirīnden bir kimesne ḥaḳḳında ḫaber-i mūḥiş tefevvüh olunup ṣıdḳ u kiẕbe iḥtimāli ḥasebiyle ḫaber-pijūhāna eğer **“Aḳşehir ve Yeñişehir’dedir, bī-ġam ol!”** buyurulsa ḥayātla tebşīre maḥmūl olup ve eğer **“Ḳaracaşehir ve Eskişehir’dedir.”** diye def‘-i ġamla emr buyurulmayıp sükūtla mu‘āmele olunur ise ‘اليأس إحدى الراحتين.’ maġzāsınca taḥḳīḳ-i ḫaber-i vaḥşete ḥaml olunur idi.

القطرة تدل على الغدير والقليل ينبئ عن الكثير.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شيخ كو "ينظر بنور الله" شد

از نهايت و از نخست آگاه شد

Menḳūlest ki

Cenāb-ı faḫru’r-ricāl ve ẕuḫru’l-abdāl mümā-ileyhiñ min ciheti’l-irş ve’l-fütūḥ cem‘iyyet-i esbāb u şervetleri vāfī-i dā’ire-i ma‘āş-ı fuḳarā vü aḳribā vü etbā‘ iken yine ‘ale’d-devām

(بيت)

مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول

اينست نصيب من ازين دير خراب

يك لقــمه و يك خرقه و يك شربت آب

feḥvāsınca ḫord u nūş u pūşiş ḫuṣūṣunda ḳaṭ‘ā tekellüfe raġbet buyurmayıp sarāy-ı ‘āmirelerinde olan ḳuṣūruñ birisinde beytūtet daḫi buyurmayıp civār-ı velādet-ḫāne-i şerīfelerinde vāḳi‘ bāġçe ṣaḥnında bir ḫalvet-ḫāne-i muḫtaṣarı iḥdāş buyurup āsāyiş-i şebāneleri anda ve ārāmiş-i rūzāneleri sikke-ḫānede olup ve ol buḳ‘a-i mübārekede ekşeriyā şem‘-i cem‘-i ricālü’l-ġayb olduḳları istişmām

olunmuşdur. Ve müddetü'l-'ömr, kīse-dār-ı iddiḫār-ı dirhem ü dīnār olmayıp yek-şebe yek-dirhemle ġunūde-i bister-i temellük ve her vaḳt-i şām faẓla-i meṣārif-i yevmiyyelerin ceyb-nih-i ferdā olmamışlardır. **[S.158]** Belki ḳalīl ü keşīr her ne bulunur ise nā-dārān-ı maḥallelerine infāḳ buyurup tecerrüd-i tām üzere namāz-güzār-ı şām olurlar idi. Ve her-gāh tecrīd-i nev-be-nev icrāsıyla ḫavāṣṣ-ı iḫvāna pend-i müşfiḳāne buyurup ṣiḳatun bi-faẓlillahla taḥammül-i bār-ı tedbīr-i ferdādan ḫalāṣ-fermā olurlar idi.

(بيت)

?

فطوبى لعبد آثر الله ربه

وجاد بدنياه لما يتوقع

(ديكر)

?

ألا يا نفس أن ترضي بقوت

تكوني حرة أبداً مليه

وإياك المطامع والأماني

فكم أمنية جلبت منية

<u>Mervīst ki</u>

Ol sīmurġ-ı Ḳāf-ı melekūt u şāhbāz-ı evc-i ceberūt, eyyām-ı ḫilāfetinde vüzerā-yı 'iẓām-ı devletden bir āṣaf-ı bülend-himmet, iḫlāṣ-ı tāmla ziyāret-i türbe-i

muḳaddese-i Ḫudāvendigār-ı mülk-i maʿrifete gelip ve icrā-yı merāsim-i muḫliṣānede beẕl-i mevcūd u ṣarf-ı mechūd edip hemānā ḫırḳa-bahā fuḳarā-yı āsitān-ı ḳudsī-āşiyāna hezār dīnār neẕr ü ifrāz eylediği mesmūʿ-ı bīgāne vü āşinā olmaġla reh-güẕer-i vezīr-i merḳūmda sī-ṣad miḳdār dervīşān izdiḥāmı nümāyān olmaġla hezār dīnārıñ fuḳarā-yı müzdaḥimīn-i ḫırḳa-bahāsına vāfī olmadıġın mülāḥaẓa ve ḫavāṣṣıyla müẕākere ve daḫi żamīme taṣmīm eylediği güş-zed-i Ḥażret-i Çelebi olduḳda menʿ buyurup **“Ol miḳdār-ı dīnār anlarıñ ḫırḳa-i kem-bahālarına kifāyet eder.”** diye meblaġ-ı merḳūmu aḫẕa ser-aşpezān-ı maṭbaḫ-ı fuḳarāyı taʿyīn buyurup lākin miyāne-i dervīşān-ı ṣaf-keşānda Dede Ḳartal ve Dede Ṣabūḥī ḥāżır olmayıp tefaḳḳud u suʾāl buyurulduḳda “**Anlar ḳażıyye-i hezār dīnārı istimāʿ edince ḥavālet-ḫʷāh ve cānib-i Meramʾa revān oldular.**” diye ifāde olunduḳda müşīr-i müşārün-ileyhiñ kār-ı ziyāreti tamām ve rāhī olduḳdan ṣoñra faḳīreyn-i mezbūreyn maḳarlarına ricʿat eylediklerinde münāṣafaten meblaġ-ı merḳūm kendilere irsāl buyurulup anlar daḫi peymānçe-i iʿtiẕāra cebhe-sāy olup **“Āyā bu āzmāyiş bendelere ʿaynuʾl-cemʿden kenāre-gīr olduġu küstāḫlıḳ muḳābelesinde midir?”** diye nāle vü ıżṭırābları ḫılālinde naḳd-i maʿhūdu ʿatebe-i meydān-ı merdāna vażʿ ve niyāz-ı ʿafv eylediklerinde cenāb-ı celālet-meʾāb-ı Ḥażret-i Çelebi emriyle dervīşān-ı sālifüʾl-beyān bi-ecmaʿihim ser-bürehne olunup sikkeleri sikke-ḫāne-i āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhuʾl-Münīr)de ḥıfẓ olunup faḳīreyn-i merḳūmeyne **“Faḫrları mezīd ola!”** gülbangi iḥsān buyurulup hic-deh rūz mürūrunda yine ferd-i vāḥidiñ şefāʿati maḳbūle olmayıp ancaḳ ol iki gedā-yı şāh-meşrebiñ ricā-yı ʿafvları ḳarīn-i ḳabūl olup baʿdeʾṣ-ṣafḥ, ḥiṣṣe-i ḫırḳa-bahāları olacaḳ meblaġ her biriniñ maṣraf-ı dīg-i cūş-ı tekbīr-i külāh-ı terbiyeleri olup ḥālā miyāne-i fuḳarā-yı bābullahʾda bāʿiş-i intibāh bir mācerā olup bu maḳūle istişmām-ı ḥuṭām olunur züvvār-ı kibār ẓuhūrunda herkes maḳarrında ḳarār edip dāmen-efşān-ı gerd-i tenezzül ü kūşe-nişīn-i istiġnā olmalarına lenger-i temkīn olmuşdur.

كما ورد في الحديث الشريف: إذا أحب الله عبداً حماه عن الدنيا كما يحمي أحدكم سقيمه عن الماء[640].

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما طبیبان فعالیم و مقال

ملهم ما پرتو نور جلال

دست مزدی مینخواهیم از کسی

دست مزد ما رسد از حق بسی

Ve Daḫi

Nevebāt-ı eslāf-ı kirāmdan birinde keşret-i külāh-pūşāndan rüsūm-ı dīvāniyye cem‘ine me’mūr olanlar noḳṣān-ı defter ‘arż eylediklerinde bā-i‘lām keşret-i mu‘āfān-ı Mevlevī olduġu ma‘lūm-ı pādişāhī olduḳda şūret-i i‘lām, merfū‘-ı pīşgāh-ı seccāde-nişīn-i vaḳt olunca ṣaḥrā-yı muṣallā-yı Ḳonya’ya ḍarb-ı ḫayme-i imtiḥān buyurulup ve şeyḫü’ş-şüyūḫ-ı zamān beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān nidā-yı a‘lā ile nidā etdirip “بیایید ای قربانیان راه خدا! حضرت شیخ شما را بمراد رساند!” ‘unvānıyla da‘vet olunduḳlarında bir merd ü bir zen fedā-yı cān u ten etmeğe derūn-ı ḫaymeye şitābān olduḳlarında tehyi’e ve iḫfā olunan aġnāmdan ikisi fī’l-ḥāl ẕebḥ olunup ḫūnları bīrūn-ı ḫaymeye revān olduḳda sā’ir ṣaf-keşān-ı imtiḥān, reme-i vaḥşiyān-āsā remān

[640] Tirmizî, “Tıb”, 1, r. 2036; Hâkim, *el-Müstedrek,* c. IV, s. 230.

u gürīzān olunca şeyḫ-i müşārün-ileyh ʿāmile “ برو رسوم دیوان را بگیر که درویش ما ازین میانه فللّه “ .diye temyīz-i muḫliṣ ü mütezeyyī olunmuş ”یك و نیمست. یکش مرد و نیمش زنست. ʿibāretiyle iḳāmet-i **[S.159]** ”الحمد و المنه در نوبت ما، دو شیر مرد و درویش مجرد یافته شد. resm-i şükr ü sipās eyledikleri elsine-i ṣiḳāt-ı iḫvān-ı zamānımızdan telaḳḳī olunmuşdur ki ekşerī ḥużżār-ı meclis-i merḳūmdan rivāyet edip kemer-bestegān-ı tecrīd ü tefrīd olmaḳ üzere maẓanne-i ṣıdḳ u ṣafā ve bī-ḳayd-ı sümʿa vü riyādır.

فللّه درهم وضاعف أجرهم وكثّر برهم.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

همه سرهای مشتاقان بره می بین درین میدان

بخون عاشقان سنك را کند لعل بدخشانی

اگر در بند تن باشی رفیق اهرمن باشی

اگر می خوردی و خفتی یقین میدانکه حیوانی

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حرف درویشان بدزدیده بسی

تا گمان آید که خود هست او کسی

خرده گیرد در سخن بر بایزید

ننك دارد از درون او یزید

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

نه آن درویش میگویم کمر بسته بقلاشی

که بدبخت شقی بسیار همی ماند بدرویشان

من آن درویش میگویم اگر آهی کشد از جان

که لبیکش جواب آید ز پیش حال درویشان

Mervīst ki

Zīr-i dest-i himmet-peyvest-i terbiyelerinde neşv ü nemā-yāfte ve āyīne-i cemāl-i kemāl-i rūḥānīsin zīr-i nemed-i siyehde tevriye-kerde ve beyne'l-'uşşāḳ Ḳarakepenek şöhretiyle ma'rūf bende-i irādet ü efgende-i maḥabbetleri feyż-i zülāl-i tenmiye vü pertev-i mihr-i terbiyeleriyle būstān-ı velāyetlerinde bir naḫl-i ser-bülend ü mīve-i kerāmet-peyvendleri bi'l-külliyye terk-i berg ü nevā ve dāmen-çīn-i ḫas u ḫār-ı māsivā dervīş-i ḳalender-reviş ve çāker-i ḳanber-meniş ve maḥrem-i esrār u hem-dem-i cān-sipārları olup bir vaḳt-i inbisāṭ ve hengām-ı bī-ḫodāne-i ġavṣānelerinde intihāz-ı furṣat edip peymānçe-i ṭalebde pāy-ber-pāy-ı niyāz olup ġalebe-i ḥālet-i müşāhede-engīzle bī-ḫaber-i çāşnī-i fevt-i mestāne 'ubūr-ı pül-i mevt ricāsıyla dest-ber-sīne-i pür-sūz-ı iştiyāḳ olduḳda ol nāzenīn-i serā-perde-i velāyet naẓar-ı kerāmet-eşerinde niyāzı ḳarīn-i şeref-i ḳabūl olmaġla der-ḥāl ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i fenā-fīllah ve ba'de zamān-ı yesīr, āfitāb-ı liḳā-yı pür-tābları maşrıḳ-ı ceyb-i

ḫırḳa-i fenādan pür-nūr-ı beḳā-billāh şārıḳ olunca bī̇çāre tāb-āver-i müşāhede-i cemāl-i mir’āt-güdāẕları olamayıp bir şehḳa-i ‘āşıḳāne ve dem-i vāpesī̇n-i hevāyla ḫırḳa-i bedenden ta‘arrī̇ ve nemed-i siyeh-fām-ı‘unṣurī̇den mir’āt-ı rūḥ-ı revānın tecrī̇d ile mülḥaḳ-ı ḥizb-i refī‘ü’ş-şān-ı rūḥāniyān olup cesed-i laṭī̇fi ba‘de’t-techī̇z ve’d-defn du rūz mürūrunda Ḳaṣaba-i Ladiḳ’de mübādirī̇n-i meclis-i semā‘ u ṣafā olan ḫulleṣ-i aḥbāb ‘ādet-i ḳadī̇meleri üzere ṣavb-ı türbe-i mu‘aẓẓamaya müsāra‘atları eṣnāsında Türbe-i Ḫaḍrā-yı Ḥażret-i Mevlānā nümāyān olduġu ṣaḥrāda Ḳara-nemed merḥūmu heykel-i ma‘hūdu ve tī̇z-ender-tī̇z gāh ber-zemī̇n ve gāhī̇ ber-hevā semā‘-ı rāhī̇yle şitābān mu‘āyene eylediklerinden istiġrāb edip **“Merḳūmuñ rūz-ı fī̇rūz-ı semā‘da ḥalḳa-i iḫvāndan bī̇rūn bulunmaḳ ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i Çelebi’den me’mūriyyetle olmaḳ gerekdir.”** diye istiḫbār-ı semt-i teveccüh eylediklerinde nā’il-i cevāb-ı ṣāfī̇ olamayıp müte‘acciben ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūr-ı Ḥażret-i Çelebi’ye vuṣūllerinde taḳrī̇r-i mu‘āyene ve istifsār-ı isti‘cāl eylediklerinde **“**بیچاره قره کپنك، باروح عالیهٔ مدبرات ملحق گشت و پیش از سه روز ازین عالم گذشت.**”** nuṭḳ-ı ḫaḳī̇ḳü’l-ḳabūlleri ile perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār ve ẕāt-ı velāyet-simātlarınıñ kār-fermā-yı ḥall u ‘aḳd-ı rūzigār olduḳların iş‘ār buyurmuşlardır. Ve bi’d-defe‘āt sā’ir erbāb-ı mükāşefe daḫi minvāl-i sābıḳa üzere müşāhede etmeleriyle ḫaḳī̇ḳat-i ḥāl istişkāl olunduḳda **“** آن دردمند، بسیار مشتاق خدمت مردان بود. ازین سبب بتدبیر امور عباد مستخدم و **”** keşf-i daḳī̇ḳa-i ḥāl-i me’āl buyurulup ve **“Kibār-ı evliyādan ba‘de aḥyāni’l-vefāt heykel-i ḫayātlarıyla mu‘āyene olunup** ‘بل هم أحیاء.’ **maẓmūn-ı şerī̇fine ‘aynu’l-yaḳī̇n ıṭṭılā‘ olunduġu keşī̇rü’l-vuḳū‘dur.”** diye daḳī̇ḳa-i nādire-i berzaḫiyye-i ḫavāṣṣa irşād buyurmuşlardır.

كما تشهد أزهار روضات مناقب الرجال وتشيد أخبار عجائب أطوار الأخيار:

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مردهٔ باشم بمن حق بنگرد

به از ان زنده که باشد دور و رد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جان من طغرای باقی دارد اندر دست خویش

صورتم امروز و فرداییست آن را مرده گیر

[S.160]

[مفعولُ مفاعیلن مفعُولُ مفاعیلن]

ای یار ولد کشته در عشق شو آغشته

در کتم عدم می بین یك یك همه احیا را

در فقر اگر مردی از خویش تو بر خوردی

داد تن و جان بردی آزاد شدی یارا

Mervīst ki

Ol naḫle-i esrār-ı ṭūr-ı velāyetiñ pertev-i tecellī-i cemāl-i sırr-ı muḳaddeslerine tāb-āver olamayıp ifnā-yı vücūd eden Siyeh-nemed-i derdmendiñ maḳarr-ı iḫtiṣāṣları ḫālī ḳalıp miyāne-i ḫavāṣṣdan pervāne-i şem‘-i cemāl-i kemālleri ve ‘andelīb-i gülistān-ı feyż-nevālleri olmaḳ devletine Ḳartal Dede ḥażretleri nā’il ve ol ‘anḳā-yı Ḳāf-ı ḳurbetiñ āyīne-dār-ı ṭūṭī-i gūyā-yı sırr-ı muḳaddesleri olmaġla faḫrü’l-emāṣil ve müddet-i medīde muḳābele-i ‘aliyye vü peymānçe-i seniyyelerinde melḥūẓ-ı naẓar-ı kimyā-eṣerleri olup Lala Muṣṭafā Paşa ḥażretleri vilāyet-i Şām-ı cennet-meşāmmla ser-efrāz-ı ‘āṭıfet-i ḫusrevī olduḳda ḳadīmen āşiyāne-i şāhbāzān-ı Mevlevī olan zāviye-i Sührābiyye cilve-i semā‘ u ṣafālarına teng olmaġla ḥālā maḥall-i āsāyiş-i merdān ḫālī olan meydān-ı ‘ālī binā olunup ricā-nāme-i irsāl-i ḫalīfe resīde-i pīşgāh-ı kerāmet-destgāh-ı Çelebī-i müşārün-ileyh olduḳda müstaḥaḳḳīn-i maḳām-ı ḫilāfet ser-cümle muntaẓır-ı cānib-i cenāb-ı ‘ināyetleri olup lākin sāye-i dest-i kerāmet-peyvestleri zīb-i farḳ-ı Dede Ḳartal ve ser-bülend-i iḥsān-ı istivā-yı ḫilāfet-me’āl olduḳda **"دال ما، بال آورد و پرید."** muṭāyebesiyle beşāşet-fermā olduḳları eşnāda intihāz-ı furṣat-ı vaḳt-i neşāṭ u inbisāṭları ṣadedinde ḥāşiye-i bisāṭ-ı ṣuffe-i ṣafā-ḫānelerini leb-i edeble ba‘de’t-taḳbīl, kūşe-i seccāde-i irşādlarına rū-māl-i i‘tiẕār olup

(ع)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

طلبکار ترا فردوس دامنگیر میگردد

mışdāḳınca ḳarīrü'l-'ayn-ı ṣubḥ-ı vaṭan iken esīr-i siyāhī-i şām-ı ġarībān olmaḳ ne müşkildir! **"Elṭāf-ı 'aliyye-i ġavşānelerinden mutażarrı'dır ki bizleri daḫi hem-lāne-i Siyeh-nemed buyurup peyrev-i güẕeştegān edeler! Zīrā derd-i firāḳları bīrūn-ı ḥadd-i taḥammül ü ṭāḳat-güdāzdır. Ve çāşnī-i ḥayāt daḫi ni'met-i ṣoḥbet-i şerīfeleri iledir."** diye nāle vü feryād edip 'ale'l-ḫuṣūṣ, mir'āt-ı żamīr-i münīrleri nuḳūş-ı 'ulūm u fünūndan sāde olmaġla icrā-yı merāsim-i va'ẓ u teẕkīrden iẓhār-ı 'aczle bahāne-cūy-ı şebāt-ı pāye-i refī'a-i ḫıdemāt-ı 'aliyyeleri olduḳda

(ع)

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

شیخ شیوخ عالمست انکه تراست او مرید

"دهن از تو و سخن از ما!" mażmūn-ı tesellī-meşḥūnuyla sedd-i rāh-ı ma'ẕeret buyurup ṣavb-ı me'mūra bī-tereddüd, rāḥile-rān-ı şitāb olmalarına yine te'kīd buyurulmuşdur. Fī'l-ḥaḳīḳa, meyāmin-i enẓār-ı şerīfeleriyle maḳarr-ı ḫilāfetlerine vuṣūl bulup rūz-ı muḳābelede kürsī-i mev'iẓeleri mecma'-ı fuḥūl olup 'azīz-i mümā-ileyhiñ keyfiyyet-i biḍā'a-i 'ilmiyyesi ma'lūmları olan iḫvān u ḫullān ġarḳa-i deryā-yı ḥayret ü ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i iḫtimāl-i ḥaclet ve herkes güş-dār-ı cānib-i cenābları olduḳda lehce-i pür-behceleri menba'-ı zülāl-i mevā'iẓ-i muḥayyiretü'l-'uḳūl olup teşnegān-ı ḥużżārı sīrāb-ı fevḳe'l-me'mūl edip sābıḳa-i aḥvāl-şināsāna **" زبان و دهان** **همان و گوینده بستانست."** demeden ġayrı ḳarār-gāh olmayıp **' إن الله یلقن الحکمة علی لسان الواعظین'** sırr-ı ser-be-mührü ma'lūm-ı ḫāṣṣ u 'ām ve ilā āḫıri'l-'ömr, bu kerāmet-i 'acībeleri bāḳıye belki rūz-be-rūz kemāl-i bürūzda olmuşdur. Ḥattā 'İlmī Dede gibi fāżıl-ı nıḥrīr, esīr-i dām-ı 'ālem-gīrleri olmuşdur ki maḥallinde tafṣīl olunur. Ol sī-

murġ-ı ḳımme-i Ḳāf-ı ḥaḳīḳatiñ berekāt-ı himmet ü ḥimāyetleri ile dāl-i fāriġ-bāl-i hüdhüd-i irşād-ḥāl ve mānend-i dāl ḳadd-ı ḫamīde-i pāygāh-ı ḫıdmet-i ʻaliyyeleri olmaġla elif-vār maẓhar-ı esrār-ı tevḥīd-i Perverdigār u ʻalem-efrāz-ı kerāmāt-ı bī-şümār olmuşdur.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرماید:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین قرائت کم کن و خاموش باش و صبر کن

تا بخوانم عین قرآنت کنم نیکو شنو

ای صدف چون آمدی در بحر ما غمگین مشو

چون صدفها گوهر افشانت کنم نیکو شنو

(رباعی)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

علمیست حقیقی درسی نبود

درسی نبود انچه درسی نبود

صد خانه پر از کتاب سودی ندهد

باید که کتابخانه در سینه بود

Ve saʿādet-i irādetleri behre-i aṣḥāb-ı ṣadāḳat olduġu gibi ṣadāḳat-i şeḳāvet ü redāʾet daḫi ḥiṣṣe-i erbāb-ı ḥamāḳat ve ser-keşān-ı **[S.161]** ribḳa-i iṭāʿatleri olduġu merāyā-yı ḳavābil ü mecālī-i muḳābilīnde cilve-ger-i ʿaynu'l-yaḳīn olmuşdur.

(بيت)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

برد قمار عشق بمقدار سادگیست

بر کائنات نقش نشاندن کمال نیست

Menḳūlest ki

Ḥāmil-i esrār-ı ṭarīḳ-i Mevlevī ve şāriḥ-i şeş mücelled-i *Meşnevī,* Ḥażret-i Şeyḫ İsmāʿīlü'l-Anḳaravī evāʾil-i sülūkünde muntaẓam-ı silsile-i Ḫalvetiyye olup ve ṭarīḳa-i merḳūmeden mücāz ve ʿābir-i ḳanṭara-i mecāz iken nā-gāh ḳuvvet-i ʿārıża-i remed sebebiyle mübtelā-yı żaʿf-ı baṣar olup her çend tedbīrlerinde küḥḥālān-ı ṣūrī çāre-cūy olduḳça ḳuvvet-i ʿārıża müştedd ve żaʿf-ı bāṣıra mümtedd olmaġla tedbīr-i bāṣırada mūceb-i ilhām-ı baṣīretleriyle ʿāmil ve cūyende-i erbāb-ı naẓar u küḥḥālān-ı maʿnevī olup sāʾiḳ-i sābıḳa-i ʿināyet, ʿinān-ı ḫınk-i sürāġların Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥimāhallahu teʿālā ʿani'l-beliyye) cānibine imāle edip ve şeyḫ-i merḳūm eşnā-yı cüst u cūy-ı çāre-i çeşm-i cihān-bīninde sedd-i ramaḳ ve bī-ġāʾile-i mużāyaḳa-i tedbīr-i mehāmm-ı sefer ḫuṣūṣunda ber-mūceb-i [641] ʿالكاسب حبيب الله', sālik-i rāh-ı

[641] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu'l-Meʿânî,* c. XX, s. 109.

ticāret ve her müdün ü emṣārda maẓānn-ı ḥüsn-i naẓar u maḥāll-i yümn-i nefes olanlarıñ ziyāret ü isticlāb-ı da‘avāt-ı ḫayriyyeleriyle cāmi‘-i beyne’t-ticāreteyn olup Ḳonya’da daḫi Bostān ve ḳurretü’l-‘ayn-ı dūstānıñ ziyāret-i pür-ticāret-i rābiḥalarıyla müstes‘id olduḳda hemān enfās-ı nefīse-i Sulṭānü’l-‘āṣıḳīnden:

(بیت)

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

گفتند باری کم گری تا کم نگردد مبصری

که چشم نا بینا شود چون بگذرد از حد بکا

گفت ار دو چشمم عاقبت خواهند دیدن آن صفت

هر جزء من چشمی شود کی غم خورم من از عما

ور عاقبت این چشم من محروم خواهد ماندن

تا کور گردد آن بصر کو نیست لایق دوست را

ebyāt-ı pür-nikātların inṣād ẕeylinde āṯār-ı celīle-i Velediyye’den daḫi

(Beyt)

[Fā‘ilātün Fā‘ilün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ayaġınuñ tozını sürme çeken gözine

Nesne görür gözi kim vālih ü ḥayrān olur

beyt-i laṭīfin īrād ʻaḳībinde " پس خواهد بود. صلهٔ شرح اثر سلطان بصر کشف پردهٔ بصر،
güfte-i "شما را از شرح مثنوی لابد استکه آن شرح شریف شما را کشف الغمه و شرح البرء خواهد گشت.

beşāret-fermālarıyla pīşīn-i dīde-i baṣīretlerine nūr-baḫş-ı sürūr olup bī-iḫtiyār, iḫtiyār-ı ḫıdmet-i şerīfe ve nā-çār şikār-ı dām-ı irādetleri ve hemān sāʻat şeref-yāb-ı tekbīr-i külāh-ı Ḫunkārī olduḳda vecaʻ-ı ḳadīmleri sākin ve kendiler maḳām-ı bendegīde mākin ve zamān-ı yesīrde maẓhar-ı naẓar-ı ʻāṭıfet-i ḥażret-i şāhzāde-i Ṣıddīḳī olup inżimām-ı taʻyīn-i rūḥāniyyet-i cedd-i emcedleriyle naẓar-gāh-ı ḳadīm-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) olan ḫanḳāh-ı maḥmiye-i Ġalaṭa'ya istiḫlāf buyurulup ol buḳʻa-i mübārekede sālifü'l-beşāre şerḥ-i şerīfiñ itmāmına ve āṯār-ı celīle-i ʻadīde inşāsına muvaffaḳ olmuşlardır. Fī'l-ḥaḳīḳa, nefes-i nefīslerinden telaḳḳī olunduġu üzere ibtidā-yı şerḥde bed'-i inşirāḥ u itmāmında incilā-yı tamām-ı iḥsān buyurulup bi-tevfīḳi'l-Meliki'l-Ḳadīr, ol derd-i müşkilü'd-devāyı görmedik gibi olup çeşme-i çeşmleri küşāyişi ile teşnegān-ı zülāl-i *Meṯnevī* sīrāb u gülzār-ı Mevlevī şād-āb olup şeyḫ-ı müşārün-ileyh ol būstān-ı maʻālī-erkānıñ mīvesi olmaġla yine būstān-ı kerāmetlerinden nübūʻ eden çeşme-i nūruyla irvā olunmuşlardır. Ve ol āṯār-ı celīle-i ḥaḳīḳate kendi icrā buyurduḳları ṣadaḳāt-ı cāriyeden olduġu 'الخليفة شعبة المستخلف.' mıṣdāḳınca ṯemere-i ṣuʻab-ı uṣūlden müstefāż olmaḳ meşhūdun-ʻaleyh-i ārā-yı ṣā'ibedir.

چنانکه حضرت پیر قدس سره المنیر فرموده است:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

ضمیر هر درخت ای جان ز هر دانه که می نوشد

شود بر شاخ و برك او نتیجهٔ شرب او پیدا

ز دانهٔ سیب اگر نوشد بروید برك سیب از وی

ز دانهٔ تمر اگر نوشد بروید بر سرش خرما

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلن مفعُولُ مفاعیلن]

هر یك مثل موجی سر کرده بهر اوجی

و ان جمله ز یك دریا سر بر زده هرجایی

(دیگر)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

پیوسته است سلسلهٔ عاشقان بهم

از بلبلان ترانهٔ ما میتوان شنید

<u>Naḳlest ki</u>

Medīne-i Gelibolu'da rāyet-efrāz-ı kerāmāt-ı bāhire olan Aġa-zāde Şeyḫ Meḥmed Efendi ḥażretleri ḫānedān-ı devlet-i mevrūşeden **[S.162]** şābbun neşe'e 'alā ṭā'atillāhi te'ālā maẓharı bir maḫdūm-ı sāmī-ḳadr ü hünermend ve ṣāḥib-i ḥüsn-i pāk-i zā'idü'l-vaṣf olup muḳteżā-yı cibillet-i zekiyyesi üzere mūla'-ı tekmīl-i 'ulūm u mükibb-i tecmīl-i a'māl iken bir şeb-i ḳadr-āsāda kendiyi eşnā-yı rāh-ı mezāri'-i bāġāt u ravżātlarında ārām-gāh-ı dil-nişīnleri olan çeşme-sār u çemen-i ṣuffadan kemā-fī'l-vāḳi' mütemetti'-i nüzhet ü temāşā müşāhede edip nā-gāh verā-yı perde-i

ġaybdan bir şīr-i merd-i mevlevī-heykel rū-nümā olup dest-i kerem-peyvestinde olan bir laṭīf sīb-i kerāmeti ināle ṣadedinde **"**شما را ببوستان مولانا دعوت میکنند.**"** nefes-i ceẕbe-fermālarıyla ta‘rīż tamāmında yine bedr-i cemāllerin zīr-keş-i mīġ-i ḫafā olduḳda ol yek-dāne sīb, sermāye-i hezār-güne āsīb-i iştiyāḳ-ı icābet olup ḫılāl-i aḳdām-ı nehżat-ı ṣavb-ı da‘vet-i ḫayālīde ser-ber-āver-i bālīn-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat u ġavṭa-ḫor-ı lücce-i ḥayret olup mürāci‘-i vicdān-ı ilhām-iḳtirānları olduḳda maḥall-i müşāhede-i vaḳı‘aya teveccüh fikri ġalebesiyle ḫavāṣṣ-ı ḫademe der-pey ol cāy-ı ārām-ı dil-nümāya müsāra‘at buyurup kemā-fī’l-vāḳi‘, ṣūret-i maḥkiyye pedīdār ve der-ḥāl sīb, sebeb-i ḫāṭır ve dā‘ī-i nāẓır-ı ḥāżır u ġā’ib olmaġla yek-sā‘at ārām u tesvīfe iḳtidārı ḳalmayıp bi’l-külliyye ḳaṭ‘-ı reg ü rīşe-i ta‘alluḳ ve cānib-i Anadolu’ya ‘ubūr edip ve ṭayy-ı menāzil ederek resīde-i taḫt-gāh-ı Ḫunkār-ı Ekber ve rū-māl-i südde-i sidre-sā-yı türbe-i firdevs-mertebe olduḳda ol dā‘ī-i nüzhet-sarāy-ı irşādı miḥrāb-ı aḫḍarda müteveccih-i rūḥāniyyet-i cedd-i büzürgvārları ve ser-be-ceyb-i mükāşefe vü müstaġraḳ-ı müşāhede mu‘āyene buyurup vāḳi‘ ü vāḳı‘ada rūşenā-yı dīde-i dil ü cānları olan peyker-i maḫzūn-ı ḫayāle muṭābıḳ-ı küllī olduġundan mā‘adā bādī-i rü’yetde **"**خوش آمدی و خوش آوردی.**"** ‘unvānıyla terḥīb ü nüvāziş-fermā ve der-ḥāl ẕāt-ı şerīfi lābis olduġu külāh-ı rif‘at-destgāhlardan birini ilbās ve tekbīr buyurup silk-i ḫuddām-ı maṭbaḫ-ı ervāḥ-perver-i āsitāne-i sa‘ādete naẓm ve simāṭī ḫıdmetiyle teşrīf ve zīr-i ḳādime-i ḥimāyelerinde perveriş ve zamān-ı yesīrde irşād ve ḫırḳa-i icāzetle reşk-āver-i ḳudemā olmaḳ üzere iḥyā buyurmuşlardır. Ḥattā dā’ire-i intisābları ḥalḳa-i kāmilīn-i mükemmilīn ü mecma‘-ı ‘urefā-yı kümmelīn olduġun İsmā‘īl Dede ḥażretleri ġazel-i teşekkürleriyle vaṣf buyurmuşlardır ki teberrüken īrād olundu.

(Ġazel-i Ḥażret-i Rüsūḫī Dede Der-Vaṣf-ı Cem‘iyyet-i Cenāb-ı Velāyet-me’āb-ı Çelebi Bostān-ı Evvel)

أعلى الله دوحته وأفاض على الطالبين بركته.

(Ġazel)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Lillahilḥamd eyleyüp tecdīd-i ‘ahd-ı şānını
Rūşen itdi şeb-çerāġ-ı evliyā bürhānını

Bāġbān-ı rūḥ-perver ya‘nī Mevlānā-yı Rūm
Nev-bahār itdi yine bāġ-ı dem ü devrānını

Tāzelendi ẕevḳ u şevḳi köhne bezm-i ‘ālemiñ
Reşk-i firdevs eyledi pīrāmen-i būstānını

Sebze-i ḫ^{w}ābīde-veş pā-māl olan yārānınuñ
Hem-ser-i serv-i behişt itdi ser ü sāmānını

Bülbülān-ı gülşen-i ‘aşḳa olup feryād-res
Eyledi ser-kūb-ı nekbet ser-be-ser mārānını

Ḳalmadı bir ḫuşk-leb kişt-i zemīn-i ḥālde
Ol ḳadar mevfūr ḳıldı raḥmet-i bārānını

Nev-nihālān-ı irādet oldı cümle mīve-dār
Ṭutdı merdān-ı Ḫudā ḫunkārımuz dīvānını

Ḫār u ḫas ber-bād-ı berḳ-ı ġayret oldı ġam gibi
Eyledi ābād ḫullānuñ dil-i vīrānını

Ḳalmadı zāġ u zaġanda zehre-i çūn u çirā
Zīb-i rūy-ı ‘ālem itdi pertev-i erkānını

Dūstān-ı Būstān’ı ḫoş-dimāġ-ı ‘ıṭr idüp
Ḳūt-ı cān-ı ādem itdi nükhet-i ‘irfānını

Nevbetinde ‘Īsī-i rūy-ı zemīn oldur k’eder
Feyż-i enfāsıyla iḥyā zümre-i iḫvānını

Himmetiyle her biri bir naḫle-i esrār olup
Eymen-ābād eyledi anı ene meydānını

Dem-be-dem imdād-ı rūḥ-ı lā-yezālī eylesün
Ṣā‘id-i evc-i teraḳḳī pāye-i ‘unvānını

Ḫāk-pāyin tūtiyā itmiş *RUSŪḪĪ* bendesi
Sebḳat itse rāh-ı sīretde n’ola aḳrānını

Ol şeh-i ḳudsī-mekānuñ dā’im itsün Ẕū’l-minen
Farḳ-ı her bī-kes gedāda sāye-i iḥsānını

<u>Mervīdir ki</u>

Dest-i ‘ināyet-peyvestlerinden ol nev-nihāl-i būstān-ı irādet, şükūfe-dār-ı külāh-ı **[S.163]** intibāh olduḳda taġyīr-i libās-ı nefīs-i dīrīnelerine muraḫḫaṣ olmayıp ancaḳ ‘alāyim-i faḳrdan sāde-külāhla muḳīm-i maḳām-ı ḫıdemāt-ı iḫvān u ḫullān olup ve müddet-i medīde kemer-güşā olmayıp evsāḫ-ı tū-ber-tū-yı dūd u ‘araḳ-ı maṭbaḫla libās-ı köhneleri bi’l-külliyye püsīde vü güsiste-i tār u pūd olup nā-gāh

vücūd-ı şerīflerinde kemer-gāhlarından rīḫte-i sāḥa-i pāy-ı cān olduḳda Ḥażret-i Çelebī-i çār-bāliş, kerem-i derūnlarından levāmi‘-i ‘āṭıfet ü sevāniḥ-i şefḳat pedīdār olup hemānā ceyb-i sa‘ādetlerinden yed-i beyżā-nümāy, ināle-i sīb-i ma‘hūd olup "سیبی و بیخودی!" muṭāyebesiyle dest-i niyāzmendāne-i maḫdūm-ı manẓūra teslīm buyurup "قسمت ازلیهٔ شما و در ما امانت بود. بخور که اهله محله." fermānlarına iṭā‘at ve def‘aten tenāvül buyurduḳlarında mū-be-mū kendilerde āṯār-ı irşād müşāhedesiyle bī-hūş olup ṣaḥve geldikde ser-i mübāreklerin zānū-yı Ḥażret-i Çelebi'de mu‘āyene edip bu luṭf-ı bī-kerānıñ teşekküründe iẓhār-ı kemāl-i ‘aczle keff-i pāy-ı sidre-peymālarına rū-māl-i ḍarā‘at olunca iḥżār buyurulan ferecī ve cāme-i şeyḫāne ile tezyīn ve istivā'-i ḫilāfetle ser-efrāz buyurulduġu neşāṭ-ı bī-endāzesi ḥavṣala-şikāf-ı ḥāżıme-i nev-niyāzāneleri olmaġla seyr ü seyāḥat-i cānib-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn'e isti'ẕān edip li-maṣlaḥatin ḫafiyyeten me'ẕūn olmalarıyla sinīn-i ‘adīde geşt ü güẕār-ı dār u diyārla tekmīl-i ḳuṣūr-ı sā'ire olunup āḫir, maḳarr-ı ḳadīmlerinde ber-mūceb-i işāret-i rūḥāniyye ḍarb-ı ḫıyām-ı ārām edip bir şecere-i ṭayyibe-i sāye-endāz u mīve-dār olmuşlardır. Ḳażıyye-i bīhūşī-i tenāvül-i sīb-i ma‘hūdda su'āle "سیب آسیب سبی خاطر و تفاح فتاح ناظرم گشت." cevāb-ı maẓmūn-dār-ı "من العلم عنده وعند خلیفة الله." ḥavāle olunmuşdur. "لم یذق لم یعرف"leri olup tafṣīl-i ḥāl-i

و درین معنی فرمودن ایشانست:

(قطعه)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

چه باغست آن ز یك سیبش دل هر خسته به گردد

مگر بستان خلد است و بدیده مشتبه گردد

زلال زندگی آبش هوایش نفحۀ رحمن

ازو بی بهره زرد و تیره رو آخر چوبه گردد

Āvürde end ki

Ḥażret-i şāhzāde-i ḫānedān-ı Ṣıddīḳī eğerçi ṣūret-i tecrīd ü sīret-i tefrīd ile evḳāt-güẕār ve bī-ġā'ile-i zen ü ferzend, ẕevḳ-yāb-ı ṣafā-yı rūzigār olmuşlar idi, lākin ẕāt-ı 'amīmü'l-berekātları ḥāṣā ṣümme ḥāṣā ki erbāb-ı ḥıḳd u ta'aṣṣubuñ 'aḳīm ü ebter dedikleri gibi maḥrūm-ı aḫlāf-ı ḥasene olalar! Zīrā icmā'-ı ṣiḳātla ser-dāde-i zānū-yı irādetleri hic-deh hezāra bāliġ ve ekṣerī meblaġ-ı meşīḫate vāṣıl olmaġla ilā haẕā'l-ān, ḫavānıḳ-ı ṭarīḳatimizde cünbiş-i merdāne ile ma'rūf olanlar daḫi bi'l-cümle o būstānıñ ṣemerāt-ı yāni'a-i eşcār-ı nāfi'alarından olduġu resīde-i rütbe-i iştihārdır. Pes evlād u a'ḳāb-ı ma'neviyye-i encüm-şümārları el-ḥāletü haẕihi mevcūde olduġundan mā'adā ilā āḫıri'z-zamān ve inḳırāżi'd-devrān tezāyüd ü tekāṣür üzere iken anıñ gibi "Ebū'l-evliyā ve'l-'urefā"ya nisbet-i 'aḳm u betr kendileriñ 'aḳm-ı idrāk u betr-i inṣāflarından olduġu anlarıñ daḫi ḥālā 'ālem-i berzaḫda ma'lūm u meşhūdları olmuşdur. Ḥattā nevbet-i ẕāt-ı cem'iyyet-simātlarında daḫi ḥaşr u neşr-i esrār vuḳū'una daḳīḳa-şināsān-ı ḫullān ḳā'il olmuşlardır.

لأن النشر على الأخلاف بهذه الوجوه لا يمكن إلا بعد حشر أسرار الأسلاف في ساهرة سيرته مع خواص هويته كما هو الظاهر عند الفاطن على أسرار الباطن.

Ḫulāṣa-i maḳāl-i niẓām-ḥāl-i kerāmet-me'ālleridir ki ṭūbī-i ẕāt-ı şerīflerinden müteşa'ib olan ḫulefā vü 'urefā ile kemā-fī'l-evā'il, cemī'-i ḫavānıḳ u zevāyā pür-

nūr-ı nücūmu'l-hüdā ve erbāb-ı himem-i ʿāliyyeniñ dāfiʿa-i teveccüh-i derūn-ı ġayret-meşḥūnları rücūm-ı ebālise-i mekr ü deġā olup āşikār ev nihān ḥizb-i ḫulefā-yı nā-ḫalefān maḳhūr u müdemmer ve gürūh-ı pür-şükūh-ı bendegān-ı Sulṭānu'l-ʿāşıḳīn mesrūr u muʿammer olduḳda hengām-ı fiten-i sābıḳada evlād-ı kirām-ı Cemāleddīn (ḳuddise sırruhu'l-mübīn)den livā-yı Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib mużāfātından Sancaḳlu Ḳażāsı'na tābiʿ Gezler-nām meşrūṭa-i mevḳūfe ḳaryelerine bi'ż-żarūre hicret edenlerine emkine-i ḳadīmlerine ricʿat ve sā'ir perākendegān-ı iḫvān u ḫullān daḫi mevāṭın-ı dīrīnelerin teşrīf edip **[S.164]** ḥattā Çelebi Ebūbekir bin Çelebi Ferruḫ daḫi Dāru'l-vilāye-i İstanbul'a hicret buyurup bi'l-iḳtiżā sālik-i meslek-i kitābet ve re'īsü'l-küttāb olmuş-iken istiʿfā ve iḫtiyār-ı teḳāʿüd buyurup ḫānedān-ı mevrūṯuna ʿavdet ve tecdīd-i ʿahd-ı ḳadīm ve intihāz-ı furṣat-ı çend-rūze buyurup şāhzāde-i velāyet-medārıñ pervāne-i şemʿ-i cemāl-i kemāli olup ve tedārük-i taḳṣīr-i güzeşte vü tekmīl-i erkān-ı ṭarīḳat edip velī-ʿahd-ı velāyetleri ve fā'iz-i rütbe-i refīʿa-i irşādları ve cā-nişīn-i isʿādları olmuşdur. Ve Çelebī-i müşārün-ileyh, ibtidā-yı ḳudūmlerinde keṯret-i māl ü menāl ve vefret-i etbāʿ u ʿayāl ve ṯervet-i maḥsūdu'l-emṯālle vürūdları ʿalā vechi'l-iḫtibār, bāʿiṯ-i ṣudūd olup beyne'l-eḳārib ve'l-ebāʿid bādī-i güft u şünūd olduḳda Ḥażret-i Ebūbekir Çelebi bu ḳıṭʿa-i ġarrāyı inşād ve ruḳʿa-i ḍarāʿatlerine tażmīn buyurup ve ḥużūr-ı şefḳat-mevfūrlarına īṣāl etmeleri cūş-āver-i ḳulzüm-i re'fetleri ve sebeb-i isticlāb-ı ḥüsn-i naẓar u yümn-i teveccühleri olmaġla **'قطعة الوصلة ورقعة القطيعة.'** şöhretiyle maʿrūf olmuşdur:

(قطعه اینست)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از ریاست پا کشیدم سر بپایت کرده ام

نه از کیاست بل ز یارئ هدایت کرده ام

بو كه يابد چشم جان از خاك پايت روشنا

هر چه ميكردم باميد عنايت كرده ام

Mervīst ki

Ḥażret-i mefḫaru’r-ricāl ü ma‘denu’l-aḥvāl cenābınıñ iltizām-kerde-i ‘uhde-i himmet-i ‘aliyyeleri olan ḫıdemāt-ı mebrūre vü mesā‘ī-i meşkūre minvāl-i meşrūḥ üzere minaṣṣa- pīrā-yı itmām olduḳda şāhbāz-ı ‘arş-pervāz-ı rūḥ-ı revānları münceẕib-i lāne-i ezeliyyeleri ve bīzār-ı nişīmen-i süflī-i beşerīleri olup iclās-ı āḫirīnlerinde basṭ-ı bisāṭ-ı veṣāyā-yı müfīde buyurup ṣımāḫ-ı ḥużżārı pür-velvele-i naṣāyiḥ-i mühimme ve ‘uyūn-ı ṣıġār u kibārı yenābī‘-i dumū‘-ı aḥzān-ı hicrān edip lākin ‘amel-i pend-i pīrāneleri velev ba‘de ḥīnin bā‘iṯ-i iltiḥāḳ-ı eslāf-ı kirām olduġun iẕ‘ānla fī’l-cümle selvet-yāb-ı firāḳ-ı çend-rūze olmuşlardır. Zīrā müşkil-i ṣa‘bu’t-tedārük oldur ki eyyām-ı ‘adīde-i ṣoḥbet-i dünyeviyyeniñ encāmı fürḳat-ı ebediyye ola! Yoḫsa ittiḥād-ı menzil ile mübeşşer olduḳda evvel-i ḳāfile ile āḫiri beyninde olan mesāfe-i tefāvüt, a‘mār-ı ictimā‘-ı müteraḳḳabla telāfī-peẕīr ü sehlü’l-mesīr ve muẓaffer-i elṭāf-ı icābet-i [642]-وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ- ve müriş-i iştiyāḳ u müsāra‘at-ı civār-ı muḳarrebīndir.

(وهذه وصيته المهمة ونصيحته المفيدة)

عليكم بالتشبّث بأذيال انقياد الأولاد والتوسل بهممهم إلى نيل بركات الأجداد الأمجاد وتخليص الاعتقاد في حقهم عن شائب وساوس الأضداد واستقصاء إشارات المثنوي من الاستاد واستفراغ الوقت لطلب الإرشاد

[642] Şu‘arâ Sûresi, 26/83. Âyet: “Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat.”

واستغراق الجد في دخول قلوب العباد وتقليد ربقة تسليمهم في الأجياد. وإياكم والتقاعد والتهاون في الرياضة والجهاد والصحبة بمظنة سؤ الظن والعناد والنظرة بالعداوة والحقارة في الآحاد. فجاملوا في معاملاتكم وحافظوا على حالاتكم وقوّموا نياتكم وحسّنوا أخلاقكم كيلا تندموا على ما فاتكم يوم التناد. سيرى الله تعالى قبولها وإقبالها بالحبيب الأكرم وآله في المعاش والمعاد.

Ve Dahi

Niẓām-ı umūr-ı ṭarīḳat u ḳıyām-ı aḥvāl-i iḫvān u ḫullān ve iḳdām-ı temşiyet-i veṣāyālarına ta‘yīn-kerdelerinden ṣādıḳāne istifsār edenleri "الخلافة لأبي بكر!" fıḳrasıyla tesellī buyurmuşlardır. Ve keyfiyyet-i intiḳālleri bi-‘aynihi ṣūret-i insilāḫda ẓuhūr edip ser-i mū saḳam u ‘illet ‘ārıż olmadın gūyā der-i ḳafeṣ-i bedenlerin feth buyurup ṭūṭī-i rūḥ-ı revānları būstān-ı ‘ılliyyīne pervāz etmişlerdir ki cā-nişīn ü ḥāmil-i sırr-ı mübīnleri Çelebi Ebūbekir cenābınıñ zāde-i ṭab‘-ı laṭīfleri olan merşiyelerinde hem sāl ü hem intiḳāllerine işāret buyurulmuşdur:

(Ḳıṭ‘a-i Merşiyye-i Bedī‘a)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Dāmān-ı tecerrüd-zen olup cānı miyāne
Oldı ḥarem-i ḥażret-i cānāne revāne

Ya‘nī sene-i ġamden idüp ḫāṭırı vaḥşet
‘Azm eyledi Bostān Çelebi bāġ-ı cināne

(1040)

متّعنا المنّان بجواره وكافة السالكين بالنبي وآله.

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Ebūbekir Çelebi bin Ferruḫ Çelebi)

*** أقره الله تعالى في قربه ونوّر أنحاء قبره [S.165] بحرمة سميه الأسمى وبعزّة مجد جده الأعلى آمين يا مجيب الداعين.***

<u>Menḳūlest ki</u>

Ḥażret-i Ṣıddīḳ-ı ṣānī, mesned-ārā-yı ḫilāfet olup ẕāten ve zamānen müşārün-ileyh-i pīr ü cüvān ve mālik-i esbāb-ı cem‘iyyet-i ma‘āş u ma‘ād ve mecma‘u’l-baḥreyn-i ‘ilm ü ‘amel ve ‘ārif-i esrār-ı cümle-i milel ü niḥal ve evṣāf-ı melekiyyeleri dil-nişīn ve evżā‘-ı fütüvvetleri cāẕib-i ḳulūb-ı ehl-i yaḳīn ve kehfü’l-ġurebā ve melāẕẕu’ż-żu‘afā ve zebān-dān-ı zamān u ṣāḥib-i ḥüsn-i zindegānī-i iḫvān u ḫullān olmaġla berekāt-ı da‘avāt-ı ḫayriyye-i ‘ibād u meyāmin-i ḥimāyet-i rūḥāniyyet-i ecdād olaraḳ ser-rişte-i ḥall u ‘aḳd-ı umūr-ı memleket, vābeste-i dest-i luṭf-tedbīri ve mültecā-yı erbāb-ı meṣāliḥ ü ḥācāt ve maḥsūd-ı erbāb-ı ḥıḳd u ḥased olup yevmen-fe-yevmen pāye-i iḳbāli ṣu‘ūd ve dāye-i iclāli su‘ūd üzere olmaġla gūyā ḳālıb-ı eyālet-i Ḳaraman’a ḳalb-i selīm ü bī-kesān-ı ahālī-i dār u diyāra veliyy-i ḥamīm olmuş idi. Ve sāye-i devlet-māye-i ḥimāyesinde ‘aynu’l-cem‘-i evlād-ı kirām u

ḳāṭıbe-i mensūbān-ı dā’ire-i ṭarīḳat-ı imām-ı hümām āsūde-ḥāl ü müreffehü’l-bāl ve zaḫm-ı nā-dīde-i çeşm-i şūḫ-ı rūzigār imişler. Lākin āyīne-i pür-jeng-i Ḳāḍı-zāde’de rū-nümā olan peyker-i ma‘kūs, ol merdüm-i çeşm-i gülçīn-i bāġ-ı merāma īrāş-ı gerd-i keder ve gūş-ı pür-cūş-ı şenāların cāy-ı ḥarf-ı hicā-yı bī-cā edip

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

خون گریه میکند در و دیوار روزگار

تا شایستهٔ دل که خدایا شکسته است

maġzāsınca cümle-i ḫoş-ḫāṭırān-ı ḫānedān-ı Ṣıddīḳī melūl ve

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

فلك با مردم ممتاز خصمی بیشتر دارد

کمان اول کند آواره تیر روی ترکش را

mışdāḳınca kendilerin daḫi zāviye-i Bāb-ı Cedīd-i Dāru’d-devle’de peyġüle-güzīn-i ḫumūl eylemişdir. Nitekim tafṣīl olunur...

<u>Mervīdir ki</u>

Sulṭān Murād-ı Rābi‘ nevbetinde Mollā Gürānī Cāmi‘-i şerīfinde Ḳāḍı-zāde nāmıyla müteşeyyiḫ-i müzellef olup ḳaṭ‘ā ‘idād-ı meşāyiḫ-i Dāru’d-devle’de nām u nişānı meẕkūr u ma‘hūd değil iken ḳażārā pādişāh-ı merḳūm vāḳı‘asında nīme-i bedenin siyāh-fām müşāhede etmekle mer‘ūb u müteġayyir ve ta‘bīr-i vāḳı‘asına

ṭālib olup ‘āmme-i maẓanne-i ḥüsn-i ta‘bīre ‘arż olunduḳda herkes ‘ نميدانم راحت جان و سلامت سر است’ maẓmūnuyla ‘āmil olup ‘ibāret-i ḥaḳḳ-ı ta‘bīri lisāna getirmeğe cür’et etmeyip infi‘āl-i ṭab‘-ı pādişāhī müzdād olmaġla kūşe kūşe gümāştegān, mu‘abbirīn-i miyāne-i şehre müteferrıḳ olup şeyḫ-i güm-nām daḫi cāmi‘-i merḳūm civārında vāḳi‘ Ḳalender-ḫāne fuḳarāsından Dervīş Ḥasan-nām kūşe-nişīnle āşinā olup ḳażıyye-i vāḳı‘ayı ḥużūrunda yād eyledikde bi’l-ilhām Ḥasan Dede ḥażretleri **“Ka‘be-i Mükerreme’ye seyl vārid olup Ḥarem’de nıṣf mertebesini ḫarāb etmişdir. Ḳarīben ḫaberi gelir.”** diye ta‘bīr buyurduḳda Ḳāḍı-zāde, mütecessisīn-i merḳūmīden birine iẓhār-ı kemāl-i ser-beste edip mesmū‘-ı pādişāhī olduḳda fī’l-vāḳi‘, hafta mürūrunda neccābīn vesāṭetiyle ‘ الرؤيا على ما يعبر’ maẓmūnu ẓāhir olup şeyḫ-i bū’l-‘ucbuñ bā‘iṯ-i intisābı ve sebeb-i iştihārı ve vā‘iẓ-i şehriyārī olmasına bādī olmuşdur. Fī’l-ḥaḳīḳa, dervīş-i merḳūmuñ ta‘bīri vücūd-ı sulṭān, müteveccih-i ‘ālemiyān olmaḳ ḥasebiyle ve siyāhī emāret-i ḫarābī olmaḳ münāsebetiyle ber-cādır.

Lākin ol maḳūle ḫilāf-ı cinse mu‘āmele-i maḥremiyyet bī-cā belki eṯer-i ḳażā ve bi-‘aynihi

?

غرست الثمر ثم جنيت شوكاً

كذاك الغرس في غير المحل

beytiñ maẓmūn-ı ‘ibret-meşḥūnuna mā-ṣadaḳ olmaḳdır. Zīrā müteşeyyiḫ-i merḳūmuñ ẓuhūru evvelā ol buḳ‘a-i mübārekeden ḳalenderān-ı ṭarīḳatiñ āvāreliğine bādī ve refte refte işti‘āl-i nā’ire-i inkāra ve ‘alā rü’ūsi’l-menābir, ṭuruḳ-ı Aḥmediyye fuḳarāsına iṭāle-i lisāna ve işā‘a-i rüsūm-ı ta‘aṣṣub u ‘ināda ve beyne’l-ümmeti’l-merḥūme ilḳā-yı şiḳāḳ u ḫilāf-ı müstaḥīlü’l-tevfīḳa müfżī olup ġulāt-ı

mu‘tezile mefāsıdı mertebesi īḳāẕ-ı fitneye medār olmuşdur. Ḥattā şaḫṣ-ı mübtedi‘-i maḫẕūl maḥrūm-ı merḳūma mütevellī olan ṭā’ife-i reddiyye ilā haẕā’l-ān Ḳāḍı-zādeli nisbetiyle ma‘rūf ve müstaġnī-i mu‘arrif olduḳlarından mā‘adā kendilere iḳtidā etmeyen ehl-i sünneti bid‘ate nisbet ve tefsīḳ ü taġlīṭ ile tefāḫur mertebesine bāliġ ve men‘-i muḳābele-i muḥibbīn-i evliyāda mübāliġ olmuşlardır.

*** العياذ بالله [S.166] الدافع الحفيظ عن مكائدهم الباطلة ودسائسهم العاطلة. جعلهم الله تعالى مدمرين وصيّرهم كأن لم يكونوا بتسليط بعضهم على البعض. إنه القوي مغيث غيور آمين بحرمة النبي الأمين.***

Ve pādişāh-ı merḳūm, tesḫīr-i Dāru’s-selām-ı Baġdād himmetiyle ‘asker-keş-i cānib-i ‘Irāḳ olduġu eşnā-yı ‘azīmetinde Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye) ṣaḥrāsına ḍarb-ı ḫıyām-ı nüzūl buyurduḳda si‘āye-i şaḫṣ-ı mārrü’ẕ-ẕikr ile tebdīl-i câme, āsitāne-i sa‘ādet-āṣiyāne-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī’ye gelip bi’n-nefs tecessüs-i aḥvāl-i fuḳarā vü taḥassüs-i reftār-ı evliyā edip ednā bahāne-i şer‘iyye vuḳūfuyla tertīb-i cezāya şedd-i niṭāḳ-ı saṭvet ve icrā-yı mā-fī’ż-żamīr-i müfsid-i ma‘hūda teşmīr-i sā‘id-i diḳḳat edip lākin bi-‘ināyetillāhi’l-Ḥafīẓ ol mehbiṭ-i envār-ı raḥmet-i Raḥmān ve ol ravża-i ‘irfān u būstān-ı revḥ ü reyḥānda ‘ibādāt u ṭā‘āt ve tesbīḥāt u tehlīlāt ve ifāde vü istifāde-i ‘ulūm ve ẕevḳ u şevḳ-i ġalebe-i ḥālātdan mā‘adā muġāyir-i civār-ı evliyā fi‘l ü ḳavl ve ṭab‘ u ṭavra vāḳıf olamayıp āḫırü’l-emr, müteveccih-i bāb-ı sīmīn-i türbe-i firdevs-rütbe-i Celāleddīnī olup ve bī-tekellüf, ser-mūzeleri ile duḫūl murād etdikde Türbedār Dervīş Meḥmed ta‘līm-i edeb-i ziyāret-i ilzām-gūne siyāḳında **“ این سدهٔ سعادت سلطان العارفين و مالشگاه چشم و روی قدر شناسان عظمای دين و ملت است. و زيارتگاه قدسيان و وفود ارواح پاكانست. چنين خاك پاك را بی باك بزير سر موزه آوردن مناسب شان انسان نيست.”** kelām-ı ḥikmet-niẓāmın ilḳā-yı sāmi‘a-i şāhī edince tehevvür buyurup lākin zīr-i kāh-ı i‘tiẕārda āb-ı teşeffī icrāsı ḳaṣdıyla dest-

būs-ı Dervīş Meḥmed-i Türbedār'a mübāderet ve eşnā-yı dest-būsīde mehāret-i pençe-şikenī iẓhārın taşmīm edip dest-be-dest olduḳlarında Dervīş Meḥmed zūr-ı bāzū-yı velāyetle pençe-tāb-ı şāh-ı şīr-ṣavlet olup murād-ı muṣammem dest-dāde olmadığından mā'adā taḫlīṣ-i pençelerine "بس است درویش دست بر بالای دست." den ġayrı çāre-yāb olmayıp nā-çār, tedārük-i ādābla bār-yāb-ı duḫūl olup resīde-i ḳubbe-i ġavṯ-ı a'ẓamī olduḳda envār-ı rūḥāniyyet-i aḳṭāb-ı ṯemāne 'aşere iḥāṭa ve mehābet-i maḥżar-ı 'ālīleri istīlāsıyla bār-ı derūnları olan niyyet-i 'ārıża ḫayra tebdīl olunup şeyḫ-i mesfūru ilzām ve ol mecma'-ı meşāhid-i muḳaddeseyi irā'et ve kelimāt-ı sābıḳa-i nā-şāyestesine velev ikrāhen teklīf-i tevbe ile te'dīb mülāḥaẓasıyla da'vet eyledikde icābetden ibā belki niçe ḳavl-i nā-sezā teḳavvülü taḥrīk-i 'ırḳ-ı ġayret-i şehenşāhī edip ta'yīn-i cān-dārān buyurup rīş ü girībān girifte iḥżāra isti'cāl olunduḳda bi-ġayretillāhi'd-Deyyān āsitān-ı sīmīn-i seng-i rāh-ı duḫūlü olup muvācehe-i evliyāda ḳıyāma yüzü olmamaġla mükibben 'alā vechihi ṣar'u's-sā'a 'ārıż olduġu mu'āyin-i ḫusrevī olduḳda redd ü ṭardla mücāzāt ve Ḫʷāce-zāde-i Ilġunī maḳām-ı meşīḫate ta'yīn buyurulup ni'me'l-bedel ve bi'sel-mübdel-minh Meşāmī Çelebi-nām nedīm lehçesinden muṭāyebe-i inṭāḳī vü beẕle-i meclis-i fesīḥ-i şehriyārī olmuşdur. Ve ol 'ārıżadan kendiye ifāḳat ḥāṣıl olmayıp 'āḳıbet, 'alā erẕeli'l-vücūh ve esfeli'l-aḥvāl raḫt-keş-i iḳāmet-i gūristān u 'ibret-i pesmāndegān olmuşdur. Fe-emmā baḳāyā-yı tesvīlāt-ı müzaḫrefesinden merkūz-ı fu'ād ve murād-ı āḫirīn-i şāhī olan ma'nā-yı mu'annā ki evliyā-yı kirāmıñ beden-i mübārekleri kemā-fī'l-ḥayāt bī-şā'ibe-i taġayyürdür. Ḳabr-i şerīflerin nebş ü feth edip eğer keyfiyyet-i ūlā üzere bulunur ise febihā ve ni'me! Ve illā, türbe-i şerīfe hedm ve ḥucerāt-ı fuḳarā medrese olmaḳ üzere müteressimīn-i mütefenninīnden birine tevcīh iġrā olunmuş-idi. Ve bu mīzān-ı müzevvir, sāde-levḥ-i ḫāḳānīde naḳş olmuş-idi. Āḫırü'l-emr, bu ḥabbü'l-ḥanẓal, rūyān-ı zemīn-i ḫāṭır-ı pādişāhī olup ṣandūḳa-i münevvere-i meşhed-i muḳaddes-i Burhānü'l-vāṣılīn'de olan tekellüfāt-ı nuḳūş-ı ḫurde-kārī temāşāsı

bahānesiyle yedlerinde olan sübḥa-i mürvārīdi raḫne-i kenār-ı ṣandūḳadan derūn-ı daḫme-i muḳaddeslerine imrār edip ve efsūs-ı ḥīle-āmīzle iḫrāc-ı sübḥa siyāḳında feṭḥ-i defīne-i pür-ṭılsım-ı kerāmete **[S.167]** iḳdām ve Ḥażret-i Çelebi Ebūbekir'e teklīf olunduḳda her-çi bād-ā-bād emr-i pādişāh-ı ṣūrete iṭā'at ve Sulṭān-ı ḥaḳīḳate 'uḳūḳ hirāsıyla ser-keş-i iṭā'at-i fermān ve **"Bu ḫuṣūṣ bizlere nisbet-i teklīf-i mā-lā-yuṭāḳdır."** diye def' olunmaġla nā'ire-i ġażab-ı şāhī mültehib olup püşt-i taḥammül-siriştlerine müşt-i tehevvürleriyle āzār-fermā olup ve hemān sā'at zāviye-i Bāb-ı Cedīd'e iclā olunup ba'dehu Meşnevī-ḫʷān ve Ṭarīḳatī Dedeleri iḥżār ve ol kār-ı pür-ḫaṭarı anlara daḫi ibrām eyledikde anlar **"شاها! تو صندوقه را بر دار و بقیهٔ کار بما بگذار!"** mażmūnuyla sehl-i mümteni'-güne def'-nümā olduḳlarında hemān pādişāh-ı mezbūr farṭ-ı cerā'et-nümā ve kūşe-i ṣandūḳa-i münevvereye pençe-zen-i taḥrīk olduḳda miḳdār-ı uṣbu'ayn ḥareket etmedin bālā-yı Ḳubbe-i Ḫaḍrā'dan tezelzül-i celādet-sūzla hemān sā'at gerd ü ġubār u seng-rīze vü ḫazef-pāre ve rīg ü gec-i ḳıbāb u dīvār, mānend-i bārān u yaḫçe rīzān-ı ser ü rūy-ı pādişāhī olunca vāhime-i inhidāmla gürīzān-ı kūşe-i selāmet ve ser-be-sīne-i nedāmet ü ḥayret-zede-i esrār-ı velāyet ve baḳāyā-yı efkār-ı vāhime-i pīşīnden bi'l-külliyye rehā-yāb ve ḥayāt-ı ṭayyibe-i merdān-ı Ḫudā'da bī-irtiyāb olup çelebiyān-ı sā'ire tevcīh-i meşīḫat-i türbe-i mu'aẓẓama istimzāc olunduḳda **" چلبی ابو بکر خلیفهٔ منصوبهٔ سلاطین حقیقت است. بعزل پادشاه صورت معزول نگردد. ما از انکسار وی هراسانیم. معذور دارید."** 'unvānıyla ta'allül-i ḳabūl etmeleriyle nā-çār Ḳaraḥiṣār'dan 'Ārif-i Kūçek ḥażretleri bā-ḫaṭṭ-ı şāhī da'vet ve seccāde-i meşīḫate iclās olunmuşdur. Ve daḫi istiḫrāc-ı sübḥada meşveret olunup ma'ṣūmīn-i ḫānedāndan birini idḫāl-i daḫme-i şerīfe ve ol ṭarīḳle iḫrāca ḳarār verilmeğin bir ġonca-i gülşen-i 'işmeti idḫāl ve sübḥayı iḫrāc eylediklerinde keyfiyyet-i müşāhede-i cedd-i pākinden istiḫbār u istinṭāḳ murād olunduḳda ḥayrān u ma'ḳūdu'l-lisān bulunmaġla yine

(ع)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

كان را كه خبر شد خبری باز نيامد

feḥvāsınca ḫaberden eşer-yāb olamayıp ne zūr-ı bāzū-yı şāhī vü ne diḳḳat-i ḥīle-i kemāhī ile ol daḫme-i ḥaḳīḳatin fetḥi mümkün olmadığından mā‘adā ma‘ṣūm-ı merḳūmuñ üç gün mürūrunda merḥūm olduġu cümleye mebde’-i nedem ü riḳḳat ve rūḥ-ı bī-fütūḥ-ı Ḳāḍı-zāde’ye menşe’-i la‘net olmuşdur ki ḫaber-i fevt-i ṣaġīr-i mezbūr, güş-zed-i hümāyūn olduḳda “ صد هزار لعنت بفرزند قاضی كه ما را سبب كسر خاطر و آزار بيگناهی و باعث هدم قالب معصومی گردانيد” nefrīni lisān-ı naṣfet-beyānları üzere cārī olmuşdur.

Nükte

Çün ṭabī‘at-ı pādişāhīde bu mertebe naṣfet cāy-gīr ve sebeb-i cür’ete la‘n-ı lisānlarından cārī olduġu ṣūretde ma‘ṣūm-ı ḥālī eğerçi müstaḥīlü’t-tedārük idi, lākin bī-günāhıñ cobrān-güsār-ı ḫāṭırı mümkün idi ki yine maḳarrına ircā‘ ve meşīḫati ibḳā ve nüvāziş ü isti‘fā olunsa belki mükāfāt-bīn olmazlar idi. Gūyā ẓāhirde çelebiyānıñ ḳabūl-i tevcīhden ibāları ve ‘Ārif Çelebi ḥażretlerin ‘azl-i mu‘āḳab naṣb olmaḳ ḳarīḥa-i pür-ḥamiyyetlerine girān-nümā veyā bāṭında ḳażā-yı mübrem olmaġla ol ṭarafa i‘māl-i müfkire olunmayıp Ebūbekir Çelebi maḥall-i iclāsında ihmāl olunup ve fetḥ ü tesḫīr-i Baġdād’la ric‘at ‘aḳībinde hücūm-ı ṣafvet-i ‘ayş u keşret-i ‘avāyıḳ u ġılẓet-i perde-i naḫvet ḥasebiyle daḫi cobrān-güsārları ḫāṭır-güẕār-ı te’ṣīri ile pādişāh-ı merḳūm, mübtelā-yı ‘ārıża-i şīr-pençe olup tedbīr-i eṭıbbā-yı ṣüretden nā-ümmīd ve mürāci‘-i ṭabībān-ı ilāhī olduḳda cümle yek-zebān olup “ پشت شير بچه را

mażmūnuyla **”مشت زدن شیر پنچه آرد و حسن تدبیر سؤ القضا از دست ما نیاید و دیر گیرد سخت گیرد.** def‘ edip ‘āḳıbet, ‘uryān-ı libās-ı ‘afv u ‘āfiyet olup ve Ebūbekir Çelebi daḫi sāl-i bī-ġamda (1052) münkesirü’l-ḫāṭır ‘ābir-i pül-i ḥayāt-ı müste‘ār u fā’iz-i derecāt-ı pāyidār olup ve ancaḳ naṣb-ı sulṭānī ile mesned-nişīn-i şeyḫūḫet olan ‘Ārif Çelebi ḥażretleri daḫi eğerçi bi’ṭ-ṭav‘i’ṣ-ṣāf müteḳaddim-i pīşgāh-ı meşīḫat olmadıḳları ẓāhirdir, lākin ibā’-i ḳabūlde işr-i ‘aynu’l-cem‘den taḫallüfleri sebeb-i ġayret-i ḳulūb olup müddet-i **[S.168]** ḫilāfetleri siyyemā-hiye tecāvüz etmeyip hedef-i sihām-ı esḳām ve nişāne-i enẓār-ı i‘tibār-ı a‘lām olmuşlardır. Ve daḫi Ḳāḍı-zāde’niñ dāhiye-i sū’i’l-ḳażā-i muḥarrer ile fevt ü tedmīri mesmū‘-ı Çelebī-i ḥazīn olduḳda

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

چه غم از غم اگر غمزا بمیرد

ز ده کم گیر یك غماز ز اعم

nuṭḳ-ı şerīfi ser-zede-i lehçe-i ilhām-behceleri olduḳda **“ غماز و غمزا و زاغم و از** lafẓlarınıñ tārīḫ-i vāḳi‘ olması u‘cūbe-i erbāb-ı ṭab‘ olmuşdur. **!غم و چه غم”**

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

دهقان سالخورده چه خوش گفت با پسر

کای نور دیده ام بجز از کشته ندروی

Naḳlest ki

Ḥażret-i Çelebi Ebūbekir'iñ mużāfun-ileyh-i nām-ı şerīfi taḳlīb-i rūzigār-ı zūr-kār ile maḳlūb ve Ebū-kerb olup bir ḥücre-i teng ü tārı maḳām ittiḫāẕ buyurup ve āşinā vü bīgāneden iḫtiyār-ı ʻuzletle ḥasbe'l-imkān pās-ı vaḳt-i ʻazīz edip

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پاس از اوقات شریف از در کشودن مانعست

کعبهٔ حاجت روا در بسته از امساك نیست

maġzāsınca sedd-i bāb-ı muʻāşeret u bend-i pāy-ı mücāleset ve tefrīġ-i bāl u tanẓīm-i ḥāle mübāderet buyurup kürūr-ı yek-sāl ve mürūr-ı çend māhda cümle-i eżdādıñ feẓāʻat-ı ʻavāḳıbīn temāşā ile ṭaraf-ı ġayret-i Ṣamediyye'den mecbūru'l-inkisār olup bidāyet-i ẓuhūr-ı āṯār-ı inkisārlarında bi'd-defeʻāt, temhīd-i maʻẕeret siyāḳında muʻazzez ü muḥterem mesned-i ḫilāfetlerine ircāʻ murād olunduḳda **" حضرت جابر المنکسرین این بنده را آن قدر نوازش و تعمیر معنوی احسان فرمود که بهیچ راه احتیاج بجبر صوری نمانده است."** ʻunvānıyla ṣarf buyurmalarıyla be-her ḥāl, re'īs-i ḳavme sitem müriṯ-i inkisār-ı ḫavāṭır-ı cümledir. Bārī fuḳarāya inʻāmla tefrīḳ-i ḳulūb belki isticlāb-ı meyāmin-i teveccühleriyle muḳābele-i fī'l-cümle ṭarīḳine sülūk ve ṭaʻāmiyye-i fuḳarāya yüz elli biñ dirhem żamīme iḥsān buyurulup lākin müddeʻā ʻırż-ı evliyā olup ve Çelebī-i mūmā-ileyh, vāḥidu ke'l-elf bel ezyed olmaġla raḫne-i teveccühleri meblaġ-ı merḳūmla değil belki ḫazā'in-i rūy-ı zemīn fedāsıyla münsedd olmaḳ muḥāl olmaġla mażmūn-ı **'إن حزبنا لهم الغالبون.'** ser-zede-i verā-yı perde-i ġayret ve

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن]

هر كه را رهبرش غراب بود

عاقبت منزلش خراب بود

بعدازين كار ما هم " mefhūmu cilve-ger-i sāḥa-i bürūz olduḳda kendiler daḫi nefes-i enfesleriyle ḳurb-ı irtiḥāllerin īmā ve merḳad-i meşāyiḫ-i güẕeşte-i zāviye-i merḳūme olan maḳām-ı müteberrikde defn olunmaġı īṣā ve kemāl-i ġurbet ü kürbetle mübeşşer-i 643'أنا عند المنكسرة قلوبهم.' olduḳların imżā buyurmuşlardır. "تمامست."

طاب ثراه وجعل مقعد الصدق مثواه.

(ترهيب) زنهار و صد هزار زنهار! از مكافآت انكسار قلوب خيار كه بوجه من الوجوه مندفع نخواهد شد. فرضا يكدلى بيازارى و هزار دلها را بنوازى. آن نوازش مقابل اين آزار نباشد.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هان وهان اين دلق پوشان منند

صد هزار اندر هزار و يك تنند

643 Aliyyü'l-Kârî, *el-Esrâru'l-merfûʿa*, I, 117; Sehâvî, *el-Makâsıdu'l-hasene*, I, 169.

اولیا اطفال حقند ای پسر

غائبی و حاضری خوش با خبر

غائبی مندیش از نقصان شان

گو کشد کین از برای جان شان

گفت اطفال منند این اولیا

در غریبی فرد از کار و کیا

از برای امتحان خوار و یتیم

لیك اندر سر منم یار و ندیم

پشت دار جمله عصمت های من

گوییا هستند خود اجزای من

Ve şaḫṣ-ı mübtedi‘-i ḫabīṯü’l-ḥadīṯiñ eğerçi dūr-bāş-ı dāfi‘a-i bāb-ı sīmīn ṣadme-i ṣar‘-fersāsıyla ḥāli ḫarāb olmuş-idi, lākin vaḳt-i iḥtiżārında medfa‘-ı süflī bi’l-külliyye mesdūd olmaġla faḍalāt-ı ‘aḍelātı fużūl-i kelimātı gibi medfa‘-ı ‘ulvīye mün‘akis ve ḥużżār bīzār ve’l-‘acelü’-‘acel niyāzıyla da‘vet-ḫʷān-ı müvekkilīn-i cān-fişār olup mācerāsı māye-i i‘tibār-ı yār u aġyār ve gürūh-ı mekrūhuna ilā āḫıri’z-zamān, ḫurde-i ser-zeniş-i ebnā-i devrān olmuşdur. Ve ḳıṣṣa-i pür-ḥiṣṣe-i tedmīri ṣāhzāde-i Ṣıddīḳī’niñ behre-yāb-ı irş-i cedd-i a‘lāsı olduġun te’yīd etmişdir ki

nevbet-i mūriṣde ṣāḥibü'l-yemāme Ḳāḍı-zāde müfsidesi miyān-ı ümmet-i merḥūmeden mündefi'a olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر خدا خواهد که پردهٔ کس درد

میلش اندر طعنهٔ پاکان کند

Ve Ḥażret-i Çelebi ġurbet-keşīde vü kürbet-çeşīde müsāfir-i **[S.169]** Dāru'l-ḳarār olduḳda Ṣabūḥī Dede cenābınıñ rişte-keş-i irşen olan ḳıṭ'a-i dil-nişīnleri yādigār-ı aḫlāf-ı güzīn olmaḳ üzere ḫitām-ı ḫayru'l-kelām-ı 'ibret-niẓām ser-güẕeşt-i nīk-encāmı ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ'a)

[Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün]

Dünyāda seyr idüp hele encām-ı düşmeni
'Uḳbāya ḳalmadı ġam-ı ḫayf u gezendimüz

Meydān-gīr-i keyfer olup cedd-i pākine
Yüz aḳlıġıyla gitdi Ebūbekr Efendimüz

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Çelebi ‘Ārif-i Kūçek ibni Veled Çelebi)

قدس سرهما وأسس برّهما.

Rivāyet konend ki

Cenāb-ı velāyet-me’āb u necābet-nişāb, ‘umdetü’s-sülāleti’z-zekiyyeti’ş-Şıddīḳıyye vü zübdetü’s-silsileti’ṭ-ṭāhireti’l-Celāliyye (‘aẕẓamallahu te‘ālā ḳadre kelimetihi’l-‘ulyā) a‘nī-bih Ḥażret-i ‘Ārif-i Ş̱ānī ḳurretü’l-‘ayn-ı Ḥażret-i Veled Çelebi olup vālid-i mācidlerinden heft-sāle yetīm ḳalıp ol dürr-i girān-māye ḥacr-ı terbiye-i ḳuṭbu’l-‘āşıḳīn Şeyḫ Kūçek Meḥmed Efendi’de resīde-i ḥadd-i kemāl-i ‘ilmī vü ‘amelī olduḳda ārzūmend-i seyr ü seyāḥat-i dār u diyār ve mūla‘-ı ziyāret-i aḫyār u müteyemmin-i rū-māl-i merāḳıd-ı ebrār olup ekş̱eriyā bilā-zād u rāḥile geşt ü güẕār-ı taḥammül ü tevekkül-medār edip bī-ḳayd-ı rāḥat u ārām ve bī-ġā’ile-i endīşe-i āġāz u encām ḳalender-meniş ü ḫāk-nişīn-reviş bī-ser ü pāy-ı terk ü tecrīd-i berg ü nevā ve germ ü serd-āzmā ve ḫuşk ü ter-gerd ve ṣaḥrā-yı ‘ālem-neverd iken dām-güsterān-ı kemīn-i irşādıñ birine rām olmayıp ‘āḳıbet yine ol ṣayyād-ı kühen-sāl bu ġazāl-i remīde-bāli kemend-i ceẕbe-i maḥabbet-i pīrāne ile żabṭ u tesḫīr edip her gāh

ki ‘إذا ركد الماء أنتن.’ fikri cünbān-ı vaḥşet-i temkīn olsa ‘كن بحراً لا يتغير!’ ile men‘-i telvīn-i mu‘tād ve “مسافر بمرد رسد و مقيم مرد شود.” ta‘rīżiyle şebāt-ı iḳāmete irşād olunup āḫir, kemer-bend-i ḫıdmet ü nefes-peẕīr-i ḥażret ve sāye-i sa‘ādet-māyelerinde tekmīl-i ḳuṣūr u taḥṣīl-i ḥużūra ḳarār-dāde olup ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ evlād-ı ẕükūru olmamaġla ḥā’iz-i rütbe-i velī-‘ahdī vü fā’iz-i devlet-i dāmādī ve ba‘de’l-ufūl, maḳām-ı ‘ālīlerine istiḫlāfla berūmend olmuşlardır. Ve bu nevbetde olan teşrīf-i ḫilāfetleri işāret-i ‘aliyye-i cedd-i emced ve bā-ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı rūḥānī-i Ḫunkār-ı Ekberī ile olduġu ḥasebiyle imdād u imtidādla mü’eyyed olup nevbet-i şāniyede ancaḳ ḥükm-i taġallüb-i şāh-ile olmaġla revnaḳ-yāb-ı imdād u imtidād olmayıp ẓāhir-i bī-bāṭın mānend ḳalıb-ı bī-ḳalb olduġu cümleye nümāyān olmuşdur. Ve illā ‘Ārif hemān ‘ārif-i pīşīn ve daḳāyıḳ-ı lāzıme-i meşīḫat mū-be-mū der-kār olup faḳaṭ taḫallül-i ḫuşūnet-i merḳūme ḫalel-engīz-i esās-ı ṣafvet-i vaḳtleri olmaġla zamānlarına ‘ārıża-i ḳıllet ṭārī ve zemīn-i vücūdlarına bārān-ı ‘illet rīzān ve beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān olan ḳā‘ide-i ḳā’ime-i ittiḥād, mütezelzil ve ma‘mūre-i luṭf-āmīziş ve ḫüsn-i zindegānī vīrān olduġu mecma‘un-‘aleyh-i kibār-ı ṭarīḳat-i ‘aliyye olduġu gibi kendileriñ daḫi hezār efsūsla i‘tirāf buyurduḳları meşhūdun-‘aleyh-i şiḳāt-ı ḥāżırīn-bi’l-meclisleridir.

(بيت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

هیچ دردی بداوی دگری به نشود

هر سبب کاری و هر کار مداری دارد

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قفل معنی را بجز مفتاح غیبی چاره نیست

غنجهٔ این عقدهٔ گل از نسیم همتست

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حل مشکل را بتوفیق خداوندی سپار

ورنه از تدبیر پیچاپیچ حل مشکل شود

Mervīst ki

Çelebi ʻĀrif-i Kūçek āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i cenāb-ı velāyet-me'āb-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)de mesned-nişīn-i ḫilāfet olduḳda ẕāten ve zamānen, mālen ve me'ālen fā'iḳu'l-aḳrān ve fāżılu'l-aʻyān ve maḥsūdu'n-niʻme ve maġbūṭu'l-ʻizze olmaġla ol dergāh-ı saʻādetiñ vaḳfı raʻiyyesinden baʻżıları iġrā'-i ḥussād u taḥrīk-i fussād ve Ḳāḍı-zāde'den ümmīd-i iştirāk-i ihānetle sālik-i rāh-ı şirret ü vāḳiʻ-i berzaḫ-ı küfrān-ı niʻmet olup Bolvadin-nām menzilde dīvān-ı Murād Ḫān'a ifk ü iftirā-yı mā-lem-yekün ile teşekkī edip ʻĀrif Çelebi'niñ iḥżārlarına fermān ṣudūru hengāmında bi'l-ilhām kendiler ḥāżır bulunup telīd ü ṭarīf ve nāṭıḳ u ṣāmit eşyā vü emlākine naẓar-ı mālikāne etmeyen vücūd-ı şerīf-i ʻālī-cenābdan iddiʻā-yı ḥuḳūḳ ṣadedinde meblaġ-ı vāfir muṭālebesiyle ḫuṣemā taḳrīr-i daʻvā eylediklerinde ʻırḳ-ı **[S.170]** Ṣıddīḳī vü kerem-i cibillī muḳteżāsınca meblaġ-ı

maṭlūbu ḳavl-i mücerredleriyle edā vü ẕimmetlerin ibrā buyurup beyne'r-ricāl keyfiyyetleri bā'iṯ-i güft u gūy-ı gūn-ā-gūn olmaġla ḫavāṣṣ-ı devlete minvāl-i kerīmāne vü dervīşāne vü ḥakīmāne üzere verdikleri pāsuḫ-ı rāsiḫdir ki **"Ḫuṣemānıñ murādları bu faḳīri ta'cīz idiği 'inde ülü'n-nühā ẓāhirdir. Pes mevādd-ı maṭlūbeye 'ale'l-infirād, beyān-ı ṭaleb etsek biz anları ta'cīz etmiş olur idik. 'Aczleri hüveydā olduḳda ṣūret-i istiḫlāfda ḥālif olsaḳ iṯr-i cedd-i a'lāmızdan taḫallüf etmiş olurduḳ ki Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i Ekber (raḍiyallahu 'anh) hezār dīnār ġarāmete rāżī olup beriyyü'ẕ-ẕimme iken ḥalfe mübāderet buyurmamışlardır. 'Ale'l-ḫuṣūṣ, bizler anlarıñ ihānetleriyle muṯāb olup anlar maḥrūm u mu'āḫeẕ olalar! Münāsib-i ḥālimiz değildir. Bir miḳdārı fedā-yı yemīn ve faẕlası ṣıla-i ḫuṣūmetimiz ve pādişāh-ı ma'delet-penāh ve muḳarrebīn-i kerem-destgāhıñ ser-i bā-devletlerin taṣdī'den tevaḳḳī olunmuşdur."** diye beyān-ı ḥasb-i ḥāl buyurmaları mesmū'-ı hümāyūn olduḳda kemāliyle istiḥsān ve **"El-ḥaḳḳ, iṯbāt-ı 'irfān eylemiş."** diye ṯenā buyurmaları ve āṯār-ı 'avāṭıf-ı şehenşāhīyle memnūn ve ḫuṣemā cerīme-i şirretle mu'āḫaẕe buyurulmaḳ murād olunduḳda 'afv u ṣafḥları ḫuṣūṣunda ricāları maḳbūl-ı hümāyūn buyurulmaġla mesrūr olduḳları dil-i reşkīn ü cān-ı pür-kīn-i Ḳāḍı-zāde'yi ḳāḍī-i maḥākimü'l-mücāzāt tedmīren ve tenkīlen dāġ-ber-dāġ-ı ḥırmān-ı ümmīd edip ve mübtedi'-i muġrī-i müfterīniñ ifrāṭ-ı ilḳāsıyla duḫān gibi müctehid-i kāmilden telaḳḳī olunmuş ḥükm-i şer'īsi müte'ayyin olmayıp belki lāzımu't-tevaḳḳuf olan ḫuṣūṣunda ednā bahāne ile sefk-i dimāya taḥrīż eylediği ḥasebiyle kūşe kūşe ġadren maḳtūlleriyle ḳulūb-ı nāsa taslīṭ-i hirās-ı 'ādet-i müstaḳirresi olmuş-iken 'Ārif Çelebi ḥażretlerine müsā'ade buyurup raġmen-lehu meclis-i şerīflerinde isti'māle ruḫṣat-fermā daḫi olmuşlardır. Ve **"Şeyḫ Meḥmed 'Ārif'iñ mehābet-i ḫalḳī vü leṭāfet-i ḫulḳī ṣübūt-ı velāyetine şāhideyn-i 'adileyndir."** diye lisān-ı şāhidīnden sāmi'a-ārā-yı ḫavāṣṣ olan ṯenā-yı bī-mirā 'umūmen teveccüh-i ḳulūb-ı ricāl-i devlete bādī ve tebkīt-i bū'l-fużūlān-ı inkār u

ışrāra bā‘iş ve bu sābıḳa-i ‘alāḳaları vaḳ‘a-i lāḥıḳada meşīḫat-i türbe-i mu‘aẓẓama ile teşrīflerine muḳaddeme olmuşdur. Fī’l-vāḳi‘, vücūd-ı bihbūd-ı ‘Ārifī, ṭūl-i ḳāmet ü ‘arż-ı sīne vü farṭ-ı ḍaḫāmet ü sümret-i levn ü ḥiddet-i naẓar-ı zehre-güẕārlarıyla nādire-i zamān u muhāb-ı ‘uyūn-ı pīr ü cüvān olmaġla eşnā-yı cūş-ı ġayretlerinde ṣaġīr ü kebīr, tāb-āver-i ḫiṭāb-ı ‘itāb u şiddet-i te’şīr-i naẓar-ı bā-ḫaṭarları olamayıp belki mürā‘āt-ı ḥadd-ı edebe muvaffaḳ olmayanlarıñ mehbiṭ-i bāriḳa-i ḫırmen-sūz-ı ḥayāt u ‘āfiyetleri olduġunuñ keşret-i vuḳū‘u ḥasebiyle ser-i kūy-ı intimāları naḳş-ı pāy-ı erbāb-ı güft u gūy-ı nā-münāsibden me’mūnu’s-sāḥa olmadıġı ledā ẕevi’l-i‘tibār resīde-i rütbe-i iştihār olmuş-idi. Ve eşirrā-i mārrü’ẕ-ẕikriñ ekşeri serī‘an ve ‘ācilen terk-i ni‘am-ı ‘ācile-i ḥayāt u berg-i ibtilā-yı naḳam-ı ācile-i vefātla mükāfāt-dīde ve bāḳīleri tevbe-kār ve bende-i ḫıdmet-güzārları olmuşdur. Bu maḳūle münkirīn-i pür-isā’ete olan iḥsān ve mu‘āmele-i ‘afv u ṣafḥları ve ḳabūl-i ḫıdmet-i ‘aliyyeleriyle teşrīfleri teng-ḥavṣalagān-ı ibtidāya müriş-i keder-i ḥamiyyet olduġu cebīn-i pür-çīn-i ġayretlerinde pedīdār olduḳda ta‘līmen lehüm ve irşāden ile’l-ḥaḳīḳa ser-zede-i ṭab‘-ı ilhām-semīrleri olan ebyāt-ı şerīfedir ki īrād olundu:

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

منکران را بچشم بد منگر

خار دیوار گلشن را زند

بلکه دربان درگه بارند

چون عبث نیست در جهان ایدر

پس بکار خدا نظر باید

تا ز خود یابد اهل دید خبر

Menḳūlest ki

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhiñ nevbet-i ḫilāfet-i pīşīnlerinde āsitāne-i cenāb-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) vaḳfı ḳurāsından Ḳal'ecik-i Kebīr-nām ḳaryeyi müşerref-i ḳadem-i ḳudūm buyurup eşnā-yı temāşā-yı eṭrāf-ı ḳarye-i merḳūmede ṣuffe-miṣāl eṭrāfı ḫālī bir ṣaḫre-i 'ālī müşāhede ve ol maḥall-i refī'a ṣu'ūd murād edip çend pāye nerdübān ile 'urūc buyurup cibāl ü vihād ve ḥavālīsinde olan sengistān-ı 'acībeye nigerān ve mülāḥaẓa-i ḥikem ü 'iberle ḥayrān **[S.171]** olduḳlarında ahālī-i ḳaryeden bir faḳīr-i muḍḥaḳ, nerdübānı iḫfā edip nüzūl ḳaṣdıyla tefaḳḳud-ı nerdübān eylediklerinde şaḫṣ-ı ma'hūd, **"Her bār aḥbābdan ricā-yı teshīl-i umūr u niyāz-ı def'-i şürūr ṭarīḳiyle ḳurbān u nüẕūr alırsız. Bu def'a nevbet-i neẕr ü ḳurbān kerāmetli efendimiziñdir. Neẕr ü ḳurbān olmayınca nerdübān olmaz!"** diye muṭāyebe olunduḳda **"راست گویی! کار بنوبت است."** deyip ceyb-i mübāreklerinden üç def'a melī'ü'l-keff maḫlūṭ-ı dirhem ü dīnār mefārıḳ-ı faḳīrānelerine niṣār buyurup ahālī müzāḥame-i tāmme ile niṣār-çīn olduḳları ḥīnde furṣat-güzīn-i velāyet ve mānend-i rūḥ-ı revān 'uyūn-ı ḥużżārdan nihān ve seccāde üzere 'ayān olmaları ṭayy-ı mekān-ı merdānda olan iḳtidārların iẓhār edip ġaybet-i muḥayyirü'l-'uḳūlleri ḳulūb-ı fuḳarā-yı ra'iyye-i vaḳfa bā'iṣ-i ıżṭırāb-ı bī-ḥisāb olup herkes sū-be-sū sürāġ-ı naḳṣ-ı pāy-ı kerāmet-peymāları ve cüst u cūy-ı ḥayyiz ü işrleri olduḳda şaḫṣ-ı merḳūm şehre īṣāl-i ḫaber-i ġaybetleri siyāḳında şitābān olup āsitāne-i sa'ādete vuṣūlünde ẕāt-ı melā'ik-simātların mesned-i kerāmetlerinde ḫandān mu'āyene etdikde ġarḳ-ı 'araḳ-ı şerm ü nedem olup **"بدین دروغزن گوش مدارید که حاضر را غائب خواهد گفت."** dem-i leṭāfet-tev'emleriyle mizāḥ buyurduḳları güş-dārān-ı cānib-i

cenāblarına peyām-resān-ı āḫar olup tafṣīl-i ḥāl-i istinṭāḳ olunduḳda verā-yı perde-i niṣārda tesettür buyurup ẓarīfāne kerāmet-nümā olmaları ‘aynu’l-cem‘-i ḫullān u iḫvāna māye-i istiġrāb-ı zā’idü’l-vaṣf olduḳda **"این کرامت موروثهٔ ماست. غریب نیست."** nükte-i şerīfleriyle Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) cenābınıñ zamān-ı ṭufūliyyetlerinde ‘ālem-i bālāya ṭafra-i kerāmet-fermā olmalarıyla mācerālarına işāret buyurmuşlardır. Lākin **"آن پر تاب کجا و این که آن از سفل بعلو بود و این بعکس آن!"** laṭīfeleriyle iẓhār-ı hażm-ı nefs ü ibrāz-ı hāżıme-i devlet-i velāyet etmişlerdir.

-طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ-[644]

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون دوم بار آدمی زاده بزاد

پای خود بر فرق علتها نهاد

میپرد چو آفتاب اندر افق

با عروس صدق و صورت چون تتق

بلکه بیرون از افق در چرخها

بی مکان باشد چو ارواح و نهی

[644] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: “İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir.”

Mervīst ki

Ḥażret-i ʻĀrif-i Ṣānī vü cāmiʻü'l-meṣānī (ḳuddise sırruhu) cenāb-ı velāyet-nişābınıñ evḳāt-ı ʻazīze-i küşāyişlerinde ser-zede-i ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri ve nigāşte-i cerā'id-i ṣudūr-ı ḫullān-ı vāfiyeleri olan kelimāt-ı cāmiʻadan intiḫāb-kerde-i yerāʻa-i iftiḫār ve gūşvār-ı ülü'l-ebṣār bulunan enfās-ı ʻāliyyeleri īrād ve ḥasbe'l-biḍāʻa şerḥ ü īżāḥ olundu.

'نفس دلیل نفخ جبرئیلست.'

Yaʻnī ẕāt-ı ʻiffet-simāt-ı Meryemī'de eşer-i nefḫ-i Cebrā'īl sebeb-i tekevvün-i Mesīḥ olduġu gibi vücūd-ı mürīd-i muḫlişde daḫi nefes-i mürşid, sebeb-i ḥudūş-ı veled-i ḳalbī ve vāsıṭa-i nüzūl-i feyż-i Ṣamedī olur.

'الریاضة بلا إنابة کالتجارة بلا بضاعة.'

Yaʻnī kūşiş-i ḫod-be-ḫodī üzere fā'ide-i muʻteddetun-bihā tertīb etmez ki ḥuṣūl-i maḳṣad-ı aḳṣā-yı müşāhede vü vuṣūl-i mertebe-i ʻulyā-yı maʻrifetdir.Ticāret-i bī-sermāye gibi. Zīrā ʻādetā ticāret-i bī-biḍāʻa māliḫulyā vü efkār-ı vāhiye maḳūlesidir. Rābiḥa-i ḥüsn-i maʻāş u rābıṭa-i luṭf-ı intiʻāş olmaḳ muḥāldir. Keẕālik mücāhede-i bī-nāibe mükābede-i ṣarfedir. 'المُشاهدات مواریث المُجاهدات.' olduġu iḳtirān-ı iʻānet-i nābetledir.

Ve Daḫi

‘Anede-i mu‘āṣırīn, gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevlevī ḥaḳḳında ‘aḳd-ı meclis-i mesāvī edip güft ü şenīdleri ol ṭā’ife-i ‘aliyyeniñ esāmī-i maḥże ve kemālātından bī-behre olduḳların imżā belki ‘ārif ü ma‘rūf-ı beyne’l-‘urefā olan merd-i meydānıñ şöhreti ẕātına ġālibe olmaġla ḫatm-ı kelām eyledikleri merfū‘-ı pīşgāh-ı ma‘ārif-destgāhları olduḳda yek-ser ḳalemden bi’l-bedāhe inşā-yı risāle-i vecīze-i rehīnetü’l-ilhām buyurup ‘ayār-ı dāniş ü ma‘rifetleri miḥekk-zede-i iḫtibār olmuşdur. Ve risāle-i şerīfeleri ḫātime-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır ki rütbe-i ‘irfān u iḥāṭa-i vicdānları aḫlāf-ı muḫlişīne daḫi mefhūm ola!

(فهذه هي الرسالة العارفية)

بسم الله الهادي إلى المنهج القويم وبه السلوك على الصراط المستقيم. الحمد لمن جعلنا عارفاً بشأنه والشكر لشكور جعلنا غريق إحسانه والصلاة على المدعو بداعي الله **[S.172]** والسلام على تابعيه في سلوك رضاه. أما بعد فاعلموا أيها المتشاغلون! بالطعن عن الظعن والمتغافلون عن الزين بالشين. آجرنا الله باغتياب الأغيار وأجاركم من ارتياب الأخيار وفتح بيننا وبينكم أبواب النصفة والاعتبار. إن العارف رفع راية الإشارة وكانت عن كنهه العبارة وليس لمنكريه غير الخسارة وإن اسمه ورسمه وجسمه محسوس وأثره مأنوس وإثره معكوس ومن غير معروفه مأيوس وبغيرته الغير منكوس لا يفارقه القدر والعيد ولا يفرّقه القدر والوعيد ذاته لا تحد وصفاته لا تعدّ وزمانه إلى الأبد وهو المؤد بالمدد. عيشه رغد ظهيره الصمد. واحد يغلب الألوف عاجز يظفر السيوف ظاهره متكلم ومخاطب باطنه حاضر وغائب معمور بتأسيس الفنا معمر بتعمير البقا فوائده موائد وشواهده مواهد. لا تنكّده الأكدار ولا تكدرّه الأعسار جنانه جنانه وكوثره عرفانه ونقله وارد الوجدان عرائس الأسرار له الحور والغلمان براقة بارقة الجذبة مقامه في نفسه السدرة في عين عرش الأنفس إنسان. وفي رفرف الحال له الجولان صحو دائم ومحو قائم وصب هائم قصد الهداية سبيله صدق الإرادة دليله تستتر به الأعيان وتخضع له الأكوان سلطانه معظم برهانه مسلم حلته الكرامة وتاجه الولاية لا يساويه ما سواه

ولا يعرفه حقاً غير الإله. وينشط بعرفه من واساه فيا ليت شعري بشعره. فأين الشعور بسره لكل لاه وساه وفقكم الله إلى منازل الانتباه وأرشدكم طرق التوقّي عن الاشتباه إنه مجير الفقير ومغيث الأواه!

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر زمان میگفتم از درد درون

"اهد قومی انهم لا یعلمون"

دشمنئ عاقلان زین سان بود

زهر ایشان ابتهاج جان بود

(قوله) رافع اه !لأن خطابه وتكلمه في مقامه مع عارف نحوه والعارف يكفيه الإشارة والمحادثة. بما فوق قدر الكفاية لا يليق به. (قوله) وكلت اه. لأن العبارة إنما تفي قدر الحدّ والرسم ذاته لا تحد كما سيجيئ والرسم غير واف في الاكتناه بما قرر في محله. (قوله) وليس اه! لأنه ذانه واسطة الاستفاضة فإنكاره يكون حجاباً لهم فيصيرون به محرومين وخاسرين. لا يستفيضون بعد (قوله) وإن أسمه اه مدركية الثلاثة المذكورة بالحس ظاهرة ومأنوسية أثره من حيث أنه ينزل القوم منازل ويكلمهم على قدر إدراكهم. فيستأنس الكل بأثره ومعكوسية أثره تورية منه حذراً عن آفة الشهرة وهي قبة من قبابه عزّ وجلّ تحميه عن فتنة من لا يميز المستوى والمعكوس. ومأيوسيته عن غير معروفة لأنه عراف محقق بأن لا مانع وما معطي إلا معروفه عم إحسانه ومنكوسية الغير بغيرته بحسب أن غيرته سهم مصيب البتّة فينكس الغرض بإصابته لا محالة إما تدميراً وإما تخذيلاً. (قوله) لا يفارقه اه! فإن لياليه كلها قدر باستيعاب أنوار الشهود والخيال وأيامه أعياد باشتمالها على صنوف النشاط وألوف الانبساط. (قوله) ولا يفرقه اه! لأنهما أثر الجلال المتضمن لأسباب الجمال إذ هو ليس مجلى الجلال البحت بحسب العادة المتقنة الحكيمة. (قوله) ذاته لا تحد اه! فإن جنسه وفصله لا

يعلم بالقياس إلى ماهية الإنسان من حيث تبدل حياته ونطقه ولأن صفاته مستفاضة من الصفة الإلهية وإذا كان الأصل لا يحد فالفرع كذلك ولأن زمانه غير أزمنة الفانين لاستبقائه بالله عزت ديموميته فهو من الأزل إلى الأبد ولأنه لما فنى عن وجوده الوهمي تداركه الإمداد العيني في تأييده ولأن عيشه في السراء والضراء على سعة. قالوا ولا شدة إلا وفي جنبها. نعم الله تعالى وتلك النعم ما قاله ابن عمر رضي الله عنه ما ابتليت ببلية إلا كان الله تعالى عليّ أربع النعم إذ لم تكن في ديني وإذ لم تكن أعظم منها وإذ لم أحرم الرضا وإذ رجوت الثواب عليها فسبحان من اتسعت نعمته لأوليائه في نقمه.

(بيت)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

چندين جمال هست نهان در جلال دوست

خوشتر ز گوشوار بود گوشمال دوست

ولأنه كلما عجز يظاهره الصمد استظهر أولاً وهو الغيور المغيث. (قوله) واحد اه. لأن غلبته بتغليب الغالب على أمره. فلا يقاوم بكثرة الغريم ولأن عجزه بالنظر إلى ظاهر بشريته وإلا فلا عجز فكيف تظفر عليه بالسيوف الظافرة بإذنه تعالى فإذا لم تظفر [S.173] السيوف عليه. فهو ظافر عليها كظفر الذبيح على جارحة الخليل عليهما السلام. ويمكن أن يكون ظفره عليها بالدعاء. فإنه أحد السيوف وأقطعها. (قوله) ظاهره اه. أي في المسامرات يظن أنه متكلم مخاطب للمجالسين مع أنه حاضر في المشهد القدسي غائب عن المحضر الأنسي من حيث عرفانه. (قوله) معمور اه. لأن الفناء فيه تعالى أساس لا تهدمه الأدوار والبقاء به تعالى تعمير الأسرار بحيث لا يكاد يخر به مرور الدهور والأعصار. (قوله) فوائده اه. يعني كل ما استفاده من قبيل المائدة في عدم التعب في نيله وكونه أثر محض فضله تعالى وكل شواهد ولايته من الكرامات معدة في خزائن التأييد. فلا انتظار على التأييد. لأن الانتظار أشد من النار. فإذا كان المفضل عليه حراماً عليه فالمفضل بالطريق الأولى وإذا لم يزجر بالانتظار فلا سبيل للأكدار والأعسار إليه لأنها أسباب الزجر والعتاب. (قوله) جنانه اه. فإنه عرش الله

ولا يسعه شيء إلا هو ولأن من شرب في جنان الجنان من كأس العرفان. لا يظمأ أبداً وهذا من خصائص الكوثر فأينما وجد فهو كوثر وإن لم يعرف باسمه ولأن الوارد يتلذذ به أثناء العرفان. فأنه مثل النقل خلال العشرة ولأن الأسرار الخفية. كلما ظهرت للعارف يحصل له النشاط والتمتع أزيد مما لاح من الحور والغلمان. فكان أسرار الأنفس حوره وأسرار الآفاق غلمانه ولأنه ببارقة الجذبة يصل إلى المقامات السامية أسرع ما يكون بالبراق. فإن سير البراق بالطيران وسير بريق الجذبة باللمعان. ولأن السدرة مقام الفائقين في القرب الآفاقي وله مقام الفائق الغريب الأنفسي وهو سدرة التحقيق ولأن عرش الأنفس فلا بدّ له من عين يشاهد ذا العرش كما في صورة العرش فمن حيث أن الشهود يتأتى بواسطة سره كان كأنه إنسانه ولأن الرفرف مقام الجولان. لا الاطمئنان فالحال والوجد بالنسبة إليه رفرف بلا اشتباه. (قوله) صحو دائم اه. يعني بسرّه صحو وبإرادته محو وبقلبه صب. (قوله) قصد الهداية اه فإنه متى ما سلك على قصدها مقارناً للصدق يقرّ عينه بمنازل المعرفة فلا بدّ منهما له. كما لا بدّ لسائر الواصلين من طريق مستقيم ودليل قويم. (قوله) تستنير اه. فإنه شمس الحقيقة وخليفة الحق ولأن سلطانه وخلافته لا يختص بفريق دون آخر. فبرهانه مسلم الكل إلا إبليس ومن تبعه ولأن الولاية رأس ماله والكرامة ربح مآله فبمناسبة الأول للرأس عبر عنه بالتاج وبملائمة الثاني لكل سماه حلة ولقد أحسن قدّس سره في تعبيره الله دره. (قوله) لا يساويه شيء اه. لأنه لا يساوي المعرفة شيء وهي مبدأ الخلقة ومنشأ الخلافة فترتب الحكم على المشتق. يفيد علية المأخذ ولأنه عدم المعرفة من الغير منطوق أوليائي تحت قبابي لا يعرفهم غيري[645] ولأن مواساته يورث الدخول في قلبه الشريف فيكف لا ينشط من دخل العرش العظيم. (قوله) فيا ليت اه. كمال إنصاف وحقيقة اعتراف منه قدس سره فإن شعور شعره كائن من كان من الأمور المشكلة للحكماء المدعين. العلم بأعيان الموجودات على ما هي عليه فأين الآخرين منه وأين الشعور بسرّ من عنده العالم. لا يساوي شعرته وأين اللاهي بغيبة العارف والساهي عن حدود المواقف. (قوله) وفقكم الله اه. فيه إشارة إلى انهماكهم في الغفلات وإرشاد إلى سبيل السلامة وإبعاد بإجارة الفقراء من كيدهم وإعانة أو اه الانكسار على انتقامهم وفي

[645] Gazzâlî, *İhyâu ʿulûmi'd-dîn*, c. IV, s. 357.

حسـن الختـام بـالبيتين المـذكورين. إشـعار بتبشـير القبـول إن أنـابوا وإيمـاء لطـف العفـوان تـابوا فكـان كمـا أشـعر وأومـأ وأشـار وأرشـد للـذين سـبقت لهـم الحسـنى. أدام الله رشـحات روحـانيتهم مرشوشـة علـى متعطشـي عـين الحيـوان عرفـانهم آمـين آمـين بحرمـة حبيـب رب العـالمين وبعـزّة سـلطان العـارفين. ولـيكن هـذا آخـر مـا شـرحنا ذرة مـن الشـمس وقطـرة مـن البحـر توسـلاته إلـى لحاظـة عـين عنايتـه وتمسـكاً بطـرف ذيل كرامته.

<u>Naḳlest ki</u>

Gūyā vuṣūl-i risāle-i pür-ma‘ārifleri bā‘iṣ-i ḥuṣūl-i iḳrār u bādī-i nükūl-i inkār olup "أطاعوا برسالة الرسالة!" buyurulup ‘anede vü ‘abede ‘indinde berāber-i ḥırz-ı cān olup ve her biri bir nüsḫa-i şerīfesin maḥfaẓa-i **[S.174]** evrād u ezkārlarında ḥıfẓ ve i‘tinā-yı tāmla müstefīd-i ḥaḳā’iḳ-i mażmūneleri belki mehere-i fenn-i ledünleri olmuşlardır. ‘وقلم العارف علم المعارف’ fiḳra-i laṭīfesin ḍarbu’l-meṣel etmişlerdir. Ve ba‘de zamānin, iḥrāz-ı rütbe-i maḥremiyyet edenleri kendileriñ ‘ulūm-ı şerīfe-i ‘aḳliyye vü fünūn-ı laṭīfe-i naḳliyye ve kütüb-i nefīse-i taṣavvufa intisābları var iken ‘uḳde-i inkārları inḥilāli nefes-i enfesleriyle olduġuna taḳdīm-i şükrāne eylediklerinde ‘الأمور مرهونة بأوقاتها’ mażmūnuyla ve "در وقت رسالت رسالۀ ما زنبل عقدۀ" [646] nükte-i hāżımesiyle tevriye-i "شما بكمال رسيده بود و به نيشتر كلمۀ چندى انحلال زوال پذيرفت." kār buyurup ‘الجوارح على طاعة الرؤوس.’ mışdāḳınca kibāra teba‘iyyetle ṣıġār daḥi muġtenim-i berekāt-ı sāmiye-i intimāları ve ol dārü’l-kerāmede żikr-i cemīlleri eṭrāf-gīr ü mültecā-yı muḳīmīn ü maḳṣad-ı müsāfirīn olmuşlar iken nevbet-i meşīḫat-ı türbe-i muḳaddesede mefhūmu’l-‘ārif beyne’t-tecellī ve’l-istitār pedīdār olmaġla żucret-i istitāre taḥammül edemeyip taḫlīṣ-i pençe-i ḳaṣr-ı şāhī siyāḳında çāk-i girībān-ı ḥayāt-ı müste‘ār edip şitābān-ı civār-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigār ve tārīḫ-i

[646] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu’l-Meʿânî,* XIII, 82.

ġamīmde ‘āzim-i Dāru’l-ḳarār olup mehtāb-ı vücūdları zīr-i mīġ-i ‘adem olduġun meşnevī-ḫʷānları olan Ḳāsım Dede ḥażretleri bu ḳıṭ‘a-i ḳaṭī‘a-mażmūnlarıyla şebt-i cerīde-i merşiyeleri etmişdir:

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

‘Ārif Efendi rāfi‘-i ḳayd-ı vücūd olup
Çekdi livā-yı hicreti ıṭlāḳ mülkine

Sāl-i ġamīmde münḫasif oldı o māh āh
Virdi şikest ḥüzn-ile ‘uşşāḳ silkine

نوّر الله مرقده وزين مشهده كما طيّب مضاجع الأسلاف الكرام بفوايح عواطفه الجسام آمين بحرمة صادق *

***الوعد الأمين.**

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Ḥüseyin Efendi bin Ḥasan Çelebi bin Ferruḫ Çelebi)

أسكنهم الله تعالى فراديس جنانه وأحاط بجهاتهم دوائر إحسانه.

Rivāyet konend ki

Ḥażret-i Ḥüseyin Çelebi manẓūr-ı cedd-i emcedi olup ḥacr-ı terbiye-i Ferruḫī'de neşv ü nemā-yāb ve ḥīn-i velādetlerinde Pīr Ḥüseyin 'unvānıyla bezm-i 'āleme da'vet buyurulmuşdur ki Ḥasan Çelebi ḥażretleri ḥużūr-ı vālid-i mācidde ricāmend-i ferzend-i ercümend olduḳda **"اللهم يا محسن العالمين أحسن الحسن الحسين!"** duʻā-yı icābet-ḳarīniyle memnūn buyurup ve ḥaml ẓuhūr edip vaḳt-i vażʻda 'usret-i 'aẓīme 'urūżuyla helāk-i vālide iḥtimāli ḫāṭır-ı Ḥasanī'ye dağdağa-fersā olmağla **" بنده**

‘unvānıyla himmet-i ‘aliyye-i peder-i vālā-güherden istiġāṣe buyurduḳlarında Ḥażret-i Ṣāḥzāde Ferruḫ-ruḫ u ḫuceste-ḳadem teşrīf-i velādet-ḫāne buyurup **”ای نور دیدهٔ نیا! پیر حسین بست بیا!“** nefes-i meymenet-tev’emleriyle velādet-i sā‘a rū-nümā olup vālide ve mevlūd bezm-i dünyāya tāze gelmiş gibi olup hemm-i bīm-i firāḳ, medfū‘ ve hem luṭf-ı viṣāl, mevżū‘ olmaġla Pīr Ḥüseyin şöhret-i māder-zādları olup ve fī’l-vāḳi‘, resīde-i sinn-i aḳṣā-yı şeyḫūḫet ve vāṣıl-ı mertebe-i meşīḫat u ḫilāfet ve cāmi‘-i beyne’l-meşīḫateyn olmuşlardır. **روشنای دیده خواستم. اکنون آرام دل خواهد رفت.”**

<u>Ve Daḫi</u>

‘Aḳīb-i Ḥażret-i ‘Ārif-i Kūçek’te beyne’l-evlādi’l-kirām esenn ü eḥaḳḳ bulunmalarıyla muḫtāru’l-küll ve mesned-ārā-yı meşīḫat-ı türbe-i firdevs-rütbe olmuşlardır. Ve daḫi kemāl-i cibillī vü ṣafā-yı ṭıynetleri muḳteżāsınca gehvāre-bend ü şīr-ḫʷāre olduḳları evān u hengām ḫʷāb-ı nūşīnlerinde feṣāḥat-i tāmme üzere ẕikr-i Celāl’e ve imsāk-i eyyām-ı mübāreke ve evḳāt-ı ḥadeṣ-i dāyede şīr-nūş olmadan imtinā‘ ve leyālī-i şerīfede terk-i ḫʷāb-ı rāḥat ve mecbūl ‘ale’l-iḥyā olmaları be-her-ḥāl gevher-i ẕātları şeb-çerāġ-ı ‘aynu’l-cem‘-i meydān-ı merdān olmaḳlıḳlarına emārāt-ı ẓāhire olmuş-idi. Ve emārāt-ı meẕkūre erbāb-ı ḳulūbuñ evān-ı ṭufūliyyetlerinde keşīrü’l-vuḳū‘dur. Zīrā cān u dilde olan kemāle ṣıġar-ı beden perde ve nevm ü sā’ir-i meşāġil ḥā’il olmaz. Gāhī ḫāṣṣeten aṣḥāb-ı naẓara ẓāhir ve gāhīce ehl-i ẓāhire daḫi nümüne-nümā olup kerāmete ve irhāṣa maḥmūl olup be-her-ḥāl fānūs-ı beden, sedd-i rāh-ı ṣu‘le-i şem‘-i dil ü cān olmaz.

چنانکه فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شاه بیدار است حارس خفته گیر

جان فدای خفتگان **[S.175]** دل بصیر

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ- El-āyetü. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ bu silsile-i zekiyyeniñ eslāf[647] u aḫlāflarınıñ ezmān-ı ṭufūliyyetlerinde emārāt-ı merḳūmeden ebher-i şevāhidü’l-kemāl ẓuhūru ekşerun min en yuḥṣādır.

كما حرّر في مناقبهم النفيسة أولاً وآخراً فلا تستعجب ولا تستغرب الكمال من أهله صغراً وكبراً. وإنما الاستغراب في عين المحل كالطفل الذي وجد في يده جوهر ثمين إن كان ابن الفقير يستغرب وإن كان ابن الأمير لا كما أشار إليه قدس سره حين عدّوا محاسن طفوليته بقوله صغار الكبار كبار وكبار الصغار صغار. فتنبّه وكن ناظراً إلى أطفال الكبار بعين الاحترام. ولا تستبعد كل ما قالوه في إقبالهم وعلوّ شأنهم. فإن الناس معادن والفوز للمتفرّس الفاطن وإلا فالبليد والأعمى يستوي عندهما الزبرجد والمدر والصفاء والكدر.

(بيت)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

بحس ظاهر و باطن کسیرا نیست اگاهی

چو بادام دو مغز از بس دو بالا گشت کوریها

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i Çelebi Pīr Ḥüseyin cenāb-ı velāyet-me’ābınıñ evāsıṭ-ı nevbet-i ḫilāfetlerinde miyāne-i evlād-ı kirām u fuḳarā-yı dergehde şerāre-i nifāḳ şu‘le-engīz-i

[647] Nûr Sûresi, 24/37. Âyet: “<u>Onlar, ne ticaret ne de alış-verişin kendilerini Allah'ı anmaktan</u>, namaz kılmaktan ve zekât vermekten <u>alıkoyamadığı insanlardır</u>. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.”

şiḳāḳ olup Ḥüseyin Efendi ḥażretleri ḫal‘ ve Dervīş Çelebi’ye ḫil‘at-i meşīḫat bā-fermān ilbās olunmaḳ ricāsına bir miḳdār müdde‘ī-i sülūk-i ṭarīḳat, mürāci‘-i ‘atebe-i devlet olup baḳıyye-i fuḳarā daḫi fırḳa-i tefriḳa-kīşi tekẕīb ṣadedinde peyrevleri olmaḳlıġa isti’ẕān eylediklerinde “ شما بسدهٔ سنیهٔ خنکار اکبر متشکر باشید و اگر ایشان بدرگه پادشاه ‘unvānıyla iḫvānu’ṣ-ṣafā ve ḫullānü’l-vefāyı متشکی باشند، غم نیست. ببینید تا کدام صرفه برد.” teskīn buyurup ve ber-mūceb-i āyet-i kerīme-i [648]-قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ- ilā āḫıri’l-āyeti teslīm ü tefvīże irşād ve “ در طریقهٔ مردان، شکایت از نفس باید. نه از غیر. مرا با شاکر و شاکی کار نیست!” mefhūmuyla şuġl-i ḥāli tefhīm buyurup bī-ḳaydāne ẕevḳ u ṣafālarında yārāndan aġyārıñ imtiyāzıyla memnūn olup “.رفتن بکین آسان و آمدن بدین مشکلست” nefes-i keşfü’l-‘āḳıbeleriyle tavṭīn-i ḳulūb u taṭyīb-i nüfūs buyurmuşlardır. Fī’l-vāḳi‘, ṭā’ife-i ṭāġıyye iftirā-i mā-lem-yekün ile māl-ā-māl müzevvir-i ‘arż-ı ḥāl-i şikāyet-me’āl eylediklerinde lehce-i żamīr-i ferāset-semīr-i ṣadr-ı müşīr-tedbīr-i ḫabīrden feṭḥ-i kelām-ı ma‘delet-niẓām bu üslūb-ı naṣfet-ḫitām üzere olmuşdur ki “ حقیقت حال معلوم رجالست. لکن گروهیرا که پیرو پیش قدم بچنین فضایح و قبایح متهم باشد، مریدان و پیروان او را قتل درویش تأدّب وإلا ta‘rīżiyle cümle-i şükātı iskāt ve ḫāṣṣeten “عام بر ذمت شاه انام واجب است.” tevbīḫiyle re’īs-i ḳāfile-i ġāfileyi taḳrī‘ buyurup be-himmet-i şāhān-ı ma‘nevī تُؤدّب! def‘-i ġā’ile olunup lākin şirẕime-i şerīre ġarḳ-ı ‘araḳ-ı ḫacālet ve hirāsān-ı dārugīr-i siyāset olduḳlarından maḳām-ı şikāyetlerinden perākende vü perīşān-āfāḳ olup ferd-i vāḥid, sülūk-i cādde-i i‘tiẕārla cebhe-sāy-ı āsitān-ı ḳudsī-āşiyān-ı Ḫunkār-ı Ekberī olmayıp bī-nām u nişān olmuşlardır. Ve Dervīş Çelebi daḫi Dāru’d-devle’de kūşe-nişīn-i ḫumūl u ḥırmān ve müddet-i medīde ḫamyāze-keş-i hicrān-ı iḫvān olup āḫir, ‘ırḳ-ı intisābına ri‘āyet olunup Ġalaṭa Ḫānḳāhı’na şeyḫ olmaġla ḳāni‘ ve ġalaṭına mu‘terif olmaġla meşīḫat-ı zāviye-i merḳūme ile mükerrem olmuş iken yine derd-i

[648] Âl-i ‘İmrân Sûresi, 3/26. Âyet: “(Resûlüm!) De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kadirsin.”

ḳadīm, ser-zede-i mizāc-ı saḳīmi olup Sulṭān Meḥmed bin İbrāhīm Ḫān Ḳameniçe Ḳal‘ası tesḫīrine sefer-ber olduḳda ḥīn-i fetḥde ḥuṣūl-i merām-ı ḫāṭıra intihāz-ı fursat ümmīdiyle mülāzım-ı ordu-yı hümāyūn ve meşāḳḳ-ı ḥaṭṭ u terḥālle mizācı münḥarif ve Ḥācıoġlu-nām ḳaṣabada müsāfir-i diyār-ı ḫāmūşān ve ḫāk-i pāk-i medfen-i eslāf-ı ‘aliyyeden dūr ve civār-ı cedd-i emced-i raḥmet-medārlarından mehcūr olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای بسا دولت که آید گاه گاه

پیش بی دولت بگردد او ز راه

ای بسا معشوق کاید نا شناخت

پیش بد بختی نداند عشق باخت

زین غلط ده دیده را حرمانهاست

وین تقلب قلب را سوء القضاست

Fī’l-ḥaḳīḳa, Dervīş Çelebi eğer dervīşlik ve çelebilik edip ol pīr-i rūşen-żamīriñ müsteclib-i ḥüsn-i **[S.176]** naẓar u yümn-i nefesi olsa belā-yı ḫ^{w}īş ü dīgerān olmayıp belki sā’ir-i evlād-ı kirām mānend mükerrem-i ẕikr-i cemīl ü muġtenim-i ‘ayş-ı ḫoş olur idi.

لکن کار از بخت خدا داد و یارئ باری خیزد.

Naḳlest ki

Evāḫir-i salṭanat-ı İbrāhīm Ḫānī'de istīlā-yı ża'f-ı dimāġ u ġalebe-i sevdā ve ġaleyān-ı teżādd-ı aḫlāṭla fesād-ı mizāc-ı pādişāhī tedbīr-i def'ine beẕl-i maḳdūr eyleyen ṭabībān-ı Bīrūn u Enderūn dest-şūy-ı 'ilāc olmaġla ṭaraf-ı ḥaẕeḳa-i ḥaḳīḳate mürāca'at olunduḳda āyīn-i güẕeştegān-ı selāṭīn-i 'Oṯmāniyye olup ibtidā-yı cülūslarında teberrük eyledikleri telebbüs-i 'araḳıyye-i Mevleviyye teẕkīr olunmaġla Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh da'vet olunup 'aynu'l-cem'-i meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı 'aliyye ile ḥużūr-ı şāhīde 'aḳd olunan meclis-i ẕikr ü semā' u ṣafā 'aḳībinde 'araḳıyye-i şerīfe tekbīr buyurulup ser-i pādişāhīye ilbās olunacaḳ vaḳtde meğer şāhzāde-i mihīnleri Sulṭān Meḥmed kenāre-gerd-i ḥalḳa-i merḳūme imiş, hemānā ḳarīḥa-i ṣāfiyye-i pādişāhīden **"'Araḳıyye-i şerīfe Büyük Efendi'ye ilbās olunsun!"** mażmūnuyla ṣādır olan fermān-ı bī-ḫodāne iṭā'atine binā'en Sulṭān Meḥmed'e ilbās ve serī'an meclis-i ma'ḳūd-ı merḳūmdan ḳıyām edip ve 'ācilen vaṭanlarına ric'ate ruḫṣat-ḫʷāh olup hemān-rūz Üsküdār'a 'ubūr ve Hersek-nām maḥalle vāṣıl olduḳda sırr-ı isti'cālden istiḫbār edenlere 'araḳıyye aḥvālini taḳrīr ve bu ṣūret-i ġayr-ı mütefekkire emāret-i intiḳāl-i nevbet olduġun taṣvīr eṯnāsında ibtidā-yı ẓuhūr-ı melḥame-i 'uẓmā-yı ḫal' u ḳatlleri aḫbārı vārid olup ve şāhzāde-i mihīn, 'araḳıyye-pūş-ı tāc-dār-ı salṭanat olduġu menşūru resīde olup müşāhede-i şerīfelerin taḥḳīḳ etmişdir.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

کلاه رفعت و تاج معلا

بهر کس کی رسد حاشا و کلا

Ve bu fātiḥa-i müteyemmene ḥasebiyle çil sāl pādişāh bi'l-istiḳlāl ve kāmrān-ı devlet, lākin evāsıṭ-ı nevbetinde Şeyḫ Vānī ʻatebe-i devlete intisāb ve ʻaḳīde-i pādişāhī ol būm-ı şūmuñ ilḳāsıyla cānib-i evliyādan münḥarif olmaġla ekdār-ı inhizāmla mükedderü'l-evḳāt ve yine ḫātimesi fātiḥası gibi ḫayr olmuşdur ki maḥallinde tafṣīl olunur. Ve Ḥażret-i Pīr Ḥüseyin tefennün fī'ṭ-ṭarīḳ edip iyāblarında Bursa ve Kütahya ve Ḳaraḥişār üzerinden müteveccih-i Dāru'l-velāye ve reh-güẕerleri ve mevḳiʻ-i maḳāmāt-ı evliyā olan müdün ü emṣārda taʻmīr ü termīm-i biḳāʻ-ı mübāreke ve ikrām-ı fuḳarāya müteʻalliḳa āṯār-ı celīle inşāsına mübāderet ve Gezler-nām ḳaryede āsūde olan ḳudemā-yı aḥfād-ı kirām ziyāretiyle ve tecdīd-i āṯārlarıyla taḳrīr-i ʻuhūd-ı ḳadīme buyurup ve āsitāne-i Erġuniyye ve ʻAbā-pūşī'de çend māhe müşerref-i iḳāmet ve gün-ā-gün eẕvāḳ-ı ṣūriyye vü maʻneviyye ile muġtenim olmuşlardır.

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

مردان حق که خضر زمان ولایتند

هر جا که پا نهند سرش سبز می شود

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥasan Paşa rāyet-efrāz-ı ‘işyān-ı Sulṭān Meḥmedī olduḳda yüz biñ miḳdār ‘askerle Dāru’d-devle’ye teveccüh edip üzerine ceyş-i nefīr-i ‘āmla Murtażā Paşa ta‘yīn olunup ve Ilġun civārında muḳābele vü muḳātele eylediklerinde serdār-ı merḳūm ‘askeriyle münhezim ü gürīzān olduḳda ṭā’ife-i bāġıyye kendiler-içün miyāne-i memleketde menāṣ-ı rūz-ı şitā vü melāẕẕ-ı hücūm-ı a‘dā olmaġa münāsib Ḳonya Ḳal‘ası’n taḫmīn ve naḫvet-i ẓafer-i merḳūmla ṣaḥrā-yı Dāru’l-velāyet’e ḍarb-ı ḫıyām-ı ḳıyām eylediklerinde nā-çār, ahālī-i diyār ḥışn-ı maḥmiye-i merḳūmede taḥaṣṣün edip lākin şiddet-i ‘asker-i celālīden hirāsān ve ṭaraf-ı devletden me’yūs-ı imdād olup ve cenge daḫi ‘adem-i iḳtidārları nümāyān olduġuna binā’en Pīr Ḥüseyin Efendi ḥażretlerine iltecā edip **“Bu maḳūle evān u ezmān-ı melḥamede fuḳarā-yı diyārımızıñ sāye-i ḥimāye-i Ḫudāvendigārī’den mā‘adā ile istiẓhārı olmayıp ve sāye-i ‘ināyet-māyeleri daḫi hemsāyelerin ġayre muḥtāc buyurmayıp kifāyet-i kerāmet-i rūḥāniyyeleri bi’d-defe‘āt, müşāhed-i ahālī-i ḳurūn u evḳāt olmaġla el-ḥāletü hāẕihi mesned-ārā-yı ḫilāfet-i sırr-ı aḳdesleri bulunmaġla ‘ale’l-‘umūm daḫīl-i dergeh-i vālā-destgehiñiz olmuşuzdur.”** diye istişfā‘-ı def‘-i dāhiye-i merḳūme etmeleriyle ‘azīz-i müşārün-ileyh daḫi **“** شفاعت از ما و قبول از فضل خدا!**”** **[S.177]** mażmūnuyla mā-beynde teşmīr-i sāḳ-ı tavassuṭ buyurup gürūh-ı kerrūbī-şükūh-ı dervīşānla menzil-i pāşā-yı mezbūru teşrīf ve naṣāyiḥ-i ‘acībe-i rikḳat-engīz ü şefḳat-āmīzle dil-i sengīnini nerm ve nakş-ı ḫatm-ı kelām-ı kerāmet-niẓāmları mūm-ı ḳalb-i hümūmlarında eşer-fermā olup bi-‘ināyeti’l-Ḥafīẓi’d-Dāfi‘ mānend-i seḥāb-ı ‘aẕāb ol ‘asker-i cerād-ḥisāb sühūlet-i ġayr-ı müteraḳḳıbe ile ol ḥavālīden nehżat ve ṭaraf-ı ‘Arabistān’a teveccüh eyledikde[649] **‘**اتق شر من أحسنت إليه!**’** mışdāḳınca ṣıġār u kibār-ı diyārıñ teşekkürü dīg-i ḥased-i ḥussād u fussādı cūşān edip ḫafiyyeten Pīr Ḥüseyin Efendi ḥażretleri Ḥasan

[649] Aliyyü’l-Kârî, *el-Esrâru’l-merfûʿa*, I, 80; Sehâvî, *el-Makâsıdu’l-hasene*, I, 60.

Paşa'ya seyf-bend-i devlet ü 'araḳıyye-baḫş-ı himmet olmaḳ üzere maḥżar-sāz-ı iftirā vü tezvīr olan Meşnevī-ḫʷān-zāde ve Devr-ḫʷān-zāde şöhretiyle ma'rūf re'īs-i nifāḳ iki şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ olduġu müte'ayyin olduḳda **"هر دو بيك رسن آلوده مخنوق خواهند بود!"** nefes-i ġayret-zedeleri olup ve maḥżarları merfū'-ı pāy-ı taḫt-ı pādişāhī olunca [650]- إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا- āyet-i kerīmesiyle 'amel buyurulup istiḳṣā-yı ḥaḳīḳat-ı ḥāle ṣādır olan emr-i 'ālī mūcebince ḥīn-i ḥiṣārda sūr-ı Ḳonya'da bulunup ba'dehu ṭaraf-ı Dāru'd-devle'ye vāride olan emīr-i ḫızāne-i Mıṣır ve sā'ir-i maḥṣūrīn ve ḫademe-i devlet istinṭāḳ olunduḳlarında **"Ḥāşā ve kellā! Eğer Pīr Ḥüseyin Efendi ḥażretleriniñ āṣār-ı naṣāyiḥ-i ḫārā-güẕār u ḳulūb-ı ḳāsiye-i celālī-güdāzları ve inżimām-ı dāfi'a-i rūḥāniyyet-i ecdād-ı 'iẕāmları olmasaydı, eyālet-i Ḳaraman bi-mużāfātihā ḳabża-i taṣarruflarına ve ḫızāne-i Mıṣrıyye daḫi taġallüblerine teslīm olunmaḳ muḳarrer idi."** diye şehādet-i ḥaḳ olunmaġla muḥarrik-i 'urūḳ-ı fesād, şaḫṣeyn-i merḳūmeyn olduġu ma'lūm-ı hümāyūn olup cezāları tertībine emr-i ḳażā-cereyān isrā olunup nefs-i inkisār-medārları vefḳınce kendi ḫāneleri āḫūrunda merbaṭ-ı gāvān olan bir ḳıṭ'a resen-i murdārla ol iki re'īs-i şaḳī maḫnūḳ ve sezā-dīde-i cerīme-i nihād-ı fitne-sirişţleri olduġu ḥālā beyne'l-ahālī ḳıṣṣa-i pür-ḥişşe-i aṣḥāb-ı i'tibārdır.

(بيت)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

بر بزرگان مشو بحلم دلير

سپر آفتاب تيغ زن است

[650] Hucurât Sûresi, 49/6. Âyet: "Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz."

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دوستان حق دور و شمشیر دست غیرت اند

دشمنان از دست برد بلطف شان در حیرت اند

در برابر روی دل دارند خوب و زشت را

در سزا دیدن ولی آیینه دار عبرت اند

Naḳlest ki

Ḥażret-i Pīr Ḥüseyin-i cüvān-himmetiñ, meşreb-i ʻālīleri dem-be-dem taʻaṭṭuş-ı zülāl-i esrār-ı *Meşnevī-i Maʻnevī*'de müterakḳī ve hemīşe ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrlarında münşidān-ı ḫoş-elḥān, tercīʻ-i laṭīfle meşnevī-ḫʷān ve ekşeriyā nūş-ā-nūş-ı raḥīḳ-i maʻānī-i *Dīvān-ı* Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)le neş'e-yāb ve hengām-ı cūş-ı ḥāletde ʻaḳd-ı mecālis-i semāʻ u ṣafā üzere olup ḥattā maḥāfil-i refīʻa-i muḳābelede ḥużūr-ı pür-ġaybetle çeşm-bend-i murāḳabe-i ḥāl u gūş-küşā-yı mülāḥaẓa-i me'āl olup meşnevī-ḫʷānān, ḫatm-ı ders-i muḳābele murād eyledikçe

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما دهان بر بسته ایم امروز ازو

تو حدیث آن لقا را باز گو

mażmūnuyla şeġaf-nümā-yı imtidād-ı naḳl-i Ḥażret-i *Meşnevī*-i ḥaḳāyıḳ-muḥtevī ve vaḳt-ā-vaḳt ḳubbe-i ʻarş-ı berīne resā medd-keş-i āh u vāşevḳāh olmaları silsile-cünbān-ı ġalebe-i ḥāl ve bī-iḫtiyār müdīr-i dā'ire-i vecd-i fā'iḳu'l-emṣāl ve pervānegān-ı şemʻ-i iştiyāḳları ser-gerdān-ı merkez-i vücūd-ı bihbūdları ve ilā nihāyeti'l-ʻömr, işti'āl-i sūz u güdāzla mülāzım-ı āyīn-i kerāmet-āgīn-i cedd-i büzürgvārları ve sāye-i ʻināyet-māyelerinde kühen füsürde-dilān te'ṣīr-i germiyyet-i ḥalḳa-i ṣoḥbetleri ile nev-civān-ı meydān-ı merdān ve dest-efşān u pāy-kūbān olmuşlardır. Ve evḳāt-ı ḳuvvet-i żaʻf-ı pīrīde ḳıyām u ḳuʻūda ḳābil olmamaġla seccāde-i selām-āmādelerinde müstenidd ü müttekī ve nevbet-i teslīmātda mūmī olup ḥattā ʻārıża-i vāpesīnlerinde daḫi terk-i cemāʻat u cumʻatu'l-ʻuşşāḳ etmeyip sāl-i ʻavārıżda laṭīfe-sipār-ı emr-i laṭīf-destār olmuşdur. Ve bi'l-külliyye ḥużūr-ı ḥalḳa-i türbe-i muḳaddeseye iḳtidār olmayıp saʻādet-ḫānelerinde ṣāḥib-firāş olduḳlarında daḫi ferş-i bisāṭ-ı inbisāṭ buyurup ve maḳarr-ı ḫāṣlarına daʻvet-i meşnevī-ḫʷān u iḫvān u ḫullān u ḳavvālān u münşidān ve ḥasbe'l-**[S.178]**imkān tedārük-i iġtināmı-ı āṣār-ı celīle-i Ḫudāvendigārī edip ṣımāḫ-ı āẕān-ı ṭālibān-ı ṭarīḳa-i ʻaliyyeyi pür-enfās-ı veṣāyā-yı ḳudsiyye etmeleriyle aḥyān-ı merḳūmede olan naṣāyiḥ-i pīrāneleri ḫitām-ı menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

أيها الإخوان! عليكم بتلقّي نكات المثنوي وتوغل الدور المعنوي. فإن كتابنا هذا ينطبق عليكم بالحق وسماعنا يوصل إليه فهذا طريق وذاك المرشد ومن رام غيره دليلاً في هذا الزمان فقد غفل عنه وسلك السبيل على غفلة فلا نبالي في أي برزخ هلك. لأنه لب القرآن وسرّ العرفان كما أشار إليه منتهى جدي وسندي في جدي ومكان الروح من جسدي. بقوله القائل بقبوله كل محقق موحد.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما ز قرآن مغز را بر داشتیم

پوست را پیش خسان انداختیم

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شش جهت را نور ده زین شش صحف

کی "یطوف حوله من لم یطف"

آب جیجون را اگر نتوان کشید

هم ز قدر تشنگی نتوان برید

گر شدی عطشان بحر معنوی

فرجهٔ کن در جزیرهٔ مثنوی

فرجه کن چندانکه اندر هر نفس

مثنوی را معنوی بینی و بس

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این شنیدی مو بموی گوش باد

آب حیوانست خوردی نوش باد

آب حیوان خوان مخوان این را سخن

روح تو بین در تن حرف کهن

ویا أیها الخلان! علیکم بالتقاط جواهر المعرفة ما صادفتم. فأن الآیات والأحادیث والآثار تنفع المتلقین عن القراطیس فمسارعة الاغتنام مناسبة لاستعجال الأیام. وإیاکم والتسویف إلی وجدان أهلها. فإنه یورث الملال ویضیع رأس المال ویشغل عن الظفر بالمآل وإیاکم والتغافل والتشاغل عن نتیجة النتائج اللازمة من مقدمات الأزمان في نهایة الدوران. فإن ولیّ آخر الزمان أولی کنبیّهِ صلی الله علیه وسلم وإن الأواخر اجتمع فیهم خیرات الأوائل. وصاروا جوامع المنافع وإن أعمارهم قصیرة المدّة وطویلة العدّة فطوبی لمن انتهز الفرصة وبشری لمغتنم الفرجة.

Ve zamān-ı bereket-ʻunvānlarında, sāḥa-i sarāy-ı saʻādetleri maḥşer-i fuḳarā vü ġurebā ve her biri meyāmin-i birr-ile memnūn u mesrūr olup enḥā-i basīṭ-i arżdan ẕāt-ı ḥarem-simātları maḳṣad-ı ecille vü müteveccih-i eʻizze olup vücūh-ı ikrāmlarına beẕl-i ḫızāne-i mevcūd eylediği muḳābelesinde iḥsān buyurulan fevāżıl-ı emvāl-i ṣāliḥadan Dāru'l-velāye-i Ḳonya sūru ḫāricinde mecmaʻ-ı cemāʻa-i mevfūre olan dervāze-i esb-fürūşānda bir cāmiʻ-i şerīf binā ve maḥāll-i iḥtiyāc-ı ʻadīdeye çeşmeler icrāsıyla ṣadaḳāt-ı cāriyeleri ve sā'ir-i ḫayrāt u müberrātı henūz ḥasenāt-ı Ḥüseyniyye nisbetiyle beyne'l-ahālī maʻrūfedir. Ve cemʻiyyet-i iḥtiżārlarında meymene vü meysere ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvān u ḫullān-ı *Ḳur'ān*-ı ʻaẓīmü'ş-şān u *Meşnevī*-i ʻamīmü'l-iḥsān maʻārif-i ʻirfān tilāvet u ḳırā'et olunup ḳulūb-ı ḥużżār-ı nuẓẓār-ı dīdār-ı pāk ü gūş-güẕār-ı āṣār-ı tāb-nāk olup kendiler daḫi ġarḳa-i muḥīṭ-i maʻrifet ü tevḥīd iken ser-ber-āver-i miyāne-i emvāc-ı ġalebe olup beşāşet-i zā'idü'l-

vaṣfla [651]-لِمِثْلِ هٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ- [652]-إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- dem-i şühūd-tev’emiyle ṭayy-ı ṭūmār-ı ḥayāt-ı müste‘ār etmişler.

رحمة الله تعالى عليه وبركاته واسعة وشاملة.

Ve ‘aḳīb-i nevbetlerinde müttekā-zīb-i meşīḫat olacaḳ şāhzāde-i cüvān-baḫtdan istifsār-ı nām u nişān edenlere **“أطيعوا صاحب الجذبة!”** remziyle işāret buyurulup ba‘de’l-leteyyā ve’l-letī murād-ı şerīfleri Abdulḥalīm Efendi olduġu hüveydā olmuşdur. Ve eşnā-yı intiḳāllerinde ser-zede-i meşārib-i erbāb-ı ṭab‘ olan merşiyelerde yine cā-nişīn ü ḥāmil-i sırr-ı mübīnleri olan mecẕūb-ı sālik ḥażretleriniñ zāde-i ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri rişte-keş-i ṣaḥīfe-i yād ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ‘a)

(Ez-Ān-ı Çelebi ‘Abdulḥalīm)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Pīrāne-ser rübūde-i ḥüsn-i sülūk olup
Düşdi pey-i ḫuceste-i pīrān-ı vaḥdete

Geçdi pül-i vücūdı ve girdi Ḥüseyn Pīr
Raḥmet-serāy-ı türbe-i ceddinde ḫalvete

نوّر الله تعالى مرقده وبشهود الروح والريحان أسعده آمين يا معين.

[651] Sâffât Sûresi, 37/61. Âyet: “Çalışanlar, böylesi bir kurtuluş için çalışsın.”
[652] Bakara Sûresi, 2/156. Âyet: “O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler.”

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Çelebī ‘Abdulḥalīm bin Çelebi ‘Abdurraḥmān bin Eş-şeyḫ Ebībekir Efendi)

أعلى الله تعالى مراتبهم وأسمى رواتبهم.

<u>Rivāyet konend ki</u>

Ḥażret-i ‘Abdulḥalīm Çelebi ḥāl-i ṣıġarında **[S.179]** peder-i sāmī-güherleri vefātıyla āġūş-ı ḥıżāne-i vālide-i mükerremelerinde neşv ü nemā-yāb olup ġalebe-i ceẕbe-i cibilliyyeleri ḥasebiyle cem‘iyyet-i ‘ulūm-ı resmiyye dest-dāde olmayıp ol dürr-i yetīm-i perverde-i ḳulzüm-i ‘ilm-i ledünnī vü mālik-i ṣafvet-i ḳarīḥa olmaġla

mükāşif-i murtāż u ṣalāḥ-ı aʿmāl u felāḥ-ı evṣāfla mümtāz olup ʿaḳīb-i Ḥażret-i Çelebi Pīr Ḥüseyin'de mesned-i ḫilāfet-i türbe-i muʿaẓẓamada müsteşār olanlar baʿżen hirās-ı ṣadme-i ġayret-i mecẕūbāneleri ve baʿżen beyne'l-aḳrān, muhāb u muvaḳḳar olduḳları evṣāfıyla icmāʿ u ittiḥād buyurup muḫtār-ı evlād ve'l-fuḳarā olduḳları maʿrūż-ı ʿatebe-i devlet olduḳda ṣādır olan menşūr-ı taṣdīrleri meydān-ı çil-tenān u maḥżar-ı ʿaynu'l-cemʿ-i iḫvān u ḫullānda feth ü ḳırā'et olunup te'kīd-i ʿahd u tecdīd-i bīʿate mübāderet olunduḳda Ṭarīḳatī Emīr Dede ḥażretleri fıḳra-i mermūze-i Ḥüseyniyye olan **"أطيعوا صاحب الجذبة!"**yi yādla ser-i teslīm-nihāde-i zānū-yı inābetleri ve ḥalḳa-i iṭāʿat-i ṣıġār u kibār tamām ve gülbāng-keş-i tehniye olduġunda maḳṣūd-ı remz-i maʿhūd cümleye hüveydā ve bādī-i te'sīs-i iḫlāṣ-ı bī-mirā olmuşdur. Eğerçi enẓār-ı ḳāṣıra-i erbāb-ı ṣūretde āyīne-i ḥaḳā'iḳ-i inṭibāʿ-ı ẕāt-ı laṭīfleri sāde-nümā idi, lākin ʿinde ūlü'n-nüha, cilve-gāh-ı ʿacā'ib-i āṯār ve ḥacle-i vaṣl-ı ʿarāyis-i esrār-ı Ḫudāvendigār idi.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

يوسف اندر چشم اخوان چون ستور

هم وی اندر چشم يعقوبی چو حور

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اهل دل را بدل و اهل نظر را بنظر

دوستداران زبان را بزبان باید حسیب

Menḳūlest ki

Ol nāzenīn-i serā-perde-i [653]'جذبة من جذبات الرحمن توازي عمل الثقلين.' cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ evāsıṭ-ı nevbet-i meşīḫatlerinde şānī-i ġulāmu'l-ḫalīl müteşeyyiḫ Vānī-i kelīl müntesib-i devlet-i Meḥmed Ḫānī meydān-ı pāy-i taḫt-ı 'Oṣmānī'yi şīrān-ı bīşe-i 'ulūm u taḥḳīḳden ḫālī belki nev-devletān-ı nekbet-siriştden mālī bulup ilḳā-yı beẕr-i inkārla zemīn-i devleti ḫār-zār-ı ışrār edip ol gürbe-i Vānī, meydānıñ şīr-i jiyānı olup āḫırü'l-emr, ṭaraf-ı Ṭuruḳ-ı Aḥmediyye'ye Sulṭān Meḥmed'i bed-gümān u kec-nigāh edip cümle-i erbāb-ı ṭuruḳuñ kesr-i ḫavāṭır u ta'ṭīl-i āyīn ü erkānına iġrā ile bā-fermān-ı şāhī eyyām-ı aṣḥāb-ı ictihād u ḳıyās u tercīḥde men'le maḥkūmun-bihā olmayan senen-i sünen-i evliyā-yı kirāmı men' ü celb-i inkisār-ı bī-şümār olunmuşdur. Ḥattā zamān-ı fitne-i Vānī'de müftü olan Minḳārī-zāde su'āl-i ġayr-ı vāḳi' olan ruḳ'a-i iftāsına imlā-yı cevāb-ı nā-ṣavāb eylediği ān iftāsında mübāşir-i imżā olan ṭarafından meflūc ve esīr-i firāş-ı maraż-ı mevt ve vā-ḥasretā vü yā nedāmetā-gūyān ve zānū-yı teġābün-kūpān müsāfir-i menzil-i ḫāmūşān ve meydān-ı imtiḥān-ı merdānda nişān olmuşdur. 'Iyāẕen billāhi'l-Ḥafīẓ, ḥīle-i 'acemāne vü şīve-i bū'l-'acebānesine rübūde ve cellāb-ı mülk-i Rūmī ve püşt ü penāhı olan Köprülü-zāde Aḥmed Paşa'yı 'uḳm u izmānla ve kendi ile kār-ı mārrü'ẕ-ẕikrde yek-dest-i imżā olan raġm-ı enfuhu ibtilā-yı felc ü demār-ı i'tibār-medārla ve ṣāḥib-i āḫirīni olan Ḳara Muṣṭafā Paşa'yı inhizām u ḳatl-i seyf-i intiḳāmla rū-siyāh ve merci'-i nefrīn-i ebedü'l-ābād olmaġla ve mensūb olduġu devleti tezelzül-i esāsla ve kendiyi Sāmirī-vār fażīḥa-i lā-misāsla meczī ve meẕkūr edip el-minnetü lillahi ve teḳaddes, ḥālā yine fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı Muḥammediyye'ye (ṣallallahu 'aleyhi ve sellem) pīrān-ı pīş-ḳademānıñ sünen-i seniyyeleriyle muġtenim ü mütevessil olup ol fettān-ı cihāndan eḥādīṣ-i seyyi'e ve evliyā-yı Allah'dan kerāmāt-ı ḥasene vü eṭvār-ı

[653] Nîsâburî, *Tefsîru Garâibi'l-Kur'ân ve Regâibi'l-Kur'ân*, IV, 237.

celīle vü ma‘ārif-i cemīleyi mutażammın menāḳıb-ı nefīse ve āṣār-ı şerīfe ḳaldıġı ferīḳayne güvāh-ı bī-iştibāh-ı ḥāl-i me’āl olmuşdur.

فطوبى للمتنبهين المعتبرين وبشرى للمنتهين المنيّبين.

Ve ol Vānī-i mesā‘ī-i eẕkār-ı cezīle-i İlāhiyye icrā-yı merām-ı fāsid ü bāzār-ı kār-ı evliyāyı kāsid edip ‘alā rü’ūsi’l-menābir, mübāhāt üzere **“Ey ehl-i bāṭın! Ehl-i ẓāhir sizlere seyf-i ṣūrī ile ġalebe eyledi. Sizler daḫi seyf-i ma‘nevī ile dest-i iḳtidārıñızda olan ḳuvveti maḥalline ṣarfla iṣbāt-ı müdde‘ā ediñ!”** diye teşhīr ü ta‘yīre cesāret eylediği ve cühhāl-i muta‘aṣṣıbeniñ güft u gūy-ı bī-fürūġ u cedel-i pür-keseline **”ربنا يمهل ولا يهمل! الحق يعلو ولا يعلى عليه! الأمور مرهونة بأوقاتها.“**[654] ile cevāb-ı bā-ṣavāb verilip yasaġ-ı bed (1077) **[S.180]** tārīḫinde

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه زاغان خیمه بر بهمن زدند

بلبلان خاموش شدند و تن زدند

mışdāḳınca [655]-لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ أَمْرًا- feḥvāsıyla ḫazīde-i künc-i ṣabr u ḫumūl ve müteveccih-i rūḥāniyyet-i cevānib-i uṣūl olup müddet-i yek haftada gürūh-ı

[654] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu’l-Meʿânî,* XIII, 82.

[655] Talâk Sûresi, 65/1. Âyet: “Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun. Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın

pür-şükūh-ı Mevleviyye'den miḳdār-ı hezār nüfūs-ı zekiyye-i ḥamiyyet-nihād müsāfir-i semā'-ḫāne-i a'lā-yı 'illiyyīn olup baḳāyā-yı biḳā'-ı mübāreke daḫi şarḳ u ġarba seyāḥatle perīşān u giryān u nālān olup nā-çār iḫtiyār-ı hicrān-ı iḫvānla terk-i āşiyān edip 'āḳıbetü'l-emr, netīce-i muḳaddemāt-ı ḥüzn ü inkisārları ġuṣṣa tārīḫinde pedīdār olup Vānī ve a'vānı bi'l-külliyye maḳhūr u müdemmer ve vaḳ'a-i ġayr-ı mesbūḳu'l-miṣl ile dāmādı Feyżullah Müftī ve Sulṭān Muṣṭafā ḫal'inde baḳıyye-i evlād u etbā'ı daḫi ṣadme-i süyūf-ı bāṭına ile maẓhar-ı mażmūn-ı 'ināyet-meşḥūn-ı -فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُواۚ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ-[656] olmuşlardır. Ve Ḥażret-i Çelebi 'Abdülḥalīm peyām-ı ḥasret-i men'-i semā' u ṣafā resīde-i āsitāne-i sa'ādet-i Ḫudāvendigārī olmazdan bir gün muḳaddem eşnā-yı vecd ü ḥālde şūr-ı zā'idü'l-vaṣf-nümā ve ḳavvālān u muṭribāna fedā-yı şāl u ḫırḳa ve 'aṭā-yı zer u nuḳre ile bi'd-defe'āt, tecdīd-i devrān-ı dā'ire-i semā' u ṣafā edip ḥalḳa-keş-i eṭrāfı bulunan iḫvān-ı semā'-zenān bī-tāb u tevān ve kendiler mānend-i miḥver-i bī-ḳarār dā'ire-gerdān olduḳda dest-i kerāmet-peyvestleriyle işāret-i mükāşefe-ḳarīn buyurup **"** بس است. پس ازین زمان سکوت و سکونت. **"** 'unvānıyla iskāt-ı nāy u iskān-ı ḳudūmla remz eyledikleri rūz-ı ferdā fermān-ı men' vāṣıl olduḳda lede'l-cemī' āşikār olup sā'ir-i ṭavā'if-i ṭuruḳ birer ṭarīḳle yine icrā-yı rüsūmlarına ruḫṣat-yāb olup lākin sādāt-ı Mevleviyye * كثّرهم الله *تعالى منعنا بالأمر ونسمع بالأمر.* ṭarīḳine sālik ve taḥvīl-i Muḥavvilü'l-aḥvāl'e müteraḳḳıb olmuşlardır. Tā on sekiz sene tamāmında Ḳara Muṣṭafā Paşa muḥāṣara-i Ḳal'a-i Beç'de ve muḳābele-i Çāşār'dan münhezimen ric'at ve bedraḳası Vāniyy-i nekbet-zede olduḳda merḥūm Sulṭān Meḥmed, Ḥażret-i Mevlānā (min külli'l-vücūh evlānā ve min cemī'i's-sümūt a'lāna) cenābını vāḳı'ada tīz-ender-tīz çarḫ-zenān müşāhede edip ve dīdār-ı ferḫunde-āşārlarını mu'āyene murād eyledikçe muvācehe mümkün

sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Bilemezsin, olur ki Allah, bundan sonra bir durum ortaya çıkarıverir."

[656] En'âm Sûresi, 6/45. Âyet: "Böylece zulmeden toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur."

olmayıp ḳarīrü’l-‘ayn u cennāt-ı tāb-nāki olmadıḳlarından maḥzūn bīdār olup ve ṣūret-i vāḳı‘aların Şeyḫ-i Belġrad ‘Adnī Dede ḥażretlerine ḥikāyetle ṭālib-i ta‘bīr olduḳlarında ẓāhiren **“ Ey ḫıdīv-i basīṭ-i naṣfet! Sābıḳan men‘-i muḳābele lāḥıḳan māni‘-i muḳābele olmuşdur.”** diye teẕkīr-i mācerā eylediğinde yine icrā-yı kemā-fī’l-ḳadīme emr ṣādır olup fī’l-cümle, men‘den memnū‘ olup lākin cobrān-güsār u telāfī-i āzār-ı güẕeşteye muvaffaḳ olmayıp evāḫir-i nevbeti tasalluṭ-ı düşmenān-ı dīn ü devlete ibtilā ile güẕerān edip tārīḫ-i ruḫṣat-ı fuḳarāya nisbetle naġme (1095) ve ricāl-i devlete ḳıyāsla ġuṣṣa (1095) vāḳi‘ olmuşdur. İnṣāf olunsa bu emriñ ġarābeti ẓāhirdir ki ḳalem-rev-i düvelinde eṣnāf-ı milel ü envā‘-ı niḥal aṣḥābı ve heftād u dü bida‘ erbābı müsterīḥ ve fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā du‘ā-gūyān-ı izdiyād-ı iḳbālleri müte’eẕẕī vü mużṭarib olmaḳ velev ba‘de ḥīnin, bā‘iṯ-i cūş-ı lücce-i ġayret-i Ṣamediyye ve bādī-i zevāl-i eyādī-i Aḥadiyye olacaġı eclā-yı ḥavādiṯ-i ‘ādet-i mutḳanadan iken ve kirāren keṯīre ve mirāren cemme mesbūḳu’l-emṯāl olduġuna ḥikāyāt-ı müz‘ice-i ‘anede-i sālife şevāhid-i i‘tibār-ı bī-çūn u çırā olması ebyen-i beyyinātdan iken tecrübe-i mücerreb, sebeb-i nedem-i beyhūde olduġundan ḳaṭ‘-ı naẓar fī’l-ḥaḳīḳa, bu maḳūle ṭā’ife-i ḥaḳ-nā-şināş muḫālif-i erbāb-ı taḥḳīḳ olmaġla vücūd u ‘ademleri müteḫallil-i silsile-i īcād-ı aṣḥāb-ı kemāl olmaḳ maḥżā muḳteżā-yı esrār-ı ḥikem-i bāliġa olmaḳ gerekdir.

كما أشير إليه:

(بيت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

سفلگان را نزند جرخ چو نيكان بر سنك

محك سيم و زر از بهر مس و آهن نيست

Ve müzevvir-i maʻhūd daḫi tamām-ı istidrācında Bursa civārında Kestel-nām ḳaryesine medfūʻ ve ictihād-ı ġayr-ı muʻavveliyle ḥürmet-i ṭabaḳaya cāzim iken ġumūm-ı firāḳ-ı devlet-i nā-pāyidārla ḥilye-i sīmā-yı āb-rūsu ʻārıża-i çil-pāya giriftār olduḳda nā-çār zefīr-i **[S.181]** duḫānı ṭılā-yı cāy-ı ḥilye-i liḥye edip ḳalenderān-ı ʻacemden olduġu āḫir ʻömründe yüze çıḳıp rüsvā-yı ḫʷīş ü bīgāne olduġundan māʻadā vaḳt-i iḥtiżārında dil-ḫırāş-ı münkesirīn-i ṭuruḳ-ı ʻaliyye olan zebān-ı zebāne-pāşı ne resme dırāz-ı semt-i ṭaʻn u daḫl olmuş ise ol ḳadar sürāḫ-ı dehānından mānend-i mār-ı gezīde cānib-i sīne-i pür-kīnesine uzanıp erbāb-ı ṭuruḳtan münḳaṭiʻ olduġu gibi aṣlından munfaṣıl olup çehresinde daḫi behre-i şekl-i ādemiyyet baḳıyyesi nā-būd olmaġla beyne'l-maġrib ve'l-ʻışā ġasl ü defn ve lāşesi ecānibden iḫfā olunduġu baʻde zamānin, eḳārib ü etbāʻdan müte'eşşir ve muḥibb-i ṭarīḳat olanlardan şā'iʻ ve ʻālem-i berzaḫda Üsṭüvānī ve İbni Ḳāḍı'ya şāliş-i şülāşe olmuşdur. Lākin çi sūd? Zehr-āb-ı tezvīri mizāc-ı devleti ʻillet-peẕīr-i raʻşe-i tezelzül edip rubʻ-ı dā'ire-i mülk ḳabża-i taṣarrufdan bīrūn ve baḳāyā daḫi ḫarāb-ı meẓālim-i ʻavene-i ḫavene ve herc ü merc ve aġleb-i biḳāʻ-ı Rūm mevāḳiʻ-i būm ve ahālī rūy-gerdān-ı vücūh-ı ümme-i merḥūme olmaġla bī-rāḥat u refāhiyyet ve maḥrūm-ı imdād-ı rūḥāniyyet olmuşdur.

(ع)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بوم رفت و شوم در ويرانه ماند

Ve şaḫṣ-ı ‘acībü’l-heykeli vebāü’d-devle vü livā’ü’l-fitne ve belā’ü’l-ümme olduġu icmā‘-kerde-i erbāb-ı fiṭnat-ı ūlü’n-naṣfe olup ol maḳūleleriñ sāḥa-i intimā-yı devletden pāy-ı nuḥūseti merfū‘ ve kendileriñ mehbiṭ-i sū’i’l-ḳażāsı olacaḳ maḥall-i nekbete medfū‘ olmaları ḫayr du‘āsı lāzıme-i ẕimmet-i himmet-i ümmet olduġun teşyīd etmişlerdir.

آمین یا مجیب الداعین.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب تنها نه خود را داشت بد

بلکه آتش در همه آفاق زد

<u>Āvürde end ki</u>

Ḥażret-i ‘Abdülḥalīm Efendi evān-ı şümūl-i fiten-i Vānī’de fuḳarā-yı nev-sülūk heẕeyānāt-ı süfehā-yı muta‘aṣṣıbeden dil-gīrāne ref‘-i şekve vü naḳl-i türrehāt eylediklerince

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کسی شهد کدوی خود خورد

mażmūnuyla def‘-i meclis ve güft u gūy-ı muḫālifīne ‘adem-i mübālāt buyurup [657]-وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ- āyet-i kerīmesiyle ‘amele terġīb ve **“Ṣūret-i semā‘ mevrid-i men‘ oldu ise semā‘-ı ma‘nevīye dest-res-i men‘-i mülūk muḥāldir. Semā‘-ḫāne-i sīne-i ṣāfiyyede semā‘-ı ḳalbī ile ṣafā-yāb olmaḳ gerekdir.”** diye irşād-ı rāh-ı tedārük buyururlar idi. Ve eşnā-yı feverān-ı tennūr-ı fitne-i muta‘aṣṣıbede **“مداوم ذكر حى حيه تمام باين حى است.”** remz-i laṭīfiyle müddet-i istidrāclarına işāret buyurulup fī’l-vāḳi‘, mürūr-ı hic-deh sālde elviye-i taġallübleri menkūse ve ka‘beteyn-i taḳallübleri ma‘kūse [658]-فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا- va‘īdine meclā olup [659]-وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ- va‘d-ı şerīfi rāyet-efrāz-ı taḥḳīḳ olmuşdur.

(بيت)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

هر چند نقش ما يك و از ديگران شش است

نوميد نيستم ز بردن خدا يكيست

<u>Nükte</u>

Ba‘ż-ı bed-gümānān u kec-fehmān

[657] Neml Sûresi, 27/88. Âyet: “<u>Sen dağları görürsün de, onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler</u>. (Bu,) her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır.”

[658] Haşr Sûresi, 59/2. Âyet: “Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. <u>Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi</u>. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın.”

[659] Sâffât Sûresi, 37/173. Âyet: “Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir.”

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کسی شهد کدوی خود خورد

fıḳra-i cāmi‘asın yāve-gūluğa ḥamlle beyne’l-muḫālifīn īḳād-ı nā’ire-i ḫuṣūmete ṣürū‘ eylediği ma‘rūż-ı pīşgāh-ı ḥaḳā’iḳ-destgāhları olduḳda **“ نی نی! حاشا که از دهان پاك فقرا حرف آلوده سر زند. مراد آنستکه این قوالب انسانیه مانند کدو و حواس ظاهره و باطنه و افکار چون زنبورانند. پس هر کسی بمقیاس تخمین خود مفهوم و مدرك مشاعر خویشکه مشبه شهد است. شیرین و** tibyānıyla **”خوشبو داند و مقبوله دارد. لکن این قضیه بمیزان نفس الامر راست آید. نه بمعیار هر کس.** iṭfā-yı ṣu‘le-i ṣiḳāḳ buyurmuşlardır ki ba‘ż-ı kedū-hā-yı ḳavālib ancaḳ meẕāḳ-ı ṣāḥibine ṣīrīn-nümā şehdle pür olup ve ba‘żısı daḫi fī nefsi’l-emr ve ‘inde men lehu’z̲-z̲evḳi’s-selīm ‘asel-i muṣaffā ile māl-ā-māl ve herkese kendi kendisi şehdi ḫoş gelip anıñla tena‘um eder.

لکن الأول بالهواجس والوساوس والثاني بالوحي الرباني. وأين الثرى من الثريا والداء من الدواء.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه او حی الرب الی النحل آمدست

خانهٔ وحیش پر از حلوا شد است

او که زنبور وحی حق عز و جل

کرد عالم را پر از شمع و عسل

اینکه کرمناست و بالا میرود

وحیش از زنبور کمتر کی شود

Ve Daḫi

Sefele-i münkirīnden ḫuşūnet-āmīz-i fi‘l ü ḳavle tebessüm ü sükūtla telaṭṭufları meşārib-i **[S.182]** mübtediyāna girān ve ‘adem-i ḥamiyyete muḥtemel olduġu ‘aks-endāz-ı żamīr-i ilhām-tenvīrleri olduḳda **“** ما بندۀ حلیمیم. بخلاف خوی مولی حرکت نتوانیم کرد. **”** cevāb-ı irşād-me’ābıyla sedd-i bāb-ı ḫuşūnet ü cidāl buyurmuşlardır.

(بیت)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

طور آخر گل تجلی چید

کار افتادگان خداساز است

Ḥattā āṣār-ı şeyḫāne ve eş‘ār-ı ‘ārifānelerin maḫlaṣ-ı “Ḥalīm” ile ḫoş-ṭırāz edip enfās-ı nefīselerinden istişmām-ı būy-ı nümūd u faḫr u ḫuşūnet olmamışdır.

چنانکه میفرماید:

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

از خامۀ حلیم حروف هجا مجو

در نیشکر محال بود تلخئ نوا

Lākin naẓm-ı laṭīfleri ‘خير الكلام ما قل ودل.’ mā-ṣadaḳı olmaġla şīrāze-dār-ı tedvīn olmayıp ceste ceste mecmū‘āt-ı fuḳarāda şebt-kerde-i yerā‘a-i yād olmuşdur.

<u>Naḳlest ki</u>

Ol sīmurġ-ı Ḳāf-ı ḳurbetiñ evāḫir-i nevebāt-ı terbiyye vü irşādlarında derdmendān-ı fuḳarādan bir nev-niyāz, mevḳi‘-i bāriḳa-i celāl-i ġavṣāneleri olup ol bī-ser ü pāyı ser-i pā ile te’dīb buyurduḳlarında bīçāre-i merḳūm, nālān u giryān **“ اگرچه نشان كلاه و استوا ز سر و گردنم نزع كردند و بندۀ خاك پاى اوليا را از مسكن اخوان طرد فرمودند. لكن صد هزار سپاس و منت بحضرت مولانا قدس سره الاعلى كه هنوز گنجينۀ محبتش در دل ويرانم بر جاى خود است و اين سك راندنيرا پايگاه مزار عاشقان مأوى بس است.”** mażmūn-ı eṣer-meşḥūnuyla ‘atebe-i ‘ulyā-yı bāb-ı ḥamūşāna rū-māl-i ibtihāl ve semt-i ḳadem-i mezār-ı ‘āşıḳānda hezār āh u enīnle zānū-zen-i şebāt u müteveccih-i Ḳıbletu’l- ‘Uşşāḳ-ı türbe-i mu‘aẓẓama olduġu bā‘iṣ-i lücce-i cūş-ı re’fet ü şefḳat-i merdāneleri ve

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

صد بار اگر توبه شكستى باز آ

feḥvā-yı pür-cedvāsıyla ‘āmil olup derdmend-i meẕkūra kemā-kān tekbīr-i külāh u ilbās-ı ḫırḳa vü in‘ām-ı istivā buyurulup [660]‘المرء مع من أحب.’ muḳteżāsınca āsitāne-i melā’ik-āşiyāne-i Mevleviyye intiẓām-ı silk-i iḫvānu’ṣ-ṣafāya müsā‘id olup

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

[660] Buhârî, “Edeb”, 96, r. 6168; Müslim, “Birr”, 165.

Bir binā tā ki ḫarāb olmaya maʿmūr olmaz

mışdāḳınca pertev-i cemāl-i merdāneleriyle ol vīrān-ı bāriḳa-i celāllerin taʿmīr ü iḥyā buyurmaları pāy-gāh-ı saʿādetlerine ilticā eylediği ʿāşıḳān-ı cenāblarınıñ şefāʿat-i mebrūreleri ile ḳabūl-i Ḫudāvendigārī ẓuhūr edip tekrār nüvāzişlerine meʾmūr olduḳları ḥasebiyle istiʿcāl olunduġun maḥremān-ı esrāra keşf ü iẓhār buyurmaları ẕāt-ı menşeʾü'l-berekātlarınıñ mehbiṭ-i envār-ı ḥimāyāt-ı cedd-i emcedleri olduġun taḥḳīḳ etmişdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عاشقان را هر نفس سوزیدنیست

بر ده ویران خراج و عشر نیست

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عشق و ناموس ای برادر راست نیست

بر در ناموس ای عاشق مهیست

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خاك را من خوار کردم یکسری

تا ز ذلّ عاشقان بویی بری

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کجا شمع بلا افروختند

صد هزاران جان عاشق سوختند

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر بریزد خون من آن دوست رو

پای کوپان جان بر افشانم برو

سوی تیغ عشق ای ننك زمان

صد هزاران جان ببین دستك زنان

عشق چون دعوی جفا دیدن گواه

چون گواهت نیست شد دعوی تباه

چون گواهی خواهد این قاضی مرنج

بوسه ده بر مار تا یابی تو گنج

Āvürde end ki

Ḥażret-i sālik-i rāh-ı evbe vü mālik-i mülk-i ceẕbe ʻAbdülḥalīm Efendi (ḳuddise sırruhu'l-Laṭīf) evān-ı cūş-ı ṭūfān-ı mekr-i Vānī'de sefīne-i ḥilm ü sekīne ile ʻalā rü'ūsi'l-emvāci'l-mükeddire, gūyā seyr-i ʻālem-i āb-ı ıżṭırāb edip ve ḳāl-i ḥikmet-me'ālleriyle ḥāl- dār-ı sükūn u sükūt ü vaḳār ve evḳāt-güẕār olup

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

از ما اثر مجوی که رندان پاکباز

عنقا صفت نمود فراموش کرده اند

صائب خموش نشین که درین باغ بلبلان

ز افسردگی سرود فراموش کرده اند

feḥvā-yı pür-cedvāsı mücebince derūn-ı perde-i ḫumūlde ḫavāṣṣ-ı aṣḥāb-ı ḳabūlle ʻayş-ı nihānī edip efvāc-ı emvāc-ı fetret ke's-seḥābi'l-muẕlim ve'l-leyli'd-dācī mürūr u ʻubūr üzere iken ʻırḳ-ı nizāʻ-ı ceẕbe zūr-āver-i ricʻat-i vaṭan olmaġla sāl-i ġasl-dih-i gerd-i keder-i ʻālem-i ḫākden iġtisāl ve ḥarem-i civār-ı pākāna intiḳāl buyurduḳları ḳabīlinde ḥużżār-ı ḥalḳa-i iḥtiżārlarınıñ ḫalecān-fersā-yı ḫāṭır-ı fātirleri olan ḫuṣūṣ-ı küşāyiş-i müşkil-i semāʻ-ı ṣafāya ser-ber-āver-i bālīn-i teslīm-i revān ve silsile-cünbān-ı **[S.183]** keşf ü beyān olup **" این خادم فقرا و ان مقصود اخوان الصفا، از بوستان ثانی خواهد رسید. چنانکه از بوستان اوّل دفع خارها میسر شد و ازین نیز خار خار ها بشادی مبدل میشود."**

ʻunvānıyla çeşm ü güş-dār-ı ṣavb-ı saʻādetlerin tesliye vü tebşīr buyurup ve müdāvemet-i ism-i pāk-i Ḥayy'de taʻbiye buyurulan taḥdīd ü tevḳīt mücebince Bostān Çelebi ḥażretleri cā-nişīn olmalarına īmā buyurulmuş olup ' **کما لا یخفی علی**

المتأمل في سبك الكلام’. Çün her biri vāḥidu ke’l-elf olan iki müşkil-i ḫāṭır-ḫırāṣ münḥal olıcaḳ ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullān pīç-tāb-ı derūndan ḫalāṣ olduḳları eşnāda anlar daḫi ıżṭırāb-ı ḥabs-i ḳafes-i tenden āzād ve ḫırāmān-ı ḫalvet-serāy-ı ecdād olup işāret ü beşāret-i ‘aliyyeleri üzere ḳurretü’l-‘uyūn-ı dūstān-ı Ḥażret-i Çelebi Bostān cā-nişīnleri olup zamān-ı ḫilāfetlerinde

(قطعه)

[فعلاتن مفاعلن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

سال آزار و مه غصه و ازار آخر شد

زدم این نفخهٔ تو کهنه خمار آخر شد

شکر بیحد که باجلال کلهکوشهٔ پیر

فرصت ما و من و نوبت خار آخر شد

mışdāḳınca kār, be-nevbet-i rūzigār ḥizb-i Vānī’ye ta‘yīn-i ġuṣṣa ve gürūh-ı ‘āşıḳān-ı Ḥaḳḳ’a taḫṣīṣ-i nefḫa eylediği Ṭarīḳatī Emīr Dede merşiyelerine tażmīn buyurup ve teberrüken merşiyyāt-ı keşīrelerinden intiḫāb ve ḫātime-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

(Ḳıṭ‘a)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

‘Abdülḥalīm Efendi idüp müjde-i semā‘

Gitdi semā‘-ḫāne-i ‘Adn’e ṣafā ile

Sāl-i naġamda ḥālet-i pür-zūr-ı ceẕbeden

Bī-ḫod çekildi meşhede şevḳ-i liḳā-y-ile

عامله المنّان الرحيم بلطفه العميم وجامله الحنّان الكريم بفضله العظيم آمين يا مجيب السائلين.

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Bostān-ı Ṯānī bin ʻAbdülḥalīm Efendi)

قدس سرهما وأفّيض على عنادل رياض حبهم بِرهما.

<u>Rivāyet kerde end ki</u>

Ol māye-i sürūr-ı sīne-i dūstān u nūr-ı dīde-i cān u dil-i muḥibbān ve püşt ü penāh-ı derdmendān-ı ḫānedān aʻnī-bih Çelebi Bostān bin Çelebi ʻAbdülḥalīm (ʻaleyhimā ve ʻalā eslāfihimā raḥmetu'r-rabbi'r-Raḥīm) ḥażret-i velī-cibillet ü vālā-himmetleri eşnā-yı meşīḫat-i peder-i sāmī-güherlerinde taḥammül-i dağdağa-i tesviye-i umūr-ı fuḳarā vü evḳāf ve tekeffül-i müdāfaʻa-i ḥakīmāne-i süfehā-yı ʻanede-i bī-inṣāf buyurup vālid-i mācidleri sāye-i ʻibret ü me'men-i ḥamiyyet ü nişīmen-i rāḥat-ı himmet-i ferzend-i ercümend ve fī ʻahdi nīrūmendlerinde murabbaʻ-nişīn-i çār-bāliş-i āsāyiş ve bī-ḳayd-ı ḫarc u daḫl ve me'mūnu'l-ġā'ile-i ḫavāric-i daḫḫālīn olmaġla dem-be-dem maẓhar-ı enẓār-ı ḥasene ve nev-be-nev behre-ver-i daʻavāt-ı ḫayriyyeleri olup aʻmām u aḫvālden cemm-i ġafīr sāl-

ḫordegāna ta‘yīn-i Subḥānī vü taḳdīm-i Ṣamedānī ile sebḳat ve ki (25) sālde iken seccāde-nişīn-i türbe-i kürsī-rütbe-i Ḫudāvendigārī ve ser-bülend-i emṣāl-i rūzigārı ve gendüm-gün u ādemü’l-levn ve mütesettir-i ḳubbe-i melāmet ve müteḥaṣṣın-ı ḥışn-ı selāmet ve bī-bāk-i levme-i lā’im ve meydān-ı muḳābelede miḳdām-ı ḳā’im ve Bostān-ı Ṣānī ve “Ḳara Bostān” şöhretiyle ma‘rūf olup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

زر سر خست او سیه تاب آمده

از برای رشك این احمق کده

دیدهٔ این هفت رنك جسمها

در نیابد زین نقاب آن روح را

mübteġāsıyla neẓẓār-ı çeşm-i sır-āşinā-yı serleri olamayıp lākin dest-i mekr-peyvestlerinden daḫi raḫne-bīn olmayıp me‘mūr u mu‘ayyen olduḳları ḫıdemāt-ı mebrūre ve mesā‘ī-i meşkūrede rū-sefīd-i fevz-i merām u ḥāris-i pīrāmen-i maḳām olmuşlardır. Ve peder-i sāmī-güherlerine verāṯet-i tāmmeleri olmaġla şeb-çerāġ-ı ḫızāne-i kemāl-i ḫulḳīleri olan cevher-i tāb-nāk-i ceẕbe-i raḥmāniyyelerine daḫi nā’il ve gāh u bī-gāh ‘ırḳ-ı Celāliyyeleri cünbān olup fi‘len ve ḳavlen ẓāhire olan āṯār-ı celīleleri tehī olmayıp be-her ḥāl remz ü işāret ve kenz-i kerāmet olduġu şifāhen ve vicāhen ve dā’imen mesbūḳu’l-‘ayān-ı ‘uyūn-ı a‘yān-ı iḫvān u ḫullān olmuşdur. Nitekim ba‘ż-ı eb‘āżı tażmīn-i menḳabe-i nefīseleri ḳılındı.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دل ز فیض صحبت آیینه دار آدمی

طوطئ اسرار سنج گلشن اسما شود

قدر این لطف و صفا منظور هر بیقدر بیست

کش ز قبض ژنك انس تیره دل اعما شود

mücebince levḥ-i ḫāṭır-ı ẕāḫirleri mānend-i deryā sīne-**[S.184]** ṣāf-ı ḫas u ḫār-ı fünūn-ı resmī ve pür-nuḳūş-ı emvāc-ı vārid-i ġaybī ve sīne-i sīnā-sekīneleri āyīne-vār sāde ve ʻukūs-ı nikāt u ilhāma āmāde olmaġla dūr-endīşān-ı ʻaḳl-ı fużūlī, maḥrūm-ı mevā'id-i fevā'id-i ẕāt-ı cesīmü'l-berekātları olduḳlarından māʻadā ḫurde-gīr-i vażʻ u ṭavr-ı nādireleri olmaġla hedef-i tīr-i tedmīr olup ve müddet-i pür-meymene-i ḫilāfetlerinden penç sene mürūrunda müşkil-i menʻ-i semāʻ daḫi inḥilāl-i ʻuḳde-i vücūd-ı fitne-fersūd-ı Vānī ile münḥall olup būstān-ı ʻārifān-ı Mevleviyye yine kemā-fī'l-evvel, pür-tāb u ṭarāvet ve māl-ā-māl-i ʻayş-ı ḫoş u neşāṭ-ı dil-keş olmuşdur.

لله الحمد والمنة وعلى نبيه الصلاة وعلى وليه التحية.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

علم او از جان او جوشد مدام

پیش او نه مستعار آمد نه وام

ای بسا علم و ذکاوات و فطن

گشته رهرو را چو غول راهزن

خویش را عریان کن از فضل فضول

تا کند رحمت ترا هر دم نزول

Menḳūlest ki

Eṭrāf-ı Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥarresehāllahu teʿālā ʿani'l-beliyye) ve eknāf-ı bilād-ı baʿīdeden perākende-i ṣadme-i celālī vü perīşān-ı taʿaddī-i yeʾcūc-ı levendāt ve rāġıbīn-i civār-ı raḥmet-medār olanlar hemsāye-i kehfü'l-amān-ı türbe-i muʿaẓẓama-i Ḫudāvendigārī olmaġla sevād-ı maḥalle-i türbe-i şerīfe ḫār-ı dīde-i aġyār olup taḥmīl-i tekālīf-i şāḳḳa ile tefrīḳ murād eyleyip e'imme-i mesācid-i Dāru'l-velāye'de "Ḫoşāb" laḳabıyla meşhūr-ı tezvīr bir imām-ı nā-ḫalef ve ḫalf u emām-ı nā-şinās-ı ḳāfile-sālār-ı şirẕime-i şerīre olup bi'd-defeʿāt muʿāfiyet-i maḥalle-i merḳūmeyi ilġā ḳaṣdıyla sāḫte ve perdāḫte ʿarż u maḥżarlar ile dīvān-ı maʿdelet-erkāna teşekkī ve Bostān Efendi ve etbāʿından taẕallüm eylediklerinde merḥūmān u maġfūrun-lehumā muṣāḥib ü dāmād-ı şehriyārī Muṣṭafā Paşa ve Yūsuf Aġa-nām dārü's-saʿāde aġası ve ḫayr-ḫʷāhān-ı Devlet-i ʿAliyye'niñ ḥüsn-i terbiye vü luṭf-ı taʿbiyeleri ile ʿamel buyurulup muʿāfiyet-i ḳadīmelerini tecdīd ve esās-ı rāḥat-ı ahālī-i maḥalleyi teşyīd ve Bostān Efendi ḥażretleri daḫi ṣunūf-ı ʿavāṭıf u ulūf-ı ʿavārif-i ḫusrevānīle ikrām olunmaġla ekṣer-i kibār u ṣıġāra iyās-ı intiḳām u ḥırmān-ı

neyl-i merāmla bi’ż-żarūre inṣāf-peẕīr olup sālik-i i‘tiẕār-ı cerā’im-i güẕeşte olduḳlarında ve imām-ı ma‘hūda isti’ẕān-ı hücūm-ı tertīb-i sezā eylediklerinde ruḫṣat-fermā olmayıp “ ما ز کسی نرنجیم و کس را نرنجانیم و در میان امام جماعت چه کار داریم و از ‘unvānıyla pāsuḫ-ı rāsiḫ-dih-i irşād olunca Ḥażret-i ‘Azīz-i ẕū-intiḳām, ḳulūb-ı cemā‘at-i mü’ellefede inşā-yı ḥamiyyet-i ekīde vü iḥdāṯ-ı ‘adāvet-i şedīde buyurup hemān sā‘at müttehem içün bir müttehem-i teveccüh-i dāru’l-ḳażā ve iḥżār-ı imām-ı mezbūre ta‘yīn-i ḫuddām-ı maḥkeme ve irsāl-i etbā‘-ı şıḥne eylediklerinde bi-ḳażā’illāhi ve ḳadrihi imām-ı bed-fercāmı bāġ-ı ‘işretde fāriġü’l-bāl-i me’āl, şarāb u şāhidle mestāne aḫẕ ve meclis-i ḳażā vü maḥfil-i da‘vāya iḥżār etdiklerinde īrād-ı cerā’im-i sābıḳaya ḥācet ḳalmayıp ‘ale’l-‘umūm, muḳtedā-yı nās iken muḳtedī-i ḫannās olup **“Bu maḳūle irtikābıñ ṣāḥibi ‘ibret-i ‘ālem olmaḳ gerekdir.”** diye sa‘y bi’l-fesādın daḫi beyān edip ḳatline imżā olunduḳda Ḫoşāb’ıñ şarābla aḫẕ ve maḥkūmun-‘aleyh bi’l-ḳatl olduġu ma‘rūż-ı pīşgāh-ı Ḥażret-i Çelebi ve re’y-i ṣavāb-dīdleri istifsār olunduḳda “ خواهید بخورید خواهید سرکه خوشاب شماست. laṭīfesin taḫyīr-i ḳatl u ḥabse ḥaml etmeleriyle ṣalb olunmasına ḳarār verilip کنید.” ser-i dārda ‘ibret-i diyār ve pend-i yār u aġyār olmuşdur. Ve istinṣāl-i ḫaṣm-ı cān u ḫānumān ve helāk-i düşmen-i ‘ırż u ḫānedānları güş-güẕārları olduḳda du‘ā-yı ḫayrla yād buyurup ḥaḳḳında ‘afv u maġfiret-ḫ^{w}āh-ı dergeh-i Ġaffār-ı cevād olmaları püşt-şikāf-ı hāżıme-i muḥibbān ve tāb-güdāz-ı taḥammül-i mu‘teẕirān olduġu mefhūm-ı ṭab‘-ı ferāset-semīrleri olduḳda muḥibbīn-i ḫānedāna “ او سر خود خرجراه کار خودی کرد و ve mu‘teẕirīn-بسردار رسید و شما آسوده سر ماندید. پس شکر این نعمت دعای خیر آن نقمت جوست.” i sevābıḳ-ı buġyāna “ شما بال و پر او بودید. اگر هوا دارئ شما نبودی، امام بیچاره بسردار نپریدی. پس هرکس [ص.۱۸۵] عذر خویش تأمل باید کرد و انصاف دادن این کار در حق او رجای عفو و مغفرت غفار ومن لم یشفق علی الموتی فلیس “ nuṭḳ-ı ma‘nī-dārlarıyla teskīn-i tāb-ı her ferīḳ edip استت.” mażmūn-ı ḥaḳīḳat-meşḥūnuyla من حمیدة الشفقة في شئ لا سیما علی قتلی الحدود والسیاسة.”

riḳḳat-baḫş-ı ḳulūb ve [661]'واذكروا موتاكم بالخير!' ḥadīş-i şerīfinde daḳīḳa-i merḳūmeye işāret buyurulduġun ifāde buyurmuşlardır.

والحق أحق أن يتبع.

"Pes ḳuṣṣād-ı fussād-ı rāh-ı kīne vü ḥasedimiz de iżā'at-i biḍā'at-i 'ömr-i nāzenīn ve fedā-yı ser ü cān-ı şīrīn edince muḳteżā-yı şīme-i mürüvvet ü mübteġā-yı şükr-i 'ināyet anlarıñ rūḥ u nefslerine şefḳat ve ricā-yı 'afv u maġfiretdir." diye muġtenim-i ni'am-ı tevfīḳ-i ṣalāḥ ve müsta'idd-i 'alāḳa-i erbāb-ı felāḥ olanlara ta'līm ü irşād buyurmaları ekṣer-i ecānibiñ cānib-i cenāblarına ilticā ve inābetine sebeb ve baḳāyā-yı muḫālifīn-i sermedīniñ yevmen-fe-yevmen izdiyād-ı ḫızlānına ve iştihār-ı ḫusrānına vesīle olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بنده را باید که باشد خوی شاه

شفقت او پیش باشد از گناه

بد کند دشمن تو نیزش بد کنی

پس چه باشد پیشئ مردان راه

<u>Naḳlest ki</u>

[661] Aliyyü'l-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, VI, 368.

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhiñ evāsıṭ-ı meşīḫatlerinde ḳāḍī-i maḥmiye-i Ḳonya Lüḥūmī ʻAlī-nām, gāv-ı pervārī-heykel bir şaḫṣ-ı ḫod-bīn ve bī-farḳ-ı ġaṩṩ u semīn olup nizāʻ-ı tekālīf sebebiyle mizāc-ı sükkān-ı beldeyi münḥarif-i semt-i inṣāf u māʾil-i cenāb-ı iʻtisāf müşāhede etmekle ümmīd-i celb-i ḥuṭām-ı irtişā vü ittiḥād-ı mutaʻaṣṣıbe-i āzār-ı fuḳarā edip ednā bahāne-i teftīş-i evḳāf-ı āsitāne-i saʻādet ile süvār-ı fīl-i nefs-i bed-kirdār olup Ebrehe-vār ittibāʻ-ı ṣāḥib-i ızrārla taḫrīb-i ḥarem-i ḳulūb-ı dervīşān ve tāḫt u sūḫt-ı mülk-i āsāyiş-i ehl-i ʻirfāna serdār-ı ʻalem-keş-i mübāderet olup ebvāb-ı pür-fütūḥ-ı dāʾire-i türbe-i muʻaẓẓamadan “Bāb-ı Ḫāmūşān” ʻunvānıyla maʻlūm der-i küşāyiş-eşeriñ ḥizāsına gelip teġāfül-güne Cāmiʻ-i Şerīf-i Selīmī ḫāricinde ve aşçıbaşılar yedinde ve cilve-gāh-ı derdmendān-ı maṭbaḫ-ı ʻāmire-i Ḫudāvendigārī olan bāġçe tefaḥḥuṣuyla şürūʻ edip ser-aşpezān-ı vaḳt olan Caʻfer Dede ile mütevellī-i vaḳfı murāfaʻa edip henūz vaḳf-ı merḳūmuñ aʻmālinden olduġu beyān olunmadın belki fī’l-aṣl ʻarṣa-i bāġçe-i mezbūr ve zīr-i cāmiʻ-i şerīf bi-cümleti’t-tevābiʻ ve’l-levāḥıḳ tevābiʻ-i dāʾire-i türbe-i muḳaddese-i Mevleviyye’den olduġu meşhūr u mütevātir iken ḳavl-i mücerred-i mütevellī ile vaḳf-ı şānīye ḥükm-i ġayr-ı maḳbūl ve taḥṣīl-i muḳāṭaʻa-i miṩli bahānesiyle Caʻfer Dede’yi Ḥażret-i Çelebi’ye irsāl eyledikde Çelebī-i mūmā-ileyhiñ daḫi ḳulzüm-i semāḥati cūşa gelip maḥkūmun-bih olan güẕeşte meblaġı bi’t-temām edā ve ḫademe-i ḳāḍıya daḫi fevḳe’l-me’mūl ʻaṭā ile ircāʻ etmekle keyfiyyet-i ḥāl, mefhūm-ı ehl-i cidāl olduḳda baʻżen mürüvvete ve baʻżen tevehhüme ḥaml eyleyip ve cemīʻ-i mā-meleki fedā-yı tekmīl-i ʻırż-ı bendegān-ı evliyā buyurmaların daḫi iẕʻānla derūn-ı dāʾireye ḳadem-nihāde-i cesāret olduḳlarında ser-bāzān-ı dervīşānı ṣaf-keş-i meydān-ı müdāfaʻa müşāhede edip her biri kesr-i ʻırż u telef-i vücūddan hirāsān ve **“** امروز این قدر بس است. الایام بیننا. **”** ʻöẕr-i ġadr-me’āliyle dāru’n-nedvelerine ricʻat edip ve ol eyyām-ı fitne-i bed-ḫ^{w}āhānda ẕāt-ı şerīfleriyle enīs-i ṣuffe-i tesellī vü celīs-i ḥucre-i tevaḳḳī olan ʻālim-i nıḥrīre ki Elmalı Ḫalīl Efendi merḥūmdur, leyle-i yevm-i merḳūmda beyne’l-

maġrib ve’l-‘ışā dehen-küşā-yı mükāşefe olup “ ای خلیل! آوان سرّا و ضرّا مژده بشما که از جانب سر مقدّس جد امجدم عنایت نا گاهی خواهد رسید! ” dem-i meymenet-tev’emleriyle ḫiṭāb buyurduḳlarında muḫāṭabları daḫi “وما علامة ذلك؟” ‘ibāretiyle istifsār-ı emāret edince “إني لأجد في وجداني سانحة سارة بلا سبب مع وجود أمثال هذه الآلام والتعب فلا جرم إنه طليعة البشارة.” nuṭḳ-ı şerīfleriyle tebyīn-i ḥāl buyurup yārān-ı müctemi‘, müteferriḳ-i ḫʷāb-gāh olduḳları şeb-i ‘anber-fāmıñ muntaşıfında ṭaraf-ı devletden bir ḳapıcıbaşı menzil ile vārid olup bir kīse-i ser-be-mührü emānet-i şeyḫu’l-islāmī olmaḳ üzere teslīm-i ḫıdmet-i Ḥażret-i Çelebi edip ṣavb-ı me’mūra ‘āzim ve tebāşīr-i ṣubḥ-ı iḳbāl demīde olduḳda mühr-i ser-i kīse-i merḳūme **[S.186]** fesḫ ve derūnunda olan temessükāt feṭḥ ü ḳırā’at olunup evvelā mürāsele-i niyābet-i ḳażā ve ṯāniyen mektūb-ı iẕn-i iftā ve ṯālisen mektūb-ı neḳābet-i şurefā ve sā’ir ẓābıṭān-ı ṭavā’if-i ‘askeriñ ‘azl u naṣb kāġıdları ẓuhūr edip lākin mevāḳi‘-i esāmī-i manṣūbīn beyāż olup ber-mūceb-i re’y-i rezīn-i Ḥażret-i Çelebi müstaḥaḳḳīn-i merātib-i esāmīsi imlā olunmaḳ üzere vārid olan mektūb-ı şeyḫu’l-islāmī maẓmūnuna binā’en nā’ib naṣb olunup Lüḥūmī-i menḥūs firāra ḳarār verip mürüvveten ve keremen kimesne kendiye sedd-i rāh olmaġa müsā‘ade olunmayıp bedraḳa-i ḫūy-ı bed ü hem-rāh-ı kār-ı ziştiyle ma‘zūlen ve menkūben def‘-i ṣıḳlet edip ‘ale’s-seḥer, bu ni‘met-i ġayr-ı müteraḳḳıbe şükrānesi ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ve ḫullānü’l-vefā ile müteveccih-i nüzhet-serāy-ı Merām olup ṭā’ife-i bāġıyye daḫi kemā-hüve’l-mu‘tād, mesāvī-gāhlarına cem‘ olup sırr-ı naḳş-ı ġarīb-i ‘azl u firār-ı ḳāḍī-i māżīden tesā’ül eylediklerinde kimesne vāḳıf-ı tafṣīl-i ḳażıyye olmamaġla cevāb-yāb-ı muḳni‘ olamayıp āḫırü’l-emr, Deveci ‘Alī Efendi-nām muta‘aṣṣıbı tecessüs-i aḫbār etmek içün cānib-i Ḥażret-i Çelebi’ye irsāl edip faḳīh-i merḳūm bāġ-ı Ḥażret-i Çelebi’ye vāṣıl ve bereket-i meclis-i şerīflerine nā’il olduḳda nāmını mektūb-ı fetvāya ḳayd ve tehniye-i iftā olunup ric‘at-ı ḳahḳariyye ile ṭaraf-ı gürūh-ı mekrūha ba‘ṣ olunması māye-i ḥayret-i mużā‘afa olup sādāt-ı kirāmdan Sinān-nām şerīfi daḫi tekrār irsāl eylediklerinde ol daḫi neḳābetle

teşrīf buyurulup şümme ve şümme rü’esā-yı münāfıḳīn ‘azlle te’dīb olunup ve kelb-i mu‘lem-i kibār-ı muḫālifīn olan mütevellī meblaġ-ı müstereddi kenār-ı ṣuffe-i dīvān-ḫāne-i mekremetlerine vaż‘ edip ser-dāde-i peymānçe-i isti‘fā olduḳda meblaġ-ı merḳūm beyne’r-redd ve’l-ḳabūl iken nā-gāh pey-ender-pey ḫ^{w}āhendegān ẓuhūr edip bi’l-cümle anlara iḥsān buyurulup **“از قبول ما دادن برای خدا اولی تر است.”** mażmūnuyla mütevellī daḫi taṭyīb ü ‘afv buyurulmuşdur. Meğer aṣḥāb-ı aġrāż-ı fāside meclis-i meşvere-i müfsidelerinde germ-ā-germ tedbīr-i ta‘cīz-i aṣḥāb-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā)da iken muḳarrebān-ı devletden bir muḫliş-i pür-ḥamiyyet menzil-i şūrāya nüzūl edip keyfiyyet-i cem‘iyyet ma‘lūmu olduḳda temşiyet-i umūrlarına ta‘ahhüdle tevriye edip bi’l-külliyye vāḳıf-ı żamā’ir-i fitne-cūşları olup vāṣıl-ı Dāru’d-devle olduḳda ṣadr-ı a‘ẓam-ı vaḳt olan düstūr-ı sa‘īd ü ṣadr-ı şehīd İbni Kemāl-i Ṣānī Köprülü-zāde Muṣṭafā Paşa ḥażretleri istiḳṣā-yı aḥvāl-i memleket ṣadedinde istinṭāḳ eyledikde pīşīn ḳażıyye-i ahālī-i Dāru’l-velāye’yi īrād ve **“Murādları maḥżā taḥḳīr ü tezyīf-i fuḳarā-yı bābullāh’dır.”** diye ifāde eyledikde bu emriñ ṣalāḥı re’y-i ṣavāb-dīd-i şeyḫu’l-islām ve’l-müslimīn Ebū-sa‘īd-zāde Feyżullah Efendi ḥażretlerine ḥavāle buyurulup anlar daḫi ṣūret-i te’dīb-i ‘azli münāsib ‘add edip ḳālıb-ı merḳūma ifrāġ olunmuş ṣūret-i ḥāl bu minvāl üzere olduġu mekātīb-i aḥbāb-ı devletden müstefād olunca Ḥażret-i Çelebi secde-künān-ı şükr

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

تو با خدای خود انداز کار و دل خوش دار

که رحم اگر نکند مدعی خدا بکند

naẓm-ı laṭīfiyle naġme-senc-i ibtihāc olup ve ‘anede-i fesede daḫi min ḥayṣu lā-yaḥtesib bu te’dīb-i ġarībi görmekle teşeffī vü intiḳāmdan me’yūs ve ṭā’ife-i ‘aliyye ile me’nūs ve ‘رب غيظة ميمونة تورث محبة.’ mışdāḳınca ḫılāfları vifāḳa mübeddel ve faḳaṭ çār nefer, nefret-i ezeliyye-i nā-çārla mānde-i çār-mīḫ-i ışrār olup anlar daḫi ‘alā mehlin giriftār-ı mücāzāt-ı münāsibe-i kirdār ve mā-bihi’l-i‘tibār-ı yār u aġyār olmuşlardır.

(بيت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

اسم اعظم بکند کار خود ای دل خوش باش

که بتلبیس و حیل دیو مسلمان نشود

عشق می ورزم و امید که این فن شریف

چون هنر های دگر موجب حرمان نشود

Ve merḳūm Ḫalīl Efendi fī’l-aṣl, a‘māl-i livā’-i Teke’den Elmalı-nām ḳaṣabada ebnā-yı ḳuḍātdan olup ‘ulūm-ı rivāyāt u dirāyātda ferīd-i ‘aṣr u vaḥīd-i dehr ve meşāyiḫ-i Dāru’l-velāye’den Şeyḫ Aḥmed-i Kūşec-nām mürebbī-i kāmile mürīd olup ṣāḥib-i terk-i neseb ü iżāfāt ve mālik-i mürā‘āt-ı merātib-i **[S.187]** vücūdiyye ve ba‘de vefāti şeyḫihi mensūb-ı dā’ire-i Ḥażret-i Bostān-ı Ṣānī olup ṣoḥbet ü ḥimāye-i ġavşānelerinde muntaẓamu’l-ḥāl ü muġtenemü’l-bāl evḳāt-güẕār ve ḥīn-i irtiḥālde teh-i dīvār-ı der-i türbe-i muḳaddese’de defn ile her gāh manẓūr-ı

‘ayn-ı re’fet-i fuḳarā olmaḳ ricāsı ḳarīn-i ḳabūl ve ḥālā ol maḥall-i sāmīde āsūde-i sāye-i dīvār-ı türbe-i raḥmet-medār olmuşdur.

طيّب الله ثراه وجعل مقعد صدقه مأواه آمين يا مجيب الداعين.

Ve ṣadr-ı şehīd ü düstūr-ı sa‘īd ḥażretleri daḫi ‘هذا عذب فرات وذلك ملح أجاج.’ mā-ṣadaḳı birāderi Aḥmed Paşa mu‘īn-i mehīn-i maḳbūlān-ı Ṣamedānī ya‘nī mürebbī-i revāc-baḫş-ı bāzār-ı Vānī olduġu gibi kendiler mecma‘u’l-biḥār-ı feżā’il-i şettā vü kitāb-ḫāne-i seyyār-ı beyne’l-verā ve muḥibb-i evliyā vü mürebiyyü’l-fużalā bir vezīr-i āṣaf-naẓīre ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, istīlā-yı Çāsāriyye’de kefere-i bed-fercām, Niş Ḳal‘ası’n tecāvüz edip yaġmā-gerān-ı a‘dā-yı dīn Filibe Ṣaḥrāsı’na dest-resā-yı ġāret olup ‘uḳalā-yı devleti bīm-i zevāl ü hirās-ı intiḳāl müteḥayyir ü müteżeccir eyledikde mesned-ārā-yı vekālet-i kübrā olup ṣaḥn-serāy-ı devleti pür-zīb-i ma‘delet ü ārām eylediğinden mā‘adā küffār-ı ḫāk-sārı verā-yı Nehr-i Ṣava’ya def‘ ve Belġrad-mānend niçe ser-ḥadd-i İslām’ı yine ḳabża-i tesḫīre alıp ḥayāt-ı tāze-i devlete medār olmuş-iken Varadin Muḥārebesi’nde ṣahbā-keş-i şehādet olduḳda gūyā hümā-yı ẓafer ü te’yīd anlarıñ ser-i pür-sa‘ādetine sāye-endāz imiş. Hemān nuḥūset-i sābıḳa ‘avdet edip nām-ı nīki zeynü’l-mecālis ve sebeb-i ẓuhūr-ı melḥame-i müz‘ice olan Vānī-i mütevānī ve mürebbīsi olan Ḳara Muṣṭafā Paşa’nıñ şemere-i fażīḥati ‘ālemi telḫ-kām ve ḥadīş-i ḫabīşleri semer-i maḥāfilü’l-aḥzān olmuşdur. Ve nām-ı nāmī-i Feyżullāh’ıñ müsemmā-yı berāberi olan Ebū-sa‘īd-zāde kābiren-‘an-kābirin ḫānedān-ı ‘uẓamā-yı ‘ulemā-yı pāy-i taḫt-ı devletden olup cāmi‘-i mefāḫir-i ‘ilm ü ‘amel ve eslāf u aḫlāf ne resme muḥibb-i cānib-i cenāb-ı evliyā-yı kirām ise mu‘āḳıb-ı mu‘āḳabı ve dāmād-ı Vānī olan Feyżullah mānend-i lafẓ-ı mefāza nāmzed-i nā-der-berāber olup evvelden āṣār-ı Feyżullāh’ı ve ṣānīden fiten-i ḳabż-ı nā-mütenāhī

pedīdār ve āḫir [662]-وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ- maẓharı ve ġayr-ı mesbūḳ bi’l-miṡl mübtelā-yı sū’i’l-ḳażā ve müsāfir-i dāru’l-cezā ve ilā yevminā haẕā baḳıyye-i fesād-ı zamānları daġdaġa-fersā-yı dimāġ-ı devletiyān olmuşdur. Fe-ḥamden ṡümme ḥamden, mubġiż-i ṭarīḳat-i merdān-ı Ḫudā olanlar müdemmer ve fürū‘-ı ḫabīṡeleriniñ daḫi kibārları esīr-i ṣıġār ve ṣıġārları pā-māl-i leked-kūb-ı rūzigār olup uṣūl-i kirām-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye ne maḳūle mükerrem-i kerāmāt-ı celīle olmuşlar ise fürū‘-ı laṭīfeleri daḫi muḥterem min ‘indallah ve mü’eyyed bi-ġayreti’ṣ-Ṣamedi’l-‘Azīz olmuşdur.

***همچنبن باد ابد الآباد بالنبی و آله الامجاد. ***

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

بسخن دعوئ حق را نتوان برد آز پیش

هر که سر در ره این کار کند منصور است

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گرچه دست اهل دولت هست در ظاهر بلند

دست ارباب دعا بالا ترین دستهاست

[662] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: “Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.”

Naḳlest ki

Vaḳ‘a-i vaḳī‘a-i Lüḥūmī’de ‘azlle te’dīb olunan rü’esā-yı ṭavā’if-i ‘asker sefer-ber olduḳda baḳāyā-yı ḫaẕele-i muta‘aṣṣıbe ile yek-dil olup Sulṭān Aḥmed-i Ṯānī’ye ‘arż-ı ḥāl-i müzevver edip bir sāde-dil pādişāh olmaġla bādī-i re’yde iclā-yı Ḥażret-i Çelebī-i mümā-ileyh fermān olunup lākin vāḳıfīn-i aḥvāl-i ḳażāyā-yı sābıḳa olan muḳarrebīn ḥüsn-i tedbīriyle ol sene-i mübārekede ḥacc-ı şerīfe tevcīh-i mehār-ı rāḥile-i himmet buyurulmaġla taḥvīl olunup ve vüzerā-yı reh-güẕārlarına ikrām ve emīrü’l-ḥacc ve emīn-i ṣurre ve ḫademe-i devlete iḥtirāmları sipāriş olunmuş iken yine ṭab‘-ı merdāneleri ve ġayret-i şīrāneleri taḥte’l-emr ḫılāf-ı inhā olmadan ibā etmekle **“**ما بدین امر کج، مبادرت امر حج نکنیم.**”** maẓmūnunu imżā ve bi-cümleti’l-levāḥıḳ ve’l-‘alā’iḳ Şām-ı Şerīf’e hicrete iḳdām taṣmīm buyurduḳları eṯnāda merḥūm u maġfūrun-leh şeyḫü’l-islām-ı sābıḳu’ẕ-ẕikr, ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerinden mektūb-ı nüvāziş-maṣḥūb vürūdu nev‘an teskīn-i tāb-ı ḥamiyyet-i Celāliyye etmesiyle bā‘iṯ-i hicrān-ı iḫvān u evṭān olan hicret dā‘iyesinden rū-gerdān ve ṭarīḳ-i ḥacc-ı şerīfe revān olmaḳ **[S.188]** nehżatıyla südde-i seniyye-i türbe-i pür-raḥmet-i cedd-i emcedlerine rū-māl-i ibtihāl ü dīde-sūd-ı ‘arż-ı ḥāl-i riḳḳat-me’āl ve tevdī‘-i şekībā-güdāz-ı ehl ü ‘ayāl eṯnāsında feryād u ġırīv-i mensūbān-ı ḫānedān-ı Ṣıddīḳī kār-ger-i ḳulūb-ı ‘āmme olup kāffe-i pīr ü civān bu maḳūle kār-ı nā-hencāra sebeb olanlarıñ tedmīr ü nekbetine derd-i dil ü eşk-i dīde ile dest-ber-dār-ı bed du‘ā ve ẕükūr u ināṯ āmīn-ḫ^{w}ān olup dā’ire-i ḥavālī-i āsitāne-i sa‘ādet, şūr-ı ḳıyāmet-ḫīz ü seyl-āb-ı ḥasret-rīz olmaġla Ḥażret-i Mucībü’d-da‘avāt u Muḳīlü’-‘aṯerāt serī‘an ve ‘ācilen āṯār-ı iṣābet-sihām-ı ricā vü niyāzların cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr edip mükerremen ve muḥteremen maḳarr-ı kerāmetlerine ric‘at buyurduḳlarında pādişāh-ı merḳūmuñ vefātıyla ‘alāḳa vü medḫal-dār-ı ihānet-i cānib-i evliyā olanlarıñ şīrāze-i

cem‘iyyetleri bi’l-cümle güsiste-tār ve perīşān-ı ṣadme-i inkisār ve zemīn-i būstān-ı devlet nev-nihālān-ı dāne-i maḥabbet ile tāzelenip ve çend māhe sāye-i ḥimāyet-māyeleri mefārıḳ-ı fuḳarā-yı ahālīden dūr olmaġla muṣāderāt u meẓālim-i ṭavā’if-i ehl-i ‘örfden ve istīlā-yı müteġallibe-i a‘yān-ı ġuṣṣābdan kārd be-üstüḫʷān-ı taḥammül edip her birleri dīde-dūz-ı rāh-ı intiẓār-ı teşrīfleri olmaġla ḳudūmleri ḳavālib-i diyār u ahālīye gūyā ḥayāt-ı tāze-baḫş u sermāye-i rāḥat u refāhiyyet olup ve lehce-dārān-ı inṣāf bu ḳıṭ‘a-i ġarrā ile terennüm-senc-i taḥdīṣ ü şükrān-gūyān-ı ‘aleyke ‘aynullah ve ṣavnuhu olmuşlardır:

(قطعه)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول]

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

انصاف بده ای فلك مينافام

تا زين دو كدام خوبتر كرد خرام

خرشيد جهانتاب تو از مطلع صبح

يا ماه جهانگرد من از جانب شام

(Beyt)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Güş eyleyicek müjde-i teşrīfini *ṢĀḲIB*

Dedi yerine geldi yine rūḥ-ı revānım

Ve hengām-ı ʿazīmet-i ziyāret-i Beytü’l-ḥarām’larında ẕāt-ı ḳulzüm-ṣıfātlarında süveydā-yı ḳalb-i ṣebāt-ḫāṣṣıyyetleri merkez-i dā’ire-i gird-āb-ı hümūm u ġumūm olmuş-iken nā-gāh rūy-ı tāb-nākleri mir’āt-ı beşāşet-i zā’idü’l-vaṣf ve pīşānī-i küşādelerinden nūr-ı inbisāṭ-ı tesellī-fermā lemeʿān-efzā olduġu sırr-ı ġarībi ʿadem-i vüsʿat-i vaḳtle ser-beste ḳalıp lākin emāretü’l-ḫayr ʿadd olunup fevḳe’l-me’mūl ve vefḳe’l-mes’ūl ṣaḥīḥan ve sālimen ve ġānimen vāṣıl-ı vaṭan ve mesned-zīb-i iġtinām-ı niʿam-ı gün-ā-gün olup ḥikāyāt-ı seyr ü seyāḥat-i Ḥaremeynü’ş-şerīfeyn ve īrād-ı ẓuhūrāt u füyūż-ı ġayr-ı müteraḳḳıbe buyurmaları ḫılālinde ke’īben ve ḥazīnen dīde-i giryān u dil-i nālānla vedāʿ-ı Kaʿbetu’l-ʿuşşāḳ-ı türbe-i muʿaẓẓama buyurduḳlarında bi’z-zāt ser-i muḳaddes-i Ḫudāvendigārī temeşşül buyurup ser-tā-be-ḳadem bereket-i dest-sūdlarıyla defʿ-i ʿavārıż u evcāʿ ve “ بوستان من غم مخور که از ابدال رجال بمهمات حط و ترحال مردی بمراد خاطر حزینت و همچنان دیگری بنظارت احوال اهل و عیالت تعیین فرموده اند. تو اندرین میانه خوشدل باش و خوش برو و خوش بیا.” nefes-i enfesleriyle tenfīs-i kürbet ü tebşīr-i pür-şefḳat buyurmaları bāʿiṯ-i ibtihāc-ı sābıḳ-ı nā-gāhī olduġun ḳable’l-istifsār şerḥ ü beyān buyurup ḫuṣūṣ-ı merḳūmda olan ḥayret-i ḥużżārı eżʿāf-ı mużāʿafa ve kendiler zīr-i ḳādime-i ḥimāye-i sīmurġān-ı Ḳāf-ı ḳurbetde seferen ve ḥażaren müstefīż-i āsāyiş-i şūrī vü maʿnevī olduḳlarına şükr ü taḥdīṯ buyurmuşlardır. Ve sā’ir fütūḥ-ı sefer-i Ḥaremeynleri rişte-keş-i terḳīm olsa ḥacm-i *Sefīne-i Nefīse* mücelledāt-ı ʿadīde olmaḳ iḳtiżā etmeğin ṭayy-ı ṭūmār-ı tafṣīl olundu.

اندك دلیل بسیار و مشتی نمونهٔ وار است.

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن]

رهبر کعبهٔ مقصود ثبات قدمت

قطع این راه محالست که سبکسیر شود

(دیگر)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

بشکر انکه ترا ره درین چمن دادند

مباش در پی تاراج بوستان زنهار

<u>Āvürde end ki</u>

Nevbet-i Sulṭān Süleymān-ı Ṣānī'de iḳtiżā eden nefīr-i 'āmda Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh daḫi bulunup lākin Dāru'd-devle-i Edirne ṣaḥrāsında ordu-yı hümāyūna mülḥaḳ olduḳlarında izdiḥām-ı aḥbāb u keşret-i fuḳarā ve ṣalābet ü cesāret-i sülāle-i Ḫudāvendigārī müşāhed-i ḥāzımān-ı devlet ü muḥtemel-i cem'iyyet-i rū-gerdānān-ı salṭanat olmaġla muvācehe-i cedd-i büzürgvārlarında iştiġāl-i da'avāt-ı nuṣret ü ẓafer-i pādişāhī üzere olup muṭayyebü'l-ḫāṭır mavṭın **[S.189]** u maḳarr-ı me'lūflarına ircā' eslem min külli'l-vücūh mülāḥaẓa olunup istimzāc-ı ric'at edenlere cümleye lüzūm-ı cihādı nāṭıḳ olan fermān mażmūnuyla muḳābele ve su'āl-i masḳaṭ-ı vücūb u tefaḥḥuṣ-ı sebeb-i men'-i ḫayr olunduḳda **"Kendilerden def'-i zaḥmet-i seferī vü celb-i du'ā-yı ḫayrlarıdır."** diye tevriye-i ḫaṭar-ı cem'iyyet-i mevhūme olunduġu istişmām olunmaġla āyīne-i żamīr-i ilhām-tenvīrleri mū-dār-ı inkisār ve ṭab'-ı laṭīf-i hemīşe-ḫurremleri mükedder-i iġbirār olup vücūh-ı ikrāmları daḫi çendān manẓūr-ı iltifātları olmayıp hemān-rūz nehżat-ı ṣavb-ı

Dāru’l-velāye buyurulup vaḳt-ā-vaḳt şevḳ-i cihād ḫāṭır-güẕārları olduḳda vāhime-i bāṭıla vü isā’et-i ẓunūna binā’en memnū‘iyyetleri medfū‘iyyetlerine güvāh-ı bī-iştibāh olmaġla **“ این قدر نا شناسان دوستان زود باشند که بغدر دشمنان مبتلا شوند و بدفع اهل حق باطل را جلب کنند.”** nefes-i bāriḳa-kirdārlarıyla ḫuṣūṣ-ı ma‘hūdda medḫalü’m-māları olanlarıñ cümlesi ḫırmen-i vücūd-ı sūḫte vü tīr-i düşmen-i dūḫte ve āb-ı rūy-ı devlet-i pādişāhı ḫāk-i inhizām-rīḫte ve kefere-i Nemçe’niñ Niş ve Vidin ve Üsküp ve Köstendil ḥavālīsine ḳadem-nihāde-i żabṭ olup pā-māl-i tāḫt u sūḫt etmelerine bādī olmuşdur. Ve eşnā-yı işti‘āl-i celāl-i merdānelerinde bir çāşt-gāh, ḥarem-serālarından müstaġraḳ-ı ālāt-ı ḥarb u eşvāb-ı sefer ve ẕü’ābe-i Mevleviyye’lerin zīr-i ẕeḳandan alıp irsāl-i ṭaylesānla ṭaşra çıḳıp **“فیما بین البابین بعد التردّد المعدود.”** sell-i seyf edip kenār-ı bāġçede vāḳi‘ bir dıraḫtı ḍarb-ı şedīdiyle miḳdār çār engüşt zaḫm-dār edip **“ برو ای سك سرمست و ببین!”** nuṭḳ-ı şerīfleriyle ḫatm-ı kār ve tebdīl-i cāme-i seferī edip maḳāmlarına teşrīfleri żabṭ ve tārīḫ-i vaż‘ olunup ẓuhūr-ı eşere intiẓār üzere iken cānib-i devletden menzil vārid olup müdebbirīn-i müdbirīniñ ḥīn-i ḍarbu’r-riḳābları ve zamān-ı remz-i ḳuṭbāneleri ittiḥād eylediği taḳrīrlerinden ẓāhir ve fecī‘a-i ḳatl ü tedmīrleri fī’l-ḥaḳīḳa cānib-i celāl-cenāblarından olup seyf-i siyāset-i mülūk-ālet-i velāyetleri olduġu bāhir olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنکه کستاخ آمدند اندر زمین

استخوان و کلها را تو ببین

Menḳūlest ki

Ṭā’ife-i ṭāġıyye-i Vānī-i Mānī ḳalem-rev-i Devlet-i ‘Oṯmāniyye’de mānend-i cerād münteşir olup mezāri‘-i ḳulūb-ı milele ilḳā olunan beẕr-i maḥabbetiñ maḥṣūl-i mu‘āmelesin ifsādla zamānemizi mā-ṣadaḳ-ı [663]-يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ- el-āyet edip mücāmelāt u muvāḥāt-ı dīniyye vü ṭıyniyye mu‘ādāt u muḫālefete mübeddel olmaġla ser-ā-ser Mülk-i Rūm dārü’l-mesāvī ve’l-‘inād ve ba‘de helāki’l-Vānī bir miḳdār āteş-i fitneleri ḫāmid ve ġār-ı dehenlerinde künām-gīr olan ṣu‘bān-ı zebān-ı zebāne-feşānları ṣāmit ü cāmid olmuş-iken Şeyḫ Meḥmed-i Mıṣrī (raḥmetullāhi ‘aleyh)iñ **“** ما مات الواني. بل سيظهر أشدّ من الأوّل**”** nuṭḳu ser-zede-i perde-i ḥavādiṯ ve pederi mübtelā-yı Vānī olduġu gibi Sulṭān Muṣṭafā daḫi meshūr-ı dāmādı olup Sulṭān Meḥmed vaḳtinde ve ‘aḳīb-i cülūsunda gūn-ā-gūn mekr ü fitnesi ẓāhire ve vaṭan-ı ḳadīmi olan Erzenu’r-rūm ṭarafına te’bīden def‘ olunmuş-iken [664]‘من جرب المجرّب حلت به الندامة.’ muḳaddemesin ihmālle yine devlete da‘vet ve ṣadr-ı fetvāya taṣdīr olunmaġla esās-ı ḳadīm üzere ṭaraf ṭaraf bünyād-ı kār-ḫāne-i ta‘aṣṣub u ızrāra şürū‘ ve şarṭu’l-vāḳıf ke-naṣṣi’ṣ-ṣāri‘den te‘āmī ve sālik-i ṣāri‘-i ġayr-ı meşrū‘ olup evḳāf-ı meşrūṭa ve biḳā‘-ı mevḳūfe-i fuḳarā-yı ṭarīḳati ecānib-i sūḫtevāta tevcīh edip gūyā ma‘āş u maḳāmları āḫara teveccüh etmekle bi’ż-żarūre sülūk-i ṭuruḳ-ı evliyādan taḫallüf ü inḥirāf ederler, mülāḥaẓa-i fāsidesiyle evlād-ı kirām-ı evliyā vü fuḳarā dergehlerin müzeyyef ve meksūru’l-ḫāṭır u maḥrūmu’l-‘ayş edip ve evlād-ı ‘iẓām-ı Ḫudāvendigārī’niñ ṭaraf-ı Devlet-i ‘Aliyye’den medār-ı tevḳīr-i imtiyāzları olmaḳ üzere min ġayr-i ṭalebin eyledikleri i‘tibār-ı pāye-i Ḳudüs ref‘ olunup sā’irleriyle tesviye olunmaġla ḳanā‘at etmeyip Medrese-i Sulṭān Veled’i ve buḳ‘a-i Ḳaraṭāy’ı ṭalebe-i ekrād u etrākden bī-ẕāt u zamān birer şaḫṣa tevcīhle muṣırr-ı ‘aḳīde-i fāside-i ızrār olduḳda Ḥażret-i Çelebī-i ṣāḥib-himmet daḫi **[S.190] “** نحن قوم لا نعتبر في ذواتنا باعتبار المعتبر وجوداً وعدماً**”** maẓmūnuyla ‘āmil ü müteġāfil ve belki ġāṣıb-ı nān-

[663] Abese Sûresi, 80/34. Âyet: “İşte o gün kişi kardeşinden kaçar.”
[664] Zebîdî, *İthâfü’s-sâdeti’l-müttekîn bi-Şerhi İhyâ’i ulûmi’d-dîn,* c. I, s. 511.

pārelerine ta‘yīn-i rātibe ve süknā vü kisve iḥsānıyla ta‘zīz bi’l-kerem eyledikleri cevāsīs-i aḫbāru’l-aḫyār olan eşrārıñ si‘āye-i şerāre-feşānıyla kendiye ‘aks edip tehevvür ü te’eşşürü ḥasebiyle ta‘mīḳ-i tedbīr-i taḫrīb-i ḫānedān-ı Ṣıddīḳ’a tertīb-i muḳaddemāt-ı mümevvehe-i safsaṭa siyāḳında pādişāh-ı merḳūma āsitāne-i Ḫudāvendigārī’niñ mecma‘-ı tefārīḳ-i ẕī-ḳıyem ü maḫzen-i kütüb-i nefīse vü maḥall-i evḳāf-ı keşīre olduġun īrād ve ḥıfẓ-ı īrād u żabṭ-ı maṣraf ve ḥirāset-i kütüb-ḫāne ve neẓāret-i tefārīḳ-i ‘acībe siyāḳında tevliyet-i āḫara ve çelebiyān u fuḳarāya sedd-i ramaḳ veẓā’if verilmek üzere ta‘biye-i āb-ı zīr-i kāh u taḥvīl-i meşreb-i sāde eylediği evānda muḳaddime-i fetret-i zevāli ẓuhūr ve veḳāyi‘-nüvīsān-ı devletiñ tafṣīl eyledikleri üzere kendi ve etbā‘ u eşyā‘ ve pādişāh-ı ḫālī-derūnuñ ḥālini tebāh ve vāḳıa‘ların erbāb-ı ġaflete ḳıṣṣa-i intibāh etmişdir. Ve mevāḳi‘ ü medāric-i devlet ol gürūh-ı mekrūhuñ ciyef-i vücūdlarından tanẓīf ü taḫliye ve aṣḥāb-ı istiḥḳāḳla taḥliye olunduḳda ni‘me’l-bedelān olan ricāl-i merātibiñ evvel-i vaż‘-ı ḳalemleri anlarıñ ref‘-i bida‘-ı ciyef-i vücūdları olmaġla yine pāye-i i‘tibār ve medrese vü buḳ‘aları ibḳā olunup ref‘ edenler merfū‘ u ifnā olunmuşlardır ki zamān-ı işti‘āl-i fitnelerinde her raḫne ki ẓuhūr etse **”دولت ما خداداد است. حاشا که از دست بیداد مشت خار و خس زوال پذیرد.“** nefes-i tesellī-baḫşları bi-‘aynihi cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz ve rūz-be-rūz anlar tenezzül-i derekāt-ı zevāl ve bunlar kemā-kān müteraḳḳī-i derecāt olmadadırlar. Bi-mennihi ve keremihi. Ve medreseleri āḫara tevcīh olunduġu mesmū‘ları olduḳda naẓm u şi‘re sebḳ-i meşḳleri nā-şenīde iken bi’l-bedāhe ṣudūr eden kelime-i bī-ḫodāne muvāfıḳ-ı ḳānūn-ı şi‘r ü münāsib-i ḥāl-i vāḳi‘ olmuşdur ki bu beyt-i şerīfdir:

(بیت)

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

ما صوفیان راهیم این صفه جای ما بس

ار مدرسه نباشد گنج فراغتم بس

Nükte

Müftī-i mācin ü memḳūtuñ istīlā vü taġallübü ṭavā'if-i 'ulemā-yı pāy-i taḫtıñ cānlarına kār edip meşāyiḫ-i ṭuruḳdan istimdād eylediklerinde " کار بنوبت است. وانی ‘unvānıyla nuṣḥ ve iş'ār-ı "بنوبت ما و ثانی بحصۀ شما افتاده است. صبر باید که الصبر مفتاح الفرج. menşe'-i ibtilā olunmuşdur. Zīrā ibtidā-yı ẓuhūr-ı Vānī'de cümleten muḥāfaẓa-i maḳām ḥasebiyle sükūt u imsāk-i nuṭḳ-ı ḥaḳ edip ve ḫıdmet-i te'yīd-i evliyāda ḳuṣūr ve nuṣret-i ḥizbullāh'da fütūr-nümā olmalarıyla [665] 'من أهان لي ولیاً فقد بارزني بالمحاربة.' mışdāḳınca meydān-ı ma'reke-i evliyā ü a'dāda kenāre-güzīn-i temāşā ve nehy-i münker-i ihānet-i münkirde tehāvün-künān olmalarıyla fırḳa-i fuḳarānıñ mübtelā olduḳları beliyyeniñ miṣliyle mücāzāt-bīn olmuşlardır. Fī'l-ḥaḳīḳa, kibār-ı ṣudūr-ı 'ulemā değil belki ednā-pāye-i müderrisīn ile müteşeyyiḫ Vānī'de muḳāvemete zehre-i iḳtidār olmadıġından mā'adā Mu'teziliyyü'l-meẕheb eşḫāṣ-ı 'adīdeden ġayrı müteḳaddimīn ü müte'eḫḫirīn selāṭīn-i evliyā vü esāṭīnü'l-hüdānıñ rüsūm-ı ḥasene ve āyīn-i müteberrikelerine kimesne daḫl u ṭa'n etmemiş iken 'alā rü'ūsi'l-menābir, muhācāt ve mesāvī-i aḫyāra cesāret eden daḫḫāl-i deccāl-reftāra müsā'ade-i ihmāl eğerçi cevābü'l-aḥmaḳ es-sükūt ile 'āmilīne mülāyimdir, lākin muḳīmīn-i maḳāmāt-ı nehy-i münkere münāsib olmadığı beyyin bi-nefsihidir. Ve daḫi def'-i ġā'ile-i mekr ü ġadr-i Vānī-i ṣānī içün 'alā nehci'l-müdārā mürāca'at her çend ma'rūż-ı pīşgāh-ı 'ulüvv-i cenābları olduḳça

[665] Begavî, *Şerhu's-sünne*, c. V, s. 22; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, c. VIII, s. 221; Ebû Nuʿaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, c. VIII, s. 318.

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

سر ما فرو نیاید بکمان ابری کس

که درون کوشه گیران ز جهان فراغ دارد

mażmūnuyla sedd-i bāb-ı tedārük ve te’kīd-i ‘aḳd-ı ‘ahd-ı tefvīż ü tevekkül ederler idi. Ve mekr-i bī-vechlerin berāber-i kerem i‘tibār buyurup beyne’l-müdāfa‘a ve’l-mürāca‘a teraḳḳub-ı ‘āḳıbet-i iḫtibārı iḫtiyār edip bu ebyāt-ı ḥaḳā’iḳ-simātıñ intiẓār-ı ẓuhūr-ı āṣārını düstūru’l-‘amel etmişler idi:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای دریده پوستین یوسفان

گرك بر خیزد ازین خواب گران

کشته گرگان یك بیك اعدای تو

می درانند از غضب اعضای تو

زان لعب خواند است [S.191]دنیا را خدا

کین جزا لعب است پیش آن جزا

این جزا تسکین جنك و فتنه است

آن جزا اخصا و این چون ختنه است

Fā'ide

Zihī ta'miye-i daḳīḳa-i ḳudret ü ḥabbeẕā bū'l-'aceb-i elġāz-ı daḳīḳ-i ḥikmetdir ki cümle-i zamānda ehl-i Ḥaḳ meydān-gīr ve muḫālifīn ḳayd u bend-i ḥıẕlānda esīr ola gelmişler iken eğer devre-i nebī ve eğer nevbet-i velī olsun yine baḳāyā-yı süyūf-ı ġayrete kelāl ṭārī olmayıp ke-evvel merreten ve esbaḳ kerreten ṣābit-ḳadem-i ṣaff-ı hücūm olduḳları muḳteżā-yı ibrām-ı ḳażā vü müceb-i temkīn-i ḳadr ẓāhir olduġu gibi müdde'ā-yı kemāl-i maḳbūlānı ṣāhideyn-i māhideyn tenāsüb ü tenāfür ile iṣbāt ve gürūh-ı mekrūha kerhen ve ṭav'an irā'et-i āyāt-ı i'cāz u ilzām olduġu daḫi meşhūdun-'aleyh-i ebyāt-ı ātiyedir.

فأرجع البصيرة هل ترى فيها من قصور؟

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر خفاشیرا ز خورشیدی خوریست

از دلیل آمد که آن خرشید نیست

نفرت خفاشکان باشد دلیل

که منم خورشید تابان جلیل

گر گلابی را جعل راغب شود

آن دلیل نا گلابی میکند

گر شود قلبی خریدار محك

در محکئ آن در آید نقص و شك

با زبان معنوی گل با جعل

این همی گوید که ای گنده بغل

گر گریزانی ز گلشن بی گمان

هست آن نفرت کمال گلستان

یك نشان آدم آن بود از ازل

که ملائك سر نهندش از محل

یك نشان دیگر آنکه آن بلیس

ننهدش سر که منم شاه و رئیس

هم سجود آن ملك میزان اوست

هم جحود آن عدو برهان اوست

هم گواه اوست اقرار ملك

هم گواه اوست كفران سگك

Naḳlest ki

Sipihr-i sifle-perver “Ḳalaylıḳoz” laḳabıyla meẕkūr bir kem-gevheri bi’l-istidrāc ṣadr-ı vekālet-i kübrāya taṣdīr edip ol kem-‘ayārıñ meğer derūnunda Ḥażret-i Çelebi ḥaḳḳında ġıll u ġışş-ı sābıḳı olup ve ol evānda mürebbī-i Vānī-i Mānī olan maḳtūl Ḳara Muṣṭafā Paşa-zāde vālī-i Ḳaraman ve anıñ daḫi mehābet-i Ḥażret-i Bostān ile ġaṣb u nehbden yed-i ta‘addīsi kūtāh olmaġla ṭaraf-ı şerīflerine ‘uḳde-i ḫafiyyesi bulunup bunuñ ‘arż-ı bī-‘ırż u pür-ġarażı ve anıñ fermān-ı maẓlime-i mefsede-cünbānıyla Ḳıbrıs Cezīresi’ne nefy olunup lākin yirmi bir gün mürūrunda menḥūs-ı merḳūm ol mesned-i sa‘ādetden menkūs u ma‘zūl ve min cinsi’l-‘amel, cezā-yı cezīre-bendile meczī olduḳda ni‘me’l-ḫalef bi’se’s-selef olan Baltacı Meḥmed Paşa taṣdīr olunduḳda evvel vaż‘-ı ḳalem-i naṣfet-‘alem ü fütüvvet-raḳamı ıṭlāḳ-ı Ḥażret-i Çelebi kār-ı ḫaṭīrine olup maṭrūd-ı ma‘hūd-ı ‘āmme-i fuḳarā-yı ṭarīḳatiñ mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ḥüzn ü inkisārı ve cellāb-ı da‘avāt-ı müstecābe-i nekbet-efzāsı olduġu ve mes‘ūd-ı ṣāḥibü’l-fütūḥuñ müsteclib-i āṣār-ı behiyye-i teveccüh-i ḳulūb-ı erbāb-ı ḥāl ve müstes‘id-i meyāmin-i imdādāt-ı rūḥāniyyet-i ricāl olduġu nümū-dār-ı ‘ayār-ı ẕātları olup ġaddārıñ ḳalay-ı āb-rūy-ı devlet-i müste‘ārı rīḫte ve hemān cevz-i pūsīde ḳalıp ve dīn ü devlete şāyeste bir ḫıdmet-i ḫayra istiḫdāmdan maḥrūm ve ẕikr-i fażīḥati mecālis-i ‘āliyede meş’ūm olmuşdur. Ve kerem-kārıñ revnaḳ-ı sa‘ādeti rūz-be-rūz efzūn ve fütūḥ-ı celīlesi ve ẕikr-i ḫayrı iḥāṭa-i dā’ire-i vaṣftan bīrūn olmuşdur. Nitekim maḥallinde basṭ olunur:

-قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ -[666] ويجزى بما عمل في العاجلة وآجلته. إنه هو الديان الحكيم.

Ve mīve-i telḫ-i dıraḫt-ı şe'āmet daḫi vilāyet-i Dāru'l-velāye'den ma'zūl ve fer'-i ḫabīṯ-i Vānī olmaġla ser-ḥadd-i Van'a medfū' ve ẕikr-i cemīlden bī-behre ve iṯr-i ḫayrdan 'aḳīm olmuşdur. Ve a'ceb-i 'acāyib-i aḥvāldendir ki aṣlı ma'lūmu'l-mefāsid olan fer'-i ḫabīṯ, mürtekib-i cümle-i kebā'ir ü meẓālim olduġu mu'āyin-i 'ālemiyān iken 'ibādullāha taslīṭ ve memālik-i 'adīdeniñ velāyeti ile teşrīf olunduḳdan ṣoñra yine ümmīd-i niẓām u te'yīd olunmaḳ 'aḳlen ve naḳlen muḥāl ve recāü'l-ḥalāvet mine'l-ḥanẓal olduġu melḥūẓ-ı müdde'iyān-ı ḫayr-ḫ[w]āhī-i dīn ü devlet olmaya!

(بيت)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

قضا اوّل كند چشم خرد كور

پس انكه ميكند بر عاقلى زور

Ve müddet-i iḫtibār-ı merḳūmları resīde-i çil rūz olmaġla " بعد چلۀ سفر كذشت. ازين مدت حضر است" buyurup imtidād-ı ḥużūrlarına **[S.192]** işāret-i 'aliyyeleri kemā-eşāre āşikār olup müsāfir-i dāru'l-ḳarār olunca bir daḫi sefere ḥareketle zaḥmet-keş olmamışlardır. Ve eşnā-yı iclālarında furṣat-yāb ve 'ammīleri Celāl Çelebi on sekiz gün seccāde-nişīn-i meşīḫat olup itmām-ı rüsūm-ı meşīḫat değil belki ḫarc-ı maṭbaḫ-ı āsitāneden iẓhār-ı 'aczi ve ittifāḳ-ı fuḳarā ile Çelebi Ṣadreddīn maḳām-ı vālid-i mācide iḳāmet olunup ba'de'l-ıṭlāḳ, yine taḫt-gāh-ı ḫilāfet-i Mevleviyye kendilere

[666] İsrâ Sûresi, 17/84. Âyet: "De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir."

müsellem ve maḫdūm-ı ekrem pā-keşīde-i kemāl-i edeb olduḳda " حاشا كه بوستان حيز ‘unvān-ı isti‘fā-āmīziyle iḫtiyār-ı kūşe-i ‘uzlete raġbet-nümā olduḳlarında Ḥażret-i Ṣadreddīn daḫi keff-i pā-yı ġurbet-peymālarına rūy-māl-i ḍarā‘at u dīde-sūd-ı ibtihāl olup " چه در زمان جناب. نه صاحب. بنده ديده بان و جاروبكش مقام بود ḫüsn-i i‘tiẕārıyla vālid ü veled beynlerinde nāz u niyāz vuḳū‘u maḫdūmī-i sāmī-ḳadriñ velāyet-i ‘ahdle ser-efrāz olmalarına ve maẓhar-ı kemāl-i teveccüh-i ḫāṭır-ı feyż-me’āşirleri olmaġa bā‘iṯ-i ḳavī olmuşdur. "صدر دين اشغال كند! والد ماجد صاحب مقام ديگر نخواهد بود.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بوستان عاشقان سر سبز باد

آفتاب عاشقان تابنده باد

Dīvān-ı Kebīr-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)den bu beyt-i şerīfle istişhād buyurup " بنده يك غنجهٔ نشكفته ازين گلستان و سيبى نارسيده ازين بوستان و يكذرهٔ نا چيز پيش edā-yı bī-ḫ^{w}īşāneleriyle teşmīr-i sā‘id-i ḫıdmet ü taḳrīr-i maḳām-ı ḫilāfet edip manẓūr-ı cān u dil-i peder-i vālā-güher ü kāffe-i erbāb-ı naẓar olmuşlardır. اين مهر درخشان است. اميد استكه بنسيم همت و پرتو ترتيب شكفته و رسيده باشد و بگرميت جذبه از حضيض بشريت بذروهٔ قربت ترقى كند."

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خاك شو تا توتیای دیدهٔ بینا شوی

توتیا چون خاك شد بر دیدهٔ بینا نشست

Menḳūlest ki

Nev-bahār-ı feyż-i rūḥāniyyet-i Ḫudāvendigārī neẓāret-fermā-yı gülşen-i semā‘-ı bā-ṣafā olmaḳ tebāşīr-i ṣubḥ-ı beşāreti maṭla‘-ı ḫurşīd-i mükāşefe olan vicdān-ı levāmi‘-iḳtirānlarından pedīdār-ı işāret olup tārīḫ-i naġmeniñ bir rūz-ı fīrūzunda meydān-ı çil-tenāna cem‘-i ‘aynu’l-cem‘-i fuḳarā buyurup meşḳ-ārā-yı ḥareket-i devriyye-i āyīn-i ḥālet iken on sekiz ‘aded tennūre tedārükine tenbīh buyurup ba‘de’t-temkīn ve’l-idmān ve ‘aḳībü’t-tertīb ve’l-itmām icrā-yı rüsūm-ı ḳadīme-i semā‘ u ṣafāya ṣādır olan emr-i ‘ālī vārid ve ‘uşşāḳ-ı me’mūrīn daḫi ḥāżır olup ‘aḳd-ı meclis-i pīşīn olduḳda ekdār-ı eyyām-ı ḫāliye mānend-i a‘mār-ı muta‘aṣṣıbe münḳalibe-i hebā vü telāfī-i mā-fāt-ı evḳātla muġtenim-i envā‘-ı ẕevḳ u ṣafā ve beşāret-i ‘Abdulḥalīmī ve işāret-i Bostān cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr olduḳda müsta‘iddīn-i müteşekkirīn tehniye-i fütūḥ ba‘de’l-ḳurūḥ mażmūnunda herkes ḥasbe’l-biḍā‘a naẓm-ı taḳrīżāt u ‘arż-ı ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrları edip mütemetti‘-i enfās-ı nefīse vü mütena‘‘im-i enẓār-ı ḥaseneleri ve bu faḳīr-i bī-māye daḫi şemere-i fu’ād-ı ġam-mu‘tādım olan çend beyt-i derdmendāneyi mānend-i berg-i sebz-i dervīşān ol bostān-ı ‘irfān pīşgāhına ke’l-kemmūn ile’l-Kirmān ref‘ eylediğimde ṣıla-i cevāhir-i da‘avāt-ı ḫayriyyeleri ta‘mīr-i ḫāṭır-ı kesīr ü iksīr-i ḥüsn-i ḳabūlleri ser-bülend-i tevḳīr buyurmaġla ebyāt-ı meẕkūre żamīme-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır:

روّح الله روحه وأفاض على الطالبين فتوحه آمين.

(از ان فقیر پر قصور)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بهار بوستان دوستانست

ز زور نشئهٔ گل دلستانست

گل و بلبل بیاری عهد بستند

یکی نایی و دیگر دف زنان است

سماع با صفای مولویرا

صلای اگهان بوستان است

درین فرصت نی و میرا بهم کن

که وقت عشرت آخر زمان است

بباید دست افشان پای کوپان

هر انکو در ازل زین گلستانست

نداند زاغ قدر عیش خوش را

که این دولت نصیب بلبلانست

چه جای روضهٔ رضوان که ثاقب

جهان امروز صد رشك جنانست

و بتوفیق حضرت باری و یارئ همت مردان، این خاکپای و سرگردان هنوز از سیاحت بدار کرامت آمده بودم که فتح و قرائت امر عالی و گلبانك تهنیه کشیدن عین الجمع فقرا ودست بوس [S.193] اخوان الصفا و گلبانك میمنت قدومم بیك شام صبح وطن مشام اتفاق افتاد و طریقتی امیر ده ده نوازش بسیار فرمود و بیمن قدوم نسبت کرد و این کستاخ سر تا بقدم را همان روز و آن شبکه افتتاح سماع با صفاد بود. دستور دخول حلقهٔ چرخزنان بخشیدند و در گرد سر آن شمع عالم افروز پیروانگی تشریف دادند و بحمد الله تعالی و شکر احسانه بذوق اسرار آن ادوار عرفان مدار متنعم گشتم و در خدمت فقرا بر خوردار شدم.

المنة لله تعالی وتقدّس والهمة لأولیائه ما دارت الأفلاك والأملاك ودامت الأشواق والأذواق.

(از ان حضرت قدس سره المنیر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

أبشروا یا قوم هذا فتح الباب

قد نجوتم من شتات الاغتراب

افرحوا قد جاء میقات الرضا

من حبیب عنده أم الکتاب

قال لا تأسوا علی ما فاتکم

إذ بدا بدر خروق للحجاب

(وله قدّس سرّه)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فاع]

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

حقا که سماع ما ببازی نبود

سریست حقیقی که مجازی نبود

آنها که سماع ما ببازی شمرند

مردار بود که هیج نمازی نبود

Ve Dahi

Bu bende-i kemīne, ric‘at-ı sefer-i Ḳıbrısiyye’lerinde müstaḳbilīn-i iḫvān silkinde muntaẓam olup ṣubḥ u ṣām mülāzım-ı ḫıdemāt-ı ‘aliyyeleri iken vezīr-i rūşen-żamīr-i ṣadāḳat-semīr cenābına tehniyet-nāme-i ṣadāretlerin terḳīm emr buyurmaġla iṭā‘a-i ḥasbe’l-istiṭā‘a ile taḥrīr ve irā’et olunduḳda “ این اسلوب ارباب انشاست و حاشیه اش بر نمط لهجۀ ما باید نوشت. پس بنویس که این دغدغه را تو باعث بودی. قضیۀ مرا مرا یاد کن و بیارئ توفیق باری عز اسمه از جانب جنابت دفع شد و گرنه کار مشکل بودی. برین عنایت شکرانه واجبست.” emr-i lāzımu’l-ittibā‘ları üzere taḥşiye olunup irsāl buyuruldu. Lākin bu ḥāşiye-i mebnī ‘ale’l-ḥikāye ḫavāṭır-ı ḥużżārı mūla‘-ı istifsār eylediği mir’āt-ı ḳalb-i şerīflerinde nümāyān olmaġla müşīr-i müşārün-ileyhiñ sābıḳan mīr-i āḫūr-ı şehriyārī olup me’mūren ba‘ż-ı ḫıdemātla Dāru’l-velāye-i Ḳonya’dan ‘ubūru eṣnāsında mihmān-ḫāne-i ‘āmme olan dār-ı sa‘ādetlerine nüzūl edip kemā-hüve ḥaḳḳuhu mīzbānī-bīn ve ṣıdḳ u ḫulūṣla ‘araḳıyye-pūş-ı Mevleviyye olup ve bi’d-defe‘āt, feryād-res-i derdmendān-ı mużṭarrīn olan himmet-i ‘aliyyeleriyle ızṭırābı def‘ olunup ve kirāren ve mirāren berekāt-ı intisāb-ı dergehlerin müşāhede etmekle mürūrundan

bir nevbetde ikrāmen nüzhet-gāh-ı Merām'da kendiye żiyāfet olunup encām-ı ikrām ve hengām-ı vedā'da dest-būs-ı Ḥażret-i Çelebi żımnında Ḳalaylıḳoz iḳbāli içün Fātiḥa ricāsıyla ilḥāḥ etdikde üç def'a def'le merfū' olmayıp maġlūb-ı ḥırṣ-ı memnū' olmaġla **"برای تطییب شما و آزار خویش روا داشتم."** mażmūnuyla keşf-i me'āl ü müsā'ade-i ḥāl buyurmalarıyla iḫṭār u teẕkīrdir ki **"Anlarıñ şefā'at-i nā-becāları bu ḫuṣūṣa muḳaddime olmuşdur."** diye perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı ġā'ile-i istifsār olmuşlardır. Ve daḫi mektūb-ı tehniye-maṣḥūbları ile ric'at eden beşīr-i ıṭlāḳa lisānı ba'ż-ı ḫuṣūṣ sipāriş buyurup ẓuhūr-ı eşerinden imtidād-ı intiẓār etbā'-ı bendelerine daḫi bādī-i fikr olup **"'Acabā sebeb-i mekş 'adem-i müsā'ade-i ricāl-i devlet midir?"** diye endīşe-nāk iken **"اندیشه مکن! کار بکاهست. لکن اسبان منزل بی تابست."** nuṭḳ-ı şerīfleri kemāl-i şiddet-i ṣavtlarıyla **"تازیانها بزنید و تیز آیید."** diye ulaḳlara nidā buyurduḳlarından miḳdār-ı yek sā'at mürūrunda eşer-i nidāları pedīd ve buyurduḳları gibi bār-gīrleriñ ża'fı bā'iş-i buṭū' u mekş olduġun naḳl eylediklerinde ḥaḳḳu'l-inṣāf derūnlarda ḫalecān-fersā olan baḳıyye-i tereddüd münḳalib-i şeġaf ü teveddüd olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی سبب بیند چو دیده شد گذار

تو که در حسی سبب را گوشدار

انکه بیرون از طبایع جان اوست

منصب خرق سببها آن اوست

Ve Daḫi

Aḥbāb-ı ṣadāḳat-me’ābdan bir münʿim-i muḫliṣ, ʿaynu’l-cemʿ-i fuḳarā ile Merām’a daʿvet eyledikde rūz-ı icābeti baʿde’l-ġadduhu te’ḫīrle cevāb vermekde dāʿī tesvīfe ḥaml edip muġber olduġu vesāṭet-i ḫavāṣla iʿlām ve te’ḫīr-i ḫayr-ı taʿmīr-i ḫāṭır-ı kesīrinde beyān-ı müceb-i niyāz olunduḳda “ [١٩٤.ص] **مراد تأخير تعلل نيست. بلكه علتش سماويستكه فردا سه نازله ايست: يكى بفناء دروازۀ چشمه و ديگر بخانۀ مثنويخوان زاده و سيوم برهگذار مرام.**” tafṣīli ile müşkil-küşā-yı dāʿī vü rācī olup fī’l-ḥaḳīḳa, rūz-ı ferdā ʿaẓīm berḳ u bārān olup ṣavāʿiḳ-i ṣelāṣ maḥāll-i taʿyīnlerine nāzile olduġu muʿāyene olunmuşdur.

سبحان من أنزل علم النوازل في قلوب خواصه الأعالي قبل الانزال ومنّ عليهم بتدارك صفاء الأوقات والأحوال.*

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

كوشه گيران كامياب از عالم بالا شوند

فكرها در كوشه گيرى آسمان پيما شوند

Naḳlest ki

Zamān-ı Devlet-i Selçuḳiyye’de merḥūm u maġfūrun-leh Sulṭān ʿAlāaddīn cenāb-ı ḫayrāt-niṣābınıñ eṣer-i ḫulūṣ u irādeti olan Ḳubbe-i Ḥaḍrā-yı türbe-i

muḳaddese-i Ḫudāvendigārī baḳıyye-i mefāsıd-ı iġrā-yı Ḳāḍı-zāde ile vaḳ‘a-i taḥrīk-i ṣandūḳa-i münevverelerinde bir miḳdār münṣaḳḳ olup ve nevbet-i Ḥażret-i Çelebī-i mūmā-ileyhde vāḳi‘ olan zelzele-i ‘aẓīmeden ekşer-i ma‘mūreniñ ḫarābı ḫavf olunur iken ol ḳubbe-i günbed-eşīr-i ḳımmeden mā‘adāda ḳaṭ‘ā eşer-i żararı ẓāhir olmayıp ve ẓāhirinden bāṭınına sirāyet etmeyip gūyā ser-i ḳubbe-i ġavş-ı a‘ẓamīden külāh-ı sebzī düşmüş gibi olduġu ba‘de’t-tefaḥḥuṣ ma‘rūż-ı ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrları olduḳda **”انهدام او بانهدام قبهٔ زمردین برابر و جد امجدم برای حمایهٔ همسایگان کلاه قبهٔ خویش فدا فرموده است.“** buyurup kendi māllarıyla tecdīd murād edip lākin āşār-ı mülūkden olmaġla ma‘rūż-ı ‘atebe-i sulṭān olup ṭaleb-kār-ı iẕn-i ta‘mīr olduḳlarında merḥūm Sulṭān Muṣṭafā **“Anlara intisāb-ı nesebiyyeleri kāfīdir. Bu ḫıdmet-i ta‘mīr daḫi bizleriñdir ki Sulṭānü’l-‘ārifīn’e vesīle-i intisābımız olsun.”** diye ke’l-evvel ta‘mīrine tenbīh buyurulmuş iken mesned-ārā-yı vekālet-i kübrāları olan ‘Ammī-zāde Ḥüseyin Paşa ḥażretleri üç def‘a ḫāk-i pāy-būs-ı taḫtları ve ez-dil ü cān ol ḫıdmet-i pür-ḥürmet kendiye iḥsān buyurulmaḳ ricāsında iḳtirāḥ-nümā olmaġla anlara ferāġat olunup ve ol vezīr-i āṣaf-naẓīr ü felāṭūn-tedbīr fī’l-aṣl peder-i vālā-güherleri Köprülü Ṣadr-ı A‘ẓam Meḥmed Paşa’nıñ birāderi Ḥasan Aġa ile şeyḫ-i mevlevī-ḫāne-i Bāb-ı Cedīd olan Ḳārī Aḥmed Dede ḥażretleriniñ bī‘at-kerde vü ‘araḳıyye-pūşlarından olmaġla vāḳıf-ı ādāb-ı ṭarīḳat olup ve Bostān Efendi ḥażretlerinden daḫi niyāzmend-i müsā‘ade olup ve kendileriñ inḥirāf-ı derūn-ı ġayret-meşḥūnlarından hirāsān ve ṭayyib-i ḫāṭır-ı feyż-me’āşirlerinden cūyān olmaḳ üzere neẕr-i Mevlevī olan on sekiz ‘aded kīse ve üç kīse daḫi ḫırḳa-bahā-yı fuḳarāyı niyāz-nāmeler ile firistāde-i ṣavb-ı sa‘ādetleri eyledikde **“ اگر ایشان خدمت مالی کنند، فقیر را نیز بجسم و جان در تکمیل آن خدمت آرزوی مشتاقانه است.”** maẓmūnuyla iktifā buyurup mine’l-evveli ile’l-āḫir, miyān-ı ḫıdmet-güzārānda ḫıdemāt-ı münāsibeleriyle ve fuḳarā-yı ‘ameleye iḥsān-ı firāvānla evḳāt-güẕār olmuşlardır.

Meğer ol ḳubbe-i refī‘a, hemān ser-i ḳubbe-i enderūn-ı türbe-i şerīfeden külāh-āsā rif‘at-efzā imiş. Yine ol sebz-pūş-ı ser-sebz-i külāh-ı rif‘at-destgāh olduġuna müstemidd-i sāye-i ‘ināyet-māyesi olan derdmend Dervīş Ṣāḳıb daḫi tārīḫ-senc olup maḥżā ṭufeyl-i ẕikr-i cemīlleri olmaḳ ümīdiyle tażmīn-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır. Mes’ūldür ki erbāb-ı naẓar ḳuṣūrundan iġmāż-ı ‘aynla memnūn-ı nīm-nigāh-ı kerem-i ḫayr du‘ā buyuralar! Āmīn bi-ḥürmeti Seyyidi’l-mürselīn!

(Tārīḫ-i Tecdīd-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı Ḥażret-i Mevlānā (Ḳuddise Sırruhu’l-a‘lā) Ez-Ān-ı Ṣāḳıb Dede (‘Ufiye ‘Anh))

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Edip tecdīd-i ‘ahd-ı köhne yine sırr-ı Mevlānā
Ser-i ‘uşşāḳa oldu sāye-güster Ka‘be-i ma‘nā

Verip āsāyiş-i nev dest-i ḥasret-geşt-i dīdāra
Pür oldu tāze dāġ-ı reşk-ile nüh künbed-i pehnā

Kerāmet gösterip ya‘nī cenāb-ı Ḳubbe-i Ḫaḍrā
Göründü şekl-i evvelde temeṯṯülden edip mebnā

Göreydi münkirān-ı ḥaşr-ı ecsād ol temāşāyı
Edip iḳrār derlerdi belī el-ān āmennā

Ne ḳubbe bir ser-āmed serv-i ṣaḥn-ı ravża-i rıḍvān

Ki dervīşānı etmiş sāyesi ser-sebz-i istiġnā

Ne ḳubbe **[S.195]** tūde-i küḥl-i cevāhir dīde-i cāna
‘Aceb mi olsa dā’im naṣb-ı ‘ayn-ı merdüm-i dānā

Medār-ı mehçesi züvvārına ‘ayn-ı ‘ināyetdir
Velī ehl-i seyāḥatde ḳanı bir merdüm-i bīnā

Ḥaḳīḳatde odur el-ḥāle Ḫızır-ı mecma‘u’l-ebḥur
Ki olmuş teşne-i cām-ı cemāli pīr ü hem bernā

Felek fevḳinde çetr ü aḫter anıñ sīm-i zer-dūzu
Odur ṭāḳ u revāḳ-ı taḫt-gāh-ı şāh-ı “kerremnā”

Zemīni çün maḳām-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber’dir
Yeridir her zamān olsa muḳīmi gibi müsteġnā

Olunca mālik-i gencīne-i ‘irfān o yek ḳubbe
Niçün etmez gedā-yı ṣad-hezārı yek-be-yek iġnā

Esās-ı ḫāne-i hem-sāyegān olduḳda pür-lerze
Fedā-yı cümle olmaḳ üzre etmiş kendiyi ifnā

Değildir zelzele şūr-ı tecellīdir ḫarāb eden
Derūnu eymen-ābād u birūnu ḳulle-i Sīnā

Ne rif‘atdir ki ḫıdmet-kārı ola ṣāḥibü’d-devle
Ne ‘izzetdir kim ola himmet-i vālā-yı şeh binā

O ḳudsī meşhediñ ta‘mīrini minnet bilir cāna
Dü ‘ālemde mu‘ammerlik nedir fehm eyleyen cānā

Ederdi cevher-i cāndan anıñ her ḫıştını mi‘mār
Olaydı ḥacle-i cānāna maḥrem cān-ı her ednā

Görürdü rūzigārıñ ol da belki rūy-ı āzārın
Meṭāf-ı sebz-pūşān olmasa ol ġonca-i ra‘nā

Şeb ü rūz olmaz idi mihr ü meh ḫālī ziyāretden
Mu‘ayyen olmasa erbāb-ı ḥāle nevbet aḥyānen

Olurdu şeyḫ-i şehr ol sebz-pūşuñ ṭūṭī-i vaṣfı
Meşāmm-ı ṭab‘a gelse her dehenden nükhet-i ma‘nā

Cüdā etme Ḫudāyā sāyesin farḳ-ı faḳīrinden
Kerem etdikçe erbāb-ı fenāya kenz-i lā-yefnā

Anıñ-çün naḳş-ı levḥ-i sīnesidir Āyete’l-kürsī
Ki diye nüh ḳıbāb-ı lāciverdī ente a‘lānā

Zihī ṣan‘at k’olup üstādına sermāye-i raḥmet
Görenler der ilā yevmi’l-ḳıyām aḥsente iḥsānen

Görüp a‘yān-ı ‘ibret ṣūret-i itmām-ı bī-miṯlin
Deyince men re’ā ġayru’s-semā şibhen lehā minnā

Dedi tārīḫini bādī naẓarda *ŞĀḴIB*-ı ḥayrān

Görüñ kāmil de olmuş nüh ḳıbāb-ı elṭaf-ı mīnā

(sene 1110)

Ve Daḫi

Düstūr-ı ekrem ṣāḥibü'l-ḫayr bahāne-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā ile dā'iren-mā-dār āsitāne-i sa'ādet-i Ḫunkār-ı Ekber'i ta'mīr ve ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarāyı nüvāziş buyurup ilā yevmi'l-ḳıyām nām-ı nīk ü du'ā-yı ḫayrı muntaẓam-ı ḫayrāt-konendegān-ı īn dergāh olmuşdur. Ve sābıḳan vālī-i Ḳaraman olduḳda cevf-i leyālīde tenhā ziyāret-i Beytü'l-ḥarām-ı 'uşşāḳ edip maẓanne-i ḫayr olan fuḳarā ile ṣoḥbet belki herbirlerine ḫıdmet ü ḥürmet edip ṭālib-i yārī vü himmet olduḳda Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh müşīr-i mükerrem-i merḳūma " غم مخور! باندك مدتی مشرف صدر عالی شوی و در میانهٔ دوست و دشمن سبب اصلاح و عاقبت خیر باشی." nefes-i nefīsleriyle tebşīr buyurmuşlar imiş. Fī'l-vāḳi', inhizām-ı ceng-i seniyyede cümle vüzerā ṣahbā-keş-i şehādet olup bunlar muḥāfıẓ-ı Belġrad bulunmaġla taṣdīr olunup müjdeleri resīde-i menzil-i taḥḳīḳ ve remz-i ḳadīm-i 'لا يحسن الصلح إلا بالصلح' cilve-ger-i meydān-ı bürūz olup Ḥüseyin Paşa ḥażretleriniñ vesāṭet-i ṣadāret-i pür-berekātıyla ṣulḥ mün'aḳid ve 'asākir müsterīḥ ü ahālī-i diyār-ı İslām me'mūnu'l-ġā'ile-i istīlā-yı küffār-ı li'ām olmuşlardır. (Raḥmetullāhi 'aleyh.) Ve beşāret-i merḳūme ile mübtehic olmalarına vesīle Ḳazġanī Aḥmed Dede ḥażretlerine ziyādece şıḳlet edip me'āl-i ḥāle müte'alliḳ nefes-cūy olmuş. Ol daḫi " ما بی سر و پاییم برو خبر از سر گیر!" def'iyle Çelebi ḥażretlerine ḥavāle ve anlar daḫi dervīş-i merḳūmu taṣdīḳ ü tebşīr etmişlerdir ki ḳażıyye, minvāl-i muḥarrer üzere olduġu kirāren ve mirāren pāşā-yı merḳūmdan 'alā ṭarīḳi'ş-şükr ve'ş-şenā telaḳḳī-kerde-i maḥremān olmuşdur.

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

از مردم افتاده مدد جوی که این قوم

با بی پر و بالی پر و بال دگرانند

Ve Daḫi

İnşiḳāḳ-ı Ḳubbe-i Ḥaḍrā her ḳanġı vezīriñ eşnā-yı mürūr u ‘ubūrda manẓūru olduysa cümlesi ḥīn-i müsā‘ade-i furṣatda tecdīdine ta‘ahhüd etmiş iken bu devlet-i ‘uẓmā naṣībe-i Ḥüseyniyye olduġu sā’ire bā‘iş-i ġıbṭa olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, pādişāh-ı vaḳt ve şāhzāde-i ḫānedāna müyesser olmadıġı beyne’l-iḫvān ta‘accüb-āmīz-i meẕkūr olduġuna **"**خریدار بسیار و بختیار اندکست.**"** nükteleriyle **[S.196]** cevāb-fermā olup düstūr-ı merḳūm içün vezāret-i pāy-i taḫt taḳrīb olunmaz iken müddet-i yesīrde hem ṣadr-ı a‘ẓam ve hem vāsıṭa-i ṣulḥ u emn ü emān ve meşhūr-ı ‘adl u iḥsān olduġun güvāh-ı bī-iştibāh-ı baḫtiyārī-i ezelī ‘add edip ve bu maḳūle ḥasene ve ẕikr-i ḫayra daḫi muvaffaḳ olmaların emāret-i tamām-ı baḫt-ı ḫudā-dādları ve ‘ilāve-i iḳbāl-i himmet-bünyādları olmaḳ üzere taḥḳīḳ buyurmuşlardır.

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

صحبت خاك نهادان جهان اکسیر است

توتیایی ز پی دیدۀ بینا بر دار

دست خالی مرو از تربت روشن گهران

مشت خاکی ز پی دیدهٔ دنیا بر دار

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

هر دیده نیست محرم آن چاك پیرهن

تا بر رخ که این در گلزار وا شود

Ve ol āṣaf-ı baḫtiyār-ı nikū-kār ve muḥibb-i Ḫudāvendigār'dan mervīdir ki hemīşe eyyām-ı ṣadāretinde furṣat-cūy-ı ta'mīr-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā olup lākin hedm ü tecdīdine cesāret-i ḫod-be-ḫod edemeyip işāret-i iẕn-i şerīfe muntaẓır iken ṭarīḳ-i tezelzül ile inhidāmı ma'rūż-ı 'atebe-i şehriyārī olunca neyl-i merām-ı cān-ı müştāḳa mūla' ve intihāz-ı furṣat-ı ārzū-yı çend sāle teşmīr-i sā'id-i ricā vü cebhe-sā-yı südde-i niyāz ve mübeşşer-i müsā'ade-i sulṭānī vü muvaffaḳ-ı tetmīm-i maḳṣad-ı cānī olduḳda ḥāṣıl olan ibtihāc u farṭ-ı sürūru müddetü'l-'ömr müşāhede edemeyip belki cümle-i ezmān-ı mu'ammeriyyetinde olan tefārīḳ-i ḥubūr müctemi'a olsa 'aşer-i 'āşiri olamayıp ḫulāṣa ḥavṣala-şikāf-ı hāżıme-i dil-i deryā-vüs'atleri olduġun īrād ve şeref-yāb-ı istiḫdām-ı āsitāne-i sa'ādet olduġun nihāyetü'l-merām 'add etmekle müsteclib-i 'ināyāt-ı rūḥāniyye-i sādāt-ı Mevleviyye olmuşdur.

نوّر الله تعالى مرقده وعلى سنادس الغفران أرقده آمين يا مجيب الداعين.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سالها گردن کشیدم چون هدف در انتظار

تا مرا تیری از ان ابروکمان آمد بدست

ومن عجائب الحكم تقليب قلب الأبوين في التسمية نحو اسم يصير وسماً لمآل الأولاد. كأنه المراد بقوله الأسماء تنزل من السماء[667]. حيث تفننوا الآباء الكرام في التسمية حتى في النوبتين سمّوا بالبوستان ففي الأول صار سمة لتنضير الطريقة المولوية وتطهيرها عما لا يناسبها وفي الثانية لتطريب متفرجيها وتعمير متدرسيها وتدمير متعنتها. فإذا كان العلم كذلك ففي كون الأعضاء والجوارح والأوضاع والأطوار علامة للأحوال الآتية. لا يرتاب بالطريق الأولى فلا شك فيه للمتفرسين الأخيار فطوبى لمن له حسن الاعتبار!

Ve Daḫi

Aḥzān-ı ḳadīme-i fitne-i Vānī bi'l-külliyye mündefi'a ve iḫvānu'ṣ-ṣafā kemākān ẕevḳ u ṣafālarında olup berekāt-ı vücūd-ı fā'iżü'l-cūd-ı Ḥażret-i Bostān-ı Ṣānī ile daḫi riyāż-ı Mevleviyye ṭarāvet-peẕīr ü nevbet-i ḫazān behre-i ḫarān olmuṣdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس بهر دوری ولی قائمست

667 Aliyyü'l-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, c. VIII, s. 402.

آزمایش تا قیامت باقیست

پس امام حی و قائم آن ولیست

خواه از نسل عمر خواه از علیست

مهدی و هادی ویست ای راه جو

هم نهان و هم نشسته پیش رو

Pes bu maḳūle veliyy-i pür-cem‘iyyete “Cān-ı Cihān u Rūḥ-ı Zamān u Sırru’l-ekvān” tesmiye olunur. Sā’irler a‘żā vü cevāriḥ ü cevāniḥ ü ālātdırlar.

فلیتنبّه ولیتعرّض لنفحات فیضه.

<u>Naḳlest ki</u>

Beyne’l-maḳtūleyn mużāf ş̱ānī ve mevṣūf evvel olacaḳ ṣaḥṣ-ı bī-teşḫīṣiñ zamān-ı tasalluṭ u evān-ı taġallübünde furṣat-yāb-ı taḥrīk-i ‘ırḳ-ı fesād olan ḥussād-ı Ḥażret-i Çelebī-i mümā-ileyh Ḳıbrıs ṭarafına medfū‘ olduḳda her biri mesned-i ta‘ayyün kendiye taḫṣīṣ olunmaḳ temennīsinde iken bi-ecma‘ihim ḳal‘a-bend olunup hetk-i ‘ırż u envā‘-ı eẕiyyetle emvāl-i vāfireleri müṣādere ve müddet-i medīde ḥabsle mücāzāt olunduḳlarında cümle ol püşt ü penāh-ı ḫıyār ve ser-kūb u cān-feşār-ı şerārıñ ḳadr-i māye-i ḥimāyesini iẕ‘ān edip serī‘an ve ‘ācilen maḳarr-ı sa‘ādetlerine ‘avdet buyurduḳda yek-ser ḫāk-pāy-i iksīr-pāyelerine rū-māl ve ḳabūl-i ‘öẕrleri bābında peymānçe-i isti‘fāya cebhe-sā olduḳlarında Meş̱nevī-ḫ^{w}ān-zāde’den

mā‘adāsınıñ ‘öẕrü ḳarīn-i ḳabūl ve anıñ ḥaḳḳında **"آن پیرو پدرش خواهد شد."** ‘unvānıyla Ḥüseyin Efendi ve Ḥasan Paşa vaḳ‘asında sebḳat eden mācerāya īmā buyurup fī’l-vāḳi‘ Meşnevī-ḫ^{w}ān-zāde’likde olan **[S.197]** intisāb-ı ḫānedān-ı Mevleviyye’yi idrāk etmeyip ve üftāde-i berzaḫ-ı iflās iken dest-gīrlikleri ni‘metine küfrān edip ecānibden ziyāde muṣırr-ı ṭuġyān u mużırr-ı mensūbāt-ı ḫānedān olmaġla yine idbār-ı evveli ric‘at ve kevkeb-i menḥūsu hübūṭ edip ẓuhūr-ı aṣḥāb-ı istirdādla meclis-i ma‘ḳūd-ı ṣer‘-i muṭahharda ḥāli me’āli gibi diger-gūn ve maḥfil-i mezbūru telvīş edip cesed-i mülevveşi ṭapīde-i ṣar‘ u ġaşeyān olup ol ṭarīḳ-i ġayr-ı meslūku’s-su‘adā ile kendiyi maḥkemeden ‘arabaya taḥmīl ve eṭfāl ü erāẕiliñ şemātet ve hāy u hūyuyla ḫāne-i nekbeti ḳapısına īṣāl eylediklerinde rūḥu bedeninden infiṣāl edip mā’il-i ġayret-i ṭaraf-ı ifrāṭ-ı cādde-i i‘tidāl olmuşdur. Hemīşe bed-ḫ^{w}āhān u kec-nigāhān der-cānib-i şimāl-i rāh-ı intibāh hem-çonān bād bi’l-enbiyā ve ālihimi’l-emcād.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نگیری پند از حال سلف

از تو گیرد غیر پند ای نا خلف

[مفاعلن فعلاتن فعلن]

كما قيل من لم يتعظ بالأسلاف

يكون موعظة للأخلاف

Āvürde end ki

Cenāb-ı ġayret-me'āb u ḥimāyet-niṣāb a'nī-bih sülāfetü's-sülāleti'z-zekiyyeti'ṣ-Ṣıddīḳıyye ve nuḳāvetü's-silsileti'l-behiyyeti'l-Celāliyye Çelebi Bostān-ı dūstān-bū-sitān müddet-i ḫilāfet-i erīke-i Ḫudāvendigārī'de seyf-i dü rūy 'uryān olup ḳaṭ'ā girīve-rev-i ḫılāf olanlardan birine şefḳat olunmayıp herkes 'alā ḥālihi, mehbiṭ-i ṣavā'iḳ-i sū'-i me'āl olup bi'l-külliyye dā'ire-i ṭarīḳat-i 'aliyye deverān-ı ḳadīmi üzere medār-ı tekmīl-i nüfūs-ı ḳābile ve cem'iyyet-i ḫāne-i meyāmin-i intimāları pür 'ulemā vü 'urefā vü büleġā ve bāliġan-mā-belaġ mālik-i ḫızāne-i ezvāḳ-ı ṣūriyye vü ma'neviyye olup 'لكل ربيع خريف' mışdāḳınca būstān-ı vücūd-ı şerīfleri kemāl-peẕīr olduġu gibi mehebb-i bād-ı serd-i ḫazān u ḫırāmān-ı riyāż-ı cinān olduḳları rūz-ı şekībā-sūzdan bir gün muḳaddem kemā-fī'l-'āfiye cāme-ḫ^{w}āb-ı 'illetden ṣuffe-i ṣıḥḥate libās-ı maḫṣūṣ-ı meşīḫatleriyle teşrīf ve cem'-i iḫvān u ḫullān ve herkes ile istiḥlāl ü vedā' buyurup **"** المنة لله و تقدس بقيۀ نيازم رتبۀ شهادت بود. آن نيز بحرمة سر مقدس جد امجدم روا داشتند و عزيز زاده آمديرا بدعوت فقير فرستادند و او را در خارجيۀ بنده خانه منزل كردم. برويد بروايح طيبه و تلاوت و ذكر ميزبانى كنيد. **"** diye iḫrāz-ı mertebe-i şehādet buyurduḳların teşekkür ü taḥdīṯ ve der-ḥāl maḥall-i iḫtiżāra teveccüh ve sefer-i dāru'l-ḳarāra mübāderet buyurmuşlardır. Ve iştidād-ı 'illetleri teraḳḳī üzere olduġu müşāhedesiyle müstefsirīn-i cā-nişīne **"**سلفي خلفي وصدر الدين لا يقدم عليه.**"** nükteleriyle cevāb-ı şāfīileri reşk-āver-i süḫan-verān-ı kāmilü'l-'āfiye olmuşdur. Ve tārīḫ-i intiḳāl-i ravża-i rıḍvānları ḫātime-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır.

(Ez-Ān-ı Bende-i Ṣāḳıb)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Şeyḫ Bostān eyleyip ʻazm-i liḳā
Olmuş ecdād-ı ʻiẓāmı peyrevi

Rūḥ-ı pāki terk-i fānī bezm edip
Oldu ḳandīl-i beḳāda münzevī

Eyledi iḫvān u ḫullānıñ dilin
Lāle-veş dāġ-ı fırāḳı müktevī

Olmaḳ üzre tāze cān-ı sālikān
Sırrın etdi cā-nişīn-i maʻnevī

Yaʻnī Ṣadreddīn Efendi ḥażreti
Taḫt-ı irşād üzre oldu müstevī

Eylesin bāzū-yı baḫt u devletin
Himmet-i vālā-yı Mevlānā ḳavī

ʻAndelīb-i ney görüp ol ḥāleti
Naġme-senc oldu bu tārīḫ-i nevi

Kim hemān olduḳda bir servi revān
Tāzelendi būstān-ı Mevlevī

Dā'im olsun teşnegān-ı rāh-ı Ḥaḳ
Selsebīlinden o bāġıñ mürtevī

Rūşen etsin dīde-i bülbüllerin

ʿAyş-ı ḫoşla Şems-i dīniñ pertevi

Görmesin rūy-ı ḫazān-ı mātemi

Bir daḫi *ŞĀḲIB* bi-ḥaḳḳın *Meşnevī*

(Der-Beyān-ı Ḫilāfet-i Ḥażret-i Çelebi Ṣadreddīn bin Bostān Efendi)

أنار الله برهانه وأدام على الفقراء إحسانه آمين.

Rivāyet konend ki

Hengām-ı fevt-i peder-i hāşimī-güherlerinde dāmād-ı Sulṭān Meḥmed ü ṣadr-ı a‘ẓam-ı Ḫān Aḥmedī olan Ḥasan Paşa vilāyet-i mıṣr-ı Ḳāhire’den muḥāfaẓa-i eyālet-i Anadolu’ya naḳl eṣnāsında Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-‘āhāt ve’l-beliyye) ṣaḥrāsına çend-rūze ḍarb-ı ḫıyām-ı ḳıyām edip ziyāret-i Beytü’l-ḥarām-ı ‘ārifānla müstes‘id olduḳda ḳażıyye-i iḫtilāf-ı **[S.198]** ḫilāfet ü mācerā-yı şūrā-yı meşīḫat gūş-zedleri olup maẓanne-i istiḥḳāḳ olanları iḥżār edip muḳteżā-yı ferāset-i āṣafāneleri ve mūceb-i nefes-i ġavṯāne-i Bostān ile ‘amel ve taṣdīr-i Ṣadreddīn’i ‘arż u i‘lām edip ḫaṭṭ-ı hümāyūnla mesned-i sābıḳına iclās ve kendiye maḳām-ı vālid-i mācidi iḥsān olunmuşdur. Ve beyne’l-fuḳarā, ḳavl u fi‘li mu‘avvelün-‘aleyh olan sābıḳan şeyḫ-i ḫānḳāh-ı Mekke-i Mükerreme olan Süleymān Dede istiḫāresinde

pedīdār olan ṣūret-i mübeşşire-i ṣādıḳa ki bāġ-bān-ı ḥaḳīḳat u nigeh-bān-ı būstān-ı ṭarīḳat Sulṭānu'l-'ārifīn cenābınıñ ser-i muḳaddeslerin bir ḥadīḳa-i behişt-āsāda ḳaṭ'-ı dıraḫtān-ı kühen ve ġars-ı nev-nihālān etmek üzere müşāhede eylediğidir. Bir daḫi mü'eyyid-i müdde'ā olup nev-nihāl-i ẕāt-ı pür-berekāt-ı Çelebi Ṣadr'ıñ maġris-i maḥall-i meşīḫate ġarsını müreccaḥ olmuşdur. Lākin ḫurde-gīrān-ı 'amm-ı peder-i sāmī-güherleri Çelebi Celāleddīn'den 'acz-ı tesviye-i umūr-ı vaḳf ve neẓāret-i aḥvāl-i iḫvān u ḫullānda 'adem-i iḳtidārın mu'āyene etmekle ancaḳ şebābı bahāne-i ḫılāf edip müddet-i medīde esīr-i berzaḫ-ı telvīn olup ba'de zamānin ẓuhūr-ı şevāhid-i necābetle peşīmān-ı isā'et-i güzeşte ve sa'ādet-ḫāne-i Ṣadriyye'niñ ṣaff-ı na'line ḳā'il olmuşlardır. Ve nevbet-i şerīfelerine gelince tekerrür-i meşīḫat u peyrev-i seyr-i selef ü ḫalef olmaḳ cilve-ger-i meydān-ı ḥudūṯ olmayıp ḫāṣṣa-i vücūd-ı fā'iżu'l-cūdları olup īrād-ı ḥadāṯet-i sāle bu ebyāt-ı ḥaḳā'iḳ-āyātla cevāb-ı çü āb verilmişdir:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت پیغامبرکه ای ظاهر نگر

تو مبین او را جوان بی هنر

ای بسا ریش سیاه و مرد پیر

ای بسا ریش سپید و دل چو قیر

پیر پیر عقل باشد ای پسر

نه سپیدی موی اندر ریش و سر

Ve ḫuṣūṣ-ı ḫilāfetleri serdāriyyet-i cüvān Hüẕeylī-mānend olup evḳāt-ı muʿayyenede rūy-ı ṭāliʿ-i ḫudā-dādlarından ẓuhūr eden berekāt u meymenet belki sāl-ḫūrdegān-ı muʿāṣırīniñ ḫavāṭırına ḫuṭūrdan dūr ve semāʿ u şühūdundan ebṣār u sāmiʿaları mehcūrdur.

انبته الله نباتاً حسناً وأثبته ثباتاً أبداً وأفاض على مشاهد أسلافه الكرام عيون عناياته آمين يا من لا *

***يخيب السائلين.**

نكته: ذات از زمان مستغنيست. بخلاف العكس لكن إذا اقترنا تنقطع ألسنة ابنائه مع أنها لا تقدح في الذات بغير زمان والمشكل في لازمان بغير الذات. فأنه ممات في الحياة وعذاب بالحيات وإذا اجتمعت النبوة مع الحداثة فما المانع من اجتماع الولاية معها على أن الشباب قريب العهد من صفوة الجبلة وذكاوة الفطرة وكم من متوقر بزمانه متشدق بلسانه نازل من الشبان في شأنه من زانه الرشد ما شأنه العهد الولي ولى. ولو كان صبياً ولا ينكره إلا من كان شقياً فالنظر إلى كمال العقول والعبرة إلى سلامة الطبائع. فحسب فإنها المهاب وما عداها الثياب وإنها اللباب وما سواها القشور وما يعبأ بها إلا أهل الفتور وما يقنع بالظاهر إلا من به القصور.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قشر های خشك را جای آتش است

قشر پیوسته بمغز جان خوش است

مغز خود از مرتبه چون بر تر است

از قشورش به که لذت گستر است

Mervīst ki

Naẓar-kerde-i vālid-i büzürgvārları Baltacı Meḥmed Paşa'nıñ def'a-i şāniye-i vezāretinde mühr-i ṣadāret-i 'uẓmā vü emr-i vekālet-i kübrā kendilere manṣıb-ı Ḥalebü'ş-şehbā'da vāṣıl ve 'āzim-i rikāb-ı hümāyūn olup eşnā-yı rāhda mihmān-ı sa'ādet-ḫāne-i Ṣadreddīnī ve ṣuffe-i ṣafā-yı ḫānedānī mecma'-ı ṣadr-ı dīn ü dünyā olup lākin mir'āt-ı żamīr-i münīr-i müşīr-i güzīnde olan ekdār-ı nehżat-ı sefer-i Çāsār-ı ḫāk-sār ḫāṭır-ı ṣafvet-me'āşirlerinde pedīdār olmaġla **" غم مخور و از افکار چاسار دلفگار مباشکه در حین رحلت جهاد مکتوب بشارت مصحوب خواهم فرست. بمضمونش عمل کن و از همهٔ محذور بی اندیشه باش."** nefes-i tesliyet-fermālarıyla bi'l-külliyye vāhime-i vāhiyesin def' ve perde-i iḳdām-ı kār-ı me'mūru ref' buyurup fuḳarā-yı āsitāne-i sa'ādete şükrāne-i vāfire ve ẕāt-ı velāyet-ṣıfātlarına ikrām-ı şāyeste buyurup tecdīd-i tekbīr-i 'araḳıyye-i intisāb olunup ṣavb-ı şeref-evbe müsāra'atla dil ü cān-ı **[S.199]** bī-ḳarārı minnet-dār-ı kerem-i bī-şümār olup ṣadr-ı sa'ādete vuṣūlde nehżat-i ġazve-i 'asākir-i cerād-şümār çāre-i kemer-bend-i ihtimām olup ḥattā Dāvūd Paşa menzilinden cānib-i düşmene naḳl-i ordu-yı şāhī vü tesyīr-i cünd-i ilāhī taşmīm buyurulduġu rūz-ı fīrūzuñ çāşt-gāhında mektūb-ı mev'ūd resīde-i dest-i tedbīr-peyvestleri olup feṭḥ ü ḳırā'at olunduḳda yevm-i ḥareketden çil rūz tamāmında itmām-ı mehāmm u ḥuṣūl-i kām-ı pādişāh-ı İslām ve nuṣret u ẓafer-i ṣulḥ-encāmla muvaḳḳaten mübeşşer olduġun ba'de't-taḥḳīḳ telḫīṣ-i 'atebe-i şehriyārī edip semt-i maḳṣūda taḥrīk-i rikāb-ı ketā'ib-i encüm-ḥisāb olunduḳda Ḥażret-i Vāhibü'l-āmāl yevm-i tevḳītde 'asker-i İslām'ı küffār-ı Mosḳov üzere manṣūr u muẓaffer çār u nā-çār, çār-ı dūzaḫ-ḳarārı fütāde-i girdāb-ı iḥṣār edip mütevāliyeten sinīn-i keşīre esfār-ı furṣat-medārla teshīri müsteb'ad olan Azaḳ Ḳal'ası'n mużāfāt-ı sā'iresiyle ḳabża-i taṣarruf-ı şāhīye teslīm ve murād-ı hümāyūn üzere 'aḳd-ı ṣulḥden ṣoñra taḫliye-i sebīl olunup bi-'ināyeti'l-

Meliki'l-'Allām ve bi-himmeti evliyā'ihi'l-kirām ẓulmet-i nuḥūset-i dīrīne-i fitne-i Vānī merfū' ve düşmen-i musallaṭ medfū' ve nūr-ı nuṣret ü żiyā-yı ẓafer, dil ü dīde-i müslimīn ü ġuzāt-ı muvaḥḥidīni rūşen edip ġayr-ı ḳābili't-ta'bīr iḥsān-ı bī-naẓīre maẓhar olmuşlardır. Müşīr-i müşterī-tedbīrden şiḳāt-ı ṣaḥīḥü't-taḳrīr naḳl-i veşīḳi üzere eğer cānib-i cenāb-ı Çelebi Ṣadreddīn'den minvāl-i meşrūḥ üzere müjde ile semūm-ı ġumūm-zede-i tereddüd olan ḳalbine ḳuvvet gelmese mülāḥaẓa-i nā-pāyidārī-i 'asker-i inhizām-mu'tād u endīşe-i şiddet-i hücūm-ı küffār-ı rīg-i revān-ta'dādla taşmīm-i ġaybet ü firār bābında **'الفرار مما لا يطاق أهون من الهلاك في المشاق.'** maẓmūnuyla 'amel, muṣammem olduġu resīde-i rütbe-i taṣḥīḥdir.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی عنایات حق و خاصان حق

گر ملك باشد سیاهستش ورق

<u>Naḳlest ki</u>

Ḫānedān-ı devlet-i ṣadāḳat-erkānda ḳānūn-ı ḳadīm-i eslāf-ı selāṭīn olan tekbīr-i 'araḳıyye-i cülūs-ı imdādīyle 'ırḳ-ı ẕekāvet-şi'ār-ı şāhzādegāndan ıżṭırāb-ı ṣar' u pīç-tāb-ı sū'i'l-'ayn ve 'ārıża-i siḥriyyāt, medfū'a iken nevbet-i Aḥmed Ḫān-ı Ṣāliṯ'de ġā'ile-i ḫurūc-ı erāẕil ü fitne-i hücūm-ı eclāfla ferāmūş u ihmāl olunmaġla ol ḥırz-ı mübīniñ fevt-i ḫāṣıyyet-i 'aẓīme-i vücūdu **'معرفة قدر النعم بعد زوالها' تورث نقم الحسرة والندم.'** feḥvāsınca rūy-ı 'ademden pedīdār ve şimār-ı fu'ād-ı şehriyārī olan nev-bāvegān-ı pejmürde-i 'avārıż-ı meẕkūre olmaġla çāre-cūyān ḥavāṣī müteḫallif-i cādde-i reşād olup zīb-i farḳ-ı fuḳarā olan 'araḳıyye-i nemedīn tesvīlāt-ı nev-

devletānla münāsib-i tārek-i şehzādegān görülmeyip ḥarīr ‘araḳıyyeler tekbīri ricāsıyla irsāl olunan ḳāṣıda **“Pīş-ḳademān-ı ṭarīḳat-i ‘aliyye-i Ḫudāvendigārī’den ‘araḳıyye-i peşmīneden ġayrıya tekbīr mer’ī vü mesmū‘ değildir.”** diye cevāb-ı vāḳi‘ verilmekle bi’ẕ-ẕāt du‘ā ve dest-sūd-ı ser-i bā-devletleri istiṣvāb olunup da‘vet-i Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhe ḳarār verilmeğin da‘vet-nāme-i nāmī-i şāhīye iṭā‘at siyāḳında rāhī olup Aḳşehir civārında mizāc-ı laṭīflerine inḥirāf-ı i‘tidāl müstevlī ve bi’ż-żarūre maḳarr-ı ‘ālīlerine rāci‘ ve mektūb-ı i‘tiẕār-maṣḥūbla mütedārik olup yevmen-fe-yevmen ḳuvvet-i ża‘f u ża‘f-ı ḳuvvetle esīr-i firāş ve nev-bahār-ı ‘ömr-i nāzenīninde bāġ-ı ḥayātları ḫazān-zede-i fevāt olup mesned-nişīnān-ı ḫilāfet-i eslāf-ı kirām-ı meẕkūrīnle sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı türbe-i cedd-i emcedlerinde āsūde-i civār-ı raḥmet olduḳları gūyā icābet-i da‘vet-i merḳūmeye müsā‘ade-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) olmadıġına emāret ve taḥḳīr-i sikke-i şāhān-ı ḥaḳīḳat, sebeb-i ḥırmān-ı fevā’id-i ḥimāyet olduġuna işāret olmuşdur.

لله در الإمام الهمام الشافعي فيما نظمه ورضي الله عنه:

؟

لئن كان ثوبي فوق قيمته فلس

فلي فيه نفس دون قيمتها الأنس

فثوبك شمس تحت أنواره الدجى

وثوبي ليل تحت ظلمته الشمس

Menḳūlest ki

[فعولن فعولن فعولن فعول]

بدار الولایه دو صدر آمده است

یکی بدر و دیگر هلالی برفت

mışdāḳınca ḥażret-i **[S.200]** maḫdūm-ı merḥūm ve veliyy-i māder-zād-ı ma‘ṣūmuñ nevbet-i ḫilāfeti müẕekkir-i ‘ahd-ı ṣadr-ı evvel olup belki ṯānī evvele ġalebe etmek mütevaḳḳi‘ iken mevḳi‘-i çeşm-zaḫm-ı rūzigār-ı ġaddār ve yārānı bī-vefā vü aġyārı pür-cefā olan bezm-i fānīden dil-serd olup

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای دل انجا رو که با تو روشنند

وز بلا ها مر ترا چون جوشنند

در میان جان ترا جا میکنند

تا ترا پر باده چون جامی کنند

در میان جان ایشان خانه گیر

در فلك خانه کن ای بدر منیر

پیش خویشان باش چون آوارۀ

بر مه کامل زن ار مهپارۀ

mücebince kemend-i cāẕibe-i kümmel-i müteḳaddimīn-i kirāmla ʻalāḳa-i ḳulūb-ı żaʻīfe-i müteʾaḫḫirīn muḳāvemet edemeyip rūḥ-ı pāk u sırr-ı tāb-nāklerine ġalebe-i ḥālet inciẕāb-ı bāʻiṣ-i himmet müsāraʻat-ı irtiḥāl olmaġla ḥibāle-i izdivāclarında olan bānū-yı şebistān ḥüsn-i zāʾidü'l-vaṣfla daḫi raġbet-i üns buyurmayıp baʻde vefātihi ʻalā bekāretihā bulunmuşdur. Ḥattā tekṣīr-i nesl-i zekī bahānesiyle terġīb-i muʻāmele-i zevciyyet edenlere ارواح عالیۀ مطلقه را سبب انزال عالم سفلی و واسطۀ تقیید بچارمیخ عناصر بودن مناسب انصاف نیست. ما آمدیم چه کردیم تا اخلاف زمان اختلاف ʻخفیف الخاذلة. ʼcevāb verip mażmūn-ı ṣübūt-maḳrūnu ve ḥadīṣ-i ṣerīf-i "چه خواهند کرد. ve hengām-ı iḥtiżārında iḫvān u ḫullān tevdīʻ-i istiḥlāl eṣnāsında طوّل الله تعالی کسیکه در میانۀ بزم کبار خیار و صغار ʻunvānıyla dāʻīn ü mü'minīne "حیاتکم وزاد في عمرکم. "شرار باشد، بکدام جمعی التحاق اولی بود. بدیهیست پس غریبم بوطن میروم همی همرهئ من کراست. muḳābele-i nefsü'l-emriyyesiyle muʻāmele-i ilzām-āmīz ve eṭrāfa tevcīh-i sāmiʻa-i iḫtiyār ve idāre-i naẓar-ı rıḥlet-eṣer buyurduḳda kimesneden zehre-i refāḳat nümāyān olmamaġla "وهو الرفیق الأعلی والشفیق الأسنی! ویا هو ویا من هو ویا من لا إله إلا هو." ḥüsn-i ḫitāmıyla ṭayy-ı ṭūmār-ı zindegī-i ṣūrī vü ġavvāṣ-ı baḥru'l-ḥayāt-ı sırrī olmaları ve ol maḳūle ḍīḳ-i vaḳtde bu minvāl üzere vüsʻat-i meşreb iẓhār etmeleri cümleyi mebhūt u müstaġraḳ-ı ḥayret eylediği gibi kemāl-i ẕāt-ı velāyet-ṭıynetlerine güvāh-ı bī-iştibāh olmuşdur.

صدّره الرحمن الرحیم في غرف جنة النعیم. فأین الفضل الموهوب من المکسوب والله ذو الفضل العظیم.*

Ve ḫavāṭır-ı ḥużżārda olan ‘uḳde-i emr-i ḫilāfeti **“ ومن يشغل حيز الصدر غير العارف!”** nefes-i nefīsleriyle ḥall buyurmaları ‘amm-zādeleri Seyyid Meḥmed ‘Ārif ḥażretleriniñ müttekā-zīb-i meşīḫat-ı türbe-i firdevs-rütbe olmasında def‘-i çūn u çirā eyleyip devā’ir-i çelebiyān-ı ẕevi’l-iḥtirāmı ḫas u ḫār-ı telvīn ü tereddüdden taṭhīr buyurmuşdur. Ve eşnā-yı mātem-i cān-ı ‘ālem-sūzunda sūḫtegān-ı āteş-i firāḳıñ merşiyyāt-ı şerāre-i ḥasret-feşānlarından eşer-i ḫāme-i sīne-çāk-i ḫāk-i dergehleri teẕnīb-i menḳabe-i nefīse ve tevessül-i şefā‘at-i ḥaseneleri olmaḳ üzere īrād olunmuşdur:

(Ez-Ān-ı Şāḳıb-ı Miskīn)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Bāġ-ı dünyānıñ ser-encāmın edip derk eyledi
Būstān-ı ḫulde Ṣadreddīn Efendimiz ḫırām

Sāyesi ser-māye-i āsāyiş-i ḫullān idi
Ṣad dirīġ oldu henūz iḫvāna ḫod rāḥat ḥarām

اللهم متع العشاق ببر سره وروّح روحه وأفض على المشتاقين سجال فتوحه آمين يا من لا يُخيّب السائلين.

(Der-Beyān-ı Maḥāmid-i Ṣāḥib-i Nevbetü'l-Velāye Ve Ẕikr-i Me'āṣir-i Mālik-i Emānetü'l-Ḫilāfe A'nī-Bih Ṣafvetü'l-Ensāli'l-Mevleviyye Ve Ḳıdvet-i Süllāki'ṭ-Ṭarīḳati'l-Evleviyye Seyyid Meḥmed 'Ārif Bin Çelebi 'Abdurraḥmān Bin 'Abdulḥalīm Efendi)

أدام الله ظلال رأفته على مفارق الفقراء وسلّمه السلام عن إكدار الملوان ومكائد الأعداء آمين بحرمة شفيع المذنبين* *.

Naḳlest ki

Pīşvā-yı erbāb-ı ṭarīḳat u cedd-i büzürgvār-ı ḥaḳīḳat cāmi'-i eştāt-ı ma'ārif ü mecma'-ı eṣnāf-ı 'avārif bi'l-fi'l seccāde-nişīn-i meşīḫat-ı āsitān-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) olan Seyyid Meḥmed 'Ārif Çelebi ('aẓẓamallahu te'ālā ẕikrahu ve keşşere birrehu) cenāb-ı necābet-me'ābı Ḥażret-i Ṣadreddīn Çelebi ile ḫ^{w}āce-tāşān ve seyr ü sülūk-i ādāb-ı ders ü nefsde hem-'inān olup ' الشئ لا يثنّى إلا وقد يثلّث' mışdāḳınca 'Ārif-i Ṣāliş ve ḥāmil-i esrār-ı 'ārifīn-i **[S.201]** sābıḳīn ve ẕāt-ı şerīfleri mükemmel-i nişāb-ı cem' ü merdüm-i dīde-i 'aynu'l-cem' ve mürşid-i rāh-ı bārīk-i miyān-ı farḳ u cem' olduġu gibi ḳuṭb-ı dā'ire-i cem'iyyet-i ḫavāṭır-ı iḫvān u ḫullān ve ġavṣ-ı derdmendān u müstemendān olup 'ārif bi-zamānihi ve muḳbil 'alā

şānihi olduḳları gibi pās-ı lisān üzere müstemirr ve tevāżu‘ u meskenetde müstaḳırr vaḳūr u muhābb ve mükerrem ü vehhāb olup ḳaṭ‘ā bīş ü kem aḥvāl-i nāsa mültefit olmayıp ḥall u ‘aḳd-ı eslāfa mu‘tād olan ḥavāşī vü etbā‘ ricā-yı ittibā‘-ı işr-i güẕeştegān eylediklerince "تخصيص الوقت بأمر النفس أولى من تعميمه إلى شغل الغير." kelime-i cāmi‘alarıyla def‘ buyurup "زمان همانست و ابنا ديگر!" nuṭḳ-ı şerīfleriyle daḫi vech-i vaż‘-ı teveccühlerine işāret buyurup ekşer-i evḳāt-ı laṭīfeleri ṣafvet-i vaḥdet ile güẕerān etmişdir.

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

کلید گنج سعادت زبان خاموش است

صدف بمزد خموشی گهر ز نیسان یافت

لب خموش سخنهای دلنشین دارد

ضمیر نامهٔ ما میتوان ز عنوان یافت

(دیگر)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

با خامشان بود در و دیوار هم سخن

چون بیزبان شوی همه جا همزبان پر است

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خانهٔ در بسته فانوس حضور خاطر است

مهر زن بر لب اگر خاطر بجا میبایدت

Naḳlest ki

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh kemāl-i tevāżu‘ vü ḥilmle mevṣūf ve cūd u ‘afv u ṣafḥla ma‘rūf olmaġla perverde-i rīze-i ḫ^{w}ān-ı iḥsān-ı ḫānedān-ı Bostānī olanlardan ‘Abdulfettāḥ Çavuş-nām çerāġ-ı efrūḫteleri girīve-rev-i küfrān-ı ni‘am-ı sābıḳa vü maġrūr-ı mu‘āmele-i bi’l-mücāmele-i lāḥıḳa olup fi‘len ve ḳavlen iẓhār-ı ‘uḳūḳ-ı ḥuḳūḳ vü ışrār-ı cesāret-i şemātet eylediği merfū‘-ı pīşgāh-ı velāyet-destgāhları olduḳda bi’d-defe‘āt

(نظم)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعَلُن]

ما نگوییم بد و میل بنا حق نکنیم

جامهٔ کس سیه و دلق خود ازرق نکنیم

گر بدی گفت حسودی و رفیقی رنجید

گوش خوش باشکه ما گوش باحمق نکنیم

حافظ از خصم خطا گفت نگیریم بر او

ور بحق گفت جدل با سخن حق نکنیم

mażmūn-ı inṣāf-meşḥūnuyla def‘-i şekve-i mensūbān-ı ḫānedān buyurmuşlar iken rūz-be-rūz nā’ire-i istīlā-yı ṭuġyānı bülend ve tecāvüz-i ḥadd-i tecāsürü meşhūd-ı nīk ü bed olduḳda **"آن دلشکن را زود درندۀ تن می آید. شما خوش باشید و دردرتن گویید!"** laṭīfe-i daḳīḳasıyla mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ġayret ü inkisārları olup fī’l-vāḳi‘ müddet-i yesīre mürūrunda ol pür-ġurūr u mürtekib-i envā‘-ı şürūr vālī-i eyālet-i Ḳaraman, ‘Oṣmān Paşa şemşīr-i siyāsetiyle bi-cümleti’t-tevābi‘ maḳhūr u müdemmer ve ḥizb-i müntemiyān-ı dergeh-i sa‘ādetleri mesrūr u mu‘ammer ve fermān-ı muṭāyebe-‘unvānları üzere diridiriten-serā olmuşlardır. Hemīşe īn-çonīn bād ebedü’l-ābād bi’n-nebiyyi ve ālihi’l-emcād!

چنانکه حضرت برهان العارفین فرموده است:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر ندارد شرم و ناید ازین

وا نمایم شاخهای دگرش

تو مکن شاخش چو مرد اندر خری

گاو بخیزد با سه شاخ از محشرش

<u>Naḳlest ki</u>

Ḥażret-i Çelebī-i vālā-himmet ü velī-ḫılḳat, perhīz-i mā-lā-yaʿnī üzere mecbūl ve ʿale’d-devām mühimmāt-ı kemāl-i nefs-i nāṭıḳa taḥṣīli ile meşġūl ve eşnā-yı fütūḥ-ı ġaybiyye-i rūḥāniyyede istīlā-yı neşāṭ-ı vicdānī ḥasebiyle çarḫ-zenān-ı meydān-ı vecd ü ḥāl olup baʿde’l-ferāġ ġalebe-i istiġrāḳla muʿtād-ı ṣamt u sükūn ve mütevārī-i perde-i kümūn olmaġla pürsān-ı bāʿiṯ-i inḳılāb-ı ḥāl-i taḥḳīḳ-me’āllerine ve ḥīn-i hübūb-ı ṣabā **“ الصبا على القلوب تطيب وتطرب والقوالب تنبسط وترقص كما في النسائم والأشجار الرطبة الطرية. فأما اليابسة فلا حظّ لها غير القطع والإحراق وعند الانقطاع فلا بد من الصحو والسكون.”** ḳavl-i muʿavvelleriyle kendileriñ ḥareket ü sükūn ve sā’iriñ cumūd u ḳasvetiniñ esrārını keşf ü beyān buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این صدفهای قوالب در جهان

گرچه جمله زنده اند از بحر جان

لیك اندر هر صدف نبود گهر

چشم بكشا در دل هر یك نگر

چیست در عالم بگو یك نعمتی

كه نه محرومند از وی امتی

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلن مفعُولُ مفاعیلن]

این طرفه که از یك خم هر یك ز میی مستند

این طرفه که از یك گل در هر قدمی خاری

Ve hengām-ı semāʿ-ı pür-sūz u güdāzlarında **[S.202]** olan naʿra-i ʿāşıḳāne vü girye-i müştāḳāne ve āh-ı şerer-feşānlarından ve **" في رياح الحال تسير سحب الأشواق فشهقة القلوب رعدها وآهها برقها والدموع أمطارها. فهذه هي الكائنات الجوية الأنفسية. فليس في الكائنات الآفاقية شئ إلا وله أصل في الانفس."** nefes-i enfesleriyle keşf-i ḳınāʿ-ı ḥafā buyurup güş-dārān-ı lehçe-i pür-behcelerin memnūn-ı gencīne-i gevher-i meknūn etmişlerdir.

أدام الله تعالى نثارهم على مفارق الفقراء وأنار آثارهم لتأييد الضعفاء.

Mervīst ki

Meclis-i melā'ik-celīs ü maḥfil-i maʿārif-enīslerinden [668] **"أشد البلايا بالأنبياء ثم بالأولياء ثم الأمثل فالأمثل."** ḥadīṯ-i şerīfiniñ maʿnā-yı laṭīfi mādde-i baḥṯ olup ḥużżār-ı fuḥūl ḥasbemā edrekehu'l-ʿuḳūl şināver-i ḳulzüm-i taḥḳīḳ olduḳda ḥażret-i ʿārif-i ḥaḳā'iḳ ü kāşif-i daḳā'iḳ ve elmaʿiyy-i fā'iḳ taḥrīk-i silsile-i beyān edip **" البلاء بقدر الولاء. فلما كان ولاء الكَمِل أكمل صار بلاؤهم أشد. لأن من دونهم لا يتحمله فلا يلقى له مصرفاً وموئلاً ولا يظهر من فوائد أشدّ البلاء غير الجزع والشكوى. مع أنه ليس في الكون شئ سدى بالنسبة إلى الحكيم القدير الأعلى. فأما الكمل فكالعود والعنبر والمسك الأذفر كلما احترقوا ازدادوا طيباً وفائحة ومتى ما امتحنوا فاقوا نشراً ورائحة لسراية الولاء ذرة ذرة بوجودهم ولتمتعهم واغتنامهم بالآثار الجلالية كاستسعادهم واستبشارهم بالأنوار الجمالية. فكانوا كالمرآة مجلى بياض الخدّ وسواد الصدغ. كما أشير إلى هذه الدقيقة بقوله: لا بلاء لمن قال بلى**

[668] Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, c. II, s. 130.

.بلا لا ولاء في ولا" ʻunvān-ı ilhām-erkānıyla ḥasm-ı ʻurūḳ-ı işkāl buyurmaları teslīm-i tām u imżā-yı mā-lā-kelāmla ṣaḥīfe-zīb-i taḥsīn olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

من نخواهم رحمتی جز زخم شاه

من نخواهم غیر آن شه را پناه

غیر شه را بهر آن لا کرده ام

که بسوی شه تو لا کرده ام

گر ببرد او بقهر خود سرم

شاه بخشد شصت جان دیگرم

فخر آن سر که کف شاهش برد

ننك آن سر که بغیری سر برد

شبکه شاه از قهر در قیرش کشید

ننك دارد از هزاران روز عید

و همچنان حضرت زبدۀ سلاك زکیۀ صدیقیه و قدوۀ سلسلۀ بهیۀ جلالیه چلبی محمد عارف از کرامات بلند اولیا اوّل شعر است و آخر کیمیا!

mışdāḳınca naẓarları iksīr-i sa‘ādet ve nefesleri fevāyiḥ-i ḥikmet olup āṯār-ı ṭab‘-ı ṣafvet-sirişţleri zīb-i gūş-ı hūş-ı iḫvān olmaġla bu nev-bāve-i naẓm-ı dil-peẕīr ve şemere-i būstān-ı vicdānları dest-āvīz-i ḫāme-i sīne-çāk-i bende-i kemīne olmaḳ üzere miyāne-i le’ālī-i mefāḫir-i nefīselerinde rişte-keş-i īrād u bādī-i ḫayr yād ḳılınmışdır.

(Ġazel-i Ez-Ān-ı Çelebi ‘Ārif)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Çıḳmazdı dīde bāma temāşā-yı ‘ibrete
Maḥrem olaydı rāz-ı şebistān-ı vaḥdete

Ḫāṭır-nüvāz-ı ‘ālim ü ḳadr-āşinā gerek
Mālik olan ḫızāne-i iḳbāl-i devlete

Devr-i ḫoş-āmed-i feleğe etme i‘timād
Maġrūr olur mu ‘āḳıbet-endīş-i furṣata

Kendinde seyr eder dü cihānıñ ‘acāyibiñ
Yek-bār çeşm olan ruḫ-ı mir’āt-ı ḥayrete

Uymaz firāz-ı ṣuffe-i ẕevḳ u ṣafā-yı ḫalḳ
Luṭf-ı hevāda dāmen-i ṣaḥrā-yı vaḥşete

Nā-geh dü dest-i cür’etini yek ḳalem görür
Parmaḳ başan ḫilāf-ı edeb ḥarf-i ḥikmete

Varın verir muʿāmele-i yek piyāleye
Düşmez fütāde-meşreb olan ḳayd-ı nekbete

Gerden-keşān-ı ḥalḳa-i teslīm-i pīrdir
Āmāc olan bu ʿarṣada hep tīr-i ḥasrete

Dil-serd-i bezm-i ülfet-i iḫvān-ı ʿaṣr olup
ʿĀRİF çekildi kūşe-i bī-gerd-i külfete

Baʿd-ez-īn, çihil sāl erīke-nişīn-i ḫilāfet-i ʿuẓmā ve iʿtilā-yı şān-ı devlet ü iḳbāl ü kerāmet-i ān ʿālī-neseb ki debdebe-i kūs-ı iştihārları ṣımāḫ-ı ʿālemi ṭutmuş iken çarḫ-ı kec-bāz, şuʿbede-bāzīye şürūʿ ve ufūl u buṭūnlarına muḳaddime olmaḳ ve şān u kerāmet-i ʿuẓmālarına ibtidā ve iştihār u sümüvv-i rütbelerine īmā üzere ẓuhūr edip biñ yüz elli beş tārīḫlerinde fitne-i şarḳdan nāşī şāhān-ı ʿAcem taḫtına cālis-i ḫāric ẓuhūr-ı Ṭahmās-ḳulu-nām merd-i ḫaşīn ʿOṣmāniyān'a elçi yollamaḳ murād edip kemāl-i kiberden on biñ merd-i müsellaḥ ḳoşup Baġdad'a geldiklerinde merḥūm u maġfūrun-leh Ḥasan-paşa-zāde Aḥmed **[S.203]** Paşa devlete ʿarż etmeğin biñ ādem ile gelmesine iẕin verilip ḳaṭʿ-ı merāḥil ederek belde-i ṭayyibe-i Ḳonya'ya geldikde ṭamaʿ-kārān-ı rūzigārdan nā'ibi Eyüb-nām bir şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ ve vālīsi Ebūbekir Paşa-nām bir ḫabīṣ bulunup müftī-i mācin-i şehr daḫi bunlara hem-pā olup fuḳarā-yı raʿiyyeye ol ḳadar ẓulm u taʿaddī etmişlerdir ki taʿbīri mümkün değil! Ez-cümle **"Bu elçiniñ mürūruna dört yüz kīse aḳçe ṣarf olundu."** diye tażyīḳ-i reʿāyā etdiklerinde fuḳarā-yı raʿiyyeniñ dūd-ı āhı āsumāna peyveste olup istimdād-ı ẓāhir ü bāṭın oluna gelmiş çelebiyān-ı sevābıḳdan bunlarıñ daḫi ʿaḳlı başlarına cemʿ olup Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine feryād-künān istiġāṯe etmeleriyle Ḥażret-i Çelebi ʿĀrif daḫi kemāl-i ġayret-i dīniyyelerinden nāşī bu ẓālimlere ḫiṭāb-ı bā-ʿitāb edip **"İnṣāfıñız yoḳ mudur? Elçiye elli kīse aḳçe maṣraf**

olmadı. Bārī żı‘fına ḳanā‘at ediñ! Fuḳarāya merḥamet olsun!” diye buyurduḳlarında ṭama‘-kārān, Ḥażret-i Çelebi’ye ġayẕ edip tekdīr ḳaṣdıyla der-i devlete hezār ekāẕīb taḥrīr edip ḫılāf sözler ile devleti iġfāl ve kendi kiẕblerine revāc verdiler. Ammā Ġayūr-ı muṭlaḳ ‘Ālimü’s-sırr ve’l-ḫafiyyāt kiẕble iġfālden münezzeh rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Pīr keẕālik bu eṣnāda Ḥażret-i Ḳahhār-ı Müntaḳim imhāli tamām olup vaḳt-i cezā ḳarīb olmaġla Eyüb-i bī-ṣabr u sükūn mün‘azilen bir ‘ārıża ile Ḳonya’dan hezār meşaḳḳat ile İstanbul’da yalısına düşüp altı ay miḳdārı maraż-ı dıḳḳ ile āġeşte menzil-i dār-ı bevāra müsāra‘at etmişdir. Bekir Paşa daḫi redīfi olup Vidin ser-ḥaddine ilḳā olunup günde biñ kere ‘azl cānına minnet olup lākin devlet, zebān-ı ḥālle **“در عذاب میباید!”** derler imiş. Yevmen mine’l-eyyāmi, ser-ḥadd ‘askeri üzerine hücūm edip ketḫudāsını ḳatl murād ederler. Ocaḳ ḫalḳına ziyāde ilticā ve fedā-yı māl ile ketḫudāsını ḫalāṣ eder. Bu fetretden ḫalāṣ bulunca der-i devlete hezār rüşvet ü ilticā vü temelluḳ birle Ḳonya manṣıbın aḫẕ ve kemāl-i ẕüll ü hevān ile gelmekde iken taḳdīr-i rabbānī yolda ra‘şe marażına mübtelā olup zaḥamāt-ı ‘adīde ile Ḳonya’ya duḫūl ve zenbūr-ı belā-yı gün-ā-gün başına üşüp füc’eten merg girībān-gīr olup Eyüb-i muḥīl yanına müsāra‘at etmişdir.

-فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ-[669]

Mütenaṣṣıḥīn-i eẕkiyāya ḫafī değildir ki ‘āḳıbet-i münkirīn hemīşe bunlar gibi vaḫīmdir. Āḫiretleri ise ‘aẕāb-ı elīmdir. Ketḫudāsı etrākden olup anıñ daḫi cezāsı bu olmuşdur ki Vidin ser-ḥaddinde ‘askeri seyfī intiḳāmından güçle ḫalāṣ bulup paşası daḫi Ḳonya’da fevt olıcaḳ devletden ḳavī mübāşirler ta‘yīn olunup altı

[669] Haşr Sûresi, 59/2. Âyet: “Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın.”

ay miḳdārı ḳal‘e-bend olup ba‘dehu hezār ḥīle vü rüşvetle ḳal‘adan ḫurūc ve kendiyi İstanbul’a īṣāl ve a‘dādan rehā mülāḥaẓasıyla vardıḳda hezār re‘āyā fuḳarāsı ẓulm-dīde bu naḥsdan ref‘-i ruḳ‘a eder devlet ise rāşī vü mürteşī ile memlū evḳāt-ı māżiyede olsa eşedd-i ‘uḳūbet ile ḳatl olunur idi. Lākin ḫā’in olduġundan birbirine mu‘īn olup bu Türk’üñ ze‘āmeti olan ḳurā Kütahya ḳarībi olmaġın aña def‘ etdiler.

رجعنا إلى ما نحن بصدده ki ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhdir,

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مژده مژده ای گروه عیش ساز

آن سك دوزخ بدوزخ رفت باز

بعد ازین جمله دوستان را ذوق و “ terennüm-rīzi ile iḫvānu’ṣ-ṣafāya buyurmuşlar ki صفایی متزاید باد که دشمنان مقهور شد و جزای اعمال شان پدید آمد و ما را نیز سفری قریبست.” nefes-i enfesleriyle ḳurb-ı irtiḥāllerine īmā buyurmuşlardır.

وكان ذلك في سنة ست وخمسين ومائة وألف [١١٥٦ هـ] من هجرة من له العز والشرف.

Ba‘dehu elli sekiz evāḫirine ḳadar i‘tilā-yı şānları ve ṣafā-yı cismānī vü rūḥānīleri yevmen-fe-yevmen müzdād olup cümle refāhiyyet üzere ‘ayş-ı ḫoşda iken sene şemān ve ḫamsīn ve mi’e ve elfde baġteten cānların pervāne-i şem‘-i cem‘ī edip ba‘ż-ı vaṣāyā ‘aḳībinde şemere-i fu’ādları olan Ebūbekir Çelebi Efendi’mizi velī-

‘ahdleri olmaḳ üzere **“غیر ازین شیخ دیگر مجویید!”** ‘unvānıyla tenbīh-i ekīd buyurup pister-i rāḥat-ı āḫirīnlerine ġajīde ve se rūz mürūrunda ‘ālem-i ‘ılliyyīne ḫırāmān **[S.204]** olmuşlardır.

روّح الله روحه وأيدّ فتوحه وجعل الفراديس مقره وعلى تخت حمايات أجداده أسكنه آمين يا من لا يضيع أنين المضطرين*.

(Der-Beyān-ı Maḥāmid-i Çelebiyān-ı Ẕevi'l-İḥtirāmī Ki)

بکمـالات ظـاهره و باطنـه آراسـته بـود و در دار الولایـهٔ قونیـه حرسـها الله تعـالی عـن البلیـه و در بـلاد سـائره مسـندآرای تـدریس و مشـیخت بقـاع مبارکـهٔ سـامیه بودنـدی. تـا اخـوان و خـلان از برکـات ایشـان هـم مسـتفید باشـند و هـم بقـاع و دیـار بـانوار و آثـار شـان بلنـد ارکـان و مجمـع الـوان نعـم و مـأمون غوائل نقم شوند. نوّر الله مراقدهم بإنارة شموس التجلي والإحسان إنه الرؤوف الكريم المنّان.

(Ḥażret-i Çelebi Emīr Zāhid-i Kūçek)

Ḥażret-i zeynü'l-abdāl u faḫru'r-ricāl Ulu ʻĀrif Efendi cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ aḥfād-ı kirāmından mecmaʻ-ı kemālāt-ı ṣūriyye vü sırrıyye ve maḫzen-i esrār-ı ledünniyye vü maʻden-i ḫavārıḳ-ı ʻacībe olup Emīr ʻĀlim bin Emīr ʻĀbid ḥażretleriniñ zīr-i pertev-i terbiye ve ḥiẕā-yı naẓar-ı tenmiyelerinde neşv ü nemā-yāfte-i rūḥ-ı şu'ūn ve ṣadef-i vücūd-ı şerīfleri ḫızāne-i dürr-i meknūn olup evā'il-i sülūklarında emīr-ṣūret ü zāhid-sīret yaʻnī dā'ire-i cemʻiyyet-i maʻāşları emīrāne ve kendi keyfiyyet-i temettuʻ u tenaʻʻumları zāhidāne olup ḳaṭʻā ḥisāb u kitāb ġā'ile-fermā-yı dest ü ḫāmeleri olmayıp baʻż-ı ḫademe-i maġşūş-ı ḥırṣdan istişmām-ı ḫıyānet olunmaġla tefaḥḥuṣ-ı īrād u maṣraf ve teftīş-i daḫl u ḫarca müteʻalliḳa

kelimāt-ı iḥtiyāṭ-āmīz maʿrūż-ı pīşgāh-ı istiġnā-penāhları olduḳda "ما خلقنا لأن نبحث في أفكار الدخل والخرج وما جبلنا على إسراف بضاعة الأوقات بالتدارك فيما فات. وإنما اعتمادنا على بسط الجواد ومالنا بقبض العباد." nefḥa-i ʿāliyeleriyle defʿ-i keder-i ḳīl ü ḳāl buyurup maẓanne-i cināyet-i ḫıyānet olanları ʿavāṭıf-ı gün-ā-günla şermende ve ḫāliş ü muḫliş bende edip 'ولا يستعبد الإنسان إلا بالإحسان. وهون على الكريم المرتاض فوت الأغراض من هتك الأعراض.' maẓmūnuyla ʿamel buyurup sülūk-i ṭarīḳa-i kerem ü şīme-i celīle-i ʿafv setrle iḥyā-yı nüfūs-ı ḳāṣırada yed-i beyżā-nümā olmuşlardır. Ve fāʾiz-i rütbe-i kemāl olduḳda ʿāmme-i evlād-ı kirām u kāffe-i ḫulefā-yı ʿiẓām reʾy-i ṣavāb-dīdleriyle āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzīʾde mesned-ārā-yı meşīḫat u ḫilāfet olup dāʾire-i saʿādet u sāye-i ʿināyetleri ẕerrāt-ı mensūbāna sermāye-i istināre vü sāyebān-ı istirāḥa olup maşrıḳ-ı girībān-ı ẕātlarından sırr-ı şems-i ḥaḳīḳat ṭālīʿ ve sīnā-yı sīne-i pür-sekīnelerinden nūr-ı maʿrifet lāmiʿ olmuşdur. Ve ḫurşīd-i velāyet-i sırr-ı muḳaddesleri pertev-endāz-ı enḥā-yı memleket olduḳda istidʿā-yı Ebnā-yı Ḳaramanʾla āsitāne-i Vālide Sulṭān (ʿaleyhā raḥmetiʾl-Melikiʾl-Mennān) meşīḫatiyle ser-efrāz ve ol buḳʿa-i mübārekeye naḳl olunmuşdur. Ve ekṣer-i sinīn-i meşīḫat-ı merḳūmelerinde ʿaynuʾl-cemʿ-i iḫvānuʾṣ-ṣafā vü ḫullānuʾl-vefā ile ziyāret-i Beytüʾl-ḥarām-ı ʿuşşāḳ ve şeref-i ṭavf-ı türbe-i cedd-i büzürgvārlarıyla müstesʿid olup eğer derūn-ı türbe-i muʿaẓẓama ve eğer ḫānḳāh-ı Ḥażret-i Şemseddīnʾde tertīb-i iclāsāt-ı ʿaẓīme olunup eẕvāḳ-ı rūḥāniyye-i semāʿ u ṣafā olunup yine maḳarr-ı saʿādetlerine ricʿat buyururlar idi. Ḥattā nevbet-i vāpesīnleriniñ hengām-ı vedāʿında riḳḳat-ı zāʾidüʾl-vaṣfla "این ذوق و صفا بعد ازین بسماعخانهٔ خانقاه بقا مانده است." ʿunvānıyla keşf-i perde-i ḳurb-i intiḳāl ve ol sāl-i hicrān-meʾālde raḫt-keş-i dāruʾl-ḳarār ve civār-ı cedde-i ʿişmet-şiʿārlarında āsūde-i cilbāb-ı ġufrān olmuşlardır. Ve fıḳra-i muḥzine-i '811 سنة * فات الأمير الزاهد' tārīḫ-i irtiḥāl vāḳiʿ olmuşdur.

(Ḥażret-i Çelebi Nūreddīn)

(Ḳuddise Sırruhu'l-Mübīn)

Çelebi Emīr Şāh bin Şeref ibnetü's-sulṭān Veled (sırru sırrıhu'l-Evḥad) ḥażretleriniñ nebīre-i kirāmīlerinden olup müddet-i medīde terk ü tecrīd üzere seyr ü seyāḥat ve kibār-ı 'ulemā vü meşāyiḫ-i zamānında istifāde-i 'ulūm u ādāb-ı nefs edip kāmil ü mükemmil vaṭan-ı şerīflerini teşrīf buyurduḳda yine sā'ir, ehl-i ibtidā gibi kemer-beste-i ḫıdmet-i meydān-ı merdān-ı ṭarīḳat-i cedd-i es'adları olup dest-i kerāmet-peyvest-i Pīr 'Ābid (ḳuddise sırruhu'l-'Azīz)de ḫırḳa vü istivā-pūş-ı ḫilāfet **[S.205]** ve mesned-i pīşīn-i meşīḫat-i Ḥażret-i Çelebi Ḥüsāmü'l-millet ve'd-dīn olan Dāru'ẕ-ẕākirīn-nām buḳ'a-i mübārekede seccāde-pīrā-yı meşīḫat u ḫilāfet olup neşr-i 'ulūm-ı celīle vü neşr-i nefāyis-i mev'iẓe ile evḳāt-güẕār ve meşhūr-ı dār u diyār ve mültecā-yı ṣıġār u kibār olmuşlardır. Kemālāt-ı sā'irelerinden ḳaṭ'-ı naẓar, hemān 'acāyib-i seyāḥatleri 'ale't-tafṣīl beyān olunsa müstaḳillen bir kitāb-ı 'uccāb olmaḳ muḳarrerdir. Lākin nebẕeten mine'l-küll ile iktifā ve luṭf-ı intiḳāl-i merdüm-i dānāya ḥavāle olunmuşdur. Ez-cümle şehr-i Ḳayṣeriyye'de Seyyid Burhāneddīn Muḥaḳḳıḳ-ı Tırmıẕī türbe-i muḳaddeselerinde inzivā vü i'tikāf buyurup bi'l-külliyye mestūru'l-

ḥāl ẕikr ü fikr-i Ḥażret-i Mennān-ı Müteʿāl'le meşġūlü'l-bāl iken fuḳahā-i belde-i merḳūmeden ve telāmiẕe-i ʿallāme-i Ş̱īrāzī'den bir merd-i muʿteber, hengām-ı tedrīs ü baḥṣde beyne'ṭ-ṭalebe bir şübhe-i vārideniñ defʿ ve müşkil-i tilmīẕiñ ḥallinde ḫālī bulunup ḥayret-i tām u żucret-i māl-ā-kelāmla [670]'إذا تحيّرتم في الأمور فاستعينوا من أهل القبور!' mücebince türbe-i münevvere-i maʿhūda dāḫil olduḳda Ḥażret-i Çelebī-i müş̱ārün-ileyhi ruḳʿa-nüvīs müşāhede edip baʿde'l-itmām ruḳʿa-i mektūbeyi yed-i faḳīhe ināle buyurduḳda meğer bi-ʿaynihi derdmend faḳīhiñ ārzū-yı dil ü cān-ı müstehāmı olan cevāb-ı bā-ṣavābı taḥrīr buyurmuşlar. Bir ṭaraftan sürūr-ı defʿ-i şübhe ve ṭaraf-ı āḫardan ḥubūr-ı ḥuṣūl-i niʿmet-i ġayr-ı mutaraḳḳıbe-i ṣoḥbet-i şerīfeleri bī-çāreyi ġarḳa-i baḥr-ı fikr ü şükr edip "هنوز مشكل دو جهانم حل شد." ʿunvānıyla kūşe-i ḫāk-endāz-ı dervīşānelerine rū-māl-i ṣıdḳ u niyāz olup ketm-i sırr-ı merḳūma tenbīh-i ekīdleri ile ʿamel ve ruḳʿa-i merḳūmeyi ḥırz-ı cān edip belde-i mezbūreden sefer buyurduḳlarından ṣoñra dā'imā derd-i firāḳlarıyla giryān u nālān olmaġla hedef-i tīr-i ṭaʿn-ı bī-ḫaberān olduḳda ehl-i taʿaṣṣubu ilzām siyāḳında irā'et-i ruḳʿa vü naḳl-i ḳıṣṣa eylediği resīde-i rütbe-i iştihār ve rivāyet-kerde-i ūlü'l-ebṣārdır.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آسمان گر واقف اندی زین فراق

انجم و شمس و قمر بگریستی

[670] Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, c. I, s. 97.

Āvürde end ki

Eşnā-yı geşt ü güẕār-ı bā-i‘tibārlarında maḥmiye-i Mūṣul’a vāṣıl ve ziyāret-i ḳabr-i Ḥażret-i Yūnus (‘aleyhi’s-selām) meşūbātına nā’il olduḳda ṣāḥib-i Mūṣul ḫānesinde mihmān olup lākin mīzbān-ı ḫoş-dār-ı pīr ü cüvānı ġamgīn müşāhedesiyle pürsiş-i ḥāl-i melāle iḳdām buyurup mādde-i ġuṣṣa ṣemere-i fu’ād ve velī-‘ahd-ı devleti olan ferzend-i ercümendiñ ibtilā-yı derd-i bī-devāsı olduġu ma‘lūm olduḳda ‘araḳıyye-i mübārekelerin irsāl ve ilbāsıyla şifā-yı sā‘at ve ‘āfiyet-i def‘iyye ḥāṣıl olmaġla ṣāḥib-i merḳūm ol Loḳmān-ı ḥaḳīḳatiñ ḫāk-pāyine mā-melek-niṣār olup ve ikrām u iḥtirāmlarında beẕl-i iḳtidār edip āşūb-ı şöhretden iḥtiyāṭları ḥasebiyle ‘āzim-i cānib-i Mıṣır olduḳlarında levāzım-ı seferiyyeleri tertīb olunup Sulṭān-ı Mıṣır ṭarafına mürāsele-i iḫlāṣla niçe mu‘temedün-‘aleyh etbā‘ın ḫıdmet-i şerīfelerine ta‘yīn ve çend menzil teşyī‘ u vedā‘ edip meğer mektūb-ı sāḥib-maṣḥūb evṣāf-ı ẕātları imiş. Mıṣır’a ḳarīb menzilde maḥfaẓa-i gümāştegāndan żāyi‘ olup ve Ḥażret-i Çelebi Nūreddīn daḫi mānend-i āfitāb-ı āfil verā-yı perde-i ḫafā olmaġla ḫademe-i merḳūmīn müteḥayyir ü müteżeccir mıṣr-ı Ḳāhire’ye gelip Sulṭān-ı Mıṣır’a keyfiyyeti ‘arż u i‘lām ṣadedinde Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhe civār-ı sarāy-ı sulṭānīde dūçār olup mektūb-ı ma‘hūd kendilerde olup ve penç menzilden ṭarfetu’l-‘aynda ṭayy-ı mekānları ve bu şīve-i nādire-kārlıklarına maḥżā tesettür ü fırār, iştihārdan ġayrı bā‘iş olmadığı ma‘lūm-ı rufeḳā olunca tedārük-i ḥüsn-i ric‘at ṣadedinde mürāca‘atları ḥasebiyle mektūb-ı ma‘hūduñ ḥāşiyesine ḳalem-i mübārekleriyle taḥşiye-i selāmdan ṣoñra ḫuddāmıñ ḳuṣūr-ı edā-yı ḫıdmetde ma‘ẕūr olduḳların taḥrīr ve ẕeylinde **“** از قلم دلنوازی رقم غمازی نبایستیکه مردان خدا از شاه و گدای دنیا بیزارند و ردّ ایشان از قبول بهتر شمارند**”** muṭāyebe-i pend-āmīziyle ḫatm-ı kelām buyurup zīr-i ḳubbe-i ḫumūlde bī-daġdaġa-i ṣoḥbet-i ḫılāf-ı cins, āsāyiş-i ‘ārifāne vü ziyāret-i

maḳāmāt-ı müteberrike buyurup rāh-ı Mışır’dan ‘āzim-i ṭavf-ı Beytü’l-ḥarām olmuşlardır. Ve vaṭan u ġurbetde ẕāt u ṣıfātların ta‘rīf ü tavṣīfe **[S.206]** müsā‘ade buyurmayıp [671]‘لا يعرف ذا الفضل إلا ذوه’ feḥvāsınca “ دیندار روحانی را حاجت تعریف نور الدین نیست و غیر او را از توصیفش چه سود است؟” maẓmūnuyla sedd-i bāb-ı redd ü ḳabūl-i yār u aġyār buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خلوت اندیشه ام چون غنچه لبریز گلست

خار دیوار است هر نقشی که بیرون از منست

بر گرد جهان دور زره بر تو حلالست

خرشید صفت دیدۀ بینایی اگر هست

[671] İbn Melek, *Şerhu’t-Teshîl*, c. III, s. 242.

(Ḥażret-i Çelebi Ṣalāḥaddīn)

Ol şāhzāde-i velāyet-ṭıynet, esbāṭ-ı kirām-ı Şāh Melek bin Emīr ʿĀbid (revvaḥa ruḥahu ve neşşere fütūḥahu)dan olup fużalā-yı ḫulefā vü ʿurefā-yı meşāyiḫden telaḳḳī-i ʿulūm u maʿārif edip Ḥażret-i Çelebi Nūreddīn ḫıdmet-i şerīflerinde resīde-i ḥadd-i tekmīl-i fünūn ve müderris-i medrese-i Bahāeddīn Veledī olup civār-ı āsitāne-i Ḫudāvendigārī'de dāmen-çīn-i ferāġ ve taʿlīm-i fuḳarā vü aḥbābla itʿāb-ı dimāġ buyurup evāsıṭ-ı ʿömr-i nāzenīnlerinde taḫṣīṣ-i meşnevī-ḫʷānī-i kürsī-i türbe-i muḳaddese ile ser-efrāz olup ravżāt-ı ḳulūb-ı müteʿaṭṭışīni sīrāb-ı zülāl-i maʿārif ü ḥikem edip ve aʿḳāb-ı teẕkīrlerinde münʿaḳide olan mecālis-i semāʿ u ṣafānıñ tertīb-i cemīli evlād-ı kirām ḥalḳa-i ūlāda ve ḫulefā-yı ẕevi'l-iḥtirām ḥalḳa-i ṯāniyede ve sā'ir-i fuḳarā ḥalḳa-i ṯāliṯede deverān edip seccāde-nişīn-i türbe-i muʿaẓẓama olan yegāne-i devrān ḥāżır olduḳda maḳām-ı ḳuṭbda cilve-fermā olmaḳ üzeredir. Ve duḫūl-i dā'ire-i ḥareket-i devriyye mevḳūf-ı icāzet-i rūḥāniyye-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)dir. Ḫod-be-ḫod meşḳ u idmānla devr muʿtād değildir. Ve ḳānūn-ı ḳadīm-i selāṭīn-i ḥaḳīḳat mürāʿātında tekāsül bāʿiṯ-i nedem-i beyhūde olmaḳ muḳarrerdir.

ومن ارتاب فليختبر ولكن الخبر بعد الضرر غير مفيد. فالسعيد من تأدب بتأديب الغير.

Ḥattā ol bülbül-i gülzār-ı *Meṯnevī*'ye miyān-ı ḫāmān-ı Hāmān-menişde meẕkūr olan kelām-ı ġaflet-niẓām ki "**Ṭarīḳat-i 'aliyye-i Mevleviyye'den silsile-i irşād münḳaṭı'a olup ve süllāki daḫi ancaḳ ism-i şānī merātibine vāṣıla olup ba'dehu elbette ṭuruḳ-ı āḫar ricāliniñ terbiye vü islākine muḥtāclardır**." muḳaddime-i muṣanna'a-i vehmiyye-i ḥasediyyesi efvāh-ı muḳallidīn-i 'aṣrda vāṣıl-ı şöhret-i kāẕibe olduḳda ḥamiyyet-dārān-ı iḫvān bu safsaṭa-i vāhiyyeyi bir ruḳ'a-pāreye tesvīd ve ḥīn-i germiyyet-i naḳl-i ma'āriflerinde 'alā ru'ūsi'l-eşhād fevḳa'l-minber ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrlarına ref' edip gūş-güẕār-ı niyāz-ı cevāb-ı şāfī olduḳlarında miftāḥ-ı ḫazā'inü'l-ġayb lehce-i ḥaḳā'iḳ-serāları fetḥ-i bāb-ı taḥḳīḳ ü niṣār-ı cevāhir-i tedḳīḳ buyurup " **اساس کار گاه و بنای خانقاه سلوك مولوی بر توبهٔ نصوح و ترك و تجرید و ثقهٔ بر فتوح است و راحلهٔ اخلاص و زاد قناعت و براق همت و قائد جذبه و سائق حال و مشعل مثنویکه مغز قرآن است. جامع اسباب و لوازم و پیشوای سالکان اوست و عنایت و توفیق بارئ یاری ده و نگهبان ایشانست و مردان میدان فخر فقر و فنا مربی و مرشد و روحانیت انبیا و اولیا علیهم السلام و الرضوان شفعا و آیین و ارکان حضرت مولانا قدس سرّه الاعلی و اوراد و اذکار سادات نقشبندیه نوّر الله تعالی ثراهم و سائر و عزئم این طائفه عزیز است. سیما اسم اعظمیکه مستجمع اسمای سائره است. حرز ارواح این گروه پرشکوهست و آداب و سنن سنیه و مستحسنات و مقربات سمیه خلع اشباح این فرقهٔ ناجیه است و بعنایة الملك المعین النصیر کمینه دردمند این طریقهٔ مستقیمه ثابت قدم مجمع البحرین جمع و فرق و در دائرهٔ ولایت بیمن نفس و برکت نظر نظیر خضر علیه السلام منشا کرامات باهره و مخزن معارف فاخره و معدن اخلاق حسنه و مجمع اوضاع مستحسنه است. در آنچنین طریقه و اندر میانهٔ اصحابش که سر رشتهٔ ارشاد گم گردد. پس طرق سائره اسم بی مسما خواهد ماند. مع هذا آثار تأیید ربانی روز بروز باعلای کلمهٔ مولویه و اعزاز حالش را تعلق بی علت دارد. معلومستکه قائل جاهل آن کلمهٔ خبیثه بعلت رشك و خود فروشی بدین طریقهٔ راست مهتدی**

نیست و سر رشتهٔ ارشاد را خود گم کرده است و در مرآت صافی ضمیران مولوی عکس آن دید و از اصل ماند. [ص.۲۰۷غافل]" mażmūn-ı ḥaḳā'iḳ-meşḥūnuyla ġayret-keşān-ı iḫvānı memnūn ve ḥased-kīşān-ı aġyārı maḥzūn buyurup ḫurde-gīrān-ı cedel-menişāndan ferd-i vāḥidde iḳtidār-ı bint-i şefe olmayıp tervīc-i menhec-i Ḫudāvendigārī'de serd buyurduḳları taḥḳīḳāt-ı rā'iḳa müsellemü'l-küll olmuşdur. Fī'l-ḥaḳīḳa, evḳāt-ı pīş-ḳademān, ḳarībü'l-'ahd olmaġla belki nev'an mecāl-i güft u güy-ı ḫılāf mesdūdu'l-menşe' ve'l-mevrid ola! Lākin fī yevminā haẕā ki tārīḫ-i ẓuhūr-ı Mevleviyān penç-ṣad sālden tecāvüz etmişdir, fe-lillāhi'l-ḥamd ve'l-minne ve 'alā ḥabībihi'ṣ-ṣalāt ve't-taḥiyye, hemvāre teraḳḳī-i süllāk ü i'tilā-yı şān u imtidād-ı āzmāyişle ve aḥyā vü güẕeştegān erbābı muḥterem min 'indallāhi te'ālā ve ḫāk-i pāk-i meşāhid-i muḳaddesleri ziyāret-gāh-ı muḫlişīn ü mużṭarrīn olup gūyā her biri bir dıraḫt-ı sāye-endāz u mīve-dār-ı būstān-ı raḥmet-i 'āmme olmuşdur.

أبدّ الله ظلال حمایتهم علی محبیهم وأدام سیوف حمیتهم علی مبغضیهم.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند

و ز تحیر دست بر سر میزند مسکین مکس

Ve daḫīl-i ḥalḳa-i ta'līm ü ifādeleri olanlarda ferd-i vāḥid maḥrūm-ı fevā'id-i 'ilmiyye vü 'ameliyye olmayıp ekşer ba'de tekmīli'l-'ulūmi'ẓ-ẓāhire ṭālib-i 'ilm-i ledünnī olup sālik-i rāh-ı faḳr u fenā olmuşdur. Aġleb-i evān-ı ta'ayyüşleri keşret-i infāḳ ḥasebiyle ḳıllet ü ḳanā'at üzere olmaġın müşfiḳīn-i eḥıbbā ḳadr-i ma'rūf-ı

imsāk ve niẓām-ı ḥāl ü refāhiyyetlerine iʿmāl-i ẕerre-i iltifātı īrād eyledikde " فقیر صلاح الدین را شغل صلاح دنیا مناسبت ندارد. بیم است که بسبب امتناع اجتماع ضدین از اوّل بثانی مردود باشد و یا از صلاح ثانی بفساد اوّل مبتلا شود که و هو اکثر الوقوع و بین الشیوع." nefes-i cān-baḫşlarıyla sedd-i bāb-ı şefḳat maʿkūse ve niçe münʿimān-ı mürde-dilānı iḥyā-yı zülāl-i pend ü terġīb ve ḫ^{w}āce-i cihān-ı faḳr u fenā ve muġtenim-i derecāt-ı mülk-i beḳā etmişlerdir. Āḫırü'l-emr, ol şeş ḥıyāż-ı mücelledātda leb-rīz olan mā-yı maʿīn-i irşādıñ ser-çeşmesine iştiyāḳla münceẕib-i cinān-ı ʿirfān olup mübāderet-i ḥalḳa-i ḳudsiyye-i Sulṭānü'l-ʿārifīn ve defter-i *Dīvān*'dan telaḳḳī-kerdeleri olan maʿānī vü esrārı bi'ẕ-ẕāt lehçe-i pür-behçe-i rūḥ-ı muḳaddeslerinden istifāde ile teskīn-i ʿaṭş-ı rūḥānī etmek üzere semend-i himmet-rān-ı mülk-i beḳā ve Ḥadīḳatü'l-ervāḥ-ı Mevleviyye'de fā'iz-i menāzil-i refīʿa-i meṣnevī-ḫ^{w}ānān-ı eslāf olmuşlardır.

نوّر الله مرقده وبوصول المرام. أسعده ونفّعنا الله تعالى بفوائد موائدهم العلمية والعملية. آمين بحرمة *
*سيد الأولين والآخرين.

(Ḥażret-i Çelebi Bedreddīn)

Cenāb-ı celālet-me’āb-ı Aḥmed Selçuḳ bin Emīr Vācid bin Ḥażret-i Sulṭān Veled (ḳuddise sırruhu’l-Aḥad) nebīre-i kirāmından olup Çelebi Emīr ‘Ārif-i Kūçek bin Emīr ‘Ālim ḥażretleriniñ ḳuṭb-ı dā’ire-i meşīḫat-i türbe-i mu‘aẓẓama olduḳlarında muḳteżā-yı emr-i mürşid-i ḥayy üzere ḥucerāt-ı āsitāne-i Ḫudāvendigārī’de münzevī-i terk ü tecrīd ve taḥṣīl-i ‘ulūma kemer-beste-i ihtimām olup ba‘de istīfā’i’l-ḥaẓẓ, tervīż-i nefs ü tehẕīb-i aḫlāḳ ve tetmīm-i baḳāyā-yı levāzım-ı sülūka iḳdām edip zamān-ı yesīrde ṭahāret-i cevher-i pertev-i himmet-i Emīr ‘Ārifī’yle fā’iḳu’l-aḳrān ve emṣelü’l-emṣāl ve çeşme-i lehçe-i pür-behçelerinden zülāl-i ma‘ārif-i tevḥīd ü ḥikem cūşān ve āṣār-ı mükāşefe-i żamā’ir-i mir’āt-ı ḳalb-i ṣafvet-semīrlerinden nümāyān ve envār-ı ḫavārıḳ-ı cebīn-i mübīn-i ḥāllerinden raḫṣān olmaġla bi-icmā‘i kāffeti’l-meşāyiḫ ve’l-‘ulemā āsitāne-i Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de mesned-ārā-yı meşīḫat olup ol maḳām-ı ‘ālī-menzil ḳırān-ı a‘ẓam-ı neyyireyn olup āmīziş-i żiyā-yı sırr-ı Şemseddīnī ve nūr-ı Bedreddīnī ile pervānegān-ı dā’ire-i irādet ü ḫıdmetleri müstaġraḳ-ı rūşenāyī olmaġla her biri müddet-i ḳalīlede ḳaṭ‘-ı mesāfe-i merātib-i nefs ü ṭayy-ı menāzil-i rūḥ u ‘ubūr-ı berāziḫ-i enāniyyāt edip maḥsūdu’l-iḫvān olduḳları mün‘akis-i levḥ-i żamīr-i ilhām-

سکندر در تاریکی برهنمایئ شبچراغی جست و جوی آب حیات جسمانی کرد و تشنه " tenvīrleri olduḳda بیرون آمد. أما اخوان ما بروشنایئ شمس و بدر در ظلمات طبیعت سراغ چشمۀ زندگئ روحانی کردند و زود یافتند که شبچراغ پیش ایشان کم از کرم شبتابست." nefes-i enfesleriyle pāsuḫ-ı **[S.208]** rāsiḫ-fermā olmuşlardır.

درین معنی میفرمودند:

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رهبر رهرو که باشد مهر و ماه

افت و خیزش مینگردد سنك راه

او بیك طفره برون آید ز خود

پس چه ماند پیش تا ایوان شاه

Nükte

Vücūd-ı bihbūd-ı Ḥażret-i Çelebi Bedreddīn istī'āb-ı riyāżāt-ı şāḳḳa ile hilāl olup nev'an rıfḳ u terfīh-i maṭıyye-i nefs buyurmaları bābında ricāmendān-ı müşfiḳāna "در جوار شمس بدر را از هلالی نا گزیر است." kelime-i cāmi'alarıyla tesliyet-baḫş ve ḳurb-ı rūḥānīlerine işāret-fermā olmuşlardır. Āḫırü'l-emr ve nihāyetü'l-'ömr, taḥte'n-nūr-ı şārıḳ-ı ḫāver-i beḳā ve hāle-i beden-i enverleri dā'ire-i türbe-i münevvere-i Şemsiyye'de āfil-i bāḫter-i fenā olmuşdur.

أنار الله تعالى بدر سره وأفاض على المستمدين سجال برّه.

(Ḥażret-i Çelebi Vācid)

Ḥażret-i Emīr Vācid-i Kebīr ibnü's-sulṭān Bahā'eddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed) cenāb-ı necābet-me'ābınıñ esbāṭ-ı 'iẕāmından olup ẕāt-ı bāhirü'l-berekātı mecmū'a-i feżā'il-i celīle vü gencīne-i feżā'il-i cemīle sālik-i mesālik-i himmet ü fütüvvet ve mālik-i memālik-i ma'rifet ü mürüvvet ve mecma'u'l-baḥreyn-i sırr-ı Şemseddīn ve Celāleddīnī olup derūn-ı Dāru'l-velāye'de ol baḥreyn-i ẕāḫireyniñ mecma' u mülteḳāları olup Mescid-i Mecma'u'l-baḥreyn şöhretiyle ma'rūf olan buḳ'a-i mübārekede ekşeriyā münzevī vü mu'tekif ve mirşād-güzīn-i ṣafā-yı vaḳt olup āḫir, civār-ı raḥmet-menārlarında binā-yı sa'ādet-ḫāne buyurup ol maḳām-ı 'ālīde gāh u bī-gāh temevvüc-i deryā-yı tecellī-i neyyireyn-i 'aẕīmeyn-i āsumān-ı rūḥāniyetle ḳarīrü'l-'ayn-ı 'ayān olduḳda fī'l-ḥaḳīḳa, ol mekān-ı sāmī mecma'u'l-baḥreyn-i velāyet olduġun taḥḳīḳ buyurup erbāb-ı ḥācāt u aṣḥāb-ı da'avātı ṣıdḳ u iḫlāṣla mülāzemete terġīb siyāḳında maẓhar olduḳları 'avāṭıf-ı cezīleyi yād ve ṭarīḳa-i ādāb iġtināmına irşād buyururlar idi. Ez-ān cümle, kirāren mirāren Ḥażret-i Ḫıżır ('aleyhi's-selām) ṣoḥbet-i şerīfesiyle muġtenim ve ġāliben tecessüd ü tecellī-i zindegān-ı ebedī-i evliyā-yı güzīnle müşerref ve ẓuhūr u ḥużūr-ı mestūrān-ı ḳıbāb-ı 'izzet ve mütevāriyān-ı ḥicāb-ı ġayretle mübtehic olmuşlardır. Ve

sa‘ādet-ḫāneleri mehbiṭ-i envār-ı berekāt-ı civār-ı ḥimāyet-medār-ı zā’irān-ı ḳudsī-şi‘ār olup mühimmāt-ı ma‘āş u levāzım-ı inti‘āşlarında vürūd-ı imdādāt-ı ġaybiyye-i ḫızāne-i fütūḥ-ı min ḥayşu lā-yaḥtesib bī-ḥisāb olduġu meşhūdun-‘aleyh-i şiḳāt-ı maḥremān-ı esrārlarıdır. Eğerçi ol mevḳi‘-i icābet-i sā’ilān-ı ḥācātıñ mürūr-ı a‘vām u kürūr-ı eyyāmla nām-ı bī-nişān u ism-i bī-resmi ḥāşiye-zīb-i defter-i nevbet-i ḫilāfet-i Çelebi Ṣadreddīn (ṣadderehullāhu te‘ālā fī ġurefi’l-‘ılliyyīn) idi, lākin vālī-i Ḳaraman Dervīş Muṣṭafā Paşa’ya işāret-i rūḥāniyye ṣudūruyla resm-i ḳadīmi fī’l-cümle iḥyā olunup ḥālā meymenet-i biḳā‘-ı mübārekeye mu‘teḳid olanlar naẓarında kemā-fī’l-evā’il, müteveccih-i niyāzmendān u miḥrāb-ı feṭḥü’l-bāb-ı du‘ā-künāndır.

أدام الرب الحكيم آثار عمرانه وشيّد بتأييده أركان بنيانه. وأزال السبل والحول عن عيون السخط. *

ونوّرها بكحل الرضا عن جوانب الأولياء وأرشد المائلين عن سواء السبيل إلى مقام الدليل. فإن المكين يقعد في مكانه والمقيم يتفقد في مقامه فمن لا يلازم مقامات الأخيار. فليتذلل على أبواب الأشرار وليستغرق في دردور

*الإنكار ولا يجد مناصاً عن مهالك الأدبار.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که رو گرداند از سمت مهان

گردد از غیرت سیهرو و مهان

کج نگه کردن بمنظور خدا

کی ز بنده راست آید با خود آ

Ol Ḫızır-ı zinde-i ‘aynu’l-ḥayāt-ı beḳā billāh mecma‘u’l-baḥreyn-i velāyetde mültecā-yı derdmendān u muḥtācān olup her çend ẕāt-ı kerāmet-sirişţleri vāsıṭatu’l-feyż olduġu bī-şā’ibe-i mirā iken yine her gāh ki bir ḥācetmend ‘arż-ı ḥālle niyāz-ı nevāl eyledikde tecdīd-i vużū’ buyurup kemāl-i ibtihālle miḥrāb-ı mescid-i meẕkūrda rek‘ateyn-i nāfile-güẕār u murāḳıb-ı vārid-i ilhām-medār olup ḥasbe’l-fütūḥ u minvālü’s-sünūḥ ẓāhiren ve bāṭınen çāre-ger ü feryād-res olmaġla tevriye-i kār u tevaḳḳī-i iştihār buyururlar idi.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چیست تعظیم خدا افراشتن

خویشتن را خوار و خاکی داشتن

Ve ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i seccāde-nişīn-i türbe-i cedd-i emcedlerinden mücāz ve ser-bülend-i istivā’-i ḫilāfetü’n-nevā olduḳda **[S.209]** mürīdīn ü muḥibbīn ile fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā derūn-ı mescid-i şerīfde ẕikr-i Ḫudā ve sa‘ādet-ḫānelerinde icrā-yı sünnet-i Ḥażret-i Mevlānā buyurmaġla dā’ire-i tereddüd ü teveddüdleri ḫānḳāh-ı süllāke penāh olup pā-der-rikāb-ı Burāḳ-ı irtiḥāl olduḳda mūceb-i vaṣıyyet-i ilhāmīleri üzere hemsāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā olan Ḥadīḳatu’l-ervāḥ-ı ‘āşıḳān-ı Mevleviyye’ye naḳl olunup beden-i tāb-nākleri ol ḫāk-i pākde āsūde-i revḥ u reyhān-ı ravża-i cinān olmuşdur.

<u>Laṭīfe</u>

Vicdān-ı ṣafvet-nihādlarında ḥulūl-i sırrıyānī-i nūr-ı vecd-i cibillī olmaġla ednā bahāne-i müşāhede-i ḥikem ü ‘iber ile cūş u ḫurūşa gelip ser-endāz-ı neş’e-i raṭl-ı girān-ı ḥāl ve bī-ḫ^{w}īş ü pür-şūr-ı nūr-ı izmiḥlāl olmaları müstaġreb-i emşāl u reşk-āver-i aḳrān olduġu ḥużūr-ı fā’izü’l-ḥubūrlarında teşekküren īrād olunduḳda **“ این أضافت العبد إلى الواجد عزّ ‘** unvānıyla nām-ı nāmīlerinde olan **’ همه برکت اضافت است”** ta‘rīż-i ‘arīżleriyle **بندۀ واجد بی وجد بودن از عدم تحقق اضافت خواهد بود.“** ve işāret ve **’اسمه** taḥḳīḳ-i intisāb-ı ‘ubūdiyyetlerine īmā ve keşret-i şuġl-i ism-i sāmī-i Vācid buyurmalarıyla maẓhar-ı nūr u sır ve mehbiṭ-i mevā’id-i fevā’id-i ṣūriyye vü ma‘neviyyesi olduḳlarına taḥdīş buyurmuşlardır.

طوبى له وحسن مآب فاعتبروا يا أولي الألباب.

(Ḥażret-i Çelebi ʻAlāaddīn)

Ṣalāḥaddīn Emīr Zāhid bin Emīr Şemseddīn ʻĀbid bin Bahāeddīn Sulṭān Veled (nüvvire sırruhu'l-Aḥad) cenāb-ı velāyet-nişābınıñ aḥfād-ı kirāmından olup Ḥażret-i Çelebi Emīr ʻĀdil-i Kūçek ibni Emīr ʻĀlim ḥacr-ı terbiye vü sāye-i tenmiyelerinde iḥrāz-ı merātib-i ʻāliyye-i ṣūriyye vü maʻneviyye ile fā'iḳu'l-aḳrān u sābıḳu'l-iḫvān olup ṣīt-i ʻulüvv-i şānı vü ṣadā-yı sümüvv-i mekānı dār u diyār-gīr olmaġla mülūk ü ümerā-yı eṭrāfdan rāġıbīn-i ṣoḥbet-i şerīfelerine ḥavāle-i dāfiʻa-i istiġnā buyurup evḳāt-ı şāfiyeleri me'mūnu'l-ġā'ile-i gerd-i keder müdāḫale-i aġyār ve hemvāre ẕāt-ı nūrānī-ṣıfātları şemʻ-i encümen-i meşāyiḫ ü ʻulemā vü ṣuleḥā vü ʻurefā olup her çend müsāʻade-i ziyāret-cūyāna tavsīṭ-i şüfeʻā olunduḳça ṭavā'if-i erbaʻ-ı meẕkūrdan māʻadāya sedd-i bāb-ı iẕn buyurulup **" از نام خود شرم دارم که در میان علای دین و سفلۀ دنیا جهت جامعه نیست. پس زیارت بیهوده اضاعت بضاعت عمر عزیز است. والله -لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ -[672] مع أن أشنع التبذير إسراف نقد الوقت."** maʻẕeret-i mevʻiẓe-pīrālarıyla ḥasm-ı ʻurūḳ-ı ṭaʻn-ı bed-gümānān etmekle ʻatebe-i ʻaliyyeleri ḫāṣṣeten maḥaṭṭ-ı riḥāl-i ricāl

[672] Aʻrâf Sûresi, 7/31. Âyet: "Ey Âdem oğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yeyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."

ve bī-daġdaġa-i izdiḥām-ı ʿavām olup bi-faẓlillahi teʿālā sermāye-i telemmüẕ ü irādetleri ṭalebe ve fuḳarāyı fużelā-yı zamān u ʿurefā-yı devrān edip evāḫir-i evān-ı muʿammeriyyetlerinde iḫtiyār-ı ḫıyār u ıṣṭıfā-yı kibārla meşīḫat-i ḫānḳāh-ı Ḥażret-i Şeyḫ Ṣadreddīn kendilere tefvīż olunup ol mesned-i refīʿde tedrīs ü teẕkīr ile meşġūl ve ḥalḳa-i cemʿiyyetleri müzdaḥim-i mürīdīn-i iḫlāṣ-reviş ü maḥşer-i muḥibbīn-i ṣadāḳat-meniş olup aġleb-i evḳāt-ı şerīfeleri kitāb-ḫāne-i Ṣadriyye'de taṣaffuḥ-ı āṣār-ı eslāf-ı kirāmla güẕerān etmişdir.

<u>Ve Daḫi</u>

Manẓūrān-ı ẓāhir ü bāṭınları olan iḫvān u ḫullānıñ eṭrāf u eknāfda menābir-i teẕkīr ü biḳā'-ı tedrīs ü ḫavānıḳ-ı terbiyede müşārün-bi'l-benān ve behre-yāb-ı ḫānumān olduḳları ḫavāṣṣ-ı ḫademe-i dergehlerinden Dervīş Reşīd-i derdmendiñ muḥriḳ-i ʿırḳ-ı ḥüzn ü ḥasreti olup endīşe-i ʿāḳıbet-i ḥāl ü ḥayret-i żucret-me'ālle dest-der-ceyb-i melāl ü ser-be-dūş-ı infiʿāl pāy-ber-pāy-ı peymānçe-i ibtihāl olduġun müşāhede buyurduḳda perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār olup [673]- أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَى بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ- feḥvā-yı tevbīḫ-āmīzi üzere **"Ey Reşīd-i çeşm-zaḫm-ı ḫod-resīde!"** " أرشدك الله تعالى إلى الحقيقة أما يكفيك ما ادّخرت من نفائس العلوم وألا يسليك ما استفدت من جواهر المعارف. فما أرغبك عن صحبتنا فليس الإجتراء على الفراق بهيّن وإن التجاسر إلى التفرّد ضرر بيّن ولكن الخيار بيدك خذ ما صفا ودع ما كدر. جالس الحسن أو ابن سيرين." nefes-i feryād-resleriyle tenfīs buyurduḳlarında bīçāre Reşīd-i müsterşide intibāh-ı tām u teyaḳḳuẓ-ı māl-ā-kelām olup edā-yı **[S.210]**

[673] Bakara Sûresi, 2/61. Âyet: "Hani siz (verilen nimetlere karşılık): Ey Musa! Bir tek yemekle yetinemeyiz; bizim için Rabbine dua et de yerin bitirdiği şeylerden; sebzesinden, hıyarından, sarımsağından, mercimeğinden, soğanından bize çıkarsın, dediniz. Musa ise: Daha iyiyi daha kötü ile değiştirmek mi istiyorsunuz? O halde şehre inin. Zira istedikleriniz sizin için orada var, dedi. İşte (bu hadiseden sonra) üzerlerine aşağılık ve yoksulluk damgası vuruldu. Allah'ın gazabına uğradılar. Bu musibetler (onların başına), Allah'ın âyetlerini inkâra devam etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri sebebiyle geldi. Bunların hepsi, sadece isyanları ve taşkınlıkları sebebiyledir."

merāsim-i i‘tiẕār u vefā-yı levāzım-ı teşekküre iḳdām siyāḳında ḳadem-i meymenet-tev’emlerine rū-māl ve südde-i sa‘ādet-intimālarına cebhe-sāy-ı

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن]

امید خواجیکم بود بندگئ تو جستم

هوای سلطنتم بود و خدمت تو گزیدم

بخاکپای تو سوگند و نور دیدۀ حافظ

که بی رخ تو فروغ از چراغ دیده ندیدم

maẕmūn-ı ṣıdḳ-meşḥūnuyla ‘arż-ı sūz u güdāz eşnāsında āh u enīn-i peşīmānī-āgīnle nesīm-i re’fet vezān ve ḳulzüm-i şefḳatleri cūşān olup dest-sūd-ı merḥametleriyle ser-bülend ü tecdīd-i ‘ahd-ı mürüvvetleriyle şād-kām olmuşdur. Fī’l-vāḳi‘, ‘ibret-ḫāne vü ḥikmet-serāy-ı ‘ālemde ve germ ü serd ü nūş u nīş ü kem ü bīş-i ser-güẕeşt-i benī-ādemde ṣoḥbet-i insān-ı kāmile mu‘ādil bir ni‘met ü devlet ve firāḳ-ı ‘ārif-i mükemmile mümāṯil bir naḳmet ü ẕillet olmadığına mü’ellefetü’l-ḳulūb nā’il-i ḥaẕẕ-ı evfer-i ġanā’im-i Hevāzin ü Ṯaḳīf olup Enṣār, ḥazīn-i ḥırmān olduḳlarında Ḥażret-i Raḥmeten li’l-‘ālemīn (ṣallallahu ‘aleyhi ve sellem) cenāb-ı ‘ināyet-me’ābı cānibinden maẕhar-ı ‘avāṭıf-ı tesellī olmaları şāhid-i ‘ādil olduġu bī-şā’ibe-i reyb olduġundan mā‘adā ekşeriyā mānend-i kātibü’l-vaḥy muḳābele-i mürşidīn ü enẕār-ı laṭīfe-i mükemmilīnden ‘aks eden ṣafvet ü temkīne mürīd-i muḳallid maġrūr olup henūz resīde-i rütbe-i taḥḳīḳ olmadan naẕar-ı pīrden müfāraḳat

ve iḫtiyār-ı teferrüd etmekle fütāde-i dām-ı iblīs-mürīd olup firīfte-i istidrāc ve belki ser-keş-i emr-i mürebbī vü merdūd-ı sermedī olduġu meşhūdun-ʿaleyh-i menāḳıb-ı aḥvāl-i erbāb-ı kemāldir.

نعوذ بالله الحفيظ من الحور بعد الكور ومن الغين بعد العين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عکس چندان باید ای یاران خوش

که شوی بی عکس از بحر آ بکش

عکس که اوّل زد تو آن تقلید دان

چون پیاپی شد شود تحقیق آن

تا نشد تحقیق از یاران مبر

از صدف افتد نگشت آن قطره در

چون شوی دور از حضور اولیا

در حقیقت گشته دور از خدا

چون نتیجهٔ هجر همراهان غمست

کی فراق روی شاهان ز ان کمست

سایهٔ شاهان طلب هر دم شتاب

تا شوی ز ان سایه بهتر ز آفتاب

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پرتو شیخ آمد و مکسل ز شیخ

فیض شادی نه از مریدان بل ز شیخ

چون سپد در آب و نوری بر زجاج

گر ز خود دانند باشد آن خداج

چون جدا گردد ز جو داند عنود

که اندر و آن آب خوش از جوی بود

آبگینه هم بداند از غروب

کان لمع بود از مه تابان خوب

Ve rūḥ-ı revānı ḫırāmān-ı ferādīs-i cinān olduḳda cesed-i muṭahharları semt-i ḳadem-i türbe-i şerīfe-i Sulṭānu’l-‘ulemā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā)da mānend-i genc-i nihān defīn-i zīr-i ḫāk-i pāk olmuşdur.

رحمة الله عليه وعلى مجاوريه أبد الآباد بالنبي وآله الأمجاد.

(Ḥażret-i Çelebi Ḥüsāmeddīn Ṭāhir)

Ḥüsāmeddīn-i Büzürg ibni Emīr Vācid ibni Bahāeddīn Sulṭān Veled (ḳuddise esrāruhum) esbāṭ-ı kirāmından velāyet-i māder-zād u kerāmet-i ḫudā-dād ile neşv ü nemā-yāb olup ‘ulūm-ı ‘aḳliyye vü naḳliyye vü ledünniyyede fā’iḳu’l-aḳrān ve vādī-i inşā-yı āṣār-ı naẓmiyye vü neṣriyyede sābıḳu’l-emṣāl belki ekṣer-i enfās-ı ḳudsiyyeleri vāridāt-ı ‘irfān olup reftār u güftārları meydān-ı ḳabūl-i ḳulūb-ı ṣāfiyede hem-‘inān-ı istiḥsān ve seyf-i ṣārim-i nefes-i celālīleri ṣaf-şiken ü münkir-efgen olmaġla zamān-ı i‘tilā-yı şānlarında cānib-i mensūbāt-ı cenāb-ı ġayret-niṣāblarına bī-edebān-ı rūzigārdan ferd-i vāḥid kec-nigāhī vü ḥarf-endāzīye zehresi olmayıp belki ẓaleme-i vaḳtden mutaẓallim ve südde-i sa‘ādetlerinden istiġāṣe-künāna feryād-res olup **“خوشدل باش! کار او تمامست.”** ‘unvānıyla tesellī-baḫş olduḳları ‘an ḳarībin helāk-i ḥatf-ı enfle şekve-rīz olduġu ẓālimiñ şerr ü keyd ü mekrinden rehā-yāb ve **“ و بعد ازین بکار خود رو و امین شو!”** ta‘bīriyle taṭyīb buyurduḳları mutaẓallim-i ‘azl u nekbet-i cā’iri ile mesrūr olur idi. Ḥattā beyne’ẓ-ẓaleme şikāyet-i ‘atebe-i sulṭānīden bī-ḳayd olan seng-dilān-ı taẓallüm südde-i ġayret-i Ḥüsāmeddīn’den hirāsān olup vaḳt-i

şerīflerinde cevr-nihādān u taʿaddī-pīşegān vālī-i Ḳaraman olmadan imtināʿ u ibā edip tevliyet-i ümerā-yı **[S.211]** naṣfet-reviş düstūru'l-ʿamel-i ṣāḥib-i tevcīh-i dā'ire-i Devlet-i ʿOṣmāniyye olmuş-idi. Ve Cāmiʿ-i Şerīf-i Sulṭān ʿAlāaddīn'de vaʿẓ u teẕkīr buyurmaġla ekşeriyā erbāb-ı ḥācāt, pāy-ı minberlerine refʿ-i ruḳʿa-i istidʿā eylediklerinde te'şīr-i germiyyet-i enfās-ı ḳudsiyyeleri ile ḳulūba riḳḳat müstevlī olup ṣāḥib-i ʿarż-ı ḥāliñ serīʿan ve ʿācilen ḥuṣūl-i merāmına eyledikleri daʿavāt-ı ḫāliṣe isticābesine āmīn-gūyānıñ sūz-ı derūnları ve eşk-i pür-ḫūnları müheyyic-i şefḳat-i mele'-i aʿlā olup anlarıñ daḫi inżimām-ı imdādıyla defʿaten ḳarīn-i icābet olup hemān rūz bür' ü ʿāfiyet ve tedmīr-i ḫaşm-ı müfsid ve defʿ-i beliyye vü celb-i menfaʿat ile muġtenim olurlar idi. Ve pey-ender-pey ṣamṣām-ı nefes ü inkisārları ḫūn-rīz-i ẓaleme vü müfsidīn olmaġla baʿżı kūteh-dest ü zebān-ı dırāzıñ ṣūret-i ḫayr-ḫʷāhīde " بخون نا پاك اين گروه مكروه آلوده شدن مناسب شان حضرت چلبى حسام الدين طاهر نيست. ḥüsn-i taʿbīr-i ḫurde-gīrānelerine " بصلاح حال دعاى خير كردن بايد كه پيروئ پيشقدمان نيك خصال اينست. حسام الدين طاهر آن قدر تيز و آبدار است و زننده نيز آنچنان تيز دست استكه بهيچ خون dem-i merdāneleriyle pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olup mine'l-evveli ile'l-āḫırı ol seyf-i ʿuryān-ı bī-zinhārāna kār-güẕār olmuşdur. Ve fī'l-vāḳiʿ, müfsidīn ḥaḳḳında ʿilāc-ı seyf-i ġayret-i dīniyye ḳadar ḫayr olmaz ki müfsidiñ ḳıllet-i vebāline ve maẓlūmuñ selāmet-i ḥāline bāʿiṣdir. "آلوده نگردد. اگر همه عروق مفسدانه قطع كند، همانا بر طهارت ازليه است."

كما قال مالك بن أنس رضي الله عنه للحجاج: حين استدعاه دمّرك الله وقاتلك فقال كيف ذلك يا شيخ فقال الشيخ هذا خير لك ولغيرك.

Ḥattā Ebnā-yı Ḳaraman'ıñ taʿaddīlerinden eṭrāf-ı Dāru'l-velāye ve dest-bürd-i reh-zenāndan āyende vü revende emīn ü sālim olup hirās-ı tīġ-i duʿāları cümle-i

hemsāyegān ve ebnā-yı sebīle sāye-i ārām u ḥışn-ı ḥaṣīn-i selāmet olmuş-idi. Ve bu ġazel-i raʿnāları nümūne-i āṣār-ı dil-nişīnleri ve yādigār-ı yārān-ı ṣıdḳ-rehīnleri olmaḳ üzere ḥüsnü'l-ḫitām-ı ẕikr-i taḥsīn-niẓāmları ḳılınmışdır:

(غزل رعنا از ان طاهر چلبی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که گیرد دست پیش آن عنایت ابتر است

خرده بر کار بزرگان هدایت بد تر است

کی توان از نقش پا رفتار کس را یافتن

در ره دل پایهٔ گفتار زانرو کمتر است

بیخبر از لذت عیش و نشاط یکدمست

انکه از فسون تن آلوده خواب و خور است

گرچه در کردار وگردش جمله همکاریم ما

لیك چشم و گوش سر از سر خود کور و کر است

طوطیان گلستان حکمت و تسلیم را

در مذاق جان و دل زهر شکیبا شکر است

درد ما غم رنك ژنك و بوی مویست و مرا

از سیه جوش بهاران سویدا عنبر است

می نخواهد هیچ آزادی ز بنده بندگیش

در رکاب حضرت خنکار طاهر قنبر است

Ve laṭīfe-i kelime-i ḳudsiyyeleri münīb-i ni‘me’l-merci‘ ve’l-maṣīr olduḳda cesed-i aṭharları civār-ı türbe-i enver-i cedd-i emcedlerinde mehbiṭ-i envār-ı raḥmet-i Raḥmān u ġarḳa-i iḥsān-ı revḥ ü reyḥān olmuṣdur.

فطوبی له وحسن مآب.

(Ḥażret-i Çelebi ‘Abduṣṣamed)

Cenāb-ı Muẓafferüddīn Aḥmed Paşa ibni Şeref ‘Ārife binti Ḥażret-i Sulṭān Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu’l-Aḥad) aḥfād-ı kirāmından ṣāḥib-i şervet-i ‘aẓīme-i dünyeviyye ve fā’iz-i behre-i vāfiyye-i dīniyye olup nefs-i Dāru’l-velāye’de olan sarāy-ı mevrūş-ı ḥasretü’l-kibārları cilve-gāh-ı ‘urefā vü ārām-gāh-ı fuḳarā olduġundan mā‘adā tekye-gāh-ı Ḫudāvendigārī ve ilā yevminā haẕā eşer-i ittikāları nümāyān olan bīd-i sa‘īd ḥiẕāsında ve rāh-ı ‘āşıḳānla cādde-i ahālī mülteḳāsında bir bāġ-ı irem-naẓīr ü nüzhet-efzā iḥdāş u terbiye edip ve müteredditdīn-i kūşe-güzīnān içün Ḥażret-i Āteş-bāz-ı Velī (nüvvire ḳabruhu’l-‘Aliyy) civārında bir zāviye-i laṭīfe bünyād ve ta‘yīn-i idrārāt-ı bāliġan-mā-belaġ buyurup ẓāhiren ve bāṭınen sā‘ī-i terfīh-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ve mürā‘ī-i tedārük-i vaḳt-i ḫullānü’l-vefā olup rūz u şeb ṣoḥbet-i ‘ulemā vü ‘urefā vü fuḳarā ile mālik-i ‘ayş-ı ḫoş u mesned-zīb-i kāmurānī

ve zīr-i perde-i ḳabāda maẓhar-ı esrār-ı āl-i ʿabā olmuşdur. Ve ʿatebe-i ʿulyā-yı **[S.212]** sarāy-ı saʿādetleri maḳṣad-ı zā'irān-ı seyyāḥān-ı heft iḳlīm ü sāye-i devletleri mültecā-yı hünermendān-ı rūzigār olmaġla zindegānī-i ʿārifāneleri reşk-āver-i nedīmān-ı mülūk u ġıbṭa-fermā-yı ecille-i sülūk olmuşdur. Ve ḫāṣṣa-i ẕikriyyeleri nām-ı nāmī ve ism-i sāmī-i Allahu'ṣ-ṣamed ve vefḳ-i şerīfleri vesīle-i fevz-i merāmları olmaġla müddetü'l-ʿömr ve cümletü'l-emr bī-iḥtiyāc-ı ilticā-yı şāh u vezīr, fütūḥāt-ı ġaybiyye vü mevā'id-i heniyye ile mütereffih ü mütemetti' ve dergeh-i ḥamd-ı Mennān'dan lā-yenḳaṭıʿ füyūż-ı ġayr-ı mutaraḳḳıbla muġtenim olmuşlardır. Ve ol maḳām-ı ʿālī vü dāru'ż-żiyāfede şīve-i ʿAbduṣṣamedī zamān-ı ʿuḳūḳ-ı nā-ḫalefān-ı ḫulefāya değin niẓām-ı pīşīn üzere bāḳī olup lākin ol nevbet-i pür-nekbetde ḳulūb-ı zekiyye-i āl-i Ḫunkār-ı Ekber gibi ıṭṭırādu'l-lübāb ol behişt-ābād daḫi ḫarāb u yebāb olup ancaḳ künbed-i türbe-i refīʿa-i āteş-bārı mānend-i āteş menzil ol gürūh-ı pür-şükūhdan nişāne ve rabʿ u aṭlālı kāne ke'en-lem-yekün olmuşdur. Mutażarrıʿdır ki yine eyyām-ı saʿādet-encām-ı şāhzādegān-ı ḫānedān-ı Ḫudāvendigārī'de bereket-i enẓār-ı ḥasene vü meymenet-i himem-i ʿaliyyeleriyle iḥyā-yı āṯār u rüsūm-ı eslāf-ı kirām ve tecdīd-i ʿuhūd-ı ḳadīme-i güẕeştegān buyurulup āṯār-ı fetret-i merede-i merḳūmīn daḫi kendiler gibi maḥv u maʿdūm olup hemān ẕikr-i ḫabīṯleri bāʿiṯ-i ʿibret ü teẕkīr-i ġayret olmaġla daḳīḳa-i zāle el-māniʿu ve ʿāde el-memnūʿ minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr ve sāḥa-ārā-yı bürūz ola! Āmīn Yā Mucībe's-sā'ilīn bi-ḥürmeti'ṣ-ṣefīʿi'l-emīn!

<u>Ve Daḫi</u>

Miyāne-i kemer-bestegān-ı ḫıdemāt-ı şerīfelerinde bulunan nev-civānān-ı zā'idü'l-ḥüsn ve kāmilü'l-bahā bahānesiyle ʿurūḳ-ı sū'-i ẓanları cünbān olan süḫan-çīnāna " عبد الصمد نخواهد شد. ولكن في تربية الملاح وتنمية الحسان ومحافظتهم حسنات عظيمة وبركات

جسيمة.” dem-i merdāneleriyle sedd-i raḫne-i dehān-ı bed-gūyān edip ve sāye-i kerāmet-māyelerinde bi-tevfīḳi’l-Bārī (celle şānuhu) her biri şābbun neşe’e fī ṭā‘atillāhi te‘ālā ve pīr-i rūşen-żamīr ve behre-yāb-ı ‘ulūm-ı nāfi‘a vü a‘māl-i ṣāliḥa olup çerāġ-ı pür-fürūġ-ı irşād-efrūḫteleri olmaġla şühūd-ı ‘udūl-i müdde‘ā-yı veliyyü’n-ni‘māneleri olmuşdur. Ve maẓhar-ı āṣār-ı celīle-i Ṣamediyye olduḳların mü’eyyid vaḳt-i rebī‘de bir seyl-i mehībü’l-mesīl ẓuhūr edip eṭrāf-ı dā’ire-i sa‘ādetlerinde ḫasāret muḫtemel olmaġla ḫayr-ḫ^{w}āhān sedd-i mecrā vü sekr-i medḫale ihtimām u iḳdām eylediklerinde men‘ buyurup “عبد الصمد لا يقصد إلا في الجلب والدفع إلى غيره ولا يعتمد إلى الأسباب والصمد عزّ اسمه لا يحيله إليها عليكم بانتظار الفرج وحسن الظن به تعالى.” nuṭḳ-ı şerīfiyle taḥḳīḳ ü ta‘līm ‘aḳībinde ẕāt-ı ẕū’l-berekātları meşġūl-i ẕikr-i Allahu’ṣ-ṣamed ü müteveccih-i miḥrāb-ı meded olup henūz ‘aded-i mu‘ayyenlerin tekmīl buyurmadan bi-taḥvīli’d-Dāfi‘i’l-Muḳtedir rūy-ı seyl cānib-i āḫara ṣarf olunup ma‘nen ḥavālī-i şerīfelerin āb-efşānla talṭīf ve ḫār u ḫas ve gerd ü ġubārdan taṭhīr ü tanẓīf eyleyip ve miḳdār-ı ḥabbe żarar daḫi iṣābet etmeyip lākin maḥāll-i sā’irede gitdikçe ṭūfān-ı ḫurūş olup ḳal‘ u hedm ü ġarḳ emṣāli mażārr-ı bī-şümāra sebeb olmuşdur.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ليك بى هيچ آلتى صنع صمد

اختيارش را كمند او كند

Ve aġleb-i aḥyān-ı iclāsāt-ı vāḳı‘ada bi’ẕ-ẕāt ḫıdmet-i iḫvān u ḫullāna mübāşeret ü mübāderet buyurup lāubālī muvāsāt ve talaṭṭuf-nümā olmaları dīde-i

ḳadr-nā-şināsān-ı ṣoḥbetde külfet-gūn u ḫıffet-nümūn olmaġla eşnā-yı cilve-i ʿārifāne-i bī-ḳaydānelerinde “ این طائفهٔ ما مخدوم و خادمند و ما صدق من خدم خدم اند و مخدومیت ما یکتاستکه بحسب الظاهر است و خادمیت ما مضاعفست که من حیث الظاهر و الباطن است و بموجب المؤمنون من نوری خدمت شاهان یقین بحضرت نور احمدیست.” vārid-i maʿārif-meşḥūnuyla ḫʷāb-ālūdegān-ı ġaflet, ḥaḳīḳat-ı ḥāli rūşen-dil ve dīde-i keşret-dīde ve sürādıḳāt-ı nūriyye-i tefriḳada ser-menzil-i ʿaynu’l-yaḳīne irşād buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نردبانهاییست پنهان در جهان

پایه پایه تا عنان آسمان

هر گره را نردبانی دیگر است

هر روش را آسمانی دیگر است

هر یکی از حال [S.213] دیگر بیخبر

ملك با پهنا و بی پایان و سر

صحن "ارض الله واسع" آمده

هر درختی از زمینی سر زده

Ve ol cilve-gāh-ı behişt-iştibāhda ‘umūmen āl-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā)ya ve fuḳarā vü ḫulefāya żiyāfet-i ‘uẓmā buyurup cümleyi fevḳa’l-ḥad ikrām u iḥtirām u taṭyīb ‘aḳībinde ‘unvānıyla **"بعد ازين در ضيافتخانۀ دار السلام مشرف شويم."** īmā-yı me’āl buyurup hemān şeb rūz-ı ceẕbe-i iştiyāḳ-ı cemāl-i bā-kemālde şitābān-ı serā-perde-i Ḥażret-i Celāl ve semt-i meymene-i merḳad-ı münevver-i Ulu ‘Ārif (ḳuddise sırruhu’l-‘Azīz)de ġunūde-i cilbāb-ı ‘ināyet-i Ḥażret-i Vehhāb-ı ẕū’l-celāl ve’l-ikrām olmuşdur.

*** أدام البر الرؤوف إحسانه عليه وعلى أسلافه إلى يوم القيام. آمين يا مجيب السائلين بعزّة من له الشفاعة الكبرى في يوم الدين.***

(Ḥażret-i Çelebi ‘Abdullaṭīf ibni Cihān Melik)

İbnetü Ḥüsāmeddīn ibni Emīr ‘Abdülvācid-i Evvel ibni Sulṭān Veled (ḳuddise sırruhu’l-mümecced) nebīre-i zekiyyelerinden olup taḥṣīl-i ‘ulūm u iḫlāṣ-ı a‘māl ve taṣfiye-i aḫlāḳ ‘aḳībinde heves-i tecrīd-i ‘alā’iḳ u ārzū-yı tefrīd-i ‘avā’iḳ ile mā’il-i semt-i seyr ü seyāḥat ve eṣnā-yı geşt ü güẕārlarında maḥmiye-i Ḥalebü’ş-şehbā’da Medrese-i Ḥalāviyye’de maḳām-ı müteberrik-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī olmaḳ üzere meşhūr olan ḥücre-i maḳfūlede sākin ve müddet-i medīde iḳāmet-i inzivā vü ḫumūl üzere olup yevmen-fe-yevmen fevāyiḥ-i miskiyye-i velāyet ü revāyiḥ-i ṭayyibe-i kerāmetleri meşāmm-ı e‘ālī-gīr ü dimāġ-ı ahālī-peẕīr olmaġla hirāsān-ı āfet-i iştihār u mütevaḳḳī-i fitne-i iḫtibār ve müteveccih-i cānib-i diyār-ı Erzingān olup ümmīd-i rāḥat-ı vaḥdetle ḫazīde-i kūşe-i ġurbet olmuş-iken bi-ḥikmetillāhi’l-Meliki’l-Ḳadīr baḳāyā-yı kāmine-i ser-ḫoşān-ı ṣahbā-yı irādet ü maḥabbet-i ‘Ārif-i Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher) istişmām-ı nükhet-me’nūs-ı ḳadīm etmekle yek-pāre ser-dāde-i zānū-yı teslīmleri ve dest-i i‘tiṣām der-dāmen-i ḥimāyet-pīrāmenleri olup ẕāt-ı şerīfleri nāmına bir ḫānḳāh-ı ‘ālī binā olunup ol maḳām-ı sāmīde seccāde-nişīn-i ḫilāfet ü mültecā-yı müsterşidīn-i ṭarīḳat olup ḳadem-i meymenet-tev’em ü sāye-i raḥmet-māyelerinde eṣnāf-ı elṭāf-ı ġayr-ı mutaraḳḳıbe ẓuhūruyla cümle-i sükkān-ı Erzingān mürīd ü muḥibleri olmaġla min ḳadīmi’l-eyyām, mecma‘-ı muta‘aṣṣıbe olan memleket himmet-i ‘ālem-teshīrleriyle feteḥ-peẕīr ve ilā āḫıri’l-‘ömr, rāyet-efrāz-ı bürūz bi’l-ḥaḳḳ olup ilā yevminā haẕā evlād u a‘ḳābları āṣār-ı saṭvet-i seyf-i rūḥānīleriyle muġtenim-i ni‘am-ı āsāyiş-i ḫoş u

ārāmiş-i dil-keş olmuşlardır. Hem-çonān bād ebedü'l-ābād bi'n-nebiyyi ve ālihi'l-emcād!

Mervīdir ki

Ḫānḳāh-ı meẕkūruñ binā ve levāzım-ı sā'iresi tetmīm ü tekmīlinde cümle-i aġniyā-yı belde mālen ve ekṣer-i fuḳarā bedenen der-kār olmalarıyla 'alā ṭarīḳi'l-imtiḥān emīr-i livā-yı merḳūm daḫi ṣad dīnār ihdā edip maṣārif-i merḳūmeye ṣarf olunmaġı ta'yīn ve tevriye-i iḫtimāl-i iddiḫār etmekle ḳabūl buyurulmayıp **" ما وكيل** 'unvānıyla def' ve bir ruḳ'aya **خرج كسى نيستم و از كسى عمارت خانقاه نخواستيم".**

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا بدانى كه بزر طامع نه ايم

ما زر از زر آفرين آورده ايم

فارغيم از زر كه ما بس پر فنيم

خاكيان را سر بسر زرّين كنيم

dü beyt-i şerīfeyn kitābet ve mīr-i merḳūma irsāl buyurmalarıyla müte'eṣṣir ve ḫāṭır-güẕārı olan fikr-i nā-ma'ḳūlden isti'fā ve mālen ve bedenen ta'mīr-i ḫānḳāh u ta'yīn-i evḳāfına beẕl-i maḳdūr u mevcūdla dā'ire-i irādet-i ṣādıḳalarında emīr-i ṣūrī vü faḳīr-i ma'nevī ve manẓūr-ı 'ayn-ı 'ināyet-i sırr-ı pīr-i Mevlevī olmuşdur.

(بيت)

؟

إذا صح منك الودّ فالمال هين

وكل الذي فوق التراب تراب

Ve Daḫi

Ḫānḳāh-ı sa‘ādet-erkān bi-cümleti’t-tevābi‘ ve kāffeti’l-levāḥiḳ ta‘mīr ü tertīb olunup āyīn-i evliyā vü erkān-ı aṣfiyā icrāsıyla reşk-i behişt-i berīn ve derūn u bīrūnu cilve-gāh-ı mürīdīn ü muḥibbīn olmaġla ṣīt-i velvele-i nāy u ḳudūm gūş-güẕār-ı sükkān-ı ‘ılliyyīn ve rūz-be-rūz debdebe-i Mevleviyye neşāṭ-engīz-i ḳulūb-ı ḳābile ve bāzār-ı zühd-i ḫuşk, serd-i kesād-zede olmaġla reşkīn-i revāc-ı evliyā vü mükeddir-i gerd-i kesād-ı dād u sited-i ehl-i hevā olan **[S.214]** fużalā-yı fużūlī-meşreb ittiḥād edip mu‘ḍilāt-ı ḥavāṣıl-şikāf-ı ehl-i ẓāhir olan aḥvāl u rüsūm-ı ṭarīḳa-i evleviyyede baḥṣ u cidāl ve belki ḳaṣd-ı ilzāmla ḥāżır-ı pāy-ı minber-i teẕkīr-i Ḥażret-i Çelebi-i müşārün-ileyh olduḳda mā-fī’ż-żamā’ir-i mün‘akis-i mir’āt-ı ḥāżır-ı feyż-me’āṣirleri ve cūş-āver-i ḥamiyyet-i merdāneleri olup bi’l-bedāhe bir ḫuṭbe-i belīġa-i pür-ḥaḳā’iḳ inşād buyurup va‘ẓ u teẕkīre şürū‘la ve ṣaded-i pür-mededleri daḫi mine’l-evveli ile’l-āḫiri, müşkilāt-ı müstaḥżaralarınıñ ḥalline münāsib ẓuhūr etmekle def‘aten cümlesiniñ ‘ārıża-i inkārları mündefi‘a ve ‘aḳd-ı işkālleri münḥalle olmaġla mu‘ārażaya mütteḥid olduḳları gibi muvāfaḳata yek-dil olup her biri gün-ā-gün niyāz u ḳarābīn ile ser-nihāde-i zānū-yı bey‘atleri ve külāh-pūş-ı irādetleri olup ma‘mūru’ẓ-ẓāhir ve’l-bāṭın bir merd-i meydān-ı ṭarīḳat u ḥaḳīḳat u ma‘rifet olmuşdur.

فبشرى لهم وحسن مآل.

Ve teberrüken ve teyemmünen ḫuṭbe-i merḳūmeyi istinsāḫ ve dībāce-zīb-i mecmūʿa-i derūn-ı iḫlāṣ-meşḥūn u bādī-i inşirāḥ-ı ṣadr olmaḳ üzere yādigār-ı muʿāṣırīn-i ġāʾibīn ü aḫlāf-ı müsterşidīn etmeleriyle ḥasbeʾt-tevfīḳ ḥüsn-i ḫitām-ı ẕikr-i raḥmet-fercāmları ḳılınmışdır:

(فهذه هي الخطبة الشريفة)

فحمداً ثم حمداً على ما أولانا مولانا السلوك بالصافنات الجياد النورانية إلى المنازل الرفيعة الروحانية العرفانية مُقتفين أثر الأولياء الوارثين سَير سِير سيد الانبياء في سنن سنته السنية. حتى انفصلنا عن أسافل الأنانيات وانسلخنا عن النسب والإضافات المُفضية إلى درك الفراق. واتصلنا بأعالي الشؤون واستغرقنا في الهويات المُفيضة نوال الاشتياق. فما بقي إلا الظاهر والمظاهر وما فني غير الأغيار الكوافر. فأين من أمثالنا الاتهام بالهوى وما لنا بالاستماع إلى الورى أن بطش الرب لشديد وما هو بظلام للعبيد فيا من تحيّر في أمرنا وتوله في سرنا فاعلم أن الأطباء الأعلام جعلوا ترطيب التطريب تدبير السقام الأفهام ومزجوه بعقاقير المعارف تنقية عن أكدار الأوهام إلى أن طارت القلوب ودارت القوالب وطابت الأرواح وذابت الأشباح وسارت الأتراح وجاءت الأفراح. فشكراً ثم شكراً على ما فاض من كؤوس الوجد والحال على رؤوس مشاعر معاشر الرجال. وأجال نقطة الوحدة على دوائر المريدين المتوحدين وأحال الحول بحوله حول مدار أحداق المتوحشين. وأنار براهين المحبين بالعنايات الباهرة وأباد آثار المتمردين بتدمير السطوة الظاهرة وشيد مباني المتحدثين بجمع الشمل وصفوة الأوقات وشتت جمع فرق الفرق بعواصف التفرقة والآفات. فالمنة له ثم التحية السرمدية حيث رحم الداخلين تحت الإنابة ورجم الدخالين بسوء الظن والإساءة. فكبوا بحصائد ألسنتهم على المناخر وأهلكوا في فيافي الخيلاء والمفاخر وصلاة ثم سلاماً على من حمى حزبه بنسائم أسحار سره العظيم وقرّ عيون المشتاقين بتباشير برّه العميم. فهيهات هيهات الخوف من لومة اللئام وعلى آله وصحبه الكرام ما ضمت الصلاة بالسلام.

Ve Daḫi

Ekṣer-i aʻvām-ı şerīfelerinde ḫavāṣṣ-ı aḥbābla ziyāret-i Kaʻbetu'l-ʻuṣṣāḳ-ı türbe-i muʻaẓẓama-i cedd-i büzürgvārı buyurup iġtinām-ı eẕvāḳ-ı bī-nihāye ile maḳarr-ı ḫilāfetlerine ricʻat eyledikleri mevāsim-i tevfīḳiñ nevbeten uḫrāsında iḥtirāḳ-ı bī-endāze ile vedāʻ buyurup **"بعد ازين بجوار چراغ اين تربه خواهيم رفت."** remziyle ḳurb-ı rıḥletlerine īmā ve fī'l-vāḳiʻ evāḫir-i sene-i merḳūmede müteveccih-i serā-perde-i Ḫunkār-ı Ekberī ve zīr-i ḫıyām-ı eflākden raḫt-keş-i ārām olup ṭayy-ı ṭūmār-ı ḥayāt-ı müsteʻār etmişlerdir. Ve maḳām-ı şerīflerine ḳarnen baʻde ḳarnin aṣlaḥ-ı evlād-ı kirāmları istiḫlāf olunup ecānib-i pā-nihāde-i seccāde-i iḫtiṣāṣları olmamışdır. Ve vücūd-ı nāzenīnleri derūn-ı ḥarīm-i ḫānḳāhlarında ḫāk-i pāk-i işāret-kerdelerinde ġunūde-i ḫʷāb-ı rāḥat-ı fenādır.

ادام الله تعالى وجوه اكرامه الى يوم القيام و اقام خيام حماية روحانيته على مفارق الانام آمين بحرمة *

***السيد الامين.**

(Ḥażret-i Çelebi ‘Abdul[S.215]kerīm)

Nuḳāve-i silsile-i zekiyye-i aḥfād-ı ẕevi’l-iḥtirām maḫdūm-ı sāmī Çelebi Meḥmed Ṣādıḳ ibni Emīr ‘Ādil ibni Bahāeddīn Sulṭān Veled (ḳuddise sırruhu’l-es‘ad) ve sülāfe-i ṭāhire-i sülāle-i behiyye-i esbāṭ-ı kirām-ı Ḥażret-i Emīr ‘Ālim-i Büzürg olup ẕū’l-cenāḥeyn-i şeref-i intisāb-ı Ḫānedān-ı Ṣıddīḳī olduġundan mā‘adā velāyet-i māder-zād u kerāmet-i ḫudā-dādla miyāne-i evlād-ı ‘iẓāmda müşārün-bi’l-benān ve ma‘rūf-ı ‘ulüvv-i şān ve muḳīmīn ü müsāfirīnden ārzūmend-i müşāhede-i dīdārı ve ḥasret-keş-i telaḳḳī-i güftārı olanlarıñ izdiḥāmı ve keyfiyyet-i ḫāṣṣa-i nādireleri ḫuṣūṣunda ‘umūmen vāṣıfīn-i aḥbābıñ vefret-i medāyiḥ-i raġbet-i intiẓāmı dā’ire-i derūn-ı iḥtiyāṭ-meşḥūnlarında daġdaġa-fersā-yı ṣafā-yı vaḳt olmaġla ḥālā cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī olan zāviye-i Durud’u iḥdāṯ buyurup ve merḥūm u

maġfūrun-leh Cemel ʻAli ḥażretleriniñ ser-i merḳad-i şerīflerinde ittiḫāẕ-ı vaḥdet-ḫāne ile pā-keşīde-i maḥāfil ve rū-gerdān-ı mecālis-i ebnā-yı zamān olmaġla meymenet-i ḳadem-i saʻādet-tev'emleri ile ol ḥavālī maʻmūr ve cāy-ı nüzhet ü sürūr olmuşdur. Ve civār-ı saʻādetlerine mescid-i şerīf ü cāmiʻ-i münīf vü ḥammām-ı laṭīf binā olunup ve bāġāt-ı eṭrāfı daḫi mürīdīn ü muḥibbīn temellük ü terbiye edip ṣubḥ u mesā ṣoḥbet-i ḫavāṣṣla evḳāt-güẕār olmuşlardır. Fī'l-aṣl, ol ḥavālīde ancaḳ Cemel ʻAli ḥażretleriniñ türbe-i şerīfelerinden ġayrı eşer-i ʻumrān olmayıp belki ʻimāret, cānib-i Merām'a maḫṣūṣ imiş, lākin feyż-i luṭf-ı sāye vü bereket-i ḥüsn-i naẓarları ol mevḳiʻ-i feraḥ-fezāyı Merām-ı şānī ve kūşe-i ḳanāʻat-tūşelerin nüzhet-serāy-ı ʻārifān-ı Mevlevī eyleyip ol ḳadar zā'irān-ı iḫvān u ḫullān memnūn-ı elvān-ı niʻam ve sīr-ḫ^{w}ār-ı żiyāfet-i simāṭ-ı keremleri olmuşdur ki gūyā nihān-ḫāne-i ġaybdan pey-ender-pey imdād buyurulup her mihmān-ı dāru'ż-żiyāfeleri ārzūmend olduġu eṭʻime-i nefīseyi āmāde bulmaġla maṭbaḫ-ı ʻāmireleri [674]-وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ- cāmiʻa-i ḳudsiyyesiyle nāmzed olduġu resīde-i ḥadd-i tevātürdür. Ḥattā müteʻaccibīn-i ṭavr-ı muḥayyirü'l-ʻuḳūl u ṭarz-ı ḥasretü'l-fuḥūllerine **" أن الجواد الفياض الباسط يحسن للخواص في الدنيا مثل ما سيحسن للخواص في الآخرة. فخطور البال عندهم علامة الحضور في الحال."** cevāb-ı muḥarrerleriyle sedd-i bāb-ı su'āl-i muḳadder buyurup ve'l-ḫuṣūṣ maʻa'l-ḥuẓūẓ nefes-i münaḳḳahlarıyla ḥikmet-i bāliġa-i ʻādet-i mutḳane-i Ṣamediyye imżāsına işāret buyurmuşlardır.

چنانکه گفتند:

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

[674] Zuhruf Sûresi, 43/71. Âyet: "Onlara altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır. Ve kendilerine: Siz, orada ebedî kalacaksınız."

هر چه در دلم آید از درم آید

Ve Ḥażret-i Cemel ʻAli ḫāk-zādān-ı Māverāünnehr'den olup mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn-ı Ḥażret-i Sulṭānu'l-ʻulemā ve muhācirīn-i enṣār-ı ūlü'n-nühāda merd-i ġarībü'ş-şekl ü ʻacībü'l-heykel refīʻü'l-ḳāme ve ʻaẓīmü'l-cüṯṯe ve maḫṣūṣ-ı ḫıdmet-i lālāyī-i Şāhzāde Muḥammed Celāleddīn olup tavṭīn-i ḳalb-i şerīfleri ve te'nīs-i ṭabʻ-ı laṭīfleri ḳaṣdıyla taḳlīd-i evżāʻ-ı şütürāne ile tecemmül etmeğin Cemel laḳabıyla medʻuvv ve cānib-i Sulṭānu'l-ʻulemā (ḳuddise sırruhu'l-esnād)a **"Niʻme'r-rākib ve niʻme'l-cemel!"** taḥsīniyle müşerref olmuşdur. Ḥattā meşhūrdur ki ekṯeriyā libās-ı dervīşāne telebbüs edip nişest ü ḫīz-i ḫıdemāt-ı ʻaliyyelerinde çāpük ü çālāk iken ittifāḳan mücāviz-i sāḳ u mülāṣıḳ-ı kaʻb kendilere bir ḳabā fetḥ olup telebbüs etmeleriyle cenāb-ı şāhzāde-i celālet-niṣāb rükūb-ı dūş-ı cemel-i ḳadīmlerinden ibā buyurup vaḳtā ki nezʻ edip cāme-i ḳalenderāne-i me'nūsesin telebbüs eyledikde yine raġbet-i tāmme ile āşināyī vü rükūb buyurduḳlarında müteferrisān-ı ḥaḳīḳat-ı ḥāl **"تجمل مردان را تحمل باید نه تجمل."** mażmūnuyla yek-zebān-ı taḥsīn-i kemāl-i māder-zād-ı Celāleddīnī olmuşlardır. Ve sābıḳan türbe-i şerīfeleri ḥarīm-i zāviye-i merḳūmede iken mürūr-ı aʻṣārla ḥarīm-i zāviye-i şerīfeye taġyīr ü tażyīḳ ṭārī olmaġın ḥālā civārında olup bī-edebān-ı zamāna pīşgāh-ı merḳad-ı muḳaddeslerinde ḳahve-ḫāne iḥdāṯ etmişlerdir.

<u>Mervīdir ki</u>

Ḥażret-i Çelebi ʻAbdulkerīm (mettaʻnāllahu bi-birrihi'l-ʻamīm) cenāb-ı kerāmet-me'ābınıñ ikrām-ı iḫvān u ḫullān ḫuṣūṣunda eyledikleri mübālaġa teng-ḥavṣalagān-ı ḫuddāmı sevḳ-i miyāne-i isrāf **[S.216]** u taḳtīre cür'et-dih olduḳça **"لا سرف في الخير ولا يصير عبد الكريم لئيماً."** fıḳrasıyla muḳābele-i vāḳıʻa-i kerīmāne buyurup

yine vaż‘-ı ḳadīmleri üzere iḥtirām-ı āyende vü revendede beẕl-i mevcūd buyurmaları āş-pezlerin tecāvüz-i ḥadde ḳā’id ve tecāsür-i daḳḳa sā’iḳ olmaġla bi-ḳażā’illāhi te‘ālā vaḳt-i ġayret-i merdānelerine muṣādif olup **“ترا زبان بند باید!”** dem-i kerāmet-tev’emleri ile sedd-i raḫne-i ‘acz u daḳḳ buyurup āş-pez-i merḳūm lāl-i ebed ve maḥrūm-ı ni‘met olmuşdur.

رحم الله أمر أعرف حده ولم يتعد طوره.

<u>Daḳīḳa</u>

Mülūk-i ẓāhire selāṭīn-i bāṭına ḥażarātınıñ ẓılālı olduġu berāhīn-i keşfiyye ile ṣābit olmuşdur. Pes imdi mülūk ḥaḳḳında **“ إياكم والملوك. فإنهم يستعظمون رد الجواب ويستحقرون ضرب الرقاب.”** maẓmūn-ı ‘ibret-meşḥūnu ḥasb-i ḥāl olmaḳ üzere imżā-kerde-i erbāb-ı taḥḳīḳ olıcaḳ selāṭīn-i ma‘nā ki cevāsīsü’l-ḳulūb u uṣūldür, be-her ḥāl fürū‘ üzere meziyyetleri muḳarrerdir. Sa‘ādet ol mürīd ü muḥibbe kim ḥużūr u ġaybetde mürā‘āt-ı ādāb-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye üzere ṣābit ola ki [675]‘من ثبت نبت.’ feḥvāsı üzere niyyāt-ı ṣemere mu‘allaḳ-ı ṣebāt olduġu bedīhīdir. Belki eṣer-i ṣebāt mu‘teddün-bihdir ki ṣebāt ‘ale’l-ādābdır.

[675] Fergânî, *Münteha’l-Medârik fî şerhi Tâiyyeti İbni’l-Fârız* , c. I, s. 200.

كما قيل: الأدب علامة سعود الطالع وطليعة العقل القامع.

Ve ḥażret-i mūmā-ileyh, miḳdār-ı çil sāl ol cilve-gāh-ı raʿnāda evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār ve ḳabīlü'l-vefāt nefs-i Dāru'l-velāye'de olan saʿādet-ḫānelerine naḳl buyurup fī'ṣ-ṣubḥ ve'l-mesā muvācehe-i türbe-i muḳaddese-i cedd-i emcedlerinde müteveccih ü murāḳıb ve dest-şūy-ı sofra-i tenaʿʿum u pā-keş-i ḥalḳa-i ṣoḥbet olup çil rūz mürūrunda ʿubūr-ı ḳanṭara-i fenā vü nüzūl-i menzil-i beḳā buyurup Ravżatu'l-ervāḥ-ı Mevleviyye'de mülḥaḳ-ı eslāf-ı ʿiẓām olmuşlardır.

نور الله قبره وضاعف أجره.

Ve maḳām-ı şerīflerinde ferzend-i ercümendleri Çelebi Saʿīd ḳā'im olup anlarıñ daḫi zamān-ı saʿādet-ʿunvānlarında vālid-i mācidleri gibi ol buḳʿa-i behçet-efzā mecrā-yı dü rūd-ı ālā vü naʿmā olup baʿdehu müstaḥaḳḳīn-i fuḳarā zāviye-dār taʿyīn olunagelmiştir. Ve ḥālā baḳıyye-i āṯār-ı rūḥānīleri sermāye-i iġtinām vārid ü ṣādır olduġu ẓāhir ü bāhirdir. Ḥattā bu ḫāk-i pāy-ı fuḳarā eyyām-ı keṯīre min ḥayṯu lā-yaḥtesib iḫvān u ḫullān ile fevḳa'l-merām muġtenim-i vücūh-ı ẕevḳ u ṣafā ve memnūn-ı ʿināyāt-ı rūḥāniyyeleri olmuşuzdur ki müfredāt-ı fütūḥ-ı ġayr-ı mutaraḳḳıbe tafṣīl olunsa bi'l-külliyye gerd-i tereddüd zā'il-i rüft u rūb-ı riyāḥ-ı teveddüd olur idi.

ولكن المحل لا يتحمله.

(Ḳıṭʿa)

(Li-Rāḳımihi)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Etse ṭūfān-ı ḥavādiṯ ‘ālemi yek-ser ḫarāb
Ẕikr-i ḫayrıyla yine mihmān-serā ma‘mūrdur

Merdüm-i çeşm-i kerīm olmaz siyeh-rūz-ı laḥid
Şeb-çerāġ-ı cūddan çün daḫmesi pür-nūrdur

(Ḥażret-i Çelebi Celāleddīn)

Cenāb-ı velāyet-me'āb u necābet-nişāb Emīr 'Ādil-i Kūçek bin Ṣalāḥaddīn bin Emīr Zāhid bin Çelebi 'Ābid bin Bahāeddīn Sulṭān Veled (ḳuddise sırruhumu'l-es'ad) esbāṭ-ı 'iẓāmından olup 'umrān-ı ṭāhir ü bāṭınla fā'iḳu'l-aḳrān ve būstān-ı velāyetiniñ ezhār u şimār-ı kerāmātı ile iḫvān u ḫullān memnūn-ı şunūf-ı iḥsānı olup bi'ẕ-ẕāt müttekā-yı ḫilāfet-i 'uẓmā-yı türbe-i mu'aẓẓamaya şāyeste bir şāhzāde-i kāmil ü mükemmil iken istid'ā-yı Sulṭān Murād Ḫān-ı Ṯānī ile Edirne ḫānḳāhına istiḫlāf buyurulmuşdur ki evāsıṭ-ı devlet ü muntaṣıf-ı salṭanat-ı pādişāh-ı merḳūmda nā-gāh 'asker-i Saray u Deşt'le Ḫānān-ı Ḳırım'dan bir ḫod-bīn ol sulṭān-ı dīn üzere hücūm edip "Maṣlaḥat Deresi" demekle ma'rūf maḥalle kemīn-sāz-ı intihāz-ı furṣat olduġu ma'lūm-ı şāhī olduḳda irsāl-i resūl ve istiḫbār-ı bā'iṯ-i nüzūl olunduḳda dimāġ-ı pür-şerr ü şūrunda ġalebe-i sevdā-yı iddi'ā-yı salṭanat-ı mevrūṯe-i Cengiziyye olup āmāde-i ḥarb u ḳıtāl olduġu ma'lūm-ı ṭavā'if-i seyf ü ḳalem-i devlet olunca ba'de'l-müşāvere evā'il-i feṭḥ-i diyār-ı Rumeli olmaġla bi'l-külliyye iḳdām-ı ḳıtāli ma'ḳūl 'add etmeyip **"Mācerā nizā'-ı devletdir. Süyūf-ı ġuzāt-ı muvaḥḥidīn, ālūde-i ḫūn-ı nā-ḥaḳḳ-ı müslimīn olmaḳ meşrū' değildir. Def'-i mefsede-i ümmetde maṣlaḥat immā'ṣ-ṣulḥ [S.217] ve immā'l-imtiḥān!"** mażmūnu imżā-kerde-i cumhūr-ı 'uḳalā olmaġın Ḫān-ı ḫā'in ṣulḥden ibā ve şıḳḳ-ı imtiḥāna ḥarīṣ olup meydān-ı imtiḥān ḥālā medfeni olan maḳāmda yevm-i mī'ādda ḫavāṣṣ-ı mīrzāyān u bahādırān-ı Tatar'la anlar ve vüzerā vü ümerā ile bunlar ṣaf-keş ve iki

ġarīm müteveccih-i ṣaḥn-ı meydān-ı imtiḥān olup lākin ṭaraf-ı Tatar-ı tārīk-derūn u bī-behre-i baṣīret ve cānib-i pādişāh-ı bā-intibāh-ı rūşen-gevher ü behre-yāb-ı şühūd olmaġla "Ayı Deresi" demekle meşhūr maḥalden iki dervīş-i Mevlevī ellerinde olan iki ḳıṭ'a pāy-bendle Ḫān'ıñ pāy-ı esb-i hücūmunu beste-i bend-i idbār eylediklerin müşāhede ve rikāb-ı şüreyyā-intisābında mülāzım vüzerāya tebşīr buyurmaġla cümle pīşīn mübtehic-i iḳbāl olup hemānā pādişāh-ı mü'eyyed min 'indallahı ẓāhiren naḥīf ü ża'īf ve kendiyi cesīm ü zeber-dest görmekle feṭḥ-i bāb-ı cenge 'acele ile taḥrīk-i rikāb murād eylediği ānda pā-bend-i ġaybī icrā-yı ḥükm edip ḳadem-i evvelde esbiyle ma'an ser-nigūn u ser-endāz olup Murād Ḫān-ı Ġāzī mānend-i şāhbāz sīne-i pür-kīnesinde bulunup ḫançer-i tīzle ser-i bī-devletin bedeninden cüdā edip āteş-i fitnesini ıṭfā ve zümre-i Tatar'ı ḥalḳa-be-gūş-ı iṭā'at eyleyip fī'l-aṣl, ẕāt-ı melekiyyü'l-ḫılḳa ve melekiyyü'ṣ-ṣıffaları Çelebi Emīr 'Ābid ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinden 'araḳıyye-pūş olmaġla bu def'a cilve-ger-i sāḥa-i imdād olan 'ināyet-i ḫafiyye bi'l-külliyye rübūde-i 'aşḳ-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī edip bu maḳūle kerem-i 'adīmü'n-naẓīriñ taḳdīm-i ḫıdemāt-ı şükründe ḥayrān ve müteveccih-i miḥrāb-ı istiḫāre olduḳlarında mānend-i ḳandīl-i miḥrāb-ı cemāl-i Celāleddīnī ile dīde-i cān-ı müştāḳı rūşen olup " این دولت شما الی آخر الزمان در سایهٔ حمایت روحانیت ماست. تا رجالش از زیر این سایه سر کش نشوند، بازدیاد اقبال و نصرت و ظفر برخوردار باشند و شکر این نعمت باقی حیات و استقلال ملك برای فقرای طریقت ما بنیاد خانقاهست و بدائرهٔ او چون کاهکشان از کاه نشانی ریخته شد." nefes-i ḳudsīleriyle telḳīn-i lāzıme-i himmet-i ḫusrevī buyurulup ġalebe-i neşāṭ-ı āşināyī-i Ḫunkār-ı Ekberī ḫumār-şiken-i ḫʷāb-ı girān olup der-ḥāl, devlet-i bīdār-veş cem'-i ricāl ve taḳrīr-i vāḳı'a ve 'ale's-seḥer, rūy-ı zemīn-i civārlarında kehkeşān-ı işāretlerin vāḳi' mu'āyene buyurmalarıyla cümleniñ ṣıdḳ u iḫlāṣı nā-güncā-yı ḥalḳa-i ta'rīf ü tavṣīf olup hemān ān ḥafr-ı esāsa mübāderet buyurulup ba'de't-tekmīl hedāyā-yı behiyye ile seccāde-pīrā-yı ḫilāfet-i kübrā-yı Mevlevī ṭarafından niyāzmend-i istiḫlāf olup ve ol ḥīn-i meymenet-ḳarīnde şāyān-ı meşīḫat-i ḫusrevī-i

Ḥażret-i Çelebī-i mümā-ileyh olmaġla menşūr-ı ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı Şāh Murād'ı nām-ı nāmī-zedleri ve hezārān 'izz ü şeref ü sa'ādet ve cemm-i ġafīr-i iḫvān u cem'-i keşīr-i ḫullānla teşrīf-fermā olup rūz-ı fīrūz-ı ḳudūmlerinde bi'z-zāt ve bi-cümleti'r-ricāl Şāh Ġāzī-i merḳūm istiḳbāl buyurup gūn-ā-gūn-ı 'avāṭıf u iḥtirāmātla isticlāb-ı enẓār-ı ḥasene olunup lākin vaḳt-i imdād-ı ma'hūdede mu'āyene buyurduḳları iki dervīşiñ biri z̲āt-ı şerīf-i Celāleddīnī olduġu ve def'a cemāl-i āfitāb-miş̲āllerinden re'ye'l-'ayn bedīdār olmaġla ġarḳa-i ḥayret ü pez̲īrā-yı minnet-i bī-endāze olunca **"کرم شاهان از روی بندگان نمایان گردد."** maẓmūnuyla aṣl-ı 'ināyet-i cānib-i cenāb-ı Ḫudāvendigārī'den ve kendiler ālet-i maḥż olduġun ifāde ile hażm buyurmaları eş̲nāsında ḫāṭır-ı Şāh Murād **"'Acabā s̲ānīleri kim ola?"** ma'nāsı ḫuṭūr eylediği 'aks-endāz-ı āyīne-i żamīr-i münīrleri olduḳda **"او را همان خواهید دید."** 'unvānıyla keşf ü tebşīr buyurmuşlardır. Lākin intiẓār-ı va'd-ı kerīmleri zamān-ı vefātlarına mümtedd olup **"Kendilerden ṣoñra mesned-ārā-yı ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı merḳūm ḳanġı z̲āt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfāt olmaḳ gerekdir?"** diye ṭab'-ı hümāyūna 'ıyādet-i vāpesīnlerinde efkār-ı istikşāf sāniḥ olduġu keşf buyurulup **"وما بعد الجلال إلا الجمال!"** kelime-i cāmi'asıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār buyurmaları üzere vefātları ma'rūż-ı āsitāne-i Ḫudāvendigārī **[S.218]** olduḳda birāder-i cān-berāberleri Çelebi Cemāleddīn ḥażretlerine ḫıl'at-ı ḫilāfet ilbās buyurulup cā-nişīn-i birāder-i mihīnleri olmaḳ üzere teşrīfleri kemā-fī'l-evvel istiḳbāl olunduḳda mir'āt-ı Cemāleddīn'de ş̲emer-i keşf-i laṭīf ü eş̲er-i va'd-ı kerīmleri nümāyān olunca ş̲āniyy-i iş̲neyn olduḳları ẓāhir olmaġla ṭab'-ı pāk-i pādişāhīde olan nā'ire-i firāḳ-ı Celālī bir miḳdār āb-rūy-ı Cemāleddīn'le teskīn-yāb ve sırr-ı cāmi'a-i **"وما بعد الجلال إلا الجمال!"** ke-infilāḳı'ṣ-ṣubḥ 'ayān olmuşdur. Ve Ḥażret-i Şāh Ebū'l-meġāzī (meddallahu te'ālā ẓılāle şefā'ātihu 'alā mefārıḳı 'uṣāti'l-'araṣāt) ol ḳuṭb-ı yegāne vü ġavş̲-ı zamāne maḥżarında 'ale'd-devām ḳā'im-i maḳām-ı irādet ü mülāzım-ı levāzım-ı ṣadāḳat ve müstefīż-i enẓār-ı ḥasene-i ġavş̲āneleri ve birbirleriyle ẓāhir ü bāṭın olmaġla

mecma‘-ı ‘ālīleri maḥall-i ḳırān-ı ḳuṭb-ı ṣūrī vü ma‘nevī olup tamāmen ḳırā’at-i *Meşnevī-i Şerīf* ve *Manṭıḳu’ṭ-ṭayr* ve *İlāhī-nāme* ile müstes‘id olmuşlardır. Ve sābıḳan cāmi‘-i şerīf-i semā‘-ḫāne ve ḥālā semā‘ḫāne ḳaṣr-ı ḥavż-dār olup eyyām-ı semā‘ u ṣafāda ḫavāṣṣ u muḳarrebīnleriyle şāh-ı bā-intibāh teşrīf buyurup Ḥażret-i Çelebi ile ṣoḥbet-i ḫāṣ ve mülāzemet-i meclis-i teẕkīr-i *Meşnevī* vü müdāvemet-i ḥużūr-ı bezm-i āyīn-i Mevlevī ve teyemmün-i gülbāng-i Ḫunkār-ı Ekberī buyurup muġtenim-i mevā’id-i fevā’id-i ‘ömr-i nāzenīn ve mütemetti‘-i leẕẕāt-ı ni‘am-ı rūḥāniyyīn olmuşdur. Ba‘de zamānin, vaż‘-ı ḳadīm tebdīline bādī maḥallinde īrād olunur. Ḥattā te’ṯīr-i feyż-i ṣoḥbet-i pür-kerāmetleri şāh-ı ẕū’l-salṭanateyni dil-serd-i iltifāt-ı çend taḫta-bend-i erīke vü dīhīm-i şāhī etmekle rūz u şeb mesken-i ḫāṣlarında lābis-i külāh u libās-ı dervīşān olup bi’l-külliyye def‘-i dağdağa-i devlet ü terk-i velvele-i salṭanat murād edip şāh-ı mülk-i nā-murādī olmaḳ taṣmīmi ile dest-i teslīm ber-sīne-i niyāz ve pāy-ber-pāy-ı maḳām-ı rıżā olduḳlarında [676]- إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ -الْمَسَاقُ- [677]-وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ- mışdāḳ-ı kerīmi üzere muntaẓır-ı işāret-i ḥikmet-āyāt-ı mürebbī-i mükemmil olıcaḳ " سلامة الأكدار في تسليم الأقدار الخير. فيما اختاره الجبار ما كان لكم الخيرة في الأطوار." nefes-i enfesleriyle menzile-i rıżā vü teslīme irşād buyurup *Meşnevī-i Şerīf*'den:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از رضا که هست رام آن کرام

جستن دفع قضاشان شد حرام

در قضا ذوقی همی بینند خاص

[676] Kıyâmet Sûresi, 75/30. Âyet: “İşte o gün sevkedilecek yer, sadece Rabbinin huzurudur.”
[677] Kıyâmet Sûresi, 75/29. Âyet: “Ve bacak bacağa dolaşır.”

كفرشان آيد طلب كردن خلاص

naẓm-ı şerīfleriyle istişhād ẕeylinde “ فإنه منظر الحق وملك ملك عليكم باهتمام القلب. dem-i rūḥ-baḫşlarıyla ḫatm-ı kelām-ı irşād-niẓām ”الوجود والقالب منظر الخلق وتبع له. buyurmuşlardır. Ve mūceb-i tenbīh-i nebīhleri üzere cünbiş ü ārām ve ṣūret-i şāhānelerin perde-i peyker-i sīret-i dervīşāne edip kemāl-i ‘irfānla kāmrān ve kām-baḫş-ı pīr ü cüvān olmuşlardır. Ve iḥrāz-ı rütbe-i refī‘a-i velāyet ü menşe’-i ḫavārıḳ-ı ‘ādet olmuşlardır.

طوبى له و حسن مآب.

Ve bi’d-defe‘āt taḫṣīṣ ü temlīk-i mezāri‘-i vāfir ile ikrām olmaḳ istimzācına dāfi‘asıyla muḳābele-i ricā-yı ḳabūl buyurmuşlardır. “نام بنده بجز دفتر خداوند نشايد.” Ḥattā ma‘rūż-ı cenābları olup ve ṭab‘-ı pādişāhīde taṣmīm buyurulan ḳurā vü mezāri‘ ba‘de’l-intiḳāl, Çelebi Cemāleddīn ḥażretlerine taḫṣīṣ ü temlīk olunmaġla anlar daḫi evlād-ı kirāmlarına vaḳf etmişlerdir ki livā-yı Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib’de Gezler ve Ḳışlacıḳ ve Çiftlik-nām ḳurādır. (Keşşerallahu ḫayrahum ve żā‘afe ecrehum.) Ve ḳabīl-i intiḳāllerinde ḳalīl ü keşīr telīd ü ṭarīf taḥt-ı yedlerinde bulunan āṯār-ı fütūḥu bi’l-cümle fuḳarā vü müstaḥaḳḳīne infāḳ edip rūḥ-ı tāb-nākleri gibi “ مجرد آمديم و پاك رويم.” nükte-i laṭīfesiyle naġme-serā-yı sırr-ı nūrāniyyetleri pervāz-ı ‘ālem-i simāk ve beden-i ma‘ṣūmları bī-bāk-i cihet-i ḳıble-i cāmi‘-i şerīfde ġunūde-i zīr-i cilbāb-ı ḫāk olmuşdur. Ve ba‘de’l-vefāt, merḳad-i muḳaddesleri leyālī-i mübārekede mehbiṭ-i envār olduġu kirāren ve mirāren mu‘āyene olunmuşdur. Gāhī pey-ender-pey mānend-i kevākib rīzān olmaḳ üzere ve gāhī sütūn-āsā daḫme-i seniyyelerinden

muḳa‘‘ar-ı felek-i ḳamere mümās müşāhede olunmaḳ üzere şeb-gīrān-ı fuḳarā vü aḥbābdan ‘alā **[S.219]** vechi’t-tevātür şebt-kerde-i cerā’id-i rivāyāt-ı müveşşeḳadır. Ve bir def‘a Mü’ezzin Dervīş Aḥmed muḥtelim ve vaḳt-i temcīd ‘alā şerefi’l-mürūr olup ‘adem-i mübālāt-ı beşeriyyeye binā’en teyemmüm edip temcīde **“Yā Mevlā”** ile ibtidā eylediği sā‘at ḳabr-i şerīflerinden ra‘d-ı şedīd ü berḳ-ı medīd kendiye teveccüh eyledikde bīm-i iḥtirāḳla medhūş olup sā’ir-i mü’ezzinīn bī-hūş olduġu ḥālde kendiyi ḥücresine götürüp ve çend-māhe esīr-i firāş olup ba‘dehu yine ṣavb-ı sa‘ādet-i rūḥāniyyetlerinden bereket-i dest-sūd-ı ġaybīsi ile muġtenim-i ‘āfiyet-i kemā-kān olduġu resīde-i ḥadd-i taḥḳīḳdir.

أفاض الله تعالى على الإخوان سجال إحسانهم وأنال بتوفيقه الخلان كؤوس أنعامهم آمين يا مجيب الداعين.

(Ḥażret-i Çelebi Cemāleddīn)

ʻUlūm u aḫlāḳ u aʻmālde hem-dem ve ʻirfān u velāyet ü kerāmetde hem-ḳadem-i birāder-i büzürgvārları ve tev'emān-ı māder-i ṭabīʻat-ı vāḥide-i ḥaḳīḳat-sirişt olup ancaḳ mir'āt-ı vücūd-ı bihbūdları meclā-yı inbisāṭ u tecemmül ve dā'ire-i cemʻiyyet-i pür-sūdları medār-ı neşāṭ-ı erbāb-ı dil olmaġla sāye-i himmet-i hümā-yı ẕātları Dāru'd-devle-i Edirne'yi taḫt-gāh-ı fütūḥ u nuṣret ü ẓafer edip yevmen-fe-yevmen ṭāliʻ-i mesʻūd-ı şāh-ı dervīş-dost, teraḳḳī-i evc-i istīlā vü istiḳlālde pertev-endāz-ı eṭrāf-ı memālik olmaġla maḥżā bu saʻādet-i zā'idü'l-vaṣf, eşer-i inżimām-ı himem-i sāmiye-i merdān-ı Ḫudā olduġu mefhūm-ı reşīd ü belīd ve müsellem-i şaḳī vü saʻīd olduḳda kemāl-i Cemāleddīnī ġalebesine ḥaml olunduġu mesmūʻ-ı şerīfleri olduḳda ʻالفضل للمتقدم' muḳaddeme-i müsellemesin mebnā-yı beyān edip " كمال جلالى در باب تخليه بوده است كه تخليه اساس واصل تحليه است. كجا فرع را بر اصل مزيت خواهد بود؟" nefes-i nefīsleriyle defʻ-i tevehhüm ü vażʻ-ı cenāḥ-ı inṣāf u refʻ-i rāyāt-ı hażm u tevāżuʻ buyurmuşlardır. Ḥattā elsine-i ʻurefā-yı vaḳtlerinde " نعم الوقت وقتنا! حيث اجتمع فيه جمال الدين ومراد الدنيا." terkīb-i cemīli edevāt-ı edā-yı şükr-i niʻam-ı ẕū'l-celāl ve'l-ikrāmdan olmuş-idi.

Ve zamān-ı ḫilāfet-i velāyet-‘unvānlarında ḥikāye-i ḥimāye-i sırr-ı Ḫunkār-ı Ekberī şāyi‘a vü güş-güẕār-ı süḫan-fehmān-ı ṭā’ife-i Tatar ve hedāyā-yı behiyye vü tefārīḳ-i nefīse ile rū-māl-i ‘atebe-i maḥabbetleri ve niyāzmend-i himmet-i ‘aliyyeleri olduḳda **“ تیر توجه ما بهدف اعلا رسید و کار تمام شد. همانا دعای خیر مردان خدا بر آنستکه ربقهٔ اطاعت** ‘unvānıyla istid‘ālarına müsā‘ade buyurulmayıp ve **”در رقبهٔ امتثال امثال شما مستحکم بادا!** şāhid-i teveccüh-i müveccehleri yek-rūy ve cānib-i cenāb-ı Devlet-i ‘Oṣmāniyye olduġun īmā ve gürūh-ı sā’ireye ḥüsn-i iṭā‘at ü i’timārla tavṣiye buyurmalarınıñ bi-faẓlillāhi te‘ālā ilā yevminā haẕā, āṯār-ı celīle vü berekāt-ı cemīleleri ke’ṣ-ṣemsi fī vasaṭi’n-nehār bedīdār-ı dīde-i i‘tibār-ı yār u aġyārdır. ***لازالت دعائم نصفتها قائمة إلى قيام الساعة.***

Ve Ḥażret-i Ṣāh-ı ‘ālī-cāh daḫi fevḳa’l-ġāye ḳadr-āṣinā-yı ẕāt u maḥrem-i esrār-ı zamānları olup evān-ı iḫrāc-ı tuġ-ı pür-fürūġ ve ḍarb-ı ḫıyām-ı vaḳt-i nehżat-ı cihādda muḳteżā-yı erkān-ı ṭarīḳa-i Ṣıddīḳıyye üzere müstemidd-i himem ü müstaẓhir-i ḳulūb-ı fuḳarā-i bābullāh olmaları meymenetiyle ẓāhir bi’l-ḥaḳ ve fī’l-ḥaḳīḳa erbāb-ı taḥḳīḳe mülḥaḳ olmuşlardır.

(مثنوئ معنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن دعای بیخودان خود دیگر است

آن دعا زو نیست گفت داور است

آن دعا حق میکند چون او فناست

آن دعا و آن اجابت از خداست

واسطهٔ مخلوق نی اندر میان

بیخبر از لابه کردن چشم و جان

بندگان آن رحیم و بردبار

خوی حق دارند دار اصلاح کار

مهربان بی رشوتان باری گران

در مقام سخت و در روز گران

هین بجو این قوم را ای مبتلا

هین غنیمت دارشان پیش از بلا

<u>Mervīdir ki</u>

Āḫir-i ḫarīfde nā-gāh ṣalā buyurup ‘aynu’l-cem‘-i ḫullānla seyr-i bāġ-ı ḫāṣlarına teveccüh eṣnāsında tā der-i bāġ-ı laṭīflerine varınca āṣār-ı ḫazān nümāyān olup ḫarīm-i bāġlarına ḳadem-i kerāmet-tev’em-nihāde olduḳlarında ba‘ż-ı eşcārı ezhārı ve ba‘żın eşmārı ile ve gül-bünleri pür-gül-i ḫandān ve bülbülānı nālān ve hezār-destānı mācerā-gūyān ve çemen ü şükūfeleri **[S.220]** kemāl-i cūş-ı bahārān üzere müşāhede edip ve naḳd-i ṣafā-yı ravża-i behişt ile ḫoş-vaḳt ü nüzhet-yāb olduḳları ḥayretü’l-ḥużżār u ḥasretu’n-nuẓẓār olup herkes mūceb-i ṣafvet-i ḳarīḥa ile muḳteżā-yı neṣāṭ-ı terennüm-ḫīz üzere

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر سر خاری آن شمع تجلی میزند

تا کدامین آتشین رخسار ازین صحرا گذشت

مشك میجوشد بجای خون ز داغ لاله زار

تا ازین وادی کدامین آهوی مشکین گذشت

خار دیوارش همه گلخیز در پاییز شد

از زمین باغ ماند خضر فرّخ رخ گذشت

ebyāt-ı münāsebetü'l-ḥāl ile nevā-senc ü naġme-serā olup hemānā vaḳt-i ric'atde yine der-i bāġ-ı feraḥ-fezālarından ṭaşra çıḳıldıḳda berg-rīz ḫazāndan ġayrı ve āṣār-ı mevsim-i ḫarīfden mā'adā bir nesne bedīd olmayıp mānend-i vāḳı'a ol nümāyiş-i vāḳi', çeşm-bend-i ḳuvvet-i ḳudsiyye ile nā-būd olduġu ma'rūż-ı Ḥażret-i Şāhī olduḳda " آن عکس جمال الدین بود. شما بعکس از اصل غافل بودید و ما همواره آن بهار همیشه را در باغ جمالش می بینیم" dem-i ḥaḳīḳat-tev'emleriyle beynehümāda olan merātib-i āşināyīden ḥasbe müsā'adetü'l-'ibāre nebẕe-fermā-yı beyān ve ṣūret-i kerāmetle sīret-i ṣāḥibinden maḥcūb olduḳların 'ayān etmekle bezm-i irşād-ārā olmuşlardır.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گشت دریا ها مسخرشان و کوه

چار عنصر نیز بندۀ آن گروه

این خود اکرامیست از بهر نشان

تا ببیند اهل انکار آن عیان

Ve Dahi

Ẕāt-ı pür-berekāt-ı Ḥażret-i Cemāleddīn'i gūyā gerden-i devlet-i Şāh Murādī'de heykel-i amān u ḥırz-ı cān imiş. Hemānā ki Cemāl-i dīn zīr-i perde-i fenā olduḳda eṭrāf-ı memleketden hücūm-ı 'ām ẓuhūr edip "Ḳoṣova Vaḳ'ası" bā'iṯ-i perīşānī-i cem'iyyet-i nādire-i zamān olmuşdur. Ve vücūd-ı şerīfleri civār-ı birāder-i büzürgvārlarında āsūde-i taḥammül-i eṯḳāl-i ḥavāss-ı cismānī olmuşdur.

نور الله مرقده وعلى مدارج القرب أصعده آمين بحرمة سيد المرسلين.

(Ḥażret-i Çelebi ‘Abdulcelīl)

Sālifü’ẕ-ẕikri’l-cemīl Çelebi ‘Alāaddīn (ḳuddise sırruhu’l-‘Azīz) ebnā-yı kirāmından olup vālid-i mācidlerinden tekmīl-i ‘ulūm-ı ẓāhire ‘aḳībinde ḥucerāt-ı āsitāne-i sa‘ādetde inzivā ve taṣaffuḥ-ı āṣār-ı kibār-ı ṭuruḳ-ı mūṣile ile ḥasbe ‘ulüvvü’l-himme naṣāyiḥ-i eslāf-ı ‘iẓāmla ‘amel ve riyāżāt-ı şāḳḳa vü mücāhedāt-ı fevḳa’ṭ-ṭāḳa taḥammül buyurup [678]‘من عمل بما علم ورثه الله علم مالم يعلم.’ mışdāḳınca ‘ulūm u a‘māl u aḫlāḳ u ‘irfānda yegāne-i zamān müşārün-bi’l-benān-ı devrān olup ṣudūr-ı işāret-i rūḥāniyye-i cedd-i emcedleriyle ḫānḳāh-ı mışr-ı Ḳāhire’ye istiḫlāf olunmuşlardır.

Mervīdir ki

Fī’l-aṣl, Dāru’l-‘izzet-i mışr-ı Ḳāhire’de ḫānḳāh-ı Mevlevī, Cāmi‘-i Ezher civārında zāviye-i ḥādde-veş teng olup lākin naẓar-gāh-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) olmaġla münferice-i ma‘neviyye vü mehbiṭ-i envār-ı fütūḥ-ı rūḥāniyye olup nevbet Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhe gelince ol buḳ‘a-i mübāreke cāy-ı āsāyiş-i seyyāḥīn olmuş idi, lākin zamān-ı sa‘ādet-‘unvānlarında hemān mülāzımīn-i ḫıdemāt-ı rikāb-ı hümāyūnları çil-tenān olmaġla bi-vechi mine’l-

[678] Aliyyü’l-Kârî, *el-Esrâru’l-merfûʿa*, c. I, s. 325; Fettenî, *Tezkiratü’l-mevzûʿât*, c. I, s. 20; Irâkî, *el-Muğnî*, c. I, s. 85.

vücūh ḳābil-i süknā-yı ʿaynu’l-cemʿ olmamaġla bir rūz-ı fīrūzda ḥażret-i şāhzāde-i vālā-cenāb meydānī bendelerine ḫiṭāb buyurup **“ در میان زندگان ما را یك جای قابل سكن نداده اند. این سجاده را بر دار و بمیان مردگان قرافه بر انداز! تا در انجا بی مضایقه آسایش چند روزه كنیم.”** dem-i ġayret-tev’em ü fermān-ı ḳażā-cereyānları üzere dervīş-i nefes-bend daḫi seccāde-i irşād-pīrāmenlerin ber-dūş-ı ṣıdḳ edip bāb-ı zāviye-i merḳūmeye teveccüh etdikde Ḥażret-i Çelebi daḫi nehżat-ı pür-ḥikmet buyurup ve mānend-i ẕerrāt cümle-i erbāb-ı irādet ol mihr-i sipihr-i velāyete peyrev olup bu üslūb üzere ḳalb-i ilhām-naḳbları ḳalb-i mekāna taṣmīm ile ḳalb-i ṣaff-ı iḫvānu’ṣ-ṣafāda pertev-endāz-ı der ü dīvār ü bām-ı cānibeyn olaraḳ Sūḳu’ṣ-ṣalībe civārını teşrīf buyurduḳda nā-gāh ricāl-i devlet-i Mıṣrıyye’de bi’l-fiʿl ʿamīdü’l-aḳlām olan Reşīd Feḥḥām’a muṣādefe buyurduḳlarında ol maṭlaʿ-ı ḫurşīd-i ferāset, keyfiyyet-i ḥāl ü me’āle müntaḳıl olup esb-i ṣabā-reftārdan **[S.221]** nüzūl edip dest-būslarıyla müşerref olduḳda daʿvet-i dāʿī-i ḫāne ḳaṣdıyla rū-be-rāh-ı ṣavb-ı saʿādetleri olduġun ʿarż-ı ḥużūr-ı ʿālī edip hezār ibtihālle niyāzmend-i icābet olunca kerem ü luṭf ve müsāʿade-i ricā-yı pür-iḫlāṣ buyurup sarāy-ı ʿamīd-i saʿīdi pür-nūr-ı cemāl eyleyip her gāh ki ṣavb-ı muṣammeme ḥareket iş‘ār buyursalar tekrār-ı mekş ü ārām buyurmaların iḳtirāḥ etmekle **“ مهمانی سه روز باشد. بعد ازین رفع گرانی میباید.”** laṭīfeleriyle muḳābele-fermā olduḳlarında ʿamīd-i muḫliṣ daḫi **“ مهمانی در خانهٔ دیگران باشد. این خانه آن مردان مولویست.”** ʿunvānıyla ʿarż-ı ḫulūṣ ve bir ḳıṭʿa vaḳfiyye-i maʿmūlün-bihā kenār-ı seccāde-i mübārekelerine vażʿ edip kendisi libās-ı ḫāṣ ile isti’ẕān-ı vedāʿ eyledikde **“ مناع خیر بودن و قبول كردهٔ حق را رد كردن نشاید.”** muḳaddime-i şerīfesiyle ʿamel ve tebşīr ü ḳabūl buyurup meğer eyyām-ı żiyāfetinde ʿamīd-i ṣādıḳ ḥarem ü esbāb-ı sā’iresin sarāy-ı āḫara naḳl ve bisāṭ u evānī ve ẕeḫā’ir ü levāzım-ı maṭbaḫ maḳūlesin ibḳā ve sarāy-ı maʿhūdu bi-cümleti’t-tevābiʿ ve’l-levāḥıḳ fuḳarā-yı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-aʿlā)ya vaḳf ve vaḳfiyesin taṣḥīḥ ü tescīl edip ancaḳ ʿarż-ı maḳṣada bahāne-

cūyān ve vaḳt-i münāsebete nigerān imiş. Ve intihāz-ı furṣat edip nā'il-i merām u manẓūr-ı evliyā-yı kirām olup cenāb-ı şāhzāde-i velāyet-niṣābıñ ḳıyām u ḳu'ūdları beyninde bunuñ gibi feth min ḥayşu lā-yaḥtesib ẓuhūr edip eşnā-yı ḥareket ü nehżatlarında 'adem-i taḥammül ü ışṭıbārlarına ḥaml edenler cünbiş ü ārāmları tehī olmadıġın īḳān u iẕ'āna muvaffaḳ olup 'amīd-i ḥamīdiñ nā-gāhī maẓhar olduġu 'ināyete reşk ü taḥsīn etmişlerdir. Fī'l-ḥaḳīḳa, ol muḥibb-i muḫliṣiñ bu güne münāsib-i vaḳt-i celb-i ḥüsn-i naẓar eylediği daḳīḳa-i ma'nā-dār, ilā āḫıri'l-eyyām zeynü'l-maḥāfil-i ḫulleṣ-i aḥbāb olmaġa şāyeste olduġu inṣāf-pīşegān-ı 'uhūd 'indinde bī-şā'ibe-i iştibāhdır.

بشری له وحسن مآب.

Lākin meṣārif-i rūz-merre-i ḫānḳāha medār olmaḳ üzere żıyā' u 'aḳārdan vaḳf murād eden aḥbāba müsā'ade buyurmayıp **" این قوم ما، از خزانۀ فتوح صمدانی مرزوقند و از ادرارات غلۀ اوقاف خلائق مستغنی اند. لاسیما متوکل را متأکل کردن رهزنیست."** nefes-i muḥaḳḳıḳāneleriyle sedd-i bāb-ı mürāca'at ve bedīheten bu ḳıṭ'a-i şerīfeleriyle cedd-i emcedlerine pey-rev-i rāstīn olmaların īmā buyurmuşlardır:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رزق ما بر ما ز ما عاشق تر است

اینچنین فرمود پیر حق پر است

در میان ما و او و ناز و نیاز

هر دور وی عشق را زیب و فر است

Ḥattā ba‘de zamānin, ḥālā olan evḳāf, cihet-i ma‘āş-ı fuḳarāya ta‘yīn olunduḳda baḳāyā-yı iḫvān, Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhden çend nefer-i mütevekkil-i muḫliş ḥavālet-ḫ^wāh-ı seyāḥat olup sebeb-i iḫtiyār-ı seferden mes’ūl olduḳlarında "در میانه که جگر افتاد، ذوق حضر خیزد و گرد سفر از کدر حضر سهلتر نماید." muḳaddime-i mükāşefe-encāmlarıyla pāsuḫ-ı rāsiḫ-dih olduḳları ilā yevminā haẕā sükkān-ı ḫanḳāh-ı merḳūm beynlerinde ṣafā-yı vaḳt u ẕevḳ-i ittiḥād olmamaġla şübūt-yāfte-i naẓar-ı daḳīḳa-şināsāndır. Ve ba‘żı eyyāmda ḳıllet-i fütūḥ muḳteżī-i ḳanā‘at ve beẕl ü ṣarf-ı mevcūd müfżī-i tevekkül olmaġla żu‘afāyu’l-ḳulūb elsinesinden kelimāt-ı efsūs ‘adem-i ḳabūl-i evḳāf mesmū‘ olduḳda " إن في زماننا أوانا للقناعة والتوكل وفي ابداننا وأرواحنا ترويضاً وترويحاً لهما القناعة عزة والتوكل ثقة به تعالى والجوع طعام الله يحيي به أبدان الصديقين." enfās-ı nefīseleriyle tenfīs buyurduḳları ‘aḳībinde yine ebvāb-ı fütūḥ pey-ender-pey küşāyiş-nümā olup sükkān-ı ḫānḳāh u ıyāl-i müte’ehhilīn elvān-ı ni‘am ile muġtenim olduḳlarından mā‘adā fuḳarā-yı aḥıbbā vü żu‘afā-yı maḥalle daḫi sīr-ḫ^wārān-ı ḫ^wān-ı żiyāfetleri olurlardı.

فعطاؤه عزّ وجلّ فضل شكر ومزيد ومنعه تعالى لطف صبر للعبيد.

Ve nevbet-i ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı merḳūm birāderleri Çelebi ‘Abdulcemīl ḥażretlerine naḳl eyledikde kemā-fī’s-sābıḳ teklīf-i ḳabūl-i vaḳf ṣūret-peẕīr-i ilḥāḥ olduḳda " این رباط دو در [ص.۲۲۲] عالم مهمانسرای میزبان اکرم الاکرمین استکه پیش از خلق خلایق تسویهٔ امور اوقاف مسافرین این رباط را کرمها فرموده و در لوح محفوظ وقفیه های ارزاق و اقوات را تسجیل

نموده و از منای ملائکه متولیان نصب کرده و آن موقوفات مرهونه بالاوقات را بدان متولیان تسلیم فرموده و امر فضل و احسان کرده که رد اوقاتش بار بابش رسانند و لا یعصون الله ما أمره پس چگونه مرد مؤمن بوقف حق خرسند نباشد و بوقف خلق اعتماد کند." taḥḳīḳ-i ḥaḳīḳü'l-i'tiḳādıyla sedd-i raḫne-i irtiyāb u şedd-i kesre-i iḥticāb buyurmuşlardır.

الله درهم وقدس سرهم ونور قبرهم وعظم أجرهم وأيد برهم آمين يا مجيب السائلين.

Ve Daḫi

Terbiye-i nev-niyāzān-ı ṭarīḳa-i evleviyye-i Mevleviyye ḫuṣūṣunda muḳarrerü'l-ārā-yı ḫavāṣṣ olan hezār u yek rūz ta'yīn-i ḫıdmet-i maṭbaḫ-ı iḫvān, nā-dīde-i meşāyiḫ-i 'Arab olmaġla istifsār-ı vech-i taḫṣīṣ olunduḳda " إن الجبلة البشرية على حب المخدومية. فالخادمية أدخل في رغم الأنوف وزجر النفوس وأجلب للأنظار الحسنة وأدفع للصفات القبيحة. وهي أنفع النوافل في التخلية والتحلية. فأما تعيين خدمة الطبخ فللاعتبار في أن النبات والحيوان يترقى بالطبخ مقام الكمال. فالمريد الرشيد يعتبر بخدمته فيسعى في طبخ نفسه حتى يصير كالطعام مقبولاً في طبائع الإخوان. ويجتهد في تحصيل الغذاء الروحي فيستسعد بالتنمية يوماً فيوماً. فالمقصد من هذا التخصيص التربية والتنمية وسر العدد ان هذا المقدار جامع لمرتبة بداية العدد ونهايته وما بينهما. فالمجتهد إذا لم يوفق بالدقائق التي أشرنا إليها في هذه المدة المديدة الجامعة للمراتب العددية فأمره شكل وزمام تربيته مفوض إلى يد المرشد. فأما أن يخلى سبيله ويأمره بالسياحة وأما أن يسلمه إلى من يتكفل بنظارته من الأوساط أو يبقى في مرتبة قابليته." beyān-ı irşād-'ayānlarıyla basṭ-ı bisāṭ-ı tavżīḥ fī'l-cümle buyurup baḳıyye-i

daḳīḳa-i ḥaḳīḳat-i ḥāli “من لم يتحقق في المقام لم يتيقن بالمقال.” maẓmūn-ı ġayret-meşḥūnuna ḥavāle buyurmuşlardır.

والمقال يستقصى في مقامه والمقام لا يستكشف من مقاله. فأين الخبر من العيان سر وصل وإلا فلا تحرك سلسلة المشكل فهذا هو المشار إليه بقول الشيخ الأعز الأكرم والغوث الأشرف الأعظم أعني به أبو مدين الافخم من جالس الصالحين انتبه من غفلته ومن خدم الصالحين ترتفع بخدمته. فطوبى لمن ساقته الهداية إلى صحبتهم وقادته العناية إلى خدمتهم.

<u>Ve Daḫi</u>

Be-her sene cem‘iyyet-i miḳyās-ı Nīl-i Mübārek hengāmında cümle-i meşāyiḫ ü ‘ulemā vü ṣuleḥā ve kāffe-i ricāl-i devlet-i Mıṣrıyye ḥāżırūn olup ṣunūf-ı ḳurubāt ile niyāzmend-i teraḳḳī-i rütbe-i nāfi‘a olduḳlarında Ḥażret-i Ṣāhzāde-i vālā-cenāb daḫi teferrüc-i keyfiyyet-i cem‘iyyet-i meẕkūre buyurup ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānla müẕākere-i aḥvāl-i menba‘ u cūş ve nef‘ ü ḍarr-ı rūd-ı ma‘hūd eṣnāsında ḳadr-i maḳṣūd u rütbe-i maṭlūba ‘adem-i vuṣūl kāffe-i ahālīye bīm-i ġalā resān olduġu ma‘rūż-ı pīşgāh-ı velāyet-destgāhları olunca da‘vet-i ḳavvālān u ‘aḳd-i meclis-i semā‘ u ṣafā buyurulup **“ای نیل تو نیز چو عاشقان بجوش!”** ḫiṭāb-ı kerāmet-niṣābları ‘aḳībinde şey’en-fe-şey’en izdiyād-peẕīr ü tecāvüz-i ḥadd-i mu‘ayyene ḳarīb olduḳda **“بس!”** buyurup dā‘ī itmām-ı du‘ā vü gülbāng-keş-i devām-ı cūş olduġu maḥżā teveccüh-i ḳalb-i te’yīd-rehīnleri medār-ı berekāt-ı dār u diyār olmaḳ üzere mecma‘un-‘aleyh-i müteferrisān-ı āṣār-ı ‘iber olduġu resīde-i ḥudūd-ı tevātür ü iştihārdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مصر عالم را عزیزانند بر تخت فنا

چون دل و جان است ساری فیضان هر فوج را

چون بجوش آیند از بسط نسیم بیخودی

نیل رحمت کف بر آرد بر لب هر موج را

Ve çün ẕāt-ı ‘amīmü’l-berekātları mānend-i Yūsuf-ı Ken‘ān-ı velāyet, zāviye-i ḥādde-i ḫumūlden sarāy-ı münferice-i ‘izzet-iştihār-ı kerāmet-şi‘āra teşrīf-baḫş ve müteveccih-i iḫlāṣ-ı kibār u ṣıġār ve miḳdār-ı sī sāl dād-dih-i irşād-ı süllāk-i ṣadāḳat-dişār olup ve hacr-ı terbiyelerinde Ḥażret-i Çelebi ‘Abdulcemīl daḫi resīde-i rütbe-i velāyet ü şāyeste-i pāye-i ḫilāfet olduḳda Ḥażret-i Çelebi **[S.223]** mūmā-ileyhi istiḫlāf buyurup kendiler bahāne-i ṣıla-i raḥmle müteveccih-i vaṭan olmaḳ üzere cümle-i iḫvān u ḫullānla istiḫlāl buyurup lā ‘an ‘ārıżatin vedā‘-ı bezm-i fānī vü ‘azm-ı civār-ı raḥmet-i Subḥānī ile raḫt-ı iḳāmet-keş-i dār-ı beḳā olmuşlardır. Ve Ḳarafe’de ḫamūşān-ı ḳadīm-i Mevleviyye’de āsūde-i revḥ ü reyḥān-ı ravża-i cinān u ḫāk-i pāk ü sırr-ı tāb-nākleri mezār-ı müştāḳīn ü müstemidd-i muḫliṣīn olmuşdur.

روح الله روحه وأفاض المستمدين فتوحه آمين يا مجيب السائلين.

(Ḥażret-i Çelebi ‘Abdulcemīl)

Li-ebb ü ümm birāder-i kūçek-i Ḥażret-i ‘Abdulcelīl olup diyār-ı Rūm’da mütedāvile olan fünūnu taḥṣīl ve Mıṣır’da daḫi aḳsām-ı ‘ulūm-ı edebiyye vü ḥadīṯi cem‘ edip ve sāye-i ḥaḳīḳat-māye-i aḫ-ı büzürgvārlarında şedd-i niṭāḳ-ı teslīmle sālik-i menhec-i ma‘rifet-i nefs ü mālik-i mübtehic-i ‘ilm-i ledün ve fā’iḳu’l-aḳrān u sābıḳu’l-iḫvān ve velī-‘ahd-ı mürebbī vü maṭmaḥ-ı naẓar-ı ‘ināyet-i mürşid olmaġla iḥrāz-ı rütbe-i ḫilāfet edip cā-nişīn-i şeyḫ-i sāye-güsterleri olduḳları ma‘rūż-ı südde-i velāyet-āşiyān-ı cenāb-ı Ḫunkār-ı Ekberī olduḳda inżimām-ı işāret-i rūḥāniyyeleriyle ṣavb-ı sa‘ādetlerine taḳrīr-nāme-i ḫilāfet ü istivā-yı meşīḫat irsāl buyurulduġu żamīr-i ilhām-tenvīrlerinde cilve-ger olmaġla ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānla Bulaḳ-nām maḥalle mübāderet ve leb-i Nīl’de merbaṭ-ı ma‘āş olan mevżi‘de berīd-i āsitāne-i cedd-i emcedlerin istiḳbāl buyurup tecdīd-i ‘uhūd-ı ḳadīme ve tehniye-i devlet-i cismiyye olunmuşdur. Ve vücūd-ı bihbūd-ı fā’iżu’l-cūdları māh-ı mışr-ı ḥüsn-i zindegānī vü maşrıḳ-ı envār-ı ma‘ārif-i rūḥānī olmaġla ekşer-i ricāl-i devlet-i Mışrıyye ser-dāde-i zānū-yı irādet ü maḥabbet ve ‘arakıyye-keş-i intisābları

olmuşdur. Ve aṣl-ı es‘adlarına ḫulḳan ve ḫılḳan eşbeh olmaġla ḥaḳlarında ẓurefā-yı aḥbābdan **"لولا التناسخ باطل لقلنا في حقهما حل روح في جسدين."** nüktesi meṣābe-gīr-i meṣel-i sā’ir olmuş-idi.

Mervīdir ki

Biḳā‘-ı maḥmiye-i meẕkūreden bir dehlīz-i teng ü tārda seḥere-i füccārdan biri iş‘āl-i nā’ire-i fesād edip rü’ūs-ı ma‘dūde-i kilāb-ı ẕükūru birbirine rabṭ edip ve beynlerine bir kelb-i māde serin bend ve her ser-i ẕükūrdan ṭaraf-ı re’s-i kelb-i mü’enneṣe bir ser-rişte-i ‘alāḳa ta‘līḳ edip ve cibāh-ı rü’ūs-ı ẕükūra esāmī-i ricāl-i devlet-i Mıṣrıyye’yi resm edip bir ḳazġan içinde taġliye ve ba‘żı efsūn-ı süflī ḳırā’at ve āteş-i ḳazġana nefḫ etmekle der-ḥāl miyāne-i ‘asker-i Mıṣır’da āteş-i fitne müşta‘il ve dīg-i fesād cūşān olup bi-ecma‘ihim ḳıtāl u ḥirāba müteheyyi’ olduḳlarında Ḥażret-i Şāhzāde-i velāyet-nijād, şefḳat buyurup nā-gāh ḥużūr-ı sa‘ādet-mevfūrlarında olan kūze-i pür-ābı alıp semt-i maṭbaḫa şitābān olup kānūn-ı maṭbaḫda olan āteş üzere döküp bakıyye-i nārı pāy-ı mübārekleriyle ıṭfā buyurup **"تا در این میان نور عبد الجمیلست نار سحر و فتنه را جای نباشد."** nefes-i ġayret-fermālarıyla işāret-i me’āl-i ḥāl buyurduḳları ‘aḳībinde bi-faẓlillāhi te‘ālā min ḥayṣu lā-yaḥtesib beyne’l-‘asker, muṣāfāt bedīdār ve ferd-i vāḥidiñ ḫūn-ı nā-ḥaḳḳı rīḫte-i ḫāk-i dāru’l-evliyā olmadan cümleniñ ḳulūbu nūr-ı i’tilāfla münevver olup ve sāḥir-i māhir-i mesfūruñ daḫi ḥażret-i ḳuṭb-ı zamān ṣabb-ı mā-i kerāmet eyledikde āteş-i mekri ḫāmid ve kendisi maṣrū‘an ve maḫnūḳan meyyit ü cāmid olduġu ma‘lūm-ı ḫāṣ u ‘ām olduḳda ‘umūmen şākir ü ḥāmid olup lāşe-i mākir-i maḳhūru ṭu‘me-i kilāb edip dāsitān-ı kerāmet-āşiyān-ı ḥażret-i ġavṣu’l-‘ibādı vücūh-ı iḫtirām u ṣunūf-ı ikrāmla mecma‘-ı şükrāne-i bī-ḳıyās edip fī’l-vāḳi‘, ẕāt-ı pür-berekātları sāye-endāz-ı sāḥa-i mıṣr-ı

Ḳāhire olduḳça sürsürān-ı daġdaġa-i ṣarṣar-ı fitneden āsūde ve ‘ayş-ı ḫoş u luṭf-ı ittiḥādla kāmrān u evḳāt-güẕār olmuşlardır.

همیشه همچنان باد بالنبي وآله الأمجاد

كما أشير إليه بقوله قدس سره إذا جعل الحكيم عزت كلمته رئيس القوم من أهل التوحيد وجميع الوحدة تستفيد ألبابهم بالائتلاف وتستضيء أرواحهم بالاتحاد وتستكشف نفوسهم عن التفرقة والاختلاف وإذا انعكس الأمر تنقلب الحال وينجر إلى السيف المآل. فهذه سنته السنية وعادته المتقنة. [S.224] ولن تجد لسنته تبديلاً ولعادته تحويلاً.

(نظم)

[مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن]

چون سایهٔ ولی است سر مایهٔ سلامت

باید سپرده سر در نیل این سعادت

جانها زنید یکدل همدم شوند تنها

تنها نه انکه باشند ایمن زهر ملامت

Mervīst ki

Dāru’s-selām-ı Baġdād’dan iki ṣāḥib-dil, ṭavf-ı ḥarem-i ḫıdmet-i iḫtirāmları ḳaṣdıyla rū-be-rāh-ı Mışır olup hezār şevḳ u bī-şümār iḫlāṣ ile ṭayy-ı menāzil edip nāzil-i menzil-i merām olmaḳ eṣnāsında Bābu’n-naṣr’dan duḫūl ve miyān-ı izdiḥām-ı

ḫalāyıḳda ḳable’z-zevāl ḫānḳāha teşmīr-i sāḳ-ı şitāb-ı vuṣūl edip pīş ü peslerinden iġmāż-ı ‘ayn-ı iḥtiyāṭ etmiş-iken nā-gāh mā-beynlerinden bir süvār güẕār edip ve her iki rikābı ṭarafına bā‘iṯ-i āzār u bādī-i inkisār olmaġla pāy-ı reh-vārı ḫaṭā edip süvārın endāḫte-i ḫāk-i ḥatfu’l-enf etmekle üftāde-i bīçāreniñ der-ḥāl, ḥāli diger-gūn ve müşrif-i me’āl-i iḫtiżār olduġu āyīne-i gītī-i esrār-nümā olan ṭab‘-ı inṭibā‘-siriştlerinde cilve-ger olunca aşçıbaşılarına şu resme “**İki küstāḫ-ı ḫarāb-kār-ı merdüm-āzār gelse gerekdir**.” ḳubāle-i bāb-ı ḫānḳāhda müteraḳḳıb olup ve ḫarāb-kerdelerin ābād etmedikçe ruḫṣat-ı iltiḥāḳ-ı iḫvān olmadıġın ifāde etmek üzere tenbīh ü te’kīd buyurup fī’l-vāḳi‘, derec-i ma‘dūde mürūrunda ẓuhūr ve aşçıbaşıya ‘aşḳ edip irāde-i vülūc-ı dergāh-ı pīr-i āgāh eylediklerinde mażmūn-ı terbiye-meşḥūn-ı tenbīh-i nebīhleri üzere cevāb-ı def‘le muḳābele olunmaġın ol iki müştāḳ-ı kār-ı üftāde kendi cināyetlerine ve ḥażret-i ‘azīziñ rütbe-i ‘ināyetine vāḳıf ve meşġūl-i tedārük-i ta‘mīr-i kār-ı üftāde olup der-i ḫāne-i mātem-kedesine vāṣıl olduḳlarında iẕn-i ‘ayāl u etbā‘la ser-bālīn-i ḫarāb-ı merḳūma gelip derdmendi meyyit-i müteneffis mu‘āyene etmeleriyle kemāl-i mertebe peşīmān ve dā’ire-i ḳuṭbiyyet ü ḥavza-i ġavṯiyyet-i şāhzāde-i müşārün-ileyhde kirdār-ı bī-cezmlerinden şerm-sār olup

(بیت)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

ای بدرماندگی پناه همه

کرم تست عذر خواه همه

mışdāḳınca yine ḳalb-i tāb-nāklerinden istimdād ve himmet-i ‘aliyyelerinden istişfā‘la teveccüh-i medīd ü girye-i şedīd ve bür’-i sā‘asına niyāz-ı ekīd edip bi-

‘ināyeti’r-Ra’ūfı’ş-Şāfī esīr-i firāş-ı iḥtiżār iken maẓhar-ı ‘afv u ‘āfiyet olup ṭarafeynden isti‘fā vü i‘tiẕār resīde-i maṭmaḥ-ı naẓar-ı i‘tibār olduḳda ric‘at eyledikleri daḫi vicdān-ı mükāşefe-‘unvānlarında leme‘ān etmekle nāy u ḳudūm ve ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānla istiḳbāl emr olunup müsā‘ade-i cemīle buyurulmaġla itmām-ı ḫurde-i ṭarīḳat ü ikmāl-i rüsūm-ı ḳudūm ‘aḳībinde maḥrem-i ḫalvet-serāy-ı ṣoḥbet ü üns olduḳlarında

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا توانی بنده شو سلطان مباش

گوی باش و زخم خور چوگان مباش

”تا درین خرقه ایم از کسی نه برنجیم و نه برنجانیم.“ feḥvā-yı pür-cedvālarıyla nuṣḥ u ta‘līm buyurup **“Merdān-ı ṣāḥibü’s-seyf-i ġayretiñ āşār-ı celāliyyeleri elbet ḥaḳ ile olduġundan mā‘adā ḳatl ü hedm ü ḫarḳ-ı Ḫıżır (‘aleyhi’s-selāmī) ḳabīlindendir.”** diye kerāmet-i nādire-i ḫuṣūṣ-ı meẕkūrları mużā‘af ve ancaḳ ṣūret-i ḳahr u tedmīr-i yek-tā ve eşer-i sırr-ı [679]**’انا عند المنكسرة قلوبهم.‘** ve inżimām-ı ‘afv u ṣafḥ ve ta‘mīr-i ba‘de’t-taḫrīb şemere-i **’أن الله تعالى عفو يحب العفو.‘** ve nev-bāve-i ḫāriḳaların cāmi‘a-i

[679] Aliyyü’l-Kârî, *el-Esrâru’l-merfûʿa*, I, 117; Sehâvî, *el-Makâsıdu’l-hasene*, I, 169.

cemāl ü celāl ‘add buyurup kümmel-i ricālullāhıñ şīve-i ḥaseneleri olduġun taḥḳīḳ-i işrinde meşreb-i vesī‘ü’ş-şefḳaları işbāt u inbāt üzere cārī ve envār-ı kerīmāneleri cümleye sārī olduġu ‘āmme-i ehl-i diyārı yār ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, sābıḳu’z̲-z̲ikr süvārī cümle-i müte‘alliḳātıyla fütāde-i dām-ı irādetleri eylediği ḥālā beyne’l-ahālī semer-i ‘ibret-eşer ü rūşen-ger-i ḫavāṭır-ı naṣfet-naẓar u tereddüd-şiken-i ṭıbā‘-ı ḫayra fikrdir.

Latīfe

Vüfūr-ı kerem-i kerāmet-tev’emleri mehābet-zedegān-ı ṣūreti cesūr etmek su’āl-i mużmerine “ چه کنیم که قانون عزیز مصر صدیقی -لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ ۖ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ-[680] بوده است و امثال ما را زهرهٔ آن نیستکه فسخ این کند.” nefes-i nefīsleriyle cevāb-ı irşād-me’āb buyurmuşlardır.

چنانکه حضرت پیر قدّس سره المنیر فرموده است:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حق بدید آن **[S.225]** جمله را نا دیده کرد

تا نگردم در فضیحت روی زرد

باز رحمت پوستین دوزیم کرد

توبهٔ شیرین چو جان روزیم کرد

[680] Yûsuf Sûresi, 12/92. Âyet: “(Yusuf) dedi ki: «Bugün sizi kınamak yok, Allah sizi affetsin! O, merhametlilerin en merhametlisidir.»”

هر چه کردم جمله نا کرده گرفت

طاعت نا کرده آورده گرفت

على الخصوص انچنين تيزى و عقوبت در ميزان حضرت قرآن نقصان دارد كه نص كريم -وَإِنْ " عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُم بِهِ -[681] است. و اين سوار بركاب زده و ايشان بالكليه خراب خواهند كرد و اين ظلم صريح است. مع هذا ختم آية كريمة - وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ –[682]است. و اعتبار اولى الابصار بر خاتمه بايد بود." ʻunvānıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı ḥaḳīḳat-ı kār olmuşlardır.

Mervīst ki

Ṭavr-ı laṭīfleri müstaʻiddīn-i istifāża-i enẓar-ı ḥasenelerin ʻale'd-devām cemʻiyyet-ḫāne-i ḥużūrlarında īvā edip ḥalḳa-i ṣoḥbet-i şerīfelerinden dūr olmaġa rıżā vermeyip mānend-i pervāne pīrāmen-gerd-i şemʻ-i cemālleri ve ḥāżır bi'l-vaḳt-i iḳbālleri olmada intihāz-ı furṣat-ı nā-gāha terġīb ve inzivā-yı ḥucerāt u ictimāʻ-ı bī-berekātdan terhīb siyāḳında [683]ʻاطلبوا الفضل من رحماء أمتي وعيشوا في أكنافهم.' ḥadīṯ-i münīfiyle istişhād buyurup

[681] Nahl Sûresi, 16/126. Âyet: "Eğer ceza verecekseniz, size yapılan işkencenin misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz, elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır."
[682] Nahl Sûresi, 16/126. Âyet: "Eğer ceza verecekseniz, size yapılan işkencenin misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz, elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır."
[683] Hâkim, *el-Müstedrek*, c. IV, s. 357; Suyûtî, *el-Leâli'l-Masnûʻa*, c. II, s. 65; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, c. VI, s. 519.

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

بهر حالی که باشی نزد او باش

که از نزديك بودن مهر زايد

جدا نی زهر را می آزمايی

کسی خود زهر را چون آزمايد

اگر تو پاك و نا پاکی بمگريز

که پاکيها ز نزديکی فزايد

ebyāt-ı şerīfeleriyle ḥużūr-ı bī-ġaybete isti‘dād-baḫş olmuşlardır. Fī’l-ḥaḳīḳa, teslīm-i fermān-ı elzemü’l-iẕ‘ānları olan iḫvān u ḫullāndan ekşeri eşnā-yı şoḥbet-i bī-ḫodānelerinde dūçār-ı ḥüsn-i naẓarları ve ber-murād-ı luṭf-ı nefes-i feyż-eşerleri olmuşdur.

-طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ-[684]

(قطعه)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن]

[684] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: “İman edip iyi işler yapanlara ne mutlu! Varılacak güzel yurt da onlar içindir.”

گرچه در کار همتیم ولیك

هست در زیر چرخ بوقلمون

همچو نوش بهار و نیش خزان

"کل امر بوقته مرهون"

mışdāḳınca eğerçi hemīşe sāye-i himmet-i pīrān, mefārıḳ-ı mürīdān üzere der-kār-ı ḥimāyedir. Lākin mürā'āt-ı vaḳt sırr-ı āḫardır. Pes mürīd-i āgāh, evḳāt-ı pīrde zamān-ı istifāżasın idrāk etmeğe ḥużūr 'ale'd-devām eshel-i sübüldür. Ṭālibān-ı sā'at-ı ḳadre iḥyā-yı leyālī olduġu gibi ve cenāb-ı velāyet-me'āb-ı Ḥażret-i Çelebī-i mümā-ileyh şīve-i aṣḥāb-ı ṣuffe-nümā vü ṣafā-baḫş-ı ḫullān-ı vefā olduḳça gūyā dā'ire-i sa'ādetleri vefḳ-i a'ẓam-ı rāḥat u refāhiyyet-i ḥavza-i velāyet-i Mışrıyye olup el-bāṭınu bünyānu'ẓ-ẓāhiru ūlā-yı fıḳra-i şāniye-i eẓ-ẓāhir 'unvānu'l-bāṭın olmuş-idi. Rütbe-i fütūḥları teraḳḳī-peẕīr olduḳça beyne'l-ḫalāyıḳ, ṣıḥḥat u 'āfiyet vüs'at-ı erzāḳ u ni'am u i'tilāf-ı ḳulūb daḫi müzdād ve herkes kām-rān-ı 'ayş-ı ḫoş u vaḳt-i ṣāf olup daḳīḳa-şināsān, vücūd-ı fā'iżu'l-cūdlarıyla her laḥẓa ḳarīrü'l-'ayn-ı dil ü cān olurlar iken bir rūz-ı muḳābele mesned-ārā-yı teẕkīr ü müttekā-zīb-i taḥḳīḳ-i *Meşnevī* olduḳları ḫılālinde ibrāz-ı riḳḳat ü girye-i zā'idü'l-vaṣfla cümle-i ḥużżārı mānend-i bülbülān-ı nālān ve ba'de's-semā' ve'ṣ-ṣafā ḥalḳa-i ṣoḥbet-i 'ārifāne-i leṭā'if-pīrālarında 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullānı iẓhār-ı kemāl-i neşāṭ u ḫande-i şekerīnleriyle güller gibi ḫandān edip maḥremān-ı rāz, bū-gīr-i ḥāleteyn-i müte'ākıbeteyn olup āḫir-i bezmde **"Eğerçi evvelā 'uşşāḳı zār buyurup lākin şāniyen iḥsān-ı telāfī ile şādān oldular."** 'ibāretiyle 'arż-ı şükrān eylediklerinde **"** آری **مقتضای تعاقب فراق و وصال اینست."** kelime-i cāmi'alarıyla īmā-yı merām buyurulup

murād-ı şerīfleri firāḳ-ı yārān-ı ḥużżār u viṣāl-i dūstān-ı ġayb olduġu beyne’l-muḳābeleteyn mübāderet-i civār-ı Ḫudāvendigārī buyurmalarından ẓāhir olup ẕāt-ı ‘arşī-mekānları

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گریهٔ او خندهٔ او نطق او

نیست از روی هست محض خلق هو

mażmūn-ı vaḥdet-meknūnu üzere maẓhar-ı şu’ūn-ı ḳudsiyye olduġunu taḥḳīḳ eyleyip ednā bahāne-i infi‘āl-i mizācī ile rū-gerdān-ı bezm-i fānī ve ḫırāmān-ı ḫıyābān-ı cinān ve pehlū-yı birāder-i büzürgvārlarında ġunūde-i āġūş-ı māder-i ḫāk-i pāk olmuşlardır.

طیب الله ثراه وجعل مقعد الصدق مثواه آمین یامجیب السائلین.

(Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed-i Zencīr-Şiken)

Şāh Çelebi bin Meḥmed Çelebi bin Ferruḫ Çelebi bin Çelebi Ḫusrev evlād-ı kirāmından olup ceẕbe-i māder-zād ile velvele-endāz-ı şehr-i şöhret ü şikār-ı kemend-i ḳuvvet-i **[S.226]** ḳudsiyye-i Bostān-ı Evvel ve zūr-ı bāzū-yı velāyet ü luṭf-ı terbiye vü ḥüsn-i ḥimāyetleriyle rişte-keş-i erbāb-ı ṣaḥv u sükūn olup ḳadr-i müşterek, kesb-i ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyeden ṣoñra müddet-i medīde ḫıdmet-i şerīflerinde müstefīd-i enẓār-ı ḥasene vü müsterşid-i enfās-ı nefīseleri olmaġla bāṭın-ı fāṭınları gülşen-i esrār-ı ilāhī vü maḫzen-i maʿārif-i nā-mütenāhī ve ẓāhir-i ṭāhirleri maṭlaʿ-ı levāmiʿ-i ḫavārıḳ olup şemʿ-i cemʿ-i ḫilāfet olmaġa şāyeste belki icrā-yı merāsim-i ġayret-i eslāfa bāyeste bir ṣāḥibü's-seyf-i vālā-himmet ẓuhūr etmekle cānib-i cenāb-ı sırr-ı muḳaddes-i Ḫudāvendigārī'den işāret-i ʿaliyye ṣādır olup nā-gāh taḫṣīṣ-i ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı belde-i Anṭalya ile gūyā merede-i Şeyṭān-ḳulu'ndan baḳāyā-yı seyf olanlarıñ ḥasm-ı ʿurūḳ-ı fesād-ı iʿtiḳādları ve ol ḥavālī vü ahālīsin reẕā'il-i inkār u mezābil-i ışrārdan taṭhīr ü tanẓīf ḫıdmetine taʿyīn olunmuşlardır. Ve kemā-yenbaġī āṣār-ı cemāliyye-i pīş-ḳademān-ı ṭuruḳ-ı irşāddan müte'eṣṣir olmayıp

sengīn-dil ü füsürde-cān olan münkirīn-i mütemerridīni ‘آخر الكلام الصمصام.’ mücebince ṭu‘me-i şemşīr-i celāl edip süfehā-yı diyār-ı ḫār-zār-ı merḳūmdan āzār-ı aṣḥāb-ı ḳulūb-ı münkesireye ferd-i vāḥidiñ ḳuvvet-i cesāreti ḳalmayıp ser-dāde-i zānū-yı irādet ü maḥabbetleri olmayanlar maṭmūre-güzīn-i ḫumūl u nifāḳ ve ser zīr-i şīb-i idbār u baḳıyye rehīn-i mümāşāt-ı rifāḳ olmuşlardır. Ve ilā yevminā baḳāyā-yı hirās-ı şemşīr-i ġayreti ḳulūb-ı aḫlāfda cāy-gīr ve ṣavlet ü heybet-i merdānesi żamā’ir-i eclāfda neẕīr ve eẕkār-ı veḳāyi‘-i dehşet-efzāları elsine-i ḫāṣ u ‘āmda semer-i dil-peẕīrdir.

<u>Mervīdir ki</u>

Āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Mevlevī’den ḫavānıḳ-ı eknāfa irsāl-i ḫulefā olunduḳda ‘ādet-i ḥāzımān-ı seccāde-pīrāyān-ı türbe-i mu‘aẓẓama ṣābit-ḳademān u temkīn-revişān-ı fuḳarādan ḥasbe mā yaḳtażīhu’l-emr, ta‘yīn-i rufeḳā olmaġla Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed cenābına daḫi eyyām-ı fetret-i taġallüb-i münkirīnde ḫānḳāh-ı merḳūmuñ niẓām-ı umūr-ı muḳābele ve maṭbaḫı bi’l-külliyye ḫalel-peẕīr olmaḳ ḥasebiyle maṭbaḫ u muṭrib-ḫāne ve ḥalḳa-i semā‘a esbāb-ı ḳıyām ve medār-ı niẓām olmaḳ üzere on sekiz nefer-i ṣāḥib-derūn-ı nemed-i ḳalenderī-pūş u tennūre-i şemsī-keş-i iḫvān-ı ṣafā hem-rāh olup vāṣıl-ı mesned-i meşīḫat olduḳlarında pīşīn, rüft ü rūb-ı dā’ire-i buḳ‘a-i meẕkūre ile işāret-i taḫliye-i mezābil ü taḫliye-i menāzil-i ‘izzet-nişān-ı muḥaḳḳıḳīn olunduḳda velvele-i nāy u ḳudūm, ṣımāḫ-ı bī-dimāġān-ı inkāra zūr-āver-i āzār ve devrān-ı pür-vecd ü ḥāl çeşm-i a‘meşān-ı ışrāra gerd-i bād-ı ġubār-gümār olup rü’esā-yı ebālise-i insiyye tezvīriyle nehy-i münker-i ‘inde’l-münkire cehele-i baṭale-i ṭalebe mübāderet edip civār-ı ḫānḳāha kīn-i ‘inād-āgīnle gelip duḫūl murād eylediklerinde ḥavālī-i maḳām-ı merdānı mānend-i ḥiṣār-ı eflāk-i burc-ı müşeyyed ü bārū-yı refī‘le muḥāṭ u maḥrūs mu‘āyene etmekle mecāl-yāb-ı ıżrār olamayıp istirāḳ-ı sem‘e ḳarār verdiklerinde pes-māndegān-ı ḫaẕeleden bir

gürūh-ı mekrūh seng-endāzlikle īẕā-yı fī'l-cümleye ḳā'il olmaġla ḥicāre-i mermiyyeleri mānend-i şühüb yine kendilere ric'at edip ekşerini ḥarīḳ-i āteş-i 'acz u cerḥ etmekle ḳarārı firāra tebdīl edip ba'de't-teferruḳ dāru'n-nedvelerinde cem' olup 'aḳd-ı meclis-i şūrā-yı def' eylediklerinde ser-ḥalḳa-i fitne olan şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ, mübtelā-yı ṣar'-ı lā-yenḳaṭı' ve maḫnūḳan fevt olmaġla bir miḳdār nā'ire-i 'utüvv ü ṭuġyānları münṭafī olup lākin eyyām-ı şerīfe-i muḳābelede ṣadā-yı nāy u ḳudūm vāṣıl olan mevāżi'den daḫi tebā'üdle evḳāt-güẕār iken bi-ḳażā'illāhi'l-Ġayūri'l-Muġīṯ ol ḳavm-i bāġīniñ ṭa'neleri ṭā'ūn īrāṣ edip ẕevḳ u ṣafā-yı evliyā-yı kirāma buġż u ihānetleri kendileri giriftār-ı mātem-i tamām eyleyip nıṣf-ı ahālī mertebesi sūḫte-i nīrān-ı vebā olup maṭ'ūn olanlarıñ ba'żıları ruḳye-i ḳudsiyyeleriyle selāmet-yāb ve ba'żıları vāḳı'alarında dest-sūd-ı mübārekleri ve nüẕūr u ḳarābīnle ḫalāṣ olduḳları beyne'l-ahālī şāyi' olıcaḳ ekşeri muvaffaḳ-ı inṣāf u tevbe-kār-ı i'tisāf ve şeref-yāb-ı ḥużūr-ı meclis-i muḳābele olup gūş-dār-ı taḥḳīḳāt-ı Ḥażret-i *Meşnevī* olaraḳ daḫīl-i ḥalḳa-i aḥbāb olmuşlardır. Ve maḥrūmān-ı sa'ādet-i ezeliyye vü nāḳıṣān-ı **[S.227]** sermedī olanlar 'ما بقي للبقية إلا التقية.' mübteġāsınca mütevārī-i perde-i müdāhene olup ḥażret-i 'azīz-i müşārün-ileyh rāyet-efrāz-ı te'yīd-i Ṣamedī olmuşdur.

***همچنین باد ابد الاباد بالشفیع وصحبه الأمجاد. ***

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کجروان را بد گمان و کج نگاهی راستان

از کمین خبث گوهر منع ماعون آورد

چون زبان طعنشان از حد درازی میکند

از کمان غیرت حق تیر طاعون آورد

Mervīst ki

Ḥażret-i zübdetü'l-abdāl ü ḳıdvetü'r-ricāl, Zencīr-şiken-i ṣāḥib-ḥāl kibār-ı merdān-ı melāmiyyeden ve mestūrān-ı ḳıbāb-ı şu'ūn-ı selāmiyyeden olmaġla na'l-i bāz-güne-i evżā' u eṭvārları ḥavāṣıl-şikāf-ı ẓāhir-perestān u bā'iṯ-i hücūm-ı ḫurde-gīrān olup lākin ḳuvvet-i dāfi'a-i rūḥāniyyeleri sedd-i sedīd ve zaḫm-ı cān-gāh-ı seyf-i sırrānīleri eşeddün mine'ş-şedīd olmaġla ba'żı cināyāt-ı ẓāhire ile hirāsān-ı teṭāvül-i vülāt-ı örf olanlar sāye-i ḥimāyet-māyelerine ilticā eyledikde ḫuṣamā ırżā olunup dest-i ta'addī-i müṣādereden rehā-yāb olmalarıyla nā-gāh ḳatl-i ḫaṭā ile bir şaḫṣ-ı müttehem olup ḥabs-i zindāndan bir taḳrīble yed-i gümāştegāndan taḫlīṣ-i girībān u dāmen edip ḥarem-i ḥimāye-i 'azīz-i müşārün-ileyhe daḫīl olduḳda ḫuddām-ı emīr-i livā-i Teke, dergāh-ı evliyādan kerhen iḫrāca taṣaddī eylediklerinde minvāl-i sābıḳ üzere ıṣlāḥ-ı ḫuṣamā ve def'-i nizā'-ı şer'ī olunup ṭarafeyniñ ṣalāḥına sa'y siyāḳında çend-rūz istimhāl olunduḳda beynehümāda āteş-i nifāḳ müşta'il ve ḥamiyyet-i emīrāne vü ġayret-i ġavṣāne teṣādüm etmekle emīr-i mesfūr ketḫudāsını bi-eyyi ḥālin ḳātil-i merḳūmu ḫānḳāhdan iḫrāc ve vaż'-ı zindān etmek üzere ḥażret-i yegāne-i rūzigār (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)iñ ḥużūruna irsāl edip ketḫudā-yı mezbūr

daḫi ḥaḳ-nā-şinās bir belīd-i ‘āmī olmaġla emīr-i mesfūruñ tavṣīf-i şiddetiyle ‘azīz-i mūmā-ileyhi taḫvīf ṣadedinde tecāvüz-i ḥadd ü herze-derāyī etmekle ġayret-i rūḥāniyye cūşa gelip **“ تو گویی پاشای ما را بدیگران قیاس مکن و ما همچنین میگوییم پس حال پاشای تیر و کمان ما بیار!”** diye maḳām-ı ḫıdmet-i meydānīde ḳā’im olan dervīşe **”خود را ببین!** deyip dest-i celādet-peyvestlerine tīr ü kemānların alıp pīşgāh-ı meydān-ı merdānda olan limon aġacınıñ üzerinde olan bir līmūn-ı muḳābile pertāb-ı tīr-i ciger-şikāf eylediklerinde tīr-i tedmīr-i ḳażā-mesīrleri ḫaṭā etmeyip ḥiẕālarında olan līmūn-ı nişāna iṣābet edip her ikisi pāy-ı dıraḫta sāḳıṭ olduḳda **“ برو تجهیز پاشای خود مشغول باش و ازین دخیل درگه مردان خدا دست تعدّی بدار!”** dem-i ġayret-tev’emleriyle def‘ eṣnāsında pey-ender-pey ḫademe-i pāşā-yı merḳūm ketḫudā-yı mesfūra gelip **“Nā-gāh paşamızı derd-i şikem ṭutup yüzü üstüne düşüp ḥālā sekerāt-ı mevt üzeredir.”** diye ḫaber verdiklerinde ketḫudā-yı bī-şu‘ūr, żarūrī inṣāfa gelip **“El-amān, el-amān! Ey merd-i meydān-ı zamān!”** ‘unvānıyla dāmen-būs-ı isti‘fā olduḳda

اگر لیمون نیفتادی بموجب“

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اولیا را هست قدرت از اله

تیر جسته باز گرداند ز راه

باز گردانیدن ممکن بودی. لکن قضای مبرم بود. بعد ازین همچنانکه وصل آن لیمون بحسب العادة ممتنع است، دفع آن زخم جانکاه محالست.”

mażmūnuyla def‘ buyurup ve emīr-i meẕkūruñ tedmīri ve ḳātil-i ma‘hūduñ daḫi ḫuṣemāsıyla beynleri ıṣlāḥ ve müdde‘ī ve müdde‘ā-‘aleyh münīb-i dergeh-i

Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-a'lā) olup her birleri sülūk-i ṭarīḳa-i evleviyye-i Mevleviyye ile iḥrāz-ı merātib-i ṣuleḥā eyledikleri cümle-i müttereddidīn-i mütemerridīne bā'iṯ-i i'tibār u bādī-i tevaḳḳī-i inkisār olduġu resīde-i rütbe-i tevātür ü yaḳīndir. Ve bu maḳūle ḳuvvet-i ḳudsiyyeleri ma'lūm-ı ḫāṣ u 'ām olduḳda keyfiyyet-i merdāneleri ḥayret-efzā vü hirās-fermā-yı dūr u nezdīk ve dehşet-endāz-ı ḳulūb-ı ṣeyḫ ü ṣāb olduġu mün'akis-i mir'āt-ı żamīr-i ilhām-tenvīrleri olup tenbīh ü īḳāẓ-ı ġāfilīn siyāḳında " ذات مرد خدا قبلهٔ حقیقت است و مطاف کعبهٔ صورت پس حریم حرمت او بتبجیل من دخله کان آمنا اولیتر است.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای بسا کس را که صورت راه زد

قصد صورت کرد و بر الله زد

[مفعول مفاعلن فعولن]

مردان خدا خدا نباشند

[S.228]

لیکن ز خدا جدا نباشند

(قطعه)

[مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن]

کعبه طواف میکند بر سر کوی یك بتی

این چه بتیست ای خدا و این چه بلا و آفتی

ماه درست پیش او قرص شکسته بسته

بر شکرش نباتها چون مکسیست زحمتی

”من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة -يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ-[685] emṣāli āyāt-ı şerīfe vü aḥādīṣ-i münīfe ve āṣār-ı laṭīfe tażmīn ü tarṣī‘i ile tezyīn-i dā’ire-i ma‘ārif buyurup mefārıḳ-ı fuḳarā-yı dergeh-i cedd-i es‘adlarına niṣār-ı cevāhir-i zevāhir-i nikāt u ḥaḳā’iḳ ḫılālinde tennūr-ı vecd ü ḥāl cūşān-ı ṭūfān-ı semā‘ u ṣafā olup keştī-nişīn-i irādetleri selāmet-yāb-ı telāṭum-ı emvāc-ı ekdār olmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شیر مردانند در عالم مدد

آن زمان کافغان مظلومان رسد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[685] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

نوح وقتند اولیا هین هوشدار

هر دمش را بی تردّد گوشدار

Mervīst ki

Cenāb-ı istiġrāḳ-niṣāb u hemīşe hālet-me'āb-ı ḳalb-i tāb-nāklerinden nūr-ı ceẕbe-i cibillī ṣa'ṣa'a-endāz-ı ser-tā-pāy-ı vücūd-ı bihbūdları olduḳda gāhī semā'-ı pür-ṣafā ṭarafına ḳā'id ve gāhī geşt ü güẕār semtine sā'iḳ olmaġla bī-ḳarārlıḳları ḫılālinde esb-i āteş-'inānlarına süvār ve mu'tebir-i nüzhet-serāy-ı ḥavālī-i Dāru'l-velāye iken zencīr-i cāẕibe-i rūḥāniyyet-i cedd-i emcedleri ve ḍarbet-i tāziyāne-i iştiyāḳ-ı bī-endāze ile mecẕūb ve müsāri'-i ziyāret-i türbe-i firdevs-rütbe ve bī-muḥābā ṣavb-ı der-i ḫāmūşān-ı ḥarem-i muḥtereme 'inān-rīz olduḳda sedd-i rāh-ı ruḫṣat-ı fārisīn olan zencīr-i ẕū'l-şu'beteyne resīde olunca ol zencīr-i müstaḥkem girībān-ı 'āşıḳ mānend pāre pāre olmaġla beyne'l-iḫvān, "Zencir-ḳıran" şöhretiyle med'uvv olmuşlardır. Lākin şikest-i merḳūm zūr-ı ṣadme-i sīne-i esble mi? Yāḫūd bī-sebeb ü bi-fażli'l-müsebbibi'l-Kerīm midir? Henūz temyīz olunmamıştır! Eğer evvel olur ise zihī celādet! Ve ṯānī olur ise 'aceb kerāmetle ḫarḳ-ı silsile-i āhenīn ü metīn-i ḫāriḳa-i perde-i 'ādet-i mutḳana olmuşdur. Ma'a haẕā mu'āyene-i metānet ü ġılẓet-i zencīr-i merḳūm ol vaḳtiñ aṣḥāb-ı ferāsetini şıḳḳ-ı ṯānīye ḳā'il eylediği rivāyet-kerde-i āḥād-ı ḫullāndır. Ḥaḳḳa'l-inṣāf, bir şehsüvār-ı meydān-ı ḥaḳīḳat ki zūr-ı ṣadme-i sīne-i semend-i himmetle selāsil-i ma'neviyye-i 'alā'iḳ-i māsivāyı yek-pāre şikeste-i peyvend-nā-peẕīr ede! Yektā zencīr-i ḥissi sedd-i rāh-ı teveccüh-i merdāneleri olmaġa tāb-āver olmayacaġı me'mūnu'l-ġā'ile-i iştibāh u mirādır.

كما أشاراليه المكاشف القيومي مولانا جلال الملة والدين الرومي في المثنوي المعنوي:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

زین بد ابراهیم ادهم دیده خواب

بسط هندستان دل را بی حجاب

لا جزم زنجیر ها را بر درید

مملکت برهم زد و شد نا بدید

آن شاه دید هندستان بود

که جهد از خواب و دیوانه شود

میفشاند خاك بر تدبیر ها

میدراند حلقهٔ زنجیر ها

Mervīst ki

Emāret-i ḫil‘at-i müşīrāneleri olan vefret-i şārib-i merdāneleri meşārib-i ḫurde-gīrānda mūy-ı dimāġ-ı naḫvet-i inkār ve her ser-i mūy-ı bürūt-ı ḥaydarāneleri

dīde-i ‘ayb-cūyānda bir nīş ü ḫār olup mecālis-i ḫāṣṣa-i mesāvīde cāy-ı daḫl-i bī-cā vü menşe’-i ṭa‘n-ı terk-i sünnet-i ḫayru’l-verā olduġu cilve-nümā-yı āyīne-i ferāsetleri olmaġla ‘ulemā vü ṣuleḥā-yı belde-i Anṭalya’dan icrā-yı sünnet-i seniyye-i ḳaṣṣ-ı şāribde sālik-i rāh-ı ifrāṭ olanlardan bir cemā‘at ziyāret-i pür-berekātlarıyla müstes‘id olduḳları meclis-i ‘ālīde muṣādif-i vaḳt-i tırāş-ı ser-i velāyet-efserleri olup ‘aḳīb-i tırāşda āyīne-i ser-tırāşa naẓar buyurup ‘alā ṭarīḳi’t-ta‘rīż **“ مقراض بیار و**

بروت ما نیز چون شارب صلحا کن و از تشبه مبتدعه پاك ساز!” ‘unvānıyla ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurmaġla ser-tırāş-ı sāde-levḥ daḫi mūceb-i emrleri üzere ḥareketle miḳrāż-zen-i mūy-ı bürūt-ı mübārekleri olunca dehen-i kāz, dendān-nümā-yı dest-i erre ve her mūy-ı kerāmet-nümāları mānend-i sūzen-i āhen olduġu maḥsūs-ı ḥużżār olduḳda ṣarṣar-ı ḥayretleri müzīl-i ḫas u ḫār-ı baḳıyye-i inkārları ve cümlesi yek-ser ser-dāde-i zānū-yı irādetleri olunca **“ آنانکه بسبب روی پوش مویی رویگردان بودند. اکنون از روی آن موی** nüktesiyle mū-be-mū vücūd-ı **[S.229]** fā’iżu’l-**روی بآستان و رشته کش دلدادگان گشتند.”** cūdları medār-ı irşād-ı ‘ibād olduġuna işāret buyurup **“ ریش و بروت زیب سیماست. گویا از دیوان حسن انسانی بروت و ابرو یکرباعیست. پس در وزن ابرو بودن اولیست. نه انکه همرنك عانه باشد و تراش کنند.”** ‘unvānıyla ta‘līm-i i‘tidāl ü tefhīm-i ḥasb-i ḥāl buyurmuşlardır.

<u>Ve Hem-Çonān</u>

Mizāc-ı ‘aşḳ-sirişt ü ṭab‘-ı şevḳ-nüviştlerine ‘ārıża-i rūḥāniyye ṭārī ve beden-i laṭīflerine ḥarāret-i zindegī sārī olmaġla **“خیر خواهان علت عاشق ز علتها جداست.”** mażmūn-ı şūr-engīzinden bī-ḫaber olmaḳ ḥasebiyle **‘والفصد یورث القصد’** mışdāḳınca def‘-i ḥarārete bādī olmaḳ mülāḥaẓasıyla ilḥāḥ-ı faṣd eyleyip her çend ḥüsn-i rıżā rūy-ı tāb-nāklerinden bedīdār olmayıp

(ع)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

بسا شکست که ازو کار ها درست شود

feḥvā-yı pür-cedvāsıyla muḳābele-i ibrām eyledikçe müfīd olmayıp zamān-ı istiġrāḳların vaḳt-i medhūşu ḳıyās ve iḥżār-ı faṣṣād edip ṣūr-ı ʻaşḳ-ı Subḥānī ile māl-ā-māl olan ʻırḳ-ı şerīflerini zaḫm-dār-ı nīşter etmek üzere teşmīr-i sāʻid-i cür’et edip mübāşir-i kār-ı faṣd olduḳda eṣer-i faṣd kendiye münʻakis ve sāʻidinden fevvāre-i ḫūn revān ve ḳaṭʻā ʻazīz-i müşārün-ileyhiñ maḥall-i faṣdında eṣer-i ser-i nīşter nümāyān olmamaġla gürūh-ı ḫayr-ḫʷāhān-ı bī-ḫaberāna intibāh ve faṣṣāda bīhūşī gelip ve müẕekkir-i mācerā-yı Ebī-yezīd-i Bisṭāmī ve ṣūfiyān olup ḥażret-i ġāṭıs-ı ḳulzüm-i fenā, ser-ber-āver-i sāḥil-i ṣaḥv olduḳda eṣer-i dest-sūd-ı ʻināyet-fermūdlarıyla faṣṣād, dīde-güşā-yı girān-ḫʷāb-ı ġaşeyān ve rū-māl-i ḫāk-pāy-i iksīr-pāyeleri ve bende-i irādet-i saʻādet-māyeleri olmuşdur. Ve ḫayr-ḫʷāhān-ı ḫaber-dār, ʻaẓamet-i şān-ı ḥażret-i zeynü’l-abdāl olduḳlarında “ ما گمان بردیم که فصاد را بعلیل آوردیم. ندانستیم که علیل را بفصاد آورده ایم. سابقۀ عنایت مگر دستگیر او شد و بفصد رسیده قصد و اقتصاد گشت و مزاج روح او از حرارت زائدۀ سودای ماسوا رهید وبعافیت سرمدی رسید. ” sürūd-ı pür-sürūruyla terennüm-rīz ve şükrān-serāy-ı bezm-i inṣāf u taḥsīn olduḳları nigāşte-i ḳalem-i tevṣīḳ-raḳam-ı rüvāt-ı menāḳıb-ı fāḫireleridir.

چنانکه حضرت پیر قدّس سره المنیر می فرماید:

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که اندر شیخ تیغی میخلید

باز گونه از تن خود میدرید

یك اثر نی بر تن آن ذو فنون

و ان مریدان خسته و غرقاب خون

با خودی با بیخودی دوچار زد

با خود اندر دیدهٔ خود خار زد

ای زده بر بیخودان تو ذو الفقار

بر تن خود میزنی آن هوشدار

Mervīst ki

Pertev-i neyyir-i velāyetleri eṭrāf-ı maḳarr-ı ḫilāfetlerine münteşir ve ervāḥ-ı müte‘ārife müştāḳ-ı dīdār u mūla‘-ı ḫıdemāt-ı iḥtirāmları olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, diyār-ı

Teke'niñ hengām-ı tābistānda havāsı vaḫīm ve ābı ḥamīm olmaġla ṭab'-ı şerīfleri icābet-i da'avāt-ı muḥibbīne mā'il ve iġtinām-ı tebdīl-i āb u hevā ve i'tibār-ı āṯār-ı raḥmet-i Ḫudā'ya nā'il olmaḳ ṭarīḳiyle gāh cānib-i Dāru'l-velāye ve gāhī ṭaraf-ı Dāru'd-devle'ye taḥrīk-i rikāb buyurup 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullānla dā'ire-i nüzhet-i ḫāṭır-ı feyż-āṯārları bir ḫānḳāh-ı seyyār ve mānend-i seyr-i āfitāb ḥareketleri 'ālem-tāb-ı ḳulūb-ı müştāḳīn-i muḫliṣīn olup ittifāḳan, sinīn-i sefer-i kerāmet-eṯerleriniñ evāsıṭında ṣīt-i inkār u iġrā-yı Ḳāḍı-zāde güş-zed ü müheyyic-i ġayret ü ḥamiyyet-i merdāneleri olmaġla nā-gāh ṣavb-ı Ḳosṭanṭınıyye'ye 'aṭf-ı 'inān-ı nehżat ü mübāderet buyurup Ġalaṭa Ḫānḳāhı'na nüzūl ve çend rüze iḫtiyār-ı künc-i 'uzlet ü ḫumūl edip nā-gāh ḫalvet-ḫānelerinden ḫurūc ve ḫavāṣṣ-ı ḫademelerine tehyi'e-i esbāb-ı esb emr edip hengām-ı iḳtiżāda silāḥ-ı peykārları olan ḥarbe-i ser-tīz-i ṣaḫre-şikāf u cevşen-derlerin āvīḫte-i pīşgāh-ı zīn ve cebīn-i ġayret-nümāların daḫi çīn-ber-çīn edip ferd-i vāḥidi semt-i teveccühlerine maḥrem etmeyip süvār-ı esb-i rehvār olduḳları merfū'-ı meydān-ı Ḥażret-i Ādem olduḳda bi'ẕ-ẕāt şitābān-ı ḳaṣd-ı taḥvīl olduḳlarında müfīd olmayıp pül-i Kāġıd-ḫāne'den 'ubūr ve bāb-ı Ayvansaray'dan duḫūl ve Cādde-i Dīvān'a sülūk eylediklerinde müteşeyyiḫ-i merḳūmu gürūh-ı enbūh-ı meredesiyle muṣādefe eṣnāsında 'ırḳ-ı celādet-i **[S.230]** ġavṣāneleri cünbān ve ḳulzüm-i ḥamiyyet-i merdāneleri cūşān olup hemānā ḥarbe-i ma'hūdeyi dest-i ẓafer-peyvestlerine alıp **"**خنجر زبان ترا غريم حربهٔ بی زنهار منست.**"** na'ra-zen-i 'āṣıḳāne ve ḥamle-i bī-direngle 'inān-rīz-i cem'iyyet-i ṭā'ife-i bāġıyye olduġundan merede-i bī-ciger **'**من نجا فقد نجا برأسه.**'** mışdāḳınca her biri bir cānibe fārr u müteferriḳ ve müteşeyyiḫ-i bī-şebāt daḫi feryād-ı bī-fā'ide ile pīşrev ü gürīzān ve Ḥażret-i Zencīr-ḳıran peyrev-i bī-amān ve ḥarbe-i cān-sitān, nişān-gāh-ı ẓahr-ı bī-ẓahīrine tāziyāne-i vāhime-i helāk-resān ve destār perīşān ve āb-rū rīzān ve suḫre-i pīr ü cüvān olaraḳ daḫīl-i dergeh-i şeyḫu'l-islāmī olup ol şīr-i ner daḫi şikār-cūy ve ḥużūr-ı Ḥażret-i Yaḥyā'da rū-be-rūy olduḳlarında **"**'عرض المؤمن كدمه.'**"** **değil midir?"** diye Zencīr-

ḳıran-ı ṣāḥib-ḳırāndan teşekkī vü taẓallüm eyledikde " بلى بين عرضك ودمك مماثلة في النجاسة. لأن عرضك مدار خيلائك والمأمول من الديّان عز شأنه. أنه سوف تصير المماثلة كاملة حيث صار ماء وجهك مسكوباً على أرض الصغار وكان زجاج عرضك مكسوراً بأحجار الانكسار في هذا اليوم. لعل الله يحدث بعد ذلك أمراً يهريق دمك على نطع الاعتبار. لكنه يمهل ولا يهمل" nükte-i rā'iḳasıyla muḳābele buyurduḳları dil-rübā-yı Yaḥyā-yı 'ārif olup def'-i meclis buyurmaları mesmū'-ı hümāyūn olduḳda ol maḳūle vaḳt-i ḏīḳda olan nükte-pervāzlikleri maḥżā kerāmete maḥmūl olup def'a-i ṣāniye-i teşekkī-i ḥużūr-ı pādişāhīde ḍıḥke-i ḥużżār-ı pāy-ı taḫt olup " برو! آن اسب چالاك را نعل بسيمين كن كه ترا ازين مهلكهٔ هائله بملاذ منيع رسانيد و از التجای درگه يحياى ما حيات يافتى و گرنه اى قاضى زاده قضيه مشكل و قضاى مبرم تدبير كسل بودى" laṭīfesiyle sedd-i bāb-ı taẓallüm-i ḥāl buyurup ve Ḥażret-i Zencīr-ḳıran'dan siyāḳ-ı istid'āda bir ẕī-ḳıymet pūstīn-i semmūr ve üç yüz dīnār-ı eşref-ile isticlāb-ı ḫayr du'ā olunduġu mübtedi'-i pür-kīneye dāġ-ber-dāġ-ı sīne-i bī-sekīne olmuşdur. Fe-lillāhi'ş-şükr ve'l-minne! Tīr-i ricāları muṣīb-i hedef-i mes'ūl olup sefer-i Baġdād emri ḥudūṯ etdikde 'atebe-i 'ulyā-yı türbe-i mu'aẓẓama-i Ḫudāvendigārī'de mu'riż-i ḳasr-ı iḥżār-ı pādişāhī olduḳda ṭayy-ı ṭūmār-ı imhāl buyurulup def'aten münfa'il-i sū'i'l-ḳażā ve 'alā esve'i'l-vücūh müntaḳil-i dāru'l-cezā olmuşdur.

كما سبق تفصيله.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نردبان خلق اين ما و منيست

عاقبت زين نردبان افتادنيست

هر که بالا تر پرد ابله ترست

استخوان او بتر خواهد شکست

Mervīst ki

Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa'da ārāmları evānında ḫullān-ı Ḥażret-i Ādem Efendi'den emīn-i tersāne-i 'āmire İsmā'īl Efendi-nām, muḫliṣ-i mün'im-ṣūret ü dervīş-sīret eṣnā-yı güft ü şenīd-i āfāḳıyyede **"Tekrār muḳaṭṭar olan 'araḳ-ḫʷārıñ** فك-إِنَّمَا يَأْكُلُونَ **ḥasb-i ḥāli olmaḳ şiddet-i ḥarāret-i em'ā-şikāfından hüveydādır."** فِي بُطُونِهِمْ نَارًا-[686] diye 'alā ṭarīḳi'l-muṭāyebe mübālaġa eylediği sāmi'a-i Ḥażret-i Zencīr-ḳıran'a serd ve bī-vech ḳar' etmekle **"عرق چه چیز استکه امعاشکاف آدم باشد؟"** fıḳrasıyla muḳābele buyurmalarıyla muḫliṣ-i merḳūm daḫi ıṭrāda **" هیچ مدمنی نیستکه پیاپی سه قدحش هضم کند و اگر کسی باشد که سه وقیه هلاك نشود؟"** mertebesine teraḳḳī eyleyince Ḥażret-i Şeyḫ daḫi **" اش خورد و متغیر نشود چه گویی؟"** feḥvāsıyla germiyyet-nümā olduḳda İsmā'īl Efendi daḫi peymānçe-i ḫıdmetde ḳā'im olan ġulām-ı perī-peyker-i hezār-dīnār-ḫarīdesin fedā-yı baḫṣ-i meẕkūr edip güyā miḳdār-ı ma'hūd isti'mālinde helāki muḳarrer mülāḥaẓa etmesiyle temlīk-i ġulāma maḥall bāḳī olmayacaġı cāzim olmuş-idi. Hemānā cenāb-ı şeyḫ-i kerāmet-me'āb ışrār-fermā olup **"بیار و ببین!"** 'unvānıyla ḫiṭāb buyurduḳlarında teftīş-i meẕānn olunup bi'd-defe'āt taḳṭīrle mānend-i sīm-āb lerzān ve zebāne-i āteş-vār pertev-endāz u sūzān olan ṣınıfından tamāmen üç vaḳıyye ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrlarına iḥżār olunduḳda bilā-cür'a nūş buyurup ser-i mū ẕāt-ı velāyet-simātlarında

[686] Nisâ Sûresi, 4/10. Âyet: "Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkınmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir."

taġayyür nümāyān olmamaġla vefā-yı va‘diñ lüzūmuna binā’en ġulām-ı merḳūmu temlīk ü teslīm eylediğinde **[S.231]** dest-i ‘ināyet-peyvestleriyle ilbās-ı külāh-ı şerīf ve i‘tāḳ ve ḫıdemāt-ı ‘aliyyelerine ḳabūl buyurmalarıyla mecma‘-ı ḥüsn-i ẓāhir ü bāṭın ve sāye-i şefḳat-māyelerinde nā’il-i teraḳḳī-i mevāṭın olmuşdur.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

تو صاحب نفسی ای غافل میان خاك و خون میخور

که صاحب دل اگر زهری خورد آن انگبین باشد

Ve bu maḳūle deryā-ḥavṣala ve bī-temevvüc ġalebe olduḳları ‘alā ru’ūsi’l-mele’ hüveydā olmaġla Ādem Efendi ḥażretleri **" چنانکه نار نمرود در برون خلیل علیه السلام برد و سلام گشته است، این آتش تیز بی دود نیز در درون شما برد و سلام شد و از میان چنین غنجهٔ رعنا بنده نیز از گلهای آن گلشنست." بشگفت.** ‘ibāret-i pür-nezāketiyle sitāyiş buyurduḳlarında nefes-i enfesleriyle intisāb-ı verāṣet-i ḫalīliyyelerine işāret buyurmuşlardır.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت آتش من همانم ای شمن

اندر آ تا تو ببینی تاب من

طبع من دیگر نگشت و عنصرم

تیغ حقم هم بدستوری برم

Ve Ādem Efendi ḥażretleri daḫi neşren īrād buyurduḳları nükte-i laṭīfeyi naẓm buyurup bu ḳıṭʿa-i ġarrāyı zīb-i *Sefīne-i Nefīse*-i maḥmidet-i cezīileleri ve yādigār-ı dil-teşnegān-ı zülāl-i evṣāf-ı cemīileleri ḳılmışdır:

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نبودی شیخ ما دریا گهر

در گرفتی آتش تر سر بسر

از میان آب و آتش سر بزد

اینچنین گلپیرهن زیبا پسر

Mervīdir ki

Ḥażret-i şīr-i jiyān-ı bīşe-i himmet ü ḳahramān-ı meydān-ı ʿazīmet, maʿreke-ārā-yı muḫālifīn-i bī-temkīn olduḳları ibtidāsından nihāyet-i nevbet-i ġavşānelerine varınca rāyet-efrāz-ı ġalebe olup ser-i mū pāy-ı semend-i muḳāvemetlerine laġziş ṭārī olmayıp hemvāre kelimeleri ʿāliye ve ʿazīmetleri ġāliye olduġu ʿalā ṭarīḳi't-teşekkür, ḥużūr-ı ʿināyet-mevfūrlarında yād olunduḳda "مرد را عزیمت باید تا هزیمت ناید!" muḳaddime-i cāmiʿalarıyla esās-ı kār-ı şābit-ḳademān-ı meydān-ı himmete işāret

buyurmuşlardır ki fī'l-ḥaḳīḳa evliyā-yı kirām, ḳadem-i enbiyā-i ʿiẓām u rüsül-i ẕevi'l-iḥtirām üzere ẓuhūr edip ve her bir velī vāriş olduġu nebī ve resūlüñ reftārına muvaffaḳ u maẓhar olması delā'il-i naḳliyye vü keşfiyye ile müberhendir. Pes enbiyā (ʿaleyhimü't-taḥiyye ve't-teslīm)den ūlü'l-ʿazm olanlarıñ vereşesi daḫi ẕevi'l-ʿazīme olmaḳ te'yīdün ʿale't-te'yīdle mufaḍḍal u mümtāz olması iḳtiżā eylediği müsellem-i ūlü'n-nühādır. Ve işāret-i ʿaliyyeleri üzere kendiler gürūh-ı pür-şükūh-ı ẕevi'l-ʿazīmeden olmasını mü'eyyid olmalarıyla maḥkūmun-bih ü medlūlün-ʿaleyhdir.

وإلى هذا الفريق أشار النبي عليه السلام بقوله : إني لا أعرف أقواماً هم بمنزلة عند الله تعالى ما هم بأنبياء ولا شهداء يغبطهم الانبياء والشهداء لمكانتهم عند الله تعالى هم المتحابون بروح الله تعالى.

Mervīdir ki

Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları miḳdār-ı çil sāl ḫānḳāh-ı merḳūmda erīke-nişīn-i ḫilāfet olup nām-ı nāmīleri ʿālem-gīr ü şān-ı ʿālīleri dil-rübā-yı bernā vü pīr ve āṯār-ı şemşīr-i ġayretleri zehre-şikāf-ı peleng ü şīr ve bed-ḫʷāhları cemīʿan esīr-i çāh-ı tedmīr ve tīr-i iḳbālleri evc-i kemāl-mesīr olduḳda gevher-i tāb-dār-ı gencīne-i vücūd-ı ʿayn-sūdları olan ḳurretü'l-ʿayn-ı ʿāṣıḳān Aḥmed Çelebi ḥażretlerin velī-ʿahd ve perverde-i zīr-i cenāḥ-ı ʿazīmetleri ve ser-firāz-ı ḫilʿat-ı ḫilāfetleri buyurup cānib-i āsitāne-i saʿādet-i Ḫunkār-ı Ekberī'den daḫi ricāmend-i taḳrīr olduḳlarında müsāʿade-i tāmme buyurulup ḳabīlü'l-vefāt yeden-bi-yedin teslīm-i seccāde-i meşīḫat u tefvīż-i emānet-i velāyet buyurduḳlarında Şeyḫ Aḥmed Efendi ḥażretleri maẓhar-ı cemāl-i maḥż olmaġla ḳulūb-ı iḫvān u ḫullānda bāʿiṯ-i tereddüd olan

معنا که ضابطهٔ نظام این حلقه بزور صمصام روحانی بود و این پیر زادهٔ ما عین جمال و محض حلم و " mażmūn-ı iḥtiyāṭ-meşḥūnudur. Henüz mütevārī-i perde-i efkār iken " لطفست. پس احتمال اختلال باشد. nuṭḳ-ı şerīfleriyle def‘-i ḫalecān-ı ḫavāṭır-ı iḫvān buyurmaları cilve-ger-i meydān-ı ṣıḥḥat olup taḳaddüm-i celālleri netīce-baḫş-ı rāḥat-ı zamān-ı cā-nişīnleri daḫi olmuşdur. Belki **[S.232]** ilā āḫıri’z-zamān, fırḳa-i nāciyeye ḥiṣṣe-dih-i ‘ibret ü gürūh-ı mekrūh-ı müte‘annitīne ġuṣṣa-fermā olup ba‘de’l-istiḫlāfi’l-meẕkūr itmām-ı mīḳāt-ı erba‘īnde güẕerān-ı pül-i ḥayāt-ı müste‘ār ve müsri‘-i nüzhet-serāy-ı civār-ı raḥmet-i Ġaffār ve semā‘-ḫāne-i buḳ‘a-i mübāreke-i merḳūmeniñ semt-i ḳıblīsinde muġtenim-i āsāyiş-i vücūh-ı ‘ināyāt-ı müte‘āḳıbe olmuşlardır. Ve ba‘de’l-intiḳāl, miṣāl-i muḳaddesleri ṣūret-i me’nūse-i zindegānīleriyle bi’d-defe‘āt, ṣaḥn-ı semā‘-ḫānede ve derūn-ı türbe-i pür-raḥmetlerinde mu‘āyene olunduġu dehşet-endāz-ı ḳulūb olup ve cümle sırr-ı muḳaddeslerin ġā’ib-i ḥāżır i‘tiḳād etmekle baḳāyā-yı maṭmūre-bend-i taḳıyyede zehre-i bürūz olmayıp pūsīde-i me’āl olmuşlardır.

*أدام القهار خذلانهم ودمّر أعوانهم أبد الآباد بالحبيب وآله والأمجاد آمين يا مجيب السائلين. *

(Ḥażret-i Luṭfullāh Çelebi)

Aḥfād-ı kirām-ı Emīr ʻĀdil bin Bahāeddīn Sulṭān Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed) olan ʻAbdulkerīm Çelebi esbāṭ-ı ʻiẓāmından olup ʻunfuvān-ı şebāblarında maẓhar-ı elṭāf-ı şābbun neşe'e fī ṭāʻatillāhi teʻālā ve ṣaḥv u temkīn üzere sālik-i menhec-i pāk-i Mevlevī vü vāḳıf-ı esrār-ı cedd-i emcedī ve ārāste-i maʻārif ü ʻulūm-ı bāṭınī vü ẓāhirī ve pīrāste-i ādāb-ı dersī vü nefesī olup lākin aġleb-i evḳātında muṭālaʻa-i āṯār-ı münşiṭa vü taṣaffuḥ-ı mü'ellefāt-ı müheyyic-i eslāf-ı kirāma tevaġġul-nümā olmalarıyla ṣafvet-i cevher ü leṭāfet-i ṭıynet müceddid-i izdiyād-ı temevvüc-i ceẕbe vü ḥālet olup baʻde ṣalāti'l-maġrib bāb-ı ġā'ib-i āsitāne-i saʻādetden müteveccih-i mesken-i me'lūf olduḳları eṯnāda mā-beyne'l-bābeyn dest-ber-dāşte-i duʻā-yı güẕeştegān iken iḥāṭa-i envār-ı rūḥāniyyet-i āsūdegān-ı ḥarem ve farṭ-ı ġalebe-i şūr-ı inciẕābla bi'l-külliyye ṣaḥīfe-i ẕātları şüste-i nuḳūş-ı farḳ u lücce-i buḥūr-ı fenāda ġarḳ olmaġla ilā āḫıri'l-ʻömr, ser-ber-āver-i sāḥil-i ṣaḥv u hüşyārī olmayıp ser ü pā-bürehne bādiye-peymā-yı istiġrāḳ olmuşlar ve esbāb-ı ʻayş-ı ḫoşdan ancaḳ tevekkül ve eṯvāb-ı pūşiş-i bedenden faḳaṭ bir tennūre ve kepeng ile iktifā buyurup elvān-ı niʻam-ı fütūḥātı fuḳarāya infāḳ buyurmalarıyla vücūd-ı şerīfleri maḳsim-i erzāḳ u nevāl-i bī-kesān olmuş-idi. Niçe muḥtāc-ı ḳūt-ı yevmī ẕī-ʻıyāl olanlara ḥālet-i maḫmaṣalarında feryād-res olurlar idi. Ve āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i

Ḫudāvendigārī'de şeref-i ḫıdmet-i meydān-ı merdānla ser-efrāz olan Derviş Ḥācı Aḥmed āyīne-dār-ı esrārları ve hem-dem-i şeb-hengāmları ve vāsıṭa-i ifāża-i bī-ḫodāneleri olup ekşeriyā 'arż-ı ḥāl-i derdmendān u muḥtācān anıñ lehce-i şefḳat-āşārlarıyla olup anlar daḫi meşūbāt-ı tavassuṭ-ı erbāb-ı ḥācātla muġtenim ve ḫıdmet-i ḥażret-i faḫru'l-abdāl u ẕuḫru'r-ricāl ile müstes'id olmuşlardır. Ve merḳūm derviş fevtinden ṣoñra Döşelik Ḳahveḫānesi'ne būriyā-yı ārām-endāz olmuşlardır. Lākin be-her rūz yine ziyāret-i Ka'betu'l-'uşşāḳ'la tecdīd-i 'ahd-ı şevḳ edip ḫademe-i maṭbaḫ-ı 'āmire-i Ḫunkār-ı Ekberī mefārıḳ-ı derdmendānlarına sāye-endāz-ı teşrīf olduḳda her birini ṣūrī vü ma'nevī 'ināyet-i nā-gāhiyyeleriyle şād-kām ederler idi. Ez-cümle ḫademe-i merḳūmīnden biri mūḥiş vāḳı'a görüp mütevehhim-i ẕuhūr-ı ta'bīri iken teşrīf buyurup **" سالك را باید که از مهالك روی همت نتابد. کجا ماند که از خیال خواب پریشان گردد؟"** 'unvānıyla ṣāḥib-i vāḳı'aya ta'rīż buyurmuşlardır. Ve daḫi miyān-ı ḫademe-i merḳūmīnde cenāb-ı velāyet-me'āblarınıñ Döşelik Ḳahveḫānesi'ne naḳl buyurmaları meẕkūr ve meydān-ı çil-tenāndan mehcūr olmaları müstaġreb olmaġla 'ale's-seḥer teşrīfleri ḫılālinde

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

این قالب فرسوده گر از کوی تو دور است

القلب علی بابك لیلا و نهارا

naẓm-ı laṭīfiyle ġaybet-i ṣūrī, ḥużūr-ı ma'nevīlerine māni' olmadıġını ifāde buyurmuşlardır.

<u>Ve Daḫi</u>

Fuḳarā-yı tecerrüd-pīşe-i mezbūrīnden biri ārzūmend-i ḫırḳa-i cedīde vü nādir olduġu ḥasebiyle mükedder olup lākin kimesneye keşf-i mā-fī'ż-żamīr etmeyip ṭaraf-ı şerīflerinden ḥuṣūl-i merāmına müstemidd-i derūnī olmaġla nā-gāh maṭbaḫa teşrīfleri ʻaḳībinde aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişābdan biri ẕāt-ı şerīflerine ḫırḳa neẕr edip şehr-i **[S.233]** Ḥaleb'de ḫırḳayı diktirip Dāru'l-velāye-i Ḳonya'ya duḫūlünde Ḥażret-i Çelebi cenābın cüst u cū ederek sevḳ-i meẕānn-ı ārāmlarıyla gelip ol buḳʻa-i mübārekede bulup teslīm-i menẕūr eylediğinde **"** طالب خرقه اینست. ما را کپنك بس است. **"** emr-i ʻālīleri mūcebince ṭālib-i merḳūma verilip vuḳūf-ı esrār-ı żamīrleri بدو ده. nümāyān olup ve ṭālib-i Ḫudā olana ārzū-yı māsivā mülāyim olmadıġını īmā buyurmuşlardır. Bunuñ emṣāli mükāşefātı ḥīṭa-i taʻdāddan bīrūn ve żābıṭa-i tafṣīlden efzūndur.

القطرة تدل على البحر واللمعة تدل على البدر.

<u>Mervīdir ki</u>

Germā vü sermāda ser ü pā-bürehne geşt ü güẕār-ı çārsū vü bāzār eylediklerinde çeşm-i āferīde nāḫun-ı ḳadem-i kerāmet-tev'emlerin mānend-i Bişr-i Ḥāfī ālūde-i gerd ü gil müşāhede etmediğinden māʻadā her ḳanġı ḫāne, müşerref-i tenezzülleri olsa mavṭī-i ḳademlerinde ġubār u ḫalābdan eṣer mer'ī olmadığı şehādet-i ehl-i diḳḳat-i naẕar ile resīde-i rütbe-i ṣübūtdur.

چنانکه حضرت پیر قدّس سره المنیر در حق شیخ مغربی در مثنوئ معنوی فرموده است:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روز گشتی پاش را ما پایبوس

گشته و پایش چو پا های عروس

نی ز خاك و نی گل بروی اثر

نه از خراش خار و آسیب حجر

Mervīst ki

Muḥāfıẓīn-i eyālet-i Ḳaraman'dan biriniñ ḫādim-i miftāḥ-ı ḫızānesi maḥmūdu'l-evżā‘ olmaġla maḥsūdu'l-etbā‘ u manẓūru'l-metbū‘ ve Beğşehriyyü'l-aṣl ve ṣıla-i raḥm ṭarīḳiyle ziyāret-i vaṭana me'ẕūn-ı veliyyü'n-ni‘amı olup ‘aṭıyye-i vāfire ile memnūn buyurulduġu te'kīd-i ‘uḳde-i ḥıḳd u ḥased-i dīrīne bā‘iṣ olup miyān-ı ḥussād-ı fussāddan ḫazīne-dār u kātib-i dīvān yek-dil-i bühtān u furṣat-yāb-ı sirḳa olup ḫızāneden eşyā-yı keşīre sirḳat ü iḫfā ve merḳūm ġaybetinde ifk ü iftirā edip ma‘lūm-ı pāşā-yı bī-taḥarrī olduḳda bī-cürm ma‘hūdu henüz ḳarīrü'l-‘ayn-ı ḫāk-i vaṭan olmadan iḥżār ve gün-ā-gün rencīde eyledikleri eşnāda Ḥażret-i Luṭfullah Çelebi nā-gāh sarāya teveccüh buyurup muḳābele-i pāşā-yı merḳūmda murabba‘-nişīn-i temkīn ü çihre-i celāl-āmīz-nümā olduḳlarında kātib-i dīvān u suḫre-i dīvān tecāvüz-i ḥadle ḳażıyye-i muvaḥḥişe-i sirḳayı yād ve gūyā ḥaḳīḳat-i ḥāli istikşāf eder olduḳda rūy-ı ḫıyānet-nümāsına tīz-ender-tīz nigerān olup ser-i

mübāreklerin müteʿaccibāne taḥrīḳ ʿaḳībinde "آن اشیا را ما با یکدلانه دزدیدیم." mażmūnuyla perde-der-i bī-edeb-i mesfūr olunca pāşā-yı merḳūm daḫi bīdār-ı girān-ḫʷāb-ı ġażab u tehevvür olup hemānā kātib-i dīvānı aḫẕ ve menzilinde meẓānn-ı iḫfā olan maḥālli teftīş ü tefaḥḥuṣ eyledikde eşyā-yı merḳūme bi-ʿaynihā ẓuhūr etmekle ve şerīk-i şerr ü fesādı daḫi nümāyān olmaġın eşyā-yı mesrūḳa tamāmen maẓlūm-ı sābıḳa iḥsān olunup ve vücūh-ı iʿtiẕār u istiḥlālle ḫāṭır-ı meksūru maʿmūr ḳılınıp ve rütbe-i ḫazīne-dārī ile tekrīm ve muʿazzez ü muvaḳḳar vaṭana irsāl ve ḫā'ibīn-i sālifīniñ eşyāları daḫi aḫẕ ve kendiye inʿām ve kendileri ḫā'iben ve ḫāsiren redd ü ṭard olunduġu maḥżā eşer-i mükāşefe-i Luṭfullāhī ve bereket-i ḳudūm-ı nā-gāhīleri olduġu beyne ʿāmmeti'l-ahālī ve kāffeti'l-aḥbāb şöhret-i şāyiʿa-yāb ve ḳıṣṣa-i ʿibret-me'ābdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرد حق آیینهٔ سیرت نماست

عرض حسن صورت او را بس خطاست

پس چه سود از لابهٔ بد گوهران

می نتواند وا نمود الا که راست

<u>Mervīst ki</u>

Niğdevī ʿAlī Paşa muḥāfıẓ-ı eyālet-i Ḳaraman ve Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhiñ muḥibb-i muḫliṣi olup sefer-i hümāyūna revān ve niyāzmend-i himmet-i ʿaliyyeleri olduğunda "شما بروید! ما نیز از ان جمیعت دور نه ایم." mażmūn-ı tesliyet-

meşḥūnuyla cevāb-ı şāfī-i derūn-fermā olup vaḳtā ki ‘asker-i İslām müstevlī olduḳları Ḳal‘a-i Çehrin’i ḥişār edip ve zamān-ı muḥāṣara imtidādı ve vürūd-ı imdād iştidādıyla cümle teng-dil olduḳda pāşā-yı merḳūm keyfiyyet-i tesliyetlerini tefekkür ile ser-nihāde-i bālīn-i istiḫāre olunca ‘arż-ı cemāl-i miṣāl buyurup **“فردا کار تمامست.”** dem-i cān-baḫşlarıyla tekrār ḳuvvet-i ḳalb ḥāṣıl olup fī’l-vāḳi‘, ba‘de’l-be’s **[S.234]** ve’l-ye’s beyne’ṣ-ṣalāteynde vāḳı‘a-i mübeşşire-i ṣādıḳa cilve- ger-i sāḥa-i ẓuhūr ve ġuzāt-ı muvaḥḥidīn ‘unveten ḳal‘a-i mesfūreyi fetḥ ü tesḫīrleri eṣnāsında bārū-yı ḳal‘ada vücūd-ı ‘ayn-ı sūdların ḫandān u işāret-künān mu‘āyene eyledikde sābıḳan ser-zede-i verā-yı perde-i ġayb olan remz-i ḫafīleri rūşen-ger-i mir’āt-ı żamīr-i iḫlāṣ-semīri ve lāḥıḳan tanṣīṣ buyurduḳları **“کار تمامست.”** nefes-i nefs-miṣālīleri tevārüd edip esās-ı ṣıdḳ u iştiyāḳı istiḥkām-peẕīr olmuşdur. Ve fażl-ı ilāhī vü luṭf-ı nā-mütenāhī ve kerem-i nā-gāhīleriyle ‘āmme-i ‘asākir-i İslām, ġarḳa-i deryā-yı sürūr olup müjde-i fetḥle ṭaraf-ı pādişāhīye irsāl olan berīd-i ṣabā-reftāra pāşā-yı merḳūm daḫi Çelebī-i mümā-ileyhiñ vücūh-ı kerem ü kerāmetlerin ḥāvī mektūb verip ve mütesellim-i eyālete ikrām-ı tāmmını tenbīh ü te’kīd ve ḥīn-i ıżṭırārda menẕūru olan on sekiz biñ aḳçe teslīmini sipāriş edip lākin mektūb-ı ṣıdḳ-maṣḥūb maḥalline vāṣıl olduḳda ol sīmurġ-ı Ḳāf-ı velāyet, lāne-i cihān-ı fānīden pervāz-ı āşiyān-ı ezelī etmiş olmaġla üslūb-ı meẕkūr üzere ṭayy-ı mekān u imdād-ı ‘asākir-i īmān ve ihtimām-ı tedmīr-i cünd-i şeyṭān etmeleri kendileriñ kibār-ı evliyādan olduġun taḥḳīḳ etmekle ahālī-i Dāru’l-velāye tecdīd-i mātem edip meblaġ-ı merḳūm ile daḫi kūşe kūşe ḥelvā ṭabḫ olunup ‘āmme-i fuḳarāya infāḳ olunmasını münāsib-i re’y olunmaġla evvelā āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)de cümle-i fuḳarā vü aḥbāba vefā edecek mertebe ve ṣāniyen dergāh-ı Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de ve ṣālişen ḫānḳāh-ı Ṣadreddīn’de ṣümme ve ṣümme her kūşede ḳazġanlar ile ḥelvā ṭabḫ olunup kāffe-i erāmil ü eytāma infāḳ olunduġu meşhūd-ı ṣaġīr ü kebīr ve mu‘āyin-i ġanī vü faḳīr olmuşdur.

Mervīdir ki

Eyālet-i Ḳaraman'ın müdün ü emṣārı ve ḳaṣabāt u ḳurāsına bi-emrillāhi teʿālā ve ḳaderihi vebā-yı ʿaẓīm ü ṭāʿūn-ı ekber müstevlī olup sükkān-ı eyālet, keyfiyyet-i şiddet ü kemiyyet-i mevtden müteḥayyir ve herkes müteheyyi'-i sefer-i āḫiret ü mütecehhiz-i irtiḥāl ü müstaḥill-i aḥbāb u ʿıyāl ve dil-serd-i māl ü menāl olduḳda vaḳt-ā-vaḳt çelebī-i mümā-ileyh ceng-āverāne vaż'-ı dārugīr ile esvāḳda ve miyān-ı maḥallātda cilve-nümā-yı defʿ olmalarıyla çend rūze sākin ve tekrār şiddet ẓuhūr eyledikde keẕālik bi'd-defeʿāt, bu maḳūle müdāfaʿa vü muḥārese-i maʿneviyyeleri ve mübtelā olanlarıñ daḫi niçelerin ḥırz-ı nefesleriyle ve taʿvīẕ-i dest-sūdlarıyla ve ḳarābīn ü nüẕūr u ṣadaḳātla rehā-yāb-ı zaḥmet-i ṭaʿn-ı ṭā'ife-i nā-dīde buyurup āḫırü'l-emr, defʿa-i muḥārebe-i vāpesīnlerinde derūn-ı şehrden iḫrāc ve tā "Paşa Çeşmesi" demekle maʿrūf maḥalle taʿḳīb olunduḳlarında kendiler daḫi bi-ḳażā'illāhi teʿālā maṭʿūn olup elemleri şiddet-peẕīr olduḳda ḳahve-i merḳūmeden yine maḳarr-ı ʿizz-i ḳadīmleri olan meydān-ı çil-tenāna naḳl buyurup ḳabīlü'l-vefāt, mevḳiʿ-i laṭīfe gelip müteveccih-i ḳıble istiṭāle buyurup **" لطف الله مجذوب است. بحضور محبوب شایسته نیست. او را بیرون در اولیست."** laṭīfe-i riḳḳat-engīziyle şerḥa-kün-i sīne-i ḥasret-i ʿuşşāḳ olup maḳāmlarına ricʿat ʿaḳībinde der-ḥāl pā-der-rikāb-ı intiḳāl olup vücūd-ı nāzenīnlerin gūyā reh-i maḥabbet ü muḥāfaẓa-i hemsāyegāna fedā buyurup ʿasker-i enbūh-ı güẕeştegān ʿillet-i merḳūmeye düm-dār olup kendilerden ṣoñra ʿārıża-i muvaḥḥişe daḫi bi'l-külliyye mündefiʿa olmaġla cümleye daḳīḳa-i tefdiyeleri ẓāhir ve ḥayāt u memātları vāsıṭa-i feyż ü raḥmet ve māye-i ʿafv u ʿāfiyet olduġu hüveydā olmuşdur. Ve kendilerden ṣoñra ġāṭıs-ı deryā-yı ceẕbe-i māder-zād, Yaḥyā-nām bī-ḫʷīşe kepenek ü kemerlerin tavṣiyelerine binā'en ol iki emānet kendiye teslīm olunup gūyā cā-nişīnleri olmuşdur. Ve zamān-ı ḥayātlarında daḫi şīve-i ceẕbede peyrevi olanlar Aḥmed-nām mecẕūbu Nāblūs'a irsāl ve Dervīş Meḥmed'i Süveys'de

maḳām-ı Ḫıżır (‘aleyhi’s-selām)a iclās ve Ḳaraman’a Küfrī-nisbet budalāyı istiḫlāf buyurup meẕkūrīnden āṣār-ı evtād cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olmuşdur.

نور الله قبره وأفاض على المستشفعين برّه آمين يا مجيب الداعين.

[S.235]

(Ḥażret-i ʻAlī Çelebi)

Naḳşī Celāleddīn bin Ḥüseyin Çelebi bin Ferruḫ Çelebi (mettaʻanallahu bi-berekāti esrārihim) evlād-ı kirāmından olup diyār-ı Fars u Rūm u ʻArab'da idrāk-i mecālis-i refīʻa-i fużalā ve taḥṣīl-i ʻulūm-ı ʻaḳliyye vü naḳliyye edip yegāne-i ʻaṣr u güzīde-i dehr olup baʻdehu [687]'العرق نزاع.' maġzāsınca sālik-i mesālik-i ehl-i taḥḳīḳ ü mülāzım-ı aʻtāb-ı sāmiye-i meşāyiḫ ü ʻurefā ve fā'iz-i gencīne-i ʻirfān u ḥā'iz-i ḳaṣabu's-sebaḳ-ı meydān ve mā'il-i geşt ü güẕār-ı cihāt-ı ʻālem-i imkān olmuş-iken eşnā-yı seyāḥatlerinde meveddet ü luṭf-ı ṭabʻ-ı ahālī-i Maġnisa ʻinān-gīr-i semend-i seyr ü gerdiş-i bī-ārāmları olup ve maḥmiye-i meẕkūrede olan ḫānḳāh-ı Mevleviyye daḫi ol naḳışda bir ser-ḥalḳa-i zībā-revişe muḥtāc olmaġın ʻarż u maḥżar olunup ʻatebe-i Ḫunkār-ı Ekberī'den menşūr-ı ḫilāfetle teşrīf buyurmaları ricā olunmaġla niyāz-nāme-i aḥbāb-ı maḥmiye-i merḳūmeye müsāʻade buyurulup istiḫlāf olunmuşlardır. Ve müddet-i medīde ol maḳām-ı ʻālīde mesned-zīb-i kāmrānī vü müttekā-ārā-yı dost-kāmī olup çeşme-i ṭabʻ-ı ṣāfīlerinden nübūʻ eden zülāl-i maʻārif-i manẓūme vü menşūre ile dil-teşnegān-ı ṭarīḳat-i ʻaliyye-i Mevleviyye'yi sīrāb ve ḥadā'iḳ-i ḳulūb-ı müştāḳīni pür-reyāḥīn-i ḥubūb-ı maḥabbet ü iḫlāṣ ve ḫıyābān-zār-ı ʻaşḳ u ʻirfān etmişlerdir. Ve naʻt-i pāk-i Seyyidü'l-kevneyn (ʻaleyhi'ṣ-ṣalāti ve ālihi fī'l-ʻālemīn) naẓmında hem-şīve-i Ḫāḳānī olup āşārı maḳbūl-i ṭıbāʻ-ı selīme vü

[687] Fettenî, *Tezkiratü'l-mevzûʿât*, c. I, s. 127.

merġūb-ı meşārib-i müstaḳīme ve müsta‘iddīn-i diyār-ı merḳūma semt-i naẓmda ve ta‘līm-i Fārisiyyāt’da üstād-ı küll olup evāḫir-i ḫilāfetlerinde çend sāle teḳā‘üd ü zemānet iḳtiżāsıyla ṣemere-i şecere-i ẕātları olan Meḥmed Luṭfī Çelebi’yi velī-‘ahd edinip anlar daḫi mecmū‘a-i leṭā’if-i ‘ilmiyye ve ‘ameliyye ve her vechle naḳd-i vaḳt-i peder-i büzürgvārları olmaġla kendilerden ṣoñra cā-nişīnleri olup zamānımızda beyne’l-meşāyiḫ nişān-gāh-ı ser-i engüşt-şümār-ı i‘tibār olanlardandır.

عمره الله تعالى بالذكر الجميل.

<u>Ve Daḫi</u>

Şeyḫ Aḥmed ‘Ārifī ‘aḳībinde vezīr-i a‘ẓam u müşīr-i efḫam İbrāhīm Paşa da‘vetiyle Dāru’d-devle-i İstanbul’a teşrīf edip ṣadr-ı meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’e iclās murād olunduḳda **" اگر خواهش دستور اكرم خدمت اولیا و دعوات فقراست، در غیبت اولیتر است."** ‘unvānıyla i‘tiẕār u isti‘fā buyurup kemāl-i tevḳīr ü iḥtirāmla yine maḳarr-ı ḫilāfet-i sābıḳalarına ric‘at buyurup kūşe-i ferāġat-tūşe-i vaḥdetlerin tercīḥ-i ṣadr-ı ḥasretü’l-meşāyiḫ etmişler ki fī nefsi’l-emr, ol maḥşer-i kibārda ḥalḳa-i nigīn-i i‘tibār olmaḳ çeşm-zaḫm-ı ḥussād-ı fussādla netīce-zāy-ı fitne-i iştihār-ı bī-zinhār olmaḳ muḳarrerdir. Ve ḫānḳāh-ı mezbūruñ vaḳfı olan ḳaryede eşḳıyādan Ḫīre-nām ḫayırsız nigūn-ı taġallüb edip ve Ḥażret-i Luṭfī Çelebi ġalle-i vaḳfa müte‘alliḳ kendiye münkesirü’l-ḫāṭır olmaġla serī‘an ve ‘ācilen Anadolu vālīsi Ḥācı ‘Alī Paşa ḳal‘ u ḳam‘-ı ‘urūḳ-ı fesādına me’mūr olup üç yüz miḳdārı a‘vān u enṣārıyla giriftār-ı demār ve ol luṭf-ı ser-tā-be-ḳademe cür’et-i ‘uḳūḳ ile mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ḳahr-ı Ḥażret-i Ḳahhār u ‘ibret-i dār u diyār olmuşlardır.

(بيت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

مباش سر کش و مغرور بی ادب که هدف

همیشه از رك گردن نشانهٔ تیر است

(Ḥażret-i ʻAbdulaḥad Çelebi)

Ferruḫ Çelebi aḥfādından Şāh Çelebi sıbṭ-ı mükerremi Bayram Çelebi evlādından olup kūşe-güzīn-i ḫumūl u ḳanāʻat ve hemvāre mülāzım-ı türbe-i muḳaddese-i Ḫudāvendigārī ve ḥasbe'l-istiṭāʻa dil-nüvāz-ı fuḳarā ve zirāʻat u iʻmāl-i cemālle taʻayyüş-fermā ve bī-ḳayd-ı pest ü bālā ve lā-ubālī-i ḳadḥ u şenā merdāne-i vesīʻü'l-meşreb olup neved sāle muʻammeriyyetlerinde evḳāt-ı ḫamseyi mescid-i şerīf-i türbe-i muʻaẓẓamada edā ve ḥużūr-ı mecālis-i ḳurbet-i ism-i Celāl ve muḳābele ve teẕkīr-i *Meşnevī-i Şerīf*'den ḫālī ve derūn-ı türbe-i muḳaddesede iḥyā-yı leyālī-i mübāreke ve icrā-yı nevāfil-i ṣavm u teheccüd ve işrāḳ u ḍuḥā ve evvābīnden fātir olmayıp bi'd-defeʻāt mesned-i meşīḫat-i āsitāne-i saʻādet kendiye ʻarż olunduḳda **"بنده ز پیروی قاصر است. پیری کجاست؟"** nefḥa-i laṭīfesiyle iʻtiẕār buyurup verā-yı perde-i **[S.236]** ḫilāfet-i maʻneviyyede mütevārī ve mütedārik-i ṣafā-yı vaḳt olmuşlardır. Ve bu faḳīr-i pür-taḳṣīr ve ḫāk-i pāy-ı fuḳarā evā'il-i sülūkde taḥt-ı emrü'l-mürebbī ʻadem-i ışṭıbārımdan nāşī mūlaʻ-ı seyāḥat ve her mevsim-i bahārda bir defʻa rū-māl-i āsitāne-i saʻādet ʻādetim olup naẓar-ı şefḳat-eşerlerine maẓhar olduġumda **"أي درويش ثاقب! كن حساباً سباحاً إلى متى التردّد سياحاً مساحاً؟"** nefes-i enfesleriyle

tenbīh ü īḳāẓları sermāye-i ārām u sükūnum olup himmet-i ʿaliyyeleri imdādıyla bīhūde-gerdī vü mesāḥa-i ṭūl ü ʿarż-ı rūy-ı zemīnden ḫalāṣ ve ṭaleb-i iḫlāṣla ṣabr u sükūna muvaffaḳ oldum.

الله دره وعلى الديّان أجره.

Ve ḥavṣala-i istiʿdādım mertebesi ol fiḳra-i mübārekeyi " كن مبالغاً في حساب أحوالك بحسب التنزل والترقي وفي التسبيح بالأسماء والسباحة في بحر المعنى. إذ لا يفيدك التردّد بين المدن والأمصار والمساحة في الأنحاء والأقطار فلا تسرف وقتك ولا تضيع عمرك ولا تتعب جسمك. فتفوت الفرصة ولا تنفع الندامة!" ile tefsīr ve gūşvāre-i cānım edip teberrüken ve teşekküren menḳabe-i nefīselerine tażmīn olunmuşdur. Ve āḫir-i vaḳtlerinde ferzend-i ercümendleri Bayram Çelebi'ye "ازين صحبت مرا ملال آمد. بعد ازين انتقال است." ʿunvānıyla īmā buyurduḳları ʿaḳībinde müsāferet-i dāru'l-beḳā ve ʿazm-i bezm-i Ḥażret-i Mevlānā (min külli'l-cihāt aʿlānā) edip Ḥadīḳatu'l-ervāḥ-ı āl-i Ḫudāvendigārī'de sāye-i ḥimāyet-nişīn olmuşlardır.

نوّر الكريم ثراه وطيب نفسه بما تهواه وأكرم فوق المنى مثواه آمين يامجيب الداعين.

(Ḥażret-i Ḫalīl Çelebi)

‘Ārif-i Kūçek ḥafede-i kirāmından olup cāmi‘-i aḫlāḳ-ı ḥamīde vü a‘māl-i marżıyye ve fā’iz-i ni‘met-i ‘ayş-ı ḫoş u āsitān-ı Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de mesned-nişīn-i meşīḫat ve cümle-i ebnā-yı zamānıyla ṣāḥib-i zindegī-i dil-keş ü mevḳi‘-i ẓunūn-ı ḥasene vü muġtenim-i fütūḥ-ı cezīle vü menşe’-i āşār-ı cemīle olmuşlardır. Ve aġleb-i evḳāt-ı ṣāfiyeleri ṣamt u sükūn üzere murāḳıb u maḥzūn güẕerān etmekle ricāmend-i müsāmere olanlara lehce-i gūyende **“ ز نا گفتنیها کلال و سامعهٔ شنونده ز گفتنیها ملال دارد. پس چه جای گفت و شنود است؟”** kelime-i cāmi‘alarıyla ta‘rīżen irşād-ı menhec-i selāmet-i ḥāl buyurmuşlardır. Evān-ı mu‘ammeriyyetleri sālimen ve ġānimen mürūr edip ve ‘كما تعيشون تموتون!’ mışdāḳınca ednā bahāne-i derd-i ser ile mānend-i berḳ-i ḫāṭif ḳanṭara-i mevtden ‘ubūr edip sīmā-yı memātı çihre-i pür-nūr-ı ḥayātlarından farḳ olunmayıp gūyā peyker-i mübārekleri mir’āt-ı sırr-ı ‘ النوم أخو

الموت.’ olmuş-idi. Ve mūceb-i vaṣıyyetleri üzere semt-i ḳadem-i raḥmet-tev’em-i cedd-i büzürgvārlarında āsūde-i revḥ ü reyḥān-ı ravża-i cinān olmuşlardır.

أعلى الله درجته وأسكنه فردوس جنته آمين يا مجيب السائلين.

(Ḥażret-i Ḥasan Çelebi)

Celāleddīn bin Ḥasan Çelebi ibni Ferruḫ Çelebi (ḳuddise sırruhumu'l-'azīz) evlād-ı kirāmından olup tekmīl-i ādāb-ı nefs ü ders ve ḥucerāt-ı āsitāne-i sa'ādet-āşiyānede inzivā vü terk ü tecrīd ü tefrīd iḫtiyār edip rūy-ı 'ālemiyāna der-i beste-i iḫtilāṭ iken mūceb-i işāret-i rūḥāniyyeleri ile Larende'de meşīḫat-ı dergāh-ı vālā-pīşgāh-ı Ḥażret-i Vālide Sulṭān ('aleyhā'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān) ile teşrīf buyurulup ilā āḫıri'l-'ömr, ol mesned-i ḥimāyet-müstenidde ṣūrī vü ma'nevī murād-ı mürīd-baḫş u kāmrān-ı te'yīd-i fütūḥ-ı ġaybī olmuşdur.

<u>Mervīdir ki</u>

Pervānegān-ı şem'-i cem'lerin ekşeri zamān-ı yesīrde behre-yāb-ı enẓār-ı ḥaseneleri ve bir derdmend-i dīrīne ḥiṣṣemend-i pādāş-ı ḫıdemāt-ı mevfūre ve maẓhar-ı 'āṭıfet-i ġavşāneleri olmadıġına iḫvānıñ derūnlarında ḫalecān-fermā-yı tereddüd olan ma'nāya **"آپینهٔ احسان منان بندهٔ ساکن راضیست، نه ساکت ساخطست."** 'unvānıyla pāsuḫ-ı ta'rīż-āmīz ü cevāb-ı def'-engīz ü sükūn-ı rıżā-mażmūna terġīb ve sükūt-ı saḫaṭ-meşḥūndan terhīb buyurmuşlardır.

<u>Nükte</u>

Dergeh-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)de müddet-i medīde intiẓārla müyesserü'n-neyl olan merām, āsitāne-i Ḥażret-i Vālide Sulṭānī'de zamān-ı **[S.237]**

yesīr iftiḳārla ḥāṣıl olur diye beyne'l-fuḳarā mütedāvil olan muḳaddime-i mübeşşire sırrı istikşāf olunduḳda " همچنین است که روحانیت حضرتش شفیعهٔ مجبرهٔ شفیقه است و انحلال مشکلات بطریق شفاعت سهلست. از انکه بطرق سائره و از انستکه مجرمان طریقت را سر و سیاحت فرمایند و از آستانهٔ ایشان با کمال پریشان حالی و شکسته بالی رومال این عتبهٔ رفیعه وجبهه سای این سدهٔ سنیه باشند و در مدت چهل روز از ان غائله رها یابند و بعفو و قبول روسفید و دلشاد عودت نمایند که شفاعت حسنهٔ این feḥvāsıyla müjde-dih-i iḫvānu'ṣ-ṣafā olup "بزرگوار در حضور خداوندگارش هرآینه مقبوله است. maṣdūḳa-i ve "بندهٔ روسیه نیز بدین امید دست سؤال بحلقهٔ این در زدم مسؤلستکه تهی دست نمانم." ta'līm-nümālarıyla ḫatm-ı kelām-ı irşād-niẓām buyurmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

با شفاعت مجرم از دوزخ رهد

با شفاعت مرغ زار از فخ رهد

تو شفاعت را چو نور مهر دار

بادی از حبس فسردن یخ رهد

Ve berekāt-ı ṣıdḳ u iḫlāṣlarıyla sāye-i 'ināyet-māyelerinde maḥmī ve āġūş-ı rūḥāniyyet-i şefḳat-vāyelerinde mer'ī ve menşe'-i eṭvār-ı pesendīde vü maẓhar-ı te'yīdāt-ı mezīde olup civār-ı raḥmet-medārlarında āsūde-i iġtinām-ı revḥ-i Perverdigār olmuşdur.

*جعل الله تعالى مأواه مهبط الأنوار بمنّه وفضله آمين بحرمة سيد المرسلين. *

(Ḥażret-i Ḥüseyin Çelebi)

Faḫru’n-neseb-i vaḳt u cenāb-ı ‘iffet-me’āb Kāmile binti Çelebi ‘Ārif-i Kūçek ḥażretleriniñ evlād-ı kirām-ı ṣūriyyelerinden ve zīr-i ḳubbe-i ḳabāda mütevārī ve ṣāḥib-i şervet ü ġınā ve mā’il-i ḫayrāt u ḥasenāt ve cāmi‘-i cemī‘-i aḫlāḳ-ı ḥasene vü muvaffaḳ-ı a‘māl-i müstaḥsene olup ābā vü ecdādı ze‘āmetiyle müteferriḳagān-ı ‘atebe-i devletden şecā‘at-nihād u semāḥat-mu‘tād merd-i ‘ālī-himmet olmaġla teng-nāy-ı ḥalḳa-i ṣoḥbet-i ehl-i dünyādan bīzār ve hemvāre reşkīn-i āzādān-ı lāubālī-reftār olup nān-pāre-i dīrīne ḳanā‘at edip zirā‘at u ḥirāset ve ġılāl-i ‘aḳārıyla ta‘ayyüşe ḫursend ü berūmend-i naḫl-i devḥa-i ‘āfiyet olmuşdur. Bu bende-i kemīneleri daḫi buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de cārūb-keş ve ḫıdmet-i fuḳarā-yı bābullāh’la müstes‘id olduġumuz ol şecere-i ṭayyibeniñ şemerāt-ı laṭīfesinden Ḫavvā Ḫānım ni‘met-i ṣoḥbetiyle muġtenim ve ol sāye-i ġanīmet-māyede Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ ü Şeyḫ Aḥmed Ḫāliṣ ve Şeyḫ Maḥmūd Ḥāmid ve Şeyḫ ‘Alī Şākir ve Ḥalīme-i ‘Ābide ve Fāṭıma-i Ṣāliḥa ve ‘Āyişe-i Zāhide-nām cevāhir-i heftgāne iḥsānıyla ser-bülend fe-lillāhi’l-ḥamd ve’l-minne, cāmi‘-i devleteyn-i ḫıdmet-i evlād-ı kirām ve fuḳarā-yı ẕevi’l-iḥtirām olmaġla şeref-yāb-ı ṣūrī vü sırrī olmuşdur.

أدام الله تعالى ظلال بركاتهم على مفارق الفقراء ورؤوس الأحياء وأقام في أعتاب خدمات أسلافهم *

*العليا بكرة وأصيلاً. أمين يا معين بحرمة الشفيع الأمين.

Mervīdir ki

Nevbet-i ḫilāfet-i ‘uẓmā-yı Çelebi ‘Abdülḥalīm (ḥammede ẕikruhu ve faḍḍale birruhu) da ziyāret-i türbe-i muḳaddese-i aṣl-ı es‘ad ve rū-māl-i ‘atebe-i cedd-i emcedleriyle şeref-yāb ve gün-ā-gün-ı berg-i sebz ü niyāzla dil-nüvāz-ı iḫvān olduḳda binā-yı maṭbaḫ-ı āsitāne-i sa‘ādeti muḥtāc-ı termīm müşāhede etmekle cenāb-ı seccāde-nişīn-i merḳūmdan isti’ẕān eṣnāsında aşçıbaşıları Ca‘fer Dede merḥūm der-ḥāl iḫbār-ı inhidām edince **"باذن ما احتياج نماند و جد امجدت مساعده فرمود."** buyurmalarıyla beẕl-i mechūd u ṣarf-ı mevcūd ve ol buḳ‘a-i mübārekeyi evlā mine’l-evvel ta‘mīr ü tecdīdle minnet-dār olmuşdur. Ve şeyḫ-i ḫānḳāh-ı Belġrad olan merḥūm ‘Adnī Dede ta‘mīr-i merḳūma naẓm eylediği tārīḫ daḫi żamīme-i menḳabeleri ḳılınmışdır:

(Tārīḫeş Īnest)

[Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Bir kerem ehli ṣāḥibü’l-ḫayra
İrişüp ‘ayn-ı ‘avn-ı ẕāt-ı Ḫudā

Himmeti Ḫānedān-ı Mevlevi’ye
Lāzım-ı intisābın itdi edā

Fuḳarā maṭbaḫın idüp ḫoş ṭarz
Āferīn oḳudı ġanī vü gedā

Vāṣıl-ı rūḥ-ı pāk-i ceddi ola
Kendüden mālı çünki oldı cüdā

Beğenüp *ʿADNİYĀ* didüm tārīḫ
Oldı maṭbaḫ feraḥ-fezā ciddā

Ve evāḫir-i ʿömr-i ʿazīzlerinde felāḫan-ı ḥikmet, endāḫte-i ġurbet ü kürbet-zede etmekle Rumeli'de Ṣofya-nām şehirde vedāʿ-ı cihān-ı fānī etmişdir. Ve merḥūm u maġfūrun-leh merḳūmuñ **[S.238]** ṣūrī vü maʿnevī peyrev-i eslāf u mütesenninīn-i sünen-i pīş-ḳademān olmaġa kemāl-i ārzū vü iştiyāḳından nāşī evlād u aḳribālarını ʿunvānıyla taḥẕīr ü ilzām buyurmuşlardır. **"إياكم والتخلف عن أثر الأسلاف ومخالفة زي الأشراف وعليكم بالأثر والزي جميعاً."**

فإن في جمعهما أجمع الشمل ديناً ودنياً وفي فرقهما تفرقة كما سئل بعض الأكابر: بماذا تسأل يوم التنادي؟ فأجاب بقوله: الحشر على زي العباد. متّعنا الله تعالى باقتفاء أثرهم كما متّعنا بالتشبه في زيهم آمين يا مجيب السائلين.

Çün Fātiḥa-i celīle-i maḳāle-i ulā, uṣūl-i ʿāliye-i Ḫıżır u İlyāsī (ḳuddise esrāruhum) ile tevşīḥ ü tarṣī' ḳılınıp ve beyne'l-fātiḥa ve'l-ḫātime daḫi eẕkār-ı cemīle-i sā'ir-i çelebiyān-ı sülāle-i zekiyye-i Ḫudāvendigārī'yle tezyīn olundu. Pes ḫātime-i laṭīfesi fürūʿ-ı sāmiye-i uṣūl-i meẕkūre ile taḥsīn olunmaḳ riʿāyet-i daḳīḳa-i ḥüsn-i ḫātimeyi mutażammın olmaġla lāzımu't-taḳdīm olan baʿżı şāhzādegānıñ menḳabe-i nefīseleri teʾḫīr olunup ḥüsn-i ḫātime ḳılınmışdır. Ne ān ki bi-ḥasebi'ṭ-ṭabaḳa baʿż-ı menāḳıb-ı fāḫireleri taḳdīm olunanlardan menāzil-i refīʿaları müte'aḫḫire ola ki mefāḫir-i cezīleleri ʿulüvv-i ṭabaḳalarına emārāt-ı bāhiredir. Belki

maḳṣad-ı bende evvel ü āḫir yek-reng-i ‘ırḳ-ı intisāb olduḳları ḥasebiyle dā’ire-i eẕkār-ı raḥmet-nişārlarında tevehhüm-i taḳaddüm ü te’aḫḫür olmadıġına işāretdir ki eczā-yı dā’ire mütesāviyetü’l-merātib ve bī-tefriḳa-i taḳaddüm ü te’aḫḫurdur. Siyyemā dā’ire-i ehl-i tevḥīd ü vaḥdet ola!

فليفهم ولا يتوهم ما لا يخلقه الحكيم في حقهم. فإنهم على ما كانوا عليه من الأزل إلى الأبد. لا يطرؤهم الفرق والعدد.

(Ḥażret-i Ḫıżır Şāh Çelebi)

Ṣadef-i ṣulb-i gevher-i velī-perver-i cenāb-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)den ser-zede-i sāḥil-i imkān u le'ālī-i şemīne-i kerāmet efvāc-ı emvāc-ı 'ummān-ı velāyetden cilve-nümā-yı meydān-ı ṣūret-i insān olup güş-zīb-i nev-'arūs-ı īcād u rūşenā-yı dīde-i ecdād-ı emcādı ve bir dürr-i yektā-yı bī-hemtādır. Ve 'aḳīb-i ṣāḥibü's-seyf-i mülk-i ma'nā olan peder-i vālā-güherlerinde erīke-nişīn-i ḫilāfet-i kübrā-yı sırr-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-esnā) ve mecma'u'l-baḥreyn-i devleteyn-i Ḥażret-i Ḫıżır Paşayī'de maẓhar-ı ta'ayyün-i şāhī olmuşdur. Ni'me's-selef ve ḥabbeẕā'l-ḫalef bir gevher-i tāb-dār ki perveriş-yāfte-i ḳulzüm-i velāyet veyā bir nev-bāve ki mīve-i naḫle-i kerāmet ola anıñ vaṣf-ı ḥadd-i ẕātı bīrūn-ı dā'ire-i iḥāṭa-i ḥavāṣıl-ı aḳlām-ı a'lām olduġu eclā-yı bedīhiyyātdandır. Ancaḳ 'alā ṭarīḳi't-tanẓīr, taḳrīb-i ifhām siyāḳında "Şānī-i Sulṭān Veled" 'unvānıyla ser-nāme-i ta'rīfleri nīgārīde-i yerā'a-i ġaybī ḳılınıp zamān-ı sa'ādetlerinde şöhret-i merḳūme ile med'uvv ve āṣār-ı müteşābihe-i levāyiḥ-i Bahāeddīn Veledī ile sāḥa-i lehçe-i pür-behçeleri memlū olmuşdur ki nümū-dār-ı verāṯet-i külliyye-i aṣl-ı es'adlarıdır.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تو بگو دادهٔ خدا بهتر بود

یا که لنگی راهوارانه رود

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خود فزون آن به که آن از فطرتست

تا ز افزونی که جهد و فکرتست

Mervīdir ki

Ol mecma‘u’l-baḥreyn-i ẓāhir ü bāṭında derdmendān u bī̇çāregāna Ḫıżr-ı zamān u teşnegān-ı bādiye-i seyr ü sülūke çeşme-i ḥayvān olan ẕāt-ı pākī̇ze-ḫıṣāl ḫulḳan ve ḫılḳan vālid-i mācidlerine eşbeh ve lākin bī̇-perde-i melāmet olmaları ḫuṣūṣ-ı ḫilāfet-i tāmmelerinde ehl-i ‘umūma mūriṣ-i şübhe vü tereddüd olmaġla “ آن شهوار میدان ولایت، در قبهٔ ملامت متواری بودن برای سلامت سر بود و الولد سر ابیه چون سر از ورای پرده سر زد باز نگردد.” laṭī̇fe-i muḥaḳḳıḳāneleriyle sırr-ı keşf-i estār-ı melāmete ve sebeb-i terk-i reviş-i na‘l-i bāz-güneye īmā buyurup bedī̇heten bu beyti inşād buyurmuşlardır:

(بیت)

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فاعلاتن] [فَعْلُن]

سوز آبا و سور فرزندان

شور دریا و صفوت گهر است

و همچنان سلطان ما فرموده است:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رنج بی پایان و بیحد برده ایم

ره بر اهل خویش آسان کرده ایم

Menḳūlest ki

Ol ṣıddīḳ-nijād-ı ʻālī-cenāb ʻaḳīb-i irtiḥāl-i peder-i velāyet-efserlerinde ġalebe-i iḥtirāḳ-ı hicrān ve istīlā-yı sūz u güdāz-ı firāḳla nāleden mānend-i nāl ü teb-i ġamdan hilāl olup vechen mine'l-vücūh tesliyet-peẕīr olmayıp bir ṭarafdan derd-i ḥasret-i vālid-i mācidleri ve bir yaña ḥüzn **[S.239]** ve girye-i maḥdūm-ı ekremi cān u dil-i iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ḫullānu'l-vefāya kār-ger ve her biri mātem-zede-i gün-ā-gün olmaġla yine ol feryād-res-i dermāndegān ṣavb-i rūḥāniyyet-i ḳudsiyyelerinden istimdād-ı ʻale'l-ʻumūm olunduḳda sırr-ı aḳdesleri rū-nümā-yı maṣrıḳ-ı cihān-ı ḫayāl

ve kemā fī’l-vāḳi‘, vāḳı‘a-i bī-ṣā’ibe-i ḫayru’l-ḫaleflerinde miṣāl-i ḳudsīleri maḳarr-ı ‘izzet-zīb-i ṣūrī nümāyān olup “ بخود آ و هر چه خواهی، از خود و در نی نی! همچنین نمیباید. خویش بخواه و ببین آن قدر هستکه نوبت چشم سر گذشت. دیدۀ سر باید که در واقع نیز چون واقعه محجوب نباشی. اگر بعین عنایت منظور شوی و این دیدۀ سر پیش چشم سر چون عینك باشد و در واقع و واقعه روشن enfās-ı nefīse vü kelimāt-ı ḳudsiyeleriyle tesliyet ü tekmīl-i ”خاطر حضور بی غیبت شوی. irşād buyurmalarıyla ol şem‘-i cem‘-i aṣḥāb-ı naẓar rehā-yāb-ı sūz-ı ciger ve derd-i ser ü girye-i şeb-tā-be-seḥer olup hemvāre peymānçe-i ḍarā‘at u ibtihāl-nişīn ü seccāde-i ḫilāfet-i Sulṭān Ebū’s-seyf’e bī-zehre-i vaż‘-ı ḳadem iken imdād-ı nā-gāhīleriyle keşf-i ġamme vü inşirāḥ-ı sīne-i pür-sekīne iḥsān olunup ḳā’im-i maḳām-ı ṣūrī vü ma‘nevī olup gāh u bī-gāh ‘aynek-i dīde-i ẓāhir ile daḫi miṣāl-i münevverleri müşāhedesinde muġtenim olduḳları ‘avāṭıf-ı ’لا عين رأت ولا أذن سمعت.‘ sünūḥuyla ta‘mīr-i ḫāṭır-ı kesīrleri telaḳḳī-kerde-i ṣiḳāt-ı rüvāt-ı mu‘āṣırīn ve lehçe-i pür-behçelerinden naḳl-i fermūde-i erbāb-ı yaḳīndir ki ḥiss-i bāṣıra ile mu‘āyene-i miṣl-i ervāḥ-ı ‘āliyeniñ imkān u ṣıḥḥati me’mūnu’l-ġā’ile-i irtiyāb u meşhūdun-‘aleyh-i ‘āmme-i ūlü’l-elbābdır.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون یکی حس غیر محسوسات دید

گشت غیبی بر همه حسها بدید

هر حست پیغامبر حسها شود

جمله حسها را بجنبت میکشد

فليراجع إلى مناقب الرجال وآثار ذوي الأحوال.

Menḳūlest ki

Ol merdüm-i çeşm-i ʻāşıḳān u ol çerāġ-ı cemʻiyyet-ḫāne-i ʻārifān neẓẓāre-gerdān-ı ḥalḳa-i iḫvān olup erbāb-ı ḥużūrdan birini ġā'ib müşāhede ve tefaḳḳud buyurduḳlarında "اگر بی مار و یا بیم ار بودی به او بیمار است." cevābı güş-zedleri olunca "بیماری تیمار نخوردی! dem-i irşād-tev'emleriyle taslīṭ-i evrām u esḳām, yā mār-ı emmāre-gezīdelikden veyā bī-bāklikden olduġunu īmā buyurup kemāl-i ẓarāfet-i taḥlīl ü taṣḥīfle nükte-perdāz-ı ḥaḳīḳat olmaları süḫan-fehmān-ı dūr u nezdīki rübūde-i maḥabbet ü irādetleri etmişdir.

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

لحظه لحظه امتحانها میرسد

سر دلها مینماید بر جسد

لا ابالی بر کسی باشد مباح

کش زیان نبود ز غدر و از اصلاح

Āvürde end ki

Ol maʻden-i cevāhir-i ledünniyye maḥfil-i ḥaḳā'iḳ-iḥtivāsında beyne'l-iḫvān ve'l-ḫullān baḥṣu elezzü'l-eşyā' ve emruhā mümtedd olup herkes bi-ḳadri'l-vuḳūf

ve’t-tecrübe taʿyīn-i maḥall-i baḫş edip elsine-i ebʿāḍdan “ ألذ الأشياء فجأة النعمة عند جفوة النقمة ومساعدة الطالع وهلاك الأعداء والوصل بعد الهجر واللطف عقيب القهر وسلامة العافية وحسن العاقبة وأمر الأشياء پیری با بینوایی و مرك درجوانی و بخت بد و همت بلند وگرفتارئ تضاد و غربت با كربت و دیدن أمرها الوجود “ olmaḳ üzere silsile-i iḫtilāf mütemādī olduḳda ”اغیار در نشیمن یار و دین لئیم. فانه لا يقاس عليه ذنب آخر وألذها الشهود وفرط مرارة نهاية الذنوب وفضل غاية حلاوة الشهود بديهتان عند أهل التحقيق وحزب التوفيق.” cevāb-ı bā-ṣavāblarıyla ḥasm-ı ʿurūḳ-ı iştibāh u iḫtilāf buyurmuşlardır.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol neyyir-i aʿẓam-ı sipihr-i mükāşefe nevbet-i ḫilāfetlerinde daḫi abdest-i şifā-peyvest ve rīḳ-i dehān-ı pür-ẕikr-i Subḥān ve ḥırz-ı ruḳye vü āṣār-ı sā’ire-i eslāf-ı ʿaliyyeleri bi’l-cümle der-kār olmaġla her ṣarīʿ u ʿalīl ki müsteşfī vü müstedʿī ve her kelīl-i ṣarṣar-ı ḥavādiṣ-i müzʿice kim müstemidd-i cānib-i cenāb-ı velāyet-me’ābları ola, maḥrūm olmayıp ezyed-i me’mūlüyle memnūn u behre-yāb olduġundan māʿadā maʿṣūmān-ı nev-zāde ki tesmiye vü küşāyiş-i dehān bahānesiyle pīşgāh-ı saʿādet-destgāhlarına ʿarż oluna, “Dervīş Fülān” ʿunvānıyla tesmiye buyurulanlar āḫırü’l-emr, **[S.240]** mesʿūd-ı inābet-i ṭarīḳat-i Mevleviyye ve ser-engüşt-i mübārekleriyle dehen-küşā olduḳları ʿulemā vü ṣuleḥā vü muḥibbīnden ẓuhūr etmeleri vuḳūf-ı ʿavāḳıb-ı aḥvāl ü verāṯet-i esrār-ı ecdād-ı emcādlarına şühūd-ı muʿaddele-i vācibü’l-iʿtiḳād u lāzımu’t-taṣdīḳ ve’l-inḳıyāddır.

(مثنوئ شريف)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خاك پاكان ليسى و ديوارشان

بهتر از عام و رز و گلزارشان

بندۀ يك مرد روشن دل شوى

به كه بر فرق سر شاهان روى

Mervīst ki

Ol melce’-i derdmendān ve püşt ü penāh-ı müstemendān ma‘nā-yı cüz’eyn-i ism-i sāmīlerin cāmi‘ olup bāṭınen Ḫızr-ı dā’ire-i velāyet ve ẓāhiren Şāh-ı iḳlīm-i luṭf u kerem olup her ne maḳūle ḥācetmend südde-i sa‘ādet-i ġavşānelerine ‘arż-ı ḥāl eylese cānib-i evliyā-i kirāmdan ḥuṣūl-peẕīr olacaḳ merāmların tavassuṭ-ı ma‘nevī ve ṭaraf-ı mülūk ü vülātdan şefā‘at-i maḳbūleleri ile dest-dāde olacaḳ umūrların tenezzül-i ṣūrī ve mülaṭṭife-i iltimāslarıyla ḳażā-yı ḥācāt-ı müstaġīşīne mesā‘ī-i mütenevvi‘aları mebẕūl olup ricāl-i ‘atebe-i devletden ferd-i vāḥidde zehre-i tesvīf-i vird olmayıp ḥāmil-i şefā‘at-nāmeleri mecbūru’l-ḫāṭır u maḳżiyyü’l-merām ircā‘ buyurulmaġla tezāḥüm tevārüd ẓuhūrunda teng-ḥavṣalagān u nev-devletān istikşārına tevbīḫiyle cevāb-ı ṣavāb-dīd-i erbāb-ı iḳbāl olmuş-idi. ”این مراد خضر شاهیست که در مخالفتش خطر غیر متناهی مقرر است.“

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هست یکنامش امام القبلتین

نام دیگر هم ولی الدولتین

Mervīst ki

Ol şeb-çerāġ-ı genc-i ḫāne-i ʿirfān u reşk-āver-i ḫoş-ı ʿayş-ı pādişāhān cāmiʿ-i menāfiʿ-i devleteyn ü fāʾiz-i saʿādāt-ı dāreyn iken min külliʾl-vücūh, maḥsūd-ı ebnā-yı zamān u memkūruʾl-aḳrān olmaḳ iḥtimāline iʿmāl-i müfkire-i ḥazm u iḥtiyāṭ buyurmayıp ʿaleʾd-devām, bī-ḳayd-ı āb-ı zīr-i kāh-ı aġyār ve muġtenim-i ʿayş-ı ḫoş-güvār-ı bī-ḫumār-ı keyd-i rūzigār olduḳları sāde-dilān-ı ḫayr-ḫʷāhāna iḥāṭa-i meşreb-i vāsiʿlerinde dūr-nümā olduġu cilve-ger-i mirʾāt-ı ḫāṭır-ı feyż-meʾāṣirleri olduḳda **اخوان و خلان ما، در سایهٔ کلاه سیفیٔ آن سلطان باهر البرهان آسوده حال و فارغ البال میزیند که برکت آن " سایهٔ راحت مایه بانحاء زمین و آناء زمان ساریست. کس را زهرهٔ آن نیستکه بد خواهی کند. هر که باور نکند، گویید که تجربه کن و ببین!"** nuṭḳ-ı tesliyet-baḫşlarıyla defʿ-i ḫalecān-ı evhām olunup ve fīʾl-ḥaḳīḳa, zamān-ı şerīfleri bahār-ı hemīşe ʿayş-ı ḫoş u bī-germ ü serd-i mevāsim-i ḥavādiṣ olmuşdur.

هنیئاً له ومریئاً لمن حوله وأورث الذي أحبه آمین بعزة دموع المشتاقین وبحرمة أنین المحبین.

Mervīdir ki

Ḥażret-i maḫdūmī-i āgāh-ı ḥikmet-destgāh u firāset-pīşgāh her gāh ki bezm-ārā-yı cevāhir-i zevāhir-i ḥikem ü ʿiber ü maʿārif olsalar her kelime-i cāmiʿaları āḥād-ı cemʿiyyetlerine müşkil-küşā-yı vāfī ve efrād-ı āşinā vü bīgāneye cevāb-ı şāfī ve ʿuḳde-i żamāʾire ḥall-i kāfī olup cümleyi mesrūr u memnūn buyurmaḳ şīve-i meşreb-i kerīmāneleri ve [688]**كلم الناس على قدر عقولهم.**ʾ feḥvā-yı pür-cedvāsı düstūruʾl-ʿamel-i lehçe-i pür-behceleri iken nā-gāh meclis-i ḥaḳāyıḳ-iḥtivāları ḫalel-yāb-ı

[688] Aliyyüʾl-Kârî, *Mirkâtüʾl-Mefâtîh*, c. X, s. 110.

taḫallül-i ehl-i nifāḳ olduḳda gülgün-ı beyānları meydān-gīr-i nefs ü çevgān-zen-i güy-ı ma‘nā-yı enfüs iken der-ḥāl, kenāre-gerd-i ṣaded ü semt-i ṣoḥbet-i āfāḳıyyeye ‘aṭf-ı ‘inān buyurmaları ve serī‘an sükūt u murāḳabeleri daḫīl-i merḳūmuñ nifāḳ-meniş ü daḫḫāl-reviş olduġuna emāret ve maḥremān u hem-demāna ta‘līm ü tenbīhi mutażammın olur idi ki bu ṣīve-i ḥasene, cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olduḳda ṣūret-i ketm-i esrārdan istişmām-ı buḫl edenlere **“ ما، وارث آن سلطان ملك معرفت و كان كرم و سماحتيم كه مردم اندر حسرت فهم درست فرموده است. پس مراد توقی عن وضع الشئ في غير محله و پرهيز از رسبوا كردن عرايس مخدرات قدسيه است كه عرض ان ابكار معانى بنا محرمان جزاى حرمان از ديدارشان دارد و احتمال اقرار هم مسلوبست.- وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا-**[689] enfās-ı nefīseleriyle sedd-i medḫal-i tevehhüm zāyiġ edip ketmü’l-esrār ‘ani’l-aġyārda peyrev-i pīş-ḳademān-ı muḥaḳḳıḳīn olduḳların iş‘ār buyurmuşlardır. **[S.241]** Ve her gāh ki sedd-i bāb-ı ḫızāne-i ma‘ārif iḳtiżā ede, **“وقت فداى خرقه است.”** laṭīfesiyle def‘-i bīgāne tedārükünde Ebūbekr-i Şiblī ḥażretleriniñ taẓarruflarına işāret buyururlar idi. Ve maḥremān-ı rāza nuṭḳları gibi sükūtları daḫi nāfi‘ belki **‘لسان الحال أنطق من لسان المقال.’** mūcebince hem-demān-ı iżā‘at-i biḍā‘a-i ṣoḥbet etmeyip tecellī vü istitārlarında müstefīd olmalarıyla bu beyt-i şerīf-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) ile istişhād buyurmuşlardır:

(بيت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

[فَعْلُن]

دگر چنانكه تو هم خرقهٔ و هم رازى

بگو اشارت آن ناطق خموش چه بود

[689] İsrâ Sûresi, 17/82. Âyet: “Biz, Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki o, müminler için şifa ve rahmettir; zalimlerin ise yalnızca ziyanını artırır.”

Mervīst ki

Ol ḳıble-i ḥaḳīḳat-nümā vü menzil-i ṭarīḳate pīşvā olan veliyy-i vālā-menḳabet bir sāl-i ferruḫ-me'ālde hezār ḳavāfil-i işti yāḳla rāhī-i ziyāret-i ḫāk-i pāk-i Ḫunkār-ı Ekberī ve 'aynu'l-cem'-i iḫvānu'ṣ-ṣafā vü cemm-i ġafīr-i ḫullānu'l-vefāya ḳā'id-i iḫlāṣ olup eşnā-yı rāhda iḳāmet-i farīża ṣadedinde semt-i ḳıblede iştibāh u iḫtilāf-ı taḥarrī vāḳi' olunca **"** جواز العمل بالتحري إذا لم يوجد من يسأل عنه والعجب أن المسؤول عنه موجود والسائل معدوم**."** 'unvān-ı ta'rīż-āmīzleri irāde-i def'-i iştibāhla irā'et-i semt-i maṭlūbu müş'ir olmaġla yek-pāre müteveccih-i semt-i ḳıble-i ḥaḳīḳat-i żāt-ı müstecmi'-i ṣıfāt-ı ḳudsiyyeleri olduḳlarında anlar daḫi müteveccih-i semt-i ḳıble-i ṣūrī olunca gūyā vücūd-ı bihbūdları miḥrāb-ı Ka'betu'l-ḥarām-nümā olup cümle mu'āyene-i Beytullah eyledikleri muttefaḳun-'aleyh-i şehādet-i cemā'at-i merḳūme olduġu şebt-kerde-i cerīde-i ṣıḥḥatdir. Fī'l-ḥaḳīḳa, żevāt-ı merdān-ı Ḫudā 'inde'l-maḥv ḳıble-i ḥaḳīḳat ve lede'ṣ-ṣaḥv ḳıble-i ḥaḳīḳat-nümā olunca beytü'l-ma'mūr u beytü'l-ḥarām-nümā olmaḳ emr-i sehldir.

متعنا الله الهادي بالتوجه إلى وجوه أسرارهم ونفعنا إلى اقتداء نجوم آثارهم.

Mervīdir ki

Ol şāhzāde-i vālā-rikāb ve ol māh-pāre-i ḫurşīd-cenāb, taḫt-ı 'ālī-baḫt-ı ḫilāfet-i Sulṭān-ı Ebū's-seyfi'ṣ-ṣārim üzere cülūs-ı hümāyūn buyurduḳda hemānā bahāne-i ta'ziye vü tehniye ile vārid olan vüfūd-ı veşīḳu'l-'uhūduñ nişār eyledikleri naḳd u cins u tefārīḳ u tuḥaf-ı hedāyā miḳdār-ı ḫızāne-i mevrūşelerinden izdiyād

üzere ve īrādları eż‘āf-ı meṣārif-i emīrāneleri ve devlet-i ṣūrīleri mānend-i ‘izz ü rif‘at-i ma‘nevīleri rūz-efzūn olduġu nev-niyāzān-ı ẓāhir-bīni ḫıyre-çeşm-i ṣıdḳ-ı inābet eylediği ‘aks-endāz-ı āyīne-i żamā’ir-nümāları olduḳda " زمین باغ دولت ما، فقراست که درختانش بارور ان فیض آن زمین است. پس نظر بصیرت بزمین باید که زیرا هر زمین دفین ضمیرش رویاند. ولا ینبت من أرض الفقراء إلا الخیر. لأن أرض القبض والفقر علی خاصة العصمة کما أن أرض البسط والغنی علی خاصة البغي. -وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَالَّذِي خَبُثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا-[690] الله الحمد و الشکر و المنه از زمین باغ ما، متوکلان اشجار لطیفه طیبة الثمار رویانید و ثمرات نعم طیبه را سر مایهٔ خیرات و حسنات و مبرات گردانید و ذخر آخرت شد. نعم المال الصالح للرجل الصالح دست داد و توفیق بی علت دستگیر افتادگان گشت. فله الثناء الجمیل علی ما هدانا وما کنا لنهتدي لولا أن هدانا الله وما توفیقي إلا بالله ولا حول ولاقوة إلا بالله منه المبدأ وإلیه المصیر نعم المولی ونعم النصیر." ‘uḳūd-ı le’ālī-i nefīse-i taḥḳīḳī niṣār-ı mefārıḳ-ı faḳīrāne-i ehl-i ibtidā ve beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i kümmelīn-i intihā buyurmuşlardır.

ویؤیده ما أجاب به کبار الاولیاء المتنعمین بالثروة والغنی عن سؤال الناظرین بعین العنا بقولهم: نحن معاشر الأولیاء مجامع النعماء والآلاء ومخادیم الدنیا ومطالبها لا مخادعها وخدامها ولعشاقها الفساق غساق ولمشتاق ربها الأذواق.

<u>Āvürde end ki</u>

Ol ḳurretü’l-‘uyūn-ı a‘yān-ı ṭarīḳat, dā’ire-i maḥrūselerine sū’-i ḳaṣdle ṭā’ife-i şeb-revān duḫūl edip maḥall-i emvāl olan ḫāneye furṣat-yāb olup herbirleri ḥasbe’t-taḥammül naḳd u cins ü ḳumāşı ber-dūş maḫrece teveccüh eylediklerinde cānib-i türbe-i muḳaddese-i Sulṭān Ebū’ṣ-ṣamṣām-ı velāyetden bir berḳ-i sūzān leme‘ān ve

[690] A‘râf Sûresi, 7/58. Âyet: “<u>Rabbinin izniyle güzel memleketin bitkisi (güzel) çıkar; kötü olandan ise faydasız bitkiden başka birşey çıkmaz</u>. İşte biz, şükreden bir kavim için âyetleri böyle açıklıyoruz.”

ṭā’ife-i ṭāġıyyeniñ ebṣārına iṣābet edip cümlesi mübtelā-yı derd-i ‘amā ve ḥarīm-i ḥaremde **[S.242]** ser-gerdān olup ġaṣb u nehbden bīzār u giryān-ı zār zār ve rūy be-ḫāk-i i‘tiẕār ve dest der-dāmen-i istiġfār olduḳları ḥālde nūr-ı ṣubḥ daḫi perde-küşā-yı esrārları olup ahālī-i belde tafṣīl-i ḥāl ü me’āle vāḳıf olup her biri tertīb-i cezāların istiṣvāb edince ḥażret-i şāhzāde-i kerem-sirişt **“ ایشان جزا را دیدند و بی دیده گشتند و شخص الانسان عبارة عن انسان عینه آدمی دید است و باقی پوست است. بسزای دیگر حاجت نمانداست.”** ‘unvānıyla muḳābele ve taḫliye-i sebīle müsā‘ade-fermā olduḳlarında i‘āde-i feryād u zārī edip **‘** إنما الإحسان بالتمام. **’** mıṣdāḳınca kuḥlü’l-cevāhir-i ḫāk-i pāy-i lā-mekān-peymālarından niyāzmend-i tūtiyā olmaları ẕeylinde ve illā **“Ba‘d-ez-īn sā’il-i ‘atebe-i ‘ulyāları olmadan ġayrı çāremiz yoḳdur.”** diye ḫatm-i kelām-ı tevbe-niẓām u ḥaṣr-ı merām-ı sa‘d-encām eylediklerinde ol kān-ı mürüvvet ü yegāne-i kerāmetiñ ḳulzüm-i ‘ināyetleri cūş-āver-i mevc-i ‘afv u ṣafḥ olup keff-i pür-kifāyet-i nūr-pāşlarıyla mesḥ buyurup çeşm-i cihān-bīnleri sezā-dīdelikden rehā-yāb ve kemā-kān rūşen olmaġla ol merdüm-i çeşm-i cān-ı ‘āşıḳāna bende-i efgende ve ilā āḫıri’l-‘ömr, her biri muḳīm-i maḳām-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri ve muġtenim-i iḥsān-ı bāṣıra olduḳları gibi müstes‘id-i ni‘met-i ġayr-ı muteraḳḳıbe-i baṣīret daḫi olmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب حاضر ز غائب بهتر است

حلقه گرچه کژ بود نی بر در است

mūcebince cināyet ṭarīḳiyle dergehlerinde bulunanlar müstefīd-i ʻināyet olmaḳ lāzım gelince ṣadāḳat üzere mülāzım-ı ḫıdmet olanlar ne resme maẓhar-ı luṭf u keremleri olur, ḳıyās olunup intihāz-ı furṣat-ı ḫıdmetlerinde teşmīr-i sāʻid-i mübāderet etmek gerekdir.

<u>Mervīdir ki</u>

Evḳāt-ı iḳtirāb-ı intiḳāllerinde eyyām-ı keşīre żiyāfāt-ı mütetābiʻa ḫılālinde iẓhār-ı ibtihāc u sürūr-ı bī-endāze ve nüzhet-gāh-ı dil-keşlerini ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvān u ḫullānla mükerrer teşrīf ve bīrūn-ı ḥīṭa-i taḳrīr ü taḥrīr āsūdegān-ı sāye-i iḳbāllerine iḥsān u inʻām ve nüvāziş-i ṣūrī vü maʻnevī ve kemāl-i iştiyāḳ u iḥtirāḳla idāre-i devā'ir-i ḥalḳa-i semāʻ u ṣafā ve teşnegān-ı bādiye-i ṭaleb ü edebi fevḳa'l-ġāye sīrāb-ı zülāl-i maʻārif-i tevḥīd edā buyurup cümle-i ḥamele-i esrār bu vażʻ-ı ʻibret-nümālarınıñ netīcesine çeşm ü gūş iken nehżat-ı sefer-i meymūn-ı civār-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī (ḳuddise sırruhu'l-Bārī)den üç gün muḳaddem sālifü'ẕ-ẕikr cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz olan eṣvāḳ u eẕvāḳ ṣemere-i inciẕāb-ı vaṭan-ı ezelī vü bereket-i daʻvet-i ʻināyet-i ebedī olduġun aʻlām-ı hem-demāna iʻlām ve velī-ʻahd-ı velāyetleri olan ṣāḥibü'l-menāḳıbı'l-celīle Çelebi Şāh Meḥmed'i iclās-ı mesned-i ḫilāfet-i ḳuṭbiyyeleri buyurup bilā-ʻārıżatin cismāniyyeti pā-der-rikāb-ı burāḳ-ı insilāḫ ve ġamża-i ʻayn-ı beden ü fetḥa-i dīde-i revān-bīninde müveddiʻ-i bezm-i ḫavāss ve rāciʻ-i maḳʻad-ı ṣıdḳ-isti'nās olup civār-ı merḳad-i muḳaddes-i vālid-i mācidlerinde kālbüd-i muʻaṭṭar-ı ḥikem-siriştleri vedīʻa-i āġūş-ı māder-i müşfiḳa-i ḫāk-i pāk-i tāb-nāk ḳılınmışdır.

أدام الله تعالى نثار آثار روحانيته على رؤوس الفقراء وأقامهم تحت ظلال عروش حمایاته یوم الطامة *

***الكبرى. آمين يا مجيب السائلين ويا محسن المسؤولين.**

(Ḥażret-i Şāh Meḥmed Çelebi)

Ol şāhbāz-ı mümtāz, mānend-i ‘ārif-i büzürg, zīr-i cenāḥ-ı pür-necāḥ-ı ḥażret-i niyā-yı ‘azīz ve peder-i sāmī-güherde neşv ü nemā-yāb ve mecmū‘atu’l-ma‘ārif u cāmi‘u’l-‘avārif olup ibtidā-yı teşrīf-i ‘ālem-i ṣūretde velādet-i meymenet-‘aḳībleri nev‘an ‘usret-nümā olmaġla vālid-i mācidleri cedd-i emcedlerinden istimdād buyurduḳlarında bi’z-zāt ḫāne-i velādete pür-nūr-ı ḳudūm **“ خوش بیا و و شاه محمد ما! خوش بزی و خوش برو.”** nuṭḳ-ı kerāmet-tev’emleriyle ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurduḳları sā‘at ‘alā esheli’l-vücūh, tevellüd ile rū-māl-i ḥużūr-ı fā’izu’n-nūr u istihlāl-āver-i şenā-yı mevfūr olmuşlardır. Ve nāf-ı mübārekleri ve şüst u şūy ve libās-ı ḫıdmetleri itmāmı ‘aḳībinde derūn-ı ḫırḳa-i velāyet-meşḥūnlarına alıp ve ser-i kerāmet-efserlerin ceyb-i murāḳabeye çekip istiġrāḳ-ı medīdden ṣoñra iḫrāc ve ġonca-i dehen-i nāziklerin rīḳ-i rā’iḳleriyle küşāde edip rūz-be-rūz bürūz-ı ‘avāṭıf-ı ġavṣānelerine maẓhar olmuşlardır ki **[S.243]** ‘ulüvv-i himmetle bülend-pervāz-ı merātib-i ‘āliye ve şikār-gāh-ı kerāmetde pençe-zen-i fevz-i ḥuẓūẓ-ı vāfire ve sābıḳu’l-emṣāl u fā’iḳu’l-aḳrān ve nādire-i devrān u mültecā-yı nezdīkān u dūrān ve nümū-dār-ı esrār-ı güzeştegān olmaġla tesliyet-baḫş-ı firāḳ-ı ebb ü ced ve sāye-i

sa‘ādetleri sermāye-i ārām-ı bī-ḳarārān-ı hicrān olmuşdur. Ve daḫi vālid-i mācidleriniñ keyfiyyet-i irtiḥālleri muḥayyir-i ‘uḳūl-i dil-bestegān-ı esbāb u kerāmet-i vāpesīn-i iḫlāṣ-fermā-yı ūlü’l-elbāb ve menşe’-i teşa‘‘ub-ı ‘urūḳ-ı ebḥāṣ-ı müşkilü’l-cevāb olmaġla **“ ارتحال امثال حضرت خضر شاهی، اجابت دعوت ارجعیست که درین عالم ایشان معتاد انسلاخ جملی بوداند. وقتی که بگوش ارواح و اسرار شان ندای دعوت -يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ[691]-ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً-[692]رسد بلذات آن ندا بالکلیة منسلخ باشند. چه باحضار ایشان حاجت بسرهنك مرض موت نباشد که بتدریج ضعف و ذبول منسلخ شوند و اینچنین انسلاخها در مردان خدا كثير الوقوعست.”** taḥḳīḳ-i ḥaḳīḳü’t-taṣdīḳiyle cümleyi yek-reng-i iḳnā‘ edip ve kāşifü’l-ḳınā‘-ı rūy-ı ‘arāyis-i ebkār-ı esrār olmaġla verāşet-i sırrıyyeleri cilve-ger-i ‘arṣa-i efhām u ḥāsim-i rīşe-i daġdaġa-i evhām olmuşdur. Ve ẕevāt-ı muḳaddese-i enbiyā-yı ‘iẓām u evliyā-yı kirāmdan ‘avārıż-ı şedīde ile müteveccih-i a‘lā-yı illiyyīn olanlarıñ te‘āruż-ı ḥāllerine **“ أشد البلاء بالأنبياء ثم الاولياء يفعل ويحكم ما يريد له سبحان من اتسع نعمه لأوليائه في شدة نقمه.”** ‘unvānıyla muḳābele ve su’āl-i muḳadder-i ḥużżāra pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olmuşlardır.

الحق ما حققه وعليه تعويل أهل التعديل فمن بدله بعد ما سمعه فعليه وزر التسويل.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol gevher-i yektā-yı ṣadef-i necābet, ‘unfuvān-ı şebāblarında ḳarīḥa-i laṭīfeleri kemāl-i ṣafvet ü ṭabī‘at-i şerīfeleri nihāyet-i istiḳāmet üzere ve meşreb-i ẓarīfleri müşāhede buyurduḳları ma‘ānī-i nefīse vü ḥikem-i şemīneyi cilve-ger-i libās-ı naẓm u rişte-keş-i sec‘ u ḳavāfī etmeğe mā’il olup naẓm-ı āb-dār u neşr-i tāb-dārları dest-be-dest-i ‘urefā vü ẓurefā ve maḥāfil-pīrā-yı a‘lām u kibār-ı diyār u

[691] Fecr Sûresi, 89/27. Âyet: “Ey huzura kavuşmuş insan!”
[692] Fecr Sûresi, 89/28. Âyet: “Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.”

pesendīde-i aṣḥāb-ı naṣfet ü i‘tibār olunmuş-idi. Ḥattā beyne’l-iḫvān müşāceretü’m-mā vuḳū‘unda ṭarafeyniñ biri dāniş-ver ü āḫarı sāde-levḥ olmaġla evvel ṣānīye **“Odun!”** lafẓıyla taḳrī‘ eyledikde bīçāre ḫālī-derūn iken pür-āteş-i ġażab ve ḥużūr-ı vālid-i mācidlerine rāfi‘-i ruḳ‘a-i teşekkī olduḳda ruḳ‘a-i merḳūme manẓūr-ı cenāb-ı ḥāżır-cevābları olunca bedīheten bu beyt-i laṭīf inşādıyla iskāt-ı şākī buyurduḳları ḥużūr-ı Ḫıżır Şāhī’de bā‘iṣ-i ibtihāc-ı zā’idü’l-vaṣf ve ilbās-ı külāh u ḫırḳa-i mübārekelerine bādī ve yevmen-fe-yevmen izdiyād-ı teveccüh-i ġavṣānelerine sebeb olmuşdur ki beyt-i merḳūme budur:

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Nefs-i bed-ḫū k’ola pür-āteş odun lafẓından

Hīme-i nār-ı ġażab olduġına şāhiddür

Ve ḫuṣūṣ-ı sīne-ṣāfī-i iḫvān u ıṣlāḥ-ı ẕātü’l-beyn-i ḫullān ‘uhde-i tevfīḳ-refīḳlerine ḥavāle buyurulmaġla ḳażıyye-i nā-marżiyye-i ḫılāfda ḥiṣṣe-dār olanları meydān-ı merdāna cem‘ buyurup **“ نیاز فقیر آنستکه همهٔ یاران یکزبان باشند و این کم از همه را اوطون گویند ببرکت انفاس شما چو هیزم خوش خوی باشم که هیزم بیچاره سرد و خام تبر زنان خود را کرم و پخته سازد و افنای وجود خویش میکند. مسؤل بنده نیز آنستکه در خدمت دوستان همچنان باشم.”** ‘unvānıyla ṣaded-engīzāne temhīd-i muḳaddemeleri netīce-baḫṣ-ı sa‘y-ı meşkūr u mūriṣ-i ḥüzn ü peşīmānī-i mevfūr olup der-ḥāl cümlesi muṣāfiḥ-i yek-dīger ü mu‘teẕir-i güẕeşte-i hefevāt u tevbe-kār-ı zellāt ve kemā-fī’l-evvel, mülāzım-ı ‘ahd-ı muvāḫāt olmalarında ẓuhūr-ı te’ṣīr-i nefesleri nām-zed-i velī-‘ahd olmalarına müfżī olmuşdur.

(نظم)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

عمر ها نافه صفت خون جگر باید خورد

دگر از دل نفس مشك فشان باید جست

هر گلی را چمنی هر صدفی را گهریست

از دم پیر مغان بخت جوان باید جست

اهل دل را بدل و اهل نظر را بنظر

دوستداران زبان را بزبان باید جست

Mervīdir ki

Ol naḫl-i sāye-endāz-ı ḥadīḳa-i ḥimāyet, nevbet-i ḫilāfetlerinde āṣār-ı celāliyye-i eslāf-ı ʻaliyyeleri mehābet-endāz-ı **[S.244]** ʻuyūn-ı cür'et-i aġyār ve pertev-i iclālleri daḫi çeşm-bend-i kec-nigāhān-ı diyār olup dā'ire-i ilticā vü intimāları bi'l-külliyye me'mūnu'l-ġā'ile-i gerd-i keder-i rūzigār iken mīr-i livā-yı Ḳaraḥiṣār'ı münāfiḳīn, taḳıyye-dār-ı iġfāl u iġrā etmekle reʻāyā-yı vaḳf-ı şerīf-i āsitāne-i saʻādetlerin āzürde-i tecrīm ü müṣādere etmeğe taṣmīmin kibār-ı ṣadāḳat-şiʻār iṣʻār eylediklerinde " ایشان ببرکت خدمات درگه اولیا معاف و مسلم و منسوب ذو العلم اند. مسلوك دست مطالبه از اموال شان کشیده اند. هر که تجاوز حد کند، و اولی الامر را اطاعت نکند بهرحال گوشمال بیند." eṣer-i nefes-i ġayret-āmīzleri henüz teşmīr-i sāʻid-i dest-i teṭāvül üzere iken müdīr-i memkūru ʻazl ve ḳayd-ı bend ü nām-ı şūmunu defter-i ümerādan ḥakk ü refʻ ü nefy-ile mücāzāt-bīn ve girdāb-ı nekbet-i baḳıyyetü'l-ʻömrde ilḥāḳ-ı zümre-i

hālikĪn eylediği sā'ir-i 'ibret ü naṣĪḥat ve ser-māye-i selāmet-i fuḳarā-yı ra'iyye olmuşdur.

Ve ilā haẕihi'l-eyyām, ḥimāyet-i ḥırz-ı ġayretleri ve meded-i ṣıyānet-i rūḥānĪileri der-kār olup işr-i eslāfdan taḫallüf eden aḫlāf-ı nā-ḫalefān-ı ẓalemeden hetk-i perde-i ḥürmet-i vaḳf-ı evliyā-i kirām edenleri nekbā'-i nekbet-zede ola geldikleri beyne'l-ahālĪ ḥikāyet-i 'ibret-engĪz-i şāyi'adır ki me'āl-i ḥāl-i evā'il ile mu'teber olmayanlar evāḫire pend ü dest-i ta'addĪ-bend ve sebeb-i tevaḳḳĪ-i āzār olmuşdur.

-وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ-[693] دمرهم الله العزيز القهّار بحرمة حبيبه المختار.

Mervīdir ki

Ol kān-ı ma'ārif ü ḫızāne-i leṭā'ifiñ ṣaḥā'if-i a'żā vü cevāriḥ ve defātir-i ef'āl u aḳvālden ḳuvvet-i işti'āl-i ḳarĪḥa vü ḥiddet-i nūr-ı ferāsetle istiḫrāc-ı ḥāl u istinbāṭ-ı me'āl buyurmaları nihāyet-i derecāt-ı ġarābete resĪde olmaġla erbāb-ı baṣĪreti ta'lĪm-i 'ilm-i mürāyā-yı ẕevātla ma'rifet-i nefse irşād buyurmuşlardır. Meşelā; vülāt-ı livā-i diyārlarından şeref-yāb-ı ruḫṣat-ı ziyāretleri olanlarıñ ba'żısına muvaffaḳ-ı memnūn ve āḫara müferriḳ-i maġbūn 'unvānıyla ta'bĪr-i fi'l ü ḳavlleri ke-infilāḳi'ṣ-ṣubḥ, bedĪdār-ı ṣıdḳ u işābet ve müteheyyi'-i sefer-i ticāret ü müstemidd-i himmet olanlarıñ gāh ticāret-i rābiḥa vü gāhĪ ḫasāret-i vāfire ve zā'irĪn ü cūyendegān-ı şifā vü rehāya **"سالمين و غانمين و عافيت باد و نجات باشد!"** mażmūnuyla ve muḫālifi ile her ne maḳūle nefes-i enfesleriyle ẓuhūr eder ise tĪr-i mükāşefeleri muṣĪb-i nişāne olduġu ḳalb-i tāb-nākleri cilve-gāh-ı 'ukūs-ı ġaybiyye ve żamĪr-i münĪr-i ilhām-semĪrleri

[693] Bakara Sûresi, 2/270. Âyet: "Yaptığınız her harcamayı ve adadığınız her adağı muhakkak Allah bilir. Zalimler için hiç yardımcı yoktur."

tercemānü'l-ġayb olduġuna güvāh-ı bī-iştibāh vāḳi‘ olmuşdur. Ve kezālik ḥarekāt-ı eṭfāl u aṣvāt-ı ṭuyūr ve sā'ir-i ḥayvānātdan niçe ḥavādiş-i ātiyyeye intiḳāl buyurmaları taḫallüf etmemişdir. Gūyā merāyā-yı kevniyye naẓar-ı kerāmet-eşerlerine nümū-dār-ı güvā min ġaybin ve ḥucub-ı ṣuver, meclā-yı esrār u ‘iber olmuş-idi. Ḥattā pey-ender-pey, ẓuhūrāt-ı mezkūra te'yīd-i kemāl-i ḥāl eyledikde

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این نه نجمست و نه رملست و نه خواب

وحی حق والله أعلم بالصواب

beyt-i şerīfiyle taḥdīş ü teşekkür edip tezkiye-i nefs-i nefīslerinde perhīz ile ta‘līm buyururlar idi.

ومن عجائب مكاشفاته قدّس سره العزيز أنه مرّ بأطفال محلة ورأى طفلين يتشاجران. فتبسم متعجباً فبعد ذلك كشف له سرّ هذا التعجب والتبسم بأن أحدهما يصير أمير والآخر قاطع طريق. فيأخذه الأمير فيقتله بالسياسة فوقع الأمر على ما قاله بحكمة الله القدير المتعال. وتلك من نوادر أحوال الرجال. فلا يستبعده إلا الناقص المختال ولا ينكره غير المنافق الفعال. فمن أقر فله ومن أنكر فعليه-وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ-[694] -وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ-[695] فسوف يرى عقوبته وعاقبته يوم التناد.

Mervīdir ki

[694] İsrâ Sûresi, 17/15. Âyet: "Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa, kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üslenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz."

[695] Fussilet Sûresi, 41/46. Âyet: "Kim iyi bir iş yaparsa, bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabbin kullara zulmedici değildir."

Ol mesned-ārā-yı irşād, meclis-i ḥaḳāyıḳ-pīrālarında müşkilāt-ı menāzil-i ṭarīḳat īrād ve riyāżāt-ı şāḳḳa-i pīşīniyān yād olunduḳda dermāndegān-ı bevādī-i ṭaleb, fütāde-i ḫāk-i iyās olmaḳ mertebesi ṣafaḥāt-ı sīmā-yı ḥużżārda nümāyān olmaġla kerem-fermā-yı istimālet ve ḳuvvetü'l-ḳalb-baḫşā-yı 'ināyet olup **" الطريقة خطوتان: خطوة الترك وخطوة الدرك. والحقيقة منزل والحق معك فلا تلتفت إلى تعب تبعك ولا تيأس من وصب لحقك. ولا ترجع عن نصب سبقك."** nuṭḳ-ı şerīfleriyle ḳavālib-i **[S.245]** dehşet-zedegān-ı 'aḳabāt-ı maḫūfe-i rāh-ı iḳtifā-yı pīş-ḳademāna nefḫ-i rūḥ-ı tāze ve kerem-i şevḳ-i bī-endāze buyurup bu ebyātı bedīheten ḥatm-ı kelām-ı taḥḳīḳ-niẓām buyurmuşlardır:

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Ẕikr ü fikr-i māsivāyı terk iden
Ḥāl ü ḳāl ü sırr u kārı derk iden

Ḥayret ile eyleyüp ṭayy-ı zamān
Ḳande olsa 'ayşını pür-berg iden

Ḳadr u 'ıyd olup şeb ü rūzı tamām
Ol durur def'-i telāş-ı merg iden

<u>Ve Daḫi</u>

Mutavassıṭīn-i ṭarīḳa-i 'aliyye ḥaḳḳında **'سخن در سخن فهم است!'** ve aṣḥāb-ı intihā ḥasb-i ḥālinde **'کار در کارشناس است!'** ve vāṣılīn-i sırr-ı menzil-i taḥḳīḳ şitāyişinde mecma'u'l-baḥreyn-i cem' u farḳ ve cāmi'ü'ş-şu'ūn-ı cemāl ü celāl ve kelime-i cāmi'atu'l-ma'ānī buyurmaları naẓm-ı şerīflerine mülāyim vāḳi' olmuşdur.

Mervīdir ki

Ḥażret-i sīmurġ-ı Ḳāf-ı temkīn, zamān-ı ḫilāfetlerinde bi-ḥikmetillāhi'l-Meliki'l-Ḳadīr zelāzil-i şedīde-i medīde ẓuhūru müheyyic-i emvāc-ı deryā-yı vāhime-i ḫalāyıḳ ve ‘umūmen ‘araṣāt-ı ḫāliyede ḫayme-nişīn olup lākin ẕāt-ı ‘ālim-vaḳārları mānend-i merkez ve ḳuṭb-ı maḳarr-ı kerāmetlerinden müfāraḳat buyurmayıp ve mensūbāt-ı dā'ire-i irādetlerine daḫi ḥarekete müsā‘ade-fermā olmayıp **"أين المفر؟ عليكم بالمقر!"** ile nefes-i tesliyet-baḫşları sermāye-i teslīm ü selāmet olduġu meşārib-i naṣfet-nihāda kerāmet-i ‘aẓīme vü ḥimāye-i cesīme-nümā olup herkes [696]- إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ-de daḫi sāye-i dīvār-ı intimālarına ṣıdḳ u iḫlāṣla dil-beste ve āsitāne-i mülāzemetlerine ser-nihāde olmaġa tecdīd-i ‘uhūd-ı veşīḳa edip ḫāṣṣıyyet-i cevher-i ‘alāḳa-i merdān-ı Ḫudā def‘-i belā vü redd-i ḳażā olduġu fehīm ü belīde ke'l-ḳameri'l-ebher bedīd olmuşdur. Ve eşnā-yı va‘ẓ u teẕkīrlerinde [697]- أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَ- āyet-i kerīmesin tefsīr buyurup ve ser-tā-pā ‘ālem-i imkān mānend-i sāye ḫurşīd-i ḥaḳīḳat u muḳābele-i ecrām-ı enāniyyātdan vücūd-nümā olup fī'l-ḥaḳīḳa, vücūd-ı istiḳlāli ile mevcūd olmadıġın taḥḳīḳ ẕeylinde **"پس موحدين بى ريب را از جنبش سايه توهم عيب است."** nefes-i mü'essisleriyle mütezelzilü'l-‘aḳīde olanlara daḫi ilḳā-yı temkīn ü iḥsān-ı te'kīd buyurmuşlardır.

والحوادث موازين العقائد.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[696] Hac Sûresi, 22/1. Âyet: "Ey insanlar! Rabbinizden korkun! Çünkü kıyamet vaktinin depremi müthiş bir şeydir!"
[697] Furkân Sûresi, 25/45. Âyet: "Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını görmedin mi? Eğer dileseydi, onu elbet hareketsiz kılardı. Sonra biz güneşi, ona delil kıldık."

من چو میزان خدایم در جهان

وا نمایم هر سبك را از گران

mışdāḳınca

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

فارقم فاروقم و غربیل وار

تا که که از من نمی باید گذار

آرد را پیدا کنم من از سپوس

تا نمایم کین نقوش است ان نفوس

feḥvā-yı pür-cedvāsı üzere " این غربال زلزله و میزان ولوله، بسیار گرم کرد و هر مدعئ وقار و تمکین قصور دعوای خود را اعتراف و بر علو مکان مردان را انصاف کردند و بتصحیح عقیده اهتمام نمودند." ʻunvān-ı taʻrīż-bünyānıyla teşyīd-i esās-ı itmām-ı iḥsān buyurmuşlardır.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol ḳuṭb-ı dā'ire-i ḥaḳīḳat, nevbet-i pür-ṣıyānelerinde vülāt-ı livā-yı Ḳaraḥiṣār'dan bir merd-i meydān-ı cihād u şefīḳ-i aḥvāl-i perīşān-ı ʻibād ḫıdemāt-ı muḥāfaẓa-i ḥīṭa-i ḥükūmetinde mücidd ü sāʻī ve muṣādere-i emvāl-i raʻiyyeden

mütevaḳḳī olup ve ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerinden ‘araḳıyye-i maḥabbet-pūş u le’ālī-i naṣāyiḥ der-gūş olup hengām-ı kemāl-i ıżṭırārında rūy-ı istimdādına peymānçe-i meydān-ı çil-tenān olmaġla dest-i ‘ināyet-peyvestleriyle ol muḫliṣ-i dīrīneniñ ser-i ṣıdḳ u rūy-ı teveccühün ‘atebe-i meymūneden ref‘ ve gerd-i kederden tanẓīf ve sirişk-i dīde-i ḥamiyyetin kūşe-i āstīn-i mübārekleriyle mesḥ buyurmaları ‘aḳībinde **”بیا و خوشدل بنشینیم و عن قریب از خزانۀ غیب عطای غیر مجذوذ میرسانند.“** dem-i beşāret-tev’emleriyle nüvāziş ü taṭyīblerinden üç gün mürūrunda emṭār-ı mütetāliye-i şedīde nüzūluyla seyl-i mehīb ẓuhūr edip ṣaḥārā ve evdiye leb-rīz-i āb olup ba‘de’l-eyyāmi’l-‘adīde, bi’t-tedrīc miyāh-ı zā’ide müsāfir-i ṣavb-ı deryā olduḳda bir ḫum-ı rūyīn miyāne-i ḫalābda rū-nümā olduġu vālī-i merḳūma i‘lām olunduḳda üzerine varıp ḥāvī olduġu ‘aṭıyye-i ġaybī ile muntaẓamu’l-ḥāl ü müreffehü’l-bāl ve şükrāne-rīz-i ‘atebe-i ‘ulyā-yı Ḥażret-i Çelebi-i mümā-ileyh ve fevḳa’l-ġāye ikrām-ı fuḳarā vü iḥsān-ı żu‘afāda güy-ı sebḳat-rübā-yı meydān-ı ‘adl u kerem-i aḳrān olmuşdur. Ve emīr-i meẕkūra **[S.246]** intisāb-ı dergeh-i sa‘ādetleri ve iḫtirām-ı diyār-ı celīlü’l-i‘tibārları ve hemsāyegān-ı veliyy-i Ḥaḳ’dan keff-i dest-i ġaṣb u nehb edip edeb ü ḥayā ve inṣāf u iḫlāṣ üzere ḥareketi biḍā‘a-i berekāt-i ‘ömr ü devlet-i dāreyn olduġu vażī‘ ü şerīf ve ṣaġīr ü kebīre medār-ı i‘tibār olmuşdur.

(قطعه)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

آنانکه بنده را بکرم پادشا کنند

آیا بود که سایۀ دستی بما کنند

فقرم نگفته به پاشای سنگدل

باشد که از یم کف رافت عطا کنند

Mervīst ki

Ol naḫl-i sāye-endāz-ı eymen-ābād-ı ḥaḳīḳat, ‘uyūn-ı a‘yān u a‘lāma lem‘a-nümā-yı esrār-ı ledünniyye olup nevbet-i da‘vet ü icābet tamām olduḳda da‘vet-i Ḫudāvendigārī’ye icābet siyāḳında cā-nişīn-i ẓuhūr-ı nevbeti mevsim-i ḫilāfet-i buṭūna mübtedil olduġun iş‘ār ve kendileriñ ‘aḳībinde ḥāmil-i esrār-ı Ḫunkārī Destina-yı Ṣānī olduġun taḥḳīḳ ü tanṣīṣ buyurup gāh u bī-gāh ’لمصالح خفية حكمية.‘ nevbet-i ḫilāfet-i merdān-ı meydān-ı ṣaḥv u temkīn zenān-ı ṣāliḥāt u mecāẕīb-i ġāṭısīne intiḳāl edip ṭayy-ı ṭūmār-ı neşr-i ma‘ārif ü ṣoḥbet-i irşād-ı ṣūrī olunmaġla ḳavā‘id-i niẓām-ı ẓuhūr dīger-gūn ve ‘arāyis-i esrār-ı ilāhiyye merāyā-yı buṭūndan rū-nümā olmasına işāret buyurup cümle-i eşyāların beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān tevzī‘ ve münāsib-i şān-ı Destinay olan nefāyis-i ḫızāne-i ḥaremlerin ẕāt-ı sütūde-ṣıfātlarına taḫṣīṣ ve mücerred-i pāk-i nişīmen-i ‘alāyıḳdan pervāz-ı nüzhet-serāy-ı ıṭlāḳ ve pehlū-yı Ḥażret-i Ṣāhīde erīke-nişīn-i beḳā olmuşlardır.

أنار الله تعالى قناديل محاريب روحانيته في مساجد قلوب المشتاقين إلى جمال حقيقته. آمين يا من *

***لا يخيب السائلين.**

(Ḥażret-i Çelebi Kūçek Meḥmed Efendi)

Ol nuḳāve-i behiyye-i sülāle-i zekiyye-i Celāleddīnī aḥfād-ı kirām-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)den olup 'aḳīb-i Destina Bānū-yı velāyet-destgāhda mesned-nişīn-i ḫilāfet-i eslāf-ı sāmiyeleri ve bi-ḥasebi'l-ḳāme kūteh-nümā olmaġla "Küçük" şöhretiyle med'uvv olup lākin min ciheti'l-himme serv-i bālā-yı gülistān-ı kerāmet ve zamān-ı fetret-i ehl-i baġy u ṭuġyānda sāye-i āsāyiş-māyeleri mefārıḳ-ı ahālīde çetr-i hümāyūn-ı ḥimāyet-i rūḥānī olup gird-āb-ı fiten-i rūzigārda dā'ire-i intimāları sāḥil-i selāmet ü şarṣar-ı ḥavādiṯ-i müz'iceden sāḥa-i ilticāları kehfü'l-amān olmuş-idi. Zīrā ibtidā-yı ẓuhūr-ı 'alāyim-i fitende iẕn-i rūḥānī ṭalebiyle iḫtiyār-ı hicrete ḳarār verip istiḫāre buyurduḳlarında bi'ẕ-ẕāt, ḥażret-i Ṣāḥibü's-seyf-i mülk-i velāyet, 'arż-ı dīdār-ı ḫuceste-āṯārı eṯnāsında bu dü beyt-i laṭīfle terennüm-rīz ve maḳarr-ı sa'ādetlerinde iḳāmete işāret-i celādet-āmīz buyurmaġla gūyā 'ālem, ṭūfān-ı fiten ve āsitāne-i pür-kerāmetleri keştī-i selāmet olmuş-idi. Teberrüken ol

beyteyn-i şerīfeyni dībāce-zīb-i mecmūʻa-i derūn-ı tesellī-meşḥūnları ve vird-i zebān-ı teşekkür-merhūnları etmişler idi ki ol dü beyt-i ʻināyet-mażmūn bunlardır:

(بیت)

[مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن]

صورت را برون کنم پیش شهنشهی شوم

کز تف او منوّرم و از کف او مصوّرم

چون بروم برادرا هیچ مگو که نیست شد

در صف روح حاضرم گر بر تو مسترم

Ve bi’d-defeʻāt, ḳaṣd-ı helākleri ve nehb-i emvālleri ve iḥrāḳ-ı ʻaḳārları niyyetiyle eṭrāf-ı belde-i Ḳaraḥiṣār’a raḫṣ-ı fesād-tāz olduḳlarında ahālī bi-ecmaʻihim ḳalʻaya taḥaṣṣün eylediklerinde **"قلعهٔ ما، حصن حصین دائرهٔ مردانست."** feḥvāsıyla ʻamel buyurup ve muvācehe-i pür-raḥmet-i cedd-i emcedlerinde murāḳıb-ı ḥāl ü muntaẓır-ı me’āl olduḳda bi-ġayretillāhi’l-Ḳahhāri’l-Muġīṯ min ḥayṯu lā-yaḥtesib kemīn-i ġaybdan ʻasker-i vāfir hücūm ve tāḫt u sūḫtuyla maḳhūr u müdemmer ve felā eḳall kendi ʻasker-i vāhimeleri inkisārıyla ḫā’ib ü ḫāsir olurlar idi. Ḥattā bi’l-külliyye teşeffī vü intiḳāmdan me’yūs belki nedem-i isā’etleriyle pā-būs olmuşlar idi.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḫilāfetleri ḫuṣūṣu beyne’l-ʻavām ve’l-aʻyān maḥall-i iḫtilāf olup ḥadāṯet-i sinle iḳāmet-i beyyine-i ḫılāf olunduḳda iẕn-i rūḥānī istifsārı siyāḳında ṣāf-żamīrān-ı dervīşāndan istiḫāre ḳarār-dāde olup üç nefer maẓanne-i ḫaber-i ḫayr olan fuḳarā

teveccüh-i tāmla istiḫāre eylediklerinde beyne’n-nevm ve’l-yaḳaẓa ser-i Ḥażret-i **[S.247]** Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) temeṩṩül-i ḫayālī buyurup

(نظم)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول]

منسوخ كجا شود بتقرير و مثال

منشور خلافتيكه در مهد رسد

beyt-i şerīfiyle ta‘rīż buyurmaları ve şāhzāde-i sāmī-rikāb ḥāl-i ṣıġarında her çend ki ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūr-ı Destinā-yı veliyyetü’l-ḥaḳḳa ḥāżır olsa şefḳat-i tāmla ser ü rūy-ı mübāreklerine būse-dih-i tekrīm ü iḥtirām olmaları ḫılālinde

(نظم)

?

في المهد ينطق عن سعادة جده

أثر النجابة ساطع البرهان

أن الهلال إذا رأيت نموّه

أيقنت بدراً منه في اللمعان

ḳıṭ‘a-i ġarrāsıyla tefe’’ül-i ḫayr buyurmaları te‘āżud u tevārüd etmekle ḫilāfetleri müsellemetü’l-küll ve irādet ü inābetleri merġūbetü’l-cüll ve āṩār-ı

mebsūṭatu’z-zikr-i ḫānedān-ı Ḫunkār-ı Ekberī ẓuhūru daḫi te’yīd ü te’sīs-fermā olmuşdur. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, ḳażıyye-i marżıyye-i seyf-i ṣārim-i sālifü’l-mekārimde sersūḫte-i bāġī sūḫte-i bāriḳa-i kerāmetleri olmaḳ üzere temhīd-i muḳaddime-i tenbīh ü te’kīdleri netīce-baḫş-ı maḳṣad-ı aḳṣā-yı şehriyārī vü fayṣal-dih-i müdde‘ā-yı ahālī-i diyārī olmaġla şāyi‘-i nevāḥī-i memleket ü bā‘iṯ-i i‘tilā-yı şān-ı ḥürmetleri olup ser-i maḳṭū‘-ı bāġī-i merḳūm ġalṭān-ı ḫāk-i finā-yı sarāy-ı ḫāḳānī vü tafṣīl-i ḥāl-i merfū‘-ı pīşgāh-ı sulṭānī olduġu ‘aḳībinde sünūḥ eden ‘avāṭıf-ı mütetābi‘a-i ḫusrevī şevāhidü’l-velāye-i ṣaġīr ü kebīr-i Ḫānedān-ı Mevlevī ve ḳullāb-ı cāẕibe-i ḳulūb-ı kāffe-i sükkān-ı ḫıṭṭa-i Anadolu olmuşdur.

أنار الله براهين أخلافهم كما رفع أعلام أسلافهم وأفاض على الممالك بركة أسيافهم. آمين بحرمة *

***سيد المرسلين.**

Ve Daḫi

Ẓāhiren sārıḳ ve ma‘nen mübāşir-i tedmīr-i ṭāġī-i mesfūr olan derdmend ḥaḳīḳaten sūḫte-i āteş-i şerm ü nedem ve rū-māl-i ‘atebe-i ‘ulyāları olduḳda ḥüsn-i ḳabūlle telaḳḳī olunup ve maẓhar-ı nüvāziş-i kerīmāne olduġu teng-ḥavṣalagān-ı mensūbāna girān-nümā olmaġla sebeb-i güft u güy-ı bī-ma‘nā olduḳda

(بيت)

[مفتعلن مفاعلن مفتعلن فاعلن]

لعنتيان خسته اندر رحمتيان جسته اند

ما پی رحمت قوم لعين آمده ايم

mażmūn-ı şefḳat-meşḥūnuyla istidlāl buyurup ve ḥażret-i faḍīl-i sābıḳa ve ḫātimesin beyān ve dergāh-ı evliyā dükkān-ı câme-şūyān-ı Ḫudā olduġun ʻayān ẕeylinde " شما را چه شد که سر بلای از روی سرقهٔ او بریده شد و این کار خطیر در ازل بدان کار حقیر مرهون بود." nefes-i enfesleriyle sedd-i efvāh-ı kār-der-kār-nā-şināsān buyurup ve ḳable'l-vuḳūʻ sārıḳ-ı merḳūmuñ ziyy-i dervīşān ile tesettür edip ḫānḳāha vürūdu ve seriḳa-i seyf-i kerāmetle ṣudūru aşçıbaşılarına ifāde ve muḳaddime-i ḫayr-ı ʻaẓīm olması iş'ār ve teġāfül ü tecāhül ile emr olunduġu ve vaḳʻa-i seriḳa şüyūʻunda " برنده را آرد و کشنده را کشد." dem-i ẕerāfet-tev'emleri vuḳūf-ı ʻavāḳıbla muḥterem olduḳlarına şühūd-ı īrāş-ı yaḳīn olmuşdur. Ve bu bābda bedīheten bu rubāʻī ser-zede-i ṭabīʻat-i ṣāfiyeleri ve müşeyyid-i erkān-ı ecvibe-i ṣāfiyeleri olmuşdur:

(رباعی)

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

صاحب کرمان که راه شفقت گیرند

شرمندهٔ جرم را برحمت گیرند

چون کار ز کار خیزد زین رو

زلات فقیر را بطاعت گیرند

<u>Mervīdir ki</u>

Ol vāriş-i esrār-ı eslāf-ı ʻuẓamā-yı ṭarīḳa-i Ṣıddīḳıyye, taʻvīẕ-i ṣarʻ u ḥummā ve āb-dest-i şifā-yı maraż ve rīḳ-i dehen ü dest-sūd-ı ʻārıża-i ser-tā-pā-yı cesed-i emṣāli āṣār-ı celīle-i ḫānedān-ı Ḥażret-i Mevlānā'yı ḥā'iz olduġu gibi emrāż-ı sā'ire

def‘inde nefes-i tīz ü teveccüh-i ilhām-semīrleri ḥırz-ı mübīn ü bür’-i sā‘a-rehīn olduġun muḥaḳḳıḳ-ı ehl-i ibtilādan bir derdmend-i ra‘şe-dārı naẓar-ı ‘āṭıfet-eşerlerine iḥżār u istişfā eylediklerinde ol endām ki mānend-i sīm-āb lerzān u mürte‘iş-i bī-ārām-ı yek-dem iken ḥüsn-i naẓar-ı şefḳat-şemer eşnāsında **“** أيتها العلة! انصرفي وأيتها الجوارح! اسكني وتمكني! **”** nefes-i ‘āfiyet-baḫşlarıyla ke’l-evveli sākin ü mütemekkin-i batş olduġu ḫāṣṣa-i ‘ilāve-i kemālleri olmaḳ ledā ẕevi’l-beṣā’ir meşhūd u mu‘āyen olduḳda ḥuṣūl-i maṭlabda **“**اسكني!**”** kifāyet eder iken ve **“**تمكّني!**”** lafẓınıñ fā’idesi eğer faḳaṭ **“**اسكني!**”** olsa sākin-i maḥż olup yübūset-i ṣırfe gibi ḥareket ü batşa mecāl olmaz idi. **“**تمكّني!**”** ḫiṭābıyla temkīn-i ḥareket ü iḳtidār-ı batş daḫi ḥuṣūl-peẕīr olmaġa işāreti mutażammındır.” diye **[S.248]** taḥḳīḳ olunmuşdur. Ve te’ṣīr-i nefesleri resīde-i rütbe-i kemāl olduġunu te’yīd etmişdir. Mine’l-evveli ile’l-āḫiri, müstemidd-i ṣavb-ı sa‘ādetleri maḥrūm olmayıp enfās-ı nefīse vü dest-sūd-ı meymenetleri ve gülbāng-i pīrāneleri taḫallüf etmeyip müşkil-küşā-yı derdmendān-ı ṣūrī vü ma‘nevī olmaġla ṭabībü’ẕ-ẓāhir ve’l-bāṭın ve dīvān-ḫāne-i ilticā vü istimdādları maḥşer-i müstemendān u mecma‘-ı ṭālibān olmuş-idi.

طوبى لهم وحسن ثواب.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون قبول حق بود آن مرد راست

دست او در کار ها دست خداست

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عالم رحمت وجود اولیاست

رحمت عالم ازیشان رو نماست

هر چه خواهی رو بخواه از مرد حق

که ز امرش خلق را نشو و نماست

[مفعول مفاعلن فعولن]

مردان خدا خدا نباشند

لیکن ز خدا جدا نباشند

[مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن]

ای اولیای حق را از حق جدا شمرده

کز ظن نیك داری در اولیا چه باشد

Mervīst ki

Ol şem‘-i dil-fürūz-ı encümen-i ḥaḳ-pesendān u rūşenā-yı dīde-i ümmīd-i cān u dil-i derdmendān a‘nī cenāb-ı vālā-müttekā-yı meydān-ı merdān ḳuṭb-ı dā’ire-i devr-i zamān ve ġavṯ u feryād-ı üftādegān u müstemiddān (a‘lāllahu te‘ālā rütbete türbetihu mā-dāme’d-devrān ve eḳāme’l-insān ve etemme’l-iḥsān ‘alā ṣa‘āliketi mülki’l-imkān) teraḳḳī-baḫş-ı ‘irfān u tesellī-pāş-ı iḫvān olmaları ḫılālinde ṣaded-engīz-i yād-ı ‘acāyib-i ḳudret ü germ-ā-germ-i īrād-ı ġarāyib-i ḫilḳat olduḳlarında silsile-i beyān keşīde-i cānib-i iġrāḳ-ı deryā-yı ḥikmet-i Mennān olmaġla feyāfī-i ḫavāṭır-ı müstemi‘īnde gerd-i bād-ı iştibāh ḫār u ḫāşāk-ı tereddüd-rīz-i baṣā’ir olduġu cilve-ger-i mir’āt-ı żamīr-i vārid-tenvīrleri olduḳda tekmīlen li’ṣ-ṣadedi ve tafṣīlen lil-mededi şerḥ ü tavżīḥ-i mu‘ḍilāt-ı aḥsenü’t-taḳvīm ṭarafına ‘aṭf-ı ‘inān-ı kümeyt-i taḳrīr buyurup bi-ḥasebi’l-münāsebeti ‘Ūc ibni ‘Unuḳ’u ġāret-gerān-ı cebbārīn ḫazīde-i künc-i bīm ü tevehhüm bulup kendilere nisbet-i ‘Ūcī ṣūret-i lu‘betde müşāhede etmekle **“Eṭfālimize bunu daḫi mel‘abe ederiz.”** diye ḫurcīnlerine vaż‘ ve şiddet-i emṭārdan bir ġār-ı menī‘ü’l-ġavre ilticāları eṯnāsında ġār mütezelzil ve ḳavm-i cebbārīn bāb-ı ġār u hevādan rūy-ı zemīne rīzān olup tefaḥḥuṣ-ı keyfiyyet-i tezelzül eylediklerinde meğer ġār ẓann etdikleri bir ḳafā-yı ḫuşk imiş. Ol ḥavālīye bir şubān gelip reme-i gūsfendine gürgān hücūm etmekle ḳafā-yı meẕkūru seng-i felāḫan edip hevā-gīr olunca bunları endāḫte-i vech-i arż eylediği ẓāhir olmuşdur. Pes ‘Ūc sā’ir-i nāsa nisbetle ne maḳūle ise bunlar daḫi şubāna ḳıyāsla öyle olmaḳ görünür diye pāye-i ıṭrā-i pīşīnden merāḥil-i keşīre gülgūn-tāz-ı menāzil-i mübālaġa olduḳları muṭāyebe-i ber-besteye ḥaml olunmaḳ mülāyim-i meşārib-i müstemi‘īn olmaġın hemānā müttekā-yı velāyetlerinden ḳıyām-ı tāmma iḳdām buyurduḳlarında mınṭıḳa-i felekü’l-burūc kemer-gāhlarına muvāzī ve ilā mā-şā’i’l-‘Aliyyi’l-Ḳadīr müntehā-yı ḳāmet-i ser-bülendleri iḥsāsından ḫāssa-i bāṣıra iẓhār-ı ‘acz u taḥammül-i mehābet-i ‘aẓm-ı cüṯṯe-i kerāmet-siriştlerinden

ḥavāss-ı bāṭına ibrāz-ı istiġrāḳ-ı ḥayret etmekle fuḥūl-i ḥużżār-ı nuẓẓāra ḡurūr u ġaşeyān ġalebesiyle çend sā‘at her biri bī-hūş u bī-ḫ^{w}īş olup yine sāḥil-i ifāḳatdan ser-ber-āver-i ṣaḥv u dīde-küşā-yı rūy-ı ‘ālem ü ādem olduḳlarında dāmen-i ‘ināyet-pīrāmen-i i‘tiẕāra teşebbüş ve ‘urvetü’l-vüşḳā-yı istiġfāra i‘tiṣāmla bün-i çāh-ı mużīḳ-i şühūd-ı ḥikem ü ‘iberden ṣaḥrā-yı pehnā-yı taṣdīḳ-i ṣıddīḳāna ‘urūc edip belki cirm-i mūr-ı nizārda āşār-ı muḥayyiretü’l-efhām-ı ḳudret mu‘āyenesine fā’iz olmaġla te’kīd-i kemer-bend-i i‘tiḳād eyledikleri resīde-i derece-i şöhret-i şāyi‘adır.

فله الحُكم والحِكم في مجال الوجود والعدم وله الاستبداد بالتصرف في الحدوث والاستقلال في القدم. آمنا وأيقنا بكل ما أظهر على مرايا ذوات أنبيائه وأوليائه من النعم والعظم.

Mervīdir ki

Rūz-ı ferdā yine iḫvān u ḫullān, ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarına kemāl-i ibtihāl ü nedem-i mā-fī’ż-żamīr-i sābıḳla rūy-māl-i i‘tiẕār-ı ḥālī ve ḳulūb-ı cümle ṣevb-i reybden ḫālī olup ve ‘adem-i taḥammül-i ḥavāṣıla mu‘terif ve cūş-ı diyem-i ifāża-i ḥaḳāyıḳlarından muġterif olmaları siyāḳında ol mürşid-i ḳavāfil-i ṭaleb silsile-cünbān-ı lehce-i pür-behce olup **[S.249] “ بمعاينة معاظم قدرت حواس را بنور عقل قامع تنوير و عقل را از شوائب اوهام تطهير لازمست كه حضرت كليم عليه صلوات الرب الرحيم همقامت عصا بود و بطفرة جلدی سر عصا بيژول عوجی رسيد و زخم زد و از ان جرح هلاك شد. هيچ بخاطر دريا مقاطرش خس و خاشاك واهمه تكديری نتانست. رسانيد كه يك لگد گوش چند موسيرا بس بود. زيرا عقول انبيا صافيه و قرايح شان مشتعله و عاقبت امر را نمود بودند و جای اوهام نمانده پس از درازئ قدّما بيهوش گشتن نشانهٔ آلايش حواس است. بكوتهئ مأنوس كه مغاير مبالغ مأنوس دهشت آرد و فوران دهشت مفضئ غشيانست.”** ‘unvānıyla beyān-ı ḳuṣūr buyurup mu‘āyene-i mu‘aẓẓamāt-ı ġaybiyyeye ḳābiliyyet-i

ḥavāss u ʻuḳūl lüzūmuna temhīd-i muḳaddime-i tenbīh-i girān-ḫʷāb-ı ʻādāt-ı ḥissiyye buyurmuşlardır. Fī'l-vāḳiʻ, vāḳıʻāt daḫi rā'īniñ ḳābiliyyetine göre mer'iye vü muʻabbere olduġu bu ḫuṣūṣa şāhid-i fütūr-ı şühūddur. Ve meşārib-i vesīʻa-i mebsūṭa-i muʻārefe dırāz u kūteh ve ḫūb u zişt ve niʻmet ü naḳmet ve ḳabż u basṭ yek-reng-nümā ve ṣuver-i me'nūse vü mūḥişe āyīne-i ḥadaḳalarında berāber olduġu netīce-i muḳaddime-i muḳarrere olmaḳ bedīhiyyü'l-iẕʻāndır.

چنانکه فرموده اند:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نبودی تنك میدان حواس

آنس کی کردی زبون صرع جن

فتنه را هرکس ز خود باید شناخت

بیخود از چیزی نگردد مفتتن

Mervīdir ki

Ol merd-i meydān-ı kerāmet, ḥarīm-i dā'iresine Kelīmān vaṣfıyla maʻrūf bir nādire-i ḥavādiṯ-i devrān ḳadem-i taʻarruż-nihāde olup muḳteżā-yı ḥamiyyet-i ḥimāyetleri üzere aḫẕ u bend ve bīnī-i ḫod-bīnīsine muṭalsam-ı raġm vażʻ edip miyāne-i cevārīde istiḫdām-ı heft seneden ṣoñra ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvān u ḫullānla Ḳızlıgöl demekle meşhūr ḥammām-ı ḳudrete ẕihāb u duḫūl meşāġili eṯnāsında intihāz-ı furṣat ve Güneş Ḫān-ı Kübrā-nām kerīme-i mükerremelerine lābe-i pür-nāle edip anlar daḫi merḥamet ve enf-i inḳıyādından iḫrāc-ı ḥalḳa-i meẕkūre etmekle

rehā-yāb-ı ḳayd-ı tesḫīr ve diyārına firār etmek üzere kefere-i ẕimmet-ḫānelerinde mevsim-i iḳtidār-ı ma‘hūda değin iḫtifā üzere olup ḫaber-i firār ve ḳażıyye-i iḫrāc-ı ḥalḳa mesmū‘ları olduḳda **" اگرچه از حلقهٔ صوری رها یافت است. لکن از دائرهٔ سران حلقه بیرون نخواهد شد."** nefes-i muḳaddesleriyle temhīd buyurmaları tā zamān-ı ẓuhūr-ı ḥālet-i Kelīmāne'de ser-zede-i perde-i bürūz olmuşdur ki vaḳt-i mezbūr geldikde kendiye merḳūme-i ‘acībe ġalebesi ẓāhire ve ṭayy-ı mekāndan ḳāṣıra olmaġla rıżā-yı şerīfleri bend-küşā-yı tesḫīr-i rūḥānīleri olmadıḳça rehā-yı tām u fevz-i merām muḥāl olduġun idrāk edip nā-çār ḫāk-i pāk-i südde-i sa‘ādetlerine rūy-māl-i i‘tiẕār u cebhe-sāy-ı ‘acz u inkisār olduḳda evvelā müddet-i heft sāl ḫıdmetin istiḥlāl ve ba‘de zamānin devā'ir-i ümmet-i merḥūmeye ‘adem-i ızrāra eymān-ı ġılāẓla te'kīd-i ‘uḳūd-ı ‘uhūd buyurup ḥalḳa-küşā-yı tesḫīr-i ma‘nevīleri olduḳları yevmiñ leylesinde ḥālet-i merḳūme ġalebesiyle vaṭan-ı me'lūfuna vāṣıl ve hedāyā-yı Firengiyye ile mektūb-ı vuṣūlü resīde-i pāy-gāh-ı erīke-i ḳuṭbāneleri olduḳda feṭḥ ü ḳırā'at olunup mażmūnu müheyyic-i ḥayret-i ḫullān olup Kelīmān ta‘bīr olunan ‘ırḳ-ı ḫāṣıñ ḥaḳīḳat-i ḥāli isti‘lām olunmaġla **“Ḥażret-i ‘Īsā (‘aleyhi's-selām) zamānında nüzūl-i ‘aẕāb-ı mesḫ-i emr-i Kerīmī vürūdunda leyle-i nüzūl-i ḳahrda ümmetini cimā‘dan nehy belki ‘ibādāt u tesbīḥāt u tehlīlāt u iḥyā ile emr buyurmalarını ba‘żı nifāḳ-pīşegān ışġā etmeyip cimā‘larından ḥāṣıl olan evlād ‘ārıża-i ma‘hūdeye mübtelā olup ‘urūḳ-ı neseblerine daḫi sāriye olmuşdur.”** diye taḥḳīḳ-i maḳām buyurmuşlardır. Gūyā ṭā'ife-i merḳūme daḫi şerāre-i ‘aẕāb-ı nāzilden ḥiṣṣemend-i mesḫ-i muvaḳḳat-ı cüz'ī olmuşlardır.

***نعوذ بالله الحفيظ من مخالفة الأوامر ومبادرة المناهي. إنه خير مجير وأفضل نصير نعم المولى ونعم المعين. ***

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

مشو تو منکر پاکان بترس از زخم بی باکان

که سرّ جان غمناکان ترا فانی کند فانی

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

هر انچه او بفرماید "سمعنا و اطعنا" گو

ز هر چیزی که می ترسی مجیرست او [S.250]مجیرست او

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کیست کاو نشنید آن طوفان نوح

یا مصاف لشکر فرعون و روح

روحشان بشکست و اندر آب ریخت

ذرّه ذرّه آب شان بر می گسیخت

Mervīst ki

Ġāfilān-ı ḥaḳīḳat-i du‘ādan bir sāde-levḥ, tevessül-i ḥuṣūl-i merāmı siyāḳında ḫānḳāh-ı ‘ālīlerine ḳurbān getirip Ḳurbānī Dede isti’ẕān-ı ḳabūl eyledikde ruḫṣat-fermā olup niyāzmend-i bīçāre daḫi ricā-yı dest-būs etmesiyle müsā‘ade buyurulup eṣnā-yı dest-būsda istid‘ā etmeğin " اگر دعای دور و دراز خواهی آن را قبول قربان دعای مردانست. maḳāle-i celīleleri ve der-‘aḳab Dede Ḳurbānī’ye " برو بمرادش جوز ها ده ده قربانی داند."

laṭīfeleri gūş-güẕārān-ı cānib-i cenāblarına muṭāyebe-nümā olduġu āyīne-i ḳalb-i ilhām-inḳılāblarına ʻaks-endāz olmaġın ṣavb-ı taʻlīm-i ṭālibīn ü ṭaraf-ı irşād-ı sālikīne ʻaṭf-ı ʻinān-ı beyān buyurup "بشمر!" إذا أراد الله تعالى أن يحسن مراد عبده ويعامله بمحض الفضل والكرم يوجهه تلقاء أوليائه ويوفقه إلى التوسل بهم. فأصل القبول منه جلّ إحسانه وقبولهم من قبيل الفروع والامارات. پس درين باب نظر بحسن قبولست و دعای دور و دراز تصنع گرسنه چشمان آز است و همرنك taḥḳīḳ-i rāʼiḳleriyle cedd-i cidd-engīz olduġun ifāde buyurup "جوز شمردن است. nuṭḳ-ı lāzımu'l-iʻtiḳādlarıyla mühr-zen-i ḫitām olmuşlardır. "كار در قبول قلوبست و قلاب دعای زبانی كار قلابست."

ويؤيده ما أنشده جده الأمجد وأبدع أصله الأسعد. نوّر قبورهم كما شرح صدورهم.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون قبول مقبلان را یافتی

هر چه خواهی دانکه آن را یافتی

گر رهی یابی سوی ارباب دل

کام دل چه بلکه جان را یافتی

بعد ازین حاجت نماند با دعا

کأصل دعوات جهان را یافتی

یعنی در عین نظر گاه خدا

قرّة العين عيان را يافتى

Mervīdir ki

Ol naḫle-i esrār-ı Ṭūr-ı ma‘rifet ü ṭūbī-i behişt-i ḥaḳīḳatiñ evān-ı şemere-i ḫilāfeti nev-nihālān-ı bāġ-ı irādet-i Ḥażret-i Şāh Meḥmedī’niñ nev-bāve-dih-i kerāmet olduḳları mevsime teṣādüf etmekle şāyān-ı seccāde-i istiḫlāf olanlarını çerāġ-efrūḫte-i nūr-ı himmetleri edip ekşer-i biḳā‘-ı Mevleviyye pertev-i ẕāt-ı şerīfleriyle şa‘şa‘a-endāz-ı āyīne-ḫāne-i şeş cihāt olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, Ḥażret-i ‘Ārif-i Kūçek cenābını velī-‘ahd ve ḳabīlü’l-irtiḥāl, mesned-i sa‘ādetlerine istiḫlāf buyurup cenāb-ı velāyet-nişāblarından eslāf-ı ‘aliyyeleri gibi bir cā-nişīn-i ṣulbü olmayıp veled-i ma‘nevīlerine intiḳāl-i mesned eylediği ẓāhiren girān-nümā olup lākin ḫalefü’l-ḫayr-ı sırrīleri nümūne-nümā-yı selefü’l-fażl-eşerleri olmaġla gūyā cümleye temhīd-i muḳaddime-i tesliyet buyurmuşlardır. Ḥażret-i ‘Ārif-i Ṣānī, evḳāt-ı herc ü merc-i Dāru’d-devle ve telāṭum-ı emvāc-ı fetret ü fiten-i Anadolu’da sevād-ı Ḳaraḥiṣār’a sāye- endāz-ı ḥimāyet-i ẓāhire vü bāṭına olup rāy-ı rezīnleri düstūru’l-‘amel-i vülāt olmaġla ẓulümāt-ı meẓālim-i ṭuġāt u buġāt mānend-i şeb-i tārīk güẕer edip rūy-ı āsāyiş-i iḫvān u ḫullāna gerd-i keder ṭārī olmayıp suḥub-ı muẓlime-i meẓālim anlara nisbetle ebr-i nīsān-ı gevher-bār-ı rāḥat u refāhiyyet olmuşdur.

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

چه غم از چشم زخم روزگار آن حلقه را كه ايزد

ز نور گهر ديدارت كند روشن چراغش را

چه باك آن جمع را كز شمع رویت روشنی یابد

كجا كرد پریشانی رسد كرد فراغش را

Belki bī-ḥadd u lā-yuʿad ḫas u ḫār-ı merdüm-āzār sūḫte-i nīrān-ı fesād-ı ehl-i şeḳāvet olmaġla baḳāyā me'mūnu'l-ġā'ile-i taʿaddī-i cebābire-i eknāf olmuşlardır. Fe-subḥāne'l-Meliki'l-Ḳayyūm, ġarīḳān-ı cezāyā-yı aʿmāle ṭūfān olan beliyye-i ʿāmmeyi seyr-i ʿālem-i āb-ı cemʿ-i ḥaḳ-perestān etmişdir.

فله الأمر والحكم. يفعل ما يشاء ويحكم ما يريد.

Mervīst ki

Ol kehfü'l-amān-ı derdmendān, evāḫir-i nevbetlerinde Ḥasan-ı Celālī-i Evvel fitnesi ḥavālī-i livā-yı Ḳaraḥiṣār'a müstevlī herkes ḳaderu'l-muḳadder, cevr-dīde vü sitem-keşīde olduḳda sāye-i ḥimāyetleri māye-i selāmet-i ehl-i ilticā olduġu şābit ü ẓāhir olmaġla bed-gevherān-ı kec-naẓarān isā'et-i ẓann u edeb ve tecāvüz-i ḥadd-i inṣāf edip kendileriñ maḥall-i sū'i'l-**[S.251]**ḳażā ve ḥizb-i mürīdīn ü muḥibbīniñ āsūde-ḥāl-i defʿ-i belā olmaların ʿazīz-i müşārün-ileyhiñ ṭavā'if-i bāġıyye ile nihānī āşinālıġına belki yek-dilāne ḥüsn-i zindegānīlerine ḥaml ü herze-derālik etmekle ıżṭırāb-ı müstemiʿīn-i ḫayr-ḫʷāhānı ما، گروه جلال الدينيم و ايشان زمرهٔ جلال الدنيا. پس سبقت " رحمت بر غضب مقرر است. از ان روستكه جرأت ايذای حزب ما ندارند. لكن اين بدگمانان و پوچ گويان پس dem-i tesliyet- "از زوال اين جلاليان بمحنت جلاليان ديگر مبتلا كردند و روی راحت نه بينند. tev'emleriyle teskīn buyurup fī'l-ḥaḳīḳa, baʿde'l-indifāʿ ve teceddüdü'l-evżāʿ ol ḳadar bārān-ı naḥs-ı celāl-manṣıb olmuşdur ki ʿuḳalā ḥüsn-i vaḳt-i Celālī Ḥasan'a ḳā'il olup bi'l-külliyye ahālī perākende-ḥāl-i meẓālim-i mütetābiʿa-i şāḳḳa olmuşlardır. Gūyā mensūbāt-ı dā'ire-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekberī derūn-ı dā'ire-i Ḥażret-i Hūd (ʿaleyhi's-selām)da olan żuʿafā-yı mü'minīn gibi emīn-i ṣadme-i

ṣarṣar-ı ‘ātiye-i ḥavādiṯ-i mükeddire ve münkirīn ü münāfıḳīn birūn-ı dā’ire-i i‘cāzlarında bulunan zīr-destān gibi pā-māl-i cünūd-ı beliyyāt olmuşlardır. Sa‘ādet ü selāmet-i dāreyn ancaḳ ḥalḳa-i maḥabbet-i evliyāda olduġu ma‘lūm-ı reşīd ü belīd ve mefhūm-ı mürīd ü merīd olmuşdur.

طوبى لهم وبشرى لمن لا يشقى بهم جليسهم.

Ve eṯnā-yı feterāt-ı merḳūmede ıżṭırāb-ı ‘ibād mesmū‘ u manẓūrları olduḳça ṭab‘-ı laṭīfleri ‘ayş-ı bezm-i pür-telvīnden sīr ü serd ve raḫt-ı ārām-keş-i civār-ı Ḫudāvendigārī olup māndegān-ı girdāb-ı ṭūfān-ı belāyı maḥż-ı ‘ināyet-i Ḥafīẓ ü dāfi‘-i bī-çūna ḥavāle ve sālik-i rāh-ı şefā‘at olmuşdur.

نور الله مسيره ومنزله وفي مقعد صدقه أنزله. آمين يا منّان المتضرعين وحنان المبتهلين.

Ve mūceb-i vaṣıyyet-i edībāneleri üzere türbe-i firdevs-rütbe-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nurānī) peymānçesinde defīn olunup ḥayāt-ı pür-berekātlarında kenār-ı ṣuffe-nişīn olduḳları gibi memāt-ı şefā‘at-simātlarında daḫi peymānçe-i türbe-güzīn olmuşlardır ki bu ḫūy-ı dervīşāneleri fī’l-ḥayāt ve’l-memāt kendilere bā‘iṯ-i rif‘at u bādī-i ‘izzet ve zamān-ı şerīflerinde keṯret-i naẓar-kerdeleri ḥasebiyle “Ebū’l-meşāyiḫ ve’l-ḫulefā” ‘unvānıyla ḥā’iz-i eẕkār-ı cemīle ve ḥālā daḫi her müteberrik-i ziyāret-i merāḳıd-ı muḳaddese-i eslāf-ı ‘aliyyeleri evvelā dāmen-i tevessül ü rābıṭa-i tavassuṭlarına teşebbüṯ ve ba‘dehu maḥāżır-ı semiyye-i āsūdegān-ı civār-ı ‘izzete bār-dāde olup ve evḳāt-ı ṣalavāt u muḳābelātda ‘aynu’l-cem‘-i ervāḥ-ı pākāna olan da‘avāt u gülbāng a‘ḳābında du‘ā vü gülbāng-i maḫṣūṣla yād-ı ḫayr-ı

iḥtirāmları mültezem-i ẕimem-i erbāb-ı ḫulūṣ ve ser-pūş-ı kālbüd ü ṭaylesān-ı destār-ı ḫuceste-āṯārları mülteṯem-i aṣḥāb-ı ḥācāt olmuşdur.

طوبی لزائریه وبشری لسائریه.

Ve minvāl-i muḳarrer üzere icrā-yı merāsim-i edeb-i iḥtirām-ı ḫudā-dādelerinde tehāvün-künān, be-her ḥāl me'āl-i melāl-engīzle maḥrūm-ı ḥüsn-i ḫitām-ı āmāl olmaḳ tecrübe-kerde-i daḳīḳa-şināsān olmuşdur. Ve merṯiyyāt-ı fecī'a-i ṭāḳat-güdāzları miyānından zāde-i ṭab'-ı ḫaten-i ekremleri ḫātime-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

(مرثیهٔ حضرت عارف افندی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن همای همت و عنقای قاف مکرمت

ناگه از روی زمین پرواز علیین کرد

چون مزاج قدسیان بودش بتنك آمد ز تن

آشیان خاك و خس را ترك سفلیین کرد

Vaḳtā ki ricāl-i āl-i ẕevi'l-me'ālī-i Celāleddīn'den mefāḫir-i cezīleleri ve me'āṯir-i cemīleleri zeynü'l-maḥāfil-i merdān olan kibār-ı ṭarīḳat menāḳıb-ı nefīseleri ḥasbe'ṭ-ṭāḳa rişte-keş-i taḥrīr oldu ise yine ol sülāle-i zekiyyeden çend

kelāle-i behiyye ki zīr-i çāder-i unūṣetde enẓār-ı nā-maḥremāndan mestūrātu'l-aḥvāl ve beyne'l-'uṣṣāḳ meẕkūretü'l-āṣārdır, ṣaff-ı aḫīr-i suṭūr-ı ṣudūr-ı çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirāma anlarıñ daḫi mürvārīd-i eẕkār-ı ḥaseneleri ḥüsn-i taḫallüṣ ü luṭf-ı ḫitām-ı maḳāle-i ūlā-yı *Sefīne-i Nefīse* ḳılınmışdır ki murād-ı vaṣf-ı ezhār-ı gülzār-ı Ḫudāvendigārī (ḳuddise sırruhu's-sārī) olunca cümle ol gülşeniñ güllerinden olup ricāl merātibine mütevāziye ve mütevārī-i perde-i naḳṣ-ı ṣūrī olmaġla gūyā taḥt-ı ḳıbāb-ı ġayretde mestūr olanlardan olmuşlardır. Pes nefeḥāt-ı **[S.252]** ḳudsiyye-i evliyā-i kirām-nüvīs olan eslāf-ı 'iẓām daḫi muḫadderāt-ı 'afāyif-i velāyetiñ maḥāmid-i fāḫireleri ile teyemmün ü teberrük etmeleriyle bu faḳīr-i pür-taḳṣīr daḫi peyrev-i pīş-ḳademān-ı meslek-i teẕkire olmuşdur. Mercūdur ki ol şümūs-ı ḥaḳīḳatiñ ażvā'-i rūḫāniyyelerinden bu ẕerre-i nā-çīzleri daḫi behre-yāb-ı rūşenāyī ola! Āmīn bi-ḥürmeti's-Seyyidi'l-enbiyā ve'l-mürselīn!

(Der-Ẕikr-i Ḥażret-i Destīnā)

Ḥażret-i Şāh Meḥmed (ḳuddise sırruhu'l-mümecced) duḫter-i bülend-aḫteri olup ḳabīlü'l-velāde vālide-i mükerremeleri vāḳı'a-i ṣādıḳasında cenāb-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) kendiye bir destīne-i muraṣṣa' iḥsān ve sā'id-i mübāreklerine kendi dest-i kerem-peyvestleri ile ṭāḳıp **" و این نیز ولادت مخدومه را هدیهٔ نیا بادا!"** maẓmūnuyla tebşīr buyurmaları vālid-i mācidlerine 'arż olunduḳda unūşet-i ḥamlde ba'de'l-yaḳīn "Destīnā" nāmıyla tesmiyeye īmāya ḥaml ve Destīnā-yı Ūlā ki "Efendi-bula" şöhretiyle med'uvve vü veliyye-i meşhūredir, anıñ daḫi ḳabīl-i velādetinde ṭaraf-ı cedd-i emcedlerinden şīve-i 'ināyet-i merḳūme ẓuhūruyla teberrüken ve teyemmünen ve teẕekküren ve imtinānen Destina nāmıyla tesmiye olunduġu tefe''ülen bi-müşābeheti'l-evlā fī'l-ūlā ve'l-uḫrā bunlarda daḫi düstūru'l-'amel ḳılınmışdır. Ve "Destinā-yı Ṯāniye" şöhretiyle meẕkūre ve ḫulḳan ve ḫılḳan ve vaż'an ve ṭavren ve velāyeten ve kerāmeten ṯāniyeleri olduġu daḫi resīde-i rütbe-i tevātür ü iştihārdır.

متّعنا الله ببركات روحانياتهما في الظاهر والباطن. آمين يا مقيل عثرات العاثرين.

Mervīdir ki

Ol veliyye-i ibnetü'l-velī daḫi ṣıġar-ı sinlerinde mūla'a-i riyāżāt u 'ibādāt ve tārike-i tena''um u tezeyyün ve ḥāfıẓa-i *Furḳān-ı Kerīm* ü sālike-i ṣırāṭ-ı mustaḳīm olup vālid-i mācidlerinden telemmüẕ ile 'ulūm u fünūnda fā'ide-i ḥaẓẓ-ı 'aẓīm ü vāṣıla-i esrār-ı *Meṣnevī-i Ma'nevī* ve vāḳıfe-i ḥaḳāyıḳ-ı tefsīr ü ḥadīṯ-i nebevī ekṣeri evḳātları türbe-i mu'allā-rütbe-i Sulṭān-ı sāṭı'u'l-bürhān Ebū's-seyf derūnunda ḫavātīn-i ṣāliḥāt içün mu'ad olan ḳafesde eẕkār u nevāfil ü murāḳabāt ile güẕer edip sābıḳan işāret olunduġu üzere 'aḳīb-i peder-i vālā-güherlerinde ezimme-i ḥall ü 'aḳd-ı umūr, dest-i tedbīr-i żamīr-i münīrlerine tefvīż ve ancaḳ teẕkīr-i Ḥażret-i *Meṣnevī-i Şerīf* içün pervānegān-ı şem'-i irşād-ı Şāh Meḥmedī'den bir istivā-dār-ı ḫilāfet-i meṣnevī-ḫ^{w}ān ta'yīn ve icrā-yı rüsūm-ı sā'ire ḫıdmetine daḫi ṣābit-ḳademān-ı maḳām-ı iḫlāṣ u temkīnden birini ṭarīḳī ve ser-ḥalḳa naṣb buyurup bi'ẕ-ẕāt, inżimām-ı rāy u nefesleri iḳtiżā eden ḫuṣūṣda ṣūret-i ḥāl, pīşgāh-ı sa'ādet-destgāhlarına ruḳ'a-pāre ile i'lām ve cevābı işāret olunmaġla zamān-ı ta'ayyün ü istiḳlāllerinde idāre-i devā'ir-i niẓām-ı ṭarīḳat olunup āvāze-i ḥüsn-i sīret-i merdāneleri 'ālem-gīr olmuşdur.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در تأنث چون ذکا مشهور بود

زیر نورش صد قمر مستور بود

مردئ تن گر بریشست و بروت

مرد حق آنست کو منظور بود

Mervīst ki

Müddet-i tevliyet-i vaḳf-ı şerīf-i ecdād-ı ‘iẓāmlarında vālī-i livā-yı Ḳaraḥiṣār olan mürtekib-i ġāfil, iġrā-yı ehl-i hevā ile mu‘āfiyet-i ra‘ıyye-i āsitān-ı evliyā-yı kirāma i‘tibār etmeyip ḳaṣd-ı muṣādere ve ifk ü iftirā ile bir niçe ġanīlerin aḫẕ u ḥabs ve gerden-ber-zencīr ve pāy-der-ḳayd-ı īẕā etmesiyle evlād u ‘ıyāl-i me’ḫūẕīn feryād-ı istimdād eylediklerinde **“** اگر والی ایشان را گرفته است، ولی نیز او را گرفته است. تا ایشان خلاص نشوند او نیز خلاص نشود. **”** ‘unvānıyla tesliyet-fermā olmaları der-ḥāl, nümāyān ve füc’eten vālī-i mesfūr, be-cā-yı zencīr-i ḫannāḳ ve bedel-i ḳayd-ı niḳrīs-i şedīd ile me’ḫūẕ u müselsel ü muḳayyed olup eṭıbbāya ‘arż u ‘ilāc olunduḳça müştedd olmaġla ḥarem-i vālī muḥibbe-i ṣādıḳa-i ṭaraf-ı bāhirü’ş-şerefleri ve müsted‘ī-i dāfi‘a-i teveccüh-i ‘ālīleri olup beẕl-i nüẕūr u ḳarābīnle mütevessil-i istişfā olduḳda **“** تا رعیهٔ اولیا ز بند کردن و پارها نیابد مراد حاصل نشود. **”** cevāb-ı ġayret-āmīzlerinden sebeb-i ibtilā ma‘lūmları olunca ıṭlāḳ-ı maḥbūsīne mübāderet olunup fī’l-vāḳi‘ sā‘at-i ıṭlāḳde bür’-i tāmla muġtenim ve cür’et-i sābıḳasına nādim ve ‘atebe-i ‘aliyye-i Sulṭān Ebū’s-seyf’e şükrāne-i cesīme taḳdīmiyle mu‘teẕir **[S.253]** ve ‘araḳıyye-pūş-ı maḥabbet ve aḫlāfa nuṣḥ u ‘ibret olduġu şübūt-yāfte-i rivāyāt-ı müveşşeḳadır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که دارد التجا با سایهٔ مرد خدا

باشد اندر امن سرمد از همه درد و بلا

بنده اش را گر زبردستی کند زور و ستم

حق کشد کیفر ز بیدادش بسرهنك قضا

Ve bu bāb-ı ricāl-i kirāmda merdān-ı ḳavm, vāsıṭa-i istifāża-i enfās u ma‘ārif olduḳları gibi bunlarıñ vaḳtinde daḫi ṣāliḥāt-ı zenān vesā’il-i vuṣūl-i maġānim olmuşlardır. Ve ẕevāt-ı pür-berekātları derūn-ı ḥarem ve civār-ı türbe-i pür-ḥürmetde bir teng ü tārīk ḫalvet-ḫāne ittiḫāẕ buyurup faḳaṭ bir ḥaṣīr ve bir ḫāk-endāz üzere tekye-zen-i dīvār-ı ḫuşk ve ḫırḳa vü külāh-ı fuḳarā-pūş, ṣā’ime vü ẕākire vü murāḳıbe vü bākiye vü ḥazīne evḳāt-güẕār olmaları müşfiḳāt-ı ṣāliḥāta riḳḳat-fermā olup bir miḳdār mu‘āmele-i rıfḳ-ı maṭıyye-i nefs-i nefīselerine ilḳā-yı terġīb olunduḳda “ازینها نا گزیر است. چه رفق راکب هرآینه توسنئ آن جموح را بیفزاید؟” dem-i iḥtiyāṭ-tev’emleriyle ve sedd-i bāb-ı raḫṣ ile tāb-dih-i zīr ü zeber-i teng-i ‘azīmet olmuşlardır.

چنانکه حضرت جد اسعدم فرموده اند:

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گردن خر گیر و سوی راه کش

سوی رهبانان و رهدانان خوش

هین مهل خر را و دست از وی مدار

زانك عشق اوست سوی سبزه زار

گر یکی دم تو بغفلت و اهلیش

او رود فرسنگها سوی حشیش

دشمن راهست خر مست علف

ایکه بس خر بنده را کرد او تلف

(بیت)

?

من لي برد جماح من غوايتها

كما يردّ جماح الخيل باللجم

<u>Mervīdir ki</u>

Vücūd-ı nāzenīnleri çeşm-zaḫm-zede-i rūzigār-ı ġaddār olup ża‘f u ẕübūlleri nümāyān olduḳda zīr-i pehlū-yı mübāreklerinde ancaḳ yektā pūst bulunmaġla her çend cāme-ḫʷāb-ı rāḥat u firāş-ı ḥużūra teşrīfleri ricā olunduḳça " ما پوست را زیر پا کردیم. بود که دامن رضای دوست را بدست آریم. علی الخصوص این پوست آن کوسفندی بود که در راه حق قربان شد". پس ازین رو هزار بار از جامه خواب بهتر و راحت انتباه بخش تر است. ‘unvānıyla cāme-ḫʷāb-ı ġafletden iẓhār-ı tevaḳḳī ve fuḳarā’-i bābullāhıñ ferş-i pūst-ı iḫtiyārlarınıñ sırr-ı laṭīfine tenbīh buyurmuşlardır. Ve bi’d-defe‘āt ḫalvet-ḫāne-i ḫāṣṣalarında ricāl-i ġayb ile ṣoḥbet-i merdāneleri istiş‘ār olunup ‘بعد فتح الباب ليس في الدار غيرها ديار’ ḥāleti bedīdār ve ba‘ż-ı hedāyā-yı nefīse-i eḳālīm-i ba‘īde maḥsūs olmuşdur. Ve müddet-i ḫilāfet-i sırrıyyelerinde fuḳarāya infāḳ olunmaḳ üzere ẓuhūr eden fütūḥu ḳabūl ve ḫāṣṣa-i ẕāt-ı cāmi‘ü’l-berekātları olan ikrāmātı red buyurmaları eşnāsında olan ilḥāḥ-ı

niyāzmendāna “عطای جیب خوران بر غیب خوران نادر برابر است.” ‘unvānıyla tefhīm-i ḥadd ü ta‘līm-i ḳadr buyurmuşlardır ki mānend-i Meryem-i Ṣıddīḳa mükerrem-i lā-reybī ve merzūḳ-ı ġaybī olduḳları şehādet-i müveşşeḳa-i maḥremān-ı esrārlarıyla resīde-i derece-i şübūt-ı ḥaḳḳa’l-yaḳīn olmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار درویشی ورای فهم تست

سوی درویشی تو منگر سست سست

زانکه درویشان ورای ملك و مال

روزئی دارند ژرف از ذوالجلال

<u>Ve Mervīdir ki</u>

Kūçek Meḥmed Efendi ḥażretlerin māder-i müşfiḳaları vefātı ‘aḳībinde āġūş-ı tebennīye çekip ḫıdmet-i terbiye vü tenmiyelerinde bezl-i ḫızāne-i maḳdūruyla velī-‘ahd edinip cümle-i mā-melek-i ṣūrī vü ma‘nevīlerin kendiye temlīk ü teslīm buyurup maḳarr-ı sa‘ādetlerine daḫi iclās buyurup kendiler bi’l-külliyye dest ü dāmen-şūy-ı gerd-i ‘alāyıḳ u ġavā’il olup ḫalvet-ḫāne-i insā-ünslerinde ilā āḫıri’l-‘ömr, ‘uzlet-güzīn ü heştād-sāle müteveccih-i dāru’l-ḳarār ve pāy-gāh-ı merḳad-i muḳaddes-i Ḫıżır Şāhī’de ġunūde-i câme-ḫ^{w}āb-ı rāḥat-ı fenā vü murabba‘-nişīn-i çār-bāliş-i ḥacle-i beḳā olmuşlardır.

روّح الحي القيوم روحها وأدام على المستمدين فتوحها. آمين ما ظهر الذكاء وما خفي السها.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خود همان بد دیگر او را کس ندید

چون پری از آدمی شد نابدید

چون ز چشم جسم عالم شد نهان

پرتو مهر روانش شد عیان

(Ḥażret-i Güneş Ḫān-ı Kübrā)

Ḥażret-i Çelebi Kūçek Meḥmed Efendi (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)iñ çār duḫter-i bülend-**[S.254]** aḫterleri şelāşı ẕevi'l-cenāḥeyn-i neseb ü ḥaseb-i Ūlā Güneş Ḫān-ı Büzürg ve şāniye Kerīme ve şāliṣe Raḥīme ve rābi'a Seḥer-nām ve lākin Seḥer seriyye-zād olup miyānelerinde Ḥażret-i Güneş Ḫān müsemmā-yı tāmm-ı nām-ı sāmīleri ve neş'e-i 'aẓīme-i 'ırḳ-ı zekīleri ve āyeten mine'l-āyāt vāḳi' olmuşdur ki mānend-i āfitāb bī-ḳayd-ı cüft ve pür-nūr-ı ma'ārif ve 'ulūm-ı ẓāhire vü bāṭına ve kelime-i cāmi'a-i aḫlāḳ-ı ḥasene vü ādāb-ı marżıyye ve mehbiṭ-i vāridāt u mevrid-i ilhām u menşe'-i kerāmet ü mir'āt-ı mükāşefāt olmuşdur. Ḥattā beyne'l-evlādi'l-kirāmi'l-mevleviyye maẓhar-ı āṣār-ı ism-i a'ẓamī olmaḳ üzere meşhūrdur. Zīrā tesḫīrāt u tedmīrāt u tevfīrātı emārāt-ı taḥḳīḳ-i müdde'ā-yı merḳūm olduġu bī-ṣā'ibe-i iştibāhdır.

كما سنقرر نبذة منها إن شاء الله تعالى...

<u>Mervīst ki</u>

Vālide-i Seḥer Ḫān'ı ümme-i ṣāliḥa vü ḫādime-i ṣādıḳa olup leyle-i ḳadrde bāġçe-zīb-i ḥarem olan 'ar'arı sācid müşāhede edince yedinde bulunan pīş-gīr-i ābdesti şāḫ-ı vālāsına bend edip 'ale'ṣ-ṣabāḥ keyfiyyeti Güneş Ḫān cenābına naḳl ve şāhid-i ḥāl olmaḳ üzere pīş-gīr-i merḳūmu irā'et eyledikde **" این مشاهده، ترا از برکت ودیعهٔ حمل است و گرنه از قابلیت ذاتت ترقیٔ این درجهٔ رفیعهٔ هزار پایه دور است. پس این امانت عظما را خوش نگهدار، تا ترا سبب دولت دارین باشد."** nefes-i nefīsleriyle tebşīr-i ḥaml ve tenbīh-i muḥāfaẓa buyurup ma'a haẕā ol vaḳte değin teserrīden daḫi vücūd-ı ḥaml gibi būy-ı ẓuhūr istişmām olunmamış-iken mükāşefe-i nūr-ı ferāset-i velāyet-dirāyetleri ke-infilāḳı'ṣ-ṣubḥ, nümāyān olduḳda vālid-i ekremlerinden ricāmend-i müsā'ade ve Seḥer nāmıyla tesmiye olunmaġı niyāz buyurup ol vedī'a-i yed-i ḳudreti ḥacr-ı terbiyelerinde muḥāfaẓa ve çerāġ-ı şūrī vü ma'nevī buyurmuşlardır.

<u>Mervīst ki</u>

Evā'il-i ḥāl ü bülūġ-ı çār-deh sāllerinde Çelebi Bedreddīn ile olan icrā-yı ḫıṭbe mürāselātı ḥāviye olduġu feḥāvī-i laṭīfeden bedīheten ġalebe-i kemāl-i iştiyāḳ u intiẓārla mübtelā olduḳları ża'f u ẕübūlü müş'ir [698]-حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ- iḳtibās-ı şerīfine [699]-لا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ- āyet-i kerīmesi ve nihāyet-i haẓm u tevāżu'ların müfīd ve zāde-i ṭab'-ı laṭīfleri olan

(Beyt)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Güneş kim şāh-ı şarḳ u ġarb ve pür-nūr-ı velāyetdür

[698] Yâsin Sûresi, 36/39. Âyet: "Ay için de birtakım menziller (yörüngeler) tayin ettik. <u>Nihayet o, eğri hurma dalı gibi (hilâl) olur da geri döner</u>."
[699] Yâsin Sûresi, 36/40. Âyet: "<u>Ne güneş aya yetişebilir</u>, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzerler."

Aña āyīne-dārī bedr-i dervīşe kerāmetdür

(Müfred-i Mümtāze)

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Güneş kim ẕerre vü ser-germ-i mihr-i şems-i vaḥdetdür

Anuñ āyīne-dārı bedr olmaḳ cāy-ı ḥayretdür

Meşnevī-i yektāsıyla şā‘irāne ve muḥaḳḳıḳāne tenmīḳ-i cevāb-ı ḥāsim-i ‘alāḳa-i merḳūme buyurduḳları dībāce-zīb-i mecmū‘a-i dil-i ṣāḥib-naẓarān-ı ḫullān-ı vefā olduġu kirāren telaḳḳī-kerde-i rüvāt-ı şiḳāt u muṭāla‘a-i nümūde-i iḫvān-ı ṣadāḳat-simātdır.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol veliyye-i vālā-himmetiñ emvāl-i mevrūşe vü maḥṣūlāt-ı ‘aḳār ve fütūḥ u ikrāmāt-ı kibār-ı eṭrāf-ı diyārdan müctemi‘a olan şervet ü ġınāsı ḥīṭa-i ta‘yīnden bīrūn ve rütbe-i taḫmīnden efzūn ve ṣarf u infāḳ ve in‘ām u iḥsānları daḫi ḥayret-fersā-yı ‘aḳl-ı ma‘āş olmaġla sāde-levḥān-ı terk-i ‘alāḳa-i māsivāya ve kūteh-āstīnān-ı terk-i tebẕīr ü isrāfa ḥaml eyledikleri hevācis-i nefsāniyyelerine ‘alā vechi’t-taḥdīş pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olup **“ همنام ما، خزانهٔ نور خود پای انداز عالمیان و زر جواهر کانهای پرورده اش را نثار آدمیان کرد و تموّج دریای کرم عمیم را نمودار گشت. پس ز همنامان همکاری بعید نیست. با انکه یکی از عالم صغری و دیگر از عالم کبری باشند. برابری بدیعست.”** ‘unvān-ı ḥikem-bünyānıyla īrād-ı ḥasb-i ḥāl-i sa‘ādet-me’āl buyurmuşlardır. Ve mānend-i ḥirbā, rūşen-dīdegān-ı eyādī-i behcet-mebādīlerinden sitāyiş ü şenā-yı cūd u ‘aṭā-güsterleri olan Dervīş Yaḳīn’iñ

eṣer-i ṭab‘-ı şükrān-endīşleri müẕekkir-i sevābıḳ-ı kerem-i kerāmet-tev’emleri olmaḳ üzere ma‘āḳıd-ı menḳabe-i nefīselerine tażmīn olunmuşdur:

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Zihī sa‘de’s-su‘ūd-ı ṭāli‘ ü baḫt-ı Güneş Ḫānī
Ki itdi pertev-i luṭfuyla iḫvānı ṣenā-ḫʷānı

Zihī şem‘-i şebistān-ı velāyet kim kerāmetle
Pür itdi dā’iren-mā-dār bezm-i heft eyvānı

Zihī naḫl-i tecellī kim ẓuhūr-ı şu‘le-i sırrı
Sarāy-ı vaḥdet itdi **[S.255]**ḫānḳāh-ı çār-erkānı

Civān-merdān-ı eslāfuñ n’ola ṭayy olsa ṭūmārı
Ki ‘ālem-gīr-i da‘vetdür ṣalā-yı ni‘met-i ḫʷānı

Odur ḳā’im-maḳām-ı Şems-i Tebrīzī mürüvvet kim
Niṣār-ı farḳ-ı ḫullān eyledi ibrīz-i iḥsānı

‘Aceb mi itse şem‘-i cem‘ine pervāne ḫurşīdi
Felek gird-i ser-i bezminde bir fānūs-ı gerdānī

Niçe vaṣf eylesün ṭab‘-ı beşer ol gevher-i ḳudsi
Ki lāl-i ḥayret eyler fikr-i şükri ehl-i ‘irfānı

İlāhī görmesün gerd-i küsūfı rūy-ı iḳbāli
Feleklerle melekler eyledükde ʻayş-ı devrānı

Serīr-i evc-i himmet müttekā şimdi *YAḲĪN* oldur
Zemīn-i aḥsenü't-taḳvīme ẓıll-ı feyż-i Yezdānī

Mervīdir ki

Cümle-i āşār-ı cezīle-i ḫānedān-ı Ḫunkār-ı Ekberī vücūd-ı bihbūd-ı ʻayn-sūd-ı velāyet-endūdlarından ḥasbe'l-iḳtiżā nümāyān olduġundan māʻadā mevrūş-ı müverriş-i emcedleri olan ḥırz u taʻvīẕ-i şarʻla mündefiʻa olmayan ʻārıża-i şedīde tedbīr-i defʻinde ʻaḳd-ı meclis-i ḫāṣ-ı daʻvet buyurup riḳāb-ı icābet-beste-i ribāḳ-ı daʻvetleri olan kibār-ı ṭā'ife-i ecinneye bi-ḳuvveti'l-ʻazā'imi'l-esmā'iyye teklīf ü taḥmīl-i dāfiʻa-i merḳūme buyurduḳlarında ḫuddām-ı teshīrleri olan Serhengān-ı Şeddād bi-eyyi-ḥālin fitne-engīzān-ı bāġıyye-i iṭāʻatlerin aḫẕ u ḥabs u tedmīrle muḳteżā-yı himmet-i ʻaliyyeleri vücūd-peẕīr olduġu defeʻāt-ı keşīrede müşāhed ü maʻlūm ve mālike-i ḫuddām u ṣāḥibe-i ʻazāyim olduḳları mefhūm olmuşdur. Bu ḫuṣūṣda ser-zede-i perde-i ḫafā olan ʻacā'ib-i aḥvāl u ġarāyib-i āşārları müfredātıyla tafṣīl olunsa menḳabe-i müstaḳılle tedvīnine iḥtiyāc muḳarrer idi. Lākin ʻ الدرة والذرة منبئتان عن صفاء البحر وضياء الشمس.' feḥvāsıyla ʻamel ü iktifā olundu.

فاعتبروا يا أولي الألباب.

Mervīdir ki

Muḥibbāt-ı ṣāliḥātdan bir faḳīre vāḳıʻada peder ü māderlerin ḥayātda ve ceyb-i pederlerinden bir mihr-i münīr ṭulūʻ edip ceyb-i māderlerine duḫūl u ġurūb

eylediğin müşāhede etdiğin naḳl edince sem‘an ve ṭā‘aten ḳavl-i şerīfine żamm-ı istircā‘ buyurup vech-i tesmiyeleri vālide-i mācidleri bi-‘aynihā bu maḳūle bir vāḳı‘aların peder-i sāmī-güherlerine naḳl buyurduḳda **“Ḥamliñiz duḫter ve nāmı Şāh-ı Ḫāver olmaġa delīldir.”** diye ta‘bīr buyurup ve ke-infilāḳı’ṣ-ṣubḥ, bedīdār olduġudur. **“Lākin ol ta‘bīr ḥāl-i ḥayāt ve bu tefsīr ḥāl-i memātdır. Zīrā şimdiki ḥālde pederimiz felek ve māderimiz zemīndir. Ufūl u ġurūb muḥaḳḳaḳdır.”** diye beyān-ı aṣl-ı istircā‘ ve ṣāḥibe-i vāḳı‘ayı iḥsān-ı ‘amīm ü in‘ām-ı cesīmle memnūne buyurup ‘āmme-i mühimmāt-ı intiḳāli tehyi’e ve kāffe-i ḥuḳūḳ-ı lāzimeyi tavṣiye ve cümle-i mā-meleklerin fuḳarā vü evlād-ı kirām ve Ḥażret-i Çelebi ‘Ārif-i Kūçek’e taḳsīm buyurup **“بعد ازین نوبت عارفست.”** nefes-i ḳudsīleriyle tehniye-i nevbet ü tebriye-i ẕimmet edip ke-yevmi veledet-hā ümmühā pāk ü mücerred, ḥırāmān-ı ḥarem-serāy-ı Ḫudāvendigārī ve pehlū-yı Ḥażret-i Destina’da cilbāb-ı ḫāk-i pākle mütevārī olmuşlardır.

نور الله تربتها كما نور مهجتها آمين بحرمة شفيع المذنبين.

(Ḥażret-i Kāmile Ḫānım)

İbnetü Çelebi ‘Ārif-i Kūçek ve ḥāmile-i esrār-ı eslāf-ı ‘aliyyeleri ve kemāl-i māder-zād üzere mecbūle ve mālike-i ādāb-ı şerī‘at u ṭarīḳat ve ṣāḥibe-i ma‘rifet ü mükāşefe olup bunlar daḫi Şeyḫ Meḥmed-i Kūçek benāt-ı muḥteremesindendir. Miṣāl-i çār gevher-i tāb-dār Ūlā Güneş Ḫān-ı Ṣuġrā ve ṣāniye Kāmile Ḫānım ve ṣāliṣe ‘Āyişe ve rābi‘a Kerīme nāmıyla müsemmeyāt ve miyānelerinde Ḥażret-i Kāmile Ḫānım sā’irelerinden behiyye vü ‘ābide olup Güneş Ḫān Çatalbaş Paşa’ya ve Kāmile Ḫānım ahālī-i Kütahya’dan ḥasīb ü nesīb ve ḫānedān-zāde ve ṣınıf-ı müteferriḳagān-ı devletden Muṣṭafā Aġa’ya ve ‘Āyişe Ḫānım ‘Abdulḥalīm Efendi’ye ve Kerīme Ḫānım Meḥmed Aġa-nām za‘īme tervīc olunup Kāmile Ḫānım ḥażretleriniñ Kütahya’ya teşrīfleri ol belde-i nüzhet-fezāda tecdīd-i ‘uhūd-ı ḳadīme vü ta‘mīr-i rüsūm-ı remīme-i āl-i Ḫudāvendigārī’ye bādī ve ahālīsiniñ kemā-fī’l-evā’il, berekāt-ı kerāmāt-ı Mevleviyye ile iġtināmına bā‘iṣ olmuşdur.

أفاض الملك المنان سجال إحسانهم على صعاليك أبواب سلطانهم.

<u>Mervīdir ki</u>

Ḥāl-i ṣıġarlarında kemāl-i ṣafvet-i gevherlerinden ve farṭ-ı işti‘āl-i **[S.256]** ḳarīḥalarından nāṣī müşāhede-i ervāḥ-ı mütecesside-i eslāf-ı ‘iẓām u mu‘āyene-i

esrār-ı mütemeşşile-i ecdād-ı kirāmlarıyla ḳarīrü'l-bāṣıra ve'l-baṣīre ve vāḳıfe-i ḫabāyā-yı ḥavādiṯ-i ātiye olup lākin müceb-i sinn ü sālleriyle mālike-i żabṭ u kitmān olmayıp **"در فلان جا، حضرت جدم چنین فرمود و چنان کرد."** 'unvānıyla işā'a-i esrār-ı kāmine-i merdān-ı Ḫudā buyurmalarından muḥafaẓa ṣadedinde Ḥażret-i Çelebi 'Ārif-i Kūçek eṭ'ime-i sūḳiyyeden iṭ'ām buyurmaġla pīş-i çeşm-i ġayb-āşinālarına perde-keş olup ba'de'r-rüşd ve'l-bülūġ fevt-i ḥālāt-ı sābıḳaya te'essüf buyurduḳlarında şefḳat u re'fet-i ḳuṭbāneleri cūş edip yine inżimām-ı teveccüh-i 'ārifāne ile 'avdet eylediği ẓuhūr-ı āṯār-ı müşāhede-i ma'hūde ile resīde-i derece-i taḥaḳḳuḳdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Hengām-ı ṣıġar güẕer etmekle perde-nişīn-i taḫaddur olup üstād-ı ẕükūrdan telemmüẕe ruḫṣat-yāb ve mu'allim-i ināṯdan ta'allüme tenezzül-nümā olmamaları ḥasebiyle bi'l-iḳtiżā vālid-i mācidlerinden istifādeye iḳtiṣār olunup ve gāh bī-gāh ders-i rūz-merreleri fevt olmaġla maġmūm u giryān, rübūde-i ḫ^{w}āb-ı girān-ı taḥassür olduḳlarında 'ālem-i ḫayālden kendilere üstād temeşşül ü ta'līm ve miyāne-i nevmde ta'allümleri mesmū'-ı ḥużżār-ı bīdār ve ba'de'l-intibāh, ta'allüm-kerdeleri olan sebaḳ-ı miṯālīlerin ke'l-mā'i'l-cārī bilā-rekāketin ve lā-rükūdin ḳırā'at buyurmaları aḥyān-ı keşīrede vāḳi' olmaḳ maḥmiye-i min 'indallahi te'ālā olmalarına emāret-i bāhire olduġu meşhūdun-'aleyh-i nuḳūl-i erbāb-ı vuḳūfdur. Fī'l-vāḳi', ol nihāl-i nāzenīn bir naḫl-i bārver-i 'ulūm-ı nāfi'a vü ma'ārif-i ledünniyye olmuşdur.

نور الله مرقدها وعلى عريش القرب أرقدها آمين يا من لا يخيب الداعين.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol kān-ı kerem ü mürüvvet mālike olduḳları naḳd u cins ve nāṭıḳ u ṣāmiti fuḳarā vü erāmil ü eytāma ve tetābu'-ı esfār-ı cihād-ı fī sebīlillāhi te'ālā ile

zevcleriniñ meṣārif-i seferiyyelerine infāḳ u imdād buyurmalarıyla nev‘an mużāyaḳa-i ma‘āşa mübtelā olduḳlarında bir şebān-gāh, sa‘ādet-ḫānelerinde ancaḳ kendiler ile ḫādimelerine vefā edecek ‘aşveleri olup nā-gāh ḫārice-i dā’iriyyelerine mihmān ẓuhūr etdikde ‘aşve-i merḳūmeyi daḫi [700]-وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ- mışdāḳınca ṣarf-ı ikrām-ı ḍayf edip kendiler gürisne vü ṣābire vü şākire muṣbiḥa olduḳlarında daḳḳ-ı bāb olunup ḫādimeleri verā-yı bābdan **"من على الباب؟"** ile sā’ile olduḳda seyyidesi ḥużūrunu ṭālib ve Ḥażret-i Kāmile Ḫānım verā-yı bāba bi’n-nefs ḥāżıra olduḳda ṣūret-i ḳudemā-yı fuḳarā ile mütemeṣṣil bir pīr-i rūşen-żamīr yeden-bi-yedin bir ṣurre-i ser-be-mührü dest-i kerem-peyvestlerine ināle siyāḳında **این عطای خداوندگاری و احسان خنکاریست که از خزانۀ** -وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ- [701] **است. بعد ازین عیش رغد و "غنای سرمد است."** ‘unvānıyla ta‘rīf ü tehniyeden ṣoñra muḳteżā-yı şīme-i çelebiyye-i kerīmānelerine binā’en ‘aṭıyye-i merḳūmede teşrīk, murād eylediklerinde naẓarlarından ġā’ib olup ol ṣurre-i pür-bereke ḥāvī olduġu naḳd-i sermāye-i devlet-i bīdār-ı ḫoş-güvārları olup her ne ḳadar tevfīr-i ḫarc u ṣarf buyursalar yine kemā-fī’l-evvel, ḳaṭ‘ā noḳṣān ṭārī olmayıp [702]-وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ- mücebince icrā-yı ‘ādet-i ḳadīmelerinde beẕl-i mevcūd-ı memdūd buyurup tefaḥḥuṣ-ı ḥāl-i ġarīb-i lāḥıḳadan çiftlerini efkār-ı vāhiyeden ṣavn u ‘avn siyāḳında kīsesine meblaġ-ı ma‘hūddan çend dāne ḫafiyyeten ta‘biye buyurup ol daḫi ‘adem-i nefādı müsteş‘ir olduḳda bu nev‘ kerem-i ḫızāne-i ġaybı kendiye taḫṣīṣ buyurulmaḳ ḳıyāsıyla ketm-i rāz edip vüs‘at-i yed ü füsḥat-i devletle müşārün-ileyh olup zamān-ı vefāt-ı Ḥażret-i Kāmile Ḫānım’a değin ḫānedānlarında şīve-i ‘ināyet-i merḳūme cilve-ger ve ba‘de’l-intiḳāl münḳaṭı‘

[700] Haşr Sûresi, 59/9. Âyet: “Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.”

[701] Nahl Sûresi, 16/96. Âyet: “Sizin yanınızdaki (dünya malı) tükenir, Allah katındakiler ise bâkidir. Elbette sabırlı davrananlara yapmakta olduklarının en güzeliyle mükâfatlarını vereceğiz.”

[702] Kasas Sûresi, 28/77. Âyet: “Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez.”

olduḳda ol bereket-i ġaybiyye-i ġayr-ı nāfiẕe meyāmin-i sāye-i hümā-yı devlet-i ṣāḥibe-i kāmilelerinden olduġu nümāyān ve ekşer-i maḥallāt-ı beldelerinde olan fuḳarā vü erāmil ü eytāmıñ maḳsem-i rezzāḳ u menşe'-i aḳvātları olduḳları ẓāhir ü 'ayān olmuşdur. Ve firāş-ı merḥūm u maġfūrun-lehādan Meḥmed ve Ḥüseyin ve Ebūbekir ve Ḫıżır Şāh ve Ḫalīl ve 'Alī-nāmān çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirām ve Fāṭıma vü Emīne vü Ḫadīce **[S.257]** ve Ṣāliḥa ve Kerīme ve Rābi'a nām-ven 'afāf-ı kirāmla muġtenime olup miyāne-i ẕükūrdan Meḥmed ve Ḥüseyin ve Ebūbekir Çelebi kiber-i sinle mu'ammer ve bāḳīleri ḥāl-i ṣıġarlarında maḳarr-ı ezelīlerine müsāra'at edip ve mā-beyn-i benātdan faḳaṭ Fāṭıma Ḫānım ḥażretleri 'ömr-i ṭavīl ile memnūne ve sā'ireleri ḥāl-i ṣıbā vü mürāhaḳatda ḥarem-serāy-ı cedd-i emcedlerine mübāderet edip Meḥmed ve Ebūbekir Çelebi türbe-i şerīfe-i Erġuniyye'de ve Ḥüseyin Çelebi diyār-ı āḫarda ve Fāṭıma Ḫānım daḫi vālide-i mācideleri semt-i re'sinde ve mā'adā Cāmi'-i Kebīr-i Bāyezīd Ḫānī civārında meşāhid-i muḳaddese-i evlād-ı kirām-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-a'lā) olmaḳ üzere ma'rūf maḳām-ı mübārekde āsūde-i nüzūl-i raḥmet-i Raḥmān olmuşlardır.

رحمة الله عليهم أصولاً وفروعاً ما دامت الأرض والسماء.

Mervīst ki

Ḥażret-i Ebūbekir Çelebi fī yevmi mine'l-eyyām sa'ādet-ḫāneleri öñünde müteferric-i āyende vü revende iken nā-gāh semt-i maḳām-ı müteberrik-i Ḥażret-i Ḫıżır ('aleyhi's-selāmī)den bir gürūh-ı pür-şükūh-ı fārisān-ı Mevlevī ẓuhūr edip pīşrevān-ı Sulṭānbāġı cānibine mürūr ve miyāne-i ḥizb-i güẕerānda bir şāh-ı velāyet-destgāh mürūru eşnāsında Çelebi merḳūmu ḫāne-i zīnden āġūş-ı kerāmete çekip nüvāziş-i bī-şümār 'aḳībinde mānend-i ḳurṣa-i āfitāb bir ḳurṣ-ı nān iḥsān buyurup

ای نور دیده! این نان را در میان خویشان و خلان و پرستاران دائره قسمت کن و تو مخور که تو نزد ما بهتر "ازین میخوری." "مرا میدانکه من جد تو مولانایم!" nefes-i cān-baḫşlarıyla tavṣiye-fermā olup ‘unvānıyla ta‘rīfden ṣoñra güẕerān ve ‘āmme-i ḥavāşīsiyle çeşm-i serden nihān olduḳda şāhzāde-i ‘ālī-cenāb daḫi ol ḳurṣ-ı tennūr-ı ġaybı vālide-i kāmilelerine īṣāl ve vaṣıyyet-i merḳūmeyi te’diye buyurduḳlarında **"بلی! گوهر شاهوار شما را گوش این کنیزك** mażmūn-ı rıżā vü meskenet-meşḥūnuyla teslīm-nümā ve mūceb-i **"جای شایسته نبود."** vaṣıyyet-i ḳudsiyye üzere cümle-i mensūbāt-ı dā’irelerine ḳısmet-baḫşā olup herkese loḳması semm-i vebā’-i ekberden ḫalāṣa tiryāk-i a‘ẓam ve işābet-i şerār-ı ḥarīḳ-i diyār-sūzdan necāta ṭarīḳ-i eslem olup lākin maḫdūm-ı sāmī-güheriñ mizāc-ı kerāmet-sirişti münḥarif ve dü rūze infi‘ālle mīḳāt-ı cedd-i es‘adlarına intiḳāl buyurmalarıyla gūyā vücūd-ı nāzenīnleri sā’ire fedā olup ol āteş-i bī-amān küşte-i āb-ı iḥsān-ı Ḥażret-i Dāfi‘-i Mennān olduġu ḳāṭıbe-i ḳuṭṭāna ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār bedīdār ve şümūl-i eyādī-i merdān-ı Ḫudā’ya kemāl-i iḳrārla minnet-dār ve ekşeri devlet-i ināBetle ber-ḫordār olmuşdur. Meğer mādde-i vücūd-ı maḫdūm-ı pāke ḫāmile olduḳlarında kendilere ṭaraf-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)den bir gūşvāre-i zībā iḥsān buyurulup şa‘şa‘a-i lü’lü’-yı şehvārı żiyā-baḫş-ı çār dīvār-ı ḫāneleri olmaġla sermāye-i sürūr-ı mevfūr olmaḳ üzere müşāhede buyurduḳları mübeşşire-i ṣādıḳa ve def‘a-i şāniyede ol gūşvāre-i ‘ālem-bahā güm-şodeliği müriş olduġu ḥüzn-i ġayr-ı maḥṣūr üzere mu‘āyene olunan vāḳı‘a-i müz‘icelerine işāret ḳaṣd olunup ol belā-yı ṭāḳat-güdāza **"بلی!"** buyurulmuş imiş.

- إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ-[703] **وإليه المرجع والمآب.**

[703] Zümer Sûresi, 39/10. Âyet: “(Resûlüm!) Söyle: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir.”

Ve ol cenāb-ı ‘iṣmet-me’āb ḥażretleri daḫi ḳabīlü’l-iḥtiżār, cümle-i ḥużżār-ı bālīnine vedā‘ ve ẕāt-ı pāklerin ḳurbān ve fedā-yı iḫvān u ḫullān edip gülbāng-i sefer-i āḫiret-keş-i Mevlevī olduḳda nefes-i nefīs-i vāpesīnleri hū-yı gülbāng olup ol ṣāhbāz-ı ḥaḳīḳat-āṣiyān, ḳadīm-i ‘arş-ı berīne pervāz edip fī’l-vāḳi‘, gürūh-ı vebā-zedegāna düm-dār ve ḥüsn-i ḫātime vü serdār olup kendilerden ṣoñra ferd-i vāḥid maṭ‘ūn olmayıp muḳaddem olanlar daḫi ‘āfiyet-yāb olduḳları ṣābit bi’t-tevātürdür. Ve fecī‘a-i vefātları ‘āmme-i ḫaber-dārān-ı mācerāların mātem-zede edip sūg-verān-ı diyār kendi ālām u aḥzānların ferāmūş ve ol ḫānedān-ı raḥmet-nişānıñ ġamm u hemm-i taḥammül-güdazıyla ḫānelerin tekrār hem-reng-i şīven-kede-i ḳıyāmet edip vaṣıyyet-i şerīfeleri üzere türbe-i muḳaddese-i Erġuniyye’niñ dāḫil-i revzen-i bīrūnlarında defīn-i ḫāk-i pāk-i nūr-iştibāk olmaġla **[S.258]** ḳubāle-i manẓara-i merḳūme müddet-i medīd ṣubḥ u mesā maḥşer-i erbāb-ı du‘ā vü ziyāret-gāh-ı pīr ü bernā olup ḳadr-şināsān-ı gevher-i tāb-dārına

(نظم)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

بر خاستن از جان و جهان مشکل نیست

مشکل ز سر کوی تو بر خاستن است

(دیگر)

?

ماذا الفراق فراق الوامق الكمد

هذا الفراق فراق الروح والجسد

beyt-i ḥasret-engīzleri vird-i zebān olmuşdur.

طيب الله المفيض ثراه بفوايح روح رضاه وأوصله إلى نهايات رجاه. آمين بحرمة رحمة للعالمين.

Mervīdir ki

Ol veliyyet-i ibnetü'l-velī cenāb-ı ma'ārif-nişābınıñ ḳadr-i müşterek 'ulūm-ı nāfi'a-i a'māl u aḫlāḳ u 'aḳāyidde vuḳūf u istiḥżārı olduġundan mā'adā nevādir-i 'ulūm-ı ḫuṭūṭu ḳıyāfātda işābet-i re'y-i ferāset-endūdları muḥayyirü'l-'uḳūl u müvellihü'l-fuḥūl olup ḫuṣūṣ-ı merḳūmda ṣādır olan 'acāyib-i āṯārları zeynü'l-mecālis olmuş idi. Ḥattā kerīme-i mükerremeleri Ḥażret-i Ḥāce Fāṭıma Ḫānım cenābı iştirā eylediği cāriyeniñ birini dest-būslarına irsāl eylediklerinde ḳıyāfetine naẓar-endāz-ı ferāset olduḳlarında **"Naḳş 'ale'n-na'aş!"** buyurmaları cāriye-i merḳūmeniñ yevm-i ṣāliṯ-i rūz-ı iştirāsında vefātıyla cilve-ger-i minaṣṣa-i ṣıdḳ u ẓuhūr olmuşdur.

Mervīst ki

Ḥażret-i 'Ārif-i Kūçek cenābınıñ Ṣīrzād-nām ümm-i veledleri firāşından mütevellid Veled-nām Çelebi ba'de vefāti'l-vālid, Vezīr Ḳara Muṣṭafā Paşa tevcīhi ile meşīḫat-ı āsitāne-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)yi berāt etdirdip mesned-nişīn-i ḫilāfet olmaları mesmū'-ı benāt-ı ẕevi'l-iḥtirām olduḳda her biri nefes-rān-ı ġayret olduḳlarında Ḥażret-i Kāmile Ḫānım cenābı " اين كار بعد الاستقرار

معلوم شود.” dem-i ta‘rīż-tev’emleriyle pāydār-ı maḳām-ı vālid-i mācid olmayacaḳlarını işāret murād eyledikleri ol nev-nihāl-i bāġ-ı necābetiñ evvel muḳābele-i şerīfede mürte‘işen seccāde-i meşīḫatden ḳıyām ve ḥāl-i diger-gūnla esīr-i firāş-ı ‘illet-i ġayret ve çend rūze inḥirāfla müsta‘cil-i dāru’l-ḳarār olduġundan cümleye şüyū‘ bulup her ḳābil-i taṣaddur, hirāsān-ı ṣadme-i inkisārları olmaġla ṣadr-ı ‘ālī, ẕāt-ı mükerremlerine teklīf olunduḳda “بجان ناتوان منت بودی. لکن هیهاتکه آن درجهٔ رفیعه رتبهٔ شرفبخشای گنش خانست.” nuṭḳ-ı ilhām-semīrleriyle pāye-i ḫilāfet, Güneş Ḫān-ı Ṣuġrā’ya taḫṣīṣ olunup ṣamṣām-ı sābıḳu’l-menāḳıb-ı Kāmile Ḫānım ḥażretlerine ta‘yīn olunmuşdur. Ve ḳażıyye-i Ḥażret-i Veledī düstūr-ı müşārün-ileyhe ifāde olunduḳda fuḳarā-yı ṭarīḳat-i ‘aliyyeye çil ‘aded ḳurbān ve hem-çünān ḫırḳa-bahā ile iẓhār-ı iḫlāṣ edip şerāre-zede-i ġayret olmadıḳlarına şükrāne-pāş olmuşdur. Fī’l-ḥaḳīḳa, devlet-i erbāb-ı ṭarīḳatde berāt ü menşūr ḫılāf-ı ḳavānīn-i mü’essese-i mülūk-i sülūkdur ki ol dā’irede medār-ı tevcīh-i ittiḥād-ı ḳulūb-ı ṣāfiye vü istiṣvāb-ı ‘uḳūl-i selīme vü istiḥsān-ı ṭabāyi‘-i ṣādıḳadır. ‘Iyāẕen billāhi’l-Māni‘, maḳāmāt-ı ‘āliye-i aṣḥāb-ı ḫilāfet-i dīniyye teveccühāt-ı mülūk-i dünyeviyye ile niçe bī-behre-i irşāda taḫṣīṣ olunmaġla bi’l-külliyye niẓām-ı aḥvāl-i ṭālibān u sālikān ḫalel-peẕīr ve şe’āmet ü veḫāmet-i kār-ı ma‘kūs refte refte müveccihīn-i ġāfilīne rāci‘ ve bunlara nüfūs ġalebe eylediği gibi anlara daḫi kefere musallaṭ olup ‘ālem-i ẓāhir ü bāṭın girdāb-ı herc ü merc ve ṭaraf ṭaraf eşrāṭ-ı sā‘a rāyet-efrāz-ı ẓuhūr olagelmişdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار حل و عقد دین از مرد حق یابد نظام

شه بکار شه گر افتد دست رایش را زمام

نوبت این کار چون دو نان دنیا را رسد

اهل دین را آن بود عین قیامت را قیام

Mervīst ki

Ol kān-ı ‘afv u ḥilm, her ne ḳadar sū’-i edeb-dīde-i perestārān olsa ḥüsn-i ṣafḥla mücāmele-nümā olup nihāyāt-ı eẕāları **“Ey ṭabī‘ī!”** lafẓından tecāvüz etmeyip ekṣer-i bī-edebānı iḥsān u kerem ile ta‘zīz ü isti‘bād buyururlar idi. Lākin ‘ نعوذ بالله من سخط الحليم! ’ feḥvāsınca vaḳtā ki ḳaṭ‘ā çīn-i cebīn-nümā olmayıp derūn-ı tāb-nāklerinden teveccüh-i inkisār-fermā olduḳları bi-vechin mine’l-vücūh ḳābil-i rehā olmayıp aġlebi ḥatfe’l-enf-i hālik ve ba‘żıları ḥulūl-i ācāl-i müsemmāya değin pend ü ‘ibret-i şeḳāvet-**[S.259]**menişān u cür’et-nihādān olurlar idi. Ḥattā hem-serleri nihānī teserrīye ictirā ile der-ḥāl esīr-i ḥasru’l-bevl ve evlād-ı teserrīleri daḫi mu‘ammeriyyetden maḥrūm ve hicrānlarıyla peder ü māderlerine her biri dāġ-zen-i mātem-i pey-ender-pey olup yine ḫānedānları firāş-ı müteyemmenlerinde nāmiye Ḥāce Fāṭıma Ḫānım rūy-ı ṭāli‘-i ferruḫ-eṣerlerinden ābādān olmuşdur. Ve ba‘de intiḳālihā (ḳuddise sırruhā) ümmü’l-veled-i ma‘hūde taṣaddur u tabaḫtur ve istiḳlāl ṣadedinde ḥareket-i nā-fercām etmekle vāḳı‘asında kendiyi ol ṣāḥibetü’s-sırrı’l-ḥāmī vü māliketü’l-birri’s-sāmī cenābına ṭaşt-dār-ı dest-şūy görüp nā-gāh çihre-i bī-behresine **“يعنى صاحبة البيت گشتى؟”** tevbīḫiyle ḫiṭāb-ı pür-‘itāb eṣnāsında sīlī-zen-i ḥamiyyet-i merdāne olup fī’l-ḥāl, mezbūre perīşān-bāl bīdār olup peykerinde āṣār-ı eṣābi‘-i dest-i kerāmet-peyvestlerin mu‘āyene ile āyīne-dār-ı ḥayret iken ser-i bī-devleti āmās-gīr ü cümle-i endāmına sirāyet etmekle esīre-i firāş-ı ‘illet-i ġayret olup bi’d-defe‘āt müşrif-i kenār-ı bām-ı helāk olduḳda ‘atebe-i ‘aliyye-i Erġuniyye (ṭābet ṣerāhā ve dāmet ḥimāhā)ya nüẕūr u ḳarābīn ile cebhe-sāy-ı ibtihāl ü nedem ve āsitān-

ı ḥażret-i kerīme-i mükerremelerine rū-māl-i ʻarż-ı ḥāl-i pür-melāl eylediğinde nevʻan meyāmin-i ilticāsıyla firāş-ı ʻillet-i medīdeden ḳıyām edip lākin kūşe-i çeşminden çeşme-i ḳīḥ ü dem nübūʻuyla müteʼeşşiren zinde olup ve çeşme-i merḳūme münsedd olduḳça müntefiḥa ve cereyān eyledikçe müntefiʻa olup ʻāḳıbet, maḳṭūʻu'l-ʻaḳab hezār ẕüll ü hevān ve ʻillet-i ḳadīmesi ġalebesiyle hālike ve sāʼire bāʻiş-i iʻtibār olmuşdur. Gūyā ḳabāḥat u günāh nigāh-ı bedende ve ser-i gerden-keşende olmaġla bu maḳūle mücāzāta mübtelā olmuşdur.

فنعوذ بالله الحفيظ الديّان من سؤ النظر وشؤم الفكر إلى جهات وجوه الأمة الكاملةو وفقنا إلى *

الصدق والإخلاص وإحسان الآداب. خلصه المالكة خبايا أسرار شؤوناته والحاملة تعويذات حمایاته. آمین یا

***مجير المضطرين ومقيل عثرات العاثرين.**

Mervīst ki

Ol vāriṣe-i āṣār-ı cemīle-i ḫānedān-ı Ḫudāvendigārī ḥāl-i ḥayātında icrā-yı aḥkām-ı verāṣet-i kāmile edip merāḥim-i ʻaliyyeleri merāhim-i iltiḥām-ı cerāyiḥ-i ṣūriyye vü maʻneviyye olduġu gibi ḳabīlü vefātihā daḫi zelzele-i mevrūṣe ẓuhūrundan hirāsān olan aḥbāb-ı ḫānedāna tesliyet-fermā olup **" این لرزهٔ مادر مشفقهٔ زمین** nefes-i **برین دختر است. تا بآغوش لحد نکشد. آرام نگیرد و مترسید که جز خانهٔ بدن این بنده خراب نشود."** enfesleriyle eğerçi defʻ-i bīm-i ḫarābī buyurmuşlardır, lākin zelzele-i ʻaẓīme-endāz-ı ḳulūb olup nāʼire-i firāḳ u hicrānları meʼlūfīn-i mekārim ü meʼnūsāt-ı kerāmetlerin ḥarīḳ-i şuʻle-i efsūs u ġarīḳ-i girdāb-ı ıżṭırāb edip fīʼl-vāḳiʻ, türbe-i mübāreke-i Erġuniyyeʼde tābūt-ı pür-raḥmetleri mümās-ı muḳaʻʻar-ı laḥd olduḳda defeʻāt-ı

evvelden eşedd bir daḫi silsile-cünbān-ı intibāh u iştiyāḳ olup sākin olduġu muṣaddaḳ-ı mācerāları olmuşdur.

طوبى لها وحسن مقام إلى ساعة القيام.

Ve ‘Āyişe Ḳadın ḥażretleri daḫi Bostān-ı Ṣānī cenābı nevbet-i ḫilāfetinde birāderleri ‘Abdurraḥmān Çelebi ile āsitāne-i Ebū’s-seyf (ḳuddise sırrıhu)da ṣāḥibetü’n-nevbe ve māliketü’l-tevliye olup ol ma‘bed-i ‘ālīde ‘ibādāt u ṭā‘ātla ṣarf-ı baḳıyye-i biḍā‘a-i ‘ömr-i nāzenīn edip türbe-i ‘aden-rütbe-i Sulṭān Dīvānī (edāme’l-ḥaḳ revḥahu ve reyḥānehu)da āsūde-i civār-ı eslāf-ı kirām olmuşdur.

رحمة الله تعالى عليها وعلى أصولها وفروعها آمين يا مجيب الداعين.

Ve Güneş Ḫān-ı Ṣuġrā ve Kerīme Ḫānım daḫi ol ‘işret-serāy-ı rāḥat u refāhiyyetde birer müddet kāmrān-ı ‘ayş-ı ḫoş ve nevbet-zen-i tevliyet ve āḫir, bu ḫānḳāh-ı fānīden mütevelliye ve müteveccihe-i dāru’n-na‘īm-i bāḳī ve ġunūde-i zāviye-i münferice-i pür-raḥmet-i türbe-i mu‘allā-rütbe-i ecdād-ı emcādları olmuşlardır.

بشرى لهن وحسن مآب بالنبي والآل والأصحاب.

(Ḥażret-i Ḥācı Fāṭıma Ḫānım)

Ḥażret-i Kāmile Ḫānım ibnetü Çelebi ʻĀrif-i Kūçek (bevve'ühümā'l-Kerīmü'l-Ḥannān bi-ḥābīḥi cennātihi) cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ kerīme-i mükerreme-i ṣadriyyeleri ve netīcetü'n-netāyic-i muḳaddemāt-ı ensāl-i zekiyye-i Ḫunkār-ı Ekberī ve ḫayru'n-nisā'i'ṣ-ṣāliḥāt ve faḫru'l-ḳānitāti'l-**[S.260]** ʻārifāt olup ʻibādāt-ı māliyye vü bedeniyyede beẕl-i mevcūd u ṣarf-ı maḳdūr edip eğerçi ʻunfuvān-ı sāl-i muʻammeriyyetlerinde ʻOṯmān Paşa-zāde Maḥmūd Beğ'e tezvīc olunup ve firāşından ancaḳ Ḫadīce-nām kerīme-i muḥtereme ile ḳarīrü'l-ʻayn ve ol daḫi ḥāl-i ṣıġarda müsāriʻa-i besātīn-i ferādīs olmaġla baʻde vefātihā zevc-i merḳūmuna niçe imā'-i ḥasnā iḥsān edip dāmen-şūy-ı ʻalāḳa-i şūy olup nīme-i emvāl-i ṭayyibelerin ḫarc-ı rāh-ı ziyāret-i Ḫaremeyn-i Muḥteremeyn edip sāye-i devletlerinde niçe ʻācizān-ı zād u rāḥile istiṭāʻat-i tāmme ile zā'ir-i Beytü'l-ḥarām ve mütemetti'-i niʻam-ı nefīse-i menāsik-i celīle olup lākin zevci irtiḥālinden ṣoñra bi'l-

külliyye tārik-i ‘alāyıḳ-ı dünyā ve dü dest-keş-i aḫz u iddiḫār-ı ‘avā’iḳ-i māsivā ve ’البيوت حصون الأمان عن مكائد الزمان.‘ feḥvāsıyla ‘amel-fermā ve kūşe-güzīn-i inzivā ve hem-reftār-ı Ḥażret-i Destina ve maẓhar-ı āşār-ı sālifetü’z-zikr-i ḫānedān-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-esnā) olmuşdur. Ve kendiler tehī-aġūş-ı evlād ve birāderleri Ḥüseyin Çelebi vefātından ṣoñra kerīme-i mükerremeleri yetīme vü ferīde olmaġla Ḥavvā Ḫānım-nām duḫter-i bülend-aḫterlerin ḥacr-ı terbiye ve kenār-ı tenmiyelerinde ta‘līm ü te’dīb ve berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle nüvāziş-i şefḳat-i bī-pāyān u ifḍāl ve çerāġ-ı dūdmān-ı ‘izz ü iḳbāl buyurmuşlardır. Vālide-i mācideleriniñ cümle-i kemālāt u kerāmātına vāriṣe olduḳlarından mā‘adā naẓm u neşrde fā’iḳatu’l-emṣāl ü nādiretü’l-aḳrān olduḳları āṣār-ı kilk-i ibdā‘larından nümāyān ve rüsūm-ı ḫāme-i leṭāyif-nigārlarından bedīdārdır ki müteşeyyiḫīn-i zamānlarından bir sāde-levḥ, rübūde-i şīve-i iḥsān-ı bī-imtinānları olmaġla ol ‘anḳā-yı Ḳāf-ı ḳurbeti mānend-i ‘ankebūt şikār-ı dām-ı lu‘āb-ı ḳīl ü ḳāl etmek ārzūsuyla ba‘żı terġīb-i inābet ü terhīb-i infirādı ḥākī ruḳ‘āt-ı tezvīr irsāl eyledikde bi’d-defe‘āt fıḳarāt-ı dāfi‘a-i neşriyye ile niṣār-ı le’ālī-i nefīse-i ta‘rīżāt buyurmalarından mücāb olmayıp āḫir, bu naẓm-ı laṭīfleriyle güsiste-i silk-i ümmīd olmuşdur ki rişte-keş-i taḥrīr-i menḳabe-i şerīfeleri ve nümūne-i şu‘le-i ḳarīḥa-i veḳḳādeleri ḳılınmışdır:

(Ġazel-i Bī-‘Adīl-i Ān ‘Ārife-i Zamān u Muḳbile-i Ṣānest)

[Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün]

Mevlāyadır velāmız ü biz mevlevīleriz
Ser-mest-i sırr-ı ma‘rifet-i Meşnevīleriz

Neyler gibi ki seyr-i maḳāmāt etmede
Hem-pā-yı vecd ü ḥālet-i hūy-ı ḳavīleriz

Bī-gānelerle peyrev-i pīr olmazız hele
Hem-demler ile ḳāfile-i ma‘nevīleriz

Bī-üft ü ḫīz ṭayy-ı mekān eyleriz müdām
Süllāk-i zād u rāḥile-i pertevīleriz

Mānend-i şems *FĀṬIMA* tenhā-rev ol yürü
Mevlāyadır velāmız ü biz mevlevīleriz

Ve eşnā-yı rāh-ı ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn’de rū-māl-i āsitān-ı melā’ik-āşiyān-ı ḥażret-i cedd-i emcedleri olduḳda ‘icāletü’l-vaḳt, ṭabī‘at-i ṣāfiyye vü meşreb-i ‘ālīleriniñ tedārük buyurduḳları destāvīz-i niyāz-ı pür-sūz u güdāz, dergeh-i vālā-destgeh-i Sulṭānü’l-‘āşıḳīn’de maẓbūṭ-ı cerīde-i ḥüsn-i ḳabūl-i iḫvānu’ṣ-ṣafā olmuşdur.

لله در قائله وعليه تعالى أجر ناظمه.

Niyāz-nāme-i Cenāb-ı Rābi‘a-i Ṣāniye Be-Ḥażret-i Ḫudāvendigārī

(Ḳuddise Sırruhu’l-Bārī)

İnest

(Ġazel)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Dili ḫalvet-güzīn-i rāz eden ‘ayş-ı ḫayāliñdir
Dü dīdem reh-nişīn-i zār eden şevḳ-i viṣāliñdir

Dil ü dīde niçe bī-dūd u derd olsun bu eṣnāda
Ezelden her biri bir güne sermest-i celāliñdir

N’ola dā’im ḫarāb-ı neş’e-i feyż olsalar zīrā
Dü ‘ālemde iki ḳardaş ḥayrān-ı kemāliñdir

Yeridir olsalar rū-māl-i furṣat āsitānıñda
Biri yek-pāre iḫlāṣ u biri ‘ayn-ı cemāliñdir

‘Aceb mi olsalar āyīne-dār-ı dest-i iḥsānıñ
Biri dervīş-i ġam-pīşe biri abdāl-i ḥāliñdir

Gerekmez rūşenāyī mihr ü mehden anlara şāhā
Ki bunlar da ḥarīf-i meclis-i cām-ı hilāliñdir

Eğerçi kem-nümādır *FĀṬIMA* kec-bīn ü kec-fehme
Velī çeşm-āşinā-yı ḥikmete genc-i nevāliñdir

<u>Mervīst ki</u>

Müddet-i medīde dāmen-keş-i meclis-i üns-i ins ve ‘ خير الأنيس في الزمان الكتاب النفيس.’ maẓmūn-ı şerīfiyle ‘amele ve taṣaffuḥ-ı kütüb-i kibār-ı ṭarīḳate mūla‘a vü ‘ālime vü ‘āmile vü sālike vü ‘ārife ve melce’-i ṣāliḥāt u melāẕẕ-ı münībāt olup ve Dāru’l-ḳanā‘a-i Erġuniyye’de sākin **[S.261]** fuḳarā-i bābullāhıñ loḳma vü ḫırḳaları ḫuṣūṣunda nüvāziş-i merdāneden ḫālī olmayıp hemīşe taṭyīb-i ḳulūb-ı münkesirede beẕl-i mevcūd üzere muḳdime olmaġla beyne’ṭ-ṭā’ifeti’l-‘aliyyeti’l-mevleviyye “Ümmü’l-fuḳarā” ‘unvānıyla med‘uvve ve eẕkār-ı cemīle vü evṣāf-ı ḥamīde ve āṯār-ı

maṭbūʿaları zeynü'l-mecāmiʿ-i merdān u mā-bihi'l-iftiḫār-ı iḫvān u ḫullān olup ʿale'l-ḫuṣūṣ, bu derdmend-i bī-ser ü pā ve aḥḳaru'l-fuḳarā ve efḳaru'l-verā ve ḫāk-i dergāh-ı evliyā Dervīş Ṣāḳıb Muṣṭafā cemāʿat-ı dervīşān ile mihmān-ı buḳʿa-i mübāreke-i Ḥażret-i Çelebi Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) olduġumda faẕlen ve keremen min külli'l-vücūh, yetīm ü bī-kes iken tebennī buyurup ve ġalṭān-ı ḫāk-i meẕellet ü dermānde-i berzaḫ-ı nekbet iken dest-gīr ü feryād-res olup ve ol buḳʿa-i meymūnede ser-ḥalḳa-i fuḳarā ve meşnevī-ḫʷān-ı āyīn-i Ḥażret-i Mevlānā edip cümle-i mā-meleklerin rāh-ı ḥimāyet-i bende-i kemīnelerine fedā birāder-zādeleri ve terbiyet-kerdeleri olan maḫdūme-i mükerreme-i Ḥavvā Ḫānım ḥażretlerin tezvīc-fermā ve şeş-cihet-i ser ü sāmānımı taʿmīr ve çār kūşe-i rāḥat u refāhiyyetimi termīm ile yek-ser iḥyā buyurup ve yiğirmi üç sene saʿādet-i ḫıdmetleriyle ser-efrāz ve enẓār-ı ḥasene vü himem-i ʿaliyyeleriyle mümtāz ve reşk-āver-i emṣāl ü aḳrān buyurduḳları eṣnāda küstāḫāne āzmāyiş ṣadedinde " این بندهٔ بیگانه، زاد را جمله املاك را تملیك و صفر الید ماندن حیرت فرسای عقول اهل حزمست. شاید بیوفایی نماید و اسراف و استهلاك سر مایهٔ معاش کند. این عطای خدا خطا نکند. " mażmūnuyla istifsār-ı taʿrīż-āmīze سرسری و خود بخودی نیست. بلکه اعتماد این ضعیفه باحسان قوی ذوالمنن است. ما را بافکار واهیهٔ بود و نبود چه کار است." fıḳarāt-ı irşād-simātıyla taʿlīm-i ṣiḳatu billāhi'l-ʿaliyyi'l-ʿaẓīm ve ṭaraf-ı bāhirü'ş-şeref-i cedd-i esʿadlarından rū-nümā olan işāret-i miṣāliyye-i keşfiyyelerine īmā buyurmuşlardır ki meğer ḳabīlü'l-vuḳūʿ cānib-i cenāb-ı vālide-i mācidelerinden ẕāt-ı şerīfelerine zer-i ḫāliṣü'l-ʿayārdan dest-i ebrencen ināle ve " این آن شماست." dem-i ʿināyet-tev'emleriyle tehniye buyurmaların muḳteżā-yı taʿbīr-i mücerrebleri üzere evlāda ḥaml buyurup ve zamān-ı ḥaml u vażʿları mürūr etmekle veled-i maʿnevīye ḳarār-dāde olup tebennī buyurulmuş imiş. Fe-ḥamden ṣümme şükren āṣār-ı mihr-i faẕl-ı Ṣamedī maşrıḳ-ı vücūd-ı bihbūdlarından ṭulūʿ etmekle bu ẕerre-i nā-çīz ẓāhiren ve bāṭınen daḫīl-i sāye-i velāyet-māyeleri ve zamānemiz ḳaḥṭ-ı

ricāl-i nevbeti iken ol ṭayyibe-i kerāmet-ṭıynet-i rūy-ı meymenet-pertev ü ḫūy-ı bende-perverlerinden müstefīż-i ʻināyet-i gūn-ā-gūn olup ve girdāb-ı ḥayretde ser-gerdān-ı ḥasret iken sāḥil-i selāmet-i ḥāle ve ʻayş-ı ḫoş-ı ferāġ-ı bāle resīde ve ilticā-yı dergeh-i şāh u vezīrden rehīde olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یاد مهریکه فروغش روم را چون ماه کرد

سایه بر فرقم فگند و بی نیاز از شاه کرد

صد سپاس ان کوشهٔ چشم نوازش کار را

که التفاتش بنده را از بند چه بر جاه کرد

<u>Mervīst ki</u>

Ol nāzenīn-i serā-perde-i ḥimāyet saʻādet-ḫānesine bir düzd-i bī-tevfīḳ cür'et edip ve zīr-i ṣuffe-i ṣafālarında nihān ve hengām-ı furṣata çeşm ü güş-küşā olup nıṣfu'l-leylde maḥall-i iḫtifāsından ḫurūc murād eyledikde der-i duḫūl daḫi dīvār ve kendiye bir zindān-ı üstüvār olduġun muʻāyene edicek dest-şūy-ı ümmīd-i ʻalāḳa-i cān ve ez-dil hezār bār peşīmān ve encām-ı kāra nigerān iken rūy-ı ṣubḥ nümāyān ve perestārān ḫıdemāta şitābān olduḳda yine ke'l-evvel der-i zīr-i ṣuffe-i merḳūmeyi küşāde görüp bīm-i bī-endāze ile gürīzān olduġunuñ haftasına düzd-i āḫar, gīrüdārı eṣnāsında aḫẕ olunup min ġayri terāḫin ve lā emāne siyāsetin berdār olmaḳ üzere miyān-ı bāzārda resen ber-gerden ve münādī der-pīş nidā-künān revān olup düzd-i

bī-çāre daḫi bir ṭarafdan “ ای مسلمانان! مرا درین کار مدخلی نبود. گواه باشید! لکن این قضا بر سر من diye nidā-yı bülend etmekle aṣl-ı ḳażıyye ”از سؤ قصد سعادتخانهٔ حاجه فاطمه خانم آمده است. kendiden su’āl olunduḳda minvāl-i meşrūḥ **[S.262]** üzere iḳrār ve tafṣīl eylediği mesmū‘-ı cemm-i ġafīr-i temāşāyiyān ve hem-kārlarına vaḳ‘a-i i‘tibār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که بانیکان بدی دارد روا

هیچ کارش نزد حق نبود روا

زانکه من آذی ولیا شد گوا

کاوبلیسان را بود "تحت اللوا"

<u>Mervīdir ki</u>

Perestārān-ı dā’ire-i ḫıdmetlerinden biri ekşeriyā ḥużūr-ı mahābet-maḥṣūrlarında āvāz-ı bülendle tekellüm ü redd-i cevāb etmekle nezāket-i ḳalb-i tāb-nākleri vaḳtine müṣādefe edip “ آهسته تر بگو! این چه بی ادبیست؟” mażmūnuyla ṣādır olan dāfi‘a-i ġayretleri ‘aḳībinde cāriye-i merḳūmeniñ ṣavt-ı cehīri hems mertebesine nāzil olup ilā āḫıri’l-‘ömr, bir daḫi ḥużūr-ı elzemü’t-te’eddüblerinde rütbe-i sābıḳa

üzere tekellüme iḳtidārı olmayıp kendiye edeb-i kerhī ve ġayre edeb-fermā-yı ṭav‘ī olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای که پیش نازنینان خدا

دم زنی با رفع صوت اینت جزا

که کند مرفوع تو مخفوض او

پس بفتح پوز بد "لا ترفعوا"

Mervīdir ki

İ‘tilā-yı şān-ı velāyet-‘unvānları ḥavṣala-i hāżıme-şikāf-ı müteşeyyiḫīn-i diyārımız olup ba‘żıları nāḳış-fehmānı müfsid-i aḫlāḳ-ı kelimāt-ı müzaḫrefe ile cānib-i i‘tiḳād-ı cenāb-ı vālā-intisāblarından taḥrīf murād edip "در پیره زنی چه باشد؟" lafẓ-ı mühmelin delīl-i ‘āmī-firīb eylediği mesmū‘-ı şerīfleri olduḳda " مردیکه سفیه زن دنیا باشد، ننك زنان و زنیکه چیرهٔ مصاف هوا باشد، رشك مردانست." nükte-i laṭīfe-i muḥālü’l-inkārıyla iskāt ve dām-ı tezvīrlerin pāre pāre-i ṣadme-i tedmīr edip anlarıñ naḳīṣa-perdāzlikleri kendilere ‘ā’id ve nekbā-zede-i nekbet olmuşlardır. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ, ṭarīḳ-i ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn’de bu bende-i kemīneleri ḥaḳḳında sünūḥ eden mā-melek-niṣārlikleri şevāhid-i ‘ādile-i müdde‘āları olunca kendileri seg-i aṣḥāb-ı Kehf ü gürbe-i Ebā-hureyre ve nemle-i Ḥażret-i Süleymān’dan rīze-i ḫ^{w}ān-ı nihānların dirīġ eyledikleri ḥubb-ı dünyālarına berāhīn-i sāṭı‘a ve maġlūb-ı hevā olduḳlarına emāret-i ẓāhire olmuşdur.

ما جبل ولي إلا على الجود وحب الدنيا رأس كل خطيئة. كما أن تركها أصل كل عبادة.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عارفان که جام حق نوشیده اند

راز ها دانسته و پوشیده اند

Mervīdir ki

Ol hümā-yı evc-i himmet, mülāzemet-i muḳābelāt-ı şerīfe-i ṭarīḳat u meşāyiḫ ü ḫānḳāh-nişīnān-ı iḫvān ve dest-ber-sīne-bendān-ı ḫullān ve cümle-i seyyāḥāna ḥasbe'l-merātib ve ḳadru'l-istiṭā'a ikrām u iḥtirām üzere iken bahāne-i ḥüsn-i zindegānī-i fuḳarā-yı ṭarīḳat-i cedd-i es'adlarıyla beynehümāda münāfese-i ġayret ẓuhūr edip şeyḫ-i vaḳt daḫi mütecāviz-i ḥadd olmaġla bir def'a ' رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره ' ṣaded-i pür-mededini tefsīr ü tevşīḥ ve tafṣīl ü taḥḳīḳini ḥāviye teẕkire-i netīcetü'l-irşād irsāliyle kerem ü şefḳat-fermā olmaları 'ıyāẕen billāhi'l-Ḥafīẓi'l-Hādī bādī-i ışrār olmaġla çend nevbet pāy-keş-i mülāzemet-i dā'ire-i ḥużūr olup lākin derūn-ı himmet-meşḥūnları bī-ḥużūr olmasından şeyḫ-i merḳūm müte'eṣṣir olduġu 'aḳībinde yine kemā-fī'l-ḳadīm, ḳadem-i ṣıdḳ u iḫlāṣ üzere ḳā'ime vü ṣābite ve şīme-i ḥamīde-i sābıḳaları üzere ḫādimetü'l-fuḳarā ve belki ümmü'ż-żu'afā ve'l-mesākīn mertebesinde mihribānī ve meded-kārī buyurmuşlardır.

لله درها وعلى الكريم أجرها بحرمة الحبيب الأمين وبعزة كافة الانبياء والمرسلين وقربة عامة الأولياء *

*والمقربين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این سزای انکه تخم جهل کاشت

و ان نصیحت را کساد و سهل داشت

اعتمادی کرد بر تدبیر خویش

که برم من کار خود با عقل پیش

نیم ذرّه زان عنایت به بود

که ز تدبیر خرد سیصد رصد

Mervīst ki

Ol kān-ı kerem, bu bende-i der-be-der-i cedd-i ekremlerin ġavṭa-ḫor-ı ḳulzüm-i niʿam eylediklerinde ḫayr-ḫʷāhān-ı ḥazm-endīşāndan bir gürūh-ı ihtiyāṭ-şükūh, **"'Avāḳıb-ı umūr, mübheme ve evāḫir-i aḥvāl, muḥtemeledir."** diye terġīb-i me'āl-endīşī siyāḳında bir miḳdār naḳd u cins ibḳāsına iġrāyı mutażammın ruḳʿa-i nuṣḥ tenmīḳ ve firistāde-i ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrları ḳılmaġla deryā-yı ʿināyetleri **[S.263]** cūş edip ḳalem-i meymenet-raḳamlarıyla " أشهدكم أيها الإخوان والخلان أن جميع ما في أيدي العباد عوار مستودعة وأن لا مالك للملك إلا الله. فالودائع في يد هذه الفقيرة إلى لطف سيدها الغني.

قد سلمتها إلى فلان الفقير بجملتها والهبة للمعير عز وجل. وإني أبقيت لنفسي ثلاث جواهر نفيسة للحزم والاحتياط في مآل أمري وهي حسبنا الله ونعم الوكيل. -مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ-[704] ومن يتق الله يجعل له مخرجاً ويرزقه من حيث لا يحتسب." ‘unvān-ı tevekkül-tibyānını terḳīm-i ḥasb-i ḥāl-i sa‘ādet-me’āl ve cevāb-ı ḳāṭı‘-ı ‘urūḳ-ı su’āl buyurmaları meẕkūrīni kendi ḥāllerine ibkā ve teveccüh-i ehl-i ḥaḳḳa irşād etmişdir. Ve "‘القول ما قالت حذام فصدقوها.’ **meṣel-i sā’iri henūz mevḳi‘in buldu. Fī’l-vāḳi‘, ḥaḳḳ-ı ḥazm budur."** diye cümlesi i‘tirāf u taḥsīn etmişlerdir.

كما حقق حضرت المكاشف الصمداني في المثنوي المعنوي:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر چه جز آن وجه باشد هالك است

ملك و مالك عكس آن يك مالك است

گرچه سايه عكس شخص است اى پسر

هيچ از سايه نتانى خورد بر

هين ز سايه شخص را ميكن طلب

در سبب رو گذر كن از سبب

[704] Nahl Sûresi, 16/96. Âyet: "Sizin yanınızdaki (dünya malı) tükenir, Allah katındakiler ise bâkidir. Elbette sabırlı davrananlara yapmakta olduklarının en güzeliyle mükâfatlarını vereceğiz."

Rivāyet olunur ki

Bende-zādeleri merḥūm u maġfūrun-leh Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ'iñ hengām-ı velādeti ḳarīb olduḳda levāzım-ı velādet ü veled her ne ise cümlesin bi'n-nefs, tehyi'e vü tekmīl buyurup **"شیخ محمد آن ماست. پس خدمت او بر عهدهٔ این خالته است."** maẓmūn-ı beşāret-meşḥūnuyla ḳable'l-vaż' tesmiye buyurmaları kemā-kuşifet ẓuhūr edip ve ḥaḳḳ-ı terbiye vü tenmiyesinde vālidesi Ḥavvā Ḫānım'ı sebḳat ve fevḳa'l-ġāye şefḳat u mihribānī-fermā olup ve ol daḫi berekāt-ı himem-i 'āliye ve meyāmin-i enẓār-ı ḥaseneleriyle şābbun neşe'e fī-ṭā'atillāhi maẓharı ve sāl-i seb' 'aşerde ḥā'iz-i 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyye ve fā'iz-i āṯār-ı meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı 'aliyye ve ṣāḥib-i meşreb-i vesī' ü ṭab'-ı laṭīf olup beyne'l-evlādi'l-kirāmi'l-mevleviyye āyeten min āyātillāhi ve bāliġ-i meblaġ-ı erbāb-ı intibāh olmuşdur. Ḥattā çeşm-zaḫm-zede-i rūzigār ve mübtelā-yı ṭa'n-ı vebā-yı cān-güdāz olduḳda 'iyādet-künān ve şifā-yı 'ācil-cūyāna **" این عارضهٔ برنده است و گذرنده نیست. همان از اخوان و خلان مسؤل این بندهٔ مردان ادعیهٔ** 'unvānıyla 'arż-ı sūz u güdāz etdiğinden mā'adā ba'de'l-vefāt, **"عفو و غفرانست."** miyāne-i evrāḳ-ı kütübde zāde-i ḳarīḥa-i muḥriḳa-i firāḳları olan tārīḫ-i vefātı dest-i ḫaṭlarıyla bulunup iş'āl-i nā'ire-i hicrān etmekle bādī-i yād-ı ḫayr olmaḳ ricāsıyla menḳabe-i nefīse-i ṣāḥibe-i cemīlelerine taẓmīn olundu. Mütevaḳḳi'dir ki ol veliyye-i zekiyyeniñ sefer-i uḫrevīsinde ṭufeyl olduġu gibi sāye-i ẕikr-i ḫayrında daḫi meẕkūrun bi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān ola! Āmīn bi-mennihi ve keremihi!

تاریخ وفات شیخ محمد مخلصکه پیش از انتقال خود بنظم آورده و اندر میان گفته های خویش تعبیه کرده بود

رحمة الله تعالی علیه و علی اسلافه أبدا.

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Rūzigār-ı zūr-kārıñ seyr ediñ hengāmesin
K’āteş-i hicrānı ṣaldı külbe-i aḥzānıma

Görmeden gülzār-ı ‘ömrüñ rūy-ı ḫandān-ı gülüñ
Ḫāk-pāş-i gūr oldu dīde-i giryānıma

Ġonca-i ‘ayş-ı şebābım eyleyip ifnā-zede
Gütmedi gūş-ı kerem zār-ı hezār-ı cānıma

Āşiyānın tārumār-ı ṣadme-i merg eyleyip
Girdi āḫir ol siyeh-kāse benim de ḳanıma

Ben güẕer ḳıldım hele ol berzaḫı cāndan geçip
‘İbret olsun līk aḥvālim ḳalan iḫvānıma

Yād edip dā’im du‘ā-yı ḫayr-ıla *MUḪLİṢ*lerin
Ḳalmasınlar rāh-ı ḫıdmetde olan noḳṣānıma

Dedi cān-ber-lebem tārīḫ-i ḥāl-i nez‘ini
Ser-be-‘azm-i ṣavb-ı dīdārem vedā‘ yārānıma

(Sene 1124)

Rivāyet Olunur ki

Ol şem‘-i şebistān-ı vera‘ u taḳvā, sāl-i nevāle ya‘nī heştād u heft sinnine bāliġa olunca evḳāt-ı şerīfeleri ni‘am-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye ve ‘ibādāt u ḥasenāt ile güẕerān olup vaḳtā ki ḥükm-i sāl-i merḳūm ḥulūl eyledikde kemāl-i istiġrāḳ u ṣıyām-ı eyyām u ḳıyām-ı leyālī ve vaḥdet ü ẖalvet ü ṣamt u sükūn u ḥüzn ü tefekkür üzere ve gāh u bī-gāh bükā vü enīn ü āhla ve āteşīn āşār **[S.264]** inşādıyla iḳtirāb-ı zamān-ı irtiḥāllerin īmā edip cān u ciger-i pervānegān-ı bezm-i intimāların dāġ-dār ve dil ü dīde-i mu‘tādān-ı iḥsān u in‘āmını nālān u ẖūn-bār eyledikleri evānda serzede-i ṭab‘-ı pür-iştiyāḳ-ı ‘ālem-i bālāları olan enfās-ı nefīsede bu ḳıṭ‘a-i ġarrā nümūne-i ḥālāt-ı şevḳ-i zā’idü’l-vaṣfları olmaḳ üzere īrād olundu:

(Ḳıṭ‘a Lehā)

(Ḳuddise Sırruhā)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Bu tehī ẖānede ārām-ı dil-i zārım yoḳ
Ya‘nī bir maḥrem-i esrār olacaḳ yārim yoḳ

Çekdiler raẖt-ı ḳarārı ser-i kūy-ı yāre
Şimdilik bezm-i fenāda hele ġam-ẖʷārım yoḳ

Pes

Yevmen-fe-yevmen ġalebe-i inciẕāb-ı civār-ı raḥmet-i Raḥmān ile mizāc-ı velāyet-sirişţlerine inḥirāf ṭārī olup terġīb ve sevḳ-i müdāvāt edenlere

(قطعه)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

مرا بگذشت آب فرقت از سر

بدين حالم مدارا نيست در خور

هم اكنون راه شهر شاه گيرم

كه گر ميرم هم اندر راه ميرم

mażmūn-ı şefḳat-meşḥūnuyla pāsuḫ-ı şāfī-baḫşā ve teheyyü’-i tām üzere iḳdām u ihtimām-fermā olup cānib-i rūḥāniyyet-i cenāb-ı peder-i büzürgvārlarından ‘unvān-ı da‘vet-āḫir ḳarīn ve teḳāżā-yı icābet-i [705]-“يا نور العين الحقي صف حور العين!” ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً - ile her dem pā-der-rikāb-ı isti‘cāl ve bīzār-ı tedāvī-i cismānī olup “التداوي يشعر عدم الرضا ونحن مأمورون بالرجوع إلى رب القضاء راضيا. فإذا كنا راضية نكون مرضية.” nefes-i enfes ü aḳdesleriyle münhemikīn-i ġā’ile-i esbābı irşād u ta‘līm-i ḥüsn-i edeb buyurmuşlardır.

على أنه آخر الآداب والعبرة بالخواتيم ولكنه لا يتيسر هذه المرتبة الرضية إلا للمتمكن في مقام التسليم والرضا والمتملك ملكة الثبات في مجاري القدر رب. هبّ لي من لدنك الثبات والنبات ولكافة المؤمنين والمؤمنات إن عنايتك لمحيطة بالذي مضى وبما هو آت يا قاضي الحاجات ويا

[705] Fecr Sûresi, 89/28. Âyet: “Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.”

مجيب الدعوات ويا محول الحالات ويا رافع الدرجات والعجب كل العجب أن الدعوة مصادفة لعام ارتحالها في الحساب وهو عدد حروف غم الوليه.

(Sene 1122)

Me’ālü’l-ḥāl ü ḫulāṣatu’l-maḳāl, nefs-i nefīsleri içün ibḳā ve ba‘de’l-hibe temellük buyurduḳları kütüb-i nefīseyi buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de münzevī iḫvān ve evlād-ı kirām-ı ensāl-i zekiyye-i Ṣıddīḳıyye’ye vaḳf buyurup ve emānet-i celīle-i ḳudsiyyelerin ṣāḥibine teslīm ve civār-ı raḥmet-i Raḥmān’a mücerred ü pāk şitābān ve ġamżetu’l-‘aynda lāḥıḳa-i ḫayl-ı ḥūru’l-ayn olmuşlardır.

ماتت كما ولدت وعاشت كما وصفت. طوبى لها وحسن مآب.

Ve vefḳ-i vaṣıyyet-i şerīfeleri üzere türbe-i mu‘allā-rütbe-i Ḥażret-i Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu’l-meknūn)da cevher-i vücūdları defīne-i müteberrike ḳılınmışdır.

طيب الله ثراها وأفاض على الباقين بقايا بركاتها آمين يا من لا يخيب السائلين بمنه الجسيم وكرمه العميم *

*وفضله العظيم.

Ve hengām-ı iḥtiżārlarında bu bende-i kemīneleri ser-efgende-i dūş-ı ḥüzn ü inkisār muntaẓır-ı kerem-i vāpesīnleri ve eşk-bār-ı derd-i firāḳ-ı cān-güdāzları olduġumda “بقيت غريباً. عاملك الملك القيوم بعين عنايته.” dem-i icābet-rehīnleriyle cobrān-

güsār buyurup ġanīmet-i āṣār-ı himmet-i ʿaliyyeleriyle evān-ı ḥayāt-ı pür-berekātlarına müstesʿid olduġum gibi nefes-i āḫirīnlerinde daḫi meyāmin-i dem-i ḥayāt-baḫşlarıyla tenfīs-i kürbet buyurmuşlardır. Ve fī eyyāminā haẕihi, ne maḳūle mütekeddir-i ḥavādiṯ olmaḳ iḳtiżā etse menāẓır-ı ḳuṣūr-ı cihān-ı ḫayālden rūy-ı āşināyī-nümā ve nuṭḳ-ı feraḥ-fezālarıyla tesliyet-fermā vü beşāret-baḫşā olmaları bī-dirīġdir.

أدام الله تعالى رشحات أفضالها في الدنيا والآخرة.

Ve ʿināyet-i meẕkūre eṣnāsında kemā fī'l-eslāfi'l-kirām āvīze-i ser-bālīn-i iḥtiżārları olan seyf-i mevrūṯ-ı sālifetü'l-menāḳıb üç defʿa ʿādet-i maʿhūdesi üzere mühtezz olup saʿādet-ḫāneleri daḫi maʿan mütezelzil olduġu cümle-i ḥużżārıñ maḥsūsu olmuşdur.

أنار الله المعز عزّ شأنه برهانها يوم تبعت كما أعلى أعلام اعتلاء عنوانها يوم ولدت ويوم توفت بحرمة أسرار *

***أصولها وبعزة أنوار فروعها. آمين يا معين.**

<u>Ve Hem-Çonān</u>

Fecīʿa-i muḥriḳa-i vefātlarından bir hafta muḳaddem bende-zādeleri Ḥalīme-i zekiyye ser-bālīn-i iḥtiżārına **[S.265]** ḥāżıra olduḳlarında gūyā teşyīʿ buyurup **"** ای دردمند حلیمه تو مقدمهٔ ما گشتی. ما خواستیمکه جمله را فدا شویم. میسر نشد. پس پیرو تو باشیم. **"**ʿunvān-ı şefḳat-tibyānıyla riḳḳat-nümā olmaları ḥavṣala-şikāf-ı ıṣṭıbār olup cümle müteʿalliḳātı ḫūn-ābe-bār eyledikleri ke-istivā'i'ş-şems bir hafta ṣoñra ʿazīmet-i ʿarş-ı berīn etmeleriyle meşhūd-ı ẕevi'l-beṣā'ir olup lākin bu fıḳarāt-ı riḳḳat-meşḥūn ḫılālinde istiʿmāl buyurduḳları ṣīġa-i nefs-i mütekellim maʿa'l-ġayr ʿazīmet-i dāru'l-ḳarārlarında cemʿiyyet-i fuḳarāyı müşʿir olduġu ṭabʿ-ı pür-kelāli ġavṭa-ḫor-ı girdāb-ı

melāl ü müteraḳḳıb-ı āṣār-ı müşārün-ileyhā eyleyip evān-ı intiẓār-ı ẓuhūrāt-ı verā-yı perdede tamām-ı sene-i intiḳālleri ḳabīlinde Ḥavvā Ḫānım ve ferzend-i ercümendleri Şeyḫ Muḫliṣ ve Şeyḫ ʻAlī Şākir ve Fāṭıma-i ṣāniye ve ʻĀʾişe-i behiyye peyrevleri olmaġla ol sāl-i melāl-meʾāl derdmendān-ı mehcūrīne ʻāmmuʾl-ġam olmuşdur.

Ve Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ bezm-i ʻālem-i fānīde muʻtād-ı āġūş-ı mihribānīleri olduġu gibi pehlū-yı merḳad-i muḳaddeslerine defn olunup Şeyḫ ʻAlī Şākir ve Ḥavvā Ḫānım ve Fāṭıma ve Ḥalīme-i melīḥa maḳābir-i evlād-ı kirām-ı Mevleviyye olan buḳʻa-i mübāreke-i sālifüʾẕ-ẕikre vażʻ olunmuşlardır. Ve ʻĀʾişe-i behiyye civār-ı faḳīr-ḫānede ṣāḥibüʾl-āṣāriʾl-celīle merḥūm u maġfūrun-leh “Bismillāh Vefā” şöhretiyle maʻrūf olan veliyy-i kāmiliñ türbe-i şerīfelerinde defn olunmuşdur.

نور الله تعالى مضاجعهم وأضاء مصابيح منافعهم في الأولى والآخرة بألطافه الجلية والخفية وامداده الصورية *

***والسرية. آمين يا مجير المضطرين بحرمة سر سيد الانبياء والمرسلين.**

<u>Ve Daḫi</u>

Ḥalīme-i zekiyye defn olunduġu rūz-ı pür-sūzuñ ferdāsı sāḥa-i ḥarīm-i bende-ḫānede bi-ʻaynihi ṣavt-ı muʻtādı ile **“حاضر باشید که در تمام هفته می آییم و می بریم.”** ṣadāsı cümle-i sükkān-ı ḫānemiziñ mesmūʻu olup tefaḳḳud olunduḳda nidā-yı hātifī olduġu nümāyān ve fīʾl-ḥaḳīḳa, mīʻād-ı merḳūmda ol āmāde-i sefer-i evc-i ḳurbet ü raḥmet mucībe-i daʻvet-i “Irciʻī” olmuşdur.

وإليه المرجع والمصير. نعم المولى ونعم النصير.

Ve ba‘de çend rūz muḥibbāt-ı ṣāliḥātdan biri vāḳı‘asında şübbān-ı behişţden bir maḥbūb-ı mu‘accibü’l-ḥüsnle merḥūmeyi dest-be-dest müşāhede edip pürsiş-i ḥāl-i uḫrevī eyledikde **"مرا باین نکاح کردند و این حجلهٔ منست."** deyip bir ḳaṣr-ı menī‘ü’l-erkān-ı cennāta duḫūlün iḫbārıyla ḳalb-i maḥzūn-ı muḥteriḳu’l-hicrāna tesellī-baḫş olmuşdur. Ve Şeyḫ ‘Ali Şākir daḫi ḳabīlü’l-intiḳāl, eţfālle ‘alā ţarīḳi’l-mel‘abe tesnīm-i ṣüret-i ḳabr edip eţrāfına ba‘żı merāḳıd-ı merdāna vaż‘ oluna gelen eşyā ve ser-i ḫāk-i tüde-i merḳūmda ittiḫāẕ-ı ḫānḳah eylediği müşāhede ve **" این مزار، تربهٔ کیست؟"** ‘unvānıyla su’āl ve **"تربهٔ منست."** lafẓıyla redd-i cevāb olunduġu yevmden hafta mürūrunda ‘ubūr-ı memerr-i mevt etmişdir. Ve bundan esbaḳ ba‘żı elbise-i nefīsesin be-her rūz telebbüs edip kendiye **"این لباسها برای عید است."** diye nez‘in terġīb eylediğimde **"ای پدر که داند که من بعید بعید میرسم."** nuţḳ-ı ţıflānesiyle mükāşefe-i cibillīleri cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olmuşdur. Ve Fāţıma-i şāniye daḫi bir gün keşret-i ekl ü farţ-ı şürble görüldükde **"اینقدر اکل و شرب ضرر است."** lafẓıyla gūyā pend ü muḥāfaẓa murād olunduḳda **" من قسمت خود میخورم. شما را چه شد که اتمام قسمت را رضا ندهید."** maẓmūnuyla ḥiddet-āmīz-i muḳābeleden faḳīre ḥayret-i tāmme ‘ārıż olup ki **"Ḥāl-i ṣıġarda müsteb‘ad maḳāl elbette bī-me’āl olmaz. Bu daḫi āyā ne maḳūle netīce-zā olur?"** derken mürūr-ı çend rūzda tekmīl-i ḳısmet edip eslāfa mülḥaḳa olmuşdur. Keyfiyyāt-ı muḥarrere müşāhedesi ‘ırḳ-ı ţāhir-i Ṣıddīḳī’niñ kerāmāt-ı cibiliyye vü kemālāt-ı māder-zādiyle tevellüd buyurmasında ibḳā-yı ẕerre-i iştibāh etmeyip ḫıdmet-i mürā‘āt u iḥtirāmlarında cevāz-ı tehāvün ü cür’et-i tekāsülü ifnā ve nevme-i ġaflet-i ‘adem-i mübālāt şān-ı sāmīlerinden bā‘iş-i intibāh olmuşdur.

*** الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا وما توفيقي إلا بالله ألهمنا الهادي الموفق القيام على**

***أعتاب خدماتهم العلية بالصدق والسداد والإخلاص. فإنها أعلى الملاذ وأنجى المناص.**

[S.266]

Ve ol silsile-i zekiyyeden vücūd-ı fā'iżu'n-nūrlarıyla ḳarīrü'l-'ayn ve firāḳlarıyla siyeh-rūz-ı hicrān olduġumuz merḥūmīn ü merḥūmātıñ tevārīḫ-i tevdī'ātı dīvānımıza bi-temāmihā şebt olunup lākin maḥżā bahāne-i ḫayr du'ā olmaḳ ümmīdiyle her birinden üç beytle bu maḳāmda iktifā ve ancaḳ Ḥāce Fāṭıma Ḫānım (ḳuddise sırruhā'l-'azīz)iñ tārīḫ-i intiḳāli bi-temāmihā şebt ve ḥüsn-i ḫātime-i mertebe-i ūlā olmaḳ üzere żeyl-i menḳabe-i nefīselerine niyāz-ı derdmendāne ve pāy-endāz-ı müstemendāne ḳılınmışdır.

(Tārīḫ-i Vefāt-ı Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Ḫānedān-ı Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i Ekber'de yine
Bir bülend-aḫter edip pervāz-ı bām-ı 'arş u kürs

'Aşḳ-ı Şemseddīn'le ṭayy-ı menāzil ederek
Eyledikde kendiyi ṣāḥib-maḳām-ı burc-ı ḳuds

Dedi tārīḫ-i ṣu'ūdun *ŞĀḲIB*-ı encüm-şümār
Cān-ı Muḫliṣ oldu seyyāḥ-ı cihān-ı evc-i üns

(Sene 1124)

(Tārīḫ-i İntiḳāl-i Ḥavvā Ḫānım Māder-i Şeyḫ Meḥmed Muḫliṣ)

(Raḥimehumāllahu Teʻālā)

[Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün]

Nesl-i Mevlānā Celāleddīn Ḥavvā Ḫānım'ı
Eyledi iḥyā-yı raḥmet Ḥażret-i Ḳayyūm-ı Ḥayy

Yaʻnī kilk-i ḥikmet-i bī-ʻillet ü dest-i ḳażā
Etdi ʻömr-i nāzenīni defterin imżā vü ṭayy

کن دعای پنجکه تاریخش و ثاقب بگو
شادکام از روح و ریحان باد روح پاك وی

(Sene 1123)

(Tārīḫ-i İrtiḥāl-i Ḥalīme-i Melīḥa Hemşīre-i Muḫliṣ)

(Nevverallahu Merḳadehā)

[Müfteʻilün Fāʻilün Müfteʻilün Fāʻilün]

Merdüm-i çeşmi bulup rāḥat-ı ḫʷāb-ı ʻadem
Oldu vücūdu tamām āyīne-i intibāh

ṢĀḲIB-ı pür-dūd u derd peyrev-i tābūt ve hem
Püşt-i dü tāya edip rūy-ı rıżāyı penāh

Ḥaḳḳ'a münācātla sāl-i vefātın dedi
Bezm-i behişti ola cāriyeñe cilve-gāh

(Sene 1122)

(Tārīḫ-i Fevt-i Şeyḫ 'Ali Şākir)
(Ḳuddise Sırruhu'l-Fāḫir)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Vārid-i ġaybī olup selvet-dih-i ṭab'-ı ḥazīn
Dedi gūş-ı hūşa teslīm ü rıżādır efḍali

Dāmen-efşān oldu ol şimden-gerü bu ḫākden
Sen hemān elden ḳoma dāmān-ı ṣabr-ı ecmeli

Hem edip telḳīn-i tercī' ve dedi tārīḫini
Bülbül-i gülzār-ı Mevlānā ola Şākir 'Ali

(Tārīḫ-i Rıḥlet-i Fāṭıma-i Ṣāniye binti Ḥavvā Ḫānım)
(Raḥmetu'r-raḥmān 'Aleyhimā)

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]

Kesdi memeden Fāṭıma'yı māder-i dünyā

Sīr eyledi minnetle anı şīr-i ḥelāle

Ol gevher-i yektā edicek ʻāleme pedrūd

Geldi yerine dikdi ʻalem ḥüznle nāle

ŞĀḲIB dedi tārīḫini bu āmed ü reftiñ

ʻAzm etdi ḳızım ʻālem-i ʻuḳbāya dü sāle

(Sene 1123)

(Tārīḫ-i Mevt-i ʻĀ'işe-i Behiyye-i Ṣıddīḳıyye-i Celāliyye)

(Nevverallahu Teʻālā Ḳabrehā)

[Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün]

[Fāʻilātün] [Fāʻlün]

Ser-be-mühr etmez idi ḥoḳḳa-i laʻlin ḥikmet

Şīr-i teng-i şeker-i ġayba olaydı maḳsūm

Ḫurde-dān-ı ḫırede olmadı gitdi ḥālā

Vech-i teşrīfi gibi sırr-ı vedāʻı mefhūm

Dedi āmed-şüd-i nā-gāhına *ŞĀḲIB* tārīḫ

Geldiği gibi yine gitdi o bikr-i maʻṣūm

Hemānā

Bu ġurbet-serāda kürbet-i güẕeştegān-ı bī-bedelānla vālih ü ser-gerdān ve nālān u giryān ve sīne-kūpān iken [706]'تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين.' maẓmūn-ı münīfi üzere tevessül-i istinzāl-i ġayṣ-ı raḥamāt-ı Raḥmāniyye ṣadedinde ' لا طبيب لداء القلب غير ذكر الحبيب وألا بذكر الحبيب تطيب القلوب.' feḥvāsınca cem'-i nefāyis-i menāḳıb-ı sābıḳīn ve te'līf-i mefāḫir-i lāḥıḳīne teşebbüṣ olunup ve tedārük-i baḳıyye-i 'ömr-i girān-māyede baḳıyye-i naḳıyye-i silsile-i zekiyye olan Şeyḫ Aḥmed Ḫāliṣ ve Şeyḫ Maḥmūd Ḥāmid-nām gevher-i tāb-dār-ı eslāf-reftār u uṣūl-kirdār u kerāmet-şi'ārlarıñ ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i terbiye vü tenmiyeleriyle dil ü cān-ı maḥzūn u mecrūḥa tesliyet ü müdāvāt olunmuşdur.

متعهما الله المنّان الوهاب بطول العمر وحسن الخلق ولطف العمل. وأسعدهما بسلوك مناهج الاصول الكرام * وأنعم عليهما بالتوفيق والإرشاد إلى منال الفوز بمعرفته وقربه عز شأنه نعم الكريم ذو الرحمة والعناية ومنه الهداية في البداية والنهاية. وتجاوز عن نقائص أنفسنا وشرور أنانياتنا إنه الرؤوف اللطيف وليس للعالمين سوى *التجاء بابه العالي طريق النجاح وبيده أزمة الصلاح والفلاح.

Hem-çonān ki

Ol yegāne-i meydān-ı ṣıdḳ u ḫulūṣuñ eşnā-yı ḥacc-ı şerīflerinde ziyāret-i Ravża-i Muṭahhara-i Seyyid-i sādāt-ı enbiyā ve duḫūl-i mescid-i muḥterem-i sened-i ḳādāt-ı aṣfiyā ('aleyhi'ṣ-**[S.267]**ṣalāti'l-ebediyye ve't-taḥiyyāti's-sermediyye) ile şeref-yāb olduġunda iştiyāḳan li-ṣāḥibihā ve istişfā'an min cenābihi (ṣallallāhu 'aleyhi ve sellem ve ālihi ve ṣaḥbihi) ferrāşān-ı dergeh-i sa'ādetlerinden deryūze-i müşt-i ḳamāme ve ol iksīr-i 'ināyeti ilā vaḳti'l-iḳtiżā, ḫızāne-i iḫtirāmda iḫfā

[706] Ebû Nuʿaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, c. VII, s. 285.

buyurup vaḳt-i ḥācet-i iḥtiżārlarında iḥżār ve ba‘de’l-ġasl rūy-ı mübāreklerine ṣalavāt-ı şerīfe vü teslīmāt-ı münīfe ile ‘alā vechi’l-istişfā‘ ḥatiyy ü neşri tavṣiyeleri kemā-yenbaġī tenfīẕ olunup ol vech-i ġubār-ālūdla müteveccih-i dergeh-i Ḥayy-ı Vedūd (‘azze ismuhu) olduḳlarından eyyām-ı ‘adīde mürūrunda bir leyl-i mūy-ı leylī-fāmda ol rūy-ı meskenet-ḫūy, mānend-i mihr-i münīr tāb-dār müşāhede olunduḳda ta‘accüb-i rü’yet-i ṣāḥib-i vāḳı‘aya **“ این سیمای عجب انگیز ببرکت آن قمامهٔ عنبر بیز** mażmūn-ı ṣadāḳat-meşḥūnuyla mucīb olduḳları ṣıdḳ-ı re’y ü ḫulūṣ-ı ṭaviyyete **”است.** naẓaran taḥḳīḳ ve irāde-i fażl-ı ḥażret-i ‘amīmü’l-iḥsāna ve ināre-i şefā‘at-i ḥabībü’r-Raḥmān’a i‘timāden taṣdīḳ olunmuşdur. Ve **’من اعتقد غبارا فقد اناره.‘** mażmūnu cilve-ger-i minaṣṣa-i i‘tibār olmuşdur.

فطوبى للصادقين المخلصين حيث فازوا بصدقهم إلى قصدهم وداموا على مراعاة عهدهم. هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم نفّعنا النافع القريب الرقيب بمنافع شفاعات الذين صدقوا ما عاهدوا الله. إن الله لا يخلف الميعاد وإنه ولي الإرشاد إلى سبيل السداد.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

برق و فرّ روی خوب صادقین

تن فنا شد و آن بجا تا یوم دین

رنك صدق و رنك تقوی و یقین

تا ابد باقی بود در متقین

(Tārīḫ-i Naḳl-i Maḳ‘ad-ı Ṣıdḳ-ı Ān-ı Rābi‘a-i Ṣāniye)

أظلها الله تعالى تحت عرشه يوم لا ظل إلا ظله وأحلها دار سلامة بفضله وكرمه. آمين بحرمة شفيع الاولين *

*والآخرين.

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nā-geh oldu bir ser-āmed serv-i bāġ-ı Mevlevī
Gülşen-i ‘Adn ve civār-ı raḥmet-i Ḥaḳḳ’a revān

Çünkü dāmen-çīn-i ḫāṣāk-i beden oldu dili
Ṣoḥbet-i ecdād-ı emcādına cān atdı hemān

Ya‘nī Ḥāce Fāṭıma Ḫānım edip ifnā-yı ‘ömr
Menzil-i bāḳīde oldu ḫayme-zen mānend-i cān

Ṣūret-i ḫayru’n-nisā rū-pūş-ı ḳadr-i gevheri
Sīret-i merdāne reftārında mihr-āsā ‘ayān

Rābi‘a olsa zamānında olurdu şāniye
Etmede terk-i menāl ü māl ve belki ḫānümān

Maḳ‘ad-ı ṣıdḳa n’ola etse şitāb-ı yek-deme
İnciẕāb-ı “Ircı‘ī”dir eyleyen bī-ḫod devān

Māsivā semtine aṣlā etmedi gitdi nigāh
Çeşmine āyīne-i ḫışm idi gūyā kim cihān

Olmasaydı ṭıyneti kān-ı kerāmet āşikār

Bī-tereddüd ehl-i dil derdi aña genc-i nihān

Pertev-i dīdār-ı pāki rūşen eyler dīdeñiz
Mest-i cām-ı rūḥ olursuz müjde ey ḥūr-ı cinān

Āl-i Mevlānā k'ola bir cum'a şem'-i dil-fürūz
Cümleye pervānesi olmaḳ gerekdir bī-gümān

Maḥremān-ı ḥacle-i esrāra ḥayret-zā idi
Ḥālet-i ḫīz ü nişestinde olan temkīn-i şān

Naḳd-i cānı hem niṣār-ı peyk-i cānān eyledi
Da'vet-i Dāru's-selāmīyle olunca dür-feşān

Kār edelden ḫāṭır-ı aḥbāba sūz-ı mātemi
Farḳ olunmaz şu'le-i āvāzla dūd-ı fiġān

Āḫırü'l-emr eyleyip şevḳ-i liḳā ṣabrın tamām
Dergeh-i mevlāya ḳıldı 'aşḳla 'aṭf-ı 'inān

Rıḥleti tārīḫini *ŞĀḲIB* du'ā-gūyu demiş
رحمة الله عليها كلما أملا الزمان

Eylesin Feyyāż-ı bī-çūn ġarḳa-i baḥr-i kerem
Ġarḳa-i firdevs-zīb olduḳça ervāḥ-ı mihān

Ḥaşr edip zīr-i livāsında Ḥabīb-i Ekrem'iñ
Farḳına çetr-i şefā'at eyleye neşr-i amān

وليكن هذا آخر ما وقفنا لا يراده في المقالة العليا والمرتبة الأولى على الدرجة الأخرى من النمط الأحرى إلى الشان الأعلى. أنزل الله علينا رشحات من رحمانه النازلة عند ذكر المرحومين المرموقين فيها في الآخرى والأولى.

(معذرة لقصور المقدرة من أضعف الأمة إلى ذوي الهمة والنصفة)

إن شؤون الأزمنة لما تغيرت بتقاعس الإخوان وتقاعد الخلان وإن أحوال الأمكنة تفترت بتصدر الرؤوس الجهال وتغلب النفوس العطال وبطون الكاملين المكملين وظهور المتشيّخين البطالين اختل أمر الفقراء السالكين واعتل مزاج عالم الناسكين وقرب انقطاع سلك نظام الطريقة وبعد أخبار **[S.268]** ملك سبأ الحقيقة. فساقني الإلهام إلى تشويق تجديد العهد وقادني الاهتمام إلى ترغيب تشييد العقد. فتشبثت بذيل الاستمداد من أسرار السوابق في تذكير الآثار المؤثرة اللواحق. لكن بغلبة الإهمال والنسيان لما صارت تلك الآثار كأن لم تكن وأضاعوا الأخلاف خير أذكار الأسلاف صرفت جل قصدي في سياحتي إلى التقاطها من أفواه القدماء. فجمعت حجماً عظيماً تساوي عدة مجلدات وتأملات في خمود همم أبناء عصرنا حازماً وتفكرت في جمود عزم سلاك زماننا جازماً. فاقتصرت على ذكر المشاهير العظام واختصرت من كراماتهم على ما أجمع عليه الرواة كي يسهل الانتفاع ويندفع الانقطاع حتى طويت أسماء رجال الروايات والتواريخ على أن الأمر مبني على صفو الاعتقاد وخلوص الاعتماد على عظماء الله وأساطين الحكمة. فمن تعارف وعرف قدر ذكرهم ومن تنافر فلا يبالي في الإنكار إلى رواية الأخيار كيف لا وقد ضيعوا الأخبار والآثار مع كونها معنوية بعنعنة التخريبات الموثقة والروايات المعدلة والتزمت في سبكه اللغة التركية لتعم عوائده وتشمل فوائده ويتيسر تعاطيه مع قلة البضاعة وضعف الاستطاعة وتشتت البال وتفرق الحال والمسؤول ممن لا يخيب السائلين إفاضة سؤالي من مطالعة الفقراء السالكين والقراءة في مجالسهم العلية للطالبين. لعلّ الله يثبت فؤادهم ويوصل مرادهم وينفقوا على مشتاقهم الكئيب من ذخر أدعيتهم

الخيريـة. إنـه موفـق كـل مـأمول ومحسـن كـل مسـؤول ومـا تـوفيقي إلا بـالله وحسـبنا الله ونعـم الوكيـل ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم وصلى الله على سيدنا محمد النبي الأمي وعلى آله وصحبه وسلم.

تم تم تم

تم الجزء الاول من سفينة المولوية. نفعنا الله بأنفاسهم الرحمانية ويليه الجزء الثاني في ذكر مشايخ الطريقة العالية المباني.

5.3.2. Cilt II

[S.2]

Bismillahirraḥmānirraḥīm

Ḥamd-ı bī-ġāye vü şükr-i bilā-nihāye ol Vehhābü'l-āmāl u veliyyü'l-hidāye-i ẕū'l-Celāl'e ki mezāyā-yı ma'rifetin merāyā-yı enbiyā vü evliyādan cilve-nümā-yı medārikü'l-ḳulūb u melekāt-ı nāṭıḳa-i 'ārifīnden āẕān-ı müstemi'īne ḥarf-endāz-ı bürūz edip bezm-i enfüs ü āfāḳı ni'am-ı ḥikem ü āşār-ı esrār-ı cemāl ü celāliyle tezyīn ve şemerāt-ı ef'ide-i 'āşıḳīn ile dimāġ-ı 'ālem-i ādemiyyeyi pür-neş'e-i aḳdāḥ ta'yīn eyledi. Ve ṣalavāt-ı fā'iḳāt u taḥiyyāt-ı rā'iḳāt, ol menba'-ı menī'-i ma'ü'l-ḥayāt-ı ḥaḳīḳat-ı cenāb-ı şefā'at-me'ābına ki dürr-i yektā-yı vücūd-ı fā'iżu'l-cūdu, bā'iṯ-i īcād-ı bedā'i'-i ḳulzüm-i ekvān u şeref-baḫş-ı güş-ı ibdā' olup her mevc-i baḥrü'l-envār, pertev-i sırr-ı aḳdesi ser-efrāz-ı imtiyāz-ı nām u nişān-ı nübüvvet ü velāyet ve evvelīn ü āḫīrīne vesīle-i feyż ü vāsıṭa-i raḥmet olmuşdur. Ve nefāyis-i teslīmāt-ı vāfiye, ḥarese-i emānet-i 'uẓmā-yı ṣoḥbet ü vereṯe-i ḫızāne-i girān-bahā-yı sünnet ü ḥafaẓa-i ḥürmet-i teba'iyyetlerine ki menāşīr-i sa'ādetleri tevḳī'-i [707]'نحن الاخرون السابقون' ile muṣaddare vü muvaşşaḥa ḳılınmışdır.

نسأل الله تعالى الاهتداء بهداهم و الاقتداء بسهاهم انه ولى العصمة و التوفيق وأولى و أحق ان يشكر و يحمد على التحقيق * اما بعد* فاعلموا أيها الطالبون الراغبون الى رعاية مراتب الوجود انها ثلاثة فان مظاهره اما مخصوصة بالكامل المحض او المقصورة بالنقص الصرف او ممزوجة بهما فالاولى هي الطبقة العليا و الثانية هي الدرجة الدنيا و الثالثة هي المرتبة الوسطى فالعليا من عالم الآدمية الانبياء و الرسل و الاولياء و الدنيا الكفار و المنافقون و الوسطى سائر العباد الذين خلطوا الحسنات بالسيئات و الاولى منها ايضا على ثلاث مراتب لانه امّا

[707] Bu ifade bir hadîs-i merfû'un içinde geçmektedir. Başlangıcı şöyledir: " نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ".

ان يجتمع فيها النبوّه و الكتاب و الولاية فهي العليا أو يجتمع النبوة و الولاية فقط فهي الوسطى او تنفرد الولايه فهي الدنيا و النيا ايضا على ثلاث[S.3] مراتب لانه امّا ان يجتمع فيها الرشد و الخوارق فقط فهي الدنيا و كذلك كل من المراتب في العوالم كلها تتفاوت بهذه الاعتبارات و تتميز بفصولها وخواصها الى ما شاء الحكيم المطلق الدائم و هذا هو المشار اليه بالتفضيل المنصوص في التنزيل فالعليا أعنى جامعة الرشد و الارشاد و الخوارق في العالم المولوية من عالم الانسانية كذلك على المراتب الثلاث لانه امّا ان يجتمع فيها النسب الطاهر و الحسب الفاخرفهي العليا و أولياء الاولاد الكرام فهم كأبناء السلاطين على أرائك الولاية الجليله و الكرامة الموروثه و الافان اجتمع معها الخلافة عنهم فهى الوسطى و الخلفاء العظامفهم كالوزراء و الامراء في الولاية الشاملة و النظارة العامة و الافهى الدنيا و الفقراء ذوى الاحترام فهم كسائر رجال الدولة الظاهرة و الظاهر نوان الباطن فلهذا رتبت السفينة النفسية المولوية على هذا النمط الوجيه و السبك النبيه فاذا تمهدت هذه المقدمة فلشرع في المقصود و بالله التوفيق الى حصول المأمول و وصول المسئول فنقول *(المرتبة الثانية)*في بيان الخلفاء المولوية الراشدين الى الطريقة الصديقة الجلالية الشمسية الشوقية الاولوية المؤيدين بأنواع الكرامات الباهرة و المنعمين بأصناف المعونات الظاهرة متعنا الله تعالى بميامين اذكارهم الساميه و الانتماء الى آثارهم العاليه آمين يا معين مفخر الاوّلين و الآخرين و جعلنا كافة الطالبين مغتنمين ببركات عناياتهم و شفاعاتهم في العالمين و لنقدّم ذكر من هو احرى بالتقديم و أليق للتكريم و أنسب للتعظيم و هو المدعو بين العاشقين و العارفين

Bi-Ḥażreti’ş-Şeyḫ Ebī Bekrü’l-Vefā’ī

(Ḳuddise Sırruhu’n-nezīh ve Revveḥa Rūḥahu’n-nebīh)

<u>Āvürde end ki</u>

Ol hizebr-i bīşe-i ṣıdḳ u iḫlāṣ

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

مگو ارباب عشق رفتند و شهر عالی شد خالی

جهان پر شمس تبریز است مردی کو چو مولانا

mışdāḳınca fi’l-aṣl, gevher-i tāb-dār-ı ṣadef-i neseb-i Tācu’l-‘ārifīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn) iken yine sevāḥil-i cüst u cūda sinīn-i ‘adīde ġalṭān ve rāh-ı ṭaleb-i merd-i Ḫudā’da pūyān u devān ve bi’d-defe‘āt bilā-zād u rāḥile ve ḫıdmet-i siḳāyetü’l-‘ıṭāş-ı ḥuccāc ile bādiye-peymā ve şeref-yāb-ı ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn olup āḫırü’l-emr, sābıḳa-i ‘ināyet-i ezeliyye feryād-res ve ḥażret-i faḫru’l-abdāl u ẕuḫru’r-ricāl Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) gibi ġavş-ı vālā-himmet kendiye dest-gīr olup sāye-i velāyet-māyelerinde vāye-dār-ı ḥaẓẓ-ı

evfer-i irşād u istiḫlāf ve bir dervīş-i bī-ser ü pā iken ḳavāfil-i sālikīn-i rāh-ı ṣıdḳ u sedāda pīr ü ḳāfile-sālār ve şecere-i ṭayyibe-i silsile-i zekiyye-i Ḫunkārī'den bir şu'be-i mīve-dār olmuşdur.

انار الحق برهانه و شيد بنيانه.

Tenbīh

Ol teşne-i zülāl-i irşād-ı ṣıdḳ u iḫlāṣa siḳāye-i 'ıṭāş vesīle-i vuṣūl-i ser-çeşme-i ḥayāt-ı ebedī ve kendi sīrāb-ı zülāl-i zindegī-i cāvīd olduġundan mā'adā ilā sā'ati'l-ḳıyām ve ḳıyāmu's-sā'ati sırr-ı muḳaddesi, teşnegān-ı bādiye-i Ḳıbletu'l-'uşşāḳ'ı irvāda ve ḫāk-i pāk-i merḳad-ı münevveri, 'uyūn-ı a'yān-ı ümmete tūtiyā ve sāye-i ḥimāyet-vāyesi kehfu'l-amān-ı derdmendān olmada ve āsitāne-i melā'ik-āşiyānesi, cilve-gāh-ı 'urefā vü fuḳarā ve āyīn-i ṭarīḳat-i 'aliyyesi, fevc-ā-fevc vüfūd-ı zevi'l-'uhūda meded-fermā olmada devām u şebāt-yāb olduġu naẓar-bāzān-ı şāhid-i 'izzete tāziyāne-i ġayret ü iḳdām olmuşdur. Ve ol ṭūṭī-i gūyā-yı gülistān-ı ma'rifetiñ bu ḳıṭ'a-i teşekkür ü taḥdīş-mażmūnu ḥasb-i ḥāl-i sa'ādet-me'ālleri vāḳi' olmuşdur:

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

بفضل الله عشنا كالملوك

ولكنا خسرنا في العوافي

و ان كنا عيينا في السلوك

فدهرا بالهنا فزنا التلافي

Mervīst ki

Ol yegāne-i meydān-ı teslīm, rīş-i mübārekleriyle zemīn-i semā‘ u ṣafā-yı iḫvānı rüft u rūb eyledikde lücce-i ‘ināyet, Sulṭān-ı Semā‘a cūş-fermā olup ser-i sa‘ādetlerinde olan külāh-ı şebāne vü nemedçelerin bi’n-nefsi’n-nefīs ilbās etmeleriyle bi’l-külliyye rübūde-i şīve-i kerem-i ġavṣāneleri ve mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūnları olmaḳ niyāzına müsā‘ade-cūy olduġunda **“**هذا وصل بلا فصل.**”** dem-i beşāret-tev’emleriyle mütesellī ve mūceb-i nefes-i ‘ālīleri üzere ol maḳām-ı ḥasretü’l-enāmda ḳıyām-nümā olup bereket-i nefes-i pīr ü meymenet-i ḳadem-i şebātla **[S.4]** mevḳi‘-i sāye-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları ravżatu’l-‘āşıḳīn ü devletu’l-‘ārifīn olmuşdur. Ve ol külāh-ı istivā-dār, şi‘ār-ı iḫvānī vü külāh-ı vefāyī ‘unvānıyla ṣāḥib-i iştihār olmuşdur ki bi-ḥasebi’l-ḳāme gerçi kūtāh-nümādır; lākin ẓıll-ı ẓalīli mefārıḳ-ı müstemiddīn-i bī-şümāra me’men ü mültecādır. Ve ba‘de’l-istiḫlāf murabba‘-nişīn-i çār-bāliş-i temkīn ü inzivā olup maḳarr-ı sa‘ādetlerinden ḳadem-nihāde-i bīrūn-ı dā’ire olmayıp kemā-fī-eyyāminā haẕā ‘āmme-i ekābir ü a‘yān ziyāretleriyle teyemmün ü teberrük eyleyip [708]**‘**نعم الامير على باب الفقير.**’** medḥinden behre-yāb olmuşlardır. Fi’l-vāḳi‘, müjde-i vaṣl-ı ‘ale’d-devāmların vaḳt-ā-vaḳt kemā fi’l-ḥużūr, veḳāyi‘-i esfār-ı ‘Irāḳiyye-i Ḥażret-i Ebu’s-seyfü’l-ġaybī mufaṣṣal u meşrūḥ keşf ü iḫbārlarıyla te’yīd edip ba‘de zamānin aṣḥāb-ı ‘ayānıñ nuḳūlüne taṭbīḳ olunduḳda **‘**طابق الخبر بالعيان.**’** feḥvāsı ve fırāḳ-ı ṣūrī viṣāl-i ma‘nevīye māni‘ olmadıġı nümāyān olmuşdur.

[708] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ,* c. I, s. 321.

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

این قالب فرسوده گر از کوی تو دور است

القلب علی بابك لیلا و نهارا

(دیگر)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

دورم بصورت از در دولتسرای تو

لیکن بجان و دل ز مقیمان حضرتم

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آشنایی کز درون دل بود

کی غمش از دورئ منزل بود

Naḳlest ki

Buḳʻa-i mübārekelerin finā-yı Ḥalebü'ş-şehbā'da āşiyāne-i şehbāzān-ı fenā ve mānend-i şehrī vü kulī müteveccih-i ḳulūb-ı ehl-i ḳabūl ü iḳbāl olup fi'ṣ-ṣubḥ ve'l-mesā bel fi'ṣ-ṣayf ve'ş-şitā, cemm-i ġafīr-i yek-dilān u cemʻ-i keṯīr-i ḫullāndan ḫālī

olmayıp dā’ire-i velāyet-medārların mecma‘-ı elvān-ı ni‘am u medfa‘-ı edvā’-i niḳam ve iḫvānu’ṣ-ṣafā vü ḫullānu’l-vefā bezm-i sāye-i naḫle-i kerāmetlerinde şīr ü şekker-veş ḫoş-āmīz-i ‘ayş-ı ḫoş olup anlarıñ ṣafvet-i vaḳtleri sermāye-i cem‘iyyet-i şeml-i sükkān-ı Ḥaleb ve sedd-i rāh-ı tefriḳa-i ḳuṭṭān-ı ḥavālī olmuşdur. Ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ ol maḥmiye-i selāṭīnü’l-hidāye, nevbet-i āḫırü’z-zamān ve devre-i fāḫirü’l-evānda i‘āde-i naẓra-i Ḳayyūmī ile ni‘met-i rūḥāniyye-i şerefü’l-civār-ı āsitāne-i Ḥażret-i Mevlānā Celāleddīnu’r-rūmī dest-dāde olup ol diyār-ı ‘aẓīmü’l-i‘tibārıñ mecma‘u’l-baḥreyn u mev‘idu’l-Ḫıżreyn olmasında ferd-i vāḥidiñ iştibāhı ḳalmayıp henūz gülşen-i himmet-i ‘aliyye-i eslāf u gülzār-ı aḫlāf-ı ḥaḳīḳat olduġuna ‘akḍ-ı icmā‘ olunmuşdur. Ve Ḥażret-i Şeyḫ-i müşārun-ileyhiñ ruḫṣat-cūy-ı semā‘-ı Mevleviyye olduġunda lehçe-i pür-behçe-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)den “وله” nefes-i nefīsleri ṣudūruyla ser-sebz-i şemere-i ẓuhūr olup sa‘ādetmendān-ı milletiñ ḳulūbunu ceẕb ve ḳabūlünü celb ve yek-pāre Vefā’ī-Mevleviyye olmalarına vesīle olmuşdur.

ادامهم الله تعالی علی حب أولیائه و صدق اصفیائه آمین یا معین

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که شد همسایهٔ مرد خدا

در جوار رحمت است او دائما

در پناه عزتش گردد امین

از جفا و میزید اندر صفا

Menḳūlest ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı tecrīd ü mīr-i pīşgāh-ı tefrīd cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ enfās-ı nefīse-i ḳuṭbāneleriyle derdmendān-ı ẓāhir ü bāṭına devā ve müstemendān-ı memālik-i Ḥaḳḳ'a şifā ve enẓār-ı ḥasene-i ġavşāneleriyle feryād-res-i dervīşān-ı dil-rīşān u dest-gīr-i üftādegān-ı bī-ser ü sāmān olup mecālis-i 'āliyyeleri hemvāre ma'ārif ü maḳāṣıd-ı züvvār-ı ṣadāḳat-kirdār ile māl-ā-māl olmaġın cerā'id-i ḫayāl u meḥāfiẓ-i emşālde mażbūṭa olan kelimāt-ı ḳudsiyye vü āşār-ı ünsiyyeleri vişāḥu'ṣ-ṣadr-ı nefīse-i menḳabe-i celīleleri ḳılınmışdır ki meżāmīn-i cāmi'aları çāre-fermā-yı pīç-tāb-ı ṣudūr-ı her zamān u mekāndır.

فهي هذه الواردات لا ترد حولها التسويلات ولا تأتي من جهاتها الترديدات (رعاية العهود وقاية الصدود) * القدم عنوان القدم *(استقامة القوالب من صفوة القلوب)* مصادقة الاشباح من مصادقة الارواح *(من فتح طلسم وجوده فقد فاز بكنز مقصوده)* من لم يفن في حياته لن يبق في مماته *(الغيبه مفتاح الحضور و العزله مصقال الصدور)* الثبات حبة النبات *(ترقب المدد عند ترتب الكبد)* الفة الاشرار وحشة الاسرار.

Ve fıḳra-i 'āşire-i mu'āşeret-terhībleri siyāḳına mülāyim olan ḳıṭ'a-i ḳaṭī'a-terġībleri fātiḥa-i neşr-i fevā'id-iḥtivāları ḳılınmışdır:

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

تنها نشين و رو كه درين مسطر وجود

از الف نقطه الف و الف و الف ميشود

مقدار نقطه که ز وحدت سفر کنی

در یکقدم الوف دمت خلف میشود

Rivāyet konend ki

Āsitāne-i sa‘ādetlerinde iki **[S.5]** şīr-cüşşe seg-i perverdeleri hemīşe yemīn ü yesārlarında devrān ve hengām-ı pāsbānīde biri meymene ve biri meysere-i dergehlerinde ser-be-āsitān olup aṣḥāb, çūn u çerā-yı keyfiyyetlerinde aḳvāl-i gūn-ā-gūn ile iżā‘at-ı biḍā‘at edip lākin ḥaḳīḳat-ı aḥvāle reh-yāb-ı vuḳūf olmamaġla her biri bādiye-i ẓunūn-ı seyyi’e ve girdāb-ı taḫmīn-i bī-yaḳīnde ser-gerdān idiler. Nā-gāh, ‘acāyiz-i ḥavālī-i maḥmiye-i merḳūmeden bir faḳīreniñ şemere-i fu’ād-ı ġam-mu‘tādı ve ḥāṣıl-ı ḫırmen-i ‘ömr-i berbādı olan ferzend-i dilbendi rāh-ı ticāret-i deryāda esīr-i ḳayd-ı Fireng olmaġla bīçāre-i meẕkūre taḫlīṣ-i ferzend ḫuṣūṣunda ‘umūmen esbāb-ı sā’ireden me’yūse olup dāmen-i istid‘ā-yı ḥażret-i ‘azīz-i mūmā-ileyhe dest-āvīz-i istimdād olaraḳ müsā‘ade-cūy olup eşnā-yı ilticāda re’su’l-māli olan iki murġ-ı ḫānesin kebāb ve peymānçe-i niyāza berg-i sebz-i faḳīrāne eyledikde cenāb-ı veliyy-i vālā-himmet her birin bir seg-i dergehine loḳma edip ba‘de’l-ekl ve’l-bel‘ ‘ **“ این لقمهٔ نفیسه در مقابلهٔ خدمت خسیسه است. پس فرزند این فقیره را نیز بیارید و دستش بدست او دهید.”** emr-i ‘ālīleri mūcebince ḫıdmet-i me’mūrelerine müsāra‘at ṣadedinde enẓār-ı ḥużżārdan ġaybet ve zamān-ı yesīrde ferzend-i esīri iḥżār ve dest-i māderine teslīm etdikleri maḥsūs olıcaḳ ṣūret-i segāneleri rū-pūş ve ḫuddām-ı ẕevi’l-iḳdāmdan olduḳları ma‘lūm-ı ḫāṣṣ u ‘ām ve sedd-i şelme-i efvāh-ı bed-ḫ^{w}āhān ve zebān-bend-i ḫurde-gīrān olduḳda **“كان حاجبين للمحجوبين الحالة هذه قد ارتفع الحجاب هيوا على الباب يا احباب.”**

nefes-i ḳudsīleriyle irşād-ı ta‘rīż-āmīz buyurmuşlardır ki şekk-i seg, seng-i reh-i ādem olmaḳ münāsib-i ḥāl-i ‘azīmet-i ṣādıḳ olmadıġı bī-şā’ibe-i iştibāhdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هست هر جسمی چو کاسه و کوزۀ

اندرو هم قوت و هم دل سوزۀ

گونه گونه شربت و کوزه یکی

تا نماند در می غیبت شکی

کوزه می بینی و لیکن آن شراب

روی ننماید بچشم نا صواب

"قاصرات الطرف" آمد آن مدام

وین حجاب ظرفها همچون خیام

Pes segān-ı dergehleri merātibi mefhūme ve segān-ı ḥalḳa-i irādetleriniñ ma‘ālī-i muḥayyiretü’l-‘uḳūl u muvellihetu’l-fuḥūlü bu numūne ve mıḳyāsla ṣaġīr ü kebīre ma‘lūme olduysa kemāl-i ‘aẓamet-i ḥażret-i ser-ḥalḳa vü ‘ulüvv-i şān-ı cenāb-ı velāyet-nişābları iẕ‘ān u ḥüsn-i teveccüh-i ṣavb-ı ṣavābları mürā‘ātında idmān, elzem-i ẕimem-i himem-i ẕevi’l-beṣā’ir ve ḥasbemā yusā‘iduhu’l-ḥavāṣıl ve’l-‘ibārāt,

ḥall-i müşkilāt-ı nüfūs-ı ḳāṣıra vü izāle-i şükūk-i ʻuḳūl-i fātıra ehemm-i mehāmm ve nuṣret-i ḥizb-i ʻAzīz-i ẕū-intiḳām olduġun resīde-i derece-i yaḳīndir.

فاعتبروا يا اولي الالباب و تفقدوا ضعفاء الاحباب شكر العناية رب الارباب

Ve ḥaḳḳu'l-inṣāf, bir gevher-i tāb-dār ki ṣadef-i Ebū'l-vefāyī ve deryā-yı Ebū's-seyfī'de perveriş-yāfte ola bunuñ emṯāli kerāmāt-ı bāhire şāyeste-i bahā-yı ẕātı ve bāyeste-i senā-yı ṣıfātı olduġu ke'ş-şemsi fī vasaṭi'n-nehār me'mūnü'l-ġā'ile-i ġubār-ı inkārdır.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol mürşid-i rāh-ı sedād u pīr-i ḫānḳāh-ı reşādıñ tefāṣīl-i ḥālāt-ı ʻacībe ve tefāżīl-i kerāmāt-ı ġarībelerin velāyet-nāme-i ḫāṣṣaları kāfile ve baʻż-ı tevārīḫ u fütūḥ u teẕākīri żāmine olduġu ḥasebiyle ḳaṭre-i yesīre-i baḥr-ı kemālātları üzere iḳtiṣār olundu.

فمن استدل بها عليه فبها و نعمه و ان فليرجع الى منقبته المخصوصة و يستنزل غيث الرحمة عند اذكاره الجميلة و يسترشد بدقائق سلوكه و حقائق احواله و مشتاق رياضاته و شداد مجاهداته لعل الله تعالى يرزقه بنعم تقليده و اقتفائه.

Vaḳtā ki neyyir-i ẕāt-ı ẕātiyyü'l-berekātları tekmīl-i devr-i zamān-ı ʻumrān u tetmīm-i merātib-i ʻulüvv-i şān buyurduḳda şurūḳ-ı ẓuhūrla mübeddel-i üfūl-i buṭūn olup yine maḳām-ı ḥayātları merḳad-ı vefāt ḳılınıp

?

الشيخ ابو بكر الوفائي و به الحق لطف

قد قال اهل الحق في التاريخ يا شمس شرف

tārīḫ-i şerīfinde iḥdā ve tis‘īn ve tis‘a-mi’e sene-i intiḳāl-i dāru’l-vefāları olmaḳ üzere ta‘yīn olunmuşdur.

*** نور الله تعالى مشهده المقدس بأنوار فيضه الاقدس ***

Şeyḫ Aḥmedü’l-Ḳārī

Cenābu’ş-şeyḫ Ebī Bekri’l-vefā’ī ḥażretleri eğerçi ‘umūmen semā‘ u ṣafā-yı Mevlevī icrāsına muraḫḫaṣ olmayıp lākin evḳāt-ı ṣāfiyelerinde beyne’l-iḫvān ve’l-ḫavāṣṣ **[S.6]** *Meşnevī-i Şerīf* ḳırā’at ve ḳaṣā’id-i *Dīvān-ı Kebīr* inşād etdirip eşnā-yı istimā‘larında müstevlī olan vecd ü ḥāl ile ḥareket-i devriyye edip ẕikr-i ḫāṣṣü’l-ḫāṣla muġtenim olmalarıyla Şeyḫ Aḥmed ḥażretleri daḫi ḫıdmet-i ḳırā’at u inşādla taḫṣīṣ buyurulup te’ṣīr-i ḥancere-i rūḥāniyyelerinden ḥāṣıl olan ḥālātıñ ṣemerāt-ı enẓār-ı ḥasenesi ve āṣār-ı teveccüh-i ḳulūb-i muḳbilesi ve berekāt-ı da‘avāt-ı ḫayriyyeleri ictimā‘ı ol vücūd-ı pāk-i ḳābili maḳbūl ü manẓūr-ı Ḥażret-i Şeyḫ-i mürebbī edip iḥrāz-ı rütbe-i velī-‘ahd etmekle ba‘de ġurūbehu mānend-i bedr-i münīr ol şems, burc-ı şerefe ḳā’im-maḳām ve ḫalīfe-i sa‘ādet-encām olmuşdur. Ve ḥālā ol buḳ‘a-i mübāreke-i ḥasretü’l-‘urefāda naḳş-peẕīr-i tertīb ü tezyīn olan tecemmülāt-ı āyīne vü evānī ve levāzım-ı sā’ireniñ esās-ı iḥdāṣı nevbet-i

ḫilāfetlerinde vaż‘ ve nevbeten ba‘de nevbetin elvān-ı ġıbṭa-fermā ile te’sīs ü te’kīd olunmuşdur.

زاد الله تعالى نعمها و عمرانها و صانه عن تزلزل الحدثان في آوانها

Ve ‘aḳīb-i Ḥażret-i Mürşid-i kāmillerinde rū-nümā olan iḳbāl-i zā’idü’l-vaṣf ve cem‘iyyet-i esbāb-ı ‘ayş-ı ḫoş-güvār ve dest-dāde olan tesḫīr-i ḳulūb ve teveccüh-i erbāb-ı iclāl ifżā eylediği cünbiş-i ‘urūḳ-ı reşk-i ḥussāda **" رأس مالنا الهمم الساميه و ربح مآلنا النعم الناميه."** nefes-i enfesleriyle teskīn-baḫşā olmuşlardır. Fī nefsi’l-emr, bāzār-ı sülūk-i rāh-ı Ḫudā’da himem-i mülūk milk-i faḳr u fenādan rābiḥa biḍā‘a olmadığı maḳām-ı ḫıdmet-i merdān-ı meydān-ı velāyetde neşv ü nemā-yāb ve māye-dār-ı ḥüsn-i naẓar u luṭf-ı nefes olanlarıñ irtifā‘-ı şān-ı şūrī vü ma‘nevī ve āsāyiş-i ‘ālī vü me’ālīleri ile müteyaḳḳanu’ş-şübūtdur.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر تو سنك صخره و مرمر شوی

چون بصاحبدل رسی گوهر شوی

(ديگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

يك نظر افگن شوم ممتاز از ابنای جنس

سك كه شد منظور نجم الدين سگان را سرور است

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همنشینئ مقبلان چون کیمیاست

چون نظر شان کیمیایی خود کجاست

Ve ḥażret-i şemere-i şecere-i ṭayyibe-i ḫilāfetleri ve cümle ḥamele-i esrār-ı velāyetleriniñ nevebāt-ı mütetābi‘atu’l-kerāmāt u evḳāt-ı mütevāliyetü’l-berekātlarında cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olan āṯār-ı ‘ināyāt u te’yīdāt aṣl-ı aṣīle ve me’ḫaẕ-ı cezīl-i sırr-ı delīle rāci‘ ve ‘ā’id olduġu ‘inde’t-taḥḳīḳ ṯābit ve ḥaḳīḳü’t-taṣdīḳdir. Pes ‘aḳīb-i Sulṭān-ı vesī‘ü’l-mülk ve’l-ḫızānede şāhzādegānı bī-ta‘ab istīlā ve bī-renc cem‘-i genc-i mālik-i devlet ü şervet ve kāmrān-ı ‘ayş u ṣafvet olduḳları gibi müddet-i medīde āsāyiş-i bī-daġdaġa ve cem‘iyyet-i zamān u mekān ve iḫvān u ḫullānla mesned-ārā-yı i‘tilā-yı şān olup āḫırü’l-emr, ḥālā türbe-i muḳaddeseleri ṭāḳında ṣaḥā’if-i ṣuḫūra naḳş olunan beyteyn-i şerīfeyn ḥasb-i ḥāl-i me’ālleri olmuşdur:

(نظم)

?

ما الكون سوى صحيفة الاقدار

خطت لذوي العقول و الابصار

كم موعظة تضمنت اسطرها

ان انت جهلتها فاين القارى

*طوبى له و حسن مآب. عاش تحت خيام الولاية حميدا. ونال الحظ الاوفر في مقام الكرامة مديحا. *

Ve Daḫi

Zamānımızda İmām Meḥmed Dede-nām sālikü'l-menheci'l-vefā'iyyi'l-mevlevī pāygāh-ı merḳad-i münevverlerinde münzevī ve işr-i eslāfa muḳtefī ve ol mevḳi'-i mübārekden ṭaşra vaż'-ı ḳadem tercīḥ etmemekle memdūḥu'l-evżā' ve maḥmūdu'l-aḥvāl ve meşhūru'l-ḥavālī ve müreccaḥu'l-emṣāl olup maḳṣad-ı 'āmme-i āyende vü revende olduġundan mā'adā müteberrik-i ricāl-i devlet ve müteyemmin-i vüzerā vü ümerā-yı ḥavālī olup āṣār-ı cemīle-i keşfiyyeleri ve şemerāt-ı teveccüh ü himmetleri müşāhed ü mu'āyin olup ḥamele-i esrārdan olduġu şehādāt-ı müveṣṣaḳa-i erbāb-ı temyīz ile ṣābit ü muḳarrer olmuşdur. Ve rūzmerre fütūḥ-ı sā'ire ve ikrāmātı bi'l-külliyye mesned-nişīn-i meşīḫat olan 'azīze sevḳ u irsāl edip **"هم بحار لا تتكدر."** buyururlar idi ve kendiye ilḥāḥ-ı ḳabūl olunsa **"نحن من الخدام و القبول للمخادم."** 'unvānıyla ta'allül ve i'tiẓār ederler idi. Ve müddet-i sülūkunda kendide ser-i mū, inḥirāf-ı cādde-i edeb meşhūd u mefhūm olmamışdır. Ḥattā keṣret-i zuvvār ve vefret-i ḳuṣṣād ve ġalebe-i iştihārdan müte'eṣṣir olup "**Muvācehe-i sādātda ve maḥāżır-ı [S.7] evsāṭda bizim gibi nā-çīz maḳṣad u meşhūr olmaḳ āṣār-ı iḫtibār olmaḳ iḥtimāli ve bā'iṣ-i ġayret-i ḳulūb-ı ẕevi'l-himem olmaḳ şübhesi dağdağa-fersādır ve hicrān-ı 'atebe müşkil ve kesr-i ḳulūb-ı aḥbāb ve sedd-i bāb-ı ziyāret-gāh-ı aṣdiḳā eşkel! Pes bu bende-i bī-ser ü pāya ilticā-yı 'atebe-i ma'neviyye eshel-nümādır."** diye iḫvāna tevdī'-i ẓarīfāne ile kūşe-i vaḥdet-i ḫāmūşānda dāmen-çīn-i ferāġ-ı bāl olmuşdur.

*** رحمة الله عليه رحمة واسعة و طيب ثراه بفوايح الاحسان في غرف الجنان آمين. ***

Ve ‘ömr-i nāzenīnleri türbe-i Ḥażret-i Şeyḫ’de ‘uzlet ile güẕerān ve ser-i mübārekleri pāygāh-ı merḳad-ı şerīflerinde nihāde-i ḫāk-i pāk-i laḥdleri olmuşdur.

حشره الله تعالى تحت ظل من احبه مع حزب المحبين المخلصين بحرمة حبيبه و رحمة للعالمين.

Ḥażret-i Veliyyüddīn Dede

Fi'l-aṣl, ḫāk-i maḥmiye-i Üsküdar ve māst-furūşān-ı Eyyūbī'den olup eyyām-ı cem'iyyet-i muḳābelāt-ı 'āşıḳānda ol cüvān-baḫt-ı māder-zādı sābıḳa-i 'ināyet-i ezeliyye pīşgāh-ı cenāb-ı Ebū's-seyf-i Semā'ī (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)e sā'iḳa olup ümmīd-i fürūḫtla muntaẓır-ı nīm-nigāh-ı raġbet iken ol dest-gīr-i üftādegān u feryād-res-i dermāndegānıñ kūşe-i çeşm-i keremleri ol derdmende rāst gelip ḥużūr-ı 'ālīlerine da'vet ve icābet eşnāsında nāmını su'āl buyurup "**Veliyyüddīn**" olmaḳ üzere ṣudūr eden cevābına **"ولی الدین را ماستفروشی مناسب نیست!"** diye ṭablasında olan māstı bi'l-cümleten şemen-i ezyedle iştirādan ṣoñra mūceb-i emr-i elzemü'l-ittibā'ları üzere kāsāt-ı māstı yegān yegān ser-i baḫtiyārında ṣabb u sekbe iḳdāmla ser-tā-be-ḳadem sefīd-endām olduḳda **"ولی الدین چنین رو سفید باید."** muṭāyebeleriyle muṭayyebü'l-ḫāṭır ve maḳām-ı teslīm ü imtiḥānda ḥāżır olmaġla dā'ire-i irādete ḳabūl ve der-ḥāl külāh u ḫırḳa vü tennūre ilbāsıyla teşrīf ve evvel aşçıbaşılık ve ba'dehu, simāṭī ḫıdmetine ta'yīn buyurulmuşdur. Ve feyż-i naẓar-ı ġavşāne ve teslīm-i ṣādıḳāne berekātıyla sā'iriñ sinīn-i keşīrede nā'il olamadıġı mertebeye zamān-ı ḳalīl ü sā'at-i yesīrde fā'iz ve ḫavāṣṣ u muḳarrebīnden ve kibār-ı ḫulleşīnden olmuşlardır.

'که گفته اند نظر پیر بی نظیر اکسیر است.'

Ve seyr ü seyāḥat ve sükūn u iḳāmetlerinde ḫıdemāt-ı mu‘ayyeneleri ve veẓā’if-i muḳannenelerinin edā vü tekmīlinde beẕl-i biḍā‘a-i vüs‘ edip nihāyet-i sülūklarında ednā bahāne-i rū-pūşla tāc-dār-ı erīke-i ḫilāfetleri olmuşdur.

<u>Çonān ki Naḳl mī-ḳonend</u>

Ol bedrü’t-tamām-ı velāyet, menāzil-neverd-i seyāḥat olduḳları aḥyānda şīve-i ḳadīme-i mevrūṯe-i seferiyyeleri olan ictimā‘u’l-müşeyyi‘īn ve’l-müstaḳbilīn fī mā-beyne’l-menzileyn nevbet-i vāḥide taḫallüf-nümā olunca müşeyyi‘īn ile ṣoḥbet eṯnāsında ba‘de’l-murāḳabeti’l-yesīre ser-ber-āver-i ceyb-i mükāşefe olup simāṭīye ityān-ı mā-ḥażar işāreti ile Velī Baba ḥażretleri daḫi zevā’id-i eṭ‘ime-i menzil-i nehżatdan iḥtiyāṭen iddiḫār buyurduḳları bere-i büryānı der-meydān edince iddiḫārları bahāne-i āzār-ı ṣūrī olup cānib-i ġarbda Dāru’l-mücāhidīn olan Cezā’ir’e seyāḥat fermān olunduḳda ol ‘āṣıḳ-ı bīçāre tāb-āver-i firāḳ u āzār olamayıp

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آدما تو نیستی دور از نظر

لیك "اذا جاء القضا عمی البصر"

عمر ها باید بنا درگاه کاه

تا که بینا از قضا افتد بچاه

maẓmūn-ı i‘tiẕār-meşḥūnu üzere ser-zede-i verā-yı perde-i ġaflet ve ḥazm-nümā olan zelle-i erkān-ı tevekkülī ‘afvına pīş-taḫte-i şefḳatlerinde ḫūn-ābe-rīz-i niyāz u pīşgāh-ı re’fetlerinde rū-māl-i şefā‘at-i pür-sūz u güdāz

(بیت)

?

ای بدرماندگی پناه همه

کرم تست عذر خواه همه

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر شدم در راه حرمت راهزن

آمدم ای شه بشمشیر و کفن

جز بدست خود مبرم پا و سر

که ازین دستم نه از دست دگر

از جدایی باز میرانی سخن

هر چه خواهی کن و لیکن این مکن

ما ببرۀ بریان ترۀ بوستان خویش را “ meżāmīn-i aḥzān-āgīniyle isti‘fā-künān olduḳda کباب هجران نکنیم. لکن اقتضت الحکمة البالغة این دورئ صوریست و قبۀ خلافت سریست و مایۀ سروریست.” nefes-i enfesleriyle ṭard u ib‘ād olmayıp belki żımnında ḥikem-i ḥafiyye olduġun iş‘ār buyurmağla tebşīr ü tesliyet-fermā olmuşlardır. Ve Ḥażret-i Veliyyüddīn Dede daḥi **[S.8]**

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

چون خیر عاقبت نه بحسن تدارك است

پس بهتر انکه راهئ شهر رضا شویم

mūcebiyle ‘amel ve ṣavb-ı me’mūre mübāderet ve ser-i teslīmi nefes-bend-i pīr-i ilhām-semīr etmişdir ki binā-yı erkān-ı ṭarīḳat, nefes-bendī vü derdmendī vü āyende-pesendī vü revende-ḫursendī üzeredir ki نفس شکن و عافیت پرست و شکوه زن آینده و غمگین فوات رونده بسلوك راه مردان استطاعت مناسبت ‘ ندارد.’ żābıṭa-i ḳaviyyesi imżā-kerde-i cumhūr-ı muḥrizān-ı menzile-i ḥaḳīḳatdir.

?

فان لم تطمئن بها فسل عمن وصل

وتبرأ عن البطالة و الکسل

Mervīst ki

Ol şīr-i merd-i meydān-ı imtiḥān, ḥīn-i tevdī‘-i iḫvān u ḫullānda

(بيت)

?

ان لم امت يوم الوداع تأسفا

لا تحسبوني في المودة منصفا

mażmūn-ı ḥasret-meşḥūnuyla rū-māl-i dergeh-i üftāde-penāhları ve rū-be-rāh-ı firāḳ u dā‘īleri olup ṣıla-i raḥm siyāḳında vaṭan-ı intişāları olan maḥmiye-i Üsküdar’a gelip ḫ^{w}īşāvend-i müştāḳīn ile daḫi ba‘de’l-vaṣl ve’l-faṣl kenāre-i deryāda ferīden bir piyādeye nüzūl buyurup keştībān sā’il-i semt-i maḳṣūd olduḳda **“Cezā’ir!”** lafẓıyla ta‘yīn buyurmaların hezle ḥaml ile ḫande-nāk olunca kendiyi der-ḥāl deryā-yı ġayr-ı ma‘hūdda müşāhede etmekle dest ü pāsına ḫalel ü ıżṭırāb ṭārī olduḳda **“تو بر كار خود باش و كشتى را رساننده رساند!”** ‘unvān-ı kerāmet-bünyānıyla ḫalecān-ı ḫāṭırın def‘ ‘aḳībinde sā‘at-ı nücūmī ḳadar vaḳt-ı yesīrde sevād-ı Cezā’ir nümāyān olup ve sāḥil-i beldeye ḫurūcları ḥālinde keştībān-ı derdmend me’yūs-ı ric‘at u çāre-cū-yı himmet-i ḥażret iken cilbend-i ḫızāne-i ġayb-īrādlarından bir miḳdār meblaġ iḫrāc u i‘ṭāları eṣnāsında **“كما سيرت ارجع بالسلامة.”** nefes-i menzil-i murād-resleriyle müddet-i ūlā ḳadar vaḳtde yine kendiyi sālim ü ġānim ḳarīb-i sāḥil-i Üsküdar’da mu‘āyene etmekle ġarḳ-ı emvāc-ı ḥayret olup ve meblaġ-ı ‘aṭiyyeleri daḫi ḫarcla noḳṣān-peẕīr olmadığı tecrübesi kendiye sermāye-i sa‘ādet ve ḥizb-i ḥażret-i Mevlevī’ye iltiḥāḳına sebeb olup ol daḫi eṣer-i nefes ü naẓar-ı cenāb-ı

faḫru’l-abdāl ile zamān-ı yesīrde ṣāḥib-i ḥāl ü vāṣıl-ı me’āl olmuşdur. Ve ilā āḫıri’l-‘ömr

(نظم)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

آن شاه كزو كشتئ من تخت جمی بود

دست كرمش كف عطا زن چو يمی بود

ناگه بسرم ريخت گهر ها چه كنم ليك

اندازۀ فرصت قدر چند دمی بود

feḥvā-yı efsūs-engīziyle dem-be-dem tecdīd-i derd-i ḥasret ederek ümmīd-i muvāṣalat-ı uḫreviyye ile ġavṭa-ḫor-ı lücce-i fenā olmuşdur.

*رحمة الله تعالى عليه و على كافة المشتاقين المتحسرين الى لقاء الاخيار و فناء الابرار. *

Naḳlest ki

Ol şāh-ı erīke-i ḳuṭbiyyet, sāḥil-i semt-i me’mūre ḳadem-nihāde olmazdan yek hafta muḳaddem ḳuṭbu’l-beled olan Seyyid ‘Abdurraḥmān-ı Şimālī ḥażretleri cümle-i fuḳarāsıyla bīrūn-ı sūra naḳl buyurup maḳāmların taḫliye etdikde maḥremān-ı rāzlarından Dervīş İbrāhīm-i Eş‘aş-nām bendeleri ḥareket-i nā-āgāhiyyeleri

sırrından istifsār eyledikde “ از طرف غوث عزلنامه همی آید و بجای ما ولی الدین ده ده را نصب فرموده اند که از روی همت او بدین شهر ولایت عظیمه رونما خواهد شد.” ‘unvanıyla keşf-i rāz buyurmaları ba‘de’l-eyyāmi’l-ma‘lūme, cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup ‘ale’d-devām maḳām-ı ikrām u iḥtirāmlarında ḳā’im olup ser-i mū rıżā-yı şerīflerinden taḫallüf etmeyip gerden-i dil ü cānları ṭavḳ-ı teslīmlerine merhūn olup sütre-i melāmetleri Dervīş İbrāhīm-i merḳūma perde-i iḫrār-ı tām ve şeyḫ-i merḳūm ḥaḳḳında daḫi bed-gümān u mütereddid olmuş iken Veliyyüddīn (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) ḥażretleri pā-der-rikāb-ı irtiḥāl-i dāru’l-beḳā olup ḫıdmet-i ġasl u techīzini şeyḫ-i müşārün-ileyhe erzānī ve veṣāyā-yı ehemmü’t-tenfīẕlerine daḫi muḫtār buyurup vaḳt-i ġaslde dest-i kerāmet-peyvestleriyle dest-i şeyḫ-i ġassāli ṣıḳıp kerāmet-i bāhirelerin āşikār müşāhede etmekle bī-iḫtiyār pā-yı maḳ‘ad-ı ṣıdḳ-peymālarına rū-māl murād eylediklerinde pā-keş olduḳların Dervīş İbrāhīm daḫi mu‘āyene etmekle nā’il-i iḫrār-ı tām olup şeyḫlerine daḫi olan tereddüdü zā’il olup derūnī şeyḫine levm eylediğin daḫi keşf buyurup “ مژمون-ı tevbīḫ-meşḥūnuyla **[S.9]** te’dīb دیدی؟ قدم مقدم آن عزیز را سزاوار نشدیم.” buyurduḳları resīde-i rütbe-i tevātür ü iştihār ve elsine-i sükkān-ı dārü’l-cihād-ı mezbūrda yādigār-ı ebrārdır.

<u>Mervīst ki</u>

Ol diyārda ḳahve-ḫāneler gibi meskenü’l-ġurebā olmaġla zīr-i ḳubbe-i melāmetde sütre-i selāmet-pūş ve künc-i ḫarābātda genc-i nihān-ı fenā fillāh ve mihmān-ı ḫānḳāh-ı pīr-i muġān olup murābıṭīn-i ser-ḥadd-i merḳūmdan faḳaṭ ferd-i vāḥid maḥrem-i reftār u ḫıdmet-güzārı ve müddet-i medīde münzevī-i kūşe-i ḫumūl u mütevārī-i perde-i ẕuhūl olup nā-gāh İspanya Ḳralı ma‘mūre-i Cezā’ir’le ḥirāb ve ahālīsin esīr ve emvālin tārāc ḳaṣdıyla yedi yüz ḳıṭ‘a sefā’ine taḥmīl-i ‘asākir ü

mühimmāt-ı ceng edip maḥall-i maḳṣūda vuṣūllerinde cümle-i eczā’-i binā ve levāzım-ı te’sīs āmāde olmaġla berāber-i ḳal‘a-i meẕkūrede bir burc-ı cedīd iḥdāṯ ve bārūsunda maḥāll-i ṭop u ḫumpāre olan mevāżi‘e vaż‘-ı esbāb-ı ḥarb ve dā’iren-mādār-ı ḳal‘a-i merḳūmeyi gird-ā-gird muḥāṣara edip ceng-i bī-zinhāra ṣurū‘ u iḳdāmla ser-i maḥṣūrīne ḥışn-ı ḥaṣīnleri girdāb-ı helāk olup çend rūze muḥārebe ile meydān-ı muḳāvemet teng-ā-teng ve seng-i diz ü bārū ejder-i ṭopa loḳma olup der ü dīvār-ı ḳal‘ayı ḳal‘ u yek-sān-ı ḫāk u ḍarb-ı ḫumpāre ile endām-ı hizebrān-ı cengi çāk çāk edip ‘كل محصور مأخوذ’ muḳaddimesi der ü dīvārdan nümāyān ve [709]-فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ- zemzemesi ṣımāḫ-ı ervāḥ-ı ecnāda resīde ve erbāb-ı tedbīr imkān-ı ḫalāṣdan nā-ümīd olduḳları vaḳt-i pür-maḳtde ‘azīz-i müṣārün-ileyhiñ ḫādimi olan cündī nālān u giryān **“El-āmān El-āmān! Ey Ḳuṭb-ı devrān ve Ġavṯ-ı zamān!”** gūyān ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarında mācerā-yı ‘asākir-i mücāhidīn ġazve-i kübrāyı ve şiddet-i ḥurūb-ı küffār-ı dūzaḫ-ḳarārı hezār āh u efsūsla ḥikāye edince hemānā ġayret-i ġavṯāneleri maḳarr-ı sa‘ādetlerinden nehżat ve dervāze-i limandan deryāya nüzūl buyurup **“ای غرقه ده فراعنه و سبب سلامت سبطیان حق پرست ما جوش کردیم. تو نیز بر آ.”** nefes-i pür-eṯerleriyle dest-i kerāmet-peyvestlerinde olan ‘aṣā pāreyi mānend-i kilīm se bār rū-yı deryāya ḍarbla fi’l-ḥāl ṭūfān-ı bū’l-‘aceb ẓuhūru sefā’in-i küffārı sāḥile ilḳā ve pāre pāre ve ekṯerin ġarḳ edip ancaḳ sefīne-i vāḥide rehā-yāb-ı girdāb-ı helāk vaḳ‘a-i hā’ile vü ser-güẕeşt-i hālikini diyār-ı İspanya’ya īṣāl ile mülk-i Firengistan’ı yek-pāre mātem-ḫāne edip bir re’s-i esīr-i Fireng yek piyāza mübādele olunduġu ve ekṯer-i emvāl ü esbāb-ı cengleri ġanīmet-i ġuzāt-ı dīn-i mübīn olduġu meserret-i bī-endāzesi ḫılālinde bu maḳūle ‘ināyet-i bī-nihāye rūy-ı kerāmet-i bāhire-i Baba Veliyyüddīn’den pedīdār olduġu nümāyān olıcaḳ şerīf ü vażī‘ ve pīr ü cüvān ḫāk-pāy-ı iksīr-pāyelerine rūmāl-i teşekkür olup ve ḥālā merḳad-ı münevveri olan mehbiṭ-i envār-ı raḥmete

[709] Zâriyât Sûresi, 51/50. Âyet: “O halde Allah’a koşun. Çünkü ben, size O’nun katından (gelmiş) açık bir uyarıcıyım.”

şükrāne-i kerem-i nā-gāhları olmaḳ üzere bir zāviye-i münferice bünyād olunup maḳarr-ı melāmet ü meferr-i şöhretden ol maḳām-ı ʻālīye naḳl edip seccāde-pīrā-yı irşād u melceʾ-i ḳuṣṣād olup ilā yevminā haẕā sāye-i saʻādet-māye-i ser-i muḳaddesleri sāyebān-ı ḥimāyet u ṣıyānet-güster-i mefārıḳ-ı ahālī-i merzbūm-ı meẕkūrdur ki her ne ḳadar mücrim-i ġalīẓ-i bīm-i siyāset cināyetiyle ol ḥarīm-i pür-ḥürmet ü dāʾire-i iḥtirāma daḫīl olsa meʾmūnüʾl-ġāʾile-i taʻarruż-ı ḫuṣemā olup ve berekāt-ı ilticāsıyla ekṣeri sālik-i rāh-ı ṣalāḥ-ḥāl u vāṣıl-ı menzil-i felāḥ-meʾāl olmuşdur.

* فطوبى لمن التجى و بشرى لمن انتمى في الاولى و الاخرى. *

Ve berren ve baḥren nā’il-i ġanāyim-i cihād olanlar be-her ḥāl ḥāl-i ḥayāt u vefātlarında Velī Baba ḥażretlerine ifrāz-ı ḥiṣṣe-i ġanīmet etmekle iġtinām-ı nuṣret u ẓafere tevessül beyne ‘asākiri’l-Cezā’ir düstūru’l-‘amel olmuşdur ve ol veliyy-i vālā-ḥimāyetiñ kerāmet-i merḳūmeleri beyne’l-maşrıḳ ve’l-maġrib şāyi‘ u bā‘iṯ-i hirās-ı bed-ḫ^{w}āhān olmaġla Ḳral-ı bed-me’āl muṣālaḥadan mā‘adā melce’ ü menāṣ bulmayıp cānib-i Cezāyir’e sū’-i ḳaṣdi mādāme’z-zamān ḥarām ‘add edip vereṯe-i devletlerine daḫi vaṣiyyet-nāmeler taḥrīr edip ḫızānelerinde ḥıfẓ etmişlerdir ve ilā haẕihi’l-eyyām ṣulḥ-ı sābıḳa muġāyir ḥareket ẓuhūr etmemişdir. Belki sā’ir eṣnāf-ı kefereye daḫi mādde-i i‘tibār olup mā-beynden her ḳanġı ferīḳ tecāvüz ü tecāsür-i ser-ḥadd eyledikde maẓhar olduġu ṣavā‘iḳ-i tedmīr ü intiḳāmdan mā‘adā benī-nev‘iniñ tevbīḫ **[S.10]** ü tesfīh ü şemāteti kār-ger-i cān-ı pür-infi‘ālleri ve dest ü pāy- keş-i cür’et-i muḳaddere olmalarına bādī olmuşdur.

همچنان باد ابد الآباد بالنبی و آله الامجاد.

<u>Mervīst ki</u>

Ol mestūr-ı perde-i melāmet, ẓuhūr-ı nūr-ı kerāmeti sebebiyle inḳıżā-i nevbet-i buṭūnlarına intiḳāl ve maḳarr-ı ẓuhūrlarına naḳl buyurduḳlarında **”انکشف الاسرار وارتفع الاستار و طلع الشمس من مغربها فهیوا یا احباب.“** remz-i şerīfleriyle taġayyür-i ḥāl-i pīşīnlerine işāret buyurup fī’l-ḥaḳīḳa teşrīf-i seccāde-i irşādlarından tevdī‘-i ḫānḳāh-ı ‘ālem-i fānī eyledikleri vaḳte gelince ḳaṭ‘ā cādde-i sünen-i seniyyeden inḥirāf ve ser-i mū ṭarīḳa-i ādāb-ı mürşidīnden girīve-rev-i ḫilāf olmayıp dā’ire-i pīrāneleri ṭarīḳat-ḫāne-i müsterşidīn ve merci‘-i erbāb-ı ṭaleb-i ‘Acem u ‘Arab ve ḥalḳa-i aṣḥāb-ı edeb olup evḳāt-ı şerīfeleri terbiye-i ehl-i irādet ü tenmiye-i

nev-ḫīzān-ı bāġ-ı inābetle güẕerān ve eṭvār-ı ‘ārifāne ve evżā‘-ı meşīḫāneleriyle pesendīde-i daḳā’iḳ-şināsān olup def‘aten reftār-ı mecẕūbāneleri müteḥavvil-i ḳālıb-ı kemāl-i ṣaḥv u temkīn olduġu ḥayret-efzā-yı ḥaḳā’iḳ-bīnān olup ve daġdaġa-fersā-yı ḫalecān istifsār-ı nev-hevesān olmaġla bu naẓm-ı laṭīf ḥasb-i ḥāl-i selāmet-me’ālleri olmaḳ üzere inşād ve yādigār-ı ḫullān-ı ẕevi’r-reşād-ı istiḳāmet-nihād etmişlerdir:

الله دره قال.

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çārsū-yı bīş ü kemde ḳalmadı yek ḥabbe sūd
Şimdi bāzār-ı fenāda ma‘rifet dellālıyuz

Var ise varın virüp yoḳluḳ alur bir kār-dān
İşte kālā işte sevdā mā-melek mellāliyüz

Bezme gelsün ṭayy-ı ḳīl ü ḳāl iden ehl-i ṭaleb
Sāḳiyā bir cām-ıla her müşkilüñ ḥallāliyüz

Vaṣiyyet-i ḫāriḳa-i baḥriyyeleri milk-i berr-i Rūm’a münteşir olup keştībān-ı sālifü’ẕ-ẕikriñ mācerā-yı ẕehāb u iyāb-ı veleh-engīzi ile cem‘ olduḳda debdebe-i kūs-ı iştihārları ‘ālem-gīr olup ḥalḳa-i cem‘iyyet-i Ebū’s-seyf (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz)de iḫvān-ı ṣafā ‘alā sebīli’l-mübāhāt naḳl u tafṣīl etdikde **“** آری! حلاب بهمت مردان جلاب نام و نشان گردد**”** nuṭḳ-ı şeref-baḫşlarıyla inżimām-ı himmet-i ‘aliyye ve imdād-ı nuṣret-i

semiyyelerine işāret buyurmuşlardır ve ol dārü'l-cihād-ı fī sebīlillāhıñ ġuzāt-ı ṣadāḳat-nihād ve celādet-mu'tādlarına berren ve baḥren vāḳı'an vāḳı'a olan ıżṭırārda feryād-res ü dest-gīr olmaları bābında ḥikāyāt-ı rü'yā vü 'ayān-ı bīrūn-ı dā'ire-i beyān u taḥdīd u tavṣīf-i zebāndır ve mu'temedān-ı aḥkām u vülāt u rü'esā-yı 'asker-i ser-ḥadd-ı maḥmīleri cānib-i cenāblarına ṣıdḳ u teveccüh ve āsitāne-i pür-berekātlarına luṭf-ı ḥürmetleri beyne'l-ahālī ṩābit olduḳça 'ināyet-i rūḥāniyyeleri ḳā'ime olmaḳ üzeredir. **'مادام الحرمة قام النصرة'** mażmūnu üzere ittifāḳ etmişlerdir.

Vaḳt-ā-vaḳt 'ahd-ı ḳadīm mürā'ātında tehāvün olduḳça nekbet-dīde vü ḫasāret-keşīde olmaları mü'ekkid-i iḫlāṣ u müşeyyid-i iḥtirām olup belki sā'ir evliyā-i kirām merāḳıd-ı 'āliyye ve devā'ir-i ḥaremlerine ikrām u iḥtirām olunmaġa bā'iṩ olmuşdur ki eyyām-ı fitnede sāye-i dīvārlarına mültecī ve derūn-ı derlerine daḫīl olanlarıñ nüfūs u emvāli maḥrūs-ı müdāḫale vü teṭāvül olmaḳ ol diyār u ḥavālīsinde düstūru'l-'amel olmuşdur. Ḥattā cühhāl-i a'rāb-ı bādiye daḫi eydī-keş-i ta'addī vü ta'arruż olmuşdur.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شير مردانند در عالم مدد

آن زمان كافغان مظلومان رسد

سايۀ شاهان طلب هر دم شتاب

تا شوی ز ان سايه بهتر ز آفتاب

پاسبان آفتابند اولیا

در بشر واقف ز اسرار خدا

اولیا را هست قدرت از آله

تیر جسته باز آرندش ز راه

Naḳlest ki

Küffār-ı İspanyol hezīmeti, eṣnāf-ı millet-i Fireng'e bā'iṯ-i ḥamiyyet-i bāṭıla olup ba'de zamānin mutaraṣṣıd-ı aḥyān-ı furṣat olup ba'żıları hücūm eyledikde anlar daḫi a'ḳāb-ı eslāfdan müsāri'īn-i zindān-ı sa'īr ü pāy-bend-i rıḳḳ u esīr olmalarıyla bu cümle ẓafer u nuṣreti ḳadem-i meymenet-tev'em-i Veliyy-i mümā-ileyhden mülāḥaẓa-i ṣā'ibe edip nevbet-i intiḳāmı 'aḳīb-i intiḳāllerine te'ḫīr etmekle elsine-i üsārādan aḫbār-ı ittifāḳ-ı eṣnāf-ı Firengiyye dil-ḫırāṣ-ı mücāhidīn-i Cezā'ir olduġu 'aks-endāz-ı mir'āt-ı żamīr-i mükāşefe-tenvīrleri olmaġla zamānları devletlisi ve emīr-i 'asker-i ẓafer-me'āṣir olan emīr-ṣūret ü faḳīr-sīret ziyāret-i şerīfeleri ile müstes'id olduḳda **"غم مخورید که عدو الدین را در جوار[s.11] ولی الدین جای ندهند!"** mażmūn-ı beşāret-meşḥūnuyla ṣaġīr ü kebīriñ inḳılāb-ı vāhimesin def' ve iḫtilāc-ı ḫāṭırasın ref' buyurmaġla cümleye ḳuvvet-baḫş-ı ḳalb u şebāt-ı ḳadem olup ḥālā 'āmme-i Firengistān hücūmundan hirāsān olmayıp istimdād-ı rūḥāniyyāt-ı evliyā'-i kirāmla fużalā mine'n-Naṣīri'l-Ḥafīẓi'd-Dāfi' muġtenim-i ẓafer ü nuṣret ola gelmişlerdir.

ادام الله قوّة قلوبهم و نصره في حروبهم آمين يا مجيب السائلين.

Naḳlest ki

Ol ḳāfile-sālār-ı rāh-ı taḥḳīḳiñ evāḫir-i 'ömr-i pür-berekelerinde ḳulūb-ı ṭavā'if-i 'askeriyye ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine münceẕibe ve aġleb 'araḳıyye-keş-i irādeti olduġundan ġayrı üsārā-yı keferede riḳāb-ı keşīre ḳabūl-i ribḳa-i İslām ve zünnār-şiken-i işrāk ve bende-i dergeh-i inābeti olmaġla āzād-ı ḳuyūd-ı küfr ü rıḳḳ ve

sālik-i rāh-ı ‘ibādāt u ṭā‘āt ve vāṣıl-ı menāzil-i ḳurb olduġu aḫbār-ı sārresi şāyi‘a ve resīde-i Firengistān olduḳda niçe sābıḳa-dār-ı hidāyet olan rehābine vü ḳıssīsīn münceẕib-i ṣavb-ı sa‘ādetleri ve şeref-yāb-ı hidāyet olmaġla mütekebbirīn-i Fireng-i gün-ā-gün dāġ-dār u esīr-i ıżṭırār ve mutaża‘‘afīn ez-derūn mü‘min ü mūḳın olup isrār-ı İslām edip ḫafiyyeten üsārā-yı kefere bahānesiyle dergeh-i ‘ālīlerine nüẕūr u tuḥaf u hedāyā irsāliyle iẓhār-ı ṣıdḳ u ḫulūṣ ederler idi ve ḥālā daḫi evlād u aḥfād-ı güẕeştegāndan isrār-ı İslām eden seyyāḥīn ü tüccār iẓhār-ı ittiḥād ve nihānī naḳl-i mācerā-yı eslāf eyledikleri telaḳḳī-kerde-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişābdır ve ẓāhiren ümmī-nümā ve fī’l-ḥaḳīḳa, mū-şikāf-ı ebḥāṣ-ı ġāmıża-i fünūn-ı şettā ve her mürāca‘at-ı ḥall olunan müşkilāta ecvibe-i şāfiye-i rāsiḫa-fermā olmaları süḫan-fehmān u ḳadr-şināsān-ı Cezā’ir ve ḥavālīsin rübūde-i şīve-i nükte-perdāzī-i lehçe-i bī-ḫodāneleri edip aġleb-i enfās-ı nefīseleri şebt- kerde-i cerā’id-i ḥāfıẓa olmaġla nevādir-i kelimāt-ı şerīfelerinden ba‘żı ḫoş-āyende ve muḳayyed-revende ve cāmi‘atu’l-ma‘ānī ve lāmi‘atu’l-maġānī ile nefīse-i menḳabeleri terṣī‘ ve iḫvānu’ṣ-ṣafādan **‘المرء تحت لسانه’** sırrına maḥrem olanlara yādigār olmaḳ üzere īrād olundu.

متعنا الله تعالى باستفادة آثاره ونفعنا باستمداد انواره (المريد من لا يريد بل يدور على مراد المراد.)* السالك بالاحوال لا يلحظ الحط و الترحال * (الفقر شهود الافتقار في المسار و المضار.) الاعتصام بهمة الولي بضاعة العصمة. *(اعمال الانفاس بالذكر تجارة رابحة و اشتغال القلوب بالفكر فراغة رائحة.) التسليم حبل السلامه. * (التجريد و التفريد جناحا المريد.) الشغل بالنفس و الحال ينفس كرب المآل.

و درين معنى قدس سره العلى ميفرمايد:

(نظم)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

من اگر شیخم و گر شوخ چه دارم با کس

ناظر حال خود و فارغ فکر دگرم

کی توانم که بخود ننگرم و چون دگران

نقد وقتم ببرد رهزن ذکر دگرم

Ve nihāyet-i i‘tilā-i şān u ġāyet-i irtifā‘-i ‘unvānlarında cānib-i cenāb-ı Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)den müş‘ir-i tehniye ihdā buyurulan külāh-ı seyfī teberrüken bir kere ser-i mübāreklerine vaż‘ ve der-ḥāl nez‘ buyurup **“ این کلاه کالیده خواهد شد.”** işāret-i şerīfeleri ile külāh-pūş olduḳları vaḳtden be-ḥisāb-ı sāl tehyi’e-i irtiḥāle şürū‘ ve ‘aded-i ḥurūf-ı külāh tamāmında kūşe-i vaḥdet-rehīn medfen-i müteberrikleri olmaġla seyf-i ṣārim-i muḳaddeslerin ġılāf-ı bedenden ‘uryān edip kemā-fī’l-ḥayāt püşt ü penāh-ı müstemiddīn olmuşlardır ve ḥālā āsitāne-i kerrūbī-meṭāfları maḳṣad-ı züvvār u muḥterem-i ebrār ve āṣār-ı ḥimāyet-i rūḥāniyyeleri nev-be-nev pedīdār olmaḳ üzere meşhūr ve berekāt-ı mu‘accebe mevridi olmaġla ma‘rūfdur. Ve resānende-i hediyye-i behiyye-i ḥażret-i mürşid mesālik-i taḥḳīḳi maḳām-ı ‘ālīlerine istiḫlāf buyurmuşlardır. Zümre-i āşināyān-ı abdāldan telaḳḳī olunmuşdur ki ḳalb-i külāhda hālik ü helāk ve hālik ü helākde tenbīh-i taḥlīlī muḳarrerdir. Pes helāk-i iḫtiyārīleri fenā fīllāhla güẕer edip mevt-i ıżṭırārīye işāret olduġun ‘ale’l-ḫuṣūṣ ḳālıb-ı seyfī te’yīd etmek ḥasebiyle intiḳāl-i irtiḥāl olduġun tercīḥ eyleyip iḫtimālāt-ı sā’ire-i vücūh-ı īmādan şaḳḳ-ı muḥarrer enseb ve aḳreb ‘add olunmuşdur.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اصطلاحاتیست مر ابدال را

که از ان نبود خبر اقوال را

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[S.12]

زانکه پیش از مرك او کردست نقل

این بمردن فهم آید نه بعقل

نقل باشد نی چو نقل جان عام

همچو نقل آن مقامی تا مقام

* أنار الحي الباقي مرقده العالي بتعاقب الاحسان الى يوم الميزان انه هو المنان ذو الجلال و الاكرام. *

Ḥażret-i Fedāyī Meḥmed Dede

Sābıḳan Ḥażret-i Ebū's-seyf (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)iñ miyāne-i menḳabe-i nefīselerine ta'biye ve tażmīn olunduġu üzere fuḳarā-yı ṣufiyyeden ve livā-i Ḥamīd mużāfātı ve Burdur-nām ḳaṣabadan ve muḥterifīn-i ḥiyāketden olup ni'met-i ġayr-ı müteraḳḳıbe-i teşrīf-i Ḥażret-i faḫru'r-ricāl u ẕuḫru'l-abdāl ile resīde-i 'ıyd ve ḳadr-ı iḳbāl u iclāl ve ser- efrāz-ı tāc u ḫıl'at-ı ḫilāfet-i Mevleviyye olup ḳaṣaba-i merḳūmede ẕāt-ı şerīfleri içün ḫānḳāh binā olunup ilā āḫırı'l-'ömr, ol cilve-gāh-ı 'ālīde iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefā ve müsā'ade-i rūzgār-ı pür-cefā ile kāmrān-ı 'ayş-ı ḫoş olmuşlardır. Lākin ba'de bürheten mine'z-zamān, re'īsü'l-melāḥide Şeyṭān-ḳulu ḫurūşunda ol buḳ'a-i mübārekeye āteş işābet edip miyāne-i tāḫt u sūḫt-ı memālik-i ehl-i sünnede ol daḫi muḥteriḳ u ḫarāb olmuşdur. Mes'ūldur ki yine bir Raḥmān-ḳulu ẓuhūruyla ma'mūr u cilve-gāh-ı 'āşıḳan-ı Mevlevī ola! Ol çerāġ-ı efrūḫte-i nūr-ı ġavṯ-ı a'ẓamī, rūşenā-yı çeşm-i cān-ı ṭālibān-ı Mevlevī ve niçe ḳābilān-ı maḳām-ı teslīm ü iḫlāṣı irşād-ı rāh-ı murād edip ol ḥavālīde ṣıyt-ı kemāl-i

ḥāl-i ‘ibret-me’ālleri semīrü’l-mecālisi’r-refī‘a ve āṣār-ı fi‘liyye vü ḳavliyyeleri pesendīde-i fuḥūl-i inṣāf-sīret ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ mīzbānī-i yek-şebe ile nā’il olduḳları ‘ināyāt-ı bī-nihāye miyānında gül-deste-i manẓūmeleri dest-be-dest kümmel-i ẕevi’l-‘uḳūli’s-selīme ve taḥsīn-kerde-i ṭıbā‘-ı müstaḳīme olmuşdur ki teberrüken ve teyemmünen maḥżā eṣer-i te’ṣīr-i ḥüsn-i naẓar-ı pīr-i dest-gīrleridir:

(Ġazel)

[Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün]

Ṭa‘ne-i düşmenden idüp ictināb
‘Arż-ı cemāl eylemez ol āfitāb

Ṣun bize sāḳī içelüm bādeyi
Oldı göñül ḫānesi ġamdan ḫarāb

Bekleyelüm gel der-i meyḫāneyi
Bir ḳapıdan şāyed ola feṭḥ-i bāb

‘Ömr aḳarṣu gibidür fī’l-meṣel
Cismüñ o ṣu üzre yürür bir ḥabāb

Yapsa göñül ḫānesini ol ṣanem
Ka‘be’ye varmaḳ ḳadar eyler ṣevāb

Ḳılsa *FEDĀYĪ* eşigüñde maḳām
Gökde melekler diye ni‘me’l-me’āb

Eğerçi dīvān-ı ma‘rūfu menḳūl u mer’ī değildir, lākin beyne’l-fuḳarā ve’l-eḥibbā naẓm-ı laṭīf-i sālikāneleri mecālis-ārā vü maḥāfil-pīrādır. Fī’l-vāḳi‘ maẓhar olduḳları ‘ināyet-i bī-ġāyet-i nā-gāha naẓar olunduḳda her ne ḳadar vaṣflarında mübālāġa olunsa müsteb‘ad değildir ve ne maḳūle kerāmet ü ma‘rifet naḳl ederler ise şāyeste-i şenā-yı baḫt-ı Ḫudā-dādlarıdır.

<u>Mervīst ki</u>

Ricāl-i ṭarīḳat-ı ‘aşḳiyye-i şemsiyye-i Celāliyye’den maẓhar-ı āṣār-ı ḳudsiyye Ḥażret-i ‘Ubeydullāh Dede cenābı evlād-ı kibār-ı ḳużāt-ı dīnden ve eşrāf-ı a‘yān-ı livā-i Ḥamīd’den olup lākin Şeyḫ Fedāyī ḥaḳḳında “**Merd-i nādān yek-şebe mīzbānī ile zümre-i merdān u meşāyiḫ-i rāz-dāndan olmaḳ niçe maḥall-i i‘tiḳād u mevrid-i taṣdīḳ olmaġa şāyāndır?**” diyen gürūh-ı tereddüdden olup ol maḳūle müsteb‘id-i feyż-i nā-gāh olanlara **“ليلة تأتينا كانت ليلة القدر و ليلة القدر خير من الف شهر.”** nefes-i nefsü’l-emrīleriyle cevāb-ı cevvābu’l-işkāl-fermā olmuş iken yine ḳāḍī-i merḳūm mücāb olmayıp bir şeb ṣoḥbetinde aḥbābıyla mesāvī-i Ḥażret-i Şeyḫ-i müşārün-ileyhe mütevaġġıl olup ġāfilāne āfil-i maġrib-i ḫayāl olduḳda kendiyi destinde bir cürre-bāz şikār-gāhda müşāhede ve vaḳt-i ḥavāle-i şikārda cürre-bāzını ṭūṭī-i gūyā ṣūretine mütemeşşil mu‘āyene edip ve **“ما خلقت للصيد و الجرح.”** edāsın lehçe-i faṣīḥa-i ādemiyye ile ta‘rīż-serā olduġu ba‘de’l-intibāh bā‘iş-i ta‘accüb-i ḥayret-fezā olmaġla taḫmīn-i ‘arż u ṭaleb-i ta‘bīr ṣadedinde müteveccih-i ḥużūr-ı şeyḫ-i meẕkūr olup henüz feth-i kelām ve taḳrīr-i merām etmeden **“تبدل ما چون تحوّل چره باز شماست و ما هو على الله بعزيز.”** ‘unvānıyla keşf-i ṣūret-i rü’yā ve beyān-ı sırr-ı irādet-i Mevlā eylediklerinde ḳāḍī-i māżiyyü’z-zikriñ sīret-i sābıḳası müteḥavvil-i ṣūret-i inṣāf u irāde olup cümle-i müsterşidīn-i dā’ire-i inābetlerinden ve muḳīmīn-i maḳām-ı ḫıdmetlerinden olmaġla rāh-ı iḫlāṣlarında

beẕl-i māl ü ṣarf-ı mevcūd eyleyip behre-yāb-ı ṣemere-i sülūk-i ṭarīḳat ve ḥiṣṣemend-i intisāb-ı mülūk-i ḥaḳīḳat olup ferzend-i ercümendleri **[S.13]** ve maḫdūm-ı hünermendleri olan ‘Ubeydullāh’ı daḫi külāh-pūş-ı inābet ü peymāne-nūş-ı peymān-ı irādet edip kehfü’l-amān-ı sāye-i velāyetlerinde rehā-yāb-ı berzaḫ-ı inkār ve müstes‘id-i neyl-i ni‘met-i iḳrār olmuşlardır.

طوبى لهم و حسن مآب.

Naḳlest ki

Ḥażret-i Şeyḫ Fedāyī (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz)iñ evvel ü āḫiri hem-reng olup leyle-i tevbelerinde ne rütbe fedā-yı mevcūd eylediler ise tamāmen nevbet-i ḫilāfetlerinde daḫi sālik-i rāh-ı fedā olup ḫıdmet-i iḫvān u fuḳarāda mālen ve bedenen ve himmeten ve niẓāreten tekāsül-nümā olmayıp cümle-i ḫızāne-i vücūd u mevcūdunu vaḳf-ı muvāsāt-ı ḫullān etmişdir. ‘ و الجود بالموجود يستخلف فضل الودود و يستحلب الوفاء بالعهود’ mā-ṣadaḳı olmuş iken yine ‘ale’d-devām.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

چو ذره گرچه حقیرم ببین بودلت عشق

که در هوای رخت چون بمهر پیوستم

چگونه سر ز خجالت بر آورم بر دوست

که خدمتی بسزا بر نیامد از دستم

mażmūn-ı teşekkür ü ma‘ẕeret-meşḥūnuyla niyāz-ı pür-sūz u güdāz ve ta‘līm-i daḳīḳa-i ādāb-ı maḥāżır-ı şāhān-ı rāz buyururlar idi ve hemvāre mülāḥaẓa-i ḥaḳāret-i sābıḳa ve mu‘āyene-i ‘ināyet-i lāḥıḳa ile mānend-i Ayāz muḳīm-i ‘atebe-i niyāz ve pür-cūş-ı vecd ü neşāṭ ve ḫoş-ḥāl-i şükr-i mevāhib-i Feyyāż-ı bī-enbāz olmaġla teşrīfāt-ı fütūḥ-ı ṣūrī vü ma‘nevī tevārüd ü tetābü‘ edip be-her sāl āsitāne-i Ḥażret-i Sulṭān Ebū’s-seyf’e hedāyā-yı behiyye ile rū-māl ve müstefīż-i baḳıyye-i āmāl olurlar idi. Ve sūdā-gerān-ı bāzār-ı ṣıdḳ u ḫulūṣa ‘برأس المال نظرة الرجال.’ feḥvāsıyla pend-fermā olup intiẓār-ı ‘ināyet-i nā-gāha terġīb ederler idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هیچ نکشد نفس را جز ظل پیر

دامن آن نفس کش را سخت گیر

چون بگیری سخت آن توفیق هوست

در تو هر قوت که آید جذب اوست

ظل او اندر زمین چون کوه قاف

روح تو سیمرغ بس عالی طواف

در بشر رو پوش کرده است آفتاب

فهم کن "والله اعلم بالصواب"

Ve ‘ādet-i ḥaseneleri med‘uvv olduḳları mecālis-i teşrīflerinde ḫālī olan ḥayyizi işġāl ve aḥbābı teḳaddüm ü te’aḫḫuru ‘adem-i işġāl olmaġın ikrāmen ve iḥtirāmen teklīf-i teraḳḳī olunca

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

از ان درویشی و گنج قناعت شد هوس ما را

کز انجا خیز و اینجا شین نکند هیچکس ما را

mefhūm-ı laṭīfiyle muḳābele buyurup ḫīz ü nişestlerinde ve ārām u cünbişlerinde ṭavr-ı dervīşāneleri dil-firīb-i şerīf ü vażī‘ ve aḫlāḳ-ı ḥaseneleri dil-nişīn-i pīr ü cüvān olmaġla ẕāt-ı şerīfleri merkez-i dā’ire-i muḥabbet olmuş idi.

<u>Naḳlest ki</u>

Medīḥ-i ẕāt-ı ḥamīdleri velvele-endāz-ı ḳarīb ü ba‘īd ve sāye-i ġayret-māyeleri minaṣṣa-i vüfūd-ı ẕevi’l-‘uhūd ve naẓar u nefesleri ġāyetu’l-mes’ūl-i derdmendān-ı ẓāhir ü bāṭın ve pertev-i irşādları reh-nümā-yı sālikān-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i Aḥmediyye olmaġla ġalebe-i iştihār u izdiḥām-ı züvvār vaḳt-i ṣafvet-ḳarīnlerine gerd-i keder-resān olmaḳ iḥtiyāṭına binā’en iḫtiyār-ı ‘uzlet-i külliyye edip kūşe-i vaḥdet-ḫānelerinden ḳıyām ve ḥalḳa-i ṣoḥbet-i aḥbāba ḳu‘ūddan bīzār olup ‘Ubeyd Dede ḥażret-i pür-ferāsetlerin velī-‘ahd ve vāsıṭa-i ḥall ü ‘aḳd edip sāl-i fedāda fedā-yı baḳıyye-i būd edip eslāf-ı ‘aliyye civārına mülḥaḳ olmuşlardır. Ve āsitāne-i sa‘ādetlerinde defn olunup ḥālā ‘arṣa-i ḫāliye-i ḫānḳāhlarında merḳad-i münevverleri mezār-ı ṣıġār u kibār ve müteberrik-i ahālī-i diyārdır.

* طيب الله تعالى تربته و شرف في الكون رتبته آمين يا معين بحرمة رحمة للعالمين. *

Ḫudāyī Efendi

Fī’l-aṣl livā-i Menteşe ve ḳaṣaba-i Muġla ve ebnā-yı ‘ulemādan ve telāmiẕe-i Emīr ‘Ālim ve eṣdiḳā-yı Ḥażret-i ‘Abā-pūş (ḳuddise sırruhu’l-Laṭīf)ten bir ‘ālim-i müteverri‘ ü fāżıl-ı mütezehhid olup sa‘ādet-ḫāneleri me’vā-yı fuḳarā-yı ṭarīḳat ve mecma‘-ı ṭalebe-i fażīlet ve ‘ilmen ve ‘amelen muḳtedā-yı ḳavm u baḳıyye-i aḥbāb-ı Ḥażret-i Ferīdūn Ulu ‘Ārif (ḳuddise sırruhu’l-‘Azīz) ḥalḳasına nigīn-i bā-temkīn ve ‘uzlet-güzīn ü künc-i vaḥdet-nişīn ve genc-i ḳanā‘at-rehīn ve zirā‘at u ḥirāşet u ticāret ile ‘ayş-ı raġad-dār ve fī cümleti’l-evḳāt ādāb-ı şerī‘at u rüsūm-ı ṭarīḳat-güzār merd-i ṣāḥib-vaḳār-ı ġālibü’l-i‘tibār olup niçe āşār-ı neşriyye vü naẓmiyyeleri maḳbūlü’ṭ-ṭıbā‘-i fużalā-yı diyār olmuşdur ve āşār-ı naẓmiyyelerinden mutażammın-ı şenā-yı ḥizb-i celīlü’ş-şān-ı Mevlevī olan ġazel-i zībāları zīb-i dībāce-i menḳabeleri ve yādigār-ı ārzūmendān-ı **[S.14]**şimār-ı fu’ād-ı şevḳ-mu‘tādları ḳılınmışdır ki ‘ كلمات الاخيار اخيار الكلمات و آثار الكبار كبار الآثار’ olduġu müsellemü’ş-şübūtdur.

(Ġazeleş Īnest)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

[Fā‘ilātün] [Fa‘lün]

Ey dil isterseñ eğer kāmil ola noḳṣānuñ
Secde-gāh it eşigin Ḥażret-i Mevlānā'nuñ

Ḫāk-i dergāhını iksīr bil ol şāhuñ kim
Ġıll u ġışdan arınup ḫāliṣ ola īmānuñ

Ṣıdḳ-ıla sālik olan silk-i Celāleddīn'e
Şübhesiz vāṣıl olur raḥmetine Raḥmān'uñ

Meşnevī'den işidüp cümle Kelāmullāh'ı
Bilür esrārını künhiyle ḳamu eşyānuñ

Nāy parmaġıla yol gösterüp irşād eyler
N'idügin sırr-ı semā'ın bize ol sulṭānuñ

Virseler bir ḳulına żerre ḳadar meyl itmez
Ḳāf'dan Ḳāf'a degin salṭanatın dünyānuñ

Şevḳ-i Şems ile *ḪUDĀYĪ* göğe çıḳsa n'ola söz
Żerre-i ḫāk-i rehisin ḳamu dervīşānuñ

Ve Dahi

Leṭā’if-i āṣār-ı neşriyyeleri ekşer-i kütüb-i mütedāvileniñ mevāżi‘-i müşkilesine ta‘līḳāt ve beyne’l-fıraḳ mezāliḳ-i aḳdām olan maḥāll-i iḫtilāfa resā’il-i müstaḳilleleridir ve bi’l-cümle ‘inde meheretü’l-fünūn maḳbūle ve mu‘temedün-‘aleyhā vāḳi‘ olmuşdur. Ve ḳażiyye-i iḫtilāf-ı Ḥażret-i Ḫızır (‘aleyhi’s-selām)a bir cevāb-ı ẓarāfet-niṣāb ile fayṣal-resān olmuşlardır ki bi’l-ittifāḳ müstaḥsen-i ṭıbā‘-ı ṣāfiyedir.

و هو ان انكار الحياة في حق الخضر عليه السلام تكذيب للذين نقل عنهم الرؤية و الصحبة به عليه السلام مع ان النقول متواترة فكيف لا يفيد العلم اليقين التواتر عن امثال تلك الاجلة الكرام على ان اخبارهم المتواترة مبينة على عين اليقين فاذا جاز عدم الاعتماد على نقولهم و الرد على اخبارهم فما يبقى للتواتر محل في افادة العلم لا سيما اذا كان الرد مبنيا على الاصول الزائغة المرجحة للاعتزال و المزيفة لملك اهل السنة و الاعتدال فمأله يرجع الى التكذيب بالقول المموّه المشوب بالاوهام و هو عناد بحت و ضلال محض.

و از ان جملهٔ نقول مصدقه آنستكه حضرت سلطان العارفين ميفرمايد:

(بيت)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

در ان ساعت كه دوريشان سماع با صفا آرند

در آيد خضر پيغمر شود سقای درويشان

ve mācerā-yı semā‘-ı vecd ü ḥālde “هل هو عبادة ام لا؟” su’āline

لا تحمل العبادة عليه بالتواطؤ بل بالاشتقاق وانما يحمل عليه بالتواطؤ الصفاء و الوفاء اللذان هما عبارة عن “ صفاء القلب و وفاء العهد الازلي فيلزمه انافس العبادات و اعاظم الخيرات و كون حمل اللوازم على ملزوماتها بالاشتقاق مقررا بالتفاق مع ان السامعين من كمل الاولياء اكثر من ان تحصى فكيف يتصور الاجتراء على نسبتهم الى الشهوة و العبث و البدعة المذمومة عياذا بالله تعالى من سوء الظن في حقهم و من اجترأ عليها يخاف عليه سوء الخاتمة كما جوزى بالعقيدة الفاسدة في احوال الاسلاف الصالحين و كما تعيشون تموتون و كما تموتون تحشرون[710] **فهذه كلمة جامعة لحال الفريقين و مآ لهما فأمّا هؤلاء العظماء الاولياء فلا خوف عليهم و لا هم يحزنون.”** taḥḳīḳ-i elzemü’t-taṣdīḳ ile cevāb-ı eṣfā-yı erde-i emrāż-ı i‘tiḳādiyye-fermā olup ol ḥavālīde meftūn-ı eḳāvīl-i müzaḫrefe-i ehl-i ‘inād u temerrüd olanlarıñ ekşeri taṣḥīḥ-i ‘aḳīde ile muġtenim ve ẓunūn-ı seyyi’e mefāsidinden sālim ve muḥibb-i ḥizb-i ṭarīḳat-ı Mevleviyye ve müstefīd-i nefā’is-i kütüb-i ṣūfiyye ve müstes‘id-i ‘azāyim-i ṣāfiyye olmuşlardır.

-الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ-[711]

*** و الشكر للهادي الذي ارشدنا الى حسن الاعتقاد في حق كمل العباد و المتضرع من كمال كرمه و تمام احسانه عز و جل الحشر تحت الوية اوليائه يوم التناد بعزة حبيبه الاكرم و آله الامجاد.***

[710] Aliyyü’l-Kârî, *Mirkâtü’l-Mefâtîh*, c. I, s. 332.

[711] A‘râf Sûresi, 7/43. Âyet: “(Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız. Ve onlar derler ki: «Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler.» Onlara: İşte size cennet; yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kılındınız diye seslenilir.”

Mervīst ki

Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları deryā-yı ʿulūm-ı maʿārif ü kān-ı aʿmāl-i ṣāliḥa ve aḫlāḳ-ı ḥasene ve menbaʿ-ı āṯār-ı nefīse olup lākin fevā'id-i mevā'id-i niʿam-ı ḫāne-i ṣūrī vü maʿnevīleri ḫāṣṣa-i ḥavāṣṣ olmaġla ʿavām-ı behīme-meniş buḫl u imsāke ḥaml edip ve vesāṭet-i elsine-i sāde-dilān-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'ābla taʿmīm-i menāfiʿ ṣadedinde vaż'-ı vaḥşet-nümāları üns ü ülfete tebdīl ve mecāmiʿ-i cevāmiʿde vaʿẓ u teẕkīre şefāʿat ṭarīḳiyle girih-küşā-yı istinṭāḳ olduḳda **".** من لم يستفيد بالتصحيح المصوّر لا ينفعه **الخبر"** ʿunvānıyla defʿ buyurup vaż'-ı ḳadīm-i ʿārifānelerin taġyīrle aġyāra rū-nümā olmayıp yārān-ı **[S.15]** hem-demānla ḥalḳa-i ṣoḥbetlerin ḥadīḳatü'l-maʿārif etmişlerdir. Fī'l-ḥaḳīḳa ser-tā-be-ḳadem ḳavlen ve fiʿlen ve ḫalḳen ve ḫulḳen [ve] vaż'en ve ṭavren ve ḥareketen ve sükūnen naṣīḥat-ı muṣavvere ve ḥikem-i mütemeşşile olan kāmil ü mükemmil ġāfil-i bī-idrāke ṣarf-ı naḳdīne-i enfās-ı nefīse eylemek daḫi ʿabeş ve isrāf olduġu [712]-وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا- naṣṣ-ı şerīfiyle şābit **' و** ليس الخبر كالعيان. **'** nefḥa-i ḳudsiyyesiyle bi-ṭarīḳi'l-evleviyye müberhendir. ʿAle'l-ḫuṣūṣ mezāriʿ-i sübḥa-i esmāʿ-ı ḳulūb-ı ḳāsiye-i bī-derdāna neşr-i ḥubūb-ı naṣāyiḥ **'**كالزرع على الحجر.**'** olduġu ʿinde'l-küll hüveydādır ve illā müstaḥaḳḳīn-i ḳābilīn ʿalā külli ḥāl müstefīd-i keremleri olduġu muʿāṣırīnden māʿadā ezmine-i ātiyede muvaffaḳ-ı iẕʿān-ı aḫbār-ı laṭīfeleri olanlarda cilve-ger olan istifāde ve iʿtibārātla meşhūdun-ʿaleyhdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[712] Aʿrâf Sûresi, 7/179. Âyet: "Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır."

از کجا پیغام و این قوم از کجا

از جمادی جان کرا باشد رجا

گر تو پیغام زنی آری و زر

پیش تو بنهند جمله سیم و سر

ور تو پیغام خدا آری چو شهد

که بیا سوی خدا ای نیك عهد

قصد خون تو کنند و قصد سر

نه از برای حمیت دین و هنر

بلکه از چفسیدگی بر خان و مان

تلخشان آید شنیدن این بیان

Mervīst ki

Ol pīr-i rūşen-żamīr ʻayş-ı bezm-i fānīden sīr olup menzil-i civār-ı eslāfa ʻazīmete berg [ü] sāz ve āsitān-ı Ḫudāvendigār ve cemʻiyyet-i rāstāna rū-māl ve iltiḥāḳa āmāde olduḳda netīce-i muḳaddemāt-ı īcādı ve şemere-i būstān-ı fuʾādı maḫdūm-ı sāmī-nijādı Ḥażret-i Şāhidī ser-bālīn-i tevdīʻlerinde eşk-bār-ı derd-i firāḳ olduġunda dīde-küşā-yı cemāl-i şāhid nev-ḫīz-i intisālleri ve tesliyet-baḫş-ı ḫāṭır-ı

و غم مخور! ای نور دیدهٔ پدر که ترا بهتر از پدر یك پدر بدر مانند پدیدار شود که همه را “ pür-melālleri dem-i ferḫundeleriyle gūyā devlet-i cāvīd-i intisāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) dest-dāde olmasına müjde-fermā olmuşlardır. Ve “ گوهر شاه را شما را بدان قلزم کرم سپرده اند و از صدف آغوش پرورش مادر و پدر مستغنی گردانیده اند.” nefes-i vāpesīnleriyle ol dürr-i yetīme ve cihān-ı ümmīd ü bīme vedāʿ edip ḥālā beyne’l-ahālī müteberrik ü müteyemmin olan ḫāk-i pāke ḥabbe-i maḥabbe-i vücūd-ı maʿrifet-ālūdları zerʿ olunup ve maḳām-ı neşv ü nemālarında ’انبته الله نباتا حسنا.‘ mışdāḳınca ol nev-nihāl, naḫl-i ser-bülend-i iḳbāl olmuşdur.

انا لنا الله تعالی ثمار برکاته و نثار شواهد کمالاته آمین بحرمة سید المرسلین.

Şāhidī Efendi

Ol nev-bāve-i būstān-ı dūstān-ı Ḫudāyī sāl-i mürāhaḳatlarında sīmā-yı necābetleri maşrıḳ-ı mihr-i münīr-i iḳbāl ü iclāl ve dā'ire-i ābā vü ecdāda pertev-figen-i ḥimāye vü ifḍāl olup ceyb-i aṣāletlerinden yed-i beyżā-yı ḳābiliyyet ü temyīz ve ẕeyl-i ṭahāretlerinden setr-i 'iffet ü perhīz ser-zede-i perde-i kümūn ve rūz u şeb mücidd-i mesā'ī-i mecd ü muḳdim-i taḥṣīl-i hüner ü zühd ve yārī-i 'ināyet-i sābıḳa-i Ḥażret-i Bārī-i ẕū'l-celāl-i vālā-kirāmla sinn-i şebāb-ı sa'ādet-me'āblarında resīde-i rütbe-i kemāl ü rehīde-i berzaḫ-ı ḳīl ü ḳāl olup peyrev-i vālid-i mācid ü hem-ḥāl-i ehl-i tevācüd ü muḥibb-i fuḳarā-yı ṭarīḳat u muḳallid-i meşāyiḫ-i ḥaḳīḳat olup lākin

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دست را مسپار جز در دست پیر

حق شدست آن دست او را دستگیر

muḳteżāsınca meşāyiḫ-i ʻaṣrdan birine dest-i bī‘at-dāde olmayıp mutaraṣṣıd-ı ẓuhūr-ı eṣer-i müjde-i peder-i vālā-güher iken nā-gāh āfitāb-ı ṭāli‘-i ḫudā-dād şārıḳ-ı derece-i şeref ve dā’ir-i medār-ı sa‘de’s-su‘ūd u rāh-ı ṭalebleri mūṣil-i ḫıdmet-i Sulṭān Semā‘ī (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) ve sābıḳan tafṣīl olunduġu üzere mürīd-i muḫliṣ-i Mevlevī olmaġla himmet-i ḥażret-i mürşid-i mükemmil ḳā’id ve zūr-ı bāzū-yı mücāhede sā’iḳ ve teslīm ü tevekkül zād-ı rāhı olup zamān-ı yesīrde ṭayy u seyr-i maḳāmāt edip vāṣıl-ı menāzil-i ‘āliye-i ḥālāt ve ḫānḳāh-ı Muġla’da seccāde-nişīn-i ḫilāfet-i ṭarīḳa-i Ṣıddīḳiyye olmuşdur. Ve eṣnā-yı meşīḫat-i müsellemelerinde muġtenim-i inşā-yı āṣār ve *Tuḥfe* vü *Gülşen-i Tevḥīd* ü *Gülşen-i Esrār* emṣāli kütüb-i ḥasretü’l-ebrār naẓm u te’līfine muvaffaḳ olmuşlardır.

نفعنا الله تعالى بما تحوى آثارهم و تنطق به اثمارهم.

<u>Mervīst ki</u>

Ol gevher-i yektā sāye-i terbiye vü māye-i tenmiye-i mürşid-i kāmil ü mükemmil berekātıyla vāḳıf olduḳları esrār-ı berzaḫiyye vü ḥikem-i melekiyye **[S.16]** vü ‘iber-i melekūtiyye tenbīh-i ekīd-i pīr-i ḥazm-tedbīrle mütevārī-i sürādıḳ-ı kitmān u muḫtefī-i tutuḳ-ı isrār olup ba‘de’l-vefāt eṣer-i lisān-ı berā‘a-i taḥḳīḳlerinden cemāliyyāt-ı **‘كذا رأينا.’** ve celāliyyāt-ı **‘كذا ارينا.’** ve ṭaraf-ı ser-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)den telaḳḳī olunan esrār-ı **‘كذا افيد.’** ve cānib-i mürşidden istifāde olunan ma‘ānī **‘كذا لقن.’** ‘unvānıyla mufaṣṣal u mafṣūl u mübeyyen ü meşrūḥ bulunup *Müşāhedāt-ı Şāhidiyye* tesmiye olunmuşdur. Lākin me’mūriyyet-i kitmān-ı tekellümiyye olduġu gibi gūyā kitābetine daḫi sirāyet etmekle nādirü’l-vücūddur.

Ceste ceste menḳūl olan ‘acāyib-i aḥvāl u ġarāyib-i esrār ol nüsḫa-i celīleden şāyi‘adır ve Ḥażret-i mefḫaru’l-abdāl ve cenāb-ı mürşidü’r-ricāl ḫulefāsı miyānında hem-ḥāl-i müstaḫlif olmaġla mümtāzü’l-aḳrān u müsellemü’l-emṣāl olmalarına bu ḳıṭ‘a-i ġarrā ile teşekkür ü taḥdīṣ buyurmaları daḫi ol dürr-i meknūn u sırr-ı mektūmdan mervīdir:

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گرچه از یك كان و یم بیجد گهر پیدا شود

لیك مرآت الصفای ذات او یكتا شود

از میان چار یار یار یاری چون الف

یار غارش ز ان فضیلت راست مستثنا شود

<u>Naḳlest ki</u>

Ol nüsḫa-i celīle ba‘de’l-vefāt evrād-ı yevmiyye vü leyliyyeleri kürāsesiyle müşerrez ü mücelled bulunup ḫātimesinde vaṣiyyet-i ekīde buyurulmuş ki bu emānet-i ‘uẓmā ḳādir-i ketm-i esrār olan evlād-ı kirāmlarından ġayre ve istinsāḫa daḫi ruḫṣat verilmeye! İllā meğer işāret-i rūḥāniyyeleriyle müsā‘ade buyurula, eğer ḥadd-i tavṣiyeleri tecāvüzüne cür’et olunur ise mu’āḫaẕe-i ġayret muḳarreredir. Bināen-‘aleyh mektūm u meknūn ḫızāne-i ḥazm u iḥtiyāṭ olmaġla nādire-i muḳriye olmuşdur. Lākin elsine-i meşāyiḫ-i şevāmiḫü’l-merātib üzere cāriye ve mażbūṭumuz

olanlardan çend nutef-i cāmiʿa tuḥaf-ı maḥremān-ı iḫvān ḳılınmışdır ki aḥvāl-i berzaḫiyye vü ehvāl-i uḫreviyye istikşāfına vesīle-i ihtimāmdır.

(ومنها) مآ لما حكاه قدس سره في الانسلاخ انه قال ارينا كما يرى النائم انه مات و يغسل جسده على النعش و يدفن في القبر وهو ناظر مندهش الى ما فعل به لما قطع السلطان الافخم والغوث الاكرم مع خفة عظيمة و صفوة جسيمة و ارفرف كالطير فطري على خاطري التنفر من الجسد فاذا المرشد حاضر و ناظرالى حالي فأمرني بعدم التخلف عن اثره فاقتفيت على خطوات عديدة فوصلت الى ملك عجيب و عالم غريب لا توصف نضراته و لا تبين لطافته فيه قصور عالية و قباب فاخرة وانهار جارية و حدائق ناضرة كلها مضيئة متلالئة فقال قدس سره النور اني هذه هي دار الدولة المولوية البرزخية فقصدنا مجلس السلطان فلما حضرنا المشهد الاعلى تشرفنا بمثال حضرة سلطان العارفين مولانا فألبست في حضرته الكلاه المكبر الاسمى الازهر و الخرقة مما يشابه الجوخ الاخضر الزمردي الشفاف و رجعنا قهقريا كما قصدنا فاتينا المنزل فتغلب على العطسة فعقيب عطسة فتحت عيني الى الملك فقبلت قدم المقدم و قبلت بفضل الله تعالى المكرم عباده الخلص بانفس النعم عما احسانه و عز سلطانه *(ومنها)* محصل ما نقله في الاقرار والانكار انه قال لما وصلنا الى فناء دار الدولة المولوية راينا حديقة وسيعة الراحة و منيعة الساحة ابوابها مفتوحة و ثمارها مبذولة و حياضها صافيه و مياهها شافيه كلما ورد عليا وارد تمتع من ثمارها و تنزه بنضارتها و يتشفى بمائها و يتبرك بلطف هوائها لكن حولها اقوام دائرون حائرون عطاش غاية العطش حتى يكاد ان تحترق اكبادهم من الحرارة لا يجدون مدخلا و ربما يجد قوم منهم مدخلا فيدخلون و يقصدون الورود على الحوض فينعكس من صفوتها عكس فلا يقدرون على التقرب بل ينفرون من حوله كأنه يفرون من السباع و النار فتعجبت من دوران الحرمان عليهم مع كون انعمها غير ممنوعة فلقن الغوث الاعظم بان المكتفين بشرب مائها هم المحبون وان المتنعمين بجميع نعمها هم المريدون وان الهاربين من عكوس انفسهم هم المنكرون فهذه مثل لا يكادان ينعم او يحرم احد من مجالي قوالبهم الا بما تنعم او حرم مولانا مثاله فسبحان الحكيم الخبير يفعل ما يشاء و يحكم ما يريد *(ومنها)* نتيجة ما افيد اليه من حضرة سر قدس سره الاسنى انه قال لما شغفت بالسماع و الدوران على الوجد والحال غلب يوما على مشاعري الحيرة و بقيت غاطسا في بحر الوله حتى صرت كالمجاذيب الذين يمشون في اسواق الملامة و لا يخطر ببالهم السلامة

فبينما الفقير بهذه الحالة في الخلوات و الجلوات اذ كوشفت من حضرته قدس سره العزيز بالبحر الذاخر الذي لا يدري ساحله و عليه السياحون فوجا فوجا يلتقطون من عنبره و غوّاصون يستخرجون من جوهره و امواج ذلك البحر الرائق العذب كلها على شكل هو الله صغرا و كبرا فاذا على جوّ السماء اريكة معلقة عليها سلاطين مولوية فاشتقت الخبر عن البحر و الكشف عن سر عجائبه فافيد الى بانه بحر الحال و السياحون رجال السماع و الصفا و الجواهر الحكم و العبر الذين على الاريكة ثمانية عشر من الاقطاب المولوية المدفونين تحت القبة الخضراء فرجوت بالتوجه الى جنابهم الصحو و الافاقة فأفقت و صحوت من ساعة رجائي وهو المجيب ذو الطول العظيم و الكرم العميم *يا رب بهم و بحزبهم * عجل بالفتح و بالكرم * *(ومنها)* خلاصة ما لقن اليه من حضرة مرشده الساقي شربة البقاء بعد انالته كأس الفناء قدس سره النوراني انه قال لما فنيت من البشرية كشفت عن بصيرتي الاستار واريت ان الارض مكوكبة كالسماء و كواكب السماء تنزل الى الارض و كواكب الارض تعرج الى السماء بحيث لا ينقطع النزول و العروج فتحيرت منها فلقنت من مشهد حضرة مرشدي و ذخر يومي و غدي بان الكواكب النازلة هي انوار الارواح العالية التي تنزل الى الارض و تتعلق بالابدان في الارحام و ان الكواكب الصاعدة هي انوار الارواح العالية التي تتطلق من اتصال الابدان و تصعد الى منازلها التي اقيمت فيها في الازل و الخطاب الاوّل و العادة جارية على هذا المجرى الى قيام الساعة فالابدان هي المطالع و المغارب في الملك فكلما طلع كوكب روح من مشرق بدن يشرق بالحيات و حينما غرب يموت و تقوم قيامته الخاصة و المنازل و المعارج لا تخلو عنها فسبحان القادر الفياض على العالمين بانوار اسمائه و اسرار صفاته و لا يحيطون بشيء من علمه الا بما شاء.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس بهر دورى ولى قائمست

آزمايش تا قيامت باقيست

Menḳūlest ki

Ol kān-ı daḳā'iḳ u baḥr-ı ḥaḳā'iḳ pīr ü mürīd beyninde vāsıṭa-i istifāże-i ṣoḥbet ü rüsūm-ı ülfet-i şāhān-ı irşādı cem' u tenḳīḥ ve *Ṣoḥbet-nāme* ile müsemmā bir risāle-i vecīze ve ẕī'l-fevā'idi'l-keşīre edip eşer-i merḳūm-ı mu'teberleri şüyū'u ḥasebiyle maḥmiye-i Maġnisa'da mesned-ārā-yı salṭanat-ı ḫāṣṣa olan şāhzādegān-ı cüvān-baḫtān naẓarına daḫi duḫūl edip ḳavl ü ḳā'ili cem' ve 'حکمت از لقمان بپرس!' mışdāḳınca 'amel ḳaṣdıyla da'vet buyurup 'azīz-i müşārün-ileyhiñ ṣoḥbet-i şerīfeleriyle müstefīd olup maḳarr-ı ḳadīmlerine ric'at eşnāsında elviye-i ḥavālī-i Dāru'd-devle'de ġurbet-keşīde vü kürbet-çeşīdeliklerin 'arż u neyl-i salṭanat-ı 'āmme ḫuṣūṣunda deryūze-i himmet-i 'aliyye etmeleriyle bedāheten bu beyt-i şerīfleri güş-güẕārları olmaġla der-ḥāl dest-i ḫaṭlarıyla dībāce-i mecmū'a-i ma'āriflerine ḳayd buyurup ẓuhūr-ı mefhūmuna müteraḳḳıb iken ṭaleb-i 'asākir-i ẓafer-me'āşir pāy-ı devletle taḫt-ı 'ālī-baḫta da'vet olunduḳları maḥżā imdād-ı himmet-i 'aliyyelerine maḥmūl olup ḳarīḥa-i hümāyūndan sünūḥ eden elṭāf-ı ḫusrevāne ve tekrīmāt-ı mülūkāne ile ġāyetü'l-merātib iḥtirām olunup ve ḫānḳāh-ı tevekkül-esās u ḳanā'at-idrārlarına żamīme-i żiyā' u mezāri' u 'aḳār ile 'ayş-ı fuḳarāya daḫi semāḥat-fermā vü müsteclib-i enẓār-ı evliyā vü nā'il-i eẕkār-ı ḫayriyye-i fuḳarā olmuşlardır ve beyt-i merḳūm:

(Naẓm)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Şāhbāz-ı himmetüñ destüñde olsun ber-ḳarār
Olur elbette hümā-yı salṭanat bir gün şikār

olmaḳ üzere mesmūʿdur. Ve ʿacāyib-i evżāʿ-ı nādir-i berāber-rūzigār-ı ġaddārdandır ki anıñ gibi buḳʿa-i mübāreke cilve-gāh-ı ʿārifān-ı Mevlevī iken ḫilāf-ı şarṭ-ı vāḳıf nāḳışīn-i ehl-i cedele tevcīh ile ol āşiyān-ı ʿāşıḳāndan aṣḥābını āvāre edip evkār-ı ṭurfe-būmān etmek dāniş ü inṣāf-ı erbāb-ı ḳalem tevcīhe mülāyim değil iken maḳādīr-i ehl-i Ḥaḳ'dan ġaflet ü teġāfül ḥasebiyle fuḳarā vü aḥbāb-ı ṭarīḳa-i ʿaliyye-i **[S.18]** Mevleviyye'yi dāġ-dār-ı ġam-ı hırmān etmişlerdir. Müteraḳḳıbdır ki ḳarīben ve ʿācilen ol dāġ-ı cān-kāha telāfī-i tām ile yine ḳıbletü'l-āmāl-i enām olan dergāh-ı bülend-destgāh-ı şāhān-ı ḳadr-şināsāndan cilve-ger-i minaṣṣa-i ʿāṭıfet olup kemā fī'l-ḳadīm ol maḳām-ı sāmīde daḫi fī'ṣ-ṣubḥ ve'l-mesā icrā-yı āyīn-i evliyā vü gülbāng-i izdiyād-ı naṣfet ü nuṣretleriyle duʿā olunmaḳ müyesser ola!

بمنه و کرمه.

ʿAle'l-ḫuṣūṣ bu maḳūle tevcīh-i nā-maʿḳūl bāʿiṯ-i teʾyīd-i bī-edebān-ı cerbeze vü cedel olmaġla bi'l-külliyye āzār-ı ḳulūb-ı mürīdīn ü muḥibbīne medār-ı ıṣrār olup müdārā ile daḫi ḥüsn-i zindegānī mümkün olmayıp ekṣeri terk-i evṭān u hicrān-ı iḫvān u ḫullānı iḫtiyār etmişdir.

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سکندر تشنه میمیرد درین راه

برود امان خضریرا بدست آر

بزور بازوی شاهی نباشد

میسر دست برد اینچنین کار

بیا و همت مردان حق جو

بهر حالی ره دلها نگه دار

اگر غفلت کنی زین مایهٔ کام

بناکامی شوی پا مال هش دار

Mervīst ki

Ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt-ı Ḥażret-i Şāhidī hemīşe bahār-ı neşāṭ u inbisāṭ olup ve dā'ire-i ḳalb-i tāb-nāklerine pāy-ı ġam nā-resā ve be-her sāl ziyāret-i Pīr-i mürebbī edip eşnā-yı rāhda semā' u cevelān ederek ẕehāb u iyābı mültezim olmaları aḥbāba bā'iṯ-i taḥsīn ü sā'ire medār-ı kelimāt-ı taḫmīn olduġu gūş-güẕārı olduḳda laṭīfe-i "پیش ازین غم ما اندیشهٔ مرگ بوده است. او را نیز دیدیم و گذشتیم پس پس از ان چه غم بماند؟" ḫāṣṣalarıyla beyān-ı ḥasb-i ḥāl nükte-i "و جانی که در راه رومال عتبهٔ جانان رقصان باشد. بدنش چه گونه گران و بیجولان خواهد شد؟" dil-nişīnleriyle ma'ẕeret-güne ta'rīż buyurmuşlardır. Ve üslūb-ı ziyāret her sene ba'de intiḳāli'l-mürşidi'l-Ḥayy daḫi mültezim-i ẕimmet-i himmet-i pür-ṣıdḳ u iştiyāḳ-ı bī-nihāyeleri ve südde-i sa'ādet-i türbe-i muḳaddeselerinde şūr-ı bī-endāze-i 'āşıḳāneleri ve pür-sūz u güdāz-ı derdmendāna vāridāt-ı niyāz-āmīzleri dīde-i ẓāhir-perestāna serd-nümā ve belki "اینان پرستش مراقد میکنند!" edā-yı nā-sezāsıyla herze-derālıġa müfżī olduġu ṭaraf-ı bāhirü'ṣ-ṣereflerine ilḳā olunduḳda "ما پروانگان شمعیم که

کشتن نپذیر دو شورش ما بغیر امثال ما انچنان نماید که میگویند و میشنوند کسی که پروای خود ندارد چه جای دیگرانست؟" ‘unvān-ı ḥaḳīḳat-tibyānıyla sedd-i raḫne-i efvāh-ı bīgānegān ve ḫatm-ı esmā‘-ı āşināyān buyurup kemā-fī’l-evā’il ẕevḳ u şevḳ ve sūz u güdāzlarıyla tekmīl-i merāsim-i tebcīl-i türbe-i ‘arş-rütbelerinde ve tetmīm-i levāzım-ı ta‘ẓīm-i sāye-i sa‘ādetlerinde beẕl-i ḫızāne-i vüs‘ ve ṣarf-ı le’ālī-i medāyīḥ buyurmuşlardır.

’بشری له و طیبه المقام ماله و سفسطة الملام.‘

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در نیابد حال پخته هیچ خام

پس سخن کوتاه باید و السلام

Ḥattā ziyāret-i aḫīrelerinde maḫdūm-ı sāmī-güherleri Şuhūdī Efendi ḥażretlerin daḫi ma‘an āsitāne-i sa‘ādet-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)ye getirip ‘ādet-i ḳadīmeleri olan çil rūz iḳāmet tamāmında Şuhūdī ḥażretleri sefer-i vaṭana raġbet-nümā olduġunda "هذا حضر بلا سفر." nefes-i enfesleriyle teskīn-i ‘azīmet ve ba‘de tekmīli’l-erba‘īni’ş-şelāş maḳām-ı ‘ālīlerine istiḫlāf buyurulup anlar maḳarr-ı ḫilāfetlerine vāṣıl ve tecdīd-i ‘uhūdla mesned-ārā-yı teslīm-i efāżıl olduḳda vālid-i mācidleri civār-ı mürşid-i kāmile müsāfir olup medfen-i şerīfleri daḫi derūn-ı türbe-i Ḥażret-i Sulṭān Ebū’s-seyf’de olmaḳ üzere kibār-ı fuḳarāda ’هو هذا.‘ işāretiyle taḳrīr olunmuşdur. Eğerçi lisān-ı ḫalḳda pederleri Ḫudāyī ḥażretleri civārında olmaḳ mesmū‘dur. Lākin Şuhūdī’den ġalaṭa maḥmūldur ki ol ḳurretü’l-

‘uyūn-ı ehl-i şuhūd daḫi mānend-i ẕāt-ı peder-i ḳuds-güher-i cāmi‘-i ṣıfāt-ı pesendīde ve ḥāvī-i eṣnāf-ı ‘ulūm u hüner ve naḳd-i vaḳt-i Ḥażret-i Şāhidī ve ḫalefü’l-ḫayr-ı cenāb-ı vālid-i mācidi olup naẓm u neşrde ḥāmil-i ‘Sırrı ebīhi.’ bir şāhid-i necīb ü nebīh ve rāh-ı ṣıdḳ u ṣafā ve reviş-i ḫulūṣ u şevḳ u ḥālde peyrev-i eslāf-ı ‘aliyye ve şābit-ḳademān u ḫuceste-demān-ı ṭarīḳa-i ‘aşḳıyye-i Mevleviyye’den olmuşdur. Ve bu ḳıṭ‘a-i muṣanna‘a-i ġarrā, zāde-i ṭab‘-ı laṭīfleridir:

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Her k’ola şehd-i şuhūd-ı Şāhidī’den bī-meẕāḳ
Geh şehīd olsa odur hem-seng-i seng-i meşhedi

Ḥāl ü ḳāli ḳıl *ŞUHŪDĪ* şāhid ü meşhūd eğer
Olmaḳ isterseñ **[S.19]** şehādetde şuhūduñ eşhedi

müsā‘ade-i zamān u muvāfaḳat-i iḫvān u münāsebet-i mekān ile müddet-i medīde mesned-i ‘izzetde kāmrān-ı ‘ayş-ı ḫoş ve āḫırü’l-emr, peymāne-keş-i fenā ve civār-ı cedd-i emcedinde ve sāye-i Ḫudāyī’de āsūde-i revḥ u reyḥān ve ġunūde-i şād-revān-ı ‘afv u ġufrān olmuşdur.

رحمة الله عليه ما دام ذكره الجميل جار يا علي السن الانام و ما زال اثره الجزيل شايعا بين الاعلام آمين و *

على آبائه الكرام يا معين يحرمة سيد الانبياء و المرسلين و سند الاوّلين و الآخرين و مدد عثرات العاثرين

***المستغيثين.**

‘Ubeydullāh Dede

Ḥażretleri fāḫire-i mu’aḫḫaratu’ẕ-ẕikriñ netīce-i muḳaddemāt-ı ḫānedān ve şemere-i laṭīfe-i būstān-ı ḫānumānı bir cürre-bāz-ı şikār-gāh-ı āsumānī olup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن خیالاتی که دام اولیاست

عکس مهرویان بستان خداست

mışdāḳınca fütāde-i dām-ı ḫayālī-i Şeyḫ Meḥmed Fedāyī ve ‘unfuvān-ı şebābında muvaffaḳ-ı ḫıdemāt-ı merdān-ı Ḫudāyī olup ḫızāne-i vücūd u mevcūdun

ḫarc-ı rāh-ı ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı mürşid-i kāmil edip kemāl-i ẕāt u cemāl-i ṣıfāt ile telāfī-bīn ve cevāhir-i maʿārif ü ʿavārifle muḥallī bir merd-i ẕū-temkīn ü mekān-ı ḫilāfet-i ḥaḳīḳat-mekīn olmuşdur. Evāʾil-i intisāb-ı irādetlerinde saʿādet-ḫāne-i ḥażret-i şeyḫe siḳāye ḫıdmetine taʿyīn olunup maḫdūm-ı ḫademe-i bisyār u nāzenīn dūş u āġūş-ı ner ü māde perestār iken iḫtiyār-ı iḫtiyārla dervīş-i ḫıdmet-güzār olunca eḳārib ü aṣdiḳā-yı pīşīn

(بيت)

?

وقالت نساء الحي عنا بذكرمن

جفانا و بعد العز لذله ذل

mūcebince rūy-gerdān-ı ṣavb-ı yetīmāne-i faḳīrāne ve belki seng-i şemātet-zen-i semt-i bī-kesāneleri olduḳlarında yektā ḫırḳa-i ʿabā-pūş u raṭl-ı girān-ı maḥabbet-nūş edip eşnā-yı ḫıdmet-i siḳāyede dü dest-i niyāz-peyvestinde iki sebū ile çeşmeden āb-keş olduḳda ṣıbyān hāy u hūy-ı melāmetde yek-zebān seng-endāz u sebū-şikenlikde yek-dest olunca biʾl-ilhām miyāne-i dü sebūda çarḫ-zenān olmaġa nā-çār ḳarār verip tīz-ender-tīz semāʿa meşġūl olmalarıyla gūyā dāʾire-i semāʿları kendilere ve sebūlarına ḥırz-ı selāmet olup

(Beyt)

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Kūy-ı ʿaşḳ-ı Mevlevī dīvānesi olmış *ʿUBEYD*

Seng-i eṭfāl-i rehī ḥışn-ı ḥaṣīnidür anuñ

beyt-i şerīfleri mażmūn-ı şebāt-maḳrūnu mūcebince ve bi'l-cümle seng-i ṭıflān eṭrāfına ḥalḳa-zen-i iḥāṭa olup birisinden naḫl-i mīve-dār-ı vücūd u sebūlarına żarar işābet etmediği mu'āyin-i ṣaġīr ü kebīr olmaġla maṣūn-ı ḥimāyet-i Ḥaḳ u maḥfūẓ-ı ṣıyānet-i Rab olduḳlarında miḳdār-ı ẕātları nümāyān ve baḳıyye-i iştibāh-ı ḫavāṭır-ı ḫāṣ u 'ām sütürde-i kizlik-i taḥḳīḳ olup fitne-i iştihārdan ḥirāset ṣadedinde meydān-ı fuḳarā ḫıdmetine müstaḫdem olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از برای امتحان خوار و یتیم

لیك اندر سر من یار و ندیم

پیش خلقان خوار و زار و ریش خند

پیش حق محفوظ و مقبول و پسند

Menḳūlest ki

Ba'de vefāt-ı ḥażretü'ş-şeyḫ şūr-ı meẕāḳ kendiyi ser-be-ṣaḥrā-yı seyr ü seyāḥat edip ḳande bir merd-i ṣāḥib-derde dūçār olsa anıñla celīs-i ḥażar u enīs-i sefer ve maḳām-ı ḫıdmetinde şedd-i semer ile seyyāḥ-ı baḥr u berr olup iḳāmet ü seyāḥatlarında kitābet-i āṯār-ı celīle-i kibār-ı ḥaḳīḳati vaẓīfe-i lāzıme edinip iḥyā-yı āṯār u tekṯīr-i sevād-ı esrār etmeleriyle mecma'-ı kütüb-i nefīse ve mecmū'a-i 'ulūm-ı şerīfe ve kitābeti vesīle-i müṭāla'a etmekle enfās-ı laṭīfeleri levāmi'ü'l-meṭāli'-i ervāḥ-ı ḳudsiyye ve eṭvār-ı şerīfeleri meṭāli'ü'ş-şevārıḳ-ı esrār-ı ünsiyye olmuş idi.

Ve bahār u ṣayf mevsiminde āsitāne-i saʿādet-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher) ziyāret ü ārāmıyla muġtenim ve hengām-ı ḫarīf ü şitāda gāh vaṭan-ı ḳadīm ve maḳām-ı neyl-i merāmlarında āsāyiş ü iḳāmetle mütenaʿim ve gāhī bilād-ı germ-sīr-i āḫarda teşettī ile mürāʿāt-ı ṣafā-yı vaḳt etmek üzere ṣābit ü seyyār olup ve nevbet-i iḳāmet-i sāye-i ʿināyet-māye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā türbe-i Ḫunkār-ı Ekberī'de ḥücre-nişīn-i inzivā olduḳları evānda iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefā her gāh ki teferrüc-i ʿibret-gāh-ı Merām eyleseler ʿUbeyd Dede ḥażretleriniñ eṣer-i ḳalem-i ḥikem-raḳamları olan nevādir-i āṣār-ı evliyā-yı kirāmdan bir niçe tuḥfe-i nefīse ve nüsḫa-i laṭīfeyi zeyn-i meclis etmeği iltizām etmeleriyle yine bir rūz-ı fīrūzda ʿādet-i maʿhūde üzere *Manṭıḳu't-ṭayr*-ı Ḥażret-i **[S.20]** Ferīdüddīn-i ʿAṭṭār (ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz)i iltimās edip lākin vaḳt-i merḳūmda mültemesleri mevcūd-ı ḥücreleri olmayıp red cevāb- ı ḫilāf-ı murādı daḫi mülāyim-i şīme-i ʿārifāne görmeyip **"شما پس روید! فقیر نیز آن کتاب مستطاب را از پس یاران میرسانم."** ʿunvānıyla ʿavḳ u teʾḫīr siyāḳında dest-i kerāmet-peyvestlerine bir kürāse-i kāġıd-ı sefīd alıp taḥrīr-i nüsḫa-i maṭlūba şürūʿ buyurup sāʿat-i vāḥide miḳdārı teʾḫīr ü terāḫī ve vefā-i vaʿd-ı ehemmü'l-incāz iḳtiżā etmekle pes-māndegān-ı yārān taḫmīn-i refāḳat ile ḥücre-i şerīfelerine gelip bābını mesdūd bulmaġla sūrāḫ-ı medḫal-i miftāḥdan biri nāẓır olduḳda dāʾiren-mā-dār ḥücreyi efrād-ı ʿUbeydullāhī ile meşḥūn ve her ferdiñ yedinde bir kürāse ve ḳalem, kitābet üzere müşāhede edip ve sāʾirlere daḫi irāʾet ile ʿayānen cümle kemāl-i ḥāl-i Ḥażret-i ʿUbeydʾe vāḳıf olup daḳḳ-ı bāba cürʾet etmeyip ṣavb-ı Merāmʾa revān olduḳları ʿaḳībinde ṣaḥīfe-i vāḥide kitābetine ancaḳ vāsiʿa derecāt mürūrunda anlar daḫi kitāb-ı merḳūmu tekmīl ile peyrevleri olup meclis-i iḫvān u ḫullāna teşrīfleriyle revnaḳ-efzā olmaları merdān-ı Ḫudāʾnıñ taʿaddüd-i ecsād kerāmetine daḫi maẓhar olmaların iṣbāt etmişlerdir. Ve ilā yevminā haẕā āṣār-ı ḳalem-i meymenet-raḳamları beyneʾl-fuḳarā veʾl-aḥbāb müteberrik ü merġūbuʾl-ḳulūbdur ki bā-ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı ʿUbeydī olan nefāyis-i kütüb henūz mevḳiʿ-i gerd-i

kesād olmamışdır. Ve dest-be-dest zīb-i kitāb- ḫāne-i ẕī-ḳudretān-ı ehl-i ʻirfān olmaḳ üzeredir ve bu maḳūle kerāmet-i bāhireleri cilve-ger-i meydān-ı ʻāşıḳān olduḳda erbāb-ı ṭaleb-i cān-bāz rāh-ı iḳdām-ı ḫıdmetleri olmaġla seyāḥati iḳāmete tebdīl ve aʻmāl-i livā-i Ḥamīd'den Eğirdir-nām ḳaṣabada Nūrullāh Dede merḳad-i şerīfesi civārında būriyā-endāz-ı ārām u temkīn olup maḳām-ı tavaṭṭunları tedrīcle ḫānḳāh-ı āyīn ü erkān ve kendiler daḫi istivā-i ḫilāfetle ser-efrāz-ı aḳrān ve maʻārif ü kerāmātla ber-güzīde-i devr-i zamān olup terbiye-i ṭālibīn ü tenmiye-i muḥibbīn ile evḳāt-güẕār olmuşlardır. Ve müddet-i medīde maʻmūr u muʻammer ve āḫırü'l-emr, ġalebe-i iştiyāḳ-ı āsitāne-i saʻādet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ile müşerref-i ziyāret-i türbe-i muʻaẓẓama-i Ḫudāvendigārī olduḳda iḥtirāḳ-ı tāmla iltiḥāḳ-ı civārlarına niyāz-pāş-ı iḳtirāḥ olmaġla tīr-i ricāları muṣīb-i hedef-i icābet olduḳda muṣāb ve mucīb-i daʻvet-i Dārü's-selām ve Ḥadīḳatu'l-ervāḥ u ravżatu'l-eşbāḥ-ı iḫvān u ḫullān-ı Mevlevī olan teh-i dīvār-ı raḥmet-üstüvār-ı Ḳubbe-i Ḫaḍrā'da ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i fenā ve ser-zede-i semāʻ-ḫāne-i beḳā olmuşdur. Ve ʻāşıḳāne ḳaṣā'id ü ʻārifāne medāyiḥ ü nuʻūt-ı şerīfe-i Seyyidü'l-mürselīn ve niyāz-nāme-i Senedü'l-ʻāşıḳīn ve muḳaṭṭaʻāt u rübāʻiyyātı sefāyinü'l-maʻārif-i ʻuşşāḳ u aḥbābda mānend-i ḥırz-ı cān maḥfūẓ u mażbūṭdur. Ve istinsāḫ buyurdukları kütüb-i celīleniñ mevāżiʻ-i müşkilesine taʻlīḳāt-ı müfīdleriniñ ekşeri nüsaḫ-ı kilk-i leṭā'if-nigārlarıyla muṭālaʻa vü müşāhede olunmuşdur.

***افاض الفيض الكريم بركات آثاره على كافة الطالبين آمين يا معين. ***

Ḥażret-i Sīne-çāk Yūsuf Dede

Ḥażretleriniñ gülbün-i vücūd-ı pür-sūdları ḫāk-zād-ı gülşen-i Dāru'd-devle-i Edirne (ṣuyyinet 'ani'l-beliyye) ve evlād-ı kirām-ı 'ulemā-i 'iẓāmdan olup sāye-i terbiye-i peder-i sāmī-güherde iḥrāz-ı feżā'il-i 'ilmiyye vü iktisāb-ı fevāżıl-ı 'ameliyye edip intisāb-ı āṣār-ı cemīle-i evliyā-yı kirām kendiye vesīle-i inciẕab u sābıḳa-i baḫṣāyiş-i Subḥānī vāsıṭa-i iltiḥāḳ ve ṣoḥbet-i fuḳarā-i bābullāh rābıṭa-i intiẓām-ı silk-i irādet-i Mevleviyye olup ḳavānīn-i muḳarrere-i ṭarīḳat üzere çille-keş-i ḫıdmet-i maṭbaḫ-ı perveriş olmaġla puḫte vü perverde ve ser-dāde-i zānū-yı inābet ve küleh-pūş-ı teslīm ü cür'a-nūş-ı Tesnīm olduḳda ḳalenderāne tennūre vü nemed der-ber ve hevā-yı āsitāne ber-ser misāfir-i ziyāret-i Ḳıbletu'l-'uşşāḳ ve ol meṭāf-ı kerrūbiyānda daḫi tekmīl-i çille-i ṯāniye ve tecdīd-i tekbīr-i evvelle taḥdīd-i seyf-i 'azīmet ü müteveccih-i ṭavāf-ı Beytü'l-ḥarām ve ḳāṣıd-ı rū-māl-i südde-i āsumān-rıf'at-i Seyyidü'l-enām olup bilā-zād u lā-rāḥile ve tevekkül ü vüṯūḳ-ı bi-fażlillāhi'l-laṭīf ile nā'il-i merām ve vāṣıl-ı maḳṣad-ı kirām ve beyne'l-Ḥaremeyni'l-Muḥteremeyn

(مصراع)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر بمکه منزل و گر در مدینه جا کنم

mā-ṣadaḳı ve ḥarīm-i Mescid-i Aḳṣā'da olan zāviye-i ḳadīme-i Mevleviyye'de daḫi çend-sāl mu'tekif ve sāye-i ṣaḫre-i mu'allāda 'ibādāt **[S.21]** u ṭā'ātla ışbāḥ-ı leyālī vü imsā-yı eyyām edip ve hezār iştiyāḳ u bī-şümār ibtihāl ile rū-māl-i ḫāk-i pāk-i Kerbelā ve cebhe-sā-yı 'atebe-i türbe-i 'arş-rütbe-i Sulṭānü'ş-şühedā olup ve yegān yegān cümle-i e'imme-i işnā 'aşer ve evlād-ı emcādlarınıñ meşāhid-i muḳaddeselerin ziyāret edip ve eşnā-yı seyr ü seyāḥatlerinde resīde-i ṣoḥbet-i ricāl-i keşīre ve istifāde-i aḥvāl-i şerīfeye muvaffaḳ olmaġla ẕāt-ı sütūde-simātı mecmū'atu'l-'acāyib-i āşār ve sīne-i pür-sekīneleri ṣandūḳatu'l-ġarāyib-i esrār olup mecālis-pīrā-yı üns ü maḥāfil-ārā-yı ilf olduḳda enfās-ı nefīseleri meşāmm-ı dil ü cān-ı kūşe-nişīnān-ı külbe-i aḥzān-ı firāḳ-ı Yūsuf-ı mışr-ı vücūda būy-ı pīrāhen-resān ve derd-i dīde-i intiẓār-ı şuhūdlarına dermān olup tekmīl-i dā'ire-i seyr ü seyāḥat ile yine vāṣıl-ı ḥarem-i Ka'betu'l-'uşşāḳ olduḳda sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā'da sinīn-i 'adīde rāḥat u ārām buyurup meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı maḥmiye-i merḳūme kendiye teveccüh edip ḫilāfet-i ṭarīḳa-i 'aliyye-i Mevleviyye ile daḫi şeref-yāb ve eşnā-yı meşīḫatlerinde 'ummānu'l-esrār-ı Ḥażret-i *Meşnevī*'den bir cezīre-i fāḫire iẓhār edip ve *Cezīre-i Meşnevī* nāmıyla tesmiye etmişdir. Āşār-ı naẓmiyye-i sā'ireleri daḫi ḥasretu'l-'urefā vü tuḥfetu'l-buleġā ve bāliġ-i meblaġ-ı iştihārdır.

لله دره ناظما و افیض نثار بره ناثرا.

Mervīst ki

Ol māh-ı Ken‘ān-ı ṭarīḳat ve mihr-i sipihr-i melekūt-ı ḥaḳīḳat ve ‘azīz-i mıṣr-ı milk-i ma‘rifet pertev-i himmet-i derdmendān-perverleriyle mesned-zīb-i āsāyiş-i ferāġ-ı bāl ve seccāde-nişīn-i mürā‘āt-ı niẓām-ı ḥāl iken li-maṣāliḥi’l-cihād mütevellī-i terfīh-i ‘ibād olan pādişāh-ı ‘ālī-nijād u ma‘delet-nihād teşrīf-i Dāru’d-devle-i ḳadīme-i ābā vü ecdād edip lākin bi-ḳażāillāhi te‘ālā ve ḳaderuhu rübūde-i mekr-i vezīr-i vezīri ve ḫızāne vü ‘askeriñ mūla‘-ı tevfīri olup sevḳ-i nesḫ-i evḳāfullāhı temşiyet ve ḳurā vü mezāri‘-i mevḳūfe-i muḥtācān-ı ümmet-i merḥūmeyi timar ve ze‘āmet etmekle ḳażiyye-i nā-marżiyye velvele-engīz-i ta‘accüb ü efsūs-ı ḫayr-ḫʷāhān-ı devlet-i naṣfet-esās olup herkes encāmından hirāsān ve meclis-be-meclis ḥayf u dirīġ-serāyān olmalarıyla ol ḫaber-i bī-ḫayr resīde-i gūş-ı mübārekleri olunca lehçe-i pür-ġayretlerinden **‘نساخ الوقف خناس.’** fıḳrası ser-zede ve vird-i efvāh-ı ġarīb ü şehrī olmaġla vezīr-i pür-tezvīr münfa‘īl ü ‘uḳde-gīr-i ‘adāvet olup eşnā-yı sefer olmaġla **“سوف ترى ما زرع اللسان.”** kemīne ‘asker-keş-i mekr-i intiḳām ve seferde daḫi kārı meferr olup ‘avdetinde kemīn-güşā-yı mekr olmaḳ ṣadedinde bostancıbaşıya nihānī tenbīh ve küştenīlerden birini ḳatl ve semā‘-ḫāne-i ḫānḳāha ilḳā ve der-ḥāl şeyḫ-i meẕkūru fuḳarāsıyla aḫẕ ve siyāḳ-ı tefaḥḥuṣ-ı me’āl-i ḳatīlde zecr-i emr-i ekīdiyle me’mūr-ı mużṭarr daḫi icrā-yı keydine şedd-i niṭāḳ-ı iḳdām eylediği mirāt-ı żamīr-i münīr-i ilhām-semīr-i ḥażret-i şeyḫ-i müşārün-ileyhe ‘aks-endāz olduḳda ba‘de’l-‘aṣr re’sü’l-māl-i bāzār-ı ‘alāḳası olan *Meşnevī-i Şerīf*’i ta‘vīẕ-i gerden-i cān ve ‘aynu’l-cem‘-i sükkān-ı ḫānḳāhla rāhī-i ṣavb-ı Dāru’d-devle-i İstanbul olmaġla mevḳi‘-i töhmet ü bühtān-ı şerīr-i müdemmerden inṣirāf edip anlar me’mūnü’l-ġā’ile-i mekr-i müzevvir ḫānḳāh-ı seyyār ve nühūż u nüzūllerinde yārī-i tevfīḳ-i Ḥażret-i Bārī (‘azze ismuhu) ile ẕevḳ u ṣafā üzere olup bunlar ba‘de’l-‘ışā keyd-i iblīsānlerine ṣūret verdikde aḫẕ u zecre ḳābil sākin ü mākin bulmayıp

hemsāyegāndan tefaḥḥuṣ-ı ḥāl eylediklerinde keyfiyyet-i ʻazīmetleri ʻalā vuḳūʻihā iḫbār olunmaġla mübāşir-i müfside-i meẕkūre peşīmān ve tā'ib ü müstaġfir olup āmir-i ẓālime teblīġ-i me'āl eyledikde mebhūt olup cevāsīs-i ʻadīde ile taʻḳīb eyledikde ḫāric-i sūr-ı Dāru'd-devle'de Südlice demekle maʻrūf maḥall-i nüzhete nüzūl u tavaṭṭun etmeleri ḫaberin getirip lākin maḳhūr u münhezim gelmişken bu maḳūle ʻazīzü'l-vücūda mekr ü bühtān murād edip ve ūlü'l-emr cenābını nesḫ-i vaḳfullāha iġrā vü iġvā ile düvel-i sābıḳadan birinde mesmūʻ olmayan ġadrle meşhūr ve enẓār-ı ḫalḳdan sāḳıṭ ve serīʻan ve ʻācilen mehbiṭ-i ṣāʻiḳa-i sū'ü'l-cezā olduġu mesmūʻ-ı şerīfleri olunca **"از مكر رستم بمرك رستم."** laṭīfeleri meşhūr-ı miyāne-i ẓurefā-yı zamān olmuşdur. Ve ol āsitāne-i saʻādetde ḫalīfe-i velāyet-nişāblarına bu maḳūle sū'-i ḳaṣd olunduġu erīke-nişīn-i istiḳlāl-i dergāh-ı Ḫunkār-ı Ekberī'ye girān-**[S.22]**nümā olmaġla ḳurūn-ı mütevāliye ol maḳām-ı ʻālīye ḫulefā irsāl olunmayıp tā Sulṭān Aḥmed-i Evvel nevbet-i salṭanatında yine ol ḫüsrev-i dād-geriñ inṣāf u istiʻfāsı ile mācerā-yı sābıḳ ferāmūş olunup kemā-fī'l-evā'il Dāru'l-ḫilafe-i Mevleviyye ve cilve-gāh-ı ʻāşıḳān u ʻārifān olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Vezīr-i şerīr-i mesfūr aḫlāfa pend ü ʻibret ve ʻazīz-i ṣāfī-meşrebiñ kerāmāt-ı bāhiresi resīde-i semʻ-i hümāyūn olmaġla taṭyīb-i inkisār u defʻ-i infiʻāl niyyet-i ḥasenesiyle ol mihr-i sipihr-i iclāl kāze-i dervīşāne vü külbe-i faḳīrānelerin pür-nūr-ı teşrīf eylemek üzere ol şīr-i ____ġarīfiñ neyistān-ı inzivāsına ḳarīb olduḳda sevḳ-i istiḳbāl eden sāde-dilān-ı iḫvāna **"صحبت بفردا ماند."** fıḳra-i ḫafiyyesiyle mucīb ve ḫırḳa-i şerīfeleriyle mütesettir olup vaḳtā ki şāh-ı mekārim-penāh ser-bālīn-i mübāreklerine gelip nidā-yı **"Yā Hū"** ile bīdār etmek murād etdikde nūr-ı ferāsetle

intiḳāllerine intiḳāl edip rūy-ı laṭīflerinden ḫırḳa-i şerīfelerin keşf edince inṣirāf-ı pīşīnleri gibi dāru'l-mücāzāt-ı uḫreviyyeye müsāra'at buyurduġu ẓāhir olmaġla ol pādişāh-ı bā-intibāh fevḳa'l-ġāye maḥzūn u müteḥayyif ve bi'z̲-z̲āt levāzım-ı techīz ü tekfīnin tekmīl ve namāz u niyāz ser-i ḳabrinde ḫuşū' u ḫużū'-ı i'tiz̲ār-āmīzle tetmīm-i esbāb-ı iḥtirām edip " فیصل این قضیه بدیوانخانهٔ عرصات در حضور حضرت غیور احکم الحاکمین خواهد شد." 'unvānıyla vezīr-i müdemmere nefrīn-i la'net-ḳarīn edip ric'at buyurduḳlarında yine def'-i belā vü redd-i ḳażā ricāsıyla pey-ender-pey ta'mīr-i ḳulūb-ı münkesireden ḫālī olmayıp evḳāfı daḫi taḳrīr buyurmaġla tedārük-i ḥāl ü me'āl buyurmuşlardır. Eğerçi *Sefīne-i Nefīse-i Mevleviyye*'de tanṣīṣ-bi'l-esāmī olunmadı, lākin defātir-i devletde nesḫ-i evḳāf mācerāsı żabṭ olunan mevāżi'-i tafṣīl-i ḥāl-i bed-me'āle nāṭıḳ olmaġla mesāvī-i ẓaleme müsāvī-i menḳabe-i ehlullāh olmaḳ revā görülmeyip maḥżā nuṣḥ u i'tibār-ı aḫyār-ı aḫlāf ümīdiyle ibhām olunmuşdur.

فنعوذ بالله من شرور انفسنا و سیئات اعمالنا و قبایح اخلاقنا و فضایح انانیاتنا انه هو المغیث الحفیظ الرؤف الرحیم.*

(نظم)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فَعْلُن]

دل چراغیست مه نور از رخ دلبر گیرد

ور بمیرد بغمش زندگی از سر گیرد

صفت شمع به پروانه دلی باید گفت

که این حدیثیست که با سوختگان در گیرد

Ve fevā’id-i neşriyyelerinden bu nefḥa-i laṭīfeleri cāmi‘-i terġīb ü terhīb olmaġla ḫātime-i żikr-i cemīl ve vaṣf-ı meḥāsinleri ḳılınmışdır.

*علیکم بمرافقة ادلة الارشاد و ایاکم و مصاحبة اذلة الافساد. *

Fī’l-vāḳi‘ raġbet-i mücānis ü rehbet-i muḫālif cenāḥeyn-i ṭā’ir-i necāḥ u felāḥ olduġu meşhūdun-‘aleyh-i tecrübe-i ṣaḥīḥadır.

Ḥażret-i Ḳartal Dede

Medīne-i Lārende ḫāki ve evlād-ı ḳudemā-yı fuḳarā-yı ṭarīḳa-i Mevleviyye'den ve ḫademe-i 'atebe-i sa'ādet-i Ḥażret-i Vālide Sulṭān ('aleyhā raḥmetu'r-raḥmān)dan olup Ḥażret-i Bostān-ı Evvel cenābınıñ debdebe-i kūs-ı velāyetleri 'ālem-gīr olduḳda ḫıdmet-i şerīfe münceẕib ve peder ü māderi kendiyi pāy-bend-i 'ıyāl etmek ḳaydıyla meşġūller iken anlardan sırrāne perrān u gürīzān ve maṭbaḫ-ı cān-perver-i fuḳarāya daḫīl ve me'mūnü'l-ġā'ile-i vālideyn-i şūrī olmuşdur. Ve ḥażret-i şāhzāde-i ḳudsī-nijād bir gün maḳdem-i şikār-gāhda geşt ü güẕār ederken miyāne-i ḫademeden biri destinde olan şāhbāzı bir dāl-ı bī-çāreye ḥavāle edip derdmend ḳartal cemā'at-ı şikār-gerāna ilticā edip ḥażret-i şāhzāde-i velāyet-me'ābıñ zīr-i kümeyt-i bād-pāsını penāh edindikde aḫẕ olunup nüvāziş-i kerīmāneleri berekātıyla müddetü'l-'ömr ol şāhbāz-ı ḥaḳīḳatiñ sāye-i kerāmetinde 'ayş-ı ḫoş-güẕār olduġu meşreb-i 'ālīleri muḳteżāsınca maḥmūl-i tefe''ül-i ḫayr olunmaġla dervīş-i mezbūruñ ḳudūmu merfū'-ı südde-i sa'ādetleri olunca pīşgāh-ı sa'ādetlerinde dāmen-būs-ı ḳabūle muraḫḫaṣ olduḳda **"خوش آمدی ده ده قرتال ما!"** nefes-i

şerīfleriyle tebrīk olunup kendiye edā-yı iştihār olmuşdur. Ve ṣūretā merd-i cesīm ü ḫafīfü'l-hāme vü ṭavīlü'l-'aḍud olmaġla münāsebet-i dāliyyeleri maḥsūs olmaġla sāmi'īn 'لقب ينزل من السماء.' maẓmūnuna ḳā'il olmuşlardır. Ve zamān-ı intisābı Ḳarakepenek ḥażretleriniñ vaḳt-i vefātlarına müṣādif olmaġla anlara ḳā'im-maḳām ve ḫademe-i ḥücre-i ḫāṣṣalarından olmuşdur. Ve sebeb-i firār-ı vālideyn istinṭāḳ **[S.23]** buyurulduḳda esīr-i pāy-bend-i 'ıyāl olmaḳ ḫavfı idüğin īrād edince **" قرتال لا ترق!"** nükte-i laṭīfesiyle muṭāyebe ve ḳalb-i lafẓ-ı ḳartal ile ḳabūl-i rıḳḳ-ı 'ıyāl etmediklerine işāret buyurmuşlardır. Ve dāl-i merḳūmu daḫi ḥücre-dāşt ve anlarıñ ḥacr-ı terbiyelerine teslīm edip dü dāl der-yek āşiyān olmuşlardır. Ve meyāmin-i ḫıdmet-i şerīfeleriyle zamān-ı yesīrde ṭūṭī-i gūyā-yı būstān-ı ma'ārif ü şāhbāz-ı şikār-gāh-ı ḥikem ü 'iber ü leṭā'if ve ḫānḳāh-ı Dımaşḳu'ş-şām meşīḫatiyle çerāġ-efrūḫte-i nūr-ı kerāmetleri olmuşdur. Ve dāl-i mezbūr şeref-i ṣoḥbet-i Dede Ḳartal ile vaḥşet-i cibilliyyesinden ḫalāṣ ve üns-i insāniyle iḫtiṣāṣ bulup gāh u bī-gāh pervāz edip benī-nev'iyle dem-sāz olup yine nişīmen-i üns-i insānīlerine ric'at eder imiş. Ve 'aynu'l-cem'-i şāhbāzān-ı Mevlevī bir ṭarafa teveccüh etseler anlar zemīnden ve ol havādan hem-rāh olup ve ol maḳṣad-ı nüzhet-i ḫāṭırda daḫi pīrāmen-gerd-i iḫvān u ḫullān ve her biriniñ dest-i kerem-peyvestlerinden loḳma-çīn ü nüvāziş-bīn olur imiş. Ḥattā Dede Ḳartal ḥażretleri meşīḫat-ı merḳūme ile rāhī olduḳda çend menzil teşyī'den ṣoñra **"جای تو در دیوان سلیمانیست."** nefesleriyle ta'rīż-i ric'at-ı ḫıdmet-i Süleymān-ı ḥaḳīḳat etmeleriyle bāl ü per-māl-i ḫāk-i niyāz olup ve lāne-i mu'tādına pervāz edip ve Ḥażret-i Süleymān-ı ḥaḳīḳatiñ dīvān-ı ma'ālī-erkānında ṣarf-ı naḳdīne-i 'ömr etmişdir.

Mervīst ki

‘İlmī Dede ḥażretleri ric‘at-ı ziyāret-i Beytü’l-ḥarām ve duḫūl-i dā’ire-i Şām-ı cennet-meşāmm eyledikde meşreb-i şerīfleri ‘alāyıḳ-ı māsivādan mükedder ve ṭālib-i mürebbī vü rehber olmaġla cüst u cū-yı mürşid-i ḫayyir eşnāsında her gürūha āşinā ve dīde-dūz-ı menfeẕ-i rūşenā olup miyāne-i maẓānnü’l-ḫayr-ı erbāb-ı tecrīdde cāriye olan eẕkār-ı cemīleleri Ḥażret-i Dālü’l-ḫayr’a rābıṭa-i maḥabbet olup ricā-yı ḳabūl-i ḫıdmet-i şerīfeleri siyāḳında aşçıbaşıların delīl ittiḫāẕ edip ol daḫi ‘arż-ı merām eyledikde **“ایشان علمی و ما امی و تسلیم علمی بامی مشکلست!”** ‘unvān-ı imtiḥān-āmīziyle def‘ ü istinṭāḳ olunduḳda ‘İlmī daḫi **“ ایشان امئ فنون آلیه و علمئ علوم عالیه اند و این فقیر بعکس آن یعنی امئ علوم عالیه و علمئ فنون آلیه است.”** mażmūn-ı meskenet-meşḥūnuyla iẓhār-ı ibtihāl eylediği vaż‘-ı edībānesi bā‘iṣ-i ‘alāḳa-i ḫāṭır-ı feyż-me’āṣirleri ve bādī-i şefḳat ü ḳabūlleri olmuşdur. Lākin ba‘de zamānin ba‘zı nā-sipāsān-ı ẓāhir-bīnān ile ṣoḥbet kendiye sedd-i rāh-ı ülfet-i maḥremāne olup meclis-i şerīflerin ḥücre-i tetebbu‘ u kūşe-i teṣaffuḥa tebdīl etmekle delīl-i müşfiḳleri terġīb-i ḥużūr-ı Ḥażret-i Mürebbī eyledikde **“ مجلسی که در او مصاحبت علمیه نباشد از حضورش چه سود و از غیبتش چه زیان؟”** hefve-i mübtediyānesiyle muḳābele-i delīl-i kelīl etmekle melāl-i dāll-i mir’āt-ı żamīr-i münīr-i ilhām-semīr-i Ḥażret-i Dede Ḳartal’da hüveydā ve rū-yı iltifāt-ı pīşīn-i merāyā-yı aṣḥābda nā-peydā olmaġla ṣafā-yı ḫāṭırları keder-peẕīr ü ārām-ı kūşe-i vaḥdetleri daḫi pīç-tāb u bī-ḳarārīye mübeddel olup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر ولی را نوح و کشتیبان شناس

صحبت این خلق را طوفان شناس

mışdāḳınca derdmend ʻİlmī Dede ṭūfān-ı tereddüd-zede olup ne çāşnī-i ʻibādāt u ne leẕẕet-i evrād ḳarārı firāra tebdīl etmek üzere cevf-i leylde ḥücresinden ḫurūc murād eyledikde ḳubāle-i bāb-ı ḥücrede bir şīr-i mehīb müşāhede etmekle hezār hirāsla der-i ḥücreyi sedd edip ve şikāf-ı derden nigerān olduḳça mehābet-i şīr müstevlī olup ʻ'نه امکان رفتن نه آرام بودن!' bu maḳūle ıżṭırāb u inḳılābla müteraḳḳıb-ı tebāşīr-i ṣubḥ iken mānend-i āfitāb ol pīr-i rūşen-żamīr şülüş-i aḫīrde vaḥdet-ḫānelerinden tecdīd-i vużūya ḫurūc buyurduḳlarında ʻ'دو شیر در بیشهٔ نباشد!' mūcebince ol ṣūret-i hā'ile naẓarından ġā'ibe olup ʻale's-seḥer bezm-i ism-i Celāl'e ve meydān-ı fuḳarāya ḥāżır olduḳda Ḥażret-i Şeyḫ ser-be-ceyb-i murāḳabe vü sükūt olup "شما مصاحبة علمیه کنید." unvānıyla taʻrīż-i taḳrīʻ-engīz etmeleri sebeb-i intibāh olup ẕeyl-i delīle teşebbüş ve ser-güẕeşt ü ḥāl-i pür-melālin naḳl ve niyāz-ı pend eyledikde ol ıżṭırāb u inḳılāb eşer-i taḥavvül-i vücūd-ı tereddüd ve ṣūret-i şīr nümūne-i celāl-i sīret-i cenāb-ı pīr olduġun ifāde ve ʻahd-ı evveli iʻādeye **[S.24]** delālet edip sābıḳa-i ʻināyet kendiye feryād-res ve şeyḫ-i ümmī-nümānıñ ne maḳūle fā'iz-i rütbe-i ʻulyā olduġun iẕʻān edip tecdīd-i ʻahd u teşdīd-i kemer-i ṣıdḳ u teslīm etmişdir. Vaḳtā ki cānib-i cenāb-ı şeyḫe teveccüh-i tām ḥāṣıl olduḳda cümle-i kelimātı lübbü'l-lübāb-ı ʻulūm ve kāffe-i efʻāl u evżāʻı kerāmet ü irşād olduġu maʻlūm olup "هنوز علمی شدم!" feḥvāsıyla taḥdīş ü teşekkür ederler imiş.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که خواهد همنشینی با خدا

کو نشیند در حضور اولیا

هر کرا دیو از کریمان وا برد

بی سرش یابد سرش را وا خورد

Naḳlest ki

Delālet-i delīl-i şefīḳ ile yine maṭbaḫ-ı fuḳarāda çil rūz muḳīm-i pāy-gāh-ı ḫıdmet olup ba‘de tamāmi’l-mīḳāt loḳma-i mu‘tāda tedārük ve pāy-ber-pāy-ı peymānçe-i i‘tiẕār olduḳda " پس پیش ازین بأمیت خود معترف بودی و اقتداء الامی بالامی جائز است. انگاه ادعای قرائت کردی و اقتدای خود افساد کردی سدّ راه اینست" nefes-i enfesleriyle tanṣīṣ ve cināyet ü cerīmelerine i‘tirāf buyurup gülbāng-baḫş-ı ‘afv olmalarıyla ḫuṣūṣ-ı meẕkūr āḫir berzaḫları olup berekāt-ı dem-i kerāmet-tev’emleriyle bir daḫi istifāża-i sırr-ı Ḥażret-i Şeyḫ’den maḥcūb olmayıp ber-ḫordār-ı fevz-i menāzil-i ‘āliye olmuşlardır. Ve āyīne-i pīr ü mürīd kemāl-i ḥüsn-i teḳābül-peẕīr olduḳça kendiyi sāde-levḥ-i nuḳūş-ı ‘ilmiyye müşāhedesinden nāşī bīm-i iḫtimāl-i nisyān-ı küllī ve ‘urūż-ı cehl ile ḫāṭır-ḫırāş olan ḫalecāna " ساده لوحان را آیینهٔ صاف باید و "الزم الصفوة عند الاصفیا" nükte-i şerīfesiyle ṣafā-yı mir’āt-ı ḳalb ve taṣḳīl-i inkār-ı efkār-ı sermāye-i istifāde olduġun iş‘ār ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ vaḳt-i muḳābeletü’l-mir’āteynde nuḳūş-ı hevā müriş-i in‘ikās olmaġla bā‘iş-i tekdīr-i vaḳt-i mürebbī olmaḳ muḳarrer idügin tenbīh buyurmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در حریم سینه صافان ماسوا نا محرمست

در شبستان تجلی جز خدا نا محرمست

Mervīst ki

Ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ eşnā-yı ẕikr-i İsm-i Celāl’de olan şiddet-i cehriyyeleri nāzük-dimāġān-ı bī-şevḳ u ‘aşḳ ve serd-mizācān-ı maḥrūmān-ı germiyyet-i ẕikre girān u ḫırāş-engīz ve mebde’-i güft u gū-yı hezl-āmīz olmaġla kemāl-i re’ “ این شدت جهر ذاکر قاصر با انکه حضرت مذکور قادر جل ذکره و عز اسمه علیم و سمیع و خبیر است. در نفس خود از چند فائدهٔ جلیله خالی نیست. آنستکه بواسطهٔ تصویت شدید همه جوارح و جوانح من حصه مند پرتو ذکر باشند. دوم آنستکه گرچه حضرت مذکور جل جلاله سمیع و خبیر است. لکن نفس ذاکر قاصر من اصم و غافل است. باشد که بدین طریق اسماع و ایقاظ حاصل شود و ذکر فقیر بیحاصل نماند. سیوم آنستکه در اجری چنین کار خطیر امساك قدر وسع و دریغ داشتن اهتمام جای خطر است. پس در باطن یدل و جان و سر توجه تام و در ظاهر بدفع شواغل و حسن الامکان از روی شدت جهر توسل و اقدام نمودن أسهل نماید و بواسطهٔ این مشاغل سائره را محلی نماند. چارم آنستکه چون در دائرهٔ وجود ذاکر مشتاق سلطان عشق کارخانهٔ ذکر حضرت معشوق سازد. کیفیت سر و جهر و کمیت مد و قصر موجب امر اوست. پس اطاعت امرش خواه و نا خواه مقرر است. ارادهٔ خلافش عبث و تخلف جادهٔ او پست گاهی باشد که بغیر سر محرم ذکر نباشد و گاهی باشد که هیچ جزئی از درون و بیرون محروم لذت و سر نماند و بو العجب آنستکه قومی ذکر حق را فراموش کرده اند و طعن جد ذاکران را ورد زبان ساخته اند.” nükte-i şerīfeleriyle tafṣīl-i ḥāl ü tebyīn-i me’āl ü tebkīt-i ehl-i cidāl buyurmuşlardır.

Ve hem-çünān dā’ire-i semā‘ u ṣafāda gerdiş-i tīz-ender-tīzleriyle istiġrāb-künānı ‘unvānıyla ser-geşte-i vādī-i ḥayret ü ġalebe-i vecd ü ḥāletlerine işāret etmişlerdir. “سرعت و بطوء دوران سنك آسیا و فانوس را از آب و آتش باید پرسید.”

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر ز نام و حرف خواهی بگذری

پاك کن خود را ز خود هین یکسری

چون در اید نام پاك اندر دهان

نی پلیدی ماند و نی اندهان

بی تفکر پیش هر داننده هست

انکه با شوریده شورانده هست

پس یقین در عقل [s.25] هر داننده است

آنکه با جنبنده جنباننده است

Mervīst ki

Ol ‘āşıḳ-ı ser-bāz her gāh ki medāyiḥ-i sādāt-ı Mevlevī ve reftār-ı ḥasretu’l-‘urefā-yı ṭarīḳa-i Şemsiyye ve güftār-ı zebān-āverān-ı muḥayyiretu’l-feḥvā-yı gürūh-ı pür-şükūh-ı ‘aşḳiyye ḫuṣūṣunda beẕl-i ḫızāne-i lehçe-i pür-behçe-i şenāya āġāz buyursalar erbāb-ı iḳbāle māye-i vecd ü ḥāl vü aṣḥāb-ı melāle bā‘iş-i ḫ^{w}āb-ı kelāl olmaġla tervīc-i ḥizb ü iftiḫāra maḥmūl belki ṭavā’if-i ‘aliyye-i ṭuruḳ-ı āḫara ‘adem-i i‘tibāra iḥtimāli olup beyne fuḳarāi’ṭ-ṭuruḳ cilve-ger olan ittiḥād u germiyyet-i maḥabbete ḫalel-dih olmadan tevaḳḳī vü iḥtiyāṭ siyāḳında “ **این سواد اعظم حنیفیه که دار الدولهٔ محمدیه صلی الله علیه و سلم است اندر حوالیٔ او گلستانها و بوستانهای عجایب و غرایب که کبار و**

خیار امة مرحومه خیر الاممش را مسلمه است و در ان ریاض و حدائق ذی بهجه انهار و أشجار و ازهار و غرف و قصور "لا عین رأت و لا اذن سمعت" جاریه و ملتفه و مزینه است. هر یکی بولی گزین از اولیا دین مبینش مخصوص و بنام او مذکور است و این جمله کراماتها از تشریفات آن رحمة العوالم است. کرامة الولی معجزة لنبیه و هر ولی را جماعتی از أولاد و أصحاب و احباب و آیین و ارکانی است. پس هر فردی از ان جماعت که ظاهرا مدایح ولی نعمتش و لطائف نعمش میگوید. در باطن آن همه بسلطان آن سواد اعظم را عائد است. بلکه بجانب جناب ولی النعم اولیاء عالم را راجعست. اجمع جماعات درین حال متساویة الاقوال است. "المرء مجبول علی حب محسنه و شکر منعمه". پس چه جای احتمالات واهیه و چه محل توهم اغراض فاسده ”است؟ taḥḳīḳ-i eḥaḳḳu’l-ḳabūlleriyle def‘-i ġā’ile-i hā’ile-i tefriḳa buyurmuşlardır.

لله دره و قدس سره و ضعف اجره و عمم بره .

-

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت پیغمر شما را ای مهان

چون پدر هستم شفیق و مهربان

زان سبب که جمله اجزای منید

جزو را از کل چرا بر میکنید

جزو از کل قطع شد بیکار شد

عضو از تن قطع شد مردار شد

تا نپیوندد بکل بار دگر

مرده باشد نبودش از جان خبر

تو دلا منظور حق انکه شوی

که چو جز وی سوی گل خود روی

Menḳūlest ki

Ol ‘anḳā-yı Ḳāf-ı faḳr u fenā evāḫir-i nevbet-i ḫilāfetlerinde istīlā-yı şeyḫūḫet ve ġalebe-i neş’e-i cām-ı ma‘rifetle kūşe-nişīn-i ferāġ u vaḳār ve bī-ḳayd-ı āmed-şüd-i yār u aġyār olup ‘İlmī Dede ḥażretleri daḫi zīr-i cenāḥ-ı terbiyelerinde resīde-i rütbe-i kemāl ve velī-‘ahdları ve miyāne-i iḫvān u ḫullānda vāsıṭa-i ḥall u ‘aḳd-ı umūr olup kendiler maḳām-ı āsāyişlerinden ḥücre-i ḳabre naḳl edince mürā‘āt-ı vaḥdet-i kāmile üzere sedd-i menāfiẕ-i riyāḥ-ı keşret etmeleri bī-ḫaberān-ı leẕẕet-i infirād u ḳadr-nā-şināsān-ı devlet-i inḳıṭā‘a iḥtibās-ı istīḥāş-nümā olup def‘-i ṣıḳlet etmeleriyle minnet-dār-ı ni‘met-i hicrān-ı bī-vefāyān-ı zamān olup bu naẓm-ı dil-peẕīr ḥasb-i ḥal-i rāḥat-me’ālleri olmuşdur:

(نظم)

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

در خار لیکن همچو گل در حبس ولیکن همچو مل

در آب و گل لیکن چو دل در شب و لیکن چون سحر

باری تو از ارواحشان و ز باده و اقداحشان

مستئ خوش از راحشان فارغ شده از خیر و شر

Minvāl-i muḥarrer üzere kāmrān-ı ṣafā-yı vaḳt olduḳlarında ilḥāḥ-künān-ı iẕn-i duḫūlü "جویندهٔ ما در علمی یابد." mefhūmuyla def‘-i ḥüsn-fermā ve fī’l-vāḳi‘ kendiler buṭūnunda sırr-ı muḳaddesleri ve nefes-i zindeleri mūcebince anlardan ẓuhūr edip her gāh ki kīş-i ḳarīḥa-i müşta‘ile ve ḳabża-i pür-temkīn-i ṭabī‘at-ı müstaḳīme-i ‘ilmiyyeden bir tīr-i eşer-rāst işābet-i hedef-i ḥüsn-i naẓar u taḥsīnleri ile mümtāz olsa "پر این تیز نیز از بال این دال کهن سالست." muṭāyebeleriyle naẓar-kerdelerin çeşm-zaḫm-ı aġyārdan muḥāfaẓa buyururlar idi.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای خنك ان را که ذلت نفسه

وای آنکس را که یردی رفسه

نردبان خلق این ما و منیست

عاقبت زین نردبان افتادنیس

Mervīst ki

Maḥmiye-i Dımaşḳ'da ḥālā cilve-gāh-ı 'āşıḳān-ı Mevlevī olan buḳ'a-i mübāreke merḥūm u maġfūrun-leh Lālā Muṣṭafā Paşa āṣārından ve andan esbaḳ naẓar-gāh-ı Ḥażret-i Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) Zāviye-i Sührābiyye olup gāh u bī-gāh yine fuḳarā-i bābullāh tecdīd-i 'ahd-ı ḳadīm **[S.26]** ve ol maḳām-ı şerīfe 'aynu'l-cem'le ziyāret ve 'aḳd-ı meclis-i semā' u ṣafā olunagelmekle 'azīz-i mümā-ileyh daḫi icrā-yı resm-i dīrīn-i teberrük-rehīn siyāḳında ḫuddām-ı maṭbaḫ u muṭrib-ḫāne ve cümle mücerredīn ü müte'ehhilīn ile ol nüzhet-serāy-ı ervāḥa naḳl ve 'āmme-i meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı 'aliyyeyi fuḳarāsıyla da'vet edip se şebān-rūz 'ale't-tevālī meclis-i şūr u vecd u ḥāl ve ṣoḥbet-i ma'ārif olunup herkesiñ sābıḳa-i iştiyāḳına telāfī-i naẓar u kerem-pāş olup āḫir-i ṣoḥbetde **"لكل اجتماع افتراق."** diye cümleye tevdī' ü istiḥlāl edip maḳarr-ı ḫilāfetlerine müteġayyirü'l-mizāc 'avdet edip 'İlmī Dede ḥażretlerine vaṣiyyet-i emānāt-ı şeyḫāne vü dervīşāne ve teslīm-i seccāde-i ḫilāfet edip rūḥ-ı revānları pervāz-ı āşiyān-ı 'illiyyīn edip ve beden-i münevverleri dā'ire-i ḫānḳāhda ḥālā ziyāret-gāh u müteberrik-i ḫāṣ u 'ām olan mehbiṭ-i revḥ u reyḥānda ḫazīde-i künc-i laḥd ve rūḥāniyyetleri müstemiddīn-i derdmendāna sermāye-i meded olmuşdur ve bī-ḫodāne istiḫlāfları ṭaraf-ı āsitāne-i Ḫudāvendigārī'den taḳrīr buyurulup mesned-i 'ālīleri ḥāmil-i sırr-ı sāmīleriyle kemā-fī's-sābıḳ medār-ı 'ayş-ı ḫoş ve menār-ı sülūk-i dil-keş-i sālikān-ı ṭarīḳa-i 'aliyye-i Mevleviyye olmuşdur.

همچنان باد ابد الآباد! بسر الحبيب و آله الامجاد.

Ve sābıḳu'n-naḳl meclis-i evvel-i teẕkīrlerinde ẓuhūr-ı kerāmet-i 'acībeleri 'aḳībinde **"نهضت اميا و نزلت علميا!"** nefes-i ḳudsīleri ḥasb-i ḥāl ü me'āl olduġu rāz-

āşināyān-ı işārāt-müşīrān-ı velāyete pūşīde değildir. Sa‘ādet, sözde özü derk ve özde sözü terk ve kendözünü öz özüne berk eden ḥużżār-ı bi’l-vaḳte ki iżā‘a-i biḍā‘a-i fırṣat etmeyip merdān-ı Ḫudā’nıñ enfās u enẓār u aḥvāl u reftārlarında munṭavī olan daḳāyıḳ u ḥaḳāyıḳdan müstefīd ü müstefīż olmuşlardır.

طوبی لهم و حسن و مآب.

Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed Aġazāde

(Zādehullāhu Kerāmeten ve Sa‘ādeten)

Medīne-i Gelibolu ahālīsinden ve aġayān-ı ṭā’ife-i yeñiçeriyān müteḳā‘idīninden Ḥasan Aġa-nām ṣāḥibü’l-ḫayrāt ve’l-ḥasenāt bir ẕāt-ı nīkū-ṣıfātıñ şemere-i fu’ādı olup aṣl-ı menşe’lerinden daḫi cem‘-i ‘ulūm u kesb-i ma‘ārif ü taḥṣīl-i aḫlāḳ-ı ḥasene vü ta‘ṭīl-i ḫiṣāl-i redī’e ve tecmīl-i a‘māl ü talṭīf-i evżā‘ u tekrīm-i eṭvār üzere mecbūl ve cāmi‘-i ḥüsn-i ṣūret ü sīret olup Ḥażret-i Bostān-ı Evvel menḳabesinde beyān olunduġu üzere da‘vet-i da‘ī-i ilāllāh’a icābetleri hengāmında ‘aḳār u ‘urūż u arāżī vü nuḳūd u ‘ibād u imā’ u devābb u mevāşī cümle-i mā-meleklerin birāderleri Āṣaf Aġa’ya hibe ve ferāġat edip ḳaṭ‘ā kendilere dāmen-gīr olur ‘alāḳa-i māsivāları ḳalmayıp mücerred-i pāk-i ḫıdmet-i mürşide şeref-yāb-ı vuṣūl olmuşlardır. Ve efrād-ı maṭbaḫ içre ḫādim-i pür-ḥürmet ü edīb-i bā-meskenet olup ḫıdmet-i simāṭī vü meydānī ile taḫṣīṣ buyurulup müddet-i medīde cem‘iyyet-ḫāne-i çil-tenānda fā’iz-i enẓār-ı ḥasene-i iḫvān-ı rūşen-dil ve yevmen-fe-yevmen zühd ü ṣalāḥ u taḳvā ve ḫıdemāt-ı aṣḥābda mübāliġ olup ḥattā libās-ı evvelīn ü ḳabā-yı pīşīnlerin tebdīle iẕn-i mürebbī olmamaġla ol ḳumāş-ı nefīs rīze rīze olup āḫir kemer-güşāy olmadıḳları sebebiyle kemer-gāhdan pūsīde vü rīzīde olduġu manẓūr-ı Ḥażret-i Çelebī-i ‘āṭıfet-şiyem olunca ser-tā-be-ḳadem kendi libās-ı müteberriklerin ilbās ve tekbīr-i külāh-ı istivā-dār u iḥsān-ı ḫırḳa-i ḫilāfet-medār buyurup ceyb-i ġaybdan ināle olunan sīb-i ma‘hūdu’ẕ-ẕikriñ ḥasbe’l-emr müsāra‘at-ı tenāvüllerinden

ḥāṣıl u müstevlī olan cūş-ı ḥālāta ḥavṣala-i hāżımeleri teng-nümā olmaġla isti’ẕān-ı seyr ü seyāḥat edip kemāl-i terk ü tecrīd ü tefrīd ile zā’ir-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn ve āsitāne-i ravża-i muṭahhara-i Seyyidü’l-Kevneyn’e rū-māl-i niyāz-ı ṣaḥv u temkīn olmaġla ol sekr-i zā’idü’l-maḥvdan müfīḳ ve müteveccih-i Ḳudüs-i Mübārek ve münzevī-i Mescid-i Şerīf-i Ṣaḫra-i Mu‘allā ve mu‘tekif-i ḥarem-i Mescid-i Aḳṣā olup ol maḳāmāt-ı pür-‘ināyetde feyż-i ṣoḥbet-i ricālullāhla fā’iz-i envā‘-ı teraḳḳī vü ḥā’iz-i eṣnāf-ı telaḳḳī olmuşlardır.

(نظم از ان او)

(قدس سره العزیز)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جان ما چون سیب ما از باغ شمس الدین بود

از شراب پرتوش پر لذت تمکین بود

سر فدای ساقیء کز سوی سر پرور رسد

تا بر انگیزد ز حیرت کرد و در تسکین بود

<u>Mervīst ki</u>

Ol yegāne-i **[S.27]** meydān-ı teslīm, sāye-i ṣaḫre-i mu‘allāda murāḳıb-ı tebāşīr-i ṣubḥ-ı işrāḳ iken nā-gāh maşrıḳ-ı ġaybdan lāmi‘a-i vārid-i ġarīb raḫşān olup Malta-nām cezīre-i kefereye seyāḥatle emr ẓuhūrundan ta‘accüb-künān vārid-i merḳūmu aṣḥāb-ı derūndan ve ḳudemā-yı ṭarīḳatdan ‘İvaż Dede-nām rūşen-żamīre ‘arż ve müstaḫbir ü müstaḫīr olduḳda anlar daḫi bī-ḫodāne

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در طریقت هر چه پیش سالك آید خیر اوست

بر "صراط مستقیم" ای دل کسی گمراه نیست

mażmūn-ı rıżā-meşḥūnuyla ḫaber-dih-i ḫayr u gülbāng-baḫş-ı selāmet olmalarıyla der-ḥāl cānib-i sāḥile müsāra‘at buyurup mi‘ber-i Yafa’dan bir sefīne-i āmādeye nüzūl ve nāḫudā-yı keştī daḫi gūyā ḳudūmlarına muntaẓır imiş, hemān sā‘at bād-bān-küşā-yı ṣavb-ı maḳṣūdu olup çend rūz u şeb temāşā-yı ‘ālem-i āb-ı deryā ve seyr-i gerdiş-i dūlāb-ı semā ederek müteraḳḳıb-ı sevād-ı sāḥil-i selāmet iken dīde-i dūr-bīnān-ı Fireng-i cezīre-i ma‘hūde sefā’in-i ḳorsanına rāst gelip sükkān-ı keştī semt-i firāra taḥvīl-i ḫele-i himmet etdikçe müfīd olmayıp āḫırü’l-emr, cümlesi esīr-i ḳayd-ı Fireng olup üsārā-yı müslimīn cezīre-yi merḳūmeye iḫrāc ve beyne’l-emīr ve’l-‘asker taḳsīm olunduḳlarında ol āzād-ı ḳayd-ı her dü ‘ālem, ḥiṣṣe-i emīre iṣābet edip sā’ir esīrān-ı mīrī ile ḫıdmet-i ṣaḳīle-i ḥafr u naḳl-i aḥcāra ta‘yīn olunup ḫıdmet-i lāzımeleriyle iştiġāl eṣnāsında bir mār-ı zehr-bār pā-yı mübāreklerine ledġ-resān olmaġla verā-yı perde-i celāl-i ġayret-i bī-ḫodānelerinden nefes-i demār-medārları **"كونوا حجارة."** ‘unvān-ı kerāmet-tibyānıyla bāriḳa olup ol mü’eẕẕī-i müdemmeri seng-i siyāha tebdīl ü taḥvīl eyledikde rīḳ-i tiryāḳ-te’ṣīrleriyle daḫi mevżi‘ini ṭılā buyurmalarıyla teskīn-dih-i veca‘ olduḳları mu‘āyin-i ḫademe-i sā’ire ve müblaġ-ı gūş-ı hūş-ı ḥākim-i cezīre olmaġla ol hizebr-i bīşe-i velāyet-pīşeyi ḳayd u bendden āzād ve ḥabs-ı esrden ıṭlāḳ edip ve kemā-yenbaġī ikrām u iḥtirām olunduġu eṣnāda cā-be-cā mü’eẕẕiyāt-ı müstaḥcer bulunduḳça beyne’l-ahālī ḳażıyye-i ḫāriḳa-i mu‘cibeleri şöhret-yāb olup ḫafiyyeten ba‘ż-ı kefere-i cezīreden raġbet-i İslām

istiş‘ār olunmaġla tevehhüm-i sirāyet olunup bir ṭarafa raġbet ve cānib-i vaṭana teveccühleri istimzāc olunmaġla vuḳūf-ı żamāyire binā’en Dārü’l-mücāhidīn-i ġarb olan Cezā’ir vaṭanına teveccüh-nümā olmalarıyla ‘icāleten bi-cümleti’l-levāzım bir sefīne-i hilāl-şekl ü berḳ-seyre irkāb olunup maḥall-i teveccüh-i müveccehlerine īṣāli ta‘ahhüd ve sālimen ü ġānimen ol emānet-i kübrāyı me’mene īṣāl etme ḫılālinde Dārü’l-cihād-ı meẕkūr abdālından ve evlād-ı ma‘nevī-i Ḥażret-i Veliyyüddīn Dede’den bir merd-i rūşen-dil daḫi ṣāḥibü’n-nevbe-i Cezā’ir’e ḳudūm-ı meymenet-rüsūmları ve iḳāmet-i merāsim-i istiḳbālleriyle tebşīr ü terġīb edip “ ايها الامير سيجيء الشيخ الكبير فعليك بالاستقبال و التوقير! ” tenbīhini tekrīr hengāmında sefīneleri nümāyān-ı cānib-i istīmān olup gürūh-ı müstaḳbilīn ile ol ḳuṭb-ı seyyār mükerremen ü mufaḫḫamen sāḥile ḳadem-nihāde-i berekāt olup pīşīn, ḫāk-i pāk-i Ḥażret-i Veliyyüddīn Dede’yi ziyāret ve ba‘de edāi’l-ādāb sarāy-ı ṣāḥibü’n-nevbeye teşrīf-fermā olmuşlardır. ‘Aḳībü’t-terḥīb ve’t-tekrīm, rūy-ı mübāreklerinde eṣer-i infi‘āl-i endīşe maḥsūs olmaġla vaḳt-i sürūr u ibtihācda bā‘iṯ-i taġayyür istifsār olunduḳda hengām-ı ġāret-i emvāl-i üsārāda żāyi‘ olan nüsḫa-i şerīf taḥassürü olduġun beyān buyurduḳlarında bālā-yı nişīmenlerinde zīb-i ref‘ olan kitāb-ı laṭīfi kendilere irā’et ve bedel-i güm-şodeleri olmaḳ üzere ḳabūl-i ricā olunmaġla vaḳtā ki dest-i şerīflerine ināle olunduḳda maḳṣad-ı aḳṣā-yı dil ü cānları olan *Meṯnevī-i Şerīf*leri olduġu ẓāhir olunca kemāl-i ibtihācla rūy-ı pür-nūrlarına sürüp “ هنوز از اسیری آزاد شدم! ” ‘unvānıyla sürūr-ı zā’idü’l-vaṣf iẓhār edip su’āl-i keyfiyyet-i vuṣūl-i kitāb-ı müsteṭāb buyurduḳlarında ṣāḥibü’n-nevbe bir iki gün muḳaddem ġuzāt-ı muvaḥḥidīn Malta ḳorsanlarından bir sefīne feṭḥ edip ġanāyiminden ḥiṣṣe-i muḥibblerine iṣābet eden ġanīmet miyānında bulunduġun īrād edince kendileriñ āḫıẕı olan re’īs olduġu ẓāhir olduḳda kendi sefīneleriyle bi-cümleti’l-māl ve’r-ricāl istibdāl ü fedā olunmaḳ ricāları devletliniñ ve ṭavā’if-i ‘askeriñ **[S.28]** cānlarına minnet olup ṭarafeynden ba‘de’l-mürāselāt ol merāmları daḫi bilā-noḳṣān ḥuṣūl-peẕīr olmaġla rüfeḳā-yı çend-

rūzelerini daḫi berekāt-ı ṣoḥbet-i şerīfeleri meccānen ḳayd-ı esrden āzād edip Malta'da cilve-ger olan kerāmet-i bāhireleri elsine-i rufeḳādan şāyi'a olmaġla ahālī-i Cezā'ir'i bi'l-cümle rübūde-i maḥabbetleri ve ekşerin esīr-i dām-ı irādetleri eylediğinden mā'adā istibdāl-i merḳūma ez-cān u dil rıżā-dāde olan ġuzāt, müddet-i yesīrde eż'āf-ı mużā'afa telāfī-dīde-i ġanāyim olmalarıyla 'umūmen kemer-beste-i iḫtirāmları olup çend sāl Veliyyüddīn Dede āsitānesinde ser-ḥalḳa-i fuḳarā ve dā'ireleri mecma'-ı tuḥaf-ı hedāyā ve nefāyis-i emti'a vü emvāl-i keşīre olup ḥīn-i nehżat-ı seferīlerinde cümlesini ol buḳ'a-i mübārekede vaḳfiyyet üzere ibḳā ve kendiler geldikleri gibi kemāl-i tecrīdle vaṭan-ı aṣlīlerine 'azīmet buyurmuşlardır.

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

حافظ از دست مده صحبت آن کشتئ نوح

ورنه طوفان حوادث ببرد بنیادت

mışdāḳınca cemm-i ġafīr-i ḳadr-şināsān mülāzım-ı rikāb-ı ḫıdmet-i şerīfeleri ve ma'an Gelibolu'ya hicretle ve ilā āḫıri'l-'ömr mālen ve bedenen muḳīm-i maḳām-ı maḥabbet u āsūde-i sāye-i velāyetleri olmaġla fā'iz-i ḥaẓẓ-ı evfer-i ni'am-ı ẓāhire vü bāṭıne olmuşlardır.

<u>Mervīdir ki</u>

Ol ḳāfile-sālār-ı şādıḳīn, cemā'at-ı muḫliṣīn-i muhācirīn ile vaṭan-ı aṣlīlerine ric'at üzere şedd-i niṭāḳ-ı himmet edip es'ad-ı sā'atda vāṣıl-ı Seddü'l-baḥr olduḳlarında kerāmet-i bāhireleri velvele-fersā-yı ṣımāḫu'l-āẕān-ı ahālī-i dār u diyār olmaġla ṭaraf ṭaraf vüfūd-ı müstaḳbilīn vürūduyla dā'ire-i cem'iyyetleri maḥşer-i

iḫvān u ḫullān olup herkes ol sā’iḳ-i ṣavb-ı raḥmeti kendi cānibine ḳā’id ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, birāder-i ḥasret-keşīde vü firḳat-çeşīde sa‘ādet-ḫāne-i ābā vü ecdāda nüzüllerin niyāzmend olmaġla ba‘żı memnūn ve āḫārı maḥzūn etmek nā-münāsib ve ‘āmmeyi taṭyīb ḫāric-i ḥīṭa-i imkān olmaġla miyāne-i şehrde Zāviye-i Aḫuddevle şöhretiyle ma‘rūf menzil-i müteberrike

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روی در دیوار کن تنها نشین

از وجود خویش هم خلوت گزین

کوشه بگزید هر کو عاقل است

زانکه در خلوت صفا های دل است

mażmūnuyla ‘amel ve nüzūl buyurup dāmen-çīn-i ‘uzlet u mütevārī-i perde-i ḫalvet u kūşe-güzīn-i vaḥdet olup ba‘de zamānin keşret-i iḫvān u vefret-i ḫullān ol zāviye-i ḥāviyede müfżī-i izdiḥām u meşārib-i ṣāfiye daḫi icrā-yı āyīn-i Ḫudāvendigārī’ye müştāḳa ve müceddeden ẕāt-ı şerīfleri içün ḫānḳāh bināsına mūla‘a olmaları ḥālā medfen-i münevverleri olan maḳām-ı mübāreke vaż‘-ı esās olunmaġla ruḫṣat u icāzet-fermā olduḳda Āṣaf Aġa ḥażretleri sābıḳan kendiye in‘ām olunan emvāl-i vāfire māye-i şervet-i ‘aẓīme olmaġla istiḳlāl-i bi’l-ḫayr ve’l-ḥasene murād etdikde sā’iri maḥrūm-ı şevāb-ı cemīl etmemek üzere cümleyi teşrīk buyurup ekşer-i aḥbāb mālen ve bedenen ṣarf-ı maḳdūr edip bir cilve-gāh-ı laṭīf iḥdāṣ etmişlerdir ki maḳṣad-ı ṭālibān u mesken-i ‘āşıḳān u mevḳif-i ‘ārifān-ı Mevlevī olmuşdur.

*اسس الله بنيانه على الطاعه و الحاله و آوى مكانه على الصفوة و الراحة. *

Menḳūlest ki

Ol ‘azīz-i mışr-ı ma‘ārif cümle-i ‘ulūm u fünūn-ı naḳliyye vü ‘aḳliyyede fā’iḳu’l-aḳrān siyyemā ‘ilm-i keşf ü fenlerinde sābıḳ-ı emṣāl-i zamānları ve taḥḳīḳ ü ḥall-i müşkilāt-ı Ḥażret-i *Meṣnevī-i Şerīf*’de ‘adīmü’n-naẓīr olup lehçe-i pür-behçelerinde olan leṭāfet ü ḥalāvet-i taḳrīr beyne’l-muḳābeleteyn ‘uşşāḳı ser-endāz-ı ṣahbā-yı ḥālet edip mülāzım-ı pāy-ı minber-i mev‘iẓeleri me’mūnü’l-ġā’ile-i ḫumār-ı şuġl-i māsivā olup hemīşe ṣoḥbet-i pür-ḥikmetleri ve yād-ı ġarā’ib-i müstefādeleri ẕevḳ u ṣafā-yı nev-be-nevleriyle tāze ḥayāt-baḫş-ı ervāḥ-ı müştāḳīn olurlar idi. Ve ṣūret-i sebk-i ḥasretu’l-buleġā vü ḥayretu’l-‘urefāsı ‘āmme-i müstemi‘īne ḥasbe’l-ḳābiliyye tesliyet-fermā vü müşkil-küşā olmaġla kāffe-i ḥużżār memnūn-ı istifāde-i nikāt-ı nādire vü mesrūr-ı telaḳḳī-i ma‘ānī-i bākire olup ḥalḳa-i cem‘iyyetleri dā’iren-mā-dār gūş-ı hūş u medār-ı aḳdāḥ-ı cūş u ḫurūş def‘a-i vāḥide ḥāżır-ı meclis-i şerīfleri bi’l-külliyye rübūde-i ceẕbe-i rūḥānīleri ve üftāde-i ‘alāḳa-i inābe vü irādeleri olmaġla zamān-ı sa‘ādet-i ḫilāfetlerinde aġleb-i ahālī külāh-ı irādet ü ‘araḳıyye-i maḥabbet-pūşları ve ḥālā aḫlāf-ı pāk-siriştleri daḫi mānend-i **[S.29]** eslāf-ı ṣadāḳat-nihād ḫuddām-ı dergāh-ı derdmendān-penāhlarıdır. Gāh u bī-gāh eṣnā-yı teẕkīr-i pür-te’ṣīrlerinde ġalebe-i ḥālāt ile kendileri ser-i minberden vekr-i meydān-ı semā‘a pertāb edip idāre-i ḥalḳa-i vecde medār ve lehçe-i bī-ḫodāneleri cevāhir-i āṣār-niṣār olurlar imiş. Ḥattā beyne’l-iḫvān cerā’id-zīb-i teberrük ü i‘tibār olan ġazel-i ra‘nā-yı faḫriyyeleri ḳabīl-i vāridāt-ı merḳūmeden olmaḳ üzere meşhūrdur:

(Īn Ġazel-i Raʻnā Ez-Ān-ı Ḥażret-i ʻAzīz-i Serīr-i Fenāst)

(Ḳuddise Sırruhu)

[Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün]

Vāris-i ʻilm-i ledünnī ādem-i maʻnā bizüz
Vāḳıf-ı sırr-ı rümūz-ı "ʻAlleme'l-esmā" bizüz

Faḳr-ıla faḫr eyledük mülk-i ferāġat şāhıyuz
Lāubālīyüz egerçi ʻārif-i dānā bizüz

Sī vü dü ḫaṭṭ oḳuduḳ yārüñ cemālinden ʻayān
İstivā remzini bildük ümmet-i vusṭā bizüz

Maẓhar-ı Monlā-yı Rum'uz *Meşnevī* burhānımuz
Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat vāṣıl-ı Mevlā bizüz

Bizdedür sırr-ı Muḥammed nuṭḳ-ı pāk-i Mevlevī
Maḫzen-i genc-i İlāhī ṣāḫib-i esmā bizüz
Bende-i evlād-ı Aḥmed ḫāk-i rāh-ı Muṣṭafā
Murtażā'nuñ çākeriyüz ʻāṣıḳ-ı Zehrā bizüz

Münkir-i āl-i ʻabāyı ṭaʻndur her nuṭḳumuz
Ḳāhir-i aʻda-yı dīn ü seyf-i Mevlānā bizüz

Ḥażret-i Sulṭān-ı ʻaşḳa ḳul idelden kendümüz
Fırḳa-i nācīden olduḳ ʻurvetü'l-vüşḳā bizüz

Lākin meşreb-i şerīfleri bī-ḳayd-ı ta‘ayyün ü lāubālī-i temeyyüz olmaġla maḳṭa‘-ı kelāmlarında maḫlaṣ-ı ḫāṣ-ı mürebbī mesmū‘ olmayıp ancaḳ āb u tāb-ı gevher-i eşerleri güvāh-ı intisāb olmuşdur. Ve le’ālī-i nefīse-i neşriyyeleri esbāb-ı vürūdu ile mevārid-i ḫāṣṣalarında rişte-keş-i cevāhir-i şemīne-i mefāḫir-i ḳudsiyyeleri ḳılınır.

Mervīdir ki

Ḫademe-i meydān-ı kerāmet-erkānlarından Dervīş ‘Abdī-nām ‘āşıḳ-ı ṣādıḳ ḥücre-i kūçekānda ḫıdmet-i lāzımesiyle meşġūl iken nā-gāh bir ḳalender-i sīne-çāk-i Mevlevī ḥücreye dāḫil ve duḫān ḳıymaḳ içün taḫta vü sikkīn ṭālibi olmaġla maṭlabı kendiye verilip kārına şuġl eşnāsında kārd-ı ser-tīz ḫaṭā edip sāḳını cerḥ eylediği ḥīnde rīḳ-i rā’iḳlerin merhem-i berā’eti eylediği mu‘āyenesinden nāşī ser-geşte-i ḥayret ü ta‘accüb iken maḳām-ı ḫıdmet-i ḥażret-i mürşide ḳā’im-i hā’im olduḳda **ریق مردان مرهم سلیمان و نفس ایشان نفحۀ رحمن. بلکه ذره ذره جوارح و جوانح شان مشرق لمعان شئون "حضرت حکیم منان است."** dem-i irşād-ḳarīnleriyle evliyāullāhıñ meẓāhir-i şevārıḳ-ı esmā vü merāyā-yı bevāriḳ-ı ṣıfāt-ı Mevlā olduḳların taḥḳīḳ ve cümle-i evżā‘ u eṭvār-ı bī-ḫodāneleri min ḳıbeli’l-Ḥaḳ olduġun ifāde ve aḥvāllerine ṣıdḳ u ḥulūṣ ve teslīm ü taḥsīn ile mu‘āmele-i bi’l-mücāmele ādāb-ı lāzımeden olduġun beyān buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"کیف مد الظل" نقشت اولیاست

کو دلیل نور خرشید خداست

سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا

مردهٔ این عالم و زندهٔ خدا

طبع ناف آهو است این قوم را

از برون خون و درونشان مشکها

جسم شان را هم ز نور اسرشته اند

تا ز روح و از ملك بگذشته اند

<u>Naḳlest ki</u>

Ol merdüm-dīde-i şühūduñ şümūl-i müşāhede ve ḳulūb-ı fuḳarāda ‘umūm-ı mehābet ü istīlā-yı iḥtirāmlarından nāşī der-i ḥarem-serālarından ḫurūc eşnāsında eğer ṣuffe-i maṭbaḫ-nişīn ü eğer kūşe-i ḥücre-güzīn bulunan sükkān-ı ḫānḳāh ‘ale’l-‘umūm ber-pā-yı ikrām u ta‘ẓīm ve dest-ber-sīne-i tefḫīm ü tekrīm olup tā mesned-i irşādları olan maḳarr-ı sa‘ādete cülūs buyurmayınca ferd-i vāḥid ḳu‘ūda cesāret edemeyip de’b-i edeb-i ġā’ibāneleri olmuş idi. Ḥattā nev-āmedegān-ı ḫānḳāhdan ba‘ż-ı ḫavānıḳ-ı sā’irede nā-dīde-i vaż‘-ı nādire-i maḫṣūṣa olmaġla ḳıyāma iḳdām etmeyip ḫādim-i meydān iḫbār-ı ḳurb-ı ḫurūc edince **“التزام ما لا یلزم نه کار ماست!”** ‘unvānıyla isā’et-i edebe cür’et etmekle müddet-i medīde muḳ‘ad olup sā’iriñ ḳıyām u ḳu‘ūduna ḥasret-keş ve ba‘de zamānin ta‘līm-i edībān-ı iḫvānla ġajġajān ‘atebe-i meydān-ı istiġfāra ser-nihāde ve nālān u giryān hengām-ı ‘ubūrlarında kefş-i mübāreklerine rū-māl olmaġla ḳulzüm-i re’fetleri cūş edip feyż ü berekāt-ı dest-

sūdlarında yine iḳtidār-ı ḳıyām u ḳu‘ūdla muġtenim ve evḳāt-ı iḳāmet edeb-i ma‘hūdda cümleden aḳdem ḳıyāma iḳdāmla mümtāz ve istiḥkām-ı ri‘āyet-i ādāb-ı merdāna esās-ı devām olmuşdur.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از ادب پر نور گشت است این فلك

و ز ادب معصوم و پاك امد ملك

هرچه [s.**30**] **بر تو آید از ظلمات و غم**

آن ز بی باکی و کستاخیست هم

از خدا خواهیم توفیق ادب

بی ادب محروم گشت از لطف رب

Mervīst ki

Şeyḫ Maḥmūd-ı Ḳalender ārzū-yı iltiḥāḳ-ı bendegān-ı dergehleri bāb-ı ḫānḳāhdan duḫūl ve ‘azīz-i müşārün-ileyh daḫi der-i ḥarem-serādan ḫurūc eylediklerinde muṣādefe ẓuhūrunda kenār-ı reh-güẕārlarında ümmīd-i nīm-nigāh-ı selām-īhāmlarıyla püşt-ber-dīvār rūy-ber-rū-yı dildār olduḳlarında ol dervīş-i bī-ser ü pāya “ای شیخ محمود خوش آمدی!” ‘unvānıyla terḥīb ve gūş u ser-i bī-kesānesine dest-

sūd-ı ‘ināyetleriyle nüvāziş-i kerīmāneleriniñ āṣār-ı celīlesi ‘āḳıbet Maḥmūde-i dervīş-i merḳūmda ẓuhūr edip Siyāhī Dede meşīḫati ‘aḳībinde ḫʷāhiş-i ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullān ve işāret-i ‘aliyye-i pīrānla ol dārü’l-ḫilāfede ser-efrāz-ı ḫilāfet ve maḥmūdu’l-eṭvār u memdūḥu’l-evżā‘ bir şeyḫ-i ‘azīzü’l-vücūd olmuşdur ki meymenet-i naẓar u bereket-i nefes ve iḥāṭa-i keşfiyyelerine bürhān-ı īḳān olup belki ilā āḫıri’l-‘ömr, ‘āḳıbet-i muttaşıla ile ‘ayş-ı ḫoş-güẕār ve bī-ġā’ile-i evcā‘ u esḳām olmaların daḫi şeyḫ-i merḳūm eṣer-i dest-sūdları i‘tiḳād edip mādāme ḥayyen müteşekkir-i vücūh-ı iḥsān-ı dest-i kerem-peyvestleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنچه تو در آینه بینی عیان

پیر اندر خشت بیند بیش از ان

آنکه از حق یابد او وحی و جواب

هرچه فرماید بود عین صواب

دست پیر از غائبان کوتاه نیست

دست او جز قبضۀ الله نیست

Menḳūlest ki

Ol sīmurġ-ı Ḳāf-ı ḳurbetiñ zamān-ı i‘tilā-yı şānlarında ḫāk-zādān-ı beldelerinden bir ‘ālim-i ‘ābid va‘ẓ u teẕkīri velvele-endāz-ı ḳıbāb-ı mesācidü’l-

cevāmi‘ velākin ẓāhir-bīn ü münkir-i āyīn-i Mevlānā Celālü’l-millete ve’d-dīn olup gāhī eşnā-yı va‘ẓında seng-endāz-ı cānib-i naḫl-i mīve-dārları olmaġla, ser-bāzān-ı dā’irelerinden şūrī vü ma‘nevī kendiyi muḥāfaẓa ṣadedinde Vezīr Muṣṭafā Paşa birāderi Arnavud Sīne-çāk ‘Oşmān Dede ḥażretlerin pāy-ı minber-i teẕkīrine ta‘yīn buyurup ḥamiyyet-i cismāniyye vü ġayret-i rūḥāniyye ile hücūm edenleri def‘ tenbīh etmekle ol merd-i meydān-ı himmet ü şīr-i jiyān-ı neyistān-ı şecā‘at mūceb-i emr-i lāzımü’l-iṭā‘aları üzere mülāzım u muḥāfıẓ-ı şeyḫ-i merḳūm ve üç def‘a ḥirāsetinden ṣoñra ḥāl-i şeyḫ diger-gūn olup sā’iri ziyāret-i Mevleviyye’den tenfīr eder iken kendisi ṭa‘ndan keff-i lisān ve her muḳābelede ḥużūr-ı pāy-ı kürsī-i mev‘iẓe-i ḥażret-i ġavṯ-ı zamānı iltizām ile bi’l-külliyye rübūde-i şīve-i cān-şikārları olmaġla inābet ü ḳabūl-i niyāz etdikde **“نصیب شما از هداییست!”** nuṭḳ-ı mükāşefe-rehīnleri ile ‘amel ve Celvetī Maḥmūd Efendi (nüvvire merḳaduhu) ḫıdmetine mübāderet edip Ṭarīḳa-i Celvetiyye iḫvānı miyānında “Ġaffūrī” şöhretiyle ma‘rūf bir şeyḫ-i rūşen-dil ü ṣāḥib-nefes olduḳda sırr-ı emr-i muḥāfaẓaları nümāyān ve aḥvāl-i ātiyyeye vuḳūf-ı tāmları lede’l-küll ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār pedīdār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندر آیینه چه بیند مرد عام

که نبیند پیر اندر خشت خام

چشم بینا بهتر از سیصد عصا

چشم نشناسد گهر را از حصا

Ḥattā ba‘de vefātihi (ṭayyeballahu sırāhu) şeyḫ-i merḳūm bahāne-i ṣıla ile medīne-i merḳūmeye geldikde iḫvān-ı ṣūfiyye ile medfen-i münevverin ziyāretde ve ḫāk-i pākine rū-māl ve sāḥa-i semā‘-ḫānede mavṭī-i ḳadem-i kerāmet-tev’emleri olan mevżi‘e cebhe-sāy ve hezār efsūs-ı ḥırmān maḥabbet-i pür-bereketleriyle giryān u nālān olduġu cümle-i iḫvān u ḫullāna sebeb-i tecdīd-i ‘ahd-ı mātem ü aḥzān ve bādī-i yād-ı eyyām-ı ḫuceste-fercāmları olduġu ḥużżār u züvvār-ı merḳūmīniñ ekşerinden telaḳḳī olunmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر تن من همچو تنها خفته است

هشت جنت در دلم بشکفته است

گر نخواهد بی بدن جان تو زیست

"فی السماء رزقکم" روزی کیست

گر نخواهد زیست جان بی این بدن

این فلك ایوان که خواهد شدن

Menḳūlest ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı ʿaṣrıñ evān-ı intişār-ı mefāḫir-i şerīfelerinde meşāyiḫ-i ḫavānıḳ-ı eṭrāfdan bir pīr-i merd-i ṣāḥib-ṣıdḳ

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

من نجویم زین سپس راه اثیر

پیر جویم پیر جویم پیر پیر

ای مرا تو مصطفی من چون عمر

از برای خدمتت [s.**31**] بندم کمر

ای لقای تو جواب هر سؤال

مشکل از تو حل شود بیقیل و قال

ترجمان هر چه ما را در دل است

دستگیر هر که پایش در گل است

mażmūn-ı iḫlāṣ-meşḥūnuyla meşīḫat-i ḫānḳāh-ı eṭrāfı irāde-i dergehlerine fedā ve ḫıdmet-i cārūb-ı sāḥa-i meydānların ricā edip lākin sāl-ḫūrde olmaḳ ḥasebiyle medār-ı cünbiş-i merdāne vü ʿaṣā-yı nişest ü ḫīz-i pīrāne olmaḳ üzere istiʿmāl eylediği ġıẕā-yı afyonu ḳaṭʿ edip pā-yı ḥareketden fütāde olmaġla her-çend kemā-

fī’l-evvel isti‘māle terġīb olunduḳça beyne’l-fuḳarā dā’ire olan **“Afyon, māni‘-i feyżdir.”** kelām-ı şöhret-niẓāmı ile muḳābele edip helāke āmāde iken ‘azīz-i müşārün-ileyh kendiyi iḥżār-ı peymānçe-i teslīm edip pīş-taḫtalarından dest-i kerem-peyvestleriyle bir ḳurṣ afyon iḫrāc ve yeden-bi-yedin ināle edip **“ فیض الهی آن سیل تیز ناگاهیسکته کوهها سدّ راهش نمیشوند. این شیر خشخاش چه باشد؟”** nefes-i enfesleriyle tenāvüle tenbīh ve **“در خدمات مردان این عصای پیرانست.”** laṭīfesiyle daḫi te’kīd buyurup fī’l-ḥaḳīḳa eşer-i nuṭḳ-ı cān-baḫşlarıyla isti‘māl-i afyon kendiye sedd-i rāh olamayıp sāye-i sa‘ādetlerinde cüvānlardan ezyed muḳdim-i ḫıdemāt-ı āsitāneleri ve müstes‘id-i füyūż-ı ġavşāneleri ve zamān-ı yesīrde reşk-i aḳrān u faḫr-ı emşāl u şeyḫ-i ṣāḥib-ḥāl olmuşdur ki bundan aḳdem pīş-taḫtalarına değil belki dā’ire-i ḫānḳāhlarına afyon dāḫil olmayıp fuḳarā daḫi isti‘māle muraḫḫaṣ değiller iken ṣūret-i meẕkūre kerāmete ḥaml olunmuşdur ki derdmend-i merḳūmuñ ẓāhiren ve bāṭınen ḥayātına bā‘iş olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون گرفتی پیر هین تسلیم شو

همچو موسی زیر حکم خضر رو

<u>Mervīst ki</u>

Ol vāḳıf-ı esrār-ı merātib-vücūd u murāḳıb-ı daḳāyıḳ-ı emārāt-nümūd şühūd-ı ḥikem-ālūdu mūcebince herkese mu‘āmele-i ḫāṣṣa buyurup mürīd-i vāḥid ile olan rūy-ı ṣoḥbeti āḫardan maḥcūb olup herkese kendi kitābı dersini ta‘līm ile iktifā

buyurmaları telemmüẕ-i ders-i ‘āma mu‘tād olanlarıñ istiġrābına [713]- اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا- naṣṣ-ı kerīmiyle cevāb-ı cevvāb-ı ‘urūḳu’l-işkāl buyurup kitāb u ders ü ta‘līm-i ġayre ta‘arrużdan men‘ buyurup şuġl-i merḳūmu mālāya‘nī ‘add etmişlerdir. Zīrā her fehīm-i resm-i taḥṣīle maḳṣad ancaḳ ma‘nā-yı terākīb-i aḥvāl-i nefsi olduġu ẓāhirdir ki ma‘rifet-i aḥvāl-i nefs ma‘rifet-i nefse ve ma‘rifet-i nefs ma‘rifet-i Rabb’e vesīle olmaḳ içindir. Binā’en-‘aleyh ṣoḥbet-i ḫāṣṣalarına ṣāḥib ü maṣḥūbdan mā‘adā vāḳıf olmayıp herkes kendi ḥāliyle meşġūl olmaġla dā’ire-i sa‘ādetleri ḳavlen ve fi‘len daġdaġa-i mālāya‘nīden maḥrūsü’l-ircā olmuş idi ki ekşeriyā fiten-i erbāb-ı fiṭan tefriḳa-i ẕikr ü fikrden olduġu mecma‘un-‘aleyh-i aṣḥāb-ı ḥāl ü maḥall-i iḥtiyāṭ-ı ehl-i kemāldir. Cem‘iyyet-i meydānları ẕikr-i ḫafī-i Naḳşbendī ve ṣoḥbet-i muḳābeleleri taḥḳīḳ-i *Meşnevī* ve semā‘ u ṣafā ve vecd ü ḥāl üzere olup vaḳtā ki bi-ḥasebi’t-terbiye ṣoḥbet-i ḫāṣṣa iḳtiżā etdikde iḥżār-ı muṣāḥib-i maḫṣūṣ ile bi-ḥasebi’l-iḳtiżā dād-dih-i tesellī vü terġīb-i teraḳḳī vü terhīb-i tenezzül buyururlar idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کجا که یوسفی باشد چو ماه

جنت است ار چه که باشد قعر چاه

هر کجا باشد شه ما را بساط

هست صحرا گر بود سم الخیاط

[713] İsrâ Sûresi, 17/14. Âyet: “Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter.”

هر کجا دلبر بود خود همنشین

فرق گردونست نی روی زمین

گفت معشوقی بعاشق ای فتا

تو بغربت دیدهٔ بس شهر ها

پس کدامین شهر زانها خوشتر است

گفت آن شهری که در وی دلبر است

Fī'l-ḥaḳīḳa ders-i ḫāṣıñ ḳabūl-i şerīk etmediği bī-şā'ibe-i iştibāhdır.

Menḳūlest ki

Ol pāk-dāmen-i ālāyiş-i beşeriyye bī-ḳayd-ı izdivāc u evlād olup ancaḳ ḫıdemāt-ı ma'rūfe-i ḥarem-serāları içün cevārī ittiḫāẕ ve evlād-ı sırriyyelerin ni'me'l-bedel-i ensāl-i ṣūriyye edip ẕāt-ı melekiyyü's-simātları bī-'alāḳa-i ebnā vü benāt olup lākin birāder-i vālā-güherleri ni'met-i ma'nevī-i merḳūmdan bī-behre olmaġla ārzūmend-i ferzend olup hezār nüẕūr u ḳarābīn ile dergeh-i Ḥażret-i Vāhibü'l-āmāl'den deryūze ve dergeh-i evliyādan ḥuṣūl-i maḳṣada gülbāng ve vuṣūl-i merāma himmet niyāz etmekle vaḳt-i müsā'ade-i ḳudret **[S.32]** ve 'aḳīb-i velādetde ẓuhūruyla mübeşşer olduġu ferzend-i ercümendi 'atebe-i ḫıdmet ü terbiyelerine teslīm ve vefā-i nüẕūrun daḫi ribḳa-i raḳabe-i ṣıdḳ u iḫlāṣ etmekle bi-iẕnillāhi'l-Ḳadīri'l-Müte'āl vaḳt-i teẕkīr-i muḳābelede bir ferzend-i dilbendleri tevellüd edip müsāra'at-ı vefā'-i neẕr siyāḳında pīçīde-i ḥarīr-pāre ve vedī'a-i pāy-ı minber-i mev'iẓeleri ḳılınıp bi-te'yīdi'l-Laṭīfi'l-Ḫabīr aṣlā müstehill olmayıp belki müstemi' ü sākit olup ba'de'l-

muḳābeleti’ş-şerīfe ol vedī‘a-i celīleyi ser-tā-be-ḳadem dest-sūd-ı ‘ināyetleriyle ve tesmiye-i Şeyḫ Meḥmed Pārsā ile teşrīf ve ‘atebe-i nisbetlerinde neşv ü nemā ile ser-efrāz buyurmuşlardır ki resīde-i mevsim-i ta‘līm olduḳda hünermendān-ı dā’ire-i irādetleri bulunan efāżıl-ı dervīşān rāh-ı ifādesinde beẕl-i ḫızāne-i ma‘lūm etmekle mecmū‘a-i fünūn-ı şettā ḥattā ‘ilm-i ḥaṭṭ u naẓm u mūsiḳīde daḫi ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve “Ṣābir” maḫlaṣıyla med‘uvv ve ṣāḥib-i dīvān-ı eşer-i ḫoş-āyende-i ‘āşıḳāne olup ol maḫdūm-ı ‘ālī-ḳadr aḥbāb-ı ṭarīḳat-ı ‘aliyyeniñ tekbīr-i yektā-yı ‘araḳıyye-dih olan tekellüfāt-ı īşārların müşāhede ile ṭālib-i tekbīr-i Mevlevī olup ve fevz-i maṭlabda niyāz-ı kāmil ü niṣār-ı şāmil ile tevessül edip zānū-yı sa‘ādetlerine teslīm-i ser-i irāde eyledikde

(ع)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فاع]

این درگه ما درگه نومیدی نیست

muḳteżāsınca tekbīr ü ilbās-ı külāh buyurmaları ‘aḳībinde ḫafiyyeten gūşuna ilḳā-yı çend kelime-i keşfiyye buyurmalarıyla nev‘an müteġayyirü’l-ḥāl ü muntaẓır-ı me’āl olmaġla Şeyḫ Meḥmed Pārsā nefesleri żāyi‘ olmayıp maḳām-ı ‘ālīlerine cā-nişīn ü şeyḫ-i muttaḳī olup lākin vaḳ‘a-i sālifü’l-ḥikāye-i Minḳārī-zāde’de rübūde-i rīv-i dīv ü ṭarīḳatu’r-rıżā-i Mevlevī’den taḫallüfle sālik-i ṭarīḳatu’l-ḳażā-i mevleviyyet ve ḳāḍī-i Bosna vü Filibe ve māżī-i maḥalle-i ḫāmūşān olmuşdur ki ‘azīz-i mışr-ı mükāşefe ḥażretleriniñ ‘aḳīb-i tekbīrde cārī olan nuṭḳları **“ این ای پارسا! کلاه نمدین پوشان ترا از میان اخوان بدر خواهند کرد.”** kelām-ı vaḥşet-niẓāmı imiş. Āḫir cilve-ger-i sāḥa-i bürūz olup rütbe-i irādetden pāye-i maḥabbete tenzīl olunmuşdur.

تجاوز الله عن اسرافه و حشره مع اشرافه.

Ve Daḫi

Zamān-ı meşīḫatlerinde ḫademe-i meydān u eḳāribden bir emred-i bāhirü'l-ḥüsne erbāb-ı ceẕbeden biri ʻāşıḳ-ı şeydā olup ḥadd-ı edebi tecāvüze cür'et eṣnāsında ṭarīḳ-i seyāḥat ile ibʻād olunmaġın ol ʻāşıḳ-ı mehcūruñ şemşīr-i inkisārı maʻşūḳuna işābetle muṣāb olduḳda daḳīḳa-i ġayret-i ḳulūba vuḳūf-ı tāmından nāşī tevaḍḍī edip ve dü rekʻat namāz-ı ḥācet-güzār olup ʻaḳīb-i ṣalātda secde-ber-i kūşe-i miḥrāb-ı teveccüh-i tām ve ricāmend-i ḳışāş olduġu sāʻat tīr-i duʻāları hedef-i icābete ḳarīn ve meczūb-ı merḳūm daḫi füc'eten vefāt edip sürʻat-i icābetle iştihārlarına **" عاشق صادق بود كه پيرو معشوق شد."** ʻunvānıyla perde-keş-i ẓarāfet olmuşdur.

Ve Daḫi

Manṣıbdan vaṭana ricʻatlerinde aʻyān u eşrāf istiḳbāl edip ve sā'ir aḥbāb daḫi tehniye-i ḳudūm edip şeyḫ-i vaḳt ki Ḳalender Maḥmūd Dede'dir, ne gürūh-ı istiḳbālde ve ne vüfūd-ı tehniyede mevcūd olmamaġla endīşe-nāk olup āḫir, tertīb-i żiyāfet edip tekellüf ü ḥaşmetiyle ziyāret-i türbe-i muṭayyebe-i veliyyü'n-niʻamīye gelip semāʻ-ḫāne ḳurbunda vāḳiʻ nişīmen-i feraḥ-fezāda şeyḫ ü fuḳarā ile ṣoḥbet edip vaḳt-i vedāʻda ʻatebe-i ʻulyāda ṣābit olan gül künc-i ʻimāme-i ʻiẓāmlarına ḫalīde olmaġla destārları ġalṭān-ı sāḥa-i bāġ olduġun müşāhede etdikde işāret-i irtiḥāle ḥaml edip ve müsriʻīn-i aḫz u īṣāl-i ʻimāmelerine **"سر رفت چه جای دستار است؟"** ʻunvānıyla ḫiṭāb edip ve ḫānesine vardıḳda eṣer-i ʻārıża-i mühlike-i şīr-pençe ẓuhūr edip

miḳdār-ı yek-māh esīr-i firāş u mūdi‘-i ḫānumān-ı ma‘āş olmuşdur. Bu beliyye ḫılāf-ı cins-i evliyā ile olan ṣoḥbet-i çend-rūze ṣe’āmeti olduġu muḳarrerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای فغان از یار نا جنس ای فغان

همنشینی نیك جویید ای مهان

ز ان جلیس الله شد آن نیك بخت

که بپهلوی سعیدی برد رخت

خاك پاکان لیسی و دیوار شان

بهتر از عام و رز و گلزار شان

دوستئ جاهل شیرین سخن

کم شنو کان هست چون سم کهن

حق ذات پاك "الله الصمد"

که بود به مار بد از یار بد

Menḳūlest ki

Ol veliyy-i vālā-himmetiñ aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'āblarından Meḥmed Çelebi-nām derdmendiñ **[S.33]** ḫānesini teşrīf buyurup ol maḳūle nuzūl-i nā-gāhların sermāye-i bereket-i ʿuẓmā iʿtiḳādıyla rāh-ı ḫıdmet-i ikrāmda beẕl-i mā-melek-i ʿaynu'l-cemʿ-i dervīşān u ḫavāṣṣ-ı aḥbābı daḫi daʿvet edip beşāşet-i tāmme ile bi'n-nefs muḳīm-i maḳām-ı iḥtirāmları iken enderūn-ı ḥaremden niyāḥ-ı mātem ẓuhūr edince bāʿiṣ-i nāliş ü feryād ne idügin su'āl buyurmaġın şemere-i fu'ād-ı iḫlāṣ-muʿtādı olan ferzend-i ercümendiniñ vefātı olduġun beyān edince **" ما در برون بصفا باشیم و مادر باندرون در عزا باشد. مروت نیست. شما خوش دل باشید که فرزند نمرده است. بلکه بیخود شده است. خلوت کنید که برویم و به بینیم."** ʿunvanıyla tenbīh buyurup ḫalvet olduḳda ser-bālīn-i meyyiti sāye-i ḥayāt-baḫşlarıyla teşrīf buyurup çend derece murāḳabe ʿaḳībinde ser-ber-āver-i ceyb-i ḫırḳa-i mesīḥāneleri ve pūşīde-ber-endāz-ı rū-yı ferzend-i nev-ḥayāt olduḳlarında nigerān u müteneffis bulunmaġla ʿayānen vefātı müşāhede edenler bu kerāmet-i bāhireniñ mehābet-i şānından maġşī-ʿaleyhim olup bi'l-külliyye indifāʿ-ı żaʿf u ʿārıżāsına daḫi gülbāng-i İsm-i Aʿẓamī-keş olmaġla ʿalīl-i kelīl-i merḳūm ḥayāt-ı tāze vü ʿāfiyet-i sāʿa ile muġtenim ve ġıẕā-ḫ^{w}āh olduḳda yine mesned-i ḥalḳa-i iḫvāna ricʿat-fermā olduḳda müteraḳḳıbīne **" ماجرای کیفیت بیمار چون گفتهٔ ما بوده بفیض الله المحیی المعافی صحت یافت."** nefes-i rūḥ-baḫşālarıyla icmāl-i tebşīr ü teverrī buyurup lākin mānend-i āfitāb-ı ʿālem-tāb-ı neyyir-i aʿẓam kerāmet-i merḳūmeleri velvele-endāz-ı āfāḳ olmaġla taḥcīr-i mārān-ı Cezīre-i Malta vü iḥyā-yı mürde vü iḥsān-ı ṣıḥḥat-ı sāʿa buyurmaları cāmiʿ-i aḳṣā'l-ḥavārıḳ-ı Celālī vü Cemālī olduḳlarına bürhān-ı ḳaṭʿī vü delīl-i lā-reybī olmaġla ṭaraf ṭaraf sāmiʿīn-i ṣıyt-ı velāyetleri ʿatebe-i kerāmetlerine münceẕibe ve fevc-ā-fevc seyyāḥīn ḳāṣıdīn-i enẓār-ı ḥaseneleri olmaġla debdebe-i iştihārları ḥadd-ı iḥāṭadan bīrūn ve rütbe-i tesettürden efzūn olduḳda nā-gāh vücūd-ı şerīfleri nīme-nümā olup **"Āḫara ḥayāt-baḫş olan**

kendi bedenine niçün ḳuvvet-i ḥareket-fermā olamaz?” siyāḳında iş‘āl-i nā’ire-i güft u gū ile perde-pūş-ı iḥtiyāṭ-ı fitne-i iştihār olmuşlardır. Vālā-endām-ı laṭīflerinde ser-i mūları ḫalel-dīde olmayıp nev‘an müdeḫḫiḳīn-i maḥremāndan būy-gīr-i ḥaḳīḳat-i ḥāl olanları daḫi **“نیمهٔ خود را دان هر که بد کرده بودم این نیمه سستئ اندام ازوست.”** ta‘miyesiyle iġfāl buyurup bir miḳdār teskīn-i cūş-ı fitne-i şöhret etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین که اسرافیل وقتند اولیا

مرده را زیشان حیات است و نما

گر بگویم شمهٔ زان نغمها

جانها سر بر زند از دخمها

ابرص و اکمه چه باشد مرده نیز

زنده گردد از فسون آن عزیز

Mervīst ki

Ol merkez-i dā’ire-i kemāliñ ḫānḳāh-ı ehl-i ḥāl-penāhı mevrid-i seyl-āb-ı inciẕāb olmaġla mecma‘-ı erbāb-ı merātib ü cem‘iyyet-ḫāne-i ṣoḥbet-i iḫvānu’ṣ-ṣafāları hengām-ı germiyyet-i üns-i her cinsde gūyā kütüb-ḫāne-i gūyā olup her ‘andelīb-i gülzār-ı esrār naġam-serā-yı ḥasb-i ḥāl olduḳda bir gürūhuñ ṣaded-i tekellüm ü ḫiṭābları bu temāşā-gāh-ı pür-‘iber ü ḥikemden müsāferet-i dāru’l-ḳarārıñ

şiddet-i maṭlaʿı ḫuṣūsunda mütemādī olmaġla bir şāhbāz-ı bülend-pervāz silsile-cünbān-ı beyān-ı lāübālī olup " در پای جان این بدن مانند کنده است. پس زحمت انحلال و بیرون طائر روان " ʿunvānıyla sühūlet-i irtiḥāle ḳā'il olup ve bir ṭūṭī-i gūyā daḫi "گردنش چه باشد؟ را این بدن مانند قفس است. انگاهکه رخنه یابد که ازو خروج ممکن باشد. یا در قفص را کشاده بیند زحمت آزادی چه باشد؟" kelām-ı bī-ḳaydānesiyle ifāde-i merām eyledikde baʿż-ı iḫvān-ı ẕevi'l-ḥazm ve'l-iḥtiyāṭ "این دعاوی را گواه باید." taʿrīžiyle te'kīd-i ḥamiyyet-i merdāne edince "همان قائل اوّل گواه حاضر است." diye yerinden ḳıyām ve tesḫīn-i mā ve iḥżār-ı naʿşa iḳdām ve nezʿ-i libās u rabṭ-ı çāne vü uṣbuʿīn ve naʿaş üzere istiṭāle etdiği ḥīnde dervīş-i meydānī müsāraʿan gelip "امر عزیز استکه ازینجا بر خیزی و در حجرهٔ خود بمیری." mefhūmuyla teblīġ-i risālet edince **"Sem'an ve ṭā'aten!"** deyip hemān ṣūret-i merḳūmeleriyle ḥücreye naḳl ve ḫāk-endāzları üzere müteveccih-i ḳıble intiḳāl edip iṣbāt-ı müddeʿā etmişdir. Ve ḳā'il-i ṣānī daḫi mürāʿāt-ı edeb ve muḥāfaẓa-i ʿādet üzere vaḥdet **[S.34]** kūşesinde müstaḳbil-i ḳıble dehen-küşāde ve ḳāʿiden āzād-ı mürġ-ı rūḥ etmişlerdir ki ḥāl-i me'āl ü ḳālleri tevāfuḳ etmişdir. Ve medfenleri daḫi civār-ı ḫānḳāh u ḫāmūşān-ı fuḳarāda hem-pehlū vāḳiʿ olup lākin ḳāʿiden vefāt edeni taḳvīm mümkün olmayıp yine ṣūret-i fevti üzere defn olunup ḥiẕā-yı serinde seng-i nişān-ı vāḥidle iktifā olunup ḳabri tesnīm olunmayıp ḫāmūşān-ı ʿālem içre mezār-ı yek-seng anıñ ḳabr-i şerīfi olmaḳ üzere meşhūr olmuşdur.

*طوبی لهم و حسن مآب. *

Ḥayātları ne maḳūle bī-ḳayd-ı būd u ne-būd ise memātları daḫi bī-ḫırāṣ-ı sekerāt vāḳiʿ olup sā'ire daḫi tāziyāne-i ihtimām-ı teheyyü'-i tām olmuşdur.

و لمثل هذا فليعمل العاملون.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرك كين جمله ازو در وحشتند

ميكنند اين قوم بر وی ريشخند

تلخ نبود پيش ايشان مرك تن

چون روند از چاه و زندان در چمن

چونكه ايشان خسرو دين بوده اند

وقت شادی شد چو بكشايند بند

دانۀ مردن مرا شيرين شد است

"بل هم احياء" پی من آمد است

مرك شيرين گشت و نقلم زين سرا

چون قفس هشتن پريدن مرغ را

Nakłest ki

Ḳapudan Ḥüseyin Paşa muḥibb-i meşāyīh ü fuḳarā-yı ṣufiyye olup ẕihāb u iyābda ṭavā'if-i merḳūmeye tuḥaf u nüẕūr u ḳarābīn ü hedāyā ile iẓhār-ı ḫulūṣ u ikrām edip aṣlā ḥizb-i Mevlevī ṭarafına mürā'āt etmez iken bir def'a iyāb-ı Dāru'd-devle'de mevsim-i lenger-endāzī-i tersāne ḳarīb olup isti'cāli lāzım iken liman-ı Gelibolu'dan lenger-ber-dār u bād-bān-küşā-yı müsāra'at olduḳda bi'd-defe'āt Cezīre-i Marmara'ya ḳarīb vardıḳlarında bād-ı muḫālif muḳābelesiyle yine liman-ı merḳūma nā-çār ric'at etmeleriyle bi'ż-żarūre ricā-yı bād-ı murādla mürāci'-i cevānib-i maẓānnü'l-ḫayr olduġunda Daġī Meḥmed Efendi ḥażretleri perde-ber-endāz-ı rū-yı kār-ı rūzgār olup her çend sefā'in-i sulṭāniyye cezīre-i merḳūmeye ḳarīb olduḳlarında ḥażret-i ḳuṭb-ı vaḳt Aġazāde Efendi cānib-i cenāb-ı taṣarruf-nişāblarından işāret-i taḥavvül ṣudūruyla bād-ı muḫālif-i vezān-ı ṭūfān emvāc-ı ric'at-ḫīz ü ıżṭırāb-engīz olduġun sırren ifāde buyurmalarıyla müntaḳil-i ḥaḳīḳat-i ḥāl olup meşāyiḫ ü fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı 'aliyye-i ṣūfiyyeye ne-maḳūle olunur ise ḥizb-i Mevlevī'ye daḫi ikrām olunup kemāl-i ṣıdḳ u iḫlāṣla şeref-yāb-ı ziyāret-i şerīfe olduḳda **" از نیمهٔ مردان اینچنین کارها پدید آید. پس قیاس باید کرد که از تام و اتم ایشان چها بوجود عدم پیوندد؟"** nuṭḳ-ı mükāşefe-semīriyle mā-fī'ż-żamīr-i müşīr-i felāṭūn-tedbīre remz ü īmā ẕeylinde **"بعد ازین باد مراد است و هنگام کامرانیست."** nefes-i ḳudsīleriyle nişān u tebşīr buyurup henūz dā'ire-i sa'ādetlerinde iken bād-ı münāsib hübūbuyla nehżata mübāderet ve zamān-ı yesīrde lenger-endāz-ı liman-ı tersāne ve çil rūz mürūrunda vezāret-i 'uẓmā ve vekālet-i kübrā ile daḫi mükerrem ü kāmurān olduġunda bi'l-külliyye rübūde-i maḥabbetleri ve Beşikṭaş Ḫānḳāhı'nı ẕāt-ı şerīfleri-çün binā ile teşrīflerin niyāzmend olmaġla icābeten li'd-da've 'aynu'l-cem'-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ile mesned-i ḫilāfet-i buḳ'a-i mübāreke-i merḳūmeyi teşrīf buyurup çend-māhe aḥbāb-ı Dāru'd-devle'niñ maḳṣad u mültecāları ve eṣnāf-ı 'avāṭıf-ı sulṭānī ile mükerrem ü muḥterem olup lākin kendileriñ keştī-bān-ı ḫāṣları ve dervīşleri olan bendelerine ric'at-ı vaṭana iẕn-fermā olmayıp belki mülāzım-ı āsitāne olmasına tenbīh

buyurmaları nāḫudā-yı merḳūmu ġarḳ-ı lücce-i ḥasretü'l-evlād u ʻıyāl ve ser-geşte-i vāhime-i sū'-i me'āl etmiş-iken **"ناگاه حاضر باش! بوطن میرویم!"** ʻunvānıyla ṣādır olan emr-i evcebü'l-iṭāʻalarıyla āmāde vü muntaẓır olduġunda ʻale's-seḥer zevraḳ-ı pür-revnaḳ-ı ḫāṣlarına nüzūl ve maḳarr-ı pīşīnlerine ricʻat buyurmaları ʻaḳībinde düstūr-ı merḳūm vefātı şāyiʻ olduḳda **" مراد برای اخوان صفا تدارك منزل مشرف دریا بود. حاصل شد و آن دردمند نیز بمرادش رسید و بیش از آلایش کثیره مظالم باحباب و خدام خداوندگار اکبر قدس سره الازهر واصل شد."** dem-i müşkil-küşālarıyla beyān-ı sırr-ı icābet ü ricʻat buyurduḳları şiḳāt-ı ḥużżār-ı mecālis-i ʻāliyyelerinden şifāhen telaḳḳī-kerde-i ekşer-i iḫvān-ı zamāndır. Meğer vezīr-i merḥūm u maġfūrun-lehe muḥibbān-ı ṭaraf-ı bāhirü'ş-şerefleri sevḳ-i ikrām **[S.35]** u terġīb-i ziyāret eylediklerinde **"کسی که بوجود خود مدد نکند بغیر چه فریاد رس کند؟"** ʻunvānıyla ve bi'd-defeʻāt eşnā-yı ricʻat-ı ıżṭırāriyyede ṭaraf-ı şerīflerinden istimdād istiṣvāb olunduḳça **"از تمامان چه امداد دیدیم که از نیمه همت درست میخواهیم دید؟"** lafẓıyla taʻrīż etmişler imiş. Rumūz-ı sālifeleri ol efkār-ı vāhiye vü elfāẓ-ı saḳīmeye işāreti mutażammın olduġu lisān-ı vezīr-i āṣaf-naṣfetden rivāyet-kerde-i maḥremān-ı esrārlarıdır. Bi-fażlillāhi'l-Mennāni'l-Müteʻāl'i sāye-i bereket-māyelerinde eğer maḳarr-ı ḳadīmleri ve eğer bu eşer-i cedīdleri behişt-āsā iki āsitāne-i ʻuşşāḳ-āşiyāne olup rūz u şeb cilve-gāh-ı ʻārifān-ı Celāleddīn ve ḫırmen-gāh-ı edʻiye-i ḫayriyye-i ʻāmme-i beriyye olmuşdur.

همچنان باد ابد الآباد بالنبی و آله الامجاد و ملایم رجعت مسند دیرینش فرموده شد:

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

من این مقام بذات العماد هم ندهم

و گر چه در پیم افتند خلق انجمنی

که هر که گنج قناعت بکنج دنیی داد

فروخت یوسف مصری بکمترین ثمنی

Mervīst ki

Bursa Ḫānḳāhı ḥurrāsından bir dervīş-i dil-rīş hezār ibtihāl u inkisārla āsitāne-i sa‘ādetlerine ilticā edip çil rūz maṭbaḫ-ı ervāḥ-perverlerinde muḳīm-i maḳām-ı ḫıdmet-i iḥvān olduġu ‘aḳībinde bār-dāde-i ‘izz-i ḥużūr-ı fā’iżü’n-nūrları ve şeref-yāb-ı dāmen-būs-ı şefḳat-me’nūsları ve pāy-ber-pā-yı peymānçe-i tevbe vü istiġfār olunca istinṭāḳ buyurulup bī-çāre günāh-kār u tebeh-i rūzgār-ı aḥdāṣdan biriniñ çeşm-i cān-şikārına mā’il ü sā’il-i yek-būse vü nā’il-i mes’ūl olduḳda ṣaḥīfe-i ḫāṭırında menḳūş olan ṣuver-i ‘ulūm maḥv u ṣafā-yı ṣaḥvı mübeddel-i pīç-tāb-ı lā-yendefi‘ ve maḳām-ı teraḳḳīsinden esfel-i sāfilīn-i emmāreye medfū‘ olduġun īrād u i‘tirāf siyāḳında niyāzmend-i ḳabūl-i tevbe vü çāre-cū-yı şefā‘at-i ḥasene olduġun ma‘rūż-ı pīşgāh-ı ġavṣāneleri edince **“بیك بوسهٔ چشم فدای دیدهٔ شهوت دیده باید!”** ‘unvānıyla ta‘yīn-i mücāzāt buyurup mücrim-i ma‘hūd daḫi der-reh-i ḳabūl-i tevbe **“ فدای سر نیز چیز سهلست و بجان نا توان منت است!”** feḥvāsıyla teslīm-nümā olduġu sā‘at bi-‘aynihi cezā-bīn ve taḳbīl eylediği ‘ayn-ı meymene olmaġla dīde-i rāstı ḫāne-i çeşmden keff-i destine gelip ‘amā-yı nīmī ile tamāmen ḳıble-i vāḥide-i menhiyye cerīmesinden rū-yı ḳabūl-i tevbe-i naṣūḥī pedīdār ve kemā-fī’l-evvel ‘ulūm u ma‘ārifi ve ẕevḳ u

ṣafāsıyla ḳarīrü'l-'ayn ve ilā āḫıri'l-'ömr, taḥte'l-enẓāri'l-ḥasene 'alā vechi't-teraḳḳī muġtenim-i müşāhedāt u müstes'id-i neyl-i merātib olduġu baḳāyā-yı naẓar-kerdelerinden 'alā vuḳū'ihi istimā' olunup ve 'alāḳa-i aḥdāṣı ḳaṭ' ve ṣoḥbetlerinden nefrete belki ḳaṣden naẓraya cür'et olunmamaḳ içün mücāzāt-ı merḳūme maṭmaḥ-ı enẓār-ı şūḫ-çeşmān ibtidā ḳılınmışdır.

***من اراد السلامه يستلم الملامه من نجا فقد نجا بعينه. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بندۀ شهوت ندارد خود خلاص

جز بفضل ایزد و انعام خاص

چون براندی شهوتی پرت بریخت

لنك گشتی و ان خیال از تو گریخت

پر نگه دار و چنین شهوت مران

تا پر میلت برد سوی جنان

Ve dervīş-i tā'ib sebeb-i cür'et-i merḳūmesiniñ fiḳdānıyla cezā-dīde ve nīm-başarı fedā-yı başīret-i tāmme etmeği ġanīmet-şümār ve bu beyt-i ḥasb-i ḥāl ile terennüm-rīz-i şükrān olmuşdur:

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مردم اندر کف دستم خویش را غلطان کرد

چشم دیگر کف دست از نظرهٔ خوبان کرد

Mervīst ki

Āsitāne-i kerrūbī-meṭāf-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ḥucerātında sākin olan iki dervīş-i ġaflet-kīş der-i ḥücreyi bend ve nihānī zu'muyla fısḳa şurū' eylediklerinde henūz nīm-cür'a-keş-i kāse-i 'ayş-ı nā-güvār olmadan her biriniñ kāse-i serlerine siyāset-i ġaybī resīde ve külāhları ġā'ib olmaġla ser-gerdān-ı tīh-i ḥayret u żucret olduḳlarında āgāhān-ı iḫvāndan biri bīrūn-ı derde **"** سکه را از دار الضرب **"**حضرت اغازاده باید جست**"** 'unvānıyla keşf-i perde-i rāz edip ol derdmend ü dermāndeler daḫi hengām-ı şebde seyr edip dergāh-ı 'āmire-penāh-ı 'azīz-i müşārün-ileyhe üftān u ḫīzān ve nālān u giryān ser ü pā-bürehne şedd-i riḥal edip Çārṭāḳ-nām maḥall-i 'ubūra vāṣıl ve zevraḳ-ı mürūra nāzil olduḳlarında ḥażret-i mürşid-i āgāh aşçıbaşılarına istiḳbāl ve ḫānḳāha iḥżārlarını **[S.36]** emr buyurmaġla mūceb-i fermānları üzere 'amel olunup gerd-i rāhlarıyla ḥużūr-ı nāşirü'l-ḥubūrlarına idḫāl olunduḳlarında külāhların pīş-taḫtaları üzere mu'āyene eylediklerinde dehşet-i müşāhede vü mehābet-i muvācehe ve mülāḥaẓa-i şenā'at-i sābıḳadan 'urūḳ u a'ṣāb u a'żā vü mefāṣıla ġalebe-i fütūr ve istīlā-yı şerm-i ḳuṣūrla rūy-ı ālūdları üzere düşüp رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ-[714] āyet-i kerīmesiyle tevessül ü

[714] A'râf Sûresi, 7/23. Âyet: "(Âdem ile eşi) dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz."

istişfā‘ eylediklerinde lehçe-i pür-behçe-i pend ü irşād-küşā olup نا باکئ بی پاکئ آن حرم پر جلالت که بگرمیت جرأت عالم آب شما را از تاج ابتهاج پاکان باز داشت. اکنون “ feḥvāsı üzere ser-i çāh-ı ḫānḳāhda heft ”شست و شوی آن آلایش بالم آب سرد خواهد شد. şebān-rūz cāşim ü ser-i bürehnelerine āb-keşān birer delv mā ṣabbına rıżā ve her sā’il-i sebeb-i mücāzāta cerīmelerin naḳl ve tafṣīli ta‘ahhüd üzere olan mīşāḳları müntehī-i mīḳāt olduḳda sikke-i şerīfeleri tekbīr ü ilbās buyurulup beyne erbāb-ı kemālü’l-‘aṣr imtiyāz-ı rütbe-i ‘āliyeleri müsellemü’l-kümmel olmuşdur. Ve naḳale-i mu‘āyinīn-i ḳażiyye-i merḳūme ol faḳīreyn-i ṣādıḳeyniñ müddet-i merḳūmede ṣavm u seher-i viṣāl üzere şebātların ve vilā-i ‘uyūn-ı pür-nedemlerinden daḫi sekb-i dumū‘ u ṣabb-ı ḫūn-ābe-i lā-yenḳaṭı‘dan ‘adem-i ḫulüvvlerin taḥḳīḳ etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون خدا خواهد که مان یاری کند

میل ما را جانب زاری کند

ای خنك چشمی که آن گریان اوست

ای همایون دلکه آن بریان اوست

زانکه آدم زان عتاب از اشك رست

اشك تر باشد دم توبه برست

هین امید اکنون میان را چست بند

خیز ای گرینده و دائم بخند

که برابر میکند شاه مجید

اشك را در وزن با خون شهید

Naḳlest ki

Ḳudemā-yı bendegān-ı dergehlerinden Ser-tırāş Meḥmed bir merd-i ṣāḥib-ṣervet olup ḳā'id-i 'ināyet-i sābıḳa kendiyi dā'ire-i sa'ādetlerine ceẕb edip cümle-i māl ü cānın der-meydān-ı merdān eyledikde aşçıbaşıları delāletiyle ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrlarına duḫūl edip ve müstes'id-i rū-māl-i 'atebeleri olduḳda kendiye ta'dād-ı kebā'ir ü ṣaġā'ir ve irtikābından su'āl ve istinṭāḳ olunup bī-çāre sāde-dil olmaġla irtikāb-ı ṣaġīreden daḫi isti'āẕe ile iẓhār-ı ṭahāret-i tāmme etmekle "پس ما گنهکاران از maẓmūnuyla ta'līm-i haẓm u "شما دعای خیر میطلبیم و کاش کردی و گذشتی و دعوی پاکی نکردی. inkisār u iftiḳār ve ta'rīż-i terk-i iddi'ā vü istikbār buyurup rū-yı ricāsına sedd-i bāb-ı ḳabūl olunmaġla derdmend-i bīçāre der ü dīvārdan istimdād eylediği eṣnāda daḳīḳa-şināsān-ı reftār u güftārlarından bir maḥrem-i dīrīne ḥāl-i perīşānına merḥamet u şefḳat ve ḫulāṣa-i meclis-i ḫāṣdan su'āl edip me'āl mefhūmu olunca cevāb-ı münāsib-i ḥāl ta'līm edip ba'de zamānin yine iḥżār u i'āde-i su'āl-i sābıḳ buyurulduḳda "در روی زمین و زیر چرخ برین سیهروتر و کجروتر از maẓmūn-ı meskenet-meşḥūnuyla 'arż-ı ḥāl-i pür-ibtihāl edince "خود کسی ندانم. emāneten kendiye bir sikke-i şerīfe iḥsānıyla tamġa-zede-i ḳabūl u maṭbaḫ-ı ḫām-perverlerinde ḥāline mülāyim ḫıdmetde müstaḫdem olup tekmīl-i çillesinde müstes'id-i tekbīr-i Mevlevī olup yek-dere meskenet kendiye sermāye-i 'izz ü 'alā-yı sermed olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هستی اندر نیستی بتوان نمود

مالداران بر فقیر آرند جود

نیستی و نقص هر جایی که خاست

اینۀ خوبی جمله پیشه هاست

نقصها آیینۀ وصف کمال

و آن حقارت موجب عز و جلال

هر که نقص خویش را دید و شناخت

اندر استکمال خود ده اسبه تاخت

Mervīst ki

Cenāb-ı velāyet-me’āblarıyla Ḥażret-i Rusūḫī Dede bir būstānıñ şemereleri olmaġla beynehümāda ‘alāḳa-i ittiḥād-ı ekīd olup ‘ale’t-tevālī mürāselāt u muhādāt cārī olup bir çāşt-gāhda ḥarem-serālarından muḫālif-i vaḳt-i mu‘tād ḥazīn ü ke’īb ḫurūc buyurup ḥālā medfen-i münevverleri olan mevżi‘-i mübāreke naẓar-ı medīd buyurup **”اینجا مناسب است.“** lafẓıyla tekellüm buyurmalarınıñ vechi ḫafī olmaġla ḳulūb-ı müstemi‘īne bā‘iṣ-i endīşe olduġu żamīr-i münīrlerine lāyıḥ olmaġla **افسوسکه طوطئ گویای گلستان مثنوی و عندلیب حقایق سرای بوستان مولوی برادر جان** [s.37] **برابرم ده ده “ رسوخی گذشت و این برادر را نیز پیروئ او لازمست و آن جایکه برابر باب خانقاهست مناسب آسایش خود دیدم. آینده و رونده را رهگذر و محل نظر است. باشد که ببرکت خیر دعای مریدین و محبین همیشه در حیات**

تازه باشم." nefes-i şekīb-güdāzlarıyla keşf-i sırr-ı maḳāl buyurup ve kemā-ḳāle (ḳuddise sırruhu'l-'azīz) İsmā'īl Efendi ḥażretleriniñ vefātı ḫaberi şāyi' ve kendiler daḫi tesviye-i ḳabr-i şerīflerine şürū' edip ve türbe-i laṭīfeleriniñ nışf mertebe dīvārları irtifā' bulduḳda intiḳāl buyurup ba'de zamānin Ṣolaḳ-zāde Meḥmed Aġa-nām muḥibbleri tekmīl ü ta'mīr etmişdir. Ve üç gün vefātlarından muḳaddem meydān u ḥareme vürūd u ṣudūrlarında ḫāk-i pāklerinde du'āya ibtidā buyurup 'unvānıyla tavṣiye buyururlar idi. "بعد ازین همچنین کنید! حق صحبت فراموش نکنید!"

رحمة الله علیه و علی سره و روحه و جسده و تربته اولا و آخرا ظاهرا و باطنا ابد الاباد بالحبیب الاکرم و آله * *الامجاد و صحبه الاسعاد آمین یا من لا یخیب السائلین و یا من یجیب الداعین.

Ve evān-ı seyāḥatimizde müte'eṣṣirīn-i ḫıdmet-i şerīfelerinden Limni Cezīresi'nde te'zīn ü te'ehhül ile mestūr Dervīş Muṣṭafā-nām bende-i aḫlaṣları ṣoḥbetine muvaffaḳ olup fedā-yı nışf buyurmaları ḫuṣūṣunda beyne'l-iḫvān eḳāvīl-i muḫtelife olmaġla ḥaḳīḳat istifsār olunduḳda **"Fedā muḳarrer! Lākin şeyḫ-i aḳṭa' u şeyḫ-i ḍarīr mācerāsı gibi isti'māl-i tamām-ı beden iḳtiżā ede maḥāll-i 'ibādāt u ezmān-ı ḥarekāt-ı rūḥāniyyede bi-'ināyetillāhi'l-Ḳadīr beden-i şerīfleri ke'l-evvel tāmmu'l-ḥareke olup semā'-ı ṣafāda vü ḳıyām-ı ṣalavātda ḳaṭ'ā eṣer-i fütūr maḥsūs olmayıp lākin ḥarekāt-ı beşeriyye vü ṭabī'iyye murād olunduḳda maḳarr-ı sa'ādetlerinde iki cān-dārları imdādıyla ḳıyām u meşy buyururlar idi."** diye meblaġ-ı vuḳūfun beyān etmiş idi. Lākin tesettür ü def'-i şöhret olmaḳ ḫuṣūṣunu cemm-i ġafīr-i müdeḳḳiḳīn taḥḳīḳ etmişlerdir.

Ḥażret-i Rusūḫī İsmā‘īl Efendi

Cenāb-ı ḥaḳāyıḳ-niṣār u daḳāyıḳ-āṣār u kerāmet-şi‘ār u zehādet-diṣārınıñ ẕāt-ı melā’ik-ṣıfātları Ḥażret-i Bostān-ı dūstān-būstān-ı nefḫa-i Raḥmān’ıñ ṣemerāt-ı yānı‘a-i zemīn-i velāyet ü zamān-ı ḫilāfetlerinden olup sāye-i naḫle-i esrār-ı himmet-i ‘āliyelerinde terbiyet-yāfte ḳābil-i emānet-i ‘uẓmā-yı ḫilāfet-i Ḫudāvendigārī olmaġla Şeyḫ ‘Abdī ḥażretleri maḥmiye-i Ḳāsımpaşa’da müstaḳillen iḥdāṣ-ı ḫānḳāh-ı Mevlevī’ye isti’ẕān eyledikde müsā‘ade buyurulup ve maḳāmına Rusūḫī Dede istiḫlāf buyurulup ol mehbiṭ-i sāmī-şān u buḳ‘a-i me‘ālī-erkānda şeyḫ-i rāsiḫ-dem ü ḫalīfe-i ṣābit-ḳadem ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ melāḥim-i Ḳāḍızāde (zādehu’l-Ḳahhār sū’i’l-ḳażā) hengāmında meydān-ı ma‘reke-i inkār u ışrārda esliḥa-i ‘ulūm u ma‘ārif ve dāfi‘a-i himmet-i ‘āliye ve muḳābele-i teveccühāt-ı nāfiẕe ile meydān-gīr-i tesḫīr-i ḳulūb-ı ḳābile olup mekā’id-i mekkār-ı mekrūhu’ẕ-ẕikrden nüfūs-i zekiyye-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ve ḫullānu’l-vefā-yı ṭuruḳ-ı celīle-i Muḥammediyye (ṣallallāhu ‘aleyhi ve sellem)e cünne-i selāmet ü viḳāye-i rāḥat olmuşdur ki ḥattā Şeyḫ Hüdāyī-i Celvetī

merḥūm daḫi ictihādına teslīm ü taḥsīn siyāḳında

رسخ الله القوى قدم اقدام الرسوخي في مقابلة المقابلين و شحذ سيف ابحاثه في حسم عروق اشكال " المعاندين و نفذ سنان الزامه في طباع المخالفين لولا جهاده في زماننا مع المردة المنكرين لطال على طلبة الحق ايدي تطاول المتمردين و اشكل الفرق بين المحققين و المبطلين قوّم الغيور الهادي سهام براهينه على اصابة "غرض الصواب و جعل اصحاب الاغراض مصابا برماية قسا افكاره الصائبة و بطعون انظاره المصيبة.

‘unvān-ı himmet-bünyānıyla ṣenā-kārı ve cānib-dārı ve kūşe-i vaḥdetde teveccüh-i te’yīdleriyle evḳāt-güẕārı olmuşdur.

انار الله تعالى براهين المجاهدين الصادقين و نكس اعلام نفاق المنكرين و جعل كلمتهم السفلى في اسفل * *السافلين آمين يا معين بحرمة عامة الانبياء و المرسلين و بعزة اسرار كافة الاولياء و المقربين.

Ve ‘azīz-i müşārün-ileyhden minvāl-i muḥarrer üzere himmet ü ḫayr du‘āya sebeb istifsār olunduġu cevāb u tafṣīl-i mācerāsı ṣadedinde enīsü’l-ḳāṣırīn İbnü’l-ḳāḍı Sulṭān Murād cenābına tezyīf-i dem-be-dem ve ḳadḥ u ẕemm-i erbāb-ı ṭuruḳ ile evliyā-yı kirāmıñ āṯār-ı ḥasenelerin ve muḥdeṯāt-ı **[S.38]** müsteḥabbelerin men‘ ṣadedinde īrād eylediği mevādd-ı münāzi‘ün-fīhāda ḳavl-i mücerred-i mes’ūl-i merḳūma i‘timād-künān olmayıp ‘ulemā vü fużalā-yı ricāl-i ṭarīḳata daḫi mübāḥiṯ-i ferīḳayn ‘arż u istiftā olunmaġın żabṭ-ı aḳvālü’l-münāẓırīn ṣadedinde her biri te’yīd-i ḥizb-i evliyā-yı ‘iẓām ve istiḥsān-ı āṯār-ı mendūbeleri siyāḳında ḥasebi’l-biḍā‘a vü ḳaderu’l-istiṭā‘a taḥrīr-i ecvibe-i ṣāfiye ve ref‘-i ḥużūr-ı hümāyūn eylediklerinde semā‘ u ṣafā ḫuṣūṣu daḫi ḥiṣṣe-i Rusūḫī Dede’ye iṣābet edip her idāre-i kelām u i‘āde-i merām eylediklerince müdāfa‘a-i müskite olunmaġla üç güne değin yiğirmi bir ḳıṭ‘a risāle-i vecīze taḥrīr buyurup merfū‘-ı südde-i sa‘ādet olduḳda bi’ż-żarūre ṣeyḫü’l-islām-ı vaḳt merḥūm u maġfūrun-leh Yaḥyā Efendi ve sā’ir kibār-ı ‘ulemā-yı

pāyitaḫtları muḥākemesiyle ilzām u tebkīt ve ḳarīḥa-i pādişāhī daḫi iġrā-yı müte‘assif-i meẕkūr ve iḳdām eylediği cezm-i nā-ma‘ḳūlden taḥvīl olunmuşdur ki **“Semā‘-ı Mevlevī eṭrāf-ı ṭuruḳ-ı sā’ireye ḥışn-ı ḥaṣīn ü sedd-i sedīddir. İbtidā-yı hücūm-ı muta‘ṣṣıbe ol dā’ire-i tevḥīd-medāradır. Ol ma‘rekede münhezime olduḳlarında mā‘adādan me’yūsu’t-teşeffī olurlar ve fuḳarā-yı ṣūfiye anlarıñ verā-yı sütre-i viḳāyelerinde me’mūnü’l-ġā’ile-i eẕā-yı muḫālifīn u muġtenim-i ṣafā-yı vaḳt olurlar. Bu maḳūle muḳābele-i hā’ilede sipeh-dār-ı te’yīd olan vücūd-ı mükerrem min külli’l-vücūh fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā sezā-yı ḫayr du‘ādır.”** diye tanṣīṣ ü teşekkürleri ḫavāṣṣ-ı Ṭarīḳa-i Celvetiyye’den telaḳḳī-kerde-i ‘āmme-i iḫvān u ḫullān-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyyedir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"ادخلی توفی عبادی" یافتی

"ادخلی فی جنتی" در یافتی

"اهدنا" گفتی "صراط المستقیم"

دست تو بگرفت و بردت تا نعیم

<u>Mervīst ki</u>

Ol merdüm-i çeşm-i erbāb-ı baṣīret [715]-وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ- mışdāḳınca ḫalecān-engīz-i ḫāṭırları olan veca‘u’l-‘ayn kendiyi sābıḳa-i ‘ināyete

[715] Bakara Sûresi, 2/216. Âyet: “Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. <u>Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür</u>. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”

ḳā’id olduġu gibi sā’iḳ-i būstān-ı ṭarīḳat-ı Ḫunkār-ı Ekberī olup ol būstān-ı ma‘rifetiñ naḫl-i bār-āveri olan mürebbīleriñ ibtidā-yı ilbās-ı külāh-ı kerāmet-destgāhlarında indifā‘-ı remed ü sebel ile sālik-i sebīl-i şükrān u nāẕir-i şerḥ-i şeş mücelled-i *Meşnevī-i Mevlevī* olmaġla maḳarr-ı ḫilāfetlerinde vefā-yı neẕrlerine muvaffaḳ ve inşā-yı naẓm u taṣnīfāt-ı keşīre-i müfīde ile daḫi müstefīdīn-i ṭuruḳ-ı celīleyi minnet-dār-ı neyl-i ġavāmıż-ı esrār eyleyip gūyā min ṭarafillāhi’l-Ḥakīm ve min cānibi rūḥāniyyeti’l-ġavṣi’l-‘aẓīm ẓuhūr-ı ẕātları müteşeyyiḫīn-i zamāneden ḳāṣıru’l-himme vü fātirü’l-fiṭna olanlara feryād-res olup eşnā-yı teẕkīrlerinde taḥrīf ü tefsīr bi’r-re’y ile ve müstemi‘īne ilḳā-yı ma‘ānī-i ġayr-ı murāde ile daġdaġa-fersā olmadan necāt-yāb olmuşlardır.

لله دره و على الفيض اجره.

Ve fātiḥa-i da‘avāt-ı müstecābelerinde **“ الحمدلله الحكيم الذي جعل داء بصري دواء لبصيرتي و رزقني بنفايس عناياته من حيث لا احتسب و اغناني عن منن الكحل و صيرني من اهل الحال.”** fıḳar-ı teşekkürüyle feth-i bāb-ı münācāt buyurup baḳıyye-i eşer-i veca‘-ı merḳūmuñ daḫi zevāli ‘atebe-i pīr-i mürebbīden niyāz-ı derūnī olunduḳda żamīr-i münīrlerine mün‘akis olup bir miḳdār rīḳ-i rā’iḳlerin ser-i engüşt-i müteberrikleriyle sūde-i rū-yı merdüm-i dīdeleri edince ke-en-lem-yekün olup belki sābıḳan olan ḳuvvet-i bāṣıralarına ġalebe eyledikde Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)den mervī olan dem‘-i şem‘le mezc buyurulmayıp sāde rīḳle devā buyurmaları endīşeleri ḫāṭır-güẕārı olunca **“خاصه در لعاب خواص اهل نفس و ذكر است و روغنپاره پردۀ چشم ظاهر بينان است.”** nefes-i enfesleriyle tūtiyāne baṣīretleri olup vāḳıf-ı esrār-ı verā-yı perde olmuşlardır. Ol māye-i istifāde-i nūr-ı naẓar resīde-i merdüm olduḳda ‘aṭṭās-ı mütetābi‘a ẓuhūru

daḫi kendiye ḥayret-dih olmaġla ḫāṣṣa-i müʾeṩṩireleri ḳuvvet-baḫṣ-ı dimāġ olup ʿaṭse-i pür-zūrla mecrā-yı nūrda olan beḳāyā-yı ebḫireniñ indifāʿ-ı defʿīsine sebeb-i rūḥānī olduġun beyānla perde-ber-endāz-ı rū-yı kār-ı tedbīr-i kerāmet-żamīr olmaların naḳl siyāḳında merdān-ı Ḫudāʾnıñ luʿāb-ı dehen-i mübāreklerinde kemālāt-ı dūr-bīnānıñ iẓhār-ı ʿacz-ı tedbīr eyledikleri dāʾ-i ʿasīrüʾd-devāya defʿaten bu maḳūle ʿināyet-i muḥayyire ve vedīʿa-i ṣamediyye olunca enfās u enẓārlarında belki **[S.39]** ẕerre ẕerre vücūd-ı bihbūd-ı fāʾiżüʾl-cūdlarında kāmine olan berekāt-ı celīle inkārı ve ḳıyās-ı nefsle ve mīzān-ı vehmle daḳāyıḳ-ı ẓevāhir ü bevāṭın-ı ecille-i dīn-i mübīne ḳaṣd ve vuṣūl-i ışrārı

(بيت)

?

هيهات ان تصطاد عنقاء البقا

بلعا بهن عناكب الافكار

mā-ṣadaḳı olmaḳ beyne bi-nefsihidir diye mefārıḳ-ı pervānegān-ı şemʿ-i maḥabbetlerine niṩār-ı envār-ı maʿārif buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر تو سنك صخره و مرمر شوی

چون بصاحب دل رسی گوهر شوی

مهر پاکان در میان جان نشان

دل مده الا بمهر دلخوشان

چشم را با روی او میدار جفت

کرد منگیزان ز راه بحث و گفت

اهل دل را باز دان از اهل کین

همنشین حق بجو با او نشین

زان جلیس الله گشت آن نیکبخت

که به بپهلوی سعیدی برد رخت

چونکه گنجی هست در عالم مرنج

هیچ ویران را مدان خالی ز گنج

چون ترا آن چشم باطن بین نبود

گنج می پندار اندر هر وجود

گر ترا باز است آن دیدهٔ یقین

زیر هر سنگی یکی سرهنك بین

و من العجب في هذا الباب ان المحرومين من انوار البصيرة يرجون التأثير في الاثمد و الكحل و يقرّون بتأثير نظر السلحفاة و يمنعون اثر انفاس الكاملين و مدد انظارهم فيحرمون عن فوائد موائدهم العياذ بالله من شر مثل هذا الخيال الزايغ و شؤم الادراك الناقص و الغياث به تعالى شانه و توالي احسانه من التشبث بكل حشيش لا مدد لنفسه و لا سند لغيره.

Mervīst ki

Ol şeyḫ-i kāmil-i ‘ārif ü mürşid-i mükemmil-i mālikü’l-ma‘ārif ol mesned-i sāmī vü mirṣad-ı ‘ālīde çeşm ü çerāġ-ı pervānegān-ı şem‘ü’l-hüdā olup ve cevher-i ẕāt-ı cesīmü’l-berekātı zümürrüd-i dīde-i bed-naẓarān ve sāye-i kerāmet-māyesi me’men-i ta‘arruż-ı mu‘ārıżān olup vefā-yı neẕr ü iṭā‘at-i emr ṣadedinde tekmīl-i şurūḥ-ı pür-fütūḥ-ı şeş mücelled-i *Meṯnevī-i Ḥażret-i Mevlevī*’ye muvaffaḳ olduġundan mā‘adā *Cāmi‘ü’l-Āyāt* u *Fātiḥü’l-Ebyāt* ve *Minhācu’l-Fuḳarā* ve *Şerḥ-i Tā’iyeteyn-i Ḥażret-i İbnü’l-Fārıż* ve *Şerḥ-i Fuṣūsü’l-Ḥikem* ve *Şerḥ-i Heyākilü’n-Nūr* emṯāli āṯār-ı bedī‘a inşāsına maẓhar ve manẓūmāt-ı belīġa-i ḫoş-āyende-i ‘ārifāne vü ‘āşıḳāne ile tertīb-i *Dīvān*’a ve *Ḥüccetü’s- Semā‘*-nām munṣıf-peẕīr ve beyne ehli’l-Ḥaḳ ve’d-daḳḳ dā’ire olan mebāḥiṯ-i ġāmıża ḥalli siyāḳında ecvibe-i ḥāsımetu’n-nizā‘ u ṣāfiyetu’ṭ-ṭıbā‘ı ḥāviye resā’il-i vecīze vü müfīde iḫtirā‘ına mevrid ü menşe’ olup iḥyā-yı sünen-i evliyāda ve islāk-i sünen-i etḳiyāda ṯābit-ḳadem ü rāsiḫ-dem olmaġla elsine-i mele’-i a‘lādan “Rusūḫi” maḫlaṣıyla taḫṣīṣ olunmuşdur ve müzevvir-i kerīhü’ẕ-ẕikriñ daḫi muḳaddemāt-ı vehmiyye-i mümevvehesi meydān-ı mübāḥaṯede gūy-ı çevgān-ı ilzāmları olmaġla me’yūs-ı ġalebe-i ‘ilmiyye olup ṭarīḳ-i āḫar-ı telbīse sülūkle ṭavā’if-i ‘aliyye-i ṭarīḳatden teşeffī ṣadedinde āb-ı zīr-i kāh ve taḥrīk-i ḥamiyyet-i Murād Ḫān’ı ve sābıḳan tafṣīl olunduġu üzere cümle-i mevādd-ı ḥırṣından ḥırmānla ve südde-i velāyet-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)de sezā-dīde vü cezā-keşīde olduġu mürīdīne bādī-i

te’kīd-i ‘aḳīde ve medār-ı te’sīs-i maḥabbet ve māridīne bā‘iṣ-i tebkīt ü tezyīf olup bi-fażlillāhi’l-Ġayūr mekā’id-i ḳavliyye vü fi‘liyyeleri ḥibāl u ‘aṣā-i seḥere-i fir‘avniyye-mānend nā-būd-ı meydān-ı vücūd olmuşdur.

همچنین باد ابد الآباد بالله الصمد و عباده الامجاد.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنکه جان در روی او خندد چو قند

از ترش رویی خلقش چه گزند

در شب مهتاب مه را بر سماك

از سگان و عوعو ایشان چه باك

سك وظیفهٔ خود بجا می آورد

مه شعاع خود برخ میگسترد

کار خود را میگزارد هر کسی

آب نگذارد صفا بهر خسی

خس خسانه میرود بر روی آب

آب صافی میرود بی اضطراب

Menḳūlest ki

Ol ḳulzüm-i zāḫir ü merd-i ẕū'l-mefāḫir civār-ı ḫānḳāhda dekākīn-i mevḳūfede müste'cir olan Baḳḳāl Yūsuf-nām kimesneye mānend-i Ḥażret-i Ya'ḳūb irā'et-i bürhān-ı ḳavī buyurup bir hengām-ı şāmda ġalebe-i neş'e-i ṣaḥbā ile vuṣūl-i menzilinden me'yūs bir şābb-ı perī-peyker baḳḳāl-ı merḳūmuñ dükkānına ilticā edip istīlā-yı ser-girānī ile bī-hūş-ı ḫ^{w}āb-ı sekr ü bī-ḫaber-i ḫayr u şer olmaġla baḳḳāl-i ġāfile hücūm-ı tesvīlāt-ı nefsāniyye iġrā-yı būs u kinār ve intihāz-ı fırṣat-ı ġayr-ı **[S.40]** müteraḳḳıbe taḥrīż etmegin der-kār olmaḳ ṣadedinde iken nā-gāh der ü dīvār-ı dükkān mütezelzil-i pür-dehşet ve der-i dükkān münfetiḥ olup Ḥażret-i Şeyḫ-i 'azīzü'l-cenāb engüşt-ber-dehen ta'bīr **" این بیچاره بجوار آستانه مردان خدا معتمد شد و خود را بدین دکان انداخت. رسم میزبانی و مروت مهربانی اینست که تو خانه خراب جرأت میکنی."** tevbīḫ ü taḳrī'iyle āzār buyurup ve rūḥ-ı revān-āsā dīde-i ḫıyānet-pesendinden nihān olmaġla ol daḫi bī-hūş-ı ṣahbā-yı celāl ü ġayret-i feryād-resāneleriyle şābb-ı merḳūm sālimü'l-'ırż ve baḳḳāl daḫi ġānimü'n-na't olup lākin te'şīr-i teveccüh-i şīrānelerinden müte'eşşir ve şeş māh esīr-i firāş-ı 'ārıża-i ġayret olup hezār tevbe vü istiġfār ve i'tiẕār-ı bī-şümār ile 'āfiyet-yāb olduġu sā'at cümle-i mevcūdun beẕl-i ḫıdmet-i fuḳarā-yı ḫānḳāhları edip maṭbaḫ-ı terbiyelerinde kemer-beste-i çille-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa olup tekmīl-i müddet-i ṣavāb-dīd-i mürebbī-i kāmilde resm-i ṭarīḳat-ı enīḳa-i Ḫunkārī üzere muġtenim-i tekbīr ü külāh-pūş-ı irādet ve ḫücre-nişīn olduḳda daḫi dāmen-i kerāmet-pīrāmen-i ḫıdmet-i pür-ḫürmet-i dergāhların dest-i himmetden ḳomayıp ilā āḫıri'l-'ömr, ḫıdmet-i bāġbānī ile evḳāt-güẕār ve bir sālik-i

nām-dār olmuşdur ki ẕikr-i menāḳıb-ı fuḳarāda aḥvāl-i dervīşāneleri īrād olunur ve ol şābb-ı iḫlāṣ-me'āb daḫi ḫaber-dār-ı mācerā olduḳda ḥizb-i fuḳarāya mülḥaḳ ve selāmet-i ṣūrī vü ma'nevī ile şeref-yāb ve mālen ve bedenen Dede Yūsuf-ı merḳūmuñ nā-tüvānlıġı eyyāmda muḳīm-i maḳām-ı ḫıdmet-i şerīfleri olmuşdur. Zihī naḫl-i sāye-endāz-ı velāyet ki hemsāye-i bīgānelerine daḫi şemere-i kerāmet-i bāhireleri sermāye-i āzādī-i belā-yı dü cihānī olup ser-sebz-i āsāyiş-i dāru's-sa'āde-i faḳr u fenā etmişdir.

افاض الله الهادي رشحات روحانيته العليه على قلوب متعطشى الطريقة السنيه آمين بحرمة سر سيد الاوّلين و *

***الآخرين.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این نمی بینی که قرب اولیا

صد کرامت دارد و کار و کیا

کز جوار طالبان طالب شوی

و ز ظلال غالبان غالب شوی

ای که تو طالب نهٔ تو هم بیا

تا طلب یابی ازین یار وفا

سایهٔ شاهان طلب هر دم شتاب

تا شوی زان سایه بهتر ز آفتاب

Mervīst ki

Ol yegāne-i meydān-ı merdānıñ ḫānḳāh-ı edeb-destgāhlarında ser-neyzenān olan bendelerinden nā-gāh bi-ḥasebi’ṭ-ṭarīḳa mūceb-i seyāḥat-i cināyet ẓuhūr etmekle seyāḥat emr olunup ol daḫi ber-mūceb-i fermān-ı elzemü’l-iṭā‘a ḫānḳāhdan ḫurūc edip lākin vaḳt ba‘de’l-‘aṣr ve teng olmaġla ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ aḥbābından Emīn İsmā‘īl Efendi ḫānesinde şeb-güẕār olup ‘ale’s-seḥer taṣmīm-i sefer ü tetmīm-i i’timāra şedd-i niṭāḳ-ı teslīm-i nefes-i mürşid etmek ḥasebiyle muḥibb-i merḳūmuñ menziline varıp ol daḫi aṣl-ı ḳażiyyeden bī-ḫaber evḳāt-ı sā’irede ola gelen āmed-şüd ḳıyās edip ṣoḥbet-i hem-demāne üzere muġtenim-i ḳudūm u müntehiz-i fırṣat-ı üns ü ülfet iken nā-gāh Ḥażret-i Şeyḫ Rusūḫī daḫi teşrīf buyurup ve bu maḳūle bī-tekellüfāne teşrīfleri ni‘met-i ġayr-ı müteraḳḳıbe ‘add olunup ikrām u iḥtirāmlarına ihtimām ḳaṣdıyla iḫvān u ḫullāndan Ġanem Dede ve emṣāli da‘vet olunup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

لیلة القدری که گویند اهل خلوت امشب است

یا رب این تأثیر دولت از کدامین کوکب است

naẓm-ı ḫoş-āyendesiyle terennüm-rīz olaraḳ dāmen-i ḫıdmet der-miyān-ı himmet-i münşidīn-i ḫoş-āvāz u muṭribīn-i dem-sāz iḥżār olunup ba‘de’l-‘aşā ve’l-‘ışā ‘ayş-ı rūḥānī-i mūsiḳīye āġāz ṣadedinde merḳūm ney-zenbaşıları daḫi meclis-i şerīflerine iltiḥāḳa müsā‘adelerin niyāz eyledikde sükūtla mu‘āmeleleri ‘aḳībinde i‘āde-i ricā olunmaġla **"از ما رخصت بی منت است. اما او را دم نی نوازی نمانده است."** nefes-i ġayret-āmīzleri ile muḳābele buyurulduḳda dervīş-i mezbūruñ ḥīn-i teşrīf-i ‘azīz-i mūmā-ileyhde iḫtifā eylediği kūşeye bi’d-defe‘āt irsāl-i ḫademe-i da‘vet-i meclis-i şeyḫ olup ser-ber-āver-i ceyb-i murāḳabe olmamaġla ve da‘vetiyānı ışġā ve redd-i cevāb u icābete şitāb etmediğinden nāşī ṣāḥib-ḫāne ta‘accüb-künān bi’n-nefs ihżāra müsāra‘at edip kirāren ve mirāren **"بر خیز و بیا!"**dan ṣoñra **"این چه جای خوابست؟"** diye īḳāẓ ṣadedinde taḥrīk edince derdmendi meyyit-i müteḥarrik mu‘āyene **[S.41]** etmekle ġarḳa-i lücce-i ḥayret ü fütāde-i gird-āb-ı żucret ve sırr-ı nefes-i ḥażret-i şeyḫ āşikār olduḳda kendiniñ bu maḳūle kār-ı bū’l-‘aceb miyānında müdāḫalesi bā‘iṣ-i efsūs-ı müddetü’l-‘ömr olup **“Pīrān u mürşidānıñ mürīdān u dervīşānla mu‘āmelāt-ı cemāliyye vü celāliyyeleri ḫuṣūṣunda ḳaṭ‘ā müdāḫale ve tavassuṭ-ı şenā‘at-āmīz cā’iz değildir. Belki bādī-i ṣadme-i ġayret-engīz olur.”** diye mācerāyı maḥall maḥall yād ederler imiş. Āḫırü’l-emr, ḥüsn-i edeb ü i‘tibārı kendüyi hemsāye-i türbe-i şerīfeleri edip fī’l-ḥayāt ve’l-memāt behremend-i ṣoḥbet ü ma‘rifet ve ḥiṣṣe-dār-ı envār-ı nevāzil-i rūḥ u raḥmetleri olmuşdur ki ol mevḳi‘-i feyż-i ḳudsī merḳad-ı İsmā‘īl’iñ murād u mürīd ve yād bi’l-ḫayrları beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān fevā’id-i cemīle-i edeb ü teslīmi müfīd olmuşdur.

*نوّر الله تعالی تربتهما و رفع رتبتهما آمین یا من لا یخیب السائلین. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بر خط و فرمان او سر می نهیم

جان شیرین را گروگان میدهیم

بس زیادتها درون نقصهاست

مر شهیدان را حیات اندر فناست

ذرهٔ سایهٔ عنایت بهتر است

از هزاران کوشش طاعت پرست

خرم آنکه عجز و حیرت قوت اوست

در دو عالم خفته اندر ظل دوست

گرم و سردش نوبهار زندگیست

مایهٔ صدق و صفای بندگیست

Menḳūlest ki

Bū'l-fuḍūlān-ı ebnā-yı şehr-i İstanbul'dan bir ṭā'ife-i müdāhane-mu'tād müteşeyyiḫīn-i muta'aṣṣıbeden eşḫāṣ-ı ma'dūde ile nāẓır-ı ātiyyü'ẕ-ẕikr ḫānesinde tertīb-i cem'iyyet-i ġıybet-i gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevleviyye (keşşerehumullāhu te'ālā ilā ḳıyāmi's-sā'a) edip ḳarār-gāh-ı güft u gū-yı pūçları **"Eğer ḥadd-i imkānda olsa loḳma-i nān u şürbet-i āb kendilerden dirīġ olunmaġa sezālardır."** diye ḫatm-ı kelām-ı ḫuşūnet-niẓām eylediklerinde ṣāḥib-ḫāne Nāẓır Ḥasan Aġa daḫi rūy-nümā-yı istiṣvāb olduġu sā'at mizācına inḥirāf-ı küllī ṭārī ve müddet-i medīde ḥummā-yı muḥarriḳa musallaṭa olup ve ihtimām-ı def'-i ḥarāret-i ḥummāda keşret-i isti'māl-i āb-ı serdle germiyyet-i ġarīziyyesineża'f 'ārıż ve āṣār-ı intifāḫ u istisḳā pedīdār olmaġla ḫayr-ḫ^{w}āhān-ı aḥbāb cānib-i eṭıbbā-yı cismāniyyeden rū-yı mürāca'atı ṭaraf-ı şifā-ḫāne-i velāyete taḥvīl ṣadedinde Ḥażret-i Rusūḫī (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)den istimdāda sevḳ u terġīb etmekle ba'ż-ı hedāyā-yı behiyye ile bir muḥibb-i edīb ü fehīm tavsīṭ olunup peymānçe-i meydān-ı derdmendān-penāhlarına 'arż-ı hedāyā vü ḥāl-i perīşān-me'āl olunduḳda **"شفای ایشان در دفع تشنگئ درویشان است!"** 'unvānıyla ser-zede olan beşāret-i muntaẓaraları gūş-zed-i maḥmūm-ı merḳūm olunca feth-i ebvāb-ı ḫızāne-i iḳtidārla mā-melek-niṣār-ı ṭarīḳ-i ḥuṣūl işāretleri olup icrā-yı merāmlarına gümāştegān-ı pür-iḳdām şedd-i niṭāḳ-ı ihtimāmla zamān-ı yesīrde ḫayr-ı keşir-i ṣadaḳa-i cāriyeleri resīde-i ḥadd-i itmām ve hālā mecrāsı olduġu maḥallde çeşme-i en'ām u dervīşān u cīrān sīrāb-ı mā-lā-kelām olduḳda ḥażret-i 'azīz-i müşārün-ileyh dest-i kerāmet-peyvestleriyle bir meşrebe-i laṭīfeyi ve -مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ-[716] nüktesine meclā olan zülālden pür edip ve 'aynu'l-cem'-i dervīşān u cīrān maḥżarında 'alīl-i meẕkūra devā-yı şifā-i sā'a olmaḳ üzere ḫayr du'ā ve gülbāng-i Mevlevī buyurup irsāl ve bilā-cür'a-nūş etmesin tenbīh ve şifā-yı 'ācil ile tebşīr buyurmaġla fī'l-vāḳi' beşīr-i merḳūm teslīm-i meşrebe vü teblīġ-i tenbīh ü

[716] Enbiyâ Sûresi, 21/30. Âyet: "İnkâr edenler, göklerle yer bitişik bir halde iken bizim, onları birbirinden kopardığımızı ve her canlı şeyi sudan yarattığımızı görüp düşünmediler mi? Yine de inanmazlar mı?"

tebşīr eyledikde vefḳu’t-tenbīh iṭā‘at-i ṣādıḳāneleri ‘aḳībinde der-ḥāl eṣer-i ‘āfiyet ẓāhir ve ḥarāret-i ḥummā sākin ve emāret-i istisḳā zā’il ve müddet-i yek-sāl müstevlī olanża‘f-ı ḳuvvete mübeddel olmaġla bi’l-külliyye erdā-yı emrāż-ı nefsāniyye olan inkār u ta‘aṣṣubdan daḫi ḫalāṣ ve ḥayāt-ı tāze bulup yevm-i ṣāliṣ ‘āfiyetde cebīn-sā-yı ‘atebe-i ‘aliyyeleri ve feyż-yāb-ı dest ü dāmen-būsları olup niyāz-ı ‘araḳıyye-i maḥabbet ṣadedinde iclās-ı nā-tekellüf edip farḳ-ı ṣādıḳānesi mevḳi‘-i sāye-i dest-i tekbīr-i ‘ināyet ve ser-i sevdā-zede-i tekebbürü āsūde-i derd-i naḫvet olup muntaẓam-ı silk-i aḥbāb-ı Ḫudāvendigārī olduġundan etbā‘ u eşyā‘a daḫi delīl olmaġla efrād-ı cemmeniñ daḫīl-i dergeh-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) olmasına vesīle olmuşdur.

* طوبى لهم [s.42] و حسن مآب.*

<u>Naḳlest ki</u>

Ol ḳuṭb-ı dā’ire-i temkīniñ mu‘tād-ı ṣafvet-bünyādları her vaḳt-i ṣubḥ a‘ḳāb-ı ẕikr-i ism-i Celāl’de ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānla ṣoḥbet-i irşād u ta‘līm buyurup zamān-ı ḍuḥāda ḳavvālān u münşidīne miḳdār-ı sā‘a ṭarab-ārālıḳ etdirip tecdīd-i ṣabūḥī-i ṣafvet ve ba‘dehu ḫavāṣṣla te’līf ü tedvīne meşġūl olup Ġanem Dede emṣāli eḫaṣṣ-ı ḫavāṣṣların intiḫāb ve mā‘adāya iẕn-i teferruk-i ṣūrī-fermā olup tetebbu‘ u teṣaffuḥa i‘māl-i cull-i himmetle evḳāt-güẕār iken bir vaḳt-i neşāṭ u ḥīn-i inbisāṭlarında muṭāyebe-künān **“** این غنم ما همحال کبش حضرت اسماعیل علیه السلام خواهد بود! **”** ‘unvānıyla nefes-rān-ı dil-nüvāzī olmaları ol rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı ḳavālib-i iḫvān ve revḥ u reyḥān-ı ḳulūb-ı ḫullānıñ bir ‘ārıża-i şedīde vü ‘illet-i medīde ile firāş-rehīn ü ḥücre-i ḥarem-nişīn olduġunda nā-tamāmī-i āṯār-ı celīleleriyle dāġ-dār-ı efsūs

olduḳları ḫavāṭır-ı maḥremāna ḫalecān-ı hicrānları ḳadar daġdaġa-fersā olduġu müşāhede olunduḳda hemān Ġanem Dede ḥażretleri iġtinām-ı fırṣat siyāḳında **“ ازین غنم بیچاره غیر از قربانی چه می آید؟ ”** ʻibāret-i pür-aḥzān-ı daġ-dārıyla ḳāʾim-maḳām-ı niyāz u rū-māl-i peymānçe-i ricāmendi olunca duʻā-gū-yı ḫānḳāh olan pīr-i rūşen-żamīr-i āgāh-ser ṣamīmü’l-fu’ādı olmaġla gülbāng-keş-i ḳabūl-i fedā olduġu ān-ı ġayr-ı münḳasemde bi-ḥikmetillāhi’l-ḳadīri’l-ʻazīz mānend-i kebş-i ẕebīḥullāhī fedā-yı ḥażret-i şeyḫi olup levāzım-ı techīz ü defni tamāmında cenāb-ı Rusūḫī daḫi ʻāfiyet-i tāmme vü ṣıḥḥat-i kāmile-yāb ve tekmīl-i āṯār-ı şerīfelerine teşmīr-i sāʻid-i mübāderet ile muvaffaḳ-ı itmām olduḳlarında nefes-i ṭayyibet-āmīzleri mutażammın-ı mükāşefe-i ẓarāfet-endūdları olduġu iştibāh-ı āşinā vü bīgāneden müberrā ve serbāz-ı merḳūmuñ ḫāk-i pāki müteberrik-i pīr ü cüvān ve ẕikr-i cemīl-i taḥsīn ü āferīni yādigār-ı merdān-ı meydān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ظاهرش بیش و بباطن اندگی

ظاهرش ابتر نهان پایندگی

تلخ نبود پیش ایشان مرك تن

چون روند از چاه و زندان در چمن

رفت آن طاوس عرشی سوی عرش

چون رسید از هاتفانش بوی عرش

جان مجرد گشته از غوغای تن

می پرد با پر دل بی پای تن

چون "تمنوا موت" گفت ای صادقین

صادقم جان را بر افشانم بدین

کشته و مرده به پیشت ای قمر

به که شاه زندگان جای دگر

آزمودم من هزاران بار بیش

بی تو من شیرین نبینم عمر خویش

Ve ol merd-i fedāyī ṣenāsında Muḥibbī Efendi’niñ ser-zede-i ḳarīḥa-i ṣāfiye-i ilhām-semīrleri olan ḳıṭ‘a-i ġarrā budur:

(قطعه)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

قربان سرت گشت و غنم یافت غنیمت

از راه فدا سوی خدا کرد عزیمت

در پیروئ پیر چنان طی مکان کرد

کز پیش فتادن همه را داد هزیمت

Menḳūlest ki

Ol mesned-ārā-yı ṭarīḳat ü müttekā-zīb-i ḥaḳīḳat u çār-bāliş-nişīn-i ma‘rifetiñ nevbet-i ḫilāfetlerinde pervānegān-ı encümen-i irşād u terbiyelerin eṣnāf-ı şelāşe üzere tertīb buyurup nev-niyāzānı ḫıdemāt-ı maṭbaḫ u ḥücerāt u meydāna ta‘yīn ve dāniş-verān u ma‘ārif-verzānı zevāyā-yı ḥücerāt-ı vaḥdete taḫṣīṣ ve teveccüh ü murāḳabeye taḥḳīḳ ve bī-ser ü pāyān u ḳalenderānı ve ḫāne-ber-dūşān-ı bī-ḳaydānı "درویش را هر کجا که شب آمد سرای اوست." diyen aṣḥāb-ı ṣuffe-kīşānı ḥālā türbe-i şerīfeleri olan mehbiṭ-i envārıñ taḥt-ı ḳademinde ḫavāṣṣ-ı ḥarem-serāy-ı ṣāḥibü'l-ḫayrāt ve'l-ḥasenātdan ve aḳreb-i aḳribā-yı Sikender Paşayī'den olan dūşīze-i ‘ābideniñ türbesi olan ḳubbe-i şerīfede īvā vü iskān edip ve ‘āmme-i levāzım-ı ḳālibiyyelerine bi'n-nefs ve'l-himme tekeffül buyurup ḳaṭ‘ā ol gürūh-ı pür-şükūhuñ meşġale-i bīrūn-ı der-i meskenleri olmayıp evḳāt-ı şerīfeleri maṣrūf-ı ṣoḥbet-i bī-mā vü men-i ṭā‘at u ‘ibādet ü taḫliye vü taḥliye olup kendiler daḫi ṣülüş-i aḫīr-i leyālīde ḥalḳa-i üns ü dā'ire-i ülfetlerine dāḫil olup ülfet-i sırrānī vü ṣoḥbet-i rūḥānī ve daḳāyıḳ u ḥaḳāyıḳ-ı şemerāt-ı mu‘āmelātlarına ferīḳayn-ı meẕkūreyn vāḳıf olmayıp ancaḳ nice ‘uḳūd-ı müşkileniñ inḥilāl-i suhūlet-me'āli cümlesiniñ bi'l-ittiḥād ve'l-iltiḥāḳ inżimām-ı himmet-i ‘aliyyelerin iş‘ār etmekle ol ḳubbe-i celīleniñ ‘atebe-i bāb-ı ilticā-me'ābı derdmendān-ı ẓāhir ü bāṭına ve müstemiddān-ı **[S.43]** fevz-i meṭālib-i ṣūriyye vü ma‘neviyyeye melāẕ u melce' ve sāye-i ḥimāyet-māye-i dīvārı kehfü'l-emān u mefāzu'l-merām olup ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ ḳabīl-i intiḳālinde ol cem‘iyyet perākende ve her biri verā-yı perde-i ġayba ḳadem-nihāde olmuşdur. Ve ol ḳubbe-i refī‘ada dāmen-çīn-i ferāġ-ı bāl u çār-ender-çār-nişīnān-ı ḫāk-endāz-ı ṣafā-yı ḥāl olanlar ile yek-reng olmaların mü'eyyid her nevrūz-ı fīrūzda cümle-i mā-meleklerin muḥtācān-ı müte'ehhilīn ü ‘aceze-i mücerredīn ü bī-nevāyān-ı aḥbāba

infāḳ buyurup ‘نوروز و نو روزی و یوم جدید و رزق جدید!’ mażmūnuyla ‘ameli iltizām buyurmalarıdır. Ḥattā sene-i māżiyede feṭḥ olan kütüb-i nefīselerine daḫi vaḳf, taḥrīr buyurup kütüb-i mevḳūfe-i ḫānḳāha żamm u ilḥāḳ ile cāme-i yektālarından tecerrüd-i tām buyururlar idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دام بدران و بسوزان دانه را

باز کن در های نو این خانه را

چون چنین رفتی بدیدی صد کشاد

چون شدی در ضد آن دیدی فساد

حق همی خواهد که تو زاهد شوی

تا غرض بگذاری و شاهد شوی

شاد از وی شو مشو از غیر وی

او بهار است و دگرها ماه دی

هر چه غیر اوست استدراج تست

گرچه تخت و مکلت است و تاج تست

امتحان کن فقر را روزی دو تو

تا بفقر اندر غنا بینی دوتو

صبر کن با فقر و بگذار این ملال

زانکه در فقر است عز ذو الجلال

Mervīst ki

Ol dest-gīr-i üftādegān-ı berzaḫ-ı hevā ve püşt ü penāh-ı derdmendān-ı bī-ser ü pā dergeh-i ‘ināyet-destgehlerinde miyāne-i vüfūd-ı ṭālibān-ı Ḥaḳ’da bir bī-kes müstemend rū-māl-i ‘aşḳ-ı intimā ve cebīn-sā-yı şevḳ-ı ihtidā olup deryūze-i ḳabūl-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri siyāḳında ber-dāşte-i dest-i tehī-i pür-niyāzları olan ‘arż-ı ḥāl-i ṣadāḳat-me’āle cevāb-ı şāfī ṭarafeynden ḥavāle-i istiḫāre olmaġla ol bīçāre daḫi iḳāmet-i rüsūm-ı istiḫārede beẕl-i maḳdūr edip teveccüh-i tāmla istikşāf-ı pes-i perde-i me’āl eylediğinde ibtidā-yı ḳademinden intihāsına varınca pey-ender-pey mübtelā-yı iḥtilām u ālūde-i ḫayāl-i melām ve endāmı keşret-i inzālden sipist olup ‘ale’ṣ-ṣabāḥ istiḫbār-ı ṣūret-i vāḳı‘a-i istiḫāre olunduḳda ġarḳ-ı şerm ü ḥayā olup ne beyān-ı ḥāle cür’et ve ne ṭarīḳ-i ḥücre-i ḫ^{w}āb u ḫayālinden firār u ġaybete ṭāḳati olup deng ü ḥayrān ve lāl u giryān olduġu ma‘rūż-ı pīşgāh-ı Ḥażret-i Şeyḫu’ş-şuyūḫ (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) olduḳda lehçe-cünbān-ı mükāşefe-i ḥāl olup

“ آن عاشق صادق بعنایت روحانیت پیران پیش قدمان برزخی که دیگران در بیست و سی سال بهزار ریاضت و اجتهاد میگذرند. در شبی گذشت و از لوث شهوت پاك شد. مسؤلستکه از ما و منی نیز چنان رها یابد.”

müjde-i ḥayāt-baḫşıyla ol pejmurde-i dil-şodeyi hemān rūz tekbīr-i sikke-i Ḫunkār-ı Ekberī buyurup ḫıdmet-i ḫāṣṣa-i meydān-ı merdāna taḫṣīṣ ile ser-bülend ve behremend-i ḥüsn-i naẓar-ı kīmyā-eşer buyurup “Dervīş ‘Afīf” şöhretiyle teşrīf-i

ḫiṭāb-ı müsteṭāba erzānī buyurmuşlardır. Fī'l-ḥaḳīḳa kemāl-i 'iffet ü ṭahāret üzere sülūk edip zamān-ı yesīrde imdād-ı feyż-i nefes ü iġāşe-i yümn-i naẓarlarıyla aṣḥāb-ı merātib-i sāmiyeden ve erbāb-ı revātıb-ı nāmiyeden olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

منگر اندر نقش زشت و خوب خویش

بنگر اندر عشق و در مطلوب خویش

منگر انکه تو حقیری یا ضعیف

بنگر اندر همت خود ای شریف

کین طلب در تو ز احسان خداست

زانکه هر طالب بمطلوبی سزاست

گر ترا آنجا برد نبود عجب

منگر اندر عجز و بنگر در طلب

بانك می آید که ای طالب بیا

جود محتاج گدایان چون گدا

جود میجوید گدایان ضعاف

همچو خوبان کآینه جویند صاف

روی خوبان ز آینه زیبا شود

روی احسان از گدا پیدا شود

"الصلا" گفتیم یا اهل الرشاد

کین زمان رضوان در جنت کشاد

هین بیا بی طالب دولت شتاب

که فتوح است این زمان و فتح باب

جهد کن تا این طلب افزون شود

تا دلت زین چاه تن بیرون شود

<u>Naḳlest ki</u>

Çün Ḳāḍızāde mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ġayret-i merdān-ı Ḫudā olup maḥṣūl-i zirā‘at-i toḫm-ı tefriḳa beyne’l-ümmeti’l-merḥūme **[S.44]** ve ḥaṣṣād-ı lisān-ı ṭa‘ne-zen ḳulūb-ı münkesiresin idrāk ve mā-ḫuliḳa-le(h)sin tekmīl edip ‘atebe-i sīmīn-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)de mübtelā olduġu ġaṣeyān-ı ṣar‘-ı lā-yenfaṣıl ile Dārü’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘an cemī‘i’l-beliyye)den ric‘atle maḳhūren İstanbul’a vāṣıl ve bī̇gāne vü āşināsına mādde-i ‘ibret olduḳdan ṣoñra ‘alā esve’i’l-vücūh u aḳbeḥu’ṣ-ṣuver müdemmer olduġu şāyi‘ olduḳda Ḥażret-i Rusūḫī cenāb-ı velāyet-me’ābınıñ daḫi te’līf-i āṣār-ı müfīdesi itmām-peẕīr olmaġla lehçe-i

pür-behçelerinden “ خدمت ما بتألیفات و تصنیفات تألیف قلوب ضعاف رجال طرق محمدی صلی الله علیه و سلم و مدافعهٔ ظاهره و مقابلهٔ باطنهٔ مخالفین بوده است. اکنون که رئیس پر تلبیس ایشان مندفع شد سائر enfās-ı vedā‘-جوارح بی رأس ماندند کار تمامست. بعد ازین بوصول اصول مشرف خواهم شد.” āmīzleri ẓuhūruyla ḳurb-i irtiḥāllerine işāret ve müsta‘iddīn-i istifāżaya tenbīh-i intihāz-ı furṣat buyurup fī’l-ḥaḳīḳa her meclis-i va‘ẓ u teẕkīrleri hezār u ṣad-hezār mürīd-i müsterşidiñ ḥall-i müşkilātına kāfī ve her maḥfil-i üns ü ṣoḥbetleri eṣnāf-ı süllākiñ tesliye vü irşādlarına vāfī olup eyyām-ı ‘adīdede şem‘-i ẕātlarından çerāġ-ı keşīr-pesendīde fürūzān olup ḳabīl-i ‘ārıżatu’l-vefāt şīve-i nevrūzīlerin i‘āde ile mücerred-i pāk olup “آمدن و رفتن اهل تجرید همرنك باید!” laṭīfeleriyle isti‘dād-ı intiḳāllerine īmā “و حق دوست بیقید پوست باشد!” dem-i irşād-tev’emleriyle insilāḫ-ı vāpesīnlerini iş‘ār buyurup hafta-i tecerrüd ü teheyyü’lerinde çār-mīḫ-i ‘anāṣır-şiken ü pūst-ı beden-efgen olup sīmurġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları āşiyān-ı ‘ılliyyīne pervāzla Ḳāf-ı ḳurbet-nişīn ü civār-ı eslāf-güzīn olmuşdur. Ve cesed-i müteberrikleri mūceb-i vaṣiyyetleri üzere ḥālā türbe-i şerīfeleri olan menār-ı eşi‘a-i revḥ u reyḥān ve medār-ı ṭavf-ı ‘āşıḳān u ‘ārifānda mānend-i genc-i nihān mütevārī-i estār-ı ‘afv u ġufrān olmuşdur.

نور الله مرقده و علی سنادس العنایات ارقده آمین یا مجیب السائلین.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه ایشان خسرو دین بوده اند

وقت شادی شد چو بشکستند بند

سوی شادروان دولت تاختند

کنده و زنجیر را انداختند

چون "نفخت" بودم از لطف خدا

نفخ حق باشم ز نای تن جدا

صورت تن گو برو من کیستم

نقش کم پاید چو من با نیستم

Ḥażret-i Ādem Efendi

Medīne-i Anṭalya'da Çāvūş-zāde ḫānedānı demekle ma'rūf bir dā'ire-i devletde neşv ü nemā-yāb ve mālik-i şervet-i māl ü menāl ve ṣāḥib-i cem'iyyet-i ḫānumān u etbā' u 'ayāl iken nā-gāh maẓhar-ı nīm-nigāh-ı 'ināyet-i Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed Zincirḳıran olmaġla bi'l-külliyye rübūde-i maḥabbet ü irādetleri ve āsitān-ı ḫıdemāt-ı 'aliyyelerinde mā-melek-niṣār u bende-i ḫıdmet-güzārları olup ba'de vefāti'l-vālideyn iẕn-i Ḥażret-i Şeyḫ ile seyr ü seyāḥatde puḫte ve ġānim-i ṣoḥbet-i kibār-ı ṭarīḳat ve Aġazāde ve Rusūḫī Efendi ḥażretleri sāye-i ḥimāyelerinde daḫi ḫoş-ḥāl-i enẓār-ı 'āṭıfet-me'ālleri ve ḥüsn-i sülūkla beyne'l-fuḳarā 'alem ve luṭf-ı sīretle 'inde ūlü'n-nühā muḥterem ve Ḥażret-i Şeyḫ İsmā'īl Rusūḫi 'aḳībinde maḳām-ı 'ālīlerine istiḫlāf buyurulup Ādem-i ṣafiyyü'l-vaḳt u 'ālī-dem-i vefiyyü'l-'ahd olmuşlardır. Ve mine'l-evvel ile'l-āḫir, sāḥa-i sarāy-ı dā'ireleri meṭāf-ı erbāb-ı ṭaleb ve maḳṣad u mecma'-ı erbāb-ı edeb olup

(Beyt)

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]

Bu tekye bizüm tekye-i 'işret-kedemüzdür

Dervīşlerüz Ḥażret-i Ādem dedemüzdür

feḥvāsınca ḫānḳāh-ı terbiyet-penāh u tenmiyet-destgāhları cilve-gāh-ı ʿārifān u ʿāşıḳān olup ekşer-i ricāl-i devlet muḥibb-i muḫlişleri ve aġleb-i müstaʿiddīn mürīd-i ḫālişleri olmaġla müteredditdīn her ṣubḥ u şāmdan māʿadā iḫvān u ṣāḥib-reşāddan hemīşe iki yüz miḳdārı güzīde vü perverde-i pür-temkīn mütemekkin olmadan ḫālī olmadıġı telaḳḳī-kerde-i şiḳāt-ı aḫyār-ı ṣaḥīḥatu'l-aḫbārdır. Ve mükāşefāt-ı ẓāhire vü kerāmāt-ı bāhire ile ẕikr-i cemīlleri vaṣıyyet-i kerem-ṭabʿ u velvele-i āşār-ı enfās-ı cemāliyye vü celāliyyeleri ʿālem-gīr ü güş-güẕār-ı melā-yı aʿlā olmuşdur. Ḥattā efḍal-i fużalāü'l-ʿaṣr şeyḫu'l-islām-ı vaḳt Yaḥyā Efendi ḥażretleri gibi vücūd-ı nādirü'n-naẓīr muḫliṣ-i ʿahd-ı irādetleri olup **[S.45]** ʿazīz-i müşārün-ileyh ḥaḳḳında **" پدر و مادرش او را آدم گفته اند. ورنه در حق آن حق پسند ان هذا الا ملك** taḥḳīḳ-i laṭīfe-nümāları maʿrūż-ı pīşgāh-ı himmetleri olduḳda **"كريم شايد گفت.** **آن در حق يوسف صديق عليه السلام حسب المعرفه گفتهٔ نسوان ناقص اذعان مصر است. ورنه اهل ادراك "** ʿibāret-i taʿrīż-**"شامل و حزب انصاف كامل آن جناب نبوت نصاب را مخدوم كرم ملائكه كرام ميگويند.** işāretleriyle beyān-ı nefsü'l-emr buyurmaları gūş-zed-i şeyḫü'l-islāmī olduḳda

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خنك فطنت سوى صورت تاختيم

آدم مخدوم را نشناختيم

maẓmūn-ı iʿtirāf-meşḥūnuyla iʿtiẕār buyurup hemvāre mişkāt-ı sırr-ı muḳaddeslerinden iḳtibās-ı eşiʿa-i himem üzere şenā-kārları olduġu meşhūdun-

‘aleyh-i ḥużżār-ı mecālis-i ‘aliyyeleridir. Ḥabbeẕā’l-vaḳt u ni‘me’l-‘ahd ki ṣadru’ṣ-ṣudūr-ı ‘ulemā-i a‘lāmla meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i evliyā-i ‘iẓām beyninde bu gūne mu‘āmelāt-ı mücāmelāt rū-nümā ve ehl-i ẓāhir ü bāṭın birbirlerine merāyā olup mürā’īn mā-beyne ruḫṣat-yāb-ı ilḳā-yı tefriḳa olmayalar!

اللهم يا محول الحول و الاحوال حول حالنا و احوال اهله الى احسن الحال انك انت الفياض المتعال و *

***المنان ذو الافضال.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اسب همت سوی اختر تاختی

آدم مسجود را نشناختی

اختراننند از ورای اختران

که احتراق و نحس نبود اندر ان

سائران در آسمانهای دگر

غیر این هفت آسمان مشتهر

راسخان در تاب انوار خدا

نی بهم پیوسته و نه از هم جدا

جسم شان را هم ز نور اسرشته اند

تا ز روح و از ملك بگذشته اند

بر تراند از عرش و کرسی و خلا

ساکنان مقعد صدق خدا

Mervīst ki

Ol ādem-i behişt-i maʻārif ü insānu'l-ʻayn-ı ʻaynā-yı leṭā'if ʻāde-i ḥaseneleri ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvān u ḫullān ile her sene mevsim-i gül-nārda semt-i Ḥişār'a teveccüh buyurup beẕl-i mevcūdla ṣafā-baḫş-ı fuḳarā vü dervīşān ve cemʻ-fermā-yı eẕvāḳ-ı ẓāhire vü bāṭına olmaḳ imiş. Yine muʻtād-ı ḳadīmleri üzere ḳıyām ve çend zevraḳ-ı ṣabā-seyr ü nesīm-cerye inzāl-i yārān u hem-demān buyurup rū-yı deryāda temāşā-yı ʻacāyib-i ḳudret ederek semt-i maḳṣūda ʻazīmet eşnāsında baḳıyye-i merede-i İbnü'l-Ḳāḍı-i māżī-i bāhī ve ser-bostāniyāt-ı şāhī olan nādān-ı ʻanīd zevraḳ-ı ney-zenān u münşidāna çengel-endāz-ı mu'āḫaẕe olup nāy u ḳudūmları şikest eylediği manẓūr-ı ḳuṭbāneleri olunca inkisār-ı zā'idü't-temdīd ü ḥiddet-i vāfirü't-teşdīdle maḳarr-ı ḫilāfetlerine ricʻat buyurup ve der-i ḫānḳāhı sedd ve menāẓır-ı meydān-ı çil-tenānı bend edip yek hafta teveccüh-i tedmīrleriyle fuḳarādan ferd-i vāḥid ḫurūc-ı ḥadd-ı dā'ire-i ittiḥāda muraḫḫaṣ olmayıp tamām-ı usbūʻda bī-edeb menḥūs-ı mezbūr ṭuʻme-i sebuʻ-ı tehevvür-i ḫüsrevānī olup nāy u ḳudūm-ı evliyāyı şikest eylediği maḥall-i mücāzātda nāy-ı ḥulḳūmu bürīde ve ḳudūm-i ser-i bed-baḫtı şikeste olduġu mükāşefesin işʻār siyāḳında feṭḥ-i bāb-ı ḫānḳāh u menāẓıra emr buyurup "درش مسدود و مناظر مشاعرش مسکور شد. پس نوبت فتح باب و مناظر فقرا رسید."

dem-i beşāret-tev’emleriyle ta‘mīr-i ḳulūb-ı münkesire buyurduḳları der-sā‘at şüyū‘-ı ḳażiyye-i tedmīr-i şerīr-i mesfūrla cilve-ger-i minaṣṣa-i taḥḳīḳ olmuşdur.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مژده مژده ای گروه عیش و ساز

آن سك دوزخ بدوزخ رفت باز

beyt-i şerīfiyle terennüm-rīz olaraḳ yine ‘azīmet-i sābıḳalarına şedd-i niṭāḳ-ı temkīn ve iḫvānu’ṣ-ṣafā vü ḫullānü’l-vefā ile ẕevḳ-ı iclās-ı şükr-āgīn ve bu inḳılā‘ u inḳımā‘ ve ibtihāc-ı seng-i rāh-ı teveccühleriyle nüzhet-serāy-ı maḳṣadlarında ‘aḳd-ı mecālis-i mütetābi‘a-i āyīn-i vecd ü ḥāl-i merdān-ı dīn buyurmuşlardır. Ve bu maḳūle cür’et-i seyyi’e devlet-i naṣfet-medār-ı āl-i sa‘ādet-me’āl-i ‘Oṯmānī’de ‘اوّل قارورة كسرت’ ḳabīlinden olmaġla ma‘lūm-ı hümāyūn-ı pādişāhī olduḳda cobrān-güsār u telāfī-i āzār-ı mezbūr ṣadedinde ‘azīz-i müşārün-ileyh vücūh-ı ikrāmāt-ı şāyeste ile muḥterem ‘و انما الاحسان بالتمام.’ mışdāḳınca fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı ‘aliyyeniñ bi-ḥasebi’ş-şer‘i’ş-şerīf iḳtiżā eden ḥudūdlarınıñ iḳāmeti ve istīfā-i ḥuḳūḳlarınıñ taḥṣīli daḫi ḫulefā-yı ḫavānıḳa tefvīż olunup vülāt u ḥükkām mübāşeretleri men‘ ve umūr-ı şer‘iyye vü sā’irelerine müdāḫale-i **[S.46]** ecānib def‘ olunmaḳ mażmūn-ı ḥüsn-i niẓām-meşḥūnuyla evāmir-i ‘adīde-i ekīde ışdār olunmaġla def‘a-i müvehheme-i merḳūmeleri ‘alā aḥseni’l-vücūh mündefi‘a olduġundan mā‘adā teshīl-i indifā‘ı ekdār-ı ātiyyeye daḫi temhīd-i muḳaddeme vaḳi‘ olmaġla iblīs-menişān-ı zamānlarınıñ cānib-i cenāb-ı Ādemī’ye ta‘arrużları bi’l-külliyye şühüb-i muḥriḳa-i

ġayretleriyle merfūʿ u memnūʿ ve ilā yevminā haẕā, berekāt-ı kerāmāt-ı bāhireleri sirāyetiyle ṭā'ife-i 'aliyye me'mūnü'l-ġā'ile olmuşlardır.

همچنين باد ابد الآباد! بالنبي و صحبه الامجاد و آله الاسعاد آمين بحرمة سره المبين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مؤمنان را برد باشد عاقبت

بر منافق مات اندر آخرت

چون نشان مؤمنان مغلوبیست

ليك در اشكست مؤمن خوبیست

در اگر چه خرد و اشكسته شود

توتیای دیدهٔ خسته شود

تو مبین كه بر درختی یا بچاه

تو مرا بین كه منم مفتاح راه

تا توانی بنده شو سلطان مباش

زخم كش چون گوی شو چوگان مباش

Mervīst ki

Ol şīr-i şerze-i neyistān-ı ġayret, vüzerā-yı pāy-taḫtdan biriniñ da‘vetine icābet buyurmaları ḫılālinde resm-i mu‘tād-ı istiḳbāllerinde ẓāhir olan ḳuṣūr cūş-āver-i baḥr-ı ḥamiyyetleri olmaġla ‘atebe-i kāḫ-ı maḫṣūṣdan ric‘at-ı ḳahḳariyye ile pes-pāyegān-ı mīr-i mīrāndan bir me’yūs-ı neyl-i rütbe-i vezāretiñ ḫāne-i perīşān-bisāṭını teşrīf edip ol bī-kes daḫi tehniye-i ḳudūmlerine ve şükrāne-i teşrīflerine fedā-yı mevcūd u bezl-i mechūd buyurup ḥasbe’l-iḳtidār ikrāmlarına mübāderet eşnāsında olan ḥüsn-i edeb ü ṣādıḳāne ḥarekātı ḳalb-i şerīflerinde cāy-gīr olmaġla ḳarīben ve ‘ācilen iḥrāz-ı mertebe-i refī‘a-i vekālet-i kübrā ile tebşīr buyurduḳları ilḳā-yı cevāsīsü’t-tezvīrle mesmū‘-ı vezīr-i naḫvet-tedbīr olduḳda te’kīd-i ‘uḳde-i kīn-i mekr-āgīn ve te’dīb ü teşeffī ḫuṣūṣunda endīşe-i bāṭıl-ı gün-ā-gün etmek üzere iken beşāret-i ‘uẓmāları maṭla‘-ı iḳbālden tebāşīr-nümā olup mürūr-ı zamān-ı yesīrde kendü ḳayd-ı ser-i bī-devleti ile meşġūl olup ‘azīz-i müşārün-ileyhe ızrāra vaḳti müsā‘id olmayıp nekbet-zede ve muḫliṣ-i merḳūm iḳāmet-i maḳāmıyla şeref-yāb ve vücūd-ı ṣadāḳat-nümūdu menşe’-i sūd-ı ‘ibād u mebde’-i ābādānī-i bilād olmuşdur.

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

آنانکه خاك را بنظر کیمیا کنند

آیا بود که گوشهٔ چشمی بما کنند

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یك نظر افگن شوم ممتاز از ابنای جنس

سك كه شد منظور نجم الدین سگان را سرور است

Ḥattā mīr-i mīrān-ı merḳūm müjde-i şerīfelerin rütbe-i istiḥālede istib‘ād eylediği āyīne-i żamīr-i münīrlerine ‘aks-endāz olmaġla "تنها نه ترا بلكه اولاد و اولاد اولاد و اتباع ترا!" teẕyīli ile tafṣīl ü mübālaġa buyurmaları daḥi ke-infilāḳi'l-fecr şārıḳ-ı ufḳ-ı ġayb olup aṣl u fürū‘undan ilā yevminā haẕā, ḫıdemāt-ı dīn ü devlete istiḳāmet-i dil-ḫᵂāhī vü cān u ser-sipārī ẓuhūr etmekle ‘urūḳ-ı nesl ü teba‘iyyetleriyle teberrük ü teyemmün olunmaḳ üzeredir ki ḥālā ḫānedānına enẓār-ı ‘āṭıfet-i ḫusrevāne şāmil ve evlād u etbā‘-ı kirāmları peyrev-i eslāf-ı ẕevi'l-iḥtirāmdırlar. Ekṣeri cāmi‘-i ‘ulūm u a‘māl ve fā'iz-i ‘adl u i‘tidāl olmuşlardır. Ve ḥīn-i ric‘at-ı pür-ġayretlerinde bedāheten ser-zede-i ṭab‘-ı ṣāfīleri olan gevher-i yektā-yı naẓmdır ki menḳabe-i şerīfeleri tażmīniyle terṣī‘ olunmuşdur:

(بیت)

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

دستور اگر بنازد با منصب نیابت

آدم چرا ننازد با خلعت خلافت

Menḳūlest ki

Ol mesned-nişīn-i ḫilāfet-i kübrā rebīb-i lebībleri olan ġonca-i nev-ḫīz-i gülşen-i melāḥat neẓāret ü ḥirāseti ḫıdmetine ta‘yīn olunan ṣadāḳat-kīşi ‘uşşāḳ ṣūret-i düşmen ittiḫāẕ edip ol daḫi ḫıdmet-i muḥāfaẓada ihtimām etmekle āḫir-i kārı şehādete müncerr olduġu ma‘lum-ı Ḥażret-i ‘azīz-i mümā-ileyh olduḳda aşçıbaşılarına iki meyyite vefā edecek levāzım tenbīh olunup **“‘Acabā sırr-ı tenbīhleri ne ola?”** diye herkes muntaẓır-ı verā-yı perde iken nā-gāh ol maḫdūm-ı mükerrem daḫi bilā-‘ārıżati cismāniyye fevt olup şehīd-i merḳūmu maḥall-i şehādetine defn ve küşte-i şemşīr-i velāyetlerin Ḥażret-i Rusūḫī Efendi pehlū-yı merḳad-i münevverine defn etdirdip **“خادم و مخدوم ز یکدیگر جدا شدن مناسب نیست.”** ‘unvānıyla sedd-i bāb-ı ḫavāṭır-ı ḥużżār buyurup anlarıñ rūz-ı şehādet ü vefātları haftasında **[S.47]** cerīme-i ḳatl-i ḫādime cür’et edenler daḫi bir maḥall-i fısḳda tīġ ü deşne-i feseḳa ile pāre pāre olup ḳışāṣ-bīn-i ma‘nevī olduḳlarında **“الآن حصحص الحق.”** iḳtibās-ı şerīfiyle iẓhār-ı beşāşet buyurup rūz u şeb hafta-i sābıḳadan olan pīç-tāb u bī-ḳarārlıḳları def‘ ü müsterīḥ olup ḥādiṯe-i müz‘ice-i merḳūme şe’āmet-i vücūd-ı aḥdāṯdan olmaġla ġayrı ṭarīḳle def‘i münāsib görülmeyip intiḳāline teveccüh buyurulduġu cem‘-i menşe’ ü telaḳḳī-i aṣl ḳabīlinden olduġun tanṣīṣ buyurmaları şehādet-kerde-i ṣiḳāt-ı ḥużżār-ı mecālis-i ‘āliyyeleridir.

و يلايم هذا ما قاله حضرت المولوي في المثنوي المعنوي:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت آن کس را بکش ای محتشم

گفت پس هر روز مردیرا کشم

کشتم او را رستم از خونهای خلق

نای او برم به است از نای خلق

Pes anıñ gibi dīde-bān-ı ẓāhir ü bāṭın naẓarında ve ḥücre-i terbiyesinde olan sāde-rūnuñ bulunması bu ḳadar mefsedeyi bādī olunca erbāb-ı ḥazm u iḥtiyāṭa elzem ü ehemm olan ol maḳūle fitne-i iḫvānı dā'ire-i ḫānḳāhdan ib'ād etmekdir. Ma'a haẕā, kār-ı ṭarīḳat vaẓīfe-i aḥdāṣ olmadığı müsellemü'l-külldür. Pīrān u resīdegān intisāb-ı iẓhār-ı 'acz edince cüvānān-ı hezār-ārzū-yı intimādan ne ḥāṣıl? 'Ale'l-ḫuṣūṣ ki mefsede-i ḳubḥ-i fitnesi maṣlaḥat-ı ḥüsn-i ṣūret u luṭf-ı ḫıdmetine ve semm-i naẓara ve ṣoḥbet-i tiryāk-i 'iffet ü perhīz-i fuḳarāya ġālib ola! Kūçek-i meydān-ı çil-tenān olmaḳ üzere meşāyīḫ-i şefḳat-nihāddan her bir ḫuṣūṣda ihmāl-i ḳā'ide-i ḥazm u iḥtiyāṭ edenleri 'الآن قد ندمت و ما ينفع الندم.' maẓmūnuna mā-ṣadaḳ-ı mu'āyene etmişlerdir.

فاعتبروا يا اولي الابصار و اتقوا مواضع التهم و الانكار.

<u>Mervīst ki</u>

Ol maḳṣad-ı eṣnāf-ı erbāb-ı ṭalebiñ dā'ire-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerinde bulunan aṣḥāb-ı hünerden Dervīş Ḥasan-nām üstād-ı hezār-fen müftiyyü'l-enām u şeyḫu'l-islām Bahāyī Efendi ricāsıyla bir ḳıṭ'a-i u'cūbe-i zamān pīş-taḫta-i mermeri

naḥt ve tekmīline sarāy-ı fāżıl-ı merḳūmdan bir ḥücre taḫliye edip elvāḥ-ı menḥūtasına nuḳūş-ı gūn-ā-gūn hakk edip henūz te'līf ü żamm olunmadan ol vücūd-ı mükerrem temāşā-yı ṣan'at-ı üstād ṣadedinde iken levḥiñ biri yedinden bi-ġayri ḳaṣdin zemīne düşüp şikest olmaġla hezār-fen-i merḳūmuñ 'ırḳ-ı beşeriyyeti ḫuşūnet-i ṭabī'iyye ile cünbān olup beḳāyā-yı elvāḥı daḫi kendisi birbirine urup şikest eylediği 'aḳībinde inkisār-ı kesr-i sehvī ile ḫānḳāhda olan ḥücresine gelip ḫalvet ü riyāżet-i muttaṣıla ile şeb-çerāġ-ı gencīne-i 'ulūm u ma'ārifiñ kesrine teveccüh-i ġayr-ı müvecceh eylediği 'azīz-i mümā-ileyhe ve cenāb-ı mesned-ārā-yı fażl u bahāya mün'akis olduḳda her biri taṭyīb ü cobrān-güsār siyāḳında eż'āf-ı ḳıymet-i pīş-taḫta-i merḳūmeyi 'arż eylediklerinde ḳarīn-i ḳabūl olmayıp teveccüh-i sābıḳ üzere ışrār ve naḳş-ı şikestī bedīdār olunca hemānā aşçıbaşılarına tedārük-i techīz-i cenāze fermān buyurulmaġla "بعد الاتمام بروید. آن سر کش و نفس شکن را بیرون آرید!" mażmūn-ı celāl-meşḥūnlarıyla i'timāren ḥücre-i hezār-fen-i merḳūma varıldıḳda bī-cān bulunup ġasl u techīz ü defn olunduġu eşnāda " بیچاره اگرچه هزار فن بود. اما فن تسلیم را تلمذ نکرد. شومئ سر کش اش بترك سر کشید. چه صنعت شوم بوده استکه سبب هلاك استاد گشت؟"

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

الله الله پا منه از حد بیش

نازنینی لیك اندر حد خویش

mażmūnuyla beyān-ı bā'iş-i 'uḳūbet buyurduḳları müşāhidīn-i vaḳ'a-i meẕkūreden şifāhen telāḳḳī-kerde-i ekşer-i iḫvān-ı 'aṣrımızdır ki ' نفس شکن نفس شکن خود است.' muḳaddeme-i meşhūresine şāhid-i bī-mirā olmuşdur. Ve Ḥażret-i Bahāyī

Efendi daḫi vāḳıf-ı tafṣīl-i ḥāl olduḳda cümle-i etbāʿ u eşyāʿıyla muḥibb-i muḫlişleri olup rāh-ı şükrāne-i himmet-i ḳuṭbānelerinde mā-melek-niṣār olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

با قضا پنجه مزن ای تند و تیز

تا نگیرد هم قضا با تو ستیز

مرده باید بود پیش خکم خلق

تا نیاید زخم از رب الفلق

چون قضا آید شود دانش بخواب

مه سیه گردد بگیرد آفتاب

چرخ گردان را قضا گمره کند

صد عطارد را قضا ابله کند

جرم بر خود نه که تو خود کاشتی

با جزا و عدل حق کن آشتی

این قضا صد بار [s.48] اگر رهت زند

بر فراز چرخ خر کاهد زند

شرط تسلیمست نی کار دراز

سود نبود در ضلالت ترکتاز

Menḳūlest ki

Mācerā-yı mezbūr müṣādif-i rūz-ı muḳābele-i şerīfe olmaġla cūş-ı riḳḳat u ġayretleri teskīn-yāb olmayıp meclis-i teẕkīrlerinde daḫi Ayāz-ı Ḫāṣ ḥaḳḳında vezīrān-ı ḥasūdān eylediği teşnī‘ ü şemāteti def‘ siyāḳında Ḥażret-i Sulṭānü’l-‘āşıḳīn ve Burhānü’l-vāṣılīn cenāb-ı irşād-me’ābınıñ *Meṣnevī-i Şerīf*’lerinde īrād buyurduḳları ebyāt-ı şerīfeyi ser-süḫan u mübtedā-yı ṣaded buyurup

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت ایاز ای مهتران نامور

امر شه بهتر بقیمت یا گهر

امر سلطان نه بود پیش شما

یا که این نیکو گهر بهر خدا

ای نظرتان بر گهر بر شاه نه

قبله تان غورست و باده راه نه

من ز شه بر مینگردانم بصر

من چو مشرك روی نارم بر حجر

ebyāt-ı şerīfeleriniñ ma‘ānī-i laṭīfelerin beyān ẕeylinde maṭmaḥ-ı naẓar-ı mürīd rıżā-yı pīr ü naṣb-ı ‘ayn-ı sālik teslīm-i mürşid olduġunuñ taḥḳīḳ lüzūmun ve ancaḳ vāsıṭa-i istifāża vü rābıṭa-i irşād bunlar olduġunu te’yīd buyurup ve ḥaḳīḳat-ı ḥāl minvāl-i muḳarrer üzere olduġun şe’n-ı müstaḫlif ü ḫalīfe ḳā‘ide-i vāḥide üzere muṭṭarid ü mütemeşşī olmaġla teşyīd buyurmuşlardır ki nevbet-i ūlāda ārzū-yı şecere-i ḫuld ki Ḥażret-i Ādem-i Ṣafī’den ser-zede olan ‘adem-i intihā vü ġaleyān-ı kibr ü ḥased ile İblīs’den ṣudūr eden ‘adem-i i’timār u ışrār bā‘iṯ-i hübūṭ u sebeb-i ṭard u la‘n olduġu nevebāt-ı lāḥıḳada daḫi ‘āmme-i muḫālifīn-i enbiyā vü evliyā ḥaḳlarında düstūru’l-‘amel ve emr ü nehy-i ḫalīfe cānib-i müstaḫlifden ve muṭāva‘at u muḫālefeti rāci‘-i Ḥażret-i Aṣl-ı ẕū’l-celāl ve’l-cemāl olduġun nuṣūṣ-ı ḳaṭ‘iyye ile beyān ve **“Enfās-ı aṣḥāb-ı kemāli gūş-ı ḳabūl ü iṭā‘atle ışġā vü telaḳḳī ve ḫılāfından kemāl-i tevaḳḳī sermāye-i sa‘ādāt-ı ṣūriyye vü sırrıyye ve vāsıṭa-i füyūż-ı bāṭına vü ẓāhire ve rābıṭa-i ḳulūb-ı muḳbile vü ḳavālib-i ḳābiledir.”** diye niçe ṣemerāt-ı ḳabūl-i enfās-ı nefīse-i kibārı ve āṣār-ı mücāzāt-ı istinkār u istikbārı müş‘ir menāḳıb-ı ‘adīde-i pür-i‘tibārla ḫatm-ı teẕkīr buyurmuşlardır.

كما قيل نكث العهود يستجاب الصدود و كل ما قاله الخلفاء العظامان هو الا وحي و الهام فلا ينطقون من ‘ الهواجس و الوساوس بل قولهم و فعلهم من الواردات الالهيه و اللمات الملكيه.’

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اتصالی بی تکیف بی قیاس

هست رب الناس را با جان ناس

اتصالی که نگنجد در کلام

گفتنش تکلیف باشد و السلام

پیش من آواز آواز خداست

عاشق و معشوق حاشا که جداست

چونکه با حق متصل گردید جان

دیگران اینست و دیگر نیست آن

meżāmīn-i münīfesi üzere mübāderet-i ḥüsn-i ışġā-yı kelimāt-ı ḳudsiyyelerine terġīb ü müsāmete-i cihet-i ḫılāfdan terhīb buyurmuşlardır.

-فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِۖ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا-[717]

Ve ‘azīz-i mışr-ı velāyet-i merḳūmuñ mānend-i Ādem-i Ṣafī ekşeriyā vird-i pür-derd-i zebān-ı edeb-beyānları ve müftetaḥ-ı mev‘iẓeleri [718]**-رَبَّنَا ظَلَمْنَا-** ilā āḫırihi

[717] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

olmaġla ‘ale’d-devām i‘tirāf-ı ḳuṣūr u ictināb-ı ġurūr üzere olup meclis-i irşād-āyīnlerinde erbāb-ı ma‘ārif ü hünerden şaṭḥ u tāmmāt ve müfāḫarete müte‘alliḳ āṣār-ı mu‘cibe güş-zedleri olduḳda **“**علیکم باعتراف القصور و ایاکم و اغتراف الغرور ابد الدهور.**”** nuṭḳ-ı iḥtiyāṭ-menāṭlarıyla ilzām-ı ḥazm u taḥẕīr-i tezkiye buyururlar imiş.

لله دره و علیه اجره و ضوعف بره آمین یا معین بحرمة من انزل علی قلبه القرآن المبین.

Mervīst ki

Ol sīmurġ-ı Ḳāf-ı ḳanā‘at u istiġnānıñ diyārlarında olan evḳāf-ı ābā vü ecdādları fā’izinden ḥiṣṣelerine iṣābet eden meblaġ be-her sene irsāl ü īṣāl olunduḳda cümlesin fuḳarāya tefrīḳ edip kendilere ibḳā-yı ḥabbe buyurmayıp ervāḥ-ı vāḳıfīn-i eslāfa ihdā-yı fātiḥa-i şerīfe ve itḥāf-ı gülbāng-i şādī-i rūḥ-ı revān edip **“** مراد واقف از اوقاف همینست.**”** diye ḥāṣıl-ı emlāk ü evḳāfdan dest-i raġbet-şūy olduḳlarından ṣaded-i ikrāmlarında mülūk ü vüzerādan sünūḥ eden ‘avāṭıf-ı veẕā’ifi daḫi müstaḥaḳḳīn-i fuḳarā vü aḥbāba ferāġat buyurmaġla cevānib-i aṣḥāb-ı ḳalem-i tevcīhden bī-niyāz olup **“**وظیفهٔ [s.**49**] ما ز دیوان منانست. نه از خزانهٔ احسان سلطانست.**”** ‘unvān-ı tevekkül-bünyānıyla i‘tiẕār u ferāġat ederler imiş. Yine bu mertebe dest-rū-zen-i ḫod-āyende-i ni‘am-ı ġayr-ı müteraḳḳıbe iken envā‘-ı fütūḥāt cānib-i cenāblarına münceẕibe

[718] A‘râf Sûresi, 7/23. Âyet: “(Âdem ile eşi) dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.”

olmaġla bu ʿayş-ı ḫoş-ı emīrāne ile evḳāt-güẕār-ı ṣāfiye olup reh-güẕārlarında bulunan mecāmiʿ-i mesākīn ü sāʾilīn ü eṭfāle niṣār-ı kerīmāneleri mebẕūl ve ṭaʿāmları nefīs ve libāsları fāḫir olmaġla keyfiyyet-i īrād u maṣrafları mefhūm-ı ʿuḳūl-i müdebbire-i maʿāş olmayıp muḥtemel-i maʿānī-i taḫmīniyye olmuşdur. Ve ekṣeriyā baġle-i beyżā-süvār olup maḥāll-i izdiḥām-ı ḫalāʾiḳda tesettür-i melāmet-i naʿl-i bāz-güne-i ḳallāşān ve ḳārī-i *Meṣnevī* olan ʿArżī Dede ḥażretlerin irdāf buyururlar imiş. Ḥattā bir defʿa ḳapudan paşa daʿvetine icābet eṣnāsında rāhları miyāne-i levendāt-ı tersāneye uġrayıp redīfleri hāy-u-hūy-ı temesḫur-ı ṭāʾife-i eclāfdan muḥāfaẓa ḳaṣdıyla nüzūl murād eyledikde rıżā vermeyip **"ایشان ما را نه بینند."** nefes-i nefīsleriyle tesliyet-fermā olmaları ʿaḳībinde memerr-i merḳūma mürūrları vaḳtinde ṭarafeyne niṣār-ı maʿhūdelerin beẕl buyurmaġla ṭarafeyni meşġūl-i ḫaṭf-ı niṣār edip kendiler bī-daġdaġa-i istihzā-yı erāẕil ol miʿber-i taʿarruż-ı ʿırżdan sālimen ʿubūr buyurmaları ḥayret-dih-i efhām-ı dūr u nezdīk ve ol vaḳt-i teng-ā-tengde cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓarāfet olan tedārükleri kerāmet-i ẓarāfet-nümā nāmıyla meşhūr olmuşdur ki maḳarr-ı ḫilāfetlerine ricʿat buyurduḳlarında ʿArżī Dede ḥażretleri ʿarż-ı şükrān-ı selāmet-i ʿırż eyledikde **" مردان خدا نیز ازین معبر پر آفت اشتهار دنیا بدین نمط گذر کنند که حضرت حکیم غیور بیگانگان را بمشاغل ماسوا چشم پوش کرده است که بجز مطلب خویش نبینند که "الحب یعمی و یصم" است. پس از میانهٔ ایشان مستوران قباب غیرت مأمون الغائله اصابت العین اغیار گذران کنند چون گذشتن ما از میان اراذل."** ʿunvānıyla menşeʾ-i tedārük-i ānīleri mümāşāt-ı ʿādet-i pür-ḥikmet olduġun işʿār buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حس ابدان قوت ظلمت میخورد

حس جان از آفتابی میچرد

چشم حس است مذهب پر اعتزال

خویش راسی نمایند از ضلال

سخرۀ حسند اهل اعتزال

دیدۀ عقل است سنی در وصال

چون ز حس بیرون نیاید آدمی

باشد از تصویر غیب او هم عمی

گر بدیدی حس حیوان شاه را

پس بدیدی کاو و خر الله را

دیدۀ حس را خدا اعماش خواند

بت پرستش گفت و ضدّ ماش خواند

<u>Mervīst ki</u>

Tetābu‘-ı kerāmāt-ı bāhire vü telāḥuḳ-ı ḫavārıḳ-ı ‘ādeleri ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ meşāyiḫ-i İslāmiyye’den Yaḥyā Efendi ve Bahāyī Efendi ve sā’ir kibār-ı ‘ulemā-yı Dārü’d-devle’den cemm-i ġafīr bi-cemī‘i’l-etbā‘ ve’l-eşyā‘ muḥibb-i muḫliṣ ü ‘araḳıyye-keş-i ‘ahd-ı bī‘atleri olmaġla debdebe-i kūs-ı iştihārları ḳıbāb-ı ‘ālem-i

bālāya velvele-endāz ve tezāḥüm-i züvvār-ı müstemiddīnden ve tekāṣür-i da‘avāt-ı elzemü’l-icābe’den muḥāfaẓa-i vaḳt-i şerīflerinde ‘usret hüveydā olmaġla ḥacc-ı şerīf bahānesiyle ṭayy-ı ṭūmār-ı iştihār edip hem-demān-ı sa‘ādetmendleriyle cānib-i Mıṣr’a teveccüh buyurup bilād-ı Mıṣrıyye’de müddet-i medīde iḳāmet ve ziyāret-i ḫāk-i pāk-i merdān-ı Ḫudā ile teberrük buyurup meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı Mıṣr kendilere ‘arż olunduḳda **"زمانی خانقاه ثابت بودیم. بعد ازین رباط سیار خواهم شد."** ‘unvānıyla isti‘fā vü i‘tiẕār buyurup şeyḫāne vü dervīşāne ṭavr-ı cāmi‘ ile tedārük-i ṣafā-yı vaḳt buyurup her-çend ric‘at-ı maḳarr-ı ḫilāfet-i sābıḳa veyāḫud imżā-yı ‘azīmet-i sālife ‘arż olunsa **"ما مهمان حضرت شیخ صدقه ایم. اگر ایشان اذن فرمایند خوش باشد."** sırr-ı ser-bestesiyle muḳābele buyurmalarınıñ inkişāfı ba‘de bürheten mine’z-zamān inḥirāf-ı mizāc-ı velāyet-i şerīfleri ve ‘azīmet-i dārü’s-selām ve civār-ı şeyḫ-i müşārün-ileyhde defn olunmalarından perde-ber-endāz-ı rūy-ı zībā-yı ‘arūs müşāhedeleri olmuşdur.

نور الله مرقده و علی اطیب الثری ارقده.

Ḥattā bu faḳīr-i keşīrü’t-taḳṣīriñ daḥi rīze-i ḫ^{w}ān-ı āsumān-ı kerāmet-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)den behre-yāb olmasına bā‘iş lāmi‘a-i ẕikr-i cemīlleridir ki üstādımız vaḥīd-i ‘ulemā-yı ‘aṣr u ferīd-i dehrü’ṣ-ṣadrı’ş-şehīd ve’l-bedrü’s-sa‘īd vezīr-i a‘ẓam Köprülü-zāde Muṣṭafā Paşa vālid-i sālifü’ẕ-ẕikriniñ nekbet-i ‘uẕmā-yı sābıḳasın **[S.50]** yād ve imtidād-ı cem‘iyyet-i iḳbāl-i mensūbāt-ı ḫānedānlarınıñ iḳāmet-i merāsim-i şükrü siyāḳında **"این همه از عتبهٔ عنایت اوست."** ‘unvānıyla tecdīd-i ‘ahd-ı ḳadīm buyurmalarınıñ tafṣīl ü tavżīḥinden müte’eşşir olup āḫırü’l-emr, ġalebe-i ẓuhūr-ı inciẕāb-ı zā’idü’l-vaṣfla bi-ḥamdihi subḥānehu ve te‘ālā

ḥizb-i ‘ālīlerine mülḥaḳ ve eẕkār-ı cemīle ve menāḳıb-ı nefīseleri telfīḳine muvaffaḳ olmaḳ müyesser olmuşdur.

افاض الله العلي العظيم سجال بركات اسرارهم على متعطشي ميامن روحانياتهم في الدنيا و الآخرة آمين يا من * لا يخيب السائلين*.

Ve evāḫir-i ḥāllerinde kemāl-i iḥtirāḳ u iştiyāḳ ile meşreb-i ‘ālīlerinden nubū‘ eden zülāl-i naẓm-ı laṭīfleri ziyāde dil ü cān-ı ‘uşşāḳ-sūz olmaġla beyne’l-fuḳarā meşhūr ve muḥarrik-i şevḳ u şūrları bulunan nefes-i cān-baḫşları ḥüsnü’l-ḫitām-ı nefīse-i menḳabeleri ḳılınmışdır ki ‘القطرة تدل على البحر و الحفنة تنبىء عن البيدر.’ ṭab‘-ı bī-ḳaydāneleri nefūr-ı fitne-i iştihār olmaġla tedvīn-i dīvānda ḥazm u tevaḳḳī buyurmuşlardır. Yoḫsa hemān bedīheten ser-zede-i ḳarīḥa-i ṣāfiyeleri olan āṯār-ı şerīfeleri zīb-i maẓbaṭa-i mürā‘āt olunsa müstaḳilen dīvān olmaġa vüs‘ati muḳarrerdir. Lākin ekṯeri yerā‘a-i lehçe-i pür-behçelerinden ṣaḥā’if-i sāmi‘a-i iḫvān u ḫullāna mersūm olup midād u ḳalem ü kāġıda tenezzül etmemişdir. Ancaḳ müntehizān-ı furṣat yine ihmāl etmeyip ḥasbe’l-ḥāfıẓa maḫzūn-ı ḫayāl olan bedāyi‘-i manẓūmelerin muḥāfıẓ-ı ḫulūṣda ḳayd-ı defter-i teyemmün etmişlerdir. ‘كل ما حفظ فر و كل ما كتب قر.’[719] mücebince rişte-keş-i terḳīm olanları meşhūr ve mā‘adā yine ḫızāne-i ḳuds u ġaybe ric‘at eylemişdir.

(Münācāt-ı Ez-ān-ı Ḥażret-i Ādem Efendi)

(ḳuddise sırruhu’l-‘azīz)

Yā Rab ‘izzetüñ ḥaḳḳı

[719] Taşköprizâde, *Miftâhü’s-saʿâde*, c. I, s. 36.

Ḳurtar bizi nefs elinden

Kemāl-i nuṣretüñ ḥaḳḳı

Ḳurtar bizi nefs elinden

Muḳırram ẕātuña cāndan

Ayırma cānı cānāndan

Ḥıfẓ eyle nefs ü şeyṭāndan

Ḳurtar bizi nefs elinden

Varayım ben benden saña

Göster beni bensiz baña

Mest oluben ḳalam ṭaña

Ḳurtar bizi nefs elinden

ĀDEM'em aġlatma beni

Tevbem ḳabūl it yā Ġanī

Al beni vir baña seni

Ḳurtar bizi nefs elinden

Ve ol ebū'l-meşāyiḫ-i vaḳtiñ fecī'a-i fevtine 'arabī vü fārisī vü türkī merşiye ve tārīḫ ekşer-i erbāb-ı ṭabī'atden 'alā sebīli't-tanẓīr olmaġla cem' ü tażmīn müte'assir olup bu mıṣra'-ı ber-ceste ile iktifā olunmuşdur.

(Mıṣrā'-ı Tārīḫ-i İntiḳāl-i Ḥażret-i Ādem Efendi)

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]

Ādem Dedemüz raḳṣ iderek girdi cināna

(sene 1073)

انار الله مشاعل شفاعاته في العقبات المظلمة لعامة السالكين الضعفاء المتأخرين بحق قوافل السابقين الاجله *

***آمين بحرمة سيد الاوائل و الاواخر من الاعزة.**

Ḥażret-i Şeyḫ ʻAbdülkerīm

Larendeviyyü'l-aṣl ve ʻandelībān-ı gülşen-i ʻirādet-i Ḥażret-i Bostān-ı Evvel'den olup hengām-ı fecīʻa-i fevtlerinde tāb-ı hicrān u teb-i ḥasretleriyle bī-ārām ve ser-be-ṣaḥrā-yı seyāḥat ve eşnā-yı geşt ü güẕārda ṭālib-i ʻadīl-i mürşid-i bī-bedīli olup ḫılāl-i üft ü ḫīzde ve ḥaṭṭ u terḥālde yine ol gül-i gülzār-ı esrār-ı Ḫunkār-ı Ekber'i ṭaraf-ı rūḥāniyyet-i bende-perverlerinden rū-nümāyī-i işāret-i ʻaliyye-i iḳāmetle diyār-ı Rumeli'nde Selanik-nām şehirde iḳāmet edip lākin ol diyārda mesken-i fuḳarā-yı ṣāḥib-inzivā olmaġa sezā kūşe-i vaḥdet bulmayıp iḥyāda daḫi ḳābil-i teklīf-i hıdmet, kimesne bulunmamaġla miyāne-i ḫāmūşānda bir külbe-i teng ü tārīk peydā edip ervāḥ-ı emvātla ṣoḥbet üzere iken baʻżı fevāyiḥ-i miskiyye-i kemālātı dimāġ-ı ahālīye teʼşīr edip derdmendān berekāt-ı ḥüsn-i teveccühleriyle şifā-yāb ve nekbet-zedegān luṭf-ı himmetleriyle fāʼiz-i iḳbāl olmaġla iştihār-yāb olup ṣaġīr ü kebīr maḥabbet ü ziyāretleriyle maẓhar-ı meyāmin-i ẓāhire vü bāṭına olup olduḳlarınca buḳʻa-i ferāġdan bir mekān-ı vesīʻü'r-rāḥaya naḳl ricāmendi **" هنوز هنگام انتقال نیست."** ʻunvānıyla defʻ buyurmaları eşnāsında ol diyārda cānib-i sulṭānīden muḥaṣṣıl-i emvāl-i mīriyye olan Etmekçi-zāde māl-i iltizāmdan żarar-ı küllī etmiş

iken bed-ḫʷāhlarından biri defter-dār olup muḥāsebe bahānesiyle Dāru'd-devle'ye iḥżārı içün ışdār olunan emr-i 'ālī mūcebince mübāşir-i iḥżār bilā-imhāl ü lā-terāḫī āsitāne-i devlete isti'cāle iḳdām **[S.51]** üzere iken bīçāre me'āl-i ḥālden tersān ve pürsān-ı e'izze-i müstecābü'd-da've olup kūşe kūşe bir merd-i ṣāḥib-himmet cüst u cūsunda iken sā'iḳ-i tevfīḳ kendiyi külbe-i faḳīrāne-i 'azīz-i müşārün-ileyhe sevḳ etmekle hemān evvel-i naẓarda **"مترس! تو محاسبهٔ او را مباشر باشی."** nefes-i nefīsleriyle tesliyet-baḫş olup ol daḫi bu maḳūle mükāşefe-i def'iyye müşāhedesiyle bi'l-külliyye rübūde-i maḥabbetleri olup fī'l-ḥaḳīḳa müjdeleri daḫi mükāşefeleri gibi cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olur ise ibtidā ẕāt-ı şerīfleri içün bir ḫānḳāh-ı 'ālī bināsına beẕl-i mevcūd u ṣarf-ı maḳdūra 'azm u cezm edip ol ḳuvvet-i ḳalble ṣavb-ı me'mūra müsāra'at eyleyip Dārü'd-devle-i Ḳosṭanṭınıyye'ye bir iki menzil mesāfede ḫaber-i 'azl-i bed-ḫʷāh-ı mesfūr istiḳbāl edip tāze ḥayāt bulmaġla i'tiḳād-ı sābıḳı müteżā'if olup aṣlā tereddüd ü şübhesi ḳalmayıp rūz-ı vuṣūl-i ehl ü 'ıyālinde daḫi ḫayr-ḫʷāhān u dost-dārānından biri manṣıb-ı defter-dārī ile ser-efrāz olduġu müjdesiyle mübeşşer ve 'ale'ṣ-ṣabāḥ ferd-i ma'zūlüñ muḥāsebesi ḫıdmetine bā-fermān ta'yīn buyurulup ḫıdemāt-ı me'mūresinde kemāl-i istiḳāmeti ẓuhūr etmekle noḳṣān muḥāsebesi kendiye in'ām olunup rūz-be-rūz teraḳḳī-yāb ve zamān-ı yesīrde defter-dār olmuşdur. Ve ol rütbe-i refī'aya nā'il olduḳda 'azm u cezm-i sābıḳ temşiyetine taşmīm ve bir gün muḳaddem vefā-yı neẕre teşmīr-i sā'id-i iḳtidār edip ḫāric-i sūrda mānend-i ḥışn-ı ḥaṣīn bir ḫānḳāh-ı metīn binā ve evḳāf u idrārātın daḫi bāliġan-mā-belaġ ta'yīn edip ol ẕāt-ı şerīfe ve cem'-i şem'-i irādet ü maḥabbete cilve-gāh-ı zībā olup vāḳıf-ı merḳūm daḫi berekāt-ı ṣıdḳ u ḫulūṣuyla memdūḥ-ı 'uẓemā-yı Devlet-i 'Oṣmāniyye'den ve me'mūnü'l-ġā'ile-i keyd-i a'dā vü ḥussād-ı fussād ve muvaffaḳ-ı vücūh-ı ḫayrāt u ḥasenāt ve maẓhar-ı eẕkār-ı ḫayriyye-i ḥāliyye vü ātiyye olmuşdur. Egerçi ol eṣer-i cezīl inşāsına ṣarf-ı mevcūd u beẕl-i cins-i nuḳūd etmişdir, lākin

Ḥażret-i Vehhāb u Fettāḥ-ı ẕū'l-celāl eż'āf-ı mużā'af-ı telāfīleriyle memnūn eyleyip 'ale'l-ḫuṣūṣ ṭā'ife-i 'aliyye-i Mevleviyye iltiḥāḳına vesīle olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که کارد گردد انبارش تهی

لیکش اندر مزرعه باشد بهی

وانکه در انبار و صرفه کرد

اسپش و موش و حوادث پاك خورد

آن فتوت بخشش بی علت است

پاکبازی خارج هر ملتست

Ve bu ḫuṣūṣda Etmekçizāde derdmende ol hümā-yı evc-i himmet sāye-efgen-i imdād-ı rūḥānī olmamaḳ lāzım gelse nān-pāreye muḥtāc ve belki ḳa'r-ı çāh-ı zindānda esīr-i bend-i iflās olmaḳ muḳarrer idi. Lākin bi-tevfīḳi'l-Hādī rāh-ı sürāġı dūçār-ı külbe-i intisābı olmaġla feryād-res-i dīnī vü dünyevīleri ve mā-ṣadaḳ-ı nefes-i tercümānü'l-ġaybī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

دوش گفتم بکند لبش لعل چارهٔ من

هاتف غیب ندا داد که آری بکند

کو کریمی که ببزم کرمش غمزدهٔ

جرعهٔ در کشد و دفع خماری بکند

Menḳūlest ki

Ḫānḳāh-ı ḥimāyet-destgāhları ḫāric-i sūrda ve ḳarīb-i sāḥil-i baḥrda olmaġla aḥbāb u aṣdiḳādan beytūtete gelenler ḳorṣān-ı Fireng ü Rūm'dan iḥtiyāṭen ālāt u esliḥa ve cem'iyyetle gelip gitmeleri ile ekşer-i mecālis-i şerīfelerinde vehm-engīz-i muṣāḥabet ve eṭrāf u eknāfa nehb ü ġāretleri ḥikāyāt-ı muvaḥḥişesi meẕkūr olduḳça **بدین دائرهٔ غیرت مدار اکثر مسلمین راه دخول نیابند و پای ایشان بقید انکار و اصرار بسته شود. پس کفار کجا "** nuṭḳ-ı ḥaḳīḳat-menārları bi'd-defe'āt ṭavā'if-i merḳūmeniñ **"پا نهادهٔ ساحهٔ رخصت کنند.** tecessüs-i tāmla cür'et-i ḫasāret eylediklerinde def'a-i ūlāda dā'iren-mā-dār ḫānḳāh bir ḥışn-ı ḥaṣīn ve bürūcu mülāṣıḳ-ı çarḫ-ı berīn müşāhede olunmaġla ve def'a-i şāniyede aṣlā eşer-i binā mer'ī olmayıp bir 'arṣa-i ḫāliye mu'āyene olunmaġla ve def'a-i şālişede cāsūs u delīlleriniñ ḥavāssı ġalaṭ edip kendilerin beriyye-i ba'īdeye ḳā'id olmaġla 'ale'ṣ-ṣabāḥ ṭaraf-ı sefāyine müsāra'at eşnāsında ekşeri esīr ü ḳatīl olmaġla bi'l-külliyye me'yūs-ı furṣat olduḳların ve cesāret-i ma'hūde beynlerinde memnū'a ve mütenebbih olmayanlar mel'ūn olmaḳ üzere rehābine vü ḳıssīsīniñ icmā' ve tenbīhlerin ve beynlerinden hengām-ı ma'reke-i esr ü ḳatlde miyān-ı bāġāt-ı maḥmiye-i meẕkūrede iḫtifā edip ba'de yevmin daḫīl-i dergeh-i sa'ādetleri **[S.52]** ve şeref-yāb-ı İslām u ḫıdmetleri olan üç nefer mühendis mācerā-yı şebānelerin taḳrīr ü

tafṣīl etmeksizin yek-ā-yek ser-güẕeştlerin keşf ve güyā ma‘iyyet-i mertebesi ıṭṭılā‘ ve müşāhedelerin beyān buyurduḳların daḫīlen merḳūmīn taṣdīḳ ü tahḳīḳ eylediklerinde ḥużżār u ġaybıñ ḳuvvet-i ḳudsiyyelerinde şübhesi ḳalmayıp ehl-i tereddüd daḫi aṣḥāb-ı teveddüdden olup eşḳāl-i esliḥa vü vāhime taḥammülünden āzād ve bī-ḳayd-ı ḥazm u iḥtiyāṭ olduḳları ilā yevminā haẕā beyne’l-ahālī semer-i iḫlāṣ-eşerdir ki ḥālā yine āṣār-ı ḥimāyet-i rūḥāniyyeleri der-kārdır. Ve cesāret-künān-ı ḥasāret ḥimā-yı ḥamiyyet-i merdāneleri dest-bürd-i ta‘addīden nā-ümīd olmuşlardır. Ve mükāşefe-i meẕkūre vü müdāfa‘a-i bāṭıneleri ẓāhire olduḳda müte‘accibān-ı eṭvār-ı evliyā-yı kirāma “ اینها از دریای حمایت مردان خدا قطره نیست که اغلب حراست آن جند رحمن از مکائد عساکر شیطان و فتن نفس بد پیمان است. "ان الشیطان لیفرّ من ظل عمر". اگرچه خاص المورد است. لکن همه عدل و رزان ظاهر و باطن را حکم شریفش شاملست. ”unvānıyla hemvāre mürīdīn ü muḥibbīn sāye-i ḥimāyet-māye-i maḳbūlān-ı Ṣamedī’de maḥmī-i hezār-güne-i mekr ü keyd-i a‘dā-yı ṣūriyye vü ma‘neviyye olmaġla bi’l-ḳalb ve’l-ḳālib ḥarem-i ilticālarına daḫīl-i muḫliṣ olmaġa terġīb buyurmuşlardır.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فَعْلُن]

ز پادشاه و گدا فارغم بحمد الله

گدای خاك در دوست پادشاه منست

ازان زمانکه برین آستان نهادم روی

فراز مسند او نشیب تکیه گاه منست

مگر بتیغ اجل خیمه بر کنم ورنه

رمیدن از در دولت نه رسم و راه منست

اقامنا الله علی اعقاب آدابهم و ثبت اقدام اقدامنا في خدمات ابوابهم.

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

خدا را رحمت ای منعم که درویش سر کویت

در دیگر نمیداند ره دیگر نمیگردد

Mervīst ki

Ol serv-i āzād-ı gülistān-ı ferāġat u naḫl-i berūmend-i būstān-ı velāyet ser-bülend-i tāc u istivā-yı ḫilāfet ve mesned-nişīn-i bārgāh-ı kerāmet olduḳda külbe-güzīn-i ḫumūl iken cilve-nümā olan evżā‘-ı faḳīrāne vü eṭvār-ı dervīşānelerini taġyīr etmeyip faḳaṭ āyīn-i şevḳ-engīz-i Mevlevī siyāḳında çend tā destār-ı muḫtaṣarı iḫtiyār buyurup eşnā-yı ṣoḥbet-i iḫvān u ḫullānda ḳaṣd-ı ziyāret ü dest-būslarıyla vārid olan müstemiddīn temyīze ḳādir olmamaġla işāret-i ta‘yīn-i ḫużżāra muḥtāc olmaları mu‘teberān-ı aṣḥāba girān-nümā olup ziyy-i mükellef-i meşīḫatle tezeyyī māni‘-i kemāl-i eslāf olmadıġı gibi ẕāt-ı şerīflerine daḫi münāfī-i reftār-ı ehl-i fenā olmamaḳ üzere idāre-i maḳāl eylediklerinde “ ما بهر چه رسیدیم درین کسوت دردمندانه یافتیم. ‘unvānıyla tevriye-i ”پس پس از حصول مطلب تغیر صورت طلب بیوفایی و خلاف شیوۀ رهنماییست. ḥāl buyurmaları żımnında ṭalibān-ı rāh-ı maḳṣadı şekl-i derdmendāna vü kisvet-i

müstemendāna terġīb ve reṣāṣet-i elbisede olan i‘ānet-i fevz-i merāma ve ceẕb-i enẓār-ı ḥasene-i şefḳat-medār-ı kibār-ı kirāma ve raġm-ı enf-i nefs-i ḫod-gāma ve ‘adem-i mübālāt-ı aḥvāl-i endāma ve sā’ir bunlar emṣāli fevā’id-i münāsibeye işāret buyurmuşlardır. Ve ḥaḳīḳat daḫi muvāfiḳ-ı maḳālleri olduġu bī-şā’ibe-i iştibāhdır ve bu ma‘nā-yı pür-cedvāyı mü’eyyed ser-zede-i meşreb-i ṣāfīleri olan beyt-i bedāhet-sünūḥ teberrüken rişte-keş-i nefīse-i menḳabeleri ḳılınmışdır:

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فَعْلُن]

نظر بجوهر ذات است ورنه بر اندام

برابر است لباس و پلاس مردم را

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

ما را کلاه فقر بافسر برابر است

سد رمق بملك سکندر برابر است

پیش کسی که سلطنت فقر یافته است

جمعیت حواس بلشکر برابر است

Ve daḫi baʿżı imtiḥān ṣadedinde muntaẓır-ı ẓuhūr-ı kerāmet olan ẓāhir-bīnāna **این مساکن مساکین حق همه کرامت اندر کرامت است. لیکن از سمیع و بصیر بیچون دیده کرامت بین و گوش اشارت شنو باید خواست. انگاهکه از کرم آن کریم مطلق این عطیهٔ صمدیه رو نماید. هر انچه اکنون پنهانست پیدا گردد و گرنه اهل نظر جز کرامت چیزی نبیند.**" nefes-i nefīsleriyle terk-i intiẓār ve ṭaleb-i naẓara irşād buyurmuşlardır.

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

مهر خموشی که مرا بر دهن زدند

آوازه اش بطبل سکند برابر است

صائب بچشم هر که ز دریا دلان شداست

بحث سیه کلیم بعنبر برابر است

[S.53]

Menḳūlest ki

Ol māh-ı ḫargeh-i vaḥdet, külbe-nişīn-i ʿuzlet ü mesned-zīb-i ḫānḳāh-ı ṭarīḳat olduġu ezmānda derūn-ı hāle-i sūra ḳadem-nihāde olmayıp ẓuhūr eden daʿavāt-ı ikrām-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişāba " **از اجابت دعوت حق باجابت دعوت خلق مجال و جان نماند**

.است" kelām-ı i‘tiẕār-niẓāmıyla pāsuḫ-dih-i rāsiḫ olmalarıyla herkes esbāb-ı żiyāfetiyle nüzhet-serāy-ı dā’irelerine gelip ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānla ma‘an mükerrem olup ferd-i vāḥid maḥrūm u münkesir olmadıġından mā‘adā aḥbāba daḫi bā‘iṯ-i izdiyād-ı ecr ü vesīle-i teraḳḳī-i teḳarrüb olur idi. Ḥattā ġalebe-i iştiyāḳ-ı müşāhedeleri vāḳıf-ı merḳūma daḫi tekellüfāt-ı vāfire-i levāzım-ı seferiyye ile da‘vetlerine bādī olup da‘vet-nāme ve levāzım-ı ma‘hūde resīde-i pīşgāh-ı sa‘ādetleri olunca sā’ire verilen cevābla anlar daḫi mücāb olup icābetlerinden maḳṣūd olan ikrām u iḥtirāmları maḳām-ı şerīflerinde olmaḳ üzere eğer ḫāṣṣa-i ẕātları ve eğer fuḳarāya şāmil olan in‘āmāt bi’l-cümle niṯār-ı ḫak-pāyları ve firistāde-i ‘atebe-i ḫilāfetleri olduḳda gülbāng-keş-i ḳabūl olup hemān sā‘at cümlesini fuḳarā vü aḥbāba tefrīḳ buyurup

(بيت)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول]

اينست نصيب من ازين دير خراب

يك لقمه و يك خرقه و يك شربت آب

mażmūnuyla iẓhār-ı istiġnā vü ḳanā‘at buyurmuşlardır. Ve ḳabīlü’l-vefāt kūşe-i semā‘-ḫānede teng ü tārīk bir çille-ḫāne iḥdāṯ edip baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnini ol künc-i vaḥşetde ṣarf-ı ‘ibādāt u ṭā‘āt edip ḥīn-i iḥtiżārlarında medfenleri ḫuṣūṣu ḫalecān-engīz-i ḫavāṭır-ı ḫużżār olunca " محل فوت و دفن فقير زير و زبر .است حصير اين" nefes-i vāpesīnleriyle ‘amel olunup fī’l-vāḳi‘ fevḳ-ı ḥaṣīrde vāṣıl-ı civār-ı raḥmet-i ni‘me’l-Mevlā ve ni‘me’n-Naṣīr olup vücūd-ı şerīfleri rū-yı na‘şa naḳl olunup ve ḥaṣīr-i merḳūm taḥtında ḥafr-i ḳabr murād olunduḳda ḳabrleri maḥfūr

u ḥāżır bulunup ol mehbiṭ-i revḥ u reyḥāna defīne-i raḥmet ü gencīne-i kerāmet ḳılınmışdır.

طیب الله تعالی تربته و اعلی الی العلیین رتبته آمین یا مجیب السائلین.

Ve ḥāl-i ḥayātlarında mānend-i merkez dā'ireden bīrūn naḳş-nümā etmedikleri gibi zamān-ı intiḳāllerinde daḫi mānend-i pergār kenāre-gīr-i ḥīṭa-i Dārü'l-emān-ı āşiyān ve maḳām-ı evliyā olmuşlardır.

چنانکه در ملازمت اعتکاف کهف الاتحاد سایهٔ مردان خدا گفته اند:

(بیت)

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فَعْلُن]

بجز این کوشه مرا جای خطر خواهد شد

که چو پرگار ازین دائره پایم نرود

Ve ḳabīlü'l-iḥtiżār ḥalḳa-i intiẓār-ı veṣāyā-yı şerīfelerine **هر که مثنوئ حضرت مولانا را پیشوا و نقش پای پیشقدمان را اقتفا کند و دار السلام حلقهٔ عین الجمع را " ملتجا و ترك و تجرید و خدمت اخوان را عادت و وظیفهٔ صبح و مسا سازد بآسایش دو جهانی فائز گردد و رفته رفته بسابقین پیوندد."** kelimāt-ı cāmi'aların ḥüsn-i ḫitām-ı ṣoḥbet ü luṭf-ı tamām-ı edā-yı ḥuḳūḳ-ı ḫıdmet u ḫullet buyurmuşlardır.

Ve Daḫi

Zamān-ı şerīflerinde āşinā vü bīgāne hirāsān-ı dāfi‘a-i ẓāhir ü bāṭınaları olmaġla ḫılāf-ı sünnet-i seniyye ḥarekete cür’et mümkün değil iken ba‘de’l-vefāt erbāb-ı hevādan ba‘ż-ı ehl-i irtikāb ḥucerāt-ı muṭribānda beytūtet edip şürbü’l-yehūda cesāret eyledikleri sebebiyle

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب تنها نه خود را داشت بد

بلکه آتش بر همه آفاق زد

mūcebince nıṣfu’l-leyl ve miyān-ı ḫ^{w}āb-ı mestānede kemāl-i celāl ile ser-i muḳaddesleri temeşşül buyurup yedlerinde olan şu‘le-i ‘ālem-sūzu der ü bām-ı semā‘-ḫāneye urmaġla bir ḥarīḳ-i bī-emān ẓuhūr ve dā’iren-mā-dār ḫānḳāhı iḥāṭa edip süfehā-yı merḳūmīn bīm-i cānla cüst u cū-yı maḫlaṣ ederken " ای بی ادبان! شما را بآتش شقاوت شما خواهم سوخت." ‘unvānıyla na‘ra-i tehdīd-i şedīdlerinden bīdār olduḳlarında fī’l-vāḳi‘ ḥasb-i ḥāl-i vāḳı‘aları āşikār olup derūn u bīrūn-ı ḫānḳāhı āteş olmuş, ḥücre ḳapısını daḫi küşād etse zebāne-i bīrūnī hücūmuyla kebāb olmaġı muḳarrer bilmeleriyle nā-çār revzen-i ḥücreyi şikest edip hezār miḥnet ü bī-şümār nedāmetle cān-ı nā-tüvānların ḫalāṣ edip āzār-ı merḳūm kendilere sebeb-i tevbe-i naṣūḥ olduġu gibi kilīd-i ḳufl-ı fütūḥ olup yine ke’l-evvel tecdīd-i binā olmuşdur ki ol ḥarīḳden faḳaṭ ḳubāle-i maṭbaḫda **[S.54]** olan nişīmen-i ḫāṣṣ-ı ‘azīz-i mümā-ileyh selāmet bulup gūyā ol mevḳi‘-i feraḥ-fezāda sābıḳan cilve-ger-i münācāt u ‘ibādātlarınıñ envārı şerāre-i şiddet-i nāra sedd olup mā‘adā miyān-ı ḫākister ü

engişt̲de engüşt-nümā-yı i‘tibār-ı z̲evi’l-ebṣār olup ẓāhiren menşe’-i āteş bir vechle müte‘ayyin olmayıp āḫırü’l-emr, nuḳūl-i ṣaḥīḥa-i inṣāf-engīz-i aṣḥāb-ı vāḳı‘adan aṣl-ı vaḳ‘a-i müdhişe mefhūm olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آهن نفس و هوا برهم مزن

کین دو میزایند همچون مرد و زن

هین و هین از نفس شوم بی ادب

ناگهان اندر جهان میزد لهب

Ve Daḫi

‘Aḳīb-i fecī‘a-i irtiḥāllerinde henüz eytām-ı evlād-ı ma‘neviyyeleri giryān u nālān-ı hicrānları iken Şeyḫ-i Ḳulle olan ḥasūd hevā-dārlarıyla müstebşir ve ḳāṣıd-ı teferrüc-i ḥadīḳa-i āsitāne-i merḳūma gelip eşnā-yı ṣoḥbet-i ḫod-fürūşānesinde ‘azīz-i müteveffāyı ḳadḥ ṣadedinde jāj-ḫālığı ḳulūb-ı münkesire-i yetīmlerin bi’l-külliyye ḫarāb-ābād etmekle her birleri maḥzūn-ı gün-ā-gün ve derūnu ‘ والیه المشتکی من اطالة السفها’ rāh-ı teşeffī-penāhına sālik olup rūḥāniyyet-i ḥażret-i mürşid-i güz̲eşteye teveccühle raḫt-ı intisābı cihān-ı mülkden ‘ālem-i ḫayāl ü miş̲āle naḳl edince naẓar-kerdelerinden Pīrī-nām dervīşe ‘azīz-i müşārün-ileyh mütemeş̲ş̲il olup bi’l-bedāhe

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

عبد الکریم را چه غم از فتنهٔ لئیم

کاو در حمای مقعد صدقست و در نعیم

بد گویرا بگو که برو در خودی بمیر

کان از وجود خویش بفسق است و در جحیم

naẓm-ı taḥdīṣ-mażmūn u tesellī-meşḥūnlarıyla terennüm buyurup "بیچاره شیخ قله را ببین! چه گونه همره قارون گشت؟" feḥvāsıyla emr-i ʻālīleri üzere semt-i ḫāne vü ḫānedānına naẓar-endāz olduġunda gerd-i ġubār-ı ḫasf berāber-i ebr ve miyān-ı evlād u ʻiyālinden feryād u fiġān peyveste-i ʻayyūḳ olduġun müşāhededen ṭārī olan dehşetle bīdār ve me'āl-i ḥāle çeşm ü güş-dār olduġu ve 'ale'ṣ-ṣabāḥ inḥirāf-ı mizācı ve fī'l-ʻaṣr mevti ve fī'l-mesā zemīn-i ḳabre ḫasfi tetābuʻ eylediği aṣḥāb-ı muʻāyeneden telaḳḳī olunmuşdur ve ḥālā beyne'l-ahālī semer-i pür-ʻiberdir.

حفظنا الله تعالى و كافة المؤمنين من اساءة الظن و الطعن في حق المحقين و المستحقين لنيل مالم تره عين و *

*لم يخطر القلوب في يوم الدين آمين يا نعم المولى و يا نعم المعين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کرا أفعال دام و دد بود

با کریمانش گمان بد بود

تا تو نگرستی عزیزان را بشر

دانکه میراث بلیس است آن نظر

چون خدا خواهد که پردهٔ کس درد

میلش اندر طعنهٔ پاکان برد

Ḥażret-i ‘Abdī Dede

Mülk-i Bābil’den Rūḥāviyyü’l-aṣl ve evlād-ı kibār-ı ‘ulemādan ve ensāl-i zekiyye-i evliyādan ‘ulūm-ı ẓāhirede fā’iḳu’l-aḳrān ve vera‘ u taḳvāda Bāyezīd-i zamān olup kütüb-i nefīse-i evliyā-yı kirāma keşret-i taṣaffuḥları kendiyi mūla‘-ı ‘ilm-i ledünnī vü vaḥdet etmekle devr-i ebvāb-ı meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı celīle-i nebeviyye ve geşt ü güẕār-ı eṭrāf-ı bilād ve ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i ḫiyāru’l-‘ibād edip āḫırü’s-seyr ve nihāyetü’l-emr, āsitān-ı kerrūbī-āşiyān-ı Ḫunkār-ı Ekberī’ye rū-māl-i iḫlāṣ olduḳda fütāde-i dām-ı irādet-i Mevleviyye ve dūr u dırāz-ı ḫıdmet-i iḫvān ile mālik-i biḍā‘a-i mürebbiḥa-i taḫliye vü taḥliye olup ve bāzār-ı faḳr u fenāda ṣāḥib-ticāret-i rābiḥa olmaġla istiḥḳāḳ-ı rütbe-i ḫilāfeti ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār pedīdār ve rū-yı tāb-dār-ı Bostān-ı Evvel’den tāc-dār-ı ḫilāfet u ser-sebz-i istivā olup ḫānḳāh-ı maḥmiye-i Ġalaṭa meşīḫatiyle ser-efrāz-ı emṣāl olmuşdur. Lākin zamān-ı ṭūfān-ı

fitne-i nā-ḫalefān-ı ḫulefāda āsitāne-i merḳūmeniñ vaḳf u idrārınıñ erkān-ı niẓāmı mütezelzil ve mānend-i Ḳalender-ḫāne buḳʿa-i tedrīs olmaḳ üzere ecānibe tevcīh olunmuş iken nevbet-i furṣat-ı ikrām-ı Ḥażret-i Ḫān Aḥmed'de inżimām-ı himmet-i Bostānī ile ol ḥadīḳa-i ḥaḳīḳat daḫi ḫār u ḫas-ı ecānibden taṭhīr ve levāzım-ı süknā-yı iḫvānu'ṣ-ṣafāya kemāl-i tanẓīm verilip ṣūret-i ülāsına müteḥavvil olduḳda şeyḫ-i müşārün-ileyh taṣdīr olunup müddet-i medīde memdūḥu'l-ḥāl u maḥmūdu'l-fiʿāl dād-dih-i terbiye-i mürīdīn ü tesliyet-baḫş-ı muḥibbīn ve ḳuṭb-ı medār-ı aʿẓam-ı āyīn-i ṣafā-āgīn olup nā-gāh verā-yı perde-i ḥikmet-i Ṣamediyye'den rū-nümā olan nev-ʿarūs-ı işāret-i ḳudsiyye ile ḫıdmet-i meşīḫat-i merḳūmeden istiʿfā **[S.55]** ve ḥālā medīne-i Ḳāsımpaşa'da eşer-i himmet-i ʿaliyyeleri olan ḫānḳāhıñ iḥdāşına istiʾẕān eyledikde südde-i seniyye-i mefḫar-ı merdān-ı būstān-dūstāndan müsāʿade-i sāmiye vü teveccühāt-ı nāmiye sünūḥuyla ol buḳʿa-i mübāreke ṣūret-peẕīr-i tekmīl ve ṭālibīn-i ādāb-ı nefes ü derse maḳām-ı taḥṣīl olup evlād u aʿḳāblarıyla ḳarnen baʿde ḳarnin kendi ferş-i dest-i taṣarruf-ı ḳuṭbāneleri olan bisāṭ-ı inbisāṭ üzere muġtenim-i cemʿiyyet-i zamān u mekān u iḫvān olmuşlardır.

*** همچنین باد ابد الاباد. بالحبیب و صحبه الامجاد.***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اولیا أصحاب کهفند ای عنود

در قیام و در تقلب هم رقود

می کشد شان بی تکلف در فعال

بیخبر ذات الیمین ذات الشمال

Mervīst ki

Ol yegāne-i fünūn-ı ḥikmetiñ tedbīr-i menzil ḫuṣūṣunda ḳarār-gāh-ı rāy-ı rezīnleri ḫuddām-ı dā'irelerin ṣınā'at u ticārete terġīb edip mekāsıb ü fevā'idden fażla-i ma'āş-ı rūz-merre olan meblaġ-ı ṭayyibi ḫarc-rāh-ı iḫrāz-ı rıżā-yı şerīf-i Ḥażret-i Bārī ('azze ismuhu) etmeğe taḫṣīṣ buyurmağla herkes mūceb-i istiḥsānları üzere ḥareket ve meblaġ-ı fāżılı kefş-gāhlarına nişār etmeleriyle cem' olan māl-i ḥelāli ol eşer-i cemīliñ bināsına ṣarf etmekle cümle-i iḫvānı ḥişşemend-i ḫayr u birr eylediklerinden mā'adā teslīm ü infāḳa mu'tād u celb-i meşūbāt ve def'-i buḫl u ṣarf-ı şehevātdan istibrāya tavṭīn edip süllāk-i sā'ireniñ envā'-ı nevāfil-i ṣavm u ṣalātla fā'iz olduḳları merātibden teraḳḳī ile müstes'id olup umūr-ı dünyāda bī-minnet-i ricāl-i devlet ta'ayyüş-i ḫoş-güvārları ile mütemetti' ve aḥvāl-i sülūklerinde daḫi zīr-i ḳıbāb-ı kesb ü ṣarfda mestūr u me'mūnü'l-ġā'ile-i kibr ü riyā ve 'ucb u şenā ve sābıḳ-ı menāzil-i faḳr u fenā olmağla engüşt-nümā-yı ehl-i baṣīret ü ḥazm ve nādire-i kār-ḫāne-i daḳāyıḳ-ı sülūk-i ṭarīḳat-ı 'aliyye olmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از درون شو آشنا و از برون بیگانه باش

اینچنین زیبا روش گم میشود اندر جهان

(مثنوئ شریف)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت پیغمر بآواز بلند

با توکل زانوی اشتر ببند

رمز "الکاسب حبیب الله" شنو

در توکل از سبب کاهل مشو

گر توکل میکنی در کار کن

کسب کن پس تکیه بر جبار کن

eşer-i cemīli ile ta‘āruż tevehhüm olunmasın ki ol sālikīn-i menhec-i faḳr u fenānıñ ṭaleb-i dünyāları rū-pūş-ı ṭaleb-i rıżā-yı Mevlā olmuşdur. Egerçi [720]'الدنيا لتبرّ تركك لها أبرّ.' [721]'ترك الدنيا رأس كل خير.' imżā-kerde-i e’imme-i faḳr u terkdir, lākin ba‘de’t-taḥṣīl infāḳ u terk ve ṣarf-ı ṭarīḳ-i āḫiret terk-i mücerred-i evvelden evlā olduġu resīde-i pāye-i bedāhetdir.

[720] Gazzâlî, *İhyâu ʿulûmi’d-dîn*, c. III, s. 213.

[721] Aliyyü’l-Kârî, *Mirkâtü’l-Mefâtîh*, c. IX, s. 403.

و هم الذين اثنى الحق جل ثناؤه عليهم في القرآن العظيم بقوله تعالى -رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ-[722] الى آخره و ليس لهم مطلب سوى الحق في كل حال و مآل.

(بيت)

?

وما هممت بشرب الماء من عطش

الا رأيت خيالا منك في الكاس

وما جلست الى قوم احدثهم

الا و انت جليسي بين جلاسي

ومن داخل كن حاضرا غير غائب

ومن خارج خالط كبعض الاجانب

Menḳūlest ki

Ol mecma‘u’l-baḥreyn-i şerī‘at u ṭarīḳat mürā‘āt-ı rüsūm-ı nūrāniyye-i ẓāhire vü muḥāfaẓa-i aḥkām-ı ḥaḳḳāniyye-i bāṭınada kendiler yek ser-i mū tehāvün ü tekāsül-nümā olmadıḳları gibi pīrāmen-gerd-i maḳām-ı ḫilāfetleri bulunan iḫvān u

[722] Nûr Sûresi, 24/37. Âyet: “Onlar, ne ticaret ne de alış-verişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.”

ḫullāna daḫi rū-yı ruḫṣat-nümā olmayıp ‘ale’d-devām ḳānūn-ı iḥtisāb üzere olmalarıyla anlar daḫi ḫuy-ı pür-taḥarrī vü iḥtiyāṭ-i mürşidleriyle taḫalluḳ ve beynlerinde ẓāhir olan taḳṣīrāt-ı cüz’iyyede daḫi tedārük-i i‘tiẕār u ḳażā-yı mā-fātı iltizāmla ihmāl ü setri naḳṣ u küstāḫī ‘add edip reftār-ı ḫāṣları muḫālif-i meşreb-i ebnā-yı zamān olmaġla zühd-i ḫuşk u taṣannu‘ u riyā ve muḥtemelāt-ı vāhiyye-i sā’ire ḥaml olunup ekṣeriyā kendi inābet-kerdelerinden mā‘adā fuḳarā ḫānḳāhlarında muḳīm olmaz iken Dervīş Aḥmed-i Sīne-çāk-nām bir ḳalender-i bī-ser ü pā ve ḫāne-ber-dūş u melāmet-kīş, kūşe-i maṭbaḫlarına būriyā-endāz-ı ārām ve eṭvār-ı na‘l-i bāz-gūnu müheyyic-i ġayret-i ṭab‘-ı selāmet-cūyları olmaġla bi’d-defe‘āt peymānçe-i i‘tiẕārda edā-yı ḥaḳḳ-ı ṭarīḳate tenbīh olunup encāmı fermān-ı seyāḥate müncerr olduḳda dervīş-i dil-rīş-i merḳūm der-ḥāl iṭā‘at-nümā ve āsitān-ı ḫānḳāha cebhe-sāy olup Beğoğlu şöhretiyle **[S.56]** ma‘rūf maḥalde ferş-i ḫāk-endāz-ı iḳāmet ve müteveccih-i ṣavb-ı ḫılāfet-me’ābī olup cümle-i se rūze tamāmında seyr ü teveccühü muṣīb-i hedef-i maḳṣūd olup ‘ālem-i müşāhede-i şeyḫ-i müşārün-ileyhde ser-i pāk u rūḥ-ı tāb-nāk-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher) pedīdār-ı maşrıḳ-ı temeşşül olup ikrām-ı tām u iḥtirām-ı ‘āmmla da‘vet ve maḳarr-ı ḳadīmine īvā ve ḥāli kendiye iḥāle olunmaġa tenbīh-i ekīdi müştemil emr-i elzemü’l-ittibā‘ ṣudūrunu ifāde etmekle ‘ale’ṣ-ṣabāḥ ol miṣbāḥ-ı hüdā pervānegān-ı encümenin cem‘ ve erbāb-ı münāḳara vü aṣḥāb-ı münāfereyi ḫʷāh u nā-ḫʷāh ve ḳavvālān u münşidānı tesyīr ve temşiyet-i emr-i ḳudsīye mübāderet etmekle derdmend-i merḳūmuñ cobrān-güsārı vü telāfī-i āzārı kemā-hüve ḥaḳḳuhu mer‘ī ve mü’eddā ḳılınıp ez-cümle pārsā-yı ābdālānesine ḳażiyye-i cerr ü su’āl-i Şeyḫ Meḥmed-i Serzevī ile muḳābele belki ricālullāhdan bir gürūh-ı pür-şükūhuñ ḫıdmet-i zenbīl-gerdānī ve fuḳarā-yı maḥcūbīne erzāḳ-resānī ile me’mūr olmaların īrādla müdāfa‘a buyurulup ‘ahd-ı ba‘īd-i mekş-ile teyemmün etmişlerdir ki ol maḳūle mestūrān-ı ḳıbāb-ı ‘izzeti mīzān-

ı iḥtisābla vezn ḫılāf-ı daḳīḳa-i ledünniyye-i Ḥażret-i Ḫıżır ‘aleyhi’s-selāmī olduġun taḥḳīḳ buyurmuşlardır.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

گدای درگه مردان اگر چه کدیه نماست

وی بزیرد دو دستش هزار گنج نماست

مبین فقیر گدایان عشق را کین قوم

شهان بی کمر و خسروان بی گلهند

Nükte

Meşāyiḫ-i şevāmiḫü’l-eṭvār-ı ‘aṣrları ile ferzend-i sa‘ādetmendleri Seyyid Ḫalīl Efendi cem‘iyyet-i ḫitānında ferş-i bisāṭ-ı kemāl-inbisāṭ buyurup cümleniñ yek-ā-yek dergeh-i Ḳāḍiyyü’l-ḥācāt’dan mes’ūl-i dil ü cānın su’āl buyurup herkes daḫi ba‘de’t-te’emmül ve’l-ḳarār īrād-ı aḳṣā’l-merām eyledikde ‘ale’l-‘umūm murādāt u maḳāṣıdıñ iḥsānına du‘ā-yı pür-sūz u güdāẕ ve gülbāng-keş-i icābet olduḳları ‘aḳībinde cümle daḫi cenāb-ı velāyet-me’ābları maḳṣad-ı aḳṣāsın istifsār eylediklerinde **“Ḥażret-i mütekellim (bi-kelāmihi celle şānuhu ve ‘amme iḥsānuhu) ṭaraf-ı ebherü’ş-şerefinden yā-yı mütekellimle nāmzed-i “‘abdī” olmaḳdır.”** diye her maṭlablarında taẓmīn buyurulan ẓarāfet-i kerāmet-endūdları māye-i taḥsīn-i ‘āmme-i ḫavāṣṣ olmuşdur ki fī nefsi’l-emr mütelezziẕān-ı ni‘am-ı bī-bedel-i ‘ibādet ‘indinde iżāfetü’l-‘abd ile’l-Mevlā’dan a‘lā teşrīf olmadıġı ġanī

‘ani’l-beyāndır. ‘Aynu’l-cem‘-i meşāyīḫ daḫi ḥuṣūl-i merām-ı sa‘ādet-encāmlarına du‘ā-yı yek-dilāne ile gülbāng-keş-i hem-rengāne-i icābet olmuşlardır.

***فطوی لهم و حسن مآب و بشری لهم بالاجابة من الوهاب. ***

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"ما خلقت الجن والانس" این بخوان

جز عبادت نیست مقصود از جهان

<u>Latīfe</u>

Ol ‘Anḳā-yı Ḳāf-ı ḳurbet ü ḳanā‘at iḥdāṣ buyurduḳları ḫānḳāhıñ ne āyīne vü ne evānī ve bisāṭ u levāzım-ı sā’iresinde ġayrı teşrīk etmeyip ancaḳ kendilere ve fuḳarāya taḫṣīṣ buyurmaları men‘-i ḫayra ḥaml mertebesinde istiġrāb olunduġu mesmū‘-ı şerīfleri olduḳda **“ بو العجب تماشاست كه مجموع درويشان و يك شيخ عاليشان در نظر محبان قدر گنجشكى نيست كه تنها لانۀ خود سازد و بامداد ديگرى محتاج نباشد.”** dem-i ta‘rīż-tev’emleriyle tevriye-i meslek-i ḫāṣṣ buyurmuşlardır ve bi-fażlillāhi te‘ālā ve tevfīḳihi ticāretleri rābiḥa ve ṣınā‘atları rāyice olmaġla herkes ‘ayş-ı raġad u refāhiyyet üzere zindegānī edip cānib-i ecānib ü eḥıbbāya imāle-i ‘inān-ı iltifāt u istimdād olunmamışdır. Ḥattā evāḫir-i emrlerinde daḫi techīz ü tekfīn ü ġasl u iḳbārlarında bi’l-cümle iḫvān birbirlerine **“خدمت واپسين برادرانست. چه جای بيگانگانست؟”** diye müdāḫale-i aġyāra kā’inen men kāne mecāl u ruḫṣat vermezler idi. Bināen ‘alā haẕā, ḫānḳāhlarınıñ vaḳfı ḥadā’iḳ u musaḳḳafāt olup beytü’l-mālden veẓā’if ü żıyā‘ olmamışdır ki vāḳıfān-ı daḳāyıḳ-ı ḥālleri ‘ayşe-i rāżıyye ol ḥizb-i şerīfü’l-kesbiñ

‘ayşı olmaḳ üzere iṣbāt etmişlerdir. Zīrā kesbleri kendilere sermāye-i ‘ayş-ı ḫoş-ı dücihānī olmuşdur.

***نفعنا الله بشفاعاتهم. ***

Ve bi’d-defe‘āt ol māl-i ṭayyib ü kesb-i ḥelālden iştirā olunan ẕeḫā’ir-i pürberekāt vaḳt-i şāmda baḳıyye-i yesīre hengām-ı ṣubḥda ziyāde-i keşīre olduġu müşāhedesi ṣiḳāt-ı ḫuddām-ı maṭbaḫ-ı ‘ālīlerinden **[S.57]** rivāyet-kerde-i beḳāyā-yı zamān-ı velāyet-iḳtirānlarıdır. Ve der-be-derān u der-yūzegerān-ı veẓā’if ü zevāyā olan ḳāṣır-fehmān u süflī-himmetānıñ ṭā’ife-i ‘aliyye-i vālā-himmetleri ḥaḳḳında **”اهل سوقند و اهل شوقيم گويند!“** mażmūnuyla olan ḫurdelerine

(بيت)

?

لذي الجمع فرق يستضيء به

كالجمع في فرقه ما زال يلقيه

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

در كار خانه كه ره عقل و فضل نيست

وهم ضعيف راى فضولى چرا كند

beyt-i ḥaḳāyıḳ-meşḥūnuyla cevāb-ı ṣāfī vermişler.

كما قال بعض العارين حين سئل عن اعجب ما رأى في حجه رأيت شخصا اخذ بحلقة من حلق الكعبة و هو يطلب شيئا من الدنيا و رأيت شابا في منى باع متاعا بنحو ثلاثين الف درهم وما غفل عن الله في بيعه ذلك لحظة و اخذتني منه غيرة حتى تقيأت دما منه (و ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء) و لهذا قال رويم قدس سره ليس التوكل بالتجرد ولا بترك السبب و انما هم طمأنينة من القلب الى الله تعالى ففي هذا المقام يستوي التسبب و التجرّد و لكل وجهة هو موليها.

Menḳūlest ki

Ol pīr-i rāh-ı sedād u şeyḫ-i ḫānḳāh-ı irşād nihāyet-i sinn-i hereme vāṣıl olduḳda Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl Efendi ʻulūm-ı ẓāhire vü bāṭınada nādire-i devrān u müşārün-bi'l-benān olup mesned-zīb-i velī-ʻahdı olmaġla cümle-i umūr-ı iḫvān u ḫullān vā-beste-i rāy-ı ṣavāb-dīdleri ve buḳʻa-i mübārekeleri maḥall-i ḳırān-ı neyyireyn ü cemʻiyyet-i erbāb-ı dāniş ve bī-şekk dā'ireleri reşk-āver-i felekü'l-burūc olup āfitāb-ı ẕātlarınıñ āṣār-ı ufūlü ẓuhūrunda emānet-i sırr-ı ḫilāfeti velī-ʻahdlerine teslīm ve fuḳarā vü sālikīni emr ü nehy-i terbiyelerinde lem ü lādan taḥẕīr ve erkān-ı şerʻiyye dā'ire-i efʻālde ve rüsūm-ı ṭarīḳat maḳāmāt-ı aḫlāḳda taḫliye-i ḳabīḥa vü ẕemīme ve taḥliye-i ḥasene vü ḥamīde ve ʻulūm-ı ḥaḳīḳat u esrār-ı maʻrifet **'مفنيه في** **الله و مبقيه بالله'** ve muḳīm-i maḳām-ı ḫilāfet ḥuṣūl-i netāyic-i şerīfe-i merḳūmede muḳaddeme-i iḳdām-ı fevz-i menāzil olduġun taḥḳīḳ ve tekāsül ü tehāvün ü tereddüd seng-i rāh-ı necāt u sedd-i mecrā-yı āb-ı ḥayāt-ı feyż olduġun tebyīn edip dāmen-keş-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i bezm-i ṣūret ve āḫir-i ḳadem-i nihāyetden evvel-i ḳadem-i bidāyete ricʻat ve muḳābele-i bāb-ı semāʻ-ḫānede bi'n-nefs ḥafr u iʻdād eyledikleri mehbiṭ-i revḥ u menzil-i reyḥānda mütevārī-i ḫāk-i pāk ü āsūde-i civār-ı raḥmet-i tāb-nāk olmuşlardır.

نور الله تربة السلف و انار رتبة الخلف بحرمة من له كمال العز و الشرف آمين يا مجيب السائلين.

Ḥażret-i Cünūnī Meḥmed Dede

Fī'l-aṣl ḫāk-zād-ı şehr-i Lārende ve evlād-ı meşāyiḫden ve gül-i ṣad-berg-i gülşen-i irādet-i Ḥażret-i Çelebi Ḫusrev (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)den olup ba'de'l-irşād ve'l-icāze āsitān-ı melā'ik-meṭāf-ı Ḥażret-i Vālide Sulṭān ('aleyhā taḳdīsātü'l-Mennāni'l-Subḥān) ḥucerāt-ı şerīfesinde kūşe-i vaḥdet-güzīn ü ṣuffe-i ṣafvet-nişīn iken ibtidā-yı ẓuhūr-ı melḥame-i ḫulefā-yı nā-ḫalefānda āsitāne-i merḳūme ṣadrından daḫi evlād-ı kirām 'azl ve maḳām-ı mevrūşlarına bū'l-fużūl nā-ḫalef naṣbına 'adem-i ıṣṭıbārına binā'en ṣıla-i eḳārib-i bāḳıyye bahānesiyle vaṭan-ı ābā vü ecdādı olan Şehrezūr ṭarafına iḫtiyār-ı seyāḥat buyurup bürheten mine'z-zamān āvāre-i hezār-vaṭan olup eşnā-yı seyr ü seferlerinde Dārü's-Selām-ı Baġdād ve cilve-gāh-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) olan buḳ'a-i mübārekede muḳīm ü münzevī olup çend-sāle ḫıdemāt-ı mebrūre-i iḫvānu'ṣ-ṣafāda olan mesā'ī-i meşkūreleri muḳaddeme-i netāyic-i kerāmāt u mükāşefāt olup āşār-ı kemālleri velvele-endāz-ı miyān-ı erbāb-ı ṭaleb-i ṭuruḳ-ı celīle olmaġla cümle-i fuḳarā vü aḥıbbā niyāzıyla ḳabūl-i ḫıdmet-i meşīḫat edip zamān-ı şerīflerinde ol muḫtaṣar

zāviye bir mufaṣṣal ḫānḳāh ve maḥall-i icrā-yı āyīn ü erkān-ı Mevlevī olduġundan mā‘adā müteveccih-i aṣḥāb-ı ṣıdḳ u iḫlāṣ ve maḳṣad-ı müsāfirān-ı ḫavāṣṣ olmuşdur. Ve meşreb-i ‘ālīlerine ġalebe-i ḥāl ḥadd-i i‘tidālden mütecāviz olmaġla ẓāhiren müddet-i medīde istiġrāḳ u maḥv üzere bī-ṣu‘ūr-ı ribḥ u rāḥat ve fāriġu’l-bāl-i meşāġil-i ḫord u ḫ^{w}āb ve mütevaḥḥiṣ-i āşinā vü bīgāne olmaġla maḫlaṣ-ı “Cünūnī” ile med‘uvv u müştehir olmuşlardır ve ibtidā tażmīn-i maḫlaṣ buyurduḳları

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Cünūnīdür Cünūnīdür Cünūnī
Olupdur nefs-i emmāre zebūnı

beyt-i şerīfi olmaḳ üzere mesmū‘dur. Ve āṯār-ı ‘āşıḳāne vü muḥaḳḳıḳāneleri egerçi şīrāze-**[S.58]**bend-i cem‘ u tedvīn olmayıp ancaḳ maḥāfıẓ-ı ‘āşıḳān u ‘ārifānda ceste ceste bulunmuşdur. Lākin her beyt u fıḳrası cem‘iyyet-i fevā’ide naẓaran berāber-i te’līfāt-ı müfīde ve hem eṯer-i müdevvenāt-ı pür-‘ā’idedir.

جعلنا الله تعالى من المستفيدين من انفاسهم القدسيه و من المسترشدين باشاراتهم الانسية آمين يا معين بحرمة *

***الصادق الوعد الامين.**

<u>Mervīst ki</u>

Ol şīr-i bīşe-i riyāżet u üstād-ı pīşe-i ḳanā‘at gūyā maẓhar-ı ḳadem ü sırr-ı Ḫıżır-ı velāyet ve sāye-endāz olduḳları ḫarābe sebze-zār-ı ‘imāret ve ‘atebe-i ‘aliyyeleri maḥaṭṭ-ı riḥāl-i ricāl-i ziyāret olmaġla Dāru’s-selām-ı Baġdād’da olan zāviye-i ḥādde münferice-i vesī‘ü’r-rāḥa vü fesīḥü’l-bāḥa olduḳda ḫıdmet-i

muʻayyeneleri resīde-i ḥadd-i itmām ve debdebe-i naḳḳāre-i iştihārları güş-güẕār-ı Fārs u ʻIrāḳ ve ḳullāb-ı ceẕbe-i maḥabbetleri ḳılāde-i gerden-i ʻArab u ʻAcem olunca verā-yı perde-i ġaybdan işāret-i naḳl ṣudūruyla ḳudemā-yı ḫavāṣṣ-ı iḫvāndan ṣāyān-ı pāye-i ḫilāfetleri olan Dervīş Aḥmed Niyāzī muḫlişi ḳā'im-maḳām edip ḳalenderāne vü ḫāne-ber-dūşāne nehżat ve dervīşāndan müteḥammil-i dāġ-ı firāḳ u hicrānları olmayanlar ile cānib-i Rūm'a ʻinān-tāb-ı teveccüh olmuşlardır. Ṣūret-i işāret-i miṣāliyyeleri kendi ḫānedānları gülşeninden bir gülbün-i raʻnāyı iḫrāc ve ser-çeşme-i Dāru'd-devle-i Bursa'ya ġarsa me'mūr olmalarıyla ḥasbe'l-emr ḥareket-i ḫayāliyye buyurup ol gülbün-i zībā maḥall-i ġarslarında neşv ü nemā-yāb ve bir gülşen-i nüzhet-efzā olup ve eḳāriblerinden birin maḳām-ı şerīflerine iḳāmetle taʻbīr olunmaġla eṣnā-yı seferlerinde vaṭanları ve cilve-gāh-ı ḳadīmleri olan Lārende'ye mürūr buyurup ḫ^{w}āher-zādeleri Ṣāliḥ Dede'yi gülistān-ı masḳaṭ-ı re'sinden iḫrāc ve Pıñarbaşı-nām maḥalde iḥyā buyurduḳları zemīn-i mevāta ġars edip bir gülbün-i ḫilāfet ü pür-gül-i aḫlāf-ı ḥasene olmuşdur.

ادام الله نفحات اسرارهم في مشامات طلبة اطوارهم ما دامت الافلاك دائرة و فاحت الاطياب ناشرة آمين يا *

***من ملأ احسانه اكف السائلين.**

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol mihr-i cihān-gerd-i enfüs ü āfāḳ cemāʻat-ı keṣīre-i fuḳarā ile minvāl-i taʻbīr-i meşrūḥ üzere evvelā ziyāret-i āsitāne-i Vālide Sulṭān'ı ve tecdīd-i ʻahd-ı maḥabbet-i ḫullān-ı vaṭanı ʻaḳībinde Ṣāliḥ Dede ḥażretleri ḳalben ve ḳālıben bende-i efgendeleri ve mülāzım-ı rikāb-ı ḥimāyet-me'ābı olup ṣāniyen dergeh-i ʻināyet-destgehe Ḫunkār-ı Ekberī'ye rū-māl-i ḍarāʻat u ibtihāl ve emr-i me'mūr-ı behiyy tehiyyelerine gülbāng-i Mevlevī inżimāmına nā'il olup ṣālişen buḳʻa-i mübāreke-i

Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ve rābi'an maḳām-ı muḳīmīn-i Ḥażret-i Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) 'atebe-i 'aliyye-i türbe-i kürsī-rütbelerine cebhe-sāy-ı niyāz-ı pür-sūz u güdāz olup istimdād-ı tām u semend-i iḳdāmla ṣavb-ı maḳṣūda tevcīh-i licām-ı 'azīmet ve ṣaḥīḥan ve sālimen ve ġānimen vāṣıl-ı sevād-ı a'ẓam-ı meẕkūr olduḳlarında Cāmi'-i Kebīr civārında vāḳi' zāviye-i ḳadīme-i Mevleviyye'ye nüzūl buyurup lākin menzil-i merḳūm keşret-i iḫvāna ve vefret-i vüfūd-ı ḫullāna teng olmaġla tekmīl-i mīḳāt-ı çille-i merdānda ḫavāṣṣ-ı yārānla maḳāmāt-ı müteberrike-i evliyā-yı kirāmı ziyāret ve meşāyiḫ-i 'iẓām ile muṣāfaḥa ve mülāḳatdan ṣoñra dā'iren-mā-dār maḥmiye-i merḳūmeyi temāşā eşnāsında Pınarbaşı-nām maḥalle teşrīf buyurduḳlarında ḥālā merḳad-i münevverleri olan mehbiṭ-i envār ḥiẕāsına geldikde هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ-[723] āyet-i kerīmesin tilāvet ve **"و این کوشهٔ خاك توشه مدفن مشایخ مولوی خواهد بود."** remziyle ol mevḳi'-i laṭīfiñ maḥall-i ġars-i müşārün-ileyh olduġunu iş'ār buyurup ve ba'de zamānin tavsīṭ-i ricāl maṣlaḥatla cā-yı ma'hūdu bi-cümleti'l-levāḥıḳ iştirā murād eyledikde māliki muta'aṣṣıbeden olmaġla eż'āf-ı ḳıymetle daḫi bey' etmeyip **"ازین خانه مرا مرك بیرون میکند و گرنه بتمام مال عالم او را نمیفروشم و جایگاه خود مسکن اهل هوا نکنم."** 'unvānıyla ṣādır-ı cevāb-ı ye's güş-zed-i 'azīz-i müşārün-ileyh olduḳda **"این نیز میشود. لیکن بحسب الاقتضا از شما مجردان بیرون خواهم شد."** nefes-i enfesleriyle muḳābele-i 'anīfeleri ba'de çend rūz 'alem-efrāz-ı bürūz ve seyl-i tünd ü tīz mevt-i müfācāt ile ol sedd-i rāh merfū' olup zevce-i metrūkesi ḥiṣṣe-i **[S.59]** irṣiyye ve mihri muḳābelesinde menzil-i merḳūma mālike olup rüsūm-ı sābıḳ kendiye 'arż olunduḳda ol Āsiye-i ṣāniye nefsini mülk-i nikāḥla 'aḳd ve menzilini hibe-i ṣaḥīḥa ile ḳabūl buyurmaların ricā etmekle niyāzı fevḳa'l-murād ve cümle ricāsı vefḳü'l-mükāşefe ḳarīn-i ḳabūl ve kendisi feryād-resī-i 'ināyet-i ezeliyye ile mürīde-i ṭarīḳat-ı

[723] Yâsin Sûresi, 36/52. Âyet: "(İşte o zaman:) Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahmân'ın vâdettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler! derler."

Ṣıddīḳıyye ve menzili mesken-i fuḳarā-yı bābullāh olmuşdur. Ve taḥt-ı nikāḥlarında ṣoḥbet ve ḫıdmet-i şerīfeleriyle ṣarf-ı baḳıyye-i ‘ömr edip taḳıyye-i rūzigār u naḳıyye-i evzār u ‘ārife-i esrār-ı kār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عمر خوش در قرب جان پروردنست

عمر زاغ از بهر سرکین خوردنست

این نمی بینی که قرب اولیا

صد کرامت دارد و کار و کیا

نار خندان باغ را خندان کند

صحبت مردانت از مردان کند

مهر پاکان در میان جان نشان

دل مده الا بمهر دلخوشان

Mervīst ki

Ol şāhbāz-ı evc-i istiġnā Pıñarbaşı'nda āşiyān-sāz-ı bī-pervā olduḳda ṭarḥ-ı ḫāne-i mevhūbe üslūb-ı ḫānḳāha taḥvīl olunmada muḥtāc-ı meṣārif-i keşīre ve kendiler ve iḫvānu'ṣ-ṣafā iddiḫār-ı dirhem ü dīnārdan derhem ü bīzār olmaġla loḳma vü ḫırḳa-i yevmiyye vü setriyyeden mā'adā mā-ṣadaḳ-ı māl-i ḳalīl ü keşīr bir şey'e mālik olmadıḳları ḥasebiyle ḫavāṭır-ı hem-rāhāna ḫalecān-fersā olan efkār-ı vāhiye 'aks-endāz-ı żamīr-i münīr-i ilhām-semīrleri olunca **" ما سر چشمه را گرفتیم. پای او هرآینه** nuṭḳ-ı beşāret-fermālarıyla def'-i ġā'ile-i ātiye buyurmaları **سبز و شاداب خواهد شد."** hemān sā'at tebāşīr-nümā olup aġniyādan ba'ż-ı kimesneler ḫıdmet-i taḥvīl-i merḳūmda beẕl-i mā-meleki ta'ahhüd edip müddet-i yek-māhede ṣūret-i ḫānḳāh-ı behişt-iştibāh cilve-ger-i sāḥa-i 'umrān olup aṣḥāb-ı ḫayrāt daḫi āşār-ı ḥasene-i enẓār-ı ġavşāneleriyle ol ser-çeşme-i zülāl-i ma'ārif ü irşādda ser-sebz-i du'ā-yı ḫayr u ṣād-āb-ı sa'ādāt-ı dāreyn olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در فگن تدبیر خود را پیش دوست

گرچه تدبیرت هم از تدبیر اوست

کار آن دارد که حق افراشتست

آخر آن روید که اوّل کاشتست

هین ازو خواهید نی از غیر او

آب دریم جو مجو در خشك جو

خود نداند كه جز او دیار هست

هم ازو مخمور و هم از اوست مست

عاقبت زینها بخواهی راندن

هین كرا خواهی در ان دم خواندن

آن دم او را خوان و باقی را بمان

تا تو باشی وارث ملك جنان

Menḳūlest ki

Ol maẓhar-ı envā‘-ı fütūḥāt-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye merkez-i medār-ı ma‘āş-ı cemm-i ġafīr-i fuḳarā olup lākin bi-ḥasebi’ẓ-ẓāhir ġalle-i vaḳf ve fażla-i kesb ü ticāret maḳūlesi me’ūnet ü tesebbübüyle ne kendiler ve ne āḥād-ı dervīşān meşġūl olmayıp yine emşāl ü ḫavānıḳ-ı pür-īrād aṣḥābından meṣārifi ekşer ve ta‘ayyüş ü tena‘umu eyser ü evfer olduġu maḥżā kendileriñ eşer-i ḳuvvet-i ḳudsiyyelerine maḥmūl olup hemānā teceddüd-i ezmān u taġayyür-i aḥyānla ḳulūb-ıża‘īfe erbābına ‘ināyet siyāḳında ba‘ż-ı mertebe nuḳūd u musaḳḳafātdan vaḳf murād eyleyen aḥbāb-ı ḫulleṣe **“ این خواهش اخلاص اند و دو شفقت آمیز تحصیل حاصل و فتنه انگیز اعتماد باطل است. چه ارزاق و اقوات انسان و حیوان غلهٔ اوقاف مهمانسرای عالمستکه حضرت رزاق باسط و جواد وهاب و فتاح پیش از خورنده تعیین فرموده است. پس ارزاق اخوان ما نیز درین جای بوقت خاص معین است. هرآینه میرساند و**

nefes-i nefīsleriyle ḳuvvet-baḫş-ı ”اعتماد ایشان بدادۀ ازلیه است. نه بغلال اوقاف حادثۀ بشریه است.

ḳulūb u ta‘rīż-i tereddüd-sūz-ı mütevehhim-i maḳlūblarıyla pīrāmen-gerd-i ser-i şem‘-i cem‘-i i‘tiḳādları ve dil-dāde-i ‘ahd u teslīm-i nefes ve peyrev-i aḥfādları olan iḫvān-ı ḥāliye vü ātiyeyi me’mūnü’l-ġā’ile-i ma‘āş-ı dünyā ve meşġūl-i mehāmm-ı dīn ü me‘ād buyurmuşlardır. Ve ḥālā bulunan vaḳf-ı cüz’ī intiḳāllerinden şoñra olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بر دل خود کم نه اندیشۀ معاش

عیش کم ناید تو بر درگاه باش

سالها خوردی و کم نامد ز خور

ترك مستقبل کن و ماضی نگر

گر بخواهی ور نخواهی رزق تو

پیش تو آید دوان از عشق تو

گر ترا صبری بدی رزق آمدی

خویشتن چون عاشقان بر تو زدی

ور تو نشتابی بیاید بر درت

ور تو بشتابی دهد درد سرت

[s. 60]

"فی السماء رزقکم" نشنیدۀ

اندرین پستی چه بر چفسیدۀ

های و هوی با دو شیر افشان ابر

در غم ما اند و یکساعت تو صبر

هین توکل کن ملرزان پا و دست

رزق تو بر تو ز تو عاشق تر است

Menḳūlest ki

Ol püşt ü penāh-ı bī-kesān u sāye-endāz-ı farḳ-ı fırḳa-i derdmendān fī yevmi mine'l-eyyām Ḥażret-i Seyyid Nāṣıruddīn maḳām-ı behişt-āyīni ziyāreti ḳaṣdıyla maḳarr-ı ḫāṣṣlarından ḳā'id-i ḫavāṣṣ-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā ve maḳṣad-ı müteberrike ḳadem-i meymenet-resā olduḳda eşnā-yı ṣoḥbet-i neşāṭ-efzāda mestūrān-ı ḳıbāb-ı melāmet ü mestān-ı ḫarābāt-ı velāyetden bir ṣīr-gīr cām-ı iḫlāṣ-ı sikke-i iḫtiṣāṣ ber-dest ḫāk-pāy-i deşt-i kerāmet-peymālarına rū-māl-i ibtihāl olup sikke-i mübārekesin pīşgāh-ı naẓar-ı merḥamet-eşerlerine vaż' edip ser-bürehne pāy-ber-pāy-ı peymānçe-i i'tiẕār olup **" این نشان عالیشان سلطان حقیقتکه بندگانش را امروز فریاد رس نباشد پس فردا ز رویش چه خواهیم دید؟ "** 'unvānıyla 'arż-ı ḥāl siyāḳında istinṭāḳ buyurulduḳda Bursa Aġası olan ẓālim-i mütemerrid ü cā'ir-i muta'aṣṣıb kendiyi ışrār u inkār-ı mücerredine binā'en ifk ü iftirā-yı sekr ile aḫẕ u ta'zīr eylediğin tafṣīl edince **" لکل محال احوال پس اکنون در مقام سید**

ناصریم رعایت لازمست.” diye dest-i ‘ināyet-peyvestleriyle yine külāh-ı mefārıḳ-penāhların müceddeden tekbīr ü ilbās “ و برو! تو در نیاز خویش باش و بر ماست نماز او خواندن.” dem-i serd-i tedmīr-tev’emleriyle tesellī-baḫş ve kemā-kān ṣoḥbet-i pür-ma‘ārifleri üzere vaḳt-güẕār olup ser-i mū ṣafā-yı vaḳt-i iḫvāna keder-i telvīn ü gerd-i taġayyür-resān olmamışlardır. Meğer ẓālim-i mesfūr dā’ire-i şehr ve ḥavālīsinde tefaḥḥuṣ-ı eşḳıyādan ḫāne-i nuḥūset-erkānına gelip esb-i ḫasāret-reftārından seng-i rikāba nüzūl ṣadedinde meyyiten ve müdemmeren sāḳıṭ ve ḥatfu’l-ānif hālik ve şitābān-ı civār-ı Mālik olduġu beyne’l-ahālī ṣāyi‘ ve mükāşefe-i dīrūzāne-i ḳuṭbāneleri ufḳ-ı ġayretden lāmi‘ olmuş. Pes ‘ale’ṣ-ṣabāḥ incāz-ı va‘d edip Cāmi‘-i Kebīr’de ṣalāt-ı cenāzesine ḥāżır olmuşlardır. Ve bedīheten bu ta‘rīż-i laṭīfi inşād buyurmuşlardır:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سایهٔ دست جناب مولوی

جلوه بر سر دارد و نامش کلاه

سر که بی بهره شود از فیض آن

عاقبت گردد نگون و خرجراه

گر برنجد خاطر سر داده اش

سیف و سیلی باشد از قهر آله

عکس او معکوس رفتار ان را

حسب حال پر ملامست و کل اه

بر سر جان جنونی جنه است

نیست باکش گر بود عالم سپاه

‘Aks-i külāh hālik ve ma‘kūs-reftārān aṣḥāb-ı şimāl olmaḳ üzere ta‘miye ve ḳażiyye-i ‘ما نحن في صددها’ya işāret ve taḥlīl-i lafẓ-ı külāhla ḥasret-i sermediyye-i bed-gümānān u kec-naẓarān-ı cevānib-i fuḳarā-yı dergeh-i Ḥaḳḳ’a īmā buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دست پیر از غائبان کوتاه نیست

دست او جز قبضهٔ الله نیست

گر زنی با نازنین تر از خودت

در تك هفتم زمین زیر آردت

آن پسر را کش خضر برید حلق

سر آن را در نیابند عام خلق

گر خضر در بحر کشتی را شکست

صد درستی در شکست خضر هست

گرچه با تو شه نشیند بر زمین

خویشتن بشناس و قدر همنشین

نیم جان بستاند و صد جان دهد

آنچه در وهمت نیاید آن دهد

Mervīst ki

Ol rāyet-efrāz-ı rāz-ı [724]**'سید القوم خادمهم.'**, ‘ādet-i ḥasene-i devīşāneleri üzere maṭbaḫda āşpezlik ile iştiġāl edip ta‘līmen lil-mübtedi’īn rüsūm u ādāb-ı ḫıdmetde diḳḳat-nümā iken bi-ḥasebi’l-iḳtiżā naẓar-kerde ve velī-‘ahdları Ṣāliḥ Dede ḥażretlerine nidā ve ḫıdmet-i ḫāṣṣa emr buyurduḳlarında anlar daḫi taḥrīme-bend-i namāz olmaḳ üzere iken emr-i ‘ālīlerin gūş edicek te’ḫīr-i ṣalāt **'الابرار لا تتحمل الانتظار.'** mışdāḳınca müsāra‘at-ı i’timār buyurmaları ġarīb-nümā olmaġla eşnā-yı simāṭda Ṣāliḥ Dede ḥażretleri ḫıdmet-i mu‘ayyeneleri olan āb-dārlıġa meşġūl iken ḫullān-ı vefādan ba‘żıları istimā‘-ı nidā edicek te’ḫīr-i taḥrīme vü iḥtirām-ı tāmla ḫıdmet-i me’mūrun-bihāya mübāderetlerin yād ve ḥüsn-i inḳıyād u luṭf-ı teslīmlerine taḥsīn ü şenā etmeleriyle ḳulzüm-i ‘ināyet-i Ḥażret-i Mürebbī cūş-āver-i kerem olup yedinde olan kāse-i ābı ṭaleb ve ba‘de istīfā’ü’ş-**[S.61]**şürb sü’r-i mübāreklerin [725]**'سؤر المؤمن'**

[724] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 528.

[725] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 495.

emr-i ġavṣānelerine **"بیاشام و خوش باش!"** ḥadīṯ-i şerīfiyle teyemmünen ināle **'شفاء.** i'timār ve bilā-cür'a nūş buyurduḳda bi-iẕnillāhi'l-Laṭīfi'l-Fettāḥ ve bi-himmeti'l-mürşidi'l-mükemmil der-ḥāl ṣadr-ı mübāreklerine inşirāḥ-ı ḥaḳāyıḳ-nümā ve dīde-i baṣīretlerine infitāḥ-ı serā'ir-incilā iḥsān olunup dem-be-dem ġalebe-i ṣafvet-i ḳarīḥa ile menşe'-i levāmi'-i mükāşefāt-ı 'acībe ve mevrid-i bevārıḳ-ı vāridāt-ı ġarībe ve kemāl-i rūz-efzūnları müsellem-i erbāb-ı inṣāf ve āḫırü'l-emr ḥāmil-i sırr-ı mübīn ve ḫayru'l-ḫalef ü cā-nişīnleri olup meydān-ı nefs-bendān u miyān-ı münḳādān-ı fermān-ı merdānda 'alem ve bahāne-cūyān-ı istifāżaya pīş-ḳadem olmuşdur.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیل مفاعیلن فاع]

جانا تو بده شربت و جانم بستان

مستم کن و از هر دو جهانم بستان

یك عنایت به ز صد گون اجتهاد

جهد را خوفست از صد گون فساد

و آن عنایت هست موقوف ممات

تجربه کردند این ره را ثقات

ذرهٔ سایهٔ عنایت بهتر است

از هزاران کوشش طاعت پرست

Menḳūlest ki

Ol şem‘-i şebistān-ı hidāyet u ḳandīl-i miḥrāb-ı ‘ibādet, dervīş-i meydānīye iş‘āl-i ḳandīl-i meydān-ı merdānla emr buyurduḳda ḫādim daḫi ibrīḳ-i revġanı ḫālī bulduġun īrād ve vaḳt-i şām daḫi tedārük-i revġana müsā‘id olmadıġın esās-ı i‘tiẕār etdikde ibrīḳ-i revġanı yed-i ḫādimden aḫẕ ve meslek-i āb-ı ḫānḳāhdan āşikāren ābla pür edip **"اینك ترا روغن بی نفاد!"** ‘unvānıyla ināle buyurup meydānī muḫliş daḫi bī-tereddüd ḳandīle her şām pür edip tā-be-seḥer fürūzān olduġundan mā‘adā nice muḥtācīn ḥīn-i iḳtiżāda ekl daḫi edip rūz-ı vefātlarına gelince bereket-i merḳūme sāriye olduġu ve şām-ı irtiḥāllerinde ḫālī bulunup revġan-ı bāzāra muḥtāc olduġun ba‘de’l-fevt işā‘a edip mānend-i şem‘ sūzān u giryān olduġu meşhūdun-‘aleyh-i ḳudemā-yı iḫvān-ı zamānımızdır. Fī’l-vāḳi‘ bu ḫāriḳa-i mużā‘afaları ki tebdīl-i ḫaḳīḳat-ı āb ve imdād-ı bā-imtidād-ı Vehhāb-ı Muṭlaḳ’ı mutażammındır. Kendileriñ zümre-i abdāldan olduġun mü’eyyid-i bī-irtiyābdır.

نفعنا الله تعالى ببركات مباني روحانياتهم في الدنيا و الآخرة آمين يا مجيب السائلين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ماهیان قعر دریای جلال

بحرشان آموخته سحر حلال

بس محال از حال ایشان حال شد

نحس انجا رفت و نیکو حال شد

Mervīst ki

Ol ḫızāne-dār-ı ġayb bir rūz-ı muḳābele tena‘um-ı yārān içün ni‘am-ı keşīre iştirā buyurup ve tā nihāyetde ḥubūb-ı ḫarbuze-fürūşāndan bir miḳdār ḥubūb alıp herkesiñ ḥişṣesin ifrāzdan ṣoñra kendi ḥişṣelerin bir miḳdārın dest-i kerāmet-peyvestlerine alıp aṣḥāb-ı ni‘am müşterāların yegān yegān da‘vet ve şemen-i mebī‘lerin ‘add u teslīm ve baḳıyye-i ḥubūbu daḫi ṣāḥibine in‘ām buyurup ve bi’l-cümle keff-i pür-kifāyetlerine aldıḳlarında ḥabbe-i ḫarbuze hengām-ı ta‘dād-ı şemende derāhim-i cedīdeye müteḥavvil olduġu cümle ḥużżārıñ mu‘āyini olmaḳ üzere meşhūdün-‘aleyh-i ṣiḳāt-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-me’ābdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا

مردهٔ این عالم و زندهٔ خدا

هین که اسرافیل وقتند اولیا

مرده را زیشان حیاتست و نما

او ز آتش ورد احمر آورد

از زیانها سود بر سر آورد

اکمه و ابرص چه باشد مرده نیز

زنده گردد از فسون آن عزیز

Mervīst ki

Ol ġavṣ-ı bī-çāregān u kehfü'l-emān-ı remīdegān fī yevmi mine'l-eyyām iḫvān u ḫullānla ziyāret-i Ḥażret-i Abdāl Murād (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)e varıp henüz merāsim-i ziyāret tamām olmaḳsızın ḳarābīn-i 'adīde-i menẕūre ẓuhūr edip ol buḳ'a-i mübārekede zāviye-dār bulunan 'āṣıḳ-ı ṣādıḳ daḫi 'aynu'l-cem'e ḫıdmet siyāḳında ārām buyurmaların ricāmend olmaġla anlar daḫi levāzımla maṭbaḫ-ı fuḳarāyı ol nüzhet-serāya naḳl ve ol ḳarābīn ü ẕeḫāyir-i fuḳarā daḫi olunca ārāma ḳarār verip ṣoḥbet-i ḫāṣṣa-i Mevleviyye'de iken sā'ir meşāyīh-i ṭuruḳ-ı celīle vü efrād-ı menāhīc-i cemīle daḫi münceẕibe olup herkes ẕeḫāyir ü levāzımıyla bezmlerine mülḥaḳ ve ḥalḳa-i ülfetleri eczā-yı āḥād-ı subḥadan muntaẓama bir dā'ire-i 'aẓīme-i tesbīḥ ü taḳdīs ü ma'ārif ü vecd ü ḥāl olup eṣnā-yı ẕevḳ u ṣafā-yı ẓāhire vü bāṭınalarında bir ḫargūş-ı derdmend remīde-i hücūm-ı seg-i tāzī olup kendiyi ḥalḳa-i **[S.62]** cem'iyyetlerine ilḳādan mā'adā rāh-ı rehāya muvaffaḳ olmamaġla nā-çār dā'ire-i pür-selāmetlerine daḫīl ve bir kūşede pinhān olmaḳ üzere ḫazīde iken ḥażret-i 'azīz-i müşārün-ileyh reh-güẕer-i cüst u cūyuna āstīn-i mübāreklerin sedd edince gūyā künām-ı ḳadīmine ric'at eder gibi ol me'men-i menī'e duḫūl edip ve seg-i tāzī daḫi der-pey-i kenār-ı ḥalḳa-i iḫvāna gelip ser-ber-āsitān ve rūy-ber-āstīn basṭ-ı ẕirā' ve mānend-i seg-i Aṣḥāb-ı Kehf mülḥaḳ-ı dā'ire-i intisābları olup her çend sāde-dilān-ı aḥbāb def' murād ve ib'āda sa'y etdiklerinde müfīd olmayıp ser-ḥalḳa-i ittiḥād u meclis-ārā-yı 'ālī daḫi kendi ḥāline ibḳā emr

etmekle me’mūnü’l-ġā’ile-i ta‘arruż olunca derūn-ı āstīnden ḫargūş ve birūn-ı āsitāndan tāzī birbirine nigāh-ı āşināyī edip teżādd-ı cibillīleri üns ü ülfete mübeddel olup ol āstīnden ve bu āsitāndan meydāna gelip mülā‘abe-i ‘acībe-nümā olmaları eşnāsında ṣāḥib-i tāzī daḫi şitābān-ı semt-i ḥalḳa-i cem‘iyyet-i aṣḥāb-ı ittiḥād olup bunlarıñ miyān-ı benī-ādemde bilā-teḥāşī ve lā-teżādd mülā‘abesin müşāhede ile ġarīḳ-i baḥr-ı ḥayret olduḳda Ḥażret-i Cünūnī derīçe-küşā-yı kāḫ-ı vālā-yı ‘irfān olup **“** این حلقهٔ جمعیت فقرا یك دائرهٔ اتحادیست که در او شیر و آهو و شهباز و تیهو و تازی و خرگوش و گربه و موش بایکدیگر اتحاد و الفت دارند و آن تضاد جبلی بیرون در مانده است**”** ‘unvānıyla **“Ḥalḳa-i tevḥīdiñ eczāsı kemāl-i ittiḥād üzere olmayınca istifāża-i dā’ire-i tevḥīd muḥāldir.”** diye ma‘ārif ü ḥaḳāyıḳ tafṣīline ‘aṭf-ı ‘inān-ı beyān etdikde cüvān-ı şikārīniñ daḫi ‘inān-ı iḫtiyārı dest-i ıṣṭıbārından rübūde-i ra‘şe-i tehālük olup dām-ı irādetlerine fütāde-i bī-hūş olunca meğer ol nev-cüvān bir sengistān-ı inkār u ışrārda neşv ü nemā-yāb bir nihāl-i tāze imiş. Mācerāsı mesmū‘-ı ḫ^{w}īşāvendi olduḳda bi’l-cümle şikār-ı şest-i maḥabbetleri olduḳları def‘aten naẓar-ı ḥużżārda kerāmet-i ‘aẓīme-nümā olmaġla **“** این جذب و انجذاب برکت اتحاد برکت اتحاد است. هر گاهکه این جلوه کند **”** ‘unvānıyla cümleyi cānib-i ittiḥāda irşād buyurmalarıyla herkes لآن در پی است**”** intihāz-ı furṣat ṣadedinde rū-māl-i pāy-ı cānı ve dest-būs-ı sīne-i ṣāfı olup beynlerinde olan şevā’ib-i beḳāyā-yı ġıll u ġış zidūde-i ṣayḳal-ı himmetleri ve cümle yek-rū vü yek-dil ü yek-reng ve muṣāfāt-ı tāmme vü muṣāfaḥa-i rāsiḫa ile muġtenim olup [726] ‘المؤمن مرآة المؤمن.’ nefḥa-i muḳaddemesi verā-yı sürādiḳāt-ı esrār-ı Aḥmediyye’den ‘arż-ı dīdār-ı ḫuceste-āṯār-ı maḥabbet-i elestiyye eyledikde herkes mest-i ṣahbā-yı maḥabbet-i ezeliyye vü ḫarāb-ı cām-ı ittiḥād-ı ebediyye olduġu ẕeylinde ḫargūş-ı bīçāre meydāndan ric‘at-ı cānib-i beççe-gān u künām olup tāzī ve ṣāḥibi mülāzım-ı āsitāne-i ‘aliyyeleri olmaġa ‘āşıḳ olmaġın mānend-i sāye peyrevleri

[726] Ebû Dâvud, “Edeb”, 57, r. 4918; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, VIII, 290, r. 16681.

olmuşlardır. Hengām-ı nehżat maḳarr-ı ḫilāfetlerinde “ اسرار ابدال مراد همه را حيران وابدال ‘unvānıyla terennüm-rīz-i şükrān u gülbāng-keş-i şādī-i rūḥ-ı revān olup ve mefārıḳ-ı ṭuruḳda her gürūha tebcīl-i tāmla tevdī‘-künān maḳām-ı sāmīlerine ‘avdet buyurup be-her-sāl ḥāl-i ma‘hūdu minvāl-i sābıḳ üzere mürā‘āt buyurup ol buḳ‘a-i mübārekede mesned-ārā-yı cem‘iyyet-i iḫvān-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye olup cümleniñ tecdīd-i ‘ahd-ı ittiḥādına ve taṣfiye-i evḳāt-ı ātiyelerine bā‘iṣ olurlar idi. ”نا مراد يعنى بزرك نام و بر مراد و نا مراد گردانيد.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اولیا اصحاب کهفند ای عنود

در قیام و در تقلب هم رقود

میکشد شان بی تکلف در فعال

بیخبر ذات الیمین ذات الشمال

چیست آن ذات الیمین فعل حسن

چیست آن ذات الشمال اشغال تن

هین غدای دل بده از همدلی

رو بجو اقبال را از مقبلی

منگر اندر نقش و اندر رنك او

بنگر اندر عزم و در آهنك او

حق ز هر چیزی خور و چین آفرید

پس نتایج شد ز جمعیت بدید

پس صلهٔ یاران ده لازم شمار

هر که باشد گر پیاده گر سوار

راه سنت با جماعت خوش بود

اسب با اسبان یقین خوشتر رود

زانکه انبوهئ جمع کاروان

رهزنان را بشکند تیغ و سنان

یار باشد راه را پشت و پناه

گر تو نیکو بنگری یار است راه

اتحاد دیار با یاران خوش است

پای معنی گیر صورت سر کش است

یار شو تا یار [S. **63**] بینی بی عدد

زانکه بی یاران بمانی بی مدد

چشمها را چار کن در اعتبار

یار کن با چشم خود دو چشم یار

Menḳūlest ki

Ol pīr-i peyrevān-ı ehl-i fenā nihāyet-i kühūletlerinde naẓar-kerde vü velī-ʻahdları olan Ṣāliḥ Dede ḥażretleri ḫıdmet-i meşnevī-ḫ^{w}ānī vü neẓāret-i aḥvāl-i iḫvān u ḫullānīde niyābetle mümtāz buyurup kendiler kūşe-nişīn-i ferāġ-ı bāl u muġtenim-i ṣafā-yı ḥāl olup ḳażārā ol meclis-ārā-yı taḳrīr-i ḥaḳāyıḳ-ı *Meşnevī-i Şerīf* etdiklerinde ḥüsn-i edā-yı pür-sūzları ziyāde kār-ger-i ḳulūb-ı ḥużżār ve herkes bi-ḳaderi'l-ḳudre şenā-kār ve maʻyūn-ı çeşm-zaḫm-ı rūzigār olmaġla baʻde'l-muḳābele dest-būslarıyla şeref-yāb olunca pürsiş-i ḥāl siyāḳında **"بتحمل این بار گران چگونۀ؟"** ʻunvānıyla nüvāzişleri muḳābelesinde ḫılāf-ı ṭavr-ı bī-ḫodāne vażʻ-ı ḫod-fürūşāne muḥtemel taḥdīş ü tezkiye ṣudūru menşe'-i ġayret-i merdāneleri olup **" آن حسن تقریر و لطف تأثیر همین نوبت است."** nefes-i terbiye-i tezkiye-sūzlarıyla **'** آخر الدواء الكي **'** feḥvāsınca dāġ-zen-i dil-i derdmendleri olmaġla fī'l-ḥaḳīḳa nevebāt-ı ātiyyede taḳrīrlerinden māʻadā-yı ḥarf u ṣavt mefhūm olmayıp lākin ṣadr-ı meydān-ı ṣoḥbet-i maʻārifde yine kemā-fī'l-evā'il ṭabʻ-ı veḳḳādları kemā-hüve-ḥaḳḳuhu dād-dih-i taḥḳīḳ ü tedḳīḳ olup faḳaṭ ḥīn-i teẕkīrde eşer-i dāġ-ı merḳūmuñ pāydār olduġu telaḳḳī-kerde-i cumhūr-ı ehl-i ḥużūr-ı bezm-i fā'iżu's-sürūrlarıdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جز خضوع و بندگی و اضطرار

اندرین حضرت ندارد اعتبار

این همه غمها که اندر سینهاست

از بخار کرد باد بود ماست

تا کیم اندر جهان پیچ پیچ

چون الف او خود چه دارد هیچ هیچ

پیش یوسف نازش و خوبی مکن

جز نیاز و آه یعقوبی مکن

معنی مردان ز طوطی شد نیاز

در نیاز فقر خود را مرده ساز

تا دم عیسی ترا زنده کند

همچو خویشت خوب و فرخنده کند

از بهاران کی شدی سر سبز سنك

خاك شو تا گل بروید رنك رنك

Ve ẓuhūr-ı emr-i ġarīb-i meẕkūr muḥtemel-i maḳāṣıd-ı muḫtelife olmaġla beyne'l-iḫvān ve'l-ḫullān bādī-i ṣudūr-ı işkāl ü baḥṣ ve bā'iṣ-i maḥall-i maḥāmil ü iştibāh olduġu mün'akis-i āyīne-i żamīr-i ilhām-tenvīr-i mürşid-i mürebbī-i merḳūm olduḳda Ḥażret-i Sulṭānu'l-'ārifīn cenāb-ı velāyet-me'āblarınıñ ḫuṣūṣ-ı merḳūmdan tesellīye münāsib ebyāt-ı şerīfeleriyle istişhād-ı ḥāl-i şükrān etmişlerdir ki īrād olundu:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس مرا ز ان رزق نطقی رو نمود

ذوق گفت من خرد ها می ربود

گفتم این فتنه است ای رب جهان

بخششی ده از همه خلقان نهان

شد سخن از من دل خوش یافتم

چون انار از ذوق می بشکافتم

گفتم ار چیزی نباشد در بهشت

غیر این شادی که دارم در سرشت

هیچ نعمت آرزو نارم دگر

زین نپردازم بجز کارم دگر

Gūyā baḳıyye-i derd-i vücūdlarına daḫi bu dāġ-ı kāvī ile müdāvāt buyurup ṣıḥḥat-ı tāmme-i rūḥāniyye vü ḥayāt-ı ṭayyibe-i ḳudsiyye ile maḳām-ı ʻālīlerine istiḫlāf u çerāġ-ı ḫāṣ ve ol ṣifā-ḫāne-i maʻneviyyeden ṭabīb-i ḥāẕıḳ tedbīr-i devā-yı derdmendān-ı rāh-ı ṭaleb buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای خنك آن مرد کز خود رسته شد

در وجود زنده پیوسته شد

موم و هیزم چون حذای نار شد

ذات ظلمانئ او انوار شد

سنك سرمه چونکه شد در دیدگان

گشت بینایی شد انجا دیده بان

Ve ol gülbün-i raʻnāyı maḥall-i miṣālīlerine ġars buyurup ilā yevminā haẕā aḫlāf-ı ḫayriyyeleriyle iḫvān u ḫullān-ı rūşen-dil ü dīde-i cān olmuşlardır. Ve bu ḫıdmet-i pür-kerāmet-i vāpesīnleri tamāmında kendi ḫırāmān-ı ravża-i Rıḍvān olup ḳable'l-vuḳūʻ maḥall-i duʻāları olan mehbiṭ-i revḥ ü reyḥānda mütevārī-i ḫāk-i pāk ve meşhed-i muḳaddesleri ziyāret-gāh-ı aṣḥāb-ı dil-i āgāh olmuşdur.

نور الله تعالى مرقده و على سنادس الرحمة أرقده آمين يا مجيب السائلين.

Ve meclis-i āḫirīn-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde ḥalḳa-zen-i iḫlāṣ u iḫtiṣāṣ bulunan yārāna ṣudūr-yāfte-i iḥsān olan naṣīḥat-ı celīleleri ki عليكم بانتساب ابواب الرجال فانها محط رحال الآمال و مقسم رواتب الاحوال القابل منظور في كل حال و " fiḳarāt-ı "القائل على شرف الارتحال و به نال الكل ما نال و الصالح حاصلنا فاغتنموا محصوله. laṭīfeleridir ki ḫayru’l-ḫitām-ı **[S.64]**menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır.

تلك رجال قد خلت يرجى نوالهم و يلتجا لدى الشدائد الى حنابهم يا رب بهم و بحبهم. * فرج بالنصر و بالنعم.

**

Ḥażret-i Kemāl Aḥmed Dede

Fī’l-aṣl ḫāk-zād-ı Akşehir ve Şeyḫ Sinānüddīn-i Mevlevī evlād-ı kirāmından olup mecma‘u’l-biḥār-ı ‘ulūm-ı ẓāhire vü bāṭına ve taḳiyy-i naḳī vü zāhid-i müteverri‘ ve ḳā’im-maḳām-ı tedrīs ü tezkīr iken verā-yı seḥāb-ı şeffāf-ı ḳalb-i zekīlerinden bāriḳa-i cezbe-i ġālibe leme‘ān etmekle Ḥażret-i Çelebi Ḫusrev-i ‘ālem-i enfüse münceẕib ve müddet-i medīde ḫıdemāt-ı mebrūrelerinde mesā‘ī-i meşkūreye muvaffaḳ ve fā’iz-i envār-ı ḥaseneleri olmaġla ol ser-çeşme-i zülāl-i irşāddan sīrāb olup fetret-i nā-ḫalefān-ı ḫulefāda ṭāḳat-ı taḥammül ü ışṭıbārları güdāzān-ı tāb-ı ḥamiyyet ü ġayret-i merdāneleri olup nā-çār mā’il-i semt-i seyr-i dār u diyār ve mūla‘-ı ẕevḳ-ı geşt ü güẕār ve mānend-i pergār-ı dūr-kenār ve seyr-i emākin-i şarḳıyye vü ġarbiyyede temāşā-yı ḥikem ü ‘iber edip āḫırü’l-emr, ḥasretü’l-eḳālīm

olan Dāru’d-devle-i Ḳosṭanṭınıyye (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye)de iḫtiyār-ı ārām edip ḥālā ḫāric-i Bāb-ı Cedīd’de cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī olan buḳ‘a-i mübārekeniñ civārı meydān-ı ictimā‘-ı hengāme-gīrān-ı dekkākān u müşa‘bizān olup ol gürūh-ı mekrūhuñ mehere-i dek ü ḥiyelinden bir şaḫṣ-ı bī-fürūġ ẓuhūr edip ḫalāyıḳ-ı maḥmiye-i merḳūmeniñ ekşer-i ricāl ü nisvānını rübūde-i temāşā-yı ṣanāyi‘-i ġarībesi etmekle rūz-ı mel‘abe nümūne-i yevmü’l-ḥaşr olup yevmen-fe-yevmen nā’ire-i şöhreti şiddet-yāb olmaġla ol nigeh-bān-ı bilād u ‘ibādıñ ‘ırḳ-ı şefḳati cünbān olup bir germiyyet-i hengāmesinde dāḫil-i sevād-ı cem‘iyyeti bulunup cümle-i dek ü melā‘ibin ‘aḳd u muḳābele etmekle gün-ā-gün cidd ü cehd edip aṣlā sa‘y u iḳdāmı müfīd olmadığından muḳābil-i müstevlī nūrānī vü rūḥānī olduġuna intiḳāl edip müdāfa‘adan ‘aczini idrāk etmekle bi-ḥasebi’l-ferāset ṣavb-ı sa‘ādetlerine ilticā vü i‘tiẕār eyledikde **”ازینجا دکان هنگامه بر چین که مجمع روحانیان مولوی خواهد بود.“** nefes-i tenbīh-fermālarıyla ol ḥavālīden cem‘iyyet-i rübūdegān-ı ḫ^{w}āb u ḫayāli tefrīḳ etdiği ṭā’ife-i küttāb-ı devletden bir sābıḳa-dār-ı ‘ināyetiñ mefhūmu olmaġla maḳarr-ı sa‘ādetlerin cüst u cū ve kūşe-i ma‘ārif-tūşelerin ziyāret ve maḳām-ı ḫıdmetlerinde iḳāmet ve bir vaḳt-i neşāṭlarında ‘arż-ı ḥāl ü istid‘ā-yı fevz-i merām eyledikde bir ruḳ‘a-pāreye ba‘ż-ı ḫaṭṭ taḥrīr ve mānend-i ḥırz u ta‘vīẕ leff buyurup tā vaḳt-i neyl-i murādda keşf ü naẓara te’kīd-i tenbīhle ināle ve farḳ-ı serinde ḥıfẓ u iḫtirāma terġīb buyurup ol muḥibb-i muḫliṣ daḫi mūceb-i emrleri üzere ḥareket edip zamān-ı yesīrde ārzū-yı dil-i heves-nāki olan yeñiçeri efendiliği manṣıbına nā’il olduḳda keşf ü naẓar buyurup kendiniñ manṣıb-ı merḳūma neyliniñ meh ü sāl ü rūz u sā‘ati taḥrīr olunmuş bulup sābıḳan olan ṣıdḳ u iḫlāṣ yekī-der-hezār olmaġla ḫıdmet-i şerīfelerinde nişār-ı mā-melek ve işāret buyurulan mevḳi‘-i refī‘e ẕāt-ı laṭīfleri içün bir ḫānḳāh iḥdāṣ edip ilā inḳırāżi’d-devrān mecrā-yı āyīn ü erkān-ı Ḥażret-i Sulṭānü’l-‘āşıḳīn ve ārām-gāh-ı fuḳarā-yı bābullāh olup nişān-ı kemāl-i ḥālleri olmuşdur. Ve vālid-i mācidleri kibār-ı erbāb-ı şühūd u mükāşefeden ‘İzzeddīn-nām şeyḫ-i büzürgvār olup henūz gevher-i

tāb-dār-ı vücūd-ı bihbūdları ṣadef-i raḥimde iken beyne’l-eḳārib ferzend ü duḫter esāmīsi beyninde iḫtilāf-ı taḫmīn-i tesmiye mesmū‘-ı şerīfleri olduḳda **“ نام نامیش کمال الدین احمد است.”** dem-i keşf-tev’emleriyle ḳaṭ‘-ı ser-rişte-i iḫtilāf buyurmaları cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz olduġu gibi ism-i şerīflerine müsemmā-yı muvāfiḳ ẓuhūr etmişlerdir. Ve Bāb-ı Cedīd civārında perde-ber-endāz-ı rūy-ı kemāl-i ẕāt ve ol ‘arṣa-i pür-nüzheti mehbiṭ-i ‘ināyāt-ı merdān-ı Ḫudā vü maḳsim-i teşrīfāt-ı kerāmāt-ı lā-tuḥṣā ve Bāb-ı Cedīd’i mevrid ü maṣdar-ı ‘āşıḳān u ‘ārifān ve mevṭī-i aḳdām-ı ṣādıḳān u ṭālibān etmekle rū-yı Dārü’d-devle-i ḥasretü’l-mülūke cihān-ı feyż ü raḥmetden der-küşā-yı nevā olmaları enẓār-ı ehl-i i‘tibārda fāl-i ḫayr ve ol sevād-ı a‘ẓama himem-i ‘aliyye-i ḳuṭbānī sūr-ı sürūr-ı nūrānī olmaḳ üzere mecma‘un-‘aleyh olmuşdur.

***انار الله براهین سکانها و ادار علی الواردین و الصادرین** [s.**65**] **کؤس حانها. ***

Pes ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları yādigār-ı Ḫusrevī vü naḫl-i sāye-endāz-ı Bostān-ı Evvelī olup zamān-ı sa‘ādetlerinde nücūmu’l-hüdā olan meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı sā’ire taḥte’ş-şu‘ā‘ olmaġla ḥāmil-i sırr-ı Şemseddīn olduḳları mānend-i mihr-i ‘ālem-ārā ‘āmme-i ehl-i bīnişe hüveydā olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اخترانند از ورای اختران

که احتراق و نحس نبود اندران

سائران در آسمانهای دگر

غیر این هفت آسمان مشتهر

راسخان در باب انوار خدا

نی بهم پیوسته و نه از هم جدا

هر که باشد طالع او زان نجوم

نفس او کفار سوزد در رجوم

Mervīst ki

Ol mihr-i münīr-i ẕerre-nihād u mīr-i serīr-i ‘izzet ü meskenet-mu‘tād bi-cümleti’l-levāzım ve’l-levāḥık ḫānḳāh-ı ḫāṣṣa-i ẕātları itmāmında tevāżu‘ u bī-ḫodī üzere ṣuffe-i maṭbaḫ-nişīn ü çille-güzīn olup pervāne-i şem‘-i encümenleri olan iḫvān u ḫullān mesned-zīb-i meşīḫat u tebdīl-i ziyy-i ḳadīm-i dervīşāne ve tecdīd-i ‘ahd u inābet ricāmendi olduḳlarınca **"درین کار مدخل جای و جامه نیست."** ‘unvānıyla def‘-i ḥüsn buyurup vaḳt-i itmām-ı mīḳāt-ı muṣammemlerinde cānib-i cenāb-ı ḥażret-i faḫru’l-abdāl ve zeynu’r-ricāl Bostān-ı Evvel ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerinden menşūr-ı ḫilāfet vārid olup ba‘de’l-feṭḥ ve’l-ḳırā’a kendiler icrā-yı resm-i peymānçe-i merdān buyurduḳdan ṣoñra ṣadr-ı meydān-ı meşīḫata ḳadem-nih-i edeb ü seccāde-i ḫilāfete zānū-zen ve rū-māl ü cebhe-sāy-ı Ḥażret-i *Meşnevī-i Şerīf* ve tefe’’ül-i teberrük ḳaṣdıyla dest-be-dāmen-i tesliyet ü imdād-ı ġaybī olduḳlarında

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حاصل این آمد که یار جمع باش

همچو بتکرار حجر یاری تراش

nefḥa-i ḳudsīleri ḥasb-i ḥāl-i tenbīh-me’āl ẓuhūr etmekle cüll-i himmetleri tekşīr-i iḫvān u tevfīr-i ḫullāna maṣrūf olup zamān-ı sa‘ādet-i ḫilāfetlerinde kibār u ṣıġār-ı maḥmiye-i merḳūmeden külāh-ı irādet ü ‘araḳıyye-i maḥabbet-pūş olmayan ancaḳ nāḳışān-ı sermedī vü ḳāṣırān-ı ebedī ḳalıp cem‘iyyet-i muḳābelede ecānibe cāy-ı nişest olmamaġla dā’ire-i kemālden maḥcūr u āşinā-rūyān-ı dīrīnden mehcūr olmuşlardır.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا ابد معمور باد این خانه کز خاك درش

هر نفس با بوی رحمن میوزد باد یمن

Menḳūlest ki

Ol āyīne-i ‘ālem-nümā-yı esrār vücūd-ı fā’iżü’l-cūdun nemed-pūş edip ve külāh-ı nemedīn üzere ‘ilāve-i destār-ı imtiyāzı ma‘ḳūl görmeyip sā’ir dervīşānla yek-rengāne-i ṣūrī vü ma‘nevī üzere ḥüsn-i zindegānī-güzīn olduḳların idrāk

etmeyen sāde-dilān-ı aḥbābıñ ihdā eyledikleri güzīde destārları ‘atebe-i ‘aliyye-i Bostānī’ye berg-i sebz ü dest-āvīz-i aḥbāb olmaḳ üzere irsāl buyurduḳlarında Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh ‘alā ṭarīḳi’l-muṭāyebe “ ما او را برای دستار ربایی نصب نکردیم. ازو nefes-i enfesleriyle taḥrīż-i perveriş-i sālikān u ta‘rīż-i ”مریدان راه خداوندگاری خواهیم. ‘adem-i ḳabūl-i fużūl-i hedāyā buyurmalarına “ پیش دستارشان میربابیم و پس بافسار اردات می بندیم و پروریم و اگر هدایای ایشان قبول کنیم بی تلاقی مع الزیاده نیست. بامید انکه مهدی و مهدی الیه از مضمون "تهادوا تحابوا" محروم نمانیم. پس بمهادات توسل محبت و بمحبت توسل ارادت آسان نمود. "و لیس cevāb-ı ma‘ẕeret-mażmūnuyla ḥüsn-i tedārük buyurmaları merfū‘-ı ”فی الدین من حرج". pīşgāh-ı ḥażret-i müstaḫlif olduḳda bā‘iş-i inbisāṭ-ı zā’idü’l-vaṣf u bādī-i cūş-ı ḳulzüm-i keremleri olup “ آن قلاش بدین ادای شیرین دستار ما را نیز بدست آرد.” laṭīfesiyle itmām-ı iḥsān u külāh-ı ḫāṣṣ-ı ser-i sa‘ādetmendlerin destārıyla in‘ām buyurup emr-i ”ذات شیخ در حلقهٔ اخوان چون امامهٔ دائرهٔ سبحه است. پس امامه را از عمامهٔ امتیاز نا گزیر است.“ lāzımu’l-iṭā‘alarına binā’en faḳaṭ ebnā-yı ṭarīḳat-ı ‘aliyyeden ol ‘imāme-i müteberrik ile mümtāz olup ol daḫi rūz-ı muḳābele vü teẕkīre maḫṣūṣ olmaġla mā‘adā destāra raġbet etmeyip ilā āḫıri’l-‘ömr ol imāme-i me’mūre vü ‘ilāve-i me’ṣūre ile ser-efrāz olduġundan mā‘adā ṣandūḳa-i türbe-i şerīfelerine daḫi ‘alāmet olmaḳ üzere vaż‘ını tenbīh etmekle tavṣiyeleriyle ‘amel olunmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عارفا تو از معروف فارغی

خود همی بینی که نور بازغی

گر بریش و جامه مردستی کسی

مربزیرا ریش و مو باشد بسی

هین روش بگزین و ترك ریش کن

[s. **66**]

ترك این ما و من و تشویش کن

تا شوی چون بوی گل با عاشقان

پیشوا و رهنمای گلستان

Mervīst ki

Ol kāşif-i estār-ı esrār-me'āl Şeyḫ Kemāl Aḥmed-i ṣāḥib-ḥāl te'yīd-i Ḥażret-i Ẕū'l-celāl (‘amme nevāluhu) ile mesned-i ḫilāfet-i Ḫudāvendigārī'de mālik-i riḳāb-ı ḳulūb-ı ehl-i iḳbāl ve pāy-ı minber-i teẕkīrleri mültezem-i ‘urefā vü fużalā ve müstelim-i ṣa‘ālike-i bī-ser ü pā olmaġla zīr-i cenāḥ-ı terbiye vü tenmiyelerinde ekşerun min en tuḥṣā nüfūs-ı müsta‘idde perveriş-yāfte ve intisāb-ı ṭarīḳat-ı evleviyye-i Mevleviyye ve pertev-i kemāli merāyā-yı ḳābilīnde cilve-ger-i āşār-ı muḥayyiretü'l-‘uḳūl ve iḥyā-kerdeleri olan ḫavāṣṣ-ı muḳarrebīniñ eṭvār-ı nādireleri müvellihetü'l-fuḥūl ve kendilerden maṭlūb-ı erīke-nişīn-i ḫilāfet-i türbe-i mu‘aẓẓama-i Ḫunkār-ı Ekberī kemā-hüve'l-maḳṣūd resīde-i ḥadd-ı kemāl olduḳda iḫtiyār-ı tecerrüd buyurmalarıyla yādigār-ı ẕāt-ı keşīrü'l-berekātları olmaḳ üzere bir netīce-i ‘ömr-i girāmī vü ḫayru'l-ḫalef-i maḳām-ı sāmīleri bulunmadığından aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'āb iẓhār-ı ḥüzn ü te'essüf eylediklerinde “ خیر الاخالف الاعقاب المعنوی و لو nuṭḳ-ı ”کانت اشجارا واگر چه آل ما کم است و کمال زوال پذیر است لکن احمد تا بهفت نوبت بجاست.

şerīfleri fī’l-vāḳi‘ ḳarnen-ba‘de-ḳarnin ḳarīn-i ṣıdḳ-ı ẓuhūr ve kendiler ḫırāmān-ı ravża-i Firdevs olduḳlarında cā-nişīnleri Ṭoġanī Aḥmed Dede ba‘dehu Ṣabūḥī Aḥmed Dede ba‘dehu Ḥācı Aḥmed Dede ba‘dehu Ḳārī Aḥmed Dede ba‘dehu Nācī Aḥmed Dede ba‘dehu ‘Ārifī Aḥmed Dede ḫilāfetleriyle nevebāt-ı işārāt-kerdeleri rehīn-i mertebe-i kemāl olmuşdur. Ḥattā beyne’l-Ḥācı ve’l-Ḳārī Şeyḫ İsmā‘īl-i Merkezī’ye ricā-yı ricāl-i devletle meşīḫat-nāme vaḳt-i ‘aṣrda vārid olup ‘ale’ṣ-ṣabāḥ mesned-i meşīḫate cülūs taḫmīn olunmuş iken bi-ḳażā’illāhi’l-Ḥakīm ol leyle-i pür-intiẓārda füc’eten fevt olmaġla Şeyḫ Aḥmed-i Ḳārī ḥażretlerine emr-i ḫilāfet muḳarrer olup niẓām-ı keşfīleri ḫalel-peẕīr olmamışdır ve ‘aḳīb-i Şeyḫ Aḥmed Nācī’de daḫi müddet-i yesīre Seyyid Nesīb Yūsuf taṣdīr olunup lākin kāne ke-en-lem-yekün olmuşdur. Ve der-‘aḳab Şeyḫ Aḥmed ‘Ārifī nevbetiyle tekmīl-i ḳurūn-ı meşhūde olunmuşdur.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

ز ملك تا ملكوتش حجاب بر دارند

هر انكه خدمت جام جهانما بكند

mışdāḳıyla nüfūẕ-ı pīşīnleri mu‘āyene olunmuşdur.

Menḳūlest ki

Ol nāzenīn-i serā-perde-i ḳurbet bir def‘a ġalebe-i ‘illet-i ṭabī‘at u farṭ-ı şiddet-i riyāżet sebebiyle mizāc-ı taḥammül-siriştlerine inḥirāf ṭārī olup yevmen-fe-

yevmen izdiyād-ı dā’ ‘adem-i imkān-ı devāyı müş‘ir olmaġla iḫvān u ḫullāndan bīm-i hicrān ile enīn ü bükā ḫīzān olunca “تا بکمال نرسیم زوال نپذیریم.” işāret-i beşāret-fermālarıyla def‘-i ḥüzn-i aḥbāb buyurup lākin murād-ı şerīfleri neved ü yek-sāle intiḳāllerinden nümāyān olmuşdur ve keyfiyyet-i irtiḥāl-i dāru’l-beḳāları bir rūz-ı muḳābele va‘ẓ u teẕkīrleri ḫilāf-ı mu‘tād-ı ḳadīm bi’l-cümle vedā‘-ı bezm-i fānī vü firāḳ-ı dostān-ı cānī ve viṣāl-i güẕeştegān-ı kirāma müte‘alliḳ ve pür-sūz u güdāz olup ve vaḳt-i semā‘ u ṣafāda kemāl-i heremleriyle mine’l-evvel ile’l-āḫir tīz-ender-tīz çarḫ u na‘ra-zenān eṣnā-yı devr-i vecd ü ḥāl-me’ālde iki def‘a telbiye-i şedīd buyurup def‘a-i ṣālişede “سمعا و طاعه مسرعا علی الوجه و الهامه.” ‘unvānıyla ḫatm-ı kelām-ı kerāmet-niẓām buyurup ve ba‘de’l-muḳābele ḥalḳa-i ḥużżāra vedā‘ ve hengām-ı semā‘ u ṣafāda da‘vet-i şerīfe-i “İrcı‘ī” gūş-zedi olmaġla telbiye ve iṭā‘at-ı serī‘a iḳtiżāsını īrād buyurup leyle-i yevm-i merḳūmu iḥyā ve seccāde-i teheccüdleri üzere ẕikr-i ism-i Celāl’e meşġūl ve ṭulū‘-ı tebāşīr-i ṣubḥda tecdīd-i vużū’ ve ba‘de’l-isfār müsāfir-i civār-ı raḥmet-i Raḥmān olmuşlardır. Ve cenb-i semā‘-ḫānede muḳaddemā medfen-i meşāyīḫ olmaḳ üzere ifrāz olunan mevḳi‘-i ġufrāna defn olunup ḫāk-i pākleri ziyāret-gāh-ı ḫāṣṣ u ‘ām olmuşdur.

*نور الله تعالی تربته و اضاء سریرته و شرف رتبته آمین یا من لا یخیب الراجین. *

Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed-i Teberdār

Fī'l-aṣl livā'-i Ḥamīd a'mālinden Isparta-nām ḳaṣaba ḫāki olup 'unfuvān-ı şebābında sarāy-ı sulṭānī teberdārānından ṣāliḥ ü reşīd ve mūla'-ı 'ibādāt u muḥibb-i aḫyār olup Enderūn-ı Hümāyūn'da evcā' u esḳām ve ḥavādiṯ-i idbār u nekbetle perīşān-aḥvāl olan şāhzādegān u muḳarrebīn-i sulṭānī hemīşe ṣaded-i istimdād u istid'āda **[S.67]** cevānib-i meşāyiḫ ü fuḳarāya mültecī vü müsteşfī müşāhede edip ve āṯār-ı cemīleleriyle muġtenim ü müstefīd mu'āyene etmekle dil-serd-i 'alāḳa-i dünyā ve rūy-gerdān-ı teveccüh-i merātib ü menāṣıb-ı māsivā olup ser-ḥalḳa-i gürūhu olmaḳ ḳuvvet-i ḳarībeye gelmiş-iken terk-i māl ü menāl edip ṭaleb-i mürşid-i Ḥayy siyāḳında 'ālem-gerd olduġu eṯnāda āsitāne-i sa'ādet-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)e daḫīl ve müddet-i medīde silk-i ḫademe-i maṭbaḫ-ı 'āmirelerine muntaẓam olup āḫırü'l-emr, sāye-i dest-i kerāmet-peyvest-i Ḥażret-i Bostān-ı Evvel ile ser-firāz ve farḳ-ı derdmendānesi mevḳi'-i tevḳī'-i tekbīr-i Mevlevī olup bi'd-defe'āt ṣā'imen ve māşiyen ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn ile müstes'id ve Ḳartal Dede ḥażretleri ḫıdmetinde meşḳ-i maḥv u fenā ederek mütevessil-i ma'rifet-i nefs ü mütemetti'-i

ni‘met-i irşād ve mu‘lem-i nişāne-i istivā ve emr-i ‘ālī-i mürşidi mūcebince vaṭan-ı ḳadīmine ‘azīmet ve ḥālā ārām-gāh-ı fuḳarā-yı bābullāh olan maḳām-ı mübārekde iḳāmet ve imdād-ı ‘ināyāt-ı merdān-ı Ḫudā ile ol buḳ‘a-i şerīfeyi mesken-i dervīşān ve mecrā-yı āyīn ü erkān edip zamān-ı sa‘ādetlerinde kāmil ü mükemmil ‘add olunan meşāyīḫ-i şevāmiḫü’l-evżā‘ ‘idādına mülḥaḳ olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

یا رب آن بقعۀ صفا بنیاد

دائم از غم شود امان آباد

ساکنانش بعیش خوش خرم

زائران کامران احسان باد

<u>Mervīst ki</u>

Ol bādiye-peymā-yı ṣıdḳ u ḫulūṣ Ḳartal Dede ḥażretlerin mevḳifde mu‘āyene edip ric‘atde Şām-ı Şerīf’e geldikde Ḥażret-i Şeyḫ cenābı mevsim-i ‘Arafāt’da iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefā ile āşiyān-ı şāhbāzān-ı ḥaḳīḳat olan meydān-ı çil-tenānda cilve-nümā-yı ṣoḥbet olduḳların istiḫbār etmekle ketm-i sırr buyurup lākin ol seferde kendiler mebṭūn olmaġla zaḥmet-i ‘aẓīmeye mübtelā olup müdāvāt olunduḳça ‘illetleri müştedd ve me’yūs-ı ‘āfiyet olduġu cümleniñ ma‘lūmu iken nā-gāh ḳalb-i āgāhları mehbiṭ-i nūr-ı ilhām-ı İlāh olup

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

در دم نهفته به ز طبیبان مدعی

شاید که از خزانهٔ غیبش دوا کنند

mışdāḳınca müdāvāt-ı ṣūriyyeden dest-keş-i tedbīr olup ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ ābdest-i pür-meymenetinden bi-niyyeti’ş-şifā nūş eylediği sā‘at bedeninde eşer-i ‘āfiyet pedīdār ve çend rūz mürūrunda yine ṣıḥḥat-ı sābıḳasıyla muġtenim olmaġla **‘بعد ازین دست من و دامن ان سرو بلند’** feḥvāsınca bende-i ḥalḳa-be-gūşları ve efgende-i cür‘a-i maḥabbet-cūşları olup feyż-i ḥüsn-i naẓar-ı kīmyā-eşerleriyle iḥrāz-ı rütbe-i refī‘a-i ḫilāfet edip maḥall-i me’mūre müteveccih olduḳda ḳudemā-yı ḫuddām-ı Ḥażret-i Şeyḫ reşk-āmīz kelimāt etmekle **“ بفرمان تبردار بر خوردار گشت.** ‘unvānıyla sedd-i bāb-ı i‘tirāż olunmuşdur. **”خداوندگار فرستادهٔ مقام اخیار شد.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در طلب زن دائما تو هر دو دست

که طلب در راه نیکو رهبر است

این طلب مفتاح مطلوبات تست

این سپاه و نصرت و رایات تست

گرچه آلت نیستت تو می طلب

نیست آلت حاجت اندر راه رب

Menḳūlest ki

Ol mest-i ser-endāz-ı ṣahbā-yı vecd ü ḥāl ekşeriyā tilāvet-i Ḥażret-i *Meşnevī-i Mevlevī* ile silsile-cünbān-ı şūr u ʿaşḳ olduḳlarında münşidān u ḳavvālān ḥāżır bulunup semāʿ u ṣafā ile bir miḳdār teskīn-i ġalebe-i istiġrāḳ u maḥv buyururlar idi. Lākin gāhīce ḥalḳa-i devrān-ı semāʿda bir raṭl-ı girān-ı deh-menn-mānend izdiyād-ı vecd ü feverān-ı ṭūfān-ı ḥāl ve cūş u ḫurūş-ı żabṭ-nā-peẕīre bāʿiş olup resm-i muḳannen-i semāʿ-ı Ḫudāvendigārī ve çār selām tamāmında

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مطربا اسرار ما را باز گو

قصه های جانفزا را باز گو

naẓm-ı şerīfiyle iʿāde-i devr buyurup yine kendilere defʿ-i ʿaṭş ḥāṣıl olmamaġla tekrār

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ما دهن بر بسته ایم امروز ازو

تو حدیث آن لقا را باز گو

nuṭḳ-ı pür-şevḳiyle şümme ve şümme bu ġazel-i ḳudsīniñ her beytiyle tekrīr-i devr olunup āḫırü'l-emr, ṭūl-i müddet-i mekşden kelāl-yāb olan iḫvān u ḫullān müteferriḳ ve dūr u dırāz inşād u ney-nevāzīden melāl-zede olan muṭribān perīşān ve ẕāt-ı pür-temkīnleri miḥver-i felek-vār devvār ilā-māşā'i'l-Vedūd imtidād nihāyetinde bī-ḫod u medhūş sevād-ı şehr ü ḫānḳāha vedā' edip

(بیت)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فَعَلُن]

بعد ازین دست من و دامن کوه و صحرا

سر بباد هوس تازه جنونی دادم

neşīde-i ḥasb-i ḥālleriyle terennüm-rīz ü naġme-künān gāh Sidre **[S.68]** ṭarafına ve gāhī Minason-nām mesīreler cānibine revān-ı çarḫ-zenān olup ve gāhī encümen-i ervāḥ-ı muḳaddese olan meşāhid-i 'āliyye-i evliyāullāha teveccüh buyurup çend rūz u şeb ḥālet-i merḳūmeleri mümtedd olduḳça mürīdīn ü muḥibbīnden ferd-i vāḥidiñ pīrāmen-gerdleri olmaġa cesāreti olmamaġla aḥvāl-i evḳāt-ı kemāl-i istiġrāḳları ma'lūm olmayıp ba'de'ṣ-ṣaḥv yine maḳarr-ı 'izz-i ḫilāfetlerine ric'at buyurup kemā-kān ḥüsn-i temkīnle tenmiye vü terbiye-i ṭālibān ile iştiġāl-nümā olurlar idi. Ancaḳ ḥavāṣıl-ı maḥremāna mülāyim olan ba'ż-ı müşāhedāt u aḥvāl-i 'acībeleri yine kendilerden naḳl olunmuşdur. Ez-cümle Sidre-nām maḳām-ı refī'a teraḳḳī buyurduḳlarında Ḥażret-i Ḫıżır ('aleyhi's-selām) ile mülāḳāt ve Minason-nām maḥalde tenhā-nişīn ü vaḥşet-güzīn olup eṭrāfda āsūde-i civār-ı raḥmet olan merdān-ı Ḫudā'nıñ ervāḥ-ı 'āliyye-i mütecessideleri ve mestūrān-

ı ḳıbāb-ı ‘izzet-i ricālullāhla ṣoḥbet buyurmaları ve daḳāyıḳ-ı esrārıñ inkişāfı ve mevā’id-i ġaybiyyeniñ ẓuhūru emṣāli ‘ināyāta maẓhar olmaları lisān-ı rāst-beyānlarından telaḳḳī olunmuşdur.

’و ما هو على الكريم الفياض الوهاب الفتاح بعزيز.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

لوح محفوظست او را پیشوا

از چه محفوظست محفوظ از خطا

"مؤمنا ینظر بنور الله" شدی

از خطا و سهو ایمن آمدی

انکه از حق یابد او وحی و جواب

هر چه فرماید بود عین صواب

Mervīst ki

Ol ṣāhbāz-ı evc-i himmet ‘alā ṭarīḳi’t-tedrīc āṣiyān-sāz-ı iḫvān olduḳda aḥbāb-ı ẕī-ṣervet daḫi ziyāde tevsī‘ ü ta‘mīr ü ta‘yīn-i evḳāf murād edip isti’ẕān

olunduḳda ḳaṭ‘ā redd ü ḳabūle müte‘alliḳ kelime ẓuhūr etmeyip sükūt u sükūn ile mu‘āmele buyurulmadan ḳulūb-ı muntaẓırīn-i cevāba ḫavāṭır-ı vāhimiyye müstevlī olunca ‘unvānıyla beyān-ı ḥāl buyurup **“في الرد منع الخير و في القبول دفع الفقر و اللائق بحالنا التسليم للامر.” در خصوص مسکن بقدر الحاجه موفق شدیم که سماعخانه بهر آیین اولیا و مسجد شریف برای عبادت مولا و میدان جمعیت بهر صحبت روحانئ فقرا قدر الکفایه ساخته شد و پیش ازینها از فضول و بدین مرتبه خرسندی افضل است.** nuṭḳ-ı laṭīfleriyle irāde-i ziyādeden terhīb ve terk-i tekellüfe terġīb buyurup ve ‘ādet-i ḫāriḳāneleri daḫi me’kel ü melbes ü mesken ve levāzım-ı sā’irede ṭarḥ-ı külfet ve ḳadru’t-teysīrle ḳanā‘at olup ‘ale’d-devām ẕikr ü fikr-i Ḥażret-i Ḫālıḳu’l-enām ve ṣıyām u ḳıyām u tecrīd-i tamām üzere ṣābit ü ḳā’im ve müddet-i evānü’s-sülūk kendilerden ḫılāf-ı rüsūm-ı ṭarīḳat tekāsül ü tecāsür dīde vü ṣenīde olmadıġı ḥasebiyle eṣrāf-ı ẕevi’l-inṣāfıñ taḥsīn ü ṣenā-yı belīġleri gūş-zedleri olduḳda **“ ما پیش ازین خدمۀ سلطان دنیا بودیم و هر چه از قبل او بما میرسید از لطف و قهر مدد شاکر و راضی و بخدمت معینه مشغول بودیم. اکنون خود بفضل ایزد متعالی بندگان سلطان دینیم. پس داده و قسمت کرده را از جلال و جمال بهر حال خرسند و تسلیم شدن وظیفۀ لازمه و اقامت مراسم ائتمار و انتها طریقۀ مسلوکۀ ماست. بالطریق الاولی در این چه مزیت استکه باعث تحسن و ثنا گردد.”** ‘unvān-ı hażm-erkānıyla ta‘līm-i daḳāyıḳ-ı edeb buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خود چه باشد پیش نور مستقر

کر و فر اختیار بو البشر

گوشت پاره آلت گویای او

پیه پاره منظر بینای او

مسمع او آن دو پاره استخوان

مدرکش دو قطره خون یعنی جنان

ای خنك آن را که ذلت نفسه

و ای آن کز سر کشی شد چون که او

نردبان خلق این ما و منیست

عاقبت زین نردبان افتادنیست

هر که بالاتر رود ابله تر است

استخوان او بتر خواهد شکست

Menḳūlest ki

Ol mecma‘-ı ‘avāṭıf-ı Ṣamediyye ‘خدمت الملوك نصف السلوك.’ mışdāḳınca cāmi‘-i ḫıdmet-i mülūk-i dīniyye vü dünyeviyye olmaġla ḥā’iz-i cümle-i mehāmm-ı sülūk olup zamān-ı iltiḥāḳ-ı ṭā’ife-i ‘aliyye-i Mevleviyye’de ancaḳ fā’iz-i rütbe-i sevād-ḫ^{w}ānī iken meyāmin-i ḫıdemāt-ı mülūk-i ḥaḳīḳatle nā’il-i nūr-ı inşirāḥ-ı ṣadr ve mehbiṭ-i bevārıḳ-ı ilhāmiyye vü menzil-i vāridāt-ı keşfiyye ve mülteḳā’l-ebḥur-ı ‘ulūm-ı ‘aḳliyye vü naḳliyye vü keşfiyye-i ledünniyye olup nefāyis-i a‘māl ü ḥamā’id-i aḫlāḳla ārāste ve menşe’-i nevādir-i ma‘ārif ü maşrıḳ-ı ṣevārıḳ-ı ḫavārıḳ **[S.69]** olup vülāt u ḥükkām ṣoḥbet-i şerīfeleriyle iġtinām ṣadedinde isti’ẕān-ı ziyāret

u istimzāc-ı icābet-i da‘vete istiḫdām eyledikleri rüsül-i süḫan-fehmāna **“ نحن معاشر الفقراء و هم مفاخر الاغنياء فلا جناس بيننا فكيف ينتظم امر الاستئناس.”** ḳavl-i şerīfleriyle redd-i leyyin buyurup sā’ir a‘yān u eşrāf-ı ḳavm daḫi cem‘iyyet-i muḳābelede dīdār-ı ferḫunde-āsārlarıyla ḳarīrü’l-‘ayn olup ṣoḥbet-i ḫāṣṣaları hemānā ṭavā’if-i meşāyiḫ ü dervīşān-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye ile olmaġla vülātdan bir ṣāḥib-himmet ü ḫulūṣ-cāme tebdīl-i ziyy-i fuḳarāda meclis-i ḫāṣlarına dāḫil olduḳda mükāşefeten ve bedīheten bu ḳıṭ‘a-i ġarrā ser-zede-i ṭabī‘at-ı żamīr-āşināları olmaġla vālī-i merḳūm ez-dil ü cān bende-i dergeh-i veliyy-i vālā-himmet ü mürīd-i muḫliṣ-i ṭarīḳat-ı Ḥażret-i Pīr (kuddise sırruhu’l-münīr) olup cümle-i mā-melekin fedā-yı ḫıdmet-i fuḳarā edip bi’d-defe‘āt yine kendiye ṭaraf-ı ricāl-i devletden ‘arż-ı pāye-i ber-terīn olunmaġla cānib-i ‘alāḳa-i dünyā-yı dūna ceẕb murād olunduḳça **“ استبدال الدين بالدنيا غبن افحش.”** mażmūnuyla def‘ buyurup āḫırü’l-emr, def‘-i daġdaġa-i mekr ü taṣdī‘-i devletiyān siyāḳında iḫtiyār-ı seyr ü seyāḥat ve maḳām-ı ārāmların çeşm u gūş-ı cevāsīs-i aġyārdan iḫfā edip me’mūnü’l-ġā’ile-i reh-zenan-ı dīn olup ‘āḳıbet-i aḥvālinde āsitāne-i melā’ik-āşiyāne-i Ḥażret-i İmām ‘Alī Mūsā Er-rıżā’da mu‘tekif-i kūşe-i emn ü rāḥat ve münzevī-i vaḥdet-ḫāne-i ḳanā‘at ve ol civār-ı ‘ināyet-i Perverdigārī’de ṣarf-ı naḳdīne-i evḳāt ve mülḥaḳ-ı ervāḥ-ı ‘āliyye-i muḥibbān-ı ḫānedān-ı ḫayru’l-āl olduġu elsine-i seyyāḥān-ı enfüs ü āfāḳ olan şiḳāt-ı dervīşāndan istiḫbār olunmuşdur. Ve ol bā‘iṣ-i ḳaṭ‘-ı ‘alāḳa-i dünyā vü bādī-i terk-i heves ü hevā olan ḳıṭ‘a-i ra‘nā yādigār-ı ḫızāne-i irşādları olmaḳ üzere menḳabe-i nefīseleri ‘ıḳdına derc ü taẕmīn olunmuşdur:

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

بیا تبدیل سیرت کن که آخر صورت و جامه

مبدل با کف خاك و کفن گردد که و مه را

برو این دیدهٔ سر را ببند و چشم سر بکشا

که تا بینی عیان اصل همه چیز و بد و به را

Mervīst ki

Ol pīr-i rūşen-güheriñ ḳurb-ı sefer-i dāru'l-ḥażarlarında merḳad-ı şerīflerin ḥafr ve levāzım-ı vāpesīnlerin āmāde ve fażla-i techīz ü tekfīnlerin fuḳarāya īṣār ve kūşe-i vaḥdetlerine duḫūl buyurup 'ان را که خبر شد خیری باز نیامد.' mışdāḳınca muntaẓırīn-i keşf-i ḥāl me'yūs-ı ḫaber-i me'āl olduḳları vaḳt-i seḥerde der-i ḫalvet-ḫānelerin küşāde ve murġ-ı rūḥ-ı revānların pervāz-ı evkār-ı 'ılliyyīne āmāde ve dest-i ḫaṭlarıyla bu vaṣıyyet-nāmelerin ser-bālīn-i iḥtiżārda nihāde müşāhede ve fecī'a-i fevti merd ü zen ve pīr ü cüvān-ı diyārı ḥarīḳ-i āteş-i hicrān u ġarīḳ-i deryā-yı aḥzān edip cümle-i kibār teşmīr-i sā'id-i ḫıdmet-i aḫīreleri ve ḫıdemāt-ı māliyyelerin bi'l-cümle müheyyā mu'āyene etmeleriyle ḫıdemāt-ı bedeniyyelerin ġanīmet 'add edip herkes ḥişşe-i pür-ḥürmetiyle intihāz-ı furṣat edip yine vaḥdet-ḫāneleri ḫalvet-ḫāne-i āsāyiş-i uḫreviyyeleri olup ḫāk-i pākleri tiryāk-i ekber-i ṭālibān-ı şifā ve ziyāret-i müteberrikeleri sermāye-i ber-murādī-i ehl-i du'ā olmuşdur. Ve ḫaṭṭ-ı şerīfleriyle olan veṣāyā-yı laṭīfeleri bi-'aynihā ḫayru'l-ḥitām-ı nefīse-i eẕkār-ı ḫayriyyeleri ḳılınmışdır ki īrād olundu:

زحمت رحمت اندود را بنظر حزم ملاحظه باید کرد و رحمت زحمت نما را بفکر عاقبت تحمل و مدار تحمل "
روحانی خواهد انگاشت و رسوم و عبارات از ظاهر و اذواق و اشارات از باطن مراعات کنید که هر دو چون
"قشر و لب است. بی یکدیگر مستقیم نباشد. و قرة العیون تسلیم الانسان الکامل.

الله دره الشامل و علیه بره الفاضل نور الله قبره و یسر امره و افاض علی المستمدّین المتعطشین مدرار دره آمین *
*یا مجیب الداعین.

Ḥażret-i Ramażān Dede

Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset 'ani'l-beliyyeti'l-celiyye ve'l-ḫafiyye) ḫāk-i tāb-nāk zādından ve telāmiẕe-i dānişverān-ı fuḳarā-yı Ḫudāvendigārī (ḳuddise sırruhu'l-laṭīf)den olup ba'de tekmīli'l-'ulūmi'l-mütedāvile te'ṣīr-i ṣoḥbet-i üstādla daḫīl-i ḥalḳa-i fuḳarā vü sālik-i meslek-i ehl-i fenā ve zamān-ı yesīrde imdād-ı ṣafā-yı cevherle āşinā-yı esrār ve ser-firāz-ı tāc-ı ḫilāfet-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher) olup ve kelāle-i zekiyye-i ḫānedān-ı Ṣıddīḳī'den bir nīk-aḫterle ḳırānu's-**[S.70]**sa'deyn-i evc-i burc-ı izdivāc u ḳarīrü'l-'ayn-ı ṣimāru'l-fu'ād-ı necābet-nihād olmaġla beyne'l-meşāyiḫ ve'l-fuḳarā esmā-yı 'ulüvv-i şān u sümüvv-i mekān-ı meẕkūre ve āṣār-ı bedī'aları ve kemāl-i ḥālleri reşk-āver-i ekṣer-i ricāl-i ma'rūfe olup ve düstūr-ı mükerrem-i Sulṭān Murādī Bayram Paşa ḥażretleriyle olan sābıḳa-i muḫāleṣeleri rābıṭa-i mürāselāt-ı esrār olup beynehümāda cāriye olan beşārāt u mevā'īd muḳteżāsınca müteraḳḳī-i ṣadr-ı vekālet-i kübrā olduḳda vefā-yı 'uhūd-ı ḳadīme siyāḳında vaṭanları olan maḥmiye-i Ḳayṣeriyye'de ẕāt-ı şerīf ü vücūd-ı münīfleri içün maḫṣūṣ bir ḫānḳāh-ı behişt-iştibāh binā edip 'azīz-i müşārün-ileyh ol maḳām-ı 'ālīye istiḫlāf buyurulup ol diyār-ı celīlü'l-i'tibār tekevvün-i ḥaşerāt-ı şerār-

ı inkārla bir ḫārzār-ı āzār olmuş-iken bi-fażlillāhi te‘ālā ve bi-yümni ḳademihi gülzār-ı ‘andelībān-ı esrār ve cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı ṭarīḳa-i Ḫudāvendigār olmuşdur.

*امدّ الله امداده و ايد اخرابه الى يوم التناد بالنبي و صحبه الاسعاد. *

Ve tevālī-i ilti’āmāt u tetābu‘-ı ikrāmāt-ı Bayramiyye ile eyyām-ı ‘ayş-ı Ḥażret-i Ramażānī bi’l-cümle ‘ıyd-ı ekber-i kāmurānī olmaġla ḥaḳḳında ‘ رمضان بيرام كرد.’ meṡel-i sā’ir vāḳi‘ olmuşdur.

Mervīst ki

Ol merd-i mü’eyyed min ‘indillāh mesned-i meşīḫatlerinde ḳā’im-bi-nefsihi vü müstaġnī-i istimdād-ı şāh u vezīr olup lākin beḳāyā-yı merede-i münkirīn gūyā mü’eyyed mine’s-sulṭān ve’l-vezīr mülāḥaẓasıyla nevbet-i ṣadāret-i Bayramiyye’de tecāvüz-i ḥadde cesāret edemeyip mānend-i ḥaşerāt-ı arż her biri sūrāḫ-ı intihāz-ı furṣata ser-keşīde olup kelime-i ‘ıydıyye ‘āliye vü nāfiẕe ve iḫvān u ḫullān şehd ü şīr-āmīz-i ‘ayş-ı ḫoş üzere evḳāt-güẕārlar iken dest-i taḳlīb-i ḥavādiṡ bisāṭ-neverd-i ‘ıyd olduḳda ser-ber-āver-i kemīn-i kīn olanlardan bir vā‘iẓ-i ṭa‘‘ān tāb-dih-i sinān-ı lisān-ı şerāre-feşān olup tezyīf-i Ramażānī ḫuṣūṣunda ḫurde-gīrāne “ حل رمضان بيننا و عرض المرضان قومنا يعني البدعة و التفرقة.” ‘unvānıyla herze-derāyī vü yāve-gūyī ṣadedinde tervīc-i metā‘-ı kāsid-i ıṣrār u teş‘īl-i nā’ire-i ıżrāra temhīd-i muḳaddemāt-ı tesvīlāt eylediklerinde ‘azīz-i müşārün-ileyh bu maḳūle girīve-rev-i إِنَّا -[727]

[727] Yâsin Sûresi, 36/18. Âyet: “(Bunun üzerine onlar:) Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz. Eğer bu işten vazgeçmezseniz, andolsun sizi taşlarız. Ve bizden size mutlaka fena bir kötülük dokunur, dediler.”

-تَطَيَّرْنَا بِكُمْ- olan gürūh-ı mekrūha [728] -طَائِرُكُم مَّعَكُمْ- feḥvāsıyla muʿāmele eyledikçe ilzām-peẕīr olmayıp nev-be-nev silsile-cünbān-ı muʿādāt olmaġla tennūr-ı sīne-i pür-ġayretlerinden ṭūfān-ı ḥamiyyet-i merdāne ser-zede olup ḥāṣā ṣümme ḥāṣā قدوم رمضان متشأم باشد. ما آمديم و بموجب الشريعة افعالى و الطريقة احوالى و الحقيقة رأس مالى لب " اللباب سنت آورديم كه حقايق طريقت و دقايق حقيقت است و در ميانهٔ سعداى اهالى عقد مواخات و عهد موالات ببستيم و نفس واحد و نور متصل گشتند. آنقدر هستكه شرذمهٔ خسيسهٔ اشقيا بحكم "و امتازوا اليوم" پيشين منفصل شدند. ما را باقرار احرار و انكار اغبار چه كار است؟ "قل كل من عند الله" لكن اينچنين كج گفتار را دهن راست مناسب نيست. پس او را مرض لقوه بايد كه دهنش چون گفتار كج شود و گرانئ سامعه لازمست كه ولولهٔ نای و قدوم و دبدبهٔ نعرهٔ عاشقان را نشنود." nefes-i teʾṣīr-nümāları der-sāʿat ḥükm-fermā olup muḥarrik-i maġbūn laḳve vü ṣamem ile mübtelā ve rehā-yāb-ı fitne ve daġdaġa-i güft ü şenīd olduġu cümle-i mā-bihiʾl-iʿtibār ve muḳaddeme-i tevaḳḳī-i inkisār olup baḳıyye-i müctemiʿa daḫi müteferriḳa ve daḫḫālīn dāḫilīn-i ḥalḳa-i maḥabbetleri olmaġla yevmen-fe-yevmen ḥizb-i evliyāya keṣret ü ḳuvvet ve ṭāʾife-i bāġıyyeye żaʿf u ḳıllet ṭārī olup zamān-ı saʿādetlerinde zāviye-i ḳadīme-i Mevleviyye-i ʿİzzeddīnʾi ve āsitāne-i saʿādet-erkān-ı Ḥażret-i Seyyid Burhāneddīn daḫi mecrā-yı āyīn-i evliyā vü mesken-i āsāyiş-i aṣfiyā ve maḳāmāt-ı fuḳarā-yı bābullāh müṣelleṣe-i nūriyye olup muḫālifīn çār-mīḫ-i taʿannüt ü ʿināddа esīr-i naḥs-ı terbīʿāt-ı rūzigār olmuşdur. Ve minvāl-i muḥarrer üzere kemāl-i sinn ü sāl-i ṣafvet-meʾāllerinde vücūd-ı bih-būdları sāye-i raḥmet-i mefārıḳ-ı ahālī olduġu ʿāmme-i muḫliṣīn ü munṣıfīne ẓāhir ve kāffe-i vāridīn ü ṣādırīne bāhir ve rāh-ı riyāżet ü taḳvāda imsāk-i şehvet ve ṭarīḳ-i ʿibādet u ṭāʿatda beẕl-i himmet ve miḥen ü belvāda ḥüsn-i ıṣṭıbārları müsellemüʾl-küll olmaġla taṭayyur-ı sābıḳ teyemmün ü teberrüke mübeddel ve eyyām-ı mübārekeleri mürīdīn ü muḥibbīne mevsim-i **[S.71]** ʿıyd-ı maʿnevī olup herkes ḥasbeʾl-ḳābiliyye behre-yāb-ı ẕevḳ-ı ṣūrī vü rūḥānī olmuşdur.

[728] Yâsin Sûresi, 36/19. Âyet: "Elçiler şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Size nasihat ediliyorsa bu uğursuzluk mudur? Bilakis, siz aşırı giden bir milletsiniz."

Ve āḫir-i ʻömr-i nāzenīnlerinde ʻārıża-i intiḳālleri müştedd olmaġla yārān-ı muʻtād-ı ṣoḥbet ü hem-demān-ı neş’e-yāb-ı ülfetleri bīm-i hicrānla maḥzūn olduḳlarında tesellī-fermā olup **"غمگین مباشید که ارتحال ما عید است و حمایت سر ما از سعید بعید نیست!"** mażmūn-ı mükāşefe-meşḥūnuyla hengām-ı vedāʻ-ı bezm-i fānīlerine işāret buyurmuşlardır ki fī’l-ḥaḳīḳa leyle-i aḫīre-i Ramażān-ı Şerīf’de vaḳt-i infilāḳ-ı ṣubḥ-ı yevm-i ʻıydda āfitāb-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları maġrib-i cesed-i mübāreklerinden ṭulūʻla cihān-ı aḥsenü’t-taḳvīmden ġurūb edip mütemettiʻīn-i mevā’id-i fevā’id-i iḥsān-ı ġavṣāne vü müteʻaṭṭışīn-i zülāl-i irşād-ı ḳuṭbāneleri üzere ḳıyāmet-i firāḳ ḳā’ime ve cümleniñ mü’ezzin-i cān u dil-i nālānları menārāt-ı ebdān üzere āh el-vedāʻ-gūyān ve elsine-i ʻurefā-yı aḥbābda **"ترافق الرمضانان."** mülāyim-i keyfiyyet-i sefer-i vaṭan-ı aṣlīleri vāḳiʻ olmuşdur.

Ve saʻādetmendān-ı āşināyān kemā-fī’l-ḥayāt evḳāt-ı ḥācātda āṣār-ı ḥimāyāt-ı rūḥāniyyeleriyle müstesʻid olduḳları zevi’l-beṣā’ire ʻayān ve peymāne-i mevtden nūş-ı āb-ı ḥayāt-ı sermediyye edip zinde-i cāvīd olduḳları nümāyān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عمر ها بر طبل عشق ای صنم

"انّ فی موتی حیاتی" میزنم

من نیم سك شیر حقم حق پرست

شیر حق آنست کز صورت برست

شير دنيا جويد اشكارى و برك

شير مولى جويد آزادى و مرك

Ve ba‘de’n-nevebāt ḥafīd-i necībleri ‘Alī Çelebi maḳām-ı ‘ālīlerinde şeyḫ olup lākin fevḳa’l-ġāye ehl-i fenā olmaġla ġā’ile-i meşīḫati taḥammül etmeyip dervīşāne ṭavr ile āsitāne-i sa‘ādet-i cedd-i emcedlerine rū-māl ve ol ‘atebe-i pür-raḥmetden rū-be-rāh-ı civār-ı ‘ināyet-i ẕū’l-Celāl olmuşdur.

*نور الله تعالى مرقدهما و بشر بتباشير التجلي روحهما. *

Ḥattā faḳīr-i pür-taḳṣīr āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)de ḫademe-i maṭbaḫdan iken ol nāzenīn-i Ṣıddīḳī ḥücre-i şerīfesi ḫıdmetinde bulunup ẓāhiren ve bāṭınen berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle müstes‘id olmuşdur. Ve cedd-i es‘adları maḳāmında ser-efrāz-ı erīke-i ḫilāfet iken ḥücerāt-ı dā’ire-i türbe-i mu‘aẓẓamada derdmendāne ḫalvet ü ārāmları sırrı istifsār olunduḳda süllāk-i zamāne ḳadr-nā-şinās-ı terbiye olmaġla ba‘żılarıñ ‘adem-i ḳabūl-i emr ü nehy-i ṭarīḳat siyāḳında cür’et eyledikleri ‘uḳūḳ kendileri ṭu‘me-i tīġ-i ġayret edip me’mūr-ı tenmiye vü ta‘mīr iken mübtelā-yı tedmīr ü taḫrīb olmaḳ müşkil imiş diye girān-bār-ı ḫilāfeti dūş-ı himmetden tenzīl ve kūşe-i vaḥdetde ferāġ-ı bāl ü tedārük-i ḥāle raġbetleri bi’z-ẕāt lehçe-i pür-behçe-i pūziş-niṣārlarından mesmū‘-ı naẓar-kerdeleri olmuşdur.

*اسعد الفيض سره بالتحاق مجامع اسلافه العليه آمين بحرمة سيد المرسلين. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

طبع ناف آهوست این قوم را

از برون خون و درونشان مشکها

از حدیث اولیا نرم و درشت

تن مپوشان زانکه دینت راست پشت

گرم گوید سرد گوید خوش بگیر

تا ز گرم و سرد بجهد از سعیر

گرم و سردش نوبهار زندگیست

مایهٔ صدق و یقین و بندگیست

Ḥażret-i Ṭoġanī Aḥmed Dede

Ḥavālī-i Dāru'l-velāye'den Aḳsaray-nām ḳaṣaba ḫāk-i pākinde evlād-ı zu'amādan ve ṣāḥib-i etbā' u eşyā' ve mālik-i ḫānumān u pāk-dāmān bir nev-nihāl-i būstān-ı himmet ü 'iffet olup sa'ādet-ḫānesi mihmān-serāy-ı fuḳarā-yı seyyāḥīn ve ẕāt-ı şerīfi ṣadef-i gevher-i tāb-dār-ı maḥabbet-i ebrār ve rāh-ı ḫıdmet-i müsāfirīn-i rāh-ı Ḥaḳ'da mā-melek-niṣār olup ve hemīşe mürā'āt-ı ādāb-ı iḥtirām ve meẓanne-i ḫayru'd-du'ā ve'l-himmetü'l-'ulyā olanlara 'arż-ı ibtihāl ü meskenet üzere olmaġla ḳulūb-ı erbāb-ı teveccüh-i mü'eṣṣire toḫm-endāz-ı 'alāḳa olup yevmen-fe-yevmen 'alāḳa-i māsivādan bīzār ve sevdā-yı dimāġ-ı ferāġ-ı müştāḳına ṣayd u şikār ṭarīḳıyle teskīn-fermā olduḳça ġaleyān-ı inciẕāb-ı cünūd-ı mücennede-i ervāḥ-ı 'ārife-i müte'ārife ġalebe-fersā olup hedāyā-yı behiyye ile ziyāret-i türbe-i muḳaddese-i Mevleviyye eyledikde ol dā'ire-i dil-ārām-ı 'ārifīnde bir miḳdār ārām-yāb-ı dil olup ve liḳā-yı ṣoḥbet-i Bostān-ı Evvel (ḳuddise sırruhu'l-ekmel)de bi'l-külliyye dest-şūy-ı taṣarruf-ı māl ü menāl ve dāmen-keş-i ḫas u ḫār-ı ta'alluḳ-ı evlād u 'ıyāl olmaġla dest-i inābet-zen-i dāmen-i kerāmet-**[S.72]**pīrāmen-i Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh ve muntaẓamīn-i silk-i ḫāṣṣalarından olup üstād-ı bāz-dār olmaġla yine ḫıdmet-i mahāret-yāftelerinde müstaḫdem ve 'المیل المائل یسقط نحو میله و کل یغفر بضعفه.' mā-ṣadaḳı ve müddet-i yesīrede bāz-dārlıḳ ṭarīḳıyle resīde-i menzil-i rāz-dārī ve beyne'l-fuḳarā

“Ṭoġānī” şöhretiyle ma‘rūf belki ‘ārif-i āgāh ṣıfatıyla mevṣūf olmuşdur. Zihī şikār-gīr ü bāz-dār ki mānend-i kebk ü tīhū ol şāhbāz-ı bülend-pervāza şikār u rehīde-i çengel-i ‘uḳāb-ı ‘iḳāb-ı ‘azīz-i Ḳahhār ola! Ve şikār-gāh-ı ḥaḳīḳat u ma‘rifetde ol şāhzāde-i ‘ālī-cenābıñ sā‘id-i himmetinden pervāz ede ve nişīmen-i velāyet ü kerāmetde manẓūr-ı ‘āṭıfet u melḥūẓ-ı ‘ināyet-i ġavṣāneleri ola! Ve nihāyet-i mesā‘ī-i meşkūresinde tāc-ı ḫilāfetle ser-efrāz u mesned-i ‘ālī-i meşīḫat-i ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’le mümtāz ve mefāḫir-i sāmiyesi mecālis-ārā-yı kümmelīn-i meşāyiḫ ü ‘urefā ve sikke-zen-i mefārıḳ-ı cem‘-i keşīr-i fuḳarā ve dāġ-ı derūn-ı kīne-meşḥūn-ı etbā‘-ı müteşeyyiḫ-i müzevvir-i İbnü’l-ḳāḍī-i pür-mirā ola ‘ale’l-ḫuṣūṣ ḫayr-ḫʷāhān-ı Enderūn-ı Hümāyūn’uñ ekşeri ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerinden nābet-kerde vü ‘araḳıyye-pūş olmaġla maḥāmid-i celīleleri ḥużūr-ı Sulṭān Murādī’de meẕkūr olduḳça ṣāḥib-telbīs-i mesfūr her çend te’sīs-i tezyīf ü teşyīd-i tercīf iḳdāmında beẕl-i maḳdūr edip cenāb-ı velāyet-me’āblarına ifk ü iftirā ṣadedinde icrā-yı furṣat-ı ẕāt-ı iblīs-simāt eyledikde ḳarīḥa-i müşta‘ille-i hümāyūndan şu‘le-i intibāh bālā-gīr olup **”سیمای صلاح آن پیر مبارك و رفتار استوار و گفتار دلپذیرش شهود عدول سلامت حال اوست.“** ‘unvānıyla sedd-i bāb-ı tesvīl ü taḥvīl-i ṣaded-i cerḥ ü teslīm-i da‘āvī-i ta‘dīl buyurmaları muḳarrebīn ü ḫavāṣṣ-ı pür-iḫlāṣdan ‘alā sebīli’t-tevātür telaḳḳī-kerde-i şiḳāt-ı aḥbāb-ı zamānlarıdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پیش بینایان کنی ترك ادب

نار شهوت را از ان کشتی حطب

حق چو سیما را معرف خوانده است

چشم عارف سوی سیما مانده است

گفت سیما هم وجوه کردگار

که بود غماز باران سبزه زار

’و كما قيل السيما مرآة الفراسة و الفعل و القول يشهدان عليها في الضمائر.‘

Menḳūlest ki

Ol ṣāḥbāz-ı bülend-pervāz, ṣayd-ı ḳulūb u tesḫīr-i ḳavālib-i ṣıġār u kibārda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā olup zamān-ı i‘tilā-yı ṣānlarında Sulṭān Murād gibi ḫusrev-i gītī-gerd rübūde-i ṣīve-i pīrāneleri ve maḥabbet-i vaż‘ u ṭavr-ı ‘ārifāneleri olup Ḳāḍı-zāde-veş kemīn-sāz-ı furṣatıñ cümle-i ḥiyel ü mükūrun ibṭāl edip gāh u bī-gāh ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānla sarāy-ı ṣāhīye med‘uvv olup naḳl-i Ḥażret-i *Meşnevī*’den ṣoñra ‘aḳd-ı bezm-i semā‘ u ṣafā ve zā’idü’l-vaṣf-ı vecd ü ṣūr u ḥāl-nümā olduḳları ‘aḳībinde sünūḥ eden ‘avāṭıf-ı ḫāḳānīden ḥabbe-i vāḥideye nīm-nigāh etmeyip belki kendilere ilbās buyurulan pūstīn-i semmūru daḫi evvelā ‘alā vechi’l-edeb telebbüs ü ḳabūl ve ṣāniyen **“** این لباس امثال ما نیست. پس بهر حال فروختنی است و فروخت عطیهٔ شاهان سوء ادبست. **”** diye nez‘ ve câme-dār-ı sulṭānīye teslīm edip ḳıymeti olan meblaġ-ı vāfir mūceb-i emr-i pādişāhīyle kendiye iḥsān olunduḳda anı daḫi ‘aṭıyye-i fuḳarāya

żamm u ilḥāḳ etmekle hem ẓāhiren ḳabūlle taṭyīb-i ḫāṭır-ı kerem-me'āşir-i pādişāhī ve def'-i riyā vü sümʿa ve hem bāṭınen te'līf-i ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarā ve refʿ-i girān-bār-ı dūş-ı āzādī buyurup ḳaṭʿā zīr-i bār-ı sāye-i dest-i ʿaṭā-yı maḫlūḳī olmayıp hemīşe ḫızāne-i ġayb-ı cevād u Bāsıṭ-ı Muṭlaḳ'dan müstefīd ve dest-i kerem-peyvestleriniñ bezl ü ʿaṭāsı muḥayyirü'l-ʿuḳūl-i muḥāsibīn olmuşdur ki vaḳt-ā-vaḳt, zindān-ı medyūnīn olan Baba Caʿfer'e ʿaṭf-ı ʿinān-ı şefḳat buyurup ḳudemā-yı maḥbūsīni tefaḥḥuṣ ve deynlerin taḥammül ve māl-i ḳalīl ü keşīr demeyip baʿde'l-edā' ıṭlāḳ buyurmaları ḫuṣūṣunda kīse-i naḳdīnelerinde taḫmīnen beş on ġuruşdan ziyāde vüsʿat taḫmīn-i muḥāl iken defʿaten bir iki biñ ġuruş miḳdārı iḫrāc u ṣarf eyledikleri ḥayret-engīz-i ehl-i ʿayān olmuşdur. Ve te'dīb ü ıṣlāḥ-ı düzdān-ṣūret-i evliyā ḫuṣūṣu ṭaraf-ı şāhīden rāy-ı ṣavāb-dīdlerine ḥavāle olunmaġla cemm-i ġafīr der-rikāb eşnā-yı icābet-i daʿvet-i aḥbābda Defterdārzāde mīr-i ālūde-meşrebi külāh u ḫırḳa ile ser-mest gördükde **[S.73]** icrā-yı ḥadd-i şerʿ u nezʿ-i ṣūret-i ṭarīḳ etmekle taḥrīk ve ʿarż-ı ḥāl-i südde-i saʿādet olunduḳda müteşeyyiḫ-i müteşeddiḳ daḫi icrā-yı ḥudūd-ı vaẓīfe-i ḥükkām-ı şerʿ-i şerīf iken **"'Alā mele'i'n-nās bu maḳūle sū'-i edebiñ mücāzātı lāzıme-i ḥamiyyet-i sulṭānīdir."** diye taḥrīk-i ʿuruḳ-ı ġayret eyledikde lehçe-i pür-behçe-i şāhīden

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرد حق را بنده باش و بر خلایق شاه شو

مهر را آیینه باش و بر کواکب ماه شو

mażmūnuyla iskāt u ilzām olunup

ولایت و نظارت شاهان بر عساکر و رعایا و وظیفه خوران خزانهٔ ایشانست. فأما فقرای باب الله را تسلط ابنای جنس ما باعث تدمیر و نکبت باشد که خلفای اولیا مانند وزرای ملوك است. پس نظام امور بندگان شاهان "

”حقیقت بدیشان منوطست. ما را بدرویشان چه کار است؟ غیر از خیر دعا. ‘unvānıyla basṭ-ı kelām-ı nefsü’l-emrī żımnında müte‘annit-i merḳūma ta‘rīż-i taḳrī‘ buyurmuşlardır.

والحق کما حقق -وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ-[729] و الملام لمن غوی -وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ-[730]

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نداری تو دم خوش در دعا

رو دعا میخواه ز اخوان صفا

کان دعای شیخ نی چون هر دعاست

فانی است او گفت او گفت خداست

آن دعای بیخودان خود دیگر است

آن دعا زو نیست گفت داور است

آن دعا حق میکند چون او فناست

آن دعا و آن اجابت از خداست

Mervīst ki

[729] Tâ-Hâ Sûresi, 20/47. Âyet: “Haydi, ona gidin de deyin ki: Biz, senin Rabbinin elçileriyiz. İsrailoğullarını hemen bizimle birlikte gönder; onlara eziyet etme! Biz, senin Rabbinden bir âyet getirdik. Kurtuluş, hidayete uyanlarındır.”

[730] Tâ-Hâ Sûresi, 20/16. Âyet: “Ona inanmayan ve nefsinin arzularına uyan kimseler sakın seni ondan (kıyamete inanmaktan) alıkoymasın; sonra mahvolursun!”

Ol kūşe-nişīn-i tecerrüd müstaġraḳ-ı ẕevḳ ü ṣafā-yı teferrüd ḥaḳḳında bi'd-defe'āt teveccüh-i ḫāṭır-ı Ḥātem-me'āşir-i Murād Ḫānī sünūḥ edip cümle-i levāzım-ı te'ehhül ü cemī'-i mühimmāt-ı tezevvücü ḫazīne-i 'āmireden tertīb ü tekmīl olunup ve imā-yı ḥarem-serāları güzīdelerinden biriyle 'aḳd-ı izdivāc teklīf ü istimzāc olunduḳda 'unvān-ı istiġnā-bünyānıyla i'tiẕār-nümā olup ve mażmūnuyla ḫazīde ve ṣābit-ḳadem-i ṣavma'a-i inzivā vü ḫumūl olmuş-iken bi-ḥikmetillāhi te'ālā muḥibbīn-i muḫliṣīn-i ṭarīḳat-ı 'aliyyeden Ḥācı Meḥmed-nām bir tācir-i mün'im ẓuhūra gelip ḳarīb-i ḫānḳāhda bir ḫāne-i dil-küşā tedārük edip ve netīce-i muḳaddemāt-ı ḥayātı olan duḫter-i Züleyḫā-peykeriniñ eğer levāzım-ı 'ursī ve eğer mühimmāt-ı ḫānesi ferş ü bisāṭ u evānī ve cüz'ī vü küllī tetimmāt-ı sā'iresin ve elbise vü eksiye-i nefīsesin tertīb ü tekmīl edip ancaḳ mevḳūf-ı iẕn-i 'aḳd-ı nikāḥ olmaġla aña daḫi dervīşāna ḳurbān ve loḳma-i 'aynu'l-cem' ve nüẕūr u berg-i sebzle peymānçe-i meydān-ı çil-tenānda niyāz-nümā olmaġla nā-çār 'اذا اراد الله شيئا هيأ اسبابه.' mışdāḳınca murādullāhī olduġu mir'āt-ı żamīr-i ilhām-semīrlerinde cilve-engīz olup rıżā vü iẕn-fermā olduḳları sā'at 'aḳd-ı nikāḥ olunup ol Rābi'a-ṭıynet ile ḳırānu's-sa'deyn vāḳi' olup ve beynehümāda niçe ser- bāzān-ı 'işmet-nihād tevellüd edip yine geldikleri gibi pāk u ma'ṣūm ve ḳable'l-bulūġ āşiyān-ı ezelīlerine pervāz etmekle ẕāt-ı şerīfleri a'ḳāb-ı ma'nevī vü evlād-ı rūḥāniyye ile ḳarīrü'l-'ayn ve şimār-ı ḫuceste-āṣār-ı bāġ-ı vücūd-ı bihbūdları cā-nişīn-i evlād-ı güẕeşte olmaġla her birin bir nūr-ı dīdelerine bedīl ü 'adīl edip zīr-i cenāḥ-ı terbiyelerinde perveriş-baḫş olup ekşeri naḫl-i sāye-endāz-ı būstān-ı ḫilāfet olmuşdur. Ve merḳūm Ḥācı Meḥmed Dede daḫi duḫter-i bülend-aḫterin ḫıdmet-i şerīfelerine teslīm ile tekmīl-i intisāba tevessül edip ilā āḫıri'l-'ömr mālen ve bedenen maḳām-ı ḫıdemāt-ı 'aliyyelerinde ḳā'im ve

fā’iz-i enẓār-ı ḥaseneleri ve nā’il-i ‘avāṭıf-ı ḳuṭbāneleri olmuşdur. Ve ṣāḥibe-i ḫālişeleri daḫi “Ümmü’l-fuḳarā” ‘unvānıyla meẕkūre ve sa‘ādet-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleriyle resīde-i rütbe-i ṣāliḥāt-ı ‘ābidāt-ı ḳānitāt olmuşdur. Ve her ferzend-i ercümendleri vefāt eylediği rūz-ı firāḳdan üçüncü güne değin ẓuhūr eden nev-niyāz-ı ṭarīḳat-ı ‘aliyyeyi naẓar-ı şerīflerinde ve maḳām-ı dil-bend-i güẕeştelerine iḳāmet ve mu‘āmele-i pür-mücāmele-i şefḳat buyurup be-her ḥāl zamān-ı ḳalīlde berūmend-i şemerāt-ı **[S.74]** ‘ömr-i ṭavīl ü mevrid-i ẕikr-i celīl ü menşe’-i eṣer-i cezīl olurlar idi.

***بمنه و کرمه و ببرکة برّ سرّ ولیه. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دل ترا در کوی اهل دل کشد

تن ترا در حبس آب و گل کشد

هین غدای دل بده از همدلی

رو بجوار اقبال را از مقبلی

چشم را با روی او میدار جفت

کرد منکیران ز راه بحث و گفت

یار با یاران چون بنشسته شد

صد هزاران لوح دل دانسته شد

لوح محفوظست پیشانئ یار

راز کونینش نماید آشکار

کم ز خاکی چونکه خاکی یار یافت

از بهاری صد هزار انواع یافت

Menḳūlest ki

Ol mihr-i münīr-i evc-i burc-ı şerefiñ ezmān-ı ġāyet-i irtifā‘larında ‘āmme-i ḳulūb-ı ehl-i iḳbāliñ meyl-i küllīsi cānib-i cenāblarına olmaġla cem‘iyyet-i mürīdīn ü muḥibbīn ḥīṭa-i ḳıyāsdan bīrūn ve seyl-āb-ı fütūḥ ḥavṣala-i taḫmīn ü żabṭdan efzūn olup cümle-i meṣārif-i lāzıme-i dā’irelerinden ve ġalle-i vaḳfdan fāżla olan nuḳūd u emti‘aya merḳūm Ḥācı Meḥmed vāżı‘u’l-yed-i emānet ve muntaẓır-ı emr-i ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyh olup lākin ḳaṭ‘ā lisān-ı şerīflerinden fāżla-i müctemi‘aya müte‘alliḳ kelime ẓuhūr etmeyip intiẓārı bāliġ-i rütbe-i nihāyet olduḳda ‘arż-ı keyfiyyet ü kemiyyet-i maḳbūż ve ta‘yīn-i cihet-i ṣarf niyāz eyledikde **“** عمده ما را بسست. فضله تراست **”** ‘unvānıyla pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olmalarıyla ol daḫi iştirā-yı müstaġallāt u ilḥāḳ-ı a‘māl-i vaḳf ve eṭrāf-ı ḫānḳāhı tevsī‘ ü iḥdāṯ-ı ḥucerāt etmişdir. Ve firāḳ-ı evlād u żiyā‘-ı māl ü menālden ‘adem-i infi‘ālleri mu‘cib-i ṭıbā‘-ı etbā‘ ve

müceb-i güft u gū-yı istiġrāb olduġu istişmām olunduḳda bedīheten bu beyt-i şerīfi inşā vü tenmīḳ ve yed-i Ḥācı Meḥmed'e ināle ve erbāb-ı istiġrāba irā'etle tenbīh ve beyān-ı lāzıme-i ẕimem-i himemle ṣüret-i ḫayr-ḫ^{w}āḫī-nümāyīde irşād-ı ser-menzil-i tefvīż buyurmuşlardır:

(Beyt Īnest)

[Fe'ūlün Fe'ūlün Fe'ūlün Fe'ūlün]

Ṭoġanī ḳayurmaz ṭolunup öleni
Yiter aña her dem göñülden ṭoġanı

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حیله کرد انسان و حیله اش رام بود
انکه جان پنداشت خون آشام بود
ما عیال حضرتیم و شیر خواه
گفت "الخلق عیال للاله"

گر بخواهی ور نخواهی رزق تو
پیش تو آید دوان از عشق تو

رو حیات عشق خواه و جان مخواه
تو ازو آن رزق خواه و جان مخواه

انکه او از آسمان باران دهد

هم تواند کو ز رحمت نان دهد

رزق از وی جو مجو از زید و عمر

مستی از وی جو مجو از بنك و خمر

منعمی زو خواه نی از گنج و مال

نصرت از روی خواه و نه از عم و خال

Mervīst ki

Ol ṭabīb-i dārū-ḫāne-i cism ü cān evān-ı ḫilāfetlerinde sükkān-ı Dāru'd-devle üzerlerine bir vebā-yı ʻaẓīm müstevlī olup lākin ekṣer-i vebā-zedegān ḫ^{w}āb u ḫayāl-i ʻilletlerinde medhūş iken kendilerin ḥużūr-ı saʻādet-mevfūrlarında müsteşfī vü müstemidd müşāhede edip dest-sūd-ı ʻināyet u taʻvīẕ-i pür-berekātları taʻlīḳıyla aṣḥāb-ı vāḳıʻa ṣıḥḥat u ʻāfiyet-yāb-ı sāʻa olduḳları beyne'l-ahālī şüyūʻ-peẕīr olıcaḳ dergāh-ı derdmendān-penāhları her sāʻat dīvān-ḫāne-i mübtelāyān ve bi-fażlillāhi teʻālā muġtenim-i nīm-nigāh-ı keremleri olan da maḥrūm bulunmayıp eger ābdest ve eger taʻvīẕ ve eger rīḳ-i rā'iḳ ve nefes-i tesliyet u duʻā-yı ḫayrları seyf-i ḳāṭıʻ-ı reg u rīşe-i ʻārıża-i muvaḥḥişe-i merḳūme olup bi'l-külliyye ṭāʻin u maṭʻūn olanlar ṭaraf-ı şerīflerine ilticādan istinkāf etmekle bī-behre-i meyāmin-i rūḥānīleri olmaġla hemān derd-i ser ü çeşm ve sā'ir evrām u emrāża mübtelā olanlar şifā-ḫāne-i kerāmetlerine daḫīl ü mütevessil-i niʻam-ı cezīle-i ʻafv u ʻāfiyet olduġu dükkān-ı eṭıbbā-yı ẓāhire kesād-fersā olup belki eṭıbbā-yı ẓāhireden mübtelā olanlar daḫi şifā vü ʻāfiyet-cūy-ı

devā ve ṣıḥḥat-yāb-ı dāru’ş-şifā-yı rūḥānīleri olmuşdur ki şöhret-i şān u rif‘at-ı mekān u işābet-i nişānları tecrübe-kerde-i ‘uḳūl-i selīme vü ṭıbā‘-ı müstaḳīme olmaġla her nevzāda ser-dāde-i zānū-yı teyemmünleri ve ebnā-yı zamānları gehvāreden bend-i peymān-ı iḫlāṣları olup gūyā ṣaḥn-ı Dāru’d-devle şikār-gāh-ı velāyetleri olduġun erbāb-ı ṭabī‘at bu ḳıṭ‘a-i ġarrā ile tanṣīṣ buyurmuşlardır:

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Sitanbul’uñ daḫi tāze ṭoġanı
Olup perverde-i Pīr-i Ṭoġanī

İdüp pervāzını kebk-i dil ü cān
Olur naḳş u nigārı **[S.75]** ten ṭoġanı

Ve ẕāt-ı ḥikmet-siriştleri Loḳmān-ı esḳām-ı cismiyye vü tedbīr-i sırrāneleri dāfi‘-i emrāż-ı nefsāniyye ve vücūd-ı ‘ayn-ı sūdları şu‘be-i şecere-i raḥmet-i ‘āmme olduġun yād u şenā-künāna bu kelime-i ṭayyibeleri ile ifāde-i ḥaḳīḳat-i ḥāl buyurmuşlardır ki ol nefḥa-i celīle ‘رب نسبة خير من نسب.’ fıḳra-i şerīfesidir. Fī’l-vāḳi‘ silsile-i devlet-i ẓāhirede müteşebbiṣ-i dāmen-i intisāb olanlar vesāṭet-i maḫdūmiyetle iḥrāz-ı merātib-i refī‘a ve ḫānedān-zādeler tenezzül-i intisāb etmemekle pā-māl u ḫāk-sār belki dihḳānī-zādegān-ı mensūbīne bi’l-ıżṭırār ilticā ede gelmişlerdir. ‘و الظاهر عنوان الباطن.’ Ḥażret-i Pīr Ṭoġanī daḫi fī’l-aṣl ‘āmmī vü ‘āmmī-zāde ve mūla‘-ı ṣayd u şikār bī-ḫaber-i ‘ālem-i esrār iken şāhzāde-i Ṣıddīḳī ḫıdmetine intimā ile fā’iḳu’l-aḳrān u nādire-i devrān u u‘cūbe-i zamān bir şeyḫ-i ‘ālī-şān olup vücūd-ı şerīfleri maḳsim-i ‘ināyāt-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye olduġu ḥasebiyle

nefes-i nefīsleri nefs-i ḳudsīlerine şāhid-i a‘del ḫayrun min elfi şühūd olmuşdur ki **‘این الخبر من العیان.’**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه با معشوق گشتی همنشین

دفع کن دلالگان را بعد ازین

چون از ان اقبال شیرین شد دهان

سرد شد بر آدمی ملك جهان

این خبر ها از نظر خود نائب است

بهر حاضر نیست بهر غائب است

هر که او اندر نظر موصول شد

این خبر ها پیش او معزول شد

Menḳūlest ki

Ol tāze-ḥayāt-baḫş-ı müstemendān enẓār-ı ūlü’l-ebṣārda vāsıṭatu’l-ifāża olduġu nümāyān olunca Ḳāḍızāde fütāde-i girdāb-ı sū’i’l-ḳażā olup müte’eşşiren Dāru’d-devle’ye ric‘at edip ḳażıyyesi mefhūm-ı ḫāṣṣ u ‘ām olduḳda ekşer-i aḥbābı

rū-gerdān ve mülḥaḳ-ı silsile-i ṭarīḳat olup baḳıyye-i mütemerridīn ki kendi ile hem-rāh-ı Dāru'l-mücāzāt olanlardır, gerdān-ı gird-i ser-i pür-naḫvet ü ʻilleti olup lākin ġulġule-i kerāmāt-ı Ḥażret-i Ṭoġanī dimāġına velvele-fersā olmaġla ḫavāṣṣ-ı meredesinden bir bedbaḫtı istidʻā-yı teşeffī ṣadedinde ḫāk-pāy-i iksīr-pāyelerine irsāl ve teblīġ-i risālet eyledikde **" آن زخم کاری اثر شمشیر خنکاریست. چاره اش استعجال مردن و رهیدن است."** ʻunvānıyla redd-i ʻunf-āmīz buyurmaları hemān sāʻat cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr ve Ḥażret-i Müdemmirü'l-müdbirīn girībān-gīr-i ḥayāt-ı müsteʻārı olup ḫār-zār-ı vücūd-ı pür-ḫārḫārı sūḫte-i şuʻle-i ġayret-i Ḳahhārī olmuşdur. Ḥattā sāde-levḥān-ı eḥıbbādan baʻżılarınıñ **"Ḫʷān-ı yaġmā-yı keremleri ʻāmmeye mebẕūl iken müteʻannit-i merḳūmdan dirīġ olunmasa belki sebeb-i inṣāf olur idi."** maḳūlesi maḳāle-i mā-lā-yaʻnīleri mesmūʻ-ı şerīfleri olduḳda müstekbir-i maḳhūr-ı ġayrda müşāhede eylediği āṯār-ı ʻacībeyi kendi ẕātında daḫi muʻāyene eylese [731]- وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا- mā-ṣadaḳı olur idi. Zīrā **'فانا خصمه في الدارين.'** vaʻīdine maẓhar olmuş idi. Ol derece mübārezet-i evliyā vü muḫāṣama-i ʻazīz-i Müntaḳim'de celādet ü cesāret ü ʻinād u ışrārı emāret-i şeḳāvet-i sermediyye olduġu hüveydādır.

'بئس الرجل من قتل نبيا او قتله نبي.' ḥadīṯ-i şerīfi vereṯe-i enbiyā ḥaḳḳında daḫi cāriyyü'l-ḥükmdür. Pes ezmine-i imhāl kendiye keyd ü iġfāl olana merg, kerem ve tedmīr, ḥüsn-i tedbīrdir, diye defʻ-i işkāl-i vāhime-i bīgānegān-ı esrār-ı pes-i perde-i ġayb etmişlerdir.

(نظم)

[731] İsrâ Sûresi, 17/82. Âyet: "Biz, Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki o, müminler için şifa ve rahmettir; zalimlerin ise yalnızca ziyanını artırır."

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که باشد طالع او زان نجوم

نفس او کفار سوزد در رجوم

خشم مریخی نباشد خشم او

منقلب رو غالب و مغلوب شو

نور غالب ایمن است از نقص عشق

در میان اصبعین نور حق

Mervīst ki

Ol ḳāfile-sālār-ı ebrār nevbet-i meşīḥatinde kemā-hüve-ḥaḳḳuhu neşr-i fevāyīḥ-i esrār buyurup kāffe-i iḫvān u ḫullānıñ dimāġ-ı dil ü cānları pür-neşāṭ-ı vecd ü ḥāl olup āḫir-i tetmīm-i dā'ire-i kemālde şikār-gāh-ı ma'nāya pervāz edip lāne-i bedenleri ḫālī ve revān-ı pākleri āşiyān-sāz-ı maḳ'ad-ı ṣıdḳ ve pehlū-yı Şeyḫ Aḥmed Kemāl'de āsūde-i ḫ^{w}āb-gāh-ı revḥ ü reyḥān olmuşdur.

طیب الله عیشه في منقلبه و نوّر حجرة قبره باصناف کرمه آمین یا مجیب الداعین.

Ve ḥaḳīḳat-ı tevḥīd ü nihāyet-i tecrīdde bu iki beyt-i şerīf zāde-i ṭabʿ-ı laṭīfleridir:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

صورت روها جمالش را نقاب

[s. **76**]

او محیط و این تعینها حباب

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

سر را کلاه و خرقه بدوشت بسست زیب

سر بار خوده کن چوکدو بن عمامه را

Ve ḳabīlü'l-vefāt ʿazīmet-i ziyāret-i āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ile tevriye-i ḥāl-i irtiḥāl buyurmaġla ekşer-i fuḳarā vü eḥıbbā hem-rāhī niyāzmendi olduḳlarında mūceb-i mükāşefeleri üzere baʿża rıżā-dāde ve baʿż-ı āḫarı menʿ buyurmaları baʿde'l-vefāt ẓāhir olmuşdur ki rıżā-dādegān, hem-rāh-ı āsitāne-i saʿādet-i cihān-ı ḳuds ve menʿ-kerdegān, efsūs-künān-ı firāḳları olmuşdur.

احسن المنان الى ارواحهم الرفيعه في غرف العدن بأنواع النعم و الوان العنايات السنية و اوصلهم الى *

*مقاصدهم بمنه و كرمه انه هو الرحيم.

Ḥażret-i Ṣabūḥī Aḥmed Dede

Dāru’d-devle-i Ḳosṭanṭınıyye’de aḥfād-ı kibār-ı ‘ulemādan olup evā’il-i ḥāl u sālīde mücidd ü sā‘ī-i taḥṣīl-i ‘ulūm u mecmū‘a-i fünūn-ı şettā ve ṣāḥib-ṭab‘-ı veḳḳād u ehl-i meşreb-i ṣāf-ı inṣāf-mu‘tād ve pīrāmen-gerd-i mecālis-i ‘āliyye-i meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı ‘aliyye ve mūla‘-ı ṣoḥbet-i fuḳarā vü dervīşān-ı Mevlevī vü Bektaşiyye olmaġla Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī (ḳuddise sırruhu’l-bārī) civār-ı türbe-i mu‘allā-rütbesinde ḥücre-nişīn-i inzivā ve Ḳāsım Dede-i Bektaşī ile münāsebet-i ekīdesi ve muṣāḥabet-i medīdesi olup āḫir ol merd-i ceẕẕab kendiyi ḥalḳa-i ṭarīḳa-i celīle-i Bektaşiyye’ye ceẕb u ilḥāḳ edip ve çend sāl ḫıdmetine kemer-bend-i ṣıdḳ u

iḫlāṣ olup ba‘de vefātihi semt-i seyr ü seyāḥate ‘aṭf-ı ‘inān-ı raġbet edip eṣnā-yı seyāḥatlerinde Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye) sevād-ı a‘ẓamına dāḫil ve gülistān-ı kerāmet ü āsitāne-i sa‘ādet-āṣiyāne-i Ḥażret-i Sulṭānü’l-‘āṣıḳīn zāhir olduġu sā‘at ‘ırḳ-ı mücānese-i ezeliyye cünbān ve bende-i ḫāk-i der-i Ḥażret-i Çelebī Bostān (ḳuddise sırruhu’l-Ḥannān) olup maṭbaḫ-ı ‘āmire-i Ḫudāvendigārī’de tekmīl-i çille-i muḳannene-i merdān eylediği ‘aḳībinde ser-bülend-i tekbīr-i inābet-i ṭarīḳat-ı ‘aṣḳıyye-i Mevlevī ve külāh u ḫırḳa-pūş-ı erkān-ı vetīre-i ẕevḳıyye-i evleviyye olmuşdur. Ve sābıḳa-i taḫliye vü taḥliye ve lāḥıḳa-i tehẕīb ü taṣfiyesi ḥasebiyle ḥucerāt-ı evsāṭ-ı mekān-ı dā’ire-i ḥarem-i pür-ḥürmetde iskān olunup mehere-i iḫvāndan telemmüẕ-i Ḥażret-i *Meṣnevī* ve istimā‘-ı ḥaḳāyıḳ u daḳāyıḳ-ı *Dīvān-ı Mevlevī* edip cevher-i ẕāt-ı tāb-dārları yevmen-fe-yevmen pedīdār olup cānib-i şi‘r ü naẓma meyl-i küllīleri olmaġla meşḳ-i sebk-i eş‘ār ederek bir süḫanver-i faṣīḥu’l-lisān u tāze-zebān-ı belīġu’l-beyān ve ṣāḥib-i āṣār-ı bedī‘a ve muvaffaḳ-ı tertīb-i dīvān-ı nevādir-erkān olmuşdur ki naẓm-ı Fārisī ve mülemma‘ātda dād-dih-i ḥüsn-i edā ve beyne’l-‘urefā cālib-i luṭf-ı ṣenā ve ġurer-i nu‘ūt-ı pākīze-i Ḥażret-i Seyyidü’l-enām (‘aleyhi ve ‘alā ālihi’ṣ-ṣalāti ve’s-selām) ve sā’ir medāyiḥ-i evliyā-yı kirāmla fā’iz-i taḳarrub-i esrār-ı muḳaddese ve ḫā’iz-i ḥimāye-i ervāḥ-ı zekiyye olup Ḥażret-i Bostān-ı gülistān-ı velāyetden ṣīve-i mecẕūbāne ile dil-firīb-i ‘ālem olan Ḥażret-i Baba Aḫī-zāde (nüvvire ḍarīḥuhu) ile taḥṣīl-i āṣināyī-i ma‘nevī edip anlarıñ vaṣf-ı cemīlinde daḫi

(Beyt)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Üşẗür-i ner tīġ-i ‘uryān mest ü bī-ṣabr u sükūn

Ḥażret-i Baba Aḫī-zāde şeh-i mülk-i cünūn

meşnevīsini tercī‘-bend-i ra‘nā edip nüsḫa-i şerīfesin cilbend-i i‘tināda iḫfā ve ḥużūr-ı sa‘ādet-mevfūrlarına ihdā ḳaṣdıyla ḫʷāb-gāh-ı bī-ḳaydānelerine ‘ale’s-seḥer rū-māl ve muntaẓır-ı ḥāl olduḳda ol veliyy-i vālā-rütbeniñ **“ على رؤس الاشهاد ابدا لانه بين بخوان!”** ‘unvānıyla emr buyurmaları mūcebince mu‘tād-ı ḳadīmleri üzere **‘ الملا.’** eşer-i belīġlerin inşād ve cümle-i müstemi‘īn taḥsīn-künān-ı āferīn-ḫʷān olduḳlarında **“صلهٔ اين مديحهٔ اخلاص نظام شما را خلافت خانقاه شام دادند.”** maẓmūn-ı beşāret-meşḥūnuyla meserret-baḫş olduġu hemān rūz çehre-pīrā-yı bürūz olup meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı merḳūmuñ maḥlūliyyeti ḫaberi vārid olup ittiḥād-ı rūḥāniyyelerin müş‘ir ḥażret-i mürşid-i mükemmillerinden daḫi ‘ināyet-i ġayr-ı müteraḳḳıbe rūy-nümā olup Ṣabūḥī derdmendi da‘vet ve ilbās-ı külāh-ı istivā-dār-ı ḫilāfet u iḥsān-ı ḫıl‘at-ı vekālet-ṭırāz-ı meşīḫat buyurulup mükerremen ve mübeccelen ṣavb-ı Şām-ı cennet-meşāma irsālle eşer-i ṣıla-i mev‘ūd ḳarīben ve ‘ācilen ṣādır olup ol iki şīr-i merdiñ **[S.77]** iḳtirān-ı himem-i ‘aliyye vü inżimām-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle nevbet-i meşīḫatleri ḥasretu’l-emṡāl olmuşdur.

نظم

[مستفعلن مستفعلن]

لي سادة من حيهم

اقدامهم فوق الجباه

ان لم اكن منهم فلي

في جهنم عز و جاه

؟

لا ابرح الباب حتى تصلحوا عوجى

و تقبلوني على عيبي و نقصاني

فان رضيتم فيا عزي ويا شرفي

و ان ابيتم فمن ارجو لعصياني

فيا ايها الاخوان اذا ظفرتم بواحد من الرجال فلازموا عتبة بابه بعفر الخدّين من ثرى جنابه و لا تتردّدوا في نيل المآرب بتوسل احبابه و تقرب اصحابه.

(بيت)

؟

سعدت اعين رأتك و قرّت

و كذا اعين رأت من رآكا

Menḳūlest ki

Ol sermest-i ṣabūḥ-ı elest ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānla mevsim-i nev-bahārda teveccüh-i teferrüc-gāh buyurduḳları eşnāda bir gül-ruḫ u lāle-ḫadd u semen-sīmā vü serv-ḳadd-i bed-meste dūçār olup iḳtiżā-yı neş’e-i ṣahbā ile ser-i rāhda ‘azīz-i müşārün-ileyhe dāmen-gīr ve lāubālī ḫançer-i bürrān der-dest kendi şekl ü şemā’ilin ve tamām-ı ḥasb-i ḥāl-i neşāṭ-me’ālin ḥāvī naẓm tertībine ibrām u

iḳdām ve ḥavāle-i deşne-i ḫūn-āşām eyledikde ḳaṭ‘ā temkīn-i ẕātlarına taġayyur ṭārī olmayıp naẓra-i ülāda bedāheten

(Naẓm)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḥançer elde tīġ belde bāde serde sīne çāk
Şeh-levendüm ṭarz-ı ḫāṣuñ ādemi eyler helāk

beyt-i laṭīfin inşād ve ba‘dehu bir tercī‘-bend-i rengīni ve zīb-i dīvān-ı belāġat-erkān etmişlerdir. Ve cüvān-ı sermest daḫi hüşyār olduḳda mācerāyı kendiye taḳrīr eyledikleri ḥīnde bilā-te’ḫīr hedāyā-yı fāḫire-i münāsibe ile şeref-yāb-ı dāmen-būsları ve rū-māl-i peymānçe-i i‘tiẕārları olduḳda **“** كردۀ ام الخبائث است و لا نؤاخذ أحدا بوزر **”** ‘unvānıyla mu‘āşeret-i duḫter-i rezden tenfīr buyurmaları der-ḥāl eşer-fermā olmaġla ol cüvān-ı hüşyār-ı edībe dest-i tevbe-i naṣūḥ feryād-res olup gird-āb-ı ‘ālem-i ābdan sāḥil-i selāmet-i āb-rūya ilḳā edip bīzār-ı ṣoḥbet-i ümmü’l-fesād ve mūla‘ u şābit-i semt-i ṣalāḥ u sedād olmuşdur. Ve kendilerden müddet-i yesīre telemmüẕ edip meymenet-i nefes-i ‘ālīleriyle bir merd-i süḫan-fehm ü süḫan-gūy olup üstādla ba‘żı naẓīre-senclik edip “‘Ayşī” maḫlaṣıyla ma‘rūf olmuşdur. Fī’l-vāḳi‘ meşrebleri gibi maḫlaṣları daḫi münāsib ẓuhūr etmişdir. Ve bu maḳṭa‘-ı ġarrā-yı temeddüḥü ḥasb-i ḥāli olmaḳ üzere yādigār-ı ṭab‘-ı pāk-i derrākleridir:

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

N’ola ḫoş olsa dil-i *‘AYŞĪ*[ki] mihr-āsā bu bezm içre

Aña cām-ı ṣafā dest-i Ṣabūḥī’den virilmişdür

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همنشین اهل معنی باش تا

هم عطا یابی و هم باشی فتا

همنشینئ مقبلان چون کیمیاست

چون نظرشان کیمیایی خود کجاست

هر که جوید همنشینی با خدا

کو نشیند در حضور اولیا

Mervīst ki

Ol vālih-i esrār-ı hüviyyet ü ġāṭıs-ı baḥr-ı maḥabbet ġalebe-i eşvāḳ-ı mütetāliye vü istīlā-yı ceẕebāt-ı mütetābi‘a ile bi’l-külliyye bī-hūş u bī-ḫ^{w}īş ve mānend-i vaḥşī ġazālān remīde-i iḫtilāṭ-ı nev‘-i insān ve ṣaḥrā vü kūh sükkānı olan vuḥūş ile muvāneset-künān olup ḳadr-āşināyān-ı insān-ı kāmile taġayyur-ı ḥāli vü eṭvār-ı efsūs-me’āli ḥayret-fermā olup müddet-i ba‘īde istiġrāḳ-ı merḳūmla ṣaḥrā-neverd ve kūh-nişīn bī-zebānānla ṣoḥbet-i ḥālī buyurup mütefaḳḳidīñ aḥbābıñ kelimāt-ı da‘vet ü maḳālāt-ı ḥasret-mażmūnuna cünne-i tecennünü perde edip verā-yı

perdeden temāşā-yı merātib-i iḫlāṣ-ı aṣdiḳā buyurup āḫırü'l-emr, küberā-yı meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı celīleniñ ‘ırḳ-ı şefḳat u re'fetleri cünbān olup bi-ecma‘ihim fuḳarā ile ziyāretlerine teveccüh edip eğer fesād-ı dimāġ u heyecān-ı sevdā ile ‘ārıża-dār olmuşlar ise indifā‘ına teveccüh-i tām ve himmet ü iḳdām etmek üzere yek-dilāne ḥużūr-ı fā'iżü'n-nūrlarına vāṣıl olduḳlarında vücūd-ı şerīflerin nigīn-i ḥalḳa-i vuḥūş ve her biriyle enīsāne mülāṭafelerin mu‘āyene eylediklerinde ḫalecān-fersā-yı ḫāṭırları olan iḥtimāl-i vāhīden bi'l-cümle peşīmān u bīzār ve muṣādaḳa-nümā-yı i‘tiẕār olduḳlarında bedāheten ser-zede-i ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri olan

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

Beni Mecnūn'a ḳıyās eylemeñ ey vaḥş u ṭuyūr
Şerer-i āhum irişür ṭaġıluñ yanumdan

nefes-i enfesleri güş-zed-i ḥalḳa-zenān-ı vaḥş olunca gūyā ol ṭūṭī-i gūyā-yı gülşen-i ma‘rifetiñ her biri **[S.78]** mażmūn-ı laṭīf-i nefes-i şerīfine āşinālıḳların iş‘ār ve def‘aten pīrāmen-i ülfetlerinden perīşān olduḳların müşāhede edince cümle-i züvvār-ı ẕevi'l-ebṣār kemāl-i ḥāllerine inṣāf u iḳrār edip icrā-yı merāsim-i dest-būs ve maḳarr-ı sa‘ādetlerini teşrīf ricā edip mānend-i sāye āfitāb-ı ẕātlarına peyrev ve hezār sürūr u ibtihācla Şām-ı cennet-meşām'a ric‘at eyledikleri ‘alā vechi't-tevātür naḳl-kerde-i şiḳāt-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'ābdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

موج خاکی وهم و فهم و فکر ماست

موج آبی محو سکر است و فناست

تا در آن سکری ازین سکری تو دور

تا از آن جامی ازین مستی تو کور

راه فانی گشته راه دیگر است

زانکه تنیاری گناه دیگر است

هست هشیاری ز یاد "ما مضی"

ماضی و مستقبلت پردهٔ خدا

آتش اندر زن بهر دو تا بکی

پر کره باشی ازین هر دو چونی

هر چه غیر شورش و دیوانگیست

اندرین ره دوری و بیگانگیست

پس فنون باشد جنون این شد مثل

خاصه در زنجیر آن میر اجل

هیچکس را تا نگردد او فنا

نیست ره در بارگاه کبریا

Menḳūlest ki

Ol sābıḳ-ı ser-menzil-i fenā minvāl-i muḥarrer üzere ḳulzum-i istiġrāḳ-ı merḳūmdan rāci‘-i sāḥil-i ṣaḥv u temkīnī ve kemā-fī’l-evā’il çār-bāliş-i irşād-nişīn olup lākin ṣıyt-ı kemāl-i ma‘rifet ü velvele-i kerāmetleri ġulġul-endāz-ı nüh-ḳubbe-i eflāk ü sāmi‘a-güẕār-ı ‘āmme-i emlāk ve debdebe-fersā-yı çār-erkān-ı rub‘-ı meskūn olmaġla ‘uẓamā-yı Dāru’d-devle’niñ ḳullāb-ı iştiyāḳları ol maḥbūbu’l-ḳulūbu Ṭoġanī Dede ḥażretleri ‘aḳībinde Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd meşīḫati bahānesiyle dā’ire-i sevād-ı a‘ẓam-ı İstanbul’a ceẕb edip naḳl-i meẕkūr siyāḳında aḥbāb-ı civār-ı devletden mesned-ārā-yı ḫilāfet-i Ḫudāvendigārī olan Çelebi Efendi’ye vārid olan ricānāmeleriniñ meżāmīn-i pür-iḫlāṣı mefhūmları olduḳda **“ مژدۀ عیش خوش قومیرا که صبوحی ولی حمیم ایشان باشد که این از ولایت شام بولایت عام نقل است.”** nuṭḳ-ı müşāhede-ḳarīnleriyle Ḥażret-i Ṣabūḥī Dede’niñ ḳuṭbu’l-aḳṭāb ve dā’ire-i ‘aliyyeleriniñ pür-neşāṭ-ı āsāyiş olmalarına işāret buyurulup ve mültemes-i aḥbāb-ı merḳūmīni ḥāvī maḥżar ve maḫtūm ḫilāfet-nāmelerin ḳable’l-vuḳū‘ āmāde buyurup berīd-i ma‘hūd yedine ināle ve ṣavb-ı niyāzmendāna firistāde eyledikleri maḳām-ı evvelden maḳām-ı ṯānīye intiḳālleri eṯer-i naḳl-i ma‘nevī olduġun taḥḳīḳ buyurduḳları naḳl-kerde-i rüvāt-ı aḫyār-ı müveṯṯaḳatu’l-aḫbārdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ذرۀ سایۀ عنایت بهتر است

از هزاران کوشش طاعت پرست

خرم انکه عجز و حیرت قوت اوست

در دو عالم خفته اندر ظل دوست

هم در اوّل هم در آخر عجز دید

مرده شد دین عجایز را خرید

زندگی در مردن و در محنتست

آب حیوان در درون ظلمت است

چون ز خود رستی همه برهان شدی

چونکه بنده نیست شد سلطان شدی

من غلام انکه نفر و شد وجود

جز بدان سلطان با افضال وجود

Mervīst ki

Ol ser-bāz-ı meydān-ı ḥaḳīḳat mesned-nişīn-i meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı meẕkūr olup cümle-i fuḳarā vü eḥıbbā tecdīd-i ʻahd-ı inābet u iḫlāṣ eylediklerinde ʻazīz-i müşārün-ileyhe ḥālet-i ʻacībe müstevlī olup gūyā dest-i kirāmīlerinde bir elzemü'r-riʻāye şey-i ḫaṭīru's-suḳūṭ imsāk eder gibi kemāl-i taḥarrī vü tevaḳḳī üzere cünbiş ü ārām ve farṭ-ı muḥāfaẓada iḳdām ṣadedinde çil şebān-rūz bī-ḫord u ḫʷāb ve **" اینچنین بمان و با یار خوشنود!"** ʻunvānıyla tereddüd-i kūşe-i meydān-ı çil-tenānī vü tekmīl-i çille-i nā-gāhī buyurduḳda yine kemāl-i ṣaḥv u beşāşetle ḥālet-i ūlālarına ricʻat edip şiʻār-ı

fuḳarā ve izār u diş̱ārdan mā‘adā zīr-i dest-i temellüklerinde mevcūd olan cins ü naḳdi bi’l-külliyye niş̱ār-ı şükrāne edip neşāṭ-ı zā’idü’l-vaṣfla ‘aḳd-ı meclis-i ‘adīde-i semā‘ u ṣafā ve iclāsāt-ı ‘amīme-i ‘aynu’l-cem‘-i iḫ̱vānu’ṣ-ṣafā vü ḫ̱ullānu’l-vefā buyurup ba‘de haẕ̱ā mānend-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ peyker-i mübāreklerin ‘ale’d-devām ḫ̱andān ve ‘alā vücūhi’l-enām ve mürūru’l-a‘vām u kürūru’l-eyyām rūy-nümā-yı dil ü bī-ḳayd-ı keder ve lāubālī-i ḥavādiş̱-i ‘āmme vü ḫ̱āṣṣa mu‘āyene etmeleriyle **“هنوز صبوحی شدیم!”** nefes-i ṣafā-baḫ̱şları āfitāb-ı ẕ̱ātlarınıñ evc-i kemāl-i mev‘ūda ṣu‘ūdlarına işāreti mutażammın olmuşdur. **[S.79] “ یعنی نشئه دار صبح حیات تازهٔ ثانیه شدیم که** **ربنا احییتنا اثنتین و امتنا اثنتین فنا في الله و بقا بالله.”** müẓāhiri olan merdān-ı Ḫudā ḥaḳḳında olduġu ġanī ‘ani’l-beyāndır. Pes ba‘d-ez-īn ṣafā-ender-ṣafā ve sürūr-ı nā-maḥṣūr dest-dāde olmaḳ emr-i muḳarrerdir. Ve ḫ̱avāṣṣ u muḳarrebīnden maḥremān-ı rāz-ı dem ü ġam ve hem-demān-ı enbāz-ı ni‘am u niḳamları ḫ̱aber-pijūh-ı nādire-ṭavr-ı ‘aceb-engīzleri olduḳda dā‘ī-i cem‘iyyet-ḫ̱āne-i evliyā tekmīl-i du‘ā edince gülbāng-keş-i tehniye-i ḫ̱ilāfet olup iḫ̱vānu’ṣ-ṣafā muraḫ̱ḫaṣ-ı teferruḳ olduḳda hemānā dest-i taṣarruf-ı rūḥāniyyet-i Ḫudāvendigārī perde-küşā-yı baṣar-ı baṣīretleri olup bir merd-i ‘alī-sīret mūceb-i fermān-ı ṣadr-niş̱īn-i dīvān-ı ġaybī üzere serlerin tenlerinden cüdā edip ve keff-i muḥāfaẓalarına vaż‘ ve ihtimām-ı ṣıyānet-i suḳūṭla tenbīh buyurmaları bā‘iş̱-i çille-i merḳūme olduġun ve ḥīn-i itmām-ı mīḳāt-ı erba‘īnde yine kemā-fī’l-evvel dīvān-ı ma‘hūd āşikār olup ber-mūceb-i emr-i ġaybī ser-i mübāreklerin keff-i kifāyetlerinden aḫ̱ẕ ve maḥall-i ḫ̱alḳīsine vaż‘ u vaṣl eyledikleri sā‘at dīde-küşā-yı rū-yı ‘ālem-i ṣūret olmaḳ üzere bi’ẕ̱-ẕ̱āt lehçe-i pür-behçelerinden istimā‘ etmişlerdir. Ve beyne’l-meşāyiḫ̱i’l-kirām ba‘żen bu vaḳ‘a-i ġarībeleri hem-ḥāl-i Ḥażret-i Şāhidī ve merd-i ‘alī-sīret Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) ve fermān-dih Ḥażret-i Sulṭānu’l-‘āşıḳīn Ḫudāvendigār-ı A‘ẓam (ḳuddise sırruhu’l-efḫ̱am) olmaḳ üzere tavżīḥ ve ba‘żen ḥāmil-i sırr-ı Mevlānā Şemseddīn-i Tebrīzī olmalarına emāret olmaḳ üzere taṣrīḥ olunmuşdur.

’العلم عند الله الحکیم الخبیر.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مردن تن در ریاضت زندگیست

رنج این تن روح را هم بندگیست

آن ریاضتهای درویشان چراست

کان بلا بر تن بقای جانهاست

کشتهٔ مردان پیشت ای قمر

به که شاه زندگان جایی دیگر

آزمودم من هزاران بار بیش

بی تو من شیرین نبینم عمر خویش

(دیگر)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

نخواهم عمر فانیرا تویی عمر عزیز من

نخواهم جان پر غم را تویی جانم بجان جان

Menḳūlest ki

Ol feryād-res-i üftādegān u dest-gīr-i dermāndegān ḳadem-i Ḫıżır ʻaleyhi’s-selāmī ẓāhiri billāh olduġun mübeyyen Ḥażret-i Şekūrī-i Celvetī (raḥmetullāhi ʻaleyk) Hüdāyī-mānde bir ṣūfī-i sāl-ḫordesi gāh u bī-gāh ārzū-yı neyl-i merām-ı dil ü cānıyla kendilere īṣāl-i meclis-i Ḫıżır ʻaleyhi’s-selāmīyle taṣdīʻ ve teklīf-i irā’et etmesiyle ol pīr-i rūşen-żamīr daḫi kerem ü luṭf-ı bī-minnet siyāḳında fī yevmi mine’l-eyyām bir ruḳʻa-i keff-miḳdāra **“**حامل نميقهٔ خلوص طالب خضر عليه السلامست.**”** ʻibāret-i vecīzesin terḳīm ü ḫatm edip yed-i ṭālibe defʻ ve Ḥażret-i Şeyḫ Ṣabūḥī cenābına irsāl eyledikde bīçāre ṭālib-i ġāfil daḫi mūceb-i emr-i mürebbī üzere ḥareket ve kenār-ı deryāya nüzūl ve rū-yı baḥrda cūş u ḫurūş-ı ṭūfān-ı helāki müşāhede edince ne imkān-ı ʻubūr ve ne iḳtidār-ı rucūʻ, ġarḳa-i gird-āb-ı ḥayret olduġu hengām-ı żucret-fercāmda nā-gāh sāḥile ḳarīb bir zevraḳ-ı ṣaġīr içre keştībān-ı pīre dīde-i intiẓārı dūçār olup pīr-i merḳūm daḫi kendiyi ṭaraf-ı me’mūra ʻubūr etmek üzere daʻvet edip hezār bīm-i cānla zevraḳa nüzūl ve bir miḳdār telāṭum-ı emvāca ḥavāss u vāhimesi iʻtiyād etmegin pīr-i keştī-rānıñ bereket-i naẓar-ı emn-eşeri ile ḳuvvet-i nāṭıḳası mükālemeye şürūʻ ve evvelā sinn ü sālinden su’āl eyledikde hezārān sāl muḳaddem bu cā-yı deryā olan maḥall ḫuşkistān u ḫırmen-gāh idi belki baḳıyye-i ḫūşe vü kāhından ḥālā daḫi buluna diye derūn-ı baḥre dest-i iʻcāz-peyvestin dırāz edip ḳaʻr-ı deryādan yek-müşt ḫūşe-i ḫuşk iḫrāc edip naẓar-ı ṣūfīye ʻarż edince sāde-levḥ bīçāre bīm-i mevc ü şūr-ı baḥriyyeyi ferāmūş edip keşret-i sāl-i keştībān-ı pīrden ġarḳa-i ḳulzum-i taʻaccub olup ezmān-ı sābıḳada olan baʻż-ı

ḥavādiṩ-i ġarībe su’āl u cevābıyla iżā‘at-i biżā‘a-i vaḳt-i furṣat ve kenār-ı İstanbul’a vaż‘-ı ḳadem etdikde bi’l-külliyye aḥvāl-i pīri daḫi ferāmūş ve ṣavb-ı me’mūra müsāra‘at edip cenāb-ı Ṣabūḥī meclis-i ṩerīflerine vāṣıl ve teslīm-i ruḳ‘a-i Ṣeyḫ eyledikde feṭḥ u ḳırā’at edip mefhūm ma‘lūmları olunca ṭālib-i Ḫıżır (‘aleyhi’s-selām) olduġun istifhām **[S.80]** ve eṩnā-yı rāhda muṣādafelerinden su’āl ile istinṭāḳ buyurmalarından ḥırmān u ‘adem-i ḳābiliyyeti ẓāhir olduḳdan ṣoñra yine ‘ırḳ-ı re’fetleri cünbān olup ṣūfīden ābdest ṭaleb etmeleriyle vużū’ eṩnāsında tevriye buyurup **“ حضرت شما و ‘unvānıyla ta‘rīżlerine ”خضر یا آبدست کننده و یا آبدست دهنده است.“** mażmūnuyla muḳābele etmekle ẓahr-ı ruḳ‘a-i ṣeyḫe **”ثانی فقیر بی نواست. خضر کجاست؟** ‘ibāretini taḥrīr ve yine ser-be-mühr ṣeyḫine ircā‘ **’عالم اگر خضر باشد بی بهره را سود نکند.‘** edip ṣūfī derdmend daḫi ḥużūr-ı Ṣeyḫ Ṣekūrī’ye teslīm-i ruḳ‘a ve Ḫıżır-ı ḥaḳīḳī vü ḥikemī ile cārī olan aḥvālin taḳrīr-i ta‘accüb-engīz eyledikde ḫıdemāt-ı sābıḳasına mükāfāt-ı ṣūriyye ile te’ehhül ü tezevvüc etdirdip çerāġ-ı ẓāhirīleri ve ‘atebe-i Ḥażret-i Ṣeyḫ Hüdāyī’de evḳāt-güẕār olup mācerāsı mā-bihi’l-i‘tibār-ı aṣḥāb-ı iḫtiyār olmuṩdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر ندانی یار را از ده دله

زین مشام فاسد خود کن کله

گر نداری نور جان روشناس

رو دماغی دست آر و بو شناس

آن دماغی که بران گلشن تند

چشم یعقوبان همو روشن کند

این سختهایی که از عقل گلست

بوی آن گلزار سرو و سنبلست

بو قلاووز است و رهبر مر ترا

میبرد تا خلد و کوثر مر ترا

بینی آن باشد که او بویی برد

بوی او را جانب کویی برد

بود و ای چشم باشد نور ساز

شد ز بویی دیدهٔ یعقوب باز

Mervīst ki

Ol ‘andelīb-i gülzār-ı ẓarāfetiñ ḥacle-i ebkār-ı nevādir-i ma‘ānī-i nefīse olan manẓūme-i ḫoş-āyende-i mülemma‘aları şīrāze-bend-i tedvīn ve dest-be-dest-i erbāb-ı feṣāḥat zeynü’l-mecālis-i büleġā olup lākin āṣār-ı dil-nişīn-i Fārisiyyeleri henūz cilve-ger-i tamām-ı eṭvār-ı ḥurūf olmadan ‘işret-ḫāne-i beḳāya mübāderet

buyurmalarıyla perīşān-yāb-ı mecmūʻatu'l-maʻārif-i zebān-āverān-ı zamānları olmağla gül-deste-i ʻıydiyyeleri gülşen-zīb-i menḳabe-i laṭīfeleri ḳılınmışdır:

(غزل عیدیهٔ حضرت صبوحی ده ده اینست)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دولت وصلش میسر شد مرا هنگام عید

شد مبارك بر من از فضل خدا ایام عید

ضد صباح عید از خرشید رویش مستجاب

هر دعایی کز سر اخلاص کردم شام عید

گشته ام زان نرگس مخمور روز عید مست

نیست کس را همچو من کیفیتی از جام عید

چون نظر افگند سوی من تبسم کرد یار

ساخت مستغنی مرا از شکر و بادام عید

روز عیدم گر نمودی روی زیبا دور نیست

میرسد از پادشه درویش را انعام عید

ساختی از وصل در آغاز عیدم شادمان

یا رب این دولت میسر باد تا انجام عید

قطره های اشك خونین صبوحی شام وصل

جمع طفلانند گلگون پوش در ایام عید

Ve firāş-ı iḥtiżār-ı pür-intiẓārlarında zāde-i ḳarīḥa-i rāżıyye olan eşer-i te’şīr-fersā-yı derd-i firāḳlarından bende-i dīrīneleri ‘Ayşī bīçāre ḫumār-zede-i bezm-i hicrān ve giryān u nālān olunca " سر خوش باش و تصدیع مکن که عیشی را ز بزم صبوحی نا گزیر dem-i tesellī-tev’emleriyle hem-ḳadem-i rāh-ı neşāṭ-gāh-ı Ḳuds olmaların īmā buyurduḳları pīş ez-mürūr-ı hafta minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr ve ‘Ayşī-i maḫmūr daḫi ṣabūḥī-zen-i bezm-i Ḳuds olmuşdur. Ve ol hengām-ı aḥzān-encām u teng-ā-teng-i sekerātda endāḫte-i kenār-ı naẓm-ı bī-ḫodāneleri olan ġazel-i mükāşefe-mażmūn-ı vāpesīnleri budur ki ḥüsn-i ḫātime-i menḳabe-i şerīfeleri olmaḳ üzere īrād olunur:

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

ز رشك انکه چرا لب نهی بجام شراب

مراست دیدهٔ پر خون چو شیشهٔ می ناب

بخواب سوی تو آید خیال من گفتی

ز انتظار خیالی شدم نیامد خواب

نشد ز چشم پر آبم خیال ابرویت

علاج نیست چو کشتی فتاد در گرداب

دلم بمسجد از ان سجده میکند شب و روز

که ساخت صورت ابروی یار در محراب

فراق یار و غم روزگار و جور رقیب

مگر خدای مرا آفریده بهر عذاب

بحسرت سخنی از لب تو می میرم

خوش انکه با تو سخن گفته و شنیده جواب

بکوی دوست صبوحی شهید عشق شوم

وصلت خیر مقام بلغت "حسن مآب"

ve şeb-i hengām-ı vefātlarında yine kemā-fī'l-'āfiye evrād u eẕkār u nāfilelerin **[S.81]** tekmīl buyurup "صبوحی در مجلس انس خواهم کرد." 'unvānıyla ḳurb-ı irtiḥāllerin iş'ār buyurup 'ale's-seḥer sefer-ber-i civār-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-enver) ve pehlū-yı Ḥażret-i Ṭoġanī Dede'de āsitān-gīr-i ārām-ı revḥ ü reyḥān-ı Dārü's-selām olmuşdur.

*نور الله تعالی مرقده و علی رفرف الخلد أرقده آمین یا مجیب الداعین. *

Ḫażret-i ʻArżī Meḥmed Dede

Ḫāk-zād-ı İstanbul ve Şaʻbānzādegān şöhretiyle maʻrūf ḫānedān-ı ḳadīm-i kibār-ı mevālīden olup cüll-i himmetlerin cemʻ-i fünūn ve küll-i ʻazīmetlerin idrāk-i ṣoḥbet-i fuḥūl-i ʻumūma ṣarf edip ṭabīʻat-ı ṣāfiyyeleri ḫızāne-i maʻārif ve meşreb-i ʻālīleri ser-çeşme-i zülāl-i leṭāʼif ve ḳarīḥa-i müştaʻilleleri reh-yāb-ı ḫafāyā-yı esrār ve selīḳa-i neyyireleri menşeʼ-i ḫabāyā-yı āṯār ve pesendīde-i rūzigār ve meşhūr-ı dār u diyār olup maḥżā temāṣā-yı gülistān-ı ḥikem-āfāḳ ve ziyāret-i aḥyā vü emvāt-ı küberā-yı dīne mūlaʻ u müştāḳ olup mevālī-i ʻiẓāmla ʻalāḳa-i niyābet bahānesin serrişte-i vuṣūl-i merām edip maḥmiye-i Diyārbekir ḳāḍısıyla sevād-ı aʻẓām-ı merḳūma vāṣıl ve mesned-i niyābetde dād-dih-i kemāl-i ʻiffet ü istiḳāmet olmaġla müteveccih-i gürūh-ı efāżıl ve enẓār-ı ḥasene-i evlād-ı kirām-ı ʻazīze nāʼil olup mesned-ārā-yı ḫilāfet-i Naḳşibendiyye olan ʻAzīz ibnü'l-ʻazīz'den inābet murād eyledikde kāmil-i

müşārün-ileyh cevāb-ı ḳabūlü istiḫāreye taʻlīḳ edip baʻde'l-istiḫāre **"شما را فیض از منبع منیع النیل نیل خداوندگار اکبر است. ما و اقران ما بدست دادن امثال شما زهره نداریم."** ʻunvānıyla tebşīr-i iltiḥāḳ-ı ḥizb-i pür-şükūh-ı Mevlevī etmeleriyle ṭaraf-ı sā'ire ricālinden ʻalāḳa-i dil ü cānların ṭaraf-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā-yı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-aʻlā)ya ṣarf edip **"Āyā ol ḳıble-i ḥaḳīḳat ḳangı miḥrāb-ı ẕāt-ı ḫilāfet-me'āblarından rū-nümā ola?"** diye meşāyiḫ-i vaḳte müterεddid ve istişmām-ı būy-ı pīrehen-i ʻazīz-i Mıṣr-ı maʻrifete müteraḳḳıb iken nā-gāh rāh-ı iḫlāṣları Ādem-i kāmil ḥalḳa-i ṣoḥbetine resīde olup pīşgāh-ı saʻādet-i Ādemiyye'de mevżūʻe pīş-taḫte üzere bir külāh-ı velāyet-destgāh müşāhede edip **"'Acabā bu ser-i bī-sāmān ne zamān sāye-i sikke-i şāhīde āsūde ola?"** fikr-i pür-ḥasretiyle sikke-i merḳūmeye nigerān iken Ādem Efendi ḥażretleri silsile-cünbān-ı mükāşefe-i ṣaḥīḥa olup **"عجب آنستکه طالب و مطلوب منتظر و متحسر یکدیگر اند که این کلاه سعادت تا از شب استخاره عزیز ابن العزیز در اینجا منتظر شما و شما نیز از انگاه منتظر و متحسر اویی."** nefes-i enfesleriyle perde-ber-endāz-ı rū-yı kār olıcaḳ bī-iḫtiyār zānū-yı mübāreklerine ser-nih-i teslīm olup hemān sāʻat külāh-ı maʻhūdu tekbīr-i Mevlevī ile ser-i saʻādetmendlerine ilbās buyurup ḫıdmet-i meydān ve baʻdehu rütbe-i ḳırā'at-i *Meşnevī-i Şerīf*'le müstesʻid olmuşlardır. Ve ḥayşiyyet-i ẕāt-ı maʻārif-iḫtivāları maʻlūm-ı ḥażret-i mürşid-i mükemmil olup lākin kendiler temeskün ü tevāżuʻ üzere iẓhār-ı miknet-i ʻilmiyye vü işʻār-ı ṭabīʻat-ı şiʻriyye etmeyip hem-reng-i āḥād-ı sāde-dilān muḳīm-i maḳām-ı ḫıdmet-i muʻayyeneleri olup aṣlā aḥyān-ı müẕākere-i ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳda ve eşnā-yı müşāʻare vü münāẓarada ṣaded ü baḥşe ṣāḥib çıḳmayıp ṣıdḳla sāmiʻīnden olması ḳadr-şināsān-ı ẕātları aḥbāb-ı ẕevi'l-elbāba girān-nümā olmaġla Ādem Efendi ḥażretlerinden müdāḫale-i ṣaded ü baḥşe müsāʻade ve le'ālī-i ṣadef-i meşreb-i ṣāfīlerin rişte-keş-i terḳīm etmelerin ricāmend olmalarıyla müsāʻade-i ʻāmme vü mürāʻāt-ı tāmme buyurulup belki ʻarż-ı āşār-ı meşreb-i vesīʻü'l-iḳtidārla me'mūren naẓm eyledikleri ġazel-i zībā ki maṭlaʻ-ı ġarrāsı

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Ḫayālüñ dīdeden naḳşuñ dil-i bī-kīneden çıḳmaz
O bir mu‘ciz-nümā taṣvīrdür āyīneden çıḳmaz

beytü’l-ġazelidir. Tamāmen bir ruḳ‘a-pāreye tebyīż ve kemāl-i ādābla ṣūret-i ‘arż-ı ḥālde kendiyi nām u nişānlıḳdan ilġā ve maḳṭa‘da cāy-ı ṣebt-i maḫlaṣı ḫālī ḳomalarıyla manẓūr-ı sa‘ādet-i Ḥażret-i Ādemī olunca me’āl-i ḥāle intiḳāl ve dest-i ḫaṭṭ-ı ‘ināyet-āmīzleri ile ol cāy-ı beyāżı resm-i lafẓ-ı “‘Arżī” ile imlā ve “‘Arżī” maḫlaṣıyla ma‘rūf-ı miyān-ı süḫanverān olmalarına himmet-i ‘āliyye buyurmuşlardır. Ve fī’l-vāḳi‘ ẕātları zamānlarında ve belki ilā āḫıri’z-zamān müsellem-i güzīdegān-ı zebān-āverān ve āṯār-ı şerīfeleri daḫi **[S.82]** pesendīde-i munṣıfān-ı devrān olmuşdur ki ḫuṣūṣ-ı merḳūmda olan ḥareket-i edeb-güsterleri kendiye sermāye-i sa‘ādet-i ṣūriyye vü ma‘neviyye ve müsteclib-i enẓār-ı ḥasene ve sūd-baḫş-ı ber-ḫordārī-i ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i Mevleviyye olmuşdur.

-فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَار-[732]

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سر مکش از خط فرمان و نگه دار ادب

[732] Haşr Sûresi, 59/2. Âyet: “Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın.”

زانکه مقصود خداوند ز فرمان ادبست

هست آرایش هر چیز بچیزی مثلا

طرفه اینستکه آرایش انسان ادبست

Mervīst ki

Ol ḫāliṣü'l-'ayār-ı dāru'ḍ-ḍarb-ı imtiḥān pīr-i rāh-ı terbiyeleri ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinden miḥekk-zede-i iḫtiyār olup henūz tebdīl-i cāme-i iftiḫār etmeyip ancaḳ sikke-dār-ı inābet olduḳda ẓāhiren şarṭ-ı irādet ü tekbīr-i Ḫudāvendigārī olan çille-i mu'ayyene cilve-ger-i meydān-ı iṭā'at u icrā olmadan def'aten ilbās-ı külāh-ı intibāh teng-ḥavṣalagān-ı ibtidāya bādī-i ḫalecān-ı ḫāṭır-ı fātir olmaġla ' حجة عليهم و اراءة باستعداده الازلي' ziyy-i muḥteşemāneleriyle sevḳ-i maḥmiye-i Ġalaṭa ve miyāne-i ehl-i bāzārdan iki ḳıṭ'a ciğer iştirā edip 'alā ru'ūsi'l-eşhād ve fī a'yüni ehli'l-'inād 'icāleten maṭbaḫa īṣāle me'mūr olduġu sā'at **"Sem'an ve iṭā'aten meşyen 'ale'l-hāme lā 'alā'l-aḳdām!"** deyip dāmen der-miyān-ı müsāra'at ve teşmīr-i sā'id-i mübāderet edip fī'l-ḥāl muḳbil-i ehl-i iḳbāl olan dest-i himmet-peyvestini ḫūn u pīhle telvīṣ ü telvīn edip müzdaḥim-i ḫalāyıḳdan ṣūret-i me'mūre üzere i'timār eyledikde sābıḳan maḥmiye-i merḳūmede mesned-nişīn-i niyābet-i icrā-yı aḥkām iken muḥteşem ü süvār mürūr eyledikde muntaẓırīn-i selām u dest-ber-sīne-i ḳıyām-ı iḫtirāmı olanlar rūy-gerdān ve belki seng-i şemātet-zenān olmalarına ḳaṭ'ā iltifāt etmeyip vāhime-i i'tibār kendiye seng-i rāh-ı iḫtiyār olmadığı ẓāhir olunca sā'ire sinīn-i 'adīde çille-keş olmaġla dest-dāde olmayan rıżā vü teslīm ẕāt-ı pākine evvel

ḳademde müteyessir olmaḳ sebeb-i inṣāf olduġu nümāyān olduḳda teşekküren pūstīn-i semmūr ve cümle-i elbise-i fāḫire-i ʻālimānelerin beyʻ ve fuḳarāya īṯār eyledikleri ve beden-i muʻtād-ı tenaʻumların çār-mīḫ-i riyāżete bend ve köhne ʻabā-pūş u neşāṭ-ı zāʾidü't-taʻbīrle ḫıdmet-kūş ve dem-ā-dem dest-i sāḳī-i ḫum-ḫāne-i ḥaḳīḳatden peymāne-i ẕevḳ u ṣafā-nūş olmaları beyyināt-ı ḫulūṣ-ʻayār-ı ḳābiliyyetleri ve bilā-tedrīc derece-i tekbīr ü ilbās-ı külāh u ḫırḳa-i ṭarīḳate teraḳḳī behre-i istiḥḳāḳ-ı ẕātīleri olduġuna şevāhid-i ʻādile **'مدّعاي السلامة في الملامه'**ye berāhīn-i sāṭıʻa olmuşdur. Ḥattā ḳable ẓuhūru'l-emr sālik-i semt-i mirā olan aḥdāṯ-ı ṭarīḳat ricʻat-ı ṣavb-ı taḥsīn ü tehniye eylediklerinde **" دو جگر خريدن و آوردن چه باشد؟ عنايتيست كه مدّت العمر چون اجلاف جگر فروختن و بلكه كباب جگر خود خوردن بمقابلۀ او كار سهلست و شكرانۀ محقر است."** ʻunvān-ı iḫlāṣ-tibyānıyla rütbe-i ʻāliyye-i ṣıdḳ u teslīmlerinden nebẕe-i yesīrelerin nümūne-i vüsʻat-ı ḥavṣala-i tereddüd-nā-peẕīrleri etmekle cümleniñ semend-i himmetine tāziyāne-zen-i ġayret olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای عدوّ شرم و اندیشه بیا

که دریدم پردۀ شرم و حیا

عاشقم من بر فن دیوانگی

سیرم از فرهنگی و فرزانگی

عشق میگوید که بگوشم پست پست

صید بودن بهتر از صیادیست

گول میکن خویش را و غره شو

آفتابی را رها کن ذره شو

بر درم ساکن شو و بی خانه باش

دعوئ شمعی بکن پروانه باش

تا ببینی چاشنئ زندگی

سلطنت بینی نهان در بندگی

صدق عاشق بر جمادی می تند

چه عجب گر بر دل دانا زند

من غلام آن مس همت پرست

کو بغیر کیمیا نارد شکست

برك کاهم پیش تو ای تند باد

من چه دانم که کجا خواهم فتاد

خاك را من خوار کردم یکسری

تا ز ذل عاشقان بویی بری

گر بریزد خون من آن دوست رو

پای کوبان جان بر افشانم برو

Mervīst ki

Ol ṣābit-ḳadem-i meydān-ı teslīm cānib-i cenāb-ı Ādem-i Vefī'den "'Arżī" maḫlaṣıyla ta'ayyün-peẕīr olmaların cümle-i ef'āl ü aḳvāl u aḥvālin ma'rūż-ı pīşgāh-ı mürebbī etmek vaẓīfe-i lāzıme-i ẕimmet-i mürīd olduġuna işāret olmaḳ üzere fehm edip 'ale'd-devām 'arż-ı umūr-ı meẕkūreden ḫālī olmayıp her ne kim naẓar-ı ḥikmet-eṣer-i pīrde nā-maḳbūl ola terk ve mu'teber olanı itḳān **[S.83]** u istiḥkāma himmet-i 'ādet-i pür-ḥazm u iḥtiyāṭları olmuş idi. Nev-bāve-i ṭabī'at-ı ṣāfiyyelerinden ser-zede olan ṣemerāt-ı bāliġa-i fā'iḳatu'l-meżāmīn ruḳ'a-i tesvīdle ḥużūr-ı fā'iżu'n-nūrlarına 'arż olunup müstaḥsen ü müstaṣveb olanı cerīde-i āṣāra ḳayd ve meskūtun-'anh olanı ḫarḳ u ḥarḳla maḥv ederler idi. Ve bu maḳūle umūr-ı ẓāhire vü bāṭınalarında düstūr-ı 'arż-ı mer'ī vü rāy-ı ṣā'ib-i mürşid ma'mūlün-bihleri olmaḳ berekātıyla müstefīż-i 'ināyet-i irşād u müsta'idd-i velī-'ahdi ve 'aḳīb-i Ādem-i mükemmilde mānend-i Şīṣ Nebī müstes'id-i ḫilāfet ve beyne'l-emṣāl ser-efrāz-ı āṣār-ı bedī'a vü mümtāz-ı eṭvār-ı menī'a olmuşdur.

*هنیئا له برحیق التوفیق و التلذذ بنعیم التحقیق. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کسی اندازۀ روشندلی

غیب را بیند بقدر صیقلی

صیقلی کن یکدو روزی سینه را

دفتر خود ساز آن آیینه را

تا دلت آیینه گردد پر صور

اندرو هر سو ملیحی سیم بر

حق همی گوید نظرمان بر دلست

نیست بر صورت که آن آب و گلست

منظر حق دل بود در دو سرا

که نظر در شاه آید شاه را

‘Ale’l-ḫuṣūṣ ḫızāne-i fütūḥāt-ı ġaybiyyeden behre-yāb ve ṣāḥib-cem‘iyyet-i bāl ü māl olup me’ūnāt-ı iḫvān u ḫullāndan fāżla olan emvāli ḫarc-ı rāh-ı ḫayrāt u müberrāt edip maḳarr-ı ḫilāfetleri olan ḫānḳāh ve dāru’l-intisābıñ a‘māl-i vaḳfiyyelerine ‘aḳār-ı keşīr żamm u ilḥāḳ etmekle gūyā vāḳıfe-i şānī ve ta‘mīr ü termīmine ṣarf-ı maḳdūr u beẕl-i mevcūdla şānī-i bānī ve müsteclib-i meşūbāt-ı cezīle-i ṣadaḳāt-ı cāriye vü müstefīd-i ‘avā’id-i ed‘iye-i ḫayriyye ve mütemetti‘-i eẕkār-ı cemīle-i dehriyye olmuşlardır.

*طوبى له و حسن مآب من العزيز المعز الوهاب. *

Menḳūlest ki

Ol ḥekīm-i ḥāẕıḳ-ı dārū-ḫāne-i hidāyet henūz çār-bāliş-nişīn-i ḫilāfet olmadan ḫıdmet-i ḳırā'at-i Ḥażret-i *Meşnevī*-i Bürhānü'l-vāṣılīn ile mümtāzu'l-aḳrān iken ümerā-zādegān-ı Firengiyye'den bir ġonca-i nev-ḫīz-i gülistān-ı melāḥat niyāzmend-i ta'līm-i Fārisiyyāt olmaġla mūceb-i şīme-i kerīmāneleri üzere buḫl u nehr buyurmayıp müddet-i yesīrede feyż-i nefesleriyle müstefīd-i fevā'id-i cemme vü rāġıb-ı iltiḥāḳ-ı ḫayru'l-ümme olmaġla ḳudemā-yı kefereden istişmām-ı raġbet-i ihtidā edenler tedbīr-i tedmīr-encāmıyla ol nev-nihāle zehr-āb isḳā edip müşrif-i helāk olduḳda derdmend-i bīçāre iḫvān u ḫullānla ser-bālīn-i 'iyādetlerin teşrīf ricā etmekle ḳadem-nihāde-i ḫāne-i ża'f u ẕübūl-i devā-nā-peẕīri olup mesmūm-ı merḳūmu rū-be-rāh-ı vedā'-ı 'ālem-i fānī vü cüvānī müşāhede etmekle ḳulzüm-i ṭab'-ı şefḳat-cūşlarından bedīheten bu ḳıṭ'a-i ġarrā sāḥil-i 'ibāret ve gūş-zed-i irādet ü maḥabbet-i bīmār olduḳda der-ḥāl ṣamīm-i fu'ād-ı ma'ārif-mu'tādında isrār eylediği gevher-i īmān u İslām'ı vesāteṭ-i tercümān-ı zebān-ı şehādet-beyānıyla iẓhār u işhār ve mā'adā-yı millet-i Muḥammediyye'den bīzār olduġun tanṣīṣ ve üstād-ı kerem-nihādından istiḥlāl-i ḥuḳūḳ-ı ta'līm edip tilāvet-i *Yāsin-i Şerīf* ve ẕikr-i ed'iye-i me'ṯūre ederek ḫazān-zede-i serd-bād-ı fenā olduġu meşhūdun-'aleyh-i ḥużżār-ı mü'minīn ü nuẓẓār-ı küffār-ı mu'ānidīndir. Ve ol ḳıṭ'a-i ḳaṭī'a-mażmūn ki bā'iṯ-i ġayret ü iẓhār-ı İslām-ı maġdūr-ı şehīd-i merḳūmdur, yādigār-ı ūlü'l-ebṣār olmaḳ üzere nefīse-i menḳabelerine viṣāḥu'ṣ-ṣadr ḳılınmışdır:

(Naẓm)

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]

Bu ḥüsn-ile çün nāra gire ol büt-i tersā
Dūzaḫda olan ehl-i hevā bī-keder olsun

Mālik olacaḳsıñ o güher-pāreye āḫir
Ey nār-ı cehennem saña ṣad müjdeler olsun

Ve mesmū‘-ı āşināyān-ı ṭā’ife-i maḫẕūledir ki keyfiyyet-i emīr-zāde-i sa‘īd ü şehīd ekşer-i memālik-i Firengistān’a şāyi‘ olup ve ḥamiyyet-i cāhiliyye vü ṣıyānet-i kāfirīlerine binā’en dervīşān-ı Mevlevī’den ta‘līm ü istifādeye la‘n-ı men‘-engīz eyledikleri şebt-kerde-i veṣāyā-nāme-i ḳıssīsīn ü ruhbān olup vaḳt-ā-vaḳt diyār-ı İslāmiyye’ye müsāfir olanlara gürūh-ı mekrūhe tecdīd-i vaṣıyyet ü tenbīh-i nefret ederler imiş.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روح خود را متصل کن ای فلان
زود با ارواح قدس سالکان

روح محجوب از بقایش در عذاب
روح واصل در بقا پاك از حجاب

ای دریغا ای دریغا ای دریغ
کانچنان ماهی نهان شد زیر میغ

Menḳūlest ki

Ol feryād-res-i dermāndegān-ı berzaḫ-ı telvīniñ elvān-ı evżā‘-ı ‘ārifānelerinden mükedderü’l-‘aḳīde **[S.84]** olan teng-ḥavṣalagāndan nāẓır-ı Ṭop-ḫāne-i ‘Āmire ‘Alī Aġa nevbetinde daḫi ṭop dökülmek cem‘iyyeti eṣnāsında gāh iṣābet-i sū’ü’l-‘ayn ve gāhī mekā’id-i siḥriyyāt-ı a‘dā vü ḥussādla ẓuhūr eden mecrā-yı mādde-i āteşīn-i rūy-ı āb-gūn insidādı bā‘iṯ-i żucret-i ricāl-i devlet olup emṣāl-i sābıḳasında tecrübe-kerdeleri olagelen esbāb-ı icrā ġayr-ı müfīd ve ṣuleḥā vü meşāyiḫ-i ‘aṣrdan istimdād-ı ḫayr du‘ā bī-eṣer olup ve nüẕūr u ḳarābīn ü ṣadaḳāt vāsıṭa-i ḥuṣūl-i merām olmadığın müşāhede ile Aġa-yı bīçāre hirāsān-ı ḳahr-ı pādişāhī olduġun muḳarrebīn-i ferāset-şi‘ār mu‘āyene etmekle ‘Arżī Dede ḥażretlerinden daḫi istid‘ā vü istimdāda sevḳ eylediklerinde çendān raġbet-nümā olmayıp belki ‘الغريق يتشبث بكل حشيش.’ feḥvāsıyla ‘āmil olup irsāl eylediği berīdü’l-ḫayr-ı edīb şeref-yāb-ı dest-būs-ı kerem-me’nūsları ve mübelliġ-i risālet-i resā’il-i ‘ināyet olduḳda hemānā bir kāġıd pāreye [733]-ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ- [734]-بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا- āyet-i kerīmelerin taḥrīr ve miyāne-i mādde-i münseddü’l-mecrā miyānına ilḳā tenbīhiyle ircā‘ buyurup mūceb-i emr-i celīlü’l-ḳadrleriyle ‘amel olunduġu sā‘at bi-fażlillāhi’l-Kerīm ve bi-teşīri’l-ḥırzı’l-‘Aẓīm cereyān-ı tām ẓuhūruyla cümle mesrūr ‘ale’l-ḫuṣūṣ Aġa-yı merḳūm nā’il-i ḥayāt-ı tāze ve inkārı irādete mübeddel murād-dīde-i kerāmet-dīdesi eşk-rīz-i şādī olup bī-şümār hedāyā ve hezār tevḳīr ü iḥtirāmla ziyāretlerine ve rū-māl-i dergehlerine mübāderet edip ‘araḳıyye-pūş-ı ṣıdḳ u iḫlāṣ ve hem-nevbetleri olmuşdur.

[733] Abese Sûresi, 80/20. Âyet: “Sonra ona yolu kolaylaştırdı.”
[734] Hûd Sûresi, 11/41. Âyet: “(Nuh) dedi ki: «Gemiye binin! Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.»”

(نظم)

[فعولن فعولن فعولن فعول]

هر انکه آشنایی بدرویش کرد

بفرصت کمش را همه بیش کرد

اگر سدّ رویین براهش نهند

بیارئ توفیق از پیش کرد

و بعد وفاته نور مرقده.

‘Atebe-i refī‘a-i türbe-i pür-raḥmetlerinde veẓā’if-i mu‘ayyene-i firāş u āb-keş-ile bir ābdesṯḫāne iḥdāṯ ve vaḳf eyleyip lākin vefret-i maḥabbet ü keṯret-i māliyyetlerine nisbetle şey-i ḳalīl olmaġla sebeb-i iktifādan istifsār olunduḳda murādları ancaḳ müteberrik-i ziyāret-i türbe-i şerīfeleri olanlara ḫıdmet-i teshīl ü ta‘līm-i edeb olduġun beyān ve himmet-i sāmiyeleri dā’ire-i vaḳfda raḫne-i noḳṣān u iḥtiyācı bi’l-külliyye sedd etmekle fużūlī cür’et-i ziyāde-i vaḳfa ḥużūr-ı rūḥānīlerinden şerm ü ḥayā māni‘ olduġun īrād etmişlerdir.

Mervīst ki

Ol ṭūṭī-i şīrīn-zebān-ı şekkeristān-ı ma‘ārif ‘aḳīb-i Ḥażret-i Ādem (ḳuddise sırruhu’l-aḳdem)de minber-ārā-yı taḥḳīḳ-i ma‘ānī-i Ḥażret-i *Meṯnevī* olduḳda gūyā lehçe-i ġarā’ib-nikāt-gūyāları tercümānü’l-ġayb-ı żamāyir-i hużżār olup herkes leẕẕet-i taḳrīrleriyle şīrīn-kām-ı dil ü cān ve ḥālet-i tanẓīm-i le’ālī-i kelimātlarıyla

mest ü ḥayrān olup ba‘de’d-du‘ā ve’l-muḳābele herbiri hem-demine **“Ḥażret-i Şeyḫ bi-‘aynihi mā-fī’ż-żamīri keşf ü ‘ayān eyledi.”** diye taḳrīr-i żamīr ü taṭbīḳ-i maḳāle etmekle cümle-i gūş-dārān-ı mev‘iẓelerin şād-āb-ı zülāl-ı tesellī etmeleri ḥayret-efzā-yı şürekā-yı kār-ı teẕkīr olmaġla mecālis-i ‘āliyye-i erbāb-ı kemāl leṭā’if-i ta‘biye vü ẓarā’if-i ṭayyibeleriyle māl-ā-māl olup ‘āmme-i süḫan-fehmān-ı zamānları rübūde-i şīve-i nādireleri ve vālih-i esrār-ı kāmine-i gencīne-i vücūd-ı fā’iżu’n-nūrları olup kibār-ı ricāl-i devletden ārzūmend-i ḳarābetleri olan mā-melek-niṣārān ḫıdmet-i izdivāclarına **“طرفه اینست که ما اطلاق ایشان خواهیم و ایشان پای بند ما خواهند.”** nükteleriyle muḳābele buyurup tecerrüd ü teferrüdle muḥāfaẓa-i evḳāt u tedārük-i bedel-i mā-fāt ve mürā‘āt-ı aḥkām-ı ḥavādiṯ-i eyyām-ı āfāt buyurmuşlardır. Ve mine’l-evvel ile’l-āḫir ‘ayş-ı ḫoş u reviş-i dil-keşleri reşk-āver-i emṯāl olmaġla penāh-āverān-ı sāye-i āsāyiş-māyeleri me’mūnü’l-ġā’ile-i ekdār-ı ṣūrī vü ma‘nevī-i rūzgār olup ḥalḳa-i inābet ü maḥabbetleri mecma‘u’l-‘urefā vü maḥşerü’l-fużalā ve rūz u şeb ve ṣubḥ u mesāları ġayrıñ ‘ömr-i girān-māyesi daġdaġa-i ma‘āş-ı ‘ıyālle ve meşġale-i daḫl ü ḫarc ve māl ü menālle güẕerān olduġu gibi bī-gerd-i keder-i ‘alāyıḳ u ‘avā’iḳ ve bī-derd-i sırr-ı celb-i menāfi‘ ü def‘-i meżā’iḳ ve rūzları ‘ıyd-ı sa‘īd ve şebleri Ḳadr-i medīd ve kemā-yenbaġī fā’idemend-i müsā‘ade-i furṣat olmuşlardır. Cāẕibe-i cevher-i ẕātları bir kerre daḫīl-i bezm-i sa‘ādetleri olanı elbette mānend-i sāye-i āfitāb-ı vücūdlarına ṭufeyl etmek nevbetlerinde ḳā‘ide-i **[S.85]** muḳarrere olmaġla müte’eṣṣir olmayanlarıñ şeḳāvetine istidlāl ve kā’inen men kāne istirẕāl olunmuşdur. Ve her çend şeḳāvet-nihādānıñ ve reẕālet-bünyādānıñ kendilere şāyeste erācīf-i müzaḫrefesi yād olunduḳda **“دوائر مردان خدا آیینه خانهٔ هرکس نماست. نیکان جز نیك و بدان جز بد نبینند.”** dem-i irşād-tev’emleriyle beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i ferīḳayn buyurmaġla aḥvāl-i ecānibe a‘māl-i meşā‘irden taḥẕīr ve mülāḥaẓa-i ṣıdḳ u ṣafā ve ẕevḳ u şevḳ-āşināyāna te’nīs ü terġīb buyurup **“ذکر الحبیب حبیب و فکره احب و ذکر الخبیث خبیث و فکره**

muḳaddemesiyle netīce-baḫş-ı ferāġ-ı bāl-i her ḥāl olduḳları şebt-kerde-i "اخبث." cerā'id-i elsün-i lesīnān-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'ābdır. Ḥattā hemsāyegān-ı ḫānḳāhdan bir le'īm-i bed-baḫt intifā'-ı ḥuṭām-ı dünyā ḳaṣdıyla duḫter-i bed-aḫterini kendilere 'arż eyledikde imtinā'-ı nikāḥları ḥasebiyle ḥaḳlarında bed-güluğu gāh u bī-gāh mesmū'-ı aṣdiḳā olduḳça āteş-i ġayretleri şerāre-feşān-ı āzār olduġu ma'lūmları olduḳda "همسایه را هم حرمان سایه کافیست. آزار زیاده و تعدیست." 'unvānıyla men' buyurup ve hemsāye-i bed-māye daḫi tecāvüz-i ḥaddle heẕeyān-serā olduḳda def'aten mehbiṭ-i ṣā'iḳa-i ġayret ve mübtelā-yı 'ārıża-i mümtedde ve mün'aḳidü'l-lisān u müsāfir-i güristān olması baḳıyye-i bī-edebāna pend-i bend-i zebān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عالمیرا یك سخن ویران كند

روبهان خفته را شیران كند

ای زبان هم آتش و هم خرمنی

چند این آتش درین خرمن زنی

ای زبان هم گنج بی پایان تویی

ای زبان هم رنج بی درمان تویی

بانك گفت بد چو در وا می شود

از سقر تا خود چه در وا می شود

چون خدا خواهد که پردهٔ کس درد

میلش اندر طعنهٔ پاکان برد

Menḳūlest ki

Ol mū-şikāf-ı merātib-i vücūd ḥalḳa-i ṣoḥbet-i pür-ḥikmetlerinde güş-dār-ı ḥüsn-i edā vü çeşm-endāz-ı luṭf-ı cünbiş ü ārāmlarına bi-ḳadri'l-ḳābiliyye ḫiṭāb-ı ṣavāb ve feṭḥ-i bāb-ı mu'āmele-i irşād-me'āb buyurup ḳavl ü fi'l-i terbiye-nümāları pür-ḥikem ü 'iber olup ḳaṭ'ā tehī vü mā-lā-ya'nī güftār u reftār mesmū' u meşhūr olmadığından mā'adā zamān-ı iḥtiżārlarında ḥużżār-ı bezm-i veṣāyā-yı vāpesīnlerine mühimmāt u levāzım-ı uḫreviyyeleri beḳāyāsın ta'dād u tesviye ile tavṣiye buyurduḳlarında nālān u giryān-ı derd-i hicrān olan iḫvān u ḫullān şifā-yı 'ācil ile du'ā vü tefe'ül ve umūr-ı vaṣıyyet-kerdelerin yine ba'de'l-'āfiye bi'n-nefs tesviye buyurmaları ricāsın mutażammın kelimāt-ı temennī-medārla tekellüm eylediklerinde

(Mıṣrā')

[Mef'ūlü Mefā'īlün Mef'ūlü Mefā'īlün]

Hep didügiñüz ma'ḳūl ammā kime söylersin

diye anıñ gibi hengām-ı teng-ā-tengde bunuñ gibi sencīde-gūy olmaları ve laṭīfe-senc-i bī-ġā'ile-i sekerāt olmaḳ 'iẓam-ı şān-ı temkīn u metānet-i ḥüsn-i rıżā vü tavṭīnlerine emāret-i bāhir ü 'alāmet-i ẓāhir olduġu ecillā-yı bedīhiyyāt-ı mümteni'ü'l-iştibāhdır. Tā dem-i āḫir hem-rehān-ı bezm-i 'āfiyetleriyle kemā-kān ṣoḥbet-i bī-'illet buyurup "بعد ازین عرضی احقر را در مجمع عرض اکبر خواهید دید." kelām-ı

vedā‘-mażmūnuyla rū-gerdān-ı ḥayāt-ı bī-beḳā-yı ‘ālem-i fenā olup “Hū yāhū” ve “Yā men hū yā men lā ilāhe illā hū” ẕikr-i ḳadīm ü vird-i her demleriyle ġavṭa-ḫor-ı muḥīṭ-i hüviyyet ü pāy-keş-i iḳāmet-i sāḥil-i ṣūret ve yek-deme vāṣıl-ı ser-menzil-i ḥayāt-ı cāvidānī olup ḳafes-i ‘andelīb-i rūḥ-ı revānları pīşgāh-ı nişīmen-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)de vedī‘a-i ḫāk-i pāk ve türbe-i vālā-rütbeleri ziyāret-gāh-ı ‘ārifān u ‘āşıḳān olmuşdur ki kemāl-i ṣıḥḥat ü ‘āfiyetlerinde ḫademe-i dergehlerinden Dürüger Dede ‘Abdulbāḳī’ye medfenleri olacaḳ mehbiṭ-i revḥ ü reyḥāna ḥālā üslūb-ı türbe-i şerīfeleri olan ṣūretde bir ḳaṣr bināsını tenbīh ve meṣārifin teslīm buyurup emrleri üzere itmāmı ḫaberi teblīġ olunduḳda **“ بعد از هفت روز آن نشیمن را با بساط شایسته فرش و تزیین کنیم و بنشینیم.”** ‘unvān-ı kerem-tibyānıyla remzleri rūz-ı merḳūmda vefāt ve cesed-i müterevviḥleri ol daḫme-i raḥmeti teşrīf etmekle cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr olduġu mükāşefe-i aḫīrleri olmuşdur.

نوّر الله مشكاتة سرّه بمصباح التجلي في جوار برّه آمين يا مجيب الداعين.

Ḥażret-i ʻİlmī Dede

Dāru’s-selām-ı Baġdād-ı behişt-ābād mevālīdinden olup eyyām-ı ṭaleb-i **[S.86]** ʻilmde Mūṣul u bilād-ı Kürdistān’da taḥṣīl-i ʻulūm u tekmīl-i fünūn-ı mütedāvile edip Dāru’d-devle-i Ḳosṭanṭıniyye temāşāsına ʻāzim ve cāmiʻ-i şerīf-i Ebū’l-Fetḥī’de ders-i ʻāmmla meşġūl iken maḫādīm-i kirām-ı kibār-ı ʻulemā taʻlīmi ile intisāb-dār olup şākirdleri ḳāḍī-i maḥmiye-i mıṣr-ı Ḳāhire olduḳda niyābet ile mükerrem ve kemāl-i istiḳāmet ü ʻiffetle müstaḫdem ve beyne ʻulemā’i’l-Ḳāhire muʻazzez ü muḥterem olup mecāmiʻ-i şerīfe-i merāḳıd-ı münevvere-i evliyā-yı kirāmda münʻaḳide olan mecālis-i refīʻaya mülāzemet ile muġtenim-i meyāmin-i rūḥāniyyāt-ı ecille-i ʻiẓām ve müstefīd-i berekāt-ı ziyādāt-ı eʻizze-i ẕevi’l-iḥtirām olup ʻale’l-ḫuṣūṣ fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ʻaliyye ile ṣoḥbet-i pür-ḫulūṣları kendiye sā’iḳ-i semt-i evliyā ve ḳā’id-i ṣavb-ı aṣfiyā olmaġla ʻalāḳa-i māsivādan bīzār ve cāh u tenaʻumdan dil-serd ü bī-ḳarār ve ʻāzim-i Beytü’l-Ḥarām ve cāzim-i iltiḥāḳ-ı gürūh-ı münḳaṭıʻīn-i Ḥażret-i Rabbü’l-enām olup ricʻat-ı ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn’de cānib-i Şām-ı cennet-meşāmma ʻaṭf-ı ʻinān-ı ihtimām edip sābıḳa-i

‘ināyet-i Ṣamedāniyye reh-nümūn olmaġla daḫīl-i dā’ire-i irādet-i Ḥażret-i Dede Ḳartal (nüvvire meşheduhu bi-raḥmeti’l-Mennāni’l-Müte‘āl) olup ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ nefīse-i menḳabelerinde tafṣīl olunduġu üzere nā’il-i pāye-i maḥremiyyet ü velī-‘ahdī ve ‘aḳīb-i mürşid-i mükemmillerinde vāṣıl-ı rütbe-i ḫilāfet-i Ḫudāvendigārī ve ḫānḳāh-ı ḥasretü’s-sükkān-ı Dımaşḳu’ş-şām’da ser-ḥalḳa-i ‘āşıḳān-ı Mevlevī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ترك دنيا هر كه كرد از زهد خويش

پيش آمد پيش او دنيا و پيش

هر كه از ديدار بر خوردار شد

اين جهان در پيش او مردار شد

گر ببينى ميل خود سوى سما

پر دولت بر كشا همچون هما

ور تو بينى ميل خود سوى زمين

نوحه ميكن هيچ منشين از جنين

هر چه از وى شاد كردى در جهان

از خزان آن بينديش اين زمان

زانچه گشتی شاد بس کس شاد شد

آخر از وی جست و همچون باد شد

از تو هم بجهد تو دل در وی منه

پیش گر بجهد تو خود از وی بچه

مال و زر سر را بود همچون کلاه

گل بود او که از کله سازد پناه

انکه زلف جعد و عنا باشدش

چون کلاهش رفت خوشتر آیدش

انبیا را کار عقبا اختیار

جاهلان را کار دنیا اختیار

زانکه هر مرغی بسوی جنس خویش

می پرد او در پس و جان پیش پیش

Mervīst ki

Ol mecma‘u’l-ebḥur-ı ‘ulūm bi’ẕ-ẕāt ve’z-zamān şāyeste-i ṣadr-ı ḫilāfet olduġundan mā‘adā Ḥażret-i Dālü’l-ḫayr’ıñ velī-‘ahd u vaṣıyyet-kerde-i ḫırḳa vü

seccāde vü sübḥaları olup iḫtiyār-ı aḫyār ile mesned-ārā-yı vekālet ve ṣavb-ı südde-i vilāyet-i Ḫudāvendigārī'den işāleten menşūr-ı ḫilāfetle mübeccel olup tevārüd-i ẓāhir ü bāṭın-ı kemāl-i ḥāllerin te'yīd ü taḳrīr etmegin ḳable'l-meşīḫa vülāt u ḥükkām u aʿyān u eşrāf maḥabbet-ḫānelerine teşrīf ederler iken 'لكل محال احوال.' mışdāḳınca dāmen-keş-i zīr-i pāy u kūşe-i vaḥdet-ārāy olmaların vaḳār-ı muṣannaʿa belki reẕīle-i kibre ḥaml eden ḫurde-gīrān-ı bī-cāyı vü bed-gümānān-ı bād-peymāyı bu ġazel-i taḥdīş-mażmūn u eşer-i zībā-yı taḥmīd-meşḥūnuyla iskāt u ilzām buyurmuşlardır ki ol bākūre-i şīrīn naḳl-i bezm-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

(Ġazel-i Faḫriyye-i Ḥażret-i 'İlmī Dede Īnest)

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

Bi-ḥamdillāh cihān içre bugün ʿunvānumuz vardur
Şehīd-i ʿaşḳ-ı yār olduḳ fedā bir cānumuz vardur

Ḳudūm ü deff ü nāy-ile n'ola raḳṣ eylesek her dem
Ṣadā-yı Lā-mekānı semʿ ider īḳānumuz vardur

Gedāyuz gerçi ṣūretde maʿānī mülkine şāhuz
Niçe şehler aña derbān olur dīvānumuz vardur

Ne ġam güftārumuz fehm itmese her cān-ı bī-maʿnī
Maʿārif baḥrınuñ ġavvāṣıyuz bürhānumuz vardur

N'ola baş eğmesek şāhān-ı heft iḳlīme *ʿİLMĪ*-vār
Cihānda Ḥażret-i Mollā gibi sulṭānumuz vardur

Ve aġleb-i āṣār-ı āb-dārları tāb-dār-ı sūz-ı ʻaṣḳ u ḫoṣ-āyende-i dil-nişīn ü pür-şevḳ olmaġla enfās-ı nefīseleri nümū-dār-ı vüsʻat-ı meşreb ü muḥīṭ-i ḳarīḥaları olup zamān-ı saʻādet-iḳtirānları ebnāsı rübūde-i şīve-i ʻāşıḳāneleri ve fütāde-i dām-ı irādet ü maḥabbetleri ve tilmīẕ-i güftār u reftār-ı ḥakīmāneleri olmuşdur. Ol mürde-nefs ü zinde-nefesiñ iḥyā-yı nüfūs-ı ḳābile etmesi gūyā muḳaddeme-i teẕkire-i nüzūl-i Ḥażret-i Rūḥullāh olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آدمی مخفیست [87 .s] در زیر زبان

این زبان برده است بر درگاه جان

زین قبل فرمود احمد در مقال

در زبان پنهان بود حسن رجال

جوش نطق از دل نشان دوستیست

بستگئ نطق بی آشفتگیست

دلکه دلبر دید کی ماند ترش

بلبلی گل دید کی ماند خمش

این سخنهایی که از عقل کلست

بوی آن گلزار و سرو و سنبل است

Menḳūlest ki

Ol ḥallāl-i müşkilāt-ı ẓāhir ü bāṭın vādī-i naẓm u neşrde fā'iḳu'l-mu'āṣırīn ve Ḥażret-i Şeyḫ Muḥyiddīn-i 'Arabī cenābınıñ *Fuṣūṣu'l-ḥikem* ü *Fütūḥāt* ve āşār-ı sā'ire-i ġāmıżalarında olan ba'ż-ı maḥāll-i mu'ḍileye ṣāḥib-i taḥrīrāt-ı rā'iḳa olup ve resā'il ü ta'līḳāt-ı müstaḥseneleri lede'l-efāżıl ve'l-'urefā dest-be-dest teberrük-i zeynü'l-maḥāfil-i kümmel ve dīvān-ı leṭā'if-i naẓmiyyeleri ḳurretu'l-'uyūn-ı ẕevi'l-beṣā'ir olup cevher-i şeb-çerāġ-ı vücūd-ı 'ināyet-nümūdları nigīn-i ḫoş-nişīn-i ḥalḳa-i sevād-ı a'ẓam-ı Dımaşḳıyye olmuş-idi. Ve ḥażret-i şeyḫ ġavşu'l-aġvāş u ḫātemu'l-velāye cenābınıñ ẓuhūr-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevlevī ḥaḳḳında naẓm buyurduḳları ḳıṭ'a-i celīle ki

؟

يجيء الشام اقوام تصافوا

تسمى بالقبائل المولويه

مجالسهم على التحقيق صمت

تراهم بالصفا خير البريه

nefḫa-i ḳudsīleridir. Meclis-i şerīflerinde īrād ve künūz-ı rümūzu istikşāf olunduḳda **"Lafẓ-ı ṣafā ile semā'a işāret buyurmaları semā' u ṣafā birbiriyle ṣūret ü ma'nā ve 'aded-i ḥisāb-ı ḥurūfda ittiḥādlarına mebnīdir. Ve "**تريهم لفظ الصفا**" ile Şām-ı cennet-meşāmmda āyīn-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)iñ**

icrāsına tārīḫdir. Ve “خير البريه” ta‘bīr-i şerīflerinde żıddiyetleri üzere muṣırr olanlarıñ şerrü’l-beriyye olmalarına ta‘rīż buyurulmuşdur.” diye taḥḳīḳ ve rükn-i rekīn-i ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i Mevleviyye taḥḳīḳ ve ṣamt u ṣafā olduġuna işāret buyurulmaḳ üzere tanṣīṣ edip **“فلا ينكرنا الاّ شر البريه.”“ me’āl-i ḥāl-i muḫālifīn-i ḥizb-i Ḥażret-i Sulṭānu’l-‘ārifīndir.”** diye cāriye olan nefes-i mübarekleri cümle-i müterreddidīn ü mütemerridīniñ ‘urūḳ-ı reşk ü ‘inādın ḥāsim ve ẓahr-ı müẓāhirīn-i ġayr-ı ṭāhirīni ḳāṣım olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تو از ان اعراض او افغان کن

خویشتن را ابله و نادان کن

بلکه شکر حق بکن در هر سخن

که نگشتی در جوانی تو کهن

این جفای خلق با تو در جهان

گر بدانی گنج زر آمد نهان

خلق را با تو چنین بد خو کند

تا ترا نا چار روان سو کند

مهر ابله مهر خرس آمد یقین

كين او مهر است و مهر اوست كين

اين نه مردانند اينها صورتند

مردۀ نانند و كشتۀ شهوتند

خرده گيرد در سخن بر بايزيد

ننك دارد از درون او يزيد

بى نوا از نان و خوان آسمان

پيش او نندانت حق يك استخوان

Ve ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ taḥḳīḳleri ḥaḳ budur ki ḳıṭ‘a-i merḳūme esrārında eslāfıñ tafṣīlātıyla tevārüd etmişdir ki ḳudemā-yı rāz-dārāndan **“تريهم بالصفا.”** lafẓ-ı şerīfi ḫıṭṭa-i Şām’da ẓuhūr-ı semā‘ u ṣafāya ve **“اقوام تصافوا.”** seyr ü seyāḥat ṭarīḳıyle fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i Mevleviyye’niñ ol nüzhet-serāya ḳadem-nihāde-i temāşā ve merāyā-yı dil ü dīde-i ahālīsinde rū-nümā olmalarına ve **“يجيء الشام.”** ol ārām-gāh-ı ebrār u abdālda kendiler içün āsāyiş ü ārāyiş bahānesiyle zāviye-i inzivā vü kūşe-i rāḥat u ṣafā iḥdāşına tārīḫ olmaḳ üzere menḳūl-i mu‘an‘andır.

ابد الله تعالى اذواق الاخوان و اشواق الخلان على بساط الحال في بقاع النوال آمين يا من لا يخيب السائلين.

Mervīst ki

Ol gül-i zībā-yı gülşen-i velāyetiñ fevāyiḥ-i ṭayyibe-i enfās-ı laṭīfeleri meşāmm-ı ahālī-i Şām'ı pür-'ıṭr-ı revāyiḥ-i behişṭī edip ve ekşer-i 'andelībān-ı gülzār-ı ṭuruḳ-ı sā'ire ser-gerdān-ı gülbün-i ẕāt-ı 'amīmü'l-berekātları olmaġla beyne'l-meşāyiḫ münāfesetümmā gūş-güẕār olduḳda " همهٔ بنی نوع سلاك گلهای يك گلشنند که از يکدست آب خورند و هوا گيرند و مستفيد رنك و بوی و مستفيض خواص لطفيه شوند. پس حسب حال بلبلان اين گلشن و ورد زبان روان عاشقان آن ورد ها "لا نفرّق بين احد منهم" است. هر که از ميانهٔ ايشان ببرزخ تفرقه افتد هر آيينه خار و خوار گردد." nuṭḳ-ı ḥaḳīḳat-nümūd u ẓarāfet-endūdları dil-peẕīr-i naṣfet-nihādān olmaġla bāb-ı tefriḳa münsedd **[S.88]** ve cānib-i cenāb-ı irşād-me'āblarına 'alāḳa-i 'uşşāḳ müştedd ve cümle-i iḫvān u ḫullān her ṭarīḳe mānend-i şehd ü şīr-i ḫoş-āmīz ü yek-dil ü yek-reng-i kāmrān-ı 'ayş-ı bī-ġışş-ı telvīn ve her biri sāye-i ittiḥād-māyelerinde teraḳḳī-yāb-ı maḳām-ı temkīn olmuşdur.

و يؤيده ما قال بعض العارفين نحن معاشر سلاك الطرق الاحمديه اختلافنا عملي و اتحادنا عملي فالفرق بين * *السائلين في مسالك العمل و اما الواصلون الى منزل علم التوحيد جميعهم جمع لا فرق فيه.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرد حجی همره حاجی طلب

خواه هند و خواه ترك و يا عرب

منگر اندر نقش و اندر رنك او

بنگر اندر عزم و در آهنك او

حق ز هر چیزی چو چیزی آفرید

بس نتایج شد ز جمعیت بدید

پس صلهٔ یاران ره لازم شمار

هر که باشد گر پیاده گر سوار

راه سنت با جماعت خوش بود

اسب با اسبان یقین خوشتر رود

زانکه انبوهئ جمع کاروان

رهزنان را بشکند تیغ و سنان

اتحاد دیار با یاران خوش است

پای معنی گیر صورت سر کش است

صورت سر کش گداز ان کن برنج

تا ببینی زیر او وحدت چو گنج

یار شو تا یار بینی بی عدد

زانکه بی یاران بمانی بی عدد

چشمها را چار کن در اعتبار

یار کن با چشم خود دو چشم یار

Menḳūlest ki

Ol menba‘-ı zülāl-i ma‘ārif ü ‘ulūmuñ meclis-i nevādir-i nikāt-iḥtivālarında baḥṣ u iḫtilāf-ı kem ü keyf-i eşrāṭ-ı sā‘a imtidād-peẕīr olup lākin miyāne-i eşrāṭ-ı mufaṣṣalada eşedd ü edheşini ta‘yīn ḫuṣūṣunda eḳāvīl-i efāżıl-ı güẕeşteyi ışġā buyurduḳları ḫılālinde ḳarār- dāde-i re’y-i rezīn ve ḫülāṣa-i fikr-i ṣā’ibleri olmaḳ üzere ve "اشد الاشراط انسداد باب التوبه في الانفس." nefes-i enfesleriniñ sırrı istifsār olunduḳda " العالم لا يخلو عن الانسان الكامل المكمل و هو باب التوبه ومدخل الانابه فكلما كان ظاهرا على الخلق بالحق فباب التوبة مفتوح حسب ظهوره فاذا صار باطنا بالكلية ينسدّ الباب و تقوم الساعة الحقيقية و الظاهر عنوان الباطن و الآفاق لا تفارق الانفس في الاحوال فحرمان تلقين وسائط الفيض و الرحمة عين قيام القيامة لانّ من فاتها فقد مات و من مات فقد قامت قيامته فبادروا باغتنام الفرصة و لا تجعلوا نفوسكم للهلاك عرضة." ‘ibāret-i rā’iḳa-i pür-işāret-i fā’iḳalarıyla gūyā Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)iñ

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس بهر دوری ولیی قائمست

آزمایش تا قیامت باقیست

nefḫa-i ḳudsīlerin şerḥ u beyān buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هست جنت را ز رحمت هشت در

يك در توبه است ز ان هشت ای پسر

آن همه که باز باشد که فراز

و آن در توبه نباشد جز که باز

هین غنیمت دار در بازست زود

رخت انجا کش بکورئ حسود

عمر بی توبه همه جان کندنست

مرك حاضر غائب از حق بودنست

اندرین امّت نبد مسخ بدن

ليك مسخ دل بود ای بو الفطن

از جهودان صد هزاران دگر

گشته از توبه شکستن خور و خر

Mervīst ki

Ol cāmi‘-i aḫlāḳ-ı ḥamīde beyne’l-meşāyiḫ “‘İlmī” şöhretiyle med‘uvv olmalarına müderrisīn-i Dımaşḳıyye’den bir ḫod-bīn ġaleyān-ı dīg-i reşkinden nāşī ‘āmmeye muḫālefet ve i‘zāz-ı ḥaḳḳa ‘adem-i rıżādan muṣırren müstekbiren her yād olunduḳda lisān-ı fitne-cünbānıyla “Cehlī” ta‘bīr edip medḥ olunan mecālisde ḳadḥ-ile tekdīr-i muḥibbān eylediği ṭaraf-ı ‘ālīlerine mün‘akis olduḳda **“ نمودهٔ خود را میگوید و یاء جهلی متکلمیست و یاء علمی نسبی است و لا جرم همهٔ طلبهٔ علم نسبت بدو دارند و او درین باب خود را بجهل موصوف ساخت. بلکه آن لقبیستکه از آسمان برو نازل شده است.”** ‘unvānıyla muṭāyebe vü tesliye-fermā olmaları bi-‘aynihi ẓuhūr edip beyne’l-ahālī “Cehlī” laḳabıyla meşhūr u meẕmūm ve ḥāsid-i merḳūm vaḥīden ġayruhu vaż‘ eylediği laḳab-ı ẕemīmiñ ‘inde’l-cumhūr mülaḳḳabı olup nevbet-i mūriṯ-i ekremlerinde (ṣallallāhu ‘aleyhi ve sellem) **‘ضدّ اجهلي ابو جهل.’** ile meẕkūr olduġu gibi zamān-ı verāṯetlerinde muḫālif-i cāhilleri “Cehlī” laḳabıyla ma‘hūd olmuşdur.

Āḫırü’l-emr yine keydi kendiye işābet edip ġam u ḥased ü kibr ü ‘inād ve hem şöhret-i meẕemmet-bünyādla ‘ilel ü esḳām-ı muḥayyiretü’l-eṭıbbāya mübtelā ve müsāri‘-i irtiḥāl-i menzil-i ḫāmūşān olduḳda **‘كور باطن بباطن كور رفت.’ [S.89]** ḥasb-i ḥāl-i intiḳāli olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

علم او خود را اگر چه کول ساخت

خویشتن را اندکی باید شناخت

دیگر اگر باز ماند امشب دهن

گربه را هم باید داشتن

خویشتن گر خفته سازد آن پسر

سخت بیدار است دستارش مبر

صد هزاران حلم دارند این گروه

هر یکی حلمی از انها صد چو کوه

Şümūl-i feyż-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Burhānü’l-‘ārifīn ile mādiḥ ü ḳādiḥi

(نظم)

؟

كريم متى أمدحه أمدحه و الوري

معي و اذا ما لمته لمته وحدي

mażmūn-ı laṭīfine ḳā’il olmuşlardır. ‘**و من قديم الايام اهالي شام**’

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن سواری که سپه را شد ظفر

اهل دین کیست سلطان بصر

مژده مژده ای گروه عیش و ساز

آن سنك دوزخ بدوزخ رفت باز

mışdāḳınca min külli'l-vücūh minnet-dār-ı sāye-i ḥimāye-i Ḫudāvendigār-ı Ekberī olduḳlarından mā'adā nevebāt-ı ḫulefā-yı rāşidīn-i ṭarīḳat-ı 'aliyyelerinde daḫi bi'l-külliyye rū-yı dil ü cānları ṣavb-ı Ka'betu'l-'uşşāḳ dā'irelerine olup kemīne fuḳarā-yı dergehlerine olan yümn-i ḫulūṣ u berekāt-ı i'tiḳādları kendilere sermāye-i selāmet-i nevā'ib-i rūzgār olmuşdur ki eslāf-ı kibār-ı ṭarīḳat-ı 'aliyye-i Mevleviyye'den menḳūl müşbetun bi't-tecāribi'ṣ-ṣādıḳati'l-müstemirredir ki fuḳarā-yı bābullāh ḫoş-ḫāṭır u mükerrem ve dergāh-ı evliyā ābādān olan diyār ma'mūr ve sükkānı mütena'im ü mesrūr ve āfāt u 'āhātdan maṣūn u maḥmī vü maḥrūs ve 'iyāẕen-billāh münkesiretü'l-ḳulūb u müte'eẕẕā ve mesākin-i pür-raḥmetleri daḫi ḫarāb olduḳda mevḳi'-i beliyyāt u mehbiṭ-i ṣavā'iḳ-i fiten ü ıżṭırāb olmaḳ muḳarrerdir. Zīrā ḳulūb u ḳavālib-i fuḳarā ve devā'ir-i evliyā müdün ü emṣār u ahālīniñ ervāḥı meşābesindedir. Lā-cerem ıżṭırāb-ı ervāḥ tekeddür-i ecsādı muḳteżīdir. Ḥasbe'l-ḳudret ta'mīr-i ḳalb ü maḳāmları bā'iş-i rāḥat u refāhiyyet ü 'ümrān-ı dār u diyārdır.

*و وفقنا الله تعالى و كافة الاحباب الى الاغتنام بخدماتهم العليه آمين يا هادي يا معين. *

Mervīst ki

Ol Keşşāfü’ż-żamā’ir pāye-i minber-i vaʿẓ u teẕkīrleri mecmaʿ-ı ʿulemā vü fużalā ve nevādir-i taḥḳīḳātı mecālis-ārā-yı fuḥūl ve eẕkār-ı cemīle-i feżā’il-i teẕkārı velvele-engīz-i ṣımāḫ-ı emṣāl olmaġla mevālī-i maḥmiye-i merḳūmeden bir muḥibb-i fuḳarā daḫīl-i ḥalḳa-i semāʿ u ṣafā ve müsteclib-i ḫayr duʿā olmaḳ ārzūsuyla defʿ-i naḫvet-i cāh u celāl edip meclis-i vaʿẓlarına ḥāżır olup lākin ṣıyt-ı ṣıfatları ẕātlarına ġālib değil ise de ṣadedleri ḥall-i ġavāmıż-ı tevḥīde müteʿalliḳ ẓuhūr etmesin niyyet-i imtiḥān-āmīz ile meclis-i şerīflerine ḥāżır olduḳda bi-tevfīḳillāhi teʿālā zebān-ı leṭā’if-beyānlarından merkūz-ı ṣamīmü’l-fu’ādları olan niyyet-i tereddüd-i teveddüd-ḳarīnleri ʿalā ekmeli’l-vücūh cilve-ger-i minaṣṣa-i tafṣīl olup tevḥīd-i şerīʿat-ı efʿālī vü tevḥīd-i ṭarīḳat-ı esmāyī vü tevḥīd-i ṣıfātī vü tevḥīd-i maʿrifet-i ẕātī ve evvel behre-i ʿavām ve ṯānī behre-i ḫavāṣṣ ve ṯāliṯ ḥiṣṣe-i eḫaṣṣu’l-ḫavāṣṣ ve rābiʿ ḫāṣṣa-i kelime-i cāmiʿa-i ʿārif-i bī-men ü mā ve her mertebe mā-dūnunu müştemile ve cā-yı devr-i semāʿ u ṣafā-yı Mevlevī merātib-i erbaʿa-i tevḥīde işāret ve evvel ʿilme’l-yaḳīn ve ṯānī ʿayne’l-yaḳīn ve ṯāliṯ ḥaḳḳe’l-yaḳīn ve rābiʿ ‘ليس في الدار غيرنا ديار.’ olup merātib-i ṣelāṯede cārī-i mīzāb-ı taḳrīrleri olan taḥḳīḳ ü tedḳīḳ ḥasbe ḳābiliyyātu’l-ḥużżār fī’l-cümleti mefhūm u maʿlūm olup lākin mertebe-i rābiʿada mücerred rümūz u işārātla iktifā ve iftitān-ı müstemiʿînden iḫtiyāṭ buyurmaları gūyā çārsū-yı maʿmūriyyet-i ẕātlarına mir’āt-ı inṣāf u mirḳāt-ı iʿtirāf olup ve ḫātime-i teẕkīr-i müẕekkirü’l-ʿahdi’l-ezelīleri müheyyic-i deryā-yı iştiyāḳ-ı ıṭlāḳ olmaġla **“** چندی علمی و عینی بودیم. بعد ازین حقی خواهیم بود. **”** ʿunvānıyla imżā-yı nāme-i irşād buyurmaları maḥremān-ı esrār-ı Ḥassān Ḫayyām? işāretlerini dāġ-dār-ı bīm-i hicrān etmekle bī-iḫtiyār eṣnā-yı cilve-i vecd ü ḥālde ṣaḥn-ı semāʿ-ḫāne āb-gīr-i ḫūn-ābe-i dumūʿ ve āh u enīn-i pür-sūz şerāre-feşān-ı ḳıbāb-ı melekūt olup mollā-yı merḳūm daḫi kendiniñ niyyet-i nā-becā-yı imtiḥānı bu ḫuṣūṣa bādī olmaḳ tevehhümüyle ġarḳa-i girdāb-ı żucret ü peşīmānī olup pīşgāh-ı maʿẕerete taḳdīm-i elvān-ı tekrīmāt eylediği ḫılālinde **“** پیش بی سرو پایان [s.**90**] چه جای اعتذارست؟ این کاری ز حکمت عالم الاسرار است که از **“**

سر کار معزول گشتیم و عمر بپایان رسید و هر دو باهم رفیق شفیق راه آن مراتب سامیه خواهیم شد که اکنون از راه سامعه و نا طریقه واقف حال شدیم و قریبا از جادۀ عیان واصل سر منزل تحقیق و تحقق میشویم."

‘unvānıyla keşf-i estār-ı ḥāl buyurduḳları serī‘an ve ‘ācilen pedīdār ve evvelā Ḥażret-i Şeyḫ ‘İlmī irtiḥāl-i dārü’l-beḳā edip ve mollā-yı merḳūm daḫi peyrevleri olmuşdur. Ve ten-i bī-menn-i teslīmleri yine dā’ire-i ḫānḳāhda destūr-ı meşāyiḫ-i güẕeşte üzere mestūr-ı ‘anberīn-i sitāre-i ḫāk-i pāk olmuşdur.

*نور الله قبره و أعلى قدره و ضاعف أجره آمين بحرمة سيد الاوّلين و الآخرين. *

Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl Efendi

Merḥūm u maġfūrun-leh ʿAbdī Dede cenāb-ı velāyet-meʾābınıñ menḳabe-i nefīselerinde icmāl olunduġu üzere şemere-i fuʾād u netīce-i şecere-i ḥayāt-ı müsteʿār ve velī-ʿahd-ı velāyetleri olup eczā-yı zamāniyye-i ʿömr-i nāzenīnlerinden māʿadā-yı żarūrāt-ı beşeriyye maṣrafı olan evḳāt-ı ʿazīzeden iżāʿat-ı daḳīḳa buyurmayıp evān-ı istifādede ṭaleb ü saʿy ve eyyām-ı ifādede neşr-i cevāhir-i ʿilmiyye ile ezmān-ı şebāb u pīrīde pesendīde-ṭavr u ḥakīmāne-vażʿ üstādüʾl-küll-i müstaʿiddān-ı Dāruʾd-devle ve cemʿiyyet-i ʿilmiyye vü ʿameliyye ve aḫlāḳ-ı ḥasene-i dervīşān ile maʿrūf ve memdūḥuʾl-efāżıl ve ʿaḳīb-i vālid-i mācidlerinde seccāde-nişīn-i ḫilāfet-i Mevleviyye olup ve merciʿ-i müstemendān u melāẕẕ-ı derdmendān ve fenn-i terbiye-i iḫvān u ʿilm-i tesliye-i ḫullānda dād-dih-i siḥr-i ḥelāl olup müddetüʾl-ʿömr kendilerden çīn-i cebīn meşhūd ve edā-yı āteşīn mesmūʿ olmayıp vücūd-ı cemāl-endūdları mirʾāt-ı ṣafā-yı vaḳt-i mürīd ü muḥibb ve sāye-i saʿādet-māyeleri medār-ı neyl-i murād-ı ṣūrī vü maʿnevī olmuşdur. Ve ekşer-i kütüb-i mütedāvile kendi ḫaṭṭ-ı şerīfleri ve cümle-i mevāżiʿ-i müşkileniñ ḥall ü īżāḥı ḥavāşīde mültezimüʾż-żabṭ veʾt-teşbīt olup nevʿan müstaḫrec maḥall ṭalebe yedinde

muġnī-i ta‘līm ü telḳīn olduġu ḥasebiyle kütübü’l-üstād üstādu’l-kütüb ḳalb-i müstevī vü laḳab-ı müsāvī olmuş idi. Ve ba‘de’n-nevbe āṣār-ı celīle vaḳf-ı müstaḥaḳḳīn-i evlād u fuḳarā olmaġla ṣadaḳa-i cāriye-i devlet-i bīdār-ı rūḥānīleri olmuşdur.

*ادام الله منافعها الى يوم القيام. *

Menḳūlest ki

Ol yegāne-i ḥilm ü kerem eger peder-mānde ve eger mevḳūfe emvāl ü ‘aḳārıñ ḥisāb ve ḫarc u daḫliniñ tefaḥḥuṣu ḫuṣūṣuna i‘māl-i fikr buyurmayıp ve ‘ بيده ازمة الامور.’ ile iktifā ve tedārük-i celb ü def‘de tefvīż ü teslīm ile’l-Ḥaḳ’la cümleden istiġnā etmiş iken derdmendān-ı dergeh-intisāblarından Dervīş Ṣafāyī maḫlaṣıyla ma‘rūf bir ṣādıḳ-ı ṣāfī-meşrebi ḫıdmet-i vekālet-i daḫl ü ḫarca istiḫdām buyurup lākin Ṣafāyī derdmend ekṣer-i īrādı kendi ṣafāsına ḫarc edip iḳtiżā eden meṣārif-i mühimmeye istidāne etmekle vaḳt-i muḥāsebede īrād ġālib-i meṣārif iken kīse-i tāmme deyn taḥammül eylediği defterlerinden ma‘lūm olduḳda mażmūn-ı defterleri kemāl-i beşāşetle maḳbūl-i ṭab‘-ı vesī‘ü’l-ḥilm ve’l-keremleri olup ḥussād dervīş-i merḳūm muntaẓır-ı cevāb u taḳrī‘ iken bi’l-külliyye ḫılāf-ı me’mülleri ẓuhūruyla ġam-gīn ü me’yūs-ı teşeffī olduḳları rūz-ı fīrūzuñ çāşt-ı ferdāsında eşrāf-ı ricāl-i devlet ṭarafından bir ḫādim-i edīb ü lebīb yediyle vefā-yı neẕr olmaḳ üzere bir kīse-i tāmme ve ḳıymetde ‘adīl-i nīm kīse ẕeḫāyir ü eşribe vü elbise ihdā ve īṣāli hengāmında naḳdi deyne verilip ẕeḫāyir maṭbaḫ-ı fuḳarāya teslīm ve eşribe vü elbise beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān ‘الهادايا تشترك.’ mışdāḳınca taḳsīm buyurulup “رب نقيصة تورث فضيلة.” nefes-i enfesleriyle Ṣafāyī bīçāreyi ġarḳ-ı lücce-i ṣafā ve ḥussādını reẕīle-i

ḥasedden taḫliye ve ḥamīde-i ḥüsn-i muvāsātla taḥliye buyurmaları ḥilye-i ʻarāyis-i eẕkār-ı cemīleleri ve beyyine-i ʻırḳ-ı intisāb-ı ḫalīliyyeleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ظن نیکو بر بر اخوان صفا

گرچه آمد ظاهر از ایشان خطا

ستر کن تا با تو ستاری کنند

تا ببینی ایمنی بر کس مخند

مهر و رقت وصف انسانی بود

خشم و شهوت وصف حیوانی بود

سبق رحمت بر غضب هست ای فتا

لطف غالب [s.**91**] بود در وصف خدا

بندگان دارند لابد خوی او

مشکهاشان پر ز آب جوی او

Mervīst ki

Ol baḥr-ı zāḫir-i ẕū'l-mefāḫiriñ sāye-i himmetlerinde terbiyet-yāftegān-ı pertev-i kerāmetlerinden Aḥmed Dede berekāt-ı intimālarıyla cümle-i 'ulūmda fā'iz-i rütbe-i sebḳat-i aḳrān u ḥā'iz-i şeref-i teslīm-i iḫvān olup her çend kendiye 'arż-ı kālā-yı meşīḫat-ı ḫavānıḳ-ı eṭrāf olunduḳda cārūb-keş-i dergeh-i ḫıdmetleri olmaġı mesned-nişīn-i meşīḫat olmaġa tercīḥle isti'fā ve maḳām-ı taḳrīrlerinde istibḳā üzere iken nā-gāh pāy-gāh-ı teslīme iḥżār buyurulup ve bir ḳıṭ'a teẕkire-i memhūr u mestūru'l-mażmūn ile muṣāḥib ü dāmād-ı şehriyārī 'umdetü'l-vüzerā'i'l-kirām Muṣṭafā Paşa muḥibblerine irsāl eşnāsında

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در طریقت هر چه پیش سالك آید خیر اوست

بر صراط مستقیم او کسی گمراه نیست

feḥvāsıyla tavṣiye-i rıżā vü teslīm buyurulup "از موجب این رقیم سر نباید کشید که کهف الفقرا ملاذ الضعفا خواهی شد." tenbīh-i nebīhiyle te'kīd olunmaġla nefes-bend ve rıżā-cū-yı merḳūm teşmīr-i sāḳ-ı i'timār ve ṣavb-ı me'mūra isti'cāl ile rū-be-rāh-ı Dāru'd-devle olup lede'l-vuṣūl ve'l-īṣāl melṭafa-i celīleleri feth ü ḳırā'at olunduḳda resānende-i varaḳanıñ ser-müneccimān-ı sultānī olmasına mu'āvenet ricāsını mutażammın olduġu mefhūm-ı düstūrāneleri olduḳda ḥālā maḳām-ı merḳūmda ḳā'im olan ẕātıñ 'azl iḳtiżā eder naḳṣı ẓuhūr etmeksizin 'azl ve āḫarı naṣba i'ānet muḫālif-i şīme-i şerīfeleri olmaġla Derviş Aḥmed ḫānḳāh-ı Edirne'de sākin olup ve cevāb-ı teẕkire-i ma'hūda muntaẓır olmaḳ üzere def'-i

meclis siyāḳında ve ta‘mīḳ-i fikr ve intiẓār-ı me’āl eşnāsında ḫaber-i intiḳāl-i manṣūb nā-gāh resīde-i sāmi‘a-i āṣafāneleri olunca ḳable’l-vuḳū‘ mükāşefe-i ġavşāneleri ve Dervīş Aḥmed’iñ naṣba teveccühleri emr-i müvecceh-i ġaybī olduġuna cezm ve maḳām-ı merḳūma iḳāmet buyurulmaġla ‘azm u temşiyetleri müşmir-i āşār-ı cezīle olup fī’l-ḥaḳīḳa Dervīş Aḥmed bendeleri nedīm-i şehriyārī ve ser-müneccimān-ı dergāh-ı ‘ālī olup refte refte izdiyād-ı taḳarrüb ile ser-firāz ve mecālis-i ma‘ḳūde-i müşāvere-i umūr-ı müşkile-i devletde enbāz-ı müşīrān olup inżimām-ı rāy-ı ḥakīmānelerinden istiḥkām-ı niẓām pedīdār ve devām-ı devlet ü ḳıyām-ı ḫıyām-ı nuṣrete iġāşe ve müẓāheret-i fuḳarā vü żu‘afādan isticlāb-ı ed‘iye-i ḫayriyye ve ta‘mīr-i ḳulūb-ı münkesire etmeleriyle berekāt-ı rāḥat u refāhiyyet hüveydā-yı rūy-ı dār u diyār olmuşdur. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ nevbet-i fetret-i ‘inādī-i müteşeyyiḫ Vānī’de gün-ā-gün müdāfa‘āt-ı şedīde ve mübāḥeşāt-ı medīde ile te’yīd-i gürūh-ı pür-şükūh-ı fuḳarā-yı bābullāhu te‘ālā ḫıdmetine şedd-i niṭāḳ-ı ġayret edip mesā‘ī-i meşkūresi āşikār olmuşdur ki menḳabesinde tafṣīl olunur ve ba‘de’s-sinīn sālik-i sünen-i bīzārī ve sābıḳan ‘atebe-i ‘aliyye-i ḳuṭbānelerinde muġtenim-i ẕevḳ u ṣafā-yı rūḥānī vü fāriġu’l-bāl ü müctemi‘ü’l-ḥāl ve bī-ḳayd-ı şāh u vezīr ve lā’ubālī-i germ ü serd-i ḥavādiş-i ḥazīrān u zemherīr ve kāmrān-ı künc-i vaḥdet ü tācdār-ı külāh-ı sa‘ādet ve kemer-beste-i riyāżet ve āsūde-i muḫālaṭat-ı aġyār olduḳların yādla nālān u giryān ve kemā-fī’l-evvel terk ü tecrīd ve güm-nām u nişān olmaġa isti’ẕān etmesi cevāb-ı bā-ṣavābda **“خیر” و "الناس من ینفع الناس" است. هر که ازین خیریت بیزار گردد در بازار کار کزاران حقیقت بازار بمیرد. تو منجم نهٔ. بلکه نجم سعادت این دولتی. پس در سعادت دولت منافع کافهٔ عباد است**

kelimāt-ı ḫavf u recā-āmīzleri ile girān-bār-ı merḳūmu ile’l-vaḳti’l-ma‘lūm ḥüsn-i taḥammül ve verā-yı perde-i keşretde mürā‘āt-ı ḥālāt-ı vaḥdete terġīb ve ḫılāf-ı rıżā ḥarekātdan terhīb buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرده باید بود پیش حکم حق

تا نیابد زخم از "رب الفلق"

چرخ سر گردان که اندر جست و جوست

حال او چون حال فرزندان اوست

گه حضیض و گه میانه گاه اوج

اندر او از سعد و نحسی فوج فوج

چونکه کلیات را رنجست و درد

جزو ایشان چون نباشد روی زرد

چون گرانیها اساس راحت است

تلخها هم پیشوای نعمت است

زان حدیث تلخ میگویم ترا

تا ز تلخیها فرو شویم ترا

[s.**92**]

تو ز تلخی چونکه دل پر خون شوی

پس ز تلخیها همه بیرون شوی

Mervīst ki

Ol sipeh-sālār-ı maʿreke-i kübrā-yı emmāre hemvāre meydān-ı ḥazm u iḥtiyāṭda ṣābit-kadem-i merkez-i aḳdām ve ser-i mū dāʾire-i efʿāl u aḳvāl u evżāʿ u eṭvārlarında medḫal-i ṣāʾibe-i men ü mā nā-yāb olup kemāl-i ḥaseb ü neseb ve cemʿiyyet-i feżāʾil-i ṣūriyye vü sırrıyye ile yine cünbiş ü ārām-ı edībāne ve nişest ü ḫīz-i dervīşāneleri dil-firīb-i muʿteberān-ı zamān u cān-şikār-ı ḳadr-şināsānları olmaġla pīr ü cüvān ve cüvān-merdān-ı cüvān-baḫtān muḥibb-i muḫliṣ ü mürīd-i müsterşidleri olup ṣaʿṣaʿa-i iḳbāl ü iştihārları rūşen-ger-i ʿuyūn-ı aʿyān-ı devlet ve ḳullāb-ı cāẕibe-i rūḥānīleri kemend-i tesḫīr-i riḳāb-ı aʿlām-ı Ḥażret olup pey-ender-pey medāyiḥ-i cemīleleri ṣafā-baḫş-ı semʿ-i hümāyūn-ı Meḥmed Ḫānī olmaġla ve ʿ**الاذن تعشق قبل العين احيانا.**ʾ mışdāḳınca Dāru'd-devle-i Ḳosṭanṭınıyye'ye teşrīf buyurduḳlarında ziyāret-i müşārün-ileyhi taṣmīm ve ṣoḥbet-i ḫāṣṣalarına raġbet-i tāmme ile sarāy-ı tersāneye naḳl buyurup yevm-i ziyāret-i muṣammemelerinde Müneccimbaşı Aḥmed Dede'yi pīşīn irsāl ve ḳudūm-ı pādişāhī iḫbārını emr edip ol daḫi mūceb-i emr temşiyetine mübāderet ve rüft u rūb ve tertīb-i bisāṭ u ferşe müsāraʿat üzere iken murāḳabe-i yesīre buyurup ser-ber-āver-i ceyb-i ḫırḳa-i mükāşefe olunca muḳaddeme-i ḥavāşī-i sulṭān daḫi resīde olup ḥażret-i şeyḫü'l-meşāyiḫ-i ʿaṣrdan taʿẓīm ü istiḳbāl ṭaleb ve bāb-ı ḫānḳāha tenezzüle sevḳ olunduḳda **"عنانش بسمت ديگر تافتند."** nefes-i ḳudsīleri ke'l-berḳi'l-lāmiʿ ẓuhūr-fermā olup bād-pāy-ı ʿazīmet-i şāhī meydān-ı ḥükm-endāzāna teveccüh ve sāye-i dīvār-ı ḫānḳāhdan ʿubūr eylediği mesmūʿ-ı ḥużżār olıcaḳ Dervīş Aḥmed-i derdmend ġarḳ-ı ʿaraḳ-ı şerm olduḳda [735]**"نية المؤمن خير من عمله."** maẓmūn-ı şerīfiyle tesliyet ü taṭyīb buyurup **"برو! حقيقت حال از صاحب اقبال پرس و برك سبز دعای خير مرا به پيشگاه آن سامی ركاب را برسان."**

[735] Ebû Nuʿaym, *Hilyetü'l-evliyâ,* c. III, s. 292; Heysemî, *Mecmeʿu'z-zevâid,* c. I, s. 66.

emr-i ‘ālīleri üzere peyrev-i mevkib-i hümāyūn ve şeref-yāb-ı ‘izz-i vuṣūl-i ḥużūr-ı ‘ālī olduḳda evvel naẓar sīmā-yı nedīm-i ‘adīmü’n-naẓīr-i müẕekkir merkūz-ı ṣamīmü’l-fu’ādları ve muḥayyir-i ḫāṭır-ı veḳḳādları olup lehçe-i pür-behçelerin i‘tiẕār-ı inṣāf-ṣi‘ārla ḥasb-i ḥāl-i ḥayret-me’āl-gūy edip mefriḳ-i ṭarīḳ-i ḫānḳāha gelince ḫāṭırdan şevḳ-i mersūm bi’l-külliyye maḥv ve **“Ṣaḥīfe-i ẕihne bu cilve-gāhıñ fikri iṣbāt olunup dest-i ḥikmet ‘inān-tāb-ı esb-i himmet olmuşdur.”** diye beyān-ı vāḳi‘ buyurmalarından ḫuṣūṣ-ı merḳūmda ṣudūr-yāfte-i ṭab‘-ı keşşāfları olan du‘ā-yı ḫayrı yād eyledikde ‘ابتهاج شیخ با دافعهٔ قلبیه معامله فرمود و ” niẓāmıyla ’و هو المقصود کلام تبرك. ‘unvānıyla haẓm-ı nefes buyurup ba‘ż-ı ‘avāṭıf-ı ‘aṭāyā ile ”این از قصور قابلیت ماست. tedārük-i taḫallüf sevḳ olunduḳda ‘آنکه شاه را دفع فرماید عطیه را چه گونه پذیرد؟’ mışdāḳıyla ‘amel ve ba‘de zamānin maḫdūm-ı ekremleri Seyyid Meḥmed Çelebi’ye ta‘yīn-i veẓā’if-i keşīre ile ikrām u icrā-yı ḳānūn-ı kerem-i şehen-şāhī buyurmuşlardır. Ve ḥużūr-ı hümāyūnda feżā’il ü kemālāt-ı ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyh ẕikr olunduḳda Dervīş Aḥmed’e ‘alā ṭarīḳi’l-muṭāyebe “مریدین و محبین بال و پر مشایخ است.” kelime-i ta‘rīż-āmīzleriyle ‘پرانندهٔ شیخ مریدانست.’ meṣel-i sā’irine īmā buyurmaları tehyīc-i ‘ırḳ-ı ġayret-i nedīm-i şīrīn-lehçeleri ve bu maḳūle ta‘rīż-i ẓarīfāne istinṭāḳa maḥmūl olmaġla Dervīş Aḥmed bendeleri daḫi “اگر حضرت شیخ غائبست کرامتش حاضر است که چون بندهٔ نا چیز و خس خلقت را بلحاظهٔ عین عنایت بدرجهٔ رفیعهٔ مصاحبت سلطان البرین و البحرین رسانیده است. ازین روشن کرامت چه باشد؟” ‘unvānıyla cevāb-ı nefsü’l-emr ü ṭayyibet-nümā ile muḳābele-i edībāneleri maḳbūl-i ḳarīḥa-i naṣfet-ḳarīn-i şehriyārī olup “ اگر این کرامت آنست کرامت ما نیز اکرامست که گویند در ملوك و سلاطین قوت هفتاد ولیست.” ‘unvān-ı iḥsān-bünyānını bahāne-i kerem-i bī-kerān edip Aḥmed-i du‘ā-gūy u devlet-cūlarınıñ farḳ-ı faḳīrānesin hem-ser-i ferḳadeyn ve ġarḳa-i elvān-ı ‘avāṭıf u şermende-i eṣnāf-ı ‘avārif buyurduḳları müteşekkir-i

merḳūmdan **[S.93]** ve ḥużżār-ı pāy-i taḫt-ı pādişāh-ı kerāmet-destgāhda telaḳḳī-kerde-i cemm-i ġafīr-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişābdır.

Menḳūlest ki

Ol naḫl-i bār-āver-i ḥadīḳa-i ‘irfān u sāye-i rāḥat-güster-i mefārıḳ-ı müstemiddān ḥażret-i pür-re’fetleriniñ maḥmiye-i Ḳasım Paşa ve civār-ı tersāne-i ‘āmire maḳām-ı neşv ü nemā ve maḥall-i neşr-i fevāyiḥ-i cān-fezāları olmaġla ekşer-i aḥbāb u aṣdiḳāları ricāl-i tersāneden ḳapudanān u ümerā-yı deryā ve ḳapudan paşalardan olup her vaḳt-i sefer-i deryāda nüẕūr u ḳarābīn ü hedāyā-yı fāḫire taḳdīmi ve eşnā-yı seferde Deryā-yı Sefīd ü Siyāh sevāḥilinde olan ma‘mūreleriñ ni‘am u emti‘asından tuḥaf irsāliyesi ve sālimen ü ġānimen ric‘at hengāmında daḫi her mürīd ü muḥibb mālen ikrāmlarında beẕl-i vüs‘ ü ṣarf-ı maḳdūr etmesiyle ni‘met-ḫāne-i dā’ireleri mecma‘-ı nevādir ü nefāyis olup tā zamān-ı vaḳ‘a-i Sinān Paşa’ya gelince ḳapudan paşa olanlar zīr-i ḳādime-i hümā-yı himmetlerinde maḥmī olup lākin paşa-yı merḳūm ḫod-bīn ü keşret-i sevād-ı donanma-yı hümāyūna maġrūr olmaġla ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine iltifātümmā etmeyip sevḳ-i isticlāb-ı du‘ā-yı ḫayr olunduḳça **“**أمرنا بالعزم و الغلبة ما لنا و الالتجاء الی السفله.**”** maẓmūnuyla def‘-i bī-edebāneleri elsine-i ṣādıḳīn-i mücāhidīn-i baḥrī vesāṭetiyle gūş-güẕārları olduḳda **“** آری! لسان سنان دلدوز انسانست.**”** ‘unvānıyla ta‘rīż buyurmaları mücerribān-ı maḥremān-ı ḥālleri ‘indinde me’ḫaẕ-ı fāl-i şūm olmaġın hirāsān-ı feżīḥat-ı ‘āḳıbet ü muntaẓır-ı keşf-i me’āl-i ḥāl-i istiḳbāl olan muḳarrebīn-i ḫavāṣṣ-ı muḥibbīne **“** غم مخورید که بهجده کشتئ غنیمت رجعت خواهند کرد.**”** dem-i ġayret-tev’em-i tevriye-müdġamlarıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı ‘āḳıbet olmaları saṭḥiyyü’l-intiḳāl olan ṭıbā‘a ḫoş-āyende olup lākin me’āl-i ḥālleri münāḳıż-ı mükāşefe-i tesliyet-nümā-yı sālife olmaḳ mülāḥaẓasıyla meclis-i

‘ālīlerinde mācerā-yı inhizām u helāk-i süfün ü ‘asākir tafṣīl olunduḳda “ آن کشتیهای ‘ibāretleriyle ḥall ü īżāḥ-ı işāret-i ”هجدگان را نیز برده و گرفته بودند. پس بدین اعتبار غنیمت است. sābıḳa buyurulmuşdur ki sene-i merḳūmede yüz yirmi ‘aded ‘asākir ü mühimmāt ile māl-ā-māl olan süfün-i sulṭāniyye evvel hücūm-ı fireng-i Venedik’de ekşeri ġarḳ u ḥarḳ ve baḳıyyesi sāḥil-zede olup ba‘de’l-ma‘reke maḥall-i cengde ibḳā eyledikleri on sekiz ḳıṭ‘a şikeste-beste süfünü mecrūḥīn ile tersāneye getirip ol sālde olan naḳīṣa-i ‘ırż-ı devlet ġayru mesbūḳ bi’l-miṣl olmaġla beyne eṭfāl-i İstanbul ma‘reke-i merḳūmede bulunan ṭavā’if-i ‘asker esvāḳ u maḥallātda suḫre olup “Baştan ḳara” lafẓıyla mel‘abe olduḳları mesmū‘-ı şerīfleri olunca “آری! این سیاهی از سر است.” muṭāyebeleriyle menşe’-i fażīḥa-i hezīmet ḫuşūnet ü naḫvet-i Sināniyye olduġuna īmā buyurmuşlardır.

نعوذ بالله تعالی من بطر الغنا و کبر الجاه انه مفیض العنایة و الانتباه.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کرا مردم سجودی میکند

زهر اندر جان او می اکند

آن تکبر زهر قاتل دان که هست

از می پر زهر شد آن کیج مست

چون می پر زهر نوشد مدبری

از طرب یکدم بجنباند سری

بعد یکدم زهر بر جانش فتد

زهر در جانش کند داد و ستد

حدّ خود بشناس و در بالا مپر

تا نیفتی در نشیب شور و شر

هر که بالا تر رود ابله تر است

استخوان او بتر خواهد شکست

این فروعست و اصولش آن بود

که ترفع شرکت یزدان بود

Mervīst ki

Ol ser-bāz-ı meydān-ı vecd ü ḥāl mecālis-i semāʿ u ṣafāda cümle-i iḫvānla yek-rengāne pīrehen-i devrān u câme-i semaʿ-zenān olan tennūre-i ḥüseynī-pūş olup ez-evvel tā-be-āḫir tīz-ender-tīz raḳṣ-künān ve aʿḳāb-ı semāʿ-ı muʿtādda defeʿātla iʿāde-i devre mūlaʿ olmaġla gāhīce hem-pāyān bī-tāb u tüvān ve ẕāt-ı serīʿü'd-devrānları mānend-i ḳamer tedvīr-i tennūrelerine istidāre-i tāmme-i hüviyyetde olup temāṣāyiyān eṭrāf-ı semāʿ-ḫāneden Ḥācı Meḥmed-nām kimesne ol ḳuṭb-ı dā'ire-i

taḥḳīḳiñ ṣāḥib-i vaḳār u sükūn iken bu maḳūle devrān-ı sürʿat-ḳırānından taʿaccüb ve taḫmīn-i efkār-ı vāhiyye-i müteferriḳa ile nigerān u ḥayrān olduġu ḥālde nā-gāh vücūd-ı fāʾiżuʾl-cūdları ber-hevā ber-ser ve ser-tā-be-ḳadem nūr ṣūretinde ve ʿumud-ı semāʿ-ḫāne daḫi devvār **[S.94]** u raḳḳāṣ görünmekle her çend ircāʿ-ı bāṣıra eyledikçe defʿa-i sābıḳadan aġreb ü aʿceb-nümā olmaġla bī-iḫtiyār şehḳāt-ı şedīde ile bī-hūş olup baʿde tamāmi's-semāʿ ḥāl-i medhūş-ı merḳūm maʿlūmları olunca dest-māl-i mübārekleri irsāl ü teşmīm olunmaġla ifāḳat-yāb u hüşyār olduḳda ser-dāde-i zānū-yı irādetleri ve külāh-pūş-ı inābetleri ve muḳīm-i maḳām-ı ḫıdmetleri ve evāḫir-i ḥālde dāʿī-i ḫānḳāhları olmuşdur. Ve keyfiyyet-i muʿāyenesi beyneʾl-ḫullān veʾl-iḫvān şöhret-peẕīr olduġu münʿakis-i ṭaraf-ı bāhirüʾş-şerefleri olduḳda **" صورت مشهوده خاصهٔ مانیست. همهٔ متحققان سماع همچنین است و اگر او را زیادهٔ قابلیت شهود بودی جملهٔ ثوابت را رقصان و گردان دیدی."** -وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ-[736] āyet-i kerīmesiyle istişhāda mebnī taḥḳīḳ-i reʾfetleriyle kūşe-i burḳaʿ-küşā-yı peyker-i pür-nūr-ı nev-ʿarūs-ı ḥareket-i devriye-i vecd ü ḥāl buyurmuşlardır.

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع ما زمین چون دید لرزید

ز هیبت آسمان هم گشت لرزان

سماع ما چو دیدند این دو گفتند

کسی از ما ندارد طاقت آن

[736] Neml Sûresi, 27/88. Âyet: "Sen dağları görürsün de, onları yerinde durur sanırsın. Oysa onlar bulutların yürümesi gibi yürümektedirler. (Bu,) her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan tamamıyla haberdardır."

سماع ما بود ز افلاك بر تر

مکش این راز بی عقلی بمیزان

سماع ما اگرچه بر زمین است

همی گردد ازو خورشید و کیوان

فیضی قدّس سره فرماید:

[مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاعلن]

صوفئ صافی دلت طائر اوج فناست

در طیران سماع بال فشان از دوا

تا پی زاد رهت دانۀ دل بکشند

رقص کنان سینه کرد آمده چون آسیا

از سرو او وجود تا خط میم عدم

دائرۀ مرتسم کرده ز پرگار لا

Menḳūlest ki

Ol ṭabīb-i şifā-ḫāne-i kerāmet aḥbābından Ḥācı Lapa laḳabıyla meşhūr olan bendeleri zamān-ı şebābında [737]'الشباب شعبة من الجنون.' feḥvāsınca melāmiyyūn-ı fuḳarādan birine naẓar-ı ihānetle temesḫur u kesr-i ḫāṭırında ifrāṭ etmekle

(بيت)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

عقل باطل شمر و چشم تو هر خون كه كند

ظاهرا بيخبر از نكتهٔ العين حق است

mūcebince ṭaraf-ı ġayret-i abdālānesinden nīm-nigāh-ı ġayrete tāb-āver olamayıp def'aten esīr-i firāş u mübtelā-yı derd-i Cālīnūs-küş ve müşrif-i helāk olduḳda peder ü māderi cāme-derān u mūy-kenān 'atebe-i velāyetlerinden istimdād-ı def'-i belā-yı nā-gāhī eylediklerinde "این زخم نگاه غیرت است. غیر مردم فدای مردم نگردد." nefes-i ḳudsīleriyle merdüm-i dīdeleri kendiye fedā olup 'سری را چشمی بسست.' mā-ṣadaḳı ve der-ḥāl ṣıḥḥat-yāb ve müddetü'l-'ömr bende-i dergehleri ve mālen ve bedenen ḫademe-i 'atebe-i iḫlāṣları olup 'ale'd-devām meşāyiḫ ve 'aynu'l-cem'-i dervīşān u muḥibbān-ı çār-ḫānḳāh-ı Dāru'd-devle-i Ḳosṭanṭınıyye'ye ikrām u iḥtirām üzere ṯābit-ḳadem olduġu cümle-i iḫvān u ḫullān-ı zamānımızıñ taḥṣīl-i ta'yīn eyledikleri mācerā-yı 'ibret-nümādır. Fī'l-vāḳi' imdād-ı ḥimāye-i rūḥāniyyeleri olmasaydı helākinde iştibāh iḥtimāli olmayıp maḥżā iḳtirān-ı şefā'at-i ḥaseneleri sebeb-i ḥayāt-ı tāze olduġu şifāhen muḥibb-i merḳūmdan daḫi telaḳḳī olunmuşdur.

[737] Münâvî, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l- Câmi'i's-sagîr,* c. IV, s. 171; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye,* c. II, s. 477.

Ve ikrāmāt-ı sālifü’z-zikr ‘alā sebīli’t-teşekkür olduġu i‘tirāf-kerde-i zebān-ı ḥāl ü dili olup ve ḥāl ü ḳāli güvāh-ı intibāh u pend-i küstāḫān-ı rāh olmuşdur.

***فاعتبروا يا أولي الابصار و استمدّوا في دفع البليات من الابرار. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اولیا را هست قدرت از اله

تیر جسته باز گرداند ز راه

گر نه بینایان بدندی و شهان

جملهٔ آن مرده اندی در جهان

گر نباشد سایهٔ او بر تو کول

پس ترا سر گشته دارد بانك غول

اکمه و ابرص چه باشد مرده نیز

زنده گردد از فسون آن عزیز

چونکه دست خود بدست او دهی

پس ز دست اکلان بیرون چهی

پس محال از حال ایشان حال شد

نحس انجا رفت و نیکو حال شد

Mervīst ki

Ol gencīne-i leṭā’if, evāḫir-i nevbet-i ḫilāfetleri evā’il-i fetret-i Vānī-i müteşeyyiḫe muṣādefe etmekle beyne’l-muḥibbīn ve’l-münkirīn dā’ire olan kelimāt-ı cidāl-me’āl meclis-i ‘ālīlerinde yād ve āzār-ı ṭa‘ne-i muta‘aṣṣıbeden iẓhār-ı ‘acz taḥammül olunduḳda der-i ḫızāne-küşā-yı ma‘ārif olup ve niṣār-ı cevāhir-i tesliyet-i nefsü’l-emriyye buyurup “ ای عاشقان رضای حق نالیدن از جفای خلق از دون همیتست که دق ایشان بتأیید غیور مطلق آخر بمرض دق روحانی مفضی باشد و عشق را از وشات و رقبا نا گزیر است. [s. 95] و شاهدان خاندان عصمت را لالایان بدخو و ترش رو و تلخ گو لازمست و سرایهای شاهان را در بابان مهم است. پس این دخالان بدور باش زبان خلاف جنبس حزب اولیا را از پیرامن سرای طریقت و سکانش ابعاد کنند و طائفهٔ علیهٔ طرق جلیله از ثقلت ازدحام گران جانان و دست و زبان درازان و کوته آستینان و ناشسته رویان و تلخ گویان و خود بینان و خود ستایان و بدمنشان و بی آزمایان در ساحهٔ امان باشند چه مشکل بودی؟ اگر این رقیبان نبودندی و موصوفان این صفات قهریه روز و شب در صورت محبت متردّد مجالس فقرای باب الله کردندی که درویش را قضای مبرم ابتلای صحبت خلاف جنس است. "تعارف من تعارف و تناکر من تناکر." kelimāt-ı cāmi‘aları taḥḳīḳ-i ḥāl-i ferīḳayn buyurup ve reh-revān-ı ṭalebe-i ṭarafeyn-i cādde-i rāstdan gūş-güẕār olan ṣīt u ṣadā-yı imtiḥāna ‘adem-i mübālāt ve semend-i himmeti ṣavb-ı maḳṣūda isrā‘a tavṣiye buyurup “ اگر قداحان رفتار مردان چند بدبخت و بدگمانست مداحان را بنگر که لا یعد و بی پایانست و روز بروز و بروز اهل حق در تزاید و صعودات و گروه مکروه بدخویان در تنزل و نکبت و انحطاطست. جف القلم باعزاز أهل الحق في الدارين و سبقت الحكمة و الغيرة باذلال المخالفين المهنة في العالمين و السلام على من اتبع الهدى و الملام للذي اتبع الهوى.”

enfās-ı ḳudsiyyeleriyle sedd-i bāb-ı mācerā-yı aġyār ve “ کار اغیار را بغیرت غیور مغیث

buyurmuşlardır. ”سپارید و خوش خاطر با یاران باشید!

*لله درّه فیما قال و علیه برّه في الحال و الاستقبال. *

(نظم)

?

اذا أنت مع شخص جلست و لم تجد

حضورك ینمو فاجتنبه و فارق

و لا تصحب الاغیار و اختر مصاحبا

یفیدك جمع القلب من غیر عائق

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اهل دل را باز دان از اهل کین

همنشین حق بجو با آن نشین

سوی این مرغابیان رو روز چند

تا ترا در آب حیوانی کشند

همرهی را جو کزو یابی مدد

همدل و همدرد و جویای احد

ناریان مر ناریان را جاذبند

نوریان مر نوریان را طالبند

جان هامان جاذب قبطی شده

جان موسی جاذب سبطی شده

آن یکی را صحبت اخیار خار

لا جرم شد پهلوی فجار جار

دوستئ جاهل شیرین سخن

کم شنوگان هست چون سم کهن

جان ما در چشم روشن گویدت

جز غم و حسرت از ان نفزایدت

جاهل ار با تو نماید همدلی

عاقبت زحمت زند از جاهلی

Menḳūlest ki

Ol Ḫıżr-ı zinde-i mecma‘u’l-baḥreyn-i fenā vü beḳā eyyām-ı ḫilāfet-i pür-kerāmetlerinde ‘alā etemmi’l-vücūh dād-dih-i meşīḫat ve şem‘-i cem‘-i fużalā vü ‘urefā olup ekşer-i fużalā vü ‘urefā şem‘-i istinārelerine pervāne-i bī-pervā ve rāh-ı ḫıdmet ü ḫulūṣlarında bāl ü per-i ḫānümān fedā olup gūyā dā’ire-i Dāru’d-devle ol gevher-i yektā-yı ṣadef ve rūşen-dilān müşāhede-i dīdārıyla ḳarīrü’l-‘ayn-ı cān ve şeyḫu’ş-şuyūḫ-ı zamānları olup ve ekşer-i ‘ulūmda mecrā-yı ebḥāş-ı eslāf olan mevāżi‘-i ‘adīdeye resā’il ü ta‘līḳāt ve muḥākemātları lede’ṭ-ṭıbā‘i’l-müstaḳīme ve’l-‘uḳūli’s-selīme müselleme vü memdūḥa olmaġla efāżıl-ı telāmiẕe pīşgāh-ı himmet-destgāhlarında eşer-i müstaḳill-i küllī ricāmendi olduḳlarında **“** العلم نقطة كثرها **”** mażmūnuyla ve ḳavluhu te‘alā [738]-اقْرَأْ كِتَابَكَ- ilā āḫirihi manṭūḳ-ı şerīfiyle irşād-ı isti‘fā-āmīz buyurup ve baḳıyye-i vaḳt-i laṭīfleri daḫi müsā‘id-i me’mūl olmadıġına işāret ile ferzend-i ercümendleri Şeyḫ Meḥmed’i velī-‘ahd ittiḫāẕ buyurup def‘aten mu‘tād-ı ṣoḥbet-i hem-demān iken rū-yı ülfeti kūşe-i ‘uzlete taḥvīl ve müṭāla‘a-i kütüb ü taṣaffuḥ-ı ṣafaḥātı ẕikr ü tesbīḥ ü nevāfil-i ṣalavāt u murāḳabeye tebdīl ve lisān-ı ḥāl ile ḳurb-i intiḳāllerine īmā buyurup fī’l-ḥaḳīḳa keyfiyyet-i ġarībe-i meẕkūreleri müddet-i sene-i kāmileye mümtedde olmayıp inḥirāf-ı cüz’ī mizāc-ı leṭāfet-siriştlerine bādī-i taġayyür-i küllī olduḳda ṣubḥ-ı rūz-ı intiḳāllerinde cāme-ḫ^{w}āb-ı ‘illetlerin ref‘ ettirip ve cāme-i ‘ıydıyyelerin telebbüs ü taṭayyub buyurup dīde-dūz-ı der-i ḫānḳāh olduḳlarında beşāşet-i zā’idü’l-vaṣfla ḳā’im-maḳām-ı istiḳbāl olup cümle-i āyendegān-ı nā-dīdegāna yegān yegān ta‘ẓīm ü tekrīm ü ibtihāl ile **[S. 96]** iclās ve peymānçe-i mecma‘-ı ervāḥ-ı mütecesside-i meşhūdelerinde kemāl-i ādābla dest-ber-sīne-i pür-sekīne-i ḍarā‘at ve müsāmerāt-ı işrāḳıyye itmāmı ‘aḳībinde yine mīḳāt-ı evvelde mübāderet-i iḥtirām-ı teşyī‘ edip ve gürūh-ı pür- şükūh-ı ‘iyādetiyān ervāḥ-ı mütemeşşile-i enbiyā-yı ‘iẓām u evliyā-yı kirām olduġun iş‘ār ve ferş-i firāş-ı rāḥat-ı āḫirīne emr buyurup ṣalavāt u telḳīnlerin

[738] İsrâ Sûresi, 17/14. Âyet: “Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter.”

sükkān-ı maḥmiye-i mesfūre ve mestūrīn-i ḳıbāb-ı ‘izzetden Boşnaḳ Şeyḫ şöhretiyle med‘uvv olan ẕāt-ı sütūde-ṣıfāta tavṣiye eşnāsında rū-yı ḥużżārdan iġmāż-ı ‘ayn ve dīde-küşā-yı rū-nümāyān-ı ġayb ve hem-rāhān-ı Dāru’l-beḳā ile ‘āzim-i civār-ı raḥmet-i Raḥmān olmuşlardır. Ve mecma‘-ı ṣalavāt-ı cenāze-i mükerremeleri maḥşer-i ‘āmme-i ‘ulemā vü ‘urefā vü meşāyiḫ ü ṣuleḥā olup belki ol maḥmiye-i ḳadīmede aña mu‘ādil cem‘iyyet sebḳat etmeyip [739]‘موت العالم كموت العالم.’ mefhūmu cilve-ger-i minaṣṣa-i i‘tibār olup ‘azīz vaṣıyet-kerdeleri ḳā’im-i maḥall-i telḳīn olduḳda bī-ḫod u ser-endāz olup müfīḳ olduḳda kemāl-i şerm ü ādābla müstaḳbilen der-i ḫānḳāhdan ḫurūc ve ‘ibādet-ḫāne-i ḫāṣṣalarına duḫūl edip kimesneyi ḥaḳīḳat-ı ḥāle īḳāf etmeyip lākin aġleb-i evḳātda iḥtirāḳ-ı ṭāḳat-güdāzla iltiḥāḳ-ı niyāzmendī olmaġla mīḳāt-ı erba‘īnde kendilere peyrev ve nā’il-i merām-ı dil ü cān-ı şeġaf-‘unvānı olmaḳ ḳabīlinde burḳa‘-küşā-yı ‘arūs-ı rāz olup ḥīn-i telḳīnde ḥālā muḳābele-i bāb-ı semā‘-ḫāne ve pehlū-yı merḳad-i vālid-i mācidleri olan mehbiṭ-i envārda bir ṣuffe-i refī‘a-i mefrūşe üzerinde Ḥażret-i Server-i Kā’ināt u mih-ter-i mevcūdāt (‘aleyhi ve ‘alā ālihi efḍali’t-taḥiyyāt ve eczeli’t-teslīmāt) cenāb-ı ‘ināyet-me’ābını ṣadr-zīb-i ṣuffe ve Ḥażret-i Sulṭānu’l-‘āşıḳīn u Bürhānu’l-vāṣılīn Mevlānā Celālülmillete ve’d-dīn cenābını kenār-nişīn-i ṣuffe ve Seyyid Ḫalīl Efendi ḥażretlerin beynehümāda kemā-fī’l-ḥayāt neşāṭ-ı tām üzere mu‘āyene edince mecāl-i telḳīn teng ve mehābet-i rūḥāniyye vü saṭvet-i nūrāniyyelerinden bī-hūş u deng ve ḫırḳa-i ḥayret-i fenāda bī-direng olduġun tafṣīl ve peyrevleri vü mülḥaḳ-ı cem‘iyyetleri olmaḳ üzere çille-güzīn-i ricā-yı mes’ūlü’l-icābe ve bi-fażlillāhi te‘ālā ḳarīn-i ḳabūl olup hengām-ı rıḥlet ü iltiḥāḳları olduġun taḳrīr ‘aḳībinde dāmen-çīn-i ‘alāḳa-i ḫār u ḫas-ı beden olup ḫırāmān-ı ravża-i cinān olmuşdur. Ve şeyḫ-i merḳūmuñ ḳażiyye-i maḥkiyyesi beyne’l-ahālī şāyi‘a olduḳda ḥasret ü efsūs ve

[739] Farklı lafızlarla rivayet için bk. Heysemî, *Mecme‘u’z-zevâid*, c. I, s. 206.

mātem-i pes-māndegān-ı sükkān-ı ‘ılliyyīn giryān ve iḫvān u ḫullānı mānend-i rübāb u ney nālān ve ḳudūm-āsā sīne-kūb-ı zaḫme-i vā-şevḳāh ve vā-ḥasretāh etmişdir.

طوبى للسابق و بشرى للاحق.

(بيت)

?

لي سادة من حبهم

أقدامهم فوق الجباه

ان لم أكن منهم فلي

في حبهم عز و جاه

Ḥażret-i Neşāṭī Süleymān Dede

Gül-i zībā-yı gülşen-i Dāru'd-devle-i Edirne (ṣuyyinet 'ani'l-beliyye) ve evlād-ı ḫānedān-ı kibār-ı devletden ḥasīb ü nesīb ve edīb ü lebībü'l-intişā ve 'unfuvān-ı şebāblarında mecmū'a-i leṭā'if-i 'ulūm u gencīne-i eṣnāf-ı cevāhir-i ma'ārif ü ṣāḥib-i ḳarīḥa-i ṣāfiye vü mālik-i biżā'a-i vāfiye olup inşā-yı āṯār-ı naẓmiyye üzere nigīn-i ḥalḳa-i ẓurefā-yı vaḳtleri iken Ḥażret-i Aġazāde (ḳuddise sırruhu'l-'Azīz)iñ ṣīt-i kemālāt-ı kerāmātı ḥavālī-gīr-i memleket ü cāy-gīr-i ḳalb-i ḳābil-i inābetleri olmaġla ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine münceẕib ve iḳrār-dāde-i 'atebe-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri ve mīḳāt-ı tekmīl-i çille-i merdānda külāh u ḫırḳa-pūş-ı irādetleri ve mülāzım-ı istifāża-i sāye-i sa'ādetleri olup nihāyet-i kār-ı şefḳat-medārlarında ser-efrāz-ı istivā vü tāc-dār-ı ḫilāfet-i sırriyye-i Ḥażret-i Mevlānā

(ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) ve vaṭan-ı me’nūs u ḫāne-i me’lūflarında kūşe-nişīn-i inzivā ve ba‘de’l-müddeti’l-yesīre Ḥānḳāh-ı Edirne’de mesned-ārā-yı ḫilāfet-i ṣūriyye daḫi olup mecālis-i refī‘aları mecāmi‘-i fużalā vü ‘urefā ve enẓār-ı ḥaseneleri neşv ü nemā-baḫṣā-yı derdmendān-ı fuḳarā ve enfās-ı nefīseleri ḥayāt-efzā-yı ehl-i fenā olmuşdur. Ve eşnā-yı meşḳ-i āşārda ebyāt-ı maḳṭa‘ bī-taḫallüṣ olup taẓmīn-i maḫlaṣ sevḳ olunduḳça **“هنوز شایان شرف تعیین و امضا نیستند.”** ‘unvānıyla haẓm-ı nefes ü taḥḳīr-i nefs buyurup tā vaḳt-i tedvīn resīde olduḳda medḥ-i Ḥażret-i Mevlevī (ḳuddise sırruhu’l-‘aliyy) olmaḳ üzere ricā-yı ta‘yīn-i **[S. 97]** maḫlaṣ siyāḳında nihāde-i kūşe-i pīş-taḫte-i Ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyh olan ruḳ‘a-i refī‘aları manẓūr-ı cenāb-ı mürşid-i vālā-himmetleri olduḳda **“ این اثر عشق آمیز و نشاط انگیز را مخلص مناسب نشاطی استا!”** nefes-i ilhām-semīrlerine binā’en teyemmün ü teberrük ve ol kelime-i cāmi‘atu’l-bereke ile taḫalluṣ buyurmaları bi-fażlillāhi’l-‘azīz ‘ömr-i girān-māyeleri yek-pāre neşāṭ-ı ḫāṭır ile güẕerān ve ṣafā-yı vaḳt u müsā‘ade-i rūzgār u emān-ı ḥadeşān ile resīde-i ḥadd-i kerān olmasına müjde-baḫş olmuşdur. Ve “Neşāṭī” ‘unvānıyla taḫṣīṣ buyurulduḳda ḥāṣıl olan ẕevḳ u neşāṭ u ḫayāl-i ḫayr fāl müteyaḳḳın-ı meymenet-i nefes-i zinde-i ‘ināyet-me’ālleri bīrūn-ı ḥavṣala-i ṭāḳat u vehm-āver-i şād-mergī olmaġla hemānā ḥużūr-ı sa‘ādet-mevfūrlarından dest-efşān u raḳṣān u pā-kūbān ḫurūc ve semā‘-ḫāneye duḫūl ve zamān-ı medīd çarḫ-zenānlik ile tedārük etmeleri daḫi muḳaddeme-i netāyic-i ḥasene-i dem-i kerāmet-tev’emleri ‘add olunup ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullān tehniye-i şöhret-i merḳūmede **“از همه اکدار مخلص یافتی.”** ḳavliyle yek-zebān olmuşlardır.

***و توافقا الفال و الحال بعون الفیاض المتعال. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

انکه از حق یابد او وحی و جواب

هر چه فرماید بود عین صواب

لوح محفوظست او را پیشوا

از چه محفوظست محفوظ از خطا

از پی رو پوش عامه در بیان

وحی دل گویند او را صوفیان

وحی دل گویش که منظر گاه اوست

چون خطا باشد چو دل اگاه اوست

نه نجومست و نه رمل است و نه خواب

وحی حق و الله اعلم بالصواب

Mervīst ki

Ol zeynü'l-mecālis-i belāġat u 'irfān, vaḥdet-güzīn-i sa'ādet-ḫāne-i mevrūşları iken henüz mestūr-ı ḳubbe-i ḫumūl ve āşār-ı kemālāt-ı bāṭınaları kenz-i ḫafī-i vīrāne-i kümūn olup ancaḳ beyne'l-emşāl enfās-ı āb-dārları dest-be-dest yādigār-ı hünerverān-ı diyār ve ser-ḫaṭṭ-ı meşḳ-i naẓm-ı tāb-dār olmaḳ üzere şīve-i şā'iriyyeti ve fünūn-ı şettāda māhiriyyeti müsellem-i ebnā-yı 'aṣrları ve dīvān-ı ḥaḳāyıḳ-erkānları nüzhet-serāy-ı meşārib-i ṣāfiyye-i hem-kārān olmuş idi. Lākin

Sulṭān Muṣṭafā bin Sulṭān Meḥmed'iñ izdiḥām-ı sūr-ı ḫitānında şehr-i ʿAyntab fetvāsından maḥcūr olan Seyyid Maḥmūd Efendi mesken tedārükünde mużṭarr olup nā-çār Ḥażret-i Neşāṭī Dede saʿādet-ḫāneleriniñ taḥtāniyesin istiʾcār edip neyl-i taḳrīr-i iẕn-i iftāya muntaẓır olduġu ezmine mümtedde ve miḥen-i ġurbet ü şedāʾid-i kürbet mütezāyide olduḳda ve ıżṭırār u intiẓārı kemāl-peẕīr ve bir şām-ı melāl-encāmda bī-zād u çerāġ ḫazīde-i künc-i teng ü tārīk-i ġam-ı bī-kerān ve rübūde-i ḫʷāb-ı girān olduḳda revzene-i kāḫ-ı cihān-ı taḳdīs ü manẓara-i şāh-nişīn-i sarāy-ı teʾnīsden ser-i Ḥażret-i Raḥmeten lil-ʿālemīn kūşe-nümā-yı ebrū-yı āşināyī olup ol sülāle-i ṭāhire ve dil-beste-i esbāb-ı ẓāhire irşād-fermā-yı sāḥa-i devlet-ḫāne-i bāṭın maẓmūn-ı ʿināyet-meşḥūnuyla tebşīr buyurmaları ḫāk-i ʿAyntab-ı şūr-ābe-i inkār u kāh-ı ışrārla muḫammer ve muʿādāt-ı fuḳarā-yı ṭarīḳatda pāydār u binā-yı taʿannüt ü taʿaṣṣubu üstüvār iken işāret-i ʿaliyye-i ḥaḳīḳat-i nebeviyye muḳteżāsınca ḥareket ve mesken-i Ḥażret-i Neşāṭī olan fevḳāniye ṭarafına nehżat eyleyip cenāb-ı müşārün-ileyh-i āgāh daḫi ʿalā ṭarīḳiʾl-istiḳbāl ser-i nerdübāna ḫurūc edip ḥīn-i mülāḳāt u muṣāfaḥada ʿunvānıyla tevḳīt buyurmaları mīḳāt-ı merḳūmda cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olup yine iẕn biʾl-iftā ile mesrūr olup sālim ü ġānim vaṭanına ricʿat eyleyip baʿde vefāt-ı ḥażretüʾl-beşīr yine bahāne-i āḫar ile Dāruʾd-devle-i merḳūmeye şedd-i riḥal edip mezār-ı müteberriklerin ziyāret vaḳtinde riḳḳat u efsūs-ı zāʾidüʾl-vaṣfla taḳrīr-i mācerā-yı sālifüʾl-beyān eyledikde rütbe-i ḳurbetleri ve pāye-i maḥremiyetleri cümleye hüveydā olmuşdur. Ancaḳ müstefīd-i fevāʾid-i ʿilmiyyeleri olanlar ḥırmān-ı ʿavāʾid-i esrār-ı ledüniyyelerine dirīġ-āver ü ḥayf-ḫʷār-ı fevt-i niʿmet-i furṣat olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

علم کان نبود ز هو بی واسطه

آن نپاید همچو رنك ماشطه

ای بسا عالم ز دانش بی نصیب

حافظ علم است انکس نی حبیب

صد هزاران فضل دارد [s. **98**] از علوم

جان خود را می نداند آن مظلوم

داند او خاصیت هر جوهری

در بیان جوهر خود چون خری

تو همی دانی یجوز و لا یجوز

خود ندانی تا یجوز و یا عجوز

دانشی باید که اصلش زان سر است

ز انکه هر فرعی باصلش رهبر است

دل ز دانشها بشستند این فریق

زانکه این دانش نداند این طریق

Menḳūlest ki

Ol nāzenīn-i serā-perde-i ḥamiyyet ü ḥimāyet, nām-ı nāmīsine menşūr-ı ḫilāfet vārid olduḳda de’b-i ḳadīm-i ṭā’ife-i ‘aliyye üzere ‘umūmen iḫvān u ḫullān ney ü ḳudūmla vaḥdet-serālarına teveccüh edip ba‘de’t-tehniye maḳarr-ı ḫilāfete naḳl eşnāsında andan esbaḳ şeyḫ-i zāviye-i Isparṭa olup ġalebe-i ceẕbe ile külḫan-nişīn ü melāmet-güzīn olan Şeyḫ ‘Oṣmān-ı ‘Ayyāşī miyāne-i cānibeyn-i meşşā’īn-i fuḳarā vü aḥbābda şīve-i serhengāne **“و طرقوا لصاحب الزمان و اقبلوا سيف المستعان.”** ‘unvānıyla na‘ra-zenān u semā‘-zenān ve dervīşān semā‘-ı rāhī ile enfās-ı mevlevī-serāyān u ġulġule-i muṭribān u velvele-i ḫoş-elḥānān ile ‘aynu’l-cem‘ mānend-i seyl-āb-ı raḥmet cūşān u ḫurūşān ve te’ennī vü vaḳār-ı ḥikmet-medārla herbirleri mānend-i serv-i āzād bī-ḳayd-ı redd ü ḳabūl-i pīr ü bernā ḫırāmān olduḳları ḥālde naḫvetiyān-ı ricāl-i devletden bir nigūn-baḫt kendiden erşed bir çār-pāya süvār ve bir niçe eblehi daḫi rikābına ġāşiye-dār edip ser-i rāh-ı ‘azīmetde Ḥażret-i Seyfü’l-Ḥaḳḳ’a müzāḥame-fersā ve sālik-i rāh-ı ihānet-i merdān-ı Ḫudā olmaġla ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ esb-i ‘izzetiyle maḫẕūl-i merḳūmuñ çār-pā-yı nekbeti müṣādeme vü muḳābele eyledikleri hengāmda ser-i bā-devletlerinden ‘imāme-i mübārekeleri sāḳıṭ olduḳda Şeyḫ ‘Oṣmān-ı mecẕūb zemīne düşürmeyip yine tārek-i mübāreklerine vaż‘ vaḳtinde derūn-ı ba‘ż-ı iḫvāna fāl-i bed-nümā olmaḳ lāyiḥ olduġu mir’āt-ı żamīr-i ilhām-tenvīrlerine ‘aks-endāz olduḳda Ḥażret-i Keşşāfü’ż-żamā’ir vücūh-ı müteḳābilīne naẓra-i ẓarīfāne ile nigerān olup **“چه غم اگر مرا افسر فتاد او را بلای سر فتاد.”** nefes-i ġayret-tev’emleri ṣudūrunda bed-ḫū-yı merḳūmuñ çār-pā-yı nuḥūseti izdiḥām-ı temāşāyiyāndan remān ve girān-bār-ı püşt-i teslīmin miyān-ı melā’ya ilḳā edip pāy-bend-i rikāb olmaġla helākden mā‘adā ile rehā-yāb olmadığı meşhūd-ı ḫāṣṣ u ‘ām ve kerāmet-i reh-āverdleri olmuşdur.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تیغ صبر از تیغ آهن تیز تر

بل ز صد لشکر ظفر انگیز تر

Ve mesned-i saʿādete cülūs buyurup derīçe-küşā-yı ṣoḥbet olduḳlarında Şeyḫ ʿOsmān cenābınıñ tīz-destliği ve destār-dārliği īrād olunduḳda ʿunvānıyla perde-keş-i rū-yı kār u sed-sāz-ı seyl-i iştihār olmuşlardır. **"عجبتر آنستکه دستار را داشت و سر را گذاشت. بسبب نافرمانئ "طرقوا".**

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اشتهار خلق بند محکمست

در ره این از بند آهن کی کمست

Ve maḥrem-i esrār olanlara kelime-i **"سلامت دستار سرمایهٔ سلامت سر شد."** müfīdeleri ile gūyā ol hāy u hūy ve ṭāmī vü ṭurum ile ḥareketleri ḫılāf-ı rāh-ı rıżā olmasına īmā buyurmuşlardır.

Mervīst ki

Ol seyf-i dü-rū-yı sırr-ı Ḫudāvendigārī zamān-ı ḫilāfetinde mütevellī-i evḳāf-ı Murādī maġrūr-ı intisāb ve ġaddār-ı fuḳarā vü ṭullāb olup ʿimāretde mine'l-ḳadīmi'l-eyyām olan ḫʷān-ı yaġmayı daḫi buḫl edip fuḳarā-yı ṭalebe-i ʿulūm ʿazīz-i mümā-ileyhden Aġa-yı Dārü's-saʿāde'ye ricā-nāme-i iʿlām-ı ḥāl-i ḍarāʿat-me'āl niyāzmendi

olmalarıyla **“ قاطع الارزاق مقطوع الاقوات خواهد شد رجا و شفاعت نامه را چه حاجتست که عنایت قاضی الحاجات کافیست.”** mażmūn-ı münīfiyle ẓāhiren müsā‘ade-fermā olmadıḳları ṭıbā‘-ı sāde-dilān-ı aḥbābda muḥtemel-i ma‘ānī-i ġayr-ı mirāda olup lākin serī‘an ve ‘ācilen mütemerrid-i le’īm-i meẕkūra ḫannāḳ-ı şedīd ‘ārıż olmaġla fī’l-ḥaḳīḳa maḳṭū‘u’l-aḳvāt olduġu keşf-i perde-i işāretleri ve şerḥ-i murād-ı ‘ibāretleriyle cümleyi me’āl-i ḥāle irşād edip mütevellī-i ġaddār daḫi kendiye intisāb müfīd-i necāt olmadıġın iẕ‘ān edip tā’ib ü müstaġfir ve ġadr-ı şettāsı telāfīsine müte‘ahhid olduġu merfū‘-ı dergeh-i ‘afv-destgehleri olduḳda ḥażret-i şāhzāde-i ḫānedān-ı Ṣıddīḳ-i Ekberī Cemāleddīn Çelebi cevher-i ḫāk-i pāk-i merḳad-i tāb-nāklerinden bir şemme-i celīle işrābıyla müdāvāt-fermā olup **[S. 99]** müddet-i medīde ser-keş-i ma‘hūd ḥulḳūmundan tedrīcle ḳaṭre-i āb güẕer etmemiş iken ol şerbet-i ṣıḥḥat-ı bī-‘illet def‘aten güẕer edip ve sermāye-i ‘āfiyet-i sā‘a olmaġla buḫl ü ṭama‘dan ve iġtirār-ı intimā vü ġadrdan necāt-yāb olduġu gibi erde-i emrāż-ı derūnī olan inkār ve ‘ārıża-i gümān-ı bedden daḫi şifā-yāb ve muḥibb-i muḫliṣleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر همی خواهی سلامت از ضرر

چشم ز اوّل بند و پایان را نگر

علم حق گرچه مواساها کند

لیك چون از حد بشد پیدا کند

اینچنین نخلی که لطف یار ماست

چونکه ما دزدیم نخلش دار ماست

ایچنین مشکی که زلف یار ماست

چونکه بی عقلیم این زنجیر ماست

اینچنین لطفی که چون نیلی رود

چونکه فرعونیم چون خون میشود

حبذا دو چشم پایان بین زاد

که نگه دارند تن را از فساد

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı ma‘rifet ü pīşvā-yı rāh-ı ḥaḳīḳat naẓar-kerde vü perverdeleri olan Seyyid Dervīş Meḥmed tamām-ı çil sāl ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerinde kemer-beste-i istiḳāmet olup ḳarībü’l-‘ahd-ı mābeyn-i mürşidīn ü mürīdīnde üslūb-ı teslīm ü ḫıdmet ü terbiye vü tenmiyeleri nā-dīde vü nā-şenīde iken her çend muġterifīn-i baḥr-ı istifādeleri müşāhedesinden taḥṣīl-i ‘ulūma şevḳ münba‘iş olduḳça **“ ترا علم خدمت و تسلیم بسست.”** ‘unvānıyla sedd-i rāh-ı şuġl ü taḥṣīl buyurmalarıyla ḥīn-i vefātlarına varınca sāde-levḥ ü ṣāfī-żamīr ḳalıp ba‘de’l-vefāt kendiniñ me’āl-i ḥāli mülāḥaẓasıyla ġam-gīn olduġu mir’āt-ı dil-i serā’ir-nümālarında cilve-ger olmaġla nefes-i tesliyet-fermālarıyla ta‘mīr-i **“وراثت ما بتو محصور است. هر چه داریم بتو خواهد ماند.“**

ḫāṭır-ı kesīri bābında luṭf u keremleri kemā-nuṭiḳa muḥaḳḳaḳ olup ʻaḳablarında ol ḥasretü'l-meşāyiḫ olan mesned-i şāmiḫ bilā-müzāḥameti'l-aḳrān kendilere erzānī buyurulup berekāt-ı cezīle-i ḫıdmet ü teslīm-i mürşid ile muvaffaḳ-ı levāzım-ı rütbe-i meşīḫat ve memdūḥü'l-aḥvāl u maḥmūdü'l-ḫiṣāl ve müstedʻā-yı erbāb-ı iḳbāl ve kāmrān-ı ʻayş-ı ḫoş u ṣafā-yı ḥāl u ferāġ-ı bāl ve ḳable'l-meşīḫa ḫālī-derūn olmaḳ bahānesiyle ḫurde-gīrānı baʻde'l-meşīḫa leẕẕet-baḫş-ı kām-ı iḫvān u ḫullān olan ḥüsn-i taʻbīr ü luṭf-ı teẕkīrlerinde vālih ü lāl olmuşlardır. Ve evāḫir-i zamān-ı velāyet-nişānlarında iḫtiyār-ı tecerrüdle bilā-ʻaḳab olmalarına dirīġ-ḫorān u efsūs-künāna ʻunvānıyla "شاکردان و مریدان ما خیر الاعقاب است که اکثر اخلاف زمانه بنا خلفی میزیند." muġtenim-i ḫalefü'l-ḫayr olduḳların taḥḳīḳ buyurmuşlardır. Ve ḳabīlü'l-intiḳāl kemā-hüve'l-muʻtād taʻlīm-i müstefīdīn ʻaḳībinde ġalebe-i yübūset sebebiyle Seyyid Dervīş Meḥmed ḥażretlerinden şerbet-ḫ^{w}āh olup nūş buyurup baḳıyyesin kendiye ināle ve "بنوش!" emriyle ḫiṭābı "هذه آخر شربتي!" nuṭḳ-ı mükāşefe-ḳarīnleriyle teẕyīl ve nişīmen-i saʻādetlerini semt-i ḳıbleye taḥvīl ve ẕikr-i İsm-i Celāle'ye iştiġāl üzere intiḳāl buyurmuşlardır.

نور الله تعالى مشهده و في مقعد الصدق أسعده آمين يا مجيب الداعين.

Ve Celāleddīn ü Cemāleddīn Çelebi efendilerimiziñ merḳad-ı muḳaddesleri semt-i ḳademinde āsūde-i nihān-ḫāne-i ḫāmūşān olmuşlardır.

ألحقه الحق بسابقيه و نشر فواتح سره على لاحقيه.

Ḥażret-i Ramażān Dede

Niksariyyü'l-mevlid ve evlād-ı meşāyiḫden mecmūʿa-i feżā'il-i şettā olup baʿde vefāti vālidihi maḳāmına ḳā'im ve vaʿẓ u teẕkīr-i ʿibād ile evḳāt-güẕār iken beliyye-i ʿaẓīme-i vebā'iyye istīlāsıyla ekşer-i evlād u aḳribā vü aḥbābı müsāfir-i dārü'l-ḳarār olmaġla ʿalāḳa-i māsivādan bīzār ve sālik-i menhec-i ebrār ve mürīd-i ṭarīḳa-i müstaḳīme-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī olup maṭbaḫ-ı āsitāne-i saʿādetde perverde ve çille-i merdān-güẕārında şeref-yāb-ı tekbīr ve külāh u ḫırḳa-pūş-ı irādet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) olduḳda ziyāret-i maḳāmāt u merāḳıd-ı enbiyā vü evliyā ve istifāża-i rūḥāniyyāt-ı muḳaddeseleri siyāḳında hevā-dār-ı seyr ü seyāḥat ve ẕevḳ-yāb-ı āvāregī ve müddet-i medīde ġurbet ü kürbetle puḫte olup āḫir Toḳat-nām beldede kūşe-güzīn-i ferāġat u dāmen-çīn-i iḳāmet ve reftār-ı ḥasene vü kirdār-ı laṭīfe ile merġūbu'l-ḳulūb ve maḥbūbu'ṭ-ṭıbāʿ ve ʿinde'l-ḫavāṣṣ ve'l-ʿavāmm mükerrem ü muḥterem olmuşdur. Ḥattā aġayān-ı yeñiçeriyān-ı dergāh-ı ʿālīden biri

Toḳadiyyü’l-**[S. 100]**aṣl olmaġla vaṭanına nefy olunup lākin hirās-ı ḳahr-ı ḫüsrevāniyle müstemidd-i himmet-i erbāb-ı faḳr u fenā ve müsted‘ī-i meẓānn-ı ḫayr du‘ā olup nevbet-i sürāġ u ilticā Ramażān Dede vaḥdet-ḫānesine geldikde **”دفع غضب شهریاری از استجلاب حمایت حضرت خداوندگاری تواند کرد و گرنه از دست دیگران ناید!“** mażmūn-ı irşād-meşḥūnuyla reh-nümā-yı dārü’l-emān olduḳda ol ġarḳa-i lücce-i ḥayret ü ser-geşte-i vādī-i żucret sāye-i ḥimāye-i sırr-ı enver-i Ḫunkār-ı Ekberī selāmet-resān-ı ser-i nekbet-resīdesi olur ise menḳūl u ġayr-ı menḳūl cümle-i mā-melekin niṣār-ı rāh-ı iḫlāṣları etmek üzere neẕr-i ekīd edip çeşm ü gūş-ı rāh-ı Dāru’d-devle iken nā-gāh tertīb-i cezāyı ḥāvī fermān-ı ḳażā-cereyān ile serhengān-ı dergāh-ı ‘ālī vārid ve emr-i me’mūre der-kār olduḳda bīçāre ābdest ve dört rek‘at namāzla te’ḫīr-i çend nefese tevessül siyāḳında selām-ı meymene vü meysere miyānında emr-i cihān-muṭā‘ ‘afv ve taḳrīr-i manṣıb-ı evvelin muḳarrebāndan bir ṣabā-reftār u āteş-‘ināla vürūdu ḥayāt-ı nev-baḫş olmaġla şükrāne-i selāmet ve vefā-yı neẕr-i ḥimāyet der-ḥāl lābis olduġu ṣiyābından mā‘adāyı vaḳf-ı fuḳarā-yı Mevleviyye ve maḥabbet-ḫānesin mesken-i dervīṣān-ı evlevī olmaḳ üzere tescīl-i ṣer‘ī vü teslīm-i mütevellī edip sālim ü ġānim mesned-i ḳadīmine ric‘at edip sarāy-ı selāmet-āsāsı ḳālıb-ı ḫānḳāha ifrāġ olunduḳda seccāde-nişīn-i ḫilāfet-i kübrā-yı türbe-i mu‘aẓẓama-i Celāleddīn olan Bostān-ı Evvel Efendi ḥażretlerinden Ramażān Dede bendelerine menşūr-ı ḫilāfet iḥsān buyurulup sā’ir ümīd- vārān-ı ṣadr-ı ḫilāfete **“ آن خانقه فتح اوست و بدو مقام فتوحات گردد.”** nefes-i enfesleriyle beyān-ı ḥāl u keşf-i me’āl buyurmaları emr-i ḫilāfetleri ta‘yīn-i ġaybī ile olduġun müş‘ir olduġu bī-ṣā’ibe-i iştibāhdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که رنجی دید گنجی شد بدید

هر که جدی کرد در جدی رسید

من عجب دارم ز جویای صفا

کو رمد در وقت صقیل از جفا

هر شکار و هر کراماتی که هست

از برای بندگان آن شه است

انکه دولت آفرید و دو سرا

ملك و دولتها چه کار آید دوا

زانکه او پاکست و سبحان وصف اوست

بی نیاز است او ز نغز و مغز و پوست

چون بخواهد عین غم شادی شود

عین بند پای آزادی شود

"ادخلی تو فی عبادی" یافتی

"ادخلی فی جنتی" در یافتی

"اهدنا" گفتی "صراط مستقیم"

دست بگرفت او و بردت تا نعیم

Mervīst ki

Ol merd-i pāydār-ı meydān-ı temkīn mesned-i meşīḫat-nişīn olduḳları sā‘at-i pür-su‘ūddan vaḳt-i muḳābele-i şerīfe değin cümle-i levāzım-ı icrā-yı āyīn-i evliyā ceẕb ve sevḳ-i imdād-ı ġaybī ile āmāde olmaḳ mehbiṭ-i nūr-ı te’yīd olduḳlarına emāret-i ẓāhire iken mā-beyn-i sükkān-ı ḫānḳāha çeşm-zaḫm-ı ehl-i nifāḳla vāḳı‘a olan dağdağa-i keşretde semā‘-zenān u muṭribān ‘umūmen ḥużūr-ı bezm-i āyīnden ser-keş olmaları muḥtemel ve hengām-ı cem‘iyyet-i muḳābele-i şerīfede perīşānī muḳarrer olduġu elsine-i yek-dilān-ı iḫvānla ‘arż olunduḳda **“ این آیین حالت اگین آن جلال الدین است و این بندهٔ نا چیز خدمت خود میدانم. باقیش آن سلطان داند.”** ‘unvān-ı teslīm ü edeb-tibyānın zebān-bend-i güft u gūy-ı bī-cā edip fī’l-vāḳi‘ rūz-ı muḳābele-i şerīfede semā‘-zenān tecdīd-i inābet ü temhīd-i ma‘ẕerete muvaffaḳ olup muṭribān ışrār üzere ḫāne-i bī-minnet zu‘muyla ḫān-ı pür-miḥnete naḳl edip ṭard-ı ma‘nevīden ve redd-i rūḥānīden ġaflet üzere hicrān u seyāḥat u küstāḫī iḫtiyār edip ‘azīz-i müşārün-ileyh kendi ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i lāzımelerin edāya şürū‘ buyurup āmed ü reft-i dīgerāna iltifāt etmeyip eşnā-yı taḳrīr-i Ḥażret-i *Meşnevī-i Ma‘nevī*’de sāzendegān-ı nāzendegān şümārında ney-zen ü ḳudūm-zen ve āyīn ü na‘t-ḫ^{w}ān ẓuhūr edip hemānā gerd-i rāhlarıyla muṭrib-ḫāneye şu‘ūdlarına emr olunup mecālis-i māżiyeden ezyed ẕevḳ u ṣafā ile muḳābele-i şerīfe itmām olunduġu mü’eyyed-i emāret-i sālifü’ẕ-ẕikr olup merdūdīn-i merḳūmīn ḳabūlüne şefā‘at-ı eşrāf ẓuhūrunda

mażmūnuyla def‘-i leyyin buyurmuşlardır. Ve nāzendegān-ı meẕkūrīn daḫi bir dergehde ḳarīn-i ḳabūl olmayıp **[S. 101]** zamān-ı yesīrde mehcūr-ı iḫvān u ḫullān müsāfir-i ḫāmūşān ve ‘ibret ü pend-i dīgerān olmuşlardır.

”رانندهٔ ایشان آورندهٔ جانشینانست. زمام رد و قبول در دست فقیر نیست.“

أعوذ بالله الحفیظ من الحور بعد الکور ومن الکفر بعد الشکر و من الردّ بعد القبول آمبن یا مجیر المستعیذین *

***و الی هذا أسیر بقوله لا لاقط لساقط القلب.**

(بیت)

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

گر نظر مردم مقبل بماست

آن ز قبول نظری یافتم

باز در ان در گذری یافتم

بر درش از کعبه دری یافتم

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol serv-i ser-efrāz-ı bostān-ı luṭf u kerem ba‘de’l-muḳābeleti’ş-şerīfe ol ‘ināyet-i nā-gāhī şükrānesine her birine fevḳa’l-me’mūl nüvāziş ü iḥsān buyurup bī-vefāyān-ı merḳūmīniñ maḳāmlarına iḳāmet ve ḫıdmetlerine istiḫdām ve nev-be-nev te‘āḳub-ı in‘āmātla cümlesin bende-i ḫudā-dāde edip mādāmū fī’l-ḥayāt yek āheng-i

uṣūl-i ādāb ve ḳarār-gāh-ı teslīmde āsūde-i ‘ayş-ı ḫoş u muġtenim-i berg ü nevā ve rāst-rev-i rāh-ı evc-i rıżā olup kendiler Ḫānḳāh-ı Baġdād’da her biri bir ḫādim-i muṭrib-ḫāne naẓar-kerdeleri ve fenn-i ṭarabda mālik-i ḥaẓẓ-ı evfer olup āsitāne-i merḳūmede cümle-i fuḳarānıñ müteveccih-i ḥüsn-i ẓannı olan Naṣīrā Dede kendilere yegān yegān **“بخدمت شیخ رمضان باید رفت.”** ‘unvānıyla tenbīh ü te’kīd edip anlar daḫi ḥasbe’l-emr ḥareket ve cisri ‘ubūr eyledikde muṣādefe edip birbirlerinden cüst u cū-yı maḳṣad edince cümleniñ ittiḥād-ı maḳṣadı nümāyān olup ve tenbīh-i ‘azīz-i mūmā-ileyh mutażammın-ı ḥikmet-i ‘acībe olduġun iẕ‘ān ile şitābān olduḳların ḥikāye etmeleriyle lede’l-ḥisāb zamān-ı keşret-i merdūdīn ve vaḳt-i ittiḥād-ı maḳbūlīn tevāfuḳ eylediği daḫi mürsil ü mürsel beynlerinde kerāmet-i müştereke olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ایمن آباد است آن راه نیاز

ترك نازش گیر و با آن ره بساز

حق چو بخشش کرد بر اهل نیاز

با عطا بخشید شان عمر دراز

زور را بگذار و زاریرا بگیر

رحم سوی زاری آید ای فقیر

چون خدا خواهد که مان یاری کند

میل ما را جانب زاری کند

Mervīst ki

Ol pāk-bāz u pākīze-reftār-ı perhīz-kirdārıñ devām-ı ṣavm u ṣalāt ve ẕikr ü fikrle gūyā cümle-i evḳātı ramażān-ı şerīf olmaġla iddi‘ā-yı ‘irfān ile üftāde-i berzaḫ-ı ruḫaṣ u ibāḥe olan kem-himmetān u süst-‘azīmetān reviş-i pesendīdelerin zühd-i ḫuşke nisbet ile peyrevān-ı ṣıdḳ u iḫlāṣlarına ḫāyīde kelimāt ile da‘vā-yı mücerrede żımnında reh-zenlik murād etmeleri mesmū‘-ı şerīfleri olduḳda **“** آری! ما زاهدیم و لکن خشك نه ایم که بفضل الله الودود رطوبت عشق و ثمرات وجد و حال و سایهٔ راحت مآل داریم و ایشان دعویٔ خشکند و میوهٔ زهد و سایهٔ مایهٔ صفا نیز ندارند**”** kelimāt-ı taḥdīṣ ü irşād-niẓāmıyla beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i ṭarafeyn buyurup nev‘an şefḳat-i maṭiyye-i beden-i muṭayyebleri siyāḳında meyl-i ruḫṣata sevḳ edenlere **“**از نام خود شرم دارم.**”** kelime-i müfīde-i ṭayyibet-āmīzleriyle cevāb-ı vāḳi‘-fermā olup ve zīr-i cenāḥ-ı terbiyelerinde olanlara daḫi taḥmīl-i riyāżāt-ı şāḳḳa buyurmaları mużāyaḳa-fersā-yı güsiste-‘inānān-ı hevā olmaġla **“**رمضانیان را از ریاضت نا گزیر است!**”** ‘unvānıyla sedd-i rāh-ı ümīd-i müsā‘ade-i tevsi‘a buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در ریاضت نفس بد را گوش مال

تا نیند از دترا اندر وبال

نفس را سر کوب دائم خوار دار

تا توانی دورش از مردار دار

نفس را با خواب و خور آموختن

دیدهٔ دل را بود بر دوختن

نفس بد را هر که سیرش میکند

در گنه کردن دلیرش میکند

خواب خیری پیشهٔ انعام نیست

خفتگان را بهره زین انعام نیست

آن ریاضتهای درویشان چراست

کان بلا بر تن بنای جانهاست

مردن تن در ریاضت زندگیست

رنج این تن روح را پایندگیست

Fī’l-vāḳi‘ ḫuṣūṣ-ı terbiyede mesā‘ī-i cemīleleri meşkūre ve ekşer-i ṭālibīn-i dergehleri mütereffil-i ḫila‘-ı ādāb-ı şerī‘at u ṭarīḳat ve behre-yāb-ı ḥüsn-i sülūk ve ḥiṣṣemend-i neyl-i maḳṣad olmuşdur.

أدام الله تعالى أمثاله في صدورالبقاع المباركة و أنار براهين أشباهه بالسّائح المتيمنة آمين بحرمة من له العز و *

*الشرف و التمكين.

Menḳūlest ki

Ol merkez-i medār-ı cem‘iyyet-i aḫlāḳ-ı ḥamīde vü a‘māl-i pesendīdeniñ evżā‘ u eṭvārında mütemerridīn-i belde-i mesfūre ḥareket-i devrī **[S. 102]** ve cilve-i ḥāliyeden mā‘adā münāsib-i ṭa‘n u mülāyim-i daḫl-i naḳīṣa-i cüz’iyyesine vāṣıl olamayıp **“لو لم يسمع لسمع قوله و قلد فعله.”** ḳavl-i farażiyyü’l-mefhūmuyla şirẕime-i şerīrelerine bahāne-sāz-ı taḥvīl ü tevriye-perdāz-ı tesvīl olduḳları mün‘akis-i ṭaraf-ı bāhirü’ş-şerefleri olunca **“الزماني كله في الدور و التجدد كالزمان فالقائلون بهذا القول على دور مستمرّ احياء و امواتا فمن لم يعلم دور نفسه فكيف يستعلم دور غيره و المرأ عدوّ لما جهل و مزيف لما غفل فما لنا بالجهلة و الغفلة فليتفوّهوا بما دارت به ألسنتهم.”** kelām-ı ḥaḳāyıḳ-iḥtivālarıyla beyān-ı esrār-ı iḳrār u inkār edip ilā āḫıri’l-‘ömr, kemāl-i vecd ü ḥālle **“دست افشان و پای کوبان و رقصان میدان عشق و توحید و چنین آمدیم و چنین میرویم.”** kelime-i vāfiyeleriyle imżā-yı kār-nāme-i taḥḳīḳ buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جانهای بسته اندر آب و گل

چون رهند از آب و گلها شاد دل

در هوای عشق رقاصان شوند

همچو قرص بدر بی نقصان شوند

جسمشان در رقص و جانها خود مپرس

وانکه گردد جان از انها خود مپرس

Menḳūlest ki

Ol şīr-i bīşe-i ġayret zamān-ı meşīḫatlerinde evvelā beyne'l-fuḳarā keşret ü teżād tekevvün edip lākin ẓuhūr-ı te'yīd-i Ṣamedānī ile āteş-i nifāḳ munṭafī ve ṣafā-yı vifāḳ mütecellī olup ḫılāf-ı cins olan nā-ḫalefānıñ ṭard u ib'ād ve maḳāmlarına muvāfıḳīn iḳāmetiyle kevn-i bilā-fesād olup şāniyen miyān-ı ahālīde ta'aṣṣub-ı şedīd ü ta'annüt-i medīd ẓāhir olup men'-i mā'ūn u terk-i selām mertebesine bāliġ olduḳda nev-niyāzān iẓhār-ı pīç-tāb u isti'ẕān-ı seyāḥat eylediklerinde **" باك مدارید که در هنگام رمضان ابنای شیطان مقید اند."** nefes-i ġavşāneleriyle tenfīs ve def'-i ḫalecān edip fī'l-ḥaḳīḳa ġalebe-i ḥimāye-i nūrāniyyeleriyle ol nāriyyü'l-mizāc olan māridīn-i māriḳīniñ dūd u şerār-ı fitnesinden dā'ire-i intimāları me'mūn u maṣūn ve dāmen-zenān-ı āteş-i mekr yine kendi iş'āl eyledikleri nā'ire-i keydle muḥteriḳ ve kevn ü fesādları cānib-i fuḳarādan maṣrūf olmuşdur. Ve ba'de zamānin daḫi gūyā kerāmet-i sāriyeleri düstūru'l-'amel ve her gāh ifrāṭ-ı īẕā ẓuhūr etdikde emvāl ü 'aḳār ve dūr u dārları ḥarīḳ-zede ve nüfūs-ı ma'kūseleri āteş-i vebā ile maḥv u mużmaḥil olmuşdur. ḥasb-i ḥāl ü 'ibret-i me'āl-i ṭā'ife-i bāġıyye-i merḳūme **'كلما عادوا و أعيدوا بالوعيد'** olmuşdur. Ve bi-fażlillahi'd-Dāfi'i'l-Ḥafīẓ ol maḳūle ḫār-zār-ı inkār u ışrārda hemīşe nev-bahār-ı ẕevḳ u ṣafā ve 'ayş-ı ḫoş u ṭavr-ı dil-keş ile evḳāt-güẕār olup nevbet-i muḳābele-i aḫīrleri teẕkīrinde **"رمضان تمام شد. بعد ازین ای مصدفین عید کنید."** mażmūn-ı mükāşefe-meşḥūnlarıyla ta'rīż-i muṭāyebe-āmīz buyurup vefḳ-i müşāhedeleri üzere muḳābele-i ātiyeyi semā'-ḫāne-i civār-ı raḥmet-i Raḥmān'da edip mevtiyle iẓhār-ı

sürūr edenler daḫi serīʿan ve ʿācilen müsāfir-i dārü'l-cezā olduġu emāret-i ḫayru'l-ḫitām-ı nevbetleri olmuşdur.

*روّح الله تعالى روحه و أيد فتوحه آمين بحرمة الشفيع الامين. *

Ve beḳāyā-yı süyūf-ı ġayret, ġumūm u aḥzān-ı güẕeşteleriyle mātem-zede ve ʿazīz-i saʿīdü'l-ḥayāt ve'l-memātıñ sürūr-ı fevtiyle olan ʿıydları ḥulūl-i vaʿīdle telḫ ve sürūrları sūk ve sürları şīven olmuşdur.

*همچنين باد أبد الآباد! *

Küfrān-ı niʿam-ı suḥub-ı raḥmet eden nigūn-baḫtān cezā-yı ḥırman u ḫıẕlān ile ḫarābu'd-dāreyn olmaḳ ḫatem-zede-i imżā-yı ceffü'l-ḳalem-i ḳudretdir ki 'لا تبديل لخلق الله ولا تحويل لسنة الحكيمة العقلية القاهرة الغالبة المتقنة.' ve vücūd-ı laṭīf-i fāʾiżu'l-berekeleri ḥālā daḫme-i gencīne-i ecsād-ı zekiyye-i meşāyiḫ-i ʿiẓām olan mehbiṭ-i envār-ı revḥ ü reyḥānda vedīʿa-i maḥrūse-i ḥafeẓe-i ʿināyet ḳılınmışdır.

جعل الرحمن الرحيم روضة من رياض جنة النعيم.

Ḥażret-i Ṣāliḥ Dede

Fī’l-aṣl Larendeviyyü’l-mevlid ve ḫ^{w}āher-zāde-i Ḥażret-i Cünūnī ve ‘ulūm-ı ẓāhirede tilmīẕ-i ‘ulemā-yı ‘aṣrıyye ve fünūn-ı bāṭınada şākird-i ḫāl-i ṣāḥib-ḥāli olup kemāl-i ‘iffet ü neẓāfet ve vera‘ u taḳvā üzere neşv ü nemā-yāb ve beyne’l-muḫliṣīn “Vehbiyyü’l-ma‘ārif” olmaḳ üzere şöhret-şi‘ār ve ẕātı zamānına ġālib ve ez-derūn-ı pür-ḫulūṣ ḫıdmet ü sülūk-i ḥażret-i ḫāl-i velāyet-me’āle ṭālib olup lākin şehr-i Baġdād’da **[S. 103]** mesned-nişīn-i ḫilāfet olmaġla bu‘d-ı mesāfe ve ‘ahd-ı şebāb māni‘-i vuṣūl-i maṭlab iken bi-fażlillāhi’l-Hādī sā’iḳ-i tevfīḳ-i cenāb-ı mürebbī-i şefīḳleriniñ rū-yı rāhını cānib-i Rūm’a tevcīh ve maḳṣad-ı dil ü cānları nā-gāh ‘arż-ı dīdār edip vuṣūl-i ni‘met-i hidāyet-i ġayr-ı müteraḳḳıbe ile şeref-yāb ve mülāzemet-i ḫıdmet-i ṣubḥ u mesāları ile muġtenim-i irşād ve müte‘ayyin-i pāye-i velī-‘ahdī ve müsta‘idd-i ḫilāfet-i sırrıyye olup ve ‘aḳab-ı intiḳāllerinde ṭaraf-ı āsitāne-i Ḫunkār-ı Ekber’den iḥsān-ı menşūr-ı ḫilāfet-i ṣūriyye olunup maḳām-ı mürşid-i kāmillerinde şeyḫ-i mükemmil ü mürebbī-i efāżıl ve müteveccih-i erbāb-ı himem-i ‘āliye ve mütemetti‘-i elvān-ı ni‘am-ı sāmiye olmuşlardır.

*طوبی له و حسن مرام و بشری له و خیر مقام. *

Menḳūlest ki

Ol ser-ḥalḳa-i cem‘iyyet-ḫāne-i ṣalāḥ ve rūşen-dil ü dīde-i tūtiyā-yı felāḥ icrā-yı rüsūm-ı şer‘ ü ṭarīḳde kemāl-i iḥtiyāṭ u ihtimām üzere ḥareket ve maẓanne-i iḥtimāl-i küstāḫī olan me‘ābirden ke’l-berḳi’l-ḫāṭif güẕer edip yine ḥüzn-i dā’im ü inkisār-ı mütevālī ve āh u enīn-i müte‘āḳıb üzere ẕikr ve murāḳabe ve nevāfil-i ṣavm u ṣalātdan ḫālī olmayıp ekşer-i ḫıdemāt-ı meydān-ı merdāna kendiler bi’n-nefs ḳā’im ve mine’l-evvel ile’l-āḫır lafẓ-ı emr lehçe-i mübārekelerinden güş-zed olmayıp ve müfīd-i men ü mā ḥarf-i da‘vā mesmū‘ olmadıġından mā‘adā āḫardan güş-güẕārları olduḳda naḳīṣa-i sālifelerin teẕekkür ile istiġfār buyurup güyā meẕāḳ-ı bī-vücūdānelerine ‘ibāret-i enāniyyet ü ḥareket-i ḫod-nümāyī semm-i ḳātil-vār mūriş-i infi‘āl olup ve bīm-i suḳūṭ-ı ḳalble lerzān ve gūyān olurlar idi. Ḥattā kūçegān-ı meydān niyāzmend-i emr-i ‘ālīleri olduḳça ber-mūceb-i ‘unvānıyla raġbet-fermā-yı ḫıdmet-i fuḳarā ve ta‘līm-nümā-yı ehl-i ibtidā olup nefes-i enfesleriyle teşvīḳ ve terhīb-i berzaḫ-ı beṭālet ü ta‘vīḳ buyururlar idi.

"ایاکم و الوجود فانه ذنب لا یقاس علیه ذنب آخر."

"سید القوم خادمهم [740] این خدمات وظائف لازمهٔ مشایخ است. پس چگونه دیگران را امر بجا باشد؟"

"بضاعهٔ این بازار بندگئ بازار است."

*جعل الله تعالی سعیه مشکورا و أجره موفورا. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[740] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 528.

چونکه در یاران رسی خامش نشین

اندرین حلقه مکن خود را نگین

چیست معراج فلك این نیستی

عاشقان را مذهب و دین نیستی

چون شنیدی شرح بحر نیستی

کوش دائم تا برین بحر ایستی

نیستی چون هست بالا بین طبق

از چنین بردند درویشان سبق

سر "موتوا قبل" موت این بود

کز پس مردن غنیمتها رسد

غیر مردن هیچ فرهنگی دگر

در نگیرد با خدا ای حیله گر

Mervīst ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı ḳallāṣet ü şīr-i neyistān-ı melāmet Sulṭān Meḥmed İbnü’s-sulṭān İbrāhīm (‘aleyhimā’r-raḥmeti ve’l-ġufrānü’l-‘amīm) ḳaṣd-ı ziyāret-i meḳābir-i ecdād-ı ‘iẓāmıyla maḥmiye-i Bursa’ya teveccüh edip ‘ulemā vü ṣuleḥā-yı maḥrūse-i

merḳūmeyi ḥasbe'l-merātib iḥsān u in'ām-ı ḫusrevānesiyle iḥtirām u ikrām edip cümleden müsteclib-i ed'iye-i ḫayriyye olduġunda Aġa-yı dārü's-sa'ādelerin hedāyā-yı behiyye ve nüẕūr u ḳarābīn-i 'adīde ile 'azīz-i müşārün-ileyhe irsāl ve istid'ā eylediği eşnāda cümle-i 'aṭāyā-yı fāżıla-i pādişāhī henūz ṣaḥn-ı meydānda iken iḫvān u ḫullānı cem' u tefrīḳ-i mevcūd buyurup kendiler behre-yāb-ı yek ḥabbe olmayıp

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

محصول دو عالم چه کنی بر دل ما عرض

مقصود تویی هر چه ورای تو طفیلست

mażmūnuyla i'tiẕār-fermā olup devām-ı devlet ü izdiyād-ı maḳdūriyyet-i 'ömr ü nuṣretlerine du'ā-yı pür-sūz u gülbāng-keş-i ḳabūl olduḳları 'aḳībinde aġa-yı merḳūmla āġāz-ı ṣoḥbet ü pürsiş-i ḥāl-i ehl ü evlād u 'ıyāl edip aḫlāf-ı ḫayr iḥsān olunmalarına ve sefīdī-i rūy izdiyādına teveccüh ü himmet buyurulmak üzere ta'ahhüd ü iltizām buyurmaḳ muḫāṭab u ḥużżār u sāmi'īn ü ġā'ibīne ta'accüb-fersā olup nihāyet-i belāhet ü ġāyet-i muġaffeliyyetlerine ḍıḥke vü suḫre olmaları mürīdīn-i ḫāliṣīn ü muḥibbīn-i muḫliṣīne girān belki ḫırāṣ-ı cān olduġu żamīr-i ilhām-semīrlerine cilve-rīz-i in'ikās olduḳda "البلاهة قبة من قباب الغیور العزیز التی ستر بها أولیاءه و أکثر أهل الجنة البله و أغلب حزب الله الوله." maẓmūn-ı ḥaḳīḳat-meknūnuyla def'-i ḫalecān-ı ḫavāṭır-ı aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'āb **[S. 104]** buyurmuşlardır ki aġa-yı merḳūm tekmīl-i ḫıdmet-i risāletle ric'at-ı ḥużūr-ı hümāyūn ve naḳl-i mācerā eyledikde şehinşāh-ı bā-intibāh **"'Iyālden murādları etbā' u çerāġān-ı du'ā-gūyān ve tebyīż-i vechden maḳṣūd istiḳāmet ü sa'y-i meşkūrdur."** diye ḥall-i rümūz buyurmaġla tefhīm ve mūceb-i nuṣḥ-ı du'ā-

āmīzleriyle ‘amele tenbīh buyurmaları cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olup beyne’l-emṯāl mümtāz-ı āṯār-ı ḫayriyye ve ser-efrāz-ı eẕkār-ı cemīle olmuşdur. Gūyā bu na‘l-i bāz-güneleri kemīn-i āfet-i şöhretden tevaḳḳī ṣadedinde olduġun īmā buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خویش را عریان کن از فضل و فضول

تا کند هردم ترا رحمت نزول

زیرگی ضد شکست است و نیاز

زیرگی بگذار و با کولی بساز

بیشتر اصحاب جنت ابلهند

تا ز شر فیلسوفی وا رهند

خویش را رنجور سازی زار زار

تا ترا بیرون کنند از اشتهار

که اشتهار خلق بند محکم است

در ره این از بند آهن کی کم است

چند حرف طمطراق و کار و بار

کار و بار خود ببین و شرم دار

Menḳūlest ki

Ol mū-şikāf-ı daḳāyıḳ-ı evżā‘ ḳadīmān-ı ḫuddām-ı dergehlerinden bir teng-ḥavṣala-i sāde-levḥi iştirā-yı enāra irsāl edip mevsim-i şitā olmaġla dest-yāb-ı maḳṣūd olmadığından mā‘adā perīşānī-i cüst u cūda destārıyla girih-bend-i ḥırzı olan meblaġı daḫi żāyi‘ edip tehī-dest ü şermende ḥużūra ‘arż-ı ḳuṣūr eyledikde ‘unvānıyla ta‘mīr-i ḫāṭır-ı **”چه تاوان که در حرمان مقصود و اضاعت موجود بما همحال شدی؟“** kesīriyle tesellī vü taṭyīb ‘aḳībinde nev-niyāzān-ı maṭbaḫdan bir derdmend-i ṣādıḳı ḫıdmet-i merḳūmeye ta‘yīn eylediklerinde ṣādıḳ-ı merḳūm cüst u cū-yı kūçe vü bāzārdan me’yūs ve rū-be-rāh-ı sürāġ-ı dihḳān olup kendiden eşer nā-peydā olmaġla ḳaṭ‘-ı ümmīd olunmuş iken çend rūz mürūrunda enārla pür-ceyb ü destār ve meblaġ daḫi ber-ḳarār ric‘at edip keyfiyyet-i ḥāl istinṭāḳ olunduḳda şehrden nā-ümīd olıcaḳ dihātda pürsān-ı enār olup bulunan maḥalden iştirā murād eyledikde aṣḥābı meccānen verip ḳabūl-i şemen etmeyip tā İzniḳ ḳurālarına değin minvāl-i muḳarrer üzere devr edip taḥammülü miḳdārı enārla ve şemen-i medfū‘ u fütūḥ-ı sā’ire ile muġtenim olduġun taḳrīr eyledikde **“ چون صادقان صدق را رهبر تو کردند. کل میسر لما خلق له** ‘unvānıyla beyān-ı **”گذشته که هم سرمایهٔ عمر را تلف چار سوی هوا نکردند و هم تجارت رابحه کردند.** ḥasb-i ḥāl-i ehl-i ṣıdḳ buyurup ba‘de’l-vaḳt ṣādıḳ-ı merḳūma iḥsān-ı tekbīr-i ṭarīḳat ve ilbās-ı ḫırḳa-i ḳanā‘at u riyāżet buyurup berekāt-ı naẓar-ı ‘āṭıfetleriyle bir sālik-i

edīb ve beyne’l-fuḳarā nā’il-i ẕikr-i cemīl ve “Filibevī Dervīş Meḥmed” şöhretiyle med‘uvv ve ṭūl-i ‘ömrle mu‘ammer ve ḥüsn-i ḫulḳ u luṭf-ı reftārla mükerrem ve ‘ayş-ı ḫoş-ı ‘ārifāne ve cünbiş ü ārām-ı ṣādıḳāne ile muḥterem olmuşdur.

این چه بو العجب بازاریست که یکی بی سرمایه سود نا محدود و دیگری سود وسرمایه را نابود کند. فله ‘ الحکم و الامر تبارك الله أرحم الراحمین و أحکم القاسطین’.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گفت شاه ما همه صدق و صفاست

انچه بر ما میرسد آن هم ز ماست

صدق جان دادن بود هین "سابقوا"

از نبی بر خوان "رجال صدقوا"

صدق میخواهد گواه حال او

تا بتابد نور او بی گفت و گو

برق و فر زوری خوب صادقین

تن فنا شد و ان بجا تا یوم دین

Ḥattā bu faḳīr-i pür-ḳuṣūr eyyām-ı seyāḥatinde Ḫānḳāh-ı Bursa'da dervīş-i merḳūmu ibtidā-yı müşāhededе mehābet ü nūrāniyyet üzere mu'āyeneden nāşī Şeyḫ Meḥmed bin eş-Şeyḫ Ṣāliḥ ḥażretlerinden su'āl eylediğinde **"قد أنار الأنار و رممه الرمان."** fıḳra-i ṭayyibet-āmīzleriyle ṣādır olan cevāb-ı bā-ṣavāblarınıñ mebnī 'ale'l-ḥikāye olduġun ḳażiyye-i muḥarrere tafṣīli ile tenvīr buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کسی در طاعتی بگریخته

خویشتن را مخلصی انگیخته

تو برو در سایهٔ عاقل گریز

تا رهی زان دشمن پنهان ستیز

از همه طاعات اینت بهتر است

سبق یابی که بر همه سابق که هست

Mervīst ki

Ol ḳā'im-i mirṣād-ı terbiye-i aṣḥāb-ı merātib mülāzım-ı 'atebe-i irādetlerinden bir mutavassıṭ u mübtedī miyānında keşret peydā olup aḥaduhumā

āḫardan meydān-ı çiltenāna ʿarż-ı ḥāl-i **[S. 105]** teşekkī-me'āl eylediklerinde mutavassıṭ peymānçe-i iʿtiẕāra pāy-ber-pāy-ı istiġfār ve dest-būs-ı sīne-ṣāf ile emr ve mübtedī ihmāl olunduġu daḳāyıḳ-nā-şināsān-ı merātib-i vücūda maʿkūs-nümā olmaġla beyne'l-fuḳarā şāyiʿ olan müẕākere-i tereddüd-engīz bāliġ-i semʿ-i ḳuṭbāneleri olduḳda **" اهل الابتدا معذور و في مرتبته فلا يحتاج الى الاعتذار و المتوسط متنزل في مرتبته الى حضيض التضاد فيلزم تدارك الترقي له؟"** ḳavl-i maʿḳūlleriyle ḥasm-ı ʿurūḳ-ı çūn u çerā buyurup ve **"اذا مرّ العظام على الصغار مرّوا كراما و شفاقا."** nuṭḳ-ı pür-rıfḳ u re'fetleriyle taʿlīm-i daḳīḳa-i mücāmele ve tefhīm-i üslub-ı ḥüsn-i muʿāmele buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

من ندیدم در جهان جست و جو

هیچ أهلیت به از خوی نکو

ور عدو باشد هم این احسان اوست

که باحسان بس عدو گشتست دوست

ور نگردد دوست کینش کم شود

زانکه احسان کینه را مرهم شود

هر کرا خوی نکو باشد برست

هر کسی کو شیشه دل باشد شکست

Menḳūlest ki

Ol müteḫalliḳ-ı ḫulḳ-ı kerīm-i sırr-ı ilahī derdmendān-ı dergāh-ı himāyet ü ʿināyet-destgāhlarından bir mütelevvin-i pāy-der-gil-i irtikāb mübtelā olduġu ʿillet-i şürbü'l-yehūddan muḥtesibān-ı iḫvān būy-gīr olup ʿazīz-i müşārün-ileyhe ġamz ve ḥücresinde bulunan esbāb-ı fısḳla meftūn-ı merḳūmu teşhīr murād eylediklerinde ihtimām-ı muḫlişānelerine müsāʿade-i bā-istişvāb buyurup lākin verā-yı perdeden ol günāh-kār-ı şerm-sāra keyfiyyet-i iḥtisāb-ı meẕkūru işrāb ve ḥücresin ālāt-ı töhmetden ve emārāt-ı ālāyişden taḫliye ve revāyiḥ-i ṭayyibe ve sübḥa ve seccāde ve evrād u eẕkārla taḥliye emr edip baʿde ityāne'l-me'mūr, ʿaynu'l-cemʿ-i sükkān-ı ḫānḳāhlarıyla ʿale'l-ġafle olmaḳ üzere ḥücresine duḫūl ve zīr ü bālā ve dolab u derīçelerin tefaḥḥuṣ eylediklerinde ġamz olunan ḳażiyyeden şemme-i nāçīz bulunmayıp cümleniñ mübālaġa ve taʿaṣṣubları maḥż-ı sū'-i ẓanna maḥmūl ve berā'at-i ẕimmet-i maḥmiyeleri ʿalā vücūhi'l-ḥużżār pedīdār olmaġla nā-çār her biri sīne-ṣāf-ı muṣāfaḥa-i iʿtiẕār olduḳlarında **'محتسب را درون خانه چه کار؟'** mışdāḳıyla kendilerin daḫi ʿöẕr ve bī-vech siteme ḥaml etmekle sālik-i menhec-i cübrān-güsār u nüvāziş-kār olup **"خفية اين نوبت بخير گذشت. اما هرگاه چنين نباشد!"** ʿunvānıyla pend-i müşfiḳāne ve setr-i ʿārifāne buyurmaları bi-tevfīḳillāhi teʿālā ol maġlūb-ı hevānıñ ve sā'ir ālūdegānıñ tevbe ve ṭahāretine bāʿiṣ olup baʿde zamānin nihānī olan muʿāmele-i kerīmāneleri āṣikār olduḳda teng-ḥavṣalagān-ı ibtidā bu maḳūle dü-rūyāne muʿāmele şān-ı meşāyiḫ-i şevāmiḫü'l-merātibe şeyn olmaḳ mülāḥaẓasıyla nihānī güft ü şenīdleri baʿżen mesmūʿları olduḳda **" الستر عند الظهور أوقع في النفوس القابلة من الهتك لان اشفاق الوقوع في مواقع الهتك آثر من وقوعه اذر بما يوقع الوقوع في دقيقة الاصرار و الاعلان و خلع العذار."** tevcīh-i vecīhleriyle defʿ-i kec-nigāh-ı bed-gümānān buyurduḳları bende-i teveccüh-

kār ve şehādet-i ṭahāret-i ālūdegān-ı sā’ire ile resīde-i pāye-i şübūt-ı bī-iştibāh olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سبق رحمت بر غضب هست ای فتا

لطف غالب بود در وصف خدا

بندگان دارند لابد خوی او

مشکهاشان پر ز آب جوی او

آن رسول حق قلاوز سلوك

گفت "الناس علی دین الملوك"

بر بدیهای بدان رحمت کنید

بر منئ خویش بین لعنت کنید

هین مبادا غیرت آید از کمین

سر نگون افتید در قعر زمین

بر همه کفار ما را رحمتست

گرچه جان جمله کافر نعمت است

زان بیاورد اولیا را بر زمین

تا کند شان "رحمة للعالمین"

ظن نیکو بر بر اخوان الصفا

گرچه آید ظاهر از ایشان جفا

هین ز بد نامان نباید ننك داشت

هوش بر اسرار شان باید گماشت

ستر کن تا بر تو ستاری کنند

تا به بینی ایمنی بر کس مخند

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

خاموش کن پرده مدر صغراق خاموشان بخر

ستار شو ستار شو خو گیر از حلم خدا

Mervīst ki

Ol sāye-i ḥimāyet-güster-i mefārıḳ-ı müstemiddān ḥarem-i muḥteremlerine kibār-ı dünyā ḫavātīninden bir maġrūre-i zer ü zīver cāmekān-ı ḥammāmāt-ı

Bursa’da ḫāṭır-āzārī etmekle ṣāliḥa-i merḳūme daḫi inkisār-ı ḳalble sa‘ādet-ḫānelerine ‘avdet ve şekve-rīz-i ḥużūr-ı **[S. 106]** kerāmet-mevfūrları olduḳda **“ عاقر ناقت صالح معقور غير مغفور”** nefes-i ġayret-tev’emleriyle tesliyet-baḫş u teşeffī-fermā olmaları der-ḥāl ser-ber-āver-i kemīn-i ġayb ve ḫātūn-ı naḫvet-meniş ‘ārıża-i zemin ile ‘alīle ve ilā āḫırı’l-‘ömr, muḳ‘ade olup her çend dergāh-ı meşāyiḫ-i ‘aṣra ve eṭıbbā-yı ḥuzzāḳa ‘arż-ı ḥāl edip istid‘ā ve istişfā eyledikçe ser-i mū tefāvüt-peẕīr olmayıp ricāl ü nisā-yı maḥmiye-i mesfūreye mādde-i i‘tibār ve ḥarem-i muḥteremleriniñ izdiyād-ı iḥtirāmlarına belki cümle-i mensūbāt-ı dergehleriniñ mecālis-i kibārda taṣdīr ve tevḳīrine bā‘iş olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از کمئ عقل پروانۀ خسیس

یاد نارد ز آتش و سوز و مسیس

چونکه پرش سوخت توبه میکند

آز و نسیانش بر آتش میزند

آن ندامت از نتیجۀ رنج بود

نی ز عقل روشن چون گنج بود

چونکه شد رنج آن ندامت شد عدم

می نیرزد خاك آن توبه و ندم

آن ندم از ظلمت غم بست یار

پس کلام "اللیل یمحوه النهار"

Menḳūlest ki

Ol encümen-efrūz-ı rūşen-dilān miḳdār-ı çil sāl kūşe-nişīn-i ferāġ-ı bāl ve ẕevḳ-yāb-ı ṣafā-yı ḥāl olup vaḳtā ki şemere-i şecere-i ʻömr-i nāzenīnleri Şeyḫ Meḥmed ḥażretleri peymānçe-i ḫayr duʻāya ilticā buyurduḳlarında " اللهم اجعل لحيته حلية الوقار و للصلاح و الفلاح شعار." nefes-i rıḳḳıyet-iḳtirānlarıyla duʻā ve gülbāng-i icābet buyurup " انتظار ما نیز بدین بود." ʻunvānıyla ser-zede-i lehçe-i pür-behçeleri olan kenz-i remzleri vīrāne-i ḫāne-i beden-i velāyet-āşiyānelerinden hüveydā olmuşdur ki hemān-rūz mizāc-ı kerāmet-siriştlerine inḥirāf ʻārıż olup ictimāʻ-ı pīrī ve ʻillet-i muḳaddeme-i iftirāḳ-ı çār-ṭabīʻat ve se rūz esīr-i firāş ve yevm-i rābiʻde ġunūde-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat-ı ḳuyūd-ı ʻālem olmuşdur. Ve pehlū-yı meşhed-i muḳaddes-i ḥażret-i mürşid-i kāmillerinde beden-i ṣalāḥ-ārāsteleri vedīʻa-i āġūş-ı māder-i müşfiḳa-i ḫāk-i pāk olmuşdur.

طیب الله ثراه و جعل فرادیس الجنان مثواه آمین یا مجیب الداعین بعزة المرسل رحمة للعالمین.

Ḥażret-i Cāmī Aḥmed Dede

Evlād-ı ḫ^{w}ācegān-ı Dāru'd-devle-i İstanbul'dan ve ḳabīl-i şābbun neşe'e fī'l-'ulūm ve'l-'ibāde olup 'aḳīb-i vefāt-ı pederde ḫıdmet-i Ḥażret-i Ṣabūḥī Dede'ye münceẕib ve rāh-ı irādetlerinde mā-melek-niṣār ve müsta'idd-i ma'ārif ü esrār ve müteḥammil-i riyāżāt-ı şāḳḳa ve sālik-i ṭarīḳa-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār olup berekāt-ı ṣıdḳ u teslīm ve meyāmin-i enẕār-ı ḥasene-i mürşidleriyle meẕanna-i aḥvāl olduḳları aḥyānda müte'alliḳān-ı peder faḳr u fāḳalarını müşāhede ve mu'āmele-i müşfiḳāne ile terk-i berg ü bār-ı mevrūṣ ve iḫtiyār-ı ḫıdmet ü tecrīd buyurmaları bābında pürsiş-i ṣemere-i tercīḥ eylediklerinde "استبدلنا الاموال بالاحوال." nuṭḳ-ı şerīfleriyle taḥdīṣ-i sa'y-i meşkūr buyurup ve beyne'l-iḫvān verāṣet-i Ṣabūḥiyye'leri bī-iştibāh olmaġla ẓāhiren daḫi maḳām-ı sāmīlerine iḳāmet ve ḫılāfet-i Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'le ser-efrāz olmuşdur. Ve kemāl-i temkīn ile mesned-ārā-yı meşīḫat ve dād-dih-i terbiye-i iḫvān u tesliye-i ḫullān ve meşhūr-ı isticābe-i da'avāt ve melce'-i müstemiddīn-i ḥācāt olup aṣḥāb-ı ibtilādan fā'iz-i nefes ü naẕar-ı meymenet-eṣerleri olanlar maḥrūm olmayıp neyl-i 'āfiyet ü maḳāṣıd-ı sā'ireleriyle memnūnu olmaġın ekṣeri 'araḳıyye-

pūş-ı maḥabbetleri ve ġāşiye-ber-dūş-ı irādet ü ḫıdmetleri ve sermāye-i iḫlāṣ-niṣār-ı dergehleri olmuşdur. Lākin evā'il-i 'ömr-i nāzenīnleri ḫıdmet-i mürşidle güẕerān olmaġla ba'de istivā'i'l-meşīḫa ārzūmend-i seyr ü seyāḥat ve meşġūf-ı ziyāret-i āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ve mūla'-ı rū-māl-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn ve ḫānḳāh-ı seyyār olup cemā'at-i dervīşānla ṣavb-ı maḳṣūda 'azm u teveccüh edip rāh-ı Şām'dan ẕehāb u ṭarīḳ-i Mıṣır'dan iyābla muġtenim-i ziyārāt-ı meşāhid-i muḳaddese-i enbiyā-yı 'iẓām u evliyā-yı kirām olup mesned-i 'ālīlerine ric'at buyurduḳdan ṣoñra "Ḥācı Aḥmed Dede" şöhretiyle med'uvv olmuşlardır. Ve sefer-i merḳūmda hem-rehān u hem-demlerinden telaḳḳī-kerde-i 'āmme-i iḫvān-ı zamānımız hemvāre eşnā-yı seyāḥatlerinde olan ta'ayyüş-i vüs'at-ḳırānları bī-minnet-i imdād-ı mün'imān-ı vaḳtleri olup ḫarc u ṣarfları ve muḥtācīne kerem ü iḥsānları ḥavṣala-şikāf-ı ḥisāb u taḫmīn olmaġla ḫızāne-i ġaybden merzūḳ **[S. 107]** olmaları mecma'un- 'aleyh-i müteferrisīn-i 'aṣrları olduġu ve tefāṣīl-i mükāşefāt u tesḫīr ve 'acāyib-i tedbīr ü tedmīrleri muḥayyir-i 'uḳūl-i dūr-endīşān-ı mū-şikāfān olmaġla 'من لم يدرك حقيقة معاشه كيف يدري كنه معاده.' fıḳra-i celīlesi ḥaḳlarında mücrā-yı meṣel-i sā'ire icrā olunduġu resīde-i ḥadd-i vüṣūḳ u taḥḳīḳ ve bī-ṣā'ibe-i ṭareyān-ı teşkīk olmaḳ üzeredir. Ḥattā muḥibbīn-i mā-melek-niṣār-ı diyārdan ḳabūl-i fütūḥ buyurmaların niyāz-künāne **" فهو حسبي ديگران را حاليا احتياج نگذاشته است. و القبول فوق الافتقار فضول."** kelām-ı tevekkül ü ḳanā'at-niẓāmlarıyla cevāb-fermā-yı redd-i ḳabūl olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نيستم اميدوار از هيچ سو

و آن کرم میگویدم "لا تیأسوا"

تو مگو ما را بدان شه بار نیست

با کریمان کار ها دشوار نیست

ما عیال حضرتیم و شیر خواه

گفت "الخلق عیال للاله"

"فی السماء رزقکم" نشنیدۀ

اندرین پستی چه بر چفسیدۀ

بر دل خود کم نه اندیشۀ معاش

عیش کم ناید تو بر درگاه باش

Mervīst ki

Ol erīke-ārā-yı inbisāṭ ḳable'l-meşīḫa kemāl-i riyāżet ü mücāhede üzere ve ba'de'l-ḫılāfe tamām-ı basṭ u temettu' üzere olması enẓār-ı ḳāṣır-fehmānda serd-nümā ve riyāżet-i sābıḳa feḥvā-yı 'و من العصمة ان لا نجده.' maḥmūl olmaġla در بدایات ریاضات برای اسراع مطیۀ نفس و طی منازل است و در نهایات منزل پیش پاست و بهر خلوت " حجرۀ أحسن التقویم بس است. بچار دیوار صومعه ها حاجت نیست و عین انسان مانند انسان عین است که در خانۀ خود بغمض خلوت و بفتح جلوت سازد. فلکل مواسم مراسم پس در بدایات بهر تربیۀ نفس سر کش از

قبض چله خانهٔ فقر و جوع و عطش و خمول و سهر و عبادات شاقه نا گزیر است و در نهایات برای تصفیهٔ ʻunvānıyla irşād-ı daḳāyıḳ-ı **"وقت از بسط مشاهدات حکم و عبر و رفق مطیهٔ منزل رسیده لازم است.** aḥvāl-i merātib-i insāniyye buyurup defʻ-i ḫalecān-ı ḫavāṭır-ı sāde-dilān ṣadedinde bu ebyāt-ı şerīfe-i Sulṭānu'l-ʻĀrifīn'le istişhād buyurmuşlardır:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هست یك نامش ولی الدولتین

هست یك نعتش امام القبلتین

خلوت و چله برو لازم نماند

هیچ غیمی مرورا غائم نماند

قرص خرشید است خلوتخانه اش

کی حجاب آرد شب بیگانه اش

ولکن تقلید الصغار للکبار و تشبه العلیل للطبیب آفة و فتنة تفضي الی الصغار و اشتداد الاسقام و الآلام فلا بدّ ʻ من مراعاة الحدود و المراتب حتی لا یقع السالك في المعاطب.ʼ

Menḳūlest ki

Ol beşīr-i Yūsuf-ı mıṣr-ı ḥaḳīḳat maḳarr-ı ḫilāfetine ric‘at ve iḫvān u ḫullāna tevzī‘-i hedāyā-yı behiyye eyledikde

سبحه و مسواك هدیهٔ صوفیان و دستار حصهٔ دانشمندان و امتعه و اقمشه منعمان و سوداگران را ره آورد " مناسب است و ابنای جنس طالبان حق را بهرهٔ ملایم عطریات است. زیرا ایشان متعرضان نفحهٔ رحمن است. پس از قبل یمن معرفت و حرم هویت نفس و نفحهٔ طیبهٔ عطریه حق ایشانست و حق را بمستحق رساندن وظیفهٔ ماست."

‘unvānıyla temhīd-i muḳaddeme ẕeylinde herkese ‘alā ḥasbi tefāvüti’l-merātib teslīm-i hediyye-i behiyye-i ‘ıṭrıyye ve tenbīh-i isti‘māl buyurmaları derūn-ı dā’ire-i ḫānḳāh ‘aṭṭāristāna şebīh ve ḫoş-būyān-ı iḫvān u ḫullān-intisāblarıyla ma‘hūd olmuşdur ki żımn-ı hediyyelerinde daḫi vaẓīfe-i lāzıme-i mürşid ü muḳsim-i ‘ıṭr-ı revḥ-i rūḥānī ve ṭarīḳa-i mūṣıle-i mürīd istinşāḳ-ı nefeḥāt-ı Raḥmānī olduġuna işāret buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن سخنهایی که از عقل کلست

بوی آن گلزار و سرو و سنبل است

بوی گل دیدی که انجا گل نبود

جوش گل دیدیی که انجا گل نبود

بو قلاووز است و رهبر مر ترا

میبرد تا خلد و کوثر مر ترا

بو دوای چشم باشد نور ساز

شد ز بویی دیدۀ یعقوب باز

بوی بد مر دیده را تاری کند

بوی یوسف دیده را یاری کند

Ve mecālis-i refī‘a-i ḫāṣṣalarında **"هر که بوی گیرد روی بیند."** zebān-zedleri ve meṣel-i sā’irleri olmuş-idi.

Mervīst ki

Ol maḳṣad-ı ṭālibān-ı ḥaḳīḳat u meṭāf-ı zā’irān-ı ḳıble-i ma‘rifet daḫīl-i mīḳāt-ı iḥrām-ı irādetlerine tuḥfetü’l-ḥaremeyni’l-muḥteremeyn olmaḳ üzere vaḳt-ā-vaḳt niṣār buyurduḳları le’ālī-i nefīse-i ma‘ārif ki ṣiḳāt-ı ḫulleṣ-i inābetlerinden telaḳḳī-kerde-i **[S. 108]** müntehiyān-ı fuḳarā-yı ‘aṣrımızdır, viṣāḥu’ṣ-ṣadr-ı nev-‘arūs-ı menḳabe-i laṭīfeleri ḳılınmışdır ki būy-gīrān-ı enfās-ı cān-baḫṣ-ı merdān-ı Ḫudā fevāyiḥ-i miskiyye الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ-[741] āyet-i kerīmesinin daḳāyıḳ-ı işāretiyle muṭayyebü’l-ervāḥ u muḳadderü’l-esrār olalar.

[741] Mâ’ide Sûresi, 5/3. Âyet: “Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyle kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim. Kim, gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık halinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”

ومن جملتها أن الطالب اذا وصل الميقات و حمى الانابة لا بدّ له من التطهر عن أدناس المعاصي و المكاره بغسل التوبة اللازمة و التلبيس بازار التجرد عن العلائق و دثار التوجه الى منتهى الطرائق و التلبية بكمال التسليك و الاجابة لدعوات الانابة و التنجي عن أجزاء الجناية على منسوبات حرم الحرمة بأدنى الملابسة.

و منها و چون بار های نفس را و مغیلانزار های ذمایم را طی کند و بمیقات ابتدای انابت داخل شود و محرم توجه ارادت حرم استفاضه گردد و بتوفیق الله الهادی از احصار تقاعد و تردد ها یابد و بوصول انابت مشرف شود و بطوف بیت الحرام ذات کامل ومکمل انسانی اقدام نماید باید که باستلام سویدای خاطر فیض مآثر مبادرت و در مقام تسلیم ابراهیمی بنیاز قیام کند و از زمزم تسلیش دفع تشنگی کند و باز در میان صفای جمع ومروۀ فرق مساعئ مشکوره را بجای آرد. و منها و چون بعرفات معرفت رسد. وقفۀ بیما و منی کند و چون بمنا باز گردد بدنۀ منیرا قربان کند و از بقیۀ وجود بالکلیه خلاص یابد و باز در هر موقفی سکون وحرکت مستحبه نماید و مناسك حج الاکبر حقیقت را مؤدّی کند و درین مقام بارشاد مکرم گردد. و منها انگاهکه بارشاد مکرم گشت بر موجب "النهایه هی الرجوع الی البدایه" غیر از وارد ولمۀ ملکی و الهام هر فکریکه رو نماید. او را سنگسار دفع و رد کند و اگر بدرون ان قبلۀ حقیقت ره یابد بمقتضای -فادخلي في عبادي و ادخلي جنتي - بدرجۀ عشرۀ مبشره ترقی یابد. و منها اگر بعد از اتمام این حج اکبر بخلافت ممتاز شود و بدعوت و ارشاد مستخدم گردد. طواف واپسین صدر را بر وجهی که جملۀ مهام آتیۀ خود را از مرآت الحقایق قلب اصبعین تقلیب حضرت مرشد استحضار کند بتکمیل آرد و بصوب مأمور باز گردد و آشنایان ازلی و متعرضان نفحات هادئ لم یزلی را از عطا های آن حرم محترم روایح طیبه و فوایح مسکیه هدایا سازد. هر آنکه مشام دل و جانش بویگیر باشد منیب و مریدش گردد و بتوسل آن بوی خوش بحج اکبر رسد و هلم جرا آزمایش تا قیامت باقیست. "فطوبی للمتوسلین بروح روح الانسان الکامل الی طوف حریمه." و منها پس بادای فریضۀ روحانی فائز منزلۀ وراثت احمدی صلی الله علیه وسلم گشت. باز گشت. او بروضۀ مقدسۀ حقیقتش گردد و در انجا نیز از گلهای اسرار و ثمار انوار و ازهار آثار مغتنم و مستفیض و مستسعد باشد و بسعادة ابدی موصول و بعنایت سرمدی واصل و منشور و خلعت خلافت عظما از ان آستان گیرد و بر استان ملحق و منظم گردد.

بفضل العلي العظيم انه الجواد الفتاح الوهاب الكريم و بيد فيضه العميم مقاليد خزائن المواهب اللدنية التي لا *

*تخطر ببال الحالين في جنة النعيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ -[744] -وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ-[743] -حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ-[742]

-هَدَانَا اللَّهُ

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حج زيارت كردن خانه بود

حج رب البيت مردانه بود

كعبۀ مردان نه از آب و گلست

طالب دل شو كه بيت الله دلست

قبلۀ عارف بود نور وصال

[742] Âl-i İmrân, 3/173. Âyet: “Bir kısım insanlar, müminlere: «Düşmanlarınız olan insanlar, size karşı asker topladılar; aman sakının onlardan!» dediklerinde bu, onların imanlarını bir kat daha arttırdı ve «Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir!» dediler.”

[743] Hûd Sûresi, 11/88. Âyet: “Dedi ki: Ey kavmim! Eğer benim, Rabbim tarafından (verilmiş) apaçık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir rızık vermişse buna ne dersiniz? Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum. Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı iledir. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim.”

[744] A‘râf Sûresi, 7/43. Âyet: “(Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız. Ve onlar derler ki: «Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler.» Onlara: İşte size cennet; yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kılındınız diye seslenilir.”

قبلهٔ عقل مفلسف شد خیال

قبلهٔ معنی وران صبر و درنك

قبلهٔ صورت پرستان نفس و سنك

قبلهٔ باطن نشینان ذو المنن

قبلهٔ ظاهر پرستان روی زن

ابلهان تعظیم مسجد میکنند

در جفای اهل دل جد میکنند

ان مجاز است این حقیقت ای خران

نیست مسجد جز درون سروران

مسجدی کان اندرون اولیاست

سجده گاه جمله است انجا خداست

کعبه هر چندی که خانهٔ بر اوست

خلقت من نیز خانهٔ سر اوست

تا بکرد آن خانه را در وی نرفت

و اندرین خانه بجز او حی نرفت

چون مرا دیدی خدا را دیدهٔ

کرد کعبهٔ صدق بر گر دیدهٔ

خدمت من طاعت و حمد خداست

تا نپنداری که حق از من جداست

***Menķūlest ki*[S. 109]**

آن واقف اسرار نهانخانهٔ وحدت فرموده است که حج چون جهاد منقسم باصغر و اکبر است و حج اکبر را استطاعت نصیبهٔ اهل جهاد اکبر است و گاهی که در موسم و موقف خطبتین جمعیت جمعه و وقفه دست دهد غوث اعظم عظم الله ذکره و عمم بره بخانهٔ کعبهٔ شریف خارق عاده فرماید و بواسطهٔ طوف بیت الحرام مطاف باشد و طائفان را حج اکبر میسر شود. اگرچه نمیدانند و از امارات اجتماع جمعتین و خطبتین گویند که امسال حج اکبر است. مع هذا از فرط کرم ممنون انفس نعم گشتند و طوف حول مرد خدا کردند و غائبانه بحج اکبر مصادفه کردند.فله الطول و الانعام علی کافة الانام. و در چنین سال فرخ فال کعبه نیز حاج بحج اکبر مصادفه گردد.

كما أفاد هذا السرّ المقدّس حضرة الشيخ الاكبر و الكبريت الاحمر:

(نظم)

?

بدني أضحى الى الامم

نائبه عن كعبة الحرم

كعبة للسر طاف بها

كل من يمشي على قدمي

من أراد الحج يقصدها

من جميع العرب و العجم

Mervīst ki

Ol gül-i ḫandān-ı gülistān-ı maʿrifet hemīşe bahār-ı beşāşet ve cümleye rūy-ı tāze vü cebīn-i küşāde-nümā olup muvaḳḳir ü muvaḳḳar ve muʿtebir ü muʿteber ve eṭvār-ı dervīşānesi dil-peẕīr-i ṣaġīr ü kebīr ve dil-nüvāz-ı bernā vü pīr olmaġla baʿż-ı ḫurde-gīrān iżāʿat-ı vaḳār-ı ḫilāfete ve temelluḳ u tabaṣbuṣa ḥamlen iltizām-ı mā-lā yelzem ve irtikāb-ı mā-lā yaʿnī olmaḳ üzere güft ü gūy-ı bī-cā eylediği gūş-güẕārları olduḳda

اگر دیده و شنیدۀ این فقیر بدیشان هم دست دادی بموجب"

(بیت)

؟

يا لائمي في الهوى العذري معذرة

مني اليك و لو انصفت لم تلم

"بهمۀ دیده و شنیده ربوده و شیفته گشتندی.ولکن أین الثریا من ید المتناول.

nefes-i ʻālīleriyle maʻẕeret-i pür-sūz u güdāẕ-fermā ve bu ebyāt-ı şevḳ-efzā ile meclis-i irşād-pīrā olmuşlardır:

(نظم)

[فاعلاتن مفاعلن فَعْلُن]

يا من بدا جمالك في كل ما بدا

بادا هزار جان مقدس ترا فدا

رو دیده بدست آر هر ذرۀ خاك

جامیست جهان نما ار در نگری

هر گیاهی که از زمین روید

"وحده لا شريك له" گوید

[مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن]

برك درختان سبز در نظر هوشیار

هر ورقی دفتریست معرفت کردگار

علی الخصوص که ما صبوحیرا از دست پیر صبوحی کشیده ایم. تا بشام عمر پر نشئه و نشاط و خوش عیش " خواهیم شد. ما را چه پروای گفت و شنید سرکه فروشان بازار کثرت." laṭīfe-i dil-nişīnleriyle dehān-bend-i raḫne-i ʻayb-cūyān olmuşlardır. Ve meydān-ı semāʻ u ṣafāda kemāl-i şūr u vecd ü ḥālle sābıḳ-ı emṣāl olmaları ʻaceb-engīz-i aḳrān olmaġla گردش سنك آسیا و رقص پروانه و دست افشانئ ذره از جوش آب و از پرتو شمع و از جذبهٔ خرشید باید " kelām-ı cevvāle-niẓāmlarıyla ṣarf-ı enẓār-ı bī-ḫaberān-ı aḥvāl-i ricāl edip "پرسید. و با آنکه در موسم پیری که شتای عمر است جوشش آب حال مزید و سنك آسیای بدن خفت پذیر و از " ḥasb-i ḥāl-i teraḳḳī-me'ālleriyle beyān "گردش تیز اندر تیز نا گزیر است و پیری هنگام پریست." vāḳiʻ buyurmuşlardır.

بدین معنی صائب اصفهانی اشارت کرد و فرمود:

(غزل)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

نسیم صبحدم از بوی یار خالی نیست

ز بوی گل نفس نوبهار خالی نیست

نظر بهر چه کنم تازه میشود داغم

که هیچ ذره از ان آفتاب نیست

بچشم کم منگر هیج خاکساریرا

که ذره ز ماهتاب خالی نیست

چو موج مگذر ازین بحر سرسری زینهار

که چون صدف ز گهر هر حباب خالی نیست

دوانده در همه جا ریشه بیقرارئ عشق

که نبض سنك هم از اضطراب خالی نیست

یکیست در نظر پاك توتیا و غبار

که هیج گردی از ان شهسوار خالی نیست

درون خانهٔ بی سقف روشنی فرشست

ز ماه دیدهٔ شب زنده دار خالی نیست

سبك مگیر ز جا هیج استخوانیرا

که چون صدف ز در شاهوار خالی نیست

فتاده است ترا رشتهٔ نظر کوتاه

و گرنه از گل بیحار خار خالی نیست

مرا ز جوهر آیینه شد چنین روشن

که هیچ سینه از خارخار خالی نیست

در ابر تیره شکرخند برق پنهانست

ز صبح وصل شب انتظار خالی نیست

منم که سوخته صائب مرا ستارهٔ بخت

و گرنه سینهٔ سنك از شرار خالی نیست

Menḳūlest ki

[S. 110]

Hengām-ı ʿazīmet-i Ḥaremeyniyye'lerinde miyāne-i perverdegān-ı feyż-i enẓār-ı ḥasene-i pīrānelerinden ḫıdmet-güzār-ı ḳırā'at-i Ḥażret-i *Meşnevī*-i ḥaḳāyıḳ-muḥtevī olan Aḥmed Dede bendelerin nā'ib-i menāb-ı ḫānḳāh taʿyīn buyurup baʿde'r-ricʿa ḥüsn-i zindegānī ve cünbiş-i merdānesi meẕkūr-ı elsine-i medāyiḥ-güẕār-ı ʿayyār-şināsān-ı iḫvān u ḫullān olmaġla mehbiṭ-i envār-ı tevfīḳ ü teʾyīd olduġu pedīdār olup velī-ʿahdleri ve müstefīż-i āṣār-ı teveccüh-i ḫāṭır-ı ʿināyet-maḳāṭirleri ve āḫir cā-nişīn-i ṣūrī vü maʿnevīleri olmuşdur ki ḳabīlü'l-vefāt **" بعد ازین** kelime-i ṭayyibeleriyle mütelemmiẕīn-i ders-i ādāb-ı nefse taṣrīḥ ve **احمد القاریست."** sepīde-dem-i ṣubḥ u rūz-ı irtiḥāllerinde ḫalvet-i ḫāṣṣ-ı teslīm-i sırr-ı ḫilāfet-i ṣadriyye buyurup bī-ḥarf ü ṣavt cārī olan ṣoḥbet-i rūḥāniyyeleri berekātı der-ḥāl pīşānī-i ḥāl ü ḳāl-i naẓar-kerdelerinde peydā ve gūyā ol ṭūṭī-i gūyā minaṣṣa-i ḳālıb-ı āyīne-dārlarına naḳl ile āşiyāne-i bedenlerinden cüdā olmuşdur. Ḥattā Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmedü'l-Ḳārī ḥażretleri mesned-ārā-yı ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı merḳūm olduḳda baʿż-ı aḥbāb pürsān-ı esrār-ı ḫalvet-i ḫāṣṣ-ı maʿhūd olduḳda ʿazīz-i müşārün-ileyh

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

يك نظر فرمود و اين خاك سيه را سرمه وار

روشنای چشم عين الجمع ياران كرد و رفت

nefes-i teşekkür-meşḥūnlarıyla nebẕe-nümā-yı ‘ināyetleri olmuşdur. Ve mābeyn-i iḫvāndan Şeyḫ Aḥmed-i Ḳārī bendeleri güy-rübā-yı sebḳat olmaları sā’ire ġayret-i ḍarret-āmīz īrāṣ eylediği lāyiḥ-i żamīr-i münīri olmaġla ‘aḳd-ı meclis-i veṣāyā-yı lāzıme edip herkese ḥasbe’l-ḳābiliyye tesellī-baḫş u ‘ināyet-fermā olup kelimāt-ı cāmi‘atü’l-fevā’idleriyle ḫatm-nāme-i nāṭıḳa buyurup lisān-ı ḥālle ḥużżār-ı bezm-i iḫtiżārlarına vedā‘ edip kālbüd-i mübārekleri pehlū-yı merḳad-ı münevver-i ḥażret-i mürşidlerinde teslīm-i āġūş-ı māder-i ḫāk ḳılınıp rūḥ-ı ḳudsīleri āşiyān-ı ‘illiyyīne pervāzla güẕeştegān-ı ṭā’ife-i ‘aliyyeye dem-sāz olmuşdur. "البشاشة في الجمال و الحلاوة في المقال رأس المال النافع في الحال و المآل."

روّح الله تعالى روحه و أدام روحه و فتوحه آمين يا أكرم الاكرمين و يا أرحم الراحمين.

Ḥażret-i Ḳārī Aḥmed Dede

Masḳaṭ-ı ser-i saʿādet-efserleri ḫāk-i Ḳasṭamonu ve evlād-ı meşāyiḫ-i ṣūfiyye-i Ḫalvetiyye'den olup taḥṣīl-i ʿulūm-ı ẓāhire ʿaḳībinde sālik-i ṭarīḳa-i ābā ve mütevaġġıl-ı taṣaffuḥ-ı kütüb-i taṣavvuf ve mūlaʿ-ı ḫıdmet-i mürşid-i Ḥayy olmaġla iḫtiyār-ı seyāḥat ve cüst u cū-yı rehber-i hidāyet eşnāsında rāh-ı sürāġı Dārü'd-devle-i İstanbul'a mürūr edip ḫānḳāh-ı ṣūfiyyede sākin iken bir şeb-i intiẓār-ı ḫuceste-efkārda ümīd-vār-ı müşāhede-i āşār-ı tesliyet-medārla münseliḫ-i ḥavāss-ı pür-infiʿāl u müsāriʿ-i beydā-yı miṣāl olduḳda kendiyi bir ṣaḥrā-yı pür-serāb-ı bī-ābda teşne-leb ü bī-tāb ve ġarḳ-ı ʿaraḳ-ı ıżṭırāb ve pāy-ı iḳdām-ı pür-ābla üft ü ḫīz-i helāk-engīz muʿāyene edip ve meʾyūs-ı imdād-ı feryād-res olduġu ḥālde bīdār olup perīşānī-i ḫʷāb-ı żucret-meʾābla muḳābele-i Ḥażret-i Şeyḫ Ḥācı Aḥmedʾe ḥāżır ve ḥasb-i ḥāl-i ḥayret-meʾāle nāẓır iken nā-gāh eşnā-yı ṣaded-i pür-meded-i taḳrīr-i Cenāb-ı *Meşnevī*-i irşād-muḥtevīʾde tażmīn-i mācerā-yı vāḳıʿa-i hāʾile buyurduḳları ḳullāb-ı teshīr-i gerden-i irādeti ve rābıṭa-i ittiṣāl-i ṣadāḳati olup bī-iḫtiyār

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

در هر دو جهان نیست و نبودست و نباشد

چون دیدن روی تو کرامات افندی

mażmūn-ı iḫlāṣ-meşḥūnuyla terennüm-rīz-i sipās olaraḳ ser-dāde-i zānū-yı teslīmleri ve bende-i dergeh-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri olmuşdur.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

گر پیش روان بر تو عنایت فگنندی

فکری که به پیش دل تست آن سپس استی

خاموش که اینها همه موقوف بوقتست

گر وقت بدی داعیه فریاد رس استی

<u>Mervīst ki</u>

Ol ḳā'id-i gürūh-ı muḫliṣīn eğerçi 'aḳīb-i mürebbīlerinde ser-bülend-i tāc-ı pür-ibtihāc-ı ḫilāfet-i sırrıyye-i ṣadrıyye olmuş-idi, lākin ṣūriyye-i ḫānḳāhiyyelerinde iḫtilāf-ı ārā ẓuhūr edip iḫvān-ı dervīşān cenāb-ı sa'ādetleriniñ istiḫlāfını ve aḥbāb-ı ricāl-i devlet fużūlāne Şeyḫ İsmā'īl Merkezī'niñ meşīḫatini ricāmend olup ferīḳayn daḫi müsā'ade-i merāmları bābında 'atebe-i 'aliyye-i Ḫudāvendigārī'ye niyāz-

nāmeler irsāl etmekle **[S. 111]** mesned-nişīn-i türbe-i muḳaddese-i Mevleviyye olan Ḥüseyin Efendi Ḥażretleri evvelā müsā‘ade-i niyāz-nāme-i aḥbāba Şeyḫ İsmā‘īl nāmına meşīḫat-nāme iḥsān edip ve ba‘de leyletin ta‘yīn-i işāret-i rūḥāniyye ile ‘azīz-i mūmā-ileyhe menşūr-ı ḫilāfet ıṣdār buyurup ikisin daḫi bir dervīşe teslīm ve evvelā meşīḫat-nāme-i İsmā‘īliyye ibrāz ve ḥīn-i iḳtiżāda menşūr-ı ḫilāfet-i Aḥmediyye iẓhārı tenbīhiyle ‘amel olunup ba‘de’l-‘aṣr meşīḫat-nāmesi Şeyḫ İsmā‘īl’e īṣāl olunup ṣubḥ-ı ferdāda maḳām-ı meşīḫata ḳıyāma ḳarār verilmekle sükkān-ı ḫānḳāh maḥzūn olduḳlarında Ḥażret-i Aḥmedü’l-Ḳārī “ الليالي حبالى تلدن كل عجيبة.” mażmūn-ı mükāşefe-maḳrūnuyla tesliyet-fermā olduġu ke-infilāḳı’t-tebāşīr bāhir olup leyle-i ḥublā-yı merḳūmede Şeyḫ İsmā‘īl zāde-i māder-i dünyā ve sāri‘-i cihān-ı ‘uḳbā olmaġla ḫilāfet cenāb-ı velāyet-me’āblarına iḫtiṣāṣ-yāb ve ḫuṣūṣ-ı ḫilāfet-i bā-istiḳlāllerinde mürīdīn ü muḥibbīn yek-dil olup bi’l-ittifāḳ menşūr-ı ḫilāfetleri niyāzı içün tedārük-i maḥżar üzere iken dervīş-i merḳūm menşūr-ı ḫilāfetlerin ibrāz ve keyfiyyet-i teslīm ü tenbīh-i ḥażret-i seccāde-nişīn-i āsitāne-i velāyet-āşiyāne-i Mevleviyye’yi naḳl ile cümleniñ i‘tiḳādları ṣad hezār mertebe ḳuvvet ü ṣafvet-peẕīr olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر همیخواهی که بفروزی چو روز

هستئ همچون شب خود را بسوز

در درون یکذره نور عارفی

به بود از صد معرّف ای صفی

عارفانکه جام حق نوشیده اند

راز ها دانسته و پوشیده اند

بر لبش قفلت و در دل راز ها

لب خموش و دل پر از آواز ها

هر که را اسرار کار آموختند

مهر کردند و دهانش دوختند

Menḳūlest ki

Ol ġarḳa-i ġanīmet-i ẓıll-ı ẓalīl-i ḥimāyāt-ı merdān-ı Ḫudā hengām-ı tırāşlarında sā’irler gibi ser-i devletmendin bi’l-külliyye zīr-i sāye-i külāh-ı kerāmet-destgāhdan iḫrāc etmeyip belki nevbet-i yemīnde yesāra taḥvīl ve vaḳt-i yesārda yemīne naḳl ve ḳıs ‘aleyhi’l-ḳuddām ve’l-ḫalf! Be-her ḥāl ser-i mübārekleri ba‘ż-ı sāye-i külāhdan dūr olmadıġı ve müddet-i ezmānü’l-ḫilāfe dervāze-i Dāru’d-devle derūnuna pā-nihāde-i bahāne-i icābet-i da‘avāt-ı aḥbāb olmayıp çil sāl ziyāret-i Ḥażret-i Ebī Eyyūbü’l-Enṣārī (‘aleyhi raḥmetü’l-Bārī) ṭarīḳından mā‘adā ile ve ṣalāt-ı cum‘adan ġayrı vücūh-ı iḳtiżā ile āsitān-ı ḫānḳāh-ı fuḳarādan birūn naḳş-ı pā buyurmadıḳları ‘aceb-fersā-yı ḳulūb-ı müteredditīn olmaġla keyfiyyet-i tırāşiyyelerin hirās-ı nüvāzla ve ḥālet-i ‘uzlet-i medīdelerin ṭavr-ı ḫālif-i ta‘arrufe ḥaml etmeleri resīde-i sem‘-i ġayb-āşināları olduḳda

آری! خوش گفتند و موجه است که این کلاه دردمندان پناه از ان گاهکه بنظم لطیف“

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

کلاه رفعت و تاج معلا

بهر کس کی رسد حاشا و کلا

سر ز هوا تافتن از سروریست

ترك هوا قوت پیغمبریست

بسر بی کسانهٔ ما سایهٔ حمایت دست مرد خدا انداخت. از همهٔ نوازل صوریه و معنویه سر آسوده شدیم. پس از چنین سایه بان و سپر حمایت بحسب الاقتضا الجزئی تمام سر کشیدن ناسپاسیست و قدر نا شناسیست و این پای نیز تابع سر است. نخواهد که از بارگاه اولیا بیرون رود چه آجال مبهمه است و در برون این درگه رحمت "دستگه مردن احتمال مشکلست و در حال زندگی نیز ترجیح ابواب سائره برین باب سعادت متعسر است. ʻunvān-ı şükrān-tibyānıyla tevcīh-i vażʻ-ı pesendīde ve taṣḥīḥ-i ṭavr-ı ber-güzīde buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خاك پاکان لیسی و دیوارشان

بهتر از عام و زر و گلزارشان

هر کجا که یوسفی باشد چو ماه

جنتست ار چه که باشد قعر جاه

هر کجا باشد شه ما را بساط

هست صحرا گر بود سم الخیاط

چون نشستی برسر کوی کسی

عاقبت بینی تو هم روی کسی

سایهٔ حق بر سر بنده بود

عاقبت جوینده یابنده بود

Mervīst ki

Ol māh-ı medār-ı a‘ẓam-ı vaḥdetiñ pāy-ı pergār-ı himmetleri pīrāmen-gerd-i noḳṭa-i ẕāt-ı ẕevi’l-berekātları ve muḳbil-i şān-ı sa‘ādet-‘unvānları ve ‘ārif-i daḳāyıḳ-ı evżā‘-ı zamānları olmaġla cāẕibe-i iştiyāḳları müstevlī-i enfüs-i āfāḳ olup medāyiḥ-i celīleleri revābıṭ-ı ḳulūb-ı ehl-i iḳbāl ve ṣıġār u kibār-ı Dārü’s-saltanaṭi’l-kübrā enfās-ı şerīfeleriyle müteyemmin ü müteberrik **[S. 112]** ve bi’ẕ-ẕāt Ḥażret-i Sulṭān Meḥmed bin es-Sulṭān İbrāhīm (‘aleyhimā ve ‘alā eslāfihimā raḥmete’r-raḥmāni’r-raḥīm) bi’d-defe‘āt sarāy-ı hümāyūna da‘vet buyurduḳlarında “ ابنای جنس ما را اشتغال دعوات خیریهٔ سلاطین عظام در غیب بهتر از حضور است.” feḥvā-yı i‘tiẕār-nümālarıyla def‘-i ‘ārifāne buyurduḳlarında vücūh-ı ikrāmāt u ṣunūf-ı iḥtirāmātla maẓhar-ı ‘avāṭıf-ı ‘azīze-i ḫusrevānī olup lākin irsāl ü itḥāf u in‘ām buyurulan naḳd u cinsi tamāmen fuḳarā vü müstaḥaḳḳīne tefrīḳ ve kendüler istiġnā ve ḳanā‘at-güzīn-i loḳma ve ḫırḳa-

i mevcūdeleri olduġu maʿrūż-ı pīşgāh-ı şehenşāhī olmaġla sīne-i pür-sekīnelerinde māye-i şevḳ-i dīdārları ġaleyān edip ziyāret-i şerīfelerine nehżat-ı hümāyūn buyurup civār-ı ḫānḳāha teşrīfleri iʿlāmıyla taḫṣīṣ-i istiḳbāl olunduḳlarında آن شاهیست بسرای سلطانی می آید. ما خدمتکاران سراییم. استقبال و تشییع آن صاحب سرایست آن ما قیام " مقام خدمت زوار است." maẓmūn-ı meskenet-maḳrūnuyla cevāb-fermā ve levāzım-ı ikrāma biʾn-nefs ḳıyām-nümā olup hengām-ı izdiḥām-ı teşrīf-i hümāyūnda maḳarr-ı dervīşānelerinde ḳıyām ve biʾẕ-ẕāt ḫıdemāt-ı tevḳīrlerine iḳdām buyurmalarından pādişāh-ı bā-intibāh müteġayyir ve ḫuddām-ı rikāb-ı şüreyyā-intisāba edā-yı ḫıdmet-i lāzımeye işāret buyuruldukda " ایشان همیشه بخدمت مشرفند. نیاز داعی آنستکه چند نفس این کمینه نیز مشرف باشد." ʿunvānıyla ricāmend olmaları ʿalā vechiʾl-kemāl dil-nişīn-i şehriyārī ve ʿalāḳa-i derūn-ı iḫlāṣ-meşḥūnları izdiyād-peẕīr olmaġla zamān-ı salṭanatlarında vücūd-ı maḥż-ı sūdlarıyla iftiḫār ve duʿā-yı ḫayrlarıyla teyemmün ü teberrük-künān vaḳt-i vedāʿda efsūs-ı firāḳ u hicrānlarına " سلطان ما ز درویشان خود درویش احمد را بمصاحبت میفرستد که از روی صحبتش صفای بیشمار حاصل گردد." nefes-i ilhām-semīrleri Müneccim Aḥmed Dede ḥażretleriniñ nedīm-i şehriyārī olmasıyla cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olduġu ḫavāṣṣ u muḳarrebīniñ lehçe-i pür-behçe-i naṣfet-i şehenşāhīlerinden biʾt-tevātür naḳl-kerdeleridir. Gūyā kendilere anları bedel ü fedā buyurmuşlardır. Niʿmeʾl-bedel ki ol nedīm-i ḥakīm-meşrebiñ tiryāk-i reʾy-i rezīnleri dāfiʿ-i semūm-ı tesvīlāt-ı Vānī olup beyneʾl-müslimīn müdāḫale-i süyūf-ı muḫāṣamadan emīn olmaġla sebeb-i ḳavī olmuşdur.

كما سنفصل في منقبته ان شاءالله تعالى.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای خنك آن مرده کز خود رسته شد

در وجود زندهٔ پیوسته شد

و ای آن زنده که با مرده نشست

مرده گشت و زندگی از وی بجست

پادشاهان را چنان عادت بود

این شنیده باشی ار یادت بود

صوفیان را پیش رو موضع دهند

کاینهٔ جانند و ز آیینه بهند

Menḳūlest ki

Ol pīşvā-yı ḳāfile-i reh-revān-ı inābet muḥibbīn-i muḫliṣīnden Köprülü Meḥmed Paşa birāderi Ḥasan Aġa'nıñ Ḥüseyin Beğ-nām ferzendi evā'il-i ḥālinde pederiniñ muḥibb-i Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmedü'l-Ḳārī olması ḫuṣūṣunda inkārı ve ışrārı olup rūz u şeb peder ü şeyḫini tezyīfe mūla' iken bir şeb-i feṭḥ-i hidāyet-encāmda kendiye münāsib aḥbābıyla 'azīz-i müşārün-ileyhe ve aḥbābına müte'alliḳ ḳadḥ u hicvde mübālaġadan ṣoñra herkes müteferriḳ ve rübūde-i ḫ^{w}āb-ı ġaflet olduḳda Mīr Ḥüseyin ḫānesinde ḥarīḳ müşāhede edip ıṭfā-yı ḥarīḳde kemāl-i 'aczleri eşnāsında şeyḫ-i mūmā-ileyh ḥażretlerin mütemeşşil mu'āyene edip kemer-i dā'ire-i ḫānede bir çāh-ı mesdūd u mensī var imiş. Çāh-ı merḳūmu teẕkīr ve ābıyla ıṭfā-yı ḥarīḳı sevḳ eyledikde mūceb-i sevḳ-i merd-i āgāh üzere ḥareket ve def'-i ġā'ile-i muvaḥḥişe

ʿaḳībinde bīdār olunca iḥrāḳ-ı muḫayyel-i merḳūmu muʿāyene eṣnasında sevḳ-i maʿhūd ḫuṭūruyla ḫaṭar-ı meẕkūru kemā-fī'l-vāḳıʿa vāḳiʿde daḫi defʿ etmeleri bāʿiṣ-i inṣāf olup ʿale's-seḥer ziyāret-i ṣerīfeleri ḳaṣdıyla ṣeref-yāb-ı ḥużūr olduḳda ṣaded-i meclis-i ʿālīleri mācerā-yı ḫāṣıyyet-i miyāh olmaġla bi-ḥasbi'l-münāsebe چون در خانهٔ هرکس از آتشی نا گزیر است. پس بموجب قیام النظام بمدافعة الاضداد مقداری آب هم " لازمست. خواه از خیش و یا از چاه..." mükāṣefe-āmīzleri ile emīr-i merḳūma nigāh-ı maʿhūdāne buyurmaları mü'ekkid-i mācerā-yı dūṣīne **[S. 113]** olup bī-iḫtiyār ser-dāde-i zānū-yı irādetleri ve vādī-i seyr ü sülūk-i ṭarīḳat-ı ʿaliyye-i Ṣıddīḳıyye'de hem-ʿinān-ı vālid-i mācidleri olup inkār u ışrār-ı güẕeşte iʿtiẕārı tedārükinde fuḳarā-yı bābullāha ikrāmāt-ı gün-ā-gün edip āḫırü'l-emr nā'il-i rütbe-i vezāret-i ʿuẓmā olduḳda berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle miyāne-i melāḥim-i Engürūsiyye ve eṣnā-yı cerā'et-i müftī-i maġfūlde re'y-i ṣavāb-dīdleri 'ale'l-vechi'l-aḥsen medār-ı ṣulḥ-ı cümle-i aʿdā-yı dīn-i mübīn ve menṣe'-i ṣalāḥ-ı maʿāṣ-ı mü'minīn ü muvaḥḥidīn olmuṣdur. Ve peder-i sāmī-güherleri "'Ammi Ḥasan Aġa" şöhretiyle medʿuvv ve zīr-i ḳubbe-i ḳabāda mütevārī ʿālim-i müteverriʿ u sālik-i müteşerriʿ-i *Meẕnevī*-dān ve defātir-i ʿilm-i ledünnī-ḫ^{w}ān bir ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt olup hemvāre evḳāf-ı ḫavānıḳ-ı fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ehlullāhıñ Dāru'd-devle'ye müteʿalliḳ olan umūrlarına vaḳf-ı nefs ü beẕl-i vüsʿ ü ṣarf-ı vaḳt etmekle beyne'l-iḫvān ve'l-ḫullān "Ebū'l-fuḳarā" ʿunvānıyla meẕkūr ve müsteclib-i himem-i ʿaliyyeleri olmuṣdur.

فسبحان من وفق عبد امن عباده الی اقامة مهام خواصه انه ولیّ العنایة الشاملة و الهدایة الکاملة لله درّه و *

***طوبی له و بشری لمن قلده لحسن سلوکه في خدمة ملوکه.**

Ve kendisi daḫi gūyā ḥırz u taʿvīẕ-i devlet imiş. Hemānā ʿillet-i ḳuvvetle maḳām-ı vezāretden istiʿfā edince melḥame-i ʿuẓmā-yı ḳatl-i müftī vü ḳalʿ-ı Sulṭān

Muṣṭafā ṭūfān-ı fitne-engīz ve sāḥa-i Dāru’d-devle nümūne-nümā-yı rüsteḫīz ve müddet-i medīde ahālī-i memālik-i maḥrūse esīr-i girdāb-ı żucret olup yād-ı zamān-ı āsāyiş-i sāye-i sa‘ādet-māyeleriyle evḳāt-güẕār ve tekrār-ı eẕkār-ı cemīlelerin bā‘iş-i teskīn-i ḫārḫār u bādī-i tesliyet-i āzār-ı rūzgār olmaḳ üzere birbirlerine yādigār ederlerdi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

میکند کرمی بذرات جهان چون آفتاب

تازه رو بر میخورد بر اهل حاجت چون بهار

حسن تدبیرات او روشن روان در کار ملك

در گلوی تشنه چون آب مصفا خوشگوار

دشمنان را حسن تدبیرش سراسر دوست کرد

دوستان را گردد را خلاص شه کامل عیار

نیست غیر از حفظ دین و دولت او را مطلبی

از محیط آرزو بر داشت کشتی بر کنار

بهر بر خوردارئی شه میکند حاصل دعا

غیر این شغل کرامی نیست او را هیچ کار

با فقیران بیشتر از منعمان دارد نظر

میکند در یوزهٔ همت زد مهای فگار

(دیگر)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (فَعْلُن)]

یاد باد آنکه نهانت نظری با ما بود

رقم مهر تو چهرهٔ ما پیدا بود

یاد باد آنکه چو چشمت بعتابم میگشت

معجز عیسویت بر لب شکرخا بود

یاد باد آنکه مه من چو کمر بر بستی

در رکابش مه نو پیك جهان پیما بود

یاد باد آنکه رخت شمع طرب می افروخت

وین دل سوخته پروانهٔ بی پروا بود

Ve bu ebyāt-ı muḥarrere ve emṣāliyle münşidān-ı mecālis-i ʻāliye maḥfil-ārā-yı medāyiḥ-i celīlesi ve sūz-ı efṣus u firāḳıyla ḳulūb-ı ḳadr-şināsān-ı kibār u ṣıġārı dāġ-dār-ı aḥzān-ı teẕekkürü ederlerdi. ʻAle'l-ḫuṣūṣ tecdīd-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı ḥażret-i türbe-i kürsī-rütbe-i Ḫudāvendigārī ve ser-ā-ser taʻmīr-i dā'ire-i āsitāne-i saʻādet-āşiyānelerine ve taṭyīb-i ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı ʻaliyyelerine ve tekrīm ü tebcīl-i evlād-ı ẕevi'l-iḥtirāmlarına muvaffaḳ olup ilā inḳiżā'i'd-devrān

nām-ı nāmīleri rişte-keş-i manẓūme-i da‘avāt-ı ḫayriyye-i ṣubḥ u şām olup dīn ü devlete sebḳ eden ḫıdemāt-ı ‘aliyye vü mesā‘ī-i meşkūresi viṣāḥu’ṣ-ṣadr-ı sābıḳān-ı meydān-ı tevārīḫ ü āṯār ve istiḫrācāt-ı eslāf-ı kirāmdan ’لا يحسن الصلح الا بالصلح.‘ daḳīḳa-i mermūzeleri rūy-ı ferḫunde-fāllerinden pedīdār olmuşdur ki ḥisāb-ı ḥurūf-ı ism-i sāmīleri müsāvī-i şümār-ı ḥıfẓ-ı ṣulḥ vāḳi‘ olduġu gibi ’حصل الصلح بالصلح.‘ şān-ı āṣafīlerinde meṯel-i maḍrūb-ı elsine-i zamānları olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر تو سنك صخره و مرمر شوی

چون بصاحب دل رسی گوهر شوی

یك عنایت به ز صد گون اجتهاد

جهد را خوفست از صد کون فساد

ذرهٔ سایهٔ عنایت بهتر است

از هزاران کوشش طاعت برست

بی عنایات حق و خاصان حق

گر ملك باشد سیاهستش ورق

یار غالب شو که تا غالب شوی

یار مغلوبان مشو هان ای غوی

همنشین اهل معنی باش تا

هم عطا یابی و هم باشی فتا

همنشینئ [s. **114**] مقبلان چون کیمیاست

چون نظر شان کیمیایی خود کجاست

Mervīst ki

Ol gencīne-i cevāhir-i esrār-ı ledünniyye cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ keyfiyyet-i taḥaḳḳuḳ-ı velāyet ü kerāmetine müte'alliḳ Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl Efendi meclis-i 'ālīlerinde kelimāt-ı tereddüd-āmīz ser-zede-i lehçe-i ba'ż-ı sāde-dilān-ı aḥbāb olduḳda **" يك ذات شر يفيكه مجموعهٔ لطائف عبادات و طاعات و مجمع اخلاق حميده باشد و مدّت عمر عزيزش بخدمات درگاه اولیا مصروف شده باشد و به پیرامن دامن عصمت طرازش گرد يك رهی ننشسته و خراب كلئ سطوات فنا فی اللهی شده بود و آثار گونا گون بقا باللهی صدور یافته. اگر در اینچنین مرد صاحب سكينه آن امانت عظما كه ساكنه نباشد پس در كجا مظنهٔ يافتش باشد."** 'unvānıyla bi-ḥasbi vuḳū'ihi't-tām serd-i kelām buyurduḳları hengāmda 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullānla maḳarr-ı ḫilāfetlerinde rūşenā-baḫş-ı 'uyūn-ı ḥużżār iken muġāyir-i ṣaded-i ṣoḥbetleri bu beyt-i hażm-engīz ü kesr-āmīzle terennüm-rīz ü eşk-bār olmaları cümle-i gūş-dārān-ı ṣavb-ı sa'ādetlerine 'aceb-fersā olup bezm-i ḫāṣları maḥremān-ı esrāra münḥaṣır olduḳda hem-demān-ı bī-külfetden biri pürsiş-i taḥavvül-i ḥāl-i ṣadedden derīçe-küşā-yı niyāz-ı keşf-i sırr-ı ser-beste olunca Seyyid Ḫalīl Efendi (ḳuddise sırruhu'l-'azīz)iñ sitāyiş-i tevcīh-i ilzām-üslūbları olduġun īrād buyurmaları iṯbāt-ı müdde'ā-yı Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl Efendi'ye güvāh-ı bī-iştibāh vāḳi' olmaġla

mışdāḳınca her iki melekiyyü’ṣ-ṣıfātıñ tāc-dār-ı mülk-i velāyet olmalarında ‘āmme-i munṣıfīniñ şekki yaḳīne mübeddel olup herkes baḳıyye-i ‘ömr-i ‘azīzinde intihāz-ı furṣat-ı irādet ü ḫıdmetlerine mübāderet etmişlerdir.[745] **’لا يعرف ذا الفضل الا ذووه.‘**

(و بيت مرقوم اينست)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حاصل من آه و افسوست و اشك حسرتی

و ای بر آن کسکه میگردد خریدارم چو شمع

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بس زیادتها درون نقصهاست

مر شهیدان را حیات اندر فناست

غیر مردن هیچ فرهنگی دگر

در نگیرد با خدا ای حیله گر

چون ز خود رستی همه برهان شدی

چونکه بنده نیست شد سلطان شدی

[745] İbn Melek, *Şerhu’t-Teshîl*, c. III, s. 242.

باز گرد از هست سوی نیستی

طالب ربی و ربا نیستی

جهد کن در بیخودی خود را بیاب

زود تر والله أعلم بالصواب

Menḳūlest ki

Ol veliyy-i vālā-himmet Çelebi Bostān-ı Ṣānī ḫānḳāhlarında müsāfiren sākin iken bir ġulām iştirā edip teyemmünen dest-būslarına irsāl eyledikde Ḫalīl nāmıyla tesmiye ve külāh-ı āzādī tekbīr ü ilbās buyurup ve ma‘an ḥużūr-ı Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhe gelip ‘örf-i ṭā’ife-i ‘aliyye-i Mevleviyye’de nişāne-i ‘ıtḳ-ı raḳabe olan külāh-ı şerīf ilbāsı i‘tiẕārı siyāḳında **“ اگرچه رقبهٔ بدنش ازرق شما بهمت این بنده آزاد شد لکن رقبهٔ جانش در دنیا و آخرت بطوق عبودیت مردان خدا مقید شد و این غلام سعد انجام در سایهٔ خدمت آن آستانهٔ سعادت برخوردار خواهد بود و صاحب سر و سامان از جملهٔ اخوان و ملتجای خلان و مقدّمش مقدّمهٔ تباشیر صبح اقبال شما خواهد شد.”** ‘unvānıyla ‘öẕr-āver-i mükāşefe-āmīz olmaları bi-‘aynihi cilve-ger-i meydān-ı bürūz olup ‘aḳīb-i vālid-i mācidlerinde sāl-ḫūrdegān a‘māmı sebḳat edip ve erīke-nişīn-i meşīḫat-ı şāmiḫa-i türbe-i refī‘a-i Celāleddīnī olup ve zamān-ı ḫilāfetlerinde bende-i merḳūmeleri daḫi mālik-i ḫānumān ve ẕī-evlād u ‘ıyāl ve müna‘‘am-ı şükr-güẕār u maġbūṭ-ı kibār-ı aḥrār-ı dār u diyār ve kendiler müsāfir-i ḫıṭṭa-i ‘ılliyyīn olduḳdan ṣoñra netīce-i ‘ömr-i nāzenīnleri olan maḫdūm-ı kām-kār u ḥāmil-i esrār-ı Ḫudāvendigārī Çelebi Ṣadreddīn ḥażretleriniñ daḫi ‘atebe-i ‘aliyye-i ḫıdemāt-ı mevfūrlarında beẕl-i evḳāt u ṣarf-ı vücūd-ı mevcūd

ve mu‘ammeriyyet-i pür-tena‘‘um-ı medīdü’l-emel ile müşārün-ileyh engüşt-nümā-yı i‘tibār-ı ebnā-yı zamān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بنده را سرمایهٔ سامان کار

سایهٔ بال همای مقبلیست

خدمتش سودا و سودش رخت بخت

نیست روزی سر کش پا در گلیست

برده اش آزاد رق هر هواست

خاك راهش سرمهٔ روشن دلیست

دست میندهد بجز توفیق یاب

عروة الوثقا که دامان ولیست

هر که بگسست از جناب [s. **115**] درگهش

خانمانش شومی و بیحاصلیست

اوست عالم را ولی النعمتی

دولتش نعمای هر کو سائلیست

Mervīst ki

Ol Loḳmān-ı dārū-ḫāne-i enfüs ü āfāḳıñ nefes ü naẓar-ı ʿacāyib-eşerleri derdmendān-ı esḳām-ı ṣūrī vü maʿnevī ve müstemiddān-ı erbāb-ı ḥācāta bür'-i sāʿa vü ḥırz-ı ġaybī ve vücūd-ı fā'iżü'l-berekeleri maḳsim-i füyūż-ı nā-gāhī-i ġayr-ı mütenāhī olup ve seyf-i ġayretleri ḳāhir-i gerden-i ʿināد olmaġla her çend istīlā-yı merede-i Vānī-i müteveffā maʿrūż-ı pīşgāh-ı ḥimāyet-destgāh-ı ġavşāneleri olduḳda **اگرچه در تدميرش توجه جلال دردمندى بسست. لكن الامور مرهونة بأوقاتها**[746] **و لا بدّ من تزلزل الاركان "بآفاتها."** nefes-i ilhām-ḳarīnleriyle imtidād-ı müddet-i istidrācı ve rūy-ı zerḳ-endūdunda ẓuhūr-ı ḥavādiş-i müzʿiceye işāret buyurduḳları baʿde zamānin mufaṣṣalan kūşe kūşe rāyet-efrāz-ı fiten ü tefriḳa olup her ḫānedāna şerāre-i fesādı işābet etmekle cümle-i dā'ire-i devlet gird-āb-ı nekbet ü inhizām u meẓālim-i şāḳḳa olunca belīd ü reşīd bi'l-külliyye şe'āmet-i toḫm-ı fesād-ı müzevvir-i müdemmer olduġun iẕʿān edip **'قد ندمت وما ينفع الندم.'** ḥasb-i ḥāl-i taḳrīʿ-me'āl-i aḥbābı olup āḫırü'l-emr, evlād u eşyāʿıyla rānde-i peyġūle-i nisyān u ʿadem olduḳlarında yine vüzerā-yı muḥibbīn-i evliyā-yı kirām āyīne-i iḳbāl-nümā-yı ẕāt-ı naşfet-ṣıfātlarından gāh u bī-gāh şāhid-i ẓafer ü nuṣret u āsūdegī ʿaks-endāz-ı rūy-ı merdüm-i çeşm-i ṭālīʿ-i devlet olmuşdur.

***أدام الله تأييدهم بهمم خواصه و حمايات أوليائه فضلا منه و عناية انه وليّ التوفيق و الهداية. ***

[746] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu'l-Meʿânî,* XIII, 82.

Ve daḫi tesvīlāt-ı mehīn-i muhān-ı mekrūhla sāde-dilān-ı devlet men‘-i semā‘ u ṣafā-yı Ḫudāvendigārī’ye cür’et eylediklerinde

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه زاغان خیمه بر بهمن زدند

عاقلان خاموش شدند و تن زدند

mışdāḳınca ’بعد ازین بسماعخانهٔ قدس باید رفت!‘ feḥvāsınca bīzār-ı şemātet-i düşmenān-ı merdān-ı Ḫudā ve müsāfir-i dārü’l-beḳā ve ḳarār-gīr-i ṣoḥbet-i ḳudsiyye-i güẕeştegān-ı ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) olup eslāf-ı ‘aliyye-i meşāyiḫ-i ḫānḳāhlarında hem-pehlū-yı ḫ^{w}āb-ı rāḥat-ı fenā olmuşdur.

طیب الله ثراه و جعل الفردوس مثواه آمین یا من لا یخیب السائلین بحرمة حبیبك الاكرم سید الانبیاء و *

*المرسلین.

Ḥażret-i ʻAtīḳ Dede

Fī’l-aṣl ḫāk-zād-ı maḥmiye-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārī (ʻaleyhi raḥmetü’l-Bārī) olup ḫaṭībzāde edīb ü lebīb ve şervet-i māl ü menāl üzere ʻayş-ı ḫoş-güẕār olup lākin bi-ḥikmetillāhi’l-Hādī dā’ire-i mā-meleki ḥarīḳ-zede olmaġla baḳıyye-i eşyā vü emlāki daḫi fuḳarā-yı eḳāribe īṣār ve ṭarīḳa-i faḳr u fenāyı iḫtiyār edip āsitāne-i saʻādet-i Ḫudāvendigārī’de tecerrüd-i ḳabā vü telebbüs-i ʻabā ile mūceb-i resm ü rāh-ı Mevlevī üzere tekmīl-i çille-i merdāne edip fā’iz-i şeref-i tekbīr-i Mevlevī ve lābis-i külāh u ḫırḳa-i irādet ve mā’il-i seyr u seyāḥat olup Ḥażret-i Cünūnī (nevverallāhu merḳadehu) cenābıyla refīḳ-i şefīḳ ve Rūm u ʻIrāḳeyn u Fārs ṭaraflarında memnūn-ı temāşā-yı ʻacāyib-i ḳudret u gül-çīn-i ġarāyib-i ḥikmet ve müteberrik-i ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i e’imme-i cemāʻat-i hidāyet ve müteyemmin-i ṣoḥbet-i ecille-i aʻẕam-ı dīn ü millet olup ʻazīz-i müşārün-ileyhle taʻmīr ü termīm-i Ḫānḳāh-ı Baġdād ve Bursa’da yek-dil ü yek-dest olup baʻde itmāmi’l-meṣāliḥi’l-lāzıme muḳteżā-yı bāriḳa-i işāret-i ʻaliyye-i rūḥāniyye pīrān u pīş-vāyān ile Bosna ṭarafına imāle-i ʻinān-ı ʻazīmet buyurup ḥālā cilve-gāh-ı Mevlevī olan buḳʻa-i mübārekeye

nüzūl buyurup [747]‘من سعى في حاجة اخيه قضى الله تعالى حاجته.’ mışdāḳı üzere müddet-i yesīrede tevfīḳ-i fütūḥ-ı keşīre ile merāmları ḥuṣūl-peẕīr ve ol maḳām-ı sāmī maḥall-i āsāyiş-i gürūh-ı ‘ārifān-ı Mevlevī ve refīḳleri Pınarbaşı’nda nişān-ı himmet-nümā olduḳları gibi anlar daḫi Bendbaşı’nda āşār-ı te’yīd-fermā olmuşlardır. Ve berekāt-ı sāye-i sa‘ādetleriyle ḥücre-i memleket-i eyālet-i Bosna olan maḥmiye-i Sarāy-ı Kübrā-yı merz-būm-ı merḳūm ve ahālīsi şeref-yāb-ı ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı maḥabbet ü irādet-i ṭarīḳa-i Celāleddīnī olmuşdur.

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خضر وقت است انکه از لطف نشستش جای او

چون بهار خط خوبان سبز و خرم میشود

طوبئ جنت سرایست قامت دلجوی او

[s. **116**]

سایه اش سرمایهٔ خوش عیش آدم میشود

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol ṭūṭī-i şeker-şiken-i belāġat, eşnā-yı seyr-i dār u diyārlarında Dārü’l-mülk-i Ġazvīn gülzār-ı nüzhet-efzālarında ḫoş-elḥānān-ı fuṣaḥā ile mānend-i şīr ü şeker-i ḫoş-āmīz-i ṣoḥbet-i ma‘ārif iken baḳıyye-i İsmā‘iliyye’den ‘Abbās Mīrzā nā-gāh

[747] Farklı lafızlarla rivayet için bk. İbn Hacer el-Askalânî, *Fethü’l-Bârî*, c. X, s. 465.

meclislerin teşrīf edip kendisi daḫi zebān-āver u biḍā‘a-dār olmaġla gūyā cüz’-i mütemmim-i ma‘cūn-ı müferriḥ-i ülfet olup lākin nādire-pervāz-ı ḥaḳīḳatiñ vādī-i süḫanverīde olan meleke-i kāmile-i bī-külfeti ve ādāb-ı üns ü āmīzişde cilve-ger olan ḥareke-i dil-nişīni pesendīde-i ṭab‘-ı mū-şikāf-ı ḳadr-şināsı olmaġla ref‘-i perde-i übbehet-i devlet edip zād u būd u nām u nişān u meẕheb u mesleklerinden pürsān olduḳda Kāşāniyyü’l-aṣl u Ḳanber-nām u ‘Aleviyyü’l-meşreb olmaḳ üzere sebk u tevriye-i ẓarīfāneleri ḫoş-āyende-i ḫāṭır-ı ferāset-me’āṣirleri olmaġla **“ آری! تو راستی در** ‘unvānıyla iş‘ār-ı nüfūẕ-ı **”انکه گفته با آنکه سنئ عشقی پس ازین از بند احتساب قوم ما عتیق باشی.** ferāset u icrā-yı mūceb-i kerem-i cenān buyurulmaġla lafẓ-ı “‘Atīḳ” kendiye mā-bihi’l-iştihār ve’l-iftiḫār olduġundan mā‘adā tām māder-zādları künye-i şerīfe-i Ṣıddīḳ-i Ekberī ve maḫlaṣ-ı ‘Atīḳ daḫi ol sulṭān-ı firdevs-mekānıñ edāt-ı şöhreti olmaġla ittifāḳ-ı nuṭḳ-ı Mīrzā ‘Abbās inṭāḳa ḥamlle müteberrik-i maḫlaṣ-ı “‘Atīḳ” olmuşlardır. Ve muḳteżā-yı ṣıdḳ-ı serīret ve iḫlāṣ-ı mühce-i ma‘rifet-siriştleri üzere āzād-ı ḳuyūd-ı beşeriyye ve kāmrān-ı ‘ömr-i ḫuceste-siyer-i āzādān olup niçe eriḳḳā-yı men ü mānıñ daḫi feyż-i terbiye vü irşādla taḥrīr ü i‘tāḳına medār ve velā-yı eẕkār-ı celīle-i vilālarıyla kām-kār olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از غرض حرّم گواهئ حر شنو

که گواهئ بندگان نرزد بجو

گر هزاران بنده ات باشد گواه

شرع نپسندد گواهئ شان بگاه

بندهٔ شهوت بتر نزدیك حق

از غلام و بندگان مسترق

کین بیك لفظی شود آزاد و حر

و آن زید شیرین و میرد تلخ و مر

گشت "ارسلناك" شاهد در نذر

زانکه بد از کون او حر ابن حر

اندر آ کازاد کردت فضل حق

زانکه رحمت داشت بر خشمش سبق

Mervīst ki

Ol şīr-i bīşe-i ḳanā‘at henūz idrārāt-ı vaḳfiyye-i ḫānḳāh niẓām-peẕīr-i īrād ve maṣraf-ı rūz-merre olmadan ẓuhūr eden āṣār-ı fütūḥu ḥasbe’l-iḳtiżā levāzım-ı iḫvān u ḫullāna beẕl buyurup ziyādesin daḥi fuḳarā vü ġurebāya infāḳ buyurmalarıyla gāhī ṣabr u ḳanā‘at üzere evḳāt-güẕār olmaları ehl-i ibtidāya girān ve isrāf-nümā olmaġla vekīl-i ḫarc-ı ḫānḳāha nihānī ba‘ż-ı mutavassıṭīn ṭarafından tedbīr ü imsāk tenbīh olunup **“Tebẕīr ü istihlāk münāsib-i ṭavr-ı ṭarīḳat değildir!”** diye pend ü nuṣḥ ve kitmān-ı sırr-ı merḳūm tavṣiye olunduġu sā‘at vekīl-i ḫarc-ı merḳūmu iḫżār ve müvācehesinde

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

چه دوزخی چه بهشتی چه آدمی چه پری

بمذهب همه کفر طریقتست امساك

beyt-i şerīfin inşād buyurup **“** بامساك وکیل خرج اعتماد کردن و از خوان یغما و احسان بیدریغ رزاق الوری چشم بستن مشکلیستکه بجز مضمون عنایت مشحون "أنا عند ظنّ عبدی" بی کشایش نپذیرد**”** nefes-i enfesleriyle dāfi‘-i ġā’ile-iża‘f-ı ḳalb u ḳuvvet-baḫş-ı şiḳa-i ‘aynu’l-cem‘ olup mine’l-evvel ile’l-āḫir, ḳānūn-ı īṣār ve nev-be-nev te’kīd-i ‘ahd-ı tecrīd ü tefrīd düstūru’l-‘amel-i dā’ire-i intisābları olmuşdur. **’**حتی قیل امساك الشراك اشراك**‘** Eğerçi cümle-i kūçekān-ı ‘atebe-i ḫıdmet-i ‘aliyyeleri ḥişşemend-i ḳanā‘at u tefvīż ü tevekkül ve behre-yāb-ı terk ü tecrīd imişler, lākin beyne’l-emṣāl Tevekkülī Dede ḥażretleri fā’iḳü’l-aḳrān ve fī külli’l-aḥvāl mütevekkil-i elṭāf-ı ẓāhire vü bāṭına-i Ḥażret-i Mennān ve mu‘temid-i ‘ināyāt-ı celiyye vü ḫafiyye-i cenāb-ı Müste‘ān olmaġla bi’z̤-z̤āt nefes-i şerīflerinden “Tevekkülī” maḫlaṣ-ı laṭīfiyle med‘uvv u mümtāz olmuşdur ki menḳabe-i nefīselerinde imtiyāz-ı tevekkülleri tafṣīl olunur. Ve gūyā ḫāṣıyyet-i celīle-i z̤āt-ı ‘amīmü’l-berekātlarına āyīne-dār olup müntaḳil-i sırr-ı sāmīleri olmaların müş‘ir velī-‘ahd ittiḫāz̤ olunup ẓāhiren ve bāṭınen cā-nişīnleri olmaḳ üzere **“** انگه که این بندهٔ عتیق عتیق قید حیات مستعار باشد بتجدید عهد از گریبان توکلی پدیدار شود**”** remz-i **[S. 117]** muḥaḳḳiḳāneleriyle ḫilāfet-i sırrıyyeleri tebşīr buyurulup ve tevfīḳ-i Ṣamedānī daḫi müdde‘āların te’yīd buyurmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه در عهد خدا کردی وفا

از کرم عهدت نگه دارد خدا

چون درختست آدمی و بیخ عهد

بیخ را تیمار میباید بجهد

عهد فاسد بیخ پوسیده بود

و ز ثمار لطف ببریده بود

جرعه بر خاك وفا انکس که ریخت

کی تواند صید دولت زو گریخت

سوی لطف بیوفایان هین مرو

کان پل و یران بود نیکو شنو

نیست کسبی از توکل خوبتر

چیست از تسلیم خود محبوبتر

Menḳūlest ki

Ol dürr-i yektā-yı ṣadef-i tecrīd ü genc-i nihān-ı ḫızāne-i tefrīd evḳāt-ı maʿhūde-i ictimāʿ-ı fuḳarā vü eḥıbbāda mesned-nişīn-i meşīḫat olup ezmine-i vaḥdet ü ḫalvetleri içün dehlīz-i meydān-ı çil-tenānda bir ḥücre-i teng ü tārīk taḫṣīṣ edip kendilerden ve Tevekkülī Dede ḥażretlerinden ġayrı çıgünegī-i derūn-ı ḥücre-i merḳūmeye kimesne vāḳıf u maḥrem olmayıp hemīşe maḳfūle ve kilīdi ceyb-i

şerīflerinde dest-res-i nā-maḥremāndan maḥrūs olmaġla küstāḫān-ı ḥad-nā-şināsān mānend-i mācerā-yı Ayaz güft ü şenīdden ḫālī olmayıp ekşeri izdiyād-ı meṣārif-i ḫānḳāhdan müctemi‘a olan eşyā vü nuḳūda maḥall-i iddiḫār olmaġla ḥaml etmekle bu maḳūle bed-gümānān-ı ḫoş-nümāyāna ‘unvānıyla **”موجب عتیقیت اینست: شاید زمانی آید که مس حاجت باشد التدبیر نصف المعیشة.“** tevriye-i kār buyurup ve sāde-dilān u ṣāf-żamīrāna **“ این گنجینه آن وقت پدید شود که طلسمش دفینه گردد.”** feḥvāsıyla īmā-i ẓarīfāne ile rişte-i ümmīd-i ıṭṭılā‘-ı ‘uḳūl-ı ḳāṣıraların ḳaṭ‘ buyurup vaḳtā ki mizāc-ı kerāmet-siriştlerine inḥirāf ṭārī olupża‘fları ḳuvvet ve ḳuvvetleriża‘f-peẕīr olduḳda kilīd-i ḥücrelerin Tevekkülī Dede ḥażretlerine teslīm ve vaḳt-i infilāḳ-ı ṣubḥda tefaḳḳudların tavṣiye buyurmaları mūcebince ve būy-ı intiḳāl istişmām etmeleri ḥasebiyle ‘atebe-i ḥücre-i ḫāṣṣalarına vaż‘-ı re’s edip rūy-ı dil ü cānı derūn-ı ḫalvet-serālarına tevcīh etmeleriyle mī‘ād-ı merḳūmdan muḳaddemce vüfūd-ı ġaybiyye teşrīfin mu‘āyene ve hengām-ı tevdī‘de Ḥażret-i ‘Atīḳ cenābın daḫi miyānlarında ma‘an reh-neverd-i cihān-ı ḳuds müşāhede edince nālān u giryān **“Vā-ḥasretā ve vā-firḳatā!”** na‘rasıyla cümleten ḥücrelerine duḫūl eylediklerinde ol nāzenīn-i āġūş-ı māder-i ‘ālem-i imkānī köhne būriyā üzere ġunūde-i ḫ^{w}āb-ı rāḥat-ı teslīm-i fermān-ı “İrci‘ī” bulup ve ser-bālīn-i ḫasek-pārelerinde ḫırḳa-i mübārekelerinin Tevekkülī Dede ḥażretlerine i‘ṭā olunup ve ol köhne būriyā merḳad-ı münevverlerine vaż‘ ve beḳāyā-yı gencīne-i i‘tibār beyne’l-aḫyār tevzī‘ olunmaḳ üzere ruḳ‘a-i vaṣıyyetleri meşhūd-ı ḥużżār olduḳda herkes ḥasbe’l-isti‘dād behre-yāb-ı irşād u ḥiṣṣemend-i istis‘ād olup mā-lā-ya‘nī-serāyāna daḫi esās-ı kār-ı tevbe vü istiġfār ve ḥayātı gibi memātları daḫi māye-i ta‘līm ü terbiye olmaġla yek-pāre şedd-i niṭāḳ-ı tecrīde ihtimām edip ve fī eyyāminā hāẕihi ol ḥavālīde ḳabādan tecerrüdle lābis-i ‘abā-yı faḳr u fenā olan dervīşānıñ ġalebe-i terk ü tecrīdi ve temkīn-i tesennün ü ādābı berekāt-ı āşār-ı celīleleri olduġu bī-iştibāhdır ki

henūz menāḳıb-ı mefāḫir-i ḥüsn-i sülūk u ta‘abbudları ekşeriniñ vird-i zebānı ve muḳaddemāt-ı burhānı olmaḳ üzere telaḳḳī-kerde-i ṣādıḳān-ı ‘aṣrımızdır.

انار الله مشاعل اطواره في منازل ابراره آمين بعزة السيد الامين.

Ve keyfiyyet-i techīz ü tekfīn ü medfenleri ḫuṣūṣunda cümle-i aġniyā-i maḥmiye-i mesfūre teheyyü’-i tām üzere iken bir fāris-i mehīb ẓuhūr edip **“Velāyet-i veliyy-i müteveffā bize menūṭdur.”** diye sā’iri def‘ edip kendisi bi’ẕ-ẕāt ‘alā ekmeli’l-vücūh tekmīl-i levāzım ve ḥālā āsitāne-i merḳūme a‘māl-i vaḳfiyyesinden olan ḥadīḳa-i celīleden medfen-i pür-raḥmetleri olan ḫāk-i pāke vedī‘a edip ve ba‘de’l-vefāt meṣārif-i ‘ādiyyeleri içün ḳırḳ ‘aded filorin Tevekkülī Dede ḥażretlerine i‘ṭā edip semt-i teveccühüne mürūrla enẓār-ı ḥużżārdan ġā’ib olup ricālullāhdan olmalarına ehl-i bīniş ittifāḳ etmişlerdir. Ve bi-fażlillāhi’l-‘Aliyyi’l-‘Aẓīm bereket-i aḫīreleri olan meblaġ-ı meẕkūr cümle-i meṣārif-i ‘ādiyyelerine vefā edip fażlası daḫi naẓar-kerdelerine ilā āḫıri’l-‘ömr sermāye-i ‘ayş-ı bī-minnet **[S. 118]** ve medār-ı kāmrānī-i bī-ḳıllet ve aḥyā vü emvāt ve muḳīm ü müsāfir ve mücerred ü müte’ehhil ‘āmme-i iḫvān u ḫullānıñ bilā-isrāf u taḳṣīr meṣārifine vāfiye vü kāfiye bir ḫazīne-i ġaybiyye-i ġayr-ı nāfide olup Ḥażret-i Tevekkülī Dede intiḳāliyle der-i ḫızāne-i merḳūme münsedd ve daḫl ü ḫarc-ı ġalle-i vaḳfa merhūn olmuşdur.

طوبى لهم و حسن مآب بعناية المغيث الوهاب.

Ḥażret-i Tevekkülī Dede

Fī’l-aṣl evlād-ı kibār-ı Sarāy’dan bir reşīd-i lebīb-i ‘afīf-i necīb-i şābb-ı zekiyyü’l-fıṭra ve baḫtiyār-ı ṭayyibü’l-ḫulḳa olup cenāb-ı velāyet-me’āb-ı ‘Atīḳu’l-ehvā’ya münceẕib ve sāye-i ḥimāyet-māyelerinde tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī ve mevḳi‘-i tekbīr-i Ḫudāvendigārī ve külāh-ı inābet ber-ser ve ḫırḳa-i irādet der-ber olup ḫıdmet-i meydān-ı çil-tenān ile berḫūrdār ve yevmen-fe-yevmen maẓhar-ı enẓār-ı ḥasene-i mürşidleri olup nāṭıḳ u ṣāmit ḫānumānın beẕl ü īṣār-ı ḫıdmet-i iḫvānu’ṣ-ṣafā edip berekāt-ı iḫlāṣ u istiḳāmetiyle fā’iz-i mertebe-i ḫilāfet u ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı aḳrān ve lābis-i ḫırḳa-i vaṣiyyet-kerde-i mürebbīleri olup gūyā Ḥażret-i ‘Atīḳ-i ‘ahd-ı cedīd-nümā-yı girībān-ı vücūd-ı fā’iżü’l-cūdları olmuşdur. Ve ilā yevminā haẕā ḥavālī-i diyār-ı Rumeli’nde zevāyā-yı muḥdeşe ve ḥadā’iḳ-i müceddedede mesned-ārā-yı terbiye olan erbāb-ı aḥvāliñ ekşeri ol şem‘-i encümen-i irşādıñ çerāġ-ı efrūḫteleridir.

كثرهم الله تعالى الى الساعة الاخيرة من النشأة الاولى.

(بيت)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

يك شمع ازين مجلس صد شمع بگيراند

گر مردهٔ و زنده همزنده شوی با ما

Ve ol nev-bāve-i naḫle-i esrār-ı kān-ı melāḥat aḫlāḳ-ı ḥamīde ve maʿden-i cevāhir-i āṣār-ı pesendīde ve maḥsūd-ı ṭıbāʿ-ı ḫod-perestān olmaġla her çend dil-āzārān-ı ḫʷāce-tāṣāndan vażʿ-ı dil-ḫırāṣ ẓuhūr etse 'صل من قطعك و أعط من حرمك.' nefḥa-i ḳudsiyyesiyle ʿamel ve ḥussād-ı fussāda mücāmele-i veliyy-i ḥamīm buyurup aṣdiḳāyı ḥayret-zede-i taḥsīn ve kec-nihādānı ġarḳa-i şerm ü inṣāf buyurmaları temkīn-i rifʿat-ı şānlarına şevāhid-i muʿaddele olduġu zeynü'l-maḥāfil ve ḥarf-i hicā-yı bed-hʷāhları şeynü'l-mecālis olmaḳ muḳarrer olduḳda gūş-dārān-ı enfās-ı nefīselerin bu naẓm-ı dil-peẕīrle tenfīs buyurmuşlardır:

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همچو غواصان مفلس از برای گوهری

زحمت دریای مردم خوار میباید کشید

جور هر نا اهل نا هموار بهر او کشم

بهر يك گل زحمت صد خار می باید کشید

Mervīst ki

Ol pīr-i riyāżet-tedbīr leyl ü nehār ʻömr-i kirāmīlerin ḳıyām u ṣıyām u nevāfil-i ezkār u ṣalavātla tezyīn buyurup taḥammül-i girān-bār-ı irtiyāżları dūş-ı ṭāḳat-i beşeriyye-i żaʻīfeye taḥmīl-i mā-lā-yuṭāḳ olmaḳ üzere süst-himmetān-ı kār-ı sülūkuñ müsāmerāt-ı beyhūde-i rıfḳ-nümūdları ʻaks-endāz-ı mir'āt-ı vicdān-ı ilhām-cilāları olduḳda **"تشنه را تحمل جلاب جلاب تجملست."** ʻunvān-ı telezzüz-tibyānıyla ḳıyās-ı nefs-i aḥasların ibṭāl ve verāşet-i niʻam-ı ḳudsiyye-i manṭūḳ-ı **'أفلا أكون عبدا مشكورا.'** ile tezevvuḳ u iġtināmların işbāt edip ve leyālī-i ṣayf u şitāda baʻde nıṣfı'l-leyl -كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ-[749] -وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ-[748] āyet-i kerīmelerin tilāvet-i cehriyye ile ḳārī olduḳları ḥālde ebvāb-ı ḥucerāt-ı iḫvāna daḳḳ u taʻrīż ve ḳıyām u teheccüde taḥrīż ʻādet-i müstemirre-i müşfiḳāneleri olup **"** عليكم بأصطباح صحبة الصبوح و **ایاکم و اضطجاع راحة تمنع الفتوح."** ʻunvān-ı tenbīh-tażmīniyle terġīb ü terhīb buyurup bu maḳūle ilzām-ı ʻale'd-devāmları vücūd-ı şerīflerine zaḥmet-i şaḳīle olmaḳ ẓannıyla baʻż-ı iḫvān taḫfīf ḳaṣdıyla niyāzmend-i ḫıdmet-i merḳūme olduḳda **"** پیش قدمان آگاهان **اخوان را از خواب غفلت بیدار کردند. چون این کار بدین خادم پر تقصیر دست نداد. پس بجای او بایقاظ از نوم طبیعی اکتفا کردیم. امید استکه آن نیز میسر شود."** güfte-i hāżıma-perdāzlarıyla ʻöz-āver ve bi'n-nefs ilā āhīri'n-nefes ḫıdmet-i merḳūmede iḳdām-nümā olmuşlardır. Seḥer-ḫīzī müsterşidīn-i zevi'l-beṣā'ire nerdübān-ı teraḳḳī-i pāye-i ḳıyām-ı leyālī ve refte refte intibāh-ı ḫ^{w}āb-ı ġaflete daḫi sebeb-i ḳavī olmuşdur. Ve zāt-ı şerīfleri mānend-i laʻl-i āb-dār vaṭan-ı me'lūflarında terbiyet-yāfte olup germ ü serd ve üft ü ḫīz ve cevʻ u ʻaṭş ve ġurbet ü kürbet-i seyr ü seyāḥat-āzmā olmamaġla seyyāḥīn-i **[S. 119]** cihān-gerdiñ ʻacāyib-i memālik ü ġarāyib-i eḳālīmden nüḳūl-i muʻaccibe-i muḥayyireleri

[748] Zâriyât Sûresi, 51/18. Âyet: "Seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi."
[749] Zâriyât Sûresi, 51/17. Âyet: "Geceleri pek az uyurlardı."

خوش بودی اگر به پیشوای دیدهوربودی و گرنه سفر در " mecālis-ārā-yı firīftegān-ı ṣūret olduḳda وطن قطرهٔ را در یکتا و سنك را لعل بی همتا سازد." dem-i irşād-tev'emleriyle sefer-i ṣūrī müfīd olmayıp seyr ü sülūk-i ma'nevī lüzūmuna tanṣīṣ ve pīşvā-yı reh-nümā lā-büdde minh olduġuna tenbīh buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روی در دیوار کن تنها نشین

در وجود خویش هم خلوت گزین

قعر چه بگزید هر کو عاقلست

زانکه در خلوت صفا های دلست

ظلمت چه به ز ظلمتهای خلق

سر بزد انکس که گیرد پای خلق

هیچ کنجی بی دد و بی دام نیست

جز بخلوتگاه حق آرام نیست

چون بآخر فرد خوانم ماندن

خو نباید کرد با هر مرد و زن

رو بخواهم کرد آخر در لحد

آن به آید که کنم خو با احد

عاشقان اندر عدم خیمه زدند

چون عدم یکرنك و نفس واحدند

بال نی و گرد عالم میپرند

دست نی و کوز میدان میبرند

عشق چون در سینه منزل گرفت

جان انکس را ز هستی دل گرفت

Menḳūlest ki

Ol gül-i nev-ḫīz-i gülzār-ı tevekkül, ibtidā-yı sülūklerinde mā-melek-niṣār-ı rāh-ı ḫıdmet-i iḫvān u ḫullān olup mānend-i gül-i raʻnā yek-ḫırḳa ile iktifā buyurup yine sürḫ-rūy-ı tāb-ı ḳanāʻat u ḫoş-būy-ı ḫamīre-i tevekkül olup ḳaṭʻā fikr-i būd u ne-būd-ı levāzım-ı żarūriyye-i beşeriyye pīrāmen-güẕār-ı ḫāṭırları olmayıp hemvāre ṣafā-yı vaḳt ü inbisāṭ-ı meşreble ḫoş-ḥāl olmaları min külli'l-vücūh rabṭ-ı ḳalb ü iʻtimād-ı fażl-ı nā-gāhları kendilere sermāye-i neyl-i her kām olup ʻ هر چه در دلم آید از درم در اید.ʼ maẓmūnuyla muġtenim olmuşlardır. Ḥattā nevbet-i meşīḫatlerinde ʻaynu'l-cemʻ-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ile nüzhet-ābād-ı Sarāy'dan bir maḥall-i feraḥ-fezāya teveccüh buyurduḳlarında kimesnede zehre-i teheyyü'e vü taḳdīm-i levāzım teẕekkürü olmamaġla ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātlarına taḳlīdle herkes bī-ḳayd-ı zād mānend-i sāye peyrevleri olup encām-ı kāra müteraḳḳıb olduḳlarında ol cilve-gāh-ı maḳṣūda ḳarīb olduḳda mevḳiʻ-i merḳūmda ḫıyām u izdiḥām-ı ḫalḳ müşāhede olunup semt-i āḫara

teveccüh sevḳ olunduḳda sükūtla ve maḥall-i maʿhūda müsāraʿatla muʿāmele buyurulup vaḳtā ki resīde-i menzil-i murād olduḳlarında meğer nezīl-i maḥall-i teveccühleri olan bir ḳāfile-i ʿaẓīme imiş, ḳāfile-sālārları bir münʿim muḥibb olmaġla rāġıb-ı ṣoḥbet-i dervīṣān ve müteheyyiʾ-i ikrām u iḥtirām ve henūz irsāl-i dāʾīye ve tavṣiye-i keyfiyyet-i edeb-i daʿvete meşġūl imiş. Çünki ḳableʾd-daʿvetiʾẕ-ẓāhire icābet-i mükāşefāneleri rū-nümā olduġun muʿāyene edip ṣıdḳ u maḥabbetleri izdiyād u teżāʿuf-peẕīr olduysa bi-cümletiʾt-tevābiʿ veʾl-levāḥıḳ istiḳbāl ve taʿẓīm ü tekrīmle ḫıyām-ı iḥtirām u żiyāfete īvā olunup ḫavāṭıra ḫuṭūr etmeyen ṣunūf-ı tebcīlātla muʿazzez-i mużāf ve tā-be-vaḳt-i şām tevḳīrlerine beẕl-i ḫıẕane-i ḫıdemāt-ı lāyıḳa olunup ve zamān-ı ricʿat-ı maḳarr-ı ḫilāfetlerinde daḫi hedāyā-yı behiyye ve tuḥaf-ı şehiyye ile teẕyīl-i ṭūmār-ı tebcīl olunduġu meşhūd-ı ebṣār u beṣāʾir ve mādde-i muʿayyene kemāl-i ḥāl u māye-i şüyūʿ-ı eẕkār-ı cemīle olmaġla unvānıyla‘ **”چون اهل باطنیم در اجابت ما دعوت قلبی بس است و این اکرامات از ثمار باغ توکل است.“**

perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı nādire-perdāzları olup ve ṣaġīr ü kebīr-i ḳāfile-i merḳūme mürīd ü muḥibb-i muḫlişleri ve ʿaraḳıyye-keş-i iḫlāṣları olduḳlarından māʿadā sāʾire daḫi sārī olup ekṣer-i ḳavāfil-i tüccār mürūr u ʿubūrlarında nüẕūr u ḳarābīn ile ʿatebe-i ʿaliyyelerine rū-māl-i istimdād u cebhe-sāy-ı istidʿā ve āṣār-ı ḫulūṣların daḫi fevḳeʾl-meʾmūl müşāhede etmeleriyle ṣīt-i kerāmāt-ı ḥüsn-i teveccühleri ḥavālī-gīr ve aġleb-i ahālī-i eyālet-i Bosna bende-i dergehleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

صدق عاشق بر جمادی می تند

چه عجب گر بر دل دانا زند

چونکه اسرارت نهان در دل بود

هر مرادت زود تر حاصل بود

گفت پیغمبر که هر کو سر نهفت

زود گردد با مراد خویش جفت

شاد باش و فارغ و ایمن که من

آن کنم با تو که باران با چمن

کار ما اینست بر کوریٔ آن

که بکار ماند ارد میل جان

این فضیلت خاك را ز ان رو دهیم

زانکه نعمت پیش تو بی کان نهیم

Mervīst ki

Ol merd-i **[S. 120]** meydān-ı ittiḥād mesned-nişīn-i irşād olduḳlarında ḳaṭ‘ā tebdīl-i eṭvār u taḥvīl-i reftār etmeyip ancaḳ mecālis-i ‘āliye-i muḳābelāt-ı Mevleviyye’de āḥād-ı fuḳarādan destār-ı muḫtaṣar u şeker-āvīze-i müteberrik ile mümtāz olup mā‘adā libās u kelām ve cünbiş ü ārāmlarında yek-reng-i iḫvānu’ṣ-ṣafā olmaları ẓāhir-perestāna ġarīb-nümā olmaġla güyā iḳtiżā-yı maḳāmlarıyla ḳıyāmda ḳuṣūra ḥaml iḥtimālini elsine-i sāde-dilān-ı nīk-ḫʷāhān meydān-ı maḥremiyyete ilḳā

nefes-i ”این یکرنگئ صورتست. بنده خواهد که با اخوان الصفا در سیرت نیز یکرنك شود.“ eyledikde ķudsīleriyle ḥasm-ı ʿurūķ-ı iḥtimālāt-ı vāhiye ẕeylinde ” اگر مساعدۀ توفیق باری یاری فرماید dem-i taḥķīķ-tevʾemleriyle sedd-i bāb-ı ķīl ü ķāl ”ز یکرنگی نیز به بی رنگی سفر خواهد کرد. ve ġavṭa-ḫor-ı lücce-i ḥāl olup

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون به بیرنگی رسی کان داشتی

موسی و فرعون دارند آشتی

گر ترا آید برین نکته سؤال

رنگی کی خالی بود از قیل وقال

این عجب که این رنك از بی رنك خاست

رنك در بی رنك چون در جنك خاست

ebyāt-ı şerīfe-i nihāyetü’n-nihāyātla terennüm-rīz olaraķ semāʿ u ṣafāya şürūʿ edip ķavvālān u münşidān bī-tāb u tevān olduķdan ṣoñra sāde ķudūmuyle daḫi zamān-ı medīd pür-vecd ü ḥāl çarḫ-zen-i gird-ā-gird-i noķṭa-i ẕātları olup eşnā-yı ẕevķ-i ḥareket-i devriyelerinde āşār-ı ḥaķāyıķ-şiʿār-ı Ḥażret-i Pīr (ķuddise sırruhu’l-münīr)den nice ebyāt-ı laṭīfe daḫi inşād buyurup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در عمارت هستی و جنگی بود

نیست را از هستها ننگی بود

nefḥa-i muḳaddeseleriyle ḫatm-ı kelām u itmām-ı devrān-ı istiġrāḳ-niẓām buyurmuşlardır. Ve aġleb-i evḳātda āstīn-i ḫırḳa-i mübārekeleri mürsele ve ser-be-ceyb olmaları ḫuṣūṣu daḫi enẓār-ı ṭā'ife-i merḳūmede serd-nümā olmaġla **" این خرقهٔ فقرا چون خرقهٔ ابدان شان آمادهٔ نزعست و مدار کتمان نتیجهٔ شغل هر دمست که از جملهٔ مستحبات طریقتست و پوشیدهٔ دست و پای است که بیدست و پایی رکن رکین معروضات و سر که در جیب مراقبهٔ حال خود نباشد. بهر حال در میانهٔ تماشای نقوش و صور سرسری گردد."** vāridāt-ı laṭīfeleriyle tavżīḥ ü taḫṣīṣ buyurmuşlardır.

Fī'l-ḥaḳīḳa enẓār-ı daḳīḳa-şināsān kār-ı sülūkda beden vaḥdet-ḫāne-i ūlā ve ḫırḳa ṣāniye ve ḥücre ṣāliṣe der-pes-i derūn-ı ḫalvet-ḫāne-i ḫırḳada muġāyeret-i eṭvār-ı sülūk-i rāstān u muḫālefet-i evżā'-ı seyr-i maḥremān bulunmayıp aḫlāḳ-ı ḥamīde ve aḥvāl-i pesendīde ile māliye olup taḫliye vü taḥliye ḫuṣūṣunda murāḳabe-i dā'ime ve neẓāret-i her dem sermāye-i ṣalāḥ u ser-rişte-i felāḥ olduġu resīde-i rütbe-i bedāhetdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین مراقب باش گر دل بایدت

کز پی هر فعل چیزی زایدت

گر مراقب باشی و بیدار تو

بینی هر دم پاسخ کردار تو

چون مراقب باشی و گیری رسن

حاجتت ناید قیامت آمدن

ور ازین افزون ترا همت بود

از مراقب کار بالا تر رود

تو مراقب باش بر احوال خویش

نوش بین در داد و بعد از ظلم نیش

Menḳūlest ki

Ol sābıḳ-ı menāzil-i ẕikr-i ‘ale’d-devām lisānen ve cenānen ẕikrden ḫālī olmayıp ve ẓāhir-i ẕikri daḫi ḥāvī-i bāṭın olmaġla cümle-i ḥarekāt u sekenātı ‘ibādāt-ı ṣūrī vü ma‘nevī ve enfās-ı nefîse-i ‘ömr-i nāzenînlerin ṣarf-ı mā-ḫuliḳa-lehde ṣāḥib-i intibāh-ı tām olmaları ḥasebiyle maḥmiye-i merḳūmede mümtāzu’l-‘ulemā-yı vaḳtleri bulunan ḳālıb-ı ḳalbu’l-ḳalb ḳābil-i ḳābūl-i ehl-i iḳbāl olmayıp belki medfū‘-ı dest-i redd-i rūhānī ve bū’l-fużūlāne iḫvānu’ṣ-ṣafā ve ḫullānu’l-vefā ḥaḳlarında

hevā-dārlarıyla bād-peymā-yı güft ü şenīd-i bī-cāda iken nā-gāh giriftār-ı bend-i nāṭıḳa vü esīr-i lüknet-i muṭbiḳa olup nā-çār ‘atebe-i ‘aliyye-i inṣāf u i‘tiẕāra ilticā iḳtiżāsına binā’en berg-i sebz der-dest ve tevbe vü istiġfār der-dil ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarına müsāra‘at ve ba‘de taḳbīli’l-yed ser-be-dūş-ı peşīmānī ve giryān u zebān-ı ḥālle ‘arż-ı ibtilā vü niyāzmend-i indifā‘ olduḳda istinṭāḳ u beşş-i mācerāya telaṭṭuf-nümā olduḳlarında **“‘Adem-i iḳtidār ‘alā ru’ūsi’l-ḥużżār pedīdār olunca eşer-i inḥidār-ı nevāzil olmaḳ gerekdir.”** diye tevriye-i ḥāl buyurup pīş-taḫtelerinden bir miḳdār ḳand iḫrāc u ināle eşnāsında **“**خوش دل باشكه كشايش بند زبان بقند مردان ميسر است.**”** nuṭḳ-ı ‘ināyet-ḳarīnleriyle **[S. 121]** tenfīs-i kürbet-i mübtelā-yı merḳūm edip fī’l-vāḳi‘ ḳand-pāre-i kerāmet-bāreleri ruṭūbet-i kām u dehānī ile ẕā’ib ve ḫāṣṣa-i bāṭınası ‘urūḳ-ı dehen ü dimāġa sārī olduġu sā‘at rehā-yāb-ı nāzile-i ma‘hūde olmaġla bī-iḫtiyār ser-dāde-i zānū-yı inābetleri ve ilā āḫıri’l-‘ömr ‘andelīb-i medāyiḥ-serāları olmaġla belī vü na‘am-gūyān-ı mecālis-i sāmīleri daḫi bi-ecma‘ihim mürīd ü muḥibbleri ve şenā-kār-ı her-bārları olup muṣībetleri sermāye-i iṣābet **“**رب عقدةٍ تورث انحلال السلاسل**”** ḥasb-i ḥālleri ve nekbet-i çend-sā‘a medār-ı devlet-i pāyidārları olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عالميرا يك سخن ويران كند

روبهان خفته را شيران كند

این زبان چون سنك و هم آهن و شست

وانچه بجهد از زبان چون آتشست

ای زبان هم گنج بی پایان تویی

ای زبان هم رنج بی درمان تویی

خویشتن گر خفته کرد آن خوب فر

سخت بیدار است دستارش مبر

گر بفضلش ره سپردی هر فضول

کی فرستادی خدا چندین رسول

Mervīst ki

Ol mehbiṭ-i envār-ı ḥimāyāt-ı Ṣamediyye ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine kec-nigāh u ʿayb-cū vü bed-gū olanlar be-her ḥāl müstevcib-i ʿuḳūbet olup baʿżıları tā'ib ü muʿteẕir olmaġla rehā-yāb-ı ʿavārıż-ı ġayret ve daḫīl-i dergeh-i irādet ü maḥabbetleri olup ve baʿżıları ʿinād u ışrāra mübtelā ve giriftār-ı derd-i bī-devā vü fütāde-i girdāb-ı renc ü ʿanā olduḳları elsine-i muʿteberīn üzere taʿdād u tafṣīl olunduġuna perde-keş-i iḥtiyāṭ olup **" غافلان آنانکه بر دوام در ذکر و فکر اند سیوف الهیه اند. کورانه خود را بران سیوف میزنند و مجروح و مدمر باشند و الا مشغولان ذکر و فکر بچیز دیگر مشتغل نمیشوند. علی الخصوص در پس پرده نگاهبانان ارواح مقدسه حاضراند و ناظر اند. منسوبان دوائر صدق و اخلاص را بمقابلهٔ دوائر مؤاخذات محافظه نمایند و گرنه ما یکمشتا خس و خاشاکیم. از دست ما چه می آید؟"

‘unvānıyla cevānib-i fuḳarā-yı evliyā-yı kirāma cerā’et-i isā’et-i edebden terhīb ü taḥẕīr buyurmuşlardır.

’و الحق أحق أن يتبع و لو كان مكتوبا على الجدار.‘

چنانکه فرموده شد:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همت پیران دلیل ماست هر جا میرویم

قوّت پرواز چون تیر از کمان داریم ما

و در عقب فرموده استکه مراتب وجود بر سه نوعست: دنیوی و اخروی و مولوی. پس اصحاب “ مرتبهٔ نازله باسائت آداب ارباب مرتبهٔ عالیه مؤاخذه بینند. فکیف دنیوی بمولوی که اضعاف مضاعف مجازات را موقع باشند.” taḥḳīḳ-i rā’iḳleriyle mürā‘āt-ı merāsim-i merātib-i vücūdī vücūbunu ifāde buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر زنی بر نازنین ترا ز خودت

در تك هفتم زمین زیر آردت

این بیان خسف و قذف و صاعقه

شد بیان "عز نفس ناطقه"

جمله حیوان را پی انسان بکش

جمله انسان را بکش از بهر هش

هش چه باشد عقل کل هوشمند

هوش جز وی هش بود امّا نژند

جمله حیوانات وحشی ز آدمی

باشد از حیوان انسی در کمی

خون آنها خلق را گردد سبیل

زانکه وحشی اند از عقل جلیل

عزت وحشی بدین افتاد پست

کان مر انسان را مخالف آمد است

خر نشاید گشت از بهر صلاح

چون شود وحشی شود خونش مباح

Menkūlest ki

Ol teşne-i çeşme-i zülāl-i beḳā vü medhūş-ı neş’e-i ṣahbā-yı fenā maḥmiye-i merḳūmede ḥākimü’ş-şer‘i’ş-şerīf Ramażān Efendi cem‘iyyet-i sūr-i ḫitānına med‘uvv olup dā‘ī-i muḫliṣlerine **“اجابت کنیم و امّا از طعامش نخوریم.”** ‘unvānıyla cevāb-ı ‘uccāb-fermā olduḳları cümle-i ḥużżār-ı ḥalḳa-i żiyāfete bā‘iṯ-i ta‘accüb olup ba‘żen ṭa‘ām-ı şübhe ve ba‘żen taġayyür-i mizāc u imsāklerine ḥaml edip yaḳīnen manṭūḳ-ı kelām-ı velāyet-niẓāmları mefhūm olmamaġla herkes me’āl-i ḥāle muntaẓırlar iken ve esbāb-ı żiyāfet bi’l-cümle meşrūṭa-i Ḳādirī olan ḥadīḳaya naḳl olunmuş iken nā-gāh bārān-ı ‘aẓīm ẓuhūruyla Cāmi‘-i Ḫunkārī ḥaremine naḳl iḳtiżā etmegin ol mevḳi‘-i müteberrike naḳl olunup ve ekṣer-i ‘ulemā vü ṣuleḥā vü a‘yān u eşrāf daḫi cem‘ olup ‘azīz-i müşārün-ileyhe müteraḳḳıblar iken gürūh-ı enbūhla tābūt-ı cenāze-i merḥūmeleri rū-nümā olup seng-i muṣallā-yı cāmi‘-i merḳūma vaż‘ olunduḳda cümle mebhūt ve sırr-ı icābet-i mermūzeleri nümāyān olduḳda **[S. 122]** muḳarrebīn-i fuḳarāya **“Ḥażret-i Şeyḫ-i mütevvefānıñ ‘ārıża-i mizāc-ı kerāmet-sirişţleri niçün iş‘ār olunmadı ki şeref-i ‘iyādetleriyle ve isticlāb-ı du‘ā-yı ḫayr-ı āḫir-i hengām-ı icābet-i da‘avāt-ı żiyāfātda ḫıdmetleriyle muġtenim olaydıḳ.”** diye efsūs u dirīġ-gū olduḳlarında ‘ādet-i ḥasene-i fuḳarā-yı Ḫudāvendigārī üzere ṭa‘ām-ı çāşţları ta‘cīline tenbīh buyurup ve ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānla simāṭ-ı fuḳarāya ḥużūrları ‘aḳībinde **“وقت اجابتست حاضر باشید!”** edā-yı def‘-fermā-yı cem‘iyyetleri ser-zede olmaġla ḥużżār-ı meydān müteferriḳ olunca seccāde-i ḫilāfetleri üzere teveccüh-i ḳıble ve şuġl-i ẕikr-i Celāl’e ile teslīm-i emānet-i ezeliyye buyurduḳları elsine-i naḳale-i müveṣṣaḳatü’l-aḫbārdan mesmū‘ olunca ḥayāt u memātları kerāmāt u kemālātla maḥfūf olduġu cümleye ẓāhir ve ‘āmme-i ‘ulemā vü ṣuleḥā ve kāffe-i şehrī vü ġurebā teşyī‘-i cenāze-i merḥūmelerine müsābaḳat ve iḥrāz-ı feżā’il-i cezīle-i raḥamāt-ı nāzilede müsāra‘at edip **“وقت اجابت دعوتست.”** nefes-i cāmi‘leri da‘vet-i ḥākimü’ş-şer‘ u da‘vet-i aḥkemü’l-ḥākimīne mütenāvil olmaḳ ve ṣūret-i icābet-i da‘vet olan **“ از طعامش**

نخوریم.” ma‘nā-yı münīfi tamām-ı rızḳ u ḳūtların müfīd olmaḳ ve ẓuhūr-ı maṭar-ı pür-raḥmet mīḳāt-ı icābet-i ḥarem-i cāmi‘-i şerīf olduġun iṯbāt etmek şevāhid-i ma‘mūriyyet-i dāru’l-beḳāları olup herkes zamān-ı ḥayātlarında intihāz-ı furṣat-ı ḫıdmetlerinde olan ḳuṣūr u ḥürmet-i ẕāt-ı ẕū’l-berekātlarında sebḳat eden fütūra ez-dil ü cān maḥzūn u peşīmān olup tedārük-i mā-fāt ṣadedinde ḫāk-i pāklerin ziyāret ve rūḥ-ı muḳaddeslerinden istimdād ve sırr-ı aḳdesleriyle tevessüle ḳarār verip ḥālā medfen-i münevverlerine pehlū-yı mürşid-i mürebbīleri olan mehbiṭ-i envār-ı revḥ ü reyḥāna vedī‘a-i bedī‘a-i rāḥat u defīne-i şemīne-i raḥmet etmişlerdir.

طیب الله تعالی تربته و قرّب من جواره رتبته آمین بحرمة سید الاوّلین و الآخرین.

Ḥażret-i Ramażān Dede

Maḥrūse-i Maġnisa'da evlād-ı meşāyiḫ-i ṭarīḳatden cāmi'-i eştāt-ı 'ulūm u ṣāḥib-i envā'-ı fünūn ve üstād-ı muḥaḳḳiḳ-i 'aṣrları olup eşnā-yı mümārese ve neşr-i 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyyede tekrār ve itḳān-ı ma'lūmāt u müstaḥżarātdan mā'adā fā'ide-i 'ā'ide rū-nümā olmamaġla telemmüẕ-i 'ulūm-ı keşfiyye-i ledünniyyeye şevḳ-i zā'idü'l-vaṣf inbi'āṣıyla terk-i berg ü nevā ve şedd-i niṭāḳ-ı himmet-i vālā edip rāh-ı cüst u cū-yı mürşid-i Ḥayy-i kāmilde cihān-gerd olup āḫir bi-tevfīḳi'l-feyżi'l-Hādī Selanik şehrinde müttekā-ārā-yı ḫilāfet-i Mevlevī olan 'Abdülkerīm Dede ḥażretleriniñ ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerine reh-yāb olup zīr-i ḳādime-i terbiyelerinde āsūde-ser ü behremend-i eẕer-i ḥüsn-i naẓar ve yevmen-fe-yevmen ḳalb-i ilhām-taḳallübleri izdiyād-ı münāsebet-i taḥṣīl ü ittiṣāl-i mülāyemet-i taḥvīlī ile tebdīl-i eṭvār-ı ḥāżıraya fā'iz olup velī-'ahd-ı velāyetleri olmaġla eğerçi ba'de'l-vefāt pāye-i refī'a-i cā-nişīnī müyesser olmuşdur, lākin iḳtiżā-yı teḫālüf-i aḥkām-ı zamānla dā'ire-i ḫānḳāhlarında rindān-ı loḳma-rendān-ı tīz-dendān tekevvün ve beyne's-sükkān ḳāl ü ḳīl daḫl ü ḫarc ve ḫalecān-ı muḥāsebe-i ġalle-i vaḳf tekeşşür etmekle

mürā‘āt-ı ṣafā-yı vaḳt siyāḳında ṭaraf-ı āsitāne-i sa‘ādet-āṣiyāne-i Ḫunkārī’den isti‘fā ve belde-i Siroz’a hicret buyurup ḥālā cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī olan buḳ‘a-i mübāreke ārām-gāh-ı āyende vü revende olmaḳ üzere mevḳūfe imiş. Ol menzile nüzūl edip aḥbāb-ı sā’ire ḫāne-i tevḳīrlerine da‘vet olunduḳda **" ما ز آینده و روندگان این رباط کهنه ایم. پس ازین جهت این تابخانه از همه مناسب تر است."** ‘unvānıyla ta‘allül ü i‘tiẕār-nümā olduḳda ‘Ali Pāṣā-zāde Emīr İlyās (raḥmetullāhi te‘ālā ‘aleyh ve ‘alā ābā’ihi) fütāde-i dām-ı maḥabbetleri olup kendilere ol cāy-ı laṭīfi taḫṣīṣ ve ḳālıb-ı Mevlevīḫāne’ye ifrāġ edip ve pāy-ı āyendegān-ı ecnebiyyeyi ol vaḥdet-ḫāneden ḳaṭ‘ ve fī’l-aṣl a‘māl-i evḳāf-ı ecdād-ı kirāmından mevrid-i ebnā-yı sebīl-i dünyā iken ta‘mīr ü tecdīd ve taḫṣīṣ-i ḫavāṣṣ ile bā‘iṣ-i izdiyād-ı ücūr-ı cezīle ve fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā ervāḥ-ı vāḳıfīne ve dīn ü devlete ḥürmet-geh-i ed‘iye-i müstecābe vü mesken-i nüfūs-ı müsteṭābe olmuşdur.

نوّر الله تعالی مراقد عامریها وصفی اوقات ساکنیها آمین بحرمة من له الکمال و العز و التمکین.

Ve berekāt-ı ḳudūm-ı kerāmet-**[S. 123]**mevsūmları ve feyż-i sāye-i ḥimāyet-māyeleriyle ol diyār-ı ḥariyyü’l-‘itibār mehbiṭ-i envār-ı rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī ve maḥall-i icrā-yı āyīn ü erkān-ı Celāleddīnī ve ekṣer-i ahālīsi ser-bülend-i sāye-i dest-i inābet-peyvest-i merdān-ı Ḫudā ve sālik-i rāh-ı āgāhān-ı faḳr u fenā olmuşlardır.

طوبی لهم و حسن مآب نعم التوفیق و فتح الباب.

Ve eṣnā-yı hicret ü intiḳāllerinde faḳaṭ *Meṣnevī-i Şerīf*’lerin viṣāḥu’ṣ-ṣadr-ı rūḥ-ı revān edip mā‘adā emvāl ü emti‘aya müte‘alliḳ eşyāya nigāh-ı iltifāt buyurmayıp sābıḳan terġīb-i terk ü tecrīd ve terhīb-i iddiḫār u ‘alāḳa-i ḥukkām-ı

dünyā olunduḳda ḥaml-i taṣannu‘ u ḳallāşet edenlere vaż‘-ı mücerredāneleri pend ü bend-i ḳavī olup gūyā bī-dār-ı girān-ḫ^{w}āb olanlar gibi istīlā-yı kābūs-ı ḫayāl-i ḫām ve cümle-i ḳayd u bend-i sū’-i ẓan ve ṭama‘-ı cīfe-i dünyā-yı denīden rehā-yāb ve dāmen-i kerāmet-pīrāmenlerine dest-i ṣıdḳ u iḫlāṣla teşebbüş edip rikāb-ı intisāblarından müfāraḳat etmeyip lākin ba‘ż-ı levāzım-ı żarūriyye taḥammülüne istimzāc u isti’ẕān eylediklerinde **"همه آمادۀ بی منت است."** nefes-i tesliyet-fermālarıyla men‘ buyurmaları ẓuhūr edip ḳaṭ‘ā sefer ü ḥażarlarda żarūret-keş-i levāzım olmayıp fevḳa’l-me’mūl muġtenim-i fütūḥ-ı min ḥayşu lā-yaḥtesib olmuşlardır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا نگردانی ز ملك و مال روی

یکدمه ننمایدت این حال روی

Ve ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyh kendilere ẓāhiren ve bāṭınen nigeh-bān u raḳīb-i ḳarīb-i selāmet-i ḥāl iken ‘aşḳ-ı ‘acūze-i dünyāda raḳīb ittiḫāẕ edip ḥadd-i edeb-i irādeti tecāvüz edenler daḫi iġtinām-ı furṣatla ber-vefḳ-i dil-ḫ^{w}āh def‘-i aġyār u ref‘-i raḳīb mülāḥaẓasıyla icrā-yı mā-fī’ż-żamīre şürū‘-ı bī-teşvīş üzere iken bi-ḳażāillāhi te‘ālā ‘ale’l-‘umūm ġayret-zede-i sulṭān-ı fuḳarā olup ekşeri āteş-i vebā ile muḥteriḳ ve bakıyye-i bī-himmetleri daḫi mānend-i ḫār u ḫas-ı eṭrāf-ı biḳā‘ ġurbet-endāḫte-i ṣarṣar-ı vaḥşet ü dehşet olup ḫānḳāh-ı merḳūm müddet-i medīde ḫālī ḳalıp ilā yevminā hāẕa keşret-i ġalle-i vaḳfa i‘timāden sākin olanlar maḥrūm-ı ferāġ-ı bāl u bī-behre-i ṣafā-yı ḥāl olduġu mefhūm-ı reşīd ü belīddir.

***نعوذ بالله من تكدير أهله و غيرة خربه آمين يا معين انك أنت الحافظ الدافع ذو القوة المتين. ***

Menḳūlest ki

Ol pīşvā-yı reh-revān-ı ṣıdḳ u sedād ḳā'id-i ḳaṭār-ı ehl-i teslīm ü reşād olup menzil-i merḳūma būriyā-endāz-ı ārām olduḳlarından tā āfitāb-ı ẕāt-ı pür-nūr-ı berekātları maġrib-i fenāya ufūl edince āsūdegān-ı sāye-i ḥimāyeleriniñ şeb u rūzları ḳadr u 'ıyd olup tetābu'-ı fütūḥ u telāḥuḳ-ı 'ināyāt-ı ṣūrī vü ma'nevī ile her biri bī-ḳayd u ġā'ile-i būd u ne-nūd ve bīş ü kem kāmrān-ı 'ayş-ı ḫoş u ṣafā-yı vaḳt u ferāġ-ı bāl olduḳları şükrānesine meyāmin-i sāye-i hümā-yı himmetlerin zeynü'l-mecālisi'r-refī'a ve mā-bihi'l-iftiḫār-ı fırḳa-i nāciye-i sāmiye eyledikleri resīde-i gūş-ı ġayb-āşināları olunca " در عادت متقنهٔ صمدی بر موجب مواعید احدی این وجوه نعم و صنوف کرم موائد آسمان حقیقت استکه بگروه پر شکوه اهل توکل و ترك موقوفهٔ معینه است. گاه از روی محبین مخلصین و گاهی از طرف مبتلایان مستمدّان و گاهی بی پردهٔ صورت آز عین غیب بروز و نزول میکند. درین عواطف و عطایای رب الانام مدخل رمضان و بیرام نیست." 'ibāret-i pür-nikātıyla ḫazīde-i sāye-i irşādların terk ü tevekküle taḫṣīṣ buyurup "و ما دام الفقر دام العطا." fiḳra-i şerīfesiyle ḫatm-ı kelām-ı irşād-niẓām buyurulmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار درویشی ورای فهم تست

سوی درویشان بمنگر سست سست

ز آنکه درویشان و رای ملك و مال

روزئ ژرف می رسد از ذو الجلال

امتحان کن فقر را روزی دو تو

تا بفقر اندر غنا بینی دو تو

صبر کن با فقر و بگذار این ملال

زانکه در فقر است عز ذو الجلال

Mervīst ki

Ol erīke-nişīn-i ḳadr-ı refī‘ ve māh-ı ‘ıyd-ı cenāb-ı menī‘ ḥażretleri evān-ı ṭaleblerinde ārzū-yı idrāk-i sā‘a-i laṭīfe-i ḳadriyye ile cümle-i leyālī-i Ramażāniyye’yi iḥyā buyurup sinīn-i ‘adīde müdāvemetleri mūṣıl-ı merām-ı cān olmamaġla bir leyle-i şerīfe-i Ḳadr’iñ ḳabīl-i ẓuhūr-ı tebāşīr-i ṣubḥunda ḥüzn-i zā’idü’l-beyān-ı ḥırmānla nālān u giryān iken ṣadā-yı hātifī **[S. 124]** güş-zed olup **“** اگر از قدر آفاقی محروم شدی بجای آن ترا در هر ماه قدر انفسی دادند. بعد ازین از قدر نفس خویش غافل مباش! **”** ‘unvānıyla cilve-ger-i sāḥa-i tebşīr olan nüvīd-i bī-‘adīl kemā hüve’l-mev‘ūd gāhī ġurre ve gāhī selḫ ve gāhī eyyām-ı bīż-i her şehrde girībān-ı maşrıḳ-ı istiġrāḳ ve finā-yı ṣarfdan pedīdār olup miḳdār-ı yek-sā‘at-i nücūmī imtidāddan ṣoñra kemā ṭala‘a ġāribün ve ol sā‘at-i ḳadr-i enfüsīde inkār ve enẓār u enfās-ı Celāliyye ve Cemāliyyeleri mānend-i tīr ü nāvek-i ḳażā vü ḳader işābet-i hedef-i müteveccih üzere bī-şā’ibe-i taḫallül taḫallüf ü ḫaṭā olmaġla evḳāt-ı ẓuhūr-ı ‘alāyiminde ḥasbe iḳtiżā’i’l-emr vaḥdet-ḫānelerine duḫūl ve ba‘de zevāli’l-ḥāleti’l-ma‘hūde ḫurūc buyurmaġla tafṣīl-i mācerāları mümkün olmayıp ancaḳ maḥremān-ı rāzlarına **“** این رمضان نیز از شرف قدر خالی نیست. **”** nefes-i nefīsleriyle perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār olup ve ḳabīl-i vefātlarında daḫi keyfiyyet-i ḳadrīleri istiġrāḳ-ı nūru ve iḥāṭa-i ẕikriyye-i bī-

ḫodāne ile olduġun ʻayān ve ḥīn-i teveccüh-i dārü'l-beḳāları daḫi müṣādif-i sāʻat-i ḳadriyyeleri olacaġın beyān buyurmalarıyla fī'l-vāḳiʻ emārāt-ı ḥālet-i meẕkūre ẓuhūrunda kemā-hüve'l-muʻtādü'l-me'mūr ḥücre-i ḫalvetlerine duḫūl buyurup baʻde sāʻatin cesed-i mübārekleri müfārıḳ-ı rūḥ-ı revān rūy-ı naʻṣa iḫrāc olunmaġla resīde-i derece-i ṣübūt olmuşdur. Ve eṣnā-yı sāʻat-i ḳadriyye-i enfüsiyyelerinde dest-dāde olan müşāhedāt ve ʻacāyib-i aḥvāl ü ġarāyib-i āṣār bīrūn-ı ḥīṭa-i iḥṣā vü şümār olmaġla ʻalā ḥāletihi'l-ġaybiyyeti ibḳā olunup ʻ**من أراد الوقوف فاليرصد الموقف**.' ile iktifā olundu. Ve ʻalā haẕā't-taḳdīr fecīʻa-i intiḳālleri daḫi leyle-i ḳadr-i Ramażāniyye ve sāʻat-i ḳadr-i āfāḳī vü enfüsīlerine müṣādefe eylediği mükāşifān-ı vaḳtlerinden telaḳḳī-kerde-i erbāb-ı ṣıdḳ u iḫlāṣdır. Gūyā hengām-ı āḫirīnlerinde ol merāma neylle daḫi şād-kām ve ʻıyd-ı ekber vuṣūl-i maḳʻad-ı ṣıdḳla rūḥ-ı revānları ve ʻayn-ı ʻayānları dīdār-ı eslāf-ı kirāmla şādān u ḫayrān olmuşdur.

أدام الله تعالى اجلاله بروحه و ريحانه في غرف العدن و فراديس جنانه آمين يا من لايخيب السائلين بحرمة *

***شفيع المذنبين و بعزة من هو رحمة للعالمين.**

Ve ḳālıb-ı müterevviḥleri ḥālā derūn-ı ḫānḳāhda medfen-i ḫulefā olan mehbiṭ-i envār-ı ʻafv u ġufrānda mütevārī-i perde-i ḫāk-i pāk-i raḥmet-nāk olmuşdur.

***تغمده الفياض المتعالي لتتابع لوامع النوال و أرقاه الى مدارج القرب و الافضال. ***

Ḥażret-i Ḥüseyin Dede

Bosneviyyü'l-aṣl ve Ḥażret-i ʻAtīḳ Dede naẓar-kerde vü terbiyet-peẕīrendelerinden olup fī ḥaddi ẕātihi merd-i ṣāḥib-i himmet ü ferd-i mālik-i ʻazīmet ve baʻde vefāti'l-mürebbī āsitāne-i ʻaliyye-i ser-çeşme-i zülāl-i ʻirfāna şitābān ve silk-i ḫademe-i saʻādet-sihāma ḥüsn-i inżimām-yāb ve müddet-i medīde envāʻ-ı ḫıdemāt-ı mevfūrede mesāʻī-i meşkūreleri nümāyān ve āḫir-i kār mertebe-i refīʻa-i türbe-dārī-i Sulṭānu'l-ʻāşıḳīn'de berḫūrdār-ı neyl-i merām-ı cān-ı müstehām ve şehr-i Üsküb'de müceddeden ṭā'ife-i ʻaliyye-i Mevleviyye'ye taḫṣīṣ olunan ḫānḳāh-ı derdmendān-penāha şeyḫ ṭaleb olunduḳda ser-bülend-i külāh u istivā-yı ḫilāfet-şiʻār olmuşdur. Ve hengām-ı istiḫlāfda çend şebān-rūz

(بیت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

بر آستان تو مردن سعادتیست عظیم

ز بخت خویش توقع مرا همین باشد

mażmūn-ı aḥzān-ı hicrān-meşḥūnuyla nālān u giryān olup ricāmend-i ibḳā-yı pāye-i türbe-dārī olduḳda Ḥüseyin Efendi ḥażretlerinden lehçe-i pür-behçe-i miṣālīleriyle nüvāziş ü tesellī-yāb "و هلال را دوری مایهٔ بدری گردد." nuṭḳ-ı rā'iḳu'l-feḥvā ve şāmilü'l-cedvālarıyla mübeşşer ü muṭayyeb ve cemā'at-i fuḳarā ile ṣavb-ı me'mūra teveccüh-nümā ve ol mesned-i sāmīde menşe'-i pertev-i rūḥāniyyet-i pīrān-ı pīş-ḳademān-ı ṭarīḳat-ı Ṣıddīḳıyye ve müẕekkir-i 'uhūd-ı 'Atīḳıyye olmuşdur.

*كثر الله أمثاله و نصر بتأييده نظائره. *

Menḳūlest ki

Belde-i merḳūmede tekmīl-i seyr ü seyāḥat-i ṣūrī vü ma'nevī edenlerden 'Ayıntābiyyü'l-aṣl Seyyid 'Abdulaḥad-nām dervīş kūşe-nişīn-i āsāyiş ü ġanīmet-rehīn-i ārāmiş olup enẓār-ı ẕevi'l-beṣā'irde maẓanne-i āṣār-ı merdān-ı kār olmaġla emīr-i şehr-i mesfūrdan bi-ḥasebi'l-ġafle ḳatlün bi-ġayri ḥaḳḳın ṣudūru kendiye bā'iṯ-i ibtilā-yı seher ü sersām ve eṭıbbā-yı **[S. 125]** vaḳt tedbīrinden iẓhār-ı 'acz edip nā-çār a'tāb-ı meşāyiḫ ü fuḳarāya iltiCā ve himmet ü teveccühlerinden çāre-cūy olmasıyla erbāb-ı naẓar ḫuṣūṣ-ı meẕkūruñ ḥuṣūlün bi'l-ittifāḳ Seyyid 'Abdulaḥad

Dede ḥażretleriniñ imdād-ı ḳalbiyyelerine taʿlīḳ etmeleriyle emīr-i mezbūr cenāb-ı velāyet-meʾābların daʿvet ve ʿarż-ı ḥāl-i ḍarāʿat-meʾāl ü niyāz-ı laḥẓa-i kūşe-i çeşm-i ʿināyet eyledikde ʿazīz-i müşārün-ileyh fayṣal-i ḳażiyye-i maṭlūbeyi istiḫāreye ḥavāle buyurup ve ṣūret-i istiḫāreleri daḫi emīr-i bīçāreniñ sarāyı sāḥasında bārgāh-ı Ḫudāvendigārī ḍarb olunup āmed-şod-ı dervīşān-ı bāb-ı saʿādetleri olmaġla ʿale's-seḥer teblīġ-i taʿbīr-i ilhāmī buyurup **"Bu ʿārıżanıñ ʿilāc-ı indifāʿı meskeniñiz mesken-i fuḳarā-yı Mevlevī olmaḳdır."** diye cezm etmeleri kār-ger-i derūn-ı müstemidd-i merḳūm olup hemān sāʿat maṣlaḥat-ı meẕkūre iḳāmetine iḳdām-nümā olup baʿde'l-itmām ʿatebe-i ʿaliyye-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher)e hedāyā-yı fāḫire ile Seyyid ʿAbdulaḥad cenābını irsāl ve ricā-yı ḫalīfe etmekle Türbedār Ḥüseyin Dede ḥażretleri istiḫlāf buyurulup emīr-i merḳūm daḫi ʿārıża-i mühlike-i maʿhūdeden ḫalāṣ olduġu gibi derd-i emāretden daḫi rehā-yāb olup baḳıyye-i ʿömrün ḫıdmet-i fuḳarāya ṣarfla gürūh-ı muḥibbīn-i evliyā-yı kirāma mülḥaḳ ve berekāt-ı ḫıdemāt-ı şerīfeleriyle nāʾil-i saʿādet-i dāreyn olmuşdur. Ve ḳatīl-i maẓlūm-ı mezbūruñ maḥall-i sefk-i dem-i nā-ḥaḳḳı olan mekān ki ḥālā semāʿ-ḫāne ve maṭbaḫ olan mekānlarıñ mābeyninde olup vaḳt-i ḳatli geldikde be-her sene ḫūn-ı bī-sebebi cūşān olup rūy-ı maḳtelin laʿl-gūn eyledikde vaṭy-i aḳdām-ı āyende vü revendeden muḥāfaẓa siyāḳında āb-ı pāk-ile şüst u şū edip ġusāle-i lāle-rengīn bāġçe-i ḫānḳāhdan ḥufre-i muʿayyeneye ṣabb olunmaḳ ḫademe-i cārūb-keşān-ı āsitāne-i meẕkūreye vaẓīfe-i senevī ḳılınmışdır.

'و انما الاعتبار بالخواتيم.' mışdāḳınca meʾmūldür ki emīr-i muḫliṣiñ daḫi ḫātime-i ʿömr ü ʿameli rāh-ı merdān-ı Ḫudā'da beẕl-i mevcūd u ifnā-yı būdla olmaḳ tebāşir-i ṣubḥ-ı saʿādet-i rıżā vü ırżā olup ḥizb-i ilāhī olan gürūh-ı pür-şükūh-ı fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı Aḥmedī ile maḥşūr ve ʿayn-ı ʿināyet-i ġufrānla manẓūr ola!

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گرچه آلت نیستت تو می طلب

نیست آلت حاجت اندر کار رب

این طلب مفتاح مطلوبات تست

این سپاه و نصرت رایات تست

بخشش بسیار دارد شه برو

ای که تو در وهم و تصویری گرو

مرد غرقه گشته جانی میکند

دست را در هر گیاهی میزند

تا کدامش دست گیرد در خطر

دست و پایی میزنذ از بیم سر

هین که اسرافیل وقتند اولیا

مرده را زیشان حیاتست و نما

چون تعلق یافت نان با بوالبشر

نان مرده زنده گشت و با خبر

موم و هیزم چون نوای نار شد

ذات ظلمانئ او انوار شد

Mervīst ki

Ol merd-i meydān-ı riyāżet u sābıḳ-ı menzil-i ‘ibādet evvelen ve āḫiren meşġūl-i mehāmm-ı tekmīl-i nefs-i nāṭıḳa-i insāniyye olup ḥuẓūẓ-ı emāretden bi’l-cümle nefūr ve kemāl-i zühd ü ṣalāḥla ārāste bir şeyḫ-i pür-temkīn u ḥużūr olmaġla zamānesi baṭṭāl ve müdde‘īleri gūyā zühd-i ḫuşk berzaḫında kalıp ‘aşḳ u ma‘rifetden bī-behre olmasına ẕāhib olup dā’ire-i pür-sa‘y u edeblerinden pā-keşīde olmalarıyla pīrāmen-gerd-i menzil-i irādet ü maḥabbetleri me’mūnü’l-ġā’ile-i reh-zenān-ı tefriḳa vü tereddüd olup luṭf-ı teveddüd ü ḥüsn-i ta‘alluḳlarıyla herbiri behremend-i teraḳḳī vü ḥiṣṣe-yāb-ı tesellī olmuşlardır. Her çend ṭab‘-ı şerīflerine mürā‘āt-ı iḫvān-ı zamāne sevḳ olunduḳda “ مماشات کجروان باضاعت متأدّبان مفضی باشد. چه بطالت و فساد عقیده از تاثیر صحبت و میل طبیعت سرایت کننده تر از تأدب وصلاحست” dem-i ḳudsī-i ḥazm u iḥtiyāṭ-tev’emleriyle sedd-i bāb-ı ihmāl u şedd-i niṭāḳ-ı ikmāl-i müsterşidān buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار مردان روشنی و کرمیست

کار دونان حیله و بی شرمیست

حرف درویشان بدزدد مرد دون

تا بخواند بر سلیمی زان فسون

از مقلد تا محقق فرقهاست

کین چو داود است و ان دیگر صداست

منبع گفتار این سوزی بود

و آن مقلد کهنه آموزی بود

میکند کستاخ مردم را براه

او بجان لرزان تر است از برگ کاه

پس حدیثش گرچه بس با فر بود

در حدیثش لرزه هم [s. **126**] مضمر بود

diye te’yīd-i mācerā ”و ازین قبیل است که گفته اند بی راه را ره دادن رهروان را ره زدنست.“ buyurup ve Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)iñ

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جور بی پایان و بیحد برده ایم

ره بر اهل خویش آسان کرده ایم

آری! پس از اهلیت ایشان آسانی مقرر " nefḥa-i ḳudsiyyeleriyle istidlāl eden maġrūrāna ‘unvānıyla ta‘rīż ve ‘adem-i ehliyetlerine imżā buyurmuşlardır ki dest ü pā-yı derdmendān iḥrāz-ı rütbe-i ehliyet ṣadedinde olduġu ledā ūlü’n-nühā hüveydādır. **"است.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حرف درویشان بدزدیده بسی

تا گمان آید که هست او هم کسی

دیو ننموده و راهم نقش خویش

او همی گوید که ز ابدالیم و پیش

لاف شیخی در جهان انداخته

خویشتن را بایزیدی ساخته

هم ز خود سالك شده واصل شده

محفلی وا کرده در دعوی کده

از خدا بویی نه او را نی اثر

دعویش افزون ز شیث و بوالبشر

Mervīst ki

Ol ‘āşıḳ-ı ser-bāz u ṣādıḳ-ı mümtāz ḫıdmet-i türbe-i mu‘aẓẓama ile şeref-yāb olduġu ezmānda vużū-yı dā’im üzere olup ve eyyām-ı menhiyyü’ṣ-ṣavmdan mā‘adāda ṣā’im ve leyālīsinde ḳā’im ve ṣıdḳ u edeb-i tām ile cünbiş ü ārām ve sūz u güdāzı ḫıdemāt-ı ‘atebe-i ‘aliyyede iḳdām-nümā olup aḥyān-ı ġalebe-i ḥāl ü maḥvda müşāhede buyurduḳları āṯār-ı ‘acībe-i ervāḥ-ı ‘āliye-i mütecesside naḳl u tafṣīl olunsa menḳabe-i celīleri müstaḳillen bir kitāb-ı ‘aẓīmü’l-ḥacm olmaḳ muḳarrerdir. Aḫlāf-ı iḫvāna müfīd-i iḥtiyāṭ olacaḳ ba‘ż-ı müşāhedeleri intiḫāb olunup ḥüsn-i ḫitām-ı ẕikr-i cemīlleri ḳılınmışdır ki ‘azīz-i müşārün-ileyh ba‘de’l-‘ışā derūn-ı türbe-i muḳaddesede türbedārān sākin olduḳları mesned-i mübārekde ser-be-ceyb-i murāḳabe iken kendiye insilāḫ-ı cümlī ṭārī olup beyne’s-semā’ ve’l-arż bir dīvān-ḫāne-i vesī‘ü’s-sāḥa mu‘āyene edip cümle ḥaşem-i dīvāniyye eslāf-ı iḫvān-ı Mevlevī olduġun şühūdla cerā’et-yāb-ı neẓāre-i derūn-ı dā’ire-i dīvāniyye olduḳda mesned-i şāhīde ser-i mütecessid-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber’i ve ṣadr-ı vezāretde cenāb-ı Ḥüsāmeddīn’i ve sādāt-ı sā’ire-i ṭarīḳat-ı Celāliyye’yi ḥasbe’l-merātib ḳā‘id ü ḳā’im ü maḫdūm u ḫādim müşāhede eylediği eṣnāda bi’l-fi‘l külāh-ı ḥayāt ber-ser ü ḫırḳa-i ‘āfiyet der-ber olan meşāyiḫ ü fuḳarādan her birin pīşgāh-ı ‘ināyet-destgāha iḥżār buyurup evvelen şāyeste-i ḳabūl olan nev-niyāzānı ḳabūle müsā‘ade ve tekmīl-i çille-i merdāna da iḫsān-ı tekbīr ü ilbās-ı külāh-ı tenbīh ve müştāḳ-ı semā‘ u ṣafā ve

behre-yāb-ı vecd ü ḥāl olanlarıñ duḫūl-i ḥalḳa-i devrān-ı ʿuşşāḳa iẕn ü müstaḥaḳḳ-ı emānet-i ʿuẓmā-yı ḫilāfet olanlara ilbās-ı ḫilʿat-i istiḫlāf ve nev-mürīdāna taʿyīn-i ism-i Celāle ve müdāvemet-i evrād-ı şerīfe-i Mevleviyye'ye teʾkīd ve şāyān-ı ʿāṭıfet-i Sulṭānü'l-ʿāşıḳīn olan eḫaṣṣü'l-ḫavāṣa iḥsān-ı merātib-i celīle ve küstāḫān-ı rāha ḥasbe'l-cināye fermān-ı seyāḥat u ser-i pā ve belki baʿż-ı ʿuḳūbāt-ı şedīde ile tertīb-i cezā ve münkirīn-i mütemerridīn-i fuḳarā-āzāra teʾdīb ü tedmīr ve taslīṭ-i sezā maḳūlesi dīvān-ı maʿālī-erkān-ı ʿulvīlerinde cilve-ger-i meydān-ı ḫayāl olaraḳ der-ḥāl devāʾir-i ʿaliyye-i ḫavānıḳ-ı ṭarīḳatlerinde rū-nümā olduġun īrādla nuḳūş-ı ẓāhire-i elvāḥ-ı meşāyiḫ ü fuḳarā ve aḥıbbā vü aʿdā ve bi'l-cümle taṣvīr-kerde-i kilk-i rūḥāniyyet-i muḳaddese-i Ḫudāvendigārī olduġun ifāde ve ṣaḥāʾif-i derūndan tereddüd ü inkārı defʿ ü refʿini tavṣiye buyurup

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

مراد ما نصیحت بود و گفتیم

حوالت با خدا کردیم و رفتیم

mażmūnuyla ḳurb-ı irtiḥāllerin iş'ār ve netīce-i vücūd-ı fāʾiżü'l-cūdları olan maḫdūm-ı ekremlerin velī-ʿahd buyurup **"بعد ازین جانشین ما شیخ مصطفی است."** ʿunvānıyla defʿ-i daġdaġa-i īn ü ān edip eyyām-ı şelāş mürūrunda ʿubūr-ı ḳanṭara-i fenā ile ḫırāmān-ı ravża-i beḳā olup cesed-i pākīzeleri ḥālā türbe-i refīʿa-i meşāyiḫ olan buḳʿa-i mübārekede vedīʿa-i mīḳāt-ı ḳıyāmu's-sāʿa ḳılınıp fī'l-ḥaḳīḳa baʿde vefātihi ṭālibān-ı meşīḫat u müstaḥiḳḳān-ı ḫilāfet ittifāḳıyla ḫıdemāt-ı mebrūre-i ḥall u ʿaḳd-ı ḫānḳāh-ı merḳūm ḥasbe mā-ḳāle velī-ʿahdlerine tefvīż buyurulup ol daḫi peyrev-i peder-i vālā-güherleri olup kendilerden muḫālif-i şerʿ u ṭarīḳ vażʿ-ı nā-pesend ẓuhūr etmediğinden māʿadā icrā-yı merāsim-i sülūk ve ityān-ı **[S. 127]** ādāb-ı faḳr u fenāda ser-i mū tehāvünleri maḥsūs olmayıp

(بيت)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

دهد ثمر ز رك و ريشهٔ درخت خبر

نهفته های پدر از پسر شود پیدا

feḥvā-yı pür-cedvāsı üzere naḳd-i vaḳt-i vālid-i mācidleri olduġu pīr ü bernāya hüveydā olup anlar daḫi ārzū-yı iltiḥāḳ-ı pīşvā-yı cism ü cānlarıyla sinīn-i ma‘dūde dād-dih-i meşīḫat ve müsāri‘-i civār-ı Ḥażret-i pür-raḥmet ve pehlū-yı pederlerinde āsūde-i daġdaġa-i ḥavādiṯ-i ‘ālem-i kevn ü fesād olmuşdur.

نور الله مرقده و على سرر القدس أرقده يا مجيب الداعين و يا من لا يخيب السائلين و متعنا و كافة الطالبين *

*باستظلال خيام شفاعاتهم المبروره في عرصات الحيرة المشكوره.

Ḥażret-i Dāvud Dede

Şehr-i Anṭalya'da naḫl-i berūmend-i ḥadīḳa-i ḫilāfet-i Mevleviyye olan Süleymān Dede ḥażretleriniñ ferzend-i ercümendleri olup fünūn-ı ẓāhire vü 'ulūm-ı bāṭınada fā'iḳ-i aḳrān u sābıḳ-ı emṣāl iken [750]'العرق نزاع.' mışdāḳınca ḫıdmet-i şerīfe-i Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed Zincirḳıran'a münceẕib ve silk-i terbiyet-kerdegāna muntaẓam olmaġla ba'de vefāti'l-mürebbī sūz u güdāz-ı firāḳ u hicrānla ser-be-ṣaḥrā-yı seyāḥat ve evvelā cebhe-sāy-ı 'atebe-i 'aliyye-i türbe-i muḳaddese-i Mevleviyye ve ḫademe-i maṭbaḫa mülḥaḳ olup çend sāle muḳīm-i maḳām-ı ḫıdemāt-ı iḫvān-ı ḥarem-nişīnān ve ba'dehu ḥavālet-ḫʷāh-ı ziyāret-i Ḥaremeyn-i Şerīfeyn ve mücāveret-i medīdeden ṣoñra iştiyāḳ-ı rū-māl-i Mescidü'l-aḳṣā ve ārzū-yı teyemmün-i ziyāret-i meşhed-i münevver-i Ḫalīlü'r-raḥmānī ile ric'atde Ḳudüs-i Şerīf'e gelip Ṣaḫretullāh civārında vāḳi' zāviye-i ḳadīme-i Mevleviyye'de dāmen-çīn-i ferāġ-ı gerdiş-i 'ālem-i ṣūret olup seyr-i ma'nevī ve temāşā-yı 'acāyib-i enfüsiyye ile rūşen-dil ve kendi şān-ı refī'ü'l-'unvānlarına muḳbil iken ṭaraf-ı

[750] Fettenî, *Tezkiratü'l-mevzûʿât*, c. I, s. 127.

bāhirü’ş-şeref-i āsitāne-i saʿādetden nā-gāh nām-ı nāmīlerin ḥāvī meşīḫat-nāme-i ḫānḳāh-ı Mışır mānend-i nesīm-i seḥer berīd-i meserret-eşer yediyle resīde-i ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrları olduḳda eğerçi ‘اذا خلی و طبعه.’ mesned-zīb-i imtiyāz olmadan remān ve ḥalḳa-i dām-ı taʿayyünden berḳ-āsā cehān imişler, lākin mūceb-i resm-i nefes-bendī üzere nehżat-ı semt-i me’mūr ve ilā āḫıri’l-ʿömr ol ṣadr-ı saʿādetde kār-fermā-yı irşād-ı mürīdīn ve tesellī-baḫşā-yı muḥibbīn olmuşlardır.

<u>Mervīst ki</u>

Ol maḳṣad-ı derdmendān evān-ı ḫilāfetinde naḫle-i tesḫīr-i būstān-ı inābet-i bār-āver-i şemere-i irādet olup āhen-dilān-ı cünūd-ı rünūd-ı devlet-i Mışrıyye miyānında rüsūm-ı mihribānī mürtefiʿa ve mānend-i pīlān-ı cengī āşūb-ı ḫūn-āşāmī ʿādet-i müstemirre olmuş-iken berekāt-ı ḳudūm u meyāmin-i teşrīf ü füyūż-ı enfās-ı nefīse-i nuṣḥ u pend-i pür-te’şīrleriyle birbirlerine nāṣıḥ-ı emīn ve veliyy-i ḥamīm olup gūyā vāriş-i muʿcize-i semiyy-i güzīnleri olmaġla ḳulūb-ı āhenīn-i ricāl-i devlet dest-i kerāmet-peyvestlerinde mūm-āsā nerm ve irtibāṭ-ı ḳavālib ü ittiḥād-ı ḳulūbla cümlesi dırʿ-ı mübāriz-i meydān-ı iḳbāl ü saʿādet olup muḳīm ü müsāfire ol mülk-i nāzenīniñ her kūşesi āġūş-ı māder-vār cāy-ı āsāyiş ü menzil-i ārāmiş olup her sarāy u mecmaʿ künām-ı bebr ü peleng ve ḥalḳa-i şīr ü neheng olmuş-iken bi-fażlillāhi teʿālā ve tevfīḳihi mesākin-i erbāb-ı kerem ve cilve-gāh-ı fütüvvet-dārān-ı niʿam olduġun ṣıġār u kibār maḥżā kerāmet-i Dāvudī iẕʿān edip şükrāne-rīz-i selāmet-i ḥāl ve ekşeri ʿaraḳıyye-pūş-ı maḥabbet ü iḫlāṣ-me’āl ve ḫıdemāt-ı dergāh-ı evliyāda mālik-i ḫizāne-i iḳtidār olmuşlardır.

Ḥattā mecālis-i ʿāliyelerinden bir maḥşer-i aṣdiḳāda ʿumūmen yek-zebān-ı teşekkür ü şenā olduḳlarında “محبة الاولياء بضاعة السلامة و لا يحب الوليّ الا من أريد به الخير.”

nuṭḳ-ı ṣıdḳ-meşḥūnuyla cümle-i ḥużżārı maḥabbet-i evliyāullāha terġīb ve bi-ṭarīḳi'l-mefhūm ḫılāfından terhīb buyurduḳları ḥālā ol diyār-ı celīlü'l-i'tibārda düstūru'l-'amel-i ẕevi'l-ebṣārdır ki rü'esā-yı devletleri muḥibbīn-i evliyā olduḳda ḥavāṣṣī-i sā'ire daḫi anlara taḳlīdle behre-yāb-ı ikrām u iḥtirām-ı fuḳarā olup müstefīż-i āṯār-ı cezīle-i ḥavāṭır-ı feyż-me'āṯirleri olup 'ıyāẕen billāhi'l-Ġayūri'l-Muġīṯ eṯer-i eslāf-ı ṣāliḥadan taḫallüf-künān ü girīve-rev-i ihānet olanlar giriftār-ı fiten ü melāḥim ve aġlebi ġalebe-i a'dā ile pā-māl ve gūy çevgān-ı ḥavādiṯ-i müz'ice olmaḳ zamānımızda daḫi kirāren ve mirāren mu'āyene olunmuşdur. Ve ol veliyy-i güzīniñ zamān-ı **[S. 128]** kerāmet-'unvānında ve aḥbāb u aṣdiḳāsı eyyām-ı iḳbālinde Ümmü'd-dünyā ebnāsına müşfiḳa olup herkes āsūde-ser ü fāriġü'l-bāl ü muntaẓamu'l-ḥāl ve ṭā'ife-i mensūbātı munḳarıża olduḳda ni'am-ı meẕkūre daḫi menzū'a ve sükkānını gāhī ḳaḥṭ u tasalluṭ-ı ehl-i cebrle ve gāhī vebā vü inḳılāb-ı aḥvālle ḳāhire olmuşdur.

***متعنا الله تعالى بلطف ظلال حماياتهم و أنعم علينا بالتودّد نحو منازل ساداتهم آمين يا معين المستجيرين. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر تو پيوندی بدان شه شه شوی

ذره گردی و لكن مه شوی

برتر اند از عرش و كرسی و ملا

ساكنان مقعد صدق خدا

یا علی از جملۀ طاعات راه

بر گزین تو سایۀ خاص آله

هر کسی در طاعاتی بگریختند

خویشتن را مخلصی انگیختند

تو برو در سایۀ عاقل گریز

تا رهی زان دشمن پنهان ستیز

از همه طاعات اینت بهتر است

سبق یابی بر هر انکه مهتر است

Menḳūlest ki

Ol nigeh-bān-ı gürūh-ı sütūh-ı müstemiddānıñ ‘ādet-i şefḳat-şi‘ār-ı kerīmāne-i mürşidāneleri sāye-i sa‘ādetlerinde āsūde-ser-i derd-i āvāregī bulunan bī-ser ü pāyān ‘ādet-i ḳavm-i Mıṣır üzere fevḳa’s-süṭūḥ-ı serīr-i āsāyiş ü ḫʷāb-gāh-ı ārāmişlerin tārīkī-i şebde teşrīf buyurup anlar ḫʷāb-ı rāḥatda iken her biriniñ ser-bālīninde selāmet-i ḥāli içün sūz u güdāzla du‘ā vü niyāz buyurmaḳ şīme-i müstemirreleri olduġu ba‘ż-ı bīdār-dilāna pedīdār olmaġla kemāl-i şefḳat-i pīrānelerine teşekkür-senc olduḳlarında "اخواننا ودایع الحق و حفظ ودیعه بالنفس اولاست." nuṭḳ-ı şerīfleriyle mürā‘āt-ı iḫvān fī’s-sırri ve’l-‘alāniyye lāzıme-i ẕimmet-i himmet-i pīrān olduġun ifāde ẕeylinde

این طرق علیه مانند بحراند و خانقاهها چون سفن است. مریدین و محبین سکان کشتیند و مشایخ ناخداست. “ پس شرط ناخدایی آنستکه ساکنان کشتی در خواب راحت باشند و او بیدار و ایشان را بمنزل برساند.” nefes-i enfesleriyle ḫuṣūṣ-ı tenmiye ve sālikīnde cilve-ger olan himmet-i ‘āliyyelerine işāret buyurmuşlardır. Fī’l-ḥaḳīḳa zamān-ı sa‘ādetlerinde müstenīr-i şem‘-i irşādları olan iḫvānu’ṣ-ṣafā ġavā’il-i berāziḫ-dīde olmayıp berekāt-ı teveccüh-i ḫāṭır-ı feyż-me’āṣirleriyle sevāḥil-res-i selāmet olmuşlardır.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلن فاع]

گر مرد رهی راه نهان باید رفت

صد بادیه را بیك زمان باید رفت

گر میخواهی که راهت انجام دهد

منزل همه در درون جان باید رفت

هر روز ز چرخ بیش میخواهم گشت

کاه از پس و که پیش میخواهم گشت

با عالم و خلق عالم کاری نیست

گرد سر و پای خویش میخواهم گشت

Mervīst ki

Ol şem‘-i encümen-i ma‘ārifiñ neyzenbaşıları olan Dervīş ‘Andelīb ba‘ż-ı meclis-i aḥbābda naġme-serāyī ṣadedinde bulunup ṣāḥib-ḫāne dervīş-i merḳūmuñ ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine ṣıdḳ u iḫlāṣını imtiḥān siyāḳında ‘azīz-i müşārün-ileyh ḥaḳkında cesāmet ü ṭūl-i ḳāmet ve keşret-i liḥyelerin emārāt-ı ġaflet ‘add etmekle ḫurde-gīrlik eylediğinde dervīş-i meẕkūr daḫi muḳābelede **“ ابدان ارباب کمال بی اشتباه مانند بنهاست. در قبول نفحات قدسیه و شیخ ما در میان آن بنها داود است. پس داود را ز جسامت و طول قامت نا گزیر است.”** nükte-i nefsü’l-emrīsiyle muṭāyebe-senc olduġu güş-güẕārları olduḳda **“ او ما را در میان بنهای مشیخت داود کرد است و داود او را در میان نغمه سرایان عندلیب میکند.”** nefes-i meymenet-eşerleri feyżiyle beyne’l-fuḳarā şöhret-i “‘Andelībiyye” ile med‘uvv olduġu gibi güş-dārān-ı naġamāt-ı laṭīfeleri daḫi **“حقا که عندلیب گلشن سماعست.”** ‘unvānıyla yek-zebān-ı teslīm ü taḥsīn olduḳları meşhūr-ı mütevātir ve Dāvud-nüvāzlıḳları ḥayret-i ehl-i menāḥat-i merḳūme olup ve ol veliyy-i vālā-himmetiñ taḳrīr-i *Meşnevī* ve teẕkīr-i *Ma ‘nevī* de olan ḥüsn-i edā vü luṭf-ı beyān-ı dil-nişīnleri behremend-i şu‘ab-ı kemālāt-ı Dāvudī olduḳlarına beyyine-i ‘ādile olmuşdur. Ve müddetü’l-‘ömr kūşe-i ḫalvet-güzīn ü ‘ibādāt-rehīn olup evḳāt-ı şerīfelerin ġāyet-i muḥāfaẓa üzere olduḳları müştāḳḳīn-i ṣoḥbet-i şerīfelerine girān-nümā ve niyāz-āver-i celvet ü ṣoḥbet olduḳlarında bārī nebiyy-i semiyy ve belki müriş-i sırr-ı ḫafīlerine teba‘iyyet buyurup gāh ḫalvet ü gāhī celvet iḫtiyārına terġīb olunduḳlarında **[S. 129] “ در زمان آن سلطان بنغمات اعجاز شعارش را کوهها یار رهی کردندی. فأما در زمان این بنده قحط همدمانست.”** ‘unvānıyla i‘tiẕār buyurup bu rubā‘ī-i şerīfle istişhād etmişlerdir:

(رباعئ حضرت عطار الاسرار)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ (مفاعیلن) فَعُول (فاع)]

دل خون شد و کس محرم این راز نیافت

در روی زمین هم نفسی باز نیافت

پر درد بخاك رفت در عالم خاك

هم صبحت و هم درد و هم آواز نیافت

(رباعی)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلن فاع]

[مفعولن فاعلن مفاعیلن فاع]

[مفعولُ مفاعلن مفاعیلن فاع]

[مفعولن فاعلن مفاعیلن فاع]

با اهل توان قصد معانی کردن

با نا اهلان چه میتوانی کردن

آهنك عذاب جاودانی کردن

با نا اهلیست زندگانی کردن

(رباعی)

[مفعولن فاعلن مفاعیلن فاع]

خواهی که ز پرده محرم آیی بیرون

در پرده نشینی و کم آیی بیرون

چون موی که از خمیر بیرون آید

از هژده هزار عالم آیی بیرون

Menḳūlest ki

Ol yegāne-i meydān-ı taḥḳīḳ, ma‘ānī-i rā’iḳa vü nikāt-ı fāḫireleri zeynü’l-mecāmi‘ olup ve efāżıl-ı vaḳtleri ‘indinde maḳbūl ü müstaḥsen olduġundan mā‘adā ekşeri remz-i ḫafīye maḥmūl olmaġla ḳavl ü fi‘lleri yek-ser-i ḥālī olmaḳ üzere mecma‘un-‘aleyh olmuş iken yine semt-i naẓmda bu ḳıṭ‘a-i ġarrādan ġayrı zīb-i mecmū‘a-i şebt olmadığı sebeb-i ḫafīsi istifsār olunduḳda **“ وقت ما زمان خود گفتن و خود شنودن است. پس بمداخلۀ ترقیم حاجت نیست.”** ‘unvānıyla tanṣīṣ-i sebeb-i men‘-i neşr buyurmuşlardır:

(Ve Ān Ḳıṭ‘a-i Zībā Īnest)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Süleymān-ı revānuñ mūr-ı miskīni olup Dāvud

Meṣāf-ı dīv-i nefsüñde zırıh-pūş-ı tecerrüd ol

Bedendür taḫt-ı ber-bādı ḫıred Āṣaf göñül mühri

Bu esbāb-ı sa‘ādetle şeh-i mülk-i teferrüd ol

Menḳūlest ki

Ol ‘izzetmend-i devlet-i Ḫudā-dādıñ ibtidā-yı ḳażiyye-i ḫilāfetleri mevḳi‘-i iḫtilāf olup kibār-ı ümerā-yı Mıṣrıyye’den ba‘żıları meşīḫat-ı merḳūmeyi āşinālardan bir dervīşe murād edip ‘atebe-i ‘aliyye-i Ḫudāvendigārī’ye ‘arż u ricā-nāmeler irsāli ‘aḳībinde menşūr-ı ḫilāfet nām-ı nāmīlerine ẓuhūr edip ricāları merdūd olduġu bā‘iṣ-i temerrüd olup ‘azīz-i müşārün-ileyhi vücūh-ı eẕā ile ve taslīṭ-i eclāfla ferāġ u firār etdirip bu ṭarīḳle ḥuṣūl-i maṭlaba ḳarār vermeleri mesmū‘ olup ve ba‘żen daḫi eğer vaḳf-ı ḫānḳāha ve eğer ‘ırż-ı fuḳarāya ta‘arruż ile ibrāz-ı mā-fī’ż-żamīre şurū‘ olunup vaḳt-ā-vaḳt cābī vü derdmendān-ı fuḳarā şekve-rīz olduḳlarında“ دار الظالم خراب و لو بعد حين.[751]-لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا-[752]-وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ-” meżāmīn-i şerīfeleriyle tesellī-baḫşā olup lākin ḫuṣūṣ-ı merḳūmda isā’et-i edeb ü farṭ-ı cür’etleri kemāl-peẕīr olduḳda bī-ḫodāne tedmīrleri bābında gülbāng-i fenā ḳubbe-i meydān-ı çil-tenāna velvele-endāz olduġu sā‘at miyāne-i ‘asākir-i Mıṣrıyye’de fesād-ı ‘aẓīm tekevvün edip ve eṣnā-yı fitne-i merḳūmede ümerā-yı tedmīr-encām cümle tevābi‘ ü levāḥıḳlarıyla ṭu‘me-i şemşīr-i melḥame olup ḥattā istiẓhār-ı ehl-i taġallüble ṭālib-i ḫilāfet-i nā-ḫalef ‘هم قوم لا يسعد بهم جليسهم.’ mıṣdāḳınca şerāre-i şe’āmetleriyle beyne’l-fuḳarā mādde-i i‘tibār ve sūḫte-i nā’ire-i ḳahr-ı Ḳahhār olup emr-i ḫilāfet bilā-müzāḥameti’l-ümerāi’ş-şirār ve mümāna‘atü’l-küberāi’l-füccār ẕāt-ı kerāmet-simātlarına müsellem olduġundan mā‘adā evvel emrlerinde bu maḳūle te’yīd-i Ṣamedānī ẓuhūru āḫir-i vaḳtlerine değin hirās-efgen-i ḳulūb-ı müteġallibe olmaġla

[751] Fâtır Sûresi, 35/43. Âyet: “Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslıyor ve kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan (onlara uygulanandan) başkasını mı bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişme bulamazsın, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın.”

[752] Talâk Sûresi, 65/1. Âyet: “Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun. Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Bilemezsin, olur ki Allah, bundan sonra bir durum ortaya çıkarıverir.”

ḳırḳ sene miḳdārı dād-dih-i meşīḫat-ı müselleme olup mürīdīn ü muḥibbīn ile vaḳt-i ḫoş-güẕār olup hengām-ı helāk-i müdemmerīn-i maḫẕūlīnde " از فلاخن قلوب سنك غيرت انداخته شد و از كسرات كثيرۀ انكسارات جالوت ما و اتباعش هالك گشتند." nefes-i ḥamiyyet-tev'emleriyle perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı kār-zār-ı ma'nevī olmuşlardır.

'و الحق كما قال و أحق أن يعتبر به في المآل.'

Ve neved-sāle ma'mūr u mu'ammeriyyetleri eşnāsında kemāl-i pīrīden bīzār-ı nişest ü ḫīz-i meclis-i fānī ve raḫt-keş-i 'azīmet-i dāru'l-ḳarār u müteveccih-i sarāy-ı rāḥat-civār ve merāḳıd-ı pür-revḥ ü reyḥān-ı meşāyiḫ-i selef olan daḫme-i raḥmet-bünyādda sipārīde-i āġūş-ı māder-i ḫāk-i pāk olmuşlardır.

نور الله تعالى مضجعه و طيب في مقعد الصدق عيشه آمين يا مجيب السائلين و متعنا بنعم موائد حمايته * الغوثية و فوائد شفاعته الحسنة و كافة الطالبين في الدنيا و البرزخ و الآخرة بحرمة سلطان الرسالة و بعزة برهان الهداية. [s.**130**]*

Ḥażret-i Vecdī Dede

Fī'l-aṣl diyār-ı Rumeli'de Debre-nām ḳaṣabadan bir ḫānümān-dār u evlād-ı kibārdan olup ḫāneleri dārü'l-müsāfirīn olmaġla seyyāḥān-ı dervīşāndan mihmānları olanlara ikrām-ı pür-iḫlāṣları kendiye sermāye-i ḫalāṣ-ı ḳayd-ı 'alāyıḳ ve ṣıyt-ı kemāl-i Ḥażret-i Tevekkülī güş-güẕārları olmaġla ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine inciẕāb-ı müstevlī ve vuṣūl-i ḫıdmet ü ṣoḥbetlerine mūla' olup ve ḫuṣūṣ-ı merḳūmda fayṣal-ı kārı şemşīr-i istiḫāreye ḥavāle etmekle ṣūret-i miṣāliyyeleri bu üslūb üzere minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olmuş kim Ḥażret-i Tevekkülī Dede gürūh-ı enbūh-ı pür-şükūh-ı iḫvān u ḫullān-ı Mevlevī ile sa'ādet-ḫānelerine nüzūl buyurup ba'de tenāvüli'n-nüzl yine nehżat u mübāderet-i cānib-i maḳṣūd buyurmaları ile semt-i maḳṣad su'āline **" بزیات درگاه خداوندگاری میرویم."** 'unvānıyla cevāb-dih olduḳda ṭālib-i merḳūma daḫi ḫ^{w}āhiş-i ziyāret-i meẕkūre ve hem-rāhī-i 'azīz-i mezbūr ġalebe-fermā olmaġla ol daḫi etbā' u eşyā'ıyla ḳāfile-i züvvāra mülḥaḳ olup eşnā-yı rāhda Yeñişehir-nām sevāda nāzil olduḳlarında ḥālā maḳarr-ı fuḳarā-yı Mevleviyye olan mehbiṭ-i envāra nüzūl buyurmaları hengāmında muḫliṣ-i merḳūma ol menzil-i behişt-nişān fevḳa'l-ġāye neşāṭ-efzā olmaġla raġbet-i zā'ide cilve-ger-i sāḥa-i derūnu olduġu 'azīz-i ilhām-semīre 'aks-endāz olduḳda **"این منزل نشاط بخش سرای تو خواهد بود."** nefes-i ḫayālīleriyle

müstebşir olup ve ol sürūr ile bī̇dār olduḳda ẓuhūr-ı ta‘bī̇r kendiyi müsāra‘at-ı iltiḥāḳ-ı ṭā’ife-i ‘aliyyeye sā’iḳ ü ḳā’id olup hemān sā‘at terk-i ‘alāyıḳ u rafż-ı ‘avā’iḳla şedd-i niṭāḳ-ı teveccüh-i iltiḥāḳ edip şeref-yāfte-i vuṣūl-i merām olduḳda ol veliyy-i ḥamī̇mi kendiye vālideyninden eşfaḳ u erḥam müşāhede etmekle te’kī̇d-i rābıṭa-i iḫlāṣ ve müdāvemet-i ḫıdmet-i şerī̇felerinde kām-yāb olup sarāy-ı neşāṭ-efzāları olmaḳ üzere tebşī̇r olunan maḳām-ı ‘ālī̇ye istiḫlāf buyurulup kemā-fī̇’l-vāḳı‘a ol buḳ‘a-i mübārekede kāmrān u müşārün-bi’l-benān-ı ebnā-yı zamān olup ve selāmet-i ḳarī̇ḥa-i ṣāfiye vü selāset-i ṭabī̇‘at-i veḳḳādeleri mebde’-i meyl-i gülzār-ı naẓm olmaġla inşā-yı āṣār-ı ḫoş-āyende ve tertī̇b-i dī̇vān-ı belāġat-erkāna muvaffaḳ olmuşlardır. Ve daḫi ol ‘āşıḳ-ı pür-şūr evvel-i ḥużūr-ı meclis-i semā‘ u ṣafāsında ġalebe-i ‘aks-i pertev-i erbāb-ı ḥāl ü münāsebet-i ṭıynet-i ṣafvet-me’āliyle maġlūb u münceẕib olup ‘inān-ı ıṣṭıbār rübūde-i dest-i iḫtiyārı olmaġla şehḳa-i cehī̇re vü şedī̇de ile maḥall-i ḳıyāmından derūn-ı ḥalḳa-i semā‘a pertāb edip gerdiş-i pür-tābla çarḫ-zenān olup ve ḥareket-i semā‘iyyesi sinī̇n-i ‘adī̇de meşḳ ü idmān-ı iḫvāna ġālibe olmaġla lehçe-i pür-behçe-i Ḥażret-i Tevekkülī̇’den maḫlaṣ-ı “Vecdī̇” ile müteḫaṣṣıṣ ve beyne’l-aḳrān ol şöhret-i pür-fażī̇letle med‘uvv olmuşdur. Ḥattā meclis-i evvelde bu güne te’eṣṣür ve bilā-iẕn ḥalḳa-i semā‘a duḫūle cür’etiñ bā‘iṯi istifsār olunduḳda eṣnā-yı maġlūbiyyet ü istiġrāḳında hātif-i ġaybī̇den

(بیت)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

ای گردباد بادیهٔ وجد و حال هین

در حلقهٔ سماع در ای و صفا ببین

beyt-i iẕn-āmīzin telaḳḳī buyurduḳları naḳl etmelerin cenāb-ı velāyet-me’āb-ı ḥażret-i mürebbī taṣdīḳ buyurup ve ḫılāf-nümā-yı resm-i rāh olan vaż‘-ı nādirelerin inkārdan terhīb buyurmuşlardır. **“واین داد فیاض بی علت است. بمیزان قیاس نتوان سنجید.”** nefes-i enfesleriyle sedd-i bāb-ı ta‘arruż buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

داد حق را قابلیت شرط نیست

بلکه شرط قابلیت داد اوست

Fī’l-vāḳi‘ meşārib-i ṣāfiyye ednā bahāne-i teşvīḳ ü neşāṭ ile vācid ü ḥāl-dār olmaḳ ve ṭabāyi‘-i ḳāsiyye tekellüfāt-ı şedīde ile ancaḳ nebẕe-i ḥarārete maẓhar olmaḳ āyīne-i ġubār-dār mesḥ-i cüz’īyle ṣafvet ü cilā-nümā ve mir’āt-ı pür-jengār-ı tekellüf ṣayḳal ile bir miḳdār cilve-gāh-ı ‘aks-i dīdār olmaġla müberhendir. Yāḫūd bir ‘ayyāş-ı nīm-mest yek-dü cāmla bī-ḫod u pür-neşāṭ ve maḫmūr-ı dil-figār-ı aḥzān-ı rūzigār raṭl-i girānla def‘-i ekdār-ı ġumūm etmek mertebesi neş’e-dār olmaġla müşbetdir ki fırḳa-i ṣāniye nā’il-i taḫliye-i mevāni‘ olunca fırḳa-i celīle-i ūlā vāṣıl-ı ni‘am-ı taḥliye-i meṭālib olmaḳ bī-ṣā’ibe-i iştibāhdır.

’این الماشي من الطائر و الغائب من الحاضر؟‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خانه را من روفتم [s. **131**] از نیك و بد

خانه ام پر است از عشق احد

چون غبار تن بشد ما هم بتافت

ماه جان من هوای صاف یافت

بس شدند اشکسته اش آن صادقان

لیك کو خود آن شکست عاشقان

عاقلان اشکسته اش از اضطرار

عاشقان اشکسته با صد اختیار

بهر مخمور خدا جام طهور

بهر این مرغان کور این آب شور

در ده ای ساقی یکی رطل گران

خواجه را از ریش و سبلت وا رهان

آب رحمت بایدت رو پست شو

و انگهان خور خمر رحمت مست شو

Menḳūlest ki

Ol neheng-i ‘ummān-ı fenā ve āyīne-i gītī-nümā-yı beḳā evvel-i irādesinden āḫir-i ḫilāfetine varınca ḳaṭ‘ā taḥammül-i bār-ı tecemmül ü i‘tibār buyurmayıp aṭlās u palās ve ṣadr u ṣaffu’n-ni‘al ve sitīz ü sipās naẓar-ı ‘ibret-eşerlerinde yek-reng olup mecālis ü mecāmi‘-i a‘yān u eşrāf-ı şehrde daḫi sāde-külāh u zeyn-i dervīşāne ile bulunup faḳaṭ cem‘iyyet-i muḳābele-i Mevleviyye’de destār-ı gīsū-dār u imtiyāz-şi‘ār-ı Mevlevī ile mānend-i imāme-i sübḥa ‘imāmeleri kendilere bā‘iş-i farḳ-ı fırḳa-i āḥād-ı fuḳarā olmaġla bir rūz-ı icābet-i da‘vet-i aḥbābda seyyāḥān-ı nev-āmedegān u ḫānḳāh-ı nā-resīdegāndan bir ḫarābātī-meşreb-i bī-ser ü pā eşnā-yı rāhda ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātlarına muṣādefe ve derdmend-i bīçāre rūy u dimāġından gerd ü ġubār-ı bī-tābī-i rāhı şüst u şū ḳaṣdıyla her gördügün kendi ile hem-meşreb ḳıyāsıyla ‘arż-ı muṣādaḳa ve pürsiş-i rāh-ı ḫarābāt etdikde ol mürşid-i rāh-ı sedād pīşrev olup ol daḫi peyrevāne reftārla ma‘an ḫānḳāha gelip ve maṭbaḫa duḫūl edip ṣuffa-i maṭbaḫa mezbūru iclās ve “بنشین که این مصطبهٔ عیش خوش اخوان ماست.” ‘unvānıyla tenbīh ve fuḳarā-yı dergehiñ cünbiş-i edībāne-i ikrām u iḥtirāmlarından ḳalender-i meẕkūr reh-nümāsınıñ meşīḫatine intiḳālle ġarḳa-i lücce-i infi‘āl olduġun müşāhede buyurduḳlarında derdmend-i mübtelā-yı dām-ı hevānıñ derd-i şermine “ای یار غمگسار! خرابات اهل فنا خانقاههاست و حریفانش ارباب خرقهٔ فقر و تجرید است و خلفا پیران میفروشند و شرابش عشق الهی و عیش الهی تشنه اش نا متناهی. پس معاشر ابرار از ظلمتخانهٔ پیر مغان نشاط جستن انصاف نیست.” nefes-i terbiyet-fermālarıyla tesliyet-baḫşā vü devā-fersā olmaları bī-ḫuşūnet-i mā vü men olmaġla ke’n-naḳṣi fī’l-ḥacer cāy-gīr-i ṣaḥīfe-i dil ü cān-ı bīçāresi ve der-ḥāl medār-ı tevbe vü istiġfārı ve ol berzaḫ-ı āb-ı āteş-nākden mānend-i bād güẕār etmesine bādī olup sā’ir-i mürīdān-ı dergeh-āsā sālik-i rāh-ı ādāb-ı şerī‘at u ṭarīḳat ve vāṣıl-ı ser-menzil-i ‘ayş-ı bī-ḫumār-ı cāvidānī olduġu meşhūdun-‘aleyh-i

mu‘āṣırīn ve fī eyyāminā hāẕihi ‘alā vechi’t-taḥsīn zeynü’l-maḥāfil-i muḥibbīn-i muḫliṣīndir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مرکب توبه عجایب مرکب است

بر فلك نازد بیك لحظه ز پست

لیك استغفار هم در دست نیست

ذوق توبه نقل هر سرمست نیست

گر سیه کردی تو نامهٔ عمر خویش

توبه کن زانها که کردستی تو پیش

عمر اگر بگذشت بیخش این دمست

آب توبه ش ده اگر او بی نم است

بیخ عمرت را بده آب حیات

تا درخت عمر گردد با ثبات

جمله ماضیها ازین نیکو شوند

ز هر پارینه ازین گردد چو قند

سیئاتت را مبدل کرد حق

تا همه طاعت شده آن ماسبق

Ve ‘azīz-i mūmā-ileyhiñ bu nuṭḳ-ı muḥaḳḳıḳāneleri ziyy-i fuḳarā ile mütezeyyī ve ridā-yı terk ile müstereddī olmuş-iken dergāh-ı velāyet-destgāh-ı merdān-ı Ḫudā’da kemer-bend-i ḫıdmet olanlarda ümmīd-i neşāṭla mübtelā-yı afyon u ma‘cūn ve belki ḥayrān-ı ḫayāl-i beng olan meftūnlara irşād u ta‘rīż-āmīz olduġu süḫan-fehmān-ı iḫvān u ḫullāna hüveydā vü nümāyāndır.

’در خانه اگر کس است یکحرف بس است.‘

<u>Mervīst ki</u>

Ol şāhbāz-ı bülend-pervāz-ı lāne-i pāk-bāzī vü ṭāhirü’z-zeyl-i gerd-i keder-i hevā-yı mecāzī zamān-ı ḫilāfetlerinde Sulṭān Meḥmed bin İbrāhīm Ḫān taḳviyet-i mücāhidīn-i Cezīre-i Ḳandi[ye] bahānesiyle belde-i merḳūmeye taḥrīk-i rikāb-ı teşrīf buyurup āvāze-i kemāl-i Ḥażret-i Vecdī vücūd-ı pādişāhīde nabż-cünbān-ı şevḳ u meyl olup evvelā hedāyā-yı şāyeste vü ‘aṭāyā-yı bāyeste ile manẓūr-ı ‘āṭıfet-i ḫusrevī vü meşhūr-ı melāḥat-ı ‘unṣurī ve nedīm-i dil-nişīn-i bezm-i süḫanverī olup “Ḳul**[S. 132]**oġlu” şöhretiyle ma‘rūf Muṣṭafā Aġa-nām ṣābb-ı reşīd ü ḳābil-i feyż-i naẓar-ı erbāb-ı eşeri irsāl ü istid‘ā etmekle berīdü’l-ḫayr-ı meẕkūr edā-yı vesāṭet ü teblīġ-i risālet ü teslīm-i hedāyā vü īṣāl-i ‘aṭāyā eşnāsında kemāl-i ādāb u iḥtirāmla şeref-yāb-ı dest-būsları olduḳda

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

بیا اهل صفا را دستبوسی کن که میباشد

رخ آیینه بوسیدن دهان خویش پوسیدن

mażmūn-ı leṭāfet-meşḥūnuyla leb-i şīrīn-i teberrük olunca ‘azīz-i müşārün-ileyh daḫi rūy-ı āyīne-i ‘ālem-nümā-yı cebhe-i vā-kerdelerine būse-i şefḳat-dih-i pīrāne olup eşnā-yı şoḥbet-i ‘ārifānelerinde ba‘ż-ı ma‘āẕım-ı aḥvāl-i ātiyyeleriyle tebşīr buyurulduġundan mā‘adā hemān leẕẕet-i mu‘āmele-i bī-ḫodānelerine rübūde ve muḥibb-i muḫlişleri olup kendülere gūşvāre-i cān ḳılınan veṣāyā-yı müfīdeleriyle ‘āmil ve ilā āḫıri’l-‘ömr, mesned-ārā-yı iḳbāl-i dāmādī vü kāmrān-ı bezm-i münādeme-i şehriyārī olduḳça kā’inen men kāne fuḳarā vü meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı evliyā-yı kirāma ikrām u tebcīl ve isticlāb-ı ḳulūb-ı münkesire üzere berḫūrdār-ı naḫle-i kām-ı sa‘ādet olmuşdur. Ve vesāṭet-i ḫayriyye ḥasebiyle ‘āmme-i meẕānn-ı ḫayr du‘ādan evān-ı fırṣatda veliyyü’n-ni‘meti içün daḫi cālib-i da‘avāt-ı devām-ı devlet ve sevḳ-i vücūh-ı ‘āṭıfetle sālib-i ṣunūf-ı meẕālim ü bida‘-ı seyyi’e olup ḥüsn-i ḥāl-i rāḥat-me’āli reşk-āver-i emṣāl olmuşdur. Lākin şīve-i şi‘r ü muṭāyebede hem-kārları olan aḥbābdan ba‘ż-ı būse-i laṭīfelerine ḫurde-gīrī siyāḳında **“ کبار دولت در نظرگاه پادشاهی**

”ما نیز در نظرگاهش گل را بوسه دادیم.“ ‘unvānıyla ta‘rīż eyledikde **”خاك را بوسه میدهند.**

nefesleriyle naẕarlarında pīşānī-küşāde-i ḥüsn-i kāẕible rūy-ı keder-nāk-i ṭıyn-i lāzib müsāvī olduġun iş‘ārları ẕeylinde **“ صعالکهٔ درگاه قیومی هم ملوك ملك سلوك و تحت الاطمارند.**

پس از کرم عمیم نا متناهئ الهی دور نیست که در صحیفهٔ پیشانئ آن بختیار نقش میم بوسهٔ بندهٔ خداوندگاری

”بیضهٔ توقیع برخورداری و حلقهٔ مهرنامهٔ روسفیدی و سعادت کاری باشد. ‘unvān-ı müjde-bünyānıyla menşe’-i ḥareket-i nādirelerin ifṣāḥ buyurmaları ol mehbiṭ-i nūr-ı ḥüsn-i

naẓarlarından eşnā-yı teşekkürlerinde kirāren telaḳḳī-kerde-i maḥremān-ı bezm-i düstūrāneleri olduġu resīde-i rütbe-i şüyū‘dur.

’لكن اينچنين لهجۀ پاك و نظر تابناك بهر ناشسته رو را درخور و ميسر نيست.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هين كه اسرافيل وقتند اوليا

مرده را زيشان حياتست و نما

صاحب دل را ندارد آن زيان

گر خورد او زهر قاتل را عيان

زانكه صحت يافت و ز پرهيز رست

طالب مسكين ميان تب دراست

در تو نمروديست آتش در مرو

رفت خواهى اوّل ابراهيم شو

او ز آتش ورد احمر آورد

از زيانها سود بر سر آورد

Menḳūlest ki

Ol pīr-i rūşen-żamīr-i ḫānḳāh-ı esrārıñ zamān-ı ḫilāfet ü nevbet-i irşādlarında mütemetti‘-i ruḫaṣ olan sālikīne fermān-ı riyāżetden imsāk-i zebān buyurmaları ḫuṣūṣ-ı terbiyede ihmāl ve umūr-ı mühimme-i teraḳḳī sevḳinde tekāsüle muḥtemil olmaġla ḫāṭır-ḫırāş-ı ẓāhir-bīnān olan daġdaġa-i vāhimeye **افعالنا تعبر عن المهام و احوالنا تفسر معضلات المرام و أوضاعنا تشير الى ارتقاء المقام فمن أين مست "الحاجة الى الكلام. "اذا نطقت ألسنة الاحوال فلا تحتاج الى العبارة و المقال."** ‘ibāret-i rā’iḳalarıyla feḥvā-yı pür-cedvāsına īmā buyurup ve **" طريقتنا مبنية على الاشارة و اخواننا أهل المعرفة و هي كافية للعارف و رسومها رموز الكنوز اذا انكشفت تنفتح الطلسمات و تنحل المشكلات الاخبار استار الاخيار فلا تنتظرها اسماع طالبي الاسرار."** nikāt-ı celīleleriyle taṣfiye-baḫş u jeng-i tereddüd-zidā ve kemā hüve’l-ḥaḳḳu müstaḥaḳḳīn-i intiḳāl-i işārāt-ı ‘aliyyelerine tesellī vü irşād-fermā olmuşlardır ki gūyā mine’r-re’si ile’l-ḳademi vücūd-ı fā’iżü’l-cūdları māhī-i deryā-yı ḥaḳīḳat-āsā lisānü’l-ḥāl ü tercümānü’l-me’āl olup mütevaġġılān-ı meşġale-i aḫbārıñ mütenevvir-i meş‘ale-i ‘ayān olmasına reh-nümā olmuşlardır.

-وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ-[753]

(رباعئ حضرت فريد الدين عطار)

[مفعولُ مفاعلن (مفاعيلُ) مفاعيلن فاع]

[753] Ahzâb Sûresi, 33/4. Âyet: “Allah, bir adamın içinde iki kalp yaratmadığı gibi, «zıhâr» yaptığınız eşlerinizi de analarınız yerinde tutmadı ve evlâtlıklarınızı da öz oğullarınız olarak tanımadı. Bunlar sizin ağızlarınıza geliveren sözlerden ibarettir. Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola O eriştirir.”

ذوق شکر از چشیدن آمد حاصل

یعنی که نه از شنیدن آمد حاصل

آن را که بجانان سر مویی پیوست

جاوید زبان بریدن [s. **133**]آمد حاصل

(وله قدّس سره العزیز)

[مفعولُ مفاعلن (مفاعیلُ) مفاعیلن فاع]

گر نام نشان من توانستی بود

کس را غم جان من توانستی بود

ای کاش که اسرار دل پر خونم

مسمار زبان من توانستی بود

(وله نوّر ضریحه)

[مفعولُ مفاعلن (مفاعیلُ) مفاعیلُ فعول]

اجزای تن تو گوش میباید و بس

جان تو سخن نیوش میباید و بس

گفتی تو که مرده را چون می باید

نظاره کی و خموش میباید و بس

Mervīst ki

Ol mālik-i ḥaẓẓ-ı evfer-i kerem maḥmiye-i mesfūrede me’z̲ūn bi’l-iftā olan ‘ālim-i ‘āmiliñ ḥīn-i iştidād-ı marażında ser-bālīn-i ‘iyādetin teşrīf ve neyl-i ‘āfiyet-i ‘ācile da‘avātıyla nüvāziş buyurmaları eṣnāsında istiḥlāl-i riḳḳat-nümā olunca ‘azīz-i mıṣr-ı mükāşefe lehçe-i pür-behçelerinden **“ وقت استحلال هنگام انحلال كندۀ بدنست و ان را هنوز مهلتیست و همراهئ ما لازمست.”** nuṭḳ-ı remz ü keşf-endūdları ẓuhūru bīmār-ı merḳūmuñ bīmārī-i bīm-ārından serī‘an necāta ve ‘ācilen selāmet ü ṣıḥḥate maẓhar olmasına bā‘iṣ olup çend rūz mürūrunda kendiden ḳaṭ‘-ı ümmīd-i ḥayāt etmiş-iken kemā-fī’s-sābıḳ muġtenim-i ṣıḥḥat-ı tāmme vü mütemetti‘-i ‘āfiyet-i kāmile olup ba‘de’s-sinīni’l-‘adīde mu‘ammeriyyetden istīfā-yı ḥaẓẓ edip iḳtirāb-ı ecell-i müsemmā ḥasebiyle ma‘an muḫtellü’l-mizāc ve hem-rāh-ı ‘azīmet-i dāru’l-bekā olduḳlarında nefes-i ḳudsī-i sābıḳlarınıñ sırr-ı ser-bestesi ṣıġār u kibāra hüveydā olmaġla fecī‘a-i rıḥletleri āteş-zen-i ḫırmen-i ıṣṭıbār-ı ‘āmme-i ahālī ve ḫāk-pāk-i merḳad-i münevverleri ziyāret-gāh-ı pīr ü cüvān ve meşhed-i muḳaddesleri maḥall-i istimdād-ı derdmendān ve ez̲kār-ı cemīleleri vird-i zebān-ı muḥibbān ve āṣār-ı celīleri ḥırz-ı cān-ı müştāḳān olmuşdur.

-لِمِثْلِ هٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ-[754]

Ve z̲āt-ı ‘amīmü’l-berekātları ḫarābe-i fenāda gencīne-i cevāhir-i bekā ve mütevārī-i ḳıbāb-ı ġayret-i Kibriyā olduġuna munṣıf u muta‘assıfiñ iştibāhı ḳalmayıp cümle ḫuṣūṣ-ı ḥasret ü iştiyāḳlarında **“لا يوجد مثل وجدي.”** fiḳra-i nefsü’l-emrīsiyle

[754] Sâffât Sûresi, 37/61. Âyet: “Çalışanlar, böylesi bir kurtuluş için çalışsın.”

yek-zebān-ı efsūs ve dem-be-dem teceddüd-i ḥüzn-i firāḳı ahālī-i Şehr-i Cedīd'e sebeb-i mātem-i medīd olmuşdur. Ve ba'de'l-intiḳāl iḫvānu'ṣ-ṣafādan Dervīş Ṣāfī-i Sirozī ol şāhbāz-ı āşiyān-ı 'ılliyyīni aḥsen-i aḥvāl üzere müşāhede eşnāsında istiġrāb-ı memāt-ı ḥayāt-nümāları siyāḳında 'illet-i fevtlerinden su'āl edince bi'l-bedāhe

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جان بر لب چشم و گوش دعوتی بوده است بس

پس بجز "ارجع" چه حاجت وجدئ مشتاق را

beyt-i şerīfiyle cevāb-ı şāfī-baḫş olduḳları kerāmāt-ı mu'aḳḳibelerinden 'add olunmuşdur.

طیب الله تعالی مشام روحه بروح و ریحان و نوّر عین سرّه لمشاهدة الجمال کل حین و أوان بکرمه العمیم و فضله الجسیم آمین یا مجیب الداعین.*

Ḥażret-i Ḥamza Dede

Sevāḥil-i Baḥr-ı Sefīd müdününden Enez-nām ḳaṣabada miyān-ı kūze-gerāndan biriniñ ferzendi olup sābıḳa-i ‘ināyet-i ezeliyye kendiye feryād-res olmaġla kūze vü sebū-fürūşlük bahānesiyle Gelibolu’ya gelip Aġazāde ḥażretleriniñ zamān-ı i‘tilā-yı şān-ı velāyet-‘unvānı ve elsine-i āşinā vü bīgānede eẕkār-ı cemīle vü āṯār-ı celīleri cārī olmaġla rūz-ı muḳābele-i Mevlevīleri maḥşer-i mürīdīn ü muḥibbīn ü temāşāyiyān olduġu ḥasebiyle kūze-fürūş-ı merḳūm daḫi daḫīl-i cem‘iyyet-i meẕkūre bulunup eṯnā-yı muḳābelede niçe ervāḥ-ı mütecesside ‘acāyibü’l-heyākil ve gürūh-ı rūḥāniyyīn ġarā’ibü’ş-şemā’il mu‘āyenesine muvaffaḳ ve bī-iḫtiyār ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i İslām’a mühtedī ve ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i ḥażret-i ġavṯ-ı a‘ẓam-ı vaḳte münceẕib ü müntemī ve rāyet-efrāz-ı İslām u teslīm olup ekṯer-i eḳāribine daḫi vesīle-i ihtidā ve müddet-i medīde envā‘-ı ḫıdemāt-ı ‘aliyyelerinde müstaḫdem ve tekbīr-i sa‘ādet-i te’ṯīr-i Ḥażret-i Celāleddīnī ile ser-bülend ve yārī-i baḫt-ı ḫudā-dādla bir dervīş-i derdmend-i iḫlāṣ-endīş olup ba‘de vefāti’l-mürşidi’l-ḥayy rū-māl-i ‘atebe-i ‘ulyā-yı türbe-i firdevs-rütbe-i cenāb-ı Ḫudāvendigārī ve ol mehbiṭ-i envār-ı

‘ināyāt-ı Ḳayyūmī’de daḫi ḫıdemāt-ı iḫvān-ı ṭarīḳatle evḳāt-güẕār merd-i temkīn-dār ve āḫırü’l-emr, ‘aḳīb-i naḳl-i Ḥażret-i Ṣabūḥī’de meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı Dımaşḳu’ş-şām’la berḫūrdār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندر آ کازاد کردت فضل حق

زانکه رحمت داشت بر خشمش سبق

اندر آ اکنون که جستی از خطر

سنك بودی کیمیا کردت گهر

[s. **134**]

رستهٔ از کفر و خارستان او

چونکه اشگفتی بسروستان او

نا امیدیرا خدا گردن زده ست

چون گناه و معصیت طاعت شده ست

چون مبدل میکند او سیئات

طاعتی اش میکند رغم وشات

مرجفا گر را چنینها میدهم

پیش پای چب چه سان سی مینهم

پس وفا گر را چه بخشم تو بدان

گنجها و ملکهای جاودان

Menḳūlest ki

Ol mümārese-perdāz-ı tevāżu‘ u meleke-i rāsiḫa-dār-ı meskenet nihāyet-i aḥvālinde şīve-i ḥarekāt-ı bidāyet-nümā olup ve nev-niyāzān-ı ṭarīḳat-ı ‘aliyye ḫıdemātında ke[m]er-bend-i iltizām olup kendiler bi’l-fi‘l ṣadr-nişīn-i ḫilāfet iken gūyā meydān-ı ṭalebde henūz çille-i merdānesi nā-tamām mübtediyān-āsā kefş-gerdānī vü cārūb-keşī vü evānī-i maṭbaḫ-şūyī ve ḫıdemāt-ı sā’ire-i nāzileye ihtimām-fermā olmaları enẓār-ı firīftegān-ı i‘tibārāt-ı vāhiyede nā-der-berāber-nümā-yı vaḳār-ı meşīḫat olmaġla beyne’l-fuḳarā tekevvün eden eḳāvīl-i nā-ma‘ḳūleye **“ آن پلاس دیرین چرکین بیگانگی آویختهٔ پیش چشم پر شرم منست. بشکر آنکه او را از برم بر داشتند وخلعت اسلام تشریف فرموده اند. من عمر خود را بخدمت مخادیم. کرام خاندان اسلام نذر و وقف کردم. تا اصیل و نا اصیل برابر ننماید.”** maẓmūn-ı inṣāf-meşḥūnuyla muḳābele buyurup ve fī’l-ḥaḳīḳa ilā āḫıri’l-‘ömr, ‘ahd-ı sābıḳ üzere ḳarār ve ḳadem-i vefā üzere ṣebāt-fermā ve rāh-ı şükr ü naşfetde ṣāḥibü’t-ta‘līm ve rāh-nümā olmuşlardır.

*طوبی له و حسن مآب. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شکر کن و شاکران را بنده باش

پیش ایشان مرده شو پاینده باش

شکر جان نعمت و نعمت چو پوست

زانکه شکر آرد ترا تا کوی دوست

شکر کن ای مرد درویش از قصور

که ز فرعونی رهیدی و ز کفور

هر زمان در گلشن شکر خدا

رو بر آور همچو بلبل صد نوا

از بهاران کی شود سر سبز سنك

خاك شو تا گل برویی رنك رنك

سالها تو سنك بودی دلخراش

آزمون را یکزمانی خاك باش

قدر خود شناس و در بالا مپر

تا نیفتی در نشیب شور و شر

ای خنك آن را که ذلت نفسه

و ای آن کز سر کشی شد چون کدو

خواجه باز آ از منی و از سری

سروری جو کم طلب کن سروری

Mervīst ki

Ol ferīd-i fenn-i īṣār maḥmiye-i merḳūmede ṣadr-nişīn-i meşīḫat olmaġla gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevleviyye'den zā'irān-ı Beytü'l-ḥarām'ıñ ẕehāben ve iyāben levāzım-ı zād u rāḥilelerin ta'ahhüd ü iltizām edip ve berekāt-ı teveccüh-i pür-ḫulūṣuyla min ḫazā'ini'l-Vehhābi'l-Mennān muvaffaḳ u müyesser olup her pā-der-rikāb-ı 'azīmet-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn olan fuḳarā-yı muḫliṣīniñ hengām-ı nehżatında niyāzmend-i dest ü dāmeni olup lede'l-vuṣūl maḳām-ı Ḥażret-i İbrāhīm ('aleyhi't-teslīm) ve Ravża-i Muḳaddese vü türbe-i münevvere-i Seyyidü'l-evvelīn ve'l-āḫirīn ('aleyhi ṣalavātı'r-rabbi'r-raḥīm)de ḫāṣṣaten Ḥamza-i günāh-kār-ı rū-siyāh-ı perīşān-rūzgār içün evveli ve āḫiri ṣalāt u selāmla maḥfūf emānet-i da'avāt u istişfā' eylediği farṭ-ı sūz u güdāz ve 'arż-ı nihāyet-i iştiyāḳ u iḥtirāḳ-ı seng-i ḫārā-şikāf olduġu ḥayret-dih-i ehl-i inṣāf u bā'iṣ-i taḥsīn-i ḳadr-şināsān-ı ẕevi'l-i'tirāf olup lākin erbāb-ı enāniyyet ü i'tisāfa **"چون چنین مشتاقی چرا خود نروی؟"** maẓmūnuyla bahāne-i daḫl-i bī-cā olduġun müfīd **" فأما اگر هر مستطیع مقبول بودی ملوك و سلاطین هر سال حج کردندی."** 'unvānıyla 'adem-i maḳbūliyyetlerine ta'rīż ve **"در تمام عمر یك از هزار یکبار میسر شود."**

haẕm-ı nefes-i nefīslerine temhīd ve emr-i tevfīḳ ü teysīr-i merām-ı cān u dil-i pür-iştiyāḳın yed-i ʻināyet-i nā-gāha tefvīż ʻādet-i müstaḳırreleri iken āgāhān-ı rāhdan Dervīş Fevzī-nām ʻāṣıḳ u ṣādıḳ ḥīn-i ẕehābında ṣīve-i meẕkūreyi istiʻmāl edip ol daḫi resīde-i ṣavb-ı maḳṣūd olduḳda edā-yı ʻuhde-i emānet-i meẕkūreye mübāderet eṣnāsında eğer maḳām-ı İbrāhīm'i ve eğer Ravża-i Muḳaddese-i Muḥammediyye (ʻaleyhimā't-taḥiyyāt ve't-teslīmāti'z-zākiyāt)da ʻazīz-i müṣārün-ileyhi ḥāżıren muʻāyene edince gūyā kendiniñ duʻāsına iḫtiyāc olmayıp bi'n-nefs duʻā vü münācāta müstaġraḳ ve ġā'ib ʻani'n-nefsi ve'l-ġayr olduḳların idrāk-i edā-yı emānetden taʻvīḳ etmekle **"اني لأحب أن أدعو بلسان ما عصيت به."** ʻunvānıyla yine **[S. 135]** isti'nāf-ı niyāz-ı sābıḳ buyurmaları ve mevḳıfda daḫi muṣādefe edip lākin belki anlar daḫi ḳāfile-i ḥaccla gelmişlerdir, diye menzil ü maḳāmların cüst u cū edip aṣlā kendiden ġayrı görmüş bulunmamaġla maḳāmāt-ı merḳūmede mer'ī olmaları ṭayy-ı mekān ṭarīḳıyle olduġun iẕʻān edip ricʻatde vāṣıl-ı naẓar-ı kīmyā-eṣerleri olduḳda teġāfül-nümā olmaları re'y bi'l-ʻaynihi daḫi perde olup sırr-ı kemāl-i ser-besteleri mādāme fī'l-ḥayāt aġyārdan mestūr olup baʻde'l-vefāt ṣüyūʻ-peẕīr olmuşdur. Ve müddetü'l-ʻömr kendiler baḳıyye-i eslāf mertebesine fā'iz ve ṣad-sāle muʻammer ü müsellem olmuş-iken kāinen men kāne iḫvān-ı ṭuruḳdan ve ḫullān u rifaḳdan ferd-i vāḥid ḥaḳḳında ḫayr u şenādan māʻadā güş-zed olmayıp hemīşe lehçe-i pür-behçeleri pür-le'ālī-i medāyiḥ ü taḥsīn olduġu muʻaccib-i sāmiʻīn olmaġla **"در حق بدان نيك گفتن بيرون از دائرۂ آيينه طبعان و ميزان مشربانست."** kelime-i ilzāmiyyesiyle daḳḳ-zenān u ṭaʻn-künāna **"چون بنظر بنده جز از خود بد ننماید. چگونه نا دیده بد گویم؟"** nefes-i bī-vücūdāneleriyle iʻtiẕār-fermā olmuşlardır. Ve daḫi ḳabīlü'l-İslām meclis-i muḳābelede rū-nümā olan rūḥāniyyīn-i mütecesside evāḫir-i vaḳtlerinde daḫi kemā fī's-sābıḳ ʻarż-ı dīdār ve serīʻan ḥizb-i laṭīflerine iltiḥāḳı işʻār etmeleriyle ol nümāyiş-i ḥasretü'l-ʻuşşāḳ dest-dāde olduġu muḳābele-i şerīfede pīrāne-ser ol ḳadar tīz-ender-tīz çarḫ-zen ü pey-ender-pey işʻāl-i nā'ire-i vecd ü ḥāl ve iʻāde-i devr-i semāʻ-ı pür-ṣafāda beẕl-i ḫırḳa

vü şāl ü destārla ʿāşıḳāne eşʿār-serā vü naʿra-zen-i bī-ḫodāne olmaġla cümle semāʿ-zenān u ney-nüvāzān bī-tāb u tevān ve ẕāt-ı felekiyyü'l-ḥarekātları pā-ber-cāy-ı pīşīn olmaları kerāmet-i āḫirīn olup muḳābele-i ātiyyeyi semāʿ-ḫāne-i ḳuds ü ṭarab-ḫāne-i ünsde etmişlerdir. Ve velī-ʿahdleri olan ferzend-i ercümendleri Maḫdūm Ekrem Muṣṭafā Çelebi kendiler ʿaḳībinde inżimām-ı işāret-i ʿaliyye-i rūḥāniyye ile maḳām-ı sāmīlerinde seccāde-nişīn-i ḫilāfet ü ḫalefü'l-ḫayrları ve nümū-dār-ı āṯār-ı şerīfeleri ve ḥākī-i ʿuhūd-ı ḳadīmeleri olup anlar daḫi ilā sinni'l-herem sābıḳ-ı meydān-ı ʿulüvv-i himmet ve āḫir, ḫʷāb-gāh-ı fenāda birbirleriyle hem-pehlū-yı ḥalḳa-i bezm-i meşāyiḫ-i güẕeşte-i ḫānḳāh-ı merḳūm olmuşlardır.

نور الله تعالى مرقدهما و على حظائر القرب أجلسهما آمين يا مجيب الداعين و متعنا و كافة الطالبين ببركات *

***سرّهما الازهر و نفحات روحهما الابهر يوم يفرّ المرء من قريبه الافخر.**

Ḥażret-i ‘Adnī Dede

Ḫāk-zād-ı şehr-i Siroz-ı dil-fürūz ve evlād-ı ‘ulemādan mecmū‘a-i ‘ulūm-ı ‘āliye vü āliye ve cāmi‘-i kebīr-i belde-i merḳūmede imām u ḫaṭīb olup bi-ḳażāillāhi te‘ālā bir ‘ālim-i ‘āmil ü lebīb-i kāmil ü edīb-i fāżıl iken berzaḫ-ı hā’il-i ‘aşḳ-ı mecāza düşüp şīşe-i nāmūs u ‘ārı seng-i melāmet ü ḳallāşet-zede edip aḥvāl-i perīşān-me’āli meclis-i refī‘-i Ḥażret-i Şeyḫ Ramażān’da meẕkūr olduḳda **“ المجاز قنطرة الحقيقة”** nefḥa-i ḳudsiyyesiyle sedd-i bāb-ı ta‘yīr buyurmaları bi-fażli’l-Hādī’r-Ra’ūf ve bi-imdādi himmeti’l-veliyyü’l-‘aṭūf ol derdmendiñ vāṣıl-ı menzil-i

selāmet-i ḥāl ve nā’il-i ni‘met-i iltiḥāḳ-ı zümre-i ricāl olmasına tefā’ül-i ḫayru’l-keşf vāḳi‘ olup bi’l-külliyye ṣoḥbet-i aḥdāṣdan dāmen-çīn ve ḥalḳa-i maḥabbet-i pīrāna inciẕābla kūşe-i ‘iffet-güzīn ve dergeh-i Ramażāniyye’de maḳām-ı irādet-rehīn olup tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī’de ser-bülend-i tekbīr-i külāh-ı inābet ve tārik-i daġdaġa-i imāmet ü ḫiṭābet ve mālik-i sermāye-i tecrīd ü ‘irfān ve ‘aḳīb-i Ḥażret-i Şeyḫ Ramażān’da neyl-i ḫil‘at-i ḫilāfet ile beyne’l-aḳrān ser-firāz ve müstefīż-i ‘ıyd-ı sa‘īd-i kāmrānī olmuşdur. Ve beyne’l-emṣāl ḫıdemāt-ı dergāh-ı derdmendān-penāhlarıyla mübāhāt buyurmaları girān-nümā olmaġla ve ‘ للناس فيما يعشقون مذاهب و كل حزب بما لديهم فرحون و لكلّ وجهة هو موليها’ meżāmīn-i şerīfesi üzere ḥarīfān-ı bezm-i ülfet-i ṣūriyyeleri sālik-i menhec-i müdārā olduḳların nūr-ı ferāsetle istiş‘ār edicek bedīheten bu dü beyt-i ġayret-mażmūn inşādıyla beyān-ı nefsü’l-emr edip ba‘de haẕā ol maḳūle ḥalḳa-i bī-i‘tiḳādāndan pā-keşīde ve dāmen-çīn-i peyġūle-i inzivā olmuşdur ki ol eṣer-i zībā bu ḳıṭ‘a-i ġarrādır:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جنة العدنی که [s. **136**] گویند آستان پیر ماست

سایهٔ دیوار او سرمایهٔ توقیر ماست

کی تواند بنده آوردن بجا شکرش دمی

جنة العدنی که جویند از بلا تکبیر ماست

Vaḳtā ki dest-be-dest bu nev-bāve-i būstān-ı belāġat resīde-i naẓar-ı ḥażret-i mürşid-i mükemmilleri olduḳda “پس بعد ازین مخلص صاحب این نادره عدنی بودن مناسب است.”

nefes-i enfeslerine bend-i rābıṭa-i teslīm buyurup maḳāṭı‘-ı āṯārda isti‘māl-i nisbet-i merḳūme ile teyemmün ü teberrük buyurmuşlardır. Ve kemā kāne ve ‘alā mā-yenbaġī taṣḥīḥ-i nisbet buyurduḳları daḫi meşhūdun-‘aleyh-i ḳadr-şināsān-ı ‘ahd-ı laṭīfleridir.

Mervīst ki

Ol bī-ḳayd-ı būd u ne-būd u mest-i ser-endāz-ı cām-ı şuhūd müddet-i medīde mesned-nişīn-i ḫilāfet-i ḥażret-i mürebbī olup evāsıṭ-ı ‘ömr-i nāzenīnlerinde iştiyāḳ-ı ziyāret-i Ka‘betu’l-‘uşşāḳ-ı Mevlevī ġalebesiyle ‘azīmet-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet ‘ani’l-beliyye) edip vaḳtā ki ol cilve-gāh-ı ḳudsī meşhūd-ı çeşm-i ṭab‘-ı ünsīleri olduḳda bi’l-külliyye ferāmūş-ı dār u diyār edip cem‘iyyet-i zamān u mekān u iḫvān u ḫullānla ṣubḥ u mesā muġtenim olup gāh āsitāne-i Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de ve gāhī muvācehe-i cenāb-ı Sulṭānu’l-‘ārifīn’de teẕekkür ü taḥḳīḳ-i fevā’id ü ġavāmıż-ı *Meṯnevī-i Ma‘nevī* ḫıdmet-i şerīfesinde müstaḫdem ve bi-ḳadri bürheten mine’z-zamān maḥmiye-i Belġrad’da müceddeden binā olunan ḫānḳāha bi-ḥasebi’l-işāreti’r-rūḥāniyye istiḫlāf olunup hezār sūz u güdāz-ı firāḳ-ı civār-ı feyż-medārla sālik-i rāh-ı imtiṯāl-i emr-i ‘ālī-i ‘āṣıḳān-muṭā‘ olup ol cilve-gāh-ı sāmīde baḳıyye-i ‘ömr-i girān-māyelerin ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i iḫvānu’ṣ-ṣafā edip sāye-endāz-ı mefārıḳ-ı ḫullānu’l-vefā ve reftār-ı pesendīde ile beyne’l-‘urefā ma‘rūf ve güftār-ı ḫoş-āyende ile ‘inde’ẓ-ẓurefā meşhūr olup ve tertīb-i dīvān-ı ḥikem-erkāna ve tedvīn-i āṯār-ı ma‘ārif-‘unvāna muvaffaḳ ve *Naḫl-i Tecellī* nāmıyla müsemmā olan nādire-i şerīfeleri ‘alem-efrāz-ı taḥsīn-i fużalā-yı ‘aṣrları olmuşdur. Ve zamān-ı ḫilāfet-i kerāmet-ḳırānlarında maḥmiye-i merḳūme feyż-i ḳudūm u berekāt-ı ḳarārlarıyla nümūne-nümā-yı behişt-i ‘aden olmuş-iken ba‘de vefātihi sirāyet-i nuḥūset ü nekbet-i Vānī-i fitne-engīzle ġāret-zede-i eşḳiyā-yı Engürusiyye olduġu

sirāyet-i mekrūheye ḥimāyet-i ḳuṭbāneleriniñ müdāfaʻa-fermā ve sāye-i ḥirāset-māyeleriniñ ḥışn-ı ḥaṣīn-i mekā'id-i aʻdā olmasına beyyine-i ʻādile olmuşdur.

*أدام الله تعالى حماية امثاله حول بلاد عباده آمين يا مجيب الداعين. *

Ve Daḫi

Ṣafā-yı ḥāl u ferāġ-ı bālle Dāru'l-velāye-i merḳūmeniñ nüzhet-serālarında kāmrān-ı ʻayş-ı ḫoş olduġu eṣnāda Zāviye-i Durud'a aḥbāb-ı ṣadāḳat-niṣābla teveccüh buyurup ol buḳʻa-i mübāreke-i ġam-zidāda ṣafvet-i āyīne-i hem-nefesān-ı ṭūṭī-i nāṭıḳaların güftāra getirip bedīheten bu ḳıṭʻa-i ġarrā münāsib-i ḥāli inşād buyurup ḫāme-i ʻanber-fām-ı bedāyiʻ-nigārlarıyla ṣaḥīfe-i dīvār-ı maḳām-ı sālifü'ẕ-ẕikre naḳş-ı ʻibret-medār u yādigār-ı ūlü'l-ebṣār etmişlerdir:

(Naẓm)

[Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün]

Şu ʻāşıḳ kim cemāl-i yāri her yerde şühūd eyler
İki nem-nāk çeşmin gülşen-i ʻaşḳa dü rūd eyler

Sülūk u seyr idenler rāst-ı rāh-ı ʻāşıḳān üzre
Merāma vāṣıl olup *ʻADNİYĀ* kesb-i sürūd eyler

Menḳūlest ki

Ol Yūsuf-ı mıṣr-ı ʻizzetiñ mevāsim-i ḫilāfetinde ʻatebe-i saʻādetleri maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl-i aṣḥāb-ı biḍāʻat-i müzcāt olup her derdmend-i mültecī behre-yāb-ı vücūh-ı ʻaṭāyā-yı behiyye-i ḳuṭbāneleri olmaġla ṣīt-ı ez̲kār-ı cemīleleri gūş-güz̲ār-ı āfāḳ ve her şinevende-i mefāḫir-i ʻaliyyeleri müşāhede-i dīdār-ı feyż-āṣārlarına müştāḳ olduġu ḫāṭır-ı ḳāṣır-ı fitne-endīş-i şeyḫ-i pür-telbīs-i Vānī-i ihānet-nihādda ʻırḳ-ı ḥased ü cedel ü ilzām u īz̲āyı taḥrīk etmekle kendiniñ esīr-i dām-ı tezvīri olan Ḳara Muṣṭafā Paşa-nām vezīr-i vezīri ʻazīz-i müşārün-ileyhiñ āb-ı zīr-i kāh ṭarīḳıyla daʻvetine iġrā-yı nedāmet-engīz ve teşmīr-i sāʻid-i dest ü girībān-ı mekr ü sitīz edip firistāde-i daʻvet olan şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣiñ ilḥāḥ-ı enāniyyetine temāruż ile taʻāruż-nümā ve **"اکنون بمشاغل سفری پریشان وقتند و انگاهکه منصور و مظفر عودت نمایند دعوت را اجابت کنیم."** taʻrīżiyle tevriye ve defʻ-i ẓarīfāneleri bāʻiṣ-i teʼkīd-i kīne-i ḳadīmleri olup iġżāb-ı fettān-ı pür-ḫüsrānla hengām-ı **[S. 137]** ricʻat-ı mütemennālarına teʼḫīr-i teʼdīb taṣmīm olunup lākin **'تجري الرياح بما لا تشتهي السفن.'** mażmūn-ı mücāzāt-maḳrūnundan ġāfil ü siyeh-rū maḳhūr u münhezim maḥmiye-i merḳūmeye ricʻat eylediklerinde başları ḳaydıyla meşġūl ve elleri kār-ı teʼdīb-i edīb-i māder-zāda nā-resā olup anlar maḳām-ı velāyet ü maḳarr-ı kerāmetlerinde muʻazzez ü muḥterem ḳalıp Vānī-i müzevvir menkūb ve Kūh-ı Ḳıssīs-nām cebel-i şāmiḫiñ dāmeninde vāḳiʻ Kestelli-nām ḳaryede medfūʻan ve menfiyyen hālik ve mürebbāsı olan vezīr-i vezīriñ daḫi ser-i bī-devlet-i enāniyyeti maḳṭūʻan ve menzūʻan rikāb-ı hümāyūn-ı Sulṭān Meḥmedī'de ġalṭān-ı ḫāk u ḫūn-ı demār ve mā-bihi'l-iʻtibār-ı küstāḫān-ı dār u diyār olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Pādişāh-ı bā-intibāh-ı mez̲kūr müdemmer-i merḳūm u ʻasker-i devletiñ nekbet ü inhizāmını istişmām edicek ʻazīz-i mūmā-ileyhiñ sırr-ı ʻadem-i icābetin ve

sirāyet-i te’ŝīr-i inkisārın iẕ‘ān edip ba‘de’l-cum‘a va‘ẓına ḥużūr ve ikrām-ı nā-maḥṣūrla taṭyīb ve cobrān-güsār buyurduḳlarında maẓhar-ı du‘ā-yı ḫayrları ve manẓar-ı ḥüsn-i teveccühleri olmaġla maḥmiye-i mesfūreden Dāru’d-devle-i Edirne’ye nehżatları ḫuṣūṣunda istiḫāre buyurduḳları vāḳı‘a-i ṣādıḳada ser-i mütecessid-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā)yı bir gülşen-i ra‘nāda tīz-ender-tīz çarḫ-zenān u semā‘-künān müşāhede edip lākin iştiyāḳ-ı neẓāre-i peyker-i mübārekleriyle ḳanġı semt-i ḥareketlerine müsāra‘at etseler ḳafāların görmekle temāşā-yı cemāl-i Celāleddīn’den ḥırmānı vāḳı‘ada daḫi ṭab‘-ı hümāyūna keder-fersā olmaġla ta‘bīr-i vāḳı‘a-i ‘acībeleri bahānesiyle Ḥażret-i Şeyḫ ‘Adnī cenāb-ı feżā’il-nişābın da‘vet ve ḥikāye-i vāḳı‘a buyurduḳlarında ol ‘andelīb-i ‘adn-ı ledün **“Evā’il-i cülūs-ı hümāyūnda iġrā-yı Minḳārī-i aḫşemle ve telbīs-i Vānī-i lā-yefhemle āyīn-i ḥālet-āgīn-i Mevlevī men‘ olunup ‘āmme-i fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı ‘aliyyeleri maḥzūn u münkesir olmaġla teveccüh-i rūḥāniyyeleriniñ inḥirāfına delālet eder.”** diye teẕkīr-i mācerā-yı ferāmūş-kerdeleri siyāḳında taṭyīb ü ta‘mīr-i ḳulūb-ı münkesireye terġībleri dil-nişīn-i ḫusrevī olup hemān sā‘at kemā-fī’l-ḳadīm icrā-yı āyīn ü erkān-ı Ḫudāvendigārī olunmaḳ üzere evāmir-i ‘aliyye ışdār ve Dāru’d-devle-i İstanbul’a irsāl ve āsitāne-i velāyet-āşiyāne-i Sulṭānu’l-‘āşıḳīn’e isrā‘ buyurulup ol pādişāh-ı naṣfet-sipāhla cenāb-ı Ḫunkār-ı Ekber-i mülk-i velāyet beynlerinde ‘uḳde-i beynūnet inḥilāline muvaffaḳ olmuşlardır ki ba‘de’r-ric‘a ilā Dāru’d-devle şāhzādegān-ı cüvān-baḫtān ve ‘umūmen erkān-ı devlet ve eşrāf ḥażretleriyle mülāzım-ı muḳābelāt-ı ‘aliyye-i Mevleviyye olup münşidān-ı muṭrib-ḫāne

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Münkir inkārın bıraḳdı eyledi iḳrār-ı hū

mıṣrā‘-ı laṭīfine geldikde nüdemā-yı pāy-i taḫtlarına şifāhen **“Bu ḳavl-i maḳbūl bizim ḥaḳḳımızda maḳūldür.”** diye kemāl-i inṣāfla ‘ale’l-‘amyā ṣādır olan aḥvāl-i güẕeştelerine efsūs-ḫorān u te’essüf-künān giryān u nālān olduḳları ‘ale’l-‘umūm muḳarrebīn-i muḫliṣīnden telaḳḳī-kerde-i ekṣer-i mensūbān-ı dergeh-i vālālarıdır.

رحمة الله عليهم اجمعين.

Mervīst ki

Ol nāzenīn-i serā-perde-i kemāl-i ḥāliñ ‘uṣṣāḳ-ı dīdār-ı pāki ve müştāḳ-ı enẓār u enfās-ı tāb-nāki perde-i ḫuṣūnet-i vezīr-i meyṣūm u vāhime-i ru‘ūnet-i şeyḫ-i mevsūmla mevsim-i sefer-i merḳūmda furṣat-yāb-ı def‘-i ‘aṭş-ı iştiyāḳ olamayıp ba‘de irtifā‘i’l-mevāni‘ ḳażā-i mā-fāt ṣadedinde ḥażret-i ‘azīz-i mıṣr-ı ‘aṣrı ser-ḥalḳa-i aḥbāb-ı Mevlevī olan ‘Ammī Ḥasan Aġa ve ferzend-i ercümendi āb-ı rū-yı vüzerā-yı pāy-i taḫt-ı Devlet-i ‘Oṣmānī olan Ḥüseyin Paşa da‘vet-nāmeleriyle maḫṣūṣ u müstaḳil ḫuddām-ı iḥtirām-reftār irsāl edip hezār ikrām u tevḳīrle Dāru’d-devle-i belde-i ṭayyibeye ḳadem-nihāde-i teşrīf olduḳlarında dūr u nezdīk-i teşnegān-ı zülāl-i çeşme-sār-ı lehçe-i ma‘ārif-behçeleri sīrāb-ı irşād u tesellī olup ḫavānıḳ-ı çārgāne-i Mevleviyye’de ārām-künān u cilve-künān meşāyiḫ u fuḳarā ile mānend-i şīr ü şeker ḫoş-āmīz ve sāye-i velāyet-i Ḫunkār-ı Ekberī’de çend māhe müteẕevviḳ-i ṣafā-yı vaḳt olduḳları eṣnāda cümle-i aḥbāb u aṣdiḳā-yı evliyā ṣoḥbet-i pür-ḥikmetlerine münceẕibe olup herkes bi-ḳadri’l-ḳudreti ve’l-ḳābiliyyeti müstefīd-i berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleri olup küberā-yı devlet vaḳf-ı ḫānḳāhlarına żamm-ı żamīme **[S. 138]** ile ikrām murād eylediklerinde **“برای چند سال چه حاجت بتوفیر منال؟”** nefes-i istiġnā-āmīzleriyle müdāfa‘a buyurmaları evvelā ḳanā‘at-ı maḥżaya ḥaml olunup lākin

ba‘de’s-sinīni’l-‘adīde kendiler ‘āzim-i dāru’l-beḳā olduḳda maḥmiye-i merḳūme sirāyet-i nuḥūset-i inkār u ta‘aṣṣub-ı gürūh-ı mekrūh-ı müteşeyyiḫ Vānī ile ġāret-zede-i küffār-ı Engürüs olunca ṣūret-i men‘-i ḫayrda cilve-ger olan nev-‘arūs-ı nuṭḳ-ı pākleri veḫāmet-i ‘āḳıbet-i ḥāl u perīşānī-i aḥvāl-i me’āle işāret olduġu nümāyān olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol teşrīf-i meymenet-ḳarīnde bu bende-i kemīne-i merdān-ı Ḫudā henüz daḫīl-i dergeh-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) olmayıp lākin şeb u rūz āteş-i iştiyāḳ-ı iltiḥāḳ-ı zümre-i ḫuddāmları ile sūḫte olup **“Āyā ḳanġı ṭarafdan nesāyim-i ‘ināyet vezān ola?”** diye çeşm ü gūş-ı rāh-ı kerem-i nā-gāhī iken ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ ḳudūmu ve Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa’ya nüzūlü mesmū‘ olıcaḳ cān-ı nā-tüvān ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine per-zenān-ı mübāderet olup ziyāret-i ‘aliyyelerine ḳıyām ṣadedinde teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām üzere iken meskenimiz olan medrese derinde e‘izze-i Mevleviyye’den bir vücūd-ı fā’iżu’n-nūr nümāyān olup **“‘Acabā bu şeyḫ-i nūrānī ne-maḳūle merd-i yegāne ola?”** diye ṭalebe-i ‘ulūmdan Ḳoneviyyü’l-aṣl bir ṣadīḳımıza su’āl eyledikde Ḥażret-i ‘Adnī olduḳların beyānla cevāb-ı ṣāfī-dih-i dil-i mecrūḥ olunca ol ni‘met-i ġayr-ı müteraḳḳıbe ẓuhūru cān-ı maḥzūnu ġarḳa-i lücce-i sürūr edip hezār sūz u güdāz ve edeb ü iḫtirāmla ḥücre-i faḳīrāneye da‘vet olunduḳlarında bī-tekellüf teşrīf buyurup ḥasbe’l-iḳtidār ḫıdmet-i şerīfelerine beẕl-i vüs‘ eṣnāsında bi’l-bedāhe ser-ber-āver-i ḫoş endīşe olup **“** مأمولست كه شما را عن قريب سالك مسلك مولوى و منتظم سلك معنوى كنند. پس اين وصيت لازمه ازين فقير ياد كنيد كه عليك بمراعاة القلوب و مواساة أهلها. **”** dem-i kerem-tev’emleriyle pend-i pīrāneleri üzere

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن

که در شر یعت ما غیر ازین گناهی نیست

beyt-i laṭīfiyle istişhād buyurup ve mażmūn-ı ḥaḳāyıḳ-meşḥūnuna bū'l-fużūlān-ı ẓāhir-perestānıñ i'tirāżāt-ı ġayr-ı müteveccihesini اصل همه مناهی و سیئات اقتضای آزار خواطر انبیا و رسل کرام و بیزارئ طبایع اولیا و اتقیای ذوی " الاحترامست." muḳaddeme-i müsellemesiyle def' buyurup meğer muḳābele-i Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e müsāra'at üzere maḳarr-ı sa'ādetlerinden nehżat buyurup ḥiẕā-yı bāb-ı medrese-i merḳūmeye geldikde dā'iye-i duḫūl ġalebesiyle müteḥayyir ve med'uvv olmaları kendilere bā'iṣ-i murāḳabe olup ve sünūḥ-ı vārid-i ġaybī müjde-baḫş u feryād-res-i dil-i ḫarāb u cān-ı kebāb intiẓārımız olduġu rümūz u kināyāt-ı pür-'ināyātından mefhūm olunca 'inān-ı irādet rübūde-i dest-i iḫtiyār olup kūşe-i dāmen-i kerāmet-pīrāmenlerine pençe-i iḫlāṣ-zen olduġumuzda " في شأنكم يقول عدني دعني الامر ليس عندي." neşr-i belīġi ile neşr-i fevāyiḥ-i miskiyye-i keşf ü i'tiẕār buyurup fī'l-ḥaḳīḳa ba'de'l-müfāraḳa bi'd-defe'āt cānib-i cenāblarına şedd-i niṭāḳ-ı 'azīmet olunduḳda ṣavārif-i ṣūriyye vü ma'neviyye müterākim ve sedd-i rāh-ı intisāb olduġu eşnāda kendiler daḫi bezm-i cihān-ı melevāna vedā' buyurup ancaḳ vaṣiyyet-i şerīfeleri gūşvāre-i cān-ı müstehām olmaġla üft ü ḫīz-i sülūkumuzda 'avā'id-i şettā ile muġtenim ve 'avā'iḳ-i lā-yuḥṣādan necātla müstes'id olup hemīşe timşāl-i rūḥānīleri miḥrāb-ı teveccüh ve gevher-i şeb-tāb-ı ma'hūdları dīde-efrūz-ı cān u dilimiz olmuşdur.

لله درّه و علیه أجره و الینا برّه.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس بدان این اصل را ای اصل جو

هر که دارد درد او بر دست بو

هر کجا دردی دوا انجا رود

هر کجا پستیست آب آنجا رود

هر که او بیدار تر پر درد تر

هر که او آکاه تر رخ زرد تر

ایمن آبادست این راه نیاز

ترك نازش گیر و با آن ره بساز

پس بیفزا حاجت ای محتاج رود

تا بجو شد آز کرم دریای جود

راه کن در اندرونها خویش را

دور کن ادراك دور اندیش را

خود که گوید این در رحمت نثار

که نیاید در اجابت صد هزار

Menḳūlest ki

Ol ‘anḳā-yı ḳulle-i Ḳāf-ı ṣadāḳat ārzū-yı ziyāret-i türbe-i ‘arş-rütbe-i **[S. 139]** Ḫudāvendigārī ile rū-be-rāh-ı ṣavb-ı maḳṣad-ı ervāḥ-ı ‘āliye olup eşnā-yı ‘azīmetde Dāru’d-devle-i Edirne Ḫānḳāhı’na nüzūl edip her çend tevḳīr ü tekrīm üzere mücāmele murād olunduḳda anlar maṭbaḫ-ı fuḳarāda enzel-i ḫıdemāta rāġıb u niyāzmend olmaġla ḫıdmet-i saḳāyī erzānī buyurulup müddet-i medīde raḳṣān u çarḫ-zenān edā-yı ḫıdmet-i mu‘ayyenesine mülāzemet üzere iken serāşpezān bir dervīş-i ‘atīḳ ü ḫurde-dān-ı mesālik olmaġla ol ser-bāz-ı meydān-ı ‘uşşāḳı imtiḥān ṣadedinde miyāne-i şiddet-i şitāda zaḥemāt-ı keşīre ile getirdikleri āb-ı ṣāfa bahāne-gīrlik ve bi’d-defe‘āt tevbīḫ ü āzār edip bī-sebeb rīḫte-i āb etmekle kendi ‘amelinden ḥāṣıl olan āb u gilden sāḥa-i maṭbaḫı mükerreren rüft u rūb emr edip ityān-ı me’mūrun-bihden ṣoñra ḳuṣūr-ı ġayr-ı maḥsūsu medār-ı işti‘āl-i nā’ire-i ḫışm-ı maṣnū‘ u bā‘iṣ-i düşnām u ḍarb-ı ma‘ḳūl eyledikde düşnāmı gūş-ı rıżā ve şükr ü şenā ile muḳābele ve ḍarb u zecri püşt ü dūş-ı teslīm ü taḥammül ile mürā‘āt edip ve tamām-ı iḫtibār-ı muḥarrerde şātim ü ḍārib-i merḳūmuñ dest ü pāyına müte‘addid būse-dih olduḳlarında ‘ayār-ı ẕātları miḥekk-zede-i āzmāyiş ü maḥall-i tamġā-yı kemāl-i ḫulūṣ olduġu kār-şināsān-ı sülūk-i mülūk-i ḥaḳīḳate ve üstādān-ı dāru’ḍ-ḍarb-ı ma‘rifete hüveydā olmaġla Ḥażret-i mesned-ārā-yı ḫilāfet-i ṣūriyye vü sırrıyye ve dād-dih-i merāsim-i dihiş-i ġavşāneyi mürīd-i Neşāṭī Dede cenāb-ı velāyet-me’ābınıñ ḫulūṣ u ṣıdḳ-ı mezbūruñ ẕuhūru cūş-āver-i lücce-i keremleri olup ber-

nehc-i nā-murādī ber-murād olmalarına gülbāng-baḫşā-yı Mevlevī olduḳlarında taḳbīl-i ʿatebe-i ʿulyā-yı meydān-ı çil-tenān **" والمنة لله در مراديه بر مراد گشتيم و از نشاطی بهره يافتيم."** fıḳra-i şerīfeleri ile teşekkür ü terennüm-senc olaraḳ tevdīʿ-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ile semāʿ-ı rāhī-künān südde-i sidre-sā-yı Ḥażret-i Aġazāde (ḳuddise sırruhu'l-eʿizze) rū-māl ḳaṣdıyla rū-be-rāh-ı maḥrūse-i Gelibolu olup ol āsitāne-i velī-āşiyānede daḫi fevḳa'l-melḥūẓ ve vefḳe'l-maḥẓūẓ edā-yı veẓā'if-i ḫıdemāt-ı mebrūre ve tetmīm-i levāzım-ı mesāʿī-i meşkūre edip ve medīne-i meẕkūre miʿberinden ʿubūr edip bī-zād u rāḥile her gām-ı seyr u her dem-i sükūnu ḳarīn-i ṣad niyāz u iştiyāḳ ve eşnā-yı rāhda olan maḳāmāt-ı müteberrike-i evliyā-yı kirāma rū-māl u cebhe-sāy olaraḳ vāṣıl-ı ser-menzil-i ārzū-yı cān u dil olup defʿa-i şāniyede ḫilāfetlerinde mecmaʿu'l-ḫilāfeteyn-i ẓāhir ü bāṭın olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون شدی زیبا بدان زیبا رسی

کو رهاند روح را از بی کسی

داد داد حق شناس و بخششش

عکس آن دادست اندر پنج و شش

حق چو بخشش کرد بر اهل نیاز

با عطا بخشید شان عمر دراز

روحیات عشق خواه و جان مخواه

تو ازو آن ذوق خواه و نان مخواه

Mervīst ki

Ol āşinā-yı rāz-ı kār-sāz-ı bī-enbāz ḳabīl-i ḫātime-i nevbetlerinde perverde-i sāye-i himmet-i sāmiyeleri olan Sa‘īd Dede bendelerin velī-‘ahd ittiḫāẕ buyurup ḥall u ‘aḳd-ı umūr-ı dā’irelerin bi’l-külliyye dest-i re’y-i rezīnlerine tefvīż edip yevmen-fe-yevmen niẓām-ı aḥvāl-i ḥavālī-i maḥmiye-i mezbūre muḫtell ve tetābu‘-ı esfār u tezāḥum-ı ‘asākir ile rāḥat-ı ahālī mu‘tell olup istīlā-yı a‘dā-yı dīn ü devlet tezāyüd-peẕīr olduḳda ‘avāḳıb-endīşān-ı aḥbāb evḳāt-ı mu‘āfiye-i pür-şefḳatlerinde encām-ı taḥvīlāt-ı ḥavādiṩden istifsār-güne kelimāt eylediklerinde **“** در میانهٔ دولتین ظاهر و باطن منافره پیدا شد که این تسلیط اثر آن تنافر است. ما دام التنافر لا یظهر التناصر **”** ‘unvān-ı ḥikem-tibyānıyla me’āl-i ḥāle işāret buyurup ve her ḥādiṩe-i müz‘ice istimā‘ buyurduḳda şefḳat-i ‘aẓīme vü re’fet-i cesīme ile efsūs u dirīġ-ḫʷān olup **“** آخر الامر امرّ من اوّله **”** diye taḥammül-güdāz olan inhizāmātıñ tevārüdü sebebiyle **“** بعد ازین امثال ما را وداع بزم پر رزم کوران زمان اولیست **”** maẓmūn-ı ‘azīmet-meknūnuna imżā buyurup Sa‘īd Dede bendeleri daḫi isti’ẕān-ı hicret eylediklerinde **“** حسب حال شما سعید الحیات شهید الممات است. بکجا میگریزی و از که پرهیزی؟ **”** nuṭḳ-ı bī-irtiyābları ba‘de’l-irtiḥāl ke-infilāḳı’ṣ-ṣubḥ pedīdār olup Sa‘īd Dede daḫi ‘aḳīblerinde **[S. 140]** müttekā-zīb-i meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı merḳūm olup çeşm ü gūş-ı maṣādır-ı āṩār-ı mermūze-i ‘Avniyye iken nā-gāh istīlā-yı eşiddā-yı Engürüsiyye ile aḥvāl-i ahālī tebāh ve baḳıyye-i ḥirāb-ı zīnhārla ḫalāṣ-ḫʷāh olduḳlarında Sa‘īd Dede ḥażretleri daḫi fuḳarā-yı mevcūdīn ile Nehr-i Tuna keştīlerine taḥmīl-i eṩḳāl-i muḫallaṣa ve me’men-i memālike teveccüh eṩnāsında āfet-zede-i ceng-i

perākendegān-ı ‘asker-i küffār-ı dūzaḫ-ḳarār ve miyāne-i ḳıtālde cām-ı şehādet-keş ü müsāri‘-i dāru’l-emn-i civār-ı raḥmet-i Ḥażret-i Kerīm-i Ġaffār olmuşdur.

***طوبى له و حسن مآب في مقعدا كرام الوهاب. ***

Ḥażret-i Seyyid Meḥmed Dede

Gül-i gülzār-ı diyār-ı celīlü'l-i'tibār-ı Dāru'd-devle-i Edirne (ḥuriset 'ani'l-fitne) olup 'unfuvān-ı şebāblarında 'unvān-ı maḥabbet-i dervīşān üzere neş'et edip āmed [ü] şod-ı dergāh-ı derdmendān-penāh-ı evliyā-yı kirāmla evḳāt-güẕār iken 'القالب ينجذب نحوما يميل القلب.' mışdāḳıyla fī yevmi mine'l-eyyām esīr-i dām-ı tesḫīr olup ḳalb-i şerīfleri gibi ḳālıb-ı laṭīfleri daḫi kemer-bend-i ḫıdmet-i fuḳarā-yı bābullāh ve mürīd-i Ḥażret-i Neşāṭī-i āgāh ve ḫıdemāt-ı meydāniyyede tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī eyledikde tārek-i mübārekleri mevḳi'-i sāye-i dest-i kerāmet-peyvest-i mürşid ü nā'il-i feyż-i tekbīr-i Celāleddīnī olduḳdan ṣoñra daḫi çil sāl ḫıdmet-i ḥücre-i Ḥażret-i Mürebbī ile berḫūrdār ve ḫalefü'l-ḫayr-ı nām-dār u nādire-i rūzgār olup müddet-i mülāzemet-i 'atebe-i mürşid-i büzürgvārlarında ẕāt-ı 'işmet-simātlarından muḫālif-i şer' u muġāyir-i ṭarīḳ fi'l ü ḳavl ve vaż' u ṭavr ẓāhir olmadıġı müdde'ā-yı velāyetlerine beyyine-i 'ādiledir ki evḳāt-ı irādet ü ezmān-ı inābetleri hem-rāhān u ḫ^{w}āce-tāşān ḥāfıẓalarında selāmet-i muttaṣıla ile mażbūṭ olduġu meşhūdun-'aleyh-i şiḳāt-ı aḫyār-ı iḫvān u ḫullāndır. Ve ba'de'l-ḫilāfeti daḫi

bi’l-külliyye pīrāmen-i cünbiş ü ārāmları şevā’ib-i men ü mā ve gerd-i keder-i hevādan maḥfūẓ olduġu ekşer-i ricāl-i zamānımızdan telaḳḳī-kerde-i aġleb-i dervīşān olmaġla bu bende-i cüyende-i ḥayy-be-ḥayy ve kemīne bu bende-i lā-şey ü dil-teşne-i mürşid-i Ḥayy-imdād sā’iḳ-i faż̈l u ‘ināyet-i ḳā’id-i luṭfla daḫīl-i dā’ire-i irādetleri olup evāḫir-i nevbet-i velāyetlerinde behremend-i enẓār-ı ḥasene vü feyż̈-yāb-ı enfās-ı nefīseleri ve ḳadre’l-vüs‘ ve ḥasbe’l-istiṭā‘a müstes‘id-i ḫıdmet-i şerīfeleri olmaġla berāziḫ-i hā’ile-i māsivādan rehā-yāb ve fī’l-cümle a‘tāb-ı ‘aliyye-i merdān-ı ṭarīḳat-ı Ṣıddīḳıyye’ye neyl-i intisāb ile ser-sebz-i devlet-i faḳr u fenā olmuşdur.

أدام الله بركات سرّه المقدس نازلة على مفارق الخلان و الاخوان ما دام الزمان و قام الاركان آمين بحرمة *

***السيد الامين**

<u>Mervīst ki</u>

Ol kān-ı kerem ü ḥilmiñ farṭ-ı ‘afv u ṣafḥına maġrūr u mu‘tād olan sükkān-ı ḫānḳāhdan ve ḳudemā-yı iḫvāndan Cin ‘Alī ve Dīv ‘Alī-nām köhne-rūzgārlar tecāvüz-i ḥadd-i edeb ile ġaybet ve ḥużūrlarında aḳvāl u ef‘āl-i nā-şāyesteye cesāret ve bi-ḥasbi ḳānūnı’ṭ-ṭarīḳa te’dībleri sevḳ olunduḳda teġāfül ü ihmāl-nümā olmaları sāde-levḥān-ı iḫlāṣı çāk çāk-i ḥamiyyet etmekle ser-zede olan kelimāt-ı mūriş-i ġayret ü celādete “ بارگاه خداوندگارئ ما ديوان سليمان حقيقت است. پس از وجود اجناس لازمست و اوضاع جن و ديو نسبت بطباع انس اسائت نمايد. لكن احسن آداب كمال و انسب مراعات حال احوال ارباب ديوان بسليمان حواله كردن و هركس بذوق خود بودن است. ” nefes-i edībāneleriyle muḳābele buyurup “ آن دردمندان را در ميانهٔ قوميكه خلاصهٔ بنى نوع انسان باشند باينچنين لقهاى زشت مشهور بودن تشهير بسنده است. ما نيز اگر بتأديب و تخجيل مؤاخذه زياده كنيم سر بار ناپسند باشد. ” dem-i inṣāf u şefḳat-tev’emleriyle tezyīl buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کسی گر عیب خود دیدی ز پیش

کی بدی فارغ وی از اصلاح خویش

ور خدا خواهد که پوشد عیب کس

کم زند در عیب معیوبان نفس

در پی خو باش و با خوشخو نشین

خو پذیرایی گل و روغن ببین

بر بدیهای بدان رحمت کنید

بر منی و خویش بینی کم تنید

هین مبادا غیرت آید از کمین

سر نگون افتید در قعر زمین

بی ادب حاضر ز غائب بهتر است

حلقه گرچه[s. **141**] کژ بودنی بر در است

در تك دريا گهر با سنگهاست

فخر ها اندر ميان ننگهاست

Menḳūlest ki

Ol nāzenīn-i mestūr-ı ḳıbāb-ı ‘izzet eğerçi ḫil‘at-ı bī-ḳıymet-i aḫlāḳ-ı ḥasene vü şi‘ār-ı a‘māl-i marżıyye vü izār-ı evżā‘-ı ḥamīde vü āṣār-ı eṭvār-ı şāyeste ile müzeyyen idi, lākin āṣār-ı mükāşefe vü kerāmeleri mektūme ve ‘uyūn-ı ‘ā’inīn-i aġyārdan kemāl-i ḥazm u iḥtiyāṭ-ı āfet-i şöhret üzere olup ve kitmānı mümkün olmayıp irā’et ü iẓhār-ı mü’eyyid-i Ġayūr-ı Muġīṯ ile cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olan mükāşefāt-ı ‘aliyyeleri rişte-keş-i ẕikr-i cemīlleri olduḳda **"از قبيل اتفاقياتست."** ‘unvānıyla tesettür ü tevriye buyurur iken evāḫir-i evḳāt-ı şerīfelerinde def‘-i ġā’ile-i merḳūme edip gūyā vücūd-ı bihbūd-ı fā’iżu’n-nevālleri āyīne-i gītī-nümā-yı kerāmet olmuş idi. Ḥattā fī sā‘atin mine’l-evḳāt ḥażret-i şāhzāde-i firdevs-mekān Celāleddīn Çelebi merḳad-ı münevverleri ḥiẕāsında nemā-yāfte bir dıraḫt-ı bār-āveriñ şāḫında nişīmen-sāz olan mürġ-i bīçāreyi tüfeng-endāzān-ı a‘mā-revāndan bir şābb-ı felāket-yāb fındıḳa-i tüfeng ile ḍarb u ihlāk eyledikde ṣadā-yı ālet-i mühlike-i merḳūme mesned-i sa‘ādetlerinde güş-zedleri olıcaḳ **" نادان بی آزرم بچشم خود زد. اگر مدد شفاعت حضرت چلبی جمال الدين فرياد رس نبودی بجان بی باك خود زدی. و از غيرت روحانيت جناب چلبی جلال الدين رها نيافتی."** nuṭḳ-ı pākleriyle nā-gāh perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı esrār olduḳları der-ḥāl pedīdār ve şābb-ı bī-edebiñ çeşm-i bī-nūrundan ‘ayān olmuşdur. Ve ba‘de haẕā ol ḥadīḳatu’l-ecsād-ı evliyā-yı kirāmıñ ḫıdmet-i muḥāfaẓasına mu‘ayyen olan dervīşe diḳḳat-ı neẓāret tenbīh buyurulup bu maḳūle cesāret ü ḫasāretden ḥirāset te’kīd ü teşdīd olunup ḫuṣūṣ-ı merḳūm daḫi sā’ir-i kūr-dilānıñ dīde-küşā-yı i‘tibār olmasına bādī olmuşdur ki civār-ı sa‘ādet-i merdān-ı Ḫudā min külli’l-vücūh me’men ü medār-ı selāmet iken ḥarem-i bīçāregān-penāhlarına iḥtirām etmeyip

maṣdar-ı vaż‘-ı cesāret olanlarıñ be-her ḥāl dīde-i ḫasāret-dīdelerine görinecek vardır.

-فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ-[755]

<u>Ve Daḫi</u>

Bu ednā cārūb-keş-i dergehleri evā’il-i intimā vü ḥudūş-i intisābımda aḥdāş-ı ṭarīḳatle ṣoḥbet ve ba‘ż-ı mā-lā-ya‘nī ḥarekāt u kelimāt ile iżā‘a-i biḍā‘a-i vaḳt-i serī‘ü’s-seyr etmekle rū-nümā-yı terkīb-i ḫayālīde kendimi ṣūret-i ṭıflānda mu‘āyene edip ve eṭfāl-i keşīre daḫi kārd der-dest ‘ayb-ı müşle ile ma‘yūb etmek ḳaṣdıyla üzerime hücūm eylediklerinde hezār ‘acz u ıżṭırārla feryād-res-cūy iken nā-gāh bir kūşeden rū-nümā-yı imdād ve hücūm-ı pür-ġumūm-ı merḳūmdan bu müstemidd-i himmetlerin taḫlīṣ buyurduḳları ni‘met-i evcebü’ş-şükrüñ edā-yı sipāsı siyāḳında şeref-yāb-ı taḳbīl ü telşīm-i kūşe-i seccāde-i irşādları olduġumda “ صحبت احداث طريقت و الفت اطفال ارادت و اشتغال مالايعنى خطر عظيم دارد كه اكثر خوى مشرب اطفال بخرابئ همكار خويشند. پس نونيازان را صحبت كهن سالان اوساط و نهايت سود بخش و سايۀ امان رسانست. ”unvān-ı keşf-iḳtirānlarıyla henūz taḳrīr-i ḥasb-i ḥāl-i dūşīne olunmadan bī-kem ü bīş tafṣīl-i mā-fī’ż-żamīr ü ta‘bīr-i mā-fī’l-ḫayāl buyurmaları bende-i nā-çīz-i bī-temeyyüzlerine sermāye-i iḥtiyāṭ u intibāh olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[755] Haşr Sûresi, 59/2. Âyet: “Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. <u>Ey akıl sahipleri! İbret alın</u>.”

حق ز هر چیزی چو زوجین آفرید

پس نتایج شد ز جمعیت بدید

یار غالب شو که تا غالب شوی

یار مغلوبان مشو هان ای غوی

یار باشد راه را پشت و پناه

گر تو نیکو بنگری یار است راه

رو بجو یار خدایی را تو زود

چون چنین کردی خدا یار تو بود

اهل دل را باز دان از اهل کین

همنشین حق بجو با او نشین

همنشین اهل معنی باش تا

هم عطا یابی و هم باشی فتی

سوی این مرغابیان رو روز چند

تا ترا در آب حیوانی کشند

همرهی را چو کزو یابی مدد

همدل و همدرد و جویای احد

زان جلیس الله گشت آن نیکبخت

که به بهلوی سعیدی بر درخت

Mervīst ki

Ol mir’āt-ı meclüvve-i żamā’ir-i ẓevāhir-nümā cenāb-ı ṣafvet-niṣābınıñ cümle-i ḥarekāt u sekenātı meẓāhir-i ‘arāyis-i ādāb-ı ḥasene vü aḫlāḳ-ı ḥamīde olmaġla **[S. 142]** bī-şermān-ı şīve-i ḥüsn-i muḥādeşe vü luṭf-ı mu’āneseleri mücāzāt-bīn-i ḫuşūnet-i ḥadeşān ve te’dīb ü tīmār-dīde-i ru‘ūnet-i melevān olup dā’ire-i ẕāt u ṣıfātlarında isti‘māl-i esbāb-ı teşeffī vü āzāra ḥācet mess etmeyip iḫvān u ḫullānla ülfetleri şīr ü şeker ve hemīşe güft ü şenīd-i bī-ḫaberān-ı ḥaḳīḳat-ı ḥālden bī-endīşe olup vāḳi‘ olan ḫıdemāt-ı ‘aliyye-i dāru’l-ḫilāfelerinde āḥād-ı ḫuddām-ı fuḳarāya şirket üzere ḥüsn-i sülūk-fermā olmuşlardır.

Ḥattā ḥarīṣān-ı ḫıdmet ẓarīfāne “**“ حق خدمت آن فقراست. اکنون خلفا غاصب حق فقرا** **چه کنیم؟ بهر چه رسیدیم از راه خدمت “ اند.”** mażmūnuyla da‘vī-i daḳḳ-engīz etdiklerinde nefes-i enfesleriyle irşād-ı i‘tiẕār-āmīz buyurduḳları bi’d-defe‘āt lehçe-i pür-behçe-i dervīşānelerinden telaḳḳī-kerde-i ‘aynu’l-cem‘-i ḫ^{w}āce-tāşānımızdır. **رسیدیم. پس تخلف آن راه ما را مشکل نماید.”**

Ve Daḫi

Eşnā-yı ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i mürşidlerinde kemā-yenbaġī şuġl-i taḥṣīl-i ‘ulūm-ı ẓāhireye vaḳtleri müsā‘id olmamaġla her çend ḳalb-i şerīflerine ḳadr-i müşterek-i neyl-i nefāyis-i ‘ilmiyye meyl-endāz-ı ġayret olsa der-ḥāl in‘ikās-ı ḫāṭır-ı

feyż-me’āṣir-i ḥażret-i nigeh-bān ẓāhir ü bāṭınlarıyla “ اندك شما با بركت صفوت خدمت بسيار گردد.” nefes-i himmet-ḳarīnleri mūcebince vaḳt-i meşīḥatlerinde leẕẕet-i taḳrīr-i ḫoş-āyendeleri ḥasretu’l-buleġā ve taḥḳīḳāt-ı rā’iḳaları reşk-āver-i müdeḳḳıḳīn-i ‘urefā olup gūyā verā-yı perde-i ẕātlarından ṭūṭī-i gūyā-yı sırr-ı Neşāṭī bezm-ārā-yı ma‘ārif ü ḥaḳāyıḳ olup ‘ahd-ı ḳadīmleri teceddüd-peẕīr olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رومیان آن صوفیانند ای پدر

بی ز تکرار کتاب و بی هنر

لیك صقیل کرده اند آن سینه ها

پاك از آز و ز حرص و کینه ها

آن محیط آینه بی شك دلست

صورت بی منتها را قابلست

گرچه نحو و فقه را بگذاشتند

لیك محو و فقر را بر داشتند

تا نقوش هشت جنت تافتست

لوح دلشان را پذیرا یافتست

Ve beyne meşāyiḫi'z-zamān vādī-i güftār u reftārda hem-'inānlarına muṣādefe olunmayıp ilā yevminā haẕā dāġ-ı ḥasretleri sīne-i 'uşşāḳda nev-be-nev müẕekkir-i mācerā-yı güftār-ı dil-peẕīr ü güvāh-ı bī-iştibāh-ı müdde'ā-yı reftār-ı nā-güzīrleridir.

الحمدلله الذي جعل أعلام هدايته مرفوعه على أيدي خلص عباده منصوبة على مفارق الطرق مجرورة *

***عساكرها الى دار السلام بمراعاة عونه و حفظه ما دام الايام.**

Ve Daḫi

Ol zübde-i gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevleviyān 'aṣr-ı i'ṣār-ı fiten-i inkār u men'-i semā' u ṣafā-yı Ḫudāvendigārī ile münkesirü'l-ḫāṭır olan fuḳarā-yı maḥzūnīn-i mütevaḳḳı'īn **" جلوهٔ پیشینه خوشدل باشید که بزودی این نوبت زاغان بگذرد و موسم نوبهار وجد و حال میرسد و کماکان گلستان دوران پر گل و بلبل و بی آزار خار طعن و انکار گردد."** nefes-i tenfīs-enīsleriyle ser-zede-i vicdān-ı ilhāmiyyü'l-beyānları olan ma'nā-yı mu'tenā hübūb-ı nesāyim-i fażl u te'yīd-i Ṣamedānī ile serī'an ve 'ācilen minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olması ḳabīlinde ḫānḳāh-nişīn olan iḫvān-ı müsta'iddīn-i devrāna tenbīh-i teheyyü' buyurup yevm-i vuṣūl-i müjde-i ruḫṣat çāşt-gāhında

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یوسف گمگتشه باز آمد بکنعان شاد باش

mıṣrā'-ı laṭīfiyle terennüm-rīz-i kemāl-i neşāṭla semā'-ḫāneye dervīşānı da'vet ü cem' buyurup 'aḳd-ı meclis-i semā'-ı mübtediyān u āzmāyiş-i ḥarekāt-ı

çarḫ-zenān u gülbāng-i ḳabūl-i niyāz-ı ‘āşıḳān ile ḥüsn-i ḫitām-fermā olduḳları ‘aḳībinde nā-gāh ṣūret-i emr-i icrā-yı āyīn-i ṣafā-āgīn-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) vürūdu bürhān-ı işābet-i mükāşefeleri olduġu ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār pedīdār olmuşdur.

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حق بدور و نوبت این تأیید را

مینماید اهل ظن و دید را

Ve her meclis-i semā‘ u ṣafāda ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı meydān-ı vecd ü ḥāl ve gūyā pīr iken nev-cevān olup dā’imā baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde muġtenim-i tāze ḥayāt-ı teceddüd-i ‘uhūd-ı ḳadīme olduḳlarına ḥamd u şükrle raṭbu’l-lisān ve cobrān-güsār-ı hecdeh sāle iḥsānıyla şād-revān olup

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بعد ازین مژده مذاق عاشقان را شکر است

mışrā‘-ı bī-bākānesiyle naġme-senc-i ibtihāc olup ve evā’il-i evḳāt-ı iḥtiyāṭlarında tevaḳḳī-i āfāt-ı iştihār ṣadedinde verā-yı viḳāye-i ḫumūlde me’mūnu’l-ġā’ile-i medḥ u ḳadḥ iken ṭulū‘-ı tebāşīr-i te’yīd ü hübūb-ı nesāyim-i **[S. 143]** ṣabāḥu’l-ḫayr-ı tevfīḳle ġonca-i esrārları şiküfte vü pīrāhen-i tesettürleri derīde ve medāyiḥ-i celīleleri zeynü’l-mecālis-i fużalā vü ‘urefā olmaġla müte’eşşir-i ġayret ü müteveccih-i ḥażret ü mütevārī-i türbet olmaḳ üzere münācāt-ı icābet-ḳarīnleri vesīle-i isti‘cāl-i irtiḥāl olunca maḥremān-ı rāz ‘adem-i taḥammül-i dāġ-ı firāḳlarıyla

‘arż-ı sūz u güdāz eylediklerinde “ این بساط انبساط عشق را پیشین ازین سرای ولایت نور دیدند و ما خادمان سرای سلطان العاشقین در ان حسرات گداخته بودیم که این شراره ازین جا بنیستان عامۀ اخوان الصفا سرایت کرد و منشأ دود و گرد کدر ارواح صافیه گشتیم. پس انتظار ما بدین فرح بود. بعد ازین بسماعخانۀ قدس ‘unvānıyla tevriye-i ma‘ẕeret-āmīz ”میشتابیم و بحسرت گذشتگان اخوان مژدۀ راحت رسانیم. buyurup ve ṣavb-ı maḳṣūda ḳādime-cünbān-ı müsāra‘at ve devḥatu’l-efrāḥ u ravżatu’l-ervāḥ-ı meşāyiḫ-i sālifede kūşe-nişīn-i vaḥdet olmuşdur.

طیب الله تعالی ثری مضاجعه بفوایح الرحمة و روایح الرضوان آمین یا رحیم و یا رحمن بحرمة من له الشفاعة * العظمی یوم المیزان.*

Ḥażret-i ʻOs̱mān Dede

Diyār-ı Rumeli'nde Filibe-nām maḥmiye ahālīsinden olup ve bi'd-defeʻāt mültezim-i muḳāṭaʻa-i neẓāret-i belde-i merḳūme olan Ḥasan Aġa-nām kimesneniñ ferzend-i ercümendi ve s̱emere-i fu'ād-ı derdmendi olup lākin ibtidā-yı velādetinden sinn-i s̱ebāba varınca ʻāfiyet-i yek-rūze ārzūmendi olmaġla her çend eṭıbbāya mürācaʻat ve tedbīr-i ṣıḥḥatinde be̱zl-i emvāl ile ihtimām olunsa ʻilleti müs̱tedd olmaġla ṣıḥḥat u ʻāfiyetinde ḳāṭıʻ-ı ümmīd ve meyyit-i müteḥarrik ü cāmid-i müteneffis olmaġla nā-çār cānib-i ṭabībān-ı ervāḥa mürācaʻat olunup āyende vü revende-i fuḳarādan istimdād e̱snāsında dervīs̱ān-ı ṭarīḳa-i ʻaliyye-i Mevleviyye'den bir ṣāḥib-i naẓar u mālik-i e̱s̱ere müsāʻade-i tevfīḳ-i Ṣamedānī ile müs̱ādefe edip çend rūze ḫānesinde żayf-ı mükerrem olmaġla ḫāṭır-ı re'fet-me'ā̱s̱irinden lemʻa-i s̱efḳat nümāyān olup berekāt-ı edʻiye-i ḫayriyye-i müstecābeleri ile muġtenim-i ʻāfiyet-i tāmme ve bi'l-külliyye ol maraż-ı māder-zāddan rehīde ve baʻde vefāti'l-vālid, rāġıb-ı meslek-i fuḳarā-yı ṭarīḳat olup ve fī-mā-sebaḳ Ḥażret-i Ebūbekir Çelebi medfūʻan Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e seccāde-endāz-ı iḳāmet olduġu tafs̱īli üzere s̱īt-i kemālātı velvele-fersā-yı ḥavālī ve ḳullāb-ı cā̱zibeleri tesḫīr-fermā-yı ahālī olmaġla ol maḫdūm-ı necābet-nijād daḫi ḫıdmet-i s̱erīfelerine münce̱zib olup terk-i ḫānumān u iḫtiyār-ı tecrīd edip çend sāle cārūb-keş-i dergehleri ve s̱eref-yāb-ı tekbīr-

i Mevlevī ve sāye-i ʻināyet-māyelerinde behremend-i maʻārif ü mecmūʻa-i ādāb-ı ders ü nefs olup baʻde vefāti mürşidihi āsitāne-i kürsī-nişāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)e cebhe-sāy-ı iḫlāṣ u müstenīr-i ṣoḥbet-i ʻuẓamā-yı ṭarīḳa-i ʻaliyye ve nihāyet-i seyr ü sülūklerinde meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Murādī ile ber-murād ve ol buḳʻa-i mübārekede ṣadr-nişīn-i irşād olmuşlardır ki meʼāl-i ḥāle imʻān-ı naẓar-ı naṣfet-eşer olunsa dervīş-i merḳūmuñ duʻā-yı ḫayrı ʻalīl-i mezbūruñ esḳām-ı cismāniyyeden ḫalāṣına sebeb olduġu gibi ālām-ı nefsāniyyeden daḫi necātına bādī ve saʻādāt-ı ẓāhire vü bāṭına ile müteḥallī olmasına bāʻiş olmuşdur.

***أدام الله ظلال حمايات امثاله على مفارق أهل الابتلاء بالنبيّ و آله. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خواجهٔ اشکسته بند آنجا رود

که در انجا پای اشکسته بود

کی شود چون نیست رنجور و نزار

آن جمال صنعت طب آشکار

آب کم جو تشنگی آور بدست

تا بجو شد آب از بالا و پست

هر کجا مشکل رجا انجا رود

هر کجا فقری نوا انجا رود

خواری و دونئ مسها ای کیا

گر نباشد کی نماید کیمیا

نقصها آیینۀ وصف کمال

و آن حقارت آینۀ عز وجلال

هر که نقص خویش دید او و شناخت

اندر استکمال خود ده اسبه تاخت

Menḳūlest ki

Ol şīr-i bīşe-i temkīn, evāsıṭ-ı meşīḫatleri herc ü merc-i fitne-i Vānī vü işti‘āl-i nā’ire-i telbīs-i müteşeyyiḫeyn-i berrānī evḳātına müṣādefe etmekle her çend hevā-dārān-ı ḫabāṯet-menişān-ı gürūh-ı mekrūhdan īḳād-ı nīrān-ı fitne siyāḳında mesmū‘ olan kelimāt-ı müzaḫrefe ve ḥarf-endāzān-ı ṣavb-ı kerāmet-evb-i **[S. 144]** evliyā-yı kirāma[756]-قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ- mışdāḳ-ı münīfiyle mu‘āmele-i ihmāl ü taḥammül buyurup ḳaṭ‘ā cānib-i fuḳarādan ser-rişte-i mu’āḫaẕe olmaġa ṣāliḥ ḳavl u fi‘l ẓuhūruna ẓāfir olmayıp āḫırü’l-emr, sarāy-ı ‘āmire-i şehriyārīde ḫalvet olunduḳda menāẓır-ı semā‘-ḫāne semt-i bāġçe-i sarāya nāẓır olmaġla evḳāt-ı muḳābelāt u ezmān-ı izdiḥām-ı ḫalāyıḳda menāẓır-ı merḳūme mesdūde olup aṣlā ḫılāf-ı resm-i ādāb vaż‘-ı muġżib rū-nümā olmaḳ mesbūḳ bi’l-miṯl olmamaġla rütbe-

[756] En‘ām Sûresi, 6/91. Âyet: “(Yahudiler) Allah'ı gereği gibi tanımadılar. Çünkü «Allah hiçbir beşere bir şey indirmedi» dediler. De ki: Öyle ise Musa'nın insanlara bir nûr ve hidayet olarak getirdiği Kitab'ı kim indirdi? Siz onu kâğıtlara yazıp (istediğinizi) açıklıyor, çoğunu da gizliyorsunuz. Sizin de atalarınızın da bilemediği şeyler (Kur'an'da) size öğretilmiştir. (Resûlüm) sen «Allah» de, sonra onları bırak, daldıkları bataklıkta oynayadursunlar!”

i istiḥālede olup lākin müzevvir-i menḥūs merede-i irādet-i seyyi’esinden ba‘ż-ı eşḫāṣı irsāl edip ve iḫvān müstaġraḳ-ı semā‘ u ṣafā iken ḥaḳīḳaten revzene-i çend küşā olup ḫalāyıḳ-ı ġafele daḫi semt-i sarāya neẕāre-dūz olduḳların re’yü’l-‘ayn-ı Sulṭān Meḥmed-i merḥūma irā’et ve ṭā’ife-i ‘aliyyeniñ isā’et-i ādāba cerā’etle ‘adem-i iṭā‘atlerin īrād u iġżāb ḫılālinde ḳażıyye-i men‘-i semā‘ı ḥāvī iġrāsıyla pādişāh-ı sāde-dil daḫi rübūde-i telbīsi olup men‘-i semā‘ ḥaḳḳında ışdār-ı emre ḳarār-dāde olduḳları nevbet-i aḫīre-i muḳābelede ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ ḫılāf-ı vaż‘-ı ma‘hūd bi’d-defe‘āt i‘āde-i devr-i semā‘ edip ekşer-i hem-pāyān bī-tāb u tevān ve semt-i muṭrib-ḫāneye müteveccihen semā‘ u ṣafādan ferāġ-nümā ve ṣavt-ı bülendle **“بس است. بعد ازین آسایش است.”** nuṭḳ-ı pür-girye vü nāleleriyle perde-küşā-yı rūy-ı kār olduḳları miḳdār-ı sā‘at mürūruyla ẓuhūr edip ve gümāştegān-ı tenbīh-i men‘-i semā‘a **“ما پیش ازین بس کردیم.”** ‘unvānıyla cevāb verip ve **“بعد ازین ادرنه ارباب درون را چون در میان آه است.”** nükte-i şerīfeleri ile te’kīd-i ‘uḳde-i tenāfür-i beyne’d-devleteyne işāret buyurmuşlardır. Ve bu ibtilā-yı ṭāḳat-güdāz u şemātet-endāzla maḥzūn u münkesir ve müstefsir-i me’āl-i ḥāl olanlara **“ این فرصت که آن طائفهٔ باغیه درین شهر یافتند دیر نپاید و بنکبت مبدل گردد. الایام بیننا تارة لنا و أخری علینا.** dem-i ġayret-rehīnleriyle **”چنانکه احادیث اعتبار عامهٔ اهالئ دیار باشند و ازیشان دیار بی ادبار نماند.** sū’-i ḫātime-i mubṭılīn ü muḍillīn-i meẕkūrīne tanṣīṣ buyurmaları fī’l-vāḳi‘ vaḳ‘a-i pür-ḥasret-i inhizām-ı evvel Engürisiyye’de Ḳara Muṣṭafā Paşa Belġrad’da maḳtūl ü müdemmer olup Vānī-i mütevānī daḫi mānend-i kūr-ı bī-‘aṣā hezār üft ü ḫīz ve rūy-ı siyāh-ı şemātet-engīzle Dāru’d-devle-i Edirne’ye geldikde bilā-terāḫī civār-ı Dāru’d-devle-i Bursa’da olan Kestelli-nām ḳaryeye nefy ü iclā ile serī‘an ve ‘ācilen ġam-ı merg olup ve eşerrü’l-aḫlāfı Müftī Feyżullāh vaḳ‘a-i hā’ilesinde daḫi yek-pāre evlād u a‘ḳābı ve etbā‘ u eşyā‘ı ‘ibret-i ‘ālemiyān olduġu mū-be-mū tafṣīl-i icmāl-i merḳūmları olmuşdur ki bi‘aynihi maḥall-i furṣatları kendilere mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i

nekbet ü ġayret olup bendegān u maḳāmāt-ı evliyā kemā-fī'l-evā'il yine pür-ẕevḳ u ṣafā ve mecma'-ı ṣunūf-ı iḥtirām-ı bī-mirā olmuşlardır.

أنار الله تعالى مشاعل ارشادهم على منار التأييد على التأبيد انه حميد مجيد.

Lākin ʻazīz-i mūmā-ileyh ʻaḳīb-i fitne-i merḳūmede

در ملکتی که حزب اولیا مهان و احزاب هوا معان باشد در انجا آسایش اهل حق مشکلست و اختیار کربت " غربت نیز عسیر و هجران اخوان و خلان لا یطاقست. همان بهتر آنست که بعالمی رویم که بی غائلهٔ این محذور ها باشد." elfāẓ-ı hicret-mażmūnunu vird-i zebān edip ḳāfile-i ervāḥ-ı münkesiretü'l-ḳulūba sālār olup ʻicāleten müsāfir-i dāru'l-ḳarār ve serīʻan mübādir-i maḳʻad-ı ṣıdḳ-ı raḥmet-medār olmuşdur. Ve Ḥażret-i Çelebī-i Celāl ü Cemāl sāye-i şefāʻat-māyelerinde ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i ḫāk-i pāk-i fenā vü şeref-yāb-ı ṣoḥbet-i ʻazīzān-ı mıṣr-ı beḳā ve cümle künūz-ı rümūz-ı müşāhedeleri vaḳten baʻde vaḳtin hüveydā olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنکه واقف گشت بر اسرار هو

سر مخلوقات چه بود پیش او

آنچه تو در آینه بینی عیان

پیر اندر خشت بیند بیش از ان

دفتر صوفی سواد حرف نیست

جز دل اسفید همچون برف نیست

Ḥażret-i Ġavşī Aḥmed Dede

İstanbuliyyü'l-mevlid ve meşāyiḫ-i kirāmdan "Yavşı" şöhretiyle ma'rūf veliyy-i vālā-menḳabeniñ ve ṣāḥibü'l-*Muḥammediyye* Yazıcızāde gibi 'azīz-i **[S. 145]** mütevātirü'l-kerāmātıñ aḥfād-ı ẕevi'l-iḥtirāmından ve min ciheti'l-ebeveyn aṣīl-i ẕū-gevher-i pāk-i tāb-nāk olup evā'il-i ḥālde cem'-i fünūn u taḥṣīl-i 'ulūma ihtimāmla nā'il-i ḥaẓẓ-ı evfer ve ḫaṭṭ u ḥakkde fā'iḳu'l-aḳrān merd-i hünerver ve ṭarīḳa-i 'ulemā-yı 'Oṣmāniyye'de daḫi ṣāḥib-i pāye-i ber-ter iken mażmūn-ı şerīf-i [757] **'العرق نزاع.',** ser-ber-āver-i ceyb-i himmet-i sāmiyeleri olmaġla 'alāyıḳ-ı dünyā vü 'avā'iḳ-ı māsivāyı terk ve iḫtiyār-ı faḳr u tecrīd edip ṭaleb-i reh-nümā ṣadedinde rūy-ı taḥarrīleri maḥrūse-i Bursa Ḫānḳāhı'nda seccāde-nişīn-i irşād olan Ṣāliḥ Dede ḥażretleri semt-i şerīfine taḥavvül etmekle sāye-i velāyetlerine ilticā ve ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerine intimā ve dā'ire-i ḳabūl-i müstevcibü'l-vuṣūllerinde çille-i merdān-ı

[757] Fettenî, *Tezkiratü'l-mevzûʿât*, c. I, s. 127.

Mevlevī tekmīlinde behremend-i sikke-i sa‘ādet ü ser-bülend-i şeref-i tekbīr-i kerāmet olup ba‘de vefāti’l-mürebbī yine sürāġ-ı mürşid-i kāmil-i mükemmil ṣadedinde teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām ve ekşer-i bilād-ı Rūm-ı ḫuceste-būmu zīr-i pāy-ı deşt-peymā-yı ṭaleb edip āḫırü’l-emr āsitāne-i melā’ik-āşiyāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)de ḫademe-i maṭbaḫ-ı süllāk-perverlerinden iken nā-gāh Dervīş Çelebi ḥażretleri rū-be-rāh u pā-der-rikāb-ı sefer-i ṣavb-ı Dāru’d-devle-i İstanbul olduḳda kendiyi Çelebī-i müşārün-ileyhiñ ḫıdemāt-ı ḥaṭṭ u terḥāline ta‘yīn edip mūceb-i emr-i ḥażret-i cedd-i büzürgvār-ı ṭarīḳat üzere ġāşiye-ber-dūş u mülāzım-ı rikābları olup ḳadru’l-ḳudre edā-yı ḫıdmet-i lāzıme üzere rāhī olduġu eşnāda yek-tā ḫırḳa-i ‘abā-pūş ve şiddet-i şitā beden-i perhīz ü riyāżet-mu‘tādlarına te’şīr-i lā-yuṭāḳ-fersā olmaġla Bayad-nām ḳaṣaba civārında ser-endāz-ı cām-ı bīhūşī vü fütāde-i maḥalle-i ḫāmūşī olduḳda ḳaṣaba-i merḳūmede olan zāviye-i Bektāşiyye fuḳarāsı ḫaber-dār olup cesed-i bī-ḫaber-i ramaḳ-māndesin meydān-ı fuḳarāya naḳl ve kenāre-i āteşde tedfiyesiyle infi‘āl-i müdhişleri zā’il ve ḥayāt-ı tāzeye nā’il olduḳları aḥyānda gūyā çille-i imtiḥān-ı şekīb ü taḥammülleri resīde-i ḥadd-i tamām olup cānib-i ‘ālem-i ḫayālden küşāde olan revzen-i ‘ināyetden peyker-i meymūn-ı Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl Efendi nümāyān ve ṭaraf-ı şerīflerine işāret-i da‘vet buyurup

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع عاشقان مولوی را

اگر خواهی بیا اینجاست اینجا

naẓm-ı ḳudsī-mażmūnuyla terennüm-fermā olmaları bi’l-külliyye müzīl-i zaḥemāt-ı güẕeşte vü neşāṭ-ı bī-endāze-baḫş olmaġla

(بیت)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن (فَعْلُن)]

عالم بیخبری طرف بهشتی بود است

حیف صد حیف که دیر خبردار شدیم

nefḥa-i mübārekesiyle nefḥa-senc olaraḳ iltiḥāḳ-ı rişte-keşān-ı irādetlerine müsāra'at edip ledā şerefi'l-vuṣūl kemā-fī'l-ḫayāl terennüm-rīz olduḳları beyt-i şerīfle istiḳbāl ü terḥīb buyurmaları mü'ekkid-i rābıṭa-i ḥüsn-i i'tiḳād olup müddet-i medīde pertev-i enẓār-ı ḥasenelerinde perverde-i kāmilü'ẕ-ẕāt u puḫte-i maḥmūdu'ṣ-ṣıfāt olup berekāt-ı yümn-i teveccühleriyle Dāru'l-ḫilāfe-i Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa'da mesned-nişīn-i meşīḫat ve belki zamānlarında "Şeyḫu'ş-şüyūḫ" 'unvānıyla meẕkūr olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حق تعالی که سموات آفرید

از برای رفع حاجات آفرید

تا "سقاهم ربهم" آید خطاب

تشنه باش الله أعلم بالصواب

گفت پیغمبر که چون کوبی دری

عاقبت زان در برون آید سری

چون نشینی بر سر کوی کسی

عاقبت بینی تو هم روی کسی

سایهٔ حق بر سر بنده بود

عاقبت جوینده یابنده بود

مرد غرقه گشته جانی می کند

دست خود در هر گیاهی میزند

تا کدامش دست گیرد در خطر

دست و پایی میزند از بیم سر

دوست دارد دوست این آشفتگی

کوشش بیهوده به از خفتگی

Mervīst ki

Ol mürīd-i māder-zād u merd-i pāk-nijādıñ velādeti bir mertebe ṣu‘ūbet üzere olmuş kim māder ve kendiye helāk nümāyān iken ḳābile-i ṣāliḥalarına ḫ^{w}āb-ı ḥayret ġalebe edip ‘ālem-i ḫayālde bir pīr-i rūşen-reviş rū-nümā olup nefes-i "مترس که درویش احمد بزیارت حضرت مولانا رفته است. اکنون بکلاه و خرقه می آید."

ḳudsīleriyle tesellī-fermā olduḳları ʿaḳībinde ḳalb-i ḳābileye iḥsān buyurulan ḳuvvet ü sürūr ile bīdār olup muntaẓırīn ü maġmūmīne müjde-res olduġu ḥīnde ḫod-be-ḫod tevellüd edip nām-ı nāmīleri Dervīş Aḥmed olmaḳ üzere ḳarār verilip ve eyyām-ı ṣabāda daḫi **[S. 146]** ḳande bir heykel-i dervīşān müşāhede etse aḳreb-i aḳribā-veş aña maḥabbet edip ve libāsında daḫi dā'imā taḳlīd ü teşebbüh-i fuḳarā üzere olmaları gürūh-ı pür-şükūh-ı ʿāşıḳān-ı Mevlevī'ye iltiḥāḳlarına emārāt-ı müteḳaddime olmaġla intisāb-ı ṭarīḳa-i ʿulemā ile pāye-dār ve şemere-i ikrām-ı maʿārif ü hünerleriyle berḫūrdār ve mālik-i emvāl u ʿaḳār olmuş-iken ʿināyet-i ezeliyye silsile-cünbān-ı cinsiyyet u silk-i süllāk-i ṭarīḳat-ı ʿaliyyeye muntaẓam olup ʿArżī Dede ḥażretleri ḫıdmet-i ḳırā'et-i *Meşnevī-i Maʿnevī*'de istiḫdām ve telemmüẕ ü meşḳ-i naẓma terġīb buyurmaġla zamān-ı yesīrde toḫm-ı himmetleri rüyān ve ʿārif-i esrār-ı *Meşnevī* vü nāẓım-ı naʿt-ı şerīf-i Nebevī olduḳda evvelīn-i ruḳʿa-i manẓūmelerin maʿrūż-ı pīşgāh-ı üstād etdikde tefā'ülen ve teberrüken "Ġavşī" maḫlaṣı kendilere taḫṣīṣ buyurulup vādī-i naẓmda ser-āmed-i ʿaṣrı olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḫıdmet-i ḥasretu'l-ʿuşşāḳ-ı merḳūmede müstaḫdem ve telemmüẕ-i *Meşnevī* vü meşḳ-i naẓmla ʿazīz-i müşārün-ileyhiñ manẓūr-ı ʿayn-ı ʿināyetleri olmaḳ bāʿiş-i cūş-ı ḥased-i iḫvān olup ʿale'l-ġafle üstād-ı ḥamiyyet-nihādlarına **"** غوثئ مستانه زنيرا مجروح كرد**."** ʿunvān-ı iftirā-bünyānıyla ġamz olunduḳda ṭard u seyāḥatlerine fermān-ı lāzımu'l-iẕʿān ṣudūruyla iṭāʿat-ı maẓmūn-ı emr-i mürebbī ṣadedinde iken hem-ḥücreleri olan Müneccimbaşı Aḥmed Dede Ḥażret-i ʿArżī'ye ifāde-i ḥaḳīḳat-ı ḥāl siyāḳında te'ḫīr-i seyāḥat sevḳ eyledikde hemān bir ruḳʿa-pāreye celī ḳalem-i taʿlīḳ ile şekl-i āh terḳīm edip nişīmenleri olan maḥalliñ dīvārına yapışdırıp **"** خوش حساب كن

.و تماشا بین" deyip hemān sāʿat vedāʿ edip sālik-i rāh-ı hicrān-ı iḫvān olduġundan ḳırḳ gün tamāmında müfterī-i keẕẕāb mādde-i müstehcene-i ifk ü iftirāsıyla muʾāḫaẕe olunup bi-ḥasebiʾṭ-ṭarīḳa nezʿ-i libās-ı faḳr u redd-ile meczā ve bi-ḥasebiʾş-şerīʿa erş ü ḥabs ü ḥadd-ile sezā-dīde olup [758]'من حفر بئرا لاخیه وقع فیه.' maẓmūn-ı ġayret-meşḥūnu cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olmaġla berāʾet-i ẕātları cümleye ẓāhir olup semt-i seyāḥatleri tecessüs olunup daʿvetlerine maḫṣūṣ dervīş irsāliyle ricʿat-i maḳām-ı meʾnūsları daḫi tamām-ı yevm-i ḥādī ʿaşre muṣādefe etmekle cümle-i ibtilā vü selāmetleri elli bir günde olmaġla işāret-i merḳūmeleri verā-yı perde-i kümūndan çihre-nümā-yı işābet olmuşdur.

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

هر چند شعله زد بفلك برق آه ما

روشن نگشت اختر بخت سیاه ما

یا رب بحق حرمت پاکان که آه ما

جایی رسان که پاك بسوزد گناه ما

چنانکه حضرت پیر قدّس سره المنیر فرموده است:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

ز آه و دود درویشان گریزان و هراسانم

[758] Aliyyü'l-Kârî, *el-Esrâru'l-Merfûʿa*, s. 342; Sehâvî, *el-Mekâsıdü'l-Hasene*, c. I, s. 644.

Menḳūlest ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı tecrīd ü istiġnā bīst sāle seyr u seyāḥat-ı bī-ser u sāmāna i‘tiyād ile naẓar-ı ‘ālīlerinde şāh u gedā ve faḳr u nevā berāber olup Sulṭān Meḥmed-i merḥūm ẓulümāt-ı füsūn-ı siḥr-i Vānī’den ve ġavā’il-i istidrāc-ı münkirīn-i evliyādan rehā ile kām-yāb ve muḳābelāt-ı Ḫudāvendigārī ḥużūruna reh-yāb olduḳda beyne’l-meşāyiḫi’l-kirām vaż‘-ı pīrāne vü ṭavr-ı dervīşāne-i ‘azīz-i mūmā-ileyhe im‘ān-ı naẓar-ı ferāset-eşer ile ẕāt-ı şerīfleri maẓanne-i aḥvāl olduġun iẕ‘ān edip lüzūm-ı ikrāmın ẕimmet-i himmet-i ḫusrevānelerine deyn-i vācibü’l-edā i‘tibār edip feṭḥ-i bāb-ı iḥtirāmın ‘aṭā-yı naḳdīne-i dünyā ile edip kendilere dest-i refīḳ-i şefīḳleri müneccim ü nedīm-i şehriyārī Aḥmed Dede ile irsāl buyurduḳları ṣurre-i dīnār-ı erba‘īne ‘انّ يدي هذه لم تطوّل الى عطاء غير الرب.’ mışdāḳıyla dest-i ḳabūlleri sīne-bend-i edeb olmaġla mānend-i girībān-ı ‘āşıḳ çāk çāk olan ceyblerine idḫāl edip ‘adem-i teḳayyüd-i tefaḳḳudlarıyla sāḳıṭ ve naṣīb-i lāḳıṭ olduġu mesmū‘-ı hümāyūnları olunca “مأمول ما نيز همين بود.” maẓmūn-ı naṣfet-merhūnlarına binā’en vücūh-ı sā’ire ile ikrām murād olunduḳda “اكرام امثالنا بحطام الدنيا اهانة.” nefes-i pür-temkīnleriyle rū-nümā olup ve Nedīm Aḥmed Dede’ye daḫi ṣarf-ı irāde-i ikrāmların niyāz etmeleri bi’l-külliyye rabṭ-ı ḫāṭır-ı hümāyūna bādī olup her nevbet-i istid‘ālarında “عاقبت خير باد!” nuṭḳ-ı pākleriyle du‘ā-gūyları olduġu çil sāl **[S. 147]** salṭanat-ı bā-istiḳlāl ‘aḳībinde taḫt-ı şāhīden kūşe-i vaḥdet ü ‘ibādete nüzūl ve ḳuyūd u ġavā’il-i ‘ālemden āzād u me’mūn baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnlerin tedārük-i mā-fāta ṣarfa muvaffaḳ olduḳlarında terettüb-i ṣemere-i icābet-i ḥasene ile resīde-i rütbe-i taḥsīn-i re’y-i ‘āḳıbet-endīş-i

pādişāhī olup **"دعای خیر چون دعای غوثی باید."** ʻunvānıyla şenālarına bādī olduġu ʻalā elsineti'l-muḳarrebīni'l-ḫavāṣṣ şüyūʻ-peẕīr olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"فقر فخری" بهر آن آمد سنی

تا ز طماعان گریزم در غنی

گنجها را در خرابی زان نهند

تا ز حرص اهل عمران وا رهند

قلتی کان از قناعت و از تقاست

آن ز فقر و قلت دونان جداست

حبهٔ گر این بیابد سر نهد

و آن ز گنج زر بهمت بر جهد

حاش لله طمع من از خلق نیست

از قناعت در دل من عالمیست

از طمع هرگز نخوانم من فسون

این طمع را کرده ام من سر نگون

Mervīst ki

Ol ṣābit-ḳadem-i merkez-i meydān-ı tefvīż hengām-ı pīrīde ʻārıża-i ḥummā-yı muḥriḳa ile yüz yirmi gün esīr-i firāş-ı ʻillet olup gūyā erbaʻīn-i ṣelāseye girip yevmen-fe-yevmen ʻārıża-i merḳūme ve nāzile-i sırrī yek-dest olup żaʻflarına ḳuvvet ve ḳuvvetlerine żaʻf verip nihāyet-i müddet-i merḳūmede ḫayr-ḫ^{w}āhān mürācaʻat-ı tedbīr-i ṭabībān sevḳ eylediklerinde **"علت عاشق ز علتها جداست."** mażmūn-ı münīfiyle defʻlerin ışġā etmeyip Calinos-ı vaḳt Perī-nām bir ṭabīb-i Fireng getirip vażʻ-ı yed-i tedbīr teklīf eylediklerinde nabż-ı şerīflerine naẓar eyledikde sāʻāt-ı maʻlūme-i maʻdūde ile baḳıyye-i ḥayātların taḥdīd edip vażʻ-ı yedden ibā etmekle iḫvān u ḫullāna ḥüzn-i zāʾidü'l-vaṣf ṭārī olup herkes kūşe kūşe enīn ü ḥanīne āġāz eyledikleri münʻakis-i żamīr-i ilhām-tenvīrleri olunca birāderleri Dervīş İsmāʻīl'e māst-ı ḫāliṣ tenbīh buyurup kendiler ol żaʻf-ı bī-endāze ile ve yek-tā pīrehen ile ṣuffe-i ḫānelerinde bād-ı serde sīne-dih olup maṭlūbları iḥżār olunduḳda üç kāse āb-ı serdle dūġ edip bilā-cürʻa nūş buyurduḳlarında defʻ-i ġaybī ẓuhūr edip der-ḥāl ʻārıża-i medīdelerinden selāmet ü ʻāfiyet üzere sāʻāt-ı muʻayyene-i meẕkūre mürūrunda seccāde-i ḫilāfetleri üzere şemʻ-i cemʻ-i iḫvānu'ṣ-ṣafā olduḳları mesmūʻ-ı ḥāẕıḳ-ı mezbūr olunca **"سخن من بحکم طبابت آن بود و این کرامت است."** ʻunvānıyla muḳābele-i taʻrīż-i iḫvān eylediği faḳīr-i pür-taḳṣīr ve cümle-i derdmendān-ı dāʾire-i irādetleriniñ şifāhen mesmūʻlarıdır ki fī'l-ḥaḳīḳa erbāb-ı ḥikmet ü tecrübe-i ṣādıḳa iẓhār-ı ʻacz ve belki iḳtiżā-yı ʻilmleri ḥasebiyle fevāt-ı vaḳt-i tedbīre imżā eyledikleri maʻnā-yı müzʻic serīʻan ve ʻācilen münāfī-i celb-i ṣıḥḥat u ʻāfiyet ve muḥarrik-i ʻurūḳ-ı ʻillet olan esbāb istiʻmāliyle mündefiʻ ve cālib-i ṣıḥḥat olmaḳ ḫārıḳ-ı ʻādet olduġu ecillā-yı bedīhiyyātdandır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنکه از حق یابد او وحی و جواب

هر چه فرماید بود عین صواب

تو مرا چون بره دیدی بی شبان

تو گمان بردی ندارم پاسبان

کی کم از بره کم از بزغاله ام

که نباشد حارس از دنباله ام

حارسی دارم که ملکش می سزد

داند او بادی که بر من میوزد

سرد بود آن باد یا گرم آن علیم

نیست غافل نیست غائب ای سقیم

Menḳūlest ki

Ol nāḫudā-yı keştī-i selāmet-i ḥāl mu‘āṣırlarından Ḫalvetiyyü’ṭ-ṭarīḳa Şeyḫ Naṣūḥī-nām muḫlişleri maḥmiye-i Üsküdār’da müceddeden iḥdāṣ olunan ḫānḳāhda

ibtidā ‘aḳd-ı meclis-i tevḥīdde ḥużūrların teberrük ü teyemmün ḳaṣdıyla da‘vet eyledikde anlar daḫi icābete va‘d u iḳrār buyurmaġla vaḳt-i incāz resīde olduġu rūz-ı pür-ṣarṣarda ‘aynu’l-cem‘-i dervīṣānla sāḥil-i deryāya nüẕul edip ‘ubūr murād eyledikde rūy-ı deryāda olan ḫurūş-ı ṭūfān-cūş ekşer-i süfün ü zevraḳları kenāra ilḳā ve ba‘żısın girdāb-ı ġarḳda īvā ile telāṭum-ı emvācda keştībānān rāy-ı pür-ḥazmı üzere cür’et-i tesyīr-i sefīne muḥāl-nümā iken ẕāt-ı ‘ālī-himmetleri bi-eyyi ḥālin kāne ‘ubūr ve vefā-yı va‘d u ṣebāt-ı iḳrāra iḳdām buyurduḳda iḫvāndan ża‘īfü’l-‘aḳīde olanlar taḫallüf ü iḫtifā edip rıżā vü teslīm üzere olanlar mümtāz olduḳda nā-gāh bir keştībān ẓuhūr ve ḫuṣūṣ-ı ‘ubūrlarında tevekkül-i Ḥayy-i Ġafūr’la ṣarf-ı **[S. 148]** maḳdūra ta‘ahhüd etmekle bilā-tereddüd sefīnesine nüzūl buyurduḳda ba‘ż-ı aḥbāb miḳved-i keştīye dest-i mu‘āvaḳa-zen olup te’ḫīr ü taḫallüf ricā eylediklerinde müfīd olmayıp ‘unvānıyla **”در امثال ما که وعد را وفا و اقرار را ثبات نباشد غرقه گشتن اولیست.“** müdāfa‘a ve sāḥil-i maḳṣūda bādbān-küşā olduḳlarında aḥvāl-i ḥażret-i şeyḫe vüṣūḳ ve ‘ināyet-i Ḥafīẓ-i Muṭlaḳ’a i‘timād ve tevekkülü olan iḫvān-ı ṣādıḳīn gūyā sefīne-i selāmet-nişīn-i Ḥażret-i Nūḥ-ı Neciyy-mānend ḥużūr-ı tāmla ‘ubūra dil-beste ve cānibeyn-i sāḥilden bī-şümār temāşāyiyān dīde-dūz-ı encām-ı kār iken bi-fażlillāhi te‘ālā sāḥil-i selāmet-resīdelikleri sühūleti kendileriñ maḳām-ı tevekkül ü vefā ve mürā‘āt-ı iḳrārda ṣebāt-ı ḳademlerine bürhān-ı müsellemü’l-erkān olup ve şeyḫ-i dā‘īniñ daḫi bi-cümleti’l-mürīdīn ve’l-muḥibbīn rabṭ-ı ḫāṭır ve ‘alāḳa-i rūḥāniyyelerine sebeb olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن جماعت را که وافی بوده اند

بر همه اصنافشان افزوده اند

گشت دریا ها مسخرشان و کوه

چار عنصر نیز بندهٔ آن گروه

سوی لطف بی وفایان هین مرو

کان پل ویران بود نیکو شنو

آن توکل کو کلیمانه ترا

تا کند شهراه قعر نیل را

ان کسی را کش خدا حافظ بود

مرغ و ماهی مرورا حارس شود

مرده باید بود پیش حکم حق

تا نیاید زخم از رب الفلق

این قضا را هم قضا داند علاج

عقل خلقان در قضا کاجست کاج

غیر آنکه در گریزی در قضا

هیچ حیله ندهدت از وی رها

Mervīst ki

Ol mihr-i münīr-i ufḳ-ı işrāḳ cihān-gerd u ṭālib-i ṣoḥbet-i merd olduġu eṣnāda dergeh-i Ḥażret-i İmām Hümām (raḍiyallāhu ‘anhü’l-Meliki’l-Ḥakīmi’l-‘Allām)da olan maḳām-ı cenāb-ı velāyet-me’āb-ı Ḥācı Bektāş-ı Velī (ḳuddise sırruhu’s-semī) fuḳarāsına ser-ḥalḳa olan Mehdī Dede ve yār-ı vefā-dārı ‘ıyāli de ṣoḥbetine vāṣıl olup ol gürūh-ı pür-şükūhuñ reviş ü reftārların meslek-i ḥikmetü’l-işrāḳ üzere bulup hemvāre meydān-ı erkānda cümlesin ser-be-ceyb-i murāḳabe ve bī-ḥarf u ṣavt muṣāḥabet ve belki meṣel-i ḫāṣṣaların gāh u bī-gāh mücādele vü muṣāra‘a vü mükāfaḥa üzere müşāhede edip ol menhec-i ġarībe sülūk murād eyledikde hātif-i ġaybden **“لا فرق بین شغل الاشباح و الاشباه بغیر الاله.”** ṣadā-yı laṭīfin gūş-ı ser u sırr ile telaḳḳī ve heves-i meẕkūrdan tevaḳḳī buyurup ḳadr-āşinā-yı meslek-i ‘ārifān-ı Mevlevī ve ‘inān-ı ‘azīmet-tāb-ı ṣavb-ı dergeh-i Ḫudāvendigārī ve rehā-yāb-ı beyhūde-gerdī olup ircā‘-ı baṣar u im‘ān-ı naẓar ile tecdīd-i ‘ahd u tesdīd-i ‘azmla seyyāḥ-ı mülk-i enfüs ü devvār-ı diyār-ı aḥsenü’t-taḳvīm olup bi-hidāyetillāhi’l-Kerīm Seyyid Ḫalīl Efendi ḫıdmetine muvaffaḳ olduḳda **“یتیمان مرشد و ناقص ماندگان مربیرا سرمایهٔ سعادت بهمسر و یا ببهتر از ان رسیدن بوده است. افسوسکه بعد از درماندگی خبردار شدیم.”** ‘unvānıyla ‘ale’d-devām dār u diyār-peymāyān-ı ṣūreti intisāb-ı ḫıdmet-i ḫoş-sīretāna terġīb ve ḫod-be-ḫodāne seyr-i bī-sīrden terhīb buyururlar idi. Ḥattā bu bende-i cūyende daḫi dergeh-i irşād-destgehlerine vāṣıl olunca beyhūde-gerd-i deşt-i ‘ālem ü çāk çāk-i ḫār-ı āzār-ı aġyār olup el-minnetillāhi te‘ālā ve teḳaddes ḫıdmet-i şerīfelerine vuṣūlle uṣūl u fürū‘-ı menāsik ü āyīn-i Mevleviyye ile taḥaḳḳuḳ ve daġdaġa-i vesāvis-i ebālise-i ‘adīmü’l-ḫayriyyeden me’mūnu’l-ġā’ile ḫazīde-i kūşe-i ferāġ-ı bāl ve rū-be-dīvār-ı mürā‘āt-ı ṣafā-yı ḥāl ve fī’l-cümle āşinā-yı işārāt u

maḥrem-i esrār-ı ṭarīḳat-ı ʻaliyye-i Ṣıddīḳıyye vü tesellī-yāb ve buḳʻa-i mübāreke-i Erġuniyye (ṣuyyinet ʻani'l-āfāti'l-menūniyye)de dāmen-çīn-i tedārük-i mā-fāt fī'l-evḳāti'l-ḥāliyāta muvaffaḳ ve dem-be-dem şükrān-ı sāye-i kerāmet-māyeleriyle meşġūlü'l-cevāriḥ u meşġūfü'l-cevāniḥ olmuşdur. Fī'l-vāḳiʻ bu dāmen-i āḫir zamānda her ser-i kū ḳuṭṭāʻ-ı ṭuruḳ-ı gūn-ā-gūnla müzdaḥim iken reh-rev-i tāze-sāl resīde-i menzil-i selāmet-i ḥāl olmaḳ hemānā miyāne-i deryā-yı şūrda zülāl-i şīrīn-yāb olmaḳdır.

***طوبی لمن ظفر لهذا الحظ الاوفر و استروی من عطشه بالمعین الاحلی من السکر. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بنده می نالد بحق از درد و پیش

صد شکایت میکند از رنج خویش

حق همی [s. 149 .] گوید که آخر رنج و درد

مر ترا لابه کنان در راست کرد

نی تو صیادی و جویای منی

بنده و افگندهٔ رای منی

حیله اندیشی که در من میرسی

در فراق و جستن من بی کسی

چاره میجوید پی من درد تو

میشنودم دوش آه سرد تو

میتوانم هم که بی این انتظار

ره دهم بنمایمت راه گذار

تا ازین گرداب دوران وا رهی

بر سر گنج وصالم پا نهی

لیك شیرینی و لذات مقر

هست بر اندازهٔ رنج سفر

خدمت اکسیر کن مس وار تو

جور میکش ای دل از دلدار تو

نیك بختی را چو حق رنجی دهد

رخت را نزدیکتر وا می نهد

Menḳūlest ki

Ol naḫl-i bār-āver u sāye-güster-i ḥadīḳa-i ṭarīḳat evāḫir-i evḳāt-ı ṣāfiyelerinde perverde-i ḥüsn-i naẓar-ı ma‘rifet-eşerleri olan ḫaten-i efḫamları Dervīş ‘Oşmān Nāyī cenāb-ı ṣadāḳat-nişābın velī-‘ahd ittiḫāẕ buyurup müddet-i medīde dād-dih-i kār-ı meşīḫat u revnaḳ-baḫş-ı şınā‘at-ı ṭarīḳat ve ‘āḳıbetu’l-emr, dā‘iye-i pīrī kendilere bedraḳa-i dāru’s-selām olup rūḥ-ı pür-fütūḥları zümre-i pīrān-ı güẕeştegāna mülḥaḳ ve ḳafeṣ-i ‘unṣurīleri beyne’l-‘Arżī ve’r-Rusūḫī ḫāṣṣaten iḥdāş olunan türbe-i şerīfede vedī‘a-i gencīne-i raḥmet olmuşdur.

نور الله تربته و أعلى رتبته آمين يا مجيب الداعين بحرمة من له الشفاعة العظمى يوم الدين.

Ḥażret-i Nācī Aḥmed Dede

Burseviyyü'l-aṣl ve gürūh-ı muḥterifeden iken cinsiyyet-i rūḥāniyye ünsiyyet-i cismāniyyelerine tavassuṭ edip fuḳarā ṣoḥbetine münceẕib ve rübūde-i maḥabbetleri olmaġla Ṣāliḥ Dede ḫıdmet-i şerīfelerine vāṣıl ve şeref-i tekbīr-i ṭarīḳatle ser-firāz u ṭaleb-i 'ulūm u ma'ārifle mümtāz ve sāye-i himmet-i 'āliyelerinde ḳadr-i müşterek nā'il-i merām olup ve semt-i naẓma daḫi mā'il olmaġla "Nācī" maḫlaṣıyla taḫalluṣ edip ve 'Arżī Dede ve Seyyid Ḫalīl Efendi ve Ḳārī Aḥmed Dede ḥażerātı ṣoḥbet-i şerīfesiyle muġtenim ve evvelen Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş ve ṯāniyen Āsitāne-i Ġalaṭa ve ṣālişen Tekyegāh-ı Bāb-ı Cedīd'e şeyḫ ve sādis-i eḥāmide-i meşāyiḫ-i güẕeşte olmuşdur. Ve ezmine-i meşīḫatlerinde beyne'l-meşāyiḫ aḫlāḳ-ı ḥamīde vü eṭvār-ı pesendīde ve isticābe-i ed'iye ile ma'rūf ve ruḳye vü ta'vīẕleri def'-i ḍayr u celb-i nef'le meşhūr olmuşdur. Ve Cāmi'-i Şerīf-i Sulṭān Ebū'l-Feṭḥ'te ta'līm-i ders-i *Meṯnevī-i Şerīf*'le daḫi neşr-i ma'ārif-i ledünniyye edip mürebbī-i evvelīnleri Ṣāliḥ Dede ḥażretleriniñ ḥāmil-i sırr-ı muḳaddesleri olmaġla anlarıñ ẕāt-ı şerīflerinde cilve-nümā olan ḥālet-i 'acībe-i sālifü'ẕ-ẕikr bunlarıñ daḫi vaḳt-i teẕkīrlerinde 'ārıża ve zamān-ı ṣoḥbet-i sā'irelerinde münḥale vü mündefi'a olup mev'iẓelerinde "derim" lafẓından ġayrı edā mesmū' u mefhūm olmayıp eṣnā-yı ders ü müsāmerelerinde biḍā'a-i ḥüsn-i beyānları ve luṭf-ı ta'bīr-i belāġat-'unvānları maḥall-i taḥsīn-i ehl-i

ṭab‘-ı zamānları olup maḳāmeynde iḫtilāf-ı ḥālleri bā‘iṣ-i ta‘accüb ü ḥayret olmuşdur. Ḥattā hem-demāndan ba‘żıları ‘alā ṭarīḳi’l- muṭāyebe va‘d-i muttaṣıl-ı nuṭḳa vefā niyāzmendi olduḳda **“ آنگاهکه بانفاس روح بخش اسلاف کرام کار شما ساخته نگردد** mażmūn-ı ta‘rīż-meşḥūnuyla sedd-i bāb-ı daḳḳ buyurmuşlardır. **”بنفس اخس ما حاجت مس کند وعد دائم را و فا کنم.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این سخن سیرست در بستان جان

بی کشنده خوش نمیگردد روان

جذب سمعست ار کسی را خوش لبیست

گرمئ وجد معلم از صبیست

مستمع چون تشنه و جوینده شد

واعظ ار مرده بود گوینده شد

مستمع چون شانه آمد پر ملال

صد زبان گردد بگفتن گنك و لال

چونکه نا محرم در آید از درم

پرده در پنهان شوند اهل حرم

جوش نطق از دل نشان دوستیست

بستگئ نطق از بی شفتگیست

دل که دلبر دید کی ماند ترش

بلبلی گل دید کی ماند خمش

Ve daḫi telḫīṣ-i mācerā-yı merḳūmda "الوعد بالوعد و الوفا بالوفا." 'unvānıyla te'yīd-i müdde'ā buyurmuşlardır.

یعنی اگر مستمع وعد عمل کند واعظ نیز وعد عوائد کند و اگر بانجاز همت کند او نیز انجاز فوائد میکند. در '
'خانه اگر کس است یك حرف بس است.

Mervīst ki

Ol genc-i pinhān-ı vīrāne-i nā-murādī ẓāhiren ārāste-i evżā'-ı derdmendāne ve bāṭınen māl-ā-māl-i **[S. 150]** himmet ü biḍā'at-i merdāne olmaġla kūr-dilān-ı ṣūret-düzdān maġrūr-ı 'adem-i dāfi'a-i bīrūnīleri ve ġāfil-i kemīn-gāh-ı ġayret-i derūnīleri olup tecāvüz-i ser-ḥadd-i edeb u tecāsür-i āzār-ı ḫāṭır-ı tāb-nākleri ṣadedinde menşe'-i fi'l ü ḳavl-i nā-ma'ḳūl olanlar bi'l-cümle sümūt-ı ġayr-ı maẓnūneden iġrāż-ı sihām-ı mücāzāt ve ẕevi'l-beṣā'ire mevādd-ı i'tibār olup

ba‘żıları müteyaḳḳıẓ u mütenebbih bulunup ḳā’im-maḳām-ı isti‘fā vü i‘tiẕār olduḳda **”در میانهٔ این فقیر پر تقصیر و اخوان الصفا جای کلفت اعتذار نیست. اگر هر دم صد هزار آزار رسد.“** mażmūnuyla istiḥkām-ı esās-ı maḥabbet u ṣafvetlerin beyān ve **لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ ۖ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ**-[759] āyet-i kerīmesin tilāvet ve ‘aḳībinde istişfā‘-ı ervāḥ-ı muḳaddese-i pīş-ḳademān-ı ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i Mevleviyye’yi ḥāvī du‘ā-yı ṭavīlü’ẕ-ẕeyl ile tevessül-i ‘afv-ı cerāyim ü zellāt buyurup ve gülbāng-i ma‘hūd-ı maḥv-ı ḫaṭī’ātla imżā vü ḫatm buyurup ke-en-lem yekün sīne-ṣāf olmaları ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātlarınıñ mecmū‘a-i aḫlāḳ-ı ḥasene ve kelimātı cāmi‘a-i eştāt-ı kerem olduġuna beyyine-i ‘ādile-i meydān-ı merdān-ı temkīn ve emāret-i imāret-i dīvān-ı kerāmet-tezyīn olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

باش دائم بردبار و با وفا

تا بروی خویش بینی صد صفا

بر عدوّ خویش چون یابی ظفر

عفو پیش آور ز جرمش در گذر

بردباری جوی بی آزار باش

تا که گردد در هنر نام تو فاش

[759] Yûsuf Sûresi, 12/92. Âyet: “(Yusuf) dedi ki: «Bugün sizi kınamak yok, Allah sizi affetsin! O, merhametlilerin en merhametlisidir.»”

غل و غش بگذار چون زر پاك شو

پیش از ان که خاك کردی خاك شو

یوسف حسنی و این عالم چو چاه

وین رسن صبر است بر امر اله

یوسفا آمد رسن در زن دو دست

از رسن غافل مشو بیکه شدست

گرچه دیوار افگند سایهٔ دراز

باز گردد سوی او آن سایه باز

این جهان کوهست فعل ما ندا

سوی ما آرد ندا ها را صدا

حمله بر خود میکنی ای ساده مرد

همچو آن شیری که بر خود حمله کرد

ای زده بر بیخودان تو ذو الفقار

بر تن خود میزنی آن هوش دار

Fī’l-ḥaḳīḳa, zamān-ı meşīḫatlerinde ve evāḫir-i nevbetlerinde ẓāhiren müstaḥaḳḳ-ı meşīḫat ve hem-nāmları olanlardan sābi‘-i eḥāmide-i meşāyiḫ-i ḫānḳāh-ı merḳūm olmaḳ ārzūsuyla müteraḳḳıb u müteveccih-i fevti bulunan efrād-ı keşīre nā-murād ḳanṭara-i fenāyı ‘ubūr edip pes-mānde-i ṭā’ife-i āmilīn olan şānī Aḥmedü’l-ḳārī bir fāżıl-ı müte’eddibi velī-‘ahd ittiḫāẕ edip ḫıdemāt-ı meşīḫati ‘uhde-i ihtimāmına iḥāle ile kendiler kūşe-nişīn-i ferāġ olup on sene miḳdārı ḳārīleri olan Boleviyyü’l-aṣl Aḥmed Dede gūyā kemā-hüve ḥaḳḳuhu dād-dih-i meşīḫat u merci‘-i ‘urefā vü şem‘-i cem‘-i fużalā olmaġla sābi‘-i eḥāmide olmuş-iken derūnlarında ḫalecān-endāz-ı ṣıdḳ u iḫlāṣ olan dā‘iye-i istiḳlāl kendiye reh-zen-i neyl-i tamām-ı merām olup ol daḫi pīş-ḳadem-i rıḥlet-i dāru’l-beḳāları olmaġla ba‘de fevtihi Aḥmed nāmına müstaḥaḳḳ-ı meşīḫat nā-yāb ve çend-māhe ṣadr-ı ḫānḳāh ḫālī ve āḫir, Seyyid Yūsuf Nesīb Dede şeyḫ olmuşdur.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol nigeh-bān-ı derdmendān-ı bī-kesān ve sāye-i ḥimāyet-endāz-ı mefāḫırḳ-ı müstemiddān eğer feverān-ı tennūr-ı fitne-i cülūs-ı Meḥmed Ḫānī ve eğer şeverān-ı āteş-i melḥame-i Muṣṭafā Ḫānī’de ḳabīlü’ẕ-ẕuhūr iḫtiyār-ı ḫalvet ve ‘aḳībü’l-indifā‘ rū-nümā-yı muntaẓırān-ı ṣoḥbet olup naḳale-i tefāṣīl-i vaḳ‘ateyni **“** الماضي لا يذكر و الحال لا يكدّر**”** mażmūnuyla iskāt buyurmaları sedd-i rāh-ı teneffüs-i mübtelāyān-ı telāṭum-ı emvāc-ı ṭūfān-ı ıżṭırāb u bend-i efvāh-ı sūḫtegān u dāġ-dārān-ı şerāre-i tezelzül ü inḳılāb olmaġla evān-ı sā’irede olan füsḥat-ı bezm-i pür-nüvāzişlerine tenāḳuṣ-ı ḫalecān-engīz-i ḫavāṭır-ı tesliyet-cūyān olduġu mün‘akis-i mir’āt-ı żamīr-i ilhām-tenvīrleri olduḳda **“** اوقات الفتن ازمان السكون في زوايا البيوت و احيان الركون الى اركان السكوت و اذا انجلا الغبار و ارتفع العثار نغتنم بعوائد الالفة و نتمتع بفوائد الصحبة**”** nuṭḳ-ı ma‘nī-dārlarıyla perde-güşā-yı rūy-ı kār-ı iḥtiyāṭ-ı pür-kār olup ve pervānegān-ı şem‘-i

maḥabbet u iḫlāṣları eyyām-ı ḥavādiṯ-i müz‘ice-i şāmile-i Sultān Meḥmedī vü Sulṭān Muṣtafāyī’de sirāyet-i daġdaġa-i beliyye-i ‘āmmeden me’mūn ve iṣābet-i ḥarīḳ-i fitneden maṣūn olmaları berekāt-ı ḥüsn-i ḥimāyeleri olmaḳ zeynü’l-maḥāfil-i daḳīḳa-şināsān-ı inṣāf **[S. 151]** olduġu güş-güẕārları olduḳda **“فرقهٔ ما ز فرقهٔ ناجیند.”** fiḳra-i laṭīfesiyle muṭāyebeleri taḥsīn-kerde-i ẓurefā-yı vaḳtleri olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Evāḫir-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde kūşe-i ḫızāne-i ḳanā‘atlerinde pes-mānde-i infāḳ-ı yārān-ı bā-vifāḳ ve baḳıyye-i īṣār-ı nā-dārān-ı maṣṭaba-i imlāḳı def‘aten tefrīḳ-i fuḳarā edip miḳdār-ı yesīr ibḳā buyurmaları ḫilāf-ı meşreb-i bī-isrāf u taḳtīrleri olmaġla beyne’l-fuḳarā cüst u cūy-ı vech-i vaż‘-ı ġarīblerine **“فنی الذهب و بقی المذهب و اخترنا الایثار علی الایراث فقد النقد و نقد العقد.”** fiḳarāt-ı firāḳ-işārātıyla cevāb-ı keşf-i belāġat-endūd verip imsāk buyurduḳları naḳdīne-i merḳūmeyi daḫi aşçıbaşılarına teslīm ve ḥīn-i iḳtiżāda ṣarf tenbīh buyurup kendiler vaḳt-i ṣāf u ferāġ-ı bālle ve ẕevḳ u şevḳle ḫoş-ḥāl ve nā-gāh taġayyür-i cüz’ī ṭārī olmaġla teheyyü’ ü teveccüh-i maḳarr-ı ezelī üzere olduḳların vāhime-i pīrīye ḥaml eden hem-demāna **“سرهنك احضار منتظران سهل باشد. نه همچون مؤكل متمرّدين شديد.”** işāret-i aḫīreleriyle ḫatm-ı kelām-ı irşād-niẓām buyurup serī‘an ve ‘ācilen da‘vet-i pür-re’fet-i “İrci‘ī”ye icābet ve ḥużżār-ı nuẓẓāra pedrūd-ı hicrān-engīz buyurmuşlardır. Eğerçi zamān-ı furṣat-ı ‘āfiyetlerinde ḳıdr-ı ḳadrleri meksūr-ı seng-i ġadr-i müte‘assifān idi, lākin ba‘de’l-vefāt ve fevātu’l-furṣa ve ḫarābu’l-Baṣra ol nūr-ı baṣar-ı başīrete mānend-i mir’ātu’ṣ-ṣafā müşāhid-i āṣār-ı bedī‘a-i enẓār-ı ḥasene vü enfās-ı nefīseleri olmamaġla her ḳadr-nā-şināsları seng-i ġadr u ṭa‘nların sīne-i ḥasret ü ser-i nedem-kūb edip ol baḳıyye-i eslāf-ı kirāmıñ naẓar u güş-ı i‘tibāra almadıḳları eẕkār-ı cemīle vü eṭvār-ı

celīlelerin yādigār ve düstūr-ı kār etmişlerdir. Ve ḳālıb-ı mübārekleri sādis-i hem-nāmān-ı güẕeşte olmaḳ üzere pehlū-yı Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmedü'l-Ḳārī'de ġunūde-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat-ı raḥmet ü revḥ u reyḥān olup şāhbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları pervāz-ı āşiyāne-i 'ılliyyīn etmişdir.

*نوّر الله تعالى مرقده و قرّب مقصده آمين يا مفيض المستفيضين بحرمة المدعوّ برحمة للعالمين. *

Ḥażret-i Hindī Meḥmed Dede

Diyār-ı Hind'de Bengāle-nām ma'mūre vülātından heft-hezārī bir emīr-i kām-kārıñ netīce-i ḫānumān-ı ẕāt u zamānı olup kendilerden esbaḳ emīr-i merḳūmuñ evlād-ı ẕükūru olmayıp hezār nüẕūr u ḳarābīn ve istid'ā-yı meşāyiḫ-i kirām u istimdād-ı fuḳarā-yı ẕevi'l-iḥtirāmla vücūda gelip neşv ü nemāsı daḫi kemāl-i 'iffet ü perhīz ü taḳvā ve taḥṣīl-i a'māl-i marżıyye vü tehẕīb-i aḫlāḳ-ı beşeriyye ve iḥrāz u iktisāb-ı 'ulūm-ı şerīfe üzere olup sinn-i şebābında müştāḳ-ı ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn olmaġla ḫızāne-i vālid-i şefḳat-nihāddan emvāl-i vāfire ile ḥacc-ı şerīfe gelip ba'de itmāmi'l-menāsik ārzūmend-i seyr ü temāşā-yı iḳlīm-i Rūm u 'Arab u 'Acem olup ve baḳāyā-yı emvāl ü ekşer-i etbā'ıyla seyāḥat-ı Şām u Mışır u 'Irāḳ edip biḳā'-ı müteyemmene-i Mevleviyye'de eṭvār-ı dil-nişīn ü āyīn-i erkān-ı ḥaḳāyıḳ-āgīn-i tevḥīd-'unvān-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī müşāhedesinden müte'eşşir ve ḫıdmet-i dergāh-ı 'uşşāḳ-penāhlarına münceẕib olmaġla 'Ārif-i Kūçek cenābınıñ nevbet-i velāyetlerinde mā-melek-nişār-ı rāh-ı neyl-i tekbīr-i irādet ve sikke vü ḫırḳa-pūş olup müddet-i medīde āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Sulṭānu'l-'ārifīn ü Burhānu'l-'āşıḳīn ve dā'ire-i mürīdīn-i ṣādıḳīn u ḥalḳa-i muḥibbīn-i muḫliṣīnde muġtenim-i ṣoḥbet-i kümmelīn-i ṭarīḳat ve müstefīż-i iksīr-i sa'ādet-i ḥaḳīḳat ve

nihāyet-i kār-ı irşād-medārlarında Ḫānḳāh-ı Mekke-i Mükerreme (şerrefehāllāhu te‘ālā) meşīḫatiyle Ḥüseyin Efendi nevbetlerinde ser-efrāz ve beyne’l-emṣāl mümtāz olmuşlardır.

***أنار الله المغيث براهين أقرانه بالتأييدات القدسية بتأييد احسانه. ***

Gūyā gevher-i tāb-dār-ı vücūd-ı bihbūdları fī’l-aṣl ma‘den-i himem-i ‘aliyye-i evliyā-yı kirāmdan olmaġla ’كل شيء يرجع الى أصله.‘ mışdāḳınca maṣdar-ı ezelī ve menşe’-i ḳadīmlerine iltiḥāḳ u inżimāmla mezābil-i fāniyede gerd ü ġubār-ālūd-ı būd u ne-būd olmadan şeref-yāb-ı rehā olmuşdur ki ’اصل خطا نكند!‘ muḳaddeme-i meşhūresi minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olmaġla toḫm-ı himmet-i merdān-ı Ḫudā mezāri‘-i ḳābile-i müstemiddīnde żāyi‘ olmayıp be-her ḥāl ve-lev ba‘de ḥīnin müstebīn ve şemere-dih ü maḥṣūl-āver olmaḳ **[S. 152]** mūceb-i ‘ādet-i mutḳane-i rabbü’l-‘ālemīn olduġu ṭıbā‘-ı selīme vü ‘uḳūl-i müstaḳīme ricāline mānend-i ‘ayān ba‘de’l-ḫaber mü’ekkid-i ‘aḳīde-i bī-reyb ü muṣaffī-i selīḳa-i bī-şevb olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ميل دل در مرد و زن حق زان نهاد

تا بقا يابد جهان زين اتحاد

ميل هر چيزى بچيزى مى تند

ز اتحاد هر دو توليدى زند

چونکه هر چیزی بجوید اتفاق

چون بود جان غریب اندر فراق

میل تن در سبزی و آب روان

زان بود که اصل او آمد از ان

میل جان اندر حیات و در حی است

زانکه جان را لا مکان اصل ویست

میل جان در حکمتست و در علوم

میل تن در باغ و راغست و کروم

و حاصل آنکه هر که او طالب بود

جان مطلوبش بدو راغب بود

آدمی حیوانی نباتی و جماد

هر مرادی عاشق هر بی مراد

بی مراد ان بر مرادی می تنند

و آن مرادان جذب ایشان می کنند

عقل حیران کین عجب او را کشید

با کشش زان سو بدین جانب رسید

صد عزیمت میکنی بر هر سفر

می کشاند مر ترا جای دگر

زان بگرداند بهر سو آن لگام

تا خیر یابد ز فارس اسب خام

اسب زیرك سار زان نیکو بیست

کو همی داند که فارس برویست

او دلت را برد و صد سودا ببست

بی مرادت کرد پس دل را شکست

Mervīst ki

Ol maṭla‘-ı levāmi‘-i basṭ u iḥsān-ı Ṣamedānī erīke-nişīn-i meşīḫat olduḳda der-dest olan nuḳūd u ecnāsı ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i iḫvānu’ṣ-ṣafā edip bi’l-külliyye keff-i kifāyetleri ve bāzū-yı iḳtidārları ḫālī vü süst-i icrā-yı merāsim-i dīrīne-i mürüvvet olduḳda istidāneye cerā’et buyurup ġarḳa-i gird-āb-ı duyūn olduḳda āyendegān-ı mevsim-i ḥacc-ı şerīfle peder-i vālā-güherleriniñ ḫaber-i fevti ve ba‘ż-ı terekesi ve ṭaraf-ı sulṭān-ı Hind’den maḳām-ı vālid-i mācidinde iḳāmet ve istiḫdām-ı va‘d-i bilā-ḫulfünü ḥāvī ḳalem-i i‘timādü’d-devle ile mektūb-ı menşūr-üslūb vürūdunda tereke-i pederlerin ḳabūl ve ta‘mīr ü tevsī‘-i buḳ‘a-i mübāreke-i

Mevleviyye'ye ve rāh-ı ḥasenāt u müberrāta ṣarf edip ve mektūb-ı mu'temed-i sulṭān-ı Hind'e terḳīm-i i'tiẕār-nāme ile isti'fā etmeleri cümle-i ricāl-i devlet-i Hind'iñ ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine 'alāḳa-i iḫlāṣ-āmīzlerine sebeb olmaġla beḳāyā-yı irsiyyeleri kendilere tamāmen irṣāl ü īṣāle himmet olunup ve sene-be-sene ḫızāne-i pādişāhīden daḫi ṣurre-i mu'ayyene ve kibār-ı devlet-i Hindiyye'den hedāyā vü ṣurer ihdā vü itḥāfı gūyā lāzıme-i ẕimem-i keremleri 'add olunup be-her sāl hemān cānib-i Hind'den 'ā'ide olan hedāyā-yı behiyye ve nuḳūd u emvāl-i cinsiyyeden müctemi' olan esbāb-ı 'ayş-ı ḫoş ile ol dārü'l-ḳanā'a ve'r-riyāżede 'aynu'l-cem'-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ve cemm-i ġafīr-i ḫullānü'l-vefā ile ta'ayyüş-i emīrāne ve ḥüsn-i sülūk-i faḳīrāneye muvaffaḳ olup ṣīt-i kemālāt-ı mu'accibeleri aḳṣā-yı Hind ü Sind ve enḥā-yı 'Arab u 'Acem u Rūm'a velvele-endāz olmaġla ẕāt-ı sütūde-simātları mānend-i Ka'be-i Mükerreme meṭāf-ı züvvār-ı dār u diyār ve maḳṣad-ı ḥācıyān-ı esrār olmuşdur. Ḥattā evānī-i maṭbaḫları faġfūriyāt ve se-pāyeleri sīmīn ve tebrīd içün mu'add olan ḫumları çīnī olup ve bunlar emṣāli nefāyis-i eşyā vü leṭā'if-i emti'a ictimā'ı naẓar-kerde-i Dervīş Ferhād'a māye-i istikṣār olup re'y-i ḫayr-ḫ^{w}āhānesi tesettür ü ketm ve iḫfā-yı esbāb-ı iḥtişāma ḳarār vermekle nā-gāh perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı 'ibret-medār " و این همه در پهلوی حشمت فقرای باب الله قدر پر پشهٔ ندارد. مع هذا فرستادهٔ ولی النعم عوالم است. و نحن نحدّث بنعم ربنا الوهاب و نظهر آثار کرمه العمیم علینا ولا نبالي بهواجس نفوس الحساد فمن ذا الذي يأتي بما لا يراد و الذي أريد فما له من رادّ. " kelimāt-ı müfīde-i muḥaḳḳıḳāneleriyle def'-i ḫalecān-ı ḫāṭır-ı Ferhādī buyurup mādāme'l-'ömr zindegānī-i şīrīnle muġtenim ve ḫusrevāne kāmrān-ı ẓāhir ü bāṭın olmuşlardır.

*طوبی له و حسن مآب. *

(حضرت فرید الدین عطار میفرماید)

[مفعولُ مفاعلن (مفاعیلُ) مفاعیلُ (مفاعیلن) فعول (فاع)]

خواهی که ز اضطرار و خواری برهی

و ز بی ادبی و بیقراری برهی

تا چند بخود کنی تصرف در خویش

گر کار بد و باز گذاری برهی

(وله قدّس سره العزیز)

[مفعولُ مفاعیلُ (مفاعلن) مفاعیلن (مفاعیلُ) فاع (فعول)]

ان را که ز حق روز فرون آید کار

در نغمهٔ همتش زبون آید کار

جان کندن [153 .s]بی فائده کاری نبود

باید که ز مغز جان برون آید کار

(وله قدّس سره العزیز)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعول]

تا رخت وجودت بعدم در نکشند

هر کار که کرده شد بهم در نکشند

سر بر خط لوح دار و خموش

کو هر چه قلم رفت قلم در نکشند

(وله قدّس سره العزیز)

[مفعولُ مفاعلن (مفاعیلُ) مفاعیلن (مفاعیلُ) فاع (فعول)]

انجا که قرارگاه عالم دادند

هر چیز که دادند مسلم دادند

این دم که ترا خوش است و نا خوش بتو نیست

چون بی تو قرار این دم آن دم دادند

Menḳūlest ki

Ol şīr-i jiyān-ı bīşe-i taḥḳīḳ, dā'ire-i cem'iyyet-i esbābları ẕāt-ı velāyet-siriştlerine rūy-pūş-ı çeşm-i zaḫm-ı aġyār olduġundan ḫādim-i meydān-ı irşād-erkānları olan Dervīş Ferhād ġāfil ü iddiḫār-ı esbāba mā'il ve eşyā-yı vāfireye nā'il olduğu ṣūret-i miṣāliyyesi mir'āt-ı ḫayāline 'aks-endāz olduġu vāḳı'aları ki kendiyi bir keştī-i 'aẓīmde bād-ı murādla bād-bān-küşā-yı semt-i maḳṣad ve tīz-ender-tīz seyr üzere müşāhedesi ḫılālinde cereyān-ı baḥrle semt-i ḫilāfa cārī ve dem-be-dem maḳṣaddan ba'īd olduġun mu'āyene eṣnāsında ġarḳ-ı ıżṭırār olduġudur, ḥażret-i mürşid-i mükemmiliñ vaḳt-i ṣafvet ü inbisāṭlarında intihāz-ı furṣat ve naḳl-i vāḳı'a eylediğinde bād-ı ṭalebleri keştī-rān-ı cānib-i maḳṣadları olup lākin cereyān-ı deryā-yı 'ādet-i mutḳane ile kendilere sedd-i rāh-ı iḳtirāb-ı maṭlab olan ḫuṭām-ı mudaḫḫarları bādī-i dūrī vü tenezzül olmaġla ta'bīr ve iksīr-i sa'ādet-i ḫıdmet-i

insān-ı kāmile nā’il iken umūr-ı ḫasīse-i māsivāya mā’il olmasını ta‘yīr buyurup der-ḥāl cümle-i mā-melek ü müdaḫḫarın fuḳarā-yı Ḥarem’e infāḳ ve tecerrüd-i ḫāliṣe tenbīhleri üzere ṣādıḳ-ı merḳūm daḫi tīşe-i himmet-i ‘aliyye ile Bīsütūn-ı sedd-i rāhını ḳal‘ u kam‘ ve cānib-i maḳṣūda güẕār etdikde velī-‘ahd ittiḫāẕ ve cūy-ı şīr-i irşād u tesellīden sīrāb ve rūy-ı Şīrīn-i ma‘rifetden gülçīn ve ba‘de’l-irtiḥāl cā-nişīnleri olmuşdur. Gūyā Ferhādī-i rāh-ı rehā feryād-res-i Ferhād ve seng-i rāh-ı menzil-i cānı olan Bīsütūn-ı ‘alāḳa-i māsivā naḳbıyla nüfūẕ-ı ṣaḥrā-yı ıṭlāḳ u terke muvaffaḳ olup dām-ı keyd-i ‘acūze-i dünyā-yı denī-i mekkārede helākden necāt müyesser ve ‘alā raġmi ḫüsrevān-ı mülk-i fānī salṭanat-ı velāyet ve muvāṣalat-ı şīrīn-i kerāmetle mübeşşer olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

معصیت کردی به از هر طاعتی

آسمان پیمودهٔ در ساعتی

بس خجسته معصیت کان مرد کرد

نی ز خاری بر دمد اوراق ورد

نا امیدیرا خدا کردن ز دست

چون گناه و معصیت طاعت شدست

چون مبدّل میکند او سیئات

طاعتی اش میکند رغم وشات

راه دین زان رو پر از شور و شر است

که نه راه هر مخنث گوهر است

دیو گر کست و تو همچون یوسفی

دامن یعقوب مگذار ای صفی

بندهٔ یك مرد روشندل شوی

به که بر فرق سر شاهان روی

Mervīst ki

Ol çār-bāliş-nişīn-i müttekā-yı temkīn, ekşer-i sinīn evān-ı ḫilāfetlerinde ‘aynu’l- cem‘-i iḫvān-ı güzīnle Ṭaybe-i ṭayyibe (lā zālet türbe[tü] merāḳıdı sükkānihā) cānibine nehżat-ı bā-himmet ü pür-ṣadāḳatle ziyāret-i Ravża-i Münevvere-i Seyyidü’l-evvelīn ve’l-āḫirīn (ṣallallahu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ve ‘alā kāffeti’l-enbiyā ve’l-mürselīn ve ālihim ve ṣaḥbihim ecma‘īn) ile müstes‘id ve ol Ḥarem-i Muḥterem ü melce-i ümemde mu‘tekif-i kūşe-i niyāz u münācāt ve müstefīż-i eṣnāf-ı ‘ināyāt-ı Ḳāḍiyü’l-ḥācāt olup fuḳarā vü dervīşāndan hem-rāh-ı ḳāfile-i ḥuccāc olanlarıñ zād u rāḥileleri ḫuṣūṣunda beẕl-i mā-fī’l-vüs‘ edip yine mücāvirīn ile maḳarr-ı ‘izzetlerine ric‘at-nümā olup her mevsim-i ḥacc-ı şerīfde dā’ire-i pür-kerem ü kerāmetleri gūyā mevḳıf-ı ma‘rifet ve Minā-yı pür-münā-yı

ḫavāṣṣ olup ve berren ü baḥren ẓuhūr eden fütūḥa cümleyi teşrīk buyurmaġla herkes me'mūnü'l-ġā'ile-i levāzım-ı sefer ü ḥażar ve sāye-i mekremetleri sermāye-i istiṭā'at-i ṣūriyye vü ma'neviyye olur imiş. Ya'nī ta'mīr-i ḳulūb-ı münkesire ve taṭyīb-i ġurebā vü fuḳarā ile vaḳt-i şerīfleri ḥacc-ı hemīşe olup ekşeriyā beyne'r-rükn ve'l-maḳām kibār-ı evliyā-yı kirāmla daḫi müteşerrif ve gün-ā-gün āṣār-ı 'ināyāt-ı ġavṣāne vü ḳuṭbāneleriyle müstebşir olduġu maḥremān-ı rāzlarından resīde-i rütbe-i iştihārdır. Ḥattā felāket-dīdegān-ı fülk-i meşḥūnuñ baḥr-i muḥīṭde eşnā-yı ıżṭırāb ve bīm-i ġarḳ u helākde **[S. 154]** sükkān-ı Ḥaremeyn-i Şerīfeyn'e olan nüẕūra vefāları siyāḳında meẓānn-ı ḫayr-du'ā cüst u cū edip ḳarār-dāde-i ẓann-ı ġālib olanlara teklīf-i ḳabūl olunduḳda menẕūrun-bihāyı ḥażret-i 'azīz-i müşārün-ileyhe irsāl ve **"** آن عنایتها **"** 'unvānıyla menşe'-i selāmetlerine irşād ve ekşeriniñ daḫi vāḳı'ā ve آز جانب ایشانست. vāḳı'āt-i müşāhidleri olmaġla her keştī-nişīn-i sefer-i deryā-yı Bender-i Cidde olanlarıñ hengām-ı nüzūl-i sefīnede pīşīn tevessül-i iġtinām-ı selāmet ṣadedinde ifrāz-ı nüẕūr ve taḫṣīṣ-i hedāyā-yı nefīse 'ādet-i me'lūfe-i müstemirresi olmuş-idi. Ve ekşeriniñ evḳāt-ı selāmet ü teslīm-i menẕūrunda kemiyyet ü keyfiyyet-i seferīlerin keşfle ve ḥüsn-i teḳabbül-i vefālarıyla tebşīr buyurmaḳ taḥḳīḳ-i intiẓām-ı silk-i ricālullāhlarına güvāh-ı bī-iştibāhdır. Ve daḫi ġalebe-i inciẕāb-ı ḳulūb-ı ṣunūf-ı süllākle ẕāt-ı ceẕbe-fermāları merkez-i dā'ire-i hünerverān-ı mūsīḳī ve ḳuṭb-ı medār-ı a'ẓam-ı vācidīn ü ḥāl-dārān olup her çend meclis-ārā-yı naġamāt olduḳlarında semā'-zenān tedvīr-i merkez-i şebāt üzere pā-ber-cāy-ı gerdiş-i bī-ḳarārī olup lākin āyīn-i ma'hūd üzere 'aḳd-ı meclis-i semā' u ṣafāya ruḫṣat-dih olmayıp ma'a-haẕā cem'iyyet-i esbāb-ı erkān-ı devrān kemā-yenbaġī āmāde iken mümāna'at-ı merḳūmeleri bā'iş-i cūş-ı ḫırş-ı iḫvān ve bādī-i niyāzmendī-i icrā-yı erkān olduḳda **"** مراد مردان از دوران گردش سرکوی یار است و درین حرم محترم طوف بیت الله الحرام اصل آن کار است. پس سماع و صفا اینجا خوان یغماست. فطوبی للمعتبرین في الطواف و السعي و الوقوف فان فیها من الحکم و

الاسرار ألف و ألوف.” nefes-i enfesleriyle sīrāb-ı zülāl-i irşād u teşnegān-ı āb-ı ḥayāt-ı ma‘rifeti im‘ān-ı enẓāra ve müteşevviḳīn-i ḥarekāt-ı devriyyeyi tedḳīḳ-i efkār-ı i‘tibār-medāra terġīb buyurup الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ-[760] muḫadderāt-ı esrār-ı ġāmıżası vücūhundan keşf-i ḳınā‘ u meşġūfān-ı vecd ü ḥāli iḳnā‘ buyurmuşlardır.

***لله درّه فيما أفاد و السعادة لمن استفاد. ***

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فَعْلُن)]

طواف كعبۀ دل كن اگر دلی داری

دلست كعبۀ معنی توكل چه پنداری

طواف كعبۀ صورت حقت از ان فرمود

كه تا بواسطۀ آن دلی بدست آری

هزار بار پیاده طواف كعبه كنی

قبول حق نشود گر دلی بیازاری

عمارت دل بیچاره دو صد پاره

[760] Mâ’ide Sûresi, 5/3. Âyet: “Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyle kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim. Kim, gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık halinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”

ز حج عمره بر اید ز حضرت باری

کمر بخدمت دلها ببند چاکر وار

که بر کشاید در تو طریق اسراری

Menḳūlest ki

Ol pīr-i ferāġat-tedbīr-i dā'ire-i ḳanā'at cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ pādişāh-ı ma'delet-sipāh-ı mülk-i Hind olan Evrengzīb ile ḳarābet-i ṣıhriyyeleri olmaġla sāl-be-sāl beyne-hümāda mürāselāt-ı muḫāleṣet olup sulṭān-ı merḳūm, Dekkan ve Mulṭān ṭaraflarına kemer-bend-i 'azīmet ü pā-der-rikāb-ı cihād olduḳda ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinden istimdād-ı himmet-i nuṣret eylediğinde mūceb-i ilhām-ı işābet-encāmla 'amel ve tekbīr-i 'araḳıyye-i şerīfe-i Mevleviyye edip ve ol pādişāh-ı bā-intibāha irsāl ve hengām-ı ḳıtāl u ḥirābda ḥırz-ı cān u beden-i i'tiḳādına irşād edip fī'l-ḥaḳīḳa ṭarīḳa-i ta'līmleri üzere ḥareket olunmanıñ āṣār-ı cezīlesi müşāhede olunup şaṣt sāl salṭanat-ı bā-istiḳlāl ve cümle cihādlarında manṣūr u muẓaffer ve a'dā-yı dīn ü devletleri maḳhūr u müdemmer ve kişver-küşā-yı kāmrān u eḳālīm-sitān ve dād-dih-i maẓlūmān ve gūy-rübā-yı müsābaḳat-i meydān-ı sābıḳān ve eẕkār-ı celīle vü eṣniye-i cemīleleri "'Ālem-gīr" olmuşdur. Binā'en 'alā haẕā bi'd-defe'āt Dāru'd-devle-i mülk-i Hind olan Cihān-ābād'da veyāḫūd vaṭanları olan Bengāle veyāḫūd naẓar-gāh-ı Şemsiyye olan Mulṭān'da ẕāt-ı şerīfleri teşrīfi ve ceẕb-i ḳulūb u celb-i meyāmin-i aḳdām-ı fuḳarā-yı Ṣıddīḳıyye siyāḳında iḥdāṣ-ı ḫānḳāh-ı bā-tekellüf taṣmīmiyle da'vet-nāme-i Sulṭān Evrengzīb'e ed'iye-i ḥużūrdan ġıyābı ve lā-siyyemā biḳā'-i sā'ireden civār-ı Beytullāhi'l-ḥarām'da olan da'avātıñ rüchānını beyān ve ḫuṣūṣ-ı du'āda medḫal-i bu'd-ı mesāfe olmadıġın ifāde ile i'tiẕār

olunmuşdur. Ve min ‘acā’ibi āṯāri himmetihi’l-‘aliyye firistāde-i teveccüh-i evtādāneleri olan ‘araḳıyye-i müteberrikeniñ envā‘-ı berekāt-ı lā-reybiyyeleri mu‘āyene olunmaġla ṣāhzādegān-ı cüvān-baḫtān içün daḫi **[S. 155]** ricā-yı pādişāhī ḥasebiyle irsāl buyurulan ‘araḳıyyelerin teberrüken ve teyemmünen zīb-i tārek-i iḳbāl edenler vāriṯ-i devlet ü naḫvet-i devletle, telebbüs-i ‘araḳıyye-i nemedīnden ser-keş olan sebeb-i ‘uḳūḳ-ı peder-i vālā-güherle diyār-ı ‘Acem’e firār ve ḥimā-yı aġyārda ḳarār ve ḫā’iben ü ḫāsiren ġarḳa-i girdāb-ı kürbet-i ġurbet ü hicrān olmuşdur. Ve ‘azīz-i mūmā-ileyh daḫi şaṣt sāl mesned-ārā-yı meşīḫat-ı Mevlevī olup ‘ādet-i ma‘rūfeleri üzere nevbet-i aḫīre-i ziyāret-i Ravża-i Muḳaddese-i Seyyidü’l-enbiyā ve’l-mürselīnde cümle-i ḫuddām-ı Ḥarem-i Muḥterem’e ve aḥbāb u aṣdiḳāya vedā‘ u istiḥlāl ve ric‘at-ı maḳarr-ı ḫilāfetlerinde mizācları münḥarif olup mesned-i sa‘ādetlerine vāṣıl olduḳda cümle-i mevcūd-ı taḥt-ı taṣarrufların cihet-i fuḳarā-yı ḫānḳāhlarına şarṭ u vaḳf edip Dervīş Ferhād bendelerin istiḫlāf buyurup namāzların heykel-i maḫṣūṣ üzere cānib-i Merve vü Ṣafā’dan rū-nümā olan merd-i ġaybīye vaṣıyyetleri ḥālinde müsāra‘at-ı civār-ı Beytü’l-ma‘mūr-ı beḳā buyurmaġla ḥasbe’l-vaṣıyye cenāze-i merḥūmeleri Ḥarem-i Şerīf’e īrād ve ‘aḳīb-i ṣalātü’ẕ-ẕuhrda imām-ı mūmā-ileyhe ve muḳtedā-yı mūṣā-lehe intiẓārıñ imtidādı bā‘iṯ-i ta‘cīl olup ve ṣalāt-ı cenāzelerine muġāyir-i vaṣıyyet mübāderet olunup ba‘de’ṣ-ṣalāt tābūt-ı şerīflerin ref‘ ve maḥall-i defne taḥammül murād olunduḳda gūyā mānend-i Kūh-ı Nūr lenger-endāz-ı temkīn ü ḳarār olmaġla taḥrīk ü naḳl mu‘teẕir olmaġla nā-çār intiẓār-ı imām-ı mūṣā-lehe ḳarār verilip ve nā-gāh ol vücūd-ı fā’izü’l-cūd min beyne’ṣ-Ṣafā ve’l-Merve pedīdār ve bilā-tereddüd maḳām-ı imāmete ḳā’im olup tekrāren namāz-ı cenāze-i merḥūmeleri edāsından ṣoñra yine ke’l-evvel ḫıffet-i nūrāniyye üzere ‘alā ru’ūsi’l-cemā‘at murġ-āsā merḳad-i münevverlerine suhūlet-i tāmme ile naḳl olunduḳları daḫi ḫāriḳa-i āḫirīn ve kerāmet-i cenāze-i merḥūmeleri vāḳi‘ olmuşdur. Ve ḥālā maḥall-i āsāyiş-i revḥ u reyḥān olan mehbiṭ-i raḥmet-i Raḥmān’da ziyāretleri

teberrük ve rūḥ-ı pür-fütūḥlarından istimdād ve türbe-i ṭayyibeleri gūyā ḳıble-i ‘uşşāḳ olan āsitāne-i melā’ik-āşiyāne-i Mevleviyye’de ḳā’im-maḳām-ı Ḥaceru’l-esved ve mülteşem ü müstelem-i müştāḳīn olup vaṣıyyet-i ilhāmiyyeleri mücebince ḫırḳa-i mübārekeleri naẓar-kerdeleri Dervīş Ferhād’a teslīm olunup mesned-i sāmīlerinde ḫalefü’l-ḫayr olmaları ṣavb-ı seccāde-i irşād-nişīn-i türbe-i mu‘aẓẓama-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)den daḫi irsāl-i menşūr-ı ḫilāfetle istiṣvāb olunup müddet-i medīde imdād-ı pertev-i rūḥānīleriyle kām-revā-yı müttekā-yı meşīḫat ve peyrev-i reftār-ı ḥażret-i mürebbīleri ve maẓhar-ı āṯār-ı himmet-i sırrıyyeleri olup elsine-i ḳadr-şināsāndan **“کسی که فرهاد باشد فرهاد چنان شیرینی باید بود.”** ḥaḳlarında icrā-kerde-i mecrā-yı meṯel-i sā’ir olmuşdur ki encām-ı Ferhād-ı ma‘hūd mekr-i ‘acūze-i keyyāde ile helāk ve ‘āḳıbet Ferhād ḫıdmetleriyle maḥmūd ve ḥayāt-ı ṭayyibe-i ‘irfānla mes‘ūd ve selāmet-i keyd-i ‘acūze-i dünyā-yı deniyye ile vuṣūl-i menzil-i maḳṣūd olmuşdur.

*** أنار الله براهين أمثالهم في اتباع الرشاد و أعلى أعلام ارشادهم على بقاع الصدق و السداد آمين يا مغيث و يا معين بحرمة السيد الشفيع الامين.***

Ḥażret-i Ebūbekir Efendi

Dāru'd-devle-i İstanbul'da "Keḥḥālzāde" şöhretiyle med'uvv ve mecmū'a-i fażā'il-i şettā ve maḥmūdetü'l-ḫaṣā'il ve'l-eṭvār ve memdūḥatü'ş-şemā'il ve'l-evżā' olup fā'iz-i eriḳḳā-yı ṭarīḳa-i 'ulemā-yı Devlet-i 'Aliyye-i 'Oṣmāniyye iken terk-i ḫānümān-ı ābā vü ecdād ve rafż-ı i'tibār-ı pāye-i bī-bünyād edip sülūk-i menhec-i ehl-i taḥḳīḳ ve iltiḥāḳ-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevleviyye ile müstes'id olup ḳuṭb-ı zamānesi olan Ṭoġānī Aḥmed Dede (ḳuddise sırruhu'l-'azīz) 'atebe-i irādetine cebhe-sā-yı iḫlāṣ ve tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī'de şeref-yāb-ı tekbīr ve sikke-dār-ı dāru'ḍ-ḍarb-i mülk-i ḥaḳīḳat ve ḫāliṣü'l-'ayār-ı miḥākk-i iḫtibārāt-ı ṭarīḳat olmuşdur. Ve ba'de vefāti'l-mürşidi'l-ḥayyi'l-mükemmil münceẕib-i rū-māl-i ḫāk-i pāk-i cenāb-ı türbe-i muḳaddese-i Ḫudāvendigārī ve ol cilve-gāh-ı ḥasretu'l-'uṣṣāḳda daḫi müstaḫdem ve Meṣnevī-ḫ^{w}ānī-i Dergāh-ı Şemseddīn-i Tebrīzī (ṭayyeballāhu ṣerāhe'l-ibrīzī) ile beyne'l-emṣāl mümtāz ve nevbet-i devlet-i irşād-ı

Ḥażret-i Çelebi Ebūbekir'de ḫānḳāh-ı Dāru's-selām-ı Baġdād meşīḫatiyle **[S. 156]** çerāġ-ı efrūḫteleri olup ol mesned-i 'ālīde kāmrān-ı cem'iyyet-i esbāb u iḫvān u ḫullān iken ḳabīl-i istīlā'i'r-revāfiż mūceb-i işāret-i rūḥāniyye-i sādāt-ı 'aliyye-i velāyetle hevā-yı 'Irāḳ mülāyim-i ṭab'-ı naḥāfet-mizācları olmayıp cānib-i Rūm'a naḳl żarūretin bahāne-sāz olup 'atebe-i 'aliyye-i cedd-i büzürgvār-ı ḥaḳīḳatden isti'fā ṭarīḳıyle Naṣīrā Dede cenābın mesned-i ḫilāfete iclās ve kendiler ṭaraf-ı āsitāne-i sa'ādete teveccüh edip ve ġalebe vü tesḫīr-i 'Abbāsiyye'de Naṣīrā Dede şeyḫ-i buḳ'a-i mübāreke bulunmadan daḫi āşār-ı ḥikmet-medār ẓuhūr edip ẕāt-ı şerīfleri hem-nām-ı Ṣıddīḳ-i Ekber ve ḫalīfe-i ṭarīḳa-i Ṣıddīḳıyye ve müstaḫlifleri daḫi Çelebi Ebūbekir olmada mütevehhim olan ta'arrüż-ı ġulāt-ı revāfiżdan me'mūnu'l-ġā'ile olup ve bu ṭarīḳle hicretleri cümle-i kerāmātlarından 'add olunmuşdur.

'ولا شك أنه كما عدّ من وجوه عديدة.'

'Ale'l-ḫuṣūṣ ṣadef-i gevher-i tāb-dār-ı vücūdları olan māder-i müşfiḳaları fī'l-aṣl ḫādime-i Sarāy-ı 'Āmire-i sulṭānī olmaġla kendilere ḥayşu kāne ma'iyyetihi muraḫḫaṣa olmamaġla ezmān-ı firāḳ u hicrān daḫi resīde-i ser-ḥadd-i iştiyāḳ u pāyān olmuş-iken lāzıme-i ṣıla-i raḥmi daḫi edāya muvaffaḳ olup eşnā-yı nehżat-ı Murād Ḫānī'de Çelebi 'Ārif-i Kūçek ḥażretleri seccāde-i meşīḫat-ı türbe-i firdevs-rütbeye bā-ḫaṭṭ-ı hümāyūn naḳl u iclās olunduḳda Ebūbekir Efendi cenābını ḫilāfet-i āsitāne-i sa'ādet-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ile çerāġ ve her ḫāṣlarına taḫṣīṣ buyurmaġla ser-bülend-i aḳrān ve ol buḳ'a-i münevverede ilā āḫıri'l-'ömr kāmrān olup baḳıyye-i 'aṭıyye-i pādişāhān olan emvāl u eşyāsıyla vālidelerin daḫi Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib'e müstes'ide olmalarına bā'iş olup lākin her çend te'ehhül ü tezevvüc teklīf olunsa **"فرد آمدیم و فرد رویم. پس در میانهٔ دو فردی زوجیت مناسب نیست."** nükte-i laṭīfesiyle def'-i leyyin buyurup ḫızāne-i ma'āriflerinden behre-yāb olan telāmiẕe-i

mürīdīn evlād-ı ma‘neviyyeleri olmaġla neseb-i rūḥāniyyeleri munḳaṭı‘ olmayıp ekşer-i naẓar-kerdeleri imtiyāz-ı meşīḫatle berḫūrdār olmuşlardır. Ve sāde-levḥ u ṣāfī-żamīr-i irādet ü ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri olanlar daḫi ḥiṣṣemend-i ḥālāt u behre-yāb-ı ṣafā-yı evḳāt ve gūyā hem-ser-i Keḥḥāl olmaġla dīde-i baṣīret-küşā-yı ṭālibīn ü rūşenā-yı çeşm-i ṣādıḳīn olmuşlar idi.

(نظم)

[مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن]

ذرۀ از نور خود کحل جواهر ببخش

بو که پذیرد از ان دیدۀ جانم ضیا

دیدۀ جانم اگر سرمه ببخشد فروغ

کورئ دل را چه سود مکحلۀ توتیا

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بو دوای چشم باشد نور ساز

شد ز بویی دیدۀ یعقوب باز

بوی بد مر دیده را تاری کند

بوی یوسف دیده را یاری کند

گفت یوسف ابن یعقوب نبی

بهر بو ألقوا على وجه أبى

بهر این بو گفت احمد در عظات

دائما قرّة عينى في الصلاة

Mervīst ki

Ol ṭūṭī-i şeker-nevā-yı bāġ-ı *Meşnevī* vü bülbül-i ḫoş-elḥān-ı teẕkīr-i *Ma ʿnevī* cenāb-ı irşād-nā'ibiñ leẕẕet-i taḳrīr-i mev'iẓesi her ne ḳadar ıṭnāb olunsa dimāġ-ı müstemi'īnde ol ḳadar ṣafā-engīz ve me'mūnü'l-ġā'ile-i melāl ve belki ḳulūb-ı müte'aṭṭışīn-i zülāl-i ma'ārifde medār-ı izdiyād-ı şevḳ-i istimā' olmaġla mesned-ārā-yı ḫilāfet-i 'uẓmā-yı āsitāne-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekberī olan Ḥüseyin Efendi cenābı da'vet-i Sulṭān İbrāhīm ('aleyhi raḥmetü'r-Raḥīm) ile müteveccih-i ṣavb-ı Dāru'd-devle olduḳda teberrüken ve teyemmünen ve müstemidden dergāh-ı 'ināyet-destgāh-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)ye 'inān-tāb-ı ziyāret olduḳda mün'aḳid olan meclis-i muḳābele-i Mevleviyye'de 'azīz-i mūmā-ileyhiñ beyān-ı şīrīni kār-ger-i kām-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları olup her maḥall-i du'āda ḳaṣr murād eyledikde seccāde-i teveccühlerinden niyāzmend-i taṭvīl ü tafṣīl ve bi'd-defe'āt i'āde ricā edip āḫırü'l-emr, ża'f-ı bünyeleri ḥasebiyle ḳarīb-i vaḳt-i 'asrda 'arż-ı bī-tābī vü nā-tüvānī ve i'tiẕār-ı 'acz-i taḥammül-i mā-lā-yuṭāḳla muḳābele ve şürū'-ı muḳābele edip ol ṣafā-yı sāmi'a-pīrā ile Ḥüseyin Efendi ḥażretleri resīde-i ser-ḥadd-i kemāl-i pīrī iken eşvāḳ-ı ġālibe ile merkez-i dā'ire-i ḥāl üzere germ-ā-germ-i vecd ü istiġrāḳ müteẕevviḳ-i ṣafā-yı ḥāl olup ricāmend-i i'āde-i taḳrīr-i **[S. 157]** ma'ārif-i *Meşnevī* olduḳları 'idādınca tekrīr-i devrān-ı ḥalḳa-i vecd edip ba'de ferāġi's-semā' şeyḫ-i

müşārün-ileyh cenābına şenā ve ḫayr duʿā buyurduḳlarında ḥażret-i ʿazīz-i mıṣr-ı velāyet " شیر گیر جام شوق و حال بوده اند. پس بیك دو جام دیگر که از دست لهجهٔ این بنده خورده شد. ʿunvānıyla muḳābele-i ḥasene-i edībāne buyurup "بالکلیه بیخود و سر انداز عرصهٔ حال گشتند. ḥattā icābet-i daʿvet-i merḳūmeden ricʿatlerinde daḫi icrā-yı şīve-i sābıḳ buyurup çend hafta pey-ender-pey muvāẓabat-ı teẕkīr-i Ḥażret-i *Meşnevī* ve müdāvemet-i idāre-i dāʾire-i semāʿ-ı bā-ṣafā üzere evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār olup hengām-ı vedāʿda āsitāne-i saʿādet-i Sulṭānu'l-ʿārifīn'de meşnevī-ḫ^{w}ān olmaḳ üzere naḳl murād eylediklerinde " اگر مساعدهٔ جناب روحانیت سلطان الابدال باشد فرمان بریم." ʿunvānıyla fayṣal-ı emr-i muḫammenlerini cānib-i ḳudse iḥāle edip istiḫāre olunduḳda siyer-i mütecessid ü rūḥ-ı mütemeşşil-i muḳaddes Ḥażret-i Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)den " جریان زلال معارف از بالا بپست است. نه بعکس است!" mażmūnuyla telaḳḳī-kerde-i ḫayāl-i pākleri olan nefes-i nefsü'l-emri sedd-i rāh-ı taḫmīn-i muḥarrer olup ilā āḫıri'l-ʿömr ol buḳʿa-i mübārekede ve sevād-ı Ḳaraḥiṣār'da zülāl-i Ḫıżr-ı ḥaḳīḳatle dil-teşnegān-ı bādiye-i ṭalebi sīrāb-ı irşād buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

زین قبل فرمود احمد در مقال

در زبان پنهان بود حسن رجال

بی گمانکه هر زبان پردهٔ دلست

چون بجنبد پرده سر ها واصل است

پس بدان کاب مبارك ز اسمان

وحی دلها باشد و صدق بیان

آب نیلست این حدیث جانفزا

باریش در چشم قبطی خون نما

آدمی مخفیست در زیر زبان

این زبان پرده است بر درگاه جان

دل بیارامد بگفتار صواب

انچنانکه تشنه آرامد باب

متصل شد چون دلت با آن عدن

هین بگو مهراس از خالی شدن

امر "قل" زین آمدش ای راستین

کم نخواهد شد بگو دریاست این

Menḳūlest ki

Ol kūh-ı kemer-dār-ı temkīn evāsıṭ-ı meşīḫatlerinde kelāle-i zekiyye-i Mevleviyye olan Güneşḫān-ı Ṣuġrā'nıñ hem-serleri Çatalbaş Paşa aḥyān-ı 'azlinde ṭufeyl-i zevce-i mükerremeleri olmaḳ üzere āsitāne-i merḳūmede bi-cümleti't-tevābi' sākin olmaġla izdiḥām-ı nüfūs-ı ecnebiyye ṣafā-yı vaḳt-i iḫvāna keder-resān olduġu

merfūʿ-ı peymānçe-i meydān-ı çil-tenān u yek-cānān olduḳda " تحویل احوال ایشان بجانب جناب صاحب میدان منوطست." diye sedd-i bāb-ı müsāʿade buyurulduġu rūz-ı kerāmet-fürūzuñ leyle-i ḥublā-yı nādire-i ḫayāl-zāyında verā-yı perde-i ṣūretde ser-i muḳaddes-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) peyker-i celāl-nümā-yı çeşm-i cān-ı Güneşḫānī olup "على السحر از جوار فقرا رخت قرار بر دار." ʿunvānıyla tenbīh-i şedīd ü fermān-ı ekīd buyurmaġla nā-çār imtiṣāl edip cümle-i etbāʿla ḥālā Paşa-yı merḳūma iżāfetle meşhūr olan sarāylarına naḳl edip lākin dūrī-i sāye-i ʿināyet-māye-i ecdād-ı emcāda bāʿiṣ ṭufeyl-i meẕkūr olduġun taḥḳīḳle anlar daḫi indifāʿ-ı ṣıḳletine teveccüh buyurmaġla zamān-ı yesīrde ser-ḥadd-i Rumeli ḳılāʿından biriniñ ḫıdmet-i muḥāfaẓasına taʿyīn olunup ol eḥadd-ı zevāyāda cādde-güẕār-ı fenā olup Ḥażret-i Güneşḫān daḫi dağdağa-i ittiṣālinden āzāde-ser ve kemā-kānet ḫıdmet-i āsitāne-i cedd-i emcedlerinde beẕl-i maḳdūr eylediği muṭlaḳā ol edīb-i lebībiñ mürāʿāt-ı merāsim-i edeb siyāḳında zebān-keş-i şekve-i cānib-i ferʿ ve ṭaraf-ı aṣla tefvīż-i emr etmeleriyle indifāʿ-ı mezbūr serīʿan cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olduġu ledā ülü'l-iʿtibār taḥaḳḳuḳ-yāfte-i ṣıḥḥāḥ-ı enẓār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین مرو کستاخ در دشت بلا

هین مران کورانه ازر کربلا

آن گروهی کز ادب بگریختند

آب مردی و آب مردان ریختند

معنئ مردن ز طوطی کن نیاز

در نیاز فقر خود را مرده ساز

تا دم عیسی ترا زنده کند

همچو خویشت خوب و فرخنده کند

دل نگه دارید ای بیحاصلان

در حضور حضرت صاحب دلان

پیش اهل دل ادب بر باطن است

زانکه دلشان بر سر از باطن است

هر چه بر تو آید از ظلمات و غم

آن ز بی باکی و کستاخیست هم

از خدا جوییم [s. **158**]توفیق ادب

بی ادب محروم گشت از لطف رب

Mervīst ki

Ol maʿden-i maʿārif ü maḫzen-i leṭāʾifiñ velī-ʿahd u cā-nişīnleri Muṣṭafā Dede ḥażretleri ḫademe-i ʿĀrif-i Kūçek cenābından olup baʿde vefātihi Dārü'l-

velāye-i Ḳonya (ḥumiyet ‘ani’l-beliyye)de ḥayrān-ı derd-i firāḳ u hicrān iken rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı ḥażret-i maḫdūm-ı efḫamdan ṣādıre işāret-i ḫayāliyye ḥasebiyle ol şehzāde-i sāmī-rikābıñ belde-i Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib’de olan ḫānedān-ı şerīfi ḫıdemātına ta‘yīn ve ol buḳ‘a-i mübārekede neyl-i merāmla tebşīr buyurulmaġla ṣādıḳ-ı merḳūm maḥall-i me’mūra müsta‘cil ve ḫıdemāt-ı mu‘ayyene edāsına ḳā’im ü sā‘ī olup lākin derūn-ı ṣıdḳ-meşḥūnunda ṭaleb-i ‘ilm ü ma‘rifet rūz-be-rūz āteş-efrūz-ı ārzū olmaġla ve esātiẕe-i ‘adīde himmetine belādet-i ṭab‘ı muḳābele edip cehd-i vāfir ü sa‘y-i mütekāşiri müfīd-i istifāde-i cüz’iyye olmadıġı kendiye mūriş-i ye’s ü müfżī-i be’s olmaġla ser-gerdān-ı tīh-i heyemān u ḥırmān olduġun āsitāne-i merḳūmede ser-ney-zenān olan Gülüm Dede ḥażretleri müşāhede edip kemāl-i şefḳat ü re’fetle ‘alā vechi’l-mükāşefe **“ ای دردمند! خوش خاطر باش که استاد تو از بغداد خواهد آمد که تعلیم تو بنفس عالیٔ** ‘unvānıyla keşf ve tebşīr ü tesellī-fermā olmaları fī’l-vāḳi‘ ‘azīz-i **آن کامل مرهونست.”** müşārün-ileyhiñ meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Baġdād’dan isti‘fā ile Rum’a teveccüh ve āsitāne-i Ḥażret-i Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)ye istiḫlāf buyurulmalarından rū-nümā olup bi-fażlillāhi te‘ālā ve ‘ināyetihi ol yegāne-i devrānıñ ḫıdmet-i şerīfelerine intisāb ve naẓar-ı kīmyā-eşerlerinden istifāża ile zamān-ı yesīrde muḫliṣ-i merḳūm müstefīd-i mevā’id-i ‘ilmiyye vü *Meşnevī*-dān ve seyr ü sülūkunda daḫi sābıḳ-ı aḳrān ve āḫırü’l-emr, ba‘de vefāti’l-üstādi’l-kāmili’l-mükemmil maḳām-ı ‘ālīlerine ḳā’im ve zamānında beyne’l-meşāyiḫ maẓanne-i ḥāl olmaġla ġānim olduġu güvāh-ı bī-iştibāh-ı naẓar-ı ‘ālīleri ve emāret-i te’şīrāt-ı nefes-i ḥayāt-baḫşları olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نار خندان باغ را خندان کند

صحبت مردانت از مردان کند

گر تو سنك صخره و مرمر شوی

چون بصاحب دل رسی گوهر شوی

تو بهر حالی که باشی میطلب

آب میجو دائما ای خشك لب

حاصل آنکه هر که او طالب بود

جان مطلوبش در او راغب بود

تشنگان گر آب جویند از جهان

آب هم جوید بعالم تشنگان

این طلب در تو کر وکان خداست

زانکه هر طالب بمطلوبی سزاست

Menḳūlest ki

Ol meclis-ārā-yı luṭf-ı beyān cenābınıñ her mev‘iẓeleri rāḥat-baḫş-ı ervāḥ u cilā-yı merāyā-yı ḳulūb olduġu ḥasebiyle ba‘de’l-muḳābele daḫīlān-ı ḥalḳa-i muṣāḥabetleri şenā-gūyān‘arż-ı şükrān eylediklerinde “ كلماتنا مقالات النقامات فاياكم و القناعة بالخبر و عليكم الاهتمام بالمبادرة الى المقام فان الخبر للتشويق الى العيان” maẓmūn-ı irşād-

meşḥūnuyla semend-i himmet-i sālikān-ı ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ’a tāziyāne-zen-i ġayret olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از مقلد تا محقق فرقهاست

کین چو داود است و آن دیگر صداست

منبع گفتار این سوزی بود

و آن مقلد کهنه آموزی بود

زانکه تقلید آفت هر نیکویست

که بود تقلید اگر کوه تویست

شیخ نورانی ز ره آگه کند

با سخن هم نور را همره کند

سالها گر ظن رود تا پای خویش

نگذرد ز اشکاف بینیهای خویش

گرچه عقلت سوی بالا میپرد

مرغ تقلیدت بپستی میچرد

جهد کن تا مست و نورانی شوی

تا حدیثت را شود نورش روی

آسمان شو ابر شو باران ببار

ناودان بارش کند نبود بکار

آب اندر ناودان عاریتست

آب اندر ابر و دریا فطرتیست

Ve Daḫi

Vālide-i mükerremeleri ḥayātda olduḳça ḫıdmet-i nüvāziş ü ṭaleb-i rıżālarında olup ba‘de vefātihā cümle-i esbābıyla ḫānelerin bey‘ ve şemenin ḫarc-ı rāh u me’ūnet-i fuḳarā-yı dergāh edip ilā āḫıri’l-vaḳt, meydān-ı çil-tenānda mücerredāne āsāyiş buyurup zamān-ı irtiḥālleri ḳarīb olduḳda cümle-i kütüb-i nefīselerin vaḳf-ı müsta‘iddīn-i iḫvānu’ṣ-ṣafā edip ve eşyā-yı sā’irelerin daḫi müstaḥaḳḳīn-i dervīşāna infāḳ u īṣār buyurup faḳaṭ libāçe-i şeyḫānelerin ibḳā ile teheyyü’-i tāmm-ı ‘azīmet-i dāru’s-selām **[S. 159]** buyurduḳlarında mizāc-ı şerīflerine ṭārī olan ‘ārıża sebebiyle ża‘flarına ḳuvvet ve ḳuvvetlerine ża‘f geldikde çāre-gerān-ı ‘illetlerine “ از دار السلام صورت آمدیم و بدار السلام حقیقت میرویم. بعد ازین راه چاره مسدود است. ”nefes-i teslīm-fermālarıyla ref‘-i teklīf-i müdāvāt buyurup ‘alā aḥseni’l-vücūh ve esheli’ṭ-ṭuruḳ nehżat-nümā-yı ṣavb-ı maḳ‘ad-ı ṣıdḳ olup beden-i muṭayyebleri revzen-i cem‘iyyet-i ḫāne-i dervīşān muḳābelesinde defn olunmaġa vaṣıyyet-i pür-ṭayyibetleri mücebince ki “ تا جان بنده از بیرون و چشم عاشقان از اندرون بهم مینگریم و از فیض انظار ایشان در عالم برزخ نیز ”

محروم نمانیم.” laṭīfe-i ḫoş-āyende-i vāpesīnleridir ki ba‘dehu anıñla ‘amel ve ol mehbiṭ-i envār-ı bī-nihāye-i raḥmet-i Raḥmān’da vedī‘a-i ḫızāne-i ḫāk-i tāb-nāk olup ‘ale’d-devām mūceb-i nükte-i dil-nişīn-i āḫirīnleri üzere maẓhar-ı envār-ı enẓār-ı ẕevi’l-beṣā’ir-i ḥużżār u züvvār olmuşlardır.

أمطر الله تعالى على ثرى قبره الشريف سحب تشريفاته و أنبت في روضته أزهار جنان تكريماته آمين يا مجيب *

***الداعين الى يوم الدين.**

Ḥażret-i Moravī Aḥmed Dede

Mora-nām belde ḫākinden beğ-zāde-i ser-bülend ü neḳāve-i ḫānedān-ı emāret-i ḳadīme bir nev-cüvān-baḫt ve mūlaʿ-ı ṭāleb-i ʿilm ü muḳdim-i ʿibādet ü ṭāʿat olup Sulṭān Murād Ġāzī rāyet-efrāz-ı ḳaṣd-ı teshīr-i Baġdād olduġu eṣnāda ol daḫi sevād-ı Ordū-yı Hümāyūn'da muntaẓam-ı silk-i ṣaff-ı ümerā-yı elviye olup ʿatebe-i ʿaliyye-i Ḫunkār-ı Ekberī'de İbnü'l-ḳāḍī-i müzevviriñ eṣer-i sū'i-ḳażā ile sīlī-ḫʷār-ı ġayret-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī olduġundan behre-yāb-ı iʿtibār olup sāye-i pādişāhīde maḳbūl u merġūb iken müdbir ü merʿūb olduġundan māʿadā ḳaṭʿā intisāb-ı sulṭānīden kendiye sūd-ı ḥimāyet ü ḥirāset olmadığından müşāhededen müte'eṣṣir ve ṭaraf-ı intimā-yı şāhān-ı ḥaḳīḳate münceẕib olup terk-i ṭabl-ı tehī vü ʿalem-i bī-selem edip cümle-i etbāʿa cevāb-ı redd ve taḫt-ı yedlerinde olan eşyā-yı emīriyyeyi kendilere inʿām ile tefrīḳ-i ġā'ile-i mā-lā-yaʿnī buyurup

def‘aten pāye-i emāret-i fāniyyeden rütbe-i sāmiyye-i salṭanat-ı bāḳıyyeye teraḳḳī ve iḫtiyār-ı ḫıdemāt-ı aḫyār edip kūşe-i maṭbaḫ-ı ḳanā‘at-tūşe-i Mevleviyye’de çille-güzīn olup nihāyet-i müddet-i terbiyelerinde sa‘ādet-yāb-ı tekbīr-i ṭarīḳat ve külāh u ḫırḳa-pūş-ı inābet olmuşdur. Lākin vādī-i terk ü tecrīdde olan ḳadem-i ṣıdḳ u şebātları pesendīde-i meşārib-i ‘āliyye olmaġla beyne’l-fuḳarā şu‘le-i iştihārları ḥavālī-gīr olduḳda fitne-i şöhretden tevaḳḳī ṣadedinde işr ü nişān-ı nāmların iḫfā edip rāh-ı ḫumūlle bādiye-peymā olmaġla müddet-i medīde keyfiyyetleri mübhem ü mestūr olup vālide vü aḳribāları sū-be-sū tecessüs-i ḫaber-i ḥayāt u memātı için ta‘yīn-i ḫademe-i ḫāṣṣa etmekle bir def‘a sāḥil-i Baḥr-ı Siyāh bilādından Ṭrabzon-nām şehirde bulunup ṭaraf-ı vaṭan u ḫ^{w}īşāvende da‘vet ü ibrām olunduḳça

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

هر جا و هر کسی وطن و خویش من شداست

عالم بدیده آینهٔ عیش من شداست

beyt-i şerīfiyle bedāheten müdāfa‘a ve beyān-ı nebẕe-i ḥüsn ü ḥāl-i kerāmet-me’āl buyurup dā‘ī-i merḳūm yediyle irsāl olunan nuḳūdu kendiye in‘ām ve me’yūsen ircā‘ edip ol maḳāmdan daḫi ḳıyām ve maḥall-i ḫumūl-i dīgere naḳl ile yine mānend-i ‘anḳā niçe müddet meẕkūru’l-ism ü mefḳūdu’l-cism olup āḫırü’l-emr, vālideleri vefātından ṣoñra terekeleri mevḳūfe olmaġla yine gümāştegān-ı aḳribā merḳūma mülāḳī ve hezār ilḥāḥla ḳabż-ı māl-i mevrūṯ ve teveccüh-i vaṭan-ı me’lūfa müteḳāżī olduḳlarında cümle-i ‘ibād u imā’-ı terekeyi li-vechillahi te‘ālā i‘tāḳ ve nuḳūd u cins ü ‘aḳārı daḫi ba‘de’l-vefāt kendiye vereşe olacaḳlara ḥiṣṣe-i şer‘iyyeleri miḳdārı taḳsīm ü hibe edip “ گویا امروز مردم و ترکهٔ من بشما میراث شد. بعد ازین مرا بمردگان

سپارید و مرده انگارید.” ‘unvānıyla tavṣiye buyurup ve ol nüzhet-serāy-ı ‘āṣıḳāndan daḫi sırr olup kūşe-i ferāġat ve buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de mütevārī-i perde-i gümnāmī vü murabba‘-nişīn-i ḫāk-endāz-ı nā-murādī iken nā-gāh Ḥüseyin Efendi ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerinden menşūr-ı ḫilāfet-i Ḫānḳāh-ı Dārü’s-selām Baġdād vārid olup ol ḥīn-i **[S. 160]** sa‘ādet-rehīnde şeyḫ olan Emīr Dede ḥażretleri sābıḳan āşinā-yı ḥāli olup lākin muḳteżā-yı ḫ[w]āhişi üzere teġāfül ü te‘āmī-nümā olmaġla mütesettir, merḳūm ḫilāfet-nāmeye ṣāḥib çıḳmayıp belki ol buḳ‘a-i mübārekeden daḫi sırr olmaḳ taṣmīm eylediğinde Emīr Dede ḥażretleri perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı esrār olup ‘این جای گریختن نیست. طاعت فرمان شاه طریقت الزم ”در میان کار چونت یافتم.’ mıṣdāḳınca ”الاطاعه و اوجب الامتثال امثال ماست.” ‘unvānıyla sevḳ-i inḳıyād u ta‘līm-i teslīm buyurmaları te’ṣīr-fermā-yı dimāġ-ı ser-āzādları ve cāy-gīr-i ṭab‘-ı ıṭlāḳ-mu‘tādları olup ol bār-ı girān-ı emānet-i ‘uẓmāyı taḥammül ve ṣavb-ı me’mūra şedd-i niṭāḳ-ı ihtimām u teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām buyurup Naṣīrā Dede ‘aḳībinde mesned-ārā-yı meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Baġdād-ı behişt-ābād olup ve ol dergāh-ı sa‘ādet-destgāhda çend sāl dād-dih-i merāsim-i meşīḫat ve ṣīt ü velvele-i kūs-ı kerāmetleri ḥavālī-gīr-i ‘Irāḳ u Fārs ve dā’ire-i ilticāları ḥalḳa-i cem‘iyyet-i ‘urefā vü fużalā olduḳda ‘ırḳ-ı ‘ādet-i ḳadīmeleri cünbān ve mānend-i rūḥ-ı revān miyāne-i iḫvān u ḫullāndan nihān ve bī-nām u nişān ve sāḥil-i Ṭrāblūs-ı Şām’dan ser-zede-i sāḥil-i ‘ayān ve ḫānḳāh-ı maḥmiyye-i merḳūmede daḫi çend sāl mestūru’l-aḥvāl ḫıdemāt-ı fuḳarā ile iştiġāl üzere olup şeyḫ-i vaḳt vefātında icmā‘-ı fuḳarā vü eḥıbbā ve ibrām-ı meşāyiḫ ü ‘ulemā vü ṣuleḥā ile mevḳi‘-i ḫilāfete taḳdīm olunup āsitāne-i sa‘ādet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)e i‘lām-ı ḥāl ve ricā-yı menşūr-ı ḫilāfet-me’āl olunmaġla müsā‘ade buyurulup ‘Abdülḥalīm Efendi nevbetinde tekrāren yine ḫıdmet-i meşīḫate erzānī görülüp lākin eṣnā-yı ḫilāfet-i Ḫānḳāh-ı Baġdādiyye’lerinde ṣūret-nümā olan naḳīṣa-i ‘adem-i iṭā‘atleri ve terk-i meşīḫat ve ġaybetleriyle taḳrī‘ olunup ve ḥaḳlarında yine ‘avāṭıf-ı ġavṣāneleri sünūḥuyla tebṣīr-i ṣafḥ ve sīne-ṣāfī olunmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون ز عفو تو چراغی ساختیم

توبه کردم اعتراض انداختیم

دوست همچون زر بلا چون آتش است

زر خالص در دل آتش خوش است

کوی انکه راست و بی نقصان شود

کو ز زخم دست شه رقصان شود

نا خوشی او خوش بود بر جان من

جان فدای یار دلرنجان من

عاشقم بر رنج خویش و درد خویش

بهر خوشنودئ شاه فرد خویش

زان حدیث تلخ میگویم ترا

تا ز تلخیها فرو شویم ترا

Mervīst ki

Ol seyf-i dū-dem-i niyām-ı beden eşnā-yı seyr u seyāḥat-ı bī-nām u nişānlarında ḫānḳāh olmayan sevādda mihmān-ı mesācid ü merākıd olup şeb-tā-seḥer ẕikr ü fikrle muġtenim-i ṣafā-yı vaḳt u bī-ḳayd-ı ṣoḥbet-i ecānib olmaġla mütemerridīn-i diyār-ı inkār Ṭarsūs'dan bir bed-baḫt-ı ḳarībü'l-ecel ihlāk ḳaṣdıyla nā-gāh verā-yı seng-i mezārdan sell-i seyf-i ġadr etdikde mā-beynlerinde vāḳi' olan ḳubūruñ biri münşaḳḳ olup tā-be-kemer ġaddār-ı merkūm kendi ayaġıyla ḳabr-i mezbūruñ derūnuna düşüp her ne resme ḫurūc u ḫalāṣa sa'y u cehd etdi ise müfīd olmayıp tīġ der-dest ü pāy der-maġāk-ı gūr esīr-i ḳayd u bend-i ġayret olduḳda ṣabāḥleyin nīm-mürde çıkıp āḫırü'l-emr, ol bīm-i cesīm ü hevl-i 'aẓīmden müte'eṣṣiren müdemmer olmaġla vaḳ'a-i hā'ile-i merḳūmeden müteferrisīn-i munṣıfīn vāḳıf-ı kemāl-i ḥālleri olmaġla dūr u nezdīk tecessüs-i maḳām u maḳṣadları ṣadedinde beẕl-i vüs' edip aṣlā semt-i işr-i ḳadem-i kerāmet-eṣerlerinden emāret-yāb olmayıp gürūh-ı pür-şükūh-ı ricālullāhdan olup ṭayy-ı mekān ṭarīḳıyle ḳaṭ'-ı mesāfe-i ıṭṭılā'-ı ḫalḳ etmelerine ḳarār verilmişdir ki ilā yevminā haẕā fuḳarā vü ġurebādan ol diyāra müsāfir olanlarıñ emn-i selāmet-i ḥāline medār-ı i'tibār ve me'mūnu'l-ġā'ile-i keyd-i aġyār olmalarına bā'iş ü bādī olmuşdur.

Ve Daḫi

Ol ṣāhbāz-ı bülend-pervāz-ı āşiyān-ı istiġnānıñ reftār u güftārları dil-rübā-yı ṣaġīr ü kebīr olmaġla eyālet-i Ṭrāblūs'da mesned-ārā-yı vilāyet olan vüzerā-yı 'iẓām rübūde-i çāşnī-i ṣoḥbet ü ülfetleri ve cümle-i vükelā-yı devletiñ mültefet ü mükerremleri olduġu kār-ger-i cān-ı çirkīn-i ḥussād-ı fussād olmaġla a'yān-ı a'mā-revān-ı maḥmiye-i mesfūreden bir bed-gümān, tecāvüz-i ḥadd-i edebe cesāret edip

rū-be-rū meclis-i āṣafında **[S. 161]** **"تبديل الشكل لاجل الاكل."** ḫurdesiyle muḳābele eylediği sā‘at ḳażā-yı āyende silsile-cünbān-ı ġayret-i merdāne ve lehçe-i pür-behçe-i ġavṣānelerinden **"آری! اینچنین است. لکن زمانیست لقمۀ نخوردم. خواهم که ترا طعمه کنم."** nefes-i cān-sitānlarıyla müdāfa‘a buyurmaları tenfīẕ-i ḥükm-i ḳadere ve füc’eten bī-edeb-i maḫẕūl maḥrūm-ı ḫ^{w}ān-ı ḥayāt-ı ṭayyibeniñ mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i demār olmasına muḳaddime-i ḥüccet-i ḳāṭı‘a-i te’yīd-i velāyetleri olmaġla beyne ebnāi’l-beled, **'نعوذ بالله الدافع من ضرب السيف المراوي.'** terkīb-i isti‘āẕesi cārī-i mecrā-yı meṣel-i sā’ir ve maḥāżır-ı ‘aliyye-i merdān-ı Ḫudā’da mürā‘āt-ı edebe naṣīḥat-ı şāmile olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که باشد طالع اوزان نجوم

نفس او کفار سوزد در رجوم

خشم مریخی نباشد خشم او

منقلب رو غالب و مغلوب خو

انکه جان بخشد اگر بکشد رواست

تائبست و دست تو دست خداست

چون خدا خواهد که پردۀ کس درد

میلش اندر طعنهٔ پاکان برد

تا تو می بینی عزیزان را بشر

دانکه میراث بلیس است آن نظر

گرنه فرزند بلیسی ای عنید

پس بتو میراث آن سك چون رسید

هر کرا افعال دام و دد بود

با کریمانش گمان بد بود

هر که باشد از زنا و از زانیان

او برد ظن بر حق ربانیان

Menḳūlest ki

Ol serv-i ser-efrāz-ı bāġ-ı yektāyī evāḫir-i evḳāt-ı şerīfelerinde bi'l-külliyye dāmen-keş-i ülfet-i benī-nev‘ olup ‘ale'd-devām ḥücre-i ḫāṣṣalarında mütevaḥḥid ü müteferrid ve ġarḳ-ı ẕevḳ-i tenhāyī ve mest-i ṣahbā-yı münācāt-ı Deyyānī ve çend rūz u şeb müstaġnī-i ḫʷāb u ḫōr-ı insānī olup der-i vaḥdet-ḫāneleri beste-i rūy-ı yār u aġyār olmaġla çi-günegī-i ṣubḥ u şāmları ma‘lūm-ı āferīde olmayıp ve gāh u bī-gāh tevehhüm-i intiḳālleriyle ‘ādet-i ma‘hūde-i edībān-ı fuḳarā üzere der-i ḥücreden ism-i şerīf-i Hū ile isti‘lām-ı ḥāl olunduḳda murād-ı sā'ir, istifsār-ı lüzūm-ı ṭu‘me vü şürbe olduḳda **"Er-rızḳu ‘alallahi."** ve eger ḥużūr-ı cem‘iyyet-i iḫvān u meclis-i

teẕekkür olur ise **“Sem‘an ve ṭā‘aten lillah!”** ve es’ile-i sā’ireye ecvibe-i münāsibe-i ḥāl **“İnḳıṭā‘un ilāllahi te‘ālā”** ile muḳābele buyurup tā vaḳt-i aḫīrlerinde olan su’āle **“İnnā lillāhi.”** kelime-i celīleleriyle cevāb verip hemān sā‘at civār-ı Ḥaḳḳ’a naḳl-i raḥt-ı iḳāmet edip derūn-ı dā’ire-i ḫānḳāhda medfen-i meşāyiḫ-i güẕeşte olan ḥadīḳa-i ‘Adn’e vedī‘a-i mīḳāt-ı yevmü’d-dīn ve mülḥaḳ-ı gürūh-ı ṣıddīḳīn olmuşdur.

***نوّر الله تعالى مهجعه و نفعنا و كافة الطالبين بشفاعته آمين بحرمة سيد المرسلين. ***

Ḥażret-i Ḥasan Dede

Üsküdariyyü'l-mevlid ve cāmi‘-i feżā'il-i cemme ve ṭarīḳa-i ‘ulemā-yı devletde ṣāḥib-pāye olup bi-ḥasebi ḳānūni'ṭ-ṭarīḳa müstaḥaḳḳ-ı ḳażā-yı Ḳosṭanṭınıyye iken kendiye ḳażā-yı maḥmiye-i mıṣr-ı Ḳāhire taḳlīd olunup ṣavb-ı me'mūra teveccüh eṣnāsında nezīl-i finā-yı Dārü'l-velāye-i Ḳonya ve ḥiẕā-yı Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı Ḫudāvendigārī'de ḫıyām-zen-i ārām-ı çend-rūze ve ṣubḥ u ṣām ziyāret-i türbe-i muḳaddese-i Mevleviyye ile müstes‘id olduḳlarında sā'iḳ-i tevfīḳ ü ḳā'id-i taḥḳīḳ ‘ināyetiyle rehā-yāb-ı ḳayd-ı bend-i aġyār olmaġla daḫīl-i dārü's-selām-ı sāye-i velāyet-māye-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār-ı heft iḳlīm-i esrār-ı ma‘rifet-i Kirdgār ve ḫavāṣṣ-ı ḫademeleriyle muntaẓam-ı silk-i ebrār ve mevleviyyet-i ḳażāyı Mevleviyyet-i faḳr u fenāya istibdāl edip ḥüsn-i ḫiṭām-ı ṭūmār-ı evḳāt-ı ‘azīzeleri reşk-āver-i ṣudūr-ı ‘ulemā olup sinīn-i ṣelāṣ civār-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher)de çille-güzīn-i ‘ibādāt u riyāżāt ve kūşe-nişīn-i münācāt-ı Ḳāḍiyyü'l-ḥācāt olup Ḥüseyin Efendi ḥażretleri rūy-ı meymenet-nümālarından müceb-i ta‘yīn-i rūḥāniyyet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) üzere Ḫānḳāh-ı Mıṣır meşīḫatiyle ser-efrāz olup ‘aynu'l-cem‘-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ile eṣnā-yı rāhda muġtenim-i ṣoḥbet-i ḫavāṣṣ-ı ṭuruḳ-ı rıżā ve müstes‘id-i ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i evliyā ve müstenīr-i himem-i sāmiye-i fuḳarā olaraḳ finā-yı Mıṣır'a vāṣıl olup ‘ale's-seḥer ‘inde irtifā‘i'ṣ-ṣems maḥall-i ḫilāfetlerine ḥulūl ve maḳarr-ı velāyetlerine nüzūle taṣmīm buyurulup lākin kendiler ile ma‘an sālik-i rāh-ı faḳr u

fenā olanlardan ba‘żılarıñ ḫāṭırlarına eger mevleviyyet-i ḳażā ile gelinse mevḳi‘-i nüzūllerinde ‘ulemā vü ümerā-yı Mıṣrıyye’niñ istiḳbāl ve ḥaşmet-i **[S. 162]** zā’ide ile ṣadr-ı ḥükūmete cülūs edip ilticā-yı ṣıġār u kibār ile kāmrān ve cümle-i ḫadem ü ḥaşemiñ mu‘azzez ü muvaḳḳar olmaları efkār-ı bī-i‘tibārı ḫalecān-ı ḥüzn-engīz ilḳā eylediği mün‘akis-i mir’āt-ı żamīr-i ilhām-tenvīrleri olunca **"فردا ببینی ماجرا!"** laṭīfeleriyle tevriye-i kār buyurmaları bi-fażlillāhi’l-Ġayūru’l-Mu‘izz kāffe-i ‘uẓamā-yı Mıṣrıyye’niñ vāḳı‘alarında min ṭarafi’l-ġayb tenbīh-i hātifle istiḳbāl ve ta‘ẓīm ü tekrīm emr olunup kibār, mūceb-i emr-i hātifī icrāsına ḳıyām-nümā olduḳlarında evsāṭ u ṣıġār daḫi bi’t-teba‘ mīḳāt-ı istiḳbāle müsāra‘at etmeleriyle reh-güẕārları envār-ı ebṣārdan pāy-endāzla müzeyyen ve ṭubūl u a‘lām-ı meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı ‘aliyye vü eẕkār-ı cehriyye-i fuḳarā ve şehḳāt-ı mecāẕīb ü na‘ra-hā-yı ‘uşşāḳla mine’l-menhiż ile’l-menzil mecrā-yı seyl-āb-ı benī-ādem ve hengāme-nümā-yı ‘araṣāt u maḥşer olup ve maḳṣad-ı ‘ālīlerine vāṣıl olduḳda ẓuhūr eden fütūḥ u ikrāmāt bi’d-defe‘āt mevālī-i Mıṣrıyye hengāme-i vürūd u ṣudūruna ġālibe ve teşrīfāt u ikrāmāt-ı mu‘alleletün bi’l-aġrāżlarından zā’ide olup ve bi’l-fi‘l vālī vü mevlā olanlar kūşe-i āstīn-i ḫırḳa-i mübārekelerin būs etmekle teberrük ü teyemmün-peẕīr ve minnet-dār olmaları cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz olduḳda dil-figār-ı efkār-ı vāhiye olan teng-ḥavṣalagān-ı kem-şu‘ūra **"الآن حصحص الحق و تشعشع الفرق بین الفریقین مع بقاء عزة المولویة الفخریة."** fiḳarāt-ı teşekkür ü taḥdīşleriyle ta‘rīż ü irşād-āmīz buyurup ve müddetü’l-‘ömr ü nevbetü’l-ḫilāfet levāmi‘-i ‘ulüvv-i şānları cevāmi‘-i melekūta pertev-endāz ve fevāyiḥ-i kemāl ü revāyiḥ-i sümüvv-i mekānları sükkān-ı ṣavāmi‘-i mülke rūşen-ger-i çeşm-i āşināyī-i rāz olmuşdur ki hemīşe vird-i zebān-ı şükrānları [761]- **الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ**- āyet-i kerīmesi olup ibtilā-yı sābıḳ u ihtidā-yı

[761] A‘râf Sûresi, 7/43. Âyet: “(Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız. Ve onlar derler ki: «Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler.» Onlara: İşte size cennet; yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kılındınız diye seslenilir.”

lāḥıḳların yād ʿaḳībinde **"أين العقوق بالحقوق من اللصوق باللحوق."** fıḳra-i munṣıfāneleriyle ḥālet-i sābıḳaları ibtilā-yı ḥuḳūḳ-ı ʿibādla ʿuḳūḳ-ı emr-i Ḥaḳ ve keyfiyyet-i lāḥıḳaları sābıḳān-ı merātib-i ḳurba iltiḥāḳla civār-ı ʿināyete luṣūḳ olduġuna işāret buyurup maḥmūdun-ʿaleyh ü müşārün-ileyhleri olan niʿmet-i celīleye īmā-yı iḳtibāsların iṣʿār üftādegān-ı berzaḫ-ı hā'il-i merḳūmdan ekşeriniñ selāmet-i ḥāline ve ṣalāḥ-ı me'āline bāʿiṣ olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ترك دنيا هر كه كرد از زهد خويش

پيش آمد پيش او دنيا و بيش

گر ببينى ميل خود سوى سما

پر دولت بر كشا همچون هما

ز ابتداى كار آخر را ببين

تا نباشى تو پشيمان يوم دين

زانچه گشتى شاد بس كس شاد شد

آخر از وى جست و همچون باد شد

ملك برهم زن تو ادهم وار زود

تا بیابی همچو او ملك خلود

ای خنك ان را گزین ملکت بجست

که اجل این ملك را ویران کراست

مملکت که مینماید جاودان

ای دل خفته تو ان را خواب دان

مرد باش و سخرۀ مردان مشو

رو سر خود گیر و سر گردان مشو

بد محالی جست کو دنیا بجست

نیك حالی جست کو عقبی بجست

هین بملك نوبتی شادی مکن

ای تو بستۀ نوبت آزادی مکن

<u>Mervīst ki</u>

Ol ‘azīz-i mışr-ı velāyet ü ṣadīḳ-i mertebe-i kerāmet, iḫtiyār-ı ṭarīḳa-i faḳr u ḳanā‘at eyledikde ḫaber-i taḫallüf-eṣer-i mevālī-i devlet ve tenessük-i menāsik-i Beytü’l-ḥarām-ı ḥaḳīḳati gūş-zed-i meşāyiḫ-i İslāmiyye vü ṣudūr-ı ‘ulemā-yı

i‘tibāriyye olduḳda bu maḳūle vaż‘-ı nādire ṣudūru müstaḥaḳḳ-ı ẕātī vü zamānī olduġu ḳażā-yı Ḳosṭanṭīnıyye’den te’ḫīriñ infi‘āline maḥmūl olmaġla kendilere müdārā vü cobrān-güsār-ı mütevehhim ṣadedinde ḳażā-yı merḳūm emri irsāl olunup resīde-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye) olduġu rūz-ı fīrūzda Ḥasan Efendi ḥażretleri daḫi nüzhet-serāy-ı Merām’da iḫvānu’ṣ-ṣafā vü ḫullānu’l-vefā ile ẕevḳ u ṣafāda olduḳları maḥalde aḥbābdan ‘alā vechi’t-teşḥīẕ ve’l-i‘tibār isti‘māl-i ālet-i ṣaṭranciyye edenler temāşāsında iken dā‘ī vü müjde-resān-ı şeyḫü’l-islāmī vārid ve teslīm-i emr ü mekātīb-i taṭyīb eyledikde berīd-i merḳūm istinṭāḳıyla mefhūm-ı ma‘lūmları olunca sükūt üzere meşġūl-i neẓāre-i naṭ‘-ı mezbūr olup nā-gāh aḥad-ı **[S. 163]** ṭarafeyn bi-ḥasebi isti‘māli’l-āleti’l-merḳūme bir def‘a keş edip muḳābil-i āḫar daḫi sedd ü def‘ edip def‘a-i ṣāniye daḫi keẕālik çāre-yāb ve def‘a-i ṣālişede māt-ı nā-çār olduḳda ḫādim-i emr-āvere tevcīh-i ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurup **كش اوّل موت اقران و كش ثانى موت اولاد و اقربا و كش ثالث موت منست. پس اوّل و ثانى ديده شد و ”ثالث مانده است و آن نا گزير و لابد است و طريقۀ دفع آن بجز ائتمار بامر "موتوا قبل ان تموتوا" نيست.** ‘unvān-ı vāḳi‘-tibyānıyla def‘ ü i‘tiẕār **“ و بمرده و مشرف موت را تكليف قضا مناسب حكيم عادل** ‘ibāret-i fāḫiresiyle daḫi imżā vü ḫatm-i **”نيست. در اين امر خطير رأى حسن فقير اينست.** kelām-ı ḥikmet-niẓām **“و هر چه ديدى بگو و هر چه آوردى ببر.”** laṭīfe-i anīḳasıyla dā‘ī-i mezbūru ircā‘ buyurmaları emāret-i ḫāliṣe-i miḥekk-i iḫtibār-ı ‘ayār-ḫulūṣları olmuşdur.

*طوبى له و حسن مآب. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن چنین تلبیس با بابات کرد

آدمیرا این سیه رخ مات کرد

بر سر شطرنج چست است این غراب

تو مبین بازی بچشم نیم خواب

زانکه فرزین بند ها دارد بسی

که بگیرد در گلویت چون خسی

در گلو ماند خس او سالها

چیست آن خس مهر جاه و مالها

Menḳūlest ki

Ol naḫl-i ser-bülend-i būstān-ı velāyetiñ sāye-i tebaʿiyyetinde mīve-çīn-i irādet olan ṭā'ife-i baḫtiyārāndan nā'ib-i bābü'l-ḳażāları Ḳāsım Efendi daḫi metbūʿ-ı rāh-ı selāmetleri işrinden taḫallüf etmeyip ṭufeyl-i żiyāfet-ḫāne-i Ḫudāvendigārī olmaġla behre-yāb-ı tekbīr-i ṭarīḳat-ı ʿaṣḳıyye-i şemsiyye ve külāh-ı intibāh u ḫırḳa-i tecrīdle muḥterem olup anlar nehżat-fermā-yı ḫilāfet-i merḳūme olduḳlarında bunlar daḫi mūceb-i şīme-i celīle-i vefā-dārī üzere kemā-fī's-sābıḳ ġāşiye-dārları olmaġı cāna minnet bilip Ḥüseyin Efendi ḥażretleri ʿatebe-i ʿaliyyelerinden ḥavālet-ḫ^{w}āh olduḳda " ایشان عزیز مصر و مسندآرای ارشاد بودند و شما قاسم الاقوات الروحانیه للفقراء المولویه خواهید "

بود.” nefes-i ‘ālīleriyle sedd-i rāh-ı mürāfaḳat buyurup fī’l-vāḳi‘ ba‘de zamānin meşnevī-ḫʷān-ı āsitāne-i sa‘ādet olduḳda sırr-ı güfte-i ser-besteleri hüveydā ve ma‘ārif ü ma‘ānī-i ḳudsī ki ḳūtu’l-ḳulūb u rızḳu’l-ervāḥ-ı fuḳarā der-lehçe-i pür-behçelerinden ‘alā miḳdāri’l-ḳısmeti’l-ezeliyye ṭālibīn-i müştāḳīne vāṣıl ve fevā’id-i taḥḳīḳāt-ı rā’iḳalarından müsta‘iddīn-i muḳbilīn mevā’id-i ‘irfāna nā’il olmuşlardır. Ve mādāme fī’l-ḥayāt beynehümādan mürāselāt-ı eşvāḳ u muhādāt-ı iḫlāṣ münḳaṭı‘a olmayıp ilā vaḳti’l-vefāt muvāfāt üzere olup bu‘d-ı mesāfe ḥā’il-i āşināyī olmayıp ṣoḥbet-i rūḥāniyye vü muvāneset-i ḫayāliyye ile def‘-i ḫumār-ı hicrān-ı ṣūrī edip

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن جماعت را که وافی بوده اند

بر همه اصنافشان افزوده اند

گشت دریا ها مسخرشان و کوه

چار عنصر نیز بندهٔ آن گروه

جرعه بر خاك وفا انکسکه ریخت

کی تواند صید دولت زو گریخت

mışdāḳınca ṣūrī vü ma‘nevī mīve-çīn-i būstān-ı vefā olup tā nevbet-i aḫīrede daḫi mürāfaḳat üzere olmaları Ḳāsım Dede ḥażretleriniñ nā-gāh cümle-i mā-meleklerin iḫvān-ı fuḳarā vü mesāḳīn-i żu‘afāya infāḳ ve kütüb-i nefīselerin āsitāne-i

sa‘ādete vaḳf edip sefer-i dārü’l-ḳarāra teheyyü’-nümā olup istifsār-ı me’āl-i ḥāl edenlere **“قسمت قاسم اینجا تمامست. بعد ازین سیاحت دار السلامست.”** ‘unvānıyla pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā ve ‘urūż-ı şiddet-i ‘ārıża-i intiḳāllerinde tesliyet-baḫş-ı ricā-yı ṣoḥbet ü ‘āfiyet-i ‘ācile olanlara daḫi **“همراهئ یار دیرینه لازمست.”** remziyle işāret buyurup anlar daḫi maḳarr-ı ḫilāfetlerinde şīve-i merḳūmeyi ṭābıḳu’n-na‘li bi’n-na‘l mürā‘āt buyurup her iki refīḳ-i şefīḳ yevm-i vāḥid ü sā‘at-i vāḥidede hem-‘ināın-ı ‘azīmet-i civār-ı raḥmet-i Raḥmān olduḳları resīde-i derece-i taḥḳīḳdir ki Ḥasan Efendi ḥażretleri pehlū-yı Çelebi ‘Abdülcemīl’de ve Ḳāsım Dede ḥażretleri muvācehe-i ‘atebe-i Ḫaḍrā-yı Ḫudāvendigārī ve buḥbūḥa-i devḥatü’l-ervāḥ-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī’de ġunūde-i ḫ^{w}āb-ı rāḥat-ı fenā fīllāhi te‘ālā olmuşlardır.

أدام الله الفياض عم احسانه ادرار سحب افضاله على تربتهما الشريفة ما دامت الارض ساكنة و السماوات *

دائرة و وفود [s.164] الاخوان و الخلان زائرة يا مجيب السائلين بحرمة حبيبه المبعوث رحمة للعالمين.*

Ḥażret-i İbrāhīm Dede

Belde-i Kütāhya'da şeyḫü'l-ḳurrā ve üstādü'l-fużalā Meḥmed Efendi-nām ʻālim-i ʻāmil-i kāmiliñ ferzend-i ercümendi olup vālidleriniñ ʻulūm-ı ʻaḳliyye vü naḳliyyeden ḥā'iz olduġu ḥaẕẕ-ı evfere fā'iz ve baʻde vefātihi ṭālib-i ʻilm-i ledünnī olmaġla maḥall-i sürāġ-ı maṭlab-ı merḳūm, ebvāb-ı meşāyiḫ-i ṣūfiyye olduġın iẕʻānla cüst u cūy-ı mürşid-i ḥayy-i mükemmile şedd-i niṭāḳ-ı iḳdām ve ḫızāne-i vüsʻ ü ihtimāmı ḫarc-ı rāh-ı ʻāşıḳān-ı merām edip ʻināyet-i ḳā'id-i tevfīḳle reh-yāb-ı ḥarem-i irādet-i ṭarīḳat-ı ʻaliyye-i Mevleviyye olup ḥaseb-i ḳānūn-ı selāṭīnü's-sülūk miyāne-i ḫuddām-ı saʻādet-encām-ı maṭbaḫ-ı mürīd-perver-i Ḫudāvendigār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher)de tekmīl-i çille-i merdān-ı meydān-ı imtiḥān edip ser-firāz-ı tekbīr ve tārek-i mübārekleri mevḳiʻ-i sāye-i külāh-ı intibāh ve endām-ı ṣalāḥ-tev'emleri çille-i ḫırḳa-i faḳr u fenā ile müteḥallī olup ve şe'āmet-i İbnü'l-ḳāḍī-i mārrü'ẕ-ẕikrle Ḥażret-i Ebūbekir Efendi āvāre-i vaṭan-ı ḳudsīleri olduḳda rikāb-ı teslīm ü rıżālarından dest-keş-i mülāzemet olmayıp maʻiyyet-i meymenet-ḳarīnleriyle Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e būriyā-endāz-ı ārām olup baʻde vefātihi (ḳuddise sırruhu'l-

‘azīz) Ḥażret-i Ādem Efendi ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerine intisāb edip müddet-i medīde müstes‘id-i enẓār-ı ḥaseneleri ve müstefīż-i enfās-ı müteberrikeleri ve Ḥüseyin Efendi nevbet-i velāyet-i ‘āmmelerinde meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı vaṭanları ve ḫilāfet-i buḳ‘a-i mübāreke-i Erġunī ile çerāġ-efrūḫte-i irşādları olmuşdur. Ve ol āsitāne-i ḳadīme-i melā’ik-āşiyāna vaḳ‘a-i nüzūl-i ṣā‘iḳa-i Bāyezīdiyye’den ṣoñra hicrān-ı evlād-ı emcād-ı Ḥażret-i İlyās Paşa (efāżallāhu te‘ālā ‘alā türbāti eslāfihi ve ensālihi sicāle’n-nevāli kemā yeşā’) ile mānend-i ḳulūb-ı ‘āşıḳān vīrān ve ancaḳ tenvīr-i çerāġ-ı türbe-i muḳaddese-i Erġuniyye ḫıdmetiyle Dervīş Çerāġī-nām bir derdmend ol maḳām-ı sāmīde zāviyedār olmuş-iken tekrāren yine İbrāhīm Dede ḳudūmüyle dārü’l-ḫilāfe ve ḥasbe’l-imkān ‘ümrān-peẕīr ü mücrā-yı āyīn-i ḥaḳāyiḳ ü esrār-āgīn-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) olmuşdur.

<u>Mervīst ki</u>

Ol şīr-i bīşe-i tevekkül ü ḳanā‘at, buḳ‘a-i mübāreke-i merḳūmede mesned-nişīn-i meşīḫat ve ṭalebe-i ‘ulūma neşr-i fevā’id-i fünūn ve mürīdīn ü muḥibbīne ta‘līm-i ādāb-ı nefs etmekle ve evżā‘-ı ḥasene vü aḫlāḳ-ı ḥamīde ve a‘māl-i marżiyye ile müştehir-i ḥavālī olduḳda dā’ire-i ilticāları mecma‘-ı ṭullāb u süllāk olup ve āsitāne-i Erġuniyye daḫi min evveli’l-emr esās-ı ḳanā‘at u tevekkül ü ṣabr üzere mebnī olmaġla aġleb-i ‘ayş-ı sükkān u züvvārı mevā’id-i fütūḥla ve gāh u bī-gāh nān-ı fa[ḫ]fere vü nemek-i sāde ile iktifā ve def‘-i ḍarrā oluna gelmiş-iken sāde-levḥān-ı nīk-ḫʷāhān ‘azīz-i müşārün-ileyhe tevfīr-i ġalle vü ziyāde-i vaḳf ḫuṣūṣunda sevḳ-i teveccüh eylediklerinde **“ این خورنده و چرنده همه مهمان رباط جهانند و میزبان حضرت کریم جواد منان است. پس عطا و منع از جانب آن جناب حکیم وهاب است و مهمان چنین میزبان رؤف را دغدغۀ آب و نان از شومئ غفلت وطغیانیست.”** nefes-i ‘ālīleriyle müsā‘ade-fermā olmayıp Dervīş

Çerāġī vaḳtinde fī'l-vāḳi‘ īrād-ı vaḳf ancaḳ revġan-ı ḳanādīl-i türbe-i şerīfe ile me'ūnet-i türbedāra ‘alā vechi'ż-żarūre kifāyet ederken zamān-ı kerāmet-i ḳanā‘at-‘unvānlarında [762]'القناعة كنز لا يفنى.' mażmūn-ı münīfi cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olup bilā-taḳtīr ve lā-tebẕīr ‘aynu'l-cem‘-i dervīşānla sermāye-i ‘ayş-ı ḫoş u medār-ı āsāyiş-i dil-keş olup cevānib-i eḥıbbādan ṣudūr-yāfte-i iḫlāṣ olan ḫıdemāt-ı māliyyeden mā‘adā ba‘ż-ı evān-ı mużāyaḳada ‘atebe-i ‘aliyye-i türbe-i firdevs-rütbe-i Ḥażret-i Celāleddīn Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) üzere nihāde-i dest-i ‘aṭā-yı ġaybī bulunan meblaġ-ı ḳadrü'l-ḥāce ve def‘ü'l-müżāyaḳa ile bi'd-defe‘āti'l-keşīre muġtenim olduḳları evāḫir-i evḳāt-ı ṣāfiyyelerinde ‘alā sebīli't-taḥdīṣ ve't-ta‘līm bi'ẕ-ẕāt lehçe-i pür-behçe-i teşekkürlerinden ve veṣāyā-yı mühce-i leb-resīdelerinden telaḳḳī-kerde-i şiḳāt-ı mu‘avvelü'l-aḫbārdır. Bi-fażlillāhi te‘ālā ve bi-‘ināyeti evliyā'ihi'l-kirām zāviye-i ḥādde-i faḳr ü fenāda ‘ayşe-i rāḍıyye-i münferice ile iḳdām-ı **[S. 165]** aḳdāmları ḳā'ime ve merkez-i meydān-ı tevekkül ü ḳanā‘atde ṣābit olup neşv-i beşāret-i ‘aḳl-ı ma‘āşla temkīn-i ṣafvet-serīretleri tezelzüllerden maṣūn ve me'mūnü'l-ġā'ile-i būd u ne-būd ve bī-ḳayd-ı şümār u iddiḫār olmuşlardır. Ve sīret-i ḥasene-i dervīşāneleri dil-rübā-yı vüzerā-yı ‘iẓām olmaġla isticlāb-ı da‘avāt-ı ḫayriyyeleri siyāḳında ḥasbe'n-nevebāt gūyā manṣūb-ı vāriṣ-i sünnet-i ma‘zūl ve min külli'l-vücūh iḫtirāmlarına muvaffaḳ ve himmet-i ‘aliyyelerine mevṣūl olurlar idi.

Ḥattā Tekeli Muṣṭafā Paşa (raḥmetullahi ‘aleyh)iñ ikrāmāt-ı sā'iresinden mā‘adā musaḳḳafāt-ı ‘adīde iḥdāṣ ve vaḳf edip der-‘aḳab berekāt-ı iḫtirāmlarıyla ṣadr-ı a‘ẓam-ı Devlet-i ‘Aliyye ve ilā āḫıri'd-devrān, āṣār-ı celīle-i da‘avāt-ı fuḳarādan ḥiṣṣemend ve zümre-i aṣḥāb-ı ḫayrāta mülḥaḳ ve şefā‘at-i evliyā-yı kirāma müstaḥaḳ ve ṣadaḳa-i cāriyesinden müstefīd olmuşlardır. Ve evāsıṭ-ı ‘ömr-i şerīflerinde te'ehhül buyurup ẕī-‘iyāl-i keşīr olduḳlarında nev‘an ẓuhūr eden teḳāżā-

[762] Aliyyü'l-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, c. IX, s. 366.

yı si‘at-ı ‘ayşa **"احسان الظن يورث المن."** kelime-i cāmi‘alarıyla cevāb-ı irşād-me’ābları meymenetiyle aṣḥāb-ı idrārāt-ı vāfire ta‘ayyüşünden erġad ve erbāb-ı ḫānümān-ı zindegānīsinden eṣaffı keyfiyyet-i maġbūṭe üzerine evḳāt-güẕār olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ zamān-ı şerīflerinde İmām Dede ve Ḥüsām Dede ve Meḥmed-nām muḥaḳḳaḳu’l-velāye vü müyaḳḳanu’l-kerāme iḫvān-ı menī‘ü’l-cenābıñ ṣoḥbet-i ṣubḥ u mesālarıyla ḳarīrü’l-‘ayn-ı cān u dil ve cem‘iyyet-i zamān u mekān u iḫvān, ni‘am-ı bī-bedeline nā’il ve hemvāre [763]-هٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي- vird-i zebān-ı şükrānı ve iḫvān-ı merḳūmīn ḫıdmet-i ikrāmında beẕl-i ḫızāne-i vüs‘ ü vefā ile ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı miżmār-ı sibāḳ-ı emṣāl olmuşlar idi ki ‘azīz-i mümā-ileyh ile çār-yār-ı vefā-dār u ġam-güsār ve hem-dem ü hem-derd ve yek-reng ü yek-āheng olmaları ḥasretü’l-meşāyiḫ-i ‘aṣrları olmuş-idi ki fī nefsi’l-emr, ol maḳūle e‘izze-i kirāmıñ ictimā‘ u dīdār u reftār u güftārlarıyla iġtinām-ı reşk-āver-i ḳāffe-i ḳadr-şināsān-ı insānī olduġu müsellemü’l-küll-i zümre-i taḥḳīḳ ü inṣāfdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یار شو تا یار بینی بی عدد

زانکه بی یاران مانی بی مدد

چشمها را چار کن در اعتبار

یار کن با چشم خود دو چشم یار

[763] Neml Sûresi, 27/40. Âyet: “Kitaptan (Allah tarafından verilmiş) bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. (Süleyman) onu (melikenin tahtını) yanıbaşına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir.”

رو بجو یار خدایی را تو زود

چون چنین کردی خدا یار تو بود

چونکه در یاران رسی خامش نشین

اندر آن حلقه مکن خود را نگین

یار آیینه آست جان را در حزن

در رخ آیینه ای جان دم مزن

چشم را باروی او میدار جفت

کرد منکیزان ز راه بحث و گفت

لوح محفوظست پیشانئ یار

راز کونینش نماید آشکار

Menḳūlest ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı riyāżet, zamān-ı ḫilāfetinde muḥibb-i ṭarīḳa-i Ḫudāvendigārī olan vülāt-ı ẕevi'l-himem ve'l-ḫayrāt me'ūnāt-ı fuḳarāya kemā-yenbaġī imdād u i'ānetle maẓhar-ı meyāmin-i rūḥāniyyet-i evliyā-yı kirām olduḳların müşāhede edip mūla'-ı izdiyād-ı ḫıdmet-i ikrām-dā'ireleri olmaġla āsitāne-i pür-kerāmet-i Erġuniyye'niñ tecdīd ve 'alā ekmeli'l-vücūh ta'mīrine beẕl-i mevcūdu taṣmīm ve ḥażret-i şeyḫ-i müşārün-ileyhden isti'ẕān eylediklerinde " این قدر برای بودن و

”گذاشتن بس است و این خانقاههای فقرا دار الفقر و الریاضت است. پس باشراف صوریه چه حاجت است؟ ‘unvānıyla sedd-i bāb-ı ta‘mīr edip ṭarz-ı ḳadīm-i teberrük-esāsın taġyīre müsā‘ade buyurmayıp “ اگر مراد اصحاب خیرات تعمیر قلوب منکسرهٔ سکان درگاهست مساکین زخارف دنیای دنیه و ”گنج نهان داران معرفت را مساکن خرابه مناسب است و دست همت از تشریف و تکلف باز داشتن اولیست. enfās-ı nefīseleriyle su’āl-i muḳadder-i men‘-i ḫayra cevāb-ı ḥāsim-i ‘urūḳ-ı işkālāt-ı vehmiyye-fermā olup güẕeştegān-ı ẕevi’l-me‘ālī emākin-i maşriḳatu’l-bevāṭını üzerlerine meziyyet ve ‘ümrān külfet-i bünyānı revā görmeyip hey’et-i sābıḳa-i iḫtişārı üzere ibḳā olunmaġı niyāzmend olmalarıyla bi-ḥamdillahi te‘ālā ẓāhiren muḫtaṣar ve bāṭınen reşk-i sarāy-ı selāṭīn-i dünyā olan buḳ‘a-i mübārekede ilā yevminā haẕā fuḳarā-yı bāb-ı sa‘ādetleri mānend-i gencīne vīrāne-nişīn ve bī-ġā’ile-i tenezzül-i ma‘mūre-perestān-ı ṣūret u āsūde-i derd-i ser-i ṣıḳlet-i bīgānegān-sīret olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چند دعوی و دم [s.166] و باد بروت

ای ترا خانه چو بیت العنکبوت

خلق را طاق و طرم عاریت است

امر را طاق و طرم ماهیت است

از پی طاق و طرم خواری کشند

بر امید عز در خواری خوشند

بر امید عز ده روزه خدوك

کردن خود کرده اند از غم چو دوك

قوم گفتندش که او را قصر نیست

مر عمر را قصر جان روشنیست

هر که را هست از هوسها جان پاك

زود بیند حضرت و ایوان پاك

ای برادر ببینی چون قصر او

چونکه در چشم دلت رسته است مو

چشم دل از موی علت پاك دار

و انگهان دیدار قصرش چشم دار

Mervīst ki

Ol serv-i ser-efrāz-ı gülşen-i āzādī, kemāl-i temkīn ü ġāyet-i teskīn üzere şaṣt sāl maḳarr-ı ḫilāfetinde sāye-endāz-ı tārek-i ehl-i terk olup ḳabīlü'l-intiḳāl naẓar-kerdelerinden 'Ulūfecizāde Meḥmed Dede ḥażretlerin bisāṭ-ı velāyet-i 'ahde taḳdīm buyurup kendiler kūşe-i ferāġ-ı bāl ü selāmet-i ḥālde dāmen-çīn-i iḫtilāṭ u seccāde-nişīn-i iḥtiyāṭ ve dīde-dūz-ı rāh-ı da'vetiyān-ı 'ālem-i ıṭlāḳ olup cümle-i ahālī-i diyār,

rübūde-i şīve-i maḥabbetleri ve ekşer-i kibār sikke-pūş-ı inābetleri olup dīvān-ı muḳābele-i Mevleviyye'de pāy-ber-pāy-ı edeb ü dest-ber-sīne, sekīne-dār-ı ḥüsn-i teveccüh olmaġla bāḥa-i sarāy-ı intimāları mecma'-ı 'ulemā vü ṣuleḥā vü 'urefā ve enfās-ı nefīse-i himmetleri def'-i esḳām ve ta'vīẕāt-ı laṭīfeleri ref'-i ālām-ı ṣūrī vü tevessülāt-ı ṣıddīḳıyyeleri vesā'iṭ-i tevārüd-i füyūż-ı ma'nevī olup ṣad sāle sīr-ḫʷār-ı ser-i ḫʷān-ı mu'ammeriyyet ve āḫırü'l-emr, ṭūmār-ı 'ömr-i ḫuceste-mürūrları nūr-ı dīde-i dest-i ḥikmet ve ṣaḥīfe-i ḥayāt-ı pür-berekātları ḫatem-kerde-i mühr-i fenā ve sālifü'ẕ-ẕikr ḫavāṣṣ-ı iḫvāna ḳāfile-sālār-ı 'azīmet-i mülk-i beḳā olup pehlū-yı merḳad-ı peder-i sāmī-güherleri ve ḳarīb-i aḳribālarında defnolunup merḳūm Meḥmed Dede cā-nişīnleri olmuşdur.

***نوّر الله تعالى مضجعه و برّد مهجعه آمين بحرمة الشفيع الامين. ***

Ḥażret-i Meḥmed Dede-i Ḥāfıẓī

Müşıliyyü'l-aṣl ve nevbet-i devlet-i Murād Ḫānī'de serdār-ı feṭḥ-i Baġdād olan merḥūm u maġfūrun-leh Aḥmed Paşa'nıñ imām u üstādı bir dānişver-i edīb ü hünermend-i lebīb olup sefer-i Baġdād'dan 'avdetde āsitāne-i Sulṭānü'l-'āşıḳīn'e rū-māl-i irādet ü iḫtiyār, sülūk-i ṭarīḳat üzere kemer-bend-i miyān-ı himmet olup fī ḥaddi ẕātihi müsta'idd-i kemālāt-ı ehl-i ḥaḳīḳat olmaġla teklīf-i çille-i merdān-ı Mevlevī olunmayıp def'aten behremend-i tekbīr-i sa'ādet-tenvīr olup ḥücre-nişīn-i inzivā ve meşġūl-i riyāżāt-ı şāḳḳa ve çend māh u sāl ifṭār-ı se-rūze ve ḫʷāb-ı yek-sā'at-i şebāne ile evḳāt-güẕār olup beyne'l-fuḳarā müşārün-bi'l-benān-ı i'tiḳād ve meczūmü'l-istiḳāmeti ve's-sedād olmaġla şeref-yāb-ı ḫilāfet-i sırrıyye vü ser-bülend-i istivā-yı cem'u'l-cem' olmuşdur. Ve Ḥüseyin Efendi nevbet-i 'aliyyelerinde meşīḫat-i Ḫānḳāh-ı Peçuy ile berḫūrdār ve mecma'u'l-ḫilāfeteyn ve ol diyār-ı behçet-i'tibārda vücūd-ı fā'iżü'l-cūdları miyāne-i behiştde çeşme-i kevṯer-āsā, menba'-ı zülāl-i 'irfān ve teşnegān-ı bādiye-i ṭalebe tesellī-resān olup cümle-i ahālī mürīd ü muḥibb-i ṭarīḳa-i mūşıla-i Mevleviyye olmuşdur. Ḥattā kibār-ı meşāyiḫ-i ṭarīḳatimizden Şeyḫ Aḥmed 'Ārifī şu'be-i şerīfe-i ṭarīḳa-i Ḫalvetiyye olan meslek-i pākīze-i 'Uşşāḳıyye'de Şeyḫ Muṣṭafā-nām ṣāḥib-dem ü ḳadem, bir 'azīz-i pür-hüner

ü pīr-i rūşen-żamīriñ maḫdūm-ı ercümendi olup evān-ı bülūġ-ı rüşdünde menhec-i peder-i vālā-gühere irāde-i sülūk ve niyāz-ı sāye-i dest-i inābet eyledikde ba‘de’l-istiḫāre “ترا بشیخ حافظی دادند و محافظۀ تو بدو سپردند.” ‘unvānıyla cevāb verip ve yeden-bi-yedin nāṣıye-keş-i irādetleri olup netīce-i muḳaddemāt-ı ẕāt u zamānların ve şemere-i fu’ādların ol mürşid-i kāmile teslīm ve iḳāmet-i maḳām-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerine tenbīh buyurup ḳaṭ‘-ı ‘alāḳa-i ṣūriyye ve istiḳāmet-i sülūk-i rāh-ı irşādlarına teveccüh-i sırrīye mülāzım olup fī’l-ḥaḳīḳa ol nev-nihāl-i ḥadīḳa-i Ḫalvetiyye terbiye-i bāġbān-ı Mevlevī ile bir şecere-i ‘āliye-i müşmire ve ‘aḳīb-i vefāt-ı mürebbīlerinde maḳām-ı sāmīlerine ḫalefü’ṣ-ṣıdḳ olmuşdur ki ‘alā vuḳū‘ihi nefīse-i menḳabelerinde tafṣīl olunur ve ḫānḳāh-ı mesfūr, Melek Aḥmed Paşa-nām bir müşīr-i müşterī-tedbīriñ eşer-i himmet-i āṣafānesi ve nevbet-i ūlāda mesned-ārā-yı meşīḫati ol ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfāt **[S. 167]** olmaġla gūyā verā-yı perde-i ġaybden ikrām u iḥtirāmları ṣadedinde ṣūret-peẕīr-i ta‘mīr olmuşdur. Ve evāḫir-i evḳāt-ı mübāreke-i ḫilāfetlerinde āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)den isti‘fā ile cümle-i eşyāların taḥammül ve dergāh-ı velāyet-destgāh-ı Ḫudāvendigārī’ye naḳl edip ve ḥücre-i sābıḳalarında muḳīm ve ḫıdmet-i ṭarīḳatde müstaḫdem olmuşlardır. Ve çend sāle sāye-i ḥimāyet-māye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā’da müstes‘id-i āsāyiş-i rūḥāniyye olup iḳtirāb-ı hengām-ı rıḥlet-i dāru’l-ḳarārlarında müstefsirīn-i sırr-ı isti‘fālarına şe’āmet-i mekāyid-i Vānī-i müzevvir ile ol ḥavālīniñ memālik-i Engürüs’e iltiḥāḳını keşf edip “این قالب آسودۀ حدیقة الارواح را پامال کفار انگروس کردن روا ندیدند و بهجرت فرمان کردند.” ‘unvānıyla icmāl-i me’āl-i ḥāl-i pür-melāl buyurmaları kendilerden ṣoñra ‘Arab Ḫalīl Dede irsālinde tekrāren emr-i sālifü’ẕ-ẕikr ṣudūru ve anlarıñ daḫi isti‘fā ve āsitāne-i sa‘ādete hicretleri ve şālişen Canpolat Paşa imāmetinden taḫallüf ve iḫtiyār-ı terk ü tecrīdle nā’il-i rütbe-i refī‘a-i meşīḫat olan İbrāhīm Dede nevbetinde daḫi teşellüş eyledikde mażmūn-ı icmāl-i muḥarrer, tafṣīl-peẕīr ü taḥaḳḳuḳ-yāb ve ba‘de zamānin fī’l-ḥaḳīḳa ol diyār-ı nüzhet-medār, mevḳi‘-i ẓulmet-i ḍalāl-i küffār-ı

dūzaḫ-ḳarār olduġu muḥaḳḳaḳ-ı mācerā-yı pīşīnleri olmuşdur. Ve kemā-işārün ileyh, (nüvvire ḳabruhu) şeref-yāb-ı inżimām-ı silk-i āsūdegān-ı ravżatu'l-ervāḥ u devḥatu'l-efrāḥ-ı Mevleviyye ve muvācehe-i 'aliyye-i türbe-i firdevs-rütbe-i Celāleddīn'de ġarḳa-i baḥr-ı raḥmet u sākin-i ġurfe-i rāḥat olmuşdur. Ve ḳabīl-i 'ārıża-i vefātlarında dīg-i cūş-ı fuḳarā ile cem'-i iḫvān u ḫullān edip nuḳūd u nefāyis-i emti'asın Bostān Efendi ḥażretleri naẓarına teslīm ve kütüb-i nefīsesin kitāb-ḫāne-i türbe-i şerīfeye vaż' ve eşyā-yı sā'iresin daḫi 'āmme-i ḥużżāra baḫş-ı ḳalenderī edip ke-yevmi veledet-hu ümmuhu mücerred ü pāk, kūşe-nişīn-i ṣavma'a-i ḫāk ve rūḥ-ı revānları ḳādime-perdāz-ı pervāz-ı āşiyāne-i eflāk olmuşdur. Çün ḳālıb-ı şerīfleri nevbet-i ḥayātda perveriş-yāfte-i ravżatu'l-eşbāḥ-ı 'ārifān-ı Mevleviyye ola! Pes nevbet-i vefātda daḫi ġarrās-ı devḥatu'l-ervāḥ-ı 'āşıḳān-ı Mevlānā olmaḳ tenāsübün ri'āyet buyurup ol mehbiṭ-i revḥ ü reyḥāna cān atıp kāmrān-ı neş'eteyn ve neşv ü nemā-yāb-ı ravżateyn olmuşdur.

أدام الله تعالى ادرار فيوضه على قلبه و قاله و روّحه و سرّه ما دامت شمس العناية شارقة لمعات الهداية بارقة *

***آمين يا مجيب السائلين.**

Ḥażret-i ʻĀrifī Aḥmed Dede

Diyār-ı Rumeli'de Peçuy-nām şehr-i Şām-āsā ḫāki ve Şeyḫ Muṣṭafā-nām ʻUşşāḳıyyu'ṭ-ṭarīḳa ʻazīz-i maẓanne-i velāyetiñ ferzend-i pāki ve ḳābiliyyet-i zā'idü'l-vaṣfa maẓhar olmaġla cānib-i maʻnādan gerden-i cānına ḳullāb-ı cāẕibe ḥavāle olunup nā-çār pederleri ḫıdmet-i dergāh-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)e teslīm edip sāye-i ʻināyet-i mürebbīlerinde behre-yāb-ı fevā'id-i ʻilmiyye ve berḫūrdār-ı mevā'id-i ʻameliyye ve ṣāḥibü't-taḫliye ve't-taḥliye ʻārif-i āgāh-ı velāyet-destgāh ve mürşid-i mükemmilleri ʻaḳībinde şeyḫ olan ʻArab Ḫalīl Dede ve İbrāhīm Dede'den ṣoñra ol buḳʻa-i mübārekeye ġurebādan kimesne rāġıb olmayıp ve kendiler daḫi taḥammül-i bār-ı meşīḫatden ibā ve terk ü tecrīd üzere ḫıdemāt-ı dergāha şeġaf-nümā olmaġla çend-māhe āsitāne-i merḳūme ṣadrı şebaḥ-ı şeyḫden ḫālī olduḳda verā-yı perde-i ḫayālden gūşmāl-bīn-i **" و هر آیینه بخدمت مشیخت اقدام خواهی** ʻunvānıyla sitem-şinev olmaları tāziyāne-dih-i esb-i himmetleri ve semt-i meşīḫate bādī-i raġbetleri olup āsitāne-i saʻādete mürācaʻat olunduḳda müsāʻade ve iḥsān-ı menşūr-ı ḫilāfet olunup müddet-i medīde ʻalā aḥseni'l-vücūh ve ensebü's-sümūt dād-dih-i kār-ı terbiye ve tesellī-i mürīdīn ü muḥibbīn olup lākin şīve-i sālifü'ẕ-ẕikr ve'l-beyān yine pes-i perde-i ġaybden ʻayān **کرد و گرنه تیمار خواهی خورد."**

olup nā-gāh **"بجملهٔ اخوان و خلان ازین دیار رخت قرار را بیرون باید برد."** tenbīh-i nebīhi ile me'mūr-ı hicret olduḳda cümle-i mā-meleklerin naḳd edip me'mūriyyetleri üzere hicretleri ḥayret-efzā-yı etbā' u eşyā' olmuş-iken ba'de'l-eşhüri'ş-şelāş eşḳıyā-yı küffār-ı Engürüs müstevlī olup muḥāṣara-i medīde vü muḥārebe-i şedīdeden ṣoñra ol diyār-ı irem-**[S. 168]**i'tibārıñ bi-ḳażāillāhi te'ālā eydī-i ehl-i İslām'dan ḫurūcu kendileriñ maḥmī min ṭarafillāhi te'ālā olduḳlarına beyyine-i bāhire olmuşdur. Ve daḫi bi-'ināyeti'l-Meliki'l-Ḥafīẓ ol berzaḫ-ı hā'ilden bi-cümleti't-tevābi' ve'l-levāḥıḳ menzil-i selāmete vāṣıl olduḳlarında kendiler ma'iyyetiyle rāh-yāb-ı rehā-yı fitne-i a'dā-yı dīn olanlarıñ mefārıḳ-ı ġarībānelerine sāye-güster-i ḥimāyet olup taḥammül-i esbāb-ı ṣāḳḳa-i ma'āşla cümlesini ġayre muḥtāc etmeyip şem'-i cem'-i 'ayş-ı ḫoşları olup āḫir, bi-te'yīdillāhi te'ālā maḥmiye-i Filibe'de müceddeden ẕāt-ı şerīfleri ikrāmına ḫānḳāh-ı Mevlevī iḥdāṯ olunup bāliġan-mā-belaġ vech-i ma'āş feṯḥ ve ol buḳ'a-i mübāreke-i feṯḥiyyede mecmū'u'ş-şeml ü fāriġu'l-bāl kāmrān-ı ṣūrī vü ma'nevī ve ol diyāru'ṣ-ṣadıḳīne pertev-endāz-ı esrār-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī olup ba'de zamānin taḥvīl-i işāret-i ḳudsiyye ile Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e naḳl olunup anda daḫi kemā-yenbaġī ḳā'im-maḳām-ı ḫıdmet-i fuḳarā vü rāyet-efrāz-ı ġayret-i evliyā vü muḳbil-i ni'met-i ḥüsn-i sülūk-i şāh u gedā ve maḳbūlü'l-ḳulūb-ı 'urefā vü merġūbu'ṭ-ṭıbā'-ı ẓurefā olup zamānımızda evżā'-ı laṭīfesi pesendīde-i eḥıbbā vü eṭvār-ı cemīlesi dil-nişīn-i 'aynu'l-cem'-i iḫvānu'ṣ-ṣafā olduġu im'ān-ı enẓār-ı inṣāf olunsa mutażammın-ı envā'-ı kerāmāt-ı bāhire olduġu ke'l-ḳameri leyletü'l-bedr-i bī-seḥābe-i iştibāh u mirā ve rūşen-ger-i dīde-i dil ü cān-ı ehl-i ṣıdḳ u vefādır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گرنه بینایان بدندی و شهان

جمله کوران مرده اندی در جهان

حلقهٔ کوران بچه کار اندر اید

دیده باز ا در میانه آورید

دربدر این شیخ می آرد نیاز

بر فلك صد در برای شیخ باز

سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا

مردهٔ این عالم و زندهٔ خدا

طبع ناف آهو است این قوم را

از برون خون و درونشان مشکها

Mutażarrı‘-ı dergāh-ı Vehhāb-ı bī-esbābdır ki pīrāmen-i dā’ire-i cem‘iyyetleri me’mūnü’l-ġā’ile-i seng-i tefriḳa-i rūzigār ve medār-ı iḳbālleri bī-ric‘at-ı ḥażīż-i hübūṭ olup evvel ü evsaṭ-ı aḥvālleri yek-reng-i iḳbāl ve tevfīḳ-i Ṣamedānī olduġu gibi nevbet-i vā-pesīnleri daḫi bī-daġdaġa-i ḳıllet ü ‘illet-i devlet ü minnet güẕer

eyleyip āḫırü’l-emr, sefer- ber-i dārü’l-ḳarār ve pehlū-yı merāḳıd-ı meşāyiḫ-i güẕeştede ġunūde-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat-ı revḥ u reyḥān olmuşdur.

**نوّر الله تعالى مضحعه و طيب مهجعه آمين يا مجيب الداعين بحرمة الشفيع للاوّلين و الآخرين في يوم الدنيا و الدين*.*

Ḥażret-i Müneccim Aḥmed Dede

Diyār-ı Rumeli'de maḥrūse-i Selanik ahālisinden olup sā'iḳ-i tevfīḳ ü ḳā'id-i baḫt-ı ḫudā-dād kendiyi Seyyid Ḫalīl Efendi dergeh-i intisābına īṣālle behre-yāb-ı ḥaẓẓ-ı evfer-i fünūn-ı naḳliyye vü 'aḳliyye ve ḥā'iz-i ḳadeḥ-i mu'allā-yı ḫıdmet-i fuḳarā ve sāye-i himmet-sāmiye-i hümāyān-ı evc-i fenā ile nā'il-i sehm-i ezyed-i 'ulūm u ma'ārif-i ledüniyye olup siyyemā semt-i riyāżiyyātda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā olmaġla bi-ḥasebi'l-iḳtiżā-yi'l-ḳażā'ī ser-müneccim-i Devlet-i 'Oṣmānī ve nedīm-i ḫāṣ u muṣāḥib-i maḳbūl-i bezm-i Meḥmed Ḫānī olup nevbet-i Murād Ḫānī'de Ḥażret-i Rusūḫī Dede meydān-gīr-i müdāfa'a-i İbnü'l-ḳāḍı olduġu gibi bunlar daḫi muḳābele-i Vānī-i fettāna gūyā ṭaraf-ı rūḥāniyyāt-ı evliyā-yı kirāmdan ta'yīn olunup cümle-i mevādd-ı ebḥāṣ-ı inkāriyyede zebān-bend-i ilzāmla müzevvir-i menḥūs-ı

mesfūru ve gürūh-ı mekrūhunu iskāt u tebkīt edip cālib-i ed‘iye-i ḫayriyye-i fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı celīle-i Muḥammediyye olmuşdur. Ve bi-te’yīdillahi’l-Ġālib dā’ire-i keşret-i devletde min külli’l-vücūh maḥsūd-ı naḫvetiyān-ı cāh u celāl iken yine müddet-i iḳbālinde ser-i mū maġlūb-ı ḥussād olmayıp hemānā fütūḥāt u ‘aṭāyā-yı sulṭāniyyeden ṣāḥib-i ḫānumān bī-minnet ü vaż‘-ı dervīşāne üzere muḳīm-i pāye-i miknet ü vaḳār ve ‘ayş-ı ḫoş-ı ḥakīmānesi reşk-āver-i yār u aġyār olup ‘aḳīb-i ḫal‘-ı Meḥmed Ḫānī’de şeyḫ-i Ḫānḳāh-ı Mekke-i Mükerreme olup naḳdīne-i baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnlerin gāh Ka‘be-i Mükerreme vü gāhī Medīne-i Münevvere’de iḳāmet ü ‘ibādet ü ṭā‘atla ḥarc-ı rāh-ı ḳurbet ü taḳvā edip ṭaraf-ı devletden niyāzname-i ric‘at ve kemā fī’s-sābıḳ maḳarr u manṣıblarına ‘avdeti ḥāvī mekātīb-i da‘vet vürūdunda ‘acz-i pīrī vü metā‘ib-i seferī taḥammülüne ‘adem-i ṭāḳatla i‘tiẕār edip mürāselāt-ı aḥbābda tażammun olunan müşkilāta daḫi ecvibe-i iḳnā‘iyye **[S. 169]** taḥrīriyle iktifā ve **”بعد ازین صحبت ببزم نشئهٔ باقیه مانده است.“** ‘unvānıyla redd-i leyyin ü ḳabūl-i ṭavr-ı heyyin etmişlerdir.

Fī’l-vāḳi‘ **’قرب سلطان آتش سوزان بود‘** mażmūnu mücerreb-i kār-şināsān-ı cihān iken ‘ale’l-ḫuṣūṣ ḥīn-i iftā-yı Minḳārīzāde ve zamān-ı meşīḫat-i sulṭāniyye-i Vānī’de ve müftī-i maḳtūlüñ maḳbūl ve ḫ^{w}āce-i şāhzādegān olduġu evān-ı seng-i fitne-bārda selāmet-i ḥāl ü ġanīmet-i me’ālle ol maḳūle gird-āb-ı mehālik-cūşdan sāḥil-yāb-ı necāt olmaḳ ẕāt-ı şerīflerine kerāmet-i ‘uẓmā olduġu ve meẕkūru’l-esāmī olan mütemerridīniñ velev ba‘de ḥīnin ḫāne-ḫarāb olduġu ẕevāt-ı ḫabīşeleriniñ meẓāhir-i āşār-ı ḳahriyye olmasına emārāt-ı mevrūşetü’l-yaḳīn olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دست را مسپار جز در دست پیر

حق شدست آن دست او را دستگیر

چونکه دست خود بدست او دهی

پس ز دست آکلان بیرون جهی

دست تو از اهل آن بیعت شود

که "ید الله فوق ایدیهم" بود

دست پیر از غائبان کوتاه نیست

دست او جز قبضهٔ الله نیست

Mervīst ki

Ol maḥrem-i rāz-ı pes-i perde-i ġaybī Seyyid Ḫalīl Efendi ḥażretleri raḳīm-i ser-be-mührleriyle sābıḳan tafṣīl olunduġu üzere nedīm ü dāmād-ı şehriyārī Muṣṭafā Paşa muḥibb-i muḫliṣlerine irsāl edip lede'l-vuṣūl teẕkire-i şerīfeleri mażmūnu ma'lūmları olduḳda maḳām-ı tencīme istiḥḳāḳların imtiḥān ṣadedinde meknūn-ı keff-i maḳbūżlarından su'āl eyledikde bi-ṭarīḳi'r-reml isti'lām u istiḫrāc semtine esb-i mahāret-rān olup evvelā nebātātdan olduġun ve ṯāniyen siyeh-fām ve buḫūr maḳūlesinden olduġun ve ṯāliṯen ismi 'ayn u vāv u dālden mürekkeb olduġun ḫaber vermeleriyle iṣābetleri nümāyān olup maḳām-ı ma'hūda naṣb olunup eslāfından ezyed ikrāmla mümtāz olup refte refte pāye-i muṣāḥabet-i şehriyārī daḫi dest-dāde olup pādişāh-ı merḳūm mā'il-i ṣayd u şikār olmaġla ekṯer-i evḳāt irāde-i şikārda keyfiyyet ü kemiyyet-i naḫcīrāndan su'āl buyurduḳlarında ne güne cevāb verildiyse

bilā-ziyādetin velā noḳṣānin ẓuhūr eylediği muḥaḳḳıḳ-ı mahāret ü iṣābetleri olduġu kendiniñ mecālis-i maʿḳūde-i müṣāverāt-ı ḫāṣṣa-i ʿaẕīme-i umūr-ı mühimmede ricāl-i maʿdūdeden olmasına vesīle olup her emr-i mühimmü'l-ʿāḳıbede re'y-i rezīnleri düstūru'l-ʿamel-i müşīrān-ı devlet olmuşdur. Ḥattā mürebbī-i Vānī-i mühmelü'l-ḫātime olan vezīr-i vezīr-i züḥal-tedbīr, küffār-ı Engürüs'le fesḫ-i ṣulḥ ve üzerine sefer murād eyledikde ṣūret-i istiḫāresi İbni Sīrīn-i zamānı olan muʿabbir Ḥüseyin Efendi'ye ʿarż olunduḳda **"فتح این مطلب از روی دیگری خواهد شد."** ʿunvān-ı ṣıdḳ-tibyānıyla taḳrīr-i delālet-i vāḳıʿa eylediğinde ḫılāf-ı re'y-i saḫīf-i Vānī olmaġla nefye iġrā olunup İdrīs Efendi-nām maẓanne-i ḫayr-i ḫayyire ʿarż-ı merām-ı fesād-encām olunduḳda **"درین عزیمت غرامت مینماید."** ʿunvānıyla beyān-ı me'āl-i pür-melāl edince penc ṣad tāziyāne ile maġdūren vefāt edip baʿdehümā istiḫrāc, Dede Aḥmed'e güş-dār-ı iḥtiyāṭ u ḥazm olduḳda istimhāl olunup tamām-ı mühlet-i muʿayyenede **"حصول این فتح مبین رهین سنین آخرین است."** kelām-ı tevriye-niẓāmıyla cevāb-ı rāst-fermā olmalarında rū-nümā olan taʿabbüs, emāret-i kīne-i ekīde olmaġla ol Büzürcmihr-i vaḳt, hirāsān-ı teşeffī-i rūz-ı fırṣat olup ḥacc-ı şerīfe isti'ẕān edip anlar Ḥaremeyn-i Şerīfeyn'e ve bunlar cānib-i Engürüs'e ʿāzim olduḳlarında bunlar hezīmet ü rū-siyāhīle ʿavdet ve anlar meşūbāt ve peyker-i nūrānī ile ricʿat edip ol neng-i vüzerā vü ḫā'in-i veliyyü'n-niʿamıñ ser-i maḳṭūʿı ṭaraf-ı Belġrad'dan dāḫil-i Dāru'd-devle-i Edirne olduġu rūz-ı fīrūzda bu reşk-i ʿuḳalā vü ʿurefā daḫi cānib-i İstanbul'dan vāṣıl-ı südde-i saʿādet-i Sulṭān Meḥmedī olup beynehümāda bāʿiş-i ʿuḳde olan kelimāt īrād olunup kendiniñ vāḳıf-ı esrār-ı ġayb u ḫayr-ḫ^{w}āh-ı dīn ü devlet ve bī-ḳayd-ı levme-i lā'im ü ḳā'il-i ḥaḳ olduġu cümle-i ḫavāṣṣ u muḳarrebīn ʿindinde ke'ş-şemsi fī vasaṭi'n-nehār pedīdār olmaġla muḫālif-i bed-ḫ^{w}āh u bed-kār-ı ʿāḳıbet-tebāhıñ daḫi maḳtūl-i müdemmere neseb-nāme te'līf edip ʿurūḳ-ı türkiyye-i ġayr-ı zekiyye-i nesebin çār-şümār-ı selāṭīn-i kāmkāra īṣāl **[S. 170]** eylediği ve sefer-i inhizām-muḳarreriñ daḫi encāmı maʿzūl olmayıp tesḫīr-i bilād-ı Engürüs'e muvaffaḳ olsa

tesalṭun, merkūz-ı ṣamīm-i fu’ād-ı ‘uḳūk-nihādı olduġu maḥremān-ı rāzından bi’t-tevātür ẓāhir olup ve bu cümle mefāsid ü mekāyid tesvīlāt-ı müteşeyyiḫ-i maḫẕūlüñ āṣār-ı demār-āġāz u firār-encāmı olduġu daḫi bāhir olduḳda mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ḫışm-ı ḫüsrevānī olup def‘aten Dārü’d-devle-i Edirne’de[n] Kūh-ı Ḳıssīs dāmeninde olan ḳarye-i Kestel’e def‘ ü ṭard olunup ol mevḳi‘-i mücāzātda kemāl-i ẕüll ü ṣıġārda hālik ve beyne’ẓ-ẓurefā ‘عاش في الحديقة الباباسيه و ضاع في الضعة القسيسيه.’ zebān-zed-i tehekküm ü muhācāt olmuşdur. Fī’l-ḥaḳīḳa ġarībe-i müte‘accibe vāḳi‘ olmuşdur ki ḥavālī-i Dāru’d-devle-i İstanbul’da olan maḥall-i memdūḥaya meyl etmeyip maḥalleyn-i merḳūmeyne ṣarf-ı biḍā‘at-i raġbet etmesi gūyā muṭāyebe-i hicv-āmīzlerine tavṭi’e vü temhīd min ‘indallah olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چشم حس راهست مذهب اعتزال

دیدهٔ عقلست سنی در وصال

سخرهٔ حسند اهل اعتزال

خویش را سنی نمایند از ضلال

هر که در حس ماند او معتزلیست

گرچه گوید سنیم از جاهلیست

چون ز حس بیرون نیامد آدمی

باشد از تصویر غیبی اعجمی

هین مدو اندر پی نفس چو زاغ

که بگورستان بردنی سوی باغ

گر روی رو در پی عنقای دل

سوی قاف و مسجد اقصای دل

گفت بیغمیر که احمق هر که هست

او عدوّ ما و غول رهزنست

هر که او عاقل بود او جان ماست

روح او و روح او ریحان ماست

احمق ار حلوا نهد اندر لبم

من از ان حلوای او اندر تبم

ز احمقان بگریز چون عیسی گریخت

صحبت احمق بسی خونها که ریخت

آن گریز عیسی نه از بیم بود

ایمنست او از پی تعلیم بود

آفت مرغست چشم کام بین

مخلص مرغست عقل دام بین

Menḳūlest ki

Ol tesellī-baḫş-ı ḫavāṭır-ı münkesire-i iḫvānu'ṣ-ṣafā, 'avdet-i ḥacc-ı şerīfde her ḳanġı buḳ'a-i mübāreke-i Mevleviyye'ye müsāfir olsa beher ḥāl tedārük-i esbāb-ı semā' u ṣafā edip kendiler keşf-i estār-ı 'arāyis-i ḥaḳāyıḳ-ı Ḥażret-i *Meşnevī* buyurup ve 'aḳd-ı meclis-i devrān-ı pür-vecd ü ḥāl etmeği gūyā lāzıme-i żimmet-i himmetleri 'add edip her mecma'-ı iḫvān u ḫullānda 'aẓīm iclās-ı żevḳ u şevḳ ederek āsitāne-i sa'ādet-i bürhānü'l-vāṣılīne rū-māl olduḳda yine icrā-yı āyīn-i sābıḳa niyāzmend-i ıṭṭırād olunca Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānī müsā'ade-i 'aliyyeleriyle ol ser-çeşme-i ṣafāda daḫi ḥasbe'l-merām icrā-yı erkān-ı merdān olunmasını ba'ż-ı teng-ḥavṣalagān u tereddüd-nihādāna sebeb-i güft u gū olup mefhūmunu müş'ir kelimāt-ı hevā'iyye gūş- **"منع با امر بود. برخصت را نیز امر بایستی."** güżārları olmaġla eşnā-yı va'ẓ u teżkīrlerinde cūşān u ḫurūşān **" منشأ نشئت این کار پر اسرار مشیت پروردگار است. روزگاری بقطع آب این چرخها تعلق فرمود و این زمان نوبت اجرای آن آب حیاتست."**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مژده مژده ای گروه پر شکوه

آن سك کور و گزنده شد بکوه

neşr ü naẓm-ı meserret-efzālarıyla def‘-i vāhime-i sāde-levḥān-ı aḥbāb etmeleri der-ḥāl ‘aḳīb-i semā‘ u ṣafāda āyendegān-ı cānib-i devletden semā‘ u ṣafā kemā fī’l-evā’il icrā olunmasına evāmir ṣādıre olup Edirne ve İstanbul ḫānḳāhlarında meclis-i semā‘a ḥāżır olduḳların istimā‘ etmeleri ve çend rūz mürūrunda āsitāne-i sa‘ādete daḫi emr vārid olup Vānī-i fettān’ıñ cānib-i Kūh-ı Ḳıssīs’e medfū‘ olduġu taḥḳīḳ olunduḳda ‘azīz-i mūmā-ileyhiñ müdde‘āların iṯbāt edip ve tezelzül-i pāy-ı ehl-i tereddüdü müşbet olmuşdur. Ve daḫi şeref-yāb-ı ḥużūr-ı hümāyūn-ı şehriyārī olduḳda sābıḳan ‘Adnī Dede ḥażretleri ta‘bīr-fermā olduḳları mübeşşire-i ṣādıḳaların naḳl buyurduḳları bi-‘aynihi ta‘bīr-i ṯānī ta‘bīr-i evvele mütevārid olması meşreb-i laṭīf-i pādişāhīden zülāl-i muṭāyebe nübū‘una bādī olup **“ سبحان الله الحكيم زبان دو گوينده يكيست.”** maẓmūn-ı ḫoş-āyendesiyle taṭyīb-i ta‘accüb-fermā olunca

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هان و هان اين دلق پوشان منند

صد هزاران در هزار و يك تنند

beyt-i şerīfin şerḥ u taḥḳīḳ buyurup ṭab‘-ı pādişāhāneleriniñ cümle-i fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ‘aliyyeye yek naẓar-ı i‘tiḳād **[S. 171]** u iḥtirām olmasın ḳā‘ide-i iḳbāl mülāḥaẓa buyurmaḳ üzere tavṭīn buyurmuşlardır ki fī’l-vāḳi‘ ol ḫidīv-i inṣāf-meniş zamān-ı ḫalefine değin ṭavā’if-i mesālik-i evliyā-yı kirāma ikrām üzere ṯābit ve müsteclib-i berekāt-ı da‘avāt-ı muḫliṣāneleri olmuşdur.

***عليه و على أسلافه و أخلافه الروح و الريحان من حضرت الغفور الكريم الرحيم آمين. ***

Mervīst ki

Ol deryā-dil ü mir'āt-meşreb meclis-i müşāvere-i merḳūmede sālik-i semt-i te'ḫīr-i 'azīmet-i muṣammeme ve sā'iḳ-i ḥazm u te'ennī olduġu mekkār u ġaddār-ı menḥūsa girān gelip [764]-مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ- āyet-i kerīmesin 'alā ṭarīḳi't-ta'rīż ve't-tevbīḫ ḳırā'at eyledikde ḥakīm-i ẓarīf-i merḳūm daḫi "خذ الامر بالتدبير و التأني من الرحمن." nefḥa-i muḳaddeseleriyle muḳābele [765]-وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ- āyet-i kerīmesiyle müdāfa'a buyurduġu 'بعد خراب بصرة الدوله و عقيب فوران تنور الفتنه الآن قد ندمت و ما ينفع الندم.' mışdāḳınca müsellem-i cümle-i muḫālifīn-i re'y-i rezīn ve mu'teḳid-i 'āmme-i muvāfıḳīn-i başīret-i 'āḳıbet-bīnleri olmuşdur. Lākin çı sūd! Mānend-i īmān ye's, müfīd-i selāmet-i me'āl olmayıp 'āmme-i ricāl-i devlet fütāde-i gird-āb-ı mücāzāt-ı ḫāṣṣa-i muḫālefet olup yevmen-fe-yevmen ḥarīḳ-i fitne-i münkir-i mütemerrid, mebġūż-ı 'aẕāb-ı gürī gibi izdiyād-peẕīr ve selāṭīn-i penç-gāne ve bī-şümār vüzerā vü ümerā ve bī-ḥisāb ṭavā'if-i 'asker ü ḫazā'in-i şāygān-ı büyūtu'l-emvāl der-ḫāk u ḫūn u berbād ve ḳılā' u bilād u ra'iyye ḫarāb-ı istīlā-yı a'dā-yı dīn ü pāy-māl olup ilā yevminā haẕā 'عقول مشيران و سيوف هزبران كند.' tedbīr-i indifā'ı olmaġla nā-çār ṣulḥ-ı maġlūbāneye rıżā-dāde olup sirāyet-i Dāru'd-devle'den bir miḳdār me'mūnü'l-ġā'ile olmuşlardır. Mutażarrı'dır ki yine kemā-fī'l-evā'il rāyāt-ı nuṣret u ẓafer-i sāye-endāz mefārıḳ-ı 'asākir-i İslām ve merdān-ı Ḫudā daḫi püşt ü penāh-ı ṣufūf-ı mücāhidīn-i dīn-i mübīn olup ve ol düşmen-i dost-nümānıñ nuḫūset-i ihānet-i evliyaullah ve şe'āmet-i i'ānet-i a'dāü'l-Ḥaḳḳ'ıñ sebeb-i aḳvāsı ile kendileri bi-ṭavā'ifihimi'l-bāġıyye zā'il ü hā'il olduḳları gibi ḥarīḳ-i fitneleri daḫi munṭafī ve bilād u ahālī-i

[764] Kalem Sûresi, 68/10.-11.-12.-13.-14. Âyet: "(Resûlüm!) Alabildiğine yemin eden, aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan lâf götürüp getiren, iyiliği hep engelleyen, mütecâviz, günaha dadanmış, kaba ve haşin, bütün bunlardan sonra bir de soysuzlukla damgalanmış kimselerden hiçbirine, mal ve oğulları vardır diye, sakın boyun eğme."

[765] Bakara Sûresi, 2/216. Âyet: "Hoşunuza gitmediği halde savaş size farz kılındı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz."

‘asākir-i İslāmiyye bi’l-külliyye istīlā-yı şürūr-ı şerār ve inkār-ı şerīrān-ı dīn ü dünyādan maḥmī vü emīn olalar.

***آمین بعزة اسمه الاعظم و بحرمة حبیبه الاکرم الی قیام الساعة و ساعة القیام. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب تنها نه خود را داشت بد

بلکه آتش بر همه آفاق زد

در میان قوم موسی چند کس

بی ادب گفتند کو سیر و عدس

منقطع شد خوان و نان آسمان

ماند رنج زرع و بیل و داس مان

آن گروهی کز ادب بگریختند

آب مردی و آب مردان ریختند

پیش بینایان کنی ترك ادب

نار شهوت را از ان گشتی حطب

چون می پر زهر تو شد مدبری

از طرب یکدم بجنباند سری

بعد یکدم زهر در جانش فتد

زهر در جانش کند داد و ستد

Menḳūlest ki

Ol müttekā-zīb-i rıżā vü teslīm, menşe'-i mefāsid-i inkār olan Vānī-i pür-telbīsiñ def‘ ü ṭardı ‘aḳībinde mecālis-i sāmiye-i ḫusrevīde me'mūnü'l-ġā'ile-i menū‘-ı bāṭılatü'l-esānīd ādāb-ı münāẓara-i ḥakīmāne olup iẓhār-ı ṣavāb üzere mebāḥiṯ-pīrā iken **"مار را کشتن و بچه اش پروردن خلاف راه احتیاط و حزمست."** muḳaddime-i müsellemesin ‘adem-i mürā‘ātla ihmāl olunan dāmād-ı müftī-i ṣāḥib-i vaḳ‘a-i vaḳī‘a-i ġayr-ı mesbūḳu'n-naẓīre mebḥaṯ-ı ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i evliyā-yı kirām ve istimdād-ı rūḥāniyyāt-ı ‘aliyyelerinde vārid olan āṯār-ı celīle-i eslāf-ı ‘iẓām u kelimāt-ı mu‘āyene-āmīz-i ecille-i kirāmı naḳl u taḥḳīḳ ṣadedinde iken ḫ^{w}āce-i şāhzādegān olmaġla maġrūr-ı taḳarrüb olup ve sūrāḫ-ı men‘-i mücerredden zehr-efşān-ı lā-nusellimu olduḳda **'التضعيف في هذه الكلمة يفضي الى تخفيفها.'** fıḳra-i fażīḥasıyla tafżīḥ ẕeylinde bāb-ı tef[‘]īlde olan lā-nusellimu bāb-ı if‘ālden olan lā-nuslimu mażmūn-ı hetk-meşḥūnuna ifżā eylediğin nuḳūl-i ṣaḥīḥa ile iṯbāt eyledikde meclis-i ḫāṣ, bī-fayṣal-ı ḥükm olmaġla sālik-i mükābere-i ġayr-ı mesmū‘a olup ẓarīf-i merḳūm ḳā'id-i silsile-i baḥṯ ve eṯnā-yı menū‘-ı vāhiyyede **"ابتنای این منع بر کدام مذهب است؟"** lafẓıyla istifhām eylediklerinde **" مذهب** [s. **172**] **مانع را**

muṭāyebesiyle **"آری! مانع این مدّعا را مذهب نیست."** ‘unvānıyla def‘ ṣadedinde **"لازم نیست."**

teslīm-nümā vü teşhīr-fermā olup āḫir, cerr-i niẓām-ı kelām, men‘-i ziyāret-i ḳubūr-ı evliyā-yı kirāmdan men‘-i ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i enbiyā-yı ‘iẓāma naḳl edip netīcetü’n-netāyic men‘-i ziyāret-i Ravża-i Muṭahhara-i Seyyidü’l-enbiyā ve’l-mürselīne resīde ve nehy-i tezyīn ü iş‘āl-i ḳanādīl ve binā’-i ḳıbāb-ı refī‘aya müntehī olduḳda edīb-i merḳūmuñ dāmen-efşān-ı meclis-i mūḥiş-i baḥş-i müdhiş olup çend-rūz kenāre-gīr-i dā’ire-i ṣoḥbet-i şāhī ve ileyhi’l-müştekī ve’l-mutażarrı‘ mażmūn-ı ġayret-maḳrūnuyla nālān u giryān olması heft rūz mürūrunda eşer-i re’yi minaṣṣa-i ẓuhūr olup ol fer‘-i fāsidiñ mefsede-i sū’-i edebi ẓāhir ve maẓhar-ı ġażab-ı sulṭānī ve maṭrūd u medfū‘ olmuş-iken çend müddet iḫtifā edip āḫir, iġfāl-i ḥarem ve ricā-yı şāhzāde Sulṭān Muṣṭafā ile cürmü ‘afv olunup yine maḳāmında taḳrīr olunduġunuñ veḫāmeti nevbet-i cülūs-ı Sulṭān Süleymān-ı Ṣānī’de tekevvün eden ḫavārici ‘alā üli’l-emriñ zamān-ı taġallüblerinde ḥimāyet-i ṭā’ife-i bāġıyye ile bīst rūz ṣadr-ı meşīḫat-ı İslāmiyye’ye taṣdīr olunup ol hengām-ı işti‘āl-i nā’ire-i fitne-i ‘āmmede fırṣat-yāb-ı intiḳām olmaḳ ḥasebiyle ḫavāric-i müfsideyi üzerlerine ḥavāle vü taslīṭ edip üç def‘a naṭ‘-ı şehādete iḳ‘ād edip bi-ḥıfẓıllāhi te‘ālā ve def‘ihi nefs-i nefīsleri sālim ve ḥayāt-ı tāze ile ġānim ve bir miḳdār mālları ġaṣb u müṣādere olunmaġla eydī-i ta‘addī-i maḫāẕīl-i mesfūreden ḫalāṣ-yāb olup ve müddet-i medīde mu‘azzez ü mükerrem Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn’de müstes‘id-i füyūż u muġtenim-i fütūḥ ve āḫırü’l-emr daḫi civār-ı Ḥażret-i Raḥmeten Li’l‘ālemīn’de āsūde-i derd-i ser-i dü ‘ālem olmuşdur. Lākin müfriṭ-i mezbūr, tamām-ı eyyām-ı ‘işrīnde ma‘zūl ü menkūb Erzurum’a menfī vü medfū‘ ve ḥizb-i ḫavāric-i ‘ale’s-sulṭān daḫi ‘alā aḳbeḥi’l-vücūh ṭu‘me-i tīġ-i ḳahr u tedmīr-i Ḥażret-i ‘Azīz-i Ẕū-intiḳām olmuşlardır. Ve ba‘de zamānin [766] **’من أعان ظالما سلطه الله عليه‘** mışdāḳınca Sulṭān Muṣṭafā ser-i devlet ü nevbetine derd-i bī-dermān olup ‘āḳıbet ol maḳūle pādişāh-ı ṣadāḳat-sipāhıñ ḫal‘ u

[766] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 228.

ḳal‘ine sebeb-i aḳvā ve kendisi daḫi teşmīr-i ḫavāricle maḳtūl ve keyfiyyet-i ḳatl u tedmīri nādire-i rūzigār ve mādde-i i‘tibār-ı sükkān-ı diyār olmuşdur.

نعوذ بالله الحفيظ من سوء القصد الى الاخ المؤمن فانه يهيج طوفان غيرة المهيمن و يؤجج نيران انتقام الغيور *

***القويّ المغيث الديان انه هو الهادي الي طرق الفائزين منازل الاحسان و الامان.**

Mervīst ki

Ol ‘āşıḳ-ı ser-bāz-ı ṣādıḳ-ı pür-sūz u güdāz, cem‘iyyet-i esbāb-ı iḳbālle maḥsūd-ı aġyār u maġbūṭ-ı aḫyār iken yine ‘ale’d-devām terk ü tecrīd ve teferrüd ü tevaḥḥüde taḥassür üzere

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

يا رب آن باشد كه رو در يثرب و بطحا كنم

گه بمكه منزل و گه در مدينه جا كنم

mażmūn-ı iştiyāḳ-meşḥūnuyla terennüm-senc olduġunda maḥremān u hemdemāndan ba‘żıları sevḳ-i semt-i isti‘fā eylediklerinde dil-beste-i vefā-yı ber-cāları olduġu şāh-ı dervīş-nihādıñ vaṣf-ı pesendīdelerinden bir nādire-i kemāl-i inṣāfī ki destine āyīne alıp kendiża‘f u ẕübūl ü şeybine nāẓır olunca girye-i bī-iḫtiyār ‘aḳībinde secde-i şükr ve külli yevmin fuḳarā vü żu‘afāya nuḳūd-ı vāfire neẕr

buyurulduġu sırrı istifsār olunduḳda āh-ı derd-nāk u dīde-i nem-nākle **“Ey Dervīş Aḥmed! Kendi şaḫṣıma naẓar edip kemāl-i żaʻf u ḥaḳāretim muʻāyene eyledikde bir ḫāṭıra-i ḫaṭīre ḫuṭūr eyledi kim eğer bu faḳīr müzd-ver olaydı, ferd-i vāḥid iki ḥabbeye istiḫdām u istiʻmāl etmeğe raġbet etmeyeceği ẓāhir ü bāhir iken Ḥażret-i Feyyāż-ı bī-çūn benim gibi nā-çīzi erīke-ārā-yı ḫıdmet-i Ḥaremeyn-i Şerīfeyn ve ʻalā rü’ūsi’l-menābir sulṭānü’l-berreyn ve ḫāḳānü’l-baḥreyn ʻunvānıyla yād etdirip ve çil sāle mülkün bi’l-istiḳlāl ile şād edip ve eṣnāf-ı ḳuṣūr u irtikābımı setr buyurması bāʻiṯ-i girye-i peşīmānī-i fevt-i fırṣat ve bādī-i secde-i şükr-i ʻināyet olmuşdur.”** diye terceme-i mā-fī’ż-żamīr buyurmasıdır. Fī’l-ḥaḳīḳa **“Bu maḳūle velüyyü’n-niʻam-ı dūr u dırāza bī-vefālık şīme-i dervīşānemize nisbetle müşkildir. Tā vaḳt-i firāḳ-ı żarūriyye ḥulūlüne ḳadar mülāzemet-i ʻatebe-i iḫlāṣları mültezem olmuşdur.”** diye cevāb-ı ṣavāb-me’āb **[S. 173]** verip ve mes’ūldür ki berekāt-ı vefā-dārī ile maḳṣad-ı cān u dil-i müştāḳa daḫi neyl-i teysīr buyurula! Nefs-i pākleri ḳarīben cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olup dā’ire-i devlet-i bī-vefādan raḫt-ı iḳāmet-keş-i semt-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn ve kemā yenbaġī baḳıyye-i ʻömr-i girān-māyelerinde tedārük-i mā-fātla müstesʻid olmuşlardır. Ve mūceb-i istiḫrācları üzere müteyaḳḳın-ı ḳurb-ı ḫalʻ olduḳlarında eger kendileriñ ve eger ferzend-i maʻnevīleri silāḥ-dār-ı ḫunkārī Ḥasan Aġa’nıñ hübūṭ u ṣuʻūd-ı ṭāliʻleri kemā-hüve ḥaḳḳuhu ihtimāmla istiḫrāc olunup kendilere terettüb edecek ʻuḳūbeti rāh-ı vefāda taḥammül edip girīve-rev-i taḫallüf-i cādde-i ḫulūṣ olmayıp “هرچه بادآ باد عاقبت خیر است.” ʻunvānıyla naẓar-kerde-i dīrīnelerin daḫi tesliye buyurup fī’l-vāḳiʻ melāḥim-i müzʻice-i ḫānedān-ı devletden bi-ʻināyetillāhi’l-Muġīṯi’l-Müsteʻān selāmet-i ʻāfiyetle ḫalāṣ-yāb ve Ḥasan Aġa daḫi vezāret-i Mıṣır’la ser-efrāz ve maʻan cānib-i Mıṣır’a revān olup me’mūnü’l-ġā’ile-i mekāyid-i münkirīn-i evliyā ol diyār-ı ḥürriyetü’l-iftiḫār ve dāru’l-maḥabbe-i merdān-ı rāh-ı Ḥażret-i Ḫunkār’da miḳdār-ı seneteyn muʻazzez ü mükerrem ve ḫānḳāh-ı fuḳarāda āsūde-ḥāl u mecmūʻu’l-bāl

evḳāt-güẕār olup Ḥasan Paşa ma‘zūlen ṭaraf-ı Rum’a teveccüh eyledikde ve bunlar semt-i Beytü’l-Ḥarām’a iḥrām-bend-i ‘azīmet olduḳda Pāşā-yı müşārün-ileyh niyāzmend-i yādigār olmaġla evvelā me’āl-i pür-melāl-i müftī-i maḳtūlü ve tezelzül-i erkān-ı devleti ve ṣulḥ-ı evvel ü ṯānī ve pāşā-yı mūmā-ileyhiñ neyl-i ṣadāret-i kübrā ile tekmīl-i dā’ire-i merām etmelerin bir zā’irçe-i ṭavīlü’ẕ-ẕeyl edip kendiye ihdā eylemişdir. Vezāretinde da‘vetlerine icābet ricāmendi olunca “ اگر بدعوت دار السلام اجابت اقتضا نکند آیم.” ‘unvānıyla neyyir-i ẕāt-ı ma‘ārif-iḥtivālarınıñ ġurūbuna īmā ve aḥvāl-i sā’ireden işāret eyledikleri ve bi’l-cümle mū-be-mū fī evḳātihā’l-muḥarrere ser-zede-i verā-yı perde-i ġayb olmuşdur. Ve vücūd-ı nāzenīnleri gülşen-serāy-ı Baḳī‘de defīne-i cevāhirü’l-ma‘ārif olmuşdur.

***طوبی له و حسن مآب. ***

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رفت آن طاوس عرشی سوی عرش

چون رسید از هاتفانش بوی عرش

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون "نفخت" بودم از لطف خدا

نفخ حق باشم ز نای تن جدا

جانهای بسته اندر آب و گل

چون رهند از آب و گلها شاد دل

در هوای عشق حق رقصان شوند

همچو قرص بدر بی نقصان شوند

جسمشان در رقص و جانها خود مپرس

و انگه گردد جان از انها خود مپرس

Ḥażret-i Celāl ‘Alī Dede

Velāyet-i Rumeli’de belde-i ḳadīme-i ḥükemā olan Atina ahālīsinden ve evlād-ı ṣuleḥā-yı fuḳarādan olup beyne’l-muḥaṣṣılīn mütedāvile olan ‘ulūm-ı şerīfeyi cem‘ ve mūceb-i ‘ilmiyle ‘amele iştiġāl üzere iken ebeveyn ü aḳribāları tezvīc bahānesiyle ḳayd u bende ittifāḳ etmekle terk-i vaṭan-ı me’lūf edip āzāde-ser-i geşt ü güẕār-ı ‘ālem-i pür-‘iber ve ḫuşk ü terde gāh iḳāmet u gāhī sefer eyler iken rū-be-rāh-ı seyri Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet ‘ani’l-beliyye) dīvārına resīde olduḳda mizāc-ı sefer-kerdesini gerd-i keder-i esḳām maḥṣūr edip çend māhe künc-i ġurbetde esīr-i kürbet-i ‘ārıża olmaġın nā-çār Ḥüseyin Efendi ḥażretleriniñ südde-i pür-kerāmetlerine rūy-māl ü müstemidd olduġu kendiye sermāye-i ‘āfiyet-i ‘ācile olduġundan müte’eṩṩir ve edvā-yı nefsāniyyesine daḫi ümmīd-i ‘ilāc-ı rūḥānī ile şifā-ḫāne-i derdmendān olan maṭbaḫ-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)e daḫīl olup tekmīl-i müddet-i çille-i merdān-ı Mevlevī’de şeref-yāb-ı ‘ināyet-i tekbīr ve lābis-i külāh u ḫırḳa-i inābet-i ḳudsī-tenvīr olmuşdur. Ve bi-ḥikmetillāhi te‘ālā ve ḳażā’ihi çelebiyān ve fuḳarā beynlerinde tekevvün eden fesād-ı şiḳāḳ ve Dervīş Çelebi televvün-i ḫılāfında ekṩer-i ṭā’ife-i ḫırḳa-pūşān-ı sāde-levḥān Ḥüseyin Efendi menḳabe-i şerīfelerinde tafṣīl olunduġu üzere teşmīr-i sāḳ-ı teşekkī

eylediklerinde ʿAlī Dede ḥażretleri ḳavlen ve fiʿlen muḫāribe mertebesi defʿe saʿy edip lākin muḫālefet-i ʿumūm müfīde olmamaġla nā-çār āsitāne-i ʿaliyye-i Vālide Sulṭān (ʿaleyhā'r-raḥmetü ve'r-reyḥān) ṭarafına seyāḥat ve ol maḥall-i icābet-i daʿavāt-ı ḫayriyyede rū-be-miḥrāb-ı defʿ-i Ḳāḍiyyü'l-ḥācāt ve niyāzmend-i selāmet-i ʿāfiyet olduġu mesmūʿ-ı ḥażret-i çelebī-i müşārün-ileyh olduḳda **[S. 174]** **"من تخلف عن الخلاف تقدّم بالاستخلاف."** fıḳra-i şefḳat-meşḥūnları lehçe-pīrā-yı merḥametleri olduġu gūş-zed-i dervīş-i dil-rīşleri olunca hezār iʿtiẕār u ibtihāl ile şeref-yāb-ı dest-būs-ı kerem-me'nūsları ve tāc-ı ibtihāc-ı ḫilāfet-i Ḫānḳāh-ı Ṭrablūs ile mükerrem olup ilā āḫıri'l-ʿömr, ol buḳʿa-i mübārekede ʿalā aḥseni's-sülūk iḫvān u ḫullānla behremend-i ṣafā-yı vaḳt ve evlād-ı ḳābiliyyet-nihādla muġtenim olup ḥattā baʿde vefātihi Şeyḫ Meḥmed-nām ferzendi şeyḫ-i Ḫānḳāh-ı Şām ve Ṣādıḳ-nām oġlu cā-nişīni ve Şeyḫ Mūsā-nām veledi Ḫānḳāh-ı Mışır ve Ḳāsım Paşa'ya şeyḫ olmuşlardır ki ezmine-i sābıḳada daḫi ricāl-i ṭuruḳ-ı ʿaliyyede evlād-ı şelāşı ṣudūr-ı ḫānḳāh-ārā-yı ṭarīḳat olmaḳ ḳalīlü'l-vuḳūʿdur.

'ذلك من فضل الله الجواد يؤتيه من يشاء من العباد.'

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

كان دعای شیح نی چون هر دعاست

فانی است و گفت او گفت خداست

آن دعا از هفت گردون در گذشت

کار آن مسکین بآخر خوب گشت

چون خدا از خود سؤال و کد کند

پس دعای خویش را چون رد کند

یك سبب انگیخت صنع ذو الجلال

که رهایندش ز نفرین و وبال

Menḳūlest ki

Ol seyf-i celāl-i cemāl-i niyām-ı mestūru'l-ḥāl u meşhūru'l-kemāl ve sāye-i neşv ü nemā-māyesi maḳṣad-ı ricāl u maḥaṭṭ-ı riḥāl-i ḳavāfil-i erbāb-ı nevāl olup eyālet-i merḳūmeye vezāretle vālī olanlarıñ pey-ender-pey maḥall-i ikrām u iḥtirāmı ve mevālī-i ẕevi'l-feżā'iliñ daḫi nevbeten ba'de nevbetin maẓhar-ı fevāżıl-ı mekārimi olmaġla maḥsūdu'l-a'yān u maġbūṭu'l-eşrāf olup lākin ferd-i vāḥidiñ naẓar-ı ġayret-eşerlerinde tecāvüz-i ḥadd-i edebe iḳtidārları olmayıp 'umūmen aṣḥāb-ı ta'ayyün-i diyār-ı merḳūm muvāsāt u müdārā üzere rūy-nümā-yı ḥüsn-i zindegī iken bir teng-ḥavṣalanıñ hāżıme-i taḥammülü derīde-i şiddet-i reşk ü cesāret olup ol nüzhet-serāy-ı ervāḥ u eşbāḥda ḥalḳa-i cem'iyyet-i vālī vü mevlā vü kibārda mānend-i nigīn maṭmaḥ-ı enẓār u ṣadr-nişīn-i i'tibār olduḳlarında mā-beyne istifsār-ı işṭiḳāḳ-ı lafẓ-ı "Dede" ṣaded-endāz-ı şoḥbet olduḳda ḥāsid-i fāsid-meşreb, lafẓ-ı "Dede" 'Arabī'den me'ḫūẕ olmaġla lehv ü lu'b ma'nāsına olmaḳ üzere 'ما أنا من الدد لا الدد مني.' ḥadīṯ-i şerīfiyle istişhād u ta'rīż-āmīz eyledikde ḥamiyyet-i merdāneleri silsile-cünbān-ı ġayret olup lafẓ-ı "Dede" Fārisī'den müştaḳ ve derende ma'nāsına olduġun dedegān,

şīrān-ı meṣāf-ı tesvīlāt-ı nefsāniyye ve hizebrān-ı bīşe-i iftirās-ı enāniyyet olmaḳ üzere serd-i kelām-ı ḥaḳīḳat-niẓām üzere iken bī-edeb-i maḫẕūl kemīn-güşā-yı men‘ olup maḥall-i merḳūma şāhid ü sened muṭālebesinde mübālaġa-i ḫuşūnet-engīz eylediğinde “ شاهد آنستكه بنده در ميان دده گان غاب جهاد اكبر يك يوز ناتوانست. امروز ترا خواهد دريد.” ‘unvān-ı inkisār-bünyānıyla ḫatm-i ṣaded ve mu‘āmele-i ṣudūd buyurmaları ba‘de’l-‘aṣr aṣḥāb-ı meclis müteferriḳ ve herkes semtine müteveccih olduḳlarında meger ol ḥasūd-ı cesūruñ fedāyiyān-ı cibāl-i Ebnā-yı Ma‘an a‘dāsı kemīn-sāz-ı reh-güẕārı imişler. Nā-gāh kemīn-güşā olup ān-ı lā-yenḳasemde cesed-i pür-ḥasedini pāre pāre eylediklerinde minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olmuşdur ki ba‘de hāẕihi’ṣ-ṣadme cümle-i erbāb-ı ferāset kendileriñ dedeliğine teslīm ve Celāl ‘Alī şöhretlerine ḳā’il olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر كه مرد اندر تن او نفس كبر

مرورا فرمان برد خرشيد و ابر

سهل شيرى دانكه صفها بشكند

شير آنست انكه خود را بشكند

نفس خود را كش جهانى زنده كن

خواجه را كشتست او را بنده كن

هین بکش او را که بهر آن و نی

هر دمی قصد عزیزی میکنی

Ve Daḫi

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı ʻulüvv-i himmet, naẓar-kerdelerinden Meḥmed Paşa vālī-i mıṣr-ı Ḳāhire olduḳda kendiyi daʻvet edip merāsim-i ikrām u iḥtirāmlarında beẕl-i ḫızāne-i vüsʻ ü mürüvvet eyleyip çend-māhe ol mecmaʻ-ı evliyā-yı kirāmda muġtenim-i ziyārāt-ı meşāhid-i muḳaddese-i maḳbūlān-ı İlāhī ve yine muʻazzezen maḳarr-ı ḫilāfetlerine ricʻat eṣnāsında bād-ı muḫālif sevḳıyle Cezīre-i Sisam sāḥilinde keştī-i selāmetleri raḫne-yāb olmaġla ṭaraf-ı ḫuşke tevcīh-i ḫele-i mübāderet olunduḳda kenāre-i deryā müsāʻid-i iltiṣāḳ u melce-i ārām olmayıp miḳdār-ı yek mīl **[S. 175]** buʻdda ḫāk ü seng-nişīn ve zūr-ı telāṭum-ı emvācla teferruḳ-rehīn olunca şināverān-ı maġrūr-ı dest ü pānıñ ekṣeri ġarḳ olduġun muʻāyene ile baḳıyye-i keştī üzere teslīm-i fermān-ı ʻavālim-muṭāʻ-ı Ḥaḳīm-i Raʼūf ve müteheyyiʼ-i iltiḥāḳ-ı muḥīṭ-i ḥaḳīḳat iken baḳıyye daḫi ġavṭa-ḫor-ı ḳaʻr-ı deryā olduġu vaḳt-i hāʼilde āb-ı deryā fevḳ-i reʼslerinde mānend-i ḳubbe-i felek çetr-i muʻallaḳ ve cānib-i sāḥil-i selāmete muttaṣıl bir pül-i müstaḥkem-nümāyān olmaġla ḫādimleri olan derdmend-i ṣādıḳla maḳām-ı intiẓār-ı helākden menzil-i emān-ı bī-bāke ḫurūc edip kefş-i mübārekleri daḫi zīr-i emvāc-ı deryāda nem-nāk olduġun refīḳ-i şefīḳ-i dīrīneleri Ġavṣī Dede ḥażretleri ʻalā vechiʼt-teşekkür naḳl buyurduḳları şifāhen telaḳḳī-kerde-i ʻaynuʼl-cemʻ-i iḫvān-ı zamānımızdır ki ol sevḳ-i nā-çārdan muʻteber olup muʻāşeret-i hem-rāhān-ı ḳudemāya endīşe-i intihāz-ı fırṣatla şevḳ-i münbaʻiṣ ve zamān-ı aḳṣā-yı pīrīde daḫi tecdīd-i ʻuhūd-ı sālifeye kemer-bend-

i ʻazīmet olup Ġalaṭa Ḫānḳāhı’na teşrīflerinde “ بهمت و حمایت مردان حیات تازه یافتیم و ʻunvānıyla her meclis-i ”بدیدار یاران و نصیحت اخوان و خلان تمتع نعمت غیر مترقبه کردیم. muḳābele ʻaḳībinde minnet-peẕīrāne tafṣīl-i mācerā edip ve ḳażiyye-i selāmetleri nümüne-nümā-yı vaḳʻa-i Benī-İsrā’īl olduġun işʻārla ʻāmme-i aḥvāl ü ehvālde cānib-i cenāb-ı Ḥafīẓ-i Bī-çūn’a ḥaṣr-ı teveccüh ve ḳaṣr-ı taʻalluḳa ve taḫṣīṣ-i ilticā vü ḥablü’l-metīn-i tevekkül ve ṣiḳa billāha ḥüsn-i teşebbüṣ ve rabṭ-ı ḳalb ü teslīm-i ḳālibe ve defʻ-i ġā’ile-i tereddüde irşād buyurmuşlardır.

ولله درّه و علیه أجره و برّه.

Ve kemā-yenbaġī istīfā-yı ḥaẓẓ-ı rūḥānī edip rū-māl-i āsitāne-i saʻādete şedd-i niṭāḳ-ı iştiyāḳla eṣnā-yı rāhda olan ḫavānıḳ u biḳāʻ-ı mübārekede daḫi müstefīż-i berekāt-ı esrār-ı āsudegān-ı civār-ı Ḳudüs olaraḳ vāṣıl-ı merām-ı cān-ı müstehām olup ol mehbiṭ-i envār-ı füyūż-ı Sübḥānī’de hic-deh rūz muḳīm-i maḳām-ı niyāz olup “ این چلهٔ واپسین خاکپای فقراست.” ʻunvānıyla iḳtirāb-ı hengām-ı irtiḥāllerin īmā ve hezār sūz u güdāẕ ile çelebiyān-ı ẕevi’l-iḥtirām ve iḫvān u ḫullāna vedāʻ edip resīde-i dā’ire-i meşīḫatleri olduḳlarında evlād u aḳribā-yı sā’irelerine tevzīʻ-i mā-melek buyurup kemāl-i faḳrla rū-be-rāh-ı menzil-i fenā olup cesed-i pāki sāḥa-i ḫānḳāhda medfen-i meşāyiḫ-i güẕeşte olan mevḳiʻ-i revḥ ü reyḥānda āsūde-i sāye-i Ṭūbā-yı Rıḍvān olmuşdur.

طیب الله ثراه و جعل الفرادیس مأواه و نفعنا و عامة الطالبین بفوائد موائد شفاعته یوم الانتباه آمین بحرمة *

*السید الشفیع الامین.

Ḥażret-i Seyyid Meḥmed Dede

Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ṣānehallāhu te'ālā 'ani'l-ḥavādiṯi'l-mükeddire) ḫākzād-ı necābet-nijād u siyādet-nihādlarından ve 'aḳībü'l-velāde 'araḳıyye-i teyemmün ü tekbīr-i teberrük ser-firāzlarından olup evān-ı bülūġ-ı rüşdünden sālik-i rāh-ı reşād ve cüyende-i pīr-i irşād ve fī'ṣ-ṣubḥ ve'l-mesā mülāzım-ı dergāh-ı ṣıdḳ u sedād olmaġla Ḥüseyin Efendi ḥażretleri nevbet-i velāyetlerinde maẓhar-ı nūr-ı naẓar-ı 'āṭıfet-eşerleri ve def'aten ilbās-ı külāh ve ḫırḳa-i faḳr u fenā ile behrever ve fużalāyı fuḳarādan iḳtibās-ı eşi'a-i 'ulūm u ma'ārifle pertev-peẕīr-i żiyā-yı sırr-ı Şemseddīn-i Tebrīzī ve buḳ'a-i mübāreke-i Ḥażret-i Celāleddīn Erġun'da ḫıdmet-i meşīḫatle müstaḫdem ve istivā-yı ḥāl-i temkīn-me'ālle ser-bülend olmuşdur. Miḳdārı deh sāl ol maḳām-ı sāmīde müstes'id-i ḫıdemāt-ı fuḳarā-yı Bābullāhī olup eger dā'ire-i irāde ve eger mesned-i terbiyyede istiḳāmet-i aḥvāli nümāyān olmaġla ḫıdmet-i meşnevī-ḫ^{w}ānī vü ṭarīḳatī ile āsitāne-i kerrūbī-lāne-i vaṭan-ı me'lūfa naḳl

olunup ilā āḫırı'l-'ömr, sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı türbe-i mu'aẓẓamada āsāyiş-i nādirü'l-miṯl ile muġtenim olduġundan mā'adā dergāh-ı sa'ādet-destgāh-ı derdmendān-penāh-ı cenāb-ı Şemseddīn-i Tebrīz (ḳuddise sırruhu'l-ibrīzī)de olan mecālis-i refī'a-i muḳābelāt-ı Ḫudāvendigārī'de daḫi meṯnevī-ḫʷān ve her penç-şenbih mescid-i şerīf-i türbe-i firdevs-rütbede ba'de'l-'aṣr 'ādet-i ḳadīme-i müteḳaddimīn-i ṭarīḳa-i 'aliyye-i Mevleviyye'yi icrāda beẕl-i maḳdūr-ı 'ale't-tevālī ve muvāẓabaṭ-ı menḳabe-ḫʷānī ile vücūd-ı fā'iżu'n-nūru maşrıḳ-ı ḫurşīd-i irşād olmuşdur. Ve sinn-i kühūletlerinde ri'āyeten lil-sünneti's-seniyyeti te'ehhül edip eyyām-ı sālifeleri tecerrüd ü tevaḫḫüd üzere **[S. 176]** güẕer etmişdir. Ve ẕāt-ı sütüde-ṣıfātları mücāveret-i Ka'betü'l-'uşşāḳ'la itmām-ı naḳāyış buyurmaların temhīd-i muḳaddime-i münticetü'l-meṭālibi'l-'āliyye edip cihān-gerdān-ı iḫvānı iḳāmet-i maḳām-ı sükūn ve iṭā'at-i evāmir-i 'aliyye-i reh-nümūna terġīb ve bīhūde-gerdī-i 'ālem ve ṭavf-ı diyār u büldān ve it'āb-ı burāḳ-ı nefs-i nāṭıḳa-i ādemden terhīb üzere tenmiye-i sermāye-i maḥabbet ve a'māl-i biḍā'a-i üns-i insāniyyete ve taḫḳīḳ-i laṭīfe-i ittiḥāda ve taḥṣīl-i cem'iyyet-i ma'rifete taḥrīż buyurmalarıyla şem'-i re'y-i rezīnleri encümen-efrūz-ı 'aynu'l-cem'-i iḫvānu'ṣ-ṣafā ve rūşenā-baḫş-ı 'uyūn-ı a'yān-ı ḫullanü'l-vefā olduġu ezmine-i şerīfede rāh-ı duḫūl-i bī-edebān mesdūd olmaġla ḥarīm-i pür-ḥürmet-i Ḥażret-i Mevlānā (min külli'l-cihāt evlānā ve min cümleti's-simāt a'lānā) mecma'-ı 'āşıḳān-ı üdebā vü maḥşer-i şādıḳān-ı 'urefā vü melce'-i fāżılān-ı ẕurefā olup berekāt-ı ḥüsn-i terbiyye vü meyāmin-i luṭf-ı tenmiyyeleri ile ekṯeri sa'ādetmend-i neyl-i pāye-i ḫilāfet ve iştiġāl-i maḳarr-ı kerāmet ü tenāsüb-ḫīz-i velāyetle nādire-i devrān ü müfteḫir-i zamān olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بر درم ساکن شو و بی خانه باش

دعوئ شمعی مکن پروانه باش

کور میکن خویش را و غرّه شو

آفتابی را رها کن ذره شو

تا ببینی چاشنئ زندگی

سلطنت یابی نهان در بندگی

قرب نی بالا و پستی رفتن است

قرب حق از حبس هستی رستن است

آنچه حق است اقرب از حبل الورید

تو فگنده تیر فکرت را بعید

ای کمان و تیر ها بر ساخته

صید نزدیك و تو دور انداخته

هر که دور اند از ترا و دور تر

وز چنین گنجست او مهجور تر

حضرت عطار فرماید

مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول

دردا که دلم بوی وفایی نشنود

در وادئ عشق هر جایی نشنود

و از قافلهٔ که اندرین بادیه رفت

عمری بکرد بانك درایی نشنود

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

دردا که دلم سایهٔ اقبال ندید

در خلق بجز حلقهٔ اشکال ندید

خاك دو جهان برفت و صد باری بیخت

جز باد هوا بر سر غربال ندید

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

خواهی که ز شغل دو جهان فرد شوی

با اهل صفا همدم و همدرد شوی

غائب مشو از در دل خویش دمی

مستحضر درد باش تا مرد شوی

Menḳūlest ki

Ol neḳāve-i silsile-i zekiyyeniñ ʻādet-i kerīmeleri ʻale’d-devām mecālis ü meḥāfilde ʻ تنزل الرحمة عند ذكر الصالحين و لنقص عليك ما نثبت به فؤادك.ʼ mıṣdāḳ-ı münīfleri üzere sādāt-ı Mevlevī vü ʻuẓamā-yı ṭuruḳ-ı sā’ire-i ʻaliyye menāḳıb-ı nefīse vü aḫbār-ı müfīdeleriyle müveşşaḥ-ı ḥalḳa-i ṣoḥbet-i pür-ṣafvet olduḳlarında ḫāṭır-ı baʻż-ı müstemiʻīne ḥikāyāt-ı eslāf tekrārında melāl ṭārī olmaġla “ کاش درین زمانه نیز اصحاب چنان اخیار بودندی.” ʻunvān-ı ḥasret-āmīz-i taʻrīż-engīziyle ḫāṭır-ḫırāṣ-ı pīrāneleri olduḳda “میدان زمان از گروه مردان خالی نیست. ولی مردم بینا کو؟” nefes-i nefsü’l-emrīleriyle te’dīb buyurup

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

مگو ارباب دل رفتند و شهر عشق شد خالی

جهان پر شمس تبریز است مردی کو چو مولانا

هر که آید و رود بجذب و دفع آید و رود لکن “ nefḥa-i ḳudsiyyesiyle istişhād ẕeylinde کشیده و راننده سخت پنهان است و این فتادهٔ پادرگل از کام اوّلین تابدین وقت نازك در میدان مردان جز اخیار و ابرار و ابدال و صدّیقین ندیده و همهٔ احوال ایشان از قبیل اخبار سلف صالحین است. فللّه الحمد و المنه و علی نبیه الصلاة و علی ولیه التحیه عرصهٔ طلب و اخلاص مالامال مردان احوال و خواص و عامهٔ دردمندان را dem-i irşād-tev’emleriyle iġtinām-ı furṣat u iġmāż-ı ”ظلال حمایات ایشان ملاذ و مناص است.

بطالان گذشته نیز از ابطال این معرکه محجوب بودند و بتأسف بیهوده عمر ها " ʿuyūn-ı ṣūrete terġīb ve taḳrīʿiyle tevbīḫ ü terhīb-fermā olmaları ekşer-i ḥużżāra māye-i intibāh olup merāyā-yı ṣıfāt u esmāda cilve-ger olan mezāyā-yı ḥaḳāyıḳdan āgāh olmuşlardır. "ضایع کردند و بو نبردند و بگفت و گو مردند.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون تو خفاشان بسی بینند خواب

کین جهان ماند یتیم آز افتاب

موجهای تیز دریا های روح

هست چندانکه نه صد طوفان نوح

لیك اندر چشم کنعان موی رست

نوح و کشتی را بهشت و کوه جست

بس خنیفه ساخت صاحب سینهٔ

تا بود شاهیش را آیینهٔ

بس صفای [s. **177**] بیحدودش داد او

و انگه از ظلمت ضدش بنهاد او

دو علم بر ساخت اسپید و سیاه

آن یکی آدم دوم ابلیس راه

همچنان دور دوم ها بیل شد

ضدّ نور پاك او قابیل شد

همچنین این دو علم از عدل و جور

نا بنمرود آمد اندر دور دور

هم سلیمان هست اکنون لیك ما

از نشاط دور بینی در عما

آن سلیمان پیش جمله حاضر است

لیك غیرت چشم بند و ساتر است

پس بهر دوری دولت قائمست

آزمایش تا قیامت باقیست

Mervīst ki

Ol āyīne-i ʻālem-nümā-yı esrār-ı kāmine, mesned-ārā-yı meydān-ı çil-tenān olup icrā-yı rüsūm-ı celīle-i ṭarīḳat-ı Ṣıddīḳıyye'de beẕl-i ḫızāne-i vüsʻ ü himmet eyledikleri evān-ı metānet-ʻunvānda mācerā-yı icrā-yı āyīn-i ḥālet-āgīn ṣadedinde Müneccim Aḥmed Dede ḥażretleri kendiler ile meşveret buyurduḳlarında " فرمان سلطان

العاشقین صدور یافت. بچندین اموریکه اوّلش وزیدن صرصر غیرت که تا ابخرهٔ انفاس منتنهٔ وانئ الخیر و گرد فتنهٔ تسویلات گروه مکروهش از روی زمین روم بر دارد و ثانیش هبوب نسایم عنایات محبت واخلاص که تا اهل این مرزبوم از تباشیر صبح توفیق بهره ور باشند و ثالثش جریان آب و جد و حالت که تا این اسباب آیین شاهان هفت اقلیم ولایت و کرامت کماکان الی آخر الدوران گردان گردد. چارمش اشتعال نائرهٔ که تا اشجار خبیثهٔ اجسام طوائف باغیه را پاك بسوزد و همهٔ برك و بیخ و شاخهای آن درختهای دوزخیرا در زیر خاك تدمیر و مطمور های قبور مستور الی یوم النشور کنند و پنجمش ظهور نوبهاریکه این نونها لان بوستان حقیقت را بآب زندگئ معرفت و شبنم غنجه کشای همت قلوب را بپرورد. تا ایشان نو باوه های حکم و اسرار و عبر و کرامات بار دهند و صادقان ملك روم از برکات انظار وانفاس و میامن دبدبهٔ سماع و صفای روحانی متمتع و مغتنم باشند." پس بعد ازین بقدوم شما قدوم اولیا را زخمهای ولوله انداز زدن اولی نماید. kelimāt-ı ʻāliyyelerin düstūru'l-ʻamel edip ḳable vürūdi'l-emri'ṣ-ṣūrī tecdīd-i ʻahd-ı semāʻ u ṣafāya mübāderet olunduġu eyyām-ı ʻadīde mürūrunda vuṣūl-i aḫbār-ı defʻ ü ṭard-ı müzevvir-i menkūs ve kemā-fī'l-evā'il Dāru'd-devle-i İstanbul'da ʻaḳd-ı mecālis-i ḥālāt olunduġu beşārātı teʻāḳub etmekle ḫod-be-ḫodāne olmayıp min ṭarafi'l-ġayb ifāża buyurulan mükāşefāt-ı ṣādıḳa imdādıyla olduġu lede'l-küll nümāyān ve bī-ṣā'ibe-i iştibāh olduḳdan ṣoñra fermān-ı ruḫṣat u naṣfet-ʻunvān daḫi vārid olup meydān-ı cemʻiyyet-i iḫvān u ḫullānda feṭḥ u ḳırā'at olunduḳda bu pür-ʻacz u taḳṣīriñ ibtidā-yı ziyāret-i āsitāne-i saʻādetde pāre-ber-pāre ricā-yı ḳabūl ve niyāzmend-i şeref-i dest-būs-ı fuḳarā-yı ṭarīḳat olduġu vaḳt-i mübārekde gülbāng-keş-i izdiyād-ı ṣafā olup nevbet-i gülbāng-i ḳudūm-keş olmaları eşnāsında ḫāk-i inkisārdan refʻ ve nüvāziş-i şefḳat-medārla kerem-fermā olup " گلبانك قدوم تو در عقب گلبانك اینچنین سور و سرور بودن علامت برخورداریست." nefes-i tenfīs-i kürbet-baḫşālarıyla gūyā mānend-i ʻaẓm-ı remīm olan ḫāk-tūde-i vücūdunu hem-ser-i Ṭūr-ı Sīnā ve sīne-i pür-endīşe-i ġıll u ġışını pūte-i kīmyā edip ol nefes-i zinde-berekātı bi-faẓli'r-Ra'ūfi'l-Mennān müstevʻib-i cism ü cān ve sermāye-i istifāża-i rīze-i ḫ^{w}ān-ı merdān olmuşdur.

أنار الله تعالى رمه و مرسه بروحه و رحمته كما أضاء قلبي و عيني بنظرته و نفسه آمين يا مجيب الداعين *

*بحرمة من له لواء الحمد يوم الدين.

Ve Daḫi

Ol baḳıyye-i pīş-ḳademān-ı mesālik-i taḥḳīḳ-i pīrāne-ser, çend-māhe mülāzım-ı devā'ir-i muḳābelāt-ı şerīfe olup fī yevmi mine'l-eyyām maḳām-ı 'ālīlerinde mefārıḳ-ı fuḳarāya le'ālī-i nefīse-i veṣāyā-niṣār buyurmaları ẕeylinde ve **"** درین سرای دو در این گدای بی پا و سر اقامت بدین انتظار کرده است. فحمدا ثم حمدا بمقصد رسید. بعد ازین سیاحت است. تا بامروز سیاحان را گلبانك مبارکئ سفر کشیدم و چون نوبت سفر بمن رسید از اهل حضر فقیر هم آن گلبانك را نیاز میکنم**"** kelimāt-ı mübhemeleri bu'd-ı ḥużżāra sefer-i ṣūrī ve ba'ż-ı āḫara seyāḥat-i ma'nevī olmaḳ üzere mefhūm olmaġın mūriṣ-i sükūt ve ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerine sebeb-i teslīm-i zimām-ı emrleri olmaġla yine kendileri **[S. 178]** **"**سفر ها مبارك باد!**"** resmiyle gülbāng-fermā ve müvedda'-ı yārān olunca herkes meblaġ-ı idrākiyle süḫan-rān-ı meydān-ı taḫmīn iken vefātları ḫaberi şüyū'-peẕīr olup medlūl-i i'lām-ı keşf-encāmları cümleye ma'lūm olmaġla herkes levāzım-ı sefer-i dāru'l-beḳāları tedārükine meşġüller iken zevceleri ṭarafından **"'Azīz-i āgāh-ı merḥūm, mehāmm-ı seferiyye-i uḫreviyyelerin kemā-yenbaġi tedārik buyurmuşlardır ki ḫayātlarında ferd-i yār-i vāḥide yār olmadıḳları gibi fevātlarında daḫi dūş-ı himem-i ḫullāna cenāzelerinden mā'adā bār ibḳā etmemişlerdir."** diye peyām-ı ṭayyibet-niẓām vürūdu cümleyi ḳable fevti'l-furṣa iġtinām-ı mevā'id-i fevā'id-i ẕātlarında olan tehāvün ü ġafletlerinde efsūs-ḫ^{w}ān edip baḳıyye-i ḫıdemāt-ı kālbüd-i raḥmet-endūdlarına devān u şitābān etmişdir. Ve ḳabīl-i iḥtiżārlarında tedārük-i levāzım-ı techīz ü tekfīn ṣadedinde olan ḥareketlerinden

zevceleri ḳurb-ı intiḳāllerine intiḳālle giryān ve “بعد از تو حال این عاجزه چه گونه خواهد شد؟” mażmūn-ı ḥasret-meşḥūnuyla nālān olduḳda cümle-i ḥuḳūḳ-ı ma‘dūdesin kendiye teslīm buyurup ve “درین کوشهٔ خانه مبلغی مدفونست. بعد از دفن من بیرون آر که تا بوفاتت وفا میکند!” tesellīleri üzere ‘amel edip fī’l-vāḳi‘ meblaġ-ı merḳūm, bāliġ-i ḥadd-i tamām olduḳda anıñ daḫi naḳdīne-i ‘ömrü nāfid ve kendilerden ṣoñra ḥasret-i ṣoḥbetlerinden mā‘adā rūy-ı miḥnet-dīde olmayıp ve ḫāk-i pākine iḫtirāmen iḫvān daḫi ḫıdmet-i lāzımesine iḳdām edip künc-i vaḥdet ü vaḥşetde ālām-ı ġurbet-keşīde vü telḫī-i kürbet-çeşīde olmamışdır. Ve ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ rūḥ-ı revānı tennūre-pūş-ı semā‘ u ṣafā-yı maḳ‘ad-ı ṣıdḳ olduḳda cesed-i müterevviḥleri ḳubāle-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā’da āsūde-i civār-ı türbe-i mu‘allā-rütbe-i Ḫudāvendigārī ve ol ḫātūn-ı sa‘ādetmend daḫi semt-i ḳadem-i meymenet-tev’emlerinde ser-nihāde-i bālīn-i laḥd olmuşdur.

نوّر الله تعالى تربتهما و حشرهما في زمرة أوليائه العظام آمين بعزة شفيع الانام.

Ḥażret-i Faḳrī Aḥmed Dede

Kilisiyyü'l-mevlid ve Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nurānī) naẓar-kerdeleri evlād u emcādından olup sālik-i ṭarīḳa-i vālid ü mālik-i biḍā'a-i vāfire-i 'ulūm ve a'māl ü aḫlāḳ-ı ḥasene ve müteḥammil-i riyāżāt-ı şāḳḳa ve mütecemmil-i āṯār-ı müstaḥsene ve Şeyḫ Aḥmedü'l-Ḳārī ('aleyhi raḥmetü'l-Bārī) ṣoḥbet-i şerīfeleriyle müstefīż olup ba'de ziyāreti'l-Ḥaremeyni'ş-şerīfeyn vaṭan-ı me'lūfunda kūşe-nişīn-i 'uzlet u tūşe-güzīn-i faḳr u ḳanā'at iken bi-ḥasebi'l-irṯ kendiye emvāl ü ecnās-ı keṯīre teveccüh eyledikde cümlesin erāmil ü eytām u mesākīne īṯār edip aḳribādan ba'żınıñ 'ırḳ-ı şefḳati silsile-cünbān-ı pend olup ve miḳdār-ı kifāyet-i nefs, ibḳāya taḥrīṣ olunduḳda **"قبول التركه و ردّ الترك ينافي نسبة الفقر."** 'unvānıyla taṣḥīḥ-i nisbet-i faḳr buyurmaları kendileriñ beyne'l-fuḳarā "Faḳrī" şöhretiyle meẕkūr olmalarına bā'iṯ olmuşdur. Ve her gāh ki ḳadr-i sedd-i ramaḳdan fāżıl ḥücre-i vaḥdetlerinde şey-i ḫasīs daḫi bulunsa müstaḥaḳḳīne beẕl edip eger vaḳt-i müsā'id īṣāl-i müstaḥaḳḳīn olmaz ise bīrūn-ı der-i ḥücreye ilḳā edip kā'inen

men kāne fuḳarā vü żu‘afā iltiḳāṭıyla muġtenim olup ibtidā-yı iḫtiyār-ı faḳrlarından nihāyet-i sefer-i ḳabrlerine varınca fażla-i māsivā ile hem-ḥücre olmayıp nev-be-nev mevā’id-i ‘ināyāt-ı nā-gāhiyye ile mütena‘‘im ü bī-ġam-ı ferdā olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سالها خوردی و کم نامد ز خور

ترك مستقبل کن و ماضی نگر

گر جهان را پر در مکنون کنم

روزئ تو چون نباشد چون کنم

ننك درویش ز درویشئ ما

روز و شب از روی اندیشئ ما

گر بخواهی ور نخواهی رزق تو

پیش تو آید دو ان از عشق تو

آنچنانکه عاشقی بر رزق زار

هست عاشق رزق هم بر رزق خوار

گر ترا صبری بدی رزق آمدی

خویشتن چون عاشقان بر تو زدی

Menḳūlest ki

Ol genc-i nihān-ı ḫarābe-i ḫumūl-i çille-rehīn-i ṣavmaʿa-i inzivā vü mestūr-ı ḳubbe-i vaḥşet-i üns-i cins iken maʿreke-i inhizām-ı İsmāʿīliyye'de daḫīl-i sāye-i selāmet-māye-i istīmān-ı Ḥażret-i Selīm Ḫān olan Fūlād u ʿUlvān-nām mīrzālar ṣamīm-i fu'ādlarında merkūz olan ʿaḳīde-i ehl-i Ḥaḳḳ'ı iẓhār ve ʿasākir-i ẓafer-me'āṣir-i seniyye ile istiẓhār edip bilād-ı belā-**[S. 179]** bünyād-ı revāfıża mānend-i Seylü'l-ʿarim ʿazm-i tāḫt u taḫrīb etmekle emvāl-i ġanāyimden ḫızānelerinde müctemiʿ olan nuḳūd u ecnāsı ḫarc-ı rāh-ı ḫayrāt u ḥasenāt etmek üzere münʿaḳide olan nüẕūr-ı sābıḳalarına binā'en fī'l-aṣl menşe-i temeẕhüb-i sünnīleri olan kerāmāt-ı bāhire-i faḫru'l-abdāl u ẕuḫru'r-ricāl Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) bi'l-külliyye kendileri rübūde-i maḥabbet-i kümmelīn-i Mevleviyye edip melāḥim-i İsmāʿīliyye indifāʿından ṣoñra maḥmiye-i Ḥalebü'ş-şehbā'da tavaṭṭun ve bi'l-işṭirāk taʿmīr-i ḫānḳāh-ı Mevleviyye teşmīr-i sāʿid-i ihtimām edip baʿde'l-itmām ʿatebe-i ʿaliyye-i Ḫunkār-ı Ekberī'den niyāzmend-i istiḫlāf olmalarıyla taʿyīn-i işāret-i rūḥāniyye ḥasebiyle ḫilāfet-nāme nām-ı nāmī-i Şeyḫ Aḥmed ile tevşīḫ buyurulmaġın imtiṣālen lil-emri'l-ġaybī ve'l-ʿaynī teveccüh-i ṣavb-ı me'mūr ve taḥammül-i emānet-i ʿuẓmā-yı meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı mücedded-i meẕkūr edip müddet-i medīde ol cilve-gāh-ı ḥasretü'l-ʿuṣṣāḳda ḫıdmet-i terbiye-i süllāk-i ṭarīḳa-i ʿaliyye ile evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār olmuşlardır.

*طوبی له و حسن مآب. *

Mervīst ki

Ol ġarḳa-i lücce-i fenā, mevḳi‘-i ḫilāfetlerinde sāye-endāz-ı sāḥa-i gülistān-ı ḥüsn-i sülūk ve dā’ire-i ṣafvet-medārları mecma‘-ı fużalā vü ‘urefā vü aṣḥāb-ı ḥāl ve melce’-i derdmendān-ı fuḳarā vü żu‘afā ve mecālis-i muḳābelāt-ı şerīfe, maḥşer-i pīr ü cüvān ve meṭāf-ı ṭavā’if-i ṭuruḳ-ı ‘aliyye olup ve ẕāt-ı şerīfleri merkez-i meydān-ı vecd ü ḥālāt-ı muḥayyiretü’l-‘uḳūl u müvellihetü’n-nüfūs ve aġleb-i evḳātları ziyārāt-ı meşāhid-i muḳaddese-i maḳbūlān-ı Subḥānī ile ve ol maḳāmāt-ı müteberrikede semā‘ u ṣafā ile ve ezkār u murāḳabe-i muvācehe ile mürūr edip ve devr-i ebvāb-ı aḥbāb-ı ṣūrīden keşīde-‘inān-ı himmet olmaġla beyne’l-ḥussād tekevvün eden kelimāt-ı bī-cā ki **“آنکه از مردگان مدد جوید ازو بزندگان چه رسد؟”** ḫurde-i bī-ma‘nīsidir, ma‘rūż-ı pīşgāh-ı irşād-destgāhları olduḳda **ما هر دو اهل فنائیم. پس جهت جامعۀ فنا باعث انجذاب است. لکن مردگئ فانیان فی الله و باقیان بالله و “** **زندگئ نائمان غفلت و جامدان قسوت محل نظر مناظرین حکمت است.”** ta‘rīż-i ilzām-engīzleriyle sedd-i raḫne-i ṭa‘ne-i bī-ḫıredān edip ilā āḫıri’l-‘ömr, şīve-i evvelīn-i düstūru’l-‘amel-i pür-temkīnleri olmaġla ‘āmme-i ahālī-i ḥavālī ta‘ẓīm ü teberrük-i merāḳıd-ı münevvere-i evliyā-yı kirāma rāġıbe olup rūḥāniyyāt-ı ḳudsiyyelerinden istifāżalarına bā‘iş olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ظاهرش مرك و بباطن زندگی

ظاهرش ابتر نهان پایندگی

چونکه ایشان خسرو دین بوده اند

وقت شادی شد چو بشکستند بند

سوی شادروان دولت تاختند

کنده و زنجیر را انداختند

بط را ز اشکستن کشتی چه غم

کشتیش بر آب بس باشد قدم

مرك بیمرگی بود ما را حلال

برك بیبرگی بود ما را نوال

ما بمردیم و بکلی کاستیم

بانك حق آمد همه بر خاستیم

ای فناتان نیست کرده زیر پوست

باز گردید از عدم ز آواز دوست

در هوای عشق رقصان شوید

همچو قرص بدر بی نقصان شوید

جسمشان در رقص و جانها خود مپرس

و انگه گردد جان از انها خود مپرس

Menḳūlest ki

Ol ḳāfile-sālār-ı muḫliṣīn-i ʻaṣrları evā'il-i nevbetlerinde ziyārāt-ı meşāhid-i muḳaddesede ḫavāṣṣ-ı iḫvānla hem-pā-yı mübāderet olup lākin keşret-i raġabāt u ġalebāt-ı müyūl-i ḫullānla evāsıṭ u evāḫirlerinde cemm-i ġafīr-i ḫullān ve cemʻ-i keşīr-i dervīşān-ı ṭuruḳ-ı ʻaliyye sā'ire inżimām ve kibār-ı ʻulemā vü meşāyiḫ ü eşrāf-ı ahālī iltiḥāḳıyla gūyā süyūl-i raḥmet olup ve teveccüh buyurduḳları semt-i müteyemmin ü ṭaraf-ı müteberrik ictimāʻ-ı aṣḥāb-ı ḥāl ü ittifāḳ-ı erbāb-ı ṣafvet-bāl ü vefret-i münşidīn ü ḳavvālān ile dāru'n-naʻīm-i neġam-ı neşāṭ-engīz ve hāy u hūy-ı naʻra-zenān-ı ʻuşşāḳ u şehḳa-ḫorān-ı müştāḳīn ü semāʻ-zenān-ı vecd ü ḥāl ve ẕikr-i cehrī-künān-ı dā'ire-miṣālle maḥall-i maʻreke-i merdān-ı vaṣiyyet velvele-i nāy u ḳudūm ve cemʻiyyet-i ḳarābīn ü nüẕūr ve elvān-ı niʻamla şānī-i Vādiyyü'l-ḳurā vü müzdaḥam-ı berg ü nevā olmaġla herkes bi-ḥasebi'l-ḳābiliyye müstefīd-i berekāt-ı sāye-i kerāmet-māyeleri ve fażla-i ḫ^{w}ān-ı żiyāfet-i ʻāmmeleriyle bī-nevāyān-ı ahālī daḫi muġtenim-i niʻam olduġu enẓār-ı teng-ḥavṣalagānda ʻacāyib-nümā ve bāʻiş-i eẕkār-ı cemīle-i maḥāfil-i ülü'n-nühā olmaġla ḥalḳa-i **[S. 180]** ḫāṣ-ı teẕkīr-i *Meşnevī-i Şerīf*'lerinde ṣaded-rān-ı meydān-ı keşfü'l-esrār **" وفي الزيارات زيادات غير محسوسة من العوائد الباطنة كالاستفادة من الرحمات النازلة عند ذكرهم وعلى تربتهم و الاستشفاع من روحانياتهم و الاستمداد من أسرارهم و استجابة الدعوات ببركاتهم و استدفاع البليات بتوسلهم و استجلاب الفيوض بتوسطهم و هذه الغنائم الحسية انموذجات فوائدهم المعنوية لو اطلعوا عليها لتولهت عقولهم و تحيرت نفوسهم فان الظاهر عنوان الباطن فأين الغرفة من العمام فطوبى للمخلصين المتأدّبين في زيارتهم و القائمين بين أيديهم كما كانوا احياء في المجالس الرفيعة حتى تمتعوا بتمثلهم و صحبتهم في الواقع و الواقعة كما استسعد الذين تشرّفوا باشادات الارواح المتجسدة و استفاضوا بميامن الاسرار المتمثلة قدّسها ال قدّوس الصمد بفيضه المقدّس المؤيد."** enfās-ı nefīseleriyle ḳulūb-ı ḳābilīn-i ʻināyeti cevānib-i rūḥāniyyāt-ı aḫyār u

ebrāra tevcīh buyurup zamān-ı saʿādet-iḳtirānlarında süʿedā-yı ahālī-i maḥmiye-i merḳūma aḥyā vü emvāt-ı evliyā-yı kirāma ikrām u iḥtirāmda müdāvemet-i reftār-ı pesendīdeleri olup ve dil-mürdegān-ı bī-behre-i irādet ü maḥabbetleri girīve-rev-i daḫl-i bī-cā ve zaḫm-ı tīr ü tīġ-i ġayret-i merdān-ı Ḫudā'ya mübtelā ve idbār-ı ṣūrī vü maʿnevī istīlāsıyla mehbiṭ-i nāzile-i sūi'l-ḳażā olmuşlardır.

نعوذ بالله الحفيظ من ذلك و نستمد في نيل الفوز عن المهالك بنشر فوايح نفحاتهم القدسية في الممالك لعل * السلام يسلما عن القطاع في المسالك و العجب كل العجب من طعن النائمين و الاموات الى حضرات الايقاذ الباقي في المعارج الباقيات على موجب اقوال سيد السادات عليه و على آله و صحبه جزائل التسليمات و التحيات حيث نبه عليه السلام على حقائق احوال الفريقين ارشادا الى المنازل العاليات في احاديثه الشريفة كما قال عليه الصلاة و السلام الناس ينام اذا ماتوا انتهوا[767] **و قال عليه السلام ان لله خنائن من خلقه يغدوهم في رحمة و يحييهم في عافية و يميتهم في عافية و اذا توفاهم توفاهم الى الجنة اولئك الذين تمر عليهم الفتن كقطع الليل الظلم وهم عنها في عافية**[768] **و قال عليه السلام اياكم و مجالسة الاموات و المؤمنون لا يموتون بل ينتقلون من دار الى دار على ان الوفاة فوات من وجه حيات من وجوه كما اشار اليه صلى الله عليه و سلم بحديثه الشريف حيث مثل الموت و سهله بقوله مثل المؤمن في الدنيا كمثل الجنين في بطن امه اذا خرج من بطنها بكى على مخرجه حتى اذا رأى الضوء و رضع لم يحب ان يرجع الى مكانه فكذلك المؤمن يخرج من الدنيا فاذا قضى الى ربه لم يحب ان يرجع الى الدنيا كما لا يحب الجنين أن يرجع الى بطن أمه و ليس للماضين همّ الموت و انما لهم حسرة الفوت و الموت تحفة المؤمن مع ان كون القبر روضة من رياض الجنة منصوص و ان القول لمن يقتل في سبيل الله أموات منهي بل هو حي مرزوق عند ربه و أولياء الله تعالى هم المقتولون في الجهاد الاكبر بيوف مخالفات النفوس و رماح الرياضات الشاقة بحيث صارت اجسادهم أجداثا و بلغوا مراتب البقاء بعد الفناء حتى كانوا كانهم أموات يمشون في وجه الارض نبهنا الله تعالى و كافة المتردّدين في علوّ شأنهم في الجسد و**

[767] Irâkî, *el-Muğnî*, c. IV, s. 28; Aliyyü'l-Kârî, *el-Esrâru'l-merfûʿa*, c. I, s. 353.

[768] Ukaylî, *ed-Duʿafâ'u'l-Kebîr*, c. IV, s. 152; Taberânî, *el-Muʿcemü'l-evsad*, c. VI, s. 265.

سمّوا مكانهم في الجدث عن نوم الغفلة و عقلة القوة في حق من شرفه بالكرامة و اكرمه بالمعرفة آمين يا مجيب السائلين*.

Mervīst ki

Ol ‘āşıḳ-ı şūrīde-i ẓāhir ü bāṭın-ı mestūrān-ı ḳıbāb-ı ‘izzet, minvāl-i meşrūḥ üzere müstemirrü’l-ḥāl ve pençāh sāl dād-dih-i kār-ı terbiye-i iḫvān u meşkūrü’s-sa‘y-i tenmiye-i ḫullān olup āḫir, ziyārāt-ı merāḳıd-ı müteberrike-i evliyā-yı güzīnde nevebāt-ı sābıḳadan ezyed ‘arż-ı sūz u güdāz ve icrā-yı ādāb-ı niyāz ve a‘ḳāb-ı ed‘iye-i mu‘tādelerinde [769]-تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ- āyet-i kerīmesin tilāvet ve i‘āde-i du‘ā-yı pür-girye vü zārī edip **“Sem‘an ve iṭā‘aten ‘ale’l-vechi ve’l-‘ayn!”** fıḳra-i ġarībesiyle vedā‘-künān olmaları ḳulūb-ı muntaẓırīn evżā‘-ı ma‘nī-dārlarına ḫalecān-endāz-ı bīm-i hicrān olmaġla maḥremān-ı rāzları lede’l-müsāmerāt nādire-i vaż‘-ı remz-āmīzlerin ṣaded-i baḥş eylediklerinde **[S. 181]** ḫuṣūṣ-ı merḳūmda kendiler ile hem-kār olanlar perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı pūşīde ve mecālis-i ma‘hūde-i aḫīrlerinde ervāḥ-ı mütemeşşile-i evliyā-yı kirām da‘avātına iḳrār u icābet olunup ve ḫavāṣṣ-ı hem-demāndan şeş nefer güzīdegān iḳrār-ı mezbūrede enbāz ve müşāhede-i ervāḥ ile ḳarīrü’l-‘ayn olduḳların īrād buyurmaları kemā ḳālū cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup ‘azīz-i müşārün-ileyh ḳāfile-sālār-ı diyār-ı ma‘nā ve anlar daḫi pey-ender-pey işr-i kerāmet-eşerlerine iḳtifāya müsāra‘at üzere yek-dil-i bezm-i cihān olduḳları gibi vedā‘ında daḫi yek-āheng olup ve ol ‘azīz-i mışr-ı ḥaḳīḳat ḥālā mażācı‘-ı pür-raḥmet-i meşāyıḫ olan dā’ire-i ḳudsī-medārda ser-ḥalḳa-i aḫlāf-ı kirām olup ve hem-rāhları āġūşān-ı fuḳarāda āsūde-i revḥ ü reyḥān olmuşlardır.

[769] Yûsuf Sûresi, 12/101. Âyet: “«Ey Rabbim! Mülkten bana (nasibimi) verdin ve bana (rüyada görülen) olayların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünyada da ahirette de benim sahibimsin. Beni müslüman olarak öldür ve beni sâlihler arasına kat!»”

نور الله تعالى تربتهم و شرف رتبتهم آمين بحرمة سيد الاولين و الآخرين.

Ḥażret-i Şāṭır Meḥmed Dede

Fātiḥ-i Baġdād Sulṭān Murād, rikāb-ı şükūh-intisābında ser-şāṭırān ve āsitāne-i saʿādet-āşiyāne-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār-ı Ekberī'de mācerā-yı sālifü'ẕ-ẕikr şāh-ı ġayret-sipāh ve İbnü'l-ḳāḍī-i bī-intibāhdan müte'eşşir, ʿaḳīb-i şādumānī-i fetḥ-i mezbūrda bāzār-ı intisāb-ı selāṭīn-i ṣūretden bīzār ve rūy-gerdān-ı semt-i taʿaṣṣub u inkār olup ve ṭaraf-ı veliyyü'n-niʿmetden muraḫḫaṣ-ı terk-i ḫıdmet olup kemāl-i ṣıdḳ u iḫlāṣla iḫtiyār-ı terk ü tecrīd edip şāhzādegān-ı Celāleddīn-i Rūmī ḫıdemāt-ı ʿaliyyesinde kemer-beste-i mülāzemet-i ḥürmet ü ġāşiye-dār-ı dūş-ı mürāʿāt-ı ʿizzet olup nihāyet-i ḥaṣād-ı zirāʿat-i toḫm-ı ṣadāḳatlerinde şemʿ-i ḳābiliyyetleri meşʿal-i irşād-ı Ḥażret-i Ḥüseyin Efendi'den şuʿle-peẕīr-i istināre ve meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Ḥalebü'ş-şehbā ile çerāġ-ı efrūḫteleri olup ṣad sāle muʿammer ve şaṣt sāl ser-ḥalḳa-i fuḳarā-yı Mevleviyye ve encümen-efrūz-ı ʿaynu'l-cemʿ-i ḫullānu'ṣ-ṣafā ve tesellī-baḫş-ı ḫavāṭır-ı iḫvānu'l-vefā olduḳları ve ḫızāne-i fütūḥāt u ʿināyāt-ı nā-gāhiyyeden ʿayş-ı ḫoş-güvār-ı dem-be-dem ile muġtenim olmaları bābında lehçe-i pür-behçe-i

şükrānelerinden rīzān olan le’ālī-i şemīne-i sipāsdır ki dībāce-zīb-i menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

ابنای جنس ما که شاطران ملوکند در نهایت خدمات شاقه و غایة درماندگئ پیری بچند درم علوفه چراغ بی " فروغ سد رمق باشند. المنّة لله تعالی و تقدس این بندۀ ناچیز و آزاد بیزار را در اندك مدتی که شرفیات انتساب رکاب ثریا ارتفاع شاهزادگان خنکار اکبر قدس سره الازهر شدم. باستواء خلافت و سکۀ ابتهاج مشیخت و خرقۀ کامرانئ طریقت سر بلند میدان امثال و ارجمند میانۀ اقران کردند. اگر همۀ عمر بألسنۀ مویهای اندام کلمات جامعۀ شکر یکشمۀ این نعمت بیکران تکرار کنم هنوز بموجب

[مفعول مفاعلن فعولن]

از دست و زبان که بر آید

کز عهدۀ شکرش بدر آید

"عجز و قصور خود را در معرض ادا آورده باشم.

Pes her gāh ki enfās-ı nefīse-i teşekkür-ḳarīnleri meclis-ārā-yı naṣfet ü i‘tirāf olduḳlarında

(نظم)

[فاعلاتن مفاعلن فعلن]

من که باشم در آن حرم که صبا

خاکروب حریم حرمت اوست

beyt-i laṭīfiyle tażarru‘-künān ü dest-efşān olup mu‘teberīn-i hem-demānı, tenekkür-i evā’il-i ḥāl ü teşekkür-i ḥüsn-i me’āle terġīb buyururlar idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شکر حق کن ذکر حق بشنو درین بوستان سرا

چون گل و سوسن از ان کوش و زبانت داده اند

گر توانی سیر در مصر وجود خویش کرد

حسن یوسف کاروان در کاروانت داده اند

از تو میبالد بخود صد پیرهن مصر وجود

گر عزیزی این جهان و این جهانت داده اند

Menḳūlest ki

Ol seccāde-nişīn-i ḫilāfeteyn-i cenāb-ı velāyet-niṣābınıñ meğer fetīle-i isti‘dādları Ḥüseyin Efendi ḥażretleriniñ şu‘le-i sırr-ı muḳaddeslerinden rūşenā-peẕīr-i ḫilāfet-i sırrıyye imiş. Evāḫir-i ḫilāfet-i ṣūriyyelerinde ol neş’e-i ma‘nevī daḫi ser-zede-i verā-yı perde-i kitmān olup ba‘ż-ı müstaḥaḳḳīn-i emānet-i ḥaḳīḳati behre-yāb-ı telḳīn edip kendiler meş‘al-i Mevleviyye’den derece-i iṣnā ve ‘işrīnde ḥāmil-i esrār-ı ḫilāfet-i ḥaḳīḳiyye olmaġla naẓar-kerdeleri ṭabaḳa-i ṣelāṣe ve ‘işrīn ricālinden olup ve *Cifr-i Meṣnevī*-nām ṣandūḳatü’l-‘acāyib ü mecmū‘atü’l-ġarāyibi ki Ḫānḳāh-ı

Baġdād'da a'lem-i 'ulemā-yı zamānı ve efḍal-i fuḍalā-yı evānı olan **[S. 182]** 'Abdulḥafīẓ Dede ḥażretleri vefātında bi'l-vaṣıyye nā'il olmuşlar imiş, anlar daḫi ḥīn-i intiḳāllerinde Bostān-ı Ṯānī ḥażretlerine vaṣıyyet buyurup **"این امانتیستکه بغیر خلفای سریه نشاید!"** 'unvānıyla te'kīd ve Çelebī-i müşārün-ileyh cenābına tuḥfe-i vāpesīn buyurup ḥāvī olduġu esrār-ı ḥasretü'l-'urefādan niçe aṣḥāb-ı kemāl müstefīż olmuşdur. Ve fī'l-aṣl, nüsḫa-i celīle-i merḳūme kitāb-ḫāne-i türbe-i muḳaddesede maḥrūs-ı nigeh-bān-ı kütüb-i mevḳūfe iken keyfiyyet-i ġaybeti ma'lūm-ı ḥafaẓa-i buḳ'a-i mübāreke olmayıp dest-rübūde-i ġayb olmasına ḳarār-dāde olup bā'iṯ-i infi'āl-i bī-kerān olduġu gibi yine maḥall-i ḥirāset ü kitmānına 'avdeti bādī-i sipās u şükrān-ı bī-pāyān-ı ḳulūb-ı Çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirām olmuşdur.

Fī'l-vāḳi', ḳudemā-yı ṭarīḳatden mānend-i 'anḳā-yı maġrib, nām u nişānı māye-i iştiyāḳ-ı bī-endāze-i fuḳarā olmuş-iken Bostān Efendi ḥażretleri sāye-i kerāmet-māyesinde ol naḫle-i esrār-ı Ṭūr-ı tecellī-i ḥaḳīḳatden mīve-çīn ü kūşe-i burḳa'-ı ḥażret-i nev-'arūs-ı *Meṯnevī,* fī'l-cümle küşāde-rūy-ı 'āşıḳān u maḥremān-ı rāz-ı serā-perde-i işāret, gülçīn-i bāġ-ı temāşā-yı eymen-i ābād-ı ledünnī olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

'Azīz-i müşārün-ileyhiñ evāḫir-i evḳāt-ı şāfiyelerinde gencīne-i kemālāt-ı vīrāne-i ẕāt-ı fenā-simātlarından sīmā-nümā-yı intiẓār-ı maẓanne-cūyān olmaġla ekṯer-i mevālī-i 'iẓām ve aġleb-i vüzerā-yı ẕevi'l-iḥtirām, ser-dāde-i zānū-yı irādet ü 'araḳıyye-keş-i ṣıdḳ-ı maḥabbetleri olup 'ale'l-ḫuṣūṣ Ḫ^{w}āce-zāde Efendi, ser-bülend-i tekbīr ü gülbāng-i ḫilāfetleri ve zīr-i sitāre-i mevleviyyette mestūrān-ı ḳıbāb-ı

velāyet-i Mevleviyye’den olduġu emārāt-ı vāżıḥatü’d-delālātla resīde-i pāye-i şübūt u şühūd olmuşdur. Ve ṣüret-i inkişāf-ı ḥālleri

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار پنهان کن تو از چشمان خود

تا بود کارت سلیم از چشم بد

دانه چون در زمین پنهان شود

سرشان سر سبزئ بوستان شود

mışdāḳınca ḫaṭar-āmīz-i çeşm-zaḫm-ı bīgānegān olduġu su’āl-i muḳadderine feḥvā-yı pür-cedvāsıyla me’mūnü’l-ġā’ile-i redd ü ḳabūl-i āşinā vü bīgāne olduḳların īrād ve pāsuḫ-i rāsiḫ-fermā olmuşdur. ”مینمایند و میپوشانند میکارند و میدروند. بنده همین زمین و خداوندگار ایشانند.“

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

همچو آن روبه کم اشکم کنید

پیش آن روباه بازی کم کنید

جمله ما و من بپیش او نهید

ملك ملك اوست او را دهید

چون فقیرانید اندر راه راست

شیر و صید شیر خود آن شماست

هر شکار و هر کراماتی که هست

از برای بندگان آن شه است

آنکه دولت آفرید و دو سرا

ملك و دولتها چه کار آید ورا

زانکه او پاکست و سبحان وصف اوست

بی نیاز است او ز نغز و مغز و پوست

پیش سبحان پس نگه دارید دل

تا نگردید از گمان بد خجل

Mervīst ki

Ol ṣābit-ḳadem-i bisāṭ-ı ḥüsn-i edeb, emānet-i merḳūmeyi ḫızāne-i aṣl-ı aṣīle īṣāl ḳaṣdıyle vaṣıyyet ʿaḳībinde saṭvet-i ġayret-i ḫāṭır-ı Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhden hirās ve daḳīḳa-şināsī-i ḥamiyyet-i şāhzādegān-ı ḥaḳīḳat siyāḳında ʿatebe-i ʿaliyyelerine firistāde-i meşreb-i ʿālī-i meskenet-riʿāyetleri olan ʿarż-ı ḥālde taẓmīn eylediği laṭīfe-i maʿẕeret, ḥüsn-i ḫātime-i menḳabeleri ḳılınmışdır ki īrād olunur:

این بدان ماند که برای شاهزادگان لالایان امانت نهادان گوهر های نفیس را نگه دارند و بمیقات مأمور بعرض " رسانند. پس ازین لالای کهن سال و مشرف انتقال آن گوهر تابدار خزانۀ اسرار حضرت خداوندگار بدان عتبۀ علیۀ شاهزادۀ کامکار رسد. متوقعست که در نهانخانۀ کتمان محروس باشد و قصور نا محصور بندۀ دیرینه را "عفو فرمایند و مدد همت سامیه را همراه و بدرقه سازند. ʻunvānıyla deryūze-i ʻināyet ve ḳurb-ı irtiḥāllerine işāret eyledikleri tamām-ı mīḳāt-ı erbaʻīn-i āḫirīnlerinde minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olup ednā bahāne-i inḥirāf-ı mizācla müteveccih-i semt-i ḳıble-i ervāḥ ve müvedda‘-ı ḫānḳāh-ı ʻālem-i fānī ve seyyāḥ-ı cihān-ı bāḳī ve medfen-i meşāyiḫ-i eslāf olan mehbiṭ-i envār-ı ʻafv u ġufrānda kūşe-güzīn-i āsāyiş-i rūḥānī olmuşdur.

طیب الله ثراه و جعل الفردوس مآله و مأواه آمین بحرمة سید المرسلین.

Ḥażret-i Seyyid ʻAbdulfettāḥ Dede

ʻAyntābiyyü'l-mevlid ve miyāne-i ṭalebe-i ʻulūm-ı diyārlarında **[S. 183]** ṣāḥib-i ẕihn-i veḳḳād ü mālik-i cidd ü ictihād olup ol ḥavālīde müyesserü't-taḥṣīl olan fünūn-ı mütedāvile cemʻine muvaffaḳ olduḳdan ṣoñra ṭaleb-i ʻilm-i ḥadīṯ siyāḳında cānib-i Mıṣır'a teveccüh ve müddet-i medīde Cāmiʻ-i Şerīf-i Ezher'de muḳīm ve maḳām-ı saʻy u ṭalebde muʻtekif olup meşāyiḫ-i mehere-i fenn-i merḳūmdan kemā-yenbaġī istīfā-yı merām edip ve mücāz daḫi olup lākin esātiẕe-i kirāmınıñ feyż-i teʼşīr-i ṣoḥbetleriyle ḫuṣūnet-i cibillet-i ʻAntābiyye bi'l-külliyye meşreblerinden zā'il ve ṭuruḳ-ı ʻaliyye ricāline mā'il olmaġla Ḫānḳāh-ı Mıṣır'da iken iḫvān-ı fużalādan daḫi *Meṯnevī-i Şerīf* ve kütüb-i sā'ire-i taṣavvuf telemmüẕüyle bi'l-külliyye rübūde-i taʻalluḳ-ı cevānib-i evliyā-yı kirām olup lākin cüst u cūy-ı mürşid-i kāmil ü mükemmil ederek devr-i bilād u seyr-i diyār edip vaḳt-i iltiḥāḳ-ı zümre-i āşināyān-ı rūḥānī resīde ve rū-yı rāh-ı seyāḥatleri Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet ʻani'l-mekkāreti'l-kevniyye ve ḥuffet bi'l-ʻināyāti'l-ledünniyye) sevād-ı aʻẓamına mālīde olduḳda ziyāret-i türbe-i muʻaẓẓama-i Ḫudāvendigārī eṯnāsında

meşhūd-ı dil ü çeşm-i cān-ı müştāḳları olan ḥālet-i mektūmeden bī-iḫtiyār olup maṭbaḫ-ı ʻāmire-i cān-perver-i āsitāne-i saʻādetlerine cān atıp çend sāle müteḥammil-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa vü mütecemmil-i naẓarāt-ı ʻāliye olup lākin ferd-i vāḥid kendiniñ pürsiş-i z̲āt u zamān ve tefaḥḥuṣ-ı keyfiyyet-i dāniş ü iz̲ʻānıyla taḳayyüd etmeyip peyġūle-nişīn-i ḫumūl iken ʻAbdülḥalīm Efendi ḥażretleri erīke-ārā-yı ḫilāfet-i cedd-i emcedleri olduḳda Ḫānḳāh-ı Dāru’s-selām-ı Baġdād’da şeyḫ-i vaḳt olan Naṣīrā Dede ḥażretlerinden vārid olan tehniye-nāme-i nādire-i muʻciz-beyān, mecmaʻu’l-ʻurefā olan ḥalḳa-i sükkān-ı āsitāne-i saʻādeti devr edip cümle taḥsīn ve ḫıdmet-i tercemesinde iẓhār-ı ʻacz u īrād-ı ʻöz̲r etmeleriyle meşreb-i vesīʻü’l-himme-i Çelebī-i müşārün-ileyhe gerd-i keder-i efsūs, müżāyaḳa-fersā olduġu beyne’l-fuḳarā mez̲kūr olunca zīr-i nesīc-i nisyāndan ser-ber-āver-i meydān-ı niyāz-ı ḫıdmet-i maʻhūde olduġu maʻrūż-ı pīşgāh-ı Ḥażret-i Çelebī olduḳda neşāṭ-ı zā’idü’l-vaṣfla müsāʻade buyurulup itmām-ı ḫıdmet-i maʻhūde ve ʻalā aḥseni’l-vücūh hengām-ı ʻarż-ı ruḳʻa-i terceme-i mesfūrede beşāşet-i tāmme ile ḳarīn-i ḳabūl ü taḥsīn ve kendiler daḫi defʻaten şeref-yāb-ı ilbās-ı külāh u ḫırḳa ve müstefīż-i tekbīr-i ṭarīḳa ve maẓhar-ı eżʻāf-ı ʻaẓīme-i ẓāhire vü bāṭına olup ve çend rūz mürūrunda Ḫānḳāh-ı Saray Bosna meşīḫati daḫi kendilere erzānī görülüp ol mesned-i saʻādetde ilā āḫıri’l-ʻömr, kāmrān-ı maḳāṣıd-ı ṣūriyye vü maʻneviyye olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آب رحمت بایدت رو پست شو

و انگهان خور خمر رحمت مست شو

زین خرد جاهل همی باید شدن

دست در دیوانگی باید زدن

بس فنون باشد جنون این شد مثل

خاصه در زنجیر این میر اجل

اندرین محضر خرد ها شد ز دست

چون قلم اینجا رسیده شد شکست

هیچکس را تا نگردد او فنا

نیست ره در بارگاه کبریا

Menḳūlest ki

Ol yegāne-i meydān-ı tevāżu‘, sālik-i cādde-i meskenet ve resīde-i menzil-i ‘izz ü rif‘at-ı meşīḫat olduḳda ẕāt-ı şerīfi pūşīde-i perde-i ihmāl iken girīve-revān-ı i‘tisāf ve müteḫallifān-ı ḳāfile-i inṣāfdan ser-zede olan ser-zeniş-i terbiye-i bī-ḫaberāna, bā‘iş-i nedem-i mu‘āmele-i sābıḳa ve bādī-i ma‘āẕīr-i lāḥıḳa olduḳda **کاش از ان بیشتر و سختر بودی که سنك ترازو آن قدر که گران باشد. در کفهٔ مکافات بحسب آن تفاوت دهد. “ زیرا "المشاهدات بقدر المجاهدات" مقدّمهٔ مقرر است. پس چه جای معذرت است که بنده در مقابلهٔ آن معامله از حضرت جد بزرگوار حقیقت مجاملهٔ بیکران یافتمکه متوقعست که ثمرات آن عنایت در دنیا و آخرت مرا و متعلقانم را کافیست.”** ‘unvān-ı teşekkür-bünyānıyla taṭyīb-i ḳulūb u tebyīn-i vāḳi‘-i ḥāl etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای خنك آنکو جهادی میکند

بر بدن زجری و دادی میکند

آن ریاضتهای درویشان چراست

کان بلا بر تن بقای جانهاست

مردن تن در ریاضت زندگیست

رنج این تن روح را پایندگیست

هر که رنجی دید گنجی شد بدید

هر که جدی کرد در جدی رسید

من عجب دارم ز جویای صفا

کو رمد در وقت صقیل از جفا

جهد کن تا نور تو رخشان شود

[s.**184**]

تا سلوك و خدمتت آسان شود

Ve Dahi

Evāsıṭ-ı nevbet-i meşīḫatlerinde maḥmiye-i merḳūme ḳāḍısı eşnā-yı cem‘iyyet-i erāẕil ü eclāf-ı fitne-cūyān u gird-i fesād-engīzānda bi-ḳażāillāhi te‘ālā seng-sār ve hālik-i berzaḫ-ı demār olmaġla def‘-i mefāsid-i meẕkūre ve niẓām-ı iḫtilāl-i umūr-ı ahālī, ‘atebe-i devletden “Mīr-i Fireng” laḳabıyla meşhūr bir ḥācib-i ḥaccāc-nihāda ḥavāle olunup ol daḫi mūceb-i re’y-i saḫīfi ile ‘amel edip niçe bī-günāhıñ sefk-i dem-i nā-ḥaḳḳına iḳdām ve ṭarīḳ-i müşādere-i emvāle sülūkle hezār mün‘im-i bī-medḫal-i ḳażiyyeniñ ḫāne-i ‘ırż u āsāyişiñ ḫarāb eylediği hengām-ı ḳıyāmet-ser-encāmda ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ aḥbāb-ı ṣadāḳat-me’ābларından ba‘ż-ı erbāb-ı şervet muḳāsāt-ı aḳrān u emṣālle ġarīḳ-i lücce-i vāhime olup kūşe-i dāmen-i ḥimāyet-pīrāmenlerine dü-dest-i istimdādla teşebbüṣ edip selāmet-cūy-ı ḥāl ve veḫāmet-i ḥālden necāt-ḫ[w]āh olmaḳ ṣadedinde ẓālim-i sengīn-dil-i merḳūmdan şefā‘at olunmaların hezār sūz u hirāsla niyāzmend olduḳlarında “شفاعت عبد الفتاح از خداوند فتاحست. نه از ستمگر فضاح!” kelime-i ta‘rīż-āmīzleriyle irşād-ı rāh-ı selāmet ü necāt buyurmalarından müte’eṣṣir ve sālik-i rāh-ı ricā-yı müveṣṣaḳu’l-ḳabūlleri olan ehl-i ṣıdḳ u ḫulūṣ, derūn-ı ḥışn-ı ḥimāye-i himmet-i mü’eṣṣirelerinde sālimü’l-ḥāl ve’l-me’āl olup ve kelime-i cāmi‘atü’l-maḳāṣıd-ı nefsü’l-emrīleriñ def‘ ü taẕarrufa ḥamlle, tereddüd-i ebvāb-ı ilticā vü tevessül-i aṣḥāb-ı irtişā edenler, giriftār-ı dām-ı ibtilā-yı gün-ā-gün olup bi-esrihi niyāz-ı nā-çārları daḫi ḳarīn-i ḳabūl olmamaġla beḳāyā pend ü ‘ibret olmuşlardır. Ve ‘ale’d-devām ism-i a‘ẓam-ı Fettāḥ’a iştiġālleri dā’ire-i derūnların ekdār-ı inḳıbāżdan taḫliye ve ḥalḳa-i bīrūnların elvān-ı fütūḥla taḥliye ve ni‘met-i ḥasretü’l-mülūkī ile iġtināma vesīle-i mūṣıla olup ve her ne maḳūle ṭuruḳ-ı neyl ü ḥuṣūlü mesdūde olan maṭlaba ‘azīmet nām-ı nāmī-i Fettāḥ’la teveccüh buyurmaġla ‘alā esheli’s-sübül ḥuṣūl-i nā-gāh ve vuṣūl-i bī-iştibāhla memnūn olduḳları resīde-i rütbe-i tevātür-i aḫyār-ı müveṣṣeḳa ḥattā keyfiyyet-i maḥkiye-i mücerrebeleri ḥayret-efzā-yı ‘uḳūl-i dūr-endīşān olduġu cilve-ger-i mir’āt-

ı żamīr-i ilhām-semīrleri olunca “ ليس بين العبد و الفتاح حائل غير بعد عبد غافل عن القريب المجيب.” nükte-i laṭīfesiyle tevbīḫ-i ‘ārifāne żımnında rāh-ı ‘āşıḳān-ı merām-ı dil ü cāna īmā buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از کسی یاری نخواهد غیر او

اوست جمله خیر او و شر او

خاطر تو هم ز ما در خیر و شر

التفاتش نیست جا های دگر

غیر من پیشت چو سنگست و کلوخ

گر صبی و گر جوان و گر شیوخ

هست "اياك نستعين" هم بهر حصر

قصر کرده استعانت را و حصر

آنچه حق است اقرب از حبل الورید

تو فگنده تیر فکرت را بعید

ای کمان و تیر ها بر ساخته

صید نزدیك و تو دور انداخته

هر که دور اند از ترا و دور تر

در چنین گنجست او مهجور تر

نکته: اضافة العبد لامية و هي تفيد التخصيص فاذا تحق العبد في مقام نفي النسب و الاضافات يحصل له الاختصاص فيصير من الخواص و الغرور المغيث الفتاح لا يغلق على وجوه خواصه أبواب العناية فاذا انفتحت فمن يقدر على اغلاقها فتحت الاضافه مبنيه على الاختصاص.

Ḳavl-i muʻavvel ü maʻmūlün-bih ü müberhenün ʻaleyh ve ṣābitü'l-āṣārlarıyla teʼkīd-i ʻaḳāʼid-i ḥaḳḳa-i iḫvān u ḫullān buyurmuşlardır.

'قوله الحق و أحق أن يتبع خذ و كن من الشاكرين و عذا لي وعده الحق من الماكرين.'

Mervīst ki

Ol merd-i meydān-ı himmet, mesned-i ḫilāfetde ṣāliṣ-i Ḥażret-i ʻAtīḳ ü Tevekkülī olup lākin bunlarıñ neşr-i ʻulūm-ı şerīfe ile tecemmül-i devlet-i ẓāhire ve cemʻiyyet-i ṣervet-i ṣūriyye ile rūy-ı kemāl-i ḥālleri niḳāb-dār-ı ġayret olmaġla ẓāhir-bīnān-ı ṭāʼife-i ʻaliyye, ḫuṣūṣ-ı velāyetlerinde müterediddiler iken beyneʼl-eşrāf müteselsil olan żiyāfetlerden birine medʻuvv olduḳlarında icābete vaʻd buyurup ḥīn-i teveccüh-i daʻvet-gāhda murāḳabe ve teʼennī buyurmaları hem-pāyān-ı iḫvāna intiẓār-fersā olmaġla ricāmend-i ḥareket olanlara " فقير در ميانهٔ دعوت حق و خلق متحير ماندم.

‘unvānıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı **”لكن اجابت دعوت حق اوجب نمود. اندك شير خالص بياريد!** kār-ı intiẓār olduḳlarında **[S. 185]** maṭlūbları iḥżār u ināle olunduḳda bi’d-defe‘āt nūş buyurup ba‘de’t-teşekkür **”اين شير درين سرا غذای اولين و آخرين ماست!“** dem-i neşāṭ-tev’emleriyle **”بعد ازين بدار الضيافۀ اكرم الاكرمين مسارعت بايد كرد!“** diye maḳarr-ı sa‘ādetlerinde ba‘de’l-vaṣıyye ve tecdīdü’l-vużū’ ẕikr-i Celāl’e meşġūlen, lā-‘an ‘ārıżati bedeniyye da‘vet-i civār-ı raḥmete mübāderet buyurduḳlarında cümle ‘indinde müdde‘ā-yı velāyetleri resīde-i derece-i şübūt u taḥaḳḳuḳ ve minvāl-i meşrūḥ üzere āgāhāna intiḳāl ve bī-ḳaydāne irtiḥāl ve ḥīn-i vaṣıyyetlerinde melāḥim-i ātiyye-i Engürüsiyye’niñ memālik-i Bosna ve diyār-ı sā’ire-i Rumeli’niñ tezelzül ü ḫaribātına sebeb olacaġın taṣrīḥ ve ḥasbe’l-imkān ihvān u ḫullānı taḫfīf-i mā-meleke ve te’ehhüb-i cihād-ı ekber ü aṣġara terġīb buyurmaları dūr u nezdīk ve mürīd ü muḥibbe bā‘iṣ-i efsūs-ı ġaflet ve bādī-i nedem-i fevt-i furṣat olup rūz-ı vefātları **’موت العالم كموت العالم.‘**[770] mışdāḳıyla nümūne-nümā-yı ḳıyāmet ve cem‘iyyet-i cenāzeleri nişāne-i keşret-i ‘Araṣāt olup ‘alā ru’ūsi’l-enām ve’l-enāmil tābūt-ı mübārekleri seyr üzere iken bi’d-defe‘āt mu‘allaḳan pervāzı mu‘āyene olunduġu ehl-i şühūddan telaḳḳī-kerde-i naḳale-i şiḳātü’l-aḫbārdır. Ve kālbüd-i merḥūmları şeyḫeyn-i sālifü’ẕ-ẕikr türbe-i mu‘allā-rütbelerine ḳarīb maḥall-i revḥ ü reyḥānda ber-mūceb-i vaṣıyyet-i sābıḳa vedī‘a-i maṣṭaba-i ravżāt-i cinān ḳılınıp ḥālā ḫāk-i pākleri müteberrik-i züvvār-ı dār u diyār ve medfen-i sāmī-erkānları maḥall-i icābet-i da‘avāt ve mevḳi‘-i neyl-i murādāt u ḥācāt olmuşdur.

متعنا الله تعالى ببركات فيوض روحه و ميامن فتوح سره آمين بحرمة سيدالانبياء و المرسلين و كافة الطالبين و *

***عامة المستمدين و الاوّابين يا من لا يردّ دعوة السائلين في العالمين.**

[770] Farklı lafızlarla rivayet için bk. Heysemî, *Mecme‘u’z-zevâid*, c. I, s. 206.

Ḥażret-i Naṣīrā Dede

Hemedāniyyü'l-mevlid ve ṣāḥibü'l-menḳabeti'l-Mevleviyye (keşşerehumullāhu te'ālā ilā'n-neş'eti'l-uḫreviyye) Ḥażret-i 'Abdulvehhāb-ı Hemedānī aḳribā-yı kirāmından ve evlād-ı ḫʷāher-zādegān-ı ẕevi'l-iḥtirāmından ve 'Abdülḥafīẓ Dede ḥażretleri telāmiẕe ve terbiyet-kerdelerinden olup cāmi'-i eştāt-ı feżā'il ü ḥāvī-i envā'-ı fevāżıl ve sīret-i mürebbīleri üzere sālik-i rāh-ı tecerrüd ü ferāġ ve ṭālib-i menzile-i ṣafā-yı ḥāl olmaġla Ḫānḳāh-ı Dāru's-selām-ı Baġdād'da dūr u dırāz kūşe-nişīn-i vaḥdet ve tūşe-güzīn-i faḳr u ḳanā'at ve beyne'l-'urefā ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı aḳlām-ı 'adīde vü luṭf-i istiḥżār-ı ma'ārif-i cemme ile ma'rūf ve 'ale'l-ḫuṣūṣ āşār-ı naẓmiyyeleri dest-be-dest-i fuṣaḥā vü büleġā-yı Fārs u 'Irāḳ ve resīde-i ḥudūd-ı Māverāünnehr ü Hind olup Ṣā'ib-i Iṣfahānī-mānend şā'ir-i muḥaḳḳiḳ ü ḥakīm-i muttaḳin rāġıb-ı mecālise ve müteveccih-i muṣāḥabeleri ve müstefīd-i enẓār-ı

ḥaseneleri olmuş-iken yine hemvāre ḫākī-meşreb ü fānī-ṭabī‘at ve bī-ḳayd-ı i‘tibār-ı ṣūret ve müteḥammil-i ḫıdmet-i faḳr-ı ṭarīḳat olmuşdur. Āḫırü’l-emr, ba‘de vefāti’l-mürebbī da‘vet-i Ṣā’ibiyye icābeti bahānesiyle ṭaraf-ı Iṣfahān’a seyāḥat edip her çend ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları ikrāmı ṣadedinde Şāh-ı Fārs, bünyād-ı ḫānḳāh murād edip diyār-ı Īrān’dan dil-ḫ^{w}āhı olan ma‘mūrede ārāmın niyāz eyledikçe **“ عنان جنبش و آرام در دست بنده نیست. بلکه در قبضهٔ فارس شاه است! ”** ‘unvānıyla tevriye-i i‘tiẕār buyurmalarıyla sedd-i rāh-ı teklīf ve maḳām-ı dīrīnelerine ric‘at buyurup ber-mūceb-i işāret-i rūḥāniyye isti‘fā-yı Şeyḫ Ebūbekr ve istīlā-yı Şāh Ṭahmās[b] mā-beyninde li-meṣāliḥi ḫafiyyeten ḥikemiyyeten taḥammül-i emānet-i kübrā-yı meşīḫat edip serrā-yı ṣulḥ u evḳāt-ı ḍarrā-yı cengde āṣār-ı celīle-i ḥüsn-i sülūkleri müşāhede olunup ġalebe-i ġulāt-ı revāfiżda cümle-i ḫavānıḳ u biḳā‘ıñ niẓām-ı ḳadīmleri ḫalel-peẕīr olup hemānā evḳāf u rüsūm ve aḥvāl-i iḫvān u ḫullān-ı Mevlevī kemā-kān ibḳā olunup dest-i ta‘addīleri dā’ire-i fuḳarādan kūtāh olmaḳ maḥżā ḫāṣṣa-i reftār-ı meşreb-i vesī‘ü’l-himmeleri olduġu cezm-kerde-i aṣḥāb-ı vuḳūf u tecrübedir. Ḥattā Şāh ‘Abbās mālik olduḳda mu‘ārefe-i sābıḳaya bināen ẕāt-ı şerīflerine ikrām edip ve meclis-i muḳābeleye ḥāżır olduḳda ‘āmme-i fuḳarāsı be-ceyb-i murāḳabe-i ḥāl ve neyzen daḫi taḳsīm-i ṣanāyi‘-i me’āl ile sırr-ı maḳāmāt üzere ṣafā-baḫş-ı sevāmi‘-i müstaḳīme iken tamām-ı naġme ile ḳudūm **[S. 186]** velvele-fersā-yı ṣaḫn-ı semā‘-ḫāne olduḳda gūyā ‘inde’n-nefḫati’ṣ-ṣāniye emvāt, ser-ber-āver-i daḫme-i ḳubūr olduḳları gibi cesedleri ecdāṣ-ı ervāḥları olan ehl-i fenā, kef-zen-i rūy-ı meydān-ı semā‘ olup nez‘-i ḫırḳa-i vücūd-ı vehmī ile ser-ber-āver-i girībān-ı vecd olunca debdebe-i nāy u ḳudūm ve ṭarrāḳa-i def‘iyye-i kef-zenāndan ṭab‘-ı pür-iḥtiyāṭ-ı şāhī remān ve maḳāmından ḫançer be-dest cehān olduḳda nüdemāsı ifāde-i ḥāl edip teskīn ü iclās etmeleriyle kendiye ṭārī olan telebbüs-i ‘ārī, ol mū-şikāf-ı ḥakīm-meşreb **“ شاها! این نمونهٔ قیامت است. پس ان قدر رمیدن عجب نیست! ”** ‘unvānıyla taṭyīb-i ḫāṭır-ı şāhī ve ba‘ż-ı muṭāyebāt-ı ḫoş-āyende ile ba‘de’l-muḳābele gerd-i keder-i ‘ār-ı lāḥıḳı

def‘ edip celb-i ‘aṭāyā-yı cezīle etmekle şāh u gedā memnūn-ı luṭf-ı ta‘bīr-i ṭab‘-ı siḥr-āferīnleri olmuşdur.

Ve Daḫi

Evā’il-i ḥāllerinde rübūde-i şīve-i mecāzī ve bir dilber-i derzīye mübtelā olmaġla ṭūṭī-i güyā-yı meşrebleri şekerīn-güftārla gülzār-ı Dāru’s-selām’ıñ ḫoş-elḥānlarıñ dem-beste-i neẓā’ir-sencī edip elsine-i ḳadr-i süḫan-fehmānda āṣār-ı dil-nişīnleri cāy-gīr-i eẕkār olmuşdur:

(از ان جمله اینست. در حق رشته.)

(رباعی)

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

[مفعول مفاعیل مفاعیلن فاع]

[مفعول مفاعلن مفاعیل فعول]

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

ای رشته بسی تو کامرانی کردی

در زیر لبش عیش نهانی کردی

در دست وی از چه بودهٔ کوته عمر

چون غسل بآب زندگانی کردی

Menḳūlest ki

Ol bülbül-i ḫoş-nevā-yı gülşen-i maʿrifet, Sulṭān Murād-ı Ġāzī, manẓūr u muẓaffer ve Baġdād ve ḥavālīsi ḳabża-i fetḥ ü tanẓīmine musaḫḫar olduḳda inşā-yı fetḥ-nāme-i bū'l-ʿaceb ve südde-i saʿādete refʿ eyledikde pesendīde-i cumhūr-ı erbāb-ı naẓar olup taḳrīr-i evḳāf u tevfīr-i ṣılāt ile muḥterem ve bir sebīl-i muṣāḥabet-i mülāzemet-i pāy-taḫt-i devletleriyle teklīf olunduḳda żaʿf u ẕübūl-i pīrī ile iʿtiẕār u istiʿfā edip nevbeteyn-i muḫālefeteynde sāḥa-i Dāru's-selām'a hücūm-ı ḥavādiṯ-i müzʿice ile mānend-i ḳıyāmet-gāh olmuş-iken yine bi-fażlillāhi teʿālā ve ʿavnihi dā'ire-i ʿayş-ı fuḳarā bī-gerd-i keder-i devrān olup ol ḳuṭb-ı medār-ı taḥsīn ü merkez-i meydān-ı temkīn daḫi ṣābit-ḳadem-i ḥaḳḳu'l-vasaṭ ḥīṭa-i pergār-ı reftār-ı dil-nişīn ve meşārib-i naṣfet-āyīnde ṣadr-ı ḳabūl-rehīn olmuşdur.

(رباعئ حضرت عطار فرموده است)

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فعول]

هر جانکه ز حق حمایتی افتاده است

در هر دو جهان عنایتی افتاده است

هر روحکه هم ولایتی افتاده است

در عالم بی نهایتی افتاده است

Ve baʿde'l-fetḥ ve't-teshīr yine kemā-fī'l-ḳadīm mülk-i ʿIrāḳ niẓām-yāb-ı iltiḥāḳ-ı Devlet-i ʿOṯmāniyye ve Dārü's-selām, maḳarr-ı saʿādet-i ehl-i sünnet ve'l-cemāʿa olup kemā-yenbaġī emvāc-ı melāḥim-i bī-keşmekeş-i telāṭum ve herkes

āsūde-ḥāl u fāriġü’l-bāl sāye-i maʿdelet-i şehenşāhī olduḳda “ بعد ازین خدمت ما تمامست و هنگام عزیمت دار السلام است!” diye südde-i saʿādet-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-enver)e irsāl-i nāme-i istiʿfā edip kendiler kemā-fī’l-evvel kūşe-i ḳanāʿat-tūşelerine ḫazīde olduḳda āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)den ḫalīfe vürūdunda pedrūd-ı ḫānḳāh-ı ʿālem-i ṣūret edip ḥattā ṣalāt-ı cenāze-i merḥūmelerine cā-nişīnleri imāmet edip pehlū-yı merāḳıd-ı meşāyıḫ-ı selefde ḫ^{w}ābīde-i vaḥdet-ḫāne-i fenā olduġu ṣūret-i muʿcibe-i kerāmet-i āḫirīnleri olduġu müsellem-i ʿayār-şināsān-ı aḥvāl-i merdān-ı Ḫudā olmuşdur ve ḳabīl-i iḥtiżārlarında

(رباعی)

[مفعول مفاعلن مفاعیل فعول]

خلقی که درین جهان پدیدار شدند

در خاك بعاقبت گرفتار شدند

چندین غم خود مخور که همچون من و تو

بسیار در آمدند و بسیار شدند

naẓm-ı laṭīfiyle terennüm-senc-i vedāʿ-ı ḥużżār ve rū-be-dīvār-ı semt-i ḳıble ve āşināyān-ı ervāḥa derīçe-küşā-yı teveccüh olup ve rū-yı hem-demān-ı ʿālem-i bī-şebāta sedd-i bāb-ı iltifāt edip yek-deme şitābān-ı ḥarem-serāy-ı beḳā olmuşlardır.

نصر الله تعالی حدائق حسناته بهبوب نسائم عنایاته آمین بحرمة مفخر الانبیاء و المرسلین.

Ḥażret-i Muṣṭafā Dede

Vilāyet-i Rumeli Yeñişehri ḳurāsından ve evlād-ı fuḳarā-yı ṣūfiyyeden olup lākin sā'iḳ-i sevdā-yı bī-sūd kendiyi berzaḫ-ı intisāb-ı vüzerā-yı 'aṣra ilḳā edip dā'ire-i ḫıdmetde teraḳḳī-yāb ve müteraḳḳıb-ı ḥüsn-i mükāfāt-ı ḫıdmet iken **[S. 187]** veliyyü'n-ni'meti nā-gāh terk-i bār u büngāh ve bu ribāṭ-ı dü-derden nā-çār müsāra'at-ı rıḥlet etmesiyle müte'eṩṩir ü müteġayyir olup bi'ṭ-ṭav' ve'l-iḫtiyār dergeh-i veliyyü'n-ni'am-ı 'āleme intisāb ṣadedinde terk-i mā-melek ile Ḥażret-i Çelebi Ebūbekr Efendi cenāb-ı velāyet-me'āblarınıñ dāmen-i ḫıdmet-i şerīfelerine teşebbüṩ edip henūz tesellī-yāb-ı sülūk olmadan Çelebī-i müşārün-ileyh, yektāca medfū'-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd olduḳda ser-gerdān-ı tīh-i ḥasret ü ḥayret olup çāre-cūy-ı şeş-cihet ve cüst u cūy-ı mürebbī-i kāmilde teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām-ı aḳdām üzere iken derīçe-i ḫayālden rū-nümā-yı āşināyī ve rū-yı cān-ı müstehāmına der-küşā-yı mihribānī olup maḳarr-ı ḫilāfet-i ḫalefleri olan buḳ'a-i mübāreke-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ṭarafına tevcīh-i vech-i 'azīmet ve ol mehbiṭ-i

envārda iḳāmet-i maḳām-ı ḫıdmetle tenbīh ü te’kīd buyurmaları bā‘iṣ-i ārām-ı dil-i pür-şūrları olup ḥasbe’l-emr ṣavb-ı me’mūra hezār ṣıdḳ u iḫlāṣla vāṣıl ve her ne maḳūle kerem ü luṭfa maẓhar olduysa ol āsitāne-i sīmurġ-ı velāyet-lānede nā’il olmuşdur ki beyān olunur:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عاشقانی کز درون خانه اند

شمع روی یار را پروانه اند

کار او دارد که شد حق را مرید

بهر کار او زر هر کاری برید

جذب آبست این عطش در جان ما

ما از ان او و او هم آن ما

حکمت حق در قضا و در قدر

کرد ما را عاشقان همدگر

<u>Mervīst ki</u>

Ol Ḳays-ı bādiye-i ṣıdḳ u iḫlāṣ, dergāh-ı ‘ināyet-destgāh-ı ḥażret-i faḫru’r-ricāl ü ẕuḫru’l-abdālda rūz u şeb ḫızāne-i vüs‘ ü ṭāḳatın ḫarc-ı rāh-ı ḫıdemāt-ı iḫvān-ı

ṭarīḳat edip derūn-ı himmet-meşḥūnunda daġdaġa-fersā olan ṭaleb-i ‘ilm kendiyi her üstāda şākird edip lākin belādet-i ṭab‘ı himem-i esātiẕeye muḳābele etmekle sa‘y-ı bisyārla ḥāṣıl-ı endeke daḫi mālik olamayıp ṣubḥ u mesā ‘atebe-i ‘ulyā-yı türbe-i münevvere-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)ye rū-māl ü cebhe-sāy ve nālān u giryān olmaġı vaẓīfe-i lāzıme edinip niyāzmend-i fevā’id-i ‘ilmiyye olduġu aṣḥāb-ı ḥālden ser-neyzenān-ı dergāh-ı merḳūm olan Gülüm Dede ḥażretleriniñ ‘ırḳ-ı şefḳat-i merdānelerin cünbān edip **“ سر بر آور و منال که صدق تو استاد** dem-i mükāşefe-tev’emleri mışdāḳınca Keḥḥālzāde Şeyḫ **”زنده نفس را از بغداد می آورد!** Ebūbekir Efendi meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Baġdād’dan isti‘fā ile Rum’a ḳudūm buyurduḳlarında āsitāne-i Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)de çend māhe münzevī olmaġı ve süknā-yı zīr-i sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā’yı cān-ı derdmendine sermāye-i āsāyiş-i dü-cihānī ‘add etmiş iken nā-gāh sebḳat-i işāret-i rūḥāniyye ile Çelebi ‘Ārif-i Kūçek nevbet-i sa‘ādetlerinde meşīḫat-i āsitāne-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) erzānī görülüp çerāġ-ı ḫāṣları ve maḳām-ı maḫṣūṣ-ı ḳadīmlerinde cā-nişīnleri olmaḳ üzere ol buḳ‘a-i pür-fütūḥa şeref-yāb-ı vuṣūl olunca derdmend-i merḳūmuñ farḳ-ı faḳīrānesine sāye-i himmet-güster olup berekāt-ı ḥüsn-i naẓar-ı üstād-ı ‘Īsī-demle mānend-i ‘aẓm-ı remīm olan vücūd-ı nā-tābı feyż-peẕīr-i ta‘līm ve zamān-ı yesīrde nā’il-i ḥayāt-ı ṭayyibe-i ‘ilm ü ‘irfānī ve ḳābil-i rütbe-i refī‘a-i meşīḫat-i āsitāne-i ṣānī olup ba‘de vefāti’l-üstāẕ ḫalefü’l-ḫayrları belki ḥüsn-i sülūk ve evżā‘-ı pesendīde ile zübde-i meşāyiḫ-i ‘aṣrları olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

علم چون آموخت سك رست از ضلال

میکند در بیشها صید حلال

علم دریاییست بی حدّ و کنار

طالب علمست غواص بکار

خاتم ملك سلیمانست علم

جمله عالم صورت و جانست علم

Menḳūlest ki

Ol behremend-i ḫıdmet-i merdān-ı Ḫudā, merḥūme ve maġfūretün-lehā Ḥāce Fāṭıma Ḫānım ḥażretleriniñ ʻavdet-i ziyāret-i Beytü'l-ḥarāmlarında maʻa'l-iḫvān ve'l-ḫullān istiḳbāl ṭarīḳiyle cānib-i āsitāne-i saʻādete rāhī olduḳlarında bu faḳīr-i pür-taḳṣīr daḫi refīḳleri olup ḳāfile-i müstaḳbilīn, medīne-i Aḳşehir'e vāṣıl olduḳda iḫbār-ı hā'ile-i ḳuṭṭāʻu't-ṭarīḳ sedd-i rāh-ı cür'et-i mürūr olup iḥṣār ve menzil-i merḳūmda intiẓār-ı ḥuccāca ḳarār iḳtiżā etmekle ve ḥāl-i sefer-i faḳīr müşkil ü ʻasīr olmaġın ne imkān-ı ḳarār u ne yārā-yı intiẓār ve ne ḥareket-i tecāvüz-i maḥall-i inḥiṣāra **[S. 188]** iḳtidār, āḫırü'l-emr ṭaraf-ı istiḫāreye ṣarf-ı efkār edip dā'ire-i ḫayālden ʻazīz-i mūmā-ileyh, rū-nümā-yı manẓara-i tesliyet olup ʻunvānıyla taḳviyet-baḫş **"بر خیز! برویم که تا بمنزل مقصود هیچ سنك راه سلامت نیست!"** olmalarıyla ʻale's-seḥer faḳīr daḫi hem-rāhlarımız ile ḥarekete şürūʻ eylediğimizde ʻalā sebīli't-teġāfül pürsiş-i sebeb-i cür'et-i ḥareket ile şīve-i tesettür-nümā olup **"ما نیز از رفاقت شما تخلف ننماییم!** feḥvāsınca ḥareket buyurup ve daḳāyıḳ-ı aḥvāllerine vāḳıf ve işābetlerine vāṣıḳ olanlar daḫi mānend-i sāye peyrevleri olup fī'l-vāḳiʻ Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet ʻani'l-beliyye) dervāzesine varınca ferd-i vāḥide dūçār olmayıp selāmet ile muġtenim olduġumda nebāhet-i şān u celālet-i mekānları lede'l-

faḳīr daḫi bī-şā’ibe-i iştibāh olmaġla ḫuşūnet-i ṭabī‘at-ı İzmiriyye ve ru‘ūnet-i naḫvet-i dānişverī zevāl-peẕīr ve ṭaraf-ı ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i evliyā-yı kirāma meyl ü maḥabbet inbi‘āṣına bā‘iṣü’l-ḫayr ve bādīü’l-bereke olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این هوا را نشکند اندر جهان

هیچ چیزی همچو سایهٔ همرهان

گر سفر داری برین نیت برو

ور حضر باشد ازین غافل مشو

قصد کنجی کن و این سود و زیان

در تبع آید تو آن را فرع دان

گفت حق اندر سفر هر جا روی

باید اوّل طالب مردی شوی

هین غذای دل بده از همدلی

رو بجو اقبال را از مقبلی

حق ز هر چیزی چو زوجین آفرید

پس نتایج شد ز جمعیت پدید

سوی این مرغابیان رو روز چند

تا ترا در آب حیوانی گشتند

Mervīst ki

Ol serv-i ser-bülend-i būstān-ı tevekkül ü temkīn, hemīşe bahār ve ser-sebz-i feyż-i Ḥażret-i Ẕū'l-ḳuvveti'l-metīn olup ibtidā-yı sülūkünden intihā-yı ḥāline değin ḳalīl ü keşīr fütūḥ-ı ebvābü'l-ġayb olan naḳd ü cinsi min ġayri iddiḫāri'd-dānıḳ ḫarc-ı rāh-ı ṣıdḳ-ı maḥabbet ü ḫulūṣ-ı ḫıdmet-i fuḳarā edip tefriḳa-i būd-u-ne-būd, reh-yāb-ı dā'ire-i cem'iyyet-i ḫāṭır-ı tefvīż-me'āşirleri değil iken evāsıṭ-ı nevbet-i meşīḫatlerinde min ḳadīmi'l-eyyām meşnevī-ḫʷānān-ı āsitāne-i melā'ik-āşiyāne-i merḳūme vaẓīfe-i mu'ayyenesi olan 'aşere-i kāmileye noḳṣān-ı inḳıṭā' ṭārī olmaġla lā-'an infi'āli'l-fevt belki ol ṣadaḳa-i cāriye-i menba'-ı beytü'l-māli zamānlarında munḳaṭı'a olup yine kemā-fī'l-evā'il icrāsına himmetde ḳuṣūru aḫlāḳ-ı żı'āfü'l-ḳulūbe muḳaddime-i ıżṭırāb-ı ma'āş ve nevbetleriyle teşe''ümü müriş-i telāş 'add edip dā'iye-i derūn-ı ḥamiyyet-meşḫūnları kendileri ṣaded-i ṭaleb-i ibḳā-yı vaẓīfe-i merḳūmede cānib-i Dāru'd-devle'ye sevḳ edip nezīl-i Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd olduḳlarında intişār-ı fevāyiḥ-i miskiyye-i eẕkār-ı cemīleleri ez-dil ü cān müştāḳ-ı dem ü dīdārları olan iḫvān u ḫullān cūḳ cūḳ neş'e-yāb-ı cām-ı ṣoḥbet-i ḥikmet-medārları ve pīr ü cüvān-ı ricāl-i devlet fevc-ā-fevc müstefīd-i fevā'id-i mevā'id-i enfās-ı nefīse vü enẓār-ı ḥasene vü himem-i sāmiyeleri olup bi'l-ittifāḳ sākin-i belde-i ṭayyibe-i devlet olup sālikīn ü ṭālibīne ta'līm ü irşādlarından ṭufeyl-i mürīdīn ü

muḥibbīn olan vüfūd-ı nev-‘ahde daḫi şümūl-i ‘avā’id-i fāżıla-i ẕātları ricāsıyla ilḥāḥ u iḳtirāḥ-nümā olduḳlarında **“مردۀ تو زندگی یاب را دورئ سر چشمۀ حیات مشکل است!”** ‘unvānıyla ḥüsn-i i‘tiẕār-fermā olup lākin sebeb-i teveccüh-i semt-i devletleri tecessüs olunduḳça **“ظاهرا قدر آن سایۀ خرشید مایه را ندانستیم و خدمات مشکورۀ شکرش بجای نیاوردیم و باین کفران ببادیۀ هجران فتادیم.”** maẕmūn-ı hażm u inkisār-ma‘cūnuyla burḳa‘-keş-i rūy-ı kār ve çār ḫānḳāh-ı Mevlevī tereddüdünde pergār-ı pāy-ı iḫlāṣ-ı taḫṣīṣ-kirdārları ber-ḳarār-ı giriftār olup ve kūşe-i ḥücre-i riyāżet-tūşelerinde keyfiyyet-i ḫord u ḫ^{w}ābları ve çi-günegī-i ḥāl-i rūz u şebleri ferd-i vāḥidiñ ma‘lūmu olmayıp ve müddet-i medīde mekşlerinden istişmām-ı būy-ı müdde‘ā olunmaġla herkes meşġūl-i kelimāt-ı taḫmīniyye iken meger tenbīh-i nebīh ü teşdīd-i mehīb miṣāl-i muḳaddes-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)den vezīr-i ḳāṭı‘u’l-erzāḳ ve mürebbī-i Vānī-i zerrāḳ-ı mārrü’ẕ-ẕikriñ müte’eşşir-i nā-çār olmaġla vaẓīfe-i maḳṭū‘a-i merḳūmeniñ ibḳāsını ḥāvī berāt ile ba‘ż-ı mülāyim-**[S. 189]** ṭıbā‘-ı meşāyiḫ hedāyā irsāl edip ser-i serhengān-ı dīvān-ı ma‘delet-erkān-ı ‘Oşmānī daḫi ta‘yīn-i ḫıdmet-i ‘öẕr-ḫ^{w}āhī ve da‘vet-i ikrāmāt-ı gāhī siyāḳında şeref-yāb-ı dest-būsları olunca berāt-ı mezbūru ḳabūl ve mā‘adāyı redd buyurmaları ma‘lūm-ı müşīr-i meş’ūm olduḳda kendilere veẓā’if-i zā’ide ‘arżıyla istid‘ā eyledikde **“زوائد و ظائفرا بوانی باید داد و دعا نیز ازو باید خواست!”** ‘unvān-ı ta‘rīż-bünyānıyla def‘ buyurmaları ‘aḳībinde geldikleri gibi nā-gāhī müteveccih-i südde-i sa‘ādet-i cenāb-ı faḫru’l-abdāl ve ẕuḫru’r-ricāl olup ḳaṭ‘ā raġabāt-ı esāṭīn-i devlete iltifāt buyurmayıp ve be-her sene vaẓīfe-i merḳūme bi-temāmihā resīde-i pīşgāh-ı ḳanā‘at u īṣār-destgāhları olunca ‘aynu’l-cem‘-i dervīşān dīg-i cūşundan zā’idini müstaḥaḳḳīne infāḳ-ı ‘ādet-i müstemirre vü ḥasene-i müstaḥseneleri olduġu bāliġ-i derece-i ta‘yīn olmuşdur. Ve zamān-ı nekbetinde çend-māhe dergāh-ı evliyāda şıḳlet-i ‘aẓīmesin taḥammül buyurduḳları Ḳonura İsḥāḳ-nām muḳarreb-i vezīr-i menkūs u tedbīr-i menḥūs

naḫvet-i türkāne sebebiyle ṭarafına mürāca‘at u tereddüd olunmadığından ḫıdmet-i tefaḳḳud-ı ḥāllerinde teġāfül ü tekāsül ile ri‘āyet-i ḥuḳūḳ-ı sābıḳada mu‘āmele-i tehāvün etmeleri sevābıḳ-ı aḥvāl-i ma‘lūmları olan aḥbāb lisānıyla ‘alā sebīli’t-ta‘accüb meẕkūr-ı ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrları olduḳda **" همزۀ نام آن هما زبر داشتند و نامش در هاون تهاون سحق شد"** nükte-i pür-ġayretleri ‘ale’l-fevr cilve- ger-i meydān-ı ḥavādiṯ ve bī-vefā-yı merḳūm, çevgān-ı def‘-i maḫdūmuyla dā’ire-i Dāru’d-devle’den ṭard u ib‘ād ve ḫalāṣa gün-ā-gün ḥavādiṯ-i ihānetle medfū‘-ı cezā’ir-i sū’i’l-cezā ve emṯāline mādde-i i‘tibār-ı ‘uḳūḳ-ı ḥuḳūḳ ve ismi gibi cismi daḫi zīr-i āsyā seng-i nekbetde mesḥūḳ olmuṣdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنچه منصب میکند با جاهلان

از فضیحت کی کند صد ارسلان

آن خداوندیکه دزدیده بود

بی دل و بی جان و بی دیده بود

آن خداوندیکه دادندت عوام

باز بستانند از تو همچو وام

ده خداوندئ عاریت بحق

تا خداوندیت بخشد متفق

مهتری تفطست و آتش ای غوی

ای برادر چون بر اذر میروی

هر چه او هموار باشد با زمین

تیر ها را کی هدف گردد ببین

هر کجا خواهد خدا دوزخ کند

اوج را بر مرغ دام و فخ کند

از منی بودی منی را وا گذار

ای ایاز آن پوستین را یاد دار

کر مکی و از قذر اکندهٔ

طمطراقی در جهان افگندهٔ

باد را بشکن که بس فتنه است باد

پیش از ان کت بشکند او همچو عاد

عاد را آن باد ز استکبار بود

یار خود پنداشتند اغیار بود

مال چون مار است و آن جاه اژدها

سایهٔ مردان زمرد دان ورا

Menḳūlest ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı edeb ü cüvān-ı ṭayy-ı rāh-ı ṭaleb naḳd-i ʻömr-i ʻazīz ve biḍāʻa-i vüsʻ ü himmetleri mine'l-evveli ile'l-āḫir vaḳf-ı meydān-ı ḫıdmet-i merdān ve ṣarf-ı rāh-ı muvāsāt ve nüvāziş-i iḫvān u ḫullān olmaġla nihāyet-i şeyḫūḫetlerinde daḫi meleke-i rāsiḫa-i ḳadīmeleri zūr-āver-i dest ü pāy-ı cünbiş-i merdāneleri olup hemīşe kefş-gerdānī vü cārūb-keşī vü heyzum-şikenī mānend-i ḫıdemāt-ı nāzileden ẕevḳ-yāb olmaları daḫīl-i ḥalḳa-i ṣoḥbetleri olan nev-niyāzān-ı ṭarīḳat-ı ʻaliyyeniñ behremend-i taḳlīdleri olmaġla vuṣūl-i menāzil-i taḥḳīḳlerine bāʻiṣ olup her ḳande bir mūlaʻ-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i iḫvān ve ḫırḳa-pūş-ı edeb-i merdān görülse " از گلهای آن گلبن است." ʻunvān-ı işāret-iḳtirānıyla taḥsīn olunmaḳ gūyā zamān-ı saʻādetlerinde ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları rāyet-efrāz-ı ḥüsn-i terbiye vü ṣāḥib-i tenmiye-i mü'eṩṩir olduḳlarına şühūd-ı ʻudūl iken mānend-i Ḥasan-ı Kāşī bir müzevvir-i pür-telbīs, sū'-i ḳaṣd-ı ifsād-ı ʻaḳīde-i naẓar-kerdeleri ile āb-ı zīr-i kāh tesvīlāta şürūʻ eylediği mir'āt-ı firāsetlerinde ve mirṣād-ı ḥirāsetlerinde nümāyān olmuş-iken yine setr ü ṣafḥları ḳulūb-ı ṣādıḳīnde maḥmil-i meʻānī-i vāhiye olduġu niyāzmendān-ı defʻ-i ġā'ilesi olanlar lisānıyla maʻrūż-ı sāmiʻa-i hātif-i ġayb-āşināları olduḳda rū-pūş-ı kār-ı mükāşefe siyāḳında "شنیده ام. سپیده دم یکی میگوید که آن نیز خرش تهی میراند." nefes-i remz-āmīzleri heft-rūze minaṣṣa-pīrā-yı bürūz olup müfsid-i merḳūma muḳallidleri hücūm edip **[S. 190]** ḍarb-ı şedīd ile ser-i pā ve ṭard-ı āsitāne-i evliyā eyledikleri ʻaḳībinde herkes tedārük-i mā-fātla meşġūl ve reh-zenān-ı bedraḳa-nümādan tevaḳḳī üzere peymānçe-i meydān-ı çil-tenāna rū-māl-i istiġfār olunduḳda

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار کن در کار که باشد نهان

تو برو در کار که بینش عیان

کار که چون چاره باش عامل است

آنکه بیرونست از وی غافل است

کار که چون جای روشن کیست

پس برون کار که پوشید کیست

ebyāt-ı şerīfesin keşf ü īżāḥ buyurup [771]-إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ- āyet-i kerīmesin tefsīrle süllāk-i ṭuruḳ-ı ʿaliyyeniñ berekāt-ı taḳlīd-i ebrārla reh-zenān-ı ẓāhire vü bāṭınadan maḥrūs u mahfūẓ olduḳların taḥḳīḳ ve rūḥāniyyāt-ı pīş-ḳademān u ʿināyāt-ı āgāhān-ı hem-ʿaṣrān verā-yı perde-i ṣūretde muntaẓır u mutaraṣṣıd-ı imdād u ḥimāye olduḳların īrādla cümleye pend-i dil-bend buyurup dā'ire-i irādetleri kemā-fī's-sābıḳ mürāʿāt-ı ādāb-ı şerīʿat u ṭarīḳat ile māl-ā-māl ve levş-i tesvīl-i mübtediʿ-i müdemmerden bendeleri muṭaharru'l-ezyāl olmuşdur. Ḥattā ciger-kūşeleri ve ḫalefü'l-ḫayrları Şeyḫ Ebūbekir Efendi'niñ ibtidā-yı sülūk ve ʿunfuvān-ı şebābı olmaġla vażʿ u ṭavrından istişmām-ı rübūdegī-i ifsād-ı merdūd-ı merḳūm etmekle bi-vechi mine'l-vücūh şefāʿat-i ḳudemā-yı fuḳarā ḥayyiz-res-i ḳabūl olmayıp seyāḥat

[771] Fecr Sûresi, 89/14. Âyet: "Çünkü Rabbin (her an) gözetlemededir."

emriyle te’dīb buyurulup fī’l-ḥaḳīḳa kürbet-i ġurbet ü şiddet-i esfārla terbiyet-yāb ve pūte-i faḳr u fenāda ḳāl u ṣāḥib-ḥāl olmuşdur ki erbāb-ı naẓm sāl-i ḫilāfetlerinden Dervīş Aḥmed Nāyī (raḥmetullahi ‘aleyh)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Müsellemdür ḫilāfet Muṣṭafā’dan ṣoñra Bū-bekr’e

mıṣra‘-ı ber-cestesiniñ mażmūn-ı leṭāfet-meşḥūnuyla tārīḫ-i meşīḫatlerin tevşiḥ etmişlerdir. Ve bi-fażlillahi te‘ālā anlarıñ daḫi zamān-ı meşīḫatlerinde peder-i vālā-güherleri nevbeti gibi ol dergāh-ı sa‘ādet-destgāh, cilve-gāh-ı ‘āşıḳīn-i ṣādıḳīn ve niçe derdmendānıñ berḫūrdār-ı ṣınā‘at-i taṣavvuf u ta‘arruf olmasına meclā ve maḥall-i irşād-ı ehl-i velā olmuşdur.

***همیشه همچنان باد ابد الاباد بالنبي و آله الامجاد و صحبه الاسعاد. ***

<u>Ve Daḫi</u>

Bi’d-defe‘āt ġalebe-iża‘f-ı pīrī ve istīlā-yı ba‘ż-ı ‘avārıż-ı bedeniyye ile ehl ü ‘ıyāli ḥayātından me’yūs olduḳlarında ki giryān u nālān olsalar ‘unvānıyla teselli-baḫş **”شما دل خوشدارید. ما پیادگان بی سر و پاییم مروانی را تقدّم نکنیم.“** olmaları kemā-hüve’l-mermūz ba‘de helāki’l-Vānī vü a‘vānihi şāhid-i semā‘ u ṣafā-yı ‘āşıḳān-ı Mevlevī yine meclā-yı ḳadīminde cilve-ger-i şīve-i vecd ü ḥāl olduḳda **پیش ازین دوستان را در بادیهٔ ایذای دشمنان محزون الخاطر و منکسر البال گذاشتن و گذشتگان را رسیدن “ بیمروّتی بود. فاما اکنون که بفضل الله تعالی و تأییده أعز جنده و أنجز وعده و نصر عبده و هزم الاحزاب وحده حسب حال حزب اولیای کرام شد و دشمنان مقهور و مدمر گشتند و دوستان ممنون و مسرور الوان کرم شدید**

”یکدو روز دیگر بایشان تلافئ خمار سابقه کنیم و بحوالت فریاد رسان دردمندان بسایۀ طوبای حقیقت برویم.

‘unvānıyla şādī-künān naẓar-kerdegāna veṣāyā-yı nāfi‘a buyurup vaḥdet-ḫānelerine pāy-ı beydā-yı edeb-peymā olmalarıyla duḫūl buyurup rūz-ı sivvümde dest-i iḫvān üzere ḫurūc ve taḫt-ı revān-ı tābūta süvār olup ravża-i cinān olan meşhed-i münevverlerine nüzūl edip ilā inḳırāżi’d-devrān pī̄şgāh-ı meydān-ı çil-tenānda naẓar-gāh-ı iḫvān u ḫullān ve hem-pehlū-yı mürşid-i mükemmilleri ve fī’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā maẓhar-ı ḫayr du‘ā olmuşlardır.

*نوّر مرقده و قدّس سرّه آمین یا مجیب الداعین. *

Ḥażret-i Ḥasan Dede

Anḳaraviyyü'l-mevlid ve aḳribā-yı Ḥażret-i Rusūḫī Dede'den sālik-i ṭarīḳa-i ʿaliyye-i Bayramiyye olup tekmīl-i rüsūm-ı celīle-i ṭarīḳa-i merḳūme ile müstaʿidd-i maḳām-ı ḫilāfet iken nā-gāh verā-yı perde-i ḫayālden cāẕibe-i ezeliyye silsile-cünbān-ı inciẕāb olup ʿālem-i miṡālde pīrān-ı Mevlevī meclisine ḥāżır ve ʿayṣ-ı ḫoşlarına nāẓır iken kendiye daḫi bir cām-ı ser-şār iḥsān u ināle olunup nūş edince ġalebe-i şūr-ı ceẕbe-i maḥabbetle ḫoş-ḥāl ü raḳḳāṣ olduġu terkīb-i ledünnī-tertīb, iltiḥāḳ-ı ḥizb-i Ḫudāvendigārī ile taʿbīr olunmaġla āsitāne-i saʿādete şitābān ve dā'ire-i maṭbaḫ-ı terbiye-i nev-niyāzāna daḫīl olup baʿde erbaʿīni'l-ḫıdme **[S. 191]** Ḥażret-i Çelebī Ḥüseyin Pīr, nūr-ı mükāşefeleriyle keyfiyyet-i kemāl-i ḥālleri

hüveydā ve sikke-dār u ḫırḳa-pūş-ı ṭarīḳa-i ʿaliyye-i Mevleviyye olup ināle olunan cām-ı raḥīḳ-i ḳuds-naẓar-ı ḫilāfet-ibtihāca nā'il ve vaṭan-ı şerīfleri olan Anḳara Ḫānḳāhı'na şeyḫ-i kāmil ü mürşid-i mükemmil olmuşdur ki zamān-ı meşīḫatlerinde ḫānḳāh-ı merḳūm dārü't-taḥṣīl-i edeb-i ders ü nefs ve mecmaʿu'l-biḥār-ı ʿulūm u aʿmāl ve aḫlāḳ-ı nāfiʿa ve gūyā vücūd-ı fā'iżu'l-cūdları Ḫıżr-ı vaḳt olup baʿż-ı terbiyet-kerdeleri maẓhar-ı meyāmin-i ʿilm ü zühd ü veraʿları ve baʿż-ı naẓar-kerdeleri meclā-yı maʿrifet ü ʿaşḳ u fenāları ve efrād-ı maʿdūde daḫi cāmiʿ-i cümle-i vücūh-ı kemāl-i ṣūrī vü maʿnevīleri ve ḫalīfe vü vāriṣ-i sehm-i ekṣerleri olup herbiri biḳāʿ-i mübāreke-i ṭarīḳatde ʿalem-efrāz-ı neşr-i iḥyā-yı sünen-i enbiyā vü evliyā (ṣalavātu'r-raḥmān ʿaleyhim ve taḥiyyāti'l-mennān lehum ve ālihim ecmaʿīn) ve serdār-ı ṣufūf-ı ġālibe-i meydān-ı cihād-ı ekber olup ve ezmine-i iḫtilāl-i reh-zenān-ı sülūk-i mutaṣavvıfede rehber ü feryād-res-i ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı irāde ve rāh-dārān-ı ʿaḳabāt-ı lāzımetü'l-ḥirāse olmuşlardır.

***كثر الله تعالى من امثالهم و نضر حدائق احوالهم آمين بحرمة من له الشفاعة العظما في يوم الدين. ***

Mervīst ki

Ol deryā-dil ü ʿanḳā-menzil-i ʿaşḳ u veraʿ u ʿilm ü ʿamel ü zühd ü ḫulḳ-ı ḥasen ʿaḳāḳīr-i ḳudsiyyesinden maʿcūn-ı müferriḥü'ẕ-ẕāt ve müferricü'ṣ-ṣıfāt olmaġla zamānlarında iddiʿā-yı ḳalenderiyyet üzere iḫtiyār-ı baṭālet ü iktifā-yı ʿirfān-ı maḳālet edenleriñ ḥavāṣıl-ı idrākātı ve iḥāṭa-i nihāyet-i seyr ü sülūklerinde ʿāciz ü ḳāṣır olup baʿż-ı mertebe ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinde iḥdāṯ-ı ṭarīḳat-ı müceddede ve ilḳā-yı tefriḳa-i beyne'l-iḫvān ve'l-eḥıbbe ḫurdesin ḥāvī ḥarf-endāz u kec-nigāh-ı imtiyāz olduḳda **" رفتار بنده بزهد و ورع بيرامیه و وجد و معرفت مولويه آميخته اند. چنانكه بيكديگر**

ḥasb-i ḥāl-i taḥḳīḳ ü irşād-me’ālleriyle cevāb-ı **”ظاهر و باطن گشتند که از هر دو نا گزیر است.** bā-ṣavāb-fermā olup reviş-i merḳūm üzere ṣābit-ḳadem-i himmet ve girīve-rev-i cādde-i riyāżāt u mücāhedāta ruḫṣat-dih-i rāh-ı dā’ire-i ḫāṣları olmayıp nev-niyāzānı vesāvis-i ebālise-i insiyyeden kemāl-i muḥāfaẓa üzere terbiye vü tenmiyede beẕl-i ḫızāne-i vüs‘-i ḳuṭbāne edip ekṣeri vuṣūl-i menzile-i velāyetle müstes‘id olmuşlardır.

***لله دره و علیه اجره و للطالبین اقتفاء اثره. ***

<u>Ve Daḫi</u>

Ba‘ż-ı ‘urefā-yı me’mūmü’l-ġā’ile, evāḫir-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde rıfḳ-ı maṭıyye-i nefs-i menzil-resleri ḫuṣūṣunda şefḳat-āmīz-i sevḳ-i semt-i teysīr ü teshīl eylediklerince **“ این فقیر پر تقصیر ضابطۀ توسن نفس اینچنین یافته است. فاما نفوس زکیۀ اخوان الصفا سلیمه و رامست احتیاج بدو شاخۀ چله و ریاضت ندارند.”** feḥvā-yı pür-cedvāsıyla temeskün ü taḥarrī buyurup cümle-i evḳāt-ı şerīfeleri ṣalavāt u ṣıyām u ḳıyām u eẕkār-ı Esmā-i Ḥüsnā ve tekrār-ı evrād-ı me’ṣūre ile güẕer edip ẓāhir-i taḳvā vü bāṭın-ı ‘aşḳ-ı mevlā-yı şehd ü şīr-āmīzde ḥüsn-i tedbīr ü luṭf-ı sülūkleri pesendīde-i erbāb-ı naẓar u taḥsīn-kerde-i aṣḥāb-ı eṣer olmaġla ilā yevminā haẕā metānet-i revişleri beyne efāżılı’l-ahālī kerāmet-i vāḥide-i müsāviyetü’l-ulūf ‘add olunmaḳ üzere ḳarār-dāde-i ḳadr-şināsān u inṣāf-menişāndır. Ḥattā kerāmet-cūyān-ı ẓāhir-perestāna ‘unvān-ı **”کرامتنا الاثتمار و الانتهاء. و اما الخوارق فاز منها بید من قال -وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ-“**[772] ḥaḳīḳat-tibyānıyla muḳābele-i nefsü’l-emriye buyurmuşlardır.

[772] İsrâ Sûresi, 17/70. Âyet: “<u>Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık</u>. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.”

Ve vech-i meşrūḥ üzere münşeriḥü’ṣ-ṣadr ve ṣāfü’l-vaḳt-i dād-dih-i ḫıdemāt-ı münāsibe-i maḳām-ı ‘ālī-i meşīḫat olup neved-sāle tekmīl-i riyāżāt-ı fenā ile çille-i vaḥdet-güzīn-i ḫalvet-ḫāne-i beḳā olmuşlardır.

طيب الله تعالى عيش روحه بفتوح روحه و نعم جسمه بجسيم نعيمه آمين بحرمة سر امينه و نفعنا و كافة *

***الطالبين ببركات شفاعاته الحسنة في الدنيا و الآخرة.**

Ḥażret-i Yūsuf Dede

Ḫāk-i pāk-i Eyüb'den ve ḫānedān-ı ni‘met-i firāvāndan bir hünermend-i pākīze-reftār olup ‘ale'l-ḫuṣūṣ eṣnāf-ı ḫaṭṭ u edvār-ı mūsiḳīde mahāret-i tāmmesi olmaġla fuḳarā-yı Mevleviyye ile elīf ü enīs ve ney-nüvāzīde daḫi meşhūr u fā'iḳu'l-akrān ve sem‘-i hümāyūn-ı Sulṭān Murād'a **[S. 192]** ṣīt-i kemāl-i ẕātı kemā-hüve'l-vāḳi‘ resīde olmaġla bā-fermān, mülḥaḳ-ı ḫuddām-ı sarāy-ı ‘āmire olup luṭf-ı ḫıdmet ü ḥüsn-i sülūkle zamān-ı yesīrde fā'iz-i rütbe-i muṣāḥabet-i şehriyārī ve maẓhar-ı ‘avāṭıf-ı keşīre-i ḫusrevānī olup eşnā-yı feṭḥ-i Baġdād'da olan sürūr-ı nā-maḥṣūra şükrāne ba‘ż-ı muḳarrebīn çerāġ-ı devlet-efrūz olduḳlarında bunlara daḫi dil-ḫ^{w}āhları ‘arż-ı ḥāl olunmaḳ emr olunmaġla iḫtiyār-ı faḳr u fenā ile ve inżimām-ı zümre-i dervīşānla ṣubḥ u mesā da‘avāt ve devām-ı devlet-i pādişāhīde olmalarına müsā‘ade-i hümāyūn ricāsına ref‘-i ruḳ‘a-i tercüme-i mā-fī'ż-żamīr eylediklerinde ṭavr-ı ‘aceb-engīzleri bi-vechin mine'l-vücūh inkisār-ı ḫāṭırlarına maḥmūl ve vezāret ü manṣıb-ı Mıṣır'la cebr ü nüvāziş murād olunduḳda

امید این بندهٔ کمینه آنست که حضرت شهنشاه عالمپناه را در کوشهٔ فقر و فنا بی ریب و ریا داعئ صبح و مسا "

mażmūn-ı girye vü zārī-maḳrūnuyla niyāzmend-i ‘afv-ı cerīme-i ḫılāf-ı re’y-i pādişāhī olup bi-tevfīḳi’l-Hādī’l-Müte‘āl, nā’il-i merām-ı ḥasretü’l-vüzerā ve sālik-i ṭarīḳa-i Mevlānā (min külli’l-cihāt a‘lānā ve min cümleti’s-sümūt evlānā) olup āḫırü’l-emr, devlet-i rūḥāniyye-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)de ḥā’iz-i māye-i refī‘a-i ḫilāfet ve Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş’da mesned-ārā-yı meşīḫat u çerāġ-efrūḫte-i nūr-ı velāyet ü meclis-efrūz-ı kerāmet olmuşdur.

باشم. نه انکه پوزر مظالم سبب نفرین خاص و عام شوم”

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

احمقان سرور شدستند و ز بیم

عاقلان سر ها کشیده در کلیم

چونکه زاغان خیمه بر گلشن زدند

بلبلان خاموش شدند و تن زدند

مال چون مار است و منصب اژدها

سایهٔ مردان زمرد دان ورا

انچه منصب میکند با جاهلان

از فضیحت کی کند صد ارسلان

آن خداوندیکه دادندت عوام

باز بستانند از تو همچو وام

ده خداوندئ عاریت بحق

تا خداوندیت بخشد متفق

بار خود بر کس منه بر خویش نه

سروری را کم طلب درویش به

کفن شاهی شیخ را اندر سخن

چیزی از بخشش ز من در خواست کن

گفت ای شه شرم ناید مر ترا

کین چنین گویی مر ازین بر ترا

من دو بنده دارم و ایشان حقیر

و ان دو بر تو حاکمانند و امیر

گفت شه آن دو چه اند این زلتست

گفت آن یك خشم و دیگر شهوتست

شاه آن دان کو ز شاهی فارغست

بی مه و خورشید نورش بازغست

مخزن آن دارد که مخزن ذات اوست

هستی ان دارد که با هستی عدوست

دو جهان باز گونه این بسیست

در نظرشان گوهری کم از خسیست

Menḳūlest ki

Ol kān-ı ẓarāfet, mesned-zīb-i ṣoḥbet-i şehriyārī olduḳda gāh u bī-gāh meclis-i ḫāṣ-ı ḫalvet-ḫāne-i ʻayş-ı neşāṭ u kāmrānī ʻaḳd olunup ḫavāṣṣ-ı muḳarrebīn ü nüdemā-yı ʻārifīn ile ṣoḥbet-i dil-peẕīr ü ülfet-i cān-perver buyurulduġu ḫılālinde zebān-ı beẕle-gūy-ı nefs-i nāṭıḳa-i ḥaḳāyıḳ-cūyı pür-dehā-yı şāh-ı manṣūr u dāver-i zühre-āhengden sāmiʻa-pīrā-yı mülāzımān-ı ḥużūr-ı hümāyūn olduġundan pādişāh-ı şehāmet-bār-gāh u kişver-sitān-ı besālet-destgāh, ʻalā ṭarīḳi'l-muṭāyebe ʻunvānıyla taʻrīż-fermā olmalarına " مباشرت این اگر این "اغانئ حرمت معنای خلاف رفتار پاك كرداران است. نفایس موسیقیه چنانکه بر معتقد اوهام کثیفهٔ سیهدلان بآلایش حرمت متهم است و در واقع هم چنین باشد بحصهٔ سبکروحان و روشندلان حرام هوایی اصابت کرده شود. مشکل آن بودیکه حرام عینی اصابت کردی و از صواب محروم و بمحرم مجرم مصاب گشتندی و باد حرام پیما بودندی و گرنه انفاس لطیفهٔ رامشگران و نغمات نفیسهٔ مطربان جلاء القلوب عاشقان و صفاء الارواح عارفان و راحة الاشباح دردمندان و نسایم گرد کدر و غبار انکسار ران خواطر فواتر مستمندانست. پس این چنین خدمت زیبا و قربت رعنا بدست کدام بی سر و پا میسر گردد؟" ʻunvān-ı ḥaḳīḳat-tibyānıyla muḳābele-i mücādele nā-güncā ve Ḥażret-i

Mevlānā ve mevlā'l-'āşıḳīn ve mürebbiyü'ṭ-ṭālibīn ve mürşidü's-sālikīn (ḳuddise sırruhu'l-mübīn) cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ bu ġazel-i **[S. 193]** bī-bedellerin inşād ve ḥāvī olduġu mebānī-i ṭarab-ı rūḥānī-engīzleriyle istidlāl buyurmuşlardır ki

آن حضرت معدن حکمت متین فرموده است:

و الحق أحق ان یتبع و اوفق ان ینتفع.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بشنو از نی چون حکایت میکند

از جداییها شکایت میکند

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

بشنو تو ز نی چها میگوید

اسرار نهفت کبریا میگوید

آن غزل زیبای دعا احتوا اینست

مفاعیلن مفاعیلن فعول

خدایا مطربان را انگبین ده

برای ضرب دست آهنین ده

چو دست و پای وقف عشق کردند

تو همشان دست و پای آهنین ده

چو پر کردند گوش ما ز پیغام

تو شان صد چشم و بخت شاه بین ده

کبوتر وار نالانند در عشق

تو شان از لطف خود برج حصین ده

ز مدح و آفرینت هوش ها را

چه خوش کردند همشان آفرین ده

جگر ها را ز نغمه آب دادند

ز کوثرشان تو هم ماء معین ده

خمش کردم کریما حاجتت نیست

که گویندت چنان بخش و چنین ده

(همچنان میفرماید)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مطربا اسرار ما را باز گو

قصه های جان فزا را باز گو

ما دهن بر بسته ایم امروز ازو

تو حدیث خوش لقا را باز گو

روزن "انا فتحنا" بر کشا

حسب حال عاشقان را باز گو

و درین باب آثار کبار بی شمار است. سعادت دارین بهرهٔ گوش هوش دار است.

’السعید یکفیه الخبر و الشقي یمرده النظر فسبحان خالق المارد في صورة البشر.‘

Mervīst ki

Ol serv-i ser-bülend-i būstān-ı istiḳāmet, kendi saʿādet-ḫāne-i mevrūşlarında baʿde istiʿfā-yı ḫıdmetü’s-sulṭān iḫtiyār-ı ʿuzlet ü iltizām-ı ṭāʿat edip ḥüsn-i ḥāl-i ferāġat-me’ālleri Ḥüseyin Efendi ḥażretleri mecālis-i ʿāliyelerinde meẕkūr olduḳça ġıyābda bāʿiş-i duʿā-yı ḫayr u cālib-i yümn-i himmet-i ʿaliyyeleri olmuş-iken vaḳtā ki çelebī-i müşārün-ileyh medʿuvven ve muḥteremen Dāru’d-devle-i İstanbul’a teşrīf buyurduḳlarında ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarında müşāhede olunan edeb ü ḫıdmetleri sebeb-i rabṭ-ı ḳalb-i şerīfleri ve bādī-i teveccüh-i ġavṣāneleri ve muḳaddime-i müsāʿade-i duḫūl-i dā’ire-i maḥremiyyetleri olmaġla ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı merḳūm kendilere erzānī buyurulduḳda baʿż-ı nā-puḫtegān-ı ṭarīḳatden ḥaḳḳ-ı ʿazīz-i müşārün-ileyhde māl-dār u sāye-perver ü münʿim ü mütenaʿʿim olmaların īrādla

‘adem-i istiḥḳāḳ-ı ṣadr-ı ḫilāfetlerin iş‘āra cür’et eden bī-şu‘ūrāna ‘ خدمة الملوك نصف السلوك’.

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چیست دنیا از خدا غافل بدن

نی قماش و بفره و فرزند و زن

maẓmūn-ı ṣübūt-maḳrūnuyla cevāb-dih-i ḥāsim-i ‘urūḳ-ı işkāl olup اگر طریقۀ استحقاق خلافت خدمت است ما نیز او را خادم الفقرا کردیم. امید است ببرکات خلوص و استقامت خادم مخدوم گردد!” ‘unvān-ı himmet-bünyānıyla te’yīd ü te’kīd buyurduḳları kemā-işārün (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) cilve-ger-i minaṣṣa-i zīver ü sāye-i kerāmet-māyeleri melāẕẕ-ı iḫvān u ḫullān u mültecā-yı ser-efrāzān-ı zamān ve nefes-i ‘ālī vü naẓar-ı sāmīleri ḥırz-ı emān-ı ḥavādiṯ-i devrān u melevān ve vaḳt-i şerīfleri ‘ıyd ḳadr-i sürūr u feyż-i bī-kerān olmuşdur. Ve enderūn-ı hümāyūnda kendiler ile hem-ser ü çerāġ-efrūḫte-i ‘āṭıfet-i ḫusrevāne olanlar ba‘de zamānin kemer-bend-i ḫıdemāt-ı iḫlāṣları olan erbāb-ı iḳbāle hem-pā olamayıp cem‘iyyet-i ṣafā-yı vaḳt-i bī-kederleri ve şüyū‘-ı menāḳıb-ı nefīse ve şümūl-i tesḫīr-i ḳulūb-ı ehl-i iḳbāl ve ḳabūl-i kemāl-i iclālleri reşk-āver-i emṯāl ü aḳrān olmuşdur.

*ادام الله تعالى شرف امثاله و رفع شان اقرانه الى انقراض الزمان بحرمة الشفيع المبعوث من بني عدنان. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا توانی ای پسر خدمت گزین

تا رود اسب مرادت زیر زین

بندۀ چون خدمت مردان کند

خدمت او گنبد گردان کند

بهر خدمت هر که بر بندد میان

باشد از آفات دنیا در امان

هر که پیش مقبلان خدمت کند

ایزدش بادولت و حرمت کند

خادمان باشند اخوان را شفیع

جای ایشان در جهان باشد رفیع

بهر خدمت هر که بر بندد کمر

از درخت معرفت یابد ثمر

Ve mesned-i irtifāʿ-ı şān-ı meşīḫatde şīve-nümā-yı ḫıdmet-i dervīşī olmaları kemend-i riḳāb-ı ḳadr-şināsān olmaġla ḫavāṣṣ u muḳarrebīn-i şehriyārī, ʿaraḳıyye-keş-i **[S. 194]** maḥabbetleri olduġundan māʿadā ḫʷāher-zādeleri Ḥasan Efendi ḥażretleri ṭarīḳa-i ʿulemā-yı ʿOṯmāniyye'de iḫrāz-ı pāye-i rifʿat etmişken rübūde-i

ḥüsn-i sülūk-i mülūkāneleri ve ḫırḳa-pūş-ı irādetleri olup āḫırü'l-emr meyāmin-i intimāları ile anlar daḫi ser-bülend-i külāh-ı saʿādet-destgāh-ı ḫilāfet ü cā-nişīnleri olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

ʿĀdet-i ḥaseneleri istiʿmāl-i ṭīb-i her dem ü sünen-i ḥażret-i Ḥabīb-i Ekrem üzere olup ʿale'l-ḫuṣūṣ ḳabīlü'l-muḳābele teṭayyübleri sāḥa-i semāʿ-ḫāneyi fevāyiḥ-i miskiyye-i bāṭınaları gibi pür-būy-ı ḫoş ve dimāġ-ı ḥużżārı muʿaṭṭar-ı fevāyiḥ-i ṭayyibe-i ẓāhire etmeleri bed-meşāmān-ı bīnī-künāna girān-nümā olup " بمردان اعتیاد زنان نشاید!" maẓmūn-ı ġaflet- meşḥūnuyla ḫurde-gīr olduḳların muḳābele-i şerīfede ʿ"حبب اليّ من دنيا كم ثلاث الطيب و النساء و قرّة عيني في الصلاة."[773] ḥadīṯ-i şerīfin ser-süḫan-ı ṣaded-i pür-meded buyurup cümle-i es'ile-i muḳaddere-i ehl-i ʿözr ü ḳaẕere pāsuḫ-ı rāsıḫ-fermā olduḳları ḫılālinde " این خواص لطیفهٔ مشك و عنبر و عود و گلاب که از مقولات کمالات حیوانیه و نباتیه ایست. افسوس و حیف که اخص خواص ممکنات که انسانست بدو نداده اند و با آن حرمان بکند. نفسانیات و نتن بشربات ممتحن گشته است که از ظهور کمتر اثرش دماغ عالمی مکدر خواهد شد." ʿunvān-ı ġayret-iḥtivālarıyla tāziyāne-zen-i meṭāyā-yı himem-i āteş-ʿinān-ı ḫādimān olup ve meclis-i maʿārif-iştimāllerine " حبذا! عطریات قدسیهٔ انفاس نفیسهٔ پیران پیشقدمان بساط حقیقت که روح و ریحان جنان جنانست. هر که از یاد آثار اسلاف کرام خوشدماغ گردد. بدین خوشبوها تنزل نکند و بعطر ذاتی معطر شود و از عطر عرضی مستغنی باشد. پس این بنده سالك منهج "ما لا یدرك کله لا یترك کله" شده است که تا خسر الظاهر و الباطن نماند." nikāt-ı tevriye-simātlarıyla nāfe-i ġazālān-ı Çīn ü Ḫoten-i ḥaḳīḳat u maʿrifet olan dehen-i irşād-fermālarından

[773] Ukaylî, *ed-Duʿafâ'u'l-Kebîr*, c. II, s. 160; Taberânî, *el-Muʿcemü'l-evsad*, c. V, s. 241; Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, c. I, s. 388.

neşr-i revāyiḥ-i ṭayyibe-i esrār u taṭyīb-i ḳulūb u tesliye-i ṭıbā‘-ı būy-gīrān buyurmuşlardır.

***طيب الله ثراه كما طيب أعضاه آمين بحرمة من خص بجوامع الكلم في دنياه. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون دم رحمن بود کان از یمن

میرسد سوی محمد بی دهن

یا چو بوی احمد مرسل بود

کان بعاصی در شفاعت میرسد

یا چو بوی یوسف خوب لطیف

میزند بر جان یعقوب نحیف

چون ابو بکر از محمد برد بو

گفت "هذا لیس وجه کاذب"

بر نمیداری سوی این باغ کام

بوی افزون جوی و کن دفع زکام

تا که آن بو جاذب جانت شود

تا که آن بو نور چشمانت شود

چشم نا بینا ترا بینا کند

سینه ات را سینهٔ سینا کند

بهر این بو برد یعقوب نبی

گفت "ألقوه علی وجه ابی"

بهر این بو گفت احمد در عظات

دائما "قرة عینی فی الصلاة"

Menḳūlest ki

Ol şeh-süvār-ı meydān-ı ‘iffetiñ, ‘unfuvān-ı şebāb u hengām-ı ġāyet-i irtifā‘-ı āfitāb-ı ḥüsn-i rūz-efzūnunda mānend-i Züleyḫā bir ḥasnā-yı ṣāḥibe-i ṣervet, esīr-i dām-ı ‘aşk u maḥabbeti olup dāne-rīz-i mā-melek olmaġla ol nāzenīn-i āġūş-ı ‘işmeti ele getirip cāme-ḫʷāb-ı vuṣlata çekdikde ġalebe-i ḳuvve-i neẓāfet-i cevher-i ẕātları ve istīlā-yı dehşet-i ḫavf-ı mu’āḫaẕe-i Ḥażret-i Deyyān (‘amme in‘āmuhu cemme iḥsānuhu) ile vaḳt-i nāzik-i viṣālde tedārük-i ḥīle-i fiṣāl edip ṣar‘-nümā vü telvīṣ-fersā-yı firāş-ı bā-tekellüf olmaġla dāmen-i ṭahāretin çeng-i ālāyişden taḥlīṣ buyurduḳları keyfiyyet-i merdāneleri menşe’-i ṣenā vü taḥsīn-i kār-şināsān-ı inṣāf

olunca **"دفعت الصرعة بالصرع."** fıḳra-i laṭīfesiyle ʿandelīb-i lehçe-i pür-behçeleri naġme-senc-i şükrān-ı tevfīḳ olmuşdur.

Ve Daḫi

Ol ʿazīz-i mıṣr-ı velāyetiñ, sevā'iḳ-i aḥvālde āṣār-ı ʿavāṭıf-ı ḫüsrevīden istiġnā vü iḫtiyār-ı faḳr u fenā buyurmaları mecālis-ārā-yı sencīde-vażʿān-ı ehl-i temkīn olduġu merfūʿ-ı pīşgāh-ı meskenet-destgāhları olduḳda **" المنة لله تعالی و تقدس کنعان بشریت بی دغدغۀ مکر اخوان پیش از فتادن بچاه جاه عدوان رهایی ز زندان انانیت بخشیدند و سریر عزت مصر طریقت نشاندند."** maḳāl-i maʿārif-iştimālleriyle beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i selāmet-me'āl buyurmuşlardır ki minnet-dār-ı ʿināyet-i Baḫşende **[S. 195]** vü Nişānende olup vāṣıḳ-ı ḥavl ü ḳuvveti ve muʿtemed-i ḥazm u iḫtiyāṭları olmadıḳların işʿār u tażmīnde ḫüsn-i irşād u luṭf-ı taʿlīm mündericdir.

***لله درّه و علیه أجره. ***

Ve Daḫi

Ol mecmaʿ-ı esbāb-ı istifāża maʿārif ü rüsūm u ḫıdemāt-ı ṭarīḳa-i ʿaliyye-i Mevleviyye'de kemāl-i istiḳṣā üzere mūlaʿ u muḳdim olup ḥattā ney-nüvāzī vü ḳudūm-zenī vü aş-pezī vü semāʿ-zenī vü ḫoş-serāyī ve bunlar emṣāli hünerlerden ṭahāret-i tāmme taḥṣīl edip vaḳt-ā-vaḳt, miyāne-i ḫademe-i ḫānḳāhda yek-reng-i iştiġāl-i ḫıdemāt-ı ʿaliyye olmaları ẕevḳ-yāb-ı ittiḥād olmayan mütevaḥḥişīne iltizām-ı mā-lā-yelzem-nümā olmaġla ḫıffete ḥaml olunduġu cilve-ger-i mir'āt-ı

żamīr-i firāset-semīrleri olunca “ درین درگاه هر کس ببهانهٔ نائل مرام شده است. نه باستحقاق. پس از unvānıyla nev-niyāzān-ı‘ ”جمعیت بهانه ها مسؤلستکه یکی خطا نکند و بنده را وسیلهٔ بهره یابی گردد. ṭarīḳati vücūh-ı tevessül-i ḫıdemāt-ı dergāh-ı evliyāya terġīb ve da‘vī-i istiḥḳāḳdan terhīb buyurmuşlardır. Fī’l-ḥaḳīḳa ‘atebāt-ı ‘aliyye-i merdān-ı Ḫudā’da ṣarf-ı tamām-ı sermāye-i ‘ömr-i nāzenīn ve ḫarc-ı ḫızāne-i tāb u tüvān ve āsāyiş-i yek-sā‘at sāye-i dīvār-ı intisāblarına bedel istiḥḳāḳ olmadığı ledā üli’l-ebṣār ke’ṣ-ṣems fī vasaṭi’n-nehār hüveydā vü pedīdārdır.

ادام الله تعالی فیوض ظلال حمایاتهم علی مفارق الفقراء و أقامهم علی أعقاب خدماتهم من الصبح و المساء *

*آمین بحرمة من له العز و العلا و الشفاعة العظمی.

Ve Daḫi

Zamān-ı sa‘ādet ü nevbet-i ḫilāfetlerinde Beşikṭaş Ḫānḳāhı mehd-i terbiye vü tenmiye-i eṭfāl-i ṭarīḳat ve maḳām-ı ṣafā-yı vaḳt ü ferāġ-ı bāl-i erbāb-ı vaḥdet ü ḥāl olup sī-sāl dād-dih-i meşīḫat-i pesendīde ve kāmrān-ı ‘ayş-ı ḫoş u menşe’-i āṯār-ı müstaḥsene olup ḳabīlü’l-vefāt Ḥasan Efendi ḥażretlerin velī-‘ahd ittiḫāẕ edip anlara münāsib olan eşyā vü kütüb-i nefīselerin kendilere hibe ve sā’ir-i fuḳarāya mülāyim olan mā-meleklerin iḫvān u ḫullāna tefrīḳ ü taḳsīm ve evānī vü firāş u bisāṭ maḳūlesin vaḳf-ı ḫānḳāh edip terk ü tecrīd üzere müteyyi’-i irtiḥāl olmaġla mülḥaḳ-ı muḫaffefīn olup ‘aḳabe-i ṣa‘be-i mevt-i ıżṭırārīden sehlü’l-‘ubūr ve nezīl-i menzil-i ḳubūr ve āsūde-i kūşe-i ḥużūr ve mābeyne’l-bābeyn-i medfen-i meşāyiḫ-i eslāf olan mehbiṭ-i envār-ı nā-maḥṣūrda ‘uyūn-ı benī-nev‘den mestūr olmuşlardır.

*أنار الله تعالی شموع تربته ما دامت النجوم نیره و ادار الالسن باذکاره خیره. *

Ḥażret-i Ḥasan Dede

Eyyübiyyü’l-mevlid ve ḫ^{w}āher-zāde-i Ḥażret-i Yūsuf Dede ve fā’iz-i ḥuẓūẓ-ı ‘ilmiyye ve dāḫil-i silsile-i müderrisīn-i Dāru’d-devle olup lākin ġalebe-i teḳāżā-yı cinsiyyet ile rübūde-i ‘alāḳa-i Yūsufiyye ve silsile-şiken-i inżimām-ı fırḳa-i māsivā vü müteḫallif-i ṭarīḳa-i hevā vü sālik-i rāh-ı Ḫudā ve mürīd-i ḫalīfe-i Ḥażret-i Mevlānā (min külli’l-vücūh evlānā) olup berekāt-ı enẓār-ı ḥasene ve meyāmin-i elṭāf-ı terbiyeleriyle iḥrāz-ı menzile-i ‘irfān edip ba‘de intiḳāli’l-mürşid, maḳām-ı ‘ālīlerine ḳā’im ve āṣār-ı himem-i sāmiyeleriyle ġānim olmuşdur.

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فَعْلُن]

گدایئ در میخانه طرفه اکسیر است

گر این عمل بکنی خاك زر توانی کرد

Ve Dahi

ʻAzīz-i müşārün-ileyh evā'il-i ḥālinde ʻalāḳa-i ḳarābet ü iʻtibār-ı keyfiyyāt-ı ʻāḳıbet ile münceẕib-i cānib-i veliyy-i ḥamīm ü muʻteḳid-i mürşid-i kerīmleri ve te'ṣīr-i ṣoḥbet-i ebnā-yı zamāne vü tekdīr-i ülfet-i bīgāne ile firīfte-i tesvīlāt-ı nefsāniyye vü ālūde-i siḥriyyāt-ı dünyevī ve mā'il-i merātib-i mevleviyyet ü ḳażā ve hirāsān-ı meşāḳḳ-ı faḳr u fenā olmaġla müddet-i medīde ṣaḥrā-peymā-yı tereddüd olup āḫırü'l-emr, dest-yārī-i cināb-ı ezelī feryād-res olup rūḥāniyyāt-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ʻālem-i ḫayālden derīçe-küşā-yı kerem-i āşināyī olup kendiyi dīde-i cānıyla bir ravża-i zībāda müşāhede edip ve ol devḥa-i raʻnā miyānında bir ḳaṣr-ı ʻālī ve derūnunda cemʻiyyet-i sādāt-ı Mevleviyye muʻāyene etmekle her çend nerdübān-ı ḳaṣra ḳadem-nihāde-i ṣuʻūd olsa nā-gāh mütezelzil ü laġzān tā pāye-i süflāya hübūṭ ile şermendeligi tekrār-peẕīr ve ʻacz-i teraḳḳī nümāyān olduḳda derūn-ı kāḫdan Yūsuf Dede ḥażretleri ḫurūc edip dest-gīrlikleri ile nerdübāna ṣuʻūd ve derūn-ı ḳaṣra duḫūl eyledikde ḥużūr-ı Sulṭānü'l-ʻāşıḳīn ve Bürhānü'l-vāṣılīn'de rū-māl-i ḥāşiye-i bisāṭ-ı ḳaṣr-ı **[S. 196]** velāyetle ibtihāl-nümā vü ʻināyet-cū olduḳda **" این شرف ترقی بی دستگیرئ مربی میسر نمیشود و دست و پای خود بخود اینجا غیر از افت و خیز و عیا نزاید."** kelām-ı irşād-niẓāmlarından ḥāṣıl sürūr-ı mevfūrla bīdār olunca **'انکه عیانست چه حاجت ببیانست؟'** mışdāḳınca müstaġnī-i taʻbīr ü tefsīr ve ḫıdmet-i şerīfe-i vesīle-i teraḳḳīlerine şitābān ve silk-i ḫuddām-ı meydān-ı çil-tenāna muntaẓam olup rūz-be-rūz izdiyād-ı ṣıdḳ u iḫlāṣla iḫrāz-ı derece-i velāyet-i ʻahdi ve ḥāmil-i sırr-ı muḳaddesi olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون ز چاهی میکنی هر روز خاك

عاقبت اندر رسی در آب پاك

جمله دانند این اگر تو نگر وی

هر چه میکاریش روزی بدر وی

هر که رنجی دید گنجی شد بدید

هر که جدی گردد جدی رسید

"ادخلی توفی عبادی" یافتی

"ادخلی فی جنتی" در یافتی

"اهدنا" گفتی "صراط المستقیم"

دست تو بگرفت بردت تا نعیم

Mervīst ki

Ol ‘anḳā-yı Ḳāf-ı temkīn, bi-ḥasebi’l-‘ilm ve’l-ḥaseb ve’l-i‘tibār bāliġ-i serḥadd-i reşk ü iştihār-ı benī-nev‘-i rūzigārı iken elbise-i beẕle-i dervīşānī telebbüs ve ḫıdemāt-ı şāḳḳayı taḥammül buyurup min cemī‘i’l-cihāt gerd-i keder ü infi‘āl pīrāmen-gerd-i meşreb-i deryā-vüs‘atleri ve ḫas u ḫār-ı telvīn perde-pūş-ı ṣafā-yı āyīne-i dil-i ‘ālem-nümāları olmayıp ‘ale’d-devām pür-cūş-ı ẕevḳ ü ḥāl ve hemīşe

bahār-ı neşāṭ-ı ber-ḳarār olmaları ḥavṣala-şikāf-ı ta‘accüb-i hem-kārān u hem-pāyān olup gāh u bī-gāh mecālis-i üns-i iḫvānda ḥüsn-i sülūkleri yād olunca " البحار لا يكدرها الاختبار." fiḳra-i vecīzeleriyle ibtidā-yı sülūklerinde olan mu‘āyeneleri kendilere sermāye-i selāmet-i telvīn ü esās-ı metānet-i temkīn olduġuna işāret buyurup ḥattā nevbet-i ḫilāfetlerinde daḫi kendileriñ tevbe vü irādetlerin düstūru’l-‘amel edip her niyāzmend-i inābete istiḫāre emr buyurup mūceb-i terākīb-i ḫayāliyyeleri üzere terbiye vü tenmiyelerinde tedḳīḳ buyurup ’لقمۀ سيمرغ بصعوه مده و بار فيل بمور بمنه!‘ muḳteżāsıyla mu‘āmele-i muḥaḳḳıḳāne buyurmaları ekşer-i inābet-kerdeleriniñ behre-yāb-ı esrār-ı ḥaḳīḳat olmalarına medār-ı ḳavī ve evḳāt-ı sülūkleri me’mūnü’l-ġā’ile-i telvīnāt olmaġa bādī olmuşdur. Meşelā iki ṭālib-i inābete istiḫāre emr edip biri kendiyi rüft u rūb-ı ḫāne ve taṭhīr-i menziliyle meşġūl ve āḫarı tezevvücle memnūn müşāhede eylediklerini ‘arż edince evvele tekbīr-i inābet ü irādet ve şānīye ‘araḳıyye-i maḥabbet iḥsān buyurup evvel sālik-i rāh-ı tecrīd ve şānī mālik-i zeḫārif-i dünyevī olmasın taḥḳīḳ buyurmaları bi-‘aynihi cilve-ger-i sāḥa-i vuḳū‘ olmuşdur.

و قس عليه سائر معاملاته مع الاخوان و الخلان فانه المنهج الاسلم و الملك الاقوم لا سيما في زمن غلبات الاهواء و التهم بالشهوات و النعم.

<u>Ve Daḫi</u>

Her aḳrān u emṣālleri nā’il-i merātib-i refī‘a-i dünyeviyye olduḳlarında ‘ıyāl u aḥbāb-ı ṣūriyyeleriniñ efsūs u ḥüzünlerine " اقبالهم اضغاث احلام تعبر بالادبار و سوف ترى اذا ارتفعت الاستار و انكشف الغبار." nefes-i ḳudsīleriyle tesellī-fermā olup **و الآجال مقبلة و الآمال مدبرة الارزاق مقسومة و العواقب مهمة فما لنا باقبال ابناء الزمان و ارتفاع شان "**

.الاقران" ta‘rīż-i belīġiyle iştiġāl-i mā-hüve’l-ehemm ve i‘tinā-i mā-hüve’l-elzeme tenbīh ü irşād buyurmuşlardır.

نفعنا الله بنفائس انفاسهم و جعلنا من المتفقين بآثارهم آمين يا مجيب الداعين بحرمة شفيع العصاة في يوم * *الدين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ترك دنيا هر كه كرد از زهد خويش

پيش آمد پيش او دنيا و بيش

هر كه از ديدار برخوردار شد

اين جهان در پيش او مردار شد

هر چه از وی شادی كردی در جهان

از فراق آن ببنديش آن زمان

زانچه گشتی شاد بس كس شاد شد

آخر از وی جست و همچون باد شد

از تو هم بجهد تو دل بروی منه

پيش كو بجهد تو خود از وی بچه

باز گونه ای اسیر این جهان

نام خود کردی امیر این جهان

تخته بند است انکه تختش خواندۀ

صدر پنداری و بر درماندۀ

ملك بر همزن تو ادهم وار زود

تا بیابی همچون او ملك خلود

ای خنك ان را گزین ملکت بجست

که اجل این ملك را ویران [**197**.s] کنست

هین بملك نوبتی شادی مکن

ای نو بستۀ نوبت آزادی مکن

Menḳūlest ki

Ol ser-sebz-i baḫt-ı bīdār, erīke-nişīn-i ḫilāfet-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār ve bisāṭ-ı inbisāṭ-ı mevrūṣ-ı mürşidleri üzere ber-ḳarār ve menşe'-i eṭvār-ı güzīde ve münşī-i āṣār-ı pesendīde olup nigīn-i āb-dār-ı ḥalḳa-i aḥbāb-ı Dāru'd-devle-i İstanbul olup miḳdār-ı sī-sāl seccāde-pīrā-yı irşād ve müsā'ade-i zamān u muvāfaḳat-i iḫvān u ḫullānla 'alā aḥseni'l-aḥvāl evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār ve müntaḳil-i civār-ı 'ināyet-medār-ı 'afv u ġufrān-ı Ḥażret-i Ġaffār u Settār ve pehlū-yı merḳad-i münevver-i

mürşidleri sāye-i kerem-güsterlerinde āsūde-i taḥammül-i girān-bār-ı ṣūret ve ser-ber-āver-i miyān-ı ḥalḳa-i sīret olmuşlardır.

عامله الله تعالى بعظائم احسانه و اسكنه في الغرف العالية من جنان انعامه آمين بعزة جاه حبيبه الاكرم و حرمة *

***شان آله الافخم.**

Ḥażret-i ʻOs̱mān Dede

Ḳaṣaba-i ʻAyāş ahālīsinden ve ʻurūḳ-ı zekiyye-i meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı ʻaliyyeden olup ḳadr-i müşterek, fāʾiz-i nefāyis-i ʻulūm-ı mütedāvile olduḳdan ṣoñra ṭālib-i ʻilm-i taṣavvuf u rāġıb-ı fenn-i ledünnī olup ol maṭlab-ı ḥasretüʾl-fuḥūlü taḥṣīl ṣadedinde devāʾir-i ehl-i devr ü ʻirfāna tereddüd ü ilticā ederek *Meş̱nevī-i Şerīf* ḳırāʾati sermāye-i teveddüd-i reftār-ı Mevlevī ve Anḳara Ḫānḳāhıʾnda şeyḫ-i vaḳtleri bulunan Ḥasan Dede ḥażretleri ḫıdmet-i şerīfelerine münceẕib olup kemāl-i terk ü tecrīd ve riyāżet ü ḫıdmet üzere tekmīl-i rüsūm-ı çille-i merdān edip şeref-yāb-ı tekbīr-i ṭarīḳat-ı Ṣıddīḳıyye ve baʻdeʾs-seyr veʾs-seyāḥa ʻAbdülḥālim Efendi nevbetlerinde Isparṭa-i Ḥamīd Ḫānḳāhı şeyḫi olmaġla ser-efrāz olmuşdur. Lākin meşreb-i ṣāfīlerine cūş-ı ceẕbe ġalebesiyle niẓām-ı evrād-ı ḥüsn-i zindegānīleri ḫalel-peẕīr olmaġla meşīḫat-ı merḳūmeden refʻ olunup baʻdeʾṣ-ṣaḥv yine maḳām-ı pīşīnleri taḳrīr olunup āḫırüʾl-emr, ḥālāt-ı ceẕebāt müteʻāḳıbe olmaġla kendiler mesned-i ḫilāfetden istiʻfā ve tecennün ve meslek-i melāmete sülūkle tetmīm-i ʻömr-i nāzenīn edip bir daḫi istiġrāḳdan hüşyār olamayıp künc-güzīn-i külḫan ve Dāruʾd-devle-i Edirneʾde nigehbānī-i maʻnevī ile ḳuṭbüʾl-beled ve maẓanne-i kerāmet ü müstedʻā-yı meded olmuşdur. Lākin ḥīn-i ʻazl ü refʻ-i meşīḫat-ı merḳūmede meger ʻAbdülḥalīm Efendi cenābına baʻż-ı nüdemāsı müstaġraḳ-ı merḳūm ḥaḳḳında

kelimāt-ı na-şāyeste eylediği bā‘iṯ-i ref‘leri olduġu bi-ṭarīḳi’l-mükāşefe ma‘lūmları olmaġla semt-i mübāreklerine fużūlān-ı merḳūmīniñ esāmīsini terḳīm ve ḳabż-ı keff ü rūy-ı ḍarā‘atlerin miḥrāb-ı seccāde-i ḫilāfete mālīde ve ‘unvānıyla ġayret-nümā-yı cān olduġu sā‘at, eşḫāṣ-ı meẕkūre Dāru’l-velāye-i Ḳonya’da her biri kendi nişīmenlerinde ḫoş-ḥāl iken nā-gāh ser-nigūn ve füc’eten müsāra‘at-ı maḥalle-i ḫāmūşān eyledikleri şāyi‘ olduḳda veliyy-i mecẕūbuñ ẓuhūr-ı āteş-i celāli vaḳtine müşādefe eylediği ma‘lūm-ı pīr ü cüvān olmaġla tekrār tesettür ve i‘āde-i tevaḳḳī-i fitne-i iştihār buyurup fünūn-ı cünūnda mahāret-fermā olmuşlardır. **”ببینید که عزل شیخ عثمان شما را چه گونه بیجان سازد.“**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای عدّو شرم و اندیشه بیا

که دریدم پردهٔ شرم و حیا

عاشقم من بر فن دیوانگی

سیرم از فرهنگی و فرزانگی

باز آمد آب جان در خوی ما

باز آمد شاه ما در کوی ما

عقل هر عطار کا که شد ازو

طبلها را ریخت اندر آب جو

هر چه غیر شورش و دیوانگیست

اندرین ره دوری و بیگانگیست

هر کجا شمع بلا افروختند

صد هزاران جان عاشق سوختند

Menḳūlest ki

Ol ser-mest-i cām-ı ser-şār-ı ḥālet, evḳāt-ı da‘avāt-ı istisḳā vü ġazavātda ṭarīḳ-i mümāşāt-ı ‘āmmeden taḫallüf ve eṭfāl-i mektebi ser-şem‘-i żiyā-yı kerāmet-güsterine cem‘ edip kendisi du‘ā-ḫ^{w}ān ve eṭfāl, āmīn-serā olaraḳ geşt ü güẕār-ı maḥalle vü bāzār olduġu a‘ḳābında ġayṣ-i raḥmet nüzūlü ve feṭḥ-i nuṣret ẓuhūru te’ṣīr-i teveccüh ü nüfūẕ-ı enfās-ı bī-ḫodānelerine şühūd-ı ‘udūl olmaġla ahālī-i diyār cümleten rübūde-i şīve-i mecẕūbāneleri olduḳlarından ġayrı ṣīt-i ḫavārıḳ-ı ‘ādeleri ḫavālī-i memālik-i Rum’a intişārı hirāsān olduḳları iştihāra mübtelā olduḳça estār-ı ḫalā‘at u melāmeti eż‘āf-ı mużā‘af **[S. 198]** etmişlerdir.

Ve Daḫi

Evān-ı ġalebāt-ı ceẕbelerinde ser-i enf-i mübārekleri sermā-zede ve raḫne-peẕīr olmaġla beyne’n-nās “Burunsuz” laḳabıyla meşhūr olup lākin ṣadme-i ḳuvvet-i merdānesi hezārān-bīnī-künān u gerden-keşānı ḥatfu’l-enf maḳhūr u müdemmer etmekle ‘āmme-i devletiyān hirāsān-ı laṭme-i ġayreti ve şitābān-ı ḫıdmet-i ḥürmeti iken Köprülüzāde Vezīr Aḥmed Paşa reh-güẕerinde ḥareket-i mecẕūbāne ve işāret-i

abdālānesi sebeb-i işti‘āl-i nā’ire-i naḫvet-i devleti olup dā’ire-i dāru’ş-şifāda ḥabs tedbīri fermān olunmaġla ol şīr-i jiyān-ı bīşe-i velāyeti zencīre çekip ve bir maḥall-i tengde ḥabs eyledikleri leyle-i teşeffīde vezīr-i merḳūm her gāh ki ġunūde-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat olsa hemān ol tīġ-i ‘uryānı şemşīr-be-dest kendiye ḥamle-künān müşāhede etmekle merdüm-i dīdesine ḫʷāb ḥarām ve ḳalb ü ḳālıbına ārām muḥāl olmaġın bi’d-defe‘āt ıṭlākine emr ṣādır olup lākin mażmūnuna iṭā‘at-nümā olmayıp maḥbesden ḫurūc etmeyip ve vezīr-i mezbūra ṣadm u hücūm-ı merdānesin ḳaṭ‘ etmekle nā-çār olup tedārük-i teşfī‘ ü tavsīṭ-i muḥibb-i ḫāliṣ-i nāfiẕü’l-kelime tefaḥḥuṣ olunup Tevḳī‘ī ‘Abdī Paşa’ya tevcīh-i rūy-ı niyāz olunmaġla anlar daḫi kemāl-i edeb ü ṣıdḳ-ı ḫulūṣla maḥall-i ḥabslerine teveccüh edip meşreb-i ‘ālīleriniñ mu‘tād u maḥẓūẓ olduġu ba‘ż-ı nefā’is ü leṭā’if-i hedāyā-yı behiyye ile ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarına duḫūl eylediğinde ḳable fetḥi bābi’l-kelām **“ مقصد شما حاصل و شفاعت** ‘unvānıyla muṭāyebe-fermā olduḳlarında deh hezār dirhem ‘arż olunup **”مقبوله است. فاما مجانا ممکن نیست.** nefes-i nefīsleriyle keşf buyurmaġla bīst hezāra terakḳkī edince **”بهای متاع خواب راحت افزون ازین مقدارست!“** dem-i kerāmet-tev’emleriyle muḳābele buyurulduḳda sī hezār ‘arż olunup ve maḫṣūṣ berāy-ı ḳabūl-i şefā‘at ez-derūn neẕr eylediği deh hezār dirhemi daḫi żamm edip çil hezār dirhemi pīşgāh-ı ḳuṭbānelerine iḥżār edince **“ این بار چنین باد برای این ثمن النومست. پس ثمن رهایی از تیغ عریان بی زنهار** nuṭḳ-ı şerīfiyle maḳām-ı ibtilālarından nehżat-fermā olup naḳd-i meẕkūru daḫi ḫademe-i paşa-yı mūmā-ileyhe taḥmīl edip Murādiye Āsitānesi’nde Ḥażret-i Neşāṭī Dede ḫıdmet-i şerīfelerine teslīm buyurup vezīr-i a‘ẓam-ı merḳūm selāmeti için gülbāng-i Ḫudāvendigārī niyāz etmegin meblaġ-ı ma‘hūd iḫvān u ḫullāna taḳsīm olunup ricālarına müsā‘ade ile meydān-ı çil-tenānda gülbāng-i ṣafḥ u ‘afv-keş olmalarıyla dāhiye-i merḳūmeden rehā-yāb olup lākin terbiye vü taslīṭ-i Vānī-i bū’t-tevānī āṣār-ı nuḥūset-medārından taḫlīṣ-i girībān-ı **”تطییب خاطر خلوص معتاد.**

ḥayāt-ı müsteʿār edemeyip mürūr-ı şühūr-ı ʿadīdede maḳṭūʿu'd-dāyir ve maḥrūmu'l-ʿaḳab hezār ḥasret ü ḥırmānla şitābān-ı gele-i maḳābir olmuşdur.

Fī'l-ḥaḳīḳa, bu gürūh-ı pür-şükūhuñ bir dīvānesi hücūmundan sütūh iken cümle nerre-şīrān u hizebrān-ı vādī-i velāyetle muḳābele-i ḫaṣmāne eyleye, siyeh-mest-i ṣahbā-yı devlet ü cāh bu maḳūle ʿibret-i baḳāyā-yı ġafele-i hevā vü ʿāḳıbet-tebāh olmaḳ ʿ جف القلم فما ينفع الندم ʾ mışdāḳınca mūceb-i ʿādet-i müteḳanne-i Ṣamediyye olduġu devre-i enbiyā-yı ʿiẓām (ʿaleyhimü'ṣ-ṣalāt ve's-selām) ve nevbet-i evliyā-yı kirām (ḳuddise esrāruhum ʿale'd-devām) hengāmeleri hengāmında düstūru'l-aʿmāl-i ḳażā vü ḳader olduġu ṣahā'if-i defātir-i tevārīḫ ü menāḳıb-pīrā iken ʿadem-i iʿtibār u tanaṣṣuḥ, bā'iṯ-i tedmīr ü bādī-i muʿāmele-i düşmen-kāmī olmaḳ muḳarrer ü muḥaḳḳaḳdır.

نعوذ بالله من الاهانه الى اوليائه و الاعانه الى اعدائه و نرجو الهداية و التوفيق الى رؤية الحق حقا واتباعه و *

***رؤية الباطل باطلا و اجتنابه آمين يا معين بحرمة اياك نعبد و اياك نستعين.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون ز دستت زخم بر مظلوم رست

آن درختی گشت ازو زقوم رست

چون ز خشم آتش تو در دلها زدی

مایهٔ خشم جهنم آمدی

آن سخنهای چو مار و کژدمت

مار و کژدم گشت و میگیرد دمت

گرچه دیوار افگند سایهٔ دراز

باز گردد سوی او آن سایه باز

این جهان کوهست و فعل ما ندا

سوی ما آرد ندا ها را صدا

حمله بر خود میکنی [s.**199**] ای ساده مرد

همچو آن شیریکه بر خود حمله کرد

ای زده بر بیخودان تو ذو الفقار

بر تن خود میزنی آن هوش دار

ای زننده مر ضعیفان را قفا

در قفای خود نمی بینی جزا

مر ضعیفان را تو بی خصمی مدان

از نبی "ذا جاء نصر الله" خوان

گر تو پیلی خشم تو از تو رمید

نك جزا طیرا ابابیلت رسید

Mervīst ki

Ol küşende-i şu‘bān-ı emmāreniñ bir ef‘ī-i ġarīb-ālūde-i tiryāk-tesḫīrleri olup ṣandūḳça içre iskān ve nafaḳa-i münāsibesiyle perverde ve “Rāżıye” nāmıyla tesmiye edip vaḳt-ā-vaḳt, nüvāziş ve lisān-ı bū’l-‘aceb ile mükāleme vü muṣāḥabeleri ḥayret-dih-i ḥużżār-ı nüẓẓār olduġundan mā‘adā ḳırā’at-i *Meşnevī-i Şerīf* ve inşād-ı *Dīvān*-ı münīfle tecdīd-i ḥālet ü tevfīr-i māye-i ceẕbe eyledikleri eşnāda ser-zede olan cūş-ı vecd ü ḥālden nāşī meşġūl-i semā‘ u ṣafā olduḳda derūn-ı ṣandūḳçada “Rāżıye ef‘ī” daḫi devrān edip anlara ferāġ geldikde ol daḫi sākine olup müddet-i medīde üslūb-ı muḥarrer üzere üns-i ḫılāf-ı cinsden ṣoñra kendilere ḥüzn-i zā’idü’l-vaṣf ‘ārıż ve ‘illet-i mizāc-ı Rāżıye sebebiyle efsūs-künān olup tedbīr-i def‘-i ‘ārıżasına sa‘y u iḳdām eyledikçe mümtedde vü müştedde ve āḫırü’l-emr fevt olduḳda ber ḳā‘ide-i insiyye techīz ü tekfīn ve edā-yı ṣalāt-ı cenāze ve bāġçe-i ḫānḳāha defn edip mātem-zedesi olduḳları ve ba‘de vefātihā derd-i hicrānla meşīḫatden isti‘fā ile ser-beyābān olmaları ilā haẕā’l-ān ser-be-mühr-i ḫafādır. Ancaḳ neyzen-i ḫānḳāh-ı **?** Dervīş Meḥmed enīs-i ḥażar u refīḳ-i seferleri ve aḳreb-i hem-demānı olmaġla bi’d-defe‘āt Rāżıye ef‘īniñ ṣandūḳdan ḫurūc ve ṣūret-i cemīle-i beşeriyyeye temeşşülün ve ‘azīz-i müşārün-ileyhle maḥremāne ṣoḥbetin ba‘de vefāti’ş-şeyḫ mūceb-i tenbīhleri üzere işā‘a edip tafṣīl-i ḥāl anıñ daḫi ma‘lūmu olmuşdur.

Ve Daḫi

Tebāşīr-i ṣubḥ-ı ġalebe-i ceẕbe ẓuhūrunda nā-gāh ednā bahāne ile feṭḥ-i bāb-ı melāmet ü terk-i i‘tibār-ı selāmet edip ve na‘l-i bāz-gūne olmalarınıñ ibtidāsı ṣadr-nişīn-i meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Isparta iken ‘ilm ü faż̈l u ḥüsn-i sülūk ve envā‘-ı mükāşefāt u eṣnāf-ı āṣār-ı cālibetü’l-iştihārla ma‘rūf-ı ḥavālī-i diyār ve müsted‘ā-yı kibār u ṣıġār olduḳlarında ārzū-yı ıṭlāḳ-ı bend-i i‘tibār u iştihārla meclis-i ‘ālīleri mecma‘-ı eşrāf u vücūh-ı ahālī olduġu ḥālde bir mestūre-i derdmend-i ricā-yı ta‘vīẕ ü niyāz-ı du‘ā ile ‘atebe-i meydān-ı cem‘iyyet-i dervīşāna rū-māl u ‘arż̈-ı ḥāl eyledikde ṭaraf-ı müstemidde-i merḳūmeye im‘ān-ı naẓar eṣnāsında maḳām-ı ārāmlarından mānend-i şīr-i şikārī cehān olup **“** **های ای فتنهٔ روزگار غدّار و زهرهٔ نامدار که تویی من ترا در فلك** **”** **جستم اکنون بر زمین یافتم.** **”** ‘unvānıyla ḫiṭāb-ı ‘ār u teng-ā-teng der-kenār eylediklerinde ‘alīle-i merḳūmeniñ feryād u istimdād-ı ḫalāṣı sebebiyle ḫuż̈żār iḳdām u taḫlīṣ etdiklerinde gūyā anlara rūy-nümā-yı iġbirār olup dükkān-ı dād u sited-i raġbet ü ülfeti yaġmā-yı hengāme-i tecennün edip pā-bürehne kūh u deşt- peymā-yı ceẕbe olup bir daḫi mesned-i i‘tibārda inḥişāra taḥammül edemeyip **“** **چنین آمدم و چنین میروم.** **”** mażmūn-ı selāmet-meşḥūnu düstūru’l-‘amel-i baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnleri olmuşdur. Ve ża‘īfe-i müstemiddeye daḫi der-kenārları ta‘vīẕ ü ḥırz-ı bür’-i sā‘a olup ilā āḫıri’l-‘ömr ‘āfiyet-i hemīşe ile evḳāt-güẕār olmuşdur ki bu ṣūret-i kerāhet-nümā daḫi kendilere kerāmet-i ‘uẓmā olup muḥibbīn-i muḫliṣīniñ evż̈ā‘-ı ġarībe-i fuḳarādan ‘adem-i televvün ü tekeddürüne bā‘iṣ olmuşdur.

Ve Daḫi

Evḳāt-ı ṣaḥv u ṣafvlarında cevāmi‘-i şerīfe-i Edirne’de maḥfil-ārā-yı va‘ẓ u teẕkīr olduḳda niẓām-ı kelimāt-ı mezāyā-fermāları ḥayretü’l-‘uḳūl-i fuḥūl olmaġla ’لولا العين لكذبنا السمع.‘ mażmūnuna ḳā’il etmişdir. Ve eşnā-yı va‘ẓda lehçe-i pür-behçe-i lāubālīlerinden mesāmi‘-i erbāb-ı ṭab‘a neşāṭ-baḫş olan muṭāyebāt ve güftār-ı mecẕūbāneleri ilā yevminā haẕā beyne’l-ahālī yādigār ve reftār-ı pesendīde-i dīrīneleridir ki ba‘żen rişte- keş-i terḳīm olundu. Ez-cümle mülāzımān-ı pāy-ı minber-i mev‘iẓe-i nādirelerinden bir efṭas-ı ‘Arabī muḳābele-i hemvārelerine muvāẓıb olup ġāṭıs-ı müşārün-ileyh daḫi bīnī-i ma‘ẕūrlarına ‘aynıñ vaż‘ın murād **[S. 200]** eyledikçe ḳaṣr-ı enf ü tekeşşüf-i şiddet-i berdle mümkün olmayıp belki her nevbet-i vaż‘da rūy-ı nüsḫa-i mev‘iẓeleri üzere sāḳıṭ ve vāżı‘ daḫi lāḳıṭ olup ḥużżār-ı meclis daḫi muntaẓır-ı me’āl-i ḥāl olduḳda bedīheten efṭas-ı ma‘hūd muḳābele

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن فعولن]

ز بد بینی چو بد بینی بر آید

پس آن به که کنی نیکی بدان را

ببر از کبر و بر کوته بچفسان

رها از بیش و کم ده مردمان را

بیك مجلس دو بد بینی که باشد

درو کنجای یك بینی نماند

ز نحسین و قرانش نیست غافل

هر انکو در فراست هست کامل

دو بینئ میانه در میان آر

مکن خود بینی ما را میازار

و گر نه رغم بینی از حوادث

چه زین بخلی نباشد سود وارث

تو از بار گران آسودگی یاب

بچشم "عینکم" کن فتح ابواب

ebyāt-ı belāġat-niẓāmıyla ḫiṭāb u muṭāyebe-fermā olmuşdur ki milke-dārān-ı feṣāḥate bu maḳūle naẓm-ı āb-dār u münāsib-i maḥalli hezār pīç-tāb-ı efkārla zamān-ı ḥalḳada inşāda getirmek sermāye-i taḥsīn olmaḳ bī-şā'ibe-i iştibāh olunca anlara kerāmet-i bedīhiyye olduġu cezm-kerde-i fārisān-ı meydān-ı 'azm u ḥazmdır.

<u>Hem-çonān</u>

Dārü'd-devle-i Edirne'de rü'yet-i hilāl-i 'ıyd, iştibāh u iḫtilāf üzere olup yek-şebe vü dü-şebe olması bā'iṣ-i nizā'-ı fuḳahā-yı belde ve silsile-i ḫılāf imtidād-peẕīr olmaġla 'azīz-i müşārün-ileyhiñ minber-i teẕkīrine ref'-i teẕkire olunup cevāb-ı keşfīleriyle ḳaṭ'-ı nizā' murād edenlere **" اگر شبهه آریکه چرا خفی و این هلال دو شبه است.**

رقیقست ببین که نبده نشصت ساله ام و از بردوت اخوان زمانه چه گونه هلالی و نالی گشتم. پس هلال عید نیز چو من از شدت سرما لاغر و رقیق گشته است." ‘unvānıyla ta‘rīż buyurmaları ṣūretā hezl-nümā ise de lākin der-‘aḳab-ı şehādet-i cemm-i ġafīrle resīde-i derece-i taḥḳīḳ olup hezlleri daḫi mutażammın-ı cidd-i kerāmet ve muṭāyebeleri müteḥaḳḳıḳ-ı cidd-i sa‘ādet olduġu cümleye ke’l-bedri beyne’n-nücūm ma‘lūm olmuşdur.

Hem-çonān

Evāḫir-i ḥāllerinde ol genc-i güher-i ceẕebāt-ı Ḥażret-i Cemīl, defīn-i vīrāne-i külḫan-ı ḥammām-ı fīl olup sābıḳan maḥallāt u esvāḳda şem‘-i cem‘-i eṭfāl olmuş-iken zamān-ı kemāl-i ḥāllerinde kūşe-nişīn-i melāmet-i pür-selāmet ü merci‘-i ricāl-i devlet olup herkes ‘alā ḳadri’l-ḫulūṣ ve ḥasbe’ṣ-ṣıdḳ fevā’id-i mevā’id-i ziyāret ü ṣoḥbetinden müstefīd olduġu ehl-i baṣīrete ẓāhir iken ba‘ż-ı kūr-dilān " آیا این ابلهان زمان ازین دیوانه چه می جویند و چه می یابند؟" ‘unvānıyla ṭa‘ne-zen-i muḥibbān olmaġla tecāvüz-i ḥadd-i ẕātları ve tecāsür-i cüḥūd u isā’etleri kendilere sedd-i rāh-ı āşināyī ve seng-i pāy-ı kūy-ı ziyāret-peymāyī olup lākin mecālis-i ‘āliye-i kibārda eẕkār-ı cemīleleri gūş-güẕārları olduḳça maḥrūm-ı ḥüsn-i telaḳḳī vü maḫrūm-ı sū’-i telāfī olup her biri derecāt-ı iḳbālden derekāt-ı idbāra hübūṭla sezā-dīdegān ve süfehā-yı şu‘arādan reşkeyn-i iḳbāl-i aḥbāb-ı sa‘ādet-me’āb, veliyy-i vālā-menḳabet olanlarıñ kendilere ve züvvār-ı mā-melek-niẕārlarına ḥarf-endāz-ı hicā olanlar yek-be-yek nişāne-i nāvek-i mücāzāt-ı nā-gāhī ve esīr-i firāş, ‘āḳıbet tebāhī olduḳlarında ser-bālīn-i iḫtiżārlarında bulunan hem-meşrebān, telḳīn-i kelime-i celīle-i şehādet eylediklerince lehçe-i bī-behçelerinden manẓūmāt-ı sefāhet-mażmūnāt u hezeliyyāt-ı şenā‘at-maḳrūnātların tekrārla itmām-ı enfās-ı āḫirīn eyledikleri menşe’-i i‘tibār u mebde’-i hirās-ı dīgerān olup nā-çār ṭufeyl-i züvvār olmaġla şeref-yāb-ı vuṣūl-i

pīşgāh-ı ‘ināyet-destgāhları olduḳlarında **“ آنانکه در روز و شب ده بار زیارت بالوعه میکنند و در مدت عمر پر غمر یکبار بزیارت مردان خدا مستفیض نکردند و بلکه بشآمت خود بینی عار دارند و "اخترنا النار على العار" میگویند ”** ‘unvān-ı ḥasb-i ḥāl-tibyānıyla ṣudūr-yāfte-i keşfü’ż-żamīrleri olan nefes-i eṣer-fermālarından müte’eṣṣir ve tā’ib ü münīb ü daḫīl-i dā’ire-i isti‘fāları olmaġla nüsaḫ-ı hicvīlerin nesḫ ṣadedinde medāyiḥ-i şerīfelerin vird-i zebān u yādigār-ı munṣıfān-ı devrān etmişlerdir. Ḥattā Yūsuf Nābī merṣiye-i ṭavīlü’ẕ-ẕeyl-i vefātlarında beẕl-i naḳdīne-i isti‘dād edip ve tārīḫ-i ‘azīmet-i dāru’l-ḳarārların

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Burunsuz bulmadı būy-ı vefā bezme vedā‘ itdi

mıṣra‘-ı ber-cesteleriyle ḳarīn-i ḥüsn-i **[S. 201]** ḫitām etmişdir.

<u>Ve Daḫi</u>

Eṣnā-yı irtiḥāllerinde külḫanī-i Ermīnī şühūd-ı ḥużūr-ı vüfūd-ı ervāḥ-ı ‘āliye ve istişmām-ı fevāyiḥ-i cināniyye edip cümle-i ehl ü ‘ıyāliyle müşerref-i İslām ve silk-i ṣuleḥā-yı fuḳarāya intiẓāmla sa‘ādet-encām olduġu kerāmet-i vā-pesīnleri olmuşdur. Ve kālbüd-i merḥūmları medfen-i fuḳarā-yı Mevleviyye olan mehbiṭ-i envār-ı raḥmet-i Raḥmān’da rehīn-i zīr-i zemīn-i maġfiret ü rūḥ-ı pür-fütūḥları ḥarīf-i bezm-i ‘illiyyīn olmuşdur.

نور الله تعالى مهجعه و قدّس بروحه مهجته آمين يا مفيض السائلين بحرمة شفيع المذنبين في يوم الدين.

Ḥażret-i Maḥmūd Dede

Maḥmiye-i Toḳat ve zümre-i tüccārdan olup eşnā-yı ticāretinde metā‘ u biḍā‘asın naḳl-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-beliyye) edip müddet-i medīde muġtenim-i ticārāt-ı rābiḥa ve ṣāḥib-i cem‘iyyet-i esbāb ve mālik-i şervet ü vefret-i aḥbāb olup herkes kendiyi kendiler gibi vuḳū‘-ı berzaḫ-ı te’ehhül ve suḳūṭ-ı ḥażīż-i ta‘alluḳa terġīb üzere iken ‘alā ṭarīḳi’t-tefe’ül ve’l-istiḫāre ziyāret-i türbe-i mu‘aẓẓama-i Mevleviyye ve istimā‘-ı leṭā’if-i *Meşnevī* edip ṣaded-i pür-mededlerinde meşnevī-ḫ^{w}ān-ı rızḳ-ı bī-ribḥ ṭālibi olan erbāb-ı ṣıdḳ u ḥulūṣuñ me’āl-i ḥāli ‘āḳıbet-i maḥmūde vü ‘āfiyet-i memdūde olduġun taḥḳīḳ ve biḍā‘a-i ‘ömr-i nāzenīni çārsū-yı dünyāda emti‘a-i uḫreviyye vü ticāret-i len-tebūra ṣarfa terġīb etmekle sābıḳa-i ‘ināyet-i dest-gīr ü mūy-keş-i pīşānī olup hemān sā‘at mā-meleklerin ‘atebe-i ‘aliyye-i maṭbaḫ-ı fuḳarāya naḳl ü teslīm ve kendiler iḫtiyār-ı faḳr u fāḳa edip āyīn-i şerī‘at u erkān-ı ṭarīḳat üzere tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī eyledikde müstes‘id-i ilbās-ı külāh-ı inābet ü müstefīż-i tekbīr-i irādet ve sinīn-i ‘adīde ḥucerāt-ı āsitāne-i sa‘ādetde meşġūl-i taḥṣīl-i ma‘ārif-i ẓāhire vü meşġūf-ı ma‘ālim-i bāṭına ve āḫırü’l-emr, yārī-i ‘ināyet-i maḳbūlān-ı Ḥażret-i (‘azze

şānuhu ve ‘amme in‘āmuhu ve cemme iḥsānuhu) ile mecmū‘a-i ‘ulūm u fünūn olup Ḥażret-i Aġazāde (zādehullāhu revḥan ve reyḥānen) mesned-i sa‘ādetinde ḫilāfet-i ṭarīḳatle maġbūṭu’l-emṣāl bir şeyḫ-i kāmil ü mükemmil olmuşdur. Ve menḳabe-i nefīse-i ‘azīz-i müşārün-ileyhde icmālen īrād olunduġu üzere ba‘de bürheten mine’z-zamān cāy-ı dest-sūd-ı nüvāziş-i ġavṣāneleriyle püşt-i bī-kesānesi müttekī-i müttekāyı meşīḫat ve rūy-ı pür-gerd-i yetīmānesi müteveccih-i ‘uyūn-ı vücūh-ı miknet olup lākin mine’l-evveli ile’l-āḫir, bī-ḳayd-ı iddiḫār-ı levāzım-ı sefer ü ḥażar olmaġla “Maḥmūd Ḳalender” ‘unvānıyla beyne’l-iḫvān şeref-yāb-ı imtiyāz ve dem-be-dem ‘ayş-ı ḫoş-ı bī-ribḥ kesb ve ‘āfiyet-i bī-ṣudā‘-ı minnetle kāmrān-ı devrān olmuşdur. Ve zamān-ı ṭāḳat-güdāz-ı men‘-i semā‘ u ṣafā ve evḳāt-ı işti‘āl-i nīrān-ı tesvīlāt-ı Vānī-i nuḥūset-fersāda bi’ż-żarūre iḫtiyār-ı seyāḥat-i maġrib-zemīn eyledikde bā‘iṣ-i tercīḥ-i sümūt-ı iġtirābların istifsār eden rübūdegān-ı ṣoḥbet ü maḥabbetlerine hengām-ı vedā‘da [774]-لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ أَمْرًا- **“ و تطلع الشمس من مغربها و تنطفئ النار في موقدها.”** ‘ibāret-i işāret-niẓāmlarıyla remz-i encām-ı kār eylediklerine bi-fażlillahi te‘ālā mürūr-ı hic-deh sālde cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup ṭā’ife-i bāġıyyeniñ nīrān-ı tefriḳaları ḫāmide ve ecsād-ı bāliyeleri cāmide ve nev-bahār-ı būstān-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī zāhire ve şems-i ḥaḳīḳat ṭāli‘a olduḳda ve ṭavāli‘-i nuḥūset ü nekbet-i ezdād-ı ġāribe ve āṣār-ı tedmīr-i ġayret-i Ḳahhāriyye ẓāhire olmaġla iṣābet-i keşfiyyeleri yār u aġyāra hüveydā vü pedīdār olmuşdur. Ve seyāḥat-i merḳūmelerinde Fās u Ḳarāvāş u Ḳayrevān emṣāli ekṣer-i memālik-i Edārise’de müstefīd-i ṣoḥbet-i ‘ulemā vü fużalā vü meşāyiḫ ve ḥā’iz-i ḳaṣabu’s-sebaḳ-ı ‘ulūm-ı ġarībe olmaġla evḳāt-ı āsāyişlerinde ṣemerāt-ı leẕīẕe-i yāni‘a-i ma‘lūmāt-ı nādireleriyle bi-cümleti’l-iḫvān ve’l-ḫullān muġtenim olup her çend būy-gīrān-ı

[774] Talâk Sûresi, 65/1. Âyet: “Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun. Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Bilemezsin, olur ki Allah, bundan sonra bir durum ortaya çıkarıverir.”

kemālāt-ı kāmineleri iḳtirāḥ-ı feṭḥü’l-bāb-ı ḫızāne-i ma‘ārif-i kāfiyeleri eylediklerince **“لابد نحفظها من الحواصل الضيقة الضعيفة.”** fiḳra-i nefsü’l-emrīleriyle ol maḳūle vedāyi‘-i bedāyi‘iñ teslīm ü ta‘līm ü ‘īdā‘ına ‘adem-i ehliyetlerin iş‘ār ve şimār-ı me’mūnü’l-ġā’ile-i iştihārlarından ḥüsn-i temettu‘ ve iġtinām-ı tenbīh-i nebīhleriyle nuṣḥ buyurmuşlardır.

و حقيقة الحال كما قال فالاسلم الايسر التسليم و ترك [s.**202**] **التعرض للتعليم فان أمتثال تلك العلوم تصير لغير أهلها فتنة و تورث نكبة و تعليمها له يكون طلما و غدرا و لكن الحكمة ضالة فدفعها الى غير صاحبها اخلال و اضلال و منعها عنه بخل و لحقه ابطال تعالي عنهما رجال الاحوال.**

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol serv-i ser-āzād-ı būstān-ı ṭarīḳat, zamān-ı meşīḫatlerinde bīçāre Meḥmed Pārsā müteḫallif-i minhācu’l-fuḳarā ve sālik-i meslek-i ḳażā olup manṣıb-ı mevleviyyet-i Bosna ve Filibe’den ma‘zūlen vaṭanlarına ric‘atde a‘yān u eşrāf ‘ale’l-‘umūm istiḳbāl ve tehniyetü’l-ḳudūm eylediklerinde şeyḫ-i mümā-ileyh maḳarr-ı temkīn ü vaḳārdan ḥareket etmeyip sevḳ-i sülūk-i rāh-ı müdārā edenlere **“مدارا كار شركاى يك صناعت است و در ميان فقراى مولويه و ايشان شركت فى الصناعه نمانده است كه لفظ مولويت درين خصوص از اضداد است.”** ‘unvānıyla pāsuḫ-i rāsiḫ-fermā olmaları güş-güẕārları olunca ḥaşmet-i mevleviyyetleri ile ḫāk-i pāk-i Ḥażret-i Aġazāde ziyāretlerine teveccüh edip ba‘de’z-ziyāre ḳadīmen cilve-gāh-ı şeyḫāneleri olan meydān u eyvāna gelip ṣoḥbet-i iḫvān u ḫullāna raġbet-nümā ve ‘azīz-i ḫurde-dān daḫi ḳudemā-yı yārānla ser-şem‘-i iḥtişāmlarına cem‘ olup ve neyzenān u münşidān daḫi

(نظم)

[متفاعلن فعولن متفاعلن فعولن]

عرفات عشق باز ان سر کوی یك یار باشد

بطواف کعبه زین در نروم که عار باشد

چو سری بر آستانش ز صفای سر نهادی

بصفا و مروه ایدل دگرت چه کار باشد

dü beyt-i şerīfin ser-āġāz-ı taḳsīm-i ciger-sūz eylediklerinde Pārsā-yı müstemendiñ derd-i derūn-ı firāḳ-meşḥūnu ve köhne dāġ-ı dil-i pür-ḫūnu tāzelenip çihre-i zerd-i peşimānī üzere ḫūn-ābe-i efsūs-feşān ve nālān u āh-ı serd-keşān olduḳda ol ṭabīb-i dārū-ḫāne-i ḥaḳīḳat

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین و هین ای راهرو بیگاه شد

آفتاب عمر سوی چاه شد

این قدر تخمی که مانده استت بباز

تا بروید زین دو دم عمر دراز

تا نمرداست این چراغ با گهر

هین فتیلش ساز و روغن زود تر

ebyāt-ı şerīfesiyle telḳīn-i tedārük-i mā-fāt-ı min menāfi‘i’l-evḳāt etmeleri ṭabī‘at-ı muḫāṭabda sāniḥa-i fāl-i bed īrāş edip

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قرب بر انواع باشد ای پدر

میزند خرشید بر کهسار و زر

لیك قربی هست باز رشید را

که از ان اگه نباشد بید را

beyteyn-i laṭīfeyn ḥāvī olduġu mażmūn-ı ḥaḳāyıḳ-meşḥūnla muḳābele-i hezl-āmīze

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر دو را این جست وجو ها زان سر است

این گرفتارئ دل زان دلبر است

این محب حق ز بهر علتی

و آن دگر را بی غرض خود خلتی

beyteyn-i şerīfeynle müdāfa‘a buyurmaları bā‘iṯ-i iġbirār u bādī-i ḥadīṯ-i nefs olmaġla encām-ı ṣoḥbetlerinde bāliṣ-gāh-ı rūy-ı niyāz-ı ‘āṣıḳān olan ‘atebe-i meydānda ser-müze-pūş u naḫvet-nümā olduġu ḥālde ‘atebe-i ‘ulyā teṣādümü ‘imāme-i a‘ẓamiyyesin ġalṭān-ı ṣaffu’n-ni‘āl edicek etbā‘dan şitābān-ı aḫẕ-ı ‘imāme olanlara lāyiḥa-i vaḳt muḳteżāsıyla **"سر از دست رفت. چه جای دستار است؟"** mażmūnuyla ḫiṭāb-ı ‘itāb-āmīz ü girye-i ḥüzn-engīz edip ġam-ḫānelerine ḥīn-i vuṣūlde eṯer-i ‘ārıża-i pençe ẓuhūr edip āḫırü’l-emr, taḫlīṣ-i girībān-ı ḥayāt-ı müste‘ār edemeyip hezār ‘acz u ḥüzn ü inkisārla vedā‘-ı bezm-i nā-pāyidār ve sebeb-i lāḥıḳīn-i bī-şümār olmuşdur ki Şeyḥ Meḥmed Ṣābir Pārsā gibi ṣāḥibü’ẕ-ẕāt ve’z-zamān ve faṣīḥü’l-lisān ve belīġü’l-beyānı ülfet-i ḫılāf-ı cins mübtelā-yı dām-ı ḳażā etmek lāzım gelince ma‘a haẕā elīf ü enīsi yine aḳribāsından Şeyḫü’l-islām ve re’īsü’l-a‘lām Minḳārīzāde iken münkir-i evliyā vü muta‘aṣṣıb-ı pür-mirā olmaġla ülfet-i lāḥiḳası Aġazāde (zādehullāhu ḳurbeten) cenābına olan ḳarābet ü intisāb-ı sābıḳın nesḫ edip hicrān-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā vü imtiyāz-ı ḫullānü’l-vefā ve ḫilāfet-i merdān-ı Ḫudā’dan ṭardla mücāzātına mü’eddī olduḳda muḫālaṭa-i ecānib-i sāfile ne-vechile müfżī-i nekbet-i ẓāhire vü bāṭına olmaḳ gerekdir. Ḳıyās-ı pür-hirās elzem-i ẕimem-i ehl-i himemdir.

نعوذ بالله الحفيظ مما يقرّبهم ويبعدنا في الدارين من جوارهم آمين يا معين بحرمة سيد الانبياء و المرسلين.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حق ز هر چیزی چو زوجین آفرید

پس نتائج شد ز جمعیت پدید

یار غالب شو که تا غالب شوی

یار مغلوبان مشو هان ای غوی

اهل دل را باز دان از اهل کین

همنشین حق بجو با او نشین

[s. **203**]

جان هامان جاذب قبطی شده

جان موسی جاذب سبطی شده

هست موسی پیش قبطی بس ذمیم

هست هامان پیش سبطی بس رجیم

دوستئ جاهل شیرین سخن

کم شنو کان هست چون سم کهن

جان ما در چشم روشن گویدت

جز غم و حیرت از ان نفزایدت

حق ذات پاك "الله الصمد"

که بود بد مار بد از یار بد

مار بد جان می ستاند از سلیم

یار بد آرد سوی نار جحیم

(نظم)

عربی درین معنی

?

اصحب أخا کرم تحظی بصحبته

فالطبع مکتوب من کل مصحوب

الریح آخده مما تمرّ به

نتنا من النتن أوطیبا من الطیب

Mervīst ki

Ol biḍā‘a-dār-ı ḥazm u iḥtiyāṭ, zamān-ı ḫilāfetlerinde iḫvān-ı ma‘dūdeye sikke-dih-i ḳabūl olup muḥterife ve müte’ehhilīn ve metrūkü’d-dünyā olan ṭālib-i kār-ı nā-şināsı redd-i leyyin ile def‘ buyurmaları nādire-i ḫāṣṣaları olmaġla müstefsirīn-i sebeb-i redde “ طالب ما همرنك ما بباید. یعنی ترك و تجرید و الا ما براهی میرویم و آن براه دیگر می رود. چگونه تربیه و ارشاد ممکن است؟ واقتدا اساس کار است. در اساسیکه استحکام نباشد ابنیه سریع الخراب باشد. بلکه هیچ بنا تحمل نکند. و جهد و عمل هبا شود.” nuṭḳ-ı şerīfleriyle teskīn-baḫş olmuşlardır. Ḥattā ilā āḫıri’l-‘ömr, ḫıdmet-i şerīfeleri birāderleri Dervīş

Muṣṭafā'ya maḫṣūṣ olup sā'ir ṭalebe-i ḫıdmetlerine " این برادر طینتی و طریقتی و همکار صورتی وسیرتی و یار سفر و حضر و همدم گرم و سرد و همرنك اعتقاد و اعتیاد منست و چنین خادم طالب کم یابست و خادم طالب چنین می باید تا ثمرهٔ طلب و خدمت پدید گردد. پس درین کار او را مزاحمه دادن مناسب نیست." 'ibārātıyla 'adīmü'l-ehliyye-i ḫıdmet-i müfīde olduḳlarına ta'rīż ü irşādı mutażammın-ı tesellī-fermā olmuşlardır. Fī'l-ḥaḳīḳa, merḳūm Dervīş Muṣṭafā ḫānḳāh-ı meşīḫatlerinde ser-āş-pezān u vekīl-i īrād u ṣarf-ı dā'ireleri bir müstaḳīmü'l-ḥāl sālik-i mü'eddeb ü tārik-i müheẕẕeb ve cümle 'ömrünü ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i meşāyiḫ ü fuḳarā etmek üzere mültezem olup kendilerden ṣoñra daḫi yine dergāh-ı mezbūrda müteḥammil-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa vü müteraḳḳıb-ı hemsāyegī-i birāder iken nā-gāh ḥavālet-ḫ^{w}āh-ı seyāḥat olduḳda ḳadr-şināsān-ı iḫvān u ḫullān ḥattā hem-ḥücremiz ve yār-ı ġārımız olmaḳ ḥasebiyle iḳāmetin faḳīr daḫi niyāzmend olduġumuzda " امید بنده آن بود که در جوار دادر آسوده کردم و در سیر صحرای قیامت نیز همپا باشم. "لکن کوشهٔ وحدت ما را در محلهٔ خاموشان دیگر نمودند. پس تاخیر را مجال نیست." mażmūnuyla 'öẕr-āver ve cānib-i meşhūdīne 'āzim olup Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e dāḫil ve ol maḳām-ı müteyemmende 'alā aḥseni'l-vücūh āfil ve intibāh-ı tāmmı ẓuhūr-ı emārāt-ı enfās u evżā'ından bī-şā'ibe-i iştibāh olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

'Azīz-i müşārün-ileyh ol cilve-gāh-ı 'āşıḳānda bīst sāl, dād-dih-i meşīḫat ve beyne meşāyiḫi 'aṣrıhi meẕkūr bi'l-ḫayr olup iḫvān u ḫullān ile żiyāfāt-ı leyālī-i şiteviyyeden nevbet-i aḫīre kendi maḥabbetleri olmaġla 'aynu'l-cem'-i dervīşān u aḥbābı da'vet edip ol leyle-i mübārekede cümle-i nevebātdan ezyed, 'ayş-ı ḫoş u ṣafā-yı dil-keş olup encām-ı ṣoḥbetde " لکل جمع افتراق." mażmūnunu mebnā-yı kelām-ı

قلندران را پای بند مشیخت و تحمل گرانبار وقار و اعتبار مشکلست و اینقدر " vaṣıyyet-niẓām buyurup nefes-i "بس است. بعد ازین کما فی الاوائل صحرا نورد اطلاق و بیقیدانه زیست خواهم کرد. enfesleriyle tevriye-i irādet-i seyr ü seyāḥat buyurmaları ʻaḳībinde intihāz-ı furṣat ve yegān yegān istiḥlāl edip baʻde teferruḳı'l-aḥbāb edā-yı nevāfil-i şebāneden ṣoñra seccāde-i şerīfeleri üzere ẕākir-i ism-i Celāl ve bir miḳdār teneffüs ṭarīḳiyle ser-be-bālīn-i rāḥat olduḳda bī-tevaḳḳuf müsāraʻat-ı dāru's-selām ve ḳayd-ı bedeni pāy-ı ḳuds-peymā-yı rūḥ-ı revānından iḫrāc edip vedāʻ-ı bezm-i fānī ve pervāz-ı āşiyāne-i rūḥānī etmişdir. Ve cesed-i laṭīfleri civār-ı ḫānḳāhda medfen-i fuḳarā olan mehbiṭ-i envārda defīne-i ḫāk-i pāk ḳılınmışdır.

طیب الله ثراه و جعل غرف البدن مثواه آمین یا مجیب السائلین بحرمة من أنزل علیه [s.**204**] الفرقان المبین. *

*

(و درین باب حضرت پیر قدس سرّه المنیر می فرماید)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نالهٔ سك در هشی بی جذبه نیست

زانکه هر راغب اسیر رهزنیست

چون سك کهفی که از مردار رست

بر سر خوان شهنشاهان نشست

تا قیامت میخورد او پیش غار

آب رحمت عارفانه بی تغار

ای بسا سك پوست كور انام نیست

لیك اندر پرده بی آن جام نیست

Ve mine’l-‘aceb ezmine-i ḥayātlarında dest-sūd-ı nüvāzişleriyle müstaẕher olan gürbe-i miskīnleri ba‘de vefātihi (nüvvire żarīḥuhu) kimesne ile enīs olmayıp hemvāre pāy-gāh-ı ḳabr-i şerīflerinde ārām edip aḥbāb-ı ṣadāḳat-me’āb ikrāmen li-ṣāḥibihā loḳmasın dem-be-dem iḥżār u iṭ‘ām edip ve sāye-i ilticālarında ta‘arruż-ı kilāb u kūfdan me’mūnü’l-ġā’ile olup her ne ḳadar luṭf u nüvāzişle fuḳarā vü aḥbāb teshīr murād eylediklerinde müfīd olmayıp pāy-ı ṣebātı maḳām-ı vefādan mütezelzil olmayıp ḥālet-i muṭṭaride-i merḳūme üzere itmām-ı vaḳt edip maḳarr-ı mülāzemetine defn olunduġu aḥbāba māye-i i‘tibār u mānend-i Ḳıṭmīr ẕikr-i nādire-i ṭavrı kehf-nişīnān-ı tevekküle yādigār olmuşdur.

Ḥażret-i Muṣṭafā Dede

Vilāyet-i Rumeli'de Siroz ḳurāsından Dehne-nām bir ḳaryede ṣābb-ı ṣübān-ı keşīrü'l-aġnām olup ḳażārā mevsim-i nev-bahārda reme-i mā-melekin ġafletle memerr-i seyl-ābda cem' ü īvā edip kendi daḫi ḫʷāb-ı rāḥata varmış-iken bir seyl-i tünd ü tīz ẓuhūr edip aġnamı kendiye ḳurbān olduġun ġanīmet 'add edip dest-i taṣarrufunda 'aṣā-yı ru'ātdan ġayrı i'timāda şāyeste bir nesnesi ḳalmayıp nā-çār iġtinām-ı ġıdā vü 'aṣā siyāḳında şehre gelip a'māl-i sā'ireye kendide ḳābiliyyet olmamaġla sā'iḳ-i żarūret kendiyi maṭbaḫ-ı bī-dirīġü'n-ni'me-i Ramażāniyyeye sevḳ edip müddet-i medīde ḫıdemāt-ı lāzıme-i maṭbaḫiyyede muḳīm iken ser-āş-pezān ednā bahāne-i taḳṣīrle kendiyi redd ü ṭard eyledikde dest-i tevfīḳ, 'inān-gīr-i teveccüh-i dā'ire-i uḫrā olmaġla dergeh-i ḫānḳāhda ḳarār edip der-i dīgere 'adem-i ilticāsı 'aks-endāz-ı ḫāṭır-ı feyż-me'āṣir-i Ḥażret-i Şeyḫ Ramażān olunca mevḳi'-i naẓar-ı şefḳat ü re'fetleri olup def'aten ol bīçāre-i medfū'u ḫıdmet-i meydān-ı

merdān ile is‘ād ve taḫṣīṣ-i meyāmin-i ḥüsn-i teveccüh buyurmaları ‘aceb-engīz-i ṭıbā‘-ı aḥbāb ve sebeb-i infi‘āl-i ṭārid-i merḳūm olmaġla **“ این شبان دردمند ساده لوح بیك سیلاب از نقوش علاقهٔ ماسوا شست و شو یافته است. لکن دیگران را بسیار بآتش ریاضات شاقه فشار و گدازی می باید. تا ز غش شغل دنیا صاف شوند. علی الخصوص صدق و صبر دامنگیر او شدن امارت قبول ازلیست.”**

kelimāt-ı şerīfeleriyle izāle-i tereddüd ü ḥall-i işkāl buyurup ve berekāt-ı āşār-ı enẓār-ı ḥaseneleri ve meyāmin-i ḫıdemāt-ı ‘aliyyeleriyle zamān-ı yesīrde belādet-i ṭab‘-ı şübānī fiṭnata mübeddel olup eṣnāf-ı ‘ulūm u envā‘-ı ma‘ārifle muġtenim ve āḫir, ol maḳām-ı ‘ālīde ser-firāz-ı meşīḫat u ḫilāfet ve ẕāt-ı şerīfi menşe’-i aḥvāl-i müstaḥsene olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کول میکن خویش را و غره شو

آفتابی را رها کن ذره شو

بر درم ساکن شو و بیخانه باش

دعوئ شمعی مکن پروانه باش

تا ببینی چاشنئ زندگی

سلطنت یابی نهان در بندگی

Menḳūlest ki

Ol ser-sebz-i ḥüsn-i naẓar-ı pīr-i ṣānī, Şeybān-ı Rā‘ī (ḳuddise sırruhumā’l-‘azīz) olup velvele-i kūs-ı kemāl-i tevḥīdi ḥavālī-gīr olduḳda ḳavāfil-i seyyāḥīn-i ṭālibīn ḥimā-yı terbiyelerine teveccüh edip ba‘ż-ı nev-niyāzān-ı ṭarīḳat, teslīmleri ḫuṣūṣunda muntaẓır-ı beyyināt-ı kerāmāt olduġu bi’l-mükāşefe ma‘lūmları olmaġla mecma‘-ı iḫvān u ḫullānda nā-gāh pāy-ber-pāy ve dest ber-dūş u baġl, ḳā’im-i maḳām-ı irşād olup **"من أراد أن ينظر الى الكرامة المصوّرة فليرجع اليّ البصر."** nefḥa-i ḳudsiyyesiyle perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı esrār olup ve taḥdīṣ-i ni‘am-ı ġayr-ı müteraḳḳıbe-i ḥażret-i raḳīb-i ḳarīb min ḥabli’l-verīd buyurup **" و برین بنده امعان نظر باید که پیش ازین یك شبان نادان پا بستهٔ خدمت کوسفندان و سر کش عبادت حضرت سبحان و سر گشتهٔ کوه و بیابان و در راه خذلان افتان و خیزان بودم نا گاه ابر رحمت رشحات عنایت باری فرمود و سیلی فرستاد [205] و سد را هم برد و بدرگه انسان کامل رسانید و در سایهٔ کرمش بدرجهٔ خلافت مولویه رسیدیم. پس ازین روشنتر کرامت چه باشد؟"** ‘unvānıyla mānend-i Āyāz, yād-ı pūstīn ü çarıḳ ve ẕikr-i eṣnāf-ı ‘ināyāt-ı nā-gāhiyye buyurmaları erbāb-ı merātib-i ṣelāṣeye bürhān-ı münticü’l-inṣāf olup cümleten sīne-ṣāf-ı irādet ü teslīmleri olmuşlardır.

Ve Daḫi

‘Aḳīb-i Ramażāniyye’de ‘ıyd-ı ekber-i ḫilāfetle müstes‘id ve belki şeb-i ḳadr-māye-i sa‘ādet-i rūḥāniyyeleriyle müstefīż olmaġla dā’ire-i ‘ayş-ı ḫoşları manṣıb-ı seyl-āb-ı fütūḥ olup seyl-i evvel taḫliye ve seyl-i ṣānī taḥliye-fermā ve mālik-i istiṭā‘at-i tāmme olmaġla intihāz-ı furṣat ve ziyāret-i Ka‘betu’l-‘uṣṣāḳi’l-mevleviyye ve ṭavāf-ı Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn’e nehżat buyurup ‘alā eyseri’ṭ-ṭuruḳ ve esheli’l-vücūh maḳżiyyü’l-merām, yine maḳarr-ı sa‘ādetlerine ric‘at-nümā olmuşlardır.

***طوبی له و حسن مآب. ***

Fī’l-ḥaḳīḳa, üslūb-ı muḳarrer üzere her sālik, sevābıḳ-ı aḥvāli ile levāḥıḳ-ı eṭvārın te’emmül ü tedebbür etse kendiyi hezār berzaḫ-ı helākden necāt ve menzile-i ṣalāḥ u felāḥa vuṣūlde şeyḫ-i şākir-i merḳūma hem-ḥāl müşāhede etmesi ve [775]- لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ- naṣṣ-ı kerīmi mışdāḳınca ni‘am-ı celīle-i mā-ḥaṭarat ‘alā ḳalbi beşer ile muġtenim mu‘āyene etmesi bī-şā’ibe-i irtiyābdır. Ḥattā hengām-ı irtiḥāllerinde daḫi secdāt-ı miṣāliyye-i şükrāne ḳa‘de-i aḫīresinde “ **الله الحمد و المنه و على نبيه التسليمه و على وليه التحيه. که این پل پر هراس و معبر پر آسیب را بعرفان مولوی گذریم. چه مشکل بودی که بهول نادانئ شبانی گذشتمی؟”** nefes-i vā-pesīnleriyle ‘ubūr-ı ḳanṭara-i fenā vü ḫırām-ı ravża-i beḳā buyurup merāḳıd-ı münevvere-i meşāyiḫ olan Ḥadīḳatu’r-raḥmān’da āsūde-i ẓıll-ı ẓalīl-i ṭūbā-yı ‘afv u maġfiret olmuşdur.

افاض الله عليه و على اسلافه و اخلافه سجال الاحسان في غرف روضات الروح و الريحان آمين يا حنان يا منان بعزة من انزل عليه القرآن في شهر رمضان.*

[775] İbrâhîm Sûresi, 14/7. Âyet: “«Hatırlayın ki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracağım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti.»”

Ḥażret-i Yaḥyā Dede

Baġdādiyyü'l-mevlid ve evlād-ı meşāyiḫ-i Mevleviyye'den ve Ḥażret-i Naṣīrā Dede naẓar-kerdelerinden ve Ḥażret-i Dede 'Abdulḥafīẓ-i Tefsīrī telāmiẕesinden ḥā'iz-i ḥaẓẓ-ı evfer-i 'ulūm u ma'ārif ve zebān-āver-i mecālis-i refī'a-i leṭā'if olup istid'ā-yı iḫvānu'ṣ-ṣafā ve ricā-yı ḫullānu'l-vefā ve müsā'ade-i işāret-i rūḥāniyyāt-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-a'lā) ile ṣadr-ı meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Dāru's-selām'a erzānī görülüp miḳdār-ı çil sāl iltizām-ı ḫıdemāt-ı fuḳarā etmişlerdir ki cem'iyyet-i esbāb-ı rāḥat u teveccühleri ḥasretu'l-emṣāl olmaġla maḥsūd-ı aḳrān olup ba'żılar hücnet-i teşeyyu' ile ḫurde-gīr ve ṭu'me-i şemşīr-i tedmīr olmuşlardır. Fe-ḥāṣā ṣümme ḥāṣā ol rāst-rev-i sünen-i sünnet ü cemā'atden ki sālik-i ṭarīḳa-i Ṣıddīḳ-i Ekberiyye ve mālik-i ādāb u 'irfān-ı Mevlevī olup daḫi meslek-i ġayre irḫā-yı 'inān-ı iḫtiyār ede. Lākin herkes ile ḥüsn-i ülfet ü luṭf-ı ṣoḥbeti naẓar-ı ḥussādda bahāne-i töhmet-i teşeyyu' olmuşdur. Yoḫsa bi'd-defe'āt taḳıyye-dārān-ı Baġdād ifşā-yı sırlarından tevehhüm sebebiyle helākine fedāyī ta'yīn edip ve ḥıfẓ-ı Ṣamedī keyd ü mekrlerinden ṣıyānetle mekā'id ü gezendi kendilere rāci'a ve müdemmer ü

maḳhūr olmuşlardır. Eger fī’l-vāḳi‘, ittiḥād-ı meslek iḥtimāli olsa bu maḳūle mu‘āmele-i düşmenāne muḥāl idi.

Ve büleġā-yı Fārs’a naẓīre-perdāzī siyāḳında e’imme-i kirāma olan medāyiḥ-i dil-peẕīrlerin emāret-i teşeyyu‘ ‘add eden bī-inṣāfa **"ومن لم يفارق الظن السوء فليتفوّه بما شاء فان المغيث الغيور يؤيد من يشاء."**dan ġayrı cevāb münāsib olmadığı ẕī-ni‘me olan maḥsūdīn ‘indinde bi’t-tecāribi’ṣ-ṣādıḳa resīde-i pāye-i şübūtdur. Ve eger medāyiḥ-i mensūbān-ı ḫānedān-ı Muḥammed (ve ‘alā ṣallallahi ‘aleyhi ve sellem ve kerremallahu vechehu ve raḍiye ‘anh ve ‘an ālihi) ‘alāmet-i teşeyyu‘ olmaḳ ṣıḥḥat-peẕīr olsa ekşer-i fuṣaḥā vü aġleb-i büleġā-yı ehl-i sünnet ve’l-cemā‘a nāẓım-ı cevāhir-i kemālāt-ı ecille-i ḫānedān olmaġla müttehem-i ‘aḳīde-i şenī‘a-i şī‘a olmaḳ lāzım gelirdi. ‘Iyāẕen billāhi’l-Hādiyyi’l-Ḥafīẓ, meddāḥīn müttehem olunca memdūḥīn ne maḳūle olmaḳ lāzım gelir ve merci‘-i kelām-ı şeḳāvet-niẓām u ihānet-encām-ı bed-gümānān ecille-i kirām-ı sū’-i ḫātime ve mü’eddī-i temeẕhüb-i Yezīdiyye olduġunda menşe’ ü me’āl-şināsān-ı aḳvāl nezdinde bī-şevb-i reybdir. **[S. 206]**

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن]

شرح سخن ز نعت نبی گو که کار تو

مداحئ محمد و آل محمد است

Mervīst ki

Ol ṭūṭī-i şekeristān-ı ma‘ārif ü ‘andelīb-i gülistān-ı ẓerā’if, cümle-i levāzım-ı ḥüsn-i ṣoḥbete ‘ārif ve ‘āmme-i ādāb-ı luṭf-ı ülfete vāḳıf olmaġla vüzerā-yı ‘iẓām-ı Dāru’s-selām, rübūde-i şīve-i nādire-i münādemetleri olup ṣubḥ u şām rāġıb-ı mülāzemetleri olduḳlarından mā‘adā her ḳanġı nüzhet-serāya teveccüh olunsa ma‘iyyetlerine ṭālib olageldikleri ḥasebiyle beyne’l-vüzerā süḫan-fehm ü ḳadr-şinās olanlardan Ebūbekir Paşa sā’irlerinden ezyed ikrām u iḥtirāmlarıyla meşġūl olup ḳażārā bir ma‘reke-i cirīd-bāzānda ġılmānān-ı ḫāṣ-ı Enderūn’dan bir nūr-ı dīde-i ‘uşşāḳıñ ṣadme-i cirīdle çeşm-i pür-kārı zaḫm-dīde vü nā-bīnā ve dīde-i dil-i āṣaf-ı merḳūma ‘ālem-i rūşen, tīre-nümā olduḳda ol ser-çeşme-i zülāl-i ma‘nānıñ nāyje-i lehçe-i pür-behçelerinden cereyān eden mā’-i ma‘īn-i bedīhī ma‘nen bi’l-cümle teskīn- fermā-yı ḥarāret-i derūn-ı efsūs-meşḥūn-ı müşīr-i müşārün-ileyh olmuşdur. El-ḥaḳḳ, mānend-i merdüm-i dīde-i dilberān maḥallinde kemāliyle dil-nişīn-i vāḳi‘ olmaġla vişāḥ-ı menḳabe-i nefīseleri olmaḳ üzere şebt-i *Sefīne-i Nefīse* ḳılınmışdır:

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

انظار بد که تا ز عدم هست بوده اند

هر لحظه باحتیاط کمر بست بوده اند

آندمکه چشم مست ترا این خطا رسید

مستحفظان دیده مگر مست بوده اند

Bi-tevfīḳillāhi te‘ālā, reftār u güftār u evżā‘ u eṭvārları Baġdād-ı ma‘ārif-ābād gibi mecma‘-ı fużalā vü melce’-i ‘urefā-yı ‘Arab u ‘Acem u Rūm’da pesendīde-i

kibār-ı naṣfet-şi‘ār olup nevbet-i ḫilāfetlerinde cem‘iyyet-i müsā‘ade-i zamān u muvāfaḳat-ı iḫvān u muḥāfaẓa-i āfāt-ı devrānla muġtenim olup

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دجله را امسال رفتاری عجب مستانه است

پای در زنجیر و کف بر لب مگر دیوانه است

mışdāḳınca ḫāk-i pāk-i raḥmet-nāk-i e’imme-i kirāma ṣaṭṭıñ rū-mālinden nāṣī cūş u ḫurūşunuñ āṣārı ḥücre-i memleket ḫarābāt-ı ḥaḳīḳat olan mevlevīḫāneye daḫi iṣābet ve ba‘ż-ı maḥalli dil-i ‘uṣṣāḳ-veş ḫarāb olduḳda dest-yārī-i mi‘mār-ı teveccüh-i müveccehleriyle evlā mine’l-ūlā ‘ümrān-peẕīr ve ol bahāne ile ḳulūb-ı münkesire-i sükkānı daḫi kemā-yenbaġī taṭyīb olunduġu meyāmin-i sāye-i hümā-yı himmetleri olduġu lede’l-cumhūr müsellem ü bī-mirādır ki ḫuṣūṣ-ı ta‘mīr-i dil-peẕīrlerine ‘ احیاها یحیی.’ meṣeli ḍarb olunmuşdur.

لله درّه و علیه أجره.

Ve Daḫi

Ṣemere-i laṭīfe-i ‘amel-i ṣāliḥleri olan netīce-i vücūd-ı fā’iżu’l-cūdları Yūsuf-ı Mışr-ı ma‘rifet ü ‘azīz-i milk-i necābet velī-‘ahdleri ve ḫalefü’l-ḫayrları ve ṣadr-nişīn-i sarāy-ı ḫilāfetleri ve nümüvv-dār-ı ser-i tāb-dārları olup kendiler pençāh sāl

erīke-ārā-yı meşīḫat u irşād ve ba‘de itmāmı meṣāliḥi’l-ḫalḳa ḫırāmān-ı ravża-i Rıḍvān ve maḳām-ı āsāyiş-i meşāyiḫ-i sālifede āsūde-i revḥ ü reyḥān u şādurvān-ı ‘afv u ġufrānda şād-revān olmuşdur.

***نور الله تعالى مهجعه و روّح مضجعه آمين يا منان المساكين و حنان المستغفرين بحرمة شفيع المذنبين. ***

Ḥażret-i Muṣṭafā Dede

Fī’l-aṣl Rumeli’de Elbaṣan ḳaṣabasından ve evlād-ı fuḳarā-yı ṣūfiyyeden olup taḳlīd-i ṣalāḥ u taḳvā ile evḳāt-ı şebāb-güẕār u mā’il-i seyr-i diyār ve ārzūmend-i intisāb-ı ebrār u mūla‘-ı ḫıdemāt-ı aḫyār olup ḳā’id-i ‘ināyet-i zimām-ı rehvār-ı ‘azīmetin Ādem Efendi ḥażretleri ‘atebe-i ‘ulyāsına imāle edip maṭbaḫ u meydān-ı ḫıdmetlerinde itmām-ı çille-i merdāna iḳdām-ı tāmla şeref-yāb-ı tekmīl-i inābet ü kāmrān-ı ilbās-ı ḫırḳa-i irādet olup eṣnā-yı taḥammül-i ḫıdemāt-ı şāḳḳada yine taḥṣīl-i ma‘ārif ü ‘ulūma sa‘y-i küllī ve meşḳ-i ḥüsn-i ḫaṭṭa cidd-i cümlī etmekle sāye-i sa‘ādet-i Ādem-i ṣāḥib-dem-i ḳudsīde me’mūnü’l-ġā’ile-i ma‘āş ve bī-daġdaġa-i būd u nebūd-ı esbāb-ı taḥṣīl-i fā’iz-i neyl-i merām ve kemāl-i edeb ü ḫulūṣ üzere ḫıdmet ü sülūkleri kendiye sermāye-i reşād ve bir dervīş-i lebīb ü edīb olup cümle-i umūr-ı Ādemiyye’de mu‘temedün-‘aleyh ü müveṣṣaḳun-bih ve ‘azīmet-i Ḥaremeyniyyelerinde daḫi rikāb-dārları ve ba‘de’l-vefāt türbedārları ve müddet-i medīde pāy-gāh-ı ṣandūḳa-i merḳad-i münevverlerinde dāmen-çīn-i ‘uzlet olup ṭaraf-ı rūhāniyyet-i şerīfelerine teveccüh-i tām üzere iken nā-gāh işāret-i ric‘at-ı vaṭan rū-nümā olmaġla iṭā‘atü’l-işāreti’l-‘aliyye ṣavb-ı müşārün-ileyhe **[S. 207]** müsāra‘at edip ḳaṣaba-i merḳūmede ḥālā zāviye-i Mevleviyye olan kūşe-i ferāġat-tūşede ḳarār

ve veẓā’if-i ‘ibādāt u ṭā‘āta muvāẓabaṭ üzere iken ḫānḳāh-ı maḥmiye-i Üsküb’de şeyḫ olan Raḥmetullah Dede ref‘ olunduḳda ibrām-ı iḫvān u ḫullānla ḫānḳāh-ı merḳūma naḳl-i būriyā-yı ārām ve ta‘ahhüd-i ḫıdemāt-ı meşīḫat ve keyfiyyet-i merḳūme ma‘rūż-ı ‘atebe-i ‘aliyye-i Çelebi Bostān-ı Ṣānī olduḳda ricālarına müsā‘ade ve ḫilāfet-i mezbūre erzānī buyurulup ilā āḫıri’l-‘ömr, ol maḳām-ı sāmīde şem‘-i encümen-i fuḳarā-yı bābullah olup maḳām-ı ḳadīmlerine naẓar-kerdelerinden Dervīş Ḥasan ve ṯāniyen Dervīş Murād, zāviyedār naṣb u ta‘yīn olunup anlar daḫi sāye-i ḥimāye-i ḳuṭbānelerinde evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār ve ḳadru’l-ḳudre ve ḥasbe’l-istiṭā‘a tesellī-baḫş-ı ṭālibīn-i belde-i merḳūme olmuşlardır.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol pīr-i rūşen-żamīr, ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ile mecma‘-ı meşāyiḫ ü fuḳarā-yı ṣufiyye olan Şeyḫ Bādāmī-nām bir ‘azīziñ ḫānḳāhlarına med‘uvv olup eṯnā-yı ṣoḥbetde şem‘-i fānūs-ı vecd ü ḥāl iş‘āl ve raḳṣ u semā‘a şürū‘ olunduḳda şeyḫ-i mümā-ileyh ḥażretleriniñ ‘urūḳ-ı ẕevḳ ü ṣafāları ḥarekete gelip merkez-i dā’ire-i ḥāl üzere ḳā’im ü dā’ir olduḳlarında izdiyād-ı cūş u ḫurūşla ḥareket-i devriyye mümtedde ve şūr-ı vecd ü ḥāl, bī-sekte-i kelāl ve ḥarāret-i ceẕbeleri müştedde olduġun ecẕā-i dā’ire-i tevḥīd kendilerde ẓann etmekle ve ẕāt-ı şerīfleri daḫi neved-sāle pīr olmaġla ‘acz-ı ḥareket ü sükūnlarına muntaẓırlar iken nā-gāh ḳālıb-ı pīrānelerine sarāy-ı ḳalb-i mürşidānelerinden revzene-güşā-yı ḳuvvet-i ḥāl-i dehşet-me’āl ve merkez-i ḥālet-i zā’ide üzere devvār-ı pergār-kirdār olup sür‘at-i ḥareket-i devriyyelerinden nāşī keṯret-i ‘araḳ u vefret-i dūd-ı dil ü buḫār-ı bedenleri içinde ḳāmet-i cesāmet-iḳtidār u istiḳāmet-medārları mānend-i serv-i devvār nihān olup pey-ender-pey na‘ra-i ‘āşıḳāne ve püşt-zen-i pāy-ı merdāne olduḳça şiddet-i rūḥāniyyelerine tāb-āver olmayan dervīşān-ı ṣūfiyye berg-i ḫazān-āsā rīzān ve bī-tāb

u tevān ve vücūd-ı fā’iżu’n-nūrları nev-be-nev tāb-dār-ı izdiyād-ı şūr u sūz ve dehen-i mübārekleri şütür-i mest-vār kef-ār olup ‘ليس في الدائرة غيره ديار.’ olunca semā‘-ı rāhī-künān, iḫvān u ḫullānla maḳarr-ı sa‘ādetlerine ric‘at buyurmaları bā‘iş-i inṣāf u bādī-i i‘tirāf olduḳda müte‘accibān u ḥayret-zedegān ṭavr-ı müdhişlerine “ ایشان فانوس بودند و ما شمع بودیم. بزور حرارت شمع فانوس تاب نیاورد.” laṭīfesiyle meclis-i merḳūmda cilve-ger olan ḥālet, eşer ü ‘aks-i vecd-i vücūdları olduġun ta‘rīż ü iş‘ār buyurup ve mecma‘-ı merḳūmda bulunan fuḳarā-yı ṣūfiyyeniñ ekşeri intihāz-ı furṣat u isti‘cāl-i inābet edip ṣīt-i ḳudūm-i velāyetleri ḥavālī-gīr-i diyār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جسم خاك از عشق بر افلاك شد

كوه در رقص آمد و چالاك شد

باز آمد آب جان در جوی ما

باز آمد شاه ما در كوی ما

جمله معشوقست و عاشق پردهٔ

زنده معشوقست و عاشق مردهٔ

دور گردونها ز موج عشق دان

گر نبودی عشق بفسردی جهان

همچو سنك آسیا اندر مدار

روز و شب گردان و نالان بیقرار

عشق جوشد بحر را مانند دیك

عشق ساید گوهر امانند ریك

صدق عاشق بر جمادی میزند

چه عجب گر بر دل دانا زند

Mervīst ki

Ol Ḳāf-ı vaḳār u temkīn ve sīmurġ-ı āşiyāne-i ḫuld-i berīn evā'il-i ḫilāfetlerinde ḳudemā-yı fuḳarādan Dervīş ʻAbdulbāḳī-nām, ḫām-ser ü pā-bürehne geşt ü güẕār-ı dār u diyār etmeden germ ü serd-i rūzigārla perverde-i melevān olmaḳ kendiden me'mūl iken cādde-i ehl-i vuṣūl olan ḫıdmet-i kāmil ü mükemmilden serkeş olmaġla bī-behre-i perveriş olduġundan māʻadā esīr-i esḳām-ı gūn-ā-gūn ve yekdeme rāḥata ḥasret iken tennūr-ı derūn-ı re'fet-meşḥūn-ı ʻazīz-i mümā-ileyh feverān-ı şefḳatle ṭūfān-ı cūş-ı raḥmet olup kendiye taʻlīm-i semāʻ u telḳīn-i efḍal-i esmā edip müceb-i emrleri üzere mülāzemet-i semāʻ u ṣafādan ve müdāvemet-i ismü'ẕ-ẕāt-ı Rabbiyyü'l-aʻlādan müstefīż-i ḥayāt-ı tāze ve müstefīd-i ʻāfiyet-i bī-endāze olmuş-iken girīve-rev-i küfrān-ı ḥuḳūḳ olup nice bī-edebānla **[S. 208]** yek-dilāne īẕālarına ışrār-nümā olduḳça bi-vechin mine'l-vücūh pend-peẕīr-i iḫvān olmayıp āḫırü'l-emr defʻaten bir ʻārıża-i mühlikeye mübtelā ve zebān-ı iʻtiẕārı daḫi pāy-ı

ilticāsı gibi beste-i ḳayd-ı bī-tābī olup hezār ḥasretle müsāri‘-i menzil-i fenā olduġu meclis-i ‘ālīlerinde cesāret-i isā’et-i ādābı ve ışrār-ı eziyyet-i Bū-lehebīleri yād olunup maḥżā bu güne helāk, ṭaraf-ı şerīflerine olan bī-bākligi ve ‘aḳīdesiniñ nā-pākligi sebebiyle ḍarbet-i tīġ-i ġayretleri olduġun yād eden ehl-i ḫulūṣa perde-keş-i rūy-ı kār olup “ مردان معركۀ تحمل بدخيلان حرم اوليا درشتى نكنند. لكن ايشان بسرمستئ غرور بقيۀ ‘unvānıyla ”انانيات خود را بصمصام عريان بى زنهار غيرت قهاريه زنند و با سر شمشير خويش افتند. tevriye buyurup ve ḳażiyye-i nā-marżiyye-i eziyyetlerinde hem-dest ü zebān olan Dervīş İsmā‘īl daḫi terk-i ziyy-i behiyy-i evliyā edip ḥizb-i sābıḳ-ı ? mülḥaḳ olup ‘alā aḳbeḥi’l-vücūh ḥayāt-ı şānī ve ‘alā efḍaḥi’ṭ-ṭuruḳ memāt-ı evvel şāhideyn-i ‘adileyn-i i‘tidāl-meşreb ü velāyet-sirişţleri olmuşdur. Ve her çend mezbūreyn-i müdemmereyn ṭaraflarından cānib-i cenāb-ı mürüvvet-me’āblarına ḳavlen ve fi‘len kemāl-i bī-edebi ẓuhūr etse ḳaṭ‘ā çīn-i cebīn ü ebrū ve ḥarf-i mühmel-i āzār pedīdār olmayıp ‘ale’d-devām mu‘āmele bi’l-mücāmele ile muḳābele buyurmaları ol yār-ı mār-ṭıynet ü cār-ı kejdüm-ḫilḳatlere bā‘iş-i tecāvüz-i ḥadd ü bādī-i tecāsür-i vaż‘-ı bed olup miḳdār-ı zerre ṣafā-yı vaḳtlerine keder-resān olamayıp ‘هر كه كند بخود كند.’ feḥvāsına mā-ṣadaḳ olmuşlardır.

(نظم)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُول]

ما را چه ازين قصه كه گاو آمد و خر رفت

هين عمر عزيز است ازين عربده باز آ

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

من غلام انکه او دو هر رباط

خویش را واصل نداند بر سماط

بس رباطیکه بباید ترك کرد

تا بمسکن در رسد یکروز مرد

هر که نقص خویش را دید و شناخت

اندر استکمال خود ده اسبه تاخت

علتی بد تر ز پندار کمال

نیست اندر جان بد مغرور و ضال

از دل و از دیده ات بس خون رود

تا ز تو این معجبی بیرون رود

Menḳūlest ki

Ol ṣāfī-żamīr ü ilhām-semīriñ evāsıṭ-ı nevbet-i ḫilāfetlerinde ṣūfiyye-i Celvetiyye'den "Ḥaḳḳı" maḫlaṣıyla med'uvv bir ḥadīṯü's-sinn kimesne Üsküb'e istiḫlāf olunup lākin henüz çāşnī-gīr-i ẕevḳ-i ehl-i fenā olmayıp beyne'l-ahālī olan ri'āyete maġrūr ve ṭaraf-ı bāhirü'ṣ-ṣereflerine semā' u ṣafā bahānesiyle ḥarf-endāz olduġu elsine-i ṣādıḳīnle sem'-i şerīflerine vāṣıl olduḳda **" اکنون اگرچه ملامت و شماتت کند** nefes-i mükāşefe-'unvānıyla iş'ār-ı me'āl-i **لکن روزی باشد که ازین آستانه سلامتجوی گردد"**.

ḥāl buyurduḳları zamān-ı yesīr mürūruyla müteşeyyiḫ-i merḳūmdan bir fażīḥa-i ġalīẓa ẓuhūr edip cümle-i ʻulemā-yı belde ḳatline hücūm eylediklerinde kendisiyiçün bir melāẕẕ-ı raṣīn ü melceʼ-i metīn bulamayıp āḫir ʻatebe-i ʻaliyyelerine **“El-ġıyāṯ! Ey Ġavṯ-i zamān!”** feryādıyla çihre-sāy-ı istiġāṯe olup dāmen-i kerāmet-pīrāmenlerine teşebbüṯ eyledikde baʻdeʼl-murāḳabetiʼl-yesīre kendiyi ziyy-i fuḳarāya ḳoyup tebdīl-i cāme bir kūşe-i ḫānḳāhda iḫfā edip baʻdehu ʻāmme-i fuḳahā vü meşāyiḫ-i beldeden ricāmend-i ʻafv-ı cerīme-i sābıḳası olup ḫūn-ı pelīdinden güẕerān olmalarıyla derūn-ı şebde terk-i belde etmesiyle iḳnāʻ ve selāmetle nefy ü iclāsına müsāʻade olunmuşdur ki fīʼl-vāḳiʻ eger istişmām-ı şemme-i teşeffī olunsa rāh-ı rehā min külliʼs-sümūt mesdūd ve niṭāḳ-ı tehevvür-i ʻulemā ʻaleʼl-ʻumūm miyān-ı dil ü cāna tū-be-tū meşdūd olmaġla defʻaten hezār pāre olmaḳ muḳarrer idi. Ve ol ḥaḳ-şöhret ü bāṭıl-ṭıynetiñ semt-i ʻālīlerine olan rūy-ı ihāneti kendiye sermāye-i nekbet olup ṭarīḳatden bī-behre olduġundan māʻadā fīmā baʻd bilād-ı ġurbetde daḫi būriyā-endāz-ı ārām olduġundan rāḥat-yāb olamayıp baḳıyye-i tünd-bād-ı inkisārlarıyla telāṭum-ı emvāc-ı ḫod-nümāyīde ġarḳa-i girdāb-ı pīç-tāb u merdān-ı Ḫudā dāʼiresine seng-endāz-ı ṭaʻne olanlara sebeb-i iʻtibār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کرد خود بر کرد و جرم خود ببین

جنبش از خود بین و از سایه مبین

فعل تو گر زاید از جان و تنت

همچو فرزندت بگیرد دامنت

رنج را باشد سبب بد کردنی

بد ز فعل خود [s. **209**] شناس از بخت نی

نیك بختی را چو حق رنجی دهد

رخت را نزدیك تر وا می نهد

لیك چون رنجی دهد بد بخت را

او گریزاند بکفران رخت را

هر کرا افعال دام و دد بود

با کریمانش گمان بد بود

چون خدا خواهد که پردهٔ کس درد

میلش اندر طعنهٔ پاکان برد

صد هزاران حلم دارند این گروه

هر یکی حلمی از انها همچو کوه

خویشتن گر خفته کرد آن خوب فر

سخت بیدار است دستارش مبر

Mervīst ki

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı tefrīd evāḫir-i evḳātında s̱eyyibāt-ı ṣāliḥāt-ı mütemevvile-i ḥasībeden biri maḥżā ḫıdmet-i ābdest ü şüstuşūy-ı libāslarıyla iġtinām siyāḳında rāġıbe-i taḥt-ı nikāḥları olduġu ḥasebiyle niyyet-i tesennün ile ḳabūl buyurup çend-sāle muṭī‘a-i merḳūme sāye- nişīn-i intimā ve ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerinde mālen ve bedenen muḳīme iken ‘لكل جمعية شتات.’ mıṣdāḳınca gülşen-i viṣāle serd-bād-ı firāḳ vezān olup ġalebe-i ża‘f-ı pīrī ile ās̱ār-ı irtiḥāl nümāyān olduḳda ṣādıḳa-i mezbūre cümle-i techīz-i sefer-i dāru’l-beḳāların kendiye tavṣīye ve ba‘de zamānin merḳad-i münevverleri üzere aṭyeb-i emvālinden bennā-i türbeye ruḫṣat-ı ḫāṣṣa niyāzmendi olmaġla mes’ūlüne müsā‘ade buyurulmaġın hezār ṣıdḳ u ḫulūṣla ‘alā ekmeli’l-vücūh ḫıdemāt-ı ma‘rūfelerin itmāmda beẕl-i mevcūd u ṣarf-ı maḳdūr edip lākin bennā, türbe ḫuṣūṣunda iġvā-i ḥabā’il-i şeyṭāniyye ile terāḫī vü tereddüd-nümā olunca ‘ālem-i ḫayālde rūy-ı i‘rāż iẓhār edip ta‘ahhüd ü iltizāmında olan tehāvün ü tekāsülüne tevbīḫ-fermā olmalarından müte’es̱s̱ir ve bīdār olup hemān ṣabāḥ tekmīl-i ḫıdmet-i binā-i türbe-i şerīfelerine daḫi şedd-i niṭāḳ-ı ihtimām edip bennā-yı ẕımmī ‘inde’l-itmām saḳf-ı türbeden zemīne nüzūl es̱nāsında destinden tīşesi zemīn-i türbeye suḳūṭından ṭarrāḳa-i hā’ile ṣudūru bā‘is̱-i naẓar-ı be-zīr-i pā olup tīşesiniñ maḥall-i suḳūṭuna naẓar es̱nāsında ‘azīz-i müteveffāyı ziyy ü heykel-i ḥayāt ve meşīḫati ile ṣandūḳa-i türbelerine müttekī mu‘āyene etmesi kendiye ve evlādına ve eşyā‘ına sebeb-i hidāyet olup bi-rümmetihim şeref-yāb-ı İslām ve mürīd ü muḥibb-i Mevlevī olmuşlardır. Ve istīlā-yı eşḳıyā-yı Engürüs’de şehr-i Üsküb iḥrāḳ-ı nār-ı intiḳām-ı a‘dā-yı dīn olduḳda ḥiṣṣe-i maḥalle-i ḫānḳāha iṣābet eden şu‘be-i āteş, maḳṣūre-i türbe-i şerīfelerine müntehī olduḳda ‘روضة من رياض الجنة.’ mıṣdāḳı ẓāhir ve nūr-ı rūḥāniyyetleri ġalebesiyle nār-ı ṣūrī munṭafī olduġu sebeb-i selāmet-i büyūt-ı civārları olmaġla ba‘de’l-eyyāmi’l-ma‘dūde yine ḥavza-i taṣarruf-ı Devlet-i İslām’a

geldikde herkes teberrük-i civār u teyemmün-i mezārların iẕ‘ān edip sāye-i ḥimāyetlerinde muġtenim-i āsāyiş ü emān olup ve ḫāk-i pāk-i türbe-i müteberrikelerin tiryāk-i zehr-i ālām u esḳām ve ziyāret-i pür-berekātların sermāye-i rāḥat u refāhiyyet-i enām ‘add etmişlerdir.

هو الحق الاحق بالتحقيق و اللائق الأليق بالتصديق بل المأمول ان لا يصيب في الآخره ايضا الى جوارهم الحريق حشرنا الله تعالى تحت الوية محبيهم و نفعنا ببركات سكنا جوارهم آمين بحرمة شفيع المذنبين يوم لا ينفع مال ولا بنون.

Ḥażret-i Ḥaydar Dede

Ḫāk-zād-ı Saray-Bosna ve mürīd-i Ḥażret-i ʿAtīḳ ve cümle-i ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede fā'iḳu'l-aḳrān ʿale'l-ḫuṣūṣ fünūn-ı riyāżiyyede nādire-i devrān u nedīm-i ḫoş-ṣoḥbet u seyyāḥ-ı bā-intibāh olup hemvāre geşt ü güẕārında müteberrik-i ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i enbiyā vü evliyā ve maḳāmāt-ı sāmiyelerinde müstefīd-i ḫıdemāt-ı fuḳarā ve müstemidd-i dest-gīrī-i ḫayr duʿā olup mānend-i zülāl-i revān cāy-ı maḫṣūṣda mekẖ-i ṭavīl etmeyip kendi başına sulṭān-ı ʿālem-i ıṭlāḳ iken ṣıḳlet-i girān-bār-ı pīrī ile nā-tüvān ve gerden-nih-i taḳlīd-i ḫilāfet ve Ḳayṣeriye ve Ruhā Ḫānḳāhları'nda şeyḫ-i ʿaẕīmü'l-ḳadr olmuşdur. Ve semt-i tencīmde mahāret-i muṣībeleri olmaġla her ḳande olsa mültefet-i aṣḥāb-ı iḳbāl ve tesellī-baḫş-ı fütādegān-ı berzaḫ-ı tenezzül ü idbār olup sefer ü ḥażarları kemāl-i rāḥat u refāhiyyet üzere olup āṯār-ı ḳalem-i ḥavādiṯ-raḳamlarından ḫaber-i taḫallüf mesmūʿ olmayıp ve evfāḳ-ı şerīfeleri ḫastalara bür'-i sāʿa ve üftādegāna ʿurvetü'l-vüṯḳā-yı teraḳḳī-i medāric-i suʿūd ve her ruḳʿa-i şerīfelerine min ṭarafi'l-ġayb neẕr-i Mevlevī taʿyīn olunmaġla **[S. 210]** dā'ire-i taʿayyüşleri vüsʿat-i müstemirre üzere deverān edip daḫīl-i ḥalḳa-i refāḳat u ṣoḥbetleri olan derdmendān daḫi kāmrān-ı ʿayş-ı ḫoş ve rūy-

bīn-i mużāyaḳa olmadan me’mūnü’l-ġā’ile olmuşlardır. Ḥattā ‘ در سایهٔ حیدر غنیمت مقرر است.’ ḥaḳlarında cārī-i mecrā-yı meṣel-i sā’ir olmuşdur. Ve Dāru’l-ḫilāfe-i Baġdād-ı behişt-ābādda müẕekkir-i ‘uhūd-ı ḫulefā olan Ḥasan Paşa ḥażretleri vālī-i Raḳḳa iken kemāl-i ikrām u iḥtirāmlarıyla maẓhar-ı teveccüh-i ḫāṭır-ı feyż-me’āṣirleri ve Vefḳu’t-tevfīḳ-nām bir ruḳ‘a-pārelerine nā’il ve ol ḥasretu’l-mülūk olan dād-gāhda a‘vām-ı keşire mesned-ārā-yı istiḳlāl ü niẓām-fermā-yı ḥavālī ve medār-ı ‘umrān-ı diyār u bī-ḳayd-ı infi‘āl-i ‘azlde in‘izāl olup fī’l-aṣl kendiler sālik-i menhec-i ḳadīm-i Ḳādiriyye olmaġla aḳṣā’l-merām-ı ‘uṣṣāḳ olan ziyārāt-ı türbe-i muḳaddese-i pīr-i ṭarīḳatī ve ḫıdmet-i fuḳarā vü dergāhī ve belki ‘āmme-i ṣa‘ālike-i ṭuruḳ-ı evliyā-yı kirāma ikrāmla cālib-i sa‘ādet-i dāreyn olmuşdur. Ve ‘ale’d-devām mebde’-i feyż ü menşe’-i basṭları olan ‘azīz-i müşārün-ileyhe ikrāmāt-ı irsāliyyeleri munḳaṭı‘a olmayıp nev-be-nev müsteclib-i meyāmin-i ḥüsn-i teveccühleri olmuşdur. Ve ṣad sāle mu‘ammer ü müstes‘id-i eẕvāḳ-ı ‘ilmiyye vü ‘ameliyye ve ḥā’iz-i aḫlāḳ-ı ḥamīde vü fā’iz-i a‘māl-i pesendīde ve mevrid-i eẕkār-ı cemīle ve ḳā’im-maḳām-ı istiḳāmet-i ḫıdmet-i fuḳarā-yı dergāh olup mensūbān-ı meşāyiḫ-i İslāmiyye’den İbrāhīm Efendi-nām muḳbili keşīde-i ḳabża-i tesḫīr edip terk-i mā-melek ü iḫtiyār-ı tecrīd ü tefrīdle terbiye vü tenmiye buyurup evāḫir-i ḥāllerinde velī-‘ahdleri olmaġla şeref-yāb u cā-nişīnleri olmuşdur. Ve kendiler tamām-ı biḍā‘a-i ‘ömr-i kirāmīlerinde ‘aḳd-ı meclis-i veṣāyā-yı cezīle buyurup mefārıḳ-ı iḫvān u ḫullāna niṣār-ı nefāyis-i ledünniyye buyurup ṣoḥbet-i aḫīrleri müsta‘iddīn-i ḳabūl-i enfāsa iksīr-i sa‘ādet olmuşdur ki ol cevāhir-i ṣemīneden ceyb-i iḫtiyār-ı fuḳarāda bulunan le’ālī-i meknūne rişte-keş-i menḳabe-i nefīseleri ve yādigār-ı müştāḳīn-i ṣoḥbet-i şerīfeleri ḳılınmışdır:

فان مطالعة الاقوال مسامرة القائلين و هي هذه ايها الاخوان و الخلان نستودعكم الى اشفق الرفيق هداكم الله تعالى الى اسهل الطريق عليكم بتصحيح النسبة و تخليص النية و مناقب الاخيار ومسالك الابرار و التجنب عن

جوار الاغيار و ارخاء الاستار على عرائس الاسرار و محافظة الاوقات من تخلل الاكدار و اغماض عين الالتفات الى ما فات و ما هو آت و اجراء سفينة السير بنسائم الحالات في بحار الشئوم و الصفات و احكام الاحكام بقواعد الثقه و العفه و تأسيس الهمة بصفو العقيده و صدق العزيمه فمن اضاع الحال فقد افلس في المآل فاسئلوا التوفيق الى اسباب التحقيق و استعيذوا من مهالك التقليد في برازخ التفريق و لا تنقطعوا عن قوافل الفج العميق و اعتبروا من منازل السابقين و مضايق القاعدين و اعبدوا ربكم حتى يأتيكم اليقين لله درّه و عليه اجره.

Ve meclis-i aḫīrlerinde ṣoḥbet-i şerīfelerin vaṣıyyet-i münīfeleriyle ḫatm buyurup "بقيهٔ صحبت بفردا ماند." nuṭḳ-ı laṭīfleri ile żımnen fesḫ-i ʿaḳd-i meclise iẕn-fermā olduḳda aḥbāb, muntaẓır-ı ferdā iken anlar civār-ı ḳurb u maḳʿad-ı ṣıdḳa mübāderet buyurup medfen-i meşāyiḫ-i selef olan ḥadīḳatu's-suʿedāda müstesʿid-i iltiḥāḳ-ı pīş-ḳademān olmuşdur.

عليه رحمة الرحمن و على مجاوريه الروح و الريحان آمين يا من لا يخيب السائلين.

Ḥażret-i Dānişī ʻAlī Dede

Evlād-ı kibār-ı ʻulemā-yı İstanbul'dan mülāzım u müderris ve mālik-i ḫānumān-ı mevrūş iken sā'iḳ-i ʻināyet-i sābıḳa kendiyi Ḥażret-i Ādem Dede ve ʻArżī Dede mecālis-i ʻāliyyesine sevḳ edip berekāt-ı ṣoḥbet-i mü'eşşireleriyle rehā-yāb-ı berzaḫ-ı ʻalāyıḳ-ı māsivā ve sālik-i ṭarīḳ-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-aʻlā) olup müddet-i medīde ʻazīzeyn-i mükerremeyniñ saʻādet-i ḫıdmetleriyle müstesʻid olduḳdan ṣoñra ziyāret-i āsitāne-i velāyet-āşiyāne-i Mevleviyye ile müstefīż ve ol buḳʻa-i ḳudsiyyede çend sāl münzevī olup āḫir Ḥażret-i Çelebi ʻAbdulḥalīm nevbet-i ḫilāfetinde Cezīre-i Ḳıbrıs bilādından medīne-i Lefkoşe ḫānḳāh-ı meşīḫatine erzānī görülüp sinīn-i ʻadīde ol cilve-gāh-ı **[S. 211]** ʻāşıḳānda kāmrān-ı ʻayş-ı ḫoş olup lākin āb u hevā-yı cezīre mizāc-ı leṭāfet-sirişтlerine mülāyim olmamaġla Ḳudüs-i Mübārek Ḫānḳāhı'na naḳl buyurulmaḳ niyāzına müsāʻade buyurulmaġla ol ḥarem-i muḥteremde baḳıyye-güẕār-ı evḳāt olmuşdur. Fī ḥaddi ẕātihi ʻālim-i ʻāmil ü fāżıl ve edīb ü nedīm ü şāʻir-i ḫoş-lehçe olmaġla beyne fużalāi'l-Ḥarem mükerrem ü

muḥterem ve ‘ale’l-ḫuṣuṣ mevālī vü vülāt fevḳa’l-ġāye ẕāt-ı ẓerāfet-simātları maḥabbetine rübūde olup cümle-i mecālis-i ‘āliyelerinde mültezemü’d-da‘ve ve mālen ve cāhen nüvāziş buyurmalarıyla dā’ire-i ta‘ayyüşleri mecma‘-ı esbāb-ı fāḫire-i iġtinām ve şeyḫ-i bā-iḥtişām olmuşlardır ki fī’l-ḥaḳīḳa ḫānḳāh-ı mezbūruñ evḳāfına bi’l-külliyyeża‘f ṭārī olup yek-tā dervīşe māye-i inti‘āş olmada ‘usret var iken meymenet-i ḳudūmleriyle mehbiṭ-i envār-ı fütūḥ olup ḥālen bulunan āṯār-ı basṭ anlarıñ beḳāyā-yı meyāmin-i vücūd-ı fā’iżu’l-cūdları olduġu meşhūdun-‘aleyh-i ḳudemā-yı fuḳarādır. Gūyā bunlar Ḳudüs-i Mübārek’de ve ‘İlmī Dede ḥażretleri Şām-ı Şerīf’de birbirlerine naẓīre olmuşlardır. Anlar mecālis-zīb-i ‘ulemā-yı Şām olduḳları gibi bunlar daḫi maḥāfil-ārā-yı fużalā-yı Mescid-i Aḳṣā olmuşlardır ki ḥaḳlarında mevālī-i naṣfet-şi‘ār- ı Ḳudüs-i Şerīf’den bir ‘ārif-i ḳadr-şinās **“ مجالس ما بی دانشی مباد!”** beẕle-i laṭīfesiyle şenā-ḫʷān olmuşdur ki beynehümāda terādüf-i ma‘nevī vü tefāvüt-i lafẓī-i maḫlaṣları ḥasb-i ḥāl-i ittiḥād-me’ālleri vāḳi‘ olup kendileriñ şemere-i fu’ādları Şeyḫ Meḥmed yetīm-i deh-sāle olmaġla Şeyḫ Mehmed, Siyāhī sāye-i sa‘ādetinde terbiyet-yāb ve bāliġ-i meblaġ-ı ricāl olduḳda āsitāne-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nurānī) ve ḫānḳāh-ı maḥmiye-i Anḳara ve Tokat’da müstaḫdem-i veẓā’if-i meşīḫat olmuşdur. Ḥattā nev-devletān-ı ḥarem-i merḳūmdan bir ḫod-bīn, żiyāfet-i ḫāṣṣa-i mevālī vü vüzerāya da‘vet etdirmeyip kendilere bedel olmaḳ üzere ba‘ż-ı nüdebā-yı ‘Arab iltizām olunmaġla bi’l-cümle ḳadr-şināsān-ı Ḥarem yek-dil olup çāşnī-i ṣoḥbet-i şerīfeleri bī-bedel olduġuna icmā‘ edip mehīn-i maḫẕūlu silk-i eşrāfdan isḳāṭ edip yine kemā-fī’l-evā’il Dānişī ḥażretlerin maḳām-ı iltizāmda iḳāmet ü ibḳā eyledikleri keyfiyyet-i pür-‘ibretin bu kelime-i ṭayyibe-i ṭayyibet-merhūnlarıyla dībāce-zīb-i ṣaḥīfe-i yād-ı ḫayr etmişlerdir:

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

در نمکزار معارف دانشی تبدیل یافت

بیوجودش گر ضیافت بی نمك باشد رواست

Ve Daḫi

Ol verā-yı perde-nişīn-i iḥtiyāṭıñ ṣūret-i iḥtişām u tena‘‘umu rūy-pūş-ı kemāl-i ḥālleri olduġuna me’āl-i pür-melāl-i intiḳālleri güvāh-ı bī-iştibāh olmuşdur ki ḳabīlü’l-iḥtiżār cümle-i esbāb-ı ḥaşmetin bey‘ ve ṣemenin ṭa‘āmiyye-i fuḳarāya vaḳf u ta‘yīn edip vücūd-ı nāzenīnin, pīçīde-i palās-pāre-i faḳr u fenā edip ve yek-pāre üns-i cinsden dāmen-çīn-i kūşe-i ‘uzlet ü ḫalvet olmaġla tedārük-i suhūlet-i mürūr-ı pül-i bārīk ü tīz-fenā edip bi-fażlillahi te‘ālā tevfīḳ-i merām-ı cān-ı müstehāmlarıyla mübeşşer ve ‘ubūrları müyesser olup cānib-i āḫir-i āḫirete vüfūr-ı sürūr u neşāṭla güẕer etmişlerdir. Ve ṭarfetu’l-‘aynda güẕeştegān-ı ḫulefā-yı Ḫudāvendigārī’ye mülḥaḳ ve pehlū-yı meşāhid-i münevverelerinde āsūde-i ḫʷāb-ı rāḥat-ı beḳā olmuşlardır.

طیب الله تعالی مسکنه و في غرف العون أسکنه آمین یا مجیب السائلین بعزة شفیع المذنبین في یوم الدین.

Ḥażret-i Süleymān Dede

Eyālet-i Bosna aʻmālinden Moṣṭār-nām ḳaṣabada evlād-ı ʻulemādan ṣābb-ı ṭālibü'l-ʻilm olup baʻde vefāti'l-ebeveyn bahāne-i ṭaleb-i ʻilmle Ṣīrāz'a seyāḥat edip fużalā-yı Ṣīrāz'dan telemmüẕ-i ʻulūm-ı mütedāvileden ṣoñra ḫıdmet-i şerīfe-i Ḥażret-i Şeyḫ ʻAtīḳ'e inciẕāb ile muʻtaḳ-ı rıḳḳ-ı hevā vü heves olup ol feryād-res-i dermāndegānıñ berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī edip şeref-yāb-ı tekbīr ve ḫırḳa-pūş-ı inābet ü muntaẓam-ı silk-i iḫvān-ı ṭarīḳa-i ʻaliyye-i Mevleviyye olmuşdur. Ve baʻde vefāti şeyḫihi hevā-dār-ı seyr ü seyāḥat ve cüyende-i mürşid-i kāmil ü püyende-i menāzil-i ṭaleb olup muvaffaḳ-ı mesāʻī-i meşkūre ve pertev-peẕīr-i pend-i pīrān-ı ṭarīḳat ve inḳıyād-ı ḳā'id-i ṣıdḳ u ḫulūṣ ile behremend ve iḳtifā-yı iṣr-i sābıḳīn ü ḥüsn-i mürāfaḳat-ı lāḥıḳīn ve meyāmin-i ḫıdemāt-ı iḫvān u imdād-ı ḳulūb-ı kūşe-nişīnān ile Ḥażret-i Seyyidī **[S. 212]** Ḫalīlü'r-ruhāvī ʻatebe-i ʻulyāsına reh-yāb olup beḳāyā-yı feżā'il-i ʻilmiyye vü ʻameliyyesin daḫi ol sāḥa-i

māl-i me’āl-i feyżde tekmīl edip Beşikṭaş Ḫānḳāhı’na şeyḫ olup beyne’l-emṣāl zīver-i eẕkār-ı cemīle ile mümtāz olmuşdur.

Ve sinīn-i ‘adīde ol mesned-i sa‘ādetde kāmrān-ı müsā‘ade-i rūzigār olmuş-iken meşreb-i ‘ālīlerine iştiyāḳ-ı ziyāret-i ḥarem-i Ḫudāvendigārī ve şevḳ-i ṭavf-ı Beytullah ġalebesiyle maḳām-ı iḳāmetden ḳıyām ve şedd-i niṭāḳ-ı ıṭlāḳ edip rū-māl-i ‘atebe-i türbe-i firdevs-rütbe-i Mevleviyye ve mānend-i nev-niyāzān, ibtidā maṭbaḫ-ı ‘āmire-i Sulṭānü’l-‘ārifīn’de çille-güẕār ve müteḥammil-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa olup ve gāh u bī-gāh āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de edā-yı ḫıdmet-i meṣnevī-ḫʷān edip ba‘de istīfāi’l-ḥaẓẓı’l-evfer cānib-i Ḥaremeyn-i Şerīfeyn’e nehżat-fermā ve nezīl-i Dımaşḳu’ş-Şām olduḳda bi-ḳażāillahi’l-Ḥakīm ‘andelīb-i dil-i nālānları bir gül-i gülzār-ı behçetiñ esīr-i dām-ı ta‘alluḳu olmaġla maḥṣūr ve rūz u şeb semt-i ḳıble-i cemāline teveccüh-i tām ve ser-i kūyın ṭavāfla mesrūr olup ḳāfile-i ḥacdan taḫallüf ve debistān-ı maḥbūbda telemmüẕe ḳarār verip üstād-ı mektebe mürāca‘at ve ḫurūf-ı hicādan ibtidā edip lehçe-i Beşaniḳa ile olan ta‘bīrāt-ı ġarībesi muḍḥik-i eṭfāl ve belādet-nümā-yı ṭab‘ olmaları ta‘cīz-i ḫulefā-yı mekteb etmekle herkes ta‘līmden pür-melāl olup faḳaṭ ḫużūr-ı ma‘şūḳa geldikde bir miḳdār ḳābil-i ta‘līm olmaġla ṭaraf-ı üstāddan maḫdūm-ı dil-ḫʷāhı kendiye ḫalīfe ta‘yīn olunmaġla ḳāfile-i ḥac yine Şām-ı cennet-meşāmma gelince ancaḳ ḫurūf-ı hecāyı itmām edip ebced-ḫʷān-ı mekteb-i ‘aşḳ olup lākin ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ rufeḳā vü aḥbābı tefaḳḳud-künān-ı ẕehāb u iyāblarında ẕāt-ı şerīflerinden eşerümmāya ẓāfir olmayıp ġarābet-i keyfiyyetleri miyāne-i ehl-i Şām’da meẕkūr olduḳda pederān-ı eṭfāl, mekteb-i ma‘hūdeden mācerā-yı belādet ü farṭ-ı ‘adem-i ḳābiliyyetleri mesmū‘ olunca intiḳāl ve tecessüs-i ḥāl olunup ol ‘allāme-i yegāneyi pīş-i ṭıfl-ı mektebde ebced-ḫʷān bulup herkes dest ü dāmen-būslarından teberrük etmeleri naḳş-nümā-yı ḥālet-i kāmineleri olup ṭaşt-ı kār-ı naḳşları bām-ı iḫfādan

zemīn-i ẓuhūra sāḳıṭ ve baḫye-i rāz-ı derūnları verā-yı perde-i kitmāndan āşikār ve mācerāları naḳlü'l-mecālis olmaġla peder-i maḥdūm-ı mesfūr, ḫaberdār-ı ḥaḳīḳat-ı ḥāl olunca ol pāk-bāz-ı bülend-pervāzı da'vet-i maḥabbet-ḫāne ve tebcīl-i tām u i'tiẕār-ı me'al-i kelām ve ikrāmlarında beẕl-i ḫızāne-i ihtimām edip yeden-bi-yedin şemere-i fu'ād u ṣadāḳat-nihādın Ḥażret-i Şeyḫ'e teslīm ve muḳīm-i ḫıṭṭa-i Şām olduḳça niyāz-ı ta'līm etmekle mes'ülleri maḳbūl u mültemesleri ma'ḳūl görülüp ile'l-'āmi'l-ḳābil ol muḳbil-i mes'ūdu ta'līm buyurup sene-i vāḥidede mālik-i biḍā'a-i vāfire-i 'ilmiyye ve mevsim-i ḥacc-ı şerīfde kendileriyle bi-cümleti't-tevābi' 'āzim-i ziyāret-i Beytü'l-ḥarām olup sinīn-i 'adīde mücāveretden ṣoñra anlar ric'at-ı vaṭanlarına himmet buyurduḳları gibi kendiler daḫi vaṭan-ı rūḥ-ı pür-fütūḥlarına 'āzim olup terk-i 'ālem-i fānī ve ol ḫāk-i pāk-i raḥmet-nākde iḳāmet ilā yevmi'l-ḳıyām iḫtiyār etmişlerdir. Ve eşnā-yı rāh u mücāveretlerinde pedīdār olan āşār-ı bedī'a-i ẕāt-ı fā'iżu'l-kerāmātları taḥrīr olunsa müstaḳıllen menḳabe-i mücellede olmaḳ bī-irtiyābdır. Lākin rūy-ı 'alāḳa-i ẓāhireden iẓhār buyurduḳları āşār-ı celīle-i bāṭına ẕevi'l-beṣā'ir u ülü'l-elbāba kāfiye olmaġla biḥār-ı ẕeḫḫār-ı kemālātlarından reşḥa-i yesīre ile iktifā olundu. 'و قس عليه الباقي.'

(حضرت فريد الدين عطار ميفرمايد)

[مفعول مفاعلن (مفاعيل) مفاعيلن فاع]

دی بر سر خاك دلبری با دل ريش

می باريدم خون جگر برزخ خويش

آواز آمد كه چند گريی بر ما

بر خويش گری كه كار داری در پيش

Ve Daḫi

Ol maḫdūm-ı saʿādetmend, cāmiʿ-i feżāʾil-i cemme vü maḥrem-i esrār-ı ledünniyye olup biʾd-defeʿāt terk ü tecrīd murād eyledikde menʿ buyurup kendiye enfaʿ-ı ṣūret-i taʿalluḳu rūy-pūş edip tecerrüd-i ḥaḳīḳī vü neşr-i fevāʾid-i ʿilmiyye olduġun ifāde buyurup ol daḫi mūceb-i reʾy-i mükāşefe-ḳarīnleri üzere zindegānī-güẕār olup teʾşīr-i feyż-i ṣoḥbetleri ile ḥüsn-i ṣūret ü sīreti ḥāvī verā-yı perde-i ḳabāda mütevārī ve ḫānedān-ı cemʿiyyetleri ilā yevminā haẕā efāżıl u ʿurefādan **[S. 213]** ḫālī olmayıp cümle-i fürūʿ-ı bā-fürūġları daḫi maḥabbet ü irādet-i fuḳarā üzere mecbūl ve kālā-yı ḥüsn-i pākle mirʾāt-ı tāb-nāk-i erbāb-ı ḥüsn-i naẓar olanlar mā-beyninde ʿalem-keş-i imtiyāz olmuşdur.

***طوبی له و حسن مآب هذا من فضل الموفق الوهاب. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که را خوب و خوش و زیبا کنند

از برای دیدهٔ بینا کنند

ترك معشوقی کن و کن عاشقی

ای گمان برده که خوب و فائقی

لوح محفوظست پیشانئ یار

راز کونینش نماید آشکار

رو بجو یار خدایی را تو زود

چون چنین کردی خدا یار تو بود

Ḥażret-i Meḥmed Dede

Medīne-i Kütahya ahālīsinden "'Ulūfecizādeler" demekle ma'rūf bir ḫānedān-ı ḫanümān-dār evlādından olup bi-ḥasebi'l-irṣ mālik-i emvāl ü 'aḳār-ı vāfire iken İbrāhīm Dede ḥażretleriniñ esīr-i dām-ı irādetleri ve gerçek ṣāḥib-i ṣadāḳatleri ve mālen ve bedenen mültezim-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri ve perverde-i maḳām-ı teslīmleri ve müstefīd-i fevā'id-i 'ilmiyyeleri ve semt-i ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ta'līḳde Maḥmūd-ı Ṣānī olup bi-tevfīḳi'l-Meliki'l-Hādī refte refte āyīne-i cevher-i cānı ve meclā-yı ḫavāṣṣ-ı ḳudsiyye-i esrārı ve velī-'ahdi ve 'aḳīblerinde ḫaten-i ekrem ü cā-nişīn-i efḫamları ve buḳ'a-i mübāreke-i Erġuniyye'de evżā'-ı pesendīde ile evḳāt-ı ḫoş-güẕār olmuşdur. Ve zamān-ı meşīḫatlerinde vüzerā-yı eyālet-i Anadolu'da muḥibb-i evliyā vü mu'teḳid-i fuḳarā olanlar ol mesken-i mesākīn-i ferāġat-āyīni ta'mīr ü tevsī' ve ġalle-i vaḳfını tevfīr ü tekṣīr murād edenleri "اینقدر برای آسایش چند روزه بس است." 'unvānıyla redd-i leyyin buyurmaları müfīd olmayıp belki [776]"المرء حریص علی ما منع." feḥvāsıyla ta'mīr ü tevsī'leri ile ol dāru'l-fuḳarā vü mu'tekifü'ż-żu'afā hem-reng-i emkine-i aġniyā olmuş-iken müddet-i

[776] Amidî, *Ebkârü'l-efkâr fî usûli'd-dîn*, s. 273.

yesīrede yine ṣūret-i ḳadīme ve ḳālıb-ı faḳīrānesine ifrāġ olunup āṯār-ı tefrīḥ-i ṣūriyyeleri ke-en lem yekün olduḳda ẓāhiren men‘-i ḫayr-nümā olmuşdur ki fī’l-vāḳi‘, maḳāmāt-ı faḳīrāne-i eslāf-ı kirāmda olan meymenet ü berekāt-ı ma‘nevī müşāhedesine muvaffaḳ olan ṣāḥib-i naẓar ‘indinde tefrīḥ-i ṣūriyye manẓūr olmayıp anlarıñ maṭmaḥ-ı naẓar-ı nāfiẕi basṭ-ı ma‘nevī ve ṣafā-yı ḥāl ü ferāġ-ı bāl olduġu bī-şevb-i reybdir ki fī’l-ḥaḳīḳa, mesākin-i ervāḥ-ı ‘āliye, ḳavālib-i me’mūnü’l-ġā’ile-i zīb ü zīver-i tena‘‘um u teraffuh olunca maḳāmāt-ı ḳavālib-i tekellüfāt-ı ẓāhire üzere olmaḳ iltizām-ı mā-lā-yelzem ü iştiġāl-i ġayr-ı ehemmden ḫālī değildir. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ ehl-i fenā gencīne-i beḳā olmaġla maḥall ü me’vāları vīrāne olmaḳ enseb ü elyaḳdır. ’اذا حصل عمران الباطن لا يضرّ خربان الظاهر و معمور الباطن.‘ olan melāmiyyūn ü mecāẕībiñ ekşeriyā ḫarābe-nişīn olmaları bu ḫuṣūṣa emāret-i ẓāhiredir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قوم گفتندش که او را قصر نیست

مر عمر را قصر جان روشنیست

گرچه از میری ورا آوازه ایست

همچو درویشان مر او را کاژه ایست

ای برادر چون ببینی قصر او

چونکه در چشم دلت رستست مو

چشم دل از موی علت پاك آر

و انگهان دیدار قصرش چشم دار

Ve Daḫi

Her çend Dārü'l-emāre-i Kütahya'da āsūde-i meşāhid-i muḳaddese-i evlād-ı kirām-ı Mevleviyye'de vüzerā-yı ma'delet-āyīn, müşāhade-i 'acāyib-i āṯār eyledikçe ṭaraf-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı ṭarīḳa-i 'aliyye-i Mevleviyye'ye muḥibb-i muḫliṣ ve ikrām u iḥtirāmlarına beẕl-i himmet-i āṣafāne ve diyār-ı sā'irede olan mevlevīḫānelere ḳıyās ile teşmīr-i sā'id-i ta'mīr eylediklerinde nevbeten-ba'de-nevbetin seccāde-nişīn-i ḫilāfet bulunan meşāyiḫ-i 'iẓām ṭavr-ı ḳadīminden taḥvīl, münāsib-i rıżā-yı şerīf-i rūḥāniyyāt-ı evliyā-yı buḳ'a-i mübāreke-i Erġuniyye olmadıġın tecārib-i sābıḳa-i ṣādıḳa ile iṯbāt u ifāde edip ṭarīḳa-i ta'mīr ü tevsī'den ḳaṣr-ı yed ve ṭuruḳ-ı sā'ire ile isticlāb-ı feyż-i esrār-ı ḳudsiyyelerine ḳarār-dāde olup daḳīḳa-i merḳūmeden ġaflet ile tevfīr-i ġalle-i vaḳf u ta'mīr-i dā'ire-i ḫānḳāha beẕl-i maḳdūr edenleriñ āṯārı rübūde-i seyl-āb-ı ḥavādiṯ ve zamān-ı ḳalīlde maḥv u mużmaḥil olup yine a'māl-i vaḳfiyyeleri ve ebniye-i dā'ireleri minvāl-i ḳadīmi üzere ibḳā olunmasını bi'd-defe'āt cilve-ger-i meydān-ı taḳrīr olmuşdur. Ḥattā bu faḳīr-i pür-taḳṣīriñ zamān-ı ḫıdmetinde niçe ricāl-i devletiñ emvāl-i **[S. 214]** menẕūresiyle ve vüzerā-yı evḳātıñ himmetleriyle tecdīd ü ta'mīr murād olunduḳça ' تجري الرياح بما لا تشتهي السفن' maẓmūnu pedīdār ve māni'-i tecdīd-i der ü dīvār olup ol maḳūle emvāliñ dā'irelerine ṣarfını ḳabūl buyurmayıp fuḳarānıñ mānend-i termīm-i ḫāne-i Bū-derdā olan ḫıdemāt-ı ta'mīriyyeleri ḳarīn-i ḳabūl ü peẕīrā-yı ḥuṣūl olması min ṭarafi'r-rūḥāniyyāt işāret-i muḳarrere-i ḳażiyye-i maḥkiye vāḳi' olmuşdur. Ve ḫuṣūṣ-ı merḳūmda istifsār-ı esrār-ı kār edenleri 'azīz-i müşārün-ileyhiñ mürşid-i

mükemmilleri olan İbrāhīm Dede ḥażretleri verdiği pāsuḫ-ı rāsiḫ ile muṭma'innü'l-ḳulūb etmişlerdir ki anlarıñ zamān-ı şerīflerinde Tekeli Muṣṭafā Paşa'nıñ dekākīn-i mevḳūfesi seyl-ābla ve ebniye-i zā'ide-i ḳadru's-sükn daḫi zelzele-i ḫāṣṣa ile ḫarāb u def' olduḳda "الحمدلله الذي خلصنا عن الفضول و ابقانا على ما عليه اهل القبول." 'unvān-ı ḳanā'at-tibyānıyla beşāşet-fermā vü inbisāṭ-nümā olduḳları muḥayyir-i efhām-ı ḳāṣıra olunca şerḥ-i meknūn-ı künūz-ı rümūz buyurup " يا من اطمأن بتفريح المقام و فضول الطعام فاعتبر من مآل ذي الحال من الانام و اقتصر على ما ضمنه الله في الايام و اصطبر على سنة الفقير كي تفوز بكنز لا ينفذ و اغتنم الثقة بالرازق الكريم و عش خالي البال من خوف العسر و رجاء اليسار فان ازمة امور الكل في يد قدرة الحكيم المتعال لا مانع لما اعطاه فالاسباب تشغل عن المسبب الوهاب عليك بالملازمة و عليه فتح الابواب." kelimāt-ı ḳudsiyyeleriyle ta'rīż-i nuṣḥ-āmīz ü irşād-ı ṣafā-engīz ve mu'āmele-i ḳudret ü ḥikmet-i Ṣamediyye ḥizb-i fuḳarā ile luṭf-ı ḳahr-endūd olduġun ve iḫtibār-ı ḥikmet-i ḫafiyye aġniyā ile ḳahr-ı luṭf-endūd idügin taḥḳīḳ buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار درویشی ورای فهم تست

سوی درویشان بمنگر سست سست

زانکه درویشان ورای ملك و مال

روزی دارند ژرف از ذو الجلال

امتحان کن فقر را روزی دو تو

تا بفقر اندر غنا بینی دو تو

گنجها را در خرابی زان نهند

تا ز حرص اهل عمران وا رهند

بر دل خود کم نه اندیشهٔ معاش

رزق کم ناید تو بر درگاه باش

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

ما آب روی خود بدر شه نمی بریم

رزاق شه که هر چه دهد بنده را بس است

Pes diyār-ı sā’irede olan ḫavānıḳ-ı müferriḥa-i vesī‘ü’l-vaḳf, me’mūnü’l-ġā’ile-i mekr ü iḫtibār olmamaḳ lāzım gelir diye su’āl-i vāridlerine daḫi نعم اذا اطمئن الساكنون بها فقد غفلوا عن تلاعب مقامر المقابر و الا فالجميع سواء و مع هذا قدرالحاجة أسلم و أولى. enfās-ı nefīseleriyle tevcīh-i merām u tercīḥ-i efḍal-i maḳām etmişlerdir.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol pīr-i pīş-ḳademān-ı cādde-i ḥazm u iḥtiyāṭ, ke’l-eslāf müstefīd-i fevā’id-i min ḥayşu lā-yaḥtesib ve zindegānī-i reşk-āver-i menhūmān, si‘a-i ma‘āş üzere

müstefīż-i ‘ināyāt-ı ḫafiyye-i Ḥażret-i Müsebbib (‘amme in‘āmuhu ve cemme iḥsānuhu) olup Dervīş Ca‘fer-nām bendelerin zīr-i ḳādime-i ḥimāyelerinde perverde-i ḥüsn-i naẓar-ı intibāh-eşer edip envā‘-ı ma‘ārif ü eṣnāf-ı hüner ile ser-efrāz, lā-siyyemā semt-i ḫaṭṭ-ı Nesiḫ’de şeyḫ-i vaḳt mertebesine teraḳḳī-yāb ve min beyne’l-aḳrān mümtāz olduḳda velī-‘ahd-ı velāyetleri ve çerāġ-efrūḫte-i dūdmān-ı himmetleri ve ḫayru’l-ḫalef-i ‘aḳībleri olup anlar daḥi maḳām-ı ḫilāfet-i buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de miḳdār-ı pençāh sāl behre-yāb-ı ḥüsn-i ḥāl u luṭf-ı me’āl olmuşdur.

Ve fī zamāninā haẕā vādī-i meşḳ-i ḫaṭṭ-ı Ta‘līḳ ü Nesiḫ’de dest-yāb-ı mefātīḥü’r-rızḳ bulunan hünermendān-ı iḫvān u ḫullān baḳıyye-i iḥyā-kerdegān-ı merḳūmāndır. Selef ü ḫalef-i zamānlarında kāmrān-ı ḥüsn-i sülūk ü bī-niyāz-ı ‘aṭıyye-i mülūk ve berūmend-i şemere-i ḳalem-i fütūḥ-raḳamları ve muġtenim-i meşūbāt-ı kitābet ve esbāb-ı kifāyetleri olup āḫırü’l-emr dest-i ecel, ṭūmār-ı ‘ömrlerin ṭayy edip güẕeştegān-ı eḳārib-i civārlarında ḫazīde-i peyġūle-i laḥd olmuşlardır.

نوّر الله قبورهم و يسر في الموارد أمورهم.

Ḥażret-i Ḫalīl Dede

Müşilüyyü'l-aṣl ve fāżıl-ı müteḥayyiz ü 'ālim-i müteverri' ü kāmil-i mütecerrid ve eşnā-yı seyr-i diyār ve evān-ı seyāḥat-i i'tibār-medārlarında ḥasbe'l-iḳtiżā Canpolat Paşa'ya ḫʷāce olup beyne'l-'azl ve'n-naṣb anlar ile hem-'inān-ı temāşā-yı āşār ve sevḳ-i ḫayr u men'-i şer üzere ḥüsn-i imtizāc u luṭf-ı i'tilāfı **[S. 215]** mutażammın yār-ı ġam-güsārları olup bi-ḳażāillāhi te'ālā anlar müsāfir-i 'ālem-i bāḳī olduḳda bunlar daḫi iḫtiyār-ı terk ü tecrīd edip Ḥāfıẓī Dede ḥażretleriniñ zānū-yı irādetlerine ser-dāde-i inābet ve cihet-i 'ulyā-yı neseb-i Türkīlerinde olan 'ırḳ-ı ṭāhir cünbān ve muntaẓam-ı silk-i sülūk-i mülūk-i Mevleviyye ve mecmū'a-i kemālāt-ı ẓāhire vü bāṭına ve 'aḳīb-i mürebbī-i mükemmillerinde Peçuy Ḫānḳāhı'na şeyḫ olmuşdur. Ve telbīsāt-ı Vānī-i müzevvir ile vezīr-i vezīr Ḳara Muṣṭafā Paşa Engürüs seferine ḥareket eşnāsında me'āl-i pür-melāl-i ḥareket-i menḥūsası āyīne-i mükāşefelerinde rū-nümā olmaġla ḫıdmet-i meşīḫat-i merḳūmeden isti'fā edip āsitāne-i sa'ādetde müddet-i medīde ḥücre-nişīn-i inzivā olup eger dergāh-ı velāyet-

destgāh-ı Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de ve eger muvācehe-i ḥālet-fezā-yı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)de ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i meşnevī-ḫʷānīde müstaḫdem olup cevāmi‘-i şerīfe-i sā’irede daḫi mecālis-i va‘ẓ u teẕkīr-pīrā ve mültecā-yı ‘ulemā vü fużalā ve müsted‘ā-yı cemā‘āt-ı eḥıbbā ve müşkil-küşā vü tesellī-baḫşā-yı fuḳarā olup ba‘de’s-sinīn iḥrām-bend-i ‘azīmet-i Ḥaremeyn-i Şerīfeyn ve ẕehābları ṭarīḳ-i Şām’dan ve iyābları rāh-ı Mışır’dan olmaġla müddet-i keşīre Ḫānḳāh-ı Mışır’da daḫi ṣafā-yı vaḳtle kāmrān ve sünnet-i nikāḥla mütesennin ve bir şemere-i fu’ādla ḳarīrü’l-‘ayn ve ḳabīl-i ruḫṣatu’s-semā‘da yine Ḳıbletu’l-‘uşşāḳīn’e müteveccih olup kemā-fī’l-evā’il ol cilve-gāh-ı ḳudsiyānda şem‘-i encümen-i mürīdān u muḥibbān iken derūn-ı vārid-meşḥūnlarına dā‘iye-i meşḳ-i semā‘ ġalebesiyle ṣubḥ u mesā ḥiẕā-yı bāb-ı sīmīn-i Ḫudāvendigārī’de idmān-ı ḥareket-i devrī edip ve ba‘ż-ı ṭālibīni daḫi teşvīḳ ü ta‘līm ve esbāb-ı semā‘ u ṣafāyı kemā-fī’l-ḳadīm tertībe himmet ü iḳdāmları eşnāsında ruḫṣat-ı semā‘-ı pür-ṣafāyı nāṭıḳ-ı emr-i pādişāhī vürūdundan muḳaddem Müneccim Aḥmed Dede sevḳıyle ‘aḳd olunan mecālis-i ḥālāt u maḥāşir-i muḫliṣīn-i ṣadāḳat-āyātda bilā-noḳṣān levāzım-ı mühimme-i semā‘iyye āmāde bulunduġu Aḥmed Dede ḥażretlerine ‘aceb-fermā olduġu teheyyü’-i merḳūma bādī ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ himmeti olduġu mesmū‘ları olunca “ من منجم مصیب درین زمانه همان خود را گمان داشمتی. فاما در ورای پردهٔ خمول چه هنرمندان و دقیقه شناسان مترصد هنگام اقبال و سعود بوده اندی.” ‘unvānıyla ḳuvvet-i istiḫrāc-ı tencīme ḥaml eyledikleri ma‘lūmları olunca

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این نه نجمست و نه رمل است و نه خواب

وحی حق والله أعلم بالصواب

naẓm-ı şerīfiyle terennüm-rīz, ziyāret-i şerīfelerine geldikde derūnlarında cilve-nümā olan fikr-i taḫmīni ve reşk-i taḥsīni mükāşefesinden bi'l-külliyye rübūde-i şīve-i maḥabbet ü ṣoḥbetleri olup bilād-ı ṣelāṣe ḫānḳāhlarından raġbetlerine sezā olan āsitāneniñ meşīḫati kendilere erzānī görülmek ricāsına dest-ber-sīne-i peymānçe-i Bostānī ve niyāzları ḳarīn-i ḳabūl olup 'azīz-i müşārün-ileyhten maḥall-i ṣafā-yı ḫāṭır-ı feyż-me'āṣirleri istifsār olunduḳda "صفای خاطر بنده در حدیقة الارواح است." remz-i müdhişleriyle muḳābele buyurmaları ba'de zamānin minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olmuşdur. Ve ibtidā-yı bezm-i muḳābele-i şerīfede na't u āyīn-ḫʷānī kendilere maḫṣūṣ olup pāy-ı ḥāletleri bīrūn-ı ḥalḳa-i ḥareket-i devriyye olmaġla iḳdām-ı eyyām-ı ma'dūdede müte'addid na't u āyīn-ḫʷān ta'līm edip ba'dehu daḫīl-i dā'ire-i semā' u ṣafā olmuşlardır. Ve ḥasbe'l-merām rāh-ı 'āṣıḳānda tekāpū-yı kemā-yenbaġīden ṣoñra yār-ı cān u ārām-ı cenānları olan üstādımız vaḥīdü'l-'aṣr u ferīdü'd-dehr Ḫalīl Efendi (raḥimehullah) vefātı 'aḳībinde

"خلیل از خلیل پس ماندن بموجب"

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

ان لم أمت یوم الوداد تأسفا

لا تحسبوني في المودة منصفا

'unvān-ı rıḥlet-tibyānıyla teheyyü'-i peyrevī eşnāsında cümle "مناسب شیمهٔ خلت نیست." mevcūdātın mürşid-i kāmilleri gibi çelebiyān u fuḳarāya tefrīḳ edip ve kütüb-i

nefīselerin müstefīdīn-i Mevleviyāna vaḳf ve levāzım-ı sefer-i uḫrevīlerine kifāyet eden mertebeyi imsāk edip Ḫalīl-i sābıḳa lāḥıḳ ve Ḥadīḳatu'l-ervāḥ-ı ʻārifān u ʻāşıḳān ve pehlū-yı merḳad-i pür-raḥmet-i mürşidlerinde kūşe-güzīn-i vaḥdet-i ḫānḳāh-ı beḳā olmuşdur.

أفاض الله تعالى سجال الروح و الريحان على مشهده المقدس و أتم احسانه بكمال العفو و الغفران آمين *

***[s.216]** يا من يساعد رجاء السائلين بمنه و كرمه في الدنيا و يوم الدين.

Ḥażret-i Meḥmed Dede

Naḳd-i vaḳt-i Ḥażret-i Cünūnī Dede olan Ṣāliḥ Dede ḥażretleriniñ ḥāmil-i sırr-ı velāyet ü vāriṯ-i kemālāt-ı kerāmetleri ve cāmi‘-i eṣtāt-ı ‘ulūm u ma‘ārif ve ḥāvī-i aḫlāḳ-ı ḥamīde vü ṣāḥib-i evżā‘-ı pesendīde olup peder-i vālā-güherlerine ḫalefü’ṣ-ṣıdḳ ve maḳām-ı ‘ālīlerinde seccāde-nişīn-i ḫilāfet-i Mevleviyye vü menşe’-i kerāmāt-ı behiyye olmuşdur. Ve dīdār-ı ḫurşīd-āṯārları rūşenā-yı dīde-i hicrān-dīde-i eytām-ı vālid-i mācidleri olup Ṣāliḥ Dede ḥażretleri ḫıdmet-i şerīfelerinden nā-murād u nā-resīde olanları mülāzım-ı veẓā’if-i irādetleri ve mültecā-yı sāye-i derdmend-perverleri olmaġla berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle ber-murād ve perverde-i luṭf-ı terbiyeleri olmuşlardır. Ve zamān-ı ḫilāfetlerinde dā’ire-i himmetleri dāru’ş-şifā-yı ‘ilel ü esḳām-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye olup derdmendān-ı cismānī vü müstemendān-ı rūḥānī ḥırz u ta‘vīẕ ve du‘ā-yı ḫayr u nefes-i zinde-i ḥayāt-baḫşlarıyla kām-yāb ve müstefīd-i fevā’id-i mevā’id-i kemāl-i ẕātları olmaġla ‘āmme-i ahālīniñ teveccüh-i ḳulūbu ve ṣadāḳat-i tereddüdleri şürekā-yı ṣınā‘ate reşk-fersā olduḳda ‘Azīz-i Mıṣrī (nüvvire meşheduhu) “ شیرزاده شیر و پیرزاده پیر اند که بکهف و گهواره شیر گیراند.” dem-i te’yīd-tev’emleriyle sedd-i raḫne-i efvāh-ı bed-ḫ^{w}āh ve

feżā’il-i kesbiyyelerinden mā‘adā kemālāt-ı vehbiyye-i māder-zādīlerine tenbīh-i bī-iştibāh buyurup rūz u şeb ülfet ü ṣoḥbetlerine raġbet-i ṣāfiye-nümā olmuşlardır. ‘ لا يعرف الفضل الا ذووه ’ Ḥattā ṭaraf-ı ḥussād-ı fussāddan ba‘żıları ibtilā-yı ‘avārıż-ı müz‘ice ile nā-çār istimdād-ı şifā ṣadedinde neẕr-i vāfir edip ba‘de’l-bür’ ve’ş-şifā bī-vefā olmalarıyla yine [777]-وَإِنْ عُدتُّمْ عُدْنَا- mışdāḳınca ‘ārıża-i sābıḳa-i zā’ileleri ‘avdet edip bi’ż-żarūre cānib-i vefā-yı neẕre mübāderet ve isti‘fā-yı ḳuṣūrlarına müsāra‘at etmeleriyle ‘ این درگه ما درگه نومیدی نیست ’ feḥvāsınca ‘öẕrleri maḳbūle ve ġadrları ma‘fuvve olup ‘ārıżaları zā’ile ve ḥüsn-i teveccühleri şāfiye olmaġla aġleb-i müte‘alliḳāt-ı ḥussād, münceẕib-i ṭaraf-ı bāhirü’ş-şerefleri ve mürīd ü muḥibleri olduḳda ‘azīz-i müşārün-ileyh ‘alā sebīli’l-muṭāyebe “ این محروسهٔ بروسهٔ ما عجب دیاریست که اجنه و امراضش نیز نفس پذیر و سخن فهمست که ارباب نفس هر چه فرمایند آن کنند. اگر بگیر گویند بگیرند. اگر رها کن گویند رها کنند. ” nefes-i enfesleriyle ṭā’ife-i ma‘hūdeye ta‘rīż ü taḳrī‘ buyururlar idi. Ma‘a haẕā kendileriñ ḳuvvet-i taṣarruf-ı bāṭınalarına şevāhidü’ş-şübūt iken na‘l-i bāz-güne-nümā vü tesettür-fermā olurlar idi. Ve bu faḳīr-i pür-taḳṣīr eşnā-yı seyāḥatde kirāren muġtenim-i vücūh-ı kerem-i şūrī vü ma‘nevīleri olup nevbet-i aḫīre-i ziyāretimizde rufeḳāmız ile ‘āzim-i ziyārāt-ı meşāhid-i e’imme-i kirām iken peymānçe-i niyāzlarından himmet ü ḥavālet-ḫ^{w}āh olduġumuzda “ این دوریش ثاقب! جهانگردی و کوه و دشت پیمانی بس است. بعد ازین رو بجای خود نشین! ” nefes-i nefīsleriyle emr ü nehy buyurmaları ḫılāf-ı re’y-i dimāġ-ı sevdā-zedemiz olduġu ḥasebiyle gūş-ı ṣıdḳla ışġā olunmayıp yine ‘azīmet-i sābıḳa üzere ışrārla müteveccih-i ṣavb-ı Kütahya olup bi-ḥikmetillāhi te‘ālā ve bi-himmeti ricālihi buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de eşer-i dem-i bī-ḫodāneleri cilve-ger olup bīhūde-gerdī-i diyārdan āsūde ve sāye-i sa‘ādet-

[777] İsrâ Sûresi, 17/8. Âyet: “Belki Rabbiniz size merhamet eder; fakat siz eğer yine (fesatçılığa) dönerseniz, biz de sizi yine cezalandırırız. Biz cehennemi kâfirler için bir hapishane yaptık.”

māyelerinde maẓhar-ı ‘avāṭıf-ı rūḥāniyyeleri olduġumuz mihr-i münīr-i çarḫ-ı mükāşefe olmalarına ke’l-ḳamer leyletü’l-bedr beyyine-i ẓāhiredir.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol ḥakīm-i raşad-ı mürā‘āt-ı aḥvāl, her gāh ki bir dervīş ü muḥibbi pür-şevḳ ü inbisāṭ müşāhede buyurup **“ چه اساس كارخانۀ حقيقت همين ذوق و الآن نلت ما تمنيت فالزم الشكر. صفا و انشراح و انبساط و ماعدا الم و كدر و ضيق و خباطست.”** ḥüsn-i ta‘bīrleriyle ol ‘āşıḳa tehniye buyurup ve bi-fażlillāhi te‘ālā evḳāt-ı laṭīfeleri nuṭḳ-ı şerīflerinde taẕmīn buyurulan ‘ināyāt-ı erba‘la güẕerān olup hemvār vücūd-ı fā’iżu’l-cūdları maẓhar-ı envār-ı esmā’-i muḳaddese-i Bāsıṭ u Feyyāż u Fettāḥ u Şekūr u Vedūd u Laṭīf ü Kerīm olup ekdār-ı vücūd-ı vehmīden maṣūn ve nesāyim-i ‘ināyāt-ı gün-ā-günla şigüfte-ḫāṭır ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ gülbün-i **[S. 217]** ẕātlarından ser-zede Şeyḫ Meḥmed ü Şeyḫ Ṣāliḥ-nām iki ġonca-i gülzār-ı ḳudsle ḳarīrü’l-‘ayn ve her biri ẓāhiren ve bāṭınen müsteḥaḳḳ-ı ḫilāfet-i Mevleviyye ve Şeyḫ Ṣāliḥ ‘aḳīblerinde ve Şeyḫ Meḥmed ‘aḳīb-i Şeyḫ Ṣāliḥ’de mesned-ārā-yı meşīḫat-ı ābā-i kirām olmuşlardır. Ḥabbeẕā’l-aṣl ü ni‘me’l-fer‘ kendiler müstaḥaḳḳ-ı erīke-i ḫilāfet olduḳda vālid-i mācidleri Şeyḫ Ṣāliḥ ḥażretleri ḫānḳāh-ı ḥayāt-ı müste‘ārda sırr olup ‘azīz-i merḳūm, maḳām-ı vālid-i mürşide ḳā’im olduġu gūyā bu nevbetde daḫi düstūru’l-‘amel ḳılınıp nevbet-i ūlā ‘aksine Şeyḫ Ṣāliḥ şāyeste-i ṣadr-ı ḫilāfet olduḳda Şeyḫ Meḥmed meydān-ı ẓuhūrdan ġā’ib ve türbe-i firdevs-rütbe-i Ḥażret-i Cünūnī ve pehlū-yı merḳad-i peder-i ḳudsī-güherlerinde ve ḥalḳa-i güẕeştegān-ı Mevleviyye’de ḥāżır olmuşdur.

*أنار الله تعالى براهين سوابقهم ولواحقهم يوم لا برهان الا برهانه آمين بحرمة حبيب رب العالمين. *

Ḥażret-i Raḥmetullah Dede

Diyār-ı Rumeli'de Siroz-nām belde ḫākinden ve ṭā'ife-i e'imme vü ḫuṭebādan olup 'Adnī Dede ḥażretleri vücūd-ı fā'iżü'l-cūdu ile ḫānḳāh-ı medīne-i merḳūme, nümūne-i behişt-i 'Aden olduġu evḳāt-ı laṭīfede ṭūṭī-i ṭab'-ı veḳḳādları gülistān-ı dā'ire-i ma'ārif-medārlarında āşiyān-sāz-ı iḳāmet olup ve mir'āt-ı pür-ṣafvet-i meşreb-i 'ālīlerinden telemmüẕ-i fenn-i nuṭḳ-ı belīġ edip ṣāḥib-i āṯār-ı manẓūme vü menṯūre ve āb-rūy-ı vücūh-ı ahālī ve muḳtedā vü üstād-ı müsta'iddīn-i ṭalebe iken terk-i imāmet ü ḫiṭābet ve iḫtiyār-ı ḫıdmet-i 'Adnī edip ba'de tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī, ser-dāde-i zānū-yı irādetleri ve şeref-yāb-ı tekbīr-i inābet ü külāh ve ḫırḳa-pūş-ı ṭarīḳat-i Ṣıddīḳıyye olup 'Adnī Dede ḥażretleri Belġrad Ḫānḳāhı'na naḳl olunduḳda Raḥmetī Dede maḳāmlarına istiḫlāf olunup ba'de zamānin Üsküb ve Gelibolu ḫānḳāhlarına şeyḫ olmuşdur. Ve dāru'l-ḫilāfeleri olan ḫavānıḳda ḥüsn-i sülūk ve iḫvān u ḫullānla luṭf-ı āmīzişleri kendileriñ bulunduḳları maḥālle raḥmet olduḳların müṯbit olmuşdur. Ve müddet-i medīde āsitāne-i sa'ādet-i Ḥażret-i Pīr

(ḳuddise sırruhu'l-münīr)de daḫi ḥücre-nişīn-i ferāġat-i dergāh-ı Şemseddīn-i Tebrīzī ve muvācehe-i Sulṭānu'l-'Ārifīn'de meşnevī-ḫ^{w}ānī ḫıdmet-i pür-ḥürmetine erzānī görülüp pāy-ı minber-i ma'ārif-güsterleri mecma'-ı fużalā vü 'urefā ve semt-i taḳrīr-i Ḥażret-i *Meşnevī-i Şerīf*'de leẕẕet-i ta'bīrāt-ı rā'iḳaları henüz dimāġ-ı ahālīde cāy-gīr ve eẕkār-ı cemīleleri vird-i zebān-ı ṣaġīr ü kebīr olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḫānḳāh-ı Üsküb meşīḫatleri evān-ı istīlā-yı eşḳıyā-yı Engürüs'e muṣādefe etmekle ḳabīlü'l-vaḳ'ati'l-vaḳī'a cümle-i evānī ve kütüb ü ferş-i mevḳūfeyi taḥmīl ve ṣāḥib-i teslīm bulunan iḫvān u ḫullānı sāḥa-i selāmet ü menzil-i iḳāmetleri olan Belde-i Gelibolu'ya naḳl u iḫrāc edip Ḥażret-i Aġazāde (zādehullahu te'ālā raḥmeten ve rıḍvānen) sāye-i sa'ādet-māyelerinde müsāfereten sākin iken nā-gāh menşūr-ı ḫilāfet ve taṣdīr-i meşīḫatleriyle mecbūru'l-ḫāṭır olup tāḫt u sūḫt-ı a'dā-yı dīnden emīn olmaları bürhān-ı intibāh u emāret-i āgāhī olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḳabīlü'l-intiḳāl maḫdūm-ı ekremleri ve velī-'ahd-ı efḫamları olan Şeyḫ Meḥmed'i 'arż-ı ḥāl-i ser-be-mühr ve hedāyā-yı dervīşāne ile bi'l-fi'l erīke-nişīn-i ḫilāfet-i 'uẓmā-yı Ḫudāvendigārī olan Çelebi Seyyid Meḥmed 'Ārif südde-i sidre-rütbelerine irsāl edip 'arż-ı ḥāl-i memhūrları fetḥ ü ḳırā'at olunduḳda kendileriñ intiḳālin nāṭıḳ ve ricā-yı meşīḫat ḥāmil-i 'arż-ı ḥāli ḥāvī bulunmaġın müsā'ade-i 'aliyyeleri der-kār ve ferzend-i ercümendleri maḳāmlarına erzānī görülmek maḥż-ı şemere-i raḥmet ü ḫatm-ı ṭūmār-ı kerāmetleri olmuşdur. Ve āṣār-ı naẓmiyyeleri

beyne’l-‘urefā pesendīde ve cerā’id-zīb-i fużalā olmaġla nā’il olduġumuz eş‘ār-ı belāġat-şi‘ārlarından münāsib-i ḥāl-i fuḳarā olmaġla bu ġazel-i zībā-yı ḥaḳāyıḳ-iḥtivāları ḥüsn-i ḫātime-i nefīse-i menḳabeleri ve yādigār-ı ṭıbā‘-ı selīme ve cüyende-i āṯār-ı raḥmetullahi’l-‘aliyy ḳılınmışdır.

(Ġazel-i Şerīfeş Īnest)

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Eṣ-ṣalā erbāb-ı şevḳe açılup meydān-ı Hū
Ṭutdı ser-tā-ser cihānı pertev-i cevlān-ı Hū

Girdi ehl-i vecd ü ḥālet birbirine ‘aşḳ-ıla
Başları ṣaldı ayaġa **[S. 218]** gerdiş-i çevgān-ı Hū

Enfüs ü āfāḳı ġarḳa mevce-i ‘irfān idüp
Cūş itdi her tenūr-ı sīneden ṭūfān-ı Hū

Ādem ü ‘ālem olup pergār-ı devr-i dā’ire
Ṯābit ü seyyārı yek-reng eyledi devrān-ı Hū

Peyrev-i nāy u ḳudūm ü sīne-çāk ü zaḫme-ḫʷor
Olmaḳ ister derd-i Mevlānā ile merdān-ı Hū

Meṯnevī vü Mevlevī şīr ü şekerdür bezmine
Ḥasretu’l-firdevsdür ‘ayş-ı ḫoş-ı rindān-ı Hū

Evvel ü āḫir ile çün ẓāhir ü bāṭın O’dur
RAḤMETĪ olsa n’ola dil gevher-i ‘ummān-ı Hū

Ve velī-‘ahd-ı velāyetleri mestūrü’l-ḥāl rū-be-rāh-ı ziyāret-i āsitāne-i sa‘ādet eyledikde mizāc-ı şerīflerine inḥirāf ṭārī olup haftasına anlar daḫi rāhī-i dergāh-ı derdmendān-penāh-ı Ḫudāvendigārī olup na‘ş-ı ‘unṣurīleri āvīḫte-i mīḫ-i fenā ve ‘andelīb-i rūḥ-ı revānları perrān-ı gülşen-i beḳā ve ḳabr-i şerīfleri miyāne-i merāḳıd-ı meşāyiḫ-i güẕeştede tesviye olunup **“انتقل رحمة الله اليها.”** nükte-i laṭīfesi fecī‘a-i fevtlerine fāl-i tevriye-i me’āl-i vāḳi‘ olmuşdur.

***ضاعف الله تعالى مدرار سحب افضاله عليه و على أسلافه و أخلافه آمين بحرمة السيد الامين. ***

Ḥażret-i Siyāhī Muṣṭafā Dede

Ḫāk-zād-ı Cezīre-i Ḳıbrıs olup Dānişī ʻAlī Dede ḫıdmet-i şerīfelerinde terbiyet-peẕīr ve sikke-pūş u ney-nüvāzīde ṣāḥib-i mahāret ve siyyemā pür-vecd ü ḥālet olup mürebbīleri Ḫānḳāh-ı Ḳudüs-i Şerīf'e naḳl olunduḳda mā'il-i seyr ü seyāḥat olup āsitāne-i saʻādet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)de tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī ve āsitāne-i melā'ik-meṭāf-ı Ḥażret-i Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)de Kemālzāde Şeyḫ Ebūbekir Efendi sāye-i velāyetlerine iltiCā edip ol pīr-i şefḳat-tedbīriñ ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri kendiye iksīr-i saʻādet olup feyż-i ḥüsn-i naẓarlarıyla ḫaber-dār-ı ʻālem-i esrār ve mānend-i pergār kendi dā'iresine devvār olmaġla sevdā-yı temāşā-yı dār u diyārdan āsūde ve ḳayd-ı sūd u ziyāndan fāriġü'l-bāl bir ʻārif-i āgāh-ı ṣāḥib-ḥāl ve Lefkoşe ve Gelibolu ve Mışır Ḫānḳāhları'na şeyḫ olmuşdur. Ve vālideleri Ḥabeşiyye ve kendiler esmerü'l-levn

olmaġla beyne'l-fuḳarā şöhret-i "Siyāhī" ile medʿuvv ve ḳadr-i müşterek āṯār-ı naẓmiyye inşāsına muvaffaḳ ve ṣadr-nişīn-i meşīḫat olduġu biḳāʿ-ı müteberrikede niẓām-ı ḥāl-i temkīn-me'ālle evḳāt-güẕār olup sikke-dār-ı irādetleri olan iḫvān-ı dervīşān, müstefīd-i berekāt-ı terbiyeleri ve ekṯeri iḥrāz-ı maḳām-ı meşīḫatle berḫūrdār ve zamānlarında ḥüsn-i sülūk ve ṭūl-i ʿömrle mümtāz ve ebū'l-meşāyiḫ-i ʿaṣrları olmaġla ser-firāz olmuşdur.

Ve nevebāt-ı mütevāliye, Ḫānḳāh-ı Mıṣır'da iḫtilāl-i umūr-ı vaḳfiyye ve sükkān-ı ḫānḳāh beynlerinde şiḳāḳ u ḫılāf tekevvün edip mūriṯ-i fesād-ı gün-ā-gün ve bī-ḥużūrī-i fuḳarā vü meşāyiḫ ve aḥbāba müfżī olmaġla bi'd-defeʿāt defʿ-i ġā'ile-i mümtedde içün ḫavānıḳ-ı āḫardan meşāyiḫ naḳl olunup taṣḥīḥ-i niẓām murād olunduḳça müfīd-i merām olmayıp āḫırü'l-emr, ol pīr-i ilhām-tedbīr ü tevfīḳ-semīriñ nevbetlerinde fayṣal-ı rāḥat-encām müyesser olup baʿde ḥuṣūli'l-mes'ūl yine istiʿfāları mūcebince maḳām-ı ḳadīmleri olan Lefkoşe Ḫānḳāhı'na ircāʿ olunmuşdur. Ḥattā nevbet-i meşīḫat-ı Mıṣriyyelerinde bu ḫāk-pāy-ı fuḳarā daḫi daḫīl-i ḥalḳa-i cemʿiyyetleri bulunup erbāb-ı maʿārifden Müneccim Aḥmed Dede ve Seyyid Nesīb Dede ve ʿArab Ḫalīl Dede ve Vehbī Dede ve Dervīş Meḥmed Ḥasīb ve Dervīş Aḥmed Lebīb ve Dervīş Ḫıżır Ḫandī ve sā'ir hem-kār-ı maʿārifleri bulunan hem-demān-ı nevādir-i devrānla kāmrān-ı ʿayş-ı ḫoş olup henūz leẕẕet-i ṣoḥbet-i ḥasretu'l-ʿurefāları dimāġ-ı cān-ı müstehāmda cāy-gīr ve sebeb-i yād-ı eyyām-ı ḫuceste-niẓām-ı ittiḥād-encāmları olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فَعْلُن]

یاد باد انکه سر کوی توام منزل بود

دیده را روشنی از خاك درت حاصل بود

یاد باد انکه نهانی نظرت با ما بود

رقم مهر تو بر چهرهٔ ما پیدا بود

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روز وصل دوستداران یاد باد

یاد باد آن روزگاران یاد باد

Ve çend rūze ẕevḳ u ṣafā-yı ittiḥādları çend rūze zaḫm-zede-i rūzigār olmaġla Müneccim Aḥmed Dede ile beynlerine nāz u niyāz-ı taḫallül ve silsile-i ittiḥādların ḫalel-peẕīr-i tefriḳa etmekle iḫvān u ḫullān ferīḳayn olup Vehbī Dede cenābı ʿazīz-i müşārün-ileyhiñ pervānegān-ı **[S. 219]** bī-pervā-yı şemʿ-i irādetlerinden olup encümen-i Müneccimī'ye daʿvetle fırḳa-i ḫılāfa ilḥāḳ murād edenleri bi'l-bedāhe bu nev-zāde-i ṭabʿ-ı veḳḳādlarıyla defʿ etmesi ṭaraf-ı bāhirü'ṣ-ṣeref-i mürebbīlerine merfūʿ olduḳda "مسئولستکه مضمون گفته اسرار عنایت خفیه ضامن باشد." ʿunvānıyla maẓhar-ı himmet-i ʿaliyyeleri olduġu hemān sāʿat cilve-ger-i mir'āt-ı ḥālleri ve sermāye-i ḥüsn-i me'ālleri olmuşdur ki ol vārid-i ġaybī żamīme-i ʿaḳd-ı ẕikr-i cemīl ü nümüne-i vaṣf-ı cezīlleri ḳılınmışdır.

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آب خضری که لب اسکندریرا تر نکرد

وهبئ دل تشنه ان را در سیاهی یافته است

Āḫırü'l-emr, ḫalecān-ı tefriḳaları mübeddel-i firāḳ olup Aḥmed Dede aḥbābıyla ṭaraf-ı Ḥaremeynü'ş-Şerīfeyn'e teveccüh edip Siyāhī Dede aṣdiḳāsıyla maḳāmlarında bī-daġdaġa-i ḫılāf-ı ṣābit ve kemā-kān ṣafā-yı vaḳtle kāmrān ve beyne'l-iḫvān ve'l-ḫullān ḳuṭb-ı medār-ı ḥüsn-i zindegānī olmuşdur. Lākin inābet-kerdeleri olup nekṣ-i 'ahd u taḫallüf-i cādde-i vefāya cerā'et edenler bī-behre-i āṣār-ı ṭarīḳat u maḥrūm-ı ḥüsn-i 'āḳıbet ve aḫlāfa 'ibret olmuşlardır.

نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سیئات اعمالنا ومفاسد أخلاقنا انه هو المغیث الدافع الحفیظ.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن گروهی کز ادب بگریختند

آب مردی و آب مردان ریختند

گرچه شه با تو نشیند بر زمین

خویش را بشناس و نیکو تر نشین

پیش یوسف نازش و خوبی مکن

جز نیاز و آه یعقوبی مکن

معنئ مردن ز طوطی بد نیاز

در نیاز فقر خود را مرده ساز

تا دم عیسی ترا زنده کند

همچو خویشت خوب و فرخنده کند

نقض میثاق و عهود از احمقیست

حفظ ایمان و وفا کار تقیست

چون درختست آدمی و بیخ عهد

بیخ را تیمار می باید بجهد

عهد فاسد بیخ پوسیده بود

و ز ثمار و لطف ببریده بود

<u>Ve Daḫi</u>

Şemere-i fu'ād-ı meskenet-mu'tādları Şeyḫ Meḥmed 'Ārif-i hünermend ṣāḥib-i ḥamiyyet ẓuhūr etmekle ba'ż-ı ḳadr-nā-şināsān-ı ġadr-endīşānıñ ' بالاتر از سیاهی feḥvāsınca bahāne-i sümret-i levnle ḥaḳḳ-ı peder-i pāk-gevherlerinde ' رنك دیگر نباشد. olan ḫurde-gīrliklerine muḳābelāt-ı hicviyye inşāsına tahdīd-i şemşīr-i ṭab'-ı āteş-pārelerine teşmīr-i sā'id-i iḳdām buyurmaları bābında sedd-i bāb-ı müsā'ade edip

در میدان مهاجات با غریم بد گو برابری مردی نیست. مردی آنستکه او را بدین بیت فقیر جواب دهی و بگذاری." demleriyle pend-i pīrāne buyurup ve bedāheten bu nefḥa-i laṭīfelerin sāmi‘a-i nūr-ı bāṣıralarına yādigār etmişdir:

(Beyt Īnest)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Süveydāyı ziyān etmez *SİYĀHĪ* germ-i ‘aşḳ olsa
Nedir sūd-ı sepīdī reng-i ṭab‘-ı serd-i kāfūra

bi-tevfīḳillāhi’l-Hādī çeşm-i laṭīfleri mānend-i Ḥażret-i Loḳmān u Bilāl (raḍiyallāhu ‘anhumā) ẓāhiren müşk-fām u ‘anber-gūn olup ve bāṭınen daḫi fevāyiḥ-i miskiyye vü ḫavāṣṣ-ı ‘anberiyye ile meşāmm ve kām-ı ehl-i inṣāfda neşāṭ-baḫş-ı taṭyīb ü tefrīḥ-fermā-yı taṭrīb olduġu gibi kār-ı ṭarīḳat u tehẕībde rū-sefīd ü baḫt-ı ḫudā-dādla sa‘īd ve gūyā rūḥ-ı pür-fütūḥ ve revān-ı velāyet-nişānları miyāne-i bezm-i ‘āşıḳānda maḥmil-i siyeh-pūş bir dilber-i māh-cebīn ü mihr-ruḫsār ve ‘aynu’l-cem‘-i erbāb-ı beṣā’ire rūşenā-baḫş-ı dīde-i esrār-dīde olmuşdur. Ve şaṣt sāl ḫavānıḳ-ı merḳūmede dād-dih-i meşīḫat olup nihāyet-i sinn-i kühūletlerinde maḫdūm-ı ekrem ü ḥāmil-i sırr-ı efḫamların tāc-ı pür-ibtihāc-ı velāyet-‘ahdleriyle ser-efrāz-ı imtiyāz edip kendiler siyāhī-i fenāya ufūl buyurup ol nūr-ı dīde-i iḫvānu’ṣ-ṣafā, şem‘-i encümen-i ḥalḳa-i ḫullānu’l-vefā ve mesned-i ḫilāfetde kār-fermā-yı ḫūb-reftār u şīrīn-güftār ve şeyḫ-i bā-vaḳār olmuşdur. Ve cāme-ḫ^{w}āb-ı rāḥat-ı bāḳıyyeleri derūn-ı ḳıbāb-ı meşāyiḫ-i selefe ferş olunup bisāṭ-ı ‘abḳarī-i cinān üzere pālīde-i revḥ ü reyḥān olmuşdur.

*اسكنه الله تعالى في غرف العدن و مقعد الصدق و جوار الرحمة بحرمة من له حماية الامة. *

Ve mine’l-‘aceb, ol pīr-i rūşen-żamīriñ zīr-i sāye-i terbiyelerinde neşv ü nemā-yāfte ve aşçıbaşıları olan Dervīş Ḥasan bir ‘āşıḳ-ı pāk-bāz u pür-sūz u güdāz ve kemāl-i terk ü tecrīd ile mümtāz ve ḥüsn-i naẓarlarıyla ser-efrāz olup kendiye şol mertebe istiġrāḳ-ı ẕikr-i ism-i Celāl **[S. 220]** dest-dāde olmuş-idi ki her gāh ki ḫʷāba vardıḳda şiddet-i cehrle bī-ḫodāne ẕikr-i Celāl’e iştiġāl ẓuhūr edip ḥucerāt-ı ḫānḳāhda ḫʷāb-ı āsāyişde olanları bīdār edip anlar daḫi der-i ḥücre-i müstaġraḳ-ı merḳūma gelip hezār daḳḳ-ı bāb ve hāy u hūyla iḳāẓ etmeleri ekşeriyā vāḳi‘ olmaḳ ve kendiden teyaḳḳuẓ u intibāh-ı bī-taḳāżā ṣūret-nümā olmadıġı keyfiyyet-i ġarībesi istifsār olunduḳda hemānā ‘ālem-i ḥisden cihān-ı ḫayāle intiḳāl etdikde miṣāl-i muṭlaḳı kendiyi bir ḥalḳa-i ẕākirīn-i İsm-i Celāl’de müşāhede ve anlar ile meşġūl-i ẕikr olup lākin ġalebe-i şevḳ u istīlā-yı ‘aşḳla dem-be-dem ḫʷāhiş-i ẕikr, müzdād olup melāl ü i‘yā ṭārī olmayıp ve her ne ḳadar dūr u dırāz-keş olsa kendiligiyle bīdārlik mümkün olmadıġından tafṣīl eylediği ma‘rūż-ı ḥażret-i şeyḫ-i mümā-ileyh olduḳda “ آری! در خواب و بیداری ذکر او را ضبط کرده است و بدوام ذکر جسم و جانش خو کرده است. در خواب و بیداری او را خود بخود از ذکر جدایی معتذر است. مگر صارفی و مشغلی صرف و اشغال کند لکن من أشغل المشغول بالله فقد أدرکه المقت في الحال ” nefes-i şerīfleriyle faḳīr-i جای حذر است. merḳūmu taṣdīḳ ü taḥḳīḳ buyurmuşlardır. Ve ba‘de zamānin müşāhede-i ḫayāliyyesi evḳāt-ı yaḳaẓada daḫi rū-nümā olmaġla ‘ale’d-devām ẕikr-i Celāle-i cehriyye üzere üns-i cinsden kenāre-gīr ü beyābān-gerd ü ḫarābe-nişīn olduġu ṣūret-i istimdādda merfū‘-ı pīşgāh-ı ‘ināyet-destgāhları olduḳda “ پردۀ میان ملك و ملکوتش رقیق افتاده بود. تا بزور انجذاب تاب ناورد و دریده شد. عالمین در نظرش ممتزج گشت. بعد ازین تدارك ممکن نیست. تا رفته رفته بالکلیه از خود برود و الیه المرجع و المصیر و اگر بعد ازین بطریقی از ان عالم محجوب گردد از آتش حسرتش بسوزد و باحتراق فراق هلاك شود” kelimāt-ı şerīfeleriyle ḥālet-i sābıḳasına redd olunmaḳ

bābında niyāz-künān, himmet-i ʻāliyyelerin iḳnāʻ buyurmuşlardır. Fī'l-vāḳiʻ, sebük-serān-ı süllākden ḥadd-i iʻtidāl tecellī ve istitārı tecāvüz edenlerde ricʻat mesmūʻ olmayıp nefes-i nefsü'l-emrīlerine beyyine-i mübeyyine olmuşlardır. Gūyā ' لا رجوع بعد الوقوع' bu ḫuṣūṣda meṣel vāḳiʻ olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این همه گفتیم باقی فکر کن

فکر اگر جامد بود رو ذکر کن

ذکر کن تا فکر را بالا کند

ذکر گفتن فکر را والا کند

فکر آن باشد که بکشاید رهی

راه آن باشد که پیش آید شهی

Ḥażret-i Meḥmed Dede

Eyyūbiyyü'l-mevlid ve Şeyḫ Ḥasan ḥażretleri eḳāribinden olup ḥacr-i terbiyelerinde neşv ü nemā-yāb ve meşābe-i ferzend-i dil-bendleri maẓhar-ı āṣār-ı nigāh-ı şefḳatleri ve maḥfūẓu'l-evḳāt u maḥrūsun 'ani'l-āfāt olmaġla 'unfuvān-ı şebāblarında nā'il-i nevāl-i 'ulūm u ma'ārif ve sā'ī-i ḫıdemāt-ı meydān-ı evliyā ve müsteclib-i enẓār-ı ḥasene-i fuḳarā ve mecālis-i refī'a-i muḳābelāt-ı şerīfe-i Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş'da ḳırā'at-i *Meşnevī-i Şerīf*'le iḫtiṣāṣ-nümā ve ba'de'l-intihā, mesned-nişīn-i ḫilāfet ve ol cilve-gāh-ı 'urefāda pīşvā-yı sālikān-ı rāh-ı Ḫudā olup mürşid-i mükemmilleri ve müşfiḳān-ı fuḳarā-naẓarlarında ṣıġar-ı sinn ü ża'f-ı bünye ile mücidd-i mesā'ī-i meşkūre ve maḥall-i nigāh-ı merḥamet-i yetīm-i edīb olmaġla ṣīġa-i taṣġīr-i lüġat-ı Türkī olan "Memiş" lafẓı kendiye gūyā nām-ı nāmī ve beyne'l-meşāyiḫ şöhret-i meẕkūre ile med'uvv olmuşdur. Ve zamān-ı meşīḫatlerinde cümle-i ricāl-i 'aṣr u kibār-ı devlet ile ḥüsn-i imtizāc u luṭf-ı āmīzişlerine bināen ṭaraf-ı

bāhirü’ş-şeref-i çelebiyān-ı ẕevi’l-iḥtirāmdan ḫavānıḳ-ı eṭrāfiñ evḳāf u umūr-ı sā’ire-i fuḳarā-yı aḥbāba müteʿalliḳ ḫuṣūṣlarında ḥasbe’l-ʿāde menūṭ-ı bāb-ı devlet bulunup muḥtāc-ı mürācaʿat olmaġla müdāḫale-i umūr-ı meẕkūre ve tesviye-i ḫuṣūṣ-ı merḳūme tavsīṭ buyurulup maḥcūbīn-i iḫvān u ḫullāna feryād-res ü dest-gīr-i üftādegān-ı semt-i ilticā ve muġtenim-i āṣār-ı ḫayr duʿā olup ḳażā-yı ḥācāt-ı muẓṭarrīnde olan mesāʿī-i meşkūre vü muḫliṣāneleri kendilere sermāye-i iḳbāl-i ṣūrī vü maʿnevī ve beyne’l-fuḳarā ve’l-aġniyā maḥmūdu’l-evżāʿ u memdūḥu’l-aḥvāl ve lede’ṣ-ṣıġār ve’l-kibār mükerrem ü muḥterem olup ḥattā evāsıṭ-ı nevbet-i meşīḫatlerinde merḥūm **[S. 221]** u maġfūrun-leh Sulṭān Meḥmed bin İbrāhīm Ḫān gibi pādişāh-ı bā-intibāh muvāẓıb-ı mecālis-i vaʿẓ u muḳābeleleri ve ʿale’l-ʿumūm ʿulemā-yı pāy-i taḫt u fużalā-yı bā-baḫt ve vüzerā vü ümerā vü ḫavāṣṣ-ı devlet, mülāzım-ı pāy-ı minber-i teẕkīrleri ve rübūde-i şīve-i ḥüsn-i taʿbīrleri olup himmet-i erbāb-ı ḳulūbla cümle-i teveccühleri ḥuṣūl-yāb ve her ṭarafdan rūy-ı tesebbüblerine feṭḥ-i ebvāb ve maḳarr-ı saʿādetlerinde olan buḳʿa-i mübāreke vaḳfına daḫi sünūḥ-ı ʿavāṭıf-ı ḫusrevāne ile ilḥāḳāt-ı ʿadīde żamm olunup mütemettiʿ-i vüsʿat-ı maʿāş u müstesʿid-i devlet-i maʿād u ḳarīrü’l-ʿayn-ı evlād-ı pāk-nihād olmuşdur. Ve bi-ḥasebi’l-iḳtiżā ebvāb-ı ricāl-i devlete keşret-i tereddüdlerinden mütelevvin olan sāde-dilān-ı fuḳarānıñ sū’-i ẓann-ı ṭamaʿ-ı ḫāmla ser-zede-i perde-i taʿrīż olan ḥarf-i bī-cālarına **"مخدوم ما را خدمۀ بی شمار است و بندۀ کمینه در میانه خادم در بدر است."** nükte-i haẓm u inkisār-ı meşḥūnuyla pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā ve ḫurde-gīrān ṭavr-ı pesendīdelerine bi-ḥasbe’l-iḳtiżā vāsıṭa-i selāmet-i ḥāl ü sebeb-i vuṣūl-i āmāl olmaġla bāʿiş-i inṣāf u nedem-i isā’et-i güzeşte olmuşlardır. Fī’l-ḥaḳīḳa eṭrāf u eknāfdan lisān-ı ʿaṣr u meşārib-i ricāl-i devleti fehm etmeyip meṣāliḥ-i evḳāf u maʿāşları ṣadedinde mürācaʿat-ı ʿatebe-i salṭanat eden iḫvān u ḫullāna be-her ḥāl ṣıyānet-i āb-ı rūy-ı fuḳarā siyāḳında bir merd-i kār-güzār u mücerreb-i rūzigār u puḫte-i nīkū-kār-ı ḥakīm-eṭvār, ehemm-i mehām u elzem-i levāzımdan olduġu ve bu maḳūle vāsıṭa-i

celbü'l-ḫayr u vesīle-i def'ü'ş-şerr-i iḫvāndan bulunmadığı ṣūretde ḫullāndan olmaḳ maḥż-ı tevfīḳdir. Ve illā cevānib-i ecānibden tavassuṭ u tevessül-i merḳūm serābdan ümmīd-i āb meşābesindedir.

Pes 'azīz-i müşārün-ileyhiñ ve emşāliniñ bu ḫuṣūṣda sa'y bi'l-ḫayrları sā'ir fuḳarā-yı mücerredīniñ ḫānḳāhda olan ḫıdemātına müreccaḥ olmaḳ bī-şā'ibe-i iştibāhdır. Ve 'طعن و دخل و تعصب بحث و ان بعض الظن اثم' mā-ṣadaḳıdır.

أيد الله تعالى وسائط المصالح و دمر وسائد المفاسد و يسر لنا التمييز بين ظواهر المظاهر و رزقنا فرق فرق * الممانع و المظاهر ولاسيما ادخال السرور في قلب المؤمن و اخراج غموم الشرور منه بالسعي في جلب منافعه و دفع مضاره من افضل العبادات عند قاضي الحاجات رفع الله الديان درجات من سعى في حاجة اخيه المسلم *حتى يتفرغ بسببه لافكار الطاعات من خلجان تخلف المظلوب و توجه المؤلم يا مجيب السائلين.

'Ale'l-ḫuṣūṣ, tavassuṭ eyledikleri umūrda ṣadr-nişīnān-ı ḥall ü 'aḳdi re'y-i ṣavāb-dīdleri inżimāmıyla ġadr-i müstaḫiffīn ü kesr-i ḫavāṭır-ı fuḳarādan ḥıfẓ edip ve cobrān-güsārlarıyla müsteclib-i ed'iye-i ḫayriyyeleri olmalarına delāletle 'الدال على الخير كفاعله'[778] mażmūn-ı beşāret-merhūnuna mevḳi'-i vāḳi' olmuşlardır ki 'ale'd-devām üslūb-ı meẕkūr min ṭarafi'r-ricāl, düstūru'l-'amel-i ḳadr-i dergāh-ı aṣḥāb-ı ḳabā ve gāhī erbāb-ı 'abādan ḫıdemāt-ı merḳūmeye ricāli ta'yīn buyurulup lāubālī-i levme-i lā'im ḫıdmet-i me'mūre-i maḫṣūṣalarında ḳā'im olurlar.

Ve min cānibi'l-ḳaviyyi'l-muḳtedir mü'eyyed ve min ṭarafi'r-rūḥāniyyāt maḥmī ve min semti't-teveccüh ve'l-himem maṣūn u maḥrūs ola gelmişlerdir. Ve bi-tevfīḳi'l-'aliyyi'l-aẓīm evān-ı meşīḫatlerinde keşret-i iḫtilāṭ u vefret-i iştiġālleri edā-i erkān-ı şerī'at ve icrā-yı rüsūm u āyīn-i ṭarīḳate ser-i mū müzāḥim olmayıp kemāl-i

[778] Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsad*, c. III, s. 34; Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, c. I, s. 453.

ḫalvetlerinde meşāyiḫ-i vaḥdet ü ḫalvet işrine iḳtifāda tehāvün ü tekāsül-nümā olmadıḳları kendileriñ beyyine-i ḳāṭı‘a-i istiḳāmetlerine ve keşretde ẕevḳ-i vaḥdet-yāb olmalarına emāret-i bāhire olmuşdur ki ’الاستقامة كرامة. لا كرامة فوقها.‘ imżā-kerde-i ‘uẓamā-yı taḥḳīḳdir.

كما قيل يوم لابي يزيد البسطامي قدس سره السامي فلان يمر ساعة بمكة قال الشيطان يسير من المشرق الا المغرب في طرفة عين و هو في لعنة الله و قيل له فلان يمشي على الماء و يطير في الهواء قال الحيتان و الخشب و أمثالهما تمشي على الماء و الذباب و الطيور تطير في الهواء فقال قدس سره لو أن رجلا بسط مصلاه على الهواء و تربع في الهواء لا تعجبوا منه ولا تلتفتوا اليه حتى تنظروا كيف تجدونه في الامر و النهي و الاستقامة

كما قال سهل بن عبد الله التستري اكبر الكرامات أن تبدل خلقا مذموما من اخلاق [s.**222**] **نفسك بخلق محمود.**

Ve ilā āḫıri’l-‘ömr, miyāne-i aḥbābda sāye-endāz-ı muvāsā ve mābeyn-i ḫod-nümāyānda rāyet-efrāz-ı müdārā ve ṣāḥibü’l-aḫlāḳi’l-ḥasene pīr-i rūşen-żamīr ü ilhām-semīr ü ḫāk-nihād-ı pāk-şümār olup mine’ṣ-ṣabā ile’l-fenā, māye-i ‘ömr ü iḳtidārın ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i fuḳarā edip şaṣt sāl muḳīm-i maḳām-ı ḫilāfet-i Mevleviyye ve müvedda‘-ı yārān-ı neş’et-i dünyeviyye ve hemsāye-i mürebbī-i firdevs-mekānları olup sāḥa-i kenār-ı Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş’da ġunūde-i sengīn-i ḫ^{w}āb-ı fenā olup ḫānḳāh-ı ḥayāt-ı müste‘āra Şeyḫ Memiş gelmemiş gibi bī-nām u nişān ve mā-bihi’l-i‘tibār-ı muḳbilīn-i şān olmuşdur.

Ḥażret-i Enīs Receb Dede

Gül-i zībā-yı gülşen-i Dāru'd-devle-i Edirne ve telāmiẕe-i Ḥażret-i Dede Neşāṭī'den ve naẓar-kerdegān-ı Dede Aḥmed Ḳārī'den olup ba'de vefāti şeyḫihi (nüvvire merḳaduhu) Ḳāsım Paşa Ḫānḳāhı'nda münzevī ve tekmīl-i baḳıyye-i 'ilmiyye vü 'ameliyyelerine meşġūl ve zamān-ı yesīrde fā'iz-i ḥaẕẕ-ı evfer ve himmet-i merdānla Murādiye Ḫānḳāhı'na şeyḫ-i muvaḳḳar olmuşdur. Ve evḳāt-ı meşīḫatlerinde beş 'aded selāṭīn-i 'Oṣmāniyye ve yirmi miḳdārı vüzerā-yı 'iẕāmıñ maḥall-i ikrām u iḥtirāmları ve 'umūmen ricāl-i devletiñ evān-ı mużāyaḳada müsted'āsı olup āṣār-ı meyāmin-i ḥüsn-i teveccüh ve berekāt-ı 'āliyyeleri müşāhed olmaġla bi-ḥasebi't-tecārib'ṣ-ṣādıḳa maḥbūbu'l-ḳulūb u merġūbu'l-eṭvār ve mü'eṣṣirü'l-inkisār olmaḳ üzere şöhret-yāb-ı dār u diyār olmuşdur. Ve sāye-i kerāmet-māyelerinde iḫvān u ḫullān emr-i ma'āşlarında īrād-ı vaḳfdan müstaġnī ve hücūm-ı fütūḥla 'ayş-ı raġad-dār u bī-ḳayd-ı mihr ü leged-i yār u aġyār olmuşlardır. Ve kendileriñ daḫi cem'iyyet-i esbāb-ı bī-zaḥmet ü minneti ḥavāṣıl-şikāf-ı hāżıme-i ḥussād-ı fussād olmuşdur.

Mervīst ki

Ol maʿānī-şināsı terākīb-i ledünniyyeniñ evāsıṭı meşīḫatlerinde Sulṭān Muṣṭafā bin Es-sulṭān Meḥmed (ʿaleyhimā'l-feyżi'l-mü'ebbed) dā'ire-i ḫayālde bir ṭūṭī-i ġarīb müşāhede ve şikār edip ve bir ḳafeṣ-i zībāda çīne vü şekker-dih olmaḳ üzere perverde olduġu ḥālde ṭūṭī-i merḳūm nā-gāh mürtaʿiş ü muẓṭarib helāk olunca hezār efsūs u dirīġle cesed-i mürdesin ḳafesden iḫrāc edip helāk-i nā-gāhīsine taʿaccüb üzere iken defʿaten pervāza gelip revzen-i sarāydan cānib-i ṣaḥrāya taḥrīk-i ḳādime-i müsāraʿat ve ṭarfetu'l-ʿaynda manẓardan ġaybet etmekle kemāl-i ḥüznle bīdār olup efkār-ı gün-ā-gün ile ḫayret-zede olmaları rūz-ı muḳābele-i şerīfeye muṣādefe etmegin ümmīd-i tesellī vü ārāmla ʿazīz-i mümā-ileyhiñ meclis-i teẕkīrlerine ʿāzim ü ḥāżır olduḳlarında ṣaded-i taḳrīr-i *Meşnevī-i Şerīf*'leri ḥikāye-i meşhūre-i ṭūṭī-i tācirden olmaġla ders-i laṭīf ü beyān-ı münīfleri ḥasb-i ḥāl-i melālet-me'āl-i ḫusrevī ẓuhūr etmekle bāʿiṣ-i rabṭ-ı ḳalb-i hümāyūnları ve bādī-i eyādī-i şāhāneleri olmuşdur. Ve ekṣer-i ḫavāṣṣ u muḳarrebīniñ maḥabbet-i evliyā ve münīb-i ṭarīḳat-ı ʿaliyye-i Ḥażret-i Mevlānā (min külli'l-vücūh evlānā) olmalarına muḳaddime olup lākin baḳıyye-i Vānī-i müdbir olan ṣāḥib-i vaḳʿa-i vaḳīʿa müftī istīlāsında muḥibbīn-i merdān-ı Ḫudā muhān u münkirīn-i ṭuruḳ-ı evliyā muʿān olduḳça ḥāzimān-ı ḫayr-ḫʷāhān-ı salṭanat ʿazīz-i müşārün-ileyhe beṣṣ-i şekvā ve indifāʿı ḫuṣūṣunda istidʿā eylediklerinde **"چناری و کدویی است."** remz-i şerīfleriyle cümle ḥavālī-i memālike istīlāsınıñ sirāyetine ve baʿde tamāmi'l-istidrāc ʿārıża-i semāviyye-i nā-gāhiyye ile indifāʿına işāret buyurmaları kemā-işārün velev baʿde ḥīnin pedīdār ve ke-infilāḳi'ṣ-ṣubḥ āşikār olmuşdur. Ve pādişāh-ı bā-intibāh daḫi teveccüh-i ḫāṭır-ı ferāset-me'āṣirlerine bināen kendiler ile ṣoḥbet-i ḫāṣṣa edip ṭālib-i taʿbīr olmaġla sünūh eden tefsīr-i vāḳıʿaları bi-ʿaynihi ḳarīben ve ʿācilen cilve-ger-i meydān-ı vuḳūʿ olmaġla baʿde haẕā ẓuhūr eden müşkilāt-ı ẓāhire vü bāṭınalarında

mürāca‘atdan ḫālī olmayıp lākin ‘لكل جمع شتات.’ mışdāḳınca nuḥūset-i fürū‘-ı bī-fürūġ-ı Vānī sirāyetiyle ḫırmen-i devleti sūḫte-i berḳ-i ġayret-i ḳulūb-ı münkesire olmuşdur.

*نعوذ بالله من سوء القرين في كل آن و حين. *

Ve Daḫi

Ol kūşe-nişīn-i vaḥdet, müterreddid-i ḥalḳa-i telemmüẕ-i Ḥażret-i Neşāṭī olduġu aḥyānda ekşeriyā ṣaded-i cem‘-i ḥavāss u def‘-i şuġl-i mā-lā-ya‘nī̇de rū-be-dīvār-ı **[S. 223]** vaḫşet ü tenhāyī ve püşt-be-der-i istīnās u āşināyī ve mūla‘-ı müṭāla‘a vü taṣaffuḥ olmaġın ‘صحبة الاصحاب جلاء الالباب.’ mūcebince dā’ire-i üns-i cinse ve istifāde-i ġanāyim-i ülfete teşvīḳ buyurup “ بعد ازين با بد و نيك انيس بايد بود كه از اختلاط با بصيرت وسعت مشرب زايد كه هر آينه سرمايۀ استفاضۀ حكمت و غيرت است و از انفراد بيوقت ضيق طبيعت افزايد. چه مانع صفای وقت است؟” ‘unvānıyla pend buyurmalarıyla pertev-peẕīr-i nefes-i ‘ālīleri olup taẕmīn buyurulan “Enīs” lafẓıyla teberrüken ve teyemmünen taḫallüṣ edip niçe āṣār-ı bedī‘a-i naẓmiyye inşāsına muvaffaḳ olmuşlardır. Egerçi dīvān-ı mürettebleri rūşenā-baḫş-ı çeşm-i iştiyāḳ olmamışdır, lākin ceste ceste tāze-zemīn ü nev-bāve-i būstān-ı ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri ṣafā-bāhş-ı kām-ı süḫan-fehmān-ı zamānları ve ba‘ż-ı naẓm-ı ḫoş-āyendeleri libās-ı nefīs-i mūsiḳīde cilve-ger-i mecālis-i ‘uşşāḳ olmuşdur. Ve ezmine-i esfār-ı eṭrāf-ı Rumeli’de maḥmiye-i Edirne cāy-ı āsāyiş-i hümā-yı devlet olduḳça dā’ire-i ilticāları maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl olup erbāb-ı ḥācāta yümn-i teveccüh ü luṭf-ı tavassuṭları iksīr-i sa‘ādet ve nemīḳa-i şefā‘atleri vefḳ-i evfaḳ-ı neyl-i murādāt olup fuḳarā ve bī-kesānıñ mefārıḳ-ı yetīmā[ne]lerine sāye-endāz-ı iġāṣe vü nā’il-i eẕkār-ı cemīle ve fā’iz-i meşūbāt-ı cezīle ve ḫādimü’l-fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i evliyā-yı kirām ve ḳadeḥ-i mu‘allā-yı

baḫt-ı ḫudā-dādla kendilere dest-dāde olan iḳbāl-i ‘izz ü rif‘at emṣāline müyesser olmayıp ‘aṣrlarında ferīd ü vaḥīd olmuşlardır.

لله دره و علی فضله اجره و بره.

Ve Daḫi

Mine'l-evvel ile'l-āḫir, himmet-i 'aliyyeleri tezemmül-i iḥrām-ı vera' u taḳvā ve terdiye-i ridā-yı riyāżet ü terk-i hevā üzere müstemirre olup müddet-i ḫilāfetlerinde ḳadr-i bedel-i mā-yeteḥallel ekl ü şürblerine ve istiṭāle-i câme-ḫʷāb-ı rāḥatlarına dīde-i hem-demān-ı maḥrem olmayıp kemāl-i ża'f u ẕübūlleriyle yine meydān-ı vecd ü ḥālde pergār-ı āhenīn-pāy-ı merkez-i dā'ire-i semā' u ṣafā olmaları ḳuvvet-i rūḥāniyyelerine delīl-i ḳavī olmuşdur. Ve bi'd-defe'āt 'araḳıyye-keş-i maḥabbetleri olan vüzerā-yı 'iẓām nevebāt-ı ṣadāretlerinde med'uvven 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullānla İstanbul'a teşrīf buyurup cilve-künān çār bāġ-ı şāh-ı ḥaḳīḳatle dūst-kāmāne ẕevḳ u ṣafālar edip her çend ẕāt-ı şerīflerine maḫṣūṣ müceddeden ḫānḳāh binā olunup maḳarr-ı ḫilāfetleri daḫi yine kendi naẓar-kerdelerine tevcīh olunmaġla taḥt-ı yedlerinde olup gāh anda ve gāhī bunda olmaların niyāzmend olanlara **"ما درویشان خانقاه شش جهت و هفت قبه و چار کوشهٔ دو دریم. پس همه را برای بودن چند روز این جلوه گاه بس است. بخانقاه دیگر مخصوص حاجت نیست."** 'unvānıyla isti'fā-fermā olup maḥall-i iḳāmet-i dīrīnelerine imāle-i ligām-ı ric'at buyurmaları nev-niyāzān-ı iḫvāna serd ve muḥtemel-i men'-i ḫayr du'ā olduġu mir'āt-ı żamīr-i vārid-semīrlerine 'aks-endāz olmaġla **"این عدم قبول دفع شر و منع خیر اندودست."** dem-i iḥtiyāṭ-tev'emleri ile perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār olmuşlardır. Ve evāsıṭ-ı zamān-ı meşīḫatlerinde mizāc-ı şerīflerine inḥirāf-ı küllī ṭārī ve 'alā şerefi'l-irtiḥāl olduġu ḫādim-i ḳadīm-i ḥücre-i muvānesetleri olan Derviş Münis cenāb-ı ṣadāḳat-me'ābınıñ meşhūdu olunca niyāzmend-i iẕn-i Ḫudāyī-nefes olduḳda **"انیس بی مؤنس که دیده است؟"** maẓmūnuyla def'-fermā olduḳlarında ṣādıḳ-ı merḳūm giryān u nālān olup **"اگر از جانب جناب عزیز[779] بنده را شمهٔ محبت بودی بموجب- لَن تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ -**

[779] Âl-i İmrân Sûresi, 3/92. Âyet: "Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça «iyi»ye eremezsiniz. Her ne harcarsanız, Allah onu hakkıyla bilir."

بنده را در راه نیل برء و عافیت انفاق فرمودی که ’موت العالم کموت العالم‘[780]ست و بنده را قربان حضرت عزیز شدن عالم حیات جاودانست.” ilḥāḥ-ı ‘acībi kendilere işāret-nümā-yı ġaybī olmaġla ser-be-ceyb-i sükūt olduḳlarında gūyā meyl-i ḫāṭır-ı feyż-me’āṣirleri bulunup der-ḥāl ṣādıḳ-ı meẕkūr maṭ‘ūnen müteġayyirü’l-ḥāl ve müsāfir-i dāru’l-ḳarār ve kendileriñ der-‘aḳab muḳīm-i seccāde-i ‘āfiyet-i tāmme olmaları ve ol vaḳt-i ibtilāda maḥmiye-i mesfūre ve ḥavālīsi istī‘āb-ı belā-yı ‘ām-ı vebāyī ile mātem-ḫāne olmuş-iken bi-fażlillāhi te‘ālā ve ḥikmetihi fevt-i Mūnis’den ṣoñra ferd-i vāḥid, ser-gerdān-ı cām-ı mevt olmayıp Dervīş Mūnis’iñ tenhā ‘azīze değil belki cümleye **[S. 224]** fedā ve ḳurbān olduġu ledā ehli’l-i‘tibār resīde-i rütbe-i yaḳīn olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Dāmād-ı şehriyārī ve vezīr-i a‘ẓam-ı Sulṭān Aḥmedī olan İbrāhīm Paşa (lā-zāle bi’l-iḳbāli ilā nihāyeti’l-iclāl) maẓhar-ı pertev-i himmet-i ‘aliyyeleri ve ‘araḳıyye-pūşları olmaġla ve mesned-i meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd mürebbī ve mürşidleri olan Şeyḫ Aḥmed-i Ḳārī (‘aleyhi raḥmetü’l-Bārī) cenāb-ı velāyet-me’ābınıñ maḳām-ı neyl-i merāmları olduġu sebebiyle teberrüken ‘aḳīb-i Şeyḫ Aḥmed ‘Ārifī’de Şeyḫ Ḳārī maḳāmına naḳl u iclās ḳaṣdıyla da‘vet olunduḳda “ بعد الیوم نقل ما بخانقاه تحت التراب است! ” ‘unvān-ı mükāşefe-ḳarīnleri çend māh mürūrunda cilve-ger-i meydān-ı ẓuhūr ve ẕāt-ı şerīfleri rū-keş-i verā-yı perde-i buṭūn olup (nevverallahu mehce‘ahu ve ca‘ale’l-firdevs merta‘ahu) ve minvāl-i muḥarrer üzere Ḥażret-i Enīs Dede daḫi hicrān-ı Mūnis-i ġam-güsār-ı dīrīneleriyle dāġ-dār u bīzār-ı ṣoḥbet-i yār u aġyār olup ba‘de haẕā Mūnis-i āḫar ittiḫāẕına meyl etmeyip Enīs-i bī-Mūnis ve kūşe-güzīn-i vaḥşet olmuşlardır. Pençāh sāle mesned-i meşīḫatde

[780] Farklı lafızlarla rivayet için bk. Heysemî, *Mecme‘u’z-zevâid*, c. I, s. 206.

ḳarārlarından ṣoñra vedā‘-ı bezm-i bī-ḳarār edip pehlū-yı merāḳıd-ı şerīfe-i eslāf-ı meşāyiḫde kūşe-i vaḥdet-nişīn ü muntaẓır-ı ba‘ş-ı yevmü’d-dīn olmuşlardır.

طوبى له و حسن مآب تغمده الوهاب بمغفرته الى ميقات الحساب آمين يا معين بحرمة من أوتي الحكمة و *

***فصل الخطاب.**

Ḥażret-i Seyyid Nesīb Yūsuf Dede

Sādāt-ı kirām-ı Dāru'l-velāye-i Ḳonya'dan cāmi'-i feżā'il-i şettā ve ḥāvī-i fevāżıl-ı lā-yuḥṣā bir hünermend-i edīb ü belīġ-i lebīb ü ḥabīb-i nesīb evā'il-i eyyām-ı taḥṣīlinde ba'ż-ı vüzerāya ḫ^{w}āce olup lākin ḫal'-i Sulṭān Meḥmedī eşnāsında tekevvün eden ḥaşerāt-ı ḫavāriciñ berāziḫ-i hā'ile-i fiten-i gün-ā-gūnunda mensūbun-ileyh-i veliyyü'n-ni'metleri leked-kūb-ı eclāfla pā-māl olmalarından mu'tebir ü müte'eşşir ve cānib-i Mıṣır'a müteveccih olup iḳbāl-i devlet-i dünyā maḳlūb-ı lā-beḳā olduġun iẕ'ānla dil-sīr-i 'alā'iḳ-i māsivā ve germ-rev-i rāh-ı terk-i hevā olup mesned-zīb-i ḫilāfet-i Ḫānḳāh-ı Mıṣır olan Şeyḫ Meḥmed-i Siyāhī cenābına ilticā ve zānū-yı irādetine teslīm-i inābet edip sikke-pūş ve silk-i iḫvān-ı ṭarīḳat-ı 'aliyye-i Mevleviyye'ye muntaẓam ve çend sāle ḫıdmet-i ḳırā'at-i *Meşnevī-i Şerīf* ile müstes'id olup āḫırü'l-emr, Müneccim Aḥmed Dede ḥażretlerinden istifāde-i 'ulūm-ı riyāżiyye ümmīdiyle Mekke-i Mükerreme'ye şedd-i iḥrām-ı 'azīmet edip ve sinīn-i mücāveretlerinde müstefīd-i ṣoḥbet-i müşmire-i Ḥaremeyn-i Şerīfeyn olup fī ḥaddi ẕātihi te'şīr-i enẓār-ı ḥasene-i sādāt-ı ṭuruḳ-ı 'aliyye ile tekmīl-i ḳābiliyyet ve bi'l-fi'l

maḳām-ı irşāda istiḥḳāḳ-ı taḥṣīl etmekle āsitāne-i Ka‘betu’l-‘urefāya rū-māl-i ric‘at olduḳda ẕāt u zamānları münāsib-i ṣadr-ı ḫilāfet olmaġla Bostān-ı Ṣānī nevbetinde meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Anḳara ve Şām ve Mışır ve Çelebi Ṣadreddīn vaḳtinde āsitāne-i sa‘ādetde ṭarīḳatī iken ḥuḳūḳ-ı sābıḳa-i üstādlarına ri‘āyeten meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’le ikrām olunup maẓhar-ı ‘avāṭıf-ı ġavṣāne-i āl-i Ḫudāvendigārī olmaġla ser-efrāz ve beyne’l-emṣāl mümtāz olmuşlardır.

Ve fīmā beyne’l-meşīḫāt, üç def‘a mesned-i ṭarīḳatīnde daḫi şem‘-i bezm-i mu‘tekifān-ı ḥarem-i türbe-i mu‘aẓẓama-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) olmuşdur. Ve tertīb-i dīvān-ı belāġat-erkāna muvaffaḳ olup āṣār-ı dil-peẕīrleri dest-be-dest-i ‘urefā resīde-i mecālis-i refī‘a-i ẓurefā-yı Şām u Mışır u ‘Irāḳ ve ṣīt-i ma‘rifetleri eḳālīme resā olmuşdur.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol gülbün-i ser-sebz-i gülşen-i ma‘ārif, ṣadr-nişīn-i meşīḫat-ı Bāb-ı Cedīd olduḳda beyne’l-fuḳarā meşhūre olan kelime-i tekrār-ı heft bāre-i Aḥmed kendilere ismā‘ ve Yūsuf mādde-i naḳż-ı ḳā‘ide-i muḳarrere olduġun īrād eden aḥbāb-ı istifsār-me’āba **“** سلسلهٔ احامده که بواو عطف مذکور باشند و در عقیب احمد سادس و سید نسیب یوسف ده ده گفته شود. عدد این معطوف اخیر چنانکه محیط عدد احامدهٔ ست است. برابر احامدهٔ سبع است. پس چه جای احمد سابعست بلکه احامدهٔ سبع را جامعست. **”** nükte-i laṭīfeleriyle iḥāṭa-i ẕāt u cem‘iyyet-i ṣıfātları ‘alā ṭarīḳi’ş-şaṭḥ taḥdīş-serā olup ol ‘azīz-i mışr-ı **[S. 225]** ma‘rifetiñ vücūd-ı necīb-i fā’iżu’n-nūru netīce-i cāmi‘a-i muḳaddemāt-ı eḥāmide-i sābıḳa olduġuna īmā vāḳi‘ olmuşdur.

فی الواقع عدد احامدهٔ ست که ثلثمائه و ثمانی عشر و عدد احامدهٔ سبع که ثلثمائه واحد و سبعون و عدد لفظ و سید نسیب یوسف دده نیز ثلثمائه واحد و سبعون است. پس تساوئ ثالث و ثانی و احاطهٔ ثالث اوّل را بی مراست. اگر مراد قائل تکرار معهود تکرار اسمی باشد اعتبار اشارت مدار کنیم. بمضمون هضم مشحون ذات پر برکات ایشان که اگر احامدهٔ ست شیخ باشند فقیر نیز نقطهٔ یا باشم و عنوان شیخ بدین نقطهٔ صغیره تمام خواهد شد و اگر تکرار حقیقی باشد.

لا نفرق بين أحد منهم و نحن موحدوهم فلا فرق بين احمد و يوسف في الوراثة المحمديه و كما لا نفرق بين احد من رسله لا نفرق بين اوليائه فانهم أئمة الوحدة و اجلة التوحيد.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هان و هان این دلق پوشان منند

صد هزاران در هزار و یك تنند

دو مگو و دو مدان و دو مخوان

بنده را در خواجهٔ خود محو دان

کو نبی وقت خویش است ای مرید

تا ازو نور نبی آید پدید

روغنی کو شد فدای گل بگل

خواه روغن بوی کن خواهی تو گل

تا بدانی کین همه رنك و نگار

جمله رو پوشست و رنك مستعار

Ve Daḫi

Ol nāḫudā-yı keştī-i selāmet, ṭūfān-ı ḥavādiṯ-i feverān-ı tennūr-ı melāḥim-i vaḳ'a-i müftī-i müdemmerde telāṭum-ı emvāc-ı fitenden hirāsān ve fütāde-i girdāb-ı bīm-i 'ırż u māl u cān olan iḫvān u ḫullāndan müstemiddīn-i ḥırz-ı ḥimāyeleri olanlara "نوبت ابتلای محبان گذشت. این نوبت نکبت منکرانست. خوش خاطر باشید." nuṭḳ-ı tesliyet-fermāları ser-i mū taḫallüf-nümā olmayıp bi-ḥıfẓı'l-Ḥafīẓi'd-Dāfi', devā'ir-i fuḳarā şerāre-i āteş-i fesād u fitneden maḥmiyyü'l-eṭrāf u maḥrūsu'l-enḥā olup erbāb-ı naẓar, müstefīd-i temāşā-yı 'iber ü ḥikem ve ihānet-i aḥzāb-ı evliyā-yı kirām ṣadedinde olan ehl-i ṣudūduñ mevḳi'-i zecr ü ḥudūd-ı ġayr-ı müteraḳḳıbe olmalarından 'āmme-i erbāb-ı milel ü niḥele nuṣḥ u 'ibret ḥāṣıl olmuşdur. Ve Enīs Dede ḥażretleriyle aḥbāb-ı ṣadāḳat-me'ābdan biriniñ meclis-i ikrāmlarına med'uvv olmaḳ ḥasebiyle ol mecma'-ı ḥasretu'l-'urefā, mülteḳa'l-ebḥur-ı fużalā olduḳda Enīs Dede "التقدم للفاضل." fıḳrasıyla istidlāl ve Nesīb Dede ḥażretlerin taṣdīr murād eyledikde anlar daḫi 'الفضل للمتقدم.' meṯel-i ḳadīmiyle iḫticāc ve anlara teklīf-i ṣadr eyledikde ikisi daḫi żamīr-i münīrlerinde kāmin olan meskeneti iẓhār edip ve iḫtiyār-ı sünnet-i seniyye-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ile dü-cānib-nişīn-i kenār-ı ṣuffa olup 'شرف المكان بالمكين.' mışdāḳınca ol maḥall-i tevāżu', mevḳi'-i reşk ü ḥasret-i ṣadr-ı tereffü' olmuşdur. Ve fıḳrateyn-i merḳūmeteynde mevādd-ı istidlāl ü medār-ı iḫticācları ḫafī olmaġla fāżıldan murād lafẓ-ı Neṯib ve müteḳaddimden maḳṣūd

lafẕ-ı Enīs olduġun Nesīb ‘adedde ṣad u bīst ü dü ve Enīs, ṣad u bīst ü yek ve keṣīr-i fāżıl u ḳalīl-i müteḳaddim olmaḳ üzere taṣḥīḥ buyurduḳlarında Nesīb Dede ḥażretleri tedārük-i baḳıyye-i temeskün siyāḳında **"الواحد ليس بعدد ولا معدود."** ‘unvānıyla ṣarf-ı iḥtimāl-i faẓl edince Enīs Dede ḥażretleri **"لكنه كالف الالوف."** laṭīfeleriyle birbirleriniñ ẕāt u zamānlarına ri‘āyet-i külliyye żımnında ḳuvvet-i intiḳāl ü sür‘at-ı ferāsetlerin daḳīḳa-şināsān-ı ṣoḥbetlerine iş‘ār ve meleke-i rāsiḫa-i ādāb-ı muḥāżaraların ma‘rūż-ı ḥużżār-ı ẕevi’l-i‘tibār etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه در یاران رسی پایان نشین

اندران حلقه مکن خود را نگین

هر کجا یوسف رخی باشد انیس

اندر ان صحبت مجو دیگر جلیس

چون ستاره با ستاره شد قرین

لائق هر دوائر زاید یقین

پیش یوسف نازش و خوبی مکن

جز نیاز و آه یعقوبی مکن

دل نگه دارید ای بیحاصلان

در حضور حضرت صاحب دلان

پیش اهل دل ادب بر باطن است

زانکه دلشان بر سرائر فاطن است

Ve Daḫi

Ol bādiye-peymā-yı cüst u cūy-ı esrār, dergāh-ı Ḫudāvendigārī'de ṭarīḳatī olduḳları vaḳt nedīm-i ḫāṣ-ı Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṣānī ve üstād-ı Çelebi Ṣadreddīn olmaġla bār-dāde-i dā'ire-i maḥremiyyet ve sābıḳan **[S. 226]** beyān olunan *Cifr-i Ḥażret-i Meşnevī* kim ceyb-i kitmān-ı Bostānī'de genc-i nihān iken bir ṭarīḳle dest-i furṣat-yāb olup aḥvāl-i ḫulefā-yı ṭarīḳatlerine işāret buyurulan maḥalde ism ü şöhretleriyle kendilerin daḫi mersūm bulup ve beyān-ı Ḳavm-i Ḍarvān ebyāt-ı şerīfesinden

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مال رفته عمر رفته ای نسیب

مال جان داده پی کالهٔ معیب

beyt-i şerīfinden beyt-i sābıḳa varınca kendiniñ keyfiyyet-i sülūk u kemiyyet-i zindegānī ve me’āl-i ḥāllerine müte‘alliḳ olan tafṣīliñ ekşeri muṭābıḳ-ı aḥvāl-i māżiyesi bulunup ve müddet-i ḥayātlarına müte‘alliḳ olan işāret-i ‘aliyye daḫi müteraḳḳıb u muntaẓırları iken meşīḫat-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’de ol daḫi ḳuvvet-i ḳarībeye geldikde kendiye ‘ārıż olan pīç-tāblarında refīḳ-i sefer ü ḳarīn-i ḥażarları olan Dervīş Aḥmed Lebīb ve Dervīş Meḥmed Ḥasīb tefaḥḥuṣ-ı bā‘iş-i ıżṭırāb eylediklerinde nüsḫa-i celīle-i mektūme sırrına bunları īḳāf etmekle Dervīş Aḥmed Lebīb merd-i mücerred-i ser-bāz u melāmetī-i pür-sūz u güdāz olmaġla **“ رفاقت برای چنین روز است. چنانکه در قطع منازل دنیوی رفیق بودیم خواهیم که در طی مسالك اخرویه نیز همراه باشیم.”** ‘unvānıyla teheyyü-nümā-yı sefer-i āḫiret olup bir hafta muḳaddem ‘āzim-i civār-ı raḥmet olduḳda Ḥasīb Dede henūz ‘alāḳa-dār-ı bezm-i ‘ālem-i ṣūret olmaġla **“بنده بدین هجران و ماتم دو نور دیده و سکینهٔ سینه تاب ندارد.”** ‘unvānıyla ḥavālet-ḫ^{w}āh ve mecẕūbāne ṭavrla kenāre-gīr-i ṣoḥbet-i iḫvān u ḫānḳāh olup Nesīb Dede ḥażretleri daḫi ol vaḳt esrār-ı cifriyyeden istiḫrāc u istintāc eylediği ruḳ‘a-i celīleden ki ba‘de’l-vefāt ser-bālīn-i iḫtiżārlarında bulunup nev‘an me’āl-i ḥālleri mefhūm-ı hem-demān olmuşdur.

Tevḳīt buyurulduġu yevm-i mev‘ūdda peyrev-i refīḳ-i şefīḳi olup cesed-i necābet-sirişti medfen-i eslāf-ı meşāyiḫ-i ḫānḳāh-ı merḳūmda āsāyiş ve rūḥ-ı revānları ḫanḳāh-ı şühūd-destgāh-ı maḳ‘ad-ı ṣıdḳa seyāḥat ve taḫliye-i ḥücre-i beden ve tevdī‘-i ḫānḳāh-ı ṣūret etmişlerdir.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol nāzenīn-i serā-perde-i ḳıbāb-ı ‘izzetiñ ‘ārıża-i intiḳālleri ḥummā-yı muḥriḳa olup ḥalḳa-zen-i meclis-i ‘iyādetleri olan aḥbāb-ı ḳadr-şināsża‘f-ı ḥāllerine

efsūsla tedārük-i tedbīrāt-ı mü’eşşireye teşmīr-i sā‘id-i ihtimām eyledikleri hengām-ı teng-ā-tengīde bedīheten

(Naẓm)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

NESĪB’iñ derdine tedbīr olurdu cāy-gīr līkin
Ezelden derdmendi ḳalb taḳdīr eylemiş “bī-sin”

beyt-i laṭīflerin inşā ile tamām-ı sinn ü sāllerine işāret ve def‘-i ġā’ile-i ‘ilāc ve sedd-i bāb-ı ümmīd taṣḥīḥ-i mizāc etmelerinden derece-i kemāl ü rütbe-i ḥüsn-i ḥālleri ma‘lūm-ı ‘ālem olmaġla fecī‘a-i fevtleri cümle-i erbāb-ı ma‘ārifi dāġ-dār-ı ḥasret-i fevt-i furṣat etmişdir.

رحم الله سابقا و لاحقا و اسكنهما في الجنان مرافقا بحرمة الاحترام لاحقا و سابقا آمين يا حنان انين المذنبين *

***و يا منان كافة المستغفرين.**

Ḥażret-i Seyyid Meḥmed Dede

Seyyid Ḫalīl Efendi netīce-i ʻömr-i girāmī ve ḫalefü'ṣ-ṣıdḳ-ı sāmīleri olup ḥayāt-ı vālid-i mācidlerinde baʻż-ı ʻulūm-ı āliyye taḥṣīl edip baʻde vefātihi telāmiẕe-i peder-i vālā-güherleri olan Müneccim Dede Aḥmed ve Ḳāḍıʻasker-i Rum ʻĀrif Efendi'den tekmīl-i baḳāyā edip beyne'l-evlādi'l-meşāyiḫ fażīlet-i bāhire ve aʻmāl-i ḥasene ve aḫlāḳ-ı ḥamīde vü evżāʻ-ı pesendīde ile müşārün-bi'l-benān ve ʻaḳīb-i Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl'de şeyḫ-i celīlü'l-ḳadr ve cümle-i mürīdīn ü muḥibbīn dā'irelerine merkez-i medār-ı rāḥat ve ḳuṭb-ı ʻālem-i şebāt u ārāmları olmuşdur. Ve evḳāt-ı ṣāfiyeleri rifʻat u refāhiyyet üzere mürūrunda minnet-peẕīr-i şāh u vezīr olmayıp cedd ü peder-mānde esbāb-ı ʻayş u ḫızāne-i tevekkül ü ḳanāʻat ü istiġnā ile kāmrān beyne'l-aḳrān ve kūşe-i ʻuzlet-nişīn ü tūşe-i maʻrifet-güzīn ve ol mesned-i saʻādet ü mevḳiʻ-i kerāmetde şāliş-i şelāşe ve mercū'l-himmet ü maẕanna-i velāyet olmuşdur. Ḥattā ricāl-i devletden dāmen-der-miyān-ı ḫıdemāt-ı ikrām u iḥtirāmı olanlar ṭaraf-ı bāhirü'ṣ-şereflerine rūz u şeb çeşm ü gūş olup mālen ve cāhen ümmīd-vār-ı istiḫdāmları iken ḳaṭʻā ferd-i vāḥide teklīf-i ednā mā-yuṭāḳ olunmayıp rāh-ı ṣıdḳ u ḫulūṣlarında **[S. 227]** her vechle mā-melek-niṣār olan Müneccim Dede emṣāli iḥyā-kerdegān-ı cedd ü pederlerine daḫi miḳdār-ı ḥabbe taḥmīl-i bār olunmayıp umūrlarında Ḥażret-i (ʻamme inʻāmuhu) cenābından ġayrıda yārī-ḫʷāh olmayıp ve

derdmendān-ı dā’irelerin daḫi ġayret-i merdāneleriyle ġayre muḥtāc etmemişlerdir. Ve “Seyyid Ḫalīl-i Ṣānī” ‘unvānıyla şöhret-yāb bir ferzend-i ercümendi ḳarīrü’l-‘ayn ve beyne’l-Ḫalīleyn sīret-i Muḥammediyye vü ṣūret-i Mevleviyye üzere müttekā-zīb-i refāhiyyet olmuşlardır. Ve kendilerden ṣoñra Seyyid Ḫalīl-i Ṣānī cā-nişīnleri olup ba‘dehu silsile-i evlād-ı ẕükūr-ı ḫānedānları munḳaṭı‘ olmaġla meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı meşrūṭaları Celāl ‘Alī Dedezāde Şeyḫ Mūsā’ya naḳl etmişdir. Lākin şeyḫ-i merḳūm kelāle-i zekiyye-i Ḫalīliyye ile ol burc-ı sa‘ādetde ḳırān etmeleri ḥasebiyle mes’ūldür ki yine ḫānedān-ı velāyetleri niçe şümū‘-ı mecālis-i ‘ilm ü ‘irfānla rūşen ola. Āmīn Yā Aḥsene’l-ḫāliḳīn! Ol maḫdūm-ı ‘ālī-ḳadr sī sāl ve ḫalefü’l-ḫayrları heft sāl maḳām-ı ḫıdmet-i fuḳarāda ḳā’im olup civār-ı eslāf-ı kirāma müsāra‘at ve cedd-i emcedleri ‘[Abd]ī Dede şem‘ine cem‘ olup pehlū-yı ‘ināyetlerinde āsūde-i dağdağa-i berzaḫiyye olmuşlardır.

*نوّر الله مراقدهم بانوار عناياته آمين يا مجيب السائلين. *

Ḥażret-i ʻAbdulbāḳī Dede

Şehr-i Üsküb'de Balıkçızādeler demekle maʻrūf, ḫānedān-ı taʻayyünden olup iḫve-i sā'ireleri meşīḫat-ı cevāmiʻ ü tedrīs-i medārisle mümtāz olup bunlar fī aṣli'l-ḫulḳihi dervīş-nihād ve mā'il-i reftār-ı dervīşān u muḥibb-i īşān ve ekşeriyā ṣoḥbet ü ülfeti daḫi fuḳarā-yı ṣūfiyye ile olmaġla āyende vü revende elsinesinden evṣāf u eşʻār-ı Ḥażret-i Dede Vecdī (raḥmetullāhi teʻālā ʻaleyhi) güş-güẕārı olunca derūn-ı ḳābiliyyet-meşḥūnlarından ṭaraf-ı şerīflerine inciẕāb-ı cinsiyyet-i ezeliyye cünbān ve ḳā'id-i nāṣıye-i teveccühleri olup nā-gāh terk-i emvāl ü ḫ^{w}īşān edip Yeñişehir ṭarafına şedd-i niṭāḳ-ı işṭiyāḳ u bend-i ḥizām-ı ʻazīmet edip gerd-i rāhlarıyla dāru'l-ḫilāfeleri olan buḳʻa-i mübārekeye ḥaṭṭ-ı raḥl-i ilticā ile niyāzmend-i ḥüsn-i ḳabūl olmaları maḥall-i müsāʻade-i ġavşāneleri olmaġla maṭbaḫ u meydān-ı fuḳarā

ḫıdemāt-ı şerīfesiyle tekmīl-i çille-i merdān-ı Mevlevī edip şeref-yāb-ı tekbīr ü serefrāz-ı ilbās-ı külāh u ḫırḳa-i irādet olup ʻulūm-ı sā'ireden behre-yāb-ı ḳadr-i müşterek olmaġla hemān mürşid-i kāmil ü mükemmillerinden telemmüẕ-i kütüb-i taṣavvuf u ḳırā'at-ı *Meṯnevī* ve *Manṭıḳu't-ṭayrī* ile iktifā ve taṣfiye-i aḥvāl u temkīn-i eṭvāra iḳdām-ı ṣubḥ u mesā edip zamān-ı yesīrde imdād-ı yümn-i ḫāṭır-ı mürebbīleriyle bir ʻārif-i āgāh olup ḥīn-i iḥtiżār-ı Ḥażret-i Şeyḫ reh-nümālarında ḥalḳa-zen-i ḥużūr olan ʻuşşāḳ miyānında ḫāṣṣeten kendilere tevcīh-i ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurulup **"دور مرو که درین خجسته مقام سر حلقهٔ اخوان صفا انجام بودن تو نزدیکست."** nefes-i enfes-i vāpesīnleriyle ʻamel siyāḳında ancaḳ ziyāret-i Kaʻbetu'l-ʻuşşāḳ edip ol mehbiṭ-i ʻināyāt-ı ṣūrī vü maʻneviyyede müddet-i medīde ḥücre-nişīn-i ʻuzlet ve gāhī muḳābelāt-ı Ḥażret-i Şemsiyye'de naḳl-i maʻārif-i *Meṯnevī* ḫıdmetine müstaḫdem olup ẕāten ve zamānen müstaḥaḳḳ-ı ḫilāfet olmaġla bi'd-defeʻāt biḳāʻ-ı müteberrike-i Mevleviyye meşīḫati dest-dāde olduḳda peymānçe-i iʻtiẕāra sernihāde-i istiʻfā olup baʻde zamānin taḳlīb-i İlhāmī ḥasebiyle Ġalaṭa Ḫānḳāhı'na ʻaṭf-ı ʻinān-ı teveccüh ve ol cilve-gāh-ı ʻārifīnde daḫi zamān-ı medīd iḫtiyār-ı ḫalvet ü dervīşāne ārām edip sinn-i kühūletlerinde tevcīh-i ġaybī mucebince Yeñişehir Ḫānḳāhı meşīḫat-nāmesi vārid olmaġla vaṣıyyet-i mürebbīleri ile ʻamel ve maḳām-ı pīşvālarında iltizām-ı ḫıdmet-i fuḳarā-i Bābullāh edip kemāl-i tecrīd ü tefrīd üzere ḥareket ve ḥāmil-i sırr-ı Ḥażret-i Vecdī olduġun iṯbāt etmişdir. Elbise ve bisāṭ maḳūlesinden ḫırḳa-i yektā vü ḫāk-endāz-ı pūstīn ü būriyā ile ḳāniʻ ü fāriġ-i ednā mertebe-i tedārük ü tekellüf olup gāh u bī-gāh ḳalīl ü keṯīr cemīʻ-i eşyāsın iḫvān u ḫullāna tefrīḳ edip ilā āḫıri'l-ʻömr, meşḳ ü idmān-ı terk ü tecrīd üzere olup ḫırḳa-i mübāreke-i vaṣıyyet-kerde-i mürşidlerin ve ʻAbdulkerīm Çelebi ḥażretleriniñ *İnsān-ı Kāmil*-nāmıyla mevsūm kitāb-ı müsteṭābın ve *Meṯnevī-i Şerīf*-i Ḥażret-i **[S. 228]** Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)i dūş u ceyblerinden cüdā etmeyip māʻadāyı eger kütüb ü

eger eşyā-yı sā'ire bi'l-cümle fedā buyurduḳların bu beyt-i şerīflerinde taẓmīn buyurmuşlardır:

(Beyt)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Ṣalā iḫvāna berg-i sebzümüzdür mā-melek ammā

Geçilmez ḫırḳa-i pīrānla *İnsān-ı Kāmil*'den

<u>Ve Daḫi</u>

Ba'de vefāti'l-şeyḫ Yeñişehir'den ṭaraf-ı āsitāne-i sa'ādete seyāḥat eşnāsında bir menzilde ārām üzere iken meger ol ḳaṣabaya decācile-i āḫir zamāndan bir müteşeyyiḫ-i müzevvir gelip 'aḳāyid-i sāde-dilānı ifsād ve fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı Muḥammediyye ḥaḳlarında 'ıyāẕen billāhi'l-ḥafīẓ **"Biriniñ ḳatli yetmiş kāfir ḥarbi ḳatline berāberdir."** diye iġvā etmekle bir ebleh-i bī-şu'ūr daḫi rübūde-i telbīs ü tedlīsi olup vaḳt-i furṣatda sell-i seyf ve 'azīz-i merḳūmuñ ḳaṣd-ı ḳatl-ile üzerine hücūm etdikde bi-ġayretillāhi te'ālā 'atebe-i bāb-ı menzillerinde bir ṭarīḳle pāy-ı iḳtidār u tehevvürü laġzān ve rūy-ı bī-edebi üzere sāḳıṭ olduḳda seyf-i 'uryānına ciger-gāhı niyām olmaġla ḥatfu'l-enf hālik olduġu sebeb-i nekbet-i müzevvir-i mekkār ve bā'iş-i i'tibār-ı yār u aġyār ve vücūd-ı maḥfūẓ min 'indillāhīlerine bādī-i iştihār olmaġla menzil-i merḳūmdan mānend-i rūḥ-ı revān ġaybet edip ahālī-i merḳūmuñ 'ale'l-'umūm seyyāḥān-ı ġurebā vü fuḳarāya ikrām u iḥtirāma muvāẓabaṭ u mu'āhedelerine pend-i ġaybī ve nuṣḥ-ı lā-reybī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تو مکن تهدید از کشتن که من

تشنه زارم بخون خویشتن

تا خیال دوست در اسرار ماست

چاکری و جانسپاری کار ماست

عشق او ز اوّل چرا خونی بود

تا گریزد هر که بیرونی بود

ای فسرده عاشق تنکین نمد

کو ز بیم جان ز جانان میرمد

Ve vücūd-ı fā'iżu'l-cūdları ol diyār-ı celīlü'l-i'tibāra māye-i raḥmet ü müẕekkir-i 'uhūd-ı ḳadīme-i Ḥażret-i Vecdī ve muḥarrik-i 'uruḳ-ı irādet ü maḥabbet-i evliyā olup zamān-ı ḫilāfetlerinde dā'ire-i ḫānḳāh müzdaḥim-i 'urefā vü fużalā ve herkes ḳadru'l-ḳābiliyye müstefīd-i mevā'id-i 'ilmiyye vü 'ameliyyeleri olup ṣubḥ u mesā dīdār-ı ḫuceste-āṣārları rūşen-kün-i çeşm-i cān-ı muḥibbān iken nā-gāh tebdīl-i vaż'-ı mu'tād ve ṣoḥbet-i şerīfelerin dervīşāna taḫṣīṣ edip aḥbābı nālān-ı hicrān edip ba'dehu bi'l-külliyye ḥücre-i ḫalvetlerine ferd-i vāḥidi maḥrem edinmeyip iḫvān daḫi hem-reng-i ḫullān ve giryān-ı derd-i firāḳları olduḳda murād-ı şerīfleri cümleyi def'aten maḥzūn etmeden tefrīḳ-i tedrīcle etmek ehven olduġuna bināen temhīd-i muḳaddime-i firāḳ olduġun ifāde vü istiḥlāl edip ednā bahāne-i 'ārıża-i cüz'iyye ile

vedā‘-ı ḫānḳāh-ı ‘ālem-i ṣūret edip rū-be-rāh-ı ‘arş-ı berīn-i cihān-ı sīret olup ḥalḳa-i ṣoḥbet-i ervāḥ-ı ‘āliye-i eslāfa cān atmışdır.

اوصله الله تعالى الى اعالي المدارج و ارقاه على اقاصي المعارج آمين بحرمة سيد الانبياء و المرسلين.

Ḥażret-i Ḳadrī Dede

Rumeli'de Perizen-nām ḳaṣabadan olup sā'iḳ-i imdād-ı baḫt-ı ḫudā-d[ād] kendiyi Ḥażret-i 'Adnī Dede ḫıdmet-i pür-ḥürmetine sevḳ edip sūḳ-ı bād-peymāyāndan ḫurūc ve ticāret-i rābiḥa-i fuḳarāya şürū' edip berekāt-ı sāye-i kerāmet-māyelerinde ṣarf-ı sermāye-i iḳtidār-ı cismāniyye ile tekmīl-i mīḳāt-ı ḫıdmet ü tetmīm-i çille-i ṭarīḳat edip dest ü zānū-yı velāyet-peyvest ü kerāmet-ḫūy-ı Ḥażret-i 'Adnī Dede'den lābis-i külāh u ḫırḳa-i nābet ve ser-i derdmendi mevḳi'-i nūr-ı ḫurşīd-i irādet olup Ḫānḳāh-ı Siroz'da aşçıbaşı bulunmaġla 'Adnī Dede ḥażretleri Ḫānḳaḫ-ı Belġrad'a naḳl olunduḳda cā-nişīnleri ve naẓar-kerdeleri olan Raḥmetī Dede'ye intisāb edip zīr-i ḳādime-i terbiyelerinde iḥrāz-ı ḥüsn-i ḥāl ve rütbe-i refī'a-i meşnevī-ḫʷānīye teraḳḳī edip meyāmin-i ḫıdemāt-ı celīle-i fuḳarā-yı Bābullah'la irdā-yı emrāż-ı nefsāniyye olan cehlden ḫalāṣ bulup ve āşinā-yı enfās-ı nefīse-i merdān-ı Ḫudā olup Raḥmetī Dede ḥażretleriyle zā'ir-i beytü'l-ḥarām-ı türbe-i firdevs-rütbe-i Mevleviyye ve çend sāl ol mehbiṭ-i envār-ı 'ināyet-i Ḳayyūm'da muḳīm-i kūşe-i vaḥdet ü mülāzım-ı 'atebe-i ḫıdmet ve Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṣānī nevbetinde maẓhar-ı 'avāṭıf-ı ġavṯāneleri olup Gelibolu Āsitānesi meşīḫatiyle çerāġ-efrūḫteleri ve iḥyā-kerde-i himmet-i bī-endāzeleri olup ol buḳ'a-i **[S. 229]** mübārekede 'alā eslemi'l-vücūh evḳāt-güẕār iken kendiler ile ṣadīḳ-i sābıḳa-dār Maḥmūdbeğzāde Ḫudāverdi Paşa vālī-i vilāyet-i Rumeli olduḳda kemāl-i iḫtirāmla

da‘vet ü irsāl-i mühimmāt-ı icābet edip bunlar daḫi çend rūze mülāḳāt ḳaṣdıyla rāhī olduḳlarında bi’l-külliyye mīr-i mīrān-ı merḳūm rübūde-i ẕevḳ-i ṣoḥbetleri olup her çend iş‘ār-ı vedā‘ olunsa **“Ba‘de’l-yevm, müfāraḳatiñize taḥammül ḫāric-i ṭavḳ-ı ṭāḳat-i muḥibb-i aḫleṣü’l-fu’ādlarıdır.”** diye sedd-i rāh-ı ric‘at edip āḫırü’l-emr, ẕāt-ı şerīflerin ikrām siyāḳında vaṭan-ı ḳadīmleri olan İpek-nām ḳaṣabada müceddeden binā’-i ḫānḳāh edip ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ müddet-i ḥayātlarında kendilere maḫṣūṣ ve ba‘de vefātihi daḫi meşāyiḫ-i ẕevi’l-iḥtirāma cilve-gāh u cāy-ı āsāyiş olup ol diyārıñ mevḳi‘-i nūr, vilāyet ü ahālīsiniñ şeref-yāb-ı inābet olmalarına bādī olmuşdur. Ve bi-faẓlillāhi te‘ālā ḳadr-şinās-ı Ḥażret-i Ḳadrī Dede olan eger Ḫudāverdi Paşa ve eger ‘araḳıyye-keş-i maḥabbetleri olan ümerā-yı Arnavud ve efrād-ı ‘askeriyye melāḥim-i Engürüsiyye’de ’هر کس بقدر خویش گرفتار محنت است.‘ feḥvāsıyla fiten-i istīlā vü hezīmetden mutaẓarrır olduḳlarında anlar maḥmī-i teveccüh-i mü’eşşirleri ve eynemā kānū manṣūr u muẓaffer olmaları maḥżā berekāt-ı du‘ā-yı ḫayrları olmaḳ üzere müttefaḳun-‘aleyh-i ṭavā’if-i ‘asker-i diyār-ı merḳūmedir ki ḥālā daḫi muḳaddime-i muḥarrereye bināen ol ḥavālīniñ ahālīsi ṭaraf-ı ‘āmme-i fuḳarā-yı bābullaha ḥüsn-i i‘tiḳād ve kemāl-i ikrām u iḥtirām üzere olup meyāmin-i enẓār-ı ḥasene-i fuḳarādan feyżmenddir. Ve Ḳadrī Dede gūyā Ḫudāverdi Paşa’ya pīşvā-yı dünyevī olduġu gibi pīş-ḳademān-ı sefer-i uḫrevīleri ve anlar vedā‘-ı bezm-i fenā etdikleri senede pāşā-yı merḳūm daḫi şerbet-nūş-ı şehādet olmuşdur.

*رحمهما الله تعالى و اسكنهما في غرف المأوى. *

Ḥattā anlar sefere nehżat-nümā olduḳlarında ḫılāf-ı meşreb-i muʿtād-ı pāşā-yı merḳūm ve eḥıbbā-yı sefer-berleriyle ʿumūmen istiḥlāl edip ve eşnā-yı teşyīʿde mülāḳāt-ı āḫirīn olduġun işʿār edip baʿde'l-eyyāmi'l-maʿdūde inḥirāf-ı mizācları iştidādıyla teheyyü-i irtiḥāl-i dāru'l-ḳarārları beḳāyā-yı mürīdīn ü muḥibbīn ḳulūbuna nefṭ-endāz-ı iḥtirāḳ-ı firāḳ olduḳda " چون حسب حال خداویردی اخذه الله تعالی کما أعطاه شد. پس ما را نیز پیش از فجیعهٔ او کوج کردن مناسب افتاد." nuṭḳ-ı şerīfleriyle ḥāllerine işāret buyurup terk-i ḫānḳāh-ı beden etmişlerdir. Ve seyyāḥ-ı rūḥ-ı revānları şitābān-ı ʿilliyyīn olup cesed-i merḥūmları derūn-ı ḫānḳāhda defīne-i ḫāk-i pāk-i raḥmet-nāk olup merḳad-i şerīfleri ziyāret-gāh-ı ḫāṣ u ʿām ve maḥall-i edʿiye-i isticābet-encām olmuşdur.

طیب الله تعالی ثراه و جعل بجبوحة الجنان مثواه آمین بحرمة شفیع المذنبین.

Ḥażret-i ʻOsmān Dede-i Nāyī

Ebnā-yı Dāru'd-devle-i İstanbul'dan bir şābb-ı ḫoş-kirdār u pāk-reftār ve serdāde-i zānū-yı terbiye-i Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmed-i Ġavsī olup ḫıdmet-i meydān-ı çiltenānla tekmīl-i çille-i merdān edip ser-i devletmendi mevḳiʻ-i sāye-i dest-i tekbīr ve sālik-i rāh-ı maḳāmāt-ı mūsiḳī ve vāṣıl-ı ser-menzil-i imtiyāz-ı aḳrān olup evā'il-i meşḳ ü taʻallümünde henūz dü pīşrev ü yek semāʻīye ḳādir iken Ḥażret-i Seyyid Ḫalīlü'r-ruhāvī cenāb-ı velāyet-me'ābı Ġalaṭa Āsitānesi'ne teşrīf buyurup Şeyḫ Aḥmed-i Ġavşī ḥażretleriyle ṣoḥbet-i ḫāṣ eşnāsında neyzen tefaḳḳud olunup bi-ḥikmetillāhi teʻālā neyzenān-ı ḫānḳāhdan ferd-i vāḥid ḥāżır bulunmayıp Dervīş ʻOsmān'a bi-ḥasbe'l-iḳtiżā ney-nüvāzī teklīf olunduḳda mübtedī-i merḳūm daḫi hezār ʻacz u şermle sermāye-i maʻlūmun meydāna ḳoyup beẕl-i maḳdūrla elden geleni icrā edip ve dilden geldiği mertebe iʻtiẕār-nümā ve dest-būs-ı ʻazīzeyn-i mükerremeyn ile niyāzmend-i ḫayr nefes ü duʻā olduḳda Seyyid Ḫalīl Efendi

ḥażretleri **"درویش ما سر نیزنان زمان خواهد شد."** dem-i kerāmet-tev'emleriyle nüvāziş-fermā olmaları muḳteżā-yı himmet-i ġavṣāneleri üzere vādī-i ney-nüvāzīde pīşrev-i 'āmme-i hem-kārān ve her bulunduḳları mecālis-i semā' u ṣafāda ser-ḥalḳa-i dā'ire-i aṣḥāb-ı edvār ve fenn-i mūsiḳīde terākīb-i 'acībe vü te'līfāt-ı **[S. 230]** ġarībe-i ḫoş-āyende taṣnīfine muvaffaḳ ve işāret-i müvellihetü'l-'uḳūl ile mü'ellefāt-ı ṣavtiyyeyi ḳaleme getirip 'uḳūd-ı işkāl-i iḫtirā'iyyeleri ile żabṭ-ı havā-yı pür-uṣūle ve 'aḳd-ı aṣvāt-ı manẓūmeye iḳtidār-yāb olup ve inşā-yı āṣār-ı naẓmiyyede daḫi dest-i ṭabī'at-ı ṣāfiyyeleri bālā-yı dest-i hem-kārān-ı naẓm olup ve berekāt-ı enẓār-ı ḥasene-i mürebbī-i kāmil ü mükemmilleriyle resīde-i mertebe-i meṣnevī-ḫʷānī ve ḥayātlarında ḳārī-i *Meṣnevī* ve ba'de'l-vefāt cā-nişīnleri ve dāmād-ı güzīnleri olmaġla muntaẓam-ı silk-i ḫulefā-yı ṭarīḳat-ı 'aliyye-i Mevleviyye olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

İḫtişāṣ-ı vādī-i mūsīḳī ve iltizām u iḥtirām-ı ḫıdmet-i mürşidle ḥarīf-i bezm-i 'irfān ve mānend-i ney-i ḫoş-āhengān-ı hem-kārāndan mümtāz olup **"مرید پیر اگر باشد چنین باید که روشنای دارین مرید وحدت باشد."** fiḳra-i istiḥsānī ḥaḳlarında cārī-i mecrā-yı meṣel-i sā'ir ve devā'ire-i sülūkleri yek-reng-i temkīn-i evvel ü āḫir olduġu beyne'l-fuḳarā müsellem-i küll ve evān-ı ḥayāt-ı mürşidlerinde müstes'id-i ḫıdemāt-ı şerīfeleri olduġu gibi ba'de vefātihi daḫi ta'mīr ü tenvīr-i türbe-i müteberrikeleriyle muġtenim-i eẓkār-ı taḥsīn-medār-ı āṣār-ı cemīle-i vefā-dārī vü cālib-i meyāmin-i rūḥāniyye-i ḥimāyet-kārī ve cāmi'-i levāzım-ı berḫūrdārī olmuşdur.

Ḥattā mehere-i üstādān-ı fenn-i mūsiḳīniñ ketm ü iḫfā eyledikleri muṣanna'āt-ı mu'aḳḳadeyi ki verā-yı perde-i iḫfādan ibtidā-yı istima'larında işāret-i merḳūme ile ḫarīdatu'l-'acāyiblerine ḳayd edip ba'dehu ol nüsḫa-i müşerrefeyi naṣb-

ı ʿayn-ı düstūru'l-ʿamel edip sā'iriñ hezār zaḥmet-i taʿlīm ü taʿallümle meşḳ eyledikleri terākīb-i muġlaḳayı dehen-i neyden istimāʿ etmeleri kendileriñ vādī-i edvārda mechūlleri olmamaḳ üzere iştihārlarına bāʿiş ve bā-īn heme nev-niyāzān ile hem-āheng olsa enfās-ı ḳāṣırānelerine hem-dem ve kühen-meşḳān-ı müteḳannīne muḳārin olsa peyrevāne ḥareket buyurup miḳdār-ı yek-mıḍrābī ḫod-nümāyī ve pīş-i āhengīden tevaḳḳī vü iḥtiyāṭ üzere olup ḥīn-i iḳtiżāda yeke-rān-ı meydān-ı ḫoş-nüvāzī olunca icrā eyledikleri daḳāyıḳ-ı mahāret ve meşārib-āşināyāna işrāb eyledikleri leẕā'iẕ-i leṭāfet-muʿciz-i hem-destān-ı kār-ı nuṭḳ u ḍarb olmuşdur. Ve nisbet-i ney, zamānlarında gūyā kendilere maḫṣūṣ olmaġla "Nāyī" şöhretiyle medʿuvv ve maḳṭaʿ-ı eşʿār-ı dil-peẕīrlerinde maḫlaşları olup kendilere fī'ẓ-ẓāhir ve'l-bāṭın hüner-i merḳūm, sermāye-i ʿayş-ı ḫoş ve sebeb-i küşād-ı kār olmuşdur. Fī'l-ḥaḳīḳa ḳulūb-ı münkesireye ilḳā-yı ṣafā etmeleri kendilere ʿaks edip medār-ı devā'ir-i ẕevḳ u ṣafā-yı ṣūrī vü maʿnevīleri olmuşdur. Ve müddet-i ʿömr-i nāzenīnleri merġūb-ı ḳadr-şināsān-ı ricāl-i devlet olmaġla her ḳanġı maṭlaba teveccüh buyurulsa sehlü'l-ḥuṣūl iken yine nā-murād u bī-niyāz cānib-i şāh u vezīr olup loḳma vü ḫırḳa-i dā'ire-i evliyā ile iktifā vü ḳanāʿat edip ḳabūl-i cihāt u veẓā'ife iʿmāl-i müfekkire etmemişlerdir. Ḥattā ṣīt-i mahāret-i fenn-i mūsiḳīleri resīde-i semʿ-i hümāyūn-ı Sulṭān Meḥmedī olduḳda Dāru'd-devle-i Edirne'ye iḥżār olunup meclis-i evvelde sūz-ı ḥasret ü iştiyāḳ-ı şeyḫ ü iḫvānī ile ser-zede olan āteşīn-i taḳsīmleri gūş-zed-i pādişāhī olunca bī-ḳarār u eşk-bār olduġu müşāhed-i ḫavāṣṣı olunca işāret-i ferāġ olunup ṭabʿ-ı pādişāhīde kemāl-i teʾşīr-i nefḫaları ṭāḳat u taḥammül-güdāz u naḳş-efrāz u ʿaks-i ḥālet-endāz olduġu ḥasebiyle pesendīde-i meşreb-i hümāyūn ve bāʿiş-i cūş-ı ʿāṭıfet-i ḫusrevī olup ʿazīmet-i müsāʿade-i külliyye ṣadedinde istifsār-ı maṭlab olunduḳda **" مطلب بنده همین است که بخدمت مرشد خود** ʿunvānıyla **"باز روم و بدعای دوام دولت پادشاهی اشتغال نمایم. این دل دیوانهٔ من غیر ازین مطلب ندارد.** niyāzmend-i iẕn ve bī-niyāz-ı ʿaṭıyye vü kerem-i ḫāḳānī olduġu kendileriñ ḫulūṣ-ı

‘ayār-ı terk ü tecrīdlerine nümūne-i bī-irtiyāb olmuşdur. Ve ba‘de zamānin daḫi her gāh ki ṣadr-ı vezāret-mekīn olanlar ‘arż-ı cihāt-ı ma‘āş eylediklerinde ḳabūlden ibā vü istiġnā-nümā olup ni‘am-ı ḫoş-güvār-ı dā’ire-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī ile iktifā edip bi-fażlillahi’l-Fettāḥi’l-Laṭīfi’l-Bāsıṭı’l-Kerīm beyne’l-emṣāl yine ‘ayş-ı ḫoş u āsāyiş-i dil-keş **[S. 231]** ile zamān-ı ḥüsn-i zindegānī-rān ve bi-ḥasebi’l-irş intiḳāl eden emvāl-i vāfireyi daḫi ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i iḫvān u ḫullān edip niçe ‘aḳār iḥdāṯ ve vaḳf-ı ḫānḳāh etmişlerdir. Ve zamān-ı meşīḫatlerinde dā’ire-i ḫānḳāh, mir’āt-ı ma‘mūriyyetleri olup pertev-i ‘umrān-ı ẕātları ‘aks-endāz-ı der ü dīvār u bāmı ve derdmendān-ı rāh-ı Ḥaḳḳ’ıñ berāziḫ-i ḥavādiṯden dāru’s-selāmı olmuşdur. Ve ġalle-i vaḳf-ı ḫānḳāhdan cihet-i mu‘ayyene-i ser-neyzenān olan meblaġı muḥtācīn-i iḫvāna tefrīḳ-i ‘ādet-i müstemirreleri olmaġla daḳīḳa-nā-şināsāndan ba‘żıları ‘unvānıyla eşer-i ṣıdḳ u iḫlāṣları **”بطريق تيمن و تبرك در قبول صلۀ واقف چه نقصان سلوك است؟“** olan infāḳlarına īrād-ı su’āl-i ġayr-ı vārid eylediklerine **“ بنده را دم باید. نه درم که قلب درد مرد و بغیر ما رواست. چنانکه دینار رانید است. پس هر دوردی و راندنیست علی الخصوص در جملۀ قلبهای درم احتمال خطر است که مرد و مدر و رمد و ردم و دمراست اوّل اشارت بمحل رد و ثانی بخساست. شانی که شایستۀ قبول نیست و ثالث بدرد چشم بصیرت که ز التفات قبولش هراینه رمد دیدۀ دل خیزد. رابع بسد میان جان و جانان.**

(بیت)

[مفتعلن مفاعلن فَعْلُن]

شمع محبت ز دل افروختیم

هر چه بحرص همه را سوختیم

nikāt-ı laṭīfesiyle ḥasm-ı ʻurūḳ-ı "خامس دلدادگانش را مدمر سازد. پس از هر جهت قبول را نشاید. işkāl etmişlerdir. ʻ و هو الحق الاحق بالقبول و الاوفق للعقول و الانسب للاصول.ʻ Ve ser-kār-ı devletde müstaḥdem-i aḫẕ u iʻṭā bulunan ricāl ṭaraf-ı şerīflerinden nefes-i nefīslerine müteʻallik kelām-ı celb-niẓām telaḳḳī etmeleri sebeb-i taʻaccüb-i zā'idü'l-vaṣf ve bāʻiş-i şenā vü ẕikr-i cemīlleri olduġu mesmūʻ-ı şerīfleri olunca " نفس را از میانه بدر کردیم و بمضمون "اترك نفسك فی الدرب و تعال نعمل" نمودیم. پس ازین چه گونه بتدارك لوازم و مهام او ḳavl-i muʻavvelleriyle te'yīd-i mācerā buyurmuşlardır. Ve sevdā-zedegān u ḥavālet-cūyān-ı seyr ü seyāḥate cānib-i cenāblarından " مشغول باشیم؟" مطلب جهان گردان تماشای دیدار باید بود که گفته اند مراد از عالم آدمست. پس این استانبول مجموعۀ کبراست که در او از همه اهالئ روی زمین انموذجی موجود است. هر که تماشای مردم عالم خواهد باید که سیر هر کوشۀ این مجموعه nefes-i ḥakīmāneleriyle "میکند. و از هر صنف متمتع باشد. بی زحمت سفر و محنت غربت و گذر. tedbīr buyurup ve ekşerin ol daġdaġa-i beden-fersādan sāḥil-i selāmete irşād ve maḳarr-ı iʻtibārda ḳarārlarına terġībleri müfīd olup her biri fevā'id-i ḫıżrıyye-i iʻtibāriyye ile müstefīd ve sāye-i dīvār-serāy-ı evliyāda āsūde-ser olmuşlardır. Fī'l-vāḳiʻ, ebālise-i şer-engīziñ tesvīlāt-ı ġūlānesiyle ekşer-i sāde-dilān-ı sālikān, ser-gerdān-ı beyābān-ı ġurbet-i pür-kürbet olup ḳarār gibi ferāġ-ı vaḥdetde olan genc-i nihāndan bī-behre ve mübtelā-yı terāmī-i büldān olmuşlardır. Ve sefer-der-vaṭan kelime-i ṭayyibesiniñ ḥāvī olduġu rāḥat u ḥużūra ḥasret gitmişlerdir.

ʻ كما اشير الى هذه الدقيقه بما قيل الزموا مقاعد الشهود و مقاعد العهود فان الخطوات خطوات تفضي في النوم الباني الى الصدود.ʻ

<u>Ve Daḫi</u>

Ol kelāle-i zekiyye firāşından ‘Abdulbāḳī şemeretü’l-fu’ādla ḳarīrü’l-‘ayn olup anlar daḫi bi-fażlillahi te‘ālā ve tevfīḳihi meclā-yı sırr-ı vālid-i mācidleri ve ḫalefü’l-ḫayrları olup kendiler ‘alā eslemi’l-vücūh miḳdār-ı sī sāl erīke-nişīn-i ḫilāfet-i Ġavşiyye ve ba‘dehu pehlū-yı merḳad-i münevverlerinde āsūde-i ḫʷāb-ı rāḥat-ı fenā olmuşlardır.

***نور الله تعالى مرقدهما و على سنادس القرب ارقدهما آمين يا مجيب السائلين. ***

Ḥażret-i Ṭālibī Ḥasan Dede

Diyār-ı Rumeli'de İştib-nām ḳaṣabadan ve evlād-ı ḳuḍātdan olup Vecdī Dede ḥażretleri ḫıdmet-i şerīfelerinde taḥṣīl-i fünūn-ı mütedāvile vü tehẕīb-i aḫlāḳ u taḫlīṣ-i a'māl edip çend sāl bi'l-istiḥḳāḳ maḳām-ı müteberrike-i mürşidlerinde ṣadr-nişīn-i meşīḫat olmuş-iken 'anede-i a'yān-ı muta'aṣṣıbīn şikāyet-i müzevviresiyle mevḳi'-i iḳbālinden ref'i kendiye sedd-i rāh-ı rıżā vü teslīm olup meslek-i ecdāda sālik ve taḥammül-i girān-bār-ı ḳażā etmekle sālik-i fuḳarādan cüdā olup **[S. 232]** merātib-i ḳażāda daḫi iḥrāz-ı pāye-i refī'a edip Şeyḫü'l-islām Ebū Sa'īdzāde Feyżullah Efendi mensūblarından olmaġla beyne'l-aḳrān rāyet-efrāz-ı imtiyāz olmuş-iken yine sābıḳa-i 'ahd-ı ezelī taḥrīk-i silsile-i inciẕāb edip Şeyḫ Aḥmed Ġavṣī zānū-yı terbiyelerine ser-dāde-i tecdīd-i inābet olup cümle-i mevcūdların ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i iḫvān-ı ṣafā ve tekrār, lābis-i külāh u ḫırḳa-i faḳr u fenā olup Bostān-ı Ṣānī ḥażretlerinden Selanik ve Mısır Ḫānḳāhları'na meşīḫat-nāme ṣādır ve ol biḳā'-i mübārekeye vārid ve ṣāḥib-i cem'iyyet-i mürīdīn ü muḥibbīn olmuşdur. Ve semt-i naẓmda peyrev-i Ḥażret-i Vecdī olup inşā-yı āṯār-ı bedī'aya muvaffaḳ ve şerḥ-i mu'ḍilāt-ı *Ḥażret-i Meṯnevī*'ye şürū' edip lākin tekmīli müyesser olmamışdır. Ve nevbet-i meşīḫat-i Mısriyyelerinde olan iḳbāl-i ḳulūb kendileriñ şeyḫü'l-meşāyiḫ-i Ḳāhire olmaḳ mertebesine ve cümleye tefevvuḳlarına bā'iṯ-i teraḳḳī olup ekṯer-i rü'esā-yı cünūd-ı

Mışrıyye ʻaraḳıyye-keş-i maḥabbetleri olmaġla vaḳʻa-i Ḫalīl Paşa'da şerāre-i fiten baʻż-ı aḥbābına iṣābet edip kendilere daḫi infiʻālümmā ṭārī olduḳda terk-i mesned-i meşīḫat ve ṭaraf-ı Rum'a hicret etmekle Ḥażret-i Seyyid Meḥmed ʻĀrif Çelebi nevbet-i velāyetlerinde ḳudemā-yı meşāyiḫden olmaġla zelle-i merḳūmesi ẕeyl-i ʻafv u ṣafḥla setr buyurulup Siroz Ḫānḳāhı meşīḫati iḥsānıyla mücāmele buyurulup ḫod-be-ḫod terk-i meşīḫat-i Mışrıyyeleri zebān-güdāz-ı taḳrīʻ olmamışdır. Lākin çı sūd? Maḳarr-ı ḫilāfet-i merḳūmeye nüzūl ve mesned-i meşīḫate cülūsları müddeti eyyām-ı erbaʻīni tecāvüz etmeyip şitābān-ı dāru'l-beḳā olmaları cür'et-künān-ı terk-i ḫıdemāt-ı ʻaliyye-i biḳāʻ-ı evliyā-yı kirāma sebeb-i iʻtibār olmuşdur. Ve ḫızāne-i iddiḫārlarında bulunan kütüb ü nuḳūd u eşyā bi'l-cümle tārāc-ı ecānib olup fuḳarā-yı dergehe şāyeste-i taḥrīr-i sehmü'l-vaṣıyye daḫi iṣābet etmemişdir. Ve ḳabr-i şerīfleri meşāyiḫ-i selef-i merāḳıdı olan maḥall-i hübūṭ-ı raḥmetde ḥafr olunup ve ol ravża-i Rıḍvān'da ḫırāmān-ı ḫıyābān-ı ʻafv u ġufrān olmuşdur.

تغمده الله تعالى بغفرانه و اسكنه في اعالي قصور جنانه آمين بحرمة شفيع المذنبين.

Ḥażret-i Maḥmūd Dede

Eyālet-i Bosna aʻmālinden Moṣṭar-nām ḳaṣaba ḫāk-zādı ve ʻAṭīḳ Dede ḥażretleri mürīd-i ṣadāḳat-nihādı baʻde vefātihi āsitāne-i saʻādete teveccüh edip maṭbaḫ-ı ḳūtu'l-ervāḥ-ı Mevleviyye'de puḫte-i ḫıdemāt-ı ʻaliyye ve müddet-i medīde ḥücre-i vaḥdet-nişīn ü ṭarīḳa-i taḥṣīl-i maʻārif-güzīn olup kemāl-i ṭahāret ve terk ü tecrīd ile sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā'da āsūde-ser-i daġdaġa-i būd-u-ne-būd iken Varna Ḳaṣabası'nda zāviyedār olan Muṣṭafā Dede ʻaḳībinde ḫıdmet-i zāviyedārī kendilere taʻyīn buyurulup ol günc-i ferāġ-ı bālde ṣafā-yı ḥālle sinīn-i ʻadīde edā-yı ḫıdmet-i muʻayyenelerinde teşmīr-i sāʻid-i ihtimām edip Şeyḫ Ḳadrī vefātında İpek Ḫānḳāhı meşīḫati kendilere erzānī görülmüşdür. Ve ol cilve-gāh-ı ṣādıḳānda kemā-yenbaġī maḳām-ı ḫıdmet-i fuḳarāda ḳā'im olup baḳıyye-i ḫānedān-ı Ḫudāverdi Paşa bulunan ümerā-yı ẕevi'l-mekārim kendileri sünnet-i seniyye-i nikāḥ u izdivāca terġīb ve ʻāmme-i levāzım-ı te'ehhül ü taʻayyüşlerine tekeffül ü ilḥāḥ etmeleriyle ol pāk-bāz-ı meydān-ı ıṭlāḳ-ı ḳuyūd-ı beşeriyye ile teḳayyüdden ibā buyurup **"** ما بمردن آمدیم. چه جای

زن و فرزند است؟" ‘unvānıyla iḳtirāb-ı irtiḥāllerin iş‘ār buyurmaları zamān-ı ḳarībde minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olup fużūlī menḳūḥaları olan bākire-i ‘ābide kemā kānet metrūkeleri olup evḳāt-ı ḫalevātda ẕikr-i ism-i Celāl’e ve fikr ü murāḳabe-i ḥāle ve nevāfil-i ṣalavāta iştiġāl üzere olup mu‘āmele-i nefsāniyye-i beşeriyyeye vaḳt ü raġbetleri olmadıġın tafṣīl ile beḳā-yı bekāret-i aṣliyyelerin taḥḳīḳ etmişdir. Ve ba‘de vefātihi inkāḥ-ı ġayre daḫi rāġıbe olmayıp iştiyāḳ-ı sür‘at-i iltiḥāḳları ile da‘avāt-ı pür-girye vü nālesi ḳarīn-i icābet olup serī‘an peyrevleri olmaġla ber-murād olmuşdur. Ve Maḥmūd Dede ḥażretleri sālik-i mecẕūb olmaġla ṣafvet-i mir’āt-ı żamīr-i ilhām-semīrleri nümūdār-ı ‘ukūs-ı efkār-ı muḳābilīn ve maġşūş-ı tereddüd ü inkārları olup ṣuver-i ṭarīḳat-i ‘aliyyeye kec-nigāh olanlar beher ḥāl maẓhar-ı bāriḳa-i Celāl ve ḫırmen-i sūḫte-i **[S. 233]** ḥayāt ve ṣādıḳu’l-evṣāfi’l-fu’ād olanlar mevḳi‘-i pertev-i Cemāl ve berḫūrdār-ı bāġ-ı ‘ayş-ı ḫoş olmaları ticāret-i keşīre ile müṣbet olmaġla mecālis-i şerīfelerine taḫallül-i erbāb-ı nifāḳ müte‘assir ve hemvāre ṣoḥbetleri ehl-i vifāḳ u iştiyāḳla niẓām-peẕīr-i ittiḥād olmuşdur. Ve nefes-i ‘ālīleri seyf-i ṣārim olmaḳ üzere şöhret bulmuşdur. Ve ābdest-i müteberrikleri ve rīḳ-i rā’iḳ-i müteyemmenleri tiryāk-i ekber ü māye-i ‘āfiyet ve ta‘vīẕ-i pür-eṣerleri def‘-i beliyyāt-ı ṣar‘ ve celb-i ṣıḥḥat-i esḳām u edvāda vefḳ-i a‘ẓam ‘add olunup ḥayātlarında naẓar u nefes ü raḳam u rīḳ-i fem-i tevḥīd-tev’emleri derdmendān-ı ahālīye sermāye-i sa‘ādāt olduġu gibi ba‘de’l-vefāt ḫāk-i pākleri züvvār-ı ẕevi’l-ibtilāya küḥl-i cilā-yı çeşm-i ümmīd ve ẕikr bi’l-ḫayr-ı ẕāt-ı melekiyyü’s-simātlarıyla menḳabe-i nefīse-i ḫulefā-yı Mevleviyye imżā-kerde-i ḥüsn-i ḫātime ve maḥmūdu’l-‘āḳıbe olmuşdur.

نفعنا الله تعالى ببركات شفاعته و متعنا بحمايات روحانياته في الدنيا و الآخرة انه مجيب الدعوات و ميسر *

المرادات و صلى الله على سيدنا و سندنا و حبيبه الاكرم و شفيعه الافخم محمد المحمود عنده ولدي سعداء

الامم و على كافة ساداتنا الانبياء و المرسلين و على آلهم و اصحابهم كلما ذكره الذاكرون و غفل عن ذكره الغافلون و رضي الله تعالى عن أصحابهم أجمعين.*

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

روح سلطانی ز زندانی بجست

جامه چه درانیم و چون خاییم دست

رفت آن طاوس عرشی سوی عرش

چون رسید از هاتفانش بوی عرش

جسم ظاهر عاقبت خود رفتنیست

تا ابد معنی بخواهد شاد زیست

آن عقاب ار رفت هم بر پوست رفت

دوست بی آزار سوی دوست رفت

خلق گوید مرد مسکین آن فلان

تو بگویی زنده ام ای غافلان

2001

گر تن من همچو تنها خفته است

هشت جنت در دلم بشکفته است

چون "نفخت" بودم از لطف خدا

نفخ حق باشم ز نای تن جدا

جملهٔ دیگر بمیرم از بشر

تا بر آرم از ملائك بال و پر

بار دیگر از ملك عریان شوم

آنچه اندر وهم ناید آن شوم

تم

(تمت مناقب المشايخ المولويه أنار الله تعالى برهانهم في الدنيا و الآخرة بحرمة سيد الانبياء و المرسلين.)

5.3.3. Cilt III

[s.2]

القسم الثالث من سفينة المولوية قدس الله اسرارهم

بسم الله الرحمن الرحيم

يا من له المحامد اولا وآخرا ويا من به المكارم باطنا وظاهرا ويا من اليه العزائم خاطرا وناظرا أرشدنا الى فناء حمدك وأنزلنا في حماء شكرك ومكنا الوقوف على مواقف ذكرك و وفقنا التمكين في مقاصد فكرك وحول بحولك حولنا الى الاستقامه وثبت أقدام سعينا بالاستدامه واحرسنا من معاشرة الاشرار واحشرنا بفضلك مع الاخيار وصلي صلاة لا يستوعبها العدد وسلم تسليما يشغل بين الازل والابد وحيي تحية لا يسعها بعد الامد على الحبيب الامجد والشفيع الاسعد سيدنا وسيد كافة العالمين محمد وعلى الذين ساعدتهم بصحبته المنيره وراعيتهم تحت سحابة حمايته المجيره يوم لا تنفع فيه الاعذار وتدان بما يليق بها الاوزار واستر عيوب المتشبثين بذيل أحبائه وارغم انوف المنتظمين في سلك أعدائه اللهم ارحم أمة محمد وارفع درجات أمة محمد واقضي حاجات أمة محمد وادفع عاهات أمة محمد وانصب على الكل رايات أمة محمد واشدد بالبطش على جناة أمة محمد واكسر جنود شتات أمة محمد وأفض على جنان أعجزهم المسكين المناجي بالانين والحنين سجال النجاح عن موارد المسجين بحرمة سيد ساداتهم وعزة سند قاداتهم ورفعة رتبتهم وجاههم آمين يا مجيب المضطرين بالدعاء وأجب يا من له المنن في الآلاء والنعماء انك

أنت الجواد الغفور و انك أنت الكريم الشكور.

Ammā baʿdu çün menābir-ārāyān-ı dīvān-ḫāne-i süleymān-ı ḥaḳīḳat ve şāhzādegān-ı ẕevi'l-ḳarābeteyn-i velāyet, beyān-ı ahvāl-i **[s.3]** kerāmet-me'āl ü taʿyīn-i sihām-ı ırşiyye-i ābā vü ecdād-ı kirāmlarından ve kürsī-nişīnān-ı ḫilāfet olan

meşāyiḫ-i şevāmiḫü'l-merātib, menāḳıb-ı 'acā'ibü'l-fevā'id ü mefāḫir-i ġarā'ibü'l-'avā'idleri resminden ḫāme-i reşeḥāt-nigāra ferāġ, dest-dāde oldu ise kemer-bestegān-ı ḫıdemāt-ı 'aliyye-i ṣudūr-ı ke'l-büdūr bulunan nücūm-ı āsumān-ı ma'rifet ü seyyāre-i cādde-i ṭarīḳat ve şevābit-i maḳām-ı şerī'atiñ evżā'-ı meṭāli' ü maġārib ve eṭvār-ı teraḳḳıyāt-ı evcāt-ı medāric-su'ūdları żabṭ u īrādına ' توسلوا الى المخاديم بالخدام' mışdāḳınca temessük ve ezkār-ı cemīle-i eṭvār-ı cezīleleriyle isticlāb-ı raḥmet-i feyż-i Müte'āl ü istinzāl-i ġayş-i ġavş-ı Vāhibü'l-āmāl'e tesebbüb ṣadedinde ' شمة من نفحاتهم السرانيه وحفنة من بيادر غلاتهم الروحانيه مستنشقين فوايح قدسيه يمينيه و حراثان مزارع احسن التقويميه' ye yādigār ve belki ḫarīdārān-ı kālā-yı maḥabbet ü irādetlerine nümūne-nümāyī ve aḫlāf-ı müştāḳīn-i iltiḥāḳıñ tehyīc-i ġayret ü teşdīd-i himmet ü tesdīd-i 'azīmetlerine silsile-cünbānī siyāḳında ser-bāzān-ı meydān-ı inābet-i merdān-ı Ḫudā'dan efrād-ı kāmile-i meşhūra şenā-yı cemīli ḥüsn-i ḫātime-i *Sefīne-i Nefīse* ḳılınmışdır.

Mutażarrı‘dır ki [781]‘هم قوم لا يشقى بهم جليسهم’ maẓmūn-ı beşāret-meşḥūnu üzere bu ḫāk-i pāy-ı bādiye-i selāmet-peymāların daḫi rīze-i ḫ[w]ān-ı irşādlarından bī-behre ḳomayıp civār-ı ḳuds-i bī-çigūneleri ḥürmetine ḥiṣṣemend-i naẓra-i ‘ayn-ı ‘ināyet-i nā-gāhī buyurulup mu‘āmele-i pür-taḳṣīrine teġāfül-i kerīmāneleriyle mücāmele buyurula!

(بيت)

?

يا رب بهم وبحزبهم عامل باللطف وبالكرم

و بالله التوفيق ومنه الاسعاد في كل فريق

و يعوذه النجاة من كل مضيق

(المرتبة الثالثة) في بيان مفاخر المخففين المحققين المفردين المجردين المولويه قدس اسرارهم ونور أوكارهم كما انار أذكارهم ومثل ما أضاء أفكارهم الذين هم النجوم الثاقبه لظلام الطبيعة و الراجمة لشياطين الاهواء البشريه حتى تستفيد الطلاب وتسترشد السلاك بآثار أقدامهم السائرة في المدارج العالية والمنازل الرفيعة ويفوز بالترقي كل نازل وتدوم السلامة عن أغوال الغوائل و يذكرني في دعوات شكرانه و اغتنم بفضيلة الدال على الخير كفاعله[782] أقر الله تعالى عين مهجتي بشهود حسن ختامه ولطف نظامه بجرمة من له حسن الختام المعنوية ولطف النظام في أمور الأمة الخيرية فلنبدأ بذكر ذاكرى أصولهم العشرة الكامله المكملة فانهم تقدمو في مضمار صرف خزانة الاقتدار الى تلفيق مناقب هؤلاء الكبار على سائر الاخيار فتقديم ذكر السابق الفاضل يورث الحسن

[781] Bu bir hadîs-i kudsîdir. Cevâmi’iü’l-kelîm’den bulduğum kadarıyla Ahmed B. Hanbel’in eserinden faydalanarak veriliyor. Hadîs-i Kudsî’nin aslı: “هُمُ الْقَوْمُ لا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ”.

[782] Taberânî, *el-Muʿcemü’l-evsad*, c. III, s. 34; Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 453.

واليمن في المطلع والمقطع بسراية البركات من الاول الى الآخر وشمول ميامن لسان الصدق في الأواخر تلافيا من جنس عملهم الفاخر وارشاد الكل بر وفاجروا لله الموفق لاتمامه والميسر لاختتامه.

Ḥażret-i Mecdüddīn-i Sipeh-sālār

Ābā vü ecdādı gibi Devlet-i Selçuḳiyān-ı Rum'da 'alem-dār-ı sipeh-sālārī ve merd-i meydān-ı şecā'at ve kerīmü'ṭ-ṭab' u ẓarīfü'l-meşreb ve ma'den-i aḫlāḳ-ı ḥamīde ve mecma'-ı fünūn-ı 'adīde olup 'ahd-ı şebābında ḥużūr-ı mecālis-i 'āliyye-i Sulṭānü'l-'ulemā ile müte'eşşir-i enfās-ı nefīseleri ve müte'ahhid-i maḥabbet-i ekīdeleri ve ba'de vefāti vālidihi, kendilere daḫi ṭaraf-ı sulṭānīden rāyet-i sipeh-dārī müsellem olup zamān-ı velāyet-'unvān-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (nüvvire sırruhu'l-ezher)de isfeh-sālār-ı nuṣret-şi'ār iken

"مدّتی سپهسالار جهاد اصغر شدی. بعد ازین در جهاد اکبر نیز رایت افراز اخیار و لشکر کش ابرار باید بود."

mażmūn-ı da‘vet-meknūnlarına icābet-nümā ve mūceb-i nefes-i ḳudsīleri üzere berekāt-ı himmet-i ‘āliyyelerinde maḳām-ı müşārün-ileyhe vuṣūlle müstes‘id olmuşlardır.

Ve ḫānedān-ı Āḫī Başara ve Āḫī Türk’e ittiṣāl-i müṣāheretine binā’en evḳāt-ı ḫilāfet-i Çelebi Ḥüsāmeddīn’de müẓāheret-i külliyye-i fuḳarā ve te’yīd-i āyīn-i evliyāda mesā‘ī-i meşkūreleri ‘ale’l-ḫuṣūṣ, żabṭ-ı mefāḫir-i sādāt-ı Mevleviyye’de cilve-ger-i meydān-ı taḥḳīḳ olan eṣer-i laṭīfleri esās-ı istiḥkām-ı tevcīh-i ḳulūb-ı ḳābile ve medār-ı tebkīt-i nüfūs-ı muḫālife vü menāṭ-ı yād-ı ‘uhūd-ı sālife olmuşdur. **[s. 4]**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ذرّهٔ گر جهد تو افزون شود

در ترازوی خدا موزون شود

جمله دانند این اگر تو نگروی

هر چه میکاریش روزی بدروی

جهد کن تا نور تو رخشان شود

تا سلوك و خدمتت آسان شود

<u>Mervīst ki</u>

Ol ṣāḥib-livā-yı ṣadāḳat-iltivā-yı ṣaff-ı iḫlāṣ her gāh ki müteveccih-i ṣavb-ı cihād olsa istid‘ā vü istimdād ṣadedinde şeref-yāb-ı dest-būs-ı ḥimāyet-me’nūs olduḳda ser-zede-i perde-i işāret-i bürhānü’l-‘ārifīn olan enfās-ı ḳudsiyye, cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olmaġla ve hengām-ı ric‘atinde daḫi müteşekkiren li’s-selāmeti ve’ẕ-ẓafer, rū-māl-i dāmen-i kerāmet-pīrāmenleri olduḳça ‘alā vechi’t-tafṣīl, ser-güẕeşt-i seferiyyeleri lehçe-i pür-behçe-i mübārekelerinden telaḳḳī-kerde-i ṣāfī-yaḳīn olmaġla ḳuvvet-i nūr-ı mükāşefe vü iḥāṭa-i sāye-i ḥimāyeleri kemā yenbaġī ma‘lūm-ı muḫliṣ-i merḳūm olup ḫıdemāt-ı māliyyelerinde beẕl-i mevcūd u mesā‘ī-i ġayretde ṣarf-ı ḫızāne-i iḳtidār edip nevbet-i ḫilāfet-i Çelebi Ḥüsāmeddīn’de daḫi kemā fi’l-evā’il, etbā‘ u eşyā‘ıyla rāh-ı hücūm-ı münkirīn-i mütemerridīne sedd-i sedīd olup ferd-i vāḥidiñ ṭaraf-ı āyīn-i velāyet-āgīn-i Ḫudāvendigārī’ye ḥarf-endāzlıġa cesāreti olmayıp belki her bī-edebe isā’eti ba‘iṣ-i ḫasāreti olmaġla müsteclib-i nūr-ı te’yīd-i mevcūdīn ü güẕeştegān olup biḍā‘a-i ḳuvvet ü iḳtidār müdāfa‘ası dem-be-dem izdiyād-peẕīr ve emvāl u eşyāsına berekāt-ı zā’idü’l-vaṣf, iḥsān olunduġu sebeb-i te’kīd-i i‘tiḳād ve bā‘iṣ-i teşyīd-i i‘timād ve bādī-i mübālaġa-i ihtimām u iḳdām olduġu merfū‘-ı pīşgāh-ı Ḥażret-i Çelebi olduḳda “ ایشان موقع دعای خیر هر صبحگاه ملکی گشته اند که درین خصوص 'اللهم أعط کل منفق خلفا'[783] منصوص است.” ‘unvānıyla tebşīr buyurulup meşkūriyyet-i mesā‘ī-i muḫliṣāneleri taḳrīr olunduġu mesmū‘ olunca müjde-resān-ı ḫullāna mā‘adā-yı sedd-i ramaḳ-ı māye-i ‘ayş u lāzıme-i zindegānī-i beşerī olan nuḳūd u emti‘a vü eşyāsını müjdegāne edip bi’l-külliyye dest ü dāmen-keş-i ‘alāyıḳ-ı māsivā olup kendiler mu‘āyene ve şiḳāt-ı ṣaḥīḥatu’l-aḫbārdan istiḫbār u istimā‘ eylediği kerāmāt-ı müteyaḳḳanatu’ṣ-ṣudūr, cem‘ine vaḳf-ı vaḳt edip bu ṣadaḳa-i cāriye ile daḫi celb-i menāfi‘-i ed‘iye-i müstecābe-i ‘uṣṣāḳa ve def‘-i mażārr-ı merede-i füssāḳa muvaffaḳ olup aḫlāf-ı menḳabe-nüvīsāna imām u fā’iz-i taḥiyyāt-ı enām olmuşdur.

[783] Hadîs-i Merfû’: “اللَّهُمَّ أَعْطِ كَلَّ مُنْفِقٍ خَلَفًا”.

Ve nām-ı nāmīleri ilā inḳırāżi'd-devrān, ṭufeyl-i eẕkār-ı cemīle-i gürūh-ı pür-şükūh-ı maḳbūlān-ı Ḳayyūmī ve şecere-i ṭayyibe-i ẕāt-ı kerāmet-simātları mānend-i Celāleddīn bir şemere-i müşmiretü'l-merātib ü mālik-i devlet-i māder-zād u ṣāḥib-i kerāmāt-ı ḥudā-dādla muġtenim ve ilā eyyāminā hāzihi, imtidād-ı silsile-i zekiyye-i nesl ü neseb ile müstes'id ve ḳarnen ba'de ḳarnin netāyic-i şerīfe-i muḳaddemāt-ı evlād-ı kirāmı maḳāṣıd-ı ḥasene-i erbāb-ı kemāl ü muntaẓamīn-i sālik-i aṣḥāb-ı ḥāl ve müẕekkirīn-i 'uhūd-ı ḳadīme-i eslāf-ı velāyet-me'āl olmuşlardır.

ادامهم الله مادام الزمان و أنالهم عجائب الانعام و غرائب الاحسان.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

رهد ز تیر فلك وز سنان مریخش

هر آن مرید که او را بعشق پروردم

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خود مرید من نمیرد کاب حیوان خورده است

و انهکان از دست که از ساقیان ذو المنن

(دیگر)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

بهر چه از اولیا گویند گویم رب فارزقنا

بهر چه از انبیا گویند آمنا و صدّقنا

Menḳūlest ki

Ol sābıḳ-ı aḳrān, berekāt-ı himem-i merdānla mecma‘-ı şeyb-i cismānī ve şebāb-ı ruḥānī olup yine pīr-i neved-sāle iken meydān-ı semā‘ u ṣafāda rāst-rev-i uṣūl-i pā-yı yārān-ı cüvān u pīrāna ser-püşt-i pā-zen-i nevebāt-ı muḳābelāt-ı ḫāliyye olup āḫırü’l-emr, evā’il-i ḫilāfet-i Veledī’de ferzend-i ercümendleri Celāleddīn’i yeden bi-yedin teslīm-i zānū-yı irādetleri edip dā’ire-i ḥüsn-i naẓarlarında ḳā’im-maḳāmları olmaḳ üzere niyāzmend olmaları ḳarīn-i luṭf-ı ḳabūl olduġu ‘aḳībinde vedā‘-ı bezm-i fānī edip

چنانکه سر بیجاه ما در اوقات حیات در پای ارادات آن سلاطین حقیقت بوده است پس در حال ممات نیز "آنچنان خواهد شد." vaṣıyyet-i ṣūfiyyeleri mūcebince ‘amel ve pāy-gāh-ı merāḳıd-ı muḳaddese-i Sulṭānu’l-‘ulemā vü Ḥażret-i Mevlānā vü Ḥüsāmeddīn ü Ṣalāḥaddīn’de defn olunmuşdur.

Ve ba‘de’l-vefāt, ḥāmil-i sırr-ı ḳudsīleri **[s. 5]** Celāleddīn ḥażretleri rūḥ-ı mütecessidlerin dā’ire-i āsitāne-i Mevleviyye’de kemā fi’l-ḥayāt, dehen-i mübāreklerinden bir nūr-ı sāṭı‘ ṭulū‘ edip bilā-inḳiṭā‘ muḳa‘‘ar-ı felek-i kamere ṣā‘id

ü peyveste olup ba‘żı leme‘āt-ı rāci‘ası vech-i arża sāḳıṭa ve iṣābet eylediği maḥālli pür-nūr eder müşāhedelerin merfū‘-ı pīşgāh-ı Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu’ṣ-Ṣamed) eylediklerinde **“ آن نور نور اذکار جمیلۀ مردان خداست. و آن سواقط و رواجع آثار آن اذکار است که قلوب قابله را روشن کند و بروشنایئ قلوب خانهای قوالب نیز روشنایی پذیرد و از ظلمت انکار رها یابند.”** ta‘bīr-i nefsü’l-emrīleriyle tefsīr buyurup ve eṣer-i mü’eṣṣir-i menḳabe-i şerīflerin neşr ü istinsāḫına terġīb buyurmalarıyla cümle-i iḫvān u ḫullān istiktāb edip ol bā‘iṣ-i nüzūl-i raḥmetle teyemmün ü teberrük ve nüsḫa-i menḳabe-i laṭīfelerin ḥırz-ı cān ‘add edip maḥāfil-i iḫvān u mecālis-i ḫullān teceddüd-i eẕkār-ı cemīle-i selāṭīn-i merḳūme ile pür-nūr-ı iştiyāḳ u maḫabbet olmuşdur. Ve beyne’l-aṣleyni’l-ḥasībeyn cārī olan mu‘āmelāt-ı şefḳat u irādāt ve mücāmelāt-ı ṣıdḳ u inābāt beyne’l-fer‘eyni’n-nesībeyn mürā‘āt üzere düstūru’l-a‘māl-i müddetü’l-‘ömreyn olmuşdur.

***طوبی لهم وحسن مآب[784] فیما عاشوا و أنابوا الی المصیر الوهاب طیب الله ثراهم بروح و ریحان و جعل * مرقدهم روضة من ریاض الجنان وجعلنا من الفائزین باقتفاء آثارهم الی یوم الحشر والمیزان آمین بحرمة من کان * رحمة للعالمین وبعزة الشفیع لعامة المذنبین.**

[784] Ra‘d Sûresi, 13/29. Âyet: “İnanan ve salih amel işleyenler için, mutluluk ve güzel bir dönüş yeri vardır. ”

Ḥażret-i Derv̄îş Aḥmed Eflākiyyü'l-'Ārif̄î

Ḫāk-zād-ı Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet 'ani'l-beliyye) ve ferzend-i ercümend-i Ḥażret-i Aḫ̄î Nāṭūr ve tilmīẕ-i müsta'idd-i Bedreddīn-i Tebrīzī olup ve semt-i dā'ire-i 'ayş-ı ḫanedān u himmet-i 'āliyye-i üstād-ı müşfiḳ-i rāz-dān ve ḳābiliyyet-i cevher-i cism ü cān ile imdād-ı müsā'ade-i zamān, iḳtirān edip ve üstād-ı taḥrīrleri 'ummānu'l-'ulūm u muḥīṭü'l-fünūn ve şākir ü muḳbil-i ḳābil-perver olmaġla def'-i ġavā'il-i hevā vü hevese muvaffaḳ olup iża'a-i biḍā'a-i vaḳt etmeyip kemā yenbaġī, cidd ü cehd ve beẕl-i vüs'-i beşerī vü ṣarf-i cehd-i insānī ile üstād-ı ṣāḥibü'l-meleketi'l-ḳuṣvā ve mālik olduġu 'ulūm u fünūnu ṣarf u naḥvde sīmyā ve siḥre varınca ve bi'l-cümle cāmi'-i cemī'-i külliyāt u cüz'iyyāt olduḳça 'منهومان لا يشبعان.'[785] feḥvā-yı şerīfi üzere 'aṭş u ṭalebi izdiyād-peẕīr olmaġla müddet-i medīde sürāġ-ı üstād-ı kāmil ile seyr ü seyāḥat edip lākin Sulṭān 'Alāaddīn gibi

[785] İbn Adî, *el-Kâmil fi'd-Duʿafâ*, c. V, s. 229.

pādişāh-ı efāżıl-perver, himmet-i ḫüsrevānesi ve sulṭānu'l-'āşıḳīn u bürhānu'l-'ārifīn Ḥażret-i Mevlānā Celāleddīn ceẕbe-i ġavşānesiyle sāḥa-i maḥmiye-i Ḳonya (ṣuyyinet 'ani'l-āfāt ve ḥumiyet 'ani'l-beliyyāt)ı cem'iyyet-i fużalā vü 'urefā ile reşk-i rub'-ı meskūn, mu'āyene etmekle yine ol maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl-i ricāl-i devlet-i ẓāhire vü bāṭınaya ric'at edip kendi cem'iyyet-i ma'lūmātına i'tinā ile maġbūn iken mecālis-i 'āliyye-i Bahāeddīn Veledī'ye ḥāżır olduḳça ḳat'ā sem'ān ve ḫāṭırān āşinā olmadıḳları ma'ānī-i bākūreyi telaḳḳī etmekle yevmen fe-yevmen ta'aṭṭuş u inciẕāb ġalebe edip ṭalebe-i 'ulūm-ı ledüniyye zümresine iltiḥāḳa ḳarār verip ṣarf u naḥvden ibtidā ve faḳr u maḥvde intihā-yāb olmuşdur. Ve işti'āl-i ḳuvvet-i ḫayāliyye ve iştiġāl-i ṣubḥ u mesā'iyyeleri ile cümle-i fünūn-ı cüz'iyyātdan 'ilm-i hey'etde mahāret ve istiḳṣāları ġālib olmaġın aġleb-i ebḥāṣ u tedrīsleri felekiyyāt u nücūma müte'alliḳa ve müselleme ve beyne'l-a'lām "Eflākī" maḫlaṣıyla ma'rūf u med'uvv olmuşlardır.

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol Felāṭūn-ı Ḥikmetü'l-işrāḳ ve naṣīr-i istiḫrāc-ı ḥavādiṯ-i āfāḳ ve üstād-ı büzürgvārları Bedreddīn-i Tebrīzī ve Ḥamduddīn-i Cendī ve emṯāluhum mehere-i meşāhīr-i 'ulūm-ı ḫafiyyeden ḥādiṯe-i müz'ice-i istīlā-yı Keyġatu Hānī ve mācerā-yı ḳatl-i 'āmm-ı ahālī-i ḫıṭṭa-i Yūnānī kemā yenbaġī, istiḫrāc etmekle ol ḳażā-yı mübremden ḫālāṣ siyāḳında hicret ve melce'-i menī'a taḥaṣṣun üzere ittifāḳ edip **"Lākin ḥāşā ṯümme ḥāşā bu maḳūle vaḳ'a-i mühlikeden ġaflet, erā'ik-i velāyet-ārāyān-ı ḫānedān-ı Ḫudāvendigārī'ye münāsib ve çāre-i def'ine 'adem-i teheyyü' mülāyim değildir."** diye ṭaraf-ı bāhirü'ş-şeref-i Ḥażret-i Bahā**[s. 6]**eddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed)e 'arż-ı istiḫrāc-ı merḳūm ḳaṣdıyla bi'l-ittifāḳ, müteveccih ve müstemidd-i mestūre-i ḫafiyye olduḳları eṯnāda Ḥażret-i faḫru'r-ricāl ve ẕuḫru'l-

abdāl Çelebi ‘Ārif-i Büzürg mānend-i bedrü’t-tamām çār-deh-sāle olup miyāne-i rāhda cemā‘at-i ma‘hūdeyi beşāşet-i cemāl-i bā-kemālleriyle istiḳbāl buyurup ba‘de’s-selām ve’l-ikrām kelām-ı mu‘ciz-niẓām-ı ilāhīden [786]- يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ -وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ- āyet-i kerīmesin tilāvet ‘aḳībinde " آن وقعهٔ هائل بشفاعت و کرامت جد امجد و والد ماجدم محو کرده شد. و سلامت و بشارت مثبت شداست. چه جوار خداوندگار کهف الامان و دار السلامست. و این شهر ما مدینة الاولیاست. هر که ببد خواهی بحوالئ او آید یا بقهر الهی مدمر و منکوس گردد. و یا بمحبت و ارادات معمر و مأنوس گردد" nefes-i ‘ālīleriyle tebşīr ve keşfleri cāy-gīr-i ḫavāṭır-ı pür-ḫalecān-ı fuḥūl-i merḳūmīn olup bī-daġdaġa-i āmed-şüd-ı a‘dā, şeref-yāb-ı ḥużūr-ı Bahāeddīn Veledī olduḳlarında feṭḥ-i kelām-ı ilhām-niẓāmları Ḥakīm Senāyī ḥażretleriniñ ḳuddise sırruhu’l-‘azīz:

[فاعلاتن مفاعلن فعلن]

آسمانهاست در ولایت جان

کار فرمای آسمان جهان

beyt-i şerīfleri ile olup " استخراج شما از اوضاع آسمانهای جهانیست. و استخراج ما از احکام dem-i ḥaḳīḳat-tev’emleriyle ḫitām-fermā-yı merām olduḳları serī‘ān ḥādiṣe-i merḳūmeniñ mānend-i ‘aẕāb-ı ḳavm-i Yūnus (‘aleyhi’s-selām) mürūr eylediği ve mażmūn-ı müjdeleri daḫi ‘ācilen cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olduḳda her biri müceddid-i ‘ahd-i inābet ü mü’essis-i bünyān-ı irādet ve bīzār-ı meşāġıl-i irşād u ḥisāb-ı sa‘d u naḥs-ı kevākib ve me’mūnü’l-ġā’ile-i tāḫt u sūḫt-ı mevākib ve Ḥażret-i Şeyḫ Eflākī daḫi bi’l-külliyye "آسمانهای روحانیست. القول ما قاله العارف: برس و مپرس گوش کن و دم مزن!

[786] Ra‘d Sûresi, 13/39. Âyet: “Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı onun yanındadır.”

fāriġu’l-bāl-i efkār-ı ‘ulūm-ı ‘aḳliyye ve mürīd-i muḫliṣ-i Ḥażret-i Çelebi ‘Ārif-i Büzürg ve şöhret-i “‘Ārifī” ile ma‘rūf olmuşdur.

’و من رام التفصيل فليرجع الى مناقب العارفين.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندر آ در سایهٔ آن عاقلی

کش نداند برد از ره ناقلی

ظل او اندر زمین چون کوه قاف

روح او سیمرغ بس عالی طواف

گر بگویم تا قیامت نعت او

هیچ آن را مقطع و غایت مجو

در بشر روپوش کرد آن آفتاب

فهم کن والله أعلم بالصواب

یا علی از جملهٔ طاعات راه

بر گزین تو سایهٔ خاص آله

هر کسی در طاعتی بگریختند

خویشتن را مخلصی انگیختند

تو برو در سایهٔ عاقل گریز

تا رسی زان دشمن پنهان ستیز

شیر مردانند در عالم مدد

آن زمان کافغان مظلومان رسد

اولیا را هست قوّت از آله

تیر جسته باز گرداند ز راه

Mervīst ki

Ol ser-ḥalḳa-i maḥremān-ı rāz, dā'ire-i intisāb-ı 'Ārifiyye'de iktisāb-ı iḫtiṣāṣ-ı tāmm edip celīs-i ḥażar u enīs-i seferleri iken eşnā-yı rāh-ı vuṣūl-i belde-i Kütahya'da kendiden keşf-i rāza müte'alliḳ cerīme ṣudūruyla mevḳi'-i naẓra-i Celāl Ḥażret-i Çelebī-i müşarün-ileyh olup *Menāḳıbu'l-'Ārifīn*'de taḥrīrleri üzere zāviye-i Kütahya'da esīr-i firāş-ı esḳām ve nā-ümmīd-i ḥayāt-ı 'āfiyet-encām olduḳda

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس کجا زارد کجا نالد لئیم

گر تو نپذیری بجز نیك ای کریم

لطف شه جان را جنایت جو کند

زانکه شه هر زشت را نیکو کند

mażmūn-ı inkisār-meşḥūnuyla nālān u giryān iken ser-bālīn-i ibtilālarına ḥāżır olup **"اگر عافیت خواهی مثنوی خوان و سماع کن!"** emr-i vācibü'l-imtiṣālleriyle 'amel, şifā-yı derd-i dūrī ve 'ilāc-ı renc-i mehcūrīleri olduḳdan ṣoñra yine kemā fi's-sābıḳ manẓūr-ı 'ināyetleri olunca 'ilāve-i kemāl-i kerem olmaḳ üzere tertīb-i menāḳıb-ı şerīfe-i ābā vü ecdād-ı kirāmları emri fevḳa'l-ġāye mesrūr buyurup berekāt-ı emr-i 'ālī ve meyāmin-i i'timār-ı sāmīleriyle ol eşer-i celīlü'l-ḳadr itmāmına muvaffaḳ ve beyne'l-iḫvān ve'l-ḫullān ḫayrla meẕkūr ve ilā ḳıyāmi'l-ḳıyāme eşnā-yı eẕkār-ı cemīle-i selāṭīn-i evliyāda nāzile olan ġayṣ-ı raḥamāt-ı mütetābi'a-i raḥmāniyyeden behre-yāb ve bādī-i sīrābī-i dil-teşnegān-ı aḥbāb olmuşdur.

الله دره و علیه أجره.

Fi'l-ḥaḳīḳa, ol **[s. 7]** 'ummān-ı kerāmāt u muḥīṭ-i ma'ārif, enẓār-ı ẕevil'l-beṣā'irde kīmyaü's-sa'āde vü mi'yārü'l-velāye vü mīzānu'l-kerāme olduġu bī-şā'ibe-i iştibāhdır. Eger Ḥażret-i Şeyḫ Mecdeddīn-i Sipeh-sālār-ı Mevlevī ve eger Cenāb-ı Şeyḫ Aḥmed-i Eflākī-i 'Ārifī a'ṣār-ı sā'ireye nisbet her biri bir 'ālim-i kāmil-i mükemmil ü ṣāḥibü'l-āṣār ve'l-menāḳıbdır, lākin zamān-ı şehen-şāhān-ı Ṣıddīḳiyye'de olmaġla ke'n-nücūm taḥte'ş-şu'ā' ve teṭafful-i eẕkār-ı mefāḫir-i

ġavṣāneleriyle müsteclib-i yād-ı ḫayr olup miyāne-i feżā'il-i şettālarında ancaḳ tevessül-i merḳūmları meşhūr olmuşdur ki fi'l-vāḳi', faż̄ilet-intisāb-ı dergehleri vāḥidün ke'l-ulūf ve menāḳıb-serālıḳları sermāye-i şefā'at-i mebrūreleri olduġu aẓharun mine'ş-şems ve ebherün mine'l-ḳamerdir.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

اندازۀ معشوق بود عزت عاشق

ای عاشق بی چاره ببین تا ز چه تیری

"من أحب قوما فهو منهم"

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مادح خرشید مدّاح خود است

چنانکه از حضرت شیخ افلاکی سؤال کردند که از جناب چلبی عارف چه دیدیکه حلقه بگوش و غاشیه بر دوش او شدی؟ فرمود که: بنده را آن بس است بدان شاه و شاهزاده نسبت کنند و عارفی گویند و نام این فقیر ردیف العز نام نامئ آن سلطان سامی مکان کنند. و دل و جان مستهام این حقیر شرفیاب محبت و ارادات آن غوث اعظم و سراپای این ناچیز بخدمت آن قطب افخم سزا وار باشد. ازینها چه بیشتر خواهم دید؟ و اینها همه از عنایت بی نهایت جذبۀ اوست.

-وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاء-[787]

هذا هو الحق الاحق بالايقان والاليق بأداء مراسم الشكران.

[مفعول مفاعلن مفاعيلن فاع]

گر بر تن من زبان شود هر مويى

يك لطف تو از هزار نتوانم گفت

(ديگر)

[مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن]

عالم اوحدى بدم فاضل المعى بدم

كرده قضاى خوش سرم بسته خاك آن شهم

Menḳūlest ki

Ol ‘uṭārid-evc-i eflāk-i pākī vü ḥākī-i envār u ażvā’-i büdūr u şümūs-ı idrākī, ḥażīż-nişīnān-ı ḫākī sāmi‘asın pür-le’ālī-i şemīne-i āṣār-ı ḥasretü’l-emlāki edip perīşān-evrāḳ-ı defter-i menāḳıbu’l-ebrāra şīrāze-dūz-ı cem‘iyyet-i feṣāḥat-şi‘ār olup ve nādire-i belāġat-diṣārı cā-be-cā ve fevāyiḥ-i miskiyye-i enfās-ı ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri ṣımāḫ u meşāmm-ı ‘ārifīn ü ‘uşşāḳa ṣafā-baḫş-ı rūḥānī ve ilā inḳırāżi’d-devrān, yārān-ı fütüvvet-dārāna yadigār-ı nūrānī ve ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūr-ı Ḥażret-i Çelebi

[787] Hadîd Sûresi, 57/29. Âyet: “Böylece kitap ehli, Allah’ın lütfundan hiçbir şey elde edemeyeceklerini bilsinler. Lütuf bütünüyle Allah'ın elindedir, onu dilediğine bahşeder. Allah, büyük lütuf sahibidir.”

‘Ārif-i Ekber’de maḳbūl u manẓūr olmaġla ṣalāt-ı celīle-i ġavṣāne vü ‘avāṭıf-ı cezīle-i ḳuṭbānelerine maẓhar ve evvelā ilā āḫıri’l-‘ömr, ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i meṣnevī-ḫᵂānīde müstaḫdem ve ṣāniyen ser-tā-pā libāçe-i berekāt-iḥtivāları in‘āmıyla mükerrem ve ṣālisen istivā’-i ḫilāfet-nişānla muḥterem ve baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde ḫızāne-i semāḥat u ‘aṭālarından ta‘ayyüş-i dost-kāmāneleri mültezim ve ‘ale’l-ḫūṣūs, farḳ-ı faḳīrānesi būse-i taḥsīn ü āferīnleri ve ba‘d-ez-īn, ser-ḥalḳa-i ‘ārifiyānı nefes-i ḳudsīleriyle hem-ser-i ferḳadān ve beyne’l-emṣāl, ser-efrāz-ı tevḳī‘-i ġarrā-yı ‘andelīb-i gülistān-ı ‘irfānı vü ṭūṭī-i şekeristān-ı velāyeti ile nām-dār ve neyl-i merām-ı ẓāhir ü bāṭın ile kām-kār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون چنین شاهان بدیدم کی بمانم بی عطا

سر ایشان چون شنیدم کی بمانم بی عطا

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

بخواه ایدل چه میخواهی عطا نقد است و شه حاضر

که آن مهرو نفرماید برو تا سال آینده

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر چه خواهند اولیا آن میشود

جمله اشیا بنده فرمان میشود

Minvāl-i muḳarrer üzre, ma‘mūr u mu‘ammer ve manẓūr u muvaḳḳar tekmīl-i defter-i ‘ömr ü ṭayy-ı ṭūmār-ı ḥayāt edip erba‘īn-i irtiḥāl-i ḥażret-i ġavṣu’r-ricālde nā-gāh bi’n-nefs cihāz-ı intiḳāllerin āmāde edip **"پیرو از پیشوا دیر و پس ماندن مناسب نیست!"** ‘unvānıyla icmāl-i ḥasb-i ḥāl-i irtiḥālin pehlū-yı Sifeh-sālārī’de ḥafr-ı ḳabr etdirip ve tesḫīn-i āb u tertīb-i levāzım edip ve ferş-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat-ı iḫtiżār ve da‘vet-i Yāsin-ḫʷān u emr-i tilāvet etmekle tafṣīlden ḫavāṭır-ı ḥużżāra ṭārī olan efkār-ı ta‘accüb-engīze **"اجابت عشاق را دعوت معشوق بس است. بسائق علت حاجت نیست!"** nefes-i vāpesīn-i merdāneleriyle pāsuḫ-ı nefsü’l-emrī-fermā olup ṭarfetü’l-‘aynda yek-dem “Hū” ile rū-yı ‘ālemden iġmāż-ı ‘ayn **[s. 8]** ve câme-i müste‘ār-ı bedenden iḫtiyār-ı insilāḫ üzere semā‘-ḫāne-i eflāke pertāb u āṣiyān-ı ‘illiyyīne pervāz edip pehlū-yı hem-kār-ı pīş-ḳademleri ve Ḥadīḳatü’l-ervāḥ-ı Mevleviyye’de hezār-destān-ı bezm-i ḫāṣ-ı Ḫudāvendigārī olmuşdur.

نور الله مرقده و بشهود جماله اسعده آمین یا اکرم الاکرمین.

(نظم)

[مفعولُ مفاعلُ مفاعیلُ فَعُول]

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

[مفعولُ مفاعلُ مفاعیلُ فَاع]

[?]

عشاق قدم چو در ره نیست نهند

از هستئ همه دوست کلی برهند

زین زندگئ مزوّر نا بر جای

فانی کردند و عاشقان بچهند

Ḥażret-i Derv̄îş ‘Abdulvehhāb-ı Hemedānī

Fi’l-aṣl, menşe’-i efāżıl-ı rabbānī olan ḫāk-i pāk-i Hemedān meşāyiḫinden Şeyḫ Celāleddīn-i Naḳşibendī ḥażretleriniñ gül-i zībā-yı gülbün-i ẕātları olup ba‘de tekmīli’l-‘ulūmi’l-mütedāvile, hevā-dār-ı seyr-i dār u temāşā-yı diyār ve mürġ-ı hezār-āşiyān u bī-ḳayd-ı cā-yı ārām seyyāḥ-ı bā-i‘tibār olup eṣnā-yı seyāḥatlerinde nezīl-i mışr-ı Ḳāhire vü daḫīl-i mecālis-i ‘āliyye-i Ḥażret-i Çelebi ‘Abdulcemīl olduḳda bi’l-külliyye rübūde-i ‘aşḳ u maḥabbetleri olmaġın ṭarīḳat-ı ‘aşḳıyye-i Ṣıddīḳiyye’ye sülūkuyla berḫūrdār-ı vuṣūl-i ser-menzil-i ma‘rifet u velāyet olup ve kitāb-ḫāne-i Çelebī-i mūmā-ileyhde *Menāḳıbu’l-‘Ārifīn*-i Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmed Eflākī ile dīde-i cān-ı pür-derdi rūşen olmaġla naṣb-ı ‘ayn-ı tetebbu‘ edip sinīn-i ‘adīde müṭāla‘a-i cevāhir-i menāḳıb-ı ḥikmet-me’āṣir-i evliyā-i kirām ve mülāḥaẓa-i zevāhir-i nikāt-ı ‘ibret-engīz-i aṣfiyā-i ẕevi’l-iḥtirām ve münāẓara-i meṭālib-i müşkiletü’l-istiḳṣā-i ṭarīḳāt u ḥaḳīḳat ile evḳat-güẕār ve müstefīd-i şimār-ı leẕīẕe-i bāġ-ı ma‘rifet ü esrār olup Ḥażret-i Eflākī bi-ḥasebi’l-iḳtiżā, tafṣīl ü tavżīḥ ve teẕyīl-i menḳabe-i nefīse-i Ḥażret-i Mecdeddīn-i İspeh-sālārī eylediği gibi bunlar daḫi ‘inān-

ı reh-vār-ı himmet ü iḳdāmların semt-i telḫīṣ ü tenḳīḥ ve ḥall-i muʻḍilāt-ı enfās u evżāʻ ve eṭvār-ı mestūrān-ı ḳıbāb-ı ġayrete imāle edip himem-i ḳāṣıra-i ṭalebe-i zamāna münāsib ve iskāt u ilzām-ı ʻanede-i ʻaṣra mülāyim bir ḳālıb-ı maṭbūʻa ifrāġ ile silk-i menḳabe-nüvīsān-ı sādāt-ı Mevleviyye ve ḥizb-i meddāḥān-ı maḳbūlān-ı Ḥaḳḳ'a muntaẓam u mülḥaḳ olup bu ṭarīḳa-i ẕarīfe ile daḫīl-i kehfü'l-emān-ı sāye-i intimāları ve ḥiṣṣemend-i teṭafful-i ẕikr bi'l-ḫayrları ve behre-yāb-ı ʻavā'id-i daʻavāt-ı icābet-āyāt-ı müsterşidīn olmuşdur.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

ستایشت بحقیقت ستایش خویش است

که آفتاب ستا چشم خویش را بستود

ستایش تو چو دریا زبان ما کشتی

روان مسافر دریا و عاقبت محمود

<u>Menḳūlest ki</u>

Ol yegāne-i fenn-i iḫlāṣ, dā'ire-i Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhde fā'iz-i derece-i refīʻa-i iḫtişāṣ ve vāriṣ-i ḫırḳa-i mübāreke-i velāyetleri olmaġla ʻāmme-i iḫvān u ḫullān maḳām-ı rüşd-i erşedlerine sezā görüp niyāzmend-i taḥammül-i girān-bār-ı meşīḫat olduḳlarında **" بنده هنوز شمهٔ بوی درویشی نگرفته است. پس درویش ساختن کجا باشد؟"** ʻunvānıyla iʻtiẕār-künān zāviye-i ḳadīme-i Mevleviyye'de kūşe-güzīn-i ferāġat

olup āḫırü’l-emr, izdiḥām-ı aḥbāb u işti‘āl-i iştihārdan gürīzān cānib-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn u Ṭaybe-i Ṭayyibe vü civār-ı Seyyidü’r-risāle (ṣallallāhu ‘aleyhi ve sellem)de ḥālā maḥall-i āsāyiş-i fuḳarā-yı Mevleviyye olan buḳ‘a-i mübārekede dāmen-çīn-i ‘uzlet ü inzivā ve müddet-i medīde şeref-yāb-ı ziyāret-i ṣubḥ u mesā-yı Ravża-i Muḳaddese (‘alā sākinihā’t-taḥiyyātı’s-sermediyye) ve çend ḫulleṣ-i būte-i ṣadāḳatle evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār olup dem-be-dem ġaleyān-ı iştiyāḳ-ı müşāhede-i bī-perde-i cemāl-i bā-kemāl-i Ḥabīb-i İlāhī ile bī-ḳarār-ı menzil-i ṣūret ü ‘āzim-i cihān-ı sīret ve vāṣıl-ı ravżatu’ṣ-ṣafā-yı civār-ı raḥmet olmuşdur. Gūyā dīvān-ḫāne-i menḳabe nevbet-i ūlāda te’sīs ü ta‘mīr-i erkān ve nevbet-i ṣāniyede tesviye-i levāzım-ı tezyīn ü tekmīl ve nevbet-i ṣāliṣede bisāṭ u ferş-i laṭīfe ile ‘ilāve-i şeref-peẕīr olmuşdur. Ve aṣḥāb-ı nevebāt fī ḥudūdı ẕevātihā erbāb-ı ḫilāfet-i sırrāniyyeden olup lākin ẓāhiren taḥammül-i vaḳār-ı meşīḫat etmeyip gürīzān-ı inḥiṣār-ı ḥiṣār-ı i‘tibār u hirāsān-ı şerāre-i iştihār ve mūla‘-i semt-i ıṭlāḳ u tefrīd olmalarıyla ẕikr-i cemīlleri dībāce-zīb-i mertebe-i ṣāliṣe vü ḥüsn-i fātiḥa-i cild-i sīvvüm ḳılınmışdır. Ve zamān-ı ḥayātlarında ta‘bīrāt-ı ẕevāt-ı mu‘teberede **[s. 9]** kelime-i ṭayyibe-i “Dervīş”, meşreb-i ‘ālīlerine cümleden evfaḳ olduğu ḥasebiyle ‘unfuvān-ı beyān-ı mefāḫir-i cezīlelerine kilīd-i feṭḥ-i kelām olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"کن فکان" را رو بدی در لا مکان

همچو شیخان بودئ من بر دکان

من اگر یا عقل و یا امکانمی

همچو شیخان بر سر دکانمی

عقل من گنجست و من و یرانه ام

گنج اگر پیدا کنم دیوانه ام

کار ها پنهان کن از چشمان خود

تا بود کارت سلیم از چشم بد

Ve ol meddāḥān-ı aḫyār u vaṣṣāfān-ı ebrārıñ āṣār-ı ḫāme-i bedā’i‘-nigārları mir’āt-ı gīt̄ī-nümā-yı ẕāt-ı velayet-simātları olmaġla ’آنچه عیانست چه حاجت ببیانست؟‘ mażmūnuyla ‘amel ve medāyiḥ-i ‘āliyyelerinde iḫtiṣār olunmuṣdur.

افاض الجواد الفیاض عن مهجاتهم التجلیات کما أفاض من لهجاتهم التسلیات آمین یا مجیب *

*الداعین ویا مفیض العنایات علی العالمین.

Ḫażret-i Dervīş Maḥmūd

Fi’l-aṣl, ḫāk-i ‘anber-nāk-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset ‘ani’l-āfāt ve’l-beliyye)den naẓar-kerde-i Meşnevī-ḫʷān Dervīş ‘Abdulkerīm bin Eş-Şeyḫ Sināneddīnü’l-mevlevī olup ḥüsn-i terbiye ve luṭf-ı tenmiyeleri berekātıyla nā’il-i ḥaẓẓ-ı evfer-i ‘ulūm ve vāṣıl-ı rütbe-i refī‘a-i sülūk ve ‘aḳīb-i mürebbīlerinde cā-nişīn ü maḥżar-ı ‘ālī-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) ve mecma‘-ı muḳābelāt-ı muvācehe-i sādāt-ı Ṣıddīḳiyye’de ser-efrāz-ı pāye-i meşnevī-ḫʷānī olup ve bā-fermān-ı cihān-muṭā‘-ı sulṭānī terceme-i *Ş̱evāḳıbu’l-Menāḳıb-ı Mevleviyye*’ye şürū‘ ve itmām edip şümūl-i fevā’id-i menāḳıb-ı eslāfa bā‘iş olmaġla maẓhar-ı āş̱ār-ı da‘avāt-ı ḫayriyye-i fuḳarā ve muġtenim-i ‘avāṭıf-ı şehriyārī ve müsteclib-i meyāmin-i rūḥāniyyet-i Ḫudāvendigārī olmuşdur ki fi’l-ḥaḳīḳa, ezmine-i teḳā‘üd-i himem ü evḳāt-ı teḳāṣur-i ‘azāyimde ‘avā’id-i tercemeleri menāfi‘-i uṣūl-i fārisiyye-i mütercemeye ġalebe eylediği müşāhed-i ẕevi’l-beṣā’ir-i ‘uhūd-ı lāḥıḳadır.

نعوذ بالله تعالى من تنزلات القابليات وتسفلات الرغبات واشتعال نيران البطالة وارتفاع بنيان الجهالة *

***بالتغييرات الزمانيه والتسويلات النفسانيه والتعويقات الشيطانيه.**

Ve ḥālā maḥall-i türbe-i raḥmet-āgīnleri olan ḥadīḳa ki "Maḥmūd Dede Bāġçesi" demekle ma'rūfdur, kendileriñ muḳābele-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı Ravżatü'l-cinān-ı Mevleviyye'de olan vaḥdet-ḫāneleri dā'iresi olup zamān-ı sa'ādet-iḳtirān-ı ḥayātlarında ḫavāṣṣ-ı iḫvānla cilve-gāhları olup ve tetimmāt u mülḥaḳāt-ı āsitāne-i melā'ik-āṣiyāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)de olmaġla 'ale'd-devām ṭālibīn ü 'āṣiḳīnden ḫālī olmayıp ekṣeriyā nüzhet-serā-yı 'ārifān-ı Mevlevī olduġu gibi fī eyyāminā haẕihi daḫi ol 'ādet-i ḥasene, mer'iyye ve ezmān-ı ḫ^{w}āhiṣ-i tefrīḥ-i ṭıbā'da çelebiyān-ı kirām u meşāyiḫ-i ẕevi'l-iḥtirām 'aynu'l-cem'-i iḫvān u ḫullānla ol buḳ'a-i mübārekede ḥalḳa-zen-i 'ayṣ-ı ḫoṣ u dā'ire-keṣ-i ṣoḥbet-i bī-ġıṣṣ olagelmişlerdir. Ve ol zāviye-i müteberrikeniñ taṣarruf ve neẓāreti 'azīz-i mümā-ileyhiñ evlād-ı kirāmına meşrūṭa olup ferd-i vāḥid ecānibiñ cānib-i ensāl-i ṣalāḥ-ārāstelerine müdāḫaleye ve ṣafā-yı vaḳtlerine müzāḥameye mecāli muḥāl olmuṣdur.

أعانهم الله تعالى على الاغيار مستمرا و أقامهم في مواقعهم الشريفة مستقرا.

Mervīst ki

Ol zinde-nefes ü mürde-nefsiñ, ḫademe-i ḫāṣṣalarından Dervīş Ḥüseyin Saʿīd ġassālīn-i emvātıñ maḥāll-i ʿavrātı müşāhedesinden ʿırḳ-ı ʿiffet ü ġayreti cünbān olup ʿazīz-i müşārün-ileyhiñ vaḳt-i maḥv-ı tāmlarında niyāzmend-i şehādet olduḳda ḥuṣūl-i merāmına nefes-i ḫayr buyurmaları serī‘an ve ʿācilen rū-nümā-yı manẓara-i bürūz olup Saʿīd-i merḳūm, ḫamūşān-ı ʿāşıḳānda şehīden merḥūm bulunup bilā-ġā’ileti’l-ġasl ḫūn-ı şehādetiyle defn olunmuşdur. Ve zamān-ı taʿayyün-i velāyetlerinde ṭālibān-ı maḳāṣıd-ı şūriyye vü maʿneviyye fevc-ā-fevc, niyāzmend-i enfās-ı şerīfeleri olup bī-ḫodāne ser-zede olan dem-i ilhām-tev’emleri be-her-ḥāl vücūd-peẕīr ve nefes-bendleri maḥmūdu’l-ʿāḳıbe olmuşlardır. Ve kendiler daḫi müddet-i medīde kürsī-nişīn-i meşnevī-ḫ‍ʷānī olup zülāl-i maʿārif ü nesīm-i enfās-ı nefīselerinden ravżāt-ı ḳulūb-ı ṭālibīn, şād-āb ve ḥadā’iḳ-i āẕān-ı müstemiʿīn pür-revḥ u reyḥān olup umūr-ı māşiyelerinde muvaffaḳ min külli’l-**[s. 10]** vücūh olduḳları ḫuṣūṣ-ı maʿādiyyelerinde daḫi müyessirü’l-aḥvāl ve maḥfūẓun mine’l-ehvāl ve meclis-i aḫīr-i teẕkīr-i *Meşnevī-i Şerīf*’lerinde ḳarībün mine’t-taṣrīḥ ḳurb-i intiḳāllerine īmā buyurup ʿārıża-i yesīre ile müteʿarrıż-ı maʿraż-ı beḳā vü muʿteriż-i mavṭın-ı fenā olup pehlū-yı Şehīd Saʿīd’de āmāde-i şerīfleri olan medfen-i laṭīfde vedīʿa-i āġūş-ı māder-i müşfiḳa-i ḫāk-i raḥmet-nāk ḳılınmışdır. Ve üzerlerine ḳubbe-i fāḫire binā olunup türbe-i muʿallā-rütbeleri ziyāret-gāh-ı ḫāṣ u ʿām olmuşdur.

نور الله تعالى مجده و جسده باشعة عناياته و روح روحه و سره بتباشير اناراته آمين يا مجيب *

***المضطرين بحرمة السيد الشفيع الامين.**

Ve ‘azīz-i müşārün-ileyh, zümre-i ḫademe-i menḳabe-nüvīsāndan olmaġla ẕikr-i müteyemmenleri rābi‘-i erba‘a-i meddāḥīn-i sādāt-ı Ṣıddīḳiyye ḳılınıp ve gūyā uṣūl-ı terbiye vü irşādlarına muḳaddimetü’ṣ-ṣurū‘ olmuşdur.

Ḥażret-i Derv̄îş Sinānüddīn

Ḫāk-zād-ı Dāru’l-velāye-i Ḳonya ve aḥfād-ı kirām-ı Şeyḫ Sināneddīn-i Aḳşehrī (nüvvire mażca‘uhu)dan ve kemālāt-ı ‘ilmiyye vü ‘ameliyye ile ārāste olup cāẕibe-i ‘ırḳ-ı ḳadīm kendilere ḳā’id-i ḫıdmet-i dergeh-i kerāmet-destgeh-i Ḥażret-i Çelebi Emīr ‘Ādil-i Kūçek olup zamān-ı ḫilāfet-i türbe-i mu‘aẕẕamalarında mevḳi‘-i pertev-i ḳabūl ü maḥremiyyetleri ve ser-efrāz-ı rütbe-i meşnevī-ḫ^{w}ānī olup miyāne-i ḥażret-i şāhzāde-i kirāmī-ḫilḳat ile ‘āmme-i derdmendān-ı müsterşidānda vāsıṭatu’l-ifāża ve’l-istifāża olmaġla ḥüsn-i teba‘iyyetleri sebeb-i istināre-i fetīle-i ḳābiliyyet-i gürūh-ı enbūh-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā olmuşdur. Ve sinān-ı zebān-ı ḥaḳāyıḳ-beyānları, ciger-şikāf u dil-dūz-ı mu‘ānidīn ü münkirīn ve temkīn-i müẕāherāt-ı ḳuvvet-i ḳudsiyye vü temrīn-i münāẕarāt-ı ḳudret-i muḥibbiyeleri ṣaf-ārā-yı mürīdīn ü muḥibbīn olup ve ḥużżār-ı mecālis-i refī‘a-i teẕkīr ü ṣoḥbetleri dem-be-dem müstefīd-i ḥall-i müşkilāt ve me’mūnu’l-ġā’ile-i evhām u ḫayālāt olmaġla ekşeri bi’l-inciẕābi’t-tām muntaẕām-

ı silk-i fuḳarā-i sülūk ve baḳāyā mülḥaḳ-ı ṭavā’if-i eḥıbbā ve rehīde-i berāziḫ-i mühlike-i inkār u hevā olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پای استدلالیان چوبین بود

پای چوبین سخت بی تمکین بود

[فعلاتن مفاعلن فعلن]

علم کز تو منی را نستاند

جهل از ان به بود صد بار

[مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن]

یك نظری پیش آن مرد فقیر ای پسر

بر بردت آن نظر سوی اثیر ای پسر

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

هر آن مشکل که پیران حل نکردند

بدانکه جمله بازی و فسونست

[?]

اذا كنت يا صاح مستتربا

فمن اعظم التل فاستترب

Mervīst ki

Ol edeb-verz-i meydān-ı teslīm, evā'il-i taḥṣīl-i ʻulūmunda merd-i baḥḥāṣ olmaġla baʻde'l-inābe daḫi mūlaʻ-i semt-i istifsār u ḥarīṣ-i delāyil-i istiḳṣā ve henüz ḥaḳā'iḳ-i ledünn ü daḳā'iḳ-i taṣavvuf, ṣemerāt-ı ilhāmiyye ve vāridāt-ı ḳudsiyye olduġundan ġāfil olup ekṣer veḳāyiʻ-i sülūkunda mübāderet-i su'āl üzere olmaġla **"دع القيل و القال و كثرة السؤال"**[788] maẓmūn-ı tenbīh-meşḥūnuyla te'kīd ve ḥüsn-i istimāʻ u ḳabūle terġīb ve meslek-i muʻtādından terhīb ḥażret-i mürşid-i ʻālī-cenābları üzere ʻamelde ṣābit-ḳadem-i peymānçe-i i'timār u intihā olup baʻde haẕā, kendilerden cenānen ve lisānen çūn u çerā ve lem ü lā mesmūʻ u maʻlūm olmadığı sermāye-i isticlāb-ı enẓār-ı ḥaseneleri ve bahāne-i ʻināyāt-ı mütevāliyeleri olup teraḳḳıyāt-ı rūz-efzūnla muġtenim ve **'المشاهدات مواريث المراقبات.'** mışdāḳıyla gülzār-ı derūn-ı pür-nūrlarından gülçīn-i esrār ve dest-yāb-ı infitāḥ u ḳarīrü'l-ʻayn-ı inşirāḥ olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هين مراقب باش گر دل بايدت

[788] İbn Hacer el-Askalânî, *el-Metâlibü'l-ʿâliye*, c. XIII, s. 498.

کز پی هر نقل چیزی زایدت

گر مراقب باشی و بیدار تو

بینی هر دم پاسخ کردار تو

چون مراقب باشی و گیری رسن

حاجتت ناید قیامت آمدن

ور ازین افزون ترا همت بود

از مراقب کار بالا تر رود

تو مراقب باش بر احوال خویش

نوش در داد و بعد از ظلم نیش

Ḥattā bi-ṭarīḳi'l-imtiḥān ve ʻalā sebīli'l-iḫtiyār ṣıġār u kibārdan ẓuhūr eden ebḥāṣa maʻḳūlü't-teslīm olduġu ṣūretde teslīm ü taḥsīn ve mevrid-i menʻ u mevḳiʻ-i defʻ olduġu taḳdīrde muġāyir-i ḥissiyāt ve mümāniʻ-i evveliyāt daḫi olur ise sükūtla muʻāmele buyurup "فهذا من سنة سيدي و سندي و مجاملة ذخيرة [**s.11**] يومي و غدي." ibāret-i ġarrāsıyla iʻlām-ı ḳaṣd-ı tesennün-i ḫāṣṣ-ı eḫaṣṣu'l-ḫavāṣṣ-ı ʻārifīn buyururlar idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یار آیینه است جان را در حزن

در رخ آیینه ای جان دم مزن

تا نپوشد روی خود را در دمت

دم فرو خوردن بباید هر دمت

چشم را با روی او میدار جفت

گرد منگیزان ز راه بحث و گفت

Menḳūlest ki

Ol dıraḫt-ı mīve-dār-ı esrār u sāye-güster-i mefārıḳ-ı derdmendān-ı zār, çil sāl ṣem‘-i encümen-i ebrār ve ser-ḥalḳa-i cem‘iyyet-i aḫyār ve mānend-i merdüm-i dīde iki cevher-i neyyir ve necīb-i ḫayyiriñ ẕat-ı menba‘u’l-berekātlarıyla ḳarīrü’l-‘ayn-ı rūḥ-ı revān olup her biri aṣl-ı pākine ‘adīl ve dūdmān-ı zamānda bī-bedīl ve ḫalefü’ṣ-ṣıdḳ u ‘ivażu’l-ḫayr ve ẓāhiren ve bāṭınen ḳā’im-māḳām u cā-nişīnleri ve gülistān-ı Mevleviyye’de gülbün-i hezār-ġonce vü naḫl-i bī-şümār-mīve olmuşlardır ki minvāl-i ẓuhūrları üzere tertīb-i ẕikr-i cemīlleri gül-güne-i nev-‘arūs-ı *Sefīne-i Nefīse* ḳılınır. Ve ol iki āşinā-yı esrār-ı tevḥīd u ittiḥāddan Dervīş ‘Abdulkerīm ẕāten ve zamānen şāyeste-i maḳām-ı sāmīleri olduḳda

در میان درویشان خانقه یکی که بسیاحت حوالت خواهد او را گویند بجای خود کسی آر و برو! پس بدین دستور بندۀ پیر بجای خود بفضل المنان عم احسانه عبد الکریم را بدل آورد و بسیاحت حوالت خواهد. و حسن قبول بدل را بدل و جان نیاز کند.”

maẓmūn-ı işāret-maḳrūnuyla ‘aynu’l-cem‘-i meydān-ı çil-tenāna ‘arż-ı mā fi’ż-żamīr etmelerinden rū-yı ḳabūl u müsā‘ade bedīdār olduġun mu‘āyene edince Ḥażret-i Çelebi Cemāleddīn cenāb-ı velāyet-me’âblarına daḫi ‘unvānıyla

”بحضرت پیر عادل پیام حسرت انجام و سلام سلامت قوام شاهزادۀ والاحسب را خواهم برد.“

muṭāyebe-nümā olduḳlarında **"خوش امدی و بخوشی برسان!"** nefes-i ḫayr-fermā olmaları ʻaḳībinde ḫāmil-i sırr-ı aḳdesleri Dervīş ʻAbdülkerīm'i yeden-bi-yedin, zānū-yı ḳabūl-i çelebī-i müşārün-ileyhe teslīm ve maḳāmlarına iḳāmet ve hem der-ān rūz müsāraʻat-ı seyāḥat-i ʻālem-i maʻnā edip Ḥadīḳatü'l-ervāḥ-ı Mevleviyye'de āsūde-i sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā olmuşdur.

ادام الله تعالی روح راحته و جعله غریق عنایته آمین بحرمة سید الانبیاء و المرسلین.

Ve reh-revān-ı vaṭan-ı aṣlī olan mensūbān-ı Mevleviyye için üç mertebe ḫāmūşān taʻyīn olunup evvelā Çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirāmdan mesned-nişīnān-ı ḫilāfet-i ʻuẓmā-yı türbe-i ʻarş-rütbe-i Ḥażret-i Mevlevī olanlarına derūn-ı revḥ u reyḥān-meşḥūn-ı türbe-i ʻanberīn-ṣerā maḫṣūṣ ve "Ḳıbābu'l-Aḳṭāb" şöhretiyle maʻrūfe ve beyne'l-meḳābiri'r-refīʻa ve't-türbeti'ṣ-ṣerīfe olan medāfin-i laṭīfe "Ḥadīḳatü'l-ervāḥ" nāmıyla meşhūredir. Çelebiyān-ı sā'ire ve ḫulefā vü meṣnevī-ḫ^{w}ānān u ṭarīḳatiyān ve vücūh-ı fuḳarāya maḫṣūṣ olup ve ḫāmūşān-ı ʻarīż ü ṭavīl ki beyne'l-cāddeteyndir; "Ḫamūşān-ı ʻāşıḳān" laḳabıyla medʻuvv olup fuḳarā-yı sā'ire ve ʻumūmen eḥıbbāya taʻyīn olunmuşdur ki sebeb-i tesmiyesi cānib-i Ḫorāsān'dan ʻaşḳ-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-aʻlā) ile ṭayy-ı menāzil edip Dārü'l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ʻani'l-beliyye) civārına vuṣūlde ḫaber-i irtiḥāl-i ʻālem-i bālāları mesmūʻları olunca der-ḥāl, şehḳāt-ı şedīde-i pür-ḥasretle girībān-çāk-ı ḥayāt-ı müsteʻār olup türbe-i şerīfelerine müteveccihen vedāʻ-ı ʻālem-i fānī eyledikleri mesmūʻ-ı Ḥażret-i Çelebi Ḥüsāmeddīn ve Sulṭān Bahāeddīn Veled ve gūş-güẕār-ı Sulṭān ʻAlāaddīn ve ʻāmme-i ricāl-i devlet-i Selçūḳiyye olduḳda bi-ecmaʻihim techīz ü tekfīnlerine ḥāżır olup ve rū-yı mescidleri semt-i ḳıble-i ẓāhire tevcīh olunup maḳābir-i sā'ire gibi tesviye vü tesnīm olunup ʻala'ṣ-ṣabāḥ, yine ecsād-ı ʻāşıḳān-ı merḳūmīn kemā fi'l-evvel semt-i türbe-i şerīfeye müteveccih olup üçüncü defʻada

daḫi teveccühlerini cānib-i cenāb-ı “Ka‘betu’l-‘uşşāḳ”a bulmaġla ‘alā ḥālihim ibḳā olunup “Mezār-ı ‘Āşıḳān” ‘unvānıyla meşhūr ve ḥavālīlerinde olan cümle-i maḳābir “Ḫāmūşān-ı ‘Āşıḳān” laḳabıyla ta‘yīn olunmuşdur.

طوبی لساکنیه و بشری لزائریه متعنا الله بشفاعاتهم و یسر لنا التقرب من فناء مقاماتهم آمین یا مجیب *

***الداعین.**

Ḥażret-i Dervīş ‘Abdulkerīm

Sināneddīn-i Meşnevī-ḫ^{w}ān **[s. 12]** şemere-i fu’ād-ı ḥālet-mu‘tādları olup nevbet-i Cemāleddīn Çelebi’de maḳām-ı vālid-i mācidlerine iḳāme olunup müddet-i medīde, ṣadr-ı neşr-i ma‘ārifde dād-dih-i ta‘līm ü irşād olup yād-fermā-yı ‘uhūd-ı sābıḳa-i eslāf-ı kirām olmuşdur. Ve evḳāt-ı tedrīsde telāmiẕe ile mu‘āmeleleri kemāl-i ḥiddet ve aḥyān-ı teẕkīrde iḫvānla muḫāṭabaları ġāyet-i mücāmele üzere olduḳları ’لكل مقام احوال.‘ mübteġāsınca iḳtiżā-yı maḳāma ḥaml olunduġu mesmū‘ları olunca **“ این هم محتمل است. لکن بنده ابن السنان و عبد الکریمست. پس حدت زبان از سنان و لطف بیان از کرم سلطانست که 'الولد سر أبیه' و 'العبد علی خلق مولاه' مقرر است.”** nefes-i enfesleriyle muṭāyebe-künān ve bu naẓm-ı āb-dārla terennüm-rīz olmuşlardır:

’و الحق کما استشهد.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

از حدیث اولیا نرم و درشت

تن مپوشان زانکه دینت راست پشت

گرم گوید سرد گوید خوش بگیر

تا ز گرم و سرد بجهی از سعیر

گرم و سردش نو بهار زندگیست

مایهٔ صدق و یقین و بندگیست

این دو وصف از پنجهٔ دستت ببین

بعد قبض مشت بسط آید یقین

پنجه را گر قبض باشد دائما

یا همه بسط او بود چون مبتلا

زین دو وصفش کار و مکسب منتظم

چون پر مرغ این دو حال او را مهم

عاشقان را شد مدرس حسن دوست

دفتر و درس و سبقشان روی اوست

من عجب دارم ز جویای صفا

کو رمد در وقت صیقل از جفا

آن جفا با تو نباشد ای پسر

بلکه با وصف بدی اندر تو در

بر نمد چوبی که آن را مرد زد

بر نمد آن را نزد بر گرد زد

Mervīst ki

Ol ser-bāz-ı meydān-ı istiḳāmet, mālik-i biḍā‘a-i istiṭā‘et olmaġla kemer-bend-i ‘azīmet-i ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn olup lākin hengām-ı vedā‘, südde-i sa‘ādet-i türbe-i firdevs-rütbede bīrūn-ı ḥadd-ı ḳıyās, riḳḳat-nümā ve iḫvān u ḫullān u evlād u ‘ıyālle istiḥlālde diḳḳat-fermā olmalarından istişmām-ı bū-yı ẕehāb-ı bilā-iyāb olunmaġla ‘uyūn-ı dil-dādegāndan seyl-āb-ı ḥasret u dūd-ı āh-ı firḳatle rū-yı zemīn ü āsumān hem-reng-i der u dīvār-ı beytü’l-ḥazen olduġun müşāhede edicek ‘unvānıyla perde-ber-endāz-ı **"غم مخورید! اگر عبد الکریم غائب شود عبد اللطیف حاضر است."** peyker-i me’āl-i kār olduḳları ba‘de edā’i’l-farīża, mürāci‘-i Medīne-i Münevvere ve rū-māl-i ‘atebe-i ‘ulyā-yı Ravża-i Muṭahhara olduḳlarında ḥarem-i evvelīn ü āḫirīn-i meṭāf-ı Sulṭānu’r-rüsül (‘aleyhi’ṣ-ṣalātü’z-zākiyāt ve’t-teslīmātü’r-rā’iḳāt)da

(نظم)

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

با انکه میدانی مرا هرگز نمیخوانی مرا

هستم سگی زین آستان از در چه میرانی مرا

(دیگر)

[مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن]

آنچه نبردست وهم عقل ندیداست و فهم

از تو بجانم رسید قبله ازانی مرا

[؟]

اخذتم فؤادی ثم عنی نأیتم

فما ضرکم لو کان عندکم الکل

[فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

هوسم بود که در کیش غمت کشته شوم

لیك این بنده ضعیف است بقربان نرود

گرنه امید لقای تو بدی در جنت

هیچ عاشق بسوی روضهٔ رضوان نرود

ebyāt-ı muḥarrere emṣāli enfās-ı pür-sūz u güdāz-ı merdān-ı Ḫudā inşādıyla ḥāl-āver ü raḳṣān ve nālān u giryān olup cümle-i zā'irāna ḫurūş-ı āh u zārī te'sīr etmegin herkes ḥuṣūl-i merāmına tevcīh-i ḫāṭır-ı şefḳat-me'āṣir edip bi-fażlillāhi'l-Mucīb, tīr-i niyāzı hedef-i ḳabūle işābet ve civār-ı Ḥażret-i Ṣefī'ü'l-müẕnibīnde āsāyiş-i sermedī ile baḳıyye-i çend-rūze-i ḥayātdan ferāġat edip kām-yāb-ı sa'ādet-i rūz-efzūn olduḳda cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr ve cesed-i merḥūmları ḫıyābān-ı ravża-i Rıḍvān olan Baḳī'de buḳ'a-nişīn-i buṭūn olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

عاشقانت بر تو تحفه اگر جان آرند

بسر تو که همه زیره بکرمان آرند

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلن فاع]

بر خاك درش از سر دل کن سجده

این کار دلست کار پیشانی نیست

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بانك "طبتم فادخلوها خالدین" اندر جهان

چون بگوش جان شنیدم از سر کوی شماست

Ḥażret-i Dervīş ‘Abdullaṭīf

Dāder-i kihīn-i Ḥażret-i ‘Abdulkerīmi’l-meẕkūr ve mecmū‘a-i ‘ulūm u ma‘ārif-i şettā ve mażbūṭa-i a‘māl-i ḥasene vü aḫlāḳ-ı ḥamīde-i lā-tuḥṣā ve ṣāḥibu’t-taḫliye ve’t-taḫliye mālik-i ḫızāne-i esrār-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) olup ‘aḳīb-i **[s. 13]** birāder-i mihīnlerinde, cümleden evlā vü aḥrā olmaġla müntaḳil-i ḥüsn-i teveccüh-i ḥażret-i erīke-nişīn-i ḫilāfet-i kübrā vü mevḳi‘-i pertev-i himem-i fuḳarā ve maḳām-ı vālid-i mācidlerine ḳā’im ve müceb-i nefes-i ḳudsī-i ‘Abdulkerīmī üzere mefārıḳ-ı mensūbāt-ı ḫānedānlarına sāye-i ḥimāyet-endāz u naḳd-ı vaḳt-ı eslāf-ı ‘aliyyeleri olmaḳ üzere rāyet-efrāz olmuşlardır.

Ve ibtidā-yı inābetlerinden intihā-yı ḥayātlarına varınca semt-i “Ḳıbletü’l-‘uşşāḳ” ve cānib-i türbe-i mu‘aẓẓamaya istidbār u istiṭāle vāḳi‘ olmayıp istiġrāḳ-ı ādāb üzere tekmīl-i dā’ire-i ‘ömr etmişlerdir. Ve ẓāhiren ve bāṭınen, ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i Sulṭānu’l-‘āşıḳīn’e olan teveccüh-i tāmları daḫi kendileri beyne’l-iḫvān ve’l-

ḫullān müteveccih-i erbāb-ı ḳulūb u mültecā-yı aṣḥāb-ı ḫuṭūb edip nerdübān-ı i‘tilā-yı şānlarında “Ḥüsāmeddīn-i Ṣānī” ‘unvānıyla meẕkūr olmuşlardır. Ve esfār-ı ‘Irāḳıyye münāsebetiyle nezīl-i fınā-yı Dārü’l-velāye olan mülūk ü vüzerā bi-ecma‘ihim, muḥibb ü mu‘teḳidleri ve müstemidd-i himmet-i vālāları olup istiḫbār eyledikleri ‘avāḳib-i ‘azīmetlerinden tevriye ṣūret-i istiḫāre ile ne maḳūle nefes-i germ ü serd-fermā olmuşlar ise bī-ḳuṣūr, ḫaberleri ‘ayān ve ẓuhūr mertebesine resīde olmaġla maḥabbet-i mükāşefeleri vü işābet-i istiḫāreleri müttefaḳun-‘aleyh ṣudūr olmuşdur. Ve ‘azīz-i müşārün-ileyh, riyāżet-i müstemirre üzere olmaġla ḳuvvet-iża‘f-ı bedeniyyeleriyle yine ḥalḳa-i semā‘ u ṣafāda dūr [u] dırāz devvār olup cümle-i hem-pāyāna ‘ayā ṭārī olduḳça anlar ezyed ü esra‘ mine’l-evvel, germ-ā-germ-i vecd ü ḥāl-i tīz-ender-tīz, çarḫ-zenān olmaları muḥayyir-i efhām-ı dā’irīn-i medār-ı ṭāḳat-i beşeriyye olduġu żamīr-i münīr-i mükāşefe-semīrlerine ‘aks-endāz olduḳda “ در میدان وجد حال ارباب فنا رقصان و دست افشان روح روانست. و ابدان چون تنوره گانست و طریان عیا بجامهای سماع و صفا ملایم رای عقلا نیست! اگر از ادارهٔ آن جامها ارواح را عیا طاری شود هرآینه از تحمل و تحریك آنها در عیای دائم خواهند بود.” dem-i taḥḳīḳ-tev’emleriyle semā‘ u ṣafāları rūḥānī olduġuna īmā buyurup “ فاما انانکه متواجدند بقوت جسمانیه حرکت کنند. البته در امتداد بیتاب شوند.” nuṭḳ-ı ḥaḳlarıyla beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i vācidīn ü mütevācidīn ve beynehumāda düstūru’l-‘ilm ve’l-‘amel olan mīzān-ı imtiyāzı ta‘yīn buyurmuşlardır.

*لله دره فیما أفاد و أجره علی البر الجواد. *

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع ما چو روحانیست ای جان

مشو اینجا بنفس و کبر رقصان

سماع ما چو بیرون از من و ماست

منی از خویش مردان بیفشان

سماع ما نصیب جان پاکست

اگر چه شد نصیب جسم مانان

سماع ما بود ز افلاك بر تر

مکش این را ز بی عقلی بمیزان

Menḳūlest ki

Ol muġtenim-i sehm-i evfer-i ḳıdḥ-ı mu‘allā-yı iḳbāl-i Ḫudā-dād, mevḳi‘-i pertev-i ḳabūl-i tām-ı Ḥażret-i Çelebi Cemāleddīn olup zamān-ı şümūl-i velāyetlerinde izdiḥām-ı keşret-i ṭālibān, tekbīr-i Mevlevī ḥasebiyle tekbīr-i ‘araḳıyyāt-ı maḥabbet ü istişfā ṭaraf-ı şerīflerine tefvīż buyurulup ve ḫilāfet-i sırriyye iḥsān olunmaġla ṣubḥ u mesā dā’ire-i tevessül ü istid‘āları gird-ā-gird-i müstemiddīn ü müstemendān olup ḳabūl-i hedāyā vü nüẕūr daḫi kendilere ḥavāle olunup bi-fażlillāhi te‘ālā berekāt-ı teveccüh ü meyāmin-i tefevvühleri ‘āmme-i derdmendāna sermāye-i fevz-i maṭlab u ḫırz-ı emān-ı mat‘ab u ma‘ṭab olup taḥt-ı yed-i aḫẕ u ḳabūllerinde müctemi‘ olan naḳd ü cinsi tamāmen ḥasbe’l-iftiḳār muḥtācīn ü mużṭarrīn-i iḫvān u ḫullāna tevzī‘ buyurup kendilere ifrāz-ı ḥiṣṣe teklīf olunduḳda ‘unvānıyla i‘tiẕār u istiġnā edip ẓāhiren ve bāṭınen mürīdīn ü **”ما را خدمة عباد بس است.“**

muḥibbīn-i ṭarīḳat-i müstaḳīme-i Ṣıddīḳī'ye menāfi‘-i ṣüriyye vü ma‘neviyyeleriyle müntefi‘ ü memnün ve ‘خير الناس من ينفع الناس’ ḥaber-i beşāret-eşer-i Seyyidü'l-beşer ('aleyhi's-selām) ve [789]-إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ-[790] ve -لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاء وَلَا شُكُورًا- mežāmīn-i şerīfesine mā-ṣadaḳ olmuşlardır. Ve 'ale'd-devām ism-i pāk-i Laṭīf'e iştiġāl etmekle gūyā ḫulūṣ u i‘tiḳād ve ṣıdḳ-ı zā'idü'l-vaṣfları ḥasebiyle kendilere nisbet-i ism-i a‘ẓam olup ekşer-i müstefīżīne **[s. 14]** **" اللهم! يا سيدي يا لطيف! يا مولاي الرؤف! الطف بمن يلوذ بعبدك الضعيف لطفا شاملا للوضيع والشريف و ارؤف بمن يتوسل به رأفة عامة لكل ملهوف."** nefes-i cān-baḫşlarıyla 'azīmet-ḫᵛᵃān u gülbāng-ı ḳabūl-i niyāz-keş olmaları serī‘an ve 'ācilen eşer-zā-yı meṭālib-i erbāb-ı ḥācāt olmaġla dergeh-i kerāmet-destgehleri maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl-i mütevessilīn ü maḳṣad-ı ḳavāfil-i müstemiddīn ü mużṭarrīn olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر نداری تو دم خوش در دعا

رو دعا میجو ز اخوان صفا

هر کرا دل پاك باشد ز اعتلال

آن دعایش میرود تا ذو الجلال

کان دعای شیخ نی چون هر دعاست

[789] İnsân Sûresi, 76/9. Âyet: "«Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz.»"

[790] Şu‘arâ Sûresi, 26/109. Âyet: "Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir."

فانی است و گفت او گفت خداست

آن دعای بیخودان خود دیگر است

آن دعا زو نیست گفت داور است

آن دعا حق میکند چون او فناست

آن دعا و آن اجابت از خداست

Mervīst ki

Ol hümā-yı bülend-pervāz, bī-şereh-i elvān-ı eṭʿime vü mūlaʿ-ı perhīz ü riyāżet ve mānend-i hilāl-i dīde-dūz-ı maşrıḳ, tekmīl-i envār-ı velāyet ü maḥall-i şefḳat-i ḫayr-ḫʷāhān-ı ḫānedān inābet ü irādetleri olmaġla [791]'نفسك مطيتك فارفق بها.' ḫaber-i şerīfin ser-süḫan taḫṣīṣ edip bir miḳdār ḫʷāb u ḫor bād-pā-yı āteş-ʿinān-ı şeb-dīz-i bedenlerinde meyl-i ruḫṣata sevḳ u niyāz eylediklerinde " آن سلطان الملك و الانس و الجان خوب فرموده است: ولكنه في حق من كانت نفسه مطيته فأما من كان مطية نفسه فيجب عليه ان يروضها ويضيقها ويلقيها على أرض الاضطرار ويلجمها بالامساك الماسك حتى يصير راكبا عليها ويسرعها في منازل المتقين فاذا حصل الامر وصل الى القدر وتصير نفسه مطيته فلا بأس حينئذ برفقها و الا ففي رفقها جور الروح و ظلم العقل وسياسة القلب و اضاعة السر وتخريب الجوارح و الجوانح فاذا قويت اكرهت مطيتها الى المهالك." nikāt-ı laṭīfesiyle pend-i taʿrīż-fermā-yı müşfiḳān-ı şūrī olmuşlardır.

[791] Âlûsî, *Tefsîru Rûhu'l-Meʿânî*, c. V, s. 180.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مادر بتها بت نفس شماست

زانکه این مار و آن بت اژدهاست

بت شکستن سهل باشد نیك سهل

سهل دیدن نفس را جهلست جهل

صورت نفس ار بجویی ای پسر

قصهٔ دوزخ بخوان با هفت سر

هر نفس مکری و در هر مکر ان

غرقه صد فرعون با فرعونیان

ای که خود را شیر یزدان خواندهٔ

سالها شد با سگی در ماندهٔ

آلت اشکار خود جز سك مدان

کمترك انداز سك را استخوان

زانکه چون سك سیر شد سرکش شود

کی سوی صید شکاری خوش دود

چون کند این سك برای تو شکار

چون شکار سك شدستی آشکار

دشمنی داری چنین در سر خویش

مانع عقلست و خصم جان و کیش

نان جو حقا حرامست و فسوس

نفس را در پیش نه نان سپوس

Ve Daḫi

Sāye-i ‘ināyet-māye-i Sulṭānü’l-‘ārifīn (ḳuddise sırruhu’l-münīr)de fevā’id-i cemme-i muḥarrere ile müstefīd olduġundan mā‘adā mānend-i dü çeşm-i rūşen ‘Abdurraūf u ‘Abdulġafūr-nām iki ferzend-i ercümendle muġtenim olup her biri āb-ı vecd-āsā sālik-i rāh-ı Ḫudā vü mālik-i ādāb-ı ṭarīḳat-ı Ḥażret-i Mevlānā (min külli’l-vücūh evlānā) olup ‘Abdurraūf, āsitāne-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de şeyḫ u meşnevī-ḫ^{w}ān ve ‘Abdulġafūr türbedār-ı ḥażret-i buḳ‘a-i mübāreke-i Ḳuṭbü’l-aḳṭāb olup beyne’l-fuḳarā maẓanne-i kerāmet-i e‘azze-i şehīrü’l-menḳabe olmuşlardır. Ve kendiler daḫi Ḥażret-i Çelebi Cemāleddīn (nüvvire mażca‘uhu) müteveccih-i dārü’l-beḳā olmazdan muḳaddem me’āl-i ḥāl-i muḥāṭ-ı mükāşefeleri olmaġla mānend-i mensūbān-ı şāhān-ı sefer-kerde pīşrev ü muḳaddime olmaḳ üzere teheyyü’-i naḳalān-ı cihān-ı ma‘nāları ẓāhir-bīnān-ı aḥıbbāya ‘acīb-nümā olmaġla ḥużūr-ı fā’iżü’n-nūr-ı

Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhde īrād olunduḳda **"خوش میکند که مقدم الجیش ماست."** nuṭḳ-ı pākleriyle muḥaḳḳıḳ-ı mācerā olup fi'l-vāḳi', ḳudemā-yı iḫvān u ḫullāndan cemm-i ġafīrle müsāra'at-ı irtiḥāl edip gürūh-ı ḥażret-i şāhzāde-i sāmī-cāha muḳaddim olup Ḥadīḳatü'l-ervāḥ-ı Mevleviyye'de fusṭāṭ-ı rāḥat-zen ü āsūde-i sāye-i dīvār-ı şefā'at-medār-ı Ḫudāvendigārī (ḳuddise sırruhu'l-Bārī) olmuşdur. **[s. 15]**

روح الله تعالی روحه و أدام فتوحه.

Ḥażret-i Derv̄iş ‘Alī Ḫorāsānī

Cenāb-ı velāyet-me’āb u kerāmet-niṣāb u ṣıddīḳ-intisāb, faḫru’r-ricāl ü ẕuḫru’l-abdāl Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (kuddise sırruhu’n-nūrānī) meşhed-i muḳaddes-i imām-ı efḫam u türbe-i münevvere-i hümām-ı ekrem Ebū ‘Alī Mūsā er-Rıżā ziyāreti ile iḳlīm-i Ḫorāsān’a hirās-efgen-i mehābet ü istimālet-baḫş-ı luṭf-ı mu‘āşeret olduḳlarında rübūdegān-ı şīve-i nādire-i ġavṣāne vü dil-bestegān-ı ḫıdemāt-ı rikāb-ı ḳuṭbāneleri olan ‘uşşāḳ-ı ekīdü’l-mīṣāḳdan olup ṭaraf-ı beyne’ş-şeref-i rūḥāniyyet-i İmāmü’l-ins ve’l-cin (raḍıyallāhu ‘anh ve ‘an kāffeti’l-e’immeti’l-‘iẓām)dan muraḫḫaṣ-ı mülāzemet-i ḫıdmet-i ġāşiye-i ḥimāyet-ḥāşiyeleri olup merzbūm-ı Rum-ı ṣıdḳ-mevsūma ric‘at ve Dārü’l-velāye-i Ḳonya (ḥamāha’l-Ḥafīẓi’d-Dāfi‘ ‘ani’l-beliyye)ye vüṣūllerinde Mīrzā Ṣafiyyüddīn’iñ tafṣīl-i aḥvāl-i muḥayyiretü’l-efhāmı şifāhen telaḳḳī olunduḳda bi’l-külliyye ḫarāb-ı ṣahbā-yı ‘aşḳ u irādet-i ṣāḥibü’s-seyf-i mülk-i ḥaḳīḳat olup verāṯet-i e’imme-i ẕevi’l-iḥtirām, nāṣiye-

i ‘iṣmet-pertevlerinde bāhir olduġu meşhūd-ı ‘ayne’l-yaḳīnleri ve ‘alāḳa-i rūḥāniyye-i dergeh-i velāyet-destgeh-i e’imme-i kirāmı derīçe-i ḫayālden sāḥa-i ‘ayāna cilve-rīz ü pertev-endāz mu‘āyene etmekle mürīd-i bā-temkīn ü bende-i bī-tereddüd-i ān u īnleri olup çend sāl cārūb-keş-i meydān-ı ḥasret-i merdānları ve teslīm-i her güne fermānları olmaġla mevḳi‘-i nūr-ı ḥüsn-i naẓarları olup südde-i seniyye-i ġavṣiyyelerinden “Güzelḥiṣār” ve ḥavālīsiniñ ḫıdemāt-ı ḳuṭbiyyelerine ta‘yīn buyurulup ‘idād-ı ricāle iltiḥāḳla ser-efrāz olmuşdur.

(نظم)

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُ فَعُولُن]

يك شمع ازين مجلس صد شمع بگيراند

گر مردهٔ ور زنده هم زنده شوی با ما

پا های تو بگشايد روشن بتو بنمايد

تا تو همه چون گل در خنده شوی با ما

در زنده در ا يكدم تا زنده در ان بينی

اطلس بدر اندازی در زنده شوی با ما

چون دانه شد افگنده بر بست و درختی شد

اين رمز چو در يابی افگنده شوی با ما

شمس الحق تبريزی با غنجه همی گويد

چون باز شود چشمت بیننده شوی با ما

Menḳūlest ki

Ol ‘Īsī-nefes ü mücerred-i ‘alāyıḳ-ı heves, emr-i elzemü’l-ittibā‘-ı Ḥażret-i Ġavṯ-ı A‘ẓamī ile medīne-i merḳūmede ḥālā cilve-gāh-ı ‘āşıḳān-ı Mevleviyye olan buḳ‘a-i mübāreke ki ābā vü ecdādı gürūh-ı pür-şükūh-ı ‘Ārif-i Ekber’den olup kendiler mürīd-i cenāb-ı Sulṭān Semā‘ī olan bir muḫliṣ-i mā-melek-niṯārıñ, ḥadīḳa-i mevrūṯesi olup mūceb-i işāret-i rūḥāniyye ile ‘azīz-i mūmā-ileyhi ol maḳām-ı nüzhet-fezāya da‘vet ve ba‘de’l-ikrām, menzil-i meẕkūru kendilere temlīkle itmām edip yevmen-fe-yevmen meymenet-sāye-i ‘imāret-māyeleriyle ḳālıb-ı ḫānḳāh-ı ṭarīḳat-ı Mevleviyye’ye ifrāġ olunup müddet-i medīde ol serv-i būstān-ı istiḳāmet ol maḳām-ı müteberrikde ser-sebz-i kerāmet ve pā-ber-cā-yı iḳāmet ve mürīdīn ü muḥibbīn-i ḥizb-ı Ṣıddīḳiyye’ye vesīle-i inābet ü mürşid-i rāh-ı menzile-i selāmet olmuşdur.

Ve ibtidā-yı nevbetlerinde mestūrān-ı ḳıbāb-ı ‘izzet ü ḳallāşān-ı vādī-i ġayretden olmaġla na‘l-i bāz-güne-i reftar u esrār-ı mermūze-i güftārları ḥavāṣıl-şikāf-ı ẓāhir-bīnān olup mecẕūbāne nümāyişlerinden sāde olan remān ve faḳaṭ ḥıdmet-i pür-ḥürmetlerine bir bī-çāre-i bī-zebān raġbet edip muṣāḥabetleri ṭarīḳa-i işārete münḥaṣıra olduġu zebān-āverān-i şehre bahāne-i ḫurde-gīrī ve ‘الأنسب فالأنسب.’ mażmūnuyla ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine istihzā vü suḫriyye ve ‘adem-i ḳuvvet-i nāṭıḳa vüża‘f-ı lehçe-i beyānlarına īmā eyledikleri ḫavāṭır-ı aḥbāb-ı ḫulleṣe daġdaġa-fersā olmaġla nā-gāh berūmend-i ḥıdmet-i şerīfeleri olan lāl-i māder-zāda ḫiṭāb-ı kerāmet-me’ābıyla “تا بکی باشارت صحبت کنیم؟ بعد ازین بعبارت تعبیر ما فی الضمیر کن!”

tevcīh-i himmet buyurdukları ānda bi-fażlillāhi teʻālā ve keremihi, sāmiʻa vü nāṭıḳa iḥsān olunup ḳābil-i ifāde vü istifāde olmaġla zamān-ı yesīrde fāżıl-ı faṣīḥü'l-lisān u kāmil-i belīġü'l-beyān u müşārün-bi'l-benān-ı ebnā-yı zamān olmuşdur. Ve baʻde infitāḥi'l-lisān, aḫras-ı merḳūm ḥāl-i lālīde sā'ir benī nevʻ-i ādem gibi tekellümden māʻadā mes'ūl olmayıp ol maḳṣad-ı celīle daḫi **[s. 16]** bu ṭarīḳle vüṣūlden ṣoñra bi'l-külliyye nā-murād olup min ġayrı ʻavā'iḳ u ʻalāyıḳ-ı sülūk sīret-i pīş-ḳademānda müsāraʻat-ı iḫlāṣ-ḳarīni kendiye serīʻan ve ʻācilen iḫrāz-ı merātib-i refīʻaya mirḳātu't-tevfīḳ ve neyl-i meṭālib-i rūḥāniyyeye vesīle-i taḥḳīḳ olduġu kāffe-i ahālī-i diyār-ı merḳūmeye sebeb-i intibāh olup herkes iḳāmet-i merāsim-i iʻtiẕār-ı güẕeştesine beẕl-i vüsʻ eyledigi bāʻiṣ-i cūş-ı deryā-yı maʻrifet ü naṣfetleri olup **" این همه ارباب لطف بیان پیش از انکه نفس بند اصحاب دل بوده اند. از قبیل -وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا-[792] بودندی. پس آنکاهکه بفیض قبول نفس مردان ایشان را سامعه و ناطقه احسان کردند. از جمله اهل دم و قدم گشتند. و بعضی ازیشان غرقهٔ بحر معانی شد. و بعد از قدرت نطق سخن پرداخت و صموت و سکوت گشت. پیش از التحاق بخموشان رنك خموشی پذیرفت."** unvān-ı merātib-tibyānıyla saḫīfān-ı bī-maʻnī-i jāj-ḫāyān-ı ṣūreti ṣavt-ı aḫrasıyla berāber edip **بعض از قرب نوافل بمرتبهٔ "کنت له سمعا یسمع بي و بصرا یبصر بي." رسیده اند. نطق و سمع و بطش و بلکه عامهٔ حرکات و سکنات ایشان از حق و بحق و در حق بوده."** kelime-i cāmiʻa-i cemʻü'l-cemʻleriyle ḫuṭebā-yı menābir-i irşād u ṭūṭiyān-ı gülistān-ı ittiḥādıñ nebẕe-i kemāl-i tevḥīdlerine işāret buyurmuşlardır.

[792] Aʻrâf Sûresi, 7/179. Âyet: "Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır."

-وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ-[793]

Ve mesken-i mübārekleri kendilerden ṣoñra türbedārlarına zāviye-i vaḥdet ü ‘ibādet olup ba‘de zamānin, himem-i ‘aliyye-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ile ḫānḳāh u dārü’l-ḫilāfe ve maḳām-ı icrā-yı āyīn-i vecd ü ḥāl ve mecma‘-ı ricāl olup lākin ol ḥavālīde tekevvün eden rü’esā-yı fesād-engārıñ sirāyet-i tesvīlāt-ı iblīsiyyeleri ile bi’t-tedrīc vücūh-ı ahālī semt-i ḳıble-i ‘irfān u cihet-i teveccüh-i insān-ı kāmilden münḥarife olmaġla ḥālā yine zevāyā silkine münḫariṭe olup müsāfirīn ü seyyāḥīn-i dervīşāna cā-yı āsāyiş-i çend-rūze ve ṭāḳ u ṭurum-ı nāy u ḳudūm u hāy u hūy-ı şāhbāzān-ı Mevlānā-yı Rum’dan ḫālī olmuşdur. Fi’l-ḥaḳīḳa, ol cilve-gāh-ı pür-ẕevḳ ü şevḳ-i rūḥānī miyān-ı ḳavm-i mātem-zedegān-ı ġumūm u hümūm-i nefsānīde kāsid ve menfūr-ı ṭıbā‘-ı mażarra-i i‘tiḳād-ı fāsid olmamaḳ bedīhiyyü’l-istiḥāledir.

(بیت)

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

با مدعی مگویید اسرار عشق و مستی

تا بیخبر بمیرد در درد خود پرستی

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

سماع ماست آب زندگانی

[793] Ahzâb Sûresi, 33/4. Âyet: “Allah, bir adamın içinde iki kalp yaratmadığı gibi, «zıhâr» yaptığınız eşlerinizi de analarınız yerinde tutmadı ve evlâtlıklarınızı da öz oğullarınız olarak tanımadı. Bunlar sizin ağızlarınıza geliveren sözlerden ibarettir. Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola O eriştirir.”

اگر خضری بخور زین آب حیوان

سماع ماست ان نادر امانت

نپذرفت آن امانت را جز انسان

سماع ما یکی دشتیست پر خون

درو شیران ز هر سویست غرّان

سماع ما از ان رستمانست

زنان را نیست اینجا جای جولان

سماع ما پر از شاهان عشقست

ز همدیگر ربوده گوی میدان

سماع ما بهشت پر حور است

تو بینا نیستی ما را چه تاوان

سماع ما یکی گنجیست پر در

ازو هر سوی صد بحر و دو صد کان

سماع ما بهایی خود ندارد

ولد مستان بها مفروش ارزان

Ve berekāt-ı nefes-i ḳudsīleriyle ol lāl-i māder-zād ve ṭūṭī-i gūyā-yı gülşen-i tevḥīd ü teẕkīr olduġu vu‘āẓ-ı şehrden bir ḫod-bīn-i pür-kīn-i ġaflet-āgīn-i ḳasvet-āyīn, mecālis-i tedrīs ü teẕkīrinde iltizām-ı ẕemm ü ḳadḫleri ve siḥr ü istidrācleri ile telvīṣ-i menābir-i celīle vü tekdīr-i ṭabāyi‘-i selīme vü ızlāl-i nüfūs-ı ḫāliyyede ışrār-nümā olduġu yevmen-fe-yevmen müştedd ü mümtedd olmaġla ḥulūl-i vaḳt-i mücāzāt u ḫurūş-ı mevc-i ġayretlerine müṣādefe edip nā-gāh lehçe-i kerāmet-niṣārlarından **تا "باین وقت مرفوعه و معلقه بود. اکنون بزبان آتش فشان این بی ادب خواهد پیچید."** dem-i ḥamiyyet-tev’emleri fi’l-ḥāl, cilve-ger-i sāḥa-i bürūz ve ol yāve- gū-yı bedbaḫtıñ lisān-ı ṭa‘‘ānı mün‘aḳid ü gūş-ı bī-sāmi‘a-i sedādı münsedd ve bi‘aynihi hem-reng-i aḫras-ı cibillī olup deḫḫālīn-i sā’ire bend-i zebān u sedd-i gūşu zebān-bend ve pend-i iḥtirāz-ı istimā‘-ı ġıybet-i fuḳarā-yı ṭarīḳat olup velvele-i kerāmet-i bāhireleri ḳıbāb-ı dimāġ-ı mütekebbirīn ü münkirīne sersām-fermā vü riḳāb-ı ser-keşāna ṭavḳ-ı iḳrār u bendegī-resā olmaġla ṣıyt-ı velāyetleri ḥavālī-gīr olduḳda **" حل و عقد ما مصلحت [s.17]** ‘unvānıyla iḳtirāb-ı irtiḥāllerine īmā buyurup **"تمامست. بعد ازین سیاحت دار السلامست.** vā‘iẓ-i merḳūm daḫi minvāl-i meşrūḥ üzere mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i intiḳām-ı Ẕu’l-celāl olmaġla çend rūze nāle vü feryād-ı bī-fā’ide ile ṣıġār u kibāra temāşā-yı ‘ibret-nümā ve ol elem ü ġam ile mu‘tellü’l-mizāc ve müsāfir-i diyār-ı emṣālī olunca kendiler daḫi vedā‘-ı bezm-i ṣūret edip menzil-i müteberriklerinde defn olunmuşlardır. Ḥālā ḳabr-i şerīfleri ṣadr-ı semā‘-ḫānede olup fi’-ṣubḥ ve’l-mesā, ed‘iyye-i ḫayriyye-i maḳarr ile müstefīd ve ziyāret-i müteyemmeneleriyle erbāb-ı ṣıdḳ u ḫulūṣ müstemidd-i icābet-i da‘avāt olup sāye-i sa‘ādetleri melāẕẕ-ı derdmendān u menāḳıb-ı merdāneleri yādigār-ı baḫtiyārān-ı diyār olmuşdur.

نور الله مرقده و بشهود الجمال أسعده آمین یا مجیب السائلین ومتعنا بشفاعته یوم الدین.

Ḫażret-i Dervīş ‘Oṣmān

Ḫāk-zād-ı Dārü’l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset ‘ani’l-beliyye) ve evlād-ı eşrāfdan ve erbāb-ı vera‘ u taḳvādan olup tereke-i ābā vü ecdādı bi’l-cümle, ḫarc-ı rāh-ı maḥabbet-i fuḳarā edip mālen ve bedenen, ḫıdmet-i şerīfe-i dergāh-ı evliyā ile tevessül-i iltiḥāḳ-ı ṭā’ife-i ‘aliyye vü tesebbüb-i intisāb-ı rikāb-ı kibār-ı ḥizb-i Mevleviyye’de mesā‘ī-i edībāne vü muḫliṣānesi meşkūre ve sa‘ādet-yāb-ı tekbīr ü ‘izzet-me’āb-ı telebbüs-i külāh u ḫırḳa-i faḳr-ı Aḥmedī ve sālik-i meslek-i selāmet-i sermedī olup envā‘-ı ḫıdemāt-ı āsitāne-i sa‘ādetde beẕl-i mechūd u ṣarf-ı maḳdūrdan ṣoñra ser-firāz-ı rütbe-i ḥasretü’l-ḫuddām, türbedārī olmuşdur. Ve rūz u şeb ilā āḫıri’l-‘ömr, taḳdīm-i levāzım-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i merḳūmede ser-i mū tehāvün ü tekāsül-nümā olmayıp ḥattā cāme-ḫ^{w}āb-ı rāḥatda istiṭāle etmeyip hemīşe kemer-i vaḥdetde müteveccih-i āyīne-i zānū-yı murāḳabe vü ġonce-i ḫusbān-ı gülşen-i müṭāla‘a olduġu taḥsīn-i muḳaddemān-ı kār-ı ṭarīḳat olmaġla ẕikr-i cemīlleri mecālis-zīb-i ḥullān ve ḫuṣūṣ-ı mezkūrda

در دائرهٔ که سلاطین عظام استطالهٔ خواب راحت بقا فرمایند بندگان ناچیز را پا دراز کردن خلاف آداب حضور "
.است" nefes-i enfesleriyle gūşvāre-i āẕān-ı iḫvān olmuşdur.

Ve ol ʻatebe-i ʻulyāda ḳalīl ü keşīr fütūḥ-ı rūz-merrelerin daḫi nişār-ı pā-yı fuḳarā edip ḥabbe-i vāḥide ile şeb-güẕār-ı eyyām-ı türbedārī olmayıp ʻunvān-ı şükrān-meʼāliyle "بنده را این فتح باب تربهٔ فردوس رتبه بس است. و ما بقی هوس است." temeskün ve tevāżuʻ u iḫlāṣları ʻāḳıbetü'l-emr, kendilere miftāḥu'l-ġayb-ı ebvāb-ı maḥremiyyet-i ervāḥ-ı ḳudsiyye olup mükāşefāt u kerāmāt-ı vāżıḥaları şöhret-i şāyiʻa-peẕīr ve mesmūʻ u maʻlūm-ı Sulṭān Süleymān-ı gītī-sitān olmaġla esfār-ı ʻIrāḳiyyelerinde elbette eyyām-ı maʻdūde finā-yı Dārü'l-velāye-i Ḳonya'da ḍarb-ı ḫıyām-ı ḳıyām edip ziyārāt-ı merāḳıd-ı münevvere-i sādāt-ı Ṣıddīḳiyye ile müteberrik ve Dervīş ʻOşmān ṣoḥbetiyle müteyemmen olup naṣāyiḥ-i şerīfeleriyle ʻamel ve umūr-ı seferiyyelerinde taʻyīn buyurduḳları vetīre-i keşfiyyeleri ile ḥareket etmeleri ʻazīmet-i hümāyūnları sühūlet-āġāz u nuṣret-encām olmasına sebeb-i aḳvā olduġu ol şehen-şāh-ı maʻdelet-destgāh, lehçe-i pür-behçelerinden rivāyāt-ı müveşşaḳa ile mūriş-i yaḳīn olmuşdur. Ve her gāh ki āşār-ı celīle-i enfās-ı laṭīfeleri müşāhede olunduḳça biʼṭ-ṭabʻ ḳabūl-i ikrāmāt-ı ḫusrevāneleri ilḥāḥ olunsa " کرامت dem-i iʻtiẕār u istiʻfā-tevʼemleriyle "درین عتبهٔ علیاست. نه در خادم بی سر و پا! ikrāmāt-ı sulṭāniyyeyi cümleten dāʼire-i Çelebiyān u sükkān-ı āsitāne-i saʻādete ṣarf edip kendiler daḫi şirketin ʻaleʼs-seviyye ile muġtenim olup kemāl-i ḳanāʻat u tevekkül ile teferrüdleri ve biʼl-külliyye ʻalāyıḳ u ʻavāyıḳdan tecerrüdleri medār-ı imtiyāz-ı aḳrān u menāṭ-ı emşeliyyet-i emşāl olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر مرادت را مذاق شکر است

بی مرادی نه مراد دلبر است

عاقلان از بی مرادیهای خویش

با خبر گشتند از مولای خویش

بی مرادی شد قلاووز بهشت

"حفت الجنه" شنو ای خوش سرشت

Ve naḳd-i ḥayāt u biḍā‘a-i iḳtidārı ol ḫıdmet-i celīlede bi’t-tamām ṣarf-ı rāh-ı ihtimām edip ḥattā rūḥ-ı pür-fütūḥları daḫi ser-ber-i āsitān-ı der-i sīmīn olduġu ḥālde teslīm edip vaṣıyyet-i şerīfe-i nāfiẕeleri üzere **[s. 18]** yine maḥall-i teslīm-i rūḥ-ı revānlarına ḳarīb-i Ḫudā’da manẓara-i ‘āliyye-i Ḥarem-i Şerīf’de cesed-i merḥūmları vedī‘a-i daḫme-i ḫāk-i fenā olmuşdur. Ve ba‘de’l-vefāt, bu ḳıṭ‘a-i zībā eşer-i ṭab‘-ı ḥazīnleri olmaḳ üzere dest-i ḫaṭlarıyla ḳubāle-i rū-yı teslīmlerinde bulunmuşdur:

(قطعه)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بهست از زندهٔ جاوید بودن

مرا در آستانت جان سپردن

ندانم جز سر کویت پناهی

که مردان شد در آن کو گوی بردن

رحمه الله تعالى و اعلى درجاته و نور قبره ويسر أمره وشرف رتبته بحرمة من عاش وفات في خدمة *

***تربته آمين يا سميع أنين المضطرين.**

Ḥażret-i Dervīş Lālī

Güzelḥişāriyyü'l-mevlid ve ebnā-yı tüccār-ı ẕevi'l-iḳtidārdan olup vālidi ḫāliyyü'ẕ-ẕihn ü rübūde-i firīb-i müteʿaṣṣıbe olup dā'ire-i nesli Lālī-i merḳūma münḥaṣıra ve cümle-i terekesi kendiye müntaḳile ve zamān-ı yesīrde ber-bād-ı ḥavādiṯ olmaġla nā-çār ġudve vü ʿuṣve bahānesiyle sāye-i refāhiyyet-māye-i ʿAzīz-i Ḫorāsānī'ye ilticā ve ḫıdmet-i ṣerīfelerine intimā edip müddet-i medīde ḥasebü'l-iḳtidār, rübūde-i rāh-ı iḫlāṣ olup derūn-ı maḥzūnunda ṣuʿle-fürūz olan nā'ire-i ḥasret-i nāṭıḳa gāh u bī-gāh ʿaks-endāz-ı ḫāṭır-ı āgāhları olduḳda bi-ṭarīḳi'l-işāre ol ʿayb u noḳṣān ve ber-bādī-i niʿam-ı ḫānumān u elvānıñ fuḳarā ḥaḳḳında olan zebān-dırāzī ve naḫvet-i māliyye ile gerden-firāzī ẕemīmeleriniñ eṣer-i pür-ḫaṭarı olduġun ifāde edip lākin [794]'الصبر مفتاح الفرج.' maẓmūn-ı beşāret-maḳrūnuyla tesliyet-fermā olduḳları

[794] Sehâvî, *el-Makâsıdu'l-hasene*, c. I, s. 309; Deylemî, *el-Firdevs*, r. 3488.

bi-‘ināyeti’l-Fettāḥi’l-Feyyāż, minaṣṣa-pīrā-yı taḥaḳḳuḳ olduḳda berekāt-ı enẓār-ı ḥaseneleriyle ṣāḥib-i dem ü ḳadem olup ṭalāḳat-i lisān u feṣāḥat-i beyānları ḥayret-engīz-i ebnā-yı zamān ve semt-i naẓma imāle-i ‘inān-ı gül-gūn-ı meşḳ u idmān eyledikde hemīşe bādī-i yād-ı noḳṣān-ı sālifü’l-beyān ve bā‘iṣ-i teẕekkür-i ‘acz u ḥırmān-ı fażīlet-i insānī olmaḳ üzere şöhret-i “Lālī” ile le’ālī-i naẓmiyyelerinde taḫallüṣ edip aḥvāl-i vālid ü veled-i ẕevi’l-beṣā’ir ve ūlü’l-i‘tibār-ı zamāna bürhān-ı vācibü’l-iẕ‘ān netīcetü’n-netāyic-i maḥabbet-i evliyā-i kirām ve sā’iḳ-i sülūk-ı ṭarīḳa-i fuḳarā-yı ẕevi’l-iḥtirām olmuşdur. Ve ḫuṣūṣ-ı merḳūm, vaḳt-ā-vaḳt mecālis-i teşekkürlerinde yād olunup cūş-āver-i ta‘accüb ü ḥayret-i efhām olmaġla bu ḳıṭ‘a-i ġarrāların tabṣıra-i iẕ‘ān-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā ve teẕkire-i a‘yān-ı ḫullānu’l-vefā etmişlerdir:

(قطعه)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

انکه در یکدم کند گویا زبان لال را

گرچه حل و عقد عالم کار دست قدرتست

لیك سر تا پای او شد هم ز قدرت دست کار

کار فرما حق و او آلت چه جای حیرتست

Mervīst ki

Ol rūşen-dil ü dīde-i ḫānḳāh, ‘ayān-ı kerem-i kerāmet-dīdesi olduġu ‘Azīz-i Ḫorāsānī intiḳālden ṣoñra ḫırḳa-i şerīfeleri vāriṣi ve türbe-i münīfeleri ḫādimi olup baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnlerin ol ḫıdmet-i celīleye vaḳf u şarṭ edip lākin ol ḫāriḳa-i

‘acībeniñ ṣıyt-ı iştihārı güş-güẕār-ı şāhī olmaġla lālāyān-ı Enderūn’dan bir edīb-i süḫan-fehm ü ḳadr-şinās irsāl ve da‘vet olunduḳda ḳabīlü’l-vüṣūl kendiler müntaḳil-i civār-ı raḥmet bulunup kemā-yenbaġī tafṣīl-i aḥvālleri istiḳṣā ve merfū‘-ı ḥużūr-ı hümāyūn olup āṣār-ı bedī‘alarından daḫi bu ḳıṭ‘a-i ra‘nā-yı teşekkür-mażmūn u belāġat-meşḥūnları dībāce-zīb-i buḳ‘a-i refī‘a-i menḳabe-i laṭīfeleri ḳılınmışdır ki bu maḳūle gevher-i tāb-dāra ṣadef-i intişā olan meşreb-i füyūż-perveriñ vüs‘at-i biḍā‘a-i dest-i iḳtidārlarına vesīle-i intiḳāl ve ẕerī‘a-i taḥsīn olmuşdur:

(Naẓm)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

LĀLĪ ḳulını eyledi ol lü’lü’-i lālā
Feyż-i nefes-i himmet ile ṭūṭī-i gūyā

Mir’āt-ı kerāmetdür anuñ māh-ı vücūdı
Yoḳluḳlar ile olsa n’ola ol şehe lālā

Ve ḳabīlü’l-vefāt, cümle kütüb ü eşyā-i mevcūdesin vaḳf-ı ḫuddām-ı türbe-i şerīfleri edip cesed-i merḥūmları daḫi şeref-yāb-ı rū-māl-i ḫāk-pāy-i züvvār-ı türbeleri olmaḳ ḳaṣdıyla ‘atebe-i ‘aliyye-i türbe-i cennetü’l-me’vā-rütbelerine defn olunmaḳ üzere cārī olan vaṣıyyet-i ṣādıḳāneleri tenfīẕ ve ol mehbiṭ-i raḥmete vaż‘ olunup kemāl-i tevāżu‘ ve iḫlāṣları lede’l-küll ẓāhir olmuşdur ki ḥālā ṣaḥn-ı semā‘-ḫānede züvvār u devvārıñ **[s. 19]** mavṭī-i aḳdām-ı meymenet-āṣārları olup naẓar-der-ḳadem erbābınıñ hemvāre maḥall-i ed‘iyye-i ḫayriyyeleri olmuşdur.

جعل الله تعالى مدفنه بيدر الدعوات و مجمع الاجابات.

Ve ‘azīz-i ẕü’l-me‘ālī Lālī-i lāubālī-i merḳūm bī-ḳayd-ı nīk ü bed ve me’mūnü’l-ġā’ile-i ḫoş u nā-ḫoş ve berāber-şümār-ı germ ü serd-i rūzigār ve yeksān-bīn-i ḳadḥ ü medḥ olmaġla ḥużūr-ı bī-ḫodānelerinde aḥvāl-i müferriḥa ve ehvāl-i mükeddire yād olunduḳda ṣūret-i maḫlaṣ-perverīde **"لالی مالی."** fıḳra-i taṣḥīf-āmīzleriyle muḳābele buyurup ḳaṭ‘ā dāmen-i temkīn-i teslīm-āgīnlerine gerd-i telvīn lāḥıḳ olmayıp ṣafvet-i tāmme vü basṭet-i kāmile üzere evḳāt-güẕār olmuşlar.

طوبی له و حسن مآب و بشری له ولطف معاد بالحبیب و آله الامجاد و صحبه الاسعاد.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای جفای تو ز دولت خوشتر

و انتقام تو ز جان محبوبتر

آن بدیکه تو کنی از خشم و جنك

با طرب تر از سماع و بانك چنك

عاشقم بر لطف و بر قهرش بجد

بو العجب من عاشق این هر دو ضد

نا خوش او خوش بود بر جان من

جان فدای یار دلرنجان من

چون ز عفو تو چراغی ساختم

توبه کردم اعتراض انداختم

چرخ سر گردان که اندر جست و جوست

حال او چون حال فرزندان اوست

گه حضیض و گه میانه گاه اوج

اندر او از سعد و نحسی فوج فوج

چونکه کلیات را رنجست و درد

جزو ایشان چون نباشد روی زرد

Ḥażret-i Derv̄îş Ḥüsām

Ḫāk-i pāk-i Dārü'l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet 'ani'l-beliyye) ve evlād-ı münībān-ı ṭarīḳat-i Ḫudāvendigārī'den olup 'unfuvān-ı şebābında ḫıdmet-i celīle-i Ḥażret-i Çelebi 'Abdülcemīl (ḳuddise sırruhu'l-cezīl)e münceẕib ve mecmū'a-i 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyye vü keşfiyye ve fā'iz-i ādāb-ı nefsiyye vü dersiyye ve mūla'-ı riyāżāt-ı şāḳḳa olup 'azīz-i mūmā-ileyhiñ ḫilāfet-i ḫānḳāh-ı mıṣr-ı Ḳāhire'lerinde cilve-ger-i meydān-ı ṣıdḳ u iḫlāṣları olan mesā'ī-i meşkūre ve ḫıdemāt-ı mebrūreleri vesīle-i neyl-i maḳām-ı irşād u istifāże olmaġla ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinden civār-ı Cāmi'-i Ezher'de olan buḳ'a-i ḳadīme-i mübārekeye zāviyedārī ḫıdmet-i şerīfesine ta'yīn buyurulup ol cilve-gāh-ı sīmīn-pīşgāhda şem'-i 'aynü'l-cem'-i ḳalenderān-ı fānī-meşrebān ve çerāġ-ı efrūḫte-i encümen-i 'ārifān olmuşdur.

Ve pīrāmen-i dāmen-i ta'alluḳlarına dest-i iḫlāṣ-zen olanlar ve bi'l-cümle merd-i meydān ġalebe-i nefs ü hevā vü serbāz-ı ma'reke-i cihād-ı ma'nā ve ṣāḥibü'l-'ilm ḳalb-i ṣaff-ı ġazve-i kübrā ve 'ayş-ı ḫoş u reftār-ı dil-keş ile müstes'id olmuşlardır. Ve hemīşe güftār u reftārları ẕevḳ u ṣafā-baḫş-ı ẓāhir ü bāṭın-ı iḫvān u

ḫullān olmaġla verā-yı perde-i ġayb u ḫızāne-i bī-pāyān-ı fütūḥdan bezm-i ḥüsn-i zindegānīleri esbāb-ı muḥsine-i dost-kāmāne ile māl-ā-māl ve cūş u ḫurūş-ı deryā-yı ṣafvet-evḳātla meşḥūne olduḳları reşk-āver-i hem-kārān olduġu mecālis-i taḥsīn ü maḥāfil-i ehl-i yaḳīn-ārā olduḳda "ذوق بخش را ذوق یابئ تلاقی جف القلمست." nefes-i enfesleriyle menāṭ-ı kār-ı ṣafā-yārlarına işāret ve hemvāre iḫvānu'ṣ-ṣafāyı ẕevḳ-baḫşī-i yārāna terġīb ü keder-resānī-i hem-demāndan terhīb ederler idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آب رحمت بایدت رو پست شو

وانکهان خور خمر رحمت مست شو

رحمت اندر رحمت آمد تا بسر

بر یکی رحمت فرو مای ای پسر

پس صلۀ یاران ره لازم شمار

هر که باشد گر پیاده گر سوار

یار باشد راه را پشت و پناه

گر تو نیکو بنگری یار است راه

یار شو تا یار بینی بی عدد

زانکه بی یاران بمانی بی مدد

چونکه در یاران رسی خامش نشین

اندران حلقه مکن خود را نگین

یار آیینه است جان را در حزن

در رخ آیینه ای جان دم مزن

تا نپوشد روی خود را در دمت

دم فرو خوردن بباید هر دمت

Menḳūlest ki

Ol ḫızāne-dār-ı ma‘ārif ü ḥikem, meclis-i maḥabbetleri mülāzımların hemīşe sīrāb-ı zülāl-i nikāt-ı ḥaḳāyıḳ edip herkes ḥasbe vüs‘atı’l-ḥavṣala mest-i ṣahbā-yı tesellī vü maḥfūf-ı ḥall-i işkāl-i ḫāṭır-ḫırāşları olup fī yevmi mine’l-eyyām ẓurefā-yı sa‘ādet-encāmdan **[s. 20]** bir müsta‘idd-i telḳīn-i ḥasb-i ḥāl, āyīne-dār-ı müvācehe-i ferḫunde-me’ālleri olup mübtelā olduġu derd-i māliḫulyāya derūnī tedbīr-cū-yı ṭabībān-ı ḥaḳīḳat olmaġla lehçe-i pür-behçelerinden **“** العمرآن و المعمرآني و الاسف و الامل **”** fıḳarāt-ı ṣerīfeleri ser-zede ve māye-i der-dest-i ticāret-i rābiḥa **”**شيطاني و الآني رحماني.ān-ı lā-yenḳasem ve cümle munṭażamīn-i silk-i ‘umrān merḳūma mensūb ve te’essüf-i ‘ābir-i māżī vü emel-i ġābir-i müstaḳbel, mekā’id-i şeyṭānī ve a‘māl-i biḍā‘a-i ān, raḥmānī olduġun tafṣīl ü īżāḥ buyurmalarıyla bi-tevfīḳi’l-Hādiyi’ş-Şāfī, ol bīçāre-i çāre-cūya tīr-i nefes-i enfeslerin dil-dūz ve şuġl-i ān u te’emmül-i ḥāl,

şem‘-i ḫıred-efrūz ve refte refte dest-i ḫayāl-āmūzları olup ‘ārıża-i hā’ile-i ma‘hūdeden rehā-yāb olduġundan mā‘adā bi’l-külliye ‘alāyıḳ-ı māsivādan āzāde ve ḳuyūd-ı ‘avā’iḳdan muṭlaḳ ve ḥizb-i erbāb-ı ḥāle mülḥaḳ ve ḳaṣd-ı teberrük ü teẕekkür ṣadedinde “Ānī” maḫlaṣla ta‘ayyün-peẕīr olmuşdur. Ve kendiler ‘aḳībinde ḫalefü’l-ḫayrları ve maḳām-ı merḳūmda cā-nişīnleri olmuşdur. Ve ol maḳām-ı kerāmet-irtisām-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)de mürā‘āt-ı rüsūm ve ḥaḳāyıḳ-ı istiḳāmet üzere evḳāt-ı bī-āfāt-güẕār olmaları kendilere vesīle-i iḥrāz-ı āşināyī-i rūḥāniyyet-i ḳudsiyyeleri olup ‘ālem-i ġaybdan ināle olunan külāh-ı seyfī ile beyne’l-aḳrān ser-efrāz-ı imtıyāz ve āṯār-ı celāliyye-i bī-ḫodāneleri kirāren ve mirāren meydān-ı tedmīr-i muḫālifīnde minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olmaġla ḥüsām ‘alā ḥüsām fī-mıżmāri’l-intiḳām, ḥasb-i ḥāl-i ġayret-me’ālleri olup āḫırü’l-emr, ġılāf-ı bedenden ‘uryān ve daḫme-i āsāyiş-i güzeştegān-ı iḫvānü’ṣ-ṣafāda rehīn-i zemīn-i gencīne-i fenā olmuşdur.

جعلنا الله تعالى من الفائزين بجواهر حمایاته الروحانیه و سلم تربته عن العواصف البرزخیه آمین *

***بحرمة سید الانبیاء و المرسلین.**

Ḥażret-i Derv̄îş Aḥmed Ān̄ī

Fi’l-aṣl Üsküdariyyü’l-mevlid ve evlād-ı eşrāf-ı küttāb-ı devletden olup reşīd-i saʿīd ü lebīb-i edīb, ṣāḥib-i aḫlāḳ-ı ḥamīde ve ricʿat-i ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn’de nezīl-i mıṣr-ı Ḳāhire ve mālik-i emtiʿa-i fāḫire vü muʿmil-i emvāl-i vāfire olup ticāret-i rābiḥa ile kāmrān iken ʿārıża-i meẕkūre-i sābıḳa ġalebesiyle ḥasret-zede-i ḫ‴āb-ı rāḥat ve zār u bīmār olduḳda eṭıbbā-i ṣūretden kendiye medār-ı selāmet rū-nümā olmayıp sābıḳ ʿināyet imdādıyla naẓar-ı Ḥażret-i Ḥüsāmeddīn’de muvaffaḳ-ı ḥasm-ı ʿurūḳ-ı müşkilāt-ı cism ü cānī ve beyne’l-iḫvān medʿuvv-i şöhret-i “Ān̄ī” olmuşdur. ‘حتى صارت عارضتي عارضة ممطرة العوافي.’ fıḳra-i meşhūre-i teşekkürleri olmaḳ üzere zebān-zed-i aḥbāb olup ve berekāt-ı ṣoḥbet-i şerīfeleri dest-dāde olan ḳuvvet-i naẓmiyyeleri āṣārı olmaḳ üzere bu ḳıṭʿa-i zībāları yādigār-ı süḫan-fehmān-ı cihān olmuşdur:

(Naẓm)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

Ān cānānı gören olsa eger ṣad cānı
Ān neẕẕāreye eylerdi görümlük ānı

Gerçi taṣvīrine yek-pāre virür ḫāmesi rūḥ
N’eyler āyā gelicek nevbet-i *ĀNĪ* [M]ānī

Mervīst ki

Ol ḳābil-i ḫiṭāb-ı mürşid-i şāfī-cevāb, taṣḥīḥ-i niyyet ü tesdīd-i ‘azīmet ḫuṣūṣunda dermānde-i tereddüd-i ḫāṭır-televvün olmaġla Ḥażret-i Mürebbī-i āgāhlarından istimdād-ı derūnī üzere müteraḳḳıb-ı fi‘l ü ḳavl-i terbiye-fermāları olduḳda lehçe-i pür-behçelerinden

(نظم)

[مفعول مفاعیل مفاعیلن فاع]

گر در طلب لقمۀ نانی نانی
ور در طلب جوهر جانی جانی

این نکته ز من شنو اگر میدانی
هر چیز دوختی آنی آنی

ḳıṭʿa-i ġarrāsı bedīdār olup tefriḳa-i ḫāṭır-ı sālik, teferruḳ-ı mesālik-i meṭālib-i müteferriḳadan olduġun işʿār ve ṭarḥ-ı meṭālib-i fāniye vü ḥaṣr-ı maṭlab-ı bāḳīye taʿrīż ve ʿale'l-ḫuṣūṣ, tekrīr-i lafẓ-ı Ānī'de olan tevriye vü īhāmla taḫṣīṣ buyurmaları kendilere düstürü'l-ʿamel ve'l-ʿilm ve aḥyān-ı iḳtiżā-yı imdādlarında daḫi hemānā "Ānī Ānī" lafẓıyla iktifā ve ḳażiyye-i maʿhūdeye īmā buyurmaları sermāye-i taṣfiye-i niyyet ü taḫlīṣ-i ʿazīmet ve esās-ı berḫūrdārī-i ṭarīḳat-i ʿaliyye olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Niẓām-ı ḥāl-i ẓāhir ü bāṭında mütehāvin olan müddeʿī-i irşād, ṭarīḳu'l-vüṣūle taḳrīʿ ve dām-ı tezvīrīden muḥāfaẓa-i **[s. 21]** sāde-dilān olan iḫvān ṣadedinde **"من غفل عن تدبير داره كيف يحرس بيت جاره؟"** nükte-i laṭīfesi remz-āşināyān-ı enfās-ı ehl-i işārete yādigār-ı ḫuceste-āsārlarıdır. Ve ol buḳʿa-i mübārekede hem-reftār ve naḳd-i vaḳt-i mürşidleri olup aḥsen-i aḥvālle kāmrān-ı ʿayş-ı ecmel ve zamānlarında baḳıyyetü'l-eslāf mertebesine vāṣıl ve neved-sāle muʿammer ü mükerrem ü muḥterem ü maḥsūdü'l-emṣāl ü maġbūṭü'l-aḳrān olup **'طال علينا الامد.'** feḥvāsınca müsteşḳılīn ḥaḳlarında **"چه بوالعجب شتر گربهٔ عصریست که زال زمانی را آنی میگویند."** mażmūn-ı ḫurde-maḳrūnuyla jāj-ḫā vü istiḫfāf-nümā olmalarına **" خلاصهٔ زمان يك آن و كثرث از تجدد و تكرر است. پس بدين وجه آنی و جاودانی برابر است. چه جای زال زمانی؟"** nükte-i muḥaḳḳıḳāneleriyle sedd-i bāb-ı istiḫfāf ve feth-i revzen-i isti'ṭāf etmişlerdir. Ve ḳabīlü'l-vefāt, muḳābele-i şerīfe-i ḫānḳāha ḥāżır ve eşnā-yı cevelān-ı vecd ü ḥālde zā'idü'l-vaṣf, cūş u ḫurūş-āver olup bi'd-defaʿāt iʿāde-i idāre-i dā'ire-i semāʿ u ṣafāda niyāz-pāş olduḳları ʿaḳībinde cümle-i mevcūdların iḫvān-ı derdmendāna niṣār buyurup ke-yevmi veledet-hu ummuhu mücerred-i pāk-i müteveccih-i Dārü's-selām

ve daḫme-i maʿrūfe-i fuḳarā-i Mevleviyye'de mütevārī-i cilbāb-ı ḫāk-i raḥmet-nāk olmuşdur.

نور الله تعالی مضجعه و روح روحه و ادام فتوحه *

***آمین یا من یحب انین المستغفرین و یرحم حنین العاجرین.**

Ḥażret-i Dervīş Ḫıżır

Livā-i Teke aʻmālinden Elmalı-nām ḳaṣaba ḫāki ve evlād-ı zuʻamādan olup ḥāl-i şebābında Dārü'l-mücāhidīn olan Cezā'ir-i Ġarb'a seyāḥat edip ve ol ser-ḥadd-i metīnde müddet-i medīde ġuzāt-ı berr ü baḥrle hem-kār olup ġazavāt-ı baḥriyyelerinde iken vāḳıʻasında kendileri süfün-i aʻdā-yı dīnden birine müstevlī ve eşnā-yı şiddet-i ḥarbde nā-gāh Veliyüddīn Dede (ḳuddise sırruhu'l-ʻazīz)iñ rūḥ-ı mütecessidi ẓuhūr edip sefīne-i küffārıñ ʻalemini tenkīs ve fetḥiyle tebşīr buyurduġu baʻde yevmin kemā hüve'l-mer'ī vāḳıʻda daḫi muʻāyin olmaġla bi'l-külliyye rübūde-i maḥabbet-i rūḥāniyyeleri ve baʻde'l-ʻavd, daḫīl-i dergeh-i velāyet-destgehleri ve kemer-beste-i ḫıdemāt-ı türbe-i pür-raḥmetleri olup kemāl-i terk ü tecrīd üzere sinīn-i keşīre münzevī-i kūşe-i tevekkül ü ḳanāʻat ve muvāẓıb-ı ʻibādet ü ṭāʻat olmaġla ṭaraf-ı muḳaddeslerinden manẓūr-ı ʻināyet olup Cezīre-i Saḳız ḳutbiyyeti ile müstaḫdem ve silsile-i ricāle muntaẓam olup ḥālā türbe-i şerīfeleri olan maḳām-ı

laṭīfde külbe-sāz-ı iḳāmet ü çille-keş-i riyāżet olup şeref-i ḳadem-i meymenet-tev'emleriyle ol maḥall-i mübārek ser-sebz-i ‘umrān u zāviye-i müferriḥa-i iḫvān ve cā-yı āsāyiş-i dervīşān olmuşdur. Ḥattā ümerā-yı deryādan Memi Paşa-nām bir emīr-i ġāzī istişmām-ı bū-yı velāyet ve müşāhede-i ba‘ż-ı kerāmet etmekle kendilere ‘alāḳa-i rūḥāniyye ve rabṭ-ı ḫāṭır-ı teslīm-me'āşir etmekle ḥayşu mā-kāne manṣūr u muẓaffer ve beyne'l-emṣāl rāyet-efrāz-ı istiḳlāl ü iştihār olup ābā vü ecdādları gibi ilā yevminā, evlād u a‘ḳābları daḫi muḥibb-i dergehleri olup sükkān-ı zāviye vü müsāfirīn-i fuḳarānıñ levāzım-ı ma‘āş-ı seferiyye vü ḥażariyyelerine imdād ve güzeşteleri sāye-i türbe-i raḥmet-medārlarında defn olunmaḳ üzere vaṣiyyet etmeleriyle ḥayāt u memātlarında pervāne-i şem‘-i dil-fürūz-ı ḥalḳa-i iḫlāṣları olmuşlardır.

طوبی لهم و حسن مقام.

Zamān-ı şerīflerinde eger fütādegān-ı girdāb-ı emvāc-ı ḫurūş-ı deryā vü eger esīrān-ı çeng-i ceng-i a‘dā olanlara feryād-res olmada ḳā'im-maḳām-ı Ḥażret-i Ḫızır Nebī (‘aleyhi's-selām) olmaġla beyne'l-muḥibbīn "Ḫızr-ı Zamān u Ġavṯ-ı Emān" ‘unvānıyla şöhret-şi‘ār olmuşlardır. Ve ẕāt-ı velāyet-simātları ḥayātda olduḳça cezīre-i merḳūme-i maḥmiyeleri ḥavālīsinde küffār-ı Fireng, süfün ü sevāḥil-i ehl-i İslām'a ta‘arruż etmemek üzere ittifāḳ edip girīve-rev-i şüẕūẕ olanlar daḫi giriftār-ı belā-yı nā-gāhī-i ġarḳ u esr olmaġla ḫılāf-ı ittifāḳ-ı merḳūma cesāret edenlere devletleri ṭarafından la‘net-nāme ṣādır olup belki Veliyüddīn Dede ḥażretleri dergāhlarına olduġu gibi vāridīn ü ṣādırīn tüccārlarından nüẕūr u şem‘ ü revġan bahā ihdāsı ḥālā zāviyedārlarınıñ daḫi muġtenim olduḳları āṣār-ı celīlelerindendir. **[s. 22]**

Ve cezīre-i merḳūmeye küffār-ı Venedik müstevlī olduḳda Donanma-yı Hümāyūn'la süfün-i menḥūsaları muḥārebesinde bi-fażlillāhi te'ālā nesīm-i ẓafer ü te'yīd, cānib-i ġuzāt-ı İslām'a vezān ve muḫālifīn, ḫusrān-dīde-i idbār u tedmīr olduḳda veliyy-i müşārün-ileyhiñ türbe-i şerīfesi taḫrībi ḳaṣdıyla ṭaraf-ı zāviye-i pür-emn ü viḳāyelerine ṭop-ı ihānet-endāz olan ḳapudanıñ sefīnesi türbe-i pür-raḥmetleri ḥiẕāsında vāḳi' burc-ı müşeyyediñ civārında sevḳ-i tünd-bād-ı ġaybla nişeste-i seng-i helāk ve cümle muḥāribīn ve ālāt u esbāb-ı ḥarbi muḳātile-i İslām'a ġanīmet olduġu daḫi güvāh-ı bī-iştibāh-ı ḳuvvet-i rūḥāniyyeleri olup ve süfün-i 'adīde-i mu'tebereleri ġarḳ olup baḳāyā meksüren ve münhezimen firār ü 'avdet edip cezīre-i merḳūme yine memālik-i maḥrūse-i sulṭānü'l-berreyn u ḫākānü'l-baḥreyne idḫāl olunduġu daḫi inżimām-ı ḥimāyet-i sırrāniyyeleri 'alā esheli's-sübül ve eyseri'l-vücūh cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olduġu mefhūm-ı daḳīḳa-şināsān-ı aḥvāl u emārāt-āşināyān-ı evżā' olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مر ترا چیزی دهد یزدان نهان

که سجود تو کند اهل جهان

آنچنان که داد سنگی را هنر

تا عزیز خلق شد یعنی که زر

قطرهٔ آبی بیاید لطف حق

گوهری گردد برد از زر سبق

جسم خاکست و چو حق تابیش داد

در جهان کردی چو مه شد اوستاد

Menḳūlest ki

Ol ẓāhiren meyyit ü bāṭınen ḥayy olan dest-gīr-i dermāndegān, ḥīn-i muḥārebe-i ḳal‘a-i cezīre-i merḳūmede sālār-ı ‘asker olan merd-i mü’eyyediñ vāḳı‘asında gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevleviyye’ye pīşvā olup yedinde bir ‘alem-i aḫḍar, ber-hevā gelip küngüre-i burc-ı bāb-ı ḳal‘aya ol ‘alem-i nuṣreti dikip ve ṭā’ife-i kefereyi ḳal‘adan ṭard u iḫrāc ve leşker-i İslām’ı da‘vet ü idḫāl etmek üzere müşāhede eylediği bi-‘aynihi ẓuhūr etmegin ol fetḥ ḳanġı cānibden olduġu mu‘ayyen ve ba‘de’l-fetḥ, kemā fi’l-evvel ḫarābe-i dā’ire-i zāviyeleri ta‘mīr ve türbedār naṣb ve sābıḳan olan vaḳıfları ibḳā vü taḳrīr olunmuşdur. Ve bu faḳīr-i pür-taḳṣīr daḫi ezmān-ı seyāḥatimde sāye-i ḳubbe-i türbe-i şerīfelerinde çend-rūz ārām edip zāviyedār-ı vaḳf bulunan Esīrī Dervīş ‘Oṣmān’dan vaḳt-ā-vaḳt müsāfirīn-i zāviyeleriniñ muḥtāc olduġu levāzım u żarūrātları ḫızāne-i fütūḥ-ı ġaybiyyeden iḥsān buyurulduġu mesmū‘um olduġın muḥaḳḳaḳ bu rīze-ḫʷār-ı ḫʷān-ı kerem-i kerāmetleri daḫi min ḥayṣu lā-yaḥtesib memnūn-ı fütūḥ-ı gün-ā-gün-ı ġayr-ı müteraḳḳıbe ve maḥẓūẓ-ı eẕvāḳ-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye olmuşdur ki feyż-i berekāt-ı civārları olduġu bī-şā’ibe-i iştibāhdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بس حقایق را که اصل اصلهاست

بی شك انجا فرقها و فصلهاست

نی حیاتش چون حیات او بود

نی مماتش چون ممات او بود

گور او هرگز چو گور او مدان

خود چه گویم فرق حال آن جهان

Ve ḥālā türbe-i şerīfeleri olan mehbiṭ-i envār-ı raḥmet ḥayātlarında ḥücre-i vaḥdetleri olup hengām-ı iḥtiżārlarında medfen-i cesed-i müteberrikleri istifsār olunduḳda zīr-i ḫāk-endāz-ı şerīfelerine işāret buyurmalarıyla ba‘de’l-vefāt zīr-i nişīmenleri ḥafr murād olunduḳda ḳabr-i muṭayyebleri müheyyā bulunup cümle-i cihāzları derūn-ı medfenlerinde āmāde olmaġla ḫıdmet-i techīzlerine teşmīr-i sā‘id-i beẕl-i mechūd edenlere miḳdār-ı ḥabbe iḥtiyāc u bārları olmadıġı kerāmet-i āḫırīnleri olmuşdur.

*نور الله تعالی مرقده و علی مدارج القرب اصعده آمین یا مجیب الداعین. *

Ḥażret-i Derv̄îş İbrāhîm-i Şîrāzî

Nefs-i maʿmūre-i Şîrāz'da evlād-ı ümerā-i Fārs'dan bir maḫdūm-ı erşed ü maʿṣūm-ı esʿad olup ibtidā-yı ṣabāsından nihāyet-i hicretine varınca istiġrāb-ı meẕheb-i Şîʿa vü istihcān-ı meslek-i rafż üzere olmaġla naẓar-ı iltifāt-ı ebeveynden sāḳıṭ ve āmîziş-i ḫʷîşāndan maṭrūd ve ġarîbün fi'l-vaṭan u rāġıb-ı menhec-i ebhec-i sünnet ü cemāʿat ve mā'il-i seyr ü seyāḥat olup bi-tevfîḳi'l-Hādiyyi'l-müteʿāl şerefyāb-ı ziyāret-i türbe-i firdevs-rütbe-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu'l-aʿlā) olduḳda bi'l-külliyye gerd-i tereddüd ü jeng-i iştibāh, mir'āt-ı derūnundan zā'il ve ʿaḳîde-i ehl-i sünnet ve'l-cemāʿa üzere ṣebāt u rüsūḫ ve ṭarîḳa-i **[s. 23]** evleviyye-i Mevleviyye'ye inābet ü sülūkla behremend ve derece-i refîʿa-i mükāşefāt-ı aḥvāle teraḳḳî ile berḫūrdār olmuşdur. Ve tefāṣîl-i keyfiyyeti ḥavālî-i Dārü'l-velāye'de şüyūʿ-peẕîr olunca iḫtiyār-ı seyāḥat-i sırrıyye edip bî-nām u nişān memālik-i Rum u ʿArab'da geşt ü güẕārla müstefîd-i ṣoḥbet-i maẓānn-ı velāyet ü müstemidd-i daʿavāt-ı ḫayriyye-i ricāl-i ṭarîḳat ve āḫırü'l-emr, Cezîre-i Midilli'de ḥālā ārām-gāh-ı

dervīşān-ı Mevleviyye olan zāviye-i laṭīfe maḥallinde külbe-nişīn-i ḫumūl olup müsā‘ade-i fütūḥ-ı bī-minnet-i ḫızāne-i ġaybla ol dā’ire-i müteberrikeyi temellük ve iḥdāṯ-ı mesākin-i fuḳarā ve ġars u terbiye-i eşcār-ı müşmire edip himmet ü iḳdām-ı ḳalb ü ḳālıbīleriyle bir ḥadīḳa-i nüzhet-efzā vü müşrif-i deryā cilve-gāh-ı zībā olup baḫtiyārān-ı cezīre-i merḳūma āṯār-ı enẓār-ı ḥasene vü şemerāt-ı enfās-ı nefīseleriyle müstes‘id ve ba‘żılar mürīd-i külāh-pūş u ba‘żılar ‘araḳıyye-keş olup ‘ayş-ı ḫoş-ı dervīşāne ve zindegānī-i dil-keş-i ‘ārifāne ile evḳāt-güẕār ve āṯār-ı bedī‘a vü nikāt-ı ġarībe vü muṭāyebāt-ı ẓarīfeleri ilā yevminā haẕā nigāşte-i ṣaḥā’if-i iştihārdır.

Ez ān cümle ānest ki semt-i Ta‘līḳ’de mahāret-i ‘İmādiyyeleri güş-zed-i ḳāḍī-i cedīd-i cezīre olup lākin vaż‘-ı ‘Acemāneleri derūn-ı ḳāḍī-i merḳūmda medār-ı taḳiyye-dārī olmaḳ üzere menşe’-i sū’i’ẓ-ẓan olup meddāḫān-ı ḥüsn-i ḫaṭlarına bir ḳıṭ‘a-i ḥasenelerin teklīf etmekle anlar daḫi bahāne-i meşḳle ruḳ‘a-i çend-saṭr niyāz etdiklerinde müsā‘ade buyurulup celī ḳalem ile fıḳarāt-ı ātiyetü’ẕ-ẕikri taḥrīr ü i‘ṭā edip ol ṭarīḳle ḳıṭ‘aları vāṣıl-ı naẓar-ı ḳāḍı olunca taḥsīn-i belīġ ü istiġfār-ı sū’i’ẓ-ẓan edip “عبارتش کرامت عظما کتابتش مهارت کبراست.” ‘unvānıyla sitāyiş-künān ve bi-ṭarīḳi’l-isti‘fā ziyāret-i müteyemmenelerine şitābān ve nevbet-i ḥükūmetlerinde ḫıdmet ü ḥürmetlerin ez-dil ü cān müte‘ahhid olmuşlardır ki ‘ رفض الرفض و حب الجماعة سنة و فرق الائمة لا نفرق بين أحد منهم و نحن بهم مقتدون و عن التشيع و التشنع منتهون.’.

Ve ez-ān cümle ānest ki meclis-i ḫāṣ-ı vaḥdet-muḥāverelerinde muḥibb ü münkir mācerāsı īrād olunup herkes meblaġ-i idrākinden semend-i taḫḳīḳ-rān-ı meydān-ı beyān olunca “ العرفاء مرايا صافية لا يرى فيها الا صور الناظرين فما لهم بالمنكر فان المنكر ينكر نفسه و الروح من أمر ربه فالقبيح يشاهد القبح فينكر و الصبيح يعاين الحسن فيشكر.” nefes-i nefsü’l-emrīleriyle ḥużżār-ı ḥalḳa-i maḥabbetlerin şuġl-i mā-lā-ya‘nī-i mülāyim ve menāfirden tenfīre ta‘rīż buyurmuşlardır.

Ve ez-ān cümle ānest ki ḳalenderān u ḳallāşān-ı rāst-revāndan bir maḥrem-i esrār-ı melāmet ve mestūre-i ḳubbe-i ġayretden ser-zede olan kec-bāzī beyne'l-ahālī bā'iş-i ḳīl ü ḳāl olduġu ma'rūż-ı pīşgāh-ı ḥimāyet-destgāhları olduḳda " ایشان مانند کمان کج باز و راست اندازاند. از تیر غیرتشان حذر باید!" dem-i ṭayyibet-tev'emleriyle ṭaraf-ı melāmet-pīşegān-ı istiḳāmet-endīşegāndan keff-i zebān u bend-i dehāna terġīb buyurmalarıyla 'āmil olanlar selāmet-yāb olup ve pend-i pīrānelerin ġayret-keşī-i hem-kāra ḥaml edip ol merd-i meydān-ı tecrīde ḥavāle-i sinān-ı lisān edenler bi-ecma'ihim maṭ'ūn olup ve muvaffaḳ-ı teşebbüş-i dāmen-i isti'fā vü i'tiẕār olanlar 'āfiyet-yāb u ẕāhil-i cerīme-i zebānı olanlar sūḫte-i zebāne-i vebā vü hālik-i berzaḫ-ı vebāli olmaġla keyfiyetleri beyne sükkāni'l-cezīre mādde-i i'tibār-ı ūlü'l-ebṣār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گرد خمخانه بر امد آن مرید

بهر شیخ از هر خمی می میچشید

در همه خمخانه ها او می ندید

گشته بد پر انگبین خم نبید

گفت این رندان چه حالست این چه کار

هیچ خمی در نمی بینم عقار

جمله رندان نزد آن شیخ آمدند

چشم گریان دست بر سر میزدند

کردهٔ میرا مبدّل از خبث

جان ما را هم بدل از حدث

گر شود عالم پر از خون مال مال

کی خورد بندهٔ خدا الا حلال

ور کنی با او مری و همسری

کافرم دان گر تو ز ایشان سر بری

عیب کم کن بندهٔ الله را

متهم کم کن بدزدی شاه را

متهم چون دارم انها را که حق

کرد امین مخزن هفتم طبق

[s. 24]

Ve Dahi

Ekṣer-i nevebātda ḳapudan paşalar muḥibbīn-i muḫliṣīn olmaġla cezīre-i merḳūmeye her mürūr u ‘ubūrlarında gün-ā-gün ḫıdemāt-ı iḥtirāmlarına ṣarf-ı ḫızāne-i iḳtidār edip sā‘at-i vāḥidede me’ūnāt-ı sinīn-i ‘adīdeleri feṭḥ olup iḫvān u ḫullānla me’mūnü’l-ġā’ile-i umūr-ı ma‘āşiyye ve vüzerā vü ümerā-yı deryā daḫi nesāyim-i himmetleriyle resīde-i menzil-i maḳṣūd ve rehīde-i müżāyaḳa-i bīm-i deryā vü a‘dā ve maẓhar-ı küşāyiş-i baḫt u memnūn-ı neyl-i merām olurlar idi. Ḥālā ol ‘ādet-i ḳadīme-i ḥasene ri‘āyet-kerde-i vüzerā vü ümerā-yı deryādır.

حفظهم الله تعالى عن المضائق و امدهم بعناياته في الموابق.

Ḥattā eşnā-yı ziyāret ü istid‘ālarında Ḳapudan ‘Alī Paşa’nıñ ḫavāṣṣ-ı ḫademesinden Meḥmed Efendi-nām kātib-i dīvānları rübūde-i şīve-i dervīşāne-i bī-ḫodāneleri ve mürīd-i muḫliṣ ü ḫādim-i meydān-ı maḥabbetleri olup ilā āḫıri’l-‘ömr, kemer-beste-i meyāmīn-i irādetleri olmaġla vaḳt-ı iḥtiżārlarında maẓhar-ı pertev-i irşādları ve vaṣıyyet-kerde-i ḫırḳa-i şerīfeleri ve cā-nişīn-i maḳām-ı ‘ālīleri olup kendiler ḳubāle-i bāb-ı meydān-ı fuḳarāda āsūde-i sāye-i rāḥat-ı ṭūbā-yı raḥmet olup küçek-i ḫāṣları daḫi pehlū-yı meşhed-i münevverlerinde ġarḳa-i revḥ u reyḥān ve ḫāk-i pākleri ziyāret-gāh-ı pīr ü cüvān olmuşdur. Ve ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ evān-ı ḥayātlarında ekşeriyā bu fıḳra-i du‘ā ki **“اللهم! يا عزيز و يا معز! لا تكن مذلي في مدللي!”**dir. Vird-i zebānları olduġu berekātıyla ḥayāt u memātları bi-cümleti’t-tevābi‘ ve’l-levāḥıḳ ẓuhūr-ı elvān-ı i‘zāzla ḥasretü’l-emṣāl olmuşdur.

همچنان باد ابد الاباد بحرمة الانبياء و الاولياء الاوتاد آمين يا من لا يرد دعوات المساكين و يا من لا * يضيع انين المنيبين*.

Ḥażret-i Derv̄îş Meḥmed-i Leng

Ḫāk-i pāk-i Dārü'l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset 'ani'l-āfāt ve'l-beliyye)den ve evlād-ı fuḳarā-yı 'ulemādan muḥaṣṣil-i fünūn-ı cemme vü muvāẕıb-ı 'ibādāt-ı 'āmme, taḳ̄î, naḳ̄î, ḫālī-meşreb u müstaġnī-i mücerred-meẕheb olup evāsıṭ-ı 'ömr-i nāzenīnīde bāġ-ı mevrūşlarında ictinā'-i şimār şadedinde bir şecere-i 'āliyyeden sāḳıṭ ve ḳadem-i şerīfleri ma'ẕūr olup eşnā-yı ālām-ı 'öẕr-i merḳūmda iştidād-ı evcā'la esīr-i firāş olmaġın fuḳarā-yı dergeh-i Sulṭānü'l-'āşıḳīn'e irsāl-i ḳurbān u niyāzmend-i gülbāng-ı 'āfiyet olmalarıyla bi-iẕnillāhi'ş-Şāfī veca' u ıżṭırābı mündefi' ve eyyām-ı ḳalīlede bür'-i tām iḥsānı ile memnūn olup ancaḳ baḳıyye-i inkisār-ı ser-i zānū reftārlarında temeyyül-i cüz'ī bulunmaġla "Leng" laḳabıyla meẕkūr olup ve umūr-ı müşkile-i mübhirede 'alā ṭarīḳi'l-istiḫāre 'ādet-i ḥasene-i ṣādıḳān-ı Dārü'l-velāye tefā'ül-i Ḥażret-i *Meşnevī-i Şerīf* olmaġla anlar daḫi istiḫāre-

i iltiḥāḳ-ı ṭā’ife-i ‘aliyye siyāḳında meşnevī-ḫ^{w}ān-ı vaḳtlerinden ricāmend-i feṭḥ-i kitāb-ı müsteṭāb-ı ma‘nevī olduḳlarında ṣaḥīfe-i şerīfede

(بيت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

لنك و لوك و خفته شكل و بى ادب

سوى او مى غژ و او را ميطلب

naẓm-ı laṭīfi rū-nümā olmaġla der-ḥāl terk-i ‘alāyıḳ u ref‘-i ḫavāṭır edip ḫuddām-ı maṭbaḫ-ı süllāk-pervere mülḥaḳ ve ba‘de tekmīl-i çille-i ṭarīḳat, ser-bülend-i tekbīr-i Celāleddīnī ve muntaẓam-ı silk-i iḫvān-ı Mevlevī olmuşdur.

<u>Mervīst ki</u>

Ol merd-i ṣāḥib-i ‘azīmet, ‘ale’t-tevālī on sekiz sene meşḳ-i semā‘ edip her çend ki cūş-ı ‘aşḳ u ḫurūş-ı ḥālle ḥalḳa-i ṣafā vü dā’ire-i vecde niyāzmend-i duḫūl olsa ”از عهدهٔ اين كار درستان پايدار بر نمى آيند. چه جاى شكسته پايان سكته دارانست؟“ kelime-i taḥammül-güdāz u püşt-i ṭāḳat-şikāfıyla def‘ olunmaġla dil-i pür-derd ü dūdlarına müstevlī olan ḥüzn ü inkisār ve āh u enīn, bā‘iṯ-i şefḳat-i rūḥāniyyīn olup ṭarīḳatī-i vaḳte ‘ālem-i ḫayālden ruḫṣat u müsā‘ade tenbīh buyurulup ’المعذور مرحوم.‘ mışdāḳınca maḥall-i merḥamet u muraḫḫaṣ-ı duḫūl-i dā’ire-i semā‘ u ṣafā olduḳda ḳaṭ‘ā ḥarekāt-ı devriyyede āṯār-ı ‘öẕr ü ‘arecleri nümāyān olmayıp belki serv-ḳaddān u cest-pāyān u tīz-cevelān olanlardan ser-i mū farḳı olmadıġı maḥżā eṯer-i pür-sūz u güdāzları ve kerem-i re’fet-i sırr-ı Ḫudāvendigārī ve kerāmet-i şeyḫ-i aḳṭa‘ u şeyḫ-i

ḍarīr-āsā ḥīn-i iḳtiżāda pā-yı dürüst iḥsān olunduġu bī-şevb-i reyb, ḫāriḳa-i bāhireleri olmuşdur. Ve minvāl-i meşrūḥ **[s. 25]** üzere kāmrān-ı cevelān-ı ʻāşıḳān olup ve ādāb-ı şerīʻat u ṭarīḳatde kemāl-i taṣallüb ü muvāẓabeleri refte refte kendilere medār-ı imtiyāz-ı aḳrān olup ilā āḫıri'l-ʻömr, ḫıdmet-i telḳīn-i ṭarīḳatde müstaḫdem olup ḫıdmet-i muʻayyenelerinde cilve-ger olan istiḳāmet ü diḳḳatleri süllāk-ı zamānlarınıñ teşerruʻ u te'eddüb ü tenessüklerine sebeb-i ḳavī olmuşdur. Ḥattā meşhūrdur ki ḥücre-i ṭarīḳatiyān memerr-i āb-rīze ḳarīb olmaġla ekşeriyā ḫāric-i ḥücrelerinde ittiḫāẕ-ı nişīmen edip küllü yevmin kerre-i vāḥideden ziyāde āb-rīz cānibine mürūr eden dervīşe **"ترا برای پر کردن خلا نیافریدند!"** maẓmūnuyla taḳrīʻden ḫālī olmayıp ve her tecdīd-i kefş ü libās eden fuḳarānıñ kesr-i nefsi ḳaṣdıyla libās u kefş-i cedīdlerin reng-i siyāhla taʻyīb edip ve mecālis-i ẕikr-i ism-i Celāl ve meydān-ı murāḳabe-i ḥāl ve mecāmiʻ-i muḳābelāta ḥużūrda bilā-ʻöẕr-i maḳbūl tehāvün-nümā olanlara teʻdīb ü icrā-yı ḳavānīn-i müstahabbe-i ṭarīḳatde iḳdām-ı tām üzere maḥmūdu'l-evżāʻ u memdūḥu'l-eşbāh ve meẕkūr bi'l-ḫayr, tekmīl-i vaḳt u tetmīm-i ḫıdmet edip ḥīn-i iḥtiżārlarında **" بعد ازین دفتر عزیمت را مهر کردند و طومار همت را طی فرمودند. و برخص و کسل مفتون خواهند کرد."** remz-i işābet-ḳarīnleri kemā-işārün bedīdār olup nevbeten-ba'de-nevbetin tenezzülāt-ı himem ü taḳṣīrāt-ı ʻazā'im, teżāʻufuyla maḳṣad-ı aḳṣā vü maṭlab-ı aʻlā ism-i bilā-resm mertebesine resīde olmuşdur.

'نعوذ بالله من الحور بعد الكور.'

Me'mūldür ki **'للبطون نوبة كما للظهور نوبة.'** muḳteżāsınca bu maḳūle nümāyiş tenezzül-i ṣūret-i buṭūn olup yine kemā fi'n-nevebāti's-sālife, ṭulūʻ-ı ḫurşīd-i sırr-ı ṭarīḳatle iḫvān u ḫullānımız rūşen-dil ü dīde olalar.

*بمنه العزيز و كرمه العميم عز شانه و جم انعامه وعم احسانه. *

Ve Daḫi

Cümle-i fuḳarā vü aḥbābla ba‘de’l-istiḥlāl vetīre-i sābıḳa üzere tavṣiye-i ṣebāt buyurup “ نحن "الآخرون السابقون." بهمت پيشقدمان كرم روان برسد و از بركات پيروئ ايشان محروم نماند! ‘unvān-ı pür-aḥzānıyla nālān u giryān ve Ḥażret-i *Meṣnevī-i Şerīf*’den:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

"راجعون" گفت و رجوع زين سان بود

كه گله وا گردد و خانه رود

چونكه وا گرديد گله از ورود

پس فتد آن بز كه پيش آهنك بود

پيش افتد آن بز لنك پسين

اضحك العرجا وجوه العابسين

از گزافه كى شدند اين قوم لنك

فخر داداند و بخريدند ننك

پاشكسته ميروند اين قوم حج

از حرج راهست پنهان تا فرج

وانك لنك و لوك آن سو ميچهى

از همه لنگى و لوكى ميرهى

-سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا-[795]

ebyāt-ı şerīfe vü āyet-i münīfesiyle ḫatm-ı kelām edip rū-be-rāh-ı Dārü's-selām ve cism-i cān-ı pertevleri bāb-ı ḫamūşān-ı āsitāne-i sa'ādet civārında ġunūde-i câme-ḫ"āb-ı fenā olmuşdur.

*وسع الله تعالى رحمته و نور تربته آمين بحرمة الشفيع الامين. *

[795] Talâk Sûresi, 65/7. Âyet: "İmkânı geniş olan, nafakayı imkânlarına göre versin; rızkı daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin. Allah hiç kimseyi verdiği imkândan fazlasıyla yükümlü kılmaz. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır."

Ḥażret-i Dervīş Maḥmūd

Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥibiyyü'l-aṣl ve yārān-ı kirām-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nurānī) aḥfādından olup min ciheti'l-ümm olan 'ırḳ-ı intisābı kendiyi Ḥażret-i Kūçek Meḥmed Efendi ḫıdmet-i pür-ḥürmetine nez' u ceẕb edip zīr-i ḳādime-i terbiyelerinde perverde olup ba'de vefātihi (nüvvire merḳaduhu), pīç-tāb-ı hicrānla nā-çār terk-i vaṭan u yārān ve civār-ı āsitāne-i sa'ādete hicret maḥallinde vālideleriniñ daḫi rūşenā-yı dīde-i cānları peyk-i ferḫundelerine maḫṣūṣ ve münībe-i ṭarīḳat-i 'aliyye olmaġla taḥammül-i bār-ı firāḳları mālā-yuṭāḳ olup ma'iyyet üzere ḳaṭ'-ı 'alāḳa-i diyār edip Dārü'l-velāye mütevaṭṭınlarından olmuşlardır. Kendiler ḫıdemāt-ı 'aliyye-i iḫvān u dergāhla müsteclib-i ḳurebāt olduḳları gibi vālideleri daḫi şüst ü şū-yı cāme vü ḫırḳa-dūzī-i dervīşānla mütesebbibe-i meşūbāt olup ẕāt-ı şerīfleri bu vechle beyne'l-fuḳarā' "Analı Maḥmūd Dede" 'unvānıyla meşhūr

olmuşdur. Ve müddet-i medīde, ber-ḳarār-ı teraḳḳī olan mesā‘ī-i meşkūreleri kendilere vesīle-i imtiyāz-ı aḳrān u maḳām-ı eslāf-ı ṭarīḳatiyāna vuṣūle ẕerī‘a olup anlarıñ **[s. 26]** daḫi nevbet-i neẓāretlerinde reftār-ı pīş-ḳademān-ı meslūk-ı iḫvān-ı zamān ve mer‘ī-i ḫullān-ı vaḳtleri olmuşdur. Ḥattā muḥāfaẓa-i vaḳt-i murāḳıbīn-i ḫucerāt ṣadedinde nez‘-i na‘l ü kefş ve def‘-i ḫafḳ-ı ni‘āl ü men‘-i meşy-i ru‘ūnet ü ḫiyelā olunup cümle-i ḥarekātda sevḳ-i meskenet ü heyyinet ü leyyinet ve tavṣiye-i mürā‘āt-ı evḳāt ü aḥvāl-i kūşe-nişīnān etmişdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هست صوفئ صفا جو ابن وقت

وقت را همچون پدر بگرفته سخت

پیش اهل دل ادب بر باطن است

زانکه دلشان بر سرائر فاطن است

جز خضوع و بندگی و اضطرار

اندرین حضرت ندارد اعتبار

پیش بینایان کنی ترك ادب

نار شهوت را از ان گشتی حطب

ای تواضع برده پیش ابلهان

ای تکبر برده تو پیش شهان

سالها تو سنك بودی دلخراش

آزمون را یکزمانی خاك باش

از بهاران کی بود سرسبز سنك

خاك شو تا گل بروید رنك رنك

هر چه تو می بینی از ظلمات غم

آن ز بی باکی و گستاخیست هم

Menḳūlest ki

Ol ser-āmed-i rūzigār-ı bī-ḳaydī, hemīşe mürā‘āt-ı ḥuḳūḳ-ı māderī üzere nüvāziş-i ḫāṭır-ı meksūru ve edā-yı ḫıdmet-i lāzımesi mültezimleri olmaġla nev-niyāzān-ı iḫvān, ẓann-ı ‘alāḳa-i derūnī ile "آنکه از پدر و مادر نگذرد بدر ما در نیاید!" ta‘rīż u ḫurdesiyle rū-yı serd-nümā olmaları sebeb-i iş‘ār-ı nebẕe-i ḥasb-i ḥālleri olup " ربتنی کبیرا کما ربتنی صغیرا! چه اگر آن مشفقهٔ منکسره لنگر آرام این سر گشته نبودی بصرصر فراق حضرت مرشدم قدس سره کشتئ وجودم در میان تلاطم امواج افت و خیز بیهوده گردئ عالم صد هزار پای گشتی. لیکن از بیم انکسار و آه و انین آن عاجزه بامید کرم ناگاهئ الهی بعتبهٔ علیهٔ سلطان العارفین سر نهادم و مشرف خدمت رفت و روب درگاهش شدم. مسئول و متضرعستکه بساحل عفو و غفران رسم" enfās-ı nefīseleriyle perde-ber-endāz-ı rū-yı kār ve ‘ālem-gerdān u seyyāḥān-ı zemīn-i büldānı iḳāmet ve ilticā-yı dergāh-ı merdāna terġīb ile muḳavvim-i ḥavel-i kec-naẓarān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خاك پاكان ليسى و ديوارشان

بهتر از باغ رز و گلزارشان

دل ترا در كوى اهل دل كشد

تن ترا در حبس آب و گل كشد

خاك شو مردان حق را زير پا

خاك بر سر كن حسد را همچو ما

خدمتى ميكن براى كردگار

با قبول و ردّ خلقانت چه كار

(ديگر)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

ماند چون خرمن ناكوفته در دامن دشت

هر كه زير قدم راهروان خاك نشد

Mervīst ki

Ol gevher-i şehvārıñ, ṣadef-i vücūd-ı mes‘ūdları olan vālide-i mükerremeleri daḫi Maḥmūd Efendi ḥażretlerinden ‘araḳıyye-i maḥabbet-keş ve evāḫir-i ‘ömrlerinde mānend-i ricāl-i ṭarīḳat, külāh u ḫırḳa-pūş ve zāhide vü ‘ābide vü mükāşife vü veliyye ve mecāmi‘-i ism-i Celāl ü mecālis-i muḳābelāta burḳa‘-ı şerm ü edeb ber-rūy ḥāżıra olup ‘āmme-i ḫavātīn-i Dāru’l-velāye muḥibbāt-ı muḫliṣātı olmaġla nüẕūr u hedāyā müctemi‘a olan ḳalīl ü keşīr, küllü yevmin niṣār-ı pā-yı ḫıdmet-i sükkān-ı āsitāne-i sa‘ādet edip fikr-i ferdā ile iddiḫār-ı loḳma-i nān daḫi etmeyip kūşe-i ḫalvet-ḫānelerinde yektā köhne ḥaṣīr ü ḫāk-endāz üzere ‘ibādāt u murāḳabāt ile evḳāt-güẕār olmaları ‘ırḳ-cünbān-ı şefḳat-i ferzend-i ercümendleri olup sevḳ-i ruḫṣat u temettu‘-ı ni‘am eylediklerinde **“نسوان سائره چند نقص دارند. مثل: نقصان عقل و دین و ارث و غیرها... فاما نقصان این عاجزه بیرون حیطهٔ تعداد است. چون بخود بدیدهٔ انصاف نگرم غرقهٔ نقصان بینم. پس چگونه رخصت و راحت را بدائرهٔ خود راه دهم؟”** ‘unvānıyla sedd-i bāb-ı rāḥat edip ve ‘ādet-i müstemirre-i riyāżet ü mücāhedesi üzere ber-ḳarār olup ḳabīlü’l-vefāt, cümle-i levāzım-ı intiḳāli tedārük ve ‘aynü’l-cem‘-i iḫvān, dīg-i cūş-ı faḳīrāna vedā‘ edip kemāl-i intibāh üzere ‘ubūr-ı ‘aḳabe-i ṣūrī etmişlerdir. Ve bāb-ı ḫamūşān-ı āsitāne-i sa‘ādet fī külli ṣubḥin ve mesā, mecma‘-ı müte’ehhilīn-i iḫvān-ı berzaḫiyye-i nāzenīnān-ı ḫāk-nişīnān-ı laḥd olmaġla isticlāb-ı enẕār-ı müşfiḳāne ve istid‘ā-yı teveccüh-i kerīmāneleri ṣadedinde ol mehbiṭ-i ‘ināyātda defn olunmaḳ **[s. 27]** niyāzına müsā‘ade buyurulup ḥayātlarında ḳā’ime-i ṣaff-ı ricāl olduḳları gibi memātlarında daḫi manẕūme-i silk-i süllāk-i ẕevi’l-merātib olduḳları haftasına şemere-i fu’ād-ı şühūd-i‘tiyādları daḫi ziyāret-i muḳannene-i cume‘āt-ı ‘aynu’l-cem‘de Ḥüseyin Efendi ḥażretleriniñ dest-i vedā‘-būsları olup ḥavālet-ḫ^{w}āh-ı seyāḥat-i ‘ālem-i ervāḥ olduġunda Ḥażret-i Çelebī-i

müşārün-ileyh, cenāb-ı velāyet-me’ābları muṭāyebe-fermā olup “ مراد اگر تنها نگذاشتن مادر است او بپدر رسیده است. تنها نیست” nefes-i şerīfleriyle inbisāṭ-nümā olduḳlarında Ḥażret-i şāhzāde-i vālā-himmet “ ای عاشقان! خوب فرموده است که: از اوّل رسیدن بیکدیگر تولد عالم صورت شد. و ازین رسیدن نیز تولد جهان سیرت خواهد شد” kelām-ı münāsibü’l-ḥālleriyle ḥüsn-i muḳābeleleri mertebe-i kemālde dil-nişīn-i ‘aynu’l-cem‘-i ḥużżār-ı ‘urefā-yı bezm-i ḫāṣları olmaġla miyāne-i züvvār-ı taḥḳīḳ-şi‘ārda bā‘iṣ-i muṭāyebāt-ı ‘acībe olup āḫir, Ḥażret-i Çelebī-i mūmā-ileyhe lehçe-i pür-behçelerinden i‘āde-i inbisāṭ buyurduḳlarında “ پس ولادت ادنی نه ماهه بود. چه جای این استعجال است؟” kelām-ı ”لکن در مادر طبع علوق این حمل ثانی بحسن نظر مرشد بیش از چهل سال بوده است!“ ḥaḳīḳat-niẓāmların taṣdīḳ ve ricālarına müsā‘ade buyurup ve gülbāng-i meymenet-i sefer-keş olmaları ‘aḳībinde ḥücre-i şerīfelerine ric‘at ve hemān sā‘at rıḥlet buyurup ve āġūş-ı māder-i müşfiḳalarına tevdī‘ olunmuşdur.

رحمهما الله تعالی و حشرهما مع المرحومین و اسکنهما في اعلی العلیین آمین یا مجیب السائلین.

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed İmām

Nefs-i Kütahya'dan ve evlād-ı e'immeden ve imām-ı cāmi'-i şerīf-i Lala Paşa olup 'ulūm-ı celīleden mālik-i ḥaẓẓ-ı evfer ve a'māl ü aḫlāḳ-ı cemīleden cāmi'-i nev'-i ekşer ve münceẕib-i ḫıdmet ü inābet-i Ḥażret-i Şeyḫ İbrāhīmī ve ẓuhūr-ı ḫulūṣ-'ayār-ı ẕātında mevḳi'-i sikke-i Ḫudāvendigārī ve müşerref-i iltiḥāḳ-ı ḥizb-i Mevlevī olmuşdur. Ve ba'de'l-inābe, terk-i veẓā'if-i 'ilmiyye edip cāmi'-i merḳūm semt-i ġarbīsinde iḥdāṯ-ı ḥücre-i 'uzlet ve iḫtiyār-ı faḳr u ḫumūl etmişken evāsıṭ-ı vaḳtlerinde iẕn-i mürebbī ve ricā-yı aḥbābla ta'līm-i müsta'iddīn-i ṭalebe-i 'ulūm ederler imiş. Nice nüfūs-ı ḳābileniñ iḥyāsına sebeb olup bir vaḳt-i neşāṭlarında telāmiẕe vü aḥbābıyla kenār-ı nehr-i Kütahya'ya ḫayme-zen-i teferrüc olduḳlarında ṣayd-ı māhī murād eyleyen ṣarf-ı maḳdūr edip semek-i vāḥid şikārıyla daḫı muġtenim olmadıḳlarından nāşī mütekeddir olduḳlarında

“ایشان درویشانست. بدیشان دست و شست دیگران نرسد.” ‘unvānıyla teskīt-fermā olunca ‘ulemā-i telāmiẕelerinden birisi [796]-وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُواْ مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا- āyet-i kerīmesin ḳırā’at ve ḥimāye-i ibāḥat-kerde-i İlāhī’den istifsār-ı vech edince “ الحرص و الافراط في الاكثار” pāsuḫ-ı rāsıḫıyla ifāde-i sebeb-i ḥırmān buyurup “ و ان تقنعوا بما يكفيكم فاصطادوا بأيديكم!” dem-i kerāmet-tev’emleriyle kerem ü maḳāmlarından ḳıyām buyurup ṣāṭī-i nehr-i merḳūmu teşrīflerinde miḳdār-ı keff kāġıd-pāreye çend kelime-i nā-dīde vü ṣenīde taḥrīr buyurup ve āvīze-i ser-i çūb u nişānde-i kenāre-i āb edince hemānā her ṭaraftan esmāk-i enbūh ḳubāle-i āvīze-i ma‘hūda cem‘ olduḳda “ خذوا ما أعطاكم الكريم” nuṭḳ-ı tesḫīr-te’ṣīrleriyle iẕn-fermā olup ḳadrü’l-kifāye aḫẕlarından ṣoñra ruḳ‘a-i merḳūmeyi ser-i çūbdan ref‘ ve āb-ı nehrle maḥv eylediklerinde cem‘ olan ḥītān, bi’l-külliyye perīşān olduḳları erbāb-ı mu‘āyeneden telaḳḳī-kerde-i ṣiḳāt-ı belde-i merḳūmedir.

<u>Ve Daḫi</u>

Yine vaḳt-i bahār ve zamān-ı mürūr u ‘ubūr-ı külengānda ṭā’ife-i aḥbābla bir nüzhet-serāda iken cevv-i hevādan gürūh-ā-gürūh pervāz u cevelānları ve aṣvāt-ı ḥazīnleri ‘aceb-engīz-i nüẓẓār ve kendilere delīl ü pīşvā olan külengiñ ḳuvvet-i temyīz ü ḳā’id-i ḳaṭār-ı benī-nev‘ olduġu mādde-i baḥṣ u istiġrāb olduḳda mānend-i ḳażıyye-i tesḫīr-i esmāk, keff-i mübāreklerine çend kelime-i ġarībe ve pençelerin ḳabż edince hemānā ol bedraḳa-i cūḳ-ı külengān olan murġ-ı cevelānī, pīşgāh-ı iḫvāna hübūṭ ve cemā‘at-i hem-pervāzı daḫi kürsī-i iḫvānı **[s. 28]** ṭavāf edip kemāl-i mertebe keyfiyetleri temāşā olunduḳda ḳabża-i tesḫīrlerin basṭ edince bedraḳa-i

[796] Nahl Sûresi, 16/14. Âyet: “<u>İçinden taze et (balık) yemeniz</u> ve takacağınız bir süs (eşyası) çıkarmanız <u>için denizi emrinize veren</u> O’dur. Gemilerin denizde (suları) yara yara gittiklerini de görüyorsun. (Bütün bunlar) onun lütfunu aramanız ve nimetine şükretmeniz içindir.”

merḳūme pervāz edip yine rāhlarına revān olmaları baʿżen ṭarīḳa-i evfaḳla ve baʿżen ḳuvvet-i rūḥāniyye ile taṣarruflarına ẕāhib ve resm ü ruḳʿa rū-pūş olmaḳ üzere ḳarār vermişlerdir. Ve gāh gāh baʿż-ı aḥbāb, ḫāṭır-ı feyż-meʾāṣirlerine ḫuṭūr edip lüzūmuna bināʾen daʿvet murād etdiklerinde ḥāżırūn, ḫıdmet-i daʾvete mübāderet ṣadedinde ḥareket etseler **"حاجت نیست. بنشین! او بدعوت معنوی می آید."** nuṭḳlarıyla teskīn ve kefçe-i kifāyetlerine murādları olan yārānıñ ismini resm ü ḳabż-ı kef eylediklerinde be-her-ḥāl serīʿan ve ʿācilen ṭaraf-ı ṣerīflerine münceẕib olduġu müşāhed ve bi-eyyi vechin kāne, ḳuvvet-i taṣarrufları mecmaʿun-ʿaleyh-i ṣiḳāt-ı aḥbāb olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ان جماعت را که وافی بوده اند

از همه اصنافشان افزوده اند

گشت دریا ها مسخرشان و کوه

چار عنصر نیز بندهٔ آن گروه

تاج "کمرنا"ست بر فرق سرت

طوق "اعطیناك" آویز برت

جوهر است انسان و چرخ او را عرض

جمله فرع و پایه اند و او غرض

بحر علمی در نمی پنهان شده

در سه گز تن عالمی پنهان شده

ای غلامت فعل و تدبیرات و هوش

چون چنینی خویش را ارزان فروش

جان چو افزون شد گذشت از تنها

شد مطیعش جان جمله خیر ها

مرغ و ماهی و پری و آدمی

زانك او بیش است و ایشان در کمی

Ve Daḫi

Ol ẕāt-ı melekiyyü’s-simāt, ‘ulūm-ı mütedāvile vü ḫafiyye ve a‘māl-i müte‘ārife vü şāḳḳada ve aḫlāḳ-ı ḥasene vü āṡār-ı ‘acībede ferīd-i ‘aṣr u vaḥīd-i dehr iken yine ḥużūr-ı şeyḫ ü iḫvānda ḳā’im-i maḳām-ı ḫıdmet u ṡābit-i meydān-ı meskenet olduġundan mā‘adā vaḥdet-ḫānelerinde ‘ale’d-devām nevāfil-i ‘ibādāt u eẕkār u tesbīḥāta meşġūl ve evḳāt-ı istirāḥatlerinde kemer-i vaḥdetle maḥṣūr olup eẕkār-ı cemīleleri ḥavālī-gīr olmaġla ḥükkām u vülātdan siyāḳ-ı ikrāmlarında da‘vet-künāna “بئس الفقير على باب الامير!” mażmūn-ı şerīfiyle i‘tiẕār edip [797]“نعم الامير على باب الفقير!” olanlar ziyāret ü ṣoḥbet-i rūḥāniyyeleri ḫʷāce-tāşları ve hem-rengleri olan Dervīş Ḥüsām ile olup beynlerinde olan daḳāyıḳ-ı aḥvāl-i beyānı ḥavṣala-nā-günc-i ḫāme-i dü-zebān olmaġla ḫalvet-ḫāne-i ḫafāda ibḳā olunup ġayret-i istiṭlā‘ sāmi‘a-i nā-maḥremān ile ol ṭarafdan sedd-i menāẓır-ı ḥurūf u aṣvāt ve sekr-i ebvāb-ı ‘ibārāt olunmuşdur.

[797] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 321.

Ḥażret-i Dervīş Ḥüsām

İmām Dede Ḥażretleriniñ ‘amm-zādeleri ve ḥāl-i ṣıġardan ḥāl-i kibere varınca hem-ders ü hem-dem ü hem-kār olmaġla gūyā tev’emeyn olmuşlardır. Lākin Ḥüsām Dede ḥażretleri hemvāre buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de ḫıdemāt-ı dergāhla müstefīż ve istī‘āb-ı enẓār-ı ḥasene-i Ḥażret-i Şeyḫ İbrāhīm’le müstes‘id olup müddetü’l-‘ömr, ta‘ṭīl-i vaḳt etmeyip taḥṣīl-i meṭālib-i ‘ulviyyede beẕl-i biḍā‘a-i iḳtidār edip ḳadr-şināsān-ı merdüm-i rūşen-dil, ḥasret-keş-i nīm-nigāh-ı ṣafā-yı ḥāl-baḫşları olmuşlardır. Ve eyyām-ı rebī‘ ü ṣayfda iḫvān u ḫullān müteveccih-i nüzhet-gāh u cenāb-ı vālā-himmetleri daḫi med‘uvv olduḳlarında ‘unvānıyla taḥdīṯ-i ta‘rīż-āmīz buyurup: **“ملاك الذوق فراغ البال و صفاء الحال فاذا حصلا فلا حاجة الى الغير.”**

(نظم)

[مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن]

زاویهٔ تنگنا با تو مرا لا مکان

بادیهٔ لا مکان بی تو مرا تنگنا

با دل بی دست و پا خاك نشین درت

بر کف دست آسمان زیر قدم بوریا

beyt-i laṭīfleriyle [798]-فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّه- muḥīṭ-i vaḥdetinde istiġrāḳlarına işāret buyurup żarūrāt-ı şerī‘at u ṭarīḳatdan mā‘adā ile bī’rūn-ı der-i buḳ‘a-i mübārekeye naḳş-ı pā etmeyip hemvāre sāye-i rūḥāniyyet-i e‘izze-i kirāmda āsūde-ser ve envār-ı füyūż-ı Raḥmān’dan behrever olmuşlardır. Ve İmām Dede ḥażretleriyle olan müsāmerāt-ı maḥremānelerinde müẕākere-i riḳḳat-ı nuṭḳ-ı mükāşefe-merhūnları muṭāyebeye ḥaml olunmuş iken ednā inḥirāf-ı mizācları ḥasebiyle ġam-güsār-ı dīrīnleri ḥāżır-ı ser-bālīn-i ‘ıyādetleri ve sā’il-i çi-günegī-i ṭabī‘atları ve mütefaḥḥıṣ-ı raġbet-i ḫāṭırları olduḳda " بر دو خاطر خواه این اسیر فراش آنستکه: دست بر داری و چند نفس در آغوش یار وفادار آسایش کنم." mażmūn-ı maḥabbet-**[s. 29]**meşḥūnuna ītimār ile beden-i laṭīfleri beyne’s-semā’ ve’l-arż olduġu ḥālde teslīm-i rūḥ-ı pür-fütūḥlarında intihāz-ı fırṣat-ı yek-deme eyledikleri kerāmet-i bāhire-i aḫīreleri olmaḳ üzere şüyū‘-peẕīr olunca ‘āmme-i ‘ulemā vü ṣuleḥā-yı belde ‘unvān-ı i‘tirāf-"از ظرایف این گروه پر شکوه نیز غفلت نباید کرد که آخر بلطائف کرامت پیوندد."tibyānıyla yek-zebān-ı şenā olmuşlardır. Ve haftalarına İmām Dede Ḥażretleri daḫi

[798] Bakara Sûresi, 2/115. Âyet: “Doğu da Allah’ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü (zatı) oradadır. Şüphesiz Allah’(ın rahmeti ve nimeti) geniştir, O her şeyi bilendir.”

peyrevleri olup maḳām-ı Ḥıżır (‘aleyhi’s-selām) vāḳi‘ olduġu tell-i refī‘iñ ẕeylinde olan tell-i mu‘azzeziñ üzerinde olan ḫamūşān-ı Mevleviyye’de ve pehlū-yı Dervīş Ḥüsām (‘aleyhima’r-raḥmeti ve’l-in‘ām)da vedī‘a-i āġūş-ı māder-i ḫāk-i raḥmet-nāk olmuşdur. Ve ḥayātlarında cilve-ger olan ittiḥādları nevbet-i fevātda daḫi ri‘āyet-kerdeleri olduġu ‘alā vechi’t-taḥsīn ḥalḳa-i cem‘iyyet-i Ḥażret-i Ḳuṭb-ı Ekrem Şeyḫ İbrāhīm (nüvvire ş̱erāhu ve ruvviḥa rūḥuhu)da yād olunduḳda **“ كأنهما كانا فرقدى الارض** **فلا يتخلل الفراق بينهما”** nükte-i celīleleriyle sümüvv-i maḳām u ‘ulüvv-i mekānlarına īmā buyurmuşlardır. Ve ba‘de fevtihimā her müşāhed-i miş̱āl-i muḳaddesleri ma‘iyyet üzere kemā fi’l-ḥayāt ġurfe-zīb-i ittiḥād, mu‘āyene eyledikleri yine eş̱nā-yı ḫayālde erbāb-ı rü’yā-yı ṣādıḳadan müte‘accibīn-i vaż‘-ı ḫāṣlarına [799] **‘كما تعيشون تموتون** **و كما تموتون تحشرون’** nefḥa-i cāmi‘asıyla te’yīd olunmuşdur ki tafṣīl-i cevāb-ı rūḥānīlerinden münfehim olan teş̱līş̱-i ittiḥād ü iḳtirānları nevbet-i ba‘ş̱ u ḥaşrde daḫi hem-‘inān olmalarıdır.

ادام الله جمع شملهم في المواقف باتمام الاحسان و المعارف آمين بعزة حبيبه رحمة للعالمين.

[799] Aliyyü’l-Kârî, *Mirkâtü’l-Mefâtîh*, c. I, s. 332.

Ḥażret-i Derv̈îş Meḥmed Kātibî

Diyārbekriyyü'l-mevlid ve mecmū'atü'l-'ulūm ve'l-belāġa ve üstādü'l-münşe'āt ve'l-kitābe ve küttāb-ı dîvān-ı vüzerādan olup muḥibb-i evliyā vü müteredd̈id-i ḫānḳāh-ı fuḳarā olmaġla 'azîzeyn-i mükerremeyniñ 'aḳîb-i rıḥletlerinde cūş u ḫurūş-ı seyl-āb-ı eẕkār-ı ḫayriyyeleri naẓar u sāmi'a-rübā-yı nefs-i nāṭıḳaları olup def'aten terk-i 'alā'iḳ-i māsivā vü iḫtiyār-ı tecerrüd-i berg ü nevā edip vücūd-ı fā'iżü'l-cūd u sermāye-i 'izz-i nāzenînleri vaḳf-ı ḫıdmet-i maṭbaḫ u meydān-ı buḳ'a-i mübāreke-i Erġuniyye ve āṯār-ı ḳalem-i bedāyi'-raḳamları olan mevcūdların daḫi ḫarc-ı rāh-ı iḫlāṣ-ı fuḳarā ve ser-i sa'ādetmendin teslîm-i zānū-yı terbiye-i Ḥażret-i Şeyḫ İbrāhîm eyleyip sa'ādet-yāb-ı tekbîr-i ṭarîḳat-i Ṣıddîḳiyye ve külāh u ḫırḳa-pūş-ı intisāb-ı dā'ire-i Ḫudāvendigārî olmuşdur. Gūyā cā-nişîn-i Ḥüsāmî ve müntaḳil-i sırr u cünbiş-i sāmîleri olup vaṣfen ve ṭavren ve ḥayāten ve fevāten ṯāliṯ-i ṯelāṯe olmuşdur. Ve taḥammül-i ḫıdemāt-ı bedeniyye vü māliyye-i āsitāne-i merḳūme ile tecemmül-peẕîr-i 'ömr-i ṭavîl ve tā nevbet-i Şeyḫ Meḥmed'e gelince kāmrān-ı sülūk-ı ḫoş u cilve-künān-ı reftār-ı dil-keş ve beyne'l-fuḳarā rāyet-efrāz-ı imtiyāz ve menḳabe-ārā-yı i'tibār olup her gāh ki yād-ı güẕeşte vü mülāḥaża-i ḥāl

eyledikde secdāt-ı şükrden ṣoñra “ لله الحمد و المنه که خار و مار بودم. یار غار کردند. و دبیر دیوان بودم چون مور سمیر سلیمان ساختند.” mażmūn-ı ṭarab-meşḥūn u imtinān-maḳrūnuyla ḫoş-ḥāl olurlar imiş. Ve bi’d-defe‘āt, nevebāt-ı ḳadr-şināsān-ı vüzerā-yı eyāletde metānet-i kitābet u mahāret-i münşe’ātları ḥasebiyle dāne-rīz-i eṭmā‘ u dām-ı firīb-zen-i ilḥāḥ olduḳlarında “ این فقیر را دولت بی بدیل پاینده کرم فرمودند که آن را بدولت نا پایدار شاهان هفت اقلیم را استبدال خسران مبین است. امثال ما را لطف و کرم آنسکته بحال خود گذارند و تکلیف مایمتنع نکنند!” kelimāt-ı şerīfeleri cevāb-dih-i def‘ olmaları bādī-i inṣāf u māni‘-i i‘tisāf ve cidden ikrām u iḥtirāmlarına sebeb-i aḳvā olmuşdur.

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

که یارد صید ما را قید کردن

که یارد بندهٔ ما را خریدن

کسی را که ربودیم و گزیدیم

کرا خواهد بغیر ما گزیدن

چنانکه در میانهٔ سادات طریقت این مقدمهٔ مسلمهٔ مشهوره و مجرّبه بمثابهٔ مثل سائر شده است. مال آینده و سر رونده میرود.

-فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ-[800]

صدق الحكيم الجبار.

Ve Dahi

Ol serbāz-ı meydān-ı istiḳāmet u mā-melek-niṣār-ı istiṭā‘atiñ leyl ü nehārı ‘ibādāt-ı Ḥażret-i Bārī (‘azze ismuhu) ve ḫıdemāt-ı ebrār u aḫyārī ile güẕerān olup keyfiyyet-i muvāẓabe-i ma‘hūdeleri **[s. 30]** enẓār-ı efhām-ı ḳāṣırada mā-lā yuṭāḳ-nümā olmaġla āsāyiş ü istirāḥat-i cüz’iyyeye sevḳ eden sāde-levḥān **“** اشتغال نهارى عبوديت ظاهر و اعمال ليليه اطاعت باطن است. پس آنانكه روز و شب بخدمت نفس و دنيا مشغولند و هيچ بيتاب و توان نميشوند بلكه شوق و قوتشان تجدد و تزايد نمايد. چگونه بندگان قيومى از عبوديت ملال و كلال و ضعف پذيرند؟**”** kelimāt-ı nefsü’l-emrīleriyle bī-ḫaberān-ı leẕẕāt-ı ‘ibādāt ve ḫıdemātı ilzām u iskāt ve belki mü’minīn-i ẓāhir ü bāṭını ‘ibādāt-ı ẓevāhir ü bevāṭına terġīb ve kesel ü baṭāletden terhīb buyurmuşlardır. Ve miḳdār-ı pençāh sāl istī‘āb-ı ādāb-ı şerī‘at u ṭarīḳatle edā-yı veẓāyif-ı ḫıdemāt-ı dergāh-ı evliyāda ser-i mū, tehāvün-nümā vü tekāsül-revā olmayıp [801]‘سيد القوم خادمهم.’ pāye-i refī‘asın iḥrāz edip ve nefes ü naẓarları kibrīt-i aḥmer ü tiryāk-i ekber olup bir rūz-ı fīrūzda cümle-i dāḫil ü ḫāric-i āsitāne-i merḳūmeyi rüft u rūb ve evānī-i maṭbaḫı şüst u şūy ile tanẓīf ü taṭhīr edip ve ālāt-ı ḫıdmet ve esbāb-ı sā’ireyi ‘ale’l-infirād ta‘dād u tertīb ve maḥālline vaż‘ ve peymānçe-i niyāzda isti‘fā ve ṣavb-ı āsitāne-i sa‘ādete isti’ẕān-ı seyāḥat etmekle ricāsına müsā‘ade ve gülbāng-i yümn-i sefer iḥsān olunduġu ‘aḳībinde cümle-i iḫvān u ḫullānla istiḥlāl edip ‘ale’s-seḥer ḥarekete taṣmīm-nümā olduġu leyle-i intibāhda yek-pāre meşġūl-i eẕkār u tesbīḥāt u ṣalavāt-ı şerīfe ve ba‘de’t-teheccüd çāne ve engüştān-ı pā-yı ‘ālem-i ıṭlāḳ-peymāların dest-i kerāmet-peyvestleriyle bend edip

[800] Fetih Sûresi, 48/10. Âyet: “Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”

[801] Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 528.

ser-nihāde-i bālīn-i teslīm ve post-ı ‘unṣurīden münseliḫ olmuşdur. Ve zīr-i bālīn-i rāḥatlarında kefen ü ḥanūṭ ve ücret-i ġassāl u ḥaffār ve behā-yı şīrīnī-i fuḳarā ‘alā evsa‘i’l-vücūh müheyyā bulunmaġla kemāl-i āgāhlikleri munṣıf u muta‘aṣṣıba āşikār ve semt-i ḳadem-i Dervīş Meḥmed İmām’da müteveccih-i miḥrāb-ı laḥd olmuşdur.

*** وجه الله وجه سره نحو قبلة جماله و ألجأ جنب التجائه على جناب باب افضاله آمين يا أرحم الراحمين و يا اكرم الاكرمين بعزة من له الشفاعة العظمى يوم الدين.***

Ḥażret-i Derv̄îş Muṣṭafā Ḫarābāt̄ı

Diyār-ı Rumeli'de Zaġra-nām ḳaṣabadan ve evlād-ı zu'amādan ve ṣāḥib-i ḫānumān u mihmān-nüvāz olup dervîşān-ı fān̄ı-nihāddan bir mālik-i ḫızāne-i himmet, żayf-ı dārü'ż-żiyāfeleri ve çend-rūze muḳîm-i ḫāneleri iken mizācına inḥirāf ṭarî olmaġla eşnā-yı 'ārıżasında mālen ve bedenen cümle-i ḫademesiyle ḫıdemāt-ı tedbîr ü taṭyîblerine ṣarf-ı iḳtidār edip lākin bi-ḳażāillāhi te'ālā tedbîr müfîd olmayıp yevmen-fe-yevmen 'illeti ḳuvvet-peẕîr u maraż-ı mevt olmaġla hengām-ı iḥtiżārda taḫliye-i ḫāne edip kendiler ile muṣāḥabet-i ḫafiyyede iken vedā'-ı bezm-i ḥayāt-ı müste'ār edip ba'de't-techîz ve't-tekfîn ve'd-defn ḫırḳa vü külāh ve sā'ir libās-ı dervîşānesin telebbüs edip müddet-i medîde kūh u ṣaḥrā-neverd ve bîgāne-i ḫ^{w}îş ü āşinā, dem-be-dem maġlūb-ı istiġrāḳ ve āḫırü'l-emr, ġār-ı melāmet-nişîn ü mültecî-i kehfü'l-emān-ı tesettür ve zîr-i ḳubbe-i ḫalā'atda āsūde-ser olup evżā' u eṭvār-ı

mecẕubāneleri ḥavāṣıl-şikāf-ı ḫāṣ u ‘ām olmaġla tetābu‘-ı ĪẔā-yı ṣūret-perestān-ı vaṭan, sebeb-i hicretleri olup Dārü’d-devle-i Edirne’de gāh maṭbaḫ-ı ḫānḳāhda ve gāhī külḫan-ı ḥammāmānda vü gāhī ḫamūşānda semīr-i nefs-i nātıḳaları olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ba‘de istiḳrāri’l-istiġrāḳ, mülāzım-ı ḫarābāt ve her sākin olduġu ḫum-ḫānede muġ-beçegāndan ve mey-fürūşāndan efrād-ı keşīre bīzār-ı kīş-i ḳadīmi ve tecdīd-i ‘ahd-ı ezelī ile zünnār-ı işrāk-şiken olmuşlardır ki beyne’l-ḳavm kendilere pīr-i muġān-nümā iken peymāne-keş-i dest-i kerāmet-peyvestleri olanlar peymān-şiken-i tehevvüd ü tenaṣṣur olmaḳ ve te’kīd-i ‘ahd-ı ḳadīm-i Elest etmek ḫāriḳa-i ‘aẓīm olmaġla ṣūret-i ẓāhirede perde-pūş-ı kemāl-i ẕātīleri olmayıp mütenessikīn ü müte‘abbidīn-i sā’ireden aġlebiñ mütevecciḥi ve mu‘teḳid-i enām ve herkes keyfe mā kāne ikrām u iḥtirāmların iltizām etmeleri Dārü’d-devle-i meẕkūrede re’īs ü żābiṭ-ı ṭā’ife-i yeñiçeriyān olan şaḫṣ-ı bī-teşḫīṣe bā‘iṣ-i tehevvür-i kīn-āgīn olup tecessüs-i eşḳıyā ṣadedinde geşt ü güẕār-ı maḥalle vü bāzār ederken mestāne temeyyül-i çep ü rāstla ‘azīz-i müşārün**[s. 31]**-ileyhe muṣadefe edince aṣlā mürā‘āt-ı edeb-i ṣūret-i fuḳarā etmeyip ‘avenesine ẓabṭ ve menziline naḳl ve ḥabs etdirdip ‘avdet-i cüst u cūda bī-muḥābā iḥżār ve tefaḥḥuṣ-ı ibrīḳ ve bū-yı dehen etdirdikde ibrīḳ āb-ı ṣāfla memlū bulunup ve dehen-i mübāreklerinde ḫulūf-ı femm-i ṣāyimden ġayrı bir eṣer ẓuhūr etmeyicek sālik-i semt-i cebr olup bī-cürm ü bī-vech ta‘zīre bi-nefsihi teşmīr-i sā‘id-i iḳdām eyledikde dest-i ẓulm- peyvest-i mübāşereti ḫuşk ve pençe-i tehevvüründe olan çūbla hem-reng olduġın mu‘ayene edicek ḍarbına iḳdām eylediği keff-i pāy-ı lā-mekān-peymālarına rū-yı bī-āb-sūd olup kemāl-i nedem ü isti‘fā ile ‘öẕr-āver olunca ‘azīz-i merḳūm “ عفو این جرم بی جنایت ممکن نیست. غرم

هر چه لازمست دریغ نیست. اگر همهٔ موجود "لازمست." ʻunvānıyla taḥmīl-i ġarāmet eyledikde این کستاخ باشد." kelime-i żarūriyyeleriyle teslīm-nümā olmaġla vaḳt-i müṣadefede rākib olduġu esb-i ẕī-ḳıymeti cemīʻ-i ālāt u esbābıyla ḳurbān verilmek emrleri üzere ʻamel olunup fuḳarā-yı ḫānḳāha irsāl içün mālından ifrāz olunduḳda dest-i ḫuşkü yine ḥālet-i ʻāfiyete ʻavdet edip lākin ol sermest-i ṣahbā-yı ceẕbeniñ aḫẕ olunduġu mesmūʻ-ı fuḳarā-yı ḫānḳāh olup şeyḫ-i vaḳt olan ʻOṣmān Dede ḥażretlerinden reʾīs-i merḳūma ḫiṭāben teẕkire-i ifāde-i ḥāl u ruḳʻa-i hirās-ı inkisār-meʾāl ricāmendi olduḳlarında Şeyḫ ʻOṣmān ḥażretleri vāḳıf-ı derecāt-ı refīʻa vü teʾşīr-i dāfiʻaları آن مرد میدان ملامت بی نیاز از یارئ غیر باریست. شاید که نمیقهٔ ما واسطهٔ جوش غیرتش باشد." olmaġla nefes-i nefsü'l-emrīleri ile defʻ aḳībinde derūnu teveccüh-i cānib-i verā-yı perde-i ṣūret üzere müteraḳḳıb-ı ʻināyet-i ḫafiyye iken Ḥażret-i Ḫarābātī fedā-yı maʻhūdla maṭbāḫ-ı fuḳarāya teşrīf edip "این اسب با اسباب نیاز اعتذار نو محب خاکپای فقراست." ʻunvānıyla maḥalline īṣāl ve ḥāżırīn-i fuḳarādan daḫi ʻafv u ṣafḥ-ı cerīme-i cürʾet-i cehūliyyetin ricā buyurmaları ḫārıḳ-ı sitāre-i muṣannaʻaları olup ʻumūmen ṭavāʾif-i ʻasker ve ahālī-i Edirneʾniñ hücūm-ı nev-cemāline ve iştiʻāl-i nāʾire-i iştihār-ı gün-ā-gününa taḥammül etmeyip seyāḥat iḫtiyār edip diyār-ı Rumeli ve Anadolu'da mestūrü'l-ḥāl, bī-nām u nişān geşt ü güẕār edip eṣnā-yı ḥaṭṭ u terḥāllerinde ʻalā ṭarīḳi'ṣ-ṣıla vaṭanlarına uġrayıp maḥkeme-i şehrde mihmān-ı ḳāḍī-i belde olup çend rūz ārāmdan ṣoñra yevmen-fe-yevmen şüyūʻ-ı āṣār-ı bedeliyyeleri ḥasebiyle ikrāmlarında ihtimām olunduġu ṣaded-i tesettürlerine muġāyir olmaġla yine ġurbeti iltizām edip eṣnā-yı vedāʻ-ı mīzbānda medār-ı āsāyiş-i pā-yı pīräneleri olan ḫar-ı miskīni āḫūr-ı ḳāḍıda ibḳā ve āb u ʻalefin tavṣiye buyurduḳda ḳāḍı istimzāc ve teklīf-i esb-i rehvār eyledikde " آن را بهر حماریتش ترك نکردیمکه باسب استبدال کنیم. بلکه برای ادای nuṭḳ-ı şerīfleriyle remz buyurmaları eyyām-ı maʻdūde "خدمت لازمه اش نزد تو امانت است. mürūrunda ol veliyy-i vālā-himmetiñ ḳudemā-yı inkār u ʻanede-i ışrārından şöhret-i

kāẕibe-i müteşeyyiḫ-i müzevviriñ fücūr ṣāḥibesi ṣābit u ẓāhir olıcaḳ ber-mūceb-i ‘örf-i beled, irkāb-ı ḫar ve teşhīr-i şehr murād olunduḳda aṣḥāb-ı ḥumur, kīn ü intiḳām ve tezvīr-i münkir-i merḳūmdan teḥāşī ṣadedinde ḥimārların iḫfā edip ḳāḍı ve ḫademe-i maḥkeme tedārük-i merkebden ‘āciz olduḳlarında ḫar-ı Ḫarābātī ḫāṭıra ḫuṭūr edince fācire-i merḳūmeyi irkāb u teşhīrden ve muta‘aṣṣıb mūẕī-i menḥūsuñ āb-gīne-i ‘ırż u nāmūsunu teksīrden ṣoñra cümle-i ahālī nükte-i ḫıdmet-i lāzıme-i mermūzeye intiḳāl edip cenāb-ı Ḫarābātī ma‘mūru’ẕ-ẕātıñ ẕikr-i kerāmātına meşġūller iken rū-nümā-yı verā-yı perde-i ḫafā olup ve āḫūr-ı ḳāḍıdan ḫar-ı miskīni alıp rū-be-rāh olduḳda ḳāḍı ‘aḳablarınca müsāra‘at ve da‘vet eyledikde **“** خدمت خر تمامست و دوست نما وداع و سلامست**”** nuṭḳ-ı işāret-ḳarīnleriyle tevdī‘ ve maḥmiye-i Edirne’ye teveccüh edip lākin vaḳt-i vuṣūlleri şeb-hengām olmaġla kenāre-i şehrde ṣūfiyye ḫānḳāhından birine mihmān olup āṣār-ı sābıḳalarına āşinā olan **[s. 32]** ṣūfiyān ḫıdmet-i ikrāmlarına ḳıyām üzere iken şeyḫ-i ḫānḳāh şeyḫ-i eşbāḥ olmaġla istiṣḳāl ü istikbār ve iḫtifā edip ve iştiġāl-i ḫıdemāt-ı mīzbānīden men‘ etmekle ḫademe-i ḫānḳāh nehy-i menhīsi ile müntehī olup ol şīr-i neyistān-ı insāniyyet, genc-i ḫarābe-rehīn-āsā kūşe-i cem‘iyyet-i ḫānede ferīd ü vaḥīd ü bī-‘işve, tekye-zen-i dīvār-ı ġurbet olup şeyḫ-i mezbūr daḫi ḫazīde-i câme-ḫʷāb-ı rāḥat u üftāde-i girān-ḫʷāb-ı ġaflet olunca sāḥa-i ḫayālde gürūh-ı enbūh-ı şīr-i merdāna pīşvā olup hirās u şevket ü saṭvet ü zehre-şikāfla ol pīr-i rūşen-żamīri ḫānḳāhına hücūm üzere müşāhede edip nā-çār rikāb-būs-ı rüstemānelerine müsāra‘at ve i‘tiẕār-ı ihānet-i güẕeştesine mübāderet üzere devāl-i rikāblarına dest-i tevḳīr-zen olduḳda yek püşt-i pā-yı ḳahramāneleriyle endāḫte-i ḫāk-i tedmīr olup der-ḥāl ṭaraf-ı şāhānelerinden kendi ridā-yı redā’et-pūduyla ṣalb fermān olunmaġla bīçāre kūr-bāṭın u dil-mürdeniñ ridāsını gerdenine kemend edip ṣaḥn-ı ḥarīm-i ḫānḳāhda olan dıraḫt-ı bālā-bülende ṣalb eṣnāsında Ḥażret-i ‘Oṣmān Dede cenāb-ı velāyet-me’ābı verā-yı perde-i ḫafādan rū-nümā ve şefī‘-i mucīri olmaġla taḫliye-i sebīline müsā‘ade ve īrādına müsāmaḥa

olunduġu sürūr-ı bī̇m-i cān-āmī̇ziyle bī̇dār olduḳda tedārük-i eṭʿime-i nefī̇se edip ʿucāleten taḳdī̇m-i pī̇şgāh-ı celālet-destgāhları ṣadedinde rū-māl-i dāmen-i kerāmet-pī̇rāmen-i ḫırḳa-i mübārekeleri olduḳda " ای اسیر بند پندار! هرگاه مانند شیخ عثمان شفیع مجیر با "تو نرسد. آکاه باش! ورنه جان و سر بلکه ایمان و جملهٔ هنر خود را ز خود رایی بباد دهی و بردار شوی.

tevbī̇ḫi ile terbiye-fermā olmaları ol nī̇m-mürde-i dehşet-i ḫayāliyyeye ḥayāt-ı tāze-baḫş olup ʿale'l-ḫuṣūṣ, muẓāhir-i ẓāhir-i muṭlaḳ ile teḳayyüdden rehā-yāb ve berzaḫ-ı telvī̇nāt-ı ṣuverden vuṣūl-i selāmet-i sāḥil-i temkī̇n ile me'mūnü'l-ġā'ile-i tefrī̇ḳ-i farḳ-ı nī̇k-i bed-nümā vü bed-i nī̇k-sī̇mā ve yek nigāh-ı merāyā-yı ẓuhūr u rāz-āşinā-yı buṭūn-ı bāṭın-ı meknūn olmuşdur ki kendiler ḫarāb-ender-ḫarāb iken şümūl-i pertev-i re'fetleriyle miʿmār-ı dī̇gerān u ḫaber-dih-i bī̇-ḫaberān olmuşdur.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

از مردم اوفتاده مدد جوی ای قوم

با بی پر و بالی پر و بال دگرانند

Āḫırü'l-emr, te'sī̇r-i feyż-i merāḥim-i ʿaliyyeleriyle bī̇zār-ı vaḳār-ı meşī̇ḫat-i ṣūriyye vü hem-dem-i erbāb-ı dem ü ḳadem ve hem-reng-i aṣḥāb-ı eşer ü naẓar ve beyne'l-aḳrān ṭūl-i ʿömr ve vuṣūl-i merāmla berḫūrdār ve "Şeyḫ Ṣādıḳ-ı Velī̇" ʿunvānıyla şöhret-şiʿār olup ḥattā bī̇st ü ṣad sāle olduḳları vaḳtde bu faḳī̇r daḫi ṣoḥbetleriyle muġtenim olup tafṣī̇l-i ḥāl, minvāl-i muḥarrer üzere olduġu ve ol genc-i nihān-ı vī̇rāne-i melāmet-āġūş-ı ṣadāḳatlerinde güẕerān ve cevāhir-i şemī̇ne-i maʿdūde-i sırrānelerine vāriş olmaları şifāhen telaḳḳī̇ edilmişdir.

Ve Daḫi

Ḳabīlü'l-intiḳāl, iḫvān u ḫullāna żiyāfet ḫāṭırlarına ḫuṭūr ve lisānlarına mürūr etmekle eṭrāf-ı aḥbābdan cem‘ olan esbāb-ı żiyāfeti kīlār-ı maṭbaḫ-ı Mevleviyye'de iddiḫār edip ve cümleyi da‘vet ve iṭ‘ām u ikrām ve peymānçe-i niyāz-ı gülbāng-i meymenet-i sefere ḳıyām-nümā olup vedā‘ u istiḥlāl-i dervīşān u muḥibbān edip süknā-yı leyle bahānesiyle Şeyḫ Ṣādıḳ, ḫānḳāhına teşrīf edip ol şeb-i ḳadr-āsāda tā-be-seḥer ṣoḥbet-i rūḥānī edip āḫir-i şebde sīne-i Ṣādıḳ'a ittikā edip ol daḫi āġūş-ı maḥabbete çekip āsāyiş-i çend enfāslarına müteraḳḳıb iken şehbāz-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları lāne-i ‘illiyyīne pervāz olup nişīmen-i bedenleri ḫālī ḳaldıġın müşāhede edicek hezār derd-i firāḳla kef-i pā-yı sidre-peymālarına rū-māl ü būse-dih-i ibtihāl olup ḫıdemāt-ı vāpesīnlerin daḫi mālen ve bedenen ṣarf-ı ḫızāne-i iḳtidār edip cenāze-i şerīfeleri seng-i muṣallā-yı cāmi‘-i münīf-i Murādī'ye gelince ḥarīm-i cāmi‘-i şerīf ve ḥavālīsi maḥşer-i pīr ü cüvān ve mecma‘-ı cumhūr-ı ‘ulemā vü ṣuleḥā vü a‘yān olup ba‘de'ş-şenā, ḫamūşān-ı fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı Ḫudāvendigārī'ye naḳl ü defn olunup ilā hāza'l-ān, ḫāk-i pākleri ziyāret-gāh-ı ḫāṣ u ‘ām olmuşdur.

عمر الله تعالى ديار فنائه بالبقايا و نور سره بلوامع الشهود و بوارق [s. **33**] **اللقا. آمين يا مفيض ***

***الجود و العطا على فقراء الاولى و الاخرى.**

Ḥażret-i Dervīş ‘Alī Külḫanī

Erī[ḥav]iyyü’l-aṣl ve ḥasīb ü nesīb bir şābb-ı ‘afīf ü ẕarīf olup bi-ḳażāillāhi te‘ālā vaṭanlarına dāhiye-i vebā-yı ekber istīlāsıyla cümle-i ẕükūr u ināş-ı ḫanedānları vedā‘-ı bezm-i fānī etmekle ġurbet-der-vaṭan kürbetine taḥammül edemeyip Dārü’s-selām-ı Baġdād’a hicret iḫtiyār edip gāh emvāl-i mevrūşeleri ile ticāret ve gāhī mülāḥaẓa-i ehvāl-i müdhişe-i uḫreviyye ile mehābıṭ-ı envār-ı raḥmet olan meşāhid-i muḳaddese-i e’imme-i kirām u evliyā-i ‘iẓām ziyāreti ile evḳāt-güẕār iken be-her sene mevsim-i ‘āşūrāda sīne-çākān-ı mātem-i Sulṭānü’ş-şühedā silkine munṭaẓam ve ḫūn-ābe-rīz-i dīde-i cān u dil-i aḥzān-dīde olduġu gibi yine bir sāl-i meymenet-fālda icrā-yı āyīn-i şerḥā-kārī eşnāsında ġalebe-i sūz u güdāz-ı silsile-cünbān-ı ceẕbe-i hūş-endāz olup raṭl-ı girān-keş-i dest-i sāḳī-i tevfīḳ olmaġla bi’l-

külliyye terk-i mā-melek ve yek-tā libās-ı faḳīrāne ile iktifā edip ric‘at-i ḳavāfil-i ziyāretde hem-rāh-ı fuḳarā-yı dergeh-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-enver) ve müsāfir-i cilve-gāh-ı ‘ārifān-ı Mevleviyye ve mükerrem-i enẓār-ı ḥasene-i iḫvān u ḫullān ve güş-ı cān-dār-ı ma‘ārif-i Ḥażret-i *Meşnevī* ve sālik-i meslek-i reftār-ı ma‘neviyye ve teslīm-i şürūṭ-ı evlevī ve sikke-dār-ı dāru’ḍ-ḍarb-ı şehenşāh-ı uḫrevī olmuşdur ki ṣıdḳ u iḫlāṣ ve sūz-ı iḫtiṣāṣla olan mātem-i Ḥażret-i ḳurretü’l-‘uyūn-ı a‘yān-ı dīn-i mübīn kendiye sermāye-i neyl-i sürūr ve süver-i ma‘rifet ü ḥālet ve belki mirḳātu’ṣ-ṣu‘ūd-ı evc-i derecāt-ı velāyet ü miftāḥ-ı ḫızāne-i cevāhir-i kerāmet olup ḥücre-i vaḥdet ü maḳām-ı rāḥatları müzdeḥim-i ṣıġār u kibār olmaġla muḥāfaẓa-i vaḳt ṣadedinde iḫtiyār-ı kūşe-i külḫan edip dūd u gerd-i külḫandan bī-teḥāşī olan intiḫāb-kerdegān-ı miḥekk-i imtiḥān ile kūşe-i külḫan kendilere ṣaḥn-ı gülşen ve ṭā’ife-i yeñiçeriyān-ı edeb-perverden Muṣṭafā-nām bir muḥibb-i serbāzī cümle aḥbābından mümtāz ve rūz u şeb mālen ve bedenen ḫıdmet-i şerīfelerine ḳıyāmla ser-efrāz ve vaḳt-i neşāṭlarında **“ای مصطفی بشه! ترا مصطفی پاشا خواهند کرد!”** nefes-i himmet-ḳarīnlerine maẓhar olmuşdur.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فَعُول]

[مفعولُ مفاعلُن مفاعیلُ فَعُول]

آن دم که دمی بی تو سر جانش نبود

جان در سر تو کرد پشیمانش نبود

در ماتم تو بسی خون بگریست

همدرد تو گشت و درمانش نبود

[مفعولُ مفاعيلُ مفاعيلُن فَاع]

اشکی بده آلوده و گنجی بر دار

آهی بزن آهسته و ملکی بستان

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آخر هر گريه آخر خنده است

مرد آخر بين مبارك بنده است

تو چو موری بهر دانه میروی

هين سليمان جو چه میباشی غوی

دانه جو را دانه اش دامی بود

و ان سليمان جويرا هر دو بود

Mervīst ki

Ol genc-i nihān-yāb-ı künc-i külḫan, mānend-i dürr-i yetīm-i gerd-ālūd-ı melāmet u kūşe-nişīn-i selāmet iken merḳūm Muṣṭafā Beşe daḫi pervāne-vār gerd-i ser-gerdān-ı şem‘-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri ve ser-gerdān-ı bādiye-i ümmīd-i ḥüsn-i naẓar u ḫayr-ı nefesleri olduġu ḥālde hümā-yı himmet-i vālā-yı bende-perverleri

farḳ-ı faḳīrānesine sāye-endāz-ı ḥimāye olup nāgāh derūn-ı külḫanda nīm-sūḫte olan ḫurmā bünü iḫrāc ve ḥarīm-i külḫana ġars ve rūz-be-rūz isḳā ve muḥāfaẓa bābında ṣādır olan fermān-ı ġavṣāneleri üzere ‘amel-i bī-tereddüd edip ma‘a haẕā ol maḳūle dıraḫt-ı ḫurmādan neşv ü nemā muḥāl olduġu ma‘lūm-ı ‘ālem iken bi-ḳudretillāhi’l-Muḥyī ve te’yīdi veliyyihi, ḳāṣır-fehmān-ı felāḥat-āşinā ṣādıḳ-ı merḳūma ṭanz u tesḫīr üzere yek-zebān olduḳça anıñ ṣıdḳ u iḫlāṣı istiḥkām-peẕīr ve ḫıdmet-i isḳā vü irvāda bī-melāl ve nāgāh ser-sebz olmaġla eṭrāfına bārū-keş ve çeşm-i zaḫm-ı ecānibden ḥāris ve ihānet-i münkirīn-i muta‘ṣṣıbeden ḥāfıẓ olup ol ġarrās-ı nefes-velāyet, müteraḳḳī-i derecāt-nümā olduḳça ġāris-i muḫliṣ daḫi ṭarīḳinde iḥrāz-ı pāye-i refī‘a edip ittifāḳ-ı ḥizbiyle re’īs ittiḫāẕ olunup yevmen-fe-yevmen ṣu‘le-i baḫt-ı ḫudā-dādı ḥavālī-gīr olmaġla ṭaraf-ı Devlet-i ‘Aliyye’de daḫi ḫıdemāt-ı mebrūre ve mesā‘ī-i meşkūresi ṣüyū‘uyla beyne ḥizbihi memdūḥu’l-aḥvāl ve müteveccihü’l-iḳbāl olup zamān-ı yesīrde seyr-i kevkeb-i **[s. 34]** ṭāli‘i evc-i iclāle ṣā‘id ve yeñiçeri aġalıġı ve rütbe-i vezāret ile mükerrem ü mebeccel olup ve ḥīn-i teveccüh-i Dārü’d-devle’de kendi rüfeḳā-yı dīrīnesinden bir mu‘temed-i ḫāṭırı olan muḫliṣi ḫıdmet-i isḳā ve ḥirāset-i şecere-i fāl-i devletine ta‘yīn edip ve ‘azīz-i müşārün-ileyhe vedā‘a ve isticlāb-ı du‘ā-yı ḫayrına mübāderet eṣnāsında **“انگاه که این خرما دهد ترا پاشا سازند.”** ‘unvānıyla beşāret-i mu‘allaḳa buyurmaları bi-‘aynihi cilve-ger-i minaṣṣa-i teşādüf olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آنچه تو در آینه بینی عیان

پیر اندر خشت بیند بیش از ان

انکه واقف گشت بر اسرار هو

سر مخلوقات چه بود پیش او

او ز آتش ورد احمر آورد

از زیان ها سود بر سر آورد

هین که اسرافیل وقتند اولیا

مرده را زیشان حیاتست و نما

ای مرا تو مصطفی من چون عمر

از برای خدمتت بندم کمر

ای لقای تو جواب هر سؤال

مشکل از تو حل شود بیقیل و قال

ترجمان هر چه ما را در دلست

دستگیر هر که پایش در گلست

Menḳūlest ki

Ol ḥükm-endāz-ı meydān-ı mükāşefeniñ müjde-resān-ı iṣābet-i nāvek-i şühūdu ve ḫaber-dih-i şemer-i mev‘ūduna ikrām-ı küllī olunup ‘azīz-i müşārün-ileyhe dā‘ī irsāl ve mu‘azzez u muvaḳḳar u müsterīḥ Dāru’d-devle-i İstanbul’a īṣāl emr olunmaġla ‘alā esheli’s-sübül ü ervaḥi’l-vücūh, ḫadem-i enbūh u taḫt-ı revānla ve eşnā-yı ḥaṭṭ u terḥālde ḳażıyye-i keşfiyyeleri şüyū‘una binā’en vüzerā vü ümerā-yı reh-güẕerlerinden ikrāmāt-ı firāvānla ṣavb-ı da‘vete teveccühleri ve sa‘ādet-ḫāne-i çerāġ-ı efrūḫtelerin teşrīfleri hengām-ı dehşet-encāmında ser-ḥadd-i Azaḳ ṭarafına tesyīr-i ‘asākir-i cihād ve Muṣṭafā Paşa cenābın serdār ta‘yīn etmek muṣammem-i fu’ād-ı şehenşāh-ı ilhām-mu‘tād olmaġla ol feryād-res-i vaḳt-i ḥācetiñ ḳudūmu tāze ḥayāt-baḫş-ı sipeh-dār-ı ẓafer-kirdār olup kendiler daḥi ‘azīmet-i merḳūmede bedraḳa-i rāh-ı nuṣret olmaların niyāzmend olmalarıyla iḳrār-fermā olup zamān-ı nehżat destūr-ı mezbūrda se-tā bir zencīri vücūd-ı şerīflerinde bī-ḥā’il-i ḳabā vü pīrehen miyān-ı mübāreklerine niṭāḳ-ı mālā yuṭāḳ buyurduḳları düstūr-ı merḳūma ġarīb-nümā olmaġla istifsār-ı me’āl-i ḥāl olunduḳda “ پس او .این بدن ازاق دشمن نفس است را ازینجا اینچنین حصار شدید کردم که تا ازاق را از دست دشمن دین نگیرم این بند آهنین را وا نکنم” nutḳ-ı himmet-rehīn ü dem-i mükāşefe-ḳarīnleriyle pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olmaları bi-‘avnillāhi te‘ālā ol ser-ḥadd-i ḥasretü’l-mülūk, ḳabża-i küffārdan iḫrāc ve ḥavza-i salṭanat-ı Sulṭānü’l-berreyn u Ḫāḳānu’l-baḥreyne idḫāl olunduḳda zencīr-i ma‘hūdu miyān-ı mübāreklerinden ḥall ve ṭāḳ-ı bāb-ı ḳal‘aya āvīze edip tā vaḳ‘a-i ġāret-i küffār-ı mesfūre gelince emāret-i ‘uẓmā yādigār-ı kerāmet-i kübrāları olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Kemāl-i nuṣret u ẓafer ve te’yīd-i Bārī ile ric‘at olunduḳda şüyū‘-ı āṣār-ı bedī‘aları zeynü’l-mecālis-i ricāl-i Dārü’d-devle olmaġla cümle-i vücūh-ı meşāyīh-i İstanbul ziyāret-i müteyemmeneleriyle müstes‘id olduḳlarında miyāne-i

müteşeddiḳīn-i züvvārdan baʿż-ı ḥad-nā-şināş, ḥikāyāt-ı eslāfıyla ve naḳl-i ser-güẕeşt-i memālik-i mevhūmesiyle işġāl-i meclis-i vesīʿ-i bāhirü’l-berekeleri ve tecāvüz-i maḳām-ı ḥüsn-i edeb etdiğinde **" النقل لا يغني عن النقل و المقال لا ينوب عن المال و التصوف ترك ʿ الماضي مفوت للحال"** fıḳarāt-ı celīleriyle iskāt buyurup, ḥużżār-ı ẕevi’l-ādābı **’الدعاوى و كتمان المعانى** mūcebince iddiḫār-ı naḳdīne-i ḥālāta irşād ve himmet-i taḥaḳḳuḳ-ı maḳāmāt u kemālātla isʿād buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

باز گشتم زانچه گفتم زانکه نیست

در سخن معنی و در معنی سخن

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بر دلش گر تافتی گفت لبش

ذرّه ذرّه گشته بودی قالبش

که "لو انزلنا کتابا للجبل"

"لانصدع ثم انقطع ثم ارتحل"

سالها باید دران روضه چرید

تا که پشکی مشك گردد ای مرید

سالها باید که اندر آفتاب

لعل یابد رنك رخشانی و تاب

Ve Daḫi

Medāyiḥ-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları güş-zed-i pādişāhī olup ṣoḥbet-i şerīfelerine raġbet-i hümāyūnla da‘vet olunduḳlarında icābet-i muṣāḥabetde veṣāyā-yı cezīle ve ba‘de’l-celseti’l-ḫafīfe ḳıyām buyurup ṭaraf-ı şehriyārīden ‘arż-ı ikrām **[s. 35]** u su’āl-i dil-ḫᵛāh olunduḳda **“** **دل دردمند دعا گوی غیر از کوشهٔ کلخن بغداد نخواهد. اگر لطف و کرم فرمایند بنده را انجا برسانند.** **”** maẓmūn-ı ferāġat-meşḥūnuyla beyān-ı mā-fi’ż-żamīr buyurmalarına müsā‘ade ve kemāl-i iḥtirām birle mesken-i me’lūflarına irsāl ü īṣāl olunup ol gül-i ser-bülend-i kerāmetleri meyvesinden kendiler daḫi temettu‘ buyurup berg ü bārından cümle ahālī muġtenim-i berekāt-ı ġarībe olup ḥattā bir derdmend-i pāk-‘aḳīdeniñ derd-i çeşm cānına kār edip hezār sa‘y u niyāz ile yek-dāne nevāt-ı temrin taḥṣīl ve kuḥl edip rūşen-dīde-i ‘amā-dīde olmuşdur. Ve ne maḳūle ‘ārıżaya ekl-i şemere vü buḫūr-ı bergi ve sā’ir ṭuruḳ-ı isti‘māl ü teşeffī ile devā olunsa bür’ü’s-sā‘a vü ‘āfiyet-i tāmme iḥsān olunduġu resīde-i rütbe-i tevātür olmuşdur. Ve zamān-ı vuṣūl-i menzil-i ḳadīmlerinden vedā‘-ı gülşen-i ‘ālem edince naḫle-i merḳūmeniñ isḳā vü ḥırāseti ḫıdmetine kendiler iḳdām buyurup kendiler ḳadem-keş-i būstān-ı ḥayāt-ı müste‘ār olduḳları sā‘at naḫle-i merḳūme daḫi def‘aten ḫazān-zede-i ‘ālem-i ġayb olup her pāresi enẓār-ı ẕevi’l-i‘tibārda ‘ūd u ṣandaldan bahā-dār olmuşdur. Ve vaṣıyyet-i şerīfeleri meydān-ı çiltenān-ı Ḫānḳāh-ı Dārü’s-selām’da ḥıfẓ olunup nāgāh ṭālibi olan Lā-mekān ‘Alī Dede ḥażretlerine teslīm olunup ve cesed-i

mürevveḥleri daḫi ḫamūşān-ı fuḳarā-yı Mevleviyye'de vedī'a-i ḫāk-i pāk-i raḥmet-nāk ve müteberrikü'z-ziyāre-i aṣḥāb-ı ḫulūṣ olmuşdur.

انار الله تعالى آثار امثاله و أفاض على الطالبين سجال بركات روحانية أقرانه و نور ضريحه و روح *

***روحه و قدس سره و طيب ثراه و جعل الفردوس مثواه آمين يا مفيض الجود على العالمين.**

Ḥażret-i Derv̄îş ‘Alī Lā-mekān

Fi’l-aṣl ‘Alāiyye ḫākinden ve Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed Zencīrḳıran naẓar-kerdelerinden bir pāk-bāz-ı bülend-pervāz olup emr-i mürebbīleri ile e’imme-i kirām-ı meşāhid-i muḳaddeselerin ziyāret edip mecālis-i refī‘a-i maẓānn-ı kemāle duḫūlle müstefīż-i enẓār-ı ḥasene-i merdān-ı Ḫudā olup nezīl-i Ḫānḳāh-ı Dārü’s-selām olduḳda müddet-i medīde ḫıdemāt-ı şāḳḳa-i iḫvānu’ṣ-ṣafāyı taḥammül ve beḳāyā-yı vücūd-ı vehmīden taḫallüṣ ile maẓhar-ı pertev-i ‘ināyāt-ı rūḥāniyye vü şāyeste-i irṣ-i Ḥażret-i Külḫanī olup ṭarafeyn-i emīn ü vārişe sebḳat-i işāret-i ġaybiyye ile emānet-i merḳūmeye ṭālib ve maṭlabı kendiye teslīm olunduḳda istīlā-yı ḥālet-i zā’idü’l-vaṣfla ‘inān-ı ārāmı rübūde-i pençe-i bī-ḳarārī olup sāl-i kühūlete varınca dü şeb bir cāy-gehde ḳarār etmeyip hemīşe seyr ü seyāḥat-ı dār u diyār ve āvāre-i ma‘mūre vü hāmūn u kühsār olmaġla beyne’l-fuḳarā’ “Lā-mekān” şöhretiyle ma‘rūf olmuşdur.

Āḫırü’l-emr, bī-tāb u tevān-ı geşt ü güẕar olunca müteveccih-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset ‘ani’l-beliyye) ve zā’ir-i türbe-i mu‘aẓẓama-i Ḫudāvendigārī ve mürişleri gibi Ḥammām-ı Şādī Beğ külḫanında münzevī ve menşe’-i āşār-ı ‘acībe vü mevrid-i envār-ı te’yīdāt-ı ġaybiyye olmuşdur ki eyyām-ı inzivāsında sāḥa-i külḫan-ı mezbūr, gülşen-i żiyāfāt-ı gün-ā-gün ve fuḳarā vü żu‘afā ve erāmil ü eytāma maḳsim-i erzāḳ u ‘aṭāyā olup esrār-ı īrād u meṣārifi kemā hüve ḥaḳḳuhā ma‘lūm u mefhūm-ı ḫurde-şināsān-ı zamānları olmayıp herkes bi-ḥasebi idrākihi ve taḫmīnihi bāḥiş-i ḳażıyye-i nādire-nümāları olmuşdur. Ve āḫir-i vaḳt-i velāyet-iḳtirānlarında ahālī-i Dārü’l-velāye’den Şeyḫ Aḥmed-i Kūşec-nām ḫalvet-nişīniñ vaḥdet-ḫānesi ḳapısına gelip ve kendiyi ḫāric-i ṣavma‘asına da‘vet edip ṣūfī-i merḳūm daḫi ḫilāf-ı vaż‘-ı ḳadīm, külḫandan ḫurūc ve bāb-ı kūşe-i ḳanā‘at-tūşelerine teşrīflerinden müte‘accib ve hirās-ı da‘vet-i celāliyyelerinden mündehiş olup da‘vetlerine icābet ve dest-būs-ı ‘ināyet-me’nūs u rūy-māl-i pāy-i Lā-mekān-peymāları ‘aḳībinde dest ber-sīne-i niyāz, ḳā’im-i müvāceheleri olunca “دهن بگشا و این امانت را بگیر. و بعد از چهل روز در خدمات واپسین فقیر مسارعت نما.” nefes-i enfesleriyle tavṣīye ve dehen-i mübārekлerinden bir pāre rīḳ-i rā’iḳ, fem-i ‘āşıḳ-ı ṣadıḳ-ı merḳūma ilḳā ve ol daḫi kemāl-i iḫlāṣ u i‘tiḳādla ibtilā‘ edip anlar külḫanlarına ve bunlar ḫalvet-ḫānelerine ric‘at edip çil rūz-ı mev’ūd tamāmında Şeyḫ Aḥmed, fuḳarā-yı **[s. 36]** ṣūfiyye ile maḳām-ı şerīflerine bi’t-tamām iḥżār-ı levāzım-ı cenāze edip tekmīl-i ḫıdmet-i me’mūre ve ḥarīm-i türbe-i Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī’de defnden ṣoñra Cāmi‘-i Şerefeddīn’de minber-i va‘ẓa ṣā‘id olup “ای اهالئ قونیه! معلوم باد که این بندهٔ کمینه را از دریای بی کران حضرت مولانا قدس سره الاعلی مقدار یکتا پره آبی دادند. بعد ازین ظاهر شود که احمد کوثج کیست؟” ‘unvānıyla taḥdīş-i mübāhāt-āmīzleri sāmi‘īne bā‘iş-i tesaḫḫur olup “هنوز هویدا شد که دیوانهٔ اسما خواهد شد.” maẓmūnuyla meżāḥikeleri naḳlü’l-mecālis olup lākin şeyḫ-i

müşārün-ileyhiñ rūz-be-rūz iḳtidār-ı māliyyesi bürūz-dih-i mütefāvit olup kāje-i ḥaḳīre bināsından ‘āciz iken ol ḳadar ebniye-i bā-tekellüf, iḥdāṯ u vaḳf etmişdir ki ḥālā cümle-i mürteziḳa-i cāmi‘ ü ḫānḳāh u medresesine ve sā’ir ḫayrāt u ḥasenātı meṣārifine ġalle-i vaḳfı vāfiye olduġundan ṣoñra evlād u aḥfādına daḫi medār-ı ma‘āş u māye-i inti‘āş olduġu maḥżā ol emānet-i müsellemeleri berekātı olduġu ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehār bedīdār u hüveydādır. Fi’l-vāḳi‘, Şeyḫ-i mümā-ileyhiñ taṣarrufāt-ı māliyyesi esbāb-ı ẓāhire müdāḫalesinden ḫālī olduġu ve cenāb-ı ‘Alī Lā-mekān’a ḫarc u ṣarf-ı bī-ḥisāb ve ‘adem-i tevessül-i esbāb cihetinde hem-reng olup dest-i dād u sitedleri ḫızāne-i ġayb-resā olduḳlarına güvāh-ı bī-iştibāh olmuşdur.

Ḥattā ḫavāṣṣ, şeyḫ-i müşārün-ileyhden istiḳṣā-yı ḥāl eden aḥbāba bir ḳıṭ‘a kīse-i kebūdları olup ve her vaḳt-i ḥācetde miḳdār-ı muḥtācun-ileyh, ṣarf olunmaḳ ve ālāt-ı ebniye nāfide olduġu yevmiñ ferdāsında yine kemā fi’l-evā’il, esbāb-ı binā āmāde bulunduġu ṣūret-i ġarībesi īrād olunup keyfiyyet-i kīse-i merḳūme ve çi-günegī-i iḥżār-ı ālāt u esbāb-ı bināya anlarıñ daḫi vuḳūf-ı tāmları olmadıġı ifāde olunmuşdur.

’الامر ظاهر و السر باطن و العلم عند الظاهر و الباطن لا يستغرب اشباهه من هو بالخلق فاطن.‘

Ve ẓāhir-bīnān-ı iḫvāndan ba‘żılar **“Bu maḳūle emānet-i nefīse yine dervīşān-ı pāk-revişāna teslīm olunmaḳ evlā vü aḥrā idi.”** diye güft u gū-yı bī-cā eylediklerinde “داد و ستد ما بيمداخلهٔ من و ماست. بلكه محض عطای يفعل مايشاست.” nefes-i nefsü’l-emrīleriyle sedd-i raḫne-i i‘tirāż etmişlerdir.

’فله الحكم و الحكم و بيده ازمة المنع و النعم.‘

Ḥażret-i Derv̄îş Meḥmed Ḳaynar

Dārü’d-devle-i Edirne ḳurbunda Ḥafṣa-nām ḳaṣabadan ve Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Evvel ş̱imār-ı laṭīfe-i bāġ-ı velāyetinden olup evān-ı ḫıdemāt-ı ‘aliyyelerinde pür-cūş u ḫurūş ve pā-bürihne vü bāzū-güşāde vü s̄ine-çāk, mücidd ü sā‘ī ve pervāne-vār, dergeh-i velāyet-destgehlerinde b̄ī-pervā-yı germ ü serd-i rūzigār ve hemvāre pāy-ber-pāy peymānçe-i intiẓār-ı fermān-ı Ḥażret-i Şāhzāde-i sāmī-tebār ve dest-i iṭā‘at ber-s̄ine-i teslīm-i her kār ve manẓūr-ı ‘ayn-ı ‘ināyet-i cenāb-ı kerāmet-me’āb-ı mürşid-i b̄īdārları olmaġla nāgāh derūn-ı vārid-meşḥūnlarından sāniḥ olan nefes-i ilhām-semīre cān u dil bend olup mūceb-i emr-i ‘ālīleri üzere Dārü’d-devle-i Edirne’de olan ḫānḳāh-ı ḫālī ‘ani’l-fuḳarāda çille-güz̄īn-i dūr u dırāz olup Sulṭān Aḥmed-i Evvel nevbet-i ma‘deletinde iḳtiżā-yı meṣāliḥ-i cihād-ı fī sebīlillāh ile cānib-i Edirne’ye nehżat-fermā olduḳlarında ve menzil-i Ḥafṣa’ya

teşrīfleri eşnāsında ‘azīz-i müşārün-ileyh istiḳbāl edip ve mevkib-i hümāyūna semā‘-ı rāhī ile pīşvā olup tā der-i sarāy-ı ‘āmireye degin semā‘ edip hengām-ı nüzūl-i esb-i devletlerinde elfāẓ-ı faṣīḥa vü ‘ibārāt-ı belīġa ile tehniye-i ḳudūm u du‘ā-yı ḫayr-ḫaber-i ẓafer-eşer buyurduḳları ‘aḳībinde pādişāh-ı bā-intibāh-ı naṣfet-sipāh, ḫavāṣṣ-ı muḳarrebīne tevcīh-i ḫiṭāb-ı müsteṭāb-ı ferāset-me’āb buyurup **“ مدعای درویش را این سماع یکپارهٔ طاقت گداز برهان بس است. استفسار باید کرد چه مطلب دارد که این حرکت مردانه تهی نباشد.”** ‘unvānıyla ṣādır olan emr-i celīlü’l-ḳadr mūcebince tefaḥḥuṣ-ı mā-fi’ż-żamīr olunduḳda vaḳ‘a-i muḥarrere-i Sīneçākiyye’yi teẕkīr ve ol buḳ‘a-i mübāreke zamān-ı sa‘ādetlerinde yine kemā fi’l-ḳadīm fuḳarā-yı Mevleviyye meskeni olmaḳ üzere ricā vü taḳrīr etdikde **[s. 37]** ḳarīn-i ḳabūl-i şehriyārī olup hemān sā‘at vaḳf-ı ecdād-ı emcādları iḥyā buyurulup nefes-i ḳudsīleri sebeb-i küşāyiş-i Ḫānḳāh-ı Murādī ve muḳaddeme-i ıṣlāḥ-ı ẕātü’l-beyn-i evliyā vü selāṭīn-i dünyā olmuşdur.

Ve min a‘cebi’l-‘acā’ib, vaḳtā ki maṭbaḫ-ı āsitāne-i merḳūma duḫūl edip īḳād-ı nār ṣadedinde vü ḫākister-i kānūn taṭhīri eşnāsında mābeyn-i insidād u infitāḥ-ı bāb-ı āsitāne-i şāhbāzān-ı ḥaḳīḳat-āşiyāneye ṣad sāl ve belki ziyāde taḫallül etmişken miyāne-i ḫākisterde nihān çend aḫker pāre bulunup yine āteş-i ḳadīmden çerāġ-ı ‘umrānı fürūzān olmuşdur ki bi-fażlillāhi te‘ālā ve himemi evliyā’ihi ol ḫidīv-i muḥibb-i fuḳarānıñ daḫi evā’il-i nevbet-i salṭanatlarında olan ẓulümāt-ı müteġallibe-i eşiddā’-i ‘asker, māh-ı ṭāli‘-i ferḫundeleriniñ müstefīd-i nūr-ı şems-i velāyet olmasıyla zā’ile ve dā’ire-i devletleri pür-nūr-ı iṭā‘at olup niçe iḥdāṯ-ı ḫayrāt u ḥasenāta muvaffaḳ olmuşlardır.

***و همچنین باد ابد الآباد بالنبي و آله الاسعاد. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر غلام هندویی آرد وفا

دولت او را میزند "طال بقا"

بندگان حق رحیم و بردبار

خوی حق دارند در اصلاح کار

Mervīst ki

Ol semender-i āteş-ḫāne-i ‘aşḳ u maḥabbet ve sipend-i micmer-i sūz u güdāẕ-ı ḥālet ve tennūr-ı ṭūfān-ı cūş u ḫurūş-ı ceẕbe ve ḫum-ı māl-ā-māl-i ṣahbā-yı neş’e, zemīn-i Edirne gibi mevḳi‘-i şiddet-i şitāda bī-infi‘āl-i te’ŝīr-i berf ü bāriş-i zemistān ve hemīşe bahār-ı şevḳ u ẕevḳ u cevelān olup evāsıṭ-ı zemherīrde ṣaḥrā-yı maḥmiye-i merḳūma yek-pāre ferş-i yaḫdan ābgīne-zār olduḳda mānend-i seng-i āsyā, bir yaḫ-pāre ḳaṭ‘ ve miyānın miḳdār-ı medḫal-i re’s naḳb edip gerden-i mübāreklerine gūyā ṭavḳ-ı sīmīn edip ve tīz-ender-tīz ve germ-ā-germ-i semā‘ u ṣafā olduḳda germiyyet-i ġaleyān-ı ḥālātla ol tavḳ-ı cāmid, ẕā’ib ve vāsi‘-i dūş-ı taḥammül-kūşları olunca bāzū-yı pür-zūr-ı medhūşāneleri üzere alıp ‘āḳıbet, ġalebe-i teb ü tāb-ı endāmlarıyla hilāliyyü’ş-şekl olduḳda dü pāre olup yek-pāre ḳāmet-i mevzūnları ‘araḳ-rīz ü pür-dūd ber-ser ve kebūd-āsā ḳā’im-i maḳām-ı istiḳāmet-i ḥarekāt-ı devriyye olmaḳ ‘ādet-i şitevīleri olduġu kendilere ḫāriḳa-i bāhire ve elsine-i temāşāyiyān, ġaleyān-ı vecd ü ḥāllerinden “Ḳaynar Dede” lafẓıyla telḳībe sebeb olup ve ba‘de taḳrīri’l-evḳāf u tertībi’l-levāzım yine ol cilve-gāh-ı ‘ārifān-ı Mevlevī Dārü’l-ḫilāfe ve medār-ı

devā’ir-i āyīn-i ḥaḳāyiḳ-āgīn-i Ḫudāvendigārī olduḳda ’اتمام الخدمه امارت الرحله.‘ mūcebince pey-ender-pey se şebān-rūz pilāv u ḥelvā ile ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānı żiyāfet edip niyāz-ı gülbāng-i ḳabūl-i niyāza müsā‘ade buyurulup hemān rūz ḫavāṣṣ-ı hem-demānla ziyāret-i meşhed-i muḳaddes-i Ḥażret-i Çelebi Cemāl ve Celāl ile müşerref ve seng-i pāy-gāh-ı merḳad-i münevverlerine rū-māl ve bā-ibtihāl semt-i ḳademlerine müstaṭīl ve yek medd-i “Yā Hū” ile teslīm-i cān-ı şīrīn eylediği ḳā’im-maḳām-ı vaṣıyyet-i i‘tibār ve maḥall-i istiṭāletlerine defn olunmuşdur.

روح الله تعالى روحه بريحانه و شدد غليان فتوحه و احسانه آمين*

يا سميع انين السائلين و يا مفيض العفو و الغفران على كافة المستغفرين

بحرمة حبيبك الاكرم و شفيعك الافخم

*** انك أنت أرحم الراحمين و أكرم الاكرمين.**

Ḥażret-i Derv̄îş ‘Abdulḥafîẓ

Ḥale[b]iyyü’l-mevlid ve aḥfād-ı Burhāneddîn’den müsta‘idd-i ‘ulūm-ı celîle olmaġla Dārü’s-selām-ı Baġdād’a teveccüh ve fużalā-i ‘aṣrından telemmüẕ ü taḥṣîl-i ḥaẓẓ-ı evfer edip tecerrüd-i ‘alāyıḳ u tecennüb-i ‘avā’iḳla müddet-i medîde medārisde neşr-i ‘ulūm u cem‘-i a‘māle meşġūl olup lākin ṭālib-i ‘ilm-i tehẕîb-i aḫlāḳ olmaġla ve ol maṭlab-ı eşrefiñ ḥuṣūlü sülūk-i ṭarîḳat-i evliyā vü sükūn-ı mesākin-i mesākîn-i aṣfiyā olduġun iẕ‘ān etmekle ba‘de’l-istiḫāreti’ṣ-ṣādıḳa, Ḫānḳāh-ı Ṣıddîkiyye’ye naḳl ve ṭarîḳat-i ‘aliyye-i Mevleviyye’den inābet edip miyān-ı mü’āneset-i erbāb-ı naẓarda muvaffaḳ-ı tehẕîb-i aḫlāḳ ve taṣfiye-i a‘māl olup menşe’-i āṯār-ı celîle ve ‘ale’l-ḫuṣūṣ, mine’l-evveli ile’l-āḫiri tefsîr-i *Kelām-ı Ḳadîm* iḥdāṯı müyesser ve iḫvān u ḫullān-ı ṭarîḳatden niçe nüfūs-ı ḳābileniñ ināle-i aḳdāḥ-ı māü’l-ḥayāt-ı ‘ulūm u ‘irfānla iḥyāsına bā‘iṯ olmuşdur. Ve ẕāt-ı şerîflerinde min

külli’l-vücūh, mesned-i meşīẖate istiḥḳāḳ-ı **[s. 38]** tām olup ve cümle-i iḫvān daḫi ricāmend-i ḳabūl-i ḫilāfet iken tercīḥ-i kūşe-i ḫumūl ile ‘öẕr-āver-i cür’et-i ‘adem-i ḳabūl olup **“من له مشيخة في الصدر لا حاجة له الى الصدر.”** ‘unvānıyla meşīẖat-i ma‘neviyyelerine işāret buyurup fi’l-ḥaḳīḳa, nevbet-i mu‘ammeriyetlerinde ḥalḳa-i ḫıdmetleri ṭavḳ-ı riḳāb-ı mürāca‘āt-ı meşāyiḫ-i ṭuruḳ-ı ‘aliyye olup vaż‘ u ṭavrları yine hem-reng-i aḥvāl-i nev-niyāzān ve kemāl-i meskenet ü tevāżu‘ üzere ḳarār-dāde olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بس هنر آمد هلاکت خام را

کز پی دانه نبیند دام را

اختیار آن را نکو باشد که او

مالك خود باشد اندر "اتقوا"

چون نباشد حفظ تقوی زینهار

دور کن آلت بینداز اختیار

گر بدی صبر و حفاظم راه بر

بر فزودی زاختیارم کر و فر

همچو طفلم یا چو مست اندر فتن

نیست تیغی لائق اندر دست من

میگریزم تا رگم جنبان بود

کی فرار از خویشتن آسان بود

انکه از غیری بود او را فرار

چون ازو ببرید گیرد او قرار

من که خصمم هم منم اندر گریز

تا ابد کار من آمد خیز خیز

Ve Daḫi

Hengām-ı istīlā-yı revāfiżda, Naṣīrā Dede ḥażretleri taḳıyye-i nuṣret-ta‘biyeleriyle dā’ire-i fuḳarā me’mūnü’l-ġā’ile-i sirāyet-i melāḥim-i revāfiż olup kemālāt-ı ‘azīz-i müşārün-ileyh, mesmū‘-ı şāhī olmaġla tefsīr-i şerīfleri ṭaleb ve fużalā-yı meẕheblerine ‘arż olunduḳda muḫālefet-i mesleklerinden ḳat‘-ı naẓar fī ḥaddi ẕātihi eṣer-i nādirü’l-miṣl olduġun i‘tirāf ve ḥużūrunda ‘ulemā-yı Fārs’la baḥṣ içün da‘vet olunduḳlarında bādī-i ṣoḥbetde ba‘ż-ı mevāddü’l-ḫılāf medār-ı baḥṣ olmaḳ üzere ṭaraf-ı muḫālifden meydān-ı ṣadede ilḳā olunduḳda **“ اینها ابحاث قدیمه است در تکرار چنین مواد غیر منحسمة النزاع چه لطف است که این وطر پر خطر را مراجعت آثار اسلاف قضا کرده است. من أراد الوصول فلیراجع کتب الاصول.”** ‘unvānıyla güy-rübā-yı meydān-ı ẓarāfet

olmaları dil-pezīr-i şāhī olup sedd-i bāb-ı cedel u fetḥ-i ḫızāne-i kerem-i bī-bedele bā‘iş olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol vaḳ‘a-i hā’ilede sāḥa-i buḳ‘a-i mübāreke-i Mevleviyye’yi gerd-i ta‘addī ve sükkān-ı vaḥdet-mekānı mükerrem ü ġayr-ı mehān olmaḳ ‘aceb-engīz-i ḫurde-şināsān-ı zamān olmaġla kelimāt-ı reşk-āmīzlerine **“ مسكن مساكين دار السلام در دار السلامست. پس بسلامت مضاعفه ممنون و از همهٔ هموم مأمون شدن بهرهٔ ايشانست”** kelām-ı ḥikmet-niẓāmlarıyla biḳā‘-ı fuḳarānıñ dārü’l-emān-ı mekā’id-i ezmān olmasına tanṣīṣ ve cā-yı selāmeteyn-i enfüs ü āfāḳ ve ẓāhir ü bāṭın olduġuna irşād buyurmuşlardır. Fī nefsi’l-emr, nevbet-i ‘aliyye-i Seyyidü’l-beriyye (‘aleyhi eczelü’t-taḥiyye)de cilve-ger olan ṣafā-yı aṣḥāb-ı ṣuffa berekāt-ı ḥimāyāt-ı sırr-ı muḳaddesleriyle aṣḥāb-ı ders-i ‘ulūma medārisde ve erbāb-ı ıṣlāḥ-ı nefs-i şūma ḫavānıḳda dest-dāde olup me’mūnü’l-ġā’ile-i iḫtilāṭ-ı ḫılāf-ı cins ü memnūn-ı ḥüsn-i imtizāc-ı benī nev‘ ve maḥfūẓ-ı sirāyet-i ḥavādiṯ-i mükeddire vü maḥfūẓ-ı mü’āneset-i mü’eṯṯire ve müstes‘id-i neyl-i meṭālib-i ‘aliyye vü muġtenim-i vuṣūl-i maḳāṣıd-ı sāmiye olmuşlardır ki eger bu vechle biḳā‘-ı vaḥdet ve ġayrısına temhīd-i tevfīḳ olmasa emvāc-ı fiten-i āḫir zamāndan selāmet müte‘assir ve belki müte‘aẕẕir olmaḳ resīde-i rütbe-i teslīm-i cumhūr-ı ūlü’l-elbāb ve mecma‘un-‘aleyh-i ẕevi’t-tecārib ve’l-iḥtiyāṭ olduġu bī-şā’ibe-i irtiyābdır.

-الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ-[802]

[802] A‘râf Sûresi, 7/43. Âyet: “(Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız. Ve onlar derler ki: «<u>Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a</u>

-وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ-[803] العلي العظيم.

كما نظم في تأييد المقام و تحقيق المرام:

[?]

و ما زلت مذلاح المشيب بمفرقي

أفتش عن هذا المرام و أكشف

فما ام عرفت الناس الا ذممتهم

جزى الله خيرا كل من لست أعرف

جزا الله عنا الخير من ليس بيننا

ولا بينه ود ولا نتعارف

فما صابنا هم ولا نابنا أذى

من الناس الا من نود و نعرف

---

hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler.» Onlara: İşte size cennet; yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kılındınız diye seslenilir."

[803] Hûd Sûresi, 11/88. Âyet: "Dedi ki: Ey kavmim! Eğer benim, Rabbim tarafından (verilmiş) apaçık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir rızık vermişse buna ne dersiniz? Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum. Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı iledir. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim."

فهذا الذي نبه عليه الثورى قدس سره بقوله هذا زمان السكوت ولزوم البيوت والرضا بالقوت الى أن نموت و هو قوله في زمانه فما القول في زماننا فاعتبروا أيها الغرباء المتوطنين في ديار الاغيار!

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس پیمبر گفت بهر این طریق

با وفاتر از عمل نبود رفیق

عاشقانت در پس پردهٔ کرم

بهر تو [39 .s] نعره زنان بین دم بدم

عاشق آن عاشقان غیب باش

عاشقان پنج روزه کم تراش

وقت صحت با تو یارند و حریف

وقت درد و غم بجز حق کو الیف

پس همان درد و مرض را یاد دار

چون ایاز و پوستین کن اعتبار

Menḳūlest ki

Ol mirtāż-ı murtażā, hemīşe taḳlīl-i ġıẕā-yı himmet üzere olup yine ḳuvvet-i cismāniyyeleri ża‘f-peẕīr olmadığı sırr-ı pūşīdesinden istifsār olunduḳda **ان للجوارح معدة وللجوانح كذلك و معدة الجوانح القلب و اغذيتها انوار العلوم و المعارف و الاذكار و " الافكار الا لهيه و آثار الاعمال و الاخلاق الحميده و العزايم الحسنة الزكيه. فاذا غذيت الجوانح بغوائذ الاغذيه القلبيه انعكس من تلك القوه الى الجوارح من جهة جوار الحلول فيوض تقوى ها القوالب حتى تتمكن بها من الافاعيل الخارقة للعادة بخلاف العكس فان الجوارح اذا قويت بغوائذ الاطعمه القالبية تسرى منها الى الجوانح "ثقلة و ظلمة فتفضى الى البطاله و الكسل و الضعف في الاعمال الروحانية.** tafṣīl-i mürīḥü’ş-şübheleriyle keşf-i perde-i işkāl ü irşād-ı ḥaḳīḳat-i ḥāl buyurmuşlardır.

***فلله دره فيما افاد وكثر اجره على ما اجاد. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قوت جبريل از مطبخ نبود

بود از ديدار خلاق ودود

همچنان اين قوّت ابدال حق

هم ز حق دان نه از طعام نه از طبق

جسمشان را هم ز نور اسرشته اند

تا ز روح و از ملك بگذشته اند

پس حيات ماست موقوف فطام

اندك اندك جهد كن تم الكلام

لقمه بخشى آيد از هركس بكس

حلق بخشى ما ز يزدانست و بس

حلق بخشد جسم را و روح را

حلق بخشد بهر عضوت هم جدا

و سئل الفاضل المرقوم الذي يبغي أن يعمل برأيه و يعتمد على قوله عن مذهب المنكرين الطعانين المتمردين فأجاب بأنهم روافض الطريقه فانهم يبغضون اجلة الاولياء بسبب احداثهم الرياضات و الحركات الدورية الحاليه و اتيازهم عن أهل الدنيا باختيارهم الخوانق و التزيي بالالبسة المخصوصة بكل فريق من فقراء الطريقة الاحمديه و ينكرون احكامهم المستنبطة السمعية و ينسبونهم الى البدع حاشا عن شئونهم النزيهة عما نسبوه و توهموه و لهذا رفضوا لطريقة و صاروا محرومين عن نعم الذين أنعم الله عليهم بالولاية و المعرفة و الكرامة و اجترؤا على مسابهم و توغلوا بمساويهم المفتريات و خاضوا بحار الاصرار و استغرقوا في طوفان اساءة الظنون و روافض الشريعة يبغضون المعدودين و هم يعادون أكثر من ان يعد من الكاملين المكملين الوارثين للاخلاق المعنوية من قوم الانبياء و المرسلين و سموا أنفسهم بأهل السنة و الجماعة مع كونهم مجدين في تفرقة الامة المرحومة و تسننهم بسنن فرق احزاب الفتن نعوذ بالله الحفيظ الدافع من شرورتسويلاتهم الباطلة الكامنة تحت أستار التلبيسات الظاهرة انه هو المجير المجيب الهادي الى مسالك خلص عباده المؤيدين بالآثار الباهرة هذا هو القول الصحيح في تعيين مذهبهم الصريح خاليا عن الافراط و التفريط و عاريا عن التعسف و

التغليط و يؤيده ما قاله الشيخ الاكبر قدس سره الازهر في حقهم انهم يهود هذه الامة و يشيده ما حقق الامام اليافعي رحمه الله حيث قال ان الناس في الاولياء و كراماتهم المختلفون فمنهم من ينكرها مطلقا و هؤلاء أهل مذهب معروف عن التوفيق مصروف و منهم من يكذب بكرامات أولياء زمانه و يصدق بكرامات الاولياء الذين ليسوا في زمانه و هؤلاء مثل بني اسرائيل و منهم من يصدق كرامات الاولياء على الاطلاق و لكن لا يصدق بأحد معين من أهل زمانه فهؤلاء كلهم محرومون أيضا و أكد حضرة الشيخ أبي الحسن الشاذلي ما قرره بقوله و الله ماهم الا اسرائيلية صدقوا بموسى و كذبوا بمحمد في زمانهم.

(نظم)

[مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن]

مگو ارباب عشق رفتند و شهر عشق شد خالی

جهان پر شمس تبریز است مردی کو چو مولانا

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پس بهر دوری ولیی قائمست

آزمایش تا قیامت باقیست

هم سلیمان هست اکنون لیك ما

از نشاط دور بینی در عما

یار با او غار با او در سرود

مهر بر چشمست [**40** .s] و بر گوشت چه سود

آن سلیمان پیش هر کس حاضر است

لیك غیرت چشم بند و ساحر است

در شب مهتاب مه را بر سماك

از سگان و عوعو ایشان چه باك

سك وظیفهٔ خود بجا می آورد

مه وظیفهٔ خود برخ میگسترد

کار خود را می گزارد هرکسی

آب نگذارد صفا بهر خسی

خس خسانه میرود بر روی آب

آب صافی میرود بی اضطراب

مصطفی مه میشکافد نیم شب

ژاژ میخاید ز کینه بو لهب

آن مسیحا مرده زنده میکند

و آن جهود آز خشم سلبت میکند

بانك سك هرگز رسد در گوش ماه

خاصه ماهی که بود خاص آله

پیرو پیغمرانی ره سپر

طعنهٔ خلقان همی بادی شمر

آن خداوندان که ره طی کرده اند

گوش با بانك سگان کی کرده اند

Ve Daḫi

Vaḳ‘a-i ibtilā-yı ġulāt-ı revāfiżda ‘ulemā-yı Fārs’ıñ meydān-ı baḥṣ-ı ‘ulūm-ı ‘aḳliyye vü naḳliyyede ‘aczleri nümāyān olmaġla semt-i ġadre sālik olup ol ẕāt-ı şerīfiñ i‘dāmına fedāyī ta‘yīn olunduḳda bi’d-defe‘āt ḥücre-i vaḥdetlerine fırṣat-yāb olup lākin derūn-ı ḥücrede ol merdüm-dīde-i erbāb-ı naẓarı göremeyip ve kütüb-i nefīselerin nehb murād eylediklerinde daḫi bir varaḳ-pāreye dest-yāb olmayıp maḥrūm u maḫẕūl ric‘atleri ba‘żılarına bā‘iṣ-i hidāyet-i cādde-i ehl-i sünnet ve cemā‘at olmuşdur. Ve beyne’l-aḥbāb ve’l-a‘dā ḳażıyye-i maḥfūẓiyyetleri şāyi‘a olduḳda **“ این برکات نامستکه حفیظ مطلق بر عبدش ابواب غدر را مغلق دارد. یعنی عیون بد خواهان را ازو کور گرداند.”** nefes-i enfesleriyle ol ḳavm-i ḳūr-bāṭınıñ ‘uyūn-ı ẓāhireleri daḫi mu‘āyenelerinden a‘mā olduġuna īmā buyurup وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ-[804] āyet-i kerīmeyi ḳırā’at ve ma‘nā-yı laṭīfiyle istişhād buyurulmuşdur.

[804] Yâsin Sûresi, 36/9. Âyet: “Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık göremezler.”

Ve Daḫi

Nevbet-i feṭḥ-i Sulṭān Murād-ı Ġāzī'de ṣıyt-ı feżā'il ü şöhret-i kemālāt-ı ʻazīz-i mümā-ileyh, resīde-i semʻ-i hümāyūn olup münādemet ü ṣoḥbetine raġbet ü ḥürmet-i tāmla daʻvetiyān irsāl olunduḳda inḥirāf-ı mizāc-ı kerāmet-siriştleri seng-i rāh-ı icābet olduġu maʻlūm olıcaḳ ser-ṭabībān-ı şehriyārī gümāşte-i tedbīrleri olup muʻālece ṣadedinde teşmīr-i sāʻid-i ihtimām eyledikde **" این علت بر آوردۀ طبیب الاطبا و یادگار حکیم الحکماست. پس تدبیر مقابل تقدیر بودن محالست."** ʻunvānıyla defʻ-fermā olmalarına keff-i dest-i nabż-gīr olunup ṣabr u rıżā ile ʻilāc ve teslīm ü tefvīżle tedbīr-i münāsib-i ḥālleri görülmüşdür. Ve ʻāfiyet-i kāmile ḥuṣūlünde muʻazzezen ve muḥteremen Dārü'd-devle'ye īṣāli muḥāfıẓ-ı Dārü's-selām olan vezīr-i rūşen-żamīre tavṣiye olunduġu ve anlarıñ daḫi gāh bīgāh tefaḳḳud u ʻiyādetleri ile me'āl-i ḥāl-i maʻlūmları olduḳda **"بعد ازین اجابت بنده بدعوت لا ربیبۀ ارجعئ غیبیه است."** ʻunvānıyla cevāb-ı ḳaṭʻ-ı ümmīd-fermā olup fi'l-ḥaḳīḳa, iştidād u imtidād-ı ʻārıżaları bāʻiṣ-i nehżat-ı Dārü'l-beḳāları ve Dārü's-selām-ı dünyādan Dārü's-selām-ı ʻuḳbāya intiḳāllerine bādī olup ḫamūşān-ı fuḳarāda daḫīl-i ḥalḳa-i güẕeştegān-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā olup ve kütüb-i nefīseleri vaḳfiyyet üzere yādigārları ḳalmışdır.

***ابقی الله آثاره الجزیله بین الاخوان ما دار الزمان و تعاقب الملوان و ارشد الاخلاف الی اثر اقتفائه. ***

Ve seyr-i menāzil-i insiyyede pīşvā-yı Ḥażret-i Dede Naṣīrā olduḳları gibi merāḥil-i Dārü'l-ḳarār'da daḫi rehberleri ve baʻde'l-eyyāmi'l-ʻadīde Naṣīrā Dede ḥażretleri daḫi peyrevleri olup vefā-dārī-i ḥayāt u memātları cümleye nümāyān olmuşdur.

نور الله تعالی مرقدهما و علی سریر السرور بالحور و الحبور ارقدهما آمین یا رحیم رجاء السائلین *

***بحرمة من له الشفاعة العظمی یوم الدین.**

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed-i Külḫanī

Amasya ḫak-zādı ve evlād-ı ‘askerīden olup ba‘de vefāti’l-vālid İstanbul’da ribāṭ-ı ḫāṣṣa-i ṭā’ife-i yeñiçeriyāna düḫūl edip nev-heves-i iltiḥāḳ-ı gürūh-ı merḳūm iken kendiye bir ‘ārıża-i şedīde müstevlī olup ḥayātından iyāsla ol dā’ire-i ġuzātü’l-müslimīnde āsūde-i civār-ı raḥmet-i Raḥmānī olan veliyy-i güzīniñ türbe-i şerīfesine meyyit-i müteneffis olduġu ḥālde vaż‘ olunup dem-be-dem fevtine müteraḳḳıblar iken ‘alīl-i merḳūm **[s. 41]** daḫi keyfiyyet-i ye’s-i ‘āfiyetinden müteferris olmaġla pāy-gāh-ı türbe-i müteberrikelerine ser-nihāde-i istimdād olunca leyālī-i keşīreden beri ḫ^{w}āb-ı rāḥata bīgāne olan dīdeleri der-ḥāl ġalebe-i nü‘āsla ‘ālem-i ḥisden ġā’ib ve cihān-ı ḫayāle nāẓır olmaġla merḳad-i pür-raḥmet-i veliyy-i vālā-rütbe der-sā‘at mütezelzil ü münṣaḳḳ ve derūn-ı laḥdden rūḥ-ı mütecessidleri ser-ber-āver-i ẓuhūr olup beden-i nīm-[m]ürdesin ser-tā-be-ḳadem, sūde-i keff-i kifāyet-fermāları edicek bür’ü’s-sā‘a vü ‘āfiyet-i ‘ācile ile muġtenim ve ḳaṭ‘ā yek ser-i mū-yı a‘żāsında maraż u saḳamdan eşer ḳalmayıp ṣıḥḥat-ı nāgāhla mütemetti‘ olduġu sürūr-ı bī-endāzesiyle ta‘ahhüd-i ḫıdemāt-ı türbe-i şerīfelerine cāzim olup lākin muḳteżā-yı ṣıḥḥat olan iştihā-yı zā’id ile revġan-ı ḳandīl-i türbelerin idām-ı nān etmekle idrār-ı şehriyye olan

revġan muntaşıf-ı māhda tamām olup iş‘āl-i ḳandīle müteḥayyir ve ‘āciz olmaġla ’عجبا الليالي حبالى تلدن كل عجيبة.‘ mażmūnu cerīme-i cür’et-i merḳūmesine **“Meded-fermā-yı sütre ve tedārük-baḫşā-yı ṣafḥ u maġfiret ola mı?”** diye derd-i ta‘biyeden miḳdār-ı kifāyet-i leyle-i vāḥide tefaḳḳud eyledikde ibrīḳ-i revġanı kemā-kān māl-ā-māl bulmaġla ṣıdḳ u i‘tiḳādı mütezāyid olup ve ol revġan-ı pür-berekātdan her ne ḳadar bey‘ u ekl etse yine ke’l-evvel, leb-rīz bulunup minvāl-i muḥarrer üzere ta‘ayyüş ve ḫıdmet-i şerīfesiyle teşerrüf üzere iken āşināyāndan ba‘żıları būy-gīr-i emr-i ġaybī olup keyfiyyet-i neyl-i ‘āfiyet ve kemiyyet-i ta‘ayyüşünden istifsār eyledikde ḫulüvv-i ẕihne binā’en keşf-i rāz etmekle bereket-i merḳūme nez‘ olunup vaḳt-i ḥācetde ibrīḳ ḫālī bulunmaġla kendiye nedāmet-i bī-fā’ide, ṭārī ve hemān sā‘at ser-be-ṣaḥrā-yı sevdā ve müteşebbiṣ-i eẕyāl-i fuḳarā olup āḫırü’l-emr, silk-i dervīşān-ı Mevleviyye’ye münḫarıṭ olup bi’d-defe‘āt piyāde, ziyāret-i Ḥaremeynü’ş-şerīfeyn ile müstes‘id olup āsitāne-i sa‘ādetde kūşe-nişīn-i ferāġat iken Dervīş ‘Alī Lā-mekān intiḳālinden ḫırḳa-i şerīfeleri kendiye vaṣıyyet bulunmaġla teslīm olunduġu ānda ḥücrelerinde olan eşyāların fuḳarāya tevzī‘ edip kendileri ḫırḳa ile maḳām-ı müstaḫlife ḳā’im ve külḫan-ı Ḥammām-ı Şādī Beğ’de ilā āḫıri’l-‘ömr, muḳīm olup ve ba‘ż-ı āṯār-ı aṣla verāṯetleri ẓāhir ve “Külḫanī” şöhretiyle ma‘rūf olmuşdur.

<u>Mervīst ki</u>

Ol ḫızāne-dār-ı gencīne-i ġayb, evāsıṭ-ı ḥāllerinde mefārıḳ-ı derdmendāna sāye- endāz-ı ḥimāyet ve dest ü dāmen-i muḥtācāna keff-i kifāyet-küşā-yı ‘ināyet olup gūyā sāḥa-i külḫan-ı inzivā, dīvān-ḫāne-i ‘aṭā vü ‘āfiyet olmaḳ üzere erbāb-ı

ibtilādan ne maḳūle esḳām u evcā‘la mesned-i sāmī̇lerine ‘arż-ı ḥāl eden müstemend be-her ḥāl memnūn-ı kerem-i ṣıḥḥat u ‘āfiyet ve ne resme ‘arż-ı iḥtiyāc eden medyūn u nā-dār mesrūr-ı ‘aṭāyā-yı cezī̇le olup cilbend-i dervī̇şāneleri ẓāhiren maḫzen-i ‘aḳāḳī̇r ve edviye-i nā-dī̇de vü şenī̇de ve kenz-i lā-yenfed-i naḳdī̇ne-i bī̇-dirī̇g olmuş-idi. Ve maḳām-ı ḫıdmetlerine üç ‘aded kūçek-i ḫāliṣ ü muḫliṣ ḳabūl buyurup ilā tamāmi’l-vaḳti’l-ma‘lūm ḫıdmet-i şerī̇felerinde ṯābit ve her biri būstān-ı ṭarī̇ḳat-i Mevleviyye’de bir şecer-i nābit ü ṯimār-ı ādāb u ma‘ārifle ser-efrāz olmuşlardır. Ve ba‘ż-ı evḳāt-ı laṭī̇fe-i muḳābelāt-ı āsitāne-i sa‘ādetde silsile-i inciẕāb-keş olup Ḥadī̇ḳatü’l-ervāḥ-ı Mevleviyān’da ḥālā ḳabr-i münevverleri olan mekān-ı müteberrikde müteveccih-i türbe-i ‘Aden-rütbe-i Ḥaẕret-i Ḫudāvendigārī̇ ve kemāl-i vecd ü ḥālle gāhī̇ çarḫ-zenān ve gāhī̇ nihāyet-i edeb ü ibtihālle dest-ber-sī̇ne-i pür-sekī̇ne, dī̇vān-ı velāyet-erkān-ı merdāna ḥāżır olurlar idi. Ve her nevbet-i mülāzemetlerinde ḳarābī̇n-i müte‘addide ve berg-i sebz-i gün-ā-günla ‘arż-ı niyāz edip ba‘de’l-muḳābele iḫvān-ı maṭbaḫla daḫi ṣoḥbet-i bī̇-ḫodāne buyurup kūşe-i vaḥdetlerine ric‘ate ḥavālet ve gülbāng-ḫʷāh u bāb-ı ḫamūşāndan çıḳınca istidbār etmeyip ve ‘atebe-i refī‘a-i bāb-ı ḫamūşāna rū-māl-i vedā‘ olmaḳ ‘ādet-i müstaḥsene-i müstemirreleri olmuş idi.

Ḥattā ṣūret-nümā olduḳları mevādd, mutażammın-ı esrār-ı ḫafiyye olduġu mücerreb ü müteyaḳḳın olmaġla ḳabr-i şerī̇fleri mekān-ı ḥużūr-ı muḳābeleleri olmaḳ münāsib görülmüşdür. Ve ḳabī̇lü’l-vefāt, Dervī̇ş Meḥmed-nām naẕar-kerdelerin ilā āḫıri’l-‘ömr, sākin-i **[s. 42]** āsitāne-i sa‘ādet olmaḳ üzere tavṣiye ve ḥücre niyāz edip ve Dervī̇ş ‘Alī̇-nām kūçek-i büzürg-himmetleri kendilerden cüdā olmayıp hem-rāhları ve Dervī̇ş Ḥasan-nām bendeleri maḳāmlarında ārām edip lābis-i ḫırḳa-i şerī̇feleri ve vāriṯ-i ba‘ż-ı āṯār-ı laṭī̇feleri ve cā-nişī̇n-i pāye-i refī‘aları olup sāye-i ḥimāye-i rūḥāniyyelerinde kāmrān u āsūde olmuşlardır. Ve intiḳāllerinden heft rūz muḳaddem ẕāt-ı şerī̇flerine ġalebe-i ḥālet ü istiġrāḳla müteveccih-i semt-i ḳıble ve

rūz u şeb ḳā’im ve bī-ḫor u ḫʷāb olup mīḳāt-ı merḳūme tamāmında mesned-i ‘ālīlerine ḳu‘ūd ve müttekā-yı sāmīlerine ittikā vü istinādla rūḥ-ı revānları lāne-i bedenlerinden āşiyāne-i ezelīye pervāz edip ‘āmme-i aġniyā-i Dārü’l-velāye, ḫıdmet-i techīz ü tekfīnlerine ‘arż-ı iştiyāḳ edip lākin Çelebi ‘Abdulḥalīm ḥażretlerine tavṣiye olunmaġla mā‘adā dest-keş-i müdāḫale olup müstaḳillen ‘aynu’l-cem‘-i iḫvān u ḫullānla ‘alā ekremi’l-vücūh cümle-i levāzımı tekmīl buyrulup nāy u ḳudūmle ve münşidīn-i āṣār-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī cenāze-i mükerremelerin teşyī‘ ve mekān-ı merḳūma defn olunup gūyā maḳām-ı teveccüh-i dīrīnelerinde dā’im olmuşlardır.

نور الله مضجعه و جعل فرش مرقده من سنادس الجنان و روح الله روحه بالرحمة و الرضوان و عين *

***انسه من حور العين و الغلمان آمين يا عميم الاحسان بحرمة من له النيابة يوم الميزان.**

Ḥażret-i Dervīş Ca‘fer Nesnesine

Bosnaviyyü’l-aṣl ve ḫademe-i Enderūn-ı Hümāyūn-ı Sulṭān Aḥmed-i Evvel’den bir şābb-ı edīb-i lebīb-i puḫte-ḫıred u pākīze-ṭıynet olup Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Evvel cenāb-ı velāyet-me’ābların ıñ şehenşāh-ı merḳūmla olan daḳāyıḳ-ı ṣoḥbet u reḳāyiḳ-i mu‘āmele-i pür-mücāmelelerine vuḳūf u maḥremiyyetleri olmaġla ez-dil ü cān, rübūde-i şīve-i ġavṣāneleri olup iẕn-i sulṭāniyle ḫıdmet-i irādetlerine ve dergeh-i inābetlerine intisāb edip şeref-yāb-ı ilbās-ı külāh u ḫırḳa-i ṭarīḳat ve ser-bülend-i teşrīf-i tekbīr-i Ḫudāvendigārī ve mülteḥaḳ-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevlevī olmuşdur. Ve Ḥażret-i Ḳartal ve Siyeh Kepenek Dede cenāblarınıñ hem-sebaḳ u hem-renglerindendir. Ve müddetü’l-‘ömr, ḫıdemāt-ı şāḳḳa[ya] taḥammül edip Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhiñ ser-i mū cādde-i rıżālarından girīve-rev-i ta‘ṭīl ü ruḫṣat olmayıp rāh-ı ṭalebde mā-melek-niṣārān-ı ‘ömr ü iḳtidārdan olmaġla evāsıṭ-ı sülūklerinde ser-āş-pezān-ı maṭbaḫ-ı ‘āmire-i Ḫudāvendigārī ḳılınıp zimām-ı terbiye-i nev-niyāzān, dest-i re’y-i ṣavāb-dīdelerine tefvīż olunmuşdur.

Ḥattā menḳabe-i celīle-i Aġazāde (ḳuddise sırruhu'l-'azīz) eşnāsında ẕikrleri mürūr eden ol iki derdmend-i bī-edeb ki ḥucerāt-ı āsitāne-i sa'ādetde cür'et-i şürbü'l-yehūd edip henüz ḳadeḥ-keş-i 'ayş-ı nā-ḫoş olmadan sille-i ġaybī-ḫʷār olup serlerinden sikkeleri ġā'ib olduḳda her ikisi der-i ḥücreyi bend edip kemāl-i ḫacletle müteveccih-i verā-yı perde-i tevbe vü istiġfārlar iken Ḥażret-i Dervīş Nesnesine aşçıbaşılığı evānına müşādefe etmekle mūceb-i mükāşefeleriyle 'amel edip bīrūn-ı der-i ḥücreden **"سکه را از حضرت اغا زاده نیاز کنید!"** 'unvānıyla ifāde-i me'āl-i ḥāl ve ṣavb-ı ḳuṭbānelerine irşād buyurmaları kendileriñ vāḳıf-ı esrār-ı pes-i perde-i ṣūret olmalarına emāret-i vāżıḥa olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Mesned-nişīn-i maṭbaḫ-ı perveriş-i ḫāmān-ı nefsāniyyet u ser-pezendegān-ı taḫt-gāh-ı ṭarīḳat olduḳları evḳāt-ı şerīfede ḫademe-i dā'irelerinden her biri ḫıdmet-i mu'ayyenesine meşġūl ü muḳdim olup saḳḳā-yı maṭbaḫ, ṭencereleri ḥasebi'l-iḳtiżā pür edip ve pezendegān-ı aş-ı fuḳarā daḫi īḳād-ı āteş ve ṭabḫ-ı ṭa'ām edip ḫalīfe daḫi ṣuḥūna taḳsīm üzere iken kūşe-i maṭbaḫdan bir gürbe-i ża'īfe hücūm edip dü pençe ve dehānıyla telvīṯ eyledikde Ḫalīfe Dede zecr ü ḍarb u def' ṣadedinde iken hemān pertāb edip kendiyi derūn-ı ṭencereye ilḳā ile helāk olması ḫademe-i ḥużżāra u'cūbe-nümā olup ṭa'ām-ı merḳūmu kilāba dökdüklerinde miyān-ı ṭa'āmda bir ef'ī-i büzürg daḫi puḫte olup üstüḫʷānları āşikār olunca kilābı daḫi eklinden men' edip meger eyyām-ı şayf olmaġla ef'ī-i merḳūm bir ṭarīḳle derūn-ı ṭencerede **[s. 43]** ḥalḳa-zen-i ārām iken saḳḳā-yı ġāfil ġarḳ ve aşpez daḫi ṭabḫ edip eger gürbe-i ża'īfe fedā-yı cān u beden etmeyip fuḳarāya ḳısmet olunsa idi, cümleyi tesmīm muḳarrer idi. Pes mācerā Ḥażret-i Çelebi cenābına 'arż olunduḳda **" این کرم ناگاه در میانهٔ گردهٔ آگاه از قبیل موزهٔ**

مبارك ربودن عقابست که اخوان را بمشاهدات علیه مشغول کنند و این چنین اثر غریب را از گربهٔ ایشان بدید آرند که آن گربه نیز این رتبه را از جوار و دست سود ایشان یافته است. پس او را بگربهٔ جد امجد همپایه باید کرد.” maẕmūn-ı tesellī-meşḥūnuyla ‘amel ve mānend-i benī Ādem ġasl u tekfīn ve semt-i ḳadem-i ḳabr-i şerīf-i Ḥażret-i Ḥamza-i Nāyī’de defn olunmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هدهدی نامه بیاورد و نشان

از سلیمان چند حرفی با بیان

خواند او آن نکتهای با شمول

با حقارت ننگرید اندر رسول

چشم هدهد دید و دل عنقاش دید

حس کفی دید و خرد دریاش دید

گر کند سفلی هوا و نار را

ور ز گل او هم بگذراند خار را

حاکم است و یفعل الله ما یشا

کو ز عین درد انگیزد دوا

نیست کس را زهره تا گوید که چون

بس جگر ها کاندرین ره گشت خون

Lākin ‘azīz-i müşārün-ileyh, nigeh-bān-ı ẓāhir ü bāṭın-ı dā’ire-i maṭbaḫ olmaḳ ḥasebiyle gürbe-iża‘īfeye āgāhiyyet iḥsān olunup ve ol ṣüret-i nāzilede fedā-yı cism ü cāna fā’iz olduġundan sūḫte-i āteş-i ġayret-i dūr u dırāz ve nālān u giryān olmaġla ḳulzüm-i ‘āṭıfet-i şāhzāde-i şüreyyā-rikāb, cūşān u ḫurūşān olup derdmend-i ḥasret-keş-i merḳūmu pīşgāh-ı terbiyelerine iḥżār buyurup “ ترا چه شده است که خود را در بادیهٔ فضولی سر گشته داری؟ این غیرت و حسرت اگر راست و بر جا بودی آن ما بودی که ما را نگهبانئ هفت اقلیم و چار کوشهٔ عالم دادند. ترا چه افتاده است؟ برو بر ادب باش! و سر در پیش مجو! ”‘unvānıyla terbiye ve tesellī-fermā olup āteş-i iḫtirāḳlarını teskīn buyurmuşlardır.

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

گهی بر طارم اعلی نشینم

گهی بر پشت پای خود نه بینم

اگر درویش بر حالی بماندی

سر و دست از دو عالم بر فشاندی

(مثنوی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندرین بودند کاواز صلا

مصطفی بشنید از سوی علا

خواست آبی و وضو را تازه کرد

دست و رو را شست او زان آب سرد

هر دو پا شست و بموزه کرد رای

موزه را بر بود یك موزه ربای

دست سوی موزه برد آن خوشخطاب

موزه را بر بود از دستش عقاب

موزه را اندر هوا رد او چو باد

پس نگون کرد و از ان ماری فتاد

در فتاد از موزه یك مار سیاه

زان عنایت شد عقابش نیکخواه

پس عقاب ان موزه را آورد باز

گفت هین بستان و رو سوی نماز

از ضرورت کردم این کستاخئ

من ز ادب دارم شکسته شاخئ

پس رسولش شکر گفت و گفت ما

این جفا دیدم و بود این خود وفا

گرچه هر غیبی خدا ما را نمود

دل در ان لحظه بخود مشغول بود

گفت دور از تو که غفلت در تو رست

دیدنم ان غیب را هم عکس تست

مار در موزه به بینم در هوا

نیست از من عکس تست ای مصطفی

Ve Daḫi

Ḥażret-i Çelebī-i mūmā-ileyh, bi’d-defe‘āt ḫavānıḳ-ı eṭrāfdan meşāyiḫi vefāt eden biḳā‘a meşīḫat ile çerāġ buyurulmaḳ üzere kendiye tevcīh-i ḫiṭāb-ı taḫyīr eyledikçe:

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

مرا در خدمتت مردن به از مخدومئ عالم

چراغم کن چراغم مردهٔ هجرت شود حالم

منم پروانهٔ شمع جمالت از ازل جانا

اگر در پیش پایت می نمیرم تا ابد نالم

mażmūn-ı żarā‘at-meşḥūnuyla ‘arż-ı nihāyet-i ibtihāl edip tā hengām-ı intiḳāl-i maḫdūm-ı ekremlerine degin muḳīm-i maḳām-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri olup vaḳtā ki ol būstān-ı dūstān-ı evliyā, ḫazān-zede-i pāyīz-i fenā olduḳda mizāc-ı maḥrūrü’l-‘alāḳaları tāb-āver-i teb-i firāḳ olamayıp ṣāliṣ-i yevm-i fecī‘alarında germ-rū-[yı] rāh-ı teba‘iyyetleri olup Ḥadīḳatü’l-ervāḥ-ı Mevleviyye’de āsūde-ser-i sāye-i ḥimāye-i sırr-ı muḳaddesleri olmuşdur.

طوبی له و حسن مآب.

Ve ol ‘āşıḳ-ı serbāzıñ hem-demlerinden Dervīş Edīb efsūs-künān-ı merṣiye-āmīzi ḥaḳlarında inşād etmişdir:

[s. 44]

(Beyt)

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

İtmeyüp ṭarḥ-ı naẓar bāġ-ı fenā nesnesine

Oldı pey-bürde-i būstān-ı beḳā “Nesnesine”

Ḥażret-i Derv̄îş Meḥmed-i Şehlā

Anḳaraviyyü'l-aṣl u evlād-ı 'ulemā vü mālik-i emvāl-i vāfire-i mevrūṯe olup tekṯîr-i biḍā'a-i 'ilmiyye vü tevfîr-i ḫızāne-i 'ameliyye ṣadedinde iḫtiyār-ı kürbet-i ġurbet edip āḫir, sā'iḳ-i tevfîḳ kendiyi Ḥażret-i Rusūḫî Dede ḫıdmet-i şerîfelerine sevḳ edip fünūn-ı ders ü edebde yegāne-i 'aṣr olup ekṯer-i evḳāt-ı şerîfeleri *Meṯnevî-i Şerîf*-nüvîs olmağla güẕer ve ağleb maḥāll-i muġlaḳaya ta'lîḳāt-ı maḳbūle daḫi taḥrîr etmekle "'Ubeyd-i Ṯānî" nāmıyla ma'rūf ve nüsaḫ-ı nesḫ-ı ṣıḥḥat-raḳamları beyne efāżıli'l-iḫvān, merġūbu'l-ḳulūb olmuşdur. Ve reftār-ı pākîzeleri kemāl-i tecerrüd üzere olup ḫücre-i vaḥdetlerinde kütüb-i nefîseden mā'adā māl-i müteḳavvim bulunmayıp ziyāde-i me'ūnet-i yevmiyyelerin îṯār-ı iḫvān etmek üzere ḳarār-dāde olmuş idi. Ve müsta'iddîn-i maḫādîm-i İstanbul kendilerden telemmüẕ

etmekle berekāt-ı enfās-ı mü’eşşireleri māye-i berḫūrdārī olup ekşeri neyl-i merātib-i ‘āliyye ile muḥterem-i rūzigār olmuşlardır. Lākin evāḫir-i evḳāt-ı şerīfelerinde meşreb-i ṣāfīlerine ferāġat ġālibe olup tedrīsden i‘tiẕārla kūşe-i vaḥdet-güzīn ü telāmiẕe-i ḫāṣṣaları neşr-i ‘ulūm ile meşġūl olup beyne’l-‘ulemā ba‘ż-ı mevāżı‘-ı müşkile dā’ire olduḳça kendilere ‘arż olunup sünūḥ eden muḥākemeleri pesendīde-i fużalā-yı Dārü’d-devle olmuşdur ki bu münāsebetle miyān-ı ‘urefāda “ شهلایی و راست بینی خاصهٔ ایشانست.” muṭāyebesi vaṣf-ı ẕātlarında icrā-kerde-i mecrā-yı meşel-i sā’ir olmuşdur.

Ḥattā zamān-ı pīrīde, ḫavāṣṣ-ı telāmiẕe vü aḥbāb şem‘-i ṣoḥbetleri pīrāmenine cem‘ olup eşnā-yı baḥş u münāẓarada ża‘f-ı māsike-i herem ḥasebiyle kendilerden ḫatā-yı ma‘ẕūrāne ẓuhūru perīşānī-i ḫavāṭır-ı müdde‘iyān-ı ḫulūṣa bādī olmaġla gāhī meclis-i leṭā’if-iḥtivā-yı Ḥażret-i Ādem’e ḫużūrlarında “ دوریش شهلا! جمعیت احباب را چه افتاده است؟” ‘unvān-ı istinṭāḳ-tibyānıyla istifsār-ı ṭayyibet-āmīz olunduḳda “از باد زبرین جمع شدند و بر باد و پریشان باد زیرین گشتند.” ta‘rīż-i ẓarīfāneleriyle neşāṭ-efzā-yı ḫużżār olduḳlarında Ḥażret-i Ādem Dede cenāb-ı leṭāfet-me’ābları daḫi “مآل حال اهل هوا اینچنین است که بهوایی گرد آیند و بهوایی بر باد و پراکنده شوند.” kelime-i ṭayyibeleriyle muṭāyebe-i taṭyīb-āmīz buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار ما از خلق شد بر ما دراز

چند ازین مشت گدای بی نماز

تا نمیریم از خود و از خلق پاك

بر نیاید جان ما از حلق پاك

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون یفرّ المرء آید من أخیه

یهرب المولود یوما من أبیه

زان شود هر دوست آن ساعت عدو

که بت تو بود و از ره مانع او

این دم ار یارانت با تو ضد شوند

و ز تو بر گردند و در خصمی روند

هین بگو که روز من پیروز شد

آنچه فردا خواست شد امروز شد

Meğer evā'il-i ḥālde, evāḫir-bīnān u ṣāfī-żamīrān u kühen-sālān-ı iḫvāndan ba'żıları kendileri meşġale-i ta'līmden men' u ferāġ-ı bāl u ṣafā-yı ḥāle sevḳ etmeleri meşreb-i 'ālī-himmetlerine mülāyim ü kār-ger olmayıp āḫir, şemātet-i bī-vefāyī-i müstefīdān raḫne-zen-i ḫāṭır-ı ḫaṭīrleri olıcaḳ kelimāt-ı tāmme-i ehl-i ḥazm

u tecrübeye ḳā’il ve semt-i ifāde-i bī-fā’ideden rūy-gerdān u müteveccih-i miḥrāb-ı tedārük-i mā-fāt olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

منصب تعلیم نوع شهوتست

هر خیال شهوتی در ره بت است

گر بعقلش ره سپردی هر فضول

کی فرستادی خدا چندین رسول

این سخن در سینه دخل مغز هاست

در خموشی مغز جان را صد نماست

مرد کم گوینده را فکرست زفت

قشر گفتن چون فزون شد مغز رفت

هست تعلیم خسان ای چشم شوخ

همچو نقش خرد کردن بر کلوخ

تا کنی مر غیر را حبر و سنی

خویش را بد خو و خالی میکنی

جوز ها در پوستها آواز هاست

مغز روغن را خود آوازی کجاست

چند گاهی بی لب و بی گوش شو

و انگهان چون لب حریف نوش شو

Fi’l-vāḳi‘, mācerā-yı merḳūm kendilere mādde-i ṣūret-i ferāġ-ı bāl olup baḳıyye-i ‘ömr-i girān-māyelerin **[s. 45]** ṣarf-ı rāh-ı tedārük-i ḥāl edip zebān-ı yerā‘a-i vāridāt-nüvīslerinden ba‘ż-ı āṣār-ı ‘āṣıḳāne yādigār-ı sevāmi‘-i ‘urefā olmaḳ muḳaddeme-i mücerrebe olmuşdur. Ve maḳāṭī‘-i manẓūmāt-ı dil-nişīnleri “Meyyāl” maḫlaṣıyla müş‘ir-i intisāb-ı ṭabī‘at-ı nādire-pervāzları olup Ḥażret-i ‘Arżī Dede ile olan neẓā‘ir-i maṭbū‘aları cerā’id-i aḥbāba revnaḳ-efzā-yı suṭūr ve meżāmīn-i tāze-zemīnleri, neşāṭ-fermā-yı ṣudūr olup tertīb-i dīvāna ṣīrāze-bāf-ı ihtimām olmayıp mānend-i evrāḳ-ı gül-i ḫazān-dīde perīşān ḳalmışdır. Ve ḳabīlü’l-intiḳāl, cümle-i kütüb-i nefīselerin müsta‘iddīn-i iḫvān u ḫullāna tevzī‘ ve ednā bahāne-i inḥirāf-ı mizācla bezm-i ḥayāt-ı nā-pāyidāra tevdī‘ ve semt-i ḳadem-i Ḥażret-i Rusūḫī‘de olan ḫamūşān-ı fuḳarāda kūşe-güzīn-i rāḥat ve girān-bār-ı ḳālıb-ı ‘unṣūrīden āzād olmuşdur.

روح الله تعالى روحه و أدام روحه و فتوحه آمين بحرمة سيد المرسلين.

Ḥażret-i Derviş Aḫīzāde

Ḫāk-ẕād-ı Dārü'l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ʻani'l-beliyye) ve evlād-ı aʻyān-ı ẕevi'l-iḥtirām ve'l-iʻtibārdan olup ṣāḥib-i ḫānumān ve mālik-i ṣervet-i bī-kerān iken nā-gāh rū-yı cān-ı pākine feṭḥ-i bāb-ı ceẕbe-i zā'idü'l-vaṣf olunup ʻāmme-i ʻalā'iḳ u ʻavā'iḳdan ḳaṭʻ-ı peyvend-i temellük ve keff-i dest-i taṣarruf eylediği gibi libās-ı pūşiş-i endāmından daḫi ʻuryān olup miḳdār-ı pençāh sāl, kemāl-i istiġrāḳ-ı ḥālle küçe-gerd ve bī-ḳayd-ı germ ü serd ve me'mūnü'l-ġā'ile-i neẕẕāre-i zen ü merd olup zümre-i ābdāla iltiḥāḳı mecmaʻun-ʻaleyh-i erbāb-ı ḥāl olmuşdur ki ʻādet-i müstaḥsene-i ḳadīme-i muḥibbīn-i Dārü'l-velāye üzere henüz ṭıfl-ı raḍīʻ iken Ḥażret-i Çelebi Ferruḫ, dest-i kerāmet-peyvestlerinden ḥırzu'l-emān-ı beliyyāt-ı melevān olan ʻaraḳıyye-i müteberrike-pūş olduḳda **"این کودك مرد میدان و اعجوبهٔ زمان خواهد بود."** ʻunvānıyla şeref-yāfte-i ṣudūr olan nefes-i ḳudsīleri bīst sāle iken cilve-ger-i ṣāḥa-i ẓuhūr olup yevmen-fe-yevmen ʻacā'ib-i keşfiyye vü ġarā'ib-i ḫāriḳaları ṣıyt-ı iştihārı, āfāḳ-gīr olup ekşeriyā eşvāṭ-ı sebʻ üzere ṭavf-ı Kaʻbetu'l-ʻuşşāḳ-ı türbe-i muʻaẓẓama-i Ḫudāvendigārī'ye mülāzım ve dā'ire-i āsitāne-i saʻādete pā-yı edeb-nihāde olduḳda

(بیت)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

با ادب پای بنه در سر کوی فقرا

زانکه شاهان بحرم بنده صفت می آیند

mażmūn-ı ibtihāl-meşḥūnuyla ‘āmil olup ser-i mū rüsūm-ı ādāb-ı ṭarīḳatde tehāvün-nümā olmaz idi. Gūyā birūn-ı dergāh-ı evliyāda ser-mest-i cām-ı istiġrāḳ ve derūn-ı ḥarem-i merdān-ı Ḫudā’da hüşyār-ı ṣaḥv u temkīn olur idi ki bu daḳīḳa-i raḳīḳa, beyne’l-mecẕūb ve’l-mecnūn fāṣıla-i mu‘ayyene olduġu imżā-kerde-i ḥaḳāyıḳ-şināsān-ı merātib-i ṣu’ūn-ı insāniyyedir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پیش مردان خدا ای بیخبر

پا منه کستاخ ورنی رفت سر

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پیش این الماس بی اسپر میا

کز بریدن تیغ را نبود حیا

Menḳūlest ki

Ol ġāṭıs-ı ḳulzüm-i ḥāletiñ Bostān-ı Dīvāne-nām bir naẓar-kerdeleri olup ol daḫi tezemmül-i ridā'-i melāmetde ve tecerru'-i peymāne-i ceẕbede hem-reng-i pīşvāları ve gāh gāh zīr-i rān-ı kerāmetlerinde esb-i rehvārları olup ẕāt-ı nuḳabā-ṣıfātlarına rū-nümā olan fütūḥāta vāżı'u'l-yed ve kendi lāzımelerine ṣarfdan ziyādını erāmil ü eytām u fuḳarā vü mesākīne īṣārda vekīl-i muṭlaḳları olup Sulṭān Murād-ı Ġāzī müteveccih-i sefer-i Baġdād olduḳda Dāru'l-velāye-i Ḳonya civārına ḍarb-ı ḫıyām-ı ārām-ı çend-rūz eylediklerinde istiḫbār-ı me'āl-i ḥāl-i 'azīmet-i hümāyūn siyāḳında vezīr-i a'ẓam ve şeyḫü'l-islām cenāb-ı velāyet-me'ābların da'vet edip iṭ'ām u in'ām ṣadedinde iken beynehümāda iclās olunup fi'l ü ḳavl-i remz-āmīzlerine dīde-dūz u gūş-dār olduḳlarında nevbet-i pilāvda māye-i sefīdī-i rū-yı fülfül-endūdu olan māstı bī-kem ü kāst ser-i vezīrden rūy u endāmına rīzān edip etbā', men' u āzāra taṣaddī eylediklerinde şeyḫü'l-islām **"** این وضع بی مهابای بوالعجب بروسفیدی و نصرت و ظفر را اشارت پر بشارت است**"** ḥüsn-i ta'bīriyle dil-nüvāz-ı her ṭaraf olup vezīr-i pend-peẕīr daḫi mübeşşer ve 'azīmetleri müyesser ve ḳarīn-i fetḥ u ẓafer olmuşdur. Ve hengām-ı vedā'da in'ām olunan dü müşt zer ü nuḳreyi imsāk buyurup Bostān-ı Dīvāne kendiye **[s. 46]** teslīm buyurulmada ilḥāḥ eyledikçe sükūtla mu'āmele buyurup ve ol semend-i ādemī-ḫilḳatiñ 'inān-ı seyrini mezābil-i ḫendeḳ-i ḳal'adan bir ḥufre-i çirk-āba 'aṭf edip maḥall-i murāda vuṣūlde dü keff-i kerāmet-küşā olup derūnlarında imsāk olunan nuḳūd-ı pür-ġışş-ı ḥurmeti kendiye 'arż eyledikde cümlesi ṣuver-i 'aḳārib-nümā olmaġla ḥufre-i merḳūmeye ilḳa edip sebeb-i men' u imsāklerin re'ye'l-'ayn āşikār etmişlerdir.

Ve Daḫi

Bir rūz-ı cum‘a, cāmi‘-i şerīf-i Sulṭān Selīm (‘aleyhi’r-raḥmetü’r-Raḥmāni’r-Raḥīm)de ḫaṭīb minberde iken ol mütevārī-i ḳubbe-i melāmet, ālet-i recūliyyetini bir resen-pāre ile bend edip dest-i Bostān-ı Dīvāne’ye verip beyne ṣufūfi’l-cemā‘at **“Çek Deli Bostan! Gel Dede Sulṭān!”** edā-yı ġarībiyle gerdān olup āḫir-i kār, cümleye sür‘at-i tāmla cāmi‘-i şerīfden ḫurūcu emr edip cemā‘at daḫi tecārib-i sābıḳalarına binā’en ‘ale’l-fevr, bi-ecma‘ihim ḫurūc etdiklerinde ḳubbe-i kübrā tamāmen münhedim ve sāḳıṭ olup bi-ḥıfẓillāhi ve ḥimayeti evliyā’ihi’l-kirām, ferd-i vāḥide daḫi seng-i rīze işābet etmeyip ‘an āḫirihim selāmet-yāb olmaları emāret-i bāhire-i ḳuvvet-i taṣarruf-ı rūḥāniyyeleri ve kerāmet-i ẓāhire-i himmet-i merdāneleri olmuşdur.

Ve Daḫi

Ḳabīl-i teşrīf-i Murād Ḫān-ı Ġāzī’den maḥkeme-i ḳāḍī-i maḥrūse-i merḳūmeye varıp ḳāḍī-i derdmend, gürūh-ı şāhid-bāzāndan olmaġla muvācehesinde olan ġulām-ı perī-peykerden viṣāl-cū olduḳda ḳāḍı daḫi teslīmiyyet ile emr etmekle ġulām-ı merḳūm nā-çār muṭāva‘at-nümā olunca engüşt-i vusṭālarıyla maḥall-i ma‘hūda ṭa‘n edip ġulām daḫi hezār ḫaclet ile remān u gürīzān olduḳda **“ ترا بچل اقچه چراغ كردم.”** ‘unvānıyla nefes-rān olmaları pādişāh-ı cem-cāh, istiḳbāl ü selāmında miyān-ı ḫademede merdüm-i dīde-i şāhī āhū-yı çeşm-i ġulāma dūçār ve dām-ı ‘alāḳasına giriftār olup ḫademe-i Enderūn-ı Hümāyūn’a ilḥāḳ ḳaṣdıyla ḥużūra iḥżār ve müşāhede-i dīdār-ı ḫuceste-āṣār edince muṣāḥibīn-i ḫoş-āyende-gūyān **“ الحق شايستهٔ خدمت سلطانست.”** siyāḳında müdāhanet-serā olduḳlarında ‘ırḳ-ı neẓāfet-i şehriyārī

cünbān olup **"در اثنای راه جهاد اینچنین خفت و بی پاکی ملایم طور شاهان عالی همت نیست!"** mażmūnuyla def‘-i ġā’ile-i ‘alāḳa-i hevāyī edip ancaḳ mevḳi‘-i neẕẕāre-i şāhī olduġu muḳābelesinde çil aḳçe bir esāme-i sipāhī ile maẓhar-ı ‘āṭıfet-i ḫüsrevī ve çerāġ-ı Ḥażret-i Aḫīzāde olduġu maḥkūmun-bih-i ḳāḍī-i merḳūm u cezm-kerde-i ḥużżār-ı meclis-i pīşīn olmuşdur.

Ve Daḫi

Ol şīr-i bīşe-i ceẕbe vü ḥālet, her gāh ki cenāb-ı velāyet-me’āb Ḥażret-i Bostān-ı Evvel meclis-i ‘ālīlerine teveccüh eyleseler iḫvāndan isti‘āre-i ḫırḳa-i pūşiş-i endām edip kemāl-i edeb ü ibtihālle ḥużūr-ı fā’iżü’n-nūrlarında ḳā’im-i peymānçe-i ḫıdmet ü iḥtirām olup ve lisān-ı maḫṣūṣlarıyla ṣoḥbet-i ḫāṣṣa edip mācerālarına kimesne vāḳıf olmayıp hemānā ḥużūrlarından ġā’ib olduḳda yine ‘uryān belki lābis-i ḫil‘at-i ḫalā‘at olduġu Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyhden istifsār olunduḳda **" امثال او پیش اولی الابصار تأدّب و از انظار ظاهر بینان بپلاس ملامت تستر کنند."** nefes-i nefsü’l-emrīleriyle beyān-ı ḥasb-i ḥāl buyurmaları merdān-ı Ḫudā vü nāzenīnān-ı verā-yı perde-i ma‘nā naẓarlarında [805]-وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا ۚ أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ- muḳteżāsınca ehl-i ṣūret-i ‘umyān u en‘ām mertebesinde olduḳların taḥḳīḳ etmişdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[805] A‘râf Sûresi, 7/179. Âyet: “Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.”

راه حس راه خرانست ای سوار

ای خران را تو مزاحم شرم دار

پنج حسی هست جز این پنج حس

آن چو زرّ سرخ و این حسها چو مس

گر بدیدی حس حیوان شاه را

پس بدیدی گاو و خر الله را

گر نبودی حس دیگر مر ترا

جز حس حیوان ز بیرون هوا

پس بنی آدم مکرم کی بدی

کی بحس مشترك محرم شدی

دیدهٔ حس را خدا اعماش خواند

بت پرستش گفت و ضدّ ماش خواند

چشم آخر بین تواند دید راست

چشم آخر بین غرور است و خطاست

Ve Dahi

Ol bî-ḫod-ı neş'e-i ezelî, ekşeriyā ‘uryān ve ba‘ż-ı aḥyānda ilā taḥte'ş-sırrıhi, bir sütre-i **[s. 47]** muḥaḳḳara-pūş ve aġleb-i evānda ser-bürihne ve ba‘ż-ı ezmānda ‘araḳıyye-i ṣaġîre-keş olup ḳaṭār-ı nüẓẓār naẓarında ke'l-ebā‘ir iken Atpazarı-nām müzdaḥim-i ḫalāyıḳda bî-bāk-i āmeden-i gāv u reften-i ḫar olduġu ḥālde der-ḥāl kendiyi bir kūşede iḫfā edip zānū-zen-i ḫāk ve rū-be-zāviye-i tesettür olup müddet-i yesîre mürūrunda yine ṭavr-ı evvele ric‘at eylediğinden müte‘accib ve derūnu müstefsir-i sırr-ı ser-beste-i tebdîl ü vaż‘-ı müstemirr olan mu‘teḳîdîne **" آدم بینا آمد و بخیر گذشت."** mażmūnun lehçe-i mecẕūbāneleriyle ifāde edip ve zamān-ı taṣarrufāt-ı ḳuvvet-i merdānelerinde kendilere rūz u şeb berāber olup ekşer-i leyālîde tā-be-seḥer kūçe vü bāzār-gerd-i dā'ire-i ḥimāyeleri iken Dārü'l-velāye-i merḳūmeye müstevlî olan ‘asker-i vebā, hengām-ı iḥṣārında sa‘ādet-ḫāne-i Ḥażret-i Çelebi Bostān ve meydān-ı çil-tenāna ilticā edip ve sedd-i ebvāb u menāẓır etdirip muṣāḥabāt-ı cehriyyeden men‘ eylediği ve **" گاه بیگاه فلان جا رفتند و بدین طرف می آمدند. و از فلان محله گذشتند و افسوس دردمندان فلان و فلان را زده اند."** ‘unvānıyla enfās-ı keşfiyyeleri bi-‘aynihā ẓuhūr edip ve āsitāne-i sa‘ādet ve sarāy-ı Ḥażret-i Çelebi himem-i ‘aliyye-i rūḥāniyyāt-ı evliyā-i ‘iẓāmla maḥfūf ve ḥuṣūn-ı müşeyyede-i ‘ināyāt-ı ilāhiyyede me'mūnü'l-ġā'ile-i meṭā‘in-i ‘asākir-i ibtilā'-i mūḥiş-i merḳūm olduġın taḥḳîḳ ü ta‘lîm-i ilticā etmişlerdir ki fi'l-vāḳi‘ ol ḥummā-yı ‘ināyetleriñ mehbiṭ-i envār-ı [806]- مَن دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا- olduğu ‘ale'd-devām, cilve-ger olan berekāt-ı ẓāhire bāṭınalarından hüveydādır.

[806] Âl-i İmrân, 3/97. Âyet: "Orada apaçık nişâneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse bilmelidir ki, Allah bütün âlemlerden müstağnîdir."

ادام الله تعالی میامن امانها علی المستأمنین من بلیات الاعصار و جعلنا و کافة الفقراء من المستغنین *

***عن التشبث بحشائش تدبیرات الاغیار.**

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آن یکی با شمع بر میگشت روز

گرد بازاری دلش پر عشق و سوز

بو الفضولی گفت او را کای فلان

هین چه میجویی بسوی هر دکان

هین چه میگردی تو جویان با چراغ

در میان روز روشن چیست لاغ

گفت می جویم بهر سو آدمی

که بود حی از حیات آن دمی

گفت مردی هست این بازار پر

مردمانند آخر ای دانای حر

گفت خواهم مرد بر جادهٔ دو ره

در ره خشم و به هنگام شره

این نه مردانند اینها صورتند

مردهٔ نانند و کشتهٔ شهوتند

وقت خشم و وقت شهوت مرد کو

طالب مردی دوانم کو بکو

کو درین دو حال مردی در جهان

تا فدای او کنم امروز جان

ترك خشم و شهوت و حرص آوری

هست مردی و رك پیغمبری

Ve Daḫi

Ol muḳassim-i imdādāt-ı ġaybiyyeniñ kifāyeti erāmil ü eytām ve vām-dārān u ʻācizīne medār-ı ḳażāü'l-ḥācāt olup herkese nāgāh ḳadrü'l-ḥāce ve defʻu'ż-żarūrelerin gāhī yeden-bi-yedin ve gāhī ḫānelerine ilḳā ile kerem-fermā olduḳlarından hezārān evcāʻ u esḳāma mübtelā olan derdmendān u müstemendāna dest-i sūd u nefes-i pür-sūdları sermāye-i ʻāfiyet-i ʻācile olmaġla cümleniñ ṭabīb-i derd-i fāḳa vü iḥtiyācı ve müdebbir-i luṭf-ı niẓām-ı mizācı olmuşlar idi.

Ḥattā baʻż-ı mübtelāyān-ı ʻārıża-i vebā'iyye, derūnī nez̲r eyledikleri ḳarābīn ü eşyā vü nuḳūdu gūyā ḥużūrlarında olmuş gibi ebvāb-ı nāz̲irīni daḳḳ u muṭālebe ve baʻżen fuḳarā-yı āsitāne-i saʻādete ve baʻżen mesākīn-i ahālīye īṣāle müsāraʻat buyurup ve serīʻan u ʻācilen āṣār-ı berekāt-ı aḫz̲ u defʻleri muʻāyene olunduġu sebḳat-kerde-i tecārib-i kāffe-i ahālī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون قبول حق بود آن مرد راست

دست او در کار با دست خداست

اولیا را هست قدرت از اله

تیر جسته باز گرداند ز راه

شیر مردانند در عالم مدد

آن زمان کافغان مظلومان رسد

مهربان بی رشوتان یاری کنان

در مقام سخت و در روز گران

رو بجو این قوم را ای مبتلا

هین غنیمت دارشان پیش از بلا

بندگان حق رحیم و بردبار

خوی حق دارند در اصلاح کار

Ve Daḫi

Eyālet-i Ḳaraman'da eben 'an ceddin, ketḫüdā-yı defter olup müsteclib-i enẓār-ı şerīfe-i Mevleviyye olanlardan zamānlarına müṣādefe eden muḥibbe-i muḫliṣ, maḥrūm-ı ferzend-i dilbend olmaġla hemīşe maḥzūn u müstemidd-i cevānib-i feryād-resān-ı üftādegān iken bir rūz-ı fīrūzda ol merd-i meydān-ı melāmet, reh-nişīn-i ḥammām-ı zenān olup **[s. 48]** ve ālet-i recūliyyete tāb-dih ve reh-güẕer-i 'afāf-ı ḥarem-i maḥrūm-ı merḥūmda keff-rīz-i neş'e-i istiġrāḳ olduġu ḥālde ḫātūn-ı maḥzūna pīşgāhlarından mürūr eṣnāsında 'unvānıyla ṣādır olan ḫiṭāb-ı beşāret-me'āba ṣıdḳ u aḫlāḳ-ı bī-tereddüd ile imtiṣāl eyledikde **"** برو! یك فرزند سیه چشم بخشیدم. **"** maẓmūn-ı tebşīr ü tenbīh-maḳrūnuyla iẓhār-ı ḳuvvet-i ḳāhire-i velāyet buyurduḳları 'aḳībinde bi-ḳudreti'l-Mennāni'l-Kerīm ḥabel ü ḥaml bedīdār olup ve hengām-ı velādet ü vaż', bir şeb-i tārīk-i pür-berf ü bārāna müṣādefe edip 'usr-ı 'aẓīm-i vaż'-ı veled ü vālideden ḳavābil ü ḥāżırātı me'yūse eylediği vaḳt-i iḳtiżāda daḳḳ-ı bāb edip dāru'l-velādete düḫūllerinde **"** فرزندم یحیی! بآسانی برون آی! و بمادر زحمت مده! **"** 'unvānıyla ser-zede olan emrlerine gūyā mevlūd-ı merḳūm iṭā'at edip derḥāl ḫod-be-ḫod ser-ber-āver-i perde-i buṭūn ve nāmzed-i Yaḥyā ve ol ḫānedānıñ ba'de'l-iyās, sebeb-i iḥyāsı olmuşdur. Ve elvān-ı ni'am-ı māl u cāhla ve evlād-ı ẕevi'r-reşād u aḫlāf-ı ḫıyārla ma'mūr u mu'ammer ve ferzend-i zinde-nefes-i merd-i Ḥaḳ olduġu cümle 'indinde imżā-kerde-i ḳuvvet-i cāzime olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

آزمودم عقل دور اندیش را

بعد ازین دیوانه سازم خویش را

عقل من گنجست و من ویرانه ام

گنج اگر پیدا کنم دیوانه ام

اوست دیوانه که دیوانه نشد

این عسس را دید و در خانه نشد

ما اگر قلاش اگر دیوانه ایم

مست آن ساقی و آن پیمانه ایم

هر چه غیر شورش و دیوانگیست

اندرین ره دوری و بیگانگیست

پس فنون باشد جنون شد این مثل

خاصه در زنجیر این میر اجل

Ve Daḫi

Ol genc-i künc-i ḫarābe-i fenā, ḥammāmda bir nev-civānı ḫʷāb-ālūd göricek ālet-i recūliyyet-i tāb-dādeleriyle zīr-i izārına ṣūret-i mübāşeret-nümā olunca civān-ı merḳūm müteyaḳḳıẓ u mütehevvir olup tecāvüz-i ḥadd u cür'et-i āzār etmekle fe-lillāhil-ḥikmeti'l-bāhire, 'ırḳ-ı celāl-i bī-ḫodāneleri cünbān ve **"مجذوم باش!"** nefes-i serdiyle lehçe-i merdāneleri dem-keş olduġu sā'at, mū-yı ebrū vü müjgānları rīḫte ve āşār-ı cüẕām, nümūdār ve 'ıyāẕen billāhil-Ḥafīẓ, cümleye mādde-i i'tibār olmuşdur. Gūyā bu maḳūle keşf-i 'avret-i ẓāhire ve isti'māl-i ālet-i recūliyyet ve evżā'-ı sā'ire-i melāmiyyeleri kendilere setr-i 'avret-i bāṭına ve emāret-i taṣarruf-ı merdāne ve ḥışn-ı ḥaṣīn-i selāmet-i çeşm-zaḫm-ı nā-maḥremān olup ḫalā'at u beşā'at-ı ṣūriyyeleri rū-pūş-i kerāmet ü çeşm-ārū-yı rū-yı kemālāt-ı kāmineleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

منگر اندر نقش و اندر رنك او

بنگر اندر عزم و در آهنك او

هر کجا باشد شه ما را بساط

هست صحرا گر بود سم الخیاط

هر کجا که یوسفی باشد چو ماه

جنتست ارچه که باشد قعر چاه

چونکه گنجی هست در عالم مرنج

هیچ ویران را مدان خالی ز گنج

گر ترا باز است آن دیدۀ یقین

زیر هر سنگی یکی سرهنك بین

در تك دریا گهر با سنگهاست

فخر ها اندر میان ننگهاست

هین مشو شکر بپیش طوطیان

بلکه زهری شو شو ایمن از زیان

<u>Ve Daḫi</u>

Ol şīr-i jiyān-ı neyistān-ı heyemān, geşt ü güẕār-ı mestāne ile finā-gerd-i maḥmiye-i ehl-i fenā iken vüzerādan biri ol beydā-yı tefāvüt-nā-peydā dāmenine ḍarb-ı ḫıyām-ı ārām edip henüz tertīb-i esbāb-ı āsāyiş üzere ḫademe vü ḥuccāb, meşġūl-i aḥvāl-i nefsleri ve ġāfil-i āyende vü revende olduḳları eşnāda bī-tekellüf, ḫalvet-serāy-ı vezīr-i merḳūma duḫūl buyurup ṣamīm-i fu'ādında menẕūru olan bir kīse nuḳūduñ ṭālibi olmaġla bilā-tereddüd ü lā-terāḫī kendilere teslīm olunup anlar daḫi Bostān-ı Dīvāne'ye i'ṭā ve fuḳarāya tevzī' emr etmeleriyle derḥāl munṭaẓırīn-i

ʿaṭāyā-yı şāhiyyelerine taḳsīm etmegin ṭarīḳatī-i vaḳt Leng Meḥmed Dede ḥażretleri tevcīh-i dāʿiyye-i derūniyye ile meydān-ı çil-tenāna iḥżār edip temāşāyiyān müteraḳḳıb-ı sırr-ı kār-ı iḥżār iken bī-muhābā ای دیوانه! چرا لقمهٔ فقرا و نذر آن صادق را طعمهٔ سگان و گرگان کردی؟ پس چارهٔ امان بغیر از ضمان نیست. " ʿunvān-ı tevbīḫ-bünyānıyla tehdīd ü teşdīd buyurmaları و الا ترا سیاست طریقت فرمایند." ʿaḳībinde **"Semʿan [s. 49] ve ṭāʿaten"** diye himmet-ḫʷāh u niyāzmend-i imdād u imhāl olup hemān sāʿat bāb-ı ḫamūşānda zānū-zen-i rū-yı seng-i ḫārā ve rū-yı dil-i pür-tāb, gāh be-cānib-i āsumān ve gāhī be-ṭaraf-ı ḫıyām-ı vezīr-i meẕkūr olmaġla derḥāl bārān-ı ʿaẓīm ẓāhir ve se-şebān-rūz mümtedd ü müştedd ve sükkān-ı ḫıyām terḥālden meʾyūs olup nā-çār nāẕir-i merḳūm, biʾn-nefs sālik-i rāh-ı istimdād-ı teveccüh-i ḳulūb-ı fuḳarā vü zāʾir-i türbe-i muʿaẓẓama-i Sulṭānüʾl-ʿārifīn olup niyāzmend-i ṣaḥv-ı hevā olduḳda şīr-i merd-i müteveccehden daḫi ricāmend-i maṭlab olunca " بدان مبلغ مرا ضمان کردند. اگر تو آن را ضامن شوی من نیز بانکشاف این ابر و هوا را ضامن باشم." ʿunvānıyla ifāde-i aṣl-ı mācerā eyledikde derḥāl meblaġ-ı menẕūr-ı müstehleki żāmin olup maṭbaḫ-ı fuḳarāya biʾt-temām teslīm olunduḳda ḳabūl-i nüẕūruna ṣudūr-yāfte-i dil-i āgāhān olan gülbāng-i Mevlevī ʿaḳībinde bi-fażlillāhi teʿālā, küşāyiş-i hevā iḥsān olunup müsāfirīn-i merḳumīne daḫi irtiḥāl müteyessir olmaġla eğer ṭarīḳatī ḥażretleriniñ ve eğer Aḫīzāde cenābınıñ ʿayār-ı ẕātları ve derece-i kemālleri şehriyān u ġurebāya nümāyān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

صورتش بر خاك و جان در لامكان

لا مكانی فوق و هم سالكان

بل مکان و لا مکان در حکم او

همچو در حکم بهشتی چار جو

ماهیان قعر دریای جلال

بحر شان آموخته سحر حلال

پس محال از حال ایشان حال شد

نحس آنجا رفت و نیکو فال شد

Ve Daḫi

Ol mücerred-i pāk u bī-ḳayd-ı ʻalāḳa-i āb u ḫāk, hengām-ı iḳtirāb-ı intiḳāllerinde heft şebān-rūz ḳā'imen, müteveccih-i semt-i ḳıble ve heft şebān-rūz rāki‘ ve heft-i dīger sācid u bī-ḫord u ḫʷāb olup ve şīve-i nādireleri tamāmında iḫtiyār-ı ḳa‘de-i ṭavīle edip nihāyet-i ḳa‘delerinde yemīn ü yesāra selām verip teslīm-i emānet-i ʻuẓmā-yı insānī edip ʻale'l-ʻumūm, eşrāf-ı ahālī ḫıdemāt-ı techīzlerine teşmīr-i sā‘id-i iḳdām u iḫlāṣ edip Ravżatu'l-ervāḥ-ı Mevleviyye'de defīne-i cevāhir-i ceẕbe vü ḥālet ve vedī‘a-i civār-ı raḥmet olmuşdur.

***افاض الله تعالی سحب عنایته علی تربته المبارکه آمین یا مجیب الداعین. ***

Ḫażret-i Derv̄îş Meḥmed Kirdecizāde

Ḫāk-i mübārek-zād-ı maḥmiyetü'l-evliyā (ḥumiyet 'ani'l-belāyā) ve evlād-ı 'ulemādan olup eben 'an ceddin mürīd ü muḥibb-i ḫānedān-ı Ṣıddīḳiyye-i Celāliyye ve ekṣer-i uṣūl ü eslāfı behre-yāb-ı ma'ārif ü mükāşefāt olmuşlardır. Ve kendiler peder ü māderlerinden yetīm ḳalıp mā-melek-i mevrūṯların ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet-i fuḳarā ve ḥiṣṣemend-i ḥaẓẓ-ı evfer-i 'ulūm u a'māl u aḫlāḳ-ı ḥasene ve maẓanne-i kerāmet u mecmū'a-i leṭā'if-i āṯār u menşe'-i bedāyi'-i eṭvār olup cümle-i 'ibād u imā'-ı dā'irelerin, i'tāḳ ve her birlerine ḳadru'l-kifāye eşyā in'ām edip sarāy-ı mevrūṯlarınıñ bir ḥücre-i muḫtaṣarasında iḫtiyār-ı ḫalvet u 'uzlet ve kemāl-i inḳiyād u mütāba'at-ı aḥkām-ı şerī'at u ṭarīḳat üzere ṣarf-ı naḳdīne-i 'ömr-i kirāmī edip mürūr-ı ezmine-i ṭavīle ile ebniye-i dā'ire-i sarāyları münhedime olup ancaḳ eṯer-i 'umrān, ḥücre-i ḫāṣṣalarında bāḳī olmaġla ehl-i maḥalle ṭama'-ı ḫāmla temellük ü ġaṣb-ı ḫarābeleri ṣadedinde semt-i ḥīle-i bāṭılaya sālik olup muṭālebe-i ġarāmāt u tekālīf ile rencīde ve ol şāhbāz-ı ferāġat-pervāzı āşiyāne-i ābā vü ecdāddan āvāre vü remīde etmek üzere imām-ı maḥalle olan eblehi taslīṭ edip bedbaḫt-ı mesfūr daḫi

şemşīr-i inkisārlarından hirāsān olmayıp ṭaleb-i sāliyāne eyledikde **“** ما وامدار کس نه ایم. mażmūn-ı celādet-maḳrūnuyla def‘ etdikde i‘āde-i taṣdī‘ ü tekrār-ı tekdīr edince bāriḳa-i ṣamṣām-ı ġayret-i merdāneleri āhīẖte-i niyām-ı taḥammül ü ḥilm olup bī-edeb-i menḥūsuñ **“Sen ṭavā’if-i ‘askerden misin yāẖūd mu‘āf u müsellem misin? Ne vechle edā-yı tekālīfde ta‘allül edersin?”** diye ṣādır olan su’āline **“** برو! آب خود گرم کن و کفن را مهیا ساز! تا که امثال ما کیستند بدانی. **”** nefes-i āteşīn-i ẖırmen-i ‘āfiyet-sūzlarına muḳārin, cevāb-ı bā-ṣavābları sāmi‘a-i mekrūha-i ẖabīṯ-i ġaddāra ḳar‘ edince derḥāl lerzān u müteġayyirü’l-mizāc ve müsāri‘-i dāru’l-bevār olduġu ilā haẕā’l-ān, sedd-i ramaḳ-ı ta‘ayyüş üzere sükkān-ı maḥallāt **[s. 50]** olan derdmendān-ı iẖvān-ı ṭarīḳatıñ mu‘āfiyetlerine medār-ı ḳavī ve me’mūnü’l-ġā’ile-i muṭālebe-i tekālīf-i ġayr-ı meşrū‘a-i ẓulmiyye olmalarına muḳaddeme-i netīce-baẖş-ı rāḥat olmuşdur.

<u>Ve Daẖi</u>

Ol mesned-ārā-yı ẖalvet-serāy-ı ferāġat, evāẖir-i evḳāt-ı ‘azīze-i temkīn-i merdānelerinde bi’l-külliyye vücūh-ı züvvār u aḥbāba sedd-i bāb-ı mü’āneset edip ḥattā vüzerā vü mevālīden ve eşrāf-ı ḳavmden ṭālib-i ṣoḥbet-i müfīde olanlara daẖi rū-yı müsā‘ade-nümā olmayıp iḳtiżā eden mutażarrı‘īn ü müliḥḥīnden müsted‘ī vü müstemidd olanlara verā-yı bābdan cevāb verip müşkillerin ḥall ederdi. Ve ḥücre-i ẖāṣları dīvārına ‘ من اراد السلامة عن الاغیار و من رام الخلوة مع الابرار فعلیه تغلیق الابواب و ارخاء الاستار! ’ ‘ibāret-i şerīfesin kitābet ve hemīşe maṭmaḥ-ı naẕar-ı ‘ayn-ı im‘ān etmişler idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

قعر چه بگزید هر کو عاقلست

زانکه در خلوت صفا های دلست

ظلمت چه به ز ظلمتهای خلق

سر بزد انکس که گیرد پای خلق

در حقیقت دوستانت دشمنند

که ز حضرت دور و مشغولت کنند

كما قال ابو بكر الوراق قدس سره البراق و وجدت خير الدنيا و الآخرة في العزلة و شرها في الكثرة والخلطة و لذلك قيل من لم يعتزل عن الخلق فهو بمعزل عن الحق.

Ve Daḫi

Ekṣer-i leyālī-i mübārekede ebvāb-ı türbe-i ṣerīfe maḳfūle iken gāhī derūn-ı mescid-i ʻālīde müteneffil ve gāhī ṣaḥn-ı semāʻ-ḫāne-i sāmīde devvār u raḳḳāṣ ve gāhī ḥiẕā-i miḥrāb-ı Ḫıżır'da münācī, müşāhade olunduġu baʻde vefātihi bevvābān u türbedārāndan telaḳḳī-kerde-i cumhūr-ı iḫvān u ḫullān-ı vaḳtleridir ki zamān-ı ḥayātlarında esrār-ı kāmineleri ketmine te'kīd ü tenbīhleri sebebiyle baʻde'l-vefāt işāʻa olunup ḫılāf-ı rıżāları naḳl-i ḫavārıḳ-ı ʻādelerinden tevaḳḳī olunmuşdur. Ve ʻale'd-devām, sālik-i minhāc-ı ḳavīm-i Mevleviyye olduḳlarına mübāhāt-künān, terennüm-rīz-i şükrān olmaları

‘unvānıyla ”عجب ازین بی سر و پایی و خانمان بازی چه یافته است که همورا‌ه شاکر و مباهیست؟“ müstaġribīn-i ẓāhir-bīne “ بتصحیح تقلید شریعت بتحقیق اعمال و بتقویم سلوك طریقت بتهذیب اخلاق و بتحقیق مقامات حقیقت باستغراق و جد و حالت رسیدیم و باصناف غایات غیر مترقبه مستعسد و مستفیض enfās-ı ḳudsiyyeleriyle beşş-i imtinān etmeleri ”گشتیم و بیش از ینها چه خواهد بود؟ miḥekk-i imtiḥān-ı merdān-ı rāh-ı fenāda kāmilü’l-‘ayār ve mīzān-ı inṣāf-ı maḥremān-ı esrārda tāmmü’l-miḳdār, vāḳi‘ olup gūş-dārān-ı dem-i cān-baḫş-ı ḥaḳ-şināsān-ı reh-nümāyān-ı pīş-ḳademāna sermāye-i berḫūrdārī ve yādigār-ı i‘tibār-ı şükr-güzārī olmuşdur ki fi’l-vāḳi‘, bunuñ gibi ṭarīḳa-i dūr u dırāz ve pür-‘aḳabāt u ḫaṭarda eger pīşvāyān-ı müteḳaddimīniñ āṣār-ı irşādiyye vü ḥimāyāt-ı sırrāniyyeleri imdād-fermā olmasa süllākden merd-i vāḥidiñ selāmeti ve berāziḫ-i nefsāniyye vü mehālik-i mā vü men ve ‘aḳabāt-ı hevā’iyyeden necātı ve menāzil ü me’men-i velāyet ü ma‘rifete vuṣūlü müte‘assir ve belki müte‘azzir olur idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی گمان که هر زبان پردۀ دلست

چون بجنبد پرده سر ها واصلست

گر بیان نطق کاذب نیز هست

لیك بوی از صدق و کذبش مخبر است

آن نسیمی که بیاید از چمن

هست پیدا از سموم کلخن

بوی صدق و بوی کذب گول گیر

هست پیدا در نفس چون مشك و سیر

بانك هیزان از شجاعان دلیر

هست پیدا چون فن روباه و شیر

گرنه بینایان بدندی و شهان

جمله کوران مرده اندی در جهان

آن رهی که بار ها تو رفتهٔ

بی قلاووز اندر ان آشفتهٔ

هر که در ره بی قلاووزی رود

هر دو روزه راه صد ساله شود

هر که تنها بادیهٔ این ره برید

هم بعون و همت پیران رسید

پس رهیرا که ندیدستی تو هیچ

هین مرو تنها ز رهبر سر مپیچ

گر نباشد سایهٔ او بر تو گول

پس ترا سر گشته دارد بانك غول

Ve Daḫi

Evāḫir-i ʻömr-i nāzenīnlerinde naẓar-kerde vü ḫādim-i ḥücreleri olan Medārī Dervīş Muṣṭafā'ya taḫṣīṣ-i teveccüh edip on sekiz gün ḫalvet-i yesīre-i müfīde edip ṣoḥbet-i ḫāṣṣa-i merḳūme tamāmında mekān u ḫırḳa ve esbāb-ı faḳrıyye vü kütüb-i nefīselerin kendiye ferāġ u tefvīż ve cā-nişīn edip ve cihāz-ı naḳalān-ı dārü'l-fenāları maḫfī vü müheyyā bulunup ʻalā vechi'l-**[s. 51]**insilāḫ libās-ı ʻunṣurīden tecerrüd edip Ḥadīḳatü'l-ʻuşşāḳ-ı Şemsiyye'de ṣavmaʻa-güzīn-i ḫānḳāh-ı ḫamūşān olmuşdur. Ve Medārī-i meẕkūr, müddet-i medīde cünbiş ü ārāmda peyrev-i mürebbīleri olup ḫalvet u ʻuzlet kendiye sebeb-i hücūm-ı aḥbāb u şöhret olmaġla cemāl-i bā-kemālin zīr-i niḳāb-ı ceẕbe vü melāmete çekip hemīşe küçe-gerd ü ṣaḥrā-neverd gāh Vālide Sulṭān āsitāne-i saʻādetinde ve gāhī dergāh-ı Ḥażret-i Sulṭān-ı Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī)de ve ekẕeriyā Dārü'l-velāye-i Ḳonya'da ziyāret-i meşāhid-i muḳaddese-i evliyā-yı kirāmla evḳāt-güẕār olmuşdur. Lākin fi'l-aṣl, iḫrāc-ı elvān-ı ṣıbġda ve resm-i nuḳūş-ı dil-peẕīrde mahāret-i kilk-i ṣanʻatı olmaġla her ḳande bir dīvār-ı ḳābil-i naḳş görse ṭarḥ-ı rüsūm-ı eşcār u ezhārı ʻādet ittiḫāẕ edip zamānlarınıñ evān-ı inḳırāż-ı şuḫūş ve ezmān-ı intişār-ı nuḳūş ve aḥyān-ı cilve-i ʻukūs olduġuna işāret buyurup anlar daḫi ʻaḳīb-i tekmīl-i ẕāt u zamānlarında teşrīf-i nihān-ḫāne-i zevāl edip pāy-gāh-ı ḳabr-i şerīf-i mürşidlerine şeref-yāb-ı civār-ı eslāf olmuşdur.

نور الله مضجعهما بتوارد العنايات و تتابع الرحمات آمين يا ذا الطول العظيم و الكرم العميم.

Ḥażret-i Derv̄îş ‘Al̄ī Megesī

Ḳoneviyyü’l-mevlid ü Mevleviyyü’l-meslek ve pāk̄ize-reftār bir derv̄îş-i ed̄īb iken Ḥażret-i Aḫ̄īzāde vefātı ‘aḳ̄ībinde def‘aten taġyīr-i vaż‘-ı uḳalā edip lābis-i ḫırḳa-i melāmet ve gūyā anlarıñ buṭūn-ı şem‘-i ḥayātları bunlarıñ ẓuhūr-ı şu‘le-i velāyetlerine mebde’ olmuşdur. Z̄īrā āṯār-ı mecẕūbāneleri şevāhid-i irṯ-i ma‘nev̄ī ve delā’il-i intiḳāl-i sırr-ı ceẕbeleri olduġu meşhūdun-‘aleyh-i ricāl-i ṣiḳātü’l-firāsedir ki ibtidā-yı taġayyür-i ḥāl ü tebeddül-i vaż‘larında her ḳande meges-b̄īn olsa şikār edip ceyb ü dāmenlerinde ḥıfẓ u ṣıyānet üzere olmaġla “Sinekçi” ‘unvānıyla ma‘rūf olmuşlardır. Ve ba‘ż-ı aṣḥāb, derūn-ı sırr-ı ṭavr-ı buḳalemūnlarından istifsār eyledikde **“ مگس راندنی همت پاکانست و خواندنی طور نا پاکانست. چون ما پس بدین دو جهة جامعه او را جنسیت داریم که سبب انسیت شده است”** maẓmūn-ı meskenet-meṣḥūnuyla tefs̄īr-i ṣūret-i ḥāl etmişlerdir.

Ve Daḫi

Ḥażret-i Aḫīzāde ʻaḳībinde rāyet-efrāz-ı ceẕbe vü istiġrāḳ olduḳlarında müddet-i medīde cā-yı ārām, ittiḫāẕ etmeyip hemvāre kūy u bāzār-gerd olup ve segān-ı derdmendāna infāḳ u müdārāt üzere ẓuhūr eden fütūḥ-ı yevmiyyelerin perende vü çerende, çīne vü loḳmalarına ve mesākīn-i beldeye ve fuḳarā-yı ġurabāya ve erāmil ü eytāma ṣarf edip kendileriñ ḳıvām-ı beden olacaḳ mertebede taġaẕẕīlerin çeşm-i āferīde muʻāyene etmemekle bi-ṭarīḳi'l-muṭāyebe **"** سك نفس از سگان كوى اوليست**"** ʻunvānıyla nefes-i nefīslerine daḫi rıfḳ u infāḳ sevḳ edenlere **"** پرورش كلب عقور از خرد دور است**"** maẓmūn-ı iḥtiyāṭ-maḳrūnuyla pāsuḫ-ı rāsıḫ-ı ḥakīmāne verip evāsıṭ-ı evḳāt-ı ʻacībelerinde tāb-ḫāne-i cāmiʻ-i şerīf-i Sulṭān Selīmī kūşe-i faḳr u ferāġat-tūşesinde būriyā-yı ārām-nişīn olup eṭrāfına kilāb u mūş-ḫʷār u gürbe vü ʻuşfūr u kebūter u ġurāb u dāl ve temāṣāyiyān-ı şehr gird-ā-gird olup bunlarıñ vaḥşet ü teżādları mü'āneset ü i'tilāfa mübeddel ve herbirleri kendilere münāsib ġıẕālarıyla muġtenim ve Benī-Ādem'den mübtelā-yı ālām u esḳām olanlar daḫi tesellī-yāb u behremend-i ʻāfiyet olmaları kerāmet-i müstemirre ve şevāhid-i mü'eyyide-i velāyetleri olduġu cümle-i ahālī ʻindinde resīde-i derece-i yaḳīn olmuşdur. Ve eṭvār-ı muḥayyiretü'l-fuhūmlarındandır ki bir ḳıdr-ı kebīri se pāye-i sengī üzere vażʻ edip me'kūlāt u meşrūbātdan kendilere ihdā olunan elvān-ı mütenevviʻayı dīg-i merḳūma idḫāl ve ʻale'd-devām, āteş-i tīzle taġliye ve her derdmend ü müstemende bir miḳdār iʻṭā vü işrāb etmekle mādde-i ʻacz-i eṭıbbā'-i ḥaẕeḳa olan ʻillet-i pür-şiddet, defʻaten mündefiʻa olduġu ve ol ḳıdr-ı menīʻü'l-ḳadr dāḫilinde eşyā-yı müteżādde ictimāʻı yine bir ṭaʻm-ı menfūru'ṭ-ṭabʻ iḳtiżā etmeyip her meşrebe şerbet-i şīrīn-i ḫoş-bū ve ʻale'l-ḫuṣūṣ, māye-i defʻ-i ʻillet ü ceẕb-i ṣıḥḥat olmaḳ ol dīg-i pür-cūş-ı ḫāṣṣa-i ġarībeniñ hem-reng-i ḫum-ı ʻĪsā (ʻaleyhi's-selām) ve kendiler daḫi ḥiṣṣemend-i verāṯet-i nebevī olduġuna beyyine-i bāhire **[s. 52]** olmuşdur. ʻAle'l-ḫuṣūṣ, sedd-i

rāh-ı Ye’cūc-ı fitne-menişāna ṣūret-i melāmet-i şemātet-engīzi ḥışn-ı ḥaṣīn ve rükn-i metīn olup bī-behregān-ı sa‘ādet-i ezeliyye vü ebediyye olan mübtelāyān-ı noḳṣān-rüşd, pīrāmen-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i nā-dīdelerinden istinkāf-ı mürūrla ‘ubūr-ı pül-i ḥayāt-ı ḥayvānī etmişlerdir. Ve nevbet-i ḫ‍ʷāb u rāḥatlarında ḥayvānāt-ı merḳūme kimi liḥāf ve kimi visāde-āsā beden-i muḥteremlerine perde-i germ ü serd olup ol insān-ı kāmil, miyāne-i ḥayvānātda ġunūde-i cāme-ḫ‍ʷāb-ı rāḥat olup bīdār olduḳda yine her biri maḳarrına ‘avdet edip benī nev‘leri ülfetinden bīzār olmuşlar idi. Ve ‘alā ṭarīḳi’l-hezl ve’l-imtiḥān eşyā-yı ḫasīse-i menfūre ihdā edenlere her ne ḳadar ilḥāḥ olunsa ol şerbet-i bī-dirīġden cür‘a-i yesīre vermeyip ba‘de’l-iyās ve’z̤-z̤ihāb hediyyelerin āteşe verip āḫara in‘ām etmediği ve aṣḥābına redd buyurmadığı sırr-ı ser-bestesine **“از آتش آمد و بآتش رفت.”** dem-i ḥaḳīḳat-tev’emleriyle cevāb-ı bā-ṣavāb verip aṣlı vesvese-i şeyṭāniyye olduġuna īmā buyurmuşlardır.

Ḥattā bir def‘a vālī-i Eyālet-i Ḳaraman olan vezīr-i tezvīr-menişiñ biri ṭarīḳat-i imtiḥāna sālik olup kendilere çend ḳıṭ‘a ḳumāş u ‘ūd u ‘anber ü şeker ihdā edip ‘ūd u ‘anber ü şekeri ḳıdru’l-‘āfiyete vaż‘ ve aḳmişeyi iḥrāḳ eylediği ma‘lūmu olunca tehevvür-i muṣanna‘ ile istirdād-ı hedāyāsına ta‘yīn eylediği ‘avene muvācehesinde ḳable’l-muṭālebe āteşden ḳumāşları kemā-kān ve ḳıdrdan sā’irlerini bilā-noḳṣān iḫrāc edip yedd-i gümāştegāna teslīm edip keyfiyyet-i mācerā, ma‘lūm u maḥsūsu olunca ‘inān-ı iḫtiyārı rübūde-i dest-i ıżṭırār olup ṣaded-i i‘tiz̤ārda ba‘de’l-‘ışā māşiyen ḥaṣīrlerine rū-māl ḳaṣdıyla tāb-ḫāneye geldikde kilāb-ı dā’ire-i mülāzemetleri yek-āheng-i hücūm olup zecrlerinden daḫi hirāsān olmaġla bi’ż-żarūre ‘inān-tāb-ı ṭaraf-ı sarāy olup ḥayvānāt-ı merḳūmeniñ ḫılāf-ı ‘āde, hücūm ile māni‘-i duḫūl-i bāb-ı ziyāret u ma‘z̤eret olduḳların te’emmül ve vaż‘-ı nā-münāsiblerine te’essüf ü teneddüm eṣnāsında ḫaber-i ‘azl z̤uhūr edip ve manṣıb-ı āḫar-ı süflīye naṣb ḫaberi te‘āḳuble serī‘an mücāzāt-bīn olmuşdur. Ve ba‘de haz̤ā, tetābu‘ u tevārüd-i

nekebāt-ı rūzigārla sebeb-i iʿtibār-ı emṣāli olup ve mācerā-yı merḳūm yevmen-fe-yevmen bāʿiṯ-i irtifāʿ-ı şān-ı iştihārı olmaġla her ne maḳūle rūy-ı tesettür-nümā olsa ol daḫi enẓār-ı erbāb-ı ṣıdḳ u ḫulūṣda bādī-i teʾkīd-i ʿaḳd-ı maḥabbet ve ḥalḳa-i ziyāretleri müzdaḥim-i aṣḥāb-ı ḥācāt olmaġla nā-gāh niṣīmen-i müteyemmenlerinden çehān ve "پس ازین رواج این دکان شکست خواهم کرد." ʿunvānıyla celāl-āmīz ḥalḳa-zenān-ı şemʿ-i taʿalluḳlarına ḫiṭāb-ı dūr-bāş-engīz buyurup ve ḳıdr-ı maʿhūdu kesr ve āteş-i mevḳūdu ıṭfā edip ḫamūşān-ı finā-yı türbe-i muʿẓẓama-i Mevleviyye'ye şitābān olup ʿale's-seḥer, bevvābān-ı āsitāne-i saʿādet feṭḥ-i ebvāb eyledikde ʿatebe-i ʿaliyye-i bābu'l-ġā'ibīnde ser-nihāde-i teslīm-i rūh bulup ʿalā ecmeli'l-vücūh, ḫıdemāt-ı techīzleri edā ve cenb-i Ḥażret-i Dervīş Külḫan'da cāme-ḫʷāb-ı rāḥat-ı sermedīye vażʿ olunmuşdur. Ve hemān şeb vaḳʿa-i ġalebe-i ceẕbe-i luṭfullāhī, cilve-ger-i meydān-ı bürūz olup anlardan ṣoñra ṣāḥibü'n-nevbe ve ʿalem-efrāz-ı ceẕbe olmuşlardır.

*** عليهما الروح و الريحان و على أسلافهم و أخلافهم ما دار الزمان و دام الاركان و قام الاحسان من الكريم الحنان المنان آمين يا لطيف يا مستعان.***

Ḥażret-i Derv̄îş Esedī

Dārü’d-devle-i Edirne ḫāki ve cāmi‘-i şerīf-i Murādiye maḥallesi ahālīsinden ve evlād-ı tüccār-ı zī-şervetden olup eben ‘an ceddin maḥabbet-i evliyā-i kirāmla ve ḫıdmet-i ikrām-ı fuḳarāyla müstes‘id olmaġla Ḳaynar Dede ḥażretleri ḥarem-i āsitāne-i merḳūmede külbe-nişīn-i çille-i merdāne iken mālen ve bedenen sebḳat eden ḥuḳūḳ-ı muḫlişāneleri kendilere sermāye-i isticlāb-ı enẓār-ı ḥasene-i merdāneleri ve bā‘iṯ-i intiẓām-ı silk-i meslek-i Mevlevī olmuşdur ki ibtidā-yı infitāḥ-ı bāb-ı sa‘ādet-me’ābların da ḫıdmet-i rüft u rūba kemer-bend-i iḳdām ve ḫıdmet-i maṭbaḫ-ı ervāḥ-perverlerine iltiḥāḳla şeref-yāb-ı tekbīr-i ṭarīḳat-ı Ḥażret-i Pīr (kuddise sırruhu’l-münīr) ve lābis-i külāh-ı şerīf ü ḫırḳa-i inābet olup **[s. 53]** ol merd-i meydān-ı feṯḥ-i cedīd kendilere delīl-i vuṣūl-i ḥarem-i irādet olmuşdur. Ve ba‘de vefātihi (nüvvire merḳaduhu) istīlā-yı dağdağa-i hicrānlarıyla ser-be-ṣaḥrā-yı seyr ü seyāḥat ve ekṣer-i ḫavānıḳ-ı ṭarīḳate ḫādim-i bī-tehāvün ve aġleb-i ḫıdemāt-ı ṣāḳḳada

muḳdim-i bī-tekāsül olmaġla maẓhar-ı enfās-ı ḫayriyye-i ḫulefā vü fuḳarā ve müstefīż-i ziyārāt-ı meşāhid-i muḳaddese-i e'imme-i kirām ve 'ale'l-ḫuṣūṣ, dergāh-ı Sulṭānü'ş-şühedā'da müddet-i medīde ḳā'im-i maḳām-ı 'ibādāt u ṭā'at olup ba'ż-ı hem-rāhān-ı yek-rengānla 'āzim-i Ḫorāsān ve ḳāṣıd-ı rū-māl-i āsitān-ı melā'ik-meṭāf-ı İmām-ı heftümīn (raḍīyallahu 'anh ve 'an ābā'ihi ve ẕürriyātihi ecma'īn) olduḳlarında ser-i rāhlarında bir şīr-i mehīb, bāsıṭ-ı ẕirā'iyye bi'ṭ-ṭarīḳ maḥsūs olunca hem-pāyān, şitābān-ı semt-i gürīz olduḳda [807]-أَيْنَ الْمَفَرُّ- maẓmūn-ı tevekkül-merhūnuyla teḫallüf-i cādde-i refāḳat u teslīme rıżā-dāde olmayıp

[?]

ما رو بره امام رضاییم

از خار رهش چرا بچب گراییم

ta'rīżiyle rüfeḳāsın ḳā'id-i şāhrāh-ı tefvīż ü semā'-ı rāhī ile pīşvāları olup dāmen-i ḫırḳa-i mübārekeleri pençe-i şīr-i pīl-efgene resīde ve maḫālib-i mülāyemet-nümālarıyla dāmen-gīrlik edince anlar daḫi ḥasebi'l-ilhām, dest-gīrlik edip keffine naẓar etdikde ḫār-ı ḫançer-veş, ḫalīde ve tā-be-ketf āmās-kerde mu'āyene etmegin ol şīr-i Ḥüseynī-nihād'ıñ murādı istiḫlāṣ-ı āzār-ı ḫār ṣadedinde reh-nişīnlik idüğüne intiḳāl edip derḥāl kārd-ı ser-tīzle keffin maḫrec-i nīşter-i ḫār olacaḳ miḳdārı şaḳḳ ve iḫrāc-ı ḫār ve maḥalline idḫāl-i nemekle tīmār ve def'-i āzār eylediği muḳābelesinde temelluḳ u tabaṣbuṣ-nümā ve da'veti müş'ir gāh gāh ṭaraflarına nigerān u bādiye-peymā olduġundan bunlar daḫi peyrevlik edip refte refte rāhları bir ġār-ı menī'ü'l-ġavre mūṣıl olup şīr derūn-ı ġāra girip bunlar der-i ġārda ārām edip me'āl-i kāra

[807] Kıyâmet Sûresi, 75/10. Âyet: "O gün insan, «Kaçacak yer neresi!» diyecektir."

muntaẓır olduḳlarında nāgāh bir ṣurre-i kebūdla ṣīr, ẓāhir olup ve ṣurre-i merḳūmeyi yed-i cerrāḥına ināle edip yine vaż‘-ı sābıḳ üzere rehberlik edip eṣnā-yı rāhda muṣādefe olunan cūḳ-ı derrendegāndan ḥirāsetle finā-yı ābādānīye īṣāl ve vedā‘-ı ḥālī eylediğin ve ṣurre-i meẕkūre ḥāvī olduġu nuḳūd kendilere ḫarc-ı rāh-ı seyr ü seyāḥat ve daḫl-i ḥücre-i ārām u iḳāmet olduġun ḳabīlü’l-intiḳāl naḳl edip ve cā-be-cā ol ṣīr-i ḥaḳ-şināsıñ şekl-i ġarībin taṣvīr eylediği yādigār-ı vefā-dārī-i ẕevi’l-i‘tibār olmaḳ üzeredir ki bir sebu‘-ı ḫūn-ḫʷār iken muḳābele-i ḫıdmet-i def‘-i āzār-ı ḫārında ġam-ḫʷār olup keff-i pençe-i ciger-şikāfı kifāyet-dih-i vaṣla-res-i şükrāne-i ḫayr-ḫʷāhī olunca hezārān ḫār-ı āzār-ı ḫārḫārı dil ü cān-ı derdmendāndan iḫrāc ve ferāġ-ı bāl u ṣafā-yı ḥāl iḥsān eden insān-ı kāmil ü mükemmiliñ ne maḳūle ḫıdemāt-ı ri‘āyet ḥuḳūḳunda ihtimām-ı elzem-i ẕimem-i himem-i ḥaḳ-güzārāndır, mülāḥaẓa ve ḳıyāsı bā‘iṣ-i intibāh u bādī-i istifāże-i ḳalb-i żamā’ir-i āgāhlarıdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

عشق چون وافیست وافی میخرد

در حریف بیوفا می ننگرد

یار کان پنج روزه یافتی

رو ز یاران کهن بر تافتی

شکر کن مر شاکران را بنده باش

پیش ایشان مرده شو پاینده باش

شکر جان نعمت و نعمت چو پوست

زانکه شکر آرد ترا تا کوی دوست

گم شد از بی شکر خوبی و هنر

که دمی هرگز نبیند زان اثر

و ان جماعت را که وافی بوده اند

بر همه اصنافشان افزوده اند

<u>Ve Daḫi</u>

Dārü'l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet 'ani'l-beliyye) ve civār-ı āsitāne-i sa'ādet-i Mevleviyye'de vāḳi' ve Ḥażret-i Sulṭān Bahāeddīn Veled (ḳuddise sırruhu'ṣ-Ṣamed) cenāb-ı velāyet-me'ābı intisābıyla ma'rūf medrese-i şerīfe dīvārına esedeyn-i müteḳābileyn taṣvīrinde bādī-i naẓarda taġlīṭ-i ḥiss edecek mertebe ḫurde-kārī-nümā olup aḥbāb-ı ṣadāḳat-niṣāb, dīvār-ı derūn-ı āsitāne-i sa'ādete daḫi vaż'-ı ḫāme-i inşā-yı eşer ricāmendi olduḳlarında " آن دائرهٔ حمایت سلطان العارفین نیستان شیران حقیقت و بیشه زار هزبران ولایت است. پس در ان حمای منیع الارجا تصویر شیر بچه کار آید. بلکه اسائت ادب است."

'unvānıyla sedd-i bāb-ı mürā'āt u feṭḥ-i derīçe-i mübāhāt etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ای که شیران مر سگانش را غلام

[s. **54**]

گفت امکان نیست خامش و السلام

ان سگی را کو بود در کوی او

من بشیران کی دهم یکموی او

آن سگی کو گشت در کویش مقیم

خاکپایش به ز شیران عظیم

هر که باشد شیر اسرار و امیر

او بداند هر چه اندیشد ضمیر

شد سر شیران عالم جمله پست

چون سك اصحاب را دادند دست

نیست شیری آنکه صفها بشکند

هست شیری آنکه خود را بشکند

(بیت)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شیر مردانی که زور ارند بر شیر زمان

کی نظر بازند بر تصویر شیران زمین

Ve Daḫi

Ol merd-i meydān-ı cihād-ı ekber ve şīr-i jiyān-ı ma‘reke-i nefs ü dīv-i eşerr, evā’il-i sülūkünde ‘المجاهدات مزارع المشاهدات’ feḥvāsıyla ‘āmil ü riyāżāt-ı şāḳḳaya ḥāmil olup lākin evāsıṭ u evāḫirlerinde ruḫaṣ u tena‘‘uma mā’il olmaġla ba‘ż-ı nev-niyāzān-ı ẓāhir-bīnān-ı ṭarīḳat naẓarında tehāvün ü tekāsül-nümā ve bā‘iṣ-i lem ü lā olduḳda lehçe-i himmet-i ‘āliyyelerinden **“ امثال ما زبون کش نیستند که نفس را بچار میخ جوع و عطش زبون کردن و کشتن از زبونیست. شیر مردان گرك و سك نفس را در وقت کمال قوّت و فربهی بپنجهٔ پر روز روحانی و بشمشیر عشق نورانی مقهور و مدمر سازند.”** ‘unvānıyla beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i celādet-me’āl buyurup kibār-ı kirāmdan cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olan envā‘-ı riyāżāt-ı şāḳḳayı żu‘afā-yı süllāke ta‘līm olmaḳ üzere taḥḳīḳ buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هین که اسرافیل وقتند اولیا

مرده را زیشان حیاتست و نما

چون تعلق یافت نان با بو البشر

نان مرده زنده گشت و با خبر

صاحب دل را ندارد آن زیان

گر خورد او زهر قاتل را عیان

زانکه صحت یافت و ز پرهیز رست

طالب مسکین میان تب درست

(دیگر)

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

شمع محبت ز دل افروختیم

هر چه بجز حق همه را سوختیم

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

شاد باش ای عشق خوش سودای ما

ای طبیب جمله علتهای ما

جسم خاك از عشق بر افلاك شد

کوه در رقص آمد و چالاك شد

هر چه جز عشق خدای احسنست

گر شکر خودرن بود جان کندنست

هر چه غیر شورش و دیوانگیست

اندرین ره دوری و بیگانگیست

عشق آن شعله است کو چون می فروخت

هر چه جز معشوق باقی جمله سوخت

<u>Ve Daḫi</u>

Vaḳtlerinde Ġalaṭa Ḫānḳāhı'na gelip bāb-ı semā'-ḫāne civārında olan ḥücre-i teng ü tārīkde vaḥdet ü ḫalvet iḫtiyār ve gūyā 'alāmet-i ḥücreleri olmaḳ üzere dīvārına naḳş-ı merḳūmu resm edip lākin taṣvīrāt-ı sā'irede ṣūret-i zencīr olmayıp bu ṣūret-i vāpesīnlerinde ḳayd ü bend-nümā olmaları istikşāf olunduḳda **" مصوّر نیز چون** nefes-i enfesleriyle ḳurb-i intiḳāllerine işāret **مصوّر اینجا زنجیر اقامت بند فنا خواهد بود."** buyurmaları ba'de se sāl cilve-ger olup kendiler daḫi semt-i teveccüh-i merdüm-i dīde-i şīr-i muṣavverde çeşm-i iḫvān u ḫullāndan nihān u dīde-küşā-yı riyāż-ı cinān

olmuşlardır. Ve yārān-ı ṣāḥib-naẓar, taṣvīr-i ṣīr-i ḥaḳ-güzārda bedīdār olan ṣanāyi‘-i bedī‘asın yād u taḥsīn eylediklerinde ‘alā sebīli’l-hażm ve’t-ta‘rīż **" ما که پندارند تماشاییان** تصویر شیر کنیم. نمیدانند که عرض حسب و حال خود کنیم که در صور شیر مردان زندگی رانیم و از دست و **"پای ما بهیچ وجهی آثار مردان نیاید.** ‘unvān-ı inṣāf-meşḥūnuyla i‘tirāf-ı ‘acz u ḳuṣūr ve bi’l-bedāhe bu beyt-i zībā ile semend-i himmet-i hem-rāhāna tāziyāne-zen-i ġayret olmuşlardır:

(بیت)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

بی جگر کو سلب و ساز سراسر باشد

چون ندارد هنری شیر مصوّر باشد

روح الله تعالی روحه و أدام فتوحه آمین بحرمة سید المرسلین.

Ḥażret-i Dervīş Ġanem

‘Aḳīb-i muḳābele-i şerīfede ḳafes-i nisvānda pīçīde-i pālās-pāre-i bī-kesī bulunmaġla laḳīṭ-i Ḥażret-i Rusūḫī (ḳuddise sırruhu’s-senī) olup ibtidā’ Dervīş Meydānī naẓar-ı şefḳat-eşerlerine iḥżār eyledikde kemāl-i re’fet ü merḥamet ve **“ های قوزی! خوش آمدی! ”** ‘unvān-ı ḥüsn-i ḳabūl-iş‘ārıyla nüvāziş buyurup kendiye ṣāliḥātdan dāye ta‘yīn **[s. 55]** olunup mānend-i ferzend-i ṣulbī perveriş-yāfte ve sinn-i rüşde resīde olduḳlarında yine kemā fi’s-sevābıḳ “Ḳuzu” lafẓıyla luṭf-ı ḫiṭābları eşnāsında aḥbāb-ı ẓarāfet-me’ābdan biri **“ این بختیار و نظر کردهٔ حضرت عزیز از درجات حملی گذشت و بأوج خوش کفتهٔ. بعد ازین غنم غنمی صعود کرداست. ”** nükte-i laṭīfesiyle ṭayyibet-serā olunca **“ غنیمت توأم شد. و بهمت و حمایت مردان خدا مسؤلست که کبش اسماعیل شود. ”** nefes-i enfesleriyle istiṣvāb ve tefā’ül-i ḫayr buyurmalarıyla beyne’l-fuḳarā med‘uvv-i şöhret-i “Ġanem” olup sāye-i ‘ināyet-māyelerinde ārāste-i ma‘ārif ü ādāb ve şāyeste-i enẓār-ı ‘āṭıfet-i ülü’l-elbāb olup menḳabe-i nefīse-i Rusūḫī’de tafṣīl olunduġu üzere Kebş-i İsmā‘īl olduḳları daḫi bürhān-ı ḳaṭ‘ī fedāyla minaṣṣa-ārā-yı taḥḳīḳ olmuşdur.

Ve Daḫi

Ol ʻāşıḳ-ı serbāz u ṣādıḳ-ı mümtāz, ser-efrāz-ı rütbe-i refīʻa-i ḳurbānī olup ṣad hezār tebcīl ü iḥtirāmla ḥālā medfen-i münevver-i mürşidleri olan maḥall-i revḥ u reyḥān civārına vażʻ olunduḳdan ṣoñra ḥasebü'l-ʻāde eşyā-yı muḫallefe-i dervīşānelerin beyne'l-fuḳarā tevzīʻ edip hemīşe mirātü'ṣ-ṣafā-yı vaḳt-i neşāṭ ve destenbū-yı meşāmm-ı inbisāṭları "Sefīne-i Nefīse"leri daḫi Ḥażret-i Lāḳıṭ-ı büzürgvārları sehmine iṣābet etmekle bādī-i fetḥ ü naẓarda bu ḳıṭʻa-i ġarrā dest-i ḫaṭṭ u eṣer-i ṭabʻ-ı bedāyiʻ-serāları olmaḳ üzere rū-nümā olmaġla tehyīc-i yemm-i riḳḳatlerine bāʻiṣ ve hübūb-ı serd-bād-ı āh u nübūʻ-ı çeşme-i dumūʻ-ı ḥasret-ḫīze bādī olmuşdur. Ol ḳıṭʻa-i zībā ḥüzn-fersā ḥüsn-i ḫātime-i ẕikr-i cemīlleri ḳılınmışdır:

(Naẓm)

[Mefāʻilün Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün]

Naġam enīs-i ġanemdür bu deşt-i vaḥşetde
Hücūm-ı gürg-i ecelden şehā ne ġam *ĠANEM'*e

Ġanīmet-i dü cihāndur dem ü ḳademle aña
Fedā-yı cān u ser itmek senüñ gibi ṣaneme

*** حياه الحي القيوم بتوارد عناياته أبدا سرمدا و تقبل بذل مهجته بقبول يورث الاغتنام في مقعد الصدق و جوار**

***الرحمة الى أن يفنى العدد آمين بحرمة من جعل للانام سيدا و سندا.**

Ḥażret-i Derv̄îş Muṣṭafā

Siroziyyü'l-mevlid ve naẓar-kerde-i Ḥażret-i Şeyḫ Ramażān ve ārāste-i zīver-i mücāhedāt u müşāhedāt olup ba'de vefāti'l-mürebbiyyi'l-mükemmil mūceb-i vaṣıyyet-i ilhāmiyyeleriyle 'amel Vodine-nām ḳaṣabada iḫtiyār-ı ārām edip berekāt-ı ḳadem-i meymenet-tev'emleriyle ahālī-i diyār-ı merḳūme bi-ecma'ihim muḥibbīn-i evliyā vü mükrimīn-i fuḳarā vü müsteclibīn-i eṣnāf-ı ẕevḳ u ṣafā olup maḳām-ı dervīşāneleri cilve- gāh-ı fuḳarā-yı Mevleviyye ve cā-yı āsāyiş-i kūşe-nişīnān-ı faḳr u fenā olmuşdur. Ve evḳāt-ı şerīfeleri kemāl-i terk ü tecrīd ve ferāġ-ı bāl ü ṣafā-yı ḥāl üzere güẕerān olup gūyā ta'alluḳ-ı ḳulūb-ı ahālī ile vücūd-ı fā'iżu'l-berekātları ḳavālib-i sükkān-ı diyāra rūḥ-ı iżāfī olup herkes nuḳūd u iḳtidār u ecnās-ı iftiḫārların vaḳf-ı zāviye-i maḥabbet ve ṣarf-ı rāh u irādetleri eylediği enẓār-ı ẕevi'l-i'tibārda istikşār olunduġu 'aks-endāz-ı āyīne-i żamā'ir-nümāları olunca " کمال محبت و جمال صداقت فقرا از مرایای دلهای ایشان عکوس رغبات و تماثیل علاقات انداخته است." nefes-i nefsü'l-emrīleriyle merāyā-yı meẓāhirden nümū-dār olan keyfiyyātıñ uṣūlü aḥvāl-i şuḫūṣ-ı

muḳābele olduġun iş‘ār buyurup ’المحبة تحبب الارواح و تسخر الاجساد وتجنب التضاد.‘ mışdāḳınca pervānegān-ı şem‘-i encümen-i irşādların cümleye mücāmele-i meveddet u mu‘āmele-i mürüvvet üzere ḥüsn-i zindegānī vü luṭf-ı kāmurānī iġtināmına taḥrīż etmişlerdir.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

قلندر مشرب و ملحد نما باش

بهفتاد و دو ملت آشنا باش

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون درین دل برق مهر دوست جست

اندران دل دوستی میدان که هست

هیچ بانك كف زدن ناید بدر

از یکی دست تو بیدست دگر

حکمت حق در قضا و در قدر

کرد ما را عاشقان همدگر

بوی جانی سوی جانم میرسد

بوی یار مهربانم میرسد

صدق عاشق بر جمادی میتند

چه عجب گر بر دل دانا زند

و کما قیل الحب حب من زرعه حصد ربع الانس و الانس بضاعة تربح رغد العیش. لا سیما اذا کان المظهر ‘ ’محبوبا للظاهر.

[s. 56]

(رباعی)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُن فاع]

هر چند که نیست هیچ از حق خالی

سر در کش و دم مزن چرا می نالی

کانرا که فرو شود بکلخنی پایش

سر بر سران گنج برندش خالی

(دیگر)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

[مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع]

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُول]

وقتست که دیده بدیوار کنم

یك ذرّه نه اقرار و نه انکار کنم

هر نام نکو که حاصل عمرانست

بفروشم و اندر سر این کار کنم

Mervīst ki

Ol deryā-dil ü ebr-nihād u kān-meşrebiñ, hemīşe ‘ādet-i ḥaseneleri kerem ve āyende vü revende-i fuḳarā vü ġurebāya mīzbānī üzere olup ve iḳāmet-i merāsim-i ikrām-ı eżyāfda mużāyāḳa ‘urūżundan maṣūn olup zindegān-ı şıḳlet-i ḫıdemāt-ı maṭbaḫdan mütefekkir olduḳlarında bi’n-nefs maḳām-ı ḫıdmet-i maṭbaḫda ḳā’im ve bī-çīn-i cebīn-i ‘acz u istiṣḳāl-i çend ḫuddāmıñ zamān-ı vāfirede cidd u cehd-i gün-ā-günla itmām eyledikleri ḫıdmeti vaḳt-i yesīrde ‘alā esheli’l-vücūh tekmīl edip şīve-i merḳūme-i kerīmānelerin ḥaml-i iltizām-i mā-lā yelzem edenlere “ ایام سیاحت ما نوبت ”مهمانی بود. و این اوقات اقامت زمان میزبانیست ‘unvānıyla i‘tiẕār-fermā olup vaṣıyyet-i kemāl-i kerāmāt u mükāşefeleri ḥavālī-gīr olmaġla ekṣer-i mihmānları sālik-i rāh-ı imtiḥān olup ṭabī‘atleri vü niyyetlerinde cilve-ger olan eṭ‘ime-i maḳṣūdelerin müheyyā görmekle velāyetlerinde def‘-i iştibāh edip ‘araḳıyye-pūş-i inābetleri olmaġla müstes‘id ü müstefīż olmuşlardır. Ḥattā eṣnā-yı sefer-i Cezīre-i Ḳandiye’de kibār-ı ricāl-i devletden biri zāviye-i şerīfeleri żayfı olup ikrāmları ṣadedinde bīst u se miḳdār beyże puḫte edip ve zerdelerin iḫrāc ve bir ṭabaḳçeye vaż‘ ve ḫılāl-i ṭa‘āmda iḥżār edip tenāvül eylediğinde mişmiş-i yāni‘-i şīrīn-i bī-ḥabbe ẓuhūr

etmeğin derūnlarında kāmin olan fikr-i imtiḥānīleri ki ārzū-yı mişmiş imiş, mevsim-i mişmiş olmayıp belki hengām-ı pāyīz iken sāḥa-ārā-yı bürūz olduġundan mā‘adā ol bākūre-i nādireniñ ḥabbe-dār olmadıġı ḥayret-efzā olunca **“ این اثر فلاحت ولایت و ثمر شجرۂ کرامت است. اگر بی حبه باشد غریب نیست.”** nükte-i ra’iḳalarıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār olmaġla derḥāl ol baḫtiyār-ı ezelī ḳayd-şiken-i bend-i ‘alāyıḳ u esīr-i ḥalḳa-i dām-ı tesḫīrleri ve ilā vaḳti’l-ma‘lūm cārūb-keş-i meydān-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri olup āḫırü’l-emr, fetīle-i dil-i pür-dūd u ḳābiliyyetleri şem‘-i irşādlarından fürūzān u ḫalefü’l-ḫayrları olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol pīr-i ḫānḳāh-ı āgāhī, zāviye-i merḳūmeniñ bāġçesin eşcār-ı şimār-ı gün-ā-gün u ezhār-ı levn-ā-levn-i leṭāfet-maḳrūnla bāġ-ı irem-nümūn ve nüzhetü’n-nāẓırīn ü fürcetü’l-ḥāżırīn edip ‘ale’l-ḫuṣūṣ, sāḥa-i ma‘nāsına penç nev-nihālān u gülbünān-ı ṭarīḳat ġars etmekle ravża-i behişt-āsā ẓāhir ü bāṭını ārāste-i ṭarāvet-i ṣūriyye vü pīrāste-i neżāret-i ma‘neviyye ve ḥasretü’l-enẓār u ḥayretü’l-efkār olup müddet-i medīde ol buḳ‘a-i feraḥ-zāda iḫvānu’ṣ-ṣafā vü ḫullānü’l-vefā ile evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār olup ḳabīlü’l-intiḳāl, ḥālā medfen-i revḥ u reyḥān-zārları olan maḳām-ı raḥmet ü menzil-i re’fetiñ semt-i re’s ü ḳademine ḳāmet-i istiḳāmet-nihādlarıyla mesāḥa ve iki gülbün-i ra‘nā ġars edip ve rūz-be-rūz terbiye vü tenmiyeleriyle iştiġāl-fermā olup üçüncü senede her biri ruḫsāre-i dilberān-veş u dehen-i maḥbūbān-āsā güller ve ġoncalar ile müzeyyen olduḳlarında teberrüken cümle-i aḥbāba destāvīz eylediklerinden ṣoñra bāḳī ḳalanı bi’n-nefs çīde-i dest-i ihtimām edip ve gülābın aḫẕ u evrāḳın ḥıfẓ ve **“اینها لازمۂ آخرین فقراست.”** ‘unvānıyla iḳtirāb-ı intiḳāllerine işāret edip fi’l-vāḳi‘, kemā-işārun ẓuhūr edip ol gülāb u evrāḳ ḥanūṭ-ı cenāze-i merḥūmelerine

ṣarf ve cesed-i şerīfleri ṣāliṣ-i ṣülāṣe-i gülbünān-ı merḳūmīn olmaḳ üzere ġırās-ı ravża-i Rıḍvān ḳılınmışdır.

من الله تعالى باستشمام روائح رياحين رياض كما له على مشامات الطالبين المستنشقين لفوايح *

***رحمته في حالهم و مآلهم بحرمة سيد الثقلين و آله آمين يا حنان المذنبين و يا منان التائبين.**

Ḥażret-i Dervīş Sikender

Diyār-ı Rumeli'de Priştine-nām ḳaṣabada ḫāki ve evlād-ı zu'amādan ve ṣāḥib-i emvāl ü 'aḳār u mālik-i biżā'a-i **[s. 57]** vāfire-i pesendīde-eṭvār olup nāgāh maşrıḳ-ı derūnundan eşi'a-i inciẕāb-ı ḥizb-i evliyā tāb-dār ve germiyyet-i intiẓār-ı intiẓām-ı silk-i süllāk-i ṭarīḳat, 'inān-rübā-yı iḫtiyārı olup bir şeb-i pür-i'tibārda terk-i dār u diyār ve ġaybet-i çeşm-i yār u aġyār edip kūh u ṣaḥrā-neverd olaraḳ Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥarasahallāhu te'ālā 'ani'l-ḥavādiṯi'l-mükeddir)e mīzbān olup Ḥüseyin Efendi ḥażretleri naẓar-ı şefḳat-eṣerlerinde tecerrüd-i ḳabā vü telebbüs-i 'abā ile ve taḥammül-i ḫıdemāt-ı āsitāne-i sa'ādetle mütevessil-i menzile-i teşrīf-i tekbīr-i Ḫudāvendigārī ve hem-reng-i dervīşān-ı Mevlevī ve meydānī ḫıdmetiyle şeref-yāfte-i taḫṣīṣ olup ba'de bürheten mine'z-zamān buḳ'a-i nüzhet-efzā-yı Durud'da zāviyedār olup zamānlarında zāviye-i Durud ḫānḳāh-ı bülend-erkān-ı cem'iyyet-i hünermendān-ı iḫvān olmuşdur.

Ḥattā kenār-ı Durud'a simāṭ-ı fuḳarā resminde 'ar'ar-ı hicdeh ve istiḳāmet-i ḫılḳat u şebāt-ı ṭıynetden nişāne olup eyyām-ı ṣafvet-encāmlarında her pā-yı 'ar'ar bir sürūr-ı cān-perverden ḫālī olmayıp ol zāviye-yi ḥāddede 'ayşe-i münferice ve hem-demān-ı tecerrüd-pīşe ile ḳā'ime olup niẓām-ı ḥāl u ṣafā-yı bāl ü ḥüsn-i me'ālleri reşk-i zindegānī-i İskenderānī olmuşdur ki anlara dest-dāde olan devlet-i bī-minnet ü daġdaġa, ḥasret-i devletiyān-ı ṣūret olmaġla sitāyiş-künān u şenā-sencān zevḳ u ṣafālarına ber-sebīl-i taḥdīş ü muṭāyebe " بیونان دو اسکندر آمد: یکی بحسرت و تشنگئ آب حیوان رفت و دیگر در ظلمات طبیعت ز آب زندگئ معرفت سیر شد و بحیات ابدی پیوست که نام یکی اسکندر فیلقوس رومی و نام دیگر اسکندر مولانای رومیست. "unvān-ı pür-şükrānıyla mübāhāt-ı nefsü'l-emrī buyurmuşlardır ki fi'l-vāḳi', İskender-i Evvel'iñ evḳātı ceng ü cedel ve İskender-i Ṣānī'niñ eyyāmı ṣulḥ-ı bī-bedel ile güzer edip nihāyet-i ḥālleri mülāḥaẓa olunduḳda

(بیت)

[فعولن فعولن فعولن فعول]

چو آهنك رفتن كند جان پاك

چه بر تخت مردن چه بر روی خاك

mışdāḳınca nā'il-i sermāye-i ṣafā-yı vaḳt olanıñ maġbūn olmadığı bedīhī vü celīdir. Ve ḫarc u ṣarfları ḫızāne-i ġaybdan olduġu erbāb-ı naẓar 'indinde ẓāhir iken vaṭanlarında olan emlāk u 'aḳārıñ menāfi'i olmaḳ üzere rūy-pūş-ı ẓarīfāne ittiḫāẕ edip çeşm-ārū-yı dād u sited ile daḫi sedd-i rāh-ı medd-i nigāh-ı ḥussād-ı fussād edip kāmrān-ı 'ayş-ı ḫoş olmuşlardır. Ve nevbet-i himmet-iksīr-i şervetlerinde ol cilve-gāh-ı nādirü'n-naẓīr, dārü'ż-żiyāfe-i pīr ü bernā ve nüzhet-serāy-ı 'urefā vü ẓurefā

olmaġla gāhī bi’l-külliyye maṭbaḫ-ı berg ü nevāları ḥacle-i ṣabr u ḳanā‘at olduḳda ḫādim-i daḫl u ḫarcları dest-ber-sīne-i peymānçe-i ‘arż-ı ḥāl-i tedārik olduḳda “ این بقعهٔ فقر و فنای ما بر صفهٔ دو رود برك و نواست. تا این دو رود مدام بر جریانست آن دو رود فیض و بسط همانست.” nefes-i tesliyet-baḫşlarıyla irşād u tebşīrleri derḥāl verā-yı perde-i ḫayālden ‘arż-ı dīdār-ı basṭ-ı fütūḥ-ı elvānla mü’eyyed olageldiği meşhūdun-bih-i ekşer-i iḫvān-ı zamānımız olmaḳ üzere telaḳḳī olunmuşdur. Ve ḳabīl-i vedā‘-ı bezm-i fānīlerinde eyyām-ı keşīre ‘āmme-i fuḳarā vü aḥbābı ol mecrā-yı Durud ni‘am-ı ẓāhire vü bāṭına rūz u şeb ikrām u żiyāfet-i nevbet-i aḫīre-i cem‘iyyet-i ḫāṣṣalarında ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ile ma‘an āsitāne-i kerrūbī-āşiyāneye naḳl-i ḫāk-endāz-ı iḳāmet edip tamām-ı erba‘īnde ḥücre-i ḫalvetlerinden Ravżatu’l-ervāḥ-ı ‘āşıḳān-ı Mevlevī olan dārü’l-ḳarāra raḫt-keş-i rāḥat olup maḳām-ı ‘ālīleri kūçekān-ı Çelebi ‘Abdülḥalīm’den naẓar-kerde ve ḫādim-i meydānları olan Dervīş İbrāhīm’e naẓar olunup anlar daḫi rīze-i ḫ‍ʷān-ı iḥsān-ı rūḥāniyyetleriyle ilā āḫıri’l-‘ömr, kāmrān-ı iġtināām u me’mūnü’l-ġā’ile-i endīşe-i ḫām olmuşdur.

نور الله تعالى وجوه عيشه في الآخره كما انار عيون شهوده في النشأة العاجلة آمين يا مفيض الايادي على *

***العابرة و الغابره بعزة من له اليد العليا في المعجزات الباهره.**

Ḥażret-i Derv̄îş Seyyid ‘Abdulaḥad

‘Antābiyyü’l-mevlid ve ḫānedān-ı ṣıḥḥat-neseb-i ‘ālī̄-meniş ve evlād-ı necābet-nihād-ı meşāyiḫ-i kirām-ı ṭarīḳatdan olup gūyā ol ḫār-zār-ı inkār u ışrārda bir gül-i raʻnā-yı būyā iken civār-ı pür-āzār-ı sükkānından bī̇zār ve ‘āṭıf-ı **[s. 58]** ‘ınān-ı iḫtiyār-ı semt-i hicret olup müddet-i medī̇de, cānib-i Ḥaremeynü’ş-şerī̇feyn’de kūşe-nişī̇n-i mücāveret ve baʻde zamānin rū-māl-i südde-i saʻādet-i Kaʻbetu’l-‘uşşāḳ-ı Mevleviyye ve ol mehbiṭ-i envārda daḫi ‘ahd-ı baʻī̇d münzevī̇ ve muʻtekif-i ḥücre-i riyāżet ü mücāhede ve rūşen-dil-i ṣāf u ḳarī̇rü’l-ʻayn-ı müşāhede olup āḫırü’l-emr, verā-yı perde-i ḫafādan bedī̇dār olan emr-i ‘ālī̄ mūcebince diyār-ı Rumeli’de Üsküb-nām beldetu’ṣ-ṣādıḳī̇n, nigeh-bānlığı ḫıdmet-i şerī̇fesine taʻyī̇n olunup iḳtiżā-yı meṣāliḥ-i ḫafiyye ile ol şehr-i pür-mihre tevcī̇h-i ṣıdḳ-ı ‘azī̇met ve taḥrī̇k-i cenāḥ-ı nehżat edip “Baba Meddāḥ” şöhretiyle maʻrūf buḳʻa-i mübārekede muḳī̇m-i kemī̇n-i intiẓār ve evżāʻ-ı pesendī̇de vü eṭvār-ı ḥamī̇de ile engüşt-nümā-yı

iştihār ve müsted‘ā-yı pīr ü cüvān ve maẓanne-i kerāmet ve müteveccih-i ṣıġār u kibār olup lākin efrād-ı āferīdeden ḳabūl-i nüẕūr u hedāyā etmeyip kemāl-i faḳr u ḳanā‘at ve istiġnā ile cilve-nümā-yı meydān-ı istiḥsān-ı ūlü’l-i‘tibār olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Minvāl-i meşrūḥ üzere evḳāt-ı laṭīfe-güẕār ve yek-deme ṣoḥbetleri ḥasretü’l-‘urefā-i diyār iken nāgāh ümerā-yı bī-intibāhdan biri şiddet-i tehevvür-i cāhilāne ile bir maẓlūmuñ ḫūn-ı nā-ḥaḳḳına cür’et-fersā olup ba‘de vuḳū‘i’l-cerīmeti’l-müdhişe rūḥ-ı maẓlūm-ı maḳtūl, ḳātil-i ẓālime musallaṭ olup her ḫ^{w}āb-ı ārāma vardıḳda tīġ-i bī-zinhārla üzerine hücūm etmekle bīdār-ı mer‘ūb ve sübāt-ı nevm-i yek-sā‘ate ḥasret olup yevmen-fe-yevmen kendiye ża‘f müstevlī ve müşrif-i helāk olmaġla sū-be-sū, çāre-cūy olduḳça elemi ziyāde-peẕīr ve ṭaraf-ı istid‘āya ilticā nā-güzīr olup Ḥażret-i Seyyid Dede cenābına daḫi fevḳa’l-ġāye żarā‘at-güster olduġundan anlar daḫi murāḳıb-ı ḥāl u müteveccih-i meāl olmalarıyla ‘ālem-i ḫayālden ‘arż-ı cemāl eden mübeşşire-i ṣādıḳada Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) cenāb-ı velāyet-me’ābıñ bārgāh-ı kerāmetlerin sāḥa-i sarāy-ı emīr-i merḳūma ḍarb olunmuş ve burāḳ-ı ‘arş-peymāların pīşgāh-ı bārgāhda bir nīze-i siper-i māh-şikāfa merbūṭ ve ḥizb-i dervīşānı duḫūl u ḫurūc üzere müşāhede etmede żamīr-i ilhām-semīrlerine sāniḥ olan ma‘nā-yı beşārete binā’en ‘ale’s-seḥer, emīr-i merḳūm menzilini teşrīf etdikde resm-i ikrāmları tetmīminden ṣoñra lehçe-i pür-behçe-i müjde-resānlarından ṣūret-i vāḳı‘a taḳrīri ‘aḳībinde **“** **اگر این خانه را بفقرای مولانا سپاری و لازمهٔ او از اموال سائره وقف و مهیا داری بهر حال ازین ورطهٔ پر ملال رها یابی.** **”** ‘unvānıyla ta‘bīr ü tebşīrleri ḥayāt-ı tāze-baḫş olup hemān sā‘at ḳāḍıyı iḥżār edip vaḳfiyyetin tescīl ve ẕāt-ı sütūde-ṣıfātların müte‘ālī ve teslīm-i mütevellī ve kendisi menzil-i āḫara naḳl edip bi-fażlillāhi’ş-Şāfī

ve berekāti evliyā'ihi mübtelā olduġu seher ü sersāmdan 'āfiyet-yāb olup ol mesken-i 'avām daḫi bu bahāne ile ma'bed-i ḫavāṣṣ ve ilā inḳırāżi'd-devrān ol ṣadaḳa-i cāriye āṣār-ı celīlesinden müstefīd olup Seyyid Dede ḥażretleri hedāyā-yı behiyye ile ve niyāz-nāme-i istiḫlāfla āsitāne-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr)e irsāl olunup Türbedār Ḥüseyin Dede ḥażretleri istiḫlāf olunup maḳarr-ı ḫilāfetine vāṣıl olduḳda bār-ı tevliyeti dūş-ı ihtimāmından şeyḫ-i merḳūma taḥmīl ve kendiler ḫıdmet-i maṣraf-ı maṭbaḫ ile taḫṣīṣ buyurulup ilā āḫıri'l-'ömr, zenbīl-i bāzār-revān püşt ü dūş-ı taḥammüllerinden düşmeyip neved-sāle iken daḫi nev-niyāzān ricāmend-i āsāyişleri olduḳça **"این خدمت پر حرمت سرمایهٔ ماست که این نباشد سر بی مایه ماند."** 'unvānıyla i'tiẕār taḳrīr edip ḫıdmet-i merḳūme vaẓīfe-i ednā-i ḫuddām-ı maṭbaḫ iken kendilere sermāye-i selāmet-i cāvidānī olmaḳ i'tiḳādıyla iḳdām-ı müddetü'l-ḥayāt etmişlerdir. Ve eyyām-ı berf ü bārān ve şiddet-i şitā vü ḥiddet-i ṣayfda daḫi ferd-i vāḥidiñ imdād u i'ānetine rāżī olmayıp evān-ı teżā'uf-ıża'f-ı pīrīde kemā fi'ş-şebāb bilā-'acz u ḳuṣūr, tekmīl-i ḫıdemāt-ı lāzımeleri kendilere kerāmet-i 'uẓmā 'add olunmuşdur. Ve erbāb-ı ibtidā-i aṣḥāb-ı iḳtidāra tāziyāne-i ġayret ü irşād olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بهر خدمت هر که بر بندد میان

باشد از آفات دنیا در امان

بندهٔ چون خدمت [59 .s] مردان کند

خدمت او گنبد گردان کند

خادمان را هست در جنت مآب

روز محشر بی حساب و بی عقاب

گرچه خادم عاصی و مفسد شود

بهتر از صد عابد ممسك شود

بهر خدمت هر که می بندد کمر

از درخت معرفت یابد ثمر

(دیگر)

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

پایهٔ بود مهان حرمت درویشانست

مایهٔ شود کهان خدمت درویشانست

انکه اهل خبر اکسیر سعادت گویند

آشکار از نظر همت درویشانست

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خدمت مردان مخدومت کند

حرمت دونان محرومت کند

صحبت اخیار مرحومت کند

الفت اغیار مرجومت کند

Ve Daḫi

Ol yegāne-i kār-ı tecrīd, evāḫir-i ‘ömr-i nāzenīnlerinde bir ṣāliḥa-i faḳīre-i nā-bīnā ile ‘aḳd-ı izdivāc edip cümle-i żarūrāt-ı beşeriyyede dest-gīr-i ḳā’id-i ‘aṣāsı olup dem-be-dem ḫıdmet-i nevāziş-i ḫāṭır-ı kesīrine kemer-beste-i iḳdām olup her çend iḫvān-ı ṣadāḳat-nihād, **“Evān-ı pīrīde bu maḳūle bār-ı girān u iltizām-ı mā-lā-yelzem taḥammül ü iḫtiyārı bā‘iş-i tekdīr-i ṣafā-yı vaḳt u bādī-i zevāl-i ferāġ-ı bāldir.”** diye terk-i ġā’ile-i merḳūmeye müte‘alliḳa kelimāt eylediklerinde **“ این شکرانهٔ آنستکه در اوقات عمای باطن ما مشفقان مرشدان قائد عصای ما بودند. و بهر وجهی که لازمهٔ همت مردانهٔ ایشانست. کرم و دلنوازی و شفقت و مهربانی بجای آوردند تا از عصا مستغنی شدیم. و بینای راه خود گشتیم. پس هر چند و هر گاهکه آن کرمها و عنایتها بیاد می آید شوق کشیدن این یار میفزاید. مسؤلستکه هم بهرهٔ مرأهٔ باغیهٔ ساقیهٔ سك تشنه میباشم. و مغفور و مرحوم شوم. و ارحم ترحم امضای نامهٔ اعمال این سیهکار و تبه روزگار گردد. ”** ‘unvān-ı irşād-tażmīniyle temeskün ü tevāżu‘-fermā olup tā ‘ācize-i merḳūme ḥayātda olduḳça ve kendiler vefātına değin ol mücāmele-i merdāneleri derkār ve ser-i mū ḫıdmet-i taṭyīb-i ḳalb-i münkesirinde tehāvün ü tekāsülden ẕimmet-i himmetleri berī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

خیر کن با خلق بهر ایزدت

از برای راحت جان خودت

بندگان دارند لابد خوی او

مشکهاشان پر ز آب جوی او

آن رسول حق قلاووز سلوك

گفت "الناس علی دین الملوك"

بر سگانم رحمت و بخشایش است

که چرا از سنگهاشان مالش است

زان بیاورد اولیا را بر زمین

تا کند شان رحمة للعالمین

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

انکه خنداند یتیم خسته را

باز یابد جنت در بسته را

بر ضعیفان گر ببخشایی رواست

کین ز سیرتهای خوب اولیاست

تا توانی تشنه را سیراب کن

در مجالس خدمت اصحاب کن

Ve Dahi

Eşnā-yı esfār-ı Engürüsiyye'de, muḥaṣṣılīn-i emvāl-i Selanik'den biri nuḳūd-ı vāfire ve ecnās-ı mütekāşire ile taḳrīr-i manṣıb u iḥrāz-ı teraḳḳī ṣadedinde rū-be-rāh-ı Ordu-yı Hümāyūn olup şehr-i Üsküb'e nāzil olduḳda *Meşnevī-i Şerīf*'den tefā'ül ḳaṣdıyla meclis-i muḳābele-i laṭīfe ḥāżır ve ẓuhūr-ı mā-fi'ż-żamīrine nāẓır olduḳda bi-ḥikmetillāhi te'ālā mācerā-yı ḥāl u meāl-i ca'l ve taḳrīr-i āġāz u encām-ı cāmi'ān-ı ḥuṭām-ı dünyā ser-zede olmaġla kendiye infi'āl-i zā'idü'l-vaṣf ṭārī olup istimdād u istid'ā ṭarīḳiyle Seyyid Dede vaḥdet-ḫānesine bār-yāb-ı duḫūl olunca neyl-i fetḥü'l-kelām 'القول ما قاله العزيز فصدقوه.' mışdāḳınca 'azīmet-i ġayr-ı ṣā'ibesinden rū-gerdān olmaz ise ḫavf-ı helāk muḳarrer olduġun taṣrīḥ ve bu sene-i idbārda cümleyi naḥs-ı muṭbiḳ müstev'ib ve muḫālefet-i işāret-i ma'hūde ḳahr u tedmīri müstevcib olduġun te'kīd ve sālimen ric'at-ı vaṭana tenbīh buyurmaların ışġā etmeyip her çi-bād-ā-bād ile müsāri'-i ṣavb-ı maḳṣūd olmaġla bīçāre 'aḳabāt-ı hā'ile-i cādde-i Belġrad'da maḳtūl ve emvāl ü erzāḳı nehb ü ġāret olduġu mesmū' olunca cümle ḥüsn-i intiḳāllerine āferīn belki bī-perde-i tevriye, telḳīn-i vāḳı'-ı ḥāl buyurmalarına taḥsīn edip nefes-bendāna āyet-i te'kīd-i 'aḳīde vü bend-i pend-şikenāna emāret-i i'tibār olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

من برون کردم ز گردن وام نصح

جز سعادت کی بود انجام نصح

من بتبلیغ رسالت آمدم

تا رهانم من شما را از ندم

هین [60 .s]مبادا که طمع رهتان زند

طمع برك از بیخهاتان بر کند

[مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن]

ای اولیای حق را از حق جدا شمرده

گر ظن نیك داری دار اولیا چه باشد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که او "ینظر بنور الله" شد

از نهایت و ز نخست آگاه شد

(من عرف الله لا يخفى عليه شيء)[808]

Ve Daḫi

Ol ġarḳa-i lücce-i mükāşefe rūz-ı vaḳ‘a-i inhizām-ı ‘asker-i İslām’da pey-ender-pey girye vü nāle vü zārī edip ba‘de’l-vuḳū‘ **“ ای وانئ شأمت مقدم! ساده دلان و دولت را بریو دیوانه و تلبیس ابلیسانه ربودۀ خود کردی. و روی استظهار و اعتقاد ایشان از جوانب فریاد رسان مبتلایان گردانیدی. خویش و ایشان را خراب کردی.”** ‘unvānıyla ṣādır ḥaserāt u ‘aberāt u ‘ibārāt-ı efsūs-engīzlerin gūş eden aṣḥāb-ı tecrübe vaż‘-ı tārīḫ edip ba‘de mürūri’l-eyyām, aḫbār-ı inhizām-ı tezelzül-encām tevārüd eyledikde vaḳt-i vaḳ‘a-i müz‘ice ve sā‘at-i pīç-tāb-ı zā’idü’l-beyānları muṣādefesi müzīl-i iştibāh-ı iḥāṭa-i ḳuvvet-i müşāhedeleri olmuşdur. Ve rūz-be-rūz istīlā-yı eşḳiyā-yı Engürūsiyye Memālik-i İslāmiyye’ye sirāyet etmekle sükkān-ı memālik ve ‘āmme-i ḳuṭṭān-ı müdün ü emṣār ve kāffe-i ṭavā’if-i ‘askere vāhime-i ġalebe-i küffār-ı ḫāk-sār-ı dūzaḫ-ḳarār ve cihāt-ı ‘adīdeden hücūm-ı eṣnāf-ı bāṭıla eṭrāf-ı memlekete daġdaġa-fersā olup bi’l-külliyye rūy-ı ḳarārları semt-i firāra müteḥavvil olup ḥattā maḥmiye-i Üsküb ve eṭrāfı yek-pāre pā-māl-i tāḫt u sūḫt olmaḳ cilve-ger-i mir’āt-ı serā’ir-nümāları olunca ḳabīlü’l-vuḳū‘ **“ از دیدن ماتم امت مرحومه و شنیدن وقایع مالایطاق ایشان شتابان مطمورۀ خموشان بودن آسانست.”** nefes-i zindeleriyle remz-i iḳtirāb-ı vaḳt-i fevtlerin sāmi‘a-resān-ı maḥremān olup ve ḫānḳāhıñ aşçıbaşıların ḥücre-i ḫāṣṣalarına da‘vet ve cümle-i eşyā-yı mevcūdelerin fuḳarāya infāḳ ve meṣārif-i techīz ü tekfīnleri içün daḫi meblaġ-ı ma‘lūm teslīm etmeleri ‘aḳībinde fi’l-ḥāl tecdīd-i vużu’ ve teveccüh-i semt-i ḳıble vü şürū‘-i ẕikr-i

[808] Bu bir hadîs-i maktû‘dur: “. مَنْ عَرَفَ اللَّهَ لا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْ دُونِ اللَّهِ”

ism-i Celāl'e ve eṣnā-yı ẕikrde secde-ber-i miḥrāb-ı niyāz-ı Bī-enbāz-ı kār-sāz olduḳları ḥālde ṭūṭī-i rūḥ-ı revānları ḳafes-i ʻunṣūrīden āşiyāne-i ezelīye pervāz etmişdir. Ve ḫaber-i fevt-i nāgāhları sevāmiʻ-i aḥbāba vāṣıl olduḳda herkes tekellüfāt-ı vāfire ile ḫıdmet-i vāpesīnlerine müsāraʻat eyledikde aşçıbaşı cümleye ʻöẕr-āver olup vaṣıyyetleri mūcebince vedīʻaların maṣraflarına ṣarf edip istiġnā-yı merdāneleri müstevʻib-i evvel ü āḫir-i aḥvālleri olmuşdur. Fi'l-vāḳiʻ, veḳāyiʻ-i mermūzeleri baʻde zamānin, memālik-i merḳūmede ebr-i miḥen ü ʻanā bārān-ı belā olduḳda aḥyā, emvāta reşkīn ve aṣḥāb-ı ʻizz ü temkīniñ rehīde-i ḳatl u esr olanları beyābān-ı ẕüll ü ġurbet-i pür-kürbetde ḫār u miskīn olmuşlardır. Ve bu faḳīr-i pür-taḳṣīr daḫi evān-ı seyr ü seyāḥatimde ṣoḥbet-i müfīdeleri ile muġtenim olup rūz u şeb mutaraṣṣıd-ı aḥvālleri olduġumda eyyāmların ḫıdemāt-ı dergāh-ı evliyā ve leyālīlerin ʻibādāt u ṭāʻāt u münācātla maḥfūf u meşġūl muʻāyene edip ve mehābet ü temkīnde ebnā-yı ʻaṣrına fā'iḳ müşāhede edip ḥattā memerrleri olan esvāḳ ahālīsi her nevbet-i mürūrlarında mülūk u vüzerāya edegeldikleri ḳıyām-ı iḥtirām üzere müstemirr olup ve cümle-i ʻulemā vü meşāyiḫ ve eşrāf u aʻyān evḳāt-ı mülāḳatlarında dest-būslarıyla teyemmün ü teberrük etmeleri aṣlā ṣıfāt-ı ḍaʻa vü meskenetlerine miḳdār-ı şemme taġayyür-dih olmayıp ve ḳadem-i bereket-tev'emleriyle kāze-i ṣāḥibe-i ʻācizede müctemiʻa olan elvān-ı niʻamdan erāmil ü eytām-ı maḥalleleri müstefīd olup ol daḫi meslek-i sīret-i infāḳlarına sālik ve cümle-i mevcūde-i kāşānelerin fuḳarā vü żuʻafāya tefrīḳ edip erbaʻīn-i rıḥletlerinde müsāfire-i menzil-i beḳā olmuşdur. Ve meyāmin-i ṣoḥbet-i mü'eṣṣireleriyle inkişāf-ı baṣīretleri taḥḳīḳ olunmuşdur.

رحمهما تعالى رحمة محيطة و نور مدفنهما باشعة عناياته الظاهرة و الباطنة ما دامت الافلاك و *

*المصابيح دائرة و زاهرة آمين يا مجيب الداعين بحرمة من تمنح له الشفاعة العظمى يوم الدين.

Ḥażret-i Derv̄îş Maẓlūm

‘Ubeyd maḳūlesi olup ba‘de’l-‘ıtḳ, tekr̄îr-i rıḳḳ edip kendiyi müsā‘ade-i ‘aliyye-i **[s. 61]** sābıḳa-i ‘ināyet ile silk-i bendegān-ı Ḥażret-i Ḫunkār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)e naẓm edip baḳāyā-yı ‘ömr ü iḳtidārın ḫıdemāt-ı dergehlerine vaḳfla ṭavḳ-ı ‘ubūdiyyet-i dā’imelerin gerden-i cān-ı müstehāmına z̄îb ve külāh u ḫırḳa-i inābet ü irādetlerin endām-ı āzād-b̄îzārlarına z̄îver edip evāḫir-i vaḳtlerinde ḥasretü’l-fuḳarā olan ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i türbedār̄î ile ser-efrāz-ı taḫṣ̄îṣ olmuşdur. Ve āzāde-ser-i derd-i rıḳḳ u ser-bülend-i külāh-ı intibāh olduḳdan ṣoñra i‘tibār u reftār-ı fuḳarādan müte’eṩir ve ṭālib-i meṭālib-i ‘āliyye-i ‘ilm ü ‘irfān olup bi-tevfîḳi’l-Feyyāżi’l-Vehhāb ve berekāt-ı enẓār-ı ḥasene-i ḫayr-ḫ ʷāhān u meyāmin-i himem-i b̄î-minnet-i derv̄îşān ile ṣarf-ı biżā‘a-i iḳdām u i‘māl-i naḳd̄îne-i ḳābiliyyet ü ihtimām edip zamān-ı yes̄îrde sūdmend-i fevā’id-i keṩire olup ḥattā ba‘ż-ı mertebe naẓm-ı Fāris̄î ve mülemma‘āta iḳtidārı ḥāṣıl olup türbedārlıḳ ‘ināyetine maẓhar olduġu sürūr-ı nā-maḥṣūr̄î iḳtiżāsıyla ḥasb-i ḥāl-i niyāz-ı me’āli olmaḳ üzere penç beyt inşād ve dest ḫaṭṭıyla niş̄îmen-i türbedārān olan maḥall-i ref̄î‘iñ d̄îvārına ṩebt

edip züvvār-ı āsitāne-i saʻādete medār-ı iʻtibār u menāṭ-ı riʻāyet-i ādāb olmuşdur ki viṣāḫu'ṣ-ṣadr-ı menḳabe-i şerīfeleri ḳılınmışdır:

(نظم)

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

همچو درت حلقه بگوشی مرا

به ز شنهشاهئ هر دو سرا

بندۀ مظلومم ایا شاه دین

ظالم نفسم بکش و ده رها

تا نکشد کین خود از جان من

تا نبرد رخت سلامت ز جا

دیده بدرگاه توام هر نفس

سایۀ دیوار توام ملتجا

گر ندهی داد دلم زان پلید

پس بدرکه برود این گدا

Ve Dahi

Ol derdmend-i bīçāre, esīr-i dām-ı rıḳḳ iken germ ü serd-i teklīfātla mübtelā-yı esḳām olup ba‘de’l-iltiḥāḳ bi’ṭ-ṭā’ifeti’l-‘aliyye tedāvī ṣadedinde mu‘tād-ı derd-i vāḥidu ke’l-elf-i efyūn olup lākin ba‘ż-ı evḳāt-ı ḫāliyye ‘ani’l-intibāhda **" نشئهٔ غدای عنبرینم رسید."** ‘unvānıyla iẓhār-ı neşāṭ u i‘lān-ı inbisāṭ edip ol ṣafā-yı vaḳt, berekāt-ı sāye-i ‘ināyet-māye-i merdān-ı İlāhī olduġundan te‘āmī vü teġāfül-nümā olmaları küstāḫlıġına īḳāf ve peymānçe-i i‘tirāf u şükrāna tevḳīf bahānesiyle verā-yı perde-i ṣüretden cilve-ger olan rūy-ı vāḳı‘a-i hā’ile ki kendiyi meb‘ūṯīn-i emvāt miyānında müşāhede edip ve her gürūhu ḳāfile-sālārlarına mütāba‘at üzere ‘arṣa-i ‘arż-ı ekbere şitābān mu‘āyene etdikde gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevlevī silkine intiẓām murād edicek Ḥażret-i Sulṭānü’l-‘āşıḳīn ü pīşvā-yı ‘ārifīn cenāb-ı velāyet-me’ābı ṭaraf-ı bāhirü’ş-şerefinden ṭard u def‘ olunup bār-yāb-ı iltiḥāḳ u muraḫḫaṣ-ı inżimām olmamaġla ḥazīn ü ke’īb, nālān u feryād-künān cüst u cū-yı feryād-res üzere iken gürūh-ı Bektaşiyye ẓuhūr edip ol ṭā’ife-i enbūhdan istimdād u istişfā‘ eṣnāsında pīş-ḳadem-i ṭarīḳat-i merḳūme olan Ḥācī Bektaş Velī (ḳuddise sırruhu’l-‘alī) ḥażretleri ḫavāṣṣ-ı iḫvānıyla ḥiẕā-yı derdmend-i medfū‘a geldikde aḥvāl-i pür-melāl ü keyfiyyet-i infi‘ālinden luṭf-ı beşāşet ü şefḳatle pürsān ve vāḳıf-ı sırr-ı āh u zārı vü kāfil-i cem‘-i şeml-i kārı olup Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) ile hem-rikāb olduḳda evvelen ol fütāde-i ḫāk-i ḥasreti şefā‘ate mübāderet eyledikde **" این کفران نعمت صفای وقت هر گاهکه بامداد روحانیت و افاضهٔ سرانیهٔ ما خوش خاطر و پر بسیط و غرق جوش ذوق باشد. دست بدست میزند و کیف حب عنبرین افیون پر افسون رسید. میگوید و بالکلیه فیض دائرهٔ مردان خدا را منکر میشود. پس بگویید او را که درین نشئه نیز از افیون تیز مدد خواهد و بقافلهٔ افیونیان ملحق باشد."** ‘unvānıyla ṣādır olan tevbīḫ-i ġaybī vü tehdīd-i lā-reybīden hirāsān, bīdār olunca be-her nevbet-i isti‘mālinde miṣḳālden ziyāde ġıdāyla teshīn-i dīg-i mi‘deye mu‘tād iken def‘aten

ḳaṭ‘ ve her çi bād-ā-bād terk-i isti‘māle cür’et edip her ne maḳūle hem-kārān kendiyi zecr ü helākle tevhīm ü taḫvīf eylediklerinde **“ از جدایئ قافلۀ آن سلطان دین هر چه باشد سهلست اگر مرك مفاجأه هم باشد.”** maẓmūn-ı iḫlāṣ-meşḥūnuyla def‘ edip bi-fażlillāhi te‘ālā ve bi-himmeti evliyā’ihi hem ibtilā-yı mekr-i merḳūmdan necāt-yāb **[s. 62]** hem miḳdār-ı ẕerre vücūd-ı ṣadāḳat-endūduna ‘öẕr ü kesel ‘ārıż olmayıp belki evā’ilden ezyed ġarḳ-ı ẕevḳ ü neşāṭ ve ṣıḥḥat u ‘āfiyet ve ṣafā-yı vaḳt u ḫāṭır-ı ḫoş ile memnūn u muġtenim olmaları ṣadāḳat-verzān-ı sā’ire sermāye-i ġayret ve terk-i me’lūfāt-ı ṭabī‘iyyede ḳuvvet-dih-i ḳalb ü celādet-efzā-yı ḳālıb olmuşdur. Ve ilā āḫıri’l-‘ömr, dergeh-i ‘ināyet-destgehlerinde ṣubḥ u mesā ḫıdemāt-ı ‘aliyye-i türbe-i firdevs-rütbeleriyle berḫūrdār u ẕuḫr-ı āḫiret-dār olup ‘illet-i rıḥletlerinde daḫi tekbīr-zen-i ‘atebe-i ‘ulyāları ve āḫir-i nefeslerinde neş’e-yāb-ı peymāne-i şühūdları ve müstaġraḳ-ı ḥālet-i fenā-yı küllī ve muntaẓam-ı simṭ-ı türbedārān-ı eslāf olup emārāt-ı selāmet-me’ālle ‘ubūr-ı ḳanṭara-i intiḳāl etmişdir.

***رحمه الله و نور ضريحه و طيب عيشه في روضة العفو و الغفران بعزة من له الرجحان يوم الميزان. ***

Ḥażret-i Derv̄îş Gülüm

Fi'l-aṣl ḫāki Lārende ve evlād-ı fuḳarā-yı Mevleviyye'den ve baṭn-ı māderde muḥarrer-i ḫıdmet-i mu'tekifān-ı āsitāne-i kerrūb̄î-āşiyāne-i Ḥażret-i Vālide Sulṭān ('alā türbetihā er-revḥu ve'r-reyḥān) ve nām-ı nāmîleri Süleymān olup evḳāt-ı şebābı vaḳf-ı rüft u rūb-ı dergāh-ı derdmendān-penāh-ı merḳūm olup rūz u şeb āşināy̆î-i rūḥāniyyet-i güz̲eştegān-ı ṭarîḳat-i Ḫunkār̄î iştiyāḳıyla nālān u giryān ve secde-ber-i kūşe-i miḥrāb-ı icābet-i da'avāt-ı muḥtācān iken nāgāh verā-yı perde-i cihāt-ı ṣūretden sîret-i mütemeşşile-i Ḥażret-i Sulṭān D̄îvānî (ḳuddise sırruhu'n-nūrānî) rū-nümā-yı nevāziş olup dest-i kerem-peyvest-i kerāmetlerinde olan bir ḳıṭ'a ney-i bā-nevāyı kendiye iḥsān buyurup **"برو! سیر مقامات کن و از دم هو جدا مشو! "** 'unvān-ı irşād-nişānlarıyla tenb̄îh-i nebîhleri dimāġ-ı cān-ı müştāḳlarında velvele-engîz-i inciz̲āb-ı dergehleri olmaġla hezār şevḳ u iḫlāṣla āsitāne-i sa'ādet-i Ḥażret-i Pîr (ḳuddise sırruhu'l-münîr)e rū-māl ü cebhe-sāy ve çend māh ol ḥasretü'l-'uşşāḳda daḫi icrā-yı merāsim-i ṣıdḳ-ı inābet eşnāsında dem-keş-i āheng-i ney-nüvāzî ve semt-i mūsiḳîde fā'iḳü'l-aḳrān ve bülbül-i gülşen-i ḥālāt-ı iḫvān u neş'e-yāb-ı cām-ı fenā-encām-ı 'irfān ve ḥażret-i faḫrü'r-ricāl ü z̲uḫru'l-abdāl dîvān-ı z̲evḳ u ṣafā erkānında ilā āḫıri'l-'ömr, ser-neyzenān ve ṭarab-ı vecd ü istiġrāḳ-bāhş-ı iḫvān u ḫullān olmuşdur.

Ve hemvāre āşinā vü bī̇gāneye tāze-rū ve çerb ü nerm-gū ve şehd ü şekker-ḫū olmaġla ta‘bī̇r-i dil-firī̇b-i “Gülüm” evḳāt-ı muḫāṭabada iltizām-kerde-i lehçe-i pür-behçe-i müşfiḳāneleri olmaġla beyne’l-fuḳarā ol şöhret-i dil-pesendle ma‘rūf olmuşlardır. Ve menḳabe-i celī̇le-i Muṣṭafā’da tafṣī̇l olunduġu üzere ta‘lī̇m ü irşādları için Ebū Bekir Efendi ḥażretleriniñ Baġdād’dan teşrī̇f-i ḳudūmlarıyla tebşī̇r buyurmaları serī̇‘an ve ‘ācilen ke-infilāḳı’ṣ-ṣubḥ hüveydā olması daḫi ṣāḥibü’l-keşf olmalarına emāret-i bāhire olduġu bī̇-şā’ibe-i iştibāhdır.

<u>Ve Daḫi</u>

Menāḳıb u mefāḫir-i Ḥażret-i Sulṭān Semā‘ī (ḳuddise sırruhu’l-‘azī̇z)de sābıḳu’l-ī̇rād olan vaḳ‘a-i ḥarī̇ḳ u ta‘mī̇r-i türbe-i şerī̇felerinde Gülüm Dede ḥażretlerine iḫrāc-ı defī̇ne-i pāy-gāh-ı ṣandūḳa-i muḥteremeleri ve tecdī̇d-i dā’ire-i ḥarī̇ḳ-zedeleri ve def‘-i müdāḫale-i ecānibi ḥāvī̇ ṣādır olan işāret-i ‘aliyyeleri ‘alā mā-hüve’l-lā’iḳ mer‘ī̇ vü mü’eddī̇ olduḳdan ṣoñra şükrāne-i istiḫdām u itmām olmaḳ üzere ‘aynu’l-cem‘-i iḫvānı Gezler-nām ḳarye-i meşrūṭa-i evlād-ı kirāmda çend rūz żiyāfet edip ve nevbet-i aḫī̇rede peymānçe-i niyāz, ḳabūl-i ḫıdmete ḳā’im ü ricāmend-i gülbāng olunca müsā‘ade-i kerī̇māne-i ḫalī̇fe-i vaḳtle kāmrān olup ve ṣıla-i raḥm tevriye-i ẓarī̇fānesiyle vaṭana ḥavālet-cū olmaları daḫi vāḳı‘-i ḥayyiz-i ḳabūl olduḳda cümle-i eşyāların fuḳarā vü cī̇rāna tefrī̇ḳ edip āmāde-i sefer ü vaṭan iken nāgāh gül-i zī̇bā-yı vücūdları müte’eṩṩir-i serd-bād-ı ‘illet olup tedāvī̇ ṣadedinde olan yārānı **“گولوم پژمرده خواهد شد.”** nefes-i ta‘miye-perdāzları ile telāş-ı mu‘āleceden men‘ buyurmaları daḳī̇ḳası yevm-i tāsi‘de fevtleriyle minaṣṣa-pī̇rā-yı ẓuhūr olup meğer vaṭan-ı ma‘nevī̇leri ṭarafına ṣıla-i raḥm-ı rūḥānī̇lerine ī̇mā buyurmuşlar imiş. Ve bi-ṭarī̇ḳi’t-taḥlī̇l “pej” lafẓıyla baḳıyye-i vaḳtlerine işāret olunduġu nümāyān olup

‘andelībān-ı gülşen-i maḥabbetlerin esīr-i feryād-ı hicrān **[s. 63]** edip kendiler muṭrib-ḫāne-i ḳudsde naġme-serā-yı encümen-i ‘uşşāḳ olmuşlardır.

طوبى له و حسن مآب بشرى له و طيب مقام جعل الله تعالى وفده تحت ظل طوبى في دار السلام.

Ḥażret-i Dervīş Bülbül

İstanbuliyyü'l-mevlid ve ism-i şerīfleri Muṣṭafā ve ebnā-yı e'imme-i cevāmi'-i selāṭīnden olup mecālis-i laṭīfe-i ḳurrā-yı 'aṣr ve evān-ı telemmüẕ-i ḳırā'at ve ṭufūliyyetlerinde cevdet-i ḳırā'at u ḥüsn-i ṣavtlarına binā'en "Bülbül" şöhretiyle telḳīb olunup 'unfuvān-ı şebāblarında Ḥācı Aḥmed Dede ḫıdmet-i şerīfelerine münceẕib ve zīr-i cenāḥ-ı terbiyelerinde fā'iz-i aḫlāḳ-ı ḥasene vü ḥā'iz-i ādāb-ı cezīle ve rāḳī-i merātib-i 'āliyye olup ba'de vefātihi Ḳārī Aḥmed Dede ḥażretleri sāye-i himmetlerine iltiCā edip beyne'l-fuḳarā maẓanne-i ḥüsn-i sülūk olmaġla melāḥim-i feterāt-ı men'-i semā' u ṣafā ve sirāyet-i fiten-i Vānī-i pür-zerḳ ü riyā eṣnāsında medīne-i Güzelḥiṣār'da müte'affin olan ḥaşerāt-ı inkār ve ol diyār-ı ḳadīm-i aḫyārda tekevvün eyleyen eşrār, ışrār-ı furṣat-yāb olup medīne-i Muġla'da Ḫānḳāh-ı Ḥażret-i

Şāhidī ḫılāf-ı şarṭ-ı vāḳıf olmaḳ üzere ecānibe tevcīh olunduḳda ol seyyi'e-i vaḫīme Güzelḥiṣār'da daḫi sirāyet etmekle meşāyiḫ-i şevāmiḫü'l-merātib-i Ḫavānıḳ-ı Dāru'd-devle'ye mūriṣ-i ḥamiyyet olup bi'l-ittiḥād-ı Şeyḫü'l-islām-ı vaḳt olan Minḳārīzāde'ye ifāde-i me'āl-i ġadr eylediklerinde 'öẕr edip işāret-i sābıḳasın nesḫiyle yine ḫānḳāh-ı Mevlevī olmaḳ üzere işāret-i nāsiḫası ile 'amel ve Dervīş Bülbül'e tevcīh olunup ve taḳrīr-i merḳūm üzere Ḥażret-i 'Abdulḥalīm Efendi ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinden daḫi zāviyedār naṣb ve ta'yīn buyurulup ol zāviye-i ḥāddede be-himmet-i merdān-ı Ḫudā 'ayş-ı ḫoş ile kāmrān olup zāġān u kelāġān-ı dünyā vü hevādan dā'ire-i gülşen-i ṣafā-yı vaḳtlerine ḫār-ı āzār ilḳāsına cür'et edenler şāhbāzān-ı ḥaḳīḳat-çengel-i siyāsetinde hālike olup āḫırü'l-emr, pīrāmen-gerd-i tereddüdleri olanlardan keff-i lisān-ı āzār u ḳaṣr-ı yed-i ıżrāra ittifāḳ olunmaġla zamān-ı meymenet-iḳtirānlarında seyyāḥān-ı fuḳarādan nezīl-i buḳ'a-i mübārekeleri olanlar muṣālaḥa-i eşer-i şemşīr-i ḫūn-bārlarıyla me'mūnü'l-ġā'ile-i āsāyiş-i çend-rūz u ārāmiş-i sāye-i ṣoḥbet-i dil-fürūz edip bu maḳūle ḫār-zārda ol gül-i bülbül-nümānıñ şiküfte-i nesāyim-i luṭf u inbisāṭ olmasından ḥayret-zede olduḳlarında ve ol bülbül-i gülzār-ı esrārıñ diyār-ı āḫardan miyāne-i iḫvān u ḫullānda āşiyān-sāz olmasına rāġıb olmaları ma'lūm-ı żamīr-i münīrleri olunca:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جاهل ار با تو نماید همدلی

عاقبت زحمت زند از جاهلی

مهر ابله مهر خرس آمد یقین

کین او مهر است و مهر اوست کین

beyt-i şerīfleriyle istidlāl ve vaḥşet-i ahālī ḥışn-ı ḥaṣīn-i selāmet-i ḥāl u medār-ı ṣafvet-i vaḳtleri olduġun ta‘yīn edip bā-īn heme ḫuşūnet ü ru‘ūnet-i sükkān-ı diyār-ı cümle ile

(بیت)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

هفتاد و دو ملت شنود سر خود از ما

دمساز دو صد کیش بیك پرده چو نایيم

mażmūn-ı cem‘ü’l-cem‘-meşḥūnuyla mu‘āmele bi’l-mücāmele buyurmaları mücāhede-i müşāhede-efzāları olduġun tanṣīṣ etmişlerdir. Fi’l-vāḳi‘, ṣu‘ūbet-i ibtilā-yı ḫılāf-ı cins-i mışr, mużırr-ı eşedd-i mükābedāt u eşaḳḳ-ı riyāżāt olduġu miyāne-i zāġānda olan bülbül ve mābeyn-i gürgānda bulunan āhuvānıñ ḥāl-i zārına im‘ān erbābınıñ naẓarlarında dem-be-dem isti‘āẕe olacaḳ beliyyāt-ı ṣabr u taḥammül-güdāzdan olmaḳ bī-perde-i iştibāhdır.

*نستعيذ بالله الدافع الحفيظ من سوء القضا ولو طرفة عين انه هو المغيث القوي المجير. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار ما از خلق شد ما را دراز

چند ازین مشت گدای بی نماز

تا نمیریم از خود و از خلق پاك

بر نیاید جان ما از حلق پاك

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

این جفای خلق با تو در جهان

گر بدانی گنج زر آمد نهان

در شب تاریك بس نیکی بود

آب حیوان جفت تاریکی بود

من بصحرا خلوتی بگزیده ام

خلق را من دزد جامه دیده ام

نیم عمر از آرزوی دلستان

نیم عمر از غصه های دشمنان

جبه را برد آن کله را این ببرد

غرق بازی گشته ما چون طفل خرد

Ve Daḫi

Ol sevād-ı vuḥūş u mecma‘-ı sibā‘ u müzdaḥim-i en‘āmda taḥammül eyledikleri beliyyāt-ı āzār, bī̇rūn-ı ḥī̇ṭa-i şümār olup **[s. 64]** lākin yevmen-fe-yevmen iştidād u istī̇lāları teraḳḳī̇-peẕī̇r olup serḥadd-i kemāle vüsūlü bu ṣūretde cilve-ger olmuş idi ki kendiler ve ḫuddāmları selāmullāhdan ve mā‘ūndan memnū‘ olduḳlarından mā‘adā ḫalvet-ḫānelerinde rū-be-dī̇vār-ı vaḥdet olduḳlarında daḫi selāmet mümkün olmayıp medārisiñ mezābilini ṣaḥn-ı ḫānḳāha ilḳā ve seng-sār u şütūm-ı muġallaẓa ve tekfī̇r ü tefsī̇ḳ-i gūn-ā-gūnla ī̇ẕāya cür’etleri müfżī̇-i ḍarb u cerḥ u ḳatl olmaḳ mefhūm olmuş idi. Bi’l-iḳtiżā sedd-i ramaḳ-ı ta‘ayyüşle iktifā edip ve der-i ḫānḳāhı sedd ve çil rūz müteraḳḳıb-ı feṭḥ-i nāgāhī̇ olduḳlarında bi-fażlillāhi’d-Dāfi‘i’l-Mu‘ī̇n bir ṭā‘ūn-ı bī̇-emān, baṭale-i ṭalebeye be-ḫuṣūṣ rāyet-efrāz-ı tedmī̇r olup bi-ecma‘ihim maḳhūr u müdemmer ve ebvāb-ı medāris mesdūde vü esās-ı cevr ü eẕiyyetleri münderise olduḳda der-i ḫānḳāh küşād olup bu feṭḥ berekātıyla süfehā-yı sā’ire mekā’idinden daḫi emī̇n ve baḳıyye-i evḳāt-ı şerī̇feleri muṣālāḥa-i sālifü’l-beyān üzere mürūr etmişdir. ‘Iyāẕen billāhi’l-Hādī̇, müderissī̇n-i medāris-i münderisetü’l-menāfi‘, naḫvet-i ışrār u ġılẕet-i inkār ve belki sī̇ret-i ġurābiyyelerin āyī̇ne-i ẕāt-ı sütūde-ṣıfāt-ı bülbülde mu‘āyene etmeleri ḥasebiyle laḳab-ı midḥatlarıyla tefevvüh etmeyip “Ġurāb” laḳab-ı bī̇-ḥürmetiyle telḳī̇b ve evḳāt-ı ġıybet ü mesāvī̇lerinde ol ta‘bī̇r-i sū’ ile yādı bādī̇-i meşūbāt ‘add etmişler idi. Fe-lillāhi’l-ḥamd ve’l-minne, ol ġurāb-ı dūzaḫ-me’ābları ṣarṣar-ı ḳahr-ı ‘Azī̇z-i ẕū-

intiḳām āvāre-i evkār-ı ḥayāt edip nesā'im-i luṭf-ı Perverdigār'ı Dervīş Bülbül'üñ ġonca-i merāmın ve bāġ-ı iḳbālin küşāde ve ter ü tāze etmişdir.

***همچنین باد ابد الاباد بالحبیب و آله الامجاد و صحبه الاسعاد. ***

Ve ḥālā ḥafīdleri olan maḫdūm Reşīd-i sāmī-ḳadr daḫi berekāt-ı sābıḳa-i cedd-i emcedleriyle ol buḳ'a-i ġarībede me'mūnü'l-ġā'ile-i taṣdī'-i na'īḳ-i fürū'-ı bī-fürūġları olup ḥasbe mā-yüsā'idühü'z-zamān, ḫoş-vaḳt u fāriġü'l-bāl ü müreffehü'l-ḥāl tedārük-i mühimmāt-ı me'āl üzere müteheyyi'-i teraḳḳī-i medāric-i uṣūl-i 'āliyyeleridir.

انبته الله نباتا حسنا و أثبته ثباتا لا یتزلزل زمانا آمین یا مجیب السائلین.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol dārü'l-ibtilā'-i ḥavādiṯ-i mükeddir-i müte'āḳıbeden Naṣūḥ Paşa-nām bir ṣaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ ü pür-taġallüb, ta'fīn-i dehr-i u'cūbe-kārla ẓuhūr edip ve ṭabī'at-ı ġaddārı mā'il-i ġaṣb u nehb olup ve tesvīlāt-ı nefsāniyye vü tezyīnāt-ı şeyṭāniyye ile heves-nāk-i iḥdāṯ-ı ḫayrāt u müberrāt olmaġla buḳ'a-i faḳr u fenāyı medrese-i cedel-i lem ü lāya tebdīl murād edip ve bülbül-i destān-serā-yı ṣabr u ḳanā'ati āşiyānından bu ṣūret āb-ı zīr-i kāh-sīret ile āvāre etmek üzere iken ol veliyy-i müdārā-meşrebi ṭuruḳ-ı ma'āşdan semt-i āḫarla firīfte-i efsūn u rīv etmek siyāḳında istimzāc-ı istibdāl

eylediğinde **"از منقار بلبل ناتوان این دانهٔ محقر را ربودن کار عنقا منشان دولت نیست."** ‘unvānıyla ser-zede-i ṭab‘-ı laṭīfleri olan muṭāyebe-i dervīşāneleri ḫoş-āyende-i bezm-i emīrāneleri vāḳi‘ olmaġla heves-i mārrü’z-zikrden ferāġ-nümā ve dest-keş-i ta‘arruż ve serī‘an u ‘ācilen kendisi āşiyāne-i cāh u celālinden āvāre olup āḫırü’l-emr, sevāḥil-i Dımaşḳu’ş-şām’da şe’āmet-i meẓālimi kendiye sedd-i rāh-ı selāmet ü ṣadme-i ḳahr-ı şehenşāhī ile fütāde-i maġāk-i helāk olmuşdur. Ve ‘azīz-i müşārün-ileyh, maḳarr-ı ‘izzinden yek zerre müteḥarrik ü mütezelzil olmayıp kem-ā-kān nihāyet-i sinn-i kühūlete varınca kāmrān-ı ṣafā-yı vaḳt olup tamām-ı naḳdīne-i ‘ömr-i kirāmların ḫarc-ı raḫ-ı ‘ibādāt u ṭā‘āt ve ‘ümrān-ı ẓāhir ü bāṭın ile reftār-ı nādireleri pesendīde-i daḳāyıḳ-şināsān-ı ṭarīḳat-i ‘aliyye olmuşdur.

Ḥattā maḥmiye-i Maġnisa’da mesned-ārā-yı ḫilāfet-i Mevlevī olan Şeyḫ ‘Alī cenābından ḥāl-i taḥammül-me’āl-i Ḥażret-i Bülbül-i ma‘ārif-serā istifsār olunduḳda **"اقامته في تلك البلدة كرامة عظيمة."** ‘unvānıyla şenā-fermā olmuşlardır. Ya‘nī **"Tebyīn-i faẓīlet-i bāhiresinde ṣafā-yı vaḳtle iḳāmet-i pür-ışṭıbārları kerāmet-i bedāhet-i iẕ‘ānları ve ta‘dād-ı kemālāt-ı sā’irelerinden muġnādır."** diye teslīm-i küllī vü taḥsīn-i cümlī buyurmuşlardır.

’والحق كما حقق و بالقبول احق فان الاجر و الولا بقدر التعب و البلا.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رنج گنج امد كه رحمتها در اوست

مغز تازه شد [s. **65** .] **چو بخراشيد پوست**

رنج و غم را حق پی تو آفرید

تا بدین ضد خوشدلی آید پدید

ما التصوف قال وجدان الفرح

فی النوا و عند اتیان الترح

چون گرانیها اساس راحت است

تلخ ها هم پیشوای نعمت است

شاد از غم شو که غم دام لقاست

اندرین ره سوی پستی ارتقاست

در حقیقت هر عدو داروی تست

کیمیا و نافع دلجوی تست

که ازو اندر گریزی در خلا

استعانت جویی از لطف خدا

در حقیقت دوستانت دشمنند

که ز حضرت دور و مشغولت کنند

من ترا گریان و گر غمگین کنم

تا کت از چشم بدان پنهان کنم

تلخ گردانم ز غمها خوی تو

تا بگردد چشم بد از روی تو

چون نشان مؤمنان مغلوبیست

لیك در اشکست مؤمن خوبیست

در اگرچه خورد و اشکسته شود

توتیای دیدهٔ خسته شود

چون محك آمد بلا و بیم جان

زان بدید آمد شجاع از هر جبان

همچو آب نیل آمد این بلا

سعد را آبست و خون اشقیا

Ve Dahi

Ol ġarîb-i gülzār-ı imkānıñ berg-rîz-i būstān-ı ḥayāt-ı pür-berekātlarında ḫılāf-ı vaż‘-ı ma‘hūd nāgāh neşāṭ-ı zā’idü’l-beyān ile pîrāne-ser-i naġamāt-ı ḥālet-engîz-serā olup vaḳt-ā-vaḳt dü bāzū-yı mübāreklerin mānend-i cenāḥeyn-i ṭuyūr taḥrîk ve pāy-kūbān u dest-efşān deverān etmeleri enẓār-ı pîr ü cüvān-ı dā’irelerinde ‘acîb-nümā olmaġla istifsār-ı sırr-ı kār-ı ser-beste edenlere **" این ذوق و صفا بلبل را از مژدۀ نزدیکئ شکست قفس آمده است."** nefes-i mükāşefe-āmîzleriyle cevāb-ı şāfî-fermā olmaları rūz-ı hicdühüm-i ẓuhūr-ı vaż‘-ı ġarîblerinde cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz ve ḳafes-i bedenleri şikestiyle bülbül-i cān-ı şîrînleri gülistān-ı a‘lā-yı ‘illîyine muḥarrik-i bāl ü per-i müsāra‘at olmuşdur.

طوبی له وحسن مآب.

(نظم)

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

چون دید کمال آن سر کو ترك وطن کرد

بلبل چو چمن دید رها کرد قفس را

Bi-fażlillāhi’d-Deyyān, ġurbetleri medār-ı ġarābet-i aḥvāl ve kürbetleri sermāye-i selāmet-i me’āl olup [809] **‘من مات غریبا فقد مات شهیدا و ’** ve **’احب العباد الی الله الغرباء.‘**

[809] İbn Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-ʿâzîm*, c. III, s. 400.

فطوبى للغرباء.’[810] eḥādīṯ-i şerīfesinde müşārün-ileyhā olan merātib-i refī‘aya fā’iz olmuşlardır ki fi’l-ḥaḳīḳa, ẕāt-ı şerīfleri ‘inde’l-evliyā ḥasretü’l-‘uşşāḳ olan ḥālen ve ‘ilmen ve ‘irfānen, ẕāten ve zamānen ve mekānen eṣnāf-ı ġarābet-cāmi‘a ile muttaṣıf ve zīr-i ḳıbāb-ı ‘izzetde müktenif olmuşlardır. Ve mine’l-‘acā’ib, ‘azīz-i mūmā-ileyh fevti ‘aḳībinde bed-nihādān-ı muta‘aṣṣıbeden bir muḥīl-i mekkār, ziyy-i fuḳarā ile tezeyyī ve sāḫte ‘arż u maḥżar ile ve hedāyā-yı keşīre ile āsitāne-i sa‘ādete şedd-i riḥal edip bir ṭarīḳle taḥṣīl-i mektūb-ı zāviyedārī etmekle ṣavb-ı maḳṣūda ric‘atde bir menzil mesāfe ḳaldıḳda ḥatfe enfihi hālik olup ve bi’d-defe‘āt dervīşāndan zāviyedār naṣb olunduḳça żabṭ u ḳarār müyesser olmayıp āḫirine pīr-i rūşen-żamīriñ ḥafīd-i reşīdleri olan ġonca-i nev-ḫīze naṣīb ve āşiyāne-i cedd-i emcedinde gül be-cā-yı bülbül ḳarār-dāde olmuşdur.

ادام الله تعالى نظام حاله و ختم بحسن التوفيق على مآله آمين بحرمة سيد الاولين و الآخرين.

[810] Beyhakî, *Şuʿabü’l-Îmân*, c. VII, s. 3232; Ebû Nuʿaym, *Hilyetü’l-evliyâ*, c. VIII, s. 221.

Ḥażret-i Dervīş Ḳāsım

Fi’l-aṣl Ḳaraman Eyāleti’nde Bor-nām ḳaṣabadan ve evlād-ı ḳużātdan cāmi‘-i cemī‘-i ‘ulūm-ı ‘aḳliyye vü naḳliyye bir dānişmend-i fā’iḳu’l-aḳrān olup vālidi kendiyi ṭarīḳa-i ḳażāya islāk edip ḳalem-i ḳużāt-ı Mışrıyye’de taḳlīd-i ḳażā olunup ṣavb-ı manṣıba nehżat eşnāsında sābıḳa-i ‘ināyet, feryād-res olup bi’l-külliyye māl u cāh u i‘tibārāt-ı zā’ile-i dünyeviyyeden dil-serd ve germ-rev-i rāh-ı ġaybet olup müddet-i medīde meferr ü maḳarrı ma‘lūm olmayıp vālideyn ü eḳāribi ḫaber-i ḥayātına ḥasret olup ol güm-geşte-i vādī-i ṭaleb, maṭlab-ı a‘lādan nām u nişān ẓāhir olmamaġla sürāġından pāy-keş-i cüst u cū ve sākin-i külbe-i aḥzān olmuşlar iken ba‘de bürheten mine’z-zamān, mānend-i hilāl-i ‘ıyd, girībān-ı ḫāver-i ẓuhūrdan rū-nümā ve ṣıla-i raḥm ṭarīḳıyle ṣūret-i dervīşānda rūşenāyī-baḫş-ı ‘uyūn-ı eḳārib olmuşdur. Ve vālideyni vefāt edip ḥaṣren kendiye işābet eden tereke-i firāvāna vaż‘-ı yed etmeyip fuḳarā-yı eḳārib ü etbā‘a **[s. 66]** ḥāl-i mefḳūdiyyetinde şer‘an naṣb

olunan ḳayyım-ı müstaḳīm maʿrifetiyle tefrīḳ ü beẕl olunup kendiler zamān-ı vāfir Ḥażret-i Vālide Sulṭān āsitāne-i saʿādetinde münzevī ve sinīn-i keşīre Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) civār-ı ʿināyet-medārında ḳarār ve tehẕīb-i aḫlāḳ u tekmīl-i ḳābiliyyet edip evāḫir-i evḳāt-ı şerīfelerinde meʾẕūn-ı iḳāmet-i vaṭan-ı aṣlīleri olup bir kūşe-i ḳanāʿat-tūşede mürāʿāt-ı ḥāl üzere evḳāt-güẕār ve neşr-i ʿulūm u telḳīn-i maʿārif ile muḥibbīn-i muḫliṣīn-i diyārlarına vāsıṭa-i istifāże olmuşlardır. Meğer evān-ı ġaybetlerinde tebdīl-i cāme vü tefrīḳ-i hengāme ile mıṣr-ı Ḳāhire'ye teveccüh ve ol mecmaʿ-ı kibār-ı evliyāda Dāvūd Dede ḥażretleri ḫıdmet-i pür-ḥürmetine intisāb ve tekmīl-i çille-i ṭarīḳat edip ser-bülend-i tekbīr-i Ḫudāvendigārī vü şeref-yāfte-i teşrīf-i külāh u ḫırḳa-i inābet-i Mevlevī ve müstesʿid-i māye-i maʿrifet-i nefes ü müştāḳ-ı iksīr-i ʿirfān ve ser-be-ṣaḥrā-yı ziyāret-i Ḥaremeynü'ş-şerifeyn ve çend sāl ol mehābiṭ-i envārda mücāvir olup ve Yemen ü ʿIrāḳ u Fārs semtlerinde seyr ü seyāḥat edip ṣoḥbet-i feyż-āṣār-ı merdān-ı Ḫudā ile müstefīż-i envār-ı maʿrifet ve tesellī-yāb olduḳlarında ṭaraf-ı vaṭana imāle-i sükkān-ı raġbet etmişler ve zamān-ı seyāḥatlerinde müşāhede eyledikleri ʿacā'ib-i aḥvāl ü ġarā'ib-i eṭvār, rişte-keş-i beyān olsa müstaḳıllen bir teẕkire olmaḳ muḳarrerdir. Lākin ber-feḥvā-yı ʿ احسن الكلام أفيده ʾ īrād-ı baʿż-ı uʿcūbeleriyle iktifā olundu ki mevādd-ı maḫṣūṣalarından aḥvāl-i sā'ireleri bi'l-muḳāyese maʿlūm u mefhūm-ı ẕevi'l-iʿtibār olunca ṣaḥā'if-zīb-i menḳabe-i nefīseleri olanlar daḫi yādigār-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā olmada kāfī ve edā-yı merāmda vāfīdir.

Ez-ān cümle yekī īnest ki ol nāz-perver, temāşā-yı bāġ u būstāna daḫi teveccüh etse bād-pā rehvārlara süvār olup ve elvān-ı niʿam u eṣnāf-ı żiyāfātla mütenaʿʿim ü müteẕevviḳ iken türbe-i beyt-i Rabbü'l-beriyyeye bilā-zād u lā-rāḥile ḳadem-nihāde-i ʿazīmet olduḳda bir iki menzil tevekkül ü iḫlāṣ üzere taḥammül-i cūʿ u ʿaṭş ve üft ü ḫīz edip ʿāḳıbetü'l-emr, eṣnā-yı rāhda bī-tāb u tüvān ve medhūş u

ser-endāz olup ve ḳāfile-i ḥāc, vāṣıl-ı menzil olduḳda nev‘an kendilere şu‘ūr iḥsān olunup ser-ber-āver-i rīk-i bādiye-i helāk olunca semt-i re’s-i sa‘ādet-raḳamlarında bir ḳurṣ-ı germ-i nān-ı ter ü tāze ve bir kūze-i āb-ı serd ve bir şemāme-i ḳuvvet-efzā-yı dimāġ mu‘āyenesiyle ḥāṣıl olan sürūr-ı mevfūr-ı tāze ḥayāt-baḫşdan secdāt-ı mütetāliye-i şükr edip ve cānib-i ġaybdan bu maḳūle ni‘am-ı ġayr-ı müteraḳḳabe ẓuhūruyla ġarḳa-i baḥr-ı ḥayret-i pür-ṣafvet ve lehçe-i meserret-fermā-yı hātifīden daḫi **"هذه قسمتك يا قاسم! خذها و كن من الشاكرين!"** ‘unvān-ı behçet-tibyānını telaḳḳī etmekle ḳurṣ-ı merḳūmdan bir miḳdār-ı yesīr, tenāvül edip sedd-i cū‘a ve yek dü cür‘a tecerrü‘-i āb-ı kūze ile def‘-i lev‘a edip ve ol şemāme-i ḫoş-būy-ı ġaybı daḫi istişmām etmekle celb-i ḳuvvet-i bī-fütūr edip yine pā-yı seyre ḳıyām eylediklerinde bi-‘amīmi faẓlihi’l-Ḳudsī gūyā ‘urūḳ-ı mesāfāt maṭviye olup müddet-i ḳalīle meşyile menzil-i ḳāfile-i ḥuccāca vāṣıl olup ba‘de haẕā, zād-ı ġaybīleri nāfide olmayıp ve rāḥile-i bedenlerine ‘ayā vü füṭūr ṭārī olmayıp cümleden aḳvā vü esra‘ zā’ir-i Ḥaremeynü’ş-şerīfeyn ve kām-yāb-ı cān u dil olmuşlardır.

<u>Ve Dīger Īnest Ki</u>

Cānib-i Yemen-i pür-yümne seyāḥat eylediklerinde niçe menāzil ü menāhil-i maḫūfede rüfeḳāsı hirās-ı şīr ü peleng ve vāhime-i sibā‘-ı sā’ire ile dil-teng olduḳlarında Dervīş Ḳāsım ḥażretleri **" اگر از گوشت و استخوان ما قسمت ایشان هست چاره چیست؟ و اگر نیست این دغدغۀ بیهوده است!"** ‘unvānıyla tefvīż-i emr-i bi-yedi’l-Ḳadīr ile pend buyurup ve kendiler me’mūnü’l-ġā’ile-i ḫuft u ḫīz olup beriyye-i Yemen’de ḥaṭṭ u terḥāl üzere iken bir şeb-i tārda yārlarından biri def‘-i taḳāżāya ḳıyām etdikde esved-i ma‘dūde müşāhedesinden mer‘ūb ve rüfeḳāyı bīdār etmede mücidd olunca Dervīş Ḳāsım ḥażretleri ser-ber-āver-i ceyb-i ḫırḳa-i murāḳabe olup **" ما درویشان درین بوادئ بی امان مهمان حضرت اویس القرنیم. وایشان پاسان آن سلطانست که بخدمت حراست ما [s. 67**

”تعیین فرموده است. تو برو! بر کار خود باش! nefes-i tesliyet ü emn-baḫşlarıyla īḳāẕ-ı rüfeḳādan men‘ buyurmalarıyla dervīş-i merḳūm, kārını itmām ve maḳāmına ‘avdet edip ve sibā‘-ı merḳūmeden ḳaṭ‘ā ḥareket-i mūḥişe ẓāhire olmayıp vaḳt-i infilāḳ-ı ṣubḥda müteferriḳa ve dūr-ā-dūr ṭaraf-ı şerīflerine nigerān ve zamān-ı terḥālde cānibeyn-i cāddede dīdebān-ı reh-zenān-ı selāmetleri olup ve mecāl-i maḫūfe ‘ubūrundan ṣoñra bir daḫi rū-nümā olmamaġla resīde-i mertebe-i taḥḳīḳ ve her emkine-i maḫūfede tekerrür-peẕīr olmaġla medār-ı te’kīd ü menāṭ-ı te’sīs-i ‘aḳīde olmuşdur.

<u>Ve Diğer İnest Ki</u>

Esfār-ı ‘Irāḳiyyelerinde rāh-ı seyāḥatleri miyāne-i Diyār-ı Yezīdiyye’den mürūr etmekle ba‘ż-ı melā‘īn-i ṭā’ife-i bāġiyye, sū’-i ḳaṣdlarıyla kemīn-sāz u naẓar-endāz-ı rāh-ı ‘ubūrları olup lākin [811]-فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ- mışdāḳ-ı münīfi üzere çeşm-i intiẓārları kūr u idrāk-i merām-ı muntaẓırlarından dūr olmaġla tekrār yine rehgüẕer-gīrleri olmaḳ üzere müsāra‘at eylediklerinde nāgāh bir şehsüvār-ı Ḫıżr-reftār, bir şīr-i jiyān-ı Ḥaydar-kirdār bedīdār olup işāret-i ser-i ḥarbe-i cān-şikārla müdemmerīn ü maḫhūrīniñ ebdān-ı bed-būdların çāk çāk ve endāḫte-i maġāk-i helāk eylediği müşāhed-i hem-rehleri olunca istifsār-ı ḥaḳīḳat-i ḥāl-i ḥimāyet-me’āl edenlere:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[811] Yâsin Sûresi, 36/9. Âyet: “Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de <u>onları kapattık, artık göremezler</u>.”

شیر مردانند در عالم مدد

آن زمان کافغان مظلومان رسد

ای زننده بی گناهان را قفا

در قفای خود نمیبینی جزا

مر ضعیفان را تو بی خصمی مدان

از نبی "ذا جاء نصر الله" خوان

گر تو پیلی خصم تو از تو رمید

نك جزا طیرا ابابیلت رسید

هست دنیا قهر خانهٔ کردگار

قهر بین چون قهر کردی اختیار

تو مرا چون بره دیدی بی شبان

تو گمان بردی ندارم پاسبان

کی کم از برّه کم از بزغاله ام

که نباشد حارس از دنباله ام

حارسی دارم که ملکش میسزد

داند او بادی که بر من می وزد

meżāmīn-i ‘ināyet-iḥtivāsıyla ol çāpük-süvār ṭā‘ife-i ‘aliyye-i ricāl-i ġaybdan meded-fermā-yı ‘ācizān u yārī-kün-i bīçāregān olduġun taḥḳīḳ buyurmuşlardır. ‘ و قس عليها البواقي’ ki bir çārbāliş-ārā-yı ḥimāyāt-ı ġaybiyye ki levāzım-ı żarūriyye-i beşeriyyelerinde bī-daġdaġa-i celb ü minnet-i memnūn-ı ni‘am ve evḳāt-ı iḳtiżā-yı def‘-i mażarratda me’mūnü’l-ġā’ile-i tedārük-i ṣarf-ı niḳam ola! Aḥvāl-i sā’iresinde daḫi zīr-i ḳādime-i ṣāhbāzān-ı ḥaḳīḳatde müreffehü’l-ḥāl ü müferriġü’l-bāl ü mer‘iyyü’l-me’āl olması şehādāt-ı emārāt-ı bāhire ile resīde-i rütbe-i şübūtdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol pīr-i rūşen-żamīr, zāviye-i faḳr u fenāda envā‘-ı ‘ibādāt u ṭā‘āt ve neşr-i fevāyiḥ-i ‘ilmiyye vü telḳīn-i ma‘ārif-i ledünniyye ile tekmīl-i mehāmm-ı ‘azīmet-i Dārü’s-selām ve ḳabīl-i irtiḥāllerinde telāmiẕelerinden maḥrem-i esrār-ı derūnīleri olanları cem‘ buyurup herkes münāsib-i ḥāli vü mülāyim-i me’āli olan naṣāyiḥ-i celīle vü mevā‘iẓ-i cemīle vü veṣāyā-yı cezīle ile ta‘mīr ü irşād ẕeylinde vedā‘ u istiḥlāl ve maḥall-i defnlerin ta‘yīn edip yevm-i şālişde ḥużūr-ı cenāzelerine da‘vet ve terekelerin fuḳarā-yı beldeye taṣadduḳ üzere vaṣıyyetden ṣoñra rūy-ı bīgāne vü

āşināya sedd-i bāb-ı ülfet ü ḍaḥve-i yevm-i mev‘ūdda rıḥlet etmişlerdir. Ve *Meşnevī-i Şerīf*’leri ve ba‘ż-ı kütüb-i nefīseleri ve külāh u ḫırḳa-i mübārekeleri āsitāne-i sa‘ādete irsāl olunup müstaḥaḳḳīn-i iḫvāna teslīm olunmuşdur.

روح الله تعالى روحه و ادام فتوحه آمين يا مجيب السائلين بحرمة الشفيع الامين.

Ḥażret-i Dervīş Ḥasan Ẕihnī

İstanbuliyyü'l-menşe' ve evlād-ı küttāb-ı devlet ve Ḫānḳāh-ı Ḳāsımpaşa'da mesned-nişīn-i ḫilāfet 'Abdī Dede ḥażretleriniñ naẓar-kerde vü perverdelerinden olup 'azīz ü mürebbīleri fevtinden ṣoñra seyr ü seyāḥate ve cüst u cūy-ı mürşid-i ḥayy-i mükemmile teşmīr-i sāḳ-ı iḳdām edip evvelā ziyāret-i Ka'betü'l-'uşşāḳ'la ve şeref-i ṣoḥbet-i mücāvirīn-i ḥarem-i 'ārifān ile muġtenim ü müşerref olup ṣāniyen ḳāṣıd-ı rū-māl-i müşāhede-i muḳaddese-i e'imme-i kirām (rıḍvānullahu te'ālā 'aleyhim ecma'īn) olup nezīl-i Dārü's-selām olduḳda Naṣīrā Dede ve 'Abdülḥafīẓ Dede ḥażretleri mecālis-i **[s. 68]** refī'alarında müstefīd-i nevādirü'l-'avā'id olup ve beyne'l-'urefā'i 'Irāḳ āṣār-ı Ṣā'ib-i Iṣfahānī velvele-ārā olmaġla cānib-i Iṣfahān'a teveccüh edip dūr u dırāz sākin-i kāşāne-i Ḥażret-i Ṣā'ib ve rūz u şeb ṣoḥbet-i cān-perverleriyle ḫoş-vaḳt olmuşlardır.

Ḥattā Derv̄iş Ẕihnī ḥażretleriniñ medār-ı āsāyiş-i pāy-ı bādiye-peymāları ve ḥāmil-i eşyā-i derv̄işāneleri olan ḫar-ı sef̄īd-i cüşşe-dārları debdebe-engīz-i enkerü'l-eṣvāt olduḳça ẓurefā-yı ʿacem **"ما احسن الفقیر! لو لا معه الحمیر!"** mışdāḳınca beẕle-gū olduḳlarında Derv̄iş Ẕihnī daḫi bir miḳdār-ı ḥınnā ile ḫar-ı sef̄īdiñ ser ü düm ü çār pāyını ṣıbġ-ı ʿacemāneye çekip mutaẓarrıf̄īn-i Sıfāhān ṣuret-i terkīb-i iżāf̄īde tevriye-i ḳaṣd-ı maʿnā-yı terkīb-i tavṣīf̄ī üzere **"این خر سنی چه صوت منکر دارد!"** ʿunvānıyla hezl-nümā olunca **"اکنون خر من سرخ سر شد. متوقعست که بعد ازین ظرفا را درد سر ندهد."** maẓmūn-ı ṭayyibet-merhūnuyla istihzā-yı iʿtiẕār-āmīz eylediğinde beyne'l-ḳavm meşhūr olan seg-i sünnī vü ḫar-ı ṣīʿa taʿbīrine īmā

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رافضی روز قیامت خر بود زیر یهود

mışrāʿı ḥāvī olduġu maẓmūna işāreti mutaẓammın inşād eyledikleri ḳıṭʿaya ḥüsn-i muḳābele edip ṣūret-i tavṣīf̄ī vü tevriye-i iżāf̄īde **" این سك سنی و خر شیعه چه بد خوی است."** nükte-i ḫoş-āyendesiyle zebān-bend-i ḥakīmāne etmişdir.

(قطعهٔ أهلی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

ذهنیا گویی خر من شد بصنعت سرخ سر

شیعه هم گویند ان سك کو به پشت و کون خر

ور نباشد از تقیه هم بر و باشی سوار

روز سیر محشر و در رهگذار خیر و شر

(قطعهٔ درویش ذهنی)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اهلیا گفتی خر و سك اهل این آیین را

پس چه گویندت عجب ایشان بتو بیدین را

هین مخر خود را چو خر ورنه سگان دوزخی

میخورندت چون یهودان کیفر این کین را

Vaḳt-ā-vaḳt mecālis-i muṭāyebāt imtidād-peẕīr ve silsile-i taʻrīżāt-ı ṭarafeynden dūr u dırāz-keş olunca ḥażret-i ʻārif-i Hind ü Fars yaʻnī Ṣāʾib-i maʻānī-perver ü ḥakīm-i ḥaḳāyıḳ-perdāz, fāris-i meydān-ı muṣāfāt-ı yārān u ġārıs-ı ezhār-ı levn-ā-levn-i ʻirfān olup enfās-ı nefīse vü āṯār-ı bedīʻalarından baʻż-ı nādire-i vaḥdet-mażmūnla defʻ-i dağdağa-i ḳīl ü ḳāl ve refʻ-i ġāʾile-i tefriḳa-meʾāl edip ve şīrāze-bāf-ı cemʻiyyet-i evrāḳ-ı meşārib-i ġayret-meʾāb olmuşlardır ki medār-ı ḥalḳa-i sīne-ṣāfī olmaḳ üzere īrād eyledikleri nevbāve-i būstān-ı ḳarīḥa-i veḳḳādeleri rişte-keş-i yādigār-ı ḳadr-i ṣoḥbet-şināsān-ı ẕevi'l-iʻtibār ḳılınmışdır. Düstūru'l-ʻamel-i ittiḥād u yek-rengī ve dest-māye-i bāzār-ı celb-i menāfiʻ-i ḥüsn-i zindegānī olmaġa şāyeste meżāmīn-i mutḳanaya iḥtivā vü iştimālleri bī-ṣā'ibe-i tereddüd ü iştibāhdır:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

سر بهم آورده دیدم برگهای غنجه را

اجتماع دوستان یکدلم آمد بیاد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چشم نا عیب بین جستن چشم خود پوشیدنست

بیزبانی سرمه در گام سخن چین میکشد

ببد و نیك بیك چشم نظر باید کرد

ورنه آیینهٔ بی رنك نمی باید شد

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دیده از عیب کسان در خواب چون منجل کنید

چون رسد نوبت بعیب خود نظر احول کنید

[مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعُولُن]

مفتاح نهانخانهٔ دل قفل خموشیست

اوقات خود آشفته بگفتار مدارید

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نطق یاران مواقف را ز هم سازد جدا

صد زبان مختلف را خامشیها یك كند

و یران تریم ازانكه كسی قصد ما كند

آهسته سیل پای كشد از فضای ما

سالك ان به كه شكایت ز ملامت نكند

كه بود زخم زبان خار بیابان طلب

Vaṣıyyet-i müşā‘are vü münāẓaraları güş-güẕār-ı şāhī ve bi’d-defe‘āt silk-i nüdemāya muntaẓam ve muṣāḥabāt-ı leẕīẕesi dil-nişīn olmaġla maẓhar-ı ‘avāṭıf olup buḳ‘a-i Mevleviyye olmaḳ üzere iḥdāṯ olunan maḳāmda iskān murād olunduḳda ziyāret-i meşhed-i muḳaddes-i Sulṭān-ı Ḫorāsān (‘aleyhi tervīḥātu’r-Raḥmān)a iḥrām-bend-i ‘azīmet olduġun īrād u i‘tiẕār ve da‘vete istimhāl edip lākin ric‘atinde daḫi diyār-ı ‘Acem’de iḳāmete raġbet etmeyip ḳahḳarī, ṭaraf-ı Rum’a imāle-i sükkān-ı teveccüh ve müsāra‘at edip ibtidā müretteb Dīvān-ı Ṣā’ib’i Rum’a anlar getirmişdir. Ve ‘urefā-yı Rūm, ta‘bīrāt-ı maḫṣūṣa-i tāze-isti‘māllerinin ma‘ānī-i **[s. 69]** maḳṣūdelerin anlardan telaḳḳī etmişlerdir. Ve beyne’l-fuḳarā ve’ẓ-ẓurefā sergüẕeşt-i ‘Irāḳıyye ve mācerā-yı Farsiyyeleri naḳlü’l-maḥāfil ü zeynü’l-mecālis ve

bā‘iṣ-i taḥsīn ü āferīn olmuşdur. Ve ṭālib-i tafṣīl-i seyāḥat-i Fārsiyyelerine ‘unvānıyla īcāz-ı cevāb edip ve heves-nākān-ı geşt ü güẕār-ı diyār-ı ‘Acem’i, İstanbul’da ṭavā’if-i ‘Acem-meskenleri olan ḫānlarıñ seyr ü teferrücü ile iktifāya terġīb ederler idi. Ve “برای دیدن یك گل گلزار معرفت آزار خار بیشمار کشیدیم.” صدای طبل از دور شنیدن خوش است.” maẕmūn-ı terhīb-merhūnuyla ta‘rīż ve ḳulūb-i iḫvānı hemānā ḫavānıḳ-ı ṭarīkat u mesākin-i ma‘rifetde yek-dilāne ‘ayş-ı ḫoş u āmīziş-i dil-keşe tavṭīn üzere pend-i pīrāne edip bend-i ḥakīmāne ile pāy-ı sevdāların muḥkem-i maḳarr-ı temkīn ederler idi. Ve fi’l-ḥaḳīḳa, kendileri cūş-ı tenaḳḳül-i diyār u ḫurūş-ı teḳallüb-i emṣār-ı cihān-gerd etmiş iken seyāḥat-i merḳūmelerinden ric‘atde “چار خانقاه دار الدوله را تماشا کردن مرد صاحب بصیرت و عارف عبرت آشنا را از سیر و تفرج چار کوشهٔ عالم استغنا بخشد.” nüktesiyle terennüm-serā ve sarāy-ı ‘āmire-i evliyāda dāmen-keş-i zīr-i pāy-ı iḳāmet-i baḳıyyetü’l-‘ömr olmuşdur. Ve cümle-i evżā‘ u aḥvāli muvāfıḳ-ı mīzān-ı şer‘ u ṭarīḳ ve ṣıdḳ u ḫulūṣu daḫi tāmmü’l-‘ayār-ı miḥekk-i imtiḥān olup nefes-i nefīsleri beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān maḥbūbu’l-ḳulūb ve nefes-i leẕīẕleri ‘inde erbābi’n-naẓm, memdūḥu’ṭ-ṭıbā‘ u maḳbūlü’l-meşārib vāḳi‘ olup evḳāt-ı ṣāfiyyeleri ṣoḥbet-i hem-demān-ı muvāfıḳ ve ülfet-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-me’ābla güẕer etmişdir. Ve ekşeriyā, ārāmları naẓar-gāh-ı mürşid-i dīrīneleri olan Ḳāsımpaşa Ḫānḳāhı’nda olup tamām-ı defter-i ‘ömr-i nāzenīnleri daḫi ol buḳ‘a-i mübārekede muṣādif-i ser-nüvişt-i ezelīleri olmaġla çeşm-i cānları ol debistān-ı ḥaḳīḳatde küşāde olduġu gibi dīde-i serleri daḫi anda temāşā-yı bāġ-ı fānīden ḫıyrelenmekle rū-yı ‘ālemden iġmāż-ı ‘ayn-ı iltifāt edip daḫme-i fuḳarā-yı Mevleviyye olan nüzhetü’l-ervāhda ḫazīde-i künc-i rāḥat-ı ebedī olmuşdur.

نور الله تعالی مرقده و علی غرف العدن اسعده آمین بحرمة سید الاولین و الآخرین.

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed Nāyī

Burseviyyü'l-mevlid ve evlād-ı fuḳarā-yı Eşrefiyye'den bir ma'ārif-perver, merd-i lebīb ü edīb olup ḥażret-i faḫrü'r-ricāl ü ma'denü'l-aḥvāl, Aġazāde cenāb-ı velāyet-me'ābınıñ ṣıyt-ı kerāmātı ṣımāḫ-gīr-i kümmelīn-i mevālī olduḳda ḫıdmet-i inābetlerine münceẕib ve kemā-hüve ḥaḳḳuhu maḳām-ı terbiye vü tenmiyelerinde muḳīm ve ḥüsn-i teslīm ü luṭf-i te'eddüble müsteclib-i füyūż-ı enẓār-ı ḥaseneleri ve müte'eşşir-i yümn-i teveccühleri ve maẓanne-i ḥāl olmuşdur. Ve fi'l-evā'il, ẕākiriyyet münāsebetiyle rāh-ı mūsiḳīde ve seyr-i maḳāmātda menzil-i mahārete resīde olmaġla nevbet-i Mevleviyyetlerinde ṭālib-i semt-i ney-nüvāzī ve zamān-ı yesīrde taḥṣīl-i biżā'a-i keşīre ve fā'iḳu'l-aḳrān ve ser-neyzenān-ı muṭrib-ḫāne-i ḫānḳāh-ı ḫilāfetleri olup leẕẕet-i nefesleri ve te'şīr-i demleri semā'-zenān-ı dā'irelerine sermāye-i vecd ü ḥāl ve taṣnīfāt-ı 'acībeleri dībāce-zīb-i mecmū'a-i ma'lūmāt-ı ḫayāliyye-i mehere-i ṣınā'at-i merḳūme olmuşdur.

‘Ale’l-ḫuṣūṣ ol ‘āşıḳ-ı serbāz ve ṣādıḳ-ı pür-sūz u güdāzıñ iḳtirān-ı derd-i derūn u inżimām-ı ḥarāret-i cān u dil-i pür-dūd-ı iştiyāḳıyla nefeslerinde ḥālāt-ı zā’ide peydā olup ḳalb ü ḳālıb-ı gūş-dārānı esīr-i iḫtirāḳ eylediği gibi rūz-ı muḳābelede ‘alā rü’ūsi’l-eşhād ve fī a‘yüni’l-ḥużżār, eşnā-yı nefeḥāt-ı bī-ḫodāneleri nefes-i āteş-feşānlarından destinde olan ney şu‘le-peẕīr olduḳda kendiler daḫi bī-hūş ve püşt-be-dīvār-ı muṭrib-ḫāne ve rūy-be-rūy-ı Ḥażret-i Şeyḫ, ġarḳa-i ḥayret olunca emr-i ḥażret-i mürşid-i yegāneleri ile ‘amel olunup ḫırḳa-i müteberrikelerin üzerine pūşīde edip miḳdār-ı yek sā‘at medhūş u ser-endāz olduḳdan ṣoñra sāḥil-res-i ifāḳat olup hezār ‘acz u meskenet ile pā-yı cenāb-ı mürebbīlerine rū-māl olup bedīheten bu beyt-i laṭīfi inşād etmişlerdir:

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün]

Nice tāb-āver-i nūr-ı cemāl olsun dil-i *NĀYĪ*

Ki destinde dem-i pür-sūz-ı āhından yanar nāyı

Ḥattā ḥīn-i vefātlarında vaṣıyyetleri mūcebince çend perde sūḫte olan neyleri ol pervāne-i bāl ü per-i sūḫte-i şem‘-i cemāl ile **[s. 70]** ma‘an defn olunmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Bu maḳūle nişān-ı kişver-i ḳulūb-sitān-ı nevbet-i velāyet, Yazıcızāde ḥażretlerinde mesbūḳun bi’l-miṣl olmaġla burḳa‘-ı peyker-i cemāl-i kemālleri dest-i

iẓhār-küşā-yı te’yīd ü bā‘iş-i işti‘āl-i iştihār ve dem-be-dem, ẕikr-i cemīlleri beyne’l-ḫavāṣ ve’l-‘avām terakḳī-yāb-ı şüyū‘ ve ḥücre-i vaḥdetleri müzdaḥim-i kibār u ṣıġār olmaġla bīm-i zevāl-i ṣafā-yı vaḳt, meşreb-i pür-ḥazm u iḥtiyāṭlarına ġalebe edip ricāmend-i gülbāng-i sür‘at-i intiḳāl olduḳda lehçe-i pür-behçe-i Ḥażret-i Veliyy-i vālā-himmetden **“ این شرارهٔ ظهور چون برق لامعست. و مانند تابش کرم شبتابست. ازین قدر در نظر ما** nefes-i ḳudsīleriyle teskīn-i **شمسیان چه اضطرابست. باش تا بقافلهٔ سالار احباب همراه باشی!”** dağdağa-i vāhime vü temkīn-i telvīnāt-ı vāhiye buyurup kemā-işārun (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz) gürūh-ı enbūh-ı iḫvān u ḫullānla rāyet-efrāz-ı ‘azīmet-i Dārü’s-selām olduḳlarında Ḥażret-i Nāyī daḫi peyrevleri olup ḫamūşān-ı fuḳarāda ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i ḫāk-i pāk olmuşdur.

نور الله تعالى مهجعه كما أنار مشرعه آمين بحرمة شفيع المذنبين.

Ḥażret-i Derv̄îş Sāmī Yūnus

Mūşılüyyü'l-aṣl u 'ırḳ-ı zekiyy-i Ḥażret-i Mālik-i Eşter-i Neḫ'ā'dan ve mīr-livā-yı erbāb-ı tımar-ı diyār-ı merḳūme ve hizebr-i bīşe-i şecā'at u merd-i meydān-ı himmet ve Saḥbān-ı vādī-i feṣāḥat u Ḥassān-ı menāzil-i belāġat olup āşār-ı muṣanna'a-i ḳarīḥa-i veḳḳādeleri 'Irāḳeyn u Rūm'a münteşir olmaġla dāmād-ı Sulṭān Maḥmūd Āṣaf-ı iḫtişāş- menzileti ve Ayāz-ı şānī-i Maḥmūdī ve muṣāḥib-i ṣubḥ u şāmı olan Muṣṭafā Paşa da'vetiyle Dārü'd-devle-i İstanbul'a gelip sinīn-i 'adīde maẓhar-ı vücūh-ı ikrām u mücellā-yı ṣunūf-ı iḥtirāmları olup āḫırü'l-emr, 'ırḳ-ı cinsiyyet-i ezeliyye cünbān u münceẕib-i cānib-i ḫıdmet-i iḫvān olup Şeyḫ Aḥmed-i Ġavşī (ruvviḥa rūḥahu'l-ḳudsī) cenāb-ı kerāmet-me'ābınıñ zānū-yı irādetlerine sernihāde ve külāh u ḫırḳa-pūş-ı inābet-i ṭarīḳa-i 'aliyye-i Mevleviyye ve sinīn-i 'adīde Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa'da ḥücre-nişīn-i vaḥdet ü kūşe-güzīn-i rāḥat olup bi'l-külliyye dest-i ta'alluḳ-şū-yı mā-melek u fāriġu'l-bāl-i ḥasret-i mā-helek olmaġla ṣafvet-i āyīne-i

meşrebleri ṭūṭī-i ṭabī‘atlerin pür-cūş-ı īcād-ı āṣār-ı bedī‘a edip rīze-i ḫʷān-ı na‘mā-yı ni‘met-ḫāne-i ḳarīḥa-i veḳḳādelerinden süḫanverān-ı ‘aṣrları muġtenim-i mevā’id-i fevā’id-i ma‘ānī-i bākūre-i maṭbū‘aları olmuşlardır.

Ve mevsim-i bū’l-‘aceb-i ‘Āşūrā-i Kerbelā’da Ṣā’ib-i Iṣfahānī ile muṣādefe ve Farsī vü Türkī vü ‘Arabī müşā‘are eylediklerinde Ṣā’ib-i munṣıf kendiniñ yek-fen olduġuna i‘tirāf ve i‘zāz-ı gün-ā-günla memnūn etmişdir. Ve manẓūmāt-ı mülemma‘alarından ve eṣnā-yı inābet-i dergāh-ı Mevleviyye’de ser-zede olan ‘āşıḳāne vü ‘ārifāne güfte-i dil-peẕīrlerinden bu ġazel-i pesendīdeleri nümūne ve Sāmī’niñ merātib-i naẓm-ı ‘Arabī vü Türkī’de sümüvv-i derece-i ṭab‘ına nişāne-i menāḳıb u mefāḫir ve enmūẕec-i leṭā’if-i me’āṣirleri ḳılınmışdır:

(Naẓm)

[Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün]

Ey dil saña kim didi ki gel terk-i diyār it
Miḥnet-kede-i ṣūreti var geşt ü güẕār it

Kim didi uyup ḳāfile-i ḫurde-fürūşa
Şāhenşeh-i tecrīdi ḫar-ı ṭab‘a süvār it

Ey seyr-i maḳāmāt-ı muḫālifde muḥayyer
Gir perde-i ‘uṣṣāḳa yek āhenge ḳarār it

Ṭaşdan ṭaşa çalmaya seni seyl-i sebük-ser
Girdāb-ṣıfat kendi vücūduñda medār it

SĀMĪ geçinirken yem-i tevḥīd nehengi

Kim didi seni nefse uyup tūşe-i nār it

Lākin ba‘de zamānin vezīr-i müşārün-ileyh, ḥasret-i ṣoḥbet-i ṣafvet-semīrleri ġalebe edip yine niyāzmend-i mülāzemet olmaġla sarāylarına naḳl etdirip kemā-fi’s-sābıḳ, muġtenim-i üns-i rūḥānīleri olmuşdur. Ve Ḥażret-i Dervīş Sāmī bi-fażlillāhi’l-Vehhābi’r-Ra’ūf, heft ferzend-i necābet-sirişt ü ma‘ārif-perver ile ḳarīrü’l-‘ayn-ı dil ü cān olup ḥattā ne maḳūle naẓm-ı dil-āvīz cānib-i cenāblarından rişte-keş-i ibdā‘ olsa derḥāl neẓā’ir-i seb‘la terṣī‘-peẕīr olur idi. Ve ol seb‘a-i seyyāre-i felek-i ma‘rifetiñ ṣelāṣe-i serī‘ü’s-seyri pīşrev-i medāric-i ‘āliyye-i ḳuds olup eyyām-ı ṣoḥbetimizde eyvān-ı ārām u şefḳat-i pederāneleri çār-erkāna münḥaşır olmuş-iken dīde-i dūr-bīn-i mükāşefeleri ‘ālem-i ḫayālde kevākib-i benātu’n-na‘şıñ çār **[s. 71]** kevkeb-i na‘şiyyesiniñ birini muntaẓam-ı silk-i aḫterān-ı sükkāne-i benātiyye müşāhede etmekle ol çār-rükn-te’sīs-i ferruḫ-ḫāne-i ṭabī‘at-ı pür-işti yāḳdan biriniñ inhidāmıyla ta‘bīr buyurup ve bedīheten “dāġ-ı nev-i dil” ‘unvānıyla vaż‘-ı tārīḫ etmeleri serī‘an ve ‘ācilen mekātīb-i muṣībet-mażmūnuyla taḥḳīḳ olunmuşdur. Ve kendi mesned-i ecdādīlerinde Mīr Ṣāliḥ-nām netīce-i muḳaddemāt-ı a‘māl-i ṣāliḥa ve şemere-i būstān-ı aḫlāḳ-ı ḥaseneleri ḳā’im-i maḳām-ı ṣūrī vü ma‘nevīleri olup ve civār-ı sarāylarında zāviye-i Mevleviyye iḥdāṯ edip aġleb-i aḥyān u ekṯer-i evḳātları ṣoḫbet-i fuḳarā ile iġtinām üzere güẕerān olup āḫir, feyż-i te’ṯīr-i ünsiyetiyle anlar daḫi ser-bülend-i külāh-ı sa‘ādet-destgāh olmuşlardır. Ve verā-yı rū-pūş-i devlet ü iḥtişāmda maẓhar-ı cilve-i şāhid-i faḳr u fenā ve vāḳıf-ı esrār-ı güftār u reftār-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı ṭarīḳa-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) olmuşlardır.

طوبی له و حسن مآب.

Ve Dahi

Evāḫir-i ʻömr-i girāmīlerinde Pāşā-yı merḳūm ḳapudān-ı Donanma-yı Hümāyūn olup seyr-i deryā vü temāşā-yı ʻacāyib-i cezā'ir üzere iken Saḳız Cezīresi'ne lenger-endāz-ı ārām-ı çend-rūze olduḳlarında nāgāh derūn-ı ḥālet-meşḥūnlarından cūş eden seyl-āb-ı dāʻiye mücebince müşīr-i müşārün-ileyhden bahāne-i ṣıla-i raḥmle ricāmend-i iẕn olduḳda dāmen-gīrān-ı ʻazīmetlerin **"من دلق اين تن را در پايگاه سمى سامى رتبهٔ خود را رساندن و انجا چاك و خاك خواهم كرد."** nefes-i mükāşefe-āmīzleriyle defʻ buyurp āḫir-i kār, bi'n-nefs vezīr-i rūşen-żamīr kirāren ve mirāren mücidd ü sāʻī-i ʻavḳ u teʼḫīr olunca **"بعد ازين صحبت بفردا ماند."** ʻunvānıyla perde-ber-endāz-ı rū-yı kār olup hemānā defʻaten cezīre-i merḳūme ḥiẕāsında olan sāḥil-i Anadolu'ya ʻubūr edip mīʻād-ı vefā-yı ḳadīme müsāraʻatla finā-yı vaṭana vāṣıl olduḳda mizāc-ı kerāmet-sirişţlerine inḥirāf ṭārī olup baʻde mülāḳāti'l-aḳribā ve'l-aḥıbbā vedāʻ-ı bezm-i fenā edip vaṣıyyet-i muḫliṣāneleri üzere ʻamel ve semt-i ḳadem-i Ḥażret-i Yūnus (ʻaleyhi's-selām)a defn olunmuşdur. Ve eşnā-yı ʻārıżalarında dūrī-i rāh u dırāzī-i ḥaṭ u terḥāl, bāʻiş-i taġayyür-i ḥāl olmuşdur, taḫmīniyle tesellī vü tedāvī ṣadedinde olanlara **"ما برای اقامت نيامديم. بلكه مسافر دار السلاميم. و بزيارة امامان ميرويم."** ʻunvānıyla tevriyeleri hengām-ı ʻazīmet-i Dārü's-selām-ı ḥaḳīḳatlerinde ve rū-be-rāh-ı ziyāret-i rūḥāniyye-i e'imme-i kirām (ʻaleyhimü't-taḥiyyāt) olduḳlarında ʻāmme-i bīgāne vü āşinā ve kāffe-i reşīd ü belīde hüveydā olup cümle **"يونس نبى و يونس ولى بهم رسيدند."** maẓmūnuyla yek-lehçe-i şenā ve hem-zebān-ı duʻā olmuşlardır.

نفعه الله تعالى ببركات الجوار و أسكنه في غرف الراحة والقرار آمين بحرمة سيد الابرار و سند *

***الاخيار.**

Ḥażret-i Dervīş Yūsuf-ı Bāġbān

Maḳūle-i ‘ubeydden olup ba‘de’l-‘ıtḳ, civār-ı buḳ‘a-i mübāreke-i evliyā-i kirāmda dükkān-ı mu‘āmele-gīr ve fuḳarāyla ḥüsn-i mu‘āmele ve luṭf-ı müsāhelesi olmaġla Ḥażret-i Rusūḫī (ruvviḥa rūḥuhu) menḳabe-i celīlesinde tafṣīl olunduġu üzere sa‘ādet-i ezeliyye ḳā’id-i nāṣıye-i selāmeti ve ‘ رب معصية ميمونة تؤدى الى التوبة و رب بعد يورث قربا و رب سعادة تأتي من حيث ترجى النقم’ muḳteżāsınca sā’iḳ-i ‘ināyet-i tāziyāne-zen-i püşt-i himmeti ve dā’ire-i inābet-i ‘azīz-i müşārün-ileyhe daḫīl olup ba‘de tekmīl-i çille-i muḳannene şeref-yāb-ı tekbīr ve ilā āḫıri’l-‘ömr, rıḳḳ-ı faḳra iḳrār ve ḫıdemāt-ı şāḳḳa-i āsitāne-i merḳūmeyi taḥammül edip ez-cümle ḫıdmet-i bāġbānīde mānend-i serv-i ‘alem-efrāz-ı istiḳāmet olup nevbet-i ḫıdmetlerinde ḥadīḳa-i ḫānḳāh, neşāṭ-efrūz u nüzhet-efzā ve mevāsim-i şimār u ezhārda cümle-i sükkān-ı ḫānḳāh, behre-yāb u memnūn u muṭayyeb olup ve herkes ‘umrān u nežāret-i reyāḥīn-i āmāl ü ümīdine tevcīh-i rū-yı himmet etmekle berḫūrdār-ı būstān-ı ṭarīḳat olmuşdur.

Ve Daḫi

Ol ḥiṣṣemend-i saʿādet-i ezelī, eşnā-yı iftitān-ı şehvet-i nefsāniyyede rū-nümā olan bürhān-ı ḳavīyi muʿāyene edip ʿadem-i taḥammül-i ṭavḳ-ı beşeriyye ḥasebiyle ṣadme-i kerāmet-i mehābet-engīzden çend māh rencūr-ı firāş-ı keffāret-i ẕünūb olup baʿde'l-ifāḳa infāḳ-ı mevcūd edip tekrār rıḳḳ-ı merdāna ḳarār-dih ve müddetü'l-ʿömr ḫıdmet-i dergāha nāẕir ve neẕrine vāfī olup **[s. 72]** aṣlā şebāb u şeybde ḫıdemāt-ı iḫvāndan ḫālī olmayıp ve ol cüvāna ve aḳribāsına rehber-i sülūk-i ṭarīḳat-ı ʿaliyye ve anlar daḫi edā-yı merāsim-i şükrānede kemer-bend-i himmet-i istidāme olup tā dem-i āḫir mālen ve bedenen ḫıdmetlerinden müfāraḳat etmeyip ḫıdmetleri vesīle-i maḫdūmiyyet olmuşdur. Ve ʿazīz-i merḳūm, eyyām-ı kemāl-i pīrīde nıṣfı müsaḳḳaf ve nıṣfı küşāde bir ḥücre-i ḫarābda inzivā edip her rūz, ẕehāb u iyāb-ı üft u ḫīz-āmīzi bir ḳaç sāʿatde ancaḳ müyesser olur iken yine mülāzemet-i meydān-ı merdānı terk etmeyip rū-māl-i ʿatebe-i cemʿiyyet-i ḫāne-i çil-tenān olduġu baʿż-ı ten-perverāna iltizām-ı mā-lā-yelzem-nümā olmaġla ḳalben mülāzemete ve 'القلب على بابك ليلا و نهارا.' mażmūnuyla ḳanāʿate terġīb eylediklerinde " قلب ممنون و قالب قلب فقرا را بیوفایی نزیبد. محروم شدن شایستهٔ شرط اتحاد نیست. این میدان مردان خدا میقات کفارات ذنوب و خدمتکه اجابت دعوات و محل خوشه چینئ برکات و کهف الامان هول خطوب است." mażmūn-ı ṣıdḳ-maḳrūnuyla tebyīn-i ḥaḳīḳat-i ḥāl ve terġīb-i ilticā-yı mecāmiʿ-i aṣḥāb-ı aḥvāl edip ve ḫarābe-i vaḥdet-ḫānelerin taʿmīr murād eden muḥibbīne " این ویرانئ سقف ما را مدار تماشای بام عالی شده است. نشاید که روزنهٔ اعتبار ما را مسدود کنند." ʿibāret-i ferāġat-me'āliyle defʿ-i dāʿiye-i ʿimāret buyurup kemāl-i şiddet-i şitāda daḫi nüzūl-i berf ü bārān ve hübūb-ı ṣarṣar-ı ḫazānla müteẕevviḳ olup te'şīr ü ıżrār-ı bürūdetle tevhīm ü taḫvīf ṣadedinde olan bīgānegān-ı ẓāhir-bīne "سرد زنان راست نه مردان را!" muḳaddeme-i ḳudsiyyeleriyle pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olup mecmaʿ-ı ṣitā'īn-i enfüs ü āfāḳda ẕevḳ u ṣafā-yı rūḥānī-nümā-yı

nevbahāriyye olmaları kendilere kerāmet-i bāhire olduġu bī-şā'ibe-i iştibāhdır. Ve ḥücre-i ḳanā'atlerinde yek-tā köhne ḫırḳa ve ḫāk-endāz u ḥaṣīr-i muḥaḳḳardan mā'adā ḳalīl ü keşīr māl-i müteḳavvim maḳūlesi bulunmayıp cümle 'ömr-i nāzenīnleri kemāl-i faḳr u tecrīd üzere güẕer etmişdir. Ve neved-sāle olduḳlarında gāhī nā-tüvānī vü bī-tābī ve gāh cünbiş-i merdāne-i nev-cüvānī-nümā olmaları ḥayret-efzā-yı hem-demān olmaġla perde-ber-endāz-ı rū-yı ḥāl olup **" این تفاوت اوضاع از توارد و تعاقب ضعف جسم و قوت جان است."** nefes-i nefsü'l-emriyle ḥall-i işkāl ü beyān-ı ḥasb-i ḥāl etmişlerdir.

<u>Ve Daḫi</u>

Eyyām-ı pīrī vü aḥyān-ı ġalebe-i 'avārıż-ı ṭabī'īde, iştidād-ı 'illetle bī-ḫod olup müteraḳḳıbīn-i intiḳāl ü müteraṣṣıdīn-i istiḥlāle **" این موسم محصول عمر بردنست نه مردن."** laṭīfeleriyle dīde-i ṣıḥḥat-küşā-yı rū-yı 'ālem olup hengām-ı pīrī, me'men-i tesvīlāt u hevācis ü irtikābāt u vesāvis ve ḫarīf ü şitā-yı nefsāniyyet ve rebī'-i vuṣlat-ı rūḥāniyyet olduġun tafṣīl ve 'ale'l-ḫuṣūṣ meşīb, 'ıtḳ-nāme-i Ġaffār u Settār-ı bī-çūn olduġun taṣḥīḥ ve evān-ı 'acz-i heremde der-dest-i bende olan biżā'at-i müzcāt-ı a'māl, eż'āf-ı mużā'af-ı ticāret-i rābiḥa ile mükāfāt olunmasın teẕyīl, 'aḳībinde **" اللهم طول عمرنا وقصر أملنا و حسن عملنا وسهل أجلنا و نور قلبنا وطيب قبرنا واجعل الى كل خير مآلنا."** fıḳarāt-ı laṭīfe-i müstecābesiyle münācāt ve sāl-ḫurdān u sāl-ḫūrdegānı iġtinām-ı şemerāt-ı berekāt-ı mevāsim-i 'ömre irşād buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر سیه کردی تو نامهٔ عمر خویش

توبه کن زانها که کردستی تو پیش

عمر اگر بگذشت بیخش این دمست

آب توبه ش ده اگر او بی نم است

بیخ عمرت را بده آب حیات

تا درخت عمر گردد با نبات

جمله ماضیها ازین نیکو شوند

زهر پارینه ازین گردد چو قند

سیئاتت را مبدل کرد حق

تا همه طاعت شدند آن ما سبق

چونکه عمرت برد دیو فاضحه

بی نمك باشد اعوذ و فاتحه

گرچه باشد بی نمك اکنون حنین

هست غفلت بی نمکتر زان یقین

همچنین هم بی نمك می نال نیز

که علیلان را دوا کن ای عزیز

قادری بی گاه باشد یا بگاه

از چیزی فوت کی شد ای آله

Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed ʻArżī (ruvviḥa rūḥuhu) meclis-i ʻālīlerinde Yūsuf Dede cenābınıñ ḥüsn-i temkīn ü luṭf-ı ışṭıbār ve müdāvemet-i ādāb u mülāzemet-i ḫıdemāt ve ṣafā-yı vaḳtleri yād olunduḳda " ایشان [73 .s] دیدند و آمدند. پس شنیده و آمده آن را همتا نگردد. لیس الخبر کالعیان" nefes-i inṣāf-tev'emleriyle beyān-ı istiḥkām-ı esās-ı kār buyurmuşlardır.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḳabīl-i rūz-ı intiḳāllerinde ʻādet-i ḥasene-i müstemirreleri üzere cünbiş-i ḳuvvet-i rūḥāniyye cilve-ger olup palās-pāre-i cesed-i nā-tüvānların müterefrif-i ṣahbā-yı neşāṭ-ı bū'l-ʻaceb edip "این شور دست افشانی و سور پای کوبئ پیرانه سر چیست؟" mefhūmuyla istifsār-ı ḥāl edenlere " این اثر سوز و سرور نو روزیست که فردا عید نوروز خواهم کرد." maẓmūn-ı tevriye-maḳrūnuyla olan cevāb-ı bā-ṣavābları ke-infilāḳı'ṣ-ṣubḥ bedīdār olup çāşt-gāh-ı rūz-ı ferdāda ḥücre-i vaḥdetlerine ḫavāṣṣ-ı iḫvānı da'vet edip ve dūlāb-ı ḥücrelerinde cihāz u levāzım-ı sefer-i uḫrevīlerin bi't-tamām iḫrāc ve maḥżar-ı ḥużżārda köhne ḥaṣīrleri üzere istiḳbāl-i ḳıble ve kühen-i câme-i bedenden insilāḫ-ı yek-deme edip ve ḫamūşān-ı fuḳarāda vaḥdet-güzīn-i künc-i fenā ve ṭılısm-bend-i genc-i beḳā olmuşlardır.

رحمه الله تعالی رحمة واسعة و غفر هفواته مغفرة شاملة و محازلاته عن صحائف اعماله و بدل *

*سیئاته حسنات وبلغه نهایة آماله آمین بحرمة شفیع المذنبین و آله.

Ḥażret-i Dervīş ‘Os̱mān-ı Sīne-çāk

Fi’l-aṣl diyār-ı Rumeli’de Elbaṣan-nām ḳaṣabada ve evlād-ı zu‘amādan ve ba‘de vefāti’l-vālid, kendiler daḫi za‘īm olup ṣāḥib-i s̱ervet ü mālik-i ḫānumān iken ṣıyt-ı velāyet-i Ḥażret-i Şeyḫ ‘Abdulkerīm ḥavālī-gīr-i diyārları olmaġla ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine mu‘teḳid-i muḫliṣ olup be-her sene hedāyā-yı vāfire ile ziyāretlerin iltizām etmekle te’s̱īr-i feyż-i ṣoḥbetleri kendiyi bīzār-ı bāzār-ı ‘alā’iḳ ü ‘avāyıḳ-ı dünyeviyye edip nevbet-i ziyāret-i āḫirīnde bi’l-külliyye dest-şūy u āstīn-efşān-ı ālāyiş ü gerd ü ġubār-ı māsivā ve dest-zen-i dāmen-i faḳr u fenā olup ḫıdmet-i şerīflerin cāna minnet bilip itmām-ı çille-i merdānda ser-firāz-ı külāh u tekbīr-i inābet-i Ḫudāvendigārī olup mürşid-i mükemmilleri ḥayātında mülāzım-ı ‘atebe-i teslīmleri olup ba‘de vefātihi Aġazāde ḥażretleri meclisine ve Rusūḫī Efendi ḫıdmetine ilticā edip meyāmin-i enẓār-ı ḥaseneleriyle ve berekāt-ı ṣıdḳ u iḫlāṣıyla zümre-i ricāle iltiḥāḳlarına ve ceẕb ü def‘-i ma‘nevī vādīsinde ẕū’l-yedi’ṭ-ṭūlā olmalarına Aġazāde (zādehullahu te‘ālā ḳudsen ve ünsen) ḥażretleriniñ dest-bürd-i

ġayret-i sāde-levḥān-ı fuḳarā-yı ṭarīḳatden ḥimāye ve meydān ḫıdmetine ta‘yīn buyurmaları emāret-i vāżıḥadır.

’كما فصل في منقبته النفيسه فليراجع!‘

<u>Ve Daḫi</u>

Birāderleri Muṣṭafā Paşa çār-bāliş-nişīn-i ṣadāret-i ‘uẓmā olduḳda bi’d-defe‘āt da‘vet ü in‘āmlarına icābet ü ḳabūl-nümā olmayıp āḫir-i kār, celse-i ḫafīfe-i mülāḳāt ve def‘-i ḥasret-i dīrīne için tebdīl-i cāme der-i ḥücrelerine teşrīf etdikde feṭḥ-i bāb müyesser olmayıp verā-yı mışrā‘-ı bābdan **“ اگر از سخن ما لذت یابی در بزم جدایی صحبت کنیم و گرنه از ملاقات یك ساعت چه فائده؟”** kelām-ı irşād-meşḥūnuyla def‘ ü men‘ buyurup lākin [812] **’المرء حریص علی ما منع.‘** mūcebince ġalebe-i işṭiyāḳ-ı dā‘iye-i mürāca‘at-ı meşāyiḫ-i çār ḫānḳāh olmaġla cevānib-i ‘aliyyelerinden ẓuhūr eden terġīb ü taḥrīże muḳābele sebeb-i isā’et-i edeb olmaḳ iḥtiyāṭıyla iḫtiyār-ı seyāḥat buyurup vezīr-i merḳūm ref‘inden ṣoñra yine Ġalaṭa Ḫānḳāhı’nda olan ḥücre-i maḳfūlelerine ric‘at ve baḳāyā-yı evḳāt-ı ṣāfiyyelerin ol buḳ‘a-i mübārekede vaḥdet ü ‘ibādete ṣarfla me’mūnü’l-ġā’ile-i işṭihār u bī-daġdaġa-i redd ü ḳabūl-i aġyār u yār olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

[812] Amidî, *Ebkârü’l-efkâr fî usûli’d-dîn*, s. 273.

چونکه نا محرم در اید از درم

پرده در پنهان شوند اهل حرم

ور در اید محرمی دور از گزند

بر کشایند ان ستیران روی بند

هر چه را خوب و خوش و زیبا کنند

از برای دیدهٔ بینا کنند

خدمتی می کن برای کردگار

با قبول و ردّ خلقانت چه کار

گر دو سه ابله ترا منکر شود

تلخ کی گردی چو هستی کان قند

پیرو پیغمرانی ره سپر

طعنهٔ خلقان همی بادی شمر

آن خداوندان که ره طی کرده اند

گوش با بانك سگان کی کرده اند

Ve müddet-i ʻömr-i nāzenīnleri kemāl-i tecrīd ü terk üzere mürūr edip sālik-i ṭarīḳa-i faḳr u fenā olduḳlarından zamān-ı ʻubūr-ı ḳanṭara-i fenālarına ḳadar ferdā içün iddiḫār-ı yek **[s. 74]** ḥabbe etmeyip yek-tā ḫırḳa vü tennūre ile hengām-ı şedā'id-i şiteviyyede daḫi sīne-çāk ü mücerred-pāk ü perhīz-kār ve menāsik-güzār-ı mesālik-i ebrār olup intiḳāllerinden üç sene muḳaddem ḳabr-i şerīflerin ḥafr u tesviye ve gendüm-i pākle māl-ā-māl ve fuḳarā vü mesākīne infāḳ edip sene-i ṣāniyede dū-bār bīḫte ārdla memlū ve yine erāmil ü eytāma tefrīḳ edip sene-i ṣālişede nān-ı ḫāṣla pür edip anı daḫi muḥtācīne taḳsīm buyurup sene-i rābiʻada mīḳāt-ı şīve-i ġarībeleri resīde olunca tehyi'e-i cihāz u ḥanūṭla meşġūl olup **" امسال بپالودهٔ گندم پر کنم."** mażmūnuyla tefevvüh buyurmaları nevbet-i cesed-i pāklerine naḳl eylediğine işāret olup fi'l-vāḳiʻ, re's-i sene-i rābiʻada ve vaḳt-i işġāl ü taḫliye-i ḥücre-i fenālarında ḥāmil-i ḫırḳa-i ḳālıb-ı metrūkları olan laṭīfe-i ḳudsiyye bu ġurbet-serāydan ʻāzim-i vaṭan-ı aṣlī olup pālūde-i aġẕiye-i beşeriyye olan cism-i laṭīfleri ḥücre-nişīn-i ḳabr-i merḳūm olduḳda iḫvān-ı ṣafādan baʻż-ı nükte-perdāzān **" سه بار ضیافت مقیمان روی زمین کرد. و این بار سکان زیر زمین را ضیافت میکند."** ʻunvānıyla muṭāyebe-fermā olmaları gūyā rūḥ-ı pür-fütūḥlarına girān gelip gūyende-i merḳūmuñ gūş-ı ḫayāliyyelerine **"ما آن ضیافتها برای این ضیافت نوبت پسین کردیم."** mażmūn-ı selāmet-meşḥūnuyla muḳābele-i rūḥāniyye buyurmaları ḥayāt u fevātlarında daḳīḳa-şināsān-ı merātib-i vücūd u rūşen-dilān-ı tāb-ı şühūddan olmalarına emāret-i bāhire olmuşdur.

نور مشهده و طیب مرقده و علی بساط الجوار اقعده آمین یا مجیب الداعین بحرمة داعي المجیبین *

***الی دار المتقین.**

Ḥażret-i Dervīş Ḳalender-i Dīvāne

Diyār-ı Rumeli'de Malġara-nām ḳaṣaba ḫāk-zādı ve mā'il-i ṣoḥbet-i āyende vü revende-i dervīşān olmaġla feyż-i ṣoḥbetleri dimāġ-ı cān-ı pākine ḥālet-endāz-ı inciẕāb olup fütāde-i şebeke-i irādet-i Ḥażret-i Ṭoġanī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ve zīr-i sāye-i terbiyelerinde āsāyiş edip lākin ġalebe-i ṣafvet-i mir'āt-ı ḳābiliyetle mecẕūb-şekl ü dīvāne-nümā ve lebīb-i edīb bir dervīş-i ḥikmet-endīş ve ilā āḫıri'l-'ömr, mülāzım-ı 'atebe-i 'aliyye-i Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd ve kūşe-i ḳanā'at-tūşe-i maṭbāh-ı fuḳarāda muvāẓıb-ı ḫıdemāt-ı iḫvānu'ṣ-ṣafā olmuşdur. Ve beyne'l-fuḳarā şebāt-ı ḳadem-i ṣıdḳ u sülūk-i menhec-i ḫulūṣ ve te'şīr-i teveccüh ü işābet-i nefes ü taḥḳīḳ-i keşfle ma'rūf ve maẓanne-i ḥāl belki intiẓām-ı silk-i ricālle meşhūr olup herkes isticlāb-ı rıżālarına şitābān ve ṣadme-i inḥirāf-ı derūnlarından hirāsān olmuşdur. Ve nām-ı nāmīleri Ḥasan olup niyāz-ı derdmendāneleri beyn'l-fuḳarā "Deli Ḳalender" şöhretiyle med'uvv olmaḳ bende-i rū-siyāh u bī-ser ü pā-yı merdān-ı Ḫudā 'unvānıyla meẕkūr ve ḫıdemāt-ı şāḳḳada müstaḫdem olup 'abd-i āzād-düşmenlik olduġu ḥasebiyle niyāzına müsā'ade ve gülbāng-i Mevleviyle imżā olunmuşdur.

Ḥattā be-her sene miyāne-i meşāyiḫ ü fuḳarā-yı çār ḫānḳāhda muʿtād olan faṣl-ı gül-nārda seyr ü temāşā-yı Kāġıdḫāne vaḳti olup ʿaynu'l-cemʿ-i iḫvān-ı ṣafā vü ḫullān-ı vefā ol nüzhet-serāya teveccüh eylediklerinde ḫānḳāhda sedd ü feṭḥ-i bāb içün Ḳalender-i Dīvāne ḥażretleri ibḳā olunup lākin bi-ḥikmetillāhi teʿālā muḥtesib-i şehr civār-ı ḫānḳāhda olan ḫabbāzıñ seng-i terāzūsın nāḳıṣ bulup aḫẕ u taʿzīr ṣadedinde iken ḫabbāz firār edip ve etbāʿ-ı muḥtesib daḫi der-pey-i devān olduḳlarında nāçār, taḫlīṣ-i girībān-ı nefs içün daḫīl-i dergāh-ı mücrimān-penāh-ı evliyā-yı kirām olup ʿazīze ilticā ve ricā-yı ʿafv etmekle anlar daḫi muṣırrān-ı etbāʿı riʿāyet-i ḥürmet-i ḥarem-i evliyāya terġīb ve daḫīlān-ı kehfü'l-emān-ı sāye-i ḥimāyet-māyelerine müsāmaḥaya taḥrīż-i maʿḳūlāne eyledikçe müfīd olmayıp belki işti'āl-i nā'ire-i tehevvür ü ışrārlarına bādī olmaġla beynehümāda cārī olan kelimāt-ı mücādeleniñ encāmı muḍārabe vü müdāfaʿaya müncerre olup Ḳalender-i Dīvāne mānend-i Rüstem cūş u ḫurūş edip yek-tā bī-edebān-ı merḳūmīniñ cemʿiyyet-i hücūmların perīşān etmekle muḥtesib-i bī-şuʿūra ʿār lāḥıḳ olup kendi sefāhetlerin yād etmeyip vezīr-i vaḳt olan sālifü'ẕ-ẕikr ve naẓar-kerde-i Ḥażret-i Ṭoġanī, Dervīş Meḥmed Paşa'ya teşekkī eylediği maʿlūm-ı şeyḫ-i mürebbīleri olunca ezhār-ı gülzār-ı **[s. 75]** ḫānḳāhdan çend deste şükūfe ile resm-i dervīşān üzere iʿtiẕār, tenbīh olunup ol daḫi mūceb-i nefes-i ʿālīleri üzere ḥareket edip ve sābıḳan hevl-i şemşīr-i āteş-tāb-ı Murād Ḫānī'den firāren dergāh-ı evliyāya daḫīl olup müddet-i medīde ḳarār ve ziyy-i fuḳarāda āsūde-ḥāl ve ṣıġār u kibār-ı iḫvān ile ḥüsn-i muʿāşeret ve luṭf-ı zindegānīsine iʿtimād ve ilticā-yı dergāh-ı merdān-ı Ḫudā kendiniñ ḥasb-i ḥāli olmaġla mürāʿāt-ı iḥtirām ümīdine binā'en cerīme-i dest ü pāy-ı ḥimāyet-i meẕkūresin istiʿfā ṣadedinde berg-i sebz-i dervīşāneyi pīşgāh-ı āṣafānesine vażʿ ve muḳīm-i peymānçe-i iʿtiẕār olduġunda müşīr-i müşārün-ileyhiñ ʿırḳ-ı ḫuşūneti cünbān ve taʿzīr-i lisānī semtine ʿaṭf-ı ʿinān-ı āzār edince Ḳalender-i Dīvāne'niñ daḫi dīg-i cünūn-ı pür-fünūnu cūşān ve kef-endāz-ı ġayret-i rūḥānī olup hemānā berg-i

sebzin bī-muhābā aḫẕ edip **"ز دستت هر چه آید باز مدار!"** ‘unvānıyla rūy-gerdān-ı cānib-i i‘tiẕār ve müteveccih ü şitābān-ı künc-i ḫalvet-i inkisārī olup ba‘de sā‘atin vezīr-i merḳūma intibāh u nedem-i vaż‘-ı güẕeşte gelmekle tefaḥḥuṣ-ı me’āl-i ḥāl siyāḳında firistāde-i tedārük-i māfātı olan ḫāṣ-ı reşīdiñ müfād-ı lehçe-i ḥazm u iḥtiyāṭı mūcebince on kīse naḳd-i neẕrle taṭyīb-i ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarā vü hedāyā-yı behiyye-i Ḥażret-i Şeyḫ-i ‘ālī-maḳāmla istişfā‘ olunduḳda ‘aynu’l-cem‘-i fuḳarā ile ḥażret-i şeyḫ bāb-ı mesdūd-ı çille-ḫāne-i Ḳalender-i Dīvāne’ye gelip gūn-ā-gūn niyāz u isti‘fā eylediklerinde müfīd olmayıp ne feth-i bāb u ne redd-i cevāb ẓuhūr etmeyip neẕr-i meẕkūr ve hedāyā daḫi mevḳūf olup encām-ı kār-ı inkisārına nigerān olduḳları yevm-i şāliṣde bī-bāk-i sāde-dil, ṣadr-ı vezāretden ‘azl ve Malġara-nām ḳaṣabaya ṭard u nefy olunup cezā-dīde-i cür’et-i āzār-ı ḳalb-i inkisār-şi‘ār olmuşdur. Ve Ḳalender-i Dīvāne daḫi rūz-ı ‘azlde feshḫ-i ‘uzlet ü cem‘iyyet-i ḫāne-i fuḳarāda tecdīd-i ‘ahd-ı ṣoḥbet ü ḫıdmet edip neẕr-i dil-āzār maḥalline redd olunup maḳāmına ḳā’im olan żı‘fıyla tetmīm-i şükrāne edip pīr ü cüvān ve āşinā vü bīgāneye iżā‘at-i ḥürmet-i ḥarem-i evliyā ve cür’et-i āzār-ı fuḳarā müriş-i ḥırmān u nekbet olduġu nümāyān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رنج را باشد سبب بد کردنی

بد ز فعل خود شناس از بخت نی

فعل تو که ز اید از جان و تنت

همچو فرزندت بگیرد دامنت

گرد خود بر گرد و جرم خود ببین

جنبش از خود بین و از سایه مبین

چون قضا بیرون کند از چرخ سر

عاقلان گردند جمله کور و کر

حکم تقدیرش چو آید بی وقوف

مهر گیرد در قمر افتد خسوف

چون قضا آید شود دانش بخواب

مه سیه گردد بگیرد آفتاب

چرخ گردان را قضا گمره کند

صد عطارد را قضا ابله کند

بر قضا کم نه بهانه ای جوان

جرم خود را چون نهی بر دیگران

بل قضا حق است و جهد بنده حق

هین مباش اعور چو ابلیس خلق

Muḥtesib-i menḥūs daḫi cümle-i mā-melek ü ḫānumānı ḥarīḳ-zede olup miyāne-i ḫānumān u mülk ü mālında ḫākister ü berbād olup ve bu maḳūle bürūz-ı ġayret-i Ḥażret-i Deyyān-ı ʻAzīz-i Ẕū-intiḳām, menşe'-i iʻtibār u medār-ı inṣāf-ı ḫabbāz-ı Ermeni olup defʻaten ehl ü ʻayāliyle şeref-yāb-ı İslām olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون در آمد خوش در ان باغ آن جوان

خود فرو شد پا به گنجش ناگهان

مر عسس را ساخته یزدان سبب

تا ببیم او دود در باغ شب

بیند آن معشوق را او با چراغ

طالب انگشتری در جوی باغ

پس قرین میگرد از ذوق آن نفس

با ثنای حق دعای آن عسس

Fi'l-ḥaḳīḳa kāfir-i kem-seng, ʻases-i muḥtesibden dergāh-ı evliyā vü gülistān-ı maʻnāya firārında ẓulmet-i küfrden muġtenim-i ḫalāṣ ve nūr-ı īmānla rūşen-dil olmaġla mühtedī-i cādde-i menāṣ olunca ʻavānān-ı ebālise vü nüfūsdan firār-kerdeler maḳṣad-ı aḳṣā-yāb u maṭlab-ı aʻlā-yı maʻrifetle behre-yāb u selāmet-i ʻālemeyn ile

ser-efrāz u nigīn-i ḥalḳa-i engüşterīn-i rāz olmaḳ muḳarrer iken ol kehfü'l-emāndan gürīzān ve mülḥaḳ-ı ṭavā'if-i dīvān olmaḳ maḥżā eşer-i şeḳāvet-i ezeliyye olduġunda 'uḳūl-i selīme vü ṭıbā'-ı müstaḳīme me'mūnü'l-ġā'ile-i tereddüd ü iştibāhdır.

<u>Ve Daḫi</u>

Dīvāne-i ferzāne-i merḳūm, 'aynu'l-cem'-i **[s. 76]** fuḳarā ile muḳābele-i Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa ḥużūru ḳaṣdıyla sāḥil-i Eyüb'e gelip fuḳarā zevraḳa nüzūl eyledikde iḫvāndan te'aḫḫur edip zevraḳ daḫi ṭolup kendiye cā-yı nüzūl ḳalmayıp iḫvān nā-çār birbirlerine izdiḥām edip kendiye menzil tedārükü ḳaydında olduḳların göricek **"** شما بسلامت روید! بنده از خشك میرود. **"** 'unvānıyla tezāḥüm-i iḫvānı münāsib görmeyip rāh-rev-i ḫuşk-i Kāġıdḫāne olup fuḳarā daḫi miḳdār-ı sā'atde 'ubūr edince ḫānḳāha geldiklerinde Ḥażret-i Ḳalender'i ṣuffe-i maṭbaḫda ḥāżır bulup ḫademe-i maṭbaḫdan vaḳt-i āmedin su'āl eylediklerinde miḳdār-ı sā'a taḳaddüm-i ḳudūmlerin ifāde eyledikleri ve hengām-ı ric'atde daḫi şīve-i pīşīn üzere ittiḥād-ı rāh-ı iyāb u ẕehāb semtine sālik olup tefennün fi'ṭ-ṭarīḳ etmeyip yine 'aynu'l-cem'-i fuḳarā ḫānḳāha geldiklerinde maḳāmında ḥāżır müşāhede olunup vaḳt-i ḳudūmu tefaḫḫuṣ olunduḳda hengām-ı teferruḳ-ı hengāme-i muḳābele olduġun i'lāmdan ẕehāb u iyābları ṭarīḳ-i ṭayy-ı mekānla olduġu cümle 'indinde ẓāhir ve ẕāt-ı behiştī-ṣıfātları gürūh-ı pür-şükūh-ı ricālden olduġu bāhir olmuşdur. Vaḳt-ā-vaḳt ṣuffe-i maṭbaḫda, iḫvānla ṣoḥbet-i ḫāṣ ederken **"** فلان خانقاه را فلان شیخ شد و فلان طریقتی کردند. **"** 'unvānıyla āsitāne-i sa'ādet ṭarafından ser-zede olan aḫbārları serī'an ve 'ācilen cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olmaġla işābet-i mükāşefe vü iḥāṭa-i ilhāmiyyeleri mecma'un-'aleyh-i iḫvān u ḫullān-ı zamānları olmuşdur.

Ḥattā derūn u civār-ı ḫānḳāhda cesāret-i irtikāb ve belki hemm-i seyyi’āt u cür’et-i isā’etden cümle hirāsān ve tecāvüz-i ḥudūd-ı şerm ü iḥtiyāt edenler daḫi cezā-dīde olup hezār tevbe vü istiġfār ve iẓhār-ı ‘acz u i‘tiẕār ve beẕl-i nüẕūr u ḳarābīn ile emān-yāb-ı pençe-i şīrāne ve pend-peẕīr-i merdāneleri olmuşlardır. Ve Ḳāḍızāde (zādehu’l-Ḳahhār sū’e’l-ḳażā meṭā‘in) ve zaḫm-ı duḫān-ı āteş-feşānından şekve-rīzāne ve siyāḳ-ı istimdād-ı teveccüh-i tedmīrinde niyāzmendāne **“ خوشدل شها! باشید که اکنون رخنهٔ دهانش اگر مخرج فضلهٔ قولش شده است. زود باشد که مخرج فضلهٔ بولش شود.”** ‘unvān-ı encām-ı bed-beyānıyla tesliyet-fermā olmaları zamān-ı insidād-ı maḫrecīn-i ṭā‘in-i müdemmerde ṣıḥḥat-peẕīr olmuşdur. Kemā beyyene fī maḥallihi ve zamān-ı maḫmaṣa-i ḫaṣm-ı mārrü’z-zikrde **“ضاق علیه الفضا و دار علی رؤس احزابه رحی سوء القضا.”** nükte-i nāgāhīleriyle vaḳ‘a-i faẓīḥat-ı dāru’l-velāyelerin keşf ü ta’yīn buyurmuşlardır ki ba‘de mürūri’l-eyyām, ẓuhūr-ı mükāşefelerinde muşādefe-i vaḳt-i nuṭk u zamān-ı żarūr-ı maḳhūr-ı mezbūr müteraḳḳıbīn-i beşāret-i işāret-i ‘aliyyelerine nümāyān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که را افعال دام و دد بود

با کریمانش گمان بد بود

چون خدا خواهد که پردهٔ کس درد

میلش اندر طعنهٔ پاکان برد

هر که آخر بین تر او مسعود تر

هر که آخور بین تر او مطرود تر

بنگر انها را که آخر دیده اند

حسرت جان ها و رشك دیده اند

با دو دیده اوّل و آخر ببین

هین مباش اعور چو ابلیس لعین

اعور آن باشد که حالی دید و بس

چون بهایم بیخبر از باز پس

چون ز دستت زخم بر مظلوم رست

آن درختی گشت ازو زقوم رست

چون ز خشم آتش تو در دلها زدی

مایهٔ نار جهنم آمدی

آن سخنهایی چو مار و گژدمت

مار و گژدم گشت و میگیرد دمت

Minvāl-i meşrūḥ, eẕkār-ı celīle vü mefāḫir-i cemīleleri efvāh-ı ḫāṣṣ u ‘āmma münteşire olunca çend-māhe zīr-i ḳubbe-i çār-ḍarbīde mütesettir ve āşinā vü bīgāne

ile ṭayy-ı bisāṭ-ı ülfet edip nā’ire-i iştihārlarına nev‘an ḫumūd ṭārī olunca yine ‘ādet-i ‘uḳalā vü üdebā üzere cünbiş ü ārām edip ve gāh u bī-gāh ser-zede olan cilve-i melāmetlerine taḳlīd eden nev-hevesānı men‘ edip **“ این کار را دیوانه قلندر بودن شرطست که ملامت خود بخود بطالت و ضلالت و اضلالست”** ‘unvānıyla tevbīḫ ü taḳrī‘ buyururlar idi. Ve evāḫir-i evḳātlerinde ḥücre-nişīn olup ṣuffe-i maṭbaḫdan ḫāk-endāz-ı ḫıdmet-i çil-sālelerin kūşe-i vaḥdet ü ferāġa naḳl edip bi’l-külliyye rūy-ı āferīdeye sedd-i bāb-ı ruḫṣat-ı duḫūl ve iş‘ār-ı iḳtirāb-ı ufūl edip üslūb-ı kemāl-i inzivā üzere hic-deh māh mürūrunda nāgāh feṭḥ-i bāb-ı ziyāret-i aḥbāb **[s. 77]** ve penç muḳābele-i çār ḫānḳāhda istīfā-yı ḥaẓẓ-ı vāpesīn-i ẕevḳ u ṣafā-yı semā‘ u vefā ve yegān yegān iḫvān u ḫullānla vedā‘ edip āsitāne-i sa‘ādete seyāḥat etmek üzere niyāzmend-i gülbāng-i mübāreke-i sefer olup meşāyiḫ-i kirām daḫi müsā‘ade vü memnūn buyurmalarıyla ḥücre-i vaḥdetlerine ric‘at eylediklerinde aşçıbaşı cenābını ḥücrelerine da‘vet edip ve kemīn-küşā-yı rāz olduḳlarında seyāḥatleri āsitāne-i sa‘ādet-i ḥaḳīḳate ve civār-ı Dārü’s-selām-ı maḳ‘ad-ı ṣıdḳa olduġun taṣrīḥ ve eşnā-yı ziyārāt-ı aḥbābda ṣūret-nümā olan fütūḥāt-ı ikrām u iḥtirāmdan müctemi‘a nuḳūd u ecnāsı kendiye teslīm ve levāzım-ı sefer-i uḫreviyyelerinden fażlasın iḫvāna tevzī‘ ve medfen-i mübārekleri pāy-gāh-ı mürşid ü pīşvālarında olmaḳ üzere tavṣiye buyurup **“ پس بر خیز و بکار خود استعجال نما که ما پا در رکاب و رو براهیم”** nefes-i enfesleriyle ircā‘ u isrā‘ ve kendiler daḫi der-i ḥücrelerin sedd ü bend edip ba‘de itmāmi’l-levāzım, der-i vaḥdet-ḫānelerine gelip resm-i fuḳarā üzere “Yā Hū” ile isti’ẕān olunduḳda Hū-yı iẕnle tekmīl-i nefes buyurup ol ‘andelīb-i gülzār-ı ḳuds, taḫliye-i nefs etmişlerdir. Ve ḳabr-i pür-nūrları maḥall-i vaṣıyyet-i şerīfelerinde olmaḳ üzeredir.

طیب الله ثراه وجعل مقصده مأواه آمین یا من لا یخیب الراجین بعزة من له الشفاعة الکبری یوم الدین*.

Ḥażret-i Derv̄îş Aḥmed-i Ḳazġanī̄

Fi'l-aṣl Anadolu'da Göynük Ḳaṣabası'ndan ve evlād-ı ṣūfiyye-i Bayrāmiyye'den pāk-ṭınynet ü mulā'-ı ṭā'āt olup lākin sā'iḳ-i ḥikmet kendiyi devā'ir-i intisāb-ı ricāl-i emārete sevḳ edip livā-yı Ḳayṣeriyye mī̄r-i mī̄rānına ketḫudālıḳ ile Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset 'ani'l-beliyye) civārına çend-rūze ḍarb-ı ḫıyām-ı ārām eylediklerinde ziyāret-i meşhed-i muḳaddes-i Mevleviyye ve ḥużūr-ı muḳābele-i ḥāliyyeden 'aks-endāz olan pertev-i maḥabbet, taḥrī̄k-i 'ırḳ-ı cibillī̄ edip bi'l-külliyye ḫāṭır-ı ṣafvet-me'āşirleri jengār-i 'alāḳa-i māsivādan zidūde ve meşreb-i iḫlāṣ-sirişţleri şī̄ve-i reftār-ı dervī̄şāna rübūde olup def'aten, tevābi' ü ḫuddāma ḥāmil ü maḥmūlu olduḳları esbāb u devābbı in'ām ve ḥuḳūḳ-ı ḫıdmetlerinden istiḥlāl edip hemān lābis olduġu eṣvāb ile maṭbaḫ-ı cān-perver-i Sulṭānü'l-'ārifī̄n'e daḫī̄l olup anı daḫi derḥāl nez' edip bir köhne kilī̄mi endām-ı pākine pūşiş edip enzel-i pāye-i ḫademe-i maṭbaḫda dest-ber-sī̄ne-i 'acz u ibtihāl ḳā'im-i maḳām-ı ḫıdemāt-ı şāḳḳa vü maḫṣūṣ-ı şüst u şū-yı ḳazġan olup çil-sāl bu minvāl üzere evḳāt-güẕār olup cā-yı ḫuft u ḫʷābı daḫi derūn-ı maṭbaḫda maḥall-i ṭanācir ü ḳazġan olan kūşe-i teng ü tār olup fī̄ yevmi mine'l-eyyām, tekbī̄r-i külāh-ı irādete niyāz-nümā olmayıp lākin derūn-ı ṣadāḳat-meşḥūnlarında ġaleyān eden sūz-ı iştiyāḳ, te'ṣī̄r-fermā olup Bostān-ı

Ṣānī efendimiz evāsıṭ-ı meşīḫat-i türbe-i muʿaẓẓamalarında verā-yı perde-i ḫayālden ʿalā evkedi'l-evāmir, te'kīd ü tenbīh buyurulduġuna binā'en Merām-nām nüzhet-serāda olan bāġ-ı ḥasretü'l-enẓārlarında eyyām-ı ʿadīde ʿaynu'l-cemʿ-i iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ḫullānu'l-vefāyı ziyāfet-i elvān-ı niʿam buyurup encām-ı ziyāfetlerinde Dervīş Aḥmed-i Ḳazġanī bendelerin peymānçe-i ḥalḳa-i ʿaynu'l-cemʿe daʿvet buyurup külāh-ı ḫāṣlarından ber-güzīdesin tekbīr ü ilbās buyurup ve girye-i şādī-künān, şükr-serā vü ḥamd-efzā olup **"**[813]**-هَذَا مِن فَضْلِ رَبِّي- ki zamān-ı meşīḫatimizde bir ṭālib-i ġālib ü ʿāşıḳ-ı ṣādıḳıñ zūr-bāzū-yı ṣıdḳ u iḫlāṣla dest-i tekbīr-i mürebbīden külāh-ı kerāmet-destgāh-rübā olduġuna muṣādefe olundu."** ʿunvān-ı irşād-tibyānıyla şenā-senc olup ol ṣādıḳ-ı serbāz, sāye-i iḫlāṣında niyāzmendān ḥırz-ı saʿādet-i tekbīr-i Mevlevī'den cemm-i ġafīr daḫi behremend-i sāye-i dest-i kerāmet-peyvestleri olup miyāne-i aḳrānda ẕāt-ı ṣadāḳat-simāt-ı Ḥażret-i Ḳazġanī, meyl-i meydān-ı istiḳāmet ve nümūdār-ı āṣār-ı ṣabr u edeb-i teslīm olup ve levāzım-ı sā'ireleri daḫi ḫızāne-i kerem-i Ḥażret-i Çelebī-i mümā-ileyhden tekmīl olunup sinīn-i çille-i merdānelerinde pūşiş-i endām-ı saʿādet-encāmları olan köhne çul u kilīmden tecrīd ve ḫücerāt-ı āsitāne-i saʿādetden birinde iskān buyrulup ilā āḫıri'l-ʿömr, maẓhar-ı **[s. 78]** ʿavāṭıf-ı lā-yuḥṣā-yı Ḥażret-i Bostānī olmuşdur. Ve ḫücre-i şerīfelerinde daḫi süknāları evḳātında ḫord u ḫʷāb ve āsāyiş-i cismāniyyeleri ḫuṣūṣunda kemāl-i riyāżet-kār olup ʿale'd-devām, gūşmāl-i tevsen-i nefsden ḫālī olmayıp ḥattā eyyām-ı şiddet-i ḥarr-ı ṣayfda der ü derīçe-i ḫücrelerin sedd ü bend ve iş'āl-i āteş-i vāfir ile ḫücreleri mānend-i ḫalvet-i müteʿaffin-i ḥammām-ı pür-tāb ve evān-ı ḥiddet-i berd-i şitāda feṭḥ-i bāb u manẓar ve ıṭfā-yı āteş edip sāde pīrehenle gāh derūn-ı ḫücrede münādemet-i dest-bürd-i berd edip ve gāhī birūnunda siper-i sīne-dār-ı hücūm-ı

[813] Neml Sûresi, 27/40. Âyet: "Kitaptan (Allah tarafından verilmiş) bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. (Süleyman) onu (melikenin tahtını) yanıbaşına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir."

‘asākir-i berf ü bārān olup dehr-i dü mevsim-i iẖtilāfda maḥall-i zībā-yı vücūd-ı fā’iżü’l-cūd ve’n-nūrları yek-reng-i rāḥat u ẕevḳ ve bī-gerd-i keder ü taġayyür-i ‘ayş-ı ḫoşla kāmrān-ı taẖt-gāh-ı gülbün-i ḥayāt u ṣıḥḥat u ‘āfiyet olduġu ḫāriḳa-i bāhireleri vāḳi‘ olmuşdur. Fi’l-vāḳi‘, inṣāf olunsa ḳadem-i evvelde olan ṭafra-i menāzil-neverdleri ve dem-be-dem cilve-nümā-yı mir’āt-ı ictihādları bulunan taḥammülāt-ı ṭāḳat-güdāzları ve imtidād-ı rūz-efzūn-ı ıṣṭıbār u temkīnleri ṣad-hezār bār mu‘āṣırīn-i iḫvānıñ reviş ü reftārlarına rücḥān u ġalebe-fermā olduġu ke’ş-şemsi fī vasaṭi’n-nehārdır. Pes evṣāf-ı celīle vü eẕkār-ı cemīlelerinde fevḳa’l-ġāye mübālaġa vü ıṭrā daḫi olunsa yine ‘ayn-ı ḥaḳīḳat ve bī-iḥtimāl-i iġrāḳ u mecāzdır.

فسبحان من أفاض على آحاد عباده ما يستحيله العقل و يستبعده الوهم ولا تطبقه موازين الحواس ولا ‘ تحيطه مقادير العبارات مع ضعف قوتها الجسدية و ذبول بنيتها البشريه و أظهر أسرار فأبين أن يحملنها و حملها الانسان على مرايا قوالب خواصه و أمدهم بالقوة الروحانيه و قواهم على طي عقبات الاهوية النفسانيه بالطفرات ’السرانيه فظفروا بمقاصدهم و نالوا الفوز عن مهالكهم بمحض عناية توفيقه انه هو الكريم الرؤف.

<u>Ve Daḫi</u>

Āṣār-ı ‘acībe-i cāẕibeleri münteşir-i mesāmi‘-i āyende vü revende ve celāyā-yı menāḳıb-ı nefīseleri müteferriḳ-i enḥā-yı diyār olmaġla eḳāṣī-i bilādda hezārān nüfūs-ı ḳābile vü ervāḥ-ı sa‘īde, müştāḳ-ı dīdār u teşne-i enfāsı olup hengām-ı vürūd u ṣudūr-ı ḳavāfilde hedāyā-yı behiyye-i müştāḳīn ve nüẕūr-ı vācibe-i muḥtācīn, ḫayr du‘ā ile ḥücre-i şerīfeleri dāru’n-nuḳūd ve’l-ecnās olup lākin ḥabbe-i vāḥidesi sā‘at-i vāḥide muraḫḫaṣ-ı ārām olmayıp pervānegān-ı şem‘-i ṣoḥbet-i şerīfeleri bulunan ṣa‘ālike-i ṣābirīne infāḳ olunup tecerrüd-i ‘ale’d-devām, pīşe-i hemīşeleri olup evvel ü āḫir-i seyr-i pā-yı pergār-kirdārları yek-ṭarḥ olmaġla cāẕibe-i maḥabbet ve ‘alāḳa-i

muḫāleṣetleri kibār-ı ricāl-i devlete ‘aks edip hemvār istimdād u istid‘ā ṣadedinde muhādāt u mürāselāt-ı muttaṣıla ve istifāżeleri mütevātire olmuşdur.

Ḥattā ḳabīl-i vezāret, vālī-i Ḳaraman olan muḥibb ibnü’l-muḥibb-i ṭarīḳa-i ‘aliyye-i Ḫudāvendigārī Ḥüseyin Paşa (raḥmetullahi te‘ālā ‘aleyh) Ḥażret-i Bostān-ı Ṯānī menḳabe-i nef‘īsesinde tafṣīl olunduġu üzere ‘alā sebīli’l-‘ādeti ve’l-ḥavālihi vāsıṭa-i istifāże olup ol ẕāt-ı şerīfiñ menşe’-i berekāt-ı ‘āmme-i ‘ibādullāh olmalarına bā‘iṯ olmuşdur. [814]‘الدال على الخير كفاعله.’ ve ḥavāle ve vesāṭet-i şerīfeleriniñ āṯār-ı celīlesi hüveydā olduḳda ḥāṣıl olan iḫlāṣ-ı ekīdden nāşī vārid ü muṭhef olan mekātīb-i żarā‘et ve hedāyā-yı fāḫire vusūlünde bi’l-cümle Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh naẓarına īṣāl edip vechen mine’l-vücūh nigāh-ı raġbet buyurmayıp “ این کرامتها همه از فیض و کرم سایهٔ آن همای ولایت است. ورنه از همچو ما مشت خس و خاشاك چه می آید؟” ‘unvānıyla cebhe-yi meskenet-sā-yı ‘atebe-i ‘ulyāları olup tezāyüd-i isticlāb-ı enẓār-ı ḥasene-i ḳuṭbānelerine bādī olmuşdur. Ve evḳāt-ı metānet-i seyr ü sülūklarında füyūż-ı ṣoḥbet ü berekāt-ı taḳlīdleri ile aġleb-i iḫvān-ı ṣafānıñ kemāl-i terk ü tecrīd üzere peyrev-i eslāf-ı ‘aliyye vü menāzil-res-i pīş-ḳademān-ı ṭarīḳat-i Mevlevī olmalarına bā‘iṯ olup meydān-ı merdānda rāyet-efrāz-ı istiḳāmet ve gevher-i şeb-çerāġ-ı yek-tāları reh-nümā-yı istifāżet ve reftār u güftārları ḥallāl-ı ulūf-i müşkilāt olmuşdur. Ez-cümle **[s. 79]** bu faḳīr-i pür-taḳṣīr ü ḫāk-i dergeh-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr)iñ ibtidā-yı sülūkunda hezār iştiyāḳ-ı ḥavāṣıl-şikāfla üftān u ḫizān, ziyāret-i Ka‘betu’l-‘uşşāḳ’a cān-endāz olup bi-ḥikmetillāhi te‘ālā rūz-ı fīrūz vuṣūlü ‘aynu’l-cem‘-i āsitāne-i sa‘ādetiñ nüzhet-serāy-ı Merām’a teveccühlerine muṣādefe etmekle ṣuffe-i maṭbaḫ-ı cān-pervere nüzūlünde ol buḳ‘a-i mübārekeyi derūn-ı Beytü’l-ḥarām-veş, zā’ir ü ṭā’if ü ‘ākif ü vāḳıfdan ẓāhiren ḫālī müşāhede edip lākin ol nişīmen-i sa‘ādete rū-mālinden cūşān olan farṭ-ı sürūr u şādī, ṭavḳ-ı hażm u iḥāṭadan bīrūn olmaġla

[814] Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsad*, c. III, s. 34; Aclûnî, *Keşfu’l-hafâ*, c. I, s. 453.

ḫurūş-ı tīz-ā-tīz-i neşāṭ-ı lā-yenḳaṭı‘, ḳaṭ‘-ı nefes edip nefsinde bīm-i helāk-i merg-i şādī mu‘āyene eyledikde semā‘ u gerdiş-i beyhūde ve ḥarekāt-ı ‘anīfe ve ṭuruḳ-ı sā’ire ile def‘aten çāre-cū olduġunda müfīd olmayıp miḳdār-ı sā‘a inḳıṭā‘-ı nefes, mümtedd olunca nā-çār ol ‘atebe-i ‘aliyyede teslīm-i vedī‘a-i cānı minnet bilip müteveccih-i miḥrāb-ı rıżā olduġunda nāgāh mānend-i çeşme-i ḥayāt, tārīkī-i dehlīz-i vaḥdet-kūşelerinden ser-ber-āver u rū-nümā ve “ درویش! خوش آمدی! ” nefes-i cān-baḫşlarıyla ḫiṭāb-ı müsteṭāb buyurmalarıyla bi-keremillāhi te‘alā ve kerāmeten ḫavāṣṣ-ı ‘ibāda taḫliye-i sebīl-i ḳavāfil-i nefs olunup ḥayāt-ı tāze-yāb olması kendi ḥaḳḳında ḳā’im-i maḳām-ı zemīnī-i Ḥażret-i Mesīḥ (‘aleyhi’s-selām) olduḳlarına a‘del-i şühūd-ı müdde‘ā-yı zinde-demān olmuşdur. Ve ḫūṣūṣ-ı māddede, feryād-res-i ḥayāt-ı müste‘ārımız olduġu gibi taḳlīd ü maḥabbetleri daḫi sermāye-i sa‘ādet ve selāmet-i dām u ded-i rāhımız ve sedd-i rāh-ı ḳuṭṭā‘-ı ṭarīḳımız olmuşdur.

انار الله تعالى مشاعل حمايته الروحانيه على سبيل السالكين. بمنه و كرمه آمين بحرمة سيد المرسلين و سند العاجزين و مدد المستجيرين في يومي الدنيا و الدين.*

Ve Daḫi

Vezīr-i vezīr-i pür-tezvīr-i ḳaltebān-ı encām-tedmīriñ Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānī cenāb-ı velāyet-me’āblarına ẓuhūr eden isā’et ü cürmleri henüz mektūm-ı verā-yı perde-i ḫafā iken dāmen-i kerāmet-pīrāmenlerine rū-māl-i ibtihāl olup bi’l-fi‘l, vālī-i eyālet-i Ḳaraman bulunan ibni maḳtūl ḥaḳḳında “ بدعوت این دیو بچهٔ مقهوره اجابت نباید کرد که انجام سلامت است. ” ‘unvānıyla vaḳ‘a-i nefy ü iclālarına īmā ve semt-i ḫalāṣa işāret buyurduḳlarında Çelebī-i müşārün-ileyh daḫi “ درویش احمد! این کشش آب و

”دانه و سر نوشت مردانه است. هر چه بادا باد! nefes-i teslīm ü rıżā-mażmūnlarıyla muḳābele buyurduḳlarında nā-çār, ḥücre-i ḫalvetlerine duḫūl ve sedd u sekr-i der ü revzen ve terk-i ḫᵛāb u ḫor edip ve derūn-ı ḥücreden eyyām-ı aḥzān-ı merḳūmede pey-ender-pey müdemmer-i maḫẕūl ṭarafına ḫiṭābāt-ı celāliyye mesmū‘a olup āḫir, nāvek-i teveccühleri muṣīb-i hedef-i maḳṣūd olup maḳām-ı ḥimāyet-i ‘ibāddan ḳal‘ olunduġu rūz-ı fīrūzda feṭḥ-i bāb-ı ḥücre-i inḳıṭā‘ edip “ خلابش بر داشتند و جوز پوسیده اش آشکار کردند.” nükte-i müferriceleriyle beşāret-fermā olduḳları ke-infilāḳı’ṣ-ṣubḥ vürūd-ı Beşīr Meḥmed Paşa’yı ve ıṭlāḳ-nāme-i vezīr-i müşterī-tedbīr ü ṣāḥibü’l-feṭḥ ve’t-tesḫīr īdā‘ıyla rūşen-ger-i merāyā-yı ḫavāṭır-ı muntaẓıratü’l-efrāḥ ve ṣafā-baḫş-ı ṣudūr-ı fütūr-ı ġubār-ı etrāḥ olmuşdur. Ve ol cā’ir-i Ḫudā-nā-ters ḥaḳḳında buyurduḳları manāṣıb tezvīrinden te‘arrī ile zevāyā-yı ihmāl-i devletde pūsīde ve bed-nām u bī-nişān-ı ḥüsn-i şān olmaḳ daḫi serī‘an ve ‘ācilen cilve-ger-i sāḥa-i ḥasb-i ḥāl-i nekbet-me’āli olmuşdur. Ve dīv-beççe-i maḳhūre üslūbuyla tefevvüh ü tefe’ül buyurduḳlarından me’mūl olan tavassuṭ el-ibni beyne’l-maḳtūleyn idi. Lākin istidrācı henūz resīde-i ḥadd-i tamām olmayıp bir miḳdār daḫi imhāl olunmaġla āḫir-i vaḳt-i pür-maḳtda mīr-i ḥacc olup hezār ālām u esḳāmla bādiye-peymā-yı beyhūde ve kemā-yenbaġī edā-yı menāsik-i ḥaccdan ḥırmānla beyne’l-Ḥaremeyn maṭmūre-bend-i ḫāk-i helāk olup ḳaṭ‘ā evḳāt-ı intihāz-ı fırṣat ‘ömründe muvaffaḳ-ı ḫayrāt u ḥasenāt olmayıp mehālik-i meẓālim ü şehevātda sermāye-bāz-ı ḥayāt olmuşdur.

*نعوذ بالله الدافع الحفیظ من انکسار القلوب و اغبرار الارواح. *

و این نیز از بقایای مفاسد وانئ مزور بود. و بسزای امثال خود [**s. 80**] رسید و دردمندان فقرا از شرارۀ شرورش رهید. همچنان باد ابد الآباد بالنبی و آله الامجاد.

Ve Daḫi

Ol yegāne-i meydān-ı ışṭıbār u ferzāne-i pür-temkīn-i ṣaff-ı iḫtiyār, şaṣt-sāle kehl ü nizār iken mebṭūn, dūr u dırāz ve mānend-i nāl, ża‘īfü’l-ḥāl olup ser-kārān-ı maṭbaḫ vüfūr-ı şefḳatlerinden nāşī ḫıdemāt-ı lāzımesi edāsın vaḳt-i ‘āfiyet ü zamān-ı ḳudretine değin ḫādim-i āḫara tavṣiye etmeleriyle ġıjgıjān-ı pāy-keşān, ‘öẕr ü niyāza rū-māl-i ibtihāl ve giryān u nālān olup **“** امید بندهٔ روسیه از کرم بزرگان آن بود که بار ناتوانئ ما بر گیرند و روان و توان نو بخشند. و از گستاخئ گذشته گذرند. نه آنکه چون کفش کهن انداختهٔ بیغولهٔ نسیان کنند. **”** ‘unvānıyla feryād u fiġānı kār-ger-i cān u ciger-i ḥużżār olunca Aşçıbaşı Ca‘fer Dede (raḥmetullāhi ‘aleyh) kār-dīde-i üft ü ḫīz-i sālikān olmaġla müntaḳil-i mā fi’ż-żamīri ve müsā‘id-i maṭlabı olup ‘afv-ı ḳuṣūr u ṣafḥ-ı küsūruna ve indifā‘-ı ‘ārıża-i mühlikeye gülbāng-i himmet-keş olduḳda bi-fażlillāhi te‘ālā ve ‘ināyeti ḫavāṣṣıhi, derḥāl ṣıḥḥat u ‘āfiyet-yāb ve kemā-kān, muḳīm-i maḳām-ı iḳdām-ı ḫıdemāt-ı mu‘ayyenesi olup fi’ṣ-ṣıḥḥati ve’s-saḳami ve fī vaḳti mine’l-evḳāt, ḫıdemāt-ı dergāh-ı evliyādan ḫālī olmayıp çil sāl pūte-i ḫıdmet-i bī-‘illetde ḳāl ü ṣāḥib-i iksīr-i ḥāl olmuşdur. Ve evḳāt-ı ḫāliyyeleri müṭāla‘a-i menāḳıb-ı merdān-ı rāhla meşġūl olup vaḳt-ā-vaḳt aḥvāl-i mu‘accibe-i güẕeştegāndan kendiye ġayret ġalebe edip çend rūz bī-ḫord u ḫʷāb, ḫamūşān-ı ‘āşıḳānda ṣad āh u vāhla tāziyāne-zen-i semend-i āteş-‘ınān-ı himmet ü ḥamiyyet olmaġla cevānib-i ‘aliyye-i rūḥāniyyāt-ı güẕeştegāndan ẓuhūr-ı merāḥim-i gün-ā-günla teskīn-yāb-ı cūş-ı eşk-i ḫūnīn u memnūn-ı tesellī-i dāfi‘-i āh u enīn olup eyyām-ı māżiyye-i sā’irede olan ḥāl-i pīşīn-temkīnleri ‘avdetiyle yine dest ü pāy-ı veẕā’if-i mu‘ayyene-i ḫıdemāt-ı şerīfede kemā-fi’l-evā’il, ihtimām-nümā olurlar idi. Ve gāhī ġalebe-i istiġrāḳ u fenā ile peyġūle-i ma‘hūdede dāmen-çīn-i ḫāk-endāz-ı ‘uzlet ü inzivā ve evḳāt-ı meşāġıl-i ḫıdmetde daḫi kemāl-i ṣamt u ġamż ve ḥaḳīḳaten ḫalvet-ḫāne-i bedenlerinde ḫalvet ü vaḥdet-güzīn olup

ba‘de inḳiżāi’l-mīḳāt, ḥālāt-ı me’lūfeleri ric‘at edip enīs-i iḫvān u celīs-i ḫullān olup ve mevā’id-i ṣoḥbetlerinden ṭālibīn behremend-i nevāle-i fevā’id olurlar idi.

<u>Ve Daḫi</u>

Diyār-ı Anadolu taġallüb-i eşḳıyā-yı levendāt ile herc ü merc olup bi’l-iḳtiżā ‘uḳalā-yı devlet, tefrīḳ-i cem‘iyyet-i fesādları ṣadedinde rü’esā-yı ḳavm-i müfsidīne tevcīh-i manāṣıbı istiṣvāb etmeleriyle Yeğen ‘Oṯmān’a ve sā’irlerine ḥāllerine münāsib manṣıb ve ṭabl u ‘alem verilip Sivas ve Ḳaraman eyālet ü elviye-i tābi‘aları eṣḫāṣ-ı menḥūse ile li-meṣāliḥin, ḫafiyyeten mübtelā olduḳları iddi‘ā-yı maḥabbet-i fuḳarā vü zu‘m-ı istid‘āyla ṭaraf-ı bī-şereflerinden ṣurre-i ṣad dīnār ve ḳurbān-ı düvāzdegāne ile irsāl eyledikleri ṣaḫṣ-ı bī-teşḫīṣ, teveccühünden muḳaddem rū-yı sefīd-i dü-cihānīlerin siyāhī-i ṭanācir ü ḳazġandan hem- reng-i peyker-i zengī ve nümūne-i müsvedde-i ḥasb-i sū’u’l-me’ālleri edip memerr-i ḳāṣıdīn-i maṭbaḫ olan ḫamūşān nişīmenleri üzerinde muntaẓır-ı vürūd-ı ḳāṣıd-ı nā-maḥmūd olduḳlarında mütecessisīn-i fuḳarā daḫi dūr-ā-dūr temāşā-yı encāma çeşm ü gūş olunca nāgāh berīd-i bī-intibāh ẓuhūr edip ḳarābīni ile bāb-ı ḫamūşāndan duḫūl murād eyledikde ṣavt-ı cehīr ile ḫiṭāb-ı şiddet-me’āb ve **“کجا میروی و کرا میجویی؟”** lafẓıyla tehvīl buyurduḳlarında levend-i mesfūre daḫi maṭlūb kendiler olduġun beyān ve maḳṣad-ı mürsilīn-i müdemmerīni ‘ayān edince ṣurre-i dīnārı aḫẕ edip ve segān-ı eṭrāfı da‘vet ve miyānelerine ilḳā eyledikde ‘adem-i raġbetleri nümāyān olıcaḳ **“ آنچه سك نخورد بچه** ‘unvān-ı red-**”کار آید؟ و این کوسفندان نیز یا باصحاب و یا بکلابش دادنیست. بفقرای اولیا نشاید.** tibyānıyla cevāb-ı tevbīḫ-niṣāb ‘aḳībinde levend-i mesfūr müteḥayyir olup ilḥāḥ-ı ḳabūl eyledikçe müfīd olmayıp civār-ı bāb-ı sa‘ādetden ṭard u ib‘ād edip **“ اگر از مأل**

‘ibāret-i mesā’et-niẓāmları mutażammın سؤال کنند بروی من بنگر.[**81** .s] و از دیدۀ خود بگو! olduġu ma‘ānī-i mermūze bi-tefāṣīlihā cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz ve sevādu’l-vech fi’d-dāreyn ile cümlesi hālik ü maṭrūḥ-ı zindān-ı Mālik olmuşlardır. Ve vaḳt-i ma‘hūdda mu‘āyene olunan şiddet ü celādet ve def‘ ü muḳābeleleri temāşāyiyāna ḥayret-efzā ve ṣurre-i medfū‘a ve ḳarābīn-i ġayr-ı maḳbūleyi ṭarīḳ-i āḫarla Ḥażret-i Çelebi Bostān’a ‘arż ve istimdād eylediklerinde anlar daḫi “ این طائفۀ فقرا هزار تن و یکدلند. mażmūn-ı şühūd-meşḥūnuyla def‘ buyurup ol پس رد و قبول یکی و همه از یکدیگر جدا نشود.” vāḳıf-ı esrār-ı kāmineniñ ḫuṣūṣ-ı tesvīd-i vechde tażmīn buyurduḳları işāret-i encām-işābet ü tedmīr-fercāmı taḥḳīḳ siyāḳında “آن بدلا در فعل و قول راست است.” nefes-i zindelerin taṣdīḳ ü taḥsīn buyurmuşlardır. Ve ol ‘āşıḳ-ı serbāz u ṣādıḳ-ı mümtāz, Ḥażret-i Çelebī-i bende-nüvāza peyrev ve “ بی دغدغۀ انحراف مزاج منسلخ بدن و خرشید غروب emṣāli كند. و ذرّه بر جا ماند و شاه بملك بقا شتاب كند و بنده از پس او عیش در بزم فنا كند.” muḳaddemāt-ı ḥasret-āyāt-ı rıḥlet-rāyātıyla nālān u giryān olaraḳ çend māh mürūrunda āfil-i bāḫt-ı beḳā ve Ḥadīḳatü’l-ervāḥ-ı Mevleviyye’de şecere-i cismleri ġırās-ı cennet olmuşdur.

على الله درجاته و قضى حاجاته يوم لا مستعان الا هو وهو المغيث اللطيف الكريم الرحيم.

Ḥażret-i Derv̄îş Meḥmed Ḳoyun

Ebnā-yı Dāru’d-devle-i İstanbul’dan ve evlād-ı rü’esā-yı ṭā’ife-i Yeñiçeriyān’dan olup ḥasbu ḳavānīnihim beynlerinde imtiyāz-ı rütbe ile müşārün-ileyh olmuş iken sa‘ādet-i ezeliyye kendiye dest-gīr ü feryād-res ve ḫalāb-ı ‘avā’iḳ-i māsivādan ve girdāb-ı ‘alāyıḳ-ı nefs ü hevādan dest ü dāmen-şūy ve sāḥil ü selāmet-i faḳr u fenāda āsāyiş-cūy olup Ḥācı Aḥmed Dede ḥażretleri ‘atebe-i irādetlerine ilticā edip müddet-i medīde ḫıdemāt-ı şāḳḳa-i dergāh-ı merdān-ı rāhı ‘alā ecmeli’l-ādāb ve aḥseni’s-sülūk, taḥammül-i tamāmında şeref-yāb-ı tekbīr-i Celāleddīnī olup ve ḥażret-i mürşid-i āgāhları şedd-i niṭāḳ-ı ‘azīmet-i ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn etdikde māşiyen ġāşiye-ber-dūş ve mülāzım-ı rikāb-ı ḫıdemāt-ı rekā’ib-i ‘ināyāt-intisābları ve mānend-i sāye, zīr-i ḳādime-i ḥimāyetlerinde müstes‘id-i ḥacc-ı şerīf ve muġtenim-i berekāt-ı ziyārāt-ı sükkān-ı Ḥaremeynü’ş-şerīfeyn olup ba‘de vefāti’ş-

şeyḫ, kendiler ferīden ve vaḥīden ve māşiyen bi'd-defe'āt nevāfil-güzār-ı ḥacc u 'umre ve eşnā-yı rāhda siḳāye-i 'aṭṭāş-ı piyādegān-ı ḥācc meşūbātıyla iḥrāz-ı merātib-i refī'a-i ma'neviyye edip ba'de istīfā'i'l-ḥaẓẓi'l-evfer yine ḫāk-i pāk-i mürşid-i erşedlerin ziyāret ve muḥāb-ı evliyāda rüft u rūb-ı dergāh-ı Mevlevī'de baḳıyye-i evḳāt-güẕār olmaḳ ṣadedinde iken verā-yı sitāre-i ġaybdan ḥālet-i ġayr-ı müteraḳḳıbe türkütāz-āver-i mülk-i vücūdu ve ḫalel-fermā-yı niẓām-ı hūşu olup ceẕbe-i zā'idü'l-miḳdārla ser ü pā-bürihne vü sīne-çāk ü çār-ḍarb gerdiş-i kūy-be-kūy-ı Dāru's-salṭana ve bī-ḳarārī-i ṣubḥ u mesā ve güftār-ı perīşān-ı mecẕūbāne ve "Ḳoyun" laḳabıyla ma'rūf ve maẓanne-i iltiḥāḳ-ı ḥizb-i ricāl olmuşdur.

<u>Mervīdir ki</u>

Ḥālā ḳabr-i münevverleri Tersāne-i 'Āmire gözlerinde ziyāret-gāh-ı ḫāṣṣ u 'āmm olan dīger Ḳoyun Dede ḥażretleri (ṭayyeballahu te'ālā 'ayşehu fī civāri'r-raḥmeti) cenāb-ı velāyet-me'āblarıyla 'azīz-i müşārün-ileyhiñ 'alāḳa-i sırrāniyyeleri olup ḳabīlü'l-vefāt kendiyi iḥżār ve ba'de'l-intiḳāl ḳā'im-i maḳām u ḫalīfe-i ma'neviyyeleri olmaḳ üzere tebşīr buyurup lākin ṣıbġ-ı nümāyişleri olan şekl-i melāmetle tevārī teklīf olunduḳda ḫal' u ḳal'-ı ādāb-ı şerī'at u ṭarīḳate rıżā-dāde olmayıp taḥammül-i emānet-i rūḥāniyyelerin kemā-kān, telebbüs-i ḫırḳa-i reftār-ı hūş-yārāneye ta'līḳ edip ve **"الا فلا."** ile pāsuḫ-ı rāsiḫ-dih olmalarıyla şeb-hengām ve dā'ire-i ḫayālde kendiyi mecma'-ı ricāl (keşşerehumu'l-Ḥaḳ 'azze şānuhu ilā yevmi'l-me'āl)e da'vet ve teklīf-i merḳūm tekrār olunduḳda i'āde-i i'tiẕār edince düstūr'l-'amel-i kümmel olan ta'zīr-i dirre-i te'dīb ile ser-tā-pāy vücūdu mānend-i mühr-i pelengān āşār-ı dirre-i ḫayāliyye ile münaḳḳaş olup nā-çār teslīm-i ḥükm-i Ḥakīm-i Perverdigārī olup ba'de vefāti'l-aṣl, maḳāmlarına ḳā'im olup bi-'aynihi levn-i **[s. 82]** reftār u güftārlarına meclā olmaġla şöhretleri daḫi kendiye intiḳāl edip

“Ḳoyun” laḳabıyla med‘uvv olmuşlardır ki evḳāt-ı taġyīr-i şekl ü tezemmül-i libāçe-i melāmetde cümle ta‘yīr-künān ve ḫʷāce-tāşāndan Dervīş Ḥācı Ḥüseyin ve Dervīş Ḥācı ‘Alī maḥremān-ı güzīn ü hem-demān-ı dīrīnlerinden olmaġla endāmlarında naḳş-fermā olan maḥāll-i mecāl-fersāları irā’et ü icmāl-i ḳażıyye-i maḥkiye buyurmalarıyla ‘azīzeyn-i meẕkūreyn, mütereffilīn-i şi‘ār u diṣār-ı ādāb u rüsūm-ı şerī‘at u ṭarīḳat olan mübtedi’īn ü evsāṭ-ı iḫvānı germ-i ‘alāḳa-i mecẕūbāndan taḥẕīr ü teb‘īd üzere ta‘ahhüd-i merāsim-i nigehbānī vü mihribānī üzere ṣebāt-ı ḳadem-nümā olmuşlar idi.

Fi’l-vāḳi‘, ṭavā’if-i merḳūme ile ‘alāḳa-i ittiḥād peydā eden süllāk-i cādde-i temkīnden ba‘żıları pençe-i tesḫīrlerinden rehā-yāb olmayıp levn-i sekr ü maḥvla mütelevvin ve cānib-i meyllerine münhedim olmuşlardır. Ḥasbe’l-imkān gerekdir ki sākinān-ı sāḥil-i ṣaḥv u temkīn kendilerin keştī-i bī-ḫele-i ceẕbe-i bī-‘irfāna ilḳā edip ol berzaḫ-ı hā’il ü me’men-i sā’ille girdāb-ı telāṭum-ı emvāc-ı pīç-tāba esīr etmeyip kūşe-i vaḥdet ü meydān-ı ittiḥād-ı iḫvānu’ṣ-ṣafā vü ḫullānu’l-vefāda kāmrān-ı ṣoḥbet-i rūḥāniyye ve mesned-ārā-yı ferāġ-ı bāl ü ẕevḳ-yāb-ı ṣafā-yı ḥāl olup iṣr-i eslāf-ı kirāmdan taḫallüf-nümā vü girīve-rev-i şi‘b-i ibtilā olmayıp dil-dāde-i ebrār-ı müşār u dīde-rūşen-i sürme-i i‘tibār olalar!

وفقنا الله تعالى و كافة السالكين الى مناهج الاخيار بافتقاء اسلم الآثار و أهون الاطوار.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol bī-ḳayd-ı sūd u ziyān ve me’mūnü’l-ġā’ile-i ḳadḥ u istiḥsān, mecẕūb-ı cāẕibü’l-ḳulūb olmaġla ve evżā‘ u eṭvārında meymenet ü bereket müşāhede olunduġu beyne’l-cumhūr meşhūr ve herkes enfās-ı mermūzesinden mükāşefe-i

żamīrin belki vuṣūl-i merām u ḫalāṣ-ı hirāsın mefhūm edip nüẕūr u hedāyā ve vücūh-ı sā’ire-i ikrāmla maẓhar-ı fütūḥ-ı mütevāliye ve fażla-i levāzım u izdiyād-ı mevcūdīn-i ḥalḳa-i ṣoḥbetin faḳīre vü ‘ācize hemşīrelerine ‘aṭā ile mu‘tād olup derdmend-i merḳūme ekşeriyā ḥammām u ziyāret-i aḳribāya revān olduḳça birāderlerin nigehbān-ı ḫāne edip ḫānelerine geldikde fütūḥ-ı keşīre ẓuhūruyla teberrük edegelmiş iken evbāşān-ı maḥalleden ba‘żıları intihāz-ı furṣat edip nigehbānlıḳları vaḳtinde derūn-ı ḫānede mevcūd olan eşyāyı tamāmen kendi ḫānesine naḳl edip ‘azīz-i müşārün-ileyhden ḳaṭ‘ā çūn u çirā mesmū‘u olmayıp belki ḫande-i pey-ender-pey ile cem‘ ü taḥmīl-i esbāb-ı ḫāneye i‘ānet müşāhede etdikçe cünūna ḥaml edip naḳli mümkün olan eşyādan kem-ḳıymet ü girān-bahā nesne ibḳā etmeyip iġtinām-ı furṣatla mesrūr-ı sedd-i bāb-ı ḫıyānet ve eşyā-yı mesrūḳayı iḥtiyāṭen iḫfā ile meşġūl iken baḳıyye-i teh-i ṣandūḳ u mühmel-i künc-i tārīk-i ḫāne olan eşyāyı daḫi cem‘ ü taḥammül buyurup bi’n-nefs, ḫā’in-i mesfūruñ bābını daḳḳ ve yeden-bi-yedin teslīm eşnāsında ḫandān u muṭāyebe-künān “ اینها مانده بود. فقیر آوردم. بگیر! ” ‘unvānıyla anları daḫi teslīm edip hemşīreleri gelince ḫānesinde ḳalīl ü ḥaḳīr ālāt u esbāb-ı ta‘ayyüşden bir şey’e çeşmi dūçār olmayıp ve birāderini ḫandān müşāhede etmekle aḥvāl-i eşyā-yı ḫāneden pürsān olduḳda “ صاحبش آمد و برد. ” kelām-ı ḥayret-efzāsıyla cevāb-ı ġayr-ı şāfīlerine ḳanā‘at etmeyip i‘āde-i su’āl-i berende eyledikçe hemānā cevāb-ı evvel ile lehçe-pīrā olup ḳaṭ‘ā berende ve ḫānesinden nişān-dih ü perde-der olmayıp hemşīreleri daḫi kendiler ile faḳr u tecerrüdde hem-reng olduġu güş-güẕār-ı aḥbāb olunca herkes mūceb-i kerem ü ḫulūṣ-ile ḥareket edip bürde-i ‘ayyār-ı menḥūs olan eşyānıñ eż‘āf-ı keşīresiyle ḫāne-i faḳīrānesi māl-ā-māl-i māl ü menāl olup lākin şaḳıyy-i merḳūm, şıḥne-i sevdā çār-mīḫına giriftār olup āḫırü’l-emr, kendi kendiyi berdār edip ve eşyā-yı mesrūḳa daḫi nümāyān olup ṭaraf-ı şerīflerine redd murād olunduḳda “ ما این اشیا را بدو هبه و حلال کرده بودیم. ” feḥvāsıyla ḳabūlden ibā’ ve vereşe-i ḫod-küşteye iḥsān buyurmuşlardır ki ṣūret-i ḳażıyye-i

maḥkiyeleri mutażammın-ı kerāmāt-ı ʻadīde olduġu erbāb-ı iʻtibār ʻindinde mānend-i mihr ü māh **[s. 83]** bīrūn-ı iştibāhdır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا فریبی آن مشام پاك را

آن چرندهٔ گلشن افلاك را

حلم او خود را اگرچه گول ساخت

خویشتن را اندکی باید شناخت

دیك را گر باز ماند امشب دهن

گربه را هم شرم باید داشتن

خویشتن گر خفته کرد آن خوب فر

سخت بیدار است دستارش مبر

صد هزاران حلم دارند این گروه

هر یکی حلمی از انها صد چو کوه

Ve Daḫi

Muḥibbīn-i fuḳarā vü hemsāyegān-ı Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa'dan luṭf-ı ḥancere ile mümtāz ve fenn-i mūsiḳīde ser-efrāz Yaḥyā-nām bir ṣābb-ı dil-nüvāz ki hemīşe ni'am-ı naġamıyla ikrām-ı 'uṣṣāḳda mā-melek-bāz olup ṣubḥ u şām 'ömr-i nāzenīni ḫarc-ı rāh-ı ḫıdmet ü ḫulūṣ-ı münzeviyān-ı dergāh-ı merḳūm iken nā-gāh Ḥażret-i mükāşif-i esrār-ı ātiyeniñ 'ırḳ-ı şefḳat ü re'feti cünbān ve kendiden def'-i belā-yı nāgihānī siyāḳında şeker-i 'aḳīde ta'bīr olunan ẕā'iḳa-pīrā-yı erbāb-ı ṭab'dan ḳadr-i yesīr niyāzmendi olduḳda evḳāt-ı sālifesinde ṣābb-ı ṣadāḳat-me'āb ednā bī-ser ü pāy-ı dervīşāna beẕl-i mevcūdun minnet-i cān-ı şīrīn 'add eder iken bi-ḳażāillāhi te'ālā o niyāz-ı ṣaġīrü'l-ḳadr ü 'aẓīmü'l-eşer fedāsında nāz edip ilḥāḥ olunduḳça ışrār ẓuhūr etdikde lā-ḥavle-gūyān kendiyi muḳābele-i küstāḫī-i imsākinde iẓhār-ı kerem ile ta'zīre ḥaml edip ḳabūl-i hediyye-i behiyyelerinden ibā' edip ve **" هر چند این شکر پاره بدرد تو دوا و برنج تو شفاست."** 'unvānıyla terġīb-i ḳabūl u taḫṣīṣ-i raġbet etdikde müfīd olmayıp me'yūsen ser-be-ceyb-i murāḳabe-i ḥükm-i lā-reybiyye olup ba'de's-sā'a müte'acciben ü müteḥazzinen ser-ber-āver-i ġarḳ-āb-ı şühūd ve hemān vaḳt bezme vedā'la nā-būd olup ḥużżār-ı müteferrisīn daḫi ṭarafından bu maḳūle vaż'-ı bū'l-'aceb ṣudūruna ḥayrān ve encām-ı kāra nigerān olduḳlarında ṣābb-ı meẕkūr vebā-zede olup ve dem-be-dem aḥvāli diger-gūn olmaġla aḥbāb-ı ṣadāḳat-niṣāb sırr-ı remz-i meẕkūra vāḳıf olup derūn u bīrūn-ı Dāru'd-devle'de maẕānn-ı ārāmları olan maḥālli kūşe kūşe cüst u cū edip ḫaber-i şenīde vü eşer-i dīdelerinden behre-yāb-ı āşināyī bulamayıp her biri sa'y-i nā-meşkūr ile ser-bālīn-i 'iyādetine ric'at eylediklerinde āmāde-i rıḥlet-i dārü'l-ḳarār müşāhede etmeleriyle nālān u efsūs-künān giryān olduḳların istimā' ile dīde-küşā-yı rūy-ı 'ālem olup **" درین نشئه فرصت فوت شد. لکن از یاران مسئول نا مراد آنستکه قبر فقیر در نظرگاه فقرا کنند که شاید دران نشئه از فیوض انظار شفقت مدار ایشان مستسعد باشم."** nefes-i vāpesīnleri ile güş-zed-i züvvārları olan vaṣıyyet-i ḫārā-

te’ş̄irleri mūcebince ‘amel olunup ḥālā ḥiẕā-yı bāb-ı sa‘ādet-intisāb-ı buḳ‘a-i mübāreke-i merḳūmede her-gāh niş̄imen-i derv̄işān u naẓar-gāh-ı fuḳarā olan maḥall-i hübūṭ-ı revḥ u reyḥānda defn olunup mercūdur ki bu nevbet-i ḥırmānına telāf̄ī-i b̄ī-kerān iḥsān olunup kemā fi’d-dünyā bülbül-i gülşen-i ‘uşşāḳ ve ṣafā-yı idrāk-i rūy u būy-ı gül-i merāmıyla pür-eẕvāḳ ola! Bi-mennihi ve keremihi. Ve ol veliyy-i vālā-himmetden bu maḳūle temh̄īd-i muḳaddeme-i kerem-i kerāmet-i ‘uẓmā ve nefes-şikenān-ı merdāna ‘ibret-i kübrā olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

فضل مردان بر زن ای حالی پرست

زان بود که مرد پایان بین تر است

مرد کاندر عاقبت بینی خمست

او ز اهل عافیت از زن کم است

بنگر انها را که آخر دیده اند

حسرت جانها و رشك دیده اند

از اشارتهای دریا سر متاب

ختم شد و الله أعلم بالصواب

Ve Daḫi

Hengām-ı hengāme-i ḫal‘-i Sulṭān Meḥmedī’den yek-māh muḳaddem dest-i kerāmet-peyvestlerine ibrīḳler alıp pey-ender-pey, ferş-i sāḥa-i ḫānḳāhda olan gerd ü ġubār ve ḫas u ḫāra āb-efşān olup nigerān-ı semt-i istifsār olanlara **“** از آسمان آتش **”** میبارد. ‘unvān-ı tenbīh-maḳrūnuyla işti‘āl-i fitne-i merḳūmeye işāret buyurmaları serī‘an ve ‘ācilen cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup ‘āmme-i ahālī-i Dārü’d-devle şerāre-i fesād-ı ḫāricīn ‘ale’s-sulṭāndan dāġ-dār olduḳları evḳāt-ı pür-āfātda gūyā nevbet-i istidrāc-ı ṭā’ife-i bāġıyyeniñ inḳıżāsına īmā olmaḳ üzere ibtidā-yı tedmīrlerinden bir hafta muḳaddem ibrīḳleri terk buyurup ve cārūb ile ḫas **[s. 84]** u ḫāṣākden ḥavlī-i āsitāne-i merḳūmu taṭhīr u tanẓīfe meşġūl olmaları daḫi ‘alā esheli’l-vücūh, ol ḫār-ı bostān-ı āzārıñ sūḫte-i bārikа-i ġayret-i nāgāhī olmasına emāret-i pür-beşāret ve rūfte-i ṣarṣar-ı intiḳām u tedmīr olmalarınıñ esās-ı tertīb-i cezāsı cenāb-ı ḥimāyet-me’āblarınıñ da‘avāt-ı ḫayriyye vü teveccühāt-ı müvecceheleri olduġuna elsine-i ledüniyye nāṭıḳa olduġu üslūb-ı ḳudsī üzere tanṣīṣ buyurmuşlardır ki ḥattā eḥıbbādan şekve-rīzān-ı dest-i teṭāvül-i buġāt-ı maḫẕūlīne **“** يك كوسفند بچندين گرك چه خواهد كرد مگر شيران بيشهٔ تأييد ياری فرمايند؟ **”** feḥvā-yı tevriye-fermālarıyla evḳāt-ı mezbūrede ricāl-i mevāḳi‘-i taṣarrufāt-ı ma‘neviyye olduḳlarına işāret buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

حلم حق گرچه مواسا ها كند

ليك چون از حد بشد پيدا كند

گر همی خواهی سلامت از ضرر

چشم ز اوّل بند و پایان را نگر

Ve Dahi

Bu bende-i efgende-i türāb-ı aḳdām-ı fuḳarā, müşāhedāt-ı ḫayāliyyesinde bir terkīb-i müşkilü't-ta'bīr ṣūret-nümā olmaġla ẓāhir-i ta'bīri bā'iṯ-i taġyīr-i ṣafā-yı bāṭınım olup lākin iẓhār u iḫfāsı sebeb-i selāmet ü melāmet olduġu ḥasebiyle fayṣal-ı emr-i tedbīr ve zimām-ı ḥall ü tefsīri lehçe-i pür-behçe-i mükāşefānelerine teslīm ü tefvīż ẕeylinde loḳma-i dervīşāne tedārük edip kāşāne-i faḳīrānemize da'vet ve ez-derūn, güş-dār-ı dem-i ḥayāt-baḫşları olup maḳām-ı ḫıdmetlerinde ṣarf-ı maḳdūr etdikde eṣnā-yı tenāvül-i ṭa'āmda ḫandān ḫandān rū-yı bendelerine nigerān ve درویش! بعض کسان واقعهٔ بس خوب و مبارك تعبیر بینند. و اما بسبب غفلت از تفسیرش غمگین و دیگرگون باشند." mażmūn-ı mürüvvet-meşḥūnuyla bi'l-külliyye daġdaġa-i vāhime-i ḫafiyyemi def' buyurup ve fermūde-i ṣādıḳaları üzere mürūr-ı zamān-ı yesīrde tebşīr-i ta'bīr-i ilhām-semīrleri verā-yı perde-i ḫafādan 'arż-ı dīdār-ı ferḫunde-āṣār etmişdir.

*فلله الحمد و المنه و علی نبیه و ولیه الصلاة و التحیه. *

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون بمردی تو ز اوصاف بشر

بحر اسرارت نهد بر فرق سر

آب دریا مرده را بر سر نهد

ور بود زنده ز دریا کی رهد

خویش را صافی کن از اوصاف خود

تا به بینی ذات پاك صاف خود

بیهشان را وا دهد حق هوشها

حلقه حلقه حلقها در گوشها

پای کوپان دست افشان در ثنا

ناز نازان "ربنا احییتنا"

<u>Ve Daḫi</u>

Tüccār-ı ‘Arab’dan Ḥācı Ḥüseyin-nām ẕī-biżā‘a-i keşīre bīrūn-ı Septe’de müsāfir-i deryā iken keştīleri şiddet-i cūş-ı muḥīṭle müşrif-i ġarḳ u me’yūs-ı ḥayāt olduḳda nāgāh, rū-yı deryā vü miyān-ı emvāc-ı ke’l-cibālde ẕāt-ı şerīflerin mu‘āyene edip **“** **”الحمد لله بالسلامة. لا تخف يا حاج حسين!** nefes-i mübāreklerin istimā‘la tāze ḥayāt-yāb ve bi-def‘illāhi’l-Ḥafīẓi’l-Muġīṯ def’aten ḫurūş-ı deryā sākin olup sāḥil-i selāmete ḳarīb olunca **“”لا تجدني الا في القسطنطينيه!** ‘unvānıyla keşf-i mā-fi’ż-żamīr edip naẓarından ġā’ib olmaġla sālim ü ġānim vaṭanına vāṣıl olıcaḳ cāẕibe-i ḫayāl-i miṣāli zūr-āver olup cümle-i mā-melekin ehl ü ‘ayāline teslīm ü hibe edip biżā‘a-i müzcātla ticāret-i Rūm ḳaṣdın ve cüst u cū-yı feryād-res-i merḳūm meylin edip Dāru’d-devle-i İstanbul’a vuṣūlünde kenāre-i maḥmiye-i Ġalaṭa’da maṭlab-ı dil ü cān-ı müstehāmın

kendiye müstaḳbil müşāhede etmekle bī-iḫtiyār pā-yı cihān-peymālarına rū-māl ve dāmen-i irādet ü ḥimāyet-pīrāmenlerine dest-zen-i ibtihāl olduḳda biżā‘a-i mevcūdelerin ḫıdmet-i fuḳarāya infāḳ etdirip ve üzerlerinde lābis olduḳları ḫırḳa-i şerīfe vü külāh-ı pür-intibāhların ilbās buyurup ve şeref-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleriyle ser-efrāz etmişlerdir. Ve ol ‘āşıḳ-ı ṣādıḳ ilā āḫıri’l-‘ömr, sāye-vār ḫak-pāylarından cüdā olmayıp rūz u şeb maḳām-ı ḫıdmetlerinde ḳā’im ve ol ḫ^{w}āb-ı rāḥata vardıḳda daḫi bunlar semt-i ḳademlerinde ḳā’im ü müteveccih-i ṣavb-ı sa‘ādetleri olup müddet-i medīde minvāl-i meşrūḥ ve kemāl-i ādāb u teslīm ü terk tecrīd üzere mülāzım-ı ṣoḥbet ü ḫıdmet ve müstefīż-i āṯār-ı enẓār-ı ḥaseneleri olup ḳabīlü’l-irtiḥāl **[s. 85]** sāḥil-i deryāya nüzūl buyurup sefer-i ṭaraf-ı Mışır’a āmāde bir keştī temāşāsına meşġūl iken Ḥācı Ḥüseyin-i derdmende **“** کار تو در مصر سازند. و از سفر مصر **”** ‘unvanıyla nefes-rān-ı istiḫlāf olmalarıyla muḫliṣ-i mezbūr daḫi **“** سمعا و طاعة و حبا و کرامة. **”** mażmūnuyla ‘amel ve derḥāl sefīne-i merḳūmeye nüzūl edip bī-ḳayd-ı zād u me’ūnet ‘āzim-i ṣavb-ı me’mūr olup fi’l-vāḳi‘, maḥmiye-i Ḳāhire’ye vāṣıl olduḳda Ḥażret-i Kār-sāz-ı bī-enbāz berekāt-ı teveccühāt-ı bī-ḫodāne-i mürebbīleriyle feth-i ebvāb-ı ‘ināyāt-ı ṣūriyye vü ma‘neviyye edip ṣāḥibü’l-maḳām u mu‘teḳid-i ḫāṣṣ u ‘āmm ve mecma‘-ı ser ü sāmān ve merci‘-i iḫvān u ḫullān olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

کار او دارد که حق را شد مرید

بهر کار او ز هر کاری برید

هر چه غیری شورش و دیوانگیست

اندرین ره دوری و بیگانگیست

زانکه نزد عقل هر داننده هست

آنکه با شوریده شوراننده هست

گر غلام آن خرد ره بین بدی

فخر رازی راز دار دین بدی

لیك چون من لم یذق لم یدر بود

عقل تخییلات او حیرت فزود

Ve Daḫi

Ol dīvāne-ṣūret ü ferzāne-sīret, ‘ale’d-devām müşāhede-i ġarā’ib-i āṩār u müṭāla‘a-i ‘acāyib-i eṭvārdan nāşī ḫandān iken aḥbābdan biriniñ velīme-i ḫitān-ı evlādında ‘aynu’l- cem‘-i dervīşānla bulunup ‘ādet-i ḳadīm üzere mecma‘a ḫayāl-i ẓıll-bāz getirilip nādire ḥareketler vü tāze şīrīn-kārlikler eyledikçe cümle-i ḥużżār ḫandān u ta‘accüb-künān olduḳlarında ‘azīz-i müşārün-ileyh ḫılāf-ı ‘ādet-i müstemirresi ser-be-ceyb-i murāḳabe olup evāḫir-i icrā-yı her gün-ā-günunda maḳāmından ḳıyām buyurup āheste āheste perde-i ḫayāl-bāzıñ bir kūşesin ref‘ edip ḥaḳīḳat-i vaḥdet-i muḥarrik-i eşḫāṣ-ı ṣūriyyeyi mu‘āyene edince ḫande-i şīrīn-i pey-ender-peye āġāz buyurup miyān-ı ḫandelerine **“**جای خنده پس از اطلاع ورای پرده است.**”** mażmūn-ı irşād-meşḥūnun ta‘biye ve ḫande-zenān ḥareket ü sükūn-ı ṣuvere ta‘rīż

buyurmaları ‘ayār-āşināyān-ı kār-ı ūlü’l-ebṣāra dil-nişīn ü pesendīde vāḳi‘ olmaġla şenā-yı inṣāf-medār buyurulmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون تجلی کرد اوصاف قدیم

پس بسوزد وصف حادث را گلیم

چیست توحید خدا آموختن

خویشتن را پیش واحد سوختن

دو مگو و دو مدان و دو مخوان

بنده را در خواجهٔ خود محو دان

گر نظر در شیشه داری گم شوی

زانکه از شیشه است اعداد دوی

ور نظر بر نور داری وا رهی

از دوی و اعداد جسم منتهی

چشم دریا دیگر است و کف دگر

کف بهل و از دیدهٔ دریا نگر

جبنش کفها ز دریا روز و شب

کف همی بینی و دریا نی عجب

Ve Daḫi

Ol mir’ātü’l-cemāl ü meclā-yı şāhid-i ḥāl Ḥācı Ḥüseyin bendesin çerāġ-ı efrūḫte-i şu‘le-i sırr-ı ḳudsīleri edip cānib-i Ümmü’d-dünyā’ya istiḫlāf ‘aḳībinde tamām-ı mīḳāt-ı erba‘īn, kūşe-güzīn ü tedārük-i sefer-i Dāru’l-ḳarār üzere olup ve kendileriñ fetīle-i ḳābiliyetleri nūrāniyyet-peẕīr-i buḳ‘a-i mübāreke-i Bāb-ı Cedīd olmaġla kemāl-i inbisāṭ u nihāyet-i neşāṭ ve elvān-ı berg-i sebz-i dervīşānla gūyā seyāḥat-āmede dervīş-i niyāz-āver-vār maṭbaḫ-ı ‘āmire-i ervāḥ-perver-i ‘atebe-i ‘aliyyesine rū-māl-i ibtihāl olup ve evān-ı şaḥvlarında telebbüs buyurduḳları ḫal‘-ı ādāb u şi‘ār u diŝār-ı rüsūm-ı ṭarīḳat ile tezemmül ü tereffül ve her ‘āşıḳa tevzī‘-i hediyye-i behiyye edip pāyānda pāy-ber-pāy-ı i‘tiẕār u niyāz ve münāsib-i ḥāl bu beyt-i zībāyı tercümān-ı ḥāl edip

(Beyt)

[Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün]

Ayaġıyla *ḲOYUN* ḳurbāna geldi

O serbāzı görüñ meydāna geldi

gülbāng-i ḳabūl ricāmendi olmaġla aşçıbaşı ḥażretleri daḫi müsā‘ade-fermā ve gülbāng-i ḳabūl-i niyāz-keş olunca ṣuffe-i maṭbaḫda olan maḳām-ı ḫāṣṣ ibtidāsına rücū‘ ve mesned-i ḳadīmine cülūs buyurup anda daḫi **“Bunda bindim, bunda**

yandım!” fıḳra-i mükāşefe-merhūnuyla iḳtirāb-ı irtiḥāllerine ĩmā buyurmaları ba‘de eyyāmi’l-usbū‘ mizāc-ı kerāmet-siriştlerine inḥirāf ṭārī olup ‘aḳībü’l-i‘tilāl, intiḳāl buyurmalarıyla taḥaḳḳuḳ-peẕīr olup ve kālbüd-i müteberrikleri medfen-i fuḳarā vü güẕeşte **[s. 86]** olan mehbiṭ-i envār-ı ‘ināyet-i Ṣamediyye’de mütevārī-i ḫāk-i pāk-i fenā vü hümā-yı rūḥ-ı revānları ‘urūc-ı eflāk-i beḳā ile rehīde-i çār-mīḫ-i ṭab‘-ı ‘unṣurī olmuşdur.

طيب الله تعالى عيشه في روضات الجنان و نور حدقة عينه بلقاء الاخوان و الخلان في غرف العدن *

***بعزة من له الشفاعة الكبرى يوم الميزان.**

Ḥażret-i Derv̄îş Aḥmed-i Ḫafî

Evlād-ı ‘ulemā-yı ‘āmil̄în-i maḥmiye-i Ṭrabzon’dan bir şābb-ı muttaḳ̄î ve ṭālib-i ‘ilm-i nāfi‘ ü muḥaṣṣil-i ‘amel-i ṣāliḥ ve fā’iz-i ḫulḳ-ı ḥasen-i cibillī olup vālidleri vefātından ṣoñra terk-i ḫānumān u iḫtiyār-ı seyr ü seyāḥat ve cüst u cū-yı nişān-ı merdān-ı ẕevi’l-‘irfān ile ‘azīmet-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥumiyet ‘ani’l-āfāt ve’l-beliyye) edip ol diyār-ı ḥariyyü’l-i‘tibārda daḫi sinīn-i ‘adīde künc-i medrese-güzīn ü mecmū‘a-i fünūn-ı şettā dānişver-i ḥaḳāyıḳ-bīn olmaġla sa‘ādet-i ezeliyye silsile-cünbān-ı inciẕāb u ṣaḥīfe-i derūn-ı ḳābiliyyet-meşḥūnların sevād-ı erḳām-ı ‘ulūm-ı resmiyyeden taḫliye vü zīver-i nūr-perver-i ma‘ārif-i ledüniyye ile taḥliye semtine sā’iḳ-i bī-‘ā’iḳ-i tevfīḳ, refīḳ-i şefīḳ olup bir leyle-i fevzde ḥāżır bi’l-meclis-i ‘uşşāḳ-ı āsitāne-i hidāyet-āşiyāne-i Ḫudāvendigārī olduḳda baḫş-i Ḥażret-i *Meşnevī* muṭābıḳ-ı żamīr-i tefe’’ül-semīri vāḳi‘ olmaġla bi’l-külliyye def‘-i ġā’ile-i

tereddüd ü te’aḫḫur edip hemānā tamām-ı muḳābele-i ḥālet-efzāda Ḥażret-i Ḥüseyin Efendi cenāb-ı velāyet-me’ābına sāye-miṣāl peyrev olup sa‘ādet-ḫānelerine varınca hezār ṣıdḳ u iştiyāḳ ve meskenet ü ibtihāl ile ser-i devletmendlerinden destār-ı dānişmendāneyi ḫāric-i pāya ilḳā ve kendiler ser-bürihne fütāde-i ‘atebe-i ‘ulyāları ve zānū-zen-i kenār-ı seccāde-i nişīmenleri ve niyāzmend-i külāh-ı sa‘ādet-nişānları olmaġla ol leyle-i neyl-i maḳāṣıd u hengām-ı neşāṭ-ı rūḥānīlerinde bu maḳūle ‘arż-ı ḥāl-i bī-vāsıṭaları meşreb-i ‘ālī-i şāhzāde-i velāyete ḫoş gelip derḥāl farḳ-ı ferḳadeyn-sālarında olan külāh-ı bülend-destgāhı def‘aten tekbīr ü tebcīl ile tārik-i mübāreklerine ilbās ve “ رسیدی. "امشب بقدر خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ"[815] ”nefes-i ḳudsīleri ile tebrīk ü tehniye-fermā ve beyne’l-emṣāl ser-bülend-i tekbīr-i bī-çille ile müsteṣnā olup ve elbise-i sā’ir-i dervīşāneleri daḫi ḫızāne-i ‘āṭıfet ü semāḥat-ı Çelebī-i müşārün-ileyhden tesviye vü iḥsān ve rişte-keş-i mevāḳı‘-ı evsāṭ u ḫücerāt-ı āsitāne-i ‘aliyyede iskān u ‘avāṭıf-ı mütevāliyeleriyle müşārün bi’l-benān olmuşlardır. Ḥattā def‘aten ihmāl-i ḫurde-i faḳr u müsāhele-i rüsūm-ı ṭarīḳa-i ilbās-ı külāh u teşrīf-i tekbīr buyurulduġuna ba‘ż-ı nāḳış-fehmān cānibinden i‘tirāż ṣudūrunda “ آن درویش را قابلیت در قوة قریبه بود. و کلاهش زیر دستار پوشیده بود. سر پوش را بینداخت و تاج سعادتش هویدا گشت. ”mażmūn-ı irşād-maḳrūnuyla tefāvüt-i ḳābiliyyāta işāret buyurup rüsūm-ı merḳūme mevāḳı‘-ı iḳtiżā vü maḥāll-i iḫtiyācda mürā‘āt olduġuna īmā buyurmuşlardır.

’فان تحصيل الحاصل و تهيئة الحاضر عبث محض بل فيه تأخير الخير و تسوية المراتب.‘

Pes ol gevher-i pākīze ḳadem-i evvelde bu maḳūle teraḳḳī-i def‘īye muvaffaḳ ve leyle-i mübāreke-i müteraḳḳıbetü’l-füyūżda nā’il-i ḳadr-i refī‘ ü fā’iz-i taḫṣīṣ-i

[815] Kadir Sûresi, 97/3. Âyet: “Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır.”

şān-ı menī‘ olduġu enẓār-ı ẕevi’l-beşā’irde emāret-i bāhire-i irtifā‘-ı ‘avāḳıb-ı aḥvālleri olmaġla beyne’l-iḫvān mu‘tenā vü muḥterem ve miyāne-i ḫullānda elvān-ı ḫıdemātla mükerrem olmaġla her-çend neşr-i fevāyiḥ-i ‘ilmiyye vü neşr-i le’ālī-i va‘ẓiyye ilḥāḥ olunduḳça iḫtiyār-ı ḫumūl-i vaż‘a vü meskenet buyurup hemvāre iḫtifā-yı ḥāl ü setr-i kemāl ve tevaḳḳī-i iştihār üzere iken ḫaber-i sülūk-i rāh-ı faḳr u fenāları güş-güẕār-ı ḫ^{w}īş ü tebār olmaġla ḫānedānlarına ceẕb ve maḳām-ı vālidlerine celb ü iclās ḳaṣdıyla vārid olan aḳribālarına daḫi rū-nümā-yı āşināyī olmayıp Baba Ṭāvus (ḳuddise sırruhu’l-me’nūs) türbe-i firdevs-rütbesinde mānend-i ‘anḳā ‘uyūn-ı cüyendeden iḫtifā edip cüst u cüy ve yāft u būdundan eḳārib-i merḳūmīn ‘āciz olduḳlarında Ḥüseyin Efendi ḥażretlerine ilticā ile maẓānn-ı ārām olan maḥāll tefaḥḥuṣ olunup ve ba‘de’ẓ-ẓuhūr ḥużūrlarına iḥżār ve tenbīh-i ṣıla-i raḥim niyāzmendi olduḳlarında **“** درویش احمد ما کنز خفی است. مغربئ طلسم **[s. 87]** شکن باید که او را در یابد. **”** nükte-i şerīfeleriyle ‘alā sebīli’l-muṭāyebe pāsuḫ-ı iyās-fermā olmalarıyla ḳaṭ‘-ı ümīd edip vaṭanlarına ric‘at eyledikleri ‘aḳībinde yine maḳarr-ı dervīşānelerine ‘avdet edip tedārük-i lāzıme-i himmetleri olan ṣafā-yı vaḳtlerine meşġūl ve te’ṯīr-i nefes-i mürşid-i mükemmilleriyle beyne’l-fuḳarā “Ḥafī” şöhretiyle med‘uvv olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جان مادر چشم روشن گویدت

جز غم و حیرت از ان نفزایدت

جاهل ار با تو نماید همدلی

عاقبت ز خمت زند از جاهلی

دوستئ جاهل شیرین سخن

کم شنو کان هست چون سم کهن

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا نمیری از خود و از خلق پاك

بر نیاید جان ما از حلق پاك

کار ما از خلق شد بر ما دراز

چندازین مشت گدای بی نماز

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون "یفر المرء" آمد "من اخیه"

"یهرب المولود یوما من ابیه"

هین بگو نك روز من پیروز شد

آنچه فردا خواست شد امروز شد

Ve ḥażret-i mürşid-i rāh-ı sedād u rehber-i cādde-i reşādları ufūlünden ṣoñra mānend-i āfitāb-ı cihān-gerd olup her rūz bir girībān-ı maṭla‘dan ser-ber-āver ve her şeb bir ceyb-i ġurūbda rū-der-liḥāf-ı ārām olurlar idi. Ḥattā būy-gīrān-ı ḥüsn-i ḥāllerinden ba‘ż-ı rübūde-i ‘alāḳaları olanlar **" تا بکی این عالم گردی؟ چند روز در جای دلکش** ‘unvān-ı terġīb-i sükūn-bünyānlarıyla şikār-ı dām-ı ārām murād **را حتی هم مناسب است."** etdikde ḥalḳa-i āġūş-ı ülfetlerinden cehān ve dā’ire-i āmīziş-i ṣoḥbetlerinden remān olup **"ما شمسیان مولویانیم که بحسب شمسیت عالم گردیم و بجهت مولویت بسر دائرهٔ خود گردیم."** feḥvā-yı ‘aẓīmü’l-cedvāları ile meşāmm-ı müsta‘iddīne şemme-i fevāyiḥ-i ‘anberiyye-i ḥasb-i ḥāl-i tecerrüd-me’āl buyurmuşlardır ve beyne’s-seyyāḥīn rub‘-ı meskūn-neverd olmaġla şöhret-şi‘ār ve naḥl-i şehd-i ‘ibret-i āṣār-ı raḥmet olup hengām-ı seferi ẕevḳ-i ḥużūrdan ḫālī olmayıp sefer-i āfāḳī vü ḥażar-ı enfüsī mecma‘ı olmaġla zamān u mekān-ı intiḳālleri ma‘lūm olmayıp ḥayātlarında kenz-i ḫafī olduḳları gibi vefātlarında daḫi genc-i nihān-ı vīrāne-i bī-nişān olmuşlardır.

طوبی له و حسن مآب. بشری لروحه و لطف مقام الی ساعة القیام اقام الله سره السیار علی اوج القربات و أفاض من سعود برکات روحانیته علی النازلین الی حضیض هبوط الرجعات بمنه و کرمه آمین یا مفیض العنایة علی العالمین.*

Ḥażret-i Derv̄îş ‘Alī Şāṭır

Ḥamaviyyü’l-aṣl ve emīrān-ı ḥācdan biriniñ şāṭırı ve girde-i keşān-veş ziyāde cest ü çāpük olup rüsūm-ı ḳadīme-i ‘Oṣmāniyye’de umūr-ı mühimme isti‘cāline ṭā’ife-i şāṭırīn isti‘māl olunagelmekle ṣavb-ı veliyyü’n-ni‘amından emr-i mühimm ta‘cīli ḫıdmeti ile me’mūr ve kemā-yenbaġī tetmīm-i ḫıdmet-i me’mūresiyle ric‘at eṣnāsında reh-zenān-ı ‘urbān, ṭarīḳ-i müsāra‘atin ḳaṭ‘ ve mekātīb-i aḫbār-ı sārresin aḫẕ ve libās u zādından tecrīd ve bī-nevā etmekle ne tāb-ı ḳarār u ne cür’et-i firār ser-gerdān-ı vādī-i ḥayret ü żucret iken bī-tāb-ı ġumūm u dermānde-i hümūm fütāde-i pāy-ı iḳdām u ḫʷāb-ı ḥasret-zede olduḳda Ḥażret-i ḳutbü’l-vaḳt Ḥamza Dede cenāb-ı velāyet-me’āblarınıñ şebaḥ-ı ḳudsīleri verā-yı perde-i ḫayālden çihre-küşā vü peyker-nümā olup **“** ای ساده لوح! این سرعت طاقت گداز را در راه خدای بی انباز کارساز باید کردی. بر خیز و برو! **”** ve ḫiṭāb-ı ‘itāb-āmīzleriyle kerem-fermā olduḳları dehşetinden bīdār

olunca kendiyi finā-yı Şām’da bulup ma‘a haẕā maḥall-i felāketi ile mevżi‘-i selāmeti mābeyni çār menzil olduġu ma‘lūm-ı bī-şübhesi olmaġla ḥayret-i farṭ-ı şādīden bir zamān püşt-be-dīvār-ı heyemān olup ba‘de’l-ifāḳa nā-çār ‘uryān u giryān emīr-i āmire varıp ḳażıyye-i maḥkiyyesin tafṣīl ve isti‘fa-yı ḫıdmet edip serī‘an ve ‘ācilen dergeh-i kerāmet-destgehe ḥażret-i ‘azīz-i müşārün-ileyhe ‘arż-ı ḥāl-i melālet-me’āl eyledikde **“زمانی شاطر میر میران بودی. مدتی نیز غاشیه بر دوش مردان باش!”** nefes-i ḥayāt-baḫşlarıyla tesliyet-fermā-yı ḳabūl olup muntaẓam-ı silk-i ḫuddām-ı maṭbaḫ-ı ‘āmire-i evliyā ve ba‘de tekmīli mīḳāti’l-ḫademe ser-firāz-ı tekbīr-i külāh-ı inābet ü behremend-i sāye-i dest-i bī‘at u irādet olup müddetü’l-‘ömr ol āsitāne-i sa‘ādetde evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār **[s. 88]** u maẓannetü’l-ḫayr-ı ṣıġār u kibār-ı diyār olmuşlardır.

(نظم)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

درین بازار عطاران مرو هر سو چو بیکاران

بدکان کسی بنشین که در دکان شکر دارد

[فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن]

ز آسمان آید این بخت نه از عالم خاك

کار اقبال ستاره ست نه کار بازو

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

میگریزی هر زمان از کار ما

در میان کار چونت یافتم

[مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن]

ملك سعادت میبرد هر که مرا بنده شود

گردد او شاه دو سرا هر که گزیند در من

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دیدن ایشان شما را کیمیاست

چون نظرشان کیمیایی خود کجاست

Fi’l-vāḳi‘, berekāt-ı nefes-i enfesleriyle seyr ü sülūk-i menāzil-i ṭarīḳatde daḫi esra‘ mine’l-evvel cest ü çālāk ve sālik-i derrāk ve zamān-ı yesīrde ṭayy-ı merāḥil-i kesīre edip bir merd-i ferd-i ‘ārif-i āgāh u ṣāḥib-i ḥāl-i ricāl-i mürde-nefs ü zinde-nefes ve melce’-i muḳīmīn ü maḳṣad-ı müsāfürīn olup meyāmin-i enẓār-ı ḥasene vü me’āṣir-i himmet-i merdāneleri ḥavālī-gīr olup ḥattā Cibāl-i İbni Ma‘an sükkānı bīgāne-reftārlar iken muḥibbīn-i muḫliṣīn olup pey-ender-pey nüẕūr u ḳarābīn ve tuḥaf u hedāyā ile isticlāb-ı da‘avāt-ı ḫayriyyelerine ve istiẓhār-ı teveccühāt-ı nāfizelerine tevessül ederler idi. Ve ṭā’ife-i şedīde-i merḳūmeden ġadr-dīde olan maẓlūmīn-i vüzerā-yı Dımaşḳıyye ve vükelā-yı Ṭrāblūsiyye ebvāb-ı ḥirāset ü

siyāsetlerine ref‘-i ruḳ‘a-i taẕallüm ü teşekkī edip müfīd-i merām olmayan mevādda ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref-i veliyy-i vālā-himmete mürāca‘at eylediklerince teẕkire-i nāṣıḥāneleri netīce-baḫş u sebeb-i redd-i ḥuḳūḳ-ı maġṣūbeleri olduġu keşirü’l-vuḳū‘ olup ve ri‘āyet-i ḫāṭır-ı ġayret-maḳāṭırları etmeyen eşiddā’-i cehele-i ḳavm-i ‘Arab ḳarīben ve ‘ācilen cezā-dīde-i iżā‘at-ı ḥürmetleri olmaġla gūyā ruḳ‘a-pāreleri ol ‘aḳabāt-ı ṣu‘betü’l-mürūrda şürūr-ı ehl-i fesād u ġurūrdan selāmete nişāne-i zinhār olmuş idi.

Ve aḥbāb-ı ṣadāḳat-niṣāb, ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātlarına tebcīl ü iḥtirām ṣadedinde maḫṣūṣ, ḥücerāt-ı bā-tekellüf binā edip cümle-i levāzım-ı ‘ādiyye-i ikrāmların āmāde etmekle ‘aynu’l-cem‘-i ḳuṭṭān-ı ḫānḳāh fi’ṣ-ṣubḥ ve’l-mesā müşāreket-i fütūḥ-ı bī-minnetleriyle muġtenim-i ‘ayş-ı ḫoş ve me’mūnü’l-ġā’ile-i tedārük-i loḳma vü ḫırḳa olmuşlar idi. Ve fuḳarā-yı ṭarīḳat-i ‘aliyyeden ḳāṣıdīn-i ziyāret-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn olanlarıñ cümle-i mehāmm-ı ẕehāb u iyābların ḫızāne-i keremlerinden tekmīl edip ṣūriyye vü ma‘neviyye ‘aṭā vü du‘ālarından müstefīż ü müstefīd olmalarıyla maṣrūf-ı ġayr-ı ma‘rūfları tenhā ikrām-ı aḥbābla olmayıp belki fütūḥ-ı ġaybī ile müstemidd olmalarına müteferrisīn-i iḫvān u ḫullān ittifāḳ etmeleri rifd-i zā’idü’l-miḳdārlarıyla taḥḳīḳ ü işābet-peẕīr olmuşdur. Ve ‘ale’d-devām elvān-ı eṭ‘ime-i maṭbaḫ-ı ḫāṣṣları şekkerī vü nefāyis ve kā’inen men kāne ‘aṭāları denānīr olup dest-i semāḥat-peyvestleri iḥsān-ı fıḍḍıyyāt ve derāhim-i meskūke cilbend-i keremlerinden ḳāṣır u mehcūr olduġu ṣübūt-yāfte-i tecārib-i ṣādıḳa-i tetimmāt-ı iḫvānu’ṣ-ṣafādır.

’وما هو على الجواد بعزيز انه مفيض النوال من غير سؤال و منان المطلب من حيث لا يترقب!‘

Ve her sāl mürūrunda dā'ire-i temellüklerinde müctemi'a ecnās u eşyāyı ḥaşīr-i ḥücreye varınca iḫvān u ḫullāna yaġma etdirip faḳaṭ endāmlarında olan libāsla gāh Ṭrāblūs ṭarafına ve gāhī Ḳudüs-i Mübārek cānibine seyāḥat-i çend-māhe ve ḥavālī-i müteveccihlerinde geşt ü güẕār ve ba'dehu, maḳarr-ı sa'ādetlerine rücū' ve ḳarār-ı 'ādet-i medde'l-'ömrleri olduġundan istifsār olunduḳda aṣḥāb-ı ibtidāyı ṣıyānet ve 'ādet-i ḳadīme-i tecerrüdleri metāneti ve rüsūm-ı faḳr u 'ahd-ı fenā tecrīd ü iḳāmeti olduġun tebyīn buyurup ve nevbet-i aḫīre-i yaġmalarında muḳaddeme-i seyāḥat-i 'ālem-i ıṭlāḳları olduġun ta'yīn edip ẓāhiren derūn u bīrūn-ı ḥücrelerinde ḳalīl ü keşīr, nefīs ü ḫasīs-i māl ıṭlāḳı ṣaḥīḥ nesne ḳalmamış iken ḥīn-i vefātlarında 'alā etemmi'l-vücūh cümle-i levāzım-ı aḫīreleri müheyyā bulunduġu ḥayret-efzā-yı maḥremān u hem-demān olmuşdur. Ve gāh u bī-gāh med'uvven Cibāl-i İbni Ma'an ṭarafını teşrīfleri ve feyż-i te'şīr-i ṣoḥbet-i leẕīẕe-i 'ārifāneleri ile ṭā'ife-i merḳūmeniñ ekşeri muḥibb-i evliyā vü mükrim-i fuḳarā ve semt-i i'tiḳād-ı nā-şāyesteden rūy-gerdān-ı dil olmalarıyla fırḳa-i müfsidīniñ **[s. 89]** daḫi inḳıyād-ı kerhiyyelerine bā'iş ve taḳlīl-i meẕālim ü ta'addīlerine bādī olmuşdur. Ve ḥālā eẕkār-ı cemīleleri vird-i zebān-ı ahālī-i Şām-ı cennet-meşāmm ve nefāyis-i menḳabeleri maḥāfil-ārā-yı ḫāṣṣ u 'āmm ve ḳabr-i şerīfleri ziyāret-gāh-ı enāmdır. Ve zamān-ı intiẓām-erkānlarında Ḥalebü'ş-şehbā'da Şāṭır Meḥmed Dede ḥażretleri ne resme pertev-i kerāmet-endāz-ı sāḥa-i buḳ'a-i mübāreke-i Mevleviyye oldu ise bunlar daḫi Dımaşḳu'ş-şām'da cilve-gāh-ı 'ārifān-ı Mevleviyye olan mecma'-ı 'urefā vü fużalāda bī-inżimām-ı i'tibār-ı meşīḫat-i ṣūriyye ṣıyt-ı aḫlāḳ u mükāşefāt ve ṣadā-yı kerem-i kerāmāt u medāyiḥ-i celīleleri velvele-efgen-i ḳıbāb-ı edmiġa-i meşāyiḫ-i şevāmiḫü'l-merātib-i 'aṣrları olmuşdur.

***نور الله تعالى سره و افاض على قبره بره آمين بحرمة من أيد بالقرآن امره. ***

Ḥażret-i Dervīş Aḥmed-i Meczūb

Ḫāk-zād-ı medīne-i Ḥısn-ı Manṣūr ve şecī‘ u mübāriz-i meydān-ı cihād ve mensūbāt-ı vüzerādan olup rāh-ı baḫt-ı ḫudā-dādı Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ṣuyyinet ‘ani’l-āfāt)a mürūr edip Ḥażret-i Ġavşü’r-ricāl u faḫru’l-abdāl Çelebi Luṭfullāh (ḳuddise sırruhu’l-‘azīz)iñ evżā‘ u eṭvār-ı velāyet-medārına naẓar-endāz-ı iḫlāṣ ve şikār-ı şāhbāz-ı ‘arş-pervāz-ı himmet-i vālā-yı merdāneleri olup cümle-i esbāb u ālāt-ı şervet ü tena‘umun fedā-yı ḫıdmet-i fuḳarā edip mānend-i naḳş-ı pā, rūy-ı irādet ü inābetin ferş-i rāh-ı mülāzemet-i ḫıdemāt-ı ‘aliyye-i ‘azīz-i müşārün-ileyh etmekle muḳābele-i mir’āt-ı mücellā-yı żamīr-i ceẕbe-semīrlerinden pertev-i ḥālet-i zā’ide in‘ikāsıyla anlar daḫi maġlūbu’l-‘aḳl u meslūbu’t-tedbīr ve ṣayf u şitāda ser ü pā bürihne kūçe-gerd-i bī-ḳarārī ve me’mūnü’l-ġā’ile-i ḫord u ḫ*w*āb-ı āsāyiş olup muṣādefe-i vaḳt-i inbisāṭ-ı ḫāṭır-ı feyż-me’āṣirlerinde feverān-ı ‘aynu’l-ḥayāt-ı meşreb-i tāb-nāklerinden cür‘a-nūş-ı ḥüsn-i teveccüh olunca fetīle-i āmāde-i sırr-ı pākleri fürūzān-ı şu‘le-i eymen-ābād-ı irşād olup Nāblūs-nām medīne-i ḳadīme-i mübāreke ḳuṭbiyyeti ve ḫıdmet-i nigehbānī-i ‘ibādullāhī ile çerāġ-efrūḫte ve ḫalīfe-i

dehen-dūḫteleri olup aṣḥāb-ı ḥācāt muvācehe-i istikṣāf-ı ḥāl ü me’āle ilticā eylediklerinde devāt u ḳalem ü ḳırṭās iḥżār edip dest-i ḫaṭlarıyla cevāb-ı ṣāfī-yāb u behrever-i teselliyāt-ı beşārāt u ḥimāyāt olurlar idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر که را اسرار کار آموختند

مهر کردند و زبانش دوختند

بر لبش قفلست و در دل راز ها

لب خموش و دل پر از آواز ها

عارفا تو از معرف فارغی

خود همی بینی که نور بازغی

عارفان که جام حق نوشیده اند

راز ها دانسته و پوشیده اند

Ve erbāb-ı ilticādan mehbiṭ-i ṣā‘iḳa-i ḳażā-yı mübrem olacaḳlarıñ devāt u ḳalemine iltifāt buyurmayıp sükūt u sükūnla cevāb-ı ṣamtī-i ḥırman-fermā olup ve niyyāt-ı fāside ile muvācehelerinde niyāzmend-i himmet olanları şuhub-ı nā’ire-i

celālleriyle def‘ u ṭard buyurup ve ba‘de ḥuṣūli’l-maḳāṣıdi’l-ḥasene yā zevāl-i ṭālib ü yā helāk-i maṭlūbla pāyidār olmayacaḳ sā’ilīniñ ruḳ‘alarına imlā-yı beşāret edip ba‘de’l-irā’e ve’l-ḳırā’e ruḳ‘alarını aḫẕ ve endāḫte-i āteş ü deryā etmekle encām-ı kāra īmā vü remz buyurup her ne vech-ile işāret-fermā olurlar ise bi-‘aynihā cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup taḫallüf-i meżāmīn-i ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı işābet-merhūnları mesmū‘ olmamışdır ve gāh bī-gāh ḥavza-i ḳuṭbiyyet ü ḳalemrev-i ḥimāyetlerine eşḳıyā-yı ‘urbān u ‘avānān-ı ẓaleme-i vülāt-ı diyārdan cevr ü ḥayf edenlere ġā’ibāne maḳāmlarından ḳıyām edip gūyā ḫaṣmla müdāfa‘a vü muṣāra‘a eder gibi kelimāt-ı ḫuşūnet-niẓām u hücūm-ı intiḳām-encām ile ve bāriḳa-rān-ı nefes-i āteşīn olmalarıyla ekṣeri ḥatfe enfihi hālik ve ba‘żıları ‘ilel ü esḳām ve iflās u nekbete mübtelā olmaġla cezā-yı sezā-bīn ve kendi hem-‘inān-ı rāh-ı ġadrları olanlara ‘ibret ü ṭu‘me-i şemşīr-i bī-zinhār-ı ġayretleri olmaġla dā’ire-i diyārları diyār-ı ẓaleme vü ‘aveneden me’mūnu’s-sāḥa olup ẓāhiren ve bāṭınen sāye-i velāyetleri sermāye-i āsāyiş-i ahālī olmuş idi. Ve ḳarīb ü ba‘īd vülāt-ı eṭrāf-ı memleket ḥabs ve zencīr-i muṣādere vü zindān-ı siyāsetine giriftār u esīr olan maẓlūmīniñ ‘ayāl u aḳribāları pīşgāh-ı **[s. 90]** şefḳat-destgāhlarına teşekkī vü istişfā‘ eylediklerinde ḫalāṣ u ‘afvları bābında ṣādır olan dest-i ḫaṭları beher ḥāl muṭā‘u’l-feḥvā ve ġurūr-ı emāretle ḳabūlden ibā’ eden nev-devletān gūşmāl-i nā-gāh-dīde vü nā-çār iṭā‘at ü müsā‘ade-nümā olup hezār i‘tiẕār u tuḥaf u hedāyā ile taḫlīṣ-i girībān-ı ḥayāt-ı müste‘ār eyledikleri daḫi aḫlāfa nuṣḥ u pend olup ẓuhūr eden ruḳ‘a-i ḥimāyeleri ḥırz-ı cān ‘add olunagelmiş idi.

Ḥattā rū-yı deryāda daḫi sevāḥil-i pür-neẓāretlerine sū’-i ḳaṣd eden küffār-ı Fireng bi’d-defe‘āt sefīneleri fütāde-i girdāb-ı cūş-ı ṭūfān-ḫīz olup ve ba‘żıları ġuzāt-ı İslām’a naṣīb olup ve şiddet-i bād-ı muḫālifle ḫuşk-zede olmaġla felāket-i gün-ā-gün-ı keşīde olduḳları ḥasebiyle evān-ı ḥayāt u ezmān-ı ḥimāyelerinde ol ḥavālī

emīn ü selāmet ve ferd-i vāḥidiñ nefs ü māl ü ʻıyāline taʻaddī vü ıżrārdan ḫālī olduġu ẕāt-ı velāyet-simātlarına kerāmet-i bāhire ʻadd olunmuşdur. Ve hemvāre pīrāmen-i şemʻ-i dil-fürūzları ḳāṣıdīn-i fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı evliyādan ve pervānegān-ı bāl ü per-sūḫte-i āteş-i faḳr u fāḳadan ḫālī olmayıp ẓuhūr eden fütūḥ-ı ṣūriyye vü maʻneviyye ile her biriniñ ḥāline münāsib tesellī vü nevāziş ile kerem-fermā olup lākin gürūh-ı pür-şükūh-ı ṣādıḳīnden Dervīş Meḥmed bendeleriniñ derd-i derūn-ı şeġaf-meşḥūnu ancaḳ nūr-ı naẓarlarından iḳtibās-ı ʻināyet-i sırrāniyye ile nā'il-i tedbīr-i bihbūd olmaġla müddet-i medīde maḳām-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerinde muḳīm ve āḫir Süveys-nām ḳaṣabada Ḥażret-i Ḫıżır (ʻaleyhi's-selām) maḳāmına irsāl ü istiḫlāf olunup maẓhar-ı berekāt-ı enẓār-ı ḥasene vü müstesʻid-i meyāmin-i teveccühāt-ı rūḥāniyyeleri olmuşdur. Ve ḥālā medfen-i pür-revḥ u reyḥānları diyār-ı Nāblūs'da ziyāret-gāh-ı ḫāṣṣ u ʻāmm ve ḫāk-i pākleri müteberrik-i enām olmuşdur.

نور الله تعالى مضجعه و طيب مهجعه و افاض على الزائرين بركته آمين بعزة سيد الاولين و الآخرين. *

*

Ḥażret-i Derv̄îş Meḥmed

Anṭākiyyü’l-mevlid ve evlād-ı mün‘imān-ı tüccārdan olup ba‘de vefāti’l-vālid tereke-i mevrūşeleri āfāt-zede-i ḥavādiş olmaġla ḥirfet-i ḫayyāṭete ḫıdmet edip zamānında beyne’l-emşāl, üstād-ı ḫayyāṭ olup mekāsib-i kāz u sūzeniyle taḥṣ̄îl-i ġınā ve kirāren ḥacc-ı şerīf edip ẕī-evlād u ‘ıyāl ve ṣāḥib-i māl ü menāl olmuş-iken ḫānedānı āteş-zede-i vebā olup kendiden ġayrı cümlesi müsāfir-i dār-ı āḫiret olmaġla tāb-ı ḥarīḳ-i hicrān, cān-ı pür-aḥzānına kār ve bīzār-ı bāzār-ı ‘alāyıḳ-ı kesb ü kār u bāzār ve kürbet-i terk-i diyār u tebāra ḳarār-dāde olup lākin iḫtiyār-ı bihbūdda mütereddid ve iḫtiyār-ı ma‘hūdda mütefekkir olup ve istikşāf-ı ḫayr u ma‘ḳūlu ṣadedinde ‘Azīz-i Nāblūs’a ‘arż-ı ḥāl-i bī-maḳāl eylediğinde **“ازین جا دور مشو!”** mażmūnu manṭūḳ-ı mektūb-ı ruḳ‘a-i żarā‘et-maṣḥūbları ve mülāzemet-i ṣoḥbet-i şerīfeleri medār-ı ārām-ı dil-i müstehāmı olmaġla dem-be-dem müşāhede-i aḥvāl-i

saʿādet-meʾālleri bāʿiṣ-i teʾkīd-i maḥabbet-i iʿtiḳād-ı āṣār ve bādī-i ferāmūṣī-i ālām-ı firāḳ-ı yār ve [t]elāfī-i ekdār-ı şemātet-i aġyār olmuşdur ki ez-dil ü cān fütāde-i dām-ı ʿalāḳa-i rūḥāniyyeleri ve rübūde-i şīve-i mecẕūbāneleri ve ṣūret ü sīretde hem-reng ü hem-demleri olup ʿahd-ı baʿīd-i mürīd-i saʿīdleri olup āḫırü'l-emr, Süveys-nām ḳaṣabada rūḥü'l-beled olan Ḫażret-i Ḫızır (ʿaleyhi's-selām) cenābınıñ maḳām-ı ʿālīlerine cārūb-keş ü sebīl-dār taʿyīn olunup āyende vü revende-i fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ʿaliyye-i evliyā-i kirāma iḥtirām ṣadedinde beẕl-i maḳdūrla evḳāt-güẕār iken nāgāh dil-āzār-ı fuḳarā vü ġaddār-ı mesākīn ü żuʿafā olan İsmāʿīl Paşa vālī-i diyār-ı Mıṣrī olduḳda naḳṣ-ı ḫazīne bahāne-i nā-cüvān-ı merdānesiyle cümle-i evḳāfıñ dīvān-ı Mıṣır'da olan baʿż-ı idrārını ḳaṭʿ etmekle bunlara daḫi şerāre-i ġadri iṣābet edip sebīl-i ḫāneniñ āb-ı īrādı ḳaṭʿ olunup ḥīn-i fetḥ-i Selīmī'den aḳdem nevebāt-ı düvel-i sālifede daḫi cārī olan çeşme-i ḫayrāt seng-i ḫārā-yı dil-i bī-şefḳat-i vezīr-i vezīr-i meyşūm gibi ḫuşk olmaġla ḳalb-i ġayret-taḳlīblerine ḥamiyyet müstevlī olup nā-çār ḥirfet-i sābıḳaları olan ḫayyāṭetle tesebbüb edip lākin ol diyār-ı ḫuşk-sārda ḥafrü'l-**[s. 91]** bi'r bi'l-ibre rütbe-i ḫarṭu'l-ḳatādda müşkil olmaġla bi'l-iḳtiżā ve'l-istiḫāre dīvān-ı Mıṣır'a mürācaʿat-ı taḳrīr ḳaṣdıyla maḥmiye-i Ḳāhire'ye gelip bi'd-defeʿāt ʿarż-ı ḥāl-i riḳḳat-meʾāl eyledikçe müfīd-i icrā-yı merām olmamaġla kendiyi bi'ż-żarūre 'یا کلاغ بر لاشه و یا دولت بر سرا' mışdāḳınca vezīr-i pür-tezvīr-i züḥal-tedbīrle maʿraż-ı müşācereye ilḳāya himmet ü ʿazīmet edip tekrār ʿarż-ı ḥāl-i ilzām-meʾāl taḥrīr edip dīvāna revān ve nevbet-i refʿ-i ruḳʿasına nigerān iken ṣārif-i meşiyyet-i ḥadeḳa-i iltifātın semt-i bālā-yı saḳf-ı dīvān-ḫāneye taḥvīl edince bi-ʿaynihi dīvān-ı taḥtānī-veş bir dīvān-ı fevḳānīye merdüm-dīde-i mükāşefesi dūçār olup kemāl-i ḥayret-i muʿāyene-i nādire-i ḥikmetden āyīne-kirdār püşt-be-dīvār intiẓār-ı āḫir-i kār olduġu ḥāl-i ʿibret-meʾālde nāgāh mesned-ārā-yı dīvān-ı fevḳānī olan miṣāl-i düstūr-mestūr-ı miyāne-i ḥācetmendān-ı cemʿiyyet-i ḫayālīde ḥayrān olan miṣāl-i Dervīş Meḥmed'iñ ʿarż-ı ḥāline ṭālib olup serhengān-ı dīvān daḫi aḫẕ u īṣāl-i ruḳʿasına

mübāderet edip ruḳʿa-i merḳūme dest-i düstūr-mestūra vāṣıl olunca bilā-tereddüd taḳrīr-i vaẓīfe-i muʿayyene buyurulup ve bir miḳdār ʿaṭıyye ile taṭyīb olunduġu ṣūret-i ġaybī bi-ʿaynihā mirʾāt-ı sāḥa-i dīvān-ı taḥtānīde cilve-ger olup maḳżiyüʾl-merām ḫānḳāha ʿavdet ve mācerā-yı müṣāhedelerin ḥikāye ẕeylinde **" ما پنداشتیم که بنده** maẓmūn-ı **"را برای انهای تقریر آوردند. المنة لله تعالی و ترحم. مگر بهر ارشاد و تقریر آورده بودند.** ṣükrān-meṣḥūnuyla ḥużżār-ı bezm-i meserret-tevʾemlerin ḥiṣṣemend-i fevāʾid-i müşāhede-i ġarībeleri ve behre-yāb-ı ʿavāʾid-i muʿāyene-i ʿacībeleri edip merdān-ı kārıñ hengām-ı ıżṭırārda iḫtiyār-ı iḫtār eyledikleriniñ esrārını keşf ü tafṣīl buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بعد نومیدی بسی امید هاست

از پس ظلمت بسی خرشید هاست

نی مشو نومید و خود را شاد کن

پیش آن فریاد رس فریاد کن

کوی نومیدی مرو امید هاست

سوی تاریکی مرو خرشید هاست

انبیا گشتند نومیدی بدست

فضل و رحمتها یا رب بی حد است

از چنین محسن نشاید نا امید

دست در فتراك این رحمت زنید

زانکه او پاکست و سبحان وصف اوست

بی نیاز است او ز نغز و مغز و پوست

هر شکار و هر کراماتی که هست

از برای بندگان آن شهست

تو مراقب باش بر احوال خویش

نوش بین در داد بعد از ظلم نیش

<u>Ve Dahi</u>

Bu aḥḳaru'l-fuḳarā vü efḳaru'l-verā, seyāḥatle nezīl-i ḫānḳāh-ı Mevleviyye-i Mıṣır olduġumda ekṣer-i maẓānn-ı ḫayr olan iḫvān-ı ṭarīḳatle ṣoḥbet ve berekāt-ı enẓār u ḥasenāt-ı enfāslarından müstefīd-i meyāmin-i cemme olup ve veliyy-i müşārün-ileyhiñ ṣıyt-ı āṣār-ı müstaḥseneleri ṣımāḫ-ı ṣıġār u kibār-gīr ve eẕkār-ı cemīleleri elsine-i pīr ü cüvāndan teshīr-fermā-yı żamīr-i iḫlāṣ-semīrim olup maḫṣūṣen 'atebe-i ziyāretlerine rū-māl olmaḳ üzere kemer-beste-i miyān-ı himmet ve müstemirr-i sāḳ-ı 'azīmet olduġumda ḫūṣūṣ-ı sālifü'l-beyān dā'iyesiyle cānib-i

Mışır’a teveccühleri ve kāşāne-i müştāḳānı teşrīfleri evānında gül-çīn-i gülistān-ı cemāl-i ferrūḫ-fālleri olunca “ جاذبۀ توجه اخوان بدين وسيله كاه وجود اين گدا را كهربا گشته افتان و خيزان بحمد الله بزيارت اخوان الصفا مستعد شديم. اميد است كه از بركات زيارت ايشان بسود تجارت نيز مستفيد باشيم.” kelimāt-ı cāmi‘atu’l-mükāşefāt ve’l-fevā’idleriyle āġāz u encām-ı ḥāle īmā buyurmaları muḥaḳḳıḳ-ı ṣıdḳ-ı şöhret-i şāyi‘aları olmuşdur. ‘Ale’l-ḫuṣūṣ eyyām-ı ‘adīde ve mecālis-i keşīre rūşen-dīde-i pertev-i dīdār-ı velāyet-āṣārları olduġumuzda mevāsim-i ḥarāret-i havā-yı diyār-ı Mışrıyye’de bād-zen ü meges-rān ile def‘inde ‘usret-keş olduḳları mü’eẕẕiyāt-ı ẕübāb ve nevāmīs-i perendegān ḥarem-i ḥiẕā-yı saḳf-ı Beytullāh’a geldiklerinde ṭarafeyn-i yemīn ü şimāle perākende ve muḥāfaẓa-i iḥtirām-ı bām-ı sa‘ādet-ḳırānları olduḳları gibi ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ ḥimā-yı cemāl-i nūrānīlerinde cānibeyne perīşān olup min külli’l-vücūh, finā-yı vech-i mübārekleri bu maḳūle ṭā’ir-i nā-şāyeste ṭareyānından maṣūn-ı ḥimāyet-i ḥıfẓ-ı Īzed-i müte‘āl olmaḳ **[s. 92]** kerāmet-i bāhireleri merāyā-yı ḳulūb-ı ḥużżār-ı mu‘āyene-kirdāra ṣafvet-i ḥayret-baḫş olduġu ‘aks-endāz-ı żamīr-i mükāşefe-tenvīrleri olunca “بشرة العشاق كالمرآة المحماة لا يكاد ان يحوم حماها الذباب.” nefes-i ḳudsīleriyle perde-ber-endāz-ı rū-yı kār-ı ḫuceste-āṣār olmaları kerāmet-i cāmi‘aları ‘addolunup Dervīş ‘Abdurraḥmān Çelebi ḥażretleri “ ومن العجايب حرمة الذباب وجوه الاحباب فيا ليت شعري كيف تجتري ذوو الانساب في المواجهة على اساءة الآداب.” nükte-i ta‘rīż-āmīzleriyle şenā-senc-i ẕāt-ı ḥariyyü’l-medāyiḥleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

پرتو ساقيست كاندر شيره رفت

شیره بر جوشیده رقصان گشت و زفت

تن بجان جنبد نمی بینی تو جان

لیك از جنبیدن جان تن بدان

همچنانکه قدر تن از جان بود

قدر جان از پرتو جانان بود

حلق کو نبود سزای آن شراب

آن بریده به بشمشیر و ضراب

دیده کو نبود ز وصلش در قره

انچنان دیده سفید و کور به

گوش کو نبود سزای راز او

بر کنش که نبود آن بر سر نکو

اندر ان دستی که نبود آن نصاب

آن شکسته به بساطور قصاب

آن که جان خندد بروی او چو قند

از ترش رویئ خلقش چه گزند

انکه جان پوسه دهد بر چشم او

کی خورد غم از ملل وز خشم او

چون بگوشم تا سرش پنهان کنم

سر بر آرد چون علم کاینك منم

رغم انفم گیردم او هر دو گوش

کای مدمغ چونش می پوشی بپوش

Ol buḳʿa-i mübāreke ve sāye-i saʿādet-māyelerinde rāh-ı deryādan züvvār-ı Ḥaremeynü’ş-şerīfeyn olan fuḳarā vü dervīşān-ı ṭuruḳ-ı müstaḳīme-i merdān, ẕehāb u iyāblarında ṣūrī vü maʿnevī müsteclib-i āṣār-ı himem-i ḳuṭbāneleri ve maḥżā merreten vāḥideten çeşm-i irādet-i ṣādıḳa ile nāẓır-ı vech-i tāb-dārları olan derdmendān daḫi maḥrūm-ı feyż-i neẓāreleri olmayıp berekāt-ı nīm-nigāh-ı āgāhāneleriyle muġtenim-i niʿmet-i intibāh-ı bī-iştibāh olmuşdur. Ve’l-ʿıyāẕen billāhi’l-Hādiyyi’l-Ḥafīẓ kec-nigāh-ı semt-i sāye-i dīvārları āvāre-i tīh-i tereddüd ve ser-gerdān-ı bādiye-i taʿannüt ve bī-behre-i vuṣūl-i menāzil-i selāmet olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر ولی را نوح و کشتیبان شناس

صحبت این خلق را طوفان شناس

از حضور اولیا گر بگسلی

تو هلاکی زانکه جز وی نی کلی

چون شوی دور از حضور اولیا

در حقیقت گشتهٔ دور از خدا

Ve Daḫi

Ol pīr-i maḥbūbu'l-ḳulūb ve ol şīr-i merhūbu'l-ḫuṭūb meymenet-i himem-i sāmiye vü meş'emet-i iġbirār-ı ḫāṭır-ı ġayret-engīzleri 'inde ẕevi'l-beṣā'ir resīde-i serḥadd-i tevātür olmaġla kibār-ı devlet-i Mışrıyye bi-ecma'ihim raġabāt-ı iḥtirām-nümā ve ricāmend-i ḥüsn-i naẓar u luṭf-ı nefes u ḫayr du'ā olup eṭrāf-ı eşrāfdan tetābu'-ı da'vet ü tevārüd-i żiyāfet sebebiyle fuḳarāya nevbet-i ṣoḥbetleri gāhīce dest-dāde-i furṣat olduġundan nāşī farṭ-ı iştiyāḳ-ı derdmendān-ı ḫānḳāh-nişīnān neyl-i nevl-i ṣoḥbet-i yek-demelerinde māliḫūlyā vü ṭūl-i emel-zede olup bu faḳīr-i müstemend daḫi ḥücre-i vaḥdetimde hem-reng ü hem-demden yek dü maḥremle bir miḳdār loḳma-i dervīşāne tedārük edip 'unvānıyla ḳabīlü'l-maġrib taḥassür ü ta'aṭṭuş-nümā olduġumda 'aşer sā'at mürūr etmeksizin bāb-ı ḥücrede 'ibāret-i pür-beşāretiyle ḫandān ḫandān teşrīf buyurup şem'-i cemāl-i reşk-i māh-ı tamāmıyla kāşāne-i bī-kesānemizi rūşen ve zülāl-i ma'ārif-i mürşidāneleriyle tāb-ı dil-i vīrānemizi teskīn ve nikāt-ı ġarībe-i ḥakīmāneleriyle mizāc-ı mütelāşī-i ḫāṭırımız pür-temkīn edip nıṣfu'l-leyl taḫmīn eylediğimiz vaḳt-i serī'ü's-seyr zamān-ı eẕān-ı ṣubḥ ẓuhūr etmekle yine kemā yenbaġī istīfā-yı ḥaẓẓ-ı ni'met-i ġayr-ı müteraḳḳıbe-i ṣoḥbet-i şerīfelerine vüs'at-i vaḳt furṣat-ı nāgāh olmayıp baḳıyye-i iştiyāḳla gerçi müfāraḳat vāḳi' olmuş idi, lākin hemvāre ṣamīm-i fu'ādda istiḳrār-ı ma'ānī-i kelimāt-ı cāmi'aları ve dimāġ-ı çāşnī-gīr-i ṭabī'atde leẕẕet-i evżā' u eṭvār-ı bī-ḫodāneleri istimrārıyla gūyā müfāraḳat-ı ṣūrī sedd-i rāh-ı muvāṣalat-ı sırrī olmayıp ṣoḥbet-i dā'ime-i rūḥāniyye müyesser olmuşdur.

ادام الله تعالى حضور أسرار أمثاله في الخلوات و الجلوات [s.93] و أمد بحماية فيوض أقرانه في *

***الحياة و الممات و في العمران و الفلوات آمين يا مغيث يا معين.**

Ve ol maḳām-ı ʻālīde naḳd-i vaḳt-i ṣāḥib-i maḳām (ʻaleyhi’s-selām) olup ḫuşk u terde hezār bīçāregān u dermāndegāna çāre-gerlikleri ve dermān-resānlikleri ekṣeru min en yuḥṣā olup ve kemāl-i sāl-i pīrīde neşāṭ u cünbiş-i nev-cüvānānla kām-yāb ve āḫırü’l-emr, cümle-i levāzım-ı aḫīresin tedārük edip ve aḥbābını daʻvet u iṭʻām ve istiḥlāl-i ḥuḳūḳ-ı mes’ūle-i yevm-i ḳıyām edip defʻaten rū-yı ʻālem-i bī-vefādan iġmāż-ı ʻayn edip hengām-ı sürūr u ibtihāclarında ṣafā-baḫş-ı ḳulūb-ı aḥbāb olan beşāşet-i sīmā-yı nūrānīleri ber-cā olmaġla ḥāżır-ı ḥalḳa-i iḫtiżārı olan muḫliṣīn-i fuṣaḥā-i ʻArab

[?]

انظروا وجه ميت يضحك

وقل لمن يندب عليه ويحك

ḳavlinde yek lehçe-i iʻtirāf-ı ḥüsn-i ḥāl-i me’ālleri olup medfen-i pür-revḥ u reyḥānları maḥall-i istiʻānet-i ḥayret-zedegān-ı umūr u mekān-ı ġalebe-i ẓann-ı icābet-i daʻavāt-ı sā’ilīn-i ḥācāt u mehbiṭ-i lemeʻāt-ı meyāmin-i nā-maḥṣūr olmuşdur.

أقام الحق جل ذكره أساطير مفاخره الجزيله على قواعد صفايح الزمان في مجالس الاخوان و *

***محافل الخلان و أحسن اليه لسان الصدق في الآخرين بعزة سر حبيبه الشفيع في يوم الدين.**

Ḥażret-i Dervīş ‘Abdurraḥmān

Ḥalebiyyü’l-aṣl ve ṣāḥibü’n-nesebi’l-‘ālī ve ẕevi’ş-şerveti’l-mālī ve ‘ale’ṣ-ṣalāḥi’l-ḥālī olup ticāret ṭarīḳıyle nezīl-i mıṣr-ı Ḳāhire olduḳda keşret-i ḥużūr-ı mecāmi‘-i fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı evliyā ve müdāvemet-i ziyārāt-ı müteberrike-i meşāhid-i aṣfiyā (ḳuddise esrāruhum ve ‘amme envāruhum) kār-ger-i fu’ād-ı ṣıdḳ-mu‘tādı olmaġla iltiḥāḳ-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı ṭarīḳate ḳarār-dāde olup lākin ḫuṣūṣ-ı ta‘yīn-i meslekde müterεddid ü müsteḫīr olmaġın zimām-ı emr-i sülūkun ḳabża-i şühūd-ı ḫayālīye teslīm ü tefvīż etmegin bi’d-defe‘āt kendiyi ziyy-i Mevleviyān’da ve miyāne-i ḥizb-i Ḫudāvendigārī’de raḳṣān u dest-efṣān müşāhede etmekle taḫṣīṣ-i menhec edip Dāvud Dede ḥażretlerinden inābetle külāh-pūş-ı maḥabbet olup refte refte te’şīr-i feyż-i ṣoḥbet-i iḫvānu’ṣ-ṣafā ile ḫırḳa-i irādet daḫi müyesser olup ḫıdmet-i fuḳarāda mā-melek-bāz bir ‘āşıḳ-ı mümtāz olup cümle-i ḫıdemāt-ı ‘aliyye-i ḫānḳaḫa ẕātlarında isti‘dād mevfūr iken dāḫilīn ü ḫāricīn-i iḫvān u ḫullāndan muġtenim-i isticlāb-ı enẓār-ı ḥasene ve şeref-yāb-ı istiḳbāl ve terḥīb ü teşyī‘ olmaḳ

ḳaṣdıyla niyāzmend-i ḫıdmet-i bevvābī ve müddetü'l-'ömr ol dergeh-i 'ālī rüft u rūb ve feṭḥ ü seddiyle mütevessil-i cenāb-ı ṣāḥib-i āsitāne-i ricāl-āşiyāne olmuşdur.

Ḥattā evān-ı pīrīde bī-ḫaberān-ı aṣl-ı kārdan ba'żı bunlarıñ vaḳt-i rüft ü rūbda cārūb der-dest rükū'-ı dūr u dırāzlarından ve ezmine-i ḫāliyyede dūr-bāş-ı derbānī der-dest-i ḳıyām ṭard u ib'ādlarından ve hengām-ı istirāḥat-nümāda pīşgāh-ı 'atebe-i 'aliyye ve ārām-gāh-ı ḥācibīnde kemāl-i edeb ü ḫuşū'la ḳu'ūdları ḥāṣılından su'āl eyledikde **" از بر درگه کریم بودن حاصل بهتر چه باشد؟ فقیر را بر درگه کریم بودن کرامت بی نهایت است."** 'unvānıyla pāsuḫ-ı rāsiḫ-fermā olup

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

بی ادب حاضر ز غائب بهتر است

حلقه گرچه کژ بود نی بر در است

beyt-i laṭīfiyle istişhād buyurmuşlardır. Ve ol bāb-ı sa'ādetde firistāde-i ḫızāne-i 'ināyet olan fütūḥ-ı şūriyyeden dervīşān-ı mużṭarrīne ḫalecān-fersā-yı ḫāṭır-ı ġamgīnleri olan levāzım-ı żarūriyyeleri īṣāliyle ḫafiyyeten mesrūr etmeleri iḫlāṣ u mükāşefelerine beyyine-i 'ādile olduġu bī-şevb-i reybdir.

Ḥattā bu derdmend-i bī-nevā, ḫücre-i vaḥdetimde mütefekkir-i ḥāl-i perīşānım iken nefs-i ḫod-perestim taḳāżā-yı ḥelvā-yı ter edip ma'a haẕā şeb-hengām olmaġla tedārük ü taḥṣīli müte'assir belki faḳīre nisbetle müte'aẕẕir olduġuna

binā’en nefs-i ḫod-kāmla mücādele ve ilzām üzere iken nāgāh ‘azīz-i müşārün-ileyh daḳḳ-ı bāb-ı ḥücre ve vāfir ḥelvā-yı ter ü tāze i‘ṭā ve “ هر گاهکه طبیعتت اشتهای حلوای تر کند مرا خبر ده و آگاه کن!” mażmūnuyla tenbīhleri bi’l-külliyye kemāl-i ḥālleri ḫuṣūṣunda def‘-i tereddüd ü celb-i teveddüd ve intibāhımıza bā‘iş olmuşdur. Ve def‘a-i uḫrāda daḫi ḳabīlü’n-nevm **[s. 94]** nefs-i ḫabīşimde hemm-i ma‘ṣiyet müşāhedesiyle “ این جمله شدی ولی مسلمان نشدی.” mefhūm-ı taḳrī‘-engīziyle tevbīḫ edip ḫ^{w}āba vardıḳda ol merd-i meydān-ı velāyeti maḳām-ı ḫıdmetinde dūr-bāş der-dest ve kemāl-i celālle her irāde-i duḫūl-i ḫānḳāh eylediğimde ṭard u ib‘ād-ı kilāb eder gibi dest-i kerem-peyvestlerinde olan ‘aṣā ile üzerime hücūm ve ḳaṣd-ı ḍarb-ı vecī‘ eder rü’yāsından ġalebe-i bīm ü dehşetle bīdār olup ‘ale’s-seḥer pāy-būs-ı i‘tiẕārlarına vardığımda “ هم الخواص کفعل العوام.” fiḳra-i şerīfeleriyle keşf-i mā-fī’l-ḫayāl ve irşād-ı ḥaḳīḳat-ı ḥāl etmişlerdir.

’قوله الحق و بالقبول احق.‘

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه کشته گردد این جسم گران

زنده گردد هستئ اسرار دان

این جهان تن غلط انداز شد

جز مرانرا کو ز شهوت باز شد

این تن کژ فکرت و معکوس رو

صد هزار آزاد را کردی گرو

کندۀ تن را ز پای جان بکن

تا کند جولان بگرد آن چمن

چون بمردم از حواس بو البشر

حق مرا شد سمع و ادراك و بصر

پند من بشنو که تن بند قویست

کهنه بیرون کن گرت میل نویست

و الی هذا المعنی اشار حضرة الامام القشیري قدس سره العزیز بقوله فیا عجبا ممن یهتم بوجهه الذي ‘ هو منظر الخلق فیغسله من الاقذار و الادناس و یزینه بما امکنه لئلا یطلع مخلوق علی عیبه ولا یهتم بقلبه الذي هو منظر رب العالمین حتی یطهره و یطیبه لنظر ربه فیه و قال ایضا للظواهر طهارة و للسائر طهارة و طهارة الابدان بالماء المطهر و طهارة القلوب بالندم و الخجل ثم بماء الحیاء و الوجل و یؤیده ما قال حضرة المولوي ’انیر برهانه القوي في المثنوي المعنوي.

<u>Ve Daḫi</u>

Ol merd-i meydān-ı istiḳāmet, ḫıdmet-i mu‘ayyenesinde muḳaddem bī-bāk-i levme-i lā’im ü münāsib-i duḫūl-i dergāh olmayanlarıñ def‘inde mücidd ü sā‘ī olmaġla bir cündī-i bed-mest-i perīşān-reftār u perākende-güftār bī-ḳayd-ı destūr u

bār duḫūle ışrār-nümā olduḳça bunlar daḫi gāh mülāyemet ü gāhī ḫuşūnetle def‘de iḳdām-fermā olmalarıyla sekrān-ı bed-encām, iġrā-yı şeyṭānīyle dest be-deşne-i bürrān ḥamle-āver-i ṣavb-ı sa‘ādetleri olduḳda sīne-i teslīmi siper-i ḫançer ü pā-yı rıżāyı ber-cā-yı tevekkül edip berāberinde muḳīm-i maḳām-ı istiġāşe-i Muġīş-i bī-çūn olduḳlarında bi-ḳażāillāhi te‘ālā ve ġayretihi kendi ḫançeri üzere sāḳıṭ ve ser-i ḫançer muṣīb-i ḫanceresi olmaġla def‘aten hālik olduġu bā‘iş-i i‘tibār-ı gürūh-ı eşrār olup her ḳāṣıd-ı vürūda **“Destūr! Yā Dervīş ‘Abdurraḥmān!”** ‘unvānıyla isti’z̲ān beyne’l-ahālī ḳānūn-ı selāmet-ṣudūr olmuş idi.

<u>Ve Daḫi</u>

Ḳabīl-i neşşālīn ve eşḳıyā-yı ‘Arab’dan bir ferd-i bāṭıl, sū’-i ḳaṣdına furṣat-yāb ve tārīkī-i vaḳt-i ġurūbda müsterāḥ-ı ḫānḳāhda pinhān olup anlar daḫi ‘ādet-i ḳadīme-i iḥtiyāṭları üzere maẓānn-ı iḫtifā olan dehālīz ü zevāyāyı tefaḥḥuṣ edip müsterāḥlara geldikde birini mesdūd bulup üç def‘a bāb-ı müsterāḥıñ zūrla feṭḥ ü taḫliyesi mümkün olmamaġla **“سجنك يا خبيث حتى الضحى!”** ‘unvān-ı celādet-tibyānıyla ḫiṭāb-ı tehdīd-nişāb buyurup ve fāriġu’l-bāl-i sedd-i bāb-ı ḫānḳāh ve maḳarr-ı sa‘ādetlerinde ḳarār edip şaḳıyy-i merḳūm daḫi ġāyet-i tevḳītlerine varınca isti‘māl-i envā‘-ı ḥiyel ü istifḥāṣ-ı raḫne-i rehā etdikçe gūyā ol mekān-ı teng ü tārīk, zindān-ı fūlād olup tā vaḳt-i ma‘hūdda **“اطلع يا ملعون!”** ḫiṭābıyla bār-dih-i ḫalāṣ olmadıḳça ıṭlāḳ müyesser olmadığı miyāne-i ṭā’ife-i ṭāġıyyede şāyi‘ olmaġla ol gülşen-i ṭarīḳat-i aḫyār ḫār-ı āzār-ı eşrārdan bi’l-külliyye maṣūnu’l-ercā ve me’mūnü’l-eṭrāf olduġu gibi ol veliyy-i vālā-himmetiñ menḳabe-i aḥvāl-i ġarībeleri bādī-i te’kīd-i i‘tiḳād-ı pīr ü cüvān olmuşdur.

Ve Daḫi

Neved-sāle iken rāh-ı ḫıdmetde hem-ʻinān-ı cüvānān ve mesned ü menzil-i temkīn ü maʻrifetde hem-ḥāl-i pīrān ve ḥalḳa-i semāʻ u ṣafāda hem-pā-yı ṣuʻle-i berḳ-i cevelān olmaları uʻcūbe-i zamān u nādire-i devrān olmaġla Müneccimbaşı Aḥmed Dede ḥażretleri vaṣf-ı ẕāt-ı ḥariyyü'ṣ-ṣenālarında **" درویش عبد الرحمن پیر جسم و جوان جان و در فانوس کهنه شمع تازه روانست"** ʻunvānıyla ḥasb-i ḥāl-i ġıbṭa-me'āllerin efsürde-dilān **[s. 95]** u girān-cānān-ı müddeʻiyāna taʻrīż siyāḳında vird-i zebān-ı evḳāt-ı mülāḳat u ser-süḫan-ı eẕkār-ı cemīleleri edip hemvāre ḳalb-i şerīf-i ilhām-taḳlīblerinden istimdād buyurmalarıyla behremend-i meşīḫat-i Ḫānḳāh-ı Ḥaremeyn olup ve nefes-i ḳudsīlerinden kemāl-i küşāyişleri civār-ı Beyt-i Mükerrem ü ḥarem-i Ravża-i Münevvere'de olmaḳ üzere mübeşşer olmuşdur. Ve serī'an u 'ācilen işāret-i beşāretleri verā-yı perde-i ṣūretden 'arż-ı dīdār-ı ḫuceste-āṯār edip ol biḳā'-ı mübāreke-i ḥasretü'r-ricālde baḳıyye-güẕār-ı evḳāt-ı ṣāfiyye olmuşdur. Ve kendiler daḫi bir vebā-i ekber-i Mıṣır'da vücūd-ı fā'izü'l-cūdların ḳurbān-ı selāmet-i ahālī edip anlarıñ īṯār-ı ḥayātları fedā-yı Ümmü'd-dünyā olup ḫurūş-ı Nīl-i 'ināyetle ol 'ufūnet-i 'uẓmā dā'ire-i emzice-i 'ibāddan mürtefiʻa ve ol beliyye-i 'āmme-i kübrā cümle-i diyār-ı Mıṣrıyye'den mündefiʻa ve evlād-ı Ümmü'd-dünyā'dan zāyile ve mātem-i memāt-ı tamām olup cesed-i metrūkleri daḫme-i fuḳarā-yı Mevleviyye'de gencīne-i emānet-i ferdā olmuşdur.

نور الله تعالی جسده و قدس سره و روح روحه و افاض علی المستمدین فتوحه آمین بحرمة من تقدم *

***روح الامین.**

Ḥażret-i Dervīş ‘Os̱mān Esīrī

Bosneviyyü’l-aṣl ve evlād-ı ḳuḍātdan bir hünermend ü dānişver olup evā’il-i ḥālinde sālik-i meslek-i ābā vü mübtelā-yı derd-i ser-i ḳażā ve mā’il-i ṣoḥbet-i meşāyiḫ ü fuḳarā ve fā’iz-i ḥaẓẓ-ı evfer-i ‘ilm-i aḫlāḳ-ı evliyā olup āḫırü’l-emr, ‘ırḳ-ı cinsiyyet-i ezeliyye cünbān ve te’s̱īr-i ma‘ārif ü muṣāḥabāt-ı ‘udūle rehber ve ḫıdmet-i Ḥażret-i Tevekkülī Dede cānibine inciẕāba bedraḳa-i selāmet olup iḫtiyār-ı terk ü tecrīd ve dergāh-ı Mevlevī’ye intisāba vesīle ve ba‘de itmāmi’l-mīḳāt şeref-yāb-ı tekbīr ü ser-bülend-i külāh-ı sa‘ādet-i irādet olmaġa bādī olmuşdur. Lākin s̱ıḳlet-i aḳribā vü şemātet-i a‘dā vü ‘alāḳa-i eḥıbbā sebeb-i perīşānī-i cem‘iyyet-i ḫāṭırları olmaġla ḥayāt-ı mürşidlerinde seyr ü seyāḥate müsā‘ade buyurulup müddet-i medīde tenaḳḳul-i memālik ü temāşā-yı ḥikem ü ‘iber ile ẕevḳ-yāb olup ba‘de vefāti’l-mürebbī Rodos Cezīresi’nde merḥūm u maġfūrun-leh şehīd-i sa‘īd Murād

Re’īs zāviye-i ḥāddesinde evḳāt-ı münferice vü eẕvāḳ-ı münbasiṭa ile kūşe-güzīn-i ferāġ iken bi-ḳażāillāhi’l-Ḥakīm bir şeb-i deycūrda eşḳıyā-yı Fireng-i Cezīre-i Malṭa sāḥil-i cezīre-i merḳūma ḫurūc ve zāviye-i meẕkūra duḫūl ve nehb-i eşyā-yı mevcūde ve kendiyi hem-demleriyle esīr edip cezīre-i merḳūmeye ḳarīb Sönbeki Cezīresi limanına lenger-endāz ve eşyāların ba‘de’l-iḳtisām kendileri ḳıymetle bey‘ murād ve teveccüh-i semt-i āḫara bād-bān-ı şeḳāvet-küşālıġa teheyyü’ edip lākin bi-‘izzetillāhi te‘ālā ve ḥimāyeti evliyā’ihi sulṭān-ı bād-ı nā-murād kendilere sedd-i rāh olup eyyām-ı keşīre maḥall-i merḳūmdan ḫurūc mümkün olmayıp ve ol şiddet-i telāṭum ancaḳ finā-yı cezīre-i merḳūmeye müstevlī ve ḫāricinde yine āmed [ü] şod-ı sefāyin maḥsūsları olmaġla nā-çār inṣāf edip şiddet-i ṣarṣar-ı muḫālif kendilere māni‘-i ḳavī olduġu maḥżā fuḳarā-yı merḳūmīne etdikleri cür’et ü ġadrdan olduġun iẕ‘ān edip hezār i‘tiẕār u isti‘fā ile maḳṣad-ı ḫāṭırları olan maḥalle iḫrāc u īṣāle ‘ahd u mīṯāḳ-bend olıcaḳ derḥāl ol māni‘-i ḳavī zā’il ve bād-ı murād ḥāṣıl olmaġla ‘ahdları üzere ṯābit ve cemī‘-i eşyālarıyla mükerrem ü muḥterem kendilerin Saḳız sāḥiline iḫrāc edip ḳażıyye-i maḥkiyye beyne’l-ahālī şāyi‘ olmaġla cümle-i ahālī kendilere iḳbāl ve eşref-i a‘yān-ı cezīre olan Yaḥyā Paşazāde medfen-i ābā vü ecdādı olan Ḥażret-i Ḫıżır Dede Zāviyesi’ne iskān edip ve levāzım-ı ‘ādīlerin bi’l-cümle kendi mālından ta‘yīn edip ilā āḫıri’l-‘ömr, ol buḳ‘a-i mübārekede kāmrān-ı evḳāt-ı ṣāfiye ve ḫoş-ḥāl-i ma‘īşet-i vāfiye ve āyende vü revende fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i evliyāya ikrām u iḥtirāmla behre-yāb-ı meşūbāt-ı cezīle olmuşdur. Ve beyne’l-ahālī ba‘ż-ı ‘ulūm-ı ġarībe ile meşhūr olup lākin ṣūret-i mükāşefāt-ı muṣībe vü āṯār-ı himem-i ‘aliyye-i nāfiẕelerin zīr-i perde-i reml ü evfāḳda iḫfā vü setr etdikleri kendilerden şifāhen telaḳḳī-kerde-i faḳīr-i mu‘terifü’l-‘acz ve’t-taḳṣīrdir.

Ḥattā müşāhidīn-i āṯār-ı celīlerin ve mücerribīn-i aḫbār-ı müstaḳīmeleri ẕehāb-ı sefer-i deryāda beher ḥāl müteberrik-i **[s. 96]** vefḳ-i şerīfleri ve müsāfirīn-i

ticāret ü cihād istifsār-ı me’āl-i ḥālde müteyemmin-i ḫayr enfāsları olmaġla ḥāṣıl olan fütūḥ-ı vāfireden pīrāmen-gerd-i ḥalḳa-i ṣoḥbetleri olan iḫvān u ḫullāndan mā‘adā fuḳarā-yı ehl-i dünyā daḫi müstefīd olup erāmil ü eytāma ‘atebe-i zāviyeleri maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl ve mültecā-yı ehl-i idbār u iḳbāl ve ruḳ‘a-i ta‘vīẕāt-ı mü’esşireleri ḥamā’il-i ciyād-ı nisvān u ricāl-i müslimīn olduġundan mā‘adā ehl-i ẕimmetden sükkān-ı cezīre ve ḥavālīsi olan nüfūs-ı bīgāneye daḫi ḥırz-ı selāmet olmuş idi. Ve evān-ı seyāḥatimizde mihmān-ı dā’ire-i ikrāmları olduġumuzda iḫtirām-ı ṣūrīlerinden memnūn olduġumuzdan ezyed-i vücūh elṭāf-ı ma‘neviyyelerinden şermende olmaġla maḳām-ı ḫıdmetlerinde iḳāmet ḳaṣdıyla niyāzmend-i müsā‘ade olduġumuzda aḥvāl-i ātiyemizden iḫbār ve ḥayr u bereket-i seyāhat-i Mışrıyyemiz ile tebşīrleri kemā-işārün bedīdār olmuşdur. Ve eşnā-yı ārām-ı sāye-i sa‘ādet-māyelerinde leyl ü nehārda ḫ^{w}āb-ı rāḥatları rū-nümā olmamaġla bu maḳūle seher-i dā’ime bünye-i beşeriyyeleriniñ keyfiyyet-i taḥammülü ve ṭāḳat-ı bedeniyyeleriniñ kemiyyet-i tevessü‘ü istifsārı ḫāṭır-ı fātire ḫalecān-fersā olduġu mir’āt-ı żamīr-i münīrlerine ‘aks-endāz ve ḥüsn-i edeb daḫi māni‘-i cür’et-i su’āl olmaġla terāḫī buyurulup ḥīn-i vedā‘da **"اعطيت السبات بلا نوم كما اعطى بعض الاوائل الشبع و الري بلا أكل و شرب."** fiḳra-i celīlesiyle ‘alā sebīli’t-taḥdīş keşf-i müşkil buyurmuşlardır. Ve mevāżi‘-i ġāmıża-i *Füṣūṣu’l-ḥikem* ve maḥāll-i mu‘żile-i *Meşnevī-i Şerīf*’e olan taḥḳīḳat-ı rā’iḳaları ve ẓevāhir-i nuṣūṣa tevfīḳāt-ı lā’iḳaları ḥaḳḳe’l-inṣāf eğer rişte-keş-i taḥrīr olsa elbette bir eşer-i mā-bihi’l-iftiḫār ve seyf-i ṣārim-i ‘urūḳ-ı ışrār u inkār olmaḳ muḳarrer idi. Lākin sevḳ-i żabṭ u ḳayd olunduḳça **"هذه اوابد العلوم و وحوش الاسرار لا يقيدها الطروس و الاقلام و انها راجعة الى خزانة العليم العلام هاربة عن مس الاذهان و الافهام و مستوحشة عن انس العبارات و الارقام الى أن يكشفها و يلهمها بوساطة شفاعة سيد الانام."** ‘ibāret-i vāḳı‘alarıyla ḥasm-ı rīşe-i ümmīd ü recā ederler idi.

وهو الذي لا شك ولا ريب فيه المتلقى بعينه من فيه ففيه ما فيه من الارشاد الى أعمال الهمم العليه و ‘ ’التفرغ بالوصول الى أصل الاصول.

Ve Daḫi

Cezīre-i merḳūmeye küffār-ı Venedik istīlāsı ḳabīlinde me’āl-i ḥāl ma‘lūmları olmaġla keyfiyyet-i tedārük, ecille-i meşāyiḫ-i Ḫalvetiyye’den Şeyḫ İlyās’la müşāvere olunduḳda ol seyl-i mehīb-i rāḥat-rübā mecrāsından semt-i āḫara taḥavvül olunmaḳ üzere ḳarār verildikde Şeyḫ İlyās ḥażretlerine “ شما بسمت مأمن دنيا ”برويد! اين فقير بجانب ساحل سلامت عقبا ميرود‘ unvānıyla fayṣal-dih-i bezm-i ḫalvet-i şūrā olduḳları şeyḫ-i merḳūmuñ ednā bahāne ile berren Anadolu’ya mürūr ve anlarıñ def‘aten pül-i mevt ü insilāḫı ‘ubūrları ba‘de zamānin şeyḫ-i müşārün-ileyh beyānıyla ‘ayān olmuşdur. Ve ḥālā türbe-i şerīfeleri sāḥa-i bāġçe-i zāviye-i merḳūmede müteberrik ve ziyāret-gāh-ı pīr ü cüvāndır.

أنار الله تعالى قنديل سره النزيه و أشعل مصباح روحه النبيه و روح بدنه الشريف في مدفنه اللطيف *

*آمين يا من قابل بنواله رجاء السائلين.

Ḥażret-i Derv̈îş Meḥmed-i Buḫūrî

Dārü’d-devle-i İstanbul ḳarîbinde Silivri Ḳaṣabası’ndan ve ṭā’ife-i ‘asker-i tersāneden bir merd-i bahādır u pāk-dāmān ve ġāzî-i esfār-ı deryā olup ‘Abdî Dede ḥażretleriniñ ṣıyt-ı kemālāt u kerāmātı ḥavālî-gîr olduḳda ekṣer-i ümerā-yı deryā vü rü’esā ‘araḳıyye-pūş-ı maḥabbetleri ve eẕkār-ı cemîle-serā-yı velāyetleri olmalarıyla rāh-ı sāmi‘adan dil ü cān-ı bî-ġışşları māl-ā-māl-i ḳavāfil-i v[üfūd]-ı ‘aşḳ u ḫulūṣları olup eyyām-ı ḥażarda ḥāżır-ı mecālis-i ‘aliyye-i muḳābele ve nāẓır-ı āyîne-i gîtî-nümā-yı muvāceheleri olup güş-dār-ı enfās-ı nefîseleri olmaġla ol māhî-i deryā-yı ‘alāḳa-i dünyāyı şüst-i nefes-i kerem-te’ṣîrleri gūşundan şikār edip müteheyyi’-i pāye-i riyāset iken hevā-yı muḫālif-i deryā-yı ḥavādiṯ keştî-i himmetlerin endāḫte-i sāḥil-i faḳr u fenā edip daḫîl-i āsitāne-i selāmet-āṣiyāne-i ḥażret-i ‘azîz-i mūmā-ileyh ve müteşebbiṯ-i dāmen-i irādet ü müte‘ahhid-i ḫıdmet-i müddetü’l-**[s. 97]** ‘ömrleri olup feyż-i ḥüsn-i himmetleriyle bir ‘āṣıḳ-ı ṣādıḳ-ı bî-melāl ü sālik-i rāst-rev ü

ṭarīḳa-i merdān-ı ḥāl olup ‘ādet-i me’nūse-i ḳadīmeleri fuḳarā-yı sā’ire ta‘yīn-i cihet-i kesb eyledikleri gibi bunlara daḫi taḫmīr-i buḫūr-ı ‘abīr-sirişti ta‘līm ü taḫṣīṣ buyurup fi’l-vāḳi‘, berekāt-ı ṣıdḳ u ḫulūṣları ve meyāmin-i nefes-i eşer-fermālarıyla ṣan‘at-ı buḫūru kendiye sermāye-i ‘ayş-ı ḫoş olduġu gibi medār-ı şöhret-i şāyi‘aları olup ekşer-i ḫarīdārān ṣan‘at-ı ġarībelerinde ta‘biye olunan bū-yı ḫoş-ı bī-naẓīr-i ṣafā-baḫş-ı dimāġ u meşāmm-ı būy-gīrān olduġu meşhūdun-‘aleyh-i şāmme-i selīme olduġundan mā‘adā niçe sersām u duvār u ṣudā‘ belki ṣar‘ maḳūlesi ‘avārıża menāfi‘in tecrübe etmeleriyle teberrüken iştirā vü iddiḫār ve vaḳt-i ḥācetde isti‘māl u istişfā edip ve ẓuhūr-ı fevā’id-i ‘acībesi beyne’l-ahālī mütevātir olmaġla ḳıymet-peẕīr ü girān-bahā olup ḥattā yek-tā buḫūrları bir dīnāra iştirā olunduġu keşīrü’l-vuḳū‘ idi.

Ma‘a haẕā, yine rūz-merre on sekiz buḫūrdan ziyāde taḫmīr etmeyip ḳalīl ü keşīr fütūḥu ḥażret-i mürşidiñ kefş-i mübārekine vaż‘ edip me’ūnāt-ı fuḳarāya ṣarf olunan faẕlası kendiye ‘aṭıyye buyurulmaḳ de’b-i edebleri olup ba‘de vefāti’ş-şeyḫ naḳd-i vaḳtleri ve cā-nişīn-i ercümend ü ferzend-i dil-bendleri Seyyid Ḫalīl Efendi nevbet-i şerīfelerinde daḫi düstūr-ı sābıḳ üzere ḥareket eyleyip ve anlardan Şeyḫ Seyyid Meḥmed Efendi ve ḥāmil-i sırr-ı muḳaddesleri zamānında daḫi üslūb-ı edebleri minvāl-i meşrūḥ üzere muḳarrer olup lākin pīr-i ṣad-sāle olmaġla rūz-merre gāh heft u gāhī se ‘aded buḫūra ancaḳ tāb-āver olup ol daḫi tafṣīl-i ḥāl-i ma‘lūmları olan erbāb-ı ḥācāt ḥücrelerine gelip dest-i meymenet-peyvestlerinden aḫẕ u iştirā ederler idi. Kendileriñ ḥücreden ṭaşra ḫurūca iḳtidārı olmayıp ve eydī-i vesā’iṭ-i sā’ireye daḫi i‘ṭā vü tefvīż, ḫılāf-ı meşreb-i iḥtiyāṭ-mu‘tādları olmaġla evā’ilde olan revāc u keşret-i īrād dest-dāde olmayıp hemān kendilere vü fuḳarādan ḫıdmetlerinde olan eḥıbbāniñ maṣrūflarına vefā eder idi. Ve mine’l-‘aceb mū-şikāfān u daḳīḳa-dānān revāyiḥ ü fevāyiḥ-i rāyiḥa-i ṭayyibe-i buḫūrlarında her biri şehādet-i şāmmesi

ḥasebiyle fevāyiḥ-i maʿrūfe-i maṭbūʿanıñ birine taḳrīb ü teşbīh etmesiyle iḫtilāf olunup āḫırü'l-emr, Ḥażret-i Seyyid Ḫalīl Efendi ḥikmet-me'ābından istikşāf-ı ḥaḳīḳat-ı ḥāl olunduḳda **" ان الله تعالى قادر على ان يخلق في بخوره رائحة طيبة خاصة تقرب من جميع الروائح الطيبة."** ḳavl-i şerīfin düstūru'l-ʿamel-i defʿ-i iḫtilāf etmişlerdir. Ve heftād-sāle iken inżimām-ı daʿvet-i rūḥāniyye ile māşiyen ḥāfiyen zā'ir-i Kaʿbetu'l-ʿuşşāḳ-ı türbe-i muʿaẓẓama-i Ḫudāvendigārī ve behremend-i eṣnāf-ı ʿināyāt-ı sırrāniyye olup ve baʿde ziyāret-i meşhed-i münevver-i Vālide Sulṭān (ʿaleyhā't-taḳdīsātü'r-Raḥmān) mürāciʿ-i āsitāne-i saʿādet-āşiyāne-i cenāb-ı ġavṯu'l-abdāl u faḫru'r-ricāl Ḥażret-i Sulṭān Semāʿī-i Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) olup ve çil şebānrūz ʿatebe-i ʿaliyye-i türbe-i firdevs-rütbelerinde niyāzmend olup işāret-i ʿaliyyeleri ẓuhūruyla kendilere külāh-ı seyfī ilbās ve tennūre-i şemsī iksā olunup ve taḥte'r-rükbe bir nemed-i ḳalenderī iḥsān buyurulmaġla maḳarr-ı ḳadīmlerine ziyy-i ġayr-ı maʿhūdlarıyla ricʿat edip baʿde haẕā, ḥücre-i vaḥdetlerinde köhne ḥaṣīr ve ḫāk-endāz-ı yektā vü bālīn-i seng-i ḫārā ve ālāt-ı ṣanʿat-ı buḫurdan māʿadā şey-i müteḳavvim bulunmayıp kemāl-i tecrīd üzere ḫatm-ı kār-nāme-i ʿömr-i nāzenīn edip ḫ^{w}īş ü āşinādan bahā-yı buḫūrundan māʿadā ḥabbe-i vāḥide vü ḫardala-i ḥaḳīre ḳabūl etmeyip tamām-ı istiġnā vü taʿaffüf üzere baḳıyye-güẕār-ı evḳāt olmuşlardır. Ve ḥīn-i vefātlarında zīr-i bālīn-i sengīnlerinde me'ūnet-i āḫirīnlerine vāfī naḳd bulunmaġla ḥayāt u memātlarında zīr-i bār-ı iḥsān-ı nevʿ-i insāna dūş-nih-i taḥammül ü tenezzül olmayıp vaṣıyyet-i şerīfeleri mūcebince külāh-ı seyfīleri kendiler ile maʿan defn olunup iḫvān-ı mevcūdīnde ol tāc-ı pür-ibtihāca kendilerden ġayrı müstaḥaḳḳ olmadığına istidlāl olunmuşdur. Ve ḳabr-i şerīfleri ḳalb-i laṭīfleri gibi civār-ı meşhed-i münevver-i mürşidlerindedir.

بخر الله تعالى ثراه بالفوائح المسكية الجنانيه [s. **98**] و طيب جسده و روحه و ستر بالترويحات *

*الرضوانيه آمين بحرمة من عليه التسليمات و التحيات السبحانيه.

Ḥażret-i Derv̄îş İsmā‘îl-i Ḫuftegānî

Ḫāk-i pāk-i ‘anber-nāk-i Dāru’l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset ‘ani’l-beliyye)de neşv ü nemā-yāfte bir nādire-i cihān-ı bū’l-‘aceb ve evlād-ı fuḳarā-yı ṭarīḳat-i ‘aliyye-i Mevleviyye’den olup ceẕbe-i māder-zādla ḳadem-nihāde-i kūy-ı ‘ālem-i ṣūret u şehbāz-ı bülend-pervāz-ı āşiyāne-i sīret ve evḳāt-ı ṣıbāsında bī-ḳayd-ı libās u istīnās-ı nās ve ḫarābe-gerd-i vaḥşet ve me’mūnü’l-ġā’ile-i ḫord u ḫ^{w}āb olup zamān-ı bülūġunda kendiye ḥālet-i ġarībe teveccüh edip farażā se-māhe şeb u rūz bīdār ve vaḳt-i ḫ^{w}āb-ı ġayr-ı ma‘hūd ḥulūlünde bulunduġu maḥallde ḫ^{w}āba varıp ḳable tamāmi’l-vaḳt īḳāẓı mümkün olmamaġla kūy u bāzārda ve miyāne-i bāġātda ḳande bulunur ise, ḫ^{w}āb-ālūde aḳribāsı taḥammül ve ḫānesine naḳl ve bir pūşiş-i endāmla ser-tā-be-ḳadem setr edip vaḳt-i intibāhlarına müteraḳḳıb olurlar idi. Gāh yine müddet-i bīdārī tamāmında bīdār olurlar idi. Bu ṣūretde nevmleri muvāfıḳ-ı yaḳaẓaları ve gāhī çār-māhe nā’im ve müddet-i ḫ^{w}āblarına miḳdār-ı zamān-ı

yaḳaẓaları muṭābıḳ olup ‘ömr-i kirāmları nesaḳ-ı meẕkūr üzere devr etmekle beyne’l-ḫalā’iḳ mesmū‘u’l-ism olan şehr-i Ḫuftegān’a nisbet olunup “Dervīş İsmā‘īl-i Ḫuftegānī” şöhretiyle med‘uvv olmuşlardır. Ve ḫuṣūṣ-ı mādde-i ma‘hūdelerinde ehl-i naẓar u istidlāliñ eḳāvīl-i muḫtelifesi ṭayy olunup merdān-ı meydān-ı baṣīret ü mükāşefeniñ ḳavl-i mu‘tenāları īrād olunmuşdur ki cümle-i ecille-i ricāl-i mükāşefe ṣūret-i nevmleri insilāḫ ve revānları ‘ālem-i ḫayāl seyriyle meşġūl olup müddet-i yaḳaẓa ve nevmleri kendilere nisbet-i leyl ü nehār olmaḳ üzere yek-zebān-ı beyān olmuşlardır ki fi’l-ḥaḳīḳa, bu rāy-ı ḳarār-dādeyi mü’eyyeddir ki zamān-ı ifāḳatları nuḳūl-i müşāhedāt-ı ḫayāliyye ile mürūr edip her ne güne ḥavādiṯ-i ātiyyeye müte‘alliḳa kelimātları ser-zede-i lehçe-i pür-behçeleri olur ise taḫallüf etmeyip yā muvāfıḳ-ı ṣarāḥat yā muṭābıḳ-ı te’vīlāt-ı rümūzları ẓuhūr eder idi.

Ḥattā vezīr-i vezīr Ḳalaylı-i nā-bekār (demmerehullahu ve emṣālehu fī dāri’l-bevār)ıñ Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānī cenāb-ı velāyet-me’ābın iftirā-yı mā-lem-yekün ile āvāre-i dergeh-i cedd-i emcedleri ve iclā-yı Cezīre-i Ḳıbrıs eylediğinde Dervīş İsmā‘īl ḫufte bulunup ve Türbedār Meḥmed Paşa ḥażretleri teşrīf-i mesned-i ‘ālī-i ṣadāret-i ‘uẓmā eylediklerinde ḫıdmet-i ıṭlāḳlarında elden geleni imsāk etmeyip ta‘ẓīm ve ikrāmlarında beẕl-i maḳdūr u mevcūd ve serī‘an u ‘ācilen yine maḳarr-ı ḫilāfet-i ecdād-ı ‘iẓāmına iclās etmeleri ‘aḳībinde bīdār olup evvel kelāmı “ چلبی بوستان را چه شد؟” kelām-ı ḥiddet-niẓāmı olmaġla ḫ^{w}īşāvend daḫi “رفت و آمد.” cevābıyla tesliye edip ba‘de’l-ḥamd ve’ş-şükr “ چلبی بوستان ما رفت و آمد. اما آن خارپشت مدبر عن قریب براهی میرود که دیگر نیاید.” nefes-i ġayret-ḳarīnleri bi-‘aynihi cilve-ger-i minaṣṣa-i bürūz olmuşdur. Ve meclis-i tehniye-i ḳudūmlarına ḳadem-nihāde-i i‘tiẕār olduḳda bu faḳīr daḫi ḥāżır u nāẓır-ı keyfiyyet-i i‘tiẕārları olup ol ṣādıḳ serbāz ibtidā zānū-yı Ḥażret-i Çelebī-i müşārun-ileyhe ser-i irādet-zen ve dest-i kerem-peyvestlerin taḳbīl edip bī-iḫtiyār eşk-bār-ı ḥasret olup “ افسوس و دریغ که بچه اوقات پر آفات را ماندیم که پیش ازین اقدام پر

برکات آل حضرت مولانا قدس سره الاعلی را بر روی زمین سرمایهٔ هزار میمنت می شمردندی و خاکپای قدس پیمایش را توتیای چشم جان کردندی. اکنون در خانه براحت نگذارند. معلومستکه راحت روی زمین نخواهد ماند. ای کاش درویش اسماعیل مردی و خاك گشتی و اغبرار خاطر نظرگاه صمدئ این عرق پاکیزه ندیدی."

‘unvānıyla taḥassür ü te’essüf-künān-ı i‘tiẕār ve girye-i ‘āṣıḳāneleri Ḥażret-i Çelebi Bostān cenābını ve cümle ḥużżār-ı bezm-i tehniyelerin daḫi giryān edip velvele-i girye vü āh u enīn mümtedd ü müştedd olmaġla Ḥażret-i Çelebī-i müṣārün-ileyh neyzenān u münşidīne taġyīr-i ṣaded siyāḳında ṣoḥbet-i mūsiḳī emretmesiyle muceb-i emr-i ‘ālīleri üzere ḥareket-i pür-ḥālete ser-āġāz **[s. 99]** edip ehl-i vecdiñ ḫırmen-i sükūneti ṣu‘le-i āvāzla bār-bād ve ṣaḥn-ı meclis-i pervānegān dest-efṣān u pāy-kūbān ile müzdaḥim-i ḥālāt u mükāşefāt-ı ġarībe olup herkes gün-ā-gün ‘ināyet-i nāgāhla maẓhar ve merāyā-yı ḳulūb-ı ṣaḳīle ‘ukūs-ı müşāhedāt-ı ‘acībeye meclā olup Dervīş İsmā‘īl daḫi pāy-ber-pāy-ı peymānçe-i niyāz olup "و از یکبار دیگر میخسبیم و بیدار می شویم. و بعد ازو خفتن بی انتباهست. بدین مرام گلبانك قبولی نیاز میجوییم. دیده خبر دهیم" unvānıyla ‘arż-ı maṭlab edince Ḥażret-i Çelebi daḫi gülbāng-fermā olup "ما نیز همچنان." nefes-i ḳudsīleriyle teẕyīl buyurup fi’l-vāḳi‘, ḥulūl-i müddet-i seyr ü seyāḥat-i ‘ālem-i ḫayāllerinde kemā-fi’l-‘ādeti’l-ḳadīme çār-māhe ḫ^{w}āb-ı insilāḫa varıp ve temāşā-yı ḫayāliyāndan ric‘atleri hengāmında çār-māhe bīdār ve ba‘dehu bīdār-ı ṣubḥ-ı ḳıyāmet olmaḳ üzere ḫ^{w}āb-ı sengīn-i mevtle merḳad-nişīn olmuşlardır.

Ve Ḥażret-i Çelebi Bostān daḫi der-‘aḳab ḫazān-zede-i serd-bād-ı fenā olup ekşer-i būstān-ı iḳbāli ‘andelībi olanlar daḫi peyrevleri olmuşlardır. Lākin āḫir-i nevbet-i bīdārīde olan ḥikāyāt-ı müşāhedāt-ı ḫayāliyyeleriniñ ba‘żısı Çelebī-i mümā-ileyh ile kendi mābeynlerinde mektūm ḳalıp ferd-i ṣāliş maḥrem olmayıp ba‘żısı daḫi ḫavāṣṣ u hem-demāna taḫṣīṣ olunup ḥikāyāt-ı sābıḳaları gibi kā’inen men kāne teşrīk etmeyip evān-ı ẓuhūr-ı müşāhedelerinde yegān yegān ṣıdḳ-ı mükāşefelerini

maḥremān-ı ḫavāṣṣ taḥḳīḳ etmişlerdir. ‘صدقه الحق و حققه المحق.’ ḥasb-i ḥāl-i me’ālleri vāḳi‘ olmuşdur. **“Ancaḳ ṭayy-ı ṭūmār-ı ḫayāle hemān mābeyne’l-‘aṣr ve’l-maġrib ḳalmışdır.”** mażmūnuyla olan müşāhedeleri evḳāt-ı ātiyyeniñ ezmān-ı eşrāṭ olmasına delālet eder.

حفظنا الله الدافع الكافي و كافة صعالكة الطرق المحمديه من شرور حوادثها و امرها عليهم مرور *

***السحب في الليالي آمين بحرمة من له الحماية الكبرى و الشفاعة العظما الى يومي الدنيا و الدين.**

Ḥażret-i Dervīş Muṣṭafā Ġarīb

Fi’l-aṣl diyār-ı Rumeli’de Baba-nām ḳaṣaba ahālīsinden ve ebnā-yı sipāhiyāndan bir sa‘īd-i reşīd ve sālifü’l-menḳabe Ḳaynar Dede ḥażretleri mācerāsında ḥāżır ve aḥvāl-i kerāmet-me’āllerine nāẓır olup ‘بندگی و سلطنت معلوم شد.’ mışdāḳınca saṭvet-i şāhān-ı milk-i faḳr u fenā ṭab‘-ı müstaḳīminde cāy-gīr ve pīrāmen-gerd-i şāhid-i cāh-ı dünyā olmadan dil-gīr olup ibtidā-yı fetḥ-i şānī-i Ḫānḳāh-ı Murādiye’de daḫīl-i dā’ire-i ḫıdmet-i evliyā ve lābis-i külāh u ḫırḳa-i ehl-i fenā ve şeref-yāb-ı tekbīr-i sa‘ādet-tesyīr-i Ḥażret-i Mevlānā ve behre-yāb-ı iksīr-i ma‘ārif ü āşinā-yı esrār-ı maḳāṣıd u mevāḳıf olmaġla teferrüc-i gülistān-ı ‘iber ü ḥikem siyāḳında meydān-ı ‘ālem-i āfāḳa semend-rān-ı nehżat olup ba‘de ziyāreti’l-Ḥaremeyni’ş-şerīfeyn meşāhid-i muḳaddese-i e’imme-i kirāma cebīn-sā-yı ibtihāl u rū-māl-i iḫlāṣ olup āḫir, cevelān-ı bād-pāy-ı himmetine sāḥa-i cihān-ı ṣūret teng-nümā olup āteş-‘inān-ı ‘azīmetlerin semt-i Ḳıbletu’l-‘uşşāḳ’a sevḳ ve ‘arṣa-i pehnā-

yı enfüs temāşāsına iḳdāmla āsitāne-i aḳṭāb-āşiyāne-i Ḥażret-i Sulṭānu'l-'ārifīn'de kūşe-güzīn ü ḥücre-nişīn olup temkīn-i reftār-ı merdāneleri meşhūd-ı Ḥażret-i Çelebi Ḥüseyin Pīr olduḳda dergāh-ı ẕerrāt-ı cihān-penāh-ı Ḥażret-i Şemseddīn-i Tebrīzī'de ḫıdmet-i türbedārī iḥsānıyla taḫṣīṣ buyurulup müddet-i medīde vü 'uhūd-ı ba'īde ol cilve-gāh-ı ḥasretü'l-melā'ikde kāmrān-ı āsāyiş-i 'ārifāne vü müstes'id-i 'ayş-ı ḫoş-ı fāriġāne ve ṣūriyye vü ma'neviyye ol neyyir-i a'ẓam-ı āsumān-ı velāyetiñ pertev-i ẕerre-perverleriyle ser-der-hevā-yı 'ālem-i bālā ve rūşen-dil ü dīde-i şühūd-ı 'acāyib-āṡār-ı raḥmet-i Feyyāż-ı bī-hemtā olmuşdur.

Ve ol ẕerre-i āfitāb-nümānıñ ser-germ-i ṣahbā-yı ta'alluḳu bulunan iḫvān-ı ṣafādan Kütahyavī Dervīş 'Abdulbāḳī āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Ḫudāvendigār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu'l-ezher)de muntaẓam-ı silk-i ḫademe-i maṭbaḫ-ı 'āmireleri iken ḥasbe'l-iḳtiżā ve vefḳu't-terbiye Dervīş Muṣṭafā-yı merḳūm ḫıdmet-i şerīfelerine ta'yīn buyurulup rūz u şeb ḳadru'l-iḳtidār muḳīm-i maḳām-ı ḫıdemāt-ı 'aliyye-i dergāh-ı derdmendān-penāh olduġu eṡnāda ' ما هؤلاء القوم **[s. 100]** يأكلون و يشربون و ينامون و يمشون في اسواق المرام البشرية معنا. فلا يبقى للالتجاء اليهم و الرجاء منهم معنا.' feḥvā-yı inkār-efzāsıyla müstevlī olan eḥādīṡ-i nefsāniyye ve tesvīlāt-ı iblīsiyyeden mir'āt-ı żamīr-i ṣadāḳat-semīri jengār-zede-i tereddüd olunca Ḥażret-i Ġarīb-i müşārün-ileyh derūn-ı nūr-meşḥūnunda keyfiyyet-i merḳūma 'aks-endāz olmaġla nāgāh ṭaraf-ı bāhirü'l-intibāhlarından yine ḫıdemāt-ı ḳadīme-i maṭbaḫa 'avdet emr olunup ber-mūceb-i fermūde maḳarr-ı sābıḳına ric'at-nümā olup ḫıdmet-i sābıḳası olan kenār-ı simāṭ-ı fuḳarāda āb-dārlik 'ameline iştiġāl üzere pā-ber-pā ve āb-der-dest ve dīde-ber-fuḳarā iken nāgāh 'ālem-i dīger rū-nümā olup naẓarında taḥte's-semā fevḳa'l-arż yektā cem'iyyet-i ḫāne-i fuḳarā ṣūretinde ve simāṭ-ı fuḳarā daḫi ol saṭḥ-ı mestūre üzere mine'l-maşrıḳ ile'l-maġrib keşīde ve cānibeyn-i simāṭda dervīşān daḫi zānū-be-zānū-zen-i ṣufūf-ı ni'am-ı maḥfūf olup her dervīşiñ farḳ-ı sa'ādetmendi mümās-ı

ferḳadeyn ve ʻalā ṭarīḳı’t-tenezzül tenāvül-i eṭʻime buyurduḳları vaḳt-ā-vaḳt müşīr-i ṭaleb-i āb olduḳlarında kendisi ināle-i kāse-i āb ṣadedinde müteveccih-i ṣavb-ı ʻaẕamet-evbleri olduḳda her biriniñ cevv-i semādan müteʻāṭī-i kāse-i āb olan dest ü bāzūları ḥayret-engīz olmaġla endāmına ṭārī olan tezelzül ve ḥavāssına ġālib olan taġayyür kendiyi medhūş edip baʻde’l-ifāḳa mütefekkir-i ḳuṣūr u mütedebbir-i küsūr olup Ḥażret-i Ġarīb ḫıdmet-i şerīfesine ricʻat ve tevbe vü istiġfār u iʻtiẕār üzere ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūrlarına vāṣıl olıcaḳ henüz bed’-i taḳrīr-i ḥāl-i dehşet-me’āl etmeden “ عظمت فقرای حضرت مولانا را دیدی. بعدازین برو بصدق و بی تردّد بخدمت آن شاهان لا مکان را کمر اخلاص ببند و آنچنان افکار واهیه را دل مده! ” ʻunvānıyla keşf ü irşādları ol nev-niyāzıñ nebāt u şebātına ve rūḥānī ḥayātına sebeb olup zamānında beyne’l-iḫvāni’l-maʻdūdīn bir merd-i ḫoş-reftār u sālik-i nīk-kirdār ve mülḥaḳ-şümār-ı maḥremān-ı esrār-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigār olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Baʻde zamānin, ṭabʻ-ı maḥabbet-siriştlerine müşāhede-i eşbāh-ı muḳaddese-i sādāt-ı Mevleviyye iştiyāḳı ġalebe etmekle dem-be-dem ṭarīḳ-i müşāhede-i merḳūmeye cūyende olup ḥattā ekşer-i leyālīde ser-be-seng-i āsitān-ı ervāḥ-āşiyān-ı türbe-i firdevs-rütbe-i Ḥażret-i Şemseddīnī olduġu ḥālde teveccüh-i tāmla ḫ^{w}ābīde olmaġla bi-tevfīḳillāhi’l-Hādī bir şeb-i ḳadr-āsā ve ḫ^{w}āb-ı reşk-i bīdārīde verā-yı perde-i ḫayāl u maşrıḳ-ı civār-ı Ẕu’l-celāl’den ser-i muḳaddes-i Ḥażret-i Şemseddīnī ʻarż-ı dīdār edip lākin meşhed-i muḳaddesleri münşaḳḳ ve Dervīş Muṣṭafā Ġarīb sīmāsında be-dīdār olmaġla miyāne-i ẕātında ḥayret-zede iken ʻazīz-i müşārün-ileyh firāz-ı serinde şemʻ der-dest kendilere “ بر خیز! مرادت حاصل شد. آن آفتاب حقیقت از مرایای ذرات جلوه نماید. ” ʻunvānıyla ḫiṭāb-ı müsteṭāblarından müstefād olan işāret-i pür-

beşāretiyle ḫʷāb-ı ṣūrī vü ma‘nevīden def‘aten bīdār olup ẕevāt-ı fuḳarā mecālī-i esrār-ı evliyā olduġuna mūḳın ve ḥarekāt u sekenātları tehī olmadıġına muṣaddıḳ olup tevābi‘de ‘āmil-i metbū‘uñ te’şīrin mu‘āyene etmişlerdir. Ve meẓāhir-i ṣuver ü siyer-i fuḳarāda ẓevāhir-i āṣār-ı ervāḥ u esrār-ı merdān-ı Ḫudā’yı müşāhede-i bī-iştibāh etmekle rü’yāları rü’yete ve vāḳı‘aları vāḳı‘a mübeddel ve keşretleri vaḥdete ve mecāzları ḥaḳīḳate muḥavvel olmuşdur. Ve aġleb-i dervīşān nefs-i nefīslerinden tevāżu‘an ve temeskünen faḳīr ü ḥaḳīr ü bende vü gedā emṣāli ta‘bīrāt-ı ḥasene ile ḥikāye buyurduḳları gibi bunlar daḫi “Ġarīb” ‘ibāret-i şefḳat-engīziyle **“ غریب چنین و غریب چنانست.”** mānendi ta‘bīr ‘ani’n-nefs etmeleri ḥasebiyle beyne’l-fuḳarā lafẓ-ı “Ġarīb” me’nūsu’l-isti‘māl ü edāt-ı şöhret-i ẕātları olmuşdur.

Ḥattā Ḥażret-i Çelebi Ḥüseyin (ḳuddise sırruhu) cenāb-ı velāyet-me’ābları gāh u bī-gāh dergāh-ı Ḥażret-i Şemseddīn’e rū-māl-i ziyāret ü cebhe-sāy-ı teberrük olduḳlarında bir def‘a ḳarīb-i dā’ire-i muḳaddese-i Şemsiyye’de segāna vechen mine’l-vücūh rāh-ı ruḫṣat-ı duḫūl verilmiş değil iken naẓarları bir seg-i nā-dīdeye rāst gelmegin ḍarb u zecr **[s. 101]** u ṭardına emr buyrulmaġla cümle-i ḫademe hücūm-āver olunca Dervīş Ġarīb **“بیچاره سك غریبست. عفو فرمایید!”** ‘unvānıyla ‘öẕr-ḫʷāh olmaları meşreb-i ‘ālī-i Ḥażret-i Çelebi’ye ziyāde ḫoş-āyende vü ḫande-āverende vü inbisāṭ-verzende vāḳi‘ olmaġla **“غریب هنوز وطنش یافت.”** muṭāyebe-i dil-küşālarıyla muḳābele-fermā ve bā‘iṣ-i mezīd-i ‘āṭıfet-i ġavṣāneleri olmuşdur. Ve ol merd-i merdāna meydān-ı āsitān-ı ma‘şūḳ-ı Ḥażret-i Mevlānā’da gūy-rübā-yı merām olup serv-i ḳāmetleri çevgān ve bedr-i cemālleri hilāl olunca ‘alā aḥseni’l-vücūh evḳāt-ı bī-āfāt-güẕār olup neved-sāle iken maġrib-i fenāya ufūl buyurup sāye-i şefā‘at-māye-i ḥimāyet-vāye-i ḫurşīd-i āsumān-ı lā-mekānda āsūde ve civār-ı dīvār-ı dīvān-ḫāne-i ‘uşşāḳda ḥirbā-ṣıfat rūşen-dīde-i şühūd-ı mecālī-i cihān-ı ma‘nā-tābları olmuşdur.

ادام الله تعالی غنم روحه و ریحانه و فتح علی مرقده مناظر ابواب احسانه آمین یا مجیب الداعین *

***بحرمة سید الانبیاء و المرسلین.**

Ḥażret-i Dervīş Aḥmed Faṣīḥ

Ebnā-yı Dāru'd-devle-i İstanbul ve zümre-i küttāb ve Köprülüzāde Aḥmed Paşa'nıñ zamān-ı vezāretinde kātib-i ḫazīnesi olup meşḳ-i aḳlāmda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve naẓm-ı şi'r ü inşā-yı neṡrde velvele-ārā ve ḳażā-rā bīsütūn-ı 'aşḳ-ı mecāzda bir şīrīn-leb ü sīmīn-ġabġabıñ Ferhād-ı sevdāsı olmaġla cūş u ḫurūş-ı maḥabbet-i zūr-āver lenger-i temkīn-i ḫıred-i ḫurde-dānı ve keştī-i ṣabr u sükūn u ārāmı sāḥil-zede-i cünūn ve şüst u şū-fermā-yı defter-i fünūnu olup ezmān-ı ba'īde bī-ser ü sāmān kūçe-gerd ü ṣaḥrā-neverd-i ma'mūre vü vīrāne ve bī-ḳayd-ı ülfet ü vaḥşet-i āşinā vü bīgāne olup āḫir-i kār, nāḫudā-yı tevfīḳ-i Ḫudā-yı kār-sāz ḫele-i keştī-i insiyāḳın cānib-i bīmār-ḫāne-i 'aşḳ-ı ḥaḳīḳī ya'nī ṭaraf-ı ḫānḳāh-ı Mevlevī'ye tevcīh edip buḳ'a-i mübāreke-i Ġalaṭa'da daḫīl-i sāḥa-i selāmet-intisāb-ı Ḥażret-i Şeyḫ Ġavṡī ve mülḥaḳ-ı gürūh-ı pür-şükūh-ı Mevlevī ve tāc-dār-ı sa'ādet-i ma'nevī olmuşdur. Ve ol

ġavṣu’ż-żu‘afā zūr-ı bāzū-yı himmet-i pīrāne ile der-dūr-ı sev[ā]d-üftāde-(i) dimāġın sāḥil-i necāt-ı ‘aḳl u temkīne ceẕb edip tedrīc-i te’ṣīr-i ṣoḥbet-i feyż-ḳarīnleriyle müddet-i yesīrde nā’il-i nevāl-i ṣaḥv-ı küllī olup ḥücre-i vaḥdetlerinde dāmen-çīn-i ferāġ-ı efkār-ı beyhūde ve mālik-i devlet-i ṣafā-yı vaḳt ve muvaffaḳ-ı tertīb-i dīvān-ı belāġat-erkān olup tezāḥüm-i raġabāt-ı mün‘imān-ı şāḥib-i ṭab‘la kitābet-i dīvānı ḫāme-i zībā-raḳamlarına taḫṣīṣ olunup ücret-i kitābetlerinden ve ṣıla-i ḳadr-şināsān-ı eṣerlerinden ḥāṣıl olan fevā’idle ta‘ayyüş-i vüs‘at-ı zindegānī zamānlarında ḫāṣṣa-i ẕātları olmuş idi.

Ve ekṣer-i nüsaḫ-ı dīvānları ḫaṭṭ-ı nāẓımla olmaḳ daḫi eṣer-i dil-peẕīrlerine şāyeste-i zīver-i teberrük ü teyemmün olmuşdur. Lākin seyr ü sülūkları mesbūḳ bi’l-ceẕbe olmaġla evāsıṭ u evāḫiri daḫi meşūb bi’l-melāme olup hemān yektā ḫırḳa-i ‘abāyı ve jūlīde-mūy u kühen-cāme ile tezeyyī ve şürekā-yı kār-ı süḫan-perverīden tevaḫḫuş u teferrüd-i ‘ale’d-devām iḫtiyār edip her ḳande bir gürbe-iża‘īfe vü rāndeye merdüm-i dīde-i şefḳati dūçār olsa derḥāl ceyb ü āstīn-i ḫırḳasına ḳoyup ve kendi nafaḳasından ḳaṭ‘ ve anlara infāḳ etmekle gūyā ḥücreleri dār-ı Ebī Hüreyre olmuş idi. Ve her birini elḳāb-ı münāsibe ile telḳīb belki maḫlaṣ-ı şā‘irāne ile taḫlīṣ ve ‘atīḳ ü cedīdine mülāyim-i maḥall ta‘yīn edip ve her biri āḫarıñ maḳāmına tecāvüz etmeyip ve hengām-ı tefrīḳ-i ṭu‘mede her biri ḥiṣṣesine ḳanā‘atle muḳteżā-yı ṭabī‘at-ı behīmiyyeleri olan ta‘arruż-ı loḳma-i āḫarı terk etmeleri ve her biri da‘vet u ṭardda laḳab-ı maḫṣūṣun iḥsās ve ḥücerāt-ı dervīşāna ṣıḳletden tevaḳḳīleri ve kühen libās-ı müzefferlerinde ve miyāne-i fetīle-i mūlarında olan mü’eẕẕiyāt dā’ire-i bedenlerinden ḫārice sirāyetden imtinā‘ etmeleri enẓār-ı ẕi’l-i‘tibār ve’l-inṣāfda kerāmet ‘addolunma mertebesi bā‘iṣ-i ta‘accüb ü taḥsīn olmuşdur.

Ḥattā ‘ṭabī‘at-ı ġālib teṭabbu‘dur.’ diye ittifāḳ olunan muḳaddeme-i meşhūreye ‘alā ṭarīḳi’l-imtiḥān dervīşān u muḥibbān, müte‘addid mūşlar şikār

etdirip dāḫil-i ḥücre-i muvānesetleri olan gürbegāna ʿarż etdiklerinde ḳaṭʿā rūy-ı raġbet-nümā olmadıḳları naḳṣ-ı küllī īrāṣ **[s. 102]** etmişdir. Ve müteʿaccibān-ı eṭvār-ı maḫṣūṣalarına "انیسان ما بجانور آزاری توبه کرند. و از آزار آفریده بیزار گشتند." nükte-i laṭīfesiyle muṭāyebe-fermā olurlar idi. Ve her biriniñ ʿilel ü esḳāmına müdāvātda ihtimām ve fevt ü helāklerinde techīz ü defn etmelerinde iḳdāmdan nāṣī suʾāl-i muḳaddere "مقتضای حق صحبت و موجب شیمهٔ وفاداری و اثر رعایت حقوق اینست." kelām-ı şefḳat-niẓāmlarıyla cevāb-ı şāfī-dih-i taʿrīż-āmīz ve pāsuḫ-ı dāfiʿ-i gümān-ı bed-i ġıybet-engīz-baḫş olurlar idi. Ve ʿ للناس فیما یعشقون مذاهب و کل حزب بما لدیهم فرحون و ان کان هذا جنونا عندکم زاد الله في جنوننا و زاد في عقلکم' maẓmūn-ı ferāġat-maḳrūnların düstūruʾl-ʿamel edip meʾmūnuʾl-ġāʾile-i iltifāt-ı güft u şenīd-i maḥrem u maḥrūm olurlar idi.

Ve ḳabīlüʾl-vefāt, yegān yegān aḥbāba ihdā vü nevāzişlerin tavṣıye edip ancaḳ hüreyre-laḳab ḥücre-zādiyeleri bir gürbe-i şāṭır ḳalıp ṭāliblerine " او جدا از ما نزید." dem-i mükāşefe-tevʾemleriyle muḳābele buyurup fiʾl-vāḳiʿ fecīʿa-i vefātlarında ol daḫi pāygāhlarında teslīm-i cān-ı ḥayvānī edip yine ḫamūşān-ı fuḳarāda semt-i ḳademlerine defn olunmuşdur. Ve ol şeyḫ-i ḫānḳāh-ı feṣāḥat, vādī-i naḳşda Mānī-i şānī ʿaleʾl-ḫūṣūṣ semt-i siyeh ḳalemde fāʾiḳuʾl-aḳrān olmaġla āzmāyiş-i temyīz-i yārān siyāḳında ʿalā aḳbeḥiʾş-şekl dīv taṣvīr edip ve vaḳt-i naḳş-ı siyeh ḳalemde ḫarc-ı ḫızāne-i mahāret edip her gören ṣāḥib-naẓar "طابق اصله القبیح." ʿunvānıyla imżā etmişler iken faḳīr-i kem-biżāʿa bādī-i naẓarda taḥsīn eylediğim ḥasebiyle " پس این صورت دیو نباشد. چه دیو بهیچ وجه حسن نباشد." ʿibāret-i nezāket-meşḥūnlarıyla muḳābele buyurduḳlarında serīʿan daḳīḳa-i murādlarına intiḳāl ve " صورت قبیح و تصویر حسن فهذا هو المراد من قولهم القضاء لا یکون الا حسنا و المقضي است." ʿunvānıyla tedārük ettiğimde " قد یکون قبیحا." tefrīʿ-i taḥḳīḳ-ibtināsıyla tebyīn-i ġaraż ve ṣūret-i mekrūha-i dīvi maḥv

edip ḥaḳāyıḳ u daḳāyıḳ-ı kelāmiyyede olan ta‘ammuḳları hüveydā olmuşdur. Ve bi’d-defe‘āt meşīḫat-ı ḫavānıḳ-ı eṭrāf inḥilāl-ı aṣḥābı sebebiyle kendilere ‘arż ve terġīb-i ḳabūl olunduḳça **“ سجادۀ مشیخت ما بخانقاه خرابات فرش کردند. چه گونه شیخ طامات و** ‘unvānıyla isti‘fā vü i‘tiẕār ve def‘-i ġā’ile-i ta‘ayyün ü taṣaddur edip **طاعات باشیم؟”** ṭavr-ı sābıḳını taġyīr ve vaż‘-ı melāmetini tebdīl etmeyip zīr-i ḳıbāb-ı ġuyūbda mestūru’l-ḥāl resīde-i serḥadd-i me’āl ü ‘ābir-i ḳanṭara-i intiḳāl olmuşdur.

ستر الله الستار بقية عيوبه كما ستر بقية خطوبه و كشف غمة كروبه و فتح لروحه ابواب نوال غيوبه.

Ḥażret-i Derv̄îş Receb

Ebnā-i pāk-intişā-i Dāru'l-velāye-i Ḳonya (vuḳıyet 'ani'l-beliyye)den ve 'aḳ̄îb-i velādetde şeref-yāb-ı sāye-i dest-i kerem-peyvest-i Çelebiyān-ı ẕevi'l-iḥtirām olanlardan ve 'unfuvān-ı şebāb u tamām-ı 'ömr-i nāzenīnlerin vaḳf-ı ḫıdemāt-ı dergāh-ı derdmendān- penāh-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigārī̇ edenlerden olup evā'il-i evḳātı Çelebi 'Abdulḥalīm ḫıdmetiyle güẕer edip sāye-i hümā-yı himmetlerinde kesb-i feżā'il ü ma'ārif ve 'ale'l-ḫuṣūṣ semt-i ḫaṭṭ-ı Ta'līḳ'de taḥṣīl-i ḥaẕẕ-ı evfer edip 'İmād u Maḥmūd-ı zamānı olup ekṣer, āṣār-ı kibār-ı ṭuruḳ-ı 'aliyye istinsāḫına ṣarf-ı nūr-ı dil ü dīde ve ḫarc-ı ḫızāne-i ḳuvā edip ba'żısın bi'n-nefs kendiler ve ba'żısın mün'imīn-i müstektibīn vaḳf etmekle eğer ücret-i kitābet ve eğer ecr-i vaḳfiyet kendiye ẕuḫr-ı dünyā vü āḫiret olup müddet-i ḥayātlarında kendilerden ṣaġīre ṣudūru mesmū' u mer'ī olmayıp cümle-i aḫlāḳ-ı ḥamīde ile muttaṣıf ve a'māl-i ṣāliḥa ile mütezeyyin ve evāsıṭ-ı 'ömr-i kirāmīlerinde mesned-nişīn-i ṭarīḳatī ve

melce’ ü müteveccih-i iḫvān u ḫullān olmuşdur. Ve ḫoş-nüvīs olduḳları gibi ṭūṭī-i lehçe-i pür-behçelerine ḫoş-gūyī daḫi iḥsān buyurulup naẓm u neṯrde ser-āmed-i ‘aṣrları olup ḥüsn-i ta‘bīr ü luṭf-ı taḥrīrleri ile ṣavb-ı Çelebi Bostān-ı Ṯānī’den ricāl-i devlete firistāde mekātīb-i du‘ā vü ṯenā manẓūr u mefhūm-ı ḫoş-nüvīsān u münşiyān-ı Dāru’d-devle olduḳda herkes fevḳa’l-ġāye taḥsīn ü istinsāḫ etmekle vüzerā-yı ‘iẓāmdan ḫarīdār-ı **[s. 103]** kālā-yı hüner-i eṯer-zāları olanlar ṭaraflarına ceẕb ḳaṣdıyla da‘vet-nāmeler ve hedāyā-yı münāsibe ve ḫarc-ı rāh irsāl edip ve vülāt-ı eyālet-i Ḳaraman’a bi-eyyi vechin kāne tesyīrleri tavṣiye olunmaġla ḫuṣūṣ-ı merḳūma ihtimām olunduḳça egerçi Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh cānib-i cenābından rūy-ı mümāna‘at bedīdār olmamışdır, lākin ḳarīḥa-i ṣāfiyelerinden ser-zede olan vārid ü ilhām mūcebince ‘amel edip **“از سلام علیکشان کم جو امان”** maẓmūn-ı münīfi yād-dāştları olmaġla da‘vet-nāmelere cevāb-ı i‘tiẕār-ı siḥir-kārī ile ḥüsn-i muḳābele ve hedāyāların daḫi dervīşāna tefrīḳle mu‘āmele ve vülāt-ı vaḳtden istişmām-ı būy-ı ışrār ve ikrāh eyledikde ġaybet u iḫtifā ile mu‘ālece edip ḫulāṣa ṣoḥbet-i fuḳarā-yı bābullāhı ḥürmet ü ikrām-ı ḫavāṣṣ-ı bāb-ı ḫüsrevānīye tercīḥ edip mine’l-evvel ile’l-āḫir, mülāzemet-i bāb-ı sa‘ādet-intisāb-ı Ḥażret-i Ḫudāvendigār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)den cüdā ve ḫıdemāt-ı ‘aliyye-i şāhzādegān-ı ḫānedān-ı Ṣıddīkiyye’de yek-dem bī-dest ü pā olmayıp nevbet-i aḫīrelerinde mübāşirīn iḥżār-ı iḳdāmlarından nāşī be-ṭarīḳ-i āzmāyiş, Ḥażret-i Çelebī-i mūmā-ileyhiñ sū’-i ẓann-ı mümāna‘atdan ibrā-yı ẕimmet siyāḳında **“ ای درویش رجب! چه باشد که چند روز اجابت دعوت نمایی و رعایت خواطر احباب کنی و باز آیی؟”** ‘unvānıyla istimzāc-ı imtiḥān-āmīz buyurmalarına bedāheten bu naẓm-ı ḫoş-āyendeleriyle rīşe-i bisāṭ-ı dīvān-ḫāne-i ‘ināyetlerine rū-māl ü niyāzmend olmuşlardır:

(Ḳıṭ‘a)

[Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]

Cānumuz yoluña fedā idelüm

Ol mehe borcumuz edā idelüm

Pāk-bāzān içinde sulṭānum

Ser virüp cānı ber-murād idelüm

Ḫāk-pāyüñle ittiḥād idelüm

Cevr-i hicrüñe siz revā göresiz

Biz kimüñ dergehine dād idelüm

Ney gibi biz de ḫoş ṣadā idelüm

Ve mesned-nişīn-i ṭarīḳatī olduḳları evānda ba‘ż-ı iḫvān meydān-ı çiltenāna duḫūl eṣnāsında ḳāmeti dāl-i tevāżu‘ etmeyip iżā‘at-ı edeb-i ehl-i meskenet etmesi sebebiyle ‘atebe-i ‘ulyā-yı meydān külāh-ı şerīfine dest-rū-zen olunca sikke-i münīfesi sāḳıṭ olmadan beyne’l-fuḳarā kendiye şerm ü ḥayā ṭārī olduḳda ‘azīz-i müşārün-ileyh maḳām-ı i‘tiẕārda ḳıyām ve dest-būs-ı muṣāfāt-ı fuḳarā ile emr buyurup ba‘de’l-iṭā‘a **“ اوّلا حق دخول آن سر است. پس پای تو. خطا بتقدم کرد. ازینجا بر یکدیگر به پیمانچهٔ اعتذار کستاخی آمده است.”** kelām-ı tenbīh-niẓāmlarıyla fī külli’l-maḥāll mürā‘āt-ı ādāb-ı ṭarīḳat ve müdāvemet-i ḫurde-i irādete terġīb ve tekāsül ü tehāvünden terhīb buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

جز خضوع و بندگی و اضطرار

اندرین حضرت ندارد اعتبار

پیش بینایان کنی ترك ادب

نار شهوت را از ان گشتی حطب

ای خنك ان را که ذلت نفسه

وای آن کز سرکشی شد چون که او

ای تواضع برده پیش ابلهان

ای تکبر برده تو پیش شهان

آن تکبر بر خسان خوبست و جست

هین مرو معکوس عکسش بند تست

Fi’l-ḥaḳīḳa ḥalḳa-i şehenşāhān-ı velāyete duḫūl devleti tāc-ı kerāmet-i ser u rū ve a‘żā-yı sā’ire cüsbān ve pā pes-rev-i cümle gerekdir ki bu tertīb-i edīb ancaḳ ḥīn-i duḫūlde ḳaddini dāl etmekle müteyessir olur. Pes, muġāyir-i tertīb-i ḥüsn-i ḥareket ḳubḥdan ḫālī olmaz ve zamānlarında her ṭavr-ı pesendīdesin müşāhede eden erbāb-ı naẓar “اگر درویشی صورت پذیرفتی آن صورت درویش رجب بودی.” zemzemesiyle meclis-i inṣāf-pīrā olmuşlar idi.

طوبی له وحسن مآب و بفضل الله تعالی و همت فضلائه.

Ol āsitāne-i reşk-i sarāyü’l-mülūkda kemā-yenbaġī berḫūrdār-ı sülūk u gülçīn-i būstān-ı kemāl olup yine gülşen-i ‘ayş-ı ḫoş-ı merdānesinde ‘andelīb-i rūḥ-ı revānları āşiyāne-i ‘arş-ı berīne pervāz edip ve nefs-i cism-i aḥsenü’t-taḳvīmleri Ḥadīḳatu’l-ervāḥ-ı Mevleviyye’de nihāde-i ravżatun min riyāżi’l-cenne olmaġla fi’d-dünyā ve’l-āḫire ser-firāz-ı ecsād-ı müterevviḥa vü mümtāz-ı iltiḥāḳ-ı ervāḥ-ı ‘āliye olmuşdur.

طیب الله تعالی عیش بدنه تحت الثری کما قدس سره و نور روحه فوق السما آمین یا مجیب *

***السائلین بجاه حبیبه اکرم الاکرمین.**

Ḥażret-i Derv̄īş Üveys

Peder-i vālā-güherleri **[s. 104]** mutavaṭṭın-ı Dāru'd-devle-i İstanbul ve üveysiyyü'ṭ-ṭarīḳa ve zīver-i 'ulūm u ma'ārifle ārāste bir ẕāt-ı 'acībü'l-āṣār u ġarībü'd-diyār olup firāş-ı te'ehhüllerinden ancaḳ Üveys Dede ḥażretleri yādigār ḳalmışdır. Ve anlar daḫi ma'ārif ü hünerden pederleri fā'iz olduġu ḥaẓẓ-ı evfere nā'il ve min-ciheteyn vārişleri olup lākin ba'de vefātihi mülāzım-ı mecālis-i 'aliyye-i çār ḫānḳāh olmaġla rübūde-i reftār-ı dil-nişīn-i Mevleviyye ve münīb-i dest-i kerāmet-peyvest-i Ḥażret-i Şeyḫ Meḥmed 'Arżī ve ser-nihāde-i zānū-yı irādetleri ve teslīm-i emr ü nehy-i terbiyeleri ve berḫūrdār-ı āṣār-ı tenmiyeleri olmuşdur. Ve ma'ārif-i sā'irelerinde daḫi ber-güzīde-i emṣāl olduḳları gibi semt-i ḫaṭṭ-ı Ta'līḳ'de vaḥīd-i 'asr u ferīd-i zamānları ve sābıḳ-ı aḳrānları ve ruḳ'a-i meşḳıyyātı dest-be-dest-i erbāb-ı hüner ve zīb-i maḥfaẓa-i nevādir-i rūzigār olup nüfūs-ı müsta'idde-i bī-

şümāra üstād-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ ve her biriniñ ol miftāḥ-ı rızḳ-ı ṭayyib ile ḳufl-i ʻuḳde-i żıyḳ-ı maʻāş-küşālıḳlarına medār ve menşe'-i āṯār-ı ḥasene olmalarına bāʻiṯ olmuşdur. Ve kendiler peder-mānde nuḳūd u ecnāsların ḫarc-ı rāh-ı taḥṣīl-i maʻārif edip baḳāyā-yı mā-meleki daḫi ṣarf-ı ḫıdmet-i fuḳarā etmekle mücerred-i pāk-bāz olup ʻ**بعد انتقال المرشد و لذت العمر في التنقل.**' feḥvāsıyla ʻāmil ve semt-i seyr ü seyāḥate mā'il olup eṯnā-yı seyāḥatinde bir ṣāḥib-i ḫānedān-ı bed-encāmıñ mihmān-serāyına nüzūl edip lākin mīzbān-ı nādān, āb-ı şūr-ı çeşme-i Vānī-i deccāl-menişden neşv ü nemā-yāftegāndan olmaġla āb-ı mekr zīr-i kāh-ı kerem siyāḳında merg-i dervīş-i bī-günāha temhīd-i muḳaddeme-i ḥareket u mutaraṣṣıd-ı vaḳt-i furṣat olduġuna nūr-ı ferāsetleriyle vāḳıf olup baʻde'ṭ-ṭaʻām ve'l-ʻaşā beyne'l-maġrib ve'l-ʻışā naḳż-ı vużū ṭarīḳıyle ḥalḳa-i dām-ı helākinden ṭaşraya cān atıp ve imdād-ı sırr-ı ẓulmet-i leyl ile bir kūşede nihān olup şaḳī-i mesfūr daḫi direng-i dūr u dırāzından taḫayyül-i firār etmekle cümle-i etbāʻ u eşyāʻ-ı hem-meẕhebiyle cüst u cūda ṣarf-ı maḳdūr ve iyās-ı tāmla kemīn-gāh-ı keydine ricʻat edip defʻ-i ḫumār u tecdīd-i iḳtidār ṣadedinde istiʻmāl-i ʻaraḳ-ı muḥarreme şürūʻ edince cürʻa-i evveli gelū-gīri olup muʻāyene-i demār u helāk etmekle tekrār niyyet-i iʻtiẕār u ḳaṣd-ı istiġfārla cüst u cūlarına emr-i işāret-üslūb üzere iken ṣadme-i laṭme-ḫʷār-ı [816]**-وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا-** ve insidād-ı rāh-ı nefesle ḫırmen-i ʻömrü berbād olduġu aḫlāfına pend ü ʻibret olup ʻale's-seḥer ehl ü ʻıyāli mūy-kenān u girye-künān lāşesin maṭmūre-bend-i ḫāmūşān edip herkes hezār nedemle ʻavdet ve sū'-i cesāretleri bāʻiṯ-i ḫasāret olduġun iẕʻān edip kendileriñ tedmīrinden daḫi hirāsān iken nāgāh ol şīr-i bīşe-i te'yīde muṣādefe edip cümle ser-lerzān u giryān mānend-i berg-i ḫazān ḫāk-pāy-i tūtiyā-pāyesine rīzān ve çeşm-i cān u dil-mālān olup istiʻfā-yı cerāyim-i sābıḳa eylediklerinde [817]**"من حفر بئرا لأخيه فقد وقع فيه."** mażmūn-ı mücāzāt-maḳrūnu ile istişhād ve **" او برای فقیر بی گناه حفر چاه دمار کرده بود "** maʻ

[816] Nâzi'ât Sûresi, 79/1. Âyet: "Söküp çıkaranlara…"
[817] Aliyyü'l-Kârî, *el-Esrâru'l-Merfûʿa*, s. 342; Sehâvî, *el-Mekâsıdü'l-Hasene*, c. I, s. 644.

”که در حفرهٔ خود افتاد. مرا چه علاقه است؟ der-miyān-ı nuṭḳ-ı şerīfleri ile dest-i ibtihāllerinden kūşe-i dāmen-keş-i iltifāt ve rū-be-rāh olup ol ṭā’ife-i güm-rāhıñ fuḳarā-yı bābullāha ḥüsn-i ẓann u maḥabbetlerine ve semt-i inkār u ta‘annütden inṣırāflarına sebeb olmuşdur. Ve ekşeriyā seyr ü seyāḥat eşnāsında vird-i zebān-ı hemīşe ve verd-i gülşen-i endīşeleri olan

(نظم)

[مفتعلن مفتعلن فاعلن]

شمع محبت ز دل افروختیم

هر چه بجز حق همه را سوختیم

beyt-i şerīfin ḳalem-i celī ile naẓar-gāh-ı ‘āşıḳān olan mevāżi‘-i refī‘a-i münāsibeye şebt u terḳīm buyurmaları kendileriñ emāret-i mürūrları olduġundan mā‘adā vaḳī‘a-şināsān-ı kār-ı ḥaḳīḳate nümūne-i ḥasb-i ḥāl-i sa‘ādet-me’ālleri ve iḫvān u hem-kārāna tefhīm-i ser-rişte-i neyl-i merām-ı ṣafā-yı rūḥānī olmuşdur ki fi’l-vāḳi‘ ber-mūceb-i [818]-اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ- māsivā ẓulmetdir. Pes, şem‘-i maḥabbet efrūḫte-i dil olduḳda ẓulmet-i sivā-sūz olup ancaḳ nūr-ı şem‘-i maḥabbet, müş[ta]‘il-i sa‘ādet-ḫāne-i dil-i ‘āşıḳ ve bi’l-külliyye müstaġraḳ-ı nūr ve süveydā-yı dil, meş‘al-i rāh-ı viṣāl olup bi-‘aynihi şem‘ ve ẓulmet-ḫāne-sūzluḳ ve tenvīr-i küllī

[818] Nûr Sûresi, 24/35. Âyet: “Allah, göklerin ve yerin nûrudur. O’nun nûrunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fanus içindedir; o fanus da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da, batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan, yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. (Bu,) nûr üstüne nûrdur. Allah dilediği kimseyi nûruna eriştirir. Allah insanlara (işte böyle) temsiller getirir. Allah her şeyi bilir.”

[s. 105] şümūʿ u büyūt-ı āfāḳda muʿāyin olduġu gibi şemʿ-i maḥabbet ve ḫāne-i dil-i ʿāşıḳ daḫi nesaḳ-ı merḳūm üzere olmaḳ muḳarrerdir.

فاذا كان المقيس عليه مبصرا بحاسة لبصر. فالمقيس مشهود بنور البصيرة فاذا حصل بالبصر اليقين مع ʿ احتمال الغلط فحصوله بالبصيرة أولى و أحرى بالقبول. Ve cümle-i tārīḵī-i māsivā-sūzu şemʿ-i maḥabbet-i ḫāṣṣası olmaġla işʿāl-i şümūʿ-ı fünūn-ı şettā edenler bir miḳdār ẓalām-ı cehlden necāt bulup lākin baḳıyye-i ẓulmet-i māsivā vü enāniyyet kendilere māniʿ-i müşāhede-i ḥaḳāyıḳ u daḳāyıḳ ve esrār-ı āfāḳ u enfüs olup maḥcūb ḳalmışlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندرین ره گر خرده بین بدی

فخر رازی راز دان دین بدی

عقل جز وی عشق را منکر بود

گرچه بنماید که صاحب سر بود

زیرك و داناست امّا نیست نیست

تا فرشته لا نشد اهرمنیست

آتشی از عشق در جان بر فروز

سر بسر فکر و عبارت را بسوز

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

ز دور اندیشهٔ عقل فضولی

یکی شد فلسفی دیگر حلولی

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

غیر این معقولها منقولها

یابی اندر عشق با فرّ و بها

چون ببازی عقل در عشق صمد

عشر امثالت دهد تا هفتصد

عشق آن شعله است کو چون بر فروخت

هر چه جز معشوق باقی جمله سوخت

تیغ لا در قتل غیر حق براند

در نگر زان پس که بعد لا چه ماند

ماند الا الله باقی جمله رفت

شاد باش ای عشق شرکت سوز زفت

Ve yine eşnā-yı seyāḥat-i pür-i‘tibārlarında rūy-ı rāhları bir mīzbān-ı imtiḥān-i‘tibārıñ mihmān-ḫānesini teşrīf-i nūrāniyyet ile reşk-i bāġ-ı İrem edip çend-rūz u şeb levāzım-ı ikrām tekmīli ‘aḳībinde kendilere bi’l-külliyye teslīm ü fedā-yı mā-melek-nümā olduġu ḫılālinde zīr-i kāh-ı imtiḥāna āb-ı āzmāyiş icrāsı ḳaṣdıyla cāme-ḫ^{w}ābларına bir ġulām-ı māh-peyker ve ba‘dehu bir kenīzek-i ḥūr-manẓarı çār-bāliş-i kām-revāyī edip ol fitne-engīzler her ne ḳadar īḳāẓ-ı şehvet-i nā’imede ḫurde-kārī eylediler ise müfīd olmayıp kehfü’l-amān-ı beden-i ‘iffet-siriştlerinde ḫ^{w}ābīde olan raḳūd ḳuvā vü ḥavāss bīdār olmadıġından mā‘adā çār-dīvār u saḳf-ı ḫalvet-ḫāneden tezelzül-i inhidām-fersā nümāyān ve her biri bīm-i cānla gürīzān-ı zīr-i binā vü şitābān-ı rāh-ı rehā olup ve ol miḥekk-i ‘ayār-nümāda tamām-ı kemāl-i ṭahāretleri bedīdār olmaġla müdde‘ā-yı selāmet-i ḥālleri nişāb-ı şehādet-i maḳbūle ile müşbet ve mīzbān-ı merḳūm mihribān-ı bī-tereddüd ü rübūde-i ‘alāḳa-i teveddüdleri olup pīş-i pā-yı cihān-peymālarına ilā āḫıri’l-‘ömr, iġtinām-ı sāye-i himmet-i hümā-hem-tāları şevḳıyle binā-yı ḫānḳāh ve vaḳf-ı ḫānümān u iḫtiyār-ı ḫıdmet-i ḫāk-rūb-ı āsitānları siyāḳında dām-rīz-i ārām-ı gün-ā-gün olduġunda ḳaṭ‘ā rūy-ı ricāsına nigāh-endāz-ı müsā‘ade olmayıp mānend-i rūḥ-ı revān dīde-i püşt-i pā nigerānlarından ġā’ib olup ve bu zāde-i ṭab‘-ı laṭīfleri olan beyt-i şerīfi rūy-ı dīvār-ı nişīmenlerinde dest-i ḫaṭṭ-ı ḳalem-i celiyyü’r-raḳamlarıyla yādigār etmişlerdir:

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

نه مگس که شوی صید عنکبوت خسیس

بپر بلا نۀ وحشت ز دامگاه خسان

Egerçi kendiler ol āşiyānede tenezzül-i āsāyiş etmeyip maṭār-ı i‘tibār-ı gülşen-serāy-ı ‘āleme pervāz etmişlerdir, lākin ol ḫānedānıñ bi-cümleti’t-tevābi‘ ve’l-levāḥıḳ ve bu ṣalābet-i merdāneleri şāyi‘ olan ḥavālīniñ ‘ale’l-‘umūm maḥabbet-i fuḳarā-yı ṭarīḳatde ḫulūṣlarına ve ḫıdemāt-ı dervīṣān-ı seyyāḥīnde iḫlāṣ u ḥürmetlerine bā‘iş ve belki tecāvüz-i ḥudūd-ı ādāb eden nev-niyāzānıñ ḫoş görülmelerine bādī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چونکه گنجی هست در عالم مرنج

هیچ ویران را مدان خالی ز گنج

قصد هر درویش میکن از گزاف

چون نشان یابی بجد میکن طواف

چون ترا آن چشم باطن بین نبود

گنج می پندار اندر هر وجود

گر ترا باز است آن دیدهٔ یقین

زیر هر سنگی یکی سرهنك بین

تا ز درویشی نیابی تو گهر

کی گهر یابی ز درویش دگر

منگر اندر نقش زشت و خوب خویش

بنگر اندر عشق و در مطلوب خویش

منگر اندر نقش و اندر رنك او

بنگر اندر عزم و در آهنك او

Ve nihāyet-i seyr ü seyāḥatlerinde ve ḥacc-ı āḫirīnlerinde Ḫānḳāh-ı Mekke-i Mükerreme **[s. 106]** (şerrefehāllāhu teʿālā)ya nüzūl edip iḫvān-ı ṣafā terḥīb-fermā ve ḳudūmleriyle neşāṭ-ı evfer-nümā olup niyāzmend-i hem-ḥücregī olanlara **" بنده مسافر است."** ve ricāmend-i hem-rāhī olanlara **"فقير مجاور است."** ʿunvānıyla cevāb-ı iḫtilāf-nişābları ke-ẓuhūrı'ṣ-ṣubḥ, ṣıdḳ üzere olduġu baʿde itmāmi'l-menāsiki'ş-şerīfe raḫt-keş-i civār-ı raḥmet olmalarıyla resīde-i derece-i taḥḳīḳ olmuşdur ki mücāvir-i Ḥarem ü müsāfir-i ʿadem olmuşlardır. Ve medfen-i pür-revḥ u reyḥānları daḫi pehlū-yı maḳābir-i iḫvān-ı güẕeşte-i buḳʿa-i mübāreke-i merḳūmededir.

رحمة الله تعالى عليه ما انزل سحب العناية غيث الرحمة على ارض مدافن الامة آمين بحرمة من وقع *

***منشورا جلاله بما ارسلناك الا رحمة للعالمين.**

<u>Ve Daḫi</u>

Sālifü'ẕ-ẕikri'l-cemīl Dervīş Receb Ṭarīḳatī cenābınıñ şemere-i ḥadīḳa-i ẕātları olan ferzend-i ercümendleri Dervīş Ḥasan ki ʿazīz-i müşārün-ileyhiñ kūçek ve naẓar-kerdeleri ve ẕāten ve zamānen bir dervīş-i edīb ü lebīb ü hünermend ve ʿale'l-ḫuṣūṣ, semt-i ḫaṭṭ-ı Taʿlīḳ'de şānī-i üstādı olup baʿde vefāti'l-mürebbī naẓar-ı vālid-i mācidlerine ricʿat edip Dāru'l-velāye-i Ḳonya (ḥuriset ʿan fiteni'l-mutaʿaṣṣıbe) ve sāye-i şefḳat-māye-i peder-i vālā-güherlerinde ve miyāne-i sükkān-ı āsitāne-i saʿādetde ḥüsn-i āsāyiş ü luṭf-ı ārāmiş üzere iken bi-ḳażā'illāhi teʿāla'l-Ḥakīm kendiden sülūkuna münāfī sekte ve ġayretine muġāyir zelle ṣudūr etmekle nāgāh mu'āḫeẕ-i gūşmāl-i ġaybī olup esīr-i firāş-ı taḥavvül-i ḥāl ü müşrif-i irtiḥāl olunca ol

gevher-i yek-dāneniñ nümāyiş-i inkisārı vālideyn ve kāffe-i eḳārib ü aḥbābıñ dīde-i cānlarına naḳd-ı ḳıyāmet-nümā ve her biri cüst u cūy-ı çāre-i def‘-i belāya hicrān ile beyhūde-gerd-i kūçe vü dekākīn-i eṭıbbā olduḳda dīde-küşā-yı vücūh-ı ḥużżār olup ve ba‘de in‘iḳādi’l-lisān iḥsān-ı küşāyiş olunup lehçe-i ḥasret-hīcelerinde “ بسبب ارتکاب جزئی و بهانهٔ تقصیر جملی روح پر فتوح حضرت مرشدم در صورت تعلیم خط بنده را در پیش خواند و در اثنای تعلیم جلالی زائد الوصف نمود. و بکوتك خاص پهلویم زد و ترا اینچنین باید میفرمود و در حال در جای جراحت وی وجع لا یطاق پیدا شد که حالم بدین تحول انجامید. پس این درد بجز موت دوا نپذیرد. زحمت بیسود مکشید!” ‘unvānıyla beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i iyās-me’āl edip ve müteḥavvil-i cānib-i ḳıble-i şerīfe ve mu‘ālic-i sekerāt u müsāfir-i dāru’l-ḳarār olduġu ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ ḳuvvet-i rūḥāniyyelerine emāret-i ẓāhire olmuşdur.

عفی عنه و غفر له.

Ḥażret-i Derv̄iş İbrāhīm-i Durudī

Rumeli diyārında Üsküb ḥavālīsi ḳaṣabātından Ḳalḳandelen-nām ḳaṣabada evlād-ı zu‘amādan olup aḳribālarından sākin-i sevād-ı Adana, Maḥmūd Paşa-nām mīr-i mīrān terbiye vü ḫıdmetlerinde neşv ü nemā-yāb olup lākin ‘ulüvv-i himmetleri semt-i ṣalāḥ u ‘ibādāta ve cüll-i teveccüh ü raġbetleri ṭaraf-ı reftār-ı fuḳarā-yı ṭarīḳate olmaġla min külli’l-vücūh manẓūr u mültezim-i Paşā-yı merḳūm iken ṭabī‘at-ı pāk ü meşreb-i tāb-nāklerine ‘alāḳa-i māsivā vü iştiġāl-i mā-lā-ya‘nī-i efkār-ı dünyā girān u bī-ma‘nī ve sırr-ı [819]-لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي- olduġu hüveyda ve fāriġ-i kuyūd-ı ser ü sāmān-ı bī-vefā olup dāmān-ı intisāb-ı mīr-i mīrān-ı mesfūrdan dest-keş-i teşebbüṯ ü dā’ire-i ta‘alluḳundan pāy-ı ḳarār ber-dār ve ḫademe-i ma‘dūde-i Paşā-yı müşārün-ileyhle ‘ahd u mīṯāḳ-bend-i sülūk-i ṭarīḳa-i faḳr u fenā olup cānib-i āsitāne-i sa‘ādet-āşiyāne-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār-ı Ekber (ḳuddise sırruhu’l-ezher)e şedd-i riḥāl-i

[819] Gâşiye Sûresi, 88/7. Âyet: “…o ise ne besler ne de açlığı giderir.”

müsāraʿat ve ḳaṣd-ı iltiḥāḳ-ı silk-i süllāk-i Mevlevī ile maṭbaḫ-ı terbiye-i Ḥażret-i Melce'u'l-'āṣıḳīn'e mübāderet ve rū-nümā-yı Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı türbe-i firdevs-rütbelerine mā-melek-niṣār u daḫīl-i kehfü'l-amān-ı sāye-i ḥimāyet-māyeleri olup hem-rāhlarıyla 'alā aḥseni's-sübül tekmīl-i şürūṭ-ı nābet edip Ḥażret-i Çelebi 'Abdulḥalīm zīr-i dest-i kerāmet-peyvest ü pīş-i zānū-yı irādet-i saʿādet-'ināyetlerinde şeref-yāb-ı tekbīr-i külāh u ilbās-ı ḫırḳa-i intibāh olmuşlardır.

Lākin kendiler ḳā'id-i ḳaṭār-ı rufeḳā vü ḫoş-āyende-i enẓār-ı fuḳarā olmaġla hem-pālarıyla müsāvī görülmeyip naẓar-ı Ḥażret-i Çelebī-i mūmā-ileyhde menzile-peẕīr-i iḫtiṣāṣ olmuşdur. Ve Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh **[s. 107]** taʿyīni ile zāviyedār-ı buḳʿa-i Durud olan sālifü'l-menḳabe Dervīş İskender cenābınıñ ḫıdmet-i şerīfelerine taḫṣīṣ olunup ḳayyım-ı tesviye-i umūr-ı terbiyeleri olmuşdur. Ve baʿde zamānı vefātihi maḳām-ı şerīflerine türbedār naṣb olunup fi'l-vāḳiʿ, evżāʿ u eṭvārlarında çāşnī-baḫş-ı İskenderī olup beyne'l-emṣāl riyāżet ü mücāhede ve ḫıdmet-i iḫvān u dest-gīrī-i ḫullān ve terk ü tecrīd ve terġīb ü terhībde nādire-i zamān u müşārün-bi'l-benān olmuşdur ki evān-ı kemāl-i faḳr u tecrīdlerinde nihāyet-i basṭ üzere olmaları müteʿaccib-i aḳrān olmaġla pürsiş-i sebeb-i inbisāṭları ve tefaḥḥuṣ-ı keşf-i intibāhları ṣadedinde olan iḫvān-ı maḥremāna **" ما قانع ممنونیم. نه خرسند محزون!"** 'unvānıyla imtinān-ı her gūne fütūḥ-ı lāzıme-i ẕimmet-i ehl-i teslīm olduġuna ve iġtinām-ı inbisāṭ-ı bī-inḳıbāża irşād buyurmuşlardır.

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن فعولن]

بهر حالی که باشی با صفا باش

ببین خرشید ذرّات عطا هاش

Ve muntaẓam-ı silk-i ḫademe-i maṭbaḫ-ı ʻāmire-i Ḫudāvendigārī olduḳları aḥyānda Çelebi ʻAbdulḥalīm ṭaraf-ı bāhirü'ş-şereflerinden baʻż-ı umūr-ı evḳāf-ı āsitāne-i saʻādet tanẓīmi ḫuṣūṣuyla cānib-i devlete īṣāl-i mekātīb ḫıdmetine taʻyīn buyurulup Dāru'd-devle-i Edirne'ye vuṣūl ve mekātīb-i merḳūme daḫi aṣḥābına īṣāl olunduġu ʻaḳībinde ḳaṭʻā taḳayyüd-i tefaḥḥuṣ-ı cevāb u me'āl etmeyip hemān kūşe-i ḥücre-i murāḳabede müteraḳḳıb-ı ẓuhūrāt olunca şeyḫ u dervīşān aḥvāl-i ricāl-i devlete ʻadem-i ıṭṭılāʻına ḥaml edip tereddüd-i ebvābla iḳdām-ı istiḫlāṣ-ı maḳāṣıda sevḳ eylediklerinde daḫi ışġā etmeyip müceb-i ṣıdḳ u iḫlāṣlarıyla ʻāmil olmaları eşer-fermā-yı ḫayāl-i ṣadr-ı aʻẓamī olup vaḳʻasında kendiyi pāygāh-ı dīvān-ı velāyet-erkān-ı Ḫunkār-ı Ekberī'de müşāhede edip "درویش ما را چرا منتظر داری؟" nefes-i ḳudsīleriyle şādır olan tevbīḫ-i ġavşānelerinden bīdār olup ʻale'ṣ-ṣabāḥ kendileri daʻvet edip eşnā-yı icābetde baʻde't-tekrīm derīçe-küşā-yı ṣoḥbet olup " همان یکبار ترا بنده را ایصال " maẓmūn-ı maḥabbet-meşḥūnuyla pürsān-ı ḥāl olduḳda "دیدیم و دیگر نیامدی. ʻunvānıyla muḳābele-i ḥakīmāneleri meşreb-i "مکتوب فرمودند. نه دور ابواب و تصدیع ارباب! ḥakīmāne-i müşīr-i müşārün-ileyhe ḫoş gelip ve ferāġat u ṣıdḳ u iḫlāṣla kūşe-i intiẓār-güzīn olmaları kendileriñ müşāhede-i miṣāl-i muḳaddes-i Ḥażret-i Mevlānā ile ve istimāʻ-ı kelime-i ṭayyibe-i terbiyeleriyle müstesʻid olmalarına bāʻiṣ olduġu bādī-i cūş-ı deryā-yı inṣāf u ikrāmları olup vücūh-ı taṭyīb-i dünyevī ile nüvāziş murād eylediklerinde " بنده را این اکرام بس است که از لهجهٔ پر بهجهٔ سر مقدس آن حضرت بسامعهٔ نصفت آصفی کلمهٔ جامعة العنایات درویش ما را رسیده است. بعدازین هیچ بوجهی از صنوف اکرام احتیاج ʻunvānıyla iʻtiẓār-ı istiġnā edip ḥabbe-i vāḥide ḳabūl etmeyip ʻatebe-i "نمانده است.

‘ulyā-yı türbe-i mu‘aẓẓama (nevverahāllahu te‘ālā bi-taḳdīsātihi’l-müte‘āḳıbe)ye māşiyen ve mücerreden ric‘atleri ve ‘alā ekmeli’l-aḥvāl mübāşir olduḳları umūr ḥuṣūl u tesviye-peẕīr olduġu naẓar-ı Ḥażret-i Çelebi’de sermāye-i neyl-i merāmı olup dem-be-dem pertev-i āṣār-ı teveccüh-i ḫāṭır-ı feyż-me’āşirlerine maẓhar olmuşdur. Fi’l-ḥaḳīḳa Durudī merḥūmuñ vezīr-i merḳūma i‘tiẕār-ı istiġnā-āmīzleri eger ḳable ḥikāyeti’l-vāḳı‘a ise zihī keşf-i vālā-pāye ve kerāmet-i ḳudsī-māye ve eger ba‘de naḳli’l-vāḳı‘a ise zihī tedārük-i dil-nişīn ü istiġnā-yı mübīn vāḳı‘ olmuşdur ki ṣıḥḥat-i nisbet-i Mevleviyyeleri şübūt-yāfte-i bürhān-ı ḳaṭ‘iyyü’d-delāle olmuşdur.

و هو المطلب الاعلى و المقصد الاقصى لمن أناب الى خواص رب الارباب طوبى له و حسن ‘
’الانتساب.

Ve evāḫir-i evḳātlarında cemāʿat-i ḫulleṣ-i iḫvānla eʾimme-i kirām (raḍıyallāhu teʿālā ʿanhum ecmaʿīn) ziyāret-i meşāhid-i muḳaddeseleri iştiyāḳıyla semt-i ʿIrāḳʾa seyāḥat edip eṣnā-yı ḥaṭṭ u terḥālde ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları menşeʾ-i ḫavārıḳu'l-ʿāde ve merāḥil ü menāzil-i teveccühleri mezāriʿ-i münācāt u ʿibādāt olup temāşā-yı gülşen-serāy-ı ḥikem ü ʿiber ve taḥammül-i meşāḳḳ-ı sefer ile baḳāyā-yı vücūd-ı vehmīden bi'l-külliyye güẕer edip **[s. 108]** berekāt-ı rū-mālī ve cebhe-sāyī-i aʿḳāb-ı ʿāliyeleriyle maẓhar-ı ʿināyāt-ı ṣūriyye vü maʿneviyye olup baʿde vuṣūli'l-maḳām ve ḥuṣūli'l-merām yine maḳarr-ı ḳadīmlerine ʿavdet u ricʿat edip buḳʿa-i mübāreke-i Durudiyeʾde baḳıyye-i evḳāt-güẕār ve kāmrān-ı ʿayş-ı ḫoş-güvār olmuşdur. Ve evāḫir-i sülūklarında ḥażret-i faḫru'l-abdāl ü ẕuḫru'r-ricāl Çelebi Luṭfullāh enẓār-ı ḥasenelerine maẓhar olmaġla maġlūb-ı ceẕbe vü ḥāl olup cevher-i ẕātları şaʿşaʿa-endāz-ı ʿuyūn-ı ḫavāṣṣ u ʿavāmm olmaġla ḳıbāb-ı melāmetle tesettür buyurup münāfere-i bī-müdārā vāsıṭasıyla taḥṣīl-i münāfere-i ṣūriyye edip kūşe-i ferāġat-tūşelerinde muġtenim-i niʿmet-i vaḥdet ve yādigār u ḥāmil-i esrār-ı Çelebī-i müşārün-ileyh olmuşlardır.

ʿAle'l-ḫuṣūṣ evān-ı tetābuʿ-ı esfār-ı Engürisyyeʾde Dārül'l-velāye-i Ḳonya (meleʾet bi'n-niʿme ve'l-kerāme) memerr-i eṣnāf-ı ʿasākir olmaġla āşinā-yı eẕkār-ı cemīleleri istikşāf-ı ʿavāḳıb-ı aḥvālleri ṣadedinde gird-i ser-i şemʿ-i istimdādlarına pervāne-vār gerdān olduḳlarında zebān-ı ilhām-cünbānlarından ṣādır olan enfās-ı remziyyeleri bi-ʿaynihā minaṣṣa-pīrā-yı ẓuhūr olup meydān-ı mükāşefede ḥāʾiz-i ḳaṣabu's-sebaḳ hem-ʿinān olduḳları cümleye ẓāhir ve ḥücre-i inzivāları müzdaḥim-i ḫaber-pijūhān-ı mübhemāt-ı ḥavādiṯ ve muʿterek-i bīmārān u muḥtācān olup her biriniñ ʿukūs-ı ekdārı vü nüfūs-ı esrārı ṣafvet-i mirʾāt-ı derūnlarına mānend-i ġubār u jengār mümānaʿat-nümā olmaġla defʿ u ṭardların münāsib ü mülāyim-i ḫūy-ı dervīşān görmeyip nā-çār terk-i maḳarr-ı iştihār edip gāhī Ḥażret-i Sulṭān-ı Dīvānī

(ḳuddise sırruhu’n-nūrānī) ve gāh āsitāne-i Ḥażret-i Ḥācı Bektaş-ı Velī ṭaraflarına iḫtiyār-ı geşt ü güẕār edip āḫir, cenāb-ı velāyet-me’āb-ı Abdāl Mūsā Ḫānḳāhı’na teveccüh edip Fenike-nām ḳal‘a ḳurbunda vāḳi‘ zāviye-i ḳadīmelerinde yār u aġyārdan ‘uzlet-güzīn olup ḥālā medfen-i pür-raḥmetleri olan mehbiṭ-i envār-ı ‘ināyetden vaḳt-ā-vaḳt müşt-i ḫāk-i ‘anber-nāk-gīr olup şāmme-i fevāyiḥ-i miskiyye-i ġayb-āşināları na ‘arż u istişmām eyledikleri būy-ı ḳarār-gāhı dimāġ-ı cānlarına ḳuvvet-baḫş-ı ta‘alluḳ edip **”آمدن ما برای ماندن است. و درین جا خواب راحت کردن است.“** ‘unvān-ı mükāşefe-bünyānları ba‘de müddetin cilve-ger-i meydān-ı bürūz ve vaḳt-i irtiḥāllerinde vaşıyyetleri mūcebince ol ḫāk-i pāke beden-i tāb-nākleri vedī‘a-i ilā yevmi’l-ba‘ṯ ḳılınmışdır.

نور الله تعالى مرقده و في روضات الجنان أرقده و بالروح و الريحان اسعده آمين يا مجيب الداعين *

***بحرمة الرحمة للعالمين.**

Ḥażret-i Derv̈îş Fennî

Gül-i gülzār-ı Dāru’d-devle-i İstanbul ve merḥūm u maġfūrun-leh Ayaz Paşa aḥfādından bir nāẓım-ı ḫoş-gū-yı nîk-ḫūy ve ḥünermend-i ṣāḥib-i ṣervet olup Ḥażret-i Ādem Dede ve ‘Arż̈î Dede cenāb-ı ma‘ārif-niṣāblarınıñ şeref-yāb-ı ṣoḥbetleri ve müte’eṣṣir-i berekāt-ı ülfetleri ve münîb ü ‘araḳıyye-pūş-ı ṭarîḳa-i Mevlevî ve mülāzım-ı muḳābelāt-ı şerîfe ve müdāvim-i evrād u eẕkār-ı laṭîfe ve murā‘î-i ḫıdemāt-ı fuḳarā-yı ṭarîḳat iken dest-i taṣarruf-ı Seyyid Ḫalîl-i Ruhāvî’den peymāne-keş-i inciẕāb u ser-girān-ı ‘alāḳa-i rūḥāniyyeleri vü üftāde-i zānū-yı irādetleri ve ser-bülend-i tekbîr ü ilbās-ı külāh-ı Ḫudāvendigārî olup ‘azîz-i müşārün-ileyhiñ bezm-i vāpesînlerine değin muvāẓıb-ı ḫıdmet ü ṣoḥbetleri ve müstes‘id-i feyż-i naẓar-ı irşād-eṣerleri ve müstekmil-i ḳuṣūr-ı seyr-i sülūkleri olup Müneccim Aḥmed Dede yārān-ı dîrînelerinden olmaġla evāḫir-i Sulṭān Meḥmed bin İbrāhîm Ḫānî’de nedîm-i şehriyārî olmaġla daḫi mümtāzü’l-aḳrān olmuşdur.

Ve āṣār-ı ḫoş-āyendeleri ve muṭāyebāt-ı pesendīdeleri ilā yevminā haẕā beyne'l-'urefā ve'ẓ-ẓurefā yādigār u resīde-i evc-i iştihārdır. Ve ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātları cāmi'-i ḥaseb ü neseb ve māl ü menāl ve cāh u iḳbāl ve fünūn u ma'ārif ve āṣār u leṭāyif iken yine efḳar-ı fuḳarā vü aḥḳar-ı żu'afā ile mu'āmele-i bi'l-mücāmele-i dervīşāneleri el-ḥaḳḳ, şevāhid-i kemāl-i ḥāl ü berāhīn-i iḳbāl u luṭf-me'ālleri olduġundan munṣıfān-ı zamānları def'-i ġā'ile-i iştibāh u ref'-i sitāre-i irtiyāb etmişlerdir. Ve ḥālā Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş'da nigāşte-i elvāḥ-ı eṭrāf-ı semā'-ḫāne olan tārīḫ-i dil-peẕīr-i şehen-şāh-ı **[s. 109]** merḳūm u merḥūm dā'iye-i sa'ādet-i ezeliyye ile münceẕib-i mecāmi'-i 'āliyye-i muḳābelāt-ı Mevleviyye olup dāye-i 'āṭıfet-i ḫusrevāneleri ḫarābe-i Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş'ı āġūş-ı ta'mīr ü termīme keşīde ve ḳulūb-ı münkesire-i fuḳarā-yı bābullāhı taṭyīb-i nevāziş-i gün-ā-gün ile mecbūr u pür-ḥubūr eyledikde emr-i 'ālīleri mūcebince eṣer-i yerā'a-i bedāyi'-nigārlarıdır. 'مشتی نمونۀ خرواریست' ve pādişāh-ı bā-intibāh-ı meẕkūr kendileri teklīf-i menāṣıb-ı refī'a ile miḥekk-zede-i imtiḥān eyledikde " اوّلا بندگئ خنکار اکبری و آخرا مصاحبت چون شما خداوندگار جهانداری این کمینه را پادشاهئ دهر است. بعدازینها رغبت بمناصب رجال دولت تنزل و خواری و نا سپاسیست." 'unvān-ı pür-şükrānıyla isti'fā buyurmaları izdiyād-ı raġbetlerine ve irtifā'-ı menzilet-i ṣūriyye vü ma'neviyyelerine bā'iṣ olmuşdur ki fi'l-vāḳi' menzilet-i şeref-i sa'ādet ve iḳbāl-i ẓāhir ü bāṭın müsā'ade-i tevfīḳ-i Ṣamedānī ile bir bendeye rūzī ve müyesser ola, mā'adā naẓarında ḫ‴āb u ḫayāl ve berāberī-i emṣāl ve belki derd-i ser u vebāl ve mūceb-i teşettüt-i bāl olmaḳ muḳarrerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

باز اگر باشد سفید و بی نظیر

چونکه صیدش موش باشد شد حقیر

ور بود جغدی و میل او بشاه

او سر بازست منگر در کلاه

شاد از وی شو مشو از غیر وی

او بهارست و دگر ها ماه دی

هر چه غیر اوست استدراج تست

گرچه تخت و ملکتست و تاج تست

باز سلطان عزیز کامیار

ننك باشد که کند کبگش شکار

Ve ‘azīz-i merḳūm, āşināyān-ı kibār-ı devletden biriniñ maẓhar-ı ‘aṭāyā-yı vāfiresi olup lākin meşreb-i ḫasīsinden bi’l-ferāse būy-ı minnet istişmām etmekle cümle-i ‘aṭāyāsın ḥıfẓ edip rāyiḥa-i kerīhe-i ẕemīme-i merḳūma kendi dimāġlarına vāsıṭa-i ḳavl ü fi‘l ile zaḥmet-resān olunca derḥāl mecmū‘-ı ‘aṭāyā-yı maḥfūẓasın redd edip istifsār-ı sebeb-i redd olunduḳda **“فنی منی نشود که مهمل اوّلست.”** nükte-i laṭīfesiyle beyān-ı vāḳi‘ edip ve ol āşinā-yı dīrīneniñ ṭarīḳa-i redle ḳabūl-i ḥaḳḳına ve reẕīle-i menn ü eẕādan taḫliye-i ẕātına bā‘iş olmuşlardır.

Ve şehenşāh-ı bā-intibāh-ı merḳūm ḫal‘inden ṣoñra **“چون صحبت سلطانی فوت شد بعدازین بمصاحبت خنکار اکبری خواهم رسید.”** diye ziyāret-i Ka‘betu’l-‘uşşāḳ ve ṭavāf-ı türbe-i ‘arş-rütbe-i Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā)ya şedd-i riḥal-i himmet edip hedāyā-yı behiyye-i girān-behā ile şeref-yāb-ı dest-būs-ı Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānī ve sa‘ādet-ḫānelerinde müddet-i medīde muḳīm ve mükerrem ü muḥterem olup ni‘met-i zā’ile-i ṣoḥbet-i şāh-ı cihāna telāfī-yāb olup ‘ale’l-ḫuṣūṣ, āsitāne-i sa‘ādetde kūşe-nişīn-i ferāġat-ı ‘avālim olan taḥte’l-aṭmāra ṣoḥbet ve mālen ve bedenen ḫıdmet-i pür-ḥürmetleriyle ẕevḳ-yāb u dīde-i cism ü cānı Ḥadīḳatü’l-ervāḥ-ı Mevlevī āsāyişine ve semā‘-ḫāne-i ḳuds-ārāmişine dūḫte-i intiẓār-ı vaḳt etmişken ḳażā-rā çerāġān-ı ḫāṣān-ı Sulṭān Meḥmedī ve muḥibbān-ı ḳadīmden bir vezīr-i ḳadr-şināş Dāru’l-velāye-i Ḳonya’ya mürūr edip ziyāret-i türbe-i mu‘allā-rütbe ile müstes‘id ve ṣoḥbet-i Ḥażret-i Çelebi Bostān ile müteberrik olduḳda Fennī Dede ḥażretleriyle mülāḳāt edip Çelebī-i müşārün-ileyhden Fennī Dede ḥażretlerin niyāzmend olup ma‘iyyetleriyle müteveccih-i ṣavb-ı Dāru’d-devle-i İstanbul olduḳlarında mizāc-ı pīrānelerine inḥirāf ṭārī ve menzil-be-menzil mütezāyid olup vāṣıl-ı ehl ü ‘ıyāl olduḳda ṭarafeynden çend-rūz def‘-i elem-i ḥasret ü hicrān olunmuşken tekrār müsāfir-i dāru’l-beḳā olup civār-ı eslāf u aḳribālarında āsūde-i

çār-mīḫ-i çār eżdād-ı ṭabī‘iyye olmuşdur. Ve ḳabīlü’l-vefāt, ḥużżār-ı ḥalḳa-i ‘iyādetleri ed‘iye-senc-i ṭūl-i ḥayātları olduḳda **“ مدتی فنی بودم. بعدازین منی و مهمل زیر خاك خواهم بود.”** nükte-i laṭīfesiyle nefy-i menn ü maḥv-ı vücūdlarına īmā buyurup kemāl-i āgāhiyyet üzere intiḳāl buyurmaları baḳāyā-yı hem-demāna bā‘iṣ-i efsūs-ı ġaflet-i ḳadr u menziletleri ve bādī-i ḥayf-ı ḳuṣūr-ı ri‘āyet-i şān-ı merdāneleri olmuşdur.

رحمة الله تعالى عليه متضاعفة و متواردة الى يوم الحشر و القرار بحرمة سيد الابرار و سند [s. **110**] **الاخيار ***

آمين

*** يا جليل يا غفار.**

Ḥażret-i Dervīş Vehbī

Ḫāk-zād-ı maḥmiye-i Edirne ve evlād-ı ʻulemādan ve imām-ı cāmiʻ-i şerīf-i Murādiye ve tilmīẕ-i Ḥażret-i Dede Neşāṭī olup şeref-i telemmüẕleri kendiye rābıṭa-i maḥabbet-i fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı ʻaliyye ve ʻaraḳıyye-pūş-ı iḫlāṣ olup müddet-i medīde minvāl-i muḥarrer üzere āmed-şod-i menāzil-i fuḳarādan ḫālī olmayıp āḫırü'l-emr, teʼşīr-i ṣoḥbet ü berekāt-ı ḫıdmet-i fuḳarā kendiye biʼl-külliyye ḳaṭʻ-ı ʻalāyıḳ-ı māsivāya muḳaddeme ve iltiḥāḳ-ı ṭāʼife-i seniyye-i Mevleviyyeʼye vesīle olup terk-i cübbe vü destār-ı imāmet ü iʻtibārla rū-be-rāh-ı ḥarem-i Ḥażret-i Ḫudāvendigār ve nevbet-i Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānīʼde maẓhar-ı ʻāṭıfetleri ve sikke-dār-ı Mevlevī ve zamān-ı mümtedd-i sāye-i saʻādetlerinde muġtenim-i ʻayş-ı ḫoş u ṣafā-yı vaḳt ve ḫıdmet-i imāmetlerinde müstaḫdem olmuşdur. Ve iʻmāl-i biżāʻa-i ḳābiliyyet etmekle vaḳt-i yesīrde āşinā-yı āṯār-ı kibār-ı evliyā ve nāẓım-ı āṯār-ı neşāṭ-efzā olmaġla zamānlarına nisbetle kemālleri ezyed-nümā olup sebeb-i istiġrāb u ṯenā-yı iḫvānuʼṣ-ṣafā olmaġla lehçe-i pür-behçe-i zinde-nefesān-ı erbāb-ı ḥālden "Vehbī" maḫlaṣıyla taḫalluṣüne maẓhar olmuşdur.

Egerçi tertīb-i dīvāna muvaffaḳ olmamışlardır, lākin cerāyid-i aḥbābda ṣaḥāyif-zīb-i terḳīm bulunan bedāyi‘-i naẓmiyātları enẓār-ı munṣıfān-ı hem-kārānda şāyeste-i taḥsīn-i küllī vāḳi‘ olmuşdur. Ve meşreb-i ‘ālīleri tecrīd-i baḥt u terk-i ṣırf üzere olmaġla çāşnī-i āzādegī dimāġ-ı lāubālīlerine ġalebe-fermā ve ārzū-yı temāşā-yı āfāḳ ve raġbet-i müşāhede-i ḥikem ü ‘iber müstevlī olmaġla palās-ı melāmet-pūş ve cür‘a-i ġurbet u kürbet-nūş olup eḳāṣī-i bilād-ı Rūm u ‘Arab’a semend-rān-ı iḳdām olmuşdur.

Ḫuṣūṣā, ma‘ber-i Anṭalya’da nezīl-i keştī-i teveccüh-i cānib-i Mışır olduḳlarında ve eṣnā-yı ‘azīmetlerinde ḫurūş-ı deryādan ehl-i keştī mer‘ūb-ı ġarḳ u helāk olduḳlarında ṣavb-ı sa‘ādetlerinden müstemidd olmalarıyla [820]- وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ- āyet-i kerīmesin tilāvet buyurup der-sā‘at cūş u ḫurūş-ı zā’idü’l-vaṣf sākin olduġu ve miyāne-i deryāda süfün-i küffār-ı müslimīn-şikāra muṣādefe edip esr ü şehādet mu‘āyene mertebesine vuṣūlde yine kemā-fi’l-evvel, nefes-i feryād-resānelerine müteraḳḳıb olduḳlarında [821]-وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ- āyet-i kerīmesin ḳırā’at buyurup ve **“**خوشدل باشيد و فارغ بنشينيد.**”** ‘unvānıyla tesliyet-baḫş olmaları süfün-i merḳūmeniñ ġāyet ḳurblarından bilā-ta‘arruż mürūr u ‘ubūr etmeleriyle icābet-i da‘vetleri ve meymenet-i nefesleri ve berekāt-ı teveccühleri cümle ‘indinde ẓāhir ü bāhir olmaġın bi’l-ittifāḳ, ḫıdemāt-ı ikrām u levāzım-ı iḥtirāmlarına ḳıyām-nümā olduḳlarında rūy-ı ḳabūle siper-i redd ü cünne-i cünūn-keş olup zād-ı dervīşānelerinden mā‘adā loḳmalarına ve pūşiş-i faḳīrānelerinden ġayrı maḳūle-i

[820] Yûnus Sûresi, 10/22. Âyet: “Sizi karada ve denizde gezdiren O’dur. Hatta siz gemilerde bulunduğunuz, o gemiler de içindekileri tatlı bir rüzgârla alıp götürdükleri ve (yolcular) bu yüzden neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da dini yalnız Allah’a halis kılarak: «Andolsun eğer bizi bundan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız» diye Allah’a yalvarırlar.”

[821] Yâsin Sûresi, 36/9. Âyet: “Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık göremezler.”

elbiseden hediyelerine ve dirhem ü dīnār cinsinden ʻaṭıyyelerine iltifāt buyurmayıp ve sāḥil-i Dimyaṭ'a vuṣūllerinde cümle-i hem-rāhāndan peyvend-i āşīnāyī kesel olup hemān sāʻat rūd-ı Nīl'den ṭaraf-ı Mışır'a müsāraʻat etmişlerdir ki şāyed intişār-ı medāyiḥ-i seferiyyeleri ḥażarda daḫi kendilere sebeb-i iştihār u bāʻiṣ-i hücūm-ı ṣıġār u kibār ola diye iḥtiyāṭ u tevaḳḳī-fermā olmuşlardır.

Ve Mışır'a vuṣūllerinde daḫi maṭbaḫ-ı ḫānḳāha daḫīl ve silk-i mübtediyān-ı ḫademeye muntaẓam olup kendiler ile sābıḳa-i muʻārefe iḫvānı olmamaġla çend-māhe peyġūle-nişīn-i ḫumūl olmuşlardır. Baʻde zamānin, āşināyān-ı cevher-i ẕātları ẓuhūr eyledikde şeyḫ-i ḫānḳāh olan sābıḳu'l-menḳabe Siyāhī Muṣṭafā Dede ḥażretleri kendilere ikrām edip ḫavāṣṣ u naẓar-kerdelerinden Dervīş Ḥasīb ü Nesīb ile ḥücre-daş edip ve Müneccim Aḥmed Dede ḥażretleriyle ol buḳʻa-i mübārekede müstesʻid-i ṣoḥbet-i ʻārifāne ve müstefīd-i fevā'id-i cemme-i ẓāhire vü bāṭına olmuşdur. Ve meşāyiḫ-i şevāmiḫü'l-maḳāmāt-ı bilād-ı Mışrıyye-i zamānlarından muḳtebes envār-ı enẓār-ı ḥaseneleri ve müşāhede-i mehābiṭ-i taḳdīsāt-ı mütetābiʻa-i aḫyār u ebrārla ḳarīrü'l-ʻayn ve rū-mālī-i ʻatebe-i ʻaliyye-i evliyā-yı kirāmla müstażiyyü's-sırr ve's-sīmā ve müstevfī-i ḥaẓẓ-ı evfer-i faḳr u fenā ve istiẓlāl-i sāye-i Ḳubbe-i Ḫaḍrā-yı türbe-i kürsī-rütbe-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī ʻazīmetiyle rāciʻ-i **[s. 111]** cānib-i Şām-ı Cennet-meşāmm u zā'ir-i Ḳudüs-i Mübārek ü Mescid-i Aḳṣā ve merāḳıd-ı mürevveḥa-i ḥażerāt-ı enbiyā-yı ʻiẓām (ṣalavātullāhi teʻālā ʻaleyhim ve ʻalā ālihim ecmaʻīn) olup baʻde tekmīli neḳāyiṣi'l-aḫlāḳ ve'l-aʻmāl ve'l-maʻārif vāṣıl-ı merām ve tekrār muġtenim-i ziyāret-i āsitāne-i saʻādet-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ve şād-kām olup çend-sāle daḫi ol ḥasretü'z-züvvār-ı cilve-gāh-ı ʻārifānda kāmrān-ı ʻayş-ı ḫoş u ṣafā-yı vaḳt olup āḫir, Bostān-ı Ṣānī ḥażretleri irtiḥāllerinden ṣoñra derd-i fecīʻa-i hicrānlarıyla ser-be-ṣaḥrā-yı heyemān ve seyyāḥ-ı kevn ü mekān olup dū rūze muḳīm-i ārām-gāh-ı mihmān-ḫāne-i mīzbānān olmayıp maḥrūse-i ḳadīme-i İskenderiyye'de endām-ı rūḥ-ı revānlarından ġubār-ı beden-efşān

u ḫırāmān-ı ravża-i cinān olmuşlardır ki ol diyār-ı evferü'l-i'tibārda maḳarr-ı āḫar-ı Gülşeniyān olan buḳ'a-i mübārekede mizāc-ı ma'ārif-siriştlerine inḥirāf ṭārī olup zāviyedār bulunan merd-i meydān-ı mürüvvet kemā-yenbaġī muḳdim-i ḫıdemāt-ı āḫirīnleri vü cüyende-i rāḥat u 'āfiyetleri olmaġla miyāne-i leyālī-i i'tilāllerinde ṭabī'at-ı şerīfe 'unvānıyla istimzāc eylediklerinde **"پیش ازین آیا چه خواهد که حاضر کنیم؟"** nükte-i laṭīfeleriyle muṭāyebe-fermā **"خوردن و بردن خواسته بود. اکنون دادن و مردن خواهد."** olduḳları 'aḳībinde cevher-i cān-ı şīrīni teslīm-i ḫızāne-i 'illiyyīn edip sicn-i dünyā vü bend-i beden ü ḳafes-i 'anāṣırdan rehā-yāb ve perrān-ı riyāż-ı Ḳuds ve ıṭlāḳ olmuşdur. Ve zīr-i bālīn-i vefātlarında eşer-i vāpesīnleri olan tārīḫ-i intiḳālleri kendi ḳalemleriyle ve üç sene muḳaddem tārīḫle mektūb bulunmuşdur.

*** نور الله تعالى منزله و جعله في معارج القدس من الفائزين الى مناهج جوار الانس آمين بعزة شفيع العصات و كريم العرصات في يوم الدين***

Ḥażret-i Dervīş ‘Azīzī

Siroziyyü’l-mevlid ve zamān-ı şebābında ṭā’ife-i ‘askerīden olup esfār-ı mütevāliye-i Engürisiyye’de gürūh-ı pür-şükūh-ı Yeñiçeriyān ile bir ser-i pülde fārisīn-i ‘asākir taḳaddüm-i ‘ubūr ḫuṣūṣunda cidāl-fersā olduḳlarında Dervīş ‘Azīzī daḫi müteheyyi’-i müdāfa‘a iken dervīşān-ı Bektaşiyye’den bir ‘āşıḳ-ı sīne-çāk kendi dest-i ta‘addī-gīri olup **“برای حضور معرکۀ انهزام تقدم جویی.”** ‘unvānıyla me’āl-i ḥāl-i sefer-i merḳūma işāret buyurduġu kemā-işārun ẓuhūr etmekle rübūde-i şīve-i işābeti ve sālik-i ṭarīḳa-i Bektaşiyye olup lākin müddet-i medīde ṭarīḳa-i merḳūmede ṣāḥib-i dem ü ḳadem olduḳdan ṣoñra kendiye āmīziş-i ‘urefā-yı Mevleviyye nāṣıye-keş-i inābet olup Ḥażret-i Aġazāde āsitāne-i sa‘ādetinde Ḳadrī Dede nevbet-i meşīḫatinde daḫīl-i dergāh ve ba‘de tekmīl-i çille-i ibtidā ser-bülend-i tekbīr-i ṭarīḳa-i Ḫudāvendigārī olup zamān-ı abdāliyyetinde naẓm-āşinā vü ġazel-ḫ^{w}ān-ı selīsü’l-edā

olmaġla vaḳt-i Mevleviyyetinde daḫi istiʿmāl-i biḍāʿa-i sābıḳa edip iżāʿat-i ḳābiliyyet-i ẕātından mütevaḳḳī olmaġla telemmüẕ-i āṯār-ı bedīʿa-i eslāfa raġbet ve taḥṣīl-i intisāb-ı küllī edip ve mecmūʿa-i maʿārif-i cemīle ve "'Azīzī" maḫlaṣıyla muvaṣṣaḥu'l-maḳāṭıʿ-ı āṯār-ı maṭbūʿa inṣāsına muvaffaḳ olup ol eṯerlerin mürebbīlerine ʿarż edip niyāzmend-i taʿyīn-i maḫlaṣ olduḳda kendiniñ eṣnā-yı muḫāṭabāt u müsāmerātda ʿādet-i ḥamīdesi **"عزیز من!"** lafẓını keṯret-i istiʿmāl etmek münāsebetiyle Ḳadrī Dede ḥażretleri daḫi **"مخلص تو عزیزی باد!"** nefes-i müʾeṣṣirleriyle taḫlīṣ buyurmalarıyla beyne'l-fuḳarā maḫlaṣ-ı merḳūm ile medʿuvv u maʿrūf olduḳları gibi yevmen-fe-yevmen ʿizzet-i rūz-efzūn-peẕīr ve evāḫir-i evḳātında Varna Zāviyesi'ne zāviyedār taʿyīn olunup baḳıyye-i ʿömr-i nāzenīni ol cilve-gāh-ı ḥasretü'l-vefāda ferāġ-ı bāl u ṣafā-yı ḥāl ile ṣarf-ı kālā-yı ʿayş-ı reşk-āver-i emṯāl etmişdir.

<u>Ve Daḫi</u>

Āsitāne-i merḳūmede Ḳalender Maḥmūd Dede ḥażretleriniñ nevāziş-dīde-i dest-i kerāmet-peyvestleri ve gürbe-i meydān-ı cemʿiyyet-i fuḳarā olan Miskīn ḥaḳḳında **"İḫvān u ḫullānıñ ḥiss-i ḥayvānīsi resīde-i ḥadd-i idrāk-i insānīdir."** diye ḥüsn-i taʿbīrleri dervīş-i merḳūma girān-nümā olmaġla **'الجنسية علة الضم.'** maẓmūn-ı ḫurde-maḳrūnuyla rāst-bīnān-ı inṣāfa taʿrīż etmesin tezyīf ṣadedinde gürbe-i merḳūmeye ḫāṣıyyet-i ġarībe naḳl **[s. 112]** edip her-gāh ki çengāl-i maṭbaḫa āvīḫte olup ḫademe-i maṭbaḫ daḫi **"بهر حالی قربان خواهی آوردن. و الا ترا خلاص ندهیم."** edā-yı muṭāyebe-āmīziyle ḫiṭāb edip ol daḫi feryād u ṣavt-ı maḫṣūṣuyla muṣavvite olduḳda be-her-ḥāl serīʿān ve ʿācilen

ḳarābīn feṯḥ olduġun taḥḳīḳ eylediklerinden ‘ırḳ-ı tereddüdü cünbān olup **“ این حکایات شتی گربهٔ بو العجب راستکه آنچنان فتوح را بانسان مکرم نسبت نکنند و بگربهٔ ناچیز تفأل دارند.”** teşnīʿiyle teʾkīd-i ‘uḳde-i cedel eyleyip miyāne-i şiddet-i şitā ve hengām-ı vefret-i berḳ u bārānda ki dāḫil-i ḫānḳāhda olanlar içün ḫurūc ve ḫāricde olanlara duḫūl muḥāl iken gürbe-i Miskīn-i mezbūru bi-nefsihi āvīze-i çengāl-i merḳūm edip bīçāre feryād eyledikçe güfte-i sābıḳa-i ḫademe ile āzār-ı istihzā-āmīz eder iken Ḳadrī Dede ḥażretleri ḫādim-i meydāna semāʿ-ḫāneyi berḳ u bārāndan rüft u rūb emretmesiyle ḫādim daḫi semāʿ-ḫāneye vardıḳda sinīn-i vāfire şikāriyān-ı şehri taʿcīz ve kilāb-ı ṣayd tīzliklerine temesḫur eden ḫargūş-ı bād-pāyı miyān-ı semāʿ-ḫānede ḫ^{w}ābīde bulup şikār edip maṭbaḫa getirdikde gürbe-i bīçāreyi ol şikencede göricek **“قربان اینچنین روز بغیر این خرگوش نباشد.”** ‘unvānıyla mümteḥin-i merḳūmu ilzām ve şermende-i ‘inād edip vāḳıʿā sālik-i rāh-ı inṣāf olup lākin baḳıyye-i tereddüdü tekrār ḫalecān-endaz̲-ı ḫāṭırı olup gürbe-i merḳūmeden sūʾ-i edeb-i cüzʾī ve taʿarruż-ı loḳma-i fuḳarā ṣādır olmaġla ḍarb-ı şedīd ile üstüḫ^{w}ān-ı miyānın āzürde edip **“ برو! بمومیای کرامت گربگان الم خود را تسکین کن!”** ‘unvānıyla vaḳt-i ḍuḥāda tevbīḫ ü āzār ve beyneʾṣ-ṣalāteynde laġziş-i pāy-ı temkīni bahānesiyle üstüḫ^{w}ān-ı miyānı kenār-ı ṣuffe-i maṭbaḫa rāst gelip şikāfte ve maʿz̲ūr-ı bī-ṣuʿūr olmaġla cezā-yı isāʾet-i ẓann u edebi olduġun iz̲ʿān u taḥḳīḳ edip ammā āzār-ı gürbe-i maẓlūm yine serīʿan berekāt-ı dest-sūd u enẓār-ı raḥmet-i fuḳarā ile ḫoş olup anıñ āzārı dem-be-dem müştedd ü mümtedd olmaġla kendiye sebeb-i intibāh-ı żarūrī olup ḥāṣıl-ı kelām, tenbīh-i niẓām-ı dīg-i cūş-ı fuḳarāyla peymānçe-i meydān-ı evliyāda ‘özr-ḫ^{w}āh u niyāzmend-i ‘afv u günāh olunca müsāʿade-i kerem-i merdānla gülbāng-i ṣafḥ-ı taḳṣīr inʿām olunup inʿām-ı dāʾire-i evliyāya kec-nigāh u cürʾet-i āzāra tevbe-kār olup hezār miḥnetle ‘öz̲r-i maʿhūdu defʿ etmişdir.

Ve "سواكن بيوت الاولياء ليست بخالية عن الحماية و المعونة." fıḳrasıyla ḫatm-nāme-i iḫlāṣ edip ve ḥüsn-i zindegānī ḫuṣūṣunda sebeb-i ihtimām-ı tāmmı olmuşdur. Ve vaḳ'a-i meẕkūre kendiye ve sā'ir dil-āzārāna dest ü zebān-bend ve pend-i ma'mūlün-bih olup herkes semt-i āzārdan gürīzān ve ṭaraf-ı nevāziş-i āferīdeye şitābān ve mehbiṭ-i ṣavā'iḳ-i mükāfāt olmadan selāmet-yāb olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

رنج را باشد سبب بد کردنی

بد ز فعل خود شناس از بخت نی

جرم بر خود نه که تو خود کاشتی

با جزا و عدل حق کن آشتی

فعل تو که زاید از جان و تنت

همچو فرزندت بگیرد دامنت

بر قضا کم نه بهانه ای جوان

جرم خود را چون نهی بر دیگران

گر تو پیلی خصم تو از تو رمید

نك جزا "طیر ابابلیت" رسید

کز ضعیفی در زمین خواهد امان

غلغل افتد در سپاه آسمان

گر بدندانش گزی پر خون کنی

درد دندانت بگیرد چون کنی

Ve Daḫi

Zamān-ı şebābında mūla‘-i semā‘-ı eġānī ve ṭanbūr-nevāz olup ve sülūk-i ṭarīḳa-i Bektaşiyyesinde daḫi vetīre-i sābıḳa üzere olmaġın külāh-pūş-ı inābet-i Mevleviyye olup seyāḥat-verz ü zā’ir-i āsitāne-i sa‘ādet-i Ḫunkār-ı Ekberī olduḳda āşinā-yı ṭavr-ı ḳadīmleri bulunan iḫvān u ḫullān yine reftār-ı dīrīnesi üzere taḥrīk-i mıżrāb-ı sāz-ı sābıḳı münāfī-i edeb-i ṭarīḳa-i lāḥıḳ olmamaḳ semtiyle dest-nümā olmalarıyla ba‘ż-ı mecālis-i ḫāṣṣada ṭanbūruyla hem-āheng-i ney ü rebāb olduġu mesmū‘-ı hümāyūn-ı Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānī olunca

(بیت)

[فاعلاتن فعلاتن فعلن]

ساز ما نای و قدومست و رباب

ما بقی آلات لهو است و عتاب

mażmūn-ı bedāhet-tanẓīmleriyle ta‘rīż buyurmaları cāy-gīr-i ṭab‘-ı nefes-peẕīrleri olup ba‘de haẕā sāz-ı merḳūmu dest-i hüner-peyvestlerine **[s. 113]** almamaḳ üzere derūnī şedd-i mīṯāḳ etmişken ḳażā-rā bir bezm-i bī-külfetde iḳdām-ı muṭribān u iḫvānla ta‘rīż-i güẕeşteden teġāfül-nümā ve taḥrīk-i zīr ü bem-i sāz-ı ma‘hūda

mıżrāb-ı cür’et-zen olduḳları ānda dest-i perde-nevāzlarına veca‘-ı şedīd-i ḥadīd ‘ārıż olunca şe’āmet-i nefes-şikenī olduġuna intiḳāl edip derḥāl hezār nedem ü şermle peymānçe-i niyāz-ı ‘afv-ı küstāḫī-i merḳūma müsāra‘at edip ḥāşiye-i bisāṭ-ı pīşgāh-ı eyvān-ı iḳbāllerine rū-māl-i ibtihāl olup pürsiş-i bā‘iş siyākında istinṭāḳ buyurulduḳda tafṣīl-i ḥāl ile giryān u nālān olunca Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh ḫandān u kerem-künān “ آری! شدت الم مندفع گردد. و بقیهٔ ماند که تا در محافظهٔ انفاس قدسیهٔ مردان unvānıyla ṣādır ‘ ”تساهل را روا نداری. و بالکلیه نسیان طاری نشود. و سبب یاد ماجرای گذشته باشد. olan dem-i ‘ināyet-tev’emleri dāfi‘-i şiddet ve baḳıyye-güẕār olmaġla ‘ از هزار پند یك بند mışdāḳınca kendilere baḳıyye-i merḳūme yādigār-ı intibāh-ı ‘ale’d-devām ’اولیست. olup hemīşe ṭālibīn-i ṭarīḳat-i ‘aliyyeyi mürā‘āt-ı enfās-ı ḳudsiyye-i merdān-ı rāha terġīb ü ‘adem-i mübālāt-ı muḥāfaẓa-i mūceblerinden terhīb buyurup “ صد هزار سپاس و unvān-ı ‘ ”منت بکریم بی علت که شومئ آن تهاون بجسم رسید و نه بجان و دل. و گرنه کار مشکل بودی. irşād-bünyānıyla teşekkür buyurup ve secdāt-ı şükr ederler idi.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

نقض توبه و عهد آن اصحاب سبت

موجب مسخ آمد و اهلاك و مقت

اندرین امت نبد مسخ بدن

لیك مسخ دل بود ای بو الفطن

از ره سر صد هزاران دگر

گشته از توبه شکستن خوك و خر

از حدیث اولیا نرم و درشت

تن مپوشان زانکه دینت راست پشت

گرم گوید سرد گوید خوش بگیر

تا ز گرم و سرد بچهی از سعیر

گرم و سردش نو بهار زندگیست

مایهٔ صدق و مقام بندگیست

چون گرفتی پیر هین تسلیم شو

همچو موسی زیر حکم خضر رو

آنچه گوید آن افلاطون زمان

هین هوا بگذار و رو بر وفق آن

انکه از حق یابد او وحی و جواب

هر چه فرماید بود عین صواب

İlā āḫıri'l-'ömr, ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i iḫvānu'ṣ-ṣafā üzere ṣābit ü muḳdim olup zamān-ı ża'f-ı pīrīde ferāġ u istirāḥate sevḳ olunduḳda "یکی: درویشان دو قسمند. مخدوم و دیگر خادم. چون فقیر را مخدومی دست نداد. پس از خادمی تا آخر دمی ناگزیر است." 'unvānıyla hażm u ta'līm-tibyānıyla te'sīs-i kār etmişlerdir. Ve Hibetullāh-nām müteġallib ü şaḳī Ḳaṣaba-i Varna ve eṭrāfına müstevlī olduḳda sitem-dīdegānı indifā'ına teveccüh niyāzmendi olduḳlarında "هبة الله را عشرهٔ کامله باید که تبه گردد." nefes-i ta'miye-āmīzleriyle ṭarīḳ-i tedmīrine remz ü īmā buyurmaları fi'l-ḥaḳīḳa, tamām-ı istidrācında üzerine yā ziyādesiyle Hībetullāh ẓuhūr edip aḥvāli ber-geşte vü müdemmer olunca cümle-i ahālī keşf ü remz-i meẕkūrlarına taḥsīn edip tecdīd-i 'uhūd u maḥabbet ve te'kīd-i i'tiḳād ve vücūd-ı 'izzet-şı'ārlarıyla teyemmün ü teberrük etmişlerdir. Ve anıñ gibi zāviye-i ḥāddede 'ayşe-i münferice ile evḳāt-ı māżiye olup ve ḥavālī-i ḳaṣaba-i merḳūmeye müstevlī olan eşḳıyādan ve emrāż-ı vebā'iyyeden ve ḳaḥṭ u ġalādan berekāt-ı sāye-i himmetleriyle maṣūn u maḥfūẓ olmaġı daḳīḳa-şināsān-ı aḥbāb istiş'ār etmegin sā'ire daḫi ifāde-i aṣl-ı kār-ı āsāyiş-i bī-keder edip 'ale'l-'umūm ahālī-i vilāyet mürīd-i muḫliṣ ü muḥibb-i ṣādıḳı olup şu'le-i iştihār u eẕkār-ı cemīleleri ḥavālī-gīr olduḳda "بعدازین عزیز را در زیر خاك ذلیلی باید." dem-i tevaḳḳī-tev'emleri vaḳt-i teneffüslerinden mürūr-ı heft-rūzda cilve-ger-i meydān-ı bürūz olup ednā bahāne-i taġayyür-i mizācla münseliḫ-i beden-i 'unṣūrī ve mütevārī-i cilbāb-ı ḫāk-i fenā ve fiten-i iştihārdan melce'-i ḫumūle gürīz-nümā olmuşlardır. Ve eslāf-ı kirāmlarıyla hem-pehlū ve daḫīl-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i rūḥāniyyeleri olmuşdur.

* روح الله روحه و اعز سره و اغر وجهه في الدارین بعزة شفیع من في العالمین علیه صلوات الله و

*تسلیماته و علی آله و صحبه سرمدا متجددا.

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed Ṣucu

Rum**[s. 114]**eli diyārında Silistre-nām şehir ḫāk-zādı ve ebnā-yı sipāhiyāndan bir nev-cüvān-ı ṣāḥib-i himmet olup iḫtiyār-ı kürbet ü ġurbetle Dāru'd-devle-i Edirne (ṣuyyinet 'ani'l-fiteni ve'l-beliyye)de mülḥiḳ-i ṭā'ife-i mücāhidīn-i Yeñiçeriyān olduġu eşnāda 'urūż-ı 'illet-i müz'ice ile me'yūs 'ani'l-ḥayāt u müteraḳḳıb-ı ḥulūl-i memāt olunca rūḥ-ı pür-fütūḥuna meşel-i muḳaddese-i Mevleviyye'den feṭḥ-i manẓara-i 'ināyet olunup ve ser-tā-be-ḳadem derdmendīsi bir şīr-i merd-i pīr-i Mevleviyye'den dest-sūd-ı şefḳatine maẓhar olmaġla kendiye şifā-yı 'ācil iḥsān olunduġu ḳā'id-i Āsitāne-i Murādiyye olup şeyḫ u mürşidimiz ve mürebbī-i küllümüz olan Seyyid Meḥmed Dede ḥażretleriniñ nevbet-i ḫilāfetinde tekmīl-i çille-i merdāne-i muḳannene edip şeref-yāb-ı tekbīr-i Ḫudāvendigārī ve ser-bülend-i ilbās-ı külāh-ı inābet ü ḫırḳa-i irādet olup ba'de vefati şeyḫihi Şeyḫ Aḥmed Ġavṣī ḫıdmetine müsāra'at edip müddet-i medīde sīne-çāk ü pā-bürihne şeb u rūz kemāl-i tecrīd ü ṣıdḳ u iḫlāṣ u edeb üzere ekşer-i ḫıdemāt-ı 'aliyye-i maḳarr-ı ḫilāfetlerin

iltizām u taḥammül ve kemā-yenbaġī edā edip ‘ale’l-ḫuṣūṣ, ḫıdmet-i serdābiyye-i āsitāne-i merḳūma kim her şeb ḫum-hā-yı serdābı pür edip ve her rūz iḫvān u ḫullāndan mu‘tādu’l-aḫẕ ve’l-iġtinām olanlara taḳsīm ü īṣālden ‘ibāretdir, bu maḳūle ḫıdmet-i şaḳīle vü ‘asīreyi bilā-‘acz u lā-ḳuṣūr ‘alā vechi taṭyībi’l-küll tekmīl ü tetmīme muvaffaḳ olmaġla beyne’l-fuḳarā “Ṣucu” ‘unvānıyla ma‘rūf olup teşnegān-ı bī-şümārı sīrāb eylediği gibi berekāt-ı ḫoşnūdī-i iḫvān u ḫullān-ı aḫyār ve meyāmin-i da‘avāt-ı ḫayriyye-i züvvār ile kendisi daḫi zülāl-i teselliyāt-ı gün-ā-gün-ı ma‘neviyye ile sīrāb ve merd-i ṣāḥib-temkīn olmuşdur.

Ve ba‘de zamānin, buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye ve āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu’n-nūrānī)de daḫi minvāl-i meşrūḥ müstaḫdem ve kemā hüve ḥaḳḳuhu ‘uhde-i ḫıdemāt-ı me’mūreden manẓūren ve meşkūren ḫurūc edip maḥmiye-i Kütahya’da Ḥażret-i Ḫıżır (‘aleyhi’s-selām) cenāb-ı mu‘ciz-nişābına mensūb, maḳām-ı ‘ālīde şeyḫ u ḳā’im-maḳāmları olup ẓāhiren ve bāṭınen iḳāmet-i şürūṭ u merāsim-i niyābetlerine muvaffaḳ ve ẕātlarına nisbetle bedīhiyyü’l-‘usre olan umūr u āṯār ḫuṣūlü bi-te’yīdillāhi’l-Muġīṯ müyesser olmuşdur. Ve hengām-ı zevāl-i istidrāc-ı muta‘aṣṣıbe ve ġāyet-i nevbet-i pür-fetret-i Vānī-i müzevvirde icrā-yı semā‘ u ṣafā-yı Ḥażret-i Celāleddīnī ve tecdīd-i ‘ahd-ı vecd ü ḥāl-i Mevlevī’ye evāmir-i ekīde-i ḫusrevī ṣudūrundan çend-māhe muḳaddem meşḳ-i çarḫ u devr-i semā‘a iḳdām-ı küllī-nümā ve levāzım-ı ḥalḳa-i muḳābele olan tennūre ve emṯālini tertīb edip nāgāh mūceb-i evāmir-i ‘aliyye üzere kemā-fi’l-evā’il semā‘ u ṣafāya şürū‘ olunduḳda gūyā baḳıyyetü’l-eslāf olup cümleye ḳā’id-i ḳaṭār-ı ehl-i vecd ü ḥāl ve müdīr-i umūr-ı tesviye-i devā’ir-i semā‘-zenān ve çār ḫānḳāh-ı Dāru’d-devle-i İstanbul’da ser-semā‘-zenān u sālār-ı ḳāfile-i erbāb-ı vecd ü ḥāl ve ṭālibīn-i nev-niyāzāna mürebbī ve reh-nümā-yı reftār-ı eslāf olmuşdur. Ve minvāl-i meşrūḥ üzere, teheyyü’-i tāmmı mir’āt-ı ḳarīḥa-i ṣāfiyyelerine āṯār-ı in‘ikās-ı aḥvāl-i

ātiye ‘add olunup ṣāḥibü’l-mükāşefe olduġu mefhūm-ı hem-kārān olmaḳ baḫye-zen-i rūy-ı kār-ı esrārları olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Evāḫir-i Sulṭān Meḥmed bin İbrāhīm Ḫānī’de sābıḳa-i ‘ināyāt-ı Ṣamediyye teveccüh-i pādişāh-ı merḥūm-ı merḳūmu cevānib-i maḥabbet-i fuḳarā-yı ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i Muḥammediyye’ye sā’iḳa olmaġla bi’l-külliyye aḥzāb-ı nekebāt-ı mütemerridīnden rūy-gerdān ve muḳābelāt-ı Mevleviyye vü mecālis-i ṣūfiyyeye mülāzım-ı muḫliṣi olup ve ‘azīz-i müşārün-ileyh daḫi tenūmend ü bālā-ḳadd ve meydān-ı semā‘da mānend-i serv-i devvār ve pāy-ı pergār-ḥareketi mīl-i rūyīn-āsā maḳām-ı vezn ü uṣūlde ber-ḳarār olduġun müşāhede edicek rübūde-i temāşā-yı cevelānları olup mecālis-i ‘āliyye-i ṣūfiyyeden ḳanġı ṭarafa teveccüh-i hümāyūn buyurulsa merkez-i devā’ir-i ẕikrlerinde semā‘-ı Mevlevī edip meẕāḳ-ı fuḳarāyı şīr ü şehd-i āmīziş etmek üzere mültezimleri olmaġla müddet-i medīde sümūt-ı ‘azāyim-i şehriyārīde hem-‘inānları ve devā’ir-i cem‘iyyet-i eẕkār-ı ṣūfiyyede pāy-ber-pāy merkez-i şevḳ u ḥāl **[s. 115]** olduġun dīde-i ‘ibret-dīdeleriyle müşāhededen müte’eṩṩir olup Müneccim Aḥmed Dede ḥażretlerine **“ بخاطرم چنین آید و بچشم چنان مینماید**

که گروه پرشکوه مولویه محاور دوائر حلقهای توحید عامهٔ صوفیانست. و مدار جمله بر ایشانست.” nükte-i şerīfesiyle naḳl-i mā-fi’ż-żamīri’l-münīr eylediklerin fāżıl-ı merḳūm daḫi taḥḳīḳ buyurup ve işābet-i ferāset-i mülūkānelerine taḥsīn-i belīġ etmeleri ẕeylinde kendilere inbisāṭ-ı küllī vü inşirāḥ-ı cümlī ḥāṣıl olmaġla aġa-yı Dāru’s-sa‘ādeleri Yūsuf Aġa’ya ḫiṭāb-ı hümāyūn buyurup zamān-ı medīd ġāşiye-i himmet-keşleri olan

dervīş-i merḳūma çerāġ-ı ḫāṣları olmaḳ üzere imtiyāz-baḫş olmaḳ murād-ı ṭab‘-ı ḫusrevāneleri olduġun iẓhār ve aġa-yı mesfūr yediyle ‘arż-ı ḥāl olunmaḳ fermān olunduḳda aġa-yı merḳūm daḫi ba‘de’l-muḳābele kendiden istimzāc siyāḳında **“Her ne ḳadar tevfīr-i maṭālib olunur ise be-her-ḥāl müsā‘ade-i hümāyūn muḳarrerdir.”** diye ‘arż-ı ḥāl-i ricā-yı merāḥime terġīb edince ol şāhbāz-ı bülend-pervāz-ı āşiyāne-i istiġnā daḫi muḳābelede **“** بنده چراغ افروختهٔ شمع جمال جلال الدين است. **”** nefes-i ‘ulüvv-i cenāb-tev’emleriyle kelime-i cāmi‘a-i terk ü tecrīd-serā olduḳça ol daḫi müliḥḥ-i ḳabūl-i ḫ^{w}āhiş-i şehenşāhī olup ibrām u iḳdām-nümā olduġunda **“** بعدازين دفع اين تقاضای بيجا بتدارك يكدرم مانده است كه باجرت زورقی دهم و **”** ‘unvānıyla cevāb-ı ḥāsim-fermā olmaları ‘āmme-i teşnegān-ı zülāl-i kerem-i Sulṭānī olanlara ḥayret-efzā ve bī-ḳayd-ı ser ü sāmān-ı dünyā ve bīzār-ı bāzār-ı dād ü sited-i merām u hevā olanları teslīm ü āferīn-i zā’idü’l-vaṣfla mecālis-i ‘āliyye-i ḫavāṣṣda medāyiḥ-serā etmekle dā‘iye-i ḳaviyye-fermā olmuşlardır.

Ve keyfiyyet-i i‘tiẕār u isti‘fāsı ma‘rūż-ı südde-i sa‘ādet olduḳda **“** آری! گدای بجانب ساحل سلامت اسکدار عبور کنم. و خود را بی نام و نشان کنم. **”** ‘unvānıyla inṣāf buyurulup kendi ḥāline ḥavāle olunmuşdur. Ve ḫavātīn-i ẕī-şervet ü ḥüsn ü behādan biri maḥżā, zīr-i nikāḥ-ı dervīşānda olmaġı cānına minnet bilip ṭālibe-i izdivācı ve rāġıbe-i firāşı ve müte‘ahhide-i cümle-i levāzım-ı ma‘āş u inti‘āş-ı müddetü’l-‘ömrü olduġu kendiye ifāde ve ba‘ż-ı hedāyā-yı münāsibe-i fāḫire ihdāsıyla tesḫīri murād olunduḳda ilḥāḥ-künān ḫullāna **“** مرديت اولیا بی نیاز پادشاست. **”** maẓmūn-ı iḥtiyāṭ-merḫunuyla rūy-ı recūliyyete perde-keş-i ‘anet ve ser-āzāde-i daġdaġa-i ‘ıyāl u minnet olmuşdur.

(بيت)

[فاعلاتن مفاعلن فعلن]

ای شده پای بند اهل و عیال

دگر آزادگی مبند خیال

Ve ḳalb-i ṣafvet-cevherleri bī-naḳş-ı rüsūm-ı ʻulūm u fünūn olup lākin ümmü'l-maʻārif olan māye-i tevḥīd-i bī-terdīde mālik ve hemīşe ʻ **الله بس است عاشقان** ’را! feḥvā-yı pür-cedvāsıyla müktefī billāh ve müstaġnī ʻammā sivallāh olup ünsiyyet-i cibilliyye-i ādemiyye üzere ṣābit ve mānend-i serv-i istiḳāmetle ṣābit ve netīce-i esbāb-ı ʻilmiyye olan aʻmāl-i mendūbe ve aḫlāḳ-ı maḥmūdeye muvaffaḳ u nā'il ve niçe ārāstegān-ı feżā'il-i resmiyye müşkilātın ḥalle ve ḳavlen ü fiʻlen ü ḫulḳen cemm-i ġafīr-i süllāk-i ṭarīḳatiñ reşādlarına sebeb olmuşlardır. Ve meşreb-i ʻālīleri muṣırr-ı taḳvīm-i iʻvicācāt-ı iḫvān u ḫullān olmaġla hemvāre münāfereden ḫālī ve iḥtisābdan fāriġ olmadıḳları ḥasebiyle vażʻ u ṭavrı müteraḫḫıṣīn-i meftūnīne girān-nümā olup baʻż-ı nev-niyāzān Ḥażret-i Şeyḫ Ġavşī pīşgāh-ı ʻālīlerine refʻ-i teşekkī eylediklerinde seyyidü'ṭ-ṭā'ife cenābınıñ **“ اذا ارتفع المنافرة من بين القوم فلا خير** ḳavl-i muʻavvelleriyle istidlāl buyurup ve **”فيهم. اخوان مشفقين طريقت ما دشنه ها و كارد ها** در آستین دارند. هر گاهکه از همراهان یکی بمصافحه و دست بوس ایشان آید او را ز خمهای کاردی زنند. nefes-i **”حتى "يموتوا قبل ان تموتوا" برسد و فانئ بالكليه شود. پس در راه مردان از منافره نا گزیراست.** ʻālīleriyle taʻbiye-i tesellī-fermā olmuşlardır.

و هذا عين ما قال ابن مسعود لعمر بن الخطاب رضي الله عنهما لقومناك تقويم العود و محض الاغتنام بقوله عليه السلام اخوك من بصرك عيبك و المؤمن مرآة [s. **116**] **المؤمن وفقنا الله تعالى الشكر على نعم احتساب الاخوان و اعتراف النقصان.**

Ve meydān-ı cevelān-ı vecd ü ḥālde sür‘at u imtidād-ı ḥareket-i devriyyeleri ḥayret-dih-i emṡāl olup mevsim-i iştidād-ı sermāda lā’ubālī ruḫām-ı ferş-i ḫavānıḳda çarḫ-zenān olmalarıyla pāy-ı pergār-devrleri noḳṭa-i merkez-i dā’ire-hā-yı tevḥīd üzere ber-ḳarār ve tedvīr-i felek-i rūḥānīleri derec-i bürūc-ı merātibde seyyār olmaġla bi’l-külliyye ḥażīż-i beşeriyyetde olan fānūs-ı ‘unṣurīleri ferāmūşundan nāṣī kemergāhlarına varınca bedenleri āmās-peẕīr olduḳda mütevehhimān-ı inḥilāl-i ‘uḳūd-ı cismāniyye olan bī-ḫaberān-ı çāşnī-i telḫ-ābe-i fenā pend-i mürā‘āt-ı ḳālıb ṣadedinde iẓhār-ı ḥayr-ḫ^{w}āhī vü ārām-ı çend rūz u şebe terġīb eylediklerinde “ انتفاخ قالب یا ز استسقای زلال حالست و یا چون حباب از هوای آن آبست. پس هر دو بجان و دل منت عظیم است. اگرچه بر نفس و تن علت جسیم است.” maẓmūn-ı ṣadāḳat-meşḥūn u celādet-maḳrūnuyla beyān-ı ḥasbü’l-ḥāl edip ḳaṭ‘ā ‘azīmet-i sābıḳasına müriş-i kelāl ü melāl olmamışdır.

فهذه هي العزيمة الخالصة التي لا يشوبها الوهم فهي البضاعة الرابحة في المعاملات الدينية لا تكسدها قلة الراغبين و لا تخسر اصحابها تسويلات المنافقين.

Ve ol merd-i meydān-ı tecrīd ü tefrīd bu faḳīr-i pür-taḳṣīriñ ders-i irādetde ḫ^{w}āce-tāşı ve çil-sāle refīḳ-i sefer ü celīs-i ḥażarı olup müddet-i ṣoḥbetimizde kendiden bū-yı irtikāb-ı kebīre ve hem ṣaġīre istişmām olunmayıp kemāl-i ṭahāret ü ‘iffet ü riyāżetleri şühūd-ı ‘udūl-i selāmet-i ḥālleri olmuşdur. Ve ‘uhūd-ı mürāfaḳat u muvāḫātımızda bi-faẓlillāhi te‘ālā ve tevfīḳihi ḥüsn-i muvāfaḳat u münāṣaḥa üzere zindegānī-güẕār olup daḳīḳa-i vāḥide müdāhene vü müdārāya ḥācet mess etmeyip şürūṭ-ı ṣoḥbet-i müfīde-i eslāf üzere ‘aḳd-ı muvāneset olunmuşdur.

Ve Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṯānī ve Ḥażret-i Çelebi Ṣadreddīn (ḳuddise sırruhā’n-nūrānī) ḫıdemāt-ı ‘aliyyesinde müstaḫdem ü muvaffaḳ-ı mesā‘ī-i meşkūre

olmuşdur. Ḥażret-i Şeyḫ Ġavṯī ḫıdmet-i şerīfelerinde müstes‘id-i ḥarekāt-ı maḳbūle ve sekenāt-ı memdūḥa olduġunda bir ramażān-ı şerīf vaḳt-i ifṭārında dervīşāndan Bāġbān Meḥmed Dede-nām hem-zānū-yı kenār-ı ḫʷān-ı ifṭārlarından bir pīr-i ṣūrī ile bī-vech münāfesetümmā, ẓuhūr etdikde anlar mütekellim-i bā-ḫuṣūnet ve bunlar sākit-i bī-ru‘ūnet olup ve pīr-i sāde-tedbīr-i ḫışm-gīn kenār-ı simāṭ-ı ifṭārdan ḳıyām ve terk-i ṣoḥbet-i ‘aynu’l-cem‘ etmekle bi-ḳadrillāhi te‘ālā müte’eṩṩir ve def‘aten müteġayyirü’l-mizāc olup rūz-be-rūz ḳuvvetineża‘f veża‘fına ḳuvvet ṭārī olmaġla müşrif-i fevt ü mübtelā-yı sekerāt-ı mevt olduġu merd-i ṣāḥib-i derūn-ı ġayret-meşḥūna naḳl olunduḳda “ آن پیر مرد احوال شناس است. در ایام امساك یاران بار اعناق اخوان نشود. ”بلکه ان سفر بعید را بما بعد العید بگذارد و هم بار یاران نشود. feḥvāsıyla ser-zede olan mükāşefe-i muṭāyebe-āmīzleri bi-‘aynihā ba‘de’l-‘ıyd, iḫvān-ı ṣafā muḳābele-i şerīfe-i Ḫānḳāh-ı Beşikṭaş’a teveccüh buyurduḳlarında nev‘an kemāl-iża‘f-ı sekerāt-ālūduna zevāl-nümāyān ve ‘āfiyet-i cüz’iyye ‘ayān olmuş-iken def‘aten ber-geşte-ḥāl ve serī‘an rū-be-rāh-ı intiḳāl olup ve techīz ü tekfīn ü defninde daḫi iḫvānıñ ġaybeti ve cenāzesi a‘nāḳ-ı ecānib üzere taḥmīl olunmasıyla cilve-ger-i sāḥa-i bürūz u işābet olmuşdur. Ve ol mutaṣallib fi’d-dīn ü ḥamiyyet-āyīn fī yevmi mine’l-eyyām ḳubāle-i bāb-ı ḫānḳah-nişīn olduġunda ṭā’ife-i ṭopçuyāndan beş nefer-i şaḳıyy-i sekrān-ı müsellaḥ, ‘afāf-ı müslimātdan biriniñ ḳaṣd-ı fi‘l-i şenī‘le rāh-zen-i iyāb-ı ḥammāmı olup bi’z-zecr ve’l-ikrāh ol ṭāhiretü’z̤-z̤eyli miyāne-i maḳābir-i müslimīne sā’iḳ olduḳlarında giryān u nālān feryād-ı istiġāṩe-i ḫārā-şikāfı ṭabī‘at-ı merdānelerinde kāmine olan ġayretlerin tehyīc edip taḫlīṣ-i girībān-ı ‘afīfe-i merḳūmede bi’l-ilhām ẓuhūr eden cünbiş-i pīşīn-i ricā vü müdārā-āmīzleri müfżī-i ḥirāb olmaġla ḥamle-i ūlāda cümlesin def‘ ü tefrīḳ ve maẓlūme-i bīçāreyi selāmet-i ‘ırżıyla taḫlīṣ ve bi’n-nefs ḫānesine īṣāl eylediği ve eṣnā-yı ḥirābda maḥāll-i ‘adīdede mecrūḥ olduġu mesmū‘-ı **[s. 117]** hümāyūn-ı Sulṭān Meḥmedī olup ḫıdmet-i ḫuşk ü ter-i cerāḥatlerine ser-cerrāḥān-ı şehriyārī ta‘yīn olunup ve ser-ṭopçuyān daḫi bā-fermān-ı

ḳażā-cereyān, eşḳıyā-yı merḳūmīni aḫẕ edip keyfiyetleri maʿrūż-ı dergāh olduḳda maḥall-i şeḳāvet-i merḳūmelerinde tertīb-i cezāları emr olunmuş-iken yine ābā vü ümmehāt ü iḫve vü eḫevātlarınıñ nāle vü feryādlarına merḥamet ü şefḳat buyurup pāy-taḫt-ı maʿdelet-maṣīre rūy-māl-i şefāʿat-i cināyetleri ve niyāzmend-i ʿafvları olup ʿinde'l-ḳudreti, ʿafv u istiʿfāları ve bāʿiṯ-i ihmāl-i tertīb-i cezāları olduġu kendileriñ beyne'l-fuḳarā ḥüsn-i sülūk ü aḫlāḳına emāret-i bāhire ʿadd olunup ve eşḳıyā-yı mesfūrīniñ tevbe-kār u muḥibb-i fuḳarā-yı ṭarīḳat-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī olmalarına bādī olmuşdur ki bu maḳūle müfsidīniñ terk-i teşeffī vü mücāzātın maʿḳūl ʿadd etmeyip **"Eğer siyāset ü 'ibret ve tertīb-i cezālarına himmet olunsa, fā'ide-i def'-i şürūr u fesādları 'umūmuna sebeb olmaḳ muḳarrer idi."** diye taʿrīż eden ẓāhir-bīnāna **"ابنای جنس ما زمرهٔ انباتند. نه فرقهٔ افنا."** mażmūnuyla müdāfaʿaları baʿde zamānin ẓuhūr-ı ṣalāḥ-ı nüfūs-ı merḳūme ile minaṣṣa-pīrā-yı taḥḳīḳ ve her biri terk-i fesād ve iḫtiyār-ı ṣalāḥla maẓhar-ı ʿināyet ü tevfīḳ olmaları mülhim-i me'āl-i ḥāl olmalarına maḥmūl olmuşdur. [822]**"ولا عفا رجل عن مظلمة الا زاده الله بها عزا."** ḥadīṯ-i şerīfi mışdāḳınca ledā üli'l-ebṣār sermāye-i izdiyād-ı ʿizzetleri olmuşdur. Lākin meşreb-i vesīʿ-i dervīşāneleri isā'et ü ıżrār-ı aġyārla keder-peẕīr değil iken yine āṣār-ı te'yīd ü ġayret ve iʿzāz-ı Ṣamedī olmaḳ üzere ekṣer-i mehīnān mihān ve aġleb-i muʿīnān muʿān olduġu beyne iḫvāni'l-ʿaṣr resīde-i rütbe-i şöhret-i şāyiʿa olmuş idi.

فله الامر و الحكم يؤيد بنصره من يشاء من عباده انه هو الغيور المغيث.

[822] Heysemî, *Mecmeʿu'z-zevâid,* c. III, s. 108; İbn Adî, *el-Kâmil fi'd-Duʿafâ,* c. VI, s. 230.

Ve Dahi

Sā’ilīn-i dār u diyārına cevāb-dih-i mu‘tād olmayıp belki **“ هر کجا که مدفن فقیر خواهد شد أصل ما از ان جا باشد”** mażmūnuyla üslūb-ı ḥakīm-fermā olup şüyū‘-ı vaṭanlarından ve hücūm-ı aḳribādan tevaḳḳī vü iḥtiyāṭ ve şeref-i ḥaseb ü neseb iştihārıyla ‘urūż-ı ‘ucb u tekebbürden ve ṭurüvv-i ta‘ẓīm ü iḥtirāmdan mechūliyyet-i ḫānedān u ḫānumānla taḥarrüz ve sālik-i ṭarīḳ-i dāru’l-amān-ı ḫumūl olmuşdur. Ḥattā evāsıṭ-ı vaḳtlerinde birāder-i kūçekleri ḥizb-i dervīşāna iltiḥāḳlarından fi’l-cümle ḫabīr olup lākin tafṣīl-i ḥālleri ma‘lūmu olmamaġla emvāl ü esbāb-ı vāfire ile cüst u cūyuna iḳdām ve ‘ale’l-‘amyā bi’d-defe‘āt izdiḥām-ı muḳābelātda müdāfa‘a edip kendiyi kendiden su’āl eyledikde tecāhül ü teġāfül edip encām-ı kārda müteyaḳḳınü’l-vuḳū‘ olan [823]-يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ- āyet-i kerīmesi mażmūn-ı münīfin āġāz-ı ḥālde düstūru’l-‘amel edip bi’l-külliyye ‘alāḳa-i māsivādan taḫliye-i nihān-ḫāne-i derūn etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

چون "یفر المرء" آمد "من اخیه"

یهرب المولود یوما من أبیه

زان شود هر دوست آن ساعت عدو

که بت تو بود و از ره مانع او

[823] Abese Sûresi, 80/34.-35.-36. Âyet: “İşte o gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçar.”

این دم ار یارانت با تو ضد شوند

و ز تو بر گردند و در خصمی روند

هین بگو نك روز من پیروز شد

آنچه فردا خواست شد امروز شد

این یقین دانکه در آخر جمله شان

خصم گردند و عدو و سر کشان

تو بمانی بافغان اندر لحد

"لا تذرنی" فرد خواهان از احد

عاقبت زینها بخواهی ماندن

هین کرا خواهی در ان دم خوندان

ایندم او را خوان و باقی را بمان

تا تو باشی وارث ملك جهان

خوی با او کن که خو را آفرید

خویهای انبیا را پرورید

رو بخواهم کرد آخر در لحد

آن به آید که کنم خو با احد

انکه شد انسش بشاه فرد خویش

یافت درمانهای جمله درد خویش

هر که داند بیوفایی ماسوا

کی دهد در دل بخویشاوند جا

دل بأقرب ده که از نزدیکها

دور گردد جان و سر از هر بلا

Ve Daḫi

Buḳʿa-i mübāreke-i Erġuniyye'de (essesallahu teʿālā erkānehā ve revveḥa sükkānehā) müteʿahhid-i cümle-i ḫıdemāt-ı dergāh olduġunda berekāt-ı ṣıdḳ u iḫlāṣlarıyla her teveccüh eyledikleri umūr-ı ṣaʿbetu'l-ḥuṣūl bi-teysīri'l-Müheymini'l-Fettāḥ sehlü'l-vücūd olup eyyām-ı iltizām-ı levāzım-ı ʿayş-ı ḫoş-ı iḫvānu'ṣ-ṣafāda maẓhar-ı te'yīd ü tevfīḳ ve mebde'-i rāḥat **[s. 118]** u refāhiyyet-i fuḳarā vü muḥibbīn olduḳlarından māʿadā kendilere min ṭarafi'l-ġayb dest-dāde olan nüfūẕ-ı kelime-i ṭayyibe defʿ-i meẓālim-i ʿörfiyye ve ceẕb-i menāfiʿ-i şerʿiyyede ʿāmme-i ḳuṭṭān-ı Kütahya ve ḥavālīsine sermāye-i celb ü defʿ olup ḥimā-yı himmet-i mü'eşşireleri mültecā-yı ahālī olduġu ḥussād-ı fussādıñ ḳāṣım-ı aṭhar-ı istiẓhārı olmaġla her gāh ki nīrān-ı fitneleri şerāre-pāş-ı ṣavb-ı müntemiyān-ı āsitāne-i saʿādet olsa ekşeriyā mūḳiẓān-ı fitne-i ḫʷābīde melʿūn-ı ilāhī olduġu gibi defʿaten kebāb-ı āteş-i tedmīr ü

mücāzāt olduġu sebeb-i intibāh-ı āḫar olup pīrāmenleri bi'l-külliyye me'mūnü'l-ġā'ile-i ta'arruż-ı aġyār ve ḥalḳa-i cem'iyyetleri cilve-gāh-ı aḥbāb-ı aḫyār olmuş idi ki ḥālet-i merḳūm yektā dervīş-i bī-ser ü pādan rū-nümā olmaḳ kerāmet-i bāhire olduġu ehl-i inṣāf 'indinde bī-ṣā'ibe-i irtiyābdır. Ve āzāde-serān-ı kūşe-i vaḥdet, müdāḫale-i umūr-ı devā'ir-i keşretlerin istiṣḳāl siyāḳında **"این چه التزام ما لا یلزم است؟"** 'unvānıyla āmīziş-i pür-maṣlaḥatlarına nigāh-ı serd etmeleriyle ḫurde-gīrāna ser-zede olan kelimāt-ı ṣūriyyelerin **"المحنة وزان المنحه و الكثرة ثمار الوحدة."** maẓmūn-ı ḥikem-merhūnuyla ḥüsn-i müdāfa'a buyurup mūceb-i vāridāt-ı ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleriyle 'āmil olmuşlardır.

Ve Daḫi

Āb-ı 'ömr-i secencel-i ṣafvet-cereyānları inḳıṭā'ı żamīr-i münīr-i mükāşefe-tenvīrinde bedīdār olmaġla ḳabīl-i 'ārıżatu'l-intiḳāl **" مرا در میان حضرت سید رسول و حضرت بابا رسول نوّر الله تعالی مرقدهما زاویهٔ فراغ بال وحدت منال دادند. بعد ازین دران کوشهٔ بی اندیشه معتکف و مشغول حال خود خواهم شد."** 'unvānıyla ḫıdemāt-ı ḫānḳāhdan isti'fā ile ḥavālet-cūy olmaġla niyāzına bi'ż-żarūre müsā'ade olunup müteveccih-i ṣavb-ı maḳṣūd olduḳda cümle-i aḥbāb u aṣdiḳā ile istiḥlāl-güne mu'āmele-nümā ve 'alāḳa-i zirā'at u ḥarşı olan Üfted-nām ḳaryede çend-rūze 'āfiyet-rān olup ve kendilere medfen olacaḳ maḥalli ta'yīn ve tavṣiyeden ṣoñra ednā bahāne-i inḥirāf-ı mizācla mübādir-i zāviye-i uḫreviyye olmuşdur.

روح الله روحه.

Ḥażret-i Dervīş Murād

Rumeli diyārında Elbaṣan-nām ḳaṣaba ḫāk-zādı ve sālifü'l-menḳabeti'n-nefīse Şeyḫ Muṣṭafā ḥażretleriniñ ḫʷāher-zādeleri ve naẓar-kerdeleri ve evān-ı ṣabāvet ü şebābları vaḳf-ı ḫıdmet-i pür-ḥürmetleri ve küleh-pūş-ı sāye-i dest-i inābet ve ser-dāde-i zānū-yı irādetleri ve 'iṣmet-i māder-zādīleri üzere neşv ü nemā-yāfte-i meydān-ı faḳr u fenā olup ve ārāste-i ādāb-ı ṭarīḳat u sālik-i mesālik-i pīş-ḳademān-ı ḥaḳīḳat u vāṣıl-ı ser-menzil-i temkīn-i ma'rifet ve ba'de vefāti'l-ḫāli'l-mürebbī, sūz-ı firāḳ u derd-i hicrān-zede olup nā-çār iḫtiyār-ı seyr ü seyāḥatle muġtenim-i ziyāret-i türbe-i firdevs-rütbe-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ve müstes'id-i ṣoḥbet-i münzeviyān-ı dāru's-selām-ı velāyet ve müstefīż-i enẓār-ı ḥasene-i Ḥażret-i Çelebi Bostān-ı Ṣānī ve nefs-i vaṭanlarında olan zāviye-i münfericetü'l-eẕvāḳda ḳā'im-i maḳām-ı mürşidleri olmaḳ üzere zāviyedār u mesned-nişīn-i ḳabūl-i 'āmme-i

ahālī-i diyār olup ḥattā müftī-i beldeleri ve meşāyiḫ ü ḳuḍāt u kibār ve ṭavā'if-i ʻaskeriyyesi bi'l-cümle baʻżan küleh-pūş baʻżan ḫırḳa-keş-i bī'at u tebaʻiyyetleri ve behremend-i berekāt-ı rūḥāniyyāt-ı sādāt-ı Mevlevī olmuşlardır.

Kendiler çendān biḍā'a-dār-ı ʻulūm-ı resmiyye ve mecmūʻa-i fünūn-ı beşeriyye olmadıḳları ḥasebiyle dānişmendān-ı pindār-menişāndan baʻżıları **" ما اتخذ الله وليا جاهلا."** mażmūnuyla ṭaʻne-zen-i semt-i aḥbābları olduġu münʻakis-i mir'āt-ı serā'ir-nümāları olunca **" و درين بازار سود و زيان قومى سرمايۀ عمر را صرف كسب فوائد علميه كنند. و اصل و فائده را خرجراه نفس و هوا كنند. و بحسابگاه مفلس و خاسر روند. نعوذ بالله من ذلك. و گروهى از كرماى تاجران انبيا و اوليا استبضاع و در سايۀ شاكردئ ايشان معاملات رابحه كنند. و سرمايه را ز كرم باز نگيرند. و سود و سرمايه را بهم بديشان ارزانى فرمايند. و باحسان توفيق و بامداد آن اولياى نعم بمرجع و مصير بخواجه گى رجعت نمايند. المنة لله تعالى و تقدس كه فقراى عاملين صادقين را اين طريقۀ اغتنام دست داده است."** mażmūn-ı ʻibret-meşḥūnuyla **[s. 119]** teşekkür ü taʻrīż buyurmaları aġleb-i daḫḫālīn, ṭavr-ı sādelerin daḫīl-i dā'ire-i teslīmleri edip lā-nüsellim-gūyān intifā-yı sūd u sermāyeleri ile cezā-bīn ve tenezzülāt-ı derekāt-ı ḫüsrānla dest-māyelerin mübādele-i ḥaserāt edip bu dārü't-ticāre-i rābiḥadan raḫt-ı nedāmet-keş-i ribāṭ-ı gūristān olmuşlardır. Ve baḳıyye-i ʻömr-i nāzenīnlerin ol kūçe-i ticāret-i maʻneviyyede iʻmāl ve tevfīr-i fevā'id-i aʻmāl-i ṣāliḥa ve tekṣīr-i aḫlāḳ-ı ḥamīde edip cāmiʻ-i niʻam-ı ṣūriyye ve kāmrān-ı cemʻiyyet-i zamān u mekān ve iḫvān u behre-yāb-ı sāye-i ʻināyet-māye-i merdān u cemm-i ġafīr-i sūdā-gerān-ı çār-sū-yı ṭarīḳatiñ selāmet-i ḥāl ü saʻādet-i me'āline bāʻiş olmuşlardır. Ve evā'il-i ḥālinde kendi ile ḥażar u seferde hem-ḥücre ve hem-rāhlik ʻalāḳasına binā'en zamān-ı meşīḫatimizde buḳʻa-i mübāreke-i Erġuniyye nezīli olup ezmān-ı iḳāmetinde ol meydān-ı ḥasret-i merdānda daḫi ḫıdemāt-ı mebrūre ve mesāʻī-i meşkūreye muvaffaḳ olup eṣnā-yı ṣoḥbet-i bī-külfetde iḫvān-ı ṣafā birbirine ʻarż-ı müşāhedāt u ricā-yı ḥüsn-i taʻbīr ü niyāz-ı tebşīr-i teraḳḳī ü tenbīh tenezzül eylediklerinde

terākīb-i āfāḳıyyelerinden ‘Oṣmān Paşazāde Aḥmed Paşa’nıñ bāb-ı sarāy-ı ‘āmiresiniñ inhidāmı ve her seng-i ṭāḳınıñ perākende olmasın ve kenār-ı dīvār-ı sarāyına mināre-i ḫaşebiyye binā olunduġu ṣūret-i ḫayāliyyelerin īrād edip nümū-dār olan fevt-i ṣāḥib-i sarāy ve perīşānī-i etbā‘ ve maḳāmına ḳā’im olacaḳ ‘ulemādan olmaḳ üzere ta‘bīr-i işābet-semīrleri serī‘an ve ‘ācilen cilve-ger-i minaṣṣa-i ẓuhūr olup Paşā-yı müşārün-ileyh, vālī-i Baṣra bulunmaġla fitne-i vāḳi‘de şehīd ve cümle-i ḫademe-i bābı eṭrāf-ı memālike perākende ve ba‘de zamānin, firāşına müftī-i belde duḫūl edip ẓuhūr-ı müşāhede ve işābet-i ta‘bīrleri güvāh-ı intibāh u beyyine-i ṣafā-yı ḳarīḥaları olmuşdur.

Ve ilā māşaallāhi te‘alā ol āsitāne-i sa‘ādetde mülāzemet-i cārūb-keşī merkūz-ı ṣamīm-i fu’ād-ı ferāġ-mu‘tādı iken nāgāh ḥavālet-ḫ^{w}āh-ı rāh olduġu istiġrāb u istifsār-ı bā‘iş olunduḳda **“ مراد این نا مراد درین نظرگاه قدیم انتظار قدوم داعئ نعیم مقیم بود. لکن العبد یدبر و الله یقدر. خاك انداز آرام قیامت انجام ما بغربت سرای وطن جسمانی انداختند که در انجا بودن و مردن لازمست.”** maẓmūn-ı emr-maḳrūnuyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār olup fi’l-vāḳi‘, ḥareketleri fermān-ı ġaybī ile olduġu ve kendiler içün ol kūşe-i faḳr u fenāda süknā-yı müddetü’l-‘ömr-i sermāye-i rāḥat u refāhiyyet ve sebeb-i tekmīl-i baḳıyye-i sülūk ve belki iltiḥāḳ-ı zümre-i aḳṭāb-ı bilāda ve intiẓām-ı silk-i ricāle sebeb olup ẕāt-ı ṣadāḳat-intişāları ta‘mīr-i eḥıbbā ve tedmīr-i a‘dāya müte‘alliḳa āṯār-ı memdūḥaya menşe’ ve maṣdar-ı eẕkār-ı cemīle-i ḥizb-i ṭavā’if-i ṭuruḳ-ı ‘aliyye-i Aḥmediyye olmuşdur. Ve zamān-ı ḥüsn-i zindegānīlerinde ol kūşe-i ḳanā‘at, envā‘-ı fütūḥla cilve-gāh-ı iḫvān u ḫullān ve ba‘de vefātihi ḫāk-i pāki ziyāret-gāh u müteberrik-i ḥācetmendān ve medfen-i şerīflerine hübūṭ-fermā olan envār-ı raḥmet-i Raḥmān’dan züvvār u sükkān-ı civārı behremend-i ‘avā’id-i rūḥāniyye olmuşlardır.

***نور الله مهجعه و روح روحه و أدام فتوحه آمین بحرمة صادق الوعد الامین. ***

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed-i Hindī

Diyār-ı Hind'de Aḥmedābād-nām Dāru'd-devle ḫāk-zādı ve nevbet-i salṭanat-ı Evrengzībī'de mensūbāt-ı şehzāde-i Ekber'den olup bi-ḳażāillāhi'l-Ḥakīm ferzend ü peder beynlerinde ḥudūṯ eden āteş-i fitne dūr? u şerārından tevaḳḳī siyāḳında şehzāde-i merḳūm gürīzān-ı Īrān-zemīn olduḳda bunlar daḫi müteveccih-i Ḥaremeynü'ş-şerīfeyn ve muġtenim-i ni'met-i selāmet-i [824]-وَمَن دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا- olup sinīn-i 'adīde mücāveret-i Beyt-i Şerīf'den ṣoñra imtidād-ı iḳbāl-i peder ü idbār-ı peser māni'-i ric'at-i vaṭan olmaġla Hindī Meḥmed Dede ḥażretleri ḫıdmet-i şerīfelerine miyān-bend-i iltizām ve sāye-i sa'ādetlerinde ser-firāz-ı tekbīr-i külāh-ı

[824] Âl-i İmrân Sûresi, 3/97. Âyet: "Orada apaçık nişâneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse bilmelidir ki, Allah bütün âlemlerden müstağnîdir."

Mevleviyye olup ba‘de vefātihi seyāḥat-i bilād-ı Rūm’a ve ziyāret-i Ka‘betu’l-‘uşşāḳ’la rūşen-dil ü cān olup ve ‘Abdulḥalīm Efendi zamān-ı ḫilāfetinde ol āsitāne-i melā’ik-muṭāfda taḥṣīl-i intisāb-ı Ḥażret-i Çelebī-i müşārun-ileyh edip müsteclib-i enẓār-ı ḥaseneleri ve mevḳi‘-i enfās-ı nefīseleri **[s. 120]** olup **“ درویش محمد هندئ ما نمرده است. بلکه باطن گشت و از گریبان ذات تو ظاهر خواهد شد.”** nefes-i ḳudsīleriyle mübeşşir olup fi’l-vāḳi‘, āṯār-ı bedī‘a-i nefes-i ‘ulüvv-i şān-baḫşları ol ġarībü’d-diyār u pür-inkisārıñ Dāru’d-devle-i İstanbul’da medār-ı i‘tibār-ı küllīsi olup nāzenīn-i kibār-ı ricāl-i devlet ve her şeb bir sarāy-ı ṣāḥib-i iḳbālde tekye-dār-ı çār-bāliş-i iḥtirām u iftiḫār ve ḳudūm-ı meymenet-rüsūmu teberrük ve fāl-i ḫayr- izdiyād-ı iḳbāl ve muḳaddime-i irtifā‘-ı şān olmuşdur.

Ḥattā mürebbī-i Vānī-i müzevvir olan Ḳara Muṣṭafā Paşa-nām vezīr-i siyeh-baḫt-me’āli ancaḳ ta‘ẕīb-i ‘asākir ü iz‘āc-ı re‘āyā vü isrāf-ı ḫazā’in olan Çehperin seferin peydā edip rū-be-rāh-ı ṣaḥrā-yı heyhāt olduḳda ḫayr-ḫ^{w}āhān-ı ḳadr-şināsān u ‘āḳıbet-endīşān bu maḳūle cem‘iyyet-i ‘uẓmā ve ‘azīmet-i pehnāda bir dīde-bān u pīşvā lüzūmunu iẕ‘ān edip ‘azīz-i müşārün-ileyhe hezār niyāz-ı dil-firīble ibrām ve cümle-i levāzım-ı ḥaṭṭ u terḥāli iltizāma ta‘ahhüdle ol seferde bulunmalarına iḳdām etmekle ba‘de’l-istiḫāre ve’l-isti’ẕān ricālarına müsā‘ade ve mümāṣāt buyurup bu ḫāk-i rāh-ı āgāhān-ı ṭarīḳat-i ḳadīme-i Ṣıddīḳıyye’de daḫi üstādımız merḥūm ve maġfūrun-leh Köprülü Meḥmed Paşazāde Emīr Muṣṭafā ḥażretleri teba‘iyyetiyle ve sābıḳan ḥizb-i dervīşān-ı ‘ārifān-ı zebān-āverān-ı hünermendāndan ve ol sefer-i nuṣret-eṣerde mīr-i muḥterem-i merḳūmuñ ḫademe-i bāb-ı me‘ālī-intisābından olan Fevzī Muṣṭafā Efendi ile hem-dem ü hem-ḫaymeliğiyle seferber olup eṣnā-yı rāhda maḥż-ı ‘ināyet-i tevfīḳ-i Ṣamedānī rūy u çeşm-i ḫ^{w}āb-ı ġaflet-ālūduma derīçe-küşā-yı intibāh-ı nāgāhī ve müreşşiḥ-ı mā’ü’l-ḥayāt-ı āgāhī olup bir şeb-i ḳadr-sāda derūn-ı hāmūn-ı heyhātdan bir şeyḫ-i ġaybī-i Mevlevī rū-nümā-yı kemāl-i kerem olup dest-i

iḥsān-peyvestinde pīçīde olan boġça-i bā-tekellüf-i pür-elbise-i ḫaḍrā-yı dervīşāneyi ḳurbumuza geldikde rūy-ı çemene vaż‘ u feṭḥ edip ve bu gedā-yı ser-be-ṣaḥrā-yı heyemānı derūn-ı ḫaymeden bīrūna da‘vet ve libāsımı ser-tā-be-ḳadem nez‘ edip elbise-i ḫaḍrā-yı merḳūmeyi ilbāsdan ṣoñra bir külāh-ı sāde-bülendi farḳ-ı faḳīrāneme erzānī buyurduġu ‘aḳībinde mānend-i rūḥ-ı revān, dīde-i ḫayālimden nihān olduġu sürūr-ı nā-maḥṣūruyla bīdār olup müşāhede-i nādire-i meẕkūreyi Ḥażret-i Fevzī’ye ḥikāye eylediğimde **"مبشرۂ صادقۂ مولویت شماست."** ‘unvānıyla ta‘bīr ü tebşīr buyurduḳlarında ilā ẕālike’l-ān ol maḳūle ḳavl-i müferriḥ gūş-güẕār-ı bende-i kemīne olmadığı ḥasebiyle ṭālib-i tafṣīl-i icmāl-be-icmāl-i merḳūm olduġumda ol **"ما سمعت."** ḳabīlinden olan nām-ı nāmī vü nişān-ı samī Ḥażret-i Mevlānā (min külli’l-cihāt evlānā ve min cümleti’s-simāt a‘lānā) ve evṣāf-ı ṣafā-baḫş-ı ṭarīḳat-i ‘aliyyelerinden şemme-serā olmalarıyla dil-i derdmend ü cān-ı müstehām, ġarḳ-ı lücce-i iştiyāḳ ve çeşm ü gūş cādde-i intiẓār-ı ẓuhūr-ı beşāret-i mezbūre olup dem-be-dem pürsān-ı ziyāde-i beyān olduġumca (lillāhi derruhu) merḥūm u maġfūrun-leh Fevzī daḫi ketm ü iştiġāl etmeyip ol vādī-i bī-amānda ṣoḥbetimiz hemīşe eẕkār-ı cemīle-i cānānla olup bi’l-külliyye bīzār-ı ‘alāyıḳ-ı māsivā ve bāzār-ı dād u sited, bāzār-ı faḳr u fenā olaraḳ vāṣıl-ı menzil-i ma‘reke-i cihād olup ‘āmme-i ‘asākir-i İslām mīḳāt-ı erba‘īn eyyām mücidd ü sā‘ī-i eż‘āf-ı ḫurūb u ḥiyel olduḳça çārsū-yı iḳtidārların serdī-i hevā vü keẕret-i a‘dā vü şiddet-i deġā ve ḳaḥṭ u ġalā muḥāṣara ve tażyīḳ edip bī-ḥisābī-i şühedā vü mecrūḥīn ü marżā ‘uyūn-ı celādetlerin ḫıyrelendirmekle ve vezīr-i vezīr-i siyeh-rūzuñ cümle-i tedbīrāt-ı fāsidesi netīce-i pīrūzdan ‘aḳīme belki yevmen-fe-yevmen ḫaẕf uża‘f ve efkār-ı firārī müntice olmaġla nāçār me’yūs-ı feṭḥ ü ẓafer olup sırren firāra ḳarār verdiği ma‘lūmları olan maḥremān-ı rāzınıñ bī-zād u iḳtidārlikleri menāzil-i ric‘at-i ṣaḥrā-yı heyhātda zār u ser-gerdān ve üftān u ḫīzān helāke müfżī olacağı rütbe-i bedāhetde mefhūmları olmaġla baḳıyye-i ḥayāt-ı çend-rūzelerin ġanīmet ‘add edip hezīmet-i nā-mesbūḳu’l-

miṣli iḫtiyārla herkes mutaraṣṣıd-ı hengām-ı firār iken nāgāh Ḫıżır-ı ḫuceste-beşāret-i rū-sefīdī **[s. 121]** a‘nī bihi Ḥażret-i Dervīş Meḥmed-i Hindī siyeh-ḫayme-i ġumūm u aḥzānımıza teşrīf ve māh-ı cemāl-i meserret-me’āliyle çerge-i endīşeyi sīne-i işrāḳıyān-āsā pür-nūr edip bādī-i ḫiṭābda ref‘-i estār-ı esrār edip **“ دیدمکه خداوندگار ما ناگاه با گروه انبوه پر شکوه فقرا آمدند. و این قلعه را با توجه و مراقبهٔ فتح و تسخیر محاصره و احاطه فرموده است. فردا من العصر الی وقت العشاء هراینه مفتوح و مسخر خواهد شد. و اعدای دین مقهور و منهزم و گریزان خواهند شد.”** enfās-ı nefīse-i beşāret-esāslarıyla tesellī ve tenfīs-fermā olmaları ve ḳalb-i pür- ekdār-ı müstemi‘īne ṣafā-yı bī-kerān-baḫş olduġu lisān-ı Fevzī’den sāmi‘a-i mīr-i mükerrem-i merḳūma ilḳā ve anlar daḫi vezīr-i meş’ūma īṣāl etmekle ḳażıyye-i nā-marżıyye-i firārı leyle-i ātiyeye te’ḫīr etdiğinde bi-fażlillāhi’l-Laṭīfi’l-Muġīṯ ve bi-himmeti evliyā’ihi’l-kirām vaḳt-i ‘aṣr-ı ferdāda vezīr-i eyālet-i Bosna olan Defterdār Aḥmed Paşa semtinde nā’ire-i ceng şerāre-pāş, cānib-i küffār ḫāk-sār ve ol vaḳt-i ‘ışā ḥulūlünde tamāmen ḳal‘a-i mezbūre ḳabża-i feth ü tesḫīre alınıp ve eşḳıyā-yı Mosḳov kemāl-i inhizām u ḫızlānla firār eylediklerinde cümle ‘asākire ḥayāt-ı tāze-baḫş olan müjde-i mesīḥāneleri muḳābelesinde ikrām u iḥtirām murād olunduḳda ḫayme-be-ḫayme cüst u cū olunup eṯer-i vücūd-ı fā’iżu’l-cūdu meşhūd-ı āferīde olmayıp kendileri endāḫte-i verā-yı perde-i iḫfā eyledikleri sedd-i rāh-ı seylāb-ı fitne-i iştihār ve redd-i ḳabūl-i mürā‘āt-ı sipeh-dār-ı nā-kāmkār olup bi-ḥamdillāhi te‘āla sālimen ve ġānimen ‘asākir-i ẓafer-me’āṯir-i İslām, ric‘at ve ṣaḥrā-yı heyhātı ṭarīḳ-ı suhūletle ‘ubūr edip lākin ṭaraf ṭaraf ṣaġīr ü kebīr cüst u cū-yı nişān-ı pāy-ı meymenet-peymālarında olmaġla İstanbul’a gelindikde Ordu-yı ‘Oṯmāniyān’dan miyāne-i ‘asākir-i Tatar-ı ṣabā-reftāra naḳl edip maḥmiye-i Sarāy’a geldikde bender-i Kefe’de nezīl-i sefīne-i selāmet ü müsāfir-i Dāru’d-devle-i İstanbul ve ol ḫıṭṭa-i ḥasretü’l-mülūkda daḫi ḳarār etmeyip cānib-i Mıṣır’a ve ṭaraf-ı bāhirü’ṣ-şeref-i Mekke-i Mükerreme’ye tevcīh-i ḫele-i keştī-i ‘azīmet ve ṣarf-ı ‘inān-ı himmet eyledikleri mesmū‘ olup fi’l-ḥaḳīḳa, gūyā maṣlaḥat-ı me’mūrelerin tekmīl

edip ol civār-ı feyż ü fażla müsāraʿat eyledikleri ve Ḫānḳāh-ı Mekke-i Mükerreme'de münzevī vü mücāvir olduḳları elsine-i ḥuccāc-ı dervīşānla resīde-i ṣımāḫ-ı müştāḳān olmuşdur.

Ve ẕāt u zamānları münāsib-i ḫilāfet-i buḳʿa-i mübāreke-i merḳūme Dervīş Meḥmed-i Hindī-i Ṯānī olmaġla niyāz-ı münzeviyān-ı ḫānḳāhla ve ittifāḳ-ı ḫıyār-ı ahālī-i Mekke-i Mükerreme ile kendilere ricā-yı meşīḫat-nāmeyi Dāru'l-velāye-i Ḳonya ve südde-i saʿādet-i Mevleviyye'ye 'arż u iʿlām irsālini isti'ẕān ve ismāʿ olunduḳda **"ما مسافر جوار محمد هندئ اوّليم."** 'unvānıyla istiʿfā edip bi-'aynihi rūz-ı vefāt-ı mürşidlerinde mülḥaḳ-ı ḥalḳa-i bezm-i rūḥāniyān olup ḫāmūşān-ı fuḳarāda āsūde-i sāye-i şefāʿat-māye-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ve pālīde-i ḫāk-i 'anber-nāk-i Ḥarem-i muḥterem ve ġunūde-i āġūş-ı re'fet ü ḥimāyet-i Ümmü'l-ḳurā olmuşdur.

<u>Ve Daḫi</u>

Ġazve-i merḳūmede refīḳ-i şefīḳleri olan Dervīş Meḥmed, el-Mevlevī ṭarīḳaten ve'l-'Ayntâbî mevliden cenāb-ı velāyet-me'āblarınıñ siḳāye-i 'iṭāş-ı mücāhidīn ḫıdmetine muʿayyen olup lākin eṣnā-yı edā-yı ḫıdmet-i me'mūrede verā-yı perde-i muḥāfaẓa-i vücūda ilticā vü tesettür etmeyip 'alā rü'ūsi'l-eşhād **"يا عطاش المجاهدين! هنيئا مريئا!"** nidāsıyla naʿra-zenān rūy-ı zemīn-i teterrüs-i muḥāribīn üzere bī-muḥābā cünbiş-i merdānesi ve cihāt-ı çār-gānesinde müteterrisīn-i zīr-i ḫāke işābet-i şerāre-i āteş-i ceng-i aʿdā-yı dīnden 'adem-i tevehhümü kendiden ṭaleb-i rıfḳ-ı

vücūd-ı fā’iżü’l-cūdunu müstelzim-i edā-yı şīrīnle īrād ve istikşāf-ı ketīme-i ḥāl olunduḳda “نبینند و نزنند.” lafẓıyla vücūd-ı şerīfleriniñ viḳāye-i ḥıfẓ u iḫfā-yı ilāhīde me’mūnü’l-ġā’ile-i ṭūb u tüfeng ve maḥrūsu’n-nā’ibe-i ḫumpāre vü ḫadeng olduġun iş‘ār etmişlerdir.

Ve Dervīş Meḥmed-i Hindī ḥażretleri ġaybetinden ṣoñra nāçār ḫayme vü eşyāsı kendiye teslīm olunup aḥvāl-i sā’irelerinden istifsār u istinṭāḳ olunduḳda “آن مرد مردانه تا در وقت [**122** .s] معهود خبر فتح را از غوث اعظم تلقی نفرمود. نهضت این سفر دور و دراز اقدام ننمود.” mażmūnuyla maḥrem olduġu mertebe keşf-i rāz edip lākin cā-yı teveccüh ü iḫtifāları istiḫbār olunduḳda “ اگر فقیر مهجور از ان یار جانی خبیر بودی چرا درد فراق کشیدی؟ هر انجا که بودی چون سایه در خاك پای او بودی.” mażmūnuyla ‘arż-ı sūz u güdāz ve ‘adem-i vuḳūf u şu‘ūr-ı maḥall-i bāş u būdlarına sevgend-i ekīd-ḫ ʷār olup ve aḫbār-ı ric‘at-ı Ḥaremiyyeleri şāyi‘a olduḳda ārzū-yı mülāḳātla ol daḫi müteveccih-i semt-i ḳıble olup ba‘de’l-vuṣūl, heft rūz gülçīn-i gülşen-i ülfetleri olup tekrār esīr-i derd-i hicrānları olunca “از انجا گریختی در اینجا یافتم. پس ازین هر کجا که روی پیروت باشم.” ‘unvānıyla muṭāyebeleri hafta-i vefātlarına muṣādif ẓuhūr ve anlar daḫi buṭūn üzere mübādir-i iltiḥāḳ-ı ṣoḥbet-i şerīfe-i uḫrevī olmuşdur.

رحمهما الله تعالی رحمة تعادل العالمین و تکافئ المشرقین و المغربین بحرمة سید الحرمین و جد السبطین *

*المکرمین آمین یا من یجیب دعوة الاولین و الآخرین الی یوم الدین.

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed-i Evliyā

Za‘ferān Borlusu ḫākinden ve evlād-ı fuḳarādan bī-kes ü derdmend olup iḥtiyāc-ı ġıdā-yı yevm ü ‘aşā-yı leyle kendiyi bi’ż-żarūre cānib-i maṭbaḫ-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’e sevḳ edip ancaḳ ḫalāṣ-ı zaḥmet-i cū‘ ṣadedinde dā’ire-i ‘ināyet-i evliyāya ilticā edip bīçāre ümmī-i cesīm olmaġla ḫademe-i maṭbaḫ daḫi kendiye taḥmīl-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa etmeleriyle ṣabr u taḥammül edip aḫīren sāye-i dest-i kerāmet-peyvest-i Ḥażret-i Ḳārī Aḥmed Dede’de tecemmül-peẕīr-i tekbīr ve ser-bülend-i libās-ı külāh-ı sa‘ādet-destgāh olup iḫvān u ḫullānıñ semt-i ma‘ārife şuġl ü fünūn-ı feżā’il ile tevaġġullerin ve raġabāt u ikrāmāt-ı kibār u ṣıġārı mu‘āyene ile kendiye daḫi dā‘iye-i taḥṣīl müstevlī olup lākin ġalebe-i ṣafvet-i āyīneleri māni‘-i ḳabūl-i naḳş-ı murād olmaġla vuṣūl-i merāmdan me’yūs ve giryān u nālān ‘atebe-i ‘āṭıfet-i ḥażret-i şeyḫ-i mūmā-ileyhe ‘arż-ı ḥāl-i melāl-me’āl eyledikde lücce-i şefḳat u merḥametleri cūş edip kendilere İḫlāṣ-ı Şerīf’i vird ta‘yīn buyurup **“** ترا این بس است. **دیگر مجو!”** ‘unvānıyla tenbīhlerin daḫi ez-ser-i ṣıdḳ u iḫlāṣ ḳabūl edip ‘ale’d-devām ism-i Celāl u İḫlāṣ-ı Şerīf’e iştiġāl ile kendilere iştiġāl-i ḳarīḥa iḥsān olunup menāẓır-ı refī‘a-i mükāşefāt fetḥiyle āşinā-yı esrār olup hezlen “Evliyā” lafẓıyla meẕkūr iken cidden maẓhar-ı nūr-ı velāyet ü maṣdar-ı ḫavārıḳ-ı ‘ādet olmaġla cidden evliyā

şöhretiyle med‘uvv olmuşdur ki meżāmīn-i şerīfesi terkīb- **"صدق تو رهبر تو! و التسليم سلم السلامه و الاخلاص مدار الاختصاص."** i nā-ḳābil ḳālıblarından müstefād ve erbāb-ı ḳābiliyyātıñ ṭarīḳat-ı ‘aliyye-i faḳr u fenāya sülūk u i‘tiḳādları müstezād olmuşdur. Ve ḥüsn-i ẓannla dil-nevāzları behre-yāb-ı i‘zāz u bed-gümān-ı ḫāṭır-āzārları leked-kūb-ı ḥavādiṯ-i rūzigār olmaḳ ticāret-i ṣādıḳası bā‘iṯ-i istid‘ā-yı müstemiddīn ve dāfi‘-i istīlā-yı mütemerridīn olmaġla ilā āḫıri’l-‘ömr, berekāt-ı ‘azīmet-i merḳūme ile ẓāhiren ve bāṭınen müstefīż ü müsterīḥ ve cūşiş ü kūşiş-i pīrāneleri reşk-āver-i cüvānān u temkīn-reftār-ı Ḫudā-dādları ḥasret-i pīrān olmuşdur.

Ḥattā nev-hevesān-ı kār-ı sülūkdan ba‘ż-ı kec-naẓar u ḫod-bīn meclis-i ma‘ārif- iḥtivā-yı Ḥażret-i Şeyḫ Ġavṯī’de ‘alā ṭarīḳi’l-hezl **"اولیا ده ده را جمعیت ولایت** ‘unvān-ı istihzā-bünyānıyla isā’et-i edeb-i **دست داد و فاضلان و عارفان را رتبهٔ افراد نمیدهند."** cür’et-nümā olduḳda Ḥażret-i Ġavṯī iġāṯe-i munṣıfāne buyurup **"از مغز و ذات او آثار** **جمع اولیا بدیدار شد. و بانطاق خدا نامزد عنوان اولیا گشت. اگر سر رشتهٔ کار را بنابکاران سپردندی آن دردمند** kelimāt-ı nuṣḥ u ta‘rīż- **را کسی مسلمان نگفتی. ولکن الله یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید."** āmīzleriyle sedd-i raḫne-i müdāḫale buyurmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

دفتر صوفی سواد حرف نیست

جز دل اسپید همچون برف نیست

زاد دانشمند آثار قلم

[s. **123**]

زاد صوفی چیست آثار قدم

همچو صیادی سوی اشکار شد

گام آهو دید بر آثار شد

چند گاهش گام آهو در خور است

بعد از ان خود ناف آهو رهبر است

چونکه شکر گام کرد او ره برید

لا جرم از گام در کامی رسید

رفتن یك منزلی بر بوی ناف

بهتر از صد منزل گام و طواف

آن دلی کو مطلع مهتابهاست

بهر عارف "فتحت" ابوابهاست

با تو دیوارست و با ایشان در است

با تو سنك و با عزیزان گوهر است

Ve ba‘de’l-vaḳt, Evliyā Dede ḥażretleri meclis-i şerīfleriyle müstes‘id olduḳda ‘alā sebīli’l-mülāṭafa ‘unvānıyla inbisāṭ-nümā olduḳlarında "ابنای زمان غریبند که در حق شما تعبیر اولیا را استکثار کنند." در اوائل حال بندۀ کمینه را بکلمۀ طیبۀ اولیا تمسخر و استهزا فرمودند. و بنده بسبب خلوص و اعتقادی که در دل داشتم آن را فال خیر و همت عالیه شمردم. و "انطقهم الله الذي أنطق كل شئ" گفتم. و شکر ها کردم. پس عنایت الهئ ناگاهی هزل ایشان را جد و نفس طمز و تمسخر آنان مایۀ عز و تصدیق گردانید. اوّل گفتن و باز پشیمان گشتن پیش بخشیدن و پس باز گرفتن بعلو شان اخوان الصفا مناسب ننماید." mażmūn-ı inkisār-meşḥūnuyla teşekkür ü ilzām buyurmaları puḫte-kārān ‘indinde pesendīde vü dil-nişīn ve bā‘iṣ-i taḥsīn vāḳi‘ olmuşdur.

Ve meyāmin-i tevekkül ü iḫlāṣla olan fütūḥ-ı yevmiyyelerinden ferdā içün ḥabbe-i vāḥide ve loḳma-i yesīre iddiḫār u ibḳā etmeyip gāh u bī-gāh vaḳt-i pīrīde zaḥmet-keş-i żarūrāt olduḳda aḥbāb-ı şefḳat-nişāb ḳadru’ż-żarūre iddiḫār u imsāke terġīb etdiklerinde بنده براه فقر صوری بمقام فقر حقیقی آمده و از فقر ضروری بفقر اختیاری التجا کرده است. پس ادخار فضله منافئ فضلیت اختیار فقر حقیقی باشد. و سبب بد عهدئ دست پیمانی باشد." mażmūn-ı şebāt-maḳrūnuyla cevāb-ı şāfī-dih ve ṣabr u şebāt u taḥammül ü tevekkül-nümā olmuşdur.

Ve ḥücre-nişīn-i vaḥdet olduḳlarında ilā āḫıri’l-‘ömr, taḳfīl-i bāb-ı ḥücre etmeyip me’mūnu’l-ġā’ile-i żıyā‘-ı eşyā olmaları erbāb-ı ‘aḳl-ı ma‘āş-ı aḥbāba serd-nümā olmaġla ḳufl u kilīd peydā edip taḳfīle sevḳ eylediklerinde تقفیل حجره سوء الظن آینده گان دائرۀ مردان خدا باشد. حاشا که بندۀ ناچیز بآن گروه پر شکوه توفیق بد گمانی کند. چه تا دست توفیق موی ناصیۀ ایشان بدرگاه نکشد بار نیابند. و دیگر انکه لازمۀ ما هر کجا که میرویم بما میرود. پس چرا بقید فضل مقید شویم و فضولی کنیم. و دیگر آنکه اینها همه مرده ریك است. پس چرا پاسبان مرده ریکها شویم؟"

‘unvānıyla ḳuyūd-ı meẕkūre ile muḳayyed olan ḫullānı menāzil-i faḳr u tecrīd-i ḥaḳīḳīye irşād buyurmuşlardır ki ḥaḳke’l-inṣāf nefes-i ümmiyāne-i ḳudsīleri aḳlām-ı sīm ü zer ile ṣaḥā’if-i ma‘ārif-nāme-i fużalā vü eslāfa taḥrīre şāyeste olduġu ḳadr-i ma‘nā-şināsān ‘indinde bī-şevb-i reybdir.

’و الحق احق ان یسلم و احری بأن یصدق.‘

‘Ale’l-ḫuṣūṣ, keşret-i fütūḥlarına nāẓır ve vefret-i infāḳlarından ġāfil ve rübūde-i vesāvis-i İblīsiyye olanlardan ba‘ż-ı ḥarīṣ-i müdbir, mutaraṣṣıd-ı vaḳt-i furṣat olup ḥücre-i şerīfelerine ḫıyānet ḳaṣdıyla duḫul ve tefaḥḥuṣ-ı dirhem ü dīnār üzere esbāb u eşyāların birbirine ḫalṭ u perīşān eylediği ḥālde ‘azīz-i merḳūm daḫi bir ḳaç aḥbābla li-maṣlaḥatin ‘azīmetlerinden taḥavvül ve ḥücre-i şerīfelerine duḫūl buyurduḳlarında ḫā’in-i mesfūruñ mebhūt u ḫazīde-i kūşe-i şerm ü nedem olduġun müşāhede edicek def‘aten tedārük-i setr buyurup “ چند بار شما را دعوت کردیم. چرا دیر آمدی؟ و این رفت و روب حجره شما را چه ثقلت و زحمت است. این کار بنده است.” diye cümle-i ḳabāyiḥ-i ḫıyānetin setr ve bi’n-nefs kendiler cārūb-keş ü bisāṭ u firāş-ı ḥücrelerin ferş ü tesviyeden ṣoñra cümleyi iṭ‘ām u ikrām ve cümleden ziyāde ḫā’in-i şerm-sārı ‘aṭā vü keremiyle ġarḳ-ı ‘araḳ-ı ḫacālet-i gün-ā-gün etmeleri ḫıyānetiniñ ṣadāḳate taḥavvülüne bā‘iş olduġu ve minvāl-i muḥarrer üzere ḥüsn-i ḫulḳ u luṭf-ı ‘afvları beyne’l-iḫvān ve’l-ḫullān **[s. 124]** “Evliyā” ‘unvānıyla med‘uvv olmasın muṣaḥḥiḥ ve fi’l-vāḳi‘, bu maḳūle āṯār-ı bedī‘a-i ‘adīdeyi mutażammın vaż‘ u ṭavr, veliyy-i vāḥideden ṣudūr eyledikde **“Ol velīde ḳuvvet-i evliyā vü miknet-i aṣfiyā olduġu vechen mine’l-vücūh ḳābil-i inkār değildir!”** diye mütereddidīne bādī-i taḥḳīḳ olmuşdur.

Gūyā ẕāt-ı pür-berekātı eczā-yı ʿadīde-i nāfiʿa-i himem-i cemʿ-i evliyā-yı kirāmdan maʿcūn-ı fevāʾid-meşḥūn olup vāḥidün keʾl-cemāʿa olduġu ḥasebiyle ʻ تسمية ʼ ṭarīḳıyla evliyā lafẓı kendiye ʻ الظاهر عنوان الباطن ʼ nüktesin للمظهر باسامى الظواهر ʼ müẕekkir olmuşdur. Ve ḫod-be-ḫod kendilere taḳlīdle tekrār-ı İḫlāṣ-ı Şerīfe ile meşġūl ve mütevessil-i fütūḥ-ı bī-renc-i dünyevī olanlar taʿyīn-i mürşid-i kāmil olmayıp belki bī-ḫulūṣ u ṣıdḳ ancaḳ ol sūre-i kerīme-i ḳudsiyyeyi tesḫīr-i ḳulūb-ı devletiyān ve celb-i ḥuṭām-ı dünyā-yı deniyyeye ʿazīmet etmek niyetiyle olduḳları sebebiyle mübtelā-yı berāziḫ-i nekbet-i meşġuliyyet ve cān u bedenlerine ḍarbet-i ġayret-i ʿAzīz-i müntaḳim-i Ẕu'l-celāl (celle ẕikruhu) musalliṭ-i ġumūm u ālām u esḳām olup nāçār peşīmān-ı taḳlīd olup ṭaleb-i taḥḳīḳle mürāciʿ-i ṣavb-ı saʿādetleri olduḳlarında " این نعمت جلیله محض عطای صمد و اثر شفاعت مردان مدد است. نه خود بخود است. " ʿunvānıyla bu maḳūle niʿam-ı celīle neyline vesīle himem-i sāmiye-i merdān u enẓār-ı ʿināyāt-ı Ḥażret-i Mennān olduġun tefhīm ẕeylinde " رهروی که از جادهٔ هدایت گریوه رو حیلت باشد هراینه از مکاید اغوال رهزنان رها نیابد. و گرفتار برازخ گونا گون شود. " taʿbīriyle keşf-i esbāb-ı ibtilā etmişlerdir.

(نظم)

[مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن]

غافل مشو که مرکب مردان راه را

درسنگلاخ بادیه پیها بریده اند

نومید هم مباش که رندان باده نوش

ناگه بیك خروش بمنزل رسیده اند

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

گر بکاوی کوشش اهل مجاز

تو بتو گنده بود همچون پیاز

هر یکی از همدگر بی مغز تر

صادقان را یك ز دیگر نغز تر

چون نکردی هیچ سودی از حیل

ترك حیلت کن که پیش آید دول

دانهٔ بی مغز کی گردد نهال

صورت بی جان نباشد جز خیال

گر جهان را پر در مکنون کنیم

روزئ تو گر نباشد چون کنیم

Ve Daḫi

Ḫānḳāh-ı merḳūmda Ḥācı Dede ḥażretleri naẓar-kerdelerinden bīst ü se sāl aşçıbaşılık maḳāmında sermāye-bāz-ı ḫıdmet-i fuḳarā olan Ḥācı Meḥmed'le beynehümāda cārī münāfese-i nihānī müfżī-i ihānetleri olup maḳām-ı terbiyede ḳā'im olduġu ḥasebiyle pīr-i merd-i fānī-nihāda nisbet-i töhmet-i cüz'iyye-i ifkiyye ile teklīf-i teslīm etmekle ol daḫi "اگر جان شیرین نیز باشد بر لب تسلیم حاضر است." 'unvānıyla teslīm-nümā olup ve çūb-ı ta'zīrine pāydār olmaġla ḍarb-ı şālişde dimāġı muḫtell ü ḥavāssı mu'ṭell olup çūb-ı intiḳām dest-i teşeffīsinden sāḳıṭ olduḳda derdmend-i merḳūm daḫi münkesiren ḥücre-i vaḥdetine ric'at ve çend rūz ḫalvet etmekle yevm-i şāliş cür'et-i mesfūrede küstāḫ-ı merḳūmu üç nefer-i zeber-dest-i ḳalender miyāne-i deste-çūb-ı te'dībe alıp bī-ḫod u bī-şu'ūr olunca ḍarb-ı şedīd ile zecr eylediklerinden mā'adā sinīn-i merḳūmede güẕeşte ṣıdḳ-ı ḫıdemātı żāyi'a olup maḳāmından ḫal' olunup āhir, merdūd u maṭrūd ḥalḳa-i mensūbān-ı bāb-ı evliyā-yı kirām olup meyyiti daḫi ḫamūşān-ı fuḳarāya naṣīb olmayıp ḥayyen ve meyyiten āşār-ı inkisārları cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr ve hem-'aṣrān u aḫlāfa ḳażıyyesi mādde-i 'ibret-i nüfūr olmuşdur.

Ve ḳabīl-i vefātlarında cümle-i eşyāsın iḫvān u ḫullāna baḫş edip ancaḳ levāzım-ı sefer-i uḫreviyyelerine vefā edecek mertebe meblaġ imsāk edip ve iştiġāl-i ism-i Celāl üzere teslīm-i emānet-i laṭīfe-i insāniyye edip vefātları mesmū'-ı aḥbāb olduḳda ta'ahhüd-i ḫıdmet-i techīzlerin cümle-i aḥbāb niyāzmend olduḳlarında şeyḫ-i vaḳt olan Nācī Aḥmed Dede ḥażretleri merḥūm u mes'ūd veled-i ma'nevīleri olduġu ḥasebiyle velāyet-i ma'neviyye iddi'ā edip ḫıdmet-i pür-ḥürmet-i merḳūme kendilere tefvīż ü ferāġat olunup lākin herkesiñ derūnunda ḫarc-ı rāh-ı techīzleri olmaḳ üzere ifrāz olunan mebāliġ 'alā vechi'l-mübālaġa **[s. 125]** leyālī ve eyyām-ı

şāliş ü sābi‘-vār, bi-‘aynī eṭ‘ime vü ḥalāvātına ṣarf olunup vaṣıyyetleri mūcebince semt-i ḳadem-i mürşid-i mükemmillerine defn olunup ol mehābiṭ-i envār-ı ḥumāt-ı bī-nihāyetde āsūde-i raḥmet-i dü cihānī olmuşdur.

طيب الله ثراه و جعل جوار الرضا مأواه آمين يا معين المستمدين و يا ملاذ المستغفرين بحبيبك قائد *

الغر المحجلين و نفعنا بمغانم مثوباته في يوم الدين كما متعنا بعوائد صحبته و فوائد همته في الدنيا حينا بعد *حين.

Ḥażret-i Derv̄îş Meḥmed-i Ṣıdḳ̄ı

Nevāḥ̄ı-i medīne-i Kütahya'dan Ṭavşanlu Nāḥiyesi'nde Ayvalı-nām ḳaryede ṣāḥibü'l-āṣār ve bānī-i cāmi‘ ü medrese ve mu‘allim-i fünūn-ı mütedāvile ve kibār-ı meşāyiḫ-i ṭarīḳa-i Ḫalvetiyye'den olan Pīr Meḥmed Efendi aḥfād-ı kirāmından bir şābb-ı nesīb-i edīb-i fāżıl-ı ṣāliḥ olup uṣūl-i Ḫalvetiyye üzere sülūk ve tekmīl-i esmā-yı şerīfe etmiş-iken cedd-i emcedi fevtinden ṣoñra mūceb-i işārāt-ı rūḥāniyye üzere ḥareket ve sülūk-i ṭarīḳa-i Ḥażret-i Ḫudāvendigārī taṣmīmiyle nefs-i Kütahya'da ilticā-yı āsitāne-i kerrūbī-āşiyāne-i cenāb-ı velāyet-me'āb Çelebi Celāleddīn-i Erġūnī ile def‘-i teşnegī-i intiẓār-ı dīrīne edip müddet-i medīde ol buḳ‘a-i mübārekede ḫıdemāt-ı mebrūre vü mesā‘ī-i meşkūre-i iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ḫullānü'l-vefā ile iştiġāl ve ṣarf-ı ḫızāne-i ‘ömr ü iḳtidār edip şeref-yāb-ı telebbüs-i külāh-ı intibāh ve müstenīr-i tekbīr-i sırr-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu'l-münīr) ve evżā‘-ı mendūbe ve eṭvār-ı müsteḥabbe ve ḥüsn-i imtizāc-ı ādāb ve menāsik-i ṭarīḳateyn-i şerīfeteyn ile ber-güzīde-i vaḳt u nādire-i zamān olup ve āṣār-ı bedī‘atu'n-niẓām-ı eslāf-ı kirām-ı ṭarīḳat-ı Mevleviyye'ye iştiġāl ü intisābıyla nā'il-i biḍā‘a-i nūrāniyye-i

işti‘āl-i ḳarīḥa-i ṣāfiyye olup eşnā-yı çend-sālde ticāret-i rābiḥa-i bāzār-ı faḳr u fenāda mālik-i fevā’id-i leṭā’if ve sālik-i ṣāḥibü’l-ma‘ārif olmuşdur.

Fi’l-vāḳi‘, ṭahāret-i neseb ü zekāvet-i ḥasebi ve leṭāfet-i edebi ve sülūk-i pīşīn ü āḫirīni birbiriyle te‘āżud u te‘āvün edip ḫātime-i i‘tibār u şānı elsine-i fuḳarāda “Derviş Meḥmed-i Ṣıdḳī” ‘unvānıyla imżā-kerde-i ta‘bīr-i nefes-i ḫayr olmuşdur. Ve ba‘de zamāni’t-tecerrüd ve’t-teferrüd iḥyā-yı sünnet-i nikāḥ ve iḥrāz-ı ḫoşnūdī-i vālideyn edip ‘ibādāt u ṭā‘āt ve teẕkīr ü tedrīs ile evḳāt-ı ṣāfiye-güẕār iken imdād-ı aḥbābla müceddeden zāviye-i münfericetü’s-süknā feth olup ve nüfūs-ı keşīre-i ḳābilīn rāġıb-ı sülūk-ı ṭarīḳa-i ‘aliyye-i Mevleviyye ve lābis-i külāh u ḫırḳa-i irādet ü maḥabbet ve ol cilve-gāh-ı feraḥ-fezā, meydān-ı icrā-yı āyīn-i ṣafā-āgīn-i Ḥażret-i Mevlānā olup kendiler daḫi ol maḳām-ı sāmīde ‘unvān-ı ḫādimü’l-fuḳarā ile mümtāz olmuşlardır. Ve ḫademe-i dergāh-ı Erġuniyye’den olduġu eşnāda iḫvān-ı inbisāṭ-meniş ü muṭāyebe-endīşden ba‘ż-ı şūḫ-meşreb kendiden bāṣıralarında nümāyān olan şehlā’iyyet ü ḥaveli bahāne-i ḫurde-gīrī edip “ شما را معاینهٔ وحدت مشکلست که دو بینی لازم حولست.” ‘unvānıyla istinṭāḳ siyāḳında ḥarf-endāz olduġunda “الحمدلله الذي جعل حول بصري فيه السر لاستقامة بصيرتي.” ‘ibāretiyle taḥmīd ü tevcīh ü mu‘āyene-i vaḥdet başīretle olduġuna işāret ve istiḳāmet-i başīret olduḳda ḥavel-i başar māni‘-i tevḥīd olmadıġına īmā edip ve “ ظاهر بينان از مردمان باصره ام نگهبانئ چب و راست را حول پندارند. ای کاش دو چشم دیگر داشتمی و آنها نیز نگهبانئ پیش و پسم گشتندی و حولم دو تا بودی.” mażmūn-ı ta‘rīż-maḳrūnuyla zebān-bend-i ‘ayb-bīnān olmuşdur. Ve “ امثال ما را تخلق باخلاق الله واجب است. پس اغماض عین از ظاهر و صورت و امعان نظر در باطن وسیرت لازمهٔ ذمت همت ارباب بصیرتست.” nükte-i şerīfesiyle kendileriñ bī-behre-i başīret olmalarını iş‘ār u teẕyīl etmişlerdir.

Ve Daḫi

Teysīr-i Ḥażret-i Vehhāb ve tesḫīr-i Cenāb-ı Feyyāż-ı bī-çūnla ẕāt-ı bā-istiḥḳāḳlarına ikrāmen ṣūret-peẕīr olan kūşe-i ṣafvet-tūşede dest-dāde olan cem‘iyyet-i zamān u mekān ve iḫvān u ḫullān ve rū-nümā olan ‘ayş-ı ḫoş u kāmrānī taḥrīk-i ‘urūḳ-ı reşk-i hem-kārān-ı ṭarīḳat edip Ḫalvetiyye’den ba‘ż-ı müteşeyyiḫīniñ mürīd ü muḥibbleri ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine müteḥavvil olduġu **[s. 126]** sebebiyle beynlerinde münāfese ḥudūṯ etmekle ṭaraf-ı āḫarda sāmi‘a-fersā olan güft u gūy-ı bī-cā ḳulūb-ı nev-niyāzān-ı fuḳarā vü aḥbāba ḫalecān ilḳāsıyla meclis-i şerīflerine daḫi sirāyet eyledikde “ درین خصوص آینده و پذیرنده را تهمتی متصوّر نیست که این کار از افعال سائق و داعیست. یکی سائق و دیگر قائد گشت. و درگاه اولیا مفتوح البابست. و دعوت روحانیهٔ اولیای کرام علی الدوامست. گویا دو مصرع این باب بدین دو بیت صبح و شام صریر فرماست:

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

الصلا گفتیم یا اهل الرشاد

کین زمان رضوان در جنت کشاد

هین بیا ای طالب دولت شتاب

که فتوحست این زمان و فتح باب

پس ایشان این نفوس قابلهٔ طالبه را بدرگاه فنا فی اللهی آوردند. و بندهٔ خادم الفقرا بخدمات تدمیر نقوش ردیه و رها شدن ایشان سعی حسب التوفیق و الطاقه نمودیم. اگر این جنایت باشد دیت بر عاقله است. ما nefes-i enfesleriyle i‘tiẕār ve tefhīm-i aṣl-ı kār ve sedd-i raḫne-i efvāh-ı hem-kār edip: ”را چه تاوان که فرمان بریم و قربان کنیم.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کرا باشد مزاج و طبع سست
او نخواهد هیچ کس را تندرست

هر کرا دید او کمال از چب و راست
از حسد قولنجش آمد درد خاست

زانکه هر بدبخت خرمن سوخته
مینخواهد شمع کس افروخته

هین کمالی دست آور تا تو هم
از کمال دیگران نفتی بغم

پر طاوست مبین و پای بین
تا که سوء العین نکشاید کمین

ebyāt-ı şerīfesiyle istişhād-ı irşād-medār buyurmuşlardır. Vāḳı‘an zāviye-i merḳūme feṭḥ olunduḳda cümle-i ahālī cānib-i cenāblarına münceẕib ve mālen ve bedenen ḫıdmetlerine kemer-beste-i iḫlāṣ olup miyāne-i ḳavmden küleh-pūş-ı irādet olanlar meṣārif ü levāzım-ı iḫvānı ‘alā sebīli’l-münāvebe ta‘ahhüd ü iltizām edip belki meydān-ı beẕl-i mevcūdda müsābaḳa eyledikleri a‘ṣār-ı ḳarībede mesmū‘a olmayıp cilve-i nādire-i zamān olduġu ḥasebiyle benī-i nev‘-i meşāyiḫ-i vaḳtlerinden ekşerin derd-i ḥased ü ġıybete mübtelā edip ‘هر که کند بخود کند’ maẕmūn-ı muḥkemu’l-feḥvāsına maẓhar olup reftārların terbiyet eylediklerince kendiler müzeyyef ve mürīd ü muḥibblerin ṭarīḳa-i Mevleviyye’den taḥvīl murād eylediklerince semtlerinden taḥavvül edip kālā-yı zerḳ u riyāları kesād-peẕīr ve bunlarıñ şīve-i rindāneleri yevmen-fe-yevmen revāc ḳabūl etmişdir.

همچنین باد ابد الآباد بالنبی و آله الامجاد.

Ve tāze-zemīn-revişleri zamānımızda kerāmet ‘add olunmaġla şāyeste ve teklīf-i veẓā’if ü evḳāf edenlere “وظیفهٔ ما قناعت و اوقاف ما تسلیم و رضاست.” ‘unvānıyla muḳābele buyurmaları bāyeste-i hezār taḥsīn ü sezā-vār-ı telāfī-i ġayr-ı müterakḳıbe olduġu me’mūnü’l-ġā’ile-i reyb ü mirādır. Ve ol maḳām-ı ferāġat-bünyādda niçe nüfūs-ı ḳābile iḫyāsına ve “Ṣıdḳī” maḫlaṣıyla müvaşşaḥ āṣār-ı dil-peẕīr naẓm u ibdā‘ına muvaffaḳ olmuşlardır. Ba‘d-ez-īn rūzigār-ı zūr-kār, gül-i nev-bahār-ı şebābına naẓar-ı merḥamet-endāz olmayıp vech-i muḥarrer üzere sinni şelāṣīne henüz bāliġ iken ‘ayş u ḫoş-ı kāmrānīsi ve müddet-i meşīḫati altı yedi sene miḳdārı mütemādī olup nāgihān tünd-bād-ı ecel, bāġ-ı vücūduna vezān olmaġla sene iḥdā ve erba‘īn ve mi’e ve elf evāḫirinde pīçīde-i ḫāk-i tesettür olup ve rūḥ-ı ma‘ālī-pervāzları maḥfil-i Mevleviyāna şitābān olmuşdur. Ve ḳabr-i pür-ḥubūru yine

masḳaṭ-ı re’sleri olan ḳaṣaba-i merḳūmede ḥāliyā zāviye-i cedīdü’l-‘ahd-i mersūm semā‘-ḫānesi revzeni muḳābilinde vāḳi‘dir.

طيب الله مقره و جعل قرب الرضا مأمنه آمين بحرمة سيد المرسلين.

Fi’l-vāḳi‘ dīde-i i‘tibār ile bu köhne ribāṭa im‘ān-ı naẓar olunsa ‘ışrīn ü şelāşīn daḫi tekşīr olunur. Ḫuṣūṣā bu evḳātımızda ‘پاك امد و پاك رفت’ ḳabīlinden olan ise maḥẕūr-ı dünyevī ve leṭāfet-i uḫrevīyi mu‘āyene etmekle ni‘amü’l-maṭlūb ile teşekkür-künān ü dest-efşāndır.

جعلنا الله من زمرة المخلصين

آمين

Ḥażret-i Dervīş ‘Abdulbāḳī

Ḫāk-zād-ı medīne-i Kütahya, Ayvalı-nām ḳaryede āsūde-i civār-ı raḥmet ve ḳarār-ı pür-envārı müteberrik-i ḫāṣṣ u ‘āmm ve ḫırmen-geh-i da‘avāt-ı enām olan Şeyḫ Kemāleddīn evlād-ı kirāmından olup evā’il-i **[s. 127]** ḥālinde muḥterife vü tüccārdan iken sa‘ādet-i ezeliyye kendiye feryād-res ve girdāb-ı ‘avā’iḳ-ı māsivādan sāḥil-i selāmet-i inḳıṭā‘ u tecrīde rehber olup iḫtiyār-ı mesālik ü ṭuruḳ-ı mūṣıla-i maṭlab-ı a‘lāda müterеddid ü müsteḫīr olmaġla emvāc-ı nesāyim-i ‘ināyet, rūy-ı deryā-yı ḥavādiṣde keştī-i ‘azīmet ü ḫele-i teveccühün āsitāne-i Ḥażret-i Mevlevī cenābına sevḳ u tevcīh edip Çelebi ‘Abdulḥalīm nevbet-i meşīḫat u sāye-i velāyetinde terbiyet-yāb-ı maṭbaḫ-ı ‘āmire-i ādāb u ḫıdmet ve ser-bülend-i tekbīr ü ser-efrāz-ı sikke vü ḫırḳa-i inābet olup taḥṣīl-i ṣūret-i ṭarīḳat ‘aḳībinde iḥrāz-ı menzile-i tenḳīḥ-i sīret ü tehẕīb-i ṣan‘at ṣadedinde delīl-i ta‘līm-i ādābları ve türbedār-ı āsitāne-i pür-revḥ u reyḥān-ı Ḥażret-i Şemseddīn (ḳuddise sırruhu’l-mübīn) ve sālifü’ẕ-ẕikri’l-menḳabeti’n-nefīse olan Muṣṭafā Dede ḥażretleri ḫıdmet-i

şerīfesine münsāḳ olup müddet-i medīde ol buḳʿa-i mübāreke-i ḥasretü'l-ʿuşşāḳda ẕerre-vār-ı devvār-kirdār pesendīde ve dīde-i dil ü cānı müstenīr-i pertev-i maʿrifet ü rehīde-i çār-mīḫ-i enāniyyet olup irşād-ı delīl ü mürebbīleri üzere ʿamel ve vaṭan-ı ḳadīmlerinde teʾehhül ve kūşe-i vaḥdet-i ḳanāʿat-tūşelerinde dāmen-çīn-i ferāġ-ı ḳuyūd-ı būd u ne-būd ve ẕevḳ-yāb-ı iġtinām-ı dāde vü mevcūd olmuşdur.

Ve ʿurūḳ-ı ḳadīme vü uṣūl-i zekiyye-i ensāl-i Kemāliyyeʾden cilve-ger olan āşār-ı celīle bunlarıñ ẕātlarından rū-nümā olmaġla nefes ü naẓarları ḥırzu'l-amān-ı ʿilel ü esḳām ve teveccüh-i ḥāżır-ı feyż-meʾāşirleri sermāye-i neyl-i merām olmaḳ bahānesiyle ẓuhūr eden fütūḥ-ı bī-minnetle muḳīm-i peymānçe-i ikrām-ı iḫvān u müteʿahhid-i nevāziş-i ḫullān ve muvāẓıb-ı āyīn ü erkān ve muḳbil-i şān-ı zamān ve berḫūrdār-ı kār-ı merdān u kīmyā-ger-i iksīr-i ʿirfān olmaġla beyne'l-fuḳarā eẕkār-ı ḥüsn-i sülūkları vird-i zebān ve ẕāt-ı sütūde-nuʿūtu maḥbūbu'l-ḳulūb-ı eşrāf u aʿyān olup ibtidā-yı meşīḫatimizde āşār-ı cezīle-i teveccüh-i ḳalb-i ilhām-taḳlībleriyle maḥẓūẓ-ı iġtinām-ı gūn-ā-gūn ve imdād u yārī-i ittiḥādlarıyla nev-be-nev memnūn olmuşuzdur ki kemā-yenbaġī şürūṭ-ı uḫuvveti mürāʿāt ve rüsūm-ı iṭāʿat u iʿāneti icrā ve muvāsāt-ı bī-televvün ü tereddüdü iltizām etmişdir. Ḥaḳḳe'l-inṣāf, seyr ü seyāḥat-ı āfāḳımızda şeref-yāb-ı ṣoḥbet-i müfīdeleri olduġumuz iḫvānu'ṣ-ṣafā miyānında nādirü'l-aḳrān olup evḳāt-ı şerīfeleri istiḳrāb-ı ādāb-ı şerʿ ü ṭarīḳ ve istīʿāb-ı ḳurubāt u istīfāʾ-i ḥaẓẓ-ı evfer-i temkīn üzere güẕerān olmuşdur. Ve bilā-istişrāfi'n-nefs, civār-ı saʿādet-ḫānelerinde olan Medrese-i Ḫātūniyye buḳʿa-dārlığı kendilere erzānī görülüp anıñ daḫi menāfiʿin ẓāhiren żamīme-i fütūḥāt-ı sāʾireleri ve ḫarc-ı rāh-ı ikrām-ı derdmendān u vesīle-i celb-i menāfiʿ-i bāṭına edip vāḳıf-ı aḥvāli olanlar "ما ابقيت لنفسك أو لعيالك؟ ما ابقيت الا الباقي فاني عبد الباقي." ʿunvānıyla müstefhimīn olduḳça nükte-i laṭīfeleriyle nümūne-nümā-yı tevekkül ü īṣār olup bi-fażlillāhi teʿālā yine umūr-ı mīzbānī ve levāzım-ı ʿayş-ı ḫoş-ı nefs ü ʿıyāllerine mużāyaḳa ṭārī olmayıp

dā’ire-i ma‘āşı medār-ı berekāt-ı ġayr-ı nāfiẕe üzere dā’ire ve tedvīr-i ma‘ādı merkez-i tevḥīd-i ḥāli üzere ṣā‘id-i evc-i teraḳḳī-i dem-be-dem olmuşdur.

Ve bi’d-defe‘āt, meşīḫat-ı ḫānḳāh-ı cedd-i emcedleri ittifāḳ-ı mürīdīn ü icmā‘-ı muḥibbīn ile kendilere teveccüh eyledikde **“ اگر مراد مشخیت صوریه است صور مشایخ وقت او را بس است. و اگر خلافت سریه است او را بنشستن صدر خانقاه حاجت نیست. وارث اولیا هر کجا که باشد همان دار الکرامهٔ ایشانست.”** ‘unvānıyla ser-zede kelimāt-ı verāṯet-āmīzleri maṣdar-ı āṯār-ı eslāf olmaların te’yīd edip āsitāne-i merḳūmede meşāyiḫ-i vaḳt olanlar bunlarıñ şerīk-i nüẕūr u ḳarābīn ve menşe’-i āṯār-ı iḳbāl olmalarına güft u gūy-ı reşk-āmīz eylediklerinde **“ فرستاده را رد و آینده را دفع خلاف آیین پیشقدمان و استغنای عطای منان و بخل فیض مستعانست.”** ‘unvān-ı teslīm ü rıżā-meşḥūnuyla iskāt eyleyip ilā āḫıri’l-‘ömr, āzmāyiş-i dīrīne-i mā-melek-niṣārīleri üzere ābā vü ecdādları faḳr-ḫānelerine ‘aṭā-pāş-ı fütūḥ olmuşdur.

Ḥattā tecāvüz-i ḥadd-i edebe cesāret ve kesr-i ḫāṭırlarına cür‘et-nümā olanları nāgāh ba‘ż-ı **[s. 128]** ‘avārıża ibtilā sebebiyle bi’ż-żarūre ṭaraf-ı bāhirü’ş-şereflerine ilticā ve neẕr ü ḳurbān ile tevessül eyledikde meyāmin-i da‘avāt-ı ḫayriyyeleriyle ‘ārıżaları mündefi‘a ve ḫuşūnetleri mündefi‘a olmaḳ kirāren rū-nümā-yı verā-yı perde-i ġayret olup herkes ḳāni‘-i ḥadd u rütbesi olduḳda **“ زمین سلوك ما ادهمیه و زمانش مولویه است. پس یکتا و دو تا برابر نشود.”** dem-i teşekkür-tev’emleriyle taḥdīṣ-i ni‘am u beyān-ı ḥaḳīḳat-ı ḥāl etmişlerdir. Ve buḳ‘a-i mübāreke-i Erġuniyye’de selefimiz olan Ḫalīl Dede merḥūm ‘illet-i ḳıllet mümāna‘atıyla ḫıdmet-i fuḳarāda tekāsül-nümā olmaġla bi’d-defe‘āt nuṣḥ u pend edip lākin müfīd olmayıp belki müdāḫale-i umūr-ı meşīḫat tevehhümüyle beynlerinde sebeb-i bürūdet-i ṣoḥbet olup zamān-ı ḫılāf imtidād-peẕīr olduḳda mihribānān-ı iḫvān tevfīḳ u taṣfiye murād

etmeleriyle kendilere tevāżu‘-ı dervīşāne ve ferāmūş-ı mā-meżā sevḳ eylediklerinde nefes-i **"در آن آستانۀ سعادت هنوز نکشوده است. دیر نمانده استکه بکشاید. و آمد شد یاران کماکان باشد."** mükāşefe-semīrleriyle sedd-i bāb-ı ilḥāḥ eyleyip ve serī‘an ve ‘ācilen bende-i kemīne cārūb-keş-i meydān ve ḫādimu’l-fuḳarā-yı dergāh-ı velāyet-destgāh-ı Erġunī olduġumuzda tecdīd-i ‘ahd-ı ḳadīm edip rū-māl-i ‘atebe-i ‘ulyā ve sīne-ṣāf-ı ‘aynu’l-cem‘-i fuḳarā ve dest-efşān u pāy-kūbān-ı ṣaḥn-ı dā’ire-i semā‘ u ṣafā olup remz ü işāret-i sābıḳaları cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olmuşdur. Ve vücūd-ı ‘ayn-sūdları men bihi’l-iftiḫār iḫvānımız ve baḳıyye-i eslāf-ı kerāmet-kirdārımız iken ṣadme-i rūzigār-ı ġaddārla çerāġ-ı ḥayāt-ı müste‘ārları bāṭın ve ḫamūşān-ı maḥalle-i meydānda güẕeştegān-ı eḳāribiyle hem-pehlū olmuşdur.

وسع الله تعالى رحمته في مضيق القبر و فسح راحته في عقبة الحشر و النشر آمين يا مجيب *

***السائلين.**

Ḥażret-i Derv̄îş Aḥmed-i Ḳārī̄

Boleviyyü'l-mevlid ve evlād-ı ʻulemādan ve ṣāḥib-i himmet ü mālik-i sermāye-i ḳābiliyyet olup bahāne-i ṭaleb-i ʻilmle iḫtiyār-ı ġurbet ve Dāru'd-devle-i Bursa'da sin̄în-i ʻadī̄de taḥammül-i kürbet edip beyne'ṭ-ṭalebe mütedāvile olan fünūnu cemʻ ü taḥṣī̄l ile bir dānişmend-i ẕi-biḍāʻa olup tedrī̄s ü tekrāra ve neşr-i maʻlūmāta şürūʻ eṯnāsında neşr ü tekrār-ı maʻlūmātda olan taḥṣī̄l-i ḥāṣılı mülāḥaẓa ile aʻcemī̄si olduġu ʻilm-i taḥḳī̄ḳ ü fenn-i taṣavvuf fevā'id-i ḳudsiyyesin iḥrāza himmet ve medāris-i ʻilm-i ledünnī̄ olan ḫavānıḳ-ı ṭuruḳ-ı ʻaliyye-i evliyā-yı kirāma tereddüd edip āḫir, mūceb-i re'y ü çeşm-i dī̄diyle ʻamel ve Ṣāliḥ Dedezāde Şeyḫ Meḥmed ḥażretleri dāmen ü intimāsına teşebbüṯ edip baʻde tekmī̄l-i çille-i muʻayyene-i Mevleviyye ilbās-ı külāh u ḫırḳa-i inābetle şeref-yāb olup baʻde zamānin, Ḥażret-i Şeyḫ Ġavṯī̄ ḫıdmet-i pür-ḥürmetine nā'il ve Ḫānḳāh-ı Ġalaṭa'da aşçıbaşı ve nevʻan kendiye temkī̄n-i cünbiş ü ārām-ı kār-şināsān-ı sülūk dest-dāde

olup lākin henūz ol kārda iḳtidār-ı dest ü pāy sa‘y-i meşkūre nā’il olmadan ser-i kārda şuġl-i emr ü nehy ü ḥükm kendilere sedd-i rāh olacaġın iẕ‘ān u istīẕan edip ve ḥavālet-i şeyḫ-i mümā-ileyhle sālik-i rāh-ı seyāḥat u muḳīm-i Āsitāne-i Murādiye ve künc-i ḫumūl u inzivāda dāmen-çīn-i ülfet-i āşinā vü bīgāne olup Ḥażret-i Şeyḫ Seyyid Meḥmed ṣoḥbet-i müfīdeleriyle müstefīd-i ‘ilm-i levāzım-ı sülūk-i rāh-ı merdān olmuşdur. Ve müddet-i medīde ol buḳ‘a-i mübārekede meşġūl-i taṣaffuḥ-ı āṯār-ı kibār-ı ṭuruḳ-ı evliyā ve muvāẓıb-ı ‘ibādāt u riyāżāt ve güş-dār-ı lehecāt-ı ḳudemā-yı ḳudum olup intiḫāb u iḫtiyār-ı fevā’id-i lāzıme ve terk-i mā-lā-ya‘nī edip vücūd-ı şerīfleri mecmū‘a-i ma‘ārif ü ‘avā’id ü nevādir olmaġla ṣıyt-ı fażīlet ü aḫlāḳ-ı ḥasenesi şüyū‘-peẕīr-i ṣımāḫ-ı aḥbāb ve mükerrem ü muḥterem-i ahālī olmuşdur.

Ḥattā ibtidā-yı ẓuhūr-ı esfār-ı Engürüsiyye’de Müneccim Aḥmed Dede ḥażretleri isti‘fā vü istīẕan-ı ḥacc-ı şerīf etdikde ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ hem-demān-ı dīrīnelerinden Mincel Aḥmed Efendi mensūbīn-i ṣadr-ı a‘ẓam-ı Muṣṭafā Paşa’dan olmaġla anlarıñ sevḳıyle cā-nişīn-i Müneccim Dede olmaḳ üzere iḫtiyār buyurulup ve ḫ^{w}āh u nā-ḫ^{w}āh sefer-i merḳūmda ricāl-i işnā ‘aşer istişāreye ilḥāḳ ve merḳūm Aḥmed Mincel’le hem-rikāb u hem-ḫayme vü mülāzım-ı devā’ir-i maḥremiyyet-i esrār-ı mektūme-i **[s. 129]** müşīrānleri ve maḥrem-i bezm-i ḫāṣṣ-ı müşāvere olduḳda kendilere teveccüh eden ḫiṭāb-ı istinṭāḳa “ این عزیمت عظیمه را مبدأ رای رزین شیخ الشیوخ ‘unvān-ı teslīm-erkānıyla müdāhane-i ẓarīfāneleri meşreb-i daḳīḳa-şināsāna ḫoş-āyende olmamaġla Aḥmed Mincel ve emṯāli maḥremān istişmām-ı sū’-i me’āl etmekle pürsān-ı ḥaḳīḳat-ı ḥal olduḳlarında “ غیبت فیلسوف زمان و نادرهٔ دوران خبر صدق نبود که او خود را ز میانه ببهانهٔ حج دزدید. پسماندگان را این اشارت بسست. بعد ازین بغیر مداهنه و مدارا خطر است. اگر منجل درین طرف است remz-i pür- ”اما از اهل قلم است. اگر از ارباب سیف بودی حصاد المخالفین روی نمودی.

taḳıyyeleriyle iş‘ār-ı me’āl-i ḥāl etmişdir. Fi’l-ḥaḳīḳa [825]-وَفَارَ التَّنُّورُ- ṭūfān-ı hezīmetinde kendiler maḥremleriyle ḥāżır bulunup bī-zaḥmet-i zād u izdiḥām menzil-i selāmetde felāket-dīdegān-ı ‘askeri temāşā eylediklerinde " ایاب و ذهابیکه رهبرش غراب بود هراینه همچنین خراب شود." maẕmūn-ı aḥzān-maḳrūnuyla te’essüf-künān ve nālān u giryān olup müsāra‘at-ı tāmme ile ric‘at-nümā-yı Dāru’d-devle-i İstanbul ve Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’de kūşe-güzīn-i ferāġat olup sā’ilīn-i tefāṣil-i aḥvāl ü ḥavādiṯe " تخمی که وانی افشاند بهتر ازین حاصل ندهد که مبدأ کشت و کارش بلای خود و دیگران شد. و معاد حصادش فتنه و خرابئ دین و دولت گشت." maẕmūn-ı mükāşefe-maḳrūnuyla cümle-i nekebāt-ı ḥavādiṯ-i şe’āmet-vücūd-ı nuḥūset-ālūdu ve şemerāt-ı pūsīde-i mühevvi‘a-i şecere-i ḫabīse-i būdu olduġun iş‘ār etmişlerdir. Gūyā ol rūḥ-ı bī-fütūḥ-ı pür-şe’āmetiñ ḳālıb-ı devlete ḥulūlü bā‘iṯ-i inkisār-ı bī-şümār-ı fuḳarā-yı ṭarīḳa-i Seyyidü’l-ebrār ve bādī-i rūy-gerdānī-i Ḫudāvendigār ve sebeb-i āzār-ı ‘āmme-i aḫyār u müceb-i mücāzāt-ı perīşānī-i kāffe-i ahālī-i dār u diyār ve kendilere ve aḥbāb u eşyā‘ına daḫi müriṯ-i nekbet ü demār olmuşdur.

نعوذ بالله الدافع الحفيظ من شرور مكائدهم و سراية مفاسدهم انه هو الديان الحكيم و باحزاب *

***أوليائه ولي حميم.**

Ve Daḫi

Ḫānḳāh-ı merḳūmda ḫıdmet-i imāmet ü ḳırā’at-ı *Meṯnevī-i Şerīf*’le şeref-yāb-ı istiḫdām ve ẕāten ve zamānen müstaḥaḳḳ-ı maḳām-ı ḫilāfet iken ṯānī-i Aḥmed-i Ḳārī ve sābi‘-i eḥāmide-i ma‘rūfe olmaḳ himmeti biḳā‘-ı mübāreke-i āḫarda maḥall ü

[825] Hûd Sûresi, 11/40. Âyet: “Nihayet emrimiz gelip de sular coşup yükselmeye başlayınca Nuh’a dedik ki: «(Canlı çeşitlerinin) her birinden birer çift ile -(boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında- aileni ve iman edenleri gemiye yükle!» Zaten onunla beraber pek azı iman etmişti.”

maḥlūl olan meşīḫatler ḳabūlüne māni‘a olup ve Nācī Aḥmed Dede ḥażretleri daḫi kendilerin velī-‘ahd ittiḫāẕ edip zamān-ı istīlā-yı fütūr-ı herem ü şeyḫūḫetde edā-yı ḫıdemāt-ı meşīḫat u tesviye-i umūr-ı fuḳarāda ḳuṣūr-ı żarūrīsi ḥasebiyle ‘āmme-i eşḳāl, dūş-ı himmetini kendilere taḥmīl edip bi’n-niyābe sābi‘-i eḥāmide ve şānī-i Ḳārī olup lākin bi’l-işāle meşīḫatlerine ‘ömr-i girān-māyeleri müsā‘ade etmeyip feżā’il-i fuḳarādan meşnevī-ḫ^{w}ānī vü neyzenī vü semā‘-zenī vü ḫoş-nüvīsī vü süḫan-dānī vü zebān-āverī vü ḫoş-elḥānī emşāli ma‘ārif-i cemmede māhir ve fā’iḳu’l-aḳrān ve ḫoş-ṣoḥbet ü nedīm-i fehīm ü ḥakīm-i maḥal-şinās olmaġla kibār-ı ‘ulemā vü büleġā-yı Dāru’d-devle-i İstanbul u Edirne vü Bursa miyānında muvaḳḳar u muḥterem u mükerrem ve şān-ı dervīşāneleri ve işti‘āl-i bāriḳa-i iḳbālleri ḥasretü’l-emşāl ve dāġ-ı sīne-i pür-kīne-i ḥussād-ı fussād ve ‘ayş-ı ḫoş u kāmrānīleri faḫru’l-aḥbāb u ẕuḫru’l-aṣdiḳā olmuşdur. Ve hevā-dārān-ı seyr-i dār u diyār kendileri teşvīḳ ü terġīb-i temāşā-yı āşār-ı raḥmet eyledikçe “ اگر مراد از گردش امصار و بلاد تفرج اعتبار و اختبار و صحبت عباد است بتفرج بلاد ثلاث و بتبرك و اغتنام اهالئ ایشان از نزهت و نظارت جهان و استفادهٔ زیارت جهانیان استغنا داریم. غایة ما فی الباب از رومالئ اعتاب علیهٔ روضات مقدسهٔ انبیای عظام صلوات الله و سلامه علیهم أجمعین و از جبین سایئ خاك پاك عنبر ناك جناب مشاهد منورهٔ اولیای کرام بحسب الظاهر محروم شدن است. فاما عنایات و عواطف اسرار و ارواح نیرهٔ آن شاهان و ماهان زمین و زمان حقیقت را بعد مسافه و صورت حائل نشود. هر کجا که بندگان و دردمندان بجانب ایشان عرض احوال [**130** .s] و نیازمندی کنند. هراینه در یابند و دستگیر شوند. پس درین زمانهٔ پر فتن و محن بتوجه درون اخلاص مشحون اکتفا انفع نماید.” kelimāt-ı nefsü’l-emriyle beyān-ı ḥasb-i ḥāl-i irşād etmişlerdir. Ve yārān-ı vefā-kārān, meclis-i ülfet-i bī-külfetde furṣat-yāb-ı vaḳt-i neşāṭ u inbisāṭları ve muṭāyebe-i vāḳı‘u’l-ḥāl-gūları olup “ عجب حرص بی اندازه داریکه همه هنر های فقرا را ز طاعات و اذکار و اوراد طریقت را جمع کردی. و بهمه جلب حسن نظر و خیر نفس میکنی. و با این همه در جست و جوی اسباب دگری.” mażmūn-ı ta‘accüb-maḳrūnuyla laṭīfe-i istikşāf-āmīz eylediklerinde

این مقامات اولیا و بقاع مبارکهٔ اصفیا محال رجای رحمت و موقع انتظار عنایت است. و طاعات و اذکار و "هنر ها بهانه های فضل است. پس تشنگان زلال عفو و مغفرت را در جست و جوی مناهل مبالغه کردن ḳavl-i **"لازمست. و چاره جویان خلاص مکائد دیو و نفس را در تجارب اسباب نجات اهتمام واجب است.** ma‘mūlün-bihleriyle ta‘līm-i semt-i neyl-i merām u telḳīn-i ṭarīḳa-i fevz-maḳām edip yevmen-fe-yevmen vetīre-i merḳūme üzere iḳdām u şebātları hem-rāhān-ı sā’ire daḫi tāziyāne-i ġayret olmuşdur.

Ḥattā zamān-ı iḥtiżārlarında cümle eşyāların iḫvān u ḫullāna tefrīḳ ü taḳsīmle tecerrüd-i tām üzere müteveccih-i ḳıble-i ḥaḳīḳat u muvāẓıb-ı ẕikr-i Celāl ve hemān ism-i Hū’yla teslīm-i emānet-i İlāhiyye edip “Allāh Hū” lafẓ-ı celīlü’ş-şānı ḳarīn-i āḫir-i nefesleri olmuşdur. Ve kālbüd-i metrūkları ḫamūşān-ı fuḳarāda vedī‘a-i āġūş-ı māder-i müşfiḳa-i ḫāk-i raḥmet-nāk ve yād bi’l-ḫayrları zīb-i maḥāfil-i iḫvān u zeynü’l-mecālis-i ḫullān olmuşdur.

نور الله مرقده و طیب عیشه و ارغده آمین یا مجیب السائلین.

‘Azīz-i merḥūm u maġfūrun-leh bu faḳīr-i ẕelīl-i ẓalūmuñ vaḳt-i nābetimizde delīl-i te‘āṭī-i ādāb-ı ṭarīḳatı olup delālet-i müteyemmeneleriyle lillāhi’l-ḥamd ve’l-minne daḫīl-i dergeh-i velāyet-destgeh-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) olup müddet-i ma‘lūme ḫıdmet-i ḥücre-i pür-kerāmetiyle müstes‘id ve terbiye-i nāfi‘alarıyla müstefīż iken dā‘iye-i seyr ü seyāḥat, reh-zen-i istifāde-i kāmile olup hezār üft ü ḫīz ve germ ü serd ve kerr ü ferr ile nev‘an būy-gīr-i aṣl-ı kār olup nā’il-i biḍā‘at-ı müzcāt-ı ṣaḥv u temkīn ve yine ümmīd-i ḳabūl-i peymānçe-i ḫıdmet-i pür-ḥürmetleriyle pīrāmen-gerd-i ḥücre-i vaḥdetleri olduḳda ol şāhbāz-ı bülend-pervāzıñ āşiyāne-i bedenleri defīn ve lāne-i rūḥ-ı revānları evc-i ‘illiyyīn olduġu peyām-ı ḥasret-encāmı gūş-zed olunca ḳubbe-i dimāġ-ı pür-dūd-ı hicrāna velvele-i vā-ḥasretā

debdebe-fersā ve ḫūn-ābe-i nedāmet-i fevt-i furṣat dāmen-i pür-seng-i żucrete reng-i ḫūnīn-fermā olup ‘بعد خراب البصره لا يفيد الندم و الحسره.’ muḳteżāsınca tevessül-i sırr-ı muḳaddeslerine du‘ā-yı ḫayrdan ġayrı çāre nā-yāb olduġu nümāyān olmaġla nāçār dāmen-i vesāṭet-i yād-ı ḫayrlarına teşebbüṣ ve ilā āḫıri’l-‘ömr, teşekkür-i ni‘met-i delāletleriyle iltizām-ı du‘ā-yı irtifā‘-dereceleri vaẓīfe-i ṣubḥ u mesā ḳılınmışdır.

اللهم ارحم و تحنن على كافة دلائل الخير و اجعلهم و فاعليه فائزين وكثرهم و احشرهم تحت لواء *

***حبيبك الاكرم المصطفى الى المقصد الاقصى بمنك و كرمك يا من ارسله رحمة لكافة الورى.**

Mine’l-‘aceb, eyyām-ı ḥayāt u evān-ı taḥammül-i me’ūnet-i meşīḫatlerinde gāh u bī-geh ser-i minber-i teẕkīrlerinde ve müftetaḥ-ı va‘ẓlarında rū-yı inḥiṣār-nümā olduḳça çend daḳīḳa murāḳabeden ṣoñra fātiḥa-ḫ^{w}ān-ı ḫātime olmaları ba‘ż-ı muḥibbīniñ ḫalecān-endāz-ı ḫāṭır-ı ṣāfīsi olmaġla ḥayātlarında istifsār-ı menşe’-i ḥālet-i merḳūme etmediğine efsūs-künān ḫ^{w}āba varınca miṣāl-i muḳaddesleri çehre-küṣā-yı derīçe-i ḫayāl olup henüz muḥibb-i merḳūm ‘arż-ı müşkil etmeden lehçe-i pür-behçe-i rūḥānīlerinden **“** آن حالت غريبه انحصار نبود بلكه در ان اوقات صحائف درس در نظرم بياض صحيح نمودى. و هر چند كه بصحيفۀ خاطرم مراجعت كردمى كه از معلومات محفوظات چيزى نقل ميكنم. صحيفۀ خيال را همچنان خالى ديدمى**”** kelimāt-ı ḳudsiyyeleriyle sāmi‘a-i bāṭınaya telḳīn-i ḥall-i müşkil eylediklerin meclis-i iḫvānda naḳl edince **“Dervīş Ṣāliḥ ve Ḥācı Ḥasan-nām ḳudemā-yı ṭarīḳatden [s. 131] ṣiḳa-i mu‘addele ḥayātlarında daḫi su’āl olunduḳda bu maḳūle cevāb vermişlerdir.”** diye şehādet ü taḥḳīḳ ve tevfīḳü’ẕ-ẕāhir bi’l-bāṭın buyurduḳlarından mā‘adā istiḳṣā-yı me’āl ü istifsār-ı sırr-ı ḥāl olunduḳda **“** بعد اليوم الثالث تقرير معهود را از جانب ناجى ده ده سؤال كردم. فرموده استكه: الشيء لا يثنى الا و قد يثلث. آن صورت حال مرشد پيشين ماستكه از ناطقۀ صالحيه در كسوت حرف و صورت بيمعنى

روی نمود. و از لهجهٔ فقیر در هیئت درم درم روشن شد. و از زبان شما در هیکل انحصار و انقیاد پیدا شد.

”معلومست که بعد ازین تمامست. diye tafṣīl-i ḥāl-i verāṯet-me’āl buyurmaların naḳl-i ṣaḥīḥ etmişlerdir ki keyfiyyet-i ūlā vü ṯāniye Ṣāliḥ Dede ve Nācī Dede menḳabe-i nefīselerinde taḳdīm olunmuşdur ki tekerrür-i merḳūm-ı ‘azīz-i müşārün-ileyhiñ verāṯet-i sırrıyyelerine emāret-i bāhire olduġu bī-ṣā’ibe-i iştibāhdır.

Ḥażret-i Dervīş Nūḥ

Maḥmiye-i Erzurum'da evlād-ı ṭā'ife-i yeñiçeriyāndan ve ba'de vefāti'l-vālid ḫademe-i ebvāb-ı vüzerādan olup evzār-ı intisāb-ı vüzerāyı iẕ'ān edicek rufeḳā-yı Ḥażret-i Dervīş İbrāhīm-i Durudī'ye mülḥaḳ ve ṭufeyl-i ilticā-yı 'atebāt-ı 'aliyye-i selāṭīn-i velāyet olup Çelebi 'Abdulḥalīm nevbetinde sikke-dār-ı irādet ü Çelebi Bostān 'ahdinde envā'-ı ḫıdemāt-ı āsitāne-i sa'ādetde müstaḫdem ve Çelebi Ṣadreddīn vaḳtinde maṭbaḫ-ı 'āmirede aşçıbaşılik maḳāmında müte'ahhid-i umūr-ı 'aynu'l-cem' u mu'temed-i 'aliyye-i Ḥażret-i Çelebī-i müşārün-ileyh olmuşdur. Ve aġleb-i aḥvāli merḳūm Dervīş İbrāhīm ḥażretleri naẓar-ı ḥimāyelerinde mer'ī ve te'dīb-i ṣūriyye vü ma'neviyyeleri ile mü'eddeb ve ol daḫi ser-bāz-ı meẕkūruñ ḫıdemāt-ı şerīfesinde beẕl-i mā-fi'l-vüs' edip ve teklīfāt-ı naḳliyyesinde ḳaṭ'ā rū-yı 'acz-nümā olmayıp Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī (ḳuddise sırruhu'n-nūrānī) ve cenāb-ı

Çelebi Erġun (ḳuddise sırruhu'l-meknūn) ve Ḥażret-i Vālide Sulṭān ('alā türbihā er-revḥ ve'r-reyḥān) biḳā'-ı pür-raḥmet ü rıḍvānlarında taḥammül-i ḫıdemāt-ı şāḳḳa ile bir derdmend-i bā-niyāz ve behre-yāb-ı 'ināyet-i Kerīm-i bī-enbāz ve evāḫir-i vaḳtlerinde, Eğridir Ḳaṣabası'nda cā-yı āsāyiş-i īḫvān-ı Mevlevī olan buḳ'a-i şerīfede zāviyedār ta'yīn buyurulup çerāġ-ı Çelebi Ṣadreddīn olmuşdur.

Ve ol kūşe-i ferāġat-tūşede tedārük-i mā-fātla meşġūl ve 'ayş-ı raġad u zindegānī-i ḫoş ile evḳāt-güẕār olmuşdur. Ve kendiler ile evā'il-i ḥālde ḥuḳūḳ-ı keşīre-i ḳadīme olduġu ḥasebiyle zamān-ı meşīḫatimizde buḳ'a-i mübāreke-i Erġuniyye'ye nezīl olup müddet-i medīde ṣoḥbetlerinden müstefīd ve ḫıdmetlerinden memnūn olduġumuz evānda kendiler ile berāy-ı nüzhet-i ḫāṭır ba'ż-ı teferrüc-gāha teveccühde hem-pā olup eṣnā-yı rāhda aḥbābdan bir derdmend gelip mu'āmele-i dest-būs ve muṣāfaḥa edince tīz tīz nigāh edip ve müte'accibāne ser-cünbān olmalarından su'āl olunduḳda " جان این نا توان همان بمیان آمده است. خواهد که از میان بدنش بیرون جهد." mażmūn-ı ferāset-meşḥūnuyla nefes-fermā-yı mükāşefe olmaları ba'de heft rūz şaḫṣ-ı merḳūmuñ füc'eten merḥūm olmasıyla cilve-ger-i minaṣṣa-i iṣābet olmuşdur ki maḥżā eṣer-i cemīle-i ḳarīḥa-i ṣāfiyyeleri olduġu ve 'اتقوا فراسة المؤمن.' daḳīḳasından ḥiṣṣemend olduḳları lede'l-küll nümāyān olmuşdur.

(بیت)

[مفعول مفاعلن فعولن]

هر بیشه گمان مبر که خالیست

شاید که پلنك خفته باشد

(دیگر)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

اندر آیینه چه بیند مرد عام

که نبیند پیر اندر خشت خام

چشم بینا بهتر از سیصد عصا

چشم بشناسد گهر را از حصا

Ve Daḫi

Maṭbaḫ-ı āsitāne-i saʿādet ḫademesinden iken eşnā-yı şiddet-i şitāda Ḥażret-i Çelebi Bostān ṭarafından Ḳaraḥiṣār ṭarafına īṣāl-i mektūb ḫıdmetine taʿyīn olunup eşvāb-ı şiteviyyesi perīşān olmaġla ẕehāb u iyābda ser-tā-be-ḳadem sermā vücūduna eşer-fersā ve zemin ü muḳʿad olduḳda ālām u pīç-tāb u enīni leyl ü nehārda bāṣıra vü sāmiʿa-i sükkān-ı maṭbāḫa keder-resān olduġundan nāşī tedāvī-i gūn-ā-gūn ve tecārib-i reng-ā-rengle indifāʿ-ı ʿārıża vü inḳıṭāʿ-ı nāle vü enīnine himmet olunmaġla āḫir, ed-devāü'l-keyye ḳarār verip mevāżiʿ-i ʿadīde-i bedenine dāġ-zen olunup dāne-i noḫūd **[s. 132]** her dāġını bir çeşme-i ḳayḥ u ṣadīd eylediği kendiye bir miḳdār

sebeb-i rāḥat olup lākin mūşān-ı loḳma-düzdānıñ ḥarekāt-ı muttaṣılası māni‘-i ġamże-i ‘ayn olmaġla tedārük-i semmü’l-fār edip sevākin-i mużırrayı iṭ‘ām murād etmekle semmü’l-fārı cilbend-i faḳīrānesinde olan noḫūdlar ile maḥall-i vāḥide vaż‘ edip ve noḫūdlar mücāveret-i semmü’l-fārdan müte’eşşir olduġundan ġafletine binā’en noḫūd-ı mesmūmeyi çeşmelerine ta‘biye edince dāġ-ber-dāġ olup feryād u fiġānı peyveste-i ḳıbāb-ı gerdūn u mār-ı kūfte-ser-mānend pīç-tābı raḥm-āver-i āşinā vü bīgāne olup ve ser-tā-be-ḳadem āmās-peẕīr olduġu ḫılālinde gūyā her çeşmesi bir cū-yı ḫūn-āb olup revān olduḳça āmās-ı bedenine tenezzül ve evcā‘ u ālām u pīç-tābına inḳıṭā‘ ḥāṣıl olup hemān rūz ṣoḥbet ü ‘āfiyet-i kāmile ile muġtenim ve ba‘de ẕālik ilā āḫıri’l-‘ömr, mānend-i rūyīn-ten me’mūnü’l-ġā’ile-i esḳām u evcā‘ olduġu eşer-i ḫāṣıyyet-i semmü’l-fār olmaḳ taḥḳīḳ olunduḳda cümleye sebeb-i def‘-i evhām u tereddüd olup derdmendān-ı muḫliṣīn-i dergāh-ı evliyāya semm tiryāk ve ġam māye-i neşāṭ olduġun ol ‘āşıḳ-ı ṣādıḳıñ ḳażıyye-i ibtilāsı işbāt edip kendiye ve sā’ire bā‘iş-i şebāt-ı ḳadem olup bedenleri gūyā müteceddid olmuşdur. Binā’en-‘aleyh **’غفلت این دائرۀ مردان بهتر از انتباه دیگرانست.‘** maẕmūnunu ḍarb-ı meşel ü zebān-zed etmişdir ki fi’l-vāḳi‘, ṭabīb-i ḥāẕıḳ u cerrāḥ-ı māhir ol noḫūd-ı mesmūme ile tedbīr murād etse teslīm, muḥāl idi. Lākin bi-ḥasebi’l-ġafle isti‘māl olunup bereket-i sāye-i sa‘ādet-māye-i evliyā ile dā’, devā olmuşdur. Ve kendilere ġaflet-i ma‘hūdeleri sermāye-i intibāh olup ve min ḥayşu yurcā’n-niḳam ni‘am ẓuhūr eyledigin mu‘āyene edip ṭūfān-ı evhām u ġarḳa-i emvāc-ı evcā‘dan necāt bulduġun müşāhede etmekle **“ بنده هنوز درویش نوح شدم.”** ‘unvānıyla teşekkür ü taḥdīṣ-serā olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

صاحب دل را ندارد آن زیان

گر خورد او زهر قاتل را عیان

او ز آتش ورد احمر آورد

از زیان ها سود بر سر آورد

در مقامی زهر و در جایی دوا

در مقامی کفر و در جایی روا

گرچه او انجا گزند جان بود

چون بدین منزل رسد درمان شود

<u>Ve Daḫi</u>

Ol sālik-i ḳalender-reviş, miyān-ı ḫuddām-ı maṭbaḫ-ı ʻāmire-i āsitāne-i saʻādetde cümleden aḳdem ve ṣāḥib-i dem ü ḳadem olduġu ḥasebiyle zümre-i tebdīlü’ş-şekl li-ecli’l-eklden bir ekūl-i nā-şüste-rū vü seg-i her-gū vü meges-i her-ḫ^{w}ān-ı girān-sāye vü cān, her ḳande iḫvān u ḫullānıñ āmed-şod u cemʻiyyetlerinden būy-ı ṭaʻām istişmām etse bilā-daʻve sāye-endāz-ı ṣıḳlet olup tekdīr-i vaḳt-i yārān etmede muṣırr u müstemirr olmasıyla kendiye teşekkī ve defʻ bābında ricā-yı himmet olunmaġla bi’d-defeʻāt tenbīh ü te’kīd olunup lākin lāubālī ve bī-ḳayd-ı infiʻāl olmaġla mü’eṣṣir ü müfīd olmadıḳda nāçār zīr-i ḫırḳalarına bir çūb-ı mü’eṣṣir taʻbiye edip ekūl-i mezbūru maḥall-i żiyāfet-i te’dīb olacaḳ bir cā-yı ḫalī ʻani’l-ḫalḳa daʻvet edip maḥall-i daʻvete vuṣūlde ḫulüvvü maḥsūs olıcaḳ medʻuvv-ı merḳūm ḫayme vü

ḫargāh u maṭbaḫ u aṣḥāb-ı żiyāfetden pürsān olduḳda çūb-ı maḫfīlerin der-meydān edip "هر گاه لوت نباشد. گاهی لت باید خوردن." ʻunvānıyla ibtidā taʻzīr-i zebānī ve baʻdehu bir daḫi bilā-daʻve bezm-i iḫvān u ḫullāna ṣıḳlet-āver olmaġa tevbe-i naṣūḥ edince ḍarb-ı şedīd ü teʼdīb-i ekīd edip fiʼl-vāḳiʻ, yārān ol girān-sāyeniñ ṣıḳletinden āsūde olduḳları gibi ol daḫi ol ḫūy-ı bediñ şeʼāmetinden necāt bulup taʻzīrleri ṭarafına nāfiʻ olduġu nümāyān olıcaḳ yine dünyevī riʻāyet-i vāfire ile nevāziş ü istiḥlāl eyledikde ṣaḳīl-i merḳūm teʼdīb-i merhūnu ve baʻdehu ol naḳdi göricek ve " هرگاه لوت نباشد. گاهی لت باید خوردن." laṭīfesini ışġā edicek **"Sizlere pīşīn ḥelāl etmişdim ki bu maḳūle teʼdīb-i maʻnīdār ve taʻzīr-i laṭīfe-bār her ṣaḳīle müteyessir olmaz. Belki faḳīre bu kerem-i terbiye berekāt-ı ṣūret-i sebük-rūḫāndır."** diye inṣāf edip tekrār dest-būslarıyla minnetdār olmuşdur.

Ve mābeyn-i ẓurefā-yı Dāruʼl-velāyeʼde mübtelā-yı ṣıḳlet-i ḫılāf-ı cins olduḳça "اینها را نیز ضیافت ده ده نوحی باید منزله دار." meṣel-i sāʼir olmuşdur. Ve ol **[s. 133]** nişīmen-i aḫyār u cilve-gāh-ı ebrār mürūr-ı rūzigārla dil-i ʻuṣṣāḳ-veş ḫarāb olmuş-iken yümn-i ḳademleriyle taʻmīr ü tecdīd olunup kemā-fiʼl-ḳadīm, mesken-i iḫvān-ı āyende vü revende olup kendiler daḫi telāfī-i ḫıdemāt-ı muḫliṣāneleriyle ḫoş-ḥāl ü fāriġ-i bāl-i resīde-i serḥadd-i meʼāl ve sāye-i rāḥat-māye-i eslāfda ġunūde-i cāme-ḫ^{w}āb-ı selāmet-i çār-mīḫ-i ʻunṣur u rehīde-i iḥtibās-ı zindān-ı ṭabīʻat u ḫırāmān-ı ḫıyābān-ı ravża-i cinān olmuşdur.

وسع الله علیه رحمته و وفر نعمته و ضاغف عفوه و مغفرته و حشره في زمرة الاسلاف الكرام بالنبي *

*و أصحابه العظام آمین یا أكرم الاكرمین و یا أرحم الراحمین.

Ḥażret-i Dervīş Meḥmed Ḥasīb

İstanbuliyyü'l-mevlid ve evlād-ı 'ulemādan ve müllāk-i ḫānedān-ı ser ü sāmāndan bir şābbun neşe'e 'alā ṭā'atillāhi te'ālā olup sermāye-i şebāb ü ṣervetin ḫarc-ı rāh-ı ṭaleb-i 'ilm-i şerīf ü vaḳf-ı kesb-i 'amel-i laṭīf edip ' ان لله ملائكة يسوقون الاهل الى الاهل' mışdāḳınca Ḥażret-i Seyyid Yūsuf Nesīb cenāb-ı ma'ārif-nişābıñ ṣoḥbet ü refāḳatine münsāḳ ve menāzil-i ẓāhirede refāḳatleri gibi mesālik-i bāṭınada daḫi hem-rāhları ve Ḥażret-i Siyāhī Muṣṭafā Dede cenābından inābetde hem-destleri olup ve Müneccim Dede ṣoḥbetinde daḫi hem-demlerinden ve seyāḥat-ı Ḥaremeynü'ş-şerīfeyn'de hem-pāları ve anlar iḫtiyār-ı mücāveret etdikde bunlar refāḳatlerinden müfāraḳat ve ḥuccācla yine Rum'a ric'at edip ziyāret-i Ka'betu'l-'uşşāḳ'la müşerref

ve dergāh-ı Ḥażret-i Sulṭān Dīvānī ve buḳʿa-i mübāreke-i Erġuniyye'de daḫi müstesʿid-i çend-māhe ḫıdmet-i iḫvānu'ṣ-ṣafā olup fuḳahā-yı Kütahya'dan baʿż-ı münkir u mutaʿaṣṣıb ile ṣoḥbet-i ittifāḳıyyede baḥṣ iḳtiżā edip cerr-i silsile-i münāẓara imtidādıyla faḳīh-i mesfūr iṣbāt-ı muḳaddeme-i memnūʿasından ʿaczi ẓāhir olduġundan māʿadā kelām-ı taḥakküm-niẓāmına **"هذا هو نفس الامر."** ʿunvānıyla işāret etmesine **"حاشا! بل هو عكسها."** lafẓıyla muḳābelesinde ʿırḳ-ı ġażab u taʿannütü cünbān u perīşān ve fuḥş-gūyān olduḳda taġyīr-i mā-sebaḳ ḳaṣdıyla **" هذا هو امر النفس كما كان المشار اليه السابق."** üslūbuyla tehekküm-i ẓarīfāneleri bāʿiṣ-i tebkīt-i cüdūl-i maʿhūd olup reṣāṣet-i ziyy ü ḥaḳāret-i şekline naẓar ile maġrūr-ı fażl-ı pür-fużūlī ve sebk ü serd-i baḥṣde ʿadem-i iḫtiyāṭı kendiye cālib-i ilzām olduġuna nedem-i yaḳīnī ile beyne'l-aḳrān şerm-sār ve ʿazīz-i mümā-ileyhiñ meydān-ı münāẓarada celādet ü temkīni elsine-i erbāb-ı inṣāfda yādigār u mā-bihi'l-iftiḫār olmuşdur.

Fi'l-vāḳiʿ, maʿreke-i merḳūmeye gelince ṣamt u sükūt ve tesettür u kümūnu perde-i ẕātī olmaġla riʿāyet-i ḳadrlerinde taḳṣīr olunmaġla baʿde'l-vaḳʿa ikrāmına taṣaddī olunduḳda çend-māhe tecennün ile iḫvān u ḫullāndan daḫi tevaḥḥuş edip kūh u ṣaḥrā-nişīn olduġu evānda nāgāh lerzān u gürīzān ḫānḳāha gelip kendiniñ perde-i başīreti küşāyişinden nāşī ḥālā ḥayātda olan eşḫāṣ-ı müteḥarrikeniñ ṣuver-i sīretleri hüveydā olduġundan ve güẕeştegānıñ ervāḥ-ı mütemeṣṣile-i mütecessideleriniñ nümāyān olmasın naḳl edip ve ġalebe-i dehşet ü vaḥşetden teşekkī edip ḫalvet ü celvetde bī-ḥużūr olduġun yād ve girye vü zārī ile ser ü pā-bürihne seyāḥat edip müddet-i medīde nām u nişānı mesmūʿ u mer'ī olmayıp gūyā ricāl-i ġayba mülḥaḳ olmuş iken baʿż-ı seyyāḥīnden ḳurā-yı medīne-i İzniḳ'de te'ehhülü ve muʿallim-i mekteb olmaları istimāʿ olunup istiġrāb olunduḳda meger ḥālet-i ʿacībe-i merḳūme ile ser-be-ṣaḥrā olduḳda ḥayrān u ser-gerdān ve bī-ḫ^{w}āb u ḫor, üftān u ḫīzān iken ricālden bir vücūd-ı fā'iżu'l-cūda muṣādefe edip żıyḳ-ı ḥavṣala vü ġalebe-i şehvete

naẓar u şefḳat buyurup te’ehhül ve ta‘līm-i ṣıbyānla emr buyurulup ol daḫi müceb-i emrleriyle ‘āmil olduḳda te’ehhül edince ẓuhūr-ı ṣuver-i serā’irde maḥcūb ve ta‘līm-i eṭfāl ile nümāyiş-i ervāḥ-ı mütecessideden maḥrūm ve vaḥşet ü dehşet-i sābıḳa ıżṭırābından rehā-yāb olduġu telaḳḳī-kerde-i aḥḳaru’l-fuḳarā ve efḳaru’l-verā olup ḥālet-i ṣāniye-i ġaflet ü iḫticāb üzere beyne’l-ecānib iḫvān-ı ṭarīḳatdan dūr u mehcūr **[s. 134]** ve ṣāḥib-i ẕāt u zamān iken maḳāmāt-ı evliyāda ḫıdemāt-ı fuḳarādan bī-behre ḳaldıġı ve minvāl-i meşrūḥ üzere ifnā-yı vücūd eylediği müşfiḳīn-i kirām-ı ṭarīḳate bā‘iṣ-i efsūs u dirīġ ve henūz nā-resīde-i rütbe-i temkīn iken mürşid-i mükemmilden cüdā vü yetīm olanlara sebeb-i i‘tibār olmuşdur. Ve taḥammül eyledikleri bārıñ birisi ṭāḳat-güdāz ve āḫarı şu‘ūr-sūz olmaġla mābeyn-i sūz u güdāzda fī ġayri’l-vaḳti herem müstevlī ve ālām-ı efkār-ı ma‘āş-ı ‘ıyāl u dil-ḫırāşī-i ta‘līm ü te’dīb-i eṭfālle bī-tāb u tevān ve dil-figār ve müsāri‘-i sefer-i dāru’l-ḳarār olmuşdur.

***غفر له و عفی عنه بمنه و کرمه. ***

Ḥażret-i Dervīş Aḥmed Lebīb

Ṣofyeviyyü'l-aṣl ve evlād-ı meşāyiḫ-i ṣūfīyyeden olup ba'de vefāti'l-vālid Dāru'd-devle-i Edirne'ye gelip sālik-i ṭarīḳa-i Celvetiyye ve ṭālib-i 'ulūm-ı ẓāhire ve cāmi'-i fünūn-ı resmiyye olup lākin ẓāhir ü bāṭın mecma'-ı 'ulūm u a'māl iken yine kendiye ṣafā-yı derūn iḥsān olunmayıp her dūçār olduġu dervīşāndan su'āl-i ṭarīḳ-i inşirāḥ-ı ṣadr etdikde lehçe-i pür-behçe-i cümleden rāh-ı inşirāḥ-ı sadr u ṣafā-yı bāṭın faḳaṭ ma'ārif-i ledünniyye olduġun telaḳḳī etmekle mecma'-ı 'ārifān u ṣāfī-derūnān olan ḫavānıḳ-ı Mevleviyye mülāzemetine dil-beste ve def'a def'a seyāḥat-i Mıṣrıyyelerinde Ḥażret-i Dede Nesīb cenābına refīḳ-i şefīḳ ve inābet-i ṭarīḳat-i 'aliyyede anlar ile hem-ser olup ve 'aḳd-ı muvāḫāt beynlerinde ḳābil-i infiṣām olmamaġla Nesīb Dede ḥażretleriyle 'āmme-i seyāḥatlerinde refīḳ-i şefīḳ ve kāffe-i iḳāmetlerinde enīs ü celīs ve zamānlarında cilve-i ittiḥādları ḥasretü'l-iḫvān ve

muṣādaḳaları nādire-i devrān ve gūyā ṣoḥbet-i müferriḥaları iştimāl-i cem‘iyyet-i Ḥasīb ü Nesīb ü Lebīb ile eczā-yı neşāṭ-engīzden mürekkeb bir ma‘cūn-ı ṭarab-meşḥūn olmuş idi.

Ve bi’d-defe‘āt, ḫavānıḳ-ı eṭrāf meşīḫatı kendilere teklīf olunduḳda “ ما همچون جماعت فقیه و صوفی و شریفیم که اگر بفریب باغبان زمان آلوده شویم و از یکدگر جدا باشیم. هراینه در تنهایی ‘unvānıyla *Meşnevī-i Şerīf*’de olan ḥikāyet-i laṭīfeye işāret edip ”ز باغبان تیمار خوریم. bīzār-ı cüdāyī olduġun īrādla i‘tiẕār etmişlerdir. Ve Ḥasīb Dede cenābına daḫi teklīf-i ma‘hūd teveccüh eyledikde ṣā‘irāne nükte-i ẓarīfe-senc olup “ ما جماعتیم که باندك انقلاب بیحس و بی لب و بی سن باشیم. پس بی حس و بی لب را مشیخت مناسبت ندارد. أما بی دندان را ملایمت maẓmūn-ı haẓm-maḳrūnuyla isti‘fā edip Nesīb ”کلی هست که شیوخ مسنه غالبا بی سن باشند. Dede ḥażretlerine taḫmīl-i girān-bār-ı ḫilāfet edip kendiler sāye-i āsāyiş-māyelerinde müsterīḥ ve ḫıdemāt-ı şerīfelerine mülāzemetle te’kīd-i ‘aḳd-ı muvāḫāt u vefā-yı ‘ahd-ı muvāsāt etmişlerdir.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

مهر پاکان در میان جان نشان

دل مده الا بمهر دلخوشان

هین غذای دل بده از همدلی

رو بجو اقبال را از مقبلی

حق ز هر چیزی چو زوجین آفرید

پس نتایج شد ز جمعیت بدید

یار باشد راه را پشت و پناه

گر تو نیکو بنگری یار است راه

اتحاد دیار با یاران خوشست

پای معنی گیر صورت سرکش است

یار شو تا یار بینی بی عدد

زانکه بی یاران بمانی بی مدد

چشمها را چار کن در اعتبار

یار کن با چشم خود دو چشم یار

ز اتصال آن دو جان با یکدگر

می رسد از غیبتان جان دگر

تا بر آید از دو مردم زادنی

گر نباشد از علوقش رهزنی

هر کجا دو کس بمهر و یا بکین

جمع آید ثالثی زاید یقین

آن نتایج گر قرانات تو زاد

هین مگرد از هر قرینی زود شاد

رو بجو یار خدایی را تو زود

چون چنین کردی خدا یار تو بود

Ve Daḫi

Nesīb Dede ḥażretleri tīz-ṭab‘ olmaḳ ḥasebiyle gāh u bī-gāh kendilere āzār-ı terbiyet-medār etmelerinde ḳaṭ‘ā taġayyür ṭārī olmayıp ṣafvet-i ṣoḥbetleri kemā-kān olduġu erbāb-ı müdārāya ġarīb-nümā ve ‘adem-i ḥamiyyetlerine maḥmūl olmaġla güş-güẕārları olan aḳvāl-i bī-cālarına Ḥasīb Dede:

(بیت)

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

بدل تیری کز آن ترك کمان ابرو کند منزل

نهالی گردد و تخم محبت [**135** .s] باشدش حاصل

ve Lebīb Dede:

[مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن]

مرا تا جان بود از مهر آن مه بر ندارم دل

که جان دادن بود آسان و دل بر داشتن مشکل

beyt-i ‘āşıḳāneleriyle cevāb-ı ṣādıḳāne verip ve Nesīb Dede ḥażretleri daḫi anlarıñ evżā‘ u eṭvār u güftār u reftār-ı germ ü serdlerinden taġyīr-i mu‘āmele-i bi’l-mücāmele-i mihribānī ve tebdīl-i āyīn-i luṭf-āgīn ü vefā-dārī etmeyip her gāh ki kendilerden dem-i nā-becā ve ḳadem-i nā-der-berāber ẓuhūr etse ‘ **كل شيء من الحبيب** mażmūnuyla ‘amel **’الحب يعترض اللذات بالالم.‘** mūcebiyle ve **’حبيب و كل امر من المليح مليح.** buyurup dem-be-dem ziyāde-i luṭf u kereme mübāderet üzere ḥüsn-i naẓar u nefes-i ḫayr u luṭf-ı himmete müdāvemet-fermā olurlar idi ki şīve-i ‘ārifāne ve cilve-i ‘āşıḳāne mevḳī‘-i taḥsīn-i cümle-i kāmilīn-i ‘aṣrları ve māye-i ta‘līm-i ḥaḳḳ-ı ṣoḥbet-i sālikīn-i vaḳtleri olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

یار آیینه است جان را در حزن

در رخ آیینه ای جان دم مزن

تا نپوشد روی خود را در دمت

دم فرو خوردن بباید هر دمت

چشم را با روی او میدار جفت

گرد منگیزان ز راه بحث و گفت

یار دل با یار چون بنشسته شد

صد هزاران لوح دل دانسته شد

لوح محفوظست پیشانئ یار

راز کونینش نماید آشکار

حاصل این آمد که یار جمع باش

همچو بتگر از حجر یاری تراش

Ve minvāl-i meşrūḥ üzere müstemirr olan cem‘iyyet-i ṣoḥbet-i pür-ittiḥādları cāmi‘-i ülfet-i cismāniyye vü ünsiyyet-i rūḥāniyye olduġuna Nesīb Dede ḥażretleriniñ menḳabe-i şerīfelerinde beyān olunduġu üzere “ رفاقت برای چنین روز است. ”چنانکه در قطع منازل دنیویه رفیقی بودیم خواهیمکه در طی مسالك اخرویه نیز همراه باشیم. diye bir hafta muḳaddem Dervīş Lebīb pīş-i āheng-i ‘azīmet-i maḳ‘ad-ı ṣıdḳ ve Nesīb Dede peyrevleri ve Ḥasīb Dede daḥi ẓāhiren ḳable vefātuhumā “ بنده بدین فراق دو تا و هجران مضاعف تاب ندارد. چون صبر محالست سفر الزم علی کل حالست.” mażmūnuyla tevriye-i kār-ı fu’ād-ı vefā-mu‘tādları ve ḥavālet-ḫʷāh-ı tefaḳḳud-ı ‘ıyāl u evlādları olup ḥasebe’l-müsā‘ade umūrların tavṣıye vü tesviye ‘aḳībinde ve intiḳāl-i Nesīb haftasına peyrevleri ve dü hafta içinde ol se yār-ı ittiḥād u vefā-kirdār tevdī‘-i bezm-i ḥayāt-ı müste‘ār etdikleri emāret-i ḳaṭī‘atu’d-delāle-i ṣıdḳ-ı maḥabbetleri olmuşdur.

Ḥaḳḳa'l-inṣāf a'ṣār-ı ḳarībede ẓāhiren ve bāṭınen ve ḥayāten ve fevāten mesleken ve meşreben yek-dil ü yek-reng ü yek-āheng anlar emṣāli yārān mesmū'a olmamaġla ḥayāt u memātlarında cilve-ger olan aḥvāl-i 'acībeleri 'umūmen maḳūle-i kerāmetden 'add olunup gūyā kerāmāt-ı mütevāliye üzere ta'ayyüş eyledikleri gibi irtiḥāl etmişlerdir. Ve ba'ż-ı evḳāt-ı iḳbāl-tevfīḳde her ruḫṣat-yāb-ı meclis-i ḫāṣları olan iḫvānu'ṣ-ṣafā vü ḫullānu'l-vefā ġarḳa-i lücce-i ṣafā vü bī-keder-i men ü mā olduġu ḫod feyż-i te'ṣīr-i ṣoḥbet-i 'ārifānelerine beyyine-i bī-mirā olmuşdur. Ve üslūb-ı mezbūr üzere olan cem'iyyet-i bāṭınaları medār-ı cem'-i şeml-i ẓāhirleri olup müddet-i 'ömr-i nāzenīnlerinde fi'l-ḥażar ve's-sefer rūy-ı mużāyaḳa vü keder-bīn olmayıp belki her biri ḥalḳa-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişāblarına merkez ü medār-ı 'ayş-ı ḫoş u kāmrānī olup vażī' ü şerīf ve pīr ü cüvān mūḳın-ı te'ṣīr-i ittiḥād-ı ḳulūb olmuşlardır.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هر کسی را جفت کرده عدل حق

پیل را با پیل و بق را جنس بق

مونس احمد بمجلس چار یار

مؤنس بو جهل عتبه ذو الخمار

هر که او از همزبانی شد جدا

بی زبان شد گرچه دارد صد نوا

در نیابد حال پخته هیچ خام

پس سخن کوتاه باید والسلام

Ve Daḫi

İttiḥād-ı rūḥānīleri āṣārından olan ittifāḳ-ı ḥarekāt u sekenātları ve ictimā‘-ı ārā vü niyyātları ve tevārüd-i efkār-ı reng-ā-rengleri beyne’ẓ-ẓurefā meşhūre olmaġla ‘alā sebīli’l-muṭāyebe **"كل واحد منهم ثالث الثلاثه."** nükte-i muhācāt-āmīz olunduġu meclis-i ma‘ārif-iḥtivā vü leṭā’if-iştimālde Dervīş Lebīb mertebe-i ṣālişeden bulunmaġla kendilere ta‘rīż olunduġu aḳreb-i iḥtimāl olmaġın mübāderet-i muḳābele edip **"انتهوا عن التثليث نحن معشر التوحيد و الاتحاد."** kelām-ı bedāhet-niẓāmı mefhūmen ve manṭūḳan fevā’id-i ta‘rīżiyye vü ‘avā’id-i ilzāmiyyeyi cāmi‘ olup mecma‘-ı merḳūmda ḥāżır-ı maḥall-i iḳtibās ve nāẓır-ı **[s. 136]** me’āl-i istidlāl olan ‘urefānıñ taḥsīn-i küllīlerine bā‘iş ve beyne cumhūri’l-fużalā şuyū‘-ı ezkār-ı cemīlelerine bādī olmuşdur.

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

هان و هان این دلق پوشان منند

صد هزاران در هزار و یك تنند

لیك از لیلی وجود من پر است

این صدف پر از صفات آن درست

ترسم ای فصاد گر فصدم کنی

نیش را ناگاه بر یارم زنی

داند آن عقلی که او دل روشنیست

در میان لیلی و من فرق نیست

<u>Ve Daḫi</u>

Meclis-i muṭāyebāt u mülāṭafātda baʿż-ı ʿurefā kemāl-i żaʿf-ı bünyelerinden nāṣī gāh "Nizārī" ve gāh "Lāġarī" nisbetiyle ḫiṭāb-ı ṭayyibet-me'āb eylediklerinde **الله الحمد که نزاری گویند. نه زوری و لاغری فرمایند که لاغرئ اسب از تیزئ فارس یعنی از قوت روح است. "** mażmūn-ı taʿrīż u muṭāyebe-maḳrūnuyla ḥüsn-i **"چه مشکل بودی اگر باغری گفتندی.** muḳābele buyurup ve **"مخلص مناسب شما ضعیفی بوده است."** diye laṭīfe-künāna **" ارباب فراست ضعف بنیهٔ بنده را اثر قوت لب و اذعان کردند. و چون خیالی مؤثر نیست. فرمودند که همواره لبیب** ʿunvānıyla cevāb-ı taḥdīṣ-niṣāb u bedāhet-me'āb buyurmaları **"نحیف خواهد بود.** emāret-i tevaḳḳud-ı ẕihn-i pākleri ʿadd olunmuṣdur. ʿAle'l-ḫuṣūṣ aʿḳāb-ı beẕle-i hezl-āmīzlerinde:

(قطعه)

[فاعلاتن مفاعلن فعلن]

ای که شخص منت حقیر نمود

تا درشتی هنر نپنداری

اسب لاغر میان بکار آید

روز میدان نه گاو پرواری

(دیگر)

[فاعلاتن مفاعلن فعلن]

آن شنیدی که لاغر دانا

گفت روزی بابله فربه

اسب تازی اگر ضعیف بود

همچنان از طویلهٔ خر به

meżāmīn-i şerīfesiyle ta‘rīż ü istişhād etmeleri zebān-bend-i ṭannāzān-ı ebnā-yı zamān olmuşdur.

Ve Daḫi

Kendileriñ nehżat-ı sefer-i ‘ālem-i ıṭlāḳda Ḥażret-i Nesīb’e taḳaddümleri eṣer-i tecerrüd-i tāmları ve Ḥasīb’iñ te’aḫḫurları ṣemere-i taḳayyüd-i ‘ıyālleri ve Nesīb Dede’niñ tavassuṭları kendileriñ vasaṭu’l-ḫayr olmaları nişānesi olup tertīb-i intiḳālleri daḫi ḥüsn-i ḫitām-ı edeb-encāmların mü’eyyid olup miyāne-i ḫamūşān-ı fuḳarā-yı nā-murādānda ser-be-ceyb-i ḫırḳa-i ḫāk olmuşlardır.

حشرهم الله تعالى في النشأة الآخرة كما انشأهم على الاتحاد في النشأة الاولى تخت لواء مولانا و مولى * الاولين و الآخرين سيدنا و سندنا و شفيعنا محمد صاحب المقام المحمود و حبيب الحميد الودود و نفعنا *بموائد حمايات روحانياتهم آمين بحرمة اسمك الاعظم الذي اذا دعيت به اجبت في امور الدنيا و الدين.

Ḥażret-i Derv̈îş Ḳadrî

Anḳaraviyyü'l-aṣl ve evlād-ı ṣūfiyye-i Bayramiyye'den ve mūla'-ı 'ilm ü 'amel olup maḥmiye-i merḳūmede mesken-i 'ārifān-ı Mevleviyye olan buḳ'a-i mübāreke kūşe-nişîn̈lerinden telemmüẕ ü teyemmün-i ṣoḥbetleri ve teberrük-i ḫıdmetleriyle yevmen-fe-yevmen 'alāḳa vü inciẕābı müzdād olup āḫırü'l-emr, terk-i ḫānumān u eḳārib edip şeyḫ-i vaḳt Külḫanî Dede'ye inābetle sikke-dār ve ḫırḳa-pūş-ı ṭarîḳa-i 'aliyye-i Mevleviyye olmuşdur. Ve müddet-i medîde āzmāyiş-i germ ü serd-i rūzigār ve taḫliye vü taḥliye-i evṣāf u eṭvār siyāḳında iḫtiyār-ı 'azîmet ü seyāḥat edip āsitāne-i Ḥażret-i Ebū's-seyf'i ve buḳ'a-i mübāreke-i Erġuniyye'de ḫıdmet-i pür-ḥürmet-güẕār ve ḫavānıḳ-ı çār-gāne-i Dāru'd-devle-i İstanbul'da 'urefā vü ẓurefā ṣoḥbet-i müfîdeleriyle muġtenim ü semt-i ney-nevāzîde ṣāḥib-i yed-i ṭūlā olup maḥmiye-i Selanik Ḫānḳāhı'nda ser-neyzenān ve 'ahd-ı ba'îd ol ḫıdmet-i şerîfede edā-yı lāzıme-i ẕimmet-i himmet edip Cezîre-i Mora'ya sefer-i hümāyūn olduḳda

min ṭarafi'l-Mu'īn me'mūren anlar daḫi seferber olup ol cem'iyyet-i ordu-yı ẓafer-nīrūda ẕāt-ı berekāt-simātları nigīn-i ḥalḳa-i dervīşān-ı mücāhidīn olup cümleniñ me'ūnātını ḥüsn-i taḥammül ile ṣafā-baḫş ve ṣubḥ u mesā selāmet ü nuṣret-i 'asker-i İslām'a ḫayr du'āda rū-be-miḥrāb-ı icābet ve dest-ber-āsumān u ser-be-āsitān-ı bāb-ı 'ināyet-me'āb-ı Ḥażret-i Ḳāḍiyyü'l-ḥācāt ve tedmīr-i eşḳıyā-yı küffār-ı Venedik-i dūzaḫ-ḳarāra ve tesḫīr-i ḳılā' u te'sīr-i enfüs ü 'ıyāl ve iġtinām-ı māl ü menālleri bābında olan teveccühāt-ı mü'eşşireleri naṣb-ı menzil-i merām olup bi-te'yīdillāhi'l-Muġīşi'l-Müste'ān Anabolu Ḳal'ası'nıñ fetḥi müyesser olduḳda kürsī-i cezīre-i merḳūme ve sevād-ı 'aẓīmi olmaġla ol serḥadd-i manṣūrda iḳāmete raġbet etmegin **[s. 137]** Aḥmed Paşa bir ṣāḥibü'l-ḫayrāt ve'l-ḥasenāt kendiler içün cezīre-i mezbūre sābıḳan ḳabża-i taṣarruf-ı Devlet-i İslām'da iken maḳarr-ı fuḳarā olan bir buḳ'a-i mübārekeyi kemā-fi's-sābıḳ ta'mīr ü termīm edip zāviye-i Mevleviyye olmaḳ üzere vaḳf u şarṭ u binā ve evḳāfında tekellüfāt-ı keşīre ile ol diyār-ı cihād-medārı ancaḳ mesken-i 'asākir-i cihād-ı aṣġar iken ribāṭ-ı ricāl-i cihād-ı ekber daḫi edip mecma'-ı cihādeyn olmaġa sebeb-i ḳavī olmuşdur.

Ve cāẕibe-i maḥabbet ü leẕẕet-i ṣoḥbetleriyle ol cilve-gāh-ı erbāb-ı ṭabī'at maḳṣad-ı seyyāḥān-ı ṭarīḳat ve cā-yı āsāyiş-i aṣḥāb-ı ferāġat olup ahālī daḫi çāşnī-gīr-i şehd-i 'alāḳa-i fuḳarā-yı bābullāh olmuşlardır. Mercūdur; muḥibb-i evliyā vü mükrim-i fuḳarā olduḳlarınca ẓıll-ı ẓalīl-i ḥimāyāt-ı rūḥāniyyelerinde me'mūnü'l-ġā'ile-i tasalluṭ-ı a'dā ve maṣūn u maḥfūẓ-ı nevāzil-i ibtilā olalar! Bi-mennihi ve keremihi. Ve 'azīz-i müşārün-ileyhiñ mūceb-i aḫlāḳ-ı ḥaseneleri ve muḳteżā-yı zindegānī-i 'ārifāneleri olan tesḫīr-i ḳulūbla ṣıġār u kibār-ı medīne-i merḳūme mālen ve bedenen maḳām-ı ḫıdmetlerine ḳıyām-nümā ve ḳadr-i sāmīlerine ḥasbe-mā-yüsā'idühü'l-iḳtidār mürā'ātla müsteclib-i enẓār-ı 'aliyye ve maẓhar-ı enfās-ı ḫayriyyeleri olmuşlardır. Ve cezīre-i merḳūme evvel feth ü tesḫīrinde Sulṭān

Bāyezīd-i Velī gibi şehriyāra sinīn-i keşīre meşġale-i kıtāl ü ḥirāb-engīz olmuş iken bu def‘a serdār-ı ekrem ve şehīd ü sa‘īd-i efḫam u ṣadr-ı a‘ẓam ‘Alī Paşa nevbet-i istīlāsında bi-fażlillāhi te‘āla ve te’yīdihi ve bi-inżimāmi’l-himemi’l-‘āliye min cihāti’l-evliyā ve da‘avātu’l-fuḳarā ve müsā‘ade-i ihtimāmlarıyla tamāmen zīr-i dest-i taṣarrufa alınıp ve Ḳadrī Dede ḥażretleriniñ daḫi mükāşefe ve ilhām ṭarīḳıyle ve tebşīr u taḳviyet-i ḳulūb-ı şīrān-ı ‘asker-i ẓafer-rehberiyle āṯār-ı berekāt-ı ẕāt-ı velāyet-simātları müşāhede olunmaġla beyne’l-‘asker ve’l-ahālī meymenet-i vücūd-ı fā’iżu’s-sa‘ādeleri ḥırzu’l-amān u heykel-i ḳālıb-ı tevfīḳ-taḳlībleri ta‘vīẕ-i gerden-i muḥāfıẓīn-i merzbūm-ı merḳūm olduġu hüveydā ve merci‘ ü mültecā-yı müstemiddīn-i ḫayr du‘ā olmuşdur. Ve sāye-i ḥimāyelerinde āsūde olan iḫvān u ḫullān eyyām u leyālīsi ‘ıyd u Ḳadr-ı ẓāhir ü bāṭın ve ḳadr-ı ‘ālīleri müşārün-bi’l-benān-ı aġyār ve rütbe-i refī‘aları mesned-zīb-i i‘tibār olmuşdur.

همچنان باد ابد الاباد بالنبي و صحبه الامجاد.

’هر كه بقدری رسید ز غدری رهید.‘ mensūbān-ı dā’ireleriniñ ḥasb-i ḥāl-i rāḥat-me’ālleri olmuşdur. Ve ol mīr-i mīrān-ı muḥibb-i dervīşān mesā‘ī-i meşkūre-i dīn ü devlet ile ser-firāz-ı aḳrān ve muvaffaḳ-ı ḫayrāt u müberrāt ve belki behre-yāb-ı maḥremiyyet-i ‘ārifān olup bu bezm-i lā-beḳāda peymāne-i fenā-keş olduḳda ‘azīz-i müşārün-ileyh daḫi sālik-i rāh-ı vefā-dārī vü ḳafā-dārī olup ẕikr bi’l-ḫayrları yādigār-ı erbāb-ı ḫulūṣ olmuşdur. Mes’ūldur ki bezm-i ḫāṣ-ı ma‘nāda daḫi hem-demān ṭavrıyla maḥrem-i esrār-ı Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) ve ẕevḳ-yāb-ı neş’e-i müheyyā-yı şuhūd olalar.

’ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم.‘

Ḥażret-i Dervīş Ṣāliḥ

Fi’l-aṣl diyār-ı Rumeli’de medīne-i Siroz ve evlād-ı eşrāf-ı beldeden olup ābā vü ecdādı muḥibb-i ṭuruḳ-ı mūṣıla-i evliyā-yı kirām ve mükrim-i meşāyiḫ-i ‘iẓām olmaġla reftār-ı muḫliṣīn-i ḫanedānları üzere pīrāmen-gerd-i mecālis-i ‘āliyye-i fuḳarā ve muvāẓabat-güzīn-i muḳābelāt-ı pür-ḥālāt-ı Ḥażret-i Mevlānā (ḳuddise sırruhu’l-a‘lā) ve dem-be-dem ‘alāḳa-i derūn-ı pāki ve rābıṭa-i rūḥ-ı tāb-nāki müte’ekkid ve i‘tiḳād-ı ḫulūṣ-ı istinādları müteşeyyid olup Raḥmetullāh Dede ḥażretlerinden ‘araḳıyye-pūş-ı maḥabbet ve ba‘de zamānin, ḫademe-i maṭbaḫ-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd’e mülḥaḳ ve Ḳārī Aḥmed Dede ḥażretlerinden şeref-yāb-ı tekbīr olmuşdur.

Lākin mülāzemet-i muttaṣıla-i ẕikr-i Celāle ile maġlūb-ı ceẕbe vü meslūb-ı istiġrāḳ ve ezmine-i vāfire vīrānelerde ve ḫamūşānda mütedārik-i ferāġ-ı bāl ü mürā‘ī-i ṣafā-yı ḥāl olup āḫırü’l-emr, Rumeli ṭarafında Ḳal‘a-i Seddü’l-baḥr civārında vāḳi‘ Ḳadrī Dede zāviyesinde kūşe-nişīn-i ārām ve dergeh-i ḳanā‘at-destgehleri ziyāret-gāh u müteberrik-i ḫāṣṣ u ‘āmm olmuşdur. Ve gāhī maḥż-ı ẕevḳ-i

semā‘ u ṣafā ve iġtinām-ı vecd ü ḥālāt-ı merdān-ı Ḫudā ṣadedinde aḥbāb u fuḳarāsıyla Gelibolu’ya **[s. 138]** ve Aġazāde (zādehullahu revḥan ve reyḥānen) ḥażretleri buḳ‘a-i mübārekelerine gelip çend-māhe ārāmla istīfā-yı ḥaẕẕ ve def‘-i ta‘aṭṭuş ve teheyyüc-i emvāc-ı eşvāḳ u ezvāḳ ile ṣoḥbet-i fuḳarā edip eşnā-yı semā‘da iẓhār-ı şūr-ı zā’idü’l-vaṣf edip ve dā’ire-i vecd ü ḥālde ‘ليس فيها غيره ديار.’ mertebesine bāliġ olup neyzenān u semā‘-zenān bī-tāb u tevān olmuşlar iken bi’d-defe‘āt na‘ra-i ‘āşıḳāne ile maḥall-i ḳu‘ūdlarından mānend-i şīr-i şikārī miḳdār-ı dü ẕirā‘ ber-hevā cehān ve tīz-ender-tīz raḳṣān u dest-efşān u pāy-kūbān olmaları ve ilā māşāe’l-Ḳavī (celle ‘aşḳuhu) yektā ve sāde ḳudūmle semā‘ etmeleri bīrūn-ı ṭavḳ-ı beşer ḥālet-i zā’id olmaġla cümle hemān ṣūret-i devre-i ma‘hūdelerin kerāmet-i ‘acībe ‘add etmelerin kār-şināsān-ı ḥaḳīḳat taḥḳīḳ etmişlerdir. Ve eşnā-yı seyr ü seyāḥatimizde ve kendiler ile ṣoḥbet-i ṣāfiyemiz evḳātında bi’d-defe‘āt eynemā-kāne seng ü çūbla muḥārebe vü muḍārebe ṣūretinde hāy u hūyla ġarḳ-ı ‘araḳ ve bī-tāb u tevān olup ‘aḳībi-i mācerāda “ افسوس و حيفا كه در جنك قلعۀ فلانى كوشش طاقت كداز كرديم. و اما سود نكرد. ‘unvānıyla perde-ber-endāz-ı rūy-ı kār-ı bū’l-‘aceb olmaları ehl-i كفار خاكسار گرفتند.” tecrübe cerīde-i tārīḫine şebt olunup fi’l-vāḳi‘, ḳarīben aḫbār-ı mütetābi‘a vürūdu teṣādüf ve tevḳīt-i meẕkūrīni taṣdīḳ etmekle kendiler ‘idād-ı ricālden ve ṭayy-ı mekān erbābından olmaḳ üzere ahālī-i ḳal‘a-i merḳūme ittifāḳ etmişlerdir. Ve vaḳ‘a-i müz‘ice-i meẕkūre ‘aḳībinde eyyām-ı ṭavīle maġmūm u maḥzūn olup ve gāhī ṣūret-i mezbūrede ceng ü āzmāyişleri ẕeylinde “ در جنك قلعۀ فلانى لله الحمد و المنه زحمت غزات موحدين ضايع نشد.” ‘unvān-ı beşāşet-tibyānıyla mübtehic ve çend rūze aḥbāb u aṣdıḳāya ziyāfetler edip ḫoş-ḥāl olurlar idi. Ve ziyāfāt-ı bāġ-ı ma‘hūdelerinde tevārüd eden aḫbār-ı selāmet ü ġanīmet-i mübeşşireleri beyne’l-aḥbāb münteşire olduḳda cümle-i ahālī tesellī-yāb-ı mükāşefeleri olurlar idi.

Ve Dahi

Anadolu cānibinde olan Ḳal‘a-i Seddü’l-baḥr ahālīsinden olan aḥbābı gāhīce kendileri da‘vet ü ikrām eylediklerinden nāşī ba‘ż-ı ḥussād-ı fussād-ı şaḳāvet-mu‘tād inkār u ışrārları ḥasebiyle muḥibbīn-i miżyāfīn-i merḳūmeye ihānet ü ıżrār şadedinde cür’et-i isā’et etmeleriyle Dervīş Ṣāliḥ daḫi bi’d-defe‘āt nuṣḥ u tenbīh edip lākin nuṣḥ u tenbīhleri sebeb-i ışrār u ıżrār olduġu yine żiyāfet-i būstāniyye-i aḥbāb-ı meẕkūrīnde kendilere ‘alā sebīli’t-teşekkī ismā‘ olunduḳda hemān derūn-ı ġayret-meşḥūnlarından meyl-i seyr ü temāşā-yı ḫarbuze-zār ser-zede olup miyāne-i temāşā vü taḥsīnlerinde her ḳanġı ḫarbuze üzere ḳā’im olup esāmī-i eşḳıyā-yı mesfūrīniñ her ḳanġısın ẕikr ü ta‘yīn ve ḫarbuze-i müşārün-ileyhi ḳaṭ‘ emr eylemiş ise bi-ḳażāillāhi ve ḥikmetihi eşḳiyā-i meẕkūrīniñ būstān-ı ḥayātdan maḳṭū‘u’l-intişā olmaları hirās-efgen-i miyāne-i muḥibb ü münkir olup ba‘de haẕā’l-kerāmeti’l-celāliyye ṣavb-ı sa‘ādet u semt-i aṣdıḳāsı me’mūnü’l-ġā’ile-i ta‘arruż-ı eżdād-ı ihānet-nihād olmuşdur. Ve baḳıyye-i ‘ömr-i nāzenīnlerin ol maḳām-ı müteberrikde ṣarf-ı ‘ibādāt u ṭā‘āt ve vaḳf-ı iġāẕe-i erbāb-ı ḥācāt edip ḳarīb-i irtiḥāllerinde **“** نوبت ضيافت اكنون آن ماست**”** ‘unvānıyla fevc-ā-fevc iḫvān u ḫullānı da‘vet u ikrām ve ḳurb-ı intiḳāllerin iş‘ār u īmā edip tamām-ı nevebāt-ı żiyāfetde kendileriñ daḫi eyyām-ı ḥayātları tamām olmaġla bezm-i cihāna vedā‘ edip Ḳadrī Dede pehlūsunda ġunūde-i firāş-ı rāḥat-ı bāḳıye olmuşdur.

روح الله تعالى روحه و كثر فتوحه آمين بحرمة من له العز و التمكين في يوم الدين.

Ḥażret-i Derv̄îş Aḥmed-i Nāyī̄

Nefs-i medī̄ne-i Siroz ve evlād-ı ʻulemādan bir şābb-ı lebī̄b-i edī̄b-i perhī̄z-kār ve Ramażān Dede ḥażretleri evāḫirinde münī̄b-i ṭarī̄ḳa-i ʻaliyye-i Mevleviyye olup baʻde vefātihi derd-i hicrān-ı mürşid-i kāmil ile hem-dem-i nāy u nāle-i ney tercümān-ı sūz-ı firāḳ ve ikisi birbiriyle hem-derd olmaları münāsebetiyle zamān-ı ḳalī̄lde fenn-i ney-nevāzī̄de ferī̄d ü vaḥī̄d olup ve semt-i dānişverī̄de daḫi ḳadr-i müşterek, āşinā-yı **[s. 139]** fünūn-ı mütedāvile ve vādī̄-i naẓm-ı Fārsī̄ ve mülḥaḳāt-ı Türkiyye'den fā'iz-i ḥaẓẓ-ı evfer olup min külli'l-vücūh müstaḥaḳḳ-ı rütbe-i meşī̄ḫat iken pāye-i refī̄ʻatu'l-ḥaḳī̄ḳa-i fenāyı mesned-i vālā-yı ḫilāfete istibdāl etmeyip ḫānḳāh-ı belde-i merḳūmede sinī̄n-i ʻadī̄de ser-neyzenān u mālik-i ser u sāmān iken şevḳ-ı ḫıdemāt-ı ʻaliyye-i āsitāne-i melā'ik-āşiyāne-i Ḥażret-i Pī̄r (ḳuddise sırruhu'l-münī̄r) kār-ger-i dil ü cānı olmaġla cümle-i ḫānumānın fuḳarāya īṣār ve mesākī̄ne

infāḳ edip faḳaṭ lābis olduġu ṣevb ü ālet-i intisābı olan hem-demiyle rū-be-rāh-ı ṣavb-ı Ka‘betu’l-‘uṣṣāḳ olup envā‘-ı ḫıdemāt-ı ‘aliyyede müstaḫdem olduḳdan ṣoñra neyzenbaşılıkda ḳarār edip zamānında muṭrib-ḫāne-i āsitāne-i sa‘adet, gülzār-ı pür-‘andelīb-zār olup dem-i pür-sūz u güdāzı seng-i ḫārāya te’ṯīr eylediğin mü’eyyed taḥrīm-i semā‘-ı ney ü rebāb eden gürūh-ı sengīn-dilān istimā‘-ı naġamātına min ciheti’r-rūḥ münceẕibe ve āṯār-ı ḥāl-engīz-i enfāsından müte’eṯṯire olmalarıyla sāmi‘aları ṭarīḳından nefs-i nāṭıḳaları müdrik-i külliyāt-ı daḳāyıḳ-ı esrār ve āẕān-ı ḳābile-i telaḳḳī-i enfās-ı ebrārları ḥāmil-i ḥalḳa-i irādet olmuşdur.

Fi’l-ḥaḳīḳa, ‘alā ṭarīḳi’l-istidlāl mine’l-ḳatr ile’l-baḥr bir dā’ire-i ḳudsī vü gülşen-i ünsüñ bülbülünde bu mertebe te’ṯīr olunca güllerinde ve ezhār u ṯimār-ı sā’iresinde ve aṣḥābında ne mertebe āṯār-ı celīle ve esrār-ı cemīle olmaḳ gerekdir.

’فاعتبروا يا اولي الابصار! و اغتنموا يا ذوي الاعتبار! ‘

Ve beyne’l-fuḳarā terk ü tecrīd ve aḫlāḳ-ı ḥasene vü a‘māl-i ṣāliḥa vü reftār-ı pesendīde vü evżā‘-ı müstaḥsene ile ma‘rūf ve maẓanne-i keşf ü icābet-i da‘avāt olmaġla herkes nefes-i laṭīf ü naẓar-ı ṣerīfleriyle teberrük ü teyemmün edip ḫıdmet ü ḥürmetlerinde ṣarf-ı mevcūd u beẕl-i iḳtidār ederler idi. Ve mine’l-‘acā’ib, enfās-ı nefīse-i neyleri gāh neşāṭ-ı vecd ü ḥāl-engīz ve gāhī cūṣ-ı aḥzān u girye vü enīn-ḫīz olduġu vaḳt-i inbisāṭlarında istifsār olunduḳda **“ چه آثار گونا گون دمهای نی از نفس نیزن است. اگر نیزن در انبساط و نشاط باشد. از دم نیش مماثل آن حال پیدا شود. و اگر در حزن و انکسار باشد اشك ریز و انین خیز شود. پس ازین دستور نیزن بهر حال که باشد از سماع دم نیش مثل آن حال در مسامع پیدا میشود. لا محاله ازین سبب نیزنان را صفای قلب الزمست که کدرش ساری و متعدیست. تا ازین خدمت بر خوردار باشند. و اگر بدین دستور عمل نکنند هراینه از عکوس قلوب مستمعین نقصان ذوق و قصور کار مترتب شود. و از کار خود سود نکنند. بلکه زیان می بینند.”** ‘unvānıyla tafṣīl-i ḥaḳīḳat-ı ḥāl żımnında iḫvān-ı

naġme-sencānı maḳām-ı isticlāb-ı ʻināyet u ḳarār-gāh-ı selāmete irşād buyurmuşlardır.

Ve Daḫi

Ol Dāvud-ı ḫoş-elḥān-ı bezm-i ṣafā-yı Süleymān-maʻrifet, mir'āt-ı żamīr-i münīrlerinden rū-nümā olan maʻārif-i celīle ile gāhī bezm-pīrā olduḳda ḥüsn-i taʻbīri luṭf-ı taṭrībleri gibi ṣafā-baḫş-ı ḳulūb-ı ḥużżār olduġu ʻaceb-engīz-i ḫavāṭır-ı iḫvān olıcaḳ **"حنجرهٔ نی حلقوم انسانی کی از نغمهٔ نی نباتی کم باشد. مع هذا آن اصل و این فرعست."** ʻunvānıyla nükte-senc olup **"دم نی ترجمان نفس است."** maẓmūn-ı ḥikmet-meşḥūnuyla daḳīḳa-fermā olup bedīheten bu ḳıṭʻa-i ġarrā ser-zede-i lehçe-i pür-behçeleri olmuşdur ki vişāḥu'ṣ-ṣadr-ı menḳabe-i nefīseleri ḳılınmışdır:

(Naẓm)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Vezān olup dil-i zāra dem-i neyden hevā-yı Hū
O bīmāra ṣafā-baḫş-ı ebed oldı devā-yı Hū

ʻAceb mi naġmesi eylerse dest-efşān ʻuşşāḳı
K'olur her perdesinden rū-nümā cāna nevā-yı Hū

Ve müftetaḥ-ı kitāb-ı müsteṭāb-ı *Meşnevī* olan **'بشنو از نی!'** emr-i celīlü'l-ḳadrinden murād devrāt-ı erbaʻ-ı semāʻiyyede mermūz ve mümā-ileyhā olan merātib-

i tevḥīd ef‘āl u esmā vü ṣıfāt u ẕātıñ medār-ı burhānīsiniñ **“ هو الاول ليس قبله شيء هو الآخر ليس بعده شيء هو الظاهر ليس دونه شيء هو الباطن ليس فوفه شيء.”** muḳaddemāt-ı yaḳīniyyesinden ve ney daḫi mürşid-i mükemmil ve insān-ı kāmilden kināye olmaġla naġamāt-ı leẕīẕe-i ḥālāt-engīzi ẓāhiren mānend-i kāmil ü mükemmil olan neyden ve bāṭınen hem-reng ü hem-dem-i ney olan kāmil ü mükemmilden ve evvelen ve āḫiren bundan ‘ibāretdir ve mecāz-ı burḳa‘-ı cemāl-i ‘arūs-ı **[s. 140]** ḥaḳīḳatdir diye ney ve semā‘ beyninde olan rābıṭa-i ḫafiyyeyi beyān ve sāde-dilān-ı ṣūreti ẓāhirle iktifādan tebrīd ve istiḳṣā-yı verā-yı ḥucub-ı ṣuvere teşvīḳ etmişlerdir.

***لله دره في ما رام و امر لكن الحق عند المحبوب امر. ***

(نظم)

[فاعلاتن فاعلاتن فاعلن]

تا تو باشی در حجاب بو البشر

سرسری در عاشقان کمتر نگر

خانه را من روفتم از نيك و بد

خانه ام پر است از عشق صمد

چونکه با حق متصل گردید جان

ذکر آن اینست و ذکر این آن

Ve Dahi

Zemīn-i devlet-i pāk-perverde toḫm-ı tezvīr-i Vānī-i nā-pāk, rüste ve men‘-i semā‘ u ṣafā ile dil-i ‘uṣṣāḳ, şikeste ve ḫāṭır-ı müştāḳ-ı aḥbāb, ḫaste olmaḳ ibtilāsı ḳuvvet-i ḳarībeye geldikde ḥażret-i mükāşif-i müşārün-ileyh müteveccih-i pes-i perde-i ġayb iken cānib-i ḫayāl u cihān-ı miṣālden rūḥ-ı mütecessid ü ser-i mütemeṣṣil-i Ḥażret-i Pīr (ḳuddise sırruhu’l-münīr) ‘arż-ı cemāl-i celāl-endūd buyurup cenāb-ı bāb-ı sīmīn-i türbe-i firdevs-rütbelerinde cümle-i muṭribānıñ neylerin deste deste şikest edip **“بعد ازین آسایش هجده ساله و نوبت طبل تهی شنودنست.”** ‘unvānıyla tenbīh-fermā olmaları vāḳı‘an vāḳı‘a-i müşkil-nümā olmaġla Ḥażret-i Çelebi ‘Abdulḥalīm cenābına nālān u giryān ‘arż-ı ḥāl-i ḫayāl-i perīṣān eylediğinde **“بظهور این رمز خیالی نگران باشیم.”** ‘ibāretiyle def‘-i leyyin-i niyāz ta‘bīr ü tesellī-i tevehhüm-i mücāzāt-ı taḳṣīr buyurmaları yevm-i ṣāliṣ şeb rü’yālarında vürūd-ı fermān-ı aḥzān-maḳrūn men‘-i semā‘ u ṣafā ile bāṭın-ı merḳūm-ı mūḥişleri ẓāhir olduġu ve nefs-i miṣālī-i Sulṭānu’l-‘ārifīn mutażammın olduġu lafẓ-ı āsāyiş ü ṭabl-ı tehīden mefhūm olan ma‘ānī-i iltizāmiyye beşāret-baḫş-ı ehl-i işāret olmuşdur.

Ve hemvāre ‘azīz-i mūmā-ileyh, evḳāt-ı icābet-i da‘avātda **“ کریما! آمرزگارا! چنانکه شکستگئ نیها نمودی درستیهاش نیز نمای! بعد ازان از ممات و حیات هر چه فرمایی حکم آن حضرت ایزد متعال و حسن رضا و تسلیم وظیفۀ بندگان نا توانست. بحسرت و انکسار این مشت استخوان را خاکسار مکن!”** niyāz-ı pür-sūz u güdāzıyla olan nālişleri ḳarīn-i şeref-i ḳabūl ve yine evāḫir-i vaḳtlerinde resīde-i zamān-ı ruḫṣat u pīrāne-ser-i bülbül-i ‘uṣṣāḳ u zemzeme-perdāz-ı ḥalḳa-i semā‘-ı Mevlevī olmuşdur. Gūyā mācerā-yı men‘ kendileriñ ser-ḥalḳa-i muṭribān olduḳlarına muṣādefe etmek kendileriñ ḳuṣūr u şe’āmet ve ‘adem-i müsā‘ade-i baḫtlarına ḥaml olunup def‘aten zamān-ı ṣudūr-ı emr-i ruḫṣata değin dūd-ı dil ü eşk-i dīdeleri sākin olmayıp ‘ale’l-ḫuṣūṣ, evḳāt-ı muḳābelāt-ı şerīfede der-i

ḥücre-i vaḥdetlerin sedd ve secde-ber-i miḥrāb-ı ‘acz u i‘tiẕār ve rū-māl-i seccāde-i istiġfār olmaġı ‘ādet-i müstemirre edip tebāşīr-i ṣubḥ-ı iḳbāl-i tāze bedīdār olunca ferd-i vāḥid kendiyi ḫandān görmeyip ve vaḳ‘a-i fecī‘a-i merḳūme ‘aḳībinde kümmelīn-i ṣādıḳīn-i iḫvānu’ṣ-ṣafā vü ḫullānu’l-vefādan fevc-ā-fevc küdret ü aḥzāna taḥammül etmeyip niyāzmend-i intiḳāl ü müntaḳılīn-i semā‘-ḫāne-i ḳuds olduḳlarında ve gürūh-ı pür-şükūh-ı āzādegān iḫtiyār-ı seyāḥat-i eḳālīm-i nā’iyye olduġu perīşāniyyetinde **“ این کستاخ رو سیه را نه یارای سیاحت دنیا و نه روی توجه عقبا ممکن است که آوارگئ این بقعۀ مبارکه و هجران اخوان و خلان درد و داغ بی درمان و خزیدن سایۀ دیوار سرای حرمتزای خداوندگاری مشکلست که بچه روی و کردار بدان حضرت نظر خواهم کرد که ز شومئ تقصیرم بعین الجمع یاران باران بلا و احزان باریده است.”** diye çāk çāk ve sīne-kūb olurlar idi.

Bi-‘ināyetillāhi’l-Bāsıṭi’l-Vehhāb, yine feṭḥ-i ebvāb-ı kerem ile nevbet-i ṭabl-ı tehī ve zamān-ı istīlā-yı ma‘ṣıyye-i li’ām, tamām ve istidrāc-ı gürūh-ı mekrūh-ı Vānī, münḳażī ve ‘urūḳ-ı ‘aḳūḳ-nihādı, münḥasime olmaġla āfitāb-ı te’yīd-i Ṣamedānī ser-zede-i maşrıḳ-ı iḳbāl-i cedīd olduḳda nevbet-i mātem mātem fıḳrasıyla naġme-serāyān u çarḫ-zenān ve fermān-ı ruḫṣat-ı naṣfet-‘unvān vārid olduġu sā‘at-i mübārekede cümle-i mevcūdun şükrāne-i idrāk-ı mes’ūl-i hecdeh sālesi olmaḳ üzere baḫṣ-ı ḳalenderān edip ancaḳ lābis olduḳları ḳalıp **“عن قریب این نیز بخش قلندری شود.”** maẓmūn-ı mükāşefe-maḳrūnuyla ḳurb-i irtiḥāllerine īmā buyurup ibtidā-yı muḳābelāt-ı şerīfeden **[s. 141]** hecdeh muḳābele-i ḥalḳasında ḥużūrla def‘-i ḥasret-i medīde ve tevdī‘-i muṭrib-ḫāne-i ṣūrī edip Ḥadīḳatu’l-ervāḥ-ı Mevleviyye’de semt-i ḳadem-i cenāb-ı raḥmet-intisāb-ı ḥażret-i ḥücre-i Nāyī’de ser-nihāde-i câme-ḫ^{w}āb-ı fenā ve naġme-perdāz ve Bārī’de neyzenān-ı muṭrib-ḫāne-i beḳā olmuşdur.

جعل الله تعالى روحه الشريف عندليب افنان الجنان و افاض على قلبه و قالبه رشجات الروح و *
الريحان و اتم احسانه بانعام الشهود و الرضوان آمين يا من له الفصل العميم و الكرم الجسيم و اللطف العظيم
يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من أتى الله بقلب سليم بعزة حبيبك الذي ارسلته رحمة للعالمين و جعلته شفيعا
*للمذنبين في يوم الدين.

Ḥażret-i Derv̄îş Ḥasan-ı Bosnev̄î

Rumeli diyārında Mosṭar-nām beldede evlād-ı sipāhiyāndan ebb u ceddi ṭaraf-ı ṭarīḳa-i ʻaliyye-i Mevleviyye'den ʻaraḳıyye-pūş-ı maḥabbet olup ʻale'd-devām ḫāneleri mihmānān u dervīşāndan ḫālī olmayıp hemīşe mālen ve bedenen kendilerin vaḳf-ı ḫıdemāt-ı fuḳarā-yı bābullāh etmekle baʻde vefātı vālidihi cümle-i ḫānumānın eḳārib-i muḥtācīne beẕl ü infāḳ edip mücerred-i pāk Ḥażret-i Ṣabūḥī Dede ḫıdmet-i pür-ḥürmetlerine mübāderet ve sāye-i ḥimāyet-māyelerine ilticā ve cemʻ-i ḫademe-i maṭbaḫ-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'e iltiḥāḳ ve çille-i maʻhūde-i merdānı kemā-hüve-ḥaḳḳuhu itmāmla farḳ-ı derdmendānesi mevḳiʻ-i sāye-i dest-i tekbīr ü ḫırḳa-pūş-ı inābetleri olmuşdur.

Ve ḥażret-i mürşid-i ʻĪsī-nefesleri, kūşe-nişīn-i ḫānḳāh-ı ḥayāt olduḳça mültezim-i ʻuhūd-ı ḫıdemāt-ı ʻaliyyeleri olup evāḫir-i evḳāt-ı kemāl-i ḥāllerinde iḥrāz-ı rütbe-i maḥremiyyet edip ve hengām-ı iḫtiżārlarında muʻāyene etdiği ʻacā'ib-i ġaybiyye vü ġarā'ib-i melekūtiyyeyi hażm-ı ḥavṣala-i evsāṭa müsteb'id ve ketm ü iḫāṭa daḫi dā'ire-i meşāʻir ü efkāra medār-ı sekr-i zā'idü'l-miḳdār olmaġla ser-bālīn-i

teslīm-i revān-ı pāklerinden naʿra-zenān u girībān-derān ser-be-ṣaḥrā vü ḫamūşān ve baʿde’s-sinīn, ifāḳatümmā ḥāṣıl olmaġla ekşeriyā türbe-i şerīfe-i mürşidleri semt-i ḳademinde murāḳabe vü girye ile evḳāt-güẕār ve gāhī kemā-fi’l-evā’il, ḫıdemāt-ı maṭbaḫ u meydānla ārām u istiḳbāl üzere olup ve gāhī istiġrāḳ-ı sābıḳ ʿavdet edip müstevḥiş-i ecānib ü iḫvān u ḫullān olup sermā vü germā vücūd-ı şerīflerine hevā-yı nev-bahār-ı hemīşe olup bürihne vü teşne vü gürisne eyyām u leyālī dīde-i ferd-i vāḥidi āşinā-yı ḥāl-i perīşānı etmeyip ḫarābe-i vaḥşetde enīs ü celīsleri ancaḳ kendi kendileri ve tekellüm ü ḫiṭābları eşḫāṣ-ı ḥalḳa-i ẕātlarıyla ve ḥarīfān-ı ġaybla olup lākin zamān-ı heremlerinde nevʿan ṣāḥī ve Çuḳ[u]rbostān-nām maḥalde bir ḥücre-i ḫarābede ḳarārla ziyāret ve istidʿā-yı ṣıġār u kibāra ruḫṣat-nümā olmuşlardır. Ve aṣdıḳā-yı züvvārıñ berg-i sebz-i hedāyālarından cemʿ olan eşyā erāmil ü eytām u nādārına māye-i maʿāş u vāye-i intiʿāş u sāye-i ḥimāye vü himmetleri mefārıḳ-ı müstemiddīne rāḥat-baḫş olmuş idi.

Ḥattā bu faḳīr-i evferu’t-taḳṣīr, baʿż-ı ḫulleṣ-i iḫvānla şeref-yāb-ı ziyāret-i pür-berekātları olduġumda ʿaks-i ṣafvet-i āyīne-i ḳalb-i tāb-nāklerinden miḳdār-ı sāʿa pertev-i mükāşefelerine maẓhar olup anlarıñ nuḳūş-ı żamīr-i münīrleri faḳīrde ve faḳīriñ efkār-ı derūnum anlarda nümāyān olmaġla ṭārī olan ḥayret ü şādī eşnāsında **”آیینه ها که صاف و مجلوّه باشد از یکدیگر عکوس پذیرند و اختلاف آیینه دانها در میان حائل نباشد.“** ʿunvānıyla āyīne-dār-ı dil-i ṣāfī-żamīrānesine ṣāf u sāde-levḥ olmaḳ sermāye-i istifāża olduġunu ifāde buyurup ḥużūr-ı fā’iżu’n-nūr-ı merdān-ı Ḫudā’da muḥāfaẓa-i ḫāṭıra tenbīh buyurmuşlardır.

<u>Mervīst ki</u>

Ol genc-i nihān-ı cevāhir-i velāyetiñ cāy-ı ārāmı olan ḥücre-i ḫarābe ḥiẕāsında kibār-ı ʿulemā-yı dāru’d-devleden biriniñ sarāy-ı ʿāmiresi olup manẓara-i

kibr ü naḫvetinden semt-i vīrānesine naẓar edip izdiḥām-ı züvvār-ı ṣadāḳat-şi‘ārı gördükçe "آیا این ابلهان زمان از چنین هرم ویرانه نشین چه میجویند و چه میتوان یافتن؟" ‘unvānıyla ta‘accüb-āgīn u inkār-ı ṭanz-āyīn etmesin muḥibbīn-i ṣādıḳīn-i ẕi-mālden birisi istimā‘ ve ‘ırḳ-ı ġayret ü himmeti ḥareket etmekle ḥücre-i ḫarābelerin **[s. 142]** ta‘mīre iẕn u ruḫṣat niyāzmendi olduḳda aṣl-ı ḳażıyye, meşhūd-ı żamīr-i münīrleri olduġun īmā "او نیز عن قریب چون ما خرابه نشین خواهد شد." nefes-i ḥamiyyet-fermālarıyla sedd-i bāb-ı ḳabūl buyurmaları ba‘de ez-heft rūz cümle-i emti‘a vü eşyāsıyla sarāy-ı merḳūm, muḥteriḳ ve ṣāḥibi daḫi miyāne-i ḫākister ü girde-i dūdda ḫayme-nişīn-i ḥasret olunca cilve-ger-i sāḥa-i ẓuhūr olup ve mācerā-yı meẕkūr ṣāḥib-ḫāneniñ daḫi mesmū‘ u ma‘lūmu olduḳda gün-ā-gün hedāyā ile ziyāretlerine gelip i‘tiẕār u isti‘fā edip ve ḥücre-i vīrāneleriniñ ta‘mīrine isti’ẕān eyledikde " ما درویشان خانه خرابیم. ما را دین و دل معمور باید نه منزل." dem-i fenā-tev’emleriyle müsā‘ade-i mes’ūl buyurmayıp lākin "ازین خرابی تو نیز بی غم باش که غرم بی غنم نباشد. بلکه از سرای پیشین دلنشین شود." ‘unvān-ı tesellī-fermālarıyla müjde-baḫş olmaları serī‘an ve ‘ācilen āşikār olup manṣıb-ı refī‘ ü ‘atebe-i ‘aliyye-i ḫusrevī ve cānib-i cenāb-ı āṣafīden ‘aṭā-yı cezīl ile telāfī-bīn ü muntaẓam-ı silk-i muḥibbīn olmuşdur. Ve tā ḳuṣūr-ı ‘aliyye-i firdevs-i berrīne naḳl edince ol kūşe-i vīrāneden semt-i ‘umrāna tenezzül etmeyip gūyā mekān u mekīn birbiriyle yek-reng olmaḳ nükte-i celīlesin mürā‘āt buyurmuşlardır.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

مباد کم ز سرم سایهٔ خرابهٔ فقر

که جمله رخنهٔ دیوارش آشیان هماست

Ve Daḫi

Ḥücre-i nīm-saḳfları güyā derīçe-i āmed-şod-ı murġān-ı vaḥşī olmaḳ içün tamāmī-i bāma rıżā-dāde olmayıp vaḳt-ā-vaḳt ‘ādet-i şerīfeleri zemīn-i sa‘ādet-ḫānelerine çīne-pāş u ṣafīr-i ġarīble da‘vet-i ṭuyūr buyurduḳlarında ṭuyūr-ı ġarībe-i vaḥşiyye kemāl-i sür‘at ile icābet ve çīne-çīnlik ve sevākin-i büyūt-āsā muvāneset edip anlar daḫi her birini dest-sūd-ı nevāzişle def‘-i vaḥşet buyurduḳları bī-şevb-i reybdir. Ve ṣūret-i insāniyyede merdān-ı Ḫudā’dan mütevaḥḥişīne remz-i ṭanz u īmā-yı ta‘rīżdir ki mecbūlān-ı vaḥşet muvāneset-peẕīr ü maḫlūḳān-ı ünsiyyet remīde-i vaḥşet olmaḳ ‘لا محاله بل هم اضل’ ma‘nāsın müfīddir.

(نظم)

[مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن]

تو سعی کن بسعادت رسیدگان پیوند

که استخوان بهما چون رسد هما گردد

Ve Daḫi

Ḳabīlü’l-irtiḥāl, ṭayy-ı ṭūmār-ı ceẕbe vü televvün edip gūyā çil sāle muḳīm-i maḳām-ı irşād-ı mürīd ü muḥibb olmuş meşāyīḫ-i ṣāḥib-temkīn gibi güftār u reftārları şīrāze-keş-i niẓām-ı ‘ārifāne olup herkese ḳaderu’l-ḳābiliyye telḳīn ü tesellī vü irşād buyurup evżā‘ u eṭvār-ı mecẕūbāneden bi’l-külliyye def‘aten insilāḫları ḫavāṭır-ı daḳīḳa-şināsāna emr-i ġarīb-nümā olduġu ‘aks-endāz-ı mir’āt-ı żamīr-i

ilhām-semīrleri olunca "این هیشاری تباشیر آخر کاریست." fıḳra-i şerīfeleriyle ḳurb-i intiḳāllerine işāret ve muntaẓırīn-i mevā'id-i fevā'idlerin teraḳḳub-ı 'ināyāt-ı nāgāhiyyelerine ve ḥüsn-i ḫātime-i ṣoḥbetlerinden iġtinām-ı vücūh-ı ni'am-ı ġayr-ı müteraḳḳıbelerine taḥrīż ü taḫṣīṣ buyurup fī'l-ḥaḳīḳa, müddet-i yek sāl ṣaḥv u sükūn üzere şem'-i bezm-i iḫvān u ḫullān olup nāgāh yine ḥālāt-ı sābıḳa ser-zede-i girībān-ı ẕātları ve sā'aten fe-sā'aten ġalebe ile ġarḳa-i lücce-i ḥāl u ḥayret ve bī-mecāl-i üns ü ülfet olduḳlarında bī-ḫodāne cilve-ger olan enẓār-ı ḥasene vü enfās-ı nefīselerinden mutaraṣṣıdīn-ı furṣat, gūy-rübā-yı meydān-ı istifāża vü biḍā'a-dār-ı taḥḳīḳ ü 'ayān olmuşlardır. Ve irtiḥāllerinden üç gün muḳaddem būriyā-yı ārāmların maṭbaḫ-ı Ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedīd'de zamān-ı ibtidālarından olan maḥall-i müteberriklerine naḳl edip "النهاية هي الرجوع الى البدايه." fıḳrasıyla terennüm-rīz ü naġme-senc olaraḳ kemāl-i niyāz u ibtihālle rū-māl-i 'atebe-i refī'a-i maṭbaḫ-ı 'āmire ve dest-būs-ı ḫademeden ṣoñra maḳām-ı ḳadīmlerinde ḳarār ve taḳdīm-i rüsūm-ı ḳudūm ve hecdeh rūz pīrāne-ser cārūb-keş-i sāḥa-i maṭbaḫ olup tecdīd-i 'ahd-ı ḳadīm etdikde ḥavālet-ḫʷāh-ı seyāḥat olmaġla müsā'ade olunup gülbāng-i seyāḥat iḥsān olunduḳda derḥāl mizāc-ı kerāmet-sirişтlerine inḥirāf-ı cüz'ī ṭārī ve ednā bahāne-i derd-i ser ile revānları seyyāḥ-ı 'ālem-i bāḳī olup vaṣıyyet-i pür-sūzları mūcebince semt-i ḳadem-i mürşid-i vālā-rütbelerine defn olunup defīne-i raḥmet olmuşlardır.

طیب الله ثراه و جعل عنایته مثواء واسکنه [s. **143**] في مقعد صدقه و اوصله الی اقصی قصده آمین *

*بحرمة ختم الانبیاء و المرسلین و آله و صحبه أجمعین.

Ve evżā'-ı ġarībe vü eṭvār-ı 'acībeleri muḥayyiretü'l-'uḳūl-i fuḥūl-i Dāru'd-devle olmaġla "مانند حسن ده ده عاقل مجذوب نما و مجذوب عاقل نما ندیدیم." kelime-i cāmi'ası

ḥaḳlarında zebān-zed-i kibār u cārī-i mecrā-yı meṣel-i sā'ir-i ṣıġār ve yād bi'l-ḫayrları zeynü'l-mecālisi'l-'āliye olmuşdur. Ve teberrüken ü teyemmünen nefīse-i menḳabe-i ḥaseneleri ḥüsn-i ḫātime-i *Sefīne*-i mefāḫir-i erbāb-ı selāmet-i berāziḫ-i beşeriyye ḳılınmışdır.

فهذا آخرما حاولنا ايراده من مناقب الخواص المولويه و ختام ما توسلنا به الى استنزال غيوث الرحمة من مفاخر العرفاء الاولويه كثرهم الله تعالى على منهج الوحدة والاتحاد ووقاهم شر التفرقة و العناد و يسر لاخلافهم الالتحاق باسلافم على احسن السلوك و الارشاد و جعلهم اعلام الرشاد لمخلصي العباد الى يوم التناد بعزة من له المقام المحمود من ابتداء الايجاد و الوسيلة العليا و الشفاعة العظما لعامة المتوسلين في المعاد انه هو فياض الايادي فيما كان وما سيكون و فتاح ابواب التوفيق غلى قوافل انا لله و انا اليه راجعون.

تم الكتاب بفضل الله الكريم الوهاب الموفق للصدق و الصواب نسأل من كرمه العميم أن يجعله منظور الاحباب و يصيره مقبول ذوى الالباب و يتم نعمه و يزيد منحته غلى فقراء الباب بتذكار الاذكار الجميلة للقائدين و السائقين الى منازل القبول و يستر هفوة لساني و كبوة ما في تحت اذبال الفحول و نرجو أن يذيلوه بالحاق آثار اللاحقين الى مناقب السابقين ولا يضيعوا كالاورام و الاعجام مفاخر اولي النهى و الهمم فان ما ظفرنا بترقيمه كرشح من البحر و عرف من الديم و للع در العرب في ضبط الانساب و جمع المناقب و نشر المفاخر و شكر الله تعالى مساعهم في احيلء اذكار الاسلاف و ارشاد أخبار الاخلاف فان في قصص الابرار حصصا لاهل الاغبار و حقيقة الحال ان اهمال آثار الكبار من قصورهم الصغار و اذ انسحبت عناكب النسيان على محامد الاغرة السابقه استولت الذلة و الصغار على الصغار اللاحقه مع انها تجلب منافع بر كات اسرارهم و تثبت الاقدام و القلوب في مزالق الملال و تعبر عن مداحض الريوب و الكلال و تقوي في مبادرة الاقتفاء بأصحاب الحال و تجذب الحماية الروحانية من السعداء و تنجي من التردد الى التودد الاصفياء و تنجي عن مسامرات السفهاء و للصادقين فيها مآرب أخرى لا توفيها العباره و العارف يكفيه الاشاره ربنا تقبل منا و ألحقنا بالصالحين.

Fī nefsī ve ḥaddi ẕātī bu faḳīr-i bī-ser ü pā ve bende-i kemīne-i merdān-ı Ḫudā seyāḥat u iḳāmetimde mūla‘-ı ictinā-yı şemerāt-ı ḳudsiyye-i eşcār-ı cināniyye ya‘nī ‘āşıḳ-ı āşār-ı cemīle-i ẕevāt-ı kāmile-i insāniyye olup her ḫoş-lehçe-i menāḳıb-sence güş-ı hūş-dār ve maḥfaẓa-i maḥfūẓiyyete şebt ü iddiḫār edip ve fā’iz olduġumuz mertebe ve ḳaderu’r-rivāye ve ḥasebe’l-biḍā‘a ‘azīmet-i cem‘ u telfīḳinde ṣarf-ı naḳdīne-i iḳtidārla el-minnetü lillāhi te‘ālā ve teḳaddese maẓhar-ı müsā‘ade-i meşiyyet olup eger meşāhīr-i evlād-ı kirām ve eger ma‘ārīf-i meşāyiḫ-i ‘iẓām ve fuḳarā-yı ẕevi’l-iḥtirām-ı velāyet-şi‘ār u kerāmet-dişār-ı ṭarīḳat-ı Ḫudāvendigārī’niñ ‘aşr-ı ‘āşir-i mefāḫir-i ġarībelerin mücelled-i şelāşda şīrāze-bend-i tertīb edip dem-be-dem ṣūrī vü ma‘nevī ol ḫıdmet-i pür-ḥürmetiñ berekāt u ‘avā’idi müşāhede olunduġundan mā‘adā mānend-i çūb-ı ḳand-i nebāt-nām nā-çīz-i ḫāk-i dergehleri ṭufeyl-i yād-ı esāmī-i sāmiyeleri olmaḳ maḥżā mācerā-yı nemle vü Ḳıṭmīr-i miyāne-i ḳıṣṣa-i Süleymāniyye vü Aṣḥābu’l-kehf’de ta‘biye olunduġu gibi şeref-efzā-yı dīnī vü dünyevī olduġu cān-ı ḥazīn ü dil-i miskīne minnet-i bī-kerānedir.

Mutażarrı‘dır ki يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ-[826]de daḫi sāye-i ḥimāyet-māyeleri gibi peyrevleri ḳılınıp verā-yı viḳāye-i şefā‘atlerinde āsūde-ser ü ḫoş-ḥāl ve ‘ubūr-ı ma‘ābir-i maḳābir ve mürūr-ı ‘aḳabāt-ı ‘araṣāt ve vuḳū‘-ı derekāt ġavā’ilinden me’mūn ve vuṣūl-i derecātla memnūn olup cümle-i ‘uyūb-ı ẓāhire vü bāṭınamız zīr-i sitāre-i ḥimāyelerinde mestūre ve mesā‘ī-i pür-ḳuṣūrumuz pīşgāh-ı **[s. 144]** ‘ināyetlerinde meşkūre ola!

[826] Târık Sûresi, 86/9.-10. Âyet: “Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde insan için ne bir güç ne de bir yardımcı vardır.”

بفضله و كرمه انه هو البر الرحيم و الستار الرؤف الكريم اذا صدق المنقول لا يحتاج الى تصحيح ‘ النقول’ muḳaddeme-i bedīhiyyesine i‘timāden tevārīḫ ü esānīd ihmāl olunmuşdur.

’واذا انكر لم يفد شيء منها والله هو الموفق للصدق و الثبات و الصواب انه هو التواب الوهاب.‘

Ḥamden-lillāhi’l-‘Aliyyi’l-Vehhāb! İşbu kitāb-ı belāġat-niṣāb a‘nī *Sefīne-i Nefīse-i Mevleviyān* hübūb-ı şurṭa-i tevfīḳle vāṣıl-ı serḥadd-i luṭf-ı niẓām u lenger-endāz-ı mersā-yı ḥüsn-i ḫitām olup ḥaḳḳā ki kitāb-ı merḥūm u maġfūrun-leh Ṣāḳıb Dede mānend-i āfitāb, devr-āfāḳ u irtikāb-ı meşāḳḳ-ı mā-lā-yuṭāḳla kālā-yı menāḳıb-ı celīle-i Mevleviyān’ı sūdāgerān-ı ma‘ārif ü kemālden cem‘ u telfīḳinde beẕl-i mechūd ve derārī-i nefīse-i rūşen-dilānı efvāh-ı ricālden bi’t-telaḳḳī zībāyiş-efzā-yı ḥacle-i maḳṣūd ederek *Sefīne-i Nefīse*’yi nefāyis-i āṣārla māl-ā-māl ve dil-teşnegān-ı me’āṣir-i evliyā-yı kirāmı sīrāb-ı zülāl-i kemāl etmişdir.

Ancaḳ kitāb-ı meẕkūruñ nüsḫası mānend-i naḳd-i mürüvvet, nādirü’l-vücūd u hem-ḥāl-i vücūd-ı ehl-i luṭf u cūd olduġundan Gelibolu Tekyesi şeyḫi mürşid-i kāmil ‘Azmī Efendi ḥażretleriniñ işāret-i ‘aliyyelerinden ṭolayı teshīl-i menfa‘at-i ‘umūmiyye ve neşr-i feżā’il-i Mevleviyye niyyet-i ḫālişesiyle cāmi‘-i envā‘-ı kemālāt u ma‘ārif-i şettā a‘żā-yı meclis-i aḥkām-ı Mıṣrıyye’den sa‘ādetli Meḥmed ‘Ārif Paşa ḥażretleriniñ luṭf-ı ṭab‘ı tekşīr-i nüsaḫına beẕl-i himmet ü ṣarf-ı nuḳūd-ı maḳderet buyurmuşdur.

جزاه الله أحسن الجزا و رزقه السعادة في الدنيا و الاخرى.

Muṭāla‘a buyuracaḳ dānişverān-ı ma‘ārif-nişāndan mes’ūl-i muṣaḥḥiḥ-i ḥaḳīr a‘nī Muṣṭafā Vehbī-i keşīrü’t-taḳşīr budur ki taṣḥīḥinde vuḳū‘ bulan zellāt u hefevātını dāmen-i ‘afv u ṣafḥla pūşīde buyuralar! Zīrā işbu kitāb, faḳaṭ iki nüsẖadan naḳl olunup eṣaḥḥı nüsẖa-i mektūbe-i keşīrü’l-ġalaṭāt ve dīgeri ise ẕihn-i saḳīm-i vāfirü’l-hefevāt idi.

Ammā ‘از دو سقيم يك مستقيم بر ايد.’ fıḳrasına i‘timāden bu nüsẖanıñ taṣḥīḥine beẕl-i maḳdūr u ṣarf-ı sa‘y-i mevfūr olundu. Nüsẖa-i aṣlıyyeniñ taḥrīf ü ġalaṭātına maṭba‘a-i ‘ācizānemi bi’d-defe‘āt teşrīf ile im‘ān-ı naẓar eden ehl-i diḳḳat ba‘de’ṭ-ṭab‘, vuḳū‘ bulan ġalaṭātda dā‘īlerini ma‘ẕūr ve belki ‘ayn-ı inṣāfla baḳıp luṭfen sezā-vār-ı taḥsīn-i mevfūr buyurduḳlarına teşekkür ederim.

İşbu kitāb-ı müsteṭāb, maṭābi‘-i müstaḥsene-i Mışrıyye’den Maṭba‘a-i Vehbiyye’de biñ iki yüz seksen üç senesi māh-ı şevvāliniñ evāẖirinde bi-‘avnillāhi’l-Meliki’l-‘Allām resīde-i ḥüsn-i ẖitām olmuşdur.

Sefīne’niñ ẖitām-ı ṭab‘ına şu‘arā-yı be-nāmdan Nā’ilī Efendi ḥażretleriniñ söylediği tārīẖ-i dil-ārādır:

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat dem-i Ṣāḳıb Dede’den
Verir āşār-ı *Sefīne* dil-i dānāya ẖurūş

Fülk-i meşḥūn-ı maʿārif eşer-i baḥr-ı kemāl
Ṭabʿ-ı erbāb-ı dili ẕevḳle eyler medhūş

Bād-bān-ı himem ü ʿāṭıfetin ḳıldı küşād
ʿAzmī vü ʿĀrif-i billāh edip ṭabʿına kūş

Cān u dilden yem-i ʿirfāna olur müstaġraḳ
Mevlevī seyrin eden ehl-i dil ü dīde vü hūş

NĀʾĪLĪ söyledi tārīḫini maʿnen Ş̱āḳıb
Ḳıldı deryā-dili biʾṭ-ṭabʿ *Sefīne*ʾm pür-cūş

(Sene 1283)

5.4. Seçme Sözlük

‘ā’ide: (A.) kâr, kazanç, fayda.

‘ā’iḳ: (A.) mâni olan, alıkoyan, geciktiren, mânia, engel.

‘ā’in: (A.) akan.

‘aberāt: (A.) göz yaşları.

‘abīr: (A.) 1. bir ilaç terkibi. 2. güzel koku.

‘ābir: (A.) bir yerden geçen, geçici.

‘abḳarī: (A.) 1. kusursuz, kaliteli, üstün vasıflı. 2. ipek. 3. kaliteli yaygı.

‘acāyiz: (A.) kocakarılar.

‘acel: (A.) acele.

‘aḍelāt: (A.) adaleler, kaslar.

‘adem-i mübālāt: (A.) dikkatsizlik, aldırış etmeme.

‘adīd, ‘adīde: (A.) çok, birçok.

‘adīl: (A.) eşit, eş, müsavi.

‘adil: (A.) adaletli, âdil.

‘aḍūd: (A.) kol, pazı.

‘afā’if: (A.) iffet sahibi, namuslu, şerefli kadınlar.

‘afāf: (A.) 1. afiflik, temizlik, temiz olma. 2. fenalıktan, günah işlemekten kaçınma.

‘āhāt: (A.) 1. âfetler. 2. salgın hastalıklar.

‘āhe: (A.) 1. afet. 2. fesat.

‘aḳabāt: (A.) 1. korkunç hadiseler, tehlikeli anlar. 2. tepeler, yokuşlar.

‘aḳabe: (A.) 1. tepe, yokuş. 2. zorlu geçit, tehlikeli an.

‘aḳāḳīr: (A.) ilaç yerine kullanılan kökler.

‘aḳārib: (A.) zehirli ve tehlikeli hayvancıklar.

‘aḳd-ı meclis: (A.) meclis kurma, konuşmak üzere toplanma.

‘aḳīb: (A.) bir diğerinin arkasından gelen.

‘ākif: (A.) 1. bir şeyde sebât eden. 2. ibâdet eden.

‘aḳīm: (A.) 1. kısır. 2. neticesiz.

‘akl-ı ma‘āş: (A.) geçim, kazanç düşüncesi, maişet derdi.

‘aḳm: (A.) kısırlık.

‘aks-endāz: (A.-F.) çarpıp duran.

‘aḳūḳ: (A.) anasına babasına itaat etmeyen.

‘alā-mehlin: (A.) vaktinde, yavaş.

‘ale’l-‘amyā: (A.) körü körüne, körlemeden.

‘ale’t-tevālī: (A.) arası kesilmeksizin, arka arkaya, birbiri ardınca.

‘ālem-i kevn ü fesād: (A.) dünyâ.

‘amā’: (A.) 1. körlük, görmezlik; manevî körlük, bilgisizlik. 2. yağmur bulutları.

‘amīd: (A.) lider.

‘amīm: (A.) umuma ait.

‘amm: (A.) amca.

‘ammā: (A.) o şeyden ki.

‘āmmī: (A.) câhil.

‘anā: (A.) zahmet, meşakkat, güçlük.

‘anākib: (A.) örümcekler.

‘anede: (A.) çok inatçılar.

‘anet: (A.) 1. zorluk, meşakkat. 2. zina. 3. hata.

‘anīd: (A.) çok inatçı.

‘anīf: (A.) 1. sert, şiddetli. 2. kaba muamele eden.

‘an-ḳarīb: (A.) çok geçmeden.

‘ar‘ar: (A.) dağ servisi, dikenli ardıç ağacı.

‘arā’is: (A.) gelinler.

‘araṣāt: (A.) *arsa*’nın cem‘i ise de “mahşer yeri” demektir.

‘arāyis: (A.) ‘arūsān, gelinler.

‘arec: (A.) topallık, aksaklık.

‘arīn: (A.) 1. orman, çalılık. 2. vahşi hayvan ini.

‘arīż: (A.) 1. geniş. 2. genişlemesine, eni konu.

‘arūs-ı ḥasnā: (A.) güzel gelin.

‘arż: (A.) genişlik, en.

‘aṣf: (A.) 1. kasırga. 2. ekin yaprakları.

‘asīr: (A.) zor, güç, müşkil, zahmetli.

‘aşā’: (A.) akşam yemeği.

‘aşīḳ: (A.) 1. maşuk, sevgili. 2. fazla âşık.

‘āşir: (A.) onuncu.

‘aşr: (A.) on.

‘aşve: (A.) akşam yemeği.

‘aṭā’: (A.) bağışlama, bahşiş.

‘āṭıf: (A.) 1. meyleden, eğilen. 2. bağlayan. 3. şefkatli.

‘ātiye: (A.) uğultu.

‘aṭse: (A.) tek aksırık.

‘aṭṭās: (A.) durmadan aksıran.

‘aṭṭāş: (A.) fazla susamış.

‘avā’id: (A.) îrâtlar, gelirler, aidat.

‘avā’iḳ: (A.) engeller, müşkiller, zor işler.

‘avāḳıb: (A.) akıbetler, sonlar.

‘avān: (A.) 1. esirler. 2. zayıflar. 3. düşkünler. 4. orta yaşlı. 5. bekçi.

‘avārıż: (A.) 1. kazalar, belâlar. 2. engeller, engebeler.

‘avārif: (A.) 1. iyilikler. 2. armağanlar, bağışlar. 3. s. nazik, eli açık, cömert kimseler. 4. kabiliyetli, yetenekli kimseler.

‘avāṭıf: (A.) karşılık beklemeden gösterilen sevgiler; iyilikseverlikler.

‘avd: (A.) geri gelme, dönme, lehine veya aleyhine dönme.

‘avene: (A.) yardakçılar, kafadarlar.

‘avḳ: (A.) alıkoyma, durdurma, vazgeçirme.

‘ayā: (A.) 1. kabiliyetsiz, kudretsiz. 2. tedavi edilemez, iyileştirilemez.

‘ayān: (A.) belli, açık, meydanda.

‘ayānen: (A.) açıkça.

‘aynā: (A.) iri ve güzel gözlü.

‘ayş: (A.) yaşama.

‘ayyār: (A.) sālik.

‘azā’: (A.) 1. cenaze alayı. 2. başsağlığı ziyareti.

‘azā’im: (A.) dua, efsun manasına olan (*azîmet*)in cem‘i.

‘aẓm-ı remīm: (A.) çürümüş kemik.

‘ırḳ: (A.) damar.

‘ışā’: (A.) akşam ezanından yatsı ezanına kadar geçen zaman.

‘ışrīn: (A.) yirmi.

‘ışşīḳ: (A.) şıpsevdi.

‘ıṭāş: (A.) susamış olanlar.

‘ıtḳ: (A.) köle veya câriye azad etme.

‘ıyādet: (A.) 1. hatır sorma, ziyâretinde bulunma, gidip görme. 2. hasta ziyâret etme, hasta ziyâreti.

‘ıyāẕen-billāh: (A.) Allah’a sığınarak.

‘icāleten: (A.) acele olarak, acele olmak üzere.

‘idād: (A.) sayı, sıra, numara. *der-‘idād-ı*: kategorisinde.

‘illiyyīn: (A.) cennetin ve gökyüzünün en kutsal ve en yüksek tabakası.

‘imāme: (A.) sarık.

‘irāfet: (A.) falcılık, kehanet.

‘işve: (A.) güzelin, gönül aldatan, gönül çelen naz ve edası.

‘itret: (A.) 1. soy, zürriyet, nesil. 2. akrabalar.

‘ivec: (A.) eğrilik.

‘iẓem: (A.) büyüklük, ululuk, azamet.

‘izz: (A.) 1. değer, kıymet. 2. yücelik, ululuk. 3. güçlülük.

‘ūc ibni ‘unuḳ: (A.) Hz. Musa döneminde yaşadığı rivayet edilen bir dev.

‘ucāleten: (A.) acele ile.

‘uccāb: (A.) acayip şey, tuhaf şey.

‘ūd: (A.) 1. ağaç, odun. 2. öd ağacı.

‘udūl: (A.) âdil, adalet sahibi olanlar, haktan ayrılmayanlar, hakkı yerine getirenler. (*âdil*’in cem‘i.)

‘ufūnet: (A.) 1. pis koku. 2. iltihap, yangı.

‘uhūd: (A.) devirler, dönemler.

‘uḳār: (A.) ev eşyası, lüks mobilya.

‘uḳm: (A.) 1. kısırlık. 2. verimsizlik, üretkensizlik.

‘uḳūbet: (A.) 1. ceza. 2. eziyet, işkence, azap.

‘uḳūḳ: (A.) anne babaya karşı âsîlik.

‘ukūs: (A.) akisler, çarpmalar, yankılar.

‘umud: (A.) 1. direkler. 2. sütunlar.

‘umyān: (A.) körler.

‘unf: (A.) şiddet, sertlik, kabalık.

‘unfuvān: (A.) 1. gençliğin ve güzelliğin başlangıcı; bir şeyin tazelik zamanı. 2. tazelik, parlaklık.

‘unveten: (A.) zorla, kaba güç kullanarak.

‘urā: (A.) çıplaklık.

‘urs, ‘urus: (A.) düğün yemeği.

‘urūḳ: (A.) ırklar; kökler, damarlar.

‘urūż: (A.) 1. arzlar, keyfiyetler, bildirmeler. 2. ârız olma, meydana gelme.

‘uruż: (A.) eşyalar, mallar, metâlar.

‘uṣfūr: (A.) serçe kuşu.

‘usr: (A.) 1. güçlük, zorluk; zor iş. 2. sıkıntı, darlık, kıtlık.

‘usret: (A.) zor, güçlük, zahmet, sıkıntı, zorluk.

‘uşve: (A.) 1. geceleyin uzaktan görünen ateş. 2. karanlık.

‘utüvv: (A.) 1. kibir ve azametle karışık serkeşlik. 2. ayaklanma.

‘uẓmā: (A.) daha (en, pek, çok) büyük. [*a‘ẓam*’ın müennesi].

a‘del: (A.) (daha, pek, en) adâletli, çok doğru.

a‘ḳāb: (A.) 1. ayağın ökçeleri. 2. oğullar veya torunlar. 3. sonuçlar, sonlar; akıbetler.

a‘lām: (A.) ‘alemin cem‘i. *Ḳāmūsu’l-a‘lām*. 1. has isimler. 2. bayraklar, sancaklar. 3. kabile başkanları.

a‘māl: (A.) kasabalar, kazâlar.

a‘mām: (A.) amcalar.

a‘mār: (A.) ömürler.

a‘meş: (A.) gözü bulanık gören.

a‘nāḳ: (A.) boyunlar, gerdanlar.

a‘rāb: (A.) bedeviler, göçebe araplar.

a‘ṣār: (A.) asırlar, yüzyıllar.

a‘ṣār-ı sālife: (A.) geçmiş asırlar.

a‘tāb-ı muḳaddese: (A.) halkın ziyaret ettiği mukaddes yerler.

a‘vām: (A.) yıllar, seneler.

a‘vān: (A.) 1. yardımcılar. 2. dostlar.

a‘yün: (A.) 1. gözler. 2. menbalar, pınarlar, çeşmeler.

āb-feşān: (F.) 1. gayzer. 2. gayzer bölgesi.

āb-gīne: (F.) 1. billûr. 2. şişe sürahi, kadeh. 3. göz yaşı. 4. şarap.

āb-gūn: (F.) parlak.

āb-ı zīr-i kāh: (F.) 1. entrikacı, saman altından su yürüten. 2. dolap, desise, entrika.

ācāl: (A.) vâdeler, tabii ömrün sonları, gayetler, ölümler.

ācil: (A.) va’deye bağlı, va’desi geldiğince yapılacak olan, ertelenmiş.

āfil: (A.) 1. ufûl eden, gurûb eden, batan [güneş, yıldız]. 2. görünmez olan, kaybolan.

āġeşte: (F.) bulanık, bulanmış.

-āgīn: (F.) 1. “Dolmuş” manasına olarak kelimeleri sıfatlandıran bir ek: *vaḥşet-āgīn*: vahşetle dolu. 2. şişman, tavlı.

aġlāl: (A.) 1. boyuna geçirilen zincirler. 2. prangalar. 3. kelepçeler. 4. bukağılar.

aġrāż: (A.) 1. istekler, talepler. 2. garazlar, kişisel düşmanlıklar.

aġvāş: (A.) yardım istemek için bağırmalar, yardımlar. [“yardımcı” manasıyla “evliyaullah” hakkında kullanılır.]

aġziye: (A.) yenip içilecek şeyler.

aḫ: (A.) 1. kardeş. 2. dost.

āḫād-ı dervîşān: (A.-F.) bütün dervişler.

āḫād-ı nās: (A.) herkes, tümü.

aḥdāḳ: (A.) göz yuvarları.

aḫdān: (A.) dostlar.

aḥdāṯ: (A.) 1. yeni hadiseler. 2. fena şeyler, dertler, musibetler. 3. tâlihin değişmeleri. 4. s. gençler.

āhîḫte: (F.) 1. sıyrılmış, çıkarılmış [silah]. 2. saldırılmış.

aḫlāf: (A.) birinin yerine geçenler gelecekler, halefler.

aḫlaṣ: (A.) 1. en huluskar. 2. fazla halis ve temiz olan.

aḥrā: (A.) daha lâyık, münasip, uygun.

aḫras: (A.) dilsiz (*ebkem*).

aḫşem: (A.) burnu koku almayan.

aḫşemiyyet: (A.) burnun koku alamaması.

aḫvāl: (A.) dayılar.

aḥyā: (A.) diriler, canlılar.

aḥyā vü emvāt: (A.) diriler ve ölüler.

aḥyān: (A.) vakitler, zamanlar, sıralar.

aḫyār: (A.) iyi ve faziletli olanlar.

aḳbeḥ: (A.) en kabîh, çok veya en yakışıksız, pek çirkin.

aḳdāḥ: (A.) kadehler, bardaklar, kupalar.

aḳdām: (A.) ayaklar.

aḳreb: (A.) en, daha, pek yakın.

aḳṭa‘: (A.) eli kesik.

aḳvā: (A.) en kavî, çok kuvvetli.

aḳvāt: (A.) yemekler, yenilecek şeyler, azıklar.

ālā: (A.) 1. bahşişler, ihsanlar. 2. nimetler, yiyecekler.

ālūd: (F.) bulaşmış, bulaşık.

āmās: (F.) insan vücudunda hasıl olan şiş ve kabarcık.

āmīziş: (F.) geçiniş, uysallık.

ānen-fe-ānen: (A.) devamlı, fasılasız, sürekli.

ānif: (A.) pek yakında geçen.

ānifetü’l-beyān: (A.) demincek beyan olunan, bildirilen.

anīḳ: (A.) güzel, zarif [şey].

ārā: (A.) oylar.

ārd: (F.) un.

aṣāġır: (A.) şeref ve itibarca küçük olanlar.

āşūb: (F.) kargaşalık.

aṭhar: (A.) çok temiz olan.

aṭmār: (A.) 1. eski püskü elbiseler. 2. paçavralar.

āẕān: (A.) kulaklar.

āzerm: (F.) 1. utanma, haya. 2. şefkat.

ażrār: (A.) zararlar, kayıplar.

ażvā': (A.) ışıklar, aydınlıklar, parıltılar.

ba'īd: (A.) geniş, yayılmış.

ba'ṣ: (A.) 1. gönderme, gönderilme. 2. yeniden dirilme, diriltme. 3. peygamberlik.

bādiye: (A.) çöl, kır. *bādiye-ġul*: Dünya.

bād-peymā: (F.) boşuna uğraşan, avucu boş.

baġal: (A.) koltuk.

bāġāt: (A.) bağlar, üzüm bağları, bahçeler.

baġle: (A.) dişi katır.

bāḥa: (A.) 1. bir evin etrafındaki kapalı avlu veya bahçe. 2. açık meydan, alan.

baḥḥāṣ: (A.) bahsetmeyi seven, çok bahseden.

bāhī : (A.) boş, metruk.

baḥt: (A.) öz, halis, saf. *ṣahbā-yı baḥt*: halis şarap.

bāḫt: (F.) mağlubiyet, yenilgi.

baḫye: (F.) dikiş.

baḫye-zen: (F.) dikişçi, terzi.

bākūre: (A.) evvel yetişen, turfanda [yemiş]; gençlik.

bāl: (A.) 1. eski. 2. çürük. 3. kokmuş.

bāliġan-mā-belaġ: (A.) ziyadesiyle, ferah ferah, bol bol.

-bān: (F.) son ek; koruyan, sahip.

bār-dāde: (F.) mezun, izin verilmiş.

bārū: (F.) kale duvarı, hisar burcu, sur; sığınak; siper.

baṣā'ir: (A.) ibretli görünüşler, deliller, ibretler.

bāsıṭ: (A.) 1. yayan, yayıcı. *bāsıṭu'l-keff*: dilenci. 2. bir uzuv uzatıp açan [adale].

basṭ: (A.) yayma, açma.

basṭet: (A.) ferahlık, açıklık.

baṭale: (A.) bâtıllar.

baṭālet: (A.) 1. işsizlik, avârelik. 2. cesaret, kahramanlık.

bāṭın: (A.) 1. iç. 2. iç yüz. 3. gizli, görünmeyen nesne.

baṭn: (A.) 1. karın. 2. nesil, soy.

baṭş: (A.) 1. sımsıkı tutmak, sımsıkı kavramak. 2. yakalamak. 3. zor. 4. cesaret. 5. güç.

baṭṭāl: (A.) ıssız, viran, harab, yebab, bozuk.

bāyeste: (F.) gerekli, lüzumlu.

bāz-dār: (F.) doğancı, avcı, kuşçu, kuşçubaşı.

bāziġ: (A.) doğan ay.

bāzū-güşāde: (F.) muhtaç; adalet isteyen.

be’s: (A.) 1. zarar, ziyan. 2. zahmet, zorluk. 3. azap, şiddet, korku.

bedā’i‘: (A.) eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.

bed-būd: (F.) fena yapılı.

bedīhe: (A.) düşünmeden, birden bire söyleme, irticalen.

bedīheten: (A.) irticâlen.

bedīhiyyet: (A.) bedihi olma, besbellilik, açık olma.

bedīl: (A.) 1. bir şeyin karşılığı. 2. tutuşulan bahiste aldanan kişinin vereceği şey.

behce: (A.) 1. sevinç, sevinme. 2. güzellik.

behiyye: (A.) güzel. *hediyye-i behiyye*: güzel hediye.

bel: (A.) belki, hatta.

belādet: (A.) 1. ahmaklık. 2. tembellik.

belāhet: (A.) bönlük, alıklık, kalın kafalılık.

beled: (A.) şehir, memleket.

belīd: (A.) izansız, ahmak, sersem, budala, bön.

beliyyāt: (A.) felâketler, gamlar, kederler, tasalar.

beliyye: (A.) felâket, keder, kasâvet, tasa.

belvā: (A.) keder, gam, tasa, felâket, ıztırab.

benāt-ı na‘ş: (A.) 1. naaş kızları. 2. dübb-i ekber denilen yıldız kümesinin kuyruğunun ucunda bulunan kümenin en sönük yıldızı.

bender: (A.) ticaret yeri, işlek ticaret iskelesi.

bennā: (A.) dülger.

ber’: (A.) hasta iyiliğe dönme.

berd: (A.) soğuk.

ber-dāşte: (F.) yükseğe kaldırılmış.

bere: (F.) kuzu.

berg [ü] sāz: (F.) araç, gereç, malzeme, gereç, mal, yük. [kelime Farsça’da “azık, yiyinti, hazırlık; niyet gibi manalara da gelir.]

berg ü bār: (F.) malzeme, gereç, mal, yük.

berg ü nevā: (F.) geçinecek şey, medâr-ı taayyüş, nimet.

berg: (F.) azık, yiyecek.

ber-geşte: (F.) tersine dönmüş, ters olmuş, yüz çevirmiş.

berg-i sebz: (F.) 1. yeşil yaprak. 2. hediye.

berg-rīz: (F.) sonbahar.

berīd: (A.) postacı, haberci, tatar, ulak.

berīḳ: (A.) ışık, parıltı.

beriyye: (A.) 1. halk, insanlar, yaratık. 2. çöl, kır, sahra. *ḫayrü'l-beriyye: ḫayrü'l-enām.*

berrānī: (A.) 1. sahra ve kıra ait, yabani. 2. şer'î hükümlere riayet etmeyen. 3. okuma, yazma bilmeyen, ümmî.

berūmend: (F.) 1. taze. 2. verimli, faydalı. 3. hisseli, nasipli, isteğine ulaşan.

besālet: (A.) dilâverlik, bahadırlık, kahramanlık, yiğitlik, cesurluk.

besātīn: (A.) bostanlar.

beşş: (A.) 1. dağıtma, yayma, saçma. 2. meydana çıkarma. 3. sırrını ve kederini söyleme.

beşā'at: (A.) 1. yiyinti ve içintilerdeki acılık. 2. kabahat.

beşāşet: (A.) güler yüzlülük, güler yüz.

beşere: (A.) insan derisinin dış tabakası.

bevā'iṣ: (A.) 1. sebepler. 2. gönderenler, göndericiler.

bevādī: (A.) sahralar, çöller, kırlar.

bevāḳī: (A.) kalanlar.

bevārıḳ: (A.) parıltılar, göz kamaştırıcı şeyler.

bey' men yezīd: (A.) artırma ile satış.

beydā': (A.) 1. tehlikeli yer. 2. sahra, çöl. 3. Mekke ile Medine arasında düz bir yer.

beynūnet: (A.) ihtilaf, anlaşmazlık, ara açıklığı.

beytü'l-ḥazen: (A.) hüzün evi; kederi, tasası çok olan yer.

beyyine: (A.) delil, şahit, tanık.

beyyine-i ‘ādile: (A.) doğru şahit, tanık.

beyże: (A.) 1. yumurta. 2. haya. 3. demir başlık.

beẕle-gū: (A.-F.) bezle-bâz, latifeci, şakacı.

beẕl-i maḳdūr: (A.) elden geldiği kadar yapma.

beẕl-i mechūd, ṣarf-ı mechūd: (A.) olanca kuvveti ile.

bezr-ger: (A.-F.) ekinci. (bezr-kār).

bī-‘adīl: (F.-A.) benzersiz, benzeri olmayan.

bi’r: (A.) kuyu.

bīd: (Peh.) 1. söğüt. 2. kavak.

bida‘: (A.) sonradan meydana çıkan şeyler.

biḍā‘a: (A.) sermaye.

bī-enbāz: (F.) şerîki olmayan, eşsiz.

bi-esrihi: (A.) hep bir arada.

bi-eyyi-vechin kāne: (A.) her ne şekilde olursa olsun.

bī-ġışş: (F.-A.) hilesiz, karışıksız, samimi.

biḥār: (A.) denizler.

bi-ḥaseb-i: (A.) –ce; bakımından bi-ḥasebi’l-merātib.

bi-ḥasebi’l-ḳāme: (A.) boy açısından.

bīḫte: (F.) elekten, kalburdan geçirilmiş.

biḳā‘: (A.) yerler, topraklar, ülkeler.

bī-kerān: (F.) kenarsız, uçsuz bucaksız, kıyısız.

bī-muḥābā: (A.) çekinmeksizin, çekinmeden, sakınmadan.

bī-nefād: (F.-A.) tükenmez.

bīnī kerden: (F.) kibirlenmek.

bīniş: (F.) 1. görüş, görme kabiliyeti. 2. basiret. 3. görgü. 4. vukuf.

birr: (A.) 1. iyilik, güzellik, hayır. 2. bağışta bulunma.

bisāṭ: (A.) kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.

bīşe: (F.) orman, meşelik, sazlık.

bişr: (A.) güleryüzlülük.

bī-ta‘ab: (F.-A.) yorulmadan.

bī-teḥāşī: (A.) korkmadan.

bī-vech: (A.) sebepsiz.

bīż: (A.) kamerî ayların on üç, on dört ve on beşinci günleri. (*eyyāmü'l-bīż*).

būd: (F.) varlık.

būd u ne-būd: (F.) var yok.

buġāt: (A.) haksızlık edenler, serkeşler, asiler.

buġyān: (A.) isyan.

buḥbūḥa: (A.) orta yer, saha, alan.

buḫl: (A.) elisıkılık, cimrilik.

buḫtī: (A.) hecin devesi; iki hörgüçlü deve.

buḫūr: (A.) tütsü.

būl-fużūl: (A.) boş boğaz, nâ-be-mahal söz söyleyen, dangalak.

būn: (A.) mesafe.

buṭū': (A.) 1. ağır olmak, ağır davranmak. 2. gecikmek. 3. oyalanmak.

buṭūn: (A.) 1. karınlar. 2. nesiller, soylar. 3. gömülü ve saklı olan.

būyā: (F.) güzel kokulu.

büdūr: (A.) bedirler, dolunaylar.

büldān: (A.) şehirler, memleketler, iller.

bün: (F.) kök; asıl; temel. (peh.) son, dip.

büngāh: (F.) içine para, eşya ve yolculuk malzemesi konulan oda, yer, çadır, şey.

bünüvvet: (A.) erkek evlatlık, oğulluk.

bünyān-ı merṣūṣ: (A.) sağlam yapı.

bür': (A.) hastalığın iyiliğe yüz tutması.

bür'ü's-sā'a: (A.) hızlıca iyileşmek.

bürde: (F.) götürülmüş.

bürehne: (F.) açık, çıplak, yalın. (*berehne*).

bürende: (F.) kesen, kesici.

bürhe: (A.) bir süre, zaman.

bürheten mine'z-zamān: (A.) bir hayli zaman.

bürūz: (A.) 1. belirme, ortaya çıkma. 2. âşikâr, meydânda.

bütr: (A.) zürriyetsizler.

ca'l: (A.) 1. yapma, meydana getirme. 2. sabır, tahammül. 3. işe başlama; alma.

cā'ir: (A.) cevreden, zulmeden.

cābī: (A.) [eskiden] vakıflı akar kiralarını toplamakla görevli bulunan kimse, vergi tahsildarı.

câme: (F.) elbise, çamaşır.

câme-ḫʷāb: (F.) yatak; pijama.

cāşim: (A.) yüzü koyun, göğsü üstüne yatmış kimse.

cāzim: (A.) cezmeden, karar veren, kesen, kestirip atan.

cebābire: (A.) zorbalar.

cedel: (A.) 1. sert münakaşa, tartışma. 2. kavga.

cedvā: (A.) 1. hediye, armağan. 2. bol yağmur. 3. bahşiş, ata, fayda, ikram.

cehān: (F.) sıçrayan, fırlayan, çabuk hareket eden.

cehūl: (A.) pek câhil.

celādet: (A.) bahadırlık, kahramanlık, yiğitlik.

celāyā: (A.) celī'nin cem'i. Aşikâr.

celī: (A.) aşikâr, meydanda, belli.

cell: (A.) büyük, ulu.

cellāb: (A.) çekici, cezbedici.

celvet: (A.) yerini, yurdunu terketme.

cem'u'l-cem': (A.) cem'in cem'i.

cemm: (A.) büyük sayı, çokluk, kalabalık.

cenb: (A.) yan, taraf.

cerā'et: (A.) küstahlık, edepsizlik, hayasızlık, utanmazlık.

cerā'iḥ: (A.) yaralar.

cerā'im: (A.) suçlar, kabahatler, cinayetler.

cerād: (A.) çekirge.

cerīme: (A.) 1. cürüm, suç. 2. us pahası, cereme, suç ödeme.

cerr: (A.) 1. çekme, sürükleme. 2. para, eşya vesaire çekme. *cerr-i kelām*: (A.) bir konu hakkında konuşmaya zorlanma.

cery: (A.) akım; cereyan.

cest: (F.) çabuk hareket eden.

ceste ceste: (F.) yavaş yavaş; kısım kısım, parça parça, azar azar.

cevād: (F.) küheylan, soylu at.

cevāniḥ: (A.) 1. cāniḥa'dan cem' olmuş: cāniḥa ise kaburga kemiklerinin ikinci yahut üçüncüsü ile yedincisi arasındaki herhangi bir kemik olup ekseriya beşinci, altıncı veya yedinci kemik olur. 2. suçlular.

cevārī: (A.) cariyeler, halayıklar, hizmetçi kızlar.

cevāriḥ: (A.) 1. yaralayanlar. 2. çürütenler. 3. cāriḥa'dan cem' olmuş: cāriḥa ise insanın el, ayak gibi âzâsı demektir.

cevdet: (A.) 1. iyilik, güzellik. 2. olgunluk. 3. büyüklük. 4. kusursuzluk.

cevf: (A.) iç; kalp.

cevvāb: (A.) çok dolaşan, çok gezen.

ceẕb: (A.) kendine çekme, çekilme.

cezīl: (A.) bol, çok.

cezm: (A.) kesin karar, niyet. 'azm ü cezm ü ḳaṣd: kesin olarak verilen karar.

cibāh: (A.) 1. alınlar. 2. cepheler.

cibāyet: (A.) 1. haraç alma. 2. vergi alma.

cibillet: (A.) yaratılış, huy, tabiat, cibilliyet.

cibillī: (A.) yaratılışta olan, tabii.

cihān-muṭā': (F.-A.) bütün dünyanın boyun eğdiği [kimse].

cilbāb: (A.) 1. gömlek. 2. çarşaf, ferace.

cilbend: (F.) büyük cüzdan, evrak koymak üzere gözlere ayrılmış cüzdan, evrak çantası.

cinān: (A.) cennetler.

cirm: (A.) beden, vücut.

civār: (A.) komşu.

ciyād: (A.) 1. iyiler. 2. güzeller.

ciyef: (A.) leşler.

cū‘: (A.) açlık, aç kalma.

cubrān: (A.) telafi.

cuḥūd: (A.) inkâr etmek, yadsımak.

cūḳ cūḳ: (A.) bölük bölük, grup grup, çok çok.

cūḳ: (A.) 1. topluluk. 2. çok. 3. bölük, grup.

cume‘āt: (A.) cumalar.

cumūd: (A.) 1. donma, katılaşma. 2. donukluk, katılık.

cühhāl: (A.) câhiller, bilgisizler.

cülāb, cüllāb: (A.) gül suyu.

cüll: (A.) en fazlası; çoğu; bütünü.

cüll-i himmet: (A.-A.) 1. elden gelen gayret. 2. en fazla dikkat. 3. kendini işe tam verme.

cümlî: (A.) küllî, kapsayan, her şeyi içine alan.

cünāḥ: (A.) günah.

cünne: (A.) 1. eski savaş silahlarından “kalkan”. 2. kadın başörtüsü.

cürre-bāz: (F.) 1. erkek şahin veya akdoğan. 2. atmaca.

cüsbān: (F.) uygun, değer, lâyık. (*çespān*).

cüẕām: (A.) insan vücudunda onulmayan çıbanlar ve yaralar meydana getiren miskin hastalığı.

çāder: (F.) 1. çadır. 2. kadınların başlarına örttükleri örtü.

çār-bāliş, **çār-bālişt**: (F.) 1. [evvelce] padişahların ve büyüklerin üzerinde oturdukları dört katlı şilte. 2. dört unsur.

çarḫ-zenān: (F.) döne döne.

çār-mīḫ: (F.) 1. "Dört çivi": çarmık, suçluyu haça germek için kurulmuş put şeklindeki darağacı, salip. 2. bir erkeğin diğer bir erkekle birleşme şekli.

çār-mīḫ-i ḥayāt: (F.-A.) vücûdun, hayatın esasını teşkil eden dört unsur.

çār-pā: (F.) dört ayaklı hayvanlar. [en çok "katır, eşek, deve, sığır, koyun" hakkında.]

çāsār: (F.) 1. kayser. 2. çar.

çāşnī: (F.) çeşni, lezzet, tat; tadımlık.

çāşt: (F.) kuşluk yemeği.

çāşt-gāh: (F.) kuşluk vakti.

çerende: (F.) otlayan, otlayıcı.

çerge: (F.) 1. küçük çadır. 2. çingene çadırı. 3. derme çatma kulübe. 4. imparatorluk dönemi padişah için kurulan tören çadırı.

çeşm-ārū: (F.) nazar boncuğu, muska.

çeşm-zaḫm: (F.) nazar değme.

çevgān: (F.) 1. cirit oyununda atlıların birbirine attıkları cirit. 2. ucu eğri değnek. 3. Allah'ın ezeldeki takdiri.

çīne: (F.) kuş yemi.

çul: (F.) cül, cüll; keçe, kebe, sağrı-poş, kıldan gömlek.

ḍa'a: (A.) alçaklık, pespayelik, adilik.

da'avāt: (A.) dua manasına gelen cemî' şekil. *da'avāt-ı ḫayrıyye*: hayırlı dualar.

dā'īn: (A.) duacılar.

dā'iyān: (A.) dua edenler, duacılar.

dā'iye: (A.) içten gelen bir duyguyu teşvik edici hal.

dā'iren-mā-dār: (A.) çepeçevre, fırdolayı.

dādār: (F.) adâletli, doğru olan hükümdar.

dād-dih: (F.) 1. Yüce Allah. 2. adaletle hüküm veren, adâlet dağıtan.

dāder: (F.) kardeş.

daġal: (F.) hile, dubara.

dāġ-zen: (F.) nişan, damga vuran; kalp, gönül kıran.

ḍaḫāmet: (A.) irilik, kocamanlık, şişkinlik.

daḫḫāl: (A.) becerikli, girişken.

dāhiye: (A.) 1. musibet, felaket. 2. çok kurnaz adam.

daḫl: (A.) tenkit.

daḫme: (A.) mezar, kabir; türbe; lahit.

ḍaḥve: (A.) güneşin ufuktan henüz yükselip yayılmaya başladığı zaman, ilk kuşluk vakti.

ḍaḥve-i kübrā: (A.) kaba kuşluk.

daḳḳ etmek: (A.-T.) vurmak, çalmak, kakmak, kakalamak, ezmek.

dāl: (Peh.) kartal, kara kartal.

dāll: (A.) delâlet eden, gösteren, işaret eden.

dāmen-zen: (F.) kışkırtan, yangına körükle giden.

dānaḳ, dānıḳ: (A.) südüsü'd-dirhem. ve iki kırat ağırına dahi derler. Her kırat beş arpa ağırıdır.

dāne-rīz: (F.) tane döken, tohum serpen.

dāniş-ver: (F.) âlim, bilgin.

ḍarā'at: (A.) 1. alçalma, kendini küçültme. 2. miskinlik gösterme.

ḍarbet: (A.) 1. vuruş, darbe. 2. çarpış, atış.

ḍarrā': (A.) mihnet, keder; şiddet; belâ.

ḍarret: (A.) 1. kötürümlük. 2. sıkıntı. 3. zarar.

dārū-yı bür'ü's-sā'a: (F.-A.) tesirini derhal gösteren ilaç.

dārü'l-bevār: (A.) cehennem, cahîm.

dārü'l-mülk: (A.) başşehir, başkent.

ḍayr: (A.) zarar vermek.

de'b: (A.) adet, usul, tarz, kaide.

de'b-i ḳadīm: (A.) eski adet, eski usul.

de'eb: (A.) âdet. (*de'b*)

debbūs: (A.) topuz, demir topuz.

debūr: (A.) gün batısı rüzgârı.

decācile: (A.) deccaller.

ded: (F.) et yiyen yabani hayvan. *dād ü ded*: [ot ve et] yiyen yabani hayvanlar.

def'aten: (A.) birden, birden bire, ansızın.

def'ī: (A.) ansızın, birden bire. (*def'aten*).

defīn: (A.) gömülmüş, gömülü.

değā: (F.) 1. hile, habislik. 2. hilekâr, habis. 3. kalp para.

dek: (F.) hile, oyun.

dekākīn: (A.) dükkanlar.

demār: (A.) helâk, mahv, telef, ölüm. *tīġ-i demār*: ölüm kılıcı.

demīde: (F.) doğmuş (güneş vs.).

dem-sāz: (F.) arkadaş, dost; sırdaş.

denānīr: (A.) altınlar.

derā: (A.) çan.

derāhim: (A.) akçeler, paralar.

derārī: (A.) parlak, renkli şeyler. [en çok "yıldız" hakkında söylenir.]

der-dest: (F.) 1. tutma, elde etme. 2. s. elde olan, yapılmakta olan.

derec: (A.) dereceler.

der-ḥīṭa-i : (F.-A.) çevresinde, arasında.

dermānde: (F.) biçare, aciz, beceriksiz, zavallı.

der-pey: (F.) ardı sıra.

derr: (A.) nefis; güzel iş; güzel eser.

derrāk: (A.) çabuk anlayan, anlayışlı.

deryūze: (F.) dilencilik.

dest dāden: (F.) el vermek, olmak, meydana gelmek, yüz göstermek.

dest-āvīz: (F.) ufak hediye, küçükten büyüğe verilen hediye.

dest-bürd: (F.) kuvvet; üstünlük, zafer.

deste-çūb: (F.) değnek, sopa.

destenbū: (F.) şemâme, kırlangıç kavunu.

dest-gāh: (F.) zenginlik; çok manasına gelen birleşik isimler ya da sıfatlar yapar.

destīne: (F.) el bileziği.

dest-māye: (F.) elde bulunan şey, sermaye.

dest-yārī: (F.) yardım, muâvenet.

deşne: (F.) kama, hançer.

devābb: (A.) yük ve binek hayvanları.

devāl: (F.) 1. tasma. 2. sırım. 3. şerit, kemer. 4. hile, düzen. 5. hayvan derisi.

devān: (F.) koşan, seğirten, hızla yürüyen.

devār, **duvār**: (A.) baş dönmesi hastalığı.

devāt-dār: (A.-F.) divitdar, yazıcı.

devrāt: (A.) *devre*'nin cem'i.

ḍı'āf: (A.) 1. zayıflar, düşkünler. 2. köleler. 3. kadınlar.

ḍıḥke: (A.) 1. ḫande. 2. māye-i ḫande; muḍḥike.

dıḳḳ: (A.) ince. (ḥummā-i dıḳḳ).

dır': (A.) cenkte, savaşta giyilen zırh.

ḍırām: (A.) alev.

dīg: (F.) çömlek, toprak tencere.

dīg-i cūşān: (F.) taşmış tencere.

diḫāl: (A.) insanın gizli niyet ve arzuları yahut karakteri.

dihāt: (F.) köyler.

dihiş: (F.) verme, veriş, bağışlama; ihsan, atıyye.

dihḳān: (A.) çiftçi, köylü.

ḍīḳ: (A.) dar olma, darlık.

dil-āzār: (F.) gönül inciten, hatır kıran, kalp kıran, merhametsiz.

dil-gīr: (F.) gönül tutan, kalbe sıkıntı veren; gücenik, kırgın.

dil-i maḥrūr: (A.) ateşli gönül.

dil-rīş: (F.) yüreği yaralı, dertli.

dil-serd: (F.) isteksiz, şevksiz.

direng: (F.) bekleme; gecikme; tutma; istirahat.

dirre: (A.) tâziyâne, kırbaç, şallâk.

-diṣār: (A.) 1. üste giyilen kaftan, elbise. 2. eklendiği kelimeye çokluk, bolluk manası verir.

dīv-beçe: (F.) dev yavrusu.

diyem: (A.) sürekli yağan yağmurlar.

diz: (F.) kale, sur.

dost-kām: (F.) dost merâmlı, merâmı dostun merâmına uygun olan.

dūd: (F.) 1. duman, tütün. 2. gam, keder, tasa.

dū-dem: (F.) iki taraflı, iki yönlü.

dūdmān: (F.) soy sop; kabile, ocak.

duḫān: (A.) tütün.

dūḳ: (A.) sersemlik, ahmaklık.

dumū‘: (A.) göz yaşları.

dūr u dırāz: (F.) uzun uzadıya.

dūr-bāş: (F.) 1. “uzak ol” manasına bir emir. 2. i. asâ, değnek.

dūşīne: (F.) dün gece, dün geceki.

duvār: (A.) baş dönmesi.

dürre: (A.) büyük inci.

dürū-ger: (F.) marangoz, neccar.

düstūr: (A.) vezir; müşîr.

düstūru’l-‘amel: (A.) gereği gibi uygulanacak olan kanun.

düşūr: (A.) yok olmak.

düşmen-kām: (F.) bkz. düşmen-şād.

düşmen-şād: (F.) bedbaht ve zavallı.

e‘ālī: (A.) yüce kişiler.

e‘azz: (A.) en aziz, pek muhterem, çok sayın.

e‘azze: (A.) pek muhteremler.

e‘izze: (A.) 1. erenler. 2. muhterem, aziz kimseler.

eb‘āż: (A.) kimileri, bazıları.

ebā‘id: (A.) uzak akraba.

ebā‘ir: (A.) 1. develer. 2. eşekler.

ebālīs, **ebālise**: (A.) iblisler, şeytanlar.

eben ‘an ceddin: (A.) babadan, büyük babadan, dededen kuşaktan kuşağa.

ebhec: (A.) daha iyi, daha güzel.

ebḫire: (A.) buğular, dumanlar.

ebḥur: (A.) denizler.

ebkār-ı ma‘ānī: (A.) evvelce düşünülmemiş olan manalar.

ebnā: (A.) oğullar.

ebrār: (A.) hayır sahipleri, iyiler; dindarlar. (*şeş-ebrār*).

ebrencen: (F.) bilezik.

ebṣār: (A.) 1. gözler. 2. idrak güçleri. 3. görüşler.

ebyen: (A.) çok açık, çok sade.

ecānib: (A.) yabancılar, başka memlekete mensup olanlar.

ecdāṣ: (A.) kabirler, mezarlar.

ecdāṣ-ı ecdād: (A.) ataların kabirleri.

ecillā: (A.) en büyükler.

ecille: (A.) bilgi, fazilet ve rütbe itibariyle büyük olanlar.

eclā: (A.) en celî, pek belli, çok âşikâr.

eclāf: (A.) ayak takımları, rezil kimseler, baldırı çıplaklar.

ecmel: (A.) en (daha, pek, çok) güzel, yakışıklı. (aḥsen).

ecnād: (A.) askerler.

ed‘iye: (A.) yalvarmalar, niyazlar.

ed‘iye-i me’şūre: (A.) hadiste geçen dualar.

edānī: (A.) en alçak, pek bayağı, aşağılık kimseler.

edmiġa: (A.) beyinler.

ednās: (A.) kirler, pislikler.

edvā’: (A.) illetler, dertler, hastalıklar.

ef’ide: (A.) yürekler, kalpler, gönüller.

efḍāl: (A.) 1. fazlalar. 2. üstünlükler, erdemler. 3. ihsanlar, lütuflar, meziyetler, iyilikler.

efgende: (F.) 1. yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, yere atılmış. 2. düşkün, biçare.

efḫam: (A.) daha (en, pek) fehâmetli, çok şeref sâhibi, en ulu.

efhām: (A.) zihinler, anlamalar, idrâkler.

efḳaru’l-verā: (A.) halkın en fakiri.

efrāḥ: (A) iç açıklıkları, sevinmeler.

-efrūz: (F.) 1. aydınlatan, parlatan. 2. tutuşturan, yakan.

efsürde-dil: (F.) yüreği donuk, gönlü donmuş, hissiz, duygusuz.

efṭas: (A.) yassı burunlu.

efyūn: (F.) af'yon, haşhaştan çıkan uyutucu bir madde.

eġānī: (A.) şarkılar, havalar, ahenkler; şarkılar; sesler; nefessiz sazlar.

eḥarr: (A.) daha sıcak.

eḫevāt: (A.) kızkardeşler; kardeşler.

ehvā: (A.) arzular, istekler, şehvetler, meyiller.

ehvāl: (A.) korkular, dehşetler.

eḳāṣī-i bilād: (A.) en uzak şehirler.

eḳāvīl: (A.) sözler, lâkırdılar, kelimeler.

ekdār: (A.) kederler, kasâvetler, gamlar, tasalar, kaygılar.

ekīd, ekīde: (A.) kuvvetli, sarih, katî, sağlam.

eknāf: (A.) taraflar, yanlar.

eksiye: (A.) giysiler, elbiseler.

ekūl: (A.) çok yemek yiyen, obur; pisboğaz.

ekyās: (A.) para keseleri.

elma'ī: (A.) kıvrak zekâlı.

elṭaf: (A.) en güzel, en latif.

elvāḥ: (A.) levhalar.

elviye: (A.) sancaklar.

em'ā': (A.) bağırsaklar.

emām: (A.) ön.

emāret: (A.) 1. emirlik. 2. prenslik.

emāşil: (A.) en çok benzeyenler, akranlar, eşler.

emerr: (A.) daha acı.

emlāk: (A.) melekler.

emred: (A.) bıyıkları terlemeye başlamış iken henüz yüzünde tüy, kıl bulunmayan genç.

emşel: (A.) pek müşabih olan, çok benzeyen.

emzice: (A.) tabiatler, huylar, meşrepler.

en'ām: (A.) 1. at, deve, koyun, sığır gibi hayvanlar. 2. hayvan gibi kimseler.

enbān: (Peh.) heybe, dağarcık.

enbāz: (F.) ortak, eş.

enbūh: (A.) 1. çok, kalabalık. 2. çokluk. 3. meclis.

encām: (A.) nihayet, son. (*âkıbet, fercâm.*)

-endūd: (F.) sürmek, tıla etmek, sıvamak, yaldızlamak manasına olan "endūden" masdarından müştak olup "parlak sıva", "sıva" manasınadır.

enf: (A.) burun.

enfüs ü āfāḳ: (A.) nefis ve dışı.

enfüs: (A.) ruhlar, canlar, yaşayanlar, hayât sahipleri.

enfüsī: (A.) öznel, subjektif.

engişt: (F.) kömür.

engüşt-nümâ: (F.) parmakla gösterilen [iyi veya fenalık hususunda]

enḥā’: (A.) 1. taraflar, cihetler, yanlar. 2. yollar.

enīḳa: (A.) güzel, sevimli, şirin şey.

enker: (A.) en çirkin, en nâhoş.

enkeru’l-aṣvāt: (A.) seslerin en çirkini, anırtı.

enmūẕec: (A.) nümune, örnek.

ensāb: (A.) soylar, nesepler.

enṣāf: (A.) yarılar, yarımlar, buçuklar.

ensāl: (A.) evlatlar, soylar, zürriyetler, sülâleler.

envār-ı sāṭı‘a: (A.) yükselen ışıklar.

erācīf: (A.) yalan sözler, uydurmalar, düzmeler.

erāmil-erāmile: (A.) bekârlar, karısızlar, dul kadınlar, dullar.

ercā: (A.) taraflar, yönler.

erde: (A.) en kötü.

erikḳā: (A.) Köleler.

erḳām: (A.) 1. sayılar. 2. yazılar.

erş: (A.) 1. sakatlanan bir uzuv için cerhedenden alınan şer‘î diyet, kan pahası. 2. satılık malın, kusûru dolayısıyla değerinden indirilen para.

ervaḥ: (A.) daha rahat ve daha hoş olan.

ervām: (A.) rumlar.

es‘ad: (A.) pek saîd, daha saadetli; çok hayırlı, en mutlu.

eṣābi‘: (A.) parmaklar.

esāme: (A.) yeniçerilerin kaydı, ulûfe defteri.

esānīd: (A.) *isnād*'ın cem‘i.

esāṭīn: (A.) üstüvâneler, bir takımın, bir heyetin ileri gelenleri. [müfredi bu manada kullanılmaz.]

esāṭīn-i ‘ulemā: (A.) âlimlerin ileri gelenleri.

esbāṭ: (A.) torunlar, çocuklar.

esenn: (A.) en yaşlı.

esfār: (A.) 1. yolculuklar, yola gidişler. 2. düşmana karşı gidişler.

eṣḥār: (A.) seherler, sabahlar.

esīr-i firāş: (A.) hasta, bîtâb.

eṣḳāl: (A.) ağır yükler, ağır şeyler.

eṣḳām: (A.) hastalıklar, dertler, illetler. (*saḳam*'ın cem‘i.)

eṣlaḥ: (A.) daha (en, pek) sâlih, iyi.

esmā‘: (A.) kulaklar, kulak işitmeleri.

esmāk: (A.) balıklar.

eṣmār: (A.) meyveler.

eṣniye: (A.) övgüler. *eṣniye-i seniyye*: (A.) padişahı methetmeler, övmeler.

esr: (A.) esirlik, kulluk, tutsaklık. ḳayd-ı esr.

estār: (A.) örtüler, perdeler. (*sitr*'in cem'i.)

esve': (A.) en kötü; çirkin.

eş'aṣ: (A.) saçları keçeleşmiş olan.

eşaḳḳ: (A.) en zor.

eşbāḥ: (A.) 1. şahıslar, cisimler, vücutlar, gövdeler. 2. büyük kapılar. 3. uzaktan görünen şeyler, hayaller, karaltılar.

eşbeh: (A.) 1. en müşâbih, pek benzeyen. 2. en iyi, en güzel.

eşedd: (A.) şiddetli, daha (en, pek) şiddetli, çetin ve sert.

eşerr: (A.) daha (en, pek, çok) serîr, şerli.

eşfā: (A.) en şifalı [şey].

eşhād: (A.) şahitler, tanıklar.

eşhür: (A.) aylar.

eşi'a: (A.) aydınlıklar, ışıklar.

eşiddā: (A.) şiddetli davranan yiğitler.

eşkel: (A.) en zor.

eşrāk: (A.) ortaklar, arkadaşlar.

eşrāṭ: (A.) (*şaraṭ*'ın cem'i) alâmetler, belirtiler. *eşrāṭ-ı sā'at*: kıyāmet alâmetleri.

eşribe: (A.) içilecek şeyler, içkiler.

eştāt: (A.) takımlar, sınıflar, nev‘ler, çeşitler.

eştāt-ı ‘ulūm: (A.) ilimlerin çeşitleri, nev‘leri.

eşvāṭ: (A.) 1. koşmalar, sıçrayışlar. 2. Kâbe’yi yedi kere tavaf etme hareketleri.

eşyā‘: (A.) bölükler, cemaatlar, yardımcılar.

eṭ‘ime: (A.) yemekler, aşlar.

etbā‘: (A.) 1. birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar. 2. hizmetçiler.

etemm: (A.) daha (en, pek, çok) tam; kusursuz, eksiksiz.

eṭmā‘: (A.) tamahlar, hırslar.

etrāḥ: (A.) gamlar, tasalar, kaygılar, kederler. *etrāḥ-ı ḳalb*.

evānī: (A.) kapkacaklar, kaplar.

evb: (A.) taraf, cihet, yön.

evbāşān: (F.) ayaktakımları, aşağılık kimseler.

evcā‘: (A.) ağrılar, sancılar, acılar, sızılar.

evdiye: (A.) dereler, dağlar arasındaki yerler.

evfaḳ: (A.) daha (en, pek, çok) muvâfık, pek uygun.

evfer: (A.) sayıca daha bol, pek çok olan.

evkār: (A.) kuş yuvaları. *evkār-ı ṭuyūr*: kuş yuvaları.

evked-i evāmir: (A.) emirlerin en kuvvetlisi.

evleviyyet: (A.) 1. evlevîlik, evlâlık, üstün tutulmaya lâyık olma. 2. diyecek kalmama.

evrām: (A.) vücutta peyda olan şişler, yumrular.

evsāḫ: (A.) kirler.

evsāṭ: (A) ortalar.

evsaṭ: (A.) orta, ortası.

evtād: (A.) tarikat pirleri.

evṭān: (A.) vatanlar.

evvāb: (A.) Allah'a sımsıkı bağlı, sofu, zâhid.

evvābîn namazı: (A.) celvetiyye tarikatı mensupları tarafından beş vakit dışında kılınan nafile namaz. [akşam namazından sonra kılınan bu namaz altı rekattir.]

evzār: (A.) 1. hamûleler, yükler. 2. günahlar, hatalar; cinayetler. (*vizr*'in cem'i.)

eyāsî: (A.) kadınların yüz örtüsü, peçe.

eydî: (A.) eller, *eyādî.*

eymān: (A.) yeminler.

eymen: (A.) 1. sağ taraftaki. 2. en yümünlü, talihli, hayırlı, kutlu.

eyser: (A.) pek kolay.

eż'āf: (A.) bir şeyi iki misli yapan fazlalıklar, katlar. *eż'āf-ı mużā'afa*: kat kat, pek çok.

ezāḥîf: (A.) zihaflar.

eżdād: (A.) karşı olan şeyler, karşıtlar.

eẕfer: (A.) güzel kokulu şey.

ezimme: (A.) 1. yularlar, dizginler. 2. mec. idare.

ezimme-i umūr: (A.) işlerin yönetimi.

ezīz: (A.) gök gürültüsü.

eẕkār-ı cemīle: (A.) medih ile, iyilik ile yad etme, anmalar.

ezmān: (A.) vakitler, anlar, çağlar.

eżyāf: (A.) misafirler, davetliler, konuklar (*żuyūf*).

eẕyāl: (A.) etekler, ilâveler; kuyruklar, ekler.

ezyed: (A.) daha (en, pek, çok) ziyade, fazla.

fā'iḳāt: (A.) faikler, üstünler, ileride olanlar.

fā'iz: (A.) fevz bulan, muradına ulaşan, bir başarı kazanan.

fā'iż: (A.) feyezan eden, taşan.

faḍalāt: (A.) 1. dışkılar. 2. pislikler, çirkinlikler.

faḍīl: (A.) erdemli, faziletli.

faḥḥām: (A.) kömürcü.

fāḫte: (A.) üveyik kuşu.

fāl: (F.) uğur; talih, deneme.

fālic: (A.) yarım inme, vücudun yarısına inen inme.

fālik̟: (A.) ikiye bölen, ayıran.

fālik̟u'l-ḥabbi ve'n-nuvāt: (A.) habbeyi, taneyi ikiye ayıran.

fāriġu'l-bāl: (A.) başı dinç, gönlü rahat.

fāris: (A.) 1. atlı. 2. binici.

fārr: (A.) kaçan.

farṭ: (A.) aşırı, aşırılık, aşkınlık.

faṣd: (A.) kan alma, hacamat.

faṣṣād: (A.) kan alan, hacamatçı.

fāṭın: (A.) kıvrak zekâlı.

faṭin: (A.) akıllı, zeki, bilgili.

fātir: (A.) 1. fütûrlu, durgun, gevşek. 2. az sıcak, ılık olan.

fāyiḥa: (A.) 1. çiçek ve meyva kokusu. 2. s. güzel kokulu nesne.

fayṣal: (A.) 1. kesin hüküm, karar. 2. keskin kılıç. 3. hâkim. (*fayṣal-pez̄īr.*)

fayṣal-resān: (A.-F.) kesin hüküm veren.

fażīḥa: (A.) fena, çirkin.

fażīḥet: (A.) edebsizlik, alçaklık.

febihā: (A.) ne iyi, ne güzel.

fehīm: (A.) zeki, anlayışlı, akıllı [kimse].

feḳāhet: (A.) fakihlik, islâm hukukçuluğu.

felā: (A.) o halde, o zaman.

felāḥ: (A.) 1. kurtuluş, selâmet, anma. 2. mutluluk, kutluluk.

felāḫan: (F.) taş atmaya mahsus alet, sapan.

felāḥat: (A.) ekincilik, çiftçilik.

ferā'id: (A.) 1. değerli mücevherler. 2. eşsizler, benzersizler.

ferādīs: (A.) cennetler.

ferāġ-ı bāl: (A.) gönül rahatı.

feraḥ: (A.) gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

feraḥ-fezā: (A.-F.) ferah arttıran.

ferīḳ: (A.) insan topluluğu, zümre, cemâat.

ferīḳayn: (A.) iki askerî fırka, iki taraf.

ferḳadān: (A.) dübb-i aṣġar (küçük ayı) denilen yıldız kümesinin en parlak yıldızları olan "Dübb" ve "Merak"ın müşterek adı.

ferḳadeyn: (A.) Dübb-i asgar denilen (küçük ayı) yıldız kümesinin en parlak yıldızları olan "Dübb" ve "Merak"ın müşterek adı.

ferruḫ: (F.) uğurlu, kutlu.

-fersā: (F.) aşındıran, mahveden, yoran.

ferş: (A.) yayılan şey, yaygı, şilte, halı, seccâde, hasır.

ferzāne: (F.) 1. hakîm, feylesof, bilgili kimse. 2. *tas.* nefsani bağlantılardan sıyrılmış olan derviş.

feseḳa: (A.) günah işleyenler, sapkınlar.

fesḫ: (A.) bozma, bozulma, dağıtma, dağılma.

fesīḥ: (A.) geniş, açık.

feterāt: (A.) fetretler.

fevā'iḥ: (A.) çiçek ve meyva kokuları (fevāyiḥ) de olabilir.

fevāḥiş: (A.) ahlaksız kadınlar, kahpeler.

fevāt: (A.) 1. ölüm. 2. iş vaktinin geçmesi.

fevāyiḥ, fevā'iḥ: (A.) çiçek ve meyve kokuları.

fevc-ā-fevc: (A.-F.-A.) takım takım, akın akın.

feverān: (A.) 1. kaynama, galeyan etme. 2. [su] fışkırma.

fevz u nuṣret: zafer, utku.

fevz: (A.) galiplik, zafer, üstünlük; selâmet, kurtuluş.

feyāfī: (A.) çöller; bozkırlar.

feza': (A.) 1. korkma, bağırıp çağırma. 2. dayanamama. 3. inleyip sızlanma.

feẓā'at: (A.) 1. haddini aşma. 2. kötülük.

feżā'il-simāt: (A.) Alâmetleri faziletten ibâret olan.

fıḍḍiyyāt: (A.) gümüş eşya.

fıḳar: (A.) 1. mısra'lar. 2. nükteler. 3. fıkralar.

fıḳarāt: (A.) 1. küçük hikâyeler, kıssalar. 2. cümleler, paragraflar.

fıḳarāt-ı laṭīfe: (A.) lâtif, hoş hikâyeler.

fıraḳ: (A.) takımlar, kalabalıklar; ehl-i sünnet ve'l-cemâatten ayrılan mezhepler.

fi'āl: (A.) fiiller, kârlar, ameller.

ficāc: (A.) 1. geçitler. 2. geniş. 3. iki dağ arasındaki yollar.

finā: (A.) evin, şehrin önü.

firāş: (A.) yatak, döşek. *firāş-ı 'aṭālet.*

firistāde: (F.) 1. peygamber. 2. gönderilmiş, elçi.

fīrūz: (F.) mesut, mutlu, sevinçli, uğurlu.

fiṣāl: (A.) ayırma.

fiṭan: (A.) fitnat'ın cem'i.

fuḥūl: (A.) 1. aygırlar. 2. erkekler, erler. 3. akıllı ve zeki adamlar.

fuḥūl-i 'ulemā: (A.) âlimlerin en değerlileri.

fussād: (A.) bozucular, fasitler.

fusṭāṭ: (A.) büyük çadır. [*fesāṭīṭ* cem'i.]

füccār: (A.) 1. günahkârlar. 2. cadılar. 3. zina edenler.

fücūr: (A.) işret; sefîhlik, günâhkârlık, ahlâka aykırı durum.

fürce: (A.) 1. iki şey arasındaki açıklık, yarık. 2. güzel manzara. 3. şiddetten kurtulma. 4. vakit; fırsat.

fürsān: (A.) 1. atlılar. 2. biniciler.

füsḥat: (A.) genişlik, açıklık.

füssāḳ: (A.) fâsıklar.

ġā'ile: (A.) 1. dert, sıkıntı, keder. 2. felâket, musibet.

ġā'iṣ: (A.) 1. dalan. 2. dalgıç.

ġābir: (A.) 1. kalan. 2. i. gelecek zaman. 3. a. gr. gelecek zaman.

ġabn: (A.) alışverişte hile, aldatma, yalancılık.

ġad: (A.) yarın.

ġaddāre: (A.) 1. büyük bıçak. 2. küçük tabanca.

ġajġajān: (F.) emekleyerek.

ġajīden: (F.) sürünmek.

ġalā': (A.) pahalılık.

ġālī: (A.) 1. pahalı. 2. değerli. 3. kaynayan. 4. coşan.

ġalīl: (A.) susamış.

ġalle: (A.) 1. zahire, mahsul ,ekin. 2. îrât, gelir. (vakıf geliri.)

ġalle-i vaḳf: (A.) vakıftan gelen galle (gelir, irat).

gām: (Peh.) adım.

ġāmıża: (A.) anlaşılması güç durum.

ġamī: (F.) gamlı, üzgün.

ġamm: (A.) 1. sargı. 2. örtmek, bürümek.

ġamż: (A.) 1. göz yumma, görmezden gelme. 2. kolaylaştırma. *ġamż-ı ʿayn*: göz yumma.

ġamz: (A.) şikâyet, şekvâ.

ġamża: (A.) göz yumma, görmezden gelme.

ġam-zidā: (A.-F.) gamı, kederi def eden.

ġanem: (A.) koyun.

ġānim: (A.) ganimet alan.

ġarām: (A.) aşk, sevda.

ġarāmāt: (A.) 1. borç ,diyet gibi şeyleri ödemeler. 2. vergiler, resimler.

ġarīm: (A.) rakip.

ġarḳa: (A.) suya batmış.

ġarrā: (A.) gösterişli, nümayişli, şatafatlı.

ġars: (A.) ağaç dikme, dikilme.

ġaṣṣ: (A.) 1. ince. 2. zavallı. 3. incelik, zavallılık.

ġaṣṣ u semīn: (A.) 1. zayıf ve semiz. 2. fakir ve zengin.

ġassāl: (A.) 1. gasleden, ölü yıkayan, yıkayıcı. 2. ölü yıkanan su.

ġaşeyān: (A.) gaşyolma, kendinden geçme.

ġāşiye: (A.) 1. kıyamet. 2. örtü, zar, perde. 3. at eyerinin altına örtülen sırmalı veya şeritli örtü, haşa.

ġāşiye-dār: (A.-F.) haşa tutan, at uşağı, seyis.

ġāṭıs: (A.) karanlık gece.

ġaṭs: (A.) daldırma, batırma; daldırılma, batırılma.

ġavr: (A.) dip, esas, hakikat.

ġayr-ı mesbūḳ: (A.) daha önce bir benzeri görülmemiş.

ġayṣ: (A.) 1. yağmur. 2. bulut.

ġayṣ-i nāfi‘: (A.) faydalı yağmur.

ġazāl: (A.) ceylan.

gāze: (F.) çocuk salıncağı.

ġāze: allık, düzgün, kırmızılık.

ġazve: (A.) 1. akın, plaçka, cenk, savaş. 2. din düşmanı üzerine olan sefer, saldırış.

gec: (F.) 1. kireç. 2. kireç harcı, sıva harcı.

gelū-gīr: (F.) boğazdan geçmesi güç olan şey.

gerd: (F.) 1. toz, toprak. 2. tasa, gam, keder.

-gerd: (F.) kelimelere eklenerek “dönen”, “dolaşan” manasını verir. *tīz-gerd*: çabuk dönen.

germ-rev: (F.) hızla giden, at koşturan.

germ-sīr: (F.) 1. sıcak bölge, sıcak yer. 2. tropik bölge.

gezīde: (F.) 1. ısırmış. 2. ısırılmış.

ġıj ġıj: (F.) gıcır gıcır (gıcırdamak).

ġılāf: (A.) kılıf, kın, mahfaza.

ġılāl: (A.) 1. tahıllar, mahsuller. 2. iratlar, gelirler.

ġılāẓ: (A.) 1. kalınlar. 2. kabalar. 3. koyu ve yoğun şeyler.

ġıll u ġışş: (A.) kin ve hile.

ġılẓet: (A.) galizlik, kalınlık, kabalık, sertlik.

ġırīv: (A.) bağırma, bağırışma.

ġışş: (A.) 1. karışıklık, hile. 2. saf olmayan. 3. hâinlik.

ġıyāṣ: (A.) bereketli yağmur yağmak.

ġıẕā: (A.) insanı besleyen maddeler.

gil: (F.) balçık, su ile ıslanmış toprak.

ġirās: (A.) 1. fidanlar. 2. hurma fidanları.

gird: (F.) çevre.

gird-ā-gird: (F.) çepeçevre, fırdolayı.

girde: (F.) bütün, hepsi.

girih-bend: (F.) 1. düğümcü, bağcı. 2. uçkur.

girīve: (F.) 1. çıkmaz yol, çıkmaz sokak. 2. içinden çıkılması zor durum. 3. geçit, uçurum, yar.

ġudve: (A.) sabah, sabahla güneş doğması arasındaki zaman.

ġulāt: (A.) dinde, mezhepte taassubu çok ileri vardıran kimseler.

ġulāt-ı şī'a: (A.) şiilik müfritleri, Hz. Ali'ye Allah'lık isnad ve izâfe edenler.

ġulġul-endāz: (A.-F.) ses çıkaran, akseden, çınlayan.

ġumūm: (A.) kederler, tasalar, kaygılar; gusas.

ġunūde: (A.) uyumuş, uyuklamış, ımızganmış.

gūr: (F.) mezar, kabir.

ġurer: (A.) 1. beyazlıklar. 2. atın alnındaki beyazlıklar.

ġurfe: (A.) çardak; köşk; balkon, cumba.

ġusāle: (A.) banyo suyu, yıkama suyu.

ġuṣṣāb: (A.) gasbedenler, zorla alanlar.

gūş-güẕār: (F.) *gūş-zed*; kulağa çarpan, işitilen.

gūşmāl: (F.) kulak bükme, yola getirme.

gūşvār, gūşvāre: (F.) küpe.

gūy: (F.) Acemlere mahsus bir çeşit oyun topu, yuvarlak şey.

ġuzāt: (A.) gaziler.

güftār: (F.) Söz.

gül-bün: (F.) gül kökü, gül biten yer.

gül-nār: (F.) nar çiçeği.

gümār: (F.) görev veren.

gümāşte: (F.) 1. hizmetkâr, kul, hâdim. 2. vezir, vekil.

güm-nām: (F.) adı sanı yok olmuş, unutulmuş.

günc: (F.) kapasite, hacim, istidat.

gürūh-ā-gürūh: (F.) bölük bölük.

güzīn: (F.) seçkin.

güzīr: (F.) çâre, derman.

ġā'ib ü ġāsır: (A.) hiçbir şey elde edemeyen.

ġā'ibīn: (A.) mahrum olanlar; me'yûs olanlar; zarar ve ziyana uğrayanlar.

ḥā'il: (A.) iki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, mâni olan, arayı kapayan, engel.

hā'il: (A.) korkunç. *mevt-i hā'il*: (A.) korkunç ölüm.

hā'ile: (A.) 1. korkunç. *mevt-i hâ 'il*: korkunç ölüm. 2. dram, trajedi.

hā'im: (A.) 1. şaşkın, hayrette. 2. sevgiden dolayı şaşkına dönmüş.

ḥabā'il: (A.) ince ipten yapılmış olan tuzaklar, ağlar.

ḥabā'ilü'ş-şeyṭān: (A.) şeytan tuzakları: kadınlar.

ġabāyā: (A.) gizli şeyler, gizli işler.

ḥabb: (A.) tohum.

ġabbāz: (A.) ekmekçi.

ḥabbe-i vāḥide: (A.) tek tane; -azlıktan kinaye olarak- hiçbir şey.

ḥabel: (A.) 1. cenin, ana karnındaki çocuk. 2. gebelik, gebe zamanı.

ḫaber-pijūh: (A.-F.) haber araştıran, haber almaya çalışan.

ḥācce: (A.) hacca giden, Kâbe'yi ziyaret eden, hacı [kadın, kız].

ḫaclet: (A.) utanma, şaşırma.

ḥacr: (A.) kucak. [âgûş, kucak, himaye] ("ḥ" harfi harekelerin üçünü de kabul eder.)

ḥadāṣet: (A.) tazelik, gençlik.

ḥādd: (A.) 1. keskin. 2. sivri. 3. dar.

ḥādde: (A.) erimiş madenden tel yapmak için kullanılan delikli maden levha.

ḥadd-i şer': (A.) şeriate uygun olarak verilen ceza.

ḥadeḳa: (A.) göz bebeği, gözün siyahı. *ḥadeḳa-i 'ayn*: gözün siyahı.

ḫadeng: (F.) 1. kayın ağacı. 2. kayın ağacından yapılmış ok.

ḥadeṣān: (A.) 1. talihsizlik. 2. kaza. 3. gece ile gündüz.

ḥādī 'aşr: (A.) on birinci.

ḥadīd: (A.) 1. öfkeli, hiddetli, şiddetli, titiz. 2. keskin. 3. demir.

ḫadṣ: (A.) abdest veya guslün yenilenmesini gerektiren hal.

ḥafaẓa: (A.) bekçiler.

ḥafede: (A.) torunlar.

ḥāfiyen: (A.) yalınayak olarak.

ḫafḳ: (A.) ayakkabının ses çıkarması.

ḥafr: (A.) kazma, kazılma.

ḫāk-endāz: (F.) faraş; içine süprüntü topladıkları kap.

ḥākī: (A.) hikâye eden, anlatan.

ḥaḳīḳ: (A.) 1. hak sahibi olan, haklı. 2. lâyık, müstahak.

ḥāḳḳ: (A.) 1. orta. 2. tam, mükemmel. 3. sadık.

ḥaḳḳa: (A.) doğru, hak.

ḫāk-zād: (F.) topraktan yaratılmış olan

ḫāl: (A.) dayı.

ḫalā'at: (A.) hayasızlık, yüzsüzlük.

ḫalāb: (F.) çamur, bataklık; bataklık arazi.

ḫalaḳ: (A.) güzel huylu.

ḫalecān: (A.) çarpıntı, titreme. *ḫalecān-ı ḳalb*: yürek çarpıntısı.

ḫalef: (A.) memurlukta, birinden sonra gelip onun yerine geçen kimse.

ḥalf: (A.) yemin, and.

ḫalf: (A.) art, arka.

ḫalf-i imām: (A.) imamın arkası, ardı.

ḥālif: (A.) yemin eden.

ḫālif: (A.) 1. ebleh. 2. iştahsız. 3. geri kalan.

ḫalīḳa: (A.) tabiat, nas.

ḥallāl : (A.) halleden, çözen, çare bulan.

ḥamā'id: (A.) birinin medhe lâyık olan işleri.

Hāmān: (A.) Hz. Musa zamanındaki firavunun veziri.

hāme: (A.) başın üst kısmı, tepesi, kafatası.

ḥamele: (A.) taşıyanlar, kaldıranlar, hâmil olanlar.

ḫāmid: (A.) koru sönmediği halde alevi sönen ateş.

ḥamīm: (A.) samimi ve sıcak dost.

ḥaml: (A.) 1. ana karnındaki çocuk. 2. gebe olma, gebelik.

ḥancere: (A.) hançere, gırtlak.

ḥanīn: (A.) şiddetli arzudan doğan feryat, inilti.

ḫannāḳ: (A.) boğucu, boğan.

ḫannās: (A.) 1. şeytan. 2. kötü amelli.

ḥanūṭ: (A.) ölüyü tahnit etmekte kullanılan ilaç.

ḥanẓal: (A.) ebûcehil karpuzu.

ḫārā: (F.) 1. pek katı taş, mermer. 2. üzeri menevişli kumaş.

ḫarān: (F.) ahmaklar, aptallar.

ḥarbe: (A.) kısa mızrak, süngü.

ḫardala: (A.) hardal tanesi.

ḫares: (A.) dilsizlik.

ḥarese: (A.) muhafızlar, bekçiler, koruyucular.

ḥarf-endāz: (F.) söz atan, haysiyete dokunucu söz söyleyen.

ḫargāh-ı māh: (F.) ay ağılı, hale.

ḫargeh: (F.) büyük çadır, otak.

ḫārḫār: (F.) 1. gönül üzüntüsü, yürek sıkıntısı. 2. devamlı istek.

ḥarī: (A.) lâyık, müstahak. ["*aḥrā*" kelimesi daha çok müstameldir.] [*çespān, bercā, şāyeste*.]

ḫaribāt: (A.) harabeler, virâneler.

ḫarīf: (A.) sonbahar, güz.

ḥarīḳ: (A.) yangın, ateş.

ḫarḳ: (A.) parçalama, yırtma, yarma.

ḥarr: (A.) hararet, sıcaklık, sıcak.

ḫarṭ: (A.) Ağaç soymak veya ağacın yukarısından eliyle tutup aşağısına kadar sığamak.

ḫār-zār: (F.) dikenlik, çalılık.

ḥaṣā'id: (A.) 1. biçilmiş ekinler. 2. tarlalar. 3. anızlar.

ḥasbemā: (A.) –e göre, uygun olarak.

ḥaseb: (A.) baba tarafından gelen şeref; asillik, soyluluk.

ḫasek: (A.) küçük diken.

ḥaserāt: (A.) 1. özlemler, hasretler. 2. hayıflanmalar, eseflenmeler.

ḫasf: (A.) 1. yere batma. 2. nuru, ışığı sönme; ayın tutulması.

ḥasīb: (A.) 1. değerli, itibarlı, soyu temiz, muhterem, saygın, şahsî meziyet sahibi [kimse]. 2. Allah'ın isimlerinden.

ḥāsim: (A.) hasmeden, kateden, kesip atan. *ḥākim-i ḥāsim*: bir kararı derhal hükme bağlayan, kesip atan hâkim.

ḥaṣīn: (A.) müstahkem (müşeyyed), kuvvetli, sağlam yer.

ḫasīs: (A.) 1. nekes, cimri, pinti. 2. alçak, değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten. (*hasîs menfaatler*).

ḥasm: (A.) kesme, kesip atma, kesin olarak hall u fasl etme. *ḥasm-ı da'vā*: davanın halli.

ḫaṣm: (A.) düşman.

ḥasnā: (A.) güzel [kız veya kadın].

ḥaṣr: (A.) sıkıştırma, dar bir yerin içine alma.

ḥaṣṣ: (A.) birini, bir işe teşvik etme, kandırıp ayartma.

ḥaṣṣ ü iġrā: (A.) teşvik ve kışkırtma.

ḫāṣṣa: (A.) bir kimseye ya da bir şeye özel olan nitelik, kuvvet, güç.

ḥaṣṣād: (A.) ekin biçen, orakçı.

ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣ: (A.) en has, en güzel.

ḫaşeb: (A.) odun.

ḫaşebiyye: (A.) odun yapısında, odun gibi, odunla ilgili.

ḫaten: (A.) damat.

ḥatf: (A.) ölüm, ölme.

ḫaṭf: (A.) kapma, aşırma, çalma.

ḥatfe enfihi vefāt: (A.) rahat döşeğinde eceliyle ölen.

ḫāṭıf: (A.) karavanaya giden ok, boşa giden ok.

ḫaṭīr: (A.) 1. şan ve şeref sahibi [kimse]. 2. yüce, ulu. 3. muhâtaralı, tehlikeli.

ḥatiyy: (A.) süprüntü, döküntü.

ḥaṭṭ: (A.) 1. aşağı inme, indirme. 2. oyunda taş çıkarma.

haṭṭāle: (A.) iri taneli yağmur.

ḫavānıḳ: (A.) tekkeler. (*ḫānḳāh* c.)

ḫavāric: (A.) 1. âsîler; zorbalar. 2. "Hakemeyn Vakası"ndan sonra Hz. Ali'ye isyan eden zümre, hâriciler.

ḥavāss: (A.) hasseler, duygular, duyular.

ḥavāşī: (A.) 1. kuyruklar, maiyyet adamları. 2. hizmetçiler, uşaklar.

ḥavel: (A.) şaşılık.

ḫavene: (A.) hainler.

ḥavrā': (A.) gözünün akı büyük, siyah çok siyah olan ceylan gözlü, beyaz tenli kadın.

ḥavṣala: (A.) 1. kuş kursağı. 2. mide. 3. anlayış, akıl; zihin.

ḥavza: (A.) 1. bir hükümetin idaresi altında bulunan ülkelerin tümü. 2. taraf, yön.

ḫāyīde: (F.) ağızda çiğnenmiş, ağızdan ağıza dolaşmış, bayat, köhne söz.

ḫayru'l-ḫalef: (A.) hayırlı oğul, babasını hayırla andıracak olan oğul.

ḥayṯu: (A.) her nerede.

ḫayyāṭ: (A.) dikici, terzi.

ḫayyir: (A.) 1. her zaman iyilik eden. 2. çok hayırlı.

ḥayyiz: (A.) taraf, meydan, mekân, mevki. *ḥayyiz-i imkān*: imkânı sağlanabilecek durum.

ḥażar: (A.) 1. sâbit meskeni olanların oturdukları memleket. 2. barış ve güven.

ḥażar ve sefer: (A.) 1. evde oturma ve yolculuk. 2. barış ve savaş zamanı.

ḫazef-pāre: (A.-F.) çanak parçası, çömlek kırığı.

ḫaẕele: (A.) yüzsüzler, âdîler, aşağılıklar, kalleşler.

ḥazen, ḥüzn: (A.) gam, keder, tasa.

ḥaẕf: (A.) aradan çıkarma, çıkarılma, yok etme, silme, ortadan kaldırma, giderme, düşürme.

ḥāzım: (A.) hazmeden, hazimli, ihtiyatlı, akıllı, işinde gözü açık, sağlam olan.

ḫazīde: (F.) bir köşeye büzülmüş olan.

ḫazīden: (F.) 1. sürünmek. 2. süzülmek, kaymak, akmak. 3. bir köşede büzülmek. 4. geçip gitmek.

ḥażīż: (A.) 1. zîr, en aşağı. 2. dağ eteği. (zıddı: *evc*.)

ḥazm: (A.) 1. katî karar, sebat, direnme. 2. doğru ve sağlam rey ve karar. 3. ihtiyatlı olmak.

hebenneḳa: (A.) 1. ahmaklığı ile tanınan Yezid isimli bir arap. 2. ahmak, aptal.

hecdeh: (F.) on sekiz.

hefevāt: (A.) 1. kaymalar, ayak kayıp sürçmeler. 2. yanılmalar, yanlışlıklar.

hefve: (A.) 1. kayma, ayak kayıp sürçme. 2. yanılma, yanlışlık.

ḥelāvāt: (A.) helvalar.

ḫele: (F.) kürek.

hemm: (A.) 1. kasıt, niyet. 2. keder, üzüntü.

hems: (A.) fısıltı.

hemvāre: (F.) daima, her zaman.

hengāme-gīr: (F.) 1. bağırarak satıcılık yapan kişi; sokak satıcısı; çığırtkan. 2. hikâyeler anlatan; hokkabazlık yapan.

henī: (A.) 1. lezzetli. 2. sıkıntısız.

herem: (A.) kocama, kocalma, ihtiyarlama.

herze-derā: (F.) saçma sapan şeyler söyleyen.

hevācis: (A.) akla gelen kötü düşünceler, kuruntular.

hevā-gīr geşten: (F.) havalanmak.

hevān: (A.) zillet, düşkünlük.

hevl: (A.) korku.

heycā: (A.) savaş.

heyemān: (A.) 1. âşık olma. 2. şaşkınlık.

heykel: (A.) şekil, suret, tasvir.

heyyin: (A.) kolay. (bkz. *heyn*: kolay, rahat.)

hezār-dāstān, hezār-destān: (F.) bülbül.

ḥınā, **ḥınnā**: (A.) kına.

ḥırāset: (A.) bekleme; koruma.

ḥırmān: (A.) 1. mahrûmiyet. 2. nasipsizlik. 3. ümitsizlik.

ḥırz: (A.) 1. sığınak. 2. nazar değmemesi için kullanılan muska; nazar boncuğu. 3. tılsım.

ḥırz-ı cān: (A.) canı gibi saklama.

ḥısaṣ: (A.) hisseler.

ḫıṣb: (A.) nebat bolluğu, bolluk.

ḫıṣm: (A.) akraba, yakın.

ḫıyām: (A.) çadırlar. *rekz-i ḫıyām*: çadır dikme.

ḫıyār: (A.) *ḫayyir*'in cem'i. hayrı, iyiliği çok olan kimseler.

ḥıyāż: (A.) havuzlar.

ḫıyre: (A.) göz için donuk, fersiz, kamaşmış.

ḥıżāne: (A.) 1. besleme, bakma, kanatları altına alma. 2. dadılık.

ḥibāl: (A.) ipler, urganlar, halatlar.

ḥibāle: (A.) 1. bağ. 2. kayıt.

ḥicāre: (A.) taşlar.

ḥidşān: (A.) 1. haberler. 2. yeniler.

ḫiffet: (A.) hafiflik.

ḫila': (A.) hilatler, giydirilen kaftanlar.

ḫilāf: (A.) salkım söğüt ağacı.

ḫilāl: (A.) 1. diş, kulak karıştıracak alet. 2. iki şey arasına sokulan ikinci şey. 3. ara, aralık.

ḫilṣ: (A.) samimi dost. (s.) c. *ḫilṣān*, *ḫuleṣā*.

ḥimā': (A.) koruma, muhafaza etme, savunma.

himem: (A.) 1. gayretler, emekler, çalışmalar. 2. ermiş olanların tesirleri.

ḫink: (A.) kır at.

ḥirāb: (A.) çarpışmak, savaşmak. *ceng*, *kārzār*.

hirās: (F.) korku (*sehm*).

ḥirāşet: (A.) çiftçilik, zirâat.

ḥirbā: (A.) 1. bukalemun. 2. sık sık fikir değiştiren kimse. 3. güneş.

ḥirfet: (A.) sanat, meslek.

ḫirmen: (F.) harman. *ḫirmen-i māh*: ay ağılı, hâle.

ḥisān: (A.) güzeller.

ḥīṭa: (A.) 1. koruma. 2. çevrili yer, korunmuş yer. 3. çevre.

ḥītān: (A.) balıklar. (*ḥūt*'un cem'i.)

ḫitān: (A.) sünnet, sünnet etme.

ḥiyāket: (A.) 1. dokuma. 2. dokumacılık.

ḥiyel: (A.) oyunlar, aldatmalar, dubaralar.

ḫiyelā': (A.) kibir, gurur, azamet; kendini beğenmişlik.

ḥizā': (A.) 1. karşı. 2. sıra, düzlük.

ḥizām: (A.) 1. kuşak. 2. bağ. 3. kemer.

ḫizāne: (A.) 1. hazne, hazine. 2. kalp, gönül. 3. hazinedarlık.

ḥizb: (A.) 1. kısım, bölük. 2. taraftar.

hizebr: (A.) 1. aslan. 2. cesur adam.

ḫizlān: (A.) muavenetsiz, yardımcısız; kimsesiz, yalnız başına kalıp zelil, sefil olma.

ḫoş-güvār: (F.) lezzetli, tatlı.

ḫubş: (A.) 1. murdarlık, pislik. 2. kötülük, fenalık.

ḥubūb: (A.) taneler, tohumlar.

ḥubūr: (A.) 1. sevinç, sürur. 2. âlimler, bilginler, zekiler, anlayışlılar. 3. israiloğulları bilginleri, hahamlar.

ḥuccāb: (A.) 1. perdedarlar. 2. sekreterler. 3. kapıcılar.

ḫucec: (A.) kanıtlar, deliller.

ḫucrāt: (A.) odalar.

ḫucüb: (A.) *ḥicāb*'ın cem'i, perdeler.

ḫudā-dād: (F.) Allah vergisi.

ḫuddām: (A.) hizmetçiler.

ḫudūş: (A.) sonradan peyda olma.

ḫufre: (A.) kazılmış çukur, oyuk, delik.

ḫuftegān: (F.) yatıp uyumuş olanlar.

ḫulf: (A.) verdiği sözü tutmama, üzerinde durmama.

ḫulf-ı va'd: (A.) vaadini yerine getirmeme, verdiği sözü tutmama.

ḫulḳūm: (A.) [insan ve hayvanlarda] boğaz.

ḫulleṣ: (A.) 1. hâlis; nâb. 2. samimi. hâlis cem'i.

ḫullet: (A.) içten sevgi, hakiki dostluk, arkadaşlık.

ḫulūf: (A.) 1. ağzın kötü kokması. 2. farklı kokmak.

ḫulüvv: (A.) hâlîlik, boşluk, boş olma.

ḫum: (F.) küp.

ḫumāt: (A.) himaye edenler, koruyanlar, gözetenler.

ḫummā: (A.) 1. ateşli hastalık. 2. nöbet. 3. sıtma.

ḫumpāre: (F.) humbara, havan mermisi.

ḫumūd: (A.) 1. ateşin koru sönmeyerek alevi basılma. 2. düşme, zayıflama.

ḫumūl: (A.) birinin adı sanı batma, ünü kaybolma.

ḫumur: (A.) eşekler.

ḫurcīn: (A.) heybe.

ḫurd: (F.) 1. küçük, ufak. 2. kırık.

ḫurde: (F.) 1. ufak, değersiz şey, kırıntı. 2. nükte, dakika.

ḫurde-gīrī: (F.) hurdegirlik, sözde ayıp ve kusur arama.

ḫurde-kārī: (F.) 1. titizlik. 2. zariflik, zarif iş yapma, ince iş yapma.

ḫurde-şinās: (F.) ince şeyleri anlayan, dikkatli.

ḫurḳat: (A.) yanma, yanıklık.

ḫurrās: (A.) bekçiler, nöbetçiler.

ḫurūb: (A.) savaşlar, kavgalar.

ḫurūr: (A.) 1. kedi sesi. 2. bitkinlik, halsizlik.

ḫusbān: (F.) uyutmak.

ḫuṣemā: (A.) düşmanlar.

ḫussād: (A.) haset edenler, kıskananlar (*hasede*).

ḫuṣūn: (A.) kaleler. (*ḥıṣn*'ın cem'i.)

ḫuşk ü ter: (F.) kuru ve yaş.

ḫuşk zeden: (F.) şiddetli korku ve hayretten dolayı olduğu yerde donup kalma.

ḫuṭām: (A.) kuru ot, kabuk ve saman kırıntıları, çerçöp.

ḫuṭām-ı dünyā: (A.) [bu] dünyanın geçici, boş malı mülkü.

ḫuṭebā: (A.) hutbe okuyanlar.

ḫuṭūb: (A.) iş, maslahat manasına olan (*ḫaṭb*'ın cem'i). *ḫuṭūb-ı 'aẓīme*: müfredi kullanılmaz.

ḫuṭūr: (A.) hatıra gelme, akla gelme.

huyām: (A.) 1. kara sevda. 2. aşırı susuzluk.

ḫuyelā': (A.) kendini beğenme, tekebbür.

ḫuylā': (A.) 1. salınma, salınarak yürüme. 2. bencillik. 3. başkaldırı.

ḫużū': (A.) alçakgönüllülük, gönül alçaklığı.

ḫuẕẕāḳ: (A.) hazâkatli, işinin ehli olanlar, ustalar, eliuzlar.

hübūb: (A.) 1. rüzgar esmesi. 2. üfleme, üfürme. *hübūb-ı riyāḥ*: rüzgarların esmesi.

hücnet: (A.) ayıp, noksan, kusur.

hüdā: (A.) Kur'ân-ı Kerīm.

ḫükkām: (A.) hâkimler.

hümām: (A.) 1. ulu padişah. 2. yiğit, cesur. 3. himmetli, azimli; bir işe sımsıkı sarılıp o işi başarma.

hüreyre: (A.) kedi yavrusu. *Hz. Ebū Hüreyre*: Ashâb-ı Kirâm'dan birisi.

ḫüsām: (A.) keskin kılıç. (*tīġ-i bürrān.*)

hʷāce-tāş: (F.) [eskiden] bir efendinin kölelerinden her biri, kapı yoldaşı.

ḫʷīşāvend: (F.) akraba, soysop.

ışbāḥ: (A.) sabahlamak.

ışdār: (A.) sudûr ettirme, ettirilme, çıkarma, çıkarılma.

ışġā: (A.) 1. kulak verip söz dinleme. 2. söylenilen sözü dinleyip kabul etme ve yerine getirme.

ışṭıbār: (A.) 1. sabretme, katlanma. 2. sebat etme, dayanma.

ıṭnāb: (A.) sözü uzatma.

ıṭrā': (A.) mübalağalı, aşırı derecede övme, medhetme.

ıżlāl: (A.) dalâlete düşürmek, düşürülmek; yoldan çıkarmak, çıkarılmak.

ıżrār: (A.) 1. zarara sokma. 2. zarar verdirme.

ıżṭırārī̂: (A.) mecbûrî.

i'ānet: (A.) yardım.

i'dād: (A.) hazırlama, hazırlanılma.

i'mā: (A.) kör etme.

i'rāż: (A.) 1. yüz çevirme. 2. sakınma, çekinme.

i'ṣār: (A.) kasırga.

i'ṭā': (A.) verme, verilme; ödeme.

i'tāḳ: (A.) [köle veya câriye] azad etme, edilme.

i'tilāl: (A.) hastalanma.

i‘tisāf: (A.) doğru yoldan sapma, yolsuzluk etme.

i‘tişām: (A.) 1. günahtan sakınma. 2. temiz olma. 3. el ile tutma, tutunma.

i‘tizāl: (A.) 1. bir tarafa çekilme. 2. işten çekilme. 3. takımdan ayrılma.

i‘vicāc: (A.) 1. eğri büğrü olma, eğrilme. 2. doğru hareket etmeme.

i‘yā: (A.) 1. halsiz düşmek. 2. halsiz düşürmek.

i‘ẕār: (A.) 1. özür. 2. özür dilemek.

i‘zāz: (A.) 1. aziz kılma, saygı gösterme. 2. ikrām etme, ağırlama.

i’timār: (A.) emre uymak.

i’timāren: (A.) emre uyarak.

ib‘ād: (A.) 1. uzaklaştırma, uzaklaştırılma. 2. tard etme, kovma.

ibāḥe: (A.) mübah kılma, helâl kılma, bir işin yapılıp yapılmamasını serbest kılma.

ibāḥet: (A.) mübah kılma, helal kılma; bir işin yapılıp yapılmamasını serbest kılma.

ibdā‘: (A.) 1. örneksiz olarak bir şey meydana getirme, yaratma. 2. ed. yeni ve güzel bir eser meydana getirme.

ibkā: (A.) ağlatma.

ibrā: (A.) temize çıkarılma, aklanma.

ibrā’: (A.) 1. berî kılma, beraat etme, temize çıkarılma, aklanma. 2. hastayı iyi etme.

ibtihāc: (A.) sevinç, sevinme, gönlü açılma; sürûr.

ibtihāl: (A.) yalvarıp yakarma.

ibtilā‘: (A.) zorlukla yutma.

ibtinā’: (A.) birşeyin üzerine bina etme, kurma, bir şeye dayanma [bahis ve davada].

icābet-maḳrūn: (A.) kabule yakın, yaklaşmış.

îcāz: (A.) 1. sözü kısa söyleme. 2. ed. az sözle çok mana ifade etme.

iclā’: (A.) 1. uzaklaştırma, sürme. 2. cilâlama, parlatma.

iclās: (A.) oturum.

ictinā’: (A.) meyva toplama, devşirme. *ictinā-i şemerāt-ı ‘ulūm*: ilim meyvalarını toplama.

îdā‘: (A.) 1. emânet olarak verme. 2. malını, korunması için başkasına verme.

iḍā’a: (A.) parlak olmak, ışıklı olmak, aydınlık vermek.

idām: (A.) katık, ekmeğe katık edilen şey.

iddiḫār: (A.) biriktirme, biriktirilme; toplayıp, saklama.

idḫār: (A.) tahkir, hakîr görme.

idrār: (A.) 1. gelir, aylık. 2. sidik, idrar, işemik. 3. bağış. 4. emeklilik maaşı.

ifāḳat: (A.) 1. hasta iyi olma, iyiliğe dönme. 2. sarhoşluktan veya baygınlıktan ayılma.

ifāża: (A.) 1. feyizlendirme, bereketlendirme. 2. taşıp yayılma, dağılma.

ifḍāl: (A.) 1. fazlalaştırma. 2. iyilik yapma.

ifk: (A.) 1. yalan söyleyerek aldatma. 2. suçu bir kimsenin üstüne atma; iftira.

ifrāġ: (A.) 1. kalıba dökme. 2. şekillendirme, bir şekle sokma.

ifṣāḥ: (A.) fasih konuşma.

iftiḳār: (A.) 1. fakirlik gösterme. 2. büyük, çok ihtiyacı olma. 3. alçakgönüllülük.

iftirās: (A.) avlayıp parçalama, yırtıp paralama; zorla yere yıkma.

iftitān: (A.) 1. fitneye uğratma. 2. ayartma. (*iftān*).

ifżā eylemek: (A.- T.) uyandırmak, ikaz etmek.

ifżā: (A.) îsâl etmek ve sahraya çıkmak.

iġāṣe: (A.) 1. kurtarma, imdada yetişme. 2. yardım dileme.

iġbirār: (A.) 1. gubarlanma, tozlanma. 2. kırılma, gücenme.

iġmāż: (A.) göz yumma, görmezden gelme.

iġmāż-ı ‘ayn: (A.) göz yumma, görmezlikten gelme.

iġnā: (A.) 1. zenginleştirme, zengin etme. 2. kimseye muhtaç olmayacak hale getirme.

iġrā: (A.) 1. istek uyandırma, rağbetlendirme. 2. hırsını uyandırma. 3. teşvik etme, azdırma, kışkırtma.

iġrāḳ: (A.) abartma, abartı.

iġtinām: (A.) 1. ganimet alma. 2. ganimet bilme.

iġtirāf: (A.) eliyle su alma, avuçla su içme.

iġtirār: (A.) 1. mağrur olma, gururlanma; güvenilmeyecek şeye güvenme. 2. aldanma.

iġtiyāb: (A.) gıybet etme, arkadan zemmetme, yerme.

iġvā: (A.) azdırma, azdırılma, baştan çıkarma, çıkarılma, yolunu şaşırtma.

îhām: (A.) vehme düşürme.

ihāne: (A.) ḫorluk, ḥaḳāret, züll ü melâm, ibtiẕāl, taḥḳîr.

ihānet: (A.) horluk, hakaret, züll ü melâm, ibtizal, tınaz, istihza, tahkir, mezellet.

iḥdāṯ: (A.) meydana getirme, ortaya çıkarma.

iḥṣār: (A.) kuşatma, sarma.

iḫtibār: (A.) yoklama, deneme, sınama [bir kimseyi].

iḥtibās: (A.) 1. tutulma, tutukluk. 2. hapsetme, hapsolunma, kapanıp kalma.

iḥticāb: (A.) hicap, perde altına girme, saklanma, gizlenme.

iḥticāc: (A.) delil, vesika, şahit, tanık gösterme.

iḫtifā': (A.) saklanma, gizlenme.

iḥtisāb: (A.) 1. hesap sorma. 2. mesûliyet, sorumluluk.

iḥtiżār: (A.) can çekişme. (*ḥālet-i nez'*).

iḫve: (A.) sadık, samimi candan dostlar, can dostlar.

îḳād: (A.) yakma, yakılma.

îḳād-ı ḳanādîl: (A.) kandillerin yakılması.

îḳāf: (A.) 1. bir malı vakfetme, mal vakfedilme. 2. durdurma, durdurulma.

îḳān: (A.) sağlam biliş, bilme.

iḳbār: (A.) kabire koyma, konulma.

iḳbār-ı meyyit: (A.) ölünün kabre konması, gömülmesi.

iksā': (A.) giydirme, giydirilme. *iksā-yı eytām*: yetimleri giydirme.

iḳtifā: (A.) uyma niyetiyle arkasına düşme, arkasından gitme.

iktiḥāl: (A.) sürme çekme, çekinme.

iḳtirāḥ: (A.) 1. aklına gelip, içe doğup söyleyiverme. 2. arzu etme, isteme. 3. sorma.

iḳtirān: (A.) yakın varma, yanına gelme, yaklaşma.

iḳtisām: (A.) 1. bölüşme, paylaşma. 2. hisselere ayırma.

iḳtiṣār: (A.) sözü uzatmama, kısa kesme.

ilf: (A.) üns; alışıklık, alışkanlık, alışma.

ilḳā: (A.) 1. telkin etme, ilham etme. 2. bir kusuru başkasına yükleme.

ilti'ām: (A.) 1. düzelmek, ıslah olmak. 2. görüş birliğine varmak, ittifak etmek. 3. barışmak. 4. yapışmak, bitişmek.

iltibās: (A.) iki veya daha çok şeyin –biri, öteki sanılacak surette- birbirlerine benzemesi.

iltiḥām: (A.) yaranın, iyileşerek ağzı kapanması.

iltiḳām: (A.) lokma etme, yutma, yutulma.

iltiḳāṭ: (A.) yere düşmüş bir şeyi kaldırıp alma.

iltimā': (A.) parıldama.

iltimās etmek: istemek, dilemek, talep etmek; rica etmek.

iltivā': (A.) 1. sarılma. 2. sarılıp dolaşma. 3. büklüm büklüm olma. 4. dalgalanma.

iltizām: (A.) 1. kendi için lüzumlu sayma. 2. birinin tarafını tutma. 3. icab ettirme, gerektirme.

iltizām-ı mā-lā yelzem: (A.) abesle iştigal etmek.

ilzām: (A.) cevap veremez hâle getirme, susturma.

im'ān: (A.) 1. bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma. 2. inceden inceye araştırma.

im'ān-ı naẓar: (A.) bakıp süzme.

imā': (A.) cariyeler.

imāret: (A.) 1. emirlik. 2. komutanlık. 3. vilâyet. 4. yort, yurd, memleket, kalemrev.

imhāl: (A.) 1. mühlet verme. 2. bir zaman daha sonraya bırakma. *bilā-imhāl*: hiç vakit geçirmeden.

imlāḳ: (A.) çok fakir düşme, düşkünlük.

imsā: (A.) akşamlamak, akşama kalmak.

imsāk: (A.) 1. bir şeyden el çekme, perhiz. 2. oruca başlama zamanı. 3. cimrilik, pintilik.

imtinān: (A.) iyiliği başa kakma.

in'iḳād: (A.) 1. münakit olma, bağlanma. 2. kurulma, toplanma.

in'izāl: (A.) bir yana çekilme, tek başına kalma.

ināle: (A.) nail etme, kavuşturma.

ināre: (A.) nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.

inâret: (A.) 1. aydınlık olmak. 2. aydınlatmak. 3. çiçek açmak.

inbât: (A.) bitirmek, yeşertmek.

inbi‘âş: (A.) meydana çıkma, ileri gelme.

inbisât: (A.) 1. yayılma, açılma, genişleme. 2. iç açılma, ferahlık.

incâz: (A.) yerine getirme [va’di].

incâz-ı va‘d: va‘dini, sözünü yerine getirme.

indifâ‘: (A.) 1. mündefi’ olma, ortadan kalkma. 2. yer yer baş gösterme. 3. püskürme.

infâḳ: (A.) nafaka verip geçindirme, besleme.

infâḳ-ı muḥtâcîn: (A.) muhtaç olanları, yoksulları besleme.

infişâm: (A.) kırılma, kesilme; yırtılma; üzülme.

inhâ: (A.) 1. ulaştırma, yetiştirme. 2. bir vazifeye tayin veya bir maaşla terfi için yazılan yazı.

inhidâm: (A.) yıkılma, harap ve viran olma.

inḥidâr: (A.) derinin vurmasıyla şişme.

inḥilâl: (A.) 1. açılma, çözülüp açılma. 2. dağılma. 3. erime.

inḫisâf: (A.) çökme, çöküntü, çöküp batma.

inḥişâr: (A.) bir şeyi, bir maddeyi, bir işi, başkası yapmamak üzere, yalnız bir kişiye, bir müesseseye verme.

inḳıbāż: (A.) 1. büzülüp toplanma, çekilme. 2. kasvet, keder, sıkıntı. 3. kabızlık, peklik.

inḳılā‘: (A.) [ağaç] kökünden koparılma.

inḳımā‘: (A.) makhur olmak.

inḳısām: (A.) taksim olma, parçalanma bölünme, ayrılma.

inḳıżā’: (A.) tamam olma, nihâyet bulma, sona erme. *inḳıżā-yı müddet*: zamanın sona ermesi.

insā’: (A.) 1. unutma. 2. unutturulma.

insānu’l-‘ayn: (A.) gözbebeği.

insidād: (A.) tıkanma, kapanma.

insilāḫ: (A.) 1. kesilen hayvanın derisi yüzülme. 2. soyulma, sıyrılıp çıkma. 3. ay nihayeti gelme.

insilāl: (A.) gizlice savuşma, sıvışma.

insiyāḳ: (A.) 1. bir kuvvetin tesiriyle çekilip gitme. 2. ardı sıra gitme. 3. içgüdü.

inşād: (A.) manzum bir sözü ahengine göre okuma.

inti‘āş: (A.) 1. hastalıktan kurtulup kalkma. 2. doğrulup kalkma. 3. geçinme.

intifā‘: (A.) menfaatlenme, faydalanma.

intifā’: (A.) ortadan yok olma, aradan çıkma.

intifāḫ: (A.) 1. kabarma, şişme. 2. vücut azasından birinin büyümesi.

intihāz: (A.) fırsat gözleme, fırsatı kaçırmama.

intimā’: (A.) 1. kuş bir yerden uçup başka bir yere konma. 2. birine mensup olma.

intisāl: (A.) nesil sahibi olma, çoluk çocuk sahibi olma.

intişā’: (A.) neşv ü nema bulma, gelişme, yetişme.

īrād: (A.) 1. getirme. 2. söyleme.

irāḥe: (A.) 1. dinlenme. 2. rahat ettirme.

ircā: (A.) işi geciktirme.

ircā‘: (A.) 1. eski haline çevirme, çevrilme. 2. geri döndürme.

ircā‘-ı naẓar: (A.) bakışı geriye, geçmişe döndürme.

irdā’: (A.) aşağı düşürme; helâk etme.

irdāf: (A.) ardı sıra yürütme, yürütülme.

irḫā: (A.) gevşetme, gevşetilme; sarkıtma, aşağı salıverme, koyuverme.

irhāṣ: (A.) 1. bir peygamberin gönderilmesinden önce, gönderileceğine işaret olmak üzere çıkan harikulade haller. 2. hayırlı işlerle uğraşma.

irkāb: (A.) bindirme, bindirilme.

irṣ: (A.) 1. ölmüş bir kimsenin evlat ve akrabasından sağ kalanlara düşen para veya mal. 2. verâset, soyaçekim.

irṣād: (A.) 1. hazırlama. 2. hazır olma.

irtiḳā’: (A.) 1. yukarı çıkma, yükselme. 2. yüksek dereceye ulaşma.

irtikāb: (A.) 1. kötü bir iş işleme. 2. bir işe başlama.

irtiyāb: (A.) şüphelenme, duraklama. *bī-irtiyāb*: (F.-A.) şüphelenmeden.

irtiyāż: (A.) riyazet etme.

irvā: (A.) suya kandırma.

irżā: (A.) razı, hoşnut etme, gönlünü etme.

is‘ād etmek: (A.-T.) dost olmak, yardım etmek, himmet etmek, rast getirmek.

is‘ād: (A.) mesut etme, kutlu kılma.

ĭṣā: (A.) 1. vasiyet etme. 2. vasî tayin etme.

isā’et: (A.) kötülükte bulunma, kötü iş işleme.

isbāġ: (A.) tamamlamak.

isfār: (A.) 1. sabah namazının gün ağarmasına kadar ertelenmesi. 2. şafak sökmesi.

isḳā: (A.) sulama, suvarma.

iskāt: (A.) münâkaşada cevap veremeyecek hâle getirme, ağzını kapatma.

islāk: (A.) 1. sıraya koyma, düzenleme. 2. yola getirme. 3. mesleğe sokma, sokulma.

ismā‘: (A.) işittirme, dinlettirme, dinletme.

iṣmār: (A.) meyve verme.

isnād: (A.) 1. bir şeyi, birisi için yaptı deme. 2. iftira etme. 3. peygamber sözü hadislerin, sırasıyla kimler tarafından söylenegeldiğini bildirme.

iṣr: (A.) 1. iz, eser, alâmet, nişâne. 2. meslek, gidiş.

isrā: (A.) gönderme.

isrā‘: (A.) süratlendirme, hızlandırma, çabuklandırma.

isrāf: (A.) gereksiz yere harcama.

isrār: (A.) sır tutma, gizleme.

isti‘ānet: (A.) avn, yardım isteme.

isti‘bād: (A.) kul, köle edinme.

isti‘lām: (A.) bilgi isteme.

isti‘ṭāf: (A.) yardım ve merhamet dileme.

isti’ẕān: (A.) 1. izin isteme. 2. izin için sorma. 3. danışma.

istib‘ād etmek: (A.-T.) uzak görmek, ihtimal vermemek.

istibdāl: (A.) 1. değiştirme, değiştirilme. 2. bir şey verip yerine başka bir şey isteme.

istibḳā’: (A.) 1. devamını, sürmesini isteme. 2. muhafaza etme, saklama, koruma.

isticlāb: (A.) celbetme, çekme, çekilme.

istid‘ā: (A.) 1. yalvararak isteme. 2. istida, dilekçe.

iştidād: (A.) şiddetlenme, ağırlaşma.

istidāme: (A.) 1. bir şeyin devamını, sürüp gitmesini dileme. 2. dönerek uçma.

istidāne: (A.) borç alma, alınma; ödünç alma.

istidāre: (A.) 1. daire biçimine girme, değirmi olma, değirmilenme. 2. dönme, dolaşma.

istidbār: (A.) arka çevirme, yüz çevirme, yüz döndürme.

istidlāl: (A.) bir delile dayanarak bir şeyden bir netice çıkarma, delil ile anlama.

istīfā': (A.) tamamıyla alma, alınma; ödetilme.

istifāża: (A.) feyizlenme, feyiz alma, feyiz bulma.

istifsār: (A.) sorma, sorulma.

istifsār-ı ḫāṭır: (A.) hatır sorma.

istiġāṣe: (A.) yardım isteme.

istiġrāb: (A.) garip bulma, şaşma.

istiḥāle: (A.) bir halden başka bir hale geçiş; başkalaşma.

istīḥāş: (A.) 1. ürkme, korkma. 2. incinme.

istiḫbār: (A.) 1. haber ve bilgi alma. 2. duyma.

istihcān: (A.) çirkin bulma, ayıplama.

istiḫlāf: (A.) birinin yerine geçme.

istiḥlāl: (A.) 1. helâlleşme. 2. helâl edilmesini isteme.

istihlāl: (A.) 1. yeni ay görünme; hilâli görme. 2. çocuğun doğar doğmaz ağlamaya başlaması.

istiḫlāṣ: (A.) 1. birşeyi kendine mahsus kılmaya çalışma. 2. kurtarma, kurtarılma.

istiḫrāc: (A.) 1. çıkarma; çıkarılma. 2. mana çıkarma, anlama, ileriyi görme. 3. bazı hususlara göre mana çıkarma.

istiḥsān: (A.) beğenme, beğenilme, güzel sayılma, güzel bulma.

istikbār: (A.) büyüklenme, kendini büyük görme.

istiḳrāb: (A.) 1. yaklaştırma. 2. akraba kılma.

istiḳṣā: (A.) bir şeyin künhüne varmaya çalışma, inceden inceye araştırma.

istikṣār: (A.) çok görme, çok görülme, çoğumsama, çoğumsanma.

istikşāf: (A.) keşfetmeye çalışma, ne olup bittiğini öğrenmek için araştırmada bulunma.

istiktāb: (A.) dikte etme, yazdırma, yazdırılma, yazılmasını isteme.

istilām: (A.) 1. öpme veya el sürme. 2. Kâbe'nin tavafı sırasında "Hacerü'l-esved"in elle okşanması ve izdiham dolayısı ile bizzat el sürülemiyorsa uzaktan okşama işaretinin yapılması.

istimālet: (A.) 1. gönül çekme. 2. teselli etme, avutma.

istīmān: (A.) 1. aman dileme. 2. sığınma.

istimhāl: (A.) mühlet, zaman isteme.

istimzāc: (A.) birinin mizacını yoklama, ne düşündüğünü öğrenmeye çalışma.

istīnāf: (A.) yeniden başlama.

istināre: (A.) nurlandırma, ışıklandırma, parlatma.

istīnās: (A.) 1. alışma. 2. ürkekliği kalmama.

istinkāf: (A.) kabul etmeme, red etme, yüz çevirme, vazgeçme, çekimser kalma.

istinkār: (A.) inkar etme, bilmemezlikten gelme.

istinṣāl: (A.) çıkarıp koparmak.

istinşāḳ: (A.) şiddetli koklama, koklatma.

istinṭāḳ: (A.) 1. nutka getirme, birine söyletmek isteme. 2. sorguya çekme.

istinzāl: (A.) indirme.

istirāḳ-ı sem‘: (A.) kulaktan söz kapma.

istircā‘: (A.) 1. bir cenaze görüldüğü zaman: “İnnā lillāhi ve innā ileyhi rāci‘ūn.” ayetine okuma. 2. geri dönme; tepme.

istirdād: (A.) 1. geri alma, alınma. 2. verilmiş veya gönderilmiş birşeyin, geri gönderilmesini isteme, geri isteme.

istirẕāl: (A.) rezil sayma, aşağılık görme, görülme.

istisḳā: (A.) 1. suyun lüzumunu şiddetle duyma. 2. vücudun bir tarafında veya karnında su birikme. 3. yağmur duasına çıkma.

istişḳāl: (A.) 1. ağır görme, huzurundan hoşlanmama. 2. yüz vermeme, koğarcasına muamele etme.

istiṣvāb: (A.) doğru, makul görme, beğenme; beğenilme.

istiş‘ār: (A.) yazı ile bildirilmesini isteme.

istişfā: (A.) şifa talebetme, hastalığına ilaç arama, derdine derma arama.

istişhād: (A.) 1. şahit getirme, şahit gösterme. 2. edebi bir fikrin sağlamlığını ispat için, değerli eserlerden örnek gösterme. 3. şehit olma.

istişkāl: (A.) işler karışık olmak.

istişmām: (A.) 1. koklama, koku alma. 2. karîne ile anlama, hissetme.

istiṭā‘at: (A.) takat, kudret, güç yetme, güç yeterlilik.

istiṭāle: (A.) uzama.

istiṭlā‘: (A.) bir şeyi öğrenmek isteme, araştırma.

istivā: (A.) mevlevî sikkesinin tam ortasına gelmek üzere önden arkaya doğru çekilen iki parmak eninde yeşil çuha.

istivā’: (A.) 1. müsavi, denk olma. 2. düz olma, düzlük. 3. ortada ve tam bir derecede bulunma.

istiẓhār: (A.) 1. dayanma, güvenme, arka verme. 2. yardım isteme, zahîr, arka olmasını isteme.

istiẓlāl: (A.) 1. gölgelenme, gölge altına girme. 2. gölgede oturma. 3. sığınma.

iş‘āl: (A.) 1. şulelendirme, tutuşturma, parlatma; alevlendirme. 2. şiddetlendirme.

iş‘ār: (A.) yazı ile bildirme, haber verme.

işā‘a: (A.) haber yayma, herkese duyurma.

işhār: (A.) teşhir etmek, ilan etmek.

işkāl: (A.) 1. müşküllük, güçlük. 2. müşküllendirme, güçleştirme.

işrāb: (A.) 1. içirme, içirilme. 2. bir maksadı kapalı olarak anlatma.

işrāf: (A.) 1. yüksek yere çıkma, yüksek yerden bakıp anlama. 2. büyütmek, ululamak.

işrāḳ: (A.) [Güneş] doğma, doğarak etrafı ışıklandırma.

işrāk: (A.) Allah’a ortak koşma, çok Allah olduğuna inanma.

iştibāh: (A.) 1. benzeme. 2. benzetme.

iştibāk: (A.) tokuşma, karışma, örülme, örgülenme; birbirine geçme.

iştihār: (A.) şöhretlenme, şöhret bulma, meşhur olma, ün salma, ünlü olma.

iştimāl: (A.) 1. şamil olma, kaplama, içine alma. 2. çevirme.

iştirā': (A.) satın alma, alınma.

it'āb: (A.) yorma, yorulma, zahmet verme.

iṭ'ām: (A.) yemek yedirme, yemek verme, verilme.

itḳān: (A.) 1. muhkem, sağlam kılma. 2. inanma, emin olma.

iṭmā': (A.) tamahlandırma, hırslandırma.

ittiḳān: (A.) kesin olarak bilme.

ityān: (A.) 1. getirme, getirilme. 2. söyleme, bildirme.

īvā: (A.) bir yere yerleştirme, yerleştirilme, oturtma.

iyāb: (A.) geri dönme.

iyās: (A.) 1. umutsuz bırakmak, ümitsiz olmak. 2. verem. 3. tesir etmek.

īẕā: (A.) eziyet etme, incitme, eza.

iżā'a: (A.) zayi etme, kaybetme.

iżā'a-i vaḳt: (A.) vakit kaybetme.

iżā'at: (A.) zayi etme, kaybetme.

iżā'et: (A.) 1. aydınlık. 2. aydınlatma, ışıklandırma.

izāḥe: (A.) bir şeyi yerinden ayırma.

izār: (A.) belden aşağıya mahsus örtü, peştemal, futa; pantolon.

izmān: (A.) 1. kronik olmak, müzmin olmak. 2. yaşlı olmak.

jāj-ḫā: (F.) saçma sapan, manasız söyleyen.

ḳā'iden: (A.) oturarak, oturduğu halde.

ḳā'id: (A.) 1. yedeğine alan, yedekte çeken. 2. ser-asker, kumandan, komutan.

ḳā'idü'l-ġurri'l-muḥaccelīn: (A.) Hz. Muhammed'in isimlerinden olup Miraç'ta kendisine verildi.

kā'inen men kāne: (A.) hangi insan olursa olsun.

ḳabāle: (A.) 1. senet. 2. sorumluluk. 3. tapu.

ḳavālib: (A.) kalıplar.

ḳabīl: (A.) 1. soy, nev', sınıf. 2. türlü, gibi. 3. biraz evvel, az önce.

kābiren 'an kābirin: (A.) büyükten büyüğe (intikal etme.)

ḳadem-nih: (F.) ayak basıcı.

ḳadḥ: (A.) zemmetme, çekiştirme. *ẕemm ü ḳadḥ.*

ḳādiḥ: (A.) zemmedici, kötüleyici.

ḳādim: (A.) ayak basan, varan, ulaşan.

ḳādime: (A.) 1. ordunun ileri karakolu. 2. kuş kanadının önündeki uzun tüyleri, yelekleri.

ḳādime-cünbān-ı ʻazīmet: (A.-F.-A.) gidiş için kanadı oynatma, yola çıkma.

ḳafā-dār: (A.-F.) kafaca birbirine denk olan arkadaş.

kāfil: (A.) 1. kefâlet eden, üstüne alan [bir işi]. 2. ödeyen, kefil.

kāfile: (A.) [bir işi] üstüne alan, kefalet eden.

ḳahḳarī: (A.) 1. izine geri dönme, birdenbire arkaya dönme. 2. s. geri çekilmeye ait, geri çekilmekle ilgili. *ricʻat-ı ḳahḳarī*: acele ile geri çekilme.

ḳaḥṭ u ġalā: (A.) kıtlık ve pahalılık.

kāj: (F.) eğri; şaşı. (*gec*, *gej*; *kec*, *kej*).

kāje: (F.) hâne, menzil ve makam.

ḳāl: (A.) söz, lâf.

ḳalʻ: (A.) koparma, koparılma, sökme, sökülme; temelinden çekip alma.

kālbüd: (F.) insan veya hayvan cesedi; beden; kafes, gövde. (bkz. *ḳālıb*.)

ḳālıb: (A.) vücud, beden, gövde.

ḳallāş: (A.) 1. rind, rind-i cihân; harabâtî; akıl sahibi; tedbir sahibi, akıllı, basiretli. 2. dubaracı, harâbâtî, müflis, baldırı çıplak; *ḳallāş-ı bed-maʻāş*.

ḳallāşet: (A.) rindlik, kiyâset.

ḳaltebān: (F.) pezevenk, namussuz.

kām: (F.) 1. damak. 2. ağız içi, ağız.

ḳamʻ: (A.) ezme, kırma; zaptetme.

ḳamāme: (A.) süprüntü, mezbelelik.

ḳāmı‘: (A.) kahreden, yok eden.

kāmin: (A.) gizli, saklı, belirsiz.

kāmine: (A.) gizli, saklı, belirsiz.

ḳande: (F.) şeker parçası.

ḳānit: (A.) itaatli; bağlı; dindar.

ḳar‘: (A.) 1. dövme. 2. vurma. 3. çakma. 4. kapı çalma.

ḳarā’iḥ: (A.) 1. zekâlar. 2. huylar. 3. akıllar.

ḳarābīn: (A.) kurbanlar, minnet ve şükran ifadesi olmak üzere Allah için kesilen koyun, keçi, sığır, deve vb.

ḳarār-dāde: (A.-F.) kararı verilmiş; pazarlığı kesilmiş.

ḳarāyiḥ: (A.) karihalar.

kārd: (F.) bıçak.

ḳarīḥa: (A.) 1. insanda kendiliğinden hasıl olan fikir ve niyet. 2. yapılacak bir iş için husûle gelen fikir. 3. tabiat.

ḳarīn: (A.) 1. yakın. 2. bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan. 3. hısım, komşu, akraba gibi yakın olanlardan her biri. 4. padişahın daimi surette yakınında bulunan. *ser-ḳarīn.*

ḳarīr: (A.) sevinmiş.

ḳarīrü’l-‘ayn: (A.) gözü aydın; rûşen-çeşm.

ḳarīża: (A.) şiir.

ḳarrā': (A.) güzel okuyan. *ḥāfıẓ-ı ḳarrā*: güzel okuyan hafız.

kār-sāz: (F.) iş işleyen, becerikli.

ḳaṣabāt: (A.) kasabalar.

ḳāṣım: (A.) kırıcı, ezici, ufaltıcı.

ḳāṣıd: (A.) 1. kasteden, tasarlayan; kıyan. 2. postacı, haberci, ulak, tatar.

kāsid: (A.) sürümsüz, geçmez, aranmaz.

ḳāsiye: (A.) duygusuz, katı.

ḳasr: (A.) zorlama, zora koşma, zor kullanma.

ḳaṣṣ: (A.) kesmek, kırkmak.

ḳatād: (A.) zamk ağacı.

ḳāṭıbe: (A.) tüm, bütün, hepsi.

ḳavā'im: (A.) hayvanların el ve ayakları.

ḳavābil: (A.) ebeler; yetenekliler.

ḳavāfī: (A.) kafiyeler.

kāvī: (A.) dağlayan, yakan, yakıcı.

ḳavīm: (A.) 1. doğru, dürüst, kıvamında. *rāh-ı ḳavīm*: doğru yol. 2. ayakta, dik.

ḳavl-i mücerred: (A.) delilsiz, ispatsız, şahitsiz söz.

ḳavvāl: (A.) şarkıcı, şarkı söyleyen kimse.

ḳayḥ: (A.) irin.

ḳayyım: (A.) 1. cami hademesi, kayyum. 2. mütevelli.

ḳayyūmī: (A.) kâ'im, bizzat.

kāz, **gāz**: (F.) makas.

ḳażā-cereyān: (A.) hükmedilmiş gibi; değiştirilemez.

kāze: (F.) 1. sazlık ev. 2. ev. 3. kilise.

ḳaẕer: (A.) arısızlık.

ḳaẕir: (A.) nâ-pâk nesne; gayr-ı tâhir manasına.

kaẓm: (A.) öfkeyi yenme, bastırma.

ke'īb: (A.) kaygılı, tasalı.

ke'īben: (A.) kaygılı, tasalı olarak.

kebş: (A.) erkek koyun, koç, çebiş. *kebş-i İsmâil*.

kebūd: (F.) gök rengi, mavi.

kec-bāz: (F.) oyunda hile eden kimse.

kedū: (F.) 1. kabak. 2. şarap kabı. 3. mec. kafatası.

ke-en-lem-yekün: (A.) sanki yokmuş, hiç yokmuş, hiç olmamış gibi.

ke-enne: (A.) sanki, gibi, gûyâ, benzer.

keff: (A.) 1. el içi, avuç içi, aya. 2. ayağın altı, taban. 3. el çekme; vazgeçme. *keff-i yed*: vazgeçme.

keffāret: (A.) bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey.

keff-i lisān: (A.) dilini çekme.

keḥḥāl: (A.) (eskiden) göz doktoru.

kehl: (A.) 1. orta yaşlı, erişkin kişi. 2. yetişkinlik.

kelāġ: (A.) kuzgun.

kelāl: (A.) 1. yorgunluk, bıkkınlık. 2. uzak akraba.

kelāle: (A.) babasız ve çocuksuz kimse.

kelālet: (A.) yorgunluk, gevşeklik.

kelīl: (A.) 1. körleşmiş, kesmez, işlemez [kılıç, bıçak vb.]. 2. gözleri iyi görmeyen, az gören. 3. yorgun.

kemā-kān: (A.) eskisi gibi, evvelden olduğu gibi.

kemā-yenbaġī: (A.) icap ettiği gibi, uygun şekilde.

kemer-beste: (F.) işe, hizmete hazır kimse.

kemīn: (A.) 1. pusuya gizlenmiş adam. 2. pusu. 3. çok az, pek küçük.

kemīn-gāh: (A.-F.) pusu yeri, pusu tutulan gizli yer.

kemīn-güşā: (A.-F.) tuzak açan, tuzak kuran.

kemīn-sāz: (F.) pusu kurmuş olan.

kenef: (A.) 1. sığınma. 2. taraf, bölge. 3. gölge. 4. sığınacak yer.

kenz-i lā-yenfed: (A.) tükenmez hazine.

kerān, kerāne: (F.) kenar, uç, kıyı.

kerb: (A.) tasa, kaygı, gam, keder.

kerr ü fer: (A.) savaşta, bir ara geriledikten sonra, veya geriler gibi göründükten sonra tekrar saldırma.

kerrūbī: (A.) meleklerin büyüğü, büyük melek.

kesel: (A.) gevşeklik, tenbellik, uyuşukluk.

kesr: (A.) 1. kenar. 2. köşe. 3. cüz, parça. 4. kırma, kırılma, paralama.

keşākeş: (F.) çekişme, münakaşa.

ketā'ib: (A.) askeri birlikler.

ketīm: (A.) gizli, saklı.

kevn ü fesād: (A.) olma ve bozulma.

keyd: (A.) hile, oyun, dalavere, dolap.

keyfe-mā: (A.) her nasıl.

keyfer: 1. karşılık. 2. ceza. 3. ödül.

keyy: (A.) dağlamak.

keyyād: (A.) hilekârlar.

ḳıbāb: (A.) kubbeler.

ḳıbāle: (A.) muḳābil, berāber.

ḳıblī: (A.) güneye ait, güneyle ilgili.

ḳıdḥ: (A.) nasip.

ḳıdr, **ḳıdre**: (A.) çömlek. (*dīg*).

ḳılāde: (A.) gerdanlık.

ḳımāṭ: (A.) 1. sargı; sarılacak bez. 2. Kundak.

ḳımme: (A.) zirve.

ḳınā‘: (A.) 1. başörtüsü. 2. peçe.

ḳırān-ı sa‘deyn: (A.) (sa‘d-i ḳırān) Venüs (Zühre) ile Jupiter (Müşteri) nin aynı burçta birbirine yaklaşması. [kutluluk işareti sayılır.]

ḳıssīs: (A.) keşiş, papaz, rahip.

ḳıvām: (A.) 1. duruş ,durma. 2. direk. *ḳıvām-ı dīn*: dinin direği. 3. tav; çağ.

ḳıyem: (A.) kıymetler, değerler.

kiber: (A.) büyüklük, yaşlılık; yaşlı olma.

kibrīt-i aḥmer: (A.) 1. kırmızı kükürt. 2. simya ilminde toprağı altın yapmaya yarayan müessir madde. 3. *tas.* mürşid.

kifāḥ: (A.) savaş.

ḳīḥ: (A.) irin, cerahat.

kilāb: (A.) köpekler.

kirāren: (A.) tekrar olarak, tekrar suretiyle, tekrar tekrar.

kirāren ve mirāren: (A.) birçok kereler.

kirdār: (F.) 1. iş. 2. tarz, yol.

kīş: (F.) 1. din, mezhep. 2. âdet, huy, töre.

kişt: (F.) 1. tarla. 2. ekin, ziraat. 3. mahsul.

kitmān: (A.) sır saklama, sır gizleme, sır tutarlık.

kitmān-ı sır: (A.) sır saklama.

kizlik: küçük bıçak, hançer.

ḳubāle: (A.) 1. ön. 2. karşı. 3. yüzyüze.

kūçe: (F.) 1. küçük sokak, dar sokak. 2. çarşı, pazar.

ḳuḍāt: (A.) kadılar.

ḳudemā: (A.) 1. eskiler, eski adamlar. 2. eskiliği bakımından ileri gelenler.

ḳudum: (A.) eskiler, kadimler, kahramanlar, yiğitler.

kūf: (F.) baykuş. (bkz. *būm*).

kuḥl: (A.) 1. göze çekilen sürme. 2. göz ilacı.

kulī: (F.) köylü.

ḳullāb: (A.) çengel, kanca, ucu eğri nesne; olta.

kūpāl: (F.) demir topuz, gürz.

ḳurā: (A.) köyler, kasabalar.

kureb: (A.) üzüntüler, kederler.

ḳurebāt: (A.) yakınlar, dostlar.

ḳurrā': (A.) Kurân'ı yedi kıraat ve on rivayet dahilinde okuyan üstat hafızlar.

ḳurubāt: (A.) 1. ibadetler. 2. iyilikler. 3. yakınlıklar.

ḳurūḥ: (A.) yaralar.

kūsec: (F.) köse.

ḳusṣād: (A.) kâsıtlar, peykler.

kuṣūr: (A.) noksanlar, eksiklikler.

ḳuṭṭā'-i ṭarīḳ: (A.) yol kesenler, haydutlar.

ḳuṭṭān: (A.) oturanlar, yerliler, sükkān.

ḳuvā: (A.) kuvvetler, güçler.

ḳuvvī: (A.) gerçekte olan.

küdret: (A.) grilik.

kühen: (F.) eski, yaşlı.

kühūl: (A.) 30-50 yaş arasında bulunan kimseler, olgunluk çağında bulunanlar.

kühūlet: (A.) olgunluk çağı, 30-50 yaş arası.

külāle: (F.) 1. kıvır kıvır saç. 2. kâkül. 3. buket, çiçek demeti.

küleng: (F.) turna kuşu, durna.

kümeyt: (A.) doru at.

kümmel: (A.) kâmiller, olgunlar.

kümūn: (A.) gizlenme, ihtifa.

künām: (F.) vahşi hayvan ini.

küngüre: (F.) kubbenin tepesi, en yüksek yeri.

kürāse: (P.) fasikül, defter, cüz, sekiz sayfalık el yazması, kitap forması.

kürbet: (A.) gam, tasa, kaygı.

kürbet-i ġurbet: (A.) gurbet tasası.

küreb: (A.) üzüntüler, kederler.

kürūr: (A.) 1. gece ile gündüz birbirini takip etmek. 2. tekrarlanma.

küştenī: (F.) öldürülmeye lâyık, öldürülesice.

la‘n: (A.) lanet, beddua.

lā’im: (A.) levm eden, yüze karşı çekiştiren.

lābe: (F.) 1. yaltaklanma, yalvarma, acz gösterme. 2. bu yolda söylenen söz.

lābis: (A.) giyen, giymiş.

lāḥıḳa: (A.) ek.

laḫlaḫa: (A.) güzel kokulardan meydana gelen koku.

lā-iḥṣā: (A.) sayılamaz.

lāḳıṭ: (A.) 1. çöp toplayan. 2. başak toplayan. 3. yama vuran. 4. azatlı köle.

laḳīṭ, **laḳīṭa**: (A.) 1. yerden kaldırılıp alınan şey. 2. sokağa bırakılmış yeni doğma çocuk.

laḳve: (A.) ağız çarpılması.

lāmi‘a: (A.) parlayan, parıldayan [şey].

lā-misās: (A.) tabu, dokunulmaz şey. [inanma bakımından.]

lā-nüsellim: (A.) biz bunu kabul etmiyoruz.

lā-siyemmā, lā-siyyemā: (A.) hele, en çok; özellikle.

lā-tuḥṣā: (A.) sayıya, hesaba gelmez.

lāy: (F.) söyleyen, söyleyici. (bkz. *herze-lāy*).

lā-yefhem: (A.) anlayışsız.

lā-yendefi‘: (A.) defedilemez.

lā-yenḳaṭı‘: (A.) ardı kesilmeksizin, durmadan, hep.

lāyiḥ: (A.) 1. hâtıra gelen. 2. içine doğan.

lā-yuḥṣā: (A.) sayılmaz, hesaba gelemez.

lāzib: (A.) 1. yapışıcı, yapışkan. 2 .sâbit. 3. lâzım, gerekli.

le’īm: (A.) alçak, aşağılık, cimri [kimse].

lebīb: (A.) akıllı.

ledā: (A.) huzur, kat. *lede’l-küll*: herkesin yanında.

lede: (A.) sırasında, yapıldığı zaman.

ledġ: (A.) yılan veya akrep sokması.

lehecāt: (A.) lehçeler.

leked: (F.) tepme, çifte.

lev‘: (A.) 1. yakma. 2. yanma. *lev‘-i ġaram*: aşk ile yanma.

levāḥıḳ: (A.) lâhıkalar, ekler, eklenen şeyler.

levāmi‘: (A.) parlamalar, parıldayan şeyler, nurlar.

levendāt: (F.) leventler. [yapma kelimelerdendir].

levme: (A.) çekiştirilmesini, zemmedilmesini, başa kakılmasını gerektiren iş.

leyāl, **leyālī**: (A.) geceler.

leyyin: (A.) yumuşak, mülayim.

li’ām: (A.) 1. aşağılıklar, adiler. 2. pintiler.

libāçe: (F.) elbise.

licām: (A.) hayvanın ağzına vurulan gem.

liḥāf: (A.) 1. örtünecek şey. 2. yorgan. 3. sargı.

lu‘āb: (A.) 1. salya. 2. mec. sevinç gözyaşı.

lu‘bet: (A.) 1. oynanan, oynanılan şey, oyuncak. 2. herkesi hayrette bırakan şey, hâl. 3. kukla.

lübāb: (A.) öz, seçilmiş, süzülmüş.

lübb: (A.) iç; öz.

lücce: (A.) 1. engin su. 2. kalabalık; gürûh.

lüḥūm: (A.) etler.

lüknet: (A.) pelteklik, dil basıklığı, söz söylerken dildeki tutukluk, kekeleme.

lüknet-i muṭbiḳa: (A.) iyileşmeyip sürüncemede kalan kekeleme.

mā vü men: (F.) kibir, ucb.

ma‘ābir: (A.) çitler, geçilecek yerler, köprüler, kemerler.

ma‘ād: (A.) 1. dönülen, dönüp gidilecek yer. 2. ahiret. 3. dünyadan sonraki hayat. 4. *tas.* gaye, amaç.

ma‘āḳid: (A.) 1. diziler. 2. düğüm yerleri.

ma‘ālī: (A.) 1. yüksek, derin fikirler. 2. şerefler, ululuklar. *iktisāb-ı ma‘ālī, meyl-i ma‘ālī.*

ma‘ālim: (A.) izler, eserler, nişâneler.

ma‘an: (A.) mashûben, beraber, birlikte.

ma‘ārīf: (A.) ünlüler. cem‘-i *ma‘rūf.*

ma‘ārik: (A.) savaş meydanları.

ma‘āş: (A.) 1. yaşayış, dirlik. 2. geçinecek şey.

ma‘āẓım: (A.) en büyük kısımlar [bir şeyin].

ma‘āẕīr: (A.) perdeler.

ma‘ber: (A.) geçit, geçilecek yer, köprü, kemer, (*derbent*).

ma‘hūd: (A.) sözü geçen, mezkûr.

ma‘īn: (A.) cennet pınarı.

ma‘ḳūd: (A.) akdolunmuş, bağlanmış; bağlı, düğümlü.

ma‘mūlün-bih: (A.) kendisiyle amel olunan, yürürlükte olan, hükmü geçer. [kanun, nizam; gramer kaidesi].

ma‘raż: (A.) 1. bir şeyin göründüğü, çıktığı yer. 2. bir şeyin arzolunduğu, bildirildiği yer. 3. sergi.

ma‘riż: (A.) sergi; galeri; fuar.

ma‘ṣiyet: (A.) asilik, itaatsizlik; isyan, günah.

ma‘ṭab: (A.) tehlikeli yer.

mā‘ūn: (A.) 1. malın zekatı. 2. kendisinden faydalanılacak şey. 3. eve lâzım olan şeyler.

ma‘ūn: (A.) yardım.

ma‘yūn: (A.) nazar değmiş.

mā’-i tesnīm: (A.) Tesnim ırmağının suyu, Cennet suyu.

mā-bihi’l-iftiẖār: (A.) kendisiyle övünülen.

mācin: (A.) hîleyi, hile yolunu öğreten.

mā-fāt: (A.) fevt olan, kaybolan, elden çıkan şey. *telāfī-i mā-fāt*: kaybedilen bir şeye karşı başka bir şey kazanma.

mafṣūl: (A.) birbirinden ayrılmış.

māġ: (A.) böğürtü, böğürme.

maġāk: (F.) çukur.

maġānī: (A.) menziller, haneler.

maġānim: (A.) ganimetler.

maġbūn: (A.) 1. alışverişte aldatılmış olan. 2. şaşkın, şaşırmış.

maġmūm: (A.) kederli, tasalı, gamlı.

maġris: (A.) fidanlık.

maġşī: (A.) kendinden geçmiş, baygın.

maġşiyyün-‘aleyh: (A.) bayılmış, baygın.

maḫādīm: (A.) oğullar; kibar kimselerin çocukları.

maḫālib: (A.) arslan, kedi, doğan gibi hayvanların çengelli pençeleri.

maḥāll: (A.) yerler. (*maḥall*’in cem‘i.) (*emkine*, *mevāḳi‘*.)

maḥāmid: (A.) 1. iyi taraflar, iyi huylar. 2. övgüler.

maḥāmil: (A.) mahmil’in cem‘i.

maḥaṭṭ: (A.) yolculukta inilecek yer, konak, menzil.

mā-ḥażar: (A.) daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey, hazır olarak her ne varsa.

maḥāżır: (A.) huzurlar.

maḫāẕīl: (A.) rezil rüsva olmuş kimseler.

maḥcir: (A.) bağ, bahçe.

maḥcūr: (A.) hacr altına alınmış, haczolunmuş, kullanmaktan men‘ edilmiş.

māhe: (F.) 1. aylık. 2. ayda.

maḥfūf: (A.) 1. etrafı zarar gelmesin diye kuşatılmış, çevrilmiş. 2. sarılı, bükülü.

māhid: (A.) döşeyici.

maḥḳ: (A.) tas. abdin vücudunun zâtı hakkında fenası.

maḥkī: (A.) hikâye olunmuş, anlatılmış.

maḥkūmun-bih: (A.) kendisi hakkında hüküm verilmiş olan.

maḫlaṣ: (A.) 1. kurtuluş yeri. 2. kaçış yolu. 3. kurtuluş.

maḥlūl: (A.) 1. hallolunmuş, çözülmüş, dağılmış. 2. sahipsiz maaş veya memurluk.

maḫmaṣa: (A.) açlık, açlıktan zayıf düşme.

maḥmī: (A.) himaye gören, korunan [kimse].

maḥmiye: (A.) muhafazalı büyük şehir. (*mahrūse*.)

maḥmūl: (A.) 1. haml olunmuş, yüklenmiş. 2. bir şey üzerine kurulmuş.

maḥmūm: (A.) 1. hummalı, ateşli olan. 2. saçma sapan konuşan.

maḫnūḳ: (A.) boğulmuş, boğazı sıkılmış, boğuk.

maḥrūr: (A.) içi hararetli olan, ateşli, ateşlenmiş, kızmış.

maḥrūs: (A.) muhafaza edilen.

maḫrūṭī: (A.) konik. (koni şeklinde).

maḥsūs: (A.) 1. hissedilen, beş duyu ile bilinen, anlaşılan. 2. bürûz, belli, aşikâr, meydanda.

maḫūf: (A.) 1. korkunç, korkulu [yer]. 2. tehlikeli.

maḥżā: (A.) 1. ancak, yalnız, tek, sade. 2. hâlis, katkısız, tam.

maḥżar: (A.) 1. huzur yeri, bir kimsenin (büyük) önü. 2. hazır olma, görünüş. 3. birkaç kişi tarafından imzalanmış olan dilekçe.

maḥże: (A.) pâk, pâkîze.

maḫẕūl: (A.) hor, hakîr, perişan, rüsva.

maḫẕūlīn: (A.) horlar, hakîrler, perişanlar, rüsvalar.

maḫẕūn: (A.) hazinede saklanan şey.

maḥẓūr: (A.) haram edilmiş, yanına yaklaşılması yasak edilmiş; haram.

maḳ'ad: (A.) 1. oturulacak yer, nişîmen. 2. makat.

maḳādīr: (A.) miktarlar, kısımlar.

maḳāṭı': (A.) makta'ın cem'i.

maḳāṭır: (A.) damlalar.

maḳdem: (A.) gelmek, kudüm.

maḳdūr: (A.) 1. güç, kuvvet, kudret. 2. elden gelen. *beẕl-i maḳdūr*: elden geldiği kadar yapma.

maḳrūn: (A.) 1. yakınlaştırılmış, yakın. 2. ulaşmış, kavuşmuş.

maḳsim: (A.) taksim edilecek, bölünecek, dağıtılacak yer.

maḳt: (A.) kin; hiddet.

maḳūl: (A.) söylenilmiş, denilmiş.

maḳżiyü'l-merām: (A.) muradına ermiş, dileği yerine gelmiş.

mā-lā-kelām: (A.) sayısız, hadsiz.

mā-lem-yekün: (A.) sözden ibaret.

māmī: (F.) anne.

māmiyān: (F.) anne ve baba, ebeveyn.

mānī: (F.) nadir manasınadır ki misli az bulunan nesnedir. İddi'â-yı nübüvvet eylemiş ve bu yüzden öldürülmüş bir nakkâş-ı meşhûrdur.

manṭūḳ: (A.) 1. söylenilmiş, denilmiş. 2. söz, kelâm, nutuk, mana, mefhum.

manẓūr: (A.) 1. nazar olunan, bakılan. 2. gözde olan, beğenilen.

mārid: (A.) inatçı.

māriḳ: (A.) mürted.

māriḳīn: (A.) hâricîler.

maṣādır: (A.) 1. reisler. 2. erkân.

maṣdar: (A.) bir şeyin sudur ettiği, çıktığı yer, kaynak, temel.

maṣdūḳa: (A.) doğru söz, gerçek [lakırdı].

mā-sebaḳ: (A.) sebkat eden, geçen, geçmiş.

maṣḥūb: (A.) beraber alınmış, birlikte götürülmüş, kucaklanmış.

māsik: (A.) 1. yapışkan. 2. tutan, zapteden.

maṣīr: (A.) 1. suyun aktığı yer. 2. karargah. 3. s. sürüp giden.

maṣrū': (A.) sar'alı.

maṣūn: (A.) 1. saklanmış. 2. sıyanet olunmuş, korunmuş, korunan. 3. sâlim, sağlam.

māşiyen: (A.) yürüyerek, yaya olarak.

maṭ‘ūn: (A.) 1. ta‘n olunmuş, ayıplanmış. 2. tâûna, vebaya tutulmuş.

maṭā‘in: (A.) ta’n edilecek, sövülecek yerler.

maṭābi‘: (A.) basımevleri.

māṭır: (A.) yağan, yağıcı.

maṭiyye: (A.) binek hayvanı.

maṭmaḥ: (A.) göz dikilen şey, göz dikilen yer, gözü kaldırıp bakacak yer.

maṭmūre: (A.) 1. mahzen gibi toprak altında öteberi saklanan yer. 2. mezar, kabir.

maṭraḥ: (A.) 1. ortaya koyma, söz konusu etme, ele alma. 2. düzenlenecek şey, bölünecek şey.

maṭrūḥ: (A.) 1. tarh edilmiş, çıkarılmış. 2. konulmuş [vergi]. 3. temeli atılmış. 4. bırakılmış, atılmış.

maṭvī: (A.) dürülmüş, bükülmüş şey; kıvrım.

mavṭın: (A.) vatan, yurt edinilen yer.

mā-vużi‘a-leh: (A.) münasip.

māye-dār: (F.) kudretli.

mażācı‘: (A.) mezarlar, kabirler, sinler.

maẓānn: (A.) *maẓanne*’nin cem‘i. 1. bir şeyin vücudunun zannolunduğu yer, zan götüren. 2. ermiş sanılan.

maẓanne: (A.) bir şeyin vücudunun zannolunduğu yer, zan götüren. 2. ermiş sanılan. *maẓanne-i ẖayr*: kendisinden ancak hayır beklenen kimse. (cem'i *maẓānn*'dır.)

maẓānnü'l-ẖayr : (A.) kendisinden ancak iyilik beklenen kimseler.

mażārr: (A.) zararlar, ziyanlar. mażarratın cem'i.

mażca': (A.) mezar, kabir, sin; yatacak yer.

mażīḳ: (A.) 1. boğaz. 2. dar geçit.

maẓleme: (A.) zulüm.

mażmūn: (A.) mana, fehva, mefhum.

me'ād: (A.) ahiret.

me'āric: (A.) basamaklar, merdivenler.

me'āl: (A.) 1. meydana gelen şey, netice. 2. mana, kavram, mefhum.

me'ārib: (A.) istekler, dilekler.

me'kel: (A.) eklolunacak yer, geçim yeri.

me'mūn: (A.) emin bulunan, korkusuz, tehlikesiz, sağlam.

me'mūrün-bih: (A.) yapılması emredilen şey.

me'nūs: (A.) ünsiyet olunmuş, alışılmış; alışık. (bkz. *me'lūf*).

me'ṣūre: (A.) rivâyet sûretiyle öğrenilmiş olan mühim ve meşhur haberler.

me'ūnet: (A.) 1. ölmeyecek kadar yiyecek, içecek. 2. zahmet, meşakkat, sıkıntı. c. *me'ūnāt*.

mebāḥiş: (A.) münakaşa mevzuları.

mebānī: (A.) binalar, yapılar; temeller.

mebānī-i kelām: (A.) sözün esasını teşkil eden şeyler.

mebārıḳ: (A.) mebraḳ'ın cem'i. Tan vakti.

mebġūż: (A.) buğzedilmiş, nefret edilmiş, sevilmemiş.

mebnā: (A.) 1. yapı yeri, bina yeri. 2. yapı, bina.

mebnī 'ale'l-ḥikāye: (A.) bir hikayeden çıkarılmış veya bir hikayeye dayanılarak söylenilen söz.

mebrūr, mebrūre: (A.) 1. hayırlı, makbul, beğenilmiş (iş veya şey.) 2. kadın adı. (*birr*'den.)

mebṭūn: (A.) ölümü intâc eden ve – Buhârî-i Şerif'teki bir hadîse nazaran – tutulanı hükmen şehit sayılan salgın dizanteriye tutulmuş kimse.

mecā'at: (A.) acıkma; açlık.

mecāl: (A.) gezinti yeri.

mecālī: (A.) aynalar, *meclā'nın* cem'i. *merāyā*.

mecāmi': (A.) toplanılacak yerler; toplantı yerleri.

mecāẕīb: (A.) meczuplar, cezbeye tutulmuş olanlar, divaneler, abdâllar; sevgiden aklını kaybetmiş olanlar.

mecbūl: (A.) 1. yaratılmış, âferîde. 2. yaratılışında bir hal ve sıfat bulunan.

mecbūr: (A.) 1. icbar edilmiş. 2. [eski] hâtırı, gönlü alınmış. [asıl manası: "kırıldıktan sonra bütünleşmiş"tir.] 3. bağlı, düşkün, meftun.

mecd: (A.) büyüklük, ululuk; şan ve şeref.

mechūd: (A.) 1. cehdolunmuş, çalışılmış, uğraşılmış. 2. kudret, kuvvet, güç.

meclā: (A.) 1. çıkma yeri, görünme yeri. 2. ayna.

meclüvv: (A.) cilâlı, parlak.

medār: (A.) 1. bir şeyin döneceği, devredeceği, üzerinde hareket edeceği yer, etrafında dönülen nokta. 2. vesile, sebep, vasıta.

medāric: (A.) 1. basamaklar, rütbeler. 2. rütbeler, dereceler. 3. aşamalar.

medārik: (A.) beş duyu.

medfa': (A.) 1. su yolu, su kanalı. 2. dışarı çıkacak yer, kapı; yol, ağız, delik.

medẖal-dār: (A.-F.) bir işe karışmış olan, bir işte parmağı olan.

medīḥ: (A.) medhetmeye, övmeye sebep olan şey; övme mevzuu.

mefāẖir: (A.) iftihar edilecek, övünülecek şeyler.

mefārıḳ: (A.) baş tepesinin ortası. *vasaṭ-ı re's*.

mefāṣıl: (A.) oynak yerleri, mafsallar, eklemler.

mefāsid: (A.) fesatlıklar, fenalıklar, bozgunculuklar.

mefātīḥ: (A.) anahtarlar.

mefāz: (A.) elde etmek, kavuşmak, nail olmak.

mefāze: (A.) 1. çöl. 2. zafer. 3. ölüm. 4. kurtuluş.

meferr: (A.) firar edecek yer.

mefḳūdiyyet: (A.) mefkudluk, yokluk, bulunmama.

mefreş: (A.) 1. yaygı. 2. yaygı serilen yer.

mefriḳ: (A.) başın tepesi, tepe kısmı.

mefsede: (A.) 1. fesat, fenalık. 2. fesat sebebi.

mehābb: (A.) rüzgārlı yerler.

meḥāfiẓ: (A.) mahfaza'nın cem'idir.

mehālik: (A.) helâk olacak yerler, tehlikeli yerler veya işler.

mehāmm: (A.) 1. önemli şeyler. 2. düşündürücü şeyler. 3. gerekli şeyler, yapılması gereken işler.

mehān: (A.) küçümsenmiş.

mehār: (A.) yular, dizgin.

meḥāsin: (A.) iyilikler, güzellikler.

mehbiṭ: (A.) hübût edecek, inecek yer.

mehebb: (A.) rüzgârlı yer.

mehere: (A.) hünerliler, marifetliler, mahâretliler.

mehīb: (A.) 1. heybetli, azametli, korkunç. 2. arslan.

mehīn: (A.) 1. zayıf, gevşek. 2. düşkün, zelil, zebun.

mehl: (A.) va'de, vakit verme, bir işi muayyen bir zamana kadar bırakma.

mekā'id: (A.) hileler, düzenler, dalavereler, aldatmalar.

mekāsib: (A.) kesbedilen, kazanılan yerler, kazanç yerleri, kazanç vasıtaları, kazançlar.

mekīn: (A.) temekkün eden, oturan, yerleşen.

meknūn: (A.) saklı, gizli, örtülü.

mekrūb: (A.) üzgün, kederli.

mektūm: (A.) 1. ketmolunmuş, gizli, saklı. 2. hükûmetten gizli tutulan.

mel‘abe: (A.) (aslı mil‘abe) oyun, oyuncak.

melā: (A.) cemaat; insan topluluğu.

melā‘ib: (A.) oyunlar, oyuncaklar.

melā‘īn: (A.) melûnlar, herkesin lanet ve nefretini kazanmışlar.

melāḥide: (A.) Allah’ı inkar edenler, dinsizler, imansızlar.

melāḥim: (A.) büyük, kanlı savaşlar.

melām: (A.) zemmolunmuş, çekiştirilmiş.

melbes ü me’kel: (A.) giyecek ve yiyecek.

melbes: (A.) giyecek şey, elbise.

mele’-i a‘lā: (A.) büyük ve ileri gelen melekler âlemi.

melekāt: (A.) melekeler, yetiler.

melevān: (A.) gece ile gündüz.

melḥūẓ: (A.) mülâhaza edilen, düşünülebilen, hatıra gelen; olabilen.

melī: (A.) enbūh, müterākim. (aslı melī').

melṭafa: (A.) lâtiflik, güzellik yeri olan şey veya vasıf.

memkūr: (A.) 1. kızıla boyanmış. 2. av kanıyla kirlenmiş.

memḳūt: (A.) nefret edilen.

men: (S.) batman, bölgelere göre değişen 3-6 kg.'lık ağırlık birimi.

menāb: (A.) 1. birinin yerini tutma, vekil olma. 2. vekillik yeri.

menāfiẓ: (A.) menfezler, geçecek delikler, yarıklar.

menāḥat: (A) nevha edip ağlayacak yer.

menāhīc: (A.) açık, geniş yollar.

menāhil: (A.) 1. hayvan sulanan, suvarılan yerler. 2. konulacak, durulacak sulak yerler.

menār: (A.) 1. nur, ışık yeri. 2. fener kulesi. 3. yol işaretleri.

menāṣ: (A.) kaçıp sığınılacak yer. *cāy-ı menāṣ*: sığınılacak yer.

menāṣıb: (A.) pâyeler, makamlar, rütbeler, dereceler.

menāsik: (A.) ibadet yerleri.

menāşīr: (A.) padişâhın verdiği vezirlik yahut müşirlik fermanları.

menāṭ: (A.) 1. asma yeri. 2. delil, kanıt. 3. maksat.

menāẓır: (A.) manzaralar, görünüşler.

menāẓim: (A.) diziler, sıralar.

mendūb: (A.) 1. şeriatçe yapılması uygun görülen. 2. iyilikleri sayılarak arkasından ağlanan ölü.

menhec: (A.) geniş, açık yol. *menhec-i sedād*, *ṣırāṭ-ı mustaḳīm*.

menhī: (A.) haram olmuş, yapılması şer‘an men‘ edilmiş şey.

menhūm: (A.) 1. açgözlü. 2. bir şeye düşkün olan.

menḥūs: (A.) nuhûsetli, uğursuz. (*meş’ūm*)

menḥūse: (A.) uğursuz. (*meş’ūm*, *meyşūm*.)

menḥūt : (A.) naht olunmuş, yontulmuş, tıraş edilmiş, kazılarak yonulmuş.

menī‘: (A.) sarp, el erişmez, zaptı zor [yer].

menkūb: (A.) 1. nekbete düşmüş, tâlihsiz. 2. gözden ve mevkiden düşmüş.

menkūben: (A.) gözden ve mevkiden düşmüş olarak.

menn: (A.) 1. kudret helvası. 2. ihsan etme, iyilik etme, bağışlama. 3. batman. 4. edilen iyiliği başa kakma. 5. minnet.

menū‘: (A.) 1. çok engel olan. 2. eli sıkı.

menūṭ: (A.) bağlı, vâbeste.

menzū‘: (A.) nez’olunmuş, koparılmış.

menẕūr: (A.) nezrolunmuş, va’dedilmiş, adanmış.

mer‘ī, mer‘iyye: (A.) 1. riayet edilen, saygı gösterilen. 2. gözetilen, yürürlükte olan.

mer‘ūb: (A.) korkmuş, ürkmüş.

mer'ī: (A.) gözle görülen. *gayr-ı mer'ī*: gözle görülmez.

merāḥim: (A.) merhametler, acımalar.

merāḳī: (A.) 1. basamaklar. 2. dereceler.

merāti': (A.) otlaklar, mer'alar.

merāyā: (A.) aynalar.

merbaṭ: (A.) koyun, keçi bağlanacak yer; ahır; ağıl.

mercū: (A.) 1. umulan. 2. rica olunan.

merede: (A.) inatçılar, direnenler, muannitler. (*mārid*'in cem'i.)

merḥamet-diş̲ār: (A.) çok merhametli.

merhūb: (A.) 1. aslan. 2. s. korkunç şey.

merīd: (A.) 1. serkeş. 2. Allah'ın emrine uymayan.

merkūz: (A.) 1. rekzolunmuş, dikilmiş, saplanmış. 2. *mec*. tabiatında, yaratılışında bulunan.

merreten: (A.) defalarca.

mersā: (A.) liman, geminin demir attığı yer.

merṣūṣ: (A.) 1. kurşun madeniyle sağlamlaştırılmış şey. 2. sağlam.

merżā: (A.) hastalar, marizler, sayrular.

merzbūm: (F.) hududu belli memleket, ülke.

mesā'et: (A.) fenalık etme, fena iş yapma.

meṣā’ib: (A.) musibetler, belalar, felaketler.

meşābe: (A.) benzer.

meṣābīḥ: (A.) kandiller, çerağlar, aydınlatma aletleri.

mesāġ: (A.) izin.

mesāḥa: (A.) ölçüm, ölçme.

mesākīn: (A.) 1. ziyadesiyle fakir olanlar. 2. miskinler, uyuşuklar.

mesākin: (A.) meskenler, oturulacak yerler.

mesāmi‘: (A.) kulaklar.

meşānī: (A.) tekrar edilmiş.

mesās: (A.) asıl, esas, kök.

mesāvī: (A.) fenalıklar, kötülükler.

mesbūḳ: (A.) 1. sebk etmiş, geçmiş, başkalarından geri kalmış, arkada bırakılmış. 2. önde bulunan ondan evvel geçmiş.

mesbūḳu’l-emşāl: (A.) benzerleri görülmüş.

mesḥ: (A.) bir şeyi el ile sığama.

mesḫ: (A.) 1. şekil değişmesi. 2. insanın hayvana dönüşmesi.

mesīl: (A.) sel yatağı.

mesīr: (A.) 1. seyir, gidiş. 2. güzergâh, rota.

meskenet: (A.) 1. miskinlik; fakirlik, yoksulluk. 2. beceriksizlik. 3. alçakgönüllülük, tevazu; edeb, hicab, mazlumluk.

meşḳūb: (A.) sakbolunmuş, delinmiş, delikli.

meskūt: (A.) sükût edilmiş, söylenmemiş.

meslek: (A.) yol, reh, sebil.

meslūk: (A.) 1. uygulanmış. 2. kaynamış, haşlanmış. 3. haşlama et.

mesned-nişīn: (A.-F.) bir mesned veya makamda bulunan.

mesnūne: (A.) yıllanmış.

mess: (A.) 1. yapışma, değme, dokunma. 2. meydana gelme. *mess-i ḥācet*: lüzûm görülme, gerekme.

meşūbāt: (A.) 1. Allah'ın iyiliğe karşı verdiği ödüller. 2. ibâdetlerin kıyametteki karşılığı.

meşūbe: (A.) iyiliğe karşı, Allah tarafından verilen mükâfât.

meş'al: (A.) 1. aydınlatıcı alet, lamba, kandil. 2. ucunda, alev çıkararak yanan bir madde bulunan değnek, sopa.

meş'ar: (A.) 1. gölgeli ağaç. 2. ibadet yeri. 3. kurban yeri. 4. idrak duyusu, hassa.

meş'emet: (A.) şe'âmet, uğursuzluk.

meşā'ir: (A.) 1. hasseler, duyular. 2. hacı olmadan evvel durulması mühim yerler.

meşāhid: (A.) şehitlikler.

meşāḳḳ: (A.) zahmetler, mihnetler, sıkıntılar.

meşāmm: (A.) burun, koku alacak yer.

meşārib: (A.) 1. içecek yerler. 2. mizaçlar, tabiatlar, ahlâklar, huylar.

meşġūf: (A.) âşık, tutkun.

meşhūdun ʻaleyh: (A.) aleyhinde şahitlik edilen kimse.

meşhūdun bih: (A.) şahitlikle ispat olunacak hak ve bu hakla ilgili bulunan mal.

meşḥūn: (A.) doldurulmuş, dolu. (*memlû*)

meşîb: (A.) ihtiyar olma, saç sakal ağarma, yaşlılık.

meşiyyet: (A.) 1. irade. *meşiyyet-i İlâhiyye*: Allah'ın iradesi. 2. arzu, dilek, istek. 3. yürüyüş, yürütme.

meşraʻ: (A.) 1. yol. 2. oluk.

meşrebe: (A.) maşrapa.

meşrūṭa: (A.) 1. ilk sahibi tarafından satılmamak şartıyla mirasçılara bırakılmış olan ev, tarla gibi gayr-ı menkul. 2. cami görevlilerinin, imaret, hastane gibi kurumlarda çalışanların oturmaları için ayrılmış lojman, meşruta odaları.

meşūb: (A.) 1. karışık. 2. bulaşık.

meşy: (A.) yürüme.

meşyen: (A.) yürüyerek, yayan olarak.

metʻab: (A.) yorgunluk, meşakkat.

metāʻib-i sefer: (A.) yol veya savaş yorgunlukları.

meṭāʻîn: (A.) kınanma yerleri, sövme yerleri.

meṭāf: (A.) tavaf edilecek yer. (*muṭāf*).

meṭāli‘: (A.) tulû’ edecek, doğacak yerler.

meṭāvī: (A.) bükülmüş şeyler, dürülmüş şeyler.

meṭāyā: (A.) binek hayvanları.

mevā‘īd: (A.) 1. va’dolunmuş şeyler. 2. sofralar.

mevādd: (A.) işler, hususlar.

mevāhib: (A.) ihsanlar, bağışlar, bahşişler.

mevākib: (A.) alaylar, gürûhlar, cemaatler, kalabalıklar. (*mevkib*’in cem‘i.)

mevāḳıf: (A.) duraklar, duracak yerler.

mevālīd: (A.) yeni doğmuş çocuklar.

mevāşī: (A.) davar (koyun, keçi) ve mal (öküz, inek) gibi hayvanlar.

mevāṭın: (A.) yurt tutulmuş yerler, yurtlar.

mevāzīn: (A.) ölçütler, tartılar, kıstaslar.

mevhime: (A.) vehme düşüren sözler.

mevkib: (A.) atlı veya yaya olarak maiyette yürüyen alay, kâfile.

mevkib-i hümāyūn: (A.) padişah alayı.

mevḳūd: (A.) îkâdolunmuş, yakılmış.

mevrūş, mevrūṣe: (A.) miras kalmış, anadan babadan geçmiş.

mevṭī: (A.) Ayak basacak yer, ayağın bastığı yer.

mevt-i müfācāt: (A.) kalbin durması, sekte-i kalb.

meyādīn: (A.) alanlar, meydanlar.

meyāmīn: (A.) uğurlular, bereketliler; kutlular.

meyşūm: (A.) uğursuz.

meżā'iḳ: (A.) sıkıntılı, dar yerler.

mezābil: (A.) süprüntülükler, süprüntü dökülen yerler.

meżāḥik: (A.) komiklikler, latifeler, fıkralar.

meẓāhir: (A.) görünme yerleri, ortaya çıkma yerleri.

meẕāḳ: (A.) 1. zevk alma, tat duyma. 2. zevk, lezzet. 3. tat duyulan yer, damak.

mezāliḳ: (A.) kaygan yerler.

meẓālim: (A.) zulümler, can yakmalar, haksızlıklar.

meżāmīn: (A.) 1. manalar, mefhumlar, kavramlar. 2. nükteli, cinaslı, sanatlı sözler.

mezāri': (A.) ziraat olunacak yerler, tarlalar.

mezāyā: (A.) üstünlükler, meziyetler.

meẕemmet: (A.) 1. kınama, yerme. 2. yerilecek, kınanacak iş.

mezīd: (A.) 1. artma, arttırma, çoğalma. 2. artmış, arttırılmış, büyümüş, çoğaltılmış.

mezīḥ: (A.) şuhluk, şuh tabiatlılık.

mezlaḳa: (A.) kaygan yer.

mıṣdāḳ: (A.) bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey; ölçüt.

mużmār: (A.) koşu meydanı.

mī‘ād: (A.) va‘d edilen, belirtilen zaman veya yer.

mi‘yār: (A.) ölçü.

mīġ: (F.) 1. sis. 2. kara bulut.

mih: (F.) büyük ve ulu. (c. *mihān*.)

miḥekk: (A.) mehenk.

miḥlaḳ: (A.) 1. ustura. 2. kaba kilim.

mihmīz: (F.) mahmuz.

miḥver: (A.) eksen.

mīḳāt: (A.) bir iş için belirtilen vakit, zaman veya yer.

miḳdām: (A.) atılgan; gayretli, çaba gösteren.

miknet: (A.) kuvvet, kudret, güç, zor.

miḳved: (A.) dizgin.

min ḥayṯ: (A.) …… konusunda.

minhāc: (A.) açık, geniş yol.

mirā’: (A.) iki yüzlü davranma, riyakâr davranma.

mirḳāt: (A.) merdiven, basamak; derece.

mirṣād: (A.) 1. tuzak yeri. 2. rasathane, gözlemevi.

mirşaḥ: (A.) süzgeç, süzgü.

mirtāż: (A.) dinin yasağından kaçınan.

mişkāt: (A.) içine kandil, lamba gibi şeyler koymak için duvarda yapılan oyuk, hücre; kandil.

mişmiş: (A.) 1. zerdali. 2. kayısı. 3. erik.

miyān-bend: (F.) kuşak, kemer.

miyāne: (F.) 1. orta. 2. ara. 3. meyâne, kıvam.

mī̇zāb: (A.) su yolu, oluk.

mī̇zbān: (F.) misafiri, konuğu ağırlayan ev sahibi.

mī̇zbānī̇: (F.) misafiri, konuğu ağırlayıcılık; ev sahibilik.

miżyāf: (A.) misafirperver, konuksever.

mu‘accib: (A.) şaşırtan, hayrete düşüren.

mu‘accibe: (A.) taaccübe, hayrete düşüren, şaşkınlık veren.

mu‘ad: (A.) hazırlanmış.

mu‘ādāt: (A.) karşılıklı düşmanlık.

mu‘add: (A.) hazırlanmış.

mu‘addel(e): (A.) doğrulanmış.

mu‘āḳab: (A.) cezalandırılmış.

mu‘āḳıb: (A.) cezalandıran.

mu‘ālece: (A.) ilaç yapma, ilaç kullanma.

mu‘ālic: (A.) tedavi eden, çare bulan.

mu‘allaḳa: (A.) sürüncemede kalmış [iş].

mu‘allel: (A.) ta’lîl edilmiş, sakat, eksik.

mu‘allelün bi’l-ġaraż: (A.) garazla sakat, eksik gösterilmiş.

mu‘ān: (A.) yardım edilmiş.

mu‘an‘an: (A.) ravileri belli nakil.

mu‘ānid: (A.) inatçı, kimseye uymayan, dediği dedik.

mu‘annā: (A.) anlam çıkan.

mu‘ārefe: (A.) tanışma.

mu‘āṣırīn: (A.) çağdaşlar.

mu‘āvaḳat: (A.) erteleme, tehir etme.

mu‘avvel: (A.) 1. güvenilmiş, güvenilir, sağlam. 2. dayanak. 3. güven.

mu‘āyin: (A.) 1. görülen. 2. kesin olarak belli olan.

mu‘ḍilāt: (A.) büyük, ağır, çetin ve güç olan işler.

mu‘ḍile: (A.) güç, zor, çetin.

mu‘lem: (A.) işaretlenmiş, belirtilmiş.

mu‘taḳ: (A.) i’tâk olunmuş, azat edilmiş, azatlı [köle].

mu‘tebir: (A.) verilen işe dikkat eden.

mu‘ted: (A.) 1. sayılı, sayılmış. 2. tahminli.

mu‘teddün-bih: (A.) gerçek değerden, ihtilâfı mûcip derecede kat kat üstün takdir edilen bedel.

mu‘tell: (A.) illetli, alîl, hasta, sakat.

mu‘terek: (A.) 1. savaş meydanı. 2. ömür.

mu‘teẕir: (A.) özür dileyen.

mu’āḫaẕe: (A.) 1. azarlama, paylama. 2. tenkit.

mu’āḫeẕ: (A.) muâhaze olunan, çekiştirilen, tenkit edilen.

mu’ānese: (A.) uzlaşma, alışma, ülfet etme.

mu’ẕiyāt: (A.) insanı rahatsız eden küçük şeyler, hayvancıklar (tahtakurusu, pire, sinek gibi…)

mubġiż: (A.) kinci, düşman.

mubṭil: (A.) bozan, iptal eden.

mucīb: (A.) cevap veren.

mucīr: (A.) koruyan, himaye eden.

mū-dār: (F.) 1. saçlı. 2. kıllı. 3. çizgili.

muḍārebe: (A.) dövüşme, vuruşma.

muḍḥak: (A.) gülünecek adam, soytarı.

mūdi‘: (A.) tevdi eden, emanet olarak bırakan, veren.

mufaḫḫamen: (A.) saygı duyarak, muvakkaren.

muġallaẓa: (A.) kuvvetli, şiddetli, ağır.

muġīṯ: (A.) yardım eden, yardıma koşan.

muġnā: (A.) bir şeye ihtiyacı olmayan, müstağni.

muġnī: (A.) 1. ignā eden, zengin eden. 2. doyuran, gönlünü tok kılan.

muġrī: (A.) 1. teşvik eden. 2. tahrik eden.

muġtenim: (A.) ganimet olarak alan, ganimet bilen.

muġterif: (A.) elini daldırıp avucu ile su alan.

muġżib: (A.) gazaba getiren, hiddetlendiren, kızdıran.

muḥāb: (A.) seven; sevilen.

muhāb: (A.) ürkülen, korkulan.

muḥābā: (A.) korku, ihtiraz, çekingenlik.

muhācāt: (A.) birbirini hicvetme, yerme.

muḥācce: (A.) 1. kanıt getirme. 2. düşmanlık.

muḥaccer: (A.) 1. taş korkuluk. 2. yasak.

muhādāt: (A.) hediyeleşmek.

muḥaddeb: (A.) kambur.

muḫadder: (A.) kapalı, örtülü.

muḥādeşe: (A.) konuşma; hikâye söyleme birbirlerine.

muḥāḳ: (A.) kamerî ayın son üç gecesi.

muḥākāt: (A.) hikayeleşme, birbirine hikâye anlatma.

muḥaḳḳıḳ: (A.) tahkik eden, hakikati, gerçeği arayıp meydana çıkaran; soruşturucu.

muḥāl: (A.) mümkün olmayan.

muḫālaṭa: (A.) 1. karışma. 2. güzel uyuşma, anlaşma.

muḫālaṭat: (A.) karışma, ihtilat; biriyle düşüp kalkmak.

muḫāleṣe: (A.) birbiriyle dost geçinme, dostluk ve iyi muamele etme.

muḫāleṣet: (A.) dostça geçinme, birbirine içtenlikle davranma.

muḥallaḳ: (A.) tıraş olmuş, tıraşlanmış.

muḫallef: (A.) 1. geride kalan. 2. ölenin bıraktığı mal (tereke).

muḥāmil: (A.) yük çeken [kişi].

muḫammen: (A.) tahmin edilmiş veya edilen; sanılmış, sanılan.

muhān: (A.) 1. ihânet edilmiş. 2. ihanet eden, alçak.

muḥārese: (A.) muhâfaza, koruma.

muḥarrem: (A.) tahrim olunmuş, haram kılınmış. (*muḥarremāt*).

muḥarriḳ: (A.) çok hararet veren, pek susatan.

muḥarrik: (A.) tahrik eden, harekete geçiren, oynatan.

muḫāṣama: (A.) iki taraf arasındaki düşmanlık.

muḥaṣṣıl: (A.) vergi tahsildarı.

muḥāṭ: (A.) 1. ihata olunmuş, etrafı çevrilmiş, kuşatılmış. 2. bir şeyin içinde bulunan.

muḥāẕī: (A.) karşı, mukabil.

muḥdeşāt: (A.) ihdas edilmiş, sonradan meydana gelmiş şeyler, yeni şeyler.

muḥdeşe: (A.) ihdâs edilmiş, sonradan meydana gelmiş; eskiden olmayan.

muḥîl: (A.) 1. hilekâr, aldatıcı. 2. havâle eden.

mühiş: (A.) korku ve dehşet veren, korkutan. (*muvaḥḥiş*).

muḥriḳ: (A.) ihrâk eden, yakan, yakıcı.

muḥriḳa: (A.) ihrâk eden, yakan, yakıcı.

muḥriz: (A.) ihrâz eden, elde eden, kazanan.

muḥsin: (A.) 1. ihsan eden, iyilikte, bağışta bulunan. 2. erkek adı. (*muḥsine*: kadın adı.)

muḫtebir: (A.) 1. ihtibâr eden, yoklayan, deneyen. 2. haberi olan, bilen.

muḫtelim: (A.) 1. düşazan, ihtilâm gören, şeytan aldatan. 2. rüya gören.

muḫterif: (A.) sanatkar, iş sahibi.

muḫterik: (A.) 1. yanıcı. 2. yakıcı.

muḳ'ad: (A.) kötürüm, yatalak.

muḳa''ar: (A.) 1. çukur, oyuk. 2. içbükey.

muḳabbel: (A.) öpülmüş.

muḳaddem: (A.) takdim edilmiş, öne geçirilmiş, ileri geçirilmiş.

muḳaddim: (A) takdim eden, öne geçiren; ileri geçiren.

muḳaddir: (A.) takdir eden, kıymet biçen; kadrini bilen, beğenen.

muḳannen: (A.) belli belirli, şaşmaz. (*muayyen*).

muḳāsāt: (A.) zahmet çekme.

muḳassim: (A.) taksim eden, ayıran, bölen.

muḳāṭa'a: (A.) 1. arazinin kesime verilmesi, muayyen bir kira karşılığında birine bırakılması. 2. bağ, bahçe, arsa haline getirilen ekim toprağı için verilen vergi.

muḳātile: (A.) savaşçılar.

muḳaṭṭar: (A.) damıtık.

muḳavvim: (A.) 1. kıvama getiren. 2. eğriyi doğrultan, düzelten.

muḳbil: (A.) ikballi, kutlu, mutlu.

muḳdim: (A.) ikdam eden, gayret ve devamlılıkla çalışan, işine düşkün.

mūḳın: (A.) îkân eden, şüphesiz, kati olarak bilen.

mūḳiẓ: (A.) 1. ikaz eden, uyandıran. 2. gafletten, dalgınlıktan kurtaran.

muḳriye: (A.) [Kur'ân] okuyan.

muḳsim: (A.) bölen, dağıtan, bölüştüren.

muḳtebes: (A.) 1. alınmış, aktarılmış iktibas edilmiş. 2. aydınlanmış. 3. ateşlenmiş.

muḳtefî: (A.) ardı sıra, izinden giden; örnek tutan, uyan [birine].

mūla': (A.) arzulu, istekli.

mumtezec: (A.) karışık.

munḳarıż: (A.) inkıraz bulan, biten, arkası gelmeyen, sönen, zürriyeti, dölü tükenmiş, kesilmiş olan.

munṣıf: (A.) insaf eden, muâmele-i âdilânede bulunan.

munṭafī: (A.) intifa eden, sönen, sönük.

muntaṣıf: (A.) 1. yarılanmış, yarıya varmış. 2. yarı, orta.

munṭavī: (A.) intiva eden, dürülüp bükülen, toplanmış, devşirilmiş.

muntaẓar: (A.) intizar edilmiş, beklenilen, gelmesi umulan.

murā'ī: (A.) riayet eden, saygı gösteren.

murabba'-nişīn: (A.-F.) bağdaş kurup oturan.

murābıṭīn: (A.) 1. ibadetine düşkün olanlar. 2. Fas şeyhleri, Fas dervişleri.

murāfa'a: (A.) mahkemeye verme, mahkemeye getirtme; duruşma, yüzleşerek mahkeme olunma.

murāfıḳ: (A.) yol arkadaşı, yoldaş.

murāḳıb: (A.) 1. murakabe eden, koruyan. 2. Allah'a bağlanmış.

mūriş: (A.) 1. iras eden, getiren, veren, kazandıran. 2. miras bırakan. 3. sebep, neden.

murtāż: (A.) 1. alıştırılmış, talimli [hayvan]. 2. riyazet eden.

murtażā: (A.) irtiza edilmiş, beğenilmiş, seçilmiş.

muṣāb: (A.) 1. isabet etmiş, rastlamış, üzerine düşmüş. 2. musibete uğramış.

muṯāb: (A.) 1. ödüllendirilmiş. 2. sevap kazanmış.

muṣādaḳa: (A.) karşılıklı dostluk.

muṣaddare: (A.) sudûr etmiş, çıkmış.

muṣaddıḳ: (A.) tasdik eden.

muṣāfāt: (A.) samimi ve hâlis dostluk.

muṣaffī: (A.) arıtan, süzen, tasfiye eden.

muṣāfiḥ: (A.) tokalaşan.

muṣāḥabāt: (A.) sohbetler, konuşup görüşmeler.

muṣāhere: (A.) evlenme yolu ile meydana gelen akrabalık.

musaḳḳafāt: (A.) damlı yerler, damı olan binalar.

mūṣā-leh: (A.) kendisine bir şey vasiyet olunan [adam].

muṣallā: (A.) namaz kılınan yer.

muṣammem: (A.) tasmîm olunmuş, katî olarak karar verilmiş. (*mukarrer*)

muṣāra'a: (A.) güreşme, pehlivanlık.

muṣavvit: (A.) 1. tasvit eden, seslenen, ses çıkaran. 2. sesli.

muṣbiḥa: (A.) sabaha çıkan [kadın].

mūṣıle: (A.) ulaştıran, yetiştiren.

muṣîb: (A.) isabet eden, rastgelen; yanılmayan. *aḳvāl-i muṣîbe*: isâbetli sözler.

mūṣil: (A.) îsâleden, ulaştıran, yetiştiren, vardıran.

mustaṭîl: (A.) istitâle eden, uzayan.

mūş: (F.) fare.

müş-ḫʷār: (F.) “sıçan yiyen”: çaylak. [kuş].

muṭā‘: (A.) itaat olunan, boyun eğilen, başkalarının kendisine itaat ettikleri.

muṭabbaḳ: (A.) 1. tatbik olunmuş, uydurulmuş. 2. kapak gibi kapanmış.

muṭāf: (A.) tavaf edilecek, etrafı dolaşılıp ziyaret edilecek yer.

muṭāli‘: (A.) mütalaâ eden, kitap okuyan.

mutaṣaddır: (A.) tasaddur eden, baş sedire geçip oturan, baş köşeye kurulan.

mutaṣallib: (A.) 1. sertleşen, sert, sağlam. 2. salâbetli, din işlerinde gayret gösteren.

muṭāva‘at: (A.) itaat etme, baş eğme.

muṭavvaḳ: (A.) 1. boynu halkalı, zincirli. 2. boynuna gerdanlık vesaire takılmış.

muṭāyebāt: (A.) eğlenceli hikâyeler, fıkralar.

muṭāyebe: (A.) 1. latife etme, şakalaşma. 2. mizâhî fıkra, hikâye.

muṭayyeb: (A.) 1. tatyib edilmiş, güzel kokular sürülmüş. 2. gönlü hoş edilmiş, sevindirilmiş.

mutaża‘‘af: (A.) zayıf.

mutaża‘‘afīn: (A.) zayıflar.

mutaẓallim: (A.) şikâyetçi, sızlanan.

mutaẓarrıf: (A.) tazarruf eden, zarâfet taslayan, zarâfet satan.

muṭbiḳ, muṭbiḳa: (A.) 1. bir şeyi örten, etrafını örten, bürüyen. 2. bütün, tam.

muṭḥef: (A.) ithaf olunan şey, hediye.

mutḳan: (A.) sağlam.

muṭlaḳ: (A.) ıtlak olunmuş, salıverilmiş, başıboş bırakılmış.

muttaḳin: (A.) kesin olarak bilen.

muvāfāt: (A.) sözünün eri olma.

muvāḫāt: (A.) kardeş etme, birbirini kardeşliğe kabul etme.

muvaḥḥişe: (A.) korkutan, ürküten.

muvaḳḳar: (A.) tevkîr edilmiş, ağırlanmış, saygı gösterilmiş olan.

muvaḳḳir: (A.) ağırlayan, saygı gösteren.

muvāneset: (A.) 1. ünsiyet peyda etme, birbirine alışıp beraber yaşama. 2. insandan kaçmayış, insana alışma.

muvāsāt: (A.) yardım, iyilik, dostluk etme.

muvaşşaḥ: (A.) 1. süslenmiş, süslü, giyinip kuşanmış. 2. akrostiş. 3. yazılmış.

muvāẓıb: (A.) bir işe durmadan çalışan, bir işle daima uğraşan.

muvellih: (A.) hayrete düşüren, şaşırtan.

mużā‘af: (A.) iki kat, katlanmış.

mużāf: (A.) fazla, eklenmiş.

mużāfāt: (A.) bir şeyin ilaveleri, ekleri; bir merkezin şubeleri, kolları.

mużill: (A.) saptıran, baştan çıkaran, dalalete düşüren, azdıran.

mūẕī, mü’eẕẕī: (A.) îzâ eden, inciten, eziyet veren, rahat bırakmayan.

mużîḳ: (A.) daraltan, sıkıcı, sıkıştıran.

muẓlime: (A.) karanlık.

mużmer: (A.) 1. saklı, gizli; gizli düşünce. 2. gönüldeki sır.

mużṭarr: (A.) çaresiz kalmış, … zorunda kalmış; zorlanmış.

mü’āneset: (A.) alışıklık, ülfet ve ünsiyet.

mü’eddā: (A.) te’diye olunmuş, eda olunmuş.

mü’eddî: (A.) 1. te’diye eden, eda eden. 2. sebep olan, doğuran, meydana getiren. *mü’eddî-i nizā‘*: kavgaya sebep olan.

mü’ekkid: (A.) sağlamlaştıran.

mü’eyyed: (A.) 1. teyid edilmiş, kuvvetlendirilmiş, sağlam. 2. doğrulanmış. 3. yardım gören.

mü’eẕẕî: (A.) eziyet veren, rahat bırakmayan.

mü’eẕẕin: (A.) çağırıcı, münādî.

mü’eẕẕiyāt: (A.) insanı rahatsız eden küçük haşereler.

mübāderet: (A.) bir iş yapmaya girişme.

mübāhāt: (A.) övünme. *sermāye-i mübāhāt*: haklı olarak övünme sebebi.

mübāḥiṣ: (A.) bir mesele üzerinde konuşan, münakaşa eden.

mübālāt: (A.) 1. kayırma. 2. dikkat, itina. *‘adem-i mübālāt*: dikkatsizlik, aldırış etmeme. 3. dikkat ve düşünce ile kaygılanma.

mübāliġ: (A.) 1. abartan, mübalağa eden. 2. işi bitiren, sâ‘i, câhid.

mübārāt: (A.) 1. bir kimsenin, karısından veya iş ortağından anlaşarak ayrılması, ayrılma. 2. misillemede bulunma.

mübārezet: (A.) cenk, kavga, uğraşma.

mübāşir: (A.) 1. bir işe başlayan. 2. muvakkat bir vazife olarak merkezden bazı emirleri götüren ve icra salâhiyeti de olan kimse.

müberhen: (A.) 1. bürhanlı, vesika, delil ile ispat edilmiş. 2. aşikâr, belli.

müberrāt: (A.) yol, çeşme gibi hayrat ve hasenat nevinden olan şeyler.

mübī‘: (A.) satıcı.

müblaġ: (A.) ulaşmış, varmış.

mübrem: (A.) kaçınılmaz, vazgeçilmez, önlenemez. *ḳażā-yı mübrem*: önlenemez kader.

mübrim: (A.) 1. zorlayan, zorlayıcı. 2. manasız sözlerle can sıkan adam.

mübtedi‘: (A.) 1. bid’at ehli, uygunsuz davranışta bulunan. 2. yeni bir şey ortaya çıkaran.

mübteġā: (A.) arzu edilen, istenen.

mübtehic: (A.) sevinen, sevinmiş. *mübtehicü’l-ḳalb.*

mücāb: (A.) 1. cevaplandırılmış. 2. münâzarada yenik düşmüş.

mücāleset: (A.) arkadaşlık, sohbet arkadaşlığı.

mücāmele: (A.) birisiyle samimâne dostluk etmeyerek suretâ güzelce muamele edişmek. (Nazımda mücāmelet suretinde de kullanılır.)

mücānebet: (A.) bir şeyden sakınma, çekinme, çekilme, uzak durma.

mücānese: (A.) benzeme, hemcins olma.

mücānis: (A.) aynı cinsten olan.

mücāvir: (A.) 1. komşu olan; yakında bulunan. 2. kutsal bir yere çekilip oturan. 3. ömrünü Mekke ve Medine'de ibadetle geçiren.

mücāz: (A.) 1. izinli, ruhsatlı. 2. uygun, caiz.

mücāzāt: (A.) 1. karşılık. 2. bir suça karşı ceza çektirme.

mücellā: (A.) parlatılmış, parlak.

mücelled: (A.) 1. ciltlenmiş. 2. cilt.

mücellī: (A.) 1. cilâ veren, cilâcı. 2. açıp temizleyici.

mücenned: (A.) sıralanmış asker, saf saf dizilmiş asker.

mücerrib: (A.) tecrübe eden, deneyen, sınayan.

mücerribān: (A.) tecrübe edenler, deneyenler, sınayanlar.

mücidd: (A.) çok çalışan.

mücrā: (A.) icra edilmiş, yerine getirilmiş.

müctemi'a: (A.) toplanan, toplanmış, toplu, birleşmiş.

müdāhene: (A.) dalkavukluk, koltuklama. [*müdāhenet* şeklinde de kullanılır.]

müdārā: (A.) yüze gülme, dost gibi görünme.

müdbir: (A.) 1. âsî. 2. talihsiz.

müdde‘ā-‘aleyh: (A.) aleyhinde dava açılan.

müdde‘iyān: (A.) davada karşılıklı iki taraf.

müdebbir: (A.) tedbir alan, tedbirli, düşünce ile hareket eden, düşünceli.

müdemmer: (A.) tedmir edilmiş, mahvedilmiş, yok edilmiş.

müdġam: (A.) örtülü, kaplı.

müdün: (A.) şehirler, kentler.

müfāce: (A.) oluverme, ansızın erişiverme.

müfād: (A.) mana, kavram.

müfāḫaret: (A.) övünme.

müferric: (A.) rahatlık veren, iç açıcı.

müferriġ: (A.) 1. tefriğ eden, dolu kabı boşaltan. 2. yemeği kurtaran.

müferriḥ: (A.) ferahlık veren, iç açan, iç açıcı.

müfevveż: (A.) ihale ve sipariş olunmuş.

müfīḳ: (A.) ifakat bulan, iyileşen [hasta].

müfīż : (A.) bağışlayan.

mufṣiḥ: (A.) fasih konuşan, düzgün konuşan.

müftetaḥ: (A.) başlangıç, açılma.

müfżī: (A.) ulaştıran, yetiştiren.

mühce: (A.) 1. can. 2. ruh. 3. hâlis, öz.

mühevvi‘: (A.) kusturucu, bulantı verici.

müheymin: (A.) birini korkudan koruyan. [Allah c.c. isimlerindendir.]

müheyyic: (A.) heyecan verici.

mühīn: (A.) 1. ihanete eden. 2. aşağılanmış, alçak.

mühlik: (A.) helâk eden, öldüren, öldürücü.

mühmel: (A.) 1. ihmal edilmiş, boşlanmış, bakılmamış, bırakılmış. 2. manasız, boş [söz, cümle].

mühre: (A.) 1. bir çeşit yuvarlak şey. 2. cam boncuk.

mühtezz: (A.) titrek, titreyen.

müjde-gān: (F.) müjdeye karşılık verilen bahşiş. (müjdegāne).

mükābedāt: (A.) sıkıntılar, zorluklar.

mükābede: (A.) sıkıntı çekmek, sıkıntıya katlanmak.

mükābere: (A.) sözünün manasız ve kendisinin haksız olduğunu bildiği halde ağız kalabalığı ile karşısındakini susturmaya çalışma.

mükāfaḥa: (A.) yüzyüze gelme; karşılaşma; savaşma.

mükāşefe: (A.) 1. *tas.* hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi, kendileri Allah nurunu görmeleri. 2. meydana çıkarma.

mükāşif: (A.) mükâşefede bulunan.

mükibb: (A.) 1. yüzüne düşmüş. 2. başı öne düşmüş. 3. bir şey üstüne çalışan.

mükrim: (A.) ikramcı, ikram eden, edici; ağırlayan, ağırlayıcı, misafirsever.

müktenef: (A.) iltica edilen yer.

müktenif: (A.) 1. kuşatan. 2. sığınacak yer arayan.

mükūr: (A.) hileler, düzenler, dubaralar.

mülā'abe: (A.) oynaşma, oynayıp eğlenme.

mülāṣıḳ: (A.) iltisaklı, bitişik, yapışık; yanyana bulunan.

mülaṭṭife: (A.) 1. taltif eden, gönül alan, ödüllendiren. 2. yumuşatıcı ilaç.

mülāzemet: (A.) 1. bir yere veya kimseye sımsıkı bağlanma. 2. gidip gelen. 3. bir işle devamlı meşgul olma.

müliḥḥ: (A.) çok ısrar eden, muṣırr.

müllāk: (A.) mâlikler.

mültebis: (A.) ayırt edilemeyecek kadar benzeyen.

mültefet: (A.) 1. iltifat edilmiş, bakılmış. 2. güler yüz gösterilmiş, hoş davranılmış. 3. ehemmiyet verilmiş.

mültehib: (A.) yalazlanan, alevli.

mülteḳā: (A.) kavuşak, kavuşma; buluşma; birleşme yeri.

mülteḳā'l-ebḥur: (A.) denizlerin kavuşup birleştiği yer.

mültemes: (A.) istek, hâcet, istenilen, rica edilen, yakarılan.

mülteşem: (A.) öpülür.

mültezem: (A.) lüzumlu, gerekli görülen.

mümāni': (A.) engel olan, yasaklayan.

mümārese: (A.) alışma, alışıklık, yatkınlık, el yatkınlığı, meleke.

mümās: (A.) 1. temas eden, dokunan, ilişen. 2. teğet.

mümāşāt: (A.) 1. yoldaşlık, beraber gitme. 2. suyunca gitme, uysallık gösterme, göz yumma.

mümecced: (A.) övülmüş, methedilmiş, ululanmış.

mümevveh: (A.) hayâlî, görünüşte haklı olan.

mümriż: (A.) hasta eden [şey].

mümtedde: (A.) uzayan, uzanan; süren, sürekli.

mümteḥan: (A.) imtihan edilmiş, denenmiş, sınanmış.

mümteḥin: (A.) imtihan eden, deneyen, sınayan.

mümtezic: (A.) uyum sağlayan, uyuşan.

mün‘aḳide: (A.) 1. teşkil olunmuş. 2. kurulan, içtima eden.

mün‘im: (A.) 1. zengin. 2. in‘âm eden, Allah. 3. velinimet.

müna‘‘am: (A.) nimetlendirilmiş, refaha ulaşmış.

münācī: (A.) 1. münacat eden. 2. gizli olayları haber veren.

münādeme: (A.) nedimlik etme, bir arada bulunup konuşma, eğlenme.

münāfere: (A.) nefretleşme.

münāfese: (A.) haset, kin, çekememezlik, gizli düşmanlık.

münāfī: (A.) zıt, uymaz, aykırı.

münāḳare: (A.) münaza‘a.

münāḳız: (A.) nakzeden, birbirini tutmayan.

münaḳḳaḥ: (A.) 1. temizlenmiş. 2. ıslah edilmiş. 3. tezhipli. 4. seçkin, seçilmiş.

münāṣafeten: (A.) iki eşit parçaya bölerek, yarı yarıya paylaşarak, kardeş payı yaparak.

münāṣaḥa: (A.) nasihatta bulunma, nasihat.

münāzi‘ün-fīhā: (A.) hakkında münakaşa, çekişme olan, kavgalı.

münba‘iṯ: (A.) ileri gelen, doğan.

münbasiṭ: (A.) 1. yayılan, açılan, genişleyen. 2. şen, gönlü açık.

müncerr: (A.) 1. varıp sona eren. 2. neticelenen.

münceẕib: (A.) gönül vermiş, tutulmuş, tutkun.

mündefi‘: (A.) indfiâ’ etmiş, geçmiş, atlatılmış, savuşturulmuş. [hastalık, harb, sıkıntı vb.]

mündehiş: (A.) dehşet içinde, dehşete kapılmış.

münderis, **münderise**: (A.) eseri, izi, nişanı kalmamış.

münferic, **münferice**: (A.) infirac eden, arası geniş, açık olan; iki tarafı birbirinden uzak.

münfetiḥ: (A.) açılan, açılmış, açık.

münḥall: (A.) dağılan, çözülen, çözülmüş.

münḫarıṭ: (A.) ipliğe dizilmiş.

münḥasim: (A.) kesilmiş olan, münḳaṭı‘.

münhemik: (A.) çalışan, çabalayan, düşkün.

münîb münîb: (A.) inabe eden, asiliği, azgınlığı bırakarak Allah’a yönelen.

münḳasım: (A.) kısım kısım bölünen, bölük bölük olan, bölünmüş.

münḳażî: (A.) inkıza eden, biten, bitmiş, ardı kesilmiş, sona ermiş.

münkesiretü’l-ḳulūb: (A.) kalpleri kırılmış olanlar.

münsāḳ: (A.) 1. birine bağlı olan ve peşinden giden. 2. gönderilmiş olan.

münseliḫ: (A.) insilah eden, sıyrılıp çıkan, soyunan, soyulmuş; derisi çıkarılmış.

münşaḳ: (A) 1. yarılmış, yarık. 2. parça.

münşid: (A.) inşâdeden, şiir okuyan.

münşiṭ: (A.) canlandıran.

müntefi‘: (A.) menfaatlenen, yararlanmış.

müntefiḫ: (A.) intifah eden, kabaran, şişen; şişkin, hava ile doldurulmuş.

müntehiz: (A.) intihaz eden, vakit ve fırsatı kaçırmayan.

müntemî: (A.) intima eden, yakınlık ve ilgi peyda eden.

müntic: (A.) 1. intaç eden, netice veren. 2. sebebiyet veren; meydana getiren.

mürā‘āt: (A.) 1. hıfzetme, saklama. 2. gözetme, koruma. 3. göz ucuyla bakma.

mürā‘î: (A.) 1. uyan, riayet eden, saygı gösteren. 2. ikiyüzlülük.

mürāhaḳat: (A.) bülûğ çağına yani on iki yaşına yaklaşma.

mürbiḥ, mürebbiḥ: (A.) kazanan, kâr eden.

müreşşaḥ: (A.) 1. damla damla süzdürülmüş. 2. terbiye olunmuş.

müreşşiḥ: (A.) yetiştiren, büyüten.

mürevveḥ: (A.) rayihalandırılmış, kokulandırılmış [güzel].

mürte‘iş: (A.) irtiâş eden, titreyen.

mürtefi‘ olmaḳ: (A.-T.) kaybolmak.

mürtefi‘a: (A.) irtifa eden, yükselen, yükselmiş, yüksek; yüce.

mürtevī: (A.) suya kanmış.

mürteziḳa: (A.) ulûfe (maaş) sahipleri.

müsā‘id: (A.) yardım eden.

müsāhele: (A.) 1. incelik ve kolaylık gösterme. 2. uysallık gösterme. 3. kolay sanma.

müsaḳḳaf: (A.) taskîf edilmiş, tavanlanmış, üstü tavanla örtülmüş, tavanı damı olan.

müsāmerāt: (A.) akşam, gece toplantıları, eğlenceleri.

müsāmeret etmek: (A.-T.) musâhabet etmek.

müsāmete: (A.) karşılaşma, karşı karşıya gelme.

müsāmir: (A.) 1. gece oturan. 2. masalcı.

müsāra‘at: (A.) 1. sürat ve acele etme. 2. teşebbüs, girişme.

müsāri‘: (A.) koşan, acele eden.

müŝelleŝe: (A.) üçgen, üç köşe.

müsīl: (A.) akıtan, akıtıcı.

müşmire: (A.) 1. netice veren, neticeli. 2. fayda veren, faydalı.

müsri‘: (A.) sürat, hız veren, süratlendiren.

müsta‘idd: (A.) 1. istidatlı, kabiliyetli, birşeye kabiliyeti olan. 2. akıllı, anlayışlı.

müsta‘īn: (A.) yardım isteyen.

müstaġallāt: (A.) musakkafât (üstü kapalı) iratlardan başka, zahîre, tahıl gibi irat getiren vakıf mallar.

müstaḫber: (A.) haber alınmış, duyulmuş, işitilmiş.

müstaḫbir: (A.) haber alan, duyan, işiten.

müstaḥcer: (A.) sertleşip taşlaşmış, taş haline gelmiş.

müstaḥīl: (A.) imkânsız.

müstaḥill: (A.) 1. helallik isteyen. 2. helâlleşen.

müstaḫīr: (A.) hayrı ve iyiliği isteyen.

müstaḫlef: (A.) istihlaf edilmiş, kendi yerine geçirilmiş; başkasının yerine konmuş.

müstaḫlif: (A.) istihlaf eden, kendi yerine geçiren, halef bırakan, kendi yerine bir başkasını geçiren.

müstaḫrec: (A.) istihrac edilmiş, çıkarılmış, bir kitaptan alınmış, (alıntı).

müstaḥżarāt: (A.) zihinde hazır tutulmuş şeyler.

müstaḳbil: (A.) 1. istikbal eden, karşılayan. 2. kıbleye dönen.

müstaḳirr: (A.) durmuş, karar bulmuş.

müstaṣveb: (A.) tasvip edilmiş, doğru görülmüş, onaylanmış.

müstaẓhir: (A.) istizhâr eden, dayanan, arka veren.

müstażī: (A.) 1. ziya, ışık alan, ışıklanan, ışıklı. 2. makbul, âlâ, iyi.

müste'cir: (A.) kiracı.

müsteb'ad: (A.) uzak görülmüş, ihtimal verilmeyen.

müsteb'id: (A.) istib'âd eden, uzak gören, uzak sayan.

müstebīn: (A.) açık, ortada, aşikâr.

müstebşir: (A.) müjde ile sevinen.

müsteclib: (A.) isticlâb eden, kendine doğru çeken.

müstecmi': (A.) toplayan; toplanan.

müsted'ā: (A.) istid'â edilen, istenen, dilenen; dilekçe ile istenen şey.

müsted'ī: (A.) istid'â eden, dilekçe veren [kimse].

müstefād: (A.) 1. kazanılmış, kâr edilmiş. 2. anlaşılmış. (*münfehim.*)

müstefāż: (A.) dağılıp yayılmış.

müstefīż: (A.) istifaza eden, feyz alan, feyizlenen.

müstegīṣ: (A.) istigâse eden, yardım dileyen.

müsteḥabb: (A.) sevilen, beğenilen.

müstehām: (A.) şaşırmış, şaşa kalmış, hayran.

müstehill: (A.) ilk defa ağlayan bebek.

müstehlek: (A.) istihlâk edilmiş, yiyip içilerek tüketilmiş, bitirilen.

müstehlik: (A.) istihlâk eden, yiyip içerek tüketen, bitiren.

müstekbir: (A.) kibirlenen, kendini büyük gören, büyüklenen.

müstektib: (A.) istiktâbeden, söyleyip yazdıran, dikte eden.

müstelem: (A.) öpülen veya el sürülen.

müstelzim: (A.) gerektiren; gereken.

müstemend: (F.) 1. üzüntülü, kederli, hüzünlü. 2. biçare, zavallı. 3. talihsiz, mutsuz.

müstemi‘în: (A.) dinleyiciler.

müstemidd: (A.) istimdâd eden, yardım isteyen.

müstemirr: (A.) 1. istimrar eden, bir düziye uzayıp giden. 2. sürekli, devamlı; bir düziye, daima.

müstemirre: (A.) sürekli, devamlı, bir düziye; daima.

müstenîr: (A.) istinare eden, nur, ışık alan, parlak.

müsterâḥ: (A.) 1. rahat edecek yer. 2. apteshane, pây-hâne.

müsteredd: (A.) istirdâd edilmiş, geri alınmış.

müsterşid: (A.) irşad edilmesini, doğru yolun gösterilmesini isteyen.

müstes‘id: (A.) istisâd eden, uğurlu sayan, uğur sayan.

müsteṣḳıl: (A.) istiskal eden, kovarcasına muamele eden.

müsteşfî: (A.) 1. şifa dileyen, iyilik isteyen. 2. kendisine baktıran.

müstev‘ib: (A.) 1. istîâb eden, içine alan, kapsayan. 2. kaplayan, tutan.

müstevcib: (A.) 1. lâyık. 2. îcâbeden, gereken.

müstevfī: (A.) kâfî derecede, yeteri kadar, tam, mükemmel; olgun. (tüm hakkını alan.)

müstevḥiş: (A.) kendini yalnız hisseden.

müstevī: (A.) 1. düz. 2. eşit.

müstevlī: (A.) istila eden, ele geçiren, idaresi altına alan.

müş‘ir: (A.) bildiren, belirten, gösteren, yazı ile belirten.

müşa‘biz: (A.) hokkabaz.

müşācere: (A.) 1. kavga etme, çekişme. 2. ağaç ile birbirine vurma.

müşāfehe: (A.) ağız ağıza, yüzyüze, karşı karşıya konuşma.

müşāhed: (A.) müşâhede olunmuş, görülmüş, görülen.

müşār: (A.) işaret edilen, adı geçen, gösterilen.

müşerrez: (A.) şirazeli.

müşeyya‘: (A.) 1. taraftarı olan. 2. yiğit, cesur.

müşeyyed: (A.) yüksek, sağlam, muhkem yapılmış.

müşeyyede: (A.) teşyīd edilmiş, yüksek, sağlam, muhkem yapılmış, kunt yapı.

müşeyyid: (A.) yüksek, sağlam, kunt yapı yapan.

müşīr: (A.) işâret eden, gösteren.

müşrif: (A.) etrafa bakan, etrafı gören.

müşşāt: (A.) ayaküstü yürüyen [hayvan, insan].

müşt: (F.) avuç.

müşta'ille: (A.) işti'âl eden, yanan, tutuşan, ateş alan, alevlenen.

müştedd: (A.) iştidâd eden, şiddetlenen, şiddetlenmiş, azan.

müştemile: (A.) iştimal eden, kavrayan, saran, içine alan.

müşterā: (A.) satın alınmış.

müt'ib: (A.) yorgunluk veren, yoran.

müte'abbidīn: (A.) Allah'a tapınanlar.

müte'affin: (A.) taaffün eden, bozulup fena kokan; kokmuş, çürük.

müte'ālī: (A.) 1. yükselen, yüksek olan. 2. yüce, üstün.

müte'annit: (A.) taannüt eden, yanlış arayan, şunun bunun yanlışını bulmak merakında olan.

müte'arrıż: (A.) 1. taarruz eden, saldıran, sataşan. 2. başkasının hakkına hududuna geçen.

müte'assif: (A.) teassüf eden, doğru yoldan sapan, yolsuzluk eden.

müte'assir: (A.) teassür eden, güçleşen, güç, zor, çetin.

müte'āṭī: (A.) teati eden, birbirine veren, verişen.

müte'aṭṭiş: (A.) susuz, susamış.

müte‘ayyin: (A.) 1. taayyün eden, belli, meydanda olan, meydana çıkan. 2. karar verilmiş, musammem.

müte‘a̲z̲z̲ir: (A.) mümkün olmayan, güç, zor.

müte’ekkid: (A.) tekit edici, tekrarlanan, sağlamlaşan.

müte’e̲z̲z̲ī: (A.) eziyet çeken, sıkılan, incinen; üzgün, üzülmüş.

müteberrik, müteberrike: (A.) teberrük eden, mübârek sayılan, uğurlu.

mütecehhiz: (A.) teçhizatlı, donanmış.

mütecellī: (A.) tecelli eden, görünen, meydana çıkan.

mütecemmil: (A.) süslenen, bezenen; donanan.

mütecessid: (A.) ceset haline gelen, vücut peyda eden.

mütedārik: (A.) tedarik eden, bulup hazırlayan.

mütedebbir: (A.) tedbirli, ilerisini gören, ölçülü hareket eden.

mütefaḥḥıṣ: (A.) tefahhus eden, iç yüzünü dikkatle araştıran.

mütefaḳḳid: (A.) araştırıp soran.

müteferriḳ: (A.) teferruk eden, dağınık, ayrı ayrı.

müteferris: (A.) teferrüs eden, anlayan, anlayışlı, sezişli.

müteġallib: (A.) zorba.

müteḫallī: (A.) süslenmiş, donanmış [maddi, manevî].

müteḫallif: (A.) aykırı, karşıt, muhalif.

müteḫallik: (A.) ahlâk peydâ eden, huy edinen, yeni bir huy kazanan.

müteḫallil: (A.) 1. bozulan. 2. araya giren.

mütehāvin: (A.) bir işi mühimsemeyen, işinde gevşek ve kayıtsız davranan.

müteḫayyif: (A.) hayıflanan.

müteḫayyiz: (A.) itibarlı, mühim, ileri gelen [kimse].

müteḥazzin: (A.) hüzünlü, kederli.

mütehevvir: (A.) tehevvür eden, birdenbire hiddetlenen, osuruğu cinli, öfkeli, kızgın.

müteheyyi': (A.) hazırlanan, hazırlanmış, hazır.

müteḳāṭır: (A.) katre katre dökülen; damlayan.

müteḳavvim: (A.) 1. takavvüm eden, eğri iken, bozuk iken, düzelen, doğrulan. 2. teşkil edilmiş, kurulmuş, müesses, sağlam.

müteḳāżī: (A.) tekâzi eden, borçluyu –ödemesi için- sıkıştıran.

mütelāşī: (A.) 1. dağılan, dağılmış, darmadağın, yıkılmış. 2. telaşlı.

mütelevvih: (A.) titreyen.

mütemennā: (A) temenni olunan, istenilen, istenen, dilenir olan.

mütemerrid: (A.) inatçı, inat eden.

mütemerridīn: (A.) temerrüt edenler, dikkafalılık edenler.

mütemeşşil: (A.) 1. temessül eden, bir şeyin şekline giren. 2. cisimlenen, cisimlenip görünen.

mütemeşşī: (A.) temeşşi eden, yürüyen.

mütemetti‘: (A.) temettu‘ eden, faydalanan, kâr eden, kazanan.

mütena‘im: (A.) tena‘üm eden, varlık içinde ve nazlı büyüyen.

mütenāvil: (A.) tenavül eden, alıp yiyen.

mütenāẓır: (A.) tenâzur eden, birbirinin karşısında bulunan, birbirine bakan.

müteneffil: (A.) nafile namaz kılan.

müteneffis: (A.) 1. teneffüs eden, nefes, soluk alan, soluyan. 2. yorgunluk alan, dinlenen.

mütenessik: (A.) kulluk eden.

müteraḫḫıṣ: (A.) umursamaz, laubali.

müteraḳḳab: (A.) olması muhtemel olan, beklenen.

müteraḳḳıb: (A.) terakkub eden, bekleyen, gözleyen, uman.

mütereddī**:** (A.) soysuzlaşmış.

mütereddi**d**: (A.) 1. bir yere gidip gelen. 2. *mec*. karar veremeyen, kararsız.

müterefﬁl: (A.) eteklerini sürükleyerek yürüyen.

müteressim: (A.) zahire riayet edip batını ihmal eden. 2. riyâkâr.

müterevviḥ: (A.) terevvüh eden, birşeyden râyiha, koku alan, kokulanan.

mütesalṭin: (A.) sultan olan.

mütesettir: (A.) tesettür eden, örtünen, gizlenen.

müteşa‘ib: (A.) teşâ’ub eden, şubelenen, dallanan, kollara ayrılan.

müteşeddiḳ: (A.) teşedduk eden, söz ebeliği eden.

müteşeddiḳīn: (A.) teşedduk edenler, söz ebeliği edenler.

müteşeyyid: (A.) sağlam bina edilmiş olan.

müteşeyyiḫ: (A.) şeyh gibi görünen, şeyh tavrı takınan, sahte şeyh veya ihtiyar.

mütetābi‘a: (A.) tetâbu’ eden, birbiri ardınca gelen, peyderpey olan. *mütevālī*.

mütetālī: (A.) birbiri ardınca giden.

müteterris: (A.) kalkan taşıyan.

mütevācid: (A.) sahte, yapma olarak vecde gelen.

mütevaġġıl: (A.) çok meşgul olan, fazla uğraşan.

mütevaḫḫiş: (A.) tevahhuş eden, korkan, ürken, ürkek, yadırgayan.

mütevaḳḳı‘īn: (A.) umanlar, bekleyenler.

mütevaḳḳī: (A.) tevakki eden, kendini gözeten, sakınan, çekinen.

mütevālī: (A.) tevâlî eden, birbiri ardınca giden; art arda gelen, üstüste bir düziye olan.

mütevāliye: (A.) ard arda giden, birbiri ardınca giden, üstüste.

mütevānī: (A.) ruhsuz, gevşek, isteksiz.

mütevārī: (A.) tevârî eden, gizlenen, gizli, saklı.

mütevehhim: (A.) tevehhüm eden, vehimlenen, kuruntulu.

müteverri‘: (A.) teverrü’ eden, dinin emrettiği şeylere sımsıkı bağlı kalan.

mütevessil: (A.) 1. tevessül eden, sarılan; inanan. 2. sebep tutan. 3. baş vuran, girişen.

müteyaḳḳan: (A.) kesin olarak bilinen.

müteyaḳḳın: (A.) teyakkun eden, yakîn, katî olarak bilen.

müteyaḳḳız̧: (A.) 1. teyakkuz eden, uyanık bulunan, uyanmış, tetikte. 2. gözü açık olan.

müteyemmen: (A.) meymenetli, uğurlu, mübârek, kutlu.

müteyemmin: (A.) teyemmün eden, meymenetli, uğurlu sayan.

müteyessir: (A.) müyesser olan, kolaylıkla meydana gelen, kolay yapılan, yapılması kolay.

müteżā‘if: (A.) tezaüf eden, kat kat artan, iki veya daha çok katı olan. [maddi, manevi].

müteżādd, **müteżādde**: (A.) birbirine zıt olan, birbirinin zıttı olan.

mütezehhid: (A.) zahit olan, dine son derece bağlı bulunan.

müteẕevvi̇ḳ: (A.) 1. tadını tadan. 2. zevk ve safa eden.

mütte‘iẓ: (A.) nasihat dinleyen.

müvācehe: (A.) 1. yüzleşme, yüz yüze gelme. 2. karşı, ön.

müvecceh: (A.) 1. tevcih edilmiş, yüzü bir tarafa döndürülmüş. 2. herkesin teveccüh ettiği, makbul, münasip, uygun.

müvedda‘: (A.) emanet edilmiş olan.

müvellih: (A.) hayrete düşürüp meftun eden.

müverriṯ: (A.) miras bırakan.

müveṯṯaḳ: (A.) güvenilir, tevsik edilmiş, belgelendirilmiş.

müyessir: (A.) kolayını bulup yapan; kolaylıkla meydana getiren.

müyūl: (A.) meyiller, istekler, eğilimler.

müz'ice: (A.) rahatsızlık veren, usandıran.

müzāḥame: (A.) 1. zahmet, sıkıntı verme. 2. kalabalık; itişe kakışa hücûm etme [bir yere].

müẓāheret: (A.) yardım etmek, himâye etmek.

müẓāhir: (A.) zahîr olan, arka, taraflı çıkan, yardım eden, koruyan.

müzaḫref: (A.) 1. yalancı, sahte yaldız, tel, pul, boya gibi şeylerle süslü. 2. süprüntü, pislik. 3. boş, lüzumsuz, saçma.

müzaḫrefe: (A.) süprüntü, pislik.

müżāyaḳa: (A.) sıkıntı, darlık, parasızlık; yokluk.

müzcāt: (A.) az, az nesne.

müzdād: (A.) ziyadeleşmiş, artmış, çoğalmış.

müzdaḥim: (A.) izdihamlı, kalabalık.

müzdaḥim-gāh: (A.-F.) kalabalık, sıkışık yer.

müzd-ver: (F.) ücretle çalışan.

müẕebẕeb: (A.) karmakarışık.

müzeffer: (A.) ṣāḥib-i dem, ṣāḥib-i nefes.

müẕekkir: (A.) 1. zikrettiren, hâtıra getiren, andıran. 2. zikreden, ibadet eden.

müzellef: (A.) sakal başları hafifçe kabaran, yüzünde yeni yeni tüyler çıkan, yüzü tüylene genç. [argoda ibne].

müzevver: (A.) uydurma, düzmece.

müzevvir: (A.) tezvir eden, yalanı telleyip pullayan, arabozucu.

müzeyyef: (A.) gülünç.

müzeyyif: (A.) 1. tezyif eden, kalp olduğunu gösteren. 2. delillerle çürüten.

müzeyyin: (A.) tezyin eden, süsleyen.

müzīl: (A.) izâle eden, yok eden, gideren.

na‘īḳ: (A.) 1. karga ötüşü. 2. horoz sesi.

na‘l: (A.) 1. ayakkabı, pabuç. 2. nal. 3. oturacak yerlerin en aşağısı.

na‘mā: (A.) nimet, iyilik, ihsan.

nā’ib: (A.) naip, vekil, temsilci.

nā’ibe: (A.) bela, kaza, musibet.

nā’ire: (A.) 1. ateş, alev. 2. sıcaklık.

nā’iye: (A.) âfet, felâket, musibet.

nādār: (F.) 1. yoksul, fakir. 2. zavallı, biçare.

nāfide: (A.) tükenmiş.

naġam: (A.) ahenkler, ezgiler, güzel sesler.

naġam-serā: (A.-F.) şarkılar söyleyen.

nā-güzīr: (F.) çâresiz.

naḫ‘: (A.) kesme, boğazlama.

naḥāfet: (A.) zayıflık, cılızlık, arıklık.

nā-ḫalef: (F.-A.) 1. hayırsız evlat. 2. alçak, soysuz.

naḥl: (A.) arı, bal arısı.

naḫle: (A.) 1. bir fidan. 2. bir hurma ağacı.

naḥs: (A.) 1. uğursuzluk, yümünsüzlük. 2. uğursuz, bahtsız.

naḥt: (A.) yonma, yonulma, oyma, oyulma, tahta, ağaç oymacılığı.

naḫvet: (A.) kibir, gurur, büyüklenme, kurulma, böbürlenme.

naḳale: (A.) nakledenler.

naḳam: (A.) 1. ayıplama. 2. öc alma.

naḳb: (A.) 1. delme. 2. delik veya lağım açma.

naḳıyye: (A.) temiz.

naḳī: (A.) 1. temiz, pak. 2. seçkin.

naḳīż: (A.) zıt, karşı.

naḳmet: (A.) 1. intikam, öcalma, eza vererek cezalandırma. 2. azarlama.

nāl: (F.) 1. kamış düdük. 2. kamış.

nā-maḥṣūr: (A.) sonu olmayan, sonsuz, sınırlanmamış.

nā-marżī: (F.-A.) arzuya, isteğe uygun olmayan.

namaṭ: (A.) yaygı.

nān ü idām: (F.-A.) ekmek ile katık.

naṣfet: (A.) insaf, haklılık, doğruluk. [aslı: naṣafettir.]

nāyje: (F.) 1. (müzik) küçük ney. 2. mızrak. 3. (tıb) soluk borusu.

naẓar-bāz: (A.-F.) 1. şuhlukla neşe ile bakan. 2. güzeli seyretmekle yetinen, maddi tatmin edilmeyi istemeyen.

nāzende: (F.) naz edici, nazlı, hoş edalı.

naẓra: (A.) [bir tek] bakış.

nebāhat: (A.) 1. şan, şeref, onur. 2. şan ve şeref sahibi.

nebīh, nebīhe: (A.) namlı, şerefli.

nebīre: (A.) kız torun.

nebş: (A.) 1. gömü çıkarma. 2. mezar açma.

necāḥ: (A.) 1. isteğine ulaşma. 2. kurtulma.

neccāb: (A.) deveci.

necī: (A.) kurtulmuş olan.

neciyy: (A.) sırdaş, hem-râz.

nedb: (A.) uyanık, kurnaz.

nedem: (A.) pişman olma, pişmanlık. *yevm-i nedem*: kıyamet günü.

nefād: (A.) bitme, tükenme.

nefeḥāt: (A.) 1. üfürmeler; esintiler. 2. yayılan güzel kokular.

nefḥa: (A.) 1. güzel koku. 2. bir esim yel, rüzgârın bir kere esmesi. 3. üfürük, nefes üfürme.

nefīr-i ‘āmm: (A.) cemaati toplama, halkı askere sürme.

nefsü’l-emr: (A.) 1. aslına bakılırsa, gerçekte. 2. kendi, şahıs.

neft: (A.) neft yağı, petrol.

nefūr: (A.) ürkerek kaçan, korkup kaçan.

nehb ü ġāret etmek: çapulculuk etmek, yağmalamak.

nehb: (A.) yağma, çapul.

neheng: (F.) timsah.

nehr: (A.) dilenciyi kovmak.

nehżat: (A.) hareket, yola çıkma.

neḳābet: (A.) 1. nakiplik, ululuk, bir topluluğun vaziyetine nezaret eden büyük kimselerin hâli, vasfı. 2. muayyen zümrelerin başları.

neḳābet-i eşrāf: (A.) eşrâfın başı olma.

nekāl: (A.) azap, işkence.

neḳāve: (A.) 1. her şeyin iyisi. 2. temizlik, pâklık. (bkz. nuḳāve.)

nekbā’: (A.) ters esen rüzgâr.

nekbet: (A.) (cem‘i *nekebāt*.) 1. talihsizlik, bahtsızlık. 2. düşkünlük. 3. felâket, musibet.

nekbet-zede: (F.) talihsiz, felaket görmüş.

nekebāt: (A.) *nekbet* c. 1. talihsizlikler, bahtsızlıklar. 2. düşkünlükler. 3. felaketler, musibetler.

neḳḳāre: (A.) davul.

nekṣ: (A.) ayırma, parçalama, parçalara bölme.

nemā: (A.) büyüme, uzama.

nemed: (A.) keçe, kebe.

nemedçe: (F.) hırka, pelâs.

nemīḳa (A.) mektup.

nemle: (A.) bir tek karınca.

nesaḳ: (A.) tarz, şekil, üslup, yol.

nesḫ: (A.) 1. bir şeyi yerinden izale etmek. 2. bir şeyi diğer bir şeyden daha iyi olmak üzere hükmünü izale etmek.

nesīb: (A.) soylu, soyu temiz [babadan], soydan.

nesīc: (A.) nescolunmuş, dokunmuş.

neşe’e: (A.) 1. ortaya çıktı. 2. gelişti. 3. büyüdü.

neşşāl: (A.) yankesici.

nev‘an: (A.) 1. nevi, çeşit bakımından, cinsçe. 2. biraz.

nevā'ib: (A.) musibetler, kazalar, belalar.

nevā'ib-i eyyām: (A.) günlerin musibetleri.

nevāfil: (A.) farz ve vacipten maada yapılan ibadetler.

nevāḥī: (A.) yöreler, bölgeler.

nevāl: (A.) 1. talih, kısmet. 2. bahşiş, bağış. *deryā-nevāl*: bağışı deniz gibi çok olan. 3. nasip.

nevāle: (A.) 1. vergi, bağış. 2. nasip, talih, kısmet. 3. yiyecek, içecek; bir tek porsiyon.

nevāmīs: (A.) 1. kanunlar, şeriatler. 2. sivrisinekler.

nevāt: (A.) 1. hurma çekirdeği. 2. çekirdek. 3. s. çekirdek şeklinde ve hâlinde olan [şey].

nevāzil: (A.) 1. hadiseler. 2. belalar. 3. nezleler.

nevāziş: (A.) okşama, gönül alma, iltifat.

nev-bāve: (F.) 1. turfanda yemiş. 2. yeni yeşillik. 3. hediye.

neverdīden: (F.) 1. bükmek. 2. katlamak. 3. yol almak.

nev-ḫīz: (F.) 1. yeni yetişmiş, yeni çıkmış. 2. genç, taze.

nevl: (A.) 1. bahşiş. 2. navlun, gemi kirası; yolcuların verdiği vapur parası.

nevverallahu mażca'ahu: (A.) Allah kabrini nurlandırsın.

neyistān: Sazlık, kamışlık.

neyyāḥ: (A.) ağıtçı.

neyyir: (A.) 1. nurlu, parlak. 2. güneş. *neyyir-i aṣġar*: ay.

neyyir-i a‘ẓam: (A.) güneş.

nez‘: (A.) 1. bir şeyi yerinden koparma, sökme. 2. kaldırma, yok etme. 3. can çekişme.

neẓāfet: (A.) temizlik, pâklık.

neẓāre: (A.) bakma, seyir.

neżāret: (A.) tazelik, parlaklık.

nezīl: (A.) misafir, konuk.

neẓẓāre: (A.) 1. seyirci. 2. bir şeye bakma.

nıṣfet: (A.) yarımlık. [yapma kelimelerdendir.]

ni‘āl: (A.) 1. nallar. 2. ayakkabılar.

ni‘am: (A.) nimetler.

ni‘me: (A.) ne güzel, ne a‘lâ (bi’se’nin zıddı.)

nigāşte: (F.) 1. resmolunmuş. 2. yazılmış, muharrer.

nigīn: (F.) 1. yüzük, engüşter. 2. mühür, hâtem. 3. yüzük kaşı.

nigūn-baḫt: (F.) talihsiz.

niḥal: (A.) dinler.

niḥrīr: (A.) bilgili, tecrübeli, âlim, fâzıl kimse.

nikāl: (F.) ateşli kömür parçası.

nikam: (A.) öc almalar, cezalandırmalar.

nikāt: (A.) 1. herkesin anlayamadığı ince manalar [yazıda, resimde, sözde, harekette]. 2. ince manalı, zarif ve şakalı sözler.

nikmet: (A.) şiddetli ceza.

nīme: (F.) fâlic (yarı inme, vücudun yarısına inen inme.), hemiplexia (hemiplegia: yarım inme, vücudun yalnız bir tarafına gelen felç.)

nīm-nigāh: (F.) yarı bakış, gözucuyla bakma.

nīrān: (A.) 1. aydınlıklar, parıltılar, ışıklar. 2. cehennem. 3. ateş.

nişāb: (A.) 1. asıl, esas. 2. bir malın zekâtını vermek üzere varılması gereken miktar. 3. sermaye, mal. 4. derece, istenilen hadd.

nişānde: (F.) 1. nişan, hedef olarak dikilmiş şey. 2. oturtulmuş.

nişīmen: (F.) oturacak yer.

niṭāḳ: (A.) kuşak, kemer.

niyābet: (A.) 1. nâiblik, vekâlet, vekillik. 2. kadı vekilliği, kadılık.

niyāḥ: (A.) ağıt, ölü üzerine iyiliklerini sayıp dökerek ağlama.

niyām: (A.) kın, kılıç kını, ġılāf.

niyyāt: (A.) niyetler.

nizār: (F.) 1. zayıf, cılız, çelimsiz, sıska. 2. hasta. 3. yağsız et.

nu‘ūt: (A.) na’atler.

nubū‘: (A.) su yerden çıkıp akmak.

nuḳab: (A.) renkler.

nuḳāve: (A.) 1. herşeyin iyisi. 2. temizlik, paklık. (neḳāve olarak dahi telaffuz edilebilir.)

nuḳre: (A.) 1. külçe halinde gümüş. 2. Osmanlı İmparatorluğu'nda çıkarılan ilk paralar.

nuṣūṣ: (A.) nasslar, doğruluğu şüphe götürmeyen bilgiler, düşünceler.

nutef: (A.) yolunmuş şeyler.

mutḳan: (A.) sağlam.

nuzul: (A.) 1. misafir yemeği. 2. konak. 3. bereket.

nuẓẓār: (A.) seyredenler.

nü'ās: (A.) uyuklama, pinekleme, ımızganma.

nübeyr: (A.) çok zeki.

nübū': (A.) suyun yerden çıkması.

nüdebā: (A.) nedb'in cem'i.

nüfūr: (A.) 1. ürküp kaçma, dağılma. 2. hacıların Mina'dan Mekke'ye doğru süratle yola çıkmaları.

nühūż: (A.) hareket etme. (nehżat.)

nükūl: (A.) 1. yüz çevirme, dönme. 2. kaçınma.

nümūd: (F.) 1. alâmet, işaret. 2. görünüm.

nümūdār: (F.) görünen, görünücü.

nüsaḫ: (A.) *nüsha*'nın cem'i.

nüvîd: (F.) müjde, muştu.

nüzhet-efzā: (A.-F.) eğlenceli, gönül açan.

nüẕūr: (A.) adaklar, adamalar.

nüẕẓār: (A.) *nâzır*'ın cem'i.

pāk-bāz: (F.) temiz oynayıcı, oynayan. *mec*: sadakatli âşık.

pālîde: (F.) 1. süzülmüş, durulmuş. 2. büyümüş, ziyade olmuş.

pālūde: (F.) saf hâle getirilmiş, süzülmüş.

pās: (Peh.) 1. koruma, muhafaza. 2. süre. 3. saygı, hürmet. 4. nöbet. 5. izin.

pāyende: (F.) 1. duran, sürekli. 2. payanda, destek, dayak.

pāy-gāh: (F.) 1. derece, rütbe. 2. pabuçluk.

pāy-kūb: (F.) ayak vuran; *mec*. rakseden; köçek.

peder-mānde: (F.) babadan kalma.

pej: (F.) 1. dağbaşı. 2. engebeli arazi. 3. paçavra, yırtık pırtık, eski püskü. 4. kirli.

perde-ber-endāḫten: (F.) ortaya çıkarmak, aşikâr etmek.

perde-ber-endāz: (F.) perdeyi kaldırıp atan, utanmayı bırakan, hayasız.

perde-der: (F.) perde yırtan, hayâsız.

pergār: (F.) pergel.

perîşān-rūzgār: (F.) düşkün.

perrān: (F.) uçan, uçucu.

perseng: (F.) konuşurken, alışkanlık dolayısıyla lüzumlu, lüzumsuz "efendim, efendime söyleyeyim, uzatmayalım" gibi tekrarlanan kelimeler.

pertāb: (F.) atılma, sıçrama.

pervār: (F.) besili, beslenmiş, semiz, semirmiş.

pes-mānde: (F.) 1. geri kalmış, geride bulunan. 2. artık, artmış (bakıyye).

peykār: (F.) savaş, harp.

peyker: (F.) 1. yüz, surat. 2. şekil. *zen-peyker*: kadın çehreli.

peyvend: (F.) 1. ulaşma, varma. 2. bağ, ilgi.

-peyvest: (F.) "ulaşma, kavuşma" manalarıyla birleşik kelimeler yapar. *dest-i kerem-peyvest*: keremle dolu olan el, cömert eli. *ebed-peyvest*: ebediyete, sonsuzluğa varmış.

pīçīde: (F.) karışmış, bükülmüş, kıvrılmış.

pīh: (F.) iç yağı, şahm.

pijūh: (F.) soruşturma, araştırma.

pindār: (F.) 1. sanma, sanış. 2. böbürlenme.

pīrāmen-gerd: (F.) etrafında, çevresinde dolaşan.

pīşe-gān: (F.) 1. sanatlar, meslekler. 2. huylar; tabiatlar, âdetler.

pīş-gāh: (F.) ön. (*ḳuddām*, *ḥużūr*.)

pīş-ḳadem: (F.-A.) tekkelerde ayin için ön ayak olan ve şeyhin muavini sayılan derviş.

pīş-taḫta: (F.) çekmece, küçük sandık. (akça tahtası, peştahta.)

pūç: (F.) 1. boş, faydasız şey, hiç. 2. çirkin.

pūd: (F.) argaç, dokumada enlilemesine atılan atkı.

pūsīde: (F.) 1. çürümüş, çürük. 2. paslanıp çürümüş.

pūyān: (F.) 1. koşan [en çok insan hakkında]. 2. mec. dalmış, kendini kaptırmış.

püj: (F.) küçük kar tanesi.

pül: (F.) köprü, cisr, kantara.

pürsān: (F.) sorarak.

püşt: (F.) arka, sırt.

püşt-ber-dīvār: (F.) "hayreti duvarda", *mec*. şaşırmış, mütehayyir.

rā'īī: (A.) görücü, gören.

rā'ide: (A.) 1. öncü. 2. gözcü. 3. casus.

rā'iḳ, **rā'iḳa**: (A.) sade, sâf, hâlis, *leben-i rā'iḳ*: saf süt.

rā'iż: (A.) 1. at yetiştiricisi. 2. iyi binici. 3. ram eden.

rab': (A.) 1. avlulu ev. 2. ev. 3. barınak, barınma yeri.

rābiḥ, rābiḥa: (A.) kârlı, kazançlı, faydalı, alışverişte kazanan.

raḍīī': (A.) 1. süt emen çocuk 2. süt kardeş.

rafż: (A.) 1. bırakma. 2. terk etme, terk.

raġabāt: (A.) istekle karşılamalar.

raġad: (A.) 1. refah, genişlik, kolaylık. 2. geçim kolaylığı.

raġad-dār: (A.-F.) müreffeh, rahat, geçimi kolay.

raḥamāt: (A.) rahmetler.

rāḥile: (A.) 1. yük devesi. 2. yük hayvanı. (rāḥile-zen).

raḥim: (A.) dölyatağı.

raḫş: (A.) nazik, yumuşak ve ince.

raḫt: (F.) 1. at takımı. 2. yol levâzımı. 3. döşeme ve ev takımı.

raḫt-keş: (F.) 1. yük hayvanı. 2. seyyah.

rāh-vār: (F.) 1. atın rahvan, eşkin sarsmadan yürüyüşü. 2. rahvan, eşkin, sarsmadan yürüyen at, rahvan at.

raḳabe: (A.) 1. ense kökü, boyun. 2. kul, köle, cariye. 3. bir malın sahipliği.

rāḳī̄: (A.) 1. yükselen. 2. büyücü. 3. okumuş, tahsilli.

raḳī̄m: (A.) 1. yazı. 2. mektup.

raḳūd: (A.) uyuyan, uyumuş.

rān: (F.) oyluk.

rāstān: (F.) doğrular, dürüstler.

raṭbu'l-lisān: (A.) yumuşak sözlü.

raṭl-ı girān: (A.-F.) büyük, ağır ve dolu kadeh.

rāyice: (A.) revaçta olan, sürümü olan, sürüm değeri.

re'sü'l-māl: (A.) sermaye.

re'ye'l-'ayn: (A.) kendi gözüyle görerek.

rebîb: (A.) üvey oğul.

redā'et: (A.) 1. kötülük, fenalık, bayağılık. 2. hastalık ve yara azgınlığı.

redd ü ḳabūl: (A.) yapıp yapmama.

reddet: (A.) 1. güzellikler arasında göze batan çirkinlik. 2. bir kere reddediş.

redî' - redî'e: (A.) kötü, fena; bayağı.

reḥā: (A.) 1. değirmen. 2. bolluk.

rehābine: (A.) rahipler, papazlar; kadın papazlar.

reh-āverd: (F.) armaġān.

reḥaviyye: (A.) değirmi, değirmenî.

rehbet: (A.) korku, çekingenlik; yılgınlık.

rehîde: (F.) dert ve sıkıntıdan kaçmış olan.

rehîn: (A.) rehin edilmiş, bir şeye garanti olarak tutulmuş.

rekā'ib: (A.) 1. binek olarak kullanılan develer. 2. üzengiler.

rekîn: (A.) 1. gururlu, ağırbaşlı. 2. yüksek.

remān: (F.) ürkek, ürken.

remed: (A.) göz ağrıması, göz ağrısı.

reml: (A.) kum.

reşāşet: (A.) eskilik, köhnelik, yıpranmış olma.

reş: (F.) çisenti.

reşād: (A.) manevi doğru yolu bulup o yola girme, Hak yolunda yürüme.

reşk-āver: (F.) hasede düşüren, kıskanmayı uyandıran.

reşkīn: (F.) kıskanç.

reşşe: (A.) çisenti.

revāfıż: (A.) şîa mezhebinin ifrata kaçan koluna mensup kimseler.

revāḥil: (A.) 1. yük develeri. 2. yük hayvanları.

revāyiḥ: (A.) kokular.

revġan: (F.) yağ.

revḥ: (A.) 1. rahat, gönül rahatlığı. 2. rahmet. 3. hafif esen rüzgarın verdiği rahatlık, tatlılık, canlılık.

revḥ ü reyḥān: (A.) râhat ile rızık.

revḥ-i rūḥānī: (A.) rûhânî râhatlık.

revzene: (A.) pencere (revzen.).

reyāḥīn: (A.) fesleğenler.

rezān: (A.) 1. ağır, ağırbaşlı, vakarlı, temkinli [kimse]. 2. üzüm. *ḫūn-ı rezān*: üzüm kanı; şarap.

rıfḳ: (A.) yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık.

rıḳḳ: (A.) kulluk, kölelik, esirlik.

ribāḳ: (A.) 1. ipler. 2. ilmekli ipler. 3. yularlar.

ribāṭ: (A.) 1. bağ, ip. 2. sağlam yapı. 3. konak, han; tekke.

ribḥ: (A.) kâr, kazanç, faiz.

ribḳa: (A.) kemend, kemend bağı, ilmekli ip.

ric'at-ı ḳahḳariyye: (A.) acele olarak geri geri çekilme.

ricl: (A.) ayak.

ridā': (A.) 1. belde yukarı örtülen örtü. 2. hırka. 3. dervişlerin omuzlarına attıkları post.

rifāḳ: (A.) dostlar.

rifaḳ: (A.) yol arkadaşları.

rifd: (A.) bahşiş.

riḥāl: (A.) deve semerleri, palanları.

rīḳ: (A.) salya, ağız suyu. *'ale'r-rīḳ*: aç karnına.

riḳāb: (A.) 1. boyunlar. 2. ense kökleri. 3. köleler. 4. câriyeler.

rikāb: (A.) 1. üzengi. 2. büyük bir kimsenin katı, önü.

rīş: (F.) sakal.

rişte-keş: (F.) iplik çeken, dokumacı.

rīv: (F.) dek, düzen, hile (*ḫud'a*).

riyāḥ: (A.) rüzgârlar.

rīze: (F.) kırıntı, döküntü, saçıntı, ufak parça.

rīze-ḫʷār: (F.) döküntü; kırıntı yiyen.

rīzīde: (F.) dökülmüş, dökülen.

ru'āt: (A.) çobanlar.

ru'ūnet: (A.) 1. bönlük, sünepelik. 2. insana ağır gelecek hallerde bulunma.

ruḫām: (A.) mermer.

ruḫaṣ: (A.) izinler, müsaadeler.

ruḳabā: (A.) rakipler; ricāl-i gaybden bir zümre.

ruḳūd: (A.) uyuma.

ruḳye: (A.) büyücü ve üfürükçülerin okudukları şey, afsun.

rūy: (F.) tunç.

rūyān: (F.) yerden biten, bitici.

rūyīn: (F.) 1. tunçtan. 2. tunç.

rūyīn-ten: (F.) tunç vücutlu, güçlü kuvvetli.

rūz-efzūn: (F.) 1. uzun ömürlü. 2. ömür uzatan.

rūz-merre: (F.) her günkü, her günlük.

rübūbiyyet: (A.) 1. efendilik. 2. tanrılık, ilahlık.

rücḥān: (A.) 1. üstünlük, üstün olma. 2. erkek, kadın adı.

rükbe: (A.) diz, diz kapağı.

rükūb: (A.) 1. binme, biniş. 2. bir vasıtaya binme.

rüküb: (A.) 1. kafileler, süvari müfrezeleri. 2. üzengiler. 3. binek olarak kullanılan develer.

rünūd: (A.) 1. rintler. 2. açıkgözler.

rüste: (F.) "bitmiş, çıkmış, yetişmiş" manalarıyla birleşik kelimeler yapar. *nev-rüste*: yeni yetişmiş bitki.

rüsteḫīz: (F.) kıyamet, mahşer.

rüsūḫ: (A.) 1. muhkem, sağlam olma. 2. bir ilmin derinliğine, inceliğine varma. 3. mahâret, meleke.

rüvāt: (A.) raviler, rivayet edenler.

-sā: (F.) benzetme edatı olan "āsā"nın hafifletilmişi. *'anber-sā*: anber gibi.

ṣa'ālik: (A.) 1. dilenciler; dervişler; kalenderler. 2. serseriler.

sā'at-i nücūmī: (A.) bir yıldızın i'tidāl-i rebī'ī noktasından veya mahallin nısfu'n-nehârından (meridyen) arka arkaya iki geçişi arasındaki zamanın yirmi dörtte biri: (cideral time).

ṣa'be: (A.) güç, çetin.

ṣa'betu'l-ḥuṣūl: (A.) meydana gelmesi güç olan.

ṣā'id: (A.) yukarı çıkan, yükselen, kalkan, kalkıcı.

sa‘īr: (A.) 1. ateş, alevli ateş. 2. tamu, cehennem.

ṣā’ib: (A.) 1. yanlışsız, doğru, yanlışlık yapmayan. 2. maksada, hedefe uygun. 3. hedefe doğru ulaşan. *sehm-i ṣā’ib*: hedefe ulaşan ok.

sā’is: (A.) seyis, at uşağı.

ṣabā: (A.) 1. gençlik. 2. delikanlılık.

ṣabāvet: (A.) sabîlik, çocukluk.

ṣabb: (A.) dökme, dökülme; boşaltma, boşaltılma.

ṣaded: (A.) fikir, niyet, kasıt; teşebbüs.

ṣadīd: (A.) irin, yaradan akan sarı su.

ṣadm: (A.) ezme.

ṣafaḥāt: (A.) sayfalar.

ṣafḥ: (A.) 1. yüz çevirme. 2. affetme, suç bağışlama.

ṣafīr: (A.) 1. ıslık. 2. ince, güzel ses.

ṣafv: (A.) 1. aydınlık. 2. özellik. 3. hâlis. 4. seçkin.

ṣaġīre: (A.) küçük günah.

ṣaḥārā: (A.) sahralar, kırlar; çöller.

saḫaṭ: (A.) 1. gazap. 2. dargınlık.

Saḥbān-ı Vā’il: (A.) şair ismi.

ṣāḥī: (A.) aklı başında, ayık.

saḫīf: (A.) 1. zayıf, hafif. 2. gevşek, boş. 3. seyrek dokunmuş bez.

sāhire: (A.) 1. yeryüzü. 2. çöl.

saḥḳ: (A.) 1. dövme, ezme. 2. dövülme, ezilme. 3. toz haline getirme.

ṣaḫre: (A.) kaya (ṣaḫretu'l-lāh).

ṣaḫretullāh: (A.) Beyt-i Mukaddes (Beytü'l-Makdis)'te Benî İsrail peygamberlerinin ibadet ettikleri meşhur kaya ki Hz. Muhammed (s.a.v.) Miraç gecesinde semâya buradan uruc etmiştir.

ṣaḥv: (A.) 1. ayılma, ayıklık, kendine gelme. 2. *tas.* sekr (kendinden geçme) hâlinin zıddı olup bîhodluk (kendinden geçme) hâlinden sonra his âlemine tekrar dönme.

saḳam: (A.) hastalık, illet.

ṣaḳbe: (A.) delik.

ṣaḳīf: (A.) 1. zeki. 2. üstad.

ṣaḳīl: (A.) cilâlanmış, parlak.

ṣalāḥ: (A.) 1. düzelme, iyileşme, iyilik. 2. rahatlık,barış. 3. dine olan bağlılık.

sāl-ḫōrd: (F.) yaşı geçkin olan, yaşlı.

sāl-ḫord: (F.) yaşı küçük olan.

sāl-ḫūrde: (F.) pek ihtiyar, çok yaşlı.

ṣamem: (A.) sağırlık.

sāmi'a: (A.) kulaktaki işitme kuvveti.

ṣamṣām: (A.) keskin kılıç.

ṣamt: (A.) susma.

ṣanādıḳ: (A.) sandukalar.

sānih̤: (A.) zihin ve fikirde hâsıl olup çıkan, fikre doğan.

ṣar‘: (A.) sara hastalığı.

ṣarfe: (A.) katış, katma, ilâvet, zeyl, fazla.

ṣarī‘: (A.) [yere yıkılmış] sar’alı kimse.

ṣārif: (A.) 1. sarfeden, harcayan. 2. değiştiren.

ṣārim: (A.) keskin, kesici. *seyf-i ṣārim*: keskin kılıç.

sāriye: (A.) bulaşıcı, bulaşan, sirayet eden.

sārre: (A.) sevindirici, sevinçli. *peyām-ı sārr*: sevindirici haber.

sāṭı‘: (A.) yükselip meydana çıkan, yükselen, yükseldikçe yükselen.

saṭvet: (A.) 1. birinin üzerine şiddetle sıçrama. 2. ezici kuvvet; zorluluk.

ṣavā‘iḳ: (A.) yıldırımlar.

ṣavāb-dīde: (A.-F.) doğru, haklı görülmüş; beğenilmiş.

ṣavārif: (A.) değişiklikler, değişmeler.

ṣavb: (A.) taraf, cihet, yön.

ṣavt-ı cehīr: (A.) çok ve kuvvetli ses.

sāẕec: (A.) sâde.

sebel: (A.) göze inen perde, dumanlı, bulanık görme hastalığı.

sebḫa: (A.) çorak arazi.

sebk: (A.) ibarenin tarz ve tertibi.

sebḳat: (A.) geçme, ilerleme.

sebu‘: (A.) yırtıcı hayvan.

sebūs: (A.) buğday, arpa, pirinç vb. kabuğu.

sebük-rūḥ: (F.-A.) 1. hafif ruhlu, içi tez. 2. hoş-sohbet, zarif, şen olan; *mec*. lâubali.

sec‘: (A.) 1. (ed.) seci, nesirde kafiye yapma. 2. güvercin gibi bazı kuşların ötüşü.

secdāt: (A.) secdeler.

sedād: (A.) doğruluk, hatâsızlık; doğru ve haklı şey.

sedd-i ramaḳ: (A.) ölmeyecek kadar yiyip içme.

sedīd: (A.) kapak.

sefeh: (A.) câhillik, akılsızlık.

sefele: (A.) sāfil’in cem’i.

sefk: (A.) dökme, akıtma.

sefk-i dimā’: (A.) kan dökme, kan dökücülük.

seġrāḳ: (T.) 1. kadeh. 2. şarāb; mey.

seher: (A.) uykusuzluk, gece uyumama hastalığı. *‘illet-i seher*: uykusuzluk hastalığı.

sehm: (A.) 1. ok. 2. yay. 3. kısım, hisse, pay. 4. korku, dehşet.

sekb: (A.) suyu dökme; su dökülme.

sekīne: (A.) 1. karar; râhat, sâkinlik, dinlenme. 2. gönül rahatlığı.

sekr: (A.) 1. kapıyı kapamak. 2. sarhoşluk, bed-mestî. 3. set çekme.

sekrān: (A.) sarhoş.

şelāş: (A.) üç.

selāsil: (A.) 1. zincirler. 2. zincirleme giden şeyler.

selem: (A.) barış.

selm: (A.) barış.

şelme: (A.) gedik, rahne.

selvet: (A.) 1. gönül rahatlığı, iç huzuru. 2. memnunluk, mutluluk; zevk, keyif. 3. teselli.

semāḥat: (A.) cömertlik, el açıklığı; iyilikseverlik.

şemānīn: (A.) seksen.

şemen: (A.) baha, kıymet, değer, tutar.

semer: (A.) 1. kıssa, hikâye etmek; kıssa, nakl, rivâyet, haber, vasf, efsâne. 2. gece masalı; gece sohbeti, gece toplantısı.

semḥ: (A.) cömert.

şemīn, şemīne: (A.) 1. pahalı, kıymetli. 2. kadın adı. *dürr-i şemīn.*

semīr: (A.) arkadaş. (Arapça'da "gece vakti birlikte sohbet eden" manasına.)

semiyye: (A.) yüce, yüksek.

semmü'l-fār: (A.) sıçan otu, fare zehiri.

semūm: (A.) 1. sam yeli. 2. zehirli şey.

senā: (A.) 1. rûşenî. 2. şimşek parıltısı.

seng-püşt: (F.) kaplumbağa.

seng-rīze: (F.) çakıl, kum taşı.

ser u sāmān: (F.) tertip, düzen.

ser u sırr dāşten: (F.) ilgisi olmak.

ser-bālīn: (F.) baş yastığı.

ser-be-mühr: (F.-A.) ağzı mühürlü, kapalı.

ser-beste: (F.) 1. mübhem yā muḫtaṣar. 2. gizli, saklı.

serd: (A.) [sözü] düzgün ve münasebetli söyleme.

serdāb: (F.) sıcak memleketlerde çok sıcak günlerde barınılan derin yeraltı odası.

serd-nümā: (F.) soğuk ve itici gelen [hareket].

ser-efrāz: (F.) başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.

ser-endāz: (F.) çekinmez, korkusuz, fedâkâr, pervasız.

ser-girān: (F.) 1. başı ağır, sersem. 2. çok sarhoş.

serheng: (F.) çavuş; kavas; yasakçı.

seriḳa: (A.) çalınmış, çalıntı.

serīr: (A.) 1. taht. 2. yatacak yer.

serīret: (A.) bâtın, niyyet.

seriyye: (A.) odalık, cariye.

seriyye-zād: (A.-F.) cariyeden doğma.

ser-müze: (F.) 1. ayı andıran ve yukarı kalkık duran çizme burnu. 2. çizme üstüne giyilen lastik ayakkabı.

ser-rīz: (F.) suyun taşıp dökülmesi; taşıp dökülen su.

sersām: (F.) sersem, insana sersemlik veren bir hastalık.

ser-sebz: (F.) 1. sevinçli, mutlu. 2. şanslı, talihli.

ser-tırāş: (F.) berber.

ser-tīz: (F.) ucu, baş tarafı keskin olan; sivri.

sevābıḳ: (A.) geçmiş şeyler, geçmiş haller; geçmişte işlenmiş suçlar.

sevād: (A.) 1. karalık, siyahlık, karaltı. 2. uzaktan karartı halinde görünen kalabalık. 3. bir şehrin çevresindeki karartı halinde görünen bağ, bağçe ve bostanlar.

şevāḳıb: (A.) parlak yıldızlar.

sevākin: (A.) 1. sakin olanlar, oturanlar. 2. atmayan damarlar.

sevāmi‘: (A.) kulaklar.

sevāniḥ: (A.) içe doğan şeyler.

şevb: (A.) elbise.

şeverān: (A.) 1. ayaklanmak. 2. toz kalkmak. 3. meydana gelmek. 4. kışkırtılma. 5. fitne çıkması.

seylü’l-‘arim: (A.) Sebâ şehrini batıran meşhur sel âfeti.

seyyāf: (A.) 1. kılıç ustası. 2. kılıçlı. 3. cellat.

seyyi': (A.) fena, kötü.

ṣıbġ, **ṣıbġa**: (A.) 1. içine kumaş vesaire batırılan boya. 2. hristiyanların vaftizi. 3. din, mezhep.

ṣıġar: (A.) küçüklük, ufaklık.

ṣıla: (A.) 1. memleketine gitme, akrabasına ulaşma. 2. bahşiş, hediye.

ṣıla-i raḥm: (A.) ana, baba ve akrabasını ziyaret vazifesini yapma. [bunun terki *ḳaṭ'-ı raḥm*]

ṣılāt: (A.) armağanlar, bahşişler.

ṣıle: (A.) bir şaire yazdığı medhiye karşılığı olarak verilen para.

ṣımāḫ: (A.) 1. kulak. 2. kulak deliği.

ṣımāḫ-ı cān: (A.) can kulağı.

si'a: (A.) 1. genişlik, bolluk. 2. tâkat, güç.

si'at: (A.) genişlik, ferahlık.

si'āye: (A.) 1. kölenin efendisi ile aralarında yapılan sözleşmenin bedelini ödeyebilmek için çalışması. 2. dedikodu, adamkoğuculuk.

si'āyet: (A.) dedikodu, gıybet.

sibā': (A.) (sebu'un cem'i.) yırtıcı hayvanlar, canavarlar.

sibāḳ: (A.) 1. öne geçme. 2. yarışma. 3. at yarışı.

sicāl: (A.) içi su ile dolu olan kovalar.

sicn: (A.) hapishane, cezaevi.

sifle-perver: (A.-F.) alçak, adi kimseleri tutan, koruyan ve kullanan.

şiḳa: (A.) 1. güven, emniyet. 2. inanılır, güvenilir kimse.

şiḳāt: (A.) inanılır kimseler.

siḳāye: (A.) 1. su içecek kap. 2. içilecek suyun toplanması için yapılan yer, büğet.

siḳāyet: (A.) 1. birine içecek su verme. 2. Kâbe sakalığı, Mekke'de hacılara su (zemzem) dağıtma işi.

sikkīn: (A.) bıçak.

silsile-cünbān: (F.) 1. zincir sallayan. 2. vesile, sebep.

şimār: (A.) meyvalar, yemişler.

simāṭ: (A.) 1. sofra, yemek masası. 2. sofraya gelmiş yemekler. 3. ziyâfet.

simāt: (A.) nişan, alâmet; damga, iz.

simṭ: (A.) 1. dizi. 2. gerdanlık, kolye. *der-simṭ keşīden*: dizmek, sıraya sokmak.

sinīn: (A.) yıllar. (a'vām: yıllar.)

-sipār: (F.) " fedâ eden, veren" manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar; cân-sipâr: canını feda eden gibi.

sipist: (F.) yonca.

ṣīt: (A.) ün, şöhret.

sitāre: (A.) 1. örtü, perde. 2. cibinlik. 3. bir tür çadır.

sivā: (A.) başka, gayrı.

ṣiyāb: (A.) giyecekler.

siyāḳ: (A.) sözün gelişi, ifade şekli.

siyyemā: (A.) hele, hususiyle, bâhusus.

ṣu‘bān: (A.) büyük yılan.

ṣu‘lūk: (A.) yoksul, dilenci.

su‘ūd: (A.) 1. bahtiyarlık. 2. kutluluk.

subbūḥ: (A.) Allah, her türlü noksan sıfattan münezzeh olan Allah.

ṣudā‘: (A.) baş ağrısı.

sūdā-ger: (F.) tüccar, bezirgan.

-sūde: (F.) 1. sürmüş, sürülmüş. *ruḫ-sūde*: (F.) yüzünü sürmüş. 2. ezilmiş, dövülmüş.

ṣudūd: (A.) sırt çevirmek, yüz çevirmek.

ṣuffe: (A.) sofa.

ṣuġūr: (A.) sınırlar.

sūg-ver: (F.) acılı, kederli, matemli.

suḫre: (A.) 1. alay. 2. maskaralık. 3. maskara.

suḫriyye: (A.) maskaralık, alay.

suḥub: (A.) bulutlar.

ṣuḥūn: (A.) sahneler.

ṣuḫūr: (A.) büyük taşlar, kayalar; maden kütleleri.

sūk: (F.) yas, matem; gam, enduh.

ṣulb: (A.) 1. döldöş. 2. döl.

ṣulbī: (A.) birinin sulbünden gelme, kendi evlâdı, oğlu.

ṣunā'ī: (A.) 1. ikili. 2. çift.

sūrāḫ: (F.) delik, gedik.

ṣurer: (A.) para keseleri.

sü'r: (A.) yemek artığı.

sübāt: (A.) 1. hek. dalgınlık, hastanın dalması, koma. 2. uyku, hafif uyku. *sübāt-ı ġaflet.*

sübḥa: (A.) 1. çekilen tespih. 2. tespih tanesi.

ṣübūt: (A.) sabit olma, gerçekleşme, meydana çıkma.

süfelā: (A.) sefiller.

süflā: (A.) esfel'in müennesi.

süfün: (A.) gemiler. [en çok harp gemileri].

sükkān: (A.) 1. oturanlar. 2. dümen.

süknā: (A.) oturulacak yer, konak.

sülāfe: (A.) hâlis olan.

süllāf: (A.) selefler, önce gelip geçmişler.

süllāk: (A.) sâlikler.

ṣülüṣ: (A.) üçte bir.

süm: (F.) dört ayaklı hayvanların tırnağı.

sümret: (A.) esmerlik, karayağızlık.

sümūm: (A.) zehirler, ağular.

sümuṭ: (A.) 1. sofralar, yemek masaları. 2. sofraya gelmiş yemekler.

sümüvv: (A.) yükseklik, yücelik.

sünūḥ: (A.) 1. akla, hatıra gelme, içe doğma. 2. çıkma, zuhur etme, vaki olma.

sürādıḳ: (A.) büyük perde.

sürādiḳāt: (A.) 1. saray perdeleri, harem dairelerinin önüne çekilen büyük perdeler. 2. otağlar, padişah çadırları.

sürāġ: (F.) 1. arama. 2. haber, bilgi. 3. iz, eser, işaret.

sürūd: (F.) şarkı, türkü.

sütre: (A.) perde, örtü.

sütūh: (F.) 1. kederli, sıkıntılı. 2. yorgun.

sütürde: (F.) tıraş edilmiş, yontulmuş.

süver: (A.) sureler.

şa‘şā‘: (A.) 1. dağınık nesne. 2. uzun boylu insan.

şād-merg: (F.) sevinç ölümü, çok sevinmeden doğan ölüm.

şād-revān: (F.) rahmetli, merhum.

şādurvān: (F.) 1. çadır, sera-perde. 2. sedd; ḥişār.

şāḫıṣ: (A.) bir noktaya dik dik bakan.

şāhid-bāz: (F.) "güzelle oynayan"; oğlancı, kulampara.

şāḳḳ, şāḳḳa: (A.) zahmetli, eziyetli.

şāmme: (A.) koklama.

şārid: (A.) serkeş, itaatsiz.

şaṭḥ: (A.) ciddî bir his yahut düşünceyi mizâhî bir eda ile anlatan şiir.

şāṭır: (A.) 1. neşeli, keyifli, şen. 2. büyük bir kimsenin atı yanında gitmekle vazifeli ağa.

şāṭī: (A.) kıyı, kenar.

şāygān: (F.) bol, çok.

şe'āmet: (A.) uğursuzluk.

şebāb: (A.) gençlik, tazelik, civanlık.

şebaḥ: (A.) ceset; cüsse, cisim, şahıs; gölge, karaltı.

şebāne: (F.) gecelik, gece vakti olan.

şebān-rūz: (F.) gece gündüz; 24 saatlik zaman.

şeb-dīz: (F.) "Gece renkli" 1. karayağız at. 2. Hüsrev-i Pervîz'in meşhur atının adı.

şedā'id: (A.) zahmetli, meşakkatli, eziyetli haller, sıkıntılar.

şedd: (A.) 1. sıkı bağlama, sıkı bağlanma; sıkma. 2. tasvir. 3. sertleştirme, pekiştirme.

şedd-i niṭāḳ-ı himmet: (A.) himmet kuşağını kuşanma, işe sıkı başlama.

şedd-i riḥal: (A.) hayvanın semerini bağlama, hayvana semer vurma (yolculuk maksadıyla.).

şeġaf: (A.) delicesine sevme.

şehiyye: (A.) iştahlandıran, isteklendiren.

şehḳa: (A.) hıçkırık, keskin çığlık.

şehḳa-i bükā: (A.) ağlama hıçkırığı.

şehlā': (A.) 1. ela göz, koyu mavi göz. 2. tatlı şaşı.

şeḳāvet: (A.) 1. bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk. 2. eşkiyalık, haydutluk.

şeker-āvīz: (F.) 1. İki omuz arasına kadar sarkan destar ucu. 2. hoş, güzel, zarif (şey).

şekerī: (A.) 1. şekerli. 2. şeker rengi.

şekve-rīz: (A.-F.) şikâyet saçan, sızıltı yayan.

şemātet: (A.) birinin kötü durumda olmasına veya düşmesine sevinme.

şeml: (A.) 1. örtme, bürüme; kavrama, içine alma. 2. topluluk; insan yığını. 3. perâkendelik; teferruk manasına.

şerā'if: (A.) şerifler, kutlular, şerefliler.

şerār: (A.) kıvılcım, parıltı.

şereh: (A.) şiddetli hırs, tamahkarlık, aç gözlülük.

şermende: (F.) şerm-gîn.

şerze: (F.) 1. öfkeli. 2. güçlü, kuvvetli. 3. hızlı (bu sıfat yalnız aslan ve kaplana aittir.)

şest: (F.) balık oltası.

şettā: (A.) değişik, çeşitli, türlü [şeyler]. *‘ulūm-ı şettā.*

şevā’ib: (A.) 1. lekeler, kusurlar, ayıplar; noksanlar. 2. şüpheler.

şevāġıl: (A.) meşguliyetler, uğraşmalar.

şevārıḳ: (A.) aydınlıklar.

şevb: (A.) karıştırma.

şeyb: (A.) saç sakal ağarması, kocama, ihtiyarlık.

şeyḫūḫet: (A.) yaşlılık, ihtiyarlık.

şeyṭān-ḳulu: Şah-kulu olup Hasan Halife’nin oğludur. Osmanlı tabiridir.

şıḥne: (A.) inzibat memuru, emniyet memuru.

şi‘āb: (A.) şubeler, yollar; vadiler.

şi‘b: (A.) dar yol, keçi yolu; dağ yolu.

şīb: (F.) 1. iniş; aşağı doğru eğiklik. 2. servet kaybı.

şīb ü firāz: (F.) iniş ve çıkış.

şībān: (F.) 1. perişan, dağınık, karışık. 2. titrek.

şibr: (A.) karış.

şifāh: (A.) dudaklar.

şikāfte: (F.) 1. yarık. 2. çatlak, aralık.

şīme: (A.) huy, tabiat.

şinevende: (F.) dinleyen, dinleyici.

şirāk: (A.) ayakkabının tasma ipi.

şirār: (A.) 1. kötüler. 2. kötülükler, şerler.

şirret: (A.) kötülük.

şirẕime: (A.) küçük, az olan topluluk.

şitevī: (A.) kış ait, kışla ilgili olan.

şīven: (F.) mâtem, yas; inleme, sızlanma.

şu'ab: (A.) 1. şubeler, bölümler. 2. dallar.

şubān: (F.) çoban.

şufe'ā': (A.) şefaatçiler.

şuġl: (A.) sorun, problem.

şuhub: (A.) 1. kıvılcımlar. 2. akan yıldızlar.

şuḫūṣ: (A.) eşhâs.

şūr: (F.) 1. coşku, heyecan. 2. ıztırap. 3. feryat.

şūr: (F.) 1. tuzlu. 2.kekremsi.

şūr-ābe: (F.) kirli, acı su. mec. göz yaşı.

şurṭa: (A.) yelkene uygun rüzgar.

şurūḳ: (A.) güneşin doğuşu, gündoğumu.

şūy: (F.) koca, eş.

şübeh: (A.) şüpheler, kuşkular.

şühüb: (A.) 1. kıvılcımlar. 2. akan yıldızlar.

şükāt: (A.) şikayetçiler, şikayet edenler.

şükūh: (F.) ululuk (azamet, celâl, mehâbet).

şümū‘: (A.) 1. balmumları. 2. mumlar.

şümūl: (A.) içine alma [ma‘nen], kaplama.

şürbet: (A.) su içme. (bir içimlik su).

şürūr: (A.) şerler, kötülükler, fenalıklar.

şütūm: (A.) küfürler, sövmeler, söğüp saymalar.

şüyū‘: (A.) [herkesçe] duyulma; yayılma, bilinme; dağılma.

şüẕūẕ: (A.) kaide, kural dışı olanlar; kaideye kurala uymayanlar. (*Şāẕẕ*'ın cem‘i.)

ṭa‘‘ān: (A.) çok söven, çok yeren, çok zemmeden, çekiştiren.

ta‘abbüs: (A.) yüz ekşitme, surat asma.

ta‘addī: (A.) 1. geçme, öteye geçme, saldırma. 2. zulmetme; adaletsizlik. 3. örf, âdet ve kanunların sınırını aşma.

ta‘affüf: (A.) iffetli olma, ahlak dışı şeylerden kaçınma.

ta‘allül: (A.) vesile ve bahane arama, yalandan bahanelerle bir işten kaçınma.

ta‘ammuḳ: (A.) derinleşme.

ta‘annüt: (A.) herkesin yanlışını arama.

ta‘aṭṭuş: (A.) çok susamış olmak.

ta‘biye: (A.) [askeri] yerli yerine koyup hazırlama, tertib etme.

ṭā‘in: (A.) sitem eden, serzenişte bulunan, kınayan.

ṭa‘m: (A.) tat, lezzet, zevk.

ta‘miye: (A.) kapalı şekilde anlatma.

ṭa‘ne-zen: (A.-F.) söven; zemmeden, çekiştiren, yeren.

ta‘rīż: (A.) dokundurma [sözle-], dokunaklı sözler söylemeler, taş atmalar, taşlamalar.

ta‘ṭīl etmek: (A.-F.) bozmak, batıl etmek, ibtal etmek, tebtīl etmek.

ta‘vīḳ: (A.) oyalandırma, geciktirme, geciktirilme, asıntıya bırakma.

ta‘vīż: (A.) bedel vermek, karşılık olarak bir şey verme, verilme.

ta‘vīẓ: (A.) nazara ve başka kötülüklere karşı takılan muska.

ta‘yīr: (A.) kabahati yüze vurarak utandırma.

ta‘zīr: (A.) 1. tekdir etme, azarlama. 2. suçluyu suçuna göre sözle tekdir etme.

tabaṣbuṣ: (A.) yaltaklanma, alçakça yalvarma.

tāb-āver: (F.) güç yetiren, dayanan.

tāb-dāde: (F.) 1. parlatılmış. 2. yakılmış. 3. bükülmüş, kıvrılmış.

tāb-dih: (F.) 1. ışık veren. 2. iplik bükücü. 3. ısıtan, sıcaklık veren. 4. kuvvetli, güçlü kılan.

ṭabḫ: (A.) 1. pişirme, pişirilme. 2. ilaç kaynatma.

tabṣıra: (A.) insanın gözünü açacak keyfiyet.

ṭafra: (A.) 1. yukarıya sıçrama, atlama. 2. yukarıdan atıp tutma. 3. ilmiyyede (sarıklılarda) derece rütbe alma.

tafżīḥ: (A.) rezil etme.

taġallüb: (A.) zorbalık, zorla hüküm sürme.

taġazzī: (A.) beslenme, gıdalanma.

taġlīṭ: (A.) yanıltma, yanıltılma.

taġliye: (A.) 1. kaynatma. 2. pahalanma.

taġṭiye: (A.) örtme, örtülme.

taḥaddī: (A.) meydan okuma.

taḫallüf: (A.) . geri kalma. 2. muhalefet etme. 3. yüz çevirme. 4. uygun gelmeme. 5. değişme.

taḫallül: (A.) 1. halel bulma, bozulma. 2. ekşime, sirkeleşme. 3. araya girme.

taḥarrī: (A.) arama, araştırma.

taḥdīḳ: (A.) gözünü ayırmadan dikkatli dikkatli bakma.

taḥdīṣ: (A.) 1. söyleme, anlatma, rivayet etme. 2. şükür, teşekkür ile bildirme.

taḥliye: (A.) süsleme, donatma, bezeme, donatılma.

taḫliye: (A.) 1. boşaltma, boşaltılma, boş bırakma. 2. serbest bırakma, salıverme.

taḥmīl: (A.) 1. yükleme, yükletme, yükletilme. 2. bir işi birinin üzerine bırakma.

taḫmīr: (A.) yuğurma, yuğurulma.

taḥrīme: (A.) namaza başlarken "Allahu Ekber" sözüyle iki elinin baş parmaklarını kulak memelerine doğru kaldırarak tekbir alma.

taḥrīż: (A.) kışkırtma, kışkırtılma. *terġīb, teşvīḳ*.

tāḫt: (A.) yağma, çapul, soygun, talan.

taḫvīf: (A.) korkutma, korkuya düşürme.

taḫyīr: (A.) birini, iki şey arasından birini seçmek durumunda bırakma, istediğini seçmeyi teklif etme.

taḥżīż: (A.) rağbet ettirme, isteklendirme.

ṭāḳ: (A.) 1. bina kemeri. 2. yarım daire şeklinde kapı ve pencere üstü. 3. kubbe, künbet.

taḳāṣur: (A.) bir işi yapmaya gücü yeterken bile bile yapmama, esirgeme.

taḳayyüd: (A.) 1. bağlanma, bağlı olma. 2. çalışma, çabalama.

taḳbīl: (A.) öpme. *telṣīm*.

taḳfīl: kilitleme, kilitlenme.

taḳıyye: (A.) 1. sakınma, çekinme. 2. birinin mensup olduğu mezhebi gizlemesi.

taḳī: (A.) günahtan, haramdan kaçınan, dinine bağlı [kimse].

taḳrī': (A.) başa kakma, azarlama, paylama.

taḳrīr: (A.) 1. yerleştirme, yerleştirilme. 2. sağlamlaştırma, sağlamlaştırılma. 3. anlatma, anlatış. 4. siyâsi nota. *ḥüsn-i taḳrīr*.

taḳşīr: (A.) kabuğunu soyma, kabuğu soyulma.

taḳtīr: (A.) 1. zor geçinmek. 2. yardım etmek. 3. eksik etmek ve düşvâr olmak.

taḳvīm: (A.) eğriyi doğrultma, eğri doğrultulma.

ṭalāḳat: (A.) 1. dil açıklığı, düzgün sözlülük. 2. güleryüzlülük.

ṭalī'a: (A.) ask. öncü kuvvet.

tammāt: (A.) manasız, uygunsuz, saçma sözler.

ṭanācir: (A.) tencereler.

ṭannāz: (A.) herkesle eğlenen.

tanṣīf: (A.) yarı yarıya bölme, iki müsavi kısma ayırma.

tanṣīṣ: (A.) 1. kayıtları ve teferruatını inceden inceye tetkik etme. 2. Kur'ân veya hadisten şahit gösterek bir davayı müdafaa etme, savunma.

tanṣīṣ: (A.) sözün manasını açıklama.

tanṣīṣ-bi'l-esāmī: (A.) [eskiden] bir zümreden isimleri sayılmak suretiyle gösterilen meşrutunlehleri ifade etmek üzere kullanılan bir ıstılah.

ṭapīden: (F.) 1. atmak, çarpmak, vurmak. 2. çırpınmak.

tārāc: (F.) yağma, çapul, talan.

tārek: (A.) depe, tepe, doruk, kulle, evc.

ṭārem: (A.) kubbe, künbet, dam.

ṭareyān: (A.) geliverme, oluverme, birdenbire çıkma.

ṭārī: (A.) ansızın çıkan, birdenbire görünen (bir kimsede veya şeyde).

ṭarīd: (A.) tardedilmiş, sürgün.

ṭarīf: (A.) 1. nadir olan güzel eşya. 2. yeni mal. 3. nev; tāze.

ṭarrār: (A.) yankesici.

tarṣī‘: (A.) 1. mücevherler kakarak süsleme; oymacılık. 2. ed. iki fıkranın kelimelerini vezin ve kafiyece denk getirme.

taṣaddī: (A.) bir işe girişme, başlama.

taṣaddur: (A.) baş sedire geçme, en başta oturma.

taṣaffuḥ: (A.) 1. dikkatle inceleme, iyice bakma. 2. sayfa sayfa okuma.

taṣallüb: (A.) 1. katılaşma, sertleşme. 2. sağlamlaşma.

taṣdī‘: (A.) 1. baş ağrıtma, baş ağrıtılma. 2. taciz etme, can sıkma, rahatsız etme.

taṣdīr: (A.) başa koyma, başa geçirme.

taṣfiye: (A.) arıtma, tasfiye.

taṣḥīf: (A.) sözcükleri harfleri değiştirerek yeni manalar çıkarmak.

taṣkīl: (A.) cilâ vurma, cilalama.

taslīṭ: (A.) musallat etme, sataştırma, sataştırılma. [birini bir başkasına].

taṣrī‘: (A.) yere çalmak, yıkmak.

taṭafful: (A.) çocuklaşmak.

taṭayyub: (A.) güzel koku sürünme.

taṭayyur: (A.) kötüye yorma, uğursuz sayma.

taṭrīb: (A.) keyiflendirme, neşelendirme.

ṭavāli‘: (A.) talihler, bahtlar, kısmetler.

ṭavf: (A.) etrafını dolaşma, tavâf.

ṭaviyyet: (A.) gönülde gizli olan kasıt, niyet.

ṭavḳ: (A.) 1. gerdanlık. 2. halka, tasma. 3. bazı kuşların boyunlarındaki tüyden halka. 4. tâkat, güç.

ṭavḳ-ı beşer: (A.) insan gücü.

tavsīṭ: (A.) araya koyma, konulma, aracılık ettirme, aracı bulma.

tavṭīn: (A.) 1. bir yerde yerleştirme, yurtlandırma. 2. bir şeye bağlanıp onu neticelendirme.

ṭayyibe: (A.) iyi, güzel iş ve hareket.

ṭayyibet: (A.) iyi, güzel iş veya hareket.

tāz: (F.) koşma, koşuş. [tek ü tāz].

taż‘īf: (A.) iki kat etme, bir o kadar daha arttırma.

tāzān: (F.) hücum eden, saldıran.

taẓarruf: (A.) zarâfet, zariflik taslama, satma, incelik gösterme.

tāzī: (F.) tazı, av köpeği.

tāzīden: (F.) hücum etmek, saldırmak.

te‘āḳub: (A.) birbiri arkasından gitme, birbirini takip etme.

te‘āmī: (A.) görmezlenme, görmez gibi görünme.

te‘arrī: (A.) 1. soyunma, çıplaklaşma. 2. bir işten, bir şeyden berî ve boş olma.

te‘āżud: (A.) kol kola tutunma; birbirine kol verme. mec. yardım.

te’ehhüb: (A.) hazırlanmak, hazır olmak.

te’nīs: (A.) munis kılma, alıştırma, alıştırılma.

te’ẕīn: (A.) ezan okutma.

teb: (F.) 1. ateş, hastalık ateşi. 2. sıtma.

teba‘: (A.) 1. tâbi olanlar, uyanlar, izinden gidenler. 2. hizmetçiler.

teba‘iyyet: (A.) tabi olma, uyma.

tebaḫtur: (A.) kibirli kibirli yürüme.

tebāşīr: (A.) 1. müjde. 2. her şeyin ilk zamanı, öncesi.

tebāşīr-i fecr, **tebāşīr-i ṣubḥ**: (A.) sabahın olduğunu haber veren ilk aydınlık.

tebeh: (A.) 1. bozuk, çürük, berbat, yıkılmış, harap. 2. mahvolma; yıkıntı; tükenme.

tebennī: (A.) 1. evlat edinme. 2. evlatlık.

tebkīt: (A.) vesika ile birini susturma; başa kakma.

tebrīd: (A.) 1. soğutma, soğutulma. 2. *mec.* ara açılma.

tebyīn: (A.) meydana çıkarma, belli etme; açıktan açığa anlatma.

tebẕīr: (A.) har vurup harman savurma, israf.

tecārib: (A.) denemeler, deneyişler.

tecāsür: (A.) cesaretlenme.

tecemmül: (A.) süs, süslenme.

tecemmülāt: (A.) süslenmek üzere kullanılan eşya.

tecennüb: (A.) sakınma, çekinme.

tecennün: (A.) delirme, çıldırma.

tecerru‘: (A.) yudum yudum içme, içilme.

tecmīl: (A.) süs.

tedlīs: (A.) alışverişte satıcının mal kusurunu müşteriden saklaması, hile.

tedmīr: (A.) yoketme, mahvetme, tepeleme.

tefaḳḳud: (A.) arayıp sorma, arayıp sorulma.

tefārīḳ: (A.) 1. ayırmalar, seçmeler. 2. ufak tefek şeyler. 3. az değerli hediyeler.

tefdiye: (A.) canını başkasına feda etme, “canım sana kurban olsun.” demek.

tefe’ül : (A.) hayra yorma, uğursama, uğur sayma.

tefeccu‘: (A.) acıma, canı yanma; dertli, kaygılı olma.

tefennün: (A.) 1. değişme. 2. fen öğrenme; birçok şeyler öğrenme. 3. sözü türlü türlü söyleme.

teferruḳ: (A.) ayrılma, dağılma.

tefevvüh: (A.) 1. ağza alma, söyleme. 2. münasebetsiz söz söyleme, dil uzatma.

tefḫīm: (A.) büyük sayma.

tefkīk: (A.) 1. açma. 2. ayırma. 3. ayrılık.

tefrī‘: (A.) fer’lendirme, asıl meseleden türlü hükümler ve dallar çıkarma, dallandırıp budaklandırma.

tefrīġ: (A.) 1. dolu kabı boşaltma. 2. feragat ettirme, vazgeçirme.

tefsīḳ: (A.) fısk u fücûra sürükleme, birisine fâsık, kabahatli, günahkâr deme.

teġābün: (A.) birbirini aldatma [alışverişte].

teḫālüf: (A.) birbirine zıt olma, birbirine uymama.

tehālük: (A.) can atma, istekle atılma.

teḫāşī: (A.) korkup çekinme, sakınma.

tehāvün: (A.) ehemmiyet vermeme, mühimsememe, ağır davranma, hafifseme.

tehekküm: (A.) 1. alay etme. 2. görünüşte ciddi, hakikatte alaydan ibaret olan eğlenme.

tehevvüd: (A.) yahudi olma.

tehevvür: (A.) kızma, öfkelenme, köpürme.

teheyyü’: (A.) hazırlanma.

teheyyüc: (A.) heyecanlanma, coşma.

tehvīl: (A.) korkuya düşürme.

tehyi’e: (A.) hazırlama, hazırlanma.

tehẕīb: (A.) 1. ıslah etme, düzeltme, temizleme. 2. çocuğu adam etme.

tehẕīb-i aḫlāḳ: (A.) ahlâkı düzeltme.

teḳā‘üd: (A.) 1. karşılıklı oturma. 2. emekliye ayrılma. 3. emeklilik.

teḳabbül: (A.) kabul etmek.

teḳābül: (A.) karşılıklı olma, karşılama.

tekāpū: (F.) telaş ile koşarak araştırma.

tekāsül: (A.) üşenme, tenbellik; ilgisizlik.

tekāver: (F.) koşucu; seğirtici, yorga (binicisini sarsmayan) yürüyüşlü [at].

tekrīmāt: (A.) saygı göstermeler, tebciller.

tekrīr: (A.) tekrarlama, tekrar etme; bir daha yapma ve söyleme.

telaḳḳī etmek: (A.-T.) taallüm etmek, öğrenmek.

telāmiẕe: (A.) çömezler, öğrenciler.

telāṣuḳ: (A.) bitişme, bitişiklik.

telaṭṭuf: (A.) nâzikâne muamelede bulunma.

telāṭum: (A.) 1. [dalgalar] çarpışma. 2. çok dalgalanma.

telbīs: (A.) 1. ayıbını, kusurunu örterek bir şeyi sahtelendirme. 2. sûret-i haktan görünerek hile edip aldatma.3. hile, oyun. *iblīs-i pür-telbīs*: çok hileli şeytan.

telbiye: (A.) hacıların Arafat'ta "lebbeyk Allahumme lebbeyk…" diye başlayan duayı bir ağızdan yüksek sesle okumaları.

telebbüs: (A.) giyme; giyinme.

telehhüf: (A.) 1. hasret ve kederle yanıp yakılma. 2. üzülme, mahzun olma.

televvün: (A.) 1. renkten renge girme, renk değiştirme. 2. döneklik, kararsızlık. 3. *tas.* temkin halinin zıddı.

telfīḳ: (A.) 1. birleştirme, toplayıp bir arada birleştirme. 2. katma, katkıda bulunma.

telḫ-ābe: (F.) acı su.

telḫīṣ: (A.) özetleme, hulasa etme, uzun bir yazıyı kısaltma.

telīd: (A.) 1. köhne ve ḳadīmī. 2. miras mal.

telḳīn: (A.) 1. [fikir] aşılama, kulağına koyma. 2. yeniden müslüman olan kimseye iman esaslarını anlatma. 3. ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği sözler.

tell: (A.) tepe, küme, yığın.

tell-i refī‘: (A.) yüksek tepe.

telvīn: (A.) renk verme, boyama, boyanma.

temāruż: (A.) yalandan hastalanma, kendini hasta gibi gösterme.

temcīd: (A.) 1. ululama, ağırlama. 2. sabah namazı vaktinden evvel minarelerde belli makamlarda söylenen Arapça niyaz ilâhîsi. [İlk önce Hz. Bilâl-i Habeşî tarafından söylenmiştir.]

temeddüḥ: (A.) böbürlenme, kendini övme.

temelluḳ: (A.) yaltaklanma, dalkavukluk.

temesḫur: (A.) maskaralık etmek, zevklenmek.

temeskün: (A.) miskin olma, miskinleşme; yoksullaşma, yoksulluk.

temessük: (A.) borç senedi.

temettu‘: (A.) 1. kâr etme, kazanma. 2. kâr, fayda.

temeyyüz: (A.) kendini gösterme, sivrilme, benzerlerinden farklı olma.

temeẕhub: (A.) 1. bir mezhebe mensup olmak. 2. bir dine mensup olmak.

temhīd: (A.) 1. yayma; döşetme. 2. düzeltme; düzenleme.

temkīn: (A.) iktidar, kudret, ululuk, vakâr, şevket.

temr: (A.) hurma.

temşiyet: (A.) 1. yürütme, yürütülme. 2. meydana gelmesini kolaylaştırma.

temşiyet-i umūr: (A.) işleri yoluna koyma, ilerletme, yürütme.

tena‘‘um: (A.) nimet içinde, bolluk içinde bulunarak rahat etme.

tenaḳḳul: (A.) 1. bir yerden bir yere geçme. 2. meze yeme.

tenāḳuṣ: (A.) azalma, eksilme.

tenaṣṣur: (A.) hristiyan olma.

tenāvül: (A.) alıp yeme, alınıp yenilme.

tencīm: (A.) yıldız ilmi ile uğraşma.

teneddüm: (A.) pişman olma.

tenekkür: (A.) bilinmeyecek, tanınmayacak kılığa girme; kendini bildirmeme; tebdil gezme.

tenessük: (A.) dindar olmak.

tenfīr: (A.) nefret ettirme, iğrendirme, tiksindirme.

tenfīs: (A.) nefeslendirme, nefeslendirilme; soluklandırma, soluklandırılma; ferahlandırılma.

tenfīẕ: (A.) nâfiz kılma, hükmünü yürütme.

teng-ā-teng: (F.) çok dar.

tenḳīḥ: (A.) 1. bir şeyin fazla ve lüzumsuz kısımlarını çıkartıp düzeltme, ayıklama, arıtma. 2. hubûbâtın taşını, toprağını ayıklama.

tenkīs: (A.) başaşağı etme, edilme.

tenmīḳ: (A.) 1. güzel yazı ile yazma. 2. yazma, yazılma.

tenmiye: (A.) nemalandırma; artma, arttırma, artırılma.

tennūr: (A.) 1. fırın. 2. tandır.

ten-şūy: (F.) teneşir.

tenū-mend: (F.) irikıyım, gövdeli, vücutlu [kimse].

terāḫī etmek: (A.-T.) üşenmek, gâfil olmak, ta'lîk etmek.

terāḫī: (A.) imtidâd, incirâr; tehir.

terākīb: (A.) terkipler, tamlamalar.

terakḳub: (A.) bekleme, gözetme.

terbī' etmek: (A.-T.) çihâr pâre etmek, dört pâre etmek, haça germek, taslib etmek.

terdīd: (A.) 1. reddetme, geri çevirme, geriletme. 2. geri atma, püskürtme. 3. tekrar tekrar çevirme.

terdiye: (A.) örtü ile kapatma, örtme.

terefrüf: (A.) kuşların kanat açması.

tereke: (A.) ölen kimsenin bıraktığı şey. (*metrūkāt*, *muhallefāt*).

teressum: (A.) riyâkârlık.

terfīh: (A.) refah verme, bollukta yaşatma, rahat yaşamasını sağlama.

terḥāl: (A.) yola çıkma, göç etme.

terḥīb: (A.) birine "merhaba" deme ve hal hatır sorma.

terhīb: (A.) çok korkutma, korkutulma.

terḳīḳ: (A.) inceltme; ince döğme.

terḳīm: (A.) 1. rakam atma, atılma. 2. yarma. 3. yazma. *ta'dād u terḳīm*: sayma ve yazma.

termīm: (A.) 1. tamir etme, onarma. 2. kırılan kemiği iyi etme.

tersān: (F.) korkak, korkan.

terṣī' etmek: (A.-T.) murassa etmek.

terṣī': (A.) mücevherler kakarak süsleme, oymacılık.

tervīż: (A.) terbiye etmek.

teṣādüm: (A.) çarpışma, tokuşma.

tesaḫḫur: (A.) 1. maskaralanma. 2. zevklenip alay etme. 3. âleme gülünç olma.

tesalṭun: (A.) sultan olmak.

tesdīd: (A.) 1. uzunluğuna doğrultma, doğrultulma. 2. hayırlı işe doğru yöneltme.

tesebbüb: (A.) sebep olma.

teşellüş: (A.) 1. ikâmet etmek. 2. dinlendirmek. 3. tereddüt etmek.

tesennün: (A.) 1. sünnilik. 2. sünnete uyma.

teserrī: (A.) fık. odalık edinme, cariye alma.

tesfīh: (A.) sefih görme, sefih sayma.

teshīn: (A.) ısıtma, ısıtılma; kızma, kızdırılma.

teskīt: (A.) susturma.

teslīm: (A.) âfetten masun kılma.

tesnīm: (A.) 1. Cennet'teki ırmaklardan birinin adı. 2. kabartma, kubbeli yapma, yapılma.

tesvīf: (A.) [sebepsiz] geciktirme, atlatma.

tesvīl: (A.) 1. göz boyama, fena bir şeyi güzel göstererek aldatma. 2. sapıklığa itme.

tesvīlāt: (A.) fena bir şeyi güzel göstererek aldatmalar.

tesviye: (A.) 1. beraber etme, düzleme. 2. ödeme. 3. neticeye bağlama. *tesviye-i umūr*: işlerin görülüp neticelendirilmesi.

tesyīr: (A.) 1. yürütme, yürütülme. 2. gönderme, gönderilme; yollama, yollanma.

teşa''ub: (A.) şubelenme, dallanma, dal budak peyda etme; çatallanma.

teşe''üm: (A.) uğursuz sayma, şom görme.

teşeffī: (A.) 1. şifa bulma, iyi olma. 2. rahatlama. 3. öc alma.

teşeffiyen: (A.) şifa bulmak için.

teşekkī: (A.) şikâyet etme, sızlanma.

teşerru‘: (A.) şeriat hükümlerine göre hareket etme.

teşettī: (A.) bir yerde kışlama, kışı geçirme.

teşettüt: (A.) birçok şubelere ayrılma; çatallaşma; dağılma, perişan olma.

teşeyyu‘: (A.) şîîlik taslama, şii olma.

teşkīk: (A.) şüpheye düşürme, şüphede bırakma.

teşmīm: (A.) koklatma, koklatılma.

teşmīr-i sā‘id: (A.) kolları sıvama. *mec.* bir işe adamakıllı girişme.

teşnī‘: (A.) çok ayıp ve çirkin bulma; ayıplama.

teşyīd: (A.) sağlamlaştırma.

tetābu‘: (A.) aralıksız birbiri ardından gelme.

teṭafful: (A.) dalkavukluk, çanakyalayıcılık.

teṭāvül: (A.) 1. uzanma, uzama, uzun olma. 2. zulüm.

teterrus: (A.) kalkanla korunma.

tetimmāt: (A.) tetimmeler, eksiğin tam olması için katılan şeyler.

tev’em: (A.) 1. ikiz. 2. *mec.* eş, benzer. (*mümāṣil*).

tevābi‘: (A.) 1. bir kimsenin hizmetinde bulunanlar, birinin adamları. 2. uşaklar.

tevācüd: (A.) kendine vecid davet etme, vecd içinde olabilmek için gayret sarfetme.

tevaḍḍī: (A.) abdest almak.

tevaġġul: (A.) devamlı olarak uğraşma [bir işle].

tevaḥḥuş: (A.) 1. yalnızlıktan korkma, ürkme. 2. vahşi hayvanlar gibi korkma, ürkme; emin olmayarak bakma.

tevaḳḳī: (A.) sakınma, çekinme, korunma. (*ihtiraz*).

tevaḳḳud: (A.) tutuşup yanma.

tevālī: (A.) birbiri arkasından gelme, arası kesilmeksizin devam etme, sürme.

tevānī: (A.) gevşeklik, gevşek davranma; bir işte bezginlik gösterme.

tevārī: (A.) bir şeyin arkasına saklanıp görünmez olma; gizlenme.

tevārüd: (A.) arka arkaya gelme, her yandan gelip birikme.

tevātür: (A.) 1. bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak yayılması. 2 .bir hadîs-i şerîfin bir cemaat tarafından rivayet edilmesi hali.

tevbīḫ: (A.) tekdir, azarlama, paylama.

teveddüd: (A.) sevişme; sevgi, dostluk etme.

tevellā: (A.) Hz. Ali ve soyunu sevmek; onlardan yardım ve şefaat dilemek.

teverrī: (A.) bir şeyin ardına gizlenme.

tevessül: (A.) 1. sarılma. 2. inanma. 3. sebep tutma. 4. başvurma, girişme.

tevfīr: (A.) çoğaltma, artırma; tasarrufla arttırma.

tevhīm: (A.) vehme, kuruntuya düşürme.

tevḳī': (A.) 1. padişah buyruklarına çekilen nişan. 2. padişahın nişanlı buyruğu.

tevḳīt: (A.) vakti, saati belli etme.

tevrīṯ: (A.) miras bırakma.

tevriye: (A.) meramını gizleme.

teysīr: (A.) kolaylaştırma, kolaylaştırılma.

teżā'uf: (A.) iki kat olma, iki misli olma.

tezāḥüm: (A.) kalabalıktan sıkışma; toplanma yığılma, etrafını kalabalıkla çevirme.

teżāyüf: (A.) 1. kuşatmak, etrafını sarmak. 2. daralmak.

tezemmül: (A.) bürünme, sarınma, örtünme. *tezemmül-i Nebevî*.

tezeyyī: (A.) giymek.

teẕkīr: (A.) 1. hatırlatma. 2. vaaz ve nasihat etme.

teẕnīb: (A.) 1. ekleme, ilâve etme. 2. ek.

tezyīf: (A.) 1. zuyufa çıkarma, sahte gösterme. 2. eğlenme, alay etme.

teẕyīl: (A.) 1. ekleme, katma, ilâve etme. 2. altına devam etme, ilâve suretiyle yazma.

ṭıbā': (A.) tabiatlar, yaratılışlar, adetler.

ṭılā: (A.) merhem.

ṭīb: (A.) güzel koku, güzel kokulu nesne, güzel kokusu için sürülen şey. (galiye).

tibyān: (A.) açık anlatma, bildirme.

ticāreten len-tebūr: (A.) kesintisiz ticaret, tükenmeyen ticaret.

ticāret-i rābiḥa: (A.) kazançlı alışveriş.

tīh: (A.) çöl.

ṭu‘me: (A.) 1. [bir] lokma. 2. yiyinti, azık. 3. tat, çeşni.

tū-be-tū: (F.) 1. art arda, peş peşe. 2. içiçe.

ṭubūl: (A.) davullar.

ṭufeyl: (A.) 1. dalkavuk zümresinin piri sayılan kimsenin adı. 2. küçük çocuk. 3. yemeğe gelen misafir.

ṭuġāt: (A.) azgınlar, zalimler.

tuḥaf: (A.) hediyeler.

ṭuref: (A.) yeni şeyler, alışılmadık şeyler.

ṭurüvv: (A.) çıkagelmek.

tūşe: (F.) ölmeyecek kadar yenecek şey, azık.

tutuḳ: (A.) perde.

türk-tāz: (F.) 1. koşup seğirterek yağma etme; koşma, hücûm. 2. çapul; çapulcu.

u‘cūbe: (A.) pek acayip şey, garip, şaşılacak şey.

ucūr: (A.) sevaplar, ecirler.

ucūr-ı cezīle: (A.) bol sevap.

ufūl: (A.) 1. batma, kaybolma, görünmez olma. 2. *mec*. ölüm.

ulūf: (A.) 1. binler. 2. binlerce.

ūlü’l-elbāb: (A.) akıl sahipleri.

ūlü'n-nühā: (A.) akıl sahipleri.

unūṯet: (A.) dişilik, dişillik.

uṣbu': (A.) parmak.

uṣbu'īn: (A.) parmaklar.

uṣūl: (A.) 1. asıllar, kökler. 2. ana veya baba tarafından atalar.

übbehet: (A.) büyüklük, ululuk.

übüvvet: (A.) babalık, atalık.

üfūl: (A.) 1. batma, kaybolma, görünmez olma. 2. *mec*. ölme.

ümmehāt: (A.) anneler.

ümm-i veled: (A.) çocuğu olan cariye.

ümmiyāne: (A.) ümmice.

ümmü'd-dünyā: (A.) mısır, kâhire, bağdat.

ümmü'l-ḳurā: (A.) Mekke-i Mükerreme.

ünās: (A.) insanlar.

üsārā: (A.) esirler.

üsbū': (A.) hafta, yedi günlük süre.

üsṭüvān: (A.) direk.

vā ḥasretā: (A.) eyvah, yazık. *vā-ḥayfā*.

va'īd: (A.) birini iyiliğe sevk ve kötülükten uzaklaştırmak için korkutma, yıldırma.

vā‘iye: (A.) koruyucu.

vāfiye: (A.) yeter, tam, elverir.

vāḥid-i ke’l-elf: (A.) bine bedel, bin değerinde olan bir.

vâhiye: (A.) boş, manasız, faydasız, ehemmiyetsiz [şey].

vaḥşet: (A.) korku, ürküntü.

vā-kerde: (F.) açılmış, açık.

vaḳıyye: (A.) okka, dört yüz dirhemlik tartı.

vaḳī‘a: (A.) vak’a, hadise.

vāridīn: (A.) gelenler.

vāṣıḳ: (A.) güvenen, inanan.

vaṭy: (A.) ayak altında çiğneme, basma.

vażī‘: (A.) alçak, bayağı, âdî, aşağı.

vāżı‘u’l-yed: (A.) el koyan, eline alan.

veca‘: (A.) ağrı, sızı, acı.

vecel: (A.) korku.

vechen mine’l-vücūh: (A.) her ne sûretle olursa olsun.

vecī‘: (A.) ağrıtıcı, sızlatıcı.

vedī‘a: (A.) 1. emanet. 2. kadın adı.

vedī‘atullāh: (A.) ruh, can.

vefī: (A.) 1. vefalı, sözünün eri, sözünde duran. 2. tam, mükemmel.

vefḳ: (A.) 1. uyma, uygun hale gelme, uygunluk. 2. uygun. 3. tılsımlı dua; muska.

vefret: (A.) çokluk, bolluk.

vekīl-i ḫarc: (A.) vekilharç, masraf görmekle vazifeli kimse, kâhya.

veḳḳād: (A.) parlak, aydınlık, ışıklı. *fikr-i veḳḳād*: parlak bir fikir.

vekr: (A.) kuş yuvası.

velā: (A.) 1. yakınlık, sahiplik. 2. efendisinin azat ettiği köle ve cariyesi ile olan münasebeti ve onlar üzerindeki hakkı.

veleh: (A.) [kederden gelen] şaşkınlık, sersemlik.

velīme: (A.) 1. düğün ziyafeti, şölen. 2. evlenme, düğün.

veliyy-i ḥamīm: (A.) sıcak bir dost.

verā: (A.) halk, mahluk; âlem, kâinat. *efḳaru'l-verā*.

vera': (A.) haramdan kaçınma.

vesāṭet: (A.) araya girme, vasıta olma, aracılık etme.

vesāvis: (A.) kuruntular, vesveseler.

veṣāyā: (A.) vasiyetler.

veṣīḳ: (A.) çok sağlam, kuvvetli, güvenilir.

vesvās: (A.) şeytan.

veted: (A.) 1. çivi. 2. kazık. 3. çadır direği.

vetīre: (A.) 1. dar yol, keçi yolu. 2. yol, üslup, tarz.

vicāhen: (A.) 1. yüzleşerek. 2. yüzüne karşı.

vifāḳ: (A.) 1. uygunluk. 2. hemfikirlilik. 3. barış, uzlaşı.

vihād: (A.) uçurumlar, alçak ve çukur yerler.

viḳāye: (A.) kayırma, koruma, esirgeme.

vilā': (A.) 1. birbirinin ardı sıra gelme. 2. ahbaplık, dostluk, yakınlık.

visāde: (A.) 1. yastık. 2. yorgan. 3. mesned.

viṣāḥ: (A.) boyuna çapraz takılan üstü sırma ve mücevherle işlenmiş muska.

vu'āẓ: (A.) vaizler.

vufūd: (A.) gelme, geliş.

vücūh: (A.) esâlîb, suver, etvâr, evzân.

vüfūr: (A.) bolluk, çokluk.

vülāt: (A.) valiler.

vülūc: (A.) yanaşma, sokulma, girme.

vüs': (A.) bolluk, gınâ, servet; güç, kuvvet, takat, kudret.

vüṯūḳ: (A.) 1. inanma, güvenme. 2. muhkemlik, sağlamlık.

ya'sūb: (A.) 1. arıbeyi. 2. reis, lider.

yād-dāşt: (F.) hatırda tutulan şey.

yaḫçe: (F.) donmuş yağmur, yağan dolu.

yaḳaẓa: (A.) uyanıklık.

yaḳāẓī: (A.) uyanıklar.

yāni‘: (A.) kıvama gelmiş, olmuş; pişkin (nāẕic).

yārā: (F.) kuvvet, kudret, tâkat, güç.

yārā-yı ṭabī‘at: (F.-A.) tabiat kuvveti.

yeden-bi-yedin: (A.) doğrudan doğruya, vasıtasız.

yed-i ṭūlā: (A.) (en uzun el) tam, çok geniş bilgi (bir sahada).

yek-deme: (F.) bir anda geçici, süreksiz.

yek-dere: (F.) küçük ve tek kapılı ev veya oda.

yek-reng: (F.) 1. bir renkte olan. 2. sözünün eri olan.

yek-şebe: (F.) bir gece, bir gecelik.

yemīn ü şimāl: (A.) sağ ve sol.

yenābi‘: (A.) kaynaklar, pınarlar.

yerā‘a: (A.) 1. kamış, yontulmamış kamış kalem. 2. ateşböceği.

yesīr: (A.) 1. kolay. 2. az şey. 3. kumarbaz.

yevmü’t-tenād: (A.) kıyamet.

yübūset: (A.) kuruluk.

zā[y]: (F.) “doğuran” manasına gelerek birleşik kelimeler yapar. *nādire-zā*: nadir, bulunmaz şey meydana getiren. *Sühan-zā*…

za‘īm: (A.) zeamet sahibi.

ẕā’ib: (A.) eriyici, eriyen, erimiş olan.

zā’iġ: (A.) vazgeçen.

zā’il: (A.) 1. sona eren, devamı olmayan. 2. geçen, geçmiş olan.

zād: (A.) azık, yiyecek. *zād u zevād*: yiyecek, içecek tedariki.

ẓāfir: (A.) zafer kazanan.

zāġ: (F.) karga, gurâb.

zaġan: (A.) çaylak.

ẕāhil: (A.) ihmal eden, unutan.

zāhir: (A.) parlak. [en çok yıldız hakkında].

zāḫir: (A.) taşkın, coşkun [deniz].

ẓahr: (A.) 1. arka, sırt. 2. kâğıt vesairenin arka tarafı, gerisi.

zākiye: (A.) saf, temiz, doğru, hareketli.

ẓalām: (A.) karanlık.

ẓaleme: (A.) zâlimler, zulmedenler.

ẓalīl: (A.) gölgeli. *ẓıll-ı ẓalīl*: koyu gölgeli.

ẓalūm: (A.) çok zâlim.

żamīme: (A.) ek, artırma, katma, ekleme, ilave.

żāmin: (A.) tazmine mecbur olan, kefil.

żarā‘et: (A.) alçalma, kendini küçültme.

zāviye-i ḥādde: (A.) dar açı.

żayf: (A.) misafir, konuk.

zebān-āver: (F.) 1. dile getirilen, çok söylenilen. 2. düzgün söz ve şiir söyleyen.

zebān-zed: (F.) dil persengi, söylenen, söylenir olan; alışılmış, kullanışlı, yayılmış [söz].

ẕebīḥ: (A.) kesilmiş veya kesilecek kurban.

zecr: (A.) 1. önleme, yasak etme. 2. zorlama, zorla yaptırma. 3. kovma. 4. eziyet, sıkma. 5. angarya çalıştırma.

zefīr: (A.) 1. göğüs geçirme. 2. nefes verme, soluğu dışarı verme.

ẕehāb u iyāb: (A.) gidip gelme.

ẕehāb: (A.) 1. gitme. 2. bir fikre, düşünceye uyma, sapma. 3. zannetme, sanma.

zehādet: (A.) zahitlik, din emirlerine aşırı olarak bağlılık.

zeḥamāt: (A.) zahmetler.

zeḫārif: (A.) yalancı süsler, gösterişler, yaldızlar.

zeḫārif-i dünyeviyye: (A.) dünya gösterişleri, şatafatları.

zeḫḫār: (A.) dolu, taşkın, coşkun [deniz].

zehre: (F.) yiğitlik, cesaret.

zehre-şikāf: (F.) öd patlatıcı, korkutucu, korkunç.

ẕeḳan: (A.) çene.

zekāvet: (A.) saflık, masumiyet.

zekī: (A.) temiz, hâlis; hâli temiz olan kimse.

zelāzil: (A.) depremler, yer sarsıntıları.

zellāt: (A.) 1. sürçüp kaymalar. 2. yanılmalar, yanlışlar. 3. küçük suçlar.

zelle, **zellet**: (A.) 1. sürçüp kayma. *zelletü'l-kadem*: ayak kayması. 2. yanılma, yanlış. 3. ufak suç.

ẕemā'im: (A.) kötü, beğenilmeyen haller, fena hareketler.

zemānet: (A.) 1. kötürüm olma. [gözsüz, el ve ayaksız olma, dilsizlik, felç gibi.] 2. âfet, bela.

zemherīr: (A.) gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, karakış [22 aralıktan 31 ocağa kadar].

ẕemīm: (A.) kötü, beğenilmeyen hal, davranış.

zemin: (A.) kötürüm, yatalak.

zemzeme: (A.) ezgili, nağmeli ses; nağme.

zemzeme-dār: (A.) ahenkli.

ẕerārī: (A.) zürriyetler, nesiller, kuşaklar, soylar, döller.

ẕerī'a: (A.) vesile, bahane, sebep, fırsat.

zerrāḳ: (A.) çok mürâi, ikiyüzlü. (sâlûs).

zevāhir: (A.) 1. çiçekler. 2. parlak yıldızlar.

ẓevāhir: (A.) 1. görünüş, görünür, dış yüz. 2. yüksek yerler, göze çarpan yerler.

ẕeyl: (A.) etek.

żı‘f: (A.) bir şeyin miktarınca iki misli, iki katı.

żıyā‘: (A.) 1. çiftlikler. 2. tarlalar. 3. emlâk, ayniyât, eşya. 4. kayıp, yitim.

ziyy: (A.) heyet, kılık, kıyafet; elbise. *ziyy-i ‘ulemā*.

-zidā: (F.) temizleyen, parlatan, silen, cilâlayan.

zidūde: (F.) pastan ve kirden temizlenmiş olan.

ziḥām: (A.) sıkışıklık, izdiham.

zimām: (A.) yular, hayvan yuları.

ẕimem: (A.) 1. zimmetler. 2. borçlar.

ẕimmī: (A.) İslam Devleti tebaasından olan ve haraç veren Hristiyanlar, Yahudiler.

zīr ü bem: (A.) sazın en ince ve en kalın teli.

zīr: (A.) sazın en ince teli.

ẕirā‘: (A.) dirsekten parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü.

zīr-dest: (F.) el altındaki ahali, el altında bulunan âciz halk.

zīr-i baġal: (A.) koltuk altı.

zu‘amā: (A.) büyük tımar sahipleri.

żucret: (A.) iç sıkıntısı, yürek darlığı.

ẕuḫr: (A.) ihtiyaç zamanı için alınan ve saklanan şey. (en çok maneviyatta kullanılır: a‘māl-i ṣāliḥa insānın ẕuḫrudur.)

zūr-āver: (F.) 1. güçlü, kuvvetli. 2. zorba.

zūr-bāz: (F.) 1. kuvvetle, zorla, cebirle oynayan, kuvvet oyunları gösteren sanatkâr. 2. kuvvetli.

zūr-kār: (F.) zorlayan.

ẕü’ābe: (A.) zülf, perçem, kâkül.

ẕübāb: (A.) sinek.

ẕübūl: (A.) 1. pejmürdelik. 2. sararıp solma.

zücāc: (A.) cam, sırça, şişe.

züdūden: (F.) 1. temizlemek, arıtmak. 2. pas silmek. 3. gidermek.

zümenā: (A.) kötürümler.

züvvār: (A.) ziyaretçiler, görmeye, hatır sormaya gelenler.

SONUÇ

Sâkıb Mustafa Dede, hem Klasik Türk Edebiyatı'nın hem de Mevlevi Edebiyatı'nın XVIII. asırdaki en güçlü temsilcilerinden biridir. Edebî sahada eser telif etme motivasyonunu Mevlevilik'ten alan Sâkıb Mustafa Dede, yalnızca divan sahibi bir şair değil ayrıca yetenekli bir münşidir. Hayatının ilk dönemlerini medrese talebeliği ile Köprülüzade Fâzıl Mustafa Paşa'nın himayesinde geçiren Sâkıb Dede, bir rüya vesilesi ile Mevleviliğe intisap etmiştir. Bu intisap onun bütün karakterini ve hedeflerini yeniden şekillendirir. Ehl-i tarîk olduktan sonra kendi döneminde bile çok gezen bir derviş olarak tanınan Sâkıb Dede, seyahatleri sırasında Balkanlar, Anadolu ve Mısır'da bulunan pek çok mevlevihaneyi ziyaret etmiştir. Hayatının en hareketli devresi olan dervişlik döneminin ona ve edebiyat tarihine kazandırdığı eser olan Sefîne, işte bu dönemin bir semeresidir.

Mevleviliğin menkabe-nüvîslik geleneği içerisinde seleflerine bir zeyl olarak yazılan Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân ihata ettiği zaman, mekân ve şahıs kadrosu ile Mevleviliğin en zengin ve en çeşitli mehazı durumundadır. Eser üç cilt üzerine bina edilmiştir. Birinci ciltte Hz. Mevlânâ'nın soyundan gelen çelebilerin menkabeleri bulunmaktadır. İkinci ciltte Osmanlı coğrafyasına yayılmış olan mevlevihanelerde şeyhlik yapmış olan Mevlevilerin menkabeleri yer alır. Üçüncü ciltte ise Mevlevilik içerisinde şahsî kemâlâtıyla temayüz etmiş dervişlerin menkabeleri mevcuttur. Muhtevasını ana hatlarıyla aktardığımız münşiyâne üslûbun en girift örneği olan Sefîne, Osmanlı Edebiyatı sahasında kaleme alınmış mensur eserlerin üslub-ı âlîdeki zirvesidir.

Menakıbname literatürü için çok önemli bir eser olan Sefîne'yi konu edindiğimiz bu çalışma bir giriş ve beş bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde eserimizin Risâle-i Sipehsâlâr ile başlayan Menâkıbu'l-'ârifîn ile devam eden ve Sevâkıbu'l-menâkıb ile tazelenen Mevlevi menkabe geleneği için ne ifade ettiğine ve konumunun ne olduğuna temas edilmiştir. Girişte ele aldığımız diğer husus ise eserin Kadızadeli hadisesi için başvurulması gereken çok zengin bir kaynak olduğu gerçeğidir. Kadızadelilerin ehl-i tarîke karşı yaptıkları ve halkı bu noktada

nasıl yönlendirdikleri eserin tamamına yayılmış olmak kaydıyla karşımıza çıkmaktadır. Sâkıb Dede'nin yer yer devleti de tenkit etmesine yol açan Kadızadeliler ve bu hareketin liderlerinden Vânî Mehmed Efendi için serd edilen suçlamalar bir "tazallüm" havası taşımaktadır. Eserin bu cephesi -kanaatimizce- Kadızadeli hareketine dair yapılan akademik çalışmalarda ihmal edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü Sâkıb Mustafa Dede'nin hayatı, tasavvufi ve edebi şahsiyeti ile eserlerine hasredilmiştir. Müellifimizin biyografisi için klasik biyografi kaynaklarının yanı sıra oğlu Ahmed Hâlis Dede'nin yazmış olduğu Tufeyl isimli eserin önemi açıktır. Çalışmada biyografinin kronolojik akışını Ahmed Hâlis Dede'nin aktardıkları belirlemiştir. Ayrıca günümüzde yapılan akademik çalışmalar sayesinde de Sâkıb Dede'nin hayatına dair pek çok şeyi öğrenebilmekteyiz. Biz bu noktada Sefîne'yi ön plana alarak satırarası okumalar sayesinde Sâkıb Dede'nin hayatına dair yeni ipuçları elde ettik. Metnin tamamını olabildiğince dikkatle okuyarak yazarın kendisi hakkında kaydettiği malumatı hem tasavvufi hem de edebi şahsiyetini anlamak için de kullanmaya gayret ettik. Böylece Sefîne vasıtasıyla Sâkıb Dede'nin hayatını ve şahsiyetini bizzat yazarın kaleminden -yazarın bizimle paylaştığı kadarı ile- takip edebildiğimizi düşünüyoruz. Yazarın Sefîne haricinde Türkçe *Divanı* ile *Mecmû'atü Nikâti'l-Ma'ârif ve'l-Hâviyetü li'l-'İzâti ve'l-Letâ'if* isimli bir eseri daha vardır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise eserin kendisi ele alınmıştır. Sefîne'nin bir menâkıbname olmakla beraber hangi kaynaklardan beslendiği üzerinde durulmuştur. Tespitlerimize göre eser, kitabi kaynaklardan faydalanmak yerine adeta bir alan araştırması yapılarak meydana getirilmiştir. Mevlevihanelerde nesilden nesile aktarılarak gelen rivayetlerin yanında bizzat Sâkıb Dede'nin mülâkî olduğu Mevleviler hakkında yaptığı yorum ve aktarımlar eserin asıl malzemesini oluşturur. Sefîne'de geçtiğini tespit ettiğimiz birkaç biyografik kaynak ise yalnızca basit bir atıftan öteye geçememektedir. Ahmed Hâlis Dede'nin Tufeyl'de yaptığı uyarıyı dikkate alarak yaptığımız okuma sayesinde ise eserdeki bazı menkabelerin Sâkıb Dede'nin oğlu Ahmed Hâlis Dede tarafından tamamlandığını tespit ettik. Ayrıca Sefîne'nin sebeb-i telifinde eserimizin bir zeyl olarak kaleme alınmasının haricinde Kadızadelilerin Mevleviler üzerindeki "tedhiş" hareketlerinin de metnin bilinçaltında

mütemadiyen tenkit edildiğini farkettik. Bu tenkitlerin yer yer tahkir ve tehditlere dönüşerek aslında Mevleviliğin baskı altında olduğu bir dönemde Mevlevilere kendi geleneklerini hatırlatmak maksadını taşıdığını düşünebiliriz. Sefîne'de müstakil olarak menkabesi verilen Mevlevilerin sayısı iki yüz yirmidir. Ancak bu iki yüz yirmi Mevlevinin menkabeleri içerisinde pek çok Mevlevi zevatın da hayatlarına dair önemli bilgiler verilir. Eserin ana çerçevesini ortaya koyabilmek için müstakil surette menkabesi olan bu şahısların doğum tarih ve yerleri ile medfun oldukları yer ve tarihler -başta Sefîne olmak üzere- muhtelif çalışma ve kaynak eserlerden hareketle tespit edilmiştir. Ayrıca bu Mevlevilerin birbirleri ile olan münasebetleri küçük bilgi notları ile gösterilmiş olup Sâkıb Dede'nin bizzat mülâkî olduğu şahıslar italik olarak dizilmiştir. Bu listenin bir diğer önemli özelliği ise şair Mevlevilere de işaret ediyor olmasıdır. Sefîne'nin elsine-i selâse ile yazılmış münşiyane bir eser olması ve üslubundaki kapalılıktan kaynaklı olarak akademisyenleri pek çok defa ciddi yanlış anlamalara sevk etmesi gibi hususlar ile bunların sebepleri, dil ve üslup başlığı altında ele alınmıştır. Sefîne'nin pek çok kütüphanede bulunan nüshalarının genel bir dökümünün yapıldığı kısımda ise matbu nüshanın çalışmada neden esas alındığı açıklanmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde Sefîne'nin bir menakıbname olmakla beraber Şeyh Gâlib ve Esrar Dede tarafından –ihtiva ettiği biyografik malzeme sebebiyle- Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye'nin aslî mehazı olarak değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Sâkıb Dede, bir şuara tezkiresi yazmak niyetinde olmadığı halde menkabesini verdiği Mevlevilerin kahir ekseriyeti şair olduğu için Sefîne'nin Şeyh Gâlib ve Esrar Dede tarafından bir şuara tezkiresi gibi kullanıldığı açıkça ortaya konmuştur. Bu hususta Ali Enver'in eseri Esrar Dede'nin bir özeti olduğu için dolaylı olarak Sâkıb Dede'nin bizlere sunduğu biyografik malzemeyi kullanmış olmaktadır. Meseleyi vuzuha kavuşturmak adına öncelikle zikri geçen üç eserin müşterek olduğu şairler bir liste halinde ortaya konmuştur. İkinci listede ise yaptığımız tetkikler sayesinde Sefîne'nin hem Esrar Dede hem de Ali Enver için hangi maddelerde birincil kaynak olduğu tasrih edilmiştir. Ayrıca Sefîne'nin birincil kaynak olduğu şairlerden dördü seçilmiş ve Sefîne'de verilen biyografik malumatın

Esrar Dede ve Ali Enver tarafından nasıl değerlendirildiği mukayese tariki ile tetkik edilmiştir.

Dördüncü bölüm ise üçüncü bölümün bir neticesi olarak düşünülmelidir. Bu bölümde Sefîne'de yer alan Türkçe şiirler ve bunlara dair vardığımız bazı tespit ve kanaatler bulunmaktadır. Sefîne'nin Şeyh Gâlib tarafından dikkatle okunduğu ve bu okumanın bir neticesi olarak seçilen şiirlerin Esrar Dede'ye teslim edildiği bilinmektedir. Bu yüzden Sefîne'nin ihtiva ettiği manzumelerin edebiyat tarihi açısından da kayda değer bir ehemmiyeti olduğu göz ardı edilmemelidir. Ayrıca Sâkıb Dede'nin eserine derc ettiği şiirleri hangi kaynaklardan aldığına dair ketum kaldığı dikkatimizi çekerken bu şiirlerin hangi saikler dahilinde seçildiği meselesi de tahkik edilmiştir. Bu bölümde şairlerini tespit edebildiğimiz Türkçe şiirler üçüncü bölümde olduğu gibi Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb ile mukayese edilerek verilmiştir. Bu yüzden Sefîne'deki Türkçe şiirler öncelikle Esrar Dede Tezkiresi'nde maddebaşı olarak verilen şairlerin isim sırasına göre tasnif edilmiştir. Daha sonra verilen şiirler ise Esrar Dede Tezkiresi'nde –dolayısı ile Semâ'-hâne-i Edeb'de- maddebaşı olmayan şairlere aittir. Böylece Sefîne'de şairini tespit edebildiğimiz manzumeleri Esrar Dede ve Ali Enver'i esas alarak iki ayrı başlık altında değerlendirmiş olduk. Bu şiirlerin Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Semâ'-hâne-i Edeb'deki mevcudiyetleri dipnotlarda gösterilmiştir.

Beşinci bölümde Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, Mısır'da bulunan Matba'a-i Vehbiyye'de basılan nüshası esas alınarak transkribsiyon alfabesine aktarılmıştır. Metindeki Farsça ve Arapça ifadeler Arap harfli olarak dizilmiştir. Farsça ve Arapça ibare yahut şiirlerin tercümeleri –ayetler istisna olmak kaydıyla- verilmemiştir. Metinde konuşma cümleleri okuyucunun eserden istifadesini kolaylaştırmak maksadı ile ("") işareti içinde verilmiştir. Ayrıca ayetler (- -) işareti dahilinde verilirken hadis-i şerif, kelâm-ı kibâr ve atasözü gibi ibareler ('') işareti içinde verilmiştir. Metnin XVIII. asrın ortalarında yazıldığı göz önüne alınarak günümüz Türkçesine yakın bir şekilde okunması uygun görülmüştür. Buna mukabil sabık devirlere ait manzumeler yazıldıkları dönemin fonetik özelliklerini yansıtır tarzda okunmuştur. Çalışmanın sonunda metnin daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla –eserden hareketle hazırlanmış- bir "seçme sözlük" bulunmaktadır.

Bu çalışma sayesinde Sâkıb Mustafa Dede'nin hem Mevlevilik tarihi hem de edebiyat tarihimiz açısından büyük bir kıymet taşıyan eseri transkripsiyon alfabesine aktarılarak okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Ayrıca eserin biyografik bir kaynak olarak Türk Edebiyatı Tarihi için ehemmiyeti üzerinde durulmuş olup bir menakıbnameden ziyade bir tezkire-i şu'arâ olarak bizlere sunduğu malzeme tahlil ve tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Abdulvehhâb b. Celâleddîn Muhammed-i Hemedânî: **Sevâkıbu'l-menâkıb-ı Evliyâullâh**, Haz. Ârif Nevşâhî, Tahran, Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1390.

Aclûnî: **Keşfu'l-Hafâ, (2cilt)**, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, ty.

Ahmed Eflâkî: **Âriflerin Menkıbeleri I-II**, Çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1986.

Aksoy, Arif Edip: "Ahmed Hâlis Dede Tufeylü Menâkıbi'l-Kibâri'l-Mevlevî Fî-Menkabeti Hazreti'ş-Şeyhi's-Sâkıbi'l-Ma'nevî (İnceleme-Tenkitli Metin)", Dnş. Prof. Dr. Hüseyin Akkaya, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Sivas, 2018.

"On Yedi Seneye Sığdırılan Bir Ömür Etrafındaki Şiirler: Sâkıb-zâde Mehmed Muhlis Dede'nin Şiirleri ve Onun İçin Yazılanlar" **Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan Özel Sayısı**, Yıl: 4, 2018.

Ali el-Kârî: **Mirkâtu'l-Mefâtih Şerhu Mişkâti'l-Mesâbih**, (11 cilt), Beyrut, 1414.

Ali Enver: **Semâ-hâne-i Edeb**, Yay. Haz. Prof. Dr. Sadık Erdem, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Alparslan, Ali: "Abdülvehhâb es-Sâbûnî", **TDVİA**, c. 1, İstanbul, TDV Yayınları, 1988, s. 287.

Arı, Ahmet: **Mevlevilikte Bir Hanedanlık Kurucusu Sâkıb Dede ve Dîvânı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003.

"Sâkıb Dede", **TDVİA**, c. 36, İstanbul, 2009, s. 4.

"Sâkıb Mustafa Dede Hayâtı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", Dnş. Prof. Dr. Hüseyin Ayan, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 1995.

Arpaguş, Sâfi: **Gelibolu'dan Kâhire'ye Bir Ömür Son Devir Mevlevilerinden Hüseyin Azmi Dede -Hâl Tercümesi ve Risâleleri-**, 1. bs. İstanbul, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2014.

Ayan, Hüseyin: "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'a Göre Mevlevilik", **8. Millî Mevlâna Kongresi (Tebliğler)**, Konya, Selçuk Üniversitesi

Yayınları, 1997.

Ayverdi, İlhan; vd.: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Kubbealtı Neşriyat, 2005.

Azamat, Nihat: "Divane Mehmed Çelebi", c. 9, **TDVİA**, İstanbul, 1994, s. 435-437.

Bağmancı, Fatih: "Mecmua-i Nikâtü'l-Ma'ârif (43 va 1456) Adlı Eserin Metin ve İncelemesi", Dnş. Prof. Dr. Kaplan Üstüner, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa, 2017.

"Mustafa Sâkıb Dede'nin Bilinmeyen Bir Eseri: Nikâtü'l-Ma'ârif Mecmuası", **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, sy. 8, 2018.

Baz, İbrahim: **Kadızadeliler Sivasiler Tartışması**, 1. baskı, Ankara, OTTO Yayınları, 2019.

Bûhârî: **El-Câmiu's-Sahîh**, Beyrut, 1429.

Bursalı Mehmed Tahir: **Osmanlı Müellifleri**, Yay. Haz. Prof. Dr. Mehmet Ali Yekta Saraç, c. 1, Ankara, TÜBA Yayınları, 2016.

Celâleddin Ergûn Çelebi: **Genc-nâme**, Yay. Haz. Doç. Dr. Mustafa Güneş, İstanbul, DBY Yayınları, 2016.

Çavuşoğlu, Semiramis: "Kadızâdeliler", c. 24, **TDVİA**, İstanbul, 2001, s. 100-102.

Çıpan, Mustafa: "Fasîh Ahmed Dede", c. 12, **TDVİA**, İstanbul, 1995, s. 213-214.

Dağlar, Abdülkadir: "Sâkıb Dede'nin Şiirlerinde Mevlânâ ve Mevleviyye Vurgusu", **Sûfî Araştırmaları**, C. 3, S. 5, 2012 Manisa.

"Mevlevî Edebiyatı Kaynaklarından Tezkire-i Şu 'arâ-yı Mevleviyye ile Semâ'-hâne-i Edeb'in Mukâyesesi", **Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol.3/2, s. 229-277, 2008.

Demirciler, Ahmet Zahid: "Mustafa İzzet Def'ü'l-mesâlib Fî Edebi'ş-şâ'ir ve'l-kâtib (İnceleme-Metin-Dizin)", Dnş. Yard. Doç. Dr. Ülkü Çetinkaya, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2014.

Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 2010.

Dilçin, Cem: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara, TDK Yay., 1983.

Devletşah: **Şair Tezkireleri (Tezkiretü'ş-şuarâ)**, Çev. Prof. Dr. Necati Lugal, İstanbul, Pinhan Yayıncılık, 2011.

Duru, Necip Fazıl: "Şâir Muhayyilesinde Mevlevi Kisvesi", **Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-Mevlânâ Özel Sayısı**, Konya, 2007/3.

"Mevlevi Şeyhi Ağa-zâde Mehmed Dede ve Mesnevî'nin İlk Onsekiz Beytinin Şerhi", **Tasavvuf**, sy. 11, İstanbul, 2003.

Ebû Dâvûd: **Sünen-i Ebû Dâvûd, (4 cilt),** Beyrut, ty.

Esad Mehmed Efendi: **Bâğçe-i Safâ-endûz**, Yay. Haz. Dr. Rıza Oğraş, Ankara, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.

Esrar Dede: **Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**, Yay. Haz. Dr. İlhan Genç, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000.

Ferîdûn-ı Ahmed-i Sipehsâlâr: **Risâle Der-Menâkıb-ı Hudâvendigâr**, Haz. Muhammed Ali Muvahhid-Samed Muvahhid, Tahran, Kârnâme Yay., 1391.

Göçmen, Muammer: "Üstüvânî Mehmed Efendi", c. 42, **TDVİA**, İstanbul, 2012, s. 396.

Gölpınarlı, Abdülbaki: **Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik**, İstanbul, İnkılâp Kitabevi Yayınları, 2006.

Mesnevî Tercemesi ve Şerhi, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1990.

Gündüz, Harun: "Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks-Sayfa 1-100)", Dnş. Prof. Dr. Sadık Erdem, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir, 2009.

Haksever, Halil İbrahim: "Eski Türk Edebiyatında Münşeatlar ve Nergisî'nin Münşeatı", Dnş. Yrd. Doç. Dr. Hasan Kavruk, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Malatya, 1995.

Hatîb et-Tebrîzî: **Mişkâtü'l-Mesâbih, (3 cilt),** Beyrut, 1985.

İbn Mâce: **Sünen-i İbni Mâce**, Beyrut, ty.

İsmail Beliğ: **Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-eş'âr**, Yay. Haz. Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999.

İpekten, Halûk; İsen, M.; Toparlı, R.; Okçu, N.; Karabey, T: **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.

Kalkışım, Muhsin: **Şeyh Gâlib Dîvânı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1994.

Kanar, Mehmet: **Farsça- Türkçe Sözlük**, İstanbul, Say Yayınları, 2013.

Kaya, Bayram Ali: **Tekke Kapısı Yenikapı Mevlevîhânesi'nin İnsanları**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.

Kocatürk, Vasfi Mahir: **Büyük Türk Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan Bugüne Türk Edebiyatı Tarihi İnceleme-Eleştiri)**, Ankara, Edebiyat Yayınevi, 1970.

Mehmed Süreyyâ: **Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye**, Yay. Haz. Doç. Dr. Mustafa Keskin, Yrd. Doç. Dr. Ayhan Öztürk, Yrd. Doç. Dr. Ramazan Tosun, c. II, İstanbul, Sebil Yayınevi, 1996.

Mustafa Safâyî Efendi: **Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr)**, Yay. Haz. Doç. Dr. Pervin Çapan, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005.

Müslim: **Sahîh-i Müslim,** Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, ty.

Müstakimzade Süleyman Sadeddin: **Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nisbi ve'l-Künâ**

ve'l-Elkâb, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2000.

Mütercim Âsım: **Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi**, İstanbul, Pasifik Ofset, 2013.

Nas, Şevkiye Kazan: "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân'daki Türkçe Şiirler", **Gazi Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Dergisi**, 1998.

Nizam, Betül Sinan: "Kemâl Ahmed Dede'nin Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ Adlı Mesnevisi (Menâkıbu'l-ârifîn Silsilesinin Manzum Halkası)", Dnş. Prof. Dr. Günay Kut, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2010.

Öngören, Reşat: "İshak Hocası", **TDVİA**, c. 22, İstanbul, TDV Yayınları, 2000, s. 533.
"Sa'deddîn-i Hammûye", **TDVİA**, c. 35, İstanbul, TDV Yayınları, 2008, s. 390.

Öner, Harun: "Derviş Osman'ın Gülşen-i İrfân Adlı Mesnevisi (Metin-İnceleme)", Dnş. Prof. Dr. Mehmet Atalay, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014.

Pazarbaşı, Erdoğan: "Mehmed Efendi, Vânî", c. 28, **TDVİA**, Ankara, 2003, s. 458.

Râmiz: **Âdâb-ı Zurefâ**, Yay. Haz. Dr. Sadık Erdem, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1994.

Sahîh Ahmed Dede: **Mecmû'atu't-Tevârîhi'l-Mevleviyye Mevlevilerin Tarihi**, Yay. Haz. Doç. Dr. Cem Zorlu, İstanbul, İnsan Yayınları, 2003.

Sâkıb Mustafa Dede: **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân**, c. I,II,III, Mısır, Matbaa-i Vehbiyye, h. 1283.

Salâhaddin ed-Dimeşki el-Ekberi: **Metinlerle Tasavvuf Sözlüğü**, ed. Zafer Erginli, İstanbul, Kalem Yay., 2006.

Sâlim Efendi: **Tezkiretü'ş-şu'arâ**, Yay. Haz. Prof. Dr. Adnan İnce, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005.

Saraç, M.A. Yekta: **Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, İstanbul, Gökkubbe Yay., 2010.

Sarıkaya, Orhan: "Tezkirecilik Geleneği İçerisinde Fatîn Tezkiresi", Dnş. Prof. Dr. Kâzım Yetiş, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.

Saylan, Betül: "Mevlânâ Âilesi ve Mevlevîlik'te Çelebilik Makâmı *–Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân* Örneği-", Dnş. Prof. Dr. Mustafa Tahralı,

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2013.

Sir James W.: **Turkish and English Lexicon**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.

Sofuoğlu, Nesrin: "İshak Hocası Ahmed Vahdet-nâme-i Âlem-engîz İnceleme-Metin" Dnş. Prof. Dr. İlhan Genç, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2012.

Şahin, Haşim: "Menâkıbnâme", c. 29, **TDVİA**, Ankara, 2004, s. 113.

Şemseddin Sâmî: **Kâmûsu'l-a'lâm**, c. 3, İstanbul, Mihran Matbaası, 1891.

Şimşekler, Nuri: "Sipehsâlâr, Ferîdun", c. 37, **TDVİA**, İstanbul, 2009, s.260.

Şükün, Ziya: **Farsça-Türkçe Lugat Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziya**, İstanbul, MEB Yay.

Tanrıkorur, Barihüda: "Mevleviyye", **TDVİA**, c. 29, Ankara, TDV Yayınları, 2004, s. 470.

Tanyıldız, Ahmet: "Ganem Dede ve Ankaravî'nin Şerh-i Mesnevîsine Katkısı", **Sûfî Araştırmaları**, c. 3, Sayı 5, 2012.

Taşköprîzâde Ahmed Efendi: **eş-Şeḳāʾiḳu'n-nuʿmâniyye fî ʿulemâʾi'd-devleti'l-ʿOs̱mâniyye**, Beyrut, Lübnan, Dâru'l-kitâbi'l-arabî, 1975.

Temizel, Ali: **Mevlâna Çevresindekiler, Mevlevîlik ve Eserleriyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler**, 1. bs., Konya, S.Ü. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2009.

Turmizî: **Sünen-i Tirmizî,** Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, ty.

Topal, Ahmet: "Ahmedî (İshak Hocası) Vahdet-nâme-i Âlem-engîz (İnceleme-Metin)" Dnş. Doç. Dr. Orhan Kemal Tavukçu, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2011.

Tulum, Mertol: **17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, Ankara, TDK Yay., 2011.

Tuman, Mehmet Nail: **Tuhfe-i Nâilî, Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, Yay. Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara, Bizim Büro Yayınları, 2001.

Uzluk, Şahabettin: **Mevlevilikte Resim Resimde Mevleviler**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1957.

Ünver, İsmail: "Galata Mevlevî-hânesi Şeyhleri", **Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies**, c. XIV, İstanbul, 1994.

Vuslatî Ali Bey: **Gazâ-nâme-i Çehrin**, Yay. Haz. Mustafa İsen, İsmail Hakkı Aksoyak, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2003.

Yazıcı, Gülgün Erişen: **Gelibolu Mevlevîhanesi ve Gelibolu'da Mevlevîlik**, İstanbul, Çanakkale Kitaplığı Yayınları, 2009.

Yuvalı, Abdülkadir: "Gâzân Han", **TDVİA**, c. 13, İstanbul, TDV Yayınları, 1996, s. 429.

Zeynüddin el-Irâkî: **Tahrîcu Ehâdîsi İhyâ-i Ulûmi'd-Dîn**, Beyrut, 1426.

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 2004 yılında Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde başladığı lisans eğitimini 2008 yılında İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladı. 2011 yılında Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde *Mehmed Memduh Paşa ve Divân-ı Eş'âr'ı (İnceleme-Metin)* isimli Yüksek Lisans tezini tamamladı ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda doktora öğrenimine başladı. İstanbul Üniversitesi'ndeki 2013'te başlayan Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki Araştırma görevliliği vazifesinin akabinde 2016'da aynı üniversitenin Yabancı Diller Yüksekokulu'nda Öğretim Görevlisi kadrosuna atandı ve halen bu göreve devam etmektedir.